R-9831

Nicolai Tudeſchij Catinenſis Siculi,

ABBATIS PANORMITANI PONTIFICIAE DISCIPLINAE CORYPHÆI,

Conſilia, iuríſq; reſponſa, ac Quæſtiones,

OMNIBVS CVM IVDICANTIBVS, *tùm conſulentibus apprimè conducentia.*

Suo uerò priſtino nitori, ſublatis citra propè numerum erratis, magis, atque anteà, reſtituta.

Petro Vendramano Corrigente.

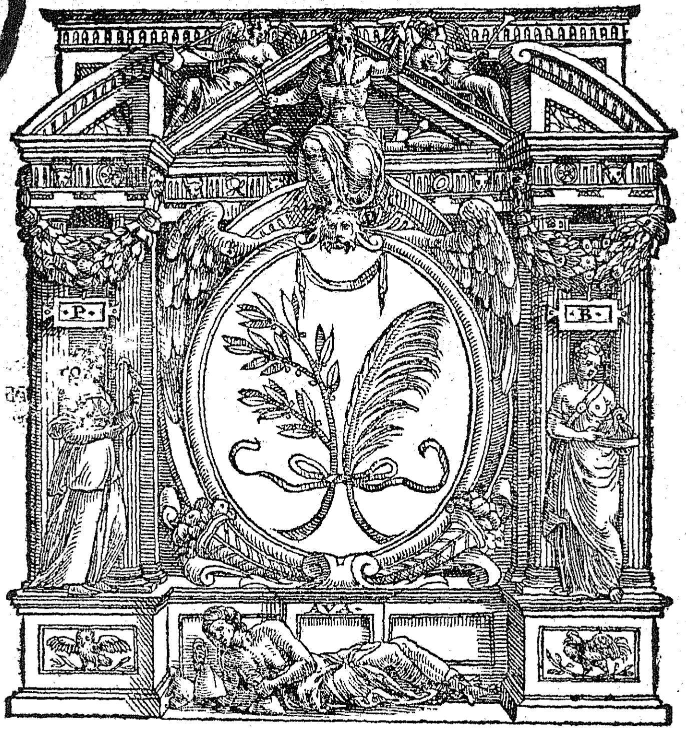

VENETIIS, Apud Bernardinum Maiorinum Parmenſem, MDLXIX.

R-9831

Nicolai Tudeſchij Catinenſis Siculi,

ABBATIS PANORMITANI PONTIFICIAE DISCIPLINAE CORYPHÆI,

Conſilia, iuríſq; reſponſa, ac Quæſtiones,

OMNIBVS CVM IVDICANTIBVS, *tùm conſulentibus apprimè conducentia.*

Suo uerò priſtino nitori, ſublatis citra propè numerum erratis, magis, atque anteà, reſtituta.

Petro Vendramano Corrigente.

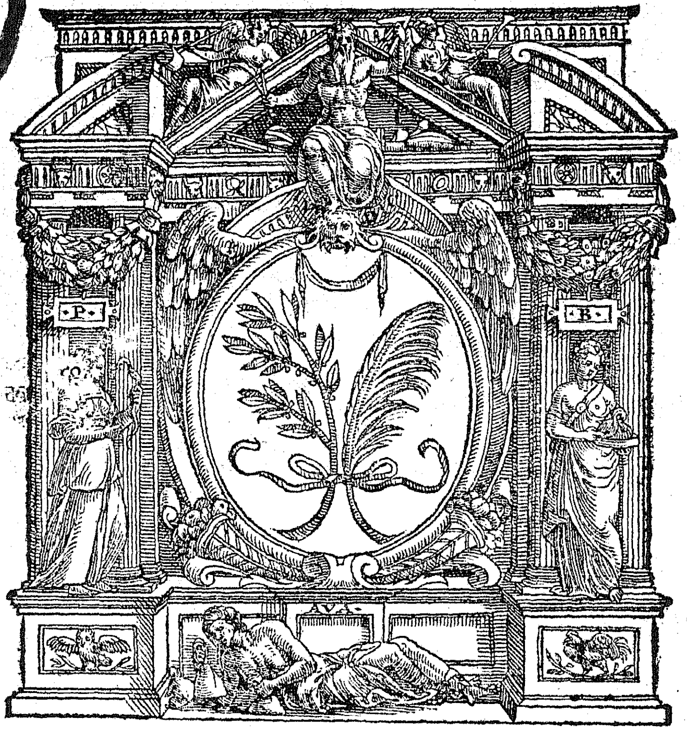

VENETIIS, Apud Bernardinum Maiorinum Parmenſem, MDLXIX.

ABBATIS PANORMITANI

iuris Reſponſa luculenta non minus, ac docta,
ſummo labore & induſtria nunc recens
ac omnium nuperrimè excuſſa, in
omnium gratiam incipiunt.

CONSILIVM PRIMVM.

1 *Sponſus, qui contraxit ſponſalia per uerba de præſenti cum Titiá & accepit ab ea nomine dotis centum, ſi decedat ante matrimonij conſummationem, an lucretur dotis dimidiam.*
2 *Matrimonium ex ſolo conſenſu de præſenti, an ſit uerum.*
3 *Pactum de lucranda certa parte dotis in caſu mortis, an ſortiatur effectum ſuum altero coniugum religionem intrante.*
4 *Nuptiæ, dictio multipliciter in iure ſumitur.*
5 *Sponſalia uulgariter dicuntur per uerba de præſenti.*
6 *Statuta ad ius commune reduci debent, quantum fieri poteſt.*
7 *Lex conſtat ex mente, & uerbis.*

1 FACTI contingentia talis eſt.† Quidam A. contraxit ſponſalia per uerba de præſenti cum quadã B. & ab ea recepit dotis nomine mille. Cõtigit, ꝙ ante, q̃ ſic deſponſata duceretur ad domum, uel aliter conſummaretur matrimoniũ, uita functa extitit. Nũc quæritur, an dictus ſponſus lucretur dimidiam dotis? uiſo ſtatuto infraſcripto, uidelicet, Si qua deceſſerit ſine filiis ex uiro, cui nupta eſt, tempore ſui obitus, remaneat dimidia pars ſuarum dotium apud maritum, non computato in dicta dimidia lucro donationis propter nuptias: qua parte maritus priuari non poſſit, &c. Poſtmodũ factæ fuerũt aliquę additiones ad dictũ ſtatutũ, in q̃bus ſp̃ facta fuit mẽtio de filiis exiſtẽtibus, uel nõ. ¶Et Chriſti & eius matris noĩbus inuocatis, arguitur primò, ut ueritas magis eluceſcat, ad partẽ affirmatiuã ſic. Statutũ in deferendo hoc lucrũ marito, ſolum requirit duo, ſ. ut nupta mulier ſit, & ut decedat ſine filiis ex marito. Sed hæc duo cõtigerunt in facto propoſito, ut ſtatim probabo; ergo debet habere medietatem dotium. Cõſequentia de ſe ſatis eſt nota; & maior ẽt probatur. Nã uerũ eſt dicere, ꝙ iſta deceſſit ſine filiis ex marito, cum nemo appareat, & facta non præſumuntur, ut c. in præſentia, de prob. & c. Raynutius, & c. Raynaldus, extra de teſta. & in c. cum in iure, de off. deleg. cum ſimi. Quòd fuerit nupta, apertiſſimè probo per tex. ualde not. iudicio meo in l. cum fuerit, ff. de cond. & dem. ubi apertiſſimè probatur nuptam dici, licet non fuerit cognita. Et quod plus eſt, etiam ſi non fuerit ducta; & ſatis eſt, ꝙ interuenerit ad matrimonium conſenſus de præſenti: qui ſolus facit matrimonium, & non carnalis commiſtio, ut probatur ibi in fine illius leg. & latius hoc tenent gl. & Bar. ibi. ¶Secũdo probatur per l. iij. ff. de dona. inter ui. & ux. iuncta gl. in uer. concubinæ. ubi notanter matrimonium dicitur, & maritus & uxor dicuntur ꝯctis dũtaxat ſponſalibus per uerba de præſenti, licet non interuenerit carnalis copula. Et ſic concludit ibi gl. ꝙ ſicut donatio, ẽt conſtante matrimonio prohibetur inter uirum & uxorem cõſummato matrimonio, ita & matrimonio non conſummato, ex quo interuenit conſenſus de præſenti. Et quãquam ibi dicat hoc de iure canonico tenere, dico idem de iure ciuili, ut ꝓbatur in aut. de nup. §. nuptias, & ibi bona gl. & opt. facit ille tex. ad iſtã partẽ: ubi probatur maximè iuncta gl. nuptias ꝯhi ex ſolo conſenſu utriuſque, ſ. uiri & mulieris, licet aliud non interue
2 nerit. ¶†Tertiò probo per multa iura canonica, quæ cõmuniter dicunt matrimonium eſſe uerum ex ſolo conſenſu de præſenti, licet aliud non interuenerit adeò, ꝙ per ſecundum etiam cum copula non tollitur primum: quia habuit iam ex ſuo conſenſu ſuam eſſentiam, ut probatur in c. ſi. de ſpon. duo. & 27. q. 2. c. ſufficit, & c. cum nuntiatur cum multis ſequẽ. ad idem c. unicum, de uoto, lib. 6. & no. ꝑ Hoſt. in c. ex publico, de conuer. coniu. Facit. n. diffinitio matrimonij, quæ ponitur & declaratur. 27. q. 2. ĩ prin. & inſti. de nup. in prin. ubi bonus tex. cum gl. ¶Quartò ur̃ de hoc prima fronte caſus maximè iunctis dictis Bal. ibi in l. Deo nobis, C. de epiſc. & cle. ubi dicitur probari, ꝙ
3 †pactum de lucranda certa parte dotis in caſu mortis, ſortitur effectum ſuum altero coniugum intrante religionẽ; & tamen certum eſt, quod poſt conſummationem matrimonij non licet alteri coniugum intrare religionem de conuer. coniu. c. cum ſit, & c. ex publico, cum multis ſi. Sic uidetur intelligendus ille tex. q̃n alter intrat religionẽ coniuncto matrimonio, & nondum conſummato: quia ſic licet etiam altero inuito, ut in c. ex publico, & c. ij. eo. ti. Et ſm̃ hoc uidetur probare ille tex. ꝙ dictum pactum de lucrãda certa parte dotis in caſu mortis, uendicet ſibi locum ẽt interueniente morte poſt contracta ſponſalia per uerba de præſenti, matrimonio nondum conſummato; ſicut contigit in caſu noſtro. Et pro his faciunt ea, quæ leguntur in l. non ſine, C. de bo. quæ lib. ¶Sed his non obſtantibus, ꝯrium de iure puto uerum, ſ. ꝙ dictus uir nil lucretur prætextu dicti ſtatuti. Et primò facio pro funda-
4 mẽto duo ſuppoſita. Primum, †ꝙ uerbum nuptiæ, multipliciter in iure capitur. Q̃nq; capitur pro ipſa mera eſſentia coniugij, quæ ſolo conſenſu de præſenti interueniẽte cauſatur, ut probatur in d. l. cum fuerit in d. §. nuptiæ, & c. oẽ nuptiarum bonum. 27. q. 2. cum ſimi. ¶Quandoq; ſumitur pro ipſa commiſtione carnali, quæ interuenit cõtracto prius matrimonio, ut probatur in c. cauſam, & luce clarius probatur in c. genuit, maximè iuncta gl. ij. quæ hoc tenet apertiſſimè, eadem cauſa & q. & ibi aliquid per Archi. ¶Q̃nq; ſumitur pro apparatu & feſtiuitatibus, quę fiunt tempore, quo uxor ducitur ad domum uiri, ut pro-

UNIVERSITAT DE GRANAD

batur in c.noſtrates, & c.fœminæ.30.q.5.& ſic capitur in
euãgelio,ubi dicitur, Factæ ſunt nuptiæ in Cana Galileę,
quando Ieſus ibi fecit de aqua uinum. Et hęc ultima expo
ſitio uidetur magis propria & conſentanea uulgo; unde
eſt uulgare quorũdam locorum,ut ibi dicitur le noze; &
ſic ſentit Gaſp.de Cald.ſuper rub.de ſponſa. ¶Secundum
præſuppoſitum eſt,ꝙ uerbum,matrimonium, ſeu cõiugiũ
quandoq; uerificatur in matrimonio contracto ꝑ uerba
5 de præſenti, carnali copula nondum interueniente; † Et
uulgariter dicuntur ſponſalia per uerba de præſenti; &
ſic ſolent nuncupari, muliere nondum ad domum dedu-
cta uiri,ut clariſſimè apparet in c.ſicut ex literis,& pręce
denti de ſponſa.& clarius in c.tertio loco,de præſum.cum
ſi.Quandoque ſolum uerificatur uerbum matrimonij,ſeu
uerbum uxoris,& mariti,in coniugio carnali copula con
ſummato,ut probatur in c.debitum, de biga.in prin.& in
c.ex publico,de conuer.coniug.& elegantius probatur in
c.ſi qs deſpõſata.27.q.2.ubi dr̃.Si qs deſpõſata ſibi,& tra-
dita utat̃,ritè ꝯiugiũ uocat̃. Ad idẽ.c.quaꝑꝑ,ſ.ea.cã.& q.
Vñ ſurgat hæc diuerſitas,ſatis colligi põt ex his, q̃ leg.&
no.ĩ d.c.quaꝑꝑ,ꝑ.d.c.debitũ,& ꝑ gl.ĩ d.c.ex publ.ſępe all.
¶His ꝑſuppoſitis ĩfero ad deciſionẽ qõnis nr̃ę, & hoc mõ.
cũ uerbũ,uxor,& uerbũ,maritus, uerificent̃, & uerificata
reꝑiant̃ poſt mr̃imoniũ ꝯſummatũ,& nõ anteà & maximè
uerbũ,nupta, qđ ꝓpriè adaptat̃ ſaltẽ ad illã, q̃ ſolẽniter
ducit̃;ergo hæc interꝑtatio ſcript. fiẽda eſt ĩ caſu nr̃o. An
tecedẽs.ſ.plenè ꝓbatũ fuit. Cõſequẽs aũt apertiſſimè ſic
ꝓbo. iuſta cã reſtringẽdi ſtatutũ eſt, qñ ſimpl̃r & latè eo
ĩtellecto,qs indebitè lucrũ capet, uel alter dãnũ pateret̃,
Primũ not. ꝓbat̃ ĩ l.ut gradatim.§.ſed & ſi lege, ff.de mu.
& ho.& c.Abbate, de uer.ſig. Scđm ꝓbat̃ ĩ l.ij.& l.adige-
re.§.q̃uis, de iure pat.& l.fi.§.in ꝯputatione, qđ ibi no.C.
de iu.delib.& utrũq; lõge melius, q̃ alibi ꝓbat̃ ĩ c.cũ dile
ctus,de ꝯſue.ibi ꝯſuetudo probata,q̃ iuri cõi nõ ꝑiudicet.
ubi non ſolũ reſtringunt̃ uerba ſtatuti ad intellectũ quo-
dãmõ ex̃neũ, ſed & multũ à lõgè uerbis adaptabile. unde
uerbũ,electio,relatũ ad quoſdã,capit̃ ꝓ cõfirmatione. &
hãc theoricã firmauit ẽt Bar.in l.oẽs ppl̃i,ff.de iuſt.& iu.
¶Ad idẽ,ubicũq; ſtatuta ſunt pęnalia,q̃ ſatis dicunt̃ pęna-
lia,ex quo diminuunt ꝑrimoniũ alicuius,ut not.Io.An.in
d.c.j.de ele.lib.6.uerba debẽt reſtringi, ut nõ capiãt illũ
intellectũ, quẽ caperent ſc̃m latã ſignationẽ uerborũ. hoc
ꝓbat̃ ĩ c.cũ ĩ cũctis,de ele.iũcto.c.ſi ꝯpromiſſarius,eod.ti.
lib.6.& ꝑ Io.An.ĩ reg.odia, de reg.iu.lib.6 ĩ Mercu.facit
qđ ipſe no.ĩ c.ſtatutũ,de ele.lib.6. Sed cũ ĩ caſu nr̃o nõ ſo
lũ diſtributiuè,ſed collectiuè oĩa hæc ſupradicta interue
niãt,ergo debet fieri ꝑdicta reſtrictio, qđ patet. Nã iſte
uir illicitè & nulla iuſta cã exigẽte capet hic medietatẽ
dotiũ,licet mr̃imoniũ nõ ꝯſummauerit, nec ſolẽniter ſpõ
ſam ad domum duxerit.Itẽ hr̃des puellæ paterent̃ graue
dãnũ ex illa larga interpretatione.Itẽ ꝑiudicat̃ iuri cõi,
cũ debeat ſol.mat.dos redire ad mulierẽ ut in c.j.de do.
poſt diuor.reſti.cum multis ſi.& ꝑfato ex ſolo capite de-
beat accõmodari ſtatuto ille intellectus maior,cũ oĩs re-
ceſſus à iure cõi ſit odioſus & iõ reſtringendũ, ut in c.j.&
ij.de fil.pſb.lib.6.& d.c.cũ dilectus.Ad idem notabile di-
ctũ Inn.in c.cũ dilecti,de do.ubi dicit,ꝙ priuilegia inquã
tũ tãgũt iura concedentiũ,latè interpretamur,ut ibi in c.
olim,de uer.ſig.& l.fi.de cõſti.prin.Sed inquãtũ tãgũt iu-
ra aliorũ,ſtrictè, ut in c.ex tuarũ, de autho.& uſu.pal.Et
idẽ Io.An.in d.c.olim;& adduco tex.in l.ij.§.ſi quis à prin
cipe,ff.ne qd in loco publ.Ergo hoc ſtatutũ,cũ ſit tale,ẽt
ſi ſit priuilegiatũ, debet ſtrictè intelligi in ꝑiudiciũ hr̃dũ
puellæ;& maximè ſi conſiderabimus cãm ſtatutũ hoc ual
de odioſum iudicabit̃ ſine cã ſc̃m illũ uagũ intellectũ quo
ad diſparitatẽ inter ſponſum & ſpõſam,ſeu uirũ & mulie-
rẽ,Cũ uiro ꝑmortuo,maximè ante traductionẽ, & cõſum-
mationẽ mr̃imonij nullũ lucrũ cõſequit̃ mulier;nec ſuſti-
nuit uir aliqua onera mr̃imonij,ꝯ profectò mẽtẽ.l.ſi.C.de
do.ante nup.& c.fi.de do.inter uirũ & uxo.¶Scđò princi-
pal̃r in hãc ſñiam me mouet ẽt mẽs ſtatuti, q̃ multifariè
colligit̃. Primò ex principio ipſius,dum dicit: Deceſſerit
ſine filiis,&c.quæ referuntur ad illa uerba: Tꝑe ſui obi-
tus deceſſerit ſine filiis. Qđ patet ex ſe. & theorica Bar.
in l.ex facto,ff.de uul.& pup.ubi dicit,ꝙ qualitas adiecta
in aliqua oratione,intelligitur ſc̃m tp̃s uerbi,cui adiicit̃;
pro hoc gl.no.ĩ c.ſtatutũ, in prin.ĩ uer.canonicus, in fi.q̃
ſic debet intelligi,de reſcrip.lib.6. Ex qbus profectò uer
bis uident̃ ſtatuẽtes de muliere intellexiſſe, quæ erat in
ſtatu & potẽtia ſui obitus faciẽdi filios.Hæc.n.uerba ſine
filiis,&c.includũt in ſe priuationẽ filiorũ,& includũt in ſe
habilitatẽ & potẽtiã actus,ſeu habitudinis filiorũ. Et no-
tabil̃r probat̃ in fi.in l.j.ff.de ſuis & legi.ubi ꝑ Bar.ĩ.uer.
inteſtatus. ſed in caſu nr̃o hæc mulier tꝑe obitus nõ erat
in tali ſtatu & potẽtia, cũ nõ fuiſſet adhuc ducta in domũ
uiri.Ergo clariſſimè patet,ꝙ illa uerba ſtatuti nõ uerificã
tur in ea,maximè cũ ꝑ eã, quominus duceret̃, nõ ſteterit,
ar.c.ſicut ex literis,de ſpõſa. Eſt ẽt aduertẽdũ,ꝙ in oĩbus
addõnib.factis ad illud ſtatutũ ſuꝑ filiorũ cõmemoratio-
ne, ex ꝯiecturis ꝑſumit̃ euidẽter mẽs ſtatuẽti l.licet,ff.de
leg.j. ¶Tertiò põdero principal̃r illa uerba. Ex uiro, cui
nupta eſt,&c. Nam ꝓpriè ſc̃m cõem uſum loquẽdi,q ꝯ̃xit
ſpõſalia ꝑ uerba de p̃nti,ante, q̃ ducat mulierẽ ad domũ
ſuã,nõ dr̃ uir illius mulieris, niſi ex ꝯſuetudine quorũdã
locorũ, ut ꝓbat̃ in c.genuit.27.q.2.ubi dicit Hiero. Cũ
audies,Ioſeph uirũ Mariæ,ſuſpicio tibi nõ ſubeat nuptia
rũ,i.ꝯiunctionis carnalis,ſed recordare ꝯſuetudinis ſcri-
pturarũ,ꝙ ſpõſi uiri,ſpõſæ uocent̃ uxores;& infra apertè
ſentit, ubi ẽt Hiero.ꝙ ꝯ̃hens per uerba de p̃nti,ſicut ꝯ̃xit
beata virgo cũ Ioſeph.propriè dicitur potius ſponſus, q̃
uir, ex quo adhuc non eſt ducta: ſed uocatus fuit Ioſeph
vir ꝑꝑ ꝯſuetudinẽ ſcripturarũ;ꝑ hoc illud.c.ſicut ex lr̃is,
& c.ult.de ſpõ.ubi appellant̃ ſponſalia de p̃nti.Et ꝑ hoc,ꝙ
ante traductionem alter poteſt altero inuito intrare reli-
gionem, & diſſoluere matrimonium, ut ſ.dixi. Ergo non
põt dici ſtrictè uir ſuus,ſ.de proprio ſignificato. Illud tñ
in circũſtantiis eſt uerũ; & hoc uerbum,vir,& mulier, ſę-
pe ponũtur ꝓ eo, q ꝯſummauit mr̃imonium, & maximè
ex cõi noſtri tꝑis ꝯſuetudine; ergo iſte intellectus debet
in aĩo nr̃o reſtringibiliter capi ꝑ ea,quæ ſuperius dixi,&
6 ꝑ reg.odia reſtringi,de reg.iu.li.6.¶†Et qa ſtatuta debẽt
reduci ad ius cõe, quãtum fieri põt,ut probat̃ in c.cũ dile
ctus,de ꝯſue.& l.ij.C.de noxa no.Inn.in c.cãm,q̃,de reſcr.
& Bar.in l.oẽs populi,ff de iuſt.& iu. ¶Itẽ ſtatutũ, dicit,
nupta,& pleniſsimè de hoc uerbo dixi.ſ.in prin. Itẽ dicit
apud maritũ,&c.Sed in multis locis & ſcriptis appellatur
ſpõſus ante,q̃ traducat,& nõ maritus,ut ſ.plenè all.& d.c.
genuit, & maximè attẽta ꝯſuetudine huius ciuitatis, & fe
rè oĩum locorum,in quibus fui, ſc̃m quam appellatur ſpõ
ſus, etiam illa die, qua ſolẽniter duxit in domum, donec
conſummaret matrimonium.Et cõis uſus loquẽdi atten-
dẽdus eſt ẽt in ſtatutis: qa in qualibet diſpõne cõis uſus lo
quẽdi ꝑfertur ꝓpriè ſignificationi uocabuli, ẽt in mate-
ria reſtringibili,ut no.Io.An.ĩ c.fundamẽta,de ele.lib.6.
& Bar.in l.omnes populi,ff.de iuſt.& iu.Inn.in c.olim, de
uerb.ſig.& gl.in c.nonnulli,de reſcrip. Iura hoc proban-
tia non allego: quia copioſè allegant̃ in dictis locis. ¶Vl
timò adduco pulchrum motiuum, quòd elicio ex dictis
Petrus & Cy.principaliter in l.non dubium, C.de legi.
& facit quod ibi not. Baldus,& in l.ſcire,ff.de excuſatio.
tutor.

tutor.& in l.ſi quis ſeruo,C.de furt.& ſer. corrup. & per
Din.in regu.fi.de reg.iur.lib.6.Quod motiuũ tale eſt:Nõ
ſolũ debemus recedere à uerbis legis, & ſeruare mentẽ,
vbi mens expreſſa eſt. ſed ẽt,ubi mens ſeu rõ non eſt in le
ge expreſſa,dũmodo illa rõ præfinita ſit naturalis, & na-
turaliter & cõiter poſſit probari per ſimile.per q̃ ratio-
nẽ,ẽt ſi lex eſſet contraria, contrarium imaginari poſſit;
& notabiliter probari põt per l. ſcire oportet.§. ſufficit,
de excu.tu.dum dicit ibi tex.ex ipſa naturali iuſtitia &c.
Ad idẽ.l.mulier,iuncta gl.ff.ſol.matri.vbi coniecturatur
mens contra ipſius uerba.Ad idem de uerb.ſign. c.intelli
7 gẽtia,& 1.q.1.c.Marchion,& l.ſcire leges,ff.de legi. † Nã
& notabiliter dicit Bal. ſicut homo conſtat non ſolum ex
aĩa,ſed & corpore;ita lex ex mente,ſeu rõne & uerbis; &
uerba ſe habent ut corpus,& ſuperficies.Ratio aũt ſe ha-
bet ut ſpiritus & aĩa;& hæc magis debent reſtringi, quam
ſuperficies uerborũ,ut d.l.ſcire,cũ ſi. Ad coniecturãdum
aũt rationem legis,ubi non eſt expreſſa,debemus cõiectu
rare, propter quid feciſſet,ſeu qua ratione fuiſſet motus
uir ſapiens,cũ talis præſumatur legiſlator. Lex enim dẽt
eſſe rõnabilis.4.diſt.c.erit autẽ;& doctori & iudici data ẽ
poteſtas legem interpretandi.l.vna,C. de profe.qui in ci
uita.Cõſtan.lib.12.no.Inno.in c.cũ ſpeciali,de appel.Sed
certè in caſu noſtro nõ poteſt præſumi, quòd cauſa lucri
fuit affectus cõiugij, ſeu reliquiæ ſponſaliorũ de præſen
ti: quia eadẽ ratione porrexiſſet cõſimile lucrũ ad mulie
rẽ, quia uir & uxor nõ debẽt in iſtis ad imparia iudicari.
c.gaudemus,de diuor. & melius quo ad propoſitũ in c.fi.
de do.poſt diuor.reſti. & l.ulti.§.pe.C.de dona.ante nup.
Nec poſſumus coniecturare, quòd ratio fuerit,quòd uir
eſt caput mulieris.Hæc enim rõ non ſufficit,ut patet in d.
c.fi.& quod not.glo.in l.deo nobis,C.de Epiſ.& cle.nullã
ergo aliã bonam efficacem rõnem poſſumus cõiecturare
in hac diuerſitate inter uirum & uxorem, niſi quia uir in
traducendo ad domũ, & in ſuſtinendo onera matrimonij
facit multas expenſas. Nã ferè expẽdit totã dotẽ in orna
mentis & conuiuio; ita, quòd ſi uellet illa ornamenta uẽ
dere,non reperiret dimidium eius, quod expẽdit. Item
expenſas factas in conuiuio inuſitabili, ſicut à ſimili,nul-
lo modo recuperat maritus. ne vir remaneat in ſumpti-
bus, uoluit ſtatutũ ſibi prouidere in lucro medietatis do
tium;ſic in ſimili ſibi prouidit lex in reſtitutione dotis in
l.alia,ff.ſo.matr.In uxore autẽ ceſſant iſtæ rõnes;merito
ſtatutũ ſibi lucrũ non attulit.Cum ergo hæc & nõ alia ſit
ſtatuti rõnabilis & ſufficiens ratio, non debet habere lo-
cum in caſu noſtro,ubi ceſſat ratio legis.Et licet fortè fe
cerat aliquos ſumptus: non tamen fecit illos exceſſiuos,
qui ſolent fieri in ſolenni traductione. Non enim de mo
dicis eſt curandũ.l.ſcio.ff.de in inte.reſt.& c.1. e.ti. Nã &
ſponſa aliquos ſumptus facit inter conſanguineos, & ſal-
tẽ ad honorandum ſe prima vice: in quo tamen ſtatutum
non uidetur habuiſſe conſiderationẽ. Ex his clariſſimè
infertur ad deciſionẽ huius caſus, ut dictus uir nil lucre-
tur uirtute dicti ſtatuti. Reſtat nunc reſpondere ad pri-
mum & ultimum motiuũ:quia ad alia ſatis patet reſpon-
ſio ex prædictis. Et primò ad l.cũ fuerit.dico enim ut ſu-
prà dixi, quòd uerbum nuptiarum quãdoque uerificatur
in coniugio cõtracto ex ſolo conſenſu:ſed quãdoque nõ,
ut ſuprà plenè probaui. Nã in d. l. cũ fuerit,ideò ſufficit
contrahere per ſolum conſenſum: quia ibi ſumus in teſta
mentis,in quibus fit larga interpretatio,ut in c.cum dile
cti,de don.merito capitur ille largus ſenſus. Sed in caſu
noſtro ſumus in materia ſtricta, merito debet capi alius
intellectus ſtrictior.Nec hoc inuſitatum eſt,ut idẽ uerbũ
aliter ſumatur in materia larga,aliter in materia ſtricta:
imò expreſsè probatur hoc poſſe & debere fieri,in c.cum
dilectus,de conſue.& in c.ſtatutũ,iunctis ibi not.per Ioã.
An.de elec.lib.6.facit quod no.Bart.in l.4.§. ait prætor,
ff.de dam.infec.& hoc quotidie uſitamus. Idem in d.l.cũ
fuerit,fuit ſatisfactum menti ſtatuentium, ut ſuprà dixi.
Reſtat reſpondere ad.l. Deo nobis,C. de Epi. & cler. ad
quam reſpondeo ſimpliciter. Primò,quòd ibi nullo mo-
do colligitur, quòd matrimonium nõ eſſet conſummatũ,
nec ualeat illud,quod poſt conſummationẽ põt cum cõ-
ſenſu alterius,ut c.cũ ſis,& c.uxoratus,& c.ad apoſtolicã,
de cõuer.cõiu.& tali caſu põt intelligi illa lex. Secundò
reſpondeo, & ſubtilius:ibi pactum lucri erat cõe & uiro
& mulieri,ut ibi in tex.& gl. Adeo, quòd ſi fuerit aliqua
diſparitas,reducitur ex diſpoſitione iuris ad paritatẽ,ut
ibi ſecũdum intellectum glo.quo caſu non põt,dici quòd
lucrum ibi deſeratur propter expenſas, uel onera matri
monij:quia non uendicaret ſibi locum in muliere ꝑ præ-
dicta, ſi neceſſariò onus intelligitur propter illã parita-
tẽ, quòd propter affectionẽ matrimonialẽ cedit illud lu
crum.quę affectio accidit ex ſola eſſentia matrimonij,de
conuer.coniu.c. ex publico,de uo.e.ti.lib.6. ideo uẽdica
bat ſibi locũ ante etiã traductionẽ & conſummationem
matrimonij,maximè cum uterque poſſit ibi eſſe in lucro
& damno;& ſic eadem iuris diſpoſitio. Ita eſt in caſu no-
ſtro:quia ceſſat ratio ſtatuti, ceſſare debet ſtatuti diſpoſi
tio,iuribus uulgatis.Vide bo.glo.in ſimili in replicatio-
ne doli,quæ quandoque conceditur: quãdoque negatur,
eadem ratione remanente ſemper,ut not.in c. dilecte,de
except.Ad.l.non ſine,C.de bo.quæ lib. quòd non obſtat;
quia loquitur in diſpoſitione fauorabili, ſecus in odio-
ſa,ut ibi cõiter not.& maximè Bald.qui uidetur contra-
riari his,qui ſenſit.in d.l.Deo nobis.Et profectò omni af
fectione ceſſante,hanc partem puto ueriſſimam. Nec mo
uere debet iudicem in contrarium aliquorum fortè ſin-
gulorum opinio; quia aut in terminis eorum non concur
runt omnia prædicta, aut tanquam euidenter reprobata
per prædicta,non eſt ſequenda, quandoque eſt euidenter
falſa,uel probabilibus rationibus poteſt conuinci,ut bo-
nus iudex acutiſſimi ingenij æſtimabit ſecundùm cõſi. de
ferijs.c.capellanus; alleg.ad hoc tex.not. in l.1.§.ſed ne-
que ex multitudine,C.de uete.iur.enu.Et hæc ſufficiant
Laus Deo.

CONSILII SEQVENTIS ARGVMENTVM.

DVM *eſſet materia quæſtionis inter quendam dominum Ioã
nem ex una parte, & quendam Gulielmum de Caſtellionis occa-
ſione mutui ex alia parte, tandem inſtante* Poteſtate *dicti loci,
compromiſerunt in quendam Gaſparem tanquam arbitratorem
& amicabilem compoſitorem;qui illicò in palatio* Poteſtatis, *ubi
factum fuit compromiſſum, auditis petitionibus dicti domini* Ioã
*nis actoris, & reſponſione dicti Gulielmi, & quibuſdam eorũ iu-
ribus, promulgauit arbitramentum & laudum condemnans di-
ctum Gulielmum ad ſoluẽdum dicto domino* Ioanni Florenos 15.
in alijs uerò abſoluit eum ab impetitione dicti do. Ioannis. *qui do
minus* Io. *Statim ante, quàm exiret de palatio approbauit dictũ
laudum. poſt determinatum officium dicti domini* Poteſtatis *do-
minus* Ioannes *proclamauit, petendo illud arbitrium reduci ad æ-
quitatem boni uiri, dicens ſe enormiter læſum,cum deberet habere
à dicto Gulielmo longè maiorem quantitatem.*Dicebat etiam *non
ſibi obſtare illam probationem & homologationem arbitramen-
ti:quia ipſam fecerat per impreſſionem domini* Poteſtatis, *qui in-
iunxit ei, ut nullo modo exiret palatium,niſi approbaret dictum
arbitramentum: quia* Poteſtas *erat terribilis contra ſibi reſiſten
tes.* Dictus *uerò Gulielmus ſic prouocatus reſpondit, quòd totum*

laudum erat iniquum & iniuſtum, cum in nullo teneretur dicto domino Ioã. vnde petebat totum laudum annullari & cancellari, &c. Venerunt tandem ad probationem pro parte domini Ioannis fuerunt producti duo teſtes ſuper mutuo, & duo poſt terminum: qui tamen iurauerunt intra terminum datum ad probandum. Primi duo depoſuerunt ſuper confeßione facta de dicto mutuo à dicto Gulielmo: fuerunt tamen ſingulares in depoſitionibus ſuis, quas deponebant ſuper diuerſis confeßionibus. Alij uerò duo teſtes ſatis uidebantur probare præceptum Poteſtatis dicto domino Ioãni factum modo prædicto. Pro parte uerò Gulielmi fuerunt producti aliqui teſtes, qui etiam fuerunt ſingulares in dictis ſuis, deponentes ſuper confeßione dicti Ioannis, qui multas & certas quãtitates pecuniarum receperat pro reſtitutione, à dicto Gulielmo &c. Quærebatur, quæ eſſent partes iudicis in hoc caſu.

CONSILIVM II.

1 *Petitio reductionis ad arbitrium boni uiri, eſt quaſi quædam appellatio.*

2 *Reductionem ex iniquitate petens, ipſam iniquitatem probare habet.*

3 *Iudex, ad quem, ſi inſpectis actis antiquis, uel nouis, non uidet ſententiam iuſtificari, debet illam retractare.*

CHriſti, eiuſque matris nominibus inuocatis, conſului, quòd iudex deberet retractare & annullare totum laudum & arbitramentum, & declarare dictum Gulielmum in nullo teneri dicto domino Ioanni, ac imponere ſibi ſilẽtium, & abſoluere dictum Gulielmum ab impetitione illius, & condẽnare illũ in expenſis factis in hac cauſa. Et quãquã hoc nudũ conſilium debuiſſet ſufficere, cũ peteretur à iudice, & ſic eſſet deciſiuum, & non à partibus, ſicut obſeruatur in ſententia ferenda iuxta conſilium doct. in c. ſicut, de re iud. per Io. And. in addi. in titu. de ſen. pro la §. qualiter, uerſ. cæterũ Et no. quòd conſiliarij; ne tamen fortaſſe ex conſilij nuditate aliquorum animus in ſcandalum aggrauaretur, aliqua breuiter animum meum ad hoc iudicium mouentia iſſerui; Et pro fundamento euidentiali præmitto
1 plura. † Primò, quòd petitio reductionis ad arbitriũ boni uiri, eſt quaſi quædã appellatio. l. 1. C. de arbi. cum ibi not. tamen tollit præſumptionem laudi, ut in ſimili not. in appellatione ab excõmunicatione, quæ licet non ſuſpẽdat excommunicationem, ut c. paſtoralis, de appel. ſuſpẽdit tamen præſumptionẽ iuſtitię & proceſſus, & deuoluit cauſam ad ſuperiorem, ut no. Inno. in c. bonæ, el' 1. de elc. & in c. quoniam contra, de proba. facit quod not glo. in c.
2 ad reprimendã, de offi. ordi. Itẽ etiam præmitto, † quòd petens reductionẽ ex iniquitate, habet probare ipſam iniquitatẽ, & grauamen; quã iniquitatẽ, ſeu grauamen probare poteſt aut ex antiquis actis, aut ex nouis, iuxta tamẽ diſtinctionẽ Bar. ĩ l. ſi ſocietatẽ. §. arbitrorũ, ff. pro ſocio, & perfectius in conſi. 275. & in Spe. de arbi. § ulti. uer. ſed nunquid; & uide Io. And. in addi. Spec. eod. tit. §. præalle. uer. item, quid ſi cõpromiſſum, & per Ant. But. in c. Quintauallis, de iureiurã. Non tamen eſt, quia ex eo præſumatur multum pro dicto arbitratoris iuxta no. in c. poſt ceſſionem, de prob. ſed quia hæc eſt intentio actoris petẽtis laudum reſcindi. Tertiò premitto, quòd licet appellatus, qui ſententiam approbauit, non poſſit ex ſua perſona petere confirmationẽ ſententiæ, de re. iu. c. quod ad conſultationem; tamen ſi appellans inſtat contra ſententiam, poteſt appellatus petere, ut illi ſententię addatur, uel detrahatur, & ſic, uel aliter informetur; quia appellatio, licet ab una parte interpoſita, ſuſpẽdat totã ſententiã. l. 1. ff. ad Turpil. & c. ueniẽtes, de iure iur. cũ ſi. unde ex perſona alterius conſequitur appellatus, quod ex perſona ſua conſequi non poſſet; & ſimile habetur in c. autho. Martini, de conceſ. præben. lib. 6. & in l. petendæ, C. de temp. in integ. reſti. Ad prędicta facit. ca. Raynutius, & c. Raynaldus, de teſta. & l. omnem honorem, C. quando prouo. non eſt neceſ. Et hanc concluſionẽ notabilem tenent do. de Ro. deci. 358. & ſic dicũt in curia fuiſſe obtentũ. Sequitur Ant. de But. in c. cum Ioannes, in fi. de fide inſtr. Et pro hoc facit, quia iudex appellationis ſuccedit loco iudicis, à quo; & ſic debet facere totũ id, quod facere poterat, & debebat iudex, à quo; bonus tex. in c. cũ cauſa, de ſen. & re iud.
3 Quartò præmitto, † quòd ſi iudex, ad quẽ, inſpectis actis antiquis, uel nouis, non uidet ſententiam iuſtificari, debet illã retractare, in c. cum ad ſedẽ, de reſti. ſpo. No. doct. in c. in præſentia, de renun. & no. in l. per hãc. C. de tẽp. app. His præmiſſis infero ad deciſionẽ præſentis materiæ. Cũ enim ex deductis nunc in iſto iudicio reclamationis clarè conſtitit dictum dominum Ioannem nõ habere plenã probationem ſuper mutuo, cum teſtes fuiſſẽt ſingulares, quibus fides non adhibetur, ut in c. cum dilecti, de elect. & c. licet, de proba. maximè inſpectis probationibus alterius partis, infertur dictum arbitrum, ſeu arbitratorẽ iniuſtè & iniquè condemnaſſe dictum Gulielmum in Florenos 15. Iudex ergo prouocationis, qui ſuccedit loco arbitri, ſeu arbitratoris, debet dictum Gulielmum in totum abſoluere à petitione illius actoris, ſicut à principio debuiſſet feciſſe ille arbiter. Ad hoc quod no. ĩ d. §. arbitrorũ, & d. c. cum ad ſedẽ; facit quod no. Bart. in l. 1. ff. de leg. 3. & Inn. in c. ſtatutum, de reſcrip. li. 6. & olim incipiebat, præſenti. ubi ſingulariter dicunt, quòd ab iſto iudice reclamationis non põt appellari, ſicut nec à bono uiro, cũ ſuccedit loco illius. Nec obſtat, ſi dicatur iſtũ Gulielmũ approbaſſe laudũ latum; quia uidetur approbaſſe, inquantum alia pars uoluerit approbare & admittere ſuam approbationem; ſicut in ſimili no. gl. in c. 3. de eo, qui mit. in poſ. & ſicut ſuprà dixi in appellato, qui cõſequitur ex perſona alterius, quod ex propria perſona conſequi non poteſt. Item facit, quia partes aſſumpſerunt diſputationem de iniuſtitia & de iniquitate totius laudi, & conſtitit eoipſo, quòd claruit Ioanni prædicto ius non competere; ergo iudex debet totum laudum retractare; ſicut in ſimili not. dicit Inn. in c. cum dilecti, de elec. & c. cum Bertoldus, de re iud. ubi uult idem in ſententia, quæ tranſiuit in rẽ iudicatam. Poteſt etiam dici, quòd illa diſpoſitio teſtiũ facta extra terminum datum ad probandum non ualuerit, ex quo intra terminum non adhibuerit aliquam ſolicitudinem, ut teſtes examinarentur. Et notabiliter dicit Bar. reprobando But. in d. l. damni. §. Sabini, ff. de dam. infe. & facit quod no. domini de Ro. deci. 7. & ita tenui ſcribẽdo in c. licet, de proba. ubi plenius hoc proſequor; & hæc ſufficiant, ut prius dixi, & hoc ſit conſilium deciſiuum, & ſic quaſi ſententia, &c. Laus Deo omnipotenti.

CONSILIVM III.

1 *Vtilitas communis clericorum ubicunque uerſatur, onus debet eſſe utriuſque commune.*

2 *Bona eccleſiarum ſunt deputata publico uſui ſpiritualis.*

CAſus, ſuper quo conſilium petitur, talis eſt. Quidam potens dominus ad petitionẽ quorundam ſubditorum ſuorum decreuit ædificare ſeu conſtrui, & ædificari facere muros in quadã uilla poſita in ſuo territorio pro tuitione hominum ibidem habitantium, ſeu habitare uolẽtium, ut tutius poſſint ibidem degere propter hoſtiles incurſus. Veruntamen cum quoddam ſolenne monaſterium habeat ibidẽ certas poſſeſſiones & domus, quę coluntur & habitantur per homines dictæ uillæ, inſtat dominus, maximè ad poſtulationẽ habitantiũ in dicta uilla, quatenus monaſterium debeat pro rata contribuere ad ſumptus faciẽdos in ædificationem dictorum murorum. Reſiſtit monaſterium allegans immunitatem eccleſiaſticam diuino iure & humano conceſſam. Quæritur quid iuris? Poſtulato prius diuino ſuffragio, de cuius honore agitur, videtur primò dictũ mo-
1 naſterium pro rata teneri. † Vbicunque enim communis utilitas clericorum & laicorum uerſatur, onus debet eſſe utriuſque cõmune; ad hoc tex. in c. peruenit, de immu. eccle. vbi uiri eccleſiaſtici ſubeunt cuſtodias murorũ contra inimicos, ſicut illi laici, quatenus, cũctis uigilantibus, melius ualeat ciuitatis cuſtodia procurari, ut dicit text. in d. c. peruenit. Si ergo tenentur ad onera perſonalia, inſtante communi utilitate, fortius ad realia, cum facilius excuſentur clerici à perſonalibus, quàm realibus, cum inprimis retrahantur à diuinis officijs, ar. 33. q. 8. c. reprehenſibile, & in l. placet, C. de ſac. ſan. eccle. Secundò notãter inducitur. l. ad inſtructiones, C. eo. ti. vbi dicit text. ꝙ ad inſtructionẽ itinerũ, uel pontium, etiã uenerabiles domus, ſeu eccleſiæ tenentur; pari ratione debent teneri ad ædificationem murorum, cum utrinque uerſetur utilitas publica, & pietas. Ergo pauperes ibidem degentes; quòd tenuerunt quidam, ut refert ibi Cy. Tertiò facit. l. ad portus, C. de ope. publi. vbi expreſsè cauetur de murorũ ædificatione & reparatione; & ſubijcitur neminem excuſandum fore dignitatis priuilegio. Quartò redditur ratio. Certum eſt bona eccleſiarum expoſita fore pietati pauperum tamen communi; unde pro alendis pauperibus eiuſdem, ab impreſſionibus defendendis, & captiuis redimendis, etiam ipſarum rerum eccleſiaſticarum dominia exponi & alienari poſſunt, ut in c. aurũ, & in c. ſacrorum. 12. q. 2. & ibi de hoc in ſumma. Sed in caſu noſtro agitur, ut pauperes ibidẽ degentes eripiantur & ſubleuentur, ut non captiuentur. Ergo eccleſiæ non debent eſſe immunes ab oppreſſionibus tyrannorum & inimicorum, & tunc, ut non captiuentur. Ergo eccleſiæ non debent eſſe immunes ab alijs collationibus. Et hanc opi. ſenſerunt quidã Mod. in c. non minus, de immu. eccle. poſt gl. & ibi Hoſt. qui uidetur ibi glo. ſequi; quæ tamen non loquitur expreſsè in ædificatione murorum. Ipſe tamen Hoſt. contrariũ apertè tenuit in ſumma, ut ſubijciam in his, quæ primo adduco. Sed his non obſtantibus contrariam ſententiam arbitror ueriorem, quã probabo pluribus rationibus, & ſummorum doctorũ authoritatibus. Et primo adduco. c. non minus, præall. ubi tractatur de foſſatis faciendis, quæ profecto concernunt cuſtodiã ciuitatis, & tàm utilitatem publicam clericorum, quàm laicorum; & tamen deciditur, quòd à clericis non debet exigi aliqua contributio; imò prohibetur ſub anathematis diſtrictione, niſi Epiſcopus tàm neceſſitatem quàm utilitatem inſpexerit, & ſine aliqua coactione ad releuandas communes utilitates, uel neceſſitates, ubi laicorum non ſuppetunt facultates, ſubſidia per eccleſias æſtimet offerenda. Et põdera illud uerbum, communes utilitates, &c. iuncto. c. aduerſus, e. ti. Ex quo patet, quòd etiam imminente cõmuni utilitate clericorum & laicorũ, non tenentur clerici aliquid conferre, niſi ſponte uelint, approbãte Epiſcopo & clero, & ubi laicorum non ſuppetunt facultates; & hodie per c. aduerſus, præal. non poſſunt clerici in caſu prædicto ſponte ſoluere, Romano Pontifice inconſulto. Et fuit illud ſancitum propter quorundam imprudentiam, ſæpe allegãtium talem neceſſitatem, uel utilitatem. Secundò ad idem adducitur tex. no. in auth. item nulla communitas, C. de epiſc. & cle. ubi generaliter prohibetur, ne quis audeat ab eccleſijs exigere collectas, exactiones, angarias, uel perangarias; quæ omnia propter publicam utilitatem in defenſionem reipublicæ, in quà includitur utilitas laicorũ, & clericorum, exiguntur. Ad idem etiam. c. 1. de immu. eccle. lib. 6. & c. quãquã pœna, eo. ti. & cle. præſenti, eo. tit. & c. fi. de uita & hone. cle. & l. placet, C. de ſacroſan eccle l. 2. C. de epiſ. & cler. 16. q. 1. c. generaliter, cum infinitis ſimilibus, quæ eximunt eccleſias & ipſarum bona ab omnibus collectis, gabellis, exactionibus, & ſimilibus. Proba-
2 tur quartò hac ratione, † bona eccleſiarũ ſunt deputata publico uſui ſpirituali. 12. q. 1. c. uidentes. 16. q. 1. c. quoniã, de præben. c. ratio. & d. l. placet. hoc dicit tex. in c. nulli liceat. 12. q. ſi. quòd omne id, quod eccleſiæ cõſecratur, ſiue fuit animal, ſiue ager, ſanctum ſanctorum efficitur, & ad ius pertinet ſacerdotũ. Non ergo debent mundano uſui & publico deſeruire; quia ſemel Deo dicatum, ad humanos uſus amplius transferri non debet, ut regula, ſemel Deo dicatum, de regu. iur. lib. 6. Ius enim publicum etiam conſiſtit in ſacerdotibus. 1. di. c. ius publicum. Laici ergo cum ſint mundani, & principaliter habent utilitatẽ ex re publica mundana, debent ſubire onera reipublicæ mundanæ; bona uerò eccleſiarũ, quę ſunt Dei debent deſeruire reipublicæ ſpũali. Simile uidemus in perſonis. Nã milites ſeculares militant mundo; milites uerò cœleſtes militãt Deo. Et ſic illi in temporalibus, iſti in ſpũalibus, ut in c. reprehenſibile, & c. quo caſu 23. qõ. ulti. Rectè ergo dixit text. in d. c. non minus, quòd quandiu laicorũ facultates ſuppetunt, ẽt ſponte, non debet eccleſia aliquid elargiri, niſi ſubtrahantur bona uſui ſpũali. Hinc no. tex. in cle. quia cõtingit, de relig. do. dicit, quòd deputata certo uſui largitione fidelium, non debent deputari ad aliũ uſum, authoritate Romani Pontificis duntaxat excepta. Hinc text. in d. c. non minus, hæc onera publica dicit eſſe laicorum, ut patet ibi; Iſti uerò onera publica ſua, &c. licet in ſequentibus tractent de cõmuni neceſſitate, uel utilitate. Sed dixit illa laicorum; quia eis incumbunt rationibus prædictis, licet quidã & malè ĩtelligat illũ tex. per illud uerbũ, ſua, &c. quòd loquatur de neceſſitate laicorũ duntaxat; quod profecto nõ eſt uerum, & cũ non replicauit poſtmodũ de laicis; ſed dicit de cõmunibus; & idem dicit in dict. c. aduerſus, & maximè de propria, ubi dicit, quòd ſua intereſt prouidere cõmunibus utilitatibus. Intelligit ergo de utilitate clericorum & laicorum. Hãc ẽt ſententiã probat cõmunis theorica doctorũ utriuſque iuris, de qua per canoniſtas in c. fin. de ui. & ho. cle. & in c. 1. de immu. eccl. lib. 6. in cle. præſenti, de cenſi. per Ioan. de Lig. per Bar. in l. reſcripto, ff. de mune. & hono. & in l. placet, C. de ſac. ſan. eccle. & in conſimilibus locis. Dicunt enim, quòd bona eccleſiarum non tenentur ad aliqua onera mundana, niſi prius fuiſſent facta tributaria, ſeu cenſualia ante, quã ueniſſent ad eccleſiã; ita, quòd ſoluiſſent certum tributum, uel cenſum. Aliter autẽ non tenentur, quãquã priores poſſeſſores prius ſoluiſſent tempore neceſſitatis, uel utilitatis aliquas collectas, uel actiones; ad hoc multa iura ſuperius alleg. Hanc ſententiam præcisè quo ad caſum noſtrum, ſcilicet in refectione murorum, tenet gloſſator ſubtilis in decre. 16. q. 1. c. generaliter. §. nouarum. ubi expreſsè dicit glo. per d. l. ad inſtructiones. Idem apertiſſimè uoluit ille iuris canonici ſpeculum Io. An. in d. c. non minus, ſuper glo. ubi dicit, quòd clerici nõ tenentur; quia nulla lege Digeſtorũ, nec Codic. nec ulla

legis authoritate potuit reſtringi eccleſiarum immuni-
tas. Hanc eandem ſententiam ſe u:us eſt gloſſator iuris
ciuilis clariſſimus in d.l.ad inſtructiones,ubi firmauit ec
cleſias non teneri ad refectionem, uel conſtructionẽ mu-
rorum. Idẽ ibi Bar.iuris ciuilis illuminator,dicẽs,quòd
d.l.ad inſtructiones,in parte corrigitur per authen. item
nulla communitas,præall. Diſtinguit onera realia,& ea,
quæ imponuntur perſonis pro rebus propter bona,ut ad
prima teneantur eccleſiæ;ad ſecunda non. Vnde pro refe
ctione pontium & murorum onera imponuntur perſonis
pro rebus. Nullo enim iure cauetur poſſeſſiones ad hæc
onera obligatas fore.Quid plura?ipſemet Hoſt.correxiſ
ſe uidetur opinionem ſuam,quam tenebat in c.nõ minus,
nouiſſimè in ſumma ſua tit. de immu. eccle. §. à quibus,
uerſic. ad extraordinaria. ubi dicit,quòd hodie eccleſiæ
ſint immunes ab omnibus iſtis oneribus concernentibus
ſiue publicam utilitatem,ſiue priuatam per dictam auth.
item nulla communitas,cum ſimili.Et ſic quòd hodiè nõ
procedit ex toto diſpoſitio.d.l.ad inſtructiones, & ſic in-
cidit cum opi.Bar. Multi etiã alij doctores antiqui hanc
opinionem ſecuti ſunt, de quibus non curo, cum in hanc
ſententiam habeamus iuris illuminatores,ut gloſſatores
utriuſque iuris,& Io.And.& Hoſti.& Bar.Quis ergo au-
deret oppoſitum conſulere,maximè contra religionem,
cum non modica ſit ratio,quæ pro religione facit.l. ſunt
perſonæ,de religi.& ſump. fu. Et profectò ſi quis ponde-
ret gloſſ.d.c.non minus,non ſentit opi.in principio addu
ctam;imò contra ſentire uidetur.Nam illa glo.eſt poſita
ibi,ſuper caſu excepto, quando epiſcopus & clerus inſpe
xerint neceſſitatem,uel utilitatem communem,& laico-
rum facultates non ſuppetunt;& tũc abſque ulla coactio
ne poſſunt elargiri.Vnde glo.uoluit ibi potius exemplifi
care de utilitate,uel neceſſitate communi,quã ponere ca
ſum exceptum à diſpoſitione illius.c. Et ſatis patet,dum
dicit;conferre enim debent,&c.Et ſic per uerbum,enim,
continuat ſe ad tex. Si enim uoluiſſet ponere caſum exce
ptum,dixiſſet;conferre tamen debet; uel per uerba ſimi-
lia fuiſſet locutus.Et quicquid ſenſerit, ſatis hæc opinio
ſupra recitata fulcita eſt iuribus,rationibus, & authori-
tatibus.Quare concludo dictum monaſterium ad hęc o-
nera ſubeunda teneri non debere, niſi ſeruaretur diſpoſi
tio illius.c.nõ minus, ſcilicet Romano Pontifice prius cõ
ſulto,ut dicitur in d.c. aduerſus. Et ſic ſeruatũ fuit aliàs
facta commiſſione excellenti utriuſque iuris doctori do
mino Anto.de Roſellis, & mihi per potentes dños prio-
res communis Senarũ proprie in quæſtione facti,quę uer
ſabatur cum magnifico & deuotiſſimo monaſterio ſanctæ
Mariæ montis Oliueti,& clauſula, licet nudo uerbo, &
ſuccinctè tunc fecerimus relationem. Non obſtant huic
concluſioni contraria ſuperius formata.Et primò reſpon
deo ad c.peruenit.habet enim uarios intellectus. Primò
enim intelligitur in terris in temporalibus eccleſiæ ſub-
iectis.Secundò intelligitur ſecundũ illa tempora,in qui-
bus illa ciuitas Trecen. opprimebatur ab infidelibus, &
imminebat timor ſubitaneus & improuiſus,ut ibi no.In-
no. Item etiam intelligitur de clericis,qui non ſunt à di-
uinis ſubtrahendi.23.q.8.c. reprehenſibile, ſed de homi
nibus eccleſiæ,qui aliàs gaudẽt dicta immunitate.l.2. C.
de epiſ.& cleri.12.q.2.c.eccleſiarum ſeruos, niſi eſſet ne-
ceſſitas urgentiſſima,ut no.Hoſtien.in ſumma,eo.ti.in d.
§.à quibus,uer.uerè etiam perſonalia. Itẽ quartò non lo
quitur de fructibus & bonis diſtrahendis,ſed de quadam
cuſtodia ad neceſſariam tuitionem ciuitatis, quæ immi-
net in caſu noſtro.Item præſumpto,quòd ſic eſſet magna
neceſſitas,debet obſeruari tenor.c.non minus,& c. aduer
ſus, cum nullum ſubſit periculum in conſulendo Roma-
num Pontificem. Ad l.ad inſtructiones, allegatam ſatis
ſuprà eſt reſponſum.Et l.portus,non ob.quia non loqui-
tur de eccleſia,ut ſatis uoluit glo.in d.l. ad inſtructiones.
Item illa.l. ſecundum unam ſolutionem ibi datam in gl.
poteſt induci pro hac opinione noſtra,cũ dicit, quòd gra
duati propter bonum publicum quod fouent, ſunt ab il-
lis oneribus priuilegiati; fortè debẽt eſſe exemptæ eccle
ſiæ propter bonum publicũ ſpirituale, & per alias rõnes
ſuperius allegatas.Ad quartum motiuum reſpondeo,qđ
procedunt pro redimendis captiuis, uel pauperibus alen
dis; in quibus caſibus eccleſia ſua bona diſtribuit; ſecus
hoc caſu,ubi eccleſiæ nulla peruenit utilitas,& dominus
caſtri recipiet totum commodum. Qui enim ſentit com
modum,ſentire debet & onus,ut in regula,qui ſentit, de
regu.iur. lib.6. Item non debent ſubtrahi cultui diuino,
& pauperibus,ac alijs religioſis ſumptus neceſſarij, ut ex
pendatur in cauſam non ſic neceſſariam, & ubi non ita di
rectè fauetur pietati;& ſi neceſſitas maximè prætẽditur,
ſeruetur,quod habetur in c.non minus,& c.aduerſus. Vi-
deo enim, quod eccleſiæ non tenentur ſubuenire domi-
nis temporalibus,niſi inquantum uelint;& ſic cultus diui
nus in nullo alteretur,ut in d.l.placet, & auth. item nul-
la communitas. fortius non tenetur contribuere ad ædifi
cationem murorum. Vlterius me non extendo,cum reli
gionis fauor, tantorum uirorum clariſſimorum authori
tate fulcitus,ſatis abundè in hoc ſe ſuppetere uidetur,ad
indiuiduæ trinitatis laudem,amen. Laus Deo.

CONSILIVM IIII.

1 *Voluntas coacta in malefactis à peccato non excuſat.*
2 *Communitas excommunicata per metum,an incidat in pœnam excommunicationis.*
3 *Papa Marcellinus fuit depoſitus,quia idolis ſacrificauit, quamuis coactus metu gentilium.*
4 *Metus magis excuſat mulierem, quàm uirum.*

FActi contingentia talis eſt. Quædam mulier
accuſata de adulterio à uiro ſuo ad lu-
crandam dotem,& diuortium quo ad torum fa
ciendum;mulier tanquàm prægnans ab alio,conuicta, al
legat uiolentiam ſibi à quodam uiro in magiſtratu in lo
co abſtinentiæ illatam, & eã ex coniecturis ſufficientibus
probat. Quæritur, an ex hoc debeat euitare pœnam le-
1 gis?Et uidetur primò,quod non; † quia coacta uolũtas in
malefactis non excuſat à peccato,nec rurſus à pœna pec-
cati.2.q.1.c.in primis.23.q.6.c.item ne.vbi dicitur,quòd
quis debet potius omnia mala pati,quàm malo conſenti-
re. Ratio huius dicti eſt, quòd ius conditionale nõ tollit
conſenſum.c.maiores,de baptiſ.& c.meritò 15.q.1. & l.ſi
mulier,ff.quod met. cau. Secundò hoc probatur à ſimili
2 in c.in ſacris,quod met. cau. † ubi communitas excõmu-
nicata per metum incidit in pœnam excommunicationis;
ſicut ille,qui cõmunicat ſponte. Redditur ratio ibi;quia
licet metus culpã attenuet,eã tamen prorſus non exclu-
3 dit.Tertiò inducitur.c.nũc autem.22. diſt. † vbi patet Pa
pam Marcellinum fuiſſe depoſitum; quia idolis thurifi-
cauit,licet Gentilium metu inductus feciſſet. Cum ergo
hæc mulier,de qua quæritur,alterius libidini ſe proſtra-
uerit,& ſic mariti torum uiolauerit, non debet propter
metum uindictam euadere per iura ſuperius allegata, &
multa alia,quæ breuitatis cauſa omittuntur. Sed his,nõ
obſtantibus contrariam, ſententiam arbitror de iure ue-
riorem infraſcriptis rationibus motus, & multorum au-
thoritatibus.

thoritatibus.Aut enim hæc mulier uim pręciſa paſſa fuit;
& in dubio dicendum,ꝙ pœnam pati non debet;quinimò
nec ullam peccati maculã contraxit; imò ex cordis caſti-
tate meretur,niſi probetur contrarium.22. q.5. c.1. & 2.
& in d.c.in ſacris,uiolentia ſeu metus fuit conditionalis.
Et dico,ꝙ licet aliquod peccatum contraxit, & pœniten
tia digna ſit,quia ad minus affuit aliqualis conſenſus; ta-
men pœnam adulterij pati non debet;& ſic nõ debet pri-
uari dote,& cõſortio mariti,cum ſit adulterij pœna. hoc
probatur expreſsè in l.uim paſſam, & in l.uxor.§.ſi quis
planè,ff.de adul.& l.fideliſſima,C.eo.ti.& l.1.§. remoue-
ri,ff.de poſthu.Et ratio eſt; quia adulterium reſpectu le-
gis non admittitur ſine dolo,licet fuerit ſeu interuenerit
aliqualis culpa,ut no.probatur in l.pe.ff.de adul. tex.iun
cta glo.ſi.34.q.2.in lectum,& 15.q.1.inebriauerunt. Et iura
procedunt etiam in metu cõditionali, ut apertiſſimè uo
luit glo.ſeu ſentit in duobus locis.32.q.5.c. propoſito,a-
liàs incipit; Lucretiam. Pro hoc,quia dolus eſt callidi-
tas,uel machinatio ad circunueniendum,&c.l.1.ff. de do
lo,quæ etiam ceſſant interueniente metu,licet conditio-
4 nali. Et aduertendum, † quòd timor ſeu metus magis ex
cuſat mulierem,quàm uirum, propter ipſius imbecillita
tem,ut dicit glo no.in c.cum locum,de ſpon. Nam arbi-
tratur,quòd non ſolum metus illatus per illum uirũ ha-
beat excuſare mulierem à pœna adulterij, ſed etiam pu-
dor & uerecundia quædam, in quam incidere timuit mu
lier in clamando,cum uideretur, ſed maximè noctis tem
pore à uiro præſertim poterit occidi. Ratio,quia ibi ceſ
ſat dolus, qui requiritur ad incurrendam pœnam adulte
rij,ut ſuprà dixi.hoc ualde not.probatur in c. propoſito.
§.Lucretiam,præalle.iuncta gl.cum ueritas facti contin-
gat. Nam illa Lucretia nobilis & pudica in vrbe Roma-
na propter hanc ignominiam & confuſionem uitandã ex
poſuit ſe libidini filij Tarquini regis;nec adultera fuit iu
dicata ab Auguſtino uiro ſanctiſſimo & doctiſſimo; imò
de caſtitate mentis commendata,ut ibi intelligit gl.& be
ne. Quòd licet quo ad Deum non fuerit immaculata ab
adulterio per iura ſuperius in princ. allegata; tamẽ quo
ad pœnam legis fuit ab adulterio excuſata, cum non com
mittatur ſine dolo,ut ſuperius dixi. Concludo ergo iſtã
materiam, nõ debere eam pati ſubſcriptam pœnam adul
terij. Ad iura in cõtrarium allegata poſſet multipliciter
reſponderi. Sed unica reſponſio generalis ad omnia ſuffi
cit, dicendo, quòd ubi ad incurrendam pœnam requiri-
tur dolus,nõ ſufficit culpa.l.1.C.ad l.Corne.de ſica.not.
in l.in actionibus,ff.de in lit. iur. & inſti.de ſuſpec. tut.§.
ſuſpectus,& l.quod Nerua,ff.depoſi.Ad incurrendam au
tem pœnam adulterij requiritur dolus;qui excluditur ꝑ
metum,ut ſuprà pleniſſimè probatum eſt. Et ita uidetur
firmare Bar.in l.quod Nerua,præallega.& etiam quo ad
pœnam pecuniariã lata culpa non æquiparatur dolo,ubi
lex expreſsè requirit dolum;& idem gloſſ.no.in l.magna
negligentia,ff.de uerbo.ſigni.Et licet hic non agatur cri-
minaliter ad pœnam adulterij; ex quo tamen agitur ad
pœnam,non ſufficit illa culpa ſine dolo, præſertim cum
hic agatur ad grauem pœnam,ut ſcilicet perdat patrimo
nium ſuum.Dos enim mulierum cenſetur patrimonium.
l.4.ff.de mino.& ut ſeparetur à uiro, & ſic priuetur iure
petendi debitum coniugale,& uires alimentales paſſiuè,
quod quàm graue ſit, quilibet diſcernere poteſt. Et hæc
ſufficiant, &c.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

SEMPRONIVS *quandam domum ſuam locauit* Titio *pro
tempore annorum octo,conſtituta penſione ſex* Flore.*in anno. immediatè poſt dictam locationem uendidit dictam domum* Titio *cõductori pro pretio centum* Floren. *auri; quod quidem pretium à dicto* Titio *emptore habuiſſe confeſſus fuit, non ſub ſpe futuræ numerationis,& renũciauit exceptioni non numeratæ pecuniæ.* Poſt *hæc dictus* Titius *emptor non obſtante confeſſione prædicta ſuper receptione pretij facta per* Sempronium *uenditorem,fecit & conſtituit ſe principalem debitorem & pagatorem dicto* Sempronio *uenditori in dictis centũ* Floren.*auri pro pretio dictæ domus,quos centum* Florenos *auri dictus* Titius *promittit dare & ſoluere ad terminum octo annorum, & interim promiſit anno quolibet ſex* Florenos *auri nomine penſionis ſecundum pactum locationis prædictæ cum pacto, quòd ſi dictus* Titius *aliquam partem dictorũ centum* Florenorum *offerret dicto* Sempronio, *ipſe* Sempronius *deberet illam partem recipere, & pro parte minuere penſionem dictorum ſex* Florenorum. *Accidit,quòd intra tempus octo annorũ nulla pars dictorum centum* Florenorum *fuit ſoluta dicto* Sempronio *per dictum* Titium; *ſed ſoluit ſibi ſex* Florenos. *dicto termino octo annorum elapſo,* Sempronius *agit contra* Titium *ad ſolutionem & exactionem dictorum centum* Floren. Titius *ipſe allegat, & dicit iam ſoluiſſe.48.*Florenos, *et offert ſe paratum ſoluere* Florenos.*52.pro reſiduo dictæ quantitatis; ſcilicet dicens ſe domum emiſſe,ut patet per inſtrumentum emptionis. & ideò non tenebatur ſoluere penſionem;& quod ſoluit, illud fuit pro uſura centum* Florenorum *prædictorum; & quod in fraudem uſurarum fuit dictum,ut ſolueret nomine penſionis, & ſic debet computari ſolutũ in ueram ſortem dictorum centum* Florenorum. Sempronius *replicat,quòd quãuis uendiderit domum,& confeſſus fuerit recepiſſe,tamen in ueritate nullum pretium habuit,quod debet colligi ex confeſſione & obligatione immediatè facta per* Titium *emptorẽ, & ſic pretio non ſoluto,dominium dictæ domus non fuit tranſlatum in emptorem.ideò debetur ſibi penſio,donec totũ ſolueret pretium dictæ domus, & ſic dicti 48.* Flore.*nomine penſionis ſoluti non haberent attenuare dictum pretium.100.*Flo. *& ſic pretium domus eſt integrè ſoluendũ.Quæritur quid iuris,&c.* NIC.ABB.

CONSILIVM V.

1 *Penſionem ſoluere de re propria quis non poteſt.*
2 *Contractus licet ex forma ſui non appareat uſurarius, iudicatur tamen uſurarius propter mentem contrahentium.*
3 *Vendens rem plus,quàm ualet,cenſetur uſurarius.*

CHriſti, eiuſdemq; matris nominibus inuoca-
tis,omiſſis argumentis, quæ ſatis fri-
uole in fauorem dicti uenditoris poſſent fieri,
ipſam rem ſubſtantiatim ſic attingam. Dico enim,melio-
ri iudicio ſemper ſaluo, dictum Titium emptorem nõ te
neri ad ſoluendum ultra.52.Flo. & ſic.48.Flo. ſoluti no-
mine penſionis, debent computari in uero pretio dictæ
domus; quod probo multipliciter. Primò ſic,uidelicet.
eo enim ipſo, quòd dictus locator emptori uendidit do-
mum recepto pretio, uel ſaltem habita fide de pretio, &
hic fuit contractus perfectus, & dominium domus tranſi
uit in emptorem,& receſſum fuit à contractu locationis.
hoc apertiſſimè probatur in l.ſi quis,ff.de acquir. poſſ. &
inſti.de rerum diui.§.interdictum.§. uenditæ. Et ꝙ huic
fuit ſaltem habita fides de pretio,clariſſimè patet ex cõ-
feſſione ipſius uenditoris;quæ ſi eſſet fictitia,tamen ex ea
ſatis colligitur, quòd intendebat de præſenti tradere rẽ
ratione uenditionis, habita fide de pretio habendo in fu
turum,ut ſatis etiam colligitur ex obligatione, & confeſ
ſione poſteà facta per dictum Titium emptorem.Cum er
go dominium fuit translatum in dictum emptorem,& re
ceſſum à contractu locationis,ut ſuprà luce clarius pro-
batum

batum eſt, non potuit de nouo illam confeſſionem ſubſe
quentem conficere,& ſuſcitari cõtractus locationis,& re
cedi à contractu uenditionis & emptionis perfecto, & re
non integra.C.quando lic.ab emp.d.l.1.& 2. Tertiò quia
iſti hoc non agebant; imò uolebant contractum emptio-
nis & uẽditionis exiſtere in ſua firmitate, ut patet ex uer
bis emptionis, ſeu confeſſionis. Patet ergo ex prædictis,
1 † quòd nomine penſionis nõ ualebat illa ſolutio,cũ de re
propria quis penſionẽ ſoluere non poteſt,ut d.l. qui rem
propriam.vnde etiã præſupponẽdo,quòd nulla fraus uſu
rarum interuenerit, is tamẽ,qui ſoluit indebitum, põt il
lud compenſare in uero debito ſoluẽdo.l.etiam,ff.de cõ
penſa.de fi.inſtru.c.cum Ioãnes. facit.l. cuius per errorẽ,
ff.de regu.iur.& c.fi.de ſolu.cũ ibi not. Puto tamen,quòd
etiam ex alio capite poterit ipſe uenditor illos.48.Flo-
renos in uerum pretium computare; quoniam ſi diligen-
ter omnia geſta ponderẽtur, hæc penſio fuit cõſtituta in
fraudẽ, & ſic eſſet uſura pro dilata ſolutione illorũ cen-
tum Florenorum, de quibus ſuprà reſpectu contiguita-
tis contractus.Si enim incontinenti intendebat uendere,
& uendidit,& confitetur pretium recepiſſe,ad quid opor
tebat præmittere contractum locationis,cum nõ ſit præ-
ſumptio, quòd quis uelit incontinenti à priori propoſi-
to recedere.l. non ad ea,ff. de condi. & demon. & de ba-
ptiſ.c.maiores. Et ex his, quæ incontinenti fiunt, oritur
præſumptio fraudis,in c.officij,cum ibi no.de elec.& quę
incontinenti fiunt,uidentur ineſſe.l.lecta,ff.ſi cer.pet.Se-
cũdò præſumitur fraus ex eo; quia prius fuit uenditor cõ
feſſus recepiſſe pretium nõ ſpe futuræ numerationis; imò
renunciauerat exceptioni non numeratę pecuniæ;& tamẽ
poſteà emptor confeſſus eſt ſe debitorem in centum Flo
renos occaſione pretij illius domus; & ex his contrarie-
tatibus reſultat præſumptio fraudis,in c. ut noſtrum, ut
eccle.benefi. Tertiò oritur præſumptio ratione præſum-
ptionis ſolutionis faciendæ pro penſione cõtra naturam
illius contractus uenditionis, qui præceſſerat. Ad hoc,
quod legitur & no.in caſu ex illo pacto appoſito, ut ſi in
tempus octo annorum ſolueret aliquam partẽ dictorum
centum Flo. deberet fieri diminutio penſionis pro rata.
Si enim dominium domus non eſt tranſmiſſum in empto
rẽ, ut allegat uenditor,ad quid fieret illa diminutio pro
rata,cum adhuc dominium eſſet penes uenditorem? Nõn
enim poteſt dici,quòd pro parte tranſeat dominium, ſi-
cut pro parte ſoluitur pretiũ.l.traditionibus,C. de pact.
Ergo ex eo clarè concluditur,quòd pro mercede ſolutio
nis dictorum centum Flo. licitè fuit conſtituta dicta pen
ſio, ut ſic exonerata parte debiti,exonerare debeat onus
penſionis,ſeu mercedis. Ex his enim omnibus,& tã uber-
rimis coniecturis & præſumptionibus debet talis contra
ctus iudicari in fraudem uſurarũ confectus iuxta ea,quæ
ponuntur & habentur in c.ad noſtram,de empt. & uend.
& c.illo uos,de pig. Et ſi diceres,quõ hic deberet præſu-
mi & iudicari,cum non interuenit mutuum, ſine quo uſu
ra non committitur,ut patet ex diffinitione uſuræ? Eſt e-
nim lucrum ex mutuo,&c.ut plenè no.per Ioã. An.in reg.
peccatũ,de reg.iu.lib.6.in Mercu.facit.c.cõſuluit,de uſu.
2 † Reſpondeo, quòd licet ex forma ſui non appareat con
tractus uſurarius; tamen propter mentem contrahentiũ
debet iudicari uſurarius. Ex quo enim ex dilata ſolutio-
ne pretij debebat iſte uenditor recipere illud lucrũ, fin-
git ius,quòd emptor ſoluit pecuniam uenditori, & quod
uenditor illam ſibi mutuauerit,& pro mercede uoluerit
illud lucrum. Nec uideatur extraneum;quia eſt caſus ex
preſſus in iure in ſimilibus terminis in c. in ciuitate, & in
3 c.nauiganti, de uſu. † Vbi dicitur ſecundum communem
intellectum illum uenditorem iudicandum uſurarium,
qui uendit rem plus, quàm ualet, ex eo, quia ſolutionem
pretij differt;& ſic non eſt contractus uſurarius ex forma
ſui:quia ibi non ſit uerum mutuũ; ſed fingitur modo præ
dicto propter mentes contrahentium. Committitur er-
go uſura,ſiue ſit mutuum uerum, ſiue fictum modo præ-
dicto; & ita communiter notatur in iuribus præalle. Ex
quibus omnibus cõcludo, quòd ex duplici capite poteſt
iſte emptor obtinere intentionem ſuam; uel quia ſoluet,
uel quia uſura qualitercũque capiatur, poteſt deduci in
compenſationem pretij centum Florenorum, ut d.c.illo
uos,cum ibi no.& c.cum contra,de pig. de iureiur.c debi
tores,cum ſi.Et hæc ſufficiant,&c. NIC. ABB.

CONSILIVM VI.

1 *Onera communitatis incumbunt laicis, & non clericis.*
2 *Gabellæ & datia ſoluuntur de rebus proprijs.*

CAſus, ſuper quo petitæ fuerunt allegationes.
Quidam dominus Frãciſcus canonicus
Maſſitaneñ. ex patrimonialibus uendidit uinũ,
bladum,frumentum,porcos,& ſimilia,& in eis dicitur ne
gotiari;habetq; aliqua animalia, quæ mittere uult ad lo
ca paſturę communis Maſſitañ.ſine aliqua ſolutione,quã
communiter faciunt ciues ibi pro releuãdis oneribus cõ
munitatis;nec ẽt in rebus patrimonialibus, in quibus ne-
gotiari dicitur,uult ſubijci ſtatutis ciuitatis ſoluẽdo ga-
bellas,datia,pedagia,& ſimilia, excuſando ſe dupliciter.
Primò ratione clericatus. Secundò ex quodam pacto ini
to inter ipſam communitatem maximè & epiſcopum, &
capitulum Maſſitañ. eccleſiæ,ut liceat Epiſcopo & capi-
tulo ſine aliqua ſolutione mittere animalia ſua ad paſcẽ
dum in paſcuis communitatis. Contingit nunc dubitari
de duobus. Primò, nunquid dominus Franciſcus debeat
ſoluere paſcua, in quibus frequenter mittit animalia ſua
propria ad dicta loca communitatis,ſecundum quod ſo-
luunt alij ciues iuxta formam ſtatuti communitatis. Ad
primum dicendũ, quòd ſi loca paſturæ eſſe conſueuerũt,
& ſunt uniuerſitatis, ſeu communitatis laicorum, tũc pu
to dictum dominum Franciſcum poſſe cogi ad ſoluendũ
ſecundum formam ſtatuti & leges communitatis, ſi uelit
animalia ſua mittere ad illa loca cõmunitatis. Ratio hu
ius eſt;quia non dicitur hoc caſu communitas legem im-
ponere clericis;nec dicuntur collectare clericos, uel da-
tia,ſeu gabellas ab eis exigere; ſed dicuntur uſum uende
re,ſeu uſumfructum rerum communitatis, quod poſſunt
ſine iniuria cuiuſque. Nã in ſua re quiſquis eſt legitimus
moderator,& arbiter,ut:l.in re mandata,C.manda. & c.
de his,de ſepul. Quãquã enim clerici reperiantur priui-
legiati,ut de rebus eorum non ſoluant gabellas, uel da-
tia,ut in c.quãquã,de cenſi.lib.6.in cle.præſenti,eo.ti. &
dicam latius in argumento ſubſequenti,non reperiuntur
priuilegiati, ut poſſint uti pro ſe & animalibus eorum re
bus communitatis laicorum; imò potius cõtra de iure di
uino in lege habuerunt de terra promiſſionis;ſed illa ſo-
lum ex diſpoſitione diuina fuit tradita laicis; clericis au
tem fuerunt ſolùm reſeruatæ decimæ & quædã aliæ per-
tinentiæ,ut habetur numeri.18.& not.in c.1.de deci.lib.
6.Si ergo uolũt uti rebus communitatis laicorum, debẽt
ſoluere, ſicut uellent paſcere animalia in locis priuatis.
Agit enim cõmunitas pro rebus ſuis, ſicut priuatus pro
ſuis, ar.in c.licet,de proba.& c.conqueſtus,de fo. cõpe. &
clerus eſt diuiſus à populo. Nam alius eſt clerus;alius po
pulus d.c.ſi ſententia,de ſen.excom.lib.6.& 12.q.1.c.duo
ſunt

1 ſunt genera. Item uideo, † quòd onera communitatis in-
cumbunt laicis & non clericis,ut no.in c. non minus,& c.
aduerſus,de immu.eccle. Cum ergo nolunt ſentire one-
ra rerum communitatis laicorum;ergo commoda ſenti-
re non debent. Non enim ferendi ſunt illi,qui lucra & cõ
moda capere uolunt, & onera ſubire nolunt,C. de cadu.
tol.l.1.§.pro ſecũdo,& in reg.qui ſentit onus,de reg.iur.
libro.6. Et ſi diceres,quia clerici tenentur ad iſta,& non
2 ad ſolutionem gabellæ,ſeu datiorum,reſpondeo,†quòd
gabellæ & datia ſoluuntur de rebus proprijs. unde cum
perſonæ ſint exẽptæ,ſic & res eorum:quia ſequuntur con
ditionem perſonarum,ut no.in d.c.pręſenti,de cenſi.& c.
quãquã,eo.ti.lib.6. Non ergo poſſunt laici à perſonis nõ
ſubiectis & exemptis hoc exigere; ſed in caſu noſtro non
ſoluunt pro rebus ipſorum clericorum; ſed quia condu-
cunt rem communitatis,ſeu emunt uſum,uel uſumfructũ
perſonæ priuatæ cõmunitatis, meritò tenentur ſoluere;
ſicut ſi conducerent uel emerent uſum,ſeu uſumfructum
perſonæ priuatę;facit.c.1.de in integ.reſti. Si uerò iſta lo
ca paſturæ fuiſſent ad uſum communitatis clericorum &
laicorum,& ſic forent communia clericis & laicis,tũc nõ
tenerẽtur. Dominus Federicus dicit,quòd per ſtatuta lai
corum non tenentur clerici ſoluere; tum quia ſtatuta lai
corum non afficiunt clericos,in c.bonæ quidem.96. di. &
c.eccleſia ſanctæ Mariæ,de conſti. Tùm,quia in rebus cõ
munibus non poſſent ſoli laici conſtituere in præiudiciũ
aliorum ius in rebus habentium; quare, quod omnes tan
git,debet ab omnibus approbari.c.quod omnes, de reg.
iur.lib.6.& c.ad hæc,de offic.Archi. Tùm,quia in re com
muni potior eſt conditio prohibentis, reg. in re commu-
ni;de reg.iur.lib.6.& l.Sabinus,ff communi diui.& par in
parem non habet imperium.c.innotuit. de elec. Non ob-
ſtat prædictis pactum factum cum Epiſcopo,& c.Maſſanæ
eccleſię, ut licitum ſit eis facere animalia eorũ in paſcuis
territorij Maſſaneñ. quia illud fuit conceſſum.c. non ſin-
gulis perſonis de capitulo. habebit ergo locum in anima
libus epiſcopalibus, nõ autem in animalibus ſingulorum
canonicorum; quia aliud eſt capitulum,aliud ſinguli.in-
dultum ergo capitulo non extenditur ad ſingulos de ca-
pitulo,in c.qui manumittitur,12.q.3.& in c.fi. de præbẽ.
lib.6.& in l.ſed & ſi.§.qui manumittitur,ff. de in ius uoc.
quinimò illud pactum potius facit contra dictum domi-
num Franciſcum;quia innuit tacitè illa loca non fuiſſe cõ
munia clericis & laicis, ſed laicorum;& hoc ad primũ du
bium. Ad ſecundum dubium huius dico, de prædictis nõ
tenẽtur ſoluere gabellas,ſeu datia;quia ab his clerici ec
cleſiæ ſunt exempti cum omnibus rebus eorum. Non enĩ
tenentur ſoluere laicis,quibus non ſubijciuntur, nec ſta-
tutis ipſorum ſubſunt,ut probatur clariſſimè in d.c.quã-
quã & d.cle.præſenti,per Spec.de immu.eccle.in fi.& Fe-
de.de Sc. conſil.200. Nec eſt uerum, quòd uendendo vi-
num, bladum, oleum, & ſimi.ex rebus ſuis dicatur nego-
tiari,ut ſic ſit locus.c.fi.de uita & honę.cle.cum ſimilibus
legib.allegãdis. Ille enim propriè dicitur negotiari,qui
emit rem,ut eam integram lucri cauſa uendat; non ille,
qui emit rem,ut eam reducat ad aliquam formam; uel ſi
uendat uinum,ſeu bladum de rebus ſuis recollectum. ut
probatur in c.eijciens.88.diſt.not.doc.in materia noſtra
in d.cle.præſenti,& d.c.quãquã;Fed.dicto.conſi.200. Fa-
teor tamen,quòd ſi emeret rem,ut integram lucri cauſa
uenderet, quòd teneretur ſoluere ſecundum ſtatuta pa-
triæ,ſi tertiò per Epiſcopum monitus non deſiſtit,ut pro
batur in d.c.fi.de uita & hone. cle. Sed ante monitionem
non tenetur ad pedagium,ut in d.c.quãquã,& d.cle.præ-
ſenti. A contrario ſenſu not.Fed. in loco præall. & Spec.
ubi ſuprà,& hoc caſu iura non uidentur facere mentionẽ
de monitione: quia fortè laici poſſunt non pati illa intro
duci abſq; ſolutione debita gabellæ, ſeu pedagij. Et hæc
ſufficiant pro allegationibus. Ad plenum uideatur mate-
ria in d.cle.præſenti,& d.c.quãquã;& c.fi.de uita & hone
ſta. clerico. Laus Deo. NIC. ABB.

CONSILIVM VII.

1 *Iudex in ſententia an teneatur exprimere cauſam, ſi poſſent ex*
generali ſententia plures cauſæ elici.

1 QVæſitum fuit à me in quæſtione facti, † u-
trum in ſententia teneatur iudex
exprimere cauſam, ſi poſſent ex generali ſenten
tia plures cauſæ elici? Reſpondi conſulẽdo,quòd ſi ex ua
rietate poſſet parti præiudicium generari; debet tunc iu
dex exprimere cauſam. Vt puta,ſi poſſet dubitari,an reus
fuerit abſolutus ab impetitione libellãtis; an quòd actor
non probauit,an propter defectum inſtãtiæ;an quia reus
non poſſidebat;uel quid ſimile.hoc uidetur probari in l.
properandum,C.de iud.& ibi expreſſa gl.uer.ideò etiam
eſt de mente doc.in c.ſicut,de re iud.& Spec. in ti. de ſen.
prola.§.qualiter,uer.uerum ſi rationes,& Io.And. in c ſi
nem,de dolo & cont.& But.in c. examinata,de iu. & Spe.
in ti.ſuprà alleg.ubi ponunt aliquos caſus,in quibus cau-
ſa exprimenda eſt, ubi non poteſt alia ratio illorum ca-
ſuum elici,niſi ut euitentur æquiuoca;non tamen in præ-
iudicium,quod poſſet imponere parti,uel aliter quoquo
modo. Idem Bar.& quidam alij in l.2.§. ignominiæ,ff. ex
qui.cau.infa. irro. Hoc etiam probaui alia ratione; ubi-
cunq; ex narratis in libello poſſunt elici plures & diuer-
ſæ actiones, debet iudex compellere libellantem ad ex-
primendum nomen actionis;uel tali neganti denegare au
dientiam,ut euitetur incertitudo,ut no.in l. edita,C. de
eden.& l.1.ff.eo.per Canoni.in c.dilecti, de iud. Et dicit
Inn.in c.2.de ord.cog.quòd ſtultus eſt iudex,qui aliter li
bellum recipit. Ecce ergo,quòd licet aliàs in libello non
ſit exprimenda ipſa actio,ut no.9. diſt. c. quo iure,& d.c.
dilecti,& d.l.edita;tamen ex prædicta cauſa compellit iu
dex exprimere cauſam. Fortius ergo debet iudex ipſe-
met cauſam(ut euitetur incertitudo iſta)in ſententia ex-
primere,cum ſententia debeat eſſe clarior libello; inſti.
de act.§.curare.Not.Inno.in c.tanta,de exceſ.præla. Pu-
to tamen, quòd ex omiſſione cauſæ non corruat ſenten-
tia, ſed interpretamur omninò rationem cauſæ congruẽ
tis. Et ſi multiplex eſt,interpretamur illam, quæ eſt mi-
noris præiudicij. Ad hoc,quod no.Innocen. in c.2.de or.
cog.& Spe.in ti.de offi.iud.§.deſeruit,uer. in ſententiæ &
ſeq.ubi dicit, quòd reo ſimpliciter abſoluto, non obſtat
actori iterum agere uolenti exceptio rei iud. & inceptam
petitionem poterit probare ſecundum eum, & admitti
debet per iudices & conſiliarios cauſæ,ar.in l.3.ff. de ſu-
ſpe.tut. Ego puto,quòd etiam deficientibus probationi-
bus,interpretabimur cauſam minoris præiudicij, arg. in
prædicta.l.3.& eorum,quæ not.Innocen. in c.2. de ordi.
cogni. NIC. ABB.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

QVAERITVR, *an religio inſtituta per Beatam Brigi-*
dam, quæ fuit per Papam confirmata, & demum per ſucceſſores
in Papatu in dubium reuocata, dicatur eſſe contra ſanctorum pa
trum decreta, ſeu canonicas ſanctiones, præſertim quòd in tali
religione inſtituendi ſunt etiam ſacerdotes ſeu fratres, qui debent
deſeruire eiſdem monialibus in diuinis. Laus Deo.

CONSILIVM. VIII.

1 *Religio inſtituta per beatam Brigidam an dicatur contra canonicas ſanctiones.*

CHriſti, eiuſdemquè matris, ac ipſius Brigidæ, cuius factum agitur, præſidio in-
1 uocato. † Primo uidetur arguendo ad partem affirmatiuã (ut moris eſt) dictã religionẽ eſſe contra ſanctorum patrum decreta. ¶Et Primò ꝓbari uidetur per ca. monaſteria. 18. q. 2. vbi expreſsè dicitur, monaſteria puellarũ longè à monaſterijs monachorũ eſſe conſtituẽda ꝑ ꝑ inſidias Diaboli, aut oblocutionẽ hominũ. Sed in dicta religione ſanctæ Brigidæ ſacerdotes, ſeu fratres conſtituuntur in monaſterio puellarũ, ſaltem ſub clauſula generali; ergo expreſsè eſt contra ꝓhibitionem iuris ex honeſtiſſima cã factam. Secundò ad idem inducitur. c. in nullo, eadem cauſa. Monachi, & moniales non debẽt in vno monaſterio cohabitare; quinimò etiã monaſteria duplicia prohibentur à iure; uel vbi ſunt duo collegia monachorum, & monialium, vt. d. c. in nullo, &. c. diffinimus. Si ergo dicamus eſſe unicum monaſterium, in quo fratres & ſorores, ſiue ſint diuerſa collegia, & diuerſa monaſteria, à iure uidentur prohibita, ſaltem ꝑ ꝑ ꝓpinquitatem, & familiaritatem, & maximè hoc uidetur probari in c. in decima. 18. q. 2. ubi ꝓhibetur familiaritas illorum monachorum, qui habebant corrigere illas moniales. ¶Item ſi bene ponderentur illa iura ſuperius allega. rõ prohibitionis eſt duplex. Prima ꝓpter crimẽ inceſtus, qđ ex propinquitate & familiaritate cohabitãtiũ ꝓuenire poſſet, &c. Secũda ratio propter malam opinionẽ, & propter oblocutiones hominum ſed iſtæ duæ rationes urgent & militant aduerſus dictam religionem ſanctæ Brigidæ; ergo eadem prohibitio eſſe debet, & vbi eſt eadem ratio, idem ius ſtatuendum, ut in. c. tranſlato, de conſtitutio. &. ca. cum dilecta, de confir. util. uel inutil. ¶Item inter cętera, quæ continentur in dicta regula, cauetur. in. c 7. qđ abbatiſſa monaſterij debet eſſe caput & domina monaſterij; & confeſſor generalis ꝓpter iudicia fratrum, & conſeruationem ordinis abſque conſilio Abbatiſſæ nihil omnino faciat, ſed ipſa Abbatiſſa tanquam caput monaſterij eſt de negotijs & bonis monaſterij ordinandis conſulenda; & ſic Abbatiſſa ſecundũ eadem regulam uidetur caput omnium tã uirorum, q̃ mulierum. Qđ ſonat in abſurdum, cùm ſecundũ Apoſtolum uir debet eſſe caput mulieris; & non econtrà; & idem habetur in. c. hæc imago, &. ca. cùm caput, &. c. eſt ordo. 33. qõe. v. Item facit id, quod per nonnullos obijcitur, videlicet, quod cùm fratres teneantur obedire confeſſori, & non Abbatiſſæ, & ſorores ipſi Abbatiſſę ut in. c. 12. eiuſdẽ regulæ erunt duo capitula, & cõmuniter duo monaſteria, & duo conuentus. ¶Vltimò uidetur amplius non inſiſtendum, cum ipſe dominus Papa Martinus quintus hodiernus expreſsè in ſuis literis reuocatorijs aſſerat per illã reg. duplicia monaſteria conſtitui contra ius prohibitionis; & uerbis Papæ ſtandum eſt omnino, ex quo ſuper eis fundat intẽtionem ſuam, ut in cle. literis, de ꝓbat. ¶Sed his non obſtantibus oppoſitum puto de iure uerum. Et primò moueor per id, quod habetur in. d. regula. c. x. vbi dicitur, ꝙ ſorores inſtituendæ in monaſterio habebunt clericos, qui canonice miſſam & officium eis decãtabũt, & ꝙ ipſi clerici à monaſterio ſororũ omnino ſint ſeparati. habentes per ſe curiam, in qua habitabunt, & de curia introitum in eccleſiã, & chorum inferiorem, habebũt autem ipſæ chorum ſuperius eleuatum, ita, ut ſacra uidere & officium audire ualeant &c. ¶Ex quibus uerbis primò pondero, quod intentio beatæ Brigidæ non fuerit collocare ſeu inſtituere duo monaſteria, ſcilicet uirorum & mulierum, neque in uno monaſterio inſtituere maſculos & fœminas, ſed duntaxat inſtituere moniales, ſeu collegium monialium; & ꝙ iſti clerici, ſeu fratres non eſſent ibi tanq̃ facientes collegium, ſed tanq̃ ſingulares & ſeruitores in diuinis. Quod patet clarè ex illis uerbis, cum dicit clericos habebunt. Item ex alijs uerbis, dum dicit in eadem capitulo, ꝙ iſti clerici habebunt unam curiam ꝑ ſe ita, quod ſint omnino ſeparati à monaſterio ſororum. Quæ uerba ſonant, ꝙ iſti clerici, ſeu fratres non faciunt per ſe monaſterium, nec eſt niſi unum monaſterium ſororũ cũ dicatur, ꝙ à monaſterio ſororum ſint omnino ſeparati. Sed curia ſignificat ẽt locum habitationis, ſicut fieri uidemus hodie in omnibus monaſterijs monialium, quæ non ualent per ſe propter defectum ſexus celebrare miſſas & prædicare, vt. c. noua, de pęni. & remiſ. habent ſacerdotes & ſeculares ꝓpe monaſteriũ eis celebrantes & prędicantes ꝓ qua obſeruantia facit. c. dilecta, de exceſ. pl. &. c. ſi. de ſtatu reg. & fratres, ſeu clerici ſubſtituuntur loco illorum; & cum p̃ſumantur ſancti omnes propter multas auſteritates, quas ꝓmittunt obſeruare, præſumendi ſunt honeſtiores, ſeu ſãctiores. 16. di. c. nulli, &. c. doctos. Cum enim non poſſunt ſorores ſine ſacerdotibus eſſe eis diuina miniſtrantibus, melius eſt, quod habeant iſtos homines aptiores, ſeu ſanctiores electos inſtitutos per tam deuotiſſimam ſanctam, q̃ ꝙ habeant allos, ex quibus fortè ad mala facilius per ueniant. Nec obſtat, ſi opponatur contra iſtos de familiaritate & cohabitatione; quia reſpondeo, ꝙ ſi bene ponderentur uerba regulæ ſuperius recitatæ, iſti clerici, ſeu fratres debent ſtare omnino ſeparati à monaſterio ſororum. & pondero uerbum, omnino, poſitum, quod denotat ſeparationem cõtinuam & remotionem modicam. Item in. c. 22. regulæ dicitur, ꝙ nunquàm confeſſor, uel aliquis presbyterorum, uel fratrum monaſterium monialium ingrediatur, niſi quando infirmis donanda ſunt ſacramenta; uel ſoror mortua ſepeliẽda; quibus caſibus ẽt ſecularibus clericis liceret; nec uitatur omnis familiaritas & cohabitatio, adeò, ꝙ ẽt in dicto capitulo regulæ continetur, in dicto monaſterio fore ẽt ferias ordinatas; ſed quando ſorores cõfitentur, audiri quidem poſſunt, minime uideri. ¶Secundò principaliter in hanc ſñiam me mouet, quod habetur poſt principium eiuſdem regulæ in fine proęmij in. c. quod incipit, hanc igitur, &c. ibi dicitur, quod ad honorem beatæ uirginis hanc religionem fundare uoluit per mulieres primò & principaliter, & nulla mentio fit de fratribus; quinimò plus dicitur in. c. 13. quod iſti ſacerdotes diuino tãtummodo officio, ſtudioque & orationi uacare debent, nulliſq; alijs ſe ĩplicare negotijs, vel alijs officijs, q̃ uerba ſatis indicant monaſteriũ non eſſe commune, nec ibi eſſe, vt collegium, ſed ut ſeruitores in diuinis. Et ita intendunt uerba pręcedentis c. ubi dicitur, ꝙ negotijs & bonis monaſterij ſemper eſt Abbatiſſa conſulenda. Hoc ẽt intelligitur, dũ in. d. c. dicitur, ꝙ confeſſor generalis monaſterij, debet ab Epiſcopo loci recipere poteſtatem ligandi, atque ſoluendi, corrigendi atque reformandi omnes ſacerdotes fratres, &c. per quæ uerba ẽt arguitur fratres non eſſe ibi ut collegium perſiſtens. Nam ſi eſſent ut collegium, eligerent ſibi prælatum, qui ex ſola electione & confirmatione Ep̃i ſubſecuta, conſequeretur dictã poteſtatem ligandi, ſoluendi, & corrigendi alios fratres, ut in c. j. de elec. 18. q. 2. c. j. &. c. Abbas, &. c. nullã, de offi. ordi. cum ab eccleſiarum. ¶Tertiò principaliter induco dictum.

dictum c. in decima. 18. q. 2. quod ſuprà induxi in ꝯrium, alio modo inducendo, optimè facit ad materiam. ibi. n. concilio generali cõi cõſenſu oĩum decretum fuit, ut monaſteria uirginum in prouincia Beticamonachorum adminiſtratione, atq; præſidio gubernẽtur. Et ſubditur ibi, tunc tñ ſalubria in Chriſto dicatis uirginibus ꝓbamus, ideſt damus, qñ eos patres ſpirituales eligimus, quorum nõ ſolũ gubernatione tueri. ſed ẽt doctrinis ædificari poſſint, &c. ¶Ex quibus uerbis optimè arguere poſſumus dictam regulam non eſſe ꝯ dicta ſanctorũ patrũ, cum ibi ꝑ totũ conciliũ gñale deputati fuerint monachi ad regendũ, gubernandũ, & reformandũ monaſteria monialiũ, ita in caſu nr̃o ſine aliqua uiolentia iuris deputati poterunt dicti ſacerdotes, ſeu fratres adminiſtrare diuina dictis ſororibus. Nec obſtat, ſi dicatur, ꝙ in d. c. in decima, omnino prohibeatur familiaritas monachorum & monialiũ, ita, ut nec ad ueſtibulum, i. ad parlatorium accedere familiariter ſit permiſſum: quia in dicta regula ſanctæ Brigidæ, ſi bene ponderentur uerba ſuperius inducta, non dicitur oppoſitum: imò ferè idem, cum ut. ſ̃. dixi, illi ſacerdotes, ſeu fratres debent ſtare omnino ſeparati à monaſterio monialium, & nunquam poſſunt procedere ad parlatoriũ, niſi rarò ex cauſis honeſtiſſimis; ꝙ nec imò audiẽdo confeſſiones poſſunt eas uidere. Si ergo ponderentur uerba regulæ, & omnia prædicta, non põt dici eos habere monaſteria duplicia, Nec ꝙ habitent in uno monaſterio, cum debeant ſtare fratres ſeparati omnino à monaſterio ſororũ, nec ad eas eſt familiaris acceſſus. unde ſaltem negare non poſſumus iſtum modum uiuendi nõ fuiſſe hactenus iure prohibitũ nec debemus extendere materiam in hoc actu odioſo cum retentione tantorum monaſteriorum, maximè eo attento, ꝙ ſancta Brigida fuit nobiliſſima ſancta adeò, quòd ſuis operibus expoſcẽtibus fuit per ſummum pontificem canonizata; & ipſa cum tanta ſolennitate aſſeruit reuelationem ipſius religionis cœlitus à Chriſto domino ſibi factam. ¶Accedunt no. ꝑ Inno. in c. ne innitaris, de conſtitu. ubi dicit dicta ſanctorũ omnino ſequenda, ex quo apertè reprobata non reperiũtur. ¶Item ex reprobatione multa monaſteria tũc reprobarentur, cũ dicti ſacerdotes, ſeu fratres non habent, nec habere poſſunt ſm illam regulam per ſe monaſteriũ, ſeu collegium: ſed ſunt ibi deputati tãquã ſeruitores in diuinis. vñ oportet eis dare nouam regulam, & bonam, uñ uiuere poſſint, cum ſorores in hoc non teneantur, cũ omnia bona ſint monaſterij ipſarum monialium, & nullã in eis communionem habeant dicti fratres, ut patet ſatis in c. x. & c. xiiij. eiuſdem regulæ; Et ſic non habet locum diuiſio bonorũ, de qua in ea, & dominus Papa in dictis literis retractatorijs facit mentionem. Et ut. ſ̃. dixi, cum nunc tractemus de retractabili facto & reuocatione eius, quod pluries approbatum fuit per Romanos pontifices, debemus facere in dictis iuribus, quæ obuiare uidentur, ſtrictiſſimam interpretationem, arg. in regula, odia, & regula, in pœnis, de reg. iur. lib. vi. & l. penul ff. de pœnis, & quod no glo. in c. decet, de immu. eccle. lib. vi. Concludo ergo, meliori iudicio, & maximè domini noſtri ſemper ſaluo, dictam religionem ſanctæ Brigidæ non eſſe aliquatenus uiolandam, ex eo, quòd monaſteria dicantur duplicia: uel quod in eodem monaſterio habitent maſculi, & fœminæ. ¶Nunc reſpondeo ad argumenta pro parte contraria ſuperius formata. Et primò non obſtat c. monaſteria: quia loquitur, quando duo monaſteria æquè principalia ſunt fundanda. tunc enim cum nulla neceſſitas cogat, ſeu utilitas ſuadeat, debẽt, ut euitetur malum re ipſa & opinione, diſtantia inter ſe collocari. Sed ſi bene conſideretur dicta regula, caſus uidetur eſſe prorſus diuerſus cũ unicum ſit monaſteriũ monialium tm̃: ſed ſacerdotes, ſeu fratres tanquã deputati ad ſeruiẽdũ tm̃ in diuinis habeant quandã habitationẽ duntaxat oĩno ſeparatã à monialium monaſterio, ut. ſ̃. in dicta regula cõtinetur. Non obſtat c. in nullo: quia, ut. ſ̃. dixi, fratres & ſorores non habitant ſimul in uno monaſterio, ut. ſ̃. dictũ eſt, nec hñt per ſe monaſterium, ſed q̃dã curiã, ſeu habitationem, ut facilius poſſint ſeruire ſororibus in diuinis, & ſic non poſſunt dici monaſteria duplicia, ut. ſ̃. ẽt plenè dixi. Ad c. in decima, ſatis. ſ̃. reſpondi. Nõ obſtat duplex rõ prohibitionis dictorũ iurium; fateor tñ quòd ubi monachi faciunt ꝑ ſe collegium & regulã, debent longius inſtitui à monaſterio monialiũ: quia tunc nulla ſubeſt neceſſitas, uel utilitas: ſed in malũ re ipſa, uel opinione incidere poſſent. Et iõ non mirum, ſi iura prohibuerunt, cũ in una parte ſit periculum, & in altera malum, arg. in c. cùm ab omni ſpecie, de uita & hone. cler. Sed in caſu nr̃o ſubeſt ratio utilitatis, & neceſſitatis, cùm habeant eis deſeruire in dictis officijs; ita, quòd de facili non poſſent quotidie, ſi lõgius ſtarent, uenire in dictum monaſterium, maximè cùm non decet dictos fratres, & tanquã Deo deditos deuotiſſimos fratres quotidie exire cunctis horis per uicos & plateas ciuitatis, ar. 16. q. j. ſi cupis. Nec curandum quid os loquẽtium inique loquatur, dummodo non recedamus à tramite ueritatis. Sed dicendum eſt; ſicut Chriſtus dixit de Phariſeis de ſe ſcãdalizãtibus. Sinite: cęci ſunt & duces cæcorum, ut habetur in c. magnæ, de uoto. Nec ob. aliud motiuum, ꝙ ſit ſecundum unum de cap. regulæ de Abbatiſſa, cum ſit mulier, vr̃ caput, cum contrarium potius debet eſſe. Nam hæc procedunt data paritate inter uirum & mulierẽ. Sed in caſu noſtro Abbatiſſa rõne dignitatis ſuæ hẽt iuriſdictionem. ſ̃. dictum monaſterium, & poſſet habere iuriſdictionẽ in clericos ſeculares, licet in caſu nr̃o nullã iurisdictionẽ hẽat in fr̃es, ut d. c. dilecta, de maio. & obe. & de exceſ. p̃la. dilecta: imo mulier rõne ſucceſſionis in regno poſſet hẽre iurisdictionẽ pleniſſimam in oẽs ſubiectos, ut in c. deuotiſſimã. 12. q. 2. & ĩ c. dilecti, de arbit. ¶Nõ obſtat penul. motiuũ: qa in caſu nr̃o non ſunt duo capita æq̃ principalia eiuſdẽ corporis: imò Abbatiſſa eſt. ſ̃. monaſteriũ ſuũ & moniales ſuas, ſicut de iure eſſe debet. Cõfeſſor uerò gñalis eſt. ſ̃. fratres loco Ep̃i, cũ recipiat ptãtem & auctoritatẽ ab Ep̃o, ut regula d. cit. Et ſic nõ ſunt diuerſa capita eiuſdẽ corporis, ſed diuerſarũ ꝑſonarũ, & diuerſo reſpectu, & in q̃bus caſibus unũ ſubordinat̃, alteri ſubeſt; ſicut uidemus in Ep̃o, & in pluribus p̃latis, & inferioribus. Non obſtat ultimum arg. de cle. lr̃is, de probat. & ꝙ ſtandum ſit uerbis Papæ: quia ꝯrium procedit, qñ Papa fundat intentionem ſuam ſuper facto proprio: ſecus, ſi ſuper facto alieno. tum enim ſaltem admittitur probatio in contrarium, cum Papa in facto alieno de facili poſſet errare, ut no. dicit gloſſ. in dicta cle. literis. Sed in caſu noſtro Papa dicit in dictis literis reuocatorijs, ꝙ in dicta regula ſanctæ Brigidæ inter alia cauet̃ expreſsẽ, ut monaſterium huius ordinis fundandũ & conſtruendũ pro habitatione fratrũ & ſororũ, debeat eſſe duplex; quod re ipſa falſum eſt quia, ſi bene inſpiciũtur uerba, realiter iſta monaſteria non poſſunt dici duplicia: ſed monialium, ut. ſ̃. dixi. ſed dñs Papa ſic ex falſa ratione potuit ueriſimiliter eſſe deceptus, cum dicta regula conſiſtat in facto, & non in iure, argumen. in c. j. de cõſti. lib. vj. Et hæc dicta ſufficiant. uidi poſt hoc cõſilium literas bullatas domini Martini confirmantes prædictam religionem ſecundum deciſionem huius conſilij. Laus Deo, & ſanctæ Brigidæ. NICOLAVS ABBAS.

CASVS

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

CONVENTVS *fratrum Minorum terræ Sancti Geneſii
habebat quendam hortum pro neceſſarijs. quare acquiſiuerunt
quandam terram contiguam eorum horto, quam redegerunt in
hortum, & ſic fecerunt ex illa terra nouiter acquiſita & eorum
horto unum hortum, ac obtinuerunt à communitate terræ ſancti
Geneſii, ut nõ tenerentur aliquid ſoluere pro libra, ſeu æſtimo ab
olim impoſita dictæ petiæ terræ. contingit quandoque, quòd di-
ctum hortum faciunt laborare per colonum partiarium, ſeu me-
diarium, quandoque per colonum pretio conductum, ſeu famulũ
monaſterij, qui ſuſtentatur ex bonis monaſterij. petitur decima
tam à fratribus, quàm à colono. Item à colono, ut ſoluat de præ-
dicta terra ſecundum libram ab olim impoſitam. Fratres in con-
trarium allegant priuilegium ſuper decimis non ſoluendis de eo-
rum hortis, & uirgultis eis conceſſum. Item reſpectu libræ ſeu ſe-
mis allegant immunitatem eis conceſſam à dicto communi. Quæ
ritur quid iuris, &c.*

CONSILIVM IX.

1 *Fratres minores an teneantur ſoluere decimam de eorum hortis?*
2 *Res non priuilegiata ſi peruenit ad priuilegiatos aſſumit eorum
priuilegium.*

CHriſti nomine inuocato amen. Hic cadunt qua
tuor dubia. Primum, nunquid fratres teneãtur
ſoluere decimã præsbytero parochiali pro illa
petia terræ nouiter acq̃ſita. Secundũ, q̃d de colono. Ter-
tiũ, nunq̃d fratres teneant̃ ſoluere æſtimũ olim impoſitũ
dictæ petiæ terræ ante, q̃ ꝑueniret ad manus eorũ. Quar
tũ, quid de colono. ¶ Et breuiſſimè hæc attingendo & po
tius decidẽdo, q̃ ad partes inſtando, circa primũ puto, ꝙ
1 ſi priuilegiũ fuit eis ſimpliciter † cõceſſum, ut allegat̃, ꝙ
de hortis eorũ nõ teneant̃ ſoluere decimã; ꝙ nõ potuerũt
cogi ad ſoluendũ de illa petia terræ, q̃ eſt redacta ad hor
tũ; ergo et ſuꝑ illa priuilegiati ſuꝑ hortis eorũ, arg. opti
mũ ĩ c. q̃a circa, de priui. Nec debet una & eadẽ res diuer
ſo iure cenſeri, de ſerui. l. cũ qui. ¶ Nec apparet rõ, quare
magis deberent ſoluere ꝓ dicta petia terræ nouiter ac-
quiſita, q̃ ꝓ primo horto, cũ q̃libet terra nõ ſit ſuppoſita
oneri decimarũ, vñ ea rõne, q̃ nõ ſoluunt de prima petia,
ita nec de redacta. Facit, quod hẽtur in ſimili in l. gñali-
ter, ff. de fideiuſſo. & ꝑ Ioã. An. in c. cũ olim, de re iudica.
2 & in regula, is qui in ius, de reg. iur. lib. vj. Et ſi res † non
priuilegiata ꝑuenit ad priuilegiatos aſſumit priuilegiũ
eorũ, ut in c. vno, de iure pa. lib. vj. & q̃d ibi not. in nouel.
& in c. dilectus, de p̃bẽ. facit quod no. in authẽ. quas actio
nes, C. de ſacroſan. eccle. & ex ɔ̃rio ſequeret̃ abſurdũ. Fin
ge. n. ꝙ a principio nullũ, uel ualde modicũ hortũ habuiſ
ſent, dicemus ne, ꝙ nõ potuerunt de nouo acquirere ſine
onere decimarũ? certè abſit, cũ nil ꝓdeſſet eis eorũ pri-
legiũ ɔ̃. c. in his, de priuileg. Prædicta tñ intelligo uera,
niſi hortus eorũ eſſet ita magnus, ut illũ facerent coli, &
hortolitia p̃tio diſtrahi. hoc. n. nõ licet, ut in cle. exiui de
paradiſo, de uerb. ſign. hoc. n. repugnat eorũ regulæ, ut ĩ
dicta cle. exiui; & tunc putarẽ ſoluẽdã decimã: q̃a ad hũc
caſum ſe nõ extendit priuilegiũ, ut d. cle. exiui. §. licet. &
hoc de primo dubio. ¶ Ad ẽm de colono ſic: ꝙ aut colit
nũmis, ſeu expenſis, quas hẽt à monaſterio; & non tene-
tur ſoluere decimam prædialem: quia illud lucrum pro
uenit à terra, quæ ſi producit, uel ne, ſemper hẽt merce-
dẽ ſuã, ut no. in c. tua, de deci. Aut eſt mediarius, aut par-
tiarius; & tunc debent inſpici uerba priuilegij ipſorum
fratrum. Si. n. eximitur hortus ab onere decimarũ, tunc
non tenetur colonus ſoluere decimam prædialem: quia
terra eſt priuilegiata & exempta ab onere decimarum.
Aut ſunt exẽpti f̃res, ut quia dr̃ in priuilegio, quod f̃res
non tenent̃ ſoluere, ſeu nõ poſſunt cogi, uel ſimilia; & tũc
talis colonus tenet̃ ſoluere de parte ſua: q̃a illa pars ꝓue
nit à terra, q̃ nõ eſt priuilegiata. Sed perſonę fratrũ ſunt
priuilegiatæ; & alia eſt obligatio dñi, & alia coloni, ut in
c. à nobis, & c. tua, de deci. & idẽ ibi Paul. & cõiter doct. &
hoc de ſecundo. ¶ Venio ad tertiũ, in quo dico, ꝙ f̃res nõ
tenent̃ ſoluere aliquid ꝓ æſtimo, ſeu libra olim impoſita
tum ꝑꝑ immunitatẽ, quã habuerunt ab oĩbus dictę terrę
quã et reuocare nõ poſſunt iuxta no. ꝑ Inno. & alios in c.
nouit, de iudi. & in regula, quod ſemel placuit, de reg. iu.
lib. vj. l. fi. de decre. ab ordi. fac. Tum quia puto eos exem-
ptos à iure cõi, cũ onus certũ & mirabile nõ eſſet annexũ
dictæ terræ iuxta no. per doc. in c. fi. de uita & hone. cle. c.
peruenit, de cenſi. nõ obſtante theorica Bart. in l. reſcri-
pto, ff. de mune. & hono. ¶ Ad quartũ, puto colonũ nõ te-
neri ad ſoluendum de parte ſua: quia illã partẽ recipit,
ut lucrum pro opere ſuo, non aũt ut dñs, ſeu poſſeſſor
horti. ar. in l. malè agitur, C. de p̃ſcript. xxx. an. maximè
hoc procedit in caſu nr̃o, ubi colonus nullã poſſeſſionẽ
habet dicti horti, ſed onera, quæ ſoluuntur ꝓ poſſeſſioni
bus, ſunt tm̃ onera p̃rimonialia, ut. l. munerũ. §. ꝑſonalia,
ff de mune. & hono. & iõ ĩponi dñt dñis, ſeu poſſeſſoribus
rerum qualis nõ eſt iſte hortolanus ut ſupra dixi. Et hęc
breuiſſimè ſufficiant. Laus Deo. NIC. ABB.

CONSILIVM X.

1 *Liberatio contingens in uno, non debet referri ad reliquum.*
2 *Seruitutes ubi ſunt duæ reſpectu eiuſdem rei remiſſio unius non
excludit remiſſionem alterius.*
3 *Sententia lata prætextu falſorum inſtrumentorum, uel a iudice
non ſuo, eſt annullanda.*

CHriſti eiusq́ue matris noĩbus inuocatis, In cã &
q̃õne uertẽte inter clerum Piſanum ex una par
te, & Matthæũ hoſpitalarium hoſpitalis noui di
ctæ ciuitatis Piſanę noĩe ipſius hoſpitalis ex alia parte, ut
prolixitati parcam dimittam argumẽta, q̃ ad partes fieri
à pleriſq; ſolent, & deſcẽdam concluſiuè ad deciſionem
dubiorum. Quatuor enim allegant̃ contra clerum. ¶ Pri
mò inſtrumentum deliberationis & liberationis factæ ꝑ
p̃ſidẽtes, ſeu Capitaneos dicti cleri. Scd̃o inſtr̃m libera-
tionis factę ꝑ d. Calanũ ſyndicũ & camerarium dicti cle-
ri. Tertiò aliud inſtrumentum quaſi eiuſdem effectus ad
mandatum dicti ſyndici confectum. Quartò ſententia la
ta per honorabilem Poteſtatem Piſanum in hac parte
delegatum magnificorum priorum ciuitatis Florentiæ;
quæ omnia profecto non obuiant intentioni dicti cleri,
ſi omnia per ſe bene diſcutiantur. ¶ Et iuxta ordinem
uenio ad primum, quod eſt fundamentum in tota mate-
ria noſtra, ſcilicet ad liberationem factam per dictos Ca
pitaneos. dico enim illam non obſtare clero Piſano, &
per conſequens releuare dictum hoſpitalarium reſpectu
onerum nouiter impoſitorum occaſione intereſſe, & pro
uiſionum fiendarum pro ſorte iamdudum confeſſa. Ad
duo enim æquè principaliter erunt clerus, & dictus ho-
ſpitalarius obligati, ſcilicet ad ſoluendum ipſum capita-
le iam impoſitum ad diſtribuendum, & ad ſoluendũ in-
tereſſe, ſeu prouiſionẽ de ſorte eis iã mutuata. Ergo facta
per dictos Capitaneos reſpectu quãtitatis iã impoſitæ, &
diſtributæ non debent extendi ad aliquam quãtitatem, q̃
adhuc non erat ĩpoſita, neq; diſtributa, licet hæc quãtitas
deſcẽderet occaſione primę quãtitatis, reſpectu cuius di-
ctum

ctum hoſpitale fuit liberatum pro trecentis libris per di
cto capitaneos. Hoc probatur. §. non ſolũ, iuncta gl. in l. &
eleganter, ff. de dolo. & l. iij. §. idẽ Iul. ff. de eo q̃d cer. lo.
& ꝑ no. in l. 3. C. depoſi. & per Bar. in l. centũ Capuæ, ff. de
eo q̃d cer. lo. pro hoc, quia ex ſeparatis nõ fit illatio, de
transl. præl. eo. ti. facit c. dilecti, de fo. cõp. & c. ꝑuenit, de
fideiuſ. ubi ergo principaliter quis compellit̃ ſoluere in-
1 tereſſe, ſicut ipſum debitum principaliter; † liberatio er-
go contingens in uno, nõ debet referri ad reliquũ; maxi-
mè hoc dicẽdũ eſt in caſu nr̃o, in quo Capitanei cleri aĩo
donãdi fecerũt illã remiſſionẽ principalis pro centũ. lib.
vñ cũ hæc donatio redundet in p̃iudiciũ alterius, ſ. totius
cleri, dẽt reſtringi iuxta no. Inn. in c. dilecti, de don. & per
2 Io. And. in c. olim, de ver. ſig. ¶ † Scd̃o principaliter patet
in ſimili, ubi ſunt duæ ſeruitutes reſpectu eiuſdẽ rei, re-
miſſio unius nõ excludit remiſſionẽ alterius, ut l. ſi do-
mus, ff. de ſer. vr. p̃d. & c. ex tuarũ, & de auth & uſu pãl. Er-
go idẽ dicendũ in caſu, ubi remiſſio facta hoſpitali reſpe-
ctu partis hoſpitale cõtingentis de tota ſorte tm̃ ab olim
impoſita. Et ꝙ hæc liberatio fuit facta reſpectu principa-
lis tm̃ apertiſſimè colligit̃ ex uerbo dictæ collationis, &
liberationis. liberauit. n. hoſpitale ab omni debito cõten-
to in libris ratione impoſitionũ, ſeu diſpoſitionum iã fa-
ctarum. Sed hæc impoſitio nouem millium Flore. quæ fit
nunc, nondum erat tunc impoſita, nec erat deſcripta in li-
bris cleri; & per conſequẽs illa uerba generalia libera-
tionis nõ extenduntur ad hunc caſum: quia uerba nõ pñt
ad hunc caſum adaptari, & a uerbis non eſt recedendũ, ni
ſi appareat expreſsè de mente diſponẽtis l. nõ aliter, ff. de
leg. in c. fi. de uerb. ſig. Tum quia uerba generalia reſtrin-
guntur ad ea tm̃, de quibus fuit expreſsè actum, ut l. qui.
cum tutoribus, & l. cũ Aquiliana. ff. de tranſa. & no. in ca. 1.
extra eo. ti. l. qui Romæ. §. duo fratres, ff. de uerb. obli. no.
Bar. ibi maximè in fi. Et de his, quantum tamen ſit actum
ex uerbis ipſius liberationis & aliorum inſtrumentorum,
in quibus ſemper fit mentio de omnibus iam impoſitis ab
olim & diſtributis; non autem de imponẽdis & diſtribuẽ
dis ultra ſortem, licet ipſius occaſione. ¶ Non obſtant uer
ba poſtmodum alterius manu in margine appoſita, quæ
uidentur ſe extendere etiam ad imponẽda occaſione quã
titatis principalis: quia dico, ꝙ ſi bene uolumus aduerte-
re, potius faciunt contra hoſpitale, quàm pro: quia cum
ſint alterius manu deſcripta, & concernunt ſubſtantiã ne-
gotij, de quo agitur, inſtrumentum redditur uitioſum &
ſuſpectum, & ſic nõ probant, ut clarè probatur in c. cũ ue-
nerabilis, de reli. domi. & in c. inter dilectos, de fide inſtr.
Et ſi de conſenſu partiũ notarius appoſuiſſet, ſeu feciſſet
apponi, debuiſſet ſaltem in fine dicere, qualiter ipſe appo
ſuit, ſeu apponi fecit per aliũ, & cauſam, ſi tunc ſaltẽ pro-
baſſet: alias ſecus, ut colligitur ex c. cum inter, de ſenten.
& re iud. & ex his, quæ leguntur & notant̃ in d. c. inter di-
lectos, & clarius in l. 1. & l. cancellauerat, ff. de his, quæ in
teſta. delen. & per Bar. in d. l. & Archi. in c. cleri. 30. q. 9. vñ
cum hoſpitale, ſeu ad eius petitionẽ uideat̃ dicta falſitas
facta, uidetur dubitaſſe de iure ſuo, & ſic quo ad uerum
inſtrumentum ſe nõ extẽdit ad hunc caſum, arg. cap. cum
olim, de offi. deleg. & c. olim de reſcr. & per Bar. in d. l. 1.
niſi fauore religionis aliud dicamus iuxta ea, quæ legunt̃
& notant̃ in c. uenerabilis, de excep. Et hæc ſufficiant quo
ad tollendũ obſtantiã dictæ liberationis factæ per dictos
Capitaneos cleri ¶ Venio nũc ad ſecundum, & tertium, &
expediã ſimul: quia eiuſdẽ ſunt effectus & ab eadẽ perſo-
na, ſcilicet ſyndico, & dicuntur ab eo emanaſſe, ſeu ipſo di
ſponẽte cõfecta; & dico, ꝙ multis ex cauſis poſſunt reſcin
di & euacuari. Et illa rõne p̃dicta: quia uerba concernẽtia
effectum huius præſentis negotij fuerũt appoſita alterius
manu; & ſic non faciunt fidẽ, ſed potius concludunt ra-
tionem falſitatis contra hoſpitale, ut p̃dixi in præcedenti
bus. ¶ Secundò, quia ille ſyndicus nõ agebat de nouo li-
berare, ſed omnia facere ſecundũ liberationẽ, ſeu delibe-
rationẽ illorum Capitaneorũ cleri, q̃d patet expreſsè, ubi
dicebat ſecundũ deliberationem, &c. Et ſic nil ultra indu
cunt, quã cõtineatur in illa deliberatione Capitaneorũ,
ex quo eſt facta ad inſtar illius, licet plura contineant̃ in
iſtis, iuxta no. per Inn. & per Io. And. in c. inter dilectos,
de fide inſtr. ¶ Item fuit deceptus ex uerbis falſis appoſi-
tis in dicta deliberatione, ex quo arguo primò, ꝙ ubi prin
cipale nõ tenet, per cõſequens nec acceſſorium, nec omne
id, q̃d ex eo ob id proceſſit, ut eſt tex. no. in ſimili in c. in-
ter dilectos. §. cæterum. præal. ¶ Tertiò & fortius facit: q̃a
dicta interlineatura, ſeu ſcriptura facta in margine, etiã ſi
nõ feciſſet mentionẽ de dicta deliberatione, adhuc & alia
cauſa dicta in inſtrumẽto liberationis, ſyndicus nõ potuit
hoſpitale liberare: quia, ex quo hoſpitale erat obligatũ
ad contribuendũ una cũ reliquo clero in impoſitione fiẽ-
da reſpectu intereſſe & prouiſionis, liberatio facta fuerat
per Capitaneos cleri duntaxat reſpectu ſortis; nõ ualuit
liberatio facta per ſyndicum cleri, ut ab hoſpitali nõ poſ
ſit peti aliquid, etiã occaſione illius ſortis: quia illa eſt
quædam donatio, quã adminiſtrator facere non poteſt cũ
non habeat liberã adminiſtrationem; nec poteſt donare,
niſi habeat ſpeciale mandatũ ad donandũ, in c. fi. de offi.
uic. li. 6. l. contra iuris, ff. de pac. filiusfa. ff. de don. & l. præ
ſes, C. de tranſ. Et dictus ſyndicus nõ habebat mãdatũ ad
donandũ: quia illa inſtrumẽta nõ proſunt in aliquo reſpe
ctu eius, quod nunc petitur ab hoſpitali, ergo non poteſt
prodeſſe. Et primò, quia fuit lata ſententia, & ut nunc at
tingam, an ſnĩa abſoluere uideat̃, ſ. ab omni, q̃d ꝑuenire
põt occaſione ſortis: dico tñ ſnĩam multis ex cauſis hoſpi
3 tali nõ prodeſſe. † Et primò, ꝙ fuit lata p̃textu falſorũ in-
ſtrumentorũ; & ideò annullari poteſt iuxta ea, quæ legu.
& no. in c. licet, de prob. & C. ſi ex fal. inſtr. ꝑ totũ, & l. Di-
uus, ff. de re iud. & l. ſi p̃tor §. Marcellus. ff. de iud. ¶ Scd̃o,
q̃a fuit lata a iudice nõ ſuo, de iud. c. at ſi clerici. C. ſi a nõ
cõpe. indi. per totũ. ¶ Tertiò, quia tꝑe impetratę liberatio
nis nulla erat cõtentio inter clerum & hoſpitale; & ſic nõ
ualuit reſcriptũ ad futura, cũ nõ ineſſet qualitas, cui ap-
plicaretur, iuxta ea, quę leg. & no. in c. fi. de reſcr. ¶ Ex his
cõcludit̃, ꝙ iura allegata pro parte ipſius hoſpitalis non
proſunt ad cõcludendũ intentionẽ cleri; & ſic tenet̃ hoſpi
tale contribuere portionem nouiter factã pro ſorꝫone in-
tereſſe, ſeu ꝓuiſionis faciẽdæ occaſione illius ſortis, &c.
Et hæc ſufficiãt. Laus Deo omnipotẽti. NIC. ABB.

CONSILIVM XI.

1 *Solennitas iuris humani in diſpoſitione ad pias cauſas ceſſat.*
2 *Acta ſpiritu Dei, non ſunt ſub lege.*

IN cauſa, quæ uertitur inter hoſpitale S. Ma-
riæ de miſericordia ciuitatis Areti
næ ex una parte, & Frãciſcũ & Accurſium filios
quondã Gregorij ex alia parte ſuper hæreditate quondã
Lazari mercatoris Aretini, procedã potius dicẽdo ſcd̃m
iudicium animi mei, q̃ more ſolito ad partes arguẽdo: q̃a
ſatis per alios ad utrãq; partem argutũ eſt. Et pro clario-
ri deciſione q̃õnis diſcutiã duo membra. ¶ Primũ, nũquid
primũ teſtamẽtũ, in quo fuit inſtituta hæres dicta frater-
nitas, ualeat etiã ceſſante ſcd̃o aſſerto teſtõ ſine ſcriptis
cõdito, in quo dñr inſtituti hæredes dictus Franciſcus, &
Accurſius

Accurſius nepotes dicti Lazari teſtatoris, ſcilicet filij fratris dicti Lazari. ¶Scđm mẽbrũ, poſita ualiditate ipſius teſtamẽti, primò quærit̃ de ualiditate ipſorũ inſtrorũ; qđ ſ. illorũ ſit ꝑferẽdũ? Et qa materia ſatis diſcuſſa eſt ꝑ alios ideo procedã ſuccinctè. ¶Circa primũ, dico teſtm̃ in ſe ualidũ fore: quia hẽt oẽs ſuas ſolennitates requiſitas, maxi-
1 mè qa in diſpoſitione ad pias cauſas ceſſat ſolennitas † iuris humani, & ſufficit ſola iuris naturalis & diuini ſolẽnitas, ut in c. relatũ, de teſt. & q̃ ibi no. & in l. 1. & ibi ꝑ oẽs
2 C. de ſacroſ. eccl. † Quæ. n. ſpiritu Dei agunt, nõ ſunt ſub lege, de reg. c. licet, & 19. q. 2. c. duo ſunt. Nec obſtant illa uerba teſtatoris, poſt curſum decẽ annorum prolata, ꝙ nolebat illud teſtamentũ ualere, & ſic uĩ teſtamentũ annihilatũ ꝑ l. ſancimus, C. de teſt. quia ſi bene ponderentur illa uerba teſtatoris cũ uerbis & factis per eum prolatis & geſtis, ſumus euidẽtiſsimè extra caſum illius legis. Nã illa lex loquitur tantum, quando teſtator ſimpliciter dicit, ꝙ nolebat teſtamẽtũ ſuum ualere, & ſic receſsit ex toto a priori uoluntate cũ curſu decẽ annorũ: ſed in caſu noſtro non dixit ſimpliciter, ꝙ nolebat illud teſtamentum ualere, ſed limitatiuè. ſ. eo modo & forma, quo, ſeu qua conditum erat, & ſic habuiſſe uoluntatem in aliquo addẽdi, uel detrahendi; qđ clarè patuit ex ſequentibus. Nam poſt illa uerba ademit legatum factũ eccleſiæ ſancti Franciſci, & hoc ſcripſit in copia, ſeu in margine copiæ illius teſtamenti, & ſic deduxit ad effectũ priora uerba per eũ in genere prolata, nec uĩ aliter uoluiſſe a priori teſtamẽto recedere, arg. etiã l. pręcipimus, in fi. C. de ap. Nam per præcedentia & ſequentia declarantur uerba obſcura l. ſi ſeruus plurium, & l. qui filiabus, ff. de lega. 1. Si. n. uoluiſſet plura renouare, plura ſcripſiſſet, ſicut fecit adimendo legatum factũ fratribus. Nugatoria enim fuiſſet illa adẽptio legati ſpecialiter facta, ſi uoluiſſet ex toto teſtamẽtũ irritare. Sic ergo in eſſe ſuo recipit tantũ limitationẽ in expreſsis, ut in cle. exiui, de uerb. ſign. & maximè qa in ægritudine conſtitutus dixit ſe feciſſe teſtamentũ, & non poterat intelligi niſi de iſto, cũ nullũ aliud appareat tunc feciſſe, arg. in l. 2. C. de autho. præſtan. & quod ibi no. & maximè hæc uera ſunt in teſtamento condito ad pias cauſas. Sicut. n. conditũ inter liberos probatur quibuſcũq; indiciis, ut eſt tex. no. in l. fi. C. fami. erciſ. ita dicendum teſtamento condito ad pias cauſas; maximè nõ obſtantibus liberis teſtatoris. Nõ. n. eſt hæc diſpoſitio minus priuilegiata, quàm illa, q̃ fit inter liberos, ut no. Bar. in d. l. 1. C. de ſacroſ. eccl. facit 19. q. vlt. c. ſi qua mulier. Anima enim præ cunctis eſt diligenda 12. q. 1. c. ꝑcipimus, & maximè in extremo uitæ cũ nõ ſit amplius locus pñiæ: qa qualis hinc qſq; ægredit̃, talis in iudicio apparebit, uel repreſentabit̃ 25. diſt. qualis. Itẽ ꝓſuppoſito ſine ueritatis ꝓiudicio, ꝙ ꝑ illa uerba prius ꝓlata uoluit teſtator taliter recedere a priori teſtõ: tamẽ, ex quo in extremis poſitus dixit, ꝙ fecerat teſtamentum, uĩ quaſi de nouo illam uoluntatem ueluti ultimã amplexatus fuiſſe cum nullũ aliud teſtamentum reperiatur prius feciſſe, ut ſupra dixi. ¶Nec obſt. ſi dicatur, ꝙ illa fuerunt uerba enunciatiua ob aliud prolata, ſ. per modum cauſæ, quæ plenè non probant ultimam uolũtatem, licet aliud ſit in uerbis enũtiatiuis principaliter prolatis propter ſe, iuxta ea, quæ leguntur & notantur in l. ex hac ſcriptura, ff. de do. Dico enim illud procedere in ultimis uoluntatibus non ad pias cauſas. Nam ad pias cauſas probatur ultima uoluntas per uerba enunciatiuè prolata, etiam ꝑ modum cauſæ, ut eſt text. in terminis in c. ſi. de ſucceſ. ab inteſta. & tenet ibi Hoſt. & Ioã. And. & Bar. in d. l. 1. & facit d. l. fi. C. fami. erciſ. cum poſsit probari quibuſcunq; indiciis, ut ſupra dixi, & maximè in hoc caſu, ubi apparet teſtamentum prius conditum, ſuper quo uerificantur illa uerba ſupra poſita, & ſic operabunt̃ renouationem illius uoluntatis, præſuppoſito, ꝙ ab illa receſsiſſet, ar. inſti. de mili. teſta. §. ſed & ſi quis. Et præſuppoſito, ꝙ illa uerba enuntiatiua plenè non probarẽt, ſed ſemiplenè, ut in d. c. ſi. ſcđm alium intellectum, qui nõ eſt ita cõmunis, ſicut præcedens, nihilominus hoc ſufficeret ad inferendum, qđ ſupra dixi, ꝙ non habeat animũ ex toto recedendi a prima uoluntate; qđ colligitur ex multis poſteà ſubſequentibus, ut patet in præmiſsis, & in caſus poſitione. Per quod concludo ad primũ membrum, ꝙ dictum teſtamentum, in quo fuit inſtituta fraternitas, ualidũ & firmum exiſtit. ¶Nunc uenio ad ſcđm, quod eſt magis difficile, ꝙ illorũ alteri præualeat, & puto, ꝙ illud, in quo fuit inſtituta fraternitas, & omiſsis multis, quæ poſſunt adduci, fundamentum eſt hoc. Vbicunq; quis habeat præſumptionem & ueroſimilitudinẽ contra ſe, grauatur fortiori onere probandi aliter, quàm a iure requirat̃ in tali actu, unde probationes debent eſſe apertiſsimę, & tales teſtes, de quibus non ſit aliqua ueroſimilis dubitatio, ꝙ debeant deierare. hoc probatur in tex. & gl. in l. nõ eſt ueroſimile, ff. qđ met. cau. & in c. qa ueroſimile, de præſump. & in c. ſuper hoc, de renun. Sed in caſu noſtro multæ ſunt ꝓſumptiones, quæ inducunt apertè ſcđm teſtamentum non fuiſſe ueroſimile conditum, ſaltem per ea uerba, quæ aſſeruntur a parte, ergo grauatur pars aduerſa ad ipſum teſtamentum probandum. ¶Prima præſumptio eſt, quòd teſtator uidetur habuiſſe animum mutandi primum teſtamentũ, ſolum aduenientibus filiis naturalibus, & tamen dicitur poſtmodum mutaſſe, & nullam mentionẽ feciſſe de priori teſtamento l. ſi quis, in prin. ff. de leg. 3. Et maximè in caſu noſtro erat facienda mentio, cum primum fuiſſet teſtatus ad pias cauſas pro anima ſua: poſtmodum dicitur teſtatus inter agnatos tranſuerſales, & nil reliquiſſe ad pias cauſas, ad quas prius effuderat ferè totum patrimonium, quod certè non eſt ueroſimile: quia ſaltem aliquam mentionem feciſſet de priori teſtamento, & aliquid reliquiſſet ad pias cauſas; maximè quia erat mercator, qui facile grauari debebat ære alieno, & non licita cauſa quæſitis, de pœ. diſt. 5. c. qualitas, & 88. diſt. c. eiicies & c. quoniã. Facit optimè, qđ legitur & notatur per Cy. in authen. hoc inter liberos, C. de teſta. arguẽdo de diſpoſitione inter liberos ad pias cauſas, ut ſupra dixi? Et maximè debet ualere illa diſsimilitudo in caſu noſtro, in quo pia cauſa non concurrit cum liberis teſtatoris: ſed cum tranſuerſalibus, facit etiam c. cum olim, de re iudic. ubi patet, quòd ſi princeps dicit ſe prouiſurum alicui negotio certo, quòd ſi poſtmodum prouidit, alia non facta mẽtione, præſumitur non de liberalitate feciſſe, ſed potius circunuentus. facit quod no. Bar. in l. quod iuſsit, ff. de re iud. Sed in caſu noſtro teſtator in priori teſtamento ſolùm reſeruauit ſibi uoluntatem mutandi teſtamentum, ſuperuenientibus liberis; ergo non uidetur poſtmodum per uerba ſimplicia uoluiſſe recedere a priori teſtamento de illo mentione nõ facta. ¶ Secunda pręſumptio eſt quòd teſtes non fuerunt in ſecundo aſſerto teſtamento rogati; ſicut realiter in quolibet teſtamento rogati debent ad hoc adhiberi, ut l. hæredes palam §. in teſtamento, ff. de teſtamen. in l. hac conſultiſsima, C. eod. etiam ſi ſit teſtamentum militis, ut in l. diuus, ff. de teſtamen. milit. licet in eo ſit ſpeciale, quando morte adſtringitur, iuxta not. in dicta l. Diuus, & l. miles, C. eod. Nam plerunq; hæc uerba: te hæredem relinquo, proferuntur ad complacentiam alicuius; ideò fidem non faciunt, niſi teſtes fuerint rogati, ut dicta l. diuus. ¶ Non obſtat l. hac conſultiſsima. §. ſi quis. ubi ſufficeret præſentia quinq; teſtium, qñ inſtituuntur uenientes ab inteſtato; adeò, ut ueniant ex teſtõ imꝑfecto reuocato, ubi erãt extranei inſtituti, & ſaltem ueniant in cã inteſtati. Dico. n. illam legẽ non ꝓcedere in caſu noſtro, ubi fuerat, ut ita dixerim, inſtituta aĩa ipſius teſtatoris, ſeu ipſe Deus, q honoratur in perſonis pauperum, quem debemus ſuper oĩa diligere ex uiribus & tota mente. Hæc. n. pia cã magis eſt fauorabilis, q̃ uenientium ab inteſtato, maximè cum non ſint de liberis, ut notatur. d. l. j. maximè ꝑ Bar. Et ceſſat rõ illius legis. Nam uoluntas ad pias cauſas minus ſolennis facit ceſſare priorem ſolẽnem iuxta id, qđ habetur in ſi. in d. l. hac cõſultiſsima. §. ex imperfecto. No. in d. l. j. fortius non debet uinci, ſi fuit ſolẽnis per ſecundam uolũtatem minus ſolẽnem, ut in authẽ. multo magis, C. de epiſ. & cl. & c. cum in cunctis, de ele. Et per hoc dico, ꝙ in ſecundo teſtõ præfato non debent ſufficere quinque teſtes; qa ſumus extra caſum illius legis; & iſtæ duæ præſumptiones uidẽtur ex toto ualidare, ſeu reddere ſcđm teſtm̃ aſſertum. ¶Tertia ꝓſumptio eſt, quia pluries interpellatus ſemper rñdit ſe uelle ſtare in priori teſtõ; in quo, ut dixi, effuderat quaſi totum pr̃imonium in pias cauſas Vnde non eſt ueroſimile, ꝙ teſtator uoluerit ex toto à bono ꝓpoſito recedere, & à priori uoluntate toties cõfirmata reſilire, ſaltem nil relinquendo in pias cauſas, præſertim cũ adueniente notario, poſt aſſertum teſtm̃ ſine ſcriptura nunquã uoluit rñdere: imo uertit ſe in latus; & idem fecit uenientibus poſt modũ aliis duobus notariis, quaſi in extremo uitæ ſuæ. ¶Ex his enim extremis debemus præſumere de mediis, ſ. ꝙ non habuit animum recedendi à priori teſtõ iuxta gl. notabilem in c. accedẽs, de conuer. cõiu. ¶Quarta præſumptio oritur ex dicta uxore, quæ dicit ſe ſemper adſtitiſſe lateri mariti, & nunq̃ audiuiſſe, ꝙ uoluit mutare priorem uoluntatẽ, & teſtm̃ de nouo condere. Nec obſtat priori teſtõ, ꝙ ſit legataria: quia ſaltem facit ꝓſumptionem iuxta plenè no. in c. inſuper, de teſt. ꝑ Io. And. & alios: qa fortè in omni euentu eſſet conſecutura ſuum legatum: qa in priori teſtõ erat clauſula codicillaris; quod de præſenti non examino. ¶Quæ præſumptio patet: quia oẽs ferè teſtes ſunt attinentes iſtorum nepotum, de quorum cõmodo maximè agitur. & quãq̃ de iure uideantur tales poſſe adhiberi teſtes teſtõ, cum ſolum excipiat̃ pr̃ hæredis, & fratres, q ſunt in eadem poteſtate cum hærede, qa tunc uĩ cõe negotium agi, ut ꝓbatur inſt. de teſta. ord. §. in teſtibus, cum ſeq. facit. l. qui teſtõ. ff. e. Tñ cũ hic non fuerit adhibitus notarius, non uĩ eis tanta fides adhibenda, cum totũ teſtimonium hoc caſu oriat̃ ex eis, maximè ubi ſunt tot præſumptiones ꝯ dictum teſtm̃; facit gl. not. in c. in literis, de teſti. Nec eſt fienda ęſtimatio de illis mulieribus, cum non poſſunt eſſe teſtes in teſtõ. l. hæredes palam, præal. Concludo ergo, ꝙ cum in caſu noſtro ſunt tot præſumptiones ꝯ ſecundum, ut credi poſsit illud ueroſimiliter emanaſſe à uoluntate ſaltem deliberata teſtatoris, deberent nepotes illud ꝓbare ꝑ ꝓbõnes apertiſſimas longè maiores à lege requiſitas, ut ſ. dixi. Sed ipſi hoc ꝓbare non poſſunt; quinimo non habent ꝓbationes alias requiſitas ſaltem cũ debitis ſolẽnitatibus, ut ſ. plenè dixi; ergo debent ſuccũbere. Item præſuppoſito facto dubio debet iudicari pro cã pia & ſalutifera aĩę defuncti, Dei religionem concernente, & pauperũ recreamina, ut oĩa iura clamant, & naturalis rõ urget. Item data ꝯrietate & conflictu ꝓbõnum, ſemper ſtandum eſt magis ueroſimili, ut no. Inn. in c. j. eo. tit. lib. 6. & quod magis naturæ negotij, de quo agitur, conuenit. l. iij. ff. de teſti. & 4. q. 3. c. ſi teſtes. Et hæc ſufficiant.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

CASVS *talis eſt, magnificus Do. Ioan. Dux Arra. duxit in vxorem magnificam Do. Timborem de Capraria filiã Do. Bern. de Capraria, dicto Do. Bern. conſentire nolente, ſed reluctante, quantum in eo fuit, conſenſu tamen omnium cõſanguineorum & affinium: nullæ dotes fuerant ſibi conſtitutæ præter promiſsionẽ per eandem Do. Timborem de omnibus actionibus contra ſuum genitorem, ſeu alium cõpetentibus nomine dotium, ſeu legitimæ in bonis paternis & maternis dicto Do. Ioan. loco dotis factam. Deniq; Do. Bern. Io. de Capraria filius legitimus & naturalis dicti Do. Ber. vigeſimũ ſuæ ætatis annũ excedens dicto ſuo genitore adhuc uiuente, promiſit dicto Do. Ioan. dare & conſignare nomine dotis ſororis ſuæ 18. mil. flor. Arragon. & ante, quàm pater eius obiret, & ipſius hæreditatem adeptus fuerit; & de hac promiſsione fecit ſcripturam manu ſua ſcriptam trium teſtiũ ſubſcriptione iuramento & ſigillo ipſius D. Bern. Ioãnis roboratam. ¶Moritur poſtmodum dictus Do. Bern. genitor: adipiſcitur filius hæreditatem, & interpellatur, ut iuxta promiſsionem ſuam debeat dotem ſorori promiſſam ſoluere & conſignare; qui refugit ſoluere duas, aut tres cauſas allegans. ¶Primo, quia dicta Do. Timbor, ipſius ſoror perdidit omne ius ſibi de dote cõpetens, cum nupſerit patre ipſius inuito. ¶Secundo, quia cum dicta Do. Timbor, cum olim uiuente patre tenuerit, & adminiſtrauerit certo tempore comitatum regni Siciliæ recipiendo reditus & prouentus dicti comitatus; debet ante omnia adminiſtrationem de receptis reddere. ¶Tertio reſpectu obligationis propriæ ſe reſpondit fuiſſe minorem & deceptum. Negantur omnia per partem aduerſam, & petitur, quale ius competat dictæ Do. Timbori aduerſus dictũ fratrem ſuum. Quæritur inſuper, nunquid habeat aliquod ius in dotibus maternis, cum mater deceſſerit ab inteſtato, relictis ſibi tribus filiis, uidelicet dicto Do. Ioan. Bern. & dicta Do. Timbore, & quadam alia Do. Sabena.*

CONSILIVM XII.

1 *Pater compellitur dotare filiam ex iudicis officio.*
2 *Statutum an ualeat, quo imponitur pœna contrahenti matrimonium cum filiafam. ſine conſenſu patris.*
3 *Matrimonium pertinet ad forum eccleſiæ.*
4 *Statutũ, per quod impediretur matrimoniũ ad tẽpus, non ualet.*
5 *Adminiſtrator quilibet, negotiorum geſtorum actione tenetur reddere rationem adminiſtrationis.*

IEſu Chriſti Saluatoris, & matris piæ patrocinio humiliter inuocato, ut clarè materia thematis liqueat, octo dubia elicio. ¶Primum nunquid dicta dña Timbor nubendo contra uoluntatem patris perdiderit facultatem dotis petendæ. ¶Secundum dubium præſuppoſito, ꝙ non, nũquid illa petitio, ſeu iudicis imploratio quæ cõpetebat ꝯ patrem, cõpetat hodie ꝯ fratrẽ, q ſucceſſit pr̃i in comitatu. ¶Tertium, an dicta dña Timbor poſſit petere legitimam in bonis patris ſibi debitam iure naturæ, & in quibus bonis, intelligendo, quòd uelit deſiſtere à petitione dotis conſtituendæ ex bonis paternis. ¶Quartum dubium, quid de dotibus maternis. ¶Quintum dubium, nunquid poſſit petere legitimam iuræ naturæ una cum dote ſibi promiſſa à fratre; & ſic frater teneatur de bonis ſuis ratione ſuæ obligationis dotem præfatam ſoluere. ¶Sextum, an dicta dña Timbor teneatur reddere adminiſtrationem de reditibus comitatus, ex quo pater non petiit adminiſtrationẽ in uita, & ipſam oportuit gẽtes armigeras ad defenſionẽ dicti comitatus alere. ¶Septimum dubiũ, ſi legitima nõ ſufficit ad dotis conſtõnẽ ſcđm dignitatẽ

mulierum,ꝑſuppoſito ꝙ frater non teneatur ex ſua obli
gatione,qa minor; nunquid poſſit cõpelli ad dotandam
ſm dignitatẽ ipſius dñæ: qa frater ſucceſſit in comitatu.
¶Octauũ & ult.an dictus Do.Io.ualeat in effectu ſe à ſua
obligatione iurata liberare uigore minoris ætatis, petẽ
do ſaltem abſoĺonem à iurõ. ¶His diſcuſſis lucidè pate-
bit,& uidebiť, quale ius competit ipſi Dñæ Timbori ad-
uerſus fratrem. ¶Venio ad primum, & uř primò, ꝙ non
poſſit petere dotẽ,cum nubendo ſine conſenſu patris effi
ciebatur adeo ipſi patri ingrata,ut ab eo exhæredari poſ
ſit.C.de inof.teſt.ĩ auth.& ſi poſt,in corpore,unde ſumiť,
ut cũ de ap.cog.§.aliud quoq; capľm,uer.ſi uero. Et hoc
ius ciuile uř in effectu approbatum ꝑ ius canon. ut in c.
honoranť 32.q.2.ubi dř,ꝙ nõ eſt uirginalis pudoris quę-
rere maritum,ſed curæ pĩnæ hoc relinquendum eſt,ma-
ximè cum ꝑ hoc conſulatur ipſis mulieribus, ſæpe ꝯ ꝓ-
pria cõmoda laborantibus, ꝓpter ſexus infirmitatẽ. Nec
põt de patre conqueri, ꝙ eam nuptui non tradiderat,ex
quo tũc ætatis ann.25.non exceſſerat, ut in d.auth.& ma
ximè uř,ꝙ dotem petere nõ poſſit: qa cum př non teneať
dotare filiam ex ꝓuiſione iuris ciuilis, ut l.q liberos,ff.
de ritu nup. & l.fi.C.de do.ꝓmiſ.potuit illud ius,lucrũ,
ſeu ꝓuiſionem ab eo inductã certis ex cauſis maximè ho
neſtis ſubtrahere, etiã in acceſſoriis ad mřimonium. Ad
2 hoc gl.no.in c.cum ſm leges,de hær.lib.6.¶† Item pater
cõpellitur dotare filiã ex iudicis officio, ut reperiat cui
nubere poſſit,ut in dictis iuribus no.Bar.in l.obligamur,
ff.de act.& obl. Ergo,ex quo nupta eſt,deficit ſibi reme-
diũ dotis petendæ,cũ ceſſet iuris rõ,ut no.Bar.ponit poſt
alios in d.l.obligamur,ff.de act.& obl. Ad idem & rõ &
iura ad dotẽ conſtituendã filiæ cõpellunt patrem: qa nul
lum remedium cõpetit filiæ patre uiuente in bonis pr̃is.
quæ rõ ceſſat pr̃e defuncto,cum habeat ſeu hr̃e poſsit le-
gitimam iure naturæ, qua ſine cã à patre priuari nõ poſ-
ſet.l.ſcimus,& l.qm̃ in prioribus,C.de inof.teſt. & de te-
ſta.c.Raynu. & c.Raynal. & in auť. ut cum de app.cog. §.
aliud quoq; capľm,præal. ¶Sed prædictis nõ obſtãtibus,
puto ſic dicendum, qđ aut dicta dña Timbor nupſit poſt
25.ann.ętatis ſuæ; & nulla ĩgratitudine de iure ciuili no
tari põt, in auť.præal. Aut ante illam ętatẽ, & př ꝑ hoc
expreſsè non exheredauit eã:ſed eam ſuſtinuit etiam ꝑte
reundo eam in teſtõ; & adhuc non põt ꝑ hæredem filiæ
ingratitudo obiici:imo teſtm̃ euacuare põt ex ꝑteritiõe:
de quo tñ dicendum,ut leg.& no.in l.oĩmodo.C.de inof.
teſt.& in d.auth.ut cum de app.cog. §.ſi aũt hæc obſerua
ta non fuerunt.¶Sed dubium ĩminet,qđ ſi př eã expreſsè
ob hanc cãm exhæredauit? & hoc caſu arbitror illã cau
ſam non eſſe ſufficientẽ,cum de iure canonico mřimoniũ
debeat eſſe liberũ ab omni coactione & pœna.c.cum lo-
cũ,& c.requiſiuit,de ſpon.in c.Gẽma, cum ibi no.de ſpõ. &
in c.pe.& ult.& qđ in eis no.de ſec.nup. Ex ꝓuiſione iuris
ciuilis nedum impediť libertas mřimonij in expectando
conſenſum paternũ;ꝙ ĩmo præſtať cã mulieribus ad for-
nicationem cõmittendam, cum nõ poſsit mřimonialiter
coniungi,ſaltẽ uſq; ad 25.ann.ſine ingratitudinis iudicio.
¶Et ꝓ hoc optime faciunt no.Io.An in d.c.ſtatutum, de
hære.lib.6.ubi format qõnem.† Nunqd ualeat ſtatutum,
quo imponiť pœna ꝯhenti mřimonium cum filiafamilias
ſine conſenſu pr̃is.& poſt multa concludit,ꝙ non: qa per
hoc ſtatutum intimidatur mřimonium, & impeditur li-
3 bera facultas illud ꝯhendi.† Item quia mřimoniũ & eius
cã, ac ipſius dependentia ꝑtinet ad forum eccľiaſticum,
cum ſit ſacřm maximè in eccleſia.c.debitum, de bi ga.c.
tuam,de ord.cog.& c.lator,q fil.ſint legit. ergo non po-
tuit ius ciuile, ſeu ſtatutum laicorũ ſuper eo diſponere,
arg.in l.fi.ff.de iuriſd.om.iu.c.ut aĩarum, de conſti.lib.6.
¶Videmus.n.ob hanc cãm multas ciuiles leges eſſe cor-
rectas.30.q.2.c.uno, & qđ in eis not.& ꝑ doct.in d.c.pen.
& ult.de ſecun.nup.Et ꝑ Fed.de Señ,conſi.35.ubi dicit,ꝙ
cum mřimonium ſit unum de ſeptem ſacřis, debet cũ ac-
ceſſoriis & dependẽtibus regi & diſponi à iure diuino &
canon.& non ciui. Nec tenent leges, quæ requirunt con-
ſenſum pr̃is:uel ꝙ rector ꝓuinciæ non poſsit ꝯhere cum
ꝓuinciali,uel tutor cũ pupilla, & ſiľes. Ad idem gl.no.ĩ
c.de puellis.§.quibus uerbis.36.q.2.quę dicit nõ eſſe ſtã-
dum legibus, quæ ꝓhibebant matrimonia ꝯhi inter ra-
ptam,& raptorẽ. Nec parẽdum etiã legi:qa cum de iure
cano.licitè inter tales ꝯhatur mřimonium, de rap.c.cum
cãm,ceſſare debet interdictio legalis,& oĩs pœna appoſi-
ta. Et ſi qs rectè inſpexerit,dicet hoc non eſſe ꝯ legem ci
uilem. Nam in his h uõi. ſpiritualibus & acceſſoriis intel
ligenda ſunt iura, quæ dicunt, ꝙ leges non dedignantur
ſacros canones imitari,in c.clerici,de iud.& in auť.ut cle
rici apud pro.Epiſcopos.§.pe.col.vj. uř ergo legis diſpõ
ſuam reuocare ſñiam,ſi canon dicat ꝯrium; ad hoc quod
no.in regula,poſſeſſor,de reg.iu.lib.6. & Io.And.in regu
la,ſine culpa, eo.ti.& hoc in Mercu. Quid plura? de hoc
eſt gl.ordin.ſuper c.fi. 30.q.2 & in c.de raptorib.36.q.1.
& in utroq; loco uolunt, qđ licet filia nupſerit ſine con-
ſenſu pr̃is,nihilominus tenetur př eam dotare ꝑ d.l.& ꝑ
aliquas rõnes prædictas,ſaltem ubi filia non elegit ſe in-
dignum.hoc etiã uoluerunt ibi Arch.& alij, & Bar.in d.
l.obligamur. ¶Limita tñ hoc,qñ filia ꝓmiſit dotem,non
ualens aliter nubere: qa ſi inuenit aliquẽ, cui nupſit ſine
dote,ceſſat legis ꝓuiſio.& tenendo hãc limit.Bar. adhuc
habemus intentum in caſu noſtro, cũ dñs Io. dux Arrag.
noluit eã recipere ſine dote:imo recepit ꝓmiſsionẽ, ſeu
ceſsionem eidem dñæ in hoc cõpetentem,ut ſ̃.præmittiť
in narratione facti. ergo in hoc dubio,ꝙ dicta dña Tim-
bor ex ꝯtu mřimonij maximè interueniente cõſenſu ne-
ceſſario, licet patre reſiſtente,non ꝑdiderit ius ſibi cõpe
tens ad legitimam poſt mortem pr̃is, ut ĩ.dicã.nec dotẽ
à patre petendã, ſeu ab alio ſm iuris ꝓmiſsionem,cũ nu-
pſerit perſonæ dignitate ac moribus digniſsimę, uideli-
cet dicto dño.Io. ¶Non obſt.l.ꝯria ſ̃.alle. Ad iura enim
ciuilia ſatis ſuprà rñſum eſt. Ad c.honorantur,rñdetur,
quod loquitur de honeſtate & non de neceſsitate, ut ibi
no.in c.ij.eadem cã,& q.ꝑ gl.& doct.in c.j.de ſpõ.in prin.
¶In iſtis enim ſpũalibus conſenſus patris de neceſsitate
non eſt requirẽdus in c.ſi annũ, de iud.li.6.& in d.c.ſufficit.
4 † Nec ualet ſtatutum, ꝑ qđ etiam ad tẽpus impediretur
libertas mřimonij, in d.l.pe.& ult.de ſecũ nup. Nã & ibi
patet, ꝙ non potuit lex impedire mřimonium, etiã intra
annum luctus,licet ſubeſſet cã honeſtiſsima,ut ibi: nec te
net pœna appoſita,ut ibi. fortius nec debet tenere in ca-
ſu noſtro,ubi impedit apponendo pœnam ſeu in tardãdo
mřimonium ꝑ pœnã ingratitudinis à tꝑe pubertatis,i.à
12.ann.uſq; ad 25. ut d.§.aliud,uer.ſi uerò. Non obſt.gl.
in d.c.cum ſcđm:qa aut nõ bene dixit, & ꝯrium tenet gl.
decreti in d.§.qbus uerbis. Aut ꝓcedit ſolum, qñ tollit
ſolum lucrum ꝑ leg.delatum;& ita ꝓpriè loquitur:ſed ĩ
caſu noſtro imponitur pœna,cũ dos in muliere cenſeatur
pr̃imonium,ut l.iij.ff.de mino. & ſuccedit ſibi loco alimẽ
torum iuxta no.in c.cum haberet,de eo,q dux.in ma.Itẽ
legitima debetur iure naturæ, ſeu quãtitas,ſeu quota ſit
determinata per legem ciuilem iuxta not. in c.Raynald.
de teſtamen. & per Dyn. in regu.in dubio, de regu.iur.
lib.6. Ideo ſi liceret patri ex eo, quòd filia nupſit ſine li-
centia, exhæredare filiã, & denegare dotem, iam maxi-
mam pœnam imponeret; & ſic timore huius pœnę tòlle-
retur

retur ſaltẽ ad tꝑs libertas matrimonij.Pœnæ aũt appoſi-
tio nõ ualet,in hoc ut illam et gl.uoluit.¶Ad ultimũ cõ-
trariũ ſatis poſſet dici, ꝙ ſi licẽtia ſibi data eſt ſufficiens
ad dotem conſtituendã ſibi iuxta dignitatẽ ſuã, non põt
agere ꝯ fratrẽ quaſi hæredem patris ad conſtituendã ſibi
dotẽ: quia ceſſat hoc caſu legis rõ. Compellit.n.patrẽ ad
dotandã filiam, ut inueniat,cui nubere poſſit iuxta no.ꝑ
Bar.in d.l.obligamur.quæ ratio ceſſat mortuo patre, cũ
cõpetebat ſibi ius legitimæ, & põt dotẽ ſibi conſtituere.
Ceſſat.n.remediũ extraordinariũ,ex quo cõpetit ſibi or-
dinariũ. Nec debet habere ex bonis paternis dotẽ, & le-
gitimã,ut in auť.ex teſtõ,& l.filiæ,C.de coll. Et hoc quo
ad primũ dubiũ,ex cuius excuſſione remanet declaratum
ſm.¶Venio ad tertiũ, nunquid dicta dña Timbor poſſit
petere legitimã,& in quibus bonis. Et breuitẽr dico, ꝙ
legitimã petere poterit,ſi aliud nõ obſtet,ut patet ex his
quæ dixi in primo dubio. ¶Sed eſt dubiũ, ex quibus bo-
nis debetur, cũ ipſius genitor haberet comitatus, & alia
caſtra,& bona mobilia.Hæc qõ ſatis deciditur ex no.per
Io.An.& alios in c.licet,de uoto. Sciẽdũ eſt.n.ꝙ Regnũ,
Ducatus,Marchionatus,& Comitatus nõ diuidũturinter
filios præmortui,ſed deferuntur ordinæ genituræ ꝑꝑ bo
nũ publicum,ut unus ſit Princeps.Nã multitudo Princi-
pũ noxia eſt,atteſtãte Philoſopho,& ordine naturę unus
debet eſſe Princeps.7.1.c.in apibus.Nec diuiduntur dignita
tes,cũ ſint indiuiſibiles.Reſtat ergo,ꝙ debeãt deferri re-
cto ordine primogenitis, excluſis aliis filiis, ut probatur
ĩ c.licet,& hoc approbatur cõſuetudine & iure diuino &
humano,& ibi plenè no.ꝑ Old.cõſ.97.Ad idẽ, quod hř ĩ
lib.feud.de feu.proh.alie.in c.imperialẽ.§.præterea. ubi
dicit,ꝙ prædictæ dignitates nõ debent diuidi de comita
tibus;ergo nõ debet dotari dicta dña Timbor,vel habe-
re legitimã: ſed debet relinquere primogenito loco ſuæ
legitimæ.Nã deferť Regnũ,ſiue comitatus iure hęredita
rio,ut plenè diſputat,& cõcludit Old.in prędicto.cõſ.De
reliquis uerò bonis mobilibus & ĩmobilibus habere de-
bet legitimã ſuã una cũ alia ſorore. & hæc legitima erit
ſm ius diſtinguenda,utrum fecit teſtm̃,uel ne, in auť.no-
uiſſima.C.de inoffi.teſt.& l.qm̃ in prioribus, & l.ſcimus,
e.ti.Nec eſt fienda diſtinctio in iſtis bonis inter filios ma
ſculos & fœminas ut l.maximũ uitiũ,C.de lib.præt.ĩ auť.
de hære.ab inteſtato.¶Ex his infertur ad quartũ dubium
quid de dotibus maternis.Rñdendum eſt de dotibus ma-
ternis.debent.n.de iure cõi oẽs tres filij æqualiter ſucce
dere cõi matri.nec dictus Berñ.Ioãnes debet eſſe potior:
quia,ut dixi,ſublata eſt hodie in hoc dĩa ſexus,& æqua
liter oẽs ſuccedunt in prædictis iuribus, ut in auť.in ſuc-
ceſſione.C.ad Tertu.¶Ad quintum dubium,nunquid di-
cta dña Timbor poſſit petere legitimam iure naturæ de-
bitam, & dotem ſibi a fratre liberaliter promiſſam, non
inſtando multum in allegationibus,credo,ꝙ ſic.Moueor
per tex.no.in l.una.§.accedit,cũ ſeq.C.de rei uxo.act.ubi
dř, ꝙ ſi extraneus promittit,uel tradidit dotem pro mu
liere,vř eã ſibi dotare de ſuo patrimonio. Et dicitur ex-
traneus, quantũ ad hoc quilibet, qui non habet dotandã
in poteſtate, ut ibi ſingulariter habetur. Quòd procede-
ret,etiam ſi ſit aliàs debitor mulieris,dummodo mulier
negotia eius non gerat,ut no.dicit Bart.poſt gl.in l.fi.C.
de dõ.promiſ.Cum igitur dictus dominus.Io Ber.frater
dictæ dominæ Timbor ſororis ſuæ tẽpore ꝓmiſſæ dotis
negotia non gereret, nec eſſet dicta domina Timbor in
eius poteſtate, uidetur dotẽ promiſiſſe de ſuo patrimo-
nio futuro aĩo donandi; & maximè in eo fiẽda eſt hæc in-
terpretatio, qui debebat ſolus ſuccedere in comitatibus
paternis,ſororibus expulſis.facit quod in ſimili no.ĩ l.cũ
quid,ff.ſi cer.pet.quia propriũ nobiliũ & comitũ eſt do-
nare, ut no.in c.2.de ſupplen.negli.præla.lib.6.& ĩ c.j.de
dona.maximè ſuis neceſſariis & conſanguineis.86.diſt.c.
non ſatis.c.& ſi quæſtiones,de ſimo. Poteſt igitur petere
dotẽ a fratre tanquã ſibi donatã, & legitimã in bonis pa-
ternis & maternis iure proprio.Nec obſtat,ſi dicatur di-
ctum dñm Ber.Io.promiſiſſe dotẽ, cum fuerit adeptus
hæreditatem paternã,& ſic effectus promiſſionis fuit de-
ſtinatus ad tẽpus,quo geſturus erat negotia ſororis. Igiť
perinde debet eſſe,acſi tũc promiſiſſet, ut l.quod ſponſæ,
& quod ibi no.C.de dona.ante nup.& c.de uxore, de ſe-
pul.Dico.n.ꝙ neceſſariò inferť,ꝙ poſt mortẽ patris debe
ret gerere & adminiſtrare bona ſpectãtia ad dictã ſuã ſo
rorẽ, cũ non poſſit frater inuita ſorore capere oĩa bona
cõia patris; & ſic non probat hoc eſſe, quod ab hoc con-
tingit abeſſe.l.neq; natales,C.de ꝓba.& in c.ij.de trãsla.
præla.Non igitur uř ſenſiſſe, cum haberet poſſeſſionẽ co
mitatus:quia tꝑe promiſſionis nil habebat, cũ eſſet filiuſ-
familias.Et ſi diceretur nõ poterat iſte ſe obligare,cũ eſ-
ſet minor filiusfamilias,uel ſaltẽ põt petere reſtitutionẽ
in integrũ;rñde,prout.ĩ.dicã ĩ ultimo dubio. ¶Sed huic
concluſioni obſtare uř.l.filiusfamilias,ff.ad Macedo.ubi
dř, ꝙ ubi filiusfamilias recipit pecuniã mutuã pro ſoro-
re maritanda, agitur ꝯ patrẽ actione de in rẽ uerſo: quia
patri acquiritur actio dotis, ſoluto matrimonio, & ſic
uult,ꝙ nõ uideatur filius dediſſe de ſuo.Sed rñdeo,ꝙ il-
la lex loquitur, qñ filius dedit dotẽ agẽdo negotiũ pr̃is.
Sed hic illa rõ ceſſat, cũ promiſerit dare dotẽ poſt mor-
tẽ patris,& ſic uř promiſiſſe poſt mortẽ patris: qa ad idẽ
tẽpus cõferebatur effectus obligationis,ut d.l.qđ ſpõſæ.
¶Capio nũc ſextũ dubiũ, nunquid dicta dña Timbor te-
5 neatur reddere rõnem adminiſtrationis,&c.† Et uř pri-
mò,quod ſic qa qlibet adminiſtrator act.neg.geſto.teneť
reddere rõnẽ adminiſtrationis ſuæ,ut l.j.§.officio, &
ibi no.ff.de tute.& ra.diſtr.¶In ꝯriũ facit qa filia eſt qua-
ſi dña uiuẽte pr̃e.§.ſui, inſti.de hære.qua.& diffe.& in l.
ſuis,ff.de liber.& poſth.non igitur debet teneri ad rõnẽ
reddendã,ſicut extraenus adminiſtrator,arg.in l.ij.ff.re.
amota.Quid dicemus? ¶Ego quidẽ conſidero in hoc du-
bio tres caſus.Primus,cũ certum ſit aliquid ex reditibus
comitatus,apud eã fuiſſe tꝑe morte patris;& profecto il-
lud, quod ueniet in diuiſione patris,illud ueniet in diui-
ſione hæreditatis diuidendæ, ex quo non probat ſibi re-
lictũ fuiſſe a patre.Nec ſufficit,quod př nihil dixerit ĩ ui
ta:qa,ex quo prouenit ex ſubſtãtia paterna,uenit ad diui
ſionẽ,niſi probetur relictũ. hoc probať in l.filiæ licet ĩ ſa
cris,C.de col.& l.cũ oportet, poſt prin.& maximè iuncta
gl.C.de bo quæ lib.l.certũ,C.fam.erciſc.Et optimè pro-
bať ꝑ locũ a ſpeciali in d.l.cũ oportet.§.ſin aũt res. ubi in
bonis aduentitiis, quorũ uſuſfructus acquiritur patri, ut
ſi př noluerit poſſidere, ſed uoluit penès filium, cuius eſt
proprietas,eſſe,& nihil dixerit in uita,non poſſunt hr̃des
patris qõnẽ de illarũ rerũ uſufructu filio facere,cũ pater
ex illa diuturna patientia uř uſumfructũ filio donaſſe,ut
ibi.Ergo in aliis bonis non aduentitiis,ſed pr̃nis ſecus eſt.
Ad hoc, quod ibi gl.no.poſt prin.& in dictis iuribus ſu-
perius alle.¶Secũdus caſus eſt,qñ probatur aliquid per-
ueniſſe ad dictã Timborẽ:ſed cõſtat illud conſumptũ ui-
uente pr̃e;& tũc nõ teneť deducere in diuiſione:qa deſiit
eſſe peculiũ;pro hoc dicta.l.filiæ licet in ſacris,iuncta gl.
ult.¶Tertius caſus,qñ probatur certũ quid ad eã perue-
niſſe uiuente patre,nũquid præſumatur affuiſſe tꝑe mor
tis patris,ut ſic cõputet ſibi in legitimã;poteſt ſatis dubi-
tari.Satis.n.puto;quod ſi allegat conſumptionem,tenea-
tur oſtendere, in quã cauſam conſumpſit, arg.optimum

in d.l cũ oportet,uer.ſed ĩ hac ſpecie.ubi ſpeciale ſtatui-
tur in patre,qui adminiſtrat bona aduentitia filij, quorũ
uſusfructus ſibi quæritur,ut nõ teneatur reddere rõnem.
Secus ergo in filio,qui nõ facit ſuum uſumfructũ, ut de-
beat reddere adminiſtrationem in bonis paternis. Si er-
go ſpeciale eſt ibi in patre,& ꝑꝑ libera adminiſtrationẽ,
quã habebat in bonis aduentitiis: ſecus ergo in filio re-
ſpectu bonorũ paternorũ. Ad idem dictus.§. ſinaũt res,
arguendo ẽt per locũ à ſpeciali, ut s̃.facit.l.tres fratres,
ff.de pac.& l.ſi ſoror,C.de coll. Puto tamen, quod nõ eſt
ab ea exigenda iſta ſtricta ratio, ſicut ab extraneo, rõne
cõſanguinitatis: ſed ſatis eſt, quod generaliter oſtendat,
quantũ potuit uero ſimiliter expendere in ſtipendariis.
¶Item pro curia ſua & ſimilibus; nec tenetur oſtendere
ſpecificè;quantũ expendebat in die in canibus,uel ſimili-
bus rõne prædicta.Nec oportet producere teſtes, ſed ſuf
ficit,quod uero ſimiliter ſumptus fecit, ut in ſimili not.
Inn.in c.cũ & plantare,de priuileg.¶Septimũ dubiũ fuit,
ſi legitima non ſufficit ad dotandam dictam dominã Tim
borem ſecundum dignitatem ſuam, nunquid teneatur
dictus dominus Bernardus Ioannes ad dotandãm eam:
quia frater, & quia ſucceſſit in comitatu? Præſumptio
eſt, quod ipſe ex obligatione ſua non teneatur. In hoc
dubio breuiter concludo ad partem affirmatiuã, ſcilicet
quod teneatur duplici uinculo. Primo, quòd hæres pa-
tris.capit enim comitatus iure hæreditario, ut ſupra di-
xi, quemadmodum ergo ipſe pater ad hoc tenebatur,
ut dixi in primo dubio; & ipſius hæres; ad hoc.l. poſtu-
lante, & quod no.ff. ad Trebel.& l.quædam ſunt perſo-
næ.§. nihil intereſt, de eden. & l. ueteres, C. de con-
trahen.& commit ſtip. Ad idem quod no.Io.And.& Ho-
ſtiẽ.in c.licet,de uoto. ubi dicit, quod licet primogeni-
tus ſolus ſuccedat in comitatu:non tñ per hoc debẽt alij
filij mendicare, ſed eſt eis per primonigenitũ tñ tribuen
dũ, unde uiuere poſſint, arg.in l.j.ff.de tute.& ra.diſtra.
poſt princip. Si ergo teneatur alere, ergo & fœminã do-
tare cum par ſit dotis cauſa & alimentorum,ut no.Cy.in
l.nõ omni,C.de admi.tuto.& no.ĩ l.ſi quis a liberis,ff.de
liber.agno. Tenetur ergo dictus Ber.Ioã.dotare dictam
dominã Timborem tanquã hæres patris,ſi nõ ſufficit ſua
legitima,& ſi non habet aliũde bona. ¶Secũdo capite te-
netur tanq̃ frater; & hoc inquantũ dicta domina Timbor
non habebat,unde ſe dotaret,ut leg.& no.in l.cũ plures,
ff.de admi.tuto.&per gl.& Cy.in d.l.non oĩ.utilius eſt er
go dictæ dñæ Timbori,in quantũ ſua legitima non ſuffi-
cit,& in caſu,quo dictus dñs Ber.Ioã.non ſit idoneus, ut
tanq̃ contra hæredem patris, quã tanquã contra fratrẽ
ratione ꝑdicta agat.¶Vltimũ dubiũ fuit, utrũ dictus dñs
Bernardus Ioannes ualeat ſe aliquatenus ab illa obliga
tione dotis ſoluendæ liberare, petendo ſaltem abſolu-
tionem à iuramento. Et certè iſte articulus poſſet mul-
tum dubitari,ꝑꝑ ea,quæ habentur & no.in c.cum contin
gat,de iureiu.& in auẽ.ſacrã puberũ,C.ſi aduer.uen.& in
l.ſi quis pro eo,ff.de fideiuſ.& pleniſſimè dixi in quadã
mea diſputatione,quæ incipit:ſtante ſtatuto &c.Sed hic
tranſibo leuiter attingendo ſolũ deciſiuè hunc articulũ.
Et primò dico dictũ dñm Bernardũ Io.obligatũ ex illa
ſua ꝓmiſſione. Primò p.l.filiusfamiliàs.ff.de act.& obl.
& ad Maced.l.ſi filiusfamil.§.j. ubi patet filiũfamiliàs o-
bligari regulariter ex contractu, uel quaſi, ex quo non
recipit pecuniam mutuo, & maximè hoc caſu,ubi effe-
ctus contractus relatus exiſtit ad tempus, quo futurus
erat ſui iuris.l.in tempus,ff.de hær.inſtit.Nec obſtitit mi
noritas, quia iuramentum repræſentauit eum maiorem,
ut d.aut.ſacramenta puberum, & cap.j.de deli.puer.Nec
poteſt petere reſtitutionem in integrum ratione mino-
ris ætatis: quia non cenſetur minor, ex quo interuenit
iuramentum, ut in dicta auẽ.ſacramenta puberum, cum
nota. Tum, quia aduerſus iuramentum ibi proprium
non competit reſtitutio, licet ex ea quandoq; fiat abſo-
lutio,ut notabiliter dicit Inn.ĩ c.ij.de iureiu. Sed aduer
ſus iuſm alterius bñ datur minori reſtitutio in integrũ,
ut.l.nã & poſtea,ff.de mino.¶Nunquid aũt debeat,peten
do, abſolui ab illo iuſo, poſſent multa allegari pro & ꝯ.
Sed in hoc caſu credo eum non audiendũ,cum hoc iuſm
nullã cõtineat turpitudinem ex parte iurãtis, uel ex par
te recipientis. Non.n eſt turpe,ut qui ſucceſſurus erat in
duobus comitatibus,promitteret dotẽ.18.mil.flo.Arra-
gonenſiũ pro ſorore ſua.Nec recipit ſoror turpiter obli
gationẽ, cũ excludaẽ a ſucceſſione illarũ dignitatũ, ut.s̃.
dixi; & quia propriũ eſt nobiliũ donare, maximè ſuis &
domeſticis,ut in iuribus ꝑallegatis.Ergo hoc iuſm neceſ
ſario eſt ſeruandũ per eũ. & Papa non poſſet abſoluere a
iuſo licitè præſtito,cã non ſubſiſtente,cũ iuſm ſit de iure
diuino,ut no.Inn.in c.cũ in cõtẽplatione,de reg.iu.& gl.
& doc.in c.autho.15.q.6.facit gl.in c.non eſt, in uer. au-
thoritate,de uot.& tex.in c.& ſi Chriſtus,de iureiur.Nõ
eſt hic aliqua deceptio,maximè re ipſa,uel ex propoſito
ita,ꝙ concludit dolũ ẽt ꝑſumptũ, ar.l.oẽs.§.Lucius,ff.de
his,quæ in frau.cre.& l.creditor.§.Lucius,ff.man.& l.qui
teſtĩ,de proba.& l.ſi quis cũ aliter,ff.de uer.ob. Quo ca
ſu rõne minoris ætatis & enormis læſionis poſſet fortè
peti abſolutio à iuramento, ut no. per aliquos in d.c.cũ
contingat,& in c.ij. de pac.lib.6. & facit.c.j.de iureiu.Di
co tñ,quod hic non eſt talis deceptio ſed nulla,ſi cõſide-
retur qualitas promittentis, & illius, cui facta fuit pro-
miſſio,& tẽpus promiſſionis & coniũctio ſtrictiſſima in-
ter eos,quæ conſideranda ſunt in qualibet donatione,ut
in c.& ſi quæſtiones,de ſimo.& c.magnæ, de uoto facit.l.
ſi ſeruus cõis,ff.de dona.inter uirum & uxo.& quod not.
in d.l.cũ quid,ff.ſi cer pet. ¶ Nunquid aũt huic petitioni
dotis habet obſtare illa exceptio, ut prius reddat ratio-
nem de adminiſtratione bonorum paternorum?credo,ꝙ
non,cum hoc caſu non agatur iudicio fami.erciſ.quo ca-
ſu habet locum.l.filiæ, licet in ſacris,C.de colla.ſed ex
propria promiſſione ipſius domini Bernardi Ioannis, &
de liquido ad non liquidum non fit compenſatio.l.fi.C.
de compen.cum ibi not.maximè cum hæc quæſtio de ad-
miniſtratione non poſſet intra tantum tempus expediri,
quo dicta promiſſio erat mandanda executioni, iuxta
nota.per Barto.in l aufertur.§.qui compenſationem ff.
de iure fiſci.Nec obſt.quod obligatio fuit redacta in ſcri
pturã priuatã. Satis enim eſt, quod poſſit fieri fides, ꝙ
fuerit dicti domini Bernardi Ioannis iuxta materiam.l.
comparationes, C.de fide inſtrumento.& l.ſcripturas,
C.qui pot.in pig hab.maximè cum hoc ſit ſigillum ip-
ſius, ut per Innocent.in cap.2.de fide inſtrument. Caſus
in cap.tertio loco, de proba.& maximè in caſu noſtro,
ubi agitur de re fauorabili, arg.l.j §.accedit, C.de rei
uxo.act.cum ibi not. ¶ Ex omnibus ergo prædictis con-
cludo dictam dominam Timborem poſſe petere tertiam
partem in bonis paternis: uel tertiam partem habita
diffinitione prædicta, ſiue ualeat teſtamentum condi-
tum per patrem, uel non. ¶ Item dotem ſibi promiſſam
a fratre. Item quòd in caſu, quo dictus frater ſuus non
reperiatur obligatus nomine proprio, & legitima ſi-
bi competens in bonis paternis non ſufficeret ad eam
dotandam ſecundum conditionem perſonæ ſuæ, poteſt
agere contra fratrem tanquam contra hæredem patris
ad dotem contemplandam, ſicut tenebatur ipſe pater.
poteſt

poteſt etiam compelli tanquã frater, ubi omnia remedia
ſibi deficerent, ut plenè patet ex prædictis. Laus Deo.

CONSILIVM XIII.

1 *Aequitas in dubiis ſemper eſt obſeruanda.*

CAſus eſt, Quædam mulier ſimul habens ma
ſculum & fœminã ex uiro præmor-
tuo, nupſit ſecundo uiro,ex quo ſuſcepit duas fi-
lias:quo ſuperſtite diem ſuũ clauſit extremũ,prius condi
to teſtõ,in quo in oĩbus bonis ſuis tã in prælegando,quã
inſtituendo oẽs filios tã primi,q̃ ſecundi mr̃imonij ęqua
les fecit,præter q̃ in quarta parte bonorum ſuorũ. Nam
inter uiuos ꝑ prius cõtulerat filiabus ſecundi mr̃imonij.
Poſt mortẽ dictæ dominæ oẽs filiæ & filius maſculus im
miſcuerunt ſe pariter cũ bona concordia hæreditati, exi
gendo multa debita hæreditaria, & uendẽdo aliqua bo-
na, recipiendo quiſq; portionem ꝓ rata inſtitutionis, &
prælegati. Nunc filius primi mr̃imonij uult excludere à
ſucceſſione ſororem ſuã prælegatariam & conſanguineã
uigore ſtatutorum. De qbus oritur pugna iuris. ¶Et pri
mo uɼ duntaxat filium debere ſuccedere in totum dictæ
matri,excluſa ſorore; quod uɼ probari iũctis duobus ſta
tutis, illo uidelicet ſub rubr. qđ mulieres habentes &c.
qđ incipit, Si qua mulier dotata à patre, qualis fuit di-
cta ſoror,contra quã agitur,non põt ſuccedere matri ab
inteſtato,quãuis ſuperſit filius maſc.ex ea.Sed hęc mater
defuncta uɼ in effectu deceſſiſſe ab inteſtato reſpectu triũ
partium bonorum ſuorũ,ut colligitur ex ſecũdo ſtatuto
ſuperius all.ubi dɼ,ꝙ mulier habens filios,uel filias,non
poſſit relinquere, uel donare ultra quartam partem bo-
norum ſuorũ:ſed de quarta parte poſſit diſponere in præ
iudicium filij maſc.Pro hoc facit rubrũ illius ſtatuti;& li
citum eſt ex rubro arguere, ex quo apertè non ꝯdicit ni-
gro,ut no.plenè ꝑ Io.An.in addi.Spec.in tit.de diſpu.&
all.in fi. & ꝑ gl.de pœ.diſt.1.§.hæc aũt uerba,& C.ẽt ob
chiro.pe.pi.re.po.ſuper rub.& C.ne fideiuſſ.dot.dẽ. & l.
una,C.de profe.qui in urbe Cõſtã.lib.12.cũ multis ſimi.
Itẽ ratio ſtatuti excludentis filias dotatas à ſucceſſione
fuit,ut cõſeruaretur dignitas agnationis; ad hoc.l.j.§.ſed
ſi ſeruus,ff.de uẽ.inſpi.& per Bar.in l.ij.C.quæ ſit lõ.cõ-
ſue.Sed certe hæc eadẽ rõ non uɼ fuiſſe in ſecundo ſtatu-
to,ut mulier nõ poſſit diſponere ultra quartã partẽ,& ꝙ
reliquæ tres partes diuidanẽ inter filios ꝓ rata: ergo ſa-
tis eſt,ꝙ mulier diſpoſuerit inter uiuos de quarta parte.
De tribus ergo partibus non potuerit diſponere aliqd,
ut in rubr.ſtatuti,& per ꝯñs uɼ deceſſiſſe in illis ab inte-
ſtato,arg.in l.j.ff.de hær.inſt.¶Sed his nõ obſtãtibus, quę
ſi bene ponderenẽ,non obſtant, ꝯrium puto de iure ue-
rius. Et primo,hæc ſoror habet intentionem fundatã ꝑ
ſe ex teſtõ cum fundamento iuris cõis, in auẽ.ut cũ de ap.
cog §.aliud quoq; capɼm, & C.ad Orfi.l.ſi qua illuſtris.
¶Videamus ergo nunc, an ſtatuta ꝑdicta eã excludere ue
lint. Et ꝓ parte negatiua primo induco oĩa ſtatuta ferè,
q̃ loquuntur ſuꝑ hr̃ditate decedentis ab inteſtato, & re-
ſeruant diſpõnem uoluntariã patris,uel matris.ergo ipſa
muliere diſponẽte, potuerunt filiæ ſuccedere cũ maſcu-
lis,ar.in l.cum ꝑtor,ff.de iud.25.diſt.qualis, de ꝑſump.c.
nõne,& l.cõmodiſsimè,ff.de lib.& poſth.& maxime qa iu
ra antiqua nõ debent corrigi,inquãtum reperiunẽ poſſe.
C.de ap.l.ꝑcipimus.Nec ꝑ ſubauditiones debet induci le
gis correctio,ut no.gl.in c.cupiẽtes,§.cæterũ, de ele.li.6.
Vnde ſtatuta,ne corrigaẽ ius cõe,deberẽt ſtrictiſsimè in-
telligi,& reſtringi,quantũ fieri põt,de iureiu.c.in noſtra.
facit.c.j.& ij.de fil.ꝑſb.li.6. Nec ꝑ ſilr̃itudinem rõnis de-
bent extendi.l.qđ uerò ꝯ rõnem,ff.de legi. ꝑ Bar. in auẽ.
quas actiones,C.de ſac.ſan.ec. Nec obſtat illud ſtatutũ
ſuperius all. qđ uɼ tollere mulieri diſponendi facultatẽ
de tribus partibus, qa ſi bene ponderaẽ,non ob. Dicit.n.
ꝙ mulier habẽs filios,uel filias &c.ſic non tñ filiis maſc.
uoluit ꝓuidere, ſed etiã fœminis. Itẽ non tollit ſimpɼr
poteſtatem diſponendi de tribus partibus,ſed cũ limita-
tione,ſi de ſua diſpõne filij priuarenẽ. Itaq; tunc non põt
diſponere,niſi de ſua parte,qñ filij priuarenẽ à ſucceſsio
ne;ita, ꝙ ad eos illæ tres partes non uenirent. Statutum
ergo uoluit ꝓhibere dũtaxat inofficioſam ſeu indiſcretã
uoluntatẽ,ſeu diſpõnem maternã:non aũt uoluit tollere
iuſtã & legibus conſentaneã diſpõnem,qñ diſponit æqua
liter inter liberos.¶Non obſtat,ſi dicaẽ ſtatutũ facere mẽ
tionem de maſculis tñ,dũ dixit: ita ꝙ filij priuarenẽ,&c.
qa in illis uerbis fœminæ cõprehendunẽ. Tum qa maſcu-
linum cõprehendit fœmin.in hac concɼone fauorabili pe
nè,iuxta no.in l.j.ff.de uer.ſig. & ꝑ Arch.in c.ſi qs ſuadẽ
te.17.q.4. & ꝑ Cy.in l.quicũque, C.de ſer.fu.Tum qa ex
quo in principio fecit mẽtionẽ de filiabus, uerbũ filij cõ
prehendit etiam filiã, ar.optimũ in l.q filiab.ff.de leg.j.
¶Non obſtat, ꝙ rubrum ſiɼ dicit ꝙ mulieres habentes
filios,non relinquant ultra quartã partẽ: qa cum his uer
bis diſponens loquaẽ gñalius & magis ſpecificè etiã aſsi
gnando cãm, debet rubrũ ſuppleri, & intelligi ſ̃m nigrũ,
ut eſt gl.no.in l.j.C.etiã ob chiro.pe.pi.re.po. & ibi no.&
notatur in auẽ.ad hæc,C.de uſu.in gl.& doc.in ꝓœ.decr.
¶Et huic intellectui fauẽt quinq; cõſiderationes.Prĩo.n.
ꝑ hunc intellectum fauetur teſtõ, cui ualde fauendũ eſt,
ut hic, in c.cũ dilecti,de don. & l.j.C.de ſacroſ.ecc. & de
re iudi.c.fi. ubi tex.optimus. Scđo minus recediẽ à iure
cõi, & ſemꝑ in tit.debemus reſtringere uerba ſtatuti, ut
minus lædant ius cõe,qñ poſſunt,maxime ubi etiã uerſaẽ
præiudicium,ut eſt tex.no.in c cũ dilectus, de cõſue.& d.
c.in noſtra;& facit.d.l.qđ uerò,ff.de legi.Tertio nõ ſit tan
ta dr̃ia inter maſculum & fœm.& ſic minus cõmittimus
ꝯ.l.maximum uitiũ,C.de lib.ꝑt.Quarto filiæ non intan-
tum excludenẽ à bonis maternis;& ſic ex parte earum eſt
fauor:ex parte filij eſt odiũ,cum ipſæ filiæ tractent de nõ
perdendo iſto iure quaſi naturali,& filius tractet de iure
quærẽdo,& nõ eſt par eadẽq; rõ lucra capere, & quæſita
perdere.l.ſi ſponſus.§.ſi maritus.ff.de do.inter ui.& ux.
1 †Quinto & ult.qa in dubiis ſemꝑ debemus ſequi æqui-
tatem.l.placuit,C,de iud.& de trãſa.c.fi.ff.de eo, qđ cer.
lo.l.qđ ſi Epheſi, in fi.uoluit ergo ſtatutum ꝓuidere fi-
liis ab inteſtato. Secus ergo,qñ ipſa mater uult diſpone-
re de bonis ſuis æqualɼ inter oẽs filios,&c.ut patet ex ꝑ-
dictis,non obſtante, ꝙ s̃.dixi de conſeruando iure agna-
tionis,&c. quia in ueritate non eſt eadem rõ, qñ deceſsit
ab inteſtato, & qñ uult condere teſtamentum,quia fieret
maximum præiudicium mulieri in auferendo ſibi pote-
ſtatem teſtandi, ut l.j.C.de ſacroſan.eccl. Item obſtant
rationes ſuperius allegatæ. Et hæc ſufficiant.

CONSILIVM XIIII.

1 *Exceptio ſi fiat contra appellantem, quòd in caſibus à iure non conceſsis appellauit, iudex debet ante omnia de hoc cognoſcere.*

2 *Iuriſdictio ubicũq; negatur per obiectum exceptionis declinatoriæ, iudex ante omnia debet ſuper ea pronuntiare tacitè, uel expreſſè.*

3 *Exceptiones declinatoriæ ſi ſunt ueræ non tenet proceſſus ſuper principali, & quare.*

4 *Sententia ubi in una cauſa parit exceptionem, non debet in alia ſimul accumulari.*

IN indiuiduæ Trinitatis nomine amen. In cauſa, ſeu qōne uertente inter Andream Ant. Aretini ex una parte, & Lazarū Thomaſii Conſamen̄. ex alia parte ſuper petitione reductionis cuiuſdā laudi inter eos lati ad arbitriū boni uiri, Viſis oībus coram me productis, hūc artic. cōcludo, & breuiter illud dūtaxat, qđ quæſitū extitit, An ſi dictus Lazarus grauatus extitit, poſsit habere ꝑ iudicem recurſum in eo, ꝙ ipſi Lazaro excipienti locum reductionis ad arbitrium boni uiri non fuiſſe, dictum iudicē audire potuiſſe ꝑdictum Andreā multis cauſis & maxime lege municipali obſtante, dictus iudex ꝑfixit terminū dictis partibus ad iuſtificandū prædicta, & ſic ꝓnūtiauit ad ulteriora merita cauſę ꝓcedendum, ſaluis tñ & reſeruatis utrique parti oībus & ſingulis ſuis, & cuilibet earū exceptionibus & oppōnibus, ꝗ cuilibet ueniunt reſeruandæ & reſeruari debent, & poſſunt ipſis partibus, & cuilibet earū, prout latius colligitur ex dictis actis, quæ hñtur hic ꝓ expreſsis, quatenus contingat hunc artic. Et uī primò, ꝙ nullū grauamē ex illa ſola interlocutoria, ſeu ꝑfixione termini eidem Lazaro iniunctū fuerit; qđ probat̄ ſic. Super qualibet exceptione incidenti oportet iudicē ꝓnuntiare tacitè, ſ. ꝓcedendo ad actum ulteriorem exceptioni ɔrium, uel expreſsè ꝑ ſuam interlocutoriā iuxta ea, ꝗ leg. & no. in c. j. de ord. cog. & l. j. C. de ord. iud. ¶Nec refert, utrū iudex expreſsè ſuper ea ꝓnuntiet, an tacitè tranſeundo ad ulteriora, ut ꝓbatur in c. ex parte M. de appel. & ibi ꝑ doc. & Io. An. in c. dilecti, eo. ti. & Bar. in l. à ꝓcedente, C. de dila. Et iō opus eſt appellare, ſi pars ſentit ſe grauatā ex præteritione: uel actus tranſit in rem iudicatā, ut plenè no. in locis præal. ¶Sed in caſu noſtro iudex ſtatuēdo terminum ſuper meritis cauſæ uī exceptionem aduerſæ partis repuliſſe, & ſic ſuper eam interlocutum fuiſſe; ergo ſatisfactum eſt iuri. Nec pōt dici grauare ex eo ſolo, ꝙ exceptionem repulit, cum iudici ſit tributa poteſtas repellendi, uel admittendi exceptionem, ꝗ ſibi repellenda uī. nec ex eo ſolo grauat, ꝙ exceptionem ꝓbabilem repulit: quia potuit moueri ex iuſta cā ad eam non admittendam. Expreſsè no. Inno. in c. poſt electionem, de conceſſ. præb prope ſi. & Io. And. in c. ſuper eo, el j. de appel. hoc ꝓbatur in c. interpoſita, eo. ti. Vbi patet, ꝙ appellatio interpoſita à reiectione ꝓbabilis exceptionis, non iuſtificat̄ eo ſolo ꝓbato, ꝙ exceptio legitima fuit oppoſita, & non admiſſa. Sed oportet, ut ꝓbetur ueritas ipſius exceptionis. & ibi dī expreſsè, qđ non contingit ex alio, niſi ex ratione ꝑdicta. ita dicam in ꝓpoſito, niſi ꝓbetur ueritas, i. ꝙ reductioni ad arbitrium boni uiri locus non erat, non eſt probatum grauamen ex illa ſola pronuntiatione. ¶Secūdo clarius uidetur ꝓbari ſic. Iudex iſte reſeruauit partibus, & cuilibet eorum exceptiones ꝓpoſitas: igitur nulli præiudicauit, cum remaneat cuilibet ius ſuum ſaluum, & ꝙ hoc potuerit facere, eſt tex. in c. ad diſſoluendum, de deſpon. impu. facit c. Cumana, de elect. cū ibi no. igiт &c. ¶Sed his non obſtātibus quæ uerè non obſtant, ɔrium puto. Et primo induco tex. in c. Roma. §. ſi uero, cū duobus. §. præcedentibus, de app. lib. 6. ubi dicitur, † ꝙ ſi ɔ appellantem excipitur, ꝙ in caſibus à iure non cōceſſis appellauit, debet iudex ante oīa de hoc cognoſcere, an ſic appellatione interpoſita, ſit ad eum deuoluta iuriſdictio. A idem, qđ habet̄ in §. præceden. Sed in caſu denegabat̄ iuriſdictio. ¶Sed exceptio, ſ. ꝙ recurſus fuerat factus ad iudicem in caſu uetito à ſtatuto ciuitatis, & ſic denegatur iuriſdictio; ergo prius fuit de hoc cognoſcendum, ꝗ faceret tranſitus ad merita cauſæ. Hæc. n. petitio reductionis eſt appellationis ſpēs, ut l. non diſtinguemus. §. cū quidā, ff. de arb. no. in l. ſocietatem. §. arbitrorum, ff. pro ſocio, & in c. Quintauallis, de iureiuran. ¶Secundo probatur ſic,
2 † ubicunq; negatur iuriſdictio ꝑ obiectum exceptionis declinatoriæ, debet iudex ante omnia ſuper ea ꝓnuntiare tacitè, uel expreſsè, ut not. per Io. And. & alios in c. j. de ord. cog. Nec debet ante fieri tranſitus ad merita cauſæ, etiam reſeruatis exceptionibus. Probatur in c. ſi clericus laicum, de foro compe. facit. l. ſi. C. de except. no. in c. inter monaſterium, de re iud. & per Bart. in l. quidam conſulebat, ff. eo. tit. & probatur in l. ſi quis ex aliena, ff. de iud. & in l. ij. ſi quis in ius uoc. utrobiq; no. & per Inn. in c. ſuper literis, de reſcrip. & gl. in c. j. de offi. deleg. li. 6. & in c. Romana, de pœnis, eo. lib. Sed in caſu noſtro opponebatur talis exceptio: qua declinabatur iuriſdictio iudicis. ergo iudex grauauit non ꝓnuntiādo prius ſuper illa. ¶Nec obſtat, ſi dicatur, ꝙ ꝓnuntiauit tacitè tranſeundo ad ulteriora: quia nec etiam tacitè hic ꝓnuntiauit, cum reſeruauerit partibus exceptiones; & ſic illa reſeruatio potius nocuit, ꝗ profuit. ſi. n. pronuntiaſſet expreſsè repellendo exceptiones Lazari, uel tacitè tranſeundo ad actum cognoſcendi ſine illa reſeruatione exceptionis, ad uidendum, utrum intulerit grauamē, oportet cōſiderare ſtatuta & omnia allegata ꝑ ea quæ ſupra dixi. Sed in caſu noſtro non oportet hoc examinare, ꝙ eo ipſo grauauit, ꝙ uoluerit cognoſcere de meritis laudi, prius ꝓnuntiato, an ſibi cōpeteret iuriſdictio; & hoc declaro ſic. Aut enim uolebat ſimul cognoſcere de illis exceptionibus declinatoriis, & de meritis cauſæ ſimul & ſemel; & reſultat quædam contradictio. Nam ad exceptionē declinatoriā dicit ꝓcedendum; & procedendo ad ulteriora dicit contrarium; & hoc de directo eſt ɔ caſum. c. exhibita, de iud. & c. tuam, de ord. cog. & c. lator, qui filij ſint legit. no. tangit Fed. conſi. 221. Aut uoluit prius ꝓcedere ſuper meritis laudi, & poſt modum ſuper exceptionibus declinatoriis; & ordo eſt peruerſus & præpoſterus, ex cuius peruerſione, uel redditur proceſſus nullus: quia eſt peruerſio ordinis eiuſdem cauſæ iuxta plenè no. in l. ꝓlatam, C. de ſen. uel ſaltem tribuit facultatem appellandi iuxta. l. j. C. de appel. & no. in c. ij. de ord. cog. Nā grauamē infert partibus non modicum.
3 † Si. n. exceptiones declinatoriæ ſunt ueræ, non tenebit proceſſus ſuper principali, ex quo iudex prius non pronūtiauit ſuper ſua iuriſdictione, ut plenè no. Inn. in c. præterea, de dila. & ꝑ Io. And. in regula, ſine poſſeſsione, de reg. iu. li. 6. in Mercu. reperirētur igiт partes fruſtra litigaſſe; qđ quātum ſit graue, quiſq; ſenſit. ¶Itē & tertio obſtat materia accumulationis, de qua ī l. edita, C. de edē. & l. fundi. l. fundū, & l. ſed & ſi, ff. de exce.
4 ¶† Vbicunque. n. ſnīa ſuper una cā parit exceptionem in alia, non debent ſimul accumulari, ut in iuribus præall. Sed ſic erat in caſu noſtro.: nam ſi ꝓnuntiatur exceptioni reductioni ad arbitrium boni uiri obſtare ſtatutū, uel cōuentionem locum non habere, obſtat exceptio ſuper cognitione, ſeu in purgatione laudi; igiт &c. ¶Et ꝑ hoc remanent ſoluta prima ɔria. Dico. n. ꝙ ſuper illis exceptionibus iudex ꝓnuntiauit etiam tacitè ꝓpter reſeruationem exceptionis. Itē licet non grauauerit non repellēdo exceptiones; grauauit tñ in eo, qđ uoluit facere tranſitū ad merita cauſæ prius non diſcuſſis & examinatis exceptionibus declinatoriis. Hoc expreſsè uoluit Ant. de Bu. in c. exhibita, in j. col. ubi dicit, ꝙ non debet fieri talis trāſitus, reſeruatis exceptionibus. Et hoc oēs tenēt, licet fuerit uarietas inter doc. nūquid ꝓceſſus teneat appellatione & exceptione nō interpoſitis; quod ibi plenius proſequor: ſed hic nō tāgo: qa nō facit ad ꝓpoſitū. ¶Cōcludo ergo iſtū Lazarū fuiſſe grauatū ex illa pronūtiatione & ꝑ conſequens in omnibus aliis actibus poſtea ſecutis concernentibus merita laudi. Et per hoc tñ non concludo dictum Andreā fouere iniuſtitiam ſuper principali. nō. n. fuit mihi cōmiſſum, ut conſulerem, utrum potuerit peti reductio illius laudi ad bonam æquitatē: ſed ſolū utrum dictus Lazarus fuerit grauatus ex pronūciatione iudicis & dixi, ꝙ ſic per prædicta &c. NICOL. ABB.

CONSILIVM XV.

1 *Contractus iudicandus eſt à principali intentione contrahētium, quando uno & eodem contractu interueniunt duæ ſpecies contractus, ſeu duo proportionabilia diuerſis contractibus.*
2 *Vſura non oritur ex uero contractu locationis, ſed tantùm ex puro contractu mutui.*
3 *Vſura eſt lucrum ex mutuo pacto debitum, uel exactum.*

IN Ieſu Chriſti nomine, eiuſque genitricis. Queritur, an ꝑdictus ɔctus ſit fœneratitius, cū ultra locationē locator obligauerit ſe ad mutuandum Florenos decē ꝓ tpe ſex annorū, quibus locatio eſt duratura; & ſic exequendo obligationem realiter mutuauit; & uī primò, quod ſic. q̄cq̄d em̄ ex mutuo iungiт pacto ꝑcedente, uel actione ſubſequente, quicquid ſit illa, uſura eſt. 14. qō. 3. c. 2. & 3. quinimò ſola ſpes aliquid ex mutuo conſequendi, ſecuta datione facit hominem uſurarium, ut in Euāgelio Lucæ: Mutuū dantes nihil inde ſperantes, & tranſumptiue in. c. conſuluit, de uſū. Sed in caſu noſtro cōmodum reale æſtimabile uenit ex illo mutuo, cū alſ iſte conductor non obligaſſet ſe ad tantā penſionem conſtituēdā. ergo eſt ɔctus uſurarius, cū q̄cquid accedat ſorti ex parte accipientis, uſura eſt, ut iuribus ꝑal. ¶Item conuentum fuit, cum mutuū fuerit gratuitum, ſed aīo habendi maiorem pēſionem; igiт, &c. Ad idē facit. c. ſi q̄s obiecerit. j. qō. 3. ubi dicit, ꝙ ſi uendo unum ex duobus, ſine quo alterum non contingit, & alterum cēſetur uenditum. Sed in caſu nr̄o non fuiſſet conſtituta tanta penſio reſpectu locationis, niſi interceſſiſſet mutuum. igitur totus ɔctus pōt dici uſurarius. ¶Sed his non obſtātibus, quæ uidentur obſtare, ɔrium puto de iure uerum.
1 Et primò eſt ſubtiliter cōſiderandū. † ꝙ ubicunq; ex uno & eodem ɔctu interueniunt duæ ſpecies ɔctus, ſeu duo ꝓportionabilia diuerſis ɔctibus iudicandus eſt ɔctus à principali intentione contrahentium, ubi non apparet de intentione, recurrendum eſt ad coniecturas; & hoc expreſsè uoluit Io. An. in c. ad q̄ſtiones, de re. permu. & Bar. in l. Ariſt. de dona. ſenſit Cy. in l. cū te, C. de pac. inter emp. & uen. & probat̄ in. l. tenetur, C. de act. emp. & in. l. ſi tibi, ff. ſi cer. pe. & l. quicquid, de acq. re. do. & in. d. c. ad q̄ſtiones. ubi patet, ꝙ ꝓ alia ſpecie non iudicat̄ ɔctus permutationis, habito reſpectu ad ſpeciē, quę interuenit, ſed potius uenditio habito reſpectu ad pecuniam & principalē intētionē ɔhentium, inſti. de emp. & uen. §. pretium. Ita e contra, ſi permutaui rem meam cū tua, & quia mea plus ualebat, adiecisti certā quantitatem pecuniæ, non iudicatur emptio ꝑꝑ pretium qđ uenit acceſſoriè, ſed ꝑmutatio ꝓpter ſpecies ꝑmutatas, & principalē intentionē ꝑmutare uolentium, ut ꝓbat̄ in. d. c. ad quæſtiones, & no. Bar. in d. l. Ariſt. Ita dico ad ꝓpoſitum, in quo in iſto ɔctu interuenerunt duo habētia naturā diuerſam, uidelicet locatio & conductio, coniecturari multū ex conuentione. Debemus ergo iudicare hunc ɔctum ſecđm intentionem ɔhentium locationem & conductionē. & clarè patet ex uerbis contractus, licèt mutuū ueniat acceſſoriè ad ſeruandū ipſi cōductori, ut melius poſſit habitare in re locatā. Igitur lucrum inde ꝓueniens non debet attribui mutuo, ſed locationi. ¶Sed præſuppoſito & non conceſſo, ꝙ hic non appāret de mēte ɔhentium, tñ coniecturis hoc colligiт euidenter. Primò, quia ante, ꝗ ſubmitteret̄ obligatio mutui, iā ex ɔctu locationis uineæ cōductor ſe obligauerat ad affictū, ſiue pēſionē illā ꝓ. uinea dūtaxat. Nec aliq̄d dī, ꝙ ratiōe mutui. Itē ipſa res locata eſt longè pretioſior. ꝗ ipſa quātitas mutui. Itē ꝙ fuit actū, ut pecuniā mutuatā poſſit reſtituere qñq; nec ꝑ hoc aliq̄d diminuiт de pēſiōe ſtatuta rōne locationis. Et hæc eſt maxima cōiectura: q̄a reſpectu mutui pēſio nō fuit ſtatuta: aliàs fuiſſet actū, ut ſoluto mutuo penſio diminueretur, ſaltē pro parte. Itē non poterat iſte locator repetere mutuum quandocunq; durante tꝑe locationis. ergo ratione locationis fuit factum: alſ potuiſſet repetere quandocunq;, ut eſt de natura mutui. Ita, ꝙ pōt dici, ꝙ non ſit ex toto uerum mutuum, ſeu non habet omnia ſua accidētalia, ſeu naturalia ɔctus. Ad hoc, qđ no. per gl. in. l. ſi pœnam, ff. de uerbo. obli. in. d. l. ſi tibi, ff. ſi cer. pe. ¶Quid ultra? inſpiciatur conſuetudo regionis, in qua mediaris, quaſi ſemꝑ aliquid ꝑſteт, ut poſſit ſe melius regere; ad hoc de pig. c. illo uos, & l. quia ſe miſſem, ff. de uſusfr. & ff. de edil. edi. l. quod ſi nolit. §. q̄a aſſidua, & quod no. Bar. in. l. nemo eſt, q̄ neſciat, ff. de duo.
2 reis. ¶Ex contractu uerò locationis non oritur uſura, ſed tm̄ ex puro ɔctu mutui, ut in. c. eijciēs. 88. di. Not. plenè per Io. An. in regula, peccatū, de reg. iu. lib. vj. in Mercu. Non obſt. ꝙ interuenit mutuum. Nam ex ſtipulatione pōt quis ſe obligare ad mutuādum, ut. d. l. ſi pœnam, ff. de uer. obl. unde obligauit iſte ſe, ut ille facilius poſſit ſe regere in re locata. hoc idē ꝓbatur in ꝑall. c. ad queſtiones, iunctis ibi no. per Inn. ubi patet, ꝙ una eccleſia cum ſuis poſſeſſionibus pōt cōmutari cū alia eccleſia, & ſuis poſſeſſionibus; & ſi altera abundat in poſſeſſionibus, pōt licitè ꝑ aliam partem refundi pecunia. Nec per hoc dī dari ꝓ iure ſpirituali, ſed potius pro fundis, dūmodo ɔctus ſint ſeparati, ſaltem quo ad naturā, ut ibi dicit. Inno. cum non agant pecuniam immiſcere cum ſpiritualibus, ſed pro tēporalibus. Ita dico ad ꝓpoſitum, ex quo pēſio non eſt cōſtituta pro ipſo mutuo, ſed ꝓ re locata, ut clarè colligiт ex ɔctu, & prædictis uerbis ɔctus; non obſtat interuentio mutui cū poſſit tibi donare pecuniā, cū hoc, ut tu illā mihi mutues. d. l. ſi tibi. ita poſſum tibi conſtituere certā pēſionem ex re tua mihi locata, cū hoc, ut mihi certā quantitatē des. Nec agó ex mutuo conſtituere penſionē: ſed uolo à te hanc prærogatiuam & cōmoditatē. nā cum illa pecunia poſſum multa bona agere ēt cum re locata, & percipere longè plures uberiores fructus. ¶Item & ultimo in caſu noſtro deeſt diffinitio uſurę; ergo & ipſum diffinitū, ut notat̄ ſuper rubrica, de ſum tri. & inſti. de ob. in princi
3 pio. † Eſt em̄ uſura lucrum ex mutuo pacto debitum, uel exactum, ut notatur in. d. regula, peccatum. Sed hìc lucrū non prouenit ex mutuo, ſed ex ipſa locatione, ut patet in ɔctu, & ex ꝑdictis; ergo non eſt uſura. Ad iudicandū autē ɔctū uſurarium, ut in foro contentioſo, debet inſpici forma ɔctus, ut ī. c. ciuitate, de uſur. Sed iſte ex forma ſui eſt locationis & conductionis. Non obſtāt ɔria ſuperius allegata: quia nego, ꝙ penſio cōſtituatur hìc rōne mutui, ſed ratione rei locatę. nec aliquid hìc principaliter datur occaſione mutui: ſed totū attribuitur locationi, licet conductor uoluerit hoc cōmodum à locatore, ut facere & ibi aliquā ꝑſtantiam duraturam tempore locationis, ut fortè poſſet emere boues, inſtrumenta, uel ſimilia. Concludo ergo ɔctū non iudicandū ex ſui forma uſurarium, ſed locationis & conductionis &c. NICO. ABBAS.

CONSILIVM XVI.

1 *Teſtes duo in qualibet re probanda ſufficiunt.*
2 *Notarius deponens ſuper aliquo caſu, non facit maiorem fidẽ, quàm vnus teſtis.*

CHriſti nomine inuocato, ad claram deciſionẽ præſentis dubij tria ſunt examinanda. Primo, an dictus Donatus teneatur cõi Caſtilionis tanquam inſtitor ipſius cõis, ſeu dicti Andreæ. Scd̃o, an ſaltem ſit obligatus ratione promiſſionis ſuæ, quã dicitur feciſſe dicto cõi ſ̃m cõfeſſionem præfatorum ſic deponentium; quod eſt quærere, vtrum dicta illorũ teſtium plenè probent dictũm factum. ¶ Tertio, an ſaltem oĩbus deficientibus teneatur Donatus ratione ſequeſtri, quod dicitur ſibi factũ per cancellarium cõis Caſtilionis. Poſſet addi & quartũ, an prædictis non ſufficientibus diſtributiuè ad probandam intentionem dicti cõis, probent ſaltem in unum collecta. Et primo reſpectu primi vr̃ dictum Donatum obligatum fore ut inſtitorẽ. Nam inſtitor obligatur ex contractibus per eũ geſtis, ẽt functo officio, cũ illud officium ſit uoluntariũ; ſicut dicimus in procuratore & ſimilibus, ut not. gloſ. & Bart. in l. procurator quod, C. de proc. uidetur ibi tex & in l. ſeruũ Titij, ff. mã. licet quidam tenuerunt contrarium. Sed primum vr̃ cõis opinio; & hoc ſentire uidet̃ gl. in c. ſicut. 48. diſt. Sed prædictus Donatus fuit inſtitor cõis ſeu dicti Andreæ; quod probatur. Nã inſtitor eſt, qui præficitur alienæ negotiationi quæſtuariæ, ut in l. inſtitor, & l. quicunque. ff. de inſtit. plenè per Inn. in c. qd̃ quibuſdã, de fideiuſſ. Sed dictus Donatus fuit præpoſitus negotiationi ſalis per dictum Andream, & ſic fuit eius inſtitor, & per conſequens obligatus exiſtit cõmunitati Caſtilionis, & cuicũq; alteri ratione contractus. l. j. ff. de exerci. Poteſt dici, ꝙ fuit inſtitor cõitatis Caſtilionis, inquantũ geſſit negotium ſuum & eius noĩe ſal uendebat. ¶Sed his non obſtantibus, quæ uerè non obſtant, contrarium puto de iure uerũ. Nã inſtitor non tenetur, nec oritur illa actio inſtitoria, contra eũ, uel contra præponentem, niſi reſpectu contractus geſti per eũ in officio ſibi deputato. uñ ceſſante altero ceſſat dicta actio; & ita in caſu noſtro ceſſat. Nã dictus Donatus ſolum fuit præpoſitus ad uendendũ ſal ad minutũ, non autem ad emendum, nec ad recipiendum ſal à cõi floreñ. uel ab aliqua alia perſona. igitur non poteſt teneri tanquam inſtitor ex contractu facto per Andream magiſtrum ſuum; hoc expreſſe in l. quicunque, præallegata, ff. de inſtito. in §. nõ tñ oẽ. ubi dr̃, ꝙ ſi aliqs fuit præpoſitus ad uendendum, ſolũ tenetur, quatenus uendidit, non aũt ſi emit; & idem econtra. Item non obligatur inſtitor niſi quatenus ipſe contraxit in officio ſibi deſtinato, ut in l. j. de exerci. §. non aũt ex oĩ caſu. Sed in caſu noſtro dictus Donatus non cõtraxit cũ communi Caſtilionis, nec cum eo uigore ſui officii contrahere poterat, cum ſolum eſſet præpoſitus ad uendendũ ſal ad minutum, & dicto cõi non uendidit ſal, nec ab eo emit, nec tãquã inſtitor emere potuiſſet, cũ exceſſiſſet finẽ ſui officii. Solũ ergo obligabitur dictus Andreas, quatenus ipſe contraxit tanquã inſtitor uẽdendo ſal, & ſic ex officio, cui erat præpoſitus. Nec poteſt dici fuiſſe inſtitorẽ dicti cõis, cum per ipſum cõe non fuit præpoſitus alicui negociationi. Ergo nõ fuit eius inſtitor. d. l. inſtitor, & l. quicunque. Nec geſſit negociũ cõis, ſed ſolum ipſius Andreæ. nec poteſt dici obligatus cõi ex eo, quia ſal erat ipſius cõis, quia ex uenditione & traditione facta in ipſum Andream ſibi Andreæ fuit acquiſitũ dominium ipſius ſalis. l. traditionibus. C. de pac. ¶Sed p̃ſuppoſito, non tñ conceſſo, ꝙ ſal ipſum remãſiſſet in dominio dicti cõis: tñ pecunia inde proueniens nõ eſt cõis, ſed illius, qui uendidit, uel cuius nomine uendidit. l. ſi pecunia, C. ſi quis alteri, uel ſibi. Vnde rectius dictus Donatus ſoluit pecuniam dicto Andreæ, nec in aliquo tenetur dicto cõi. obligatur. n. Andreæ ratione contractus ẽt ex traditione rei alienæ. l. ſi urbana, ff. de cõd. ind. Inn. in c. ĩ literis, de teſti. ubi no. dicit per d. l. ꝙ ſoluens locatori rei alienæ liberatur, cum dicto locatori teneatur rõne contractus. Nec poteſt conueniri per dñm rei, quia cum eo nullum contractum geſſit. ¶Secundo principaliter faciũt no. per doc. & gl. in c. Michael, de uſur. ¶Concluditur cõi opinione, ꝙ nudus miniſter ad uſuram exercendam non obligatur ad reſtitutionem, cum ſolus fuerit præpoſitus ad mutuandum & lucrũ recipiendũ. ideo ultra id, qd̃ gerit non naſcitur obligatio, licet gl. in d. c. ſicut, aliud ſenſerit fundando ſe, quia rem a iure reprobatam geſſit. Sed non in caſu noſtro uidetur quo ad mentẽ iuris conuenire, ut iſte donatus teneatur, cum rem licitã geſſit, & nudus miniſter fuit ad uendendum ſal ad minutũ: quia nec tacite, nec expreſſe, ſed ad hoc tm̃; nec aliquid cum cõi geſſit. Non ergo debet obligari cõi ad precium ſalis, uel ad ſolutionem gabellæ. ex contrario ſequeretur ad ſ̃m ꝙ nudus miniſter obligaretur in his, quæ geſſit cum magiſtro extra officium ſupra deputatum contra. l. in oĩbus negociis, ff. de act. & obli. Et hoc quo ad primũ, & ſ̃m, an obligetur ratione aſſertæ promiſſionis. Sed nunquid per dicta illorum teſtiũ probetur aſſerta promiſſio, uidetur ꝙ ſic. nam realiter in qualibet re probãda ſufficiunt duo teſtes, ẽt ex lege diuina, ut in euangelio: in ore duorum, uel triũ &c. Et habetur in iure in multis locis, in c. licet, lo primo, de teſti. & 2. q. 4. per totũ, & iura ſatis in hoc uulgaria ſunt, ſed in caſu noſtro nedũ ſunt duo teſtes, ſed longe plures. Nam ſunt quatuor, qui erant tunc de prioribus dicti caſtri, qui teſtificari poſſunt in cauſa communitatis, ut probatur in c. inſuper, & c. cum nuncius, de teſti. & c. & ſi Chriſtus, in ſi. de iureiu. & 14. q. 2. ſuper prudentia, & maxime in negociis, quæ gerũtur in ipſa cõitate, ar. l. in l. conſenſu, C. de rep. pro quo in l. parentes, C. de teſti. & c. ueniens, el. ij. de teſti. in c. tertio loco, de prob. Itẽ adſunt hic alij duo teſtes, qui audiuerunt dcm̃ donatum dicentem ſe obligatum fore dicto cõi, & prædicto Andreæ: plene non probant de per ſe, quia deponunt ſuper uerbis enũciatiuis prolatis ꝑꝑ aliud, in c. ſi Papa, de priuil. lib. 6. no. in l. ex hac ſcriptura, ff. de dona. & in c. ſi de ſuc. ab inteſt. tñ inducunt præſumptionem, quæ multũ adiuuat dictum aliorũ teſtiũ, pro hoc bonus tex. cum gl. in c. illud, de præſump. & in c. cũ olim, de cenſi. & probatur in d. c. ſi. Itẽ adeſt, ſeu concurrit dictum cancellarij, qui dicit audiuiſſe ſæpe dcm̃ Andreã ꝓponentẽ in arengaria, ꝙ dictus donatus ſoluat cõi. ¶Sed his non obſtantibus puto, quod ex dictis illorũ teſtiũ plene nõ probetur, quod dictus Donatus ſe obligauerit cõi. Nam dicti homines, qui fuerunt ex prioribus illo tp̃e, multipliciter pñt repelli a teſtimonio. Primo, qm̃ ubicũq; ſinguli de uniuerſitate deponunt in fauorem uniuerſitatis in actu, qui ſuccedit poſtmodũ in fauorẽ commodi, ſeu incommodi ſingulorũ de uniuerſitate, non ſunt tales idonei teſtes: quia in effectu deponerẽt ſuper facto proprio, & conſequuntur commodum. hoc probatur ratione naturali. Debemus. n. attendere effectum rei, ut apertiſſime tenent doctores, & maximè Io. Andr. in c. cum nuncius, præall & in d. l. parentes. vbi dicit, ꝙ ſi cõitas contendit de paſcuis ipſius cõitatis, ubi ſunt paſcua ſingulorum, illi de uniuerſitate non ſunt idonei teſtes. Et maxime hoc procedit in uniuerſitate ſecu-

lari.

lari. Nam ſinguli nõ ſunt affecti ad ipſam uniuerſitatem; unde non probant ita plene, ſicut alij, nec etiam tractat̃ ſolum cõmodum uniuerſitatis, ut no. Arch. in prin. ſed in caſu noſtro nedum tractat̃ de cõmodo & fauore uniuerſitatis ſecularis, ſed in conſequentia de p̃iudicio ſingulorum, qa deficiente dicta probatione, collecta uenit impo nenda ſingulis ad ſatisfaciendum oneribus cõmunitatis, & pro hoc facit qd̃ no. Bar. in l. deferre, ff. de iu fiſ. & in l. omnibus, C. de teſti. ubi dicit, ꝙ ꝓcurator ad negocia nõ eſt idoneus teſtis, qñ perdita ipſa remaneret obligatus. ¶Item & ſecundo dicti, q fuerunt priores, repelluntur à teſtimonio rõne ſuſpitionis damni eis imminentis: qm̃ non reperiendo idoneos fideiuſſores ipſi tenẽtur in ſubſidium, ff. de magiſt. conue. per totum. Nec obſtat, ſi dicat̃, ꝙ ex ſuperabundanti, nõ ex neceſsitate receperunt dictã fideiuſsionem. Nam licet non reperiatur expreſſe in ſtatuto cõmunitatis ſtatutum: tñ ex quo conſuetudo antiquiſsima eſt in dicta cõitate, ut priores recipiant fideiuſſores ab emptoribus gabellæ p̃dictæ, eo ipſo, ꝙ aſſumpti fuerint iſti ad officium prioratus, uidentur obligati ad ſatisfaciendum; qd̃ per alios ſolitum eſt fieri. Pro hoc ur̃ tex. in c. eccliaſticũ, & in c. his. 11. diſt. bene facit tex. in l. ꝙ ſi nolit, in §. qa aſsidua, ff. de edil. edi. ꝓ hoc qd̃ no. Bar. in l. nemo eſt q neſciat, ff. de duob. reis; & ibi dicit, quod in contractu tacite uenit id, qd̃ ſolitum eſt fieri; & iõ dicti quondam priores non ſunt in hac re idonei teſtes; cum euitent dãnum, de facili deponerent ſuper dicta promiſsione. ¶Item & tertio non ſunt idonei teſtes: qm̃ ubicũq; officiales etiam depoſito officio uolunt deponere de actu geſto coram ſe uel per ſe, ex cuius geſtione, uel omiſsione laus, uel uituperium poſſet eis aſcribi, non ſunt idonei teſtes; & eſt no. doc. in c. cum nobis, de teſti. per Inn. in c. 3. de arb. Sed in caſu noſtro uituperiũ, uel ignorantia poſſet eis aſcribi, ſicuti non prouidiſſent, nec fecerunt, ut alij prædeceſſores. igitur &c. tres iſtæ conſiderationes etiam ſingulæ conſideratæ uidentur ſufficere, & multo fortius, ubi oẽs conuenerunt, ut in caſu noſtro. nec obſtat dictum illorum duorum teſtiũ. Nam primo, ut prædixi, ſolum deponũt de uerbis enunciatiuis prolatis ꝓpter aliud; nec faciunt præſumptionem: quia ſunt ſingulares. nam deponunt ſuper diuerſis confeſsionibus, & nõ ſuper eadem re. unde licet uerus teſtis faciat præſumptionem, qñ deponit ſuper ipſo facto, de quo quæritur: ſecus tñ eſt, qñ deponit in indicio. oportet enim quod duo teſtes ad minus probent indicium, nec unus teſtis releuat, ita notabiliter ſentit glo. & apertius Bar. in l. fin ff. de quæſt. o. Sed in caſu noſtro illa uerba enunciatiua ſolum faciunt indicium, cum fuiſſent ꝓlata propter aliud, nec probantur per duos teſtes; & iõ non releuant, nec coadiuuant. Et pro hoc cap. cum dilecti, de electio. c. tam literis, de teſtibus, maxime in abſentia partis. l. certum. §. ſi quis abſente, ff. de confeſſ. & quod not. in c. fin. eod. tit. Nec obſtat dictum cancellarij, qui non eſt iuratus, nec depoſuit in forma teſtimonij, ut in ſequenti mẽbro latius dicetur. Item neceſſario non concludit obligationem ſubſecutã: ſed ſolum dicit, ꝙ Andreas dicit ſe facturum, ꝙ donatus ſolueret cõmuni. unde non ſequitur, ꝙ fecerit, maxime cum ipſemet Andreas poſtea depoſuerit dictum donatũ nunquam ſe obligaſſe. Et per hoc patet quid dicẽdum in ſecundo; & ſatis patet rñſio in contrarium ad tertium, nũquid obligetur rõne ſequeſtri. & non ſtando in uerbis, dico primũ, ꝙ cum ſequeſtrum nõ appareat per literas cancellarii confectas poſtmodum ad requiſitionem dominorum, nullo modo probatur ſequeſtrum poſſe, etiam ſi cancellarius nunc atteſtaretur ſequeſtrum fuiſſe factum in pleniſsima forma; & hoc probatur apertiſsime primo qa uiuæ uoci notarij non eſt credendum, ut no. Hoſti. in c. poſt ceſsionem, de ꝓb. quinimmo ſcriptura ſua non facit fidem etiã concepta ſuper actu, niſi habeat inſcriptionem teſtiũ, ut in auc. de hære & fal. §. ſi uero abſunt, & in auc. de tabell. & in auc. de ſi. inſtr. ſed hoc caſu etiam ſcriptura notarij nõ apparet: quia iſtæ literæ cãcellarii mere teſtimoniales atteſtantes factum de p̃terito nec fuerunt ſcriptæ tẽpore, quo dr̃ rogatus, nec eſt in ꝓtocollo ſuo, ergo nullã fidem faciunt, ut in dictis iuribus legitur & notatur.

2 ¶Item notarius deponens ſuper aliquo caſu nõ facit maiorem fidem, quam unus teſtis, ſed cõputatur in numero teſtium, ut l. Domitius Labeo, ff. de teſta. & clarius in c. cum Ioan. de ſi. inſtru. & in caſu noſtro non habent uim unius teſtis: qa non deponunt in forma iuramenti, nec citata parte, nec præſtito iuramento; & iõ nihil ualet dictum ſuum, ut probatur aperte in c. tua, de coha. cleric. & mulie. & in c. inſuper, in c. tuis, de teſti. ¶Item præſuppoſito, ꝙ nunc ueniret, & iuraret in forma teſtimonij, nõ faceret plenam fidem: quia unus teſtis non ſufficit, etiam ſi ep̃ali p̃fulgeat dignitate, ut dicit tex. in c. licet ex quadam, de teſtibus. Et ꝑ hoc infero ad id, qd̃ dixi de quarto dubio, nunquid debeant oẽs iſtæ probationes ſeu præſumptiones ſimul coniungi ad faciendum plenam fidem iuxta regulam, q non proſunt ſingula, multa iuuant in c. cũ cauſam, de teſti. & in l. iij. ff. eodẽ. & breuiſsime dico, quod coniungi non debeãt: quia ubicũq; conueniunt præſumptiones diuerſæ ſpeciei, non coniunguntur ad faciẽdam plenam ꝓbationem: quia cum non cõmittantur in unum, non ſunt cõmiſcibiles. hæc eſt theorica Bart. in l. admonendi, ff. de iureiu. & Io. Cald. & aliorũ in d. c. cum cauſam. Sed ita eſt in caſu noſtro. nã ſequeſtrum eſt unũ factum de per ſe ſeparatum à ꝓmiſsione aſſerta; ergo nõ poteſt coniũgi, nec coadiuuat dictum illorum teſtium, q. qm̃ fuerunt priores, ut dictum duorũ in nullo releuat, ut ſupra dixi. Quare concludo prædictis attentis dictũ Donatum non eſſe comitatui Caſtilionis aliqualiter obligatum. igitur &c. Laus Deo. NICOL. ABBAS.

CONSILIVM XVII.

1 *Mulier habens ſexaginta tantum in bonis ſuis, ſi donauit illa alicui, ut eam aleret, nec ad hoc requiſiuit iudicem loci, nec nepotem ſuum, quæritur, an præiudicet nepoti?*

STante ſtatuto tenoris infraſcripti, uidelicet ſi qua mulier habens filios, uel filias legitimas, unam, uel plures cuiuſcũq; ſexus fecerit teſtamẽtum, uel codicillos, uel donationes, nõ poſsit relinquere, dare, uel uẽdere, uel alienare; ita, ꝙ filij eius, qui remãſerunt poſtea, poſsint priuari bonis ſuis niſi cauſa neceſsitatis, uel uictus, ſaluo ꝙ quartam partẽ bonorum ſuorum pro ſuo arbitrio diſpẽſare, uel de ea poſsit diſponere non obſtante diſpõne, quę primo facta erat; poſtea fuit facta additio, ut ibi dicit, filios habens. Dicit etiã nepotes deſcẽdẽtes ex ea, & detracta fuerunt illa uerba, uidelicet fecerit teſtm̃, uel codicillos, uel donationes; & fuit additum in fine: reliquæ tres partes pro rata diuidantur. ¶Item alio ſtatuto prouiſum fuit, ꝙ nulla interpretatio fiat, uel admitti debeat ſuper aliquo capitulo ſtatutorũ: ſed ſicut uerba iacent, ſimpliciter & vulgariter intelligantur abſque ulla
1 interpretatione. † Contingit in facto, ꝙ mulier quædam habens forte ſexaginta in bonis non habens aliter, unde

uiuat,

uiuat, donauit illa bona quibuſdam attinentibus cũ hoc, ut deberent eam regere; nec ad hoc requiſiuit iudicem loci, nec nepotem filium filiæ. quæritur, nunquid præiudicatur ex hoc dicto nepoti quo ad tres partes? Breuitatis cauſa arbitror ꝙ ſic; ita, ꝙ dicti ſui attinentes habebunt illa bona, prout inter eos conuentum exiſtit. Moueor primo, ꝙ prædictum ſtatutũ excepit à ꝓuiſione ſua caſum neceſſitatis, nec caſum exceptum aliter determinauit. ergo pure relinquitur ſub diſpõne iuris cõmunis per hoc, quod de exceptione no. gl. ſuper rubr. de reg. iu. lib. 6. facit optime. c. ſuſceptum, de reg iu. lib. 6. & l. commodiſſime, ff. de lib. & poſth Sed de iure cõmuni poſſunt parentes aſcendentes de ſuis bonis libere diſponere, non requiſitis filiis, uel nepotibus, nec iudicibus, dummodo non faciant in fraudem deſcendentium, ut no. in l. hæreditati, ff. de bo. auc. iud. poſſ. ubi per Bar. in c. Raynutius, de teſta. itaq; filij nil habebunt poſt mortem parentum, ut ibi. ergo licuit iſti mulieri ſeruando ius cõmune contrahere, prout fecit, nepote, uel iudice nõ requiſito. ¶ Secundo & idem probatur ſic. ubicũque ſtatutum emanat contra iuris diſpõnem, eſt ſtrictiſſime intelligendum, & recedendum eſt à terminis iuris cõmunis, quanto minus fieri põt, ut l. j. §. hæc autem uerba, ff. de neg. geſt. l. ſi uero §. de uiro, ff ſol. mat. in c. in noſtra, de iniur. not. Innocen. in c. cum cauſam, de reſcript. & Bart. in l. oẽs populi, de iuſt. & iur. Sed in caſu noſtro ſtatutum hoc eſt contra ius cõmune, ut mater non poſſit diſponere niſi de quarta; ergo, quatenus excepit cauſam neceſſitatis, debet reduci ad ius cõmune, ut libere in caſu neceſſitatis poſſit diſponere de omnibus bonis, ſicut põt de iure cõmuni etiã neceſſitate ceſſante. Satis. n. ſtatutum operatur contra ius cõmune, cum præiudicet extra caſum neceſſitatis. ¶ In caſu ergo neceſſitatis ceſſare debet cõmunis interpretatio, & additio. quare non poteſt fieri recurſus ad iudicem, uel ad nepotem ſine læſione iuris communis; quod non eſt neceſſario fiendum: quia ſtatutum debet reſtringi, ut reducatur ad terminos iuris cõmunis, in c. cum dilectus, de conſue. & l. ij. C. de noxa. Non ergo debet ampliari & late intelligi, ut recedatur a libera facultate iuris cõis, ſicut fieret in caſu noſtro, ſi eſſet opus recurrere ad iudicẽ, uel nepotem. Itẽ ex iſto intellectu contrarium ſequeretur, ꝙ mulier teneretur recipere alimenta ab eo forte, a quo non uellet, quod nunquam fuit de mẽte ſtatuti: ſed tñ uoluit compeſcere illicitam & effrenatã diſpõnẽ mulieris in præiudicando ſuis deſcendentibus ¶ Item & quarto ſtatutum in prin. dicit realiter mulierẽ non poſſe alienare, poſtea excepit ſimpliciter caſum neceſſitatis ſui uictus. ergo tũc poteſt alienare ſine requiſitione nepotis, uel iudicis: alias autem non diceret non poſſe ſimpl'r, nã non ſimpl'r dicitur poſſe, qui debet habere alterius conſenſum, uel ſeruare aliquam ſolẽnitatem. l. tutor qui repertorium, ff. de admi. tuto. & C. de prædi. mi. ſine decre. per totum. id. n. dicimur poſſe quod de iure poſſumus. c. facit homo. 22. q. 2. & l. filius, ff. de cond. inſti. Et maxime ad iudicem non tenetur ire, ar. optimũ. l. fi. C. de prædi. mi. ſine decre. non ali. lib. 10. ubi patet, ꝙ decretum ſic permiſſiuũ in certa ſpẽ alienationis contra iuris diſpõnẽ non extenditur ad alium caſum non prouiſum. Ita dicendum eſt in caſu noſtro. ¶ Et ſi diceres, ꝙ non dicitur iſta facere ex neceſſitate uictus: quare neceſſitas eſt, quando non habet aliter, unde ſubueniatur in c quanto, de conſuet. Sed iſta habebat remedium petendo a nepote. dico, ꝙ ſtatutum noluit, quod mulier iret mendicando alimẽta ſua etiam per manus filiorum, uel nepotum, ſed ſolũ ut relinqueret extra caſum neceſſitatis. bene. n. ſciuiſſet ſtatutum hoc etiam dicere, ſi uoluiſſet, ar. de deci. ad audientiam. ſatis. n. grauauit eum extra caſum neceſſitatis; unde uoluit tollere prouiſionem a iure conceſſam in caſu indigentiæ, cum non debeat addi afflictio afflicto, de cleri. ægro. per totum. nec proprie dicitur ſine neceſſitate, ſi per mendicata ſuffragia habeat quærere alimenta: quia non dicimur poſſe, ubi honeſtas reſiſtit. d. l. filius, & opprobrium eſt mendicare. 93. diſt. diaconus. uidetur inſuper de hoc caſus in auc. contra rogatus, C. ad Trebe. ubi dicitur, ꝙ rogatus, ut reſtituat, quicquid ſupereſt de hæreditate, tenetur ad minus quartam conſeruare fideicõmiſſario, niſi alienet pro neceſſitate ſui uictus, & ſic ſimpliciter concedit alienationem cã uictus. Nec requirit, ut prius ſuper hoc recurrat ad fideicommiſſarium, in cuius fauorem erat prohibita alienatio: quia nec decet, ꝙ uadat ad iudicem; no. in ſimili per Bart. in auc. res, quæ, cõmunia. de leg. ergo fortius non fuit neceſſe ire in caſu noſtro ad iudicem, uel requirere nepotẽ, ubi agitur de propriis bonis ipſius mulieris, & ubi aliter intelligeretur, fieret receſſus à iure cõmuni & ſine culpa. ita grauiter præiudicaretur mulieri ꝯ no. per Bar. in l. oẽs populi, & maxime hoc dicendum eſt in caſu noſtro, ubi agitur de bonis modicis, in quibus ceſſat ſolennitas urgente neceſſitate ẽt a iure adducta, ut probatur in c. terrulas, iũcto c. ſine exceptione. 12. q. 2. Et hoc profecto credo tenendum, licet in contrarium reputemus fore aliquorum doctorũ theoricam: ſed non poteſt procedere in caſu noſtro, ubi læderetur ius commune, & ita amare præiudicaretur mulieribus. ¶ Quare concludo dictam conuentionem factã cũ dicitis agnatis ualuiſſe, ex quo in ueritate fecit ex neceſſitate ſui uictus, ut ſatis colligitur ex tenore ipſius conuentionis, licet aliter non adiuerit iudicem, nec ipſum nepotem requiſiuerit. Laus Deo. NIC. ABB.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

QVAEDAM *domina Dominica uxor cuiuſdam Ambroſii poſt conditum teſtamentum uiro inſcio cohæredem extraneum inſtituit. de hoc teſtamento poſtea non habita mentione fecit ſolenniter quandam compoſitionem cum uiro ſuo, ut ipſa præmoriente, certa bona ipſius mulieris uenirent ad uirum cum certo onere ad pias cauſas; & illa bona continebant quaſi maiorem partem bonorum ipſius mulieris: & ſi econtra prius decederet maritus, deberent ad ipſam peruenire bona pertinentia ad maritum cum certis oneribus etiam ad pias cauſas. demum aliter dicto teſtamento non reuocato deceſſit dicta mulier. ¶ Quæritur nunc, an compoſitio præiudicet teſtamento, cum de eo nulla fuerit facta mentio, uel econtra.*

CONSILIVM XVIII.

1 *Donatio facta inter uirum & uxorem an ualeat.*
2 *Teſtamentum ſemel factum non reuocatur niſi per aliud ſolenniter perfectum.*
3 *Voluntas ultima eſt ambulatoria uſq; ad mortem.*

CHriſti eiusq; matris nominibus inuocatis, uř primo, ꝙ dicta compoſitio non ualuerit: primo quia uidetur auferre uoluntatẽ teſtandi, ſeu teſtm̃ mutandi extante compoſitione, qñ oĩa bona mulieris uenirent; quod eſt ꝯ. l. ſtipulatio hoc modo cõcepta, ff. de uer. ob. eſt. n. ꝯ bonos mores, ut qs habeat hrẽdẽ ꝯ liberã uoluntatẽ, quæ debet eſſe ambulatoria uſq; ad extremũ uitæ, l. iiij. ff. de adimẽ. leg. & c. cũ Marthæ, de cele. miſ. Nec ob. quod iurm̃ in hac cõpoſitione fuit appoſitũ, quia ut no. dicit Bar. in d. l. ſtipl'o; non obligat. c. nõ eſt obligatoriũ, de re. iu. li. 6. & maxime hoc uř procedere ex parte uiri, cui promiſit uxor ꝑ ſolennẽ ſtipl'onẽ oĩa bona

1 ſua. ¶ † Scd'o ꝓbaẽ ſic. donatio inter ui. & ux. facta nõ ualet, ut de dona. inter ui. & uxo. l. j. & ij. & c. fin. eod. ti. Sed hæc fuit quædam donatio cum ex mutuo amore coniugali hoc proceſſit, igitur &c. Et ſecundũ quoſdã talis donatio non firmatur iuramento, quia uř ꝯ bonos mores, ſi mutuo amore ſe ſpoliant, ut no. in c. cum contingat, de iureiur. & in l. ſi quis pro eo. ff. de fideiuſſ. & l. ſeius & Augerius ff. ad l. Fal.

2 ¶ † Tertio facit, ꝙ teſtamentum ſemel compoſitum non reuocatur, niſi per aliud ſolenniter perfectum. l. ſancimus, & l. hac conſultiſſima, C. de teſta. Sed teſtamentum non fuit reuocatum expreſſe, nec tacite hoc dicendo iuxta ea, quæ habentur & notantur in dictis ll. ergo debet ſtare firmum, & præiudicare compoſitioni prædictæ. ¶ Sed his non obſtantibus, quæ non obſtant, nec urgent contra compoſitionem, arbitror dictam compoſitionem ualidam fore, & præiudicare teſtamento quo ad contenta in ea. Et primo adduco text. in l. rem legatam ff. de adimen. leg. ubi patet, quòd legatum in teſtamento teſtator ex mera liberalitate alii

3 donauit. ¶ † Item ultima uoluntas eſt ambulatoria uſque ad finem mortis, ut in iuribus præallegatis. Nec poteſt quis ſibi ſtatuere legem in teſtamento, a qua non liceat recedere, etiam ſi iurauerat, ut plene no. per Ioann, An. in regula, quod ſemel de reg. iur. lib. vj. in Merc. not. xiij. q. ij. ultima uoluntas uidetur tex. in l. ſi quis, in prin. ff. de lega. iij. unde poteſt teſtator de bonis ſuis libere diſponere in contrahendo tam in teſtamento, quam poſt teſtamentum, ut l. hæredes palam, ff. de teſta. & d. c. cum Marthæ. licuit ergo dictę Dominicę de rebus ſuis etiam poſt teſtamentum diſponere, nulla etiam habita mentione de teſtamento, maxime contrahendo, ut fecit, ut ſatis probatur in iuribus præallegatis. Solum ergo reſtat uidere, utrũ dicta compoſitio prædicto mõ ualuerit, & maxime inter maritũ & inter uxorẽ, & ſic indirecte reſpondetur ad ꝯriũ, & dico ꝙ ſic. Nã ſi bene inſpiciantur uerba compoſitionis, non eſt in ea alicui coniugum ſublata libertas teſtandi, ſeu teſtamentum mutandi, nec per ea fuit derogatum hæredis inſtitutioni in teſtamento factę non. n. promiſit dicta domina Dominica hæredem facere maritum. Nec e ꝯ, nec dedit oĩa ſua bona pñtia & futura; quo caſu poſſũt militare no. ꝑ Bar. in d. l. ſtipulatio, & ꝑ Cy. & alios in l. fi. C. de pac. Sed ſolũ uxor diſpoſuit de quibuſdã rebus particularibus & maritus diſpoſuit de rebus pñtibus, nõ aũ t futuris. quo caſu ualet ſtipulatio ſm̃ gl. & Bar. & oẽs in d. l. fi. & l. ſtipulatio cũ poſſint teſtari de rebus acquirẽdis in futurũ. teſtm̃ dictæ Dñicæ remanet inualidũ rebus & iuribus nõ cõprehẽſis in dicta cõpoſitione teſtõ extãte, qđ tempore mortis nil ultra remanſerit, nil tñ habet obſtare. ſatis. n. ẽ ꝙ remanere potuit, & ꝙ in pñti põt hr̃s adire hæreditatem, cum hæreditas conſiſtat ẽt ſine bonis, cũ ſit nomẽ iuris. l. hr̃s appellatio ff. de uer. ſig. & hoc colligitur ex uerbis dictæ cõpoſitionis, de qua obſeruãda non obligauerũt auferre liberam facultatẽ teſtãdi, ſed de certis bonis dũtaxat paciſcendo quinimmo dico, ꝙ ſi hr̃s adijt hr̃ditatẽ ex illo teſtõ, teneť & obligať marito ad obſeruãtiã dictæ cõpoſitiõis, ad hoc. l. ueteres, C. de ꝯhẽ. & cõmit. ſtip. & qđ no. in c. 1. de teſt. & plus dico, ꝙ ſi oĩa bona pñtia & futura donaſſent, ualeret donatio maxime interpoſito iur̃o, non obſtante opi. Bar. quã moderniores nõ fuerũt ſecuti, cum teſtator poſſit fieri ſine bonis particularibus, cũ hr̃ditas ſit nomẽ iuris, ut prædixi; & ipſemet Bar. hoc ſenſit in auc. ingreſſi, C. de ſac. ſan. ecc. Nec ob. d. l. ſtipulatio, quia ibi tollebatur directe facultas hr̃dẽ inſtituendi, quòd non contingit in caſu nr̃o, quicquid ſit de hoc caſu noſtro, tamẽ non ob. opi. Bar. licet concordat cum hac cõpoſitiõe nõ uenerunt bona pñtia & futura, nec promiſerunt ſe inſtituere hr̃des, ſed potius ſenſerunt contrarium ut prędixi. & per hoc tollitur primum & ultimum motiuum. ¶ Non ob. illud de donatiõe prohibita inter ui. & uxo. multiplici ratione. Prima quia fuit morte confirmata quòd fieri poteſt c. fi. de dona. inter ui. & uxo. ut l. donationes, C. eod. tit. Item quia non fuit donatio inter uiuos; ſed cã mortis quæ non prohibetur inter maritum & uxorem. cum ex hoc non efficiatur alter pauperior. ut l. in donationibus C. ad l. Fal. & l. ſi cã mortis. ff. de dona. Item contrarium poteſt dici quòd non fuit donatio, ſed quædam compoſitio ut mutuũ pactũ de lucrãdis certis bonis matrimonio diſſoluto per mortẽ alterius; qđ licite fieri poteſt inter coniuges ut d. c. fi. de dona. inter ui. & ux. & l. deo nobis. & ff. de epiſ. & cle. Nõ enim poteſt dici ſimpliciter donatio quæ fit animo aliud conſequendi ſeu remunerandi. ut d. l. hoc iure. in fi. ff. de dona. no. Bart. in prohemio digeſtorum qualis fuit iſta. ¶ Concludo ergo quòd teſtamentum dictæ dominice remanet ualidum, & compoſitio factam per eam cum marito eſt per omnia obſeruanda maxime ratione iuramenti & diſpoſitionis facte ad pias cauſas. arg. c. relatum ẽl. 1. de teſta. Et hæc ſufficiant. Nicolaus Abbas.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

QVAEDAM *mulier promiſit trecentos nomine dotis filiæ ſuæ marito recipienti & ſtipulanti pro ſe, & nomine ſuo: hoc inter cætera in ipſo contractu adiecto, quòd matrimonio diſſoluto aliter, quam per mortem filiæ ſuæ, dicta dos deberet ſibi reddi poſtmodum natis filijs, ex dicto matrimonio deceſſit maritus; & ſic commiſſa ſtipulatione, dos fuit reſtituta dictæ mulieri. Deniq; dicta filia tranſeunte ad ſecunda uota, promiſit dicta mulier eius mater ſecundo uiro trecentos nomine dotis: hoc inter cætera adiecto, quòd ſi matrimonium diſſolueretur per mortem eius filiæ, ſuperſtitibus filiis de ipſo matrimonio, tunc dos remaneret apud ipſum maritum retinentem nomine ipſorum filiorum; ita, quòd dos cederet ipſis filiis dũtaxat; & ad hoc obligauit ſe, & ſuos hæredes per ſolennem ſtipulationem moritur poſtremo dicta filia: ad cuius ſucceſſionem ueniunt filij primi matrimonij, dicentes ſe debere ſuccedere in dicta dote cum filiis ſecundi matrimonij, maximè occaſione ſtatuti loci, in quo inter cætera diſponitur, quòd ſi qua mulier tranſiuerit ad ſecũda uota, & deceſſerit ab inteſt. relictis filiis ex primo matrimonio, & ex ſecundo, aut quocunque alio, & tunc eo caſu filij primi matrimonij, & ſecundi, & cuiuslibet matrimonij ſuccedant ab inteſtato dictæ eius matri æquali portione tam in dotibus eorum matris, undecũque habuerit & proceſſerit, quam in aliis quibuſcunque eius bonis, nõ obſtante aliquo pacto appoſito in inſtrumento dotis ipſius matris &c. ſecundus maritus opponit de ſtipulatione prædicta. Quæritur, quid iuris &c.*

CONSILIVM XIX.

1 *Statutum, inquantum fieri poteſt, debet reduci ad terminos iuris communis, etiam per impropriationem uerborũ, ſi id expedit.*
2 *Maritus, qui tenetur dare partẽ eorũ, quæ habuit, filiis primi matrimonii, non compellitur ante lapſum anni reſtituere dotem, quæ conſiſtit in rebus immobilibus.*

CHriſti, eiusque matris nominibus inuocatis. Videndum eſt primo pro ipſius clara deciſione, quid dicendum de iure

re communi Secundo, nunquid uarietur in hoc iuris cõ-
munis diſpoſitio uigore dicti ſtatuti. In primo, omiſsis ar
gumentis, quæ ad partes fieri ſolent, ſic mihi uidetur di-
ſtinguendum, quòd aut mater dotauit filiam de ſuis pro-
prijs bonis, aut de bonis ipſius filiæ, & hoc deprǽhẽdit̃ de
adminiſtratiõe bonorũ ipſius filiæ. Nã ſi mater admini-
ſtrabat tpe ꝓmiſsiõis bõa filiæ, tũc vr̃ mater de ſuo dotẽ
cõtuliſſe. hoc colligit̃ ex his quæ leguntur, & notãtur in
l.fi.C.de dot.promiſ.& l.una, C.de rei uxo.ac.§.accedit.
¶Primo caſu cum dotem contulerit ex propria ſubſtan-
tia, potuit ẽt in præiudicium filiorum futurorum dotem
ſibi reddi ſtipulari, ſicut quilibet extraneus, ut in d.§.ac-
cedit, & l.quoties, ff.ſo.ma.& ſic licitè potuit dando do-
tem ſecundo uiro, apponere pactum excluſiuum filiorum
primi matrimonij, cũ in re ſua potuerit apponere quod-
libet pactum, C.man.l.in re mãdata, & c.de his, de ſepul.
hoc ergo caſu, excluſis filiis primi matrimonij, dos ipſa
erat filiorum dũtaxat ſecundi matrimonij. ¶Secundo ca-
ſu cũ mater dotauit de bonis filiæ non ualuit pactum ap-
poſitum in prẹiudiciũ filiorũ primi matrimonii, ſicut.n.
directè non poſſet ipſa mater excludere filios primi ma-
trimonii à ſua ſucceſſione.l.cum aliis, C.de ſecũ.nup & in
Auth.vt cũ de appel.cog.§ aliud quoque capitulum; ita
& fortius non potuit iſta dotando de bonis filiæ appone-
re pactum filiorum primi matrimonii excluſiuum, ar.in
l.nemo põt, de leg.j.& l.ius agnationis, ff.de pactis. ¶Sed
hoc caſu arbitraretur ipſam auiam teneri ad ſupplẽdum
ſecundo marito de ſua ſubſtãtia cũ obligauerit ſe, & ſuos
hæredes, & ad implementum omnium, quæ uenerunt in
contractu. quantum ergo ſibi aufertur ex filiis primi ma-
trimonij, tñ eſt ſibi ſupplendũ per dictã auiã de ſua ſub-
ſtantia, cum potuerit ad hoc ſe obligare, arg.in l.rẽ alie-
nã, ff.de contrahen.emp.& l.eleganter.§.qui reprobos, ff.
de pign.actio.& l.exẽpto, de act.emp.& bene facit in ſi'i.
c.inter cætera, de præben. Hæc procedunt inſpecta diſpo
ſitione iuris cõis. Sed nunc examinandum eſt, quid dicen
1 dum eſt in ſpectis uerbis cenſuræ municipalis. ¶† Et ui-
detur primo. nam dictum ſtatutum debet, quantum fieri
poteſt, reduci ad terminos iuris cõis, etiam per impro-
priationẽ uerborum, ſi expedit, ut in c.cũ dilectus, de con
ſue.& l.ij.C.de noxa.per doc.in c.cauſam quæ, de reſcri.
intelligatur ergo dictum ſtatutum, quod uoluerit tolle-
re pactũ appoſitũ in dote profecta ab ipſa filia, uel ipſius
patre: ſecus, ſi ab extraneo, ut eſt mater in hoc caſu: quæ
cum non teneatur dotare filiam, dicta mater debet prohi
beri paciſci dotem ſibi reddi contra multa iura ſuperius
alleg.& ſimilia. Nam cã iuſta eſt reſtringi ſtatutum, cum
quis ſine culpa pateretur damnum, ut no.Bar.in l.oẽs.ff.
de iuſt.& iu.uerum cum uerba ſtatuti ſatis in hoc uidean
tur clara, & generalia excludunt.n.quodcunque pactũ in
inſtrumento dotis appoſitum, undecũq; mater habuerit
dotem, uel proceſſerit ipſa dos; ergo includit ſtatutũ do-
tem profectã à matre, cũ dicat, undecũq; proceſſerit &c.
generalia.n.uerba, generaliter ſunt intelligenda. 19.diſt.
c ſi Romanorum.30.q.1.c.ſi dormierit; & pro hoc quod
in ſimili no.Bar.in l.4.§.prætor ait, ff.de dam.infec.ubi di
cit, ꝙ ſi ſtatuto cauetur de reo citando in faciem, uel ad
domũ, ſufficit quod fiat citatio perſonalis, uel ad domũ.
Nec debet ad terminos iuris communis reduci, ut intel-
ligatur, ꝙ prius ad faciem, ſi reperiri poteſt, inde ad do-
mum: quia ſm̃ hunc intellectum nihil adderet ſtatutũ ad
ius cõe. ¶Cùm ergo in caſu noſtro uerba ſint clara diſpo-
nentia ſuper dotem maternam, undecũq; proceſſerit, ge
neraliter ſunt intelligẽda, facit, c.in his, de priui.& ꝙ fue
rit mens ſtatuentium, colligitur clare ex additione. ubi
in prẹiudicium ſtipulatur dotem ſibi reddi, diſponitur, ut
certo caſu dos remaneat ibi penes dotatam, & ſuos hære-
des, & maximè hoc procedit, cũ filia dotata a matre ex-
cludatur a ſucceſſione matris &c. prout ibi latius conti-
netur. Sic uidentur ſtatuentes hoc caſu uoluiſſe præiudi
care dotanti, ut non obſtante quocũq; pacto appoſito in
inſtrumento dotali, debeant uenire ad ſucceſſionem ma-
tris filij primi, & ſecundi matrimonij. ¶Cõcludo ergo in
caſu noſtro, ꝙ ſiue dicta dos proceſſerit ex ſubſtãtia ma-
tris dotantis, ſiue ex bonis ipſius filiæ omnes filij tã pri-
mi, quã ſecũdi matrimonij ueniũt ad ſucceſſionẽ mater-
nã æqualiter, & in uiriles portiones, ut in dicto ſtatuto
continetur; & facit.d.l.cũ aliis. Sed ipſa mater, quæ nomi
ne proprio ſe obligauit ſecũdo marito, tenebatur tñ de
ſuo ſupplere, quantũ fuit ſibi ſubtractũ a filiis primi ma-
2 trimonij, ut in iuribus præall. ¶† Quando autẽ maritus
tenebatur dare partẽ eorum, quæ habuit, filiis primi ma-
trimonij; dico, ꝙ realiter maritus non compellitur ante
lapſum anni reſtituere dotem, quæ conſiſtit in rebus im-
mobilibus, ſicut in caſu noſtro, ut l.una.§.exactione, C.de
rei uxo.act. Auia autem reſpectu partis ſuæ non reperi-
ritur in hoc priuilegiata. unde tenetur tradere intra tẽ-
pus boni uiri arbitrio computandum iuxta not.in l.ij.&
l.iiij.ff.de re iud.& l.ij.C.de uſu. rei iu.cùm ſi. Et hæc
ſufficiant. NICOL. ABB.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

SVPER *queſtione uertente inter commune, ſeu homines pla niſtangarij ex una parte, & notarium artis lanæ ex alia parte, ſuper eo uidelicet an ſtatutum communis Senarum prohibens pãnos deferri in territorio Senen. &c. prout plenè & latè continetur in dicto ſtatuto, quod incipit: Veduto che grãde quantità &c. habeat locum in dicta conſti. Planiſtangarij, & maximè reſpectu forenſium cleri non ſoluta gabella, de quo in dicto ſtatuto continetur; introduxerint certam quantitatem pannorum ad dictum caſtrum, &c.*

CONSILIVM XX.

1 *Territorium unde dicatur.*
2 *Diſtrictus unde dicatur.*

IN Chriſti nomine amen. Chriſti poſtulato
ſuffragio, uidetur primo ꝙ ſic,
ſiue inſpiciamus diſpoſitionem iuris cõis, ſiue con
tinentiam capitulorum iãdudum initorum inter magni-
ficum cõe Senarum ex una parte, & cõe & hoĩes dicti ca-
ſtri ex alia. de iure.n.cõi licuit dictæ cõitati Senarum in
toto territorio ſeu diſtrictu gabellas rerum uehendarũ
inducere, & certarum ſpecierum delationem prohibere,
cum utatur in toto ſuo territorio iuribus principis, & tã-
to tpe his iuribus dicta ciuitas Senarum eſt uſa, ꝙ nõ eſt
memoria in ꝯrium, ut in c.ſuper quibuſdam, de uer.ſign.
in l.infamẽ, in fi.ff.de pub.facit quod no.Inn.in c.cum te,
de re iud.& in c.cũ P.tabellio, de fide inſtr. Et ſic nõ ob.l.
uectigalia, ff.de pu.que prohibet gabellas induci per in-
feriorem ab imperatore. Certum eſt, quod dictum caſtrũ
1 Planiſtangarij eſt de territorio, ſeu diſtrictu Senen.† Nã
2 dicitur territorium à terrendo, † & diſtrictus à diſtrin-
gendo. ideo ubicũq; quis habeat poteſtatem terrendi ſeu
diſtringendi, totum illud dicitur de territorio, ſeu diſtri
ctu ſuo, ut in l.pupillus.§.territorium, ff.de uerb.ſig.per
Bar.in l.non dubito, ff.de cap.& poſtli & quod legi.& no.
in cle.ne Romani, de elec.unde licet poſſet diſceptari, u-
trum dictum caſtrum ſit de comitatu Senon.maxime per
id, quod habetur in 20.c.dictorum pactorum: tamen ne-
gari non poteſt, quin ſit de territorio, de iuriſdictione &
diſtrictu, ut clare colligitur ex prædictis iuncta ſubmiſ-
ſione facta per homines dicti caſtri, ut patet clariſsimè ex
tenore ſubmiſſionis. dictum igitur ſtatutum concernens
totum territorium & diſtrictum Senen. extendit uinculũ
& uires ſuas ad dictum caſtrum. Quapropter ex non ſolu
tione gabellæ dicti pãni inciderunt in commiſſum, ut in.
c.cum ſm̃ legẽ, de hẹre.li.6.& in l.fi. ff.de pub.cũ ſi.nec ca
pitula ſeu pacta inita ꝑ ciuitatem Senẽ. & dictũ caſtrum
habent in aliquo impedire uires dicti ſtatuti, ſeu pœnas
cõmiſſionis inſurgẽtes ex eo. Nam, ſi ponderet̃; non aufe-
runt ptãtẽ cõi Senẽ.ſtatuendi, & puniẽdi in dicto caſtro.
Tria enim uident̃ capitula ad materiã facientia, uidelicet
ſcd̃m, nonũ, & uigeſimum. uidentur em̃ illa capitula ſolũ
eximere hoĩes, & cõe dicti caſtri à gabellis, & alijs graua
minibus. Non enim dãt ptãtẽ portandi de alijs locis ſpẽs
uetitas maximè reſpectu forenſium, q non reperiuntur
priuilegiati. nec priuilegiũ uni conceſſum, ad alium extẽ
dendum eſt; nec lex ꝑſonalis ad al's ꝑſonas eſt extenden-
da. 29.diſt.ꝑ totũ. dicta uerò pacta tanq̃ inita, habent uim
legis, ut in.l.Cæſar, ff. de pub. non pñt ergo hoĩes caſtri
Aq̃ pendentis, q detulerunt pãnos ad dictũ caſtrũ Plani
ſtãgarij, ꝯ tenorem dicti ſtatuti uigore dictorum pacto-
rũ ſe defendere. ¶Sed his non obſtantibus, quæ iudicio
meo non obſtant, puto, ꝙ uigore dictorum pactorum di-
ctum ſtatutum non uẽdicet ſibi locũ in dicto caſtro Plani
ſtangarij ẽt nec in alienigenis deferentibus pãnos ad di-
ctum caſtrũ. Et prĩo ꝑ dictum capitulũ ſm̃ dictorum pa-
ctorum, in quo inter cætera continet̃, ꝙ nõ ſolũ hoĩes, ſed
cõe dicti caſtri, debent eſſe exẽpti, & liberi tã in genere,
q̃ in ſpẽ ab oĩbus taxis, datijs, gabellis, & alijs qbuſcun-
que grauaminibus realibus, & ꝑſonalibus ꝓ tpe. xx. ann.
tunc proximè futurorum. ¶Sed certum eſt, ꝙ ſi ex dela-
tione pãnorum, ẽt ꝑ forenſes delatorũ gabella in. d.c.2.
contenta ſolueret̃ pro ingreſſu caſtri prædicti, non eſſet
dictum caſtrum immune à gabellis, ſeu liberũ & exẽptũ,
cũ indirectè collectarent̃, & gabellarentur hoĩes, & cõe di
cti caſtri, cũ oporteret aut carere dictis pannis aliquibus
alienigenis deferẽntibus, aut pro maiori ſolito emerent
cũ delatores uenderẽt carius ꝑꝑ onera gabellæ, ad hoc.
l.fundi partẽ, ff.de contrahẽ.emp.facit.c.quãto, de priui.
&.c.fi.de ĩmu.eccle.li.6. ¶ Itẽ tenendo ꝯrium de directo
cõmittet̃ ꝯ dictum capitulum nonũ dictorũ pactorũ. quo
capitulo diſponit̃, ꝙ oẽs intratæ, reditus ordinarij, & ex-
traordinarij dictæ terræ Planiſtangarij, cuiuſcũq; condi-
tionis exiſtant, bancorũ ciuilium, & pœnarũ condẽnatio-
nes &c. ſint, & eſſe debeãt cõitatis hominũ Planiſtangarij
pro dicto tpe.xx.anno. Nec negari põt, qn gabella, uel pẹ
na poſita in dicto loco non ſit contra ĩmunitatem, ac bo-
nũ dicti caſtri, ſaltem in quandam conſequentiam. ergo
&c. Et ꝑ conſequens concludo, quòd dictũ ſtatutum, non
uendicat ſibi locum in dicto caſtro, nec etiam in alienige
nis deferentibus pãnos ad dictum caſtrum, &c. NICO.
ABB.

CONSILIVM XXI.

1 *Vicarius epiſcopi an ſit præferendus Archidiacono?*
2 *Vicarius epiſcopi aſſociatur ei in iuriſdictione.*
3 *Vicarius epiſcopi habet dignitatem, quãdiu eſt in officio.*
4 *Conſuetudo contra honeſtatem non ualet.*
5 *Humilitatis primus gradus quis ſit.*

CHriſti, eiuſque matris nominibus inuocatis.
Viſo dubio, de quo quæritur, an uica-
rius dñi epiſcopi præferendus ſit dño Archidia
1 cono Bonoñ.& e ꝯ.† Et primo uidetur dicendũ, dñm Ar-
chi.prẹferendum, cũ eius officium ſit ꝑpetuum, & cõm uı
carij tpale. Vnde digniora ſunt ꝑpetuò ꝑmanentia, quã
tpalia; prẹterea Archidiaconus dr̃ eſſe uicarius epiſcopi,
ut no.ꝑ Io.And.in c.j.de offi. Archi. ¶Tñ his nõ obſtanti
bus, quæ uerè nõ obſtãt, ꝯrium puto uerius. Et primò ad
duco: qa ille, q eſt in maiori iuriſdictione, in dubio præfe
rendus eſt ibi minori in ſeſſionibus, ut in. c.ſtatuimus. 17.
diſt.§.fi.&.c.ſeq. Archi.aũt, nullã ptãtẽ habet in uicarium
epiſcopi. Nec ẽt habet in aliquo iuriſdictionẽ contentio-
ſam de iure cõi; ſed duntaxat intẽtionem ſuam fundat de
iure communi ſuꝑ duobus expreſſis in ca.ad hæc, in.§. in
quadã, de offi.Arch.ꝓcedunt potius ſm̃ uarias conſuetu-
dines locorũ, q̃ de iure cõi, ut no. Io. And.in. d.§.in qua-
2 dam. Ad idẽ bo.gl.eſt in.c.ad hæc, de exceſ.præla. ¶ † Itẽ
& ſcd̃o uicarius epiſcopi dr̃ aſſociari epiſcopo in iuriſdi-
ctione, ut dixit tex.in.c.in noua actione. 16.q.7. Ergo præ
ferendus eſt poſt epiſcopum omnibus diœceſanis, ar.in.c.
recolentes, de ſta.regu.& in. c.cum in tua diœceſi, de ſpõ.
¶ Itẽ & tertio, quanto qſque præeſt melioribus, tãto ma-
ior eſt, & honeſtior, ut dicit tex.in aut.de defen.ciui.in.§.
nos igitur. Sed uicarius epiſcopi præeſt melioribus: quia
Archidiacono, & omnibus de diœceſi, ut.ſ.dictum eſt, &
habet iuriſdictionem ordinariam, & Archidiaconus nul-
lam habet iuriſdictionẽ contentioſam de iure cõi, ut ſu-
prà dixi. Eſt ergo longe maior ipſo Archidiacono; ergo il
li præferendus. ¶Itẽ & quarto generalis officialis epiſco
pi facit idem conſiſtorium, cum ipſo epiſcopo, & partici-
pat de iuriſdictione ipſius epiſcopi, ut in.c.2.de conſue.li.
6.& in.c.Romana, de app.eo.ti. Ergo honorandus eſt præ
omnibus præter epiſcopum; ſicut dicimus in papa, q facit
idẽ conſiſtorium cum Deo, & not. Inno.& Hoſt.in.c.4.de
tranſla.præla. ideo poſt deum præ omnibus debet hono-
3 rari. Ad idẽ bonus tex.c ſi.93.di. ¶† Non obſtant ꝯria ſu
perius formata. Et priò ad primũ reſpondet̃, ꝙ uicarius
epĩ habet dignitatẽ, q̃diu eſt in officio, licet ſm̃ quoſdã
extinguat̃ eo mortuo, uel remoto: uel remoueat̃ aliquo ĩ
ſtituto, ut no.in.cle.& ſi pricipalis, de reſc.& ĩ.d.c.cũ ab-
bas.& ſatis eſt, qd̃ poſſit eſſe ꝑpetuus, id eſt ad uitã ſuã te
nere, ſi nõ remoueat̃ alio inſtituto, iuxta, no.in. d.cle.& ſi
principalis. Itẽ ſatis eſt, ꝙ dũ uicariã obtinet, habet iuriſ
dictionẽ ordinariã ſ ipſum archidiachonũ; ergo ꝑferen-
dus, & dignitas uicariatus ꝓpria eſt; unde iuſtè tractant
ſeparatĩ de officio uicarij. Et licet iuriſdictio ꝓcedat ex
iuriſdictione ſui epiſcopi: tñ habet̃ à legato, & nõ ĩmedia
te ab ipſo epiſcopo: aliàs nõ eſſet ordinaria iuxta no.ꝑ In
no.ĩ.c.cũ ab eccleſiarũ, de offi.or.&.l.qa, ff. dẹ iur.om.iu.
¶ Ad ſcd̃m argum.reſpõdet̃, ꝙ Archidiaconus dr̃ uica-
rius epiſcopi: qa illa duo, q̃ ſibi cõpetũt, de qbus in.d.§.in
quãdã, ꝑtinebãt olim ad iuriſdictionẽ epiſcopi, ut no.Io.
An.ĩ.c.j.de offi. Archi. ſed generalis officialis epiſcopi, ẽ
uicarius ĩ tota iuriſdictione, iuxta tñ ea, q̃ habent̃ in.c.li
cet, de offi.uic.li.6. Et facit idẽ cõſiſtoriũ cũ epiſcopo, qd̃
non facit Archidiaconus. ¶ Nõ ob. tertiũ argumentũ, qd̃
dicit tenere locũ epĩ: q m̃ ex eo q dr̃ locũ tenere epiſcopi,
dr̃ iuriſdictio eſſe eadẽ cũ iuriſdictione epiſcopi: nõ aũt d
ex eo, ut habeat poteſtatẽ in ꝑſentia epĩ dũtaxat: imò ha-
bet ẽt in abſentia, ut.ſ.dixi. vñ dr̃ ſibi adiũctus in admini-
ſtratione, ut ĩ.d.c.noua actiõe. ¶ Nõ ob. ultimũ argumẽtũ.
ꝙ archidiaconus dr̃ maior poſt officiales epĩ, qa ipſe dẽt
honorari ut eṗs, ut.ſ.dixi, cũ habet iuriſdictionẽ epĩ in ar
chidiaconũ. Sed dr̃ maior reſpectu aliorũ clericorũ diœ-
ceſis.

ceſſis. Nam ut. ſ. dixi, uicarius facit idem cōſiſtorium cum epiſcopo. unde poſito epiſcopo per conſequentiam ponitur uicarius, Et prædicta ſufficiant.

FVit a me quæſitum poſtea. nunquid ualet ſuprascripto caſu conſuetudo, q̃ eſt contraria omni iuri, Primò diuino, ut ſatis colligitur ex. c. ad hæc. 88. diſ. ¶ Secundo ordini naturali, ut colligit̃ ex. c. eſt ordo. 33. q. v. ¶ Item iuri canonico, cum maior in adminiſtratione præferendus ſit, ut. ſuprà. plenè fuit allegatum. ¶ Item ciuili, ut colligitur ex. l. ut, gradatim, ff. de mune. & hono. & l. j. ff. de albo ſcrib. ergo impræſcriptibilis, & potius dicitur peſtis, quàm conſuetudo, iuxta ea, q̃ habentur in ſimili. c. ad noſtram, in text. & glo. de proba.
4 ¶ † Item conſuetudo contra honeſtatem, non ualet, ut in. c. cū decorem, de uit. & hone. cle. Et nimirum, cum principale, quod requiritur in lege, ſit ipſa honeſtas, ut. 4. diſti. c. Erit autem lex honeſta, &c. Si ergo iſta, quæ procedunt ex conſenſu expreſſo, non ualent ſine rōne, ut ibi: quantò minus conſuetudo non ualet, quæ inducitur ex conſenſu tacito? Et regulariter minus operatur conſenſus tacitus, quàm expreſſus, iuxta no. in. c. dilecti, de conſue. & in. l. 2. C. quæ ſit lon. conſue. & 8. di. c. mala aūt conſuetudo, & c. conſuetudo. Sed hæc cōſuetudo eſt contra rationē, ut patet ex prædictis. ſolum enim uidetur proceſſiſſe ex quadā uecordia & ambitione, ſeu ſtultitia, ut innuit tex. in c. legimus. in prin. 93. di. ergo non ualet; & quod rōne caret, extirpare neceſſe eſt 68. diſt. c. cor: epi, ĩ fi. & maximè hęc conſuetudo, quæ potius eſt corruptela, oīno extirpanda eſt: quia eſt ꝯ primum gradum humilitatis neceſſarium.
5 ¶ † Primus eīn gradus humilitatis, eſt deferre maiori, & non præferre ſe ęquali, ut no. gl. no. in cle. j. de reli. domi. ſuper uer. humilitatis. quæ ꝓſequitur alios gradus, & facit. c. de Conſtantinopolitanis. 22. di. hinc eſt, ꝙ ius ꝓuidet contra iſtos, q uolūt ſe pertinaciter ꝑferre dignioribus, ut in pœnā teneant Vltimum locum, ut in. c. fi. 93. di. expreſſè, ꝙ talis conſuetudo non ualet, uult tex. in. d. c. legitimus, ubi reprobatur mos locorum, in quibus diaconi uolebant ſe præferre præsbyteris, q̃bus tamen non erant ſubditi reſpectu iuriſdictionis, fortius non ualet hoc caſu, ubi uicarius habet iuriſdictionē in archidiaconum, ut prædictum eſt. facit. 93. diſt. illud. & quāquā in fauorem Archidiaconi allegetur quoddam priuilegiū, quo inter cętera cauetur ipſum Archidiaconū debere poſt epm̄ primā ſedē obtinere: tñ priuilegium ſic generaliter loquēs, iudicio meo intelligi debet reſpectu aliorum clericorū iuriſdictionem non habentium in dictum archidiaconū. Nam priuilegium generaliter loquens, debet intelligi & reſtringi, ut abſurditas euitet̃, ut eſt tex. no. in ſimili materia. in. c. ex ore, de priui. abſurdum enim foret archidiaconū debere præcedere uicarium epiſcopi, ut patet ex ꝑdictis. ¶ Item priuilegium dat primam ſedem poſt epiſcopum. Sed inter epm̄, & uicarium ſuum in ſua diœceſi non eſt dare gradum, cum repreſentant idem tribunal, & conſiſtorium, in. c. 2. de conſue. li. 6. & in. c. Romana, de appel. eo. lib. dicitur ergo habere primam ſedem poſt epiſcopū, & immediate ſequitur epiſcopum. Nam uicarius corruſcat ex radijs Epiſcopi, & iuriſdictio ſua eſt, ſicut in ſimili dicimus de uxore, quæ nobilitatur ex genere mariti. l. fi. C. de incol. lib. x. Ex hæc ſufficiant. NIC. ABBAS.

CONSILIVM XXII.

1 *Vſurarius manifeſtus probatur per famam & argumenta.*
2 *Ius canonicum irritando teſtamentum manifeſti uſurarij, ad quid habuit reſpectum.*

IN nomine ſaluatoris, eiuſq; matris, amen. Quamq̃. cōſultatio ad maiorē, ut arbitror, claritatem ſit, quatuor ex themate elicere dubia; tñ in effectu in unum redigi poſſunt, uidelicet, an teſtamentum *minoris annis*. xxv. & *maioris*. 14. non præſtita prius cautione ſcd̄m formam. ca. quamq̃, de uſur. lib. 6. ualuerit, cum nō ꝓbetur apertè, & formaliter uſurā exercuiſſe, ſeu palā & publicè uendiſſe res, ſeu merces cariori pretio ꝑꝑ dilatam ſolutionem pretij, quàm qñ pretium ilico ſoluebatur. Et vr̃ primò, ꝙ dictum teſtamentum ualuerit. Nā. c. quamq̃, præallegatum irritat dūtaxat ex defectu cautionis non præſtitæ teſtm̄ manifeſti uſurarij. unde non ſufficit, ꝙ teſtator fuit uſurarius, niſi ēt fuerit manifeſtus. ergo teſtamentum ex eo capite impugnari non pōt. conſequentia eſt nota. maior probatur in d. c. quamq̃: minor uerò probatur hac rōne. uſura non cōmittitur niſi in ꝯtu mutui, quod patet ex diffinitione ipſius. eſt eīn uſura lucrum ex mutuo &c. ut plenè no. per Ioā. And. in regula, peccatum, de regulis iur. lib. 6. in Mercu. & 14. q. 3. quaſi per totum, de uſur. c. conſuluit. in contractu emptionis & uenditionis non cōmittit̃ uſura, etiā ſi altera pars enormiter lædat̃, ut patet in. c. cū dilecti, extra de empt. & uendi. Sed prædictus ſolùm uendebat merces cariori pretio. ergo non commſit uſuram. ¶ Item & ſecundo de hoc vr̃ tex. in. c. in ciuitate, de uſu. ubi expreſſè dr̃, ꝙ huiuſmodi ꝯtus ex tali forma non poteſt cenſeri uſurarius, q̃q̃ uenditores peccatum incurrant, niſi dubium ſit, an illa merces plus, minus ue tp̄e ſolutionis ſit ualitura. pōt ergo dictus minor excuſari, etiam à peccato propter probabile dubium, an ſolutionis tp̄e dictæ merces forent plus ualituræ. ¶ Item præſuppoſito, ꝙ peccauerit ceſſante dubio uariationis pretij: non tñ incurrit peccatum uſurarum, cùm non interuenerit mutuum, ut innuit tex, in. d. c. in ciuitate. ¶ Item & tertio, præſuppoſito, ꝙ in effectu commiſerit uſuram taliter contrahendo: non tñ pōt dici manifeſtus uſurarius, cum talis cōtractus ex forma non appareat uſurarius, ut dicit tex. in. d. c. in ciuitate. Manifeſtum autem eſt id, quod clare patet, nec tergiuerſatione cellari poteſt, ut ĩ. c. manifeſta; & d. c. de manifeſto 2. q. j. & c. euidentia, de accuſa. ¶ Quartò præſuppoſito, ꝙ ex dictis contractibus publicè habitis reſultet uſura manifeſta *in perſonam dicti minoris*: iſte tñ effectus cauſari nō poteſt, cum municipali cenſura cauetur, minorem ſine certa forma, quæ in dictis contractibus non fuit ſeruata, contrahere non poſſe. fuerunt enim dicti contractus contra. l. ut in. l. non dubium, C. de legi. & in regula, quæ contra ius, de reg. iur. lib. 6. Non enim uidetur contraxiſſe quo ad iuris effectum. ¶ Sed his non obſtantibus, quæ uero iudicio nō obſtant, cōtrariā ſententiā arbitror ſequendam. Et primò, tex. apertiſſimus in. c. nauiganti, de uſu. ubi dr̃, aliter ꝯhentem tunc demum excuſari à crimine uſurarū, cū uerisimiliter dubitat̃, plus uel minus ſolutionis tp̄e merces uenditæ ualituræ forēt. Nec ēt ſufficit hæc dubitatio, niſi tēpore ꝯtus pro uiliori pretio dans merces non fuiſſet uenditurus pro minori pretio tunc oblato; quinimo quicunque offerebat pretium incontinenti, uendebat pro minori pretio, quam uenderet illis, qui in tempore differebant ſolutionem, ut clariſsimè probatur per libros ſuos, qui fidem faciunt, in cle. unica, de uſur. hoc etiam uoluit glo. in d. c. in ciuitate, in uerſic. uenditores, quæ declarat tex. illum, dum dicit, quòd huiuſmodi contrahentes incurrunt pct̄m, exponit dictum uſurarium per d. c. nauiganti. nec dicit intelligendum dictum. c. in ciuitate, ſecundum diſpoſitionem illius c. nauiganti. Et in hoc glo. optimè loquitur, quia unum ius eſt interpretandum ſecundùm diſpoſitionem alterius, cùm iuribus ſint concordanda iura, in c. cum expediat, de ele. lib. vj. in l. unica, C. de inoffi. do. Et cum iſtos contractus faceret palam, & publicè, & ad hoc haberet ſtationem paratam, ſatis dicitur uſura manifeſta; ad hoc quod not. gloſ. in c. j. & ij. de uſur. lib. vj. Bar. in l. fur. ff. de fur. & qd̄ no. in c. ij. de uſur. ¶ Item & ſecundò qualitas manifeſta, quæ requiritur in d. c. quāquàm, non debet ſumi pro notorio, ſed prout manifeſtum, eſt ſpecies diſtincta à notorio. nam hæc propria huius uocabuli ſignificatio eſt nā manifeſtum eſt id quod probari poteſt, ut not. glo. in ca. ueſtra de cohab. cleri. & mu. Et tenet, quid medium inter occultum, & notorium, uel ſaltem manifeſtum dicitur, & famoſa inſinuatio, & communis & certa ſcientia, & ex certis prouenicns, ſed in caſu noſtro dictus contractus probari poſſet; ac erat publica fama, & communis opinio de iniquitate illorum contractuum tempore, uitæ dicti minoris. ergo ſatis poteſt dici dictum minorem fuiſſe uſurarium manifeſtum. ¶ Tertiò hæc probatur
1 per tex. no. in c. cum in diœceſi, de uſur. ubi † habetur, ꝙ per famam, & argumenta probatur quis uſurarius manifeſtus; ac in caſu noſtro non ſolum concurrunt argumenta, ſed uera probatio contractuum uſurariorum. Quinimò quod plus eſt, reperio fuiſſe conſultum per Bartol. Gaſ. de Cal. & do. Card. Florentinum, quòd licet in uita non exercet quis publicè uſuram, ſi tamen poteſt probari, ꝙ erat tempore uitæ uſurarius, ſatis probatur eum fuiſſe manifeſtum uſurarium, etiam ad effectum mutandi teſtamentum, quòd manifeſtum erat delictum, quod probari poterat; quanquam Fede. in conſilijs ſuis ab hoc ultimo deuiare uideatur, Non obſtant contraria ſuperius formata. Et primo ad primum, fatendum eſt, quòd dicti contractus ex formalitate non apparent uſurarij, cum ſint emptionis & uenditionis, & ſic quo ad formā, & apparentiam loquitur dictum. c. in ciuitate. Sed in ſpecie, & in aliis circunſtantijs, maximè illa, quia alijs uendebat conſimiles merces pro minori pretio, ſolutione in continenti facta, ſatis probantur contractus uſurarij; ut apertè innuit tex. in d. c. nauiganti. Nec ob. quod hic non interuenerit mutuum; quia dico, quod imò interuenit mutuum fictum. nam uidetur emptori fuiſſe illico pretium iuſtum, & ſtatim fuiſſe ſibi à uenditore inſtituē dum in tempus cùm incremento illius pluris, quòd ſoluit pro dilata ſolutione, ut not. doct. in d. c. in ciuitate, & in c nauiganti. iura enim non ſunt impoſita uerbis, ſed rerum effectui in c. commiſſa, de elec. lib. vj. & ſi diceremus oppoſitum, parata eſſet uia eludendi, & materia promulgata contra uſurarios; quod non eſt dicendum; ut patet in c. ad noſtram, de empti. & uendi. & c. illo uos, de pig. facit c. quanto, de priuileg. & c. gaudemus, de diuor. Non obſtante capitulo, manifeſta. ibi enim capitur manifeſtum pro notorio, & non in proprio ſignificatu. nam a proprio uerborum non eſt recedendum ſignificatu, ex quo non conſtat de mente contraria, ut l. non aliter, de leg. iij. & in c. fin. de uerb. ſig. ¶ Item poſſet dici iſtum, notorium uſurarium, ex quo notoriè tenebat banchum paratum ad merces tali modo uendendas, Ad hoc not. glo. in d. c. 1. & 2. de uſur. lib. vj. iuncto. c. nauiganti. nam ſi dicti contractus faciunt iſtum uſurarium, ut ſupra probatum eſt, & publicè per eum exercebantur, ut præſupponitur in caſu, ergo negari non poteſt, quin fuit uſurarius publicus, & manifeſtus. Non obſtat ultimum motiuum, quòd obſtante ſtatuto non poterat contrahere. Reſpondeo enim dupliciter. Primò, ꝙ contractus cenſetur prohibitus minori, quatenus alteri obligatur, non autē quatenus alter ſibi obligatur, ut probatur in l. Iulia. §. pe. ff. de ac. emp. facit l. non eo minus, C. de proba. quod in ſimili habetur de eccleſia xij. q. ij. c. ſi qua de rebus, & per glo. in c. j, ne ſede uacan. per doct. in c. 1. & c. tue, de his, quæ fi. à præla. Non ergo obſtabat ſtatutum, quominus illo modo augmentaret patrimonium ſuum. † Secundò
2 reſpondeo, quod ius canonicum irritando teſtamentum manifeſti uſurarij, habuit reſpectum ad odium hominis non autem ad ualiditatem contractuum, quod patet manifeſtè ex eo, quia contractus ſuper uſura ſoluenda ſunt ipſo iure nulli; unde nulla obligatio acquiritur uſurario, ut in c. debitores, de iureiur. & ſolutæ poſſunt repeti ut d. c. debitores, & de uſur. c. cum tu. unde præſuppono, quòd minor non potuerit contrahere, nec ualuerit contractus, nihilominus, quantum in eo fuit, crimen uſurarium contraxit, ut in obligatione, quæ contrahitur ex pacto, conſideratur ipſum factum, ut in d. c. debitores, iūcto. c. quanquam. facit. c. nuper, de biga. & l. obligamur, ff. de ac. & obli. Nec obſtat minoritas; quia ubi pœna ipſo iure à iure imponitur, committens delictum prohibitū, incidit in illam pœnam, licet aliquo reſpectu ueniat mitius puniendus, ut no. Bar. in l. ij. ff. de recepta. Sed d. c. quamquam, irritat teſtamentum ipſo iure. ergo minor ligatur ſtatuti pœna; ad hoc c. j. de delic. pue. & c. ij. eod. tit. quod uidetur obſtare; ſed eſt reſtringendum ſecundum illam lec. & ſecundum illam theoricam Bar. in loco præal. Non obſt. generalis conſuetudo mercatorum ciuitatis; quia quod in ſe peccatum eſt, non excuſ. per generalem conſuetudinem, ſeu uerius corruptelam totius orbis, ut in c. adulterij malum, &c. & c. flagitia xxij. q. ij. quē admodum non excuſarentur homines, ſi directè, palam, & publice, exercent improbum fœnus uſurarium. Nam non refert quid ex æquipollentibus fiat in c. licet ex quadam, de teſti. & in delicto contrahendo non inſpicitur forma, ſed effectus, ut in c. ea quæ de ſimo. Bona enim denominatio malum non excuſat, nec ualet conſuetudo in contrarium, ut ibi, & eſt ad hoc ille bonus text. cum glo. Et hæc ſufficiant, quo ad tria prima quæſita. ¶ Venio ad ultimum quæſitum, quod quia ſatis facile eſt breuiter reſpondeo. Dico enim, quòd ius irritandi teſtamentum cōpetit ſororibus, quæ tanquam ab inteſtato ſuccedunt de iure communi fratri æqualiter cum matre, ut in auth. de hære. quæ ab inteſta. defer. Nam. c. quamquam, ſolum mutat teſtamentum, non autem excludit uenientes ab inteſtato, facit, ut hodie habetur in auth. bona damnatorum, C. de bo. proſcrip. Coram quo autem iudice hæc quæſtio nullitatis ſit agitanda, dico quòd coram iudice eccleſiaſtico per no. in cle. compendioſam, de iudi, & in c. cum ſit generale, de fo. compe. & in eo, quòd quæritur de ſequeſtratione fructus, quæ fienda eſt quæſtione pendente, dico, quòd ſatis poteſt fieri ſequeſtrum, ſi timetur ueroſimiliter de dilapidatione, ſi poſſeſſor bonorum nō eſt poterit cogi ad ſatisfaciēdū de fructibus interim ꝑcipiēdis in caſu emptionis iuxta no. in c. ij. & fi. de ſequeſt. poſ. & fruc. & ſecus puto, ſi poſſeſſor eſt potens ad ſatisfaciēdum, quia tunc ſolus dilapidationis fructuum timor non ſufficit ad ſequeſtrationem fructuum per d. c. fi. l. imperatores, ff. de appel. ubi ponit ſpecialem caſum poſt appellationem. In omni tamen caſu poterunt bona & fructus deſcribi iuxta theoricam Bart. in l. unica. C. de ſequeſt. Et hæc ſufficiant. Laus Deo. NIC. ABB.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

AD *petitionem Petri Bartholomæi factum fuit ſequeſtrum certæ*

certæ quantitatis pecuniarũ die.21.anno domini.M.cccxxxiij. apud Franciſcum Ioannis contra Hieronymum Antonij per officiales mercantiæ ciuitatis Senarum deindè xxx.die menſis eiuſdem comparuit quidam Antonius ſuo proprio nomine & priuato, & ut procurator Hieronymi, prout apparere dixit manu Ioãnis Matthæi de Aiano notarij, & obtulit ſtare iuri, & iuri reſpõdere, & ſoluere iudicatum, & fecit citare dictum Petrum Bartholomæi per Dominicum del dota nuntium curiæ. Qui nuntius retulit ſe citaſſe ad domum ſolitæ habitationis dicti Petri, & dicto Petro nõ comparẽte officiales fecerũt reſtitui pecuniã ſequeſtratã, dicto domino promittẽte, fideiubẽte, obligante, renuntiante, iurante. hæc uerba ita generaliter reperiuntur ſcripta per notariũ apud acta dictæ curiæ: denique pluribus, & pluribus menſibus elapſis, mortuo dicto Hieronymo, agitur pro parte dicti Petri Bartholo. anno. domini M.cccxxxvi. contra dictum Antonium, excipitur per dictum Antonium, quòd non eſt obligatus, eo maximè quia non ſunt illi officiales, coram quibus promiſit, cùm functi ſint eorum officio. Quæritur quid iuris?

CONSILIVM XXIII.

1 *Cautio de iudicato ſoluendo, an habeat uires coram alijs iudicibus.*

2 *Obligatio fideiuſſoris realiter finita obligatione, contra principalem ceſſat.*

CHriſti, eiusque matris præſidio inuocato. Videtur dictum Petrum non eſſe obligatum in aliquo. non enim tenetur tanquam procurator cum ipſius officium expirauit per mortem dicti Hieronymi re integra. l.mandatum, C.manda.& cle.fin.de procu.& per conſequens non debet teneri de antea geſtis procuratorio nomine; ſicut dicimus in tutore functo officio, ut in l.poſt mortem. ff. quando ex facto tut.ad idem.l.fi.ff. de inſti. non tenetur functo officio, nec debet teneri proprio nomine tãquam fideiuſſor, quia cum eſſet fideiuſſor non contractus, ſed de iudicio ſiſti, nec de hoc fecit ipſe aliquam ſcripturam propria manu, liberatus extitit, ex quo intra duos menſes dictus Petrus Bartholomæi non fuit proſecutus negotium iudicij, ut eſt text.no.in l.fideiuſſor, C. de fideiuſ. Quinimò non ſolum intra duos menſes non egit, imò plures menſes ſunt elapſi; ergo in illo uidetur dictus Antonius teneri ad reſpondendum pro dicto Hieronymo. ¶ 1 † Tertiò obſtat, quòd cautio etiam de iudicato ſoluendo, non habeat uires coram alijs iudicibus, ſeu in alia inſtantia. l.cum apud & l.cum lite mortua, ff.iudi.ſolu. Sed in caſu noſtro non ſunt illi officiales. coram quibus facta fuit promiſsio. ergo extincta eſt cautio. Sed his non obſtantibus, quæ iudicio meo nihil obuiant, contrariam ſententiam puto ueram. Et primo dico hunc teneri procuratorio nomine per tex.expreſſum in l.procurator qui pro euictione, ff.de procu.ubi probatur ſecundũ lec. Bart.& ferè omnium, quòd procurator, qui obligauit, ſe tenetur. reſpondere etiam finito officio; ad idem l. ſeruũ Titij, ff mand. Sed iſte Antonius expreſſe obligauit ſe, & priuato nomine, ut patet ex narratione facti. igitur remanſit obligatus poſt mortem dicti Hieronymi. nec obſtat lapſus plurium menſium, uel anni; quia cum ſit actio ex ſua promiſsione orta contra eum maximè perſonalis illa non tollitur, niſi ſpatio.xxx.annorum.l.ſicut, C. de præſcript.xxx.anno. imò non uidetur, quòd currat præſcriptio, obſtante mala fide ex diſpoſitione iuris canonici ſecundum no. cõmuniter per Mod.in c.fi. de præſcrip. licet illud ſenſerit Barto.in l.ſequitur, §.ſi uiam. ff. de uſucap. Sed circa hunc caſum non inſiſto, quia non eſt neceſſarium quo ad caſum noſtrum, cum non ſit fluxum tantum tempus, ut dicatur completa præſcriptio contra hanc perſonam. Sed uidetur hunc Antonium obligatũ fideiuſſorio nomine potuerunt enim officiales in abſentia dicti Petri in reuocatione ſequeſtri capere fideiuſſorem in fauorem dicti Petri, ut in c.pe. de eo, qui mit. in poſ. Et eſt gl.or.in c.j.eo.tit.in uer.parati, & tenet Spec. in tit.de primo decre.§.iam de effectu, uerſi.antepe. quæ quidem obligatio non expirauit per lapſum anni, uel biennij, durante obligatione principali contra Hieronymum, hoc probo ſic. obligatio fideiuſſoris non ſoluitur realiter, durante obligatione principali, niſi in caſibus, quibus poſsit inſtare ꝯ prĩcipalẽ, ut eũ liberet a fideiuſsiõe, ut legi.& no.in c.fi.de fideiu.& in l.ſi ꝓ eo ꝯ quẽ. nec põt compellere aduerſarium ad agẽdum ad finem liberationis conſequendæ, ut in l.fideiuſſor, ff.eo.not.in c. conſtitutus, eo.ti. 2 † Sed ceſſat obligatio fideiuſſoris realiter finita obligatione ꝯ principalem, ut in l.græcè, in fi. ff.de fideiuſſ. Ab hac autem reperimus caſum exceptum in d.l.ſi fideiuſſor, ut liberatur ꝑ lapſum duorum mẽſiũ. q quidem caſus, cũ ſit diuerſus à regulis iuris, debet ibi ſtrictè intelligi, & non extendi ad caſum non expreſſum, arg.in l.præcipimus, in fi.C.de appel. ſed in caſu noſtro ſumus extra illum caſum.l.ſi fideiuſſ. ergo debemus de eo iudicare ſm regulam prædictã. Quod aũt ſumus extra caſum illius.l.probatur. illa.n.lex loquitur in eo, q fideiuſſit dũtaxat de ſiſtendo quẽ in iudicio. Sed in caſu noſtro fuit ꝓceſſum ad ulteriora: quia promiſit ſtare iuri, & reſpondere, ac ſoluere iudicatum, & in fi. ſimpliciter obligauit ſe, & fideiuſſit pro Hieronymo: hoc patet in ſcriptura contenta in actis curiæ. vnde aduertẽdum, ꝙ d.l.ſi fideiuſſor, ꝓprie loquitur, qñ iudicio inchoato quis dat fideiuſſorem de ſiſtendo in iudicio. Vnde, cum actor teneatur litem conteſtari intra duos mẽſes, & ſic præſtat cautionem, in 3.q.3.c.Induciæ.§.libellũ, & in aut.gñalr, C.de epiſ.& cle.ſi intra duos mẽſes non proſequit actor, uĩ retro ceſſaſſe ab intẽtione ſua. merito lex introduxit, ut fideiuſſor liberet, cum ille uideatur in culpa in nõ ꝓſequendo, & tacitè uĩ actum intra duos menſes litẽ cõte. Et uĩ uera rõ decidendi, & multum notabilis ad illam l. quã ſentit Hoſt.in ſumma, eo.ti.§.qualiter ſit fideiuſſor. ob hanc igitur rõnem, & tacitam partium conuẽtionem illa lex in caſu illo receſſit, & deuiauit à cõibus regulis, liberando fideiuſſorem ex lapſu illius modici temporis. hinc eſt, ꝙ fideiuſſor de iudicio ſiſti liberatur ꝑ caſum ſuperuenientem in ꝑſonam rei, ut in l.ſancimus, C.eo. Sed in caſu noſtro omnia prædicta ceſſant. hic.n.cũ uno erat lis inchoata, nec ſpes inchoandi de ꝓximo; ſed factũ fuit ſequeſtrum: quia dictus Hieron. erat ſuſpectus. Item fuit præſtita fideiuſsio de ſtando iuri priuato nomine; & in fine in renuntiatione ſequeſtri obligauit ſe ſimplr fideiubendo. ¶Vnde aduertendum, ꝙ illa ſcriptura, quæ eſt apud acta curiæ, eſt abbreuiatura cõfecta more notariorum, quæ debet extendi ſm eorum conſuetudinẽ iuxta no.in c.cum P.tabellio, de fide inſtru. & in l.Gallus, ff.de lib & poſth. Et ſi diligenter ponderetur, habet duas partes. nã in prima parte in principio cõparitionis obligauit ſe, ſuo proprio etiam priuato nomine, & ut procurator dicti Heicronymi ſtare iuri, & reſpondere iudicato, nec adhuc obtinuerat ſequeſtrum reuocari, ſed fecit citare dictum Petrum illo uero nõ comparente, obtinuit ſequeſtrum reuocari, & de nouo promiſit pro dicto Hieronymo, ac obligauit ſe, ac fideiuſsit ſimpliciter, nec fuit dictum de iudicio ſiſti. Et quòd fuerit illa obligatio noua ex interuallo facta, patet poſt primam obligationem,

nẽ, de qua in principio illius ſcripturæ, dicit, ꝙ fecit citare dictũ Petrum, & quod nuntius retulit ſe citaſſe illum ad domum; & ſic oportuit interuallum intercedere, & poſtea illo non comparente, obtinuit reuocationem ſequeſtri fideiubendo pro dicto Hieronymo ſimpliciter, ſicut fieri debet in reuocatione ſequeſtri iuxta no. ꝑ Cy. in l.una, C.de prohi.ſequeſt.& per Can.in c.ij.eo.ti. ergo dicta obligatio durat in præſenti, & poteſt conueniri effectualiter, ex quo dictus Hieronymus, uel eius hæres eſt impotens ad ſoluendum iuxta materiam auth.præſente, C.de fideiuſ. Vltimò alia rõne fideiuſſio fuit hic præſtita, ut uitaretur ſequeſtratio iuxta theoricam doctorum ĩ dictis iuribus, & ꝑ Bar.ĩ l.litibus, C.de agri.& cẽſi.lib.xj. & l.fideiuſſor, ff.qui ſatiſ.cog.& in l.ſenatus, de offi.preſi. debuit ergo ſapere naturã ſequeſtrationis, ut in c.eccleſia quæ, ut lit.pen.& in l.ſi rem & pretium, ff.de peti.hære. Inn.in c.ex ratione, de appel. Sed natura ſequeſtrationis eſt, ut duret, donec lis finẽ accipiat, iuxta no.in c.examinata, de iudi.& in l.ſi oleum, ff.de dolo. ergo & fideiuſſio, per quã euitatur ſequeſtratio, debet durare vſq; ad illud tempus; & hoc uĩ apertiſſimè de mente tex.in d.l. litibus, & l.ſi fideiuſſor, & l.ſenatus. Et ſi diceremus ad propoſitum, illud remediũ fideiuſſionis nõ eſſe ſufficiẽs, ad fideiuſſionẽ euitandam. Non ergo hæc fideiuſſio ſapit ſimplicem naturã fideiuſſionis de iudicio ſiſti. Nec liberaretur hic fideiuſſor per mortẽ principalis, ſicut liberatur, cũ obligauit ſe ad ſiſtendum reum in iudicium, cum non eſſet actori ſufficienter ſatisfactum. Non obſtant ſuperius in contrarium allegata. ſoluitur.n.mandatum re integra. Sed hic non erat res integra, cum obligauerit ſe pro domino. Item hic obligauit ſe proprio & priuato nomine, & fuit officium uoluntarium, & ſic ceſſat cõtrariũ.l. poſt mortem. ¶Nam ibi non obligauit ſe inſtitor, ut dr in tex. Sed in caſu noſtro ſic. ad.l.ſi fideiuſſor, ſatis fuit ſupra reſponſum ad l.cum apud, & l.cum lite, dico, ꝙ procedunt in fideiuſſore de iudicio ſiſti ſeu iudicato ſoluendo. Sed hic fuit ſimplex fideiuſſor, facta reuocatione ſequeſtri, ut.ſ̃. dixi. Item illa iura procedunt, qñ quis promiſit ſimpliciter de iudicato ſoluendo, non expreſſo nomine proprio iudicis. Nam tunc tenetur ex promiſſione corã iudice ſucceſſore eiuſdem tribunalis: quia uidetur idẽ iudex.l.deponebatur ff.de iudic.& hoc apertè tenet Spec.in tit.de leg.§.excipi, uer.ſed quid ſi plures. apertius Bar.in l.cum apud; & ita fuit in caſu noſtro. Quare ex omnibus prædictus concludo, dictũ Antoniũ obligatũ ad rñdendum, & ſoluendum iudicatum, ſm prædicta. Et hæc ſufficiant ad præſentem articulũ, &c. NIC.ABB.

CONSILIVM XXIIII.

1 *Remiſsio ſecundum conſuetudinem talis non fit.*

2 *Iudex delicti debet purgare prouinciam malis hominibus.*

ROdulphus ciuis Corneti, habens domiciliũ in Viterbio, dũ eſſet in Corneto, mandauit, ſeu perſuaſit Martinum ciuẽ Corneti interfici; quod ibidem factum eſt, ipſo Rodulpho Viterbij reſidente. poſt dies aliquos gubernator utriusq; ciuitatis, habens a dño noſtro Papa omnimodã legati de latere poteſtatem, ueniens Cornetum, audita infamia dicti homicidij, in reditu ad ciuitatem Viterbieñ. dictum Rodulphum in ciuitate Viterbij capi mãdauit, & fecit ipſum in manibus poteſtatis poni agitur nũc in Corneto de inquiſitione facienda, & de proceſſu formando ꝯ dictũ Rodulphũ de homicidio; petit remitti per ꝑtãtem Corneti ad locũ delicti uiterbium, cum Viterbium, & Cornetum ſint ſub eodẽ præſide, & ſupplicat gubernatori ſiue præſidi, ut mãdet poteſtati uiterbij Rodulphũ remitti ad locum maleficij perpetrati. ¶Dubitatur nunc de quatuor. Et primò, utrũ ad requiſitionẽ poteſtatis ciuitatis Corneti gubernator ſeu præſes teneatur mandare poteſtati Viterbij, ut illum remittat: & ſi ad mandatum gubernatoris poteſtas uiterbij teneatur illũ remittere. ¶Secundo quæritur, an Rodulphus prædictus de homicidio in Corneto perpetrato rõne domicilij, qđ habet uiterbij, poſſit puniri, ĩ Viterbio ubi detinet captus, maximè cũ dictę ciuitates ſint ſub eodẽ gubernatore? ¶Tertiò queritur, an remiſsio debeat fieri ante inchoationem proceſſus contra dictũ Rodulphũ, uel poſt? ¶ Quartò an gubernator prædictus habens plenã poteſtatẽ legati de latere, potuerit dictum Rodulphum in dicta ciuitate uiterbij facere detineri rõne delicti in Corneto perpetrati, ad hoc, ut ibi puniatur, an ad locum delict remittatur. ¶Venio ad primũ; & uidetur ꝙ gubernator ſeu præſes nõ teneatur remiſsionẽ facere uel fieri mandare: ſed potius illũ captũ relaxare, uel relaxari facere: quia delictum fuit conſummatum extra territoriũ uiterbij, unde etiam præſuppoſito, ꝙ mandatum fuiſſet de homicidio perpetrãdo in ipſa ciuitate uiterbij, & ꝙ tñ non ibi, ſed in Corneto delictũ ſecutũ eſſet, non poteſt ex eo in uiterbio conueniri iuxta no.per Bar.in l.ſi ut proponitur, ff.de fideiuſſ.& in l.non ſolũ.§.mandato, ff.de iniur uidetur tex.iuncta gl.in cle. paſtoralis, de re iudi.in uer.necnõ procedendo, & no.per aliquos ĩ c.fi.de foro cõpe. ergo remiſsio fieri debet ad locũ delicti: quia ante capturam non fuit contumax in loco delicti; ergo capi in dicta ciuitate uiterbij ad finem remiſsionis fiendæ non potuit iuxta no.in l.j.C.ubi de cri. agi opor.& uidetur tex.in aut.ut nulli.§.ſi uero quis cõprehenſorũ, colla.9. ¶Itẽ præſuppoſito, ꝙ capi in uiterbio potuiſſet, uidetur ꝙ gubernator non teneat mandare poteſtati Viterbij, ut illũ remittat: quia remiſsio ad locũ delicti uidetur potius de urbanitate, quam de neceſsitate, arg.d.cle paſtoralis, in uerſ.de more; not.Bar.i l.ſi cui, ff de accu. ¶ 1 † Item fortius conſuetudo habet per totam Italiam, ut non fiat remiſsio, ut no. Bar.in l.ſepulchri, ff. de ſepul.uiola. Igitur uenit relaxandus. Non.n.poteſt puniri uiterbij; quia ibi non deliquit, nec remitti Cornetum, quia conſuetudo remiſsioni contradicit. ¶Item non fuerat contumax in loco delicti; igitur &c. Item pro hoc facit, quod dictus Rodulphus habet domicilium in uiterbio, ut præſupponitur in caſu narrationis. unde præſuppoſito, ꝙ delictum non fuiſſet commiſſum in territorio uiterbij tamen rõne domicilij potuit accuſari, & inquiri de delicto alibi commiſſo, & ex hoc debita pœna comprimi, de quo uĩ caſus in c.cum contingat, de fo.cõp. tenet Ioã. And.in c.j.de rapto.& Bar.poſt Cy.in l.cunctos populos, C.de ſum.tri.& Ioann.de Lig.in cle. paſtoralis, præal. uidetur tex.cum gl.in l.j.& ij.& in aut.qua in prouincia, C.ubi de cri.agi.opor.expreſsè idẽ Io. An.in addi. Spe.poſt Odof.in ti.de compe.iud.adi.§.j.uer.vj.rõne criminis. uĩ tamen ibi uelle, ꝙ de iure ciuili hoc dictũ procedat, qñ proceditur per uiam accuſationis: ſecus per uiã inquiſitionis tantum: quia iudex agit ad uindictam, & ſua non intereſt, ex quo deliquit extra territorium ſuum. nã in loco domicilij põt conueniri nõ ex eo, quia deliquit, ſed quia ſortitur forum, & ſic audire debet accuſantẽ ex hoc capite, & põt illum punire, ſi delictũ probetur. ¶Sed inqſitio delicti præſentis cõcernit delictũ, qđ nõ cõtingit iudici eſſe, ſi ex territoriũ ſuũ fuit cõmiſſum. & ad iura canonica, q latè ꝑmittũt inqſitionẽ, dicit ꝙ ꝓcedũt in ſuo

foro.ſed do. Archi.dicit in c.fi.de foro cõpe.ꝙ ẽt de iu-
re ciuili poteſt procedere iure domicilij per uiam inqui
ſitionis de delicto alibi cõmiſſo.nã cã,quare ĩ loco domi
cilij põt accuſari,licet alibi deliquerit qa & vbicũq; delin
quit ſubditus eſt iudici domicilij;& hæc cã locũ habet,ſi-
2 ue procedat per uiã accuſationis,ſiue inquiſitionis.¶†Itẽ
ſicut intereſt iudicis delicti purgare prouinciã ſuã malis
hoĩbus, ut l.congruit,ff.de off.præſi.ita intereſt iudicis
domicilij caſtigare ſubditos, & prouinciã ſuã purgare ta
libus hoĩbus,licet alibi deliquerint.d.l.cõgruit, & l.præ-
ſes, e.ti.& hoc reperio tenuiſſe.Bar.in l.cũctos populos,
de ſum.tri.& fid.cath.quod uidetur uerius;& in caſu no-
ſtro multũ refert: quia in terris eccleſiæ ſeruamus ius ca
nonicũ, ut in c.ſi duobus,de app.& no.in c.quod clericis,
de fo.cõp. ¶Itẽ ſi bene ponderetur caſus,non expedit ex
alio capite hoc multũ diſcutere:qm̃ gubernator,ſeu præ-
ſes habet iuriſdõnem nedum in loco domicilij,ſed in lo-
co delicti;ſic poteſt per totã ſuam prouinciã illum facere
capi,ut in d.§.ſi uerò quis cõprehenſorũ,& in c.nouit, de
offi.deleg.ubi bo.tex.in ſimili.Nã tota prouincia eſt ſibi
unum territorium;& ſic delictum fuit commiſſum in ſuo
territorio, & in ſuo territorio captura facta potuit ergo
& debuit gubernator ſeu præſes in qualibet parte ſui ter
ritorii illũ capi facere,ex quo in ſuo territorio deliquit,
etiam ſi fuiſſet extraneus,ut d.l.prẹſes,& de offi.dele.c.ij.
nam præſes, ſeu legatus, proprie habet in prouincia ſibi
decreta iuriſdictionẽ, quã põt in loco exercere quilibet
ordinarius,quicũq; ſit ille,& eſt maior oĩum poſt princi-
pẽ,ut l.ex oĩbus,cũ ſeq.ff.de offi.p̃ſi.no.Spe.in ti.de lega.
§.nunc oñdendum,uer.legatus, & ſequẽti, & in §.ſup eſt.
uer.j.eo.ti.legitur & no.in d.c.ij.& c.j.e.ti.in antiquis po
tuit ergo illũ capi facere, & alteri tradere,ut iuſtitiã fa-
ciat iuxta.c.fi.ne.cle.uel mona.lib.vj. ¶Ex prædictis inſe
ro ad deciſionẽ ultimi dubij,& concludo affirmatiue,qđ
dñs gubernator nedum potuit, ſed debuit,etiam ex offi-
cij ſui debito,dictum Rodulphũ capi facere in dicta ciui-
tate Viterbij.¶Reſtat nunc examinare tria prima dubia
ſimul, an poſſit Rodulphus puniri Viterbij, & an poſſit
remitti Cornetum: uel de neceſſitate ſit illuc remitten-
dus omiſſis cã breuitatis argumentis,quæ ad partes fieri
poſſunt,dico concluſiuè,ꝙ ubi non petitur remiſſio p iu-
dicem Corneti,in dubio puniri poſſit in loco domicilij,
ut ĩ l.j.C.ubi de cri.agi.opor.& ibi hoc tenuit Bar.Bal.&
Io.Cal.in c.j.de rapto.probari uidetur in d.c.cũ contin-
gat,& d.l.j. Et ſi ꝯriũ diceremus, fruſtra tractaremus de
domicilij foro,cũ ſemper quis conueniatur aut rõne de-
licti,aut contractus,aut rei.Eſt.n.forus ratione domicilij
gñalior aliis,unde põt ibi conueniri de re exiſtẽte alibi,
ut no.in l.fi.C.ubi in rẽ act.& in c.fi.de fo.cõp. ¶Item de
contractu alibi geſto,ut legitur de dicto alibi cõmiſſo,ut
in iuribus præall.Et maximè in caſu noſtro, in quo p̃ſup
ponimus gubernatorem habere iuriſdictionẽ,etiã in lo-
co delicti.Si uerò remiſſio petitur per iudicẽ Corneti,ar
bitror ꝙ de neceſſitate non ſit fienda,ſed poterit puniri
in Viterbio.Moueor primo,ꝙ.§.ſi uerò quis compræhen
ſorũ,loquitur,qñ delinquens exiuit prouinciã delicti,&
in territorio alterius præſidis ſe contulit, quod nõ acci-
dit in caſu noſtro,cũ ſit ſub eodẽ præſide. ¶Itẽ præſes eſt
maior iudice Corneti,& poteſt cognoſcere,& punire oĩa
quæ fiunt in prouincia, ut d.l.præſes,& l.ex oĩbus. Nã &
in loco delicti præſes, ut dixi, eſt maior ptãte Corneti.
Nõ ergo poteſt per eum requiri,ut remittat ad eũ, ut di
ctis legibus.¶Itẽ & ſecũdò nõ eſt de neceſſitate fiẽda re-
miſſio,quia conſuetudo cõis Italiæ non neceſſitat ad re-
mittendũ iuxta ea,quæ Bar.no.ut.ſ.ſed Cald.apertius &
latius hæc tractat in d c.j.de rapto & cõcludit,ꝙ ſi delin
quens nõ eſſet in loco domicilij;uel ualeret conſuetudo:
quia p hoc publica utilitas læderet,quæ reqrit, ut deli-
cta nõ remaneãt impunita,eſſet talis cõſuetudo grauoſa;
iõ non ualet de cõſuetudine.c.j.& c.fi.Sed cõſuetudo,per
quã iudex domicilij nõ remittit,ad iudicẽ delicti, uel e-
contra,bñ ualeret,dũmõ alter prædictorũ,in cuius terri-
torio degit,uellet delinquẽtes punire:quia tunc ceſſaret
rõ prædicta; & ſm hanc diſtinctionẽ arbitror reſtringen
dum dictum Bart. ¶Ad propoſitum ergo,cum delinquẽs
ſit captus in loco domicilii,& agitur, ut ibi puniatur, ſa-
tis poteſt obſeruari illa conſuetudo de non remittẽdo.&
hæc ratio concludit,ꝙ etiam ſi iudex uiterbij ſine autho
ritate gubernatoris illum cepiſſet,non tenetur remitte-
re ad locũ Corneti:ſed poteſt ex tertio capite, ut remiſ-
ſio non fiat defendi,tenendo opi.Io.Cald.in d.c.j.de ra-
pto. Nam doctores diuiſerunt ſe in materia remiſſionis,
quidam aſſerentes de neceſſitate eam fiendam, niſi eſſet
conſuetudo, quidam de urbanitate,& plenè no.per gl.in
cle.paſtoralis, in uer.de more. Io.Cald.capiens mediam
uiam diſtinxit, ꝙ aut criminoſus degit ſub iudice domi-
cilij,qui intendit eũ punire; & procedit opinio, quod ex
ſola urbanitate fiat remiſſio:aut degit ſub alio iudice do
micilii,uel iudex domicilii non curat punire; & proce-
dat illa opi ꝙ ſit de neceſſitate fienda;ergo ex multipli-
ci capite poteſt defendi, ut remiſſio ex neceſſitate non
fiat,ut patet per prædicta. Sed nunquid uolũtarie poteſt
remitti ad locum delicti,dicerem,ꝙ aut gubernatoris &
poteſtatis uiterbij uoluntas interuenit; & tunc in dubio
fieri potuit: quia congruentius exercetur iuſtitia in loco
delicti ad terrorem aliorum; ut ibi ceſſet ſcandalum, in
c.j.de rapto.ij.q.vj.c.j.& l.capitalium.§.famoſos,ff.de pœ
nis,cũ multis ſi. Nã licet conſuetudo habeat, ut non co-
gatur iudex domicilij remittere:non tñ habet, ut remit
tere non poſſit,cum iſtud ſit mere facultatis.Si uerò gu-
bernator uult remittere poteſtati uiterbij,conſtituendo
eum ſuum delegatum; potuit illum eo inuito remitte-
re: quia poteſtas hodie tenet in ciuitate locum præſidis
iuxta not.per gl.in l.j.C.de præſcri.lon.tẽpo.& p Bar.ff.
de dã.infec.Vnde licet gubernator ſit eo maior, ſicut eſt
maior epiſcopo, ut in iuribus ſuperius alleg.non tñ po-
teſt ſine alia rationabili cauſa extrahere captũ de mani-
nibus ordinarij,cũ locus ſit inter eos preuẽtioni reſpectu
cognitionis.ibi.n.cauſa eſt finiẽda,ubi incœpta.l.ubi cœ-
ptum,ff.de iudi.facit quod legi.& no.in c.ex tenore, de
reſcri.Et cũ hoc caſu remiſſio ſit uoluntaria,nõ eſt diſcu-
tiendum tertiũ dubium:quia oportet fieri remiſſio ante
& poſt inchoationẽ pceſſus. ſed eo caſu quo ueniret re-
miſſio neceſſario fiẽda,debet precedere aliqua ſummaria
cognitio,ubi delictũ nõ eſſet notorium, ſed famoſum,de
quo p gl.ĩ d.cle.paſtoralis, & p Bar.in d.l.j.C.ubi de cri.
agi opor.Et hæc ſufficiãt quo ad dubia. ¶ Cõcludo ergo
dictũ Rodulphũ potuiſſe capi in uiterbio,& poſſe ibi iu-
dicari,& puniri,nec neceſſario eſt remittẽdus ad ciuitatẽ
Corneti,licet uolũtarie remitti poſſet iuxta diſtinctionẽ
prædictã.Et cõtraria ſuperius formata ſatis remanẽt ſo-
luta.nã pcederet primũ,ubi nõ cõueniret in loco domi-
cilij.Itẽ gubernator habet iuriſdõnẽ in loco utroque,ut
prædixi.declaranẽ.n.oĩa & limitanẽ ſm p̃dicta; iõ aĩr ſpe
cifice cã breuitatis nõ rñdeo. Laus Deo. NIC.ABB.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

CANONICVS *regularis expreſsè profeſſus regulam bea tĩ Aug.in cathedrali eccleſia Peruſina in clauſtro dictæ eccleſiæ in no-*

*in nocte quartæ feriæ maioris hebdomadæ, dum canonici eſſent
in matutinis, furatus eſt cẽtum florenos cuidam canonico,qui de-
putatus fuerat collector per clerum Peruſinũ ad exigẽdum certã
pecuniæ quãtitatem pro faciẽdo quoddã munus do.noſtro Papæ.
Furtum iſtud probatur tã per confeſſionem,quàm etiam per vnũ
ſuum clericum,qui eum ſociauit,dum per dictum prædictæ pecu-
niæ ſubtraherentur.Vicarius abſente archipresby.Peruſino,habẽ-
te ad hoc mandatum ab Epõ proceſſit contra dictum uſq; ad ſen-
tentiam diffinitiuam excluſiuè.* ¶*Contingit de tribus dubitari.
Primò,an pceſſus iſte ualuerit,cum à nõnullis prætendatur quòd
non:quia pceſſus non per vicarium epi,ſed per Archipresb. eius
locum tenentem debuit explicari.* ¶*Secundo præſuppoſito ſine ue-
ritatis præiudicio,quòd ad Archipresb. ſeu eius locũtenentem iu-
riſdictio pertinuiſſet,an defectus iſte ſuppleri poßit per guberna-
torem Peruſinum habentem plenam poteſtatem legati de latere.*
¶*Tertio qua pœna ueniat iſte canonicus puniendus,& ſi priuari
poteſt portione,quã procurationem uocant eccleſiæ cathedr.Peru
ſinæ,cum non ſint diſtinctæ præbendæ,ſed capitulũ aßignauerit
unicuiq; canonico certam portionem,quã procurationem uocant;
& ſic quilibet canonicus ſit diligentior in faciendo procurationẽ
ſuam laborare,& anno ſingulo aduocato capitulo, quilibet cano-
nicus reddit adminiſtrationem pcurationis,& pp̃ter aßignatio-
nem ipſius portionis non uiuunt in cõi,ſed in eodem clauſtro per
ſe in cameris ſuis, ex quo ſequitur, quod de facto quilibet eorum
habet proprium; ita etiam præſupponitur, quòd canonicus iſte,
de quo quæritur, habet quandam eccleſiam parochialem conſue-
tam tamen conferri canonicis regularibus &c.*

CONSILIVM XXV.

1 *Archipresbyter an habeat iuriſdictionem in canonicos fori con-
tentioſi?*
2 *Furtum an dicatur magnum ſcelus?*

SAluatoris, eiuſq; matris præſidio humili-
ter inuocato. Attingam iſta du-
bia concluſiuè omittendo argumenta ad partes
prolixitatis uitandæ cauſa. Et iuxta ordinem circa pri-
1 mum dico, † ꝙ Archipresbyter iuriſdõem non habet ma
ximè in canonicos fori cõtentioſi, ſed pertinent ad epm.
11.q.1.c.de perſona, de offi.ord.in c.j.de fo.cõp.c.ſi qs ꝯ
clericum,de iud.c.at ſi clerici.iura in hoc ſunt quaſi infi-
nita.quã quidem iuriſdõnem circa actum inquirẽdi po-
tuit demãdare vicario ſuo,in c.licet.de offic.uic.lib.6.de
iure ergo cõi ualuit pceſſus formatus p vicarium.Si ue-
ro de conſuetudine ptinet ad Archipresb. qđ eſſe põt iu
xta c.irrefragabili.§.exceſſus,de offi.ord.tunc aduerten-
dum,ꝙ cũ iſta præſcriptio ſit ꝯ ius cõe,oportet ꝙ cõcur-
rat titulus coloratus,& tẽpus 40.ann.uel ceſſante titulo,
requiritur tẽpus,de cuius initio memoria non exiſtat,ut
in c.non eſt,de conſuet.lib.6. Et qđ pertineat ad iuriſdi-
ctionem epi,probaẽ in c.cum ab eccl̃iarum,& c.paſtoral.
de offi.ord.& p̃ſuppoſito, ꝙ iſta probanẽ,tunc eſt uiden-
dum,an pceſſus iſte formatus p vicarium ualuerit.Nam
uĩ prima fronte,ꝙ non:quia à iudice non ſuo,ut in d.c.at
ſi clerici,& C.ſi à non cõpe.quaſi per totum. Sed hoc nõ
obſtante dico, qđ iſte canonicus inquiſitus,uel conuẽtus
coram vicario epi non excipit de incõpetentia, nec dixit
iuriſdõnem pertinere ad Archipresb. unde iuriſdõnem
vicarij ſeu epi prorogaſſe uĩ, & ſic ualebit proceſſus; de
hoc eſt tex.cum gl.in l.j.C.ubi de cri.agi opor.& ſm Bar.
& Bal.Nam in criminalibus habet locum progatio corã
iudice habente iure proprio conſimilem iuriſdõnem, ut
ibi no.per gl.& Bar.& per Inn.in c.de cauſis, de offi.dele.
& per gl.in l.j.C.de iur.om.iu. ¶Sed dubium eſt, nunqd
hoc pcedat in clerico ſine licentia ſui iudicis, q̃ hic non
interuenit; & uĩ ꝙ non per c.ſignificaſti,de foro compe.
¶Sed hoc non obſtante contrarium põt dici hoc caſu, cũ
prorogatur iuriſdictio epi, q̃ eſt naturalis & ordinaria.
Nam res de facili redit ad naturam ſuam 35. diſtin. c.ab
exordio,& l.ſi unus,ff.de pac.ſecus,ubi prorogaretur iu-
riſdictio alterius per ſubditum Epiſcopi ſine licẽtia Epi-
ſcopi. tunc enim non ualeret prorogatio; & ſic loquitur
d.c.ſignificaſti; & placet in dubio in caſu noſtro, in quo
iſte canonicus non habebat ab Archipresbytero nec or-
dinem,neque beneficium. unde eſt ſibi ſubditus reſpectu
nudi exercitij iuriſdictionis. unde eadem ratio, quæ eſt
in eo clerico, qui progat ſine licentia ſui iudicis, eſt in
iſto clerico quo ad caſum noſtrum iuxta not.in d.c.ſigni-
ficaſti, & per Bart.in l.j.ff.de iud. Et hoc quo ad primum
dubium. ¶Venio ad ſecundum dubiũ,præſuppoſito, ꝙ di
ctus proceſſus non ualuerit, utpote quia iuriſdictio perti
nebat ad Archipresbyterum, nec interuenit prorogatio
modo prædicto; nunquid per gubernatorem poſſit defe
ctus ſuppleri? & breuiter dico,ꝙ non: quia cum actus iu
diciales hoc caſu eſſent nulli, non põt legatus etiam de
latere,talem defectum ſupplere:qa eſſet facere circa ſo-
lennitatem iudiciorum multis uigiliis,& laboribus exco
gitatam ꝯ clemen.ne Romani,de elec.c.inferior 21.diſt.
Et hoc apertè uoluit Spec.in tit.de leg.§.nunc oſtenden-
dum.uer.18.ubi dicit, ꝙ hæc ſuppletio pertinet ſolũ ad
Papam,& maximè pcedit hoc in caſu noſtro. ubi non ſo-
lum eſt ſupplere defectum circa ſolẽnitatem iudiciorũ,
ſed dare iuriſdõnem non habenti in præiudicium pprij
iudicis, & ſic priuare alium iure ſuo; qđ legatus facere
non põt. nam ſolius principis eſt ius unius dare alteri iu
xta no.in c.conſtitutus, de religio.domi.25.q.2.c.uiſam.
Quinimo gl.dubitat in Papa,nũquid poſſit ius unius ec-
cleſiæ ſine cã alteri donare,ut no.in c.1.diſt.22. ſu p uer.
in inſtãtiam, de quo p Spe.in tit.de leg.§.præal.uer.67.
Ad prædicta facit gl.no.in c.pen.de hær.lib.6. quæ diſpu
tatio concludit legatum non poſſe cõmittere cauſam ſui
natura plenariã ſine ſtrepitu & figura iudicij tractãdã:
quia eſſet tollere ſolẽnitates iudiciorum; & ita Spe.in ti.
de leg.§.ſupereſt,uerſi.nunquid põt cognoſcere. facit qđ
in ſimili no.Inno.in c.prudentiam,de offi.del.ubi vult,ꝙ
geſta coram iudice non ſuo, ratificari non poſſunt p iudi
cem pprium,etiam ſi ſuo nomine fuerunt geſta: qa cor-
ruunt ex defectu ſolẽnitatis iudiciorum, cuius libera di-
ſpoſitio non pẽdet à poteſtate pprij iudicis, ſed princi-
pis; & illud dictum cõiter ſequuntur ibi doct. facit quod
no.in gl.9.q.2.in ſumma. ¶Nũc uenio ad tertium dubiũ,
qua pœna iſte canonicus ueniat puniendus. in quo aduer
tendum,ꝙ ius canonicum facit dr̃iam in quãtitate pœnæ
ſm modum procedendi. regulariter ꝯ crimẽ graue indu-
xit depoſitionem, ſi de eo conſtat p uiam accuſationis:
ſed p uiam inquiſitionis pœna eſt minor, ita, ꝙ circa de-
poſitionem pœna uĩ arbitraria: poteſt tñ priuari benefi-
ciis,uel alia pœna affici, niſi ſint talia delicta, q̃ impediũt
ordinis executionem, etiam poſt peractam pñiam, ut ſi-
monia,& homicidium; & de hoc eſt tex. in c.inquiſitionis,
& in c.qualiter el ij.de accuſ.& c.dilectus.ij.de ſimo.licet
ius ciuile non uideaẽ differẽtiam facere.l.iiij.C.de ſepul.
uio.in l.ordo,ff.de pub.iud. in l.ea quidem,C.de accuſa.
ſentit Bar.in l.ij.§.ij.de adul.& l.iij.§.præterea, de ſuſpe.
tut.ſed de ſuſpenſione canonica reperiuntur aliquæ pœ-
næ iuris ciuilis,q̃ uolunt, ꝙ damnatus per uiã inquiſitio-
nis de crimine famoſo,eutet infamiam propter modum
procedendi; ita no.gl.in d.§.præterea,de ſuſp.tut.& l.iij.
& l.fin.C.eo. & ibi per Cy.& l.j.C.de modo mul. Bar.tñ

aliter ſentit in l.infamẽ,ff.de pub.iud. & plenè per Bald.
in l.etiam,de fur.per Spe.in tit.de ſent.§.j.uer.qui,de in-
ſti.& faciunt hæc ad ſciendum, an ſi iſte dãnatus per uiam
inquiſitionis efficietur infamis. circa quod amplius non
inſiſto:quia de hoc non quæritur,ſed ſolum de pœna im-
ponenda.dico ergo rñdendo ad primum,ꝙ ſi iſte fuit ac-
cuſatus de hoc furto, pœna ordinaria debet puniri, q̃ eſt
pœna depoſitionis ab officio & beneficio; tex.eſt in c.cũ
non ab homine,de iud.no.Hoſt.in ſumma,de fur.ſub rub.
& plus dicit ibi,ꝙ debet detrudi poſt depoſitionẽ in mo-
naſterio ad agẽdum pñiam.per.c.tuæ,de pœnis.¶Sed ad-
uertendum,ꝙ illud c.tuæ, nõ loquitur in furto ſimplici,
ſed in latrociniis,qđ ſe habet in plus,q̃ furtum,ut in auť.
ſed nouo iure,C.de ſer.fugi.& in corpore,unde ſumitur,
in authẽ.ut nulli iudi.in fi. & l.capitalium §.famoſos la-
trones,ff.de pœnis.Sed quia tex.in d.c.ſubiicit,ꝙ pro ma
gnis ſceleribus imponiť pœna detruſionis, & depoſitio-
nis,eſſet examinandum, an iſtud furtum dicatur magnũ
ſcelus; de quo per gl.no.in l.ad ea,ff.de reg.iur.per Bart.
in l.non ſolum.§.ſi mãdatum,ff.de iniur.aliquid no.in l.j.
C.de requir.re. & cõis concluſio eſt ꝙ ſi ſit in magna re,
dicitur graue delictum.unde in caſu noſtro, habito reſpe
2 ctu ad circũſtantias † ſatis poteſt dici magnũ ſcelus: tum
quia in loco religioſo, tum quia in pecuniis deputatis ad
honorem principis: tum etiam rõne temporis: quia in ſe-
ptimana ſancta,dum cantarẽtur matutinæ; & ꝙ deterius
eſt,religioſus, qui peccauit ꝯ uotum & ſubſtantialia re-
gulæ,uolẽdo habere propr.um,maximè furtiue. quæ oĩa
hæc aggrauant delictum 40.diſt. homo Chriſtianus, & c.
cum quidam, de iureiu.& quod in eis nota. Ita concludo
pœnam dicti.c.tuæ,ſatis poſſe infligi in caſu noſtro. Sed
dubium eſt in caſu noſtro, quia iſte eſt regularis, nunqd
debeat expelli ab eccleſia, & priuari de illa procuratio-
ne,quã habet in eccleſia Peruſina? & de hoc ſpãliter quæ
ritur in caſu præſuppoſito.dico,ꝙ de hoc eſt ſpecialis do.
Inn.Hoſt. & aliorum ſcribentium in d.c.dilectus.ij.de ſi-
mo.ubi dicitur,ꝙ per depoſitionem non liberatur à iugo
regulari:ſed non habebit uocem in capitulo,nec uocabiť
ad cões actus,nec ad recipiendum præbendam cõem, ſed
in ergaſtulo ei prouidebitur; ita dicit ad literã Io.And.
poſt Inn. & Hoſt. priuatur ergo iſte ꝑ depoſitionem ne-
dum præbenda,ſeu portione ſingulari, ſed etiam cõi, ut
non comedat cum aliis, nec more ſolito tractet,ſed in lo
co arcto, ſm ꝙ uiſum fuerit ſuperiori, ſibi prouidebiť in
neceſſariis uitæ. facit.c.ſi.de reg. & quod ibi no. & ſic po-
terit priuari etiam eccleſia parochiali,non obſtante ꝙ eã
habuerit à ſede Apoſtolica, per id, quod no glo.in c.j.de
confir.uti.Poterit etiam ſuperior ſecum diſpenſando,mi
nus eum punire; probatur in c.at ſi clerici.§.de adul. de
iud.facit quod legi.& no.in l.quid ergo.§.pœna grauior,
ff.de his,qui no.infa.& hæc procedunt,cum fuerit proceſ
ſum ꝑ uiam accuſationis. Si uero per uiam inquiſitionis,
tunc eſt maius dubium per ſuperius dicta. ſed dico,ꝙ il-
la procuratione poterit priuari, & etiam eccleſia paro-
chiali per d.c.qualiter & qñ, el ij.de accuſ. ubi dicit tex.
ꝙ ſi exceſſus grauis probatur per uiam inquiſitionis, li-
cet delinquens non degradetur ab ordine: ab adminiſtra
tione tamen amouetur,licet quidam dixerunt,ꝙ illud c.
loquitur in prælato: ſed in inferioribus clericis pœna eſt
arbitraria; & ſic intelligunt. c.inquiſitionis. j.reſponſo,
eo.tit.ut in eis no. ſed nihilominus dicendum,ꝙ ſuperior
arbitrando poteſt priuare delinquẽtem omni adminiſtra
tione eccleſiaſtica,maximè regulari,ut in c.inquiſitionis
in gl.in uerbo,aliquando. An autem hoc caſu põt depo-
ni aduerbialiter ab officio ordinum, uidetur ꝙ non per
ſupradicta:ſed in cõtrarium eſt notabile & ſingulare di-
ctum Innoc.in c.qualiter & quando. ubi dicit, ꝙ quando
de crimine conſtat per confeſſionem, non inſpicitur mo-
dus agendi, ſed poteſt imponi pœna ordinaria, quantũ-
cunque grauis: ꝙ tunc non ſit dubitandum, ꝙ fuerit con
uictus per falſas probationes. Et dictum Innoc.ſequitur
do.Anto.de But.in c.dilectus,præall. & c.fin.de celebra.
miſſ.& uidetur ibi caſus in c.ij.de pœn. & facit quod not.
Bar.in l.ſi confeſſus,ff.de cuſto.reorum.cum igitur in ca-
ſu noſtro conſtitit de crimine per confeſſionem illius, po
terit puniri,ac ſi fuiſſet actum per uiam accuſationis,ſiue
inquiſitionis fuerit proceſſum contra iſtum canonicum
regularem, poterit deponi ab officio,& omni beneficio,
& adminiſtratione;ſed in nihilo remanet canonicus,& in
aliquo loco arcto prouidebitur ſibi, prout uiſum fuerit
ſuperiori, attenta maximè diſpoſitione.c.fin. de regu.
¶Attendendendum eſt tamen, ꝙ ubi proceſſus ex dictis
cauſis reperiretur nullus,poſſet de nouo inchoari proceſ
ſus nedum per archipresbyterum, ſi ſua eſſet iuriſdictio,
ſed etiam per gubernatorem, ex quo poteſtatem habet
legati:quia legatus cũ quolibet ordinario,quiſq; ſit ille,
eſt maior quolibet poſt principẽ, ut legitur. & no.in c.j.
de offi.leg. & in c.ij.eo.tit.lib.6. & per Spec. in tit.de le-
ga.§ nunc oſtendendum, uerſi.ſi legatus, & ſeq.& ibi ple-
nè, & in §.ſuper. Et compellitur dictus canonicus perſi-
ſtere in confeſſione ſua iuxta no.in c.at ſi clerici,de iudi.
& per Inno.in c.per inquiſitionem, de elect.per gl.& Bar.
in l.capite,ff.de adult.& dicendum,ut plenius no.in dictis
iuribus. *Laus Deo.* NIC. ABB.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

QVIDAM *officiales terræ ſancti Geminiani aſſerentes ha-
bere poteſtatem ad prouiſionem faciendam, à toto populo dictæ
terræ, ſtatuerunt & ordinauerunt in effectu de omnibus bonis
mobilibus,& immobilibus, relinquendis ſeu transferendis quo-
modocunque titulo lucratiuo ſiue in ultima uoluntate,ſiue in-
ter uiuos, in quocunque loco, etiam ſi ſint hoſpitalia, ſiue ſint
dictæ communitati ſuppoſita,ſiue non; teneantur dicta loca,
ſeu eorum rectores aſſignare, & ſoluere pro eorum reditu, &
prouentu dictæ terræ ſancti Geminiani, & ad utilitatem ſacri-
ſtæ ſancti Geminiani duos denarios pro libra ſecundum ualo-
rem dictorum bonorum.* Et *uoluerunt hanc prouiſionem exten-
di etiam ad præterita relicta ſeu donata, in quibus adhuc exe-
cutio non interceſſerat. hoc in ſumma quo ad materiam conſu-
lendam habet illa prouiſio. licet multa alia uerba ibidem conti-
neantur, & ad alias extendantur perſonas. Nunc contingit du-
bitari, utrum hoſpitale quoddam fundatum in dicta terra ſan-
cti Geminiani ſuppoſitum ornatiſſimo, & famoſiſſimo hoſpitali
ſanctæ Mariæ de la ſcala, ciuitatis Senarum teneatur ad obſer-
uantiam dicti ſtatuti &c.*

CONSILIVM XXVI.

1 *Laici ſuper rebus propriis nondum in eccleſiam tranſlatis ſta-
tuere poſſunt.*
2 *Statuta laicorum an ualeant, quòd bona mobilia nõ poſſint alie-
nari in non ſubiectos iuriſdictioni ſtatuentium.*

IPſius Chriſti, eiusq; matris,cuius res agi-
tur, humiliter implorato
præſidio, uidetur quòd ſic. quãquam enim laici
non ualeant ſtatuere ſuper rebus eccleſiæ, ut in cap.bene
1 quidem 96.diſt.& c.eccleſia S.Mariæ,de conſtit. † tñ ſu-
per rebus propriis nondum in eccl'iam tranſlatis eos ſta-
tuere

tuere poſſe ne qs recta fronte negare habeat, cum om-
nes populi à iure poteſtatem ſtatuendi habeant, ut in l.
oẽs populi,ff.de iuſti.& iure,& l.cunctos populos,C. de
ſum.trini. & in re propria quiſque eſt legitimus mode-
rator,& arbiter.l.in re mãdata, C.mãda.& c.de his,de ſe
pul.hinc Bar.in l.reſcripto ff de mune.& hon.dat theori
cã,qualiter bona trãsferẽda in eccleſia pñt ꝑ ſtatuta lai
corũ affici,& obligari,& poſtmodũ cũ illo onere ſoluẽdi
data & ꝓſtãtias trãſeãt in eccl'ſiã,ita dicendum vř in ꝓ-
poſito.¶Statuerũt.n.iſti officiales ſuꝑ bonis eorũ in q̃cũ
que perſonam transferendis,& nõ ſuꝑ bonis eccleſiæ,cũ
adhuc nõ eẽt eccleſiæ,ſed propria.Nã quemadmodũ po
tuiſſet quiſque priuatus relinquere hoſpitali cum onere
illo ſoluendi duos denarios pro libra, arg.in c. cũ dile-
cti,de dona.& c.uerũ,de cõdi.appo.ita & tota communi
tas hoc ſtatuere poterit,quare quod fieri poteſt per pa-
ctum, debet poſſe fieri ꝑ legẽ ſeu ſtatuta,ut dicit gl. no.
C.de decre.decuri ſuper rub.li.x.ꝑ Bar.in l.oẽs populi,
prælle.uer.iuxta prædicta. Sed his nõ obſtãtibus, quæ
uere,ſi ponderantur,non militãt in caſu nřo, ꝯriũ puto
de iure dicẽdũ.Et primo adduco ad hãc q. quaſi ꝓ caſu.
c.ſi.de rebus eccle.nõ alie.ubi dř,ꝙ laici ſtatuere nõ poſ
ſunt ſuꝑ mortuarijs, nec generaliter ſuꝑ alijs, quæ iure
ſpirituali annexa ſũt,& põderãdũ ẽ illud uerbum, anne
xa.ergo nõ ſolũ ꝓhibẽtur ſtatuere ſuꝑ meris ſpirituali-
bus,ſed ẽt ſuꝑ annexis,& ſuꝑ mortuarijs: qđ ibi proce-
dit apertè ꝑꝑ not.ibi ꝑ doct.in expoſitiõe illius uerbi ſa
tis determinať iſta quæſtio, ut dicamus relicta facta ad
pium uſum,dici ſpãlibus annexa, eo qa deputantur ad
ſpãlẽ uſũ,ſicut dicimus de mortuarijs,i.de his,quæ defe
runtur cum funere,ſeu legãtur occaſiõe funerum, & per
conſequẽs tale ſtatutum,quatenus comprehendit hoſpi
tale conditum,& alia loca pia,non ualet,tanquam con-
ditum a nõ habẽtibus poteſtatẽ ſtatuẽdi.Scđò allego ca
ſum apertum in c.requiſiſti,el j.de teſtamẽ.ubi tex.ponit
regulã generalẽ,licet quæſtio fuit ſpiritualis de nume-
ro teſtiũ,ꝙ relicta facta ad pias cãs,nõ debẽt ſm leges ci
uiles,ſed ſm decretorũ ſtatuta terminari,& tractari,qui
ſi talia,cum ſint in pium uſum diſpoſita,nõ ſubijciant di-
ſpoſitionibus laicorũ,ẽt imperatorum,ſed ſoli eccleſiæ,
& ita no.dicit intelligi illũ tex.Bar.in l.j.C. de ſacr. ec-
cle.in repetitiõe ſua, in pe. col. ſeu ulti. Et canoniſtæ in
d.c.relatum. in iſtis enim debet populus doceri, & non
docere,& recurrere ad eccleſiam, quæ mater eſt om-
nium.& non debet ponere falcẽm in meſſem alienam, ut
in c.docendus lxij.diſt.& in c.ſi imperator ea,diſt. Et ita
debet intelligi dictum imperatoris,quòd lex ciuilis non
dedignatur ſacros canones imitari,ut in auť ut deter.ſit
nu.cle.& in auť.de eccle.titu.& tranſſumptiue in c.cleri-
ci de iudi.¶Tertiò hoc apertiſsimè uidetur uelle Bart.
in d.l.j.ubi dicit,ꝙ ſuper pertinentibus ad piam cãm non
ualet ſtatutum laicorum,ẽt imperatoris,cum hæc nõ ſit
de eorum iuriſdictione,ſed eccleſiæ,ut probat per dictũ
apoſtoli,& multa alia,multũ elegãter & prolixe. Quar
tò adduco no.per Io.And.in c.ſi.de immu.eccle.lib.vj.in
nouel.ubi ponit quæſtionem, an ualeat ſtatutum laico-
rum,ut bona immobilia non poſsint alienari,& transfer
ri in non ſubiectos iuriſdictioni ſtatuentium: Et conclu-
dit non ualere reſpectu eccleſiarum,& piorum locorum
mouetur elegãter inter cætera,quia loca pia ſunt a prin
cipibus priuilegiata,ut libere eis donetur,uel uendatur
l.j.& l.illud.C.de ſacroſ.eccle. ſtatutum ergo contrariũ
non ualet duplici,ſeu triplici ratione.¶Prima,quia laici
inferiores non poſſunt tollere leges, & priuilegia tribu
ta per ſuperiorem,maximè eccleſiæ,ut in c.cum inferior
de elect.& ꝑ Bar.in d.l.oẽs populi,& xxv.q. ij. quaſi per
totum.¶Secundò quia hoc eſſet contra libertatem eccle
ſiæ uniuerſalis,& per ꝯñs ſtatutarij ſunt,ipſo facto excõ-
municati,& alijs pœnis iuris ciuilis ſubiecti, de quibus
in auť.caſſa,C.de ſacroſ.eccl.& Bar. ẽt in dicta auť.caſſas
¶Tertiò qa poteſtas cõdẽdi leges tributa inferioribus
per l.oẽs populi,prealleg.uř tributa ſine præiudicio pri
uilegij tributi ꝑ ipſũ imperatorẽ:qa generi ꝑ ſpeciẽ de
rogať,ut in c.ueniẽs,de præſcri.& regula,generi, de re-
2 gu.iu.li.vj.ꝑ Bar.in d.l.oẽs populi,in dicto uer.¶ † Quar
tò iuxta prædicta no. ita dico ad ꝓpoſitũ cũ eccleſijs &
pijs locis ſit relictũ priuilegiũ,ut qlibet libere poſsit eis
relinquere dicta l.j.& l.illud,nõ ualet dictũ ſtatutũ,cum
impediatur libertas in donando,& acquirẽdo, cũ opor-
teat ſoluere de donatiõe,& maximè cũ dicať in prouiſio
ne prædicta,ꝙ ꝓ reditu dictæ terræ ſcti Geminiani,licet
ad utililatẽ ſacriſtiæ,ſoluanť duo denarij ꝓ libra, & ſic
uolũt facere eleemoſynã de alieno;qbus,ſeu ꝯ quos põt
dici,ꝙ eleemoſyna unius eſt peccatũ alterius: nec debet
unũ altare diſcooperiri,ut cooperiať aliud,maximè per
nõ habẽtẽ poteſtatẽ,ut in c.cũ cãm,de præbẽ.& ſpẽs furti
eſt ſeruire uel eleemoſynã facere de aliena re l.ſi pigno-
re,ff.de fur.& j.q.j.c.non eſt putãda eleemoſyna.14.q.v.
c.forte,& c.multa.¶Quinta ad idẽ adduco.l.ſãcimus.C.
de ſac.ſan.eccl.canonizata, 23.q.8.in qualibet ciuitate.§
ſãcimus ubi ſatis colligiť,ꝙ ab eccleſijs nil põt exigi etiã
ex his,quæ acqrit titulo lucratiuo, uel oneroſo; ad qđ
facit,qđ no.Cy.in l.deo nobis,C.de epiſco.& cle. & facit
ibi tex.in princi.& maximè prædicta indubitãter ſũt ue-
ra in relictis ſeu in donatis de præterito,licèt adhuc non
ſit facta executio,in quibus ſtatuẽtes,ut ita loquar, non
uideniť ẽt habuiſſe iuris colorẽ.¶Nã ex ſolo titulo reli-
cti, uel donati,dominiũ & ius fuit acquiſitũ hoſpitali ut
in l.ſi.C.de ſac.ſã.eccl.licet executio nõ ſit facta,quo ca-
ſu illud qđ ſtatuere præſũpſerint in præiudiciũ hoſpita
lis,uř nulla rõne cõcipi poſſe,de directo.n.eſt ꝯ c. eccle-
ſia ſanctæ Mariæ,de cõſti.& c.quæ i eccleſiarũ,eo.ti.& c.
ſi.de rebus eccl.nõ alie.& d.c.bñ quidẽ,imo, qđ plus eſt
tales cauſæ ẽt in foro ſeculari debẽt decidi ſm canones
& nõ ſm leges,ut no.in c.j.& eccleſia,de conſti. Non ob-
ſtãt motiua in princi.allega. fateor.n.ꝙ laici poſsũt ſta-
tuere ſuꝑ bonis ſuis,illa bona obligãdo,ſeu onus in ꝑpe
tuũ imponẽdo. Sed in caſu nřo nõ obligaňt illa bona ad
onera illa,ſed diſpoſuerũt ꝯ loca,ad quæ illa bona trãſ-
ferri cõtingeret,& hoc facere nõ pñt,ut prædixi. Ad hoc
qđ no.doc.in c.ſi.de uita & hone.cleri.in c. præſenti, de
cẽſi.Itẽ aliud eſt obligare ſimpliciter bona,ut transferã
tur,& maximè in piã cãm ꝯ oĩa iura ſuperius allegata.
¶Itẽ in hoc ſtatuto nõ oẽs cõſẽtiũt,cũ nõ fœminę,nec pu
pilli &c.& tñ illi nõ potuerũt libere relinquere hoſpita-
li.¶Itẽ aliud eſt,cũ qs donat, uel relinquit, & vult onus
imponere cũ ꝑ hoc nõ reſtringitur libertas donãdi eccle
ſiæ,nec uiolať priuilegiũ eccleſiæ cõceſſum,& ſic loquun
tur iurà in ꝯriũ allegata:aliud facere ſtatutum ſeu legẽ
tollẽtẽ liberã facultatẽ legãdi & donandi, ꝓut quiſque
uult.¶Itẽ,ut dixi,nõ põt populus etiam ſuper rebus ſta
tuere in preiudiciũ eorũ.quæ ſpecialiter ſtatuta ſunt, &
reſeruata principibus,& maximè ꝯ priuilegiũ eccleſiæ
cõceſſum, ut ſ.dixi,& no. Bar.in d.l.oẽs populi.¶Cõclu-
do ergo,ꝙ dicta prouiſio,ſeu ſtatuta dictæ terræ ſancti
Geminiani non habẽt in aliquo præiudicare dicto hoſpi
tali,maximè cum ſpecificã mẽtionẽ fecerit de hoſpitali
iuxta theoricam Bar.in l.cunctos populos, C.de ſum.tri
ni. Et hæc ſatis abunde ſufficiant. Laus Deo. NICO.
ABBAS.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

CASVS quædam Domina Gēma ſuum condidit teſtamentū: & inter cætera ſic diſpoſuit &c. lego & iure legati dimitto infraſcriptis meis hæredibus hanc meam domum, in qua habito, poſitam &c. cum his conditionibus & pacto, uidelicet, quòd ipſi infraſcripti mei hæredes teneantur, & debeant ipſam uendere, & tradere Michaeli, & Gabr. germanis, & filiis olim Nicolai pro florenis 100. boni & puri auri &c. Qui flor. 100. quo caſu ſic uendatur, expendātur, & conuertātur per infraſcriptos meos hæredes in refectione eccleſiæ S. Aug. de Maſſa, quæ dicitur de nouo fieri, ſeu reparari; & hoc inquantū de nouo fiat ſeu reparetur prælibata eccleſia. Et in caſu quo nō fiat, & reparetur de nouo dicta eccleſia, domum lego, & iure legati dimitto, & eſſe uolo dictæ eccleſiæ, & uendi per infraſcriptos meos hæredes, & etiam prætium in laborerio ſeu reparatione dictæ eccleſiæ. Elapſis pluribus annis, operarij domus S. Petri de Maſſa petunt dictos hæredes compelli ad tradendum domum prædictam conuertendam in fabricā dictæ eccleſiæ; & ſi id fieri non poſſit, in alium pium uſum pro ſatisfaciendo uoluntati dictæ teſtantis ex parte hæredis multa obiiciuntur, & maxime inter alia, quòd dicta eccleſia S. Auguſt. non ſit de nouo, nec reparatur, nec eſt in ſtatu, quo de nouo poſſit fieri, ſeu reparari. nec debet in alium pium uſum conuerti: quia hoc non fuit de teſtatricis uoluntate tacita, uel expreſſa. Quæritur quid iuris?

CONSILIVM XXVII.

1 *Legato facto eccleſiæ acquiritur dominium à die mortis teſtatoris ipſo facto.*
2 *Fauor eccleſiis intantum non eſt præſtandus, ut aliis iniuriam faciamus.*

IN Chriſti nomine, amē. Vr̄ primo ꝙ ſi poſſit cōuerti in reparatione dictæ eccleſiæ, ꝙ res non habet dubium, ut fiat, prout poſtulant operarij, ſ. ꝙ uendatur, & precium conuertat̄ in reparatione eccl̄iæ, prout teſtatrix diſpoſuit, ut in c. nos, de teſt. 13. q. 2. c. ultima uoluntas, & in aut. de teſt. quaſi ꝑ totum. iura ad hoc ſunt vulgaria. Si uero nō ſufficit ad reparationem, ſeu non reparat̄, tunc ur̄, ꝙ debeat cōuerti in alium pium uſum: qa legatum ad pias cauſas nō efficit caducum: ſed, ſi non pōt, uel non ſufficit ad uſum deſtinatum, debet ꝑ ſuperiorem uocatis hæredibus ad aliū piū uſum conuerti, ut in c. nos, præal. & ibi no. melius in l. legatum, ff. de uſufr. leg. & ibi plenè ꝑ Bar. in l. pr̄. §. Tuſculanus. ff. de leg. iij. & in l. legatā, ff. de admi. re. ad ci. ꝑ Io. de Lig. in cle. contingit, de reli. domi & in cle. exiui de paradiſo, de uer. ſig. habet. n. locum in iſtis locis illa regula: ſi non ualet, quod ago, ut ago, ualeat, ut poteſt ualere, de
3 deſpō. impu. c. j. lib. 6. ¶ † Itē legato facto eccl̄iæ, acquirit̄ ipſo facto dn̄ium à die mortis teſtatoris. l. fi. C. de ſacroſ. eccl. pōt. ergo eccl̄ia de re legata diſponere, uel ad uſum deſtinatum, ſi fieri pōt, ut in cle. qa contingit, præallegata, uel in alium uſum conuerti, ſi fieri non pōt, ut in locis præal. ¶ Sed his non obſtantibus, quæ uere nō obſtant, ꝯtrium puto de iure uerum. Et primo ꝓ fundamento præmitto, ꝙ prædictum legatum eccl̄iæ factum nō purè, ſed ſub condōne ſuſpenſiua, ualet inquantum dicta eccl̄ia de nouo fiat, ſeu reparetur, quæ conditio bis in teſtō repetitur, & de natura huius condōnis eſt, ut effectum diſpoſitionis ſuſpendat in euentū, ita, ut in antea non competat actio, ut in l. cohæredi, ff. de cond. & demonſtr. no. in c. uerum, de condi. appo. & in l. j. C. de conditio. quæ ſub modo. Ex quo infero, quod ante euentum dictæ conditionis, ſcilicet, ꝙ eccleſia fiat de nouo cum effectu, & nō in fraudem legatum prædictum non habet effectum. Nec obſtat d. l. ſi quia loquitur in legato purè facto. Sed, ut uidet̄, dicta eccleſia non fit, nec fieri poteſt de nouo; ergo legatū ad unum uſum deſtinatum peti non pōt, nec etiā debet in alium pium uſum conuerti: quia ꝯria procedunt, qn̄ legatum fuit purè factum contēplatione piæ cauſæ dūtaxat, & qn̄ teſtator aliter non ꝓuidit in caſu, quo ad uſum deſtinatum conuerti non poſſet, ut Bart. no. in d. l. legatum, ff. de uſufructu legato; & ſic loquitur. c. nos, de teſta. Sed cum ſit, ꝙ in caſu noſtro legatum fuit ſub condōne relictum: quia noluit hæredem teneri, niſi dicta eccl̄ia de nouo fieret, ſeu repararet̄; & ſic nullum eſt legatum ante cōditionem extantem, & ꝑ ꝯn̄s fruſtra tractamus de cōmutatione, cum cōmutatio præſupponit legatum purū, arg. c. ad diſſoluēdum, de deſpō. impu. & in l. decē, de uer. ob. ¶ Item & ſecundo ur̄ de hoc caſus in l. pr̄. §. Tuſculanus, ff. de leg. iij. ubi teſtator legauit centum Sēpronio, & uoluit dari collegio cuiuſdam templi: dr̄ ibi, ꝙ collegio diſſoluto interim remanet legatum apud legatarium, nec fit cōmutatio ad alium uſum: qa teſtator de illo collegio dūtaxāt ur̄ ſenſiſſe; ita & fortius in ꝓpoſito, ſub condōne repetendo non ualuit hæredem aliter teneri. ¶ Item & tertio cōmutatio legati ad aliū uſum fit ꝓpter tacitam uolūtatem teſtatoris, ut d. l. legatū. hinc eſt, ꝙ ſi teſtōr diſpoſuit aliter in caſu noſtro, ꝙ non pōt conuerti ad uſum ꝑ eum deſtinatum, ceſſat cōmutatio, ut eſt caſus pulcher in l. liberto. §. Lucius, ff. de annu. leg no. Bar. in d. l. legatum. Sed teſtator clariſſime uoluit dictam domū debere remanere apud hæredē, ſi dicta eccl̄ia nō fieret de nouo; quod patet ex condōne bis repetita. hoc ſatis ur̄ ſentire in ſiīl qōne eximius doctor do. Fed. de Sen. cōſi. 170. Nec eſt recedendum à uerbis teſtōris, niſi aliud appareat de mēte. l. non aliter, ff. de leg. iij. Ad prædicta etiā facit. c. cum di-
2 lecti, cū ibi no. de dōn. & licet † fauor eccleſiis debeatur: non tn̄ tm̄, ut aliis iniuriam facere debeamus, arg. in c. ex tenore, de fo. cōp. & 17. q. 4. in fi. ubi patet, ꝙ donatio facta eccl̄iæ, etiam purè, reuocatur ex tacita condōne, ut no. in c. fin. de dona. fortius impeditur effectus, & non ex conſequentia conditionis. Et quia iſte caſus mihi uidetur clariſſimus, ideo decreui non inſiſtere uerborū multitudini. Nam quis forte ex hoc arbitraretur eſſe dubium. Laus Deo. NIC. ABB.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

EMANAVIT ſolenniter edictum, ſeu facta fuit prouiſio ſolenniter per habentem poteſtatem, ut notarij ciuitatis Senarū deberent denuntiare oēs contractus, teſtamenta, & ſimilia, quæ à principio eorum officij fecerant, uſq; ad eorum diem denuntiatione fienda in termino in prouiſione contento: alias contrafaciēs incideret ipſo facto in certam pœnam in ſtatuto contentam. demum quidam notarij multos contractus ſpecialiter denuntiauerunt. & non ualentes de facili oēs actus ſummariè, & ſummatim denuntiare, attulerunt omnia eorum ſcripta, & præſentauerunt officiali ſuper his deputato, facientes vnam denuntiationē generalem ultra illam ſpecialem, dicentes, quòd etiam denuntiabant omnia in eorum codicibus ſeu mēbranis contenta, & per ſpatium menſis cum dimidio dimiſerunt oēs eorum ſcripta apud officialem. tractu temporis accuſatur vnus de dictis notariis, quòd quādam donationem, de qua fuit rogatus per duos ann. ante decretum, non denuntiauerat: notarius ſe excuſat, quòd illa donatio erat contenta in ſcriptis per eum prolatis; & ſic ſatis fuit denuntiatum. Replicatur, quòd talis denuntiatio generalis nō ſufficit. Quæritur quid iuris &c.

Conſ.

CONSILIVM XXVIII.

1 *Officialis publicus obligatus ad edendam rationem ſatisfacit edicto, ſi ſuum codicem, uel membranas tradidit legendas, uel ſcribendas.*
2 *Appellatio redacta in ſcriptis ualet, licet appellans eam non legat, dummodo eam iudici porrigat.*
3 *Certum dicitur non ſolum, quod in ſe eſt certum, ſed etiam per relationem ad aliud certum.*
4 *Donatio operis poteſt fieri nedum uerbo, ſed etiam facto.*

CHriſti, eiuſq; matris præſidio inuocato, omiſſis allegationibus, quę ad partes fieri per nonnullos ſolent, ipſam rē attingere puto. dico nāq; dictū notarium ſatisfeciſſe edicto, & ꝑ conſequens in nullā pœnā incidiſſe. Et primo allego quaſi ꝓ
1 caſu. l. argētarius. §. edicto, ff. de eden. ubi probatur, † qd̄ officialis publicus, obligatus ad edendam rōnē, ſatisfacit edicto, ſi ſuū codicē, uel membranas tradit legendas, uel ſcribendas. identitate ergo rōnis idem dicendum in caſu noſtro eſt. Satis. n. dictus ſer Marianus denuntiauit contractus, de quibus fuerat aliàs rogatus, ſi omnes ſuas membranas modo prædicto officiali loco denuntiationis tradidit. denuntiauit. n. facto, & ſi non uerbo; & non minus, imò magis ualet denuntiatio, quæ fit in facto indubitato modo prædicto, ſ. per traditionem ſcripturarū, quā illa, quæ fit uerbo, ut in c. dilecti, de app. & c. ad audiētiā, eo. tit. ¶ Secūdo hoc ur̄ approbari, in c. appellatio, de ap-
2 pella. lib. 6. ubi dicitur, † ualere appellationem, ſi eam in ſcriptis redactam appellans porrigit iudici, licet eā non legat; ſatis eam ur̄ legere, & appellare, ſi refert ſe ad ſcripturā iudici porrectam. Si ergo in appellatione, quæ eſt de minori iudice ad maiorē prouocatio, hoc ſufficit, fortius debet ſufficere in caſu noſtro, cum talis denuntiatio requiritur ad certificandum officialē ſuper cōtractibus, teſtamentis, & ſimilibus geſtis. Quæ quidem certificatio fortius, & certius colligitur, & aperitur ex traditione originaliū, quā ex nuda, & uerbali denūtiatione, ut in c. qm̄ cōtra, de probationi. ¶ Tertio adduco. c. qui ad agēdum, de procura. lib. 6. ubi hr̄, ꝙ caſus ſpeciale mandatū requirentes, ueniunt expreſſis quibuſdā, & ſecuta cl̄a gn̄ali; ad idē. l. ſed & ſi qs. §. quæſitū, ff. ſi quis cau. & quod ibi no. ꝑ gl. & Bart. ſed in propoſito fuit facta ſpecialis denūtiatio multorū ꝯctuū, & adiecta fuit cl̄a generalis, ſ. ꝙ conſequēter denūtiabit oēs alios contractus; ergo uidetur oēs de-
3 nuntiaſſe. ¶ Quarto adduco talem rationem, † certum dicitur non ſolum quod in ſe eſt certum, ſed etiā per relationem ad aliud certum, in c. cum uenerabilis, de religio. domi. & de excep. c. cum uenerabilis, & quod utrobiq; no. facit. l. certum, ff. ſi cer. pet. ſed in caſu noſtro notarius retulit ſe ad ſcripturas certas quas habuit, in quibus nulla dubitatio poterat cadere. ergo nō pōt dici denuntiaſſe non clarè & certitudinariè; & maximè quia officiales acceptauerunt illas ſcripturas, & penes ſe tenuerunt per menſem cum dimidio. & facit ad idem dictum Bar. in l. eos, ff. de fal. ubi dat conſiliū teſti, qui repetitur ſuper eo, ſuper quo aliàs depoſuit, ut ſpecifice nō deponat, ne forte per obliuionē incidat in crimen falſi, ſed referat ſe ad primū dictum dicendo: ego omnia aliàs inductus dixi. unde refero me per omnia, & in oībus ad ea, q̄ in prioribus actibus continentur, & perinde ex hoc habebitur, ac ſi ſpecifice depoſuiſſet. ad propoſitum igitur redeūdo ergo oēs ꝯctus, & alia, de quibus rogatus fuit, ꝓut in his membranis hr̄, perinde haberi debent, ac ſi ſpecifice oēs & ſingulos contractus denuntiaſſet, maximè in materia pœnali, prout eſt noſtra, in qua debet fieri ſtricta interpretatio, ut euitetur pœna, regula odia, & regula in pœnis, de reg. iur. lib. 6. & uerba non capiunt illam latam ſignationem, quā ex proprio, & lato ſignatu uerborū habere poſſunt; quod eſt ualde attendendū & notandum in propoſito. iſta ſunt uerba Io. And. in regula, odia, præall. in Mercu. & probatur in c. cum in cunctis, de electione, in c. ſi cōpromiſſarius, eo. tit. lib. 6. Vltimo adduci poteſt. l. de pupillo. §. meminiſſe, iuncta glo. ff. de no. ope. nun. ubi
4 ꝓbat̄. ¶ † Quòd denuntiatio operis poteſt fieri nedū uerbo, ſed etiam facto, puta per iactum lapili, dummodo appareat de intentione denuntiare uolentis. faciūt ad prędicta. 11. q. 3. c. exiſtimant, & c. cū ſolum, cum concordantiis ibi ſignatis ī gl. ¶ Ad idem. l. iij. C. de ſen. quę ſine cer. quanti. & quod ibi no. Bar. & Io. An. in addi. ſpe. in tit. de ſen. ꝓla. §. qualiter, uer. ſed pone iudex, & Inn. in c. ij. de lib. ob. licet. n. ſn̄ia īcerta nō ualeat. l. j. C. de ſen. quæ ſine cer. & 2. q. 6. c. ei qui. §. diffinitiua: tn̄ ſatis eſt, ꝙ poſſit certificari per acta, maximè qn̄ iudex ſe retulit ad acta. ea. l. iij. & quod no. in locis præall. Ita dicendum in caſu noſtro, ut ſatis denuntiatio debeat dici certa, ex quo fuit facta per relationes ad membranas, in quibus continebantur denūtianda. Et hæc ſufficiāt. Laus Deo. NIC. AB.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

CASVS, ſuper quo conſilium petitur, in terminis infraſcriptis ſubiicitur. Caſtrum montis Spoleti territorij Senen. exemptum exiſtit ut præſupponitur, ab omni iuriſdictione epiſcopi Aretini, & immediate ſubiectum ad iuriſdictionem eccleſiaſticam domini abbatis monaſterij ſancti Antonij, accidit quòd homines dictæ terræ uolentes eorum hoſpitalibus conſulere, ſupplicari fecerunt domino noſtro Papæ Martino V. quatenus eis liceat ponere ibi rectorem, non expectata confirmatione alicuius ſuperioris. Itē de relictis dictis hoſpitalibus non teneātur dictorum hoſpitalium rectores abbati, uel alteri cuiuſcunq; ſoluere canonicam portionem dominus noſter Papa conceſſit eis literas plumbatas more Romanæ curiæ, in quibus inter cætera narrat, quòd pro parte hominum dictæ terræ fuit ſibi petitio exhibita, in qua inter cætera continebatur, homines dicti caſtri temporibus præteritis deputaſſe rectores ad illa hoſpitalia, domino epiſcopo Aretino id minime contradicente. Item mandauit commiſſario, quatenus uocatis epiſcopo, & abbate, ac aliis, qui fuerunt uocandi, de contentis in petitione diligenter ſe informet; & ſi contenta hominum uera eſſe reperit, & præfati epiſcopi ad hoc accedat aſſenſus, debeat authoritate Apoſtolica eis elargiri, quod petitur, prout latius in dictis literis continetur. Nunc dubitatur, an per prædicta uerba mentionem facentia de epiſcopo Aretino in aliquo poteſtas ſeu iuriſdictio acquiratur dicto epiſcopo, uel ſaltem probetur habere, ita, quòd ſaltem in futurum aliquod præiudicium generari poſſit dicto domino Abba. circa iuriſdictionem epiſcopalem, quam habet in dicto caſtro, ſeu hominibus dicti caſtri, cum prætendant ſe exemptos à dicto domino epiſcopo, & immediatè ſubiectos dicto domino abbati, &c.

CONSILIVM XXIX.

1 *Princeps in re ſua dicitur arbiter.*
2 *Effectus denominationis an probetur per nominationem incidenter in aliqua ſcriptura factam.*

CHriſti, eiuſq; matris præſidio innocato, firmiter puto nullum debere per dicta uerba dicto dn̄o abbati, ſeu hominibus dictæ terræ præiudicium generari circa exemptionē, ſeu iuriſdi-

ctionē epiſcopalē dicto dño abbati debitã. Moueor pri-
mò ꝑ illud arg. gñale. Non probat hoc eſſe, quod ab hoc
cõtingit abeſſe, de trãſla. ꝑla. c. ij. & in l. neq; natales, C.
de ꝓba. & qđ ibi no. Sed ſubmota oĩ iuriſdictione ex pſo
na ẽpi, inſtare pñt hoĩes dictæ terræ, ꝙ deputauerũt re-
ctores dicto hoſpitali, ipſo dño ẽpo minime contradicẽ-
te; quia in ueritate nunq̃ cõtradixit nec de facto, nec al-
legando aliquod iuris debitũ. Itẽ ꝙ dñs Papa uoluit hãc
gratiam concedere dicto dño epiſcopo conſentiente. uo
luit. n. in hoc forte honorare perſonam, & dignitatẽ ſuã.
ſicut. n. potuit in conceſſione grẽ apponere aliquã aliam
condõnẽ; ita potuit uelle ſine alterius præiudicio conſen
1 ſum dicti dñi epiſcopi præſtari, arg. in l. j. ff. de leg. ij. †Eſt
enim quiſq; in re ſua legitimus moderator & arbiter, &
maximè princeps. l. in re mandata, C. manda. cap. his, de
ſepul. & c. bonæ, in fin. de poſtu. præla. ergo prædicta uer
ba non probant aliquã iuriſdictionẽ cõpetere dicto dño
epiſcopo in dicto caſtro. Scđo probatur, ſic hoĩes dicti ca
ſtri nõ poſſident, ſeu aliquã iuriſdictionẽ habent, imò ipſi
poſſidentur quaſi a dño abbate. eorũ ergo poſſeſſio nõ po
tuit præiudicare dño abbati. l. fi. C. de acquir. poſſ. l. iij. §.
quod ſeruus, ff. e. ti. no. Inn. ĩ c. olim, de reſti. ſpo. ubi plus
dicit, ꝙ præſuppoſito, ꝙ ſubiecti alicui, obediant reali-
ter alteri prælato tanquã ſuperiori, ſi tñ proprius præla
tus contradicit, & eos pro huius tranſgreſſione excõicat,
nullũ præiudiciũ circa poſſeſſionẽ ſibi generatur in hoc:
quia iura incorporalia nõ admittuntur ſine ſcientia, uel
patientia poſſeſſoris. l. ij. C. de ſerui. & aqua. no. Inn. idẽ ĩ
c. bonæ, de poſtu. præla. & in c. conquerente, de offi. ord.
& c. cũ dilectus, de religio. domi. & in multis locis. & ma-
ximè hoc procedit in caſu noſtro, in quo ex parte homi-
num ſolum interuenerunt nuda uerba enunciatiue pro-
lata ꝓp aliud, & ſic nullã diſpoſitionẽ inducunt. l. ex his
uerbis, C. de teſt. & in c. ſi Papa, de priuile. lib. vj. & in cle.
ſi Romanus de ſen. excõ. not. Bar. in l. ex hac, ff. de do. no.
in c. fi. de ſuc. ab inteſta. Et uř caſus noſter probari in mul
tis iuribus. Primò in d. c. olim, ſecundũ unum intellectũ,
ut patet, ꝙ ſi hoĩes alteri ſubiecti patiuntur & obſeruant
excõicationem ab alio in eos fulminatam, non per hoc
uidentur illi tanquã ſuperiori obtẽperare uelle, nec iu-
riſdictionis aliqua poſſeſſio excõicatori acquiritur: quia
potuerunt excõicationem obſeruare animo deliberãdi:
uel quia bonarũ mentiũ eſt timere culpam, ubi culpa mi-
nime reperitur, ut in c. ij. de obſeruã. ieiu. ſic & fortius di
cendũ in caſu noſtro, ubi præſupponitur, quod ipſi in pe-
titione aſſerunt, quod dñs epiſcopus Aretinus non con-
tradicit; per hoc fatentur eundem dñm epiſcopũ in eos
habere aliquam iuriſdictionem: imò dico, ꝙ potius uidẽ
tur fateri oppoſitũ, cum ex taciturnitate uř contra eum
tanquã diœceſanum ſcriptum. Cum. n. hæc uerba ueniant
ad excluſionẽ iuris epiſcopi, non debét operari contra-
rium effectũ contra intentionem proferentiũ, pro hoc in
ſimili bonus tex. iuncta gl. in c. ſi iudice, de appel. lib. vj.
¶ Tertio uidetur probari in l. nõ epiſtolis, & l. ſeq. C. de
2 proba. †ubi patet, ꝙ per nominationem incidenter in ali
qua ſcriptura factã non probatur effectus denominatio-
nis. Ad idẽ in l. epiſtola, ff. de pactis, & l. neq; profeſſio, C.
de teſt. & optime l. interrogata, C. de libe. cau. iuncta gl.
ibi in l. iubemus, C. eo. ubi patet, ꝙ confeſſio expreſsè fa-
cta ↄ̃ libertatẽ non in iudicio liberalis cauſæ non præiu
dicat confitenti. ergo idẽ in caſu nr̃o, & tãto fortius, quã-
to dicta uerba recognitionẽ aliquã ↄ̃ libertatem nõ im-
portãt. ¶ Ad prædicta facit, quod legitur & notař in c. cũ
olim, de teſti. Itẽ reſpectu aliorũ uerborũ, in quibus dñs
Papa exigit, ut ad gratiã faciendã interueniat conſenſus
dñi epiſcopi, põt rñderi multipl'r. Primò, ut ſ. dixi, ꝙ for
te dñs Papa uoluit honorare pſonam dicti dñi epiſcopi,
uel forte cõfidens de ſolertia uoluit requiri cũ; & maxi-
mè hoc procedit põderatis duobus. ¶ Primò, quia nõ exi
gitur, ut conſentiat tanquam diœceſanus. ¶ Scđo, qđ in
eiſdẽ literis dř, dictã terrã quo ad forum eccleſiaſticum
pertinere ad dictum dñm abbatem: quæ uerba ſatis oſten
dunt Papam per hæc uerba nullã iuriſdictionẽ uoluiſſe
tribuere dicto dño epiſcopo in dicto caſtro: qm̃ imò &
plus dico, ꝙ ẽt ſi dñs Papa appellaſſet dictũ dñm epiſco-
pũ diœceſanũ illius caſtri, nõ ꝑ hoc præſumitur aliquid
uoluiſſe de nouo cõferre dicto dño epiſcopo, ut probař ĩ
d. cle. ſi Romanus, & in c. ſi Papa: quia hæc uerba ſunt enũ
ciatiue prolata ꝓp aliud, ut. ſ. dixi. unde dñs Papa in du-
bio nõ præſumit uelle præiudicare iuri tertij, ut in c. ſuꝑ
eo, de offi. deleg. & in l. ij. §. ſi quis a principe, ff. ne quid in
loco publico. Et hæc ſufficiãt, & multa minora ſuffeciſ-
ſent, cũ hoc uideatur mihi tenendum ſine dubio, ut poſtu
lantium trepidationi ſatisfieret plus, quàm dubium me-
retur inſtitutum. Laus Deo. NICOL. ABBAS.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

VISIS *actis agitatis tam in inſtãtia cãæ principalis, quàm
appellationis inter Ant. Dominici ex una parte, & Nicolaũ Ioan-
nis Martini ex alia parte ſuper quodam argumento dotis domi-
næ Angelæ matris dicti Antonij conſiſtentis in centũ quinqua-
ginta florenis ac ſuper executione præcepti facti dicto Nicolao de
ſoluendo, & nouiſsime ſuper ualiditate appellationis interpoſitæ à
domino poteſtate terræ Clauciani ad honorabiles ſyndicos dictæ
terræ per dictum Nicolaum ſuper reſiduo ſolutionis dicti argẽti.*

CONSILIVM XXX.

1 *Appellari licitè poteſt, quando in executione ſententiæ, uel præ-
cepti infertur grauamen.*
2 *Statuta dubia ſumere debent interpretationem ſecundum ius, ut
quamminus poſſunt, lædant ius commune.*

INuocato prius Saluatoris noſtri, eiuſq; ge
nitricis prẽſidio, prẽcedã multum
ſuccinctè. Nam multitudo actorũ, & allegatorũ
cõfuſionẽ generat, ita, ut ipſis dñis ſyndicis, quibus ĩ prẽ-
ſentia incũbit onus, cõpatiendũ ſit. Et pro loculẽta deci-
ſione huius materiæ aduertendũ, ꝙ per dños ſyndicos ap
pellationũ iudices quæritur dũtaxat, quæ ſunt ipſorũ par
tes in pronuntiãdo; & ſic oportet diſtinguere dũtaxat de
ualiditate appellationis interpoſitæ ad eos ꝑ dictũ Nico
laũ, qui in libello appellatorio producto corã eis cõque-
ritur de executione præcepti ↄ̃ eum facti per dñm pote-
ſtatẽ dictæ terræ in effectu petiit per dictos dños ſyndi-
cos & eorũ officiũ ſententialiter pronuntiari, decerni, &
declarari dictam executionem ↄ̃ eum factam iniuſtè, &
iniquè & perperã factã in perſonã dicti Nicolai annulla
ri, ac nullius fore efficaciæ, & momenti, eo q̃a fuit facta
præter & contra formã iuris ſtatutorum dictæ terræ, ac
pronũtiari & decerni ſibi Nicolao dari copiã petitionis,
& præcepti ſuper dicta executione, cũ termino ad oppo-
nendũ cõtra dictum præceptum; quẽ quidem terminum
ſibi recuſauit dictus poteſtas tradere &c. Ex parte uero
dicti Antonij ĩ hoc articulo appellati excipiř, ꝙ dicta ap
pellatio nõ eſt admittẽda; quia ↄ̃ formã iuris & ſtatuto-
rũ dictæ terræ loquẽtiũ ſuꝑ executione fienda, ut ſpãl'r
colligi põt ex forma exceptionũ productarũ per dictum
Antonium. uidendum ſolummodo incumbit, an ab exe-
cutione

cutione facta perſonaliter per dictum dominum pote-
ſtatem potuerit appellari per dictum Nicolaum. Et o-
miſſis breuitatis cauſa argumentis, quæ ſatis friuole poſ-
ſent pro parte appellati fieri, concludo dictam appella-
tionem iuſtam, & per conſequens admittendam. Et ad
hanc ſñiam moueor ex pluribus tam ex diſpõe iuris cõis,
1 q̃ ſtatutorum dictæ terræ. ¶ †Vbicunque. n. in executione
ſñiæ diffinitiuæ, uel prẽcepti inferř grauamẽ, licitè appel
latur etiã de iure ciuili, cum non expectetur alia ſñia diſ-
finitiua, in cuius appellatione poſſet grauatus à grauami
ne releuari, ut legi. & no. in l. ab executione, C. quorũ ap-
pel. nõ reci. & in c. qđ ad conſultationẽ, de re iud. facit qđ
no. in l. ij. ff. de app. reci. uel non, & auř. habita, C. ne fi. ꝑ
patre, & 2. q. 6. ſunt quorum ab executore. Sed in caſu no
ſtro poteſtas grauauit dictũ Nicol. exequendo illã ſñiam
ſeu præceptũ; ergo potuit appellare. Quod aũt eũ graua
uit, patet: q̃a denegauit ſibi copiã petitionis ꝓductæ per
dcm̃ Ant. Nec uoluit ſibi dare terminũ ad opponendũ, cũ
de iure ↄ̃ executionẽ ſñiæ multa obiici poſſent, ut legiř &
no. in l. iij. §. condẽnatum, & in l. à diuo Pio, ff. de re iud. &
utrobiq; ꝑ Bar. in c. de cætero, eo. ti. de offi. del. c. paſtora
lis. §. qđ uero, & qđ ibi plenè no. & maximè ꝑ Inn. in d. c.
de cætero; & maximè prædicta ꝓcedunt in caſu noſtro,
ubi non petebař executio in rebus adiudicatis, ſed ĩ actio
ne pſonali ↄ̃ ꝑſonam & bona iuxta formã ſtatuti; quo ca
ſu noſtro fienda eſt citatio, & debet dari facultas parti
ſe defendẽdi, ut ĩ l. à diuo Pio, præal. uerſ. ĩ uendõe, & ibi
apertè Bar. hoc vult; qđ ſentit Inn. in c. cũ ſuꝑ, ꝓpe fi. de
re iud. ¶ Nec huic ſñiæ obſtat ſtatutum ciuit. dictæ terræ,
ſuꝑ quo ſe fundat appellatus, poſitũ ſub rub. de executio
ne inſtrĩ guarẽtigiæ, in uer. fi. ubi inter cætera diſponiř, ꝙ
ſñiæ & præcepta non querelata ſeu ſuſpenſa ꝑ remedium
appł'onis debent mãdari incontinẽti executioni, nec poſ
ſit opponi, niſi id, qđ opponi põt ↄ̃ inſtrm̃ guarentig. &c.
prout in dicto ſtatuto latius contineř; q̃a dico, ꝙ ſi diligẽ-
ter ponderabiř finis illius ſtatuti, illud ſtatutũ luce cla-
rius ꝓbat oppoſitũ, & fundat intẽtionẽ appellatoris. Nã
ibi in fi. poniř clauſula hæc, quæ ſequiř, uidelicet oſeruã-
do però la forma è ſopra data ſecondo la forma del pre-
ſente cap. e come ne li inſtrumenti guarentig. Et ſic aper
tè vult finis illius ſtatuti in executione talis ſñiæ, uel prẽ
cepti obſeruare modũ & formã præced. cap. & ſic obſer-
uatur in inſtrõ guarẽtig. ſed ĩ pñti. c. diſponiř, ꝙ poteſtas
& eius vicarius teneanř & debeant aſſignare terminum
trium dierũ conuento ad recipiendũ copiã petitionis, &
inſtrĩ guarentig. & opponendum ↄ̃ illã. ergo apertè colli
gitur, ꝙ etiã in caſu noſtro debebat dari dictus terminus
trium dierũ ad recipiendum copiã petitionis, & ad oppo
nendum, licet non poſſet opponere niſi id, qđ opponi põt
ↄ̃ inſtrm̃ guarẽtig. qđ cum poteſtas humiliter requiſitus
nõ fecerit, ſatis appellare potuit dictus Nicol. ꝑ ea, quæ
ſ. dixi. Nã illa clauſula in fi. ſtatuti poſita obſeruãda qua
lificat præcedentia, ut in c. inq̃ſitioni, & c. 2. req̃ris, de ap.
& qđ legiř & no. maximè ꝑ Bar. in l. talis ſcriptura, ff. de
leg. j. Ad idẽ qđ legiř & no. in l. Titio, ff. de uer. obl. & ĩ c.
apł's. 34. q. 7. in gl. fi. & hoc etiã ꝓbatur alia conſiderõne.
2 ¶ †Statuta dubia ſumere debẽt interpretationem ſcđm ius
ita, ut quãminus poſſint, lædãt ipſum ius cõe, ut ꝓbař ĩ c.
dilectus, de cõſue. in l. ij. C. de noxa. no. Inn. ĩ c. j. de reſcr.
& Bar. ĩ l. oẽs populi, ff. de iuſt. & iu. & l. j. ff. ad leg. fal. Sed
de iure cõi debet in executione ſñiæ præcepti, ſaltem in
pſonali fieri citatio, quæ fit, ut pars opponere & ſe defen
dere poſſit, ut in d. §. in uendõne, & ibi Bar. & ꝑ Inn. ĩ d. c.
cum ſuꝑ, & ꝓbař in ſi. in c. à multis, de teſt. Et quia di-
ctum ſtatutum, prẽſuppoſito, ꝙ eſſet dubiũ in fi. ſui, quod
tñ in ueritatẽ non eſt, debet intelligi ſcđm ius cõe, ut. ſ. req
ratur citatio, & deř facultas parti ſe defendẽdi; & maxi-
mẽ, q̃a iura naturalia hoc ſuadent, ut licitum ſit cuiq; ſẽ
defendere: imò etiam excõicato non denegatur defenſio,
ut c. cũ inter, de exce. & iura clamant, ꝙ ↄ̃ inauditam par
tem nil eſt attendendũ, in c. j. de cau. poſ. & ꝓprię. & ĩ cle.
paſtoralis, de re iu. 3. q. 10. c. caueant, & in c. oĩa. facit. l. de
vnoquoque, de re iud. Itẽ negari non põt, ꝙ data dubõe
ſuꝑ intellectu ſtatuti, debuiſſet dñs poteſtas recurrere
ad cõſilium ſapientis, ſcđm ꝙ diſponiř in ſtatuto dictæ ter-
rę; ad hoc. l. & poſt rẽ iudicatã, ff. de cõd. ind. Vnde ſaltem
ex hoc capite iuſta fuit appellatio dicti Nicol. Non ob. ſi
dicař dictum Nicol. non fuiſſe audiendũ: q̃a non ſeruauit
formam alterius ſtatuti ſuper ſoł'one fienda ſcđm q̃ntita-
tem petitorũ: q̃a, ſi bene aduertař, illud non facit ad ca-
ſum noſtrũ; qm̃ ſtatutum loquiř de his, q̃ petunt aliq̃d à
conuento. nec dicit, ꝙ non facta ſoł'one in nullo audiař:
q̃a ꝓceſſus ille nõ ualeat. Sed in caſu noſtro dictus Nic.
nil petebat ꝓ nunc, ſed ſolum excipiebat petẽdo terminũ
ad opponẽdum copiã petitionis; & ſic ſumus extra caſum
illius ſtatuti. Nã uideo, ꝙ excõicatus, q̃ nil põt in iudicio
petere tunc ſi conueniř, põt ſe defendere, ut in d. c. cũ in-
ter. ſic in ꝓpoſito, licet dictus Nic. nõ fuiſſet audiendus,
qñ petebat ſoł'onem non factã, tñ à defenſione ↄ̃ petitio-
nem dicti non debuit excludi. nã aliter ſæpe dãnaretur
innocens; qđ eſt abſurdũ, ut in d. c. cũ inter. ¶ Ex q̃bus oĩ-
bus concludo, ꝙ dñi ſyndici debent ꝓnunciare appł'onẽ
dicti Nic. fuiſſe & eſſe iuſtã, & legitimam, & declarare di-
ctã executionem factã in eius pſonam ꝑ dictum poteſta
tem fuiſſe, & eſſe nullã; & inquãtum eſſet aliqua, ipſam tã
quã iniquam retractare, ac decernere copiam dicto Nic.
dictæ petitionis factæ corã dicto dño poteſtate ſuꝑ exe-
cutione fienda, aſſignando ſibi terminum trium dierũ ad
opponẽdum ↄ̃ dictam executionem petitã, & condẽnare
dictum Ant. dicto Nic. in expenſis factis in hac cã appel-
lationis: q̃a temere litigauit, & demũ debent dicti ſyn-
dici in cã ꝓcedere, ſicut fuiſſet proceſſurus dictus ptãs,
cum ſuccedant in ipſius loco, de appel. c. ut debitus, cum
ſimi. Et hęc ſufficiant quo ad pñtẽ artic. NIC. ABB.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

FACTI *contingentia eſt talis. In ciuitate Maſſana eſt quæ-
dam laicorum fraternitas, quæ appellatur fraternitas S. Crucis,
& conueniunt in loco ordinis S. Franciſci in quadam capella ſub
vocabulo S. Crucis, quæ quidem fraternitas multa pietatis opera
ex ipſorum fratrum ſubſtantia, tum ex relictis dictæ fraternita-
tis accepit. Cui quidam fraternitati quidam Deo deuotus multa
bona reliquit diſtribuenda ad pias cauſas; & ſpecifice fuit adie-
ctum, ut daretur domino Ẽpo Maſſanen. ſuper quantitate tamen
non grauauit, relinquens conſcientiæ illorum de confraternitate.
quæ quidẽ fraternitas donauit domino Ẽpo florenos 12. & ab eo
etiam habuit & recepit fidem, & liberam & integram abſolu-
tionem de dicto relicto. Demum Ẽpo mortuo, dicitur nomine ſuc-
ceſſoris, quòd dicta liberatio non ualuit pro tam modica quanti-
tate; & petitur integra quãtitas tam illius relicti, quàm aliorũ.
Ex parte confraternitatis allegant dictam liberationem ualuiſſe,
& quòd dicta fraternitas non tenetur ad canonicam portionem,
eo quod maximè non eſt memoria, quòd aliquando ipſam exol-
uiſſet, licet multa relicta ei facta fuiſſent. Quæritur quid iuris?*

CONSILIVM XXXI.

1 *Prælatus ſolus ſine alia ſolennitate poteſt repudiare hæreditatẽ
longam, etiam rei immobilis eccleſiæ factam.*

Hoſpitali

Hoſpitalia ſine authoritate diœceſani conſtructa, non poſſunt dici loca religioſa,nec ſtrictè pia.
Leproſi ſtantes in aliquo loco authoritate epiſcopi non fundato, non tenentur ad iura epiſcopalia.

CHriſti ſaluatoris, eiusque deuotiſsimæ genitricis ſuffragio
imploratо,ad claram deciſionem omnium præ
dictorum examinanda incumbunt tria. ¶ Primò, an di-
cta liberatio reuocari poſsit per ſucceſſorem. ¶ Secun-
dò,an dicta frnitas, teneatur ad canonicam portionem
epiſcopo loci ſibi exoluẽdam de relictis ſibi factis. ¶ Ter
tiò,præſuppoſito,quòd de iure teneatur, an uigore con-
ſuetudinis,ſeu præſcriptionis poſsit dicta cõfraternitas
ſe excuſare. ¶ Circa primum multum non inſiſtam: quo-
niam non uidetur mihi magnam dubitationem contine-
re,cum certo certius ſit, dictum dominum epiſcopum
illam liberationem facere potuiſſe. aut enim de relicto
non debebatur quarta,quæ in ueritate non debebatur,
ut patebit ex infra dicendis, & caſus eſt indubitabilis:
quia ille idem epiſcopus non poterat plus petere, cum
quantitas fuerit relicta in conſcientia illorum, iuxta ea,
quæ habentur & no. in c.ſtatutum.§. aſſeſſorem, de re-
ſcrip.lib.vj.gloſ.not.in cle.j.de iure patro. tum quia præ
ſuppoſito,quòd aliquid plus deberetur epiſcopo, Epi-
ſcopus cum habebat liberam adminiſtrationem redi-
tuum iuxta not.per glo.xij.q.j. c.duo ſunt genera; & pro
batur in c. cum nobis,in fi.de elec. potuit remiſsionem
reſidui facere,maximè cum in piam cauſam uenirent om
nia conuertenda. Nam epiſcopus tenetur ſuperflua con-
uertere in piam cauſam. lxxxiij.diſtin ca.j.& xij.q.j c. ui
dentes;& quicquid clerici habent pauperum eſt xv. q. j.
c.ſolite ergo potuit nedum partem, ſed totum relinque
re frnitati diſtribuendum in pias cauſas; nam prælatus
nedum acquirendo, imò de acquiſito non poteſt facere
congruam eleemoſynam, ut in c.ad hæc & c. relatum ij.
de teſt.quinimo modica cuicumque donare,ut in c.cæte
rum,de dona. ¶ Item dico,quòd prædictis rationibus, ſi
quarta fuiſſet debita,& maximè;quia hìc agebatur de a-
quiſito perdendo, ꝙ poteſt epiſcopus facere conditio-
nem deteriorem eccleſiæ, ut not.xvj. q.vj.§. fi.ubi bona
gloſſ.& per Inn.in c.fraternitatem, de dona. optime fa-
ciunt not. per doct.in c.quoniam, de deci. hinc no. dixit
Fede.de Senis conſi.ix.& ſequitur Bald. in l.pupillorum
C.de repu.hær.† quod ſolus prælatus ſine alia ſolemni-
1 tate poteſt repudiare hæreditatem longam,etiam rei im
mobilis,eccleſiæ factam,quod aliud eſt non acquirere,
aliud acquiſita alienare. Sed in caſu noſtro non eſt tanta
dubitatio;quia reliquit relicta conuertenda in piũ opus
& quia,ut infra dicam, in rei ueritate,quarta non debe-
batur. Concludo ergo ſucceſſorem non poſſe reſcindere
dictam liberationem factam per prædeceſſorem. ¶ Ve-
nio ad ſecundum,quòd eſt magis dubitabile, an ſcilicet
dicta fraternitas teneatur epiſcopo ob canonicam por-
tionem. Et uidetur primò,quòd ſic: quia non ſolum de
eccleſijs,ſed etiam de monaſterijs,& aliis pijs locis iura
uolunt epiſcopum poſſe ſuam canonicam portionem exi
gere,ut probatur in c.requiſiſti,& c.fi.de teſta. Sed dicta
fraternitas eſt collegium pium,ut in c.ſi quis lxij. di. &
ibi per Archi.facit l.j.& quod ibi no.Bar.ff.de col. illi. &
patet hoc rõne exercitij. Exercet.n pietatis opera; ergo
pia.dicitur enim locus pius,ex quo ibi exercentur opera
pietatis,ut no.Io. An.in c.Ioannes,de teſta.& Spec.in ti-
tu.de inſtru.editio.§.nunc uero aliqua, uer.& ſcias,pro-
pe medium. Quid plura hoc expreſſe tenuit. d. Pet. de
Peruſio in tractatu ſuo de quarta. ¶ Sed his non obſtan-
tibus contrarium puto de iure procedere, maximè in ca
ſu noſtro.moueor primò,quia hæc quarta debetur de re
lictis factis pijs locis epiſcopo ſubiectis,non autem de re
licto perſonali,etiam ſi fuerit factum clerico. hoc proba
tur in c.requiſiſti,& c.fi.& x.q.j.de his,& c. antiquis,el ij.
& no.Io. An.poſt Hoſti.in c.j.de ſepul. Sed in caſu noſtro
non relinquitur dictæ fraternitati; ſed legatum fit loco;
quia fraternitas non eſt aſcripta loco, ſed eſt collegium
perſonale,& quoddam corpus fictum repræſentatum, ut
l.mortuo,ff.de fideiuſſo.not.Bar.in l.fi.ff. de colleg. illi.
poteſt enim congregari, quicunque uult argu.in cap. ſi
quis ergo non debebatur quarta.cum enim tali frater-
nitati relinquitur, non habetur reſpectus ad locum,
ubi congregatur, ſed ipſum corpus fictum & repræ-
ſentatum. & ſi quis uult pertinaciter ibi ſtare, dicen-
do, quòd fiat loco, dico quòd tanto eſt magis cla-
rum, quòd quarta non debeatur; quia dicta fraterni-
tas eſt in loco exempto, qui non tenetur epiſcopo ad ca
nonicam portionẽ, ut cõiter no.doc.in c.officium, de te
ſtamen.Fede.cõſi. 116. ¶ Scdò principaliter moueor à rõ
ne ceſſante,quare hęc quarta debeatur ep̃o. Nã rõ funda
mentalis eſt ipſa coĩo,quæ eſt inter ep̃m & clericos ſibi
ſubiectos,rõne cuius cõis oĩa bona erant communia in-
ter epiſcopum,& loca inferiora. Sed quia communia ſo-
lent ſcandalum generare. l.cum pater.§. dulciſsimis, ff.
de lega.ij.& quod legi.& nota.in c.ſi quis, de uita & ho-
neſta.cle.& in c.ex tenore,de ſenten.ex comm. editi ſunt
canones decernentes, quòd quarta debeatur epiſcopis,
hæc clarè colliguntur ex dicto c. requiſiſti, & ex dictis
Ioan.Andr.ibi hæc communis ratio ceſſat inter epiſco-
pum,& dictam fraternitatem. Non eſt enim communio
ratione loci:tum quia locus non eſt fraternitatis,tùm qa
locus ille eſt exẽptus non ratione perſonarum, cùm ſint
puri laici,& ſic ſunt alterius generis,quàm epiſcopus, &
duo ſunt genera Chriſtianorũ, unum clericorum, aliud
laicorum,ut habetur in c.duo ſunt genera. xij. q. j. & ſic
non eſt communio inter eos:imo eſſe non debet, cum ui-
ta clericorũ debeat eſſe ſeparata à uita laicorum, in ca.
laicos,& c.ſequen.ij.q. vij. Nec per iſtam fraternitatem
deſinunt iſti eſſe de iuriſdictione iudicis ſecularis, cum
hoc nullo iure probetur,ſed potius no.oppoſitum in cle
men.j.de religioſis domi. Et ſi quis uellet dicere aliam
eſſe huius quartæ rationem,uidelicet propter onus epi-
ſcopale,qđ ſubit epiſcopus in collatione ordinum,& cõ-
ſecratione, & adminiſtratione ſacramentorum, ut ſentit
dictus Petrus in dicto tractatu. Hoſt.in ſumma, de ſepul.
§.licitum. alias.§.uetus,uerſi.naturalibus;dico hanc ra-
tionem prorſus ceſſare,in hac confraternitate, cum iſta
non ſubeat epiſcopus in iſtam confraternitatem nec rõ-
ne loci,nec perſonarũ ceſſare ergo debet diſpoſitio,ut in
c.cũ ceſſãte,de app.16.q.j.c.gñaliter ¶ Tertio induco hãc
rõnẽ relictũ cõfraternitati nõ fit rõne loci,nec rõne pſo-
narum de cõfraternitate,ſed rõne pauperũ. unde hæc cõ
fraternitas vr̃ electa tanq̃ diſtributrix, & diſpẽſatrix ad
pias cauſas,ut patet ex mẽtibus relinquẽtiũ,& colligitur
ex mẽte dicti.c.ſi qs.ſed ex relicto facto pauperibus non
debeť quarta ep̃o,ut in c.ij.de ſepul.ẽt ſi ueniat diſtribuẽ
dũ ꝑ aliũ,uel ꝑ ipsũ ep̃m,ut in l.nulli,& in l.ſi qs ad de-
clinãdum, C.de epiſc.& cle.ergo nec de relicto facto di
cto dictæ fraternitati. Nec obſtat unum dictum Io. And.
poſitũ in c.dudũ,de cõuer.cõ.ubi dicit, ꝙ ſi relictũ fuit
pauperibus certi loci,debeť quarta, arg.in d. c. requiſi-
ſti.quia licet illud dictum ſit uerum,non tamen noſtræ
cõcluſioni obuiat.nã quãdo relictũ fuit pauperibus cer-
ti loci,

ti loci,relictũ vr̃ nõ ſolũ cõtẽplatiõe perſonarũ, ſed ẽt lo
ci,qa relictũ acqrıť ipſi loco pio, de quo põt diſponere
ad libitũ.unde cũ locus pius ſubſit epiſcopo,merito ratio
ne communis & oneris ep̃alis debet tale relictum cõmuni
cari epiſcopo. Sed in caſu noſtro relictum nullo modo ac
quiritur loco: & præſuppoſito ꝙ acquireretur quod ta-
mẽ eſt falſum ceſſaret ratio,cum locus ille ſit exemptus:
ſed relictum eſt perſonale, & factum principaliter ꝓpter
indigentes.unde nulla ratio apparet,quare debeatur hęc
quarta epiſcopo.& ſi bene iura antiqua ponderentur,hęc
quarta fuit inducta propter indigentiam epiſcopi. unde
honeſtum fuit uiſum, ꝙ loca pia ſubiecta epiſcopo ſubue
nirent de omnibus ſubuenientibus, cum epiſcopus ſit re-
ctor, & caput talium locorum piorum, & adminiſtrator
in multis, & multa onera ſubeat eorum contemplatio-
ne,ut habeť.x.q.iij.ca.j.&.ij. Quæ quidem ratio ceſſat in
iſtis laicis, qui non ſunt de iuriſdictione epiſcopi: ſed
ſolum conueniunt, ut pietatis opera exerceant, ut
ſuprà dixi. iura de hac quarta loquentia communiter
loquuntur in relictis factis eccleſijs & pijs locis,non au-
tem factis collegijs iure approbatis; & ſic ceſſat fundamẽ
tum tenentium oppoſitum.quinimo Bal.doctor excellen
tiſſimus,& duo alij doct.cum eo conſuluerunt ꝯ epiſcopũ
in latioribus terminis,uidelicet, ꝙ de relicto facto hoſpi
tali authoritate epiſcopi non conſtructo quarta nõ debeť
qa iura loquitur de pijs locis, & ſic religionis,quæ ſub-
2 sũt epiſcopo. † Sed talia hoſpitalia ſine authoritate diœ
ceſani non poſſunt dici religioſa,nec ſtrictè pia,cum poſ-
ſint ad libitum conſtructoris diſſolui,ut in.ca.inter dile-
ctos,& qđ no.ibi ꝑ Inno.de dona.&.c.de Xenodochijs,de
re.domi.talis enim locus cũ ſit priuatus,non vr̃ capax re-
licti;& ſic uidetur relictum factum potius pauperibus, q̃
loco: fortius hoc eſt dicendum in caſu noſtro; & præciſe
in terminis noſtris ꝓ fraternitate,& ꝯ epiſcopũ poſt uer-
ba longa determinabat Bar. in.l.ſi quis ad declinandum,
C.de epi.& cleri. ¶ Item negari ſaltẽ non põt caſum eſſe
dubium:ſed in dubio ſtandum conſuetudini, q̃ eſt optima
legum interpres,ut in.c.dilecto,de conſuetu.&.l.ſi de in-
terpretatione,ff.de legi. Sed conſuetudo eſt in dicta ciui
tate Maſſana,& cõiter in alijs locis,ꝙ à dictis fraternita-
tibus quarta non exigitur; ergo debet omnino ceſſare. Et
huic rationi modò nullum uideo reſponſum.hoc ẽt uide
3 tur ſentire Fede.conſi. 225.ubi dicit, † ꝙ leproſi ſtantes
in aliquo loco authoritate epiſcopi non fundato,non te-
nentur ad iura epiſcopalia,cum eorũ locus ſit priuatus,
& non religioſus. ¶ Concludo ad ſecundum articulum,di
ctã fraternitatem ad quartã de relictis nõ obligatã. ¶ Ve
nio ad tertium præſuppoſitum, ꝙ de iure teneatur,an ui
gore præſcriptionis ſeu conſuetudinis poſſit ſe tueri. Et
hæc quæſtio reperitur formata ꝑ doc. in eccleſijs,an poſ
ſint hoc iure præſcribere ꝯ epiſcopũ. Et reperio tres opi-
niones. Prima, quia poteſt præſcribi in quantitate,ſed nõ
in totum. Secunda, ꝙ non obſtante conſuetudine, ſaltem
debetur quarta. Tertia, ꝙ in totum poteſt præſcribi.hæc
no.in.c.requiſiſti,&.c.officij,de teſta.& in.c.certificari,de
ſecul.quod in totum non põt preſcribi,ut uolunt Ioan.&
Vincẽ.& Hoſt.in.d.c.requiſiſti, & idem ibi Inno.licet Ho
ſtiẽ.referat Inno.poſtea mutaſſe ſñiam in quæſtione facti,
& dixit quartam deberi, non obſtante conſuetudine, de
hoc tamen non apparet in lec.Inno. Item ipſemet Hoſti.
latiſſimè hanc materiam diſcutiens in ſumma ſua, tit. de
ſecul.in.§.an litium, aliàs ſub §.metus,in fin.illius.§.con-
cluſit, ꝙ non obſtante,quod ipſe eſſet ep̃s,ualet conſuetu
do portionẽ diminuens,ſed non in totum tollens,cum ui
deatur irrationabilis:ſed præſcriptio ualet ſm̃ eum,ſi ti-
tulus ſit ꝯ ius,ut in c.de quarta,de præſcript. Idem aper-
tiſſime uoluit gl.ĩ.c.1.de ſta.reg. & apertè ſentit ibi Ioã.
And.allegando corroborationem illius gl. c. de quarta,
& multi moderni hoc ſequuntur.in.d.c.requiſiſti. Itaque
hec vr̃ communis opinio, ut poſſit in totum præſcribi. &
hęc.opi.ſemper mihi placuit. Et caſus noſter rotũdus in.
d.c.de quarta.ubi dicit p̃sbyterum poſſe ſe defendere ad-
uerſus epiſcopum ſuper quarta decimarum, & oblatione
defunctorum ex præſcriptione. ſed in caſu noſtro eſt præ
ſcriptio tanti t̃pis,de cuius initio non eſt memoria. Quæ
quidẽ præſcriptio ſupplet defectum tituli, & ualet con-
tra ius commune,ut in.c.j.de præſcrip.lib.6.ergo huic p̃-
ſcriptioni eſt ſtandum, & plenè tollit hanc quartã,ut in.
c.officij,de teſta.ergo & præſcriptio. Nãm præſcriptio ua
let contra iſta immobilia eccleſiæ,ut in.c. auditis,& in.c.
cũ olim,de reſcrip.fortius cõtra aquirenda,& maximè in
caſu noſtro, ubi de iure non eſt clarũ hãc quartã deberi.
Concludo iſtam fraternitatem poſſe ſe tueri præſcriptio
ne,etiam præſuppoſito, ꝙ de iure teneretur. Ex his rema
net primus articulus magis clarus. Recepit enim epiſco-
pus iſtos. 12. Florenos ratione relicti,& non ratione quar
tæ; & ſic non poteſt dicere ſucceſſor quartam non fuiſſe
integrè ſolutam. Laus deo. NICO. ABB.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

CASVS contingentia. Quidam iã defunctus,dum ageret in humanis,inter cætera in teſtamento ſuo ſic diſpoſuit. In primis quidem iudico corpus meum ſepeliri apud locum fratrum Minorum ſancti Franciſci de Senis,apud quẽ mihi eligo ſepulturam.in quo loco iudico,uolo,& mando,quòd mei fideicommiſſarij infraſcripti faciant ſeu fieri faciant unam capellam ſub uocabulo beati Bartholomæi apoſtoli in eo loco, quo dictis meis fideicommiſſarijs uidebitur. In qua capella cum ornamentis eccleſiæ, & paramentis, & alijs neceſſarijs ad eandem expendantur de bonis meis ducenti Floreni aurei,ut in ea perpetuo pro anima mea,meorumq; parentum diuinum officium celebretur,& dictum teſtamentum,ſeu legatum fuit factum anno domini. M. ccclv. & ſic ſunt elapſi iam. lxxx.anni,quòd nunquam fuit aliquid executum per dictos fideicommiſſarios, nec per alium. Nunc quæritur an circa petitionem dicti legati, obſtat præſcriptio & præſuppoſito quòd obſtat, nunquid aduerſus eam poſſit implorari beneficium reſtitutionis in integrum,&c.

CONSILIVM XXXII.

1 *Præſcriptio centenaria ſolum currit in relictis factis locis religioſis.*
2 *Scientia in facto alieno non præſumitur.*
3 *Eccleſia reſtituitur aduerſus actus iudicales.*

CHriſti, eiuſque matris præſidio humiliter po
ſtulato. Videtur primo dicendum, ꝙ
p̃ſcriptio non habet hoc caſu locũ qm̃ nõ ualenti
de iure agere non currit p̃ſcriptio,ut in.l.j.C.de anna.ex
cep.ubi filio,uiuente patre, qui habet rerũ ſuarum uſum
fru.non currit p̃ſcriptio;quia uiuente parente pro illis re
bus agere non põt.l.non ſolum,C.de bo.quæ lib. Ad idẽ.
l.in rebus,C.de iur.do.ubi dicitur, ꝙ uxori conſtãte ma-
trimonio non currat præſcriptio in rebus dotalibus: qa
conſtante matrimonio,nõ poteſt ꝓ illis agere,ut in.l.do-
ce ancillam,C.de rei uen. Ad idem. c.quia diuerſitatem,
de conceſ.præben. Sed ita eſt, ꝙ fratres minores non pñt
eſſe in iudicio ꝓ rebus temporalibus, & ſic non poſſunt
agere,ut in cle.exiui.de paradiſo,de uer.ſig.ergo nõ cur-
rit

3 rit præſcriptio. ¶ † Præterea & ſecundo, in relictis factis locis religioſis currit ſola præſcriptio centenaria, ut in.l. ut inter diuinũ, C.de ſacſan.eccl. Sed in caſu noſtro tñ tp̃is lapſum non eſt, ergo ius eccleſiæ eſt integrũ, & maxime ſi conſideretur, ꝙ ſit totũ illud tempus. lxxx.anno. à parte teſtamenti inchoãdũ non debet in præſcriptione computari: quia cum præſcriptio non currat ſine bona fide, de præſcrip.c.uigilãti, &.c.fi.& in regula, poſſeſſor malæfidei, de reg.iur.lib.6. & hæres extraneus præſumatur ſcire contenta in teſtamẽto, debet ſaltem reduci illud tẽpus, à quo bona remanſerũt apud ipſum hæredem, à quo præſcriptio non poteſt inchoari, obſtante mala fide. Fuit enim in mala fide, ex quo habuit ſcientiã huius legati. 34. q.2.c.ſi uirgo, quam habuiſſe præſumitur ratione prædicta. ¶ Itẽ & tertio fratres ignorauerũt relictum: quinimo

2 mo communiter ignorabant, † nec præſumenda eſt ſcientia in facto alieno, ut in regula, præſumitur ignorãtia, de re.iur.lib.6. ergo nõ currit præſcriptio, quæ principaliter cauſata fuit in odium negligentium, ut in.c.uigilanti, de præſcrip. ¶ Sed his non obſtantibus, quæ in ueritate in caſu nr̃o non concludũt, ut infra patebit, dico, ꝙ prius duo examinanda. ſũt Primò, quale ius ex illo relicto acqſitũ fuit fratribus. Secundò conſiderandum, contra quem agitur pro executione dicti relicti. ¶ Ad primum concluſiuè dico, ꝙ nullum ius fuit acquiſitum fratribus prædictis, cum non poſſunt ſibi aliquid appropriare, ut in.d.clemen. exiui de paradiſo: ſed ius fuit acquiſitum ipſi eccleſiæ fratrum. unde licet in alijs religionibus & collegijs hoc ſit, ꝙ ipſi habent ius in eccleſia, & illud, quod conceditur eccleſiæ, uideatur conceſſum collegio, tñ in fratribus minoribus hæc dici non poſſunt: quia nullum ius habent in eccleſia, ſed ſolum ſimplicem uſum facti. unde eccleſia & locus pius uidetur uti præcario. hæc ſunt uerba Bar. in tractatu Minoricarum, qui incipit. Si aliquis in ſuo teſtamento. ubi ipſe refert, ꝙ licet fratres ſint incapaces hæreditatis, ut in.d.cle.exiui: hoc tamen non eſt referendum ad ipſorum eccleſiam, quia non poſſunt inſtitui hæredes, ſicut aliud collegium eccleſiaſticum. l.j. C.de ſa.ſan.eccl. quia per tale relictum nihil acquiritur fratribus. Idem & fortius dicendum eſt in relicto facto eccleſię, ergo ad diuinũ cultum ius acquiſitum eccleſiæ exercebitur, uel res relicta petetur, ut concludit Bart. in loco præal.in. c.ſequi. ꝑ ſyndicum eccleſiæ Romanæ, cum ſummus pontifex eſt rector eccleſiarum ipſorum fratrum Minorum: ipſi uero fratres habent uſum ſimplicem, ut ſuprà dictum eſt, poſſunt tamen ipſi fratres ſyndicũ nominare ex priuilegio eis indulto per papam Martinũ.iiij. Quod quantum ad relicta facta ab eccleſia non extitit reuocatũ, ut plenius no. Bar. in.d.tractatu. Si autem dictus ſyndicus haberi non põt: q̃a fratres nolunt nominare, uel fuerit eis interdictus, dicit, ꝙ epiſcopus poterit tale ꝓſequi rõne piæ cauſæ, ar.in.l. nulli, &.l.ſi quis ad declinandũ, C.de epi.& cle. non obſtante, ꝙ eccleſia ſit exempta, ſicut ſi relictum cõcerneret aliquã piã cãm extra diœceſin. põt enim ſe epiſcopus impedire rõne ipſius relinquentis, ſi eſſet ſub cura ſua, ut d. l.nulli, & quod ibi not. ¶ Si aũt epiſcopus non faceret, uel eſſet negligens, põt ſe impedire ciuitas, in qua eccleſia eſt conſtituta, quia eccleſia ibi pertinet ad honorem & utilitatem oium ciuiũ, facit.l.j.ff.de publi.iudi. & optime facit.l. ciuitatibus, ff.de leg.1.& loquitur Bart. qñ eccleſia fratrum eſt inſtituta hæres, ſicut in caſu noſtro, qñ teſtator mandauit conſtrui capellã. Ego adduco tex. apertum in authen.de eccle.tit.col. 9. ubi dicitur, ꝙ facere exequi ſpectat non ſolum ad epiſcopum, ſed etiam ad ciuilem iudicem, ita, quod locus eſt præuentioni, ita dico, quod ciues hic deputati Senis per conſilium generale poterunt hanc cãm cognoſcere. ¶ Concludo ergo circa hoc primũ, ꝙ ex tali relicto nullum ius fuit acquiſitum, nec eſt penes ipſos fratres, ſed penes eccleſiam promouendum tamẽ ꝑ perſonas antedictas. ¶ Nunc ꝓ ſolutione q̃onis principalis eſt examinandum ſecundum q̃ſitum, quod nũc agitur, ꝓ quod apparebit, quale ius competat eccleſiæ, & an ſit ꝑſcriptum, & ꝑ quantũ tempus. In quo animaduertẽdum, ꝙ aut agitur ꝯ hæredem, & non põt ſe defendere in præſcriptione, ꝙ præſumitur in mala fide, ut ſuprà dixi. ¶ Idem uẽ dicendum de hærede hæredis, licet ipſe fuerit bonæ fidei, quia cum cenſeatur eadem perſona, mala fides defuncti nocet hæredi, & hoc eſt clariſſimum de iure ciuili, ut probatur in.l.cum hæres, ff.de diuer.& tẽpo.præſcrip. licet de æquitate canonica aliud uideatur, ut hæres, qui habet bonam fidẽ, poſſit ex æquitate incipere præſcriptionem, ut ſentit Di. in regula, poſſeſſor, de reg.iur.lib.6. facit quod leg.& no.in.c.de quarta, de præſcrip. & c.cura, de iure patro. cum agatur nunc ꝯ laicum, obſeruandum eſt ius ciuile, ar. eorum, quæ no.in c.2.de ar.lib.6.& c.de clericis, de foro compe. aut agitur contra extraneum bonorum dicti teſtatoris poſſeſſorem, quod eſſe poteſt intẽtando hypothecariam iuxta.l.j. C. communia de leg. & tunc ſi quidem ille poſſidet ex ti. hæredis, & alleg. nunc præſcriptionem hypothecariæ actionis, & in dubio, ut cõpleatur præſcriptio, requiritur, ꝙ cum bona fide poſſedẽrit.xl.annis, quia minori tempore non præſcribitur contra eccleſiam, de præſcr.c.de quarta, &.c.cũ o.im, & quaſi per totum, & in authen quas actiones, C.de ſac.ſan.eccl. & in corpore de eccle.ti.§.pro temporalibus, & idem uidetur hoc caſu eſſe ꝯ priuatum: quia hypothecaria non præſcribitur minori tempore, ut.l.cum notiſſimi, C. de præſcrip.30.uel 40.anno. aut iſte tertius poſſidet ſine titulo hæredis: imõ alleg.præſcriptionẽ ꝯ hæredem, & per cõſequens contra eccleſiam, & tunc uidetur ſufficere tempus.40.anno. cum tit.ꝑ tex.in l.j.& ij.C.ſi aduer.hære.nã principaliter agit hypothecaria contra eccleſiam. Sed ipſum dominium hæredis, quod præſcriptum dico ex tempore, ut in iuribus præalle.niſi dicamus ſpeciale eſſe in iuribus eccleſiæ, ut nullo modo præſcribantur minori tempore.40.anno.ut in.d.§.pro temporalibus: ubi tex. etiam loquitur de relictis ad pias cauſas, & apertè diſponit, ut exactio non præſcribatur minori tempore 40.anno. ¶ Ex his poteſt capi ſolutio principalis quæſiti, an præſcriptio ſit ualida, an completa. nec obſtant argumenta ſuperius in contrarium formata. Et primo ad primum fateor, ꝙ fratres ipſi minores non poterant, nec poſſunt agere: ſed alij poterãt agere, ut ſyndicus eccleſiæ Romanæ, uel epiſcopus loci, & ciuitas, ubi eſt ipſa eccleſia, unde per negligentiam adminiſtratorum currit præſcriptio ꝯ eum, qui agere non poteſt, ut apertè eſt uidere in relicto facto ꝓ redemptione captiuorum, & pauperibus alendis, qui agere nõ pñt cauſam, qm̃ incerti ſunt captiui: ſed propter negligentiam epiſcopi currit præſcriptio, ut eſt tex.cum gl. in.d.l.ut inter diuinum, no. Fede.de Senis, de conſti.ca.1. Non obſtat, quod dicitur de filiofami, & de uxore: q̃a maritus non poſſidet ut uxoris adminiſtrator, ſed iure proprio, quod habet in illis rebus, & idem in patre. ¶ Itẽ nulla eccleſia põt agere, cum ſit corpus inanimatum: ſed ꝓpter negligentiam poſſidentium, & adminiſtratorum currit præſcriptio contra eam, ut de præſcri. per totũ. Non ob. ſecundum argu.de. l. ut inter diuinum. ubi in talibus relictis admittitur duntaxat præſcriptio centum annorum: qui a dico illam legem in hoc correctã per authen. quas actiones, quæ ibi immediate ſequitur, & habet clarius

rius in corpore, unde ſumitur, ſcilicet de eccle.tit.§. pro tpalibus. ſentit glo.in c.ſi.xvj.q.4. unde hodie ſolum Romana eccleſia gaudet priuilegio cẽtũ annorum, ut in c.ij de præſcrip.li.vj.& in c.cũ nobis, eo.tit.& d.authen. quas actiones. Tertiũ argumẽtũ principale ſup ignorãtia fundatũ non obſtat, q̃a præſcriptio currit ẽt ꝯ ignorãtes, ut ꝓbat̃ in l.fi.C.de præſcrip.lõ.tẽp.& d.c.ij.& c.uigilãti, de præſcri. uidentur.n. quodãmõ negligẽtes, eo ꝙ nõ quærũt, quæ eis incũbũt, & ad eos ꝑtinẽt, arg.in c.quamuis, de regu.iu. ¶ Venio nunc ad ſm̃ principale quæſitũ an præſuppoſito, ꝙ præſcriptio cõpleta ſit, eccleſiæ in integrũ reſtitutio aduerſus illã præſcriptionẽ indulgenda ſit, & eſt elegãs & ſubtile dubiũ, in quo antiq; gloſſatores, & ſcribentes admiſcent uarias ſententias, & Ber. primus gloſſator multum in hoc uariauit in c.auditis, de præſcript. nũc in unã nũc in ꝯriã ſentẽtiã declinãdo, ſed tamẽ adhæſit opi. Io.& Vincen. qui conuenerunt reſtitutionẽ denegãdam, moti, quia iura noluerunt eccleſijs in præſcriptionibus præiudicari, in c.placuit xvj.q.iij.& eadẽ cauſa.q. iiij. c. uolumus. ¶ Item quia ſi conſideretur reſtitutio, fruſtra emanaſſent iura præſcriptionis loquentia aduerſus eccleſiam. Idem tenuit Goffre.in ſum.de in integ.reſt.in ij.columi.dicens, quòd nunquam inuenit eccleſiam reſtitui in uſuca. quòd tempora ſubducãtur de medio, ut in c.j.de reſcrip.in præſcriptionibus iudicialibus eccleſia æquiparat̃ minori. Hanc opi.ſentit gl.in cle.j.de integr.reſti. dicens illam cle.loqui de reſtitutione aduerſus præſcriptionem contra quam datur reſtitutio, remittẽs ad no.in d.c. auditis, nihil de nouo inducens, ſed in contrariam ſententiã cõueniũt numero plures, & ingenio elegantiores primo Accur.gl.iuris ciuilis in d.authẽ.quas actiones, & aptius in auth.de eccl.tit.§.pro temporalibus.ubi dixit hoc communiter teneri. Scd̃õ hoc tenuit Io.gloſſator decreti in c.placuit, el ij.xvj.q.3. Inn. Papa doctor ſubtiliſſimus in c.j.de in integ.reſti. Hanc opinionem ſecuti ſunt Paul. de Leaza.& Io.de lig.in cle.i.de in integ.reſt.præalleg.c. auditis, Et ibi ferè omnes moderni in c.contingit, de trãſac.& Hoſtiẽ.in ſumma, de in integ.reſt.§.iij.prope finem ſenſerũt Bal.& Bar.in d.auth.quas actiones. ubi malè & nõ fideliter recitant opiniones canoniſtarum probatur hęc opinio rõne.minori currit præſcriptio, tñ reſtituit̃. C.ſi aduer.uſuc.& in l.ſi.in qui cau.in integ.reſt.nõ eſt neceſſ.no gl in l.ſicut, C.de præſcr.30.ann. ergo idẽ dicẽdũ in eccleſia, quæ fungitur iure minoris in reſtit. ut in c. j. &.c.auditis, de in integ.reſti.& in c.j.& ij.eo.tit.lib. vj. & in cle.una, e.ti.nec ualet, ſi dicatur illa iura loqui de ꝯ̃ctibus, & præſcriptionibus iudicialibus, quia non apparet rõ ſic reſtringendi.ſi.n.aduerſus ꝯ̃tum, per quem ſecuta traditione transfertur dominium, datur reſtitutio, ergo fortius eſt concedenda aduerſus præſcriptionẽ, cum contractus ſit de iure gen.l.ex hoc iure, ff de iuſti.& iure. & interuenit utriuſque partium conſenſus.l.ſicut, C.de act. & obli. Præſcriptio aũt eſt de iure ciuili inuenta, & cauſata circa partiũ conſenſus. Si ergo fortius uinculum diſſoluitur, multo fortius minus forte, argu.in auth multo magis, C.de epiſ.& cle.& c.cum in cunctis, de elect. ¶ Itẽ actus iudiciales, ut tenent, ſunt multum fauorab les, & ſic ſunt litium finis, in c.finem litibus, de dolo & contu. & l.quidam æſtimauerunt, ff.ſi cer.pe.hinc alibi dixit gloſ. no.delictum prælati nocet eccleſiæ in iudicialibus, ſed non in contractibus, ut no.in regula, delictum prelati, de

3 regu.iu. lib.vj.† Sed aduerſus actus iudiciales reſtituitur eccleſia, ẽt aduerſus ſententiam, ut in c.j.de in integ. reſti.lib.vj & in c.auditis, præall.ergo multofortius aduerſus præſcriptionem extraiudicialem. Præterea.d.clementi.indiſtinctè loquitur, ne aduerſus lapſum temporis reſtituatur eccleſia, ergo aduerſus præſcriptionem, quæ cauſatur ex temporis curſu. Et hanc partem arbitror ueriorem, maximè attenta ignorantia huius legati. nam in legatis, ut ſingulariter noluit Bar.in l.j.§. ſi quis autem, ff.de iti.actuque priua.cauſa maior eſt reſtituenda ignoranti aduerſus præſcriptionẽ, ar.illius.l. ego adduco ad idẽ gl.no.quæ hoc ſenſit, in l. Pantonius, ff.de acqui. hære. ¶ Non ob.quòd iura uoluerunt eccleſiæ præiudicare per præſcriptionem, quia idem reperitur in minore, & tamen conceditur reſtitutio, nec ſequitur, quòd per hoc iura ſint fruſtratoria, quia hoc falſum, cum reſtitutio debeat peti intrã quadriennium, quo lapſo, alia iuſta cauſa non apparente, firma manet præſcriptio, ut in c.j.& ij. de in integ.reſt.lib.vj. ¶ Non ob.hoc expreſſe iure non caueri: quia ſatis eſt, quòd includatur ſub uerbis generalibus iura enim generaliter uolunt eccleſiæ ſuccurri per beneficium reſtitutionis, ut in iuribus præal. ¶ Sed reſtat nũc aliud non minus forte.nã præſuppoſito, quòd reſtitutio ſit concedenda, tñ illa debet impetrari intra quadrienniũ à tẽpore læſionis, & nõ ultra, ut in d.c.j.& ij.de in integ. reſti.lib.vj.& in clem.j.eo. tit.& l.ſi.C.de tempo.in integ. reſt. Sed in caſu noſtro eſt impoſſibile ſecundũ ea, quæ ſupra dixi, quia nedum tempus præſcriptionis completæ, & ſic læſionis, & ſic quadrienniũ, ſed maius tempus eſt lapſũ. ergo tali caſu cõtingẽte, nõ eſt hoc beneficiũ indulgẽdũ. ¶ Ad hoc reſpondeo dupliciter. Primò, quòd illud tẽpus quadrienij a principio eſt utile, unde non currit ignoranti, tex.eſt in c.j.eo.ti.lib.vj ubi dicit, ſi quis negligenter omiſerit &c. Sed ignorans non negligit, ut probatur in c ij. iuncto c.quia diuerſitatem, de conceſ. præb. Ad idem gl.in c.quam ſit, de elec.lib.vj.in uer. diſtulerit, & hanc opinionem ſingulariter tenuit Zen.& Io.de lig.poſt eum in dicta clemen.una, in uer.continuum. per hoc facit, quia quadriennium iſtud ſuccedit loco anni utilis, qui olim competebat, ut dicit tex.in d.l.ſi.C. de tempo. in integ.reſt, debet eſſe ergo à prin.utile, ut ſic ſapiat naturam eius, in cuius locum ſubrogatur, ar.c.ut eccleſia, ut lit.penden. ¶ Scd̃õ reſpõdeo nõ minus efficaciter. tex. in d.c.j.dicit non audiendam eccleſiam poſt quadriennium niſi aliqua rationabilis cauſa ſubſit, quæ mouere debet ſuperiorẽ ad hoc beneficiũ cõcedẽdũ, ſed ſi bene omnes circũferẽtiæ in caſu nr̃o ponderentur, facilime reperitur cauſa rõnabilis, hic primo fuit ignorãtia legati, quæ eſt iuſta cauſa reſtituẽdi ẽt maiorẽ, ut ſupra dixi. Scd̃õ & melius, hic agitur de iure illius eccleſiæ, quæ ad hãc rẽ promouẽdã non habet ſpeciale & propriũ adminiſtratorẽ, cũ quo res eccleſiæ nõ poſſunt agi, & Papa eſt ualde remotus, & in iſtis curam impartiri nõ põt epiſcopus, & nõ curat cum ꝓp exemptionẽ eccleſiaſticã munus ſoliti ſũt curare. Ad hoc, quod ſingulariter no. Ian. in d.c.olim, el j.de reſt.ſpo. ubi dicit, quòd ſi eccleſia inferior caret legitimo & immediato adminiſtratore, nõ currat contra eam præſcri ptio, licet epiſcopus poſſet pro ea agere, & hoc ea rõne, quia non eſt, qui ſpecialem curam gerat, idem ergo & fortius eſſet dicendum, ut hic ſaltem illud tempus quadriennii non currat data probabili ignorantia, quæ hic ſatis præſumenda eſt &c. Laus Deo. NICO. A B. BAS.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

CASVS *in effectu talis eſt. Iudex a ſede Apoſtolica deputatus quendam abſentem citauit per edictum, non ualens forte citare perſo-*

perſonaliter, & tandem illo non comparente, interdicti & excommunicationis ſententias in illum fulminauit, & ſic denique mandauit per eccleſias illum publicari, & uitari. demum ille ſic excommunicatus comparuit in eccleſiis illis, in quibus fuit publicatus, & fecit fidem de quadam appellatione ſua prius, quàm ſententiæ ille ferrentur, interpoſitas iuſtis cauſis apparentibus in ea, & illa præſertim: quia fuerat citatus ad locum ſibi notorie ſuſpectum, & minus tutum, dicens amplius eum uitari non debere, maximè quia iudex, ad quem, appellationem admiſit, & inhibuit, ne appellatione pendente procederetur ad ulteriora.¶ Item quia reperiuntur quædam ſtatuta in eccleſia cathedrali illius loci, quæ uidentur concedere communionem in caſu prædicto. Iudex uero. à quo qui excommunicationem protulit, inſtat, ut uitetur, dicens appellationem nullam, maximè, quia ſententiæ illæ, & cenſuræ fuerunt latæ pro exceſſu notorio: hoc tamen reus omnino diffitetur. Quæritur, nunquid rebus ſic ſtantibus, debeat ille interim uitari in officijs diuinis, & alijs.

CONSILIVM XXXIII.

1 *Ordinari s debet in actu executionis ſententiæ obtemperare delegato.*
2 *Sententia excommunicationis iuſta, uel iniuſta: eſt timenda.*
3 *Appellatio manifeſti raptoris non eſt admittenda.*
4 *Notória multa dicuntur, quæ non ſunt.*

CHriſti, eiusque matris præſidio humiliter inuocato, Videtur primo, quòd uitari debeat, per id, quod not. glo. in c. dilectus, de app. in fi. quæ dicit, ꝙ ſi dubitat, an teneat appellatio, potius eſt uitandus, quam in dubio ei communicandum, arg. de ele. extra in c. fi. & melius facit. c. illud eo. ti. ubi in materia noſtra. dr̄ tex. quòd in dubijs uia tutior eſt eligenda, ſcilicet ꝙ potius ſeruetur excommunicatio. ¶ Ad idem facit in ar. c. iuuenis, de ſponſ. cle. exitu, de uer. ſi. ubi dicit quòd in dubijs eligenda eſt uia, quæ eſt ſine periculo, ſed in caſu uitationis nullum ſubeſt periculum, & in alioſic data ualiditate excommunicationis, ergo &c. per hoc etiam facit. c. j. & ibi no. gl. de ſcruti ¶ Secundo principaliter hoc uidetur tenere Inn. in ca. ad præſentiam, de app. ubi dicit, quòd quamquã excommunicatus poſt appellationem non teneatur ſe gerere ꝓ excõmunicato, ſi de ſua appellatione confidit: ab alijs tamen uitandus eſt. c. per tuas, de ſenten. excom. ubi tex.
1 uidetur hoc inſinuare in uer. nos igitur. ¶ † Tertiò facit. c. paſtoralis. §. quia uero de offi. dele. ubi dicitur, quòd etiam ordinarius debet in actu executiõis ſententiæ obtemperare delegato, & ſi ſciat illius ſententiam iniuſtam. ergo cum delegatus in caſu noſtro inſtet, non uide
2 tur ipſius præcepto refragandum eſſe. ¶ † Quarto quia ſententia excommunicationis iuſta uel iniuſta eſt timenda xj. quæſt. iij. ſententia paſtoris. & ſubditus in dubio tenetur ſuperiori obſequi & parere. xxiij. q. quod culpa-
3 tur. & xj. q. iij. quod ergo. ¶ † Quinto de hoc eſt caſus in c. cum ſit Romana, in fi. de app. ubi dicitur appellationẽ manifeſti raptoris non eſſe admittendam & quod pro delicto notorio apoſtolus excõmunicauit Corinthũ abſentem & irrequiſitum, ad idem facit. ij. q. j. c. de manifeſta. ¶ Sed his non obſtantibus, quæ iudicio meo non obſtant dico in hoc articulo, ſaluo iudicio meliori, caſum eſſe in c. ſolent, in fi. de ſen. excomm. lib. vj. ubi dr̄, quòd ſi quis offendens ſe excõicatũ poſt appellationẽ probabilẽ poſtulat ſe admitti ad probandum, debet ſolum uitari in iudicialibus, & in alijs negotijs extraiudicialibus, nõ. unde electionibus & alijs ſpiritualibus, ſeu diuinis officijs admittendus eſt durante appellatione, & hoc clare uolunt ibi Inn. & Io. And. qui dicunt, quod etiam antequam admittantur probationes, an cauſæ appellationis ſint ueræ uel non, debet admitti ad prædicta, ſaltem cũ proteſtatione. unde ſatis eſt ſecundum eos, quod excommunicatus compareat, & dicat ſe appellaſſe ante ſententiam, & pro hac ſententia ego adduco tex. iudicio meo hoc aperte probantẽ in c. licet, co. ti. lib. vi. ubi dicitur, ꝙ ſi quis aſſerit ſe fuiſſe excommunicatum poſt appellationem, & fuit proſecutus appellationem infra tempus a iure ſtatutum, debet pronunciari & denunciari excommunicatus, ut uitetur & nedum in iudicialibus, ſed etiã in extraiudicialibus & aliis actibus legitimis, donec probauerit excommunicationem non fuiſſe legitimam, uel aliter docuerit de illius nullitate. Ecce ergo apertiſsime, quòd ante omnem proſecutionem appellationis nõ debet euitari, dummodo aſſerat ſe appellaſſe, & ſic infra tempus proſecutionis a iure ſtatutum. Et ſic in illis duobus. c. uidetur caſus huius. q. Aliud induco ad idem c. ſatis notabile in materia ca. dilectis, in fi. de appel. præalleg. ubi canonici communicantes excommunicatis poſt appellationem, & poſt denunciationem archiepiſcopi iudicantur inculpabiles, quia magis uoluerunt deferre appellationi interpoſitæ ad Papam, quàm denunciationi archiepiſcopi; & ratio omnium prędictorum poteſt eſſe, cum appellatio legitima habeat ſuſpendere iuriſdictionem iudicis, & ſic impedire ualiditatem excommunicationis poſtea latæ, ut c. per tuas, de ſen. excõ. & c. cũ cõtingat, de offi. del. & d. c. licet, non debet præſumi iniuſticia appellatiõis cũ tãto præiudicio appellatoris, & quia etiam contra iudicem omnino non eſt præſumẽdũ, capitur quaſi media uia ut in iudicialibus, quæ ſunt magis odioſa, excommunicatus debeat euitari appellatione pendente: ſecus uero in extraiudicialibus, ne intm̃ iuri ſuo præiudicetur, licet fateatur Inn. in d. c. ſolet, quòd in priuata familiaritate poterit in occulto euitari, ſi ſine ſcãdalo hoc fieri poterit, ſed non in publico, niſi notorie conſtaret appellationẽ fuiſſe iniuſtam, quia talis appellatio non defendit. d. c. cum ſit Romana, & c. cum appellatio, de appel. li. vj. ſed in caſu noſtro hoc non poteſt dici. Primo, quia iudex, ad quem recipit appellationem, & fecit quod facere non poterat, niſi prius recepiſſet appellationem uelut emiſſam ex cauſa probabili & non contra notorium, ut probatur in c. Romana. §. ſi uero, cum §. ſeq. & c. non ſolum, de appel. lib. vj. Item cum citatio fuit facta ad locum notorie non tutum, potuit in continenti appellare etiam in abſentia iudicis, ut in clemen. paſtoralis. §. & priſtina, & ibi gl. de re iudi. & qđ legitur & not. in c. ex parte, de appel. facit. c. ſi iuſtus, eo. ti. & quod not. Innocen. in d. c. dilectus. Nec ualet, ſi dicatur, quòd notorie occupabat iniuſte bona eccleſiæ; quia hoc negatur per partem aduerſam, & allegabatur probabilis titulus poſſidendi, & ſic redditur res dubia, ut eſt glo. no. in c. fi. de offi. deleg. li. vj. facit l. iij. C. quibus ad liber. procla. non licet. ¶ Præterea multa dicuntur notoria, quæ non ſunt in c. conſuluit, de appell. & ſatis eſt, ꝙ poterat habere aliquam iuſtam cauſam poſsidendi, ideo non debet excommunicari antequam audirentur ſuæ defenſiones, arg. bonum in c. licet epiſcopus, de præben. lib. vj. Item tex. in c. ſacro, prohibet indiſtincte aliquẽ excõmunicari non præcedente canonica monitione, quãtumcunque factum dicatur notorium, quia excommunicatio fertur ab homine non propter delictum, ſed propter cõtumaciam, ut no. gl. in c. epiſcopi. xj. q. iij. ſed paria ſunt aliquem non citare, uel ad locum notoriæ non tutum, ar.

in

in dictis iuribus, &. c. ſi duobus, de appel. Non obſtant cõtraria. Et primo gl. in. d. c. dilectis. debet. n. intelligi & determinari ſm̃ iura noua ſupius alleg. uel põt ſaluari ĩ priuata & ſecreta familiaritate, ut. ſuprà dixi, uel in iudicialibus. ¶ Ad ſecundum de dicto Inn. in. c. ad præſentiam, de appel. dicendum; ꝙ debet intelligi & limitari, ut ipſemet not. in. d. c. ſolet. Nã mouetur ipſe ibi per. c. per tuas, de app. quod recipit hodie limitationem per c. ſolet, &. c. licet preal. ¶ Ad tertium de. ca. paſtoralis, dico procedit, qñ ſententia eſt aliqua, licet iniuſta. Sed in caſu noſtro ꝑceptum iudicis ſuper uitatione eſt ipſo iure nullum, cum ſit ꝯ iura ſuperius allegata. Ideo tale præceptum poteſt contemni; ad hoc quod no. Inn. in. c. ſi quando, de offi. dele. magis enim eſt obediendum iuri, q̃ mandato delegat. xj. q. 3. Iulianus, &. c. dominus, &. c. qui reſiſtit. Non obſt. quintum arg. procedit enim, quando excommunicatio tenet, ut q. a eſt iuxta. Sed in caſu noſtro præſupponit̃ nulla. ¶ Ad ultimum. d. c. cum ſit Romana, ſatis reſponſum eſt. nam negatur factum eſſe notorium, & allegatur iuſta cauſa poſſidendi. Item apoſtolus ſæpe Corinthum admonuerat, & factum erat notorium, quod nulla tergiuerſatiõe, &c. quod non contigit in facto noſtro. Et hec ſufficiant. Deo gratias. NICO. ABB.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

FACTVM, *ex quo dubia infraſcripta Oriuntur, ſic proponitur. Quidam laicus mercator fecit ſuum hæredem uniuerſalem quoddam monaſterium monachorum, eo uita functo, monaſterium adiuit hæreditatem, & in omnibus pro hærede ſe geſsit tam in iudicio, quàm extra capiendo bona hæreditaria, & eorum aliqua diſtrahendo, &c. Tandem repertum eſt in libris debitorũ teſtatoris, quòd idem ipſe teſtator, & ſuus prædeceſſor in eadem hæreditate tempore uitæ eorum à diuerſis perſonis ad rationem octo, uel decem pro centenario receperunt certam ſummam uiginti milium Florenorum, multaq; debita ſimilis cõditionis dicto monaſterio per dictum teſtatorem relicta, fuerunt recuperata, & in communibus uſibus monaſterij expenſa. ortum eſt cõſcientiæ ſcrupulum pro eo, quòd monaſterium multas fecit expenſas ratione ipſius hæreditatis ſoluendo legata & alia debita multa, litigando tam in curia Romana, quàm extra, ac ædificando in monaſterio & alios ſumptus ratione hæreditatis faciendo intantum, quòd ad ſatisfaciendum de uſura iuxta librum teſtatoris uix ſufficerent ea, quæ de predicta hæreditate ſuperſunt una cum reliquis bonis monaſterij, & propter ſeruitutem chriſtianorum, & pro informatione ſimplicium fuit de quattuor dubijs circa præmiſſa petitũ. ¶ Primum dubium, an dictus teſtator ſit indubitanter ex dictis contractibus cenſendus uſurarius. ¶ Secundum, utrum dictum monaſterium plenarie teneatur ad ſatisfaciendum de uſura teſtatoris iuxta ſummas contentas in libro debitorum. ¶ Tertium, utrum alia bona monaſterij, non ſufficientibus bonis quæ ſuperſunt de dicta hereditate debeant pro ſatisfactione huiuſmodi debitorum exponi & alienari. ¶ Quartum, utrum papa de iure, aut alias canonicè, ſeu licite poſsit dicto monaſterio ſine periculo deſtructionis ſuccurrere diſpenſando, & inſuper in præmiſsis &c.* NIC. AB.

CONSILIVM XXXIIII.

1 ¶ *Mobilia triennio uſucapiuntur, immobilia decennio, actiones. 30. annis.*
2 *Vſurarius manifeſtus quo ad annullationem teſtamenti quis dicatur.*
3 *Libri uſurarum an reddant quem manifeſtum uſurarium?*
4 *Teſtes ſingulares non ſufficiunt ad probandum ueritatem delicti.*

CHriſti, eiuſque matris præſidio humiliter inuocato, attingam iuxta ordinẽ prælibatum primum dubium qđ de iure clariſſimum eſt. quicquid. n. accedit ſorti ex pcõ uſura eſt, quantuncunque id ſit modicum, ſiue conſiſtat in pecunia numerata, ſiue in alia ſpecie, ut probatur. 14. q. 3. per totã quæſtionẽ: quinimo ſolus aĩus mutuantis conſtituit eũ uſurarium, ſecuta traditione muneris ultra ſortem, ſi alias non fuiſſet mutuaturus, deficiente ſpe lucri, ut probatur in euangelio Lucæ: Mutuum dantes, nihil inde ſperantes, & tranſſumptiue in. c. conſuluit, de uſur. deſipiunt. n. qui ſapiunt licere recipere. x. uel aliam minorem quantitatem ꝓ centenario, cum & munuſcula ex pacto recipere, uſura ſit in. c. 2. 14. q. 3. facit tex. in. c. per ueſtras, de do. poſt diuor. & Bar. in. l. diuus, ff. ad. l. Fal. & Io. An. in reg. peccatum, de reg. iur. li. 6. in Mercu. hæc breuiter quo ad primum. ¶ Venio ad ſm̃, an monaſterium teneatur plenarie ſatisfacere. in quo dico animaduertendum, an teſtator fuerit uſurarius manifeſtus, an uero occultus. Nam ſi fuerit manifeſtus, non tenuit teſtm̃ neglecta cautione, de qua in. c. 2. de uſur. lib. 6. ¶ Ille enim tex. annullat teſtamentum uſurarij manifeſti indifferenter, cautione de reſtituendis uſuris per eum non præſtita, nec reſeruata diſpoſitione ad pias cauſas, ad hoc. quod not. Bar. & Bal. in. l. 1. C. de ſac. ſan. ec. & per conſequens monaſterium obligaretur ad reſtituendum omnia bona hæreditaria, quę peruenerũt ad illud poſſet tamẽ ſe defendere per præſcriptionem, cum bona fide poſſederit, & habuerit titulum pro hærede, tan
1 quam tempus ſit lapſum, quod ſufficit ad præſcriptionẽ.
1 † Nam mobilia uſucapiuntur triennio: immobilia decennio, & actiones. 30. an. ut legi. &. no. in. l. pro hærede, ff. de pet. hære. & in. l. j. ff. pro hærede. Sed in caſu noſtro cum agatur de excludendo ſuccedentes ab inteſtato, requireretur tempus. 30. anno. quia non minori tempore præſcribitur iuri adeundi, ut no. per gl. & Bar. in. l. licet. &. l. cum antiquioribus, C. de iure deli. ¶ Prædicta puto uera, niſi notorium fuiſſet teſtatorem fuiſſe uſurarium. nam tunc monaſterium præſumitur uериſimiliter ſciuiſſe, arg. in. c. 2. de poſtu. præla. & in. c. ꝙ dictis. 16. diſt. & non potuiſſet præſcribere: quia aut ſciebat teſtm̃ non ualere; & erat in mala fide. 23. q. 2. ſi uero credebat ualere, & errabat in iure; & error iuris impedit præſcriptionem, ut. l. nunquam. ff. de uſuca. &. l. quemadmodum, C. de agri. & cenſi. lib. xj. legitur & notatur in. c. apoſtolicæ, de dona. &. c. dudum, de deci. in cã tamen reſtitutionis habenda eſſet ratio expenſarum, cum monaſterium fuerit in bona fide, licet in iure errauerit. Itẽ non tenetur ad reſtitutionem fructuũ conſumptorum: quia illos fecit ſuos propter bonam fidẽ, ut eſt tex. no. in. l. ſed ſi. §. ſcire, ff. de peti. hr̄di. per Bar. in. d. §. ſcire, & in. l. ex diuerſo, ff. de rei uen. per Di. in regula, poſſeſſor, de regu. iur. li. 6. ꝑ do c. in. c. grauis, de reſti. ſpo. Et de hac mã fructuũ dicendum eſt, ut plene no. in. d. ca.
2 grauis, &. d. l. ex diuerſo. ¶ † Quis aũt dicatur manifeſtus uſurarius quo ad annullationem teſti, cautione non preſtita, uario modo dicitur. Nam ſi tenebat banchum publice paratum ad mutuandum ad uſuram, in dubio dicitur manifeſtus & notorius. ut no. gl. 2. q. 2. manifeſta, & eſt melior gl. in. c. j. de uſur. lib. 6. quæ poſuit multos alios modos publicationis, puta ſi fuit in iudicio confeſſus, uel cõuinctus, &c. ut ibi; alium modum ponit gl. in. d. c. 2. quando fuit hoc crimen cõfeſſus coram ſacerdote, & teſtibus, reddẽs libros uſurarios. ¶ Item ſm̃ Bar. ſi mutuauit in camera omnibus uenientibus ad eum, in. l. fur eſt. ff. de fur. notabilis modus colligitur ex glo. in. ca. cũ in diœceſi, de uſur. ¶ Item ſi tempore uitæ ſuæ erat de hoc publica fama,

ma, ſatis cum aliquibus argumentis, & ita conſuluerunt
multi ualentes uiri, quamq̃ Fed.conſi.62. uideatur uelle
illud non ſufficere quo ad hoc, ut teſtm̃ factum ſit nullũ
licet epiſcopus potuiſſet ex tali probatione illum publi-
care, & demum poſt publicationem teſtm̃ fuiſſet nullum,
& hoc dictum habet equitatem, ne ſolũ fama cum indicijs
nõ data ipſi prius facultate illam purgandi, puniatur qs,
& ne teſtamentum ipſo facto irritetur. ¶ Item poteſt dici
publicus, ſi põt probari faciliter, puta per libros ſuos, ut
no. Archi.in.d.c.2.in prin.glo. tamen no.bene ſentit con-
trarium in.c.ſane. 24.q.2.quæ eſt in uer. librorum, q̃ di-
cit, ꝙ ſi inueniantur rationes ſuæ uel inſtrã.per quę patet
eum uſurarium fuiſſe, non poteſt communicari, niſi ſatiſ-
fecerit, ſi hoc occultum fuit, quaſi dicere uelit, ꝙ per hoc
ſolum non probatur uſurarius, & dicit ibi Archi.qđ mul
ti magni uiri hoc dictum ſunt ſecuti, niſi appareant alia
indicia: & hoc dictum uidetur contrariari ei, quod dicit.
Archi.in.c.2 dicit aliquis de hoc uidetur caſus in cle.pe.
de uſu.ubi libri ſeu rationes probant contra uſurarium.
Sed poteſt certe reſponderi, ꝙ hic ſumus extra caſum il-
lius cle.cum ibi conſtaret illos eſſe uſurarios. hic aũt lo-
quitur, qñ non conſtabat niſi per oſtenſionem librorum.
¶ Quidam moderni in.c.cum in tua, de uſur. dicunt ſuffi
cere codices uſurarum: quinimo plus dicunt ꝙ ẽt, ſi poſt
mortem põt per teſtes probari defunctum fuiſſe uſura-
riũ, non ualebit teſtm̃: quia ſatis apparet illum fuiſſe ma-
nifeſtum, ex quo probari poterat uſurarius; & ſic recitant
per aliquos fuiſſe conſultum. Sed ego reperio Bal. Lau.de
Pun Bar.de Saly. conſuluiſſe oppoſitum, ut refert do.Pe.
de An. in repe. c.canonum, de conſti.concludentes, ꝙ ad
annullationem teſtamenti requiritur, ꝙ uſurarius fuerit
manifeſtus, ſeu notorius. unde capitur uerbũ, manifeſtũ,
in.d.c. 2.ꝓ notorio.quare ñ.ſufficit fama: uel ꝙ per duos
uel tres teſtes probetur uſurarius: quinimmo dicunt, ꝙ
non ualet conſtitutio epiſcopi diſponens famam ſuffice-
re, uel duos teſtes de ueritate ad probandum quem ma-
nifeſtum: quia ñ potuerit epiſcopus alterare diſpoſitionẽ
iuris in præiudicium uſurariorum, & impropriare uoca-
bula rei; cum nomina appellatiua ſint immutabilia.l.ſiqs
in fundi uocabulo, ff. de le.j. & ita conſuluerũt Bononiæ,
ubi erat talis conſtitutio hoc idem ur̃ ſentire ipſe Bal.in.
l.j.C.de ſacroſan.eccle.ubi dicit non ſufficer̃, ꝙ tres pro-
nt, quem fuiſſe uſurarium etiam apparentibus codici-
bus uſurarijs, niſi probentur actus publici, ſeu communis
opi.quia tex.in.d.c.2.fundat ſe ſuper manifeſto in irrita-
tione teſtamenti. Ego. credo ſecure poſſe dici, ꝙ cũ illud.
c.2.imponat nouam pœnam, & ſatis attribuit cum priuet
in effectu facultate teſtandi, quæ partim eſt de iure gen.
& partim de iure ciui. iuxta no.in.l. qui teſtamento, ff.de
teſt.& hoc faciunt ex iuſtiſſima cauſa tum fauore rei pu-
blicæ tum propter animarum periculum ipſorum uſura-
riorum, ut in.c.uſurarũ uoraginem, de uſur.lib.6.&.c.quã
to, eo.ti.debent intelligi & uerba capi in ꝓprio ſignifica-
tu; ita, ꝙ necminus laxari, nec minus reſtringi debeant,
arg.eo.quæ no.in gl.in.l.quemadmodum, C.de agri.& cẽ
ſi.li.11.manifeſtum uero in ſuo ꝓprio ſignificatu impor-
tat minus, quàm notorium, & plus quàm fama; unde om-
ne notorium eſt manifeſtum, ut in.c. cum olim, de uer.ſi-
gni.&.c.ueſtra, &.c.fi.de coha.cle. ſed non conuertit: quia
nonomne manifeſtum eſt notorium, ut communiter no.
doc.in.d.c.ueſtra, & not.in.c. quia ſuſpecti.3. q.6.manife-
ſtum uero communiter diffinitur maxime per Io. An. in.
d.c.ueſtra, ꝙ eſt publica ſeu famoſa inſinuatio, uel procla
matio, & communis & certa ſcientia a certis autoribus, ꝓ
ueniens, & in hoc ultimo habet in ſe plus, quàm fama, q̃
ſola ſuſpitione & incerto autore prouenit, ut ibi no. Io.
An.ſed Io. Cal.in.d.ca.ueſtra, addit ad dictã diffinitionẽ
quod probari põt quod placet ibi domino An.uult dice-
re, ꝙ manifeſtum eſt id quod probari poteſt ultra illam
publicam ſeu famoſam inſinuationem, & ſatis credo hoc
fuiſſe de mente Io. An. Nam ſi non poſſet ueritas proba-
ri, non differret a fama, & pro hoc.c.de hoc. de ſimo.&.c.
porro, de diuor. Ille ergo dicitur manifeſtus uſurarius
quo ad irritationem teſtamenti, qui uere probari poteſt
3 uſurarius, & ultra hoc probet cõmunis fama loci. ¶ † Ex
quo infero, ꝙ libri ſoli uſurarum non faciunt eum mani-
feſtum: ſed cum fama ſufficiunt: uel ſi iudex eum publica-
uit per ſententiam.nam trãſit in notorium quod eſt plus,
& ſic capio medium, unde non requiro neceſſario noto-
4 rium, nec puto ſufficere ſolã probationem delicti. ¶ † Itẽ
dico, ꝙ ad probandum ueritatem delicti non ſufficiunt
teſtes ſingulares, ut plene no. Fede.conſi.72. Etiam ſi hoc
haberet conſtitutio epiſcopi, facit quod ad prædicta no.
idem Fede.conſi.xvj. ubi tenet confeſsionem factam ex-
tra iudicium per uſurarium non ſufficere, ut per hoc di-
catur manifeſtus. ¶ Non obſtat prædictis.c. cum in diœce
ſi, prealle.ubi uidetur ſufficere fama cum aliquibus argu
mentis, poteſt enim reſponderi, quod non loquitur quo
ad irritationem teſtamenti, ſed quo ad exequendum pœ-
nam.c.quia in omnibus, de uſur.quæ cum ſit modici præ-
iudicij, non capiuntur uerba ita ſtricte, ut no. Fede.conſi-
ſilio 72.prealle. Vel dico, ꝙ intelligitur de argumentis,
quę ſufficiunt cum fama ad probandum quem uſurariũ,
cum de facili conuinci nõ poſſunt, ar.c.illo uos, de pigno.
c.ad noſtram, de empti.& uendi & quod legitur & not.in
cle j.de uſur. Nam argumenta ſeu indicia qñque plene ꝓ
bãt.l.indicia, C.de rei uendi.&.l.ſciãt cũcti, C.de ꝓba.&
no.in.c.tertio loco, de ꝓba.& ſic cõcordat cũ ꝑdictis. & ꝑ
hoc habet̃, an teſtm̃ fuerit nullũ, & an dicta hæreditas ſit
in caſu reſtitutionis, uel nõ ꝑſuppoſito ꝙ nõ ſit in caſu re
ſtitutionis utputa quia nõ erat manifeſtus uſurarius mo
do prædicto, ¶ Quæritur redeundo ad principale dubiũ,
an monaſterium teneat̃ ſatisfacere de omnibus uſuris in
libris prædictis contentis? Et breuiter dico, ꝙ aut mona-
ſterium adiuit hæreditatem cum beneficio inuentarij: &
in dubio nõ tenetur ultra uires hæreditatis, ut.l.fi. C.de
iure deli. quatenus aũt ſuppetit hæreditas, detractis pro-
babilibus expenſis, puto monaſterium teneri ad reſtitu-
tionem, prout ex libris teſtatoris uſuræ eliciuntur. Nam
faciunt in hoc fidem: quia regulariter libri faciunt fidem
contra ſcribentem, ut in.l.quidam.§.numularios, & quod
ibi no.ff.de eden.& in.l.exemplo, &.l.rationes, &.l.inſtru
menta, C.de probatio.& in.c.2.de fide inſtru. tum quia in
caſu noſtro agitur ad exonerandam animam defuncti, nõ
debet exquiri probatio multũ exacta, ut in cle.j. de uſu.
& quod ibi not.& debet fieri hæc reſtitutio his, a quibus
fuerunt extortæ uel eorum hæredibus, ſi ſuperſunt, ut in.
c.cum tu, de uſur. uel tanquam incerta diſtribuenda ſunt
pauperibus, ut in.d.c.cum tu, & de practica eſt bona glo.
in.c.2.de uſur.lib.6.in.uer.ſatisfieri, & latius per Fede.c.
j. Et hæc procedunt, etiam ſi defunctus nihil mandauit de
uſuris reſtituendis, ut in.ca.tua nos, de uſur.iuncto dicto
capitulo.2.in gl.in uerbo, mandauerunt. Aut monaſteriũ
non confecit inuentarium, & tunc licet prima facie ui-
deatur obligari etiam ultra uires hæreditarias per. l. fi.
C.de iure deliberan.& per id, quod in eccleſia ſentit glo.
in.c.j.de teſta.tamen dico, quod ex duplici capito nõ tene
tur ad id, qđ ad illud peruenit: quia eccleſia hæres non te
netur ex omiſsione inuentarij ultra uires hæreditarias,
ut no. Barto.in.l.j.C.de ſac. ſan.ecc.argu.aut.ſicut, eo.ti.
quia

quia hæreditas nõ debet ſibi deferri niſi quatenus eſt lu
croſa, ut in d.aut̃.ſicut. Et idem Bal.in l.fi.C.de iu.delib.
mouetur per l.j.ff.de iu.fiſ.& quia eccleſia non debet gau
dere minori priuilegio, quã fiſcus, ut no. in c.j.de in inte.
reſti. ¶ Secundo, quia non tenetur: quia uſuræ petũtur ex
delicto defuncti; & ſic de iure ciuili non obligaretur hæ-
res, niſi quatenus de delicto ad eum peruenit, ex quo lis
non fuit conteſt.cum defuncto, ut l.ut debitum, C.ne ex
deli.defun.lex aũt finalis.C.de iu.delib.ſolum obligat ex
omiſſione inuentarij illius, qui non poterat ſoluere inſo-
lidum: ſed de iure ciuili non erat hæc petitio. Nam de iu
re canonico non tenetur hæres ex delicto defuncti ultra
uires hæreditarias, ut in c.in literis de rapto. & in ſimi-
libus; & ita in terminis noſtris conſuluit Fede. conſi.21.
& tenet do. Ant.in c. debitores, de iureiur. per Io.And.
in c.ij.de uſu.lib.6. in nouel. ſentit gl.in c.fi.in uer.man-
dauerint. ¶ Concludo ergo ſic ad iſtud ſecundum dubiũ,
monaſterium teneri, quatenus patiuntur uires hæredi-
tatis, ita, ꝙ de bonis propriis monaſterij non tenentur
aliquid exponere, niſi prout ſtatim dicam in tertio du-
bio. ¶ Venio nunc ad tertium dubium, an non ſufficien-
tibus bonis hęreditatis teneatur monaſterium exponere
bona monaſterij? in quo dico, ꝙ ſi omnia bona hæredita
ria extarent, non teneretur monaſterium aliquid expo-
nere de ſuo, ut ſupra ſatis plene dictum fuit. Sed qm̃, ut
patet ex caſus narratione, monaſterium multa cõſumpſit
in utilitatem ipſius, arbitror monaſterium obligari ad ſa
tisfaciendum de ſuo, quatenus ad ipſum ꝑuenit de bonis
hæreditatis: quia in illis põt dici monaſterium factũ lo-
cupletius, cũ de ſuo habuiſſet facere expẽſas illas, quas fe
cit de bonis hęreditariis, ut in l.pupil.ff.de ſol. tenet̃ er-
go ad ſatisfaciendũ iuxta uires hr̃ditarias; & ꝓ debito ſa
tisfaciendo eccleſia cogit̃ etiam uendere bona ĩmobilia,
ut in aut̃. hoc ius porrectũ 10.q.2. & hoc de tertio. ¶ Ad
quartum, utrũ Papa poſſit licite ſuꝑ his diſpẽſare, ne ad
alienationem bonorũ ſequatur deſolatio monaſterij; cre
do, ꝙ ſuꝑ certis, i.his, q̃ debentur illis, à quibus fuerunt
extortæ, uel eorum hr̃dibus, ſi ſuperſunt, Papa licitè non
diſpenſat: qa non põt tollere pecuniã certis ꝑſonis laicis,
& dare monaſterio, arg, eorũ, quæ no. Inn.in c.quæ in ec-
cleſiarum, de cõſti.& c.inquiſitioni, de ſent.excõ.facit qđ
habetur in cle.paſtoralis, de re iud. & qđ no.per legiſtas
in l.fi.C.ſi contra ius uel util.pub.maxime cum uſuræ pe
ti poſſunt ex condictione indebiti, ut not.in c. Michael,
de uſuris, & c.debitores, de iureiur.& 16.q.6.ſi Ep̃s.ſuper
incertis autem in dubio põt Papa diſpenſare, cum ſint in
diſpoſitione eccleſiæ: quinimmo dico, & etiam Ep̃s loci
poſſet hanc conceſſionem facere, ut expreſſe no. Io. And.
in c.ij.de teſta.lib.6. & ſic fuit alias diſputatum & conclu
ſum, ut ibi no.ꝑ eum; & idẽ tenet Bal.in conſimilibus ter
minis in l.ſi qs ad declinandũ, C.de epi.& cle. ¶ Puto etiã
attentari poſſe, ꝙ ſi monaſteriũ iſtud indigebat tꝑe teſta
menti; potuit ille teſtator oĩa incerta dare monaſterio
tanq̃ pauperibus, ut in c.cũ tu, & qđ no. Io. An.in d.c.2. &
ſic non teneret̃ requirere cõceſſionem Papalem, uel epi-
ſcopalem: qa licite recipitur ab eo, q habet poteſtatem
dandi pauperibus; & monaſterium indigens ſatis eſt pau-
per, ut no.in locis præal. & facit.l.priuilegia, C.de ſacro
ſan.eccl.& c.diaconi 93.diſt. & 16.q.1. c.fi. ¶ Poſſet etiã
dici, ꝙ ſi tꝑe teſtamenti monaſterium non indigebat ſal-
tem in tanta quãtitate, ſi tñ hodie indigẽs fieret ex diſtri
butione incertorum; ꝙ ipſum monaſterij collegiũ poſſet
hęc inter certa diſtribuere eorum ecclię & monaſterio,
cũ in hoc nulla notetur ambitio. Simile uidemus in Ep̃o,
q eſt diſpenſator bonorum ecclię.2.q.2.uidentes: tñ po-
teſt capere ꝓ ſuis neceſſariis 12.q.2.Ep̃s: cautius tamen
eſt habere Ep̃i, uel Papæ auctoritatem maxime propter
tenentes opinionem, ꝙ incertorum diſtributio ſpectat ad
Epiſcopum loci, & non ad hæredem, de quo not.in d.c.2.
de teſtamen. lib.6. & cap.cum ſit nimis abſurdum de Iu-
dæ. Et hæc ſufficiant. **NIC. ABB.**

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

FACTI *contingentia talis eſt in ciuitate Senarum ſtatuto cauebatur, quòd uendentes panem vænalẽ tenerentur & deberent ſoluere nomine gabellæ quatrenos octo pro ſtama. demum tractu temporis, quadam frumenti penuria, & caritudine imminente, facta extitit nomine cõmunis ſeu officialium ad huiuſmodi deputatorum publica proclamatio, in effectu continens, quòd cuique eſſet licitum facere panem venalem ſine alicuius gabellæ ſolutione. Cuius proclamationis intuitu multi inducti ſunt panifices ad vænalem panem faciendum, & hoc continuauerunt per biennium ſine poſtulatione, ſiue ſolutione alicuius gabellæ. demũ fuit eis intimata panis ſimpliciter remiſsio, ſed ſuſpenſa dũtaxat per tempus 18. menſium, & ſic inceperunt dictam gabellam pro futuro ſoluere. ¶ Elapſo uerò 4. ann. tempore, inſurgit notarius gabellæ contra dictos panifices, dicens eos obnoxios ſolutioni gabellæ pro tẽpore 6. menſium, in quibus fecerunt panem poſt lapſum 18. menſium prædictorum. At etiam dicitur per dictum officialem, quòd tenentur ſoluere pœnam fraudatæ gabellæ in ſtatutis Senarum contentam, ex eo, quia per illud tempus 6. menſium ſoluerunt minime dictam gabellam. ¶ Ex parte panificum allegatur ignorantia dictæ prouiſionis, cũ proclamatio fuiſſet facta purè ſuper remiſsione gabellæ. Quæritur quid iuris, &c.*

CONSILIVM XXXV.

1 *Conſtitutio ſolenniter edita ligat indifferenter omnes poſt lapſum duorum menſium.*
2 *Leges inſtituuntur, cum promulgantur.*
3 *Ignorantia priuatorum non debet obeſſe communi.*

CHriſti, eiuſq; matris prę́ſidio in omnibus inuocato, Videtur primo dictos panifices teneri ad ſolutionem gabellę illorum ſex mẽ
ſium, ac ad pœnam fraudatæ gabellæ ꝑ tex.no.in l.inter-
dum.§.licet, & § diui, ff.de publ.ubi patet, quod error nõ
excuſat, quo minus res incidat in commiſſum propter
1 uectigal non ſolutum. ¶ † Secundo probatur aliter. Con
ſtitutio ſolenniter edita ligat indifferenter omnes poſt
lapſum duorum menſium, ita, quòd poſt illud tempus
non præſumitur ignorantia, ut in authen. ut factæ nouæ
conſtitu.in rubro & nigro, & not.in cap.ij. de conſtitu. &
hoc cum conſtitutio editur à principe. Si autem eſt in-
ferioris, non datur tantum tempus, ſed minus arbitran-
dum per bonum iudicem, conſiderata quantitate terri-
torij, quod diſtinguitur per dictum ſtatutum, cum non
ſit æquum, ut tantum tempus aſſignetur in conſtitutio-
ne inferioris, quæ quandoque porrigit effectum ad mo-
dicam diſtinctionem, quantum aſſignatur in lege Prin-
cipis, quæ diſtinguit totum orbem, ut not. Hoſt.in ſum-
ma, de conſti.§.quando, & Ioã. And.ſuper data lib.6. ſe-
quuntur cõmuniter in c.ij.de conſt.præal. At in caſu no-
ſtro, tẽpore reformationis factæ in conſilio generali ne-
dum emanauerant duo menſes, ſed 18. ergo non poſſunt
allegare ignorantiam, maximè cũ non fuerit nouum ſta-
tutum, ſed quædã ſuſpenſio antiqui, & ſicut antiquum ſta
tutum ligabat poſt 18. mẽſes & non nouum, ut l.cũ præ-
cario, ff.de præca. ¶ Tertio facit ad idem cap.j.de poſtul.

præla.ubi dicit, ꝙ poſtquam conſtitutio eſt ſoléniter edi-
ta,& publicè promulgata, præſumitur quis illius habere
ſcientiam,nec facile audit̃ prætendens ignorantiam: imo
dixit Inn.in c.ij.præal. ꝙ non auditur allegans ignoran-
tiam, niſi dilucide eam ꝓbet, ut in c.qd dicitis 16.diſtin.
& c.ꝓpoſuiſti 82.diſt. Sed his non obſtantibus ↄ̃rium pu
to de iure uerum. Moueor primo ꝑ tex.huius qõnis deci-
ſiuum in d.c.j.de poſtu.præl.ubi ad hoc, ut qs aſtringatur
ad conſtõnis obſeruantiam,exiguntur duo,ut conſtitutio
2 ſit ſoléniter edita,& ut publicè promulget̃. ¶† Ad idem
tex.in d.aut̃. ut factæ nouæ conſti.& 4.diſt.c.in iſtis.§.le-
ges.ubi dr̃, ꝙ leges inſtituunt̃,cum promulgant̃, & non in
data,ut infra. Sed in caſu noſtro illa reformatio gabellæ
ſuſpenſæ non fuit ꝓmulgata,ſed fuit ſoléniter edita.ergo
non ligauit cõtrafacientes. quinimo publicatio fuit facta
pure ſine præfinitione alicuius tẽporis ; & ſic debuit ꝑſu-
mi & ꝑpetua & pura,arg.in l.ſeruus,C.de pœnis, & c.eos
1.q.1.& qđ no.Inn.in c.ex literis,de conſt. Nec tenebant̃
panifici aliud inueſtigare, cũ non debeat ſtatutum aliter
præſumi factum,q̃ fuerit ꝓclamatum,ut in l.Labeo,ff.de
ſupel.leg.imo pars,q̃ non publicat̃, non põt dici ſtatutum
ad effectum alium ſtringendũ, ar.in d.§.leges, & qa vna
& eadẽ res non debet duplici iure cenſeri, & ſic vna pars
publicet̃,& alia non,ut in c.cum in tua diœceſi,de deci.&
12.q.2.c.cognouimus.Ad idem.l.quidam hæredem dãna
uerat,ff.de tri.ui.& oleo lega.ubi legando ſimpl'r vinum,
ur̃ teſtator legaſſe omne uinum,quod habebat,cũ indefi-
nitum æquipollet uniuerſali,ut in c.ut circa,de elec.li.6.
¶Sed in caſu noſtro proclamatio fuit ſimpl'r, & pure fa-
cta ; ergo ita pure obſeruanda eſt,& non aliter. ¶Secun-
do facio principaliter tale motiuum. ꝑ illam proclama-
tionem uidetur inter cõe & panificos proceſſiſſe quaſi cõ
tractus, ſicut in ſimili no.Bar.in l.pen.ff.de decre.ab or-
di.fa.ubi dicit, ꝙ ſi cõmune facit ſtatutum, ꝙ quicunque
iuerit ad habitandum in ciuitate cluſiua, ſit exẽptus à ſo-
lutione gabellæ, uidentur quaſi contrahere cõmune , &
euntes ad habitandum, ita, ut immunitas ſemel conceſſa
reuocari non poſſit, cũ tranſiuerit in contractũ uel quaſi.
Si ergo cum iſtis panificibus , ſeu fornariis fuerit gñal'r
quaſi contractum nõ ualuit reformatio, ſaltem ut forna-
rij poſſint cogi ad ſolõnem gabellæ, & multo fortius ad
pœnam fraudatæ gabellæ,cum nulla hic fuit ꝑ eos com-
miſſa fraus,ut clarè ꝓbatur per ſimile in l.ſed ſi pupillus.
§.proſcribere, cum duobus.§.ibi præcedentibus,ff.de in-
ſtito.ubi patet , qđ ſi qs præfecit publice inſtitorẽ alicui
negotiationi, non ſufficit eum ſimpl'r reuocare ad impe-
diendos ↄ̃ctus cum eo gerendos; ſed neceſſe eſt,quod pu-
plicè proclamet̃, ut ſic alij ſint cauti ad deſiſtendum à ↄ̃-
ctibus cum tali inſtitore gerendis,ne ſub illo prætextu,&
indifferenter facile decipi poſſit. Nam omnis res ꝑ cau-
ſas,ꝑ quas naſcitur,ꝑ eaſdẽ debet diſſolui, in regula, ſ̃m
naturam,de re.iu.lib.6. ¶Tertio principal'r probatur,ex
alio capite,ꝑſuppoſito ꝙ illa reformatio ſuſpenſiua in cõ
ſilio gñali edita ligaſſet ſine aliqua publicatione: tñ ꝓ-
babiliter ignorantes nõ affecit,ut l.pen.ff.de decr.ab or-
di.fa.& l.iubemus,C.de teſta.& in c.ut animarum,de cõ-
ſti.lib.6.& legit̃ & no.in d.c.ꝓpoſuiſti.82.diſt. ¶Sed nulli
põt uenire in dubium,quin iſti piſtores,ſeu panifices, ha-
buerunt ꝓbabilem cauſam ignorantiæ , cum non debeat
in caſu noſtro ꝑſumi ſcientia conſtitutionis, ſicut in aliis
caſibus, cum hic facta reformatione facta eſt proclama-
tio ſine tẽporis præfinitione ; & ſic aliter, quã proponat̃
actus in concilio generali. Et ſic poterant ſtare ſecure
abſque alia indagine, cum,ut ſupra dixi, non erat præſu-
mendum, ꝙ aliter fuiſſet publicata, quã edita ; & maxi-
mè,quia lapſo illo tẽpore 18. menſium ab eis fuit extor
tum nomine gabellæ. nec põt in caſu noſtro fieri fides de
ignorantia,niſi per iuramentum iſtorum,cum agatur de
ipſorum conſcientia ; hoc dicit gl.ſingularis in d.c.ꝓpo-
ſuiſti. ſtandum eſt iuro allegantis ignorantiam ſtatuti,&
maximè in caſu noſtro, ubi concurrit illa urgens præſum
ptio ignorantiæ propter publicationem factam. Et maxi
mè hæc procedunt reſpectu pœnæ fraudatæ gabellę,quæ
imponitur reſpectu fraudis & doli ; quæ ratio hic ceſſat
propter ignorantiam,ut in d.c.ut animarum,& Cy.in l.ſi
3 quis non dicam rapere,C.de epiſ.& cle. ¶† Item poſſet in-
ſurgere aliquis dicens: non ur̃, ꝙ ignorantia priuatorum
debeat obeſſe cõmuni,nec agitur hic de pœna, ſed de ſol
uendo debitum ſuperiori. dico, ꝙ in caſu noſtro aliud eſt
propter procedentem quaſi ↄ̃ctum in cõmuni, & iſtos pi-
ſtores. ſi.n.fuiſſent certificati de ſolutione, forte non fe-
ciſſent amplius panẽ uęnalẽ:uel non tñ,uel de tali mate-
ria,uel modo; debent ergo gaudere beneficio proclama-
tionis, donec legitimo modo eis fuerit denuntiatum, ne
bñficio principis decipiantur,cum bñficio non decipi,ſed
iuuari oportet, ut in c.j.de priuil.& facit.d.l.ſi pupillus.
¶Non obſtant ↄ̃ria ſuperius alleg.ad primum ad l.inter-
dum, dico, ꝙ ibi loquitur de ignorantia craſſa & ſupina,
ut ibi no.Bart.ſecus, ſi eſt probabilis, ut in caſu noſtro,ut
ibi not. & in iuribus ſuperius alleg. ¶Alia duo ↄ̃ria ſatis
per ſupra uiſa ſunt ſoluta. ꝓcedunt.n.qñ conſtitutio fuit
publicè ꝓmulgata,& qñ ex aduerſo non allegata proba-
bilis ignorantia. Sed in caſu noſtro illa reformatio ſuſpẽ
ſiua non fuit publicata:quia in publicatione nihil fuit di-
ctum de ꝑfinitione temporis. ¶Item hic allegatur ꝓbabi
lis ignorãtia,quæ cauſatur ex prædictis. Concludo ergo,
dictos piſtores non poſſe conſtringi ad ſoluendum gabel
lam pro dictis ſex menſibus, & fortius nec ad pœnã frau-
datæ gabellæ, maximè iurantibus de ignorantia ſuſpen-
ſionis. Et hæc ſufficiant. Laus Deo. NIC. ABB.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

QVIDAM *Andreas ciuis Senenſis teſtamentum condidit. In quo inter cætera reperitur hoc capitulum. Item ſi contigerit filios ſuos mori quandocũq; ſine filiis legitimis & naturalibus: uel quod remaneat ex eis vnus filius dicti teſtatoris tantum nõ habens filios, eo caſu, quo vnus maſculus tantum remaneret, legauit, & indicauit, & reliquit, quòd de bonis ſuis quolibet anno in perpetuum darent monaſterio fratrum Minorum de Senis ſuis duas ſalmas vini pro ſacrificio celebrando in dicta eorum eccleſia. ¶Contingit poſt mortem omnes filios maſculos, & fœminas decedere præter vnam fœminam, à qua petunt nunc dictum legatum. Quæritur, nunquid debeatur?*

CONSILIVM XXXVI.

1 *Filiorum appellatione in fauorabilibus ueniunt fœminæ.*
2 *Maſculus & fœmina dicuntur correlatiua.*
3 *Dictio filius, ex propria ſignificatione filiam non comprehendit.*
4 *Vſus communis loquendi in ultimis uoluntatibus attendi debet.*

CHriſti, eiusq; nominis præſidio humiliter in-
uocato, Videtur primo, ꝙ ſic hac rõne.
legatum à principio conditionale poteſt in euẽ-
tum conditionis peti, ut in cap.Raynutius,& in cap.Ray-
naldus, de teſt. & l.cedere diem, ff.de uerbo.ſignifi cum
multis ſimilibus. Sed in caſu noſtro euenit conditio ,
cum remanſerit tantum vnica filia ſine filiis legitimis ,
cæteris

cæteris mortuis etiam ſine liberis:ergo &c. Nec obſtat, ſi
dicatur teſtatorem feciſſe dũtaxat mentionem de filio ,
& non de filia. Nunc aũt ſupereſt filia , & non filius , & ſic
nõ uidetur impleta conditio · quia appellatione filij cõ-
prehenditur etiam filia, ut in l.filij appellatione, & l.qſ-
quis,ff.de uer.ſig.legitur & no.ĩ l.j.e.tit. in l.ſi ita, de lib.
& poſth.apertè probatur in l.legati,in l.qui duos & l.ſer-
uus,& l.Lucius,§.quæſitum,ff.de leg.iij.ubi patet , ꝙ le-
gãdo mulos,uidetur legaſſe etiam mulas, & legatis ſer-
uis ueniant etiã ancillæ;& legatis pueris,ueniunt ẽt puel
læ.Item appellatione fratrũ ueniũt ẽt ſorores, ẽt in ma-
teria legati,ut d.§.quæſitũ,legitur,& no.ĩ l.tres fratres,
ff.de pac.quod non ex alio , niſi quia maſculinũ concipit
fœmininũ,ut in dictis iuribus,& l.ſi ita ſcriptũ.ff.de le.ij.
& in c.ſi quis ſuadẽte.37.q.4.iũcto c.mulieres,de ſen.exc.
1 ¶† Item & tertio , communis utriuſq; doctorum opinio
eſt , quòd in legatis , & aliis fauorabilibus appellatione
filiorum ueniunt fœminæ , & quòd maſculinum concipit
fœmininum, ut no.Bar.poſt doct.ĩ d.l.j.ff.de uer.ſig.& l.ſi
quis in tantam, C.unde ui.& l.quicũque,ff.de ſer.fug.per
Cy.& Archi.ſatis plenè in d.c.ſi quis ſuadente, & Io.de
Lig.in cle.j de elec.per gl.in c.generali,de elec.lib.vj.per
Hoſt.in c.Raynaldus,de teſt.& Spe.in ti.de diſpu.& alle.
§.poſt hoc aũt,uer.ult.ubi maſculinum. ¶Sed his nõ ob-
ſtantibus , quæ ueræ non obſtant in caſu noſtro , contra-
rium dico de iure uerum. Moueor primo,quia ſi bene põ
derentur uerba teſtamenti, in conditione fit mentio non
ſolum de filio:ſed in ſequentibus addit de filio maſculo.
quãquam autem in iure reperiatur , ut appellatione filij
comprǽhendatur filia, ut in iuribus præall.nullibi tamẽ
reperitur, ꝙ appellatione filij maſculi comprehendatur
fœmina:imò contrarium in materia noſtra apertè uoluit
Hoſt.Gof.& Io.An.in d.c.Raynal.ubi teſtator ſic filium
ſubſtituit,ſi abſq; filiis maſculis moreretur,&c. Et ꝑfati
doc.dicũt, ꝙ ſi illud uerbũ,maſculus, nõ fuiſſet appoſitũ ,
ſufficiebat filias fœminas habuiſſe,quia maſculinũ &c. Et
ſic apertiſſimè uolunt, ꝙ maſculinũ cõprǽhendat fœmi-
ninum,qñ non eſt additũ uerbum,maſculis;aliàs ſecus,ut
fuit in caſu noſtro. Et idẽ Bar.ĩ l.cũ auus,ff.de cõd.& de-
mon. Et põt eſſe ratio differentiæ ultra eos. Nã uerbum,
maſculus propriè conuenit uiris , & non fœminis. eſt.n.
diminutiuum, & dicitur à mas maris addita,culus,ut di-
cit Papias . nomina.n.appellatiua ſunt immutabilia ab
hoĩe, hinc eſt, quod error in eis uitiat legatũ , ut legi.&
no.in l.ſi quis in fundi uocabulo,ff.de leg.j. Et ſic appel-
latione maſculi non uenit fœmina, cum hoc appellatiuũ
maſculus, denotat diuerſum quid à fœmina.l.quæritur,
ff.de ſta.& ho.& c.ſi teſtes iiij.q.iij.§.hermaphroditus.
¶† Item maſculus & fœmina ſunt correlatiua : quia dici-
2 tur maſculus reſpectu fœminæ,ſicut maritus & uxor: pa-
ter & filius unde cũ ſint omnino diuerſa,unũ nõ compre-
hendit aliud;ſicut ſi legarem marito,non cõprehendere-
tur uxor.uel ſi lego patri, non uenit filius: ſecus aũt, ubi
fit ſolũ mentio de filio. Nã filius & filia non ſunt correla-
tiua;& filius dicitur a philos , quod eſt amor.l.liberorũ,
in fi.ff.de uer.ſig.quod quidem uerbum propter etymo-
logiã utriq; cõuenit,maſculo,& fœminę. ¶Secũdo probo
principaliter alia rõne,uerba ĩ qualibet diſpoſitione de-
bẽt ſic intelligi, ut aliquid operentur, ut in c.ſi Papa, de
priui.in vj.& l.ſi qñ,C.de inoffi.teſt. Sed in caſu noſtro,ſi
uoluiſſet teſtator cõprǽhendere filiam fœminam,fruſtra
feciſſet mẽtionẽ de maſculis;& ſic illa additio, maſculis,
nil operaretur;quod non eſt dicẽdũ per prędicta;& aliud
ſenſiſſet ubi dixit maſculus,dixiſſet,filius uel filia,ar.ĩ c.
ad audientiã , extra de deci.& ille tex.bene facit. non.n.
debemus recedere a proprio ſignificatu , ex quo aliter
de mente non conſtat,ut ibi,& c.ſi.de uer.ſig.& l.non ali-
3 ter,ff.de leg.iij. ¶† Tertio facit, ꝙ uerbum,filius, non ex
propria ſignificatione,ſed per interpretationem , & ex-
tentionem comprehendit filiã,ut l.pronuntiatio,in prin.
ff.de uer.ſig.& no.gl.in d.l.j.ff.de uer.ſig.& d.l.qui duos ,
de leg.iij.Sed ſi uerbum, maſculus , comprehenderet ẽt
fœminam,concurrerent in eodem caſu duæ extenſiones,
& impropriationes; quod non eſt dicendum , in l.ij.C.de
dotis promiſ. ¶Quartò adduco.l.ſi ita,ff.de lib.& poſth.
iuncta gl.quam ibi ſequitur Bar.dicit enim ibi Bar. ꝙ
appellatione filij ueniunt oẽs filij , & filiæ. dicit.n.gl.hoc
uerum , niſi fuiſſet adiectum nomen proprium : quia per
illam adiectionem uidetur ſtrinxiſſe ſe ad unicum filiũ.
ita in propoſito adiiciẽdo ultra uerbũ,filios, iſtam,qua-
litatẽ, maſculus, uidetur reſtrinxiſſe ad filium maſculũ,
& non ad fœminam. ¶ Quintò probatur aperta rõne , id
quod de ſui natura operat̃ excluſionẽ, non debet induce
re incluſionem, arg.ĩ c.ſi neceſſe, de do.poſt diuor.& c.ſi.
de uer.ſig.Sed uerbũ maſculi,adiecto uerbo,filius appo-
nitur ad excludendum fœminam , cum ſit qualitas ſexus
fœminini excluſiua;ergo non debet operari ipſius inclu-
ſionem.Nec obſtat,ſi dicatur teſtatorem in principio fe-
ciſſe mentionem de filio ſimpliciter : quia ex quo in eadẽ
operatione,& diſpoſitione fecit mentionem de filio ma-
ſculo,uidetur ſemper intellexiſſe de maſculo. Nam uer-
ba præcedentia dubia , capiunt intellectũ a ſequentibus.
Et hoc apertè uidetur probari ĩ ſimili ĩ l.qui filiabus,ff.
de leg.j.& l.ſi.§.cui dulcia,ff.de uino tri.& oleo leg.&.l.ſi
4 ſeruus,in fi.de le.j. ¶† Sextò & ultimò probatur inconuin-
cibiliter, in qualibet diſpoſitione , & maximè in ultimis
uoluntatibus attendi debet cõis uſus loquendi,ẽt contra
propriam ſignificationẽ uerborũ.l.filiorũ.§.quod tñ Caſ
ſius,ff.de leg.iij.& l.cũ de lanionis.§.aſinã,ff.de fun.inſtr.
& l.Labeo,ff.de ſupel.le.& ibi plenè ꝑ Bar.ꝑ gl.in c.nõ-
nulli,de reſcri.& ꝑ Inn.ĩ c.olim,de uer.ſig.Sed certo cer
tior caſus eſt, ꝙ appellatione filij maſculi nemo intelli-
git fœminã:imò eſſet qd ſupinũ dicere oppoſitũ,ergo &c.
¶Et hoc ultimũ deberet ſufficere ad uictoriã huius cãæ;
& per hæc ſunt ſublata argumenta formata pro parte
contraria. ¶ Nec obſtat ſi diceretur, ꝙ pater uoluit gra-
uare filiũ maſculum,potius uidetur uoluiſſe grauare fœ-
minam, cum per maſculum conſeruetur agnatio.l.j.ff.de
uen.inſpi:& quod no.in l.ij.C.quę ſit lon.conſue.quia di-
co aliam rationem eſſe in fœmina quantum ad iſtum ca-
ſum. Nam fœmina neſcit lucrari , & oportet quod mari-
tetur, nec de facili reperiret ſibi maritum cum hoc per-
petuò onere. Sed maſculus eſt dominus domus; & ſic po-
teſt negotiari , nec ita grauatur ex hoc onere. Et quic-
quid ſit,ſatis eſt teſtatorem dixiſſe de maſculo,& non de
fœmina; unde ſufficit ita ſcriptum eſſe.l.proſpexit, qui &
a quibus.vj.q.iij.ſcriptura. ABBAS.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

QVIDAM *diœceſanus uulteranæ reliquit monaſterio mõtis olineti centum. Epiſcopus loci petit ex tali relicto canonicam portionem; monaſterium prædictum contradicit, allegans exemptionem, & etiam præſcriptionem tanti temporis, de cuius initio memoriæ non eſt. Quæritur, quid iuris &c.*

CONSILIVM XXXVII.

1 *Monaſteria dicuntur exempta reſpectu legis diœceſanæ.*
2 *Officium in quo remouetur , remouetur & officij præmium.*

CHriſti, eiuſq; matris præſidio humiliter in-
uocato. Tria ad claram deciſionem
uidenda ſunt. Primò, an monaſteria religioſorũ,
ceſſante ſpeciali exemptione, ad hanc portionem cano-
nicam teneantur. Secundò, poſito quòd ſic, utrum ſpe-
cialis exemptio defendat hoc monaſterium, & alia eiuſ-
dem ordinis, cum totus ordo montis Oliueti dicatur ſpe
cialiter exemptus à iuriſdictione epiſcopi. ¶Tertio pre-
ſupoſito ꝙ exẽptio non proſit, an ſaltẽ rõne præſcriptio-
nis, de cuius initio non eſt memoria, poſſit dñs eps ab
impetitione huius monaſterij excludi. ¶Et primò ad pri
mũ dubiũ, uidetur ꝙ omnia monaſteria ſunt libera a ſo-
lutione huius portionis canonicæ, quia oĩa monaſteria
ſunt exẽpta reſpectu legis diœceſanæ. ut 16. q. j. c. cũ pro
utilitate, & c. dilectus, de offi. ord. cũ ſimili. ¶Sed ſolutio
huius portionis ſpectat ad legẽ diœceſanã; ergo &c. Mi-
nor ꝓbatur ex theorica gl. ĩ d. c. dilectus. 10. q. 1. in ſum-
ma. ubi no. ꝙ oĩa, quæ conſiſtunt in recipiẽdo, ut eſt cathe
draticũ, quarta decimarũ, fraternaliũ, & ſimiliũ ſunt de
lege diœceſana. ¶ Sed hoc nõ obſtante contrariũ dico de
iure procedere, ut probatur apertè in c. requiſiſti, & c. of
ficij, de teſta. ubi clare patet monaſteria, & alia pia loca
teneri ad huiuſmodi quartã; tenet Inn. ĩ c. j. de ſta. mona.
& Hoſt. in ſumma de ſepul. in §. à quibus, & communiter
oẽs ſcribentes ſequuntur. nec eſt uera illa theorica gl. in
d. c. dilectus, ꝙ clarè probatur in dictis iuribus. & de his
duabus legibus diœceſana, & iuriſdictione remitto ad
plenè no. in d. c. dilectus, & per Inn. in d. c. j. de ſta. mo. Ita
ꝙ cõcludo illam exemptionem generalem tributam om
nibus monaſteriis quo ad legem diœceſanam non ſuffi-
cere reſpectu huius ſolutionis canonicæ portionis. ¶Ve-
nio igitur ad ſecundum, an ſaltem proſit huic monaſte-
rio exemptio ſpecialis. Et ſciendum, ꝙ Hoſt. fuit in ſimi-
li opinione, quod non; ita tenuit in §. & ea quibus, niſi ſpe
cialiter eccleſia eximeretur ab hac quarta; & idem dici-
tur tenuiſſe quidam cardinalis de Tuderto in quodam
ſuo tractatu. motiuũ iſtorũ eſt: quia hæc quarta debetur
epo ab oĩbus eccleſiis ſuæ diœceſis, ut in c. conquerente,
de offi. or. Sed certe, quicquid iſti dicant, oẽs alij doct. tã
antiqui, quàm moderni tenent contrarium uidelicet, ꝙ ſi
eccleſia ſit exẽpta a iuriſdictione epi, non tenetur ſibi ad
hãc quartam, & ipſemet Hoſt. hoc uidetur tenere in c. of
ficij, de teſta. ubi hoc tenet Inn. & clarius in c. noſtra, de
ſepul. latius Io. An. in d. c. officij, & ſuper rubrica. Et idem
ibi do. Ant. de But. domini Cardi. Florentinus, Pe. & Pau.
& omnes ſcribentes. Et ita conſuluit Fed. de Sen. excel-
lentiſſimus decretorum doctor, ut patet in ſuis conſiliis
conſ. 96. Sequitur dominus Bald. in l. ſi quis ad declinan-
dam, C. de epi. & cler. & hanc opinionem legendo & con
ſulendo ſemper tenui fundamentum huius opinionis eſt,
quia hæc portio debet̃ epiſcopo ab eccleſiis ſuæ diœce-
ſis. ¶Item rõne ſuæ iuriſdictionis epiſcopalis & curæ, quã
ſubit in dictis eccleſiis, ut probatur in d. c. requiſiſti, no.
doc. in dictis locis præall. & maximè in c. officij, & ſuper
rubrica. Sed inter epm & eccleſias exemptas ceſſat illa
rõ; nec ſubit laborẽ in eis circa iura epalia, cum imme-
diate ſubiiciantur Romano pontifici, ut patet. 16. q. 1. c.
frater noſter. Vñ dicimus, ꝙ Papa eſt epiſcopus exẽpto-
rũ, ut no. gl. ĩ d. c. nulla. 93. diſt. & in c. authoritate; de pri-
ui. lib. 6. & forte ob hoc dixit Pe. ut recitat Io. An. in d. c.
requiſiſti, ꝙ eccleſiæ exemptæ, debent hanc canonicã por
tionẽ ſoluere Papæ. Itẽ & ſecundo hoc uidetur probari
in cle. dudum, de ſepul. ubi fratres prædicatores & Mi-
nores ſoluunt dũtaxat unã quartã, ſ. eccleſiæ parochiali,
ſi defunctus fuit apud eos ſepultus, & ſuꝑ aliis portioni-
bus ſeu deductionibus fiendis imponitur ſilentiũ oĩbus,
quorũ appellatione ueniũt epiſcopi de iudici. c. j. ꝑ hoc
1 quod no. ibi gl. in uer. quartã. †Præterea in quo remouet̃
officium, remouetur & officij pręmiũ. ff. de excu. tu. l. tria
onera, cũ ſimilibus, & l. Seio, ĩ prin. ff. de an. le. & à quo re-
mouetur cura, remouetur & præmium curæ. l. alũnæ, ff.
de adimen. leg. ſed ab epiſcopo remouetur per exẽptio-
nem cura & officiũ iuriſdictionis epiſcopalis; ergo & hoc
præmiũ canonicæ portionis. Nec ob. c. in noſtra, de ſepul.
ubi exẽpti ſoluunt quartam: quia ut dicit Io. An. & bene,
in d. c. officij, illud. c. loquit̃ de alia quarta, quæ ſoluitur
eccleſię parochiali de relicto facto eccleſię ratione ſepul
turæ propriũ parochianũ illa debetur ab omni eccleſia,
quantũcũq; ſit exẽpta, ex quo parochianus fuit apud illã
ſepultus. ratio, quia illa ſoluitur propter ſacramenta, &
diuina officia, quæ exhibuit in uita ſua parochiano, unde
in recõpenſationẽ iura uoluerunt, ut teſtator dimitteret
quartam partem eccleſiæ: & ſi non dimiſit, dant in ſubſi-
dium actionem cõtra eccleſiã legatariã, ita quod in hoc
non prodeſt exẽptis, ut in c. ij. de ſepul. & dicta cle. dudũ.
Sed quarta, quæ debetur epo, ſoluitur ab ipſis legatariis
ꝑꝑ onera epiſcopalia, & cõionẽ, quã habet in eis, quæ oĩa
ceſſant in exẽplis. uñ cõcludo, ꝙ eccleſia nõ tenet̃ ſolue-
re epo canonicã portionẽ funeraliũ, ſed eccl'ię parochia-
li. Sic & hic, ſi ipſius parochianus fuit apud illam eccle-
ſiam exemptam ſepultus. Per quod concluditur monaſte
ria mõtis Oliueti, cũ ſint exempta a iuriſdictione epi, ad
huiuſmodi quartam non teneri, ſi haberent populum nõ
exemptũ. Nã tunc ratione populi nõ exẽpti habent cõio-
nem cũ epo, & eps grauatur circa ius epale, ar. c. ex ore,
de priuil. Ita ſingulariter limitauit hanc opinionẽ Inn. ĩ
d. c. noſtra; quod ſatis placet, & hoc de ſecundo dubio.
¶Deſcendo ad tertiũ, præſuppoſito ſine ueritatis præiu-
dicio, ꝙ hæc exẽptio non prodeſſet, q̃ in ueritate ꝓdeſt.
¶Nũquid ratione præſcriptionis poſſit dictũ monaſteriũ
ſe tueri? Et breuiter concludo, ꝙ ſic tex. eſt apertus in c.
de quarta, de præſcri. tenet gl. ord. in c. j. de ſta. mo. & idẽ
ibi Io. An. per dictum. c. de quarta, incidenter poſt Fede.
de Sen. Inn. in c. requiſiſti, de teſta. licet Hoſt. ibi dicat eũ-
dem aliter fuiſſe poſtmodum interlocutum. Sed hoc non
apparet in lectura ipſius Inn. ipſe tñ Hoſt. ſentit primam
opinionem in c. certificari, de ſepul. & latius hanc mate-
riã diſputandam aſſumpſit in ſumma, e. ti. in §. an licitum,
aliàs ſub §. uetus; & ibi in ſi. concludit non ualere conſue
tudinem in totum abſorbentem hanc quartam, ſed pro
parte ſic: præſcriptio tñ poteſt abſorbere, ſed requiritur
titulus, cũ ſit contra ius. Sed in caſu noſtro non fuit ti-
tulus exemptionis. Nam cum opi. ſit cõis eccleſiam exẽ-
ptam non teneri, ut patet ex diſcuſſis in præcedẽti articu
lo, præſuppoſito ꝙ eſſet falſa, ſaltẽ præſtitiſſet legitimã
cãm præſcribendi, & quaſi ar. optimũ & quaſi expreſsè ĩ
c. cũ dilectus, de cõſue. ¶Itẽ eſto, ꝙ ceſſaret oĩs titulus, tñ
hic eſt lapſus tanti tꝑis, de cuius initio memoria nõ exi-
ſtit, qui habet uim tituli, ut patet. in c. j. de præſcri. lib. vj.
& quod ualeat præſcriptio, tenuit Io. & Vincen. in d. c. re-
quiſiſti, & cõiter moderniores ſcribentes, nec oportet in
hoc multum inſtare, cũ apertè probetur in d. c. de quar-
ta. ¶Ad idẽ facit. c. officij, de teſta. ubi patet ualere ĩ hoc
priuilegiũ; ergo & præſcriptionem, cum iſta cõiter pari
paſſu incedant. Nec mirum cum per præſcriptionem tol-
lantur iura iã epiſcopo quæſita, ut in c. cum olim, & c. au
ditis, de præſcri. fortius acquirenda, ar. 16. q. 1. §. fi. ¶Con
cludo ergo dictum monaſterium, poſſe tueri ↄ dñm epm
ſuꝑ exactione huius canonicæ portionis, rõne, ſ. exẽptio-
nis, & pręſcriptionis. Et hęc ſufficiãt. Laus Deo. NI. ABB.

Caſus

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

CASVS in effectu talis eſt. Duo ciues vulterani occaſione cuiuſdam debiti inter eos contracti elegerunt quoſdam æſtimatores quorundam bonorum dandorum inſolutum pro dicto debito: dantes eiſdem poteſtatem æſtimandi, & promiſerunt ſtare eorũ æſtimationi ſub certa pœna. denique dicti arbitratores, ſeu æſtimatores, æſtimauerunt & laudauerunt ſecundum eorũ iudicium, quorum laudum una partium approbante, alia improbauit, & ad dominum poteſtatem loci recurſum habuit, petendo certis ex cauſis laudum dictum pronuntiari nullum, ſeu iniquum. Qui dominus poteſtas partibus citatis, præfixit terminum ad probandum incumbentia cauſæ, infra quem actor probauit intentionem, reo infra eundem terminum nihil probante, nec impedimentum allegante. ¶Lapſo dicto termino actor petit atteſtationes ſuorũ teſtium publicari, reo contradicente. & petente terminum ſibi ſtatui ad probandum intentionem ſuam. Poteſtas autem, non obſtante contradictione rei, publicauit dicta teſtium, a qua publicatione per dictum reum extitit appellatum, allegantẽ potiſsimè duas cauſas dictæ appellationis. Prima, quòd terminus ad probandum cum debeat ſimul utrique parti ſtatui, ſcilicet primò actori, ſecundò reo. Secundò, quia citatus fuerit dictus reus ad uidendum ſtatui terminum actori: & ſic non poteſt ad illam actionem præfigi terminus ipſi reo. ſed hac appellatione tanquam friuola reiecta, poteſtas debito tempore pronuntiauit dictum laudum nullum, a cuius pronuntiatione fuit per dictum reum iterum appellatum, & coram iudice appellationis, produxit ad probationem iuris ſui quædam capitula directo contraria capitulis productis coram domino poteſtate. Altera pars ſcilicet appellati, allegat appellationi locum; non eſſe, nec dicta capitula contraria poſſe produci. Quæritur, quid iuris.

CONSILIVM XXXVIII.

1 *Appellari non poteſt ante ſententiam diffinitiuam.*
2 *Arbiter quando cognoſcit loco iudicis, ab eo appellatur.*
3 *Iudex reductionis ſecundum bonam æquitatem arbitrari debet.*

CHriſti, eiuſque matris præſidio inuocato,
tria ſunt ad claram diluci
dationem indaganda. ¶Primò, nunquid prima
appellatio interpoſita ab interlocutoria, ualuerit. ¶Se-
cundò, an à diffinitiua lata per eundem dominum pote-
ſtatem potuerit appellari. ¶Tertiò, præſuppoſito ſine ue
ritatis præiudicio, ꝙ dicta appellatio ſit admittẽda, nun
quid capitula directo ↄria debeãt admitti in cã appella-
tiõis. ¶Ad primum iuxta ordinem ueniendo, omiſsis bre
uitatis cã argumẽtis, quæ ad partẽ affirmatiuã fieri pñt,
dico dictam appellationem ab interlocutoria non ualui
1 ſe. † Primò, quia regula iuris ciuilis habet, ꝙ ante ſenten
tiam diffinitiuam appellari, nõ põt, qñ grauamen eſt re-
parabile per appellationem a diffinitiua, ut in l. ante ſen
tentiæ tempus, C. quorum appel. non recip. & in l. ij. ff. de
ap. reci. uel non, & ibi plenè per Bar. in l. intra utile, ff. de
mino. ubi reſtringit, quod ipſe notauerat in d. l. ante ſen
tentiæ, & facit. l. generaliter. §. ij. C. de iureiuran. & c. ſu-
per eo. l. ij. de ap. Sed hoc prætenſum grauamen erat hu-
iuſmodi, cum potuiſſet probare in appellatione a diffini
tiua, ergo dicta appellatio non erat admittenda. ¶Item
& ſecundò, & melius, ex quo dominus poteſtas præfixe-
rat terminum utrique parti ad probandum, non teneba-
tur, nec debebat terminum de nouo ſtatuere, non allega
to, nec ꝓbato impedimẽto ꝑ aduerſã partẽ, quia oĩs pro
batio dilatoria intelligit̃ ꝑemptoria: tex. eſt apertus in c.
licet, de proba. & ibi ꝑ doc. & in l. ſi. & l. oratiõe, ff. de fe-
rijs, tenet Archi. in c. iudicãtem. xxx. q. vj. & Bar. in l. j. C.
de dila. §. uidẽdũ, uer. quid ſi data. ¶ Nec obſtant motiua
partis aduerſæ. nã iuſta cã eſt ſũmaria, ut patet in ſtatu-
tis uulteranæ, & potuit ptãs ſimul & ſemel utrique parti
terminũ ſtatuere, tex. eſt in cle. ſæpe, de uer. ſig. & ibi hoc
tenet̃ cõiter ꝑ doc. Non obſtat a'l'd motiuũ, ꝙ citatio fuit
facta ad ꝑfigẽdũ terminũ actori, & nõ ipſi reo. hoc. n. habe
bat uitiare, ſi ipſe reus citatus nõ fuiſſet præſẽs in præfi-
xione ſibi facta. Sic intelligo tex. & Bar. in l. aut q aliter
ff. qđ ui aut clã. Sed in caſu nr̃o cũ dictus reus fuerit pñs
in præfixõe termini, nõ erat neceſſaria alia citatio. Fit. n.
citatio, ut pars ſit præſẽs, ſed data præſẽtia nõ ẽ neceſſa-
ria citatio, ut no. Io. An. in c. ſi. de elec. li. vj. facit l. ſi ut ꝓ-
ponis. ij. C. qũo & qñ iu. ubi colligit̃ à ↄrio ſẽſu, qđ ſi iu-
dex citauit ad unum locũ, poſtea proceſsit in alio, parte
præſẽte, actus tenet, licet ſecus eẽt, ſi pars fuiſſet abſens,
ut ibi, & ꝑ Bar. ĩ l. ſi. ff. quod ui aut clã. ¶Tertiò facit ↄ iſtã
appellationẽ id, qđ ſtatim ſubijcit̃ in ſecũdo articulo. Ex
qbus cõcludo dictã appellationẽ ab interlocutoria non
ualuiſſe, & ꝑ cõſequẽs nõ ſuſpẽdiſſe iuriſdictionẽ dñi ptã
tis, ut in c. nõ ſolũ, de appel. li. vj. ¶Cõdeſcẽdo ad ſm arti
culũ, qd de appellatiõe à diffinitiua? Et iſte eſt articulus
pulcher, & ſubtilis, & in effectu eſt quærẽdũ, nũquid à iu-
dice ꝑdicto ſuꝑ reductõe arbitramẽti ad æquitatẽ poſsit
appellari in quo principaliter duas reperio opiniones.
Prima But. in l. ſi ſocietatẽ. §. arbitrorũ, ff. pro ſocio, qui
tenuit appellari poſſe, cũ tanq̃ iudex pronũtiet. Et hanc
opi. ſecutus eſt An. de But. in c. Quintauallis, de iureiur.
Cõtrariã opi. tenet Io. And. in addi. Spec. in ti. de appel.
§. in quibus, uer. quid ſi conuenit. ubi recitat ruſticanum
antiquũ doc. hãc q. diſputaſſe, & terminaſſe, ꝙ appellari
nõ poſsit. principale motiuũ eſt, ꝙ ab arbitramẽto nõ ap
pellatur, ergo nec a ſẽtẽtia, quæ ſuꝑ eo fert̃. ¶Item iudex
nõ cognoſcit in hac cã ut iudex, ſed ut bonus uir, ut in d.
l. ſi ſocietatẽ, ĩ fi. & hr̃ ꝑinde, ac ſi nõ ut iudex ad id fuiſ-
ſet aſſumptus. Vnde cũ iudex hoc caſu ſubroget̃ in locum
boni uiri, ſicut à bono uiro arbitratore nõ appellatur,
ita nec ab iſto iudice, qui ſubrogatus in alterius locum il
lius naturã ſortitur. ff. ſi quis cau. l. ſi eum, §. qui iniuria-
rum, & in c. eccleſia, ut lite pen. Sic uidemus in caſu con-
uerſo. Nã qñ arbiter cognoſcit loco iudicis, ab eo appel-
latur ut à iudice, ut in l. cum ſpiritualis, & l. apertiſsimi,
C. de iud. & de offi. dele. c. arbitro, ff. q. ſatiſ. co. ¶ Item fa-
cit, quia ſi diceremus ↄriũ, partes inciderent in anfractis
litigiorũ ꝑ primã & ſecundã appellationẽ, & ꝑꝑ hoc ab-
horruerũt doc. hãc opinionẽ; quæ mihi placet; reperio te
nere Bar. in l. ij. in fi. ff. de leg. ij. ubi refert idẽ tenuiſſe In
no. in c. præſenti, de reſcrip. li. vj. quod hodie incipit, ſtatu
tum, ubi uidetur dare notabilẽ regulã, ꝙ ubicunque iu-
dex aliquid ut bonus uir arbitratur, nunquàm ab eo ap-
pellatur, dicit. n. Bart. ꝙ nec ẽt põt peti reductio ad arbi-
trium boni uiri: allegat Iac. But. in d. §. arbitrorum. hanc
etiam opinionem ſecutus fuit dñs Zab. Cardi. in c. expo-
ſita, de arb. ubi refert idem conſuluiſſe do. Bar. de Sali. &
idẽ ſentit Bar. in l. ſi. C. de contrahen. empt. ¶ Pro hac o-
pinione etiam facit, quia iudex reductionis non habet ſẽ
tentiare, ſecundum quòd primus arbitrator, ſed ſecun-
dum bonam æquitatem habet arbitrari, ut no. Bart. in d.
§. arbitrorum, & ſic non poteſt dici, quòd cognoſcat ut
merus iudex. Et hæc faciunt contra appellationem ab
interlocutoria, de qua præmiſi, & illa non debuerat ad-
mitti, ſicut nec fuiſſet admiſſa corã arbitratore. Ex his cõ

cludo dictam appellationem non eſſe admittendam. allego & aliam cauſam principalem ex alio capite dictã appellationem infringentem. Vbicũque.n. appellatio ab interlocutoria eſt manifeſtè friuola, non ualet appellatio, nec à diffinitiua tanq̃ interpoſita à manifeſto cõtumace; tex. eſt no. in cle. vnica, de dolo & contu. ſed prima appellatio fuit manifeſtè friuola, quod patet per ſupradicta. ergo nõ poterat appellari à diffinitiua; & per hoc remanet tertius articulus tanq̃ ſuperfluus. ¶Sed præſuppoſito ſine ueritatis prę iudicio, q̃ dicta appellatio eſſet admittenda, nunquid capitula directè contraria fuerint admittenda? Et hæc quæſtio dependet à primo articulo, utrũ publicatio atteſtationum noceat; & dic, q̃ ſi non fuit legitimè facta, non debet obeſſe parti, ut no. Io. And. in c. fraternitatis, & c. conſtitutus, el ij. de teſti. Si autem fuit legitimè facta, non debet admitti propter periculũ ſubornationis teſtium, ut no. in d. c. fraternitatis. Et eſt hodie tex. in cle. ij. de teſt. tenet Bar. in l. per hanc, C. de tempo. appell. & in l. peremptorias, C. ſen. reſc. non poſſ. In caſu noſtro publicatio fuit legitimè facta, cum pars aduerſa non legitimè allegauerat contrarium, ut patet per prædicta; ergo &c. NIC. ABB.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

CASVS, ſuper quo conſilium petitur, in terminis infraſcriptis eſt. Quidam Bonauentura *Hebreus mutuo recepit à quodam* Deodato *florenos* 1200. *ut conſtare dicitur ſcriptura priuata, manu ipſius debitoris. Lapſu temporis quidam nomine Genitus filius dicti debitoris non emancipatus, patre inconſulto, in eodem chirographo ſubſcripſit ſe, hac forma.* Ego *Genitus confiteor habuiſſe ex recepiſſe ex ſupraſcriptis* 1200. *quos polliceor traficare, & bonam rationem reddere ipſi* Deodato. *Poſt prædicta moritur ipſe creditor, ſuperſtite ſibi quadam nepte impubere, pubertati tamen proxima, quã ſibi hæredem vniuerſalem inſtituit, & legatarios fecit ſibi quinque, & quemlibet ipſorum inſtituit in quinta parte bonorum ſuorum.* Tuncq́; *ſupraſcriptæ impuberi iudex loci tutorem dedit ad negotia, lites & cauſas vnum ex ſupraſcriptis legatariis, qui tutor diligenter uiſis rationibus dicti defuncti, & liberatione facta per eum de dicto* Bonauentura, *dictum* Bonauenturam, *& eius hæredes à dicto debito* 1200. *florenorum liberauit, & abſoluit iuramento interpoſito tam per dictum tutorem, quam per præfatam pupillam hæredem. ¶Nunc quæritur, ſi præfatus* Genitus, *qui ſubſcripſit ſe eo modo, & forma, de quibus ſuprà, ſit uigore dictæ liberationis abſolutus, & ille tutor potuerit eum, & eius patrem liberare; & hoc aliis legatariis inconſultis, &c.*

CONSILIVM XXXIX.

1 *Tutor licet non poſſit remittere debitum liquidum pupilli: non liquidum tamen poteſt.*
2 *Iuramentum obligat Iudæos, ſicut & Chriſtianos.*

DIuini numinis præſidio humiliter inuocato, duo ſunt examini ſubiicienda. ¶Primo, utrum filius dicti Bonauenturę ſit liberatus. Secundum quid de patre. ¶Circa primum, omiſſis breuitatis cauſa argumentis, quæ ad partes fieri ſolent, dico dictum Genitum duabus ex cauſis impeti non poſſe per hæredes dicti Deodati olim creditoris. ¶Primo nunquam ipſe fuit obligatus dicto Deodato: q̃ñ aut in ueritate habuit dictos 1200. florenos, aut non. Si habuit, talis pecunia fuit patri mutuata, & ſic trãſiuit in dominium patris, cum ex mutuo facto pecunia tranſiuerit in dñium ipſius l. ij. ff. ſi cer. pet. & lucrum inde proueniẽs eſt cõmune ipſi patri, & Genito filio iuxta no. p̃ Bar. in l. cum oporteat, C. de bon. quæ lib. & in l. j. ff. pro ſocio. Nec potuit filius, patre inconſulto, nouare obligationem paternã, ut reſpectu illorum 1200. florenorũ ipſe eſſet obligatus loco patris, ut ſic pecunia eſſet ipſius, & proprio nõie traficaret, & negotiaretur ad utilitatem ſuam, & primi creditoris; quinimo non egit aliquã nouationem, ſed ſimpl̃r fuit cõfeſſus ſe recepiſſe ex pecunia mutuata patri; ad hoc l. j. & l. ij. C. de noua. unde indebite promiſit, & per errorem, traficare, & reddere rõnem dicto Deodato, cũ nihil recepiſſet ab eo nec de ipſius pecunia. Et ſic talis ſcriptura, ſeu cautio indebitè facta, non debet ſibi p̃iudicare, ut in c. ſi cautio, de fide inſtr. & l. cũ de indebito, in fi. ff. de p̃b. Si uerò nullam pecuniã dictus Genitus recepit, qđ ur̃ uerius, & ſatis ur̃ colligi ex tenore liberationis factæ, tunc clarum eſſet, dictum Genitum non eſſe obligatũ, cũ obligatio realis non poſſit ꝯhi re non interueniente, ut l. ſi tibi. x. de pactis, & l. rogaſti, ſi cer. pe. & l. hactenus, de conſt. pec. ¶Scđo ex illo capite dictus Genitus impeti non põt uigore abſolũonis & liberationis factæ p̃ dictum tutorem & ipſam pupillã, q̃ expreſsè liberauerunt dictũ Bonauen. & eius filios tam reſpectu ſortis dictorum 1200. floren. q̃ reſpectu lucri, ut patet ex tenore dicti inſtr̃i liberatorij; qđ an ex toto ualuerit examinabo ſtatim in ſequen. art. ¶Venio igitur ad ſecundum artic. an. ſ. tutor potuerit liberare dictum Bonauen. & ipſius filium, ſ. Genitum, præſuppoſito q̃ ipſe Genitus ſit obligatus. Et uidetur primò, quod non p̃ l. pactum curatoris, C. de pact. & l. Lucius Titius. §. fi. ff. de admi. tu. ubi patet, q̃ pactum curatoris, ſeu tutoris, poteſt prodeſſe minori in exigendo, non aũt nocere in remittendo. habetur. n. tutor loco dñi, cum bene miniſtrat, & non cũ illegitimè, ut in l. qui fundũ, ff. p̃ emp. ¶Sed hoc non obſtante ꝯrium ur̃ dicendum ex duplici iure. Primo ex communi theorica doc. in l. ſi præſes, C. de tranſac. & d. l. pactum curatoris. ubi gl. Bar. & cõmuniter
1 alij doct. ꝓuolũt, q̃ licet debitum liquidum pupilli tutor remittere non poſſit: ſecus tñ eſt, qñ debitum non eſt liquidum. Nam uidemus, q̃ ſolus tutor poteſt tranſigere, ut l. ſi pignore, in fi. & l. interdum, ff. de pac. quæ vult, q̃ licet filius habens adminiſtrationem peculij, non poſſet remittere, ſeu paciſci de non petendo animo donandi: ſecus tamen, ſi fiat animo non donandi, ut puta, quia diffidebat de probationibus. tunc enim ualet remiſſio per habentẽ adminiſtrationem, licet pro ea fienda nihil conſequitur. Sed in caſu noſtro illud debitum 1200. floren. non ſolum erat non liquidum: imo expreſsè apparebat ex libris defuncti, q̃ illi fuerat ſatisfactum, uel dicitur per ipſum tutorem in dicto inſtrumento liberationis: potuit ergo licitè dictus tutor agnoſcendo bonam fidem dictum Bonauenturam, & filium liberare, maximè cum in hoc ſequeretur iudicium defuncti, ut patebat ex libris ſuis; quo caſu etiam in alienatione rei immobilis non requiritur p̃ſidis decretum. C. quando decre. opus non eſt, per totum. facit ad prædicta in ar. l. peto, in prin. ff. de leg. iij. & l. pater, de leg. ij. ¶Secundo principaliter pro prædicta liberatione facit, quia pupilla iurauit maximè authoritate tutoris, & promiſit non contrauenire. unde, cum non eſſet maior infante, & ſic doli capax, habuit iuramentum ualidare contractum, ſeu liberationem, etiam ſi aliàs fuiſſet inualida; ita, quòd inuiolabiliter tenetur ad obſeruationem iuramenti, ut in aut. ſacramenta puberum, C. ſi aduer. uen. quæ licet loquatur in pubere, communiter utriuſque iuris doct. tenent etiam procedere in impubere doli capace: quia ſicut peccando & periurando poteſt ſe obligare diabolo, ita Deo, ut in c. j. de deli. pue. ¶Et hoc cõiter tenet Bar. & alij. in d. aut. ſacramenta, & cõiter canoniſtæ, & ſpãliter Hoſt. in c. cum contingat, de iureiu.
2 ¶†Nec obſtat, q̃ iſti ſunt Iudæi: quia iuramentum eſt de iure diuino, & obligat etiam ex diſpoſitione ueteris teſtamenti iuxta illud, redde dño iuramenta tua, ut tranſumptiuè habetur in c. & ſi Chriſtus, de iureiu. Lex autẽ Moſaica bene ſtringit Iudæos, ut in c. gaudemus, de diuor. adeò, q̃ ad eam ſeruandam in naturalibus poſſint compelli per Romanum pontificem, ut no. Inn. in c. q̃ ſuper his, de uoto; facit ad prædicta. c. mouet. 22. q. 1. ¶Quare concludo, q̃ etiam ſi filius fuiſſet obligatus, quod tamen non credo, per ea, quæ dixi in prin. cum illa pecunia fuiſſet effecta patris, interueniente mutuo, unde non potuit eam promittere alij, uel traficare pro altero iuxta l. cõtra iuris, ff. de pac. & l. filiusfa. ff. de dona. tamen liberatio ſubſequẽs facta per tutorem & pupillam, maximè interueniente iuramento, habuit illos abſoluere, cum iuramẽtum tollat defectum ætatis, ut dicta aut. ſacramenta puberum. Nec obſtat, q̃ alij legatarij nõ conſenſerunt, cum ipſi non habebant adminiſtrationem bonorum pupillæ fateor tamẽ, q̃ hæc liberatio non præiudicat eis pro parte hæreditatis eis delatæ, cum unius hæredis tranſactio, alteri non præiudicat, cum alteri per alium iniqua conditio afferri non debet. l. j. C. de tranſac. Nam actiones hæreditariæ actiuæ, & paſſiuæ ipſo iure diuiduntur inter hæredes pro portionibus hæreditariis. l. ea quæ, C. fami. erciſ. Et hæc ſufficiant &c. Laus Deo. NIC. ABB.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

FACTI contingentia talis eſt. Nobilis & egregius Henricus *quondam* Federici de Criſino de Vincentia, *filium uel filios maſculos legitimos & naturales tunc non habens, teſtamentum ſolenniter fecit: in quo dotem quibuſdam filiabus ſuis reliquit, & in ea dote eas hæredes inſtituit, iubens eas fore tacitas & contentas. Qui quidem teſtator cum haberet uxorem prægnantem, in dicto teſtamento filium, uel filios, ſi quos in futurum ex uxore prægnante haberet, unum uel plures legitimos & naturales hæredes uniuerſaliter inſtituit, atq; æqualiter. Si autem dictus teſtator filium, uel filios legitimos & naturales, uel deſcendentes maſculos ex dictis filiis legitimos & naturales tempore mortis ſuæ non haberet, uel haberet, & dicti filij ſui maſculi & naturales deſcendentes ex eis legitimi & naturales decederent ſine filiis maſculis legitimis & naturalibus, & deſcendentibus ex eis maſculis legitimis & naturalibus, uulgariter, breuiloque. compendioſe, & per fideicommiſſum ſubſtituit, & hæredem & ſucceſſorem in bonis & hæreditate ſua eſſe uoluit, & ordinauit notabilem uirum* Fed. *quondam paſſu de* Criſino *dicti teſtatoris nepotem, ſi dicto tempore dictus* Fed. *extabit ei ſuperuiuus. Et in caſu quo dictus* Fed. *non extaret, & non ſuperuiueret, ſubſtituit in bonis & hæreditate ſua deſcendentes maſculos ex dicto* Federico *legitimos & naturales. Et ſi dictus* Federicus, *uel eius deſcendentes maſculi legitimi & naturales in rerum natura non forent, pupillariter, & uulgariter, & per fideicommiſſum ſubſtituit hæredem, & ſucceſſorem in bonis & hæreditate ſua uoluit eſſe* Leonellum *quondam* Bartholomæi del Neuo *de uicentia. Et ſi dictus* Leonellus *non extaret, ſubſtituit uulgariter, & pupillariter, & per fideicommiſſum deſcendentes maſculos dicti* Leonelli *legitimos & naturales. Et ſi deſcendentes maſculi dicti* Leonelli *legitimi & naturales non extarent, mandauit dictus teſtator, quòd hæreditas, & bona ſua deueniãt ad proximiores dicti teſtatoris. ¶Poſt factum huius ſolenne teſtamentum, per aliquos annos dictus teſtator ſuperuiuens, tandem non mutata uoluntate deceſſit* Federicus *autem eius nepos ſubſtitutus, ut ſupra filiis maſculis legitimis & naturalibus ex dicto teſtatore non extantibus; uigore præfatæ ſubſtitutionis ſeu inſtitutionis prædictã hæreditatem dicti* Henrici *teſtatoris, & patrui ſui ſolenniter adiuit, contradicente nemine. demum elapſis quibuſdam temporibus, ad petitionem dicti* Leonelli *fuit dictus* Federicus *citatus per uicarium poteſtatis loci, & ad illius inſtantiam fuit per dictum uicarium præfixus terminus dicto* Federico *ad executionem quorundem legatorum factorum ad pias cauſas. Qui* Federicus *uidens ſe ex dicta hæreditate, ſeu eius occaſione ære alieno grauatum, adiuit epiſcopum* Vicentinum, *& obtinuit prorogationem termini ad biennium, & intra terminum prorogatum, non habens pecuniam pro ſatisfactione dictorum legatorum, aſſignauit pro ipſorum executione quædam bona dictæ hæreditatis, dicto domino epiſcopo acceptanti & recipienti. Nunc contingit dubitari de tribus principaliter. ¶ Primò, utrum ſi dictus* Federicus *ſine liberis maſculis mori contingat,* Leonellus *ſubſtitutus, uel etiam eo deficiente, eius liberi maſculi legitimi & naturales admittantur ad dictam hæreditatem uirtute ſubſtitutionis prædictæ, an omnis ſubſtitutio in dictum* Federicum *teſtatoris nepotem hæreditatis aditione finita ſit. ¶Secundo, utrum dictus* Leonellus, *poſito, quòd ipſe, uel eius filij admittantur, poſſit petere a* Federico, *quòd ſatiſdet de conſeruando, & non minuendo res hæreditatis, & reſtituendo cũ uenerit caſus ſubſtitutionis prædictæ, cum allegetur dictum* Federicum *male uti ſubſtantia ſua, licet ipſe* Federicus *alleget ſe alienaſſe ea, quæ alienata fuerint cauſa ſatisfaciendi æri alieno, & creditoribus hæreditariis. ¶Item poſito, quòd debeat teneri, cum non reperiatur, qui uelit fideiubere, & realiter obligari, an ſufficiat ſimplex cautio ſua. ¶Tertio dubitatur, an dictus* Federicus *ſit priuatus dicta hæreditate, qui non ſatisfecit legaliter ad pias cauſas intra annum præfixum à iudice, & non conſeruetur illæſus ex dicta prorogatione, & conſignatione bonorum facti modo prædicto. Et poſito, quòd ſit priuatus, utrum dicta hæreditas, ſeu ipſius bona, peruenire debeant ad dictum* Leonellum, *ſeu eius filios ſubſtitutos, & ad dominum epiſcopum* Vincentinum *uti pauperum & piæ cauſæ patrem, &c.*

CONSILIVM XL.

1 *Subſtitutio facta ſub conditione in euentum conditionis euaneſcit.*
2 *A uerbis teſtatoris non eſt recedendum.*
3 *Argumentum per locum a ſpeciali in iure eſt ualidum.*
4 *Iudex terminum à lege ſtatutum cauſa cognita alterare poteſt.*
5 *Interpretatio ſtrictiſſima eſt fienda in pœnis quæ ipſo iure imponuntur.*

CHriſti, eiusq́; matris præſidio humiliter inuocato, uenio ad primum dubiũ. Et uidetur primò, q̃ decedente dicto Federico ſine filiis legitimis, & naturalibus, dictus Leonellus ut ſubſtitutus, uel eo decedente, eius filij debeant admitti ad dictam hæreditatem; quòd ſic oſtenditur in teſtamentis recurrendum eſt potius ad uoluntatem teſtatoris, quàm ad uerba ipſius teſtamenti. l. ſi mihi & Titio, de condi. & demon. etiam contra proprium uerborum ſignificatum, in l. Labeo, ff. de ſupel. lega. ¶Sed coniecturando teſtatoris uoluntatem uidetur ſubſtitutus dictus Leonellus, ſeu eius filij, eo non exiſtente ſine filiis maſculis legitimis & naturalibus. Ergo in euẽtum conditionis ſunt iſta admittenda, ut in c. Raynaldus, de teſta. Minor probatur ex tacita mente teſtatoris. non enim præſumitur teſtator magis dilexiſſe nepotem ex fratre, qui propriè non dicitur nepos, ut l. iuriſconſultus. §. nepos, ff. de gra. affi. quã proprios filios legitimos & naturales, cũ amor p̃nus uincat omnem affectum. l. fi. C. de cur. fur. Sed dictus teſta-

tor

tor noluit ſimpliciter inſtituere filios, ſeu nepotes ex fi-
liis, qui ſunt uerè nepotes.d.§.nepos,& qui diliguntur ut
filij, ut l.liberorum, in fin.ff.de uer.ſig. Sed ſubſtituit eis
Federicum in caſu, quo decederent ſine poſteritate legi-
tima & naturali, ut patet in caſus narratione. Ergo for-
tius præſumendum eſt uoluiſſe dictum Federicum ſubſti
tuere ſimpliciter, ſed tacitè grauaſſe eum de reſtituendo
dicto Leonello, uel filiis, ſi ipſe decederet ſine legitima
& naturali ſobole, licet expreſsè non caueat; ad hoc tex.
no.in l.cum acutiſſimi.§.fideicom.& l.generaliter.§.cum
autem, C.de inſti.& ſubſt. ubi patet, ꝙ licet pater in ſub-
ſtitutione filij naturalis expreſſit de nepotibus: tamen ta
citè præſumitur de eis cogitaſſe ad excluſionem ſubſti-
tuti: quia non eſt præſumendum teſtatorem uoluiſſe alie
num præferre propriæ ſoboli ut ibi dicit text. Ad idem
tex.no.in l.cum auus, ff.de cond.& demon. ubi tacitè uidẽ
tur uocati filij ex nepote etiam ad excluſionem patrui
ſubſtituti, ne uideatur magis dilexiſſe filium ſuperſtitẽ,
q̃ ſobolẽ ex filio præmortuo;& eſt ille no.caſus. Ita in ꝓ-
poſito cum uoluerit teſtator propriæ ſoboli tribuere fa
cultatem de rebus hæreditariis diſponendi ad libitum
in caſu, quo decederet ſine poſteritate legitima: ſed ſibi
ſubſtituit dictum Federicum nepotem; multo fortius idẽ
præſumendum eſt uoluiſſe in perſona Federici, q̃n mi-
nus præſumitur dilexiſſe tum ex naturali ratione, ut in
d.l.liberorum, in fi. tum ex inſtitutione, cum primo loco
uocauerit filios,& deſcendentes ex eis. ¶Secundò princi-
paliter facit alia & diuerſa ratio, & dicta onera appoſita
inſtituto, uidentur repetita in ſubſtituto, ut l.illud, ff.de
leg.j & l.non iuſtam, C.ad Treb.facit.l.vnica.C.de cadu.
tol. Sed filiis propriis ſubſtituit in euentum carentiæ li-
berorum. Ergo idem uidetur repetiſſe in nepote ſubſti-
tuto, & tacitè fortius hoc coniecturandum, quanto plus
uř dilexiſſe filios, q̃ nepotem ex fratre. ¶Sed his nõ ob-
ſtantibus contrarium ſniam arbitror ueriorem. mouet
me principaliter.l.Lucius, ff.de hær.inſt. ubi teſtator in-
ſtituit fratrem ſi prius moreretur antequã haberet filiũ,
uel filiam, ſubſtituit duos ex ſeruis ſuis. inſtitutus adiuit
hæreditatem, ſed non habebat filios. ¶Quærebatur, an
dicti ſerui ſubſtituti deberent admitti, tanquam ſubſti-
tuti, ſaltem in aliqua parte tanquam adiecti; & uidetur
ibi per iuriſconſultum, ꝙ nec ut adiecti debent admitti,
nec ut ſubſtituti, cum teſtator uoluerit eis preferre nedũ
fratrem inſtitutum, ſed etiã filios. Et ſic ex ſola adiectio-
ne hæreditatis excludũtur ſubſtituti, licet fuerit in ſub-
ſtitutione facta cõmemoratio filiorum, cum ſimpl'r fue-
rit frater inſtitutus,& non ſub conditione: ſi ſine liberis.
ita principaliter uř dicendum in caſu noſtro, ex quo Fe-
dericus fuit in ſecundo gradu inſtitutus ſimpliciter, licet
fuerit facta filiorum cõmemoratio in caſu, quo ipſe Fede
ricus nõ extaret: ex quo tñ ipſe extat,& hæreditatẽ agno
uit, euanuit prorſus ſubſtitutio, quãtuncunq; filios non
procrearet,& eis nõ extantibus decederet, ut d.l.Lucius.
3 ¶†Ad idem facit. ſubſtitutio facta ſub conditione, euane
ſcit in euentum conditionis.l.j C.de condi.inſer.cum ſi.
Sed Leonellus, & filij fuerunt ſubſtituti ſub conditione
in caſu, in quo dictus Federicus, ſeu eius deſcendentes in
rerum natura non forent; quod debet intelligi de exi-
ſtentia tempore mortis teſtatoris, ut patet per dicta in
primo gradu inſtitutionis. uerba enim ſequentia clarifi-
cantur & determinantur à præcedentibus.l.ſi ſeruus plu
rium. in fin.ff.de leg.j. & l.qui filiabus, eod.tit. ubi bo-
nus tex. ſed Federicus extitit tempore mortis teſtato-
ris,& hæreditatem agnouit. ergo euanuit ſubſtitutio fa-
cta de Leonello, & filiis, præſuppoſito, ꝙ Federicus ſine
liberis decedat: quia cum alternatiuè de eo & filiis fue-
rit facta mentio, non ſufficit ad ipſius purificationem al-
teram partem exiſtere, ut in regula, in alternatiuis, de
reg.iur.lib.6. & c.inter cætera, de reſcript.& quo ad ma-
teriam noſtram uidetur tex.in l.is qui ducenta.§.utrum,
2 ff.de reb.dub. ¶†Tertiò principaliter facit, quòd à uer-
bis teſtatoris non eſt recedendum, niſi clarè pateat de
intentione contraria.l.non aliter, ff.de leg.iij. Sed in ca-
ſu noſtro teſtator ſimpliciter ſubſtituit Federicum, & eo
non extante, filios. neutris extantibus. Leonellum. ſed
hic aliter, ſcilicet Federicus, exiſtit. Ergo euanuit ſub-
ſtitutio clariſſimè ex uerbis. Nunc in reſponſione ad cõ-
traria ſuperius formata uidebitur, an illud ex uerbis ſen-
ſerit. Vnde ad primum contrarium reſpondeo, quod nul
lis iuribus filij ſubintelliguntur, ut teſtator uideatur cõ-
tra officium pietatis plus dilexiſſe extraneum, quàm po-
ſteritatem filiorum, uel magis ſuperſtitem, quã ſobolem
filij præmortui, contra illud, quod habetur inſtit.de hæ-
re.quæ ab inteſta.defe.§.cum filius. Sed in caſu noſtro, ſi
bene conſideratur, prorſus ceſſat hæc ratio; & militaret
omnis abſurditas: quia non militat ratio ſic diſponendi,
ut teſtator diſpoſuit. Nam in ſubſtitutione filiorum fuit
ratio: quia patruus eſt loco patris. unde ſi filij decede-
rent ſine ſobole, noluit teſtator nepotem ſuum, qui eſt
loco filij, maxime ad conſeruationem agnationis, exclu-
di. Sed uoluit uocari Federicum nepotem ex fratre, ne
filij haberent materiam alienandi illa bona extra fami-
liam, maximè Federico excluſo. unde uocauit illum, quẽ
merito debebat prædiligere poſt filios: ſed in ſecũda in-
ſtitutionis parte, quam fecit de Leonello, non milita-
bat hæc ratio, cum ipſe Leonellus non eſſet de agnatio-
ne,& familia, nec attinebat ſibi eo gradu, quo deberet eũ
diligere loco filij. unde merito uoluit eum excludi ſim-
pliciter per exiſtentiam Federici, uel filiorum ſuorum;
& ſatis eſt, ꝙ ſumus extra caſum dictarum legum. Nam
negari non põt, quin d.l.acutiſſimi, & l.generaliter, præ-
alle. fundentur ſuper maxima æquitate, ut patet in eis.
Sed ius fundatum ſuper maxima æquitate contra regu-
las iuris non debet extendi, arg.in l.quod uerò, ff.de le-
gi. imo uoluit Ioan.And.in c.j.& ij. ut lit.pend.lib.6. ta-
le ius non extendendum, etiam ex identitate rationis.
hic tamen non eſt rationis paritas, imo omnino diſſimi-
litudo, ut patet ex præcedentibus. Item in illis iuribus
uerba non impropriantur ex toto: ſed fit ſuperlocutio,
ſi decederet ſine liberis, in fauorem inſtituti ad exclu-
ſionem ſubſtituti. Sed in caſu noſtro fieret uerborum ma
xima impropriatio, ut patet ex prædictis, medio inſtitu-
ti, qui ita fuit prædilectus à teſtatore,& in fauorem ſub-
ſtituti, qui non fuit à teſtatore ita dilectus. ¶Ad ſecun-
dum contrarium dico, ꝙ non procedit in relictis factis
ab inteſtato, uel oneribus inſtituto iniunctis, quæ uiden-
tur repetita à ſubſtitutis ad hoc, ut uoluntati teſtatoris
ſatisfiat. ¶Sed in caſu noſtro non agitur de relictis, uel
oneribus iniunctis inſtitutis, ſed de quadam qualitate ap
poſita inſtitutis in primo gradu, quæ nõ fuit repetita cir
ca inſtitutos in ſecundo gradu; facit.l.Iulius Paulus.ff.
de cond.& demonſtr. ¶Item & melius, appoſita & dicta
in inſtitutione, uidentur replicata in ſubſtitutione, niſi
contraria ex coniectura eliciatur uoluntas teſtatoris, ut
no.dicit tex.in l.illud, de leg.j. ¶Sed in caſu noſtro cla-
riſſimè patet contraria uoluntas teſtatoris, cum in pri-
mo gradu aliam legem dixerit, quam in ſecundo. Ne-
mo enim præſumitur dixiſſe, quòd mente prius non agi-
tauit.l.Labeo, præalleg. Nec eſt ueroſimile, quòd incõ-
tinenti fuerit oblitus, uel ſibi contrarius, ar.l.nõ ad ea, ff.
de condi.

de condi.& demon. Et idẽ ſi uoluiſſet diſponere in Fede-
rico, quod in filiis, bene ſciuiſſet exprimere,& non alter-
natiue ſubſtituere, ut in ſimili dicit tex.in c.ad audien-
tiam, de deci. Et hoc quo ad primum dubium, pro cuius
deciſione uidetur ſublatum ſecundum. Nõ enim eſt præ-
ſtanda cautio, ſi euanuit ſubſtitutio. ¶Sed præſuppoſito
ſine ueritatis præiudicio, ꝙ ſubſtitueretur, quid dicendũ;
certe caſus uidetur indubitabilis, ut cautio ſufficiẽs præ-
ſtetur, ut eſt caſus iuncta gl.j.ff.ut leg.no. Nã ſpeciale eſt
in patre, qui rogatur reſtituere hæreditatem filio, ut ca-
uere non teneretur, in l.iubemus, C.ad Treb. Ergo ſecus
uidetur inter alios coniunctos. ualet† enim argumentum
3 per locum a ſpeciali, ut legi.& no.in c.præſenti, de prebẽ.
lib.vj. Sed ĩ hoc caſu rogatus de reſtitutione, allegat im-
potentiam præſtandi ſufficientẽ. quædã iura in aliis ter-
minis uidentur uelle, ut eo caſu, quo cautio non põt pre-
ſtari ſufficiens, præſtetur illa, quæ præſtari poteſt, ſaltem
iuratoria, ut in auť.generaliter, C.de epi.& cle.& in auť.
ut nulli iudicũ.§. ſi uerò, & in c.per ueſtras, q fil.ſunt le-
gi.& in auť.de litigioſis.§.ad excludendas. hæc qõ poteſt
multũ adoptari ad ſimilem qõnem, quæ fit in uſufructua
rio, qui tenetur cauere ſufficienter proprietario de uten
da re ad arbitrium boni uiri, & ea reſtituenda finita cã
uſusfructus in c.fi.de pigno.& in aliis cauſis, & in l.uſuſ-
fru.C.de uſusfru.& utrobiq; ꝑ gl.& doc.utriuſq; iuris. Et
in hoc multæ ſunt opiniones, ſed duæ ſunt principalio-
res, quæ ſatis uidentur in effectu cõuenire. Vna Hoſt.Io.
An.& ſequentium in d.c.fi.ut ſufficiat iuratoria. Sed ſi ali
quo modo ueniſſet ɔ̃ iuramentum, uel bona ſua inciperet
diſſipare, perderet hoc priuilegium, arg.de deci.ſugeſtũ.
Alia eſt Bar.in d.l.uſusfru.ut ſi perſona eſt ſuſpecta, fiat
ſequeſtratio: alias ſtetur iuratoriæ cautioni; & ſic cedunt
ad diſcordiam opiniones cõtrariæ. Ego ad materiã præ-
ciſe noſtrã allego tex.iuncta gl.notabi.in l.poſtquam.§.
in præſenti, ff.ut leg.no.c. ubi uidetur innui, ꝙ de hoc fiet
ſequeſtratio apud probum uirum, qui reſpondeat de fru-
ctibus ipſi hæredi: uel ſaltem debet remanere apud hære
dem, ſi non eſſet ſuſpectus, intelligo preſtita cautione iu-
ratoria,& ſic uidetur ibi probari opi. Bar.de inopia ſatis
poteſt ſtari iuramento Federici, ar.in dicta auť.genera-
liter, ubi hoc uidetur probari: facit.c.nulli.de elec.lib.vj.
Et hæc quo ad ſecundum. ¶Aggredior poſtremo tertiũ
quæſitũ, an dictus Federicus ſit priuatus hæreditate pre-
dicta? uidetur primo ꝙ ſic, iudex etiã ſecularis poteſt offi
cium ſuum impartiri, ut legata ad pias cauſas executioni
mandentur. ut notabiliter probatur in auť.de eccle.ti.§.
ſi quis ædificationem. ergo cum monitio fuerit facta à iu
dice ſuo, & intra annum à die monitionis non fuerit pa-
ritum fuit Federicus hæres ipſo facto priuatus,& ilicò ex
iuris diſpoſitione Leonellus tanquam ſubſtitutus extitit
ipſo iure hæres, ut probari uidetur. in auť.hoc amplius,
in uerbo, excluditur eo, ꝙ præter, C.de fideicõ.& melius
in corpore, unde ſumitur in §.oĩbus, ad hære.& fal.& gl.
apertiſſime uidetur tenere in eadem auť.de hære.& fal.§.
ſi quis autẽ non implens, in uerbo, auferri quinimò plus
uidetur uelle gl.no. iuncto tex.in c.ſi hæredes de teſt.ꝙ
hæres non adimplens uoluntatem defuncti in relictis ad
pias cauſas ipſo iure priuatur, etiam debito bonorum
ſubſidio,& idẽ ibi Hoſt.facit tex.iuncta gl.in c.Silueſter.
11.q.1. ¶Sed his non obſtantibus contrarium puto de iu
re uerum quo ad caſum noſtrum. moueor principaliter ꝑ
tex.no.& ſingularem in materia iſta in c.nos quidam, de
teſta.in uerbo, neglexerit. ubi patet tunc hæredem pri-
uari, cum neglexerit per annum adimplere: ſecus ergo,
ſi iuſta cauſa fuit impeditus; & hoc innuit ibi Hoſt.& a-
pertius Fede.de Sen.conſ.124.ut auť.hoc amplius, pro-
cedat, quando ex contumacia uel negligentia hæres dif-
ferat ultra annum exequi ſentit Bar.ibi, & uidetur tex.
iuncta gl.in uerbo, diſtulerit, inſti.de acti.§.item mixta;
& illa glo.eſt ſatis not.ad materiam noſtram, & facit
quod no.gl.in c.quã ſit, in uerbo, diſtulerit, de elec.li.vj.
Sed iſte Federicus, de quo quæritur, non neglexit, nec ſi-
ne cauſa ultra annum diſtulit: ſed epiſcopum loci adiit,
& ſatisfecit oneribus debitorum incumbentibus hære-
ditati, quæ primo expediẽda ſunt.l.ſi uniuerſæ.C.de leg.
& l.j.ff.ad l.Fal.& ſic habuit terminum prorogationis.
Quod autem epiſcopus potuerit terminum prorogare
cauſa cognita, ſatis probatur, ex dicto c.nos quidem, de
teſta.& ex dicto conſi.Fede. Ipſe enim eſt principaliter iu
dex & pars in his legatis ad pias cauſas, & maiorem po-
teſtatem habet. quàm iudex ſecularis, ut ſatis colligitur
ex l.nulli, & l.ſi quis ad declinandam, C.de epiſc.& cle.&
melius in auť.de eccle.ti.§.ſi autem, qui hoc facere, & in
c.ſua,& c.ſi hæredes,& c.Ioannes, de teſt. † Iudex autem
poteſt regulariter terminum à lege ſtatutum cauſa co-
gnita alterare, ut plenè not.per Bart.in l.ij.ff.de re iudi.
per canoniſtas in c.quod ad conſultationem, eod.tit.in
c.cum ſit Romana, de appel.& maximè in caſu noſtro,
ubi iura ponderant negligentiam, ut ſupra dixi. Et præ-
ſumendum eſt epiſcopum iuſta cauſa fuiſſe motum ad ꝓ-
rogationem termini, ar.in l.j.& quod not.ibi Bart.C.de
prædiis mino.ſine decre.lib.10.& quicquid ſit ſatis eſt ad
euitationem pœnæ ꝙ iſte non neglexerit, nec ſine cauſa
4 diſtulerit, ut in iuribus præall. †Nam in pœnis, quæ ipſo
iure imponuntur, debemus ſtrictiſſimam interpretatio-
nem facere, ut in regula, in pœnis, & regula, odia, de
regu.iur.lib.vj.& quod ibi not.per Ioann.Andr.facit l.
penult.ff.de pœnis. Et an nunc ſit liberatus ab execu-
tione illorum legatorum ex conſignatione illorum le-
gatorum, & bonorum facta domino epiſcopo, ſatis po-
teſt argui quòd ſic per unum ſingulare dictum Specu.in
titulo de inſtrumen.edic.§.nunc aliqua, uerſic.quid ſi ex-
cutor in poteſtate iuris. ubi dicit, quòd habenti exe-
qui piam uoluntatem currit tempus anni, etiam impe-
dito non dico quo ad pœnam, ſed quo ad deuolutionem
executionis fiendam domino Epiſcopo; & poteſt adiu-
uari dictum ſuum per glo.not. in c.ſtatutum, de præben.
lib.6. in uer.numerandum, quæ uult, quod ubi tempus ſta-
tuitur non in odiũ, ſed in fauorẽ alicuius, tunc currit etiã
ignoranti,& non negligenti. Et pro illa gl.facit l.genero,
ff.de his qui no.infa. Cum ergo poteſtas exequendo illa
legata uideatur ſatis, quantum in ſe eſt ſatisfeciſſe, cum
aſſignauit bona hæreditaria epiſcopo acceptanti, & reci-
pienti. pro hoc bonus text.& in l.ſi §.& ſi præfatam, C.de
iur.de li.& l.ſi neceſſariis.§.omnis, ff.de pig.act.& per hoc
remanet ſolutum id, de quo ultimò quæritur, an deuo-
lutio hæreditatis fiat ad dominum epiſcopum, an ad Leo-
nellum ſubſtitutum. Non enim eſt locus deuolutioni, ut
patet per prædicta. ¶Sed, ut omnibus dubiis ſatisfiat, præ-
ſuppoſito ſine ueritatis præiudicio, ꝙ dictus Federicus ſit
priuatus; uidetur primò, ꝙ dictus Leonellus tanquam
ſubſtitutus ſit effectus hæres, ut in auť.de hære.Fal.& §.in
oĩbus & §.ſi quis autẽ non implẽs, in gl.in uerbo; aufer-
ri,& in d.aut.hoc amplius. In contrarium pro dño epiſco
po uidetur tex.no.in aut.de ecc.ti.j.§.ſi autem qui hoc fa
cere. ubi dicitur, ꝙ hærede non adimplẽte legata pia, eps
põt uendicare omnia, ẽt cum lucro medij tẽporis;& eſt il
le tex.prima frõte multũ aduerſus.d.aut.de hære.& Fal.
& d.aut.hoc amplius. reperio quendam doc.qui fuit in-
genio preſtãtiſſimus reduxiſſe ad cõcordiã, ut ĩ legatis ad
non

[illegible] pias cauſas ueniant ſubſtituti, in pijs uerò ſuccedit epiſcopus, quod ſatis placet, & ſic ſm hũc intellectũ põt intelligi. c. ſi hæredes, præal. Et ſm hoc deuolutio in caſu noſtro fieret ad dñm epiſcopum, & nõ ad dictũ Leonellum. ¶ Nec obſtat, ꝙ hic nõ interuenit bina monitio, quæ uĩ requiri in d. §. ſi aũt qui hoc facere, quia ille §. procedit, qñ nõ expectaĩ annus, ſed incontinenti dimittiĩ pœna ſibi. ſed ſi expectatur lapſus anni, ſufficit unica monitio, ut in §. ſi quis antem non implens, & in auĩ. hoc amplius, præal. Et ſic intellexit. Bar. in dicta auĩ. hoc amplius, & glo. in d. §. ſi quis autem non implens. Et hæc ſufficiant &c. NICOL. ABBAS.

CONSILIVM XLI.

1 *Alienatio facta de rebus monaſterij in caſu non conceſſo eſt nulla, quantuncunque forma fuerit ſeruata.*
2 *Officium ſuum quiſque præſumitur diligenter exercere.*
3 *Solemnitas omnis uidetur remiſſa per commiſſionem & indulgẽtiam Papæ.*
4 *Papa poteſt bona eccleſiæ alicui licitè donare, & præſumitur motus iuſta cauſa.*
5 *Priuilegium conceſſum non ſubdito non poteſt reuocari.*

SAluatoris, eiuſque pijſſimæ genitricis poſtulato ſuffragio. Videndum eſt in effectu; an dicti fratres conſanguinei, de quibus in facti narratione, fuerint tuti ſuper emptione rerum monaſterij aduerſus abbatem & cõuentum ſancti Mauricij. In quorum quidem examinatione declarare, & diſcutere oportet quinque mihi exhibita uidelicet benedictionem primò factam. ¶ Secundò cõfirmationem Bonifacij Papæ. ¶ Tertiò ipſius reuocationem generalem, ¶ Quartò confirmationem Papæ Inno. ¶ Quinto reuocationem Io. Et primò dicta uenditio uĩ in ſe plurimos errores continere. Non enim interuenit cauſæ cognitio, quæ debet de iure cõi in alienatione rei eccleſiaſticæ interuenire. xij. q. ij. c. ſine exceptione, & maximè præcedẽte tractatu, ut no. Inno. in c. j. de reb. ec. nõ alie. li. vi. in uerbo tractatus, in fi. & per Fede. de Señ. conſi. cxxxvij. nec per mandatum Papæ cauſæ cognitio fuit adempta, imò potius aucta, cum mandauerit diligenter inquiri de cauſis prætenſis ad alienationem faciendam, unde tum ex iuris ſolennitate omiſſa, tùm ex præteritione formæ mandati dicta uenditio corruit, ut in dictis iuribus, & in ca. cum dilecta, de reſcrip. & c. Piſanis, de reſti. ſpo. facit notabile dictum Bar. in l. diem proferre, §. ſtari, ff. de arbi. ubi dicit, ꝙ ſi fuit compromiſſum in arbitrum hoc expreſſo, ut pronuntiet ſm ius, ſi pronuntiat ɔ̃, non ualet ſententia, quia contra formam compromiſſi, licet aliàs illa forma non expreſſerit dictum ipſius, licet contra ius potuiſſet reduci ad arbitriũ boni uiri, ut l. ſi ſocietatẽ. §. arbitrorum, ff. pro ſocio, & c. per tuas, & c. dilecti, de arbi. Ita in propoſito, præſuppoſito ſine ueritatis præiudicio, quod de iure cõi dicta uenditio ualuiſſet; tamen, quia epiſcopus Veron. cõmiſſarius Papæ dedit licentiam, non uerificatis prius cauſis contentis in reſcripto, nõ ualuit datio legitime. ¶ Ad prædicta optimè facit cle-
1 men. j. de reb. ecc. non alie. ubi patet, † ꝙ alienatio facta de rebus monaſterij in caſu non conceſſo eſt nulla, quantumcunque forma fuerit ſeruata; quod etiam gloſſ. & Io. Cald. in c. j. de integ. reſti. & Archid. & Ioan. And. in c. ij. de re. eccl. non alie. lib. vj. & Bal. in auĩ. qui res iam dictas, C. de ſacroſan. eccl. & oportet cauſam ineſſe notam & euidentem, nec ſufficit, quòd naſcatur neceſsitas alienationis, ut no. probatur in c. j. de reb. eccl. non alie. lib. vj. Facit quod no. Bar. in l. ſi forte, ff. de caſtren. pec. & l. ſciendum, ff. de uerbo. ſig. & in auĩ. ſi quis in aliquo documento, C. de eden. de qua hic non conſtat, licet etiam mãdaretur in commiſsione. ¶ Scdõ defectus eſt; quia alienatio non poteſt fieri conſanguineis prælati. eſt enim præſumptio iuris, quòd propter eos indebitè grauaretur eccleſia. hoc probari uidetur in auĩ. quibuſcunque modis, C. de ſacroſan. eccl. & hoc ibi tenere uidẽtur Bar. & Bald. facit. x. q. ij. c. hoc ius porrectum. facit optime text. cum glo. in c. peruenit. j. q. iij. ubi gl. dicit, ꝙ epiſcopi ſunt ceci circa nepotes, & alios conſanguineos. ¶ Tertio defectus eſt, quia hìc non probatur pretium fuiſſe enumeratum, & per conſequens non uidetur translatum dominiũ rerum uenditarum. Nam ubicunque uenditio permittiĩ propter cauſam, non põt fides haberi de pretio, nec ſufficit confeſsio ſuper pretio recepto, niſi apparet ſolutum, uel commiſſum in cauſam, propter quam uenditio fuit ꝑmiſſa, ut no. probatur in l. a diuo pio. §. ſed ſi emptor, ff. de re iudi. & ibi expreſsè hoc tenet Bar. ad idem l. ſi procurator, ff. de iure fiſci. & qđ ibi not. per eundem. Sed in caſu noſtro Papa permiſit alienationem rerũ monaſterij uſque ad ualorem mille florenorum propter certas & expreſſas cauſas in commiſsione. Ergo non potuit Abbas uendendo, confiteri pretium recepiſſe, ex quo aliter non conſtat, quòd fuerit commiſſum in cauſis, rõne quarum conceſſa uenditio fuit. Aliud eſt enim confiteri pretium recepiſſe, & aliud ueraciter recepiſſe, ut in l. ſi ex cautione, & quod ibi no. C. de non nu. pecu. Et per hoc tollitur obiectio, quæ formari poteſt de notabili dicto Inno. in c. 1. depo. ubi dicit ſpeciale in mutuo, ut ſit neceſſe probare uſum, ſecus in contractu emptionis; & facit quod no. in l. ciuitas ff. ſi cert. peta. debet enim intelligi, quoniam conſtat prælatum pretium recepiſſe. Et ſic etiã poteſt colligi argumentum. C. de quadri. præſcrip. l. ij. §. fi. ubi patet, quòd licet procurator fiſci non poteſt habere fidem de pretio, ut d. l. ſi procurator. tñ ſi cõfitetur pretiũ recepiſſe, tutus eſt emptor, ꝙ ẽt no. Bart. in d. l. ſi ꝓcurator, debet. n. intelligi, qñ alienatio fuerit ſimpliciter ꝑmiſſa: ſecus, ſi ut pretiũ cõuerteretur in certã cãm, ſicut in caſu nr̃o, ut ſ̃ dixi. ¶ Nõ obſtãt ꝑdictis confirmatio Bonifacij ex certa ſciẽtia facta: q̃a ipſemet illã reuocauit quod potuit, cum ſine legitima cauſa conceſsit in grauamen eccleſiæ, ut in c. ſi quis præsbyterorum, de reb. eccl. non alie. & magnæ ſapientiæ eſt reuocatio male geſtorũ. xxij. q. 3. c. magna, & in c. non liceat Papæ. xij. q. ij. quod no. Arc. ubi dicit Papam peccare mortaliter, ſi alienat bona eccleſiæ, ut daret conſanguineis, uel amicis. ¶ Ad idem qđ ipſe no. in c. nõ debet xij. di. ubi poſt beatũ Thomam dicit bona eccleſiæ eſſe in poteſtate papæ ut adminiſtratoris, non autem habet uerum dominium, uel ueram poſſeſsionem illorum hæc enim ſunt dei, ut in c. cum ex eo, de elec. lib. vj. & per Innoc. in c. cum ſuper, de cauſa poſſeſ. & proprie. Nec obſtat confirmatio Inno. quia Io. ſucceſſor illius reuocauit, poteſt enim Papa reuocare geſta prædeceſſoris, ubi reperit iuſtam cauſam reuocandi, ut c. ſententiam. xxxv. q. ix. & c. tum ex literis, de in integ. reſti. quod procedit etiam in alienatione bonorum eccleſiæ, arg. eorum, quæ leguntur, & no. per Inn. in c. cum ſit generale, de fo. comp. facit optime tex. in c. quia ſancta. §. uerum lxiij. di. Et quamquam Bar. fuit ita coloratus, ut concludere in hac parte uideatur, contrariam tamen ſententiam puto ueram; & ſi bene diligenter uelimus omnia conſiderare, dicta uenditio legitimè facta reperitur. Nam Bonifacius primo commiſit epiſcopo Veronenſi ut ſe in-

ſe informaret de contentis in ſupplicatione, & ſi ea reperiret uera, daret illi abbati licentiam uendendi &c. ¶ Ex quibus uerbis clarè patet, ꝙ hoc non fuit mandatum epiſcopo ut iudici, ſeu ut iudicialiter procederet, cum nulla contẽtio eſſet cum parte contraria, ſed tanquàm bono uiro, ut ſe extraiudicialiter informaret. unde non tenebaĩ epiſcopus comparare ſuper hoc teſtes, & proceſſum publicare, licet fuiſſet utile, ſi ſe extraiudicialiter informaret, & hoc apertè uidetur in ſimili de mente Inno. in c. dudũ, de ꝑſum. in ulti. colum. licet in ueritate, cauſis ueris non exiſtentibus, factum eſſet nullum, ſi defectus cauſarum ꝓbaret in futurum. c. cum contingat, de reſcrip. Probatur etiam ratione, in alienatione rei eccleſiaſticæ neceſſario non requiritur, ꝙ teſtes recipiantur per ordinarium, uel quod interponat decretũ: ſed ſatis eſt, ꝙ interueniat cauſæ cognitio cũ ſolẽnitatũ req̃ſitarũ interpoſitione, ut no. Inno. & glo. in c. j. de reb. eccl. non alie. lib. 6. ¶ Item uidetur mãdata ut commiſſario. ex quo enim ipſe papa poſſet extraiudicialiter procedere, & ſe informare, ita & ipſius commiſſarius, ar. c. ſuper literis de reſcriptis. Nam ea ratio, quæ mouerat delegantem, debet mouere delegatum, ut ibi, & per Innocent. in dicto capitulo dudum. Sed in caſu noſtro, præſumendum eſt, quòd epiſcopus commiſſarius diligentem inquiſitionem fecerit, & cauſas ueras reperit, quod patet ex eo, ꝙ dedit poſtmodum licentiam alienandi, factis ſubhaſtationibus. Nam ex conſequenti præſumitur de antecedenti. l. illud, de acqui. hæ-
2 re. & c. ꝑſentiam, & c. præterea, de offi. deleg. † Præſumiĩ enim quiſque diligenter exercere officium ſuum, in c. ad audientiam, de præſcri. & c. deputati, de appe. per Cy. in l. ſi quis decurio, C. de fal. maximè tamen ſi hoc aſſereretur, & præſupponitur in narratione epiſcopi commiſſariũ adhibuiſſe cauſæ cognitionem. facit gl. no. in l. j. C. de fid. inſtr. & iure haſtæ fiſ. lib. x. & quod no. Inno. in c. quoniã, de prob. Quicunq; ergo uult dicere cauſas expreſſas nõ fuiſſe ueras, habet hoc probare, cum præſumatur pro authoritate iudicis poſtea interueniente, arg. in l. j. & quod ibi no. Bart. C. de predijs decu. ſine decre. non alie. lib. x. quod ſatis ſenſit Inno. ſi bene ponderetur, in d. c. dudum. nec erat neceſſe, ꝙ alius tractatus præmitteretur: quia diſcuſſio, quæ mandatur commiſſario, habetur loco tracta-
3 tus. ¶ † Item omnis ſolẽnitas uidetur remiſſa per commiſſionem & indulgentiam papæ, & ſatis eſt ſeruare uerba reſcripti. unde pure ſine alia authoritate, & ſolennitate potuerunt iuridicè abbas & conuentus habita licentia epiſcopi alienare bona uſque ad ualorem mille Florenorum. hoc uidetur ſingulariter probari per tex. in c. ad audientiam, el. 2. de eccle. edi. iuncta gl. & dictis doc. ibi. Et ſentit Arch. in ca. antepe. 12. q. 2. Per hoc etiam tollitur obiectio, quæ fit, ꝙ iſti emptores conſanguinei erant abbatis. Nam alienatio prohibetur fieri cõſanguineis ꝓpter præſumptionem fraudis, quæ fraus omnino hìc ceſſat, cũ de authoritate epiſcopi eis fuerit alienatio facta. Cũ aũt ceſſat fraus, etiam conſanguineis alienatio fieri poteſt, ut notanter dicit Fede. conſi. 273. Et ſentit Bar. in d. auĩ. quibuſcunque modis, in fi. Ego etiam ultra alios dico, ꝙ illa auĩ. loquitur in conſanguineo æconomi, & non prælati. Nam æconomus non habet ita pingue ius, ſicut prælatus, ut no. v. q. 3. c. j. in gl. ¶ Item facilius præſumitur cõtra æconomum, q̃ contra prælatum, & totum conuentum. Quinimò allego tex. no. ꝙ prælatus poteſt alienare, & dare ſuis bona eccleſiæ, ſi tantundem confert eccleſiæ de ſuo patrimonio, ita, ꝙ nõ eſt neceſſe, ꝙ eccleſia melioretur: ſed ſatis eſt, qđ non deterioretur, ut ualde notabiliter probatur in c. ſi quis qualibet, cum. §. præcedẽti. 12. q. 2. & expreſſius eadem cauſa. q. v. ca. ſi epiſcopus, & per Inn. & Io. An. in c. cum in officijs, de teſta. fortius ergo poterat uendere ſuis pro iuſto prætio & neceſſitate eccleſiæ, cum & ipſe tutor poſſit palam emere rem pupilli. l. pupilli, ff. de autho. tu. ¶ Item ius ciuile non potuit hoc ꝓhibere. unde ſatis eſt, ꝙ per canones non reperitur prohibitum. cum enim ius canonicum certam formam tradit in alienatione rei eccleſiaſtice, non eſt curandum quid ſtatuat ius ciuile, ut no. dicit Inno. & glo. in d. c. j. de re. eccle. non alie. lib. 6. Solum ergo reſtat dubitatio, an ualuerit confeſſio ſuper receptione prætij, quod ſatis eſt dubitabile propter ſupradicta. Nam. d. l. ij. in fi. C. de quadri. ꝑſcri. facit ſatis, ut ualeat, & probat, cum fiſcus & eccleſia procedant a pari, ut no. in c. j. de in inte. reſt. ¶ Item hic interuenit confeſſio prælati, & totius conuentus, q̃ n̄ alterum poſſunt ſuper pecunia numerata. Ad hoc bonus tex. in c. quod quibuſdam, de fide inſtru. & facit quod no. glo. in c. 2. de ordi. cog. & gl. in c. delictum, de reg. iu. li. 6. Et quod no Io. An in c. quia clerici, de iure patro. ubi communiter no. factum prælati, communicato conſilio prælati, præiudicare eccleſiæ. ¶ Præterea præſuppoſito, ꝙ aliqua dubitatio ſuper hoc oriatur, tamen confirmatio Bonifacij, & Inno. ita ſolenniter facta, facit ut præſumamus omne prætium fuiſſe numeratum, ſeu conuerſum in utilitatem eccleſiæ. Pro hoc bonus tex. iuncta gl. & dictis doc. in c. conſtitutus, de religio. do. & in c. ad hæc, de reſcrip. & cle. 2. eo. titu. in fi. ¶ Et inſtar ſacrilegij eſt, dubitare, an iſtud ſit licitum, & dignum, quod princeps cũ cã inſtituit, & confirmauit. 17. q. 4. ſi quis ſuadente diabolo. §. qui aũt, ff. ad. l. Iul. pe. l. ſacrileg. facit. 19. diſt. c. j. & l. quidam con-
4 ſulebat, ff. de re iu. maximè † cum papa poſſit aliqua bona eccleſiæ alicui libere donare, & præſumitur motus ex iuſta cã. 12. q. 2. c. cum redemptor, in. c. ea nobis, de deci. & ibi per Hoſt. facit quod no. de præſcrip. c. cauſæ legitimè. notant legiſtè in. l. j. C. ſi contra ius uel utili. pu. & in. l. reſcripta, & l. præſcriptione, C. de pre. impera. offeren. & præſuppoſito ꝙ cã nõ ſubeſſet legitima: tamen ſatis eſt tutus quo ad eccleſiam militantem, qui accepit, cum nemo poſſit in hoc papam redarguere. Ad hoc gl. no. in ca. nõ eſt, de uoto, nec de ipſius facto iudicare 9. q. 3. c. nemo, & c. aliorum. ¶ Non obſtat, ꝙ ipſemet papa Bonifacius reuocauerit: quia ſi bene aduertatur, reuocatio non porrigitur ad caſum noſtrum, cum ſolum reuocauerit conceſſiones per ſe factas de rebus eccleſiæ non alie. ſed in caſu noſtro non ſolum donauit, imò etiam confirmauit ex certa ſcientia uenditionem, quæ ſatis poterat ſubſtentari, ſaltem ex iuris ſubtilitate citra omnem confirmationem, ut patet per ſupradicta, & aliud eſt confirmare, aliud de nouo concedere, ſeu donare, ut ſatis apertè colligitur in c. inter dilectos, de fide inſtr. quare ſæpius non eſt fienda illius inueſtigatio, c. ij. de tranſlatio. præla. & l. neque natales, C. de proba. ¶ Item poſſet non immerito attentari, ꝙ ex quo donauit ſponte, & ex certa ſcientia, & motu proprio, & priuilegium peruenit ad notitiam priuilegiati, ꝙ non potuerit amplius ipſe, uel alius reuocare non apparente de fraude, ſi incontinenti poſt, q̃ peruenit ad notitiam illorum fratrum, habuerit effectum ſuum, ut legiĩ & notatur in gl. in c. j. de conceſ. præben. lib. 6. facit quod notabiliter uult Inno. in c. nouit, de iudi. Io. An. in c. conſtitutus, de relig. do. & Arch. in c. quicunque. 6. q. j. ubi uo-
5 lunt, † ꝙ priuilegium conceſſum non ſubdito reuocari non poſſit, & quod not. Bar. in l. penul. ff. de decre. ab or. fa. & maximè hoc caſu, ubi acquiſitum fuit dominium illico, & ſic habuit effectum conſummatum, & tranſiuit in ius gentium. hinc dicitur, ꝙ perfecta donatio reuocari nõ poteſt.

peteſt.l.ꝑfecta,C.de don.quæ ſub mo.ita, quod ipſe deus
alio non apparẽte nõ reuocaret. xxij.q.ij.c.non tantum.
nec laicus in patrimonialibus ſubijcitur papæ, ut no.In-
no.in.c. inquiſitioni, de ſen.excõ.facit.c. ſi duobus,de ap-
pella,in fi.Sed illa bona poſt uenditionem,& cõfirmatio-
tionem in donatione ſecuta, fuerunt effecta patrimonia
ipſorum laicorum. Et ridiculum eſſet dicere,ꝙ papa poſ
ſit donare,& poſtea ad libitum alio non apparente reuo-
care;& fortè in eo præſumetur cauſa reſpectu laicorum
non ſubiectorum; & quicquid ſit alio etiam capite ſubſtẽ
tatur.ſ. ex confirmatione Innoc. ſubſequenti ſolenniter
facta.nec obſtat reuocatio Ioannis: tum quia nõ uidetur
poſſe reuocare in præiudicium laicorum, alia cauſa legi
tima non apparente, maximè cùm duo ſummi pontifices
confirmaſſent & donaſſent. nam factum erat conſumma-
tum, ut patet ex ſupradictis: tum quia illa reuocatio fuit
apertè ſurreptitia,cum non fuerit facta mentio de ratifi-
catione laudi. Nam laudum eſt quædam tranſactio ſeu
compromiſſum,in aut.ut dif.iu.& in aut. ſi uerò contige-
rit, C.de iud. Sed conceſſio non ualet,non facta mentio-
ne de compoſitione præcedenti,ut eſt text.apertus in.ca.
ex multiplici,de deci. Et expreſſius in terminis noſtris ꝓ
bari uidetur in.c.cum olim,de præſcrip. Item omne taci-
tum, quod expreſſum habuiſſet propoſitum inducere ad
negandum, uel etiam ad difficilius concedendum, habet
uitiare,ut in. c. poſtulaſti, & ibi expreſſe per Hoſt. de re-
ſcrip. Sed certo certius eſt, ꝙ ſi abbas dixiſſet,ꝙ laudum
fuiſſet ab utraq; parte ratificatum, literas reuocatorias
non habuiſſet,uel ſaltem nõ ita de facili. ergo & c. Et hoc
ſolum ſufficit ad annulationem literarum,& per hæc om-
nia concludo dictos fratres poſſe legitimè ſe defendere
aduerſus abbatẽ & conuentum ſancti Mauricij,& contra
ria ſuperius formata, ſatis patent diſtincta, & ſoluta per
præmiſſa &c. NICO. ABB.

CONSILIVM LXII.

1 *Hæreticus qualiter quis probetur.*
2 *Statutum epiſcopi an ualeat, quo cauetur, ut per quatuor teſtes ſingulares quis probetur uſurarius?*
3 *Teſtes ſunt ſemper ſingulares reſpectu ſenſus, per quem actus percipitur.*

EX multis agitatis in iudicio illud in effectu
quæritur, utrum hæres ſit per cen
ſuram eccleſiaſticam ad exhibitionem libri pa-
terni compellendus, cum aſſeratur à parte aduerſa in il-
lo contineri uſuram receptam à defuncto,& probatur mu
tuum, ac defunctum fuiſſe uſurarium. Sed hoc ultimum
ſolùm probatur per teſtes ſingulares,qui deponũt ſe mu-
tuum recepiſſe à defuncto ſub uſuris, & quilibet dicit de
facto ſuo. hæres uerò dicit ſe non teneri ad exhibitioné
libri,allegans inſuper illum firmiter non habere. Et pri
mo uidetur hæredem modo prædicto debere compelli ꝑ
tex.no. in cle.unica,de uſu.§.cæterum. ubi dicitur uſura-
rium ad hoc compellendum,cum de uſuris agitur,& glo.
ibi in uerbo, ipſos, idem dicit de ipſius hæredibus ſuis,
uel extraneis,argu. in c.tua nos,de uſur.& c.Michael, &.
ff.de eden. l. ſi quis ex argentarijs.§.j. nec. ſufficit uſura-
rium,uel hæredem dicere ſe librum perdidiſſe, etiã cùm
iuramento,niſi probet caſum amiſſionis,arg.c.cum olim,
de priuileg. quia cùm agitur de præiudicio,alterius,non
eſt ſtandum ſoli iuramento, maximè in caſu noſtro, ubi
conſtat illum librum defunctum habuiſſe, cùm ſe ad illũ
remittat in alio libro ſuo in iudicio in hac cauſa produ-
cto,& hoc per plura argumenta tenet gl.in dicta clem.u-
na in uerbo,compellendi, & ſentiunt ibi cõmuniter ſcri-
bentes. nec prodeſt,ſi dicatur nõ conſtare defunctum fuiſ
ſet uſurarium,cum teſtes ſingulares non probent,ut in iu
ribus infrà.allegatis: qa ubi agitur de ꝓbatione alicuius
uniuerſalis, quod habet partes ſucceſſiuas, diuerſitas in
tẽpore,& in partibus totius non uitiat. tunc habet uitia-
re,cum eſt probandum id,quod unico contextu explicaẽ:
quia tunc diuerſitas in tempore importat diuerſitatem
factorum,& tunc teſtes ſunt uere ſingulares. Exemplum,
ſi agitur de probatione teſtamenti,& unus teſtis dicit, ꝙ
fuit conditum die Lunæ:alius ꝙ die Martis. Nam aut iſti
teſtes ſunt falſi,aut deponunt ſuper diuerſis teſtamentis,
& ſic non debent probare, cùm quilibet deponat de uno
teſtamento. Sed ubi deponunt de aliquo ſucceſſiuo habẽ-
te partes diſtinctas, & diuerſas in tẽpore, diuerſitas non
uitiat,quia non importat diuerſitatem facti, reſpectu to
tius,quod probandum imminet: exemplum in probanda
poſſeſſione. Nam ſi unus deponit,ꝙ poſſedit Titius quin-
que annis, & alius dicit de quinque annis probata uideẽ
poſſeſſio decem annorum: quia ſuper eadem poſſeſſione
deponunt.hoc uidetur de mente gl.in.l.ob carmẽ.§.fina.
ff.de teſti. Et allegant quidam ibi pro nunc.l. quidam,C.
de hære. Ad idem quod no. Iaco. But.in.l.eccleſia,C.eo.
1 ubi dicit, † ꝙ ſi uolo probare unũ hæreticum,ſufficit unũ
teſtẽ dicere,ꝙ audiuit illum dicere, ꝙ non credebat re-
ſurrectionem mortuorum,& alium, ꝙ dixit ſe non crede
re Chriſtum filium dei. Sic vr̃ dicendum in propoſito, cũ
non agatur de ꝓbatione certi contractus. Sed in iſto vni-
uerſali, ꝙ defunctus fuit uſurarius,diuerſitas in tẽpore,
& in contractibus uſurarij non habet teſtimonium uitia-
re. Ad hanc ſnĩam poſſunt adduci tria exempla, quæ po-
nit Inn.in. c. qualiter & quando.2.de accuſa.cum agitur
de proba.famæ,uel iuriſdictionis, uel perceptionis deci-
marum,non eſt neceſſe teſtes concordare in tempore;ſed
ſatis eſt,ꝙ concordent in uniuerſo,ſ. ꝙ ſit infamis,uel ꝙ
iuriſdictionem exercuit; uel decimas percepit. quia con
cordant ſatis in eo,quod probandum incumbit.¶ Sed his
nõ obſtantibus, contrariam ſententiam quo ad caſum no
ſtrum arbitror præualere. Et primò moueor, quia dicta
cle.una non uendicat ſibi in caſu noſtro locum.fundat eñ
ſe ſuper qualitate uſuraria. dicit eñ uſurarios compellẽ
dos,& c.Oportet ergo prius conſtare defunctum fuiſſe u-
ſurarium:quia ubi iuris diſpoſitio fundat ſe ſuper aliqua
qualitate,neceſſe eſt illam prius probari tanq̃ fundamen
tum diſpoſitionis hoc ſatis probatur ex his,quæ legũtur,
& no.in.c.j.de offi.dele.lib. 6.&.c.accuſatus §.ſanè, de hæ
re.eo.lib. 6. & quod not.in cle. una de ſequeſta. in gl.fi.&
plenius & eleganter tactis per Bar. iuncta glo.& tex.in.l.
j. ff.quod ui aut clam,maximè cum illa cleñ. inducat qd
nouum deuians à communibus regulis iuris. Nõ enim de
bet quis compelli ad exhibendum libros ſuos, quos pri-
uatim in domo ſua tenebat ꝓ conſeruatione familiæ, ut
no.in.d.cle.una,in glo. in uerbo, rationum:ſecus,ſi in pu-
blico teneret libros,ut faciunt iſti uſurarij manifeſti,qui
bus vr̃ tacitè mandatum,ut ſcribant: & ſic debet intelligi
tex.& quod ibi notat Bart.in.l.quædam,in prin.ff.de edẽ.
unde in odium uſurariorum tantum emanauit illa cle.
una,in.§.cæterum,ut ſic uſurarij occulti,ſeu qui priuatos
libros tenent,compellantur ex noua prouiſione libros e-
dere.oportet ergo, ꝙ conſtet defunctum fuiſſe uſurariũ.
Quod certè in caſu noſtro probatum non eſt,per illos te
ſtes ſingulares. Et primò adducam authoritates,quas in
materia reperio. Scd̃ò iura generalia. Tertiò rationes ſa
tis urgentes Fede. de Señ. qui in conſilijs ſubtiliſſimè ſe

geſſit. hoc apertè tenet in terminis noſtris conſi.lxij.ubi
dicit, ꝙ per teſtes ſingulares non probatur quem fuiſſe
uſurarium,maximè cum deponunt de proprio facto,ſicut
in caſu noſtro, cum ſimilitudo repellat à teſtimonio, ut
2 in.ca.perſonas,de teſti.¶ † Item & fortius ipſe confirmat
conſi.17.ubi plus dicit,non ualere ſtatutum epiſcopi,quo
cauetur, ut per quatuor teſtes ſingulares quis probetur
uſurarius,cum hoc ſit contra ius,ꝙ epiſcopus ſtatuere nõ
poteſt,iuxta no.in.c. ſuper his,de maio.& obe. &.25.q.2.
c.inſtitutionis,&.c. igitur.plenè per Io. An.in.c.fi.de offi.
archi.hanc opinionem in terminis noſtris poſt multa te-
net dñs Ant. de Butr.reprobata opinio Ia.But. in.c.cum
oportet,de accu. ubi inter cætera ad ꝓpoſitum dicit, ꝙ
quandoque datur diuerſitas in cauſis dictorum, quæ ha-
bent ſe ad probandum ut totius partes diuiduæ, & teſtes
non probant.unde,ſi unus teſtis dicit ſcio,quòd præſcrip-
ſit,quia uidi eum poſſidere;non probat,quandoque ſe ha
bent partes indiuiduæ eiuſdem totius, & probant, ut ſi
uolo probare miſſam, & induco duos teſtes, quorum v-
nus dicit ſe audiuiſſe epiſtolam, alter euangelium, & de
hoc eſt glo.no. in.c. nihilominus.4. q.9. idem ſecundum
eum,ſi partes ſunt diuiduæ: quilibet tamen refert ad to-
tum, ut ſi uolo probare decimam,unus dicit, quòd uidit
me percipere decimam frumenti: alius decimam ordei:
uel ſi uolo probare iuriſdictionem per unum teſtem me
exercuiſſe certum actum iuriſdictionalem,per alium pro
bo exercitium alterius actus, & ſic ſaluat exempla Inno.
in.d.c.qualiter & quando. Si autem cauſæ ſe non habent
ut partes inferentes ut totum, ſed ut cauſæ multiplican-
tes idem totum in ſpecie; & non probant ſcd̃m eum.exẽ
plum, Si uolo probare aliquem ſanctum:non enim ſuffi-
cit,ꝙ aliqui deponant de uno miraculo,& alij de alio,ut
no.dicit Archi. in.ca.nouit.25.q.v. quod eſt contra illud
dictum Ia.But. per quod infert in terminis noſtris, quod
ſi unus deponit Titium uſurarium, alter quia mutuauit
Caio, teſtes non probant illum uſurarium. Et aduerten-
dum, quia per exemplum ſentit hoc procedere, etiam ſi
teſtes non deponerent de proprio facto:ſecus,dicit ſi uo-
lo probare aliquem famoſum uſurarium; & unus dicit ſe
audiuiſſe ab alijs quam alter; quia ad famam probandã
non obſtat hæc diuerſitas iuxta notata ꝑ Inn.in.d.c.qua-
liter,&.c.cũ oporteat,& per Bar.in.l.de minore.§.tormẽ
ta, ff. de quæſtio hanc eandem ſententiam, quòd in caſu
noſtro teſtes ſingulares non probant, uidetur uelle gloſ.
ſingularis in.d.ca.nichilominus. 3.q.9. quæ uidetur dare
regulam,quòd nunquam teſtes ſingulares probant,etiam
ſi inducuntur ad probandum quid uniuerſale, ſeu totũ,
niſi quando factum eſſet ſucceſſiuum,& indiuiduum,& te
ſtes deponant ſuper rebus indiuiduis totius. exemplum
in probatione miſſe,ſi unus deponit de epiſtola,& reliqui
de euangelio. Secus,ſi deponunt ſuper diuiduis,ut ſi unus
dicit de euangelio, & alter de ueſperis:uel ſi probare uo
lo ſolutionem decimæ, unus dicit frumentum ſolutum,
& alius fabam; & ſic illa gl. quæ dicit de probatione iu-
riſdictionis,uel decimæ,apertè ſentit,quod non probant
quem uſurarium, cùm deponunt ſuper actibus diuiduis,
nec factum eſt indiuiduum,nec ſucceſsiuum. hoc idem ui
detur apertè ſentire Pe. & Cy. poſt eum in. l.2. C. quæ
ſit lon.conſue.ubi dicunt, ꝙ ad probandum conſuetudi-
nem, & ſic quid uniuerſale, ſeu totum, non ſufficit teſtes
deponere ſuper diuerſis actibus,ex quibus inducitur con
ſuetudo,niſi ſint conteſtes, qui ſimul uiderũt illos actus,
quod ſatis in ſimili uidetur approbare Archi.in.d.c.nimi
rum. Hanc eandem ſententiam uidetur probare Innocen.
in.ca.licet ex quadam, de teſti. Nam licet ibi primò col-
ligit argumen. quod ſi uolo probare me uſum iuriſdictio
ne, uel ſeruitute aliqua, & unus dicit de uno actu, alius
de alio,quòd probant:tamen poſtea immediatè dicit tu-
tius ſe credere dicendum, quòd quilibet teſtis ab eiſdem
duobus, & eodem tempore audiuit: aliàs in ſuis dictis e-
runt ſingulares.falſum enim allegãt. ſuprà de elec.c.cum
dilectis;& dicit de hoc notari in.d. c. qualiter & quando.
Et ſic Inno ſtat in ultima opinione,quòd in probando ali
quo toto,& ſucceſsiuè habente partes diuiduas, teſtes ſin
gulares non probant,licet quidam & malè allegant Inno
cen.pro contraria ſententia. Et aduertendum, quia per il
lud dictum declaratur dictum ſuum in. d.ca. qualiter &
quando. Et ſic Inno.ſtat.in ultima opi. Nam Inno.ibi non
dicit ſimpliciter, prout quidam malè allegant,ꝙ in pro-
banda iuriſdictione, uel ſolutione decimæ ſufficiant te-
ſtes ſingulariter deponentes de diuerſis actibus:imo pri-
mo poſuit illud dictum, & immediatè poſuit contrariam
opinionem,dicendo quòd alij contra eum dicunt aſſeren
tes,quòd ubicũque aliquid teneretur probare, niſi teſtes
de loco,tempore, perſonis, & alijs omnibus concordent,
non habentur pro pluribus teſtibus,allegat dictum.c.ni-
chilominus,& ꝙ omnino ſint in ſuis teſtimonijs ſingula-
res,allegat dictum.c. cum dilecti.unde tenent illi,ut ipſe
refert, ꝙ etiam in probando famam, teſtes debent con-
cordare, ut dicant tali die audiuimus talem rumorem,
uel infamiam,& tali loco, & à talibus perſonis.Inno.ali-
ter impugnat illam ultimam opinio.& Io.An.ibi ſimpli-
citer tranſit recitando quaſi ad contextum.Sed per dicta.
in.d.ca. licet uidetur Innocen. approbare hanc ultimam
opinionem tanquam tutiorem, & pro eo facit urgens ra-
tio,quam infrà ſubijciam. Spe.etiam in duobus locis no.
in gl.Inno.in.d.c.qualiter, referendo ſingulariter opinio
nes contrarias,ut.ſuprà dixi,& nullam approbat,ut patet
in tit.de teſti.§.iam de interrogatorijs, uerſ. item de tem
pore,& in ti.de inquiſi.§.nunc uerum,ꝙ ſi negauerit.qui-
nimo recitat ibi opi.Vicen.in. c.illud,de præſcrip.quæ di
cit, ꝙ ſi unus teſtis deponit de fama in una parte ciuita-
tis,& alius de alia parte,non eſt fama ſufficienter proba-
ta:quia teſtes ſunt ſingulares. Hanc opinionem vr̃ proba-
re gl.ordi.in.d.c licet ex quadam, q̃ dicit,ꝙ in ꝓbanda cõ
ſanguinitate non ſufficit,ꝙ aliq deponunt de uno latere,
& alij de alio. Et ſic lõge fortius non uult ſufficere,ſi qſ-
que teſtis eſſet ſingularis in dicto ſuo. Et hæc ſufficiant re
ſpectu authoritatũ. ¶ Nunc ꝓbo inducendo iura. Et pri-
mò faciunt multa iura generaliter loquẽdo,nõ diſtinguẽ
do inter actum ſucceſſiuum,& inter momẽtaneum, dicũt
teſtes ſingulares nõ ꝓbare,ut in. d.c.nihilominus,&.c.tã-
literis,de teſti.&.c.cum dilecti, de elec.&.c.bonæ,el.j.de
ele.uer.licet,cũ ſimi.nec reperitur aliqs tex.q ꝓbet con-
trariã opinionẽ. Sed fuit nuda interpretatio quorundã,
q ſępe deſtruũt tex.per ſuas opiniones capitaneas, & con
tra eos facit ſingulariter illud, c. cũ dilecti. Nã ibi canoni
ci uolebant ꝓbare, ꝙ non conſenſerant in illum electũ à
cõpromiſſarijs,& qſq; deponebat,ꝙ non conſenſerat,nec
ꝑ hoc inferebaẽ multiplicitas actus;& tñ papa ibi dicit,ꝙ
nõ ꝓbãt:qa ſunt ſingulares,cũ qlibet deponat de ſuo con
ſenſu,qđ apertè eſt cõtra mẽtẽ gl.ĩ.d.l.ob carmẽ.§.j.¶ Ad
idẽ dictũ.c.bonæ.ubi canonici uolebãt probare, ꝙ nõ fue
rũt citati;nec ualet, ſi quiſque dicat ſe nõ fuiſſe citatum:
& tamen ueniunt ad ꝓbandum illam uniuerſalem poſi-
tionem, ꝙ capitulum non fuerat citatum. nec capitulum
conſtituitur niſi ex ſingulis omnibus ignorantibus,arg.co
3 rũ,quæ no.gl.in.c. ſi capitulo,de conceſ.ꝓben.li. 6.¶ † Pro
bo poſtremo per rationẽ efficacẽ; in mino re,ſuꝑ qua te-
ſtes deponãt. ſemꝑ teſtes ſunt ſingulares reſpectu ſenſus,
per

per quem actus percipitur. Nam ſi tu & ego uidimus Ti-
tium percutere Sempronium, tu ꝑcepiſti per ſenſum tuũ,
& ego per meum, nec tuus ſenſus eſt meus, nec e contra.
Ad hoc quod not. Bar. in. l. 2. ff. quemadmodum teſt. aper.
unde hoc reſpectu cum exigitur, ꝙ ſint conteſtes, ſ. reſpe-
ctu obiecti, ſuper quo deponũt, oportet ꝙ ſint conteſtes,
ſi eodem tempore ſe præſentauerunt ſenſibus ipſorum te
ſtium, unde appropinquatio ad ſenſum eodem tẽpore fa-
cta, facit eos eſſe cõteſtes, & hoc patet cuilibet ſubtiliter
hanc rem conſideranti. Quare autem exigitur, ꝙ in hoc
ſint conteſtes, & ſic ꝙ in eodem tꝑe ſimul perceperint, cer
te non alia rõne, quia uni teſti non creditur in preiudiciũ
alterius, ut in iuribus uulgaribus. Sed qñ ſimul in oĩbus
cõcordant, habet locum illa regula iuris diuini & huma
ni: In ore duorũ, uel trium teſtiũ ſtat oẽ uerbum, in. d. c.
licet uniuerſis, &. 2. q. 4. in prin. hæc autẽ ratio locum ha-
bet, ẽt qñ agitur de probando aliquid in genere, ſi teſtes
deponunt ſuper diuerſos actus. ¶ Quomodo enim poteſt
cõcludi in caſu noſtro titium fuiſſe uſurarium, niſi creda
tur cuilibet teſti de per ſe deponenti ſuper uno ↄ̃ctu? Et
ſic oportet neceſſario dicere, tenendo contrariam opinio
nem, ꝙ uni teſti credatur, qđ eſt contra iura ſuperius alle
gata. Et ſi diceres, ſi articulus eſt generalis, ꝙ fuit uſura-
rius, & teſtes deponunt ſuper iſta uniuerſali poſitione, in
qua uidentur omnes concordare, & ego reſpondeo, ꝙ nõ
ſunt concordes in redditione cauſæ. unde debent etiam eſ
ſe conteſtes in actu particulari, per quem mouẽtur ad de
ponendum ſuper uniuerſali. Nam ipſi non percipiunt per
ſenſum illum uſurarium, ſed tantum illos actus particula
res, ſuper quibus deponunt, de his uero, quæ in præſentia
geſta ſunt, teſtibus deponere permiſſum eſt, ut in. c. teſtes.
3. q. 9. &. l. teſtium, C. eo. & in actu p̃ſcriptionis per ſenſum
requiritur, ꝙ teſtes ſimul fuerint, ut in. d. c nihilominus.
quare teneo cũ gl. ſingulari illius. c nihilominus, ut dica
mus, ꝙ regulariter teſtes non probant, niſi ſimul in codẽ
tꝑe id uiderint, ſuper quo deponunt, niſi factum ſit ſuc-
ceſſiuum & indiuiduum, & deponant ſuper partibus indi
uiduis totius, exemplum in probatione miſſæ. uel qñ per
foramen immediate unus poſt alium uiderunt teſtes ali-
quos adulterantes, ut ibi not. per Cy. in d. l. teſtium. nec
eſt aliquis textus, qui dicat contrarium. non obſtat. l. qui
dam, C. de hære. quam quidam allegãt: quia nihil probat,
nec etiam glo. in. d. l. ob carmen, iure probatur, nec cã ſim
pliciter approbant docto. in. d. l. & ipſemet Bar. refert in.
d. l. ob carmẽ, & in terminis noſtris ſunt plures authorita
tes contrariæ, ut patet ex præcedentibus. Et hęc ſuffi-
ciant, &c. NICO. ABB.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

QVIDAM *dominus* Antonius *frater cuiuſdam mulieris, ſ. dominæ* Petræ *uiduæ ſponte, & ex certa ſcientia certã dotẽ conſti tuit dictæ ſorori ſuæ ad ſecundas nuptias tranſeunti, ad cautelã & ſecuritatem ſecundi mariti recipientis dotẽ à dicto domino Anto- nio pater dictæ mulieris promiſit dicta marito per ſolẽnẽ ſtipula- tionẽ ſub certa pœna eũ, & ſuos hæredes cõſeruare indẽnes ab om- ni petitione, lite, & contrauerſia, quàm moueri poſſet, ſeu mouere tur quãdocunq; per filios primi matrimonij, ſeu eorum noĩe, tã oc caſione dotis, quàm generaliter oĩum bonorũ, q̃ pertinere poſſẽt ad filios primi matrimonij, ſeu eorum noĩe tã occaſione dotis, quàm oc caſione dictæ dominæ* Petræ *matris*. Contingit *dictam mulierẽ de cedere relictis filijs primi & ſecundi matrimonij. demum deceſſit filius ſecundi matrimonij, & lis inchoatur contra maritum ſecun- dũ per filios primi matrimonij occaſione matris eorum, dicentes ſe debere ſuccedere pariter una cũ filio ſecundi matrimonij.* ¶ *Quæri tur, an ſecundus maritus teneatur dictis filijs primi matrimonij reddere partem dotium, ſecundum, quòd ciuitatis ſtatutũ diſponit? Nunquid dictus maritus habeat regreſſum ſeu habere poſſit cõtra patrem dictæ mulieris occaſione ſtipulationis p̃miſſæ, maximè cũ ipſe pater ſponte iurauerit omnia prædicta, & ſingula firma, & rata perpetuo habere, & tenere, & in nullo contra facere, uel ue- nire per ſe, uel alium, de iure, uel de facto in iudicio, uel extra, ali qua ratione, ingenio, iure, modo, uel cauſa?*

CONSILIVM LXIII.

1 *Nomen litis comprehendit omnem actionem tam in rem, quam in perſonam.*
2 *Fieri dicitur poſſe, quod fit de iure.*
3 *Verbum bonorum comprehendit in ſe actiones.*
4 *Mens contrahentium in contractibus magis ſpectatur, quàm uerba.*

CHriſti, eiuſq; pijſſimæ matris poſtulato ſuf-
fragio, Videtur primo dicto ſecundo
uiro nullum ius in præſcripto caſu cõpetere con
tra patrẽ dictæ dñæ Petræ, ꝓmiſit eñ dictum uirũ, & hæ
redes conſeruare indẽnes ab omni petitione, &c. & ſic ut
eſſent ſine dãno. ſed dãnum ꝓpriè eſt diminutio patrimo
nij, ut. l. 3. ff. de dã. infec. Sed in caſu noſtro non diminuit
patrimoniũ dicti ſecundi uiri, cum iure cõpetat filijs pri-
mi matrimonij ſucceſſio. ſ. in bonis maternis ꝓ rata, ut. l.
cũ alijs, C. de ſecun. nup. Ergo non committitur dicta ſti-
pulatio. qđ eñ iure fit pœnã nõ meret. l. Gracchus, C. de
adul. & 22. q. 4. c. q peccat, & nemini iniuriã facit, q utitur
iure ſuo. l. j. §. deniq;, ff. de aqua plu. arcẽ. ¶ Præterea di-
cta ſtipulatio ex alio capite infringitur: qa ſcilicet nõ po
tuit ꝓmittere factũ alienũ, ut. l. ſtipulatio iſta, in prin. ff. de
uerb. obli. & inſti. de inuti. ſtip. §. ſi qs alienũ. Sed dictus pa
ter ꝓmiſit factum filiorum primi mrĩmonij, ergo non ua
luit ſtipulatio. ſed his nõ ob. contrariã ſñiam arbitror p̃-
ualere. moueor primò ꝑ tex. quaſi exp̃ſſum hũc caſum de-
cidentẽ, iuncta gl. in. d. l. ſtipulatio iſta. §. ſed quatenus, &.
§. hi q. & ibi habeẽ, ꝙ ſi ſtipulor mihi hr̃e licere certã rẽ
ſub certa pœna, cõmittiẽ ſtipulatio, ſiue de iure, ſiue de fa
cto mihi illa res euincaẽ: qa, ut dicit ibi tex. hr̃e non licet,
ſi aliqd ei diminuerat ex iure, qđ habuit. ita in ꝓpoſito,
nõ põt iſte ſecundus maritus dici indẽnis, ſi pars dotis au
feraẽ ſibi, aut filio ſuo, quãtũcũq; ꝑ filios primi matrimo
nij de iure auferaẽ, & ꝑ hoc facit, qđ habeẽ in. d. l. ſtipula-
tio iſta. §. quæſitũ. ubi expreſſè dr̃, ꝙ ẽt circa rem alienam
ualet iſta ſtipulatio, hr̃e licere, dũmodo ſubijciaẽ pęna, ſi-
cut in caſu nr̃o, Fingamus eñ, ꝙ Titius donat mihi rẽ alie
nã, & ꝓmittit me conſeruare indẽnem ab omni lite, & cõ
trouerſia, &c. qs dubitat, q̃ tuncũq; mihi iure euincatur,
obligatur mihi Titius ad intereſſe, iuxta ea, quæ habenẽ
& notanẽ in. l. j. C. de euict. &. l. Ariſto, ff. de dona. unde li-
cet hoc pactum non ualeat in p̃iudicium filij primi matri
monij. l. ſi unus, ff. de pactis: quia res inter alios acta. l. j. C.
de tranſac. &. ca. inter dilectos, de fide inſtru. tamen præ-
iudicat ipſi patri ꝓmittenti de indemnitate, ut ſaltem cõ-
mittatur pœna in ſtipulatione appoſita, ut. d. §. quæſitum,
&. §. 1. ¶ Secundò principaliter faciunt uerba prædictæ
ſtipulationis multum generalia, eo, quod fuit promiſſa in
dẽnitas ab omni petitione litis, & cõtrouerſia, quæ moue
ri poſſit, ſeu moucreẽ, &c. unde pondera primò illa gene-
ralia uerba: ab omni petitione, & controuerſia: tã de iu-
re, quam de facto. Nam qui omne dicit, nihil excludit, ut
in c. ſolitæ, de ma. & obe & xix. di. c. Romanorum, & bene
facit. c. Raynaldus, de teſt. ubi pœna appoſita ex conuen-
tione,

tione, committitur, licet iure conueniaẽ. ¶ Secundum, fa-
1 cit illud uerbum, lite &c. † Nam nomen litis compræhen-
dit omnem actionem tam in rem, quàm in perſonã, ut l. li
tis nomen, ff. de uer. ſig. actio autem eſt ius, inſti. de acti.
in prin. Promiſit ergo, per hoc uerbum iſtum uirum ſer-
uare indẽnem ab omni actione iuris mouenda, contra
eum per filios primi matrimonij, ſiue in rem, ſiue in per-
ſonam. ¶ Item pondera illa uerba, quæ moueri poſſet, ſeu
moueretur, &c. Nam illa uerba, moueretur, ſonant in fa-
ctum. illa uero, quæ moueri poſſet ſonant in ius, quod pa
2 tet per uerbum, poſſet. † ¶ Illud enim dicitur fieri poſ-
ſe, quod iure fit, ut in c. faciat. xxij. q. ij. & l. filius, ff. de
condi. inſti. præter ergo illa uerba uoluit eum ſeruare in
demnem, ſiue de iure, ſiue de facto filij primi matrimo-
nij agerent contra eum. ¶ Tertio principaliter hæc ſen-
tentia probari uidetur per illam clauſulam generalem
adiectam in ſtipulatione, uidelicet. Et generaliter occa-
ſione omnium bonorum, quæ pertinere poſſent ad filios
primi matrimonij occaſione dictæ dominæ Petræ &c. Vn
3 de primo pondero uerba, omnium bonorum. † Nam uer-
bum bonorum eſt ualde generale cõprehendens in ſe ẽt
actiones ut l. bonorum, ff de uer. ſig. Itẽ pondera illa uer
ba, quæ pertinere poſſent, &c. Non enim dicuntur poſſe
ꝑtinere, niſi de iure pertinerent, quod denotat illud uer
bum, poſſent, per ſupra dicta. Et ſic clariſsimè infertur, ꝙ
etiam reſpectu petitionis iuridice uoluit illum indemnẽ
conſeruare. Præterea faciunt illa uerba generalia, quæ
ſequuntur, uidelicet occaſione dictæ dominæ Petræ &c.
negari enim non poteſt, quin occaſione matris eorum pe
tant partem dotium d. l. cum alijs, C. de ſecun. nup. ergo
locus eſt ſtipulationi. ¶ Quartò magnum argumentum
præſtat prædictis forma iuramenti dicti promiſſoris, in
eo, quod iurauit non uenire contra dictam promiſſionẽ
de iure, uel de facto, aliqua ratione, ingenio, iure, modo,
uel cauſa &c. Per quæ uerba ſatis poſſumus arguere ad
præcedentia, quòd uoluit ſe obligare de indemnitate re
ſpectu petitionis filiorum primi matrimonij, ſiue de iure
petatur, ſiue de facto. Nam uerba generalia præceden-
tia declarantur per ſequentia, in l. ſi ſeruus plurium,
ff. de leg. j. & l. qui filiabus, & l. ſi cui dulci. ff. de ui.
tri. & oleo lega. & in c. ſede cum ibi not. de reſcrip. ¶ Quĩ
4 tò principaliter induco talem rationem. † In contracti-
bus magis ſpectatur mens contrahentium, quàm uerba,
ut l. in conditionibus, ff. de con. & demonſt. quæ quidem
mens elicitur ex coniecturis, ita, ut euidens dicatur mẽs,
de qua per coniecturas cõſtat, ut notabiliter innuit text.
in l. licet, ff. de le. j. Sed ſi diligenter contrahentium men
tes cõiecturare uelimus, ob nullam aliam cauſam fuit di
cta cautio, ſeu promiſsio facta, niſi ut dos aſsignata ſecun
do marito, integrè remaneret apud filios ſecundi matri-
monij. Nam propter filios primi matrimonij, qui ſucce-
dunt pariter cum filijs ſecundi in dote, ut d. l. cum alijs,
raro uiduæ reperirent maritum cum eadem dote, cum
dotem integram non ualeant remittere in filios ſecundi
matrimonij. hinc eſt, quòd promiſsio iſta facta ſolum re
ſpectu filiorum primi matrimonij circa dotem aſsignatã
à fratre, qui uidetur donare eo ipſo, quòd non ſtipulatur
dotem ſibi reddi. l. unica. §. in extraneis, C. de rei uxo. act.
nullam enim actionem poterant filij mouere in uita ma
tris, ſed tantum in morte, cum in uita parentum nullam
legitimam petitionem habeant filij. l. j. §. fi. ff. de col. bo.
Bar. in auẽ. ingreſsi, C. de ſac. ſan. eccle. & l. j. §. nec caſtren
ſe, ff. de col. bo. Cautum ergo fuit reſpectu petitionis,
quam iure facere poterant poſt mortem matris tàm de
iure communi, quàm de rigore ſtatuti. Et ꝙ hoc ſit uerũ,
ultra prædicta patet. Nam ſi tantum uoluiſſet maritus
proſpicere, & non de iure recepiſſet promiſsionem gene
raliter reſpectu cuiuſcunque, qui mouet ſibi quæſtionẽ,
ſed hic reſtringit ſe ad filios primi matrimonij, quod non
poteſt dici ob aliud, niſi quia de iure poterant ſuccedere
una cum filijs ſecundi matrimonij. Et ad prædicta multũ
facit, quia non ſolum promiſit ſeruare maritum indem-
nem, ſed etiam ſuos hæredes Ex quo infertur, quòd etiã
finita cauſa dotis, durabat dicta promiſsio de indemnita
te ſeruanda. unde tacitè uidetur fuiſſe actum, ut dos inte-
gra remaneret apud filios ſecundi matrimonij, & quod
tacitè agitur, habetur pro expreſſo. l. cum quid, ff. ſi cert.
pe. Etiam hunc intellectum, multum adiuuat illud uer-
bum, quandocunque poſitum in illa promiſsione ꝑ quod
uerbum infertur, ꝙ etiam à petitione fienda poſt mortẽ
dictæ dominæ Petræ debebat Antonius ſeruari indem-
nis, maximè coniunctis illis uerbis, occaſione dictæ domi
næ Petræ. Facit ad prædicta in argu. l. quæ dotis cauſa, cũ
materia ſua, ff. ſol. ma. Ex his omnibus concludo, ſtanti-
bus prædictis terminis, dictum ſecundum maritum habe
re regreſſum contra dictum patrem promiſſorem pro
ea parte, quam habebat reſtituere filijs primi matrimo-
nij, ita, quòd in hoc, & in alijs locus eſt dictæ ſtipulatio-
ni. Et per prædicta ſatis patet reſponſum ad contraria ſu
perius formata. Nam ſatis diminueretur patrimonium
iſtius uiri, cum ex pacto tota dos deberet remanere apud
eum, ſi euinceretẽ ab eo pars. ¶ Nec obſtat, ꝙ promiſit fa-
ctum alienum, quia appoſita fuit pœna, quo caſu ualet ſti
pulatio, ut in dictis iuribus tum quia potius promiſit ꝓ-
prium factum, quàm alienum, ſcilicet de aſſumendo in ſe
litem, & ſeruare indemnem. Et hæc ſufficiant, &c. NI-
CO. ABB.

CONSILIVM XLIIII.

1 *Mulier eſt ita ſubdita marito, ut præſumatur accerſita ab ipſo.*
2 *Renuntiatio ſimplex extraiudicialis an præiudicet.*
3 *Arbiter debet diligenter litem diſcutere.*
4 *Statutum deuians à iure communi debet reſtringi, quantum fieri poteſt.*

IN præſenti quæſtione duo ſunt dubia prin
cipalia. Primum, nunquid dictũ
laudum fuerit nullum. Secundum, præſuppoſita
nullitate, utrum debeat contra executionis petitionem
huius nullitatis exceptio admitti, non obſtante dicto ſta-
tuto, quo omnino nullitatis exceptio, & defenſio uide-
tur inhibita. Et circa utrumque multum concluſiue pro-
cedam, cum materia per primum conſulentem ſatis ſit li
brata. uidetur enim mihi, quod dictum laudum ſit ipſo
iure nullum duplici ex capite, ex parte mulieris, & inita
tia ex parte mariti. In fauorẽ mulieris primo facit au-
then. ſi qua mulier, C. ad uelleia. Nam ſecundum intelle-
ctum, quem ibi ponit Odofr. qualitercunque maritus &
uxor in eodem inſtrumento contrahunt, uxor non obli-
gatur ipſo iure, niſi pecunia probetur uerſa in utilitatem
ipſius mulieris, ut ibi dicitur in fine. Ratio, quia ſemper
in dubio uidetur mulier adhibita, ut intercederet pro
1 marito. † Eſt enim mulier ita ſubdita marito, ut præſu-
2 matur accerſita ab ipſo marito. ¶ Nec obſt. † quòd ipſa
mulier diceret renuntiaſſe tertia ratione procedente,
etiam quia renuntiatio ſimplex extraiudicialis nõ præiu
dicat ipſi mulieri, ut no. Barto. in l. generaliter, C. eo. ti-
tu. tum quia in caſu illius auẽ. nõ ualet renuntiatio, etiam
ſi ſententia fieret, ut ibi leg. & no. & eſt ſpeciale in caſu il
lius

lius authé.qñ uere,uel præſumptiue intercedat in codē inſtrumento pro marito. Et facit in fauorem utriuſque, ſcilicet uxoris,& mariti,quia dicti arbitratores non diffinierunt totam quæſtionem,& ſic nō uident̄ ſñiam dixiſſe,ut eſt tex.in l.dicere,& l.non diſtinguemus.§.quæſitū, ff.de arbi.debet enim arbiter ita pronūtiare, ut à tota lite diſcedatur,aliter non ualet ſentētia,ut in iuribus præ all.Et eſt bona gl.in d.l.licere. Nec obſt. ſi dicatur compromiſſum fuiſſe inconſules artis lanæ tàm præſentes q̃ futuros,quia debet intelligi,quòd ſi præſentes non diffinirent in termino,poſſent ſucceſſores arbitrari,non autē debuit intelligi,ut pro parte diffinirent contra l. in hoc iudicio,cum ibi no.ff.fa.erciſ.& per Inn.in c.cum inter de re iudi.uel ut ſententiam incertam proferrent contrarij. q.vj.c.ei qui §.diffinitiua,& per Inno.c.cū uenerabilis,de excep.in uer.autem.Non.n.ualet ſñia,quæ nō eſt certa ꝑ ſe,uel relationem habeat ad actum,ut ibi no.Inn. & plenius per Io.And.in addi.Spec.in tit.de ſen.prola.§. qualiter,uerſi.ſed pone iudex.Et uidetur probari in l. iiij. C. de ſen.quæ ſine cer.quanti.¶ † Debet enim arbiter dili-
3 genter litem diſcutere, & totalem finem controuerſiæ imponere,ut l.ſi de meis §.recepiſſe,ff.de arbi.Ex quibus omnibus ſatis patet quid dicendum in primo dubio.¶Circa ſecundum,quòd uī magis dubitabile, utrum non obſtante ſtatuto, debeat admitti hæc nullitatis exceptio, multum facit theorica Bar.in l.j.ff.quod ui aut clam,ubi inter cætera dicit,quòd ſi ſtatutum remouet omnem exceptionem & defenſionem,non eſt aliquod remedium,niſi ut pars ſoluat,& poſtea repetat,ſi habet iuſtam cauſam excipiendi,& uetante ſtatuto non fuit admiſſa, niſi uelit excipere remouendo illam qualitatem,ſuper qua ſtatutum ſe fundat,ut puta ſi dicit contra inſtrumentum publicum nulla admittatur exceptio,ſeu defenſio,poſſum excipere quòd inſtrumentum non eſt publicum,uel ſi dicit cōtra laudum arbitrorum nulla admittatur exceptio, poſſunt excipere,quòd illi non fuerunt arbitri,ut in hoc caſu propriè loquitur gl.in cle.unica de ſequen.quæ dicit, quod ſi aduerſus ſententiā non poteſt opponi exceptio, poſsim opponere de defectu iuriſdictionis ratio eſt quia ſi non habebat iuriſdictionem,non poteſt appellari ſententia,de re iudi.cle.paſtoralis,& no.in l.ij.C.communia utriuſque iud.& ſic per hanc exceptionē detrahitur qua litas ſuper qua fundatur iuris diſpoſitio.¶Sed in caſu no ſtro hoc non poteſt dici, cum illi fuerint arbitratores, nec per hanc nullitatis exceptionem deſinit eſſe laudum arbitratorū.& optimè uī facere.c.ex parte.ij.de off. dele.iuncta glo.ubi habetur,quòd ſi in diſpoſitione tolluntur exceptiones ꝑ expreſſum,nō pn̄t opponi etiā ſi ſint rō nabiles.Sed his non obſtātibus, ɔ̄riū arbitror dicendum in caſu noſtro,duplici ex capite.primò, quia remotis generaliter exceptionibus,nō uī remota exceptio notorie legitima, ex quo de notoria qualitate in ſtatuto nulla ſit mētio.probatur optimè in ſimili in d.cl.paſtoralis,de appel.iūcto.c.ex conqueſtione,in gl.ſua de reſti.ſpo.dr̄.n. in c.paſtoralis,quod per clauſulam,appellatione remota remouetur omnis appellatio, quæ a iure expreſſe non in dulgetur,& tamen ſi notorie grauatur,licet expreſſe ille caſus à iure non ſit determinatus,admittitur appellatio ut in d.c.ex conquæſtione,cum glo. Et hoc communiter tenent ibi doc.Ad idem facit.c.inter cætera,de re iud. & & qđ no.in cle.paſtoralis,præalle.in gl.in uer.non habebat.Hoc idem ſecundo probo per ipſius theoricam in l. omnes populi,ff.de iuſti.& iure,& l.non dubium,C.de le gi.ubi dicit,quòd legitima cauſa eſt reſtringendi ſtatutū generaliter loquens,quando aliquis indebitè damnum pateretur.l.adigere.§.quamuis,ff.de iure patr.uel quando aliquis iniuſtè ad lucrum admittitur,ut in l.ut gradatim,ff.de mu.& hono.facit c.abbate,de uer.ſigni. uel ſi in caſu reſtrictionis ceſſat ratio, quæ mouit ſtatuentem, ut in d.§.quamuis facit ad prædicta.c.cum dilectus, de conſue.& l.ij.C.de nox.Sed in caſu noſtro nedum altera iſtarum rationum,ſed militant omnes.Nam ſi nō admittitur hæc nullitatis exceptio,iſti maritus & uxor indebitè ſentirent damnum,& iſti creditores iniuſtum conſequerentur lucrum ut patet ex ſeq.¶Itē in dicta notorietate exceptionis ceſſat ratio generalis ſtatuti. nulla enim ratio potuit mouere ſtatuentem ad remouendas exceptiones, niſi quia timetur de malitia,& fraude opponentium,quęrentium dilatare iudicium,arg.optimum in d.c. ex parte. Sed hæc ratio ceſſat,quando exceptio eſt notoria, argu. viij.diſt.c.ueritate manifeſtata.Nec ob.ſi dicatur, ꝙ nulla ratio eſt in ſtatuto expreſſa,quia licitum eſt coniecturare rationem,quæ potuit legis mouere latorem &c. & ſecundū illā cōiecturam licet reſtringere, uel ampliare ſtatutum,ut not.Cy.& alij in d.l.non dubium,facit quod no.gl.j.diſt.c.conſuetudo.¶Item ſtatutum deuians à iure communi debet reſtringi,quantum fieri poteſt,ut minus, quàm poſsit lædat ius commune,ut no.probatur in d. c. cum dilectus,& d.l.ij.C.de noxa. Et quod hæc exceptio ſit notoria,patet,quia clarè colligitur ex actis,id autem ꝙ ex actis patet,poteſt dici notorium,ut eſt tex.in c.cum olim,de uer.ſigni.Et notant domini de Rota. deci. 439. & no.Innoc.in c.ex inſinuatione,de appella. Secundo capite etiam debent admitti,quia ſtatutum remouet exceptiones contra laudum arbitrorum,ſed non poteſt dici laudum,ex quo controuerſia non deciditur,ſed ſit remiſſio ad alios,ut probatur in d.l.non diſtinguemus,§. quæſitum dico ergo, quod hæc exceptio remouet qualitatem ſuper qua ſtatutum ſe fundat, & per conſequens debet admitti, ut d.l. j. & quod ibi not. quòd ui aut clam & per gloſ. in d. l.una,de ſequeſtra. Et hæc ſufficiant.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

CASVS. *Quidam dominus Bartholomæus olim epiſcopus Maſſanus quoddam fortilitium iuris epiſcopalis ſui cum domibus & alijs pertinentijs ad dictum fortilitium titulo locationis ad ix.annos tunc proximè futuros ſub annua penſione.cxxv.florenorum quibuſdam ſolenniter conceſsit; hoc ſpecifice inter cætera ſolenniter acto interdictas partes:uidelice ut conductores ipſi teneantur,durante dicto locationis tempore,dictum fortilitium, & domus ipſius, eorum proprijs ſumptibus in eo,in quo erant ſtatu, uel meliore conſeruare,& finito dicto tempore locatonis præfato epiſcopatui reſtituere.Contingit,quòd ipſorum conductorum incuria,uel negligentia,uel inaduertentia,domus dicti fortilitij in parte paſſæ ſunt ruinam,intantum,quòd epiſcopatus damnificatus extitit ferè cc.florenis.denique finito tempore dictæ locationis,epiſcopus Maſſanus antedictus ad conductorum nimiam inſtantiam libere ab omni obligatione abſoluit gratis, & liberauit quo epiſcopo uita functo,ſucceſſor in epiſcopatu petit damnum reſtitui,allegando dictam liberationem eſſe nullam. Quæritur, quid iuris? & quia caſus non uidetur magnam continere dubietatem,breuiter procedam.*

CONSILIVM XLV.

1 *Prælatus poteſt donare modica de rebus eccleſiæ.*
2 *Epiſcopus habet nudam rerum epiſcopatus diſpenſationem.*

CHriſti, eiuſq; matris præſidio humiliter inuocato, Satis uidetur mihi clariſsimè dictam liberationem non ualuiſſe in præiudiciū epiſcopatus. Nam remittere gratis, idem eſt, quod donare.l.quin etiam,ff.de calum.& c.ueniens, el.j.iuncta gl. de teſti. Sed epiſcopus non poteſt donare iura,& reditus eccleſiæ ſuæ ſine cauſa legitima;ꝙ ſi fieret,talis donatio, reuocat̄,ut probatur in c.ſi quos,& in c.de ſeruis.12.q.2. & in c.fraternitatē, de dona.ubi dicit, ꝙ epiſcopus rerū eccleſiaſticarū eſt procurator,& non dn̄s; ideò conditionē eccleſiæ meliorare pōt: deteriorē āt facere nō debet, ut ibi dicit tex. ¶Secundo ad idem facit.c.cæterum, de
1 dona.ubi habet̄,†ꝙ prælatus pōt modica de rebus eccleſiæ donare, ſi hoc habet conſuetudo, quaſi magnā donationē facere non poſſit,etiā ſi conſuetudo habet, quia cōſuetudo multū dānoſa eccleſiis nō ualet, ut in c.j.de cōſuetu.Sed in caſu noſtro,ponderato damno, & reditibus ipſius epiſcopatus,ſatis uidetur donatio immenſa,maximè cū ex ea remaneat eccleſia ruinoſa,& ſine ſpe refectionis; igitur dicta liberatio non ualuit. ¶Tertio probari uidetur per c.eps̄, in quo patet, † ꝙ eps̄ habet nudam re-
2 rū ep̄atus diſpenſationē, nec poteſt de rebus mobilibus, aut imobilibus,ſeu reditibus diſponere ad libitū:ſed ſm̄ Deū,ſi aliter facit,incurrit dānationē; ad idē.1.q.3.c.ꝑuenit. ¶Quartò probatur per locū à ſpeciali in c.epiſcopus,& c.bonæ.12.q.2.& in c.apoſtolicæ,de donationi. in quibus iuribus ex ſpeciali priuilegio conceditur ep̄o, ut ædificādo monaſteriū de nouo,uel eccleſiā magnificādo pro ſepulturis ſuis,poſſit dare cēteſimā,uel quinquageſimā redituū eccleſiæ ſuæ:cū hac tn̄ limitatione, ut eccleſiæ ſuæ ex hoc graue dānū nō infligat; unde ſi ex hoc graue dānum infligat,non ualet de iure, etiā in iſtis caſibus priuilegiatis, ut ibi no.Sed in caſu noſtro non ſolū ſumus extra dictos caſus ſpeciales: ſed ēt damnum ex illa gratuita liberatione illatū eſt eccleſiæ,habita conſideratione ad tenuitatē redituum dicti ep̄atus, & ad dānum illatum dicto fortilitio,ſeu ipſius domibus. ¶Quintò facit, ꝙ qn̄cūq; quis habeat liberā adminiſtrationē,non tn̄ cōſequitur poteſtatem donandi,uel pactū gratuitum faciendi, ut in l.contra iuris,ff.de pac.& l.filius,ff.de dona.& l. præſes,C.de tranſac.& c.fraternitatē,de dona.licet ergo epiſcopus dicatur in rebus epiſcopatus habere liberā adminiſtrationē, ut in c.cū nobis,in fi.de elec.nō tn̄ potuit in præiudicium eccleſiæ liberationē gratis facere, ut in iuribus præall. Et ad hoc optimè facit,quod not.Hoſt.& Io.An.in c.j.de poſtu.ubi dicūt,quod de mero iure nō licet prælato renuntiare gratis exceptioni utili eccleſiæ cōpetenti,ut.ſ.de pac.l.contra iuris,C.de tranſac.l.præſes.Ad idē.C.de pact.l.pactū curatoris,& ff.ꝑ emp.l.ſi q̄s fundū.§ ſi tutor, cū ſimi.in quibus patet,ꝙ tutor, uel curator,uel adminiſtrator ciuitatis, & ſimiles, quantūcūq; habentes liberam adminiſtrationem, non poſſunt remittere gratis ius pupilli, ſeu minoris,uel ciuitatis, clarum & indubitatum. Nec obſt.ſi tu diceres prelatum,maximè ep̄m habere adminiſtrationē,q̃ prædicti habeāt,ut patet ex gl.no.5.q.3.c.ſi.& per Inn.ī c.ueniēs, de reſcrip. Nā fateor hoc uerū, nō tn̄ ita maiorē, ut poſſit ad libitū donare,uel iura eccleſiæ remittere cū graui dāno ſui epiſcopatus,ut probat̄ ī iuribus ſuperius allegatis, & ꝑ Inn. ī d.c.ueniēs,& c.accedētibus,& hæc ſufficiūt. NIC.ABB.

CONSILIVM XLVI.

1 *Maritus et uxor poſſunt facere noua pacta ab his,quæ geſta ſunt ſuper primaria dote pro augumento dotis.*
2 *Mulier non poteſt augere dotem,niſi maritus pari incremento augeat donationem propter nuptias.*
3 *Mulier habens bona, ſi nubit, uidetur tacitè omnia bona ſua dare in dotem.*

OMnipotētis Dei poſtulato ſuffragio, Tria mihi oſtēſa dubia elicio.¶Primum, an ſtante ſtatuto, ꝙ maritus lucretur dimidiam dotium, debeat Nicolaus Ioannis Martini de terra Anglarij ſuperuiuens quondam dominæ Angelæ uxori ſuæ lucrari dimidiam centum quinquaginta florenorum,quos in augumētum dotis, dictæ dn̄æ Angelæ cōfeſſus fuit ſe recepiſſe à ſer Leonardo Petri genitore dictæ dn̄æ Angelæ.¶Secundum dubium,nunquid Nicolaus lucretur medietatē quarūdā poſſeſſionū dictæ dn̄æ Angelæ,quas dicit ſibi fuiſſe in dotem aſsignatas, quarū adminiſtrationē habuit dictus Nicolaus in uita dictæ dominæ Angelæ; cum tn̄ non poſsit expreſsè probari per inſtrumētū, uel teſtes dictas poſſeſsiones fuiſſe datas in dotē:imò filius dictę dn̄æ Angelæ ex alio m̄rimonio ſuccedēs dictæ ſuæ matri ab inteſtato, aſſerit illa fuiſſe bona parphernalia eius matris. ¶Tertiū dubiū,cū dictus Nicolaus emerit à dicto Leonardo quædā bona pro ſe,& dicta dn̄a Angela eius uxore,& eorū hæredibus,debeat Antonius dominici Laudi de Anglario filius dictæ dn̄æ Angelæ ex alio uiro ſuccedere dictæ matri ſuæ in medietate illorū bonorū prædicto modo. ¶Et procedatur in his dubiis concluſiue,ex quo per arbitros cōiter a partibus aſſumptos petitur conſilium ſuper partibus per eos aſſumēdis. ¶Circa primū dico,†ꝙ ī augumēto dotis poſſunt maritus & uxor facere noua pacta ab his, quæ geſta fuerunt ſuper primaria dote,ut eſt tex.in l.ſi conſtante,C.de do. ante nup.& ſi nihil de nouo actum fuit, ſtatur prioribus pactis & conuentionibus,ita,ꝙ ſtatuta & conuenta ſuper dote,habent locū ſuper augumento dotis,cū augumentū ſit pars dotis,& una & eadem res non debet diuerſo iure cenſeri; pro hoc bo.tex.in c.cognouimus.12.q.2.& hanc ſñiam in terminis noſtris tenet gl.& Cy.in d.l.ſi cōſtāte, & uī tex.expreſſus in l.inter ſocerū.§.cū inter,in fin.ff.de pac.dota.Itaq; concludo,ꝙ ſi ualuiſſet illa augumētatio dotis, lucraretur dictus Nicol.dimidium illius augumēti,ex quo noua pacta nō interceſſerunt. Sed dicas, ꝙ non ualet illa augmentatio dotis: quia licet de iure potuiſſet utrobiq; uel alteri eorū augmentare dotē, uel donationē ꝑꝑ nuptias,ut in d.l.ſi conſtante,tn̄ hodie de iure au-
2 théticoꝉnō pōt mulier augere dotē,niſi maritus pari incremēto augeat donationē ꝑꝑ nuptias, ne mulier decipiat̄,ut eſt tex.in aut̄.ſed iā neceſſe,C.de dona.ante nup. & in corpore, unde ſumitur, latius continetur, in aut̄.de æqua.dot.§.ij. ¶Concludo ergo circa hoc primum, ꝙ ſi dictus Nicolaus pariter augmentauit donationem propter nuptias,lucratur dimidiam augmenti, ſicut dimidiā dotis. Sed ſi ipſe non dedit incrementum, nil lucrabitur de augmēto:quia non ualuit in præiudiciū mulieris.¶Venio ad ſcd̄m dubiū,in quo breuiter dico dictū Nic.lucrari dimidiā partē illarū poſſeſsionū: qa alia aſsignatione dotis non apparēte,præſumēdū eſt illas poſſeſsiones fuiſſe ſibi in dotem aſsignatas; probo multipliciter. Primò, †quia ſi mulier habēs bona nubit, uidetur tacite omnia ſua bona dare in dotē,ut no gl.ī l.mulier bona,ff.de iure dotiū. Sequit̄ Bar.& clarius & latius ī l.ſi conſtāte,ff.ſol. mat. ¶Itē cū pater dictæ dn̄æ Angelæ ex poſtfacto confitet̄ dotē,ut.ſ.dictū eſt.ergo prius conſtituit ſibi dotē: qa non potuit eſſe augmentum dotis ſine dote,arg.in c.cum Marthæ,de cele.miſſa & c.ad diſſoluēdū,de deſpō.impu.

& l.decē,ff.de uerb.obl.debemus ergo in dubio præſume
re illa bona fuiſſe data in dotem: tū quia maritus habuit
illorum adminiſtrationem: tum quia fuerunt data pri-
mo marito,ut colligitur ex teſtamento illius,& pater nō
debet diminuere dotem filiæ tranſeuntis ad ſecundas nu
ptias,ut in auē. ſed quāuis,C.de rei uxo act. unde pſumi
debet,ꝙ illa bona ſibi dederit in dotem:qa ex quo qs de
iure tenet ad factū, & illud reperit factum, præſumit ge-
ſtum ab eo, q ad hoc de iure tenebat, ut in l.ij.C.de ali.
pupil.præſtan.& in l.cum ſeruum,ff.de uerb.obl.& quod
no.Bar.& hoc de ſecundo.¶Circa tertium & ultimū dico
dictum Antonium, ſi uult ſuccedere in medietate illorū
bonorum emptorum per dictum Nicolaum modo prędi-
cto,debere cōferre dicto Nicolao medietatē prætij: quia
in dubio, ex quo ſolus Nicolaus tunc pro ſe, & uxore, &
eorū hæredibus emit,præſumitur emiſſe de ſuis pecuniis
propriis,& geſſiſſe in hoc negotiū uxoris & hæredū. Si er
go uxor, uel hæredes uolunt ratificare dictā emptionē,
debēt ſoluere medietatē;hoc uidetur probari in l.iij.C.
pro ſoc.& expreſsè hoc ibi tenet Bar.& idē ſentit ī l.ſi pa
truus,C.cōia utriuſq; iudi.& in l.quæ dotis,ff.ſol.mat.fa
cit.l.ſi ego.l.penult.ff.de neg.geſt. Nō.n.debet pręſumi do
natio,ut in iuribus prædictis.nec ēt ualuiſſet inter mari-
tū,& uxorē,cōſtāte mr̄imonio,ff de dona.inter ui.& uxo.
per totū,& in c.ſi.eo.tit. ¶Ex inſtrumentis aūt non appa-
ret,quod uxor de ſuo ſoluerit partē prætij,& hoc de ter
tio.¶Ex oībus prędictis dico,quod partes arbitrorū ſunt
in hoc caſu, ut pronuncient dictū Nicolaum non debere
lucrari aliquid de augumēto dotis, niſi, ut dixi,pbaret,
ꝙ ipſe pariter augumētauerit donationē ,ppter nuptias.
Itē ꝙ debeat lucrari partem illarum poſſeſſionum, tan-
quam dotalium. Inſuper, ꝙ dictus Antonius debeat ſol-
uere medietatem prætij eorum bonorum emptorum, ſi
uult habere medietatem eorum ratificādo emptionē fa-
ctā per dictū Nicolaū.Et hæc ſufficiant. NIC. ABB.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

NICOLAVS *domini Spinelli de Picolominibus ex omni ſui parte ſenſatus,nominatus,& electus,& imbuſſulatus extitit ad officium priorum procedente uero tempore caſu utroq; lumine priuatus eſt,& hoc ſenſu carens tempore extractionis ad certam poteſtariam receptus extitit quem quidem magiſtratum acceptauit. ſed à nonnullis obiectum extitit,cum ad hūc magiſtratum inhabilem ratione defectus. Quæritur quid iuris.*

CONSILIVM XLVII.

1 *Cæcus prohibetur aſpirare ad nouum magiſtratum: cæptum tamen retinere poteſt.*
2 *Cæcus poteſt ſuccedere patri, baroni, uel habenti aliam iuriſdictionem, licet de nouo talis dignitas ei conferri non poſsit.*
3 *Electio fit per ciues ad munera,quæ quis neceſſario ſubit,ex ea ſola acquiritur ius abſenti, & ignoranti etiam inuito.*
4 *Nominatus ad aliquod officium debet ſtatim appellare: alias recuſare non poteſt.*

CHriſti, eiuſq; matris præſidio humiliter in-
uocato, Videtur primo dictum Nico
laum fore inhabilem,& ſic non admittendum ad
dictam poteſtariam per tex.expreſſum ī l.j.§.caſum,ff.de
1 poſtu.ubi poſt multa concluditur † ꝙ ad nouū magiſtra-
tum cęcus aſpirare prohibetur: retinere autē iā cœptū po
teſt: ſed prædictus Nicolaus nō cœperat dictā poteſtariā
ante cecitatē adminiſtrare:ergo ad illā reputādus eſt in-
habilis. ¶Ad idē ſecundo facit gl.ī l.cęcus,ff.de iudi.quæ
dicit,illā.l.intelligēdā, quādo ante nō erat iudex cęcus;
tūc nō prohibetur iudicis officio fungi:ſecus,ſi ante erat,
ut in caſu noſtro. Nam per ſolam electionē non conſeq-
tur quis dignitatē:ſed requiritur acceptatio & ingeſtio,
ut probari uidetur in l.pupillus,ff.de cond.& de mon.&
l.ex eo ff.de mili.teſta.& utrobiq; per Bar.maximè ī d.l.
ex eo.uidetur gl.in l.priuatorū,C.de iuriſd.om iud.quæ
dicit per ſolam electionem conſequi ius dignitatis, licet
non adminiſtrationē.¶Tertiò facit.c.nulli,de elec.lib.vj.
ubi patet, ꝙ poſt electionē poſſunt etiam electores oppo
nere defectum emergentem;& ſic nō ſufficit habilitas tē-
pore electionis, niſi etiam adſit tpe confirmationis, ſeu
acceptionis. ¶ Sed his non obſtantibus,contrarium puto
de iure procedere. Moueor principaliter per tex.ī d.l.j.
§.caſu, de poſtula.ubi tex.dicit ad nouum magiſtratum
aſpirare prohibere:quæ uerba ſi bene ponderentur,aper
tè probant dictum Nicolaum eſſe habilem.primo.n.dicit
ad nouum &c.Sed non poteſt dici nouus magiſtratus, cū
iādudum ante cœcitatem fuerit electus, & imbuxulatus,
arg.in c.conſuluit,de iudi.¶Item ponderandum eſt uer-
bum aſpirare,quod apertè intendit hunc defectum repel
lere, cum inquit, initio deputationis: ſed in caſu noſtro,
non poteſt dici, ꝙ cœcus aſpirauerit ad hunc magiſtratū
cū iam fuerat denuntiatus tpe,quo erat undiq; ſenſatus.
¶Secūdo ad idem facit, quod no.Bar.in l.cœcus pall.ubi
2 dicit, † ꝙ cœcus pōt ſuccedere patri baroni, uel habenti
aliā iuriſdictionē, licet de nouo talis dignitas ei cōferri
non poſſit,quaſi ſatis eſt,ꝙ fuerit habilis tpe,quo habuit
ſpē ſuccedendi:unde ſuperueniens cœcitas non priuat eū
illa ſpe: ar. tñ eſt,ꝙ filius,uiuente patre,non habet admi
niſtrationem in bonis patris,nec aliquid ius petendi legi
timā, ſed ſolū ſpē, ut in l.j.§.impuberē,ff.de col.bo.No.
Bar.in l.j.§.nec caſtrēſe, & auē.ingreſſi,C.de ſacroſ eccl.
facit quod leg.& no.in §.ſed ſui,inſti.de hęre.quali.& dif
fe.Vnde ſuperueniens cœcitas,non ſolū priuat de admi-
niſtratione iā habita, ſed & ſpe acqſita ante cęcitatem.
Sed in caſu nr̄o p electionē, & imbuxulationē fuit dicto
Nicolao acqſitū fortius ius, quā nuda ſpes: qa p electio-
nē acqritur ius dignitatis, licet nō exercitiū, ut dicit gl.
no.ī d.l.priuatorū, licet male repræhēdat p Bar.ī d.l.ex
eo.nā opi.illius gl.tenet gl.no.ī decreto.63.diſt.c.quāto,
& do,ī c.tranſmiſſam,de ele.& maximè hoc eſt indubita-
tū in caſu,quo poſt electionē nō requiritur alia cōfirma-
tio,ſicut in caſu nr̄o;quo caſu ceſſat obiectio Bar.ut ipſe-
met uoluit in l.abſenti,ff.de don.ubi ſaluat gl.quā male
repræhēdit ī d.l.ex eo.¶Nā ī ipſo electo dicit ī d.l.abſen-
3 ti.ubi † electio fit p ciues ad munera, q̄ qs neceſſario ſu-
bit,ex ea ſola acqrit ius abſenti,& ignorāti ēt īuito,ut.l.
illud,cū l.ſeq.ff.de tu.& cu.da.ab his,licet nō acqrat ad-
miniſtrādi ius, niſi poſtquā ſibi decernat ad illud officiū,
ar.ī l.ſi.C.arbi.tu.nec eo inuito, pōt alius ad illud officiū
deputari,C.qn̄ arb.tu. p totū.ſm eū ī d l.abſenti.Cū er-
go hoc officiū ſit hmōi,nec reqrit alia cōfirmatio, ſtatim
fuit dicto Nicolao ius acqſitū.ſ.tpe electionis,& deputa-
tionis. ergo cęcitas nō habet priuare iure iā q̄ſito, cū nō
poſſit dici nouus magiſtratus ut ī d.§.caſum,& d.l.cœcus.
ad idē ēt.c.cū pcuſſio.7.q.1.de cle.ægro.c.j.ubi dr̄,ꝙ ſu-
pueniēs inhabilitas nō debet priuare iure iā q̄ſito, ēt de
dignitatibus eccl'iaſticis,ne addat afflictis afflictio,& ſine
culpa ſua,ſic qs priuet iure ſuo ꝫ.c.ſatis puerſum.7.di.cū
ſit potius cęcis miſerēdū,& eis de nouo ſubueniēdū, ut ī
c.licet,de cēſi. ¶Præterea facit tex.in l.q ad ſcribēdū, &
l.q ad ciuilia,C.de ap.ubi dr̄, † ꝙ noīatus ad aliqđ offi-
4 ciū,debet ſtatim appellare: alias illud recuſare non pōt,
quaſi illico acqrit ſibi ius,ut amplius ,pao care nō poſſit;
ergo

ergo nec p ſupueniētē cęcitatē priuari:& de hoc eſt tex.
ī d.l.cęcus.ubi ſimpl'r dr̄, ꝙ cęcus iudicādi officio fungit.
Nec ob.ēt,ſi dicat,qđ cum iudex habeat p ſe ferre ſnīam
inſcriptis, ut l.j.& ſi.C.de ſen.ex pi.reci.& c.ſi.de re iud.
lib.6. Cęcus aūt legere non pōt; ergo &c. qa licet per ſe
ferre non pōt;poterit tñ p ſuum vicarium ferre. nam po-
teſtas eſt de maioribus magiſtratibus, q poſſunt p alium
ſnīam ferre, ut no.gl.& Bar.in d.l.ſi. Et dicit Bar. in cęco
in d.l.cęcus nam & illiterati aſſumunt ad hæc officia,q. p
alios ferant ſnīam, ut l.certi,C.de iud. Item hoc operat
neceſſitas ſuperueniens, rōne cuius multa permittuntur
aliàs prohibita, ut de cle.ęgr.p totum, & l.ſi lōgius,ff.de
iud. Non obſtāt alia ꝯria ſuperius formata. ſatis.n.patet
rn̄ſum per pdicta. pcedunt.n.qn̄ ius adhuc non erat acq-
ſitum tēpore cęcitatis ſuperuenientis:ſed hic plenum ius
erat acquiſitum. Sed ſolum defuit exercitium, cum in ca
ſu noſtro nō requirat confirmatio,nec acceptatio,nec in-
greſſio: ſed etiam nolenti ius eſt acquiſitum,cum hoc ſit
munus publicum,qđ neceſſario tenet electus ſubire,vt ſ.
dixi. Et hæc ſufficiant. ¶ Concludo ergo dictum Nico-
laum à dicto officio poteſtariæ, licet nunc reperiatur cę-
cus,non eſſe priuandū, ex quo tēpore electionis, & imbu
xulationis hunc defectū non patiebat. Laus Deo. ABB.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

CASVS *talis eſt. Quidam Franciſcus Tucij, habens ſororē carnalem,nomine Lenam, promiſit per ſcripturam priuatā dare in ſponſam cuidā Ioanni. Et ad hoc conuenerūt die 5. Apr. 1425. deinde die 5. Maij ſequentis ad maiorem ualiditatem rei pmiſſæ Leonardus & Ioannes auunculi dictæ Lenæ per inſtrumentum publicum promiſerunt dicto Ioanni ſub quadā obligatione, ſe facturos,& curaturos,quod dicta Lena contraheret matrimonium per uerba de præſenti cum dicto Ioā. eandem obligationem de contrahendo matrimonio cum dicta Lena recipientes ab eo. quibus peractis Franciſcus frater dictæ Lenæ uolēs incipere pmiſſionem de contrahendo matrimonio cum dicta Lena per eum factam dicto Ioanni implere,in duobus banchis dari fecit dicto Ioanni pro parte dotium futurarum certam quātitatem pecuniæ. poſt quæ dictus Ioan.quædam iocalia ſecundum regionis conſuetudinē miſit dictæ Lenæ tanquā ſponſæ ſuæ quæ omnia illa recepit ut ſpōſa & rumor erat in populo publico illam eſſe ſponſam dicti Ioan. ad quā ſæpiſsime dictus Ioan.tanquā ad ſponſam acceſsit tam in domo patris dictæ Lenæ, quàm in quibuſdam aliis locis, in quibus dicta Lena tanquā ſponſa inuitabatur. demum per partes prædictas ſæpiſsime dies ad contrahendum matrimonium de præſenti ſtatuta fuit: ſed per dictum Ioan. ſemper defuit, qui fictas, & ſimulatas occaſiones allegans; ſemper contrahere diſtulit,turpiter adamando quādam mulierculam,quā loco concubinæ non modico tempore tenuit, & adhuc hodie detinere dicitur. Ex quibus omnibus dicta Lena prouocata,uidens ſe ita à dicto Ioan.ſperni, eum in ſponſum recuſat habere, & cum alio vult matrimonium contrahere, & diſcedere à dicto Ioanne nunc reluctante, & dicente, ſe paratum ad contrahendum matrimonium cum dicta Lena. Nunc contingit in iure de pluribus dubitare. Et primo, nunquid inter dictam Lenam, & dictum Ioannem fuerunt ſponſalia de futuro contracta, cum dicta Lena in dictum Ioannem nunquam expreſsè conſenſerit. Secundo præſuppoſito ſponſaliorum vinculo, an dicta Lena ualeat licite à dicto ſponſaliorum contractu recedere, & alij matrimonialiter coniungi. Tertio nunquid dictæ pecuniæ quantitas ſoluta pro parte dotium per dictum Franciſcum poſsit repeti à dicto Ioan. ex quo dicta Lena cum eo matrimonium contrahere recuſat. Quarto, an dicti Leonardus, & Ioan. auunculi dictæ Lenæ, & Franc. frater carnalis eiuſdem remaneant in aliquo uigore dictarum pmiſsionum dicto Ioanni obligati, cum non remaneat per eos, quominus matrimonium ſequatur inter eum, & dictam Lenam, ſed per ipſam Lenam duntaxat, &c. Quæritur quid iuris?*

CONSILIVM XLVIII.

1 *Spes matrimonij uiolari non debet.*

CHriſti, eiuſque matris præſidio humiliter in-
uocato, Attingam quodlibet dubiorū
ordine ante ſcripto. ¶Et primum ſuper primo di
cendum, ſuperfluitate contēpta hic, inter dictos Ioan. &
dictam Lenam ſponſalia de futuro fuiſſe contracta. quā-
quā.n.nec frater,uel auunculus, quinimo nec parētes ua
leant mulierem obligare inuitam, ſeu inſciam ad matri-
monium ꝯhendum: ſed requiritur neceſſario ipſius mu-
lieris conſenſus libere,ut probat.c.vno,in ſi.de deſponſa.
impub.lib.6. & 30.q.2.c.ubi non eſt cōſenſus, & no.in c.j.
de deſpō.impu.facit.c.ſi annum,de iud.lib.6.tñ ſi conſan-
guinei pmittunt nomine mulieris abſentis, & ea poſtmo
dum certificata expreſsè, uel tacitè conſenſit, puta reci-
piendo iocalia,ut ſponſa, uel ſponſus tanquā ſponſus di-
uertitur ad domū ipſius mulieris, ſatis cōualeſcunt dicta
ſpōſalia,ut ex nūc, & aperte probari uī in c.literas, iūcta
gl.de deſpō.impu. & expreſsius in c.j.de mr̄im.ꝯcto ꝯ in-
terd.eccl.in gl.in uer.tanq̄ in uiris,ī ſi. & clariſſime tenet
Io.And.in d.c.vnico,de deſpō.impu.lib.6.ſuper gl.in no-
uel.ſua,dicens,ꝙ inter parētes,& alios cōſanguineos hęc
eſt dr̄ia:quia ex ꝯctu parentum obligant filij, ſi ſunt præ-
ſentes, & non cōtradicentes; unde ſola pn̄tia habetur p
conſenſu; & ſic proprie loquit tex.in d.c.vno. ſed ī alio-
rum cōſanguineorum ꝯctu non ſufficit ſola præſentia:ſed
requiritur qđ mulier certificata de ſponſalibus per eos
ꝯctis tacitè p modos ante dictos,uel ſimiles cōſentiat,ut
in iuribus præall. Et facit qđ no.in c.ſicut,de ſponſ. ſolū
enim conſenſus ſufficit ad ſponſalia,uel matrimonium ꝯ-
hendum 27.q.2.c.ſufficiat,& de ſponſa.c.cū locum nec re
fert,qualitercūq; habeatur, dūmodo de eo conſtet, iuxta
no.in c tuæ, & c.cū apud, de ſponſ. cum.n. ſatis per ea, q̄
in narratione ſunt dicta, ſicut apparet de conſenſu dictæ
do.Lenæ uolentis ratificari ſponſalia p fratrem carnalē,
& auunculos facta, dicerem ſpōſalia de futuro inter di-
ctos Ioan.& Lenam fuiſſe contract. ¶Venio igitur ad ſe-
cundum, an ſaltem poſſit dicta do.Lena impune recede-
re à dictis ſponſalibus, Ioāne ſponſo inuito & reluctāte?
Et uidetur primo quod nō p tex.apertum in c.præterea,
& c.requiſiuit, & c.ex literis,cū multis ſimi.de ſponſa.in
quibus iuribus patet dictam Lenam p iudicem eccl'iaſti-
cum cōpelli ad matrimonium de preſenti ꝯhendum. Nec
obſt.ſi dicatur dictum Ioan.multo tēpore ex culpa ſua di
ſtuliſſe perfectionem dicti mr̄imonij. per hoc enim nō eſt
dicta Lena liberata à ꝯctu ſponſaliorum. debuit.n.ad mi
nus expectare dictum Ioan.per biēnium. quo elapſo libe
re potuiſſet alteri ſe copulare; ante ſine fraude hoc fa-
cere non pōt,ut expreſsè probatur in l.ij C.de ſponſa. &
ibi plenè per Cyn. quinimo non dicit ibi, ꝙ per lapſum
biēnij culpa ſponſi ex toto diſſoluantur ſpōſalia: ſed ꝙ ſi
mulier alteri nupſit, uidetur ſine fraude,qa uoto ſuo tā-
to tēpore à uiro eludi nō eſt paſſa:ſed in caſu noſtro ante
lapſum biēnij uoluit dictus Ioan. cum dicta Lena ꝯhere,
nec per eum remāſit, ſed per dictam Lenam. imo, ut di-
cit,poſſit attentari,ꝙ etiam elapſo biēnio tenetur cū illa
ꝯhere,ſi re integra vult ſponſus perficere mr̄imonium,
cū ceſſat tunc modus.d.l.ij. nec ex lapſu dicti tēporis pōt
iuſtam excuſationē aſſumere cum alio ꝯhēdi. facit ī arg.

l.mancipiorum,ff.de opt.leg. Nec ob.ſi dicatur ſæpe diẽ
fuiſſe ſtatutum ad matrimonium cõtrahendum,& per di-
ctum Ioannem defuiſſe ; unde uideretur, dictam Lenam
à ꝓmiſſione liberatam,ut in c.ſicut,de ſpõ. no.Ioã. And.
in c.de illis,eo.tit. Nam certe tex.illc. & Io.And.loquũ-
tur, qñ à principio obligatus fuit reſpectu ad certã diẽ.
Sed in caſu noſtro ſpõſalia à principio fuerunt purè con-
tracta, licet poſtea de die ſimpl'r ꝯhendi matrimonium
conuenerunt. ꝑ hanc enim conuentionem nõ reſtrinxe-
runt obligationẽ prius pure ꝯ̃ctam, ut ſatis colligitur ex
tex.d.l.ij.in fi. dũ ponderat uota mulieris ſæpe ꝑ ſpõſum
eluſa fuiſſe; & hoc apertè innuit tex.in d.c.ſicut, dum re-
quirit præfixionem termini tempore ꝯ̃ctus ſponſaliorũ;
facit ad prædicta.l.Celſus,ff.de arb. & c.cum dilecti, de
do.& cõtu. ¶Sed his non obſtan.ex alio capite dico dictã
do.Lenam nullo modo obligatam ad ꝯhẽdum matrimo
nium cum dicto Ioan. ſed libere eam poſſe à dictis ſpon-
ſalibus recedere, & cũ quo uiro maluerit matrimonium
contrahere,ꝑ tex.apertum,cui rñderi non põt,in c.quẽ-
admodum,de iureiu.ubi dř, qđ etiam ſi ſpõſalia fuerunt
iurata, tñ ſi alter ex ſponſis poſtmodum nõ continuit, &
ꝯ̃ legem deſponſationis continuauit, non teneť alter ad
mřimonium perficiendum : quia ex hac cã poteſt dimitti
iam ductus;ideo fortius ducendus: quia,ut ibi dicit tex.
turpius eiicitur, ꝗ non admittitur, &c. ¶Nec obſtat iu-
ramentum, quia intelligitur conditio,ſi alter ꝯ̃ legẽ de-
ſponſationis nõ peccauerit: uel niſi quid aliud peius acci
derit; puta alter coniugũ efficeretur leproſus : uel naſum
1 perderet. uel aliquid ſimile, ut ibi dř. † Sicut.n.non licet
uiolare libidinosè matrimoniũ, ita nec ſpem matrimo-
nij,ut l.ſi uxor.§.diuus, ff.de adult.& de iniu.l.apud La-
beonem.§.ſpõſum. & no.in d.c.quẽadmodum, in glo.in
uer.nõ admittere. Sed in caſu noſtro p̃ſupponitur dictũ
Ioan.poſt ꝯ̃ctum ſpõſaliorum adamaſſe turpiter quãdam
mulierculam, & eam tẽpore non modico ut concubinam
tenuiſſe, & dictam ſpõſam ſuam eluſiſſe uariis uicibus,dif
ferendo ꝯ̃ctum;ergo legitimè & impunè põt ab illis ſpõ-
ſalibus, etiam ſi fuiſſent iurata, dicta do.Lena reſilire, &
cum quo uiro maluerit ꝯhere. Nec obſt.ſi dicať.d.c.quẽ-
admodum,loqui in ſponſa fornicante, non aũt in maſcu-
lo:qa dico eandem eſſe in hoc rõnem in ſponſo fornican-
te,ut apertè probať in c.apoſtolus,32.q.7.facit quod leg.
& no.in c.j.ut lit.non cõteſt. Quantum enim ad iſta non
iudicantur ad imparia, de diuor.c.gaudemus, & 32.q.6.
facit quod leg.& no.in c.1.2.3.4. & fin. & hoc quo ad ſe-
cundum dubium. ¶Circa tertiũ, nunquid pecunia tradĩ-
ta cã dotis poſſit repeti à dicto Ioan. dicta Lena repudiã
te cum eo matrimonium dicta cã contrahere ; dico certũ
eſſe ꝙ ſic:quia fuit tradita ob cauſam,ſ.matrimonij con-
trahendi, qua non ſecuta repeti põt, ut in l.ſi mulier, &
l.ſi extraneus, cum l.ſeq. & l.quod Seruius, ff.de condi.
cau.da. & l.ſi ego, & l.licet.§.quoties, cum ſimi. de iure
dot.in quibus iuribus cõmuniter dicitur, ꝙ ſi mulier,ſi-
ue alius pro muliere aliquid dedit futuro marito cauſa
dotis, poteſt illud nuptiis nõ ſecutis repeti ; & apertiſſi-
mè in caſu noſtro tenet Bar.in d.l.quod Seruius. ubi di-
cit non eſſe neceſſe, ꝙ mulier prius alteri nubat : ſed ſa-
tis eſt, ꝙ renuntiauerit ſpõſalibus, ad hoc, ut poſſit fieri
repetitio ; & hoc ſatis innuit finis illius.l.quod Seruius.
Sed refero nũc ad dubium,per quem debet fieri hæc re-
petitio,an per dictũ Franciſcum fratrem dictæ Lenæ, qui
pecuniam exſoluit, an per dictam Lenam, cuius intuitu
ſolutum fuit ? Et in hoc dico conſiderandum, ꝙ aut di-
ctus Franciſcus exſoluit de ſuo ; & tunc habet ipſe actio-
nem nomine proprio : quia licet frater, uel alius ꝗlibet,
ꝗ non habet mulierem in poteſtate,dãdo dotem uidetur
illam donare mulieri, niſi ſtipulatus fuerit illam dotem
ſibi reddi,ut in l.vna.§.accedit, & §.extraneum,C.de rei
uxo.ac.tñ hoc uerum ſecutis nuptiis : ſed in eis nõ ſecutis
habet ipſe ſoluens repetitionem, tanquam cã non ſubſe-
cuta,ut in l.ſi ego, & l.licet.§.quoties, ff.de iur.dot. & in
l.ſi extraneus, præal.ſ̃m vnam lect.quã expreſsè ibi pro-
bat Bar.aut dictus Franciſcus ſoluit de bonis mulieris; &
tunc ipſa domina Lena, ſi hoc approbauerit, ſaltem ta-
citè poterit repetere,arg.in l.qui ſe debere,ff.de condi.
cau.da. & l.pen.ff.de neg.geſt. ubi bonus tex. & uidetur
probare,ꝙ etiam ſi mulier ignorauit, tamen poterit nũc
habendo ratum factum fratris pecuniã repetere. Sed du-
bium eſt,nũquid Frãciſcus uidetur exſoluiſſe de ſuo,ani-
mo donãdi,an uero de bonis mulieris ? in quo dico, ꝙ in
dubio præſumendum eſt de bonis mulieris: ſecus autem,
ſi non adminiſtraſſet, ut no.gl. & Bar.in l.fi.C.de dot.ꝓ-
miſſi. facit quod legitur & notatur in l.Neſennius,ff.de
nego.geſt. & l.alimenta,C.eo.tit.ubi in ſimili per Bart.&
maximè hoc procedit habito reſpectu ad ſtatutum huius
ciuitatis Senenſis, quo cauetur, ut mulier dotata ꝑ fra-
trem non habeat regreſſum contra bona paterna, vnde ui
detur dictus Franciſcus uoluiſſe ſe exoluere ab hoc one-
re : non autem de ſuo tradere, arg.eorũ,quæ leg. & no.in
l.ij.C.de ali.pup.præſtan. & melius in l.ſi cum dotem.§.ſi
pater,ff.ſol.ma. Ex quibus omnibus cõcludo,ꝙ & ipſa do
mina poterit repetere approbando ſolonem factam per
fratrem,uel ipſe Franciſcus repetere, ea nõ approbante,
cum nõ cogatur in hoc habere ratum factum fratris, ad
hoc bene facit,quod leg.& no.in d.l.ꝗ ſe debere,iũcta gl.
in uer.nomen te,de cõd cau.data;& hæc de tertio.¶De-
ſcendo ad quartũ & ult. an.ſ.dictus Leonardus, & Franc.
& Ioannes in aliquo remaneant dicto Ioan.ex dicta pro-
miſſione obligati : & breuiter dico,ꝙ non : tum quia ipſe
contractus ſpõſaliorum inter ipſos ꝯhentes habebat con
ditionem tacitam, uidelicet ſi alter nõ peccaret ꝯ̃ legem
ſponſaliorum,ut d.c.quẽadmodum,de iureiu. & quæ ibi
dixi latius,ita,ꝙ altero peccante, alter ſit ab omni obli-
gatione abſolutus,& ibi fortius hoc idem dicendũ in his
ꝗ ꝓmiſerunt acceſſoriè de inducendo illam do. Lenam
per ꝯ̃ctum, cum ſtipulatio acceſſoria aſſumat ſibi naturã
illius,cui accedit, ut in l.ſi eum.§.quæ iniuriarum, & qđ
ibi no.ff.ſi qs cau.ſicut in ſimili dicit.l.ꝙ relicta ab inſti-
tuto,uidẽtur repetita à ſubſtituto.l.licet,ff.de leg.j. & l.
non iuſtam,C.ad Trebel.præterea non uidetur uenire ꝯ̃
ꝓmiſſionem etiam iuratã,qui ex iuſta cã deſerit, ut l.qui
iurato,ff.qui ſatiſd.cog. & 22.q.2.c.ne quis, & c.beatus.
¶Sed prædicta cã libidinis cum aliena muliere præſtat fa
cultatem reſiliendi ab obligatione cõtrahendi matrimo
nium,ut d.c.quẽadmodum,& c.apoſtolus.32.q.7.ergo nõ
uidentur prædicti ueniſſe ꝯ̃ obligationem, maximè qa,
ex quo dictus Ioã. ſua culpa dedit cauſam huic repudio,
uidentur tñ promiſſores adimpleuiſſe eorũ promiſſionẽ,
ex quo ꝑ dictum Io.defecit,quominus mřimonium effe-
ctum habuiſſet,arg.in l.iure ciuili,& l.Iulianus,ff.de cõ-
di.& demõ. & in reg.imputari ei nõ debet,de reg.iu.li.6.
Præterea alia conſideratione nõ obligantur prædicti ad
aliquam pœnam promiſſam: qa cum mřimonium debeat
eſſe liberum, nõ ualet obligatio pœnalis inter ipſos ſpon
ſos,aut eorum parentes, ut c.Gẽma,de ſpõſ.& l.Titia.ff.
de uerb.obl.Et idem in coniunctis perſonis, qñ ueriſimi-
liter non incurreret pœnam puella, uel maſculus induce
retur ad ꝯhendum:qa uř eadem rõ, quę eſt in parẽtibus,
arg.in l.hęres meus,in fi.ff.de cõd.ind.idem tenet Io.An.
in d.c.Gẽma,in fi.& Bar.in l.Titia,in prin.Et ꝗcqd ſit,ta-
men

men in caſu noſtro certiſſimnm eſt dictum Ioannem nil
poſſe petere,cum ipſe culpa ſua præbuerit cauſam huic
repudio,arg.c.fi.de iniur.& dam.dato. Et hæc ſufficiant.
Laus Deo.NICO. ABB.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

FACTI *contingentia talis eſt. Quidam Maſsitarius domuncu
lam quandam per publicum inſtrumentum à quodam compatre
ſuo.25 florenorũ pretio emit purc & abſolute,ac dictus uenditor
dedit emptori poteſtatem ingrediendi poſſeſsionem ad libitum.inte
rim conſtituit ſe præcario à dicto.emptore poſsidere,denique uen
ditione perfecta eadem die,& hora dictus uenditor dictam do-
mum ab eodem emptore duorum florenorum pretio conduxit lo-
cationis itulo,pacto adiecto,ut dictam domum conductor loca-
tionis tempore durante ſuis expenſis reficeret.moritur poſtea em
ptor,& in teſtamento inter cætera titulo legati diſpoſuit,quòd ſi
dictus uenditor per totum menſem tunc currentem daret ſuis hæ-
redibus florenos.25.quos pro pretio dictæ domus expoſuit, quòd
daritur ſibi dicta domus,& quòd nihil dare & ſoluere teneatur
pro temporibus retentis occaſione penſionis domus , intra quem
menſem dictulit uenditor conditionẽ adimplere, quinimò ipſe uel
ſui hæredes ſoluerũt octo florenos nomine pẽſionis hæredibus di-
cti emptoris.Nouiſsimè mouetur cõtrouerſia per hæredes dicti uẽ
ditoris contra hæredes emptoris,dicentes illum contractum fuiſ-
ſe pignoratitium,& in fraudem uſurarum ſub nomine emptionis
confectum;& in effectu opponunt quatuor ad huius fraudis &
ſimulationis probationes. Primò,quòd ſtatim poſt uenditionem
uenditor conduxit domum,& remanſit in poſſeſsione illius.Secun
dò,quòd fuit uendita pro modico pretio.Tertiò dicunt hoc præſu
mendum ex pacti illius adiectione,ut refectio domus pertineret
ad conductorem.Quartò,quia domus prædicta nunquam fuit al
librata in bonis emptoris iuxta ſtatuta & conſuetudines illius ci
uitatis:ſed remanſit in libra ipſius uenditoris,& pro illa ſemper
onera ſubijt.Poſtremò adducitur uolunta s dicti teſtatoris,qui ui
detur ſibi conſcientiam uoluiſſe de prædictis facere legando mo-
do prædicto.Quæritur omnibus diſcuſsis quid iuris, &c.*

CONSILIVM XLIX.

1 *Modicitas pretij dat magnum argumentum ſimulationis contra-
ctus.*
2 *Refectio,licet de iure ciuili immineat locatori,tamen ex ſpeciali
pacto poteſt pertinere ad conductorem.*

OMnipotentis dei inuocato ſuffragio.Vide
tur primo ex prædictis ſimu
lationem ſatis probari.ex quo.n.uẽditor poſsi-
debat,præſumitur ſimulatio,ut in l.ſicut.§.ſuperuacuũ,&
qđ ibi no.ff.quib.mo.pig.uel hyp.ſol.ut dicit ibi Bar. qđ
non excludiť ſimulationis præſũptio,licet uenditor cõſti
tuat ſe emptoris noĩe poſſidere.Requiriť n.actualis & cor
1 poralis poſſeſsio ſ̃m eũ.Item † ſecundo modicitas pretij
præſtat magnumm argumentum ſimulationis , ut in c. ad
noſtram,de empt.& uẽd.facit quod no.glo.in c. conquæ-
ſtus,de uſuris.¶Tertiò facit adiectio illius pacti , ut refe-
ctio ꝑtineat ad ꝯductorẽ.hoc.n.eſt de natura locationis ,
ut refectio pertineat ad ipſum locatorem,ut l.ſi merces,
ff.loca.ideo talia pacta inducunt præſumptionem frau-
dis,ut in d.c.ad noſtram,& quod ibi no.¶Quartò facit p̃-
ſumptio illius oblationis,& diſpoſitionis teſtatoris.¶Sed
his non obſtantibus,puto quod ex prædictis duntaxat nõ
debeat iudicari p̃dictus cõtractus eſſe ſimulatus.Moueor
primò ex forma ipſius uenditionis,quæ in nulla ſui parte
apparet uitioſa,ſtãdũ.n eſt formæ ꝯ̃ctus,donec ꝯ̃riũ ꝓbe-
tur, ut in c.in ciuitate,de uſur.& c.cũ Ioãnes , de fide in-
ſtru.de præſcrip.c.ad audictiã,& l.cum præcibus, de pro
ba.¶Examinemus aũt an prædictæ cõiecturæ ſufficiant.
Primò.n.nõ obſtat,ꝙ uẽditor in eodẽ inſtrumẽto domũ
cõduxerit.hoc.n.nõ eſt à iure im ꝓbatũ , imò expreſſe ꝑ-
miſsũ,in l.quædã mulier,ff.de rei uẽd.ubi tex.& Bar.imò
uult ibi tex.ꝙ ꝑ huiuſmodi actũ locationis trãsferať poſ
ſeſſio in locatorẽs& ſic talis actus nõ ſolũ im ꝓbať,imò in
tñ approbať,ut trãsferať ꝑ cũ poſſeſſio in aliũ,nõ ergo in
ducit præſumptionis ſimulationẽ,qa qđ lege ꝑmittente
fit,uitio caret.l.Gracchus,C.de adul.& 23.q.4.c. qui pec
cat.¶Ad ſ̃m circa modicitatẽ p̃tij,reſpõde ꝙ illa allega-
tiò nõ eſt uera,ut mihi oretenus fuit expoſitũ . Hinc eſt ,
qđ dicta domus poſtmodũ fuit uendita ꝓ eodẽ p̃tio, & ſi
qua fuit re ipſa deceptio in pretio, fuit ualde modica, de
qua non eſt curãdũ.l.in cauſæ.§.in pretio,ff.de mino. & l.
ij.C.de reſcin.uendi.& c.cũ dilecti.& c. penul. de emp. &
1 uendi.¶† Non ob.tertiũ,qa licet de iure cõi refectio im-
mineat ipſi locatori,tñ ex ſpeciali pacto põt ꝑtinere ad
cõductorẽ.hoc.n.nõ eſt ꝯ̃ naturam ipſius ꝯ̃ctus , ſed præ-
ter,unde tale pactũ non eſt à iure improbatũ,imo appro-
batum.l.ꝗ inſulã.§.ſi ff.loc. ualent.n.pacta p̃ter naturam
ꝯ̃ctus appoſita,ut ĩ c.vno,de cõmo. & c.bona fides,de de-
po.& l.j.ff.e.ti.Hinc dicit regula iuris,ꝙ ꝯ̃ctus ex cõuen-
tione legẽ accipere dignoſcunť,ut in reg.ꝯ̃ctus,de reg.iu.
lib.6. Præterea onus iniũctum in ꝯ̃ctu, uř pars pretij, ut
l.fundi partẽ,ff.de ꝯ̃h.emp. potuit ergo illud onus con-
uerti,ut ſuccederet ꝓ parte penſionis,maximè cum in fa
cto ꝓponatur dictam domũ fuiſſe locatam ꝓ modica pẽ-
ſione. Ad quartum dico,ꝙ illa liberatio non releuat hæ
redes ipſius uenditoris: quia contingit hoc ex facto ipſius
dũtaxat.hoc.n.non uenit in pactũ,& hic actus fuit ſecutus
poſt uenditionem perfectam. Non obſt.quintum de teſtõ
emptoris : qa ex illo non põt colligi cõiectura ſimulatio-
nis ꝯ̃ctus, cum in nulla ſui parte dixerit ꝯ̃ctum fuiſſe pi-
gnoratitium : imo appellat & dicit ſe exportaſſe pretium
ꝓ illa re. unde potius colligit ꝯ̃rium, cum in fine uitæ nõ
præſumať immemor ſuæ ſalutis. 1.q.7.c.ſancimus.Nã ui-
demus, ꝙ debitori ſuo quandoq; quis legat liberationẽ,
ff.de libe.leg. ꝑ totum. ita iſte potuit legare illi uendi-
tori, qui erat cõpater ſuus penſiones pro tempore præ-
terito debitas. Item ut haberet facultatem recuperandi
illam domum, quã forte uendiderat propter neceſſitatẽ.
Si enim fuiſſet contractus uſurarius, non legaſſet ad tem
pus unius menſis,& ſaltem purè remiſiſſet penſiones , ꝙ
non facit, ſed conditionaliter, ſi.25.florenos ſoluiſſet in-
tra menſem,nec eſt nouum,ut legatum fiat aliquo onere
ſolutionis faciendæ annexo,ut l.Lucius,& l.iure ciuili,cũ
infinitis ſimilibus.ff.de condi.& demon.¶Ex quibus om-
nibus concludo,quòd præmiſſorum conſideratione non
poteſt dici dictum ꝯ̃ctum fuiſſe uſurarium. Non obſtãt ꝯ̃
ria ſuperius alleg.Nã.§.ſuperuacuum, loquitur , quando
non conſtabat uenditionem interceſſiſſe.ideò, ex quo is ꝗ
dicit ſe uendidiſſe,reperitur poſsidere , præſumitur non
uendidiſſe,ut ibi not.¶Item ille tex.loquitur, qñ agiť de
præiudicio tertij,ſed hic ſolum agitur de præiudicio con
trahentium.¶Præterea,ut ibi dicit Bar.qñ fuit ſoluta pẽ
ſio, ceſſat omnis præſumptio ſimulationis , maximè cum
hic fuerit ſoluta pro decem annis. Ad alia ſatis eſt ſupra.
reſponſum. Et hæc ſufficiant.

CONSILIVM L.

1 *Acta facta in ſummario,non faciunt fidem in plenario.*
2 *Modus agendi ubi uariatur de ſummario ad plenarium, non pro
hibetur cumulatio,ſeu refricatio eiuſdem negotij.*
3 *Sententia lata ſuper toto,non impedit iudiciũ agendi ſuper parte.*

IN nomine Dñi amen. Circa q̃õnem uertentem inter dñam Luciam filiam olim ex vna parte, & Angelum ſeruum eiuſdẽ terræ ex alia parte nihil attingam ex meritis cauſæ principalis, ſuper qua ſñia iam lata fuit: qm̃ illa mihi commiſſa non extitit: ſed examinabo dũtaxat, an nouum iudicium poſſit intentari iuxta formam libelli per dictam do. Luciam producti, ſententia ꝯ eam lata, & appellatione ab ea interpoſita, non obſtantibus. Et tota uis qõnis dependet ab eo, nunquid primum & ſecundum iudicium ſic ſe habeant, ꝙ abſolutoria ſñia lata in primo, pariat exceptionem rei iud. in ſecundo. Nam ſi appellatio fuit admiſſa ꝑ iudicem, ad quem, ut allegatur per dictam do. Luciã, ſiue tacitè renuntiauerit appellationi adeundo iudicẽ, à quo, firma remanſit prima ſñia, de appel. c. perſonas, & c. cũ ſit Romana, cum ſi. Si aũt dicatur pẽdere dicta appellatio, adhuc eadem eſt qõ, quæ eſt uidenda, an pendente primo iudicio poſſit accumulari. Secundo eſt examinandum, an tale ſit primum iudiciũ, quod abſolutoria lata in eo pariat exceptionem rei iudicatæ in ſecundo. Nam talẽ effectum ꝓducente primo iudicio, non admittitur accumulatio ſecundi, obſtante exceptione, ut probatur in l. fundi, & l. fundum, ff. de excep. clarius in materia cumulationis plenè examinata ꝑ gl. Cy. & Bar. in l. edita, C. de edé. ꝑ Cano. in c. ij. de lib. obl. ¶Videamus igitur, an primum ſit tale, ꝙ ipſius ſñia abſolutoria pariat exceptionem rei iudicatæ in ſecunda nouiter intentata ꝑ dictam do. Luciam? Et uĩ primò ꝙ non: qm̃ id qđ examinatur ſummarie, non prohibet poſtmodum in iudicium deduci plena-
1 riè, ut in l. pe. ff. de his q̃ ſunt ſui uel alie. iu. † Hinc eſt, ꝙ acta facta in ſummario, non faciunt fidẽ in plenario, ut in c. ueniens, de teſt. Facit qđ no. Inn. in c. ij. de ord. cog. ꝓpe fi. ubi dicit, ꝙ ſi ꝯ agentem excepi de ſpoliatione mea, & ſuccubui; potero nihilominus illam ſpoliationẽ deducere ꝑ uiam accuſationis. ¶Secundo principal'r faciunt no. ꝑ Bar. in l. q Romæ. §. duo fratres, in uerſ. v. opp. de uerb. obl. ubi ad propoſitũ dicit, ꝙ ſi ſuper exceptione pronuntiatur in caſu, quo ſummaria fuit cognitio, nõ obſtat res iudicata, ſi illud idem principal'r poſtmodũ in iudicium deducit, arg. de re iud. l. à diuo Pio. §. ſi ſuꝑ rebus. Si uerò in cã cognoſcitur plenè; & tunc ſi ꝯ agentem pronuntiat, non põt accumulari aliud iudicium acceſſoriũ, & quodã modo dependens ex primo in d. §. duo fratres. Aut aliud iudicium eſt principalius, uel æque principale; & iterum poterit refricari, non obſtante exceptione rei iudicatæ, ut l. ſed ſi ante, de excep. Sed in caſu noſtro ſm̃ iudicium eſt principalius, uel æque principale, & primũ fuit principale, & ſecundum fuit ſummariũ; ergo põt reſeruare exceptionem rei iudicatæ, uel iudicãdo cã appellationis nõ obſtãte. Ad idẽ, qđ no. Ant. de Bu. in c. aduerſario de ex-
2 cep. ubi dicit, † qđ ubi uariat modus agẽdi de ſummario ad plenariũ, nõ prohibet cumulatio, ſeu refutatio eiuſdẽ negotij iuxta no. in l. j. C. de cõd. ind. & in l. ſi qs à liberis, ff. de lib. agn. ¶Sed his non obſtan. q̃ uere in caſu noſtro non obſtant, ut ĩ. clarè patebit, ꝯriam ſñiam arbitror ꝓualere, ſ. ꝙ illud nouum iudicium ꝑ dictam do. Luciam cumulari nõ poſſit exceptione obſtãte. ¶Primo moueor ꝑ indubitatam iuris regulã, ubicũq; ſaltem tria concurrunt in ſecundo iudicio, q̃ cõcurrebant in primo, ſemper obſtat exceptio rei iudicatæ. primũ ſi idem corpus, ſiue eadem quãtitas petit. ¶Scđo, ſi idem ius, ſiue eadẽ ſit cã petendi. ¶Tertium, ſi eadẽ ſit perſonarum condõ. hoc ꝓbatur. in l. cum quærit, cũ duabus legib. ſeq. ff. de exce. rei iud. no. in d. c. aduerſario. Sed in caſu noſtro hæc tria inſunt ſecundo iudicio: q̃a eadem quãtitas petitur nunc, q̃ in primo iudicio petebatur. eadem eſt cã petendi. Nam petebat reſtõnes dotis à dicto Angelo tanquam ab hærede fratris, & nunc idem dicit; & eſt eadem cã, & eadẽ eſt conditio perſonarũ. Ergo abſolutoria lata in primo, parit exceptionem rei iudicatæ in ſecũdo. ¶Præterea & ſecundo, ubicũq; idem prorſus eſt finis agendi, non põt deduci per uiã agendi in ſecundo iudicio, quod fuit deductum in primo, etiam per uiã excipiendi, ut eſt tex. not. in l. duobus, ff. de exce. rei iud. Sed in caſu noſtro idẽ prorſus eſt finis agendi in ſecundo, qui fuit in primo. Nã dicta do. Lucia in primo & ſecundo iudicio nil aliud intendebat, nec intendit, q̃ ꝙ dos ſibi reſtitueret à dicto Angelo tanquam hærede ſui quõdam mariti; ergo nõ debet admitti cumulatio, ſeu refutatio ſecũdi iudicij, & eo maximè in caſu noſtro, ubi primo fuit actum per uiã agendi, & nunc idem prorſus refutat. ¶Item & tertio ex contrario ſequeretur, qđ idem dñs poteſtas poſſit ferre directè contrariam ſñiam, reuocando primam per eũ latam ꝯ literam & mentem. l. j. C. ſen. reſcin. non poſſ. ¶Quarto,
3 † quod ſñia lata ſuper toto, impedit iudicium agendi ſuper parte; & e contra lata ſuper parte impedit refutare ſuper toto, ut l. ſi qs cum totum, in prin. & §. fi. ff. de exce. rei iu. fortius ergo in caſu noſtro debet obeſſe, ubi idem prorſus petitur, & eſt eadẽ cã. ¶Quinto & ult. faciunt eleganter tacta per Inn. in c. ſuborta, de cau. poſ. & proprie. ubi plus, ꝙ ſi ſuper deducto incidenter, ſeu per modum cauſæ partes aſſumunt diſputationẽ, & plenè proſequunt ſicut ipſum principale, ꝙ ſñia lata ſuper incidenti, parit exceptionem rei iudicatæ; ac ſi principaliter fuiſſet de illo actum; quod clarius quo ad propoſitũ ſequitur Ant. de But. in d. c. aduerſario. Sed in caſu noſtro nedũ partes aſſumpſerunt diſputationem plenam ſuper iuribus dictæ do. Luciæ: ſed etiam dicta do. Lucia deduxit ius ſuum totum per uiã eligendi. Nam licet hoc egerit gñal'r, nõ declarata perſona, tñ ex quo poſtea cõparuit dictus Angelus ad citationem gñalem, & oppoſuit ſe do. Luciæ, & cũ ea plenè cœpit in iudicio ſuper reſtõne dotium contendere, & ſñia ſolẽniter fuit lata ꝯ dictum Angelum ab impetitione ipſius, non debet dicta do. Lucia poſſe illud idẽ in effectu replicare contra dictum Angelum: uel pẽdente appellatione, præſuppoſita pendẽtia, accumulare, cũ abſolutoria lata in primo pariat exceptionem rei iudicatæ in ſecundo. eſt. n. iudicium ordinarium, qñ ad citationẽ gñaliter cõparet aliquis aſſumens in ſe regulare iudiciũ, iuxta no. per Inn. in c. j. de elec. & Bar. in l. ſi ff. de qõni. in prin. & in fi. Non obſtãt ſuperius all. ꝓ contraria parte. Et primo ad l. penul. rñdetur, ꝙ loquitur, qñ aliqd fuit deductum in iudicium non principal'r, ſed incidenter, & ſuper tali incidenti fuit cognitũ ſummariè reſpectu probationum, ut ſi petantur alimẽta à filio. incidenter. n. & ſummariè cognoſcit de filiatione. tunc non obſtante ſñia lata ſuꝑ alimẽtis, põt principal'r agitari ſuper filiatione, ex quo de ea nõ fuit plenarie cognitũ: ſecus, ſi plenè fuiſſet cognitum, ut ibi no. gl. & Bar. & patet ex no. in l. j. C. de ord. iud. Sed in caſu noſtro primum iudicium non fuit incidens, imo principale: nec ſummariè fuit cognitũ, imo plenè; adeò, ꝙ fuit recurſum ad conſilium ſapientis, & ꝑ conſilium ſapientis ſolẽniter pronuntiatũ. Non obſt. c. ueniens: q̃a, ut ibi dicit tex. ad aliud agebat primo, q̃ ſcđo. ¶Item in principio iudiciũ fuit ſummariũ reſpectu probõnum: quia ſolũ habuit ꝓbare, qđ ſua intereſſet agere. ¶Sed in caſu noſtro ad idem agit primo & ſcđo, & utrũq; eſt plenariũ reſpectu probõnum, licet primũ eſſet ſummariũ reſpectu modi ꝓcedendi ꝑ ꝑ guarentigiã; ſed de hoc nihil ad nos: q̃a per hoc priuilegiũ non debet licere idẽ replicare in alio iudicio contra omnes regulas iuris. Nõ obſt. dictũ Inn. in c. ij. quia loquitur, qñ ſpoliatio ad aliũ effectum deducitur in ſecundo iudicio, quàm in primo. Nam in primo fuit deducta ad repellendum, in ſecundo ad conſequendum; & ſic deficit alterũ triũ de quibus ſ̃. dixi, ſcilicet ꝙ non ſubeſt eadem cauſa petẽdi, ſeu idẽ finis. Non ob. no. per Bar. & do. Anto. quia procedunt, qñ fuit prius pronuntiatum ſuper exceptione, ſeu ſuper incidenti propoſito, ut patet ex iuribus, q̃ ibi allegãtur: & ſic nõ erat finis agendi. Sed in caſu nr̃o fuit pronũtiatũ ſuꝑ directa petitione ipſius dñæ Luciæ, quæ in effectu idẽ cõtinebat, quod ſecũda petitio. Nã nil aliud uoluit tã in primo, quã ĩ ſcđo, niſi ut ſibi reſtituatur dos ab hærede mariti, & fuit cõtra eã ex defectu probationum pronũtiatũ, ut patet ex ſñia ad quã ſe refert. ¶ Itẽ ipſemet Bar. uult ĩ d. l. j. C. de ord. iud. ꝙ etiam ſi fuit pronuntiatum ſuper exceptione, non poteſt illud deduci per uiam agendi, ſi idem prorſus eſt finis excipiẽdi. Quare ex omnibus prædictis concludo, iſtud ſecundũ iudicium non poſſe intẽtari, ſiue appellatio nõ ſit admiſſa, uel deſerta, ſeu pẽdeat.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

CASVS *cõtingentia in effectu talis eſt. Quidam magiſter. M. nonnullas pecuniarum quantitates cuidam Eſau campſori cõſignauit ad partem honeſti lucri, & uariis uicibus pecunias alias illi campſori modo prædicto aſſignari fecit, & nonnunquam aliquas pecunias inde recepit. & de dictis receptis, dictus campſor ultra librum, quem tenebat in bancho, ſcripſit & fecit quendam codicem, ſeu librum paruum, qui iugiter ſtabat penes dictum magiſtrum. M. in quo quidem libello etiam continetur rationem fuiſſe uariis uicibus de certis temporibus inter eos habitã, & capitale liquidatum, & qualiter confitebatur dictus campſor dictum magiſtrum. M. debere habere certas quantitates pecuniæ ratione lucri prouenientis uſq; ad illud tempus rationis habitæ; & hoc uariis uicibus contigit. Veruntamen per quatuor annos ante mortem dicti magiſtri. M. non apparet aliquam rationem inter eos fuiſſe factam. deniq; dictus magiſter. M. parum ante mortem ſuum condidit teſtamentum, in quo inter cætera ſic diſpoſuit, uidelicet, item conſiderans ipſe teſtator, quòd ipſe habuerit, & habet facere certas rationes, & computos cum Eſau, &c. & confidens in totum de ipſo Eſau uoluit, dixit, & mandauit, quòd de dictis contractibus, & computis rationum ſtetur, & credatur, & ſtari, & credi debeat libro, ſeu libris propriis ipſius Eſau &c. Demum mortuo teſtatore dictus Eſau in reditione rationis exhibet libros ſuos, quos habebat in ſtatione, ſeu domo ſua. in quibus licet contineatur totum capitale dicti magiſtri. M. & plures aliæ partitæ datorum, & ſolutorum adinuicem; tamen de partitis, ſeu lucris capitalibus non contin\~etur, niſi duo uel tres, cum tamen in libello, quem ipſemet ſcripſerat, & ſeruabatur penes dictũ magiſtrũ. M. continentur longe plures. Nunc uertitur in dubio, an debeat ſtari, & credi dictis libris, quos dictus Eſau producit ad præſens, in quibus non ſunt ſcriptæ omnes dictæ partitæ dictarum prouiſionum, & lucrorum. An uerò debeat ſtari & credi dicto libello ſcripto manu ipſius Eſau, quem dictus teſtator tenuit penes ſe. In quo quidem libello, ſeu ſcriptura priuata apparent, ut ſupra dixi, & calculatæ & factæ rationes uſq; ad annum domini. M. ccccij & M. cccciiij. ita, ut uſq; ad dicta tempora debeat ſtari dicto libello ſeu ſcripturæ priuatæ, & poſt dictos annos uſq; ad mortem teſtatoris, quo tempore non apparet rationem fuiſſe calculatam, debeat ſtari libris, quos dictus Eſau de nouo producit, & oſtendit. Quæritur, quid iuris.*

CONSILIVM LI.

1 Partes *poſſunt remittere iuramentum teſtibus.*
2 Librorum *appellatione non ueniunt paruæ ſcripturæ priuatæ, uel libelli, quos faciunt mercatores pro ſecuritate creditoris.*
3 Tantum *dictio eſt taxatiua, & implicat in ſe negatiuam reſpectu aliarum probationum.*
4 Teſtes *ſi addunt ad inſtrumentum, non per hoc dicitur inſtrumentum reprobari.*

CHriſti, eiuſq; matris præſidio humiliter inuocato, Videtur primò ſtandũ libris circa totalẽ rõnẽ, quos dictus Eſau producet, & non illi libello, quẽ penes ſe retinebat dictus teſtator. quãquã. n. ſtandum ſit ſcripturæ priuatæ in præiudiciũ ſcribentis, ex quo conſtat manu illius fuiſſe cõfectũ. l. rationes, & l. exẽplo, & qđ in eis no. C. de ꝓba. & l. ſcripturas, C. q. po. in pig. hab. ꝑ Bar. ĩ l. nuda, ff. de dona. arg. l. quædã. §. nũmularios, ff. de edẽ. & l. admonẽdi, ff. de iureiu. & ĩ authẽ. & ſi ꝯtractus, C. de fid. ĩſt. ꝑ gl. & do. ĩ c. ij. de fid. ĩſtr. tamen, ex quo teſtator uoluit credi libris propriis ipſius Eſau, ſtandum eſt diſpoſitioni teſtatoris. nã potuiſſet teſtator diſponere, ut ſtaretur ſimplici uerbo ipſius Eſau ut l. Theopõpus. & ibi not. ff. de do. præle. quia in re ſua, quilibet eſt legitimus moderator, & arbiter. l. in re man-
1 da. & in c. de his, de ſepul. † Hinc eſt, ꝙ partes poſſunt teſtibus iuramentum remittere, ut in c. tuis, de teſt. facit qđ in ſimili no. Bar. in l. ſi. ff. de accep. Vltima enim uoluntas pro lege ſeruanda eſt. 13. q. 2. c. ultima uoluntas, in aut. de nup. §. diſponat. ¶Secundo multipliciter probatur per uerba dicti teſtatoris. primo enim dixit, confidens in totum &c. Et ſic non ſolum in parte, ſed etiam in totũ ſtandum libris ſuis; quod non ſeruaretur, ſi pro parte ſtaret libello, ſeu ſcripturæ priuatæ. ſecundo dixit, quod ſtaretur libris propriis dicti Eſau. unde pondero uerbũ, libris,
2 & uerbũ, propriis. † appellatione enim librorum, ſaltẽ ex cõi uſu loquendi, non ueniunt iſtæ paruæ ſcripturę priuatæ, uel libelli, quos faciunt plerũq; mercatores pro ſecuritate creditoris, & ipſi quos habẽt mercatores in bancho; ad hoc quod leg. & no. in l. librorũ, in prin. & in § qđ tamen Caſſius, ff. de leg. iij. & l. Labeo, ff. de ſup. leg. Præterea illi dicũtur proprij libri, quorũ quis proprietatem habet, & de eis ad libitũ diſponit. l. Quintus, ff. de au. & argẽ. lega. & l. j. ff. de pecu. facit quod not. in c. ij. & c. cũ ad monaſteriũ, de ſtatu mona. Sed dicta ſcriptura priuata, ſeu libellus conſiſtens apud dictum teſtatorem, non erat huiuſmodi, cũ ipſius magiſtri eſſet. Ergo de hoc libello nõ intellexit teſtator; & ſic ſtandum uidetur libris dũtaxat ipſius Eſau. Tertio multum ſtringere uidentur uerba illa ex quo. n. dixit, ꝙ ſtandũ ſit libris Eſau tm̃, uĩ exclu-
3 ſiſſe alias ſpecies probãdi in contrariũ. † Nã dictio, tm̃, eſt taxatiua, & implicat in ſe negatiuã reſpectu aliarũ probationũ, ut in c. cum eccleſia Sutrina, de cau. poſſeſſio. & proprie. & ibi per Io. An. poſt Goffre. in uer. tãtũ. ¶Quarto principaliter facit theorica Iac. de Are. in l. j. C. ſi aduer. lib. ubi dicit, ꝙ ſi ex ſtatuto ſtandum eſt uerbo alicuius denunciantis, nunquã ab illius dicto eſt recedẽdũ per alias probationes: ſed uerbũ teſtatoris habet uim legis ĩ depẽdentibus a uoluntate ſua, ut. ſ̃. dixi. Ergo, ex quo teſtator uoluit fore ſtandũ libris propriis dicti Eſau, non eſt ab illis recedendũ per dictã ſcripturã, maximè priuatã, quæ offertur ab hæredibus. ¶Sed his non obſtantibus, q̃ ſi recte põderẽtur, non obſtant, contrariã ſententiã de iure arbitror ueriorẽ. Et primo moueor ex uerbis præfatæ diſpoſitionis, dũ dixit teſtator, ꝙ cũ ipſe habeat facere certas rõnes & cõputos cũ eſau, & cõfidens, &c. Ex quibus uerbis clarè colligitur, ꝙ fidẽ dicti Eſau, & librorũ ſuorũ elegit reſpectu rõnum & computorum non factorũ, in quibus proprie cadit cõfidentia, & fides, non aũt reſpectu

corum, quæ ſunt iam liberatæ & finitæ, de quibus clare
cōſtabat per propriā ſcripturā ipſius Eſau. Vnde ēt tranſ-
actio in illis impeditur; ad quod optimè facit. l. elegan-
ter. §. ſi quis poſt tranſactionē, ff. de cond. ind. l. poſt rem
iudicatā, de tranſac. & c. expoſita, de arbi. cū ibi nota. Iu-
dicamus. n. diſpoſitionem, & ipſius effectū ad limites per-
fectionis; adeo, ꝙ etiam uerba reſtringūtur, ut cōueniāt
perfectioni, ut l. cū pater. §. dulciſſimis. ff. de leg. ij. & l. fi.
ff. de hæred. inſt. Stetur ergo libris dicti Eſau reſpectu il
lius tēporis, in quo nulla apparet ratio geſta, & librata.
¶ Secundò & principaliter induco hanc rationem, teſta-
tor uoluit, ut credat̄ libris dicti Eſau. Sed in caſu noſtro
nō minus creditur libris ipſius, ſi deeſt in eis, ſuppleat̄
per aliam ſcripturam, maximè propriū illius Eſau. Nō. n.
de hoc directè uenitur cōtra fidē dictorū librorum: licet
quandoq; aliqua ꝑ obliuionē dimittātur. 23. diſt. c. præ-
terea; & pro hoc eſt gl. no. in c. cum Ioannes, de fid. inſtr.
in uer. quodlibet inſtrumentum, in c fi. quæ dicit, † ꝙ ſi
teſtes addunt ad inſtrumentum, non per hoc dicitur in-
ſtrumentū reprobari. hinc uidemus, quod non minus de
geſtis Chriſti creditur euāgeliſtis, licet unus ſuppleatur
per alium, ut legi. & no. in c. periculoſe, de uer. ſig. ¶ Ter-
tiò pōdero illa uerba teſtatoris, confidens de ipſo Eſau,
& c. per quæ uerba ſatis apparet, ꝙ teſtator noluit ꝑ illa
uerba legatū ſibi facere: ſed dūtaxat eligere fidē, & fide-
litatē ipſius. Sed per hoc & ſimilia uerba quantūcūq; ge-
neralia nūquā uidetur dolus remiſſus, ut l. creditor. §. Lu
cius, ff. māda. & l. Lucius, de his quæ in frau. credi. Sed in
caſu noſtro uidetur dictus Eſau eſſe in dolo, ſi nō uult ſta
re ſcripturæ propriæ ipſius, cū nemo debeat præſumi ita
ſupinus, ſimplex, & ſtultus, ut ſcribat rationem geſtā, uel
pecuniā pro lucro aſſignatam, quæ non fuerit geſta, uel
aſſignata, ut notanter in ſimili dicit tex. nimis iniquū eſt,
ꝙ quiſque ignoret, ꝙ dilucida uoce proteſtatus eſt &c.
ut in c. per tuas, de proba. & l. generaliter, C. de nō nume.
pe. maiorem autē fidem facit ſcriptura, quàm confeſſio:
quia facilius quis errat in cōfitendo ex abrupto, quàm in
ſcribēdo, ut no. Inn. in c. cū olim, de cēſi. & c. cū uenerabi-
lis, de excep. ¶ Quartò pōdero illa uerba, libris ſuis pro-
priis. per quæ quidē uerba teſtator uidetur magis elegiſ
ſe fidē ſcripturæ ipſius Eſau, quàm uolumina librorū. ſed
liber paruus conſiſtens penes ipſum teſtatorē poteſt dici
Eſau ratione ſcripturæ, ſuæ, cum inſtrumenta ſæpe dican
tur uera non rōne materiæ, ſed contentorum in eis, ut
no. in c. j. de proba. & c. j. de fide inſtru. ergo &c. ¶ Quintò
adduco no. in c. cōtinebat̄, de deſpō. impu. iūcto. c. ꝑ tuas,
de proba. licet. n. iure diſponatur, ut uiro aſſerēti ſuā vxo
rē, contrario nō obſtante, credatur, ut d. c. continebatur,
& c. ſi quis uxorē. 32. q. 2. tamen auditur uxor uolēs pro-
bare contrariū per aſpectū corporis, ut d. c. per tuas. ita ī
propoſito, licet teſtator dixerit ut credatur libris Eſau:
quia confidebat de eo; tamen non ſequitur, quin poſſit
probari contrariū, maximè per propriā ſcripturā ipſius
Eſau, quod præſertim in caſu noſtro eſt tenendū, ubi ſcri
ptura illa non reprobat librū Eſau: ſed potius ſuppletur,
vt. ſ. dixi huic ſententiæ uidetur concordare de ſepul. Ia.
But. & Bal. in d. l. j. C. ſi aduer. rem iudi. ubi circa illud di-
ctū Ia. de Bu. præall. dicunt, quòd licet ſtatutū dicat cre-
dendū eſſe uerbis denuntiatoris: tū ſi per alias probatio-
nes appareat denuntiationē eſſe falſam, non debet iudex
illi credere, arg. l. diuus, ff. de fal. ¶ Sextò adduco theori-
cam Bar. in extrauag. ad repri. ſuper uer. legibus, ubi no-
tanter dicit, ꝙ ſi poſt legē generalem emanauit ſpecialis,
exēplum in l. ſciendum, ff. qui ſatiſda. cog. iuncta aut. offe-
ratur, C. de lit. cont. ſpecialis nō tollit generalē, niſi qua-
tenus in ea exprimitur, niſi in lege noua dicatur, nō obſtā
te quacūq; lege, quæ in totū, uel in partē huic obuiaret,
arg. l. nā & poſteriores, de legi. & l. præcipimus, in fi. C. de
appel. Ita uidetur in propoſito dicendum. quāquam. n.
dixerit teſtator, ſtandum libris dicti Eſau: non tamen per
hoc uoluit excludere fidem ſcripturæ ipſius Eſau, maxi-
mæ, cum per illum ſuppleatur ad libros Eſau, & poſſunt
ad concordiā adduci, ut ſuper diffinitis, & calculis factis
ſtetur libris: ſed ſuper aliis iam libratis alia poſſit pro-
batio adduci. & pro hac interpretatione facit theorica
Bar. in l. nō dubiū, C. de legi. & l. omnes populi, ff. de iuſt.
& iu. ubi no. dicit, ꝙ cauſa ſufficiens, & iuſta reſtringendi
diſpoſitionem eſt, quando uerbis ſic intellectis, alter ſi-
ne cauſa legitima caperet lucrum, & alius ſentiret dam-
num, ut l. gradatim, ff. de muno. & hono. & l ij. C. de no-
xa. facit optimè. c. cum dilectus, & quod ibi no. de con-
ſue. & c. abbate, de uer. ſign. ¶ Ex quibus omnibus conclu
do ſtandum fore dicto libro paruo, ſeu ſcripturæ priua-
tæ ipſius Eſau ſuper illis partitis, & lucris aſſignatis dicto
magiſtro. M. de quibus nihil dicitur ī libris dicti Eſau ſu-
per illis, & generaliter in omnibus, quæ ſupplentur ad li-
bros dicti Eſau non obſtant contraria ſuperius alleg. Ad
primum enim ſatis patet eſſe reſponſum, cum ut. ſ. dixi,
non minus ſeruatur uoluntas teſtatoris, ſi fiat ſuppletio
per aliam ſcripturam ipſius Eſau. ¶ Ad ſecundum dico, ꝙ
ſatis ſtatur illius libris in totum, quatenus iñ eis continē
tur. ¶ Item non tollit probationem per contraria, ut. ſ.
dixi. ¶ Non obſtat uerbum, propriis, & uerbum, libris. ſa-
tis enim patet reſponſum per prædicta. ¶ Ad tertiū prin-
cipale, quod uidetur magis ſtringere de illa dictione, tan
tum; dico, quòd illa dictio operatur hoc, ut ibi alias non
crederetur libris illius Eſau, quatenus concernerent fa-
uorem ipſius: ſed opus eſſet alio adminiculo, ut l. exem-
plo, & l. rationes, C. de proba. & per gl. & Bar. in d. §. nu-
mularios, & in aut. & ſi cōtractus. propter hęc uerba fides
adhibetur etiam in fauorem ipſius. Voluit ergo teſtator
per illa uerba, quòd illis libris tm̄ crederet̄, ꝙ alia pro-
batio ab eo non ſit exigenda. Et pro hac interpretatione
facit ſecurè ęquitas, ne capiat lucrum ſine cauſa, & ne ad-
mittatur uolens uenire contra propriā ſcripturā, quod
omnia iura abhorrent. C. de nō nume. pecu. authē. cōtra
qui, & de fide inſtr. l. ſi cautio, & l. cum de indebito, ff. de
proba. & faciūt alia, quæ ſuperius inducta ſunt ſatis enim
eſt, ꝙ illa uerba operentur aliquid etiam contra ius. un-
de non debēt ita latiſſimè interpretari, ut multa iura læ-
dantur, arg. opti. in l. ſi quando, C. de inoffi. teſt. & l. ij. C.
de noxa. & d. c. cum dilectus, uel ſaltem intelligantur, ꝙ
uelint excludere ſcripturam priuatam, non autem ſcri-
pturam ipſius Eſau, per quam ſuppleatur ipſius libris:
uel poſſunt intelligi, quando non offertur probatio in
oppoſitum per ſupradicta. ¶ Ad ultimum ſatis eſt ſupra
reſponſum in quinta ratione ad partem affirmatiuam. Et
hæc ſufficiant. NIC. ABB.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

QVIDAM *in ægritudine detentus teſtamentum condidit; & filiis inſtitutis hæredibus, inter cætera ſic diſpoſuit. Itē uoluit & mandauit, quòd dicti hæredes, & eorū tutores teneātur et debeant diſtribuere, & erogare amore* Dei, *& pro anima ipſius teſtatoris illud, quod eis declarabitur per do.* Marianam *eius uxorem, cuius conſcientiā onerauit, cum eidem aliqua ſecreta animi ſui narrauerit, &c. Deniq; mortuo teſtatore, dicta do.* Mariana *eius uxor, petendo conſilium in foro animæ à duobus uiris probatiſſimis, dixit dictum teſtatorē ſibi impoſuiſſe, ut quādam filiam ſuam illegitimā, quæ iacebat apud hoſpitale* S. Mariæ *educi faceret, à dicto hoſpitali, & in domo ipſius teſtatoris nutriri, ac cū dote* 100. *florenorum maritari, adiiciens dicta do.* Mariana, *quòd nil aliud fuit ſibi à dicto teſtatore iniūctum. hoc idem in ſubſtantia dixit alia uice in præſentia duarum dominarum, quarū vna eſt uxor, & alia eſt ſoror vnius ex tutoribus dictorum filiorum, & fratris carnalis dicti teſtatoris. Poſtmodum elapſis ferè tribus annis à morte dicti teſtatoris, dicta do.* Mariana *turbata, & irata ex certis cauſis cū dicto tutore, iuit ſponte ad vicarium domini* Epiſcopi Senē. *& aſſeruit iuramento ſibi prius delato, dictū teſtatorem uoluiſſe, quod* 70. *floreni, quos olim pater dicti teſtatoris à quibuſdam indebitè extorſerat, reſtituerentur per ſuos hæredes illis perſonis, de quibus conſtat in libris patris teſtatoris. Itē dictus teſtator, dum uiuebat, uouerat uiſitare eccleſiā* S. Antonij de Viēna, *& non potuit adimplere; uoluit, qđ mitteretur vnus propriis ſumptibus hæredum dicti teſtatoris. Et hanc dicit uoluntatem dicti teſtatoris fuiſſe eidē do.* Marianæ *declaratam. demū calore inuidiæ quieſcente, acceſſerunt quidam ad do.* Marianam, *dicētes ſe mirari de his, quæ dixerat. quòd ſi poſſet illa reuocaret. Nunc quæritur, an ex illa confeſſione ſic facta in præſentia domini vicarij poſſent hæredes cōpelli ad exequendum ea ſic declarata, non obſtante confeſſione contraria prius, & poſtea facta.*

CONSILIVM LII.

1 *Teſtis ſi primo dixit vnum extra iudicium, & contrarium dicit in iudicio etiam cum iuramento, non creditur ſecundo dicto, ſed debet puniri de falſo.*

2 *Vxor, & ſoror tutoris an in cauſa teſtamenti teſtes eſſe poſſint?*

IEſu Chriſti, eiuſq; piiſſime matris præſi
dio humiliter inuocato. Vi-
detur primo ſtādum declarationi factæ in præ-
ſentia dñi vicarij, de quo uī caſus apertus, & no. ī l. Theo-
pōpus, ff. de dote præle. ubi patet ſtandū eſſe dicto vnius,
quem teſtator elegit in fidem, & in hoc approbauit, & ma
ximè quia iſta iurauit ſm̄ theoricam Bar. in d. l. Theopō.
¶ Item primum & ult. dictum fuit ſine iuro: declaratio ue
rò facta in præſentia dñi vicarij fuit iuro præſtito. Sed di
ctum iuratum debet præferri dicto non iurato, ut in c. j.
de conſan & affi. facit. l. iuſiurandum, C. de teſti. canoni-
zata. 4. q. 2. c. iuriſiurādi. Tertio cum iſta hoc caſu habeat̄
loco teſtis, cum deponat de uoluntate teſtantis, nō ualuit
dictum ſuum ſine iuro iuxta ſñiam Bar. in d. l. Theopom.
¶ Sed his non obſtan. contrariam ſñiam arbitror ꝑualere.
¶ Primo moueor per notabilem theoricam Bar. in l. eos,
1 ff. de fal. ubi dicit, † quod ſi teſtis primo dixit vnum extra
iudicium, ſi contrarium dicit poſtea in iudicio, etiam cū
iuramento, non creditur ſecundo dicto; quinimo poteſt
puniri de falſo. ideo dat ipſe conſilium timenti uacilla-
tionem teſtium, ut prius extra iudicium faciat eos inter-
rogari, qui ſi poſtmodum dixerint cōtrarium in iudicio,
fides eis non adhibetur; & hanc ſentētiam Bart. ſequitur
Anto. de But. in c. cum in tua diœceſi, de teſti. in ult. col.
ſequendo illud dictum, caſus iſte eſſet deciſus. & licet il-
lud dictum poſſit morderi aliquatenus, tm̄ propter mul-
ta alia hic concurrentia, puto indiſtinctè dictæ dñæ Ma-
rianæ non credēdum. Primò, quia dum peteret cōſilium
in ſecreto, ubi ceſſabat omnis timor, & placentia partis,
aſſerit contrarium, dicens fuiſſe dūtaxat ſibi iniunctum,
ut illa puella eriperetur ab hoſpitali; & ſic factum exti-
tit. Non enim eſt præſumendū, quem dicere falſum, ubi
petit conſilium animæ: quia non præſumitur immemor
propriæ ſalutis 1. q. 7. c. ſancimus, & cap. literas, de præ-
ſump. & c. ſignificauit, de homici. Et in talibus ſtatur di-
cto ſacerdotis ſaltem ad confundendum cōtrariam con-
feſſionem; ad quod no. glo. & doct. in d. c. teſtimonium,
de teſti. maximè quia ſm̄ dictum emanauit ex iracūdia;
& ſic non deberet præiudicare, ut eſt tex. cum glo. not. in
c. literis, de diuor. & primo tempore, quo uidebatur ze-
lo Dei accenſa, ut d. c. literas, de præſump. ubi tex. ualde
not. innuit, ꝙ per dictas qualitates magis ſit ſtandum pri
mo dicto non iurato: uel ſaltem per primum dictū tol-
litur præſumptio ſecundi dicti, ut ei ſimpliciter ſtetur.
Non obſt. ſi dicatur, ꝙ illi qui deponunt de conſilio ani-
mæ, ſunt ſingulares; quia non fuerunt ſimul præſentes.
dico enim, ꝙ propter ſubiectam materiā debet ei credi,
cum conſilium non ponitur in publico iuxta not. in c. te-
ſtimonium. ¶ Item illud idem aſſeruit in præſentia Dei
& duarum mulierū, quæ optime teſtificari poſſunt in cā
ciuili, ut legi. & no. ī c. forus, de uer. ſig. & 15. q. 3. c. ex. co.
2 ¶ † Nec obſt. ꝙ vna ſit uxor, & alia ſoror tutoris; quia cā
non eſt tutoris, cum cōmodum uel incōmodum ad eum
non ſpectet 2. q. 6. c. biduum, uerſi. palam. Item ſoror, &
uxor poſſunt eſſe teſtes in ciuili, etiā ſi eſſet propria, licet
forte ei minus credatur, q̄ aliis, iuxta no. ꝑ glo. & no. per
Inno. in c. in literis, de teſt. & per Spec. eo. tit. §. j. per glo.
4. q. 5. c. j. facit tex. cum gl. in d. c. literas. ubi patet, ꝙ fra-
ter poteſt eſſe teſtis pro fratre. Sed in caſu noſtro nō eſt
dubium, cum cā non pertineat ad maritum, ſed ad filios
dicti teſtatoris, & ipſius do. Marianæ. ¶ Præterea hic eſt
alia coniectura multū probabilis, in eo, quod poſt depo-
ſitionem factam coram dño vicario dixit oppoſitum ex-
tra iudiciū concordando dicto priori, ex quo debilitatur
dictum coram dño vicario, ut ſibi ſoli non ſit credendū:
quod apertè uoluit Ant. de Bu. in d. c. cum tua, in ult. col.
ubi dicit, ꝙ ſi teſtis dicit poſteà ꝯrium extra iudiciū eius,
quod dixit in iudicio, & ſñia adhuc non eſt lata, quod nō
ſit ſtandum dicto illius. hoc idem notanter uī ſentire In-
no. in c. prętera, de teſti. cog. Et in caſu noſtro hic plura
concurrunt: qa nō ſolum poſt, ſed prius uariis uicibus di-
xit oppoſitum, & turbata acceſſit ad dictum vicarium.
¶ Item ꝙ fœmina, cuius teſtimoniū uarium & mutabile
eſt, ut in c. forus, de uer. ſig. ¶ Item hoc idem uī præſumē
dum ex qualitate dictorum. ad qđ enim in ſecreto dixiſ-
ſet, ut mitteretur vnus ad uiſitādū eccleſiam S. Antonij?
¶ Item cum ipſe non fuiſſet ſolus hæres patris, ad qđ ag-
grauaſſet ſe in ſolidum ad reſtituendū male ablata pater-
na, cū non teneret̄ niſi pro ſua portione hæreditaria. l. ij.
C. de acqui. hær. Sed primum dictum habet uериſimilitu-
nem, cū uerecundum eſſet dicto teſtatori, q erat nobilis,
dimiſiſſe filiam, licet illegitimā, iacere incognitam apud
hoſpitale; merito hoc dixit ſecretæ uxori ſuæ, de qua uo
luit confidere; & in dubietate dictorum amplectēdum eſt
dictum magis uero ſimile, ut 4. q. 3. c. ſi teſtes oēs. no. Inn.
in c. auditis, de præſcr. facit tex. in c. licet, de ꝓba. & hæc
ſufficiant. Concludo ergo ſtādum priori dicto, quod ha
buit executionem, & nō aſſerto coram dño vicario, ma-
ximè cum illuſio, & uariatio reprobatur à iure, in cle.
cum illuſio, de regu. iur. non obſtant contraria. procce-
dunt enim, qñ alia non cōcurrunt in oppoſitum, ut patet
ex prædictis. Laus Deo. NIC. ABB.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

QVIDAM *Andreas Petri, & Ioanna eius vxor ciuitatis Maſſanæ obtulerunt, dederunt, & dedicauerunt ſe ipſos, & omnia bona eorum, & cuiuſlibet eorum mobilia, & ſe mouentia, iura, actiones, & nomina eis, & cuilibet eorum qualitercunque pertinentia, omnipotenti Deo, & ordini, & conuentui fratrum*

Hæremitarum

Heremitarum ſancti Auguſtini de Maſſa in manibus prioris conuentus eiuſdem loci, recipientis nomine totius conuentus, & prædictorum fratrum, dicti Andreas & Ioanna detinent quædam ex bonis prædictis, uel fortè omnia recipientes exinde debitum naturæ ſubſidium. Quæritur nunc de prædictis bonis, an debeant ſoluere collectas, & alia onera, quemadmodum ſoluunt cæteri laici eiuſdem ciuitatis? Et nunquid perſonæ eorum poſſunt grauari ad munera, ſeu onera ciuitatis, ſicut alij ciues, & incolæ illius ciuitatis, &c.

CONSILIVM LIII.

1 *Bona eccleſiarum non tenentur ad onera, & factiones laicorum tam de iure canonico, quàm ciuili.*

2 *Oblati religionum, qui ſe & ſua dedicauerunt, gaudent etiam in bonis, quæ tenent nomine monaſterij, omnibus priuilegijs illius religionis.*

3 *Serui eccleſiarum non tenentur ad onera laicorum.*

CHriſti, eiuſque matris præſidio humiliter inuocato, Succinctè & concluſiuè procedam, quia prædicta non uidétur mihi habere magnam dubitationem. Et primo circa bona, quòd ſint omnino exempta ab oneribus, & factio-
1 nibus laicorum. † Certum eſt enim, quod bona eccleſiarum ad hæc onera non tenentur tam de iure canonico, quàm ciuili, ut probatur in c. non minus, & c. aduerſus, de immu. eccle. & in l. placet, C. de ſacroſan. eccle. canonizata. xvj q. j. c. placet. Sed prædicta bona dictorum Petri & Ioannæ fuerunt purè donata & oblata eccleſiæ ſancti Auguſtini; ergo immediate etiam ſine traditione tranſiuit eorum dominium in eccleſiam prædictam ex duplici capite. Primò ex priuilegio. l. fi. C. de ſacroſan. eccle. Secundò ex perſona iſtorum, qui obtulerunt ſeipſos. Nam per oblationem purè factam tranſiuerunt in poteſtatem eccleſiæ, ita ut quaſi ſint eccleſiæ, ut no. dicit glo. in c. ut lex continentiæ. xxvij. q. ij. ergo per quandam conſequentiam & dominium, & poſſeſsio illorum bonorum tranſiuerunt in eccleſiam per l. ſi adoptauero, ff. de priuile. & l. ſi arrogator, ff. de adop. tenet Io. And. in c. in præſentia, de proba. & no. xix. quæſtio. iij. c. ſi qua mulier, & expreſſè tenet Barto. in terminis noſtris in aut. ingreſsi, de ſacroſ. eccl. & ſic eccl'ia dr̃ hæc bona poſsidere, licet p iſtos, ſicut dominus dicitur poſsidere per ſeruum, ut l. j. C. ſi per uim uel alio modo & l. fi. C. de acqui. poſſeſ. & in c. cũ dilecta, de reſcrip. Et uidetur ad prædicta text. in c. fi. qui cle. uel uouen. ſecundum lec. gl. & Inno. quæ communiter per alios ſcribentes tenetur. ¶ Certum eſt, quòd bona laicorum eccleſijs collata, eximuntur ob oneribus laicorũ, ut collectis, & ſimilibus, niſi eſſent onera certa, & perpetuo ipſis rebus annexa. tunc enim tranſeunt in eccleſiam cum onere ſuo. Hæc eſt communis concluſio doctorum utriuſque iuris, & no. Cano. in c. fi. de ui. & hone. cleri. & c. j. de immu. eccl. & in cle. præſenti, de cenſi & Bar. in l. reſcripto, ff. de mune. & hono. ¶ Secundò principaliter pro concluſione prædicta uidetur tex. apertus cum gloſ. in c.
2 j. de deci. in fi. ubi patet, † quòd oblati religionum, qui dedicauerunt ſe & ſua, gaudent etiam in bonis, quæ tenent nomine monaſterij, omnibus priuilegij, illius religionis, & facit optime ille tex. cum glo. ¶ Ad ſecundum dubium, nunquid dicti oblati gaudeant priuilegio eccleſiaſtico in eorum perſonis. Et dico quòd ſic, ex quo ſunt plenè oblati dicuntur autem plenè oblati, ex quo dedicauerunt ſe & ſua, ut in d. cle. j. in fi. iuncta glo. Ad idem gl. d. c. ut lex continentiæ, quæ dicit iſtos oblatos, eſſe quaſi
3 ſeruos eccleſiæ. † Clarumque eſt ſeruos eccleſiarum non teneri ad onera laicorum ut in c. eccleſiarum ſeruos. 12. q. 2. & loquitur ibi tex. de ſeruis omnino laicis. Multo fortius hoc idem dicendum eſt de iſtis, qui ultra ſeruitutem eccleſiaſticam ſunt religioſæ perſonæ, arg. in c. non dubiũ, de ſenten. excomm. & xij. q. j. c. duo ſunt genera: facit qđ. no. Inno. in c. cum monaſterium, de elec. & Arch. in c. uno de exceſ. præla. lib. vj. & Ioan. de Lig. in cle. per literas, de præben. Quinimò fuit opi. quorundam, quòd etiam ſeruientes clericis, ex quo ſunt in familia eccleſiæ, uel clericorum, gaudeant immunitate hac in perſonis, ut not. in glo. in c. eos xxxij. diſt. & per Archid. in c. clericum. xj. q. j. ¶ Quidam tamẽ in hoc ultimo ꝟ, quod tamen de præſenti diſputare non intendo, cum non faciat ad propoſitum noſtrum, ſed adduco in argumentum maximè, quia ſi in prædictis ſeruitoribus, & conductorijs ſunt opiniones, quid dicendum in iſtis, de quibus quæritur, qui ſe & ſua obtulerunt religioni? certe nullam in iſtis dubitationem habeo, quin ſint perſonæ eccleſiaſticæ, & gaudeant priuilegio eccleſiæ etiam in perſonis. in bonis autem non eſt diſceptandum, cum nulla bona habeant, ut pote per eos eccleſiæ collata. ¶ Quare concludo, quòd tam perſonę dictorum oblatorum, quàm bona per eos monaſterio collata, ſunt libera & exempta ab omnibus oneribus ſecularium, ſicut ſunt reliqua bona eccleſiaſtica, & perſonæ eccleſiaſticæ. ¶ Poſtea tamen fuit mihi relatum, quòd eſt facta quædam reformatio per ciues Maſſanos, qua inter cætera continetur, ꝙ nemo ſuppoſitus poſſit ſe, uel ſua bona obligare alicui eccleſiæ etiam in præiudicium ordinis, irritando omnes ſuppoſitiones, & alienationes factas a decem annis citra. Iſta uerò obligatio, ſeu donatio fuit facta ante iſtam reformationem intra decennium præfinitum. Ego uero dico, quòd hæc reformatio non ualet in præiudicium iuris eccleſiæ iam quæſiti, ut in c. quæ in eccleſiarum, & c. eccleſia, de conſti. & c. fi. de rebus eccle. nõ alie. & ix. diſt. c. bene quidem. quinimo nec impedire poteſt diſpoſitionem in futurum faciendam, quia eſſet contra priuilegium conceſſum eccleſiæ uniuerſali, de quo in l. j. C. de ſacroſan. eccl. & plenius per Io. An. in c. fi. de immu. eccle. niſi ſeruaretur cautela Bart. de qua in d. l. reſcripto, quæ hic ſeruata non fuit. ¶ Item hic agitur de rebus iam prius quæſitis eccleſiæ, in quibus non ualet prouiſio laicorum in contrarium, ut ipſemet Barto. expreſsè fatetur in d. l. reſcripto, de muneribus & honoribus. NICO. ABBAS.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

CASVS *in contingentia talis eſt. Quidam Iacobus campſor, olim Ghini Pucij Graſsi ciuis Aretinus in teſtamento ſuo inter cætera ſic diſpoſuit. Item diſpoſuit iuſta, & mandauit, quòd capella ſancti Matthæi facta in eccleſia plebis ſanctæ Mariæ de Aretio per ipſum teſtatorem, & Simonem eius fratrem dotetur de bonis communibus ipſius Iacobi, & Simonis dicti eorum nepotum hæredibus, uidelicet de quibuſdam bonis, ac poſſeſsionibus communibus cum prædicto Simone, & nepotibus ſuis, uidelicet filijs olim Cæcilij & Petri fratrum quondam dicti teſtatoris, & dicti Simonis, & poſſeſsiones aſsignandas pro dote ſingulariter in teſtamento expreſsit cum ſuis confinibus, quòd dictæ poſſeſsiones debeant eſſe pro dote dictæ capellæ, & earum fructus perpetuo deueniant ad manus capellani præſentis & futuri pro ſuo uictu, & neceſſarijs etiam poſt hoc deceſsit dictus teſtator, ex quo remanſit filius & hæres quidam Ductius, qui poſtmodum deceſsit relictis duabus filiabus legitimis & naturalibus duntaxat, ſcilicet dominabus Franciſcina, & chriſtofora. Quæ quidam dominæ tanquam hæredes patris una cum quadam domina Matthæa filia quondã dicti Simonis præſentauerunt quondam dominum Bartholomæũ canonicum & rectorem dictæ capellæ tunc uacantis. in termino edictorum fuit exceptum eas non eſſe patronas, quinimò ius patronatus plenè ſpectaſſe ad quendam Franciſcum Ghini. qui quidem Frãciſcus inſtituit hæredes quoſdam extraneos &c. Quæritur, nunquid ex dicto teſtamento illæ dominæ probentur patronæ alio in contrarium non probato, maximè cum in quadam permutatione aliàs facta de dicta capella dicatur in inſtrumento dictæ permutationis dictam capellam fuiſſe dotatam per dictum Simonem Ghini fratrem dicti Iacobi teſtatoris, uiſo dicto inſtrumento & alijs actis, & agitatis in hac cauſa coram domino uicario Aretino, &c.*

CONSILIVM LIIII.

1 *Iuſpatronatus competit aut ex inſtructione, aut ex fundatione, aut dotatione.*

2 *Poſſeſsio patronatus probatur per præſentationem ſecuta inſtitutione.*

3 *Baſilica aliqua ſi ſit conſtructa, & non apparet in cuius diœceſi, ad quem epiſcopum pertineat.*

4 *Iuſpatronatus eccleſiæ tranſit etiam ad hæredes extraneos.*

CHriſti, eiuſque matris præſidio humiliter inuocato. Videtur primo, ꝙ per dictum teſtamentũ, uel alia acta in hac cã non pro-
1 betur patronatum pertinere ad dictas mulieres: † quia iuſpatronatus cõpetit altero de tribus modis, ſcilicet ex conſtructione, fundatione, uel dotatione. 16. q. 7. c. filijs, uel nepotibus. c. decedet, de imm. eccl. & c. q cũq;, & c. Fulgentius, & c. piæ mẽtis, & ibi optime glo. de hac materia, & per Ioã. Andr. in rub. de inrepat. facit c. nobis, & qđ ibi no. eo. titu. & an poſſit quæri pſcriptio. not. in c. querelã, de elec. & plenè per Ioã. An. in reg. quod alicui gratioſe, de regul. iur. lib. 6. Sed in caſu noſtro non probatur neceſſario per dictũ teſtm̃, uel alio actu, dictũ dñm dictã capellam conſtruxiſſe, fundaſſe, uel dotaſſe, ergo &c. Cõſequẽtia patet. in dicto teſtamento ſolũ continent̃ uerba teſtatoris: ſed dicto eius non ſtatur in fauorem ſuum, & præiudicium alterius, ut in l. rationes defuncti, &. l. exemplo, & l. inſtrumenta, C. de proba. facit. 12. q. 2. in prin nec inſtrumentũ dictæ pmutationis probat dictum Simonẽ illã capellam dotaſſe: qa illa uerba ſunt ,plata ob aliud & incidenter; & ſic non faciunt fidem, ut in. c. ſi papa, de priuil. lib. 6. & in c. fin. de ſucceſ. ab inte. & C. de proba. l. non epiſtolis, & l. non nudis, & plenè per Bar. in l. ex hac ſcriptura, ff. de dona. & per Canoñ. in d. c. fi. & cle. unica, de proba. maximè cum illa narratio non eſſet de ſubſtantia permutationis, q̃ agebat̃: quinimo, ſi illa narratio fuiſſet de ſubſtantia permutationis, ex quo tñ nunc agitur de ualidate ipſius permutationis, ius patronatus nõ ,pbatur, nec illa aſſerta dotatio per inſtrumentũ pmutationis, ex quo denuntiato inſtrumẽto nunc principaliter uertitur quæſtio, ut ,pbatur in. c. illud, de præſump. & no. uoluit gl. in. l. optimam, C. de contrahen. & commit. ſtipu. Item tertio & fortius per inſtrumentum permutationis apparet Frãciſcum olim Simonis Ghini fuiſſe ſolũ in poſſeſſione patronatus dictæ capellæ, quod patet non ex illa nuda narratione donationis factæ per Simonẽ patrem dicti Franciſci: ſed ex eo quia Franciſcus ſolus tanquàm patronatus conſenſit dictæ permutationi. Nam permutationi interuenit renuntiatio, & expreſſa uel tacita præſentatio, & ſequens per ſuperiorem inſtitutio, iuxta not. per gl. in cle. una, de re. permu. & p Fede. in trac. de permuta.
2 † Sed per præſentationem, ſecuta inſtitutione, probatur poſſeſſio patronatus, ut in c. conſultationibus, de iure pa. & c. querelam, de elec. c. cum olim, de cau. poſ. & propriè, plenè per Innocen. in. c. 2. de in inte. reſti. c. in literis, de reſti. ſpol. Ergo debet admitti tũc præſentatio per hæredes dicti Simonis, etiam ſi proprietas patronatus pertineat ad alium: quia præſentatio eſt quidam fructus iuris præſtandi, ideo pertinet ad poſſeſſorem bonæfidei, & non ad proprietarium, ut legitur & no. in. c querelam, & c. conſultationibus, præal. quinimo plus uult Inn. no. in. d. c in literis, ꝙ factis duabus præſentationibus, una à proprietario, alia à poſſeſſore, confirmanda, ſeu admittenda eſt potius illa, quæ fit à poſſeſſore per. d. c. querelam, & c. conſultationibus; facit quod ipſe no. in. d. c. 2. de in inte. reſti. & c. querelã, de elec. Sed dictæ dñæ non probant̃ eſſe in poſſeſſione præſentandi, ſed ſolum dictus Franciſcus; nec ẽt probatur proprietas pertinere ad eas, ergo omnino ſunt repellendæ à petitione ipſorum. ¶ Sed his non obſtantibus, dico in hoc caſu ſubtiliter aduertendũ, ꝙ dictus quõdam Iacobus Ghini frater dicti Simonis præſens aſſeruit in teſtamento illam capellam ſancti Matthæi fuiſſe conſtructam per eum, & dictum Simonẽ fratrem ſuum, & ẽt mandauit illam capellam dotari de bonis cõibus ipſius Iacobi, & Simonis, & nepotum ſuorum ex fratribus pmortuis, ut patet in teſtamento dicti Iacobi, & executorẽ teſtamenti fecit & deputauit dictum Simonẽ fratrem ſuũ. Nunc autem reperitur dicta capella conſtructa, & dotata per dñm Simonem executorẽ dicti teſtamenti de bonis aſſertis in teſtamento, qđ probatur ſic. ubicũque aliquis tenetur ad aliquid faciendum, in quo requiritur ſumptus, ſi illud appareat poſtea factum, præſumitur geſtũ ab illo, cui neceſſario hoc incumbebat: hoc no. probatur in l. 2. C. de alimen. pup. præſtã. & ibi apertiſſimè hoc tenet Hugo, in. l. cum ſeruus, ff. de uer. obli. ſed dicto Simoni tanq̃ executori teſtamẽti hoc incumbebat; ergo alio patrono non apparente, pſumendum eſt, ꝙ dictus Simon dotauerit dictam capellam de bonis communibus, de quibus in teſtamento. pro hoc ẽt facit, quia capellæ non naſcuntur, ſed neceſſario requirũt cõſtructorẽ, & dotatorẽ, unde prima fronte pręſumitur habere patronum, ut no. Ioã. And. ſuper reg. quod alicui, de reg. iur. lib. vj. in Mercu. prope fi. Alio autem non apparente patrono, debet præſumi, hæredes Iacobi, & Simonis, & ſuorum nepotum (ex quorũ bonis pręſumendum eſt dictã capellã fuiſſe dotatam) eſſe patronos. ¶ Secundo ad idem optime facit. c. j. de reli. domi.
3 ubi probatur maximè iunctis notatis per doct. † ꝙ nõ apparente in cuius diœceſi ſit Baſilica conſtructa, præſumit̃ in illo loco aliquid pertinere ad illum Epm, qui probat ſe exercuiſſe in illo loco aliquod ius epale, licet non probet de exercitio omnium iurium epalium, quaſi ſufficiat tenuis præſumptio, ex quo non conſtat de iure alterius. ita in propoſito. ex quo non conſtat aliũ dictam capellã dotaſſe in teſtamento Iacobi, cum illa mandaſſet dotari de bonis cõmunibus, præſumẽdum eſt, ex quo nunc apparet dotata, dotẽ recepiſſe ex illis bonis cõibus, ut in teſtamento diſponitur. Et quia apparet de donatione modo prædicto, pręſumendũ eſt idem de conſtructione, ex quo non apparet per alium fuiſſe conſtructã, arg. d. c. j. ¶ Tertiò ,pbatur ex illis narratiuis contentis in dicta permutatione, in quibus cõtinet̃ illã fuiſſe capellam dotatã p dictum Simonẽ Ghini q̃ quidem, ubi non agitur de magno præiudicio, faciunt plenã probationem, maximè in factis antiquis, ubi non põt haberi de facili probatio, ut eſt glo. ſing. in. c. cum olim, de cenſi. quæ dicit per illum text. ꝙ ſi in aliqua ſcriptura publica continetur de finibus alicuius epiſco-

epiſcopatus, ſtandum eſt illi, alijs de finibus non apparen
tibus, licet ſcriptura illa ſit ſimpliciter ob aliud cõfecta,
ut ibi: imò ſaltem negari non põt, quin illa uerba faciant
præſumptionem non modicã, ut probatur hìc in tex. & eſt
bonus tex. cũ gl. in. c. ſeries, de teſti. & c. illud, de p̃ſump.
& c. fi. de ſuc. ab inteſt. & glo. in. d. l. opti. C. de contrahen.
& cõmit. ſtip. quæ tñ dico ĩ teſtamento debent facere ple-
nam fidẽ, arg. in. c. 2. qui matri. accu. poſ. & c. cum cauſa, de
ꝓba. Nec ob. ſi dicatur, quod in dicta ſcriptura ſit mentio
ſolum de Simone, & nõ de Iacobo, uel alijs nepotibus: qa
dico Simonem hoc feciſſe nomine omnium tãq̃ executor
teſtaméti, cuius ipſe executor tenebatur facere, ergo ita
præſumendum eſt iuxta no. in. d. l. 2. C. de alimen. pup. præ
ſtan. nõ enim dr̃, ꝗ noĩe proprio fecerit, & ſcripturæ ſunt
adinuicem concordandæ, ex quo fieri põt, de fide inſtru.
c. inter dilectos. §. ceterum, de uerb. ſignifi. c. nihil. facit. c.
cũ expediat, de elec. lib. vj. & l. unica, C. de inoffi. do. Pro
hoc ẽt facit, ꝗ Franciſcus filius dicti Simonis conſenſit in
illo actu ꝑmutationis tanq̃ patronus. Nec ob. ſi dicatur,
ꝗ ipſe ſolus eſſet patronus & in poſſeſſione præſentandi,
ut. s̃ dixi in ulti. argu. primæ partis. hoc enim non obſt. ſi
diligenter & ſubtiliter ponderetur. Nã ubicunque ius p̃-
ſentãdi pertinet ad plures patronos ſimul, licet appareat
aliquem ex eis tãtum præſentaſſe, & ad eorum præſenta-
tionem ſuperiorem inſtituiſſe præſentatum, ex quo non
apparet expreſſe illos patronos præſentaſſe animo ſpoliã
di alios ſua poſſeſſione, non fit præiudicium alijs patronis
in ſequentibus actibus nec circa proprietatẽ, nec circa poſ
ſeſſionẽ: quia negligens in uno actu non facit ſibi præiudi
cium in ſequẽti. hoc apertè colligitur ex ſubtiliter tactis
per Innoẽ. & Cõpoſtel. in. c. querelã, de elect. & clarius in
terminis noſtris ponit Fede. de Senis conſil. 97. in ulti. ar-
ticu. quinimò dico, ꝗ per præſentationem Franciſci, qui
erat unus ex patronis ex parte patris, conſeruatur poſſeſ
ſio omnium patronorum, ut colligitur ex locis præal. Cũ
ergo dicta capella ſit dotata de bonis cõibus dicti Iaco-
bi, & Simonis, & nepotum ex fratribus præmortuis, dico,
ut dixi. ſuprà, ꝗ omnes hæredes ipſorum ſunt patroni, &
ſuccedunt in hoc iure patronatus hæredes per ſtirpes, &
non per capita. unde oẽs hæredes Iacobi tenent locum
unius, circa hæredes illorũ nepotum, qui repreſentabant
duos fratres dictorũ Simonis, & Iac. tenẽt locum duorũ
unde quatuor hìc concurrunt à principio patroni, ſicut in
bonis omnium quatuor fratrum dos capellæ emanauit,
& ſic omnes deſcendentes ab iſtis, ſeu hæredes iſtorum te
nẽt locum quatuor patronorum. hoc probatur hodie in
4 cle. 2. de iure patro. ¶ Et aduertendum, † ꝗ ius patrona-
tus eccleſiæ tranſit ẽt ad hæredes extraneos, & non ad fi-
lios tm̃, ut no. Innocen. ſuper rub. de iure patro. in fin. &
Io. And. in. c. cum ſeculum, eo. tit. tangit glo. in. c. conſide-
randum, & c. cum filijs. xvj. q. 7. Et hæc eſt cõis opi. Inno. li
cet qdam dicant contra: ſed primum uerius. ſi enim tran-
ſit cum uniuerſitate uillæ in emptorem extraneum, in. c.
ex literis, & in. c. cum ſeculum, eo. tit. fortius cum hæredi
tate ad hæredem extraneum. Quid autẽ ſi ſint aliqui hæ
redes pro æqualibus portionibus? uide per gl. & doct. in.
c. j. eo. titu. ubi plenè no. de hoc. Et ex his concludo ad ca
ſum noſtrum, ꝗ cum illę duę filiæ dicti nepotis ex filio di
cti Iacobi, ſcilicet Franciſcina & Chriſtophora fuerũt hę
redes uniuerſales dicti Iacobi, alio hærede extraneo non
apparẽte, argu. in. l. in ſuis, ff. de libe. & poſthu. & l. j. C. de
his qui ante aper. tabu. cũ aſſerant ſe hæredes, argu. in. l.
gerit, & l. pro hęrede, ff. de acqui. hæredit. debent ipſæ te
nere locum unius patroni, ſcilicet Iacobi hęredis pater-
ni, & ſi non apparent alij, qui pñt legitimè docere ſe eſſe
compatronos, debent admitti pręſentationes per iſtas do
minas: qa imputandum eſt legitimè non comparentibus,
arg. in. c. dilecti, & c. cũ nobis, & c. ſcriptum, de elec. & per
Io. An. in. d. c. querelam, & ſic ſi non comparent, & doceãt
de iure ſuo, & præſentant alium, inſtituendus eſt qui ha-
bet plures uoces patronorum, computando patronos ꝑ
ſtirpes, & non per capita modo p̃dicto, & q maioribus iu-
uatur meritis, de quo dicẽdum, ut. d. c. 3. & c. cũ aũt, de iu
re pa. de dña Matthęa filia dicti Simonis non fecit ſerio-
ſe ſpecialem mentionẽ: qa habuit fratrem maſculum, un-
de ignoro, ſi pariter fuit hæres patris ſui cum dicto Fran
ciſco. unde ſi fuerunt hęredes patris, ſaltem in parte bo-
norum, debet admitti tanq̃ patrona: quia oẽs filij Simo-
nis tenent locum unius patroni, ut patet ꝑ prędicta, nec
eſt diſtinguendum inter maſculum & fœminam. & ſi fœmi
na eſt hęres, ſuccedit in iure patronatus, ſicut maſculus;
idẽ ſi cõſtruat, uel dotet ut no. Io. And. in. c. nobis, de iure
pa. & Io. de Lig. in cle. ij. eo. tit. per. Fed. cõſi. xvj. facit. ca.
fi. de conceſ. pręben. Secus dicendum, ſi dicta domina Mat
thæa non fuit hæres patris, uel fratris. Ex his clare patet,
quid dicendum in tota iſta quęſtione, &c.

CONSILIVM LV.

1 *Collegium, quod à iure approbatum non eſt, non poteſt acqui-
rere.*
2 *Mendicitatem publicam ſine euidenti cauſa neceßitatis reprobant
iura ciuilia, & canonica.*
3 *Donatio perfecta non reuocatur, nec conditiones ex poſt facto re-
cipit.*
4 *Collegia miſericordiæ diſciplinatorum, & iuuantium oppreſſos
ſunt à iure approbata.*
5 *Princeps, ſi concedit alicui licentiam transferendi domicilium,
ſciens illum eſſe tutorem in loco, uidetur illum à tutela abſo-
luiſſe.*
6 *Procurator quicquid facit ultra contenta in mandato, non tenet.*

IN quæſtione, quæ uertĩt inter fratres ſan
cti Frãciſci ex una parte, &
illos pauperes, q uulgariter appellãtur inhuma
ti, ex alia ſuper quodam fundo, ſeu qbuſdam terris, utriſ-
que inſolidũ donatis ꝓ oratorio, & officijs in eis ſubſti-
nendis, ut latius conſtat ex inſtrumentis ſuper dictis dona
tionibus confectis. ¶ Vr̃ primo, ꝗ dicti inhumati nullum
ius in illis habeant, quod probatur primo ſic, donatio il-
larum terrarũ fuit facta ſocietati eorũ, ut patet ex inſtru-
mẽto ſuꝑ hoc confecto: ſed eorum ſocietas non eſt à iure
approbata, imo improbata, igitur nullum ius potuit eis
acquiri. conſequentia clarè probat̃ in. l. collegiũ, C. de hæ
re. inſti. & l. j. §. deinde, & in. ca. j. de reli. do. lib. vj. iunctis
etiam maximè no per Io. An. ibi, in quibus oĩbus dicitur
1 in effectu, † ꝗ collegium, quod à iure appobatum nõ eſt,
nil põt acquirere. Minor aũt, ſcilicet, ꝗ iſti inhumati non
faciunt ſocietatem, ſeu collegium approbatum, multipli
citer probatur. ¶ Primò per dictum. c. j. de relig. do. lib. 6.
ubi tex. expreſſè reprobat iſtos inuenientes nouum ordi-
nẽ, ſeu religionem à iure, uel Romanis pontificibus non
approbatos; ergo &c. Et ſaltem negari non poteſt, ꝗ fe-
runt nouum religionis habitum, ferunt em̃ certum habi-
tum in contemptum ſeculi; & ille dr̃ certus habitus, q eſt
diſtinctus ab alijs, regula, ſeu conſtitutione, in colore, &
forma; no. dicit glo. in cle. j. de elec. Sed habitus iſtorum
inhumatorũ eſt diſtinctus ab alijs in utroque. ſ. in colore,
& in forma ergo habent certum & determinatum religio
nis habitum contra diſpoſitionem illius. c. & per hoc fa-
cit

cit gl. ſingularis in d. c. j. quæ eſt ſuper uerbo, habitũ, quæ
dicit per illum tex. non ꝓhiberi, quin ſingularis perſona
ſectas nõ inueniẽs, & ſeorſum habitãs nouũ habitũ indue
re ſibi poſſit, ad hoc. xlj. d. c. parſimonia, & ſic expreſſe uo
luit, ꝗ plures habitãtes in hoc collegio nõ poſſunt certũ
habitum inuenire & portare, ut uideantur in ſtatu reli-
gionis, unde tex. in d. c. j. loquitur in prohibitione alter-
natiue, ut nec nouam religionem inuenire, nec certũ nec
nouũ habitum deferre &c. unde præſuppoſito, ꝗ non in-
uenerint religionẽ cũ collegio ipſorũ, ſaltẽ ex eo, qa cer-
tũ & nouũ habitũ adinuenerunt ſine licẽtia Romani põti
ficis ſimul habitãdo. ad idẽ optimè facit cle. j. de reli. do.
ubi Papa reprobãs ſtatum quarundam mulierum inſimul
quodam uelamine habitantium, proteſtatus eſt, quòd per
illã prohibitionem non intendebat inhibere mulieribus
fidelibus, quin promiſſa continentia, uel non promiſſa ho
neſte poſſint in ſuis hoſpitijs cõuersãtes pœnitẽtiã agere
& uirtutũ dño in humilitatis ſpiritu deſeruire &c. unde
põdero illa uerba, in ſuis hoſpitijs, quia in hoſpitio, ſeu
collegio nõ licet habitare ſub quadã umbra religionis,
ẽt cã pœnitẽtiæ. ¶ Tertiò facit. c. ĩdemnitatibus, prope fi-
nẽ, de ele. li vj. ubi Papa expreſsè proteſtatur, ꝗ ꝑ illam
cõſtitutionem nõ intẽdit approbare ſtatũ, ordinẽ ſeu re-
gulam quarundam mulierũ, quæ nec proprijs renũtiãt,
nec profeſsionẽ faciũt regularẽ, ſicut in ſecularibus eccle
ſijs canonici ſeculares, &c. Ecce ergo, quòd nõ licet con-
uenire ſimul cauſa religionis, licet conuenientes non re-
nuntient proprijs, nec profeſſionẽ faciãt regularem, ſub
quadã umbra, & uelamine religionis; quod ur̃ ꝯ intelle-
ctũ Bar. in l. j. ff. de colle. illici. qui dicit. c. fi. de rel. do. pro
cedere, qñ plures cõueniũt in unũ cã religionis, ita quod
efficiũtur ꝑſonæ eccleſiaſticæ, ſecus dicit, ſi remaneãt lai
ci. hoc. n. ur̃ ꝯ illũ tex. ubi mulieres illæ remanebant laicę
& tñ noluit illarũ ſtatũ approbare, licet cõuenirẽt cã re-
ligionis. Nec obſt. l. j. ff. de colle. illici. ſuꝑ qua ſe fundat
Bar. quæ poteſt procedere, qñ cõueniũt ſimul, nõ tñ habi
tãt aſſidue ſub eodẽ tecto, nec aſſumũt ſibi nouũ habitum
unde canones ſuꝑueniẽtes multipliciter illud limitaue-
rũt ꝑꝑ cõfuſionẽ & ſcãdala, quę oriebant̃ ob hoc in eccl̃a
dei, ut in d. c. fi. & in c. præalleg. ¶ Quarto uidetur contra
hoc caſus in. d. c. fi. de rel. do. ubi papa expreſsè prohibuit
nedum nouam religionem inuenire, ſed ẽt domus religio
ſam de nouo fundari, niſi regula & inſtitutio accipiatur
de approbatis. Sed inhumati iſti quotidie ædificant do-
mos religioſas de nouo ꝓ ſeipſis; quinimò in iſtamet ter-
ra, de qua eſt contentio, uolunt ædificare domum religio
ſam pro ſeipſis. ergo hoc non licet, & ſic donatio illa fuit
nulla. ¶ Quinimò uidetur caſus in extrauaganti Io. 22. q̃
incipit, ſancta Roma. quæ expreſsè, ſi non cauilletur, uide
tur eorum ſtatũ reprobare, maximè in eo, quòd expreſsè
innuit iſtos collegiatos de facto non debere publice men
dicare, ne eorũ ſtatus uideat̃ approbatus. Et circa hoc ad
2 uertẽdum, quòd ciuilia iura, & canonica expreſsè repro
bant mendicitatem publicam ſine euidenti cã neceſsita-
tis, ut l. unica. C. de emenda. uali. li. xj. & xciij. diſt. c. diaco
ni. §. nunc autẽ, iuncta gl. & c. ſeq. ſed ſi nulla neceſſitas eſt
cum poſſent uictum manibus quærere, & non tollere pau
perum indigentium ſubſidia, ergo eorum ſtatus eſt ab u-
troque iure improbatus. ¶ Ex quibus omnibus concludi-
tur, quòd ſi donatio eorum ſocietati facta non tenuit, ua
luit donatio ſecundo loco facta fratribus ſancti Frãciſci
quorum ordo eſt approbatus ab eccleſia, ut in d. c. j. de re
li. do. & habuerunt in hoc loco acquirendo ſpecialem li-
centiam à domino Papa Martino, & ſic eis non obſtat. c. j
de exceſ. præla. lib. vj. per hæc tollitur, quod obijcit̃, illũ
fratrẽ Antoniũ Ioannis nõ habuiſſe plenè mãdatũ ad illa
loca reſignanda & donãda, quia nõ fuit opus reſignatione
ipſorũ inhumatorũ, qa ſi eis ꝑꝑ incapacitatẽ ipſorũ non
fuit dñiũ acquiſitũ, ergo remanſit dñiũ penes donatorẽ,
& ſic libere potuit alijs donare, ut l. nec utile, ff. de acqui.
re. do. not. gl. & Bar. in l. quod meo. §. à furioſo. ff. de acq.
poſ. ¶ Secundo principaliter ꝯ iura inhumatorũ facit, qa
Biancus Saboni, & Antonius Ioãnis ambo inhumati, reci
piẽtes donationẽ illarũ terrarum, nõ potuerũt ſocietati
acquirere dñiũ, cũ ad hoc nõ haberẽt ab eorũ ſocietate
mãdatũ, & ꝑ liberã ꝑſonã nobis nõ acquirit̃, inſt. de inu-
ti. ſtip. §. ſi quis ali. & ꝑ quas ꝑſonas nobis acquirit̃. §. ex
his itaque. ¶ Tertiò facit, quia p̃ſuppoſito, ꝗ dñium illius
fuiſſet acquiſitũ, tñ ex renuntiatione libera procuratoris
eorũ illud ꝑdiderũt, ut cle. j. de renun. & c. ſuper hoc, eo.
ti. & l. ſi quis ui. § differentia, ff. de acqui. poſ. ¶ Quartò
omnibus deficiẽtibus ſufficere debet fratribus ſãcti Fran
ciſci cõceſſio dñi Papæ Martini, qui in iſtis ſpiritualibus
& eccleſijs, & pijs diſpoſitionibus liberã habet facultatẽ,
in cle. quia contingit, de rel. do. & c. innotuit, de elec. & c.
propoſuit, & c. cum noſtris, de conceſ. præben. ꝓ quo
facit gloſſ. not. in c. principalem. 9. quæſt 3. & Specul. in
ti. de leg. §. nũc oſtẽdẽdũ, uerſi. lvij. & melius in uer. 89. §.
nũc breuiter, ante fi. & Io. An. ſuꝑ dicto uer. 57. facit gl. in
c. cõſtitutionẽ, de relig. domi. & 25. q. 2. in ſũma. ¶ Sed his
nõ obſtãtibus, dictos inhumatos ĩ dictis rebus donatis ar
bitror potiores huius cõcluſionis ſatis exploratũ eſt argu
mẽtũ. ipſi. n. fuerũt priores in donationis & in poſſeſſionis
traditione, & ſic fuit in eos translatũ dominiũ. l. traditio
nibus, C. de pac. inſti. de re. diui. §. nihil tã naturale. l. quo
3 ties, C. de rei uendi. † Conſtat autem. ꝗ perfecta donatio
non reuocatur, nec conditiones ex poſtfacto recipit, ut l.
3. C. de reuo. do. & l. perfecta. C. de dona. quæ ſub modo.
nec ſubeſt nec allegatur aliqua cauſa ingratitudinis, &
ſic ſumus extra caſum. c. fin. de dona. & l. j. C. de reuocan.
dona. non ergo ualuit donatio ſecundo loco fratribus ſã
cti Frãciſci facta, cũ dñiũ iã fuiſſet trãslatũ ĩ inhumatos,
& nemo dat, qđ nõ habet. c. ꝗ aũt. de iure pa. & i. q. 7. Dai
bertũ, in c. nuꝑ, de do. poſt diuor. reſti. & l. traditio, ff. de
acquir. re. do. & ꝓbat̃ apertiſſimè in caſu nr̃o, in d. l. quo
ties. quare ad fortificandum ius iſtorum inhumatorum
nõ reſtat niſi reſpondere ad contraria ſuperius formata.
¶ Et primò ad iura, quæ uidentur multũ ſtringere contra
ſtatũ iſtorũ inhumatorũ, põt dici, qđ loquũtur in alijs ca
ſibus. Nã iſti inhumati, ut dicũt, nõ habẽt certũ habitum
ex lege, uel conſtitutiõe, uel aliter: ſed ad libitũ illo utũ
tur, & poſſunt alia ueſtimenta tã in forma, q̃ in colore aſ
ſumere, & ex diuerſis habitibus eodẽ tẽpore uti, cum illa
lex, uel cõſtitutio nõ eos cogat in cõtrariũ & ſic nõ põt di
ci eos habere certũ habitũ. ¶ Itẽ dicũt ſe eẽ puros laicos
& nullũ habere ſuperiorẽ, & ſimul cõuenire cã deuotio-
nis, ſicut faciebãt apoſtoli & alij beati Chriſtiani in pri-
mitiua eccleſia, quorum erat cor unum, & anima una. &
oĩa erãt illis cõmunia iuxta dictũ pſ̃. Ecce quam bonũ &
quã iocũdũ, habitare fr̃es in unũ. Et ꝓ prædictis ur̃ bonus
tex. ĩ c. dilectiſsimi. 12, q. j. negãt etiã domũ eorũ eẽ reli-
gioſã, ſed pure ꝓfanã, ut puta dedicatã ſine authoritate
epĩ, & ſine eccleſia. habẽt. n. tm̃ oratoriũ, ꝗ cuique in do-
mo ꝓpria licitũ eſt cã orãdi habere, ut in c. unicuique,
cũ duobus ſeq. de cõſ. di. j. ꝑ Inn. in c. inter dilectos, de do
na. ubi eſt bonus tex. ſm̃ lec. ſuam. Ad idẽ faciũt no. ꝑ Bar.
4 ĩ l. fi. ff. de coll. ill. ubi dicit, † ꝗ iſta collegia miſericordiæ,
& diſciplinatorũ, & iuuãtiũ oppreſſos ſunt à iure appro-
bata ꝑ l. j. ff. eo. ti. & propriè ſtatum iſtorũ inhumatorũ ui
detur approbare Anto. de But. in c. ij. de foro competen.
ubi

ubi dicit,iſtos inhumatos cum regulariter uiuãt,eſſe per
ſonas eccleſiaſticas,licet profeſſionem non faciant, & qđ
gaudere debent priuilegio eccleſiaſtico,allegat tex.cum
glo.in c.indemnitatibus,de electio.lib.vj.in fin. & quod
not.xj.quæſtio.ulti.c.fina.de maio & obe.c.dilecto. ¶ Itẽ
ſecundum eum,cum tales ſe aſtringant multis diſciplinis
& ambulent diſcalciati,poſſunt dici in ſtatu pœnitentiũ,
qui ſunt ſub eccleſia.xj.quæſtione.j.c.aliud.qui ſtatus ab
eccleſia probatur, & tales ſubſunt eccleſiæ, licet non ſit
regula approbata,quia nec regulares dici poſſunt,cũ non
habeant uota perpetua,non tamen eſt reprobatus ſtatus
uiuendi ſecundùm eum,ad hoc inducit extrauagantẽ.Io.
xxij.quæ incipit?Ratio recta,quæ tollit pœnas. cle. j. de
reli do.etiam quo ad illas,quæ Beguinæ uocantur,dum-
modo honeſtè uiuant,& ſe non implicent in prædicatio-
nibus;& ſic ex authoritate tanti uiri debet ſufficere re-
ſpõſio ad contraria.& ad id qđ dicit̃ de mendicitate, po-
teſt dici,ꝙ ipſi laborant,quatenus de eis mendicãt,quod
nõ eſt de iure improbatum.lxxxij.di.c.j. & xlij. di. c. qui
iſtam & quicquid ſit in iuris ſubtilitate,in qua nunc inſi-
ſtere non intendo,illud præſertim me mouet in hanc ſen
tentiam, quòd dominus noſter Martinus Papa domibus
iſtorum inhumatorum conceſſit ex certa ſcientia aliquas
indulgentias,ex quibus uidetur ſtatum eorum tolerare,
arg eorum,quæ no.Inno.in c.ueniens,de fil.preſby.ut ſal
tem illud dictum procedat in principe,arg.l.Barbarius,
ff.de offi.præto.Ad idem bonus tex.in l.ſed in hoc.§.fi.ff.
5 de excu.tut.ubi.dicit, † quòd ſi princeps concedit alicui
licentiam transferendi domicilium, ſciens illum eſſe tu-
torem in loco,uidetur illum à tutela abſoluiſſe,ita & do
minus Papa dando iſtas indulgentias, uĩ ſtatum illorum
approbare.nam ſi eſſent in ſtatu peccati, non prodeſt in-
dulgentia,quæ conceditur uerè pœnitentibus, & confeſ-
ſis,de quo de peni.& remiſ.c.quod autem,& c quod qui-
dem.& licentia ſeu indulgentia,uel diſpenſatio extendi-
tur ad ea, quæ neceſſario ex actu diſpenſato ſequũtur,ut
dicit gl.no.in c.quia in tantum,de præben. & c. quia non
poteſt,c.tit.lib.vj.& c.ſi quis in clero. vij. q. j. plenè per
Ant.de But.in c.at ſi clerici.§.de adul.de iud.Et ad prædi
cta facit tex.opti.cum materia ſua in c.quia circa,de con
ſan.& affi.ubi patet,quòd tolerauit,ſeu diſſimulauit Pa-
pa in caſu ſpecificato,ubi dicit ſe uelle diſsimulare, indu
cit diſpenſationem,ut ibi? fortius ergo,ubi dat indulgẽ-
tias,cum fortius operetur actus paſſiuus,quàm neglectus
ut in c.ex ore de his,quæ fiunt a maio.par.ca.iuncto.c.ad
decimas de reſt.ſpo lib.vj. ¶ Item in caſu dubio recurri-
mus ad conſuetudinem in c.cum dilectus,de conſue.& l.ſi
de interpretatione,ff.de legi.fortius recurrendum ad iu-
dicium Papæ tantum.Non enim negari poteſt,quin iſto-
rum inhumatorum ſtatus ſit dubius. Papa ergo dando in
dulgentiam,uĩ declarare ſtatum eorum non improbatũ
a lege,poſſunt ergo iſti defendi uel mero iure,uel ex taci
to iudicio Papæ,uel per ipſius diſpenſationem,ut colligi
tur ſatis ex prædictis.Et per hæc tolluntur prolixe alle-
gata contra iſtorum ſocietatem.¶ Ad ſecundum principa
le motiuum reſpondetur multipliciter.Primò, quòd illi
Biancus,& Ant.recipientes illam donationem non erant
extranei ab illa ſocietate,imò de ipſo corpore ſocietatis.
quod autem donatur uni de corpore,contemplatione i-
ſtius corporis,donatum acquiritur corpori,ut in c.requi
ſiſti,in fin.de teſt.facit quod no.glo.de mona.inſti. de inu
ti.ſtipu.§.ſi quis alij. ¶ Item & ſecundo præſuppoſito qđ
omnino fuiſſent extranei,ex quo nomine ſocietatis in hu
matorum receperunt,& illi inhumati poſtmodum habue
runt ratum ibidem ædificando, & habitando acquiſiue-
runt illud dominium,ff.de neg.geſt.l.ſi ego, & l. pe. not.
Bar.in l qui mihi donatum, ff.de do. quinimò licet quis
non poſſit alteri ſtipulari,tamen ſi ſtipulatur nomine al-
terius,ualet ſtipulatio illo poſtmodum ratum habente.
d.l.pen.no.Bart.in l.ſtipulatio iſta.§.alteri, de uerb. obl.
Non obſtat tertium motiuum de renunciatione pro-
curatoris iſtorum inhumatorum?quia ut apparet in for-
ma procurationis non habebat ad hoc mandatum.Requi
ritur enim in hoc ſpeciale mandatum.aliàs enim non ua-
let donatio,quãtumcunque habebat plenam adminiſtra
tionem,& in l.filiusfami.& ibi per Bar.ff.de don.& l.ꝫ iu
ris regulas,ff de pac.Non enim præſumitur quis procura
torem conſtituendo generaliter,uelle iactare ſuum.l. cũ
indebito,ff.de proba.facit.c.qui ad agendum, de procur.
lib.vj.† Quicquid autem facit procurator ultra conten-
ta in mandato,non tenet,ut in c.cum olim,cl.j.de offi. de
6 leg.& l.diligenter,ff.manda.maximè cum agitur de alie-
natione reipublicæ quæ non debet alienari ſine diſcutio
ne maxima, imò poſſet dubitari,an neceſſario deberet in
teruenire authoritas epiſcopi,de quo per Hoſt.in c. nul-
li,de rebus eccl.non alie.& l.iubemus,C.de ſacroſan.ec-
cle.iuncta l.omnia priuilegia,C.de epiſ.& cleri.ubi omni
no priuilegia tributa eccleſijs,extenduntur ad pia loca.
dicitur enim pius locus,ubi actus pij exercentur, de quo
per Spec.in titu.de inſtru.edit.§.nunc uero aliqua, uerſi.
& ſcias,quod inter legata ad pias cauſas.¶ Ad quartum &
ultimum eſt reſpondendum, quòd illa conceſſio domini
Pape nullius eſt momenti,tanquàm ſurreptitia, cum fal-
ſum fuerit narratum,quòd illa dona ſpectarent ad alium
& quòd libere uolebat conferre ipſis fratribus quòd erat
falſum,cum iam dominium irreuocabiliter fuerit tranſ-
latum in iſtos inhumatos,ut ſuprà dixi. Princeps autem
nunquam per ſuas literas intendit præiudicium afferre
tertiò,de illo non habita mentione,in c.ſuper eo, de of-
fic.delega.& l.ij.§.ſi quis à principe,ff.ne quid in loco pu
bli.¶ Item priuilegium per ſurreptionem obtentum, eſt
ipſo iure nullum,ut no.in c.ad audientiam,de reſcript.&
in c.j.& ij.de filijs præſby.libro.vj.& in c. inter dilectos,
de fide inſtru.¶ Ex quibus omnibus concludo iſtos fra-
tres,ſeu pauperes,qui dicuntur inhumati, fore potiores
in dominio illarum terrarum,de quibus ad præſens con-
tentio eſt.Et hæc ſufficiant.Laus deo.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

CASVS *contingentia talis eſt.Quidam Candor ciuis Luca
nus,ſyndicus & procurator monaſterij monialium ſancti Carbo
nis de Luca ordinis Ciſtercien.dicto ſyndicario nomine, & uolun
tate & conſenſu dominarum abbatiſſæ,& monialium dicti mona
ſterij ex una parte.Et quidam Lambertus quondam Coluirni Lu
canus ciuis pro ſe & ſuis hæredibus ex alia parte compromiſe-
runt in quendam Archipræsbyterum Lucanum,tanquam dicta-
rum partium arbitrum & arbitratorem & amicabilem compoſi
torem ſuper omnibus & ſingulis cauſis,litibus,& quæſtionibus,
controuerſiis,diſſenſionibus iuris inter ipſas partes uertentibus:ut
illæ etiam intelligerentur lites,& quæſtiones,ſuper quibus fuit la
ta ſententia,&c.ut plenè de hoc conſtat ex inſtrumento ſuper hoc
confecto,uigore cuius compromiſsi dictus archipresbyter inter
cætera pronuntiauit,quòd domina abbatiſſa,capitulum,& con-
uentus dicti monaſterij teneantur & debeant hinc ad xviij.men
ſes proximè futuros quandocunque ad requiſitionem dicti Lam-
berti uendere,dare,tradere,& uenditionem facere de iure ualidã
præfato Lamberto quædam bona immobilia dicti monaſterij in
laudo expreſſa pro pretio centum & quinquaginta florenorum.
Quod quidem laudum dictus candor ſyndicus dicti monaſterij
approbauit,& dictus Lambertus nomine proprio poſtmodum in
tra terminum,xviij.menſium præſcriptorum,fecit coram domino
uicario Lucani epiſcopi citari,& requiri dictas abbatiſſam & mo
niales,offerens ſe paratum ad emendum,& requirens, quòd ab-
batiſſa & conuentus deberet ſibi uendere bona in laudo compre-
henſa,& ad hoc per iꝫ.illas compelli.illis autem ſcilicet abbatiſſa
& monialibus allegantibus nullitatem laudi in illa parte, ac de-
clinantibus forum epiſcopi,tanquàm exemptis, dictus Lamber-
tus depoſuit dictum pretium centum quinquaginta florenorum
de mandato uicarij apud quendam dominium. Nec aliter ſuper
prædictis exceptionibus apparet lata ſententia ſed à tempore de
poſiti facti emanauit tantum tempus,quòd recuperatio dicti de
poſiti uidetur impoſsibilis,uel difficilis,maximè uigente quodam
ſtatuto in ciuitate Lucana; inducente præſcriptionem decem an-
norum inter præſentes. 20. inter abſentes contra omne debitum,
ut in eo latius apparet.Quæritur nunc,cui incumbat illius depoſi
ti periculum,vel proſecutio,&c.*

CONSILIVM LVI.

1 *Monaſterium ſine conſenſu diœceſani non poteſt bona immobi-
lia alienare, nec per compromiſſum poteſt ſe ligare.*
2 *Prælatus per compromiſſum factum ſine conſenſu ſuperioris non
poteſt perpetuum præiudicium eccleſiæ generare.*

CHriſti, eiuſque matris preſidio humiliter in-
uocato, Vĩ primò, ꝙ ſpectet ad mona
ſterium per tex.apertum.in.l.ſi à te; C.de pac.in-
ter emp.& uend.iuncta.l.acceptam, C.de uſu. & quod ibi
no.Bar.ubi patet,ꝙ ẽt ad actionem parandam ſatis eſt em
ptoris offerre,& conſignare, ſeu deponere pretiũ de man
dato iudicis ita, ꝙ talis cõſignatio habet uim ſolutionis,
& periculum pecuniæ ſpectat ad uenditorem.Sed in caſu
noſtro prædictus Lãbertus obtulit,& de mandato uicarij
conſignauit. Ergo periculum, ſeu pecuniæ proſecutio ꝑ-
tinet ad monaſterium,ut dictis ll.nec poſſunt abbatiſſa &
moniales prætendere nullitatem laudi, cum eorum ſyn-
dicus expreſsè emologauit laudum; & ſic poterunt com-
pelli ad ipſum obſeruandum,ut in.c. per tuas, de arbi.&.
l.pe.C.eo.ti.Nec defuit poteſtas cõpromittendi, cum nõ
ageret hic de libertate monaſterij,quo caſu non ualuiſſet
compromiſſum ſine licentia papæ, ſi monaſteriũ eſſet exẽ
ptum.Sed agebat de alijs articulis, ut patuit ex diffinitio
ne,ut ꝓbatur in.c.cum tpe,de arbi. Nec legitimationem
conſignationis, ſeu depoſiti habuerũt impedire allegata
per ipſas moniales exemptas:qm̃ conſignatio fuit facta an
te probationem exemptionis.quinimò non apparet,ꝙ ali
quando fuit ipſa exemptio plenè probata. quare alio mo
do non probato,uicarius epi cenſendus erat competẽs iu
dex.18.q.2.c.monaſteria,&.c.abbates,& de reli.do.ca.cũ
uenerabilis,& de offic.uica. c.licet,ſic ſumus in terminis.
c.acceptã,pre alle. Sed his non obſtantibus,contrariũ ar-
bitror de iure præualere. Ad hanc contrariam ſniam mo
uet me principaliter nullitas ipſius laudi,qua data,certiſ
ſimum eſt illam conſignationem non produxiſſe iuris offi
cium,ꝙ illud laudum fuit nullum,quatenus ſemper age-
bat monaſterium ad alienationem bonorum immobiliũ,
1 ꝓbatur. † Sicut monaſterium ſine conſenſu diœceſani nõ
poteſt bona immobilia alienare. 12.quæſt.o.4.c. in uendi
tionibus. Ita nec ꝑ cõpromiſſum potuit ſe ligare ad hoc
quia non debet licere indirectè,quod directè prohibetur
in.c.tuæ,de procur.& c.cum qs una uia de regu.iur.lib 6.
Ita notabiliter uoluit Hoſtien.in.ca 3.de arbit.& Io. An.
2 poſt eum.† ꝙ per compromiſſum factum ſine conſenſu ſu
perioris non poteſt prælatus perpetuum præiudicium ec-
cleſiæ generare.ideo nõ poteſt ex compromiſſo ſequi alie
natio, aliàs facta eſſet uia ad alienationem faciendam, &
ita uoluit Lap. in allegatione ſua. 2. Idem apertè uoluit
Fed.conſi.89.ubi dicit,non ualere tranſactionem per præ
latum eccleſiæ factam,ẽt cum conſenſu capituli,niſi inter
uenerit conſenſus & authoritas diœceſani, ex quo ſequit̃
alienatio rei immobilis ipſius eccleſiæ,uel aliud præiudi-
cium perpetuum,pro hoc text.in.l.cum hi. §.ſi cũ lis,&.§.
ſi uni,ff.de tranſac.& ibi reſpondet ad.c.contingit,de tran
ſac.dicens, ꝙ ibi ſolum quæritur de iure.c. & reſpondet̃,
ſaluo iure diœceſani.ſicut in ſimili no. gl.in cle.j.de re.ec
cle.non alien.& bene res redit ad naturam ſuam,ideo ua
lent pacta,& trãſactiones ſine authoritate ſuperioris. Ad
idem quod not.Bar.in l.nulli,ff.de tranſac.ubi idem uult
in prælato.cõpromiſſum enim eſt quædam tranſactio, in
authen.ut dif.iudi.§.ſi uerò.¶ Item illud laudum erat cõ
tra formam iuris, inquantum arctabat ad uendendum bo
na eccleſiaſtica citra caſus permiſſos à iure & formã tradi
tam,prout traditur in.c.exceptione. 12.q̃ſtio.2.& in ſum-
ma eiuſdem queſtionis. ergo hìc fuit nullum,ut in.c.exa-
minata,de confir.uti.Si ergo nõ ualebat laudum, minime
ualuit per conſequens illa conſignatio, & depoſitio,tanq̃
facta ex cã nulla,& à iure improbata,& ſic ſumus extra ſu
perius allegata, cum monaſterium non eſſet obligatũ ex
illo laudo ad uendendum, & per conſequens nec ad pecu
niam recipiendam,& ſic periculum illud non fuit tranſla
tum in monaſterium, nec habuit operari talis cõſignatio
aliquem effectum, ex quo non fuit iuridicè facta. Ad hoc
tex.iuncta glo.in.l 2.C. de uſu & qđ no.Bar.in.d.l.accep-
tam. Et ſi diceret illud monaſterium eſt exemptum,& ſic
non debet obeſſe diœceſani conſenſus defectus:quia dico,
ꝙ papa eſt in exemptis loco diœceſani;& ſic ipſius autho-
ritate debet fieri directa uel indirecta alienatio,ut no.in.
c.authoritate,de priuile.li.vj.&.24.diſ.c.nulla,&.c.cũ di-
lecta,de confir uti. & eſt gl. aperta in terminis noſtris in.
cle j.de re. eccl.non alie.in uerbo, proprij.ꝑtereà eſto ſi-
ne ueritatis ꝑiudicio,ꝙ ꝑdicta non obſtarent,q̃ in uerita-
te concludunt:ex alio tñ capite periculũ pecuniæ non ſpe
ctabat ad monaſterium:q̃a ad hoc,ut conſignatio habue-
rit ſuum effectũ,oportet,ꝙ fiat authoritate iudicis com-
petentis,ut.d.l.acceptam,&.l.2. C.de uſur. & quod in eis
nõ.Sed notoriè conſtat uicarium epi non eſſe iudicẽ com
petentẽ religioſorum ordinis Ciſterciẽ.cum ille ordo ſit
exemptus,& immediate papæ ſubiectus,ut no.in. c.cũ or-
dinem,de reſcrip.& iandudum fuit,& eſt in pacifica poſſeſ
ſione exẽptionis,& ſic tollit̃ ignorantia facti allegata.Itẽ
cũ de hoc contenderetur, non debebat anteq̃ conſtaret il
lum eſſe iudicem,facere depoſitum ad eius mandatũ.arg.
in.l.nimis ꝓperè, C.de execu. rei iudi.& in c. ſuper lite-
ris,de reſcri.cum ſimi. & melius de iudi.c.exhibita,& per
hoc patet reſponſio ad omnia motiua ſuperius allegata.
Concludo ergo,ꝙ periculum,uel proſecutio illius pecu-
niæ depoſitæ pertinet ad dictum Lambertum, non aũt ad
monaſterium. Et hæc ſufficiant. Laus deo.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

EX *infraſcriptis literis apoſtolicis, quarum quidem literarũ
tenor ita præſentatus fuit mihi tranſmiſſus,uidelicet Ioannes Epi
ſcopus &c. Ad futuram rei memoriam,&c. Et poſt multa per ip-
ſum dominum papam diſpoſita, & ordinata ſequitur in dictis lite
ris, lege, ſiue apoſtolica conſtitutione, & ad hoc ut eo amplietur
diuinus cultus,quo maiori canonicorum, & capellanorum nume-
ro dicta eccleſia fuit decorata, ſtatuimus, quòd Eps & capitulũ
dictæ eccleſiæ pro tẽpore exiſtentes una cum dictis conſulibus to-
ties,*

tis, quoties uidebitur eis expedire, de nouo creare, nec non conſtituere poſsint ultra ſolitum numerum nouos canonicos, & canonicales ꝑbendas, & portiones pro illis capellanis in illo numero, & quantitate de tempore in tpſ decernere, prout honori & utilitati dictæ eccleſiæ cognouerint conuenire. Ita tamen, quòd ex ꝑbendis in præſentiarum exiſtentibus, uel de eo, quod diſtribuitur de menſa dicti capituli in præpoſitum, & canonicos, ſeu capellanos qui nunc ſunt uel in futurum erunt inſtituti in beneficijs, q̃ nunc ſunt in eccleſia memorata, nihil poſsit aut debeat detrahi, aut diminui quouis modo, ac etiã quia futuræ præbendæ ac portiones huiuſmodi in eadem eccleſia inſtituendæ, ſeu decernendæ non ſint, nec eſſe debeant inferioris fructus, reditus, & prouentus, quàm principaliter exiſtens. ſi aũt ipſum capitulum creationi; & inſtitutioni ꝑdictis, aut eorũ alicui noluerint intereſſe, aut contradicerent, uel noluerint conſentire ſine cauſa ep̃o, & conſulibus ipſis concordare, tunc in eo caſu epiſcopus cum ipſis conſulibus poſsint, & ualeant omni iure creare canonicos & capellanos, & præbendas canonicales inſtituere, ac ẽt portiones huiuſmodi, &c. facere in præmiſsis, q̃ cum dicto capitulo potuiſſent aliquo nõ obſtante habeant, & habere cenſeantur authoritate ꝑſentium. &c. Et iuxta finẽ dictæ conſtitutionis domini Ioannis dictarum literarum ponuntur etiam iſta uerba, uidelicet. Per prædicta quoque aut aliquod prædictorum nullum intelligatur, aut poſsit præiudicium fieri aliquibus priuilegijs, uel indultis per ſedem apoſtolicam conceſsis hactenus circa ꝑmiſſa, uel aliquod eorundem conſulibus ante dictis uel operarijs fabrice memoratæ. ¶Nunc ergo infraſcripta dubia eliciuntur. Primò an circa ordinationem, & creationem ꝑbendarum, & demum electionem canonicorum, attentis uerbis dictarum literarum apoſtolicarum, debemus dicere, quòd ſint tres uoces, uidelicet una ep̃i, ſeu archiep̃i, alia canonicorum, alia conſulum, uel debemus dicere, quòd ſint duæ, uidelicet una ep̃i & capituli, alia ſit cõſulum. Et quid ſi ep̃s cum capitulo ſiue conſulibus concordaret, & conueniret cum ep̃o & capitulo, ſed non maior pars conſulum? Et quid ſi conſules cum capitulo, uel maiori parte capituli, diſſentiente ep̃o, concordarent, utrum canonici & capitulum ſint uocandi, ita, quod ſi non uocarentur, poſſent agere de contemptu? Et nunquid canonici intereſſentes, uel maior pars ipſorum poterit contradicere, uel non conſentire ordinationibus, & inſtitutioni prædictis factis per archiep̃m, & conſules, ita, quòd ex eorum contradictione, uel non conſenſus præſtatione impediatur, aut annulletur creatio, ac etiam inſtitutio facta per archiep̃m, & conſules? ¶Secundò principaliter dubitatur, cum in conſtitutione ꝑdicta dicti domini Ioannis dicatur, quòd futuræ creandæ præbendæ non ſint, nec eſſe debent inferioris fructus, reditus, & ꝓuentus, quam principaliter exiſtentes, quare cum in dicta eccleſia ſint præbendæ maioris fructus, mediocris, & minoris, quæritur, in qua quantitate iſtæ nouæ præbendæ creari debeant? ¶Tertiò principaliter quæritur, an per dominos conſules, uel ſaltẽ una cum ep̃o in creatione talium ꝑbendarum, & ordinatione præbendarum ipſarum apponi poſsint onera certa, ſeu obſeruationes, ſeu qualitates in aſſumendis & promouendis ad dictos canonicatus & præbendas, & quæ, ut puta, quòd aſſumendi ſint ſacerdotes, uel quòd intra terminum promoueri teneantur, uel quòd reſidere, & continuam reſidentiam facere, uel talem miſſam tali tempore celebrare teneantur, & ſimilia? Et nunquid non facientibus, poſsit ordinari per dominum epiſcopum, cum capitulo, & conſulibus, uel ſaltem cum conſulibus, capitulo recuſante, quòd talia non ſeruantes moueantur, & quòd non facientes incurrant pœnam amiſsionis fructuum præbendarum, & aliorum emolumentorum; uel quòd ſaltem eis poſsint ſubtrahi dicti reditus, uel pars dictarum præbẽdarum per dictos conſules? ¶Quartò principaliter quæritur, cum ita ſit, quòd tales præbendæ fuerint ordinatæ rectè, & creatæ de reditibus, & bonis operariæ, & per conſequens deputatorum ad regimen dictæ operariæ, & ſic conſulum artis lanæ, & ſic uideantur ex dotatione acquirere ius patronatus, an dictum ius ſic dicatur acquiri, & ſic in creatione præfata poſsit ordinari per epiſcopum, & per præfatos conſules, quod, attenta donatione præfata, deinceps in futurum conſules artis lanæ, qui pro tempore fuerint, ſint patroni prædictarum præbendarum, ita, quòd in illis præbendis uacantibus ſpectet præſentatio ad ipſos conſules, & ad dictum archiepiſcopum confirmatio, ita, quod in confirmatione non habeat interuenire capitulum &c.

CONSILIVM LVII.

1 *Prælatus ſi in aliqua electione habeat tertiam partem, capitulũ aliam tertiam, & aliqua uniuerſitas aliam tertiam, tunc uoces non iudicantur per capita.*

2 *Conſenſus capituli & epiſcopi ubi requiritur, non coniunguntur, ut ſufficiat habere maiorem partem.*

3 *Corpora plura quando ſimul coniunguntur, non ut facientia unum corpus, ſed ut diuerſa, ad hoc, ut actus dicatur factus ab omnibus, ſeu maiori parte, oportet quòd interueniat conſenſus cuiuſlibet corporis.*

4 *Promittens artificem intelligitur promittere de mediocri.*

5 *Reſcriptum Papæ in dubio trahitur ad ius commune.*

CHriſti, eiuſque matris, atque Agathæ uirginis glorioſæ ꝑſidio humiliter inuocato, Attingã pro clariori conſultationis informatione quodlibet dubiũ de p ſe. Et primò iuxta interrogationis ordinẽ, primũ aggrediar, in quo incidenter multa annectuntur dubia. Et primò arguitur, ꝙ archiep̃s, & capitulum ſunt loco unius; ſic, ut habeãt in hoc tm̃ unã uocẽ. Conſules uerò loco alterius; & ſic habeant aliam uocẽ; ita, quod oẽs ſimul conſtituant duas uoces. hoc vr̃ prima fronte ꝓbari in l. fi. C. de impu. & alijs ſubſtit. ubi habet̃, ꝙ teſtator ita inſtituit. Titius una cum filijs ſuis, & Sempronius mihi hæredes ſunto. ex tali inſtitutione patris cũ filijs, q̃ ſimul coniunguntur, & penè ſcd̃m naturam ſunt eadem perſona, debere habere dimidiã, & ſic tm̃ haberet Sempronius ſolus, quantum pater & filij, q̃ ſimul fuerunt coniuncti. ita uidetur dicendum in propoſito, cum enim ep̃s & cap̃lm ſimul coniungãtur, vr̃ ꝙ ſint loco unius tm̃. Conſules uero, q̃ per ſe uocantur, debent eſſet loco alterius, ad idem, l. ſi quis in fundi, ff. de inſti. & ſubſti. ¶ Scd̃o principaliter facit, qd̃ no. Io. An. poſt Hoſt. in. c. ſcriptum,
1 de elec. † vbi dicit, ꝙ ſi in electione ꝑlatus aliquis habeat tertiã partẽ, capitulum aliã tertiam, al. qua alia uniuerſitas aliam tertiam, tantũ habet ſolus ꝑlatus, quantum habet totum capitulum, uel alia uniuerſitas, nec iudicantur uoces per capita. ita in propoſito, ex quo epiſcopus, & capitulum ſimul coniunguntur, & ẽt de iure faciunt unum corpus, ut in. c. nouit, & c. q̃to, de his quæ fi. à præla. licet plures ſint numero, q̃ ipſi conſules, tantã uocem habent ſimul, quantã ipſi conſules. Sed his non obſtantibus, q̃ uerè non obſtant; contrariam ſñiam arbitror præualere, ꝙ oẽs prædicti ſint loco trium ꝑſonarum, non obſtante ꝙ epiſcopus & capitulum iungãtur per dictionẽ copulatiuã, &, de hoc vr̃ caſus apertus in ſimili in l. ſi qs Titio, ff. de uſufr. accre. ubi patet, ꝙ teſtator ita dicit, Titio cum hæredibus meis, & Mæuio eandem rem relinquo, ex relicto fiunt tres partes, quarum una debetur Titio: alia hæredibus teſtatoris: tertia Mæuio, & ſubijcit ibi tex. non referre, an dicatur relinquo illi & illi, & Mæuio, an illi & illi cum Mæuio, ſemper enim ſunt tres partes. Ecce ergo, ꝙ dum coniunguntur duo per dictionem, cum, uocãtur oẽs æqualiter. facit. l. Titiæ textores, & quod ibi not. ff. de leg. 3. fortius idem dicendum, cum coniungantur per dictionem, &. nã hæc dictio, &, per quam coniunguntur hic epiſcopus & cap̃lm, facit utrũq; capitulatum uenire principaliter, ita, quod vnum põt dici acceſſorium ad reliquũ, ut eſt gl. in c. querelam, de ſimo. Idem ſentit gl. ff. de iur. & fa. ign. ſuper rub. ¶Scd̃o ad idem ur̃ tex. in l. ſi quis ita ſtipulatus, ff. de uerb. obl. ubi probat̃, ꝙ ſi duo in diſpõne coniungũtur ꝑ dictionem, &, oportet utrũq; interuenire. Sed ſi ep̃s, & capitulum ſimul coniungant̃ in vnam uocẽ, non uerificaretur diſpoſitio Papæ. finge. n. canonicos eſſe uiginti. ſi ep̃s coniungitur cum eis, eſſent 21. pone etiã, ꝙ decem canonici & ep̃s conſentiunt ꝓ vna parte, alij decẽ ꝓ alia parte. Nec ſ̃m ꝯriam ſñiam illi vndecim repreſentabant oẽs, an conſtituant maiorem partem oĩum; & ſic non erit uerũ dicere, ꝙ cap̃lm hic conſenſerit, prout requiritur ex forma mãdati; q̃. non eſt hic in aliqua parte cap̃lm, cũ non reperiat̃ maior pars cap̃li in aliqua parte. Nam decẽ faciunt dimidium totius. Ad hoc. c. j. de his, q̃ fi. à prela. & l. qd̃ maior, ff. ad muni. & bonus tex. in c. eccleſia, de elec. ubi patet, ꝙ non eſt dare cap̃lm, niſi ſaltẽ det̃ maior pars totius, & nõ maior pars cõparatione minoris. ¶Item pone alium caſum retentis dictis terminis, qd̃ ex uiginti canonici conſentiunt 15. pro vna parte, Archiep̃s cum reliquis quinque ꝓ alia parte, ſ̃m opinionem contrariam illi 15. conſtituerunt, ſeu præſentauerunt totam illam uocem eis cõpetentem; & ſic uenerunt contra formam mandati, cum nõ interuenerit hic conſenſus archiepiſcopi: q̃ tamen debet eſſe principalis in authorizãdo, ut patet ex forma mandati. ut ergo iſtæ abſurditates ceſſent, dicamus ꝙ epiſcopus habet cõſentire per ſe, & conſules per ſe iuxta illud dictum Io. And. & Hoſt. in d. c. reſcriptũ, quod bene cõuenit in caſu noſtro. ¶Tertio principaliter facit. epiſcopus & capitulum uocantur hic ꝑ nomina appellatiua, & collectiua vnico reſpectu, non autem tanq̃ ſinguli. ergo ut ſatisfiat reſcripto Papæ, oportet, ꝙ ep̃s conſentiat, & capitulum per ſe. nã capitulum eſt corpus per ſe diſtinctum ab ep̃o, & adeo, ꝙ appellatione capituli non uenit ep̃s, ut patet ex diuerſitate titulorum. Nam alius eſt titulus, de his quæ fi. à præla. & maio parte ca. & licet fictè cõſtituant vnum corpus, ut d. c. nouit, & c. quanto; tamen ep̃s eſt caput; canonici mẽbra. Caput uerò differt à mẽbris hanc ſñiam formauit glo. no. in clem.
2 ut hi, de æta. & qual. ¶Quartò uidemus, † ꝙ ubi epiſcopi & capituli requiritur cõſenſus, adinuicem non coniũgunt̃ ut ſufficiat habere maiorem partẽ numero: ſed oportet, ꝙ ep̃s per ſe conſentiat, & cap̃lm per ſe, ita, ut ſaltem habeatur conſenſus maioris partis cap̃li, ut leg. & no. in c. vno, ne ſede uac. & ibi bona gl. plenè & fidel̃r ꝑ Io. And. in c. à collatione, de app. li. 6. Conſuluit etiã Fed. cõſulto prius Io. And. ut ipſe refert in cõſilijs ſuis cõſi. 1. plenè ꝑ Cal. in c. poſtulaſti, de conceſ. præb. licet Hoſt. aliter ibi ſenſerit. Sed oẽs moderniores ibi ſequunt̃ primum dictũ, qd̃ procedit etiam cum ep̃i, & cap̃li cõſenſus requirat̃ ex forma mãdati, ut in caſu noſtro, de quo eſt gl. no. ĩ c. ſi ꝑ ꝑ de reſcr. lib. 6. ¶Quinto probat̃ ex tenore reſcrip. ꝑdicti. Nam ſi ep̃s & cap̃lm conſtituerent vnam uocẽ, nõ diſtinguerẽtur in fi. reſcripti. ubi dicit notãter, ꝙ nõ cõſentiẽte cap̃lo poſſet ep̃s ordinare cũ conſulibus &c. vnicus & conformis debet eſſe ſenſus cuiuſlibet diſpõnis, nec debet ſeparari cauda à capite, ut alius ſit ſenſus in prima parte, alius in ſcd̃a. Si. n. coniungerent̃, ſemꝑ remanerent coniuncti; ad hoc bonus tex. cũ gl. in c. maiores, de bapt. ĩ uer. cæterum, iuncta gl. in uer. authoritas; & præcedentia capiunt intellectũ à ſequentib. in l. ſi ſeruus pluriũ, & l. q̃ filiabus, ff. de leg. j. ¶Sextò & ult. dico, ꝙ in effectu nõ multum refert hoc dubiũ diſcutere, ꝙ ex forma mãdati clarè colligit̃, ꝙ archiep̃i, & conſulũ cõſenſus ſemꝑ requiriur: capituli aũt ꝯdictio non nocet hoc probatur ſic. excluſio vnius, alterius operat̃ ingreſſum, ut in c. cum renuntiatur 32. q. 1. & l. cum prætor, in prin. ff. de iud. & 25. diſt. c. qualis, de præſump. c. nõne; ſicut in reſcriptis dr̃, ꝙ ſi cap̃lm uoluerit conſentire, aut intereſſe, aut ꝯdixerit, tunc ep̃s cũ ipſis conſulibus poſſint, & ualeant in fine cap̃li &c. Ergo, cum ſolum excluſerit cap̃lm, ur̃ aperte uoluiſſe, ꝙ ſine archiep̃i, & conſulum conſenſu non poſſit illa creatio fieri. ad q̃d enim excluſiſſet ſolum cap̃lm in caſu ꝯdictionis, ſi idẽ eſſet ꝯdicente archiep̃o, uel cõſulibus; uoluit ergo, ut in oĩ caſu archiep̃s, & conſules cõſentiant; & hoc ur̃ conforme iuri cõi. Nam archiep̃s ſine conſulibus nõ poſſet, cũ conſules habeãt dare dotẽ, & ſpũalia ſine tꝑalibus eſſe non pñt 1. q. 3. c. ſi q̃s obiecerit. nec cõſules ſine archiep̃o: q̃a laici non pñt conſtituere bñficia: ſed hoc ſpectat ad ep̃m 18. q. 1. c. quidã, de cõſe. diſt. 1. c. nemo, & c. poſtulaſti, de iure pa. cap̃lm aũt in caſu ꝯdictionis rectè excluditur: q̃a ſine iuſta cã non põt impedire ea, q̃ iuſtè ſtatuũtur ꝑ ep̃m, ut no. Io. And. & Arch. in c. 1. de cõſt. facit qd̃ leg. & no. in c 1. 65. diſt. ¶Ex prædictis concludo, ꝙ archiep̃s, cap̃lm, & conſules faciunt tres uoces; uerumtñ ꝯdictio cap̃li non habet impedire actum, ſiue noluerint intereſſe, ſiue ꝯdixerint, ſiue noluerint cõſentire, cum hæc materia ſit approbata ꝑ Papam: ſecus aũt, ſi ꝯdicerent cõſules, ſeu maior pars ipſorũ, uel archiep̃s; & loquor quãtum ad ea, q̃ continentur in literis Ioãnis, & ꝑ hæc remanent deciſæ multæ aliæ cõſultationes in primo dubio cõtentæ. Et primo illa, nunquid ep̃s cum cap̃lo ſine conſũlibus circa illam ordinationẽ, & electionẽ, de q̃bus in literis Ioã. poſſunt ꝓcedere. Et dicendum ꝙ nõ, ut patuit ex prædictis. ¶Item ſcd̃o, ꝙ ſi duo, uel tres ex conſulibus conuenirent. dico. n. non ſufficere, q̃a conſules uocantur hic per noĩa appellatiua, & collectiua, i. ut vniuerſitas, & collegium, non ut ſinguli. Non ergo pñt dici cõſules conſentire, niſi maior pars ipſorum cõſentiat. d. l. qd̃ maior, & c. eccl̃ia, & c. j. de his q̃ fi. à præla. & l. refert̃, ff. de regu. iu. ꝓ hoc bona gl. in c. cũ inter canonicos, de elec. & tex. ĩ c. ap̃lica 56. diſt. Patet etiam deciſio tertiæ conſultationis, uidelicet quid ſi cõſules cum cap̃lo, uel maiori parte cap̃li, diſſentiente ep̃o, concordarẽt? dico. n. hoc non ſufficere, ut patet ex prædictis: q̃a archiep̃i & conſulũ conſenſus tã ex forma mãdati, q̃ de iure cõi neceſſario req̃runt̃. ¶Ad quartam conſultationẽ, utrum canonici, & cap̃lm ſint uocandi, ita, ꝙ ſi non uocent̃, poſſint agere de contẽptu, dico, ꝙ ſi non uocent̃, actus non teneret vigore lr̃arũ Papæ: q̃a hæc poteſtas eſt data ſimul ep̃o, cap̃lo, & conſulibus. Si ergo cap̃lm non uocat̃, actus corruit ex defectu poteſtatis, & ex conuentione formæ mãdati, ut in c. uenerabilis, de offi. dele. & c. cum dilectus, de reſcrip. & l. diligenter, ff. mand. ubicũque. n. poteſtas datur tribus, quod duo faciunt, alio irrequiſito, nõ tenet: q̃a exercitium cõpetit eis ꝓ parte, de offi. dele. c. vno delegatorũ, & c. cãm matrimonij, & no. in c. prudentiam, eo. ti. ubi ꝑ gl. & Bar. in l. j. §. ſi plures, ff. de exer. facit. c. ſi duo, de ꝓcu. lib. 6. & qd̃ legi. & no. in l. ſi intereſt, ff. de arb & c. 2. eod. tit. lib. 6. Nec ob. c. ſicut, de elec ubi actus ur̃ tenere, non obſtante contẽptu aliquorum, licet poſſit agi de contẽptu: q̃a dico, ꝙ ibi non peccatur in forma, nec potentia: q̃m de iure poteſtas vniuerſitatis eſt penes duas partes vniuerſitatis. l. nulli, & l. planè, ff. ꝙ cuiuſq; vniu. nomi. & l. nominationum, de decr. ab ordi. fa. Sed in caſu noſtro deficit poteſtas, q̃ datur hic oĩbus ſimul. ¶Item cõmittitur ꝯ formã reſcripti: dico tñ, ꝙ ipſorum contradictio non uitiat, ut patet ex reſcripto. uocatur. n. capitulum: q̃a forte bene conſulendo poterit alios retrahere, ab ipſorũ opin. ſicut

legitur, & no.in c.cum in ueteri, de elec.in c.cũ olim, de
arb.in d.c.ij.cod.ti.lib.6. ¶Patet inſuper deciſio ultimæ
conſultationis.ſ.primi dubij prædicti. dico.n.ꝙ contradi
ctio capituli non habet obſtare ordinationi archiepi, &
conſulum in his,quæ continentur in literis per prædicta;
& ad prædicta addo tex.no.in c.paſtoralis, de reſcript.&
3 quod ibi not.† vbi patet, quod quando iunguntur plura
corpora ſimul,non facientia unum corpus,ſed ut diuerſa,
ad hoc,ut actus dicatur factus ab oĩbus,ſeu maiori parte,
oportet ꝙ interueniat conſenſus cuiuſlibet corporis;per
quæ dico non ſufficere, ꝙ eps cum aliquibus conſulibus
faciat maiorem partem, ut dicatur factum à conſulibus,
& ab epiſcopo,ſeu archiepiſcopo : ſed oportet,ꝙ epiſco-
pus conſentiat ꝑ ſe,maior pars oĩum conſulum per ſe ; &
idem dicendum in c.eo caſu : qa eorum conſenſus diſtri-
bueretur ; & ꝑ hoc ſolutum remanet primum dubiũ cum
omnibus ſuis acceſſoriis. Nunc reſpõdeo ad ꝯria ſupra in
principio formata.& primo ad l.fi.C.de impu.patet rñſio
per no.ibi per glo.j Bar.in d.l.ſi quis Titio. ¶Ad dictum
Hoſt.& Io.An.in c reſcriptum, dico,ꝙ procedit; qñ cer-
tum eſt, quia aliqui ſimul iuncti habent certam partem
in electione. Sed in caſu noſtro, ex quo omnes uocantur
æqualiter per noĩa appellatiua, quodlibet corpus habet
ꝑ ſe tertiam partẽ in diſpoſitione actus ; & ſic in caſu no-
ſtro põt obſeruari, quod ibi notatur, ſaluo quod dr̃ de
capitulo: quia illius ꝯdictio non obſtat,& aliorum ſic ex
ſpeciali forma reſcripti, ut patet ex prædictis. Nec obſt.
ſi diceretur,ꝙ dicti conſules non uocantur ad creationẽ,
& inſtitutionem præbendarum ut principales, ſed potius
tanquam poteſtatem habẽtes ad conſenſum,ut colligi ui
detur ex principio reſcripti.ubi dr̃, ꝙ epiſcopus, & capi-
tulum vna cum cõſulibus, &c. Iſta.n.ſunt diuerſa in ſe, ꝙ
tres habeant in ſe ſimul actum explicare,uel duo de con-
ſenſu tertij. Nam primo caſu oẽs ſunt authores in facto.
¶Secundo caſu ſunt tm̃ duo , & tertius præſtat cõſenſum,
ut legi. & no.in c.j. ne ſede uac.lib.6. dico.n.hoc eſſe fal-
ſum,ſ.ꝙ conſules non uocentur ut principales. Nam ſi be
ne ponderentur uerba reſcripti,actus iurationis,& inſti-
tutionis refertur ad oẽs pariter, ut patet ibi : quoties eis
uidebitur de nouo creare. ¶Item & clarius in fine reſcri-
pti,ubi dicitur,quod capitulo nolente conſentire,ſeu in-
tereſſe, Epiſcopus cũ ipſis conſulibus poteſt, & ualet om-
ni iure creare canonicos, &c. Et ſi in creatione & inſtitu-
tione ſunt principales in hoc caſu, ex quo actus diſpõnis
pariter refertur ad oẽs, tãtum eſt dicere,ille & ille,quã-
tum ille cũ illo ; & iſte eſt proprius caſus.d.l.ſi qs Titio.
Nam relictum referebatur ad oẽs æqualiter ; iõ dictio,
cùm,contingit principal'r;& hoc eſt,quod uoluit Fed.dĩ-
cto conſi.1. ¶Venio nunc ad ſcd̃m dubium principale, ui
delicet cũ antiquæ præbendæ reperiuntur diſparis ualo-
ris,& ꝓuentus,& nouę iuxta formam reſcripti nõ debeãt
eſſe minoris ualoris q̃ antiquæ, & qual'r confirmabuntur
antiquis; ur̃ primo,ꝙ nouæ debeãt fieri ad inſtar medio-
crium. media.n.in dubio ur̃ author conſideraſſe,arg.in l.
legato general'r,ff.de leg.j. quia ſub hac ſpecie reperitur
4 uarietas, non ſumma,aut uilis, ſed mediocris. ¶†Item ſi
dicitur, ſi promiſi tibi artificem,nõ intelligĩ de ſummo,
nec prorſus indocto,ſed mediocri, ut in l.ſciendũ.§.item
ſciendum,ff.de ædil.edic. Item multa ſunt in iure q̃ in du
bio eligunt mediam viã, in c.quærenti, de offic.deleg. &
45.diſt.c.diſciplina, de reſtit.ſpol. c.literas, iuxta illud.
Maior.n.mediis gratia rebus ineſt. de hoc medio expe-
ctando multa allegantur in c.ſcientes, de cenſi. ¶Sed his
non obſtãtibus aliud puto in caſu noſtro per tex.notabi-
lem in c.cũ olim, de conſue.ubi notanter probatur,ꝙ ubi
aliquid eſt fiendum ad inſtar alterius , ſi illud eſt diuer-
ſum,eligitur id,quod eſt magis rationabile,iuri commu-
ni conſonans , & alteri minus præiudicans ; & hoc no. ibi
clarius Ant.de Bu.Vnde in caſu noſtro dico, quod debẽt
fieri nouæ ad inſtar illarum antiquarum,quæ magis ſunt
rationabiles & iuri cõmuni conformes,ſiue ſint pinguio-
res,ſiue mediocres,ſiue infimæ: quia in dubio uidetur Pa
pa cogitaſſe de præbendis rationalibus,arbitrans ꝙ in tã
famoſo & florenti capitulo, & in urbe deberẽt eſſe præ-
5 bendæ ſm̃ iuris cõmunis diſpõſitionem. † Nã reſcriptum
Papæ debet retrahi in dubio ad ius cõmune, etiã ſi opor
teret clauſulas reſcripti tranſportare,ne aliquid abſurdũ
ſequatur, ut ꝓbatur in c.cum cauſam,de reſcriptis. Et ꝓ
hoc reſcriptum Gregorij,q mandauit præbendas creare
in eo ualore,ꝙ canonici inſtituẽdi poſſent decenter uiue
re,& iura epalia perſoluere, & ꝓ hoc facit, quod no.glo.
in c.j.21.q.1. Et melius in præbẽdis facit tex. 12.q.1.§.fi.
aliàs.n.ſequi poſſet abſurdum . pone.n.quod mediocres
ꝓpter guerras, uel negligentiam canonicorum ſint adeo
diminutę, quod non ſufficiant ad procurandũ ſingulis ca
nonicis, dicemus ne Papam de illis intellexiſſe. certe mi
nime,arg.in c.j.de conſue in c.nemo, de conſecr.diſt.1. &
c.ad audientiã,el j.de eccl.ædific. & hæc de ſecundo prin
cip.dubio. ¶Venio ad tertium quæſitũ, uidelicet an dicti
conſules ꝑ ſe, uel ſaltem vnà cũ epiſcopo poſſint ſtatuere
circa nouas præbendas & nouiter in eis inſtituendos,&c.
ur̃ quod ſic. primò ex reſcripto Gregorij, qui ur̃ hoc eis
indulgere, ſaltem ut eps faciat cum conſulum conſenſu.
Item per quãdam conſequentiam ur̃ hoc idem licere ex
reſcripto Ioannis: quia cui conceditur aliquid, uidetur
conceſſum omne id, ſine quo primum cõmode exerceri
non põt.l.ad rem mobilem,& l.ad legatum,ff.de procur.
& in c.prudẽtiam,& c.prætereà,de offi.deleg. & cui con-
ceditur principale & acceſſorium conceſſum eſſe ur̃, arg.
in c.ex parte,el ij.de deci.facit regula acceſſorium,de re-
gu,lib.6. Sed inſtitutio & creatio canonicorum & p̃ben-
darum non põt cõmode fieri ſine ordinatione, & inſtitu-
tione eorum, q̃ debent facere inſtituendi,arg.in c.ſignifi-
cantibus, de præbendis. Ergo data cõſulibus, & epiſcopo
poteſtate creandi,ur̃ data poteſtas ordinandi: quinimmo
uidetur, ꝙ ex iure patronatus poſſunt conſules ꝑ ſe ſta-
tuere: qa in traditione rei ꝓpriæ poſſunt apponere onus
in c.de monachis,de præben.not.glo.in c.generali,de ele
ctio.lib.6. & in c.cum Bertold. de re iud. Sed ego arbi-
tror,ꝙ conſules nec per ſe, nec cum epiſcopo ſimul poſ-
ſunt hoc conſtituere, ita ut ipſi dicantur authores in il-
lis ordinationibus,& ſtatutis. moueor principaliter,quia
iure cõmuni non licet laicis, etiam in traditione rerum
ſuarum, quas faciunt eccleſiis, apponere cõditiones, ſeu
modos ſpirituales ; ita eleganter ponit Inn. in c.qm̃, ne
præla.uices ſuas: quia non licet laicis de ſpiritualibus ſta
tuere,etiam circa dotẽ, quã dant eccl'iæ.10.q.1. c.decer-
nimus,de conſt.c.eccleſia S.Mariæ, & 96 diſt.c.bene qdẽ.
Sed circa tꝑalia bene poſſunt à principio aliquod pactũ
apponere.ſic debent intelligi ſuperius all.in prima parte.
Sed remedium eſt, ut archieps iſta ſtatuta confirmet ad
petitionem conſulũ; quod facere poteſt etiam recedẽdo
à diſpoſitione iuris cõmunis. hoc probat tex.no. in c.cũ
dilectus, de conſuet. ibi ad petitionem patronorum,&c.
¶Ad idem quod no.doct.in c.ad audientiam, de cleri.nõ
reſi.ubi dicunt Hoſtien.& Ioã.And. ꝙ poteſt fieri conſti-
tutio contra non reſidentes, etiam ſi in eccleſia ſit con-
ſuetudo in contrarium,dũmodo fiat principaliter ad uti
litatem eccleſiæ,quod eſt notãdum,& facit quod no.in c.
cum omnes, de conſtit. ibi enim fuit reprobata illa con-
ſtitutio

ſtitutio contra antiquam conſuetudinem:quia ex radice
uitium proceſſerit,& nõ erat omnibus cõis, ut ibi no.Nã
epiſcopus poteſt ſtatuere adiuuando ius cõe per appoſi-
tionem pœnæ,ut no.in gl.in cle.ne Romani,de elect.ple-
nè per Io.An.in c.fi.de offi.archi.& debet hoc facere epi
ſcopus ad petitionem patronorũ, ex quo ſtatuta ſunt ho
neſta,ut probatur ĩ d.c.cũ dilectus, facit.c.præterea.2.de
iure patro.& debet in hoc epiſcopus requirere conſiliũ
ſui capituli,de his,quæ fi.à præla.c.nouit,& c.quanto,il-
lorum tm̃ cõtradictio nõ obſtat, ex quo ſtatuta ſunt alias
rõnabilia.Sed haberi debent pro conſentientibus,ut no.
Io.An.& Archi.in c.j.de cõſti.lib.vj.non obſtãt allegata
pro parte cõſulũ in principio dubij.Nã reſcriptũ Grego-
rij non permittebat hoc conſulibus,ſed operariis,diſpoſi
tio aũt nõ extenditur de perſona ad perſonam,de priuil.
c.ſanæ,& 7.q.1.c.petiſti, ſicut nec de caſu ad caſum , in c.
tua,de præben.lib.vj. Et licet pariter conceſſiſſet cõſuli-
bus:ſatis tm̃ eſt,ꝙ eis conceſſit,ut no.in ſi'i in d.c.tua. Cõ
ſules.n.non procedunt uirtute reſcripti Gregorij , ſed
Ioãnis. Nõ obſt.quod dixi de reſcripto Ioãnis,ut ueniat
illa poteſtas per quandam conſequentiam: quia nego, ꝙ
ſine nouis ſtatutis nequeat fieri creatio præbendarum,&
nouorũ canonicorũ.Poſſunt.n.relinqui diſpoſitioni iuris
ut no.in c.ſuſceptum,de reſcript.lib.vj. ¶Itẽ cũ ſumus in
materia diſpenſabili, & reſtringibili,ſ.ut laici diſponant
de ſpiritualibus,debemus facere ſtrictiſſimã interpreta-
tionẽ,non ſolũ,ut non ueniant ſpecificè nõ cõceſſa, ſed ẽt
ut non ueniãt ea,quæ ex proprio uerborũ ſignificatu poſ
ſint cõprehendi,ut notanter legitur & no.in c.quod dile-
ctio, de cõſan.& affi.& ĩ c.j.& ij.de fil.presby.lib.vj.ꝑ Io.
An.in regula,odia,de reg.iu.lib.6.in Mercu.& c.olim,de
uer.ſig.per Bar.in l.beneficium,ff.de conſt.prin.& hoc de
tertiò. ¶Poſtremò condeſcendo ad quartum dubiũ in ef-
fectu continens,an præſentatio canonicorũ inſtituendo-
rũ ad nouas præbẽdas pertineat ad cõſules, ex quo prę-
bendæ fuerũt dotatę de bonis operariæ,quibus dicti cõ-
ſules præſunt. Videtur primo ꝙ ſic; quia ius patronatus
cõpetit ex dotatione.16.q.7.c.piæ mẽtis, & quod ibi no.
in c.filij,& c.decernimus,ea.cau.& q.cum multis ſi'ibus,
quod procedit ẽt in donatione præbẽdarũ creatarũ in ec
cleſia collegiata,ut no.Inn.& clarius Io.And.in c.nobis,
præall. licet gl.aliud dixerit,& minus bene,ĩ c.j.e.ti.Nec
placet dictũ Hoſt.in d.c.poſtulaſti,ubi dicit, ꝙ deputatio
ad præbẽdas cõpetit patrono in eccleſia collegiata,ſi pa-
tronus illam ſpecialiter ſibi reſeruauerit : alias ſecus ; &
ſic uoluit limitare gl.ĩ d.c.poſtulaſti.Sed illud dictũ nul-
lo iure probatur.nam iura gñaliter in creatione quorũ-
cũq; bñficiorũ reſeruant ius patronatus pręſentandi,dũ-
modo patronus ſpecificè ius nõ mutet,ut ĩ c.ſignificauit,
de teſti. & 16.q.7.c.filiis piæ metis.c.decernimus,cũ mul
tis ſimi.facit quod no.gl.ĩ c.ſi quis baſilicã,de cõſe.diſt.1.
tũc dicit Io.An.ĩ regula,quod alicui gratioſe, de reg.iu.
lib.6.in Mercu.ꝙ eps non fundat hodie intentionẽ de iu
re cõi ſuper libera collatione beneficiorũ , ſed tm̃ ſuper
inſtitutione, quia eccleſiæ non naſcuntur,ſed præſumun-
tur habere patronũ,ad quẽ pertineat præſentatio, per iu
ra generalia ſuperius allegata. Ab iſta tm̃ generali iuriũ
diſpoſitione ſolũ reperitur excepta electio prælati in col
legiata eccleſia, & de canonicis nihil dicitur , ut d.c.no-
bis. Ergo præbendę remanent ſub diſpoſitione generali ,
arg.in l.præcipimus,in fi.C.de app.& in l.commodiſſime.
ff.de lib.& poſthu.& in c.ſuſceptum,de reſcrip.lib.vj.l.cũ
prætor,ff.de iudi.& c.qualis.25.diſt. Et ſic placet ſmp'r
mihi dictũ Inn.& Io.An.d.c.nobis. Sed in cõtrariũ, ꝙ ad
dictos cõſules nõ poſſit pertinere præſentatio,probo ſic.
Operaria,ſeu fabrica eccleſiæ non eſt corpus uerum, ſed
fictum, nec habet in ſe collegium : ſed ſunt quidã reditus
deputati ad fabricam eccleſiæ,& per cõſequẽs ſunt ipſius
eccleſiæ. Nã ſi dono,uel relinquo fabricæ , ſeu operariæ
alicuius eccleſiæ dono , uel relinquo ipſi eccle.unde do-
minium acquiritur eccleſiæ, cuius commodum relictum
ſeu donatum concernit. non.n refert , cum quo teſtator
loquatur, ſed inſpici debet, in quem diſpoſitionis cõmo-
dũ transfertur , ut.l.cũ pater,§.donationis,ff.de leg.ij.&
l.ij.§.biduum,ff.qñ appell.ſit & 2.q.1.c.biduum. Non.n.
poteſt fabrica , cũ ſint quidã reditus eius habere dñium
aliorũ redituũ:nec cõceditur utilitas ipſius eccleſię.facit
l.collegium.C.de hære.inſti.ꝙ deputata ad uſum fabricæ
ſint in dñio eccleſiæ ſatis colligĩ per rõnẽ p̃dictã, & 10.
q.3.imo,& xij.q.ij.c.quatuor, & c.cõceſſis,cũ ſi.ius aũt pa
tronatus acquiritur ei, ex cuius bonis res proceſſit, non
autẽ illi, qui fuit auctor dotationis,unde ſi ex bonis ali-
ius eccleſiæ conſtituitur uel dotatur alia eccleſia,ius pa-
tronatus acquiritur eccleſiæ principali,ut probatur in c.
apoſtolicos,in fi.coniuncta gl.ij.q.2.& c.ad audiẽtiã,el.2.
de eccle.ædifi.Ideo in præſenti articulo hãc ipſam ueri-
tatẽ eſſe arbitror ut diſtinguamus ſic, ꝙ aut dñiũ opera-
riæ remanet penes commune, donec expẽdatur in ipſam
fabricã,forte ex ordinatione ſic facta in principio,cũ bo
na donenĩ operariæ;ita ꝙ libera bonorũ diſpoſitio perti
net ad cõe Florentiæ;& tunc procedũt primæ allegatio-
nes, ut ĩde patronatus acquiratur cõitati,ex cuius bonis
proceſſit dos dictarũ præbendarũ,& per conſequẽs præ-
ſentatio pertinebit ad cõſules,ex quo libera adminiſtra-
tio iuriũ operariæ conceſſa eſt a cõitate ipſis conſulibus.
aut dñium illorum bonorũ pertinet ad eccleſiã , ut quia
purè bona fuerunt data epiſcopo;& tunc ipſa eccleſia ha
bebit.ius patronatus illarũ præbendarũ,ut in d.c.apoſto-
licos, in fi.iũcta gl.facit quod no.gl.in c.unico,de iure pa
trona.lib.vj.& c.quia clerici,eo.tit.Nomine autem eccle
ſiæ hoc caſu ueniet epiſcopus cũ capitulo : quia eps eſt in
eccleſia, de teſta.c requiſiſti, arg.7.q.1.c.ſcire debemus.
Et hoc caſu procedunt.allegata in ſecunda parte ; & per
hoc ſit ſatisfactũ oĩbus dubiis. Et q aliter ſcripſit,cõſide-
rauit ſubtilitates prædictas &c.Laus Deo. N I C. A B B.

CONSILIVM LVIII.

1 *Decimæ prædiales cui debeantur , eccleſiæ baptiſmali , aut paro-
chiali,& per totum conſilium.*
2 *Obuentionum , & prouentuum appellatione ueniunt omnes deci-
mæ, & quicquid prouenire poteſt.*

IN quæſtione, quę vertitur inter plebanũ
ſancti Iuſti uulteranæ diœ-
ceſis ex una parte , & homines cõis Antipani , &
communis ꝑſonatus eiuſdẽ diœceſis ex alia parte ſuper
decimis prædialibus prouenientibus ex prædiis ſitis in-
tra parochiã eccl'ię S. Bartholomęi exñtẽ intra limites
plebani S.Iuſti:ad quã qdẽ plebẽ parochiani eccleſiæ ſan
cti Bartholomæi dũtaxat habẽt recurſum ꝑꝑ baptiſma-
tis ſacrm̃. reliqua uero ſacrã recipiunt in eccleſia S Bar-
1 tholomæi:illud de iure quæritur † an decimæ prædiales
debeantur eccleſiæ baptiſmali , quæ uidetur mater alia-
rum capellarum, an eccleſiæ parochiali , ubi prædia ſita
ſunt, & ubi hoĩes ꝑcipiũt alia ſacramẽta. & hoc profecto
dubiũ nõ eſt in iure paruũ,cum iura uarie in hoc caſu lo-
quuntur.Nã doctores in uarias & diuerſas inclinauerunt
ſñias;& ut liqueat quæſtionis difficultas,allegabo primò
ad partes.Secundò ponam opiniones,quas in noſtro caſu

reperio. Tertiò concludam, quòd mihi in iure conſonum uidetur. Quod debeantur plebi ſancti Iuſti, quæ eſt baptiſmali, uidetur primo textus apertus in c. de decimis. 16. q. 1. ubi dicitur, ꝙ omnibus maioribus uiſum fuit decimas dandas plebibus tãtum, ubi ſacroſancta baptiſmata dantur. Ad idem c. ſtatuimus, & c. in ſacris, eadem cauſa, & quæſtio. ubi habetur, ꝙ excommunicandus eſt, qui præter epiſcopi conſcientiam, extra baptiſmalẽ eccleſiã, decimas ſoluere uoluerit. Idem uidetur uelle tex. 13. q. 1. c. eccleſiis. § in diœceſi. ¶ Secundò principaliter facit tex. in c. ex tranſmiſſa, de præſcrip. iuncta gl. pen. ubi patet, ꝙ mater eccleſia, ſ. baptiſmalis, uendicat ſibi omnes decimas ab hominibus capellarum, excluſis clericis capellarum ipſarum. ¶ Tertiò facit ſecundum unum intellectum quem ponit ibi gl. c. ad audiẽtiam, de eccle. ædifi. el. j. ubi patet, quòd licet capella propter hominum neceſſitatẽ cõſtruatur intra limites alicuius parochiæ tñ antiqua eccleſia remanet mater, & debeꝫ ſibi aliquis honor capellæ, ne prædiales decimæ eidem ſubtrahantur. ¶ Idem ergo dicendum in caſu noſtro. nam iſtæ capellæ fuerunt ex poſtfacto ædificatæ intra plebanatum ſancti Iuſti. quare illa plebs remanſit parochialis in multis iuribus. Et pro hoc ultimo faciunt. c. eccleſiæ, & c. quicũque. 16. q. 1. ubi dicitur, ꝙ propter eccleſias nouiter ædificatas nõ debẽt antiquæ ſuis iuribus maximè decimis priuari. ¶ Quartò negari non poteſt, quin eccleſia baptiſmalis, ſit eccleſia parochialis omnium capellarum, cum aliter eis ſuo iure adminiſtrari non poſſet hoc ſacrm̃ baptiſmatis, quod eſt principale & fundamentum aliorum ſacrorũ, ĩ c. fi. de preſ. non baptiz. quare abſurdũ uꝛ nõ preſeruare ius parochiale. Satis. n. eſt, ꝙ capellæ habeant decimas ꝑſonales, & alia iure parochiali. nã ſolæ plebes habebant antiquitus omnia iura parochialia: ſed ꝑꝑ hominum excreſcentiam fuerunt poſtmodũ conſtructæ capellæ, & parochiæ eis aſſignatæ: plebes tñ remãſerunt parochiales, ſaltẽ in ſacro baptiſmatis. unde tũ rõne huius ſacri, tùm qa propter nouas non debent prorſus priuari iure eorũ; tũ ut euitetur enormitas præiudicij, debemus dicere, ut ſaltẽ decimæ prædiales eis remanſerint, ut innuere uidẽtur illa. c. 16. q. 1. & c. quicũque. ¶ Ad contrariam partem, ꝙ debeantur eccleſiæ ſancti Bartholomæi, quæ eſt parochialis illorum de Antipano, addũcũtur multa iura, quæ dicunt ad eccleſiam parochialẽ, ubi prædia ſita ſunt, decimas prædiales pertinere, ut in c. qm̃, c. cum cõtingat, & in c. cum in tua diœceſi, de deci. & uidetur tex. ſatis apertus in c. ad decimas, de reſti. ſpo. lib. vj. ¶ Secundo principaliter adduco bonum tex. in c. paſtoralis, de his quæ fi. à præla. ubi dicitur, ꝙ authoritate diœceſani fuerunt parochiæ limitatæ, quatenus ſingulorum parochialiũ prouẽtus in uſus eccleſiæ cederẽt, & ſtipẽdia miniſtrorũ &c. Ecce ergo, ꝙ omnes reditus ex ſpiritualibus prouenientes intra parochiã alicuius eccleſiæ cedunt illi eccleſiæ. ergo decimæ prædiales de prædiis ſitis in parochia, cum ſint reditus ſpirituales, de præſcrip. c. cauſam quæ. ¶ Tertiò uidetur probari non cauillando literam in c. ad audiẽtiam, el. j. de eccle. ædifi. aliter inducendo, q̃ ſupra. Ibi. n. ꝑꝑ nimiam diſtantiam eccleſiæ parochialis fuit ædificata capella intra limites parochiæ, fuitq; ibi certa uilla parochiæ aſſignata, & decreuit Papa, ꝙ omnes obuẽtiones & prouentus illius uillæ cederent ad ſuſtentationem 2 rectoris ibidem inſtituendi. dictum eſt aũt, † quod appellatione obuentionum, & prouentuum ueniunt oẽs decimæ, & quicquid eccleſiæ legitime prouenire poſſit, ut in c. tranſmiſſæ, & c. cum inter, de uerb. ſign. & c. dilecto, & c. cum inter, iuncta gl. in d. c. ad audientiam, & c. non ſolũ. Si ergo Papa ibi ſolenniter decreuit, ita dicendum eſt iuris eſſe in conſimili caſu, & in dubio ita factum fuiſſe ab initio, ut in c. cõſanguinei, de re iud. ¶ Quartò adduco bonũ tex. in c. fi. de iure pa. ubi probatur decimas prædiales deberi illi eccleſiæ, in cuius parochia ſita ſunt prędia, ẽt ſi prædiorũ dñi alibi habitent, & nullũ ſacrm̃ percipiant ab eccleſia parochiali. fortius ergo ibi debẽtur, cùm dñi prædiorũ, ut eſt in caſu noſtro habitãt, ſeu coloni ſunt parochiani eccleſiæ prædialis, ut eſt eccleſia S. Bartholomæi in caſu noſtro ¶ Quintò arguitur ſic, ex quo eccleſia S. Bartholomæi eſt parochialis, habens parochiã limitatã, & diſtinctam ab eccleſia plebis S. Iuſti; ergo debet habere omnia iura parochialia, ut de parochia. quaſi ꝑ totũ, ut. 13. q. 1. c. 1. ¶ Sed decimæ ſunt de iure parochiali: quia, ex quo prædia ſunt in terra parochiali, de iure cõi decimæ pertinent ad eccleſiam parochialem, ut in c. fi. de paroch. & d. c. ad decimas, de reſti. ſpo. lib. 6. ¶ His argumentis præuiſis, inſerã opiniones quas in materia reperio: quarũ prima opinio habet, ꝙ ſtandũ eſt in hoc cõſuetudini, utrũ debeanꝫ eccleſiæ baptiſmali, aut capellæ ꝑ c. ad apoſtolicæ, de deci. & hoc uoluit ibi Inn. in gl. c. cũ contingat, c. tit. & Ray. in ſumma, eo. tit. & ab hac opinione nemo diſcrepat. Nã ex conſuetudine, ſeu præſcriptione poſſunt deberi illi eccleſiæ, quæ nullũ ius habet in illis, ut in c. cũ cõtingat, & in c. cũ in tua, de deci. ¶ Scd'a opinio, ꝙ ceſſante cõſuetudine debeãtur eccleſiæ baptiſmali, hãc opinionẽ tenet gl. in d. c. cũ cõtingat, & in c. ſtatuimus. 16. q. 1. Inn. in d. c. ad apoſtolicæ Tan. in c. nuntius, & Io. An. ſequitur in Spe. eo. tit. §. ij. poſt prin. dicitur tamẽ quod in tribus caſibus poſſunt deberi capellæ. Primus, cũ habeat id conſuetudo, ut. ſ̃. dixi. Secundus, quando in limitatione nouæ capellæ, cũ aliter animabus ꝓuideri nõ poſſet, eps̃ de ſui capituli conſenſu aſſignauit ipſi nouellæ capellæ decimas prædiales, ſeu limitationes ſuæ parochiæ. facit. d. c. ſtatuimus, & quod no. in d. c. ad audientiã, & c. conſtitutus, de reli. domi. alias niſi expreſsè aſſignaſſet, non uenirent prædiales (ſm̃ eum) per dictũ. c. quicũque, & c. eccleſiæ. Tertius eſt, quando in aliquo magno territorio erant quãplures eccleſiæ, & nullæ baptiſmales, & de nouo una illarum in plebaniam & baptiſmalem eligiꝫ, uel de nouo una plebs conſtituitur illic cũ baptiſmo. tũc. n. ceſſant rationes ſuperius inductæ in plebe; imo reſoluuntur pro capellis ſm̃ eum; & ponderanda ſunt bene hæc iura dicta: quia uidẽtur limitare opinionẽ ſuam, ut procedat, quando certum eſt capellam fuiſſe ædificatã intra limites plebis, quaſi tunc non debeat eccleſia antiqua ita enormiter lædi ex cõſtructione nouæ eccleſiæ. ¶ Tertia opinio, ꝙ prædiales debeãtur eccleſiæ prædiali; & in cuius parochia ſita ſunt prædia, licet nõ ſit baptiſmalis. Hanc opin. tenet Archi. in c. 1. 13. q. 1. dicẽs hoc ꝓbari in d. c. ad decimas, per quod dicit hanc cõcertationẽ ſopitã, & refert hoc ipſum tenere Laurẽ. Vinc. Gof. Ber. & Phi. in c. fi. de paroch. & gl. in d. c. j. 13. q. 1. & c. ad apoſtolicę, de deci. & Roſ. & Io. de Deo, qui ita no. in ſumma ſua de deci. §. ſed quibus, dicẽs, quod canones ꝯrium innuentes loquũtur ſm̃ antiqua tꝑa. ſed hodie ſm̃ Roſ. dãdæ ſunt eccleſiæ parochiali de iure communi. ẽt ſi nõ ſit baptiſmatis; ad hoc. 13. q. 1. in fi. & facit de mune. & hono. l. j. & ij. Hanc etiam ſententiã approbant Hug. & Laur. & dicit Archi. ubi ſ̃. eã ẽt approbare Ray. prout no. in ſumma ſua; de deci. in princip. & tenet etiam Hoſt. in c. cum homines, de deci. & in ſumma eiuſdem tituli. §. cui dandum, & nouiſſime contra Io. An. latè proſequitur & tenet Cal. eius filius adoptiuus, fundãs ſe multũ ſuꝑ d. c. ad audientiã, inducẽdo ut. ſ̃. nec obſtat grauitas præiudicij

ſuper quo multum ſe fundat Io. And. aliàs intelligendum eſt hanc capellam per ep̃m de conſenſu capituli ſui requiſiti, cui poteſt præiudicari, fuiſſe conſtructam, nec aliter fieri poteſt & debet, ad hoc faciunt notata in c. conſtitutus, de reli. do. ¶ Item ſecundùm eum, ſalua reuerentia Ioan. An. qui nititur reſpondere ad dictũ cap. ad decimas ſuper quo ſe fundat Archi. non eſt per eum ſufficienter reſpõſum, quia licet illa eccleſia ſancti Nicolai, quæ agebat, nõ eſt plebs, ut dicit Io. And. tamen tex. principaliter ibi ſe fundat, quòd decimæ proueniebant ex prædiis, quæ fuerunt ibi petita, & intra alienam parochiam conſtituta. Et per hoc ibi infertur, quòd ad illam eccleſiam illæ decimæ pertinebant. Et ſic aperte innuit, quòd prędiales debeanꝫ eccleſiæ, intra cuius parochiam prædia ſita ſunt, ſi prædia, de quibus nunc quæriꝫ, ſunt intra parochiã ſancti Barth. ergo illi debentur. Hanc inſuper opin. ſecuti ſunt moderni, & præcipuè Ant. de Bu. in c. cũ cõtingat, concordando opiniones, dicit, ꝙ aut noua parochia nõ habet ſpeciales limites, & tũc omnes ſunt in concordia, quòd prædiales debenꝫ eccleſiæ baptiſmali: quia proueniunt intra parochiã ſuã, Et hoc tenet ſpecificè Io. Cald. & hoc caſu procedunt canones antiqui præferentes baptiſmalem capellæ, aut ſunt capellæ aſſignati ſpeciales, & diſtincti limites, & tũc aut neceſſitas impellit, quòd baptiſmalis nõ ſufficit propter amplitudinem parochiæ, & omnes obuẽtiones debent aſſignari ipſi capellæ ex mãdato iuris, ut in d. c. ad audientiam. Nec tunc dr̃ inferri præiudicium antiquæ eccleſiæ, ex quo ius non præcipit, & in dubio præſumendum eſt ipſum hoc mandatum iuris fuiſſe ſecutum. Et ad iura contraria reſpondet, quòd intelligi debent, ꝙ ſine magna neceſſitate capella conſtructa eſt. Aut eſt dubium, quæ fuerit antiquior parochialis, uel baptiſmalis; Et in dubio dicit eas dandas eccleſiæ parochiali per c. cũ cõtingat, & c. ad decimas. Ceſſat. n. nũc rõ. c. quæcunque, & c. eccleſiæ. 16. q. j. Et hãc opini puto ueriſſimam, & inferꝫ ad clarã deciſionẽ quæſtionis nr̃æ. dico. n. ꝙ ex dupli ci capite debet iſta eccleſia ſancti Bartholomæi obtinere. Primò, ꝙ habet parochiam certam & limitatam, & ꝓſumendum eſt, quòd fuerit neceſſitate ſecundum iuris diſpoſitionem ædificata, cum multum diſtet ab eccleſia plebis ſancti Iuſti, Et ſic quòd epiſcopus à principio ſibi adiudicauerit omnes obuentiones illius parochiæ, ſequendo diſpoſitionem iuris, de qua in d. c. ad audientiam. Itẽ ex alio capite leuiori, quia nõ apparet, an plebs ſancti Iuſti ſit antiquior, q̃ eccleſia ſancti Bartholomæi. ergo habet fundatam intentionem de iure communi, ex quo prædia reperiuntur in ſua parochia, & hoc caſu ceſſant omnes rationes Io. And. nec ipſe tenet hoc caſu ꝯriũ, cũ non poſſet dici, ꝙ cum graui præiudicio plebis non debuit capella ædificari, cum non appareat poſtmodũ fuiſſe ædificatam. Eſto tñ, quod appareat, nihilominus ſibi deberenꝫ ex quo parochia ſibi fuit decreta, & non appareat de ꝯditione alicuius. hæc omnia ſatis clare uidenꝫ probari ꝑ ea quæ allegaui in ſecunda parte. ¶ Nunc reſtat reſpondere ad contraria in prima parte fundata. ¶ Et primò ad c. de decimis, & c. ſtatuimus, & c. in ſatis xvj. q. j. reſpondeo dupliciter, primò ꝙ loquuntur de decimis ſitis intra parochiam plebis, quia in multis partibus non ſunt aliæ eccleſiæ parochiales præter plebes quod hoc ſit uerum, apertè probo per dictum c. in ſacris. ubi dr̃, ꝙ populi percipiebãt in eccleſia baptiſmali oĩa ſacramenta, & ſic innuit ſecus eſſe, ſi fuerint prædia ex̃ parochiã plebis. ¶ Secũdò poſſunt intelligi, quando ſola plebs habet parochiã; capellæ uero ſine limitibus habeant curã certarũ ꝑſonarũ, & ſic etiam poteſt intelligi. c. ex tranſmiſſa. de præſc. ut clarè innuitur ex illo tex. ¶ Ad tertiũ argumentũ de. c. ad audientiam, dico ſatis ſ̃ reſpõſũ nã potius facit pro opinione ꝯria, quia papa mãdauit ſibi aſſignari obuẽtionem & prouentus parochiæ ipſi capellæ, ut ſ̃. dixi. In ſecunda parte argumẽtorũ ad c. eccleſiæ, & c. quicunque patet ex prædictis duplex reſponſio. Primò poſſunt intelligi, quando cõſtat, quod capellæ fuerint poſtmodum ædificatæ intra limites plebis, nec ipſis capellis fuerint certæ parochiæ aſſignatæ. ¶ Secundò, quod ꝓcedunꝫ, qñ ædificantur nouæ capellæ non ex neceſſitate populi, ſed ex ſola uolũtate. tunc enim non debent antiquæ eccleſiæ priuari iuſtitijs ſuis propter nouiter ædificata, ſecus autem quando ex neceſſitate populi ut probatur in d. c. ad audientiam. ¶ Ad quartum & ultimum argumentum, dico quòd præſuppoſito, quod plebs ſit in aliqua parochiali hominum habitantium in capellis ſaltem ratione baptiſmatis, tamẽ reditus prouenientes intra parochiã capellæ deputantur à iure ipſi capellæ, ut d. c. ad audientiam, nec prædiales debentur ratione ſacramentorum. reſeruatur tamen eccleſiæ baptiſmali quidam honor ſecundùm impoſitionem in principio factã, uel loci conſuetudinem iuxta ea, quæ notantur in d. c. ad audientiam. Non autem debent ſubtrahi reditus decimales, ut ibi, & maximè procedunt prædicta in caſu noſtro, in quo non apparet, ut prædixi, quæ eccleſia ſit antiquior. ¶ Concludo ergo, quòd de iure cõi decimæ prædiales, de quibus quæritur, debentur de iurę ſalua conſuetudine in contrarium, eccleſiæ ſancti Bartholomæi, & non plebi ſancti Iuſti, &c.

CONSILIVM LIX.

1. *Teſtator ſi dicat extraneo uoluntatem meam committo diſpoſitioni tuæ, uidetur illum inſtituiſſe hæredem, ut diſtribuat hæreditatem ad pias cauſas.*
2. *Subſtitutio in dubio potius debet interpretari, ut ſit directa, quàm fideicommiſſaria.*
3. *Trebellianica ceſſat in legatis ad pias cauſas.*
4. *Executor propriè eſt, qui exercet officium executionis.*

VIſo teſtamento quondam colini mei amici de Campagnatico comitatus Senarum, in quo inter cætera erat poſthumus inſtitutus, ſic diſpoſuit. ¶ Item uoluit, iuſſit, & mandauit, quod ſi dicti poſthumus, poſthuma, uel poſthumi unus, una, uel plures, filius filia, uel filij, hæres ſeu hæredes ſupra inſtituti, nõ naſcunꝫ uel naſcerenꝫ & ad lucem non peruenerint. ſeu in pupillari ætate morerenꝫ, ꝙ tũc & eo caſu, adueniẽte tali conditione, oĩa ſua, mobilia, & immobilia, res & actiones dẽtur, & cõcedanꝫ, & diſtribuanꝫ per ĩfraſcriptos eius cõmiſſarios pauperibus Chr̃i amore dei & locis pijs ꝓ remedio peccatorũ ſuorũ in fabricatione piorũ locorũ faciẽdo capellas adaptãdo oſtia, tecta & muros eccleſiarũ, ꝓut & ſicut infraſcriptis eius fideicõmiſſarijs uidebiꝫ, & placebit &c. demũ mortuo teſtatore, uxor ipſius peperit filiã, q̃ in pupillari ætate deceſſit. Quæriꝫ nũc de tribus. ¶ Primò, nunqd mater dictę pupillæ poſſit petere legitimã iure naturę cõpetẽtẽ matri ex bonis filiarũ, & quid de trebellianica. ¶ Secũdò, nũquid eps̃ loci poſſit intra annũ ſe impedire de executõe illius teſtãmenti? ¶ Tertiò, an poſt annũ deuoluaꝫ executio ad dñm ep̃m in nõ executis ꝑ fideicõmiſſarios? Circa primũ uꝛ, ꝙ mater poſſit detrahere legitimã ſuã, qa mater ſuccedit filiæ ab inteſtato. C. ad Tertul. ꝑ totũ. nec ẽt expreſſe põt ꝑ filios priuari, ſicut nec ipſa filia, in auth. ut cũ de appel. cog. §. aliud quoq; capitulũ. Itẽ dicẽdũ uꝛ de trebellianica. nã dicta ſubſtitutio ad pias cauſas uidetur fuiſſe fideicommiſſaria

UNIVERSITA DE

miſſaria,cũ non fuit uerbis directis facta,ſed obliquis,ut patet ibi:dẽtur & diſtribuantur &c.iuxta notata in l.uerbis ciuilibus,&in l.centurio,ff.de uulg.& pup.c.ſi pater, de teſt.lib.vj. Ergo filia in reſtitutione poteſt detrahere Trebellianicã:quia licet in legatis factis piis locis,ſeu ad pias cauſas ceſſat Falcidia,ut in auth.ſiĩr,C.ad l.Fal.non tñ Trebellianica, ut no.gl.in d.c.ſi pater.Et cũ filia nõ eſſet pure rogata reſtituere,ſed in euentum conditionis,ſ. ſi moreretur in pupillari ætate, potuit legitime detrahere duas quartas, unam debitam iure naturæ; aliam ex Trebelliano iuxta ea,quæ habẽtur,& no.in c.Raynutius, & c.Raynaldus,de teſt.no.gl.in l.Papinianus.§.meminiſſe,ff.de inoffi.teſt.facit quod leg.& no.in l.quãquam, C. ad leg.Fal. ¶Sed his non obſtantibus, dico quòd in caſu noſtro mater nihil poteſt de iure ſibi uendicare: quoniã ſubſtitutio facta impuberi fuit directa pupillaris. hoc patet ex eo, quia à nemine iſti fideicommiſſarij capiunt hæreditatem, ſed à ſeipſis. & ad illa uerba, dentur, & diſtribuãtur &c.ſubintelligũtur iſta uerba, ſcilicet fideicommiſſarij accipiant,uendant &c.ut in auĩ.de eccl.ti.§.ſi qs aũt;facit quod leg.& no.in l.alio,de ali.& ciba.lega. latè diſputat in terminis noſtris, & ſequitur Bar.in l.centurio, in repetitio.ff.de uulg.& pup.& in l.fundi Trebatiani.ff.de uſufru.lega.& ibi refert quatuor uicibus ſic cõſuluiſſe; & pro hoc facit.c.cum tibi, de teſta.ubi uidetur
1 caſus quaſi ſm communẽ lecturam.ibi.n.patet, † ꝙ ſi teſtator dixit ad extraneum: uoluntatem meam committo diſpoſitioni tuæ, uidetur illũ inſtituiſſe hæredem, ut diſtribuat hæreditatem ad pias cauſas. ita dicendum in caſu noſtro,ꝙ iſti fideicommiſſarij ſunt hæredes,& directo ſubſtituti pupillo ad pias cauſas; ꝙ maximè indicant illa uerba:omnia bona ſua &c. & ſic uocauit iſtos fideicommiſſarios ad omnia ſua bona:facit quod leg.& no.in l.q-
2 dam teſtamento,ff.de uulg.& pup.¶†Itẽ in dubio ſemper debemus interpretari,ut ſubſtitutio ſit potius directa, q̃ fideicommiſſaria,maximè qñ ad pias cauſas eſt facta ſubſtitutio,ut in c.j.de teſt.lib.vj. ¶Hoc præſuppoſito tãquã ueriſſimo infertur, ꝙ mater nil petere poteſt.Nam licet filius ex perſona ſua non poſſit excludere matrem, ut.s̃. dixi;pater tñ teſtando pro filio poteſt.nam illud teſtamẽtum eſt paternum,uel potius pars paterna; & hoc clariſſimè deciſum eſt in d.c.ſi pater,& uidetur ẽt fuiſſe de iure digeſtorũ,ut ĩ l.Papinianus.§.meminiſſe,de inoffi.teſt. ꝑ hoc etiam ceſſat Trebellianica,quæ non habet locũ in directa ſubſtitutione.d.c.ſi pater.¶Itẽ ex alio capite non habet hic locũ Trebellianica; † quia ad pias cauſas Trebellianica ceſſat,ſicut Falcidia,ut eſt hodie cõis doc.ſententia, ut habetur per moderniores in c.Raynaldus, de teſta.per Bar.in l.Marcellus,ff.ad Trebel.ubi reſpondit ad gl.dicti.c.j.quàm.s̃.allegaui in contrarium,per Bal.in l.id quod pauperibus,C.de epiſ.& cle. ¶Videĩ expreſſum in auth.de eccle.tit.§.ſi aũt hæres,& l.ſi quis ad declinandã,C.de epi.& cle.& ſic pluries per uiros præſtantiſſimos uidi conſultum, & per hoc patet rñſio ad oĩa ↄria ſuperius formata. ¶Venio ad ſecundum dubium, nũquid loci eps̃ poſſit ſe intra annũ de executione impedire,uel aliquid de dicta hæreditate petere.Et primò dico, ꝙ ĩ præſenti nihil poteſt petere: quia eps̃ nõ capit quartã, niſi de relictis factis pauperibus, uel ad alias pias cauſas,ut in c.requiſiſti,de teſt.iũcta gl.in c.ij.de ſepul.& ĩ l.nulli,& l.ſi qs ad declinandam,C.de epi.& cle.rõ patet ex his, quæ no.in c.officij.de teſta.ſi iſti fideicõmiſſarij aliqua tribuerint eccleſiis,uel piis locis, poterit eps̃ ab illis locis piis petere quartã,ſi hoc habet cõſuetudo: quia uidẽtur hæc bona capere ab ipſo teſtatore, cũ ipſe dicatur hoc facere ꝑ ſuos fideicõmiſſarios,ar.c.ſanè,de offi.deleg.& c.ſi apoſtolicæ de præbẽ.lib.vj.niſi det in aliquã cãm priuilegiatã pro fabrica uel aliis concernentibus perpetuũ cultum diuinũ;utputa,quod in eccleſia conſtruatur una capella, uel altare,uel præbẽda,uel qd ſimile. Ex his.n.nõ detrahiĩ quarta, ut leg.& no.in c.ſi.de teſt.dico ẽt ꝙ intra annũ nõ pôt eps̃ ſe impedire circa executionẽ illorũ bonorũ quia illa non ſunt malè ablata & incerta; & ſic ceſſant no.in c.2.de teſta.lib.vj.& c.cum ſit nimis,de Iudæ.ſi ſint bona illius teſtatoris,qui uoluit pro anima ſua,& remedio ſuorum peccatorũ illa diſtribui in pias cãs,prout uidebitur,& placebit ſuis fideicõmiſſariis & ſic ꝑ eos, non per epos debet fieri executio,ut in c.tua,& in c.Ioannes, de teſta.& d.l.ſi qs ad declinandã, & l.nulli. uerũtñ pôt eps̃ interponere partes ſuas ut uniuerſa ſm defuncti uoluntatẽ procedant,ut d.c.tua,& c.Ioãnes, in auĩ.de eccl. ti.§.ſi quis aũt ædificationẽ;& hoc de ſecũdo. ¶Venio ad tertiũ,nũquid poſt lapſum anni ſupplere poſſit in nõ executis ꝑ fideicõmiſſarios?dico ſic concluſiuè: quia de iure cõi poſt lapſum anni poteſtas exequendi deuoluitur ad epm̃, ut in c.nos quidẽ & c.ſi hæredes, de teſt.& in auth. de eccl.ti.§.ſi quis aũt ædificationẽ. uerũtamẽ iſte annus nõ currit niſi a die monitionis, ut expreſsè colligitur in d.c.nos,& tenẽt ibi cõiter doc.& clarius colligiĩ in auth. hoc amplius,C de fideic.& in corpore,unde ſumitur,tenet Fed.cõſ.124. Dico ẽt iſtũ annũ non currere, niſi negligẽtibus,ut expreſsè colligitur ex d.c.nos quidẽ,in uerbo neglexẽrit.Et ſentit ibi Hoſt.& clarius Fed.ĩ loco p̃al. Sentit ẽt Bar.in d.auth.hoc amplius, & vĩ tex.iuncta gl. no.inſti.de auth.tu.§.itẽ, in uerbo,diſtulerit.facit ẽt,qđ no.in c.quã ſit,de elec.lib.6.in uerbo,diſtulerit.Si.n.impediũtur exequi intra annũ ex cauſa legitima,certè ptãs nõ deuoluiĩ ad epm̃, quia nõ ualenti agere nõ currit tẽpus in c.qa diuerſitatẽ,de cõceſſ.p̃bẽ.& in l.ↄ maiores,C. de inoffi.teſt. ¶Idẽ dicerẽ ſi cõmode non poſſent:quia id dicimur poſſe, qđ cõmode poſſumus ut in l.Nepos Proculo,ff.de uer.ſig.22.q.2.c.faciat homo.¶Verũtñ epi ſolẽt habere ſtatuta,quibus caueĩ,ut annus iſte currat habẽtibus exeq à die mortis teſtatoris,& ſic expectata aliqua monitione,quæ ualeat,ut ſentit Fede.in loco prę all. Nã poſſunt epi facere ſtatuta,adiuuãte iure cõi, ut ĩ c.ij. de cõſti.lib.vj.ubi no.gl.in cle.ne Romani,de cle.plenius ꝑ Io.An.ĩ c.ſi.de offi.archi.Sed dico illud ſtatutũ uẽdicare ſibi locum in meris executoribus,nõ aũt in iſtis cõmiſſariis,de qbus hic:qa iſti nõ dicũtur mere executores, cũ
4 hẽant eligere & diſcernere,ĩ quã cãm,& qualiter illa bona ſunt diſtribuẽda,†Executor eſt.n. ꝓpriè,q exercet nudũ officiũ executionis:ut ſi teſtõr mãdaſſet, ꝙ darẽt cẽtũ tali ecclię,arg.ĩ l.executorẽ,ff.de exec.rei iu.Notãter dicit Bar.ĩ l.qdã,ff.de le.2.oportet ergo,ꝙ prius admoneãtur, niſi ſtatutũ ẽt de iſtis hñtibus eligere diſponeret; uñ ĩſpiciẽda ſunt uerba ſtatuti.Et hæc ſufficiãt. NIC.ABB.

CONSILIVM LX.

1 *Mandatarius,ſeu fideiuſſor,poteſt agere contra mandatorem,nedum pro ſorte principali, quando pro eo ſoluit, ſed etiam ad damna, & intereſſe.*
2 *Fideiuſſor pro uſuris ſoluendis ex ſimplici pacto poteſt ſoluere.*
3 *Fideiuſſor tenetur proponere exceptiones, ſibi,uel principali competentes, quando poteſt.*
4 *Debitores ciuitatis ſi ſoluunt tyranno, etiam ſimplici eius mandato, liberantur à ciuitate.*
5 *Vocans aliquem ad bellum iuſtum, tenetur illi actione mandati ad omnium damnorum refectionem.*

Quoniam

QVoniam ſatis abundè per excell.doctorem do.Antonium primo conſulentem materia diſcuſſa eſt, quorũdam additione ultra prædicta,q̃ uiſa ſunt mihi clariſſimè in hac materia concludere, contentus exiſtam.¶Et primo pro faciliori concluſione præmitto, ꝙ dictus Ioannes uere, & ciuiliter, & naturaliter fuit obligatus dicto comiti Rolando ex fideiuſſione per eũ facta, cũ in carceribus poſitus ei ſcripſit, ut pro eo fideiuberet, ac etiam poſt relaxationẽ approbauerit, & de nouo ꝓmiſerit ipſum comitem Rolandum ab ipſa promiſſione conſeruare indẽnem. Nam in carceribus poſitus;dũmodo non efficiatur ſeruus,ſicut iſte Ioãnes non erat, iuxta no.in l.hoſtes,ff.de captiu.& poſtlim. reuer. maximè per Bar.& Inno. in c.olim.j.de reſti.ſpol. poteſt procuratorem conſtituere, & alteri ſe obligare. tãq̃ detinenti maximè ꝑ ipſius liberatione,ut notã.probatur in l.metũ.§.ſed licet,ff.quod met.cau. & l.Papinianus exuli,ff.de mino. not.Inno.in c.cum locum,de ſpõſa. & Bar.in l.qui in carcerem,ff.q met.cau. ¶Secundo præ-
1 mitto, † ꝙ mãdatarius,ſeu fideiuſſor poteſt agere contra mãdatorem, nedum ꝑ ſorte principali,qñ pro eo ſoluit, ſed etiam ad dãna & intereſſe,ut ꝓbatur in c.peruenit, & c.cõſtitutus,de fideiuſſoribus,& in l.inter cauſas.§.impendia,& l.quæ mutuũ, in ſi.ff.mand. quinimmo vult Innoc.in c.ſicut.ij.de iureiur. quod etiam dãna, quæ paſſus fuit caſu fortuito, ſi ueriſimiliter credebantur accidere, poteſt agere contra mãdatorem, & ſequitur Ioã.And. in regula, acceſſorium, de regu.iu.lib.6.in Mercu.¶Tertio præmitto ſic, regulariter oẽs exceptiones cõpetẽtes principali cõpetunt fideiuſſori,& tenetur illas opponere,quas ſi prætermittat, ſciens illas debitori cõpetere, ſi ſoluat, non habet mandati actionem, tanquã ſoluat odio ipſius debitoris; ꝙ licet excuſetur ignorãtia facti: non tñ ignorantia iuris. hæc probantur in l.omnes exceptiones,ff.de excep.in l.ſi fideiuſſor,ff.mãda. ¶Quartò præſuppoſito, quod ſi fideiuſſor fecit quicquid potuit, nec ꝑ eo deficit, quin exceptiones reo,uel ſibi cõpetentes admittãtur:ſed ui fuit cõpulſus ad ſoluendum ſine culpa ſua,etiam ſi per iniuriam ſuperiorũ hoc acciderit; pôt nihilominus agere contra mandatorem. hoc probatur ſm literam à ↄrio ſenſu in d.l.exceptiones, & ſequiĩ ibi Bart.Io.And.in dicta regula, dãnum. ego ad hoc induco tex.apertiſſimum iuncta gl.in uerbo,iudicium, in l.nam & Seruius,ff.de nego.geſt. ¶His aũt præſuppoſitis dico, ꝙ multiplici ex cã. dictus comes Rolã. habet regreſſum contra dictum Ioã. tam ꝑ ſorte ſoluta,quã etiam pro dãno & intereſſe;& primo qñ pro eo ſoluit, mandato præcedente, & occaſione morę dicti Ioã.paſſus fuit illa damna,ut in iuribus ſuperius alleg. ¶Non obſtat ſi dicatur,ꝙ debuit ꝓponere exceptiones cõpetẽtes principali, maximè cum principalis eum certiorauerit, & ſic non poterat p̃tendere ignorantiã,d.l.ſi fideiuſ. ¶Ad hoc enim rñdeo multipliciter, etiã præſuppoſito, ꝙ illi qui fecerũt proteſtationem, fuiſſent ueri procuratores,etiam præſuppoſita illarum exceptionum iuſtitia & ueritate. dico.n ꝙ fideiuſſor non tenetur cũ ſuo aliquali pudore exceptiones ꝓponere, licet de rigore & ſubtilitate iuris potuiſſet ꝓponere.de hoc eſt tex.
2 ualde not. in l.Quintus,ff.mand.ubi diciĩ, † ꝙ fideiuſſor ꝑ uſuris ſoluendis ex ſimplici pacto pôt ſoluere.nec tenetur excipere, ꝙ nõ inte uenit ſtipĩone ex fictione nudi pacti,notetur apud homines de facto,qa non tenetur cõſulere alteri,ſ.principali cũ ſuo pudore,ut ibi notanter dĩ. Ita ad ꝓpoſitũ,cum iſte comes ꝓmiſiſſet ſoluere illi Sempronio,etiã eo tpe,quo erat rebellis ecclĩæ; inhoneſtum uidebat tanto uiro allegare religionẽ,uel aliã exceptionem,q̃ apertiſsimè non cõcludebat iuſtitiam petentis, cũ ex hoc ſoleat diminui fides & opin.dñorum apud ſuos & alienos, maximè qa inhoneſtũ uĩ reprobare mores, quos ante approbauerat 32.q.5.c.horrẽdus, & in l.creditores, ff.de pri.cr.no.Bar.ĩ l.ſi.C.de ſpõ.& ĩ c.quẽad.de iureiu. ¶Scđo quẽadmodum non tenetur fideiuſſor exceptiones ꝓponere cũ aliquali pudore facti.d.l.Quintus, ita & fortius,nec cũ magno rerũ ſuarum periculo. Erat.n.ille Sẽpronius longè eo potẽtior,ut exitus edocuit,vnde ex denegatione ſortis, & ꝓpõne illarum turpiũ exceptionum meritò poterat iuſtè timere ſui ſtatus interitũ, uel bonorum ſuorũ ſeu maioris partis iacturã. Excuſatur ergo, ſi iſto timore ductus illas non ꝓpoſuit,ut optimè probaĩ ĩ l.nouiſsimè, ff.quod cum fal.tu. metus.n.oĩum bonorũ, uel maioris partis excuſat,ut in c.abbas,qđ me.cau.& c. frequens, de reſt.ſpo.lib.6. ¶Tertio ꝓbatur apertiſsimè
3 alia rõne † fideiuſſor teneĩ ꝓponere exceptiones ſibi,uel principali cõpetentes,qñ pôt: ut qa eſt coram iudice cõpetenti; ſed ubi non pôt per potentiam aduerſarij,cui nõ ualet cõmode reſiſtere,non teneĩ: quinimo,ſi ſoluit,habet regreſſum ↄ principalẽ;hoc probaĩ apertiſsimè ĩ d.l. nã & Seruius, iuncta gl.in uerbo,iudicium,ff.de neg.geſt. Nam ibi illi, de qbus ibi, promiſerunt in carceribus ſuo detentori;& ſic cõpetebat eis exceptio per l.pe.ff.qđ me. cau.qm̃ illi erant ſerui; & ſic nõ poterãt obligari ciuilĩr; & tñ qa de facto non ꝓfuiſſet eis illa exceptio,ſi eã ꝓpoſuiſſent,habet regreſſum ↄ tertium,pro quo ſoluerũt;qa eis non fuit imputãdum,vt ibi dicit. & licet ꝑ iniuriã eis factam illud contingit:tñ,ut ibi dicit gl.quã ſinglĩr no.ibi Bar.qa illa iniuria contingit facto illius principalis, qui nõ fuit reuerſus, non imputatur eis.Vnde agunt ad dãnũ ↄ principalem; ita punctualĩr accidit in caſu noſtro. Nam iſte comes Rolandus non habebat iudicem cõpetentem ſaltem de facili ↄ illum Sempronium,nec profuiſſent ſibi illæ exceptiones;quinimo Sẽpronium ꝓuocaſſent ad deteriora ↄ eum,& ſic merito tacuit,etiã ſi fuiſſent ueræ.d. l.nam & Seruius,& 11.q.3.c.ſi qñ. nec dictus Rolan.ſponte ſoluit,imo expectauit inuaſionẽ,& deſolationem aliquorum bonorum ſuorũ,& ſæpe requiſiuit dictum Ioan. dictus comes Rolandus de iure & de facto releuare ab illo periculo, & non dimittere diu illum obligatũ in illa fideiuſsione, ut in c.ſin.de fideiuſſ. & l.ſi pro eo,C.mand. vnde ſaltem ex hac mora, qa diu ceſſauit illum liberare ſua fideiuſsione,tenetur illum releuare ab omni dãno & intereſſe:qa quicquid prouenit ex mora ſua,ſibi debet ĩputari.l.neceſſariò,ff.de peri.& cõ.rei uen.& d.c.ꝑuenit, & c.dilecta,de fo.cõp.maximè cum dãnum fuerit inflictũ odio ipſius Ioannis,& ſic cum eo debet retorqueri,ut notanter dĩ in l.ſi merces.§.certè,ff.loc. ¶Quarto optimè faciunt no.ꝑ Bar.in tract.de tyrãno. ubi inter cætera di-
4 cit, † ꝙ ſi debitores ciuitatis ſoluunt tyrãno, etiam ſi ſimplici eius præconio,liberãtur à ciuitate: qa iuſto timore ducti ſoluerunt tyrãno, nec probabilĩr poterant excipere ſine magno periculo; & maximè cum illud præceptum fieret odio ciuitatis, & ad hoc all.d l.nouiſsimè.l.Paulo Callimacho,ff.de leg.iij.cũ multis ſi. Ita in ꝓpoſito excuſatur dñs comes Rolãdus fideiuſſor,ſi exceptionibus etiã ueris non propoſitis ſoluit.potius.n.luit uolens ſuo periculo conſulere,& relinquere onus repetendi Ioãni principali,facit, ꝙ no.in ſimili no.Io.An.in d.regula,dãnum, in Merc.in fideiuſſore, q ſoluit uſuras indebitas. Si ergo tyranno,q nullum ius habet,iuſtè ſoluiĩ inſtante timore. ita etiã ille Sẽpronius, etiam ſi fuiſſet rebellis ecclĩæ. Nã ut de hæreticis dicit Aug.nõnullos ſuſtinemus, quos inuiti toleramus 23.q.1.c.quiſquis, & 14.q.7.c.quicunque.

¶Item reſpectu dãnorum apertiſſimè facit dictum Inn. ĩ d.c.ſicut, ubi dicit, ꝙ uocans aliquem ad bellum iuſtũ, tenetur illi actione mandati ad oĩum dãnorum reformationem, licet iniuſta dãna fuerit paſſus: q̃a hoc eſt de natura mandati, etiam ſi ꝑ caſum fortuitũ damna illa contingũt, dũmodo ueriſimilr̃ ille caſus fortuitus poterat accidere. Ita dicendũ eſt hic, cũ occaſione mandati fuerit iſte paſſus dãnum, etiam ſi iniuſte: debet tñ habere regreſſum ꝯ mandatorem. Nec obſt. ſi dicat̃, ꝙ erat excõicatus: q̃a inſequutus fuit Cardinalem hoſtiliter. ¶Põt.n. ad hoc multipliciter rñderi. Et primo, ꝙ ꝓ utilitate noſtra maximè ut euitemus dãnum, & ſtrages hominum, poſſumus excõicatos non uitare ſaltẽ in ſimplici canone, ut erat in caſu noſtro reſpectu momẽtaneæ ſolr̃onis, ut uĩ probari ſingulariter in c.ſi uerè, de ſen.excõ. Et ſentit ibi Inn. in prin. vnde, ne ille Sẽpronius inuaderet totam terrã dicti comitis Rolandi, ſicut inceperat iuſtè potuit illi ſolr̃onem facere. Item ſolr̃o non fit hoĩbus ſuis, ſed ſuo familiari, qui licitè cõicat dño ſuo excõicato, in c.qui multos 11.q.3. ¶Item, ut uideor ꝑcipere, ille Cardinalis nõ erat de obedientia Ioãnis, ſicut erat ipſe Sẽpronius, & ſic quo ad eũ non gaudebat priuilegio Cardinalatus, arg. c.licet, de electio.& 23.diſt. c.in nomine Dñi. Inſuꝑ excõicato ſm̃ multos licitè ſoluitur debitum, ut uoluit Inn. in c.ueritatis, de do & cõtu.& gl. Io. 15.q.6. c.nos ſcõrum, & Archi. ibi vnde licet aliqui contra; tñ habito reſpectu, ꝙ pũctus eſt dubius, & periculũ erat in mora, licitè ſoluit. d.c.ſi uere. Nam excõicatio debet nocere ipſi excõicato, & non tertio. in ſui odium ſubtrahitur cõio, & non tertij. vnde nec ex hoc ſequeret̃ deuaſtatio territorij ipſius comitis Rolandi. iuſte ſoluit etiam, præſuppoſito, ꝙ uere fuit excõmunicatus, & etiam hæreticus. Si.n. permittitur cõio excõmunicati ad ipſius alimoniã, ne pereat. d.c.qm̃ multos, in fi. fortius in fauorem ſubditorum dicti comitis Rolandi, ne ex inuaſione Sempronij potentiſſimè perirent. Et hæc ſufficiant. NIC. ABB.

CONSILIVM LXI.

1 *Sententia ſi lata ſit inter præſentes, præſumitur, quòd iudex habuerit iuriſdictionem, ex quo tranſiuit in rem iudicatam.*
2 *Legatus, etiam de latere, non poteſt tollere ius alteri quæſitum.*
3 *Princeps ſolus poteſt tollere ius alteri quæſitum.*
4 *Poſſeſsio iuriſdictionis acquiritur per vnicum actum, qui non ſolet de gratia concedi.*
5 *Marchia Anchonitana ſpectat in ſpiritualibus & temporalibus ad eccleſiam.*
6 *Factum antiquum non dicitur ante lapſum 20. ann. quo ad impugnandam ſententiam de nullitate.*
7 *Scientia poſſeſſoris acquiritur in acquiſitione iuriũ incorporaliũ.*

SAluatoris, eiuſq; genitricis Mariæ præſidio inuocato, In cã & q̃õne, quæ ad præſens uertit̃ inter cõitatem, ſeu vniuerſitatem Montis S. Mariæ in Caxiano ex vna parte, & cõitatẽ ſeu vniuerſitatem Mõtisfani ex alia parte ꝓuinciæ Marchiæ Anchonitanæ ſuper nullitate ſñiæ latæ per dños Bartholomæum de Cremona, & Ant. de Ciuolis de Tridento, legum doctores, tunc cõmiſſarios magnifici & potentis dñi Pandolphi de Malateſtis, tum etiã ſuper quibuſdã finibus ipſarum cõmunitatum, ut clariſſimè conſtat ex actis corã uariis iudicibus, in hac cã habitis, attingam ſuccinctè q̃dam princip. in materia: qm̃ non habui tempus oĩa acta trãſcurrendi propter feſtinantiã conſilium petẽtis. præſupponitur mihi in facto omnia uera eſſe, q̃ narrantur in conſilio excell. doct. D. Matthæi de Felicianis. ¶Et primo uidetur, ꝙ dicta cõmunitas Montisfani foueat iuſtiſſimam cauſam, cum pro eo lata fuit ſñia per dictos cõmiſſarios iam ſunt anni 15. à qua licet fuerit per alterã partem appellatũ: non tñ fuit tempore debito proſecutum; & ſic ſñia remanſit ualida. ſic tranſiuit in rem iud. ut in c. perſonas, & c.ſi Romana, & c.oblatæ, cũ multis ſi. de app. q̃ facit ius inter partes, etiam ſi in ſe cõtineret iniuſtitiã, ut l.res iud. ff. de reg. iu. & l.ingenuum, ff. de ſta. ho. & c. cum inter, de re iud. & c.quod ad conſultationem, eo. ti. & in auth. ei q̃ ap. C. de tẽp. app. & in cle. ſicut appellationem, de ap. Non obſtat defectus iuriſdictionis allegatus ĩ delegante quo ad cõmunitatem Mõtis S. Mariæ. Ad hoc enim multipliciter rñdetur. Primo per no. & ſingulare dictum Inn. in c.cum in iure, de offi. dele. & ſentit Io. Cal. in
1 c.qm̃ contra, de proba. dicit.n. Inn. † ꝙ ubi ſñia lata fuit inter præſentes, præſumit̃, ꝙ iudex habuerit iuriſdictionem, ex quo tranſiuit in rem iud. vnde opponenti defectũ iuriſdictionis incumbit onus probandi; & idem dixerunt multi, ſi fuit lata in abſentẽ contumaciter maximè, quãdo factum eſt antiquum, ut not. in dictis iuribus, maximè ꝑ moderniores; & per hoc facit. l.Pomponius. §.rati, ff. de procur. & quod no. gl. in c.j. de elec. lib. 6. Patet.n. ꝙ poſt lit. conteſt. non opponitur defectus mandati quo ad hoc, ut procurator habeat dicere de mandato, cũ altera pars uiſa ſit in eum conſentire. ¶Item & fortius dicendum in eo, q̃ appellauit à iudice: uel appellauit, & non fuit ꝓſecutus, & maximè cum factum ſit hic ſatis antiquum. poterat.n. habere magnificus do. Pandolphus iuriſdictionem delegatam: uel forte ſua fuit ꝓrogata; & ſic in dubio præſumendum eſt ex taciturnitate tanti tẽporis. Ad idem, q̃d no. in d.c.cum in iure, & c.bonæ, el j. de elec. dicit.n. ꝓ ſententia præſumendum poſtquã tranſiuit in rem iud. ut in iuribus præall. ¶Secundo arguitur à ſufficienti partium enumeratione. aut dictus dñs de Malateſtis habebat iuriſdictionem in dicto caſtro Mõtis S. Mariæ aut nullam. primo caſu ualet in dubio illa ſententia: quia delegatus fungitur uice delegantis, ut in c.ſanè, de offi. eius, cui mã. eſt iuriſ. contra quã non potuit gubernator Marchiæ cau
2 ſam de nouo cõmittere. quia † delegatus, etiam de latere, non põt tollere ius alteri quæſitum, in c.fi. de confir. uti. & immutare iuris ordinem, ut dicit gl. poſt Spe. in c.
3 fin. de hæret. lib. 6. ¶†Solius.n. principis eſt tollere ius alteri quæſitum, iuxta no. in c. conſtitutus, de relig. do. & ĩ regula, indultũ à iure, de reg. iu. in vj. & 25.q.2. ĩ ſumma, ¶Si uerò dictus dominus non habebat iuriſdictionem, dicendum uidetur, quod aut litigando coram ſuis delegatis deputatis in hac cã prorogauerũt iſti de Monte S. Mariæ iuriſdictionẽ iſtius domini de Malateſtis; nõ dico delegatorum ſuorũ, ſicut quidam inconſiderate in hac cã allegauerũt. Non.n. hic cadit illa diſputatio, an delegati iuriſdictio poſſit prorogari. tunc.n. habet locum illa indagatio, quando delegatus vult cognoſcere ultra cõprehenſa in reſcripto iuxta no. in c.cũ olim, el j. & c.P.& G. & c.de cauſis, de offi. del. ¶Sed ex quo in caſu noſtro iſti delegati cognouerunt tm̃ de cã, & inter perſonas, de q̃bus in cõmiſsione eis facta, fruſtra indagat̃, an iuriſdictio delegata poſsit prorogari: quia iſti cõmiſſarij gerebant per oĩa uices illius domini de Malateſtis, ut in iuribus ſuperius all. & ſic potius uĩ prorogata iuriſdõ illius domini, q̃ cum aliàs ordinarius eſſet, iure ſuo potuit ſua iuriſdõ ꝓrogari, & uirtute ꝓrogationis cãm cõmittere, ut in l.j. ff. de iud. & l.ij. C. de iur. om. iu. l.ex conſenſu. C. de epiſ. aud. & c.ſignificaſti, cũ ibi no. de fo. comp. Nã ꝓrogata iuriſdõ eſt illius naturæ, cuius eſt iſta principalis, ut no. ĩ c. P. & G.

P.& G. & patet in dicta l.ij. unde ſicut poterat cõmittere ſuã iuriſdõnem. l.una. C. qui pro iuriſdi. ita & prorogatã. in prorogatione uerò iuriſdictionis ſaltẽ ordinariæ ſufficit tacitus conſenſus partium, arg. in l.j. C. de iuriſd. om. iud. & l.ij. ff. de iudi. no. Bar. in l.j. ff. eo. tit. & Inn. ĩ c.ad petitionem, de accu. in prin. ſed hoc notorium erat ipſis cõmunitatibus, ꝙ eorũ ſyndici litigabant coram delegatis ipſius dñi. ergo ſufficere debebat ipſarum cõitatum tacitus cõſenſus: & ſic tolli uidentur multa ꝑ aliquos allegata ponderantes ſyndicum Montis ſanctæ Mariæ non habuiſſe mandatũ ad ꝓrogandũ iuriſdictionẽ: quia ſyndici, ſed ipſe cõitates uidẽtur prorogaſſe patiẽtes illos ſyndicos litigare corã illis; & ad hoc tex. notabilis iũcta gl. in d.c.cũ olim. aut ceſſante ꝓrogatione, oportet dicere, ꝙ iſte dñs de Malateſtis acquiſiuit iuriſdõnem iure proprio exercẽdo in iſtã cõitatem iſtũ actum iuriſdictionalem. Nã delegare cãm eſt iuriſdictionis, ut l.imperiũ, ff. de iuriſd. om. iud. in fi. no. gl. in c.ſi à ſubdelegato, de offi. deleg. lib. vj. ¶†Per unicum aũt actum, qui nõ ſolet de gratia cõcedi, acquiritur iuriſdictionis poſſeſſio, ut no. Inn. in c.cũ eccleſia Sutrina, de cau. poſ. & prop. & in c. bonæ, el.ij. de poſtu. præla. & ĩ c.dilectus, de ca. mo. Bar. in l.j. §. hoc interdicto, ff. de itine. actuq; priua. rõne cuius ualent ea, quæ poſſeſſor exercet, ut no. doct. poſt Inn. ĩ c.cum dilectus, de reli. do. & c.olim. 2. de reſt. ſpo. facit. c.conſtitutionis, de iure patrona. & c.querelam, de elect. ¶Tertio facit principaliter, quod no. gl. in c.ſignificaſti, de fo. cõp. q̃ dicit, ꝙ litigans ſcienter coram iudice non ſuo, licet non potuiſſet prorogare iuriſdictionem illius, ut in clerico reſpectu laici. nõ tñ põt ꝯ ſentẽtiam uenire, ſaltẽ ut pactũ; ſicut acceptilatio inutilis, ff. de pact. l.ſi unus. §.penult. & ff. de accept. l.ſi acceptilatũ, facit. l.ij. C. cõia utriuſq; iudi. ubi bonus tex. ¶Quartò facit, quia audio notoriũ eſſe, ꝙ magnificus & potens dñs Carolus de Malateſtis tẽpore illius ſententiæ exercebat omnimodã iuriſdictionẽ in dicto caſtro Montis ſanctæ Mariæ; qui ẽt cõmiſit cãm in genere dño Bartholomæo uni ex dictis cõmiſſariis. Et ſic ſaltẽ ex iſto capite debet ualere ſententia, ẽt præſuppoſito, quod dictus Carolus non habuiſſet ibidẽ de iure iuriſdõnẽ. Nã rõne publicæ utilitatis; ex quo reputatur tanquã dñs, probãtur ualere per eũ geſta. l.Barbarius, ff. de offi. præto. & 2.q.6. §.ueruntamen. ¶†Quintò dñs Pandolphus erat, & eſt dñs Montisfani. Sed in iudicio finium regũdorũ uterq; eſt actor & reus, ut in c.ex literis, de ꝓba. & ff. fami. erciſ. l.inter cohæredes. §.qui fami. erciſ. ergo potuit dictus dñs cãm cõmittere, quatenus lis mouebatur ꝯ ſubditũ ſuũ: quia actor ſequitur forũ rei, de foro cõp. c.cũ ſit gñale. ¶Sed his non obſtantibus ꝯriã ſñiam arbitror præualere, dico & illã ſñiam multiplici rõne eſſe nullã. ¶Primò, quia fuit lata ab eo, ſeu authoritate illius, de quo notorie cõſtat nõ habuiſſe iuriſdictionem in hac cauſa. †Tota.n. prouincia Marchiæ Anchonitanæ ſpectat in ſpiritualibus & temporalibus iuriſdictioni eccleſiæ, ut probatur in extrauaganti Ioãnis. 22. quæ incipit dierũ excreſcente malitia, Romana eccleſia & hodie de præſenti exercet omnimodã iuriſdictionẽ. Nõ potuit ergo dñs Pandolphus hanc cãm illis doctoribus delegare. Nemo.n dat, quod non habet. l.traditio, ff. de acquir. re. domi. & c.de multa. 1.q.7. & c.quod autẽ, de iure patro. quare ſententia ab iſtis tanquã iuriſdictione carentibus lata uiribus non ſubſiſtit. C.ſi à nõ compe. iudi. per totũ, & c.at ſi clerici, de iudi. & c.uno, de offi. deleg. quare deſertione appellationis non obſtante, poteſt dicta cõitas ſanctæ Mariæ agere de nullitate, ut eſt tex. in l.ſi expreſſim, ff. de ap. & tex. iuncta gl. c.licet, de ſen. excõ. lib. vj. per doc. in cle. ſæpe, de appel. ¶Ad prædicta facit gl. multum notabilis in c.cum iure, de offi. deleg. quæ dicit, quẽ debere conſeruare inſtrumẽtũ poteſtatis iudicis: quia alias pro ſententia non præſumitur, & ibidem hoc latius. ¶Secundò dicta ſententia eſt nulla, quia alter ex cõpromiſſariis cõmiſit cauſæ cognitionẽ ſuo cõdelegato; quod facere nõ poterat, cũ eſſet delegatus non a principe, ut in c. cum cauſam, de app. & l.à iudice, C. de iudi. licet.n. delegatus à principe inferiori poſſit ſubdelegare articulum non iuriſdictionalẽ iuxta notabile dictũ Inn. in c.cũ Bertoldus, de iudi. pro quo facit tex. ſm̃ unũ intellectum, & idẽ ſentit gl. no. iuris ciuilis in authẽ. de defen. ciui. prope finẽ: articulũ tamẽ iuriſdõnalẽ cõmittere nõ põt, ut in præallegatis iuribus. Nec obſtat, ſi dicatur, quod cõmiſit uices ſuas collegæ: eadẽ ratio prohibitionis eſt in collega, quæ in extraneo, & iura loquũtur in hac materia indiſtinctè. ꝓ hoc facit gl. ĩ c.is cui, de offi. dele. lib. vj. & d.c. cũ cãm. ꝓinde ergo eſt, ac ſi dominus Barth. ſolus ꝓceſſiſſet; quo caſu indubitatũ eſt nõ ualere ꝓceſſum corã uno ex duobus delegatis agitatũ, ut in c.cãm matrimonij, & ĩ c.uno delegatorũ, de offi. deleg. ¶Tertiò corruit dicta ſententia ex defectu ordinis iudiciarij: quia dicitur litẽ non fuiſſe conteſtatã. Item dominus de Malateſtis, cũ recognoſcat ſuperiorẽ, non potuit cãm committere ſimplr̃, & de plano, ſine ſtrepitu & figura iudicij, & ſic tollere ſolennitates, quia hoc ſolũ principis eſt, uel habentis iura principis, iuxta not. per gl. in c.fi. de hære. lib. vj. & ſequit̃ Spec. in tit. de leg. §.ſupereſt, uer. ſed nunquid. ¶Quartò facit, ꝙ ubicũq; pars, pro qua lata fuit ſententia, aſſumit diſputationem coram iudice competente ſuper iuſtitia, uel iniuſtitia ſententiæ, ſi iudex reperit ſententiam iniuſtam; debet illam retractare, non obſtante, quod trãſiuit in rem iudicatam, ut no. ponit Inn. in c.cũ dilecti, de reſcript. & c.cum Bertoldus, de re iudi. Sed in caſu noſtro, ut mihi dicitur illa communitas Montisfani, aſſumpſit hanc diſputationem. ergo ſi iudex repellit illam iniuſtã, debuit eã retractare, ut fecit. ¶Quintò hoc probo ſubtili ratione. iuriſdictio in communitatem montis ſanctæ Mariæ nũquam pertinuit nec de iure, nec de facto ad dominum Pandolphum. ſed tempore illius commiſſionis & litigij dominus Carolus de facto exercebat iuriſdõnem in dicta terra; unde dominus Pãdolphus ſimplr̃ nõ commiſit illam cauſam illis doctoribus, ſed quãtũ in eo erat, quaſi pro parte cõitatis Montisfani quæ cõitas ad eum pertinebat & pertinet. unde illam communitatem dixit eſſe ſuam: non ſic dixit de communitate Montis ſanctæ Mariæ quaſi ponens ſpem, quòd dominus Carolus licet in genere, commiſit cauſam domino Bartholomæo uni ex illis duobus commiſſariis, ſed dicti commiſſarij ſolius domini Pandolphi, qui non habebat aliquam iuriſdictionem in dictam communitatem montis ſanctæ Mariæ, ergo ipſo iure ſententia fuit nulla, maximè, quià, ut dixi, dictus dominus Pandolphus ſolus cõmittere nõ intẽdebat; pro hoc c.cũ ſuper abbatia, & quod ibi no. de offi. dele. & c.ex parte Aſtenſis, de conceſ. præben. & quod not. Bar. in l.ſi is, ff. de acquir. hære. ¶Nunc uenio ad reſponſionem contrariorũ, quæ uidentur prima frõte multũ urgere. Et primo ad primũ dico, quod non apparet partes hic fuiſſe præſentes in ſententia & præſuppoſito, ꝙ partes fuiſſent præſentes, dico quod ſatis hic pro parte cõitatis Montis ſanctæ Mariæ probatur iuriſdictionis defectus. Eſt.n. pro his ius cõe, & notorietas facti, ex q̃bus patet, quod plenaria iuriſdictio in dicta cõitate ꝑtinet ad eccleſiã Romanã, alias ergo exercẽs ꝓſumit̃ uſurpaſſe, niſi oſtẽdat titulũ uel coloratã poſſeſſionem, ut in ſi. habet̃ ĩ c.ad decimas, de reſti.

de reſti.ſpo.li.vj.facit.c.diſtinc.c.contra morem.Item, ut
proximè dixi,dominus Pandolphus non intendebat com
mittere reſpectu Montisſani.Nec obſtat factum eſſe anti
6 quum.† Primò quia eſt notabilis opinio,ut ante lapſum.
xx.annorum non dicatur factum antiquum quo ad impu-
gnandum ſententiam de nullitate,etiam reſpectu ordinis
ut uoluit Io.Cal.in d.c.quoniam,de proba.Itemſecus de
falſo,quia poteſt obijci intra xx.annos,ut in c.cũ uenera-
bilis,de exce.& l.querelam,C.de fal. fortius eſt ergo idẽ
dicendum in nullitate ſentẽtiæ ex iuriſdictionis defectu.
facit.c.ſuper eo,& quod ibi not.de fal.¶Item antiquitas
facti releuat,niſi apertè probarentur defectus , ceſſat. n.
præſumptio,ubi apertè apparet de ueritate.¶Etiam pa-
tet,quod dominus Carolus dictam communitatem reſti-
tuit eccleſiæ Romanæ tanquàm dominæ ut in facto mihi
præſupponitur.nec unquam aliquid habuit ibi agere do-
minus Pandolphus,quia non habebat ibi iuriſdictionem
nec intẽdebat iſte prorogare ipſius iuriſdictionem, quod
patet ex eo,quòd dominus Carolus,qui de facto exerce-
bat ibi iuriſdictionem,hanc commiſit cauſam, unde liti-
gabat illa communitas Montis ſanctæ Mariæ uigore cõ-
miſſionis factæ per dominum Carolum, prorogatio enim
non debet præſumi,ex quo conſtat ex coniecturis de con
trario,quia facta de facili non præſumuntur,ut in c. cum
in iure,de offic.delega.& l.unica,C.de man.princi. Nec
eſt ueriſimile quem uelle prorogare iuriſdictionem in nõ
dominum,ex quo is,qui gerit ſe pro domino, illam cau-
ſam commiſit eidem.Ex hoc etiam dico , quòd dominus
Pandolphus non intendebat per illam commiſſionem ac
quirere iuriſdictionis poſſeſsionem,quam non intende-
bat.hoc patet ex uerbis commiſsionis,arg.l.fi.ff.quemad.
ſer.amit.¶Et quod no.Innocen.in c.bonæ, præallegato .
nec etiam potuiſſet acquirere, quia in acquiſitione iſto-
rum iurium incorporalium requiritur ſcientia poſſeſſo-
ris, quæ hìc non probatur uerè,nec præſumptiuè.l.ij. C.
de ſerui.& aqua.not.Innocen.in d.c.bonæ,præalleg & in
c.conquerente,de offic.ordi.& per Bar. in l.j. ff. de aqua
plu.ar.in l.ſi publicanus,§.in uectigalibus,ff.de publi·Ad
tertium ɔ̃rium reſpondeo,ꝙ glo.illa non eſt uera ſimpli-
citer,nec communiter approbatur ibi à doctoribus.ſen-
tentia.n.nulla habet uim pacti, quando poſtquam eſt lata
approbatur ex certa ſcientia a partibus,& ſic intelligiť .
l.ij.C.communia utriuſque,ut ibi no.& in l.unica, C. qui
pro ſua iuriſdi.& l.licet,C.de iudi.per Anto.de But.in d.
c.ſignificaſti,quod hic non contingit.¶Ad quartum argu
mentum reſpondetur primò,ut dixi,quia licet dictus do
minus commiſerit,tamen commiſſarij proceſſerunt tan-
quam delegati ſolius domini Pandolphi,ut patet ex eo-
rum ſentẽtiæ.¶Item cum dominus Carolus nullũ habuit
uel habuiſſet ibi titulum,nihil ualuit,quicquid ipſe fecit
iuxta plenè not.per Inno.in c.nihil eſt,de elec. per Bart.
in tracta.de tyranno.facit.c.alienationes 12.quæſtio 2.&
c. 1.de ſchiſma.& l.decernimus,C.de ſacroſan.eccle.Non
obſtat.l.Barbarius.ſatis enim reſpondetur per Innocen.
in d.c.nihil eſt.¶Ad ultimum argumentum dico quod,ſi
bene inſpiciantur uerba ſententiæ dictorum delegatorũ
communitatis Montisſani,prouocauit coram dictis dele
gatis unus,licet quilibet ſit actor,& reus in iſtis iudicijs
communibus tamen ille tenet actoris locum , qui primò
prouocauit ad iudicium,ut in l.in tribus,de proba.¶Con
cludo igitur partes iudicis apoſtolici in hac cauſa fore,
prout in ſuo conſilio concludit dominus Matthæus Feli
ciani , ſi ea quæ ipſe in facto narrat,uera ſunt &c.

CONSILIVM LXII.

1 *Prælatus ſine authoritate ſuperioris , & maximè ſine conſenſu*
ſui capituli non poteſt compromittere ſuper iuribus eccleſiæ.
2 *Prælatus ſolus tranſigendo non obligat ſucceſſorem.*
3 *Iudicium & contractus in perſonam prælati nomine eccleſiæ an*
tranſeunt efficaciter in eccleſiam, ſi non infertur alienatio iu-
rium eccleſiæ.
4 *Fraudis præſumptio ceſſat ex qualitate iudicis & perſonarum.*

OMnipotentis dei poſtulato ſuffragio , Il-
lud de iure quæritur , an ui-
ſis compromiſſo & laudo inde ſecuto geſtis in-
ter reuerendum patrem quondam dñm Bartholomęum,
quõdã epm Maſſanũ ex una parte,& Bartholomęum Ste
phani de Caſtro nouo ex altera parte,ac etiam pondera
ta confirmatione dicti laudi,ſeu ſententiæ poſtmodum fa
cta per dominum Ioan.tunc Papam.xxij. competant ali-
qua remedia,& quæ ipſi Bartholomæo Stephani,ſeu eius
ſucceſſori ɔ̃ & aduerſus ſucceſſorẽ domini Bartholomęi,
epi,& epiſcopatum , ſeu aduerſus epiſcopum Maſſanum.
Et primò uidetur nullũ remediũ competere.Non.n.ualet
pronuntiatio,ut ſententia delegati apoſtolici, quia cum
eſſet laicus,delegatio ſibi ſacta per ſummum pontificem
maximè oraculo uiuæ uocis ipſo iure corruit, per c ſta-
tutum,de reſcrip.lib.vj.Neque ualuit tanquam arbitra-
1 mentum uigore compromiſſi.† Prælatus.n. ſine authori-
tate ſuperioris,& maximè ſine conſenſu ſui capituli,non
poteſt compromittere ſuper rebus immobilibus , uel ſu-
per iuribus eccleſiæ ſaltem quo ad hoc ut obligatio tran
ſeat in eccleſiam,ſaltem per mortem compromittentis.
Sicut enim directè non ualet ſolus alienare bona eccle-
ſiæ,uel eccleſiam ſuam perpetuo obligare.12.q. 2.c. ſine
exceptione,& c.j.de his quæ fi.à præla. ita nec indirectè
ſcilicet compromittendo ut in c.peruenit , de arbi. & ibi
expreſsè hoc tenet Hoſti.& Specu.eo.ti.§.reſtat, uer. ſed
nunquid clericis §.finitur,uer. ſed nunquid prælatus , &
Fed.conſi.xx.& Lap.in allegatione Io.Probatur alia ra-
2 tione.certũ eſt † quòd ſolus prælatus tranſigendo non
ligat ſucceſſorem,ſed tranſactio cenſetur duntaxat perſo
nalis.ut probatur in c.ueniens de cætero, de tranſac. er-
go idem dicendum in compromiſſo facto tanquam in ar-
bitratorem,& laudo inde ſecuto.Eſt enim quædam tran-
ſactio,ut legiť,& notať in auth. ſi uerò contingerit, C.de
iud.& in corpore,unde ſumitur,in ti.ut diſte. iud. & not.
Inno.in c.Quintauallis,de iureiuran.& Bar.in l.ſocieta-
tem.§ arbitrorum,ff.pro ſocio . ¶ Secundò principaliter
nõ ualet dictũ laudum,quia continet in ſe uſurariam pra
uitatem in eo,ꝙ cõdẽnat epm ad ſoluẽdũ ſex florenos ꝓ
quolibet cẽtenario,donec ſoluerit capitale cõtẽtũ in di-
cta cõdẽnatiõe,q̃q̃.n.uſura nõ cẽſetur niſi ex contractu
mutui,ut in c.cõſuluit.de uſu.plenè per Io.An.in regula,
peccatum,de reg.iu.li.6.in Mercu.tñ ſufficit mutuũ uerũ
uel fictũ,ut leg.& no.in c.in ciuitate & c.nauigãti,de uſu.
patet in eo,ꝗ uẽdit merces plus,q̃ ualeãt,qa differt ſolu
tionẽ pretij.Nã ibi nõ eſt mutuũ uerũ,ſed fictũ, qa fingiť
emptor ſoluere uerũ pretiũ emptionis,& recipere illud
mutuo ab emptore,& ꝓ uſura dare illud plus debito, ut
no.in dictis iuribus.¶Sic pari rõne uř dicẽdũ in ꝓpoſito,
ut eps fingať ſoluere illos 200.florenos,& poſtmodũ mu-
tuũ recipere,& ſoluere ſex ꝓ cẽtũ,qđ eſt illicitũ, ut ꝑ to
tũ ti.de uſu.maximè in d.c.in ciuitate,& c.nauigãti. ¶Ter
tiò nõ obſtat p̃dictis ɔfirmatio facta ꝑ Io.tũc Papã,qa illa
nõ fuit facta in forma cõi,ſed cõditionaliter,ſeu ſub cõdi
tione cõfirmat.n.omnia,ꝓut rõnabiliter ꝓceſſerunt &c.
Quæ quidẽ cõfirmatio nihil noui iuris tribuit, ſed anti-
quũ,ſi qđ ius erat ɔ̃firmauit,unde parũ aut nihil operať,
uti in c.examinata,de cõfirma.uti.& in c.qa diuerſitatẽ,iũ
cta gl.de cõceſ.p̃bẽd.unde nõ facit trãſactionẽ ꝑſonalem
eſſe realẽ,ut eſt gl.no.quã omnes ſequunť in d.c.ueniens.
¶ Sed his non obſtantibus, quæ uerè, ſi ſubtiliter ponde-
rẽtur,non obſtant,contrariam ſententiam præualere ar-
bitror.Et primò dico,quod dicto Bartholomæo,ſeu eius
ſucceſſori competit remedium petendi dictos.cc. Flore-
nos:quia ſunt in obligatione uigore dictæ ſentẽtiæ & lau
di,q̃q̃ ſucceſſor,ſeu eps Maſſanus poſſit ſoluere ſex ꝓ cẽ-
tenario , & euitare ſolutionem ducentorũ Florenorum,
prout in laudo continetur . Moueor, quia licet prælatus
non poſſit per cõtractum, ſeu compromiſſum alienare bo
na immobilia eccleſiæ ſine ſolennitate,ut in iuribus alle-
gatis,poteſt tñ compromittere, & contrahere nomine ec
cleſiæ,ita, ꝙ obligatio efficaciter tranſit in eccleſiam , ſi
ceſſat alienatio iurium eccleſiæ, ut probatur in.c. dilecti,
de fo cõpe.&.c.2.de præca.&.c. j.de ſo. & cle.j. de reb.ec.
non alie.no.Hoſt.in c. contingit,de tranſac.probatur in ſi
mili.tutor tranſigit ſuper rebus pupilli.l.interdũ.§.qui tu
telam,ff.de fur.ergo & prælatus,qui cenſetur tutor eccle
ſiæ.16.q.j.c in canonibus.no.glo.in.c.auditis,de in integ.
reſti. Item adminiſtrator ciuitatis,ut.l.præſes, C.de tran
ſa.ergo & prælatus, qui habet largiorem poteſtatem , in.
c.cum nobis,in fin.de elect.facit quod leg.& no. in. c.ſi.v.
q.3.¶ Item procurator habens generalem & liberam po-
teſtatem tranſigit, ut in.c. qui ad agendum,de procu.lib.
6.ergo & epiſcopus,ꝗ habet generalem & liberam , ſicut
& quilibet alius prælatus.d.c.cum nobis,&.d.c.ſi.v. q.3.eſt
bo.tex.iuncta glo.in l. nulli,ff.de tranſact.ubi dicit præla
tum ſolum poſſe tranſigere ſuper rebus eccleſiæ , ſi bona,
de quibus eſt contentio , occaſione trãſactionis remaneãt
penes eccleſiã,& eccleſia obligatur ad aliquid dãdum,uel
faciendum.nam tunc nõ ſequitur alienatio: imo conditio
eccleſiæ melioratur . Quo caſu non exigitur ſuperioris,
uel alterius conſenſus,ut.l.cum hi.§.quid ergo , & qđ no.
glo.in.§.ſi uni,ff.de tranſac.quod principaliter contingit
in facto noſtro.ualuit ergo compromiſſum,ſaltem uigore
approbationis poſtea ſubſequentis , cum fuerit quædam
tranſactio facta circa alienationem rerum eccleſiæ, & ec-
cleſia fuit meliorata.Et præſuppoſito,ꝙ fuiſſet læſa,impu
tandum eſt eccleſiæ , ſi non petijt reſtitutionẽ in integrũ,
ſaltem à tutore dicti dñi Bartholomæi iuxta ea, quæ ha-
bentur & notan.in.d.c.j.de in integ.reſti.lib.6.¶ Nec ob-
ſtat,ſi dicatur,qđ imò ſequitur alienatio iurium eccleſię:
quia eccleſia obligatur ad dandum annuatim ſex pro cen
tenario in obligatione,qđ ſolus prælatus facere non põt.
d.c.de cętero.Quia dico,ꝙ illa ſolutio annalis nõ eſt ob-
ligatio,ſed in facultate ſoluendi. Solum enim ſolutio du
centorum Florenorum eſt in obligatione ſoluendi , & ſic
eccleſia põt ſe , ſi uult, unica ſolutione liberare , ut patet
ex forma laudi,& ſententiæ.¶ Ad hoc quod leg.& no.in.
l.miles.§.de cem ff.de re iud.Et maximè prædicta proce-
dunt: quia dictus Chetius non fuit purus arbitrator , ſed
etiam delegatus apoſtolicus , & proceſſit tanq̃ delegatus
& arbitrator,ut patet ex tenore ſentẽtiæ, quod facere po
tuit.ꝓbatur in.c.niſi,de præben. facit quod no. Inno. in.c.
cum ex officij,de præſcri.Et ſic,cum nõ fuerit ab eius ſen
tentia appellatum,tranſiuit in rem iudi. de re iu.c. quod
ad conſultationem. Et ſñïa delegati tranſiuit in eccleſiam
& ſucceſſorem:licet ſolus p̃latus fuerit in iudicio, ut not.
in.c.edoceri,de reſcrip. facit d.c.dilecti,de fo.compe.Nã
dictus dñs Bartholomæus delegationem apoſtolicam, &
compromiſſum ac laudum inde ſecutum approbauit,& fe
cit noïe epiſcopatus ſui. eccleſia autẽ nunq̃ moritur. 12.
3 q.2.ca.liberti, † & ſic iudicium & contractus in perſonam
prælati noïe eccleſię tranſeunt efficaciter in eccleſiam,ex
quo non infertur alienatio iurium eccleſiæ, & ita dictum
laudum,maximè ſecuta approbatione,cum ſit quidam cõ
tractus,ut.ſ̃ dixi fuit em̃ ita quaſi q̃dã emptio iurium di-
cti Bartholomęi:quã quidem emptionem noïe eccleſię ſa
tis poteſt prælatus facere , cum acquirat eccleſiæ,facit c.
2.de dona.&.c.aurũ.12.qõ.2.&.c.quicunque ſuffragio,ea.
cauſa & qõ.¶ Ex quibus poteſt inferri,ꝙ ẽt ceſſante con-
firmatione apoſtolica,obligatio orta ex dicto laudo,& ſẽ
tentia tranſiuit efficaciter in eccleſiam, maximè cum nul
la ſit præſumenda ambitio, nec fraus ex qualitate perſo-
næ delegati & arbitratoris,qui fuit in hac ciuitate Sena-
4 rum uir ꝓbatiſſimus. † Ex qualitate.n. iudicis;& arbitra-
torum ceſſat præſumptio fraudis,ut eſt bonus tex.in.c.ni-
ſi,de præben.Et ſic dicenda eſt illa tranſactio realis. d.l p̃
ſes.Nec obſtat dictum.c.ueniens,&.c.cæterum, de trãſac.
ubi dicitur tranſactionem eſſe ꝑſonalem, & non realẽ ad
confirmationẽ ſuperioris.Põt enim dupliciter reſponde-
ri.Primò,ꝙ illa iura procedunt,qñ occaſione illius cauſa
tur perpetuum præiudicium eccleſiæ,ut quia alienantur
bona,uel iura ipſius,& ſic ꝓpriè loquuntur iſta iura. Sed
in caſu noſtro nulla ſequitur alienatio: imo acquiſitio iu-
rium dictæ curiæ,de quibus erat contentio, & illa ſolutio
annua ſex Florenorum pro centenario eſt in facultate ip-
ſius eccleſiæ, & non in obligatione.unde põt eccleſia Maſ
ſana unica ſolutione ducentorum Florenorum ſe libera-
re,ut.ſuprà dixi.vñ,ſicut cæteri cõtractus, & iudicia tran
ſeunt in eccleſiã & ſucceſſorem,ut in iuribus ſuperius alle
gatis,ita & iſta de quibus hic.¶ Secundò principaliter, ꝙ
præſuppoſito ſine ueritatis præiudicio, ꝙ prædicta nõ ob
ſtarent. attamen ex confirmatione apoſtolica efficiuntur
prædicta ualida,& tranſeunt in eccleſiam,& ſucceſſorem.
Ex confirmatione.n.apoſtolica ex certa ſciẽtia facta actus
confirmatus validať,ſi fuerat inualidus,& efficiť realis, ſi
primò erat perſonalis,ut probatur in. c.j. de tranſac.cum
ibi no.& in.c.j.&.ij.de confir.uti.Adeò,ꝙ nullus de ipſius
actus ualiditate,uel inualiditate citra Romanum pontifi-
cem cognoſcere põt,ut ibi. ¶ Ad ſcd̃m,quod actus efficia
tur realis, & tranſeat in ſucceſſorẽ per confirmationẽ apo
ſtolicam,allego caſum expreſſum in.d.c.ueniẽs,ꝙ aũt iſta
confirmatio facta fuerit ex certa ſcientia,probatur ex te-
nore geſtorum in poſitione.quoties.n.ea,quæ confirman-
tur,ſpecialiter ex confirmatione exprimuntur,dicitur ſu
perior cõfirmare ex certa ſciẽtia,adeo,ꝙ illa uerba,q̃ ſo-
lent in confirmatione inſeri , uidelicet,ſicut & prout pro
ceſſerunt &c. ſtant non conditionaliter, ſed caſualiter.vñ
exponunť illa uerba ſicut rationabiliter.i. qa rationabili
ter,ut ꝓbať in.c.pc.de confir.uti.& ibi tex.& doc. In caſu
noſtro exponuntur oïa in litera confirmatoria , quæ ſunt
in materia principali.Nec obſtat,ſi dicatur ſolutionẽ an-
nuam illorum ſex Florenorum ꝓ centenario ibidem ſpe
cialiter non contineri:quia dico,illud minus confirmatũ,
ſi dicatur facta ex certa ſcientia,quia,ut.ſuprà ſæpenume
ro prælibatũ exiſtit, illa ſolutio nõ eſt in obligatione,ſed
tantũ in facultate.vñ non fuit opus illã ſpecialiter enarra
re.Narrať.n.quod eſt principale in materia, & obligatio-
ne uerſatur,ſ.condemnatio in ducentis Florenis, & adiu-
dicatio iurium eccleſiæ.Nec aliud ultra 200.Florenos pe
tere uult, uel intendit dictus Bartholom. uel eius ſucceſ-
ſor,ſatis colligitur ultra prædicta ex clauſula ibidẽ in fi-
ne,defectus, ſi ꝗ forſan in oïbus pręmiſſis interueniſſent.
de cuius uirtute & potentia ſatis haberͬ ꝑ Spe.ti.de leg.§.
nunc oſtẽdendũ,uer.18.& per Archi.in.c.Cenomanenſe.
61.diſt.ꝑ tex.& doc.in clemẽ.paſtoralis, de re iu.quæ qui
dem claſula apponitur nunq̃,qñ confirmatio fit in forma
cõi,cum illa nil iuris tribuat,ſed antiquum ſimpliciter cõ
firmet,

firmet,ut ſuprà dixi. Concludo ergo præmiſſa ualere ex
triplici capite. Primò uirtute delegationis. Secũdò ex po-
teſtate arbitraria,& approbatione ſecuta. Tertiò ex con-
firmatione apoſtolica.¶ Ex quibus probatur primum, de
quo.ſuprà facta eſt mentio. poteſt ergo dictus Bartholo-
mæus,ſeu eius ſucceſſor agere cõtra epiſcopatum Maſſa-
nũ, ſeu ſucceſſorem dicti dñi Bartholomei in epiſcopatu
ad dictos ducentos Florenos:habet tamẽ epiſcopatus,ſeu
ſucceſſor facultatem ſoluendi ſex pro cẽtenario. Et patet
reſponſio ad contraria ſuperius allegata, prætcq̃ quo ad
duo,ad quæ reſpondeo. Dico,ꝙ delegatio certe ualuit,li
cet eſſet purus laicus, eo ꝙ fuit facta ex certa ſcia papæ,
cum ſciret illum laicum,& oraculo uiuæ uocis ſibi p̃ſenti
commiſerit cãm illam,ut patet ex uerbis papæ in dicta cõ
firmatione contentis,& ſic non uitiatur commiſſio,ut no.
ſult. In.in.d.c.ſtatutum,de reſcri.li.6. ubi in primo facit,
quod no. Io. An.in.c.nonnulli,de reſcrip. Nec eſt neceſſe,
ut exprimatur ex certa ſcientia, ut quidam uoluerunt, &
vr̃ prima fronte ſentire Io. An.in.d.c.ſic dicit glo.in cle.2.
de re iud. Satis enim eſt,ꝙ ex ibidem expreſſis colligatur
certa ſcientia papæ. Et ſic uoluit Io. Bu.in.d.c.nonnulli,&
ſic debet intelligi ſua gl.in.d.cle.2.& ſic contingit in facto
noſtro. Nam papa Ioan. habebat notitiam Chetij, & ap-
pellat eum in ſua litera confirmatoria ſimpliciter Chetiũ
nec dicit eum clericũ,nec magiſtrum,uel in aliqua digni-
tate conſtitutum,ut fit cõiter de ſtilo. ¶ Item præſuppoſi
to,& non conceſſo,ꝙ dicta cõmiſſio non ualuiſſet,nihilo-
minus uirtute compromiſſi ſtaret concluſio prædicta, cũ
dictus Chetius potius elegerit uiã boni uiri, q̃ iudicis,ut
patet ex tenore dictæ ſententiæ, & laudi,& uoluit ualere
pronuntiationem meliori modo, quo poſſit ualere, & ſic
etiam papa confirmauit.¶ Item papa in fine confirmatio-
nis ſuppleuit oẽm defectum.per quam quidem clauſulam
purgantur oẽs defectus circa ſolennia iuris commiſſi, ut
in Spe.& Archi.in locis prꝫallegatis,quod eſt multum põ
derandum in caſu noſtro tàm circa conſenſum capituli,q̃
ſuperioris,ſi de iure interuenire debuiſſet, licet non cre-
dam neceſſarium per ea quæ.ſuprà dixi.¶ Venio ad aliud
ꝯrium,& dico,ꝙ ſi omnia bene ponderentur, nulla in di-
cto laudo reſultat uſura,niſi ex mutuo uero,uel ficto, &
ex pactione partium,ut no.in dicta regula,peccatum,per
Ioan. An. Sed in caſu noſtro nullum eſt mutuum uerũ uel
fictũ,nec pactio partium:ſed illa prouiſio ex toto proceſ-
ſit ex arbitrio iudicis,& arbitrorum.non.n.dictus Bartho
lomæus aliquid mutuauit epiſcopo uerè,uel ficte. Nec po
teſt exigere principale debitum;& ſic eſt contra naturam
mutui,& ſic per conſequens ceſſat illud euangelicum:mu
tuum dantes nihil inde ſperantes, de uſu. conſuluit, & ꝙ
iudex potuerit hoc facere ex poteſtate arbitraria, proba
tur in.c.niſi,de præbẽ.facit quod no. Inno. in. c.in ciuita-
te,de uſu. ¶ Item hoc factum fuit in compenſatione,fru-
ctuum percipiendorum à dicta curia ante ſolutionem du
centorum Florenorum, qui cum pertinerent ad dictum
Bartholomæum, ante ſolutionem illorum ducentorum
Florenorum uoluit arbitrator in compenſatione ſibi tra
di ſex pro centenario;facit ad hoc, quod no Bar.in.l.fiſtu
las,in fi.ff.de contrahen.em.l. Iulianus.§.officij, ff.eo &.l.
fi.ff.de fun.do. & loco intereſſe licet aliquid participetur
ex debito,ſi uerè intereſt,ut no.in.c. cõqueſtus,& in.l.cu-
rabit,C.de act.emp.per Inno.in.c. ſacroſan.de ſenten.ex-
com.facit.l.2.in fi.& quod ibi not.ff.de eo,quod cer.lo.Po
ſtremò dico,ꝙ ſi omnia prꝫdicta deficerent,quꝫ in uerita
te iuris ſubſiſtunt,non poteſt cauillari: qm̃ ſi eccleſia Maſ
ſana ſeu epiſcopus nolit recognoſcere illam ſententiam,
ſeu tranſactionem tanq̃ perſonalem, tenentur reſtituere
omnia quæ uigore illius ſentẽtiæ, ſeu laudi cõſecuti ſunt
iſti:quia non debet laudum ualere ꝓ parte eccleſiæ & cõ-
tra canones. Ad hoc.c.j.& quod ibi no.de in inte.reſt,&.c.
cum olim,de cenſi.&.l.quod ſi minor.§.reſtitutio, &.l.in-
tra utile,ff. de mino. facit quod no.gl.in.c.j.de in inte.re-
ſti.lib.vj.& hoc eſt aliud & indeficiens remedium compe-
tens dicto Bartholomæo, ſeu ipſius ſucceſſori,facit ultra
prꝫdicta.l.cum precibus, C.de prꝫſcrip. uer. Et hꝫc ſuffi-
ciant &c. NICO. ABB.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

STANTE *quadam conſtitutione quondam* Federici *imperato ris,quam ipſe dedit hominibus & populo* Maſſanenſi *regni Siciliæ tenoris infraſcripti,uidelicet,uiri & uxoris bona omnia,à quacũ que parte proueniant, natis filijs confundantur, & unum corpus efficiantur, & uolentibus uiro & uxore diuidere cum filijs, tertia pars bonorum tenetur patri,& altera matri,& reliqua tertia filio,uel filijs. Præmortuo uero patre,uel matre ab inteſtato,& filio uel filijs uiuentibus, patre ſuperſtite uel matre, tertia pars præ mortui cedat filijs,uel filio,Et ſic ijdem filij habent duas partes,unam debitam ſibi iure naturæ, alteram parentis p̃mortui. Si uerò pater eius præmoriatur teſtatus, eius ſtabitur teſtõ, dummodo in eodem teſtõ de tertia filios ſuos recognoſcat Si uerò præmoriatur mater, poteſt de mobilibus tertiæ ſuæ portionis ꝓ uelle teſtari. Stabilia uero, ea mortua, cedunt filijs. Si aũt non ſunt mobilia,poteſt de ſtabilibus uſque ad medietatem ualoris eorundem ſtabilium iuſta æſtimationẽ teſtari. Quædam domina habens filios,& bona mobilia & immobilia,exiſtens in matrimonio, in ægritudine conſtituta,condidit teſtamentum. & pluribus legatis de mobilibus factis, legauit ad pias cauſas quandam rem immobilem. Quæritur an ex uerbis dictæ conſtitutionis, fauore piæ cauſæ, dictum legatum ualeat.*

CONSILIVM LXIII.

1 *Statuta,& conſuetudines contra libertatem eccleſiaſticam ſunt ipſo iure caſſa, & irrita.*
2 *Diſpoſitio generalis non debet extendi ad illicita.*
3 *Statutum ciuitatis, uel domini diſponens, ne quis donet uel uendat rem immobilem alicui non exiſtenti de iuriſdictione ſtatuentium, non includit donationem, uel uenditionem in eccleſiam.*
4 *Lex quando ſimpliciter defert aliqua bona, uel certam quotam bonorum alicui ex bonis alterius, ille ſic prægrauatus, non poteſt etiam ad pias cauſas de bonis alteri delatis teſtari.*
5 *Bona alicuius quando publicantur propter delictum, non poteſt ille ſic priuatus teſtari,etiam ad pias cauſas.*
6 *Filiusfamilias etiam ad pias cauſas non poteſt teſtari de bonis aduentitijs.*
7 *Lex uel ſtatutum poteſt prohibere aliquem teſtari, ſaltem de certis rebus fauore alterius.*

CHriſti, eiuſque matris prꝫſidio humiliter
inuocato, Vr̃ primò dictum legatũ
non ualere.† nam oĩa ſtatuta & conſuetudines
contra libertatem eccleſiaſticam, ſunt ipſo iure irrita,&
caſſa,ut in.c. nouerit,&.c.graue, de ſenten.excõ.& in au-
th.caſſa,C.de ſac.ſan.eccľ.illa uero ſtatuta ſunt contra li
bertatem eccleſiaſticam,quꝫ tendunt contra ea,quꝫ ſunt
conceſſa à principe,uel à papa eccleſiꝫ uniuerſali, ut no.
Inno.in.d.c.nouerit, Bar.in d.auth.caſſa. Sed conſtitutio,
de qua.ſuprà ſi extendatur ad pias cauſas,eſt huiuſmodi.
ergo aut non debet extendi, aut tanq̃ contra libertatem
eccleſiaſticam,eſt ipſo iure nulla:modo probatur ſic.im-
perator conceſſit priuilegium eccleſiæ uniuerſali,& cui-
libet membro ipſius eccleſiꝫ ſuper donationibus,& lega-
tis,& hæredibus.ut quilibet haberet liberam facultatem
donandi & relinquendi collegio eccleſiaſtico, ut in l. il-
lud.& l.j.& l.fi.C.de ſac.ſan. eccle. Inſuper priuilegiauit
eccleſiam,ut circa traditionẽ ex ſolo ti.acquireretur do
minium d.l.fi. Sed per hanc conſtitutionem tollereꝫ mu-
lieribus habentibus filios libera facultas relinquendi ec
cleſijs bona propria.ergo eſt contra priuilegium eccleſiæ
uniuerſali conceſſum,& per conſequens contra libertatẽ
eccleſiaſticã. Nec obſtat,ſi dicatur,qđ auth.caſſa & c. no-
uerit,& c.grauẽ,loquũtur de ſtatutis particularibus.hæc
autem conſtitutio,de qua in caſu noſtro,fuit edita ab im
peratore,qui potuit ſuam cõſtitutionem limitare.l. prin
ceps,ff.de legi.quia ex quo imperator conceſſit priuile-
gium eccleſiæ,non potuit amplius illud reuocare, quia
ex quo conceſſit non ſubdito,tranſiuit in contractum, ut
notanter uoluit Inno.in c.nouit,de iudi.& Ioann. And.in
c.conſtitutus,de re.do.& Archi.in c.quicũque.xj.q.j. Itẽ
Papa priuilegiauit eccleſiam in huiuſmodi relictis, adeo
quod in eis remiſit omnem ſolemnitatem legalem, ut in
c.relatum,de teſta.qua propter melius,& tutius eſt dice-
re,ut dictum ſtatutum generaliter loquens,non extenda
2 tur ad pias cauſas †,quia diſpoſitio generalis,nõ debet ex
tendi ad illicita,ut in c.j.de iureiur.lib.vj. ¶ Ad prædicta
facit quæſtio,quam ponit Io. And.in c.fin.de immu.eccle.
3 lib.vj. ubi quærit, † an ſtatutum ciuitatis, uel domini di-
ſponens,ne quis donet,uel uendat rem immobilem alicui
non exiſtenti de iuriſditione ſtatuentium, uel non ſub ꝓ
tectione communi, uel domini includat uenditionem,
uel donationem in eccleſiam, Et finaliter concludit,ꝙ nõ
uel ſi aliud diceretur propter intentionem ſtatuentium
contra libertatem eccleſiaſticam,ꝙ ſit nullum, mouetur
prædictis,& alijs rationibus.¶ Secundò principaliter ſic.
conſtitutio irrationabilis non ligat. non enim habet le-
gis ſubſtantialia,de quibus iiij.diſt.c. ſit autem. lxxj. di-
ſtin.conſuetudo no. Bar.in l.omnes populi, ff. de iuſti. &
iure.ſed hæc conſtitutio,de cuius uirtute quæritur eſt ir
rationabilis,ſi extenderetur ad pias cauſas, ergo aut non
debet extendi,aut tanquàm irrationabilis non ualet. mi
nor probatur,lex uult,quòd eccleſiam, ſeu monaſterium
debeat quis computare ſaltem in numero filiorum, ut in
auth.ſi qua mulier,C.de ſacroſan.eccle.ſed hæc conſtitu
tio hoc non interdicit,ſed uires ſuas porrigit ad pias cau
ſas,ergo irrationabilis. Nam ſi contrariũ eſt rationabile,
ego iſtud irrationabile. de natura enim contrariorum
eſt,ut ſi unum eſt bonum,ꝙ reliquũ ſit malum.xxxij.quæ
ſtio.ij.c.hoſpitiolum,& c.intellecto,de iureiurã. Itẽ quis
debet magis diligere animam ſuam,quàm filios,ut patet
in euangelio,& c. Iacobus, de ſimo. facit xij.quæſtio. j. c.
præcipimus.hinc dicit Bart.in d. l. j. quod diſpoſitio ad
pias cauſas, eſt magis fauorabilis, quàm inter liberos.
¶ Sed hæc conſtitutio contrarium afferret, ſi porrigit ui-
res ſuas ad pias cauſas:ergo irrationabilis.¶ Tertia irra-
tionabilitas,quia in portione deferenda filijs,facit diffe-
rentiam inter patrem & matrem contra.l. maximum ui-
tium,C.de libe.præte.¶ Tertiò principaliter facit, quia
dicta conſtitutio non dicit mulierem non poſſe de immo
bilibus pro uelle teſtari,ex affirmatiua uero in aliquibus
non ſequitur negatio aliorum,quæ aliàs à iure concedun
tur.hoc probatur in c.ut commiſſi,de hære.lib.vj. iuncta
glo.& in clemẽ.ij.eo.titu.& ibi bona glo.in uer. ipſorum
commiſ.de iure autem communi conceditur parentibus
libera facultas teſtandi tam in immobilibus,quam in mo
bilibus,& ſatis eſt inſtituere liberos in aliquo quantun-
cunque modico licet ipſi poſſint poſtmodum agere ad cõ
plementum legitimæ.l.omnimodo,& l.ſcimus,C.de inof
fici.teſtamen. Et maximè procedunt prꝫdicta,ſi teſtari uo
lunt ad pias cauſas dicimus ergo mentem conſtitutionis
fuiſſe,ut de mobilibus poſſit mulier teſtari pro uellꝫ,etiã
nihil relinquendo liberis,ſed de immobilibus non ita li-
berè.¶ Sed his non obſtantibus,quæ recto iudicio nõ ob
ſtant,contrariam ſententiam arbitror præualere, quam
4 multipliciter ſic oſtendo.¶ Et primò ſic,† ubicunque lex
ſimpliciter defert aliqua bona,uel certam quotam bono
rum alicui ex bonis alterius, ille ſic prægrauatus nequit
etiã ad pias cauſas de bonis alteri delatis teſtari, nec ec-
cleſia debet talia bona recipere,ut apertè probatur in c.
fin.xvij.q.iiij.ubi Augu.dicit. Quicunque uult exhꝫreda
to filio hæredem facere eccleſiam,quærat alium, qui ſu-
ſcipiat,non Auguſtinum. Deo propitio neminem inter-
ueniet &c.ut ibi.certum autem eſt,quod portio debetur
filio non iure naturæ,ſed ex diſpoſitione legali,cum iure
naturali alimenta duntaxat filio debeantur.ut in c.ius na
turale alimenta.j.diſ. Non enim poteſt certa portio debe
ri filio iure naturali,cum illo iure omnia eſſent commu-
nia.viij.diſ.c.quo iure.xij.q.j.c.dilectiſſimus. Et ſic lex de
ferens filio portionem certam in bonis patris, priuat pa-
trem teſtandi poteſtate de illa portione, etiam ad pias
cauſas. ita dicendum in propoſito, cum dicta conſtitutio
defert bona ſtabilia matris præmorientis, etiam cum te-
ſtamento,ipſis liberis: ergo de illis non põt mater teſta-
ri,etiam ad pias cauſas. Quod autem dicta conſtitutio po
terit hoc facere,patet.portio.n.debita liberis ex bonis pa
rẽtũ,nõ põt ꝑ legẽ ſeu ſtatutũ augeri,& minui, ut eſt ſen
tentia Dy.in regula,indultũ,de reg.iu.lib.vj.in c. Raynu-
tius,de teſta.& dicit ibi,alibi non ita,ſicut ibi, bene pro-
bari. Attẽditur.n.cõſuetudo in deductione legitimæ. te-
net Cy.in l.ſancimus,C.de nup.& Bar.in d.l. Titio.§. Ti-
tio genero,ff.de cond.& demon.& Bald.in l.cum Leonia
na,C.de epiſ.& cle.probatur ratione iuris naturalis,ut ſ̃
dixi filijs debentur ſolum alimẽta. Sed iure poſitiuo fuit
eis delata certa portio.¶ Et primò fuit quarta poſtmodũ
aucta in tertiã,& dimidiã ſm̃ filiorũ numerũ, ut ꝓbatur
in l.cũ quæritur,iũcta auth.nouiſſima, C. de inoffi. teſta.
unde,ſicut potuit augere tertiã & dimidiã,ita potuit ſta-
tui,ut ſtabilia cedant filijs,reſeruatis mobilibus in libe-
ra facultate materna, & mobilibus deficientibus cedat
medietas ipſorũ immobiliũ,ut in d.cõſtitutione,arg.opti
mũ.in l.cũ ratio,ff.de bo.dã.& eorũ quæ leg.& no.in l. nã
& ſi.ff.de inof. teſt. & quia pater & filius cẽſenꝫ eadẽ ꝑſo-
na,ut in auth.de iure.à mo.præ.§.j.& in l.fi.C.de imp.&a-
lijs ſubſti.& 35. q.3.c. ꝯdicimus hac authoritate. hĩc dñiũ
cõtinuaꝫ in filiũ.l.ĩ ſuis,ff.de li.& poſt. Cũ ergo iſta portio
ſtatutaria ſuccedat in locũ ꝓportõis debitæ iure cõi, eodẽ
iure debet illa cenſeri,q̃a ſubrogatũ dꝫt ſapere naturam
eius,in cuius locũ ſubrogaꝫ,de bapt.c. maiores & c.eccľia,
ut li.pẽ.facit qđ no. Inn.in c.ex rõne,de ap.ſicut ergo in il
la portione debita de iure cõi,nõ põt pr̃,uel mr̃ teſtari, ẽt
ad pias cãs,ut ĩ d c.fi.ita nec ĩ iſta ſtatutaria;q̃a eadẽ rõne
moueꝫ, maximè q̃a dicta cõſtitutio fuit edita ab impera-
tore,& ſic ẽ ius cõe quo ad eos. Et idẽ dicerẽ, ubi ipſa ci-
uitas hoc ſtatuiſſet, q̃a in hoc habet poteſtatẽ à iure cõi,
ut d.l.oẽs populi,ff.de iuſt.& iu. ¶ Scđò prĩcipaliter facit
qđ no. Io. And.in c.2.de uſu.li.6.& Bal.in l.j.C.da ſacr. ec
5 cl.ubi uoluit,† qđ in caſu, quo bona alicuius publicanꝫ ꝓ
pter delictũ,nõ p̃t ille ſic priuat⁹ teſtari, ẽt ad pias cãs q̃a
tolereꝫ de alieno, ꝯ c.filius,de teſta. Et uult ibi Io. An.in
bonis dãnatorũ,q̃ hodiè nõ publicanꝫ, ſed deferunꝫ agna
tis,ut in auth.bona dãnatorũ,C.de bo.ꝓſcrip. Et ex quo
caſu

caſu lex defert agnatis,& priuat poteſtate teſtãdi, nõ põt
teſtari ẽt ad pias cauſas q̃a ex quo lex ſimpl̃r prouidet, &
non reperiſ ꝯrium iure noſtro,ſtãdum eſt diſpõni legali,
in c.j.de no.ope.nun.& cum generaliter lex loquitur, ge
neraliter debet ſeruari.xix.diſ.c.ſi Romanorum,& c.ſo-
litæ,de maio.& obe.Item ex quo bona deferuntur alijs ꝑ
legem pro non dato habetur,qđ ab illo datur,qui de iu-
re donare non poteſt.j.q.vij.c.Daibertũ , & l.traditio, ff.
de acqui.re.do.& c.qđ autem,de iure patrona.Nec ob.fa
uor piæ cauſæ,quia procedit,cum teſtator , quod ſuũ eſt
legat,ſecus,ſi legat non ſuũ,ut in caſu nr̃o,nec ꝑꝑ fauorẽ
talium legatorum,debet alteri fieri iniuſtitia,de fo.com
pe.c.ex tenore,de dona.inter uir.& uxo.c.nuper, de pœ-
nis.c.ſacram,facit.j.q.j.c.non eſt putanda. ſi ergo prædi-
cta procedant,ubi lex defert bona ad aliũ ꝑꝑ delictũ,for
tius idẽ dicẽdũ,ubi defert ex æquitate naturali, & fauo-
re filiationis,cũ fauores debeant ampliari & odia reſtrin
gi,ut in regula,odia reſtringi,de reg.iur.li.vj.¶Tertiò ad
duco bonum tex.in c.quæſitum.xvij.q.iiij.in fi.ubi notan
ter colligitur eccleſiam debere dimittere dona ſibi dela
ta,quæ æquitate naturali ſuadente retinere non poteſt,
licet de ſtricto iure retinere poſſit,ſed in caſu nr̃o omnis
æquitas reſiſtit.ſatis eſt.n matrem teſtari poſſe de mobi-
libus, uel eis deficientibus,de immobilibus uſque ad me
dietatem,ut in dicta conſtitutione cauetur,quod vr̃ in ef
fectu concordare,uel differre in ſentẽtia à dicta authen.
nouiſſima.ergo eccleſia nõ debet hæc bona ſibi delata a-
gnoſcere,quinimò ſi de ſtricto iure poſſet retinere, iure
tamen poli debent filiæ reſtitui.¶ Quartò adduco nota
6 per Barto.& Bald.in l.ij.C.de ſac.ſan.ecc.† ubi uoluit fi-
liumfamilias,non poſſe etiam ad pias cauſas teſtari in bo
nis aduentitijs ex generali legis diſpoſitione,quæ prohi
bet filiumfamilias teſtari fauore patris,ut l.pen.& fin. C.
qui teſta.face.poſſ. & hoc uideſ apertiſſimè probari in c.
licet pater §.ſi.in fine,de ſepul.li.vj.unde firmat Bart.pro
regula in l.j.quod ubicunque lex prohibet aliquem teſta
ri fauore alterius,nunquam fauore piæ cauſæ talis prohi
bitio cenſetur remiſſa;quod apertè probatur in d.c.licet
ſic eſt punctualiter in caſu noſtro, ut patet ex prędictis.
7 ¶ † Poteſt ergo lex,uel ſtatutum prohibere aliquem te-
ſtari,ſaltem de certis rebus fauore alterius, cum hæc ſit
conſuetudo, argum.l.uenditor.ff.commu.prędio.& l.du
dum,C.de contrahen.emp.& l.mercatores, C. de merca.
& mer.& quod ibi notatur,& maximè hæc procedunt te
nendo glo ſingularem in l.illa inſtitutio,ff.de hæredi.in-
ſti.quæ dicit ex gratia cõcedi facultatẽ teſtãdi,cũ de iure
ſtricto quis nõ poſſit teſtari, cum effectus teſtamenti con-
feratur ad illud tempus,quo quis non eſt futurus domi-
nus,& ſic perinde eſt,ac ſi eſſet conſtitutũ tẽpore inhabi-
li.l.quod ſponſæ,C.de donatio.ante nup.facit.c.de uxo-
re,de ſepul.& l.in tempus,ff.de acquiren. hære. de facili
enim tollitur,ut no.glo.in clemen.ij.de offic.ordina. fa-
cit.c.ab exordio.xxxv.di.maximè cauſa ſuggerente, ut
in caſu noſtro.¶Cõcludo ergo dictũ legatũ de re immobi
li,licet ad pias cauſas factũ nõ ualuiſſe.nõ obſtant ꝯria ſu
perius formata.Et primò ad primũ dico ſtatutũ nõ eſſe ꝯ
libertatem eccleſiaſticam nec directè nec indirectè.Non
enim fit prohibitio in odium eccleſiæ,nec prohibẽtur ho
mines generaliter donare eccleſiæ,ſed conſtitutio auget
debitam portionem filio.De portione ſic aucta prohibe
tur teſtari,quemadmodum patet in portione debita de
iure communi,imo ſi ſubtiliter conſideretur,eſt confor-
me iuri diuino.poteſt.n.eccleſiam honorare in bonis mo
bilibus,uel immobilibus,ſi mobilia non extant, iuxta te-
norem conſtitutionis,& in cæteris bonis prouidere filijs,
ne paupertate laborent,cum ipſe Deus mandet pauperi
bus ſubueniendum,& eccleſia tenetur de bonis ſuis pro-
uidere pauperi.xvj.q.j.c.n.xij.quæſtione.ij.c.aurũ. for-
tius non debet eis bona delata per legem auferre. aliàs ſi
diceremus ꝯriũ,ſequereſ,quod lex nõ poſſet aliquẽ pri-
uare bonis ſuis ex cã ꝯ l ſi uerberatũ,ff.de rei uẽdi. & no.
per Bar.in l.ſi.C.ſi ꝯ ius uel uti.publi.& Cy.in l. præſcri-
ptione,C.eo.& ꝑ Inno.in c.quę in eccleſiarum,de conſti.
& ꝯ tex.in c.ij.de uſuris,lib.vj.& c. cũ ſꝫm leges, de hęre.
eo.li.cũ infinitis ſimilibus.Facit ad prędicta,quod in ſimi
li notat Bart.in l.reſcripto,ff.de muneri.& honori. ſecus
autẽ,ubi quis ſimpliciter prohiberetur alienare eccleſiã
directo,uel indirecto alteri,eo ꝙ bona deferantur alijs ,
& ſic procedit quæſtio,quã ponit Ioã.And. de qua ſupra
in ꝯrio.¶Ad ſꝫm ꝯriũ reſpondeo , quod hæc conſtitutio
nõ eſt irrationabilis ꝑꝑ idẽtitatẽ & unitatẽ , quæ eſt in-
ter patrẽ & filiũ,ut ſ dixi;& ꝯriũ loquitur,cũ quis intrat
monaſteriũ,nõ condito teſtamẽto tũc.n.ꝑꝑ onera cõputã
da ſunt monaſteria in numero filiorum,ſecus,ubi ante te
ſtaretur,ut no.in authenti.ſi qua mulier, C.de ſacr.eccle.
& c.in præſentia,de proba.ſi nullo modo intret monaſte
riũ,quia tunc non tenetur aliquid relinquere eccleſiæ ,
ſalua portione legitima,de qua in c.ij.& c.j. cum ſimili-
bus,de ſepul.¶Item fateor,qđ quis debet magis diligere
animam ſuam,q̃ filios,ſed non debet per hoc priuare fi-
lios portione eis delata à lege,ꝑꝑ eccleſiã. Nam & alijs
modis põt animæ ſuæ prouidere,maximè quia põt eũ ho
norare ſꝫm tenorẽ dictæ conſtitutionis.Non obſtat, ꝙ dr̃
de differẽtia inter patrẽ & matrẽ,q̃a in multis eſt differẽ
tia,maximè de iure duodecim tabularũ , ſꝫm quã mater
excludebaſ à ſucceſſione filiorũ ꝑ agnatos ipſorũ filiorũ
¶Itẽ iſtud fuit cõpeſcere iudiciũ maternũ,q̃a mulieres la
borãt ꝯ ꝓpria cõmoda & faciliter decipiũtur.l. ſi pater ,
C.de ſponſalibus.¶Ad ultimũ ꝯriũ reſpõdeo,ꝙ dicta cõ-
ſtitutio loquitur nõ ſimpliciter affirmatiuè, dãdo facul-
tatẽ teſtãdi de mobilibus,ſed ꝓcedit ad ulteriora defe-
rẽdo ipſa bona ſtabilia filijs,& ſic per conſequens ꝓhibet
teſtari de eis,ut ſ dixi.¶Probatur ſecundo modo in uer-
ſi.autẽ ubi permittit de ſtabilibus teſtari uſque ad medie
tatem,ſi bona mobilia deſunt. ergo à ꝯrio, ſi mobilia ex-
tãt,prohibet teſtari de immobilibus,ar.in l.inter ſocerũ.
§.cum inter,ff.de pactis.per Bald.in l.conuenticula,C.de
epi.& cler.aliàs,ſi poſſet ad libitum de mobilibus teſtari
illa uerba conſtitutionis eſſent ſuperflua contra.c.ſi Pa-
pa,de priui.lib.vj.in l.ſi quando, ff. de inofficio. teſtam.
¶Tertiò probatur ex eo,quòd uerſiculus,ſi uerò præmo
riatur,uenit aduerſatiuè ad uerſi.ſi uero pater. ubi patri
indiſtinctè permittitur teſtari, dummodo filios de ſua
portione recognoſcat.ergo in uerſi.ſi uerò præmoriatur
uoluit diuerſum ius ſtatuere in matre,ad hoc,quod nota
tur in c. at ſi clerici,de iudi.Et hæc ſufficiant &c. NI. AB.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

*IN dei nomine amen. Viſis compromiſſo & laudo inde ſecu-
to,& obiectionibus contra ea,& petitione ſuper nullitate, & re-
ſponſionibus inde factis,& alijs agitatis inter.* E. *ciuem Vicẽtinũ
ex parte una,&* A. *eiuſdem ciuitatis,ponderatis ſtatutis ſub hac
materia diſponentibus,de duobus contingit compromiſſum impu-
gnari,attentis maximè,quæ obijciuntur de ſcriptura priuata, &
quòd fuerit compromiſſum, & laudatum ſuper uſuris , & quòd
laudauerunt duo ex tribus alio ſubſiſtente irrequiſito.Secundò,an
obiecta ſint talia & tantæ efficaciæ, quòd pendente dicta cauſa
nullitatis,iudex poſsit,uel debeat de iure inhibere dicto,* E. *quòd
pendente dicta cauſa nullam faciat nouitatem dicto,* A. *uel non de
beat inhibere attentis reſponſionibus, & ſtatutis prædictis &c.*

CONSILIVM LXIIII.

1 *Compromiſſum,quando factum eſt in tres,non ualet pronuntiatio duorum,tertiò irrequiſito.*
2 *Dictum arbitratorium ſi eſt contra Deum, non eſt illi parendum.*
3 *Laudum eſt quædam tranſactio,quæ prima fronte præſumitur iuſta,& æqua.*
4 *Arbitratores non tenentur ſcripturas facere,ſed ſatis eſt extraiudicialiter ſe informare.*
5 *Iudex ordinarius licet non debeat pronuntiare ultima die ſuæ iuriſdictionis ſi tamen pronuntiat,ualet.*
6 *Cauſa nullitatis non impedit executionem ſententiæ caſu, quo illa ſententia fuit bis per competentes iudices confirmata.*
7 *Inſtrumentum capitur pro omni charta continente geſta inter partes.*

OMnipotentis dei nomine repetito, Venio
ad primũ, & aſſumã ex obie-
ctis ea,quæ uidentur aliquatenus prima fronte pũ
gere.Videtur enim primò dictum laudum nullum,q̃a ꝓ-
latum ultima die termini.fuit enim cõpromiſſum de men
ſe Auguſti,& data facultas pronuntiandi per totũ illũ mẽ
ſem; arbittatores uerò ꝓnunciauerunt ultima die Au-
guſti,& die, quo non erant futuri arbitratores contra. l.
1 cum,in fi. ff.de Iuriſ.om̃,iud.¶ † Scđò,ubicũq; cõpromiſ
ſum factum eſt in tres,non ualet pronuntiatio duorũ, ter
tio irrequiſito.l. ſi in tres,cum.l.ſeq.ff.de arbi.& quod le.
& no.in.c.2.e.tit.lib.6.& in c.uno delegatorũ,de offi.de-
leg.Sed in caſu noſtro duo iudicauerunt,ſeu laudauerũt,
tertio irrequiſito, ergo laudum eſt nullum ex defectu po
teſtatis,& maximè hoc ꝓcedit in caſu noſtro,in quo ter-
tius non fuit tp̃e examinationis. Et ſic ſumus ex opinio-
ne Inno.de qua in.c.Raynaldus,de teſt.q̃ quã Bar.melius
dicat in.l. duo ex tribus, ff.de re iud.ꝙ ſi fuerint præſen-
tes tempore examinationis , ſiue non , ſententia duorum
non ualeret,niſi oẽs pronũciauerint, & hoc ex defectu po
teſtatis: quia oẽs ſimul habent facultatem pronunciandi.
d.l.duo,facit.d.c.uno,&.c.cauſam matrimonij, e.ti.¶ Ter
tio facit ad inducendum nullitatem laudi, & compromiſ
ſi qualitas cauſæ,ſuꝑ qua fuit ꝓnuntiatum:quia ſuꝑ uſu-
ris , de quibus ſecularis ẽt iudex ordinarius cognoſcere
non põt.fortius nec arbiter,maximè ſecularis, põt habe-
re poteſtatem à partibus . Probatur primum ex his,quæ
leg.& no.in cle.diſpendioſam,de iudi.& in.c.cũ ſit genera
le,de for.compe.in.c.illo uos,de pigno. & c. ad noſtram,
de emp.& uen.ꝑ Bart.in.l.Titia,ff. ſol.ma. &.l.2.de iuriſ.
om.iudi.¶ Item fuit pronuntiatum ſuper iuribus eccle.
& de iſtis ſpiritualibus non poteſt in laicum compromit
ti,maximè per laicos, ut in.ca.contingit, & c.per tuas,de
arbi.iuncto.c.eccleſia ſanctæ Mariæ,de conſtitu. &.c.bene
quidem.xcvj.diſtin.&.c ſi.de reb.eccle.non alien.¶ Quar
tò euidenter colligitur nullitas laudi : quia fuit expreſſe
prolatum ꝯ ius,maximè diuinum. quo caſu arbitramen-
tum ſeu laudum ipſo iure corruit, ut eſt tex.apertus in.c.
examinata,de arbi.Quod autẽ hoc laudum fuerit huiuſ-
modi,patet ex eo,quia mandauerunt arbitri ſoluere ne-
dum uſuras,ſed ẽt uſurarum uſuras , quod non ſolum eſt
contra ius diuinum,& canonicum, ut per totum tit.de u-
ſuris,ſed etiam contra ius ciuile, ut in auth.de eccle.ti.&
in.l.ſancimus,C.de uſu.rei.iudi.& maximè reſpectu eccle
ſiæ: quia uoluerũt facere eccleſiam quodammodo uſura-
riam.nullum enim præceptum arbitratoriũ ligat ad pec-
catũ,ut no.Hoſt.in.ca. Quintauallis,de iureiur.ubi dicit,
2 † qđ ubi dictũ arbitratoriũ eſt ꝯ Deũ nullo modo eſt illi
parendum, quamtuncunque interuenerit pœna uel iura-
mentum,alle.no.de tempo. ord.c.ad aures.Ego dico hoc
procedere nedum in dicto arbitratorum, ſed quoruncun
que iudicum,ut in.c.dominus,&.c.Iulianus,&.c.q. reſiſtit.
xj.q.3.¶ Quinto uidetur laudum nullũ ex eo, quia ex ge
nerali compromiſſo pronunciauerunt iſti arbitratores ſu
per rebus liquidis uigore ſtatuti Vincentini , ſcilicet ſuꝑ
depoſito, de quo apparebat ſcriptura priuata habens ex
illo iure municipali executionem paratam , ſicut inſtru-
mentum guarentigiatum, & ſuper rebus deciſis,& liqui-
datis per compoſitionẽ, & diuiſionem prius inter partes
factas contra.c.expoſita, de arbi.&quod legi.& no.in.l.e-
leganter.§.ſi quis poſt tranſactionem,ff.de condi. inde.&.
l.poſt rem iudicatam,ff.de tranſac. Sicut enim ſuꝑ rebus
liquidis non poteſt tranſigi , ut in dictis iuribus , ita nec
compromitti,cum compromiſſum ſit q̃dam tranſactio,ut
not.authẽ.ut diffe.iudi.in prin.& in auth.ſi quando,C.de
iudi.not.Inno.in.c.Quintauallis, de iureiur.& Bar.in.l.ſo
cietatẽ.§.arbitrorum,ff.pro ſocio. Nec iuuat illa clauſu-
la generalis,poſita in compromiſſo,ut ſuper omnibus,ſu-
per quibus fuerit laudum, intelligitur lis ; & quæſtio &c.
quia per uerba generalia non uidetur data poteſtas pro-
nuntiandi ſuper iam liquidis,de quibus nulla erat conten
tio ex regula in generali,de reg. iur.lib.vj. &.c.ſi.de offi-
cio iudi.eo.lib.&.c. j. de iureiuran.eo.lib.&.c.cum ueniſ-
ſent,de inſti.hic tamen notanter dixit Ange. de Peru. in
quodam conſilio,qđ incipit, uiſo cõpromiſſo prorogato,
ꝙ per illam clauſulam non datur poteſtas pronunciandi
ſuper his,ſuper quibus prohibetur tranſactio de iure,ar-
gu.in.l.cũ hi.§.ſed cum lis,ff.de tranſac.& quod no. Bart.
in auth.ſi quis in aliquo documento,C.de eden. & in.l.&
ſi forte, ff.de caſtr. pec.¶ Sextò vr̃ nullum dictum laudũ,
ſeu ſaltẽ iniquiſſimum & doloſum:quia,attẽtis oĩbus nar
ratis in laudo, A.erat creditor de. E.tamen ex hoc laudo
remanet debitor in mille nongentis Florenis . unde ſaltẽ
ratione iniquitatis non meretur executionem: ſed debet
reduci ad arbitrium boni uiri,ẽt ſi fuiſſet iuratum,& pro
miſſum de non petendo reductionem ad arbitrium boni
uiri,ut no.Di.& Ioã.An.in regula,ſcienti,de reg.iur.lib.
vj.& Hoſti.in.c. Quintauallis, de iureiu & ibi maximè ꝑ
Anto.de But.& Bart.in.d.§.arbitrorum.debet.n. illud pa
ctum intelligi,ſi æquè fuerint arbitrati,& ſi tanquam bo
ni uiri & amicabiles compoſitores, ar.in.l.quæro.§.inter
locatorem,& ibi per Bar.ff.loc.& d.c.Quintauallis,& ple
nè per Cy.ubi.ſuprà ¶ Sed his non obſtantibus puto,ꝙ a-
lio non probato dictum laudum non poſſet dici nullum,
nec iniquum,ſed præſumendum ualidum & æquum.¶ Fũ
damentum huius concluſionis eſt:quia laudum prima frõ
te ita eſt ꝓſumendum, & aſſerenti illud eſſe iniquum, uel
3 nullum incumbit onus probandi . † Ratio, quia laudum
eſt quædam tranſactio,quæ prima fronte præſumitur iu-
ſta,& æqua,& aſſerenti contrarium incumbit onus probã
di, & non ſufficit probare partem fuiſſe deceptam inſpe-
cto uero debito ultra dimidiũ totius,ut notabiliter pro-
batur in.l.Lucius.§.ſi.ff.ad Treb. Ita & laudum præſumiſ
iuſtum adeo,ut nõ ſufficiat probare partem fuiſſe decep-
tã,inſpecto uero debito, nec ꝙ de iure aliter fuiſſet pro-
nunciandum,ut no.Bar.in.d. §.arbitrorum,ratio,quia ar
bitratores non tenentur iudicare ſecundùm ius:ſed poſ-
ſunt pro bono concordiæ à iuro deuiare, & dare id,quod
eſt unius partis, alteri,ut.l. ſi de meis,ff.de arbi. & bonus
tex.in.c. niſi,de pręben.unde ad deprehendendum iniqui
tatem laudi oportet conſiderare ſtatum litis,& qualitatẽ
perſo-

perſonarum,& compromittentium,& quare uenerunt ad
compromittendum , & quantitatem deceptionis. ¶ Et ſi
omnibus his conſideratis reperitur arbitros non pronun
ciaſſe,ſicut bonus uir egiſſet,tunc colligitur iniquitas,nō
dico nullitas,ut no.per Bart.in.d.§.arbitrorum, patet ex
his,quæ leguntur & not.in d.l. Lucius,in fine. & in.l.2.C.
de reſcinden.uen.&.c.penul.de emp. & uendi. & qđ onus
probandi iniquitatem incumbit allegāti, tenet Ioā.And.
poſt antiquos in addi.Specul. in tit.de arbi.§. ſequitur,
uer.item quid ſi compromiſſum,& Barto. apertè ſentit in
dicto.§.arbitrorum,& Fede.cōſil. 274. Anto.de But.in.d.
c.Quintauallis,facit,l.ab ea parte,&.l.uerius,&.l.ei incū-
4 bit, ff. de proba.¶ † Item quia arbitratores non tenentur
ſcripturas facere : ſed ſatis eſt eos extraiudicialiter ſe in-
formare,ut not.Innoc.in. d.c. Quintauallis , & Barto.in.
d.§.arbitrorum.Vnde abſurdum eſſet dicere,ꝙ pro laudi
iuſtitia non ſit præſumendum,cū ſm hoc nullum ferè lau
dum conſiſteret,cum non poſſet probari exactio. Ideo ſē
per dicens ſe læſum ex contractu habet probare,ut in.l.j.
C.de fide inſtru.& iu. haſt. fiſ.lib.x.&.c.ij.eo.titu. in anti-
quis,non autem ſtans ꝓ contractu habet iuſtificare cōtra
ctum.ita eſt dicendum in laudo, cum ſit quidam contra-
ctus,ut ſuprà dixi.facit ēt, quia pro ſolennitatibus intrin
ſecis præſumitur.d. l.ab ea parte,in.fi.& inſti.de fideiuſſo.
in fine,&.in.c.præſentia,de proba.no. Inno.in.c innotuit,
de eo,qui fur.or.& Bart.in.l.ſciendum,ff.de uerbo oblig.
& per hoc fundaē intentio ſtantis ꝓ laudo. Et ultra præ-
miſſa facit ſolennis promiſſio ipſorum compromittentiū,
qui promiſerunt à laudo ferendo non appellare , uel de
nullitate dicere, ſeu de iniquitate opponere , nec petere
ipſum,uel aliquod in eo contentum in totum , uel in par-
tem corrigi,emendari,uel ad arbitrium boni uiri reduci:
ſed illud compromiſſum & laudum inde ſecutum, & om-
nia contenta in eo perpetuò firma & rata tenere,& obſer-
uare,& in nullo cōtrafacere,uel uenire,&c. Et ſic qua frō
te ſic allegat nullitatem , non uideo. nihil enim contine-
tur in ipſo laudo, quod ꝑ partes expreſsè approbari poſ
ſit,ergo ualuit pactum à principio factum de non allegan
do nullitatem, & ualere debent acta, ſaltem ui pacti,ubi
alia remedia deficerent,arg. eorum,quæ no.per glo.in.c.
ſignificaſti,de for.compe.l.una. C.qui pro ſua iuriſdictio
ne,&.l.2.C. communia utriuſque iudi. & q̃q̃ aliqui caſus
excipiātur, cum dictio nullitatis prohibetur à lege iuxta
no.in cle.j.de re iudi.l.j.ff.de tabu.exhib. tñ reſpectu par
tis renuntiantis, ſeu ſolenniter promittētis non vr̄ illa lo
cū hr̄e,arg.c.q̃ periculoſum.7.q.j.& quia qui totum dicit,
nihil excludit,in.c.ſolitæ,de ma.& obe.19.diſt.c.ſi Roma
norum.Et ratio diuerſitatis poteſt eſſe.Nā qñ lex prohi-
bet dictionem nullitatis,hoc facit,non ꝙ uelit actum nul
lum confirmare,ſed ꝑꝑ fraudis ꝓſumptionem,quæ quidē
ꝓſumptio ceſſat,ſi probatio offertur incontinenti,ſic pro
cedunt notata in.d.l.j. uel qñ allegatur nullitas ex reſpe-
ctu defectus iuriſdictionis.tunc.n.admittitur exceptio:qa
detrahitur illa qualitas,ſuper qua lex ſe fundat in tollen
do facultatem dicendi ſnīam nullam,quia non eſt ſenten-
tia,ſi iudex non habeat iuriſdictionem, ad hoc,quod no.
Bart.in.l.j.in fi.ff.quod ui aut clam , & ſic procedunt not.
in clemen.unica,de ſeque.poſ.ſed qñ pars ſolenniter pro
mittit nō opponere de nullitate, hoc facit,quia uult om-
nino ualere in uim pacti , & ſic indiſtinctè præcludit ſibi
uiā allegandi nullitatem,cuius ualiditas dependet à con
ſenſu ſuo,ad hoc,quod no.in.c.cū inter.P.&.C.ex trāſmiſ
ſa,de renun.& in l.nemo pōt,ff.de leg.j.&.d.c.q̃ periculo
ſum,&.d.l.una.C.qui pro ſua iuriſ.¶ Nunc reſtat exami-
nare,an obiecta ſint tantæ efficaciæ , ut prædictis non ob-

ſtantibus, poſſit dictum laudum dici nullum,uel iniquiſ-
ſimum, & dico ꝙ non. Et primò ad primum iuxta ordinē
dico, ꝙ ſi bene inſpiciatur tp̄s aſſignatum in cōpromiſſo,
& dies lati laudi, non pōt dici laudum non fore latum in
termino,prout altera pars non bene allegat.Fuit eñ latū
die ultima termini, quod in dubio fieri potuit,ut expreſ-
sè probatur in.c.conſuluit,de off. dele.ubi dr̄ delegatum
poſſe pronuntiare ultima die termini; ergo fortius idē di
cendum in arbitratore,cuius laudum eſt potius quædā
tranſactio,ſeu contractus,quàm ſnīa,ut no.in iuribus.ſu-
prà allegatis.Non ob.contrarium,loquitur enim in ordi
nario,cuius ſucceſſor uenit.Erubeſcit.n in abdicatione iu
riſdictionis; ſecus aūt in delegato, uel arbitro, in quibus
5 hæc rō ceſſat,ut no.Io.An.in.d.c.conſuluit.¶ † Item in or
dinario,licet non debeat ꝓnuntiare ultimo die ſuæ iuriſ
dictionis : ſi tñ pronuntiet:ualet,ut no. gl.in.c. & ſi Chri-
ſtus,de iure.in uerbo,ſeruando,& no.in.l.meminiſſe,ff.de
offi.ꝓcō.Ex hoc ergo capite non poteſt dici laudum nul-
lum. ¶Venio ad ſcđam obiectionem,ad quam rñdeo,illa
procedere in dubio, ſi aliud nō fuiſſet expreſſum in cōpro
miſſo,ſed ſimplicitet fuiſſet tribus data poteſtas , duobus
ēt,tertio abſente,& irreqſito,quod fieri pōt.nam & iudici
bus delegatis pōt dari poteſtas, ut oēs, uel duo, uel ſolus
pronuntiare poſſit,ut in.c. cum plures,de offi. dele.lib.6.
ergo idem & fortius in arbitratoribus , qui aſſumunt ſibi
poteſtatem ab ipſis compromittentibus,pñt.n.partes re-
mittere arbitris ēt ſolennitates ſubſtantiales iudiciorū,
ut.l.diem proferre.§.ſi quis litigatorū,ff.de arbi.no.Bart.
in.d.§.arbitrorum.& quod hęc clauſula,ut unus,uel duo
pronuntient,poſſi apponi,nec ſit inſolidum,expreſsè pro
batur in.l. non diſtinguemus. §. cum in plures,ff.de arbi.
& in.c.uno de legatorum,de offi.deleg.lib.vj. Et ſic eſt pe
nitus ſublata ſecunda obiectio. ¶ Ad tertiā obiectionē,
quæ vī magis dubitabilis,reſpondeo , ꝙ cauſa uſurarum
tunc eſt ſpiritualis,ſeu eccleſiaſtici fori, cū dubitatur , an
contractus ſit uſurarius;quo caſu cognitio ſpectat ad iudi
cē eccleſiaſticum duntaxat,& hoc caſu propriè procedūt
contraria,ut no.Barto.in.d.l.2.& .l. Titia,allegata in con
trarijs,&.c. cum ſit generale, de fo.competen.in clemen.
diſpendioſam,de iudi.Sed in caſu noſtro non fuit cōpro-
miſſum , an cōtractus eſſet uſurarius,nec arbitratores ꝓ-
nuntiauerunt contractum uſurarium,uel non uſurarium:
quinimò nihil fuit dictum de uſuris:ſed duntaxat fuit con
demnatio facta ad octo pro centenario,reducendo illa o-
cto ad caput anni ratione damnorum & intereſſe.quæ qui
dem prouiſio uires ſumit ex duplici capite. Primò ratio-
ne conuentionis partium,& poteſtatis tributæ ipſis arbi-
tratoribus ab eiſdem partibus , ut patet in laudo in.ca. ꝙ
incipit:Itē ſaluo &c.licet.n.à principio non ualeat conuē
tio de dando certum qd pro cētenario,ut in.c.debitores,
de iureiuran.tamē poſt factum,quando ceſſat anxietas q̄-
rendi,uel inueniendi mutuum, bene ualet conuentio: qa
vr̄ quædam liberalitas, & recognitio ſeruitiorum , & re-
ſartio damnorum. poteſt enim creditor poſt factum ali-
quid ſibi liberalitēr oblatum recipere, ut no. in.c conſu-
luit,de uſur.& 14.q.3.c.j.facit.c.quam pio,in fine,el.2.&.
c.tua,de ſimo. Simile uidemus in pacto legis cōmiſſoriæ,
qđ in pignoribus reprobaē,ſi tp̄e cōtractus interuenit:ſe-
cus,ſi ex poſt facto,cum ceſſat illa anxietas reperiēdi mu-
tuum,ut legitur & no.in. l.j. C.de pac. pigno. & ibi refert
Cyn.& Bar.per canoniſtas in c.ſignificauit, de pigno.Nec
obſtat,ſi dicatur,non credendum ipſis arbitratoribus, li-
cet hoc aſſerant,ut in.c.qm̄ contra,de proba.ubi patet,ꝙ
non creditur iudici,niſi quatenùs conſtat per acta.Nec ēt
obſtat argu.in.l.penul.C.de arbi.poteſt eñ dici aliud eſſe
in arbi-

in arbitratoribus , quod non tenentur facere ſcripturas ,
ut.ſ̄.dixi,unde eis uidetur credendum in his,quæ cōcet-
nunt factum,cum plenè informati ſint,& partes elegerūt
eos ut idoneos,ſaltē ſi hæc eadē deponunt corā iudice,ut
ſingulariter uoluit Bar.in d.§.arbitrorum. ¶ Itē uidetur
in hoc credendū ipſis arbitris, cum agatur de modico ꝑ-
iudicio,cum ipſi per ſe ſine hac conuentione partium fa-
cere potuiſſent,ut ſtatim dicam.In his uerò,quæ ſunt mo
dici preiudicij,ſtatur uerbis enuntiatiuis,etiam notarij,
ut eſt gl.no.in c.olim, de cenſi.& idem ibi Inn.facit quod
no.gl.in l.optimam,C.de contrahen.& cōmit.ſtipul.¶Va
luit inſuper dicta prouiſio ex ſecundo capite,ſ.ex pote-
ſtate ipſorum arbitrorum,& iuris diſpoſitione.Nā ēt,ubi
pecunia tradita eſt in obligatione, poteſt reſpectus habe
ri ad intereſſe,ratione damni contingentis , & lucri ceſ-
ſantis a tempore more, no.Inn.in c.ſacro, de ſen.excō.&
gl.ī c.cōqueſtus,de uſur.& l.cū allegas,C.de uſur.& ī l.cu
rabit,C.de act. emp.facit l.ij.in fine.ff.de eo.quod cer.lo.
& quod no.Bar.in l.una,C. de ſen.quæ pro eo, quod inte
reſt.¶Item ipſimet arbitri debent ſe plenè informare de
maiori intereſſe ipſius creditoris,quàm fuerit facta con-
demnatio ; & uerisimiliter credendum eſt in mercatori-
bus.Nec ex hoc debet altera pars cōqueri, cū ex illa pecu
nia ſoluta noīe ſuo receperit,uel recipere potuerit quo-
libet anno certū lucrū ex monte.¶Itē ratione ſui depoſi-
ti condemnatus fuit ſibi eius aduerſarius ad eandē rōnē.
unde,ut.ſ̄.dixi,credendum eſt oīa fuiſſe per iſtos arbitra-
tores legitimè in caſu noſtro librata,& agitata,niſi ꝑ ad-
uerſam partem ꝯrium probetur.¶Item iſti fuerunt arbi-
tratores, qui pro bono pacis poſſunt aliquatenus excede
re metas iuris & cōdemnare alteram partium ad dandū
aliquid alteri pro pecunia iā retenta,ut probatur in ſimi
li in c.niſi,de pręben.& ſic ceſſat totaliter obiectio de uſu
ris , & uſurarum uſuris, cum totum factum ſit loco inte-
reſſe,niſi contrarium probetur, & enormis læſio inde ſe-
queretur,iuxta no.in d.c.Quintauallis,& d.§.arbitrorū.
Nec obſtat ,quod dicit̄ de eccleſia , q.a cōprōmiſſum, uel
laudum non fuit hic ſuper ius ſpirituale;quo caſu proce-
dunt ꝯria:ſed ſuper illis pecuniis deputatis per ipſas par
tes ad refectionē eccleſiæ,quarū pars eſt penes ipſas par-
tes,quibus ut hęredibus incūbit onus eccleſiam reficien-
di,& in neceſſariis fulciēdi. unde laudum in hac parte po
tius concernit præiudicium priuatum ipſarum partiū, &
hæredū,quā eccleſiæ. Vnde nō debemus reſpicere, quod
eccleſia noīetur in laudo,ſed in quē uerborū effectus di-
rigitur,ut in l cū pr̄.§.donationis,ff.de leg.ij.Et ex prædi
ctis remanet ſolutū ēt tertiū argm̄.¶Venio ad quintā op
poſitionē, ad quā dico, ꝙ arbitratores nō pronūtiauerūt
ſuper depoſito in præiudiciū ipſius,ſeu ꝯ ſcripturā priua
tā ſuper illo confectā;quo caſu militaret ꝯrium in fauo-
rē ipſius depoſitarij, ſed ſuper diſcordiis nouiter ortis,ſ.
ſuper dānis & intereſſe contingētibus ex nō reſtitutione
depoſiti. ¶Itē ut illius occaſione recepta per depoſita-
rium deberent reſtitui ; quæ omnia nulli dubiū eſt, quin
in cōpromiſſu n uenire poſſint,ut eſt caſus in d.c.expoſi-
ta,de arb.¶Itē plus dico,ꝙ etiam ſi pronūtiaſſent expreſ
sè contra depoſitū,non ꝑꝑ hoc ſequeretur nullitas ipſius
laudi:quia,cū ſit illud capitulū per ſe ſeparatū, nō habet
inficere alia capitula laudi: quia quot ſunt capitula , tot
ſunt ſnīæ,ut in l.uirū.§.j ff.de mino.facit,quod no.Inn.in
c.fraternitatis,de hęre.& regula, utile per inutile, & qđ
ibi no.de reg.iu.lib.vj.Nō ob.ſexta & ultima obiecto.Eſt
enim multū generalis & ſuperficialis. A.n.erat creditor
iſtius.E.certo reſpectu,ſ.depoſiti.¶Itē iſte.E.erat debitor
ultra depoſitū ratione hæreditatis.nūc aūt ex cā diuerſa
efficitur creditor,ſ.quod ſoluit integram quantitatem
pecuniæ pro iſto.A.ita,quod ēt compenſato depoſito re-
manet creditor, maximè habito reſpectu ad damnum &
lucrū,non ad ſolutionem debiti prouenietis . nec hoc eſt
abſurdū,cum poſſet eſſe debitor certo reſpectu in parua
quantitate,& creditor alio reſpectu in magna quātitate.
ex diuerſis.n.& ſeparatis nō ſit illatio,ut ī c.ij.de trāſla.
ꝑla.& ī l.neq; natales,C.de ꝓba.uñ ex hoc ſolo nō ꝓbaē
iniquitas, neq; enormis læſio, maximè cum de iſto nouo
debito cōſtat aperte per libros montis. Ex his ergo con
cludo ad primum dubium, ꝙ ratione obiectorū nō pro-
batur nullitas, neq; iniquitas laudi,& ꝙ ſtādū eſt laudo,
niſi contrarium probetur. ¶ Venio ad ſm principale du-
biū.Et uidetur primò,ꝙ dicta inhibitio debeat fieri pen-
dente cauſa nullitatis per tex.in cle.j.de re iud.arguēdo
6 per locū a ſpeciali. † Nā,ut ibi patet,cauſa nullitatis non
impedit executionem ſententiæ eo caſu,quo illa ſenten-
tia bis fuit ſucceſſiuè per competentes iudices confirma-
ta.Secus ergo,ubi unica dūtaxat ſententia lata reperitur,
ut ibi no.ī gl.& maximè in caſu noſtro,ubi agitur de exe
cutione laudi, ſeu arbitramenti; quod non eſt tāti robo-
ris,ſicut ipſa ſentētia.l.j.& quod ibi no.C.de arbi.¶Scđo
ad idē facit.l.iiij.§.condēnatum,de re iudi.ubi dicitur,ꝙ
nō uidetur cōdēnatus quis,ubi ſentētia eſt ipſo iure nul-
la,nec ſententia nulla poteſt dici ſententia , ut ibi oppo-
nens ergo de nullitate detrahit qualitati actus, ſuꝑ quo
ius ſe fundat in executione ſentētiæ merito debet ipſius
executionē retardare iuxta no.per Bar.ī l.j.ff.qđ ui aut
clam; ad idē.l.iudicati,C.ſi ex fal.inſtru.& l.ſi prætor.§.
Marcellus,ff.de iudi.& c.de cętero,de re iudi.¶In ꝯrium
facit.l.ſi.C.de ord.cogni.ubi patet exceptionē nullitatis
nō impedire executionē ſnīæ expreſsè uoluit Inn.in c.cū
in iure, de off.dele.ubi dicit,nullibi reperire tactū,quod
exceptio nullitatis impediat executionē ſnīæ;alleg.c.ſu-
ſcitata,de in inte.reſti.& idē gl.ibi in uerbo,effectū ſnīæ,
niſi probatio afferreē incōtinēti, ar.c.literas,de reſt.ſpo.
Nec tūc admittereē ſm illas gl.ſi præſumptio calūniæ fo
ret ꝯ excipientē;quo caſu debet mādari prius ſnīa execu
tioni,demū audiri debet ꝑ uiā agēdi. ¶ Itē & tertio,quo
ad caſum nr̄m expreſsè vr̄ cātare ſtatutū Vincentinū ſub
rubrica de gñali executione laudorū , ubi ī effectu caueē
laudū, ſeu arbitramētū executioni mādādū, ſicut inſtr̄m
guarētigiatū , oī appellatione nullitatis iniqtatis redu-
ctione ad arbitriū boni uiri,oppoſitione,ꝯdictione,exce
ptione, uel diſſenſione remotis ac reiectis, &c ubi latius
continetur. cū ergo ſtatutū expreſsè remoueat dictionē
nullitatis ad impediēdā laudi executionē, fruſtra ſit in-
dagatio,an debeat remitti;quid dicemus. ¶Certe circū-
ſcripto ſtatuto,de iure cōi diſtinguendum cenſeo, ut di-
ſtinguit Bar.poſt Spe.& Imo.in l.iiij.§.cōdēnatū, præall.
quem per omnia ſequitur Io.de Lig.in cle.j.de re iud.&
l.j.ff.de tribu. Et concluſio eſt,ꝙ ſi allegatur defectus po
teſtatis inſinuatæ,impediē executio, & intelligo, quando
probabilis eſt negatio : alias uidetur calumnioſa & non
admittenda,ut no.Inn.in c.tua,de cohabi.cle.& mulie.fa
cit quod no.in l.poſt rem iudicatā,ff.de tranſac.& certè ī
caſu noſtro nō uidetur probabilis , cum expreſsè cōſtet
de poteſtate iſtorū arbitrorū , ut patet ex forma cōpro-
miſſi,& ex his quæ.ſ̄.dixi.aut allegaē nullitas aliūde ꝓue
niēs;& tūc ſi de ea cōſtat,uel cōſtare pōt incontinēti, uel
intra tp̄s , quod datur ad executionem ſententiæ , debet
admitti, & impeditur executio: aliàs ſecus , & ſic reduci
debent ad concordiā iura ſuperius pro & cōtra allegata.
¶Sed in caſu noſtro caſus uidetur prima frōte magis cla
rus , cū ſtatutū expreſsè tollat facultatē dicēdi nullū, &

ſtatutum uidetur intelligendũ,& interpretandum, ut ali
quid addat ad ius cõe iuxta no.per Bar.in l.iiij.§.prætor
ait,ff.de dam.infec.tñ puto,ꝙ ubi nullitas eſſet clara,uel
ilico probari poſſet, & ceſſaret omnis præſumptio frau-
dis. quod eſſet admittenda, & impediret executio ſñiæ
ſtatuto nõ obſtante:quia mẽs ſtatuti nõ fuit uelle execu-
tioni mandare laudũ nullum cũ tãto præiudicio partis,
ſed potius tollere malitioſas oppoſitiones nullitatis,ſeu
dilationẽ nimiã euitare: quæ oĩa ceſſant data nullitate
manifeſta, uel ilico ceſſante fraude manifeſta, arg.opti-
mũ ad hoc in c.literas, de reſt.ſpo. & per gl.no.in l.j.§.ſi
aũt, de tabu.exhiben.& per Bal.ĩ l.data opera, C.q accu.
non poſ.& ꝑ Old.cõſ.45. Nam & ſtatutũ generale eſt in-
terpretãdum ſm ius commune;ut no.Inn.ĩ c.cauſam quæ
de reſcri.Et ſatis eſt,quod producat nouum ius agendi,
uel excipiendi iuxta no.per Bar.in l.j ff.ad l.Fal.facit,qđ
leg.& no.in c.ex parte,de uer.ſig.quãquam ſtatutum non
exprimat cauſam præallegatam, ſed generaliter loqua-
tur.tñ poſſumus,& debemus coniecturare rõnẽ naturalẽ
ſtatuti,& ſm illam ſic coniecturatã extẽdere, & reſtrin-
gere diſpoſitionẽ ſtatuti,ut eleganter no.Cy.in l.non du
bium,C.de legi.in ſtatuto uero præallegato nulla alia
bona ratio ſtatuti præter prædicta allegari põt.nec præ-
ſumẽdũ eſt,ꝙ lex ſit abſq; rõne: dico tñ quod per ea,quæ
obiecta ꝯ laudũ ante dicta ſunt,nõ uideo nullitatẽ de pñ-
ti, nec ilico probandã ꝑ ea quæ latius.ſ.dixi.Iudex ergo
diſcretus cõſideret obiecta,& obiicienda, & ſm prædicta
informabit motũ animi ſui ad faciendã inhibitionẽ, uel
denegãdam. Et in caſu,quo iuxta ꝑdicta admitteret cãm
nullitatis ante executionẽ, faciat ſeruari ſtatutũ ſituatũ
ſub rubr. quo mõ procedatur, qñ inſtrm uſurarium,&c.
Nã illud ſtatutũ emanauit ad fraudes euitãdas,arg.bonũ
ex his,quæ leg.& no.in c.lator,qui fil.ſint legi.& optime ĩ
c.ſtatutũ,de reſcrip.lib.vj.§.præferẽdo,& c.cõſtitutus,de
fideiuſ.loquitur.n.dictum ſtatutum gñaľr de oĩ inſtro,&
quocũq; alio;ad hoc,quod no.Bar.in l.ſi quis legatum,ff.
de fal.ubi declarat ſignificatum huius uerbi inſtrumen-
7 tum. ¶†Capitur.n.pro omni charta continente geſta in-
ter partes,& ut ibi latius per eum. ¶ Item faciunt uerba
illius ſtatuti loqu ẽtia,quæ ſunt magis lata & arbitraria.
Et hæc ſufficiunt reſpectu iuris cõis,& ſtatuti: qñ utraq;
pars expreſsè promiſit non opponere contra laudum de
nullitate, non uidetur admittendũ, ut ſ.in prin.dixi, niſi
ſaltem in nullitate cõcurreret enormis læſio,ut ſic de ta
li nullitate nõ uideatur cogitaſſe,ar.eorũ,quæ leg.& no.
in c.ueniẽs,& c.Quintauallis, de iureiu & per Dy.in di-
cta regula,ſcienti,& per Bar.in §.arbitrorum,uel aliquid
aliud de quo ueriſimiliter non fuerit cogitatum, arg.c.
ſi.de offi.uic.lib.vj. & regula,in generali,de reg.iu.lib.vj.
Et hæc ſufficiant.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

*Facti contingentia talis eſt. Petrus de Mazolinis,ciuitatis Bo
noniæ deceſſit, relictis duobus filiis, Matthæo,ſ.& Petronio, &
uxore nomine Agneſina. Qui Petronius,& Matthæus poſt mor-
tem patris eorum ſteterunt ſimul, & habitauerunt nulla facta
diuiſione, nec alia ſocietate facta de nouo. His ſic habitantibus
Agneſina mater prædictorum donauit Petronio unam eius do-
mum. his inſuper ſic habitantibus moritur Matthæus, relictis
duobus filiis, Petro & Bartholomæo, qui uenientes ad diui-
ſionem cum Petronio eorum patruo, uolunt dimidiam dictæ
domus donatæ Petronio per eorum auiam. Petronius ex aduerſo
dicit, eam totam ſuam ex donatione ſibi facta à matre, neq; ue-
nire in diuiſione. Quæritur, quid iuris.*

CONSILIVM LXV.

1 *Fratres remanendo in communi ſi contraxerint tacitè ſocietatẽ,
cõmunicando ſibi lucra eorum negotiationum,quas exercebant:
tamẽ talis ſocietas nõ extẽditur ad alia lucra prorſus ſeparata.*
2 *Mater donando domum alteri ex fratribus,priuat indirectè filiũ
& nepotes debito bonorum ſubſidio.*

CHriſti Saluatoris, eiuſq; matris præſidio hu
militer inuocato, Attingam breuiſſi-
me deciſionem huius dubij ex propoſitis, omiſ-
ſis argumentis ad utrãq; partem, ne uidear hoc dubium
1 difficile reputaſſe, cum mihi uideatur caſus clarus. † di-
co enim dictum Petrum, & Bartholomæum non poſſe ex
perſonis propriis, aut ex perſona patris eorum poſſe pe-
tere partem illius domus à dicto Petronio à communi
matre ſibi donatæ, ſed illam domum præcipuam & ſoli-
dam eſſe dicti Petronij, nec uenire in diuiſione dictæ hæ
reditatis. Ad hoc primò allego tex.apertũ in l.cum duo-
bus.§.Papi.uel incipit.l.ſi fratres,ff.pro ſoc.ubi dr̃,ꝙ fra-
tres parentum hæreditates indiuiſas retinuerũt, ut emo
lumẽtũ,ac dãnũ in hoc ſentirent;quod tñ aliũde quæſie-
runt,in cõe nõ redigeretur. Et ſic, quicquid acquirit al-
ter undecũque,ex quo nõ cõtraxerũt ſocietatẽ,ut prẽſup
ponitur in facto,nõ tenetur alteri cõicare. Idẽ eſt,ſi alter
ſenſerit dãnũ extra res cões;puta,qa fuit dãnatus ex ma-
leficio.debet.n.id,qđ ſoluit,ad partẽ ſuam imputare,nec
teneť alter alterius ſentire dãnum in aliis debitis,quę ex
ꝑſona ſua ꝯxit; ut ſi maritauit filiam, uel quid ſiľe fecit,
ut l.ex parte.§.filius,ff.fam.er. plenè ꝑ Spe.ĩ ti.de iudi.§.
ſequiť,uer.qđ ſi duo fratres,& uer.quid ſi iſti;ꝑ Bar.in l.
Titiũ & Meuiũ,ff.de admi.tut.& l.ſi patruus,C.commu-
nia utriuſq; iud. & l.j.§.ſi quis hoc interdicto,ff.de itine.
actuq; priua.& d.l.ſi fratres.in qbus locis plus dicit,ꝙ ẽt
ſi fratres remanẽdo in cõi,ꝯxerint tacitè ſocietatẽ,cõicã
do ſibi lucra negotiationũ, q̃ exercebãt: tñ talis ſocietas
nõ extẽdiť ad alia lucra ꝓrſus ſeparata, ſeu bona aľr ac-
quiſita,ut ex emptione & donatione legatorũ, & ſiľibus:
qa tacita ſocietas nõ extẽditur ultra uſum, ꝑ quẽ fuit cõ
tracta,arg.d.l.j § ſi qs hoc interdicto; facit qđ in ſiľi.no.
Inn.in c.dilectus, de ca.mo.ad idẽ facit c.auditis, & c.cũ
olim,de prẽſcrip.& 2.q.1.c.manifeſta,& ea.cauſa.q.4.c.1.
& apertius uidetur probari in l.coiri, cũ duabus ſeq.ff.ꝓ
ſocio.ubi patet,ꝙ ẽt ſi ſocietas ſit expreſsè cõtracta,ſi nõ
fuit diſtincta, ſed ſimpľr cõtracta, extẽditur ſolũ ad uni-
uerſa,quæ in cõtractu ueniũt.¶ Quæſtus aũt intelligitur,
qui ex opera cuiuſq; deſcendit,ut ibi in l.quæſtus;nõ au-
tem ueniunt hæreditates, legata, donationes cã mortis,
ſiue inter uiuos: quia hæc non ueniunt ex quæſtu,ſed ple
rũq; accidunt ex merito perſonæ, ut ibi dicitur. Fortius
ergo in caſu noſtro non ueniunt,ubi nec ſocietas fuit con
tracta.non eſt enim æquum,ut id,quod accidit ex proſpe
ritate fortunæ,debeat frater alteri fratri,uel nepotibus
communicare, arg.inſtitu.per quas perſonas.§.iij.& § ꝑ-
terea;facit.l.filiæ,& quod ibi no.ff.fam.erciſ.dico tamẽ,
2 † quòd ſi mater donando illam domum alteri ex fratri-
bis,priuauit indirectè filium,uel nepotes debito bonorũ
ſubſidio, ut puta qđ nõ habebat aliud in bonis, uel aliud
non remanſit ſibi, quod ſufficeret alij filio, ſeu nepoti-
bus ex eo ad legitimam debitam iure naturæ,quod tunc
poterunt iſti nepotes illam donationem reuocare, tan-
quãm inofficioſam uſque ad portionem eis debitam iure
naturæ, ut legitur & notatur in c.Raynal. de teſta. & l.ſi
liqueat, de lega.ij. non autem tenetur Petronius ſimpli
citer cõmunicare nepotibus. ¶Concludo ergo, ꝙ ſi ma-
ter

ter adhuc uiuit, nihil poſſunt iſti nepotes petere: quia ui
uentibus parentibus nullum ius in legitima competit fi-
liis, aut nepotibus, ut l.j.§.ſi impuberi, ff.de colla.bon.
Quinimo ſm Bart.in authen.ſi qua mulier,C.de ſacroſ.
eccl.ſolum debetur filiis,aut nepotibus ꝑ mortem natu-
ralem,& non ciuilem.Sin autem mater,ſeu auia eſt mor-
tua, & tũc aut donatio illa non fuit inofficioſa modo ꝑ-
dicto; & in nullo reuocatur, ſed ſimpliciter remanet ipſi
Petronio: aut fuit inofficioſa; & reuocatur uſque ad le-
gitimam portionem debitã alteri filio,ſeu nepotibus iu-
re naturæ. debet.n.alter filius,ſeu nepotes ſuccedentes in
locum filij in bonis matris, ſeu auiæ tertiam habere: qa,
ambobus filiis eſt debita tertia, ut in authen.nouiſſima,
C.de inoffi.teſt.no.in d.c.Raynaldus. Et hæc ſufficiant.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

*VISO quodã inſtrumento,in quo continetur in ſummã,quã-
liter Galeatius olim Techi domini Tegli de Piſis habitans in Ca-
ſtro Conſultorum, ſolẽniter uendidit ſyndicis cõis Montis Guidi
cõitatis Senarum ementibus pro dicto cõi terras,domos, & poſ-
ſeſſiones, quas dictus Galeatius habebat in dicto caſtro Montis
Guidi, pro pretio & nomine pretij quadringentorũ floren.auri,
quod quidem pretium ex cõi conſenſu promiſerunt dicti ſyndici
ſoluere dicto Galeatio intra quatuor annos hoc expreſſè acto in-
ter eos,quòd donec dicti emptores nominibus, quibus ſuprà, non
ſoluerent, & ſoluere diſtulerint dicto Galeatio dictum pretium
quadringentorum floren. dominium ac proprietas dictarũ poſ
ſeſſionum, & domorum ſit & eſſe intelligatur apud dictũ Galea.
& hæredes ſuos. Et pro pẽſione & affictu reſeruationis dicti do
minij,& proprietatis dicti ſyndici nomine,quo ſupra promiſerũt
& conuenerunt dare & ſoluere dicto Galea. recipienti pro ſe &
ſuis hæredibus florenos 90. in fine tẽpore dictæ ſolutionis deben-
dæ ad vnum annum. His ſic inter dictos emptores & uenditores
ſolenniter actis, pro parte dicti cõis fuit facta ſolutio dictorum
400 floren. videtur.n.dictis emptoribus,quod non teneantur ad
illorum ſolutionem; tum quia uidetur uſuraria prauitas,cum ex
dilatione pretij fuerit facta promiſſio illorum 90. floren. tum
quia uidetur contra omnem æquitatẽ, ut dictus uenditor habeat
penſionem de re alij uendita. Quæritur, quid iuris &c.*

CONSILIVM LXVI.

1 *Vſura an poſſit erui ex ſupradicto contractu poſito in caſu ſu-
periori.*
2 *Dominium ex ſola uenditione non traditur.*
3 *Onus ubicunque apponitur in contractu uenditionis, illud uide-
tur pars pretij.*
4 *Contractus ex conuentione legem ſumunt.*

CHriſti, eiuſque matris prẽſidio humiliter in-
uocato, Duo ad claram deciſ.prædicti
thematis ſunt uidenda. Primum eſt,nunquid di-
ctus ꝯtus uſuraria prauitate notari poſſit. Secundum,ꝑ-
ſuppoſita ꝯtus iuſtitia, an ſaltem dicti emptores poſſint
aliquo remedio adiuuari, ne uideantur ſoluiſſe partem
pretij,& integram penſionem illarum rerũ,ſicut quilibet
1 extraneus conductor. ¶†Circa primũ breuiter puto nul-
lam uſurariam prauitatẽ poſſe ex forma dicti ꝯtus nota-
ri. nã ſi ponderent uerba ꝯhentium iuridice, apud dictũ
uenditorem remãſit dñium rerum uenditarũ, donec de-
bitum integrè ſolueret,cum non teneat uenditor rẽ tra-
dere ante integram ſoľonem ſibi factã, ut in l.Iulianus.
§.offerri, ff.de actio.empti. ¶ Quinimo nec ſi traditur,
trãſfertur dominium, niſi ſit habita fides de pretio,inſti.
2 de rerum diui.§.uenditæ. † Nec ex ſola uenditione trãſ-
fertur dñium,ut in l.traditionibus,C.de pactis.at in caſu
non fuit habita fides de ꝑtio:Quinimo expreſsè fuit actũ
ꝯrium inter ꝯhentes,ut.ſ.dñium remaneret apud uendi-
torem,donec ꝑtium integrè ſolueret,nec fuit res tradita
niſi titulo locationis. iuſtè ergo potuit dictus uenditor
dictas res uenditas dictis emptoribus, uel cuicũq; alteri
locare, donec ꝑtium integrè foret ſibi ſolutum. Sicut.n.
ante ſoľonem integram ꝑtij rectè ꝑcipit uẽditor fructus,
d.§.offerri, ita & ipſam rem cuicũq; interim locare põt.
nec.n.intereſt,ſiue ipſe uẽditor in ipſa remaneat,ſiue alij
tradat,ut mercedem accipiat, ut eſt tex.in l.cum antiqui
tas,C.de uſu & habi. Quinimo ſi ipſe emptor, pretio nõ
ſoluto,fructus ſine alio titulo ꝑcepiſſet,teneretur ipſi uẽ
ditori ad intereſſe: quia ſi uolebat fructus percipere,non
debebat differre ſoľonẽ prætij,ut in l.curabit,C.de act.
emp. ¶Ex qbus clarè concludiť ad primũ, qđ nullatenus
uſura in d.ꝯtu notari põt,q̃ ſolum ꝓuenit ex mutuo ue-
ro,uel ficto,ut ĩ.c.conſuluit,& in c.in ciuitate, & in c.na-
uiganti, de uſur. & plenè ꝑ Io.And.in regula, peccatum,
de reg.iu.lib.6.in Merc. Quod quidem nullatenus inter-
ceſſit:ſed interuenit uerus,& purus ꝯtus locationis,& cõ
ductionis intra tẽpus ſoluendi pretij. Et maximè hoc ꝓ-
cedit eo attento, ꝙ hæc uenditio non poterat dici uſque-
quaq; perfecta, cum nec ꝑtium ueniret purè de pñti, nec
uenditor tenebať tunc ad traditionem rei iuxta ea, q̃ le-
guntur & not.in l.neceſſario,C.de pe.& cõm. rei uendi.
¶Venio nunc ad ſecundum magis dubitabile, & uidetur
nullum remedium dictis emptoribus cõpetere ante,q̃ in-
tegram ſoľonem conſtitutam ſoluãt. certum eſt, ut ex ꝑ-
dictis liquet, qđ dictarum rerũ uenditarũ dñium legiti-
mè,donec ꝑtium integrum ſolueret,remanſit apud dictũ
uenditorẽ. ¶Itẽ ꝙ licitè potuit illas res cuicũq; interim
locari, ut ſ.cõcluſum eſt. ergo licitè põt exigere pẽſionẽ.
d.l.cũ antiqtas:aliàs uiderent dicti emptores uim inferre,
& poſſeſſionẽ interuertere, & ut ꝑdones poſſidere.l.ſi ex
ſt pľone,ff.de acq.poſſ.l.nec ex uera, & l.cũ nemo,C.eo.
3 ¶† ſcđo probať ſic, ubicũq; onus aliquod apponiť in ꝯtu
uenditionis,illud uř pars ꝑtij,ut l.fundi partem,ff.de cõ-
trah.emp.ergo etiam hac cõſideratione põt exigi illa pẽ-
ſio, licet pars ꝑtij quolibet anno ſolueret, cũ forte ideo
minus uendidit, ut ultra dictum ꝑtium cõſequeret dictos
4 florenos 90. ¶† Tertio debetur pacto ſolẽniter inter di-
ctas partes habito, nam ꝯtus ex conuentione legem acci
piunt,ut in regula, ꝯtus,de reg.iu.lib.6.& l j.§.ſi conue-
niatur,ff.depoſiti. ſic & graue eſt fidẽ fallere.l.j.ff.de pac.
¶Sed his non obſtantibus,arbitror dictis emptoribus cõ
petere remedium, ut ꝓ rata ſoluti pretij fiat defalcatio,
ſeu detractio pẽſionis; hoc probať in l.ſi.ff.de fun.do. ubi
probatur,ꝙ ſi uẽditor ſoluit partem pretij, non acquirit
dominium ꝓ parte, ut l.fiſtulas.§.qui fundum,ff.de con-
trah.emp. & d.§.offerri: tñ integrè ſoluto pretio poteſt
petere fructus ꝓ rata pretij,quod ſoluit; & hoc tenet ibi
Bar.in l.fiſtulas, præal.& d.§.offerri; quod uř omni iuſti-
tia naturali ſubnixum, de qua argui põt, etiam ſi lex de-
ficeret,ut l.ſcire oportet.§.ſufficit,ff.de excu tut.& extra
de app.c.ſecũdo requiris,in fi.no.gl 1.diſt. c.conſuetudo.
non.n.uidetur ęquum, imo iniquum, ut uẽditor ꝑcipiat
integram penſionem, & partem pretij. Quod cõtingeret
maximè in tertio anno, in quo habuit uenditor tres par-
tes pretij: ſi tñ hic haberet integrã pẽſionẽ;ad quod opti
mè facit.d.l.Iulianus.§.offerri.ubi tex.dicit uenditorem
aut integrã ꝑtij ſoľonẽ hr̃e debere. aut tenere rem uen-
ditam,quaſi pignus ꝓ ꝑtio. ergo ęquiſſimum eſt,ut ad li
mites ſoluti ꝑtij reſtituat fructus,uel relaxet partem pen

ſionis; quod pretium fructum eſt, iuxta no. ꝑ Bart. in l. ſi merces. §. uis maior, ff. locati, & in l. cotẽ ferro. §. q maximos, ff. de publ. debet. n. ſibi fructus retinere, quãtum ſua intereſt, & non aliter, ſicut obſeruatur in perſona ipſius emptoris, q ſi habuit poſſeſſionẽ uigore uendõnis, & ſolũ ꝑtij partem ſoluit, obligatur ad intereſſe reſpectu partis non ſolutæ dũtaxat, & non reſpectu totius ꝑtij. Sic & emptoribus in caſu noſtro debet fieri relaxatio penſionis ꝓ parte ꝑtij ſoluti, & ſolũmodo, quatenus ipſius uenditoris intereſt, ſ. reſpectu partis non ſolutæ; nec debet cũ iactura aliena locupletari; facit optimè, quod in ſimili legitur & notat̃ in c. ſuã, de pœnis. Itẽ facit. l. fructus, cũ l. pen. C. de act. emp. ubi patet, qđ fructus rei uenditæ poſt ꝑfectã uendõnem, etiam ante rei traditionem, ꝑtinet ad emptorem, ſicut & ipſius rei periculũ & incõmodum. l. neceſſario, ff. de peric. & cõmo. rei uen. Venditor aũt ſolum põt petere ꝑtium cum uſuris, ſeu intereſſe, & ꝑtio nõ ſoluto. hodie aũt, ceſſante uſurarũ exactione, põt peti intereſſe, etiam de iure canonico, ut no. gl. in d. l. curabit, C. de act. empti, & in c. conqueſtus, de uſu. Et ſic uř, qđ ſolum debet hře dictus Galeacius penſionem reſpectu partis ꝑtij nõ ſoluti: reliquã uerò partem intereſſe nõ, cũ reſpectu illius non poſſit ꝑtendere intereſſe. & quãquam poſſit inſtari, ut illud habeat locum in uendõne perfecta, q̃ non uř fuiſſe hic, cũ ꝑtium non eſſet purè de pñti ſoluẽdum, nec res foret tunc tradenda iuxta ea, q̃ hñr, & notant̃ in d. l. neceſſario: tñ conſidero mẽtem & rõnem iuris, q̃ fuit ꝓuidere uẽditori reſpectu intereſſe; non aũt ut hřet fructus, & partem pretij, maximè maiorem, ut cõtingit in caſu noſtro. Non obſtant allegata pro ꝯria parte. Et primo ad primũ dico fatendum, ꝙ ante ſolutum integrum ꝑtium licuit dicto uenditori fructus ꝑcipere, & cuicũq; locare: tñ poſt integram ſolõnem tenet̃ reſtituere, uel defalcare ꝓ rata ſoluti ꝑtij, ut uoluit Bar. & patet ex prædictis. ¶ Ad ſcđm ꝯrium dico, ꝙ ꝯrium ꝓcederet, ubi onus ſimpľr apponeretur reſpectu uendõnis. Sed in caſu noſtro expreſſè fuit actum, & dictum, ꝙ ratione reſeruati dñij ſolueretur illa penſio. poſſibile. n. erat, ꝙ iſti emptores nõ ſoluiſſent nec partem pretij infra illos quatuor annos; & tñ integre ſine alia deductione, & remiſſione debuiſſent dictam penſionem. Sed facta ſolutione pro parte debetur penſio. Sed debet fieri remiſſio pro rata ſoluti pretij, ut patet ex prædictis. Et hoc modo etiam ſoluitur tertium. dico. n. quod pactum debet intelligi modo prædicto, ne iſte locupletetur cum iactura alterius &c.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

EPISCOPVS *Lucanus priuauit duos canonicos iam pluribus annis abſentes, & in eccleſia Lucana nõ reſidentes propter abſentiam eorum reditibus, præmiſſo tamẽ prius edicto generali apud eccleſiam cathedralem duntaxat, cum certo termino, elapſis quinque menſibus, uel circa dictam priuationem fecit oretenus denuntiari capitulo, ad quod pertinet dictorum receptio de antiqua conſuetudine, ut intra terminum iuris deberent duos canonicos eligere loco illorum iam priuatorum, & ſibi repreſentare per eum confirmandos, aſſerens ad eũ pertinere illud ius confirmãdi. ¶ Quæritur circa prædicta per capitulum dictæ eccleſiæ de pluribus.* Et *primo, nunquid epiſcopus potuerit dictos canonicos priuare ſaltem eo modo, quo priuauit, maximè attento, ſtatuto dictæ eccleſiæ confirmato iam olim per capitulum, & per multa tempora obſeruato in termino qui ſequitur, uidelicet.* Item *ſtatuerunt & ordinauerunt, quòd reditus & prouentus, qui pro tẽpore fuerunt in* Lucano *capitulo, niſi inter reſidentes per totum annum continuum minime diuidantur. Si uero taliter reſidentes per tres tantum menſes contigerit abſentare, propter hoc de præbenda annua nihil penitus minuatur, ſed pro reſidentibus computentur. Quòd ſi ultra remanſerint, ſola eis pro rata temporis portio aßignetur, dũmodo quolibet anno ad minus iam fuerint per ſex menſes continuos, uel interim aliter nihil percipiant de præbẽda &c. ¶ Secundo quæritur, nunquid tempus ſemeſtre præfixũ capitulo à iure ad eligendum canonicos incæperit currere à tempore priuationis dictorum canonicorum, præſuppoſita priuationis ualiditate, an tempore notificationis? & an ualuerit dicta notificatio, cum fuit ſimplici uerbo ſine ſcriptura facta? ¶ Tertiũ dubium, nunquid ius confirmandi pertineat ad epiſcopum, non obſtante conſuetudine in contrarium, ſecundum quam neminem electum per capitulum epiſcopus pro tempore exiſtens confirmat, ſed libera electio ſeu receptio canonicorum ad ipſum capitulum pertinuit. ¶ Quarto incidenter quæritur, an ſtatuta capituli per Epm confirmata, & per ſucceſſores obſeruata, poßint tolli per Epiſcopum nouiter creatũ, ſeu uiolari contradicente capitulo, &c.*

CONSILIVM LXVII.

1 *Conſuetudo, ut quis non reſideat in canonicatu ſuo, etiam non tenendo vicarium ualet.*

2 *Clericus, quando ſcitur, quod eſt abſens, & congruè citari non poteſt, non debet citari per edictum generale, ſed perſonaliter præfixo ſibi termino comparendi.*

3 *Conſuetudo, ut ſolum ad capitulum pertineat recepto canonicorum ualet.*

CHriſti, eiuſque matris præſidio humiliter inuocato, condeſcendendo iuxta ordinem, & primò uidetur dicta priuatio ex multis poſſe impugnari, & primò ex defectu cauſæ. Secundò ex defectu ordinis non ſeruati. reſpectu cauſæ, quia cum de conſuetudine Canonici Lucani non requirerent reſidentiam. (Quæ quidem conſuetudo uidetur approbata, tacita adiecta conſtitutione, & à iure, ut eſt caſus in c. cũ omnes, & ibi gl. & doct. de conſti. & melius per Ioã. And.
1 in c. extirpandæ. §. qui uero, de præbẽ. † ubi vult ualere conſuetudinẽ, ut quis nõ reſideat in canonicatu ſuo, etiã non tenendo vicarium: ſi tñ eccleſia indiget poteſt compelli, ut per vicarium deſeruiat, arg. c. pen. de cle. non reſiden.) potuit dominus Eps ſimpliciter, ſtãtibus conſuetudine, & ſtatuto in cõtrarium illos priuare, cũ non poſſit ſolus tollere cõſuetudinem, & ſtatuta eccľie antiqua, & iam per Epm confirmata, ut in c. cum conſuetudinis, de conſue. & quod ibi no. Io. And. & ita Eps iſte, ſi uidebat conſuetudinem eccleſiæ oneroſam, debuit prius uocare capitulum, & canonicis ſtatuere tẽpus ſuper reſidentia fienda; quod põt iuxta no. in c. cum oẽs, & per Io. And. in c. ad audientiam, de cler. non reſi. & facto ſtatuto cõtra antiquam conſuet. ſtatutum intimare abſentibus, & eos reuocare ad reſidentiam. quod cum non fecerit, ſed ſimpliciter non habito reſpectu, uel ſaltem ſine conſilio capituli, ad priuationẽ ꝓceſſerit, merito dicta priuatio põt dici nulla, ut in c. nouit, de his, quæ fiunt à præla. ſine conſenſu, uel ſaltem cõſilio dicti capľi. d. c. nouit, & c. quãto, eo. ti. no. Io. And. in c. 1. de conſti. lib. 6. fortius hoc facere non põt, ueniendo ꝯ antiquam cõſuetud. & ſtatutum eccleſiæ, cũ tunc ſint duo impedimẽta. d. c. cũ cõſuetudinis. ¶ Itẽ præſuppoſito, ꝙ dñs Eps potuiſſet procedere ſolus contra abſentes: attamen, ex quo iſti defendebantur conſuetudine, non debebat Eps ilicò poſt terminum ꝓcedere ad priuationẽ. Sed mitius procedẽdo facere prius deſeruiri eccleſiæ per vicarium ſubtractis reditibus ipſis abſentibus; & ſi tractu tẽporum perſeuerarint in contumacia, procedere ad priuationem, ut no in ſimili in c. pe. iuncta gloſſ. de clerici. non reſiden. Item corruit dicta pri
2 uatio ex defectu ordinis non ſeruati. ¶ † Nam ubi ſcitur, ꝙ clericus abſens eſt, & congruè citari poteſt, non debet citari per edictum generale, ſed perſonaliter præfixo ſibi termino comparendi, ut in c. ex parte, & c. qualiter, & c. inter quatuor, cum ſi. de cleri. non reſi. eſt gloſſ. no. ad quam quotidie fit recurſus, in c. quoniam frequenter, §. ſi uero, de cle. non reſi. eſt gloſſ. quæ eſt in terminis in ſacris canonibus, quæ dicit ſententiam priuationis aliter factam nõ tenere, & illam ſequuntur communiter doctores. Item, ſi neſcitur, ubi eſt, debent fieri tres citationes ſucceſſiuè in eccleſia, poſt quarum lapſum debet abſens expectari per ſex mẽſes, ut ꝓbat̃ in c. ex tua, de cleri. non reſi. & ideo requirunt̃ tres ſucceſſiuè; qđ non ſufficit unica ẽt perẽptoria, ut plenè ꝓſequit̃ & firmat propriè Io. An. in terminis noſtris ſup rubrica, de cle. nõ reſi. in additio. Spec. in ultima quæſtione; & hoc ſic ius ſtatuit, quia iſta citatio nõ fit in perſonam, nec ad domum, ſed in eccleſia, unde talis canonicus, qui nuntiabit abſenti, certiorabitur in ſecunda, uel tertia citatione, qui ignorauit in prima. Ad idem facit, quod in ſimili not. gloſſ. in cle. j. de uita & hone. cleri. in uerbo tertio. Sed in caſu noſtro non fuerunt hæc ſeruata ꝯ iſtos canonicos, cum mihi uerbo fuerit intimatũ, ꝙ alter ſciebat̃, ubi erat; nec eſt ita longe abſens, ꝙ non poſſet cõmodè citari, nec fuit citatus ꝑſonaliter, fortius ſi non ſciebat̃, ubi erat, tamen non fuit ſucceſſiuè tribus citationibus factis requiſitus, nec poſt illarum lapſum ꝑ ſex mẽſes expectatus. ¶ Ex quibus concludo dictam priuationẽ nõ ualere tùm ex defectu cauſæ, tùm ex defectu ordinis non ſeruati, ¶ Ex his ut ſuperfluum poſſet, relinqui ſecundum dubium, ſed ut ſatisfiat quærentibus quid dicendum, præſuppoſita ualiditate priuationis, dico ſic, ꝙ aut ad canonicos ueroſimiliter peruenit notitia priuationis per c. quia diuerſitatẽ. in fin. de conceſ. præb. & c. licet, de ſupplen. negli. prælato. nec eſt neceſſaria intimatio priuationis, quia certus certiorari non debet, ut in regula, eũ, qui certus, de re. iur. lib. vj. & in l. j. ff. de act. emp. & plenè per dom. de Rota, deciſ. xxv. & M. cxcj. Et hoc breui
3 ter de ſecundo ¶ Quo ad tertium dico † ualere conſuetudinẽ, ut ſolum ad capitulum pertineat receptio canonicorum. Ita epiſcopus nõ põt obſtante conſuetudine uendicare ſibi ius confirmandi; tex. eſt in c. cum eccleſia uulterana, de ele c. & c. poſtulaſti, de conceſ. præben. & c. unico, ne ſede uacam lib. vj. facit text. iuncta gloſſ. in c. fin. de regu. iu. eo. lib. Et hoc communiter tenetur ab omnibus doctoribus, quinimò etiam per ſingulares canonicos poſſet de conſuetudine ſeruanda fieri prouiſio, ut in c. fin. de ꝑbẽ. lib. vj. facit ad primum. c. cum in eccleſia, eo. tit. & lib. ¶ Ad quartũ dico, ꝙ conſuetudines & ſtatuta rationabilia, & antiqua nõ põt eps ſic capitulo tollere, nec e contra capitulum ſine epo, ut d. c. cũ cõſuetudinis, quinimò ſi ſunt honorabilia eccleſiæ, nõ debẽt tolli etiã per epiſcopũ, & capitulum ſimul, ut no. Inno. in c. accedentibus, de priuil. Si uero tendant in graue præiudicium, ſeu dedecus eccleſiæ, debet eps ea tollere cum conſilio capituli, ſed ſi capitulum non uult conſentire, poteſt ſolus eps conuenire, etiam ſi interueniſſet iuramentum, ut in c. j. de his quæ ſi. à maio. par. ca facit quod no. glo. in c. in his. xj. diſ. ſi autem factum eſſet indifferens, tunc puto requiri cõſẽſum capituli per dictum. c. cum conſuetudinis, & quòd ibi no. Ioan. And. poſt Abb. Et ex his patet, quid dicendũ in terminis quæſtionis noſtræ, ut ſupra fuit ſpecialius dictũ Et hæc ſufficiant, &c. Laus deo omnipotenti.

NIC. ABB.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

IN *quodam ſtatuto Senenſi inter cætera ſic cauetur.* Anchora ordinamo, che neſſuno contra alcuno preſuma non pagare gabella per alcuno modo diretto, & obliquo, ꝑ la quale doueſſe pagare gabella, o uerò per altro modo. e. chi contra farà, ſia condennato per ciaſcuno, che doueſſe pagare, in denari cento, &c. ¶ *Hoc ſtatuto uigente quidam magiſter Cyatorum, qui ex quadam reformatione ciuitatis tenebatur ſoluere nomine gabellæ omni anno, quo laboraret, ſeu laborari faceret cyatos, libras centum Senenſium, ſoluit pro quodam tempore gabellam. demum uno anno commiſſo, in quo modico tempore laborari fecerat, ſoluit pro anno ſequenti, nullam mentionem faciendo, quod præcedenti anno laborauerat, non tamen dicit oppoſitum, ſed ſimpliciter ſoluit pro illo anno, contra iſtum magiſtrum proceditur poſtmodum per officialem gabellæ proponẽtem ipſum fraudaſſe gabellam, & incideſſe in pœnam dicti ſtatuti. dicitur pro parte dicti magiſtri, quòd ex eo, quod non ſoluit, nullam fraudem commiſit, quia non diſtulit ſoluere animo fraudandi, Quæritur quid iuris.*

CONSILIVM LXVIII.

1 *Pœna gabellæ non ſolutæ tranſit ad hæredes.*

2 *Fraudem committere dicitur, qui ad deceptionem alterius & ad ſui commodum aut uerum tacet, aut falſum exprimit.*

3 *Statuta debent intelligi ſecundùm proprium ſenſum uocabulorum*

4 *Frater profeſſus, exiuit ordinem, & accepit uxorem, an inquiſitor poßit contra illum procedere.*

5 *Publicanus, qui conduxit uectigalia à fiſco, ſi differat ſoluere tempore ſtatuto, poteſt cogi ad ſatisfaciendum, non tamen incidit in pœnam.*

IN Chriſti nomine, amen. Vř primò dictũ magiſtrũ incidiſſe in pœnã ex eo, qa non ſoluit, nec ſe teneri ad ſolutionẽ ꝓfeſſus eſt, qđ ſic oſtẽdit̃. ea. n. q̃ principi ſoluũtur, aut appellant̃ uectigal, aut tributũ, ſeu publica functio, uel pẽſitatio, ut no gl. & Bar. in l. j. ff. de pub. Sed ex ſolutõe. cuiuslibet tpe debito ipſo facto cõmittit̃ pena rõne tributi nõ ſoluti, nec ipſo facto cõfiſcat̃, ut l. imperatores, & quod ibi no. ff. eo. & rõne uectigalis cõfiſcatur tota res, ex qua erat ſoluendũ
1 uectigal. † Ita, qđ hæc pœna trãſit ẽt in hæredes, ut l. fraudati, & l. cõmiſſa, ff. eo. qđ maxiè contingit ex eo, ꝙ tales nõ ſoluẽdo, uidentur uello fraudare principẽ, ſeu gabellã d. l. fraudati. ergo dictus magiſter non ſoluẽdo ꝓ illo anno, nec aliter debitorẽ ſe ꝓfitendo, tanquã gabellæ fraudator dẽt in ſtatuti pœnã ipſo facto incidiſſe. Et ꝓ hoc ad idẽ facit gl. in l. j. C. de uect. & cõmiſ. & in d. l. cõmiſſa, q̃ dicit, ꝙ ſi quis ꝓfitet̃ ſe teneri ad ſolutionẽ gabellæ, nõ tñ ſoluit, nõ incidit in penã, ſed ſolũ obligat̃ ad ſolutionem debitã, ut in d. l. j. ſm vnũ intellectũ. Si aũt nec ſoluit, nec profitetur, tanq̃ fraudator incidit in pœnam ipſo facto. ¶ Secundo principaliter probatur, ꝙ aliter, ſtatutum ꝑ all. punit fraudantem gabellam directe, uel indirectè, ſed dictus magiſter fraudem erga gabellam cõmiſit; ergo. mi
2 nor probatur is † dicitur fraudem cõmittere, qui ad deceptionem alterius, & ad ſui cõmodum aut uerum tacet, aut falſum exprimit; hoc probatur ex his, q̃ leguntur & no. in l. iuriſgentium. §. dolo malo. §. ſed ſi fraudãdi, ff. de pact. & l. j. §. dolum malũ, ff. de dolo. Sed dictus magiſter tacuit uerum, ſ. ſe eſſe obligatum ꝓ præcedenti anno, & ſoluit pro ſequẽti, ac ſi nulla præceſſiſſet obligatio. ergo ex hac cõiectura uř uoluiſſe decipere cõe, & fraudare gabellã, cũ fraus ſine dolo eſſe nõ poſſit q nõ niſi ex ꝯiecturis poſſit ꝓbari. l. dolũ, de dolo. c. ꝓſumit̃, de reg. iu. lib. 6.

Et in maleficiis præſumitur dolus; de præſump.c.j.hinc
dicit ibi Inn.in c.j.q, ubi infertur malum uel damnum,
ſemper præſumitur malus animus,niſi contraria præſum
ptio preualeat;alleg.l.ſi obſtetrix.§ fi.& l.ita uulneratus,
ff.ad l. Aquil.Sed iſte magiſter damnum & culpam cõmi-
ſit non ſoluendo debito tpe,nec aliter debitũ profitẽdo:
ſed tranſiuit ad ſolutionem alterius anni,acſi in nullo eſ
ſet obligatus de præſenti ergo; debet præſumi malo aĩo
feciſſe, & culpoſus præſumitur facere frauduleter, ut in
l.magna negligentia,ff.de uerb.ſig.Sed his nõ obſtãtibus
ↄriam ſentẽtiã arbitror ueriorẽ. fundamẽtũ huius meæ
ſñiæ eſt illud,ubicũq; lex imponendo pœnã corporalem,
ſeu pecuniariã,exigit expreſsè uel tacitè dolũ, ſeu frau-
dẽ, uel loquit̃ p uerba dolum ſeu fraudẽ importãtia, ad
incurrendã illã pœnã requirit̃ quẽ fuiſſe uerè in dolo,uel
in fraude,ita,q nõ ſufficit eũ eſſe ĩ culpa ẽt lata.unde la-
ta culpa his caſibus nõ æquiparat̃ dolo, ut probat̃ in c.ſi
quis ſuadente.17.q.4.iuncto.c.ſi uero,el.ij.de ſen.excõ.&
l.ij.§.hæc actio,ff.ui.bo.rap.& l.ij.§.ſi quis ideo, ff.ne uis
fiat ei,& no.in d.l.magna negligẽtia,& eſt notabilis theo
rica Bar.in l.j.ff.ſi quis teſta.lib.eſſe iuſ.fue.& facit quod
ipſe not.in l.quod Nerua,ff.depoſi.& l.j.ff.de legi.& in l.
aut qui aliter, ff.quod ui aut clã.ſed ſtatutũ, de quo.ſ.fit
mentio,loquitur per uerba importantia fraudẽ. ergo nõ
eſt locus illi pœnæ, niſi dictus magiſter fuerit in fraude:
nec ſufficit, quod fuerit in culpa etiã lata. pro quo ẽt fa-
cit.l.j.§.lege,& l.iij.ff.ad l.Iul.de ſica.& l.j.C.e.ti. Poſito
hoc fundamento ueriſſimo examinare reſtat,utrũ dictus
magiſter fuerit in fraude, tenendo ſolutionẽ unius anni,
& ſoluendo pro ſubſequenti; & profecto in nulla fraude
iſtũ reperio.¶Primò.n.iuris regula eſt pro eo,quæ nõ p̃-
ſumit quẽ doloſum:ſed aſſerenti dolũ datur onus proba-
tionis,ut ĩ l.quoties.§.qui dolo,ff.de proba. ¶Secũdo p-
3 bat̃ ex proprietate uerborũ. † Statuta.n.debent intelligi
ſm proprium ſenſum uocabulorũ,ut not.Bal.in l.omnes
populi,ff.de iuſt.& iu.fraus.n.eſt idem ſm intellectũ, quẽ
ibi ponit Bar.uel ineſt dolo, ut ſpecies ſm intellectũ prin
cipaliorẽ, qui ur̃ ibi magis placere gl.ita,quod fraus non
eſt ſine dolo: ſed dolus ſm illũ ĩtellectũ põt eſſe ſine frau
de fraus.n.fit,cũ aliquẽ uolo decipere,& fallere ſine meo
cõmodo;& quis iſtorum intellectuũ teneat̃,nõ multũ cu-
rãdũ,quo ad propoſitũ illud cõiter tenetur,ut ſine dolo
nõ cõmittatur fraus;quod probat̃ in l.fraudis interpreta
tio,ff.de reg.iu.In dolo aũt eſt oĩs calliditas fallacię ma-
chinatio ad circũueniendũ,fallendũ & decipiendũ alterũ
adhibita,ut d.l.j §.dolũ malũ,& d.l.iuriſgẽtiũ.§.dolo ma
lo. ſed certe ſi iſte magiſter erat obnoxius cõi pro duo-
bus cõtinuatis annis,& ſoluit dũtaxat pro poſtremo, nul
lã adhibuit fallaciã,uel calliditatẽ ad decipiendũ cõita-
tẽ, ſeu gabellam fraudandam, facit.n.illud, quod a iure
cõi ſibi permittitur.Nã ubicũq; quis eſt obnoxius credi-
tori ex diuerſis debitis, poteſt ſoluendo commemorare,
in quã cãm uult ſoluere,ut l.Paulus.§.Paulus,ff.de ſolu.
Nec dr̃ cõmittere fraudem in eligendo debitũ recens, &
nõ ſoluendo pro uetuſtiori cauſa,ut ibi.ceſſat.n.fraus in
eo, quod fit lege permittente.l.Gracchus,C.de adult.&
c.qui peccat.23.q.4.nec aliqua lege cauetur,quod eligẽ-
do cãm magis recẽtẽ teneatur debitor cõmemorare oĩa
debita præcedentia. gabella uerò unius anni eſt prorſus
ſeparata à gabella alterius anni,ita, quod tot ſunt debi-
ta, q ſunt preſtationes, ut l.cũ notiſſimi, & quod ibi no.
C.de præſcrip.30.uel 40.ann. ¶Tertiò probo ſic,ubicũq;
ad aliquod factũ poteſt quis moueri ex cã doloſa,& frau
dulenta,& ex cauſa licita & honeſta, uel ſaltẽ non dolo-
ſa, nunquã debemus in dubio præſumere cãm fraudulẽ-
tã,ut eſt tex.in l.merito,ff.pro ſocio. facit.c.eſtote miſe-
ricordes, de reg.iu.ſed dictus magiſter potuit omittere
ſoľonẽ ex impotentia ſoluendi,uel ex obliuione: quia il
lo anno modico tpe laborari fecerat propter pæſtẽm ſu-
peruenientem, ob quã cauſam abſentauit ſe longo tpe à
ciuitate,ut mihi præſupponitur in facto,& ſtetit per biẽ-
niũ ante,q̃ aliquid ſolueret;ergo potius in hoc facto du-
bio debemus præſumere aliquam ex iſtis cauſis honeſtis,
quàm præſumere fraudem & dolũ,cũ de quolibet debea-
mus præſumere bonum, ut in c.fi.de præſum.& experien
tia docemur,debitores ultra tẽpus debitũ differre ſoľo-
nẽ potius ex impotentia ſoluendi,quã aĩo creditoris de-
fraudandi;& ualet in dubio arg.a cõiter accidentibus,ut
no.in c.j.de cleri.nõ reſi.¶Itẽ ex alio excluditur præſum
ptio fraudis, & quod notoriè exercebat artẽ ſuam, & de
oĩbus ſolutionibus fiebat ſcriptura.unde nõ eſt uероſimi
le, quod notoriè uoluiſſet ſuã cõitatẽ fallere ceſſat n.p̃-
ſumptio fraudis, & doli in facto notorio iuxta no.p Iac.
But.in l.ij.C.de ſum.tri.ad hæc tex.in l.nõ exiſtimo,ff.de
admini.tut.& l. qui ſine,de neg.ge.& l.ſi.de ritu nup.hinc
4 concludit.But. †ubi ſupra,ad quæſtionem, quæ fuit de fa
cto, q.dã frater profeſſus exiuit ordinẽ, & accepit uxorẽ.
Quærebatur,an inquiſitor poſſet contra illũ procedere;
& concluſit ſic,quòd aut duxit clã uxorẽ; & præſumũtur
in dolo & nõ errare;& ideo inquiſitor debet cognoſcere.
aut accepit palam;& non præſumitur in dolo, ſed errare
ita dico ad propoſitũ, ſi iſte habuiſſet animũ fraudandi,
nõ laboraſſet publice,ut fecit, ſed in occulto:quia qui ma
le agit,odit lucẽ,de offi.del.c.cõſuluit preterea ex omiſ-
ſione unius anni, & ſoľone ſequentis non infert̃ præſum-
ptio,qđ pro alio ſoluerit. uñ nec expreſsè nec tacitè mẽ
titur.Ideo ceſſat omnis calliditas & fallacia, quæ requi-
rit̃ ad fraudẽ cõmittendã. ¶Ad hoc bonus tex.& quod ibi
5 no.in l.q.cũque, C.de apoc.lib.11. ¶†Vlterius uide, q ſi
publicanus,qui cõducit uectigalia à fiſco, differat debito
tpe ſoluere ſtatutum pretium fiſco, non incidit in pœnã
aliquã; ſed põt cõpelli,uel cogi ad ſatisfaciẽdũ cũ uſuris
modici tpis.l.uectigalia.§.fi.ff.de publi. ergo idẽ dicẽdũ
in iſto magiſtro, qui uĩ teneri fiſco ex quodã quaſi ↄctu
inito cũ cõitate. non.n.iſte magiſter celauit rem, ex qua
erat ſoluenda gabella, ex quo præſumetur fraus l.frau-
dati,ff.de pub.nec tenebat̃ ſoluere tributũ de re ſua;quo
caſu res incideret incõmiſſum,& ſic loquũtur iura ſupe-
rius allegata: ſed tenebatur ſoluere ex quaſi ↄctu inito
cũ cõi iuxta notata in ſimili per Bar.in l.fi.de decre.ab or
di.faci.nec tenebatur oñdere aliquã rẽ, cum non eſſet fiẽ
da ſolutio pro rebus uehendis. quo caſu procedũt iura,q̃
loquuntur de profeſſione,& ſolutione:ſed tenebatur ſol
uere ex cã:q.a laborabat.unde,ſi nõ ſoluit,eſt in culpa,nõ
tñ ĩ dolo.Nec iſto caſu debemus præſumere dolũ per ea,
quæ ſupra latius dixi; Et per hoc fit rñſum ad contraria
in principio formata. ¶Concludo ergo dictum magiſtrũ
non incidiſſe in pœnam dicti ſtatuti,maximè quia in du-
bio debemus interpretari partem meliorem.l.hæ cauſæ,
ff.de ſuſpe.tut.& l.interpretatione, ff.de pœnis,& regula,
in pœnis,ff.de reg.iu.lib.vj.facit quod not.per Bar.in l.j.
ff.de eſtrac. Et hæc ſufficiant. Laus Deo. NIC.ABB.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

IN *effectu caſus talis eſt. Cauetur inter cætera in quodam ſta-
tuto* Senenſi, *ſi quis receperit in ſolutum & pagamentum authori
tate curiæ, aut alicuius iudicis aliquam rem immobilem pro pri-
mo & ſecundo decreto, uel aliter pro executione ſententiæ, laudi,
uel alterius inſtrumenti publici in caſibus, in quibus ex ſecundo
decreto, uel in quocunq; modo ſibi adiudicata, tradita fuerit au-
thoritate curiæ, uel iudicis, &c. Ita, quòd dominium, proprietas,
ſeu poſſeſsio talis rei transfertur; tunc in dictis caſibus ſolus re-
cipiens teneatur ſoluere integram gabellam talis rei, ſ.denarios
octo pro libra; & poſt aliqua ſubiicitur; ita, quòd parte ſemel
alienata ſufficiat ſemel gabellam talis rei ſolui.hoc ſtante ſtatuto,
quidam* Nannes *domini Angeli habuit ex primo decreto occaſio-
ne cuiuſdam debiti quædam bona immobilia ſui debitoris, & tra
ctu temporis obtinuit ſuper eiſdem ſecundum decretum, per quod
illa bona fuerunt eidem tradita in ſolutum & pagamentũ.à qua
quidem ſententia, ſeu decreti interpoſitione fuit appellatum per
partem aduerſam, & pendente appellatione factum fuit compro
miſſum in amicos cõmunes, qui inter cætera irritauerunt & an-
nullauerunt prædictum ſecundum decretũ, ita, quod dictus* Nan-
*nes reſtituit dicta bona immobilia uigore pronuntiationis arbi-
trorum.* ¶*Nunc quæritur, nunquid uigore dicti ſtatuti teneatur
ſoluere dictam gabellam, &c.*

CONSILIVM LXIX.

1 *Emptor mota ſibi q̃one ſuper re empta, ſi uoluntarie cõpromiſit,
& ſuccubuit nõ habet regreſſum de euictione cõtra uenditorẽ.*
2 *Poſſeſsionem pacificam non dicitur quis habere, ſi ilico ſuper ea
mouetur ſibi quæſtio.*
3 *Paſſus ſecundum decretum, poteſt beneficio legis intra annum of-
ferre debitum creditori, & recuperare ſua bona data inſo-
lutum illi creditori.*

CHriſti, eiuſq; matris præſidio humiliter inuo
cato. ¶Videtur primo dicẽdum q ſic.
nam à uerbis ſtatuti nõ eſt recedendũ, niſi aliter
cõſtet de mente.l.non aľr, & l.ille aut ille,ff.de leg.iij. &
c.ſi.de uer.ſig. Sed ſtatutum arctat recipientẽ rem ĩmobi
lem ex primo & ſcđo decreto ad ſoľonem gabellæ,& iſte
Nãnes habuit illa bona ex primo & ſcđo decr.ergo tenet̃
ad ſoľonem gabellæ.ſtatim.n.cum recipit bona ex primo
& ſcđo decr. acq̃ſitum fuit ius gabellæ.l.cedere diẽ,ff.de
uer.ſig & tenetur ad ſoľonem, etiam ſi bona poſtmodum
perirent penes eũ.ſatis.n.eſt ſemel fuiſſe locum diſpõni le
gis; ſicut in ſiľi dicit lex ſatis eſſe condõnem ſemel exti-
tiſſe, licet nõ durauerit.l.ſi qs hr̃dem,C.de inſti.& ſubſti.
Et maximè hoc p̃cedit ex uerbis ſequentibus in ſtatuto ĩ
eo, qđ ad ſoľonem gabellæ ſolum requirunt, qđ dñium,
ſeu poſſeſſio ſit trãſlata in recipientem. at in caſu noſtro
nedum dñium,ſeu poſſeſſio,quinimo & poſſeſſio fuerit p
dictum Nãnem per interpõnem ſecundi decreti trãſlata.
cum.n.per primum decretum illorum bonorum detenta
tio eſſet penès dictum Nãnem, uidetur, q per ſecundum
decr.p quod illa bona fuerunt ſibi data inſolutum,& pa-
gamentum, ſtatim acquiſiuit dñium, & ueram poſſeſſio-
nem, cum non eſſet opus inductione in poſſeſsionem,
cum ipſe idem illa bona detineret; ita, q illa ſententia
ſtatim traxit ſecum executionẽ;ad hoc bonus tex in l.fin.
C.de iu.do. impe. & inſtit. de rerum diui. §.interdum,
cũ §.ſeq. & quod no.Bar.in l.ſi finita.§.Iulianus,ff.de dã.
infe.Nec ob.ſi dicatur illa bona non duraſſe penès eum,
quin p hoc dictus Nãnes non ualeat excuſari: q.a cum ex
facto ſuo uoluntario p̃didit,ſibi imputandum eſt. non.n.
debebat cõpromittere, ſed appellationem proſequi. Ad
hoc bonus tex. in l.ſi dictum.§.j.ff.de euic. ubi dicitur,
1 † q ſi emptor mota ſibi quæſtione ſuper re empta uolun
tarie cõpromiſit,& ſuccubuit, nõ habet regreſſum de eui
ctione contra uenditorem. debuit.n.expectare ſententiã
iudicis, & ſic procedere per actum neceſſarium.l.utique,
ff.de iud. ¶Quemadmodum n.non euitaſſet gabellam, ſi
per tranſactionem, uel alium cõtractum illa bona tranſ-
tuliſſet in alium: quia ſatis eſt ſemel ius fuiſſe acquiſitum
gabellæ,arg.in l.cõmiſſa,& l.fraudati,ff.de pub. & l.con-
tinuus,ff.de uerb.obl. ita euitare non debet, ſi illa bona
perdidit per cõpromiſſum: quia cõpromiſſum uolunta-
rium,eſt quædam trãſactio,ut legi.& not.in auth. ſi uerò
contigerit,C.de iud.no.Inn.in c.Quintauallis,de iureiu.
& per Bar.in l.ſocietatem.§.arbitrorũ,ff.p ſocio; & hęc
uidetur fortior rõ,& uidetur de rigore prima frõte con-
cludere,maximè attẽto tex.in l.cum hi.§.ſi cum his,ff.de
tranſac. Sed his non obſtantibus ↄriam ſententiam arbi-
tror ueriorem, ad quã pluribus rationibus æquiſſimis &
naturalibus moueor.Et primo,quia non põt dici factum,
maximè in re odioſa,cum nõ duret factum,ut in c.nam &
ego,de uer.ſig.cum concor.ibi poſitis in gl.ſicut in danda
actione ↄ partem non dr̃ uerſum,cum non duret uerſum,
ff.de in rẽ uerſo; & uerbũ, recipere, ſicut uerbũ,habere,
intelligi debet cũ effectu, & nõ ad corticẽ, ut in c.relatũ,
de præb.ita,quod diſpõ ſtatuti habeat effectũ permanen-
tem,de pœni.diſtin.1. c.hæc aũt uerba, & l.j.& ij.ff.quod
quiſq; iur. & 1.q.1. c.Marchion. ſtatutum ergo prædictũ
arctans recipientem bona ex primo & ſecundo decreto
ad ſoľonem gabellę debet intelligi de recipiente cũ effe-
ctu, ita,quod trãſlatio dominij,ſiue poſſeſsionis tenuerit,
& durauerit. Non.n.põt dici facta trãſlatio, ſi ilico ſuus
effectus extinguitur,ſeu impedit̃,arg.optimum in c.cõmiſ
2 ſa,de elec.lib.6. & quod ibi no.ubi patet, † quod non di-
citur quis habuiſſe poſſeſsionẽ pacificam,ſi ilico ſuper ea
mouetur ſibi quæſtio.non.n.fuit de mente ſtatuentium al
ligare & uinculare quem ſine cõmodo & reali exceptio-
ne ad ſoľonem gabellæ,cum hoc repugnet rõni natura-
li,ſm quã nemo debet locupletari cum iactura alterius,
ut in regula,locupletari,de reg.iu.lib.6. & l.nam hoc na
tura,ff.de cond.indeb. & maximè cũ fiſcus tunc cenſetur
abundare, cum habet ſubditos locupletes, in auth ut iu-
dic.ſine quoquo ſuffragio.§.cogitatio. Et maximè quia
gabellæ ſunt odioſæ.l.ij.C.noua uectig.inſti.non po.& l.
uectigalia, & quod ibi no.Bart.ff.de publ. Sed in caſu no
ſtro nõ durauit effectus ſecũdi decreti, cum ilico,per ap-
pellationem fuit extinctus, & ſic per actũ legalem ſine oĩ
culpa iſtius Nãnis,ut probatur in l.ij.ff.de pœ.& l.j.ad fi.
ff.ad Turpi. Et licet fuerint opiniones,utrum per appel-
lationem extinguatur ſñia, uel ſuſpendat̃, cum tex.iuris
cano.cõmuniter dicunt,quod ſuſpendat̃, ut in c.uenien-
tes,de iureiu. & c.paſtoralis.§.p̃tereà,de offi.deleg.& le-
ges ciuiles dicũt,q extinguatur in d.l.j.in fi. attñ ſatis eſt
quo ad p̃poſitum noſtrũ, quod effectus illius ſñiæ ex eo
fuerit de præſenti ſublatus per appellationem; quod p-
cedit etiam in ſñia,quæ trahit ſecum executionem,ut p-
batur in l.furti,ff.de his qui no.infa.per quas leges pba-
tur, quod ſecuta appellatione non põt dici iſtum Nãnem
habere dominium,uel poſſeſsionem illorũ bonorum; er
go non tenetur ad ſoľonem gabellæ. Nec obſt.quod iſte
cõpromiſit: quia per hoc cõpromiſſum ſolum nõ perdidit
dominium & poſſeſsionem illorũ bonorum, cum per ap-
pellationem gabellę iſte nõ habuit uigore primi & ſecũ-
di decreti dominium & poſſeſsionem; nec per actum cõ-
promiſsi debet incurrere illam pœnam, cum cõpromit-
tendo uſus ſit iuris uia legitima,ut in clem.quãdiu,de ap.
& in auth.ſi tñ,C.de tẽp.appel. Et ſicut ſuccubuit coram
arbitris,ita potuiſſet ſuccũbere coram iudice appellatio-
nis. Item iſte Nãnes nihil petit ab alio ex eo, quia ſuccu-
buit; quo caſu procederet diſpoſitio.l.ſi dictum præall.
ſed ab eo petitur gabella,ad quã non tenetur,ex quo non
habuit effectum ſecũdi decreti, nec per eũ defecit, quin

3 habetet. ¶Secundo principal'r facit & eleganter, † quia paſſus ſecundum decretum põt beneficio legis intra annũ offerre debitum creditori,&recuperare ſua bona illi creditori data inſolutum, arg,optimum in l.fi.C.de iu.dot. impe.notanter dicit Bar. in d.§.Iulianus. ſi ergo debitor appellatione pendente conuenit cum iſto ſuo creditore interuentu arbitrorũ, & recuperauit bona ſua,non debet imputari iſti. nam ſine quolibet cõpromiſſo hoc potuiſſet per ſupradicta. Et huic rõni non uideo rñſionem,ſaltem ſufficientem. non.n.debet iſte arctari ad ſoluendum clero,qđ in effectu non habuit. ¶Tertio principal'r facit ꝓ iſto Nãne,quia in re dubia eſt ferenda ſñia ꝯ fiſcum,ut eſt tex.no.in l.non puto,ff.de iu.fiſ.præſertim in caſu noſtro, in quo fiſcus contendit de lucro captando, & dictus Nãnes de damno uitando,cũ ex illo ſecũdo decreto nullum cõmodum fuerit conſecutus,& fiſcus nullum dãnum paſſus; & hoc habet maximam æquitatem,ne fiſcus locupletetur contra oẽm naturalem iuſtitiam,& bonam ęquitatem,& cũ ſubditorum diſpendio. poteſt.n.in eorum diſpoſitionibus allegari naturalis iuſtitia.l.ſcire oportet.§. ſufficit, ff.de excu.tut. & l.ſecundo requiris, in fi.de ap. & ęquitas præferenda eſt rigori.l.placuit, C.de iud. & ſummam ęquitatem iudex ante oculos habere debet.l.quod ſi Epheſi, in fin.de eo,quod cer.loco, c.fin.de tranſactio. & per hęc patet reſponſio ad ſuperius alleg. procedunt enim in caſibus diuerſis à noſtro. ¶ Concludo ergo dictum Nannem non teneri ad ſolutionem gabellæ. Et hęc ſufficiant. NIC. ABB.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

QVIDAM *canonicus Maſſanus iandudum tenuit canonice quaſdam capellas in eadem eccleſia Maſſana, quibus nunc ſenectute, ſeu morbo ingraueſcente, ut illa beneficia requirunt, deſeruire non põt. dominus Eps Maſſanus eum impellit, ut capellanum ſuis ſumptibus ibi retineat, uel ſaltẽ contribuat ad ſumptus vnius capellani ibi poſiti. dictus canonicus reſpondet, quòd ſuorum beneficiorum reditus ſummam 25. florenorum uix aſcendunt; ita, quod non poſſet ex eis ſuſtentari, & portionem capellano inſtituendo tribuere. Quæritur quid iuris, &c.*

CONSILIVM LXX.

1 *Beneficium habens ſi ſit infirmus, & teneatur ponere uicarium ſi beneficium non ſufficiat ad amborum uitæ alimentum, quis prouidere debebit.*

2 *Cauſæ duæ quando concurrunt, quarum vna eſt naturalis, alia accidentalis, naturalis tunc præualet.*

3 *Beneficium an quis obligare poſſit?*

CHriſti, eiusque piæ matris præſidio humiliter inuocato. ¶Videtur primo dictum canonicum teneri ad dandum capellano competentem portionem, licet ex reſiduo ipſe abſq; penuria uiuere non poſſet ꝑ c.de rectoribus,de cler.ęgro.ubi dicit tex ꝙ ſi rector eccleſiæ non ualet ex lepræ morbo eccl'ię deſeruire,dandus eſt coadiutor,qui de facultatibus eccleſiæ congruam recipiat portionem; & glo.ibi uĩ decidere
1 caſum noſtrum. ¶†Quæritur.n.quid ſi eccleſia non põt ſufficere utrique? & rñdet,quod deſeruiens eccleſiæ habebit reditus, & illi infirmo ꝓuidebit eps; allegat 82.diſtin.c.j.& ij. ¶Item & ſecundo non uĩ licitum, ut qs habeat plures capellanos in eadem eccleſia, maximè ſi eſt canonicus,ut in caſu noſtro; ſicut in eadem eccleſia non licet habere plures præbendas; imo per adoptionem ſecundæ uacat prima ipſo facto, ut in c.literas, & quod ibi no.de conceſ.præb. & in cle.fin.de præben. ita conſentaneum non eſt,ut quis habeat plura conſimilia officia,uel beneficia in eadem eccleſia:q̃a decoloratur ſtatus eccl'ię, & debito officio defraudatur,cum quis nõ poſſet niſi pro vno deſeruire; facit quod no.Io.And.in d.c.literas.¶Sed his non obſtantibus contrariam ſententiã arbitror de iure præualere. Moueor primo per dictum c.de rectorib⁹, ubi coadiutori datur certa portio; ergo oẽs reditus remanent ibi penes ꝑlatum; & ſic pinguius prouideť rectori,q̃ coadiutori. Ergo ſi reditus utriq; non ſufficiunt,debet prius ꝓuideri rectori infirmo, tanq̃ digniori, & pinguius ius habenti,arg.in c.dilectus, & c.uolentes, de offi. dele.maximè quia infirmus cenſeť ſeruire.vnde dicit lex, quod famuli ęgroti,quos curamus,nobis ſeruire intelliguntur,ut l.iiij.§.Stichus,ff.de ſtatulib.& l.in rebus,ff.cõmod.ꝑ quas leges & c.j.de cle.ęgr. cum ibi no.probatur, quod eccl'ia tenetur alere rectorem ęgrotũ; & ſi infirmitatis tꝑe denegarentur clericis alimenta, deterrerentur alij à clericatu,& non reperirenť, qui uellent in Dei eccleſia militare,ut dicit tex.in c.j.præal. Hinc eſt,ꝙ infirmis dantur quotidianæ diſtributiones, q̃ non dantur niſi deſeruiẽtibus & diuinis intereſſentibus, ut in c.j.de cler. non reſi.lib.6.per qđ patet, ꝙ habendi ſunt infirmi ꝓ deſeruientibus, qđ intelligo, qñ infirmitas fuit immediata cã non deſeruientibus:ſecus, ſi ante infirmitatem nõ deſeruiebat:quia tunc non gaudet beneficio infirmi, ut no.ĩ d.c.j.& uoluit Inno.in c.ad audientiam, de cler.non reſi.
2 ¶†Præterea, qñ concurrunt duæ cauſæ, quarum vna eſt naturalis,alia accidentalis,naturalis ꝑualet.l.q habet,ff. de tutel.facit quod no.gl.in cle.ij.de offi.or. ꝑ prius ꝓuidendum eſt rectori infirmo, q habet titulum,& cenſetur deſeruire q̃ capellano ſeu coadiutori extraordinario nõ inſtituto; & ſi eccleſia patitur defectum in miniſtris,debet eps parochiæ,de capellano prouidere; arg.optimum in ſimili in his,quæ leguntur & no.in c.j.& c.de his,de eccl. ædifi.ubi patet, quod beneficiatus non teneť reficere eccleſiam,niſi de his,q̃ ſibi ſuperſunt. vnde primò debet ꝓuidere ſibi,& poſtmodum fabricæ; & ſi non ſufficit ſibi fabrica,populus uel eps debet ſubuenire, ut ibi plenius no.
3 ¶†Ad idẽ.nam tẽpore infirmitatis poſſet bene alter non habens,unde uiuere,contrahendo debite obligare beneficium, ut no.Io.And.in c.ex præſentium,de pig. & no.in c.j.de ſolu. Non obſtant ꝯria ſuperius inducta. nam gl.in d c.de rectoribus,uere non ꝓbat:quia iura,quæ allegat, ſolum dicunt,quod eps tenetur prouidere illis,qui uictũ manibus ſibi quęrere nequeunt; nec loquuntur magis de clericis,quã de laicis.Sed in caſu noſtro iſte canonicus habet beneficia, quibus tẽpore infirmitatis cenſeť deſeruire; & ſic debet ex illorum reditibus ſuſtentari. Et ꝯ illã gl.apertè ibi tenet Vincen. cuius opinionem referunt docto. & cum eo tranſeunt, nec illam reprobant. quinimo doctor præcipuus ſm illam opin.Vinc.conſuluit in qõne facti,ſ.do.Franc.Card.Florẽ.ut ab eo auditui uiua uoce, & ponit in d.c.de rectoribus. Ad ſecundum ꝯrium reſpõdeo,quod c.literas,& cle.ſupra all.loquuntur in duobus præbendis, non aũt in aliis inferioribus beneficiis eiuſdẽ eccleſiæ. Quinimo conſuluit Fed.de Senis conſi.115.canonicum poſſe ex diſpenſatione epi habere capellam in eadem eccleſia,cum diſpenſatione eiuſdẽ poſſet quis habere canonicatum,prębendã,& dignitatem,ſeu perſonatum,& officium in eadem eccl'ia,ut in c.j.iuncta gl.de cõſuetu.lib.6. Et hodie ex cõmuni conſuetudine retinere plura ſimplicia,præſertim qñ non exigunt reſidentiã,ſeu alterũ non ſufficit ad ſuſtentationẽ bñficij, ut plenè no. per gl.in c.gratia,de reſcrip.lib.vj.& cle.gratiæ,eod.ti.& in c.dudum, el.ij.de elec.& per Inn.ibi & in c.iãdudum. ¶Et quicquid ſit de iure,uel conſuetudine: tamen in facto iſto præſupponitur dictum canonicũ legitimè dictas capellas poſſidere,nec de tituli legitimatione diſputatur ideo in hoc ulterius non inſiſto. ¶Concluditur ergo, dictum canonicum non compellendum ad prouidendum capellano,uel ad contribuendum, ſi detractis ſibi neceſſariis,nihil ſibi ſupereſt. NIC.ABB.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

IN *hac cauſa, quæ ad præſens uertitur inter Iacobum quondam Matthæoli de Fabricano ex una parte, & Nicolaum Cane ex alia parte ſuper ualiditate quorundam contractuum, & iuramentorum, ac ipſorum relaxatione, pro luculenta deciſione habenda &c.*

CONSILIVM LXXI.

1 *Statutum præſumens dolum, & ſimulationem in certis contractibus, maximè minorum, ualet.*

2 *Mulier ſi renuntiat Velleiano in eodem contractu extra iudicium, non ualet.*

3 *Statutũ diſponens in contractu, non habet locũ in quaſi cõtractu.*

4 *Statutum laicorum non ualet ſuper ſpectantibus ad iuriſdictionem eccleſiaſticam.*

5 *Iuramentum habet uim clauſulæ, ſi non ualet, quod ago ut ago, ualeat ut ualere poteſt.*

6 *Minor in ſpiritualibus poteſt eſſe in iudicio ſine curatore.*

7 *Minor iurans corporaliter ſe maiorem ceſſante dolo aduerſarij, excluditur à beneficio ætatis inducto à iure communi.*

8 *Fictio cadit ſuper certo: præſumptio ſuper incerto.*

9 *Iuramentum ſine cauſa legitima remitti non poteſt, etiam à Papa, in præiudicium alterius.*

CHriſti, eiusq; matris ꝑſidio inuocato, Quinque dubia examinanda informabo. ¶Primum, nunquid iuramento præſtito in minori ætate per dictum Iacobum in eo, quod primo iurauit ſe maiorem,& poſtmodũ iurauit ſuper obſeruatione cõtractus inciderit in aliquod uinculum, obſtante ſtatuto prouinciæ, in quo certa ſolennitas præfigitur contractibus minorum; qua poſt habita, decernitur, ut dicti contractus præſumantur,& fingantur doloſè facti, & nullam obtineant firmitatẽ; & nihilominus contrahentes cũ minoribus contra formã ſtatuti, iudicis arbitrio puniãtur. ¶Secundũ dubiũ, præſuppoſita inualiditate illorũ iurorũ,& cõtractus ex defectu ſolẽnitatis ſtatutarię, an dictus contractus initus cũ dicto Iacobo minore poſſit ſuſtentari ex ratificatione ipſius Iacobi, iuro firmata tꝑe maioris ætatis, innuendo ſe in illo cõtractu fuiſſe deceptũ ultra dimidiã iuſti pretij. ¶Tertiũ dubiũ, præſuppoſita ualiditate,& uinculo illorum iuramẽtorũ,uel alicuius illorũ debuerit audiri dictus Iacobus, petẽs abſolutionem a domino epo. ¶Quartũ dubiũ, utrũ dñs eps,& eius uicarius iuridice ſe geſſerint tã in pronũtiado, quàm in relaxãdo dicta iuramenta. ¶ Quintũ & ultimũ, quæ ſint,& eſſe debeant partes iudicis appellationis. Rñdeo ad primũ. Et primò ad partẽ negatiuã, quod dicto iuro nullũ uinculũ
1 inſit.†Valet.n.ſm oẽs ſtatutũ præſumẽs dolũ, & ſimulationẽ in certis ꝯctibus, maximè minorũ, adeò, qđ iura in eis ꝑſtita nullius efficiunť momẽti, tãquã dolo extorta, & ſimulata; ad hoc.l.ſi mulier, & ĩ auth.ſi qua mulier, C.ad uelle.l.pricipalibus, ff.ſi cer.pe.& l.unica, C.de ꝯ.iud.no. in terminis nřis Bar.in l.oẽs populi,ff.de inſt.& iur.in 8. ſeu 9.col.ubi dicit, ꝙ aut ſtatutũ ſimpl'r annullat iurm, nõ ſeruata ſolẽnitate; & non ualet, aut diſponit, ut ꝯctus aliter celebratus præſumatur doloſus, ſeu ꝙ minores dolo præſumanť inducti; & ualet ẽt ad annullãdũ iurm. mouetur, q̃a ſtatutũ põt præſumere dolũ; & iurm dolo extortũ nõ ualet, ut ĩ c.cũ cõtingat, de iureiu.& c.ij.de pac. lib.vj.& auth.ſacra puberũ, C.ſi aduer.uẽ.plus ſentit Bal. in dicta auth.ſacra puberũ. dicit.n.quod ẽt ſi ſtatuta non fingãt dolũ & ſimulationẽ; & æquitatẽ, ut puta, q̃a malitia hoĩum illius loci erat prõpta ad decipiẽdũ minores, ualẽt ſtatuta annullãtia iura; & cũ habeãt æquitatem, & rationẽ naturalẽ, nõ poſſunt dici iuri cõtraria: fatetur eã bonã eſſe cautelã, quæ in multis locis ſeruať, ut contractus ꝯ ſtatuta præſumantur dolo, ſeu metu initi: plenius tñ idẽ Bal. hanc materiã attingit.in l.nõ dubiũ, C.de legi.attamen, quod ad caſum nřm uidetur uelle, ut iurm, non ſeruata ſolennitate ſtatuti, nõ ualeat.dicit.n.in effectu quo ad propoſitũ nřm, ꝙ aut ratio prohibitionis ſtatuti fundatur ſuper ęquitate naturali; & non ualet iurm; ut puta qñ ſtatutum fundatur ſuper dolo & ſimulatione, ut in caſu noſtro. aut fundatur ſuper quadã æquitate poſitiua; & ualet; & hoc caſu poſſunt intelligi ea, quæ habẽtur in c.ij.& c.cũ contingat, & auth.ſacra puberũ præall. Et ſi quis diceret, hoc procedit reſpectu iuramenti interpoſiti ſuper obſeruantia ꝯctus, & nõ, qñ iurauerit per prius ſe maiorẽ. Rñdeo, ꝙ ſi illud iurm fuit præſtitum in eodẽ ꝯctu, debet præſumi extortũ, ſicut ipſe ꝯctus: quia iurm non præſumitur propria uoluntate pręſtitũ quod ferè ſemper a malo eſt, ut dicit tex.in c.ſuper hoc, de renũ. quia eadem facilitate, qua inducuntur minores ad contrahendum, induci poſſunt ad iurandum ſe maiores. Et ſi diceremus cõtrarium, tale ſtatutum nullius foret effectus, cũ facile minores inducti ad contrahendũ, iurarẽt ſe maiores. Ad hoc bonus tex.in d.l.ſi mulier.hinc Bar.ĩ
2 l.fi.C.ad uelleia.dicit, †ꝙ ſi mulier extra iudiciũ renuntiet uelleiano in eodẽ contractu, non ualet: quia eadẽ facilitate, qua inducitur ad ſe obligandũ, induci põt ad renuntiandũ; & ſic lex eſſet ludibrio. Idem in ſimili no.in l.ſi ex cautione, C.de nõ numc.pec.ubi dicitur, non ualere renuntiationẽ in eodem contractu habitã, cũ quis cõfiteť ſe recepiſſe pecuniã mutuã. Ad idẽ, quod ipſe no.in l. nemo põt, ff.de leg.j.ubi dicit, non ualere renũtiationem exceptionis ſimulationis in eodẽ cõtractu, qui dicitur ſimulatus: quia omnia, quæ ſunt in eodẽ inſtrumẽto, præſumi debent ſimulata, ſi contractus ſimulatus probetur. Ita dicẽdũ uĩ in propoſito, ex quo per ſtatutũ, nõ ſeruata ſolennitate, præſumitur cõtractus dolo extortus, oĩa tũc geſta tanquã acceſſoria, & præambula præſumi debẽt dolo extorta. Facit regula, acceſſorium, de reg.iu.lib.6.& l. oratio, ff.de ſpõ.& c.prudẽtiã, & c.præterea, de offi.dele. ¶Sed his nõ obſtantibus contrariã ſententiã arbitror ueriorẽ. Moueor primo, q̃a dictũ ſtatutũ non debet extẽdi ad iurm prius præſtitum, cum iurauerit ſe ante oẽm contractũ maiorẽ: qñ cũ ſtatutũ deuiet à regulis, non debet aliquatenus extẽdi ad caſum ſimilẽ fictioni, ut l.iij.§.hæc aũt uerba, ff.de neg.geſt.no.per Bar.in l.nõ dubiũ, præal. facit quod legi & no.in c.in ueſtra, de iureiu.& ꝑ Io.An. in regula, pro poſſeſſore, de reg.iu.lib.vj.in Mercu.& c. ſtatutũ, de elec.lib.vj.& l.quod uerò ꝯ rõnem, ff.de legi.
3 Quinimò, quod plus eſt, †ſtatutũ diſponens ſuꝑ ꝯctu, nõ habet locum in quaſi ꝯctu, ut no.dicit Bar.in l.apud Iulianũ, ff.ex qui.cauſ.in poſ.ea.& ĩ l.ſi minor, ff.de acq.hř. Sicut nec ꝯ ſtatutum ſuper quaſi contractu nõ habet locũ in uero ꝯctu, ut no.uoluit gl.in c.decet, de immu.ecc. lib.vj.

li vj.ubi dicit quòd diſpoſitio illius.c.annullans habitum
iudicium in eccleſia, nõ extẽditur ad ꝯctus. ita dicẽdum
uř in propoſito.quod ſtatutum iſtud diſponens ſuper cõ-
tractu,nõ debet extẽdi ad iuramentum prius ſuper maio
ritate,cũ illud non ſit contractus,nec quaſi contractus,ut
probatur ex his,quæ habẽtur in l.Labeo,la.ij.de uerb.ſi-
gni & l.oẽm obligationẽ,ff.de iud.cum ibi not. Quinimò
plus,quod ẽt ſi expreſſe ſtatutum uoluiſſet comprehen-
dere illud iuramentum,nõ ualuiſſet, quia non ſpectat ad
laicos decernere ſuper iuramento, ſicut nec ſuper alio
iure ſpirituali,ut no.Hoſt.in c.quemadmodum,de iureiu
ran.probatur in c.uenerabilem,de elec.& no.per Fed. de
4 Senis conſi.91.& conſi.95.ubi generaliter dicit † nullum
ſtatutum laicorum ualere ſuper ſpectantibus ad iuriſdi-
ctionẽ eccleſiaſticã. Ad hoc c.ſi imperator.xc. di.ubi dř,
ꝙ pro ſpiritualibus debet etiam imperator recurrere ad
eccleſiam facit.c.nouit, de iudi. Probatur ratione incon-
uincibili,ſi enim non ualet laicus cognoſcere de ualidita
te iuramenti,uel alterius actus ſpiritualis, ut in c.tuam,
de ordi.cog.& c.lator,qui fil.ſint legi.& c.ſi iudex laicus
de ſen.exc.li.vj.& not.Bart.in l.Titia,ff.ſo.ma.& l.j.de iu
riſ.om.iud.ergo fortius nec ſuper illo ſtatuere,cum ſtatu
tum ſumat uires à poteſtate ſtatuentis,de ſenten. excom.
c.a nobis,& l.fi.ff.de iuriſ.om.iu.& c.ut animarũ, de con-
ſti.lib.vj.Nec obſtat,ſi dicatur,quòd fuerit præſtitum ſu-
per contractu,quia ſtatutum præſumitur doloſum, quia
hoc iuramentum,ut dixi,præceſſit cõtractum, nec poteſt
dici pars contractus.unde eſto,quòd cõtractus in totum
corruerit,ualeret nihilominus iuramentum, & ſic non
debet iudicari ſecundum naturam contractus ad hoc. l.
etiam,ff.de mino.& l.ſcire debemus,ff.de uer.ob.facit,qđ
in ſimili no.Inno.in c.fi.de reſti.ſpo. dicens eum ſuſtineri
licet corruat iudicium,& probatur in cle. conſtitutionẽ,
de elec.habet enim iuramentum ſubſiſtere per ſe, nec ẽt
accedit cõtractui. unde poteſt pręſtari etiã ſuper contra
ctu nullo,ut in c.debitores, & quod ibi not. de iureiur.
Præterea magis deliberate præſumitur quis uenire ad
iuramentum tanquam ad actum ſpiritualem,& animæ pe
riculoſum,quàm ad cõtractum ſuper temporalibus,ideo
facilius debet præſumi quis dolo inductus ſuper contra-
ctu,q̃ ſup iuramẽto;ad hoc quod legi.& not.in l. cũ quis.
§.codicillis,ff.de leg.iij.& in authen. de iureiur. à mori.
præſt.per Bar.in l.ſciendũ,ff.de uerb.ob.& l.ij. C. de re-
ſcin.uen.facit optime tex.cum ibi no.in l.cum pater.§.fi-
5 lius matrem,ff.de leg.ij.Hinc dicimus, † quod iuramen-
tum habet uim clauſulæ,ſi non ualet,quod ago, ut ago,
ualeat ut ualere poteſt,ut ibi,& probatur in c.ad noſtrã,
6 el. iij.de iureiu.Hinc etiam iure diſponitur, † ut minor
poſſit in ſpiritualibus eſſe in iudicio ſine curatore,& non
ſic ſuper temporalibus,ut in c.ſi annum de iudi.lib. vj.iũ
cta glo.l.clarũ,C.de autho.præſtan.¶ Ex his concluditur
ualere primum iuramentum,quo iurauit ſe maiorem,cũ
nõ probetur ipſum Iacobum dolo inductum ad iuramen
tum,nec ſtatutum ad hunc caſum extenditur per ſupradi
cta, & ceſſat per hoc argumentum ſupra in contrarium
formatum.imò plus dico præſumendum,quòd ipſe Iaco
bus dolo ſuo iurauerit ſe maiorem, cum ipſe tunc ſciret
ſe minorem,ut ipſemet narrat in libello ſuo, cui contra
eum credendum eſt,ut l. cum pręcum, C.de lib.cau not.
Bar.in l.certum.§.ſi quis abſente,ff.de cõfeſ.unde ſaltem
hoc caſu debet præſumi dolus,cum ſciret ſe minorem, &
procedere in dubio debet gloſſ.in l.ſi alterius,C.ſi mi.ſe.
ma.di.& Ioan.And.poſt Nico.de Ma.in addi.Spec. in tit.
de ſen.prola.§.ut autem,poſt principium,licet Bar.aliter
dicat in d.l.ſi alterius.ſed concordari poſſunt,ut ſi non ꝓ
batur maiorem ſciuiſſe ſe minorem,non præſumitur do-
lus,ſed ſimplicitas,ut uoluit Barto.ſi autem probetur eũ
ſciuiſſe,præſumatur dolus,ut in gl. & per Io. And. Nam
iurando ſcienter ꝯ ueritatem non põt niſi dolus præſu-
mi. Ad hoc.l.quid.n.ff.de dolo,facit c.illud, & quod ibi
no.de præſum.& hoc de primo iuramento.¶ Venio nunc
ad ipſum contractũ,& iuramẽtũ ſuper eo appoſitũ,ſi pro-
betur contractum ualere & tenere,ſtatutum debet iudi-
cari,& cenſeri, ſicut ius cõe,& ab eo debet interpretatio
nem ſumere,ut in c.cũ dilectus,de conſuetu & l. ij. C. de
noxa.not.Inn.in c.cauſam,de reſcrip.& Barto.in l.omnes
7 populi,ff.de iuſti.& iure. † Sed minor iurans corporali-
ter ſe maiorem,ceſſante dolo aduerſarij,excluditur à be
neficio minoris ætatis inducto à iure communi,ut in d. l.
ſi alterius,C.ſi mi.ſe ma.di.Ergo debet etiam excludi à
beneficio ſtatuti,quod etiam uoluit Ioan. And. & Nico.
de Ma.in addi.prædicta.Pro hoc facit,quia, ex quo mi-
nor doloſe uerſatur,non debet uti minoris beneficio æta
tis,l.j.§.pupillum,ff.depoſiti,& l.auxilium, ff. de mino.
Iſte autem iurauit ſe maiorem,ut ſupra probarum eſt,er
go non debet tanquam minor uti beneficio ſtatuti.Præte
reà dico,quod,etiam ceſſante primo iuramento, ualere
tamen debet uenditio propter iuramentum de ea ſeruã
da appoſitum:quia licet ualeat ſtatutum quo ad infrin-
gendũ contractum non iuratum:ſecus tamen, ubi inter-
uenit iuramentum:quia non poteſt ſtatutũ laicorum in
præiudiciũ iuramenti præſumere dolum:aliàs parata eſ-
ſet laicis uia inualidandi omnia inſtrumenta minorum,
& mulierũ,præſumere id,ſcilicet dolum, uel ſimulatio-
nem,& prohibitum una uia,alia uia inducta admitti non
debet.c.tuæ,de procu.& regula,cum quid una uia, de re
gu.iu.li.vj & ideo eleganter in hoc paſſu dixit do. Anto.
de But.in c.cum contingat,præal.quod aut apparet legi
tima cauſa præſumendi dolum,ſeu ſimulationem in con
tractibus minorũ,& impeditur uirtus iuramenti,aut non
apparet legitima cauſa pręſumendi,& ualet iuramentũ,
etiam ſi ſtatutum ſpecifice annullaret iuramentum.Ego
uero latius hunc articulum examinaui in quadam diſpu
tatione mea,& nouiſſimè in lectura illius.c. cũ cõtingat,
& ibi tunc concluſi,nunc etiam de nouo concludo, ꝙ ex
quo nulla apparet ſpecifica & ueroſimilis coniectura ꝑ-
ſumendi dolum,uel aliam illicitam cauſam,non ſufficit
ſtatutum ad euacuandum iuramentum;quia, non appa-
rente cauſa urgente,non debet,nec poteſt impediri obli-
gatio deo querenda,ar.xxv.q.j.ſunt quidam,& quod no.
Inno.in c.quæ in eccleſiarum,de conſti.& melius in ca.
quia plerique,in fi.de immu.ecc.& per legiſtas in l.fi.C.ſi
contra ius uel uti publi.eſſet enim tale ſtatutum cauſa
perfidiæ & periurij contra l j.C.ſi aduer.uen.& cõtra iu-
ra canonica.nec debet credi uerbis enuntiatiuis ſtatuti,
cum talibus uerbis non ſit credendum, ex quo materia
non pendet a mera diſpoſitione ſtatuentium iuxta not.ꝑ
Bar.in auth.ſi quis in aliquo documento, C. de eden. &
in l.ſi forte,ff.de caſtrẽ.pec.& l.ſciendum,ff.de uerb ob.
¶ Sed oportet,ꝙ extrinſecus probetur cauſa, puta quia
in loco ſtatuti minores conſueuerant dolo induci, extrin
ſecus eſt probata.Et pro hoc facit.c.ij.de pact.lib.vj. ubi
tex.dicit talia iuramenta omnino eſſe ſeruanda,& tex.in
auth.ſacramẽta, dicit inuiolabiliter &c.niſi dolo,uel me
tu probentur extorta;quod hìc non probatur.Quinimò,
ſi bene ponderentur uerba illius ſtatuti,ſtatuentes uiden-
tur dubitaſſe de uero dolo in eo,ꝙ in ſtatuto dř, ꝙ cõtra
ctus præſumatur.& fingatur dolo extortus.unde ponde-
8 ro uerbum,fingatur.¶ † Fictio.n.cadit ſuper certo, & ꝑ-
ſumptio ſuper incerto,& quod poteſt eſſe uerum,ut no.in
l.una,

l.una,C.de rei uxo.acti.§.accedit, in uerbo,præſumatur,
& per canoniſtas in.c.is qui, de ſpon.& ſic uoluerunt ſta-
tuentes fingere,dolum,ubi non erat,qđ non potuerunt fa
cere in præiudicium iuramenti.¶ Ex hoc uerbo clarè ar
guo, ꝙ non habuerunt ſufficientem cauſam præſumendi
dolum.aliàs non fuiſſent uſi uerbo, fingatur. Prætereà, ſi
laici non poſſunt cognoſcere ẽt incidenter; & acceſſorie
de ualiditate iuramenti, uel alterius actus ſpiritualis. d.
c.tuam,de ord.cog.&.c.lator,qui fi.ſint legi.& ita fortius
in re dubia ſtatuere,ẽt incidenter,& neceſſario.¶ Conclu
do ergo dictum contractum ualuiſſe, & ualere,& firmatũ
eſſe iuramento iuxta no.per Bart.in.l. ſi quis pro eo,ff.de
fideiu.& per canoniſtas in.c.cum contingat,præal.& dictũ
Bart.in.d.l.omnes populi,& Bal.procedat,quando à prin
cipio ſe non iurauit maiorem, & quando ꝓbať ſtatuentes
habuiſſe probabilẽ cãm præſumendi dolũ, & ꝑ hoc ſunt
ſublata argumẽta in ꝯriũ formata.Et hæc cõcluſio maxi
mè eſt tenẽda ꝑ ea, q̃ infra in ſequenti dubio ſubijciam.
¶ Condeſcendo ad ſ̃m,in quo,ut prolixitatem euitẽ,con
cluſiuè procedã. Et dico illam ratificationẽ, ſi facta fuit
in maiori ætate,ſine omni ſcrupulo imponere oẽm finem
& ſilentium huic concertationi,ita,ut abſque aliquo du-
bio nulla poſſet nunc allegari deceptio,etiam ſi probareť
ultra dimidiam iuſti pretij, ẽt qñ interuenit iuramẽtum,
quod habet excludere remediũ.l.ij.C.de reſcin.uen.& ibi
no.per gl.& Bar.& per gl.& doc.in.l.pe.de emp.& uen.Tũ
quia iſte Iacobus dixit, ꝙ certificatus de uero pretio rei
uenditæ,qđ plus ualebat,donabat:quod ſufficit ſ̃m Bart.
in.d.l.ij.facit.l.ſi quis donationis,ff.de contrahen.emp.Et
licet hæc uerba protulerit dictus Iacobus in primo ꝯctu,
cum eſſet minor,tamen,ex quo illũ poſtmodũ ratificauit,
& aprobauit,vř de nouo protuliſſe,& contraxiſſe.l.j.C. ſi
ma.factus.Facit qđ in ſimili no.Bart.in l.Theopompus,ff.
de dote præleg.&.l.eos,ff.de fal.& quod no. in.ca.cum in
tua,de teſti.Itẽ facit una conſideratio inconuincibilis,ex
quo enim is,q idem confitetur,vř excluſus ab omni bene
ficio,ut conſidereť non per errorẽ donaſſe, quod plus ua-
let,& præſumi debet maximè ex ſpatio medij tẽporis ue-
raciter de uero ualore rei,ad hoc text.optimus in.l.ſi mu
lier;& in.l.unica,ꝑpe fi.C.de plus peti.no. Bar.in.l cũ ſci
mus,de agri.& cenſi.lib.xj. Et hoc eſt ꝑcipuum in hac ma
teria,licet prima confeſſio,ſeu donatio fuerit facta tẽpo-
re inhabili,ut probatur in.d.l.ſi mulier.¶Venio ad tertiũ,
& procedam tàm in hoc, q̃ in ſequentibus concluſiuè,ut
nimiam prolixitatem euitem. Et dico,quod nõ debuit di
ctus Iacobus audiri, abſolutionem petens, ut patet ex ꝑ-
dictis cum nulla interuenit deceptio, ẽt ſi probaretur ua
lor rei ultra dimidiam pretij ſoluti, ſpõte enim donauit,
qđ potuit,cum eſſet maior ætate tꝑe ratificationis. d.l.ſi
qs donationis,& ſic,ẽt ſi de facto abſolucreť à iuramẽto,
contractus tamen remaneret firmus & irreuocabilis,cum
ſit de iure gentium.l.ex hoc iure,ff.de inſti.& iure,adeo,
quod ẽt papa non poſſet illum reuocare;ad hoc,quod no.
Inno.in.c.ij.de confir.uti.& in.c. inquiſitioni, de ſen.exc.
nam ea,quæ ſunt de iure gentium,per principem tolli nõ
poſſunt,in cle.paſtoralis, de re iudi.& inſti.de legi.agna.
tute.in fi.& de iure naturali, gentium,& ciui.§. ſed natu-
ralia,per legiſtas in.d.l.fi.C.ſi contra ius,uel uti.pup. & ꝑ
ſuppoſito ẽt,ꝙ dicta ratificatio non interueniſſet,non de-
buiſſet adhuc audiri, quia non probatur læſio enormis,
imò nec aliqua,ſi bene ponderentur dicta teſtiũ, ut patet
ex eorum depoſitionibus,& ex no.per Bar.in.l. pretia re-
rum,ff.ad.l.Fal.&.d.l.ij.de reſcin.uen. & per gl.in. c.cum
cã,de teſt.& ideo,non ſubſiſtente læſione enormi,non de-
bet minor audiri,pro hoc dicta auth.ſacramenta,quę mã
dat iuramenta inuiolabiliter obſeruari, &.d.c.ij. de pact.
lib.vj.ubi dř,omnino ſeruentur &c.per illum text.innuit
ibi Archi.contra Nico.in.c.cum contingat, de iureiuran.
ubi dixit mulierem poſſe in illo.c. ij.inſtare, ut abſoluať.
nã hoc falſum eſt per dicta iura,& tenet do.Ant.in.d.c.cũ
cõtingat,& ego ſemper tenui, & latiſſimè fui proſecutus
in dicta diſputatione.Nam,ſi indiferenter contra illa iu-
ra poſſet peti abſolutio, ſeruirẽt quaſi de uento,qđ non
dicendum eſt, cum emanauerint cum tanta ſolennitate.
Nec eſt aliquis tex.in mundo,qui hãc abſolutionem hoc
caſu indulgeat. Nec ob.c.j.de iureiur.& not.in.c.debito-
res,eo.tit.quia ibi creditor uſurarius non reſtituendo: iõ
compellitur relaxare iuramentũ: uel audiť petens abſolu
tionem. Quod non contingit in caſu noſtro, ex quo de-
ceptio non probatur,& hoc in dubio ita eſt tenendum,q̃c
quid alij ſenſerint.¶ Ex his infero ad quartum dubiũm in
quo dico dictum epiſcopum, & eius uicariũ in hoc facto,
ſalua eorum reuerentia,non bene proceſſiſſe.primò quia
abſoluerunt dictum Iacobum,nulla læſione legitime pro
bata contra iuramentum.¶ Item quia ratificauerit illum
contractum,& ſi aliquid plus ualebant dicta bona hoc do
nauerat emptori, & donatio perfecta fuit,ut c. fi.de don.
9 †& iuramẽtum ſine cã legitima remitti nõ poteſt,ẽt à pa
pa in præiudicium alterius, maximè in lata ſententia, ut
no.Inn.in.c. cũ inter,de renun gl. & communiter doc.in.
c.quanto, de iureiu. ex quo poteſt dici, ꝙ illa abſolutio
non ualuit:quia facta à non habente poteſtatem. Item qa
dictus Iacobus in primo contractu ſcienter, & appenſatè
declarauerat iurando ſe maiorem,& ſic non debebat con
ſequi beneficium abſolutionis aduerſus ſ̃m iuramentum:
quia fruſtra legis auxilium inuocat,q committit in legẽ,
de uſur.c.quia fruſtra.Item pronuntiauerunt, & abſolue-
runt ſuper non petitis cõtra oĩa iura uulgaria,& præſer-
tim in eo, quod fuit pronuntiatum ſuper ipſo contractu,
cũ tñ fuerint aditi ſuper acceſſorio; ſ. ſuper iuramento.
nam ſuper contractu debuerunt cauſam conſeruare pro-
prio iudici,ut in.c.lator,&.c.cãm,præal,& quod not.in.c.
de prudentia,de do.poſt diuor.reſti. &.ca.cauſam,qui fil.
ſint legi. & c.nouit, de iudi. ¶ Ex his omnibus infero ad
ultimum, uidelicet, quod iudicis appellationis officium
eſt in pronuntiando bene fuiſſe appellatum, & male ſen-
tentiatum, & abſoluendo dicere, contractum ualere, &c.
NICO. ABB.

CONSILIVM LXXII.

1 *Tranſactio facta cum aliquibus ex pluribus habentibus idem ius,non extenditur ad alios.*
2 *Pactum ut emphyteota non poſſit expelli ex ceſſatione ſolutionis canonis,ualet.*
3 *Conſuetudo quælibet contra eccleſiam non eſt ſemper nulla.*

OMnipotentis dei nomine inuocato,In ne
gotio Guidonis Pauli de Vr
bino ſuper iure emphyteotico duo ad clarita-
tem totius materiæ excutienda incumbunt. Primò an
capitula inita inter cõe Vrbini, &.c.eccleſię eiuſdem ciui
tatis ſuper iure emphyteoitco, extendantur ad bona cu-
iuſdam abbatię ſita in territorio alieno.¶ Secundũ dubiũ,
pręſuppoſito,quod dicta capitula non ſint ad hunc caſum
extendenda,an ſaltem poſſit dictus Guido Pauli defendi
ex conſuetudine ibidẽ obſeruata, ſ̃m quam bona cuiuſq;
eccleſiæ in territorio urbini conſiſtentia ex defectu ca-
nonis non ſoluti nõ poſſunt eripi ab emphyteota, ſed agi
debet dũtaxat ad ſolutionẽ ipſius pẽſionis,&c. ¶ In Chri
ſti no-

ſti nomine amen. Circa primum breuiter dico, dicta capi
tula nullo iure extẽdi debere ad bona dictæ abbatiæ. Pri
mò ex defectu poteſtatis ſtatuentium. non enim potuerũt
laici ſtatuta facere in ꝑiudicium eccleſiarum, ẽt reſpectu
bonorum conſiſtentium in eorum territorio, ut expreſ-
ſum eſt in. c. quæ in eccleſiarum, &. c. eccleſia ſanctæ Ma-
riæ, de conſti. &. xcvj. di. c. bene quidem, &. c. ſi. de reb. ecc.
non alie. facit authen. caſſa, C. de ſac. ſan. ecc. ¶ Secundò ꝙ
ẽt data poteſtate ſtatuentiũ, nõ debet fieri extenſio ad bo
na illius abbatiæ: quia, ut clarè patet ex uerbis ultimi ca
pituli, per quod fit extenſio, illa dirigi debet ad ꝑſonas,
ut ibi, per omnes ſyndicos & procuratores, ſeu alio quo-
uis nomine, & omnes factores quaruncunque eccleſiarũ,
abbates, monachos, &c. Ideo non comprehendit bona eo
rum, qui ſunt de illo territorio, etiam ſi aliàs eſſent bona
ſuppoſita iuriſdictioni ſtatuentium, ut clarè patet ex not.
per Inn. in. c. poſtulaſti, de fo. compe. & Bar. in. l. cunctos
populos, de ſum. tri. facit, quod no Io. An. in. c. cum ſecun
dùm leges, de hæreti. lib. vj. licet. n. capitula cùm canoni-
cis uideantur ſcripta in rem: tamen extenſio, quæ facit ad
propoſitum noſtrum, eſt concepta in perſonas. non enim
fuit dictum, ut illa capitula haberent locum in bonis om
nibus ſitis in territorio urbini quo caſu diceremus legem
eſſe datam uerbis, & non rebus, ſed fuit dictum, ut perſo-
næ deberent illa capitula ſeruare, & ſeruari facere, & ſic
nõ poſſunt comprehendere abbates de alieno territorio,
arg. in. l. j. ff. de tuto. & cur. da. ab his. Nec eo capite, quia
canonici conſenſerunt, tenentur abbates ad illorum ob-
ſeruantiam: quia pactum non extenditur ad alienas per-
1 ſonas, uel res. l. ſi unus. §. ante omnia, ff. de pact ¶ † Quini
mò tranſactio facta cum aliquibus ex pluribus habẽtibus
idem ius non extenditur ad alios. l. j. C. de tranſact. Dico
ẽt, ꝙ ſi eps, & capitulum conſenſiſſent, adhuc non fieret ex
tenſio ad illum abbatẽ per. c. ueſtra, & quod ibi nõ. Inn. de
locato. Ex quibus clarè concluditur ad primum, ꝙ uirtu
te illorum capitulorum, ſeu extẽſionis non poteſt dictus
Guido Paulus ſe defendere. ¶ Venio ad ſm, utrum ſaltẽ
uigore cõis obſeruantiæ, & conſuetudinis poſſet defende-
re ſe. Et primò vr̃, quod non: quia talis conſuetudo eſſet
damnoſa eccleſijs; ergo non ualet, ut in. c. j. de cõſue. ¶ Se
cundò vr̃, ꝙ ſit contra ſubſtantiam contractus emphyteo
tici, cum de natura ipſius ſit, ꝙ penſione non ſoluta intra
biẽnium, poſſit emphyteota per dominum expelli, ut in.
c. potuit, de loca. & in. l. 2. C. de iure emph. & inſtitu. loca.
§. adeo, loquor de emphyteota eccleſiæ. Nam in iure pri
uato requiritur ſtatutum tempus, ut in. d. l. ij. conſuetudo
autem contra ſubſtantialia actus non ualet, ut in. c. 2. iun
cta gl. de conſue. lib. 6. facit. l. per ſeruum, ff. de uſu & ha-
bi. ¶ Item uideo, ꝙ ſi fiat pactum, in quo dicatur, ut non
poſſit expelli: tamen intelligitur, ſi ſoluerit penſionẽ. un-
de, ſi ceſſat ſoluere per biennium, poteſt nihilominus ex-
pelli, etiam pacto non obſtante, ut eſt text. no. in. l. quæro.
§. inter locatorem, ff. loca. quod ergo non poteſt facere pa
ctum, non debet poſſe inducere conſuetudo iuxta no. ꝑ.
gl. C. de decre. decu. ſuper rub lib. x. ¶ Sed his non obſtan
tibus, contrariam ſnĩam puto de iure ueriorem. Moueor
2 primò, quia ualet † pactum, ut emphyteota non poſſit ex
pelli ex ceſſatione ſolutionis canonis, ut notanter deter
minat glo. quam ſequitur Bart. in. l. 2. C. de iure emphy.
prealleg. Ergo debet ualere conſuetudo, cum ſit fortior,
q̃ pactum priuatorum, ut ꝓbatur in. ca. ſi. de conſue. facit
quod no. gl. ſuper rub. prealleg. & quod not. Bar. in. l. om-
nes populi, ff. de iuſti. & iur. Nec iſtud pactum eſt contra
ſubſtantialia cõtractus; ſed potius contra ſubſtantialia eſ
ſet, ſi fieret pactum, uel conſuetudo, ut nulla ſoluta pen-
ſione, teneret contractus; quia non conſiſtit locatio, uel
emphyteoſis ſine mercede, ſeu penſione. l. ſi merces, ff. lo-
ca. &. d. §. adeò. ſed ꝙ agatur ad penſionem, & non fiat ex-
pulſio. non eſt contra ſubſtantialia, ſed contra accidenta-
lia, cum illa ſint de ſubſtantia, ſine quibus actus conſiſte-
re non poteſt, inſti. de emp. & uend. §. pretium. not. Bart. in
l. prolatam, C. de ſent. & interlo. om. iudi. conſtat aũt con
tractum emphyteoticum conſiſtere ſine expulſione. d. c.
potuit. nam, ceſſante pacto & conſuetudine, poteſt ꝓprie
tarius non expellere emphyteutam, ſed agere ad penſio-
nem, ut in. d. c. potuit, & qđ ibi no. & in. d. l. ij. ergo ualet
pactum. l. 2. §. cõuenerit, ff. depoſi. &. c. uno, de commoda.
& regula, contractus ex conuen. de reg. iur. li. 6. ¶ Præte-
reà papa mandat decidi cauſas eccleſiaſticarum perſona-
rum & clericorum ſm conſuetudinem patriæ, ut in. c. 3.
de eo, qui mit. in poſſ. facit. c. cõſtitutus, de in integ. reſti.
& text. à contrario ſenſu in c. cum cauſa, de re iudi. & qđ
no. Bar. in. d. l. cunctos populos. Et intelligo, ut omnis ceſ
ſet obiectio, quãdo eſt conſuetudo communis tam laico-
rum, q̃ clericorum, ſicut contingit in caſu noſtro. Non. n.
potuiſſet hìc induci conſuetudo, ſine tacito conſenſu cle-
ricorum, ſicut in dicta. & ex non uſu inducitur conſuetu-
do, quando uſus habet in ſe tacitũ actum cõtra diſpoſitio
nẽ iuris cõis iuxta plenè no. ꝑ Io. An. in. c. Ioãnes, de emp.
& uẽd. &. Cy. in. l. 2. C. quę ſit lõga cõſue. & probat in. d.
c. Ioãnes, ĩtelligẽdo tñ iuxta no. ꝑ Cy. ĩ loco ꝑal. ¶ Cõſue
tudo nõ põt dare legẽ omnibus rebus exiſtentibus in ter
ritorio, cuiuſcunque ſint, ut in l. rebus, ff. de cenſi. & l. mu
nerũ. §. patrimoniorũ autẽ, ff. de mune. & hono facit. 8. di.
c. q̃ cõtra, &. 12. diſt. c. illa, & l. illud, & quod no. Inn in. d.
c. poſtulaſti, &. Bart. in. d. l. cunctos populos. Et in ꝓpoſito
facit, quod ponit Fede. in conſil. cxlvj. & Io. And. poſt Ar-
chid. in. c. j. de ĩmu. ecc. li. vj. ubi q̃rũt de bonis abbatię exi
ſtentibus in alio territorio, q̃ ſit ipſa abbatia Non obſtãt
conttaria ſuperius allegata. ¶ Ad primum dico, hanc cõ
ſuetudinem non eſſe multum damnoſam eccleſijs ſatis. n.
eſt iam poſſe conſequi penſionem ſtatutam, & hoc æquita
tem habet, quam eccleſia debet præ alijs obſeruare, ut in.
3 c. ſuam, de pœnis. ¶ † Non. n. quælibet conſuetudo contra
eccleſiam eſt nulla: ſed illa, quæ magnum præiudicium
affert, & nulla ratione fulcitur, ad hoc. c. cum dilectus,
de conſuetudi. & c. cum eccleſia Sutrina, de cau. poſſeſſio.
& proprieta. c. 2. de conſuetu. lib. vj. & c. abbate, de uerb.
ſigni. cũ multis ſimilibus. ¶ Ad primũ ſupra ſatis reſpon-
ſum eſt. Ad quartũ & ultimũ dico, ꝙ procedit, qñ ſimplici
ter fuit conuentũ, ne inuitus colonus, ſeu iniquilinus ex-
pelleretur. intelligitur. n. tacita conditio, ſi penſionẽ ſol-
uerit, ut ibi: ſed nos loquimur, quando expreſsè habet cõ
ſuetudo, ut emphyteota non poſſit expelli, ẽt canone ul-
tra biennium non ſoluto: ſed agi poſſit, ut ſoluatur, quo
caſu puto ualere conſuetudinem contra eccleſiam, ẽt ali-
bi ſitam, ex quo bona ſunt in territorio, pro hoc, quod cõ
tractus ſuper re uidetur initus ſecundùm conſuetudinem
loci, licet expreſsè dictum non ſit, ut in. l. quod ſi nolit. §.
quia aſſidua, ff. de ædili. ædicto. notat Bar. in. l. nemo eſt,
qui neſciat, ff. de duobus reis, facit. l. fina. in fine, C. de fi-
de inſtrumentorum. Et hæc ſufficiant. NICO. ABB.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

*IN diſputatione, quæ uertitur inter Laurentium dictum Pal-
lo, & ſocios ex una parte, & Balthaſarem Gentilis ex altera par
te ſuper captura & detentione ipſius Balthaſaris occaſione debiti
paterni, uiſo quodam quinternulo mihi oblato, in quo duntaxat
continentur quædam ſtatuta, & reformationes ciuitatis inclitæ
Florentiæ, ac etiam ſententia lata per officiales mercantiæ contra
dictum Balthaſarem in fauorem dicti Laurentij, & ſociorum, &
quibuſdam ſimplicibus excutionibus allegatis pro parte dicti
Balthaſaris.*

CONSILIVM LXXIII.

1 *Confiteri contra ſe quis poteſt. pro ſe autem minime.*
2 *Præſumendum eſt pro ſententia poſt, quàm tranſiuit in rem iudi-
catam.*
3 *Iudex non poteſt ferre ſententiam ſub conditione reſolutiua.*

CHriſti, eiuſque matris ꝑſidio humiliter in
uocato, Videtur primo dictum Bal-
thaſarem iniuſtè puniri, & minus debitè teneri,
&. per conſequens debere relaxari tã iure cõi inſpecto, q̃
municipalibus cenſuris. de iure. n. cõi hoc uidetur clariſ-
ſimũ, cũ liceat filio tã puberi, quã impuberi abſtinere ab
hæreditate paterna, & euitare creditores hæreditarios,
ut in. l. neceſſarijs, ff. de acq. hęredi. &. inſti. de hæredũ qua
li. & diffe. §. ſin autẽ, cũ ſi. nec filius cõueniri põt noĩe pa-
tris. C. ne filius pro patre, in rubro, & nigro, maximè in. l.
patris noĩe. ſed dictus Balthaſar ſe abſtinuit ab hæredita-
te Gentilis patris ſui, ergo cõueniri non poteſt, uel detine
ri ob debita paterna. Idem dicẽdum vr̃ ſtatutorum inſpe
cta diſpoſitione: qñ filij per illam obligantur, cũ eorũ pa
rentes ceſſauerunt, uel fraudem ſeu dolũ cõmiſerunt, ut
patet ex ſtatuto ſub rubrica, de filijs & alijs deſcẽdẽtibus
& de patribus & alijs aſcendentibus, & de fratribus, q ceſ
ſant, & fugitiuorũ &c. & ſtatuto ſub rubrica de factoribus
& diſcipulis alicuius ſocietatis, &c. Sed ex ꝑdictis coram
me non conſtat dictũ Gentilem patrem dicti Balthaſaris
ceſſaſſe, fugiſſe, fraudem uel dolum cõmiſiſſe in factoria,
uel trafico ſuo. ergo uirtute illorũ ſtatutorũ non tenet̃,
& per conſequens, cum caſus iſte non ſit in ſtatutis proui
ſus, debet relinqui diſpoſitioni iuris cõis, de reſcrip. c. ſu-
ſceptũ. li. vj. l. & cõmodiſſime, ff. de lib. & poſthu. ¶ Nõ ob.
ſi dicat̃ in libello Laurẽtij hoc cõtineri. ubi narrat̃ dictũ
Gẽtilẽ ceſſaſſe, fugiſſe, fraudẽ & dolũ cõmiſiſſe: qa narra
ta in libello bene ꝓbant ꝯ libellantẽ, ut eſt tex. no. in. l. cũ
pretium, C. de lib. cau. no. Bar. in. l. certũ. §. ſi qs abſente, ff.
1 de confeſ. cano. in. c. j. e. tit ſed pro libellante non: † quia
licet quis poſſet cõfiteri cõtra ſe: ꝓ ſe autem minime. 14.
qõ. 2. in pri. imò clarè debet probare ea, q̃ proponit ĩ libel
lo: aliàs dubia probatio non releuat, ut in c. in ꝑſentia, de
proba. Non obſtat ſententia pro dicto Laurentio lata: qa
illa põt dici nulla, cũ fuerit prolata ſub conditione reſo-
lutiua. fuit enim in fine ſibi reſeruatum, ꝙ ſi dictus Baltha
ſar probaret de iure ſuo ꝑ totũ menſem, tunc ſtatutũ, qđ
dicta ſnĩa eſſet nulla, & nullius momẽti. hoc autẽ officia-
les facere non potuerunt: quia nullus iudex põt ſuam, uel
ſui ꝑdeceſſoris ſnĩam reſcindere, ẽt ſi poſtea appareat de
innocentia rei, ut. C. ſen. reſcin. non poſ. l. j. &. 2 &. l. diui,
ff. de pęnis, &. l. j. §. fi. ff. de q̃ſtio. &. c. in literis, ff. de offi. de
le. no. in terminis noſtris Bar. in. l. iudex, ff. de re iudi. per
ꝑdicta iura concludunt iudicẽ non poſſe ferre ſnĩam ſub
conditione reſolutiua. ergo ſnĩa non debet tenere, tanq̃
lata cõtra ſolitũ & debitũ iuris ordinẽ. l. prolatam, C. de
ſen. & interl. om. iu. &. 2. q. vj. c. ei q. §. diffinitiua ſed pro-
fecto niſi aliud mihi oſtendatur, minime, prout arbitror
apparet dictum Balthaſarem debere per ꝑdicta relaxari.
¶ Primò contra eum apertè facit ſnĩa ꝑ officiales mer-
cantię contra eum prolata, à qua minime apparet appel-
latum: imo ex lapſu tẽporis confirmata, quæ facit ius in-
ter partes, etiam ſi à principio fuiſſet iniuſta, ut in c. cum
inter, de re iud. & l. ingenuũ, ff. de ſtatu ho. &. l. res iudica
ta, ff. de regu. iur. pro qua quidem ſententia præſumitur
tàm reſpectu iuſtitiæ, quàm ordinis, ut in. c. in ꝑſentia, de
renun. &. c. bonę, de elec. &. c. cauſam q̃, de re iudi. not. Inn.
in. c. cũ in iure, de offi. dele. &. c. qñ contra, de proba. &. d.
2 c. bonæ. ubi dicit † ꝑſumendum pro ſententia poſt, quàm
tranſiuit in rem iudicatam, quia durum eſt ſemper acta
recenſere, & plenè no. per Io. Cal. in d. c. quoniam cõtra.
unde cum in libello dicatur dictum Gentilem ceſſaſſe, fu
giſſe, fraudem & dolum commiſiſſe, & ſuper his fuerint
ꝓbationes hincinde factæ, ut narratur in ſententia, & of-
ficiales ſnĩam tulerint, approbãdo & confirmando captio
nẽ dicti Balthaſaris, & pronuntiando eũ uti filium in po-
teſtate teneri, & obligatum fore pro facto paterno dicto
Laurentio, & ſocijs. q̃ quidem ſententia nec aliquo iure
aut remedio reſciſſa, uel ſuſpenſa certè fecit ius inter par
tes, ut amplius non poſſit dictus Balthaſar de iniuſta ſen
tentia conqueri. Nàm non appellando vr̃ illi ſententię ac
quieuiſſe, ut. in. c. quo ad conſultationem, de re iudi. qđ
procedit tam in ciuili, quàm in criminali, etiam ubi uenit
imponenda pœna ultimi ſupplicij, ut. l. non tantum, ff. de
ap. & d. l. j. §. fin. de quæſtio. &. d. l. diui, facit quod not. Bar.
in. l. qui ultimo ſupplicio, de pœnis. Quinimò ſi poſt ſen-
tentiã non ſuſpenſam conſtaret de innocẽtia rei fortè ex
probationibus de nouo repertis, ſolum princeps poſſet eũ
reſt tuere, ut no. probatur in. d. l. diui, & l. j. §. fin. ꝑalleg. &
utrobique per Barto. facit. c. ſuborta, c. inter monaſteriũ,
de re iud. & l. ſub prætextu, C. de tranſact. Nec debet cre
di puris uerbis dicti Balthaſaris nunc allegantis patrem
ſuum dolum non commiſiſſe: quia potius debet credi ſen
tentiæ, quàm ſibi, & ſibi imputet, quare coram officiali-
bus hoc non oſtendit, uel quare non appellauit. præterea
hæc allegatio Balthaſaris, ꝙ pater ſuus non commiſit do
lum, uel fraudem, & ſi uera eſſet, non concludit iniquita-
tem ſententiæ, uel capturam ſuã iniuſtam, qa, ſi bene pon
derentur ſtatuta ſuperius per me allegata, prouident nõ
ſolum contra factores fraudẽ, uel dolum adhibentes, ſed
ẽt cõtra fugitiuos ceſſantes, aut reddere rationẽ ſuis ma
giſtris, & ſocijs nolentes, aut ceſsãtes reſignare eiſdẽ ea, q̃
debẽt. q̃ omnia allegata fuerũt per dictum Laurẽtium, &
ſuper his probationes fuerunt inductæ per uarios docto-
res. conſultum eſt demum contra dictum Balthaſarem &
pronuntiatum: contra quam ſnĩam nullitas per eum alle
gatur. unde alio non uiſo concludo dictum Balthaſarem
iuſtitiam contra capturam, & detentionem non fouere.
Non obſt. quod narratis in libello dicti Laurentij non ſit
credendum in ſui fauorem. fatendũ eſt. n. ꝙ ſuper illa nar
ratione iudex non debuit fundare ſnĩam, ſed ex quo appa
ret ſententia lata, præſumitur ꝙ ex ueris & iuſtis ꝓba-
tionibus fuerit promulgata, ut in iuribus ſuperius allega
tis, maximè cũ in ea narret̃, officiales teſtiũ depoſitiones,
& aliàs chartas ſeu literas prius percunctatos fuiſſe. Non
3 obſtat ꝯrium. † fateor enim iudicem non poſſe ferre ſub
condõne reſolutiua ſnĩam. Sed non per hoc corruit tota
ſnĩa: ſed illa pars reſolõnis habetur ꝓ non adiecta, & re
manet ſnĩa pura, ut no. uoluit Bart. in. d. l. iudex, facit qđ
no. in. l. dicere, cũ l. ſeq. ff. de arb. & ꝓ hoc facit, qa utile ꝑ
inutile non debet uitiari, qñ utile põt ab inutili ſeparari,
ut in regula, utile ꝑ inutile, & quod ibi no. de reg. iu. li. 6.
& in. l. j. §. trebatius, cum ſeq. de aqua quot. & æſt. facit. l. j.
§. biduum, ff. qñ appel. ſit. Et hęc ſufficiant. NIC. AB.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

CIVES *quidã Senenſes per triginta annos, & ultra rectori
cuiuſdã eccleſiæ ſoluerunt annuatim certã pecuniæ quãtitatẽ occa
ſione*

ſione quarundam platearum, ſeu domorum, quas dicebant ſe habere in emphyteoſim ab eadem eccleſia. Contingit poſtmodum, *quod ciues quidam per plurimos annos non ſoluerunt ſolitum canonem. Nonnulli uerò dictas plateas, ſeu domos, in extraneos per uiam legati, ſeu hæredis inſtitutionis, uel donationis trãſtulerunt, dicto rectore penitus irrequiſito. Quæritur circa prædicta, quid iuris, &c.*

CONSILIVM LXXIIII.

1 *Dominus poteſt petere ab emphyteota, ut exhibeat inſtrumentum emphyteoticarium.*
2 *Emphyteoſis eccleſiæ non tranſit ad hæredes extroneos.*
3 *Emphyteota non poteſt rem donare, uel legare, ſeu aliter transferre in extraneum.*
4 *Emphyteota non poteſt permutare domino irrequiſito.*

IEſu Chriſti, eiuſque matris ꝓſidio humiliter inuocato, Duo principalia circa prædicta ſunt examinanda. ¶ Primò nunquid ꝑ ſolutiones
prædictas probetur dominium directum eccleſiæ, cũ nulla ſcriptura authentica de dominio, uel conceſſione emphyteoticaria appareat. ¶ Secundò præſuppoſito, ꝙ probetur dominium eccleſiæ, & emphyteoticaria conceſſio, nunquid per dictas conceſſiones, ſeu alienationes factas, irrequiſito rectore eccleſiæ, ceciderint dicti ciues à iure eccleſiæ eorum, ita, quod liberè illa bona ſint ad ius eccleſiæ reuerſa. & q̃q̃ hæc ſint plura pulchra dubia, & diffusè poſſet argui ꝓ & contra attamen breuitatis cã procedam concluſiuè, ſubijciendo in ſumma, quid in eis ſentio. Et primò circa primum arbitror, ꝙ per dictas ſolutiones ſatis ꝓbetur dominium directum eccleſiæ, ita, quod non poſſunt ulterius dicti ciues ſubtrahære ſe à dicta ſolutione, nec negare eccleſiam fore dominam, & patronam illarum platearum, ſeu domorum, hoc apertè uidetur probari in. l. cum de in rem uerſo, ff. de uſur. & ibi hoc ſatis uoluit Bartol. imo ſufficere ſolutio decem annorum, ex quo facta fuit cõtemplatione iſtarum platearum, quod firmat ibi Bar. & maximè per modernos in. c. peruenit, de cenſi. facit. l. fi. & l. ius emphyteotici, C. de fun. pa. lib. xj. apertiſſimè tenet Spec. in terminis in ti. de loca. §. nunc aliqua, uer. 64. Et facit ſingulariter ad prædicta unũ dictum Bald. in. l. prætor ait. §. j. ff. de eden. ubi concludit,
1 † quod dñs põt petere ab emphyteota, ut exhibeat inſtrumẽtum emphyteoticarium, & hoc et tenet Spe. in. d. § nũc aliqua, uer. 142. Et ſi non exhibet, dicit Bal. quod præſumitur emphyteoſis extincta & finita; & ſic poterit emphyteota expelli, arg. ibi, cum dñs habet intentionem fundatam ſuper materia ciuili & emphyteotica, cũ ipſe emphyteota nihil probet de iure ſuo. unde cum eccleſia habeat intentionem fundatam, per ꝑdicta uidentur poſſe expelli. quod tñ ego non credo illud dictum eſſe ſic uerum, ſaltẽ eo caſu, quo probatur illos ſoluiſſe per. xl. annos per tex. notabilem in. l. benigne, C. de fund. pat. lib. 11. Tenet apertè Specu. in caſu noſtro, cũ non appareat inſtrumentum, in dicto uerſi. cxlvij. & maximè in caſu noſtro ꝓcedit dicta concluſio, cum non appareant ſuper prædictis libri antiqui eccleſiæ. Qui & ſi non ſint authentici; faciunt tamen fidem non modicam iuxta no. l. c. cum cãm, de probatio. ¶ Circa ſm dico, ꝙ illi qui non ſoluerunt per biennium, nec purgauerunt morã, ceciderunt à iure eorum per. c. potuit, de loca. & perdunt quicquid impenderut nomine meliorationis, ut in auth. qui rem huiuſmodi, C. de ſacroſan. eccle. & x. q. ij. c. hoc ius porrectũ, uer. qui rem. dubium eſt circa illos, qui donauerunt inter uiuos, & in ultima uolũtate. Spec. n. uoluit in dicto. §. nunc aliqua, uer. 95. qđ non incidunt in aliquam pœnam, & idem uult in uerſi. cvij. & & ſeq. Idem Ioan. And. poſt Innocen. & gl. in uerſi. multos alios, in dicto. c. potuit, & Accur. & Cyn. in. l. 3. C. de iure emphy. loquuntur tñ Accur. & Cy. in emphyteota priuato. ſed Spec. & alij loquuntur proprie in emphyteota eccleſiæ. dicunt. n. ꝙ. c. potuit, loquitur in alienatione, quæ ſit mediante pretio: quia tunc habetur affectio ad pretiũ, & ideo nõ differt, an illud conſequatur ab extraneo, an à dño, ideo uoluerunt iura, ut requiratur prius dominus, ſi ipſe uelit emere: ſed in donatione, uel legato ceſſat iſta ratio, cum illa fiant propter affectionem, quę habetur ad ꝑſonam donatarij, uel legatarij, ſeu hęredis, quæ non cadit in ꝑſonam dñi: ſic ceſſat ratio illius. c. potuit. ſed Bar. apertiſſimè tenet oppoſitum tàm in priuato, q̃ in eccleſia, in. l. fin. C. de iure emphy. & latius in. l. ſi domus. § fin. ff. de leg. j. ubi dicit, ꝙ ſine licentia domini, non poteſt donari, nec in ultima uoluntate relinqui. Primò, quia tex. in d. l. fin. ꝓhibet alienationem. Item quia non eſſet ſufficiẽter dño cautũ: q̃a per illam tranſlationem ius ſuum efficeretur deterius: qm̃ non haberet aliquã actionem ad penſione cõtra ſucceſſorem; ſed oporteret agere rei uendicatione, qđ eſt periculoſum, & in emphyteota eccleſiæ dicit expreſſum eſſe in. l. 2. C. ne rei do. uel temp. c. potuit. Tandem vr̃, ꝙ ſine requiſitione eccleſiæ non debet fieri, ſed ea requiſita ſic: tamen ex hoc interueniente ſuo conſenſu nullum præiudicium poteſt ſibi interuenire. Guil. tamen ut refert Io. An. ſimpliciter tenet id, quod tenet Bar. & facit, quod ipſemet Io. An. no. in. c. in præſentia, de proba. & in addi. Spec. d. §. nunc aliqua, uer. ciij. ubi dicit,
2 ꝙ † emphyteoſis eccleſię non tranſit ad hæredes extraneos per id, quod habetur in authen. de non alie. aut permu. §. emphyteoſim, per quem multi dixerunt illũ. §. correctum; quod tenuit Bar. in auth. perpetua, C. de ſac. ſan. eccle. plenè per dictum Specu. in. d. uer. cxv. quia ſecundũ Io An. licet ſit correctus quo ad titulum ſucceſſorum, nõ tamen quo ad qualitates eorum, quaſi uelit, quod licet poſſit concedi in perpetuum, ut in. §. licentiam, non tamẽ reſpectu hęredis extranei, ut. d. §. emphyteoſim. Et ꝑ con
3 ſequens uideretur dicendum, † quod non poſſit emphyteota rem donare, uel legare, ſeu aliter transferre in extraneum, unde in hoc, ſi bene concipio, Io. An. fuit aliquãtulum ſibi contrarius. Bar. tamen in. d. auth. perpetua, C. de ſac. ſan. ec. indiſtinctæ tenuit illum. §. emphyteoſim, eſſe correctum, licet aliter incidenter ſenſerit in. l. ſi tibi, ff. de pac. & l. Gallus, ff. de lib. & poſt. Bal in auth. ſi quas ruinas, C. de ſac. ſan. ec. tenet primo inſpiciendam eſſe loci conſuetudinem, an ſcilicet res eccleſiaſticę ſoleant tantum concedi uſque ad tertiã generationem, uel in perpetuum, ſed non reſpectu extraneorũ, & tunc illa ſeruanda eſt. Si uerò non appareat de conſuetudine, tunc inſpecto mero iure põt fieri conceſſio ſimpliciter in perpetuum, ex quo eccleſiæ utilitas hoc expoſcit, ut in. d. auth. ſi quas ruinas. Ego ſimpliciter tenui in. c. præſentia, de proba. ꝙ ex cauſa neceſſitatis, uel utilitatis, uel alterius permittĩt alienatio directi & utilis dominij, fortius poterit res cõcedi in emphyteoſim perpetuam. ubi ſolum transfertur utile dominium, facit. c. 2. de reb. ecc. non alie. lib. vj. & c. nulli, cod. titu. in antiquis, cum ibi notatis. Et facit, qđ not. Specu. in. d. §. nunc aliqua, uerſi. 7. & ꝙ not. Archi. & Io. And. in. d. c. ij. in ſum. & x. q̃ſtio. 2. ca. perpetua. ¶ Quid ergo dicendum in hac materia tam uaria? ego concluderem, ꝙ aut apparet inſtrumentũ emphyteoticum, & illi ſtandum eſt, ſi ex legitima cauſa appareat facta cõceſſio. 12. quæſtio. 2. in ſumma, cum alijs ſuperius allegatis, durante

rante emphyteoſi, niſi conſuetudo patriæ repugnet, ualet donatio inter uiuos, uel in ultima uoluntate facta, quamquam in extraneo, etiam domini conſenſu non requiſito per regulam generalem: quia quis poteſt ius ſuum in aliũ transferre, ſi nulla lege prohibetur; pro hoc. c. nuper, de do. poſt di. reſt. & inſt. de re. diui. §. per traditionẽ, & l. nihil tã naturale, ff. de reg. iu. Item patet in c. potuit, per locũ à ſpeciali. Nam ſi emphyteota eccleſiæ prohibet uẽdere, domino non requiſito, propter rõnẽ ſupradictã; ergo alios contractus alienationis facere non prohibetur, ut in c. nomine, de præſum. & l. prætor, ff. de iud. ſaltem titulo lucratiuo; & in contractu non lucratiuo poſſet intelligi. l. fi. C. de iure emphy. ubi prohibet uendere, uel in aliũ transferre; quod intelligo, quando poteſt illud idem, qđ ab alio conſecuturus, à domino obtinere. Ideo eleganter Spe in d. §. nũc aliqua, uer. cxxj. & clarius ibi Io. An. in ad
4 di. uoluerunt, † quòd emphyteota non poteſt permutare domino non requiſito, ſed debet cũ eo, ſi põt illud conſequi à domino, quod ab extraneo, quia ꝑmutatio eſt quædam emptio l. j in fi. ff. de rerum permu. ſecus, ſi non põt illud à domino conſequi, quod ab extraneo. Præterea concluſionem meam uidetur probare tex. in l. fin. C. de fun. pa. lib. xj. ubi emphyteota fiſci poteſt donare rem emphyteoticariam, ſaluo iure fiſci; & ualet donatio. igitur idẽ in eccleſia, cum eccleſia, & fiſcus æquiparentur. l. ij. C. ne res do. uel tem. not. in c. j. de in inte. reſti. quia per hoc non alienatur dominium eccleſiæ ſine ſolennitate, quia, ut dicit Io. And. in d. c. potuit, per hanc donationem non alienatur directum dominium, quod erat penes eccleſiã, ſed utile, quod erat penes emphyteotam. Et quod hoc fuerit de mente Bart. probo, quia ipſe fuit motus ad tenendum cõtrarium per rationem falſam. Nã ipſe dicit aliud in fiſco, quàm in priuato, uel in eccleſia; quia res fiſci trãſit ad quẽlibet alium cum ſuo onere, ita, quod non habet neceſſe agere ꝯ nouum poſſeſſorem: ſed ſecus in priuato ſecundum eum, quia habet neceſſe agere rei uen. ſed hoc eſt falſum, licet Spe. hoc ultimum tenuerit in dicto §. nunc aliqua, uerſi. cviij. quia res tranſit cum obligatione ſua ad quemlibet alium, ut probatur in auth. de non alie. §. ſcire. & ſingulariter notauit illam text. Bald. in d. auth. ſi quas ruinas. ergo dictum Bar. corruit corruente ratione. l. cũ pater. §. dulciſſimis, ff. de le. ij. ¶ Itẽ & aliud remedium contra ſucceſſorem non ſoluentem. cadit. n. ilico à iure ſuo, quicunque ſit ille, cum ſit res ita conditionata; ad hoc ſi de feu. fue. cõtrouer. c. uaſallus; facit, quod not. idem Bart. in l. cum ratio, ff. de interdi. & re. & expreſſè tenet Bald. in d. auth. ſi quas ruinas. Sed propter diuerſitatem opinionum non eſſet malum dicere, quòd ſi conceſſio ſit alicui, & ſuis hæredibus, ſimpliciter intelligi debeat de filijs, & non extraneis; Et ſic poſſet ſaluari Speculator, qui hoc tenuit, in d. §. nunc aliqua uerſic. cviij. ſed in caſu noſtro eſt dubium, cum non appareat aliquod inſtrumentum; & putarem in hoc attendendam conſuetudinem patriæ, arg. in l. quod ſi nolit. §. quia aſſidua, de ædi. edic. & in l. an in totum, C. de ædi. priua. & in l. circa locationes, C. locati. facit quod no. Bar. in l. nemo eſt qui neſciat, ff de duo. reis. unde, ſi in loco ſolet fieri conceſſio recipienti, & hæredibus ſuis, etiam extraneis ualebit diſpoſitio in alium facta: aliàs ſecus non obſtat prædictis d. l. ij. C. ne re. do. uel temp. quam alle. Bar. nam illa. l. non magis loquitur in eccleſia, quàm in principe; ſed res principis poteſt donari ſaluo iure ſuo. d. l. ergo & res emphyteoticaria eccleſiæ. ad illam l. ij. poteſt dici, quòd loquitur, quando quis alienauit illam rem ut ſuam; ita, quòd intendebat transferre utile & directum dominium, ſecus autẽ, quando emphyteota ſolùm intendit donare meliorationes ſuas. Item ſi non poteſt emphyteota indifferenter alij donare propter rationem Barto. modò non poſſet uendere domino nolẽte emere. Nam, ſi dominus non uult emere, non debet ſibi inferri præiudicium, ut per hoc poſſit alteri uenditionem facere; quod tamen eſt falſum, ut in d. l. ij. & c. potuit. uoluit ius ergo præferre dominum in alienatione eo caſu duntaxat, quo nullum ſit prẹiudicium ꝙ ex illa prælatione emphyteota conſecutus eſt. Et hæc ſufficiant. NICOLAVS ABBAS.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

QVIDAM *deceſſit in ætate infantili, relictis matre, & auo paterno, & patruis. Quæritur de modo ſuccedendi in bonis illius, uigente hic Senis municipali cenſura in terminis, qui ſequuntur, uidelicet rubrica Statuti, inquantum ſuccedant aſcendentes ex linea paterna. Nigrum ſic diſponit. Item ſi qua perſona deceſſerit ab inteſtato ſine filijs legitimis & aſcendentibus ex linea paterna, necnon ſuperſtite fratre, uel ſorore, ſine filio uel filia fratris uel ſororis ipſius defuncti ex eodem patre tempore ſuæ mortis, nõ admittitur mater, auus, uel alia talis perſonæ defunctæ, uel ex parte matris põt ad plus uenire, quã ad quartam partẽ legitimè ſucceſſionis ab inteſtato oĩum rerum mobilium & ſe mouentium & immobiliũ præter domos, & caſtella olim talis defunctæ perſonæ. Alia uerò bona talis defunctæ perſonæ habeant parentes maſculi ex parte patris, & aui paterni uſque ad quartum gradum proximioris ordinis, & ſi ſuperſint tali perſonæ defunctæ frater, uel ſoror ſine filijs, uel filia fratris uel ſororis, tunc mater, auus, uel auia ex parte matris in nullo ſuccedant, &c.*

CONSILIVM LXXV.

1 *Mater tanquàm proximior excludit auum proximum.*
2 *Caſus omiſſus à ſtatuto uel ab homine, relinquitur in diſpoſitione iuris communis.*
3 *Statutum prohibens ſubauditum intellectum in ſtatutis, uidetur prohibere argumentum à contrario ſenſu.*
4 *Statutum excludens matrem à ſucceſſione filij inteſtati in fauorem agnatorum, non uendicat ſibi locum in infante, qui teſtari non potuit.*
5 *Statutum in fauorem agnatorum uſque ad quartum gradum excludit matrem à ſucceſſione totali ſibi iure communi debita.*
6 *Statutum ſi excludit à ſucceſſione filiam fœminam in fauorem maſculi, excludit etiam neptem.*
7 *Ratio & mens legis ſic ſe habent ad legem, ſicut anima ad corpus.*
8 *Argumentum à contrario ſenſu colligitur ex lege, ſeu ipſius mente.*
9 *Communis uſus loquendi præfertur propriæ ſignificationi uocis.*

CHriſti, eiuſque matris pręſidio humiliter inuocato, ¶ Primò eſt uidendum de modo ſuccedendi inſpecto iure cõi, ac municipali ſecundum primum modum. Caſus uidetur clarè deciſus ꝑ tex. & glo. in auth. defuncto, C. ad tertul. & in corpore, unde ſumitur, de ſucceſ. quæ ab inteſ. defe.
1 ¶ † Nam mater tanquam proximior excludit auum proximum, ſicut pater excluderet auiam maternam, ut expreſsè no. gl. in d. auth. defuncto: ſed difficultas, & non parua uerſatur circa intellectum legis municipalis, in quo proſequar duo membra principaliter. ¶ Primò, nunquid mater ex capite ipſius ſtatuti excludatur ab auo paterno. ¶ Secundò præſuppoſito, quòd uincatur ab ipſo auo, nunquid

quid ſaltem mater debeat conſequi legitimam ſibi debi-
tam iure naturæ. ¶ Circa primum uidetur dicendum ma-
trem præferendam totaliter ipſi auo, inſpecto ſolo iure
2 communi. Et arguitur primò ſic.† Caſus omiſſus à ſtatu-
to, uel ab homine, relinquitur in diſpoſitione iuris com-
munis, ut l. ſi cum dotem, in princip. ff. ſolu. ma. & in c. ſu-
ſpectum, de reſcrip. lib. vj. ſed ſtatutum ſolum prouidet
ad excluſionem matris in totum, uel in certa parte, in
duobus caſibus duntaxat. primus caſus, cum quis deceſſe
rit ab inteſtato ſine filijs legitimis, & aſcendentibus ex li
nea paterna, & non ſuperſtite fratre, uel ſorore, ſiue filio,
& filia fratris & ſororis ipſius defuncti. quo caſu non pa-
titur patrem admitti, niſi ad quartam partem legitimæ
ſucceſſionis ab inteſtato omnium bonorum; & in hoc ſu-
mus extra terminos ſtatuti, quia dictus infans non deceſ-
ſit ſine aſcendentibus, ſed auo paterno relicto. ¶ Secun-
dus eſt caſus ſtatuti, cum quis deceſſerit ab inteſtato, ſu-
perſtite ſibi fratre, uel ſorore filio, uel filia fratris, uel ſo
roris; & in hoc caſu prouidet, & in totum mater excludi
tur, & in hoc etiam ſumus extra ſtatutum: quia ille deceſ
ſit nullo prædictorum ſuperſtite; ergo recurrendum eſt
ad ius commune, ſecundùm quod mater excludit auum.
Nec obſtat, ſi dicatur, quod à ꝯ̃rio ſenſu ꝓſumitur auus
tanquam aſcendens debere excludere matrem, cum argu
mentum à contrario ſenſu fortiſſimum ſit in iure, ut in c.
cum apoſtolica, de his quæ ſi. a præla. & xxv. di. c. qualis, &
l. cum prætor, ff. de iudi. & l. j. ff. de offi. eius, cui man. eſt
iuſ. quia hoc caſu non uidetur habere locum dictum arg.
cum in caſu contrario reperiatur deciſio iuris communis
& regula communis uidetur, quòd argumentum a con-
trario ſenſu non habeat locum, ubi ius commune eſt in ꝯ̃-
rium, ut probatur in c. a nobis, el ij. de ſen. exc. no. gloſ. in
c. ſignificaſti, de elec. uel ſi ſurgat abſurditas l. ij. C. de cō
di. inſer. no. doc. in c. publicato, de elec. in terminis noſtris
expreſsè tenet Bart. poſt Iaco. But. in l. omnes populi, ff.
de iuſti. & iur. & Bal. in l. apud antiquos, C. de furt. ubi di-
cunt non procedere argumentum a contrario ſenſu in ſta
tutis, ubi reperitur ius commune in contrarium, ſicut eſt
in caſu noſtro. ¶ Secundò ad idem facit, quod not. Bal. in
3 d. l. ij. C. de condi. inſer. ubi dicit,† quod ſi ſtatutum pro-
hibeat ſubauditum intellectum in ſtatutis, uidetur prohi
bere argumentum a contrario ſenſu, quod dicitur ſubau
ditum. Non enim uenit ex uerbis, ſed ab interpretatione
ut plenè no. Bar. in d. l. omnes populi, ad quod ego alle-
go tex. not. in d. c. cum apoſtolica, in fin. ubi indirectè da-
tur intelligi. ex quo colligitur apertè, quòd id, quod ue-
nit per contrarium ſenſum, colligitur indirectè. Sed cer-
tum eſt, quòd per ſubauditiones non debet induci legum
correctio, ut not. glo. in c. cupientes §. & ſi per uiginti, de
elect. lib. vj. in uerſ. petere. ergo per argumentum a con-
trario ſenſu non debet induci legum correctio Nec ob-
ſtat, ſi dicatur, ex identitate, uel maioritate rationis auū
debere excludere matrem, ſaltem in tribus ſucceſſioni-
bus legitimis ab inteſtato, & in domibus & caſtellis: quia
ſi remotiores excludunt matrem uſque ad quartum gra-
dum, ut ſtatuto cauetur; ergo & fortius auus, qui eſt pro-
ximior, ut probari uidetur in l. iij. C. de bo. mat. Ad hoc
enim in fauorem matris reſpondetur, quòd per idemtita
tem rationis, vel maioritatem non debet induci legis cor
rectio, ut not. Bart. in authen. quas actiones, C. de ſac. ſan.
ec. Idem firmauit ibi Bald. ſaltem eo caſu, quo ratio non
eſt in conſtitutione expreſſa; & per hoc optime facit. c. cō
ſtitutionem, iuncta glo. in uer. prorogamus, de reg. iu. lib.
vj. & qđ no. Io. And. in regula, in pœnis, de regu. iur. lib.
vj. in Mercu. ¶ Quartò pro matre optimè facit, quādo ex
alio capite ſumus extra terminos ſtatuti. Nam ſtatutum
loquitur de decedente ab inteſtato: inteſtatus autem di-
citur, qui deceſſit ſine teſtamento, habuit tamen faculta-
tem & potentiam teſtandi; unde infans nō dicitur ꝓpriè
decedere inteſtatus, ut l. j. in princ. ff. de ſuis & legi. & hoc
in terminis noſtris apertè firmat Bar. in ti. de ſucc. feu. c j.
4 ubi dicit,† quòd ſtatutum excludens matrem à ſucceſſio
ne filij inteſtati in fauorem agnatorum non uendicat ſibi
locum in infante, qui teſtari non potuit: quia ſumus in ca
ſu odioſo, & contra æquitatem naturalem, & mater ex-
cluditur à ſucceſſione filij contra. l. nam & ſi parentibus,
ff. de inof. teſt. & debent uerba intelligi propriè & ſtrictè,
nec ſ̄m eū curādū de cōmuni uſu uulgariū, ſuper quo ſe
fundat Bar. in d. l. j. quia ſecundum eum ſta tuta fiunt à pe
ritis, & ſic uidentur fuiſſe uſi uerbis propriis. Secus dicit,
ubi nō tractaretur de odio, & excluſione matris, ſed qua
liter agnati admitti debeant ad bona defuncti inteſtati.
Nam tunc bene uenirent non ualentes teſtari; & per hoc
& ſupradicta uidentur etiam patrui dicti defuncti exclu-
dendi, cum ſumus extra terminos ſtatuti per ſupradicta;
certumque eſt de iure communi excludere patruos, cum
ſolum fratres defuncti concurrant ad ſucceſſionem cum
parentibus dicta authen. defuncto. ¶ Sed quanquàm præ
dicta uideantur primo aſpectu multum urgere. Ego ta-
men contrariam ſententiam arbitror ueriorem, ſcilicet
ut auus paternus excludat matrem, & patruos. Et primo
hoc probatur per principium ſtatuti: a contrario ſenſu,
5 & tacita mente ipſius ſtatuti. Nam† ſtatutum in fauorem
agnatorum uſque ad quartum gradum excludit matrem
à ſucceſſione totali ſibi iure communi debita, & admittit
eam duntaxat in quartam; & reliquas tres partes, ac do-
mos, & caſtella defert ipſis agnatis. Nec purè admittit ma
trem ad illam quartam, & alios agnatos ad illas tres par
tes: ſed ita demum, ſi filius deceſſit ſine filijs legitimis, &
aſcendentibus ex linea paterna, & non ſuperſtite fratre,
uel ſorore, uel filio, uel filia fratris, uel ſororis ipſius de-
functi; ergo iſtis, uel aliquo eorum ſuperſtite, mater de-
bet excludi, non in totum per argu. a contrario ſenſu, &
per tacitam mentem ſtatuentium. id enim; quod ueniret
ex tacita mente, uidetur in ſtatuto, ut probatur in l. his ſo
lis, C. de reuo. dona. Bald. in l. non dubium, C. de legi. Et
quod hoc ſit de mente ſtatuti, probatur ex eo: quia uocat
agnatos ulteriores, uſque ad quartum gradum in tribus
partibus, & in domibus, & caſtellis, excluſa matre, unde
fortius uidetur uoluiſſe excludere matrem, quando ſup
ſunt aſcendentes, de quibus tacitè, & per contrarium ſen
ſum facit mentionem in principio, uocat enim agnatos
ulteriores in defectum aſcendentium, & deſcendentium,
& fratrum, & filiorum. Si enim eorum cōtemplatione ad
miſit agnatos ulteriores, & remotiores in gradu ad ex-
cluſionē matris, fortius egit tacitè excludēdo matrē in
totū, aſcēdētibus ſuperſtitibus; ad hoc tex. optimus in ſimi
li in l. iij. in uerſi. nam licet, C. de bo mat. ubi tex. etiam
in materia correctiua, facit talem argumentationem, ut
diſpoſitum in præiudicium filiorum habeat locum in ne-
potibus, ne filij deteriores nepotibus reperiantur, ad hūc
effectum adduxit notanter Bald. illum text. in l pen. alias
6 fin. C. de in ius uoc. ubi per illum tex. dicit,† quòd ſi ſtatu
tum excludit a ſucceſſione filiam fœminam in fauorem
maſculi, uidetur etiam tacitè excludere neptem, ſcilicet
filiam filiæ: quia non debet plus concedi nepti, quam fi-
liæ. nam ratio ſtatuti hoc non patitur. d. l. iij. Et idem in
ſimili uoluit Bar. in l. ij. uer. ſed ſi forte, ad Tertul. ubi di-
cit, quòd ſi in fauorem agnatorū excluditur mater a ſuc-
ceſſione filij, uidetur ſtatutum excludere auum mater-
num

num, & alios remotiores aſcendenter per lineā maternā;
ita dico in propoſito. Non eſt uerosimile, qđ ſtatutum
uoluerit facere aſcēdentes deterioris cōditionis, q̃ trāſ-
uerſales uſq; ad quartum gradum; ergo debemus dicere
ꝙ in principio uocantur tacitè aſcendentes, & deſcenden
tes ad oīmodam ſucceſsionem iuris; & ſi diceremus con-
trarium, ſequeretur abſurdum, ꝙ cum filij & parētes de-
functi non uocentur directè in aliqua parte ſtatuti ad ſuc
ceſsionem, ꝙ melioris condōnis eſſent filij fratris & ſoro
ris, quā filij & parentes ꝓprij; quod ꝓbatur ex eo. Nam
ſtatutū in præmiſſa parte expreſsè & directè uocat iſtos:
in uer. & ſi ſuperſint, expreſsè uocat fratrem & ſororem,
uel filios ex eis: ſequeretur ergo, ꝙ iſti excluderent aſcen
dentes, & deſcendentes. Præterea ſtatutum in principio
æquiparauit aſcendentes, deſcēdentes, fratrem, ſororem,
& filios eorum, ad iſtum. ſ. effectū, ut alij cognati trāſuer-
ſales admittant̄ in tribus partibus, cū poſteà ad excluſio-
nem totalem mr̄is, & aliorum agnatorū fecit mentionem
de fratre, ſorore, & filiis eorum, ur̄ fortius uocaſſe filios,
& aſcendentes ipſius defuncti; de quibus tacitè in princi-
pio fecerat mentionē. Non. n. eſt credendum ſtatutarios
ita ſupinos, ꝙ iſtos trāſuerſales uoluerint præferri aſcen
dentibus, & deſcendentibus. Quoties. n. aliqui in certa
parte diſpōnis æquiparantur, diſpoſitum in vno, uidetur
diſpoſitum in reliquo etiam in materia pœnali, & corre-
ctiua, ut eſt tex. iuncta glo. in c. quāuis, in fi. de elec. lib. 6.
no. gl. in auth. quas actiones, pręal. facit. l. fi. C. de indic. ui
du. & gl. in c. j. in fi. C. de poſtu. præla. ad idem. l. qui filia-
bus, ff. de leg. j. quare aūt ſtatutum de illis expreſſam non
fecit mentionem, ſicut de fratribus, & ſororibus, & eorū
filiis, credo, ꝙ habuit illud ꝓ indubitato. Nam, ſi iſti ex-
cludunt in totum matrem, fortius illi, q̱ ſunt ꝓximiores:
quia, ſi uinco uincētem te; ergo uinco te, ut in c. q̱a cun-
ctis, & qđ ibi no. de conceſ. p̄b. lib. 6. Et ex his coniecturis
concludit̄, ꝙ mens ſtatuti eſt euidens ad incluſionem aui,
& excluſionem matris. Nam de quo conſtat ꝑ coniectu-
ras dr̄ euidens, ut notanter probatur in l. licet, ff. de leg. j.
Et per ꝯñs concluditur, quod habet locum argumētum
à contrario ſenſu in caſu noſtro, & ꝙ caſus omiſſus ꝑ uer
ba expreſſa, non debet relinqui diſpoſitioni iuris cōis;
ſed debet dici tacitè cautus, & expreſſus. d. l. his ſolis. ubi
notabiliter probatur. Nam mens legis eſt ipſa lex; ita, ꝙ
ubi habet locum mens & rō legis, debet habere locū ipſa
lex, ſiue ſit pœnalis, ſiue correctiua. Nam is cōmittit in le
gem, qui uerba legis amplectens, contra legis uirtutē ue-
nit. l. non dubium, C. de legi. & c. fi. de reg. iu. lib. 6. & ibi ꝑ
Di. regulatur. n. ipſa lex à rōne, & mente legis, quæ idem
eſt, quod rō legis, ut no. Di. in dicta regula fi. & Bal. in d. l.
non dubium, & regulatur ſicut corpus ab ipſa aīa. Nam,
ut notanter dicit Bal. in l. ſcire, ff. de excu. tut. ſicut homo
conſiſtit ex anima & corpore, ita lex ex uerbis, & mente,
7 ſeu rōne. † Ratio. n. & mens ſic ſe habent ad legem, ſicut
anima ad corpus. dicitur. n. corpus ex diſpoſitione ani-
mæ: ita lex ex diſpoſitione rōnis. Et ſic in quacūq; mate-
ria ſumus, ubi habet locum mens legis, debet habere lo-
cum ipſa lex, ut apertè uoluit Bal. in d. auth. quas actio-
nes. & quāquam in materia correctiua requiritur, ut rō
ſit expreſſa: tñ alibi hoc notanter limitauit dicens, ꝙ li-
cet lex non exprimat rōnem, tñ ſi non poteſt niſi vnica &
naturalis ſeu indubitata ratio elici & præſumi ex ſtatuto,
debet fieri extenſio ꝓpter limites rōnis, ac ſi ipſa ratio eſ
ſet expreſſa; ſecus, ubi rō dubitabilis. quo caſu poſſet ꝓ-
cedere opin: Bar. in d. authen. quas actiones. hoc notabi-
liter uoluit Bal. in l. maximum uitium, C. de lib. præte. al
legat. l. milites agrum, in prin. ff. de re. mil. & l. noīati,
co. ti. Et hoc idē in ſimili. q. determinauit Iac. Bu. ut ipſe
refert. Nam in ſtatuto excludente filiā à ſucceſsione pr̄is
in fauorem filij, dixit in quadam diſputatione, ꝙ appel-
latione filij uenit nepos, licet materia eſſet correctiua:
q̱a dicit, ꝙ eſt eadem rō in nepote ex filio, q̄ eſt in ipſo fi-
lio. l. liberorum, in fi. ff. de uer. ſig. nam nō potuit eſſe alia
rō ſtatuti, niſi ut cōſeruet̄ dignitas agnationis, & familię.
l. j. ff. de uen. inſp. no. Cy. in l. Publia, C. de adul. Sed in ca
ſu noſtro mr̄ excludit̄ à tribus partibus, à domibus & ca-
ſtellis, fauore agnationis, ut patet ex uerbis ſtatuti, dum
uocat parētes maſculos ex linea pr̄is, & aui, uſq; ad quar
tum gradum. Item excludit̄ in totum fauore fratris, & ſo
roris, & filiorū eorūdem; qđ non pōt eſſe niſi fauore agna
tionis, & q̱a ſuccedunt in locum agnatorum, ut ſunt filij
ſororum; ergo fortius hoc debet hr̄e locum in auo pr̄no,
q̱ eſt agnatus & ꝓximior ceteris, & in cuius defectum uo
cantur alij trāſuerſales ultra fratres, & filios eorum, ut
patet ex forma ſtatuti, in quo concurrit illa & maior rō;
nec alia rō naturalis ſtatuti pōt allegari ad excluſionem
matris. Idem, qđ Bal. uoluit originaľr Cy. poſt Pet. in l.
no. dubium, C. de legi. & in l. j. C. q̄ ſit lō. conſue. facit opti
mè, qđ no. gl. in l. tale pactum, in fi. ff. de pac. ubi no. ꝙ li-
cet in l. non exprimatur rō, tñ illa eſt coniecturanda, q̄ po
tuit mouere iuſtum, & ſapientem principē. Et idē uoluit
no. Bal. in d. l. ſcire. ¶ Poſtremo in terminis noſtris nō ita
clarè uoluit, Bal. in l. cōuenticulam, C. de epiſ. & cle. ubi
dicit hanc q. fuiſſe de facto Florentiæ, ſtatuto cauebatur,
ꝙ quælibet mulier ſuccedat matri ſuæ ab inteſtato, ſi nō
exiſtunt filij maſculi: quærebatur, utrum à ꝯ̃rio ſenſu ſta-
tuti, exiſtentibus maſculis, filia excluderet̄? Et cōcludit
ipſe, ꝙ filię fœminæ debent excludi per fratres uolentes
ſucceſsionem maternā: q̱a ſtatutum hoc ur̄ uelle à ꝯ̃rio
ſenſu, ut in l. q̱ teſtō. §. mulier, ff. de teſta. & qđ ibi no. per
Ci. in regula, factum, de reg. iu. lib. 6. Item ſ̄m eum in pa
ctis ſumit̄ arg. à ꝯ̃rio ſenſu, ut no. probatur in l. inter ſoce
rum. §. cum inter, ff. de pac. dot. ergo idem in ſtatuto, qđ
eſt quedam tacita conuentio, ut no. ſuper rub. C. de decr.
decu. lib. 10. hoc inſuper ur̄ uelle ſtatutum, ponderata ra
tione cauſæ finalis, q̄ ſemper inhæret diſpōni, ut no. ff. de
cond. & demō. l. cū tale. §. falſam. Nec obſtat ſ̄m eum. l. cō
modiſsimè, præall. ubi caſus omiſſus relinquitur diſpōni
iuris cōis: quia illud ꝓcedit, cum caſus omiſſus non pōt
haberi ꝓ expreſſo ex aliqua coniectura: ſed ubi pōt habe
ri ꝓ expreſſo, ſecus eſt, ut co. ti. l. ſi ita. Nam uolūtas eui
dens expreſsè, uel ꝑ coniecturam colligit̄. d. l. licet. Sed in
caſu p̄dicto uoluntas ſtatuētium eſt hmōi, ergo &c. Et re
fert idem tenere Cy. in conſiliis ſuis adiiciens Idem Bart.
qđ no. ꝓ p̄dicta q. caſus in d. §. cum inter, q̱ melius facit
ad hoc, q̃ quælibet alia lex. Et hanc opi. Bal. ſecutus fuit
do. Pe. de Anc. in ſolē. cōmen. c. canonum ſtatuta, de cōſti.
Si ergo Bal. hoc uoluit cum legū correctione in q̄ōne p̄-
dicta, ubi non concurrebāt multæ coniecturæ, longè for-
tius hoc dicēdum eſt hic, ubi cōcurrunt tot coniecturæ,
ad excluſionem mr̄is ꝑ auum paternum. ubi aūt nō cōcur
runt coniecturæ, ceſſabit arg. à ꝯ̃rio ſenſu cū legum cor-
rectione; & hoc caſu ꝓcedit opi. Bar. & Iac. Bu. & aliorū,
& ipſius Bal. q̱ ſolet allegari in hoc arg. ꝯ̃rius ꝑ notata ꝑ
eum in d. l. apud antiquos, C. de fur. & in d. l. q̱ teſtamēto.
§. mulier, ff. de teſta. Sed in ueritate ſibi non ꝯ̄dicit, ſed
potius limitat oīa dicta ꝯ̃ria, ut patet ex rn̄ſione, quā fa-
cit ad l. cōmodiſsimè. Nec eſt uerū dicere, ꝙ hic fiat in-
terpretatio extenſiua: q̱a, ex quo conſtat de mente ꝑ tot
coniecturas, non dr̄ extenſiua, habito reſpectu ad mentē,
ſed potius intēſiua, & intrinſeca, ſeu declaratiua: q̱a pro-
prios terminos, q̱ penes mentem ſunt, non extendit; pro

hoc.l.ſi C.de indi.uid.ubi tex.opt.& in l.liberum.§.ſena-
tus,ff.de ritu nup. ubi tex tñ ex idẽtitate rõnis extẽditur
diſpoſitio legis in præiudicium liberæ facultatis ꝯhendi
mr̃imonium,& ſic cum derogatione iuris cõis,hoc uoluit
8 idem Bar.poſt Cy.in d.l.non dubium. ¶†Item argũ à cõ-
trario ſenſu colligitur ex lege,ſeu ipſius mente, ut ꝓba-
tur 15.q.3.c.ex eo, & in c.qualis 25.diſt. ergo non eſt cu-
randum de legum correctione, ſi ex mente per coniectu-
ras elicita apparet de uoluntate legis, q̃ habet eundẽ ui-
gorem,inſt.de iure nat.gen. & ciui. §.ſed quod principi.
Et ꝑ hoc patet rñſum ad omnia ꝯria ſupra formata in fa
uorem matris, præterquã ad ultimum ; ad quod rñdeo,
ꝙ licet ꝓpriè & ſtrictè loquendo non dicatur inteſtatus,
ſed inteſtabilis,qui ex defectu ſenſus non põt facere teſta
mentum.d l.j.ff.de ſuis & legit.tñ ex cõmuni uſu loquen-
di,talis dicitur inteſtatus. Et hũc ſenſum approbat iuriſ-
conſultus.d.l.j.in prin. & expreſsè tenet Bar.in d.l.in ter
minis noſtris,cum ſtatutum excludit mr̃em à ſucceſſione
9 filij inteſtati. † nam cõis uſus loquendi præfertur ꝓpriè
ſignificationi uocis. l.librorum. §.quod tñ Caſſius, ff.de
leg.iij.l.Labeo, ff.de ſupel.leg.l.cum delanionis.§.aſinã,
ff.de fun.inſtr. Nec obſtat,quod dicit Bal.ꝙ cũ fiant à pe-
ritis,præſumendum eſt,ꝙ fuerunt uſi propriis uerbis: qa
dico,qđ ſtatuta hic Senis cõiter non fiunt à peritis,ſed ab
ignorantibus iura. Ideo notãter dicit Bar.in l ſtipulatio
iſta.§.hoc quoque,ff.de uer.obl.ꝙ ſi ſtatutũ continet ali-
quod uerbum habens duas ſignificationes, vnam ꝓpriã,
aliam ſm cõmunem uſum loquendi, debemus capere il-
lam, quã habet cõmunis uſus loquendi ſm qualitatẽ ſta-
tuentium perſonarum, ex quo ipſi nõ ſunt iuriſperiti ; ad
hoc ille tex. cum gl.ſua. Item dico, quod etiam leges cõ-
ditæ à peritis,debent intelligi ſm cõmunem uſum : quia
lex debet cõuenire loco ; ita notauit glo.in c nõnulli, de
reſcriptis. Etiam dicit Inn.in c olim, de uer.ſig. ꝙ in in-
terpretatione diſpoſitionis, ſiue ſit lex,ſiue priuilegium,
ſiue aliquid aliud, recurrendum eſt ad cõmunem uſum
loquendi.l.ſi de interpretatione,ff.de legi. & quo ad ſta-
tuta expreſsè uoluit Bar in l.oẽs populi,præa l. ¶Ex his
omnibus concludo ad primum, ꝙ auus maternus exclu-
dit matrem,& patruos ipſius defuncti. ¶Nunc cõdeſcen-
do ad ſecundum, nũquid mater debeat excludi etiã à le-
gitima debita iure naturæ;& uidetur quod nõ:quia quẽ-
admodum filius non põt priuari in totum:quia hæc por-
tio eſt ſibi debita iure naturali,ut l.cum ratio naturalis,
ff.de bonis dam. Ita uidetur, quod nec parentes poſſint
priuari,cũ pari modo eis ſit debita filiorum hereditas, ut
in l.nam & ſi parẽtibus,ff.de inoffi.teſt. Ideo onus alimẽ
torum pariter incũbit parẽtibus,& filiis,ut ff.de lib.agn.
l.j. & l.ſi quis à liberis. ¶Sed his nõ obſtantibus dico, qđ
licet opiniones ſint,nunquid filij poſſint per ſtatutũ pri-
uari legitima: tñ cõmunior opinio eſt,ꝙ ſic, exiſtẽte ſal-
tem cauſa legitima ; & cauſa legitima eſt fauor maſcu-
lorum,& agnationis : vnde cõmuniter in Tuſcia filiæ fœ-
minæ, & mater excluduntur fauore agnatorum. hoc ex-
preſsè tenet Bal.in l.cum.l.Leoniana,C.de epiſc.& cle.&
Bar.in l.Titio §.Titio genero,ff.de cond.& demonſtr. &
Cy.in l.ſancimus.C.de nup. & Dyn.in regula, indultum,
de reg.iu.lib.6. ſm Io.And.in c.Raynutius,de teſta. nam
non eſt uerum, ꝙ hæc portio ſit de iure naturali, cũ illo
iure omnino eſſet cõmunis 8.diſtin.in prin. & 12.q.1.c.di
lectiſſimi. ſed alimentorum præſtatio,eſt bene de iure na
turali. 1.diſtin.c.ius naturale : ſed hæc portio quarta, ter
tia cũ dimidia, de qua in auth.nouiſſima,C.de inoffi.te-
ſta.& in corpore,unde ſumitur, de triẽ.& ſemiſ.§.j.eſt de
iure poſitiuo;ideo põt per ius poſitiuum diminui,& mu-
tari & in totum tolli:quia nihil tam naturale,&c.l.nihil,
ff.de reg.iu.& in c.1.eo.ti.& inſti.de legi.agn.tu.in fi. ſed
ipſum ius alimentandi data neceſſitate tolli non põt, cũ
ſit de iure naturali ; & hoc caſu intelligatur opinio ꝯria:
& ſic ſaluari põt dictum do.de Ro.deciſ.18. & eorum, q
tenuerũt,ꝙ in totum diminui non põt: ſed in caſu noſtro
nõ cadit talis neceſſitas in matre. quare cõcludo ualere
ſtatutum matris in totum excluſiuum in fauorem agna-
torum; qđ etiam uĩ uelle Bar.in l.j.ff.de ſuis & leg.hoc
ſuppoſito, dico,ꝙ in caſu noſtro mr̃ excluditur in totum:
qa hoc uoluit ſtatutum,ſi bene ponderet̃. Nã ſi filius de-
ceſſerit ſine aſcendentibus,& deſcendẽtibus,&c. admittit
ſolum mr̃em in quartam partẽ,& ſic diminuit ſibi legiti-
mam,cũ illa de iure cõmuni eſt tertia non extãtibus aliis
proximioribus,ſicut hic non extabãt, ut no.gl.in auth.de
triẽ.& ſemiſ.§.j & Bar.in d.auth.nouiſſima. Extãtibus ue
rò aſcendentibus & deſcendentibus ꝑ lineam maſcul.ſeu
fratre,& ſorore,dicit ſtatutum, ut mater in nullo ſucce-
dat; & ſic uoluit priuare legitima in totũ:aliàs nihil ad-
deret ad caſum præced. & q totum dicit, nihil excludit,
de maio.& obe.c.ſolitæ,arg.19.diſt.c.ſi Romanorũ,cũ ſi.
¶Cõcludo ergo ex oĩbus prædictis, ꝙ dictus auus pater-
nus,attenta mente dicti ſtatuti,excludit mr̃em in totum.
Et ad ꝓdicta facit theorica Bar.ĩ l.ij.§.ſed fortè,ff.ad Ter
tul.ubi dicit,ꝙ ubi mater, uel filia excludit̃ fauore alio-
rum,uidentur illi tacitè uocati:quia eis illud lucrũ uenit
applicandum;facit etiam ad prædictam conclõnem nota-
bile dictum Bart.in auth.itaque,C.cõia, de ſucceſſ. ubi ꝑ
illum tex. & in l.ij. C.de bo.quæ lib.dicit, ꝙ ubi parẽtes
uocantur ad ſucceſſionẽ,parentes ex parte patris præfe-
runtur in bonis quæſitis ex latere patris: parẽtes uerò ex
parte matris præferũtur in bonis quæſitis ex linea mr̃na ;
quod eſt notabile,& ſingulare dictum. & quãquam poſſet
dici illud dictum Bar.reſtringendum fore, qñ concurrũt
parentes in pari gradu, ut uidentur uelle iura præall. qđ
hic non contingit, cum mater ſit proximior ; dico tñ, at-
tenta rõne,& æquitate illius dicti, ꝙ uidetur idem dicen
dum in caſu noſtro,attenta mente ſtatuti. nam bona, de
quibus quæritur, fuerunt quæſita ex latere patris. Et
hæc ſufficiunt. NIC. ABB.

CONSILIVM LXXVI.

1 *Qualitas contractus præſumitur ex qualitate pretij.*
2 *Pactum de retrouendendo non liberum quando ſit, eſt præſum-
ptio, quòd fiat cauſa lucrandi fructus illius medij temporis.*
3 *Statutum loquens in materia iuris, debet intelligi ſecundũ ius cõe.*
4 *Malæfidei dicitur eſſe, qui habet conſcientiam rei alienæ.*
5 *Hæres tenetur ſatisfacere animæ defuncti.*

IN præſenti conſultatione,Chriſti,eiuſque
matris præſidio humiliter in-
uocato, Tria ſuccinctè uidenda ſunt. Primò, an
uenditio,quæ primo apparet facta de tota domo, ſit ꝓſu
menda ſimulata & in fraudem uſurarum confecta . Quo
ꝓſuppoſito erit conſequenter uidendum,quæ debent eſſe
in hoc facto partes iudicis in ſentẽtiando. ¶Secundò præ
ſuppoſito,ꝙ prima uenditio non poſſit probari ſimulata
loco pignoris,utrum teneãtur hæredes emptoris ſoluere
penſionem de medietate domus,quã poſtea retrouẽdidit
ipſi uenditori, receptis ab eo nomine pretij florenis 50,
pacto inter eos appoſito non obſtante. ¶Tertiò,an here-
des creditorum,ſeu uenditorũ poſsint ſe aduerſus agen-
tem præſcriptione tueri uigore ſtatuti Senenſis dictan-
tis, quòd quicũque aliquam rem immobilem poſſederit
ſpatio

ſpatio decem annorum cum titulo,illam præſcribat.Re-
deo ad primum , in quo non inſiſtam argumentando ad
partes more ſolito,ne uidear hac rẽ dubiam præter pro-
poſitum æſtimaſſe. nam & iudicio meo,& ut uerius dicã,
in omni iure noſtro ſcribendo caſus de hac qõne rotun-
dus,qui nullo modo cauillari poteſt,uidetur in c.ad no-
ſtram , de emp.& uen. ubi.n.contractus initur ſub forma
emptionis,& uẽditionis,iudicatur pignoraticius ex dua-
bus cõiecturis dũtaxat. primò quia fuit uenditori factum
pactum de retrouendendo, non tñ quãdocũque,ſed à ſe-
ptẽnio uſq; ad nouẽnium,i.intra ſeptẽnium,& nouẽniũ ,
ita , ꝙ uolebat libere lucrari fructus ſeptem annorum.
¶Secũdò,quia interuenerat modicitas pretij, habito re-
ſpectu ad uerũ ualorem rei. Nã ex qualitate pretij præſu
1 mitur qualitas cõtractus.l.per diuerſas,†C.man.in c.& ſi
qõnes,de ſimo.no.gl in l.j.ff.de ſuperficie, & Bar.in l.co-
tem ferro.§.qui maximos,ff.de pu. ¶Item qui ſit pactum
de retrouendẽdo non liberũ, ut quia non vult recipiẽs
2 teneri uſq; ad certum tempus,eſt præſumptio,† ꝙ hoc fa
ciat cauſa lucrãdi fructus illius medij tẽporis loco uſu-
ræ;& fortificatur hæc præſumptio ex modicitate pretij.
Nam ſæpe præſumptio,nec mens, quæ nõ ſufficit ex ſe ad
ſententiam,tranſit in uiolentiã ex alia præſumptione in-
teruenienté; ita, quod ſufficit ad ſñiam, ut eſt gl.no.in c.
inſinuatum,de ſimo.& uidetur tex.in c.cum contumacia ,
iuncta gl.de hære.lib.vj. ſed in quæſtione noſtra non ſo-
lum interuenerunt prædicta duo; ſed ẽt multa alia admi
nicula ſunt ; itaq; longè fortius debet in caſu noſtro ꝯ-
ctus iudicari uſurarius.hic.n.ut incipiam ab illis duobus,
primò fuit habitum pactum de retrouẽdendo non pu-
rè , ſed poſt feſtum S.Angeli tum proximè futurũ ab uno
anno futuro ad tres annos tunc futuros ; ita , ꝙ uolebat
poſſe liberè lucrari uſumfructum illius domus per annũ
& ſeptem menſes occaſione illorum centum Florenorũ.
¶Secundò interuenit modicitas pretij , ꝙ apparet ex eo
euidenter: quia ipſemet Antonius ante dictũ ꝯctum ſol-
uebat noĩe penſionis pro dicta domo qñq; decem , qñq;
octo flore.unde nõ eſt uerosimile, ꝙ domus ſit in ciuita-
te Senarũ reditus 10.uel 8.flore.uel non ualeat ultra cẽ
tum florenos,cum cõiter in ciuitate res reditus quatuor
uel quinq; florenorũ ſoleat uendi pro cẽtum; facit quod
no.per Bar.in l.pretia rerum,ff.ad leg.Fal.& in l.ij. .de
reſcind.uen.¶Preterea colligitur modicitas pretij ex ſcri
ptura illius creditoris. Nã promiſit, ꝙ in caſu, quo uen-
ditor, ſeu debitor , nõ redimeret domum intra trienniũ,
ꝙ daret ſibi 25.florenos ultra prætiũ centũ florenorũ pri
mo taxatũ. Et ſic nõ eſt uerosĩle , ꝙ a principio interue-
nerit uerũ pretiũ rei. ¶ Itẽ & tertio ex hac promiſſione.
25.flo.euidẽter præſumit̃ hic contractus a principio non
fuiſſe ueræ emptionis & uẽditionis, ſed potius pignora-
titius:quia vr̃ ꝯ naturã contractus uenditionis, ut poſt fa
ctũ illo uolẽte retroemere debeat dari maius pretiũ; un
de non vr̃ a principio quod fuerit ꝑfecta uẽditio,in l.ne-
ceſſario,ff.de peri.& cõmo.rei uen. & ex talibus pactis ꝯ
naturã contractus interuenientibus magis præſumit̃ ꝯ-
ctus pignoratitius,ut in c.illo uos, & quod ibi no de pig.
facit, qđ no.Bar.in d.§.qui maximos. ¶Quarta cõiectura
ex eo, quia uoluit in pactis, ꝙ ſibi fieret retrouẽditio,&
ꝙ deberet debitor ſoluere omnem gabellam,& reliquos
ſumptus fiendos circa notarios pro parte contingente
utrũq; ꝯhentem; ita,ꝙ ille fictus uẽditor nolebat ſentire
aliquẽ ſumptũ , ſed ſimpl'r & abſolute lucrari uſumfru-
ctũ dictæ domus,ſaltẽ pro tpe illorum menſiũ. ¶Quinta
coniectura colligit̃ de ſequẽti contractu in eo, ꝙ uoluit,
ꝙ facta uenditione medietatis illius domus pro indiuiſo,
nõ teneretur ad pẽſionẽ aliquã ultra duos annos ꝓꝑ di-
lationem in retro emendo aliã medietatẽ domus. Et ſic
apertè facit ꝯctum uſurarium. Vnde ex hoc põt facilius
ꝓſumi de qualitate ꝓtij , ut in l.q ſemiſſem,ff.de uſur.& ĩ
c.illo uos,in fi.de pigno. & in c.ex ſtudiis, & in c.manda-
ta, de præſump.¶Quòd aũt ſecundus contractus cõtine-
bat in ſe uſurariam prauitatem , patebit ex infra dicẽdis
in ſecundo dubio principali.Et ex prædictis oĩbus cõclu-
ditur ad primũ dubiũ,ut clarè dicamus illũ contractũ fa-
ctũ ſub forma emptionis & venditionis fore ſimulatũ , &
cõfectũ in fraudẽ uſurarũ, & eſſe ĩ ueritate pignoratitiũ,
cũ cõcurrunt adminicula ultra neceſſario reqſita in d.c.
ad noſtrã. Et nimirũ,quod ẽt ĩ caſu magis dubitabili cõi-
ter concluditur ꝯctum fore præſumendũ uſurariũ,ſ. cum
ſimpl'r ſit pactum de retrouendendo, & interuenerit exi
guũ pretium; hoc clarè uoluit gl.ord.in c.conqueſtus,de
uſu.& Arch.in c.plerique.14.q.4.& do.Ant.ĩ c.illo uos ,
de pig.& ita per plurimas rõnes alias conſului, & legẽdo
tenui. Nec prædictis obſtant no.per Iac.de Are.ut refert
Cy.in l iij.C.plus ualere , quod agi.ubi dixit , quod tria
ſimul iuncta non probant contractum uſurarium, ſ.pa-
ctum de retrouendendo,modicitatẽ pretij , & ꝙ emptor
conſueuit uſuras exercere.Nam dictum ſuum eſt falſum,
& iure non probatur,& nititur reſpondere ad c.ad nr̃am,
præall.& minimè rñdet:imo errauit in intellectu illius,&
rñſione ſua, ut expreſsè atteſtatur Io.An.in d.c.illo uos.
Ex his concluditur,quales debeant eſſe partes iudicis in
ſententiando. Nã dico, ꝙ debet pronuntiare,ꝙ pẽſiones
domus,quas ille creditor percepit, uel percipere potuit,
computentur in ſortem debitam , & reſiduum debeatur
una cum domo tradi , & aſſignari debitori , ut probatur
in c.j.& ij.de uſur.& in l.cum contra,C.de pign.act. Non
obſtant conuentiones ſecundo loco factæ : quia oĩa fue-
runt in fraudem uſurarum, & acceſſorium ſequitur prin-
cipale,regula,acceſſorium,lib.vj.¶Venio ad ſecundũ,ui-
delicet præſuppoſito ſine ueritatis præiudicio , ꝙ per ꝓ-
dicta non probetur dictus contractus uſurarius,nunquid
ſaltem uigore ſecundæ conuentionis teneatur ſoluere pẽ
ſiones pro dimidia parte domus à tpe,quo fuerunt ſolu
ti dicti quinquaginta floren:?Et quãquam non ſit neceſſa
riũ hunc articulũ examinare,cũ ex ſupius dictis appareat
dictũ contractũ fuiſſe fœneratitiũ ; attñ, ut mos geratur
cõſulenti , breuiſſimè dico hæredem teneri ad ſolutionẽ
illarũ penſionũ. Certum eſt.n.ꝙ ex ſecunda cõuentione
fuit facta uẽditio medietatis domus pro indiuiſo,& trãſ-
latum dñium , & poſſeſſio in illum primũ uenditorem ꝑ
ſcđm emptorẽ ; quod apertè colligitur ex eo, qa ſoluta
medietate totius pretij,ille ꝓmiſit ſibi ſoluere tres flo-
renos noĩe pẽſionis pro dicta medietate uſq; ad certũ tp̃s
tunc proximè futurũ, & promiſit eidẽ facere inſtrm̃ uen
ditionis;per quod ſatis fuit in illũ trãſlatum dñiũ,& poſ-
ſeſſio medietatis pro indiuiſo , ut probatur in l.quædam
mulier,ff.de rei uen.facit.l.quod meo,ff de acquir.poſſ.
Nec obſtat, ſi dicat̃, quod licet promiſerit facere inſtrm̃
uẽditionis, non tñ apparet factum:quia dico, ꝙ nõ pro-
miſit uendere,ſed facere inſtrm̃ uẽditionis ad probatio-
nẽ fiendam; unde dico, quod non uendidit de præſenti;
quod patet ex eo,quia tunc promiſit ſoluere penſionẽ;fa
cit in ſimili.l.ſicut datã, C.de li.cau.& c.eccleſia S.Ma-
riæ , ut lit.pen.inſtrumentum enim non eſt de ſubſtantia
contractus : ſed ſit ad probationem contractus.l.conſen-
ſu,ff.de act.& obli.& l.pactũ C.de pa. ¶His ꝓmiſſis clarè
patet illum obligatũ ad ſolutionem penſionis conſtitutæ
pro medietate domus. Nec obſtat,ſi dicatur cõuentionẽ
inter eos fuiſſe habitã poſt duos annos tunc ꝓximè futu-

ros, intra quos non obligaretur ad ſolutionē alicuius pē
ſionis, ſi non reſtitueretur ſibi reſiduū pecuniarū debita-
rū; quia dico tale pactū, ut puta cōtinēs uſurariā prauita-
tē, non ualere, ut in c. debitores, de iureiu. nam uoluit il-
las penſiones retinere: quia differebatur ſolutio debiti
ꝯ. c. cōſuluit, de uſur. & no. in c. dilecti, de arbi. ¶Et aduer
tendū ſubtiliter: quia ex his uerbis habitis in hac ſecūda
conuentione clare liquet primum & ſecundum ꝯtū fuiſ-
ſe uſurarios. Nā dicit ſe uendidiſſe ſibi medietatē domus
pro indiuiſo; & poſtea dicit, ꝙ niſi reſtituat ſibi reſiduum
pecuniæ, quā debet habere, ꝙ nō teneatur ſoluere. ¶Vn-
de non dicit, ꝙ uolebat ſibi retrouēdere aliā medietatē:
ſed quod debebat habere pecuniā; & ſic in ueritate nulla
interuenit uera uenditio, ſed totus ꝯtus fuit pignorati-
tius, & cōfectus in forma uenditionis in fraudē uſurarū.
¶Poſtremò condeſcendo ad tertiū & ultimum, in quo di
3 co, ꝙ nulla poteſt hic allegari præſcriptio: †quia ſtatutū
loquens in materia iuris debet intelligi ſm̃ ius cōe, ſ. ubi
interuenit bona fides, ut in c. cum dilectus, de cle. nō reſi.
facit. l. ij. C. de noxa. & in c. cum dilectus, de conſue. & ſi
aliter intelligeretur, non ualeret ſtatutum: quia induce-
ret peccatum, ut in c. fi. de reſcrip. no. Bar. in l. oēs popu-
li, ff. de iuſt. & iu. in l. fi. C. ſi contra ius. uel utili. public. ut
in caſu noſtro creditor fuit ī mala fide, ex quo ī fraudem
uſurarum contraxit. 34. q. 2. c. ſi uirgo. Is enim dicitur in
4 mala fide, qui habet conſcientiam rei alienæ, ut ibi, † &
ſic ex parte creditoris fictè ementis, uel illicitè paciſcen
tis non poteſt allegari aliqua præſcriptio. Idem dico in
perſonam ſui hæredis duplici cōſideratione. primò quia
mala fides defuncti nocet hæredi uniuerſali, ut l. cū hæ-
res, ff. de diuer. & tempo. præſcrip. ¶Secundò & melius, ꝙ
hæres tenetur ſatisfacere animæ defuncti, ut in c. à nobis
ii ſi. de ſen. excom. & in c. literis, de rapto. & c. fi. de ſepul.
& ex his patet præſcriptionem non prodeſſe hæredi. Et
hæc ſufficiant. NIC. ABB.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

Quidam Franciſcus dicitur conſignaſſe quibuſdam lanificibus florenos auri centum, pacto & conuentione firmatis inter dictas partes, uidelicet quòd deberent dicti lanifices habere, tenere, & traficare dictos centum florenos in eorum trafico, & arte lanæ; & ita, quòd ſtarent dicti floreni in dicto trafico ad damnum & ad lucrum, hoc expreſſo, quòd dictus Franciſcus non teneatur ſubire damnum in dicto capitali ultra decem florenos in anno; nec etiam admitteretur ad lucrum ultra decem florenos; ita, quod uoluit dictus Franciſcus non ſentire damnum, nec lucrum ultra decem in anno. Quæritur nunquid pactum ſit licitum, &c.

CONSILIVM LXXVII.

1 *Socij poſſunt inter ſeipſos conuenire, ut alter habeat duas partes lucri.*

2 *Societas ad hec, ut ſit licita, oportet, quòd damna & lucra ſint communia.*

CHriſti, eiuſque matris preſidio humiliter in-
uocato, Videtur primò ꝙ ſic. licet. n.
uno ponente pecuniam, & altero operam, alio,
non expreſſo, damna & lucra debeant eſſe communia iux
ta no. gl. quam ſequitur Bar. & communiter doc. in l. j. C.
pro ſocio, & uidetur probari in l. ſi non fuerint, ff. eo. poſ-
ſunt ex conuentione hanc legis diſpoſitionem tollere, &
conuenire, ut maiorem partem lucri ſentiat unus ſocius,
quam alter, ut d. l. ſi non fuerint. §. j. cum l. ſequenti, & eſt
1 bonus tex. in §. de illa inſtitutione, eod. ti. †ubi dicitur ſo
cios poſſe inter eos conuenire, ut alter habeat duas par-
tes lucri. Et nimirum, nam contractus ex conuentione le
gem capiunt, ut in regula, contractus, de reg. iu. lib. vj.
Et pactum contra accidentalia, ſeu naturalia contractus
bene ualet, ut, ff. de poſtula. l. j. §. ſi conuenerit, & in l. pa-
cta conuenta, C. de cōtrahen. emp. & l. paciſci, & l. iuriſgē.
§. ſi paciſcar, de pac. & c. uno, de cōmo. cum multis ſimi.
Ita debuit teneri conuentio inter dictos, habita maximè
ratione, cum uideatur ſatis honeſta, cum quilibet poſ-
ſet habere pariter ad lucrum, & ad damnum. Nam ſicut
lanifices poſſent perdere nonaginta pro dicto capitali,
ita potuiſſent lucrari nonaginta, ſi fuiſſent lucrati centū
in anno; unde ſaltem in ratione dubij contractus, debet
ſubſtineri, arg. in c. in ciuitate, & c. nauiganti, de uſu. ¶Se-
cundo principaliter de hoc ur̃ quaſi caſus inſti. pro ſocio
§. & adeò. ubi dicitur poſſe conueniri, ut alter ſentiat lu-
crū, ſed non dānū, & ſic ur̃, ꝙ periculū capitalis poteſt ex
pacto ad alterum dūtaxat pertinere; quod uidetur uelle
Hoſtien. in ſum. de uſu. §. an aliquod, uerſic. quid ſi peri-
culum, & Ioann. Andr. in cap. per tuas, de don. poſt di-
uor. reſti. ubi dicit, ꝙ dos exacta à marito uergente ad
inopiam deponitur apud mercatorē, qui cauebit, ut capi-
tali ſaluo, rn̄deat mulieri de parte honeſti lucri. ¶Si er-
go paciſci poteſt, ut periculū totius capitalis ſpectet ad
recipientē, fortius ualet pactū in caſu nr̃o, in quo iſte Frā
ciſcus uolebat uſq; ad decē quolibet anno ſentire de dā-
no, & pari mō ſe parabat in lucro. ¶Tertiò ad idem facit:
certū eſt, ꝙ inter prædictos fuit ꝯcta ſocietas, & non mu-
tuum, cū dictus Franciſcus uellet ſtare & ad lucrū, & ad
dānum, ſaltem uſq; ad decem; ergo ceſſat uſura, cum illa
non uerſetur niſi in contractu mutui, ut in c. cōſuluit, de
uſu. & c. eiiciens. 87. diſt. Et plenè per Io. An. in reg. pec-
catū de reg. iu. lib. vj. in Mercu. Sed prædictis nō obſtan-
tibus, arbitror dictum ꝯctum nullo modo fuiſſe licitum.
Primò probabo ꝑ authoritates, ut facilius adhibeatur
fides. Secundò per iura & rōnes. hoc. n. uidetur primò te-
nere gl. ord. in decretis. 14. q. 3. c. plerique, ubi quærit.
Nūquid licitè poſſit quis dare pecuniā ſuam mercatori,
ut inde emat merces, & det ſibi partem lucri? Et dicit ꝙ
non, ſi periculū ſpectet ad recipientē: quia uidetur quidā
contractus mutui. Sed ſi ſocietatē contrahunt, ꝙ pericu-
lū ſpectet ad utrūque, dicit licitū eſſe, quod unus ſocius
det pecuniam, & alter ſuppleat cum labore, quod deeſt ī
pecunia. d. l. ſi nō fuerint, cū. ſ̃. alle. Idem uoluit Goff. in
ſumma de uſu. & in c. nauigāti, e. ti. dicēs, †ꝙ ad hoc, ut ſit
licita ſocietas, & ceſſet oē peccatū, oportet, ꝙ dāna & lu-
cra ſint cōia hanc eandē opi. tandē uoluit Hoſt. in d. §. an
aliquod, uer. eſt tn̄ ueritas. in hac opi. concurrunt Azo,
& gl. or. Accur. in d. l. ſi nō fuerint. ubi dicūt, ꝙ ſi unus ſo-
cius non cōfert magis in ſocietate, quā alter, nō ualet pa-
ctū inducens inter eos diſparitatē; quod eſt ualde notan
dū. Itē ur̃ uelle Io. Cal. in d. c. nauiganti. Sed in caſu nr̃o
erat diſparitas inter iſtos ſine aliqua iuſta rōne; ergo nō
fuit inter illos ꝯcta ſocietas; quod ultra prædictas copio
ſas, & ſolenes authoritates probatur hoc mō. Societas ius
quoddam fraternitatis in ſe habet, ut notāter dicit tex. ī
l. uerū, in prin. ff. pro ſocio. ergo pactū inducens iſtam di-
ſparitatē inter iſtos ſine cauſa rōnabili eſt contra ſubſtan
tiā contractus, cū rumpat ipſum ius fraternitatis: quia de
natura fraternitatis eſt, ut oīa ſint cōia: hanc rōnē allega
uit Hoſt. ut. ſ̃. & per eā receſſit à priori opinione, dicens
inter ſocios non ualere, ut alter ſuſtineat periculū ſortis
tm̄. Nec obſtat, ꝙ in aliis ꝯctibus ualeat pactū, ut quis ſu
ſtineat periculū, ubi alias nō obligať a iure, ut ī depoſito
commo-

commodato, & ſimilibus; quia ſecundum eum in alijs pa-
ctum eſt contra accidentalia contractus. Sed in caſu no-
ſtro eſt cōtra ſubſtantialia ꝑꝑ ius fraternitatis, quod eſt
inter ſocios. d. l. uerum. ¶Secundò hoc probo per d. l. ſi nō
fuerint, & d. §. de illo, cum ſequenti. ubi expreſsè dicitur
quòd inter ſocios dāna & lucra eſſe debent æqualia, & po
teſt ex pacto induci inæqualitas, quando alter poſuit plus
induſtriæ, uel pecuniæ, & ſic ex cauſa, aliter autem uideť
pactū infringi tanquam ꝯ ſubſtantiā ſocietatis. at in caſu
noſtro nulla ſubeſt legitima cā, quare dictus Franciſcus
nō deberet ſuſtinere æqualiter periculū in ſorte, ſicut di
cti lanifices: ſed uolebat ſtare ſecurus, ut non perderet ul
tra decem; qđ repugnat iuri ſocietatis & fraternitatis.
Nec obſtat, ſi dicatur, quòd quædā de lucro nolebat parti
cipare ultra decem: quia per hoc nō ceſſat diſparitas: imò
magis creſcit. Item & melius nō eſt ueroſimile, ꝙ in anno
potuiſſent iſti lanifices lucrari ultra uiginti, uel parum
plus; & ſic habuiſſet dictus Franciſcus ueroſimiliter partē
ſuam integram, & lucrum. ſed bene eſt facilius contingēs
ut totum capitale, uel alio modo perdatur, & dicti lanifi-
ces habuiſſent duplicatum dānum, nam perdidiſſent ope-
ras ſuas, & ſuſtinuiſſent totum periculum ſatis ultra de-
cem: dictus aūt Franciſcus ſolus pati poterat unicum &
modicum damnum. Et ſic nemo inficiari rationabiliter
poteſt, quin magna inter eos ſine cauſa rationabili foret
diſparitas. Nam de iure dictus Franc deberet ſolus ſen-
tire damnum in capitali, etiam in toto; lanifices uerò ſo-
lum in operibus, ut eſt gloſſ. ſingularis, qua ſequuntur Pe
tr. & Cyn. in dicta. l. j. C. pro ſocio. quæ dicit, quòd perdi-
ta pecunia, quam alter contulit, ſoluitur ſocietas; nec te
netur is, qui præſtabat operam; & per hanc notabilem cō
ſiderationem clarè patet turpitudo & diſparitas prædi-
cti contractus. nam lanifices poterant perdere operas, &
ſuſtinere periculum capitalis, decem florenis exceptis. Itē
& tertio iura nullibi admittunt diſparitatem ſine cauſa
rationabili concurrente in toto damno capitali, ut in d.
§. ſi non fuerint, in d. §. de illo. Nec ob. §. adeo, inſtituta ꝓ
ſocio: quia multipliciter ad illum reſpondetur per Hoſt.
Io. Cal. in locis præalleg. ¶Sed ego ſolitus ſum reſponde
re clarius, & ut credo, ueracius. dico enim, ꝙ ille tex. de
bet intelligi in pacto iuri communi conformi, ſcilicet qn̄
fuit conuentum, ut is, qui operas ponit, non ſentiat dam-
num capitalis, ſed lucrum ſic. Et hoc ideo; quia ſatis ipſe
ſentit damnum in operibus. Nam opera ſua ualet tantum,
quātū alterius pecunia, ut ibi; merito ſatis eſt, ut ipſe per
dat operas, & alter ſolus ſentiat damnum in capitali; & ita
ur̃ uelle tex. ſi finis illius. §. referatur ad precedētia, quod
fiendum eſt, argumentum in l. ſi ita ſtipulatus. §. Chryſo-
gonus, ff. de uerb. oblig. Non autem admitterem, ut uale
ret pactum, ut dans pecuniam non ſentiret damnum, ſed
lucrum. Nam hæc ſocietas eſſet quaſi Leonina, & quaſi ꝯ
ius fraternitatis ꝯ d. l. ſi non fuerint, & d. l. uerum, quia
iſte haberet damnum operarum pecuniæ, & alter nullum
damnum ſentiret. Item eſſet in effectu ꝯctus mutui; quia
ſentiret lucra, & non damnum, dicit gloſſ. in d. c. plerun-
que. Et per hoc poteſt reſponderi ad tertium contrarium
ſupra formatum. Nā licet uideať ꝯcta ſocietas. tn̄, ex quo
pericula non erant communia, imò tanta diſparitas, uide
tur potius quidā præſumptus & fictus ſeu ſimulatus ꝯctus
mutui; & ſic contineret uſurariam prauitatem, arg. in d. c.
in ciuitate, & c. naugianti. Item præſuppoſito, quòd non eſ
ſet uſurarius ꝯctus, ſaltem non licita ſocietas per prædi-
cta; ergo nō pōt peti rō ſocietatis, nec lucrū, cum de fa-
cto petitur, quia ex pecunia non prouenit lucrum, ceſſan-
te ſocietate, dicto c. eijciens. ¶Ad authoritatem Io. And.
in c. per tuas, dico, quòd de iure non probatur, ut etiam
dicit Io. Cald. in d. c. nauiganti ¶Quidam tamen uolētes
illud dictum ſaluare dixerunt, quòd procedit fauore do
tis: quod tamen mihi non placet, quia fauore do-
tis non debet committi pactum, ut in c. ſuper eo, de uſu-
ris. Ex his remanent ſoluta omnia contraria ſuperius for-
mata. Et poteſt inferri ad ſolutionem alterius dubij, de
quo quæritur, an præſcriptio ſtatutaria habeat locum in
caſu. ur̃. n. ꝙ ſic: qa illa pecunia remanſit purè indebito, &
non in ſocietate, ergo idē dicēdū de eo, ꝙ in alio debito
ex identitate rationis, de confirmatio. utili. c. cum dilecta
& c. translato, de conſti. & l. illud, ff. ad legem Aquil. Et
hæc ſufficiant. NIC. ABB.

CONSILIVM LXXVIII.

1 *Accuſatio uel inquiſitio ſi facta fuerit de inſultu facto cum armis, uel de percuſſione cum ſanguinis effuſione, & poſtea probatur ſimplex inſultus ſine armis, uel percuſſio ſine ſanguinis effuſione; debet fieri abſolutio.*

2 *Temeritas ſola ſufficit, ad hoc, ut quis condemnetur in expenſis*

VIſo toto proceſſu habito in accuſatione con
tra Venturellū Manuelis Sabbatini
Hebræū habitatorē terræ Mōtis Spoletani inſti
tuta ꝑ quēdā Nicolaū olim Bartholomæi de Cortona,
habitatorē dictæ terræ, tria breuiſsimè examināda incū-
bunt ad luculētā facti deciſionē. Primò, an dictus uēturel
lus, ſeu ipſius pr̃ eius noīe cōparēs, ſit abſoluēdus, uel cō-
dēnādus. Sc̄dò preſuppoſito, ꝙ ſit abſoluendus, an dictus
Nicolaus ſit de calūnia ad pœnā talionis cōdēnādus. Ter
tio p̄ſuppoſito, ꝙ debeat calūniæ penam euitare, an ſaltē
debeat cōdemnari in expēſis factis in dicta accuſatione.
¶Quo ad primū omiſſa ad utrāque partē argumentatio-
ne breuitatis cā, cū ſit iſtud conſiliū deciſiuū, dico dictum
Venturellū, ſeu Manuelē eius genitorē noīe dicti Ventu-
relli filij ſui cōparētē debere a dicta accuſatione abſolui,
moueor, qm̄ ſi ſupraſcriptæ reformationis, cuius diſpōnē
dictus uenturellus impetiť, uerba pōderenť, duas partes
principales cōtinēt. Prima eſt, quòd omnes & ſinguli reta
glatores pāni lanæ, lini, &c. omnino teneantur & debeant
uenire ſtare, & exercere eorum artes in loco mercantie
dictæ &c. Sc̄a pars eſt, ꝙ alibi apothecaliter nō poſſunt
retaglari, lini &c. ad pœnā, & ſub pœna floren. 100. cuili-
bet contrafacienti &c. ¶Si autē diligenter ponderentur
dicta teſtium inductorum contra dictum Venturellum,
in nullam partem dictæ reformationis probať incidiſſe,
in primam luce clarius conſtat non incidiſſe; quia ꝑ ne-
minem teſtium probať dictum Venturel. eſſe retaglatorē,
& artem retaglariæ exercuiſſe extra locum mercātiæ, ſi-
cut reformatio exigit: quinimo potius teſtes ſc̄o loco
inducti ꝓbant oppoſitum in eo, ꝙ vnanimiter dicunt di-
ctum Vētur. retaglatorem fuiſſe ſeu apothecā retaglariæ
habuiſſe, donec fuit facta dicta reformatio ꝓhibens mo-
do p̄dicto; & ſic limitando ſe ad tēpus ur̃ tacitè inſinuare
& atteſtari, ꝙ poſt dictam reformationē non exercuit di
ctam artē, arg. in l. cum p̄tor, ff. de iud. & in l. ex eo, ff. de
teſti. & in c. nōne, de p̄ſumī & 25. diſt. c. qualis. Et ſatis eſt
ad pœnam euitādā, ꝙ non ꝓbetur ꝯriū: qa facta maximè
delicta nō p̄ſumunt. l. vna, C. de mād. prin. & c. cū in iure,
de offic. deleg. cū quilibet præſumatur bonus, niſi probe-
tur oppoſitum, in c. fin. de p̄ſumpt. & in c. vno, de reſcrip.
¶Retaglaria enim poteſt dici, quam vulgus ſic appel-
lat, cum non habeamus hoc iure diffinitum, ad hoc bo-
nus text. in l. ſciendum. §. illud ſciendum, ff. de edilitio
edic. & quòd notat Bart. in prooemio. ff. minime autem

probatum fuit, ꝙ iſte poſt legem fuerit retaglarius, uel
ꝙ artem retaglariæ extra locum mercantiæ exercuerit,
cum non probetur ſic habitus in dicta terra: uel ꝙ dictā
artē exerceret ſaltē admittendo omnes ſine delicto uolē
tes ab eo pānum emere per uiam retaglariæ; quod vr̃ ne-
ceſſarium ad hoc, ut quis dicat̃ aliquā artē exercere, ad
hoc quod legitur & notatur in l. palā, ff. de rip. nup. & qđ
no. Cy. in l. j. C. de epiſ audi. facit ēt, quod no. Bar. in l. ſp,
ff. de iure immu. & in dicto. proœ. ff. ubi dicit illum pro-
priè appellari mercatorem, qui maiorem partem fortu-
narum ſuarum habet in mercimoniis, cui eſt in hoc ſtan-
dū ſicut cōi appellationi uulgariū, arg. in d. §. itē ſciendū,
& in l. cū delanionis. §. aſinam, ff. de fun. inſtru. & inſtru.
leg. l. Labeo, de ſupel. leg. ¶ Contra uero dictum Ventu-
rellum nihil ex prædictis eſt probatum. Ex quo clarè cō-
cluditur, ꝙ ex capite primæ partis dictæ reformationis
uenit abſoluendus. ¶ Idem vr̃ mihi dicendū reſpectu ſe-
cundæ partis. illa. n. ſi bene pōderetur, requirit unū cum
certa qualitate, ſ. quod extra locū mercantiæ non poſſint
appothecaliter panni retaglari, &c. Vnde cōſiderandū eſt
illud aduerbiū appothecaliter, quod determinat, & qua-
lificat uerbum, retaglari, iuxta no. per Bar. in l. ex facto,
ff. de uul. & pup. quare non ſufficit probare, ꝙ ad incurrē
dā pœnam, ꝙ quis retaglauerit pannos, niſi probetur, ꝙ
hoc fecerit appothecaliter: quia cum aliquid eſt proban-
dum cum certa limitatione, ſeu qualitate, nō ſufficit il-
lud probare ſine qualitate, ſeu determinatione requiſi-
ta, ut in l. Fulcinius, & ibi per Bar. ff. ex qui. cau. in poſ. ea.
& per eundē in l. diuus, ff. de re iudi. & hic non probatur,
ꝙ appothecaliter pannum uendiderit. Nā nullus teſtium
deponit ſe uidiſſe dictum Venturellū, illū pannū retaglaſ
ſe, ſaltē appothecaliter, prout requirit ſtatutū: imò po-
tius probant oppoſitum, cum unus dicat ſe audiſſe à di-
cto Venturello, quòd pannum illum retaglauerit in mer
cantia. Itē alij teſtes ſimpliciter dicunt, ſe uidiſſe dictum
Venturellum tradidiſſe dicto Nicolao tria brachia pāni
lanæ. ex hoc nō poteſt concludi, ēt ſi uerum ſit, ꝙ dictum
pannum tradiderit dictus Venturellus appothecaliter,
& retaglauerit pānū; importet idē, quod ut retaglarius,
ut clare innuūt uerba ſtatuti præcedētia, quæ ſunt aīad-
uertenda ad declarationē ſequentiū, ut in lege ſi ſeruus
plurium, in fi. de leg. j. & in l. nūmis, de leg. iij. minimè aūt
probatur quod ut retaglarius uēdidit dictū pannum. Et
ideò non ſufficit ad condēnationē Vēturelli, maximè ha
bito reſpectu ad qualitatē ſuæ perſonæ, cū ex pactis ini-
tis cū excelſa cōitate Florētiæ ſibi liceat uēdere pignora
tranſcurſa. Et habet ēt in pactis, ꝙ nullū ſtatutū poſſit fie
ri in prçiudiciū pactorū ſuorū; unde potuit eſſe, ꝙ dictum
pannū uendiderit non apothecaliter ut retaglarius: ſed
ut fœnerator, habēs pro pignora tranſcurſa accuſatio. n.
debet ex toto probari, ita ut probatio ipſam acceſſoriè
concludat, ut in c. in præſentia, de proba. facit quod no.
Bar. in l. nō ſolū. §. ſed & reprobari, ff. de no. ope. nū. hinc
1 no. dixit in l. ij. C. de proba. ꝙ ſi fuit facta accuſatio, † uel
inquiſitio de inſultu facto cū armis, uel percuſſione cum
ſanguinis effuſione, & poſtea probatur ſimplex inſultus
ſine armis uel percuſſio ſine ſanguinis effuſione; debet fie
ri abſolutio: quia no probat̃ qualitas actus deducti in ac-
cuſatione, ad hoc. l. denūtiaſſe. §. quid tñ, ff. de adul. & l. ij.
ff. ui. bo. rap. cū ſi. Ita dico in propoſito. ¶ Ex his conclu-
do, ꝙ dictus venturellus nō probatur incidiſſe, nec in pri
mā, nec in ſecundā partē dicti ſtatuti; & ſic uenit abſoluē
dus: quia accuſatore non probāte, reus abſoluēdus eſt, vt
in iuribus uulgaribus. ¶ Venio nūc ad ſcđm an dictus Ni
colaus accuſator ueniat de calūnia puniēdus; & [illegible] hoc poſ
ſet examinari longa qō, quæ in iure fit, nunquid accuſa-
tor dicatur calūniari eoipſo, ꝙ non probat de qōne ple-
nè no. in l. j. ff. ad turp & ibi per Bar. i l. athletas, de his q
no. infa. & in c. ij. de calum. & ij. q. iiij. c. qui non probat, &
§. notandū cū multis ſimi. ¶ Sed nō inſtādo in uerbis, cōis
concluſio eſt, ꝙ accuſator deficiens in probatione, excu-
ſatur a pœna calumniæ, ſi habeat pro ſe aliqua euiden-
tia indicia, ut puta famā, uel auditū a fide dignis, uel quid
ſimile ut notatur in iuribus præall. maximè in d. §. calū-
niator, & optimè facit c. j. in fi. de elec. Sed ex dictis teſtiū
in hac cā productorū ſatis poteſt euidenter coniecturari,
dictum Nicolaum non fuiſſe in calūnia, ut uerosimiliter
potuerit credere dictum Vēturellū ex illo facto ueniſſe
ꝯ reformationem prædictam. Calumnia autem conſiſtit
in animo, & requirit dolum, qui nō eſt ſine calliditate, &
fraude. l. j. ff. de dolo, & l. iuriſgentium. §. ſed ſi fraudan-
di, ff. de pac. in qua dictus Nicolaus non uidetur fuiſſe. Ex
quibus breuiter concludo ad ſecundum, uidelicet ꝙ di-
ctus Venturellus non ſit de calumnia ad pœnam talionis
condēnandus. ¶ Ad tertium, ſ. quid de expenſis, arbitror
dictum Nicolaum in illis condemnandum: quia licet non
fuerit in calumnia; tamen temere perſeuerauerit in ac-
cuſatione, cum debuerit prius diſcurrere, & peritiores cō
ſulere, an per illud factum probaretur accuſatio inſtituē
da contra dictum Venturellum; quod cū non fecerit, de-
prehenditur in temeritate, † quæ ſola ſufficit, ut quis con
demnetur in expenſis, ut in c. calumniam, de pœni. & ibi
per doctores, & plenius notatur in c. finē, de dolo & cōtu
macia, & in l. eum, quē temere, & ibi per Bar. ff. de iudi. &
in l. j. ff. ad turpil. per eundem. unde iuris ignorantia non
excuſat à cōdēnatione expēſarum; tenet gl. & doc. in d. c.
finem, & Bar. in d. l. j. ad turpil. & Spec. in tit. de expē. §. fi.
uer. ex præmiſſis. Partes ergo iudicis poterunt in hac ac-
cuſatione abſoluere dictum Venturellum, ſeu Manuelē
nomine filij ſui comparentem a dicta accuſatione, & cō-
demnare dictum Nicolaum in expenſis, quas probabili-
ter dictus Venturellus, ſeu pater pro eo fecit, ut in hac
cauſa. de expēſis uero præſentis cōſilij, cū poteſtas ex ſuo
officio ipſum petierit, cui incumbit, dico ſtandū conſuetu
dini iuxta notata per Spe. in tit. de ſala. §. j. uerſ. cōſuetu-
do, & per gl. in clemen. ſtatutum, de elect. qua ceſſante or
dinarius pro ſalario nihil petere poteſt; unde, ſi egit, ſuis
ſumptibus illud obtinere poteſt, cum propter hæc onera
incumbentia inſtituatur ſibi ſalarium iuxta no. per Ioā.
An. in c. cū ab omni, de uita & honeſt. cle. ſportulas tñ de
iure ciuili, & aliqua munera petere poteſt; quæ tamen nō
ſunt de iure determinatæ: ſed ſtandū eſt iuris conſuetudi
ni, ut in authentica, offeratur; de hoc per gl. & Bar. in di-
cta auth. offeratur. Et hæc ſufficiant. NIC. ABB.

CONSILIVM LXXIX.

1 *Obligatus ad reſtitutionem fideicommiſſi uniuerſalis, uel particu*
laris, tenetur regulariter cauere cum fideiuſſoribus.
2 *Filius fratris, impropriè dicitur nepos.*
3 *Pater rogatus reſtituere filio, tenetur regulariter reſtituere.*

ILlud de iure quæritur, an filius cogatur reſti
tuere hrditatem patruo, ſ. germano te-
ſtatoris, ſi decederet ſine liberis, & teneatur ca-
uere cum fideiuſſoribus de reſtitutitione fienda in euen-
tum conditionis, ſeu reſtitutionis. Et breuiter dico hoc
dubium pendere ex intellectu. l. iubemus, C. ad Trebel.
1 Illud enim indubitati iuris eſt, † quod obligatus ad re-
ſtitutionem fideicommiſſi uniuerſalis uel particularis.
tenetur regulariter cauere cum fideiuſſoribus, ut eſt tex.
iūcta glo. in l. ſemper, ff. ut lega. no. caue. probatur ex-
preſsius in l. ſi quando, eod. tit. ¶ Item per locum à ſpe-
ciali in l. filius, eod. tit. Nam, ſi ibi eſt ſpeciale in filio no-
uiter emancipato, uel ſeruo manumiſſo, ut releuetur pa-
ter, uel dñs, præſtando cautionem ſub hypotheca bono-
rum ſuorum; in aliis ergo fortius non ſufficit cautio, etiā
ſub hypotheca bonorum: quinimo etiam ſi eſſet impo-
tens ad idonee cauendum; nō ſufficeret nuda promiſsio,
etiam cum hypotheca bonorum; ſed procedendum eſt
iuxta ea, q̄ notabil̃r habentur in l. poſtq̄. §. imperator, eo.
ti. difficultas ergo, ut ꝑdixi, oritur, qñ filius rogatus eſt
reſtituere. Nam ipſe ur̃ priuilegiatus, ut non teneatur ad
hanc ſatiſdationem, ut d. l. iubemus. & quāquam ille tex.
loquatur, qñ quis eſt rogatus reſtituere hæreditatem fi-
lio ſuo, nepoti teſtatoris, uel pronepoti, & deinceps: tamē
quidam, q reputabantur moderni tempore Cy. dixerunt
idem, qñ filius rogatus eſt reſtituere extraneo, ex idēti-
tate, ſeu maioritate rationis, ne extraneus ſit magis in-
gratus, quā filius, ſeu nepos, uel coniunctus. Nam, ſi uinco
proximiorem in gradu, fortius uinco remotiorē, ut l. iij.
uerſi. ſed licet, C. de bo. mat. Et hoc argumentū fecit Cy.
uacillare in l. iubemus, in fi. tñ ur̃ reſidere ipſe tandem in
ꝯria ſnīa, ut ille tex. non extēdatur ultra perſonas ibi ex-
preſſas: quia hoc uetuit expreſsè tex. in d. l. iubemus, in fi.
ubi apertiſsimè probat̃ hæc ꝯria conclo; & ibi apertè te-
nuit Odof. dicens illud ſpeciale inductum fuiſſe inter de-
ſcendētes, ne diſcordia oriretur inter eos. Nam ur̃ oriri
quædam diffidentia ex petitione, & præſtatione huius ſa
tiſdationis. ſimile adduco in præſtatione fideiuſſoris de
dote reſtituenda, prohibita inter maritum & uxorem ra
tione prædicta: ſecus in extraneo recipiēte dotem ꝓ alio,
ut legitur, & notatur ī rubro, & nigro. C. ne fide. do. den.
& maximè in l. & in dotibus. C. de dona. cau. non nu. ¶ Itē
tex. in d. l. iubemus, loquitur in nepote, & ꝓnepote: pro-
priè autem ſm̃ canones & leges talis dicit̃ filius filij, uel
filiæ, & filius nepotis. ff. de gradibus. l. iuriſconſultus. §. ſe-
2 cundo gradu, in fi. & 35. q. 6. c. j. & ij. & iij. † filius aūt fra-
tris impropriè dr̃ nepos ex cōmuni uſu loquendi, ut not.
Io. And. in c. fundamenta, de elec. lib. 6. plenius Fed. de Se
nis conſi. 28. Iura autem, maximè antiqua debent intel-
ligi ꝓpriè, & non ſm̃ improprium uſum loquendi, præ-
ſertim hodiernum: quia legiſlatores peritiſsimi non utū-
tur uerbis vulgarium, ut notabil̃r dixit Bal. in c. j. de ſuc
ceſ. ſeu facit, qđ no. Bar. ī l. ſtipl̃o iſta. §. hi q, ff. de uer. obl.
¶ Quid plura? ad hunc noſtrum intellectum adduco ul-
tra alias, duas gloſſas notabiles iuris ciuilis, vna eſt in l. j.
ff. ut lega. no. caue. in uerſi. ſemper. ubi primo dixit, ꝙ li-
beri teſtatoris non ſatiſdant per d. l. iubemus; & imme-
diatè poſt ſubdit, ꝙ illud eſt ſpeciale, qñ rogatur filius re
ſtituere ſuo filio. Secundo gl. magis notabilis eſt in l. fi-
lio, eo. tit. quæ adhuc magis reſtringit. d. l. iubemus, dicēs
eam procedere, ſi rogatus erat filius, & fideicōmiſſarius
erat in poteſtate rogati; quod nō cōtingit in caſu noſtro,
3 & idem uoluit ibi Bar. ¶ † Præterea pater rogatus reſti-
tuere filio tenetur regulariter ſatiſdare, ut probatur ꝑ
locum à ſpeciali in d. l. filio. fortius ergo quis tenetur re-
ſtituere patruo. Et ſic concludo in caſu noſtro, ꝙ patruo
ſit danda fideiuſsio. Nec eſt correcta. d. l. filio, per d. l. iu-
bemus, ut no. gl. in d. l. filio, &c. NIC. ABB.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

INTER *magnificum commune Senarum ex vna parte, &*
Raynerium Toſcanum Mediolanenſem ex alia interceſſit certa ſo
lennitas conuentionis occaſione uſurarum reſtituendarum, quas
Zeno in ultimo ſuæ uitæ reſtitui mandauit, & ad eas reſtituēdū
dictus Raynerius per infraſcriptum modum ſe obligauit, uerba
autem conuentionis ſunt hæc. Che le vſure ſe debbiano inte-
gramente reſtituire per tempo de ſei anni, ogn'anno, vn
tanto: laquale reſtitutione cominciata & fare ſe debbia
con effetto per lo primo anno in calende de Zenaro, &
coſi dipoi ſi ſegua de Zenaro in Zenaro, maſsime de detti
ſei anni, rendendo primo a Citadini, poi a Contadini &
ſottopoſti, ſecondo che per ordine furono ſcritti; & poi
a quelli che ſi trouaſſero o foſſero foreſtieri, ſimilmente
ſi facia la reſtitutione de tutti li denari in queſto modo,
che de' preſenti ſi elegga vn depoſitario a tenere & ren-
dere li detti denari de le vſure, cioè a quelli, che ſe tro-
ueranno le proprie perſone, a loro heredi per li altri,
che uigorie a diſmettere a la caſa de la ſapientia. *quæri-*
tur, ſi &c. Modo præſupponitur, quòd quidam in primo termi-
no tam ciues, quàm forenſes non petierunt eorum ſextam par-
tem: adminiſtratores domus ſapientiæ illam petunt tanquam in-
certum. Quæritur, nunquid poſſunt, &c.

CONSILIVM LXXX.

1 *Vſuræ ſi debentur abſentibus, debet ad illos mitti.*
2 *Reſtitutio quādiu poteſt fieri illi, qui ſoluit, nunquā illa pecunia*
debet dari pauperibus, uel in aliam piam cauſam conuerti.

CHriſti, eiuſque matris preſidio humiliter in-
uocato, Breuiter concludo, ꝙ ſi appa
rere pōt, quibus dictæ pecuniæ debentur, nō poſ-
ſunt adminiſtratores domorū ſapientiæ petere nec de iu
re cōi, nec uigore dictæ conuentionis. De iure enim cōi
clarum eſt, ꝙ quādiu ſuperſunt illi, à quibus fuerunt ex-
tortæ, uel eorū hæredes, non debent diſtribui in piā cau-
ſam, tanquā incertæ, ut eſt tex. apertus cum gl. in c. cū tu,
de uſu. & in c. ſicut dignum. §. res, de homi. quinimo vnū
1 dicit gl. in c. cum tu, † ꝙ ſi hi, q bus debentur, ſunt abſen-
tes, debent ad illos mitti. Nulla ergo actio ad illas pecu
nias petendas cōpetit domui ſapientiæ, ꝑſuppoſito, ꝙ de
iure ſibi debeatur incerta; quia, ut dixi, non pōt dici in-
certa per hoc, quod no. gl. in c. ij. de uſu. lib. 6. in uerbo,
ſatisfactione, & per Feder. de Senis conſi. 150. ¶ Nam di-
ctus Raynerius tenetur reſtituere illis, quibus clarum eſt
deberi; à quorum obligatione non releuaretur, etiam ſi
pauperibus reſtitueret, uel aliis quibuſcūque, in d. c. eos.
quia debitum nō remittitur, ſed augetur cum cuiquā im
prouidè ſoluitur, qñ alij ex debito eſt præſtandum, ut di-
cit tex. ī c. ea te, de iureiu. ff. de ſol. l. uero ꝓcuratori. nec
tenetur ſoluere, etiā ſi domus ſapientiæ uellet ſibi ꝑſtare
cautionē de conſeruando eum indēnem. illa. n. ſola non
facit, ut qs teneatur ſoluere ei, cui nō debet, an ſit cōſan-
guineus debentis recipere, ut no. gl. & Bar. in l. uero ꝓcu
ratori, præal. & l. q hoīem, eo. ti. Nec etiam uigore ſupra
dictæ conuentionis tenet̃ dictus Rayn. ſoluere: qa ad ſol-
uēdum domui ſapīæ obligatus eſt ſub condōne, ſ. in caſu,
in quo pecuniæ eſſent inuētæ, & qa neſcirent̃, uel nō poſ-
ſunt illi, qbus debent̃, uel eorū hęredes inueniri. Nā, ut di
2 cit gl. in d. c. cū tu, † quādiu pōt fieri reſtō illi, q ſoluit,
nunquā illa pecunia debet dari pauperibus, ſeu in aliam
piam cām conuerti; & ſi improuidè ſoluerent̃ ad piū uſum,
teneret̃ nihilominus dictus Rayn. iterum ſoluere debēti-
bus recipere ꝑ iura ſuperius all. & no. Fed. ubi ſ. & Ant. de
Bu. in d. c cū tu. Antequā ergo exiſtat condō incertitudi
nis, non pōt peti. quia non dr̃ ceſsiſſe dies ſol̃onis fiendæ,
ut l. cedere diē, ff. de uer. ſig. & in c. prudentiā, & ꝑ Inn. de
offi. del. pendēte. n. condōne ſola ſpes in obligatione eſt

inſt.de uer.obl.§.ex condõnali,& qđ in diem debet, licet
ante ſolui poſſit;peti tñ non põt, in l.ꝯtinuus.§.eo quidẽ
tꝑe,ff.de uer.obl. & in c.vnico, de plus peti. ¶Concludo
ergo,ꝙ, extãtibus illis, uel eorum hæredibus, quibus pe-
cunia debetur, nõ poteſt per adminiſtratores domus ſa-
pientiæ tanquam incerta peti, &c. NIC. ABB.

CONSILIVM LXXXI.

1 *Dos dicitur proprium fœminæ patrimonium.*
2 *Coniecturæ ꝓbabiles ſufficiunt ad ꝓbandũ ſciam alicuius facti.*
3 *Pater poteſt inſtituere filiam in dote.*

OMnipotentis Dei poſtulato ſuffragio, Vr̃ primo dictã Catherinam nul
lo mõ impediri,quominus dictam dotem 800.flo
renorum ab hærede mariti ſui petere poſſit. nam ſiue di-
camus illam dotem fuiſſe patris & filiæ cõmunem,ſiue ſo-
lius filiæ,non liberatur ſoli patri ſoluens,ut in l.ij.ff.ſo-
lu.ma. & l.qui hoĩem.§.ſi gener,ff.de ſol. ¶Et in caſu no-
ſtro dico fortius ſoluentem patri non liberari : quia illa
dos erat ſolius filiæ, cum tẽpore, quo pater filiam mari-
tauit,eſſet emancipata. ¶Nam ſi dos cõſolidatur in perſo
nam ſolius filię, ſi ex poſtfacto emancipetur, ut in l.vni-
ca.§.uideamus,C.de rei uxo.act. Fortius hoc contingit,ſi
1 ab initio erat emãcipata, ut no.Bar.ĩ d.l ij.†Eſt.n.dos ꝓ-
prium fœminæ patrimoniũ,ut in l.iij.§.ſi igitur,ff.de mi-
no.habet ergo filia fundatam intẽtionem ꝯ hæredem ma
riti;nec alia, quæ poſtmodum interceſſerunt, habent ipſi
filiæ præiudicare. Non.n.obſtat, ſecunda conſtitutio ma
ioris dotis,cum ſcđò nuptui traderetur : qm̃ non habuit
pecuniam primæ dotis à patre exactã, ſed dotem mater-
nam;quod colligitur ex quãtitate utriuſq; dotis, mater-
næ.ſ.& ipſius filiæ ; & clarius hoc elicitur ex fine, & libe-
ratione, quã ut heres matris fecit dicta Cathe.patri ſuo,
ibi dũ dicit; & hoc iõ fecit,qa fuit confeſſa habuiſſe à di-
cto Bern.dictam dotem dñæ meæ,&c. licet.n.à principio
dos 1400.florenorum fuiſſet ſimpľr à patre conſtituta:
tñ ex ſequentibus patet,ꝙ intendebat dare,& illam reci-
pere dotem maternã. Nam ex ſequentibus declarantur
præcedentia,ut l.ſi ſeruus plurium, in fi.& l.qui filiabus,
de leg.j. & l.nũmis,de leg.iij. Non habet præterea obſta-
re dictæ Cather.finis & liberatio generalis, quã fecit pa-
tri ſuo: quia illa non refertur ad ignorata per dictã Ca-
ther.ut in l.tres fratres,C.de pac.& l.ſi ſoror,C.de coll.
& l.nec ignorans,C.de don. facit quod legitur. & no.in l.
qui Romæ.§.duo fratres, ff.de uer.obl. ¶Item quia libe-
ratio fuit facta reſpectu eorũ, q̃ à patre petere poterat:
ſed dictæ Cath. nihil tñ à patre exigit,nec ab eius hr̃de,
ſeu à ſuo creditore,ergo &c. & eadem cõſideratione tol-
litur aliud motiuũ, qđ formari põt ex teſtamentaria di-
ſpõne paterna, & liberatione hr̃dis poſtmodũ ſubſecuta.
¶Sed his nõ obſt.ꝯriam arbitror ſn̄iam ueriorem,& dico
hæredem mariti oĩno liberatum ab obligatione, qua te-
nebatur dictę Cath. Moueor primò, quia ex ſoľone facta
patri cõtingit liberatio,ſiue ab initio petierit pr̃,filia ſciẽ
te & non ꝯdicente,ut l.ij.§.uoluntatem,ff.ſol.ma. ſiue ex
poſtfacto ſciuerit, & non ꝯdixerit, ſaltem aliquo actu po
ſitiuo interueniẽte,ut in l.Paulus,ff.rem ra.ha.& cle.j.de
ꝓcu. & bonus tex.in l.filiusfa.abſente pr̃e,ff.ad Mace. fa-
cit,qđ no.Bar.in l.cum tabernã.§.idẽ quæſiit,ff.de pig. &
in l.quo enim,ff.rem ra.ha. & maximè hoc ꝯtingit in l.ſi
ſeruus cõis,ff.de do.inter ui.& ux. ubi rõne coniũctionis,
q̃ eſt inter fratres,tacens habetur ꝓ conſentiente, etiam
ubi agitur de iactura rei familiaris ; ꝓ hoc,quod no.Cy.
in l.inuitus,C.de proc. & Bar.in l.quæ dotis,ff.ſol.ma. ꝑ
Cano.in c.nõne de præſumpt. ¶Quod aũt filia ſciuerit,
uel aliquem actum poſitiuum approbatorium ſoľonis fa
ctæ patri ex poſtfacto fecerit, ſatis ur̃ elici, & probari ex
ſcripturis mercatorum,in quibus fecit dictam Cathe.di-
ctæ quantitatis creditricem ; & aſſerit ſe pro ea ſoluiſſe
uariis uicibus uarias quãtitates diuerſis perſonis. quam-
quam enim de iure libri mercatorum non faciãt plenam
fidem in eorum fauorem, ut l.exẽplo,& l.rõnes,C.de ꝓ-
ba. & in c.ij. & quod ibi plenè no.de fi.inſtr. Tamen in ꝑ-
iudicium tertij, & fauorem alterius ab ipſo mercatore,
ſaltem ubi agitur de præſumẽda ſcientia tertij, faciũt ple
nam fidem iuxta no.in l.quędam.§.nũmularios,ff.de edẽ.
& l.optimam,C.de contrah.& cõmit.ſtip.& in c.illud, de
præſump. facit quod no.gl. & Inn.in c.cum olim, de cẽſi.
¶Ad idem quod no.Bar.in l.Celſus,ff.de uſucap. ubi di-
cit malam fidem, & ſic conſciẽtiam rei alienæ probari ꝑ
2 famam loci, & alias coniecturas. † Vnde ad probandam
ſcientiam alicuius facti ſufficiũt probabiles coniecturę,
cum alias de facili probari nõ poſſit. Præterea actus no-
minatus hic interuenit faciẽdo ex dicta pecunia aliis ſol
ui, ut ſatis colligitur ex libro mercatorum, cui ꝓſertim
ex cenſura ciuitatis datur plena fides. ¶Scđò hoc idẽ ꝓ-
batur ex generali liberatione,quã dicta Cather. fecit pa
tri. cum.n.ſciret, ut patet ex prædictis, dotem ſuã perue-
niſſe ad patrem, & eum ex certa ſcia ur̃ liberauit, ergo
ratione dictæ dotis nihil amplius petere põt iuxta plenè
no.per Bar.in d.§.duo fratres ; & facit.d.l.tres fratres,in
fi.à ꝯrio ſenſu,de pac. Nec obſtat, ſi dicatur dictam Ca-
the.finem & liberationẽ feciſſe dũtaxat de pecuniis, quas
dicta Cather.à ſuo patre petere potuiſſet:ſed cum nõ ha-
buiſſet in petendo mandatum ab eo, neq; etiã nunc ab eo
petit,ſed ab herede mariti : qa dico,ꝙ ex quo petiit do-
tem filiæ,& ſic ipſo geſto,& facto geſſit negotiũ filiæ,po-
terit dicta filia etiã à principio ignoraſſe habendo ratũ
factum patris,& petendo dotẽ ab ipſo patre,ut legitur &
nõ.in l.ſi abſentis, C.ſi cer.pet. & in l.ſi mr̃, C.de rei uen.
& l.ij.C.pro ſoc. ur̃ ergo cum liberaſſe ab illa quãtitate
primæ dotis,ex quo eam ab eo petere poterat. Illa enim
uerba liberationis, petere poterat,&c. ſunt multum ge-
neralia, & ſolum denotãt potentiam petẽdi ; ad hoc qđ
no.in c.ſi.de reſti.ſpol. unde ita liberãdo patrem ab eo,
ur̃ ipſa habere ratam ſoľonem factam patri, & ipſum pa-
trem liberare,arg.opt.in l.iij.ff.rem ra.hab. ubi dñs ap-
pellando à ſn̄ia procuratoris approbat. Ad idem,quod in
ſimili no.Bar.in l.j.C.de arb. ¶Tertiò & ult.principaľr,
& fortius pro iſta parte facit, qđ no.gl.in d.l.ij.ff.ſol.ma.
in uerſi.adempta, & tex.in l.ſi cũ dotem.§.ſi pater, eo.ti.
ubi dicitur,ꝙ licet ſolus pater exegerit dotẽ ſine uolun-
tate filiæ : ex quo tñ pater tm̃ ſibi in teſtamento reliquit,
quanta erat dos, & filia acceptauerit relictũ, immediate
præcludit ſibi uiam petẽdi dotẽ ab hærede patris, uel ab
extraneo creditore. Et aduertẽdum,qđ tex.& gl.præall.
in nullo põderant ſciẽtiam filiæ, ſed ſolum coniecturatã
intentionem patris; ꝙ ex quo ſolus recepit dotem, uide-
tur relictum feciſſe filiæ animo cõpenſandi cũ dote per
eum recepta. Nec ꝑfectò refert,an ab eo petat,an ab ex-
traneo: qa ſatis à patre petit,ſeu ab ipſius hærede,cum ſi
effectualr̃ competeret actio ꝯ hæredem mariti, in effe-
ctu peteret ab ipſo patre, ſeu eius hærede ꝓpter regreſ-
ſum,quẽ habent ꝯ hæredem patris ; ad hoc optimus tex.
in ſi ſi in l.ſi.C.de uſu.rei iu. Quinimo tex.in d.§.ſi pr̃ ex-
preſſe,ſi bene ponderetur,denegat filiæ actionẽ ꝯ extra-
neum,& apertius uoluit gl.ꝑal.in d.l.ij.in uerbo,adẽptæ.
Et maximè hoc dicendum in caſu noſtro, ubi habemus
quaſi

quaſi expreſſam in hoc uoluntatẽ teſtatoris. Reliquit.n.
dictæ Catherinæ iure inſtitutionis octingentos Flore-
nos,& ſic quantitatem primæ dotis per eũ receptam pro
oĩ legitima, quã dicta Catherina petere poſſet in hære-
ditate dicti teſtatoris, & pro oĩ, & toto eo, quod ex alio
capite dicta Catherina petere poſſit quacũq; alia de cau
ſa &c. Et mãdauit,ut finẽ faceret hr̃di ſuo, ut.s̃.latius &c.
Ex quibus uerbis ſatis clare colligitur patrem, qui ſcie-
3 bat ſe dotem recepiſſe, habuiſſe animũ cõpenſandi. † Nã
& in dote põt pater inſtituere filiã,ut no.gl.& Bar.ĩ l.iij.
ff.de mino.facit.c.Raynutius, de teſta.& quod ibi no. Ex
iſto capite non eſt curandũ de ſcientia,uel ignorantia di-
ctæ Catherinæ.Sed ſatis eſt hunc effectum cõcipiendũ,ꝙ
tantum receperit ex teſtamento patris,quantũ fuit, quod
pater occaſione dotis receperit ex perſona filiæ. Ex qui-
bus omnibus concludo dictæ Catherinæ denegandam
actionem ſuper octingẽtis florenis tàm ꝯ hæredẽ patris,
uel hr̃dem mariti,uel alterius cuiuſcũq; occaſione præ-
dicta ; & patet reſponſio ad omnia ſuperius allegata in
contrarium. Et hæc ſufficiant, &c. NIC. ABB.

CONSILIVM LXXXII.

1 *Præſcribi põt contra imperatorẽ, ut nõ cognoſcatur in principẽ.*
2 *Argumentum ab etymologia uocabuli negatiue ſumptum ualet.*
3 *Imperium hodie dependet ab eccleſia.*
4 *Imperator non recognoſcit imperium a populo Romano, ſed ab eccleſia.*
5 *Titulus præſumitur ex coniectura.*
6 *Vaſalli proprie appellantur fideles.*
7 *Diœceſis tota eſt territorium epiſcopi.*
8 *Aſcendentes non ſuccedunt in feudo.*
9 *Frater ſuccedit fratri in feudo antiquo.*
10 *Vaſallus poteſt meliorem conditionem feudi facere: deteriorem uerò ſine domini uoluntate non.*
11 *Fideiuſſor non habet actionem contra principalem, ſi ſoluit non oppoſitis exceptionibus competentibus principali.*

COnditoris oĩum poſtulato ſuffragio, Quã-quam in his dubiis copioſè,& di
ſertè ſit allegatũ & cõſultũ:attñ,ut iudiciũ meũ
ꝑ uerba ſpãlia petẽti morẽ geram,attingã ſpãľr qđ libet
ꝓfatorũ dubiorũ aliqua in mediũ deducẽdo ꝑ alios mini
me tacta;& qñ ex unius deciſione ad aliorũ ſoľonem põt
perueniri, ab illo tanq̃ a principaliori inchoãdũ eſt iuxta
ea, quæ habẽtur, & notãtur in c.paſtoralis.§.j. de reſcri-
ptis.& c.prudẽtiã,de offi.del.cũ ſi.Iõ incipiã prius exami
nare,an ciuitates,& caſtra,de quibus eſt cõtentio, ſint bo
na feudalia:an uero propria, & pr̃imonialia ipſorũ conce
dẽtiũ.¶Et ur̃ primò,ꝙ ſint propria,& à nemine recogno-
ſcente debet,ſaltẽ reſpectu utilis, & directi dñij poſſeſſio
tꝑis, de cuius initio nõ eſt memoria, habet.n.uim tituli,
ẽt in præſcribendo ꝯ ius cõe,ut eſt caſus ĩ c.j.de preſcrip.
lib.vj.& l.hoc iure,§.ductus aquæ, de aqua.quoti.& æſti.
Sed iſti nobiles progenitores iſtorũ contẽdẽtiũ ſiue Titi
& Anſelini poſſederunt ciuitatẽ iſtam, & caſtra tanquam
dñi per tantum tẽpus; ergo præſcripſerunt in illis liberũ
& inſolidũ dñium & iuriſdictionem. ſiue.n.dicamus hæc
bona pertinuiſſe ad eccleſiam Romanã, ſiue ad imperiũ,
ſemper põt allegari præſcriptio: quia licet contra eccle-
ſiã Romanam non currat præſcriptio reſpectu ſupremæ
ptãtis,nec ꝯ Deum,cuius uices gerit:tamen in ſpiritualí-
bus iuribus,ut in poſſeſſione alicuius ciuitatis caſtri, uel
uillæ bene currit præſcriptio,ut ĩ c.ad audiẽtiã,& qđ ibi
not.de præſcri. ita eleganter dixit Inno.in c.bonæ, el.ij.
de poſtu.præla.in ij.col.ita & fortius dicendũ eſt in cõpe
tentibus imperatori.Nã ꝯ imperatori competentia cõpe
tit præſcriptio,ẽt ſi ſint talia,quæ in ſignũ ſpecialis priui
legij forent reſeruata, ut eſt tex.no.in c.ſuper quibuſdã,
de uer.ſign.& in l.ſi publicanus.§.in uectigalibus,& ibi ꝑ
2 Bar.ff.de publi.†Quinimò multi uoluerunt,ꝙ etiam con
tra imperatorem poſſit præſcribi, ut non cognoſcatur in
principem;de quo plenè no.in c.per uenerabilẽ, qui fili j
ſint legi.ubi hoc uoluit Inn.& per alios in cle.Romani,
de iureiu.in prin.per Io.de Lig.& per Bar.ĩ l.j.ff.de aqua
plu.arcen.& in l.hoſtes,de cap.& poſtli.re.& in l.infamẽ,
in fi.ff.de pub.& uidetur ueriſſimum,ſaltem quando prę-
ſcribitur paſſiue, ut ſubſit Papæ, ut uoluit Hoſt.in d.c.ꝑ
2 uenerabilem. ¶Secundo principaliter probatur ſic. † ar-
gumentum ab etymologia uocabuli negatiue ſumptum,
eſt ualidum in iure, ut probatur in l.ij.§.appellata,ff.ſi
cer.pet. Item ualet affirmatiue ſumptum, ſi non con-
tradicat diffinitioni, ut no.Bar.in l.j.de teſt. Sed reſiduũ
dicitur a fide & fidelitate, quam debet uaſallus præſtare
domino per iuramẽtum,ut dicit tex in c.ij.per quos fiat
inue.ſed iſti Titus & Anſelinus,aut progenitores eorum
nunquam præſtiterunt, aut promiſerunt tanquã uaſalli;
ergo non poteſt dici, ꝙ habuerunt in feudum : quinimò
ſi à principio fuiſſet feudum, ex curſu tanti tẽporis fuiſ-
ſet præſcriptum iuxta not.per Ioan.Andr. in tit.de præ-
ſcript.in addi. Specul. in penult.& ult.col. per glo. in c.j.
de capi.qui cu.uendi. & ibi per Bald. & uidetur probari
in cap.ſi diligenti, & cap.ad audientiam, de præſcript.
¶Tertio ad idem oſtenditur ſic. ſi intra annum uaſallus
non petit inueſtituram ab hærede, uel ſucceſſore domi-
ni, cadit à iure feudi, ut in c.j.de cap.qui cu.uen. ut le-
gitur & notatur in c.ueritatis, de iureiu.ſed in caſu no-
ſtro nõ eſt memoria, ꝙ unq̃ fuerit petita inueſtitura nec
per hæredes.qui primò habuerunt illam ciuitatem,& ca-
ſtra,nec ab aliquo ſucceſſore in Papatu,uel imperio; er-
go non eſt ueriſimile,ꝙ ſit feudum; facit quòd legitur &
notatur in c.longinquitate.12.q.2.¶Sed his non obſtan-
tibus contrariam ſententiam arbitror præualere;ad quã
in primis adduco certo certius Romanum Põtificem ha
bere intentionem fundatam in iuriſdictionalibus ſuper
urbem Romanã, & toto ſuo territorio non ſolum ex do
natione Cõſtantini facta in perſonam beati Silueſtri, ſed
ẽt ex approbatione, & diſpoſitione Ludouici imperato-
ris,ut in c.ego Ludouicus.63.diſt.& c.Cõſtantinus.96.di
ſtin.& in cle.Romani,de iureiu.Nec parum ab errore di-
ſtat reuocate in dubium ualiditatẽ illius donationis, cũ
tex.in c.fundamenta,de elec.lib.vj.dicat eã fuiſſe ex cau-
ſis iuſtiſſimis diuinitus factam ; hæc ipſe dicit Bal.ſuper
proœ.libri feu.ultimate tenet Bal.in proœ.ff uete.plenè
per Io.de Lig.in d.cle.Romani. Et hoc ur̃ hodie probari
exq̃ſita rõne, †uidelicet imperiũ depẽdet hodie ab eccle
ſia,apud quã eſt utraq; ptãs.22.di.c.j.& ij.c.nouit,de iud.
& in c.cãm,ꝙ fil.ſint leg.& ꝑ gl.no.in cle.aduerſus,de hæ
re.uoluit Bar.ĩ l.j.de req.reis.Et ſic credere eſt de neceſ
ſitate ſalutis,ut eſt deciſum ĩ extrauagãti.Bonifacij,q̃ in-
cipit unã ſanctã,& no.gl.in d.cle.aduerſus. †unñ hodie im
pator nõ recognoſcit impiũ a populo Rom.qui illud ac-
quiſiuit ꝑ impreſſionẽ ſine aliquo colore iuſtitiæ,ſed ab
eccleſia, a qua cõfirmat, & coronat, & deponit, qñ opus
eſt,ut ĩ c.uenerabilẽ,de elec.& c.ad apoſtolicę,de re iud.
lib.vj.& eccleſiæ iurat fidelitatẽ,& obediẽtiã, ut ĩ d.cle.
Romani,& per.Papam transfertur imperiũ de gẽte in gẽ
tẽ.d.c.uenerabilem.unde Conſtantinus nil de nouo cõtu
lit eccleſiæ: ſed potius remiſit,quod ſuũ erat,ut dicit no.
Io.de Lig.in cle.Romani.Et ſic nõ ualet rõ ad impugnã-
dum

dū illā donationem, quæ habet imperatorem non poſſe
diminuere iura imperij, de qua per glo. in authen. quo-
modo opor. epiſ. §. j. ¶ Ex quibus omnibus ſatis concludi-
tur primum præſuppoſitum, quod Romanus pontifex ha
bet fundatam intentionem ſuper urbe, & toto ſuo terri-
torio, in temporalibus & ſpiritualibus, ut in d. c. funda-
menta. ergo inferre neceſſe eſt, quòd quicunque habet iu
riſdictionem in illo territorio, ius ſolum prætendere po
teſt de iure ſpeciali, cum Papa ſucceſſerit in illo loco im-
peratori, qui ſolus habebat ibidem iuriſdictionem. Nam
apud imperatorem duntaxat erat fons iuriſdictionis; &
ab eo tanquam à fonte emanarunt poteſtates in alios. ꝓ
ceſſerunt enim poteſtates inferiores ex magnificentia ip-
ſius principis, ut in authen. de exhiben. reis. §. æquiſſimū,
& c. quis dicatur dux, colla. x. & hoc not. ibi Bald. & me-
lius in c. j. de natura feu. & in c. uno, de pac. iur. fir. ubi di-
cit, quòd omnis iuriſdictio, & diſtrictus eſt imperatoris
de iure communi. unde facit. vij. q. j. c. in apibus, & quod
no. per Io. de Ligna. & per alios in cle. paſtoralis, de rē iu-
di. & in d cle. ꝙ Romani. Et cū non conſtet in caſu noſtro,
quo iure ſpeciali progenitores iſtorum habuerint dicti
loca, & titulus ex tacita diuturnitate præſumendus eſt, ut
in d. c. j. de præſcr. lib. vj. & per Bar. in l. cum de in rem uer
ſo, ff. de uſu. & per Ioan. And. in d. cap. peruenit, de cenſi.
5 † Oportet ex coniectura præſumere titulum iuxta no. in
d. l. cum de in rem uerſo, & in c. conſtitutus, de relig. do-
mi. & l. ſi tibi pecuniam. ff. ſi cer. peta. Et per Bar. in l. coté
fero. §. qui maximos, ff. de publi. & gloſſ. not. in l. j. ff. de ſu
perfi. quæ dicit. quòd pretium, & mercedis quantitas fa-
cit diſcerni emptorem a conductore. ¶ Ad idem bonus
text. & quod no. in l. ſi filiusfamilias, C. de peti. hære. & in
c. peruenit, de empt. & uendi. Certum eſt quòd ſi ex conie
cturis uelimus in caſu noſtro iudicare titulum, neceſſario
oportet dicere, quòd ſubeſt titulus feudalis: quia, ut pa-
tet ex ratione facti, nihil aliud legitime propter uſurpa-
tionem, quæ non eſt præſumenda, poteſt elici, & iudicari,
hic enim præſupponitur, quòd progenitores iſtorum ſe
fideles, & ſeruitores ſanctæ Romanæ eccleſiæ, & Romano
rum pontificum pro tempore appellauerunt. Inſuper præ
ſupponitur, quòd quidam ex progenitoribus iſtorum ue
niens ad mortem, qui habebat tres partes in illis bonis,
mandauit in ultima uolūtate dictas terras teneri ad obe
dientiam & reuerētiam Romanæ eccleſiæ, a qua aſſeruit
ſe ac ſuos multa bona habuiſſe; quæ uerba clariſsimè in-
6 nuunt & inferunt illa bona eſſe feudalia. ¶ † Nam uaſalli
propriè appellantur fideles, ut in cap. de forma. xxij. q. v.
& in c. uno, de forma fide. coll. x Et licet quilibet ſit fide-
lis, quia fides ſeu fidelitas magis uerſatur in iſto contra-
ctu, quā in alio, ut inquit Bal. in proœ. feu. dominus quo-
dāmodo totaliter ſuam cōmittit uaſallo perſonam, ſcili
cet honorem, & bona; ideo feudum a fide, ſeu fidelitate di
ctum eſt. Et maximè hæc procedunt, cum ille in ultima
uoluntate mandauit, ut illa bona tenerentur ad obedien
tiam & reuerentiam ſanctæ Romanæ eccleſiæ, a qua aſſe
ruit ſe & ſuos multa bona ſuſcepiſſe; nec apparet, quòd a-
lia bona præter iſta habuerint a Romana eccleſia, tenere
autem bona ad obedientiam alicuius magis congruit na
turæ feudi, quam alteri titulo ſpeciali. Ad hoc bonus
text. in d. cle. quòd Romani. Nec obſtat, ſi dicatur illa uer
ba, quòd eſſent fideles &c. quòd tenerentur ad obedien-
tiam Romanæ eccleſiæ &c. fuerunt dicta ex quadam de-
uotione, quam ſolent habere boni Chriſtiani ad eccleſiā,
quia dico hoc non eſſe uerisimile: quia ea, quæ non ſolent
ex deuotione & humanitate dici, & poſſunt redundare
in maius præiudicium, non præſumuntur dicta ex affe-
ctione, ſed potius ex iure alteri competenti iuxta el egan
ter not. per Inn in d. c. bonæ, de poſtu. præla. & per Bar. in
l. j. ff. de iti. actuque priua. ¶ Ad prædicta facit auth. item
ſi quis liberos, C. de natu. lib. ubi dicitur, quòd ſi habens
liberos naturales, uidetur eos legitimare. Item confeſſio
ſæpius iterata facit idem, licet non habeat omnia ſua ſub
ſtantialia iuxta tex. not. & ibi per Bar. in l. cum ſatis, C. de
agri. & cenſi. li. xj. facit tex. in l. unica, C. de plus peti. & c.
per tuas, de proba. cum ibi no. non enim debemus hic prę
ſumere præſcriptionem: quia nullum adminiculum eſt de
præſcriptione, nec de facili debet præſumi: quia præſu-
meremus negligentiam Romanæ eccleſię, ubi eſt tanta
uigilantia, in c de offi. deleg. lib. vj. Nec priuilegium me-
ram continens donationem, quia non eſt præſumendum
eccleſiam donaſſe bona ſua contra c. non liceat Papæ. xij.
q. ij. & l. cum de indebito, ff. de proba. nec etiam dicendū,
quòd ipſi ædificari fecerint ciuitatem, & illa caſtra: quia
in puncto præſupponitur contrarium. ſed etiam præſup-
poſito, quòd ſic eſſet, nihilominus, licet proprietas ædifi-
cij pertinere poſſit ad ædificantem, non tamen iuriſdi-
ctio: quia illa reſidet in territorio, ſicut ſeruitus in fundo
unde pertinet ad illum, cuius eſt territorium, ut c. j. uer.
ad hæc, & ibi per Bald. de pac. iur. fir. facit quod habetur
in l. pupillus. §. territorium, ff. de uer. ſigni. & quod ibi no
7 tatur. † Hinc dicimus quòd tota diœceſis eſt territorium
epiſcopi. xvj. q. vij. c. omnes baſilicæ. & quanquam alius e-
piſcopus ibi ædificet eccleſiam; nihilominus iuriſdictio
pertinet ad illum epiſcopum, in cuius territorio eſt. xvj.
quæſt. v. c. I. præſumamus ergo feudum; quod eſt magis
uero ſimile, & plerunque ab eccleſia Romana conſtitui-
tur, & non eſt maximi præiudicij. ualet enim argumentū
a communiter accidentibus, in c. j. & quod ibi no. Io. Cal.
de cle. non reſi. Et inſpicimus in obſcuris, quod eſt uerosi
milius, & plerunque fieri conſueuit, ut in regula, inſpici-
mus, de reg. iur. lib. vj. Et in dubijs minimum eſt ſequen-
dum, ut in regula, in dubijs. eo. lib. Et maximè hoc dicen-
dum fauore eccleſiæ, ne perdat dominium directum ſibi
de iure competens, ar. in l. ſunt perſonæ, ff. de reli. & ſum
pt. fune. ex his concludo præſumendum fore hæc bona eſ
ſe bona feudalia Romanæ eccleſiæ, uel ex conceſſione an
tiquitus facta, uel ex præſcriptione tanti temporis. Nam,
ex quo iſti tenuerunt illa bona, ut fideles eccleſiæ, uiden-
tur, ſi titulus non præceſſit, illud ius feudale ex præſcri-
ptione acquiſiuiſſe, quod fieri poteſt iuxta ea quæ legun-
tur & notantur in c. ad audientiam, de præſcrip. & per Bar
to. in l. cum de in rem uerſo, in fi. ff. de uſu. & in l. quemad
modum, C. de agric. & cenſi. lib. xj. facit l. fi. & l. emphyteo
ticum, C. de fun. patri. & in ſimili per glo. notabilem in l.
ij. C. de iure emphy. in uer. repellere, in fin. Non obſtat
huic concluſioni ſuperius alleg. in contrarium. nam pro-
cedunt, quando concurrit ſola poſſeſſio longiſſimi tempo
ris ſine alijs ꝓſequentibus denotantibus, alium contractū
ut patet ex prædictis. ¶ Ad ſm̄ reſpōdeo, ꝙ licet iuramen
tū fidelitatis ſit a uaſallo pręſtādū, hoc uerū niſi a princi-
pio fuerit remiſſū, qđ fieri pt, ut eſt tex. no. in d. c. ij. in ti.
ꝑ quos fiat inueſt. Et quanquam hoc non pręſumat, quin-
imò niſi de pactis ſpecialibus probetur, præſumendum eſt
feudū fuiſſe commiſſum, ſecundum communem conſuetu
dinem, & communes regulas feudorum, ut eſt tex. no. in c.
j. in fi. in tit. quid ſi inueſti. col. x. ubi hoc no. Bal. tamen ex
lapſu tanti tēporis præſumendum eſt iuramentū fuiſſe re
miſſum. d. l. filius, & c. peruenit, præalleg. Itē potuit tale
remanere feudū francū, & liberū, ut ſolū tenerētur iſti iu
ramēto ad ea, quæ habentur in c. de forma, de forma fide-
li. præalle. ut ſentit Ioan. And. in addi. Specu. in titul. de
præſcrip.

pręſcrip. in pe. & ulti. col. contra quæ non apparet, quod
iſti aliquando contrauenerint, & ꝑ hoc patet reſpōſio ad
tertiū. nam vr̄ pręſcriptū, ut non teneantur petere inueſti
turam: ſed ex ſola confeſsione obligentur ad fidelitatem
ſicut enim ex priuilegio poteſt hęc inueſtiturę petitio re
mitti, ut notanter probatur ex his, q̄ leguntur & notantur
in, c. ueritatis, de iureiur. ita & ex pſcriptione, maximè tā
ti tēporis, de cuius initio memoria non exiſtit, cum illa ha
berent uim conſti. d. c. j. de præſcrip. lib. vj. & l. hoc iure. §.
ductus aquę, ff. de aqua quoti. & ęſti. ¶ Item poſſet dici,
quòd pręſuppoſito, quòd iſti fuiſſent priuati: tamen pa-
pa vr̄ eis uelle indulgere, cum iſtud ſit inductum in fauoré
dominij, unde per hoc non excluditur, quī ſit feudum, &
quod ſtatutum eſt in uaſallorum odium, non debet in eo-
rum commodum, & fauorem retorqueri, ut in. c. ij. de trā-
ſla. prela. ſatis. n. eſt, ꝙ aliquando hęc bona tenuerint ut fi
deles, & ſeruitores Romanę eccleſię, & ad ipſius obedien
tiam & reuerentiam, ut. ſuprà dixi. ¶ Ad pręd cta adde
notabilem text. cū ibi notatis, maximè ꝑ Inn. in. c. j. de re-
lig. domi. ubi dicitur, ꝙ ſi non conſtet, in cuius diœceſi eſt
eccleſia, uel ſaltem dubitetur, per exercitium unius actus
à certo epo. facti pſumitur illam eccleſiā in totum ad eū
pertinere, ex quo non conſtat, ꝙ pertineat ad alium. Et ſic
per unum actum ſit extenſio ad alios, ex quo non conſtat,
quod hęc bona ſunt in territorio papę, & quod progeni-
to res iſtorum tenuerunt ut fideles eccleſię, debet dici ꝙ
ex toto iure feudi pertineat ad eccleſiam Romanā, & ſic
quod ſint obligati papæ ad ea, quæ habentur in. d. capi. de
forma, & eſt ille tex. ſatis notabilis in materia noſtra. ¶ Ex
his pōt clariſſimè inferri ad ſolutionem aliorum dubio-
rum. Et primò, nunquid ſententia lata per ſenatorem ur-
bis in fauoré matris uenientis ex perſona filiorum præ-
8 mortuorum ꝯ Anſelinum filium ſuperſtitē teneat, dico,
ꝙ ſi mater deduxerit in iudicium illam cauſam ut feuda
lem, dicens ſe debere ſuccedere ex perſona filiorum præ-
mortuorum pro partibus eam tangentibus, ſententia nō
tenet; quia cum cauſa eſt inter uaſallos de feudo, domini
feudi eſt iuriſdictio, & non loci ordinarij. dat. n. lex hanc
iuriſdictionem ordinario priuatiuè, & extinctiuè ad iu-
riſdictionem ordinarij, ut eſt bonus tex. in c. cæterum, de
iudi. & ibi apertè hoc tenet Inno. Hoſtien. & cęteri doc. ſe
quentes ſaltem qn̄ dominus feudi uocat uaſallos corā or
dinario, ad idē. l. imperialem. §. prætereà, de prohib. feu.
alie. per Feder. ubi per gl. & Bal. Quinimò non poſſunt ua
ſalli etiam per expreſſum cōſenſum ꝓrogare iuriſdictio
nem alterius, omiſſo domino feudi ſine ſuo cōſenſu. ut no.
gl. & Bal. in. d. §. p̄terà. Bar. in. l. j. §. & poſt operis, ff. de no.
9 ope. nun. & in. l. j. ff. de iudi. Et canoniſtæ in. d. c. cæterum;
& vr̄ de hoc tex. in. c. trāſmiſſa, de foro cōpe. Reperitur er
go ſententia iſta lata à non habente iuriſdictionem, & ſic
nullius debet eſſe momenti, ut in. c. at ſi clerici, de iudi. &.
c. ſi à non compe. iud. per totum. aut hanc cauſam deduxit
mater, non tanq̄ feudalem, ſed propriam & priuatam, &
dico, ꝙ tenuit ſententia in præiudicium Anſelini: quia nō
datur hoc caſu iuriſdictionis defectus. nā lex dat iuriſdi-
ctionem domino feudi, qn̄ conſtat contēdentes eſſe uaſal
los, & de feudo contendere, ut in. d. c. cæterum, & in d. §. p̄
10 tereà, præalleg. ¶ Prætereà, ſicut currit præſcriptio con-
tra uaſallum, licet non noceat domino ignoranti, ut in. c.
j. de cap. contra. ubi per gl. & Bal. & per Io. And. in tit. de p̄
ſcrip. in addi. præalleg. & per Bal. in. d. §. p̄tereà, in. d. uer.
q̄ro pono, ita dicendum, ꝙ ſententia debet nocere uaſal-
lo, qui neglexit opponere peremptoriam ex conuentione
feudi, ſed non domino ſaltem ignorāti, facit. c. ſuborta, de
re iud. & c. cum dilecta, de confir. util. & quod notatur in.
d. c. ad audientiam. ¶ Ex his patet, quid dicendum de uiri
bus primæ ſententiæ. Nunc intro ad aliud dubium, uideli
cet nunquid dictæ dominæ matri illorum præmortuorū
petenti executionem illius ſententiæ latæ contra Anſeli
num filium poſſit Titus frater dicti Anſelini, & ipſius con
uaſallus ſe opponere, & ipſam executionem impedire? &
q̃q̄ prima fronte uideatur dicendum, ꝙ non per theoricā
Inno. in. c. ueniens, el. ij. de teſti. quam refert & approbat
Bart. in. dicta. l. à diuo Pio, ff. de re iudica. in eo, ꝙ dicit, ꝙ
ſi petatur executio in bonis ab alio poſſeſſis, non poteſt
tertius pro ſuo intereſſe impedire executionem, cum poſ
ſit poſtmodum agere contra iſtum nouum poſſeſſorem, ſi
cut potuiſſet agere ꝯ tertium, ad quod facit. l. is à quo, ff.
de rei uendi. Ita in propoſito cum dictus Anſelinus poſſe
derit, contra quem mater egit, non uidetur, quod Titus
tanquā tertius ſe opponēdo poſſit impedire executionē.
¶ Ad idem aliud notabile dictum Inno. in. c. cum in iure,
de offi. deleg. ubi dicit, nulli fore tantā exceptionem nul
litatis ut impediat executionē ſententiæ, pro quo facit. c.
ſuſcitata, de in integrum reſtitutione. ¶ His tn̄ non obſtā
tibus, mihi vr̄ aliter concludendum, & primò ad intelle-
ctum dicendorum præmitto, ꝙ dicta domina nullum ius
poteſt habere, ſeu habet in dictis bonis: quoniam cum ſint
feudalia, & feudum ſit paternum, ſeu antiquum iſtorum
progenitorū Anſelini & Titi, mater nullo modo potuit
ſuccedere filijs, tum quia fœmina taliter, niſi de ſpeciali
conceſſione doceatur, non ſuccedit in feudis, ēt ſi ſit filia
uaſalli, quod plus eſt, ut probatur in. c. j. de ſucceſ. feud. &
in. c. j. de alie. feu. paterni. colla. x. ſi ergo excluditur filia,
ergo excluditur mater, ut in authen. in ſucceſſione. C. ad
Tertul. quia, ſi uinco uincentem te, &c. ut in. c. authorita-
te, de conceſſ. præbē. lib. 6. ¶ Item ex alio capite excludit
8 mater: † quia aſcendentes non ſuccedunt in feudo; ſecus
in deſcendentibus, ut probatur in. c. j. de natura. ſucceſſ.
feu. ubi tex. no. ¶ Excluditur ex tertio capite, ꝙ eſt de a-
gnatis. unde, cum feudum ſit paternum, non pōt deuenire
ad cognatos: quinimò deficientibus agnatis reuertitur ad
dominum, ut in. c. ij. de feu. mar. & in. c. j. de ſucceſ. feu. His
præmiſſis ad principale quæſitum dico, ꝙ dictus Titus
habet multa remedia cōtra petitionē dictæ domus. ¶ Pri
mò. n. pōt opponere in uim peremptoriæ, dicēdo nullum
ius ipſi domino competere per prædicta. ipſius enim inte-
reſt opponere, ne alteretur natura feudi in ipſius præiudi
cium. Nam ſi dictus Anſelinus decederet ſine liberis, ad
eum perueniret feudum, etiam contra uoluntatem ipſius
Anſelini: quia uaſallus non poteſt de feudo diſponere in
teſtamento in præiudicium liberorum agnatorum, q ha-
9 bent ſuccedere in feudo. † ¶ Nam frater ſuccedit fratri
in feudo antiquo, ut in. d. c. ij. de feud. mar. & in. c. j. de ſuc-
ceſ. feu. præalleg. & ibi per Bal. ¶ Item poteſt opponere im
pediendo executionem ſententiæ: quia, ut dixi, ſua inte-
reſt, ut executio non fiat; qm̄, cum iſta domina non ueniat,
nec uenire poſsit ut uaſalla, ſed ut extranea, & tendat al-
terare naturam feudi, intereſt cuiuſlibet agnatorum, qui
poſſet ſuccedere dicto Anſelino ab inteſtato, ne fiat execu
tio, arg. opti. in. l. j. ij. & iij. ff. de libe. cau. & melius in. l. à ſē
tentia, ff. de appel pro hoc facit text. no. in. c. j. de inueſti.
10 rei. ali. qui dicit, † ꝙ uaſallus pōt meliorem conditionē
feudi facere, deteriorem uero non ſine dn̄i uoluntate, uel
eorum agnatorum, ad quos per ſucceſſionē peruenire po
teſt, cui concordare uidetur textus in. c. j. de alie. feu. pa-
ter. & ſic dictus Titus ſatis prætendit intereſſe, ne fiat al-
teratio feudi. ¶ Ceſſat ergo theorica Inno. item cum ma-
ter poſſideat pro indiuiſo, ſi admitteretur petitio dictę
dominæ, poſſideret tantum pro parte. Nam in diuiſione
rei

UNIVERSITA

rei cõis contingit alienatio.hinc eſt,quod minor põt ꝓuo
cari,ſed non prouocare ad diuiſionem.l.pe.C. de prædijs
mino.¶ Nec obſtat alia theorica Inn.in.c. cum in iure:qa
procedit,niſi excipiens uelit probare nullitatem intra tẽ-
pus non prolixum, ut plenè notatur per Io.de lig.in cle-
men.1.de re iudic.& uidetur ibi tex.Nam, ſi eſt ibi ſpecia
lis caſus,in quo exceptio nullitatis non impedit executio
nem ſententiæ,ergo taliter habet impedire,argu.in.c.prę
ſenti,de præben.lib.6. & maximè hæc procedunt, ſi oppo
neretur nullitas ex iuriſdictionis defectu proueniens iux
ta glo.notabilem & uulgatam in cle.1.de ſeq.poſ.& fruc.
& quod no.Bar.in l.1.ff.quod ui,aut clam Inſu ꝑ dici po-
teſt, ꝙ niſi Titus opponat pro ſuo intereſſe,ſatis eſt in cõ
tinenti ſuperficialiter docere de ſuo intereſſe, ad hoc ut
admittatur,& ſuſpendatur executio.¶ Poſtea uerò poteſt
plenariè & ĩ debitis dilationibus docere,ut eſt textus ſin
gularis in.d.c.ueniens,el.2.de teſti.& ibi per Innocen.An
autem poſſit oponi exceptio declinatoria contra ſenato-
rẽ ex priuilegio contradicendo, ꝙ cauſa eſt feudalis,Bal.
in dicto.§.præter ea, tenet quod ſic:ſed tamen nõ bene fir
mat:ſed mihi placet una theorica, quæ colligi poteſt ex
dictis Inn.in.d.c.cæterum.ubi notanter dicit, ꝙ aut actor
agit generaliter, ita, ꝙ poteſt comprehendi cauſa feuda-
lis in libello,& tunc poteſt excipi, ꝙ cauſa illa ſpectat ad
dominum feudi, cum ſit feudalis:aut expreſſe apparet, ꝙ
non deducatur cauſa ut feudalis, & tunc non poteſt oppo
ni in uim declinatorię,quia;ex quo non agitur de feudo,
ut feudo,nec agens dicit ſe uaſallum, excluditur iuriſdi-
ctio domini, cum iura faciant eum iudicem duntaxat,cũ
q̄ſtio eſt inter uaſallos de feudo : ita dicunt iura prę alle-
gata.Secus,ſi inter uaſallum & tertium, ut not.gloſ.in di
cto.c.cæterum,& ibi apertè tenet Anton.de Butr.& gl. in.
d.§.prętereà. debet ergo opponi modis ꝑdictis . poteſt ẽt
contra dictum dominum opponi defectus iuris ſui in uim
declinatorię ad impediendum litis conteſtationem: quia
ubi concluditur per exceptionem, actori nullum ius com
petere,ut contingit in caſu noſtro, poteſt ſic declinare:qa
nemo ſine actione experitur.l.ſi pupilli.§.uideamus,ff. de
neg. geſt.&.c.examinata; de iudi.notanter tenuit Bart.in.
l.cum q̄rebatur,ff.iudi.ſol.Et per hoc uidetur expeditum
illud dubium, Nunquid poſſet opponi de ineptitudine li
belli.Item petitur diuiſio ciuitatis, & caſtrorum. fruſtra.
n.quęrimus de ineptitudine, cum nullum ius ſibi compe-
tat per prędicta . Si autem hęc bona non eſſent feudalia,
uel hęc domina eſſet admittenda aliquo iurę ſpeciali,tũc
non putarem ex hoc libellum ineptum.Nam, ſi ſint feuda
dalia,poſſunt diuidi,cum ius ſolum prouideat diuidi feu
dum,quod ſonat in nomine dignitatis, ut eſt ducatus,mar
chionatus,& ſimiles.Secus de alijs feudis, ut probatur in.
§.præterea ducatus,in.c. imperialem, de prohi.feu.ali.ꝑ
Fede.& ibi apertè hoc tenet Bal. & ad illam diſtinctionẽ
debet reduci dictũ Bar. in. l.ſi inter, ff.de admi.tut.&.l. ſi
uni,aliàs incipit, Pomponius,ff.de re iudi. Facit,q̄d legit
& notatur in.c.licet,de uoto. Ego tñ notanter dico unũ,
q̄d nõ reperio ꝑ alios ponderatũ, ꝙ licet in aliorũ bono-
rũ diuiſione ſufficit unũ ex ſocijs ꝓuocare . quia nemo cõ
pellit in cõmunione eſſe,ut.C.commu. diui.per totum,at
tamen in diuiſione bonorũ feudalium debent oẽs conua-
ſalli conuenire,& concordare: aliàs non põt fieri diuiſio,
hoc uoluit tex.ſingularis, ſi bñ ponderetur,in.d.§.præte-
rea ducatus,in uer.ſi conſortes uoluerunt,& capitulũ. Re
quiritur ergo cõſenſus aliquorũ, ad hoc tex.iuncta gl.in.
c.ſæpe,de uer.ſig. in fi.cum.n.ille tex. permittat diuiſionẽ
cõtra naturã feudi,debet ĩtelligi in ꝓprijs terminis,nec-
eſt à uerbis tex.recedendum,ut in.l.nõ aliter, ff.de leg.3.
&.in.c.fin.de uer.ſig. Si uerò bona non ſint feudalia, tunc
non uideo,q̄d impediat diuiſionem caſtrorum, cũ poſſint
ſeparatim uendi,ex quo nõ conſiſtant in certa dignitate,
ergo & diuidi:ſed reſpectu ciuitatis, q̄ eſt unicus locus,po
teſt magis dubitari,cum hęc diuiſio contingat in præiudi
cium reipublicę,cuius intereſt non hr̃e plures dños,& ter
ritorium non diuidi,facit.l.fin. C. ſi contra ius,uel utili.
pub. Et intereſt ciuium non mutare dñm, ut no. Inno.in.
c.auditis,de præſcrip.&.c.inter quatuor,de maio. & obe.
unde poſſet attentari, ẽt ꝙ ciuitas ueniat in iudicio cõi di
uidundo,ſicut ueniunt alia bona, q̄ cõmodè diuidi nõ poſ
ſunt,& eſt tunc procedendum, ut habetur in. l.ad officiũ,
C.cõi diui. & inſti.de offi.iudi.& Bal.in.d.§.ꝑterea duca-
tus,ſentit,q̄d poſſit diuidi, ꝙ unus habeat uſq; ad certum
locũ:alius reliquũ &c.q̄d tñ prius dixi, eſt æquius.¶ Ve-
nio ad aliud dubium,nunq̄d iſte Anſelinus ceciderit à iu-
re ſuo: q̄a fraudulenter alienauit non excipiendo contra
matrem. Et in hoc dicto aduertendum, ꝙ ſi teneamus illa
bona eſſe feudalia,diſpoſitio teſtatoris ꝓhibentis aliena-
tionem ſub pęna,nil in hoc operat̃: q̄a non poteſt uaſallus
in teſtamento diſponere circa feudum, ut in.d.c.j.de ſuc-
ceſ feu.¶ Item ſubeſt iuris prohibitio quo ad feudalia,in.
c.ij.de uaſal.q contra conſt. Lotha.& in.§. ꝑterea,cũ ſimi.
unde debemus hũc caſum decidere ſcd̃m iura feudorũ,&
q̄d iſte debeat ꝑdere feudum:uel q̄d ipſo facto ceciderit
à iure ſuo,ſaltem reſpectu partis alienatæ fraudulẽter, al
le.pulchrũ tex.in.c.j.§.callidis inſuper machinationibus,
de prohi.feu.alie.per Fede.quinimò plus debet puniri,cũ
alienat in fraudem legis, quam cõtra factum in fraudem
hominis,& ibi no.Bal & pro hoc not. & bonus tex.in ſimi
li.in.l.ſi libertus minorem,ff. de iure pat.¶ Ex coniectu-
ris.n.apparet, ꝙ malitioſè Anſelinus non oppoſuit, cũ ha
beret exceptiones ita paratas contra matrẽ,ut patet ex ꝑ
dictis,facit.l.j.ff.ad Turpil. unde ſicut alienat,qui patitur
ꝑſcriptionem contra ſe,ut in.l. alienationis uerbum,ff.de
uer.ſig.adeo, ꝙ dicit gl.no.in.c. placuit,el.2.xvj.qõ.3.q̄d
contra epm, q paſſus eſt currere præſcriptionem contra
eccleſiam , põt eccleſia agere,ut conſeruet eam indemnẽ
de ſuo,ita & is qui exceptiones debitas non oppoſuit,& tã
to fortius,cum in caſu noſtro iſte uideatur feciſſe in frau-
dem.nam quod ex coniecturis elicitur, eſt euidens, ut in
l.licet,ff.de leg.j. Et idẽ eſt remittere,quod dare.l. quin-
11 etiam,ff.de calũ.in.c.ueniens,el.1.de teſti.¶ Hinc eſt,† ꝙ
fideiuſſor non habet actionem contra principalẽ, ſi ſoluit
non oppoſitis exceptionibus competentibus principali. l.
ſi fideiuſſor,ff. manda.¶ Idem uidetur dicendum, ſi bona
non ſint feudalia,tunc incidit in pęnã teſtatoris,cum,ut
ſuprà.dixi,alienans in fraudem debet puniri, ac ſi directa
uia alienaſſet.d.§.callidis,& in.l.non dubium,cum ibi no.
C.de legi. Et per hęc remanent expedita dubia omnia in
effectu &c. NICO. ABB.

CONSILIVM LXXXIII.

1 *Statutum dicitur contra libertatem eccleſiaſticam, ſi propter*
eum clerici efficiuntr timidiores.
2 *Statutum laicorum etiam in fauorem eccleſiarum non tenet.*

PRæſens dubium in effectu conſiſtit, an ſtatu-
tum laicorũ,quo inter cętera conti-
netur,ut nemo audeat ſub certa pęna apprehen-
dere,uel capere poſſeſſionẽ alicuius bñficij , uel hoſpita-
lis ſine expreſſa licentia dominorum ſecularium,& ꝙ nul
lus notarius,ſeu teſtis interſit, cõtra libertatem eccleſia-
ſticam. Quo caſu facilimè inferri põt ad deciſionem alio-
rum dubiorum,& dico non ualere dictũ ſtatutũ.Id.n.ſta-
tutũ dicit̃ ꝯ libertatẽ eccleſiaſticã,q̄d tẽdit ꝯ ea,quæ con
ceſſa ſunt eccleſiæ uniuerſali gñaliter , uel ſingulariter
à deo, Papa,uel alijs principibus ſecularibus.hæc eſt cõis
theorica omniũ doctorũ.c.nouerit,de ſen.& re iu.& ap.ꝓ
1 bat Bar.& Bal.in aut̃.caſſa irrita,C.de ſa.ſan.ecc. ¶† Ad-
dentes,q̄d ẽt dr̃ ꝯ libertatẽ eccleſiaſticam, ſi ꝑ ſtatutum
laicorũ clerici efficerent̃ timidiores , & laici audaciores
ꝑ l.j.§.q̄ onerãdæ,ff.quarũ rerũ ac.non da.Et de priuile-
gijs tributis eccleſiæ ꝑ ipſũ deũ,ponũt exẽplum de eo in
dicto capitulo,nouerit,in priuilegio,ut ſola eccleſia ad-
miniſtret rẽ eccleſiaſticã,ut in c.ſi imperator 96. diſt. de
reb.eccl.nõ alie.c.fi. ¶Itẽ ꝙ ad eccleſiã dũtaxat pertinet
ius ſtatuẽdi de rebus & iuribus ſpiritualibus,ut in c.deni
que,& in c.cũ ad uerum.96.di.facit.xij.q.j.c.duo ſunt ge
nera, & c.eccl'ia, de cõſt.& c.bñ quidẽ.96.di.33.q.j.quod
cunque ligaueris.Hinc eſt,q̄d ſtatutũ laicorũ ſuꝑ huiuſ-
modi potius dr̃ deſtitutio,quàm conſtitutio,ut in d. c. fi.
ergo reſtat manifeſtè concludere, ꝙ prę ſens ſtatutum,cũ
diſponit de rebus ſpiritualibus & eccleſiaſticis , quorum
adminiſtratio & de eis iuriſdictio pertinẽt ex priuilegio
ipſi eccleſiæ uniuerſali, & ſuis adminiſtratoribus, ut ſu-
pra probatum eſt.¶Item eſt contra priuilegium tributũ
eccleſiæ uniuerſali per Romanos pontifices in ipſorũ ca
nonibus;ut ſuper huiuſmodi nullomodo ſit recurrẽdum
ad ſeculares,ut patet in c.ij.de iud.& de offi.Archi. c. ut
2 noſtrum, &c. ad hoc, & d.c.bene quidem, adeò, † quod
etiam in fauorẽ eccleſiarum non tenet ſtatutum laicorũ,
quod prouidet diſponendo,mãdãdo,ſeu pœnã, addendo
iuxta ea quæ no.plenè in d.c.eccleſia,de cõſti.& ꝑ Io.An.
& Hoſt.in c.fi.de ſol.& Io.de Lig.& Ant.de But.in c.quo
clericis,de foro compe. Præterea uiolat hoc ſtatutum
ſummum & principale tributũ ab ipſo Chriſto Romanis
Pont.cõceſſum, illud uidelicet, Quodcũq; ligaueris ſuꝑ
terrã &c.d.c.quodcũque;quod exponit Inn.in c. quanto,
de cõſue.dicens,quodcunque ligaueris,ſ.per ſtatuta,uel
præcepta & in concernentibus animam,niſi ſint contra fi
dem &c.¶Sed hoc ſtatutũ eſt contra mandatum Papæ in
ſpiritualibus,& cõcernẽtibus animæ factum , cum Papa
mandet executori gratiæ ſuæ, ut mittat impetrantem in
poſſeſſionem,quam timore pœnæ tradere non poteſt,er-
go ex hoc etiam infertur,quod clerici efficiuntur ex hoc
ſtatuto timidiores,& laici in ſtatuendo audatiores;Et ſic
ex multiplici capite hoc ſtatutũ dici poteſt cõtra liberta
tẽ eccleſiaſticã.Et optimè ad prædicta facit.c.qm̃,de im-
mu.ecc.li.vj.¶Ex his infero ad caſum noſtrum , quod ex
duplici capitè nec poſſeſſionẽ alias legitimè apprehen-
dentes,nec teſtes intereſſentes,uel tabelliones de appre-
henſione poſſeſſionis rogati incidunt in pœnam ſtatuti .
Primò ex diſpoſitione iuris cõis.Nã ſi ſtatutũ non ualet,
nec pœna appoſita,maximè cũ talia ſtatuta ſint caſſa & ir
rita,ut in d.aut̃.caſſa,& d.c.nouerit,& c.grauamen,eo.ti.
Facit,quod notatur in cap.ſignifi.de offi.dele. & in l. pa-
cta quæ cõtra,C.de pact.Quinimò ſtatuentes,& ipſa ſta-
tuta ſeruare facientes ſunt ipſo facto excommunicati, ut
in dictis iuribus,ultra pęnam,de qua in d. authen. caſſa.
nec excuſantur prætextu ſtatuti in fine ſtatutorum poſiti
quo cauetur,quod ſtatuta contra libertatem eccleſiaſti-
cam habeantur pro irritis,quia iura uolunt,ut ea deleri
faciant de uolumine ſtatutorũ,ne aliquando de facto ſer
uentur,ut in dictis iuribus,ut ita expreſsè firmauit Bart.
Bald.in d.authen.caſſa. ¶Secundo capite ceſſant in præ-
dictis pęnæ ſtatutariæ ex forma alterius ſtututi;quo caue
tur,ſi quod ſtatutum reperiretur contra libertatem ec-
cleſiaſticam,illud ſit irritum,& inane,&c.ergo præmiſſũ
ſtatutum nullas uires habet,etiam conſiderata mente ſta
tuentium in d.auth.caſſa, Et maximè habito reſpectu ad
reformationem ſtatutorum poſtea factam , in qua ferè
idem continetur;&c. NIC. ABBAS.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

ILLVD *in ſumma de iure quæritur, An donatio inter uiuos,*
& inſinuatione legitimè non accedente,excedens ſummam quin-
gentorum florenorum , interueniente confirmatione imperato-
rum ex certa ſcientia facta,poſt mortem donatoris ualeat,ita,ut
per eam præiudicetur debentibus ſuccedere ab inteſtato, &c.

CONSILIVM LXXXIIII.

1 *Princeps licet ex certa ſcientia poſſit mihi tollere ea, quæ ſunt iu-*
ris ciuilis ; non tamen poteſt , quæ ſunt de iure gentium tol-
lere .
2 *Libertus debet per imperatorem reſtitui natalibus,patrono con-*
ſentiente.
3 *Bannitus publicus,ſi reſtituatur per imperatorem in integrum ,*
non debet illa reſtitutio trahi ad bona alienata in alio medio
tempore per principem.
4 *Princeps habet pleniſſimam poteſtatem ſuper ius poſitiuum.*
5 *Princeps,ſi ex certa ſcientia aliquid approbat,uel ſuo priuilegio*
inſerat , quod de iure communi non ualet firmum erit .
6 *Imperator poteſt reſtituere libertum, etiam patrono non conſen-*
tiente, nec uocato.
7 *Princeps licet non poſſit ſine cauſa reſcribere contra ius diuinum,*
ſi tamen reſcribit,præſumitur in eo iuſta cauſa.

CHriſti, eiuſque matris præſidio humiliter in-
uocato.Vr̃ primò dictam donationem
quatenus excedit ſummam quingentorũ aureo-
rum,nullius eſſe momẽti,& pro nõ ſcripta eã fore haben
dã,ut probatur in l.ſãcimus,iũcta,l.ſi qs pro redẽptiõe,
C.de dona.per quã.l.uidetur correcta.l.ſi tamen in dona
tione inter uiuos,qualis fuit iſta,nemo dubitat , quoniã
talis ad ſui ualiditatem expoſtulat inſinuationem,quate
nus excedit quingentos aureos , ut in iuribus præalleg.
prodeſſe poteſt confirmatio facta etiam per gl.no.iuncto
tex.ĩ l.quoties,C.de preci.impe.ubi no. †quòd licet prin
ceps ex certa ſcientia poſsit mihi tollere ea,quæ ſunt iu
ris ciuilis,ut actiones,illa tamen,quæ ſunt de iure gen-
tium,ut dominia rerum,auferre nõ poteſt, etiam ex cer
ta ſciẽtia,quoniam illa ſunt immutabilia,inſt.de iure na
tu.§.pen.& de legi.agna.tu.in fi.& v.di.in prin. Idem uo
luit Inn.c.quæ in eccleſiarum,de conſti. ſed certum eſt,
quòd per mortem donatoris ante confirmationem impe
ratoris ius fuit acquiſitum iſtis nepotibus tanquam proxi
mioribus in hæreditate domini Anſelini patrui , ſaltem
adeundi ipſius hæreditatem,ut in auth.de ſucceſſ.ab in-
teſt.& facit glo.no.in l.omnium, C. de teſta.quæ dicit, ꝙ
per teſtamentum datur plenum ius,quantum ad acquiſi-
tionẽ dominij,plenius per mortem,pleniſſimè per aditio
nem,ſed cauſa inteſtati æquiparatur in hoc teſtamento,
cum deferat hæreditatẽ proximioribus, ut in auth. poſt
fratres,C.de leg.hære. ergo iſtud ius iam acquiſitum, &
inhærens oſſibus iſtorum proximiorũ,ſ.nepotum,non po
tuit tolli ſine cauſa poſt confirmationem imperatorum,
etiã ex certa ſcientia facta:id em̃,quod noſtrũ eſt,nõ põt
ſine facto nr̃o à nobis euelli.l.id q̄d noſtrũ,ff.de reg.iur.
c.ab eo,de ele.li.6.& q̄d legi.& no.ĩ.l.Iulianus,ff. de cõ-
di.inde. & in.l.3.ff.pro ſocio,& in cap.j.xxij.di.in gloſ. in
uerbo, iuſtitiã, hoc idem uidetur uoluiſſe Bar.in l.fi.C.
ſi contra

ſi contra ius,uel uti.publi.dicit,quod princeps nõ poteſt mihi tollere rem meam ſine cauſa:quia cum habeat poteſtatem à deo,ut in authen. quomodo oportet epiſcopos, deus nõ dedit poteſtatẽ ſibi peccandi,uel auferendi rem alteri;ad hoc.xl.diſt.c.j.& cle.paſtoralis,de re iudi ¶ Secundò principaliter ↄ̃ hanc confirmationẽ adduco tex.o-
2 ptimum in l.fi.ff.de nata.reſti.ubi dr̃,† quòd libertus debet per imperatorem reſtitui natalibus patrono conſentiente:quia ius patroni per hanc reſtitutionem amittitur & per illum tex.dixerũt cõiter doctores, quòd princeps in legitimatione fienda debet requirere agnatos, qui ſucceſſuri erant ab inteſtato,& cum eorum conceſſu legitimationem facere,ſaltem eo caſu,quo filius petit ſe legitimari poſt mortẽ patris;quod tenuẽrunt canoniſte. in c. per uenerabilem,qui fil.ſint legi.& Bar.in l.Gallus. §. & quid ſi tãtũ,ff.de libe.& poſth & Bal.in procœmio.C. ubi per hanc rationem dixit,quod imperator non poteſt legitimare in terris eccleſiæ:quia habet citare agnatos, in quos cum nullam habeat iuriſdictionem in illis terris, non poteſt citationem decernere, uel illis aliquatenus præiudicare tanquam non ſubditis.¶Sed in caſu noſtro iſti nepotes non fuerunt in hac cõfirmatione uocati, nec conſenſerunt,&c.Et per hoc infero ad tertiam impugnationem contra dictam confirmationem. Nam hæc bona dicuntur eſſe in ciuitate,comitatu,& diſtrictu Bononienſi,in quibus imperator nullam habet iuriſdictionem, ſed plenum ius in temporalibus, & ſpiritualibus extinctiuè pertinet ad Papam,ut in c.fundamenta,de elec.li.vj.& in c.ego Ludouicus lxiij. diſtin.in c.Romani, de iureiur.in d.c.per uenerabilem.Nec oportet diſputare de donatione eccleſiæ facta per Conſtãtinũ,cũ illa fuerit confirmata,& approbata per multos imperatores,& per eccleſiã, ut in d.cle.Romani,& alijs iuribus ſuperius allegatis,maximè in c.fundamenta,præal.ubi dicit, quod diuinitus fuit facta.Vnde non procul eſſet ab hæreſi tenere contrarium,inſpecto præſertim quod habetur in extrauaganti Bonifacij,quæ incipit,unam ſanctam.Et pro illius ualiditate ſtat Bal.in procœmio digeſtorum in fi.nec potuit ergo imperator ſuper illis bonis diſponere,ut ĩ d.cle.paſtoralis;facit tex.in l.fi.ff.de iuriſdi.om.iu. ¶Quartò principaliter facit tex.in c.quamuis,& c.ſi pro te, de reſcrip.li. vj.ubi hr̃,quòd reſtitutio,uel noua collatio non trahitur retro cum præiudicio illius,cui ius medio tempore fuit acquiſitum;per quod dicit Ioan.Andr.in regula, ſine culpa,de regu.iur.li.vj.in Mercuria.quòd ſtante iure ſpeciali,ut primogenitus ſuccedat in totum,primogenitus naturalis,qui fuit legitimatus per ſequens matrimonium, non debet præferri ſecundo genito,legitimo & naturali; quia illa legitimatio facta perſequens matrimonium nõ debet retro trahi cum pręiudicio ſecundi geniti,cum ius primogeni turæ iam quæſitum erat per prius. Ad idem, quod no.gloſ.& Bar.in d.§.& quid ſi tantum,& melius in
3 l.fi.C.de ſen.paſ.ubi dicit,† quod ſi bannitus publicatus reſtituatur in integrum per imperatorem,non debet illa reſtitutio trahi ad bona alienata in alium medio tempore ꝑ principẽ,arg.in l.bene à zenone,C.de quadrien.præſcrip. ¶ Sed his non obſtantibus contrariam ſententiam arbitror de iure ueriorem. Et primò pro fundamento dico,quòd imperator concurrit in iuriſdictionis exercitio cum quolibet domino inferiore habente iuriſdictionem ſicut Papa cõcurrit cum quolibet prælato. Dicitur enim imperator dominus mundi.l.deprecatio,ff.ad legẽ Rho. de Iac.& d.l.bene à zenone,C.de quadri.præſcrip.& viij. q.j.c in apibus.fecit.n.deus duo magna luminaria in mũdo,unũ,ut præeſſet diei,alterum,ut præeſſet nocti. Imperatorem.ſ.in temporalibus,& Papam in ſpiritualibus, ut dicit tex.in c.ſolitæ,de maio.& obe.& 96.di.c. ſi imperator,& c.cum ad uerum.unde ſicut per uniuerſum mundũ poteſt ad Papã recurri in ſpũalibus, ita ad imperatorẽ in temporalibus,ut in dictis iuribus.Et hoc idẽ uoluit Bal. in c.j.qui feu.da.poſ.& alibi dixit,quòd omnis iuriſdictio & diſtrictio de iure cõi eſt penes imperatorẽ,ita no.in c. 1.de na.ſucceſ.feu.& in c uno,uer.ad hoc.de pa. iura. fir. facit quod no.doc.in cle.paſtoralis,& clem.Romani,præ alleg.His præmiſſis,probo,ꝙ dicta cõfirmatio debeat ualere & tenere in præiudicium iſtarum neptum.Et primò allego tex iuncta gl.ſingulari in cle.j.de immu. eccle.ubi dr̃,qđ tanta eſt poteſtas principis circa ius poſitiuũ,ut facta poſſint haberi pro infectis,quo ad oẽm iuris effectũ; ita,ut faciat retroire, ac ſi nunquam illud emanaſſet.
4 ¶†Hinc ibi cõcludit, qđ ſi aliquis incidit ĩ excõicationẽ uigore alicuius cõſtitutionis, ſi Papa illã cõſtitutionem uult habere pro infecta,nõ indiget ille aliqua abſolutione,ſed perinde eſt,ac ſi nunquã fuiſſet excõicatus. habet.n princeps pleniſſimã poteſtatẽ ſuper ius poſitiuũ,ut ĩ c. propoſuit,de cõceſ.præb.& in l.princeps,ff.de legi.& l.digna uox,C.co.ti.¶Ad prædicta optimè facit totus titulus de capti. & poſtli.reuer.ubi princeps contra ueritatẽ fingit,& retrotrahit multa,ac ſi nunquam fuiſſent facta; adeò,ut quis receperit ius perditum,& multa alia, ut ibi pleniſſimè habetur,& maximè in l.poſtliminiũ eſt ius, e. ti.¶Cum ergo in caſu noſtro iſtis nepotibus & proximioribus fuerit ius adeũdi quæſitũ ex iuris ciuilis diſpoſitione,& ex eodẽ iure corruerit dicta donatio ex inſinuationis defectu,ut d.l.ſãcimus cum de iure naturali,aut gentiũ nõ requiratur hæc inſinuatio,ſed ſufficit ad ipſius donationis ualiditatẽ uoluntas donatoris, ut in §.per traditionem,inſt.de rer.diui.ſed fuit inducta de iure ciuili,ſalte ut hoĩes nõ fraudent iuxta plenè no per Bar. in l. Modeſtinus,ff.de don. potuit imperator tãquã dñs ſuꝑ hoc ius poſitiuũ habere illã legẽ ꝓ infecta quo ad oẽm iuris effectũ;& ſic perinde ualeret donatio, ac ſi nunquã illud ius emanaſſet;ſic etiam potuit dictam donationem retro trahere,& ſupplere defectum iuris circa illam ſolennitatem inſinuationis,ac ſi in principio inſinuatio interueniſſet;ad hoc optimè quod legi.& no.in l.omniũ,C. de teſt. Hic enim expreſſe imperator uoluit illam donationem retro trahi,ac ſi ĩ principio fuiſſet inſinuata;Et fecit hoc ex certa ſcientia,& ſic ex plenitudine poteſtatis.hoc.n.importat dicta clauſula,ut innuit glo.notabilis in c. ad hæc ſumus,de reſcriptis. Ad idem glo.fi.in c.ex multiplici, de deci.ad materiã noſtrã iũcto tex.multum facit. ¶Item expreſsè imperator hic ſuppleuit omnẽ defectũ, ſi quis in dicta donatione interceſſiſſet,quæ ſuppletio ſaltem non operatur quo ad ſolẽnitatem iuris iuxta notata per Specu.in tit.de leg.§.nunc oſtendendum,uer.xviij.& per Archi.in Cenomanen.lvj.diſt.facit tex.& quod ibi no.in cle. paſtoralis,de re iud.& in c.j.de tranſac. & quod ibi not.
5 Hoſt.ubi etiam dicit Inno.†quod ſi princeps ex certa ſciẽtia aliquid approbet,nec dũ cõfirmet, ſed ſolũmodò ſuo priuilegio inſerat, quod de iure nõ ualet,firmũ erit;ſicut ſtatutũ laicorũ ſuꝑ eccleſijs ualet,& pro confirmato habetur,ſi Papa illud in ſuis literis approbet,arg.ff.de pig. l.fideiuſſor.§.fi.& de conſtit.c.eccleſia ſanctæ Mariæ, 96. diſt.c.bene quidem,cum ſimilibus,Cum ergo dicta donatio corruebat ex defectu ſolennitatis à iure ciuili introductæ,ſatis potuit imperator illum defectum ſupplere, & decernere,ac ſi in principio interueniſſet per prædicta, non obſtãte ꝙ medio tempore ius adeundi fuerit illis nepotibus acquiſitum: qa hoc ius illius peruenit mediante iuris

iuris ciuilis diſpoſitione, circa quod,ut p̃dixi,potuit imperator diſponere,habendo illud pro infecto quo ad omnem iuris effectum. nec imperator hìc principaliter diſpoſuit circa ius priuatum illorũ nepotũ, ſed per quandã conſequẽtiã.principaliter.n.diſpoſuit circa ius ciuile,ſupplẽdo ſolennitatem ab eo requiſitam.multa n.permittuntur per conſequentiam, quę non admittuntur principaliter, ut.l.prima,ff.de autho.tu. Et præſertim,cum hoc ius fuiſſet nepotibus quęſitum non ex eorum contractu ſeu facto ſed ex iuris ciuilis diſpoſitione.unde uidemus in ſimili,ꝙ prĩceps admittit ſupplicationẽ ↄ̃ ſñiam, à qua nõ poterat appellari,ex quo iã fecerat ius inter partes,ut in.l.res iudicata,ff.de regu.iur.&.l.ingenuũ,de ſta.homi.&.c. cũ inter,de re iud.ut patet in auth.quę ſupplicatio,C.de preci. impe.offe.& ↄ̃ eũ reſtituit in integrum,ut in.c.tum ex literis,&.c.auditis,&.c.ex literis,de in integ.reſti. C. ubi & apud quos.l.appellationẽ.l.prima. ff. à quibus appel.nõ licet,&.c.ſuper quæſtionũ,de offi.deleg. & reſtituendo minorẽ in integrũ aduerſus contractũ,p̃iudicat ẽt ei,ad quẽ medio tp̃e peruenit per contractũ factum cũ emptore minoris,ut in.l.cauſę,la prima.§.fi.de mino.¶Itẽ reſtituit in integrũ aduerſus p̃ſcriptionem, per quam iuris authoritate fuerat acquiſitum ius pleniſſimũ iuxta notata in.l.fi.ff. rem rat.habe.& in.c. ad aures, de præſcri.¶ Ad prædicta facit.c.auditis,præallegat.& in cle.una, de in integ. reſtitu.¶ Secundò principaliter adduco tex.notabilem. in.l.2. ff.de na.reſt.in fine.ubi dixit tex.ꝙ imperatores non facile ſolent libertum natalibus reſtituere, niſi conſentiente patrono, cum non poſſet poſtmodũ ad liberti ſucceſſionẽ
6 uenire.Et tñ,ut innuit ibi tex.† poſſet imperator reſtituere libertum,patrono non conſentiente, & non uocato,licet de facili non ſoleat. poteſt ergo ex certa ſcientia facere,ſi uult:qa,quod uix fit,tñ fit,ut in.c.2.de cogna.ſpir. lib.6.& ꝙ no.Inno.in.c. niſi cũ pridem, de renun.ubi dicit, ꝙ ſuperior,penes quẽ eſt poteſtas diſpenſandi, pŏt ẽt non uocatis illis,qbus præiudicaĩ, diſpenſationem impedire, & per tex.illius l.ij dixit notanter Bar. in.d.l. Gallus.§.& quid ſi tm̃,quod ſi imperator uult legitimare aliquẽ,non uocatis agnatis,quibus delata eſt hæreditas,poteſt,dummodo hoc faciat ex certa ſciẽtia, & ſic per iſta uidetur caſus noſter apertè deciſus.Nam fortius poterit in caſu noſtro ſupplere hunc iuris defectum in præiudicium iſtorũ nepotũ,quibus ius ſuccedendi erat ab inteſtato delatum, ex modico ſolennitatis defectu iuxta notata in. d.l.Modeſtinus, de dona. grauius.n. eſt legitimare,& fingere quem legitimè natum, ſeu reſtituere antiquis natalibus, q̃ ſupplere ſolennitatis defectũ reſpectu inſinuationis, & utroque caſu præiudicatur his, quibus ab inteſtato hæreditas erat delata.¶ Tertiò principaliter adduco dicta not. per Cy.in.l.reſcripta,C.de preci.impe offe.quæ communiter approbãtur per alios legiſtas, & canoniſtas modernos in.
7 c.q̃ in eccleſiarum,de conſti. dicit, † ꝙ licet princeps non poſſit ſine cã reſcribere contra ius diuinum, tamen,ſi de facto reſcribat, præſumenda eſt in eo cauſa.unde,ſi princeps mandet aliquem interfici, uel rebus ſuis priuari,ſibi parendum eſt: quia iudicaret ſm̃ conſcientiam,nec præſumitur corruptibilis,& ſemper præſumenda eſt in eo cauſa,facit.c. in memoriam xix.di.&.quid culpatur.33.q.j & c.quid ergo.xj.q.3 Cum ergo imperator hìc dicatur ſe cõfirmaſſe ex certa ſcientia, debet pro eo p̃ſumi cauſa legitima, maximè quia in fauorẽ publicum pŏt princeps quẽ priuare re ſua,ut in.l. item uerberatum, de rei uendi.no. Bar.in.d.l.fi.C.ſi contra ius,& in.l. Antiochenſiũ, ff.de priui.credi.& in.d.l.reſcripta,& princeps hoc uidetur aſſerere in procœmio illius confirmationis, cum in ipſius perſona uerſetur ius publicum. conſiſtit. n.in ſacris,ſacerdotibus, magiſtratibus. & clericis ius publicum ut apparet ex uerbis ſuis enuntiatiuis,ſuper quibus ſe fundaſſe credendũ eſt,ut in cle.j.de proba.facit quod not.Bart.in l.ambitioſam,ff.de decre.ab ordi.facien. multò ergo fortius dicere neceſſario habemus,dictam confirmationem ualuiſſe,cum per eam non præiudicetur iuri q̃ſito ex facto partis,ſed ex mera iuris ciuilis diſpoſitione. Et per hoc concludo dictã confirmationem ualuiſſe, & p̃iudicare illis nepotibus.Et per hoc ſubtiliter intuenti ſoluta remanẽt cõtraria ſuperius inducta contra confirmationẽ. procedunt enim,quãdo imperator principaliter uult diſponere contra ius gentium, tollendo ius q̃ſitum facto hominis tantũ uel uerè,uel præſumptiuè ceſſante:ſed nos loquimur in iure quæſito authoritate iuris ciuilis. Et cum princeps principaliter diſponit ſupplendo defectum iuris poſitiui, uel reſtituẽdo id,quod deeſt,cã pręſumenda eſt,ut dixi.¶Ad ſecundũ contrariũ ſatis ẽt patet ſupra reſponſum ex prædictis.Nam.l.fi. loquitur de poteſtate ordinaria, ſed non de abſoluta, prout loquitur.l.2. e.ti. q̃ hìc interuenit per illam regulam,ex certa ſcientia,&c.¶ Ad tertium dico,ꝙ hìc non præſupponitur,ꝙ donator,ſeu iſti nepotes ſint de territorio, unde præſumo,qđ ſint de iuriſdictione imperij,& ſic p̃ſuppoſito,qđ bona ſint Bononię: tñ ex quo pręſumiĩ de imperio, illa donatio ſic corroborata extendiĩ ad bona ubicunque ſita,ſicut in ſimili no.Bar.in.l.cunctos populos,C.de ſum.tri.maximè in illa q̃ſtione, utrũ teſtm̃ in certo loco ſcđm illius loci ſtatuta ſpecialia,debeat extendi ad bona exiſtentia in loco non ſuppoſito ſtatuenti, & concluditur ꝙ ſic, ut ibi pleniſsimè per eum, & facit.l. j.C. de teſta.cum ſimili.¶ Ad ultimum contrariũ dico, ꝙ in illis iuribus non interuenit uera in integrũ reſtitutio, ut ibi not.glo. Item non apparebat de uoluntate papæ,ꝙ uoluiſſet actũ retro trahi cũ p̃iudicio alterius:aliàs ſecus ut ibi apertè dicit tex.hìc aũt expreſsè apparet de uoluntate imperatoris. Et eodem mõ poteſt reſponderi ad authoritatem Ioã.Andr. in.d.regula, ſine culpa:licet etiam multi doctores ampliſſimi tenuerint contra opinionem ſuam, ut ipſemet ibi refert, ſed hic conſtat, ut dixi, de aperta uoluntate principis, qui potuit in hoc diſponere, ut ex prædictis colligitur. Et hæc ſufficiant. **NIC. AB.**

CONSILIVM LXXXV.

1 *Communis opinio tenenda,niſi notoriè male dicat uel rationabiliter conuincatur.*
2 *Legatum conditionale non tranſmittitur in hæredem.*
3 *Nemo poteſt in teſtamento ſibi eam legem dicere, ut à priore ei recedere non liceat.*
4 *Relatiuum,quis,uel,qui,coniunctum uerbo futuri temporis denotat conditionem.*
5 *Filius appellatur, qui ex uiro, atque uxore naſcitur,& unde dicatur.*
6 *Filius primogeniti poteſt dici primogenitus.*
7 *Clericus illicò priuatur, & denudatur omni priuilegio clericali, & applicatur foro iudicis ſecularis, bigamia ſuperueniente.*
8 *Laicus ſi fuit præuentus per iudicem ſecularem, & cauſa pendente, efficiatur clericus:non per hoc cauſa eximitur à foro pænitentiæ ſecularis.*

IN præſenti queſtione,omnipotentis dei poſtulato ſuffragio, Duo,ut morẽ petenti geram, addã aliorũ opin.& motiuis reſeratis ad utrãque partem,cum ſatis utrinq; ſit argutum,ſecundo

cundò omiſsis, breuiter atiingã,qm̃, ut belliſsimè habet
apud.l j.C.de uete.iure enuclea. Ex multitudine autho-
rum iudicandum non eſt,cum poſſit forſan & deteriorum
ſnĩa & multos, & maiores in aliqua parte ſuperare. hinc
1 fortaſsè motus Io.An.in.c.j.de conſtitu.dixit. † Cõem o-
pinionem ſequendam eſſe,niſi notoriè malè dicat, uel ra-
tionabiliter conuincatur,quod bonus iudex acutiſſimi in
genij exiſtimabit.¶ Primũ dubium erit, utrum filius pri-
mogenitus ꝑferri debeat patruo in maioritate conceſſa
cuidã uiro nobili Petro Affe Hiſpano,habito ꝑſertim re-
ſpectu ad uerba cõceſſionis eidẽ factę, ꝑ illuſtrẽ principẽ
regem Caſtellæ, in qua inter cætera ad propoſitum conti
nentut hæc uerba,uidelicet.Et ꝙ poſt obitum habeat ſuc
cedere,& hæreditare dictam medietatẽ dictarũ apotheca
rum primò nominatarum alter eorum,ut dictum eſt,uide
licet filius maior,quẽ habuerat de legitimo matrimonio
& alij filij & filiæ & hæredes,q ab ipſo;uel à uobis deſcẽ-
derunt ex noſtra linea de legitimo matrimonio:uel qđ ſit
legitimatus ſm̃ ꝙ ius reqrit,uidelicet poſt obitũ alterius
gradatim,& ſemꝑ conferatur maiori &c.¶Scd̃m dubium
eſt, cũ patruus tanq̃ conſtitutus in minoribus ordinibus,
fuerit ꝑ nepotem cõuinctus in curia Romana, & ꝓceſſus
ibi fuerit à dño nullus factus,nunqd ꝑ ſuperuenientiã bi-
gamię,q̃ dictus patruus dr̃ incidiſſe,ſit dicta cã exẽpta,uel
eximenda à curia Romana,& remittenda ad iudicẽ ſecu-
larem.¶ Venio igitur ad primũ,circa quod dico animad-
uertẽdũ,quod cũ filij & nepotes uocẽtur ad hãc ſucceſsio
nem ex diſpoſitione, & priuilegio regio,magis ſunt pon-
deranda uerba priuilegij, q̃ iuris cõis cenſura diſponens
ſuper ſucceſſione patrui, & nepotum in bonis aui, uel pa-
tris.nam principaliter ibi tractatur de efficacia & cõphen
ſiua priuilegij,& attendẽda,& ponderanda ſunt ipſius pri
uilegij uerba,ut in.c.porrò,& in.c.recepimus,de priuileg.
in aut.de mãda.prin.§.ſi quis autẽ, & ꝓfecto ſi ꝑdicta uer
ba priuilegij,ſeu cõceſſionis, in quibus huius quæſtionis
plenaria uis conſiſtit,ex corde animaduertuntur,clariſſi-
mè patebit dictum nepotem pręferendum. ¶ Moueor pri
mò ad hoc dicẽdum, quia immediate poſt patris obitum,
cui facta fuit principaliter conceſſio, uocatur primogeni
tus ex regia diſpoſitione.Et ſic hoc ius ſuccedendi conſe-
quitur primogenitus nõ à patre,uel à lege cõi, ſed ex ſpe
ciali diſpoſitione regia iuxta notata ꝑ Bar.in d.l.ut iuſſu
rã.ff.de ope.liber.& per Bal.in authentica, ſi quas ruinas,
C.de ſacroſan.eccl.facit tex.cũ ibi notatis,maximè ꝑ Bal.
in.c.una,de ſucceſ.feu.colla.x.Ergo hoc ius ſuccedendi il
licò,cum primogenitus uenit ad lucẽ in habitu, & ſpe,cõ
ſequitur,& eſt ſpes firma, & inuariabilis,cũ per patrẽ aut
alium filium inferiorem tolli non poſſit, cũ tranſiuerit in
contractum,ut in.c.j. de proba.& per Ioan.And.in.c. ſigni
ficaſti,de foro.cõpe.facit tex.ĩ.c.j.de feu.ſine cul. nõ amit.
& no.Bal.in.c.j.de ſucceſ.feu.& per Bar. in. l.fin. aliàs pe-
nul.ff.de decre. ab ordi.fa. ¶ Et pręſuppoſito, ꝙ princeps
potuiſſet reuocare, ita, qđ dependet à ſolius principis po
teſtate, dr̃ fieri non poſſe,ut in. l.apud Iulianum, in fin.ff.
de leg.j.& no.Di.in regula, ſemel deo,de regu.iur. lib.6.
¶ Igitur hanc ſpem firmauit, & irreuocabilem tranſmiſit
primogenitus in filium, hoc probatur ex identitate ratio
nis, ſicut ſpem cõpetentem patri ex cõtractu conditionali
tranſmittit ipſe pater in filium,ut in.§.ex conditionali,in
ſtitu.de uerb.oblig.quod nõ contingit ex alio,niſi quia il-
la ſpes firma & irreuocabilis cum potentia de facili redu
cibili ad actũ habeatur pro actu,ut in.c. Piſanis, & qđ ibi
notatur;de reſti.ſpo.ita & hæc ſpes firma, & inuariabilis,
tanq̃ cõpetens ex priuilegio regis, debet poſſe tranſmitti
in filium.Nec obſtat huic motiuo tex.in.l.una.§.ſinaũt,C.
2 de cadu.tol.ubi dr̃, † ꝙ legatum conditionale,quia ex eo
cõpetit ſola ſpes,ante conditionis euentum non tranſmit
titur in hæredem:quia duplex põt eſſe diuerſitatis rõ:una
quam allegat gl.in dicto.§.ex conditionali, dicẽs,ꝙ in cõ
tractu conditionali interuenit factum ipſius ꝯhentis uolẽ
tis proſpicere ſibi,& ſuis hęredibus:ſed in legato nullum
factum legatarij interuenit,& principaliter intendit pro-
ſpicere perſonæ legatarij, unde cum non radicauerit in ꝑ
ſonam ipſius legatarij ,non tranſmittitur in hæredem,un
de teneo potius rationem illius gl.q̃ uerba. Cum.n.in ca-
ſu noſtro interceſſerit conceſſio regia, proſpiciens nedũ
perſonæ ipſius primogeniti, ſed ẽt filiorum ſuorum,ut pa
tet ex uerbis prææallegatis;ergo hæc ſpes eſt tranſmisſibi-
lis in filium. Si enim ꝯhentes poſſunt,fortius lex priuata,
hoc eſt princeps,arg.in.l.non impoſſibile, ff.de pact.præ-
ſertim hoc caſu, ubi ſpecialis diſpoſitio, principis hìc uo-
luit apertè prouidere nedum perſonæ primogeniti,ſed ẽt
ipſius filij, ut patet ex uerbis conceſsionis, ibi: & alij filij
& filiæ, & hæredes, qui ab ipſo uel à uobis deſcenderint,
&c. & hæc conſideratio iudicio meo eſt optima. facit qđ
in ſimili legitur,& notatur in.l.Lucius,la.2.ff. de hæredi.
inſti.& notatur per Bald.in.l.j.C.de his, qui ante apertas
tabu.¶ Secunda diuerſitatis ratio inter.§.ex conditiona-
li.&.§ ſinautem,pręalleg.eſt, ꝙ in contractibus uoluntas,
ſeu ſpes eſt firma & recta;quia cõtractus ab initio ſunt uo
luntarij,ex poſtfacto ſunt neceſſitatis.l.ſicut; C. de actio.
& obl.ſecus in ulti.uolũtatibus; quia relictum non eſt ita
firmum,cum dependeat à uoluntate teſtatoris; ut in.c.cũ
3 Marthæ,de celebra.miſ. ¶ † Nemo.n.poteſt in teſtamen-
to ſibi eam legem dicere, ut ab ea ei recedere non liceat,
ut inquit tex.in.l.ſi quis,in prin.ff.de leg.3.ſed cũ in pro-
poſito noſtro debeatur hoc ius primogenito,beneficio le
gis ſpecialis,quod tolli iudicatur impoſsibile,ut ꝑdixi,er
go accedit ad naturam potius contractus,q̃ ultimæ uolun
tatis,ut fiat tranſmiſſio in filium,nec curandum, ꝙ hìc nõ
interuenit factũ filij, quia illa non eſt ratio neceſſario con
cludens: ſed potius illa,quam præmiſi, ſcilicet,quod ſpes
eſt certa,& firma:hanc rationẽ notanter ſentit Ioã. And.
in.c.licet,de uoto,& in additio.Specu. in tit.de feu.in.vj.
col.Negari.n.non poteſt,quin fortius ius acquiratur pri-
mogenito hìc ex conceſsione regia purè facta, habita ma
ximè cõmemoratione filiorum,q̃ ex contractu conditio-
nali,cũ deficiente conditione,corruat totus contractus,di
cto.§.ex conditionali. Sed dicta conceſsio ſemꝑ durat, &
eſt pura, & firma, niſi in caſu, quo nullus reperiretur de
agnatione iſtius Petri Affari,ut patet ex priuilegio,ergo
fortius debet tranſmitti hæc ſpes, cũ cõpetat ius ſaltẽ in
habitu de ꝑſenti, quàm illa fragilis ex futuro euentu de-
pendens, quæ competit ex contractu conditionali. ualet
eñ argm̃ ex indentitate rationis,uel maioritate,ut in iu-
ribus uulgaribus,ꝙ autem hìc uocetur principaliter pri-
mogenitus poſt obitum Petri, ꝓbatur apertè per illa uer
ba:Quod qa poſt obitum ueſtrum,&c.Si.n.non intellige-
rentur de primogenito, profecto illa uerba ſuperflua e-
runt, cum in ſequentibus uerbis fiat mentio de alijs filijs
deſcendentibus ab iſto Petro,& diſponitur,ut collatio ſẽ
per fiat maiori. debet.n. diſpoſitio intelligi,ut uerba non
ſint ſuperflua,ſed aliquid operentur,ut in.c.ſi papa,de pri
uile.lib.vj.& l.ſi quando,C.de inoffi.teſta.Et ſemper uer-
ba debent reduci ad caſum dubium,ut.l.j.in fine,ff.de ad-
miniſtratio.tuto.&.l.Labeo.ad Carbo.¶ Secundò proba-
tur ex alluſione uocabuli. nã cum uocet maiorem filium
iſtius Petri,ergo primogenitum, cũ primogenitus ſit ma-
ior natura. dr̃ enim frater, uel minor ratione natiuitatis,
ut in.ca.licet, de uoto,facit quod not.gl.in.c. conſuetudo
eſt.j.

eſt.j.diſt. ¶Secundò principaliter moueor in hanc ſnĩam
alia conſideratione,quia ſi bene ponderentur uerba,pri-
mogenitus ur̃ uocatus ſub conditione, uidelicet ſi exta-
bit tẽpore mortis patris; hoc colligit̃ ex illis uerbis ibi.
4 ueſter filius maior,quẽ habuiſtis &c. ¶ † Nã relatiuũ,qs,
uel,qui,ſeu,quẽ,coniunctum uerbo futuri tẽporis deno-
tat condõnem, ut probatur in l.Sticus, qui meus erit,ff.
de leg.j. & ꝑ Bar.ibi, vnde illa uerba,veſter filius maior,
quem habuiſtis,&c.hoc import ant,i.ſi quem habuiſtis,&
in defectum primogeniti aĩaduerto, ꝙ uocat filios iſtius
Petri, ꝑ prius uocat filios primogeniti; ergo maior illo-
rum eſt ꝑponendus;ꝙ probatur ſic ubicũque.n.agitur de
honore, uel onere applicando certis perſonis, & non põt
applicari niſi vni perſonæ; ſaltem eodem tꝑe,& non appa
ret,de qua perſona diſponens ſenſerit,ſtatur ſemꝑ ordi-
ni literę,ut prius noĩatus cenſeatur primo uocatus,ut ꝓ-
batur in l.gñalr̃.§.quid ergo,cum ſeq.ff.de fideicõ.lib. &
l.quoties,de uſufr.l.hæredes mei.§.peto,ff.ad Treb. & in
c.pen.de elec.lib.6. & c.mandato, de præben.co.lib. cum
ſimil.no.Bar.in l.ij.§.prius,ff.de vulg.& pupil. hic autem
in defectum primogeniti uocantur oẽs deſcendentes ab
eo, addito,ut vnus habeat poſt obitum alterius; ergo fi-
lius maior primogeniti eſt præferendus patruo, cum ſit
prius nominatus. Nec obſtat, ſi dicatur hanc theoricam
non habere locum,cum ordinata affectio contradicat,iu-
xta notata in d.l.hæredes mei,cum pr̃ pręſumatur magis
diligere filium ꝓprium q̃ nepotem. Et primò cum nepos
ab eo ſit remotior q̃ filius.¶†Hinc propriè,ſ.à philos,qđ
5 eſt amor, appellamus illum, q ex viro & vxore naſcitur:
nepos aũt impropriè dr̃ filius, ut notanter ꝓbatur in l.fi-
lium,ff.de his, qui ſunt ſui uel alie.iu. Et ꝑ Bar.in l.libe-
rorum,ff.de uer.ſig.dico.n.ꝙ illa uerba non fuerunt pro-
lata à patre; & ſic ceſſat ꝑſumptio ordinatæ affectionis:
ſed prolata fuerunt à rege, qui magis intendebat proui-
dere generi iſtius Petri, q̃ perſonis. ¶ Item dubia debẽt
intelligi ſm̃ conſuetudinem loquentis, ut l.ſi quis ſeruũ,
de leg.j.& l.nũmis,de leg.iij.& l.cum de lanionis.§.aſinã,
ff.de fun.inſtru.& l.Labeo, de ſupel leg. cum ſimilibus.
¶Sed reges Caſtellę conſueuerunt honorare,& ꝑferre fi-
lium primogeniti aliis filiis: qa repreſentat perſonã pri-
mogeniti, ut clarè patet ex uerbis quarũdam conſtõnum
ipſius regni; ergo debemus præſumere,ꝙ ſerioſe rex Ca
ſtellæ in illa conceſſione fecit prius mentionem de filiis
primogeniti, q̃ de aliis filiis ipſius Petri. ¶Ad idẽ facit,
quia ubi non cadit affectio inter perſonas, prius denoĩa-
tus ẽſt potentior. Ad hoc tex.optimus cum materia ſua
in l.ſi cõmunis ſeruus ita ſtipuletur,ff.de ſtipu.ſeruo.per
quã legem dixit ibi Bar. & no.ꝑ modernos in c. qm̃ ab-
bas,de offi.deleg.ꝙ ſi cã alicui delegetur expreſſo nomi-
ne ꝓprio,& appellatiuo,ceſſantibus aliis coniecturis,di-
cemus diſpoſitionem eſſe perſonalem, uel realem ex or-
dine uerborum. Nam,ſi ꝑcedit appellatiuũ,cenſetur rea
lis:ſi ꝓprium,perſonalis. Et ꝑ eam ceſſat contrarium,qđ
formari põt de l.ſi una,C.de bonis ma. Procedit.n.hoc
ex ſpeciali diſpoſitione principis, qui non afficitur magis
ad patruum q̃ ad nepotem; ſed habuit reſpectum ad ius
primogenituræ,quod per plurimum apud principes,ma-
ximè Hiſpaniæ,frequẽtatur,ut prædixi,& patet ex conſti
tutionibus regni Caſtellæ. Nec propterea obſtat,ſi dica-
tur,ꝙ inter filios primogeniti,& patruos uocetur maior,
ut patet ex illa clauſula ſupraposita ibi:& ſemper confe-
ratur maiori &c. q̃ uidetur determinare omnia præcedẽ
tia, ut in c.inquiſitioni, & in c.ij.requiris, de appel plenè
per Bar.in l.talis ſcriptura,ff.de leg.j.& l.pręetor ait,ff.ui
bo.rap. Quia dico, ꝙ illa clauſula refertur ad ꝑcedentia
ordine ſucceſſiuo, ut ſit ſenſus, ꝙ inter filios primogeni-
tus ꝑferatur ſemper maior; & ita eis deficientibus, inter
alios filios dicti Petri.nã quẽadmodum filij primogeniti
uocantur ꝑ ſe,& alij filij d.Petri ſecundario uocant̃ ꝑ ſe,
& ꝑdicti illis debẽt ꝑferri;ita clauſula ſubiecta recipit in-
tellectũ à ꝑcedentibus,ut ſicut in perſonis oẽs uñr uocati
ordine ſucceſſiuo, ita & illa clauſula qualificat filios pri-
mogeniti,& Petri ẽt ordine ſucceſſiuo,arg.bonũ ex his,
q̃ leguntur & notantur in l.hæredes mei.§.peto, ad Tre-
bellianum,& in c.olim,& c.abbatem,de reſcr.& ꝑ Bar.in
l.Gallus,ff.de lib.& poſthu. Hunc intellectum ſequendũ,
ſuadent oẽs conſiderationes ꝑdictæ,& ne princeps ꝑ illa
uerba gñalia uideatur ilicò receſsiſſe à iure iã delato pri
mogenituræ ꝯ l.non ad ea,ff.de cond.& demon. hoc etiã
ſuadent & aliæ conſiderationes:quia perſona patris dr̃ ꝑ
filium repreſentari, & ibi etiam eſſe & ſtare dicatur.l.cũ
antea,C.de agricolis & cenſitis, lib.11. & filij uox dicit̃
patris, inſti.de inutil.ſtip.§.eodem uero. & dicuntur ea-
dem ferè perſona,C.de impub. & aliis ſubſtitu. l.ſi.& vna
caro 35.q.3.hac authoritate.¶Item pater remanet in fi-
lio. hinc dicitur, ꝙ pater magis diligit filium, quàm e
6 contra,ut not.in d.l.ſi liberorum, in fi. † vnde filius pri-
mogeniti poteſt dici primogenitus, & non ex toto fictè,
ſed in parte uerè,cum in eo ſit ſubſtantia, & caro, & pars
ipſius primogeniti; & ſic ceſſat, qđ opponitur de leg.iij.
§.hæc autem uerba, ff.de neg.geſt. & eo amplius in caſu
noſtro, quia Rex in conceſsione non ſolum fecit mentio-
nem de primogenito, ſed etiam de aliis ab eo deſcenden
tibus, quos ſic anteponendo uidebatur præferre uoluiſſe
ſuis patruis, ut in d.l. Lucius. Optimè uidetur probari
ſm̃ vnum intellectum,quẽ ſequitur Bal.in d.l.j.de his, q
ante apertas tab. ſuadent inſuper multæ aliæ conſidera-
tiones,quas fecit Io.And.in addi.Specu.præleg.ubi hanc
opin.fouet,etiam ubi non fuiſſet facta mẽtio de filiis pri-
mogeniti. Et idem Oldr.in conſiliis ſuis,conſ.200.¶Sed
in caſu noſtro uidetur irrita dubitatio ꝑ prædicta. Præ-
tereà optime facit.c.licet, de voto. ubi nepos præfertur
patruo in regno. Et licet ibi regnum fuerit radicatũ in
perſonam primogeniti, cum de illo non poſsit pater di-
ſponere ad libitũ iuxta ea,quæ leguntur,& notantur ma
ximè per Bal.in c.j.de ſucceſſ feu.in procemio illius libri
feud. Sed potius illud diſponitur, ꝙ filius primogenitus
repreſentat ipſum primogenitum; & eſt iudicio meo hæc
bona,& noua conſideratio. Et per hæc uidentur multum
ceſſare motiua Cyn.& Bald. in l.ij.C.de bonis mater. &
l.cum antiquioribus, C.de iure deliber. & Bar.in authẽ.
poſt fratres,C.de legit.hæred. ubi dicit, ꝙ ubi tractatur
de ſucceſſ.feud. nepos non ſuccedit in locum patris:quia
illa ſucceſsio non habetur à iure, ſed à conceſsione do-
minica; quod profectò uidetur cõtra tex.in c.j de ſucceſſ.
feud. & in c.j.de natura ſucceſſ.feu. & in c.j.& iij.de feud.
mar.colla.x. ubi nepos ſuccedit cum patruo in feudo, te-
nendo locum ſui patris, & ibi per Bal.in l.iij.ff.de inter-
dic.& relega. Nec obſtat,ſi dicatur,ꝙ ibi non excluditur
patruus: ſed pariter ſuccedit cum nepote; quia eadem rõ
quæ eſt de parte quo ad partẽ,militat in toto quo ad to-
tum.l.q de tota,ff.de rei uen.& c.paſtoralis.§.item cum
totum,de offi.delega.pro hoc dicto.c.licet,de uoto. Nec
nepos ex perſona ſua excludit patruũ,ſed ex ꝑſona ſui pa
tris;vnde conſtituitur ex perſona propria; ſimile in c.ma
ritus,de cõceſ.præb.lib.6. & optime ad propoſitum in l.j.
§.fin.& l.ſi nepotes,ff.de colla.bono. & de coniungẽ.cum
emancip.libe.l.j.§.ſi filius,ad finem. per quæ patet, ꝙ li-
cet emancipatus de iure communi non conferat: tamen
filius emancipatus confert nepoti emancipato ex fratre

conſtituto in poteſtate tempore mortis; quod non eſt ꝓ-
pter aliud, niſi quia perſonam ſui patris repreſentat, ut
d.l.ſi nepotes. ubi dicitur, ꝙ nepotibus confertur ut fra-
tri,& cenſentur oẽs vnus eſſe,ſicut erat pater; ideo nepo
tes ſuccedunt per ſtirpes in locum patris, ut in l.ij.C.de
ſuis & legi.hæred. Nec obſtat, ſi opponatur de l.j. alias
ij.§.ſi impuberi,ff.de coll.ubi habetur, ꝙ ſpes ſuccedendi
patri adoptiuo non uenit in collatione bonorum; & ſic
non cenſetur eſſe firma in perſona filij:quia dico illud ꝓ-
cedere: quia illud ſolũ uenit in collatione,quod filius ac
quiſiuiſſet patri,ſi non fuiſſet emancipatus: ſed illã ſpem
non acquiſiuiſſet patri; ideo in collatione non uenit. Nec
etiã obſtat,ſi dicatur, ꝙ quarta debita filio arrogato non
tranſmittitur per filium in deſcendẽtes, ſi moritur filius
uiuente arrogatore:quia hoc non ꝓbat ille tex.imo po-
tius innuit contrarium,cum in principio ſimplr dixerit,
ꝙ illa tranſmittatur in hæredem; quod uidetur tenere
Io.And.in additionibus præalleg. ¶Item tenendo alium
intellectum,quod non tranſmittat,poſſet reſponderi il-
lud ideo eſſe: quia per mortem ex toto diſſoluitur illa
filiatio, & omnis illius ſequela. ¶Sed non ſic eſt in caſu
noſtro, cum propter cõceſſionem regum,quæ non ſolum
uocauit filium maiorẽ,ſed etiam deſcẽdentes ab eo: tum
quia hic concurrunt iura naturalia,quæ ſunt potentiora
ciuilibus:l.qui habet,ff.de tute. & in §.ſed naturalia,inſt.
de iure nat. Præterea ius primogenituræ eſt alienabile in
ſpecialem ſucceſſorem,ut in c.q̃ periculoſum,& quod ibi
notatur 7.q.1. ergo fortius tranſmiſſibile in filium & vni-
uerſalem ſucceſſorem; & hæc de primo dubio. ¶Venio
nunc ad ſecundum,in quo uidetur primò iſtum patruum
fore exẽptum à iuriſdictione iudicis eccleſiaſtici per ſu-
peruenientiam bigamiæ uerè uel fictè, ut quia contraxit
cum uidua, uel corrupta, dũ exiſteret in minoribus,ut in
7 c.vno,de bigamis,lib. 6.ubi dicitur, † ꝙ bigamia ſuperue
niẽte ilico priuatur & denudatur clericus ab omni priui
legio clericali,& applicatur foro ſecularis iudicis. Sed
hoc non obſtante ꝯrium puto de iure uerius. Nam priui
legium ſuperueniens non habet eximere cauſam à prio-
ris iudicis poteſtate: quia eũ præuenit ꝑ citationis actũ,
dum de ſua iuriſdictione exiſteret,ut in l.ſi quis poſtea,ff.
de iud. & l.cum quædam puella, ff.de iuriſd.om.iu. facit.
l.ſi quis decurio,C.de fal. & c.propoſuiſti,de foro comp.
fortius in caſu noſtro tenetur reus iam præuẽtus reſpon
dere coram iudice eccleſiaſtico, cũ mutauerit forum non
in priuilegium, ſed in pœnam. quod enim ſtatutum eſt in
odium ipſius, non debet in eius cõmodum retorqueri,ut
c.ij.de tranſla.præla. & in authen. ſi neceſſe, de dona.in-
8 ter ui.& uxo. † Præterea cõmunis habet opinio, quod ſi
laicus præuentus per iudicem ſecularem,efficiatur cauſa
pendente clericus,non per hoc cauſa eximitur à foro pœ
nitentiæ ſecularis, ut no.Io.And. & cõmuniter doct.in c.
vno,de obli.ad rati.& Spec.in tit.de reo,poſt prin.ſequi-
tur Bar.in l.j.ff.de pœnis. ergo fortius cauſa clerici non
debet eximi à manibus eccleſiaſtici,qui iam præuenit, ꝓ-
pter denudationem & priuationem priuilegij eccl'iaſtici.
Nam ſi clericatus ſuperueniens,non ſit potens hãc exce-
ptionem facere, cum nõ ſolum mutet forum de iure diui
no: ſed etiam mutat conditionem perſonæ, & ratione or-
dinis efficitur maior quolibet ſeculari, cum nulla digni-
tas ſecularis ſimilis ſit ſacerdotio 96.diſt.c.duo ſunt,& c.
denique; fortius non habebit hoc inducere mutatio fori
propter delictum, uel inhabilitatem. Non obſtat.c.j.de
bigamis,præallegatum:quia debet intelligi de cauſis mo
uendis poſt contractam bigamiam: ſecus de iam motis ꝑ
prædicta. Et hæc ſufficiant. NIC. ABB.

CONSILIVM LXXXVI.

1 *Legitimatus ad patris inſtantiam debet per omnia tractari, ſi-
cut legitimè natus.*
2 *Pater ſi teſtamento prius facto fecerit filium legitimari, rum-
pitur teſtamentum.*

Omnipotentis Dei poſtulato ſuffragio, In
queſtione,quæ uertitur inter
Iulianum ſer Matthęi ex vna parte, & Antoniam
mulierem filiam legitimam & naturalem Stephani fra-
tris carnalis dicti ſer Matthęi ex alia parte ſuper hære-
ditate olim Marię amitæ dicti Iuliani,& Antoniam ac ſo
rorem carnalem dicti ſer Matthæi genitoris antedicti Iu
liani,& dicti Stephani. (Quæ quidem hæreditas,ut aſſe-
ritur,conſiſtit dũtaxat in dotibus dictæ Mariæ) quis ſit ꝓ-
ferendus in dicta hæreditate, cum ſer Mattheus uiueret
tẽpore mortis Mariæ, & in uita ſua legitimare fecerit di
ctum Iulianum cõſentientem ꝑ Comitẽ palatinum,licet
in extremo uitæ fecerit dictum teſtm̃,& ꝑterierit dictum
Iulia.& inſtituerit Io.ſibi nepotẽ ex d.Iulia. Dico,qđ in-
ſpecto iure cõi caſus eſt clarus,& ſatis apertus. Nam cum
dicta Maria deceſſerit ab inteſtato ſine aſcendentibus &
deſcendẽtibus, & bona ſua fuerint delata dicto ſer Matt.
fratri carnali ꝓ dimidia,& dictę Antonię ꝓ alia dimidia,
cum ſucceſſerit in locum Stephani fratris ſui, q̃ etiã erat
frater carnalis illius Mariæ defunctæ. (Nã,ubi agitur de
ſucceſſione aui,uel patrui,ſeu amitæ,filij ſuccedunt in lo
cum patris, & ſuccedunt ꝑ ſtirpes vnà cum fratre ſuper-
ſtite eorum patruo, ut eſt caſus in auẽ.poſt fratres, & ibi
ꝑ Bar.C.de legi.hær. & inſt.de here.q̃ ab inteſt.defe.§.cũ
filiis,& in corpore.quã quidem dimidiã dictus ſer Steph.
tranſmiſit in hæredem ſuũ, cum in uita geſſerit ſe ꝓ hæ-
rede dictæ Mariæ petendo ipſius bona,ut l.ꝓ hærede, &
in l.gerit,ff.de acq.hær.) & quãquam dictus ſer Matt.in-
ſtituerit nepotem ex filio: tñ illa inſtitutio fuit nulla ex
eo, ꝙ præteriit filium ꝓprium ad eius inſtantiam legiti-
matum,ſ.Iulianum;merito Iulianus põt dicere teſtm̃ nul
lum,& capere bona patris ſui ab inteſtato,ut in auẽ.ut cũ
de appel.cogn.§.aliud quoq; capitulum, & quod legitur
& notatur in l.filio præterito,ff.de iniuſt.rup.& irri.teſt.
1 † legitimatus enim ad patris inſtantiam,debet per omnia
tractari,ſicut legitimè natus,ut in auẽ.quibus modis na-
tura. efficiũtur ſui,§.illud. Nec debet obſtare,quod aper
tè obiicitur contra illam legitimationem,ſ.mater dicti
Iuliani non petiit,ſeu conſenſit in dicta legitimatione:
quia nullibi probaẽ matrem debere conſentire.ſufficit.n.
ꝙ ſolus pater,in cuius poteſtatẽ tranſit,cõſentiat,& ipſe
legitimandus, qui in patris naturalis tranſit poteſtatem;
vnde etiam mortua matre, poteſt pater filium legitimari
facere. hæc probatur in d.§.illud. Et no.Bar.in l.Gallus.
§.& quid ſi tantum,ff.de lib.& poſth. & Bal.in prœmio
C.& in l.reſcripta,in fi.C.de preci.impe.offeren. & Ioan.
And. & cõmuniter doct.ſequentes in c.per venerabilem,
qui filij ſint legitimi; & dato conſenſu patris ſuccedit le-
gitimatus etiam agnatis, & cognatis, ſaltem eo caſu,quo
legitimans exprimit;ſicut fecit Comes de dicto Iuliano,
ut diſputando tenuit Iac.de Bel.in auẽ.quib.mo.na.effic.
legi.coll.vj. & latius ꝑ Io.An.in addi.Spec.in tit.de ſucc.
ab inteſt §.j.uerſ.ex facto. Et facit ad materiam noſtram
alia diſputatio dicti Iac.de Bel.in auẽ.q̃b.mo.na.effi.ſui,
2 coll.vij.ubi dicit, † ꝙ ſi pr̃ teſtõ prius facto fecerit filium
legitimari, rũpitur teſtm̃ ſicut ꝑ natiuitatem poſthumi:
q̃a ſi fictus filius ſuperueniens rũpit teſtm̃,ut monaſteriũ,
in quo pater intrauit,iuxta no.in auẽ.ſi qua mulier,C.de
ſacroſ.

ſacroſ.eccl.& 19.q.ultima.c.ſi qua mulier;fortius iſte le-
gitimatus, qui habet cauſam naturalis concurrentem,
arg.in l.filio,ff.de lib.& poſth. ¶Item filius poſtea roga-
tus rumpit teſtamentum,d.l.filio, fortius iſte legitima-
tus, qui eſt naturalis. Et pro hoc ego adduco tex.nota-
bilem in dicto.§.illud, ubi dicitur, ꝙ poſt legitimatio-
nem nihil difert ab aliis filiis. per quẽ tex.clarè conclu-
ditur, ꝙ teſtamentum prius factum rumpitur,ſicut rum-
peretur, ſi fuiſſet tunc natus.Item quod teſtamentum cõ
ditum poſtea, in quo iſte legitimatus fuit præteritus, eſt
ipſo iure nullum, ſicut contingeret,ſi præteriiſſet filium
legitimè natum. ¶Ex his concluditur, ꝙ inſpecto iure cõ
muni Iulianus tanquam hæres ſer Matthęi patris ſui de-
bet habere medietatẽ:& ſi dicta Antonia eſt mẽte capta,
tunc curator eius legitimè datus poterit & debebit pe-
tere bonorum poſſeſſionem. Et ſi poſtea moreretur in ea
tempeſtate, debet illud peruenire ad dictum Iulianum:
quia ad patrem ſuum perueniſſet,ſi mente capta nõ fuiſ-
ſet in medio tempore mortis Marię;hoc probatur ꝑ tex.
notabilem in l.fi.uer.tale,C.de curato.furio. ¶Sed nunc
uidendum eſt, an inſpecto aliquo iure ſpeciali debeat Iu
lianus in totum præferri ex perſona patris ſui. Et dico,
quod ſic in caſtro Abbatię,ubi eſt aliquod ſtatutum,quo
cauetur, ꝙ extantibus maſculis uſq; ad certum gradum,
fœminæ non ſuccedant, uel aliquod ſimile, tũc in dubio
dicta Antonia fuit excluſa à dicto ſer Matthæo.Si autem
ceſſat ſtatutum ſuper hæreditate,uidendum, nũquid poſ
ſit adiuuari reſpectu qualitatis dotis, cum mihi præſup-
ponatur uiua uoce dictam olim Mariam, fuiſſe maritatã
per dictũ ſer Matthæum. in quo dicendum, ꝙ dictus ſer
Matthęus fecit pactũ in traditiõe, ut ad ipſum dos reuer
teretur ſoluto matrimonio; tunc in dubio pertinet tota
ad dictum Iulianũ per tex.in l.unica,C.de rei uxo.actio.
facit.l.inter ſocerum.§.cum inter,ff.de pact.dot. ¶Idem
eſt ceſſante pacto,ſi in caſtro Abbatiæ eſt ſtatutum, ut mi
hi præſupponitur, ꝙ mortua muliere dos debeat redire
ad dotãtem.nam ſuccedit prouiſio ſtatuti loco prouiſio-
nis hominis,d.l.una.§.accedit.Et per hoc infero ad ſecũ-
dum quæſitum, an aliæ ſorores dicti ſer Matthæi potue-
runt ſuas dotes, quas habuerunt à dicto ſer Matthæo, in
alios transferre. Nam dicendum, ꝙ non, ſi ſer Matthæus
fecit pactum, uel ſubeſt ſtatutum, ut dos reuertatur ad
dotantẽ ſoluto matrimonio,d.§.accedit: aliàs ſecus, niſi
præterito ſer Matthæo fratre carnali,inſtituiſſet turpem
perſonam,ut l.fratres,C.de inoffi.teſt.&c. NIC.ABB.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

*Dominus Abbas monaſterij S.Michaelis de Paſtigno, ordinis
Vallis umbroſæ recognouit & confeſſus fuit extra iudicium cui-
dam ciui Florentino,qui geſſerat negotia monaſterij per longum
tempus, ſe obligatum eſſe dicto ciui nomine monaſterij in flore-
nis quingentis & triginta, cui prædictus ciuis dixit illam pecu-
niam expendiſſe, & conuertiſſe in utilitatem monaſterij, quam
quidem confeſſionem ſyndicus generalis monaſterij ratificauit,
& approbauit. Deniq; dictus ciuis impetrauit contra dictum
dominum abbatem reſcriptum apoſtolicum, & coram iudice de-
legato petiit dominum Abbatem condemnari; qui ilicò coram de-
legato confeſſus fuit ſe teneri in dicta quantitate; & idem fecit
ſyndicus generalis monaſterij. ex cuius confeſſionis uigore di-
ctus delegatus tulit ſententiam contra dictum dominum abba-
tẽ ſuper dicta quãtitate,à qua minimè fuit appellatum.quinimò
ſoluit partem debiti. ¶Poſtremò intra annum à tempore condem
nationis dictus delegatus ad inſtantiã illius præcepit ſtrictè ab-
bati,ut ſententiæ condemnatoriæ parere deberet. Quæritur,an in-
ſpectis prædictis, competat aliquod remediũ dicto domino abbati
aduerſus illam ſñiam & confeſſionem ſuam, atq; ſyndici, &c.*

CONSILIVM LXXXVII.

1 *Prælati poſſunt petere in integrum reſtitutionem, etiam ſine man-
dato eccleſiæ.*
2 *Officium iudicis delegati non extinguitur per ſolam ſententiam,
niſi ſit executioni mandata.*

Chriſti, eiusq; matris præſidio humiliter in-
uocato, Dico unum ſubeſſe remediũ
promptiſſimum & indubitatum, uidelicet pete-
re reſtitutionem in integrum nomine monaſterij contra
dictam ſententiam, ac etiam confeſſionem, quam ſine
ſcrupulo obtinere debet, ex quo eſt intra quadriennium
à tp̃e ſententiæ & confeſſionis. per quã quidem reſtitu-
tionem debet in priſtinum ſtatum reduci, in quo erat an
te ſententiã & confeſſionẽ;tex.eſt apertiſſimus tã in ſñia,
quã in confeſſione in l.j & ij.C.de tẽpo.in integrũ reſti.
1 † Certũq; eſt abbatẽ & alios prælatos poſſe petere ut le-
gitimos adminiſtratores in integrũ reſtitutionẽ, ẽt ſine
mandato eccleſiæ,ut no. Inn.& alij poſt eũ in c.ſuſcitata,
de inte.reſti. Tenenẽ.n.prælati procurare ex eorũ officio
negotia eccleſiarũ ſuarũ, ut ĩ c.edoceri,de reſcrip.& qđ
ibi notatur. ¶Sed circa hoc uertitur dubium, apud quẽ,
ſeu à quo debeat huiuſmodi reſtitutio poſtulari, & ꝓfe-
ctò ab ipſo Romano põtifice,uel alio ipſius delegato ſup
hoc ſpãlr impetrando reſtitutionẽ obtineri poſſe nõ eſt
dubiũ,d.c.ſuſcitata,& c.tũ ex literis, & quaſi per totũ ti-
tulũ, de in integ.reſtit.& maximè in l.pen.& l.fi.C.ubi &
apud quos.ab ordinariis autẽ locorũ, ut ep̃o, ſeu ab ar-
chiepiſcopo obtineri nõ poteſt,nec etiam à gñali legato
Papæ pert ex.in c ij.de offi.dele.& expreſſius per tex.no
tabilẽ in l. aduerſus ſñiam,C.ſi aduer.rẽ iudic.dubiũ er-
go remanet,an à dicto delegato,qui prefatã ſñiam tulit,
poſſet hæc reſtitutio obtineri. Et vr̃ primo, quod nõ per
tex.notabilem in d.l.aduerſus. ubi dr̃, ꝙ aduerſus eũ,qui
uice principis iudicauit, ſolus princeps reſtituere põt, &
per illũ tex.hoc tenuit ibi Bar.& Bal.& idem Bar.in l.fin.
C.ubi & apud quos. ſed cõtrarium ipſe Bar.uidetur ſen-
tire in l.iudex,ff.de re iud.ubi dicit, ꝙ ſi ſententia nondũ
eſt executioni mandata cum remaneat apud iudicẽ offi-
ciũ nobile,poterit ex eodẽ officio reſtituere in integrũ,
ſicut poteſt ſententiã exequi & mulctare, ut patet in c. ex
2 literis,& c.ſignificaſti, & c.querenti,de offi.deleg. † Nõ.n.
extinguitur iudicis delegati officium per ſolã ſñiam, niſi
ſit executioni mandata,ut ſaltem lapſus ſit annus à tem-
pore ſententiæ, ut in c.proxi.alleg.& ſic poteſt intelligi
tex.& dictum Bar.& Bal.in d.l.aduerſus,quando ex toto
iudex delegatus functus eſt officio ſuo; ut quia nõ reſtat
executio,quia ſententia eſſet abſolutoria,& ſic traxit exe
cutionem ſecum: uel ſi erat condemnatoria,extitit exe-
cutioni mandata: ſecus autem, ubi imminet executio
fienda, nec lapſum eſt tempus anni à die ſententiæ, ſicut
accidit in caſu noſtro. Et pro hoc allego gl.notabilem
ualde,& Inn.in c.ſuſcitata,de in integ.reſti. ubi dicunt ꝑ
illum tex.quòd procurator poteſt ſine ſpeciali mandato
petere in integrum reſtitutionem cõtra ſententiam ad-
uerſus ſe latã:quia dicitur petere incidenter,& non prin
cipaliter,ex quo adhuc ſententia non eſt executioni man
data, in c.penul.eod.tit. Nam ſecundum Inn.mandatum
iuriſdictionis ſimile eſt mandato procuratorio, ut in l.
& quia,ff.de iuriſd.om.iud.& ſic apertè ſentit per hanc
rationem, quòd in integrum reſtitutio petitur aduerſus

ſententiam nondum executioni mandatam. quo caſu, ſ. cũ
incidenter contingit, poteſt iudex delegatus ſuper cauſa
generaliter datus reſtitutionem in integrum concedere,
ut in d. c. penul. de in integrum reſtitutio. & l. fi. C. ubi &
apud quos; & ſic intelligendo poteſt ſaluari opinio, quã
recitat gl. in d. l. aduerſus, quia habet pro odio; ideo lex
eſt immutata per d. l. fi. ubi habetur, ꝙ delegatus poſſit;
intelligamus ſaluando modo prædicto, ut ſi adhuc pen-
deat executio, & per conſequens iuriſdõ, non poſſit: alias
ſecus: hãc opinionẽ fouet æq̃tas, ut parcat̃ laboribus, par-
tiũ, & expẽſis ut in c. cũ te, de offi. dele. ¶ Præterea uide-
mus, quod cũ delegatus reſeruet ſibi executionẽ, & cãm
aliis cognoſcendam, & diffiniendam committit, ſemper
ad eum recurritur, ſi contingat à ſubdelegato appellari,
ut in c ſi delegatus, de offi dele. lib. vj. non. n. negari põt,
quin hæc reſtitutio dicatur incidere in cauſa ſibi cõmiſ-
ſa, ex quo adhuc durat ſuũ officiũ nobile; ergo põt eã ſibi
ĩdulgere, & de nouo cãm audire; ita, ꝙ onus ꝓbãdi debi-
tũ iure incũbit illi, cui hoc portat in integrũ reſtitutio. l.
diuus, & q̃ ibi notãtur, ff. de in inte. reſti. & 2. q. 3. §. notã
dũ. & reſtitutio ĩ integrũ poſtulari põt ẽt ꝑ uiã exceptio-
nis ꝯ petitionẽ reſtitutionis in integrũ, l. poſtea. §. ſi mi-
nor, ff. de iureiu. Nec obſtat dñm abbatẽ ſoluiſſe partẽ cõ
dẽnationis: q̃a ex hoc nõ præcluditur uia, quin poſſet di-
ci totã eſſe indebitã, nec ſol'o partis indebitæ obligat ad
ſoluendũ indebitũ, ut in l. fi. C. ne uxor pro marito: quin-
imò per iſtã reſtitutionẽ debet reduci ad primũ ſtatũ; &
ſic ille ciuis cõpellat̃ reſtituere cũ effectu, q̃cquid recepit
uigore ſñiæ, niſi probet de nouo debitũ; ad hoc l. ĩ cãæ, ff.
de mino. & l. uideamus, §. in Fauiana, ff. de uſu. & l. cum ꝓ-
tor, ff. de uerb. ſig. Nam uerbum reſtitutionis, oẽm utili-
tatẽ actoris continet, ut ibi. Nec debet interim, dũ tractat̃
hæc reſtitutionis cã, ſñia executioni mãdari, ut in l. una,
C. de integ. reſti. poſ. nec eſt aliqua ſuſpicio malitiæ ꝯ di-
ctũ dñm abbatẽ ipſam poſtulantẽ, cũ apertè una ſua peti
tio foueatur, ut in d. c. j. & ij. de inte. reſti. lib. vj. Et ſic ceſ
ſat ſpãlis diſpoſitio, de qua in c. ſuſcitata, de in integ. re-
ſti. ¶ Puto ẽt, ꝙ præſuppoſito, ꝙ dictus delegatus non ha-
beat poteſtatẽ reſtituendi in integrũ contra ſententiam
tamen uidetur dicendũ, ut poſſit pronuntiare illã conce
dendam, & ſuperſederi executioni, & remittere cauſam
ad Romanum Pontificem, arg. eius, quod legitur & no.
in c. de cętero, de re iudi. & in c. biduũ. 2. q. 6. uerſ. ſiqui-
dem, ubi gl. dicit, quod archiepiſcopus licet nõ poſſit de-
ponere epiſcopum: tamen poteſt pronuntiare illum depo
nendum; & idem in legato dicunt doc. in c. j. de offi. le. ſic
uidetur dicendum in propoſito. NIC. ABB.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

FACTI *contingentia ſic proponitur. In eccleſia Cathanienſi
quædam monachorum regularium inualuit conſuetudo à tẽpore,
de cuius initio memoria non exiſtit, quòd cuilibet monachorum
pro ſibi neceſſariis dentur per epiſcopum loci, qui eccleſiæ omnes
reditus percipit, quinquaginta aurei. Omnes tamen monachi ui-
uunt in communi uictu; & quod ſupereſt ex dicta prouiſione, ut
aſſignetur pro rata cuilibet pro indumentis & aliis neceſſariis.
Nam epiſcopus ad alia monachorum onera non tenetur. contin-
git quod epiſcopo in remotis agente quidam ex monachis, qui
nunc eſt doctor, dominus P. Ioannes de Maſſaro à vicario epi-
ſcopi licentiatus cum facultate percipiendi dictam prouiſionem
omnium ad ſtudia generalia ſe contulit, non determinato à vi-
cario morã trahendi tempore. Nec expreſsè actũ extitit quibus
ſtudiis ſeu ſcientiis uacare debet, demũ per plures annos ſciente,
& conſentiente epiſcopo poſtmodũ reuerſo fuit dicto domino Ioã
ni ſeu alteri eius nõie de dicta prouiſione omnino reſponſum. Nũc
autem ab aliquibus annis elapſis epiſcopus loci, ſeu ipſius vica-
rius eo abſente ſibi deſiſtit reſpondere, præſertim occaſione ſum-
pta, quoniam dictus dominus Ioannes ultra quinquennium in
ſtudio moram protraxit, nunc de præſenti doctor exiſtit, & ſic
ſtudij cauſa prorſus ceſſauit. Quæritur nunc, an dictus dominus
Ioannes poſſit dictam penſionem à tempore ceſſationis uſq; in
præſentem diem petere, maximè cum abſens exiſtat, &c.*

CONSILIVM LXXXVIII.

1 *Iura loquentia de ſeruis reſpectu acquiſitionis, habent locum
in monachis.*
2 *Abbas poteſt uendicare monachum ſuum.*
3 *Monachus proprium poſſidere non poteſt.*
4 *Monachis habere portiones priuilegiatas non eſt licitum.*
5 *Monachus ad quæuis ſtudia proficiſci non debet, niſi prius licen-
tia à prælato petita.*
6 *Studium religioni competit.*

OMnipotentis Dei genitriciſq; Mariæ ſuf
fragio humiliter inuocato,
Videtur dictum dñm Ioan. in ſua petitione mi-
nimè audiendũ fore. ¶ Et primò hoc oſtenditur ex perſo-
næ agentis defectu. Nã quemadmodum ſeruo aduerſus
dñm agere taliter non permittitur, ut in l. uix certis ex
cauſis, ff. de iud. ita nec monachõ aduerſus prẹlatũ ſuũ. cẽ
ſetur. n. monaſterij ſeruus. & quãquã hæc ſit ſpiritualis
ſeruitus; ſtrictior tñ cenſetur, quàm ſecularis, ut probat̃
in c. multos. 54. diſt & mundo mortuus cenſetur, & Deo
uiuere. 16. q. 1. c. placuit. hinc dicitur, quod monachus nõ
habet uelle, nec nolle: ſed totus dependeat à ſuperioris
arbitrio, quod uice Dei ſupra caput ſuum poſuit. 12. q. 1.
c. nolo, & c. nondicatis, & in c. ſi religioſus, de elec. lib. vj.
& c. ij. de teſt. e lib. facit, quod habetur in authẽ. de mo-
na. coll. j. ¶ Scd'ò hoc probatur ex defectu obligationis, q̃
eſt actionis mater. l. licet, ĩ fi. ff. de proc. & ſine actione ne-
mo rectè experitur. l. ſi pupilli, ff. de neg. geſt. & l. tutor,
C. e. Et quãquã de iure canonico non ſit neceſſe propo-
nere actionis nomẽ, de iudi. c. dilecti; debet tñ ſubeſſe ius
agendi, quod cãtur ex obligatione ciuili, ſi recta uia põ-
deret̃, ut plenè no. in d. c. dilecti, & eſt gl. notabilis 10. di.
quo iure; no. Bar. in l. j. ff. de edẽ hinc eſt, ꝙ ſi unum eſt in
obl'one, & aliud in facultate, & quis agit, ac ſi utrũq; eſſet
alternatiuè in obligatione, ſuccũbit ẽt inſpecta ſimplici-
tata iuris canonici, ut eſt tex. no ĩ c. cũ dilecti, de emptio.
& uen. ſed inter dñm & ſeruũ, ẽt paciſcentes, nulla oritur
obligatio; ſaltẽ potens ad agendũ, ut in l. interpoſitas, C.
de tranſac. ergo nec ĩter prẹlatũ & monachũ, ut not. Fed.
conſ. 252. & archi. in c. cum paſtoralis. 2. q. 7. maximè q̃a
in perſona monachi non cadit actu aliqua obligatio: ſed
quicquid acquirit, tranſit immediate ſine aliqua mora in
monaſterium; ad hoc quod no. Inn. & alij in c. in præſ n-
tia, de proba. & in c. cum olim, de priuil. & per Bar. in l.
1 ſi communis ſeruus, ff. de ſtipul. ſer. ¶ Et in his duabus ul
timis allegationibus uoluit & bene Inno. & Bart. † quòd
iura loquentia de ſeruis reſpectu acquiſitionis, habeant
locum in monachis. Ad prædicta bene facit. l. placet, ff.
de acquiren. hæred. ubi dicitur, quod quoties hæreditas.
uel quid aliud acquiritur ei, qui in poteſtate eſt, confe-
ſtim acquiritur ei, in cuius poteſtate eſt, ita, ut neq; mo-
mento aliquo conſiſtere poteſt in perſonam eius, per
quem acquiritur. ¶ Ad idem. l. ſi adoptauero, ff. de procu
ra. & l. arrogato, ff. de adop. Certũq; eſt monachũ eſſe ſub
poteſtate ſuperioris. 18. q. 2. c. abbates, & d. c. nolo, & c. nõ
dicatis,

2 dicatis, † ꝙ poteſt abbas uendicare monachũ ſuũ, ut nota
tur in l. j. ff. de rei uendi. Si ergo obligatio non cõſiſtat in
perſona monachi, ergo nec agere poteſt ut iuribus prẹal
3 legatis. ¶ Tertiò probat̃ ex defectu capacitatis. † non. n. po
teſt monachus proprium poſſidere. Nam proprietatis ab
dicatio eſt unum de tribus ſubſtantialibus monachatus,
ut in c. cũ ad monaſteriũ, & in c. 2. de ſtatu regu. Et dr̃ ꝓ-
priũ eo, quod uult aliquid poſſidere inuito uel clam a ſu
periore ſuo, in d. c. cum ad monaſterium, & ibi ꝑ Ioã. An.
ergo petitio dicti domini Ioã. notoriè ur̃ inepta, & per
conſequens dentibus laceranda, ut no. Inn. in c. j. de offi.
uica. & probatur in c. ſacerdotibus. xj. q. j. quinimò non po
teſt monachus etiã ante monachatum cõuenire, ut liceat
ſibi habere uſumfructum rerum, quondam ſuarum, ita ut
in futurũ poſſet tenere inuito abbate: quia hoc ipſum de
tinere ex pacto eſſet proprietas, & denotaret eum habere
uelle & nolle, ut no. per legiſtas in aut̃. ingreſſi, & in aut̃.
4 ſi qua mulier, C. de ſacroſan. eccl. ¶ † Item nec licet mo-
nachis habere portiones priuilegiatas, ſeu diſtinctas, ut
notat Inn. in c. dilectus, el. ij. de præben. nec cellas priua-
tas, niſi uitam ſolitariam ducant. xx. q. iiij. c. monachum.
5 ¶ Quartò oſtenditur alia uia. † nam non licet monachis
proficiſci ad quæuis ſtudia literarũ, niſi prius ſit eis à ſuo
prẹlato, cũ cõſilio capituli, uel maioris partis licentia eũ
di cõ ceſſa, ut ꝓbatur in c. ij. ne cle. uel mona. lib. vj. Sed di
ctus dñs Ioannes minimè licẽtiã habuit ab ep̃o qui in di-
cta eccleſia cathanienſi eſt loco abbatis quo ad ipſos mo
nachos iuxta ea quæ leguntur & notantur in c. cauſam
quæ, de Iud. Nec fuit capituli conſilium requiſitum; ergo
talis acceſſus illicitus. & per conſequens non remuneran
dus ſed puniendus exiſtit. Nec cũ licentia uicarij põt, q̃a
uicarij poteſtas ad talia minimè ſe extendit, ut ſatis col-
ligit̃ ex c. licet, de offi. uica. lib. vj. Facit optimè quod le-
gitur & not. in c. fraternitatem. lxxj. diſtin. ¶ Quintò fa-
cit, quod non ſtuduit in theologica facultate, rõne cuius
priuilegiati poſſint percipere fructus beneficiorum in ab
ſentia, ut in c. j. de magi. & quod ibi no. Hoſti. & per eũ in
ſumma eo. §. fi. ubi dicit, ꝙ ſtudentes in alijs facultatibus
non gaudent eodem priuilegio. Si ergo clerici ſeculares
in proprijs beneficijs, in quibus poſt collationẽ eis factã
acquirunt ius, & poſſunt dicere illa beneficia eſſe ſua, ut
in c. ſi tibi abſenti, de præben. li. vj. & c. pe. eo. ti. & c. fi. de
conceſ. præben. eo. li. tali priuilegio in alijs ſciẽtijs ſtudẽ
tes nõ gaudẽt, Ergo fortius nec monachi in bonis mona-
ſterij, in quibus non habẽt tñ ius, imo poſſidentur à mo-
naſterio, & dicuntur filij monaſterij, ut in c. ſicut, de ſimo
nia. ¶ Sextò facit, quia præſuppoſito, ꝙ in alijs ſciẽtijs ſtu
dentes illo priuilegio gaudere debeant, tamen non debẽt
gaudere ampliori priuilegio, per argu. à minori, & ſatis
probatur arg. c. ſuper ſpecula, de priuile. ſed illud capi. ꝓ
ſtat ſolũ facultatẽ percipiẽdi fructus per quinquẽniũ, ꝑ ꝙ
tẽpus dictus dominus Ioannes dicatur percepiſſe. ergo ul
tra illud nullum ius ſibi cõpetit, maximè cum nũc ſit do
ctor, & ceſſat cã ſtudij. unde ẽt ſi habuiſſet licẽtiam ad ma
ius tempus, ex quo ceſſat indulgentiæ cauſa, debet ceſſa-
re temporis dilatio; ad hoc bonus tex. in ſimili in l. a fi-
lia. §. j. ff. ad Trebel. & in c. cum ceſſante, de appel. & l. ge-
neraliter, C. de epiſc. & cleri. canonizata xvj. q. j. c. genera
liter. optimè faciunt notata in c. cum ex eo, de ele. li. vj. &
per Bar. in l. Lucius, ff. de leg. ij. ¶ Sed his non obſtantibus
quæ, ut ex infra dicendis clarè liquebit, minimè de iure
in caſu noſtro militant, contrariam ſententiam arbitror
ueriorem. Et primo facio mihi fundamentum, quòd mo-
nachus a ſanctis patribus, & a iure permittitur. ſtudio li-
terarũ uacare. Hieronymus uir Chriſtianiſſimus. ex qua
tuor eccleſiæ doctoribus unus inuitat monachos ad ſtu-
diũ ſcribẽs ad Ruſticũ monachũ, dicẽs inter cætera, lõgo
tempore diſce, quæ poſtmodum doceas. 16. q. 1. c. ſic uiue.
Et alibi ad eundem. Si clericatus titillat deſiderium,
diſcas, quod poſſis docere. rationabilem hoſtiam offeras
deo, ne ſis miles antequam tyro, ne prius magiſter, q̃ di-
ſcipulus. Et poſt pauca, mihi placet, ut habeas ſanctorũ cõ
tubernium, nec ipſe te doceas & abſque doctore ingredia
ris uiam, quam nunquam ingreſſus es. eadem cauſa &
quæſt. c. ſi clericatus. Contẽptor ſcientiæ potius eſt dia-
boli, quàm Chriſti membrum, ut in c. fi. xxxviij. diſtin.
6 ¶ † Et quod ſtudium religioni conueniat, probat & pro-
ſequitur Ioan. An. plenè in c. ſanè, de reg. hinc iura cano
nica diſponunt, ut in monaſterio habeatur unus magi-
ſter, qui in primitiuis ſcientijs inſtruat monachos, ut eis
non deſit oportunitas in ſcientijs proficiendi. Et ſic expen
ſis monaſterij debent monachi inſtrui, nedum in primiti-
uis ut grammaticalibus, ſed etiam in alijs ſcientijs prin-
cipalibus. hoc probatur in clemen. ne in agro, in fi. de ſta.
regu. & prælatus ad hoc negligens debet per inferiorem
compelli, ut ibi notatur. ¶ Ad idem dicto c. ij. ne cle. uel
mona. lib. vj. ubi probatur, quòd cum licentia prælati poſ
ſunt exire monaſteria, & proficiſci ad generalia ſtudia,
& concordat. c. non magno, co. ti. in antiquis, ubi prohibe
tur monachis ire ad ſtudia, ut diſcant leges mũdanas, uel
phyſicas; ergo ut intẽdat theologiæ, uel decretis, hoc eis
licet, maximè ubi habent populum, uel ſunt in eccleſia ca
thedrali, ut in caſu noſtro, & notatur in d. c. non magno,
& c. ſuper ſpecula, eo. ti. & per Ioan. An. in c. ij. ne cle. uel
mona. lib. vj. Quinimò dubitatur, an inuito abbate poſſit
ep̃s dare licẽtiã monacho eũdi ad ſtudium expẽſis mona
ſterij. Et fuerunt opiniones uariæ inter ſcribentes, ut no.
in d. c. ij. per Io. And. & Arch. Eſt ẽt cõis doctorũ cõcluſio
ꝙ monachus exiſtens in ſtudio de licentia ſuperioris, niſi
aliud in datione licentiæ actum fuerit, poterit monaſte-
rium pro neceſſitatibus ſtudij obligare: quia data licen-
tia monacho ſtudendi, omnia uidentur conceſſa ſine q̃bus
in ſtudio cõmodè eſſe non põt, ut no. in c. ex parte, de ac-
cu. & per Archi. in d. c. ij. ne cle. uel mona. li. vj. & in d. c. pa
ſtoralis. ¶ Ex quo quidẽ fundamento apparet prima fron
te intentionẽ dicti dñi Ioã. fundatã, cũ ſit monachus eccle
ſiæ, & habuerit legitimè licentiam, ut ꝯ patebit, nec fuit a
ctum, ut aliàs faceret ſibi expenſas, ſed uiueret ex dicta
ꝓuiſione annua, ut patet ex tenore literarũ confectarum
mandato uicarij ſuper ſolutione ſibi fienda. Reſtat ergo
reſpondere ſolum ad contraria ſupra formata, ex qua re
ſponſione dilucidabitur intentio dicti dñi Ioan. & hæc re
gula affirmatiua. Nec obſtat primum contrarium. licet. n.
ſeruus regulariter non agat contra dominum: tamen mo
nachus agere põt ſaltem implorando officium ſuperio-
rum, ut a monaſterio recipiat ſibi neceſſaria, ad quæ mo-
naſterium ſui ſuperioris nomine eccleſiæ obligatur, ut in
c. olim, & in c. ex parte, Et quod in eis notatur, de accu. &
in c. cũ ad monaſteriũ, de ſtat. reg. & c. fi. de regu. Facit q̃d
no. Io. An. in c. cũ ſingula, de præb. li. vj. Sicut & filius agit
ꝯ patrem ad alimenta, ut in l. ſi quis a liberis, ff. de libe.
agnoſcen & ſeruus cõtra dominum, ut in l. j. §. quod aũt,
ff. de offi. præfe. urbis, & inſti. de his, qui ſunt ſui uel alie.
iur. §. ſed hoc tempore, & necare uidetur, qui alimẽta de
negat. l. negare, ff. de lib. agno. Nec obſtat ſi dicatur hoc
procedere ratione alimentorum futurorum: ſecus in præ
teritis, in quibus ceſſat ratio neceſſitatis. Similiter quod
habetur in l. de alimentis, C. de tranſact. & quod notatur
in l. cũ hi. ff. eo. admittit̃ trãſactio ſine ſuperiorũ authori-
tate in alimentis præteritis, & non futuris, quia dico hoc

procedere in monacho, qui perciperet omnia neceſſaria à monaſterio. Sed cum in caſu noſtro epiſcopus non ſubueniat monachis niſi ex dicta annua penſione, ex longiſſima conſuetudine, ut prædixi, hæc prouiſio annua ſuccedit loco neceſſariorum; unde ex ea prouiſione, ſiue ſit de præterito, uel de futuro, debet ſibi emere libros ueſtimēta, & alia neceſſaria. Si.n. habuiſſet aliam prouiſionem tēpore debito, prouidiſſet ſibi de neceſſariis, quæ nunc ex prouiſione futura prouidere non pōt; & maximè hoc admittendū eſt in perſonā dicti dñi Ioannis, qui caſu inopinato libros, & cætera utenſilia ſua incendio perdidit. ¶Præterea hoc medio tpe, quo prouiſionem ſuam annuā non habuit, multa debita me teſte contraxit; ad quæ ſatisfacienda in dubio petere pōt prouiſionem illam ab epiſcopo; & ad hoc habet implorare ſuperioris officium potuit.n. cauſa ſtudij obligare monaſteriū uſq; ad ſummā ſibi cauſa ſtudij conceſſam, ut no. Archid. in c. cū paſtoralis. 2. q. 7. & Spec. in tit. de ſolutio. §. fi. uerſ. monachum. Et per hæc infertur ad ſolutionem ſecundi contrarij. fieri enim poteſt, ꝙ formalis actio non competat monacho cōtra prælatū ſuum. Sed poteſt ob prouiſionē annuam ſibi denegatam, quæ ſuccedit loco neceſſariorum, ut prædixi, recurrere ad ſuperiorem epiſcopi, officium ſuum implorando; ſicut facit ſeruus contra ſæuitiam dñi in denegando impiè ſibi neceſſaria, ut in iuribus præallegatis. Optimè ad prædicta facit, quod ponit Io. An. in regula, non eſt obligatorium, de reg. iu. lib. vj. in Mercu. ubi concludit ualere ſtatutū abbatis, & conuētus cā uitādæ murmurationis, & ſcandali factum, ut pro indumētis & aliis neceſſariis liceat cuilibet monachorū habere proprium, cū illa decenter ſuccedunt loco neceſſariorum; & ſic eodem iure cum illis cenſetur, arg. c. eccleſia, ut lite penden. & in l. ſi rem & pretium, ff. de peti. hęre. Et tūc ſolū dicitur monachus habere ꝓprietatē, cū aliquid detinet clā ſuperiore, inſcio diſponēdo de illo ad libitum ſuſi, ut no Io. An. in c. cum ad monaſterium, præall. Secus autem, ſi detineat ob iuſtā cām ſciēte & patiente, & maximè expreſſe diſponente ſuperiore, ut ibi per eum. Et probatur optimè ī c. inſinuante, qui cleri. uel mona. ubi tex. notabilis, ubi hoc idē apertè ſenſerunt gl. Inn. & cōiter doctores ibi. Nā & ſeruus dicitur habere, ſi dominus patitur: nec per hoc dicitur habere propriū: ſed peculij adminiſtrationem, ut ī l. quam Tuberonis, ff. de pecu. facit. c. ij. de ſta. reg. & qđ ibi notatur. unde, dū eps patitur illam antiquæ eccleſiæ ordinationē, ut cuilibet pro neceſſariis dētur quinquaginta, rectè & ſine peccato quilibet bene adminiſtrando illam prouiſionem capit, & eam petere poteſt, ex quo eps nō ſuſtinet monachorum neceſſaria, ut de iure debet, cū ſit abbatis loco, ut prædixi. ¶Et per hoc remanet ſolutū tertium contrarium ſupra formatum. ¶Venio ad quartū ꝯrium, ad quod ſoluendum dico, ꝙ de plano fatendum eſt Vicarium ex generali officij commiſſione non habere poteſtatē dandi hanc licentiā monacho ad ſtudia proficiſcendi per iura in ꝯriū inducta. ¶Sed in caſu nr̄o ex triplici capite poteſt dñs Ioannes ſe tueri. Primò propter abſentiam in remotis ipſius dñi epiſcopi; quo caſu latior patet tunc ipſius uicarij poteſtas. Ad hoc tex. notabilis in c. cū nullus, de temp. ord. lib. vj. ubi habetur, ꝙ epiſcopo in remotis agente, poſſunt ipſius vicarij dare licentiā clerico aſſumēdi ordines, quā in epiſcopi præſentia indulgere non poterāt, ut ibi; unde ne impediatur utilitas, & neceſſitas eccleſię, iure in abſentia epi dilatant vicarij poteſtatē. Ita in propoſito, cū in caſu nr̄o ageretur de præiudicio eccleſiæ, uel epiſcopi, & potius de honore, & re concupiſcibili, ad quem epiſcopus debet iugiter intēdere, ut habeat penes ſe uiros doctos, maximè quia cū capituli cōſilio debet cūcta eccleſię ſuæ peragere, ut in c. nouit, & c. quāto, de his, quæ fiūt a præla. & 12. q. 7. c. eps nullus; ſatis pōt admitti Vicarij licētiā ſuffeciſſe, nec agitur hic de donatione uel alienatione fiēdis, imò de re & honore eccleſiæ agēdo. nā in ſtudio obtinet ſolū prouiſionē, quā habebat in eccleſia. Nec obſtat, ſi dicat, quod interim ſubtrahitur eccleſiæ, uel minuitur cultus diuinus: qa uacās ſtudio dicitur promouere utilitatē eccleſiæ nedū particularē, ſed ul'em. Indiget.n. eccleſia ad ſui regimē uiris literatis, ut in c. cū ex eo, de elec. lib. vj. Ob quā cām dat facultas epiſcopi diſpenſandi cū promotis ad eccleſiarū parochialiū regimina, ut minimè intra ſeptennium promoueri ad ſacerdotium teneantur ut ī d. c. cū ex eo. Si ergo cauſa ſtudij ſubtrahatur ſuffragium principalis rectoris in eccleſia curata, fortius hoc admittendum eſt in caſu noſtro, ubi remanſerunt alij monachi. ¶Ad idē tex. notabilis ī c. ſuper ſpecula, de magiſtris. ubi expreſsè reſpectu docentium, & addiſcentium minuitur in eccleſia ſuffragium. ¶Secūdò poteſt ſe tueri ex latiori poteſtate, quàm coniecturo dictum vicarium habuiſſe, cum dñs epiſcopus in curia exiſtens, ipſum miſerit ad capiendam poſſeſſionem epiſcopatus; unde uerosimile eſt, quod dederit ſibi latiſſimam poteſtatem: hoc tamē ex inſpectione mandati cōprehendi poterit. Si.n. dedit ſibi poteſtatē faciendi, quicquid ipſe eps in pſona facere poſſet, ſicut cōiter ſolet in mādatis apponi, ſatis habuit vicarius poteſtatem dandi illam licentiam: quia per illa uerba dat libera poteſtas: unde pōt vicarius oīa facere, & etiā alienare, dummodo non contineat meram donationem; hoc legitur & notatur maximè per Bar. in l. procurator, cui libera, ff. de procu. & in l. creditor. §. Lucius, ff. māda. ¶Itē ſm Bar. in d. l. procurator, ſi epiſcopus promiſit ſe ratum habiturum, quicquid ipſe vicarius faceret. Idem dicendū, ſi in mādato fuerint expreſſi aliqui caſus expoſcētes ſpeciale mādatum, ſubiecta clauſula gñali, ut in c. qui ad agendū, de procu. lib. vj. facit, quod legitur & notatur ꝑ gl. & Bar. in l. ſed & ſi. §. quæſitum, ff. ſi quis cau. ¶Tertiò poteſt ſe fundare dñs Ioā. inexpugnabiliter. quia dñs eps ueniens ad eccleſiam conſenſit, ut prouiſio annua daretur dicto domino Ioanni tunc abſenti. unde præſuppoſito, ꝙ dictus Vicarius non habuiſſet poteſtatem, ex quo tamen illa dedit tanquam Vicarius epiſcopi, & ſic nomine epiſcopi, & epiſcopus poſtea certificatus non ſolum tacuit, ſed uoluit, ut ibi fieret ſolutio annua; ſatis dicitur approbaſſe factum Vicarij; hoc apertè intelligitur ex theorica Bar. in l. quo.n. ff. rem ra. hab. ubi latè tractat, an ſi me abſente geratur actus ad me ſpectās uidear poſtmodum ſciendo, & tacendo approbare, uel improbare. Et diſtinguit, ꝙ aut caſus ille concernit commodum & fauorem meum; & tunc eoipſo, quòd ſcio, & non improbo, uideor approbare, ut in l. ſi abſentis. C. ſi cer. pet. facit qđ legitur, & notatur in regula, qui tacet, de reg. iu. lib. vj. aut concernit meum præiudicium; & tunc, ſi ſuperuenit ſcientia, non uideor approbare. l. procurator, ff. rem rat. habe. Si autem interuenit ſcientia cum aliquo caſu poſitiuo, ut quia recepi literas, ſeu inſtrumentum ſuper illo actu, & non contradixi; tunc uideor approbare eū; ad hoc tex. notabilis ī cle. j. de procu. & l. ſi filius, C. ad Mace. Et idem in hoc ult. no. idem Bar. in l. cum tabernam. §. idem quæſiit, ff. de pig. & in l. Titius Seio, ff. de conſti. pecu. facit optimè. c. ex ore, cum ibi not. de his, quæ fiūt à maio. parte capit. ¶Ad propoſitum ergo, cum in caſu nr̄o ageret de re cōcupiſcibili, & honorabili, ut eccleſia haberet ualētes monachos, ſola ſcientia ipſius dñi epi hr̄ ꝓ ratihabitione.

bitione. ¶Itē præſuppoſito, & non conceſſo, quod actus, iſte redundaſſet in præiudicium ipſius dñi Epi: tñ cum ultra ſimplicem ſciam interuenit actus poſitiuus, ſ. exhibitio illius prouiſionis, nullo modo inficiari poteſt, quin talis actus debeat haberi ꝓ ratihabitione, maximè cum alias uocaretur ipſe dñs Eps negligens & piger: qa permiſiſſet monachum uagari ſine licentia. Sed in dubio debemus pſumere, ut excludat peccatum, ut in c. eſtote, de reg. iu. Nō.n. rectè potuiſſet ſibi ſoluere, niſi approbaſſet cauſam ſtudij; & ſic ceſſant no. per Bart. in l. Paulus rñdet, ff. rē ra. ha. Nec obſtat, quod dixi in ꝯrio, ꝙ capituli conſilium non fuit habitum, niſi præſupponat uiua uoce, ꝙ capitulū conſenſit, ſed non fuerit inde ſcriptura conſcripta. ¶Item capl'm conceſſit ſibi in abſentia partem mortuariorum; & ſic nedum conſenſit, ſed fecit ſibi gratiam. Ex hoc etiā ſatis arguit conſenſus; ad hoc qđ no. Io. And. in regula, q tacet, in Merc. lib. 6. & p Bar. in l. cum pr̄, §. libertus, ff. de leg. ij. & Bal. in l. ſi filius, C. de peti. hære. Et ī iſtis ſufficit tacitus ↄſenſus, ut in c. ij. & iij. de his, q fiunt à præla. & no. in c. j. de re. eccl. non al. lib. 6. ¶Non ob. quintum ꝯrium multiplici rōne. ¶Primò, qa licet ſm vnā opi. ius ſolum ipſo iure priuilegiat ſtudentes in theologia ut in d. c. fi. de magi. non tñ tollitur, quin ex ſpeciali licentia epi poſſit quis ſtudendo in aliis ſcientiis percipere reditus in abſentia, ut ꝓbat apertè in c. cū ex eo, de elec. li. 6. & no. Hoſt. in ſumma de magiſt. §. j. in medio. Sed dñs Ioānes habuit ſpecialem licentiam, ut prædixi. ¶Secundò facit conſuetudo eccleſiæ. nam cōiter monachi illius eccleſiæ ſolēt ſtudere in iure canonico, & percipere illam annuam penſionem; quo caſu deberentur reditus, ut no. idē Hoſt. in loco præal. Et quāquam in datione licentiæ non fuerit ſpecificatum, in qua ſcia ſtudere deberet, tñ propter eccleſiæ conſuetudinem ſatis ur̄ indultum, ut poſſit in iure canonico ſtudere, arg. optimū in l. ꝙ ſi nolit. §. qa aſſidua, ff. de ędil. edi. & in l. fi. C. de fideiuſſ. & quod not. Bar. in l. nemo eſt q neſciat, ff. dę duo. reis; facit. c. ex lr̄is, de cōſti. & c. cauſam, de reſcrip. ¶Tertiò qa etiam his ceſſantibus, ſatis puto, ꝙ etiam de iure cōi ſtudentes in aliis ſcientiis, dūmodo non prohibitis, poſsint percipere fructus bñficiorum in abſentia: qa promouent ſtudendo utilitatem eccl'iarum; & iō debent haberi pro pñtibus, ut in d. c. cum ex eo. Nam ſi exñtes in ſeruitio epi percipiunt fructus in abſentia, q non debent dici abſentes, ut in c. ad audientiam, de cle. nō reſi. fortius idem dicendum eſt in ſtudentibus. ¶Item pōderanda eſt rō. c. cum dilectus. e. ti. ubi dr̄, ꝙ familiares Papæ gaudent fructibus in abſentia: quia ibi reddunt ſe obſequiales uniuerſis, & ꝓmouent nō nunquā negotia eccl'iæ. Idem ergo dicendum eſt in ſtudentibus, arg. illius c. cum ex eo. Et hanc opin. tenuit Archi. in c. ij. de priuil. lib. 6. & in c. de quibuſdam 37. diſtin. & ad c. fi. de magiſt. ſupplet, maximè; & idem fauore ſtudiorum tenuerunt nōnulli moderni in c. tua, de cler. non reſi. Ego uerò ſequens illam opin. rñdeo aliter ad illud c. fin. ſ. ꝙ reſpectu ſtudentium in theologia uoluit tollere conſuetudines, & ſtatuta eccleſiæ cōtraria, ut patet ibi in fine; & ſic uoluit illos dūtaxat priuilegiare in perceptione fructuum: quia ex tacita mente iuris oēs priuilegiati ſunt. unde ſi ponderetur. c. cum ex eo, qđ loquitur generaliter in omni ſcientia, diſpenſatio ſolum fit, ut aſſumpti ad eccl'ias parochiales non teneantur ꝓmoueri ad ſacerdotium, quaſi reſpectu pceptionis fructuum nulla requiratur indulgentia; quicqd ſit, ſani iuris ſubtilitate ſatis ex prædictis pōt dictus dominus Ioan. ſe defendere. ¶Venio ad ſextum & ult. contrarium, in quo dico, quod licentia ſimpliciter data, ut fuit in caſu noſtro, intelligit durare ſm qualitatem ſcię, in qua licentiatus debet inſiſtere. ſed tñ in ſtudio iuris canonici requiritur ſeptēniū, ut eſt tex. iuncta gl. in d. c. cum ex eo, ergo ad tēpus tñ uidetur licentia data. & quāquam non fuerit in datione licentiæ expreſſum ius canonicum; tñ, ut prædixi, propter eccleſiæ conſuetudinem intelligitur. licet.n. ex acumine ingenij iſtud tēpus poſsit præueniri. qa ingenium ſupplet tēpus, & bene, & fortiter ſtudētibus, ut no. gl. in c. tum ex literis, de in integ. reſt. tñ cōmuniter iſtud non contingit, maximè propter multitudinem lecturarum hodie; & utinam in ſeptēnio eſſent bene periti. Hoc.n. ſatis ꝓbat experientia, quæ eſt efficax magiſtra rerum, de elec. c. quam ſit, lib. 6. ¶Quinimo plus puto, qđ ſi ꝓpter defectum pecuniæ contingentem, quia eps debito tempore ſibi nō ꝓuidit, non ualuit dñs Ioā. finito ſeptēnio remeare ad patriam, & ſic oportuit eum contrahere multa debita, ſicut in ueritate ſibi accidit me teſte; quod poterit petere ꝓuiſionem ultra ſeptēnium, ſaltem ut ſuis creditoribus ſatiſfaciat debet.n. monachus uiuere ex bonis monaſterij; nec eſt ſibi imputandum, cur non rediit, ex quo cōmodè ſine culpa ſua redire non ualuit. Et per hanc rōnem tollit obiectio, quæ ſit de doctoratu ſuperueniente. nam & debita contrahere potuit uſque ad ſummam ſibi pro ſuis neceſſariis deputatam, ut not. per Archid. in d. c. paſtoralis. Et hæc ſufficiant. NIC. ABB.

CONSILIVM LXXXIX.

1 *Libellus debet attendi circa uim concluſionis, & nō narrationis.*
2 *Probationes ſi admittuntur de facto contra ſententiam, per quas probationes apparet illa ſentētia minus legitima, debet iudex magis inhærere probationibus, quàm ſententiæ prius latæ.*
3 *Probatio in contrarium per confeſſionem illius, in cuius fauorem ius præſumit, admittitur contra præſumptionem iuris, & de iure.*
4 *Notorium ſurgens ex ſententia, eſt notorium præſumptionis.*
5 *Præſcriptio maioris uirtutis eſt, quàm nuda ſententia.*
6 *Defenſio principalis magis pertinet domino, quàm ſubiectis.*
7 *Epiſcopus ſi agit contra aliquod monaſterium petendo ibi epalia, & ille, qui primo ibi exercebat epiſcopalia, non defendit monaſterium, præiudicat ſibi quo ad poſſeſſionem.*

IEſu Chriſti Saluatoris, eiuſq; piiſsimæ genitricis humiliter poſtulato ſuffragio, In quæſtione, que ad præſens uertitur inter ciuitatem Exij ex vna parte, & caſtrum Beluederis ex alia parte, ſeu inter utriuſq; loci vniuerſitates, uidet primo ſententiam ferēdam in fauorem dictæ ciuitatis. Nam cum alias ſentētia fuerit lata contra homines dicti caſtri in fauorem dictæ ciuitatis, in effectu continēs dictum caſtrum Beluederis olim caſtellare fuiſſe, & eſſe cū ſuo territorio, & diſtrictu, & cum ſuis pertinentiis, & comitatu dictæ ciuitatis Exij, & nobiles de Buſtareto illud retinuiſſe, & poſſediſſe indebitè, & condēnatos fuiſſe ad reſtituendum, & relaxandum cōmunitati dictæ ciuitatis Exij: & dictam vniuerſitatem dicti caſtri condēnauit ad faciendum ſe recuperari p dictam ciuitatem; & ꝓnuntiauit dictam vniuerſitatem eſſe cogēdam ad ſe retrahēdum à poteſtate, & iuriſdictione dictorum nobiliū &c. Nec iſta ſñia aliquo remedio apparet fuiſſe, & eſſe reſciſſa, ſeu diſperſa. ergo ſm eam eſt nunc iudicandū, etiam ſi nunc appareant teſtes, uel inſtrumenta in contrarium: quia ſñia, ex quo non eſt lata expreſsè ꝯ ius cōe, licet ſit lata ꝯ ius litigatorum, nō debet reſcindi etiam prætextu ꝓbationis nouiter repertæ. facit n. ſententia ius inter partes; hæc apertè probantur in c. cum inter, de re iud. ubi tex. mul-

tum notabilis uř uelle hoc procedere, etiam ſi nunc appa
reat, q̃ ꝓbationes, quibus fuit lata ſententia, neceſſario
non concludant intentum illius, pro quo fuit lata. ¶Ad
idem. c. ſuborta, & c. inter monaſterium, eod. tit. & l. impe
ratores, ff. de re iud. & l. ſub prætextu, C. de tranſac. & l.
ingenuum, ff. de ſtatu ho. & l. res iud. de reg. iu. Nec ob-
ſtat, ſi dicatur, q̃ nunc nō petitur id, quod in ſnīa dicta cō
tinetur, cum ſolum nūc fuerit petitum ꝓnuntiari, & de-
clarari vniuerſitatē & homines dicti caſtri teneri, & obli-
gatos eſſe ad ſoluendum in futurū onera realia, & miſta,
& perſonalia ꝓ rata eorum, quæ pro regimine dictæ ciui
tatis imponuntur ꝓ tēpore, ſicut ſubeunt aliæ vniuerſita-
tes, & hoīes caſtrorum, & villarum comitatus dictæ ciui-
1 tatis &c. † Libellus aūt debet attendi circa uim conclu-
ſionis, & non narrationis. Non. n. ampliatur concluſio li-
belli ex uarietate & multiplicitate narrationis, ut legi-
tur & no. in c. ex parte B. de fo. cōpe, & c. literæ, de dila.
& c. fi. de iud. no. Fed. de Senis conſi. 23. quia dico, q̃ id,
quod nunc petitur, ſatis in effectu continet̃ in illa ſnīa iā
lata. Si. n. pronuntietur illud caſtrū Beluederis eſſe de di
ſtrictu & comitatu dictæ ciuitatis, & nobiles de Buſtare-
to illud retinere, ac retinuiſſe indebitè & iniuſtè, ac con-
demnati fuerunt ad illud reſtituendum & relaxādum di
ctę ciuitati Exij. ergo cōcluditur, q̃ hoīes dicti caſtri de-
bent ſoluere onera impoſita, uel imponēnda ꝑ dictos no
biles: nec poſſunt amplius illorum dn̄m nominare, ſeu ꝑ-
textu illius ſe defendere. imputent. n. ſibi, quare tūc non
appellauerunt: debent ergo nunc rn̄dere dictæ ciuitati,
ſicut & alia caſtra, quæ ſunt de diſtrictu & comitatu di-
ctæ ciuitatis, cum in effectu talis effectus reſultet ex illa
ſententia. ubicunq; enim caſtrum nullam iuriſdōnem ha
bet: ſed tota iuriſdictio eſt penès ciuitatem; tenentur pa
rere mandatis ciuitatis, & illius onera ſubire, & dicuntur
ciues illius ciuitatis: hæc omnia probant̃ ex no. per Bar. ī
l. j. ff. de dam. inf. & l. j. ad muni. & l. non dubito, ff. de cap.
& poſtli. reue. Rurſus facit. l. q ad iura, ad munici. & l. in-
cola, cum l. ſeq de mune. & hono. & quod no. Io. An. in c. j.
de immu. eccl. lib. 6. Probationes ergo nunc factæ ꝑ vni-
uerſitatem dicti caſtri, q̃ à 56. annis, & citra dicti nobi-
les poſſederunt oīmodam iuriſdictionem in dicto caſtro,
& ad eorum impoſitiones ſoluerunt onera & collectas,
non habent releuare dictam vniuerſitatem; quia iam ꝓ-
nuntiatum contra dictam vniuerſitatem fuit, q̃ indebitè
& iniuſtè dicti nobiles poſſederūt iſtud caſtrū; & ſic iniuſtè
iſto caſu impoſuerūt onera, ut in c. licet, de ꝓb. & qđ no.
Inn. in c. in literis, de reſti. ſpo. & c. ij. de in inte. reſt. à qua
ſnīa non fuit appellatum, ut ꝑdixi. Et ſic hæc ꝓbō nunc
facta nō releuat, ſed debet iuxta petitionem illa ſnīa nūc
mandari executioni, ut in c. cum ſuper, de re iud. & ī aliis
iuribus ſuperius alle. Nec obſtat, ſi dicatur, q̃ poterat di
ctum caſtrum uenire per beneficium reſtōnis in integrū
per l. res publica, C. ex qui. cau. maio. quia ſm̄ gl. ibi illa l.
non habet locū in villis & caſtris. Et præſuppoſito, q̃ de-
beat obſeruari in caſtris populoſis, ut quidam dixerunt,
& ſequitur ibi Bar. tn̄ ceſſat nunc iſtud bn̄ficium, cum la-
pſum ſit quadriēnium à tempore ſnīæ. l. fin. C. de tēpo. in
integ. reſti. petē. no. Bar. in d. l. res publica. Nec obiici po
teſt, ſi dicat̃, qđ conueniri debebant dicti nobiles, q poſſi-
debant ſubiectionem in caſtro, & non homines illius ca-
ſtri, qui poſſidebantur, ut in c. inter quatuor, iuncta gl. de
maio. & obe. & c. auditis, de præſcr. quia dico, q̃ etiā ſub-
diti pro eorum intereſſe, & q̃ ipſi faciunt, q̃ actor nō poſ-
ſidet, conueniri poſſunt ſaltem ut ſnīa ferenda ꝑiudicet,
ut ꝓbatur in c. cum inter, & c. cū ſuper, de re iud. no. Inn.
in d. c. auditis, & c. inter quatuor. ¶Sed his non obſtanti-
bus cōtrariam ſnīam arbitror ueriorem; ut puta duplex
poſſe adhibere remedium impediēdi intentionem dictæ
ciuitatis Exij, & ſubueniendi dictis nobilibus. Primò, qa
licet illa ſnīa reperiatur tranſiuiſſe in rem iudicatam;
tn̄, ex quo fuit de ea oppoſitum ꝯ legem, & probationes
factum in ꝯrium, ut apparet nunc per ꝓbōnes legitimas
q̃ dicti nobiles præſcripſerunt legitimè oīmodam iuriſ-
dictionem in dicto caſtro, cum de qua re cognouit iudex,
de ea ꝓnuntiare debet, ut in l. de qua re, ff. de re iud. & c.
cum ſuper, de cā poſſ. & ꝓprie. debet ꝓnuntiare ꝯ dictam
ciuitatem, & abſoluere dictum caſtrū ab impetitione ip-
ſius ſuper cā nouiter impetrata; & ſic ꝓnuntiare legiti-
mè fuiſſe appellatū ab vniuerſitate dicti caſtri. Ad hoc eſt
notabiliſſimum dictum Inn. in c. cum dilecta, de reſcr. &
c. cum Bertoldus, de re iud. Et idem ſentit in c. fraterni-
tatis, de frigi. & c. ex rōne, de appel. dicit. n. Inn. in præal-
2 legatis locis, † q̃ ſi probationes de facto admittuntur ꝯ
ſnīam, per quas ꝓbōnes appareat illa ſnīa minus legiti-
ma, debet iudex magis inhærere ꝓbōnibus, q̃ ſnīæ prius
latæ. Et hanc opin. expreſsè firmat do. Ant. de Bu. in d. c.
cum dilecta, dicens, q̃ ex quo ꝓbatio eſt facta, trāſit ī no
torium; iō tollitur effectus ꝑſumptionis ſurgētis ex ſen-
tentia, ſicut tollitur per confeſſionem partis, quæ ſimili-
ter inducit notorium, ut notanter dicit idem Inn. in d. c.
q̃ ſi is, pro quo fuit ſententia lata, confiteatur eam iniu-
ſtam, debet iudex illam retractare; ad hoc qđ no. Cyn.
& alij doct. in authen. ſed iam neceſſe, C. de dona. ante
3 nup. ubi dicunt, † q̃ ꝯ ꝑſumptionem iuris, & de iure ad-
mittitur probatio ī ꝯrium per confeſſionem illius, in cu-
ius fauorem ius præſumit; quod non procedit ex alio, ni
ſi quia confeſſio tranſit in notorium. Idem eſt in ꝓbōne
iam facta poſt concluſionem in cā, ut in c. olim, de uerb.
ſig. Et no. dn̄i de Rota, deciſ. 403. Facit, quod not. Inn. in
c. conſtitutus, de fil. presby. ubi dicit, q̃ licet contra agen-
tem poſſeſſorio non debeant admitti probationes ſuper
defectu proprietatis, ut in c. in literis, de reſti. ſpol. & c. fi.
de ordi. cog. tn̄ ſi per eius confeſsionem, & probationes
admiſſas conſtaret de proprietatis defectu, tunc contra
notorium non fieret ſibi reſtitutio. Et ſi dicatur notoriū
etiam ſurgere ex priori ſententia, & ſic non debet tolli
per notorium ſequēs, cum primum ſit æque potens; re-
4 ſpondetur ſm̄ do Ant. † q̃ notorium ſurgens ex ſenten-
tia, eſt notorium ꝑſumptionis; & cum agatur hic de præ-
ſcribēda iuriſdictione ꝯ dictam ciuitatem Exij, & nō con
tra eccleſiam Rom. ſufficit præſcriptio cōmunis; ut ſi eſt
cū titulo, ſufficiat tp̄s 10. ann. inter præſentes, & 20. ann.
inter abſentes. Nam & in iſtis incorporalibus habet locū
hæc præſcriptio longi tēporis, ut probatur in l. fin. C. de
præſcrip. long. temp. & l. j. C. de ſerui. & ſi eſt ſine titulo,
ſufficit tempus 30. uel 40. ann. ut 16. q. 3. c. dilectio. §. pōt.
Et de directo ad caſum noſtrum uř tex. iuncta gl. in uerb.
principař, in c. ad audientiam, de præſcr. & bona gl. in c.
uolumus 16. q. 4. & ī c. dilectus, de capel. mona. ¶Ad idē,
quod no. Bar. in l. publicanus. §. in uectigalibus, ff. de pu-
bli. in quibus iuribus colligitur, & no. q̃ contra tenen-
tem iura principis poteſt præſcribi cōmuni iure, ſi tan-
tum agitur de præſcribēdo, & q̃ princeps conſeruet illę-
ſus. Cum ergo nunc apertiſſimè conſtet per legitimas ꝓ-
bationes, & ut præſupponitur, in iudicio admiſſas, q̃ di-
ctum caſtrum eſt ſubiectū dictis nobilibus de Buſtareto
per præſcriptionem legitimam; & hęc probatio debet ꝑ-
5 ualere ſententiæ iā latæ, † cum maioris uirtutis ſit præ-
ſcriptio, q̃ nuda ſententia, ut colligitur ex notatis in l. fi.
ff. rem ra. hab. & in l. obligationum, §. placet, ff. de act. &
oblig. iunctis not. in l. Iulianus, ff. de cond. indeb. facit. c. ad
aures,

aures, de præſcrip. vbi tex. dicit, q̃ præſcriptio oēm pror
ſus actionē excludit. & quod no. Io. An. in regula, poſſeſ-
ſor, de reg. iu. lib. vj. in Mercn. iunctis nota. per Inn. in d. c.
quia plerique. hinc eſt, q̃ ſi quis confiteatur ſententiam
iniuſtam, ēt poſt tranſitum in rem iudicatam: uel poſtea
appareat iniuſta per probationes admiſſas, debet ſenten
tia retractari, ut ſ̃. poſt Inn. dixi: ſecus autē, ſi poſt cōple-
tā præſcriptionē conſtat rē fuiſſe alterius ſm̄ communē
opinionem canoniſtarum, ut no. gl. & doc. in c. uigilanti,
de præſcrip. & Io. An. plenè proſequitur, & tenet ſub di-
cta regula, poſſeſſor. Et debet hoc caſu præſumi dictos
nobiles de Buſtareto bona fide præſcripſiſſe, cum ante il-
lā ſnīam poſſederint ultra triginta annos. nam ex lōgin-
quitate tanti tp̄is præſumitur ſnīa iuſta, ēt in incorpo-
ralibus, ut no. uoluit Inn. in c. ij. de integ. reſti. & Bar. ī l. ſi.
C. unde ui, in fin. Nec ſententia lata habuit præiudicare
ipſis nobilibus, ut ſtatim in ſecundo remedio dicā. Cer-
tūq; extat dictū caſtrū potuiſſe allegare ius nobiliū, ut in
c. cū olim, el. ij. de priuile. & c. cū perſonæ, eo. ti. lib. vj. no.
Inn. in c. auditis, de præſcrip. Et ex iſto remedio dico in
cā iſta pronunciandum per iudicem appellationis, bene
appellatum, & debet abſoluere uniuerſitatē dicti caſtri
ab impetitione dictæ ciuitatis Exij: quia hoc debuiſſet fa
cere primus iudex, ſi corā eo fuiſſet hæc præſcriptio ꝓ-
bata, ut probatur in c. Raynaldus, & c. Raynucius, de te-
ſtamē. facit quod no. Bar. ī l. cū apud. ff. iudi. ſol. Iſtud tn̄
remediū eſt aliquātulum dubiū quo ad ipſos ſubiectos:
quia cū eis contēdentibus fuerit alias pronuntiatū dictos
nobiles iniuſtè poſſediſſe; ergo nō poſſunt alle gare nunc
illorū poſſeſſionem, cū in ipſorū præiudicium præſumen
da ſit iuſta, ex quo ab illa ſnīa nō fuit per eos appellatū.
Ideo tutius eſt, q̃ ipſi nobiles compareant, & proponant
de iure ſuo, ut ſubiicitur in hoc ſequenti remedio. ¶Se-
cundū remedium impediendi in effectu intentionē uni-
uerſitatis Exij eſt, ut dicti nobiles cōpareant pro eorum
intereſſe; quod facere poſſunt, ut in c. ueniens, el ij. de te-
ſti. & c. cū ſuper, de re iud. & l. ſi ſuſpecta, ff. de inoff. teſt. &
in l. ad execu. & in l. à ſententia, ff. de appell. Et ſi uolunt
impedire executionē ſententiæ in caſu, quo ueniret ferē
da ꝯ uniuerſitatē caſtri, ſatis eſt dicere de eorum iure;
& hoc indubitatum, ſi tp̄e primæ ſententiæ ignorauerint
cauſam agi contra uniuerſitatem caſtri, cū iuriſdictionē
poſſidebant, ut probatur in d. c. ueniens. & ibi per Inn. &
in. l. ſæpe, ff. de re iudi. not. Inno. & communiter alij doc.
in c. cum ſuper, & c. penul. eo. ti. Et ſi uolunt, quòd pro eis
pronuntietur, debent dare ſaltem qualēqualem petitio-
nem, ut no. Hoſt. & Ant. de But. in c. cum ſuper, præall. li-
cet ibi Inn. ſenſerit, q̃ indiſtinctè iſte dn̄s cōparens pro iu
re ſuo, qđ habet in ſubiectis, debet audiri ſine alia peti-
tione, & pōt uti probationibus factis per ſubiectos. Sed
mihi plus placet præcedens opinio: quia ſicut probatio
per ſubiectos facta nō nocet dn̄o abſenti, ut infra dicā, ita
nec prodeſſe debet, arg. eorū, quæ no. in c. cām, de teſti. &
ſatis præſumūtur ignorare, ſi erāt in ætate infantili, arg.
c. fi. qui matrimoniū accuſare poſſunt. Sed præſuppoſito,
quod ipſi fuerint ſcientes cauſam ſubiectionis agi ꝑ uni-
uerſitatē caſtri, & tacuerint, nunquid fuit eis irrogatum
præiudiciū, aliquale eſt dubiū; & præmitto illud certum
eſſe, ſubditos conueniri a tertio de iure ſubiectionis: tū
quia eorū intereſt non mutare dn̄ium: tū quia ipſi uidē-
tur facere, quominus tertius poſſidear nō patiēdo, ut. ſ̃.
dixi. hoc probatur in c. cum ſuper, de re iud. & c. cū inter
eo. tit. no. Inn. & communiter doc. poſt eum in c. auditis,
de præſcrip. & c. inter quatuor, de maio. & obe. & d. c. cum
ſuper. dixit tamen Inn. in d. c. auditis, quoſdam tenere,
6 † quòd licet ſubiecti admittantur ad defenſionem, & poſ-
ſint conueniri, tn̄ defenſio primo loco pertinet ad illū,
qui poſſidet ſubiectionē: refert alios dicere & melius ſm̄
eum, q̃ defenſio non pertinet principalius ad dn̄m, quā
ad alium, ſed plenè ad utrūque. ¶Sed principaliter perti
net defenſio ad ſubiectum, & ad defenſionem poſſidentē;
allegat. l. principaliter, C. de lib. cā; & cum hoc ſecūdo di
cto tranſeunt cōiter ibi doctores. ¶Sed dubiū eſt nūc, an
ſnīa lata ꝯ ſubiectos noceat dn̄o, ſeu ſubiectionē poſſidē-
ti, ſi ſciuit litem agitatam, & tacuit, nec a ſententia poſt-
modū appellauit. Inn. in c. ſuborta, de re iudi. ſentit q̃ ſic:
requirit tn̄, q̃ dn̄s ſciuerit litē agi, & nō ignorauerit ius
ſibi competere in ſubiectos litigātes: idē ēt ſentit in d. c.
auditis: quia ſententia unius alij non præiudicat niſi ſci-
uerit, & non defenderit: quia tunc præiudicat; allegat. c.
quāuis, de re iudi. l. ſæpe. §. penul. ff. eo. Contrarium tamē
ipſe tenuit in c. cū ſuper, de re iudi. ubi tenet, q̃ non fit ꝑ-
iudiciū dn̄o quo ad proprietatē, ſed ſolū quo ad poſſeſ-
ſionē, nec fit executio pro illo, qui ſententiā obtinuit ſuꝑ
ſubiectione dn̄o ſciente, & tacente; & uidetur de hoc ibi
caſus. Idem tenet in d. c. quāuis. ubi dicit, q̃ argumē. eius,
7 quod dicitur de liberto in d. l. ſæpe. † ſi unus ep̄s agit con
tra aliquod monaſterium petendo ibi epiſcopalia: & il-
le, qui primo exercebat ibi epiſcopalia, nō defendat mo-
naſterium, præiudicat ſibi quo ad poſſeſſionem; & hanc
opinionē, ut nō fiat præiudicium quo ad proprietatem
ep̄i in dn̄io, licet ſciuerit, & non defenderit, tenet & ap-
probat Ant. de But. & cōiter alij canoniſtæ in d. c. cum ſu
per, & in d. c. quāuis, & uř apertè probari in d. c. cū ſuper:
quinimò dn̄s Fran. de Zabarellis olim cardinalis Floren
tinus legendo tenuit in d. c. cum ſuper, q̃ etiam ſuper poſ
ſeſſione non fit præiudiciū ipſi dn̄o, ſi ipſe poſſidet, & ad
c. cū ſuper, reſpondetur, q̃ intelligitur, quando dominus
non erat in poſſeſſione. Nam ubi alias potuiſſet impedi-
re executionem fiendam in re uacāte prætextu iuris ſui,
ut leg. & no. per Inn. in d. c. ueniens, de teſti. & per Bar. in
l. à diuo Pio, ff. de re iudi. nunc non poterit, ex quo fuit
ſciens, & non aſſumpſit defenſionem. ſed ſi ipſe dn̄s eſſet
in poſſeſſione, non debet ſua poſſeſſione priuari ꝑꝑ ſen-
tentiam latam contra ſubditos: quia hoc eſſet de directo
contra mentem illius capituli, ubi dicit, q̃ ſententia lata
contra monaſterium pro epiſcopo, debet executioni mā
dari abſq; alterius ep̄i præiudicio, qui dicebat monaſte-
riū illud ſibi ſubiectum. Et ſubiicit ibi tex. Ratio eſt, qa
geſta contra monaſterium, non debent præiudicare ep̄o
prætēdenti ſubiectionē, licet ſciuerit, & nō appellauerit,
quāuis res inter alios acta regulariter nō debet aliis no
cere iuxta conſtitutiones canonicas, & ciuiles; unde pōde
randa ſingulariter ſunt duo ex illo tex. ¶Primò, qa dicit,
q̃ abſq; præiudicio ep̄i prætēdentis ſubiectionē debet il
la ſnīa mandari executioni: ſi. n. priuaretur poſſeſſione,
non fieret abſq; ſuo grauiſſimo præiudicio, cū magnū ſit
poſſeſsionis commodum, cū ſæpe ex defectu probationis
ſuper dn̄io perdatur ipſum dominiū, ut in c. ſępe, de reſt.
ſpol. & onus probandi incumbit non poſſidenti. l. fi. C. de
rei uē. & c. ex literis, de proba. & inſtitu. de interdic. §. cō
modum. intelligatur ergo ille tex. de quolibet præiudi-
cio, quod generatur domino tacenti, cū ſit executio in re
uacante, cum facilius ipſe obtinuiſſet, ſi nemo poſſederit.
d. c. ueniens; & hunc intellectum uidetur tacitè ſenſiſſe
Inn. in c. quāuis, præalleg. in prin. ¶Secundò ponderanda
eſt multum ratio illius deciſionis, dum dicit, q̃ res inter
alios acta &c. Et ſic ſingulariter nuit illa, & neſcio alibi,
q̃ dn̄s dř prorſus alia perſona quo ad hoc, ut nullum
ſibi fiat præiudiciū, ſaltē graue, ex geſtis cū ſibi ſubiectis;
& quod

& quòd illa regula, res inter alios acta, habet locũ in eo,
& ꝑ ꝯñs infertur, ꝙ l. ſæpe, & c. penul. habent locũ in do-
mino quo ad regulã ibi poſitã, & non quo ad caſus exce-
ptos. hoc ego probo. Primo ꝑ rõnẽ ipſius Inno. in d. c. au-
8 ditis. Nã ibi dixit, † quod defenſio, cũ de ſubiectione agit̃,
pertinet principaliter, & æqualiter ad dominum, & ad ſu
biectos: q̃a ſicut dñi intereſt nõ perdere ſubiectos; ita in-
tereſt ſubiectorũ nõ mutare dñm; facit d. l. principaliter.
ergo ſñia unius nõ debet alteri ẽt ſcienti nocere, qđ pro
bo per dictã l. ſæpe, & d. c. pen. Tunc. n. ſñia unius nocet al
teri, cũ is, cui primo loco cõpetebat actio, permiſit ſequẽ
tẽ experiri, cũ illũ poterat à iudicio repellere, ut ibi dr̃.
Sed ſi æqualiter ad utrunque pertineat, nõ potuiſſet dñs
ſubditos remouere à iudicio. Item quare eſt imputãdum
hoc dño, cũ ſubditi litigẽt ꝓ intereſſe ſuo; & ſic ſenten-
tia habebit effectum ꝯ ſubditos, ut nõ poſſint ratione eo
rũ intereſſe amplius contradicere, ſed non contra dñm,
cũ quælibet res nõ debeat excedere effectũ ſuũ, & tranſi-
re ad alias ꝑſonas, de his quæ fiunt a maio. par. cap. c. q̃ſi-
uit, & l. ſancimus, C. de pœnis. dicet aliquis, hoc non ur̃ ꝯ
tex. in d. l. ſæpe, in §. nã & ſi libertus. ubi dr̃, ꝙ libertus liti
gãs de ſtatu ſuo, cum reportat contrariã ſentẽtiã, præiu-
dicat ipſi dño ſuꝑ ſuo iure patronatus. Ad illũ. n. tex. põt
reſpõderi dupliciter. Primò, qđ tex. ille habet duos intel
lectus. Primus, ut intelligat̃, q̃n dominus interuenit in iu
dicio; & hoc ur̃ ſonare tex. dũ dicit, me interueniente &c.
Et hunc intellectũ tenuit Ioan. An. & approbat Inn. in d.
c. cũ ſuper. dixit. n. Io. & bene ſcđm Inn. qđ ſi quis iura pe-
tit, quæ ego poſſideo in re aliqua, me ſciente, & obtineat;
nõ tamen mihi præiudicat, niſi eam defendam, & exponit
uerba. d. l. ſæpe. ſ. interueniente, & defendente, & ſic appa
ret ſcđm eũ, ꝙ ſi offerat ſe defenſioni, debet ꝓbare de iu
re ſuo; aliter fieret ſibi præiudicium. hæc ſunt formaliter
uerba Inn. in d. c. cum ſuper. ¶ Secundus intellectus fuit
Rodulphi, ut ſufficiat ſola ſcientia; & licet Bar. hunc in-
tellectum teneat in d. l. ſæpe, Inn. tñ Io. An. dicũt, ꝙ Papa
ur̃ illũ intellectũ reprobare in d. c. cum ſuper. Sed ſi uolu
mus ſaluare intellectũ Io. An. & Bar. dicamus aliter, & ſic
ꝙ aut loquimur in liberto litigãte, & ſic fit domino ſcien
ti præiudicium, ut in d. §. nam & ſi libertus. aut loquimur
in ſubiecto litigante, & nõ fit dño præiudiciũ, licet ſcien-
ti, niſi ipſe interuenerit in iudicio, & obtulerit ſe defen-
ſioni; & ita loquitur d. c. cũ ſuꝑ; & hunc intellectum ponit
dominus Ant. de But. in d. c. cum ſuper, Et ur̃ iudicio meo
de mente Bar. in d. §. nã & ſi libertus. Et ſi ratio ſua bene
ponderetur, rõ diuerſitatis: quia libertus fuit conſecutus
libertatẽ a domino, & ſic ur̃ habuiſſe licẽtiã experiẽdi ſu
per dominio, & conſequẽter ſuper iure patronatus ex li-
cẽtia ipſius domini; merito fit domino ſcienti præiudiciũ,
ſicut eadem ratione dr̃ in creditore litigãte ſuper domi-
nio pignorũ agẽdo hypothecaria, ut faciat præiudicium
debitori ſcienti. habuit. n. illã obligationẽ facto domini,
& ur̃ ſibi dediſſe licẽtiã ſuper dominio litigandi, ut nota.
Bar. in d. l. ſæpe. In ſubiecto aũt ceſſat hęc ratio, cum nihil
habeat facto domini, ſed merè ipſe poſſidet̃. Si ergo liti-
get de ſubiectione, uenit merè pro intereſſe, & facto ſuo;
ideo non debet præiudicare domino: imo dominus quo
ad ius ſuũ cẽſet̃ prorſus alia perſona, ut apertè uoluit tex.
in d. c. cum ſuper, & cum hac expoſitione poteſt intelli-
gi. c. ſuborta, & dictũ Inn. ibi. Nam loquitur de exempto
litigãte ſuꝑ iure exceptionis. NICO. ABB.

CONSILIVM XC.

1 *Promittens ſub certa pœna ſe facturum & curaturum, quòd Ti-*
tius contrahet matrimonium cum Sempronia, ſi fecit quicquid
potuit, non tenetur ad pœnam.
2 *Legatum ſi factum fuerit mulieri, ſi Titio nupſerit, uidetur pro-*
hibita, ne alteri nubat, ſed cum illo Titio tantum.
3 *Iuſſus ſi eſt aliquis morari cum aliquo, uel contrahere, ſi ille re-*
cuſet, uel non poßit commode, uel honeſte cum illo morari, uel
contrahere, debetur legatum, & tollitur obligatio.

CIrca primum dubiũ Saluatoris per prius
poſtul ato ſuffragio, Vr̃, ꝙ ſi
deiuſſores, q ꝓmiſerũt ſe facturos, & curaturos
ꝙ magiſtri Petrus & Antonius iuxta ꝓmiſſionẽ cõſtruẽt,
& facient magazinũ in oppido Liminij, ſub certa pęna te
neant̃, & obligati ſint ad factũ principaliter, i. ad conſtru-
ctionẽ ipſius magazini, & ẽt ad pęnã ꝓmiſſã, cũ opus in-
tra tempus ꝓmiſſũ, ſ. 18. mẽſiũ factũ nõ eſſet, non obſtan
te caſu mortis in ꝑſonã magiſtri Petri an ꝑfectionẽ ope-
ris cõtingẽte, & qđ teneant̃ ad ipſius factũ principale, pro
bari ur̃ per l. nemo eſt, qui neſciat, ff. de duo. reis, & l. ſi qs
ꝓ te, cõiũcta gl. ff. de fideiuſ. in quibus iuribus probat̃, ꝙ
ẽt in obligationibus poſſunt interuenire fideiuſſores,
& obligari ad ipsũ factũ principale, ad qđ erat obligatus
principalis promiſſor. ur̃. n. interuẽtu fideiuſſoris tacitè
agi, ut induſtria principaliter promiſſoris non uideat̃ ele
cta. ſed ꝙ opus poſſit fieri per fideiuſſores, uel alios, qui
ſunt eiuſdẽ peritiæ cũ ꝓmiſſione, ꝙ obligentur ad pęnã,
patet quia ante mortẽ dicti magiſtri Petri pęna fuit com
miſſa, cum intra tẽpus. 18. mẽſiũ iuxta promiſſionẽ opus
factũ nõ fuit mors ergo ſuperueniens poſt pęnam cõmiſ-
ſam non liberat fideiuſſores; text. eſt in l ſi deceſſerit, ff.
qui ſatiſd. cog. nec releuant̃, ſi dicãt, quòd poſt lapſum tẽ
pus operi fiendo præfixũ officiales Florentini ſuꝑ illo ope
re deputati una cũ domino & prioribus eiuſdem urbis de
ſtinauerũt pecuniã dictis magiſtris ꝓ opere perficiendo,
& acceptãdo ipsũ factũ uident̃ receſſiſſe tacitè a pęna, ut
ſic ſaltẽ ope exceptionis poſſit liberari, ut in l. ij. ff. ſi quis
cau. quia illud procedit, quando fuit ſimpliciter appoſi-
ta pęna: ſed quãdo fuit adiecta clauſula, rato manente pa
cto, tunc dilatio data poſt pęnã cõmiſſã ad opus perficien
dũ nõ liberat à pęna iã cõmiſſa; tex. eſt not. in l. cũ ſtipula
tus ſim mihi à Proculo, ff. de uerb. ob. & ibi per gl. & Bar.
pro hoc bona gl. in c. dilecti, de arbi. in fi facit. l. pe & qđ
ibi no. de tranſact. ¶ Sed his nõ obſtãtibus contrariã ſentẽ
tiã arbitror prævalere, ſi rectè alia in hoc negotio cõtin
gentia ponderent̃. Et primò diſcutiã, utrũ dicti fideiuſſo-
res remãſerint obligati ad factũ principale. Secundò, nũ-
quid ad pœnam. ¶ Circa primum dico, quòd non: quia iſti
fideiuſſores non promiſerunt factum principale; quo ca-
ſu loquitur d. l. nemo eſt, qui neſciat, ſed obligauerant ſe
facturos, & curaturos, quòd magiſtri faciẽt iuxta pro-
miſsionem; quo caſu nõ obligantur ipſi ad factum prin-
cipale, cum illud non promiſerint, ſed ſe facturos & cu
raturos, quod illi facient, ut nota. Bartol. in d. l. ſi
quis pro eo. quod ibi no. gl. ad hoc tex. in l. ſtipulatio iſta
§. ſiquis dolũ, ff. de uer. ob. & inſt. de inut. ſtipu. §. ſi quis a-
lium obligatio. n. ſumit effectũ à mẽte ꝯhentium, l. in cõ-
uenientibus, ff. de uerb. ſign. Et maximè hoc tenẽdũ in ca
ſu nr̃o, cũ non ſunt eiuſdem peritiæ cũ principalibus pro-
miſſoribus, ut not. in d. l. ſi quis pro eo, & d. l. nemo eſt,
qui neſciat; & hoc clariſſimum eſt. ¶ Venio ad ſecun-
dum ſcilicet an ſint obligati ad pœnam; & concludo qđ
non, quia pœna non fuit commiſſa ante mortem dicti
magiſtri Petri; & ſic cum non defecerit pro eis, quin cura
uerint, & fecerĩt, ꝙ illi magiſtri opus ꝑficerent, non com
mittitur ſtipulatio pœnæ, quia difficultas, ſeu impoſſibi-
litas

litas ſuperueniẽs impedit pœnæ commiſſionem; text. eſt
no. in l. Si uehẽda, ff. ad legem Rhod. de iac. not. Bart. ibi
latius, & clarius in. l. cõtinuus. § illud, de uerb. ob. Et idẽ
in difficilioribus terminis, quàm noſtris cõſuluit Fede. de
Senis habito cõſilio cũ Ioãne Paglareſi. ſicut ipſe refert
1 cõſilio. 117. ubi dicit, † ꝙ ſi qs promiſit ſub certa pœna ſe
facturũ & curaturũ, ꝙ Titius cõtrahet matrimoniũ cũ Sẽ
pronia, ſi fecit q̃cquid ꝑotuit, nõ tenetur ad pęnã: q̃a ſatiſ
fecit obligationi, quãtũ in eo fuit, & difficultas impedit
pęnę cõmiſſionẽ, ut in. d. l. ſi uehenda. ¶ Sed in caſu noſtro
non ſolũ ſuperuenit difficultas, ſed ẽt impoſſibilitas: quia
ĩpoſſibile erat curare poſt mortẽ, ut ille magiſter Petrus
opus ꝑficeret, ergo ex ꝑſona dicti magiſtri Petri decedẽtis
anteq̃ pęna cõmitteret̃, fideiuſſores non tenentur. nec illa
obligatio trãſiuit in hæredes dicti magiſtri Petri: quia fa-
ctũ in hæredes perſonę defuncti non tranſit in hæredẽ. d.
l. ſi deceſſerit, & ibi ꝑ Bart. per qđ dicit, ꝙ ſi qs ꝓmiſit, ut
poſſit ꝓ debito capi ꝑſonaliter, illa obligatio nõ trãſit in
hæredes. ¶ Ad idẽ. Luna. §. ſinautẽ, in fi. C. de cadu. tollẽ. ꝙ
aũt pęna non eſſet cõmiſſa ante mortẽ dicti magiſtri Pe-
tri, non obſtante lapſu. 18. menſium operi perficiendo p̃fi-
xorum, probatur ex eo, q̃a, ut p̃ſupponitur in facto, iſti cõ
duxerunt opus faciendum intra illud tẽpus, cũ hoc ꝙ ſuꝑ
quodã muro antiquo ædificarent. ſed tãdẽ fuiſſet poſtea ꝑ
officiales cõpertum, ꝙ illud opus ſic ædificandum nõ eſſet
manſurũ, de nouo locauerunt dicto magiſtro Petro, ut il-
lum murum ædificaret de nouo, & conſtituerunt ſibi pro
illo nouam mercedem, appoſito tꝑe trium menſium ad
ipſius muri ædificationẽ. Et ſi cũ ſecũdę ſtipulationi fuiſ-
ſet additum opus, quod non uenit in prima ꝓmiſſione, vr̃
tacitè receſſum à tꝑe primò præfixo, ut ſaltẽ ui exceptio
nis conſeruẽtur: nec intra tp̃s primũs conuentũ cõmittat̃
pęna, ad hoc, quod no. gl. in. l. fi. C. de noua. & ꝑ Bar. in. l.
pe. ff. de p̃to. ſtipula. & per eundem, & gl. in. l. 2. ff. de noua.
Optimè ad p̃dicta facit. l. & iõ hęſitatur, & qđ ibi no. Bar.
ff. de uerb. ob. ubi dr̃, ꝙ ſi qs ꝓmiſit intra certũ tp̃s inſulã
ædificare, demũ aliqua pars inſulę factæ incẽdio corruit
dr̃ ꝙ ibi debet ꝓmiſſor hr̃e integrũ tẽpus ædificandi pro
ꝑter impedimentũ ſuperueniens, & ita vr̃ dicendũ in caſu
noſtro, cum mutato opere impediat̃ diligentia, & per con
ſequens debet augeri tẽpus, ex quo aliud non fuit expreſ
ſum, arg. in. l. Seio. j. rñſo, in fi. ff de an. leg. & pr̃ia ſtipula-
tio interdũ capit dilationẽ, quaſi tacitè tp̃s ineſt, ut in. l.
interdũ, ff. de uerb. obl. Et ſi ꝓmitto ſimpl̃r dare centũ, tñ
intelligit̃ tacitè tempus, intra qđ ꝑ me ſolui poſſit. Et ꝙ
hoc fuerit de mẽte cõtrahentiũ, ſatis facit: q̃a elapſo tꝑe.
18. menſiũ primo p̃fixo, nihil officiales p̃dicti ꝓpoſue-
rũt de pęna, ex his. n. q̃ ſequunt̃, præſumitur ad præceden-
tia, ut. in. l. ſi ſeruus pluriũ, in fi. &. l. q filiabus, ff. de lega. j.
Et præſertim hoc ꝓcedit, ſi illa clauſula, rato manẽte pa
cto, appoſita nõ fuit, ut no. in. d. l. cũ ſtipulatus ſim mihi à
Proculo, & in. l. ij. ſi quis cau. Idem tñ eſt, ſi fuit appoſita
per p̃dicta, maximè quia hoc præſupponitur, ſcilicet ꝙ di
ctũ opus cũ conſtructione muri de nouo non poterat cõ-
mode fieri intra tẽpus prius præfixum, facit. l. Nepos Pro
culo, ff. de uerb. ſig. Præterea, ſi nõ fuiſſet receſſum à tem-
pore prius præfixo, ad quid fuiſſet appoſitum tẽpus triũ
menſiũ nouũ murũ conſtruendi, cum ille murus ædifican-
dus erat ſolùm ꝑꝑ conſtructionẽ magazini, unde ſatis e-
rat tẽpus appoſitũ ſuper toto, cũ ratione totius tractabat̃
de parte, argumẽ. eorũ, q̃ not. in. c. auditis, de procu. & in.
c. cũ dilecti, de dolo & cõtu. Et ex his infero ad ſm dubiũ,
nunquid fideiuſſores ſint ſaltẽ obligati ex ꝑſona magiſtri
Antonij ſuperſtitis, & dico ꝙ non, tum per p̃dicta: tùm q̃a
magiſter Antonius non obligauit ſe cũ dicto magiſtro Pe
tro, ut eſſent duo correi, & ſic ceſſat. l. j. C. de duobus reis,
&. l. reos, ff. eo. cũ ſimi. ubi patet, ꝙ duo correi uidentur o-
bligari inſolidũ, licet hodie ſecus ſit per auth. hoc ita, C.
e. ti. Sed magiſter Petrus fuit, principalis promiſſor. ille
autẽ magiſter Antonius obligauit ſe ad faciendum partẽ
ſuam una cũ dicto magiſtro Petro, & ſic elegit peritiam
& induſtriam dicti magiſtri Petri, qui erat magiſter prę-
ſtantior, & forte ſine eo non obligaſſet ſe ad tam grande
opus. unde cũ ꝑꝑ cauſam mortis dicti magiſtri Petri non
poſsit cõſtruere una cum illo magiſtro Petro, ſolutus eſt
ab obligatione illa, & tenetur cum alio conſtruere. argu-
men. bonũ in. §. cũ autem, & in. c. is cui, de officio deleg. li.
6. & qđ notanter dicit Inno. in. c. fin. de offi. dele. facit. l. cũ
2 ita legatum, ff. de condit. & demonſtra, † ubi dr̃, ꝙ ſi ita le
gatum eſt factum alicui mulieri, ſi Titio nupſerit, vr̃ pro-
hibita, ne alteri nubat, ſed cum illo Titio tantum. ita in
propoſito, ſi magiſter Antonius ſe obligauit, ut ędifica-
ret unà cũ magiſtro Petro, ſi non põt cum illo laborare,
non tenetur ſine eo, uel cum alio. hoc. n. important uerba
obligationis, à quibus recedendum non eſt, cum non con-
ſtet de contraria uoluntate. l. non aliter, ff. de leg. 1. & ma
ximè in caſu noſtro: q̃a in dubio uerba ſunt interpretãda
contra ſtipulatorem. debuerunt. n. illi officiales uerba la-
tius concipere, cum fuit in eorum poteſtate, ut notanter
dicit tex. in. l. quicquid aſtringendę, de uerb. ob. Ad idem
facit l. j. C. de inſti. & ſubſti. & l. Caio, ff. de ali. & cib. leg.
& l. mæuia, ff. de ann. leg. & quod in eis not. Bar. ubi patet,
3 † ꝙ ſi qs iuſſus eſt morari, cum aliquo uel contrahere,
ſi ille recuſet, uel non poſsit cõmode, uel honeſte cum il-
lo morari uel cõtrahere, debet̃ legatũ, & tollitur obliga
tio. Ex his infertur, ꝙ ſi dictus magiſter Antonius non re-
manſit obligatus poſt mortem dicti magiſtri Petri, nec fi-
deiuſſores ipſius tenẽt̃ ad pęnã: q̃a ꝓmiſerunt ſe facturos
& curaturos, ꝙ illi facerẽt iuxtà promiſsionẽ ꝑ eos factã,
& promiſsio fuit cũ illa qualitate facti, ut una cum ma-
giſtro Petro dictum magazinũ deberet ædificare: tũ quia
defenſio competens ei ratione coherentię, competit etiã
fideiuſſori, ut in. l. exceptiones, la. 2. ff. de ex c. imò imputat̃
ſibi, ſi ſciẽter eã omitteret, ut. l. ſi fideiuſſor, ff. manda. Ex
quibus omnibus concludit̃, ꝙ nec ex perſona magiſtri Pe
tri, nec ex ꝑſona magiſtri Antonij, dicti fideiuſſores ſunt
in aliquo obligati. NICO. ABB.

CONSILIVM LXCI.

1 *Pœnæ quando imponuntur diuerſæ alternatiuè à lege, & uer-*
ba legis diriguntur ad iudicem, optio non datur parti, ſed ſoli
iudici.
2 *Bona multa præſtantur inuitis, quando eorum conſulitur utilita-*
ti, non uoluntati.
3 *Potentia de facili reducibilis ad actum, habetur pro actu.*
4 *Infirmus diues ſi prohibeat, ne ſibi dentur aliquæ medicinæ, nihilo-*
minus, ſi medicus curat eum, & dat ſibi medicinas, poterit po-
ſtea repetere.
5 *Prouiſio legis eſt magis fauorabilis, quam ſtatutum.*
6 *Iudex ex officio ſuo poteſt curatorem iam datum remouere, & a-*
lium deputare.
7 *Actiones duæ quando competunt, una de iure communi, alia bene*
ficio prætoris, una electa, remanet altera excluſa.
8 *Facultas datur iudici temperandi à principio pœnam legis.*
9 *Minor non poteſt pro libito ſe à poteſtate tutoris ſola uoluntate*
eripere.

POſtulato dei omnipotentis ſuffragio, Quo
ad primũ dubiũ, Nũquid ſtante ſta-
tuto p̃dicto curator ſit dandus minori inuito, al's
non

non habenti curatorẽ,vr̃ primo,ꝙ non. Nam lege cauet̃,
ut curator non detur minori inuito,niſi ad litem,ut inſti.
de cura.§.itẽ inuiti,& alibi dr̃,ꝙ non debet dari niſi præ-
ſenti,& ſtipulanti,ut in.l. qui habet,ff.de tute. Aliàs inſup
lege cauetur,ut alius petere minori curatorem non poſ-
ſit:ſed ipſe ſibi petere debet,ut.l.diuus.§.curatores,ff.qui
pet.tut.uel cura. Cũ ergo p̃ſens ſtatutum,quo cauetur,ꝙ
cõſanguinei pñt petere curatorẽ minori,deuiet à diſpoſi-
tione iuris cõis,debet ſtrictè ĩtelligi,ut minus,q̃ poſsit fie
ri,obuiet iuri cõi.l.3.§.hęc autẽ uerba,ff.de neg.ge.c.ĩ no
ſtra,de iniur.c.j.&.ij.de fil.p̃sby.lib.6.facit,qđ not.Inn.in.
c.cãm,de reſcrip.& Bar.in.l.oẽs populi,ff.de iuſ.& iur.&.
l.j.ff.ad leg.Fal.& Io.An.in regula,pro poſſeſſore, de reg.
iu.lib.6.in Mercu. prouidet ergo illud ſtatum, ut conſan-
guinei admittantur ad petendum curatorem,ubi alias nõ
admittebantur,ut p̃dixi,& non intelligatur,ut detur mi-
nori inuito, ne in alio corrigatur ius cõe, p̃ſertim cũ hoc
non exprimatur in ſtatuto,& ſine iſto põt ſtatutum habe-
re ſuum effectum,facit.l.ſi uero.§.de uiro,ff.ſo.ma.&.c.ſta
tutum,de elec.lib.6.Sed his non obſtabtibus ꝯriam ſñiam
arbitror p̃ſtantiorẽ.¶ Primò per uerba dicti ſtatuti in eo,
ꝙ dicit,ꝙ ſi peruenerint & nominauerint curatorem, uel
curatores,uel iurauerint, ꝙ dictã petitionem faciunt bo-
na fide,& pro utilitate minoris,& noĩabunt meliores,dent̃
curator, uel curatores p̃dicti eidẽ minori intra. 15. dies
poſt petitionẽ, & iuramentũ prædictũ unde pondero pri-
mò uerbũ,dentur:qđ uerbũ iudici p̃ceptiuum eſt, inducẽs
neceſsitatẽ,ſicut in ſimili habetur in.c.ſi diligenti, de fo.
cõp. &.c.j.de iniur.lib.6.&.c.de multa.§.is quoq;, de præ
ben. q̃ uerba cũ ſint imperſonalia, diriguntur ad iudicẽ ſo
lum,& ſic non requirunt uolũtatem minoris,uel alterius,
ſed ſolũ denotant factum,& officiũ iudicis. Ad hoc,qđ in
ſimili habetur in cle.j.de re iudi.iũcta gl.in uerbo,admit-
tatur,quæ eſt no. Ad idem alia glo.no. in.l.ſi ſoror, C.de
colla.facit qđ no.Cy.in.l.quicunque,C.de ſer.fugi.ubi di
1 ci, † ꝙ ſi diuerſæ pœnæ imponuntur alternatiue à lege,&
uerba legis dirigũtur ad iudicem,optio non dat̃ parti,ſed
ſoli iudici,ita,ꝙ ſufficit ſolius iudicis miniſteriũ.Idẽ,quã
do uerba proferuntur imperſonaliter: quia in dubio diri
guntur ad iudicẽ,ut eſt tex.iuncta gl.in.c.à crapula,de ui-
ta & hone.cleri.& in c.fraternitatis.34.diſt.&.ca. ſicut, de
iudi.¶ Secundò facit,quia à uerbis non eſt recedendũ,niſi
apertè aliud conſtet ex mẽte,ut in.c.ſi.de uerb.ſig. &.l.nõ
aliter,ff.de legatis.3. Sed uerba ſtatuti in caſu nr̃o clariſſi
ma & certa ſunt, cũ dicant debere nominari per cõſangui
neos,nec requirunt,ut minor uocetur, uel ut conſentiat,
ergo indiſtinctè debent intelligi, ut ſiue uelit minor,ſiue
non,debent illi noĩari, ſeruata tñ forma ſtatuti deputati.
cũ.n.uerba clara ſint, ceſſat extranea interpretatio.l. ille
aut ille,ff.leg.3.& in.c.eſtote,de reg.iur. bene.n.ſciuiſſent
ſtatuentes dicere,ſi uoluiſſent, ut minor uocaretur,& cõ
ſentiret. Cũ ergo non dixerint,non eſt curandũ,an minor
reluctet,ad hoc bonus tex.in ſimili in.c.ad audientiam,de
deci.&.xix.diſt.c. ſi Romanorum,&.c.ſolitæ,de maiorita.
& obe.&.l.de pretio,ff.de publ.¶ Tertiò facit, ꝙ ſi non da
retur minori inuito,ſed conſentienti duntaxat, ſtatutum
non requireret illam ſolennitatem, ut conſanguinei iura
rent, ꝙ dictam petitionem faciant bona fide,& pro utili-
tate minoris,cum ſine iſta deberet dari, ſi minor conſenti
ret poſtulationi conſentiendo, arg.l. ſi filius, & quod ibi
no.Bal.in.l.cum pater.§.libertus,ff.de lega.2. ¶ Præterea
& quartò, ſi hoc eſſet uerũ,illud ſtatutũ de nihilo,uel de
modico prouideret:quia non haberet minor niſi contradi
cere,& ſic impediret petitionẽ conſanguineorum,& eua-
cuaret nominationem,& iuramentum conſanguineorum,
&prouiſionẽ ſtatuti fundatã ſuper ſua utilitate, ꝙ nõ eſt
dicendũ, arg. optimum in.c.in his, de priuile.c.ſi papa,de
priuile.lib.vj.&.l.ſi qñ,C.de inoffi.teſt.Nec eſt curandum
hoc caſu de contradictione minoris, ex quo ſuæ utilitati
& non uoluntati intendat prouidere ſtatutum,ut patet in
illis uerbis,pro utilitate minoris &c. Ad hoc.c.qui emen-
2 dat.45.diſt.ubi dicit tex.† ꝙ multa bona p̃ſtantur inuitis,
qñ eorum conſulitur utilitati,non uoluntati: qa ipſi inue
niuntur ſibi inimici eſſe.¶ Ad idem.33.q.4.c.diſplicet,&.
c.ipã pietas,& quod not.ponit Bart.in.l.4.§ prætor ait,ff.
de dã. infect.ubi dicit,ꝙ ſi ſtatuto cauet̃, ꝙ fiat citatio ad
faciẽ,uel ad domũ, non debet intelligi,ut ſit alternatiua
ordinis,& ſic primo ad facien,& in defectum domum, li-
cet uerba legis ſic intelligantur, & exponantur, ut. l.ſcire
oportet,ff.de excuſa.tuto. ſed debẽt intelligi imponi uer
ba alternatiua, ut ſic ſufficiat citatio ad faciẽ, uel ad do-
mũ,ut ſtatutum aliquid operetur.Nec ob.argu. ſupra for
matum, quod poterit operari,ut conſanguinei admittant̃
ad poſtulandũ:qa iſte deffectus eſſet modicus, & quaſi inu
tilis,cum per ſolã contradictionem minoris forte diſcho
li p̃rſus illa prouiſio annihilaretur, & ſic uerba eſſent im
poſita potius uerbis,q̃ rebus,cuius cõtrariũ eſſe debet, ut
in.c.cõmiſſa,de elect.li.vj.&.l.2.in fi.C.communia de leg.
& uerba legis debent intelligi cũ effectu,in.c.relatum, de
cleri.non reſi.&.l.j. §.hæc autẽ uerba,ꝙ quiſq; iuris Nec
debet ita amare fieri interpretatio cuiuſque diſpoſitionis
ut ab alieno iudicio dependeat ipſius effectns, ut notan-
3 ter vr̃ tex in c.piſanis,de reſtit.ſpo.†. Potentia.n.dẽ facili
reducibilis ad actum, habetur pro actu,ut ibi unde ſicut
uidemus,ꝙ lex prouidet prodigo inuito per dationem cu
ratoris,l.j.ff.de cura.fur.&.l.is cui bonis,ff.de uer.obl. do
nec ſanos mores receperit,ut.d.l.j.& mulieri,quæ luxurio
ſe uiuit,in.l.& mulieri,ff.eo.Ita ſtatutum hoc caſu uoluit
prouidere minori. præſumpſit.n curatorem ſibi neceſſa-
rium,ex quo conſanguinei admittuntur ad poſtulationẽ,
& iurant,ꝙ bona fide,& utilitate minoris curatorem dari
petunt,ad hoc l.j.ij.& iij.ff.de libera cauſa, & iudex ex of
ficio debet prouidere minori,ut no.in.l.4.§.hoc autẽ iu-
dicium,ff.de dã.infec.¶ Præterea,ex quo conſanguinei p̃-
ſumunt̃ mouere ſe bono zelo,ut in iuribus proximè alle-
gatis,poſtulant & iurant,ꝙ faciant bona fide,& pro utili-
tate minoris ſi minor ipe contradicens eſt,vr̃ inſanus mo-
ribus,& diſſenſus ſuus non debet impedimentũ p̃ſtare, ad
4 hoc no.gl.c.j.83.di. q̃ notanter dicit, † ꝙ ſi infirmus diues
prohibeat,ne ſibi dent̃ aliquæ medicinę, qđ nihilominus
ſi medicus curat eũ,& dat ſibi medicinas,põt poſtea repe-
tere,non obſtante.l.fi.C.de neg.geſt.quia p̃ſumitur nõ ſa-
nę mentis,ſic reſiſtendo,unde inuitum põt medicus cura-
re ita concludo in præſenti dubio, ꝙ ſeruata ſolennitate
ſtatuti,põt inuito per iudicẽ dari curator. ¶ Venio ad ſe-
cundum, quod iudicio meo eſt difficilius, an iudicio ce-
pto per cõſangnineos ſuper poſtulatione curatoris, ſerua
ta ſtatuti ſolennitate,facta, ualuerit datio curatoris po-
ſtulati poſtmodum per ipſum minorem facta per iudicẽ,
corã quo uertebatur quæſtio. Et uidetur primò ſic. nam
certum eſt, ꝙ ipſi minori poſtulanti dandus eſt curator ꝑ
magiſtratum ex legis cõis pronſione,ut in.d.l.diuus.§.cu
ratores. Quę quidem legis prouiſio nõ cenſetur in dubio
ſublata per prouiſionem ſtatuti: ſed concurrunt ambo re
media,ut ad poſtulationem cõſanguineorum dari poſſit,
& etiam ad poſtulationẽ propriã ipſius minoris. Nã anti-
qua legis prouiſio nõ cenſetur ſublata per minorem: ſed
ambæ concurrunt,niſi expreſſè caueatur in.l. noua,ut.in.
l.quoties,&.l.nunq̃,ff.de actio.& obliga.facit l.fi.C.de do
na.& quod notanter ponit Bart.in.l.j.ff.ui bono. rapto. &
gloſſ.

5 gloſſ.in c.quod olim,de Iudæis.† prouiſio autem legis eſt
magis fauorabilis,quã ſtatutũ:quia in eo, ꝙ recedit à iu-
re cõi,eſt odioſa,ut in iuribus ſupra alle.in prima parte.
Ex quo ergo illo tẽpore concurrebat prouiſio legis cõis
maximè cum uoluntate minoris uidetur,quòd ualeat da
tio prædicta argu.in regula,odia reſtringi,de reg.iur. lib.
vj.& l.quod uero,ff.de legi.& c.cum dilectus, de conſuet.
facit l.ij.C.de noxa.& optimè in l.præſens,in fi.ff.de pœ-
nis.& alibi dicit tex.ꝙ,ubi concurrunt cauſa naturalis &
accidentalis,præferenda eſt naturalis l.qui habet,ff.de tu-
te.ſed prouiſio legis,ut curator detur minori poſtulanti,
eſt naturalis,& magis fauorabilis, quam prouiſio ſtatuti,
ut detur inuito ad poſtulationẽ cõſanguineorũ; ergo illa
præferenda. Secundò facit l.quoties,C.de rei uendi. ubi
patet,ꝙ ſi uẽdo rem duobus,ille potior eſt, cui res fuit
primò tradita.Et ſic in pari cauſa ille pręfertur,qui prius
peruenit ad conſummationem actus;facit c.tibi qui,de p̃-
ſcri.li.6.Sed in caſu noſtro inſtante poſtulatione conſan-
guineorum,& minoris,primò fuit cura decreta ad poſtu-
lationẽ minoris;ergo ille potior,maximè cum nũc ceſſet
ratio ſtatuti.fuit n.mens prouidere minori curatore indi
genti,ut patet ex uerbis ſtatuti,ibi,pro utilitate minoris,
&c.Sed nunc minor habet curatores,cõtra quos nihil ma
le obijcitur;ergo ceſſare debet ſtatuti extraordinaria ꝓ-
uiſio,arg.in c.cum ceſſante,de appell.& optimè facit. l. ex
facto ff.de uulg.& pupill.quod ibi not.Bar.in l generali-
ter,C.de epiſc.& cleri.canonizata.xvj.q.j.& habenti cura
torem non eſt dandus alius curator,ut in l.curatorem ha
6 benti,C.qui da.tuto.uel curato. † Præterea iudex ipſe ex
ſuo officio,põt ex cauſa curatorem iam datum remoue-
re,& alium deputare.l.iij.§.præterea,ff.de ſuſpectis tuto.
fortius ergo potuit non admittere curatorem per conſan
guineos poſtulatum,& alium deputare ad petitionem mi
noris,cum facilius quis non admittatur,quàm remouea-
tur,ut in capitulo,quemadmodum,de iureiurando. Tur
pius eijcitur,quàm non admittitur,& c.ut ibi. Item fortiſ
ſimè facit in ſimili capitulum:paſtoralis,de iure patrona-
tus,ubi hr̃,ꝙ ſi patronus præſentet primò unum ad eccle
ſiam uacantem & Epiſcopus ſine cauſa legitima diſtulit
illum inſtituere,ſi patronus præſentet alium, & illum in-
ſtituit ep̃s,ualet inſtitutio facta de ſecundo, licet ep̃s pu-
niatur,qui ſine cã legitimã diſtulit inſtituere primũ. mul
to ergo fortius in caſu noſtro debet ualere datio ibi ſecũ
di non obſtante præcedẽte prima conſanguineorum peti
tione,cum aliàs ſuperuenit ſecunda petitio ipſius mino-
ris per iudicem admiſſa. nam in tali caſu poteſt ep̃s inſti-
tuere primũ,aut ſecundum ſine aliquali pœnæ metu,ut in
c.cum aũt,eo.ti. Ad idem bene facit in ſimili.l. relegato-
rum.§.ad tempus,ff.de interdic.& releg.ubi dr̃, iudicẽ nõ
debere ei,quem relegat,bona in totum,uel in partem adi
mere,ſubiungit tñ,ꝙ ſi ãdemit,nõ infirmabitur ſenten-
tia,facit,quod leg.& no.in l.quid ergo.§. pœna grauior,
ff.de his,qui no.infa.ubi hr̃,ꝙ a prouiſione legis põt iudet
recedere mitigando a principio pœnam;& dicit ibi,etiam
ſi pœna apponatur per ſtatutum,& dicit Bal.in l.non du-
bium.C.de legi.quòd in dubio ur̃ receſſiſſe à pœna legis,
ſeu ſtatuti ex cauſa.Et hæc multum uidentur ſtringere ꝓ
parte ipſius minoris,maximè quia ſuſpicio uidetur contra
conſanguineos ita ſe ingerentes,arg.in l.quæ omnia,ff. de
procura.Sed his non obſtantibus,meliori iudicio ſemper
ſaluo,oppoſitum præualere arbitror.Et primò moueor,
quia ſtatutum communis Florentiæ, a quo iudex recepit
poteſtatem,mandat ipſi iudici,ut ſub certa forma,de qua
in dicto ſtatuto,det curatorem. Quã quidem formã cum
dictus iudex non obſeruauerit, non tenuit cura ſecundo
loco per eum decreta,uel ſaltem eſt irritanda,ſicut irri-
tatur electio facta contra formam ſtatuti, ut in c.cum di-
lectus,de conſuet.Facit c.abbate,de uerb.ſig. maximè cũ
in caſu noſtro ſtatutum fuerit factum a populo Florenti-
no;& ſic poteſt dici ius ciuile;no.Bar.in l.fi.ff.de pænis, &
l.4.ff.de uer.obl.maximè cum ciuitas Florentina impera
torem non recognoſcens, tantam poteſtatem habeat in
territorio ſuo,quantam imperator in ſuo,ut no.Bart.in l.
hoſtes,ff.de capti.& poſtli.reuer.& facit.c. per uenerabi-
lem,qui fil.ſint legi.¶ Ad prędicta induco gl.multum no-
tabilem in clemen.1.de iure patto.quæ dicit,ꝙ ſi mande-
tur aliàs poteſtatẽ nõ habenti,ut aliquid faciat ſub certa
forma,licet ille ſit ordinarius,ſi illud fecerit forma non
ſeruata,non ualet actus,facit c.cum dilecta,de reſcrip. &
c.fi.de reſti.ſpo.& c.uenerabili,de off.deleg.& d.l. diligen
ter,ff.mandati.ſecus,ſi mãdaret̃ aliàs poteſtatẽ habenti,
quia tũc actus nõ ſeruata forma poſtea data tenet, licet ꝗ
faciens ſit puniendus:& ſic loquit̃.c.dilectus,el.ij. de præ-
ben.& c.ſoli,in prin.de cõceſ.præben.li.6. cum ſimi. ¶ Ad
propoſitum ergo,cum per poteſtatẽ à ſtatutis Florẽtinis
hoc inter cætera ſtatuta caueatur,ut poſtulatis & nomina
tis curatoribus per cõſanguineos dẽtur ipſi nominati in-
tra quindecim dies,& cathedralis tranſgrediendo formã
ſtatuti illos nominatos non dedit intra quindecim dies,
nec poſtea,ſed alios,non debet tenere ipſa datio curato-
ris.l.non dubium,& quod ibi no.maximè per Bal.C.de le
gi.ſed quoties datur certa & ſpecialis forma ſtatuti,nõ ſo
lum annullatur id,quod fit contra formã,ſed ẽt id, quod
fit præter formam,ut no.probatur in c.prudentiam ibi,il
le quippe,de offi.del.& c.ſi cui,de elec.li.6.Nec debet iu-
dex moueri ꝑ æquitatẽ nõ ſcriptã cõtra ius ſcriptũ, ut in
l.j.& ꝑ gl.& no.Bar.C.de leg.& no.in l.placuit,C. de iud.
& in l.fi.C.de tranſ.Nec debet iudex uelle uideri clemen
tior l.ut dicit tex.in aut̃.de iud.Itẽ & ſcđo, ubi cõcurrũt
duæ partes in diſpoſitiõe,prima attentata & p̃ſẽtata p̃ua-
let,ex quo nõ poſsũt ambæ habere effectũ,ut in c.fi.de re
ſcr.l.6.ubi dr̃,ꝙ ſi duo impetrauerint cõſimilẽ gratiã ſub
eadẽ data,prio p̃ſẽtãs eſt potior.Inſup facit.l.qđ in hr̃dẽ
§.eligere,ff.de trib.& c.ut quis duas,de ele.lib.6. & l.p̃tor
edixit.§.1.ff.de ĩiu.ita ad ꝓpoſitũ p̃ſuppoſito, ꝙ ẽt minor
poſſit petere,ex quo cõſãguinei ꝑuenerũt, & intẽtauerũt
ꝓuiſionẽ ſtatuti,& noĩatio iã uigore ſtatuti facta extitit,
nõ licuit minori intẽtare poſtmodũ ꝓuiſionẽ legis,ſi legi
timæ opponẽdo cõtra noĩatos ꝑ cõſãguineos, p̃cluſa eſt
n.ſibi dicta uia.d.l.p̃tor edixit,& d.c.ut quis duas, de ele.
li.6.Itẽ facit optimè.l.1.& qđ ibi no.ff.ui bo.rapt.& auth.
qui ſemel,C.quomo.& qñ iudex.p̃ſumptio.n.eſt,ꝙ minor
nõ moueat̃ bono zelo,cũ ꝑ prius nõ petierit,ſed demũ fa
cta poſtulatiõe ꝑ ꝯſãguineos.¶ Poſſet ẽt,ſi ꝯrium dicere-
mus,cõfingi fraus;quia ad excluſionẽ nominatorũ ꝑ cõſã
guineos de facili minor ipſe nominaret ſuis moribus cõ-
ſentaneos,& ſic euacuaret prouiſionẽ ſtatuti,quod nõ eſt
dicẽdũ.obuiãdũ.n.eſt figmẽtis & fraudibus,in c.quãto, in
fi.de diuor.Præſumẽdũ eſt.n.ꝙ meliorem electionem fa-
ciãt cõſanguinei ætate,& diſcretione ꝓuecti, maximè cũ
in hoc p̃ſtiterint iuramẽtũ,q̃ ipſe minor,q adhuc rectum
nõ habet iudiciũ,& poſſet illectus & ſeductus petere cura
tores,ex quorũ cura poſſet ſẽtire triſtẽ exitũ, & ſæpe mi-
nores ut mulieres laborãt cõtra ꝓpria cõmoda; ut dicit
tex.in l.ſi pater,C.de ſpõſa facit.l.ſi uero nõ remunerãdi.
§.ſi adoleſcẽs,ff.mãdati,cũ ſim.Sciuiſſet.n.ſtatutũ dicere,
ꝙ uoluiſſet, ꝙ debẽt dari noĩati ꝑ cõſanguineos,niſi ipſe
minor petat;ſed ſimpliciter & indiſtinctè diſponit, ut den
tur noĩati ꝑ cõſãguineos.hinc uidemus,ꝙ in multis locis
uigẽt ſtatuta, ut ſine conſenſu eorum nõ poſſint obligari.

Aduertunt,n.ꝙ iſta ætas multis captionibus expoſita eſt,
& multorum inſidijs ſuppoſita,ut dicit tex.in l.j. de mino.
Sed per interuentum conſanguineorũ,maximè cum iura-
mento,tollit̃ ſuſpicio fraudis,arg.in l.tranſactione, C. de
tranſactionibus.¶ Item præſumptio eſt cõtra minorẽ, qui
nõ ualet acquieſcere conſi.conſanguineorum,argu.in c.ex
ſtudijs ſuis,de præſumptio. ¶ Præterea interdictũ Papæ ꝑ
ordinariũ ꝓueniri ꝑ citationis actũ põt, ut in c. ut debitus
de appel.& delegato per delegatũ,ut ibi plenè no.in c.j. &
c.ſi autẽ. & c.plerunque,de reſcr. & per citationẽ quis ꝓ-
uenitur,ut non proſit poſtmodũ mutatio domicilij l. ſi qs
poſtea,ff de iudi.& l.cum quid,ff.de iuriſ.om.iud. & c.pro
poſuiſti,de fo.cõpe.& ſic contraria collatio Papæ,& ordi-
narij de eodẽ beneficio,primò facta præfertur in c. ſi à ſe-
de,de præbẽ.li.6.& in iuriſdictionẽ epi & prælati inferio-
ris locus eſt præuẽtioni,ut no.Io.An.in c.paſtoralis, de of
fi.ordi.ſentit Inn.in c.quãto,eo.ti.facit l.fin. C. de iuriſdi.
om.iud.Ita dicendum in propoſito,ꝙ concurrentibus pro
uiſione legali,& ſtatutaria,præferenda eſt prima prouiſio
intentata;facit xxxij.q.j.cum renuntiatur,& quod not.In-
7 no.in c.j.de collu.dete.ubi dr̃,† ꝙ ubi duæ actiones com-
petunt,una de iure cõi,alia beneficio prætoris,una electa,
altera remanet excluſa;facit d.l.quod in hæredem,§.elige
re,& l ita in fi.& l.licet ff.nau.cau.ſtab.¶ Ex his ſatis patet
reſpõſio ad allegata ſuperius pro parte minoris.fateor.n.
ꝙ re integra cõpetunt ambæ prouiſiones:tamẽ,ex quo cõ
ſanguinei præoccupauerunt ſtatutũ mandati,ut illi per cõ
ſanguineos nominati dentur,tandẽ minor intentat proui-
ſionem legalem quaſi iam præuentus,ut in iuribus præal-
legatis.Non obſtat ſecundum argumentum de l. quoties,
quia illud eſt,quia per uenditionem ſolum obligatur per
ſonaliter uendens ad perfectionem contractus.Sed per tra
ditionem ſecundo factam acquiritur dominium,& poſſeſ-
ſio.l.traditionibus,C.de pactis.ideo res efficitur ſecundi,
& primo tenetur ad intereſſe,ſicut prius tenebatur ex na-
tura contractus,ut no.in l.j.& l.exempto ff.de actio.emp.
& põt conueniri de falſo,ut eſt tex.no.in l.qui duobus, ff.
de fal.Secus autem,ſi primò fuiſſet acquiſitum ius in re;qa
tunc ille eſt potior,non obſtante traditione ſecundo facta
unde ſi uenditor conſtituiſſet & tradidiſſet,primus tamen
eſſet potior per tex.no.in l.certè,ff. de præca. de qua per
Io.An.in addi.Spe.de emp.& uendi.§.j.uer.& hoc ſcias; ꝑ
Cy.in d.l.quoties,per Bar.in l.ſi is,qui pro emptore;ff. de
uſucap. ita dicendum in propoſito.nam per nominationẽ,
& poſtulationem conſanguineorum iudex aſtringitur ad
nominatos præſentandum,& prouiſio legis ur̃ excluſa; &
ius,quod eſt modo,ur̃ acquiſitũ nominatis;facit, quod ha-
betur in ſecundo ſtatuto præallegato;facit l.ſeueriter, C.
de excuſa.tuto.& ur̃ ius afficiens ad rem ex ſola intẽtione,
cum iudex teneatur illos dare;facit quod no.Inn.in c.dile
ctus,de offi.lega.unde non debuit ualere prouiſio de alio
facta,tum quia contra formam ſtatuti: tum quia prouiſio
legis ceſſauit attenta prouiſione ſtatutaria per ſupradicta
non obſt.arg.de l.tutor,ff.de ſuſpec.tuto.quia dico iudicẽ
non poſſe ex officio remouere tutorẽ,niſi ſibi ex apertiſſi-
mis argumentis liqueat illum eſſe ſuſpectum,ut dicit tex.
in dicto caſu,quod non contingit in caſu nr̃o.iudex.n.nõ de
bet procedere,ſm̃ qd̃ ſibi ur̃,licet illud uideatur æquũ, ex
quo ꝑ legẽ uel ſtatutũ eſt ꝓdita certa & determinata uia
procedẽdi,ut no.dicit Inn.in c.j.de conſti.& Bart.in l.j.C.
de legi.Non obſtat quartũ de.c.paſtoralis,& c.cum autem
de iure patro.quia.c.cum aũt,procedit rõne poteſtatis tri
butæ patrono,ut poſſit uariare accumulando ante inſtitu-
tionem,unde,data paritate inter præſentatos, epi eſt ele-
ctio,ut ibi no.ad c.paſtoralis,dico idem eadem rõne. nam

ex quo datur patrono laico facultas uariandi, acquiſitum
eſt ius ſecundo præſentato,ſicut & primo;ideo ualet inſti
tutio de ſecundo facta.Sed ſi eps ante præſentationẽ ſecun
di ſpreuit primum inſtituere ſine cauſa,tenetur in eo,ꝙ il
lum ſine cauſa inſtituere noluit ante præſentationem ſecũ
di,ſed in caſu noſtro hoc non occurrit,quia ſtatutum præ-
ciſe mandat confidens de legalitate & iuramento conſan-
guineorum,ut per conſanguineos nominati deputentur,
& ſic ſublatum eſt minori ius petendi curatorem, cũ res
ſit non integra;imò præuentus fuit prouiſione ſtatutaria.
Non obſtat quintum de l.relegatorum.§.ad tempus, quia
lex ibi ultra procedit ſuſtinendo ſententiam,ut patet in c.
ita,quòd non ſtetit in meris finibus præcepti: & ita ad illã
legem reſpondet Bal.in d.l.non dubium ¶ Ad l.quid ergo,
8 dico,quòd loquitur in ſententia.† datur enim facultas iu
dici temperandi à principio pœnam legis,ut ibi.& in l.j.ff.
ad Turpillia.ubi de hoc per Bart.& l.ij.& iij.§. notandum
cum animus iudicis ex uarijs argumentis põt informari.
Nec eſt neceſſe.in ſententia exprimere cauſam,ut in c.cau
ſam,& c.ſicut,de re iudi.ſi tamen iudex ſine cã recedit in
ſententia,pœna prouiſa per legem punitur,ut no.Bart.in
d.l.j.facit.l.ſi filius,ff.de iudi.& C.de pœna iudicis,per to
tum.Sed extra iudicium non datur ſic facultas iudici rece
dendi à prouiſione legis uel ſtatuti cauſa non apparente,
imò puniendus eſt tanquam tranſgreſſor legis,ut no. Bal.
in d.l.non dubium,& ur̃ probari in c dilectus, de tempo.
ordi.facit quod no.Inn.in c.innotuit,de eo,qui fur.ordi.
rece.Nec obſt.l.quæ omnia,ff.de procur.quia dico, quòd
non debet præſumi contra conſanguineos, cum ipſi non
appareant pro ſeipſis curam ſummere,ſed inſtant,ut boni
curatores aliàs nominati dentur minori,& ut ſeruetur ci
uitatis ſolennis prouiſio redundat enim in conſanguineo
rum ignominiam,ſi minor conſanguineus per malam cu-
ram reduceretur ad inopiam,arg.in l.j in fi. de lib. cauſa.
¶ Ex quibus omnibus concludo,quòd datio ſecundi cura-
toris facta per iudicem ad poſtulationem minoris,facta le
gitimè poſtulatione,& nominatione conſanguineorũ, nõ
ualet,alia cauſa legitima extrinſeca non apparente,ſed dã
di ſunt nominati per conſanguineos, niſi aliquid contra
ius legitimè opponatur.¶ Venio nunc ad tertium, & ulti-
mum dubium,uidelicet ſi curator, uel curatores dati ad
petionem conſanguineorum uigore ſupra allegati ſtatuti
poſſint quandocunque ad uoluntatem minoris reuocari,
uel perdurare uſque ad integram ętatẽ minoris.& in hoc
concludendo breuiter,& ꝑꝑ prolixitatẽ euitãdã arbitror
ꝙ durent uſque ad ætatem legitimam. Nec ad uoluntatẽ
minoris ſunt reuocandi.primò moueor,quia minor cura
torẽ habẽs æquiparat̃ pupillo, ſeu prodigo,cui bonis in-
terdictũ eſt,ut legi.& no.in l.ſi curatorẽ habens, C. de in
9 integ.reſt.† ſed minor non poteſt pro libito ſe à poteſta-
te tutoris ſola uoluntate eripere,ut eſt expreſſum in l. ij.
C.quando tut.uel cura.eſſe defic. Sic ergo nec minor a
nexibus curatoris,ar.in.l.illud,ff. ad.l. Aquil.&.c.cum di
lecta,de confirma.uti.&.c.tranſlato,de conſti.¶ Secundò
moueor,ꝙ datio curatoris duret ad limites cauſæ, ratio
ne cuius datur, tex.eſt ĩ.l.j.ff.de cu.furio. ubi dicit, quòd
ſi det̃ curator furioſo,uel ꝓdigo,durat curat, q̃diu furio
ſus ſanitatẽ, & prodigus ſanos mores receperit. ſed cũ in
propoſito det̃ curator ꝑꝑ defectũ ætatis,& ſtatutũ ſimpli
citer mandat curatores dari minori, debet cura durare,
q̃diu.min. ꝑuenerit ad ętatem integrã, ſ.25.annorũ. Nã
intra illam ætatẽ minor ſemꝑ eſt expoſitus inſidijs & cap
tionibus aliorum,ut dicit tex.in.d.l.j.ff.de mino.¶ Ad idẽ
facit & tertio.l.ex ratio facto,ff.de uulg.& pupil.¶ Quar-
tò facit,qa ſi diceremus oppoſitum, fruſtratoria eſſet pro
uiſio,

uiſio:qa non haberet minor,niſi petere curatores remo-
ueri,& ſic lex eſſet ſine effectu,& potius uerbalis,q̃ realis,
ↄ̃oĩa iura, & rationem naturalem, & omnem æqualita-
tem.¶ Quintò facit.l.j. C. qñ tuto. uel cura. Nã ſpeciale
eſt ibi,ut curatores deſinãt adueniente pubertate: qa fue
runt adiuncti tutoribus, & ſic cenſentur eodem iure cum
illis.unde finit̃ officiũ eius,cui adiungit̃, ut notanter pro-
bat ille tex.ſm̃ Bar. ibi:ſecus ergo ubi curatores nõ adiũ
gũtur tutoribus, nec dantur pupillis,ſed adoleſcentibus:
qa tũc durãt uſq; ad ꝑfectã ętatẽ,arg. ibi ꝑ locũ à ſpecia
li.¶ Præterea,ſicut officiũ tutelæ durat uſq; ad ꝑfectam
ætatẽ,hoc eſt pubertatem:quia datur pupillis,ut. d.l.j.C.
quando tu.uel cura.ita & officium curæ debet durare uſ
que ad integrã ętatem,quia datur minori propter defe-
ctum ætatis,q defectus durat uſque ad.25.annos,ut. ff.de
mino.per totũ,& c. NIC. ABBAS.

CONSILIVM XCII.

1 *Sententia abſque citatione & peremptoria,lata præſertim in criminali,nullius eſt momenti.*

2 *Conſenſus priuatorum non poteſt facere, ut ſententia nulla ex iuris diſpoſitione teneat.*

3 *Sententiam ſuam in totum retractare nemo poteſt citra principem.*

CHriſti nomine inuocato,Contra ſñiam latam
aduerſus Dominicũ Conſti.municipem
terræ Maglani per dominũ capitaneum tũc tẽpo-
ris ꝓdictæ terræ ꝑſidentem, ex officio inqſitionis Querit̃,
an ſubſit aliqnod remediũ? Et breuiter dico uiſis actis mi
hi exhibitis ſuper dicta inquiſitione, ꝙ dicta ſñia ſit ipſo
iure nulla,& nullum effectũ producere debet,rõ principa
lis,q̃ me mouet eſt,ꝙ dicta ſñia fuit lata dicto Dominico
abſente,& non citato, licet tunc tꝑis exiſteret in carceri-
1 bus.illud.n.certiſſimum eſt, † ꝙ abſque citatione & perẽ
ptoria ſñia lata,ꝑſertim in crĩali,ut ĩ caſu nr̃o, nullius mo
mẽti exiſtit,ut probatur in cle.paſtoralis,de re iu.ẽt ſi fo-
ret lata ꝑ principẽ,ut ibi habetur:qa cũ defenſio ſit de iu
re naturali,nõ poteſt illa citatio, q̃ ſit ut reus ueniat ad ſe
defendendũ,tollit ut dicit ibi tex. facit inſt.de iure natu.
gẽ.& ciui.§.ſed naturalia,& qd̃ not.Bar. in.l.cũ mulier,ff.
ſol.mat.¶ Ad idẽ.l.j.§.itẽ cũ ex edicto,ff.q̃ ſen.ſine app.re
ſci.&.in.c.cũ eccleſia,de conſti.&.3.q.ix.c. oĩa, de maio.&
obe.c.inter quatuor,& in.c.j.de cau.poſ.& propriè.cũ in-
finitis ſimi.nec potuit cõualidari per omiſſionẽ appella-
tionis,ut in.l.ſi exꝑſſim,ff.de appel. nec ẽt exꝑſſe potuit il
lã ſñiam nullã approbare,licet poſſet ratificare ex poſtfa
cto,ut.l.2.C.cõia utriuſq; iud.illud tamen ꝓcedit,ut ua-
leat tanq̃ quidã ↄ̃ctus initus pari cõſenſu inter partes, nõ
aũt ut ſñia,ut no.Bar.in.d.l.2.& in.l.una, C.qui pro ſua iu
2 riſd.& eſtratio, † qa conſenſus priuatorũ non põt facere,
ut ſñia nulla ex iuris diſpoſitione teneat, cũ nõ poſſit ſuꝑ
ius diſponere fundatũ ſuper utilitate publica. ff. de leg.j.
l.nemo põt,&.l.priuatorũ,C.de iuri.om.iud.in caſu uero
nr̃o nõ potuit dicta ſñia nulla ratificari ut contractus du-
plici reſpectu:primò quia nihil actum fuit per modũ con-
tractus,ut no.in.l.j.C.de pact.¶ Item qa cũ ſñia lata fuiſ-
ſet ad mẽbri mutilationẽ,niſi ſolueret condẽnationẽ pe-
cuniariã intra certũ tẽpus in ſñia contentã,nõ poterit di-
ctus Dominicus ẽt ꝑ pactũ dictam ſñiam nullã approbare:
qa nemo dominus eſt mẽbrorũ ſuorũ,l. liber homo,ff.ad
legẽ Aquil.& expreſsè probatur in.l.non tm̃, ff. de appel.
ubi patet,ꝙ in pęna corporali nõ põt quis approbare ſen-
tentiã contra remediũ iuris,facit.c.contingit, el.j.de ſen.

excõ.&.c.ſi diligẽti,de foro cõpe.Nec obſtat,ſi dicatur, ꝙ
capitaneus terrę fecit poſtmodũ cancellari illã partẽ, q̃
continebat manus amputationem:quia dico,ꝙ non potuit
3 poſt latã ſñiam illud facere: † quia non põt aliquis citra
principẽ ſuam ſñiam in totũ, uel in partẽ retractare, ẽt ſi
uideat eã iniuſtã,& hoc tã in ciuili,q̃ in criminali,ut.l.iu-
dex,ff.de re iud.&.C.ſenten.reſcin.non poſ.l.j.&.l.moris
eſt.§.& ſi fortè,ff.de pęnis.ubi tex. apertiſſimus in caſu no
ſtro,& hæc cõcluſio ueriſſima,& indubitata ſic clarè pro-
bari põt ex actorũ inſpectione ſñiam fuiſſe latã parte non
citata,nec ꝑſente,hæc.n.probatio, ꝙ nõ reperitur in actis
ſufficit,ut in.c.qm̃ contra,de proba.& ibi hoc apertè tenet
Io.Cal.ſaltẽ in facto non multum antiquo, ut in caſu no-
ſtro,& Io.An.in addi.Spe.in ti. de ſen. §.iuxta,uer. & not.
¶ Sed dubium eſt,qd ſi non apparet niſi ſñia,in qua nil dr̃
de ꝑſentia uel citatione partis,ut in caſu noſtro euenit,nũ
quid ſit ſufficiens impugnatio ex parte Dominici;ut ſic re
leuetur dicendo,Ego nõ fui citatus,nec ſñia hoc continet?
dubiũ eſt pulcrum,cũ lapſum ſit tꝑs appellandi. Nã ſi ap-
pellaſſet,non foret dubiũ, quin iudici incũberet onus ꝓ-
bandi citationẽ,ut ꝓbatur in.c.qm̃ contra, & ibi cõiter ꝑ
doc.de proba.& tenet Spec.in loco ꝑalleg.in quo quidem
dubio ſunt diuerſæ opi.ut recitat Spec. in loco ꝑalleg. &
ur̃ ibi tenere, ꝙ poſtquã ſñia tranſiuit in rẽ iudicatã, pro
ea ꝑſumitur,niſi probetur contrariũ. Inn. uero latius hũc
articulum examinat in.c.cũ in iure, de offi.deleg.& ur̃ ma
gis inclinare,ut non ꝑſumat partẽ ꝑſentem fuiſſe, niſi ſal-
tẽ in ſñia hoc exprimatur, & hanc partẽ ur̃ tenere Ioan.
An.in addi.ꝓdicta.quinimò refert Guil.diſputaſſe, ꝙ ẽt ſi
iudex dicat in ſñia,ꝙ partẽ citauit perẽptoriè,&quod illa
non cõparente pronuntiauit &c.ꝑ hoc tamen non proba-
tur peremptorium ꝓceſſiſſe:qa iudici non eſt credendum,
ut in.d.ca.qm̃ contra;nec tabellioni ſcribenti,maximè cũ
ſit atteſtatio de ꝓterito,ut no.Inno.in.ca.qm̃ cõtra,& per
Bar.in aut.ſi quis in aliquo documento, C.de eden.Secus
dicit ibi Io.An. ſi in ſñia diceretur partẽ fuiſſe ꝑſentẽ: qa
tunc creditur notario referenti, cum atteſtatio ſit de præ
ſenti.hanc eandem opi.ſequitur Fede.de Se. cõſi. clxv.ubi
dicit, ꝙ pars põt excipere contra primũ & ſm̃ decretum,
quod non ꝓceſſit peremptorium,& onus probandi contra
rium incumbit aduerſario: quia non põt hìc præſumi pro
ſñia, ex quo non conſtat partẽ fuiſſe ꝑſentem: imò negat
pars,& ſic ceſſant not.ꝑ Inno.in.c.innotuit,de eo,q fur.or
di.rece.&.d.c.qm̃ contra,&.c.cũ in iure. q̃ dicunt ꝑſumen
dũ pro ſñia,& proceſſu, qñ ſñia fuit lata contra pręſentẽ,
& nõ fuit appellatum. ꝑſumitur.n.omnia rectè & ritè fuiſ
ſe geſta,ex quo pars fuit ꝑſens,& non appellauit.q̃ rõ ceſ-
ſat,quando non apparet partem fuiſſe ꝑſentem,& hęc opi
nio mihi placet tanquam iuri & æquitati conſentanea.Nã
ſi diceremus oppoſitũ, non haberet iniquus iudex niſi con
demnare partem abſentem incitatã & indefenſam, & poſt
lapſum decem dierum nõ hr̃et pars aliquã defenſionem,
cum non apparentibus aliis actis præſumeretur pro ſentẽ
tia,ex quo lapſum eſſet tẽpus præfixũ ad appellãdũ. ¶ Itẽ
ſi ſententia fuit lata contra non citatũ,non põt dici,ꝙ trã
ſiuit in rẽ iudicatã poſt lapſum decẽ dierũ:qa cũ ſit nulla;
non põt illum effectũ hr̃e, ut in.d.l.ſi expreſsim, &.l.1.&.
2.C.quando prouo.non eſt neceſſ.&.2.q.6.c.ei. q.§.diffini
tiua,&.c.j.de re iudi. Et ſic ceſſat opi.Spe.qui fundat ſe ſu
per tranſitum in rẽ iudicatã,ut pro ſñia præſumeretur.Et
maximè hoc ꝓcedit ĩ caſu nr̃o,ĩ quo dictus Dominicus e-
rat in carceribus tempore ſententiæ, & ſic fuit lata ſen-
tentia in abſentem,nec apparet de citatione legitima. Ex
quibus omnibus concludo,ꝙ cum nõ apparet dictum Do-
minicum fuiſſe præſentẽ in ſententia, nec ad eã fuiſſe legi
timè,

timè, & peremptoriè citatum, præſertim cum de citatione nihil dicatur in ſententia, non debet dicta ſententia, mandari executioni contra dictum Dominicum, nec ad aliquem effectum produci; niſi prius conſtet peremptoriam citationem præceſsiſſe, uel eum fuiſſe præſentem, &c. NICO. ABB.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

STATVTO ciuitatis Gloſſetanæ cauetur de medico eligendo in hoc modo, quia præcipuè ad conſeruationem ſanitatis corporis attendendum eſt ægrotis (nã nihil melius fieri põt, quàm ipſos reducere ad ſanitatẽ) hoc ſingulari lege prouidemus, quòd ſingulis annis de menſe Ianuarij priores ciuitatis Groſſeti teneantur eligere quẽdam bonum & ſufficientem medicum phyſicum cum ſalario, & pactis, quibus eis uidebitur conuenire, qui aſsiduè morari debeat in ciuitate Groſſeti ad medicandum perſonas, à qua ſe abſentare non poſsit ſine licentia priorum, & ſi quidem ſe abſentauerit ſine licentia priorum, tunc ſalarium perdat. Et ſi fortè in prædictis fuerunt negligentes priores prædicti, in ſumma. xl. Senenſium puniantur. Et contingit, quòd priores exiſtentes de menſe Ianuarij non elegerunt medicum, prout tenebantur ex forma dicti ſtatuti. propter quod priores exiſtentes de menſe Maij uidentes electionem medici fuiſſe omiſſam per dictos priores de menſe Ianuarij, uelent eligere quendam bonum & ſufficientem medicum cum ſalario, & pactis, quibus eis uideretur, iuxta formam ſtatuti pro tempore finiendi in Kalendis Ianuarij proximè futuri. Quæritur, nunquid poſſint &c.

CONSILIVM XCIII.

1 *Diſpoſitio quando concipitur nomine dignitatis, ſemper ſucceſſor cognoſcit.*
2 *Poteſtas ſi eligatur pro ſex menſibus proximè futuris, ſi hoc tempore non poſsit officium excercere, non poteſt officium ſuum petere pro alijs ſex menſibus.*
3 *Deputatus ad eligendum poteſt poſt tempus purgare moram antiquam.*
4 *Succeſſores tenentur facere ea, quæ tenebatur prædeceſſores.*

SAluatoris Ieſu Chriſti, eiuſque pijſsimæ matris præſidio humiliter inuocato, Duo ſunt principaliter examinanda. ¶ Primò ad quos ſpectet dicti medici electio, an ad priores nunc exiſtentes, an uerò ad priores, qui fuerunt de mẽſe Ianuarij, uel ad conſiliũ populi, à quo fuit editum præfatum ſtatutum, uel ad neminẽ, ita ꝙ ſit illa poteſtas extincta, ex quo nõ fuit ſtatuti forma obſeruata tẽpore ſuo. ¶ Secundò p̃ſuppoſitò, quod poteſtas iſta duret apud iſtorũ aliquos, utrũ poſsit fieri conductio pro integro anno, an ſolũ pro reſiduo tẽporis uſq; ad mẽſem Ianuarij. ¶ Circa primum vr̃, ꝙ ad neminem illa poteſtas pro hoc reſiduo tẽporis pertineat uigore antedicti ſtatuti: quia cum ſtatutum quo ad omnem ſui formam ſeruari non poſsit, ceſſat eius diſpoſitio. Nam ubicunque multa concurrunt ad diſpoſitionem legis, ceſſante aliquo requiſitorum concomitantium, ceſſat legis diſpoſitio, ut probatur in c. quoniam frequenter. §. porrò cunctis, &. §. ſi uerò, extrà ut lite non conteſta. & l. liberorum, ff. de his, qui no. infa. & l. adigere. §. quãuis, ff. de iure patro. dr̃. n. in dicto. c. ꝙ in cã matrimoniali põt procedi lite non conte. contra coniugem abſentem, & contumacem. Si autem ceſſet contumacia, ut quia abeſt ſine culpa ſua, procedi nõ põt. non. n. concurrunt ea, ex qbus fundatur legis diſpoſitio. Ita vr̃ in propoſito dicẽdum, ꝙ cum ſtatutum requirat duo, ut electio fiat p priores, & de menſe Ianuarij, q̃ in hoc tẽporis reſiduo concurrere non poſſunt, debet ceſſare ſtatuti diſpoſitio: per conſilium. n. uigore illius ſtatuti fieri non poteſt: quia utrunq; eſt requiſitum in perſona conſilij, & ceſſat. Non. n. põt fieri electio de menſe Ianuarij, nec fieret per priores, qđ requirit ſtatutum. hæc enim poteſtas non fuit data conſilio, ſed prioribus, & à uerbis non eſt recedendum, cũ nec aliter de mente conſtet. l. ille aut ille, & l. nõ aliter, ff. de leg. 3. & c. ſi. de uerb. ſig. & olim priores de m enſe Ianuarij nõ poſſunt: quia non fieret in tp̃e à ſtatuto requiſito: tñ quia hæc poteſtas non fuit collata perſonis, ſed officio, & dignitati prioratus. fuit. n. commiſſio facta expſſo nomine officij, & dignitatis, & non ſub expreſſione pſonarum, ſed remanet in dignitate, ut in. c. quoniã abbas, de offi. deleg. & c. ſi gratioſe, de reſcrip. li. vj & l. ãnua. §. j. ff. de annuis leg.
2 ad propoſitum dixit Inn. in. d. c. quoniã abbas, † qđ qñ diſpoſitio cõcipitur noĩe dignitatis, ut qa cõmiſſa fuit epiſcopo Senenſi, ſemper ſucceſſor cognoſcit: & ſi ille, qui tũc erat eps̃, tranſit ad aliam dignitatẽ, dimittit delegationẽ ſucceſſori, p hoc. c. paſtoralis. §. preterea, de offi. ord. & ff. de iudi. l. mortuo. Nam regula eſt ſucceſſorẽ teneri ad id, quod predeceſſor, de ſol. c. 1. 11. q. 3. c. ſi eps̃. 12. q. 2. c. hæc huius placiti. 18. q. 2. c. dubium, C. de ſeruo corru. l. furti. p priores uerò nunc exiſtentes fieri non poteſt: qa non poteſt fieri in tp̃e à ſtatuto requiſito, & ubicũque aliqđ mandatur ſub certa forma ſeu qualitate, non ualet actus, niſi adimpleatur mandatum in forma, ſeu qualitate, ut in. c. ſi. de reſti. ſpo. & l. diligenter, ff. manda. & c. cũ dilecta, de reſcrip. facit gl. no. in cle. j. de iure patro. uariat̃. n. diſpoſitio ex tp̃e. ideò dixit lex, ꝙ ſi legatur mihi uſusfructus in biẽnium continuũ à morte teſtatoris, & per heredem ſteterit, quominus daret, nõ poſſum petere uſum fructũ ſequẽtis biennij: qa alius eſt uſusfructus futurus, & alius præteritus: ſed petam æſtimationem, ut in. l. ſi uſusfructus, ff. de uſusfruc. leg. Ad idem l. ſi non ſortem. §. libertus, ff. de condi. indebi. hinc dicitur, ꝙ ſi eligatur poteſtas pro ſex mẽſibus proximè futuris, & hoc tp̃e nõ poſſit officiũ exercere, non põt petere officiũ pro alijs ſex menſibus: qa id, quod eſt in obligatione, uariat̃ ex tp̃e dictis iuribus p ximè allegatis, & quod leg. & no. in c. ſi. de iudi. & per Bar. in. l. & ideo, ff. de uerb. obl. & d. §. libertus. ¶ Sed his nõ obſtantibus, q̃ uerè, ut ex infra dicẽdis apparebũt, in caſu noſtro minimè obſtant, puto, ꝙ priores p tp̃e exiſtentes poſſint hanc electionẽ facere. Et pro primo caſu allego bonũ
3 tex. in. l. cũ quidam, ff. de lega. 2. ubi patet, † ꝙ deputatus ad eligendum, põt poſt tẽpus purgare moram antiquam, ut fiat executio ab homine, uel à iure. nam ibi legatarius tenebatur intra tẽpus bene eligere, ut legitur & not. in ſi. illius legis. ¶ Et q̃quam ex mora competat petitio fideicõmiſſariis: tñ ante petitionem & lit. conteſt. & c. põt eligẽdo poſt tẽpus purgare morã, & per illam l. dicit ibi Bar. ꝙ ſi teſtator reliquit aliqua diſtribuenda inter pauperes, quos tales elegerint, poterunt illo anno elapſo eligere & purgare morã, & ſic nõ deuoluetur per lapſum anni poteſtas eligendi pauperes ad ep̃m: quia datus ad eligendũ ab homine, uel à iure põt ſm eum morã purgare ante, q̃ ab homine, uel à iure ſit facta executio. ſecus, ſi ſit facta executio, ut. l. ſi is cui, ff. commo. & quod ibi no. ¶ Secundò vr̃ ẽt tex. in. l. mancipiorũ, ff. de optio. lega. ubi tex. multũ not. dicit ꝙ ſi alicui eſt data optio, iudex poteſt ſibi præfigere terminũ ad optandum. & licet uelit ſi intra terminũ non elegit, actionẽ legatorum, non competere ei: & tamẽ dr̃ ibi, ꝙ ſi intra terminũ non elegerit, põt poſt terminum eligeret, ſi ex hoc damnum hæres non eſt habiturus, propter quod iudex decretum fecit. Ita in propoſito, licet ad

eligendum medicum tp̃s eligendi in ſtatuto ſit præfinitũ: tñ, ex quo per tp̃is lapſum non ceſſat ratio & cauſa ſtatuti, imò fortius militat; non debet eſſe excluſa ptãs eligendi. põdero. n multũ præfationem, & procemiũ ſtatuti, ex quo arguere licet, cũ colligit̃ mẽs diſponẽtis, ut l. ſi. de hære. inſti. & l. cũ pater. §. dulciſſimis, de leg. ij. & in c. ubi periculũ, & ibi p Io. An. ne cleri. uel mona. lib. vj. p Bar. in l. cũ qui certarũ, ff. de uerb. obl. & l. ambitioſa, ff. de decre. ab or. fa. Ratio enim ſtatuti fuit conſeruare ſanitatem, & prouidere ægrotis. quæ quidem rationes nõ ceſſant poſt menſem Ianuarij: imò magis augent: quia quãto plus differtur, tanto magis mora eſt periculũ allatura; & ideo nõ debet ceſſare ſtatuti diſpoſitio. Nã ad rõnẽ legis debet limitari, reſtringi, & extẽdi ipſa lex, ẽt ꝯ uerba ipſius legis, ut d. §. dulciſſimis, & l. ij. ff. ad Tertul. p Bar. ĩ l. item quæritur. §. qui impleto, ff. loca. Di. in regula ſi. de reg. iu. lib. vj. Poſſunt igitur priores redargui, & puniri de negligentia, quia nõ elegerunt: ſed poteſtas nihilominus durat, cum illud, quod eſt principaliter in obligatione, non uarietur tempore. nam medicus non minus prodeſt, ſi fuit electus de menſe Ianuarij, quã ſi eligatur nunc; ad hoc bonus tex. & quod ibi no. Bar in d. l. & ideo, ff. de uer. obl. ubi patet, quod ſi ad ædificandum inſulam fuit ſtatutum certum tempus, & pars inſulæ corruit, datur aliud tempus ad ædificandum: quia, ut ibi notanter dicit Bar. eruenda ſunt, quæ uariantur ex tp̃e, & in illis durat etiã poſt tp̃s. ex quo. n. in obligatione uerſatur principaliter inſulæ ædificatio, non refert quo ad executionem obligationis, an fiat nunc, an poſtea d. l. & ideo, & bo. tex. in l. ſeruus, qui teſtamento. §. j. ff. de ſta. lib. & ad prædicta optimè facit: quia ſtatutum propè finem mandat puniri negligentiam priorum in prædictis, ſi non elegerint tempore debito, uel ſi permiſerint medicum abſentari &c. Illa enim duo dũtaxat fuerunt in ſtatuto præmiſſa. Et ſic illa clauſula negligentiæ punitiua non poteſt niſi ad illa referri, cum loquatur in plurali. ex quo ſequitur, ꝙ ſolũ mandat negligentiam puniri, & nõ adimat ptãtem, uidetur eis relinquere poteſtatem poſt tempus; ſicut dicimus in ſimili, cum ſtatutum aliquid prohibeat, & poſtmodum contrafacienti pœnam apponit. Nã per appoſitionẽ ſpecialis pœnæ uidetur uelle ſeruare actum, ut no. Bal. poſt Cy. & Io. in l. nõ dubium, C. de legi. ¶ Tertiò principaliter facit, ubicũq; mandatur alicui, ut certum quid faciat aliquo tempore, duo uidẽtur mãdata: unũ ut illud faciat: aliud, ut faciat aliquo tempore; & ſi non poteſt adimplere in tempore ex impedimento, uel negligẽtia, tenet̃ illud exequi poſt tp̃s, tex. eſt in c. cũ dilecti, de dolo & cõtu. l. celſus, ff. de arb. ſed prioribus mandatur, ut eligant medicum ſingulis annis de menſe Ianuarij; ergo, ſi nõ elegerint in tempore, & ſic non poſſunt adimplere mandatum in tp̃e, tenẽtur illud exequi poſt tp̃s, ut. s̃. dixi. Si. n. conſiderentur uerba ſtatuti, non datur hoc prioribus in priuilegium, ſed neceſſitantur ad hoc faciẽdum, ut patet ex illis uerbis ſtatuti: teneantur eligere &c. debẽt legi parere meliori modo, quo poſſunt. Nã hæc diſpoſitio refertur ad priores in genere, & ſic mãdatum non fit perſo
4 nis, ſed officio: ſequit̃ ergo priores qñcũq; exiſtẽtes. † Nã ſucceſſores tenẽtur facere ea, quæ tenebantur prædeceſſores, ut in c. aduerſus, in ſi. de immu. eccle. facit de ſent. ex c. c. grauem, & c. nouerit, & d. c. j. de ſolutio. cũ aliis iuribus ſuperius allegatis. ¶ Quartò facit. c. ſi tibi abſenti, in fine maximè iuncta gl de præben. lib. vj. ubi poſt terminũ ad acceptãdũ præfixũ poteſt quis acceptare. itẽ quando iura præfigunt terminũ ad eligendum, uel conferẽdũ, ſi uolũt poſt præfinitum tẽpus deuolui ad alios poteſtatem, hoc exprimunt: aliàs autem nõ fit deuolutio poſt tẽpus, ut in c. quia propter, de elec. & c. j. de cõceſ. p̃bẽ. & aut̃. hoc amplius, C. de fideicom. & c. ij. de teſtamen. cũ ergo in caſu noſtro ſtatutũ non diſponat, ꝙ poſt menſem Ianuarij fiat ad alios deuolutio, ſed ſolum mandat negligẽtiam puniri; remanet ergo poteſtas, & punitur negligentia. Concludo ergo, quod priores pro tempore exiſtẽtes hãc electionem medici poſſunt facere, & puto, ꝙ per annũ integrũ poterunt illũ conducere, ꝙ per ſtatutũ principaliter diſponit̃, ut ſingulis annis fiat electio; & ſic quælibet electio debet durare per annum. Et licet annus eſſet inchoandus de menſe Ianuarij: tñ, ex quo inchoari illo tempore non poteſt, poteſt in ſubſequenti tempore annus finiri: quia non debet differri id, quod principaliter eſt in obligatione pp uarietatem temporis, cum tempus non conſideretur principaliter, ſed incidenter ad bene eſſe; & fortè quia tunc eſt principium anni. ¶ Ad prædicta bene facit text. in l. ſeruus, qui teſtamento. §. j. ff. de ſtatulib. & in d. l. & ideo, & in l. domum, ff. de contrahen. emp. de omiſſione. n. modicæ ſolennitatis non eſt curandum, ut in l. j. in fine, ff. de uen. inſpic. ſic pro minimo non datur reſtitutio in integr. l. ſi ex cã, ff. de mino. & l. Seio, ff. de in integ. reſt. & c. penul. de rebus eccle. nõ alie. & per hoc patet reſponſio ad ſecundum dubium. Nõ obſtant contraria ſupra allegata. loquuntur. n. quando aliquod ſtudioſe mandatur ſeruari pro forma ſubſtantiali; ita, ꝙ actus non poſſit ſine forma cõſiſtere. illud. n. eſt de ſubſtantia actus, quo poſito ponitur actus, & quo remoto remouetur actus, ut no. Bar in l. prolatam, C. de ſenten. facit quod no. gl. in c. ij. de conſuetu. lib. vj. & 2. q. 1. c. manifeſta, & quod no. in l. uniuerſa, C. de precib. impe. offe. Sed in caſu noſtro non fuit appoſitum tempus, ut eſſet de ſubſtantia electionis, ſed bene ad bene eſſe, ut patet ex rationibus appoſitis in ſtatuto, & ex his quæ ſupra dixi. ¶ Item in electione poteſt mora purgari poſt tẽpus, niſi aliud diſponeretur à iure, uel ab homine, ut ſupra dictũ eſt. Sed in caſu noſtro nil diſponitur in contrarium, nec electio medici uariatur ex tempore, ut ſupra dixi. Et hæc ſufficiant. NIC. ABB.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

Quædam eccleſia non curata, per tempus, de cuius initio non eſt memoria, minimè cum aliis eccleſiis ciuitatis ad onera communiter incumbentia contribuit: ſed aliis ſoluentibus pro rata ſecundum impoſitionem & diſtributionem totius, ſuper his deputatis ipſi eccleſiæ minimè ſoluit, excepto quod à duodecim annis citra ſemel probatur ſoluiſſe, & contribuiſſe una cum aliis communi Senarum imponenti, & ex permiſſione ſummi Pontificis quandam collectam pro cuiuſdam caſtri acquiſitione. Nunc uerò ſyndicus totius cleri agit contra rectorem dictæ eccleſiæ petens, ut dicta eccleſia una cum aliis contribuat ad onera communia, & de præteritis ſatisfaciat. Quæritur quid iuris &c.

CONSILIVM XCIIII.

1 *Conſuetudo contra ius non ualet, niſi ſit rationabilis.*
2 *Eccleſia una poteſt præſcribere decimas in parochia alterius eccleſiæ.*

IEſu Chriſti Saluatoris, eiuſq; piiſſimæ genitricis ſuffragio poſtulato, Videtur primo, ꝙ nec à p̃teritis, nec à futuris oneribus dicta eccleſia ſe per præſcriptionẽ liberare poſſit. Nam de iure cõi certum eſt, cum onera oĩbus incũbant.

debent ab oĩbus ſuperioribus ſubiri, ad q̃ tenentur etiam
religioſi ꝓ capellis & eccleſiis eorũ, ut in cle.ij §.ſunt nõ
nulli, de cẽſi. facit regula, qđ oẽs tangit, de reg. iu. li. 6. Et
dicit Inn. ĩ c.j. de ſtatu regu. qđ à lege diœceſana eſt, ut ſin
gulæ eccłię contribuãt ꝓ negotiis cõibus totius diœceſis
12.q.2.c.nobis. 10.q.3.c.vnio. nec uř, ꝙ conſuetudo poſſit
1 eccłiam antedictã releuare: † q̃a conſuetudo ꝯ ius nõ ua
let, niſi ſit rõnabilis, ut in c.fi. de conſue. Hæc aũt non põt
eſſe rõnabilis: q̃a turpis eſt pars, q̃ non cõgruit vniuerſo,
ut in c.fi. de ſpõ. duorum. & naturæ conſonũ eſt, ut hi non
recuſent onera, q̃ rerum cõmoda amplectunť, ut in cle.j.
de cõſti. & ſic talis conſuetudo uř ꝯ ęquitatem naturalẽ;
ergo impręſcriptibilis. nec p̃ſcriptio ꝓdeſſe põt: q̃a licet
noĩe alterius poſſit allegare p̃ſcriptionem, ut. ſ. alteri ſit
ſubiecta, & ad illius mandatum teneať onera ſubire, ut in
c. auditis, & c. cũ olim, de p̃ſcr. & no. Io. An. in c. cũ venera-
bilis, de cẽſi. noĩe tñ proprio non põt hanc p̃ſcript. allega
re: q̃a non potuit p̃ſcribere ꝯ obedientiam, nec ſe à corpo
re, & à capite ſeparare, ut in c. cum non liceat à capite, de
p̃ſcr. li. 6. Et uř prima fronte in hac materia caſus in c. ac-
cedentes, de p̃ſcr. ubi canonici eccłię cathedralis ad peti-
tionem totius cleri cõpulſi ſunt, p̃ſcriptione non obſtãte,
ad cõtribuẽdum vnà cum reliquo clero ad p̃ſtandum ꝓ-
curationem legatis & nuntiis ſedis Apoſt. & ponderanda
eſt rõ deciſiua illius tex. dicit. n. uolentibus, & quod oĩbus
imminet, ab oĩbus cõportetur, &c. & tollit p̃ſcriptionem
etiam longiſsimi tẽporis; & ſic uř ex generali rõne illius
literæ, ꝙ ꝯ onera cõmunia nõ põt à particularibus eccle
ſiis p̃ſcribi, etiam tp̃e longiſsimo. ¶ Sed his non obſtan.
ꝯrium puto in caſu noſtro uerius. Et primo allego ꝓ hoc
caſum iuncta gl. in uerbo, legitima, in cle.j. de cẽſi. ubi ꝓ-
batur, ꝙ p̃ſcriptio prodeſt in his oneribus uitãdis, in his
tñ, quæ p̃ſcriptibilia ſunt ſm gl. ibi; & forte iõ adiecit il-
lam limit. quia dubitatur, nũquid aduerſus cathedraticũ
currat præſcriptio. Nam gl. in c. quicũq; 16.q.7. uoluit, ꝙ
licet currat præſcriptio in quãtitate; non tamen in totũ,
ut nihil debeatur: aliud tamen ſenſit Archid. in c.j. de p̃-
ben. lib. 6. & plenius de hoc per Io. And. in c. cum venera-
bilis, ꝙ non poſsit eccłia ſuo noĩe allegare præſcriptio-
nem. Et idem in ꝓcuratione rõne uiſitationis, ut in c. cũ
ex officij, de p̃ſcr. idem in ꝓcuratione Legatorum, & nũ-
tiorum ſedis Apoſt. d. c. accedentes. ſunt ergo quædã im-
præſcriptibilia: in aliis uerò oneribus regułr currit præ-
ſcriptio, ut ſentit Io. And. in d. c. cũ venerabilis. uidemus
enim, ꝙ in quarta decimarum, & mortuorũ currit p̃ſcri-
ptio etiam ꝯ ep̃m, ut in c. de quarta, de p̃ſcr. no. gl. in c. de
2 ſtatu regu. ¶ † Item vna eccłia p̃ſcribit decimas in paro-
chia alterius eccłiæ, ut in c.j. de p̃ſcr. lib. 6. & c. ad apłicę,
de decimis. ¶ Præterea certũ eſt, ꝙ ꝑ priuilegiũ poſſunt
aliquæ eccłiæ ab oneribus cõibus eximi, ut d. cle.j. & ĩ c.
cũ venerabilis, p̃al. ergo & p̃ſcriptione. Priuilegium. n. &
p̃ſcriptio equiparanť, ut in c. duo ſimul, de offi. iud. ord. p̃-
ſertim q̃n eſt tanti tp̃is, de cuius initio memoria non exi
ſtit. habetur. n. in memoria illa ꝓ titulo ſeu conceſsione,
ut in d. c.j. de p̃ſcr. lib. 6. & clarius in l. hoc iure. §. ductus
aquæ, ff. de aqua quoti. & ęſti. & l.j. in fi. de aqua plu. ar. p̃-
ſumẽdum eſt enim ex aliqua legitima cã fuiſſe exẽptum,
ex quo tanto tp̃e non ſoluit. uidemus. n. hoc procedere
in præſcriptione ſeruitiorum & cenſus, ut ſufficiat alle-
gare tm̃ tempus cã præſcriptionis, ut no. glo. in c. nullus
ep̃s 1.q.1. & Io. An. in c. ꝑuenit, de cẽſi. & Bar. in l. cum de
in rẽ uerſo, ff. de uſuris. fortius hoc eſt admittẽdum in p̃-
ſcriptione libertatis, q̃ eſt fauorabilior, ut ſingułr dixit
Io. de Lig. in c. accedentes, p̃al. q̃a licet in ꝓcuratione le-
gatorum, & nuntiorum ſedis Apoſt. non curat p̃ſcriptio ꝯ
ipſos legatos, & nũtios, quo caſu intellexit illum tex. Tñ
ꝯ reſiduum bene currit pręſcriptio, ut reliqui clerici ſeu
eccłiæ teneanť ad integram ꝓcurationem legatorum, &
nuntiorũ. Nã hoc caſu nil detrahiť legatis, & nũtiis: q̃a ſo
lum p̃ſcribiť ꝯ reliquas eccłias; & fuit ſubtilis cõſiderõ,
licet tex. iudicio meo huic intellectui àliquãtulũ reſiſtat.
Non obſt. ſi dicať, ꝙ tex. in d. c. accedentes, admittit ut le-
gatos ſedis Apoſt. ſed p̃ſcriptionẽ reiicit, & ſic p̃ſcriptio
non operatur id, qđ priuilegium. põt. n. tripłr reſpõderi.
Primò, ꝙ loquitur, q̃n præſcriptio non induciť cum con-
ſcientia illius, qui põt priuilegium cõcedere: aliàs ſecus,
ut ſentit ibi Ant. de Bu. ¶ Secundò põt dici, ꝙ non loquiť
in præſcriptione tanti tp̃is, de cuius initio nõ eſt memo-
ria. nam illa habet uim conceſsionis, ut in iuribus ſupe-
rius all. ¶ Tertio põt reſponderi, ꝙ loquitur in caſu ſpe-
ciali fauore procurationis legatorum, & nũtiorum ſedis
Apoſt. ſicut ſpeciale eſt in procuratione debita rõne ui-
ſitationis, ut ꝯ illam nõ curat pręſcriptio. d. c. cum ex offi-
cij. vnde põt adduci ille tex. pro hac opinione per locum
à ſpeciali in eo, qđ tex. ibi dicit; cum in talibus nequeat
præſcriptio locum ſibi uendicare; ergo ſecus in aliis one-
ribus non priuilegiatis. ¶ Vltimò facit, ꝙ ſicut vna eccle-
ſia præſcribit contra aliam eccłiam in iuribus propriis,
ut ꝑ totum titulum de p̃ſcriptione, fortius debet admitti
præſcriptio libertatis contra omnes eccleſias, quã ſpãłr
contra eccłiam particularem, ut notanter dixit Inn. in c.
cum dilectus, de cõſue. ¶ Cõcludo ergo ex prædictis & no
tatis per Io. An. in d. c. cum venerabilis, de cenſibus, ꝙ ex-
cepta procuratione rõne uiſitationis, & legatorũ, & nun-
tiorum ſedis Apoſt. & charitatiuo ſubſidio, uel cathedra
tico ſm aliquos, poteſt eccleſia antedicta ſuo nomine ſe
tueri ab aliis oneribus, & etiam à p̃dictis allegando præ-
ſcriptionem contra reliquas eccleſias ſm iſtam notabilẽ
opin. Io. de Lign. Non obſtat ſi dicatur, ꝙ iam ſunt duo-
decim anni, ꝙ cum aliis contribuit; quia reſpondetur du-
pliciter. ¶ Primò illa collecta fuit impoſita ſpeciali iure
authoritate ſummi Pont. tam exemptis, q̃ non exemptis.
¶ Item & ſecundo p̃ſuppoſito, ꝙ fuiſſet ſimpliciter impo-
ſita per clerum, tñ cum præſcriptio iam fuiſſet tunc com
pleta, nõ potuit vnicus actus illam tollere. Nam requiriť
tẽpus ſufficiens ad p̃ſcriptionem, & ſic quadraginta anni,
cum minoris tp̃is non curat præſcriptio. d. c. de quarta,
& in auť. quas actiones, C. de ſacroſ. eccl. Ad hoc facit gl.
no. in l. tẽporalis permutatio, alias eſt. §. nemo alienæ, ff.
de uer. ſig. q̃ dicit, ꝙ licet ꝑ vnicum actum interrũpatur
ꝑſcriptio, dum eſt in fieri: poſtq̃ tamen eſt inducta, nõ ſuf
ficit vnicus actus in ꝯrium, quin debito tp̃e præſcribatur;
de hoc eſt ibi tex. ſm vnum intellectum, & no. Io. And. in
c. fi. de conſue. in tractatu conſuetudinis, ſuper quinto c.
Nec obſtant alia ſuperius all. quia ex curſu tanti tp̃is pręſ-
ſumitur cã rõnabilis, ut ſ̃. dixi. item eccłia iſta iuuabit ſe
ex p̃ſcriptione, & nõ ex cõſuetudine. nam ꝓpriè ita eſt p̃-
ſcriptio, cũ ius libertatis non acquirať in cõi, ſed præciſe
iſti eccłiæ. Ad quod no. in c. fin. de conſue. ubi no. in quo
differat præſcriptio à conſuetudine. Et hæc ſufficiant ad
laudem, & ad głiam Dei oĩpotentis. NIC. ABB.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

QVIDAM *canonicus regularis ordinis* S. *Auguſtini illum
ordinem expreſſè profeſſus in monaſterio, in quo uiuebat ſub ob-
ſeruantia regulari, monaſterium, non petita, nec obtenta à ſuo
ſuperiore licentia, ex quadam animi leuitate exiuit. Et cũ per ali
quod tempus uagaſſet ea animi leuitate, qua exigit, monaſte-
rium ſancti* Dominici, *in quo non ſub obſeruantia regulari, ſed
clauſtrali ſecundum morem loquendi uiuebatur; iterum ibidem
profeſſionem emiſit. Nunc quæritur, an religionis ingreſſus ſe-
cundus, non petita, nec obtenta licentia à ſuo ſuperiore, imò
omnibus prætermiſsis, nec de eis certiore effecto prælato, qui
eum ad ordinem* S. Dominici *recepit, tenuerit? Item an huic liceat
propria authoritate primum habitum reaſſumere, & in primo
ordine* S. *Auguſtini permanere?*

CONSILIVM XCV.

1 *Inſtitutio tranſitus tempore non eſt attendenda, ſed obſeruantia*
2 *Regula canonicorum regularium an ſit ſtrictior, ſiue laxior re-
gula monachali.*

IN Dei nomine, eiuſq; matris virginis glo-
rioſę beatiq; Hieronymi, totiuſq; cœ
leſtis curiæ triumphantis amen, In præſenti con-
ſultatione breuibus agendo uerbis, tangendo tm̃ ueras
concluſiones doctorum ſine argumentorum ulla concer
tatione, ueritatem tñ breuiter conabor ponere. Pro cu-
ius elucidatione præmitto, ꝙ ſi quis profeſſus eſt in ali-
qua de religionibus approbatis, & uelit ipſa religione
dimiſſa tranſire ad ſtrictiorem, ſiue arctiorẽ religionem,
ſeu ordinẽ, debet primò licentiam petere à ſuo ſuperio-
re, ut eſt tex. & gl. ĩ c. licet, de reg. & ibi Io. An. & alij doc.
& eſt gl. in c. cum ſingula, in uerbo, Canonice, de præben.
lib. vj. Et licet de iſta materia, uidelicet qualiter, & quid
requiratur ad hoc, ꝙ religioſus poſſit tranſire de ſua re-
ligione ad aliã, ſiue de ſuo monaſterio ad aliud monaſte
riũ, doctores in diuerſis locis uaria loquantur, & Spec.
in eo. tit. §. nunc quoque, uerſ. 24. aliquid tangat, & per
Ioã. in c. fi. de renun. & Io. And. poſt alios in c. non eſt, ſu-
per prima gl. de reg. & ſuper gl. in uerbo, prælatum, per
doc. in cle.j. de elec. & per Inn. de iureiuran c. ſicut no-
ſtris, & per gl. Inn. & alios doc. in c. ſignificatum, de reg.
& per gl. in c. cum ſingula, de præben. lib. vj. & ibi Io. mo-
na & per Archi. in c. ſi religioſus, de teſt. in vj. & per eun
dem Archidiaco. 19.q.2.c. alienum. §. ſed ſubaudiendum,
& 20.q.1.c. monachum, & plenè per Butr. in gl. & doc. in
d. c. licet, de regu. in quibus locis plenè tractatur, quid ſi
religioſus tranſeat ad parem religionem: quid ſi ad la-
xiorem, quid ſi ad diuerſum locum eiuſdem religionis:
quid ſi ad ſtrictiorem religionem. Tamen uera & indubi-
ta omnium concluſio eſt, ꝙ ſi uult tranſire ad ſtrictiorẽ
religionem, debet petere licentiam a ſuo ſuperiore; &
tunc petita licentia, licet non obtenta, licitè poteſt tran
ſire per iura ſuperius allegata, & per doc. ĩ locis ſuperius
prænominatis. ¶ Secundò præmitto, ꝙ an una regula ſit
ſtrictior altera, ad hoc, ne quis poſſit de una ad ſtrictio-
rem tranſire, non attẽditur tempus inſtitutionis regulæ,
ſed tempus, quo tranſit an illa, ad quam tranſit, ſit ſtri-
ctior quo ad actualem obſeruantiam illa, à qua tranſit, li
cet illa ex inſtitutione regulæ fuerit ſtrictior; hoc tenet
Inn. in c. ſanè, de regu. † quia non eſt attendenda inſtitu-
tio, ſed obſeruãtia temporis tranſitus; pro quo facit opti-
mè ille tex. & textus de reg. in c. cum monaſterium, & c. cũ
cauſam, e. tit. quod intelligitur in limitata, prout no. Io.
An. in d. c. ſanè, de reg. recitans opinionem theologorũ,
de qua ibi, & aliquid tangit gl. fi. in c. ſuper eo, de regu-
la. & ibi aliquid, & quis ordo, ſeu quæ religio, ſiue regula
dicitur ſtrictior altera, plenè per Inn. & Io. An. in d. c. ſa-
ne, de reg. & plenè per Pa. in clem. ut profeſſores. de reg.
& aliquid per doc. in d. c. ſuper eo, & aliquid ꝑ Archid. in
c. presbyteros. 20.q.3. & ibi per eum, an canonicus regu-
laris poſſit tranſire ad monachatum, de quo ꝑ eundem
Archi. in c. mandauimus. 19.q.3. & per Io. An. in d. c. ſanè
2 in quibus etiam locis habetur, † an dicta regula canoni-
corũ regulariũ ſit ſtrictior ſiue laxior regula monacha-
li, ut in c. quod Dei timorem, de ſtatu regula. & utrũ ſit
ſtrictior ſeu laxior aliis regulis. ¶ His præmiſſis deſcẽdẽ
do ad caſum propoſitum, dicẽdum arbitror, ꝙ cũ dictus
canonicus regularis non petita licentia à ſuo ſuperiore
exiuerit monaſteriũ ſuum ex quadam animi leuitate, nõ
inſpiratione diuina, & intrauerit aliud monaſteriũ S. Do
minici, ibidẽq; profesſionẽ fecerit, ꝙ non ualuerit aliquo
modo tranſitus ad dictũ monaſteriũ S. Dominici, ẽt præ-
ſupponendo, quod fuerit arctioris religionis, cum requi-
ratur de neceſſitate ad hoc, ut poſſit tranſire, ꝙ licentiã
petat à ſuo ſuperiore. inficitur. n. ſcđs tranſitus ex nõ pe-
titione legitima, ne bonũ obedientiæ contẽnatur, ꝑ tex.
gl. & doc. in d. c. licet, de regula. & ibi cõcor. & hoc uoluit
gl. in c. cum ſingula, in uer. canonicæ, de præben. lib. vj. &
doc. in locis in principio allegatis. Et licet gl. in d. c. licet,
de reg. diſputet, an ſi aliquis trãſeat ad ſtrictiorem reli-
gionem non petita licentia, teneatur redire ad primam
religionẽ: tñ concludit, ꝙ ſi leuitatis cã tranſiuit, ut in ca
ſu noſtro, tenetur omnino redire ſm omnes doctores.
idem gl. & ibi tex. in c. mandamus. 19.q.4. Et ibi gl. & ibi
Io. An. poſt Butrium in d. c. intelleximus. Et hoc indubi-
tatũ eſt per doctores per ſupradicta. Licet etiã gl. in d. c.
licet, de regula. uideatur tenere opinio. ꝙ ſi non leuita-
tis cauſa tranſiuit ad ſtrictiorem religionem non petita
licentia, nõ tenetur redire ad primam religionem, & idẽ
ibi Goff. tamen Ioan. And. ibi & communiter oẽs doct. &
latè Butr. tenent, ꝙ indiſtinctè, quicũq; tranſeat ad ſtri-
ctiorem religionem non petita licentia, ẽt non ex animi
leuitate, teneatur redire ad primum, cum non ualuerit
aliquo modo trãſitus; ſic dicit Io. An. ſe uidiſſe pronũtia-
ri. Idem tenet gl. in c. intelleximus, de æta. & quali. & ibi
Inn. & idem gl & ibi Archi. in c. mandamus. 19.q.3. Et ſi
dicatur, quid operatur hoc; ꝙ redeat ad primum, quia
ſtatim poterit licentiam petere, & redire ad ſecundum?
reſpõdet Io. An. in d. c. licet, ꝙ ſatis eſt, quia ſatisfacit iu
ri requirenti, ꝙ petat licentiam; allegat de accu. c. ad pe-
titionẽ, de ſup. neg. pręla. c. quia regulares; inducit ſimile,
ſicut in ordinata elect. cõpulſus admittitur ordinata de
codẽ, & ſuper eodẽ, de elect. c. ſuper eo, & c. innotuit, ĩ fi.
de iud. c. examinata. Itẽ poſſet reuerſus ad primũ manere
ibi mutato propoſito; allegat ad hoc de ſponſa. c. tua, &
quod ibi no. ſuper gl. prima. Idem tenet Pau. in clemen.
ideo, de regu. ne bonũ obedientiæ contemnatur, & quia
fortè rediens in ſua uocatione remanebit. Et rñdet ibi ad
c. ſanè, de reg. Idem Butr. in d. c. licet, & ibi Io. An. rñdet
ẽt ad dictũ. c. ſanè. ¶ Ex quibus oĩbus clarè cõcludiť, ꝙ cũ
prædictus canonicus regularis ex quadã animi leuitate
tranſiuerit ad monaſterium S. Dominici, nõ petita ſui ſu-
perioris licentia, ꝙ nõ ualuerit tranſitus; quod etiam uẽ
dicat ſibi locũ, ſi nõ ex animi leuitate trãſiſſet per ſupra-
dicta. ¶ Cõcludo fortè, ꝙ licite poſſit ẽt cũ ſecũdo q̃a cũ
in monaſterio ſuo primo uiuať ſub obſeruãtia regulari;
& ĩ ſcđo monaſterio, ad quod trãſiuit, nõ uiuať ſub ob-
ſeruãtia regulari, ſed clauſtrali, tenẽdo opi. Inn. ĩ c. ſanè,
de reg. ut dixi. ſ̃. in prin. qđ tñ pro nũc nõ firmo, uidelicet
ꝙ attẽdať actualis obſeruãtia tp̃e trãſitus, nõ inſtitutio
regulæ, an dicať ſtrictior, an laxior, de quo me remitto
ad no. ibi per Io. An. & alios tñ ſm Inn. non ualuit prædi
ctus tranſitus, cũ non tranſiuerit ad ſtrictiorẽ religionẽ
per ſupradicta. ¶ Ex quibus omnibus infertur ad ſecundũ
quæſitũ, qđ cũ nõ ualuerit tranſitus, licitè poterit ꝓpria
authoritate dictus canonicus regularis redire ad ſuum

primum monaſterium, & in primo ſuo habitu & ordine permanere; & hoc uoluit Io.And.& Butr.in d.c.licet, de reg.cum dicunt, ꝙ tenentur redire; etiam ad hoc eſt tex. in c.intelleximus, de ęta.& quali.ibi, dum dicitur: ad primam domum redire curaſti, &c. ergo propria authoritate. qui reditus approbatur ibi per tex. & idem ibi glo. idem not.in c.mandamus 19.q.3. dum dicit tex. præcipimus, ut redeat, ut idem ibi gl. hoc expreſſè uoluit ibi Archid. Idem apertè uoluit Pau.in cle.j.de reg.qui dicit, ꝙ, ſi non vult redire, cōpellatur redire. ¶Reuertatur ergo, & ſi non vult ibi ſtare, licētiam petat, & tranſeat ad ſecundum monaſterium. ¶Ex quibus omnibus clarè de iure cō cludo, tranſitum dicti canonici regularis nō ualuiſſe, nec tenuiſſe, & ꝙ dictus canonicus regularis licitè pōt propria authoritate recedere, & ad primum ſuum monaſterium redire: ibi deniq; in ſuo priori habitu, & ordine ꝑmanere, ut clarè & apertè ſupra oſtenſum & approbatum eſt. ¶Præterea, ſi dicamus, ꝙ iſte monachus, ſiue canonicus regularis tranſeundo ad aliud monaſterium alterius religionis non petita licentia ſit fugitiuus: nihilominus debet reddi, & etiam reſtitui monaſterio primo, ut in c. Ioan.de regu.quin etiam cōpetit ſibi actio ꝯ primum monaſterium, ut ibidem recipiatur, ut no.Io.And.ſuper dicta gl.fi.& in c.fi.eo.tit. & legitur, & notatur in gl.fi.in c. cum dilecta, de reſcrip. & in c.cum in eccleſiis, circa fin. de maio.& obed.per Hoſt. & in c.j.de infan. Cy.Lau.exponit, niſi ter aufugerit à monaſterio, ut dicit Io.And.in d.c.fi.de regu.ſiue dicamus, ꝙ temere tranſiuerit ad dictum ſecundum monaſterium, non petita licentia, nedum habita (etenim dicitur tunc temere tranſire, ut dicit glo. ibi, & ſuper ea Io.And.in d.c.Ioānes) procedit dicta concluſio. tamen melioris conditionis exiſtere uidetur trāſeundo ad ſecundum monaſterium, non petita licentia: qm̄ negando cum non dicatur apoſtata ex regula maiori apoſtaſia, q̄ inducit excōmunicationem, ut dicit Io.And. in d.c.Ioannes; allegat.c.ij.ne cleri.uel monachi, lib.6. ¶Præterea dictus tranſitus non petita licentia eſt nullus ipſo iure. Idcirco non præſtat impedimentum per ea q̄ leguntur, & notantur in regula, nō præſtat, de reg.iu.li.6. & in c.cum acceſſiſſent, & c.cum M. & in c.pen.de conſti.in c.ſupplemento, intantum cauſa non confirmata per ipſum ſuppreſſum dicitur uacare: imo etiā ut uacans pōt impetrari, ut dicunt doctores. NIC. ABB.

CONSILIVM XCVI.

1 *Multitudo ſine iuſtitia gubernari non poteſt.*
2 *Licentiatus in religione proprie quis dicatur.*
3 *Papa ſolus diſpenſat, quòd quis tranſeat de maiori ad minorem.*
4 *Fratres prædicatores tranſeuntes ad monachos nigros, ſi non obſeruant regulam S. Benedicti, ſunt ueri apoſtatæ.*

IN Chriſti nomine amen, Cum ad aures reuerendi, & circūſpecti viri domini Pontij Stephani præcētoris eccleſiæ Antiſiodorenſis & canonici Biterenſis Apoſtolicæ ſedis nuntij, & delegati, ac monaſteriorum ordinum quorūcūq; non mēdicātium viſitatoris, correctoris, & reformatoris in prouincia Tuſciæ & Ianuæ ꝑ ſedem eādem inter cætera ſpecialiter deputati, uiſitādo monaſteriū S. Mariæ de Floré. ordinis S. Benedicti nigri habitus, & abbate carentis, fama publica referente, peruenit quod in dicto monaſterio erant nōnulli ꝓ monachis ipſius monaſterij ſe gerentes, & habitū ipſius publicè deferentes, & loca monachorum dicti monaſterij occupata tenentes, & bona ipſius monaſterij recipientes indebitè, & iniuſtè in dānum ipſius monaſterij, cū ipſius monaſterij nōn ſint uerè monachi, ſed apoſtatæ, de aliis ordinibus fugientes, uel abiecti de ipſo monaſterio ꝯ Deum & iuſtitiam ꝑ ambitionem & ſurreptionem intruſi, in aīarum ſuarum periculū, & monaſterij prę libati grauamen & dānum, dictus pręfatus Pontius conſiderans, ꝙ iuxta authoritatem Hieron. non eſt bonū panem filiorū dare canibus, hoc eſt lecatoribus & intruſis 16.q.1.c.ſi cupis; monuit oēs & ſingulos gerentes ſe ꝓ monachis ipſius monaſterij, & cuilibet eorum p̄cipiendo mandauit intra certum terminū, & perēptorium, ut quilibet eorum debere facere fidem de ſua inſtōne, uel titulo, quē habet in dicto monaſterio. ¶Corā quo intra dictū terminum q̄dam gerens ſe ꝓ monacho dicti monaſterij, q̄ primo ꝓfeſſus fuit ord.fratrū Prædic.& ab ordine ipſo præciſus, & abiectus ſub forma inferius annotata, ad probandum titulum ſui monachatus, & inſtōnis producit literas reuer. P. D. Ioannis S.Theodori diaconi Card. Apoſtolicæ ſedis Legati, & adminiſtratoris dicti monaſterij, quarum authoritate receptus fuit in monachū dicti monaſterij, & ꝓceſſum factum per venerabilem patrem Ep̄m Fellusieñ. executorem deputatum ad hoc per dictum Legatum, quarum literarum & proceſſus, & licentiæ præciſionis tenor talis eſt, ſub hac uerborum forma &c.

IN Chriſti noīe amē, Anno incarnationis eiuſdē 1334, in dictione tertia, die 19. mēſis Octob. Nouerint vniuerſi præſentes inſtr̄m publicum inſpecturi, ꝙ religioſus vir Cœnobius quōdam Richi infraſcriptus conſtitutus in p̄ſentia reuer. in Chriſto patris D.D.Thedectij Dei gr̄a ep̄i Fellusieñ. executoris infraſcriptarum literarum dn̄i Cardinalis legati, in c.monaceñ. S. Mariæ de Florē. præſentibus religioſis uiris dn̄is Andrea priore clauſtrali, & Guilielmo Bonauentura Doffo, Henrico Salui, Frā.Bartolo, Andrea de Pileſtris, & Bn̄dicto monachis dicti monaſterij, & cap.tanquā cap.dicti monaſterij de mandato dicti prioris moræ ſolito congregatis, præſentauit, & exhibuit dicto domino Ep̄o quaſdā literas infraſcripti domini Ioānis Cardinalis Legati eius uero & ſolito ſigillo cum chordula alba pendente munitas, quarum tenor talis eſt. Ioannes miſeratione diuina S.Theodori diaconus Cardinalis, Apoſtolicæ ſedis Legatus venerabili in Chriſto patri domino Epiſcopo Fellusieñ. ſalutem in dn̄o, dilecti in Chriſto Cœnobij quōdam Richi ordinis Prædic. fratrum monita promerentur, ut animæ ſuæ ſaluti, quantum rōnabilr̄ poſſumus, prouidere curemus. Cū itaque, ſicut oblata nobis ſua petitio continebat, ab ordine ipſo nuper licentiatus exiſtat, & cupiat, ſicut aſſerit, in monaſterio S. Mariæ abbatiæ Florentiæ vulgariter nūcupatæ ordinis S. Benedicti ſub ipſius ordinis regula dn̄o famulari, & ibi uitæ ſuæ reliquias conſumare. Nos ſuis ſupplicationibus inclinati, uolentes eum in hm̄oi ſuo laudabili ꝓpoſito confouere, paternitati ueſtræ authoritate, qua fungimur, præſentium tenore cōmittimus, & mādamus, quatenus, ſi eſt ita, eundē Cœnobium faciatis authoritate noſtra in monaſterio p̄dicto, in monachum recipi, atq; fratrem, & ſyncera in dn̄o charitate tractari, ſibiq; habitum eiuſdē monaſterij, ac de cōibus fructibus, & prouentibus illius, ſicut vni ex aliis monachis, portionem integram exhiberi, conſtitutionibus & ſtatutis prædicti monaſterij de non recipiendis apoſtatis, & quibuſlibet aliis in contrarium editis, dum tamen per ſedem Apoſtolicam non fuerint confirmatæ, non obſtantibus quibuſcunque. Datum Senis Idib. Octob. Pontificatus ſanctiſsimi patris & domini noſtri domini Ioan. Papæ XXII. anno 19.

¶Item præſentauit, & exhibuit dicto domino epiſcopo quaſdam literas infraſcripti fratris Ioannis & prioris, uero & ſolito ſigillo prioris prouincialis fratrum prædicatorum Romanæ prouinciæ, ceræ rubeæ impreſſo munitas. Quarum literarum tenor talis eſt.

VNiuerſis præſentes literas inſpecturis frater Ioannes de Pontatijs ordinis fratrum Prædicatorum in Romana prouincia prior prouincialis indignus ſalutē & ſyn
1 ceram in dn̄o charitatem. † Iuſtitia, ſine qua multitudo gubernari non pōt, ſ̄m grauitatē culparū, & acerbitatem adhibet pœnam, cū ius ſuum unicuique tribuens, crimina diſtringens, magis afflictionem ſ̄m exigētiā tranſgreſſionum. ¶Frater igitur Cœnobius de Albietis de Florentia, qui grauiſſimam culpam commiſit in paraſceue apoſtatādo, acerbiſſima pœna plecti, & amaris doloribus caſtigari debebat, quam pœnam in pœnitentiam impoſitam, & imponendam, fortè contumaciter recuſauit. Ego igitur conſiderata beati Aug. & patris nr̄i regula, quæ iubet reum emēdatoriā ſubire uindictā, quam ſi non tulerit, de nr̄o ordine, noſtraque ſocietate mandat proijci, ¶Viſo etiam, & diligentiſſimè inſpecto noſtrarū cōſtitutionum tenore, qui grauiſſimā appellat culpā, īcorrigibilitatē illius, qui nec culpas timet admittere & pęnas recuſat ferre, Quem dicit de nr̄o ordine præcidēdū de diffinitorū cōſilio, & aſſenſu ipſū fratrē Cęnobiū, qui iā ꝓfeſſionē à corde abiecit, habitū nr̄æ profeſſionis mando exui, & à corpore nr̄i ordinis tāquam inutile mēbrum, non crudeliter, ſed miſericorditer, ne contagione peſtifera alios inficiat, præcido. Hanc autē ſuam ſeueritatem ſecundū Samaritani exēplum uulneribus ſaucij uinum & oleum infundentis pietatem uolens compati à ſententia excōmunicationis, quā ꝓꝑ apoſtaſiam incurrit, abſolui. In cuius ſententiæ expulſionis, & abſolutionis teſtimoniū ſigillū noſtrum prouincialatus duxi præſentibus apponendum. Datum in urbe ueteri in nr̄o prouinciali capitulo Anno domino. M.331. die 22. mēſis Septembris. ¶Eidemque domino ep̄o humiliter ſupplicauit, quatenus ad executionem eorū, quæ in dictis literis domini legati continentur, procedere dignaretur. Qui dominus ep̄s debita cū reuerentia receptis, lectis, & conſideratis literis ſupraſcriptis uolēs contēta in dicti domini legati literis iuxta commiſſionē ſibi factam exequi reuerenter, quæſito primo per dictum dominum ep̄m a priore, & monachis ſupradictis, ſi conſtitutiones dicti monaſterij de non recipiendis apoſtatis, ſint per ſedē apoſtolicam confirmatæ, & ipſius reſpondentibus, & aſſerentibus, quod per ipſam ſedem non fuerunt confirmatę, authoritate commiſſionis, & mandati ſibi facti per literas ſupradictas monuit dictos Andream priorem, Gulielmū Bonauenturā, Doffam, Henricum, Salui, Franciſcum, Barto. Andream & Benedictum, ut iuxta dictarum literarum continentiam eundem Cęnobium in dictum monaſteriū, & in monachum reciperent, atque fratrem, utque ſyncera in domino charitate tractarent, & ſibi habitum dicti monaſterij, ac de communibus fructibus, & prouentibus illius ſicut uni ex alijs monachis, portionem integram miniſtrarent. Qui dominus Andreas prior, & oēs alij monachi ſupradicti uolentes monitionem prædictam exequi reuerēter, eundem Cænobium pacis oſculo in dicto monaſterio receperunt in monachum, atque fratrem, ſibi dicti monaſterij habitum exhibentes. Qui dominus Cænobius prædicta omnia acceptans humiliter & deuote, genibus flexis, & manibus iunctis, fecit, & promiſit dicto epiſcopo uicario dicti domini Cardinalis recipienti pro dicto domino cardinali tanquam ſuo domino, & prælato obedientiam & reuerentiam conſuetā & mādās dictus dominus ep̄s mihi Soldo notario, & ſcribæ, ꝙ de prædictis publicū cōficerē inſtr̄m. Actū Florentiæ in capitulo dicti monaſterij, p̄ſētibus presbytero Meliore, capellano dicti dn̄i ep̄i, ſer Sanctio, ſer Cautis notarijs, Et Frāciſco domini Sananennis de Florentia teſtibus ad hoc rogatis. Ego dictus Soldus Paleſim de Piſtorio, Imperiali authoritate notarius & iudex ordi. Et nūc ſcriba domini ep̄i prædictis omnibus inter fui, eaque de mādato dicti patris, & rogato dicti domini Cęnobij ſcripſi, & fideliter publicaui. ¶Quæritur, an dictus Cęnobius ſit cenſendus uerus monachus abbatiæ prædictæ? Et quia ex diſt. negotiū magis clareſcit, facit de reſcriptis.c.ſuper literis, & ēt quia per quæſtiones diſtinctas, & particulares magis liquet natura totius, ideo in præſenti quæſtione utor diſtinctione. Et primo quæro, an iſte Cęnobius ſic abiectus, intelligatur habere licentiā tranſeundi ad aliā religionem. ¶Scd̄ò, an litera legati ſibi cōceſſa ſuꝑ dicto monachatu ualeat. ¶Tertiò, an ꝓceſſus habitus ꝑ ep̄m Feſulan. teneat. ¶Quartò, an receptio monachorum teneat, cum eum tractauerint ut monachū, nec ne. Et dico, quod nō cenſetur licētiatus, imò abiectus
2 cum ignominia. † Nam licentiatus proprie dr̄, qui de licētia ſuperioris ad alium ordinem tranſit, ut extra de regula.c.licet cum ſimi. Et ꝙ talis abiectus cenſeatur cū ignominia, facit de ſtatu monach.ca quæ. Nam aliud eſt eſſe abiectum, aliud fugitiuum, ſiue apoſtatam, ut de regula. c.ulti.& in extrauaganti Benedicti, paſtor bonus, quia ibi ponuntur ut diuerſa. Nec etiam fit ibi mentio de licentiatis, & quare: quia licentiati tranſiuerunt cum licentia, & debito modo, ut ſic nō ſint reuocandi; facit optimè de renun.c quidam, ubi obtenta licentia renuntiandi compellitur renuntiare. Et ita obtenta licentia tranſeundi compellitur trāſire. Sed alij, ut fugitiui, & abiecti ſunt reuocandi. ut in iuribus præal. ergo nō ſunt licentiati, poſtquā cōpellūtur tales eos reuocare annuatim, facit optimè & uidetur caſus legis.ff.de his qui no.infa.l. quod ait prætor.§.ignominiæ cā.ubi patet, ꝙ ſimpliciter miſſus non intelligat miſſus ignominiæ cā. Sed quādo ignominiæ cauſa mittitur, tunc ſemper hoc exprimitur. Sed hic in caſu nr̄o exprimitur, ꝙ ignominiæ cauſa abijcit, ergo nō eſt ſimpliciter licētiatus, cū cā ignominiæ eſt miſſus, ſiue abiectus. Itē ex alia cā patet, ꝙ ignominiæ cā fuit miſſus, ſiue abiectus. Nā fuit exauthoratus inſignijs militaribus, id eſt inſignijs religionis, ut patet in dicto.§.ignominiæ, ergo tā rōne expreſſionis facta in miſſione ſiue abiectione, quàm rōne exauthorationis cenſetur ignominiæ cā miſſus, ſiue abiectus, ergo non poteſt dici talis licentiatus, cum iſta ſint ualde diuerſa, ut ſupra dictum eſt; certè non uideo, quomodo Item, ut patet in litera abiectionis, non datur ei licētia, ut tranſeat ad aliquē ordinē, uel monaſteriū: imò dicūt doctores, ꝙ nūquā abbas debeat monacho ſuo dare licētiā trāſeūdi ad aliū ordinē, niſi primo habeat monaſteriū paratū; alioquin eſt apoſtata, ſi aliter recedit, ut no.Inn. & Hoſt.de renuntia.c.ultimo, ergo patet, quòd etiā ſi eſſet in litera abiectionis dictum, quòd tranſiret ad aliquā religionē, nō expreſſo certo monaſterio, ꝙ non poſſit dici licētia: quia ꝯ ius eſſet data. ergo, quatenus magiſter in litera abiectiōis nihil ibi de hoc dicit: imò ſi bene conſideretur litera abiectiōis (quod eſt ualde notabile) euidēter concluditur, ꝙ licentia dici non poteſt, q̄ nō eſt. Itē ad ſecundū dico, ꝙ literæ legati nullæ ſunt ipſo iure. Nam ſunt impetratæ tacita ueritate, & expreſſa falſitate, & ſic tales literæ non ualent, ut patet de reſcript. cap. ſuper literis, imò de iure cauetur, quòd in talibus literis nō debet aliquid ſubijceri, quod deberet animum concedentis

ad denegandum uel ad dandum mouere,ut in d.c.ſuꝑ li-
teris,in gl.in uer. Ex hoc, & Io.And.de reſcr.ī c.gr̄a,li.6.
in gl.qa & hoc,de reſcr.c.poſtulaſti, & Arch.de prębē.c.
non pōt,lib.6.& 1.q.7.c hi q.,cum ſimi.Sed qs hebes dice
ret,ꝙ legatus cōceſſiſſet,cum fuiſſet deiectus ꝑꝑ ſua de-
merita tā turpia, & ꝙ die Veneris ſancti apoſtatauerit?
certe nullus dubitat, ꝙ talem lr̄am ei non dediſſet: imo
expreſſit,qđ erat licentiatus,ut patet in lr̄a Legati,quod
erat falſum,ut ſupra patet,& ꝑ formam ſuæ abiectionis.
Et ſic Legatus debuit intelligere de licentia debita, & ex
cā probabili, & non ignominioſa; facit.C.de his, q ueni:
ętatis impetr.l.ſi.ergo,ut dictum eſt,literę ꝑ quas fuit re
ceptio facta de eo; ſunt nullæ,ut de reſcriptis.c.ad audiē
tiam ij. Item ad hoc etiam facit: quia qn̄ aliquid prædi-
catur ꝑ prius,& ꝑ poſterius,ſimpliciter prolatum intel-
ligitur datum per prius,ut no.ff.ſi ager uectig. uel emph.
l.j.ubi nomine dn̄ij intelligitur directum,non utile; ergo
idem,de licētia.¶Item ſi bene cōſideres in litera Legati,
dicitur,ſi ita eſt: & tn̄ ita non erat, neq; ep̄s ſuper hoc fe-
cit inueſtigationem, ut patet in proceſſu Ep̄i Feſulani, &
ſic exceſſit formam mandati,& ſic nō ualet,quod factum
eſt per ep̄m,etiam ſi literæ Legati ualerent; facit de re-
ſcriptis.c.cum dilecta. nam talia mandata ſunt ſeruanda
diligenter,ut de præbendis c.cui de non ſacerdotali,li.6.
ff.mand.l.diligenter,cum ſimilibus. cum ergo iſtæ literæ
ſunt nullæ,&ꝓceſſus nullus rōnibus ſupradictis,patet,ꝙ
receptio,& monachatus nullus eſt:quia uigore iſtarum li
terarum & proceſſus eſt receptus. ¶Item ad tertiū dico,
ꝙ talis proceſſus eſt nullus, & hoc per iura ſupra alleg.
Non obſtat,ſi dicatur,ꝙ ſi mandetur alicui,ꝙ prouideat
de tali beneficio perſonæ: ꝙ teneat prouiſio,etiam ſi ꝓ-
uideatur perſonæ non idoneæ; ut no.Inno.de præſumpt.
c.ult. & tangit Io.And.de offi deleg.quia iudices,in cle-
men.ſi bene conſideretur conditio iſtius,qui impetrauit
literas,ſonat in conditionem,& non in monitionem,ut ꝑ
not.ibi per dictos doct. Et ſi quod ſit ſtante conditione
nullum eſt; aliter, qn̄ alicui mandatur,prouideat tali, ſi
eſt idoneus,tunc cum prima facie quilibet præſumat̄ ido
neus,ut in dictā decreta ult.niſi appareat contrarium,nō
eſt neceſſaria aliqua ꝓbatio, ſiue examinatio, ut ille ha-
beat ſe ꝓbare idoneum. Sed qn̄ dr̄, ſi habuit licentiam,
uel id ſimile,certè licētiam non præſumit̄ habere,niſi eā
oſtendat; ſicut dicimus præſumitur idoneus, niſi probet̄
ꝯrium. Sed hæc licentia nō oſtendit ſe propter demerita
ſua deiectum. Et ſic cum non habuit licentiam & man-
datur ſub cōditione, ſi habuit licentiam, patet expreſsè,
ꝙ illud, quod factum eſt ꝑ Epiſcopum Feſulanum, nullū
eſt,ut in iuribus ſupra alleg. ¶Item ad quartum dico, ꝙ
receptio monachorum, & ꝙ tractauerint eum ut mona-
chum,non facit eum monachum planum.n.eſt,ꝙ iſti mo-
nachi ſemper nitebantur cōſenſui, & literis dicti Legati,
& proceſſui ep̄i. Nam hoc patet, quia eſt mandatum eis,
ut recipiant eū iuxta literarum dictarū continentiam do
mini Legati; & ſic receperunt, & ſic ſemper intendebāt,
& tractauerunt iuxta cōtinentiam dictarum literarum.
Sed continentia literæ,& proceſſus erant nulli,& ſic re-
ceptio nulla. Nam præſumuntur manere in ea uolūtate,
in qua erant tēpore receptionis,niſi probetur mutata,ut
de bapt.c.maiores,& quod metus cā.c. perlatum, & ff.de
proba.l.eum qui,& ff.de leg.ij.l.Lucius, cum ſimilib. imo
etiam ſi conſenſerint expreſsè, & recepiſſent eum nō ob-
ſtantibus literis,proceſſus Legati,& ep̄i non ualeret.Ra-
tio eſt, quia receptio monachorum ad abbatē, & mona-
chos dicti monaſterij ſpectat tā de iure,q̄ de conſuetudi-
ne, ut de elec.cum eccleſia Vulterana, in gl.ij. ergo eorū
receptio non faceret aliquem monachū:imo erat neceſſa
rius conſenſus Legati:quia tūc litera abbatis erat in illo
monaſterio ex eo,quod erat cōmendatarius illius mona
ſterij,& legatus non mandat eum recipi ut abbas, imò ut
legatus,ut patet ex forma literæ legati.imo etiā Legatus
ut cōmendatarius,& ipſi non poſſent eum recipere: qa ſi
bene cōſideretur,ipſe fuit abiectus de ordine Prædic.ubi
eſt maxima obſeruātia regularis, & in monaſterio p̄dicto
non eſt tanta obſeruātia,ut in ordine p̄dicto, ut eſt noto-
rium; facit de reg.c.ſanè. imo fortè etiam non potuiſſet
tranſire de licentia uera & expreſſa dn̄i Legati,quāuis ſi-
bi fuiſſet ueritas expreſſa. ¶Facit optimè ad pręďicta de-
3 cr.ſanè.† Nam ꝙ quis tranſeat de maiori ad minorem,ſo
lus Papa diſpenſat; no.Io.And. & Io.mona.de præb.c.cū
ſingula,lib.6. Et ſic cum iſte non tranſiuerit legitimè, eſt
in caſu reuocationis iuxta formam prædictæ decr. paſtor
bonus, patet, qđ etiam ius monachatus non teneret, nec
tranſitus. Non obſtat,ſi dicat̄, amice,licet non faceret eū
monachum,eo ꝙ tractauerunt eum ut monachum, qn̄ ui
uebat legatus,eo ꝙ ad legatum ut cōmendatarium,& cō-
uentum ſpectet creatio monachorum: tn̄ poſtq̄ Legatus
mortuus eſt,eū tractauerunt ut monachū,& tunc ipſi poſ-
ſunt facere monachos monaſterio carente abbate, ut de
reg.c.ſi ad ſolum,lib.6. ¶Certè ut ſatis dictū eſt, nō con-
ſenſerunt de nouo: ſed intelligunt̄ durare in illo primo
cōſenſu,uel etiā nō poſſent facere,uel recipere expreſsè,
nedum tacitè, ut ſupra ꝓbatum eſt. ¶Item qa per ſpāle
priuilegium Ap̄licum eſt indultū ordini Prædic. ꝙ dicti
ordinis profeſſi nō poſſint aſſumi uel trāſire ad monacha
tum nigri habitus. Et aduerte,qa ſi bene cōſideres, non
inuenies,ꝙ iſte dn̄s Cœnobius fecerit obedientiā conſue
tam ep̄o recipienti vice & nomine Legati:qa iſta talis ꝓ-
miſſio obedientiæ non inducit ꝓfeſſionem regularem.
Nam talem ꝓmiſſionem ꝓmittunt clerici, ut de maio.&
obed.in c.his q. Sed qn̄ quis tranſit de vna religione ad
aliam, licet in prima fecerit ꝓfeſſionem, tn̄ in ſecunda
debet facere ꝓfeſſionem, maximè ubi regulæ ſunt diuer
ſæ,ſicut eſt regula S. Auguſtini,quā habēt Prædicatores,
& regula S. Benedicti,quā habent monachi abbatię Flo-
rentiæ pręnoīatæ. Et ſic patet per ſupra alleg. ꝙ iſte dn̄s
Cœnobius, q non eſt, neq; fuit vnquā monachus in dicto
monaſterio abbatiæ, ſic eſt inde reiiciendus tanquā intru
ſus. ¶Et ad maiorem firmitatē ego Frāciſcus archipresb.
& canonicus Florē. & doctor decretorū præſens conſiliū
mei ꝓprij ſigilli appenſione duxi muniendum. ¶Ego Frā-
ciſcus Petri de Magiſtris archipresb.& canonicus Florē.
doctor decretorum,ſicut ſupraſcriptū eſt, & allegatū ſen
tio,atq; cōſulo, & ad maioris roboris firmitatem huic p̄-
ſenti conſilio me ꝓpria manu ſubſcripſi,& mei ſigilli ap-
pēſione duxi muniēdum. ¶Ego Recuperus Guilielmi de
S. Miniate decretorum doctor ſupradictis oībus aſſen-
tio,& ita conſulo,ut ſuperius continet̄; in cuius rei teſti-
monium p̄dicto conſilio me ꝓpria manu ſubſcripſi, & ſi-
gillum meū apponi mādaui. ¶Ego Simon quōdam Bern.
iudex de Baginolo vnà cum prædictis dn̄is Franciſco, &
Recupero,eorūq; authoritate fieri conſului,prout ſupra
ſcriptum eſt à dicto dn̄o Pontio cōſultus;& ideo ſigillum
meum appoſui &c. ¶Ego Io.An.ponderatis oībus,q̄ ſcri-
pta ſunt,diligenterq; libratis motiuis dn̄orum Frā.Recu
peri montis conſulentiū & ſubſcribentiū,ut ſ.patet &c.

CHriſti, eiuſq; matris ac B. Hieronymi nominibus &
ſuffragiis inuocatis,Idē conſulo,ſ.fratrem Cœnobiū,
de quo quæritur, non eſſe nec fuiſſe per ſupra deſcripta
monachum ipſius monaſterij, quod dicitur Abbatia. &
motiuis dictorum dominorum addendo, notandum eſt,
ꝙ in litera dn̄i legati ille ſe dixit nuper licentiatum:
probauit autem coram executore ſe ultra trienniū prius
eiectum. qua eiectione, & ſi licentiatus dici poſſet,quod
negatur, non tamen nuper, ſed ultra triennium fuerat
prius data. Non eſt ergo illa, quam uidere debuit execu
tor. Nam, ut doctores dicunt,nuper,eſt aduerbium com
poſitum ex nouum,& tempus;quaſi nouum pro nouiter,
cum autem ultra ſex menſes dicitur diu,de cōceſ.præbē.
c.ij.de hoc ſcripſi de fide inſtru.c.fin.ergo ultra trienniū
non eſt, nuper,maximè in hac materia: quia & unica die
monachus ſine monaſterio eſſe non debet.16.q.1.c.pla-
cuit,el.ij.hoc aūt expreſſo meritò mouiſſet legatum ad
denegādū, ut.ſ.cum diuturnitas tēporis aggrauet culpā;
iura ſunt nota. ¶Secundò aduertendū,niſi fallentia in cō
puto fuit falſa,aut inſtrumentum ſuper executione cōfe-
ctum.intuenti.n.ꝙ annus primus Pontificatus Papæ Ioā-
nis inchoauit anno natiuitatis Dn̄i 1316.die 5.Septēb.
qui tunc erat annus incarnationis 1317.facile conſtare
poterit,quod 19.die Octobris currente anno 1334.pręce-
dit idus ideſt 13.diem Octobris anni dn̄i Pontificatus
papæ Ioannis fortè in integro anno,ſcilicet 6.diebus mi-
nus. Et ſic concluditur executionem literæ factam quaſi
per annum ante datam literæ. ¶Tertiò aſſero me perti-
naciter tenere, ꝙ etiam ſi noua inſtitutio dn̄i noſtri non
emanaſſet, nec tunc uiguiſſet prædictorum priuilegium,
4 de quo.ſ.dixi. † Veri apoſtatæ ſunt fratres prædicatores
trāſeuntes ad nigros monachos non ſeruantes regulam
Benedicti,ut plenè ſcripſi in p̄dicta decre.ſanè, de reg.&
iuxta p̄dictæ aſſertionis teſtimoniū huic ſcripturæ manu
mea propria feci certū ſigillū appēdi &c. NIC. ABB.

CONSILIVM XCVII.

1 *Sententia poteſt confirmari in cauſa appellationis, quo ad merita cauſæ.*
2 *Allegans in appellatione ſua unam cauſam,poteſt ab illa recedere, & aliam probare.*
3 *Accuſatus poſt denuntiationem, non poteſt accuſationem contra alium inchoare:tamen ante damnationem proſequi, & implere poteſt: poſt damnationem non.*
4 *Cauſa nullitatis interpoſita ante prolationem trium ſententiarum non debet impediri propter ſententias ſuperuenientes.*

SAluatoris noſtri Ieſu Chriſti inuocato p̄-
ſidio, Attingā iuxta ordinem
quatuor dubia,q̄ ex facto eliciunt̄. ¶Primū eſt
nūqd ultimus auditor,q dictā trinā ſn̄iam tu-
lit, potuerit poſt dictam ſn̄iam decernere remiſſionē p̄-
dictam, cum per ipſam ſententiam fuerit quo ad caſum
nullitatis officio ſuo functus. Et abiectis argumentis,quæ
ad partē contrariā fieri poſſent, arbitror dictā remiſſio-
nē fieri potuiſſe,non obſtante ſententia lata ſuper appel-
lationis inſtātia. Mouet me ad hanc ſententiā principalr̄
qn̄ cā nullitatis,& appellationis poſſent deduci ſimul,&
in eodem libello,ſeu iudicio ſm̄ oīum doctorum ſn̄iam,
quā cōiter approbat cōis ſtylus iudiciorū, licet aliq doc.
antiqui declinauerint in ꝯriam ſententiā. ¶Prima tn̄ po-
tior & cōior, ut nota.per Bar.& alios in l.ſi expreſſim,ff.
de appel.& l.j.C.quæ ſen.ſine ap.reſcin. Notatur ꝑ Ca-
noniſtas in c.dilecto,de appel.poſſunt ēt iſtæ duæ cāæ nul
litatis,& appellationis deduci ſeparatim,ēt diuerſo tp̄e,
ut in cle.j.de re iud.iūcta gl.in uerſ.donec.Et qđ plus eſt,
de nullitate agi pōt,ēt poſt appellationē deſertā,ut in c.
licet,de ſen.excō.lib.vj.& no.in c.ſæpe,eo.tit.in antiquis
actis, ēt poſt tres ſn̄ias latas ſuper eodem art.ut ī d.cle.j.
iuncta præalleg.gl.Cū ergo iſtæ duæ cauſæ nullitatis, &
appellationis ſint diuerſæ, & diuerſi effectus, per ſn̄iam,
quam iudex profert ſuper inſtantia appellationis,nō pōt
dici, ꝙ ſit functus officio ſuo ſuper cā nullitatis: qa ubi-
cūq; plures cāæ committuntur iudici,niſi expreſsè fuerit
ſic dictū in cōmiſſione, ut ſimul illas decidat, per ſn̄iam
latam in una cauſa, nō dicitur functus officio ſuo quo ad
reliquas nondum diffinitas.unde pōt ad deciſionem alia-
rum cauſarū procedere, ut probatur in l.quid tamen,ff.
de arbi.quod procedit;ēt ſi tales ſint cāæ, quę ſecundum
earum naturam habent aliquam in ſe connexitatem, ut
petitoriū & poſſeſſoriū ſuper eadē re, quæ ꝑꝑ identitatē
debent corā eodē iudice tractari, ut in c.j.de cau.poſſ.&
proprie,& in l.nulli, C.de iudi.& in c.ſi.eo.tit. Et tamen
iudex, qui tulit ſn̄iam in poſſeſſorio, nō dicit̄ ſuo officio
functus quo ad petitorium, licet ambæ cāæ eidem iudici
fuerint ſimul cōmiſſæ, ut in c.ad ultimum, de cau.poſſ.&
proprie.& c.ſignificauerunt, de teſti.& c.cum ad ſedem,
de reſt.ſpo.& facit cle.unica, de cau.poſſ.& proprie. Vn-
de in caſu noſtro fuerūt ultimo auditori cōmiſſæ cāæ nul
litatis,& appellationis, licet ipſe iudex ſn̄iam tulerit ſuꝑ
inſtātia appellationis, non per hoc pōt dici functus offi-
cio quo ad cauſam nullitatis, & per conſequens cū in cā
nullitatis remanſerit iudex potuit decernere ſuper illa
remiſſione ad partes,cū per illam ſn̄iam latam ſuper ap-
pellationis inſtātia non ſit ſopita quæſtio nullitatis: qa,
ut.ſ.dixi,iſtæ cauſæ diuerſæ ſunt.† Nam pōt ſn̄ia cōfirma- 1
ri in cauſa appellationis quo ad merita cauſæ. Et tn̄ pri-
ma ſententia potuit eſſe nulla ex defectu ordinis iudi-
ciarij:quia fuit lata in die feriata, ſeu alio reſpectu.hinc
eſt,ꝙ iura uoluerunt,ꝙ etiam poſt deſertam appellatio-
nē ſuꝑ cauſa poſſit agi,de nullitate,ut præall.cle.j. ¶Hoc
etiā apertè probatur in ſimili in d.cle.j.in §.ſimiliter,iū-
cta gl.in uerſ.impediri, ubi patet, ꝙ ſi ante appellationē
tertiæ ſn̄iæ confirmantis duas ſn̄ias præcedentes nō im-
peditur proſecutio appellationis præcedentis à graua-
mine, fortius ergo dicēdum in cauſa noſtra, cū cauſa nul
litatis ſit neceſſarior,quā cauſa appellationis à grauami-
ne;nō ergo debet ipſius cognitio impediri per prolatio-
nē tertiæ ſn̄iæ. Et pręſertim cū nec fuerit de mente iudi-
cis proferētis tertiā ſn̄iam, qui immediate poſt illā ter-
tiā ſn̄iam dedit remiſſionē ad partes ad probandos arti-
culos datos in ipſa cauſa nullitatis. Ex his.n.quæ incō ti-
nenti ſecuta ſunt, colligitur ſatis iudicis aīus, ꝙ priores
ſententias cōfirmauerit quo ad merita cāæ, nō autē quo
ad cauſam nullitatis coram eo pendentē:alias fuiſſet ſibi
contrarius,quod non eſt præſumendum,ex quo inconti-
nenti proceſſit ſuper cauſa nullitatis, arg.in l.non ad ea,
ff.de cond.& demō.& in l.lecta,ff.ſi cor.pe.& in c.officij,
de elect. ¶Præterea,ſi de nullitate pōt agi poſt tres ſentē
tias,ut in d.cle.j.iūcta gl.præal.ī uer.donec,fortius debet
poſſe procedi ſuper cā nullitatis iam attētata per latio-
nē trium ſn̄iarum,cū minor ſuſpicio calūniæ oriat̄ hoc ca
ſu, quàm in præcedenti,arg.in l.is q reus,ff.de publ.iud.
Et hoc quo ad primū dubium. Nunc ſm̄ attingā dubiū,
quo quæritur, an decretū dictæ remiſſionis fuerit ſuper-
fluū,& conſequēter indebitè, & fruſtra conceſſum ex eo,
ꝙ de aliis nullitatibus ultra illam, quæ ſurgebat ex fal-
ſitate dicti inſtr̄i,cōſtare uidebatur ex articulis per dictū
Bar.datis, licet iudex ipſos nō acceptaſſet, nec in cā nul-
litatis concluſum fuiſſet. Ad qđ quidē dubiū mihi omni-
modo uidetur reſpondendum negatiuè, uidelicet quod
illud decretum remiſſionis non fuerit ſuperfluū, licet ex
aliis articulis plenius potuiſſet cōſtare de nullitate.mo-
ueor principalr̄:qa nemo prohibet̄ pluribus exceptioni-

bus,ſeu defenſionibus uti,licet q̃libet exceptio,ſeu defen
ſio per ſe ſufficiat cum nõ debeat quis ſe arctare ad vnam
ſpeciem exceptionis,ſeu defenſionis, cũ poſſet in illa de-
fectu ꝓbõnum deficere, & aliis non ꝓpoſitis iniuſtè ſuc-
cũbere, ut ꝓbatur in regula,nullus pluribus, de reg.iur.
lib.6. & l.nemo,de reg.iu.& quæ leguntur, & not.in c.ij.
de teſt.& in c.exhibita,de iud.& in c.cũ iãdudum de app.
& in c.audita,de reſti.ſpol. & in c.conquerente, de cleri.
non reſi.& in c.auditis,& in c.cum olim,de præben.plenè
per gl.in d.reg.nullus pluribus. clarè patet,ꝙ uariis de-
fenſionibus quis uti põt in eadem cã, licet oẽs non ſint ne
ceſſariæ ad uictoriam obtinendam. Sed ad cautelam põt
quis uti hmõi diuerſitate, ut ſi ꝓbões deficiant in vna,
poſsit obtinere ex aliis. Non.n.eſt anguſtanda copia ꝓ-
bationum.l.curent, ff.de teſti. Et optimè facit ad prædi-
cta.c.ſi fortè,de elect.lib.6. & in c.ut circa, eo.ti.& lib. &
præſertim hoc dicendum in caſu noſtro, in quo iſte alle-
gans nullitatem ſñiæ principaliter fundauit ſe ſuper de-
fectu citationis. Nam talis defectus indubitanter reddit
ſñiam nullam,cum citatio ſit fundamẽtum iudicij, ut in-
ſti.de pœna teme.liti.prope fi. & 3.q.9. c.caueant, & c.ij.
irruerunt,& in l.de vnoquoque,ff.de re iud.& in c.eccle-
ſia S. Mariæ,de conſt.Vnde non debet iſta exceptio nul-
litatis tanquã principalis, & indubitata excludi ob alias
exceptiones nullitatis, de quibus poſſet fortè in iure,uel
in facto dubitari,& fortaſsis ꝓpriores erunt ꝓbões ad
defectum probationis ꝓbandum,q̃ reſpectu aliarum de-
fenſionum nullitatis. ¶Ex quibus concluditur ad ſecun-
dum dubium,ꝙ decretum dictæ remiſsionis non fuit fru
ſtratorium,nec fuit iniuſtũ,licet alię nullitates fuerint al
legatæ. & ad prædicta bene facit tex. in l.ſcio quæſitum,
2 in fi.ff.de app.ubi patet,† qđ allegans in appellatione ſua
vnam cauſam, põt ab illa recedere,& aliam ꝓbare ; quia
põt prouocationem ſuã quibuſcũq; modis iuſtificare, ut
ibi dicit tex.in fi. ¶Ad quod optimè facit, quod no.Bar.ĩ
d.l.ſi expreſsim, ĩ uer.quęro ſi ꝓſecutus eſt,ff.de app.ubi
plus dicit, qđ ſi qs vnam cauſam nullitatis tñ expreſsit
in libello,& ſuccubuit; põt poſtmodum aliam cãm nulli-
tatis ꝓſequi,ſicut in reali dicimus,ut in l.ſi mr̃.§.j.& in l.
& an eãdem.§.actione,ff.de execu.rei iud. & in c.abbate
ſanè,de ſent.& re iud.lib.6.¶Fortius ergo à principio põt
plures nullitatis cauſas ꝓſequi, ut in iuribus ꝓxi ſ̃.alle.
¶Ad tertium dubium, uidelicet utrum ante executionẽ
dictarum trium ſñiarum poterit de cã nullitatis ante di-
ctam tertiam ſñiam introductam cognoſci,& ſuper ea ꝓ-
nuntiari, & ur̃ primo ꝙ non ꝑ tex.in d.cle.j.de re iud. in
j.rñſo.ubi dr̃,ꝙ is,q ꝯ ſe tres ſñias reportauit,non debet
admitti ad agendum, uel excipiẽdum de nullitate ipſa-
rum, uel alicuius ex eis, donec huiuſmodi ſentẽtiæ ple-
nariè fuerint executioni demandatæ. Cum ergo iſte, de
quo quæritur,reportauerit tres ſententias cõtra ſe, non
debet admitti ad agendum, uel excipiẽdum de nullitate
ante executionem dictarum ſentẽtiarum.Nec dictus tex.
diſtinguit, utrum prius fuerit intentata cã nullitatis, uel
poſteà intentetur : ſed ſimplr̃ excludit à facultate agẽdi,
uel excipiendi ante executionem ipſarum ſñiarum : licet
ergo iſte, de quo quæritur, fuerit admiſſus ante ꝓlatio-
nem trium ſñiarum in cã nullitatis ; tñ poſt ipſarum triũ
ſñiarum prolationem nõ debet amplius admitti, cum ex
prolatione ipſarum ſñiarum ilicò ſurgat calũnia præſum
pta ꝯ agentem. ¶Sed his tñ non obſtantibus contrariam
ſententiam arbitror de iure ueriorem,uidelicet ꝙ etiam
ante trium ſentẽtiarum executionem poſsit in dicta cã
nullitatis fieri proſecutio, dũmodo per ipſum ſuccũben-
tem in principali nullum præſtetur circa trium ſentẽtia-
rum executionem impedimentum. Et primò ad hãc ſen-
tentiam ſuadet plurimum tex.in d.cle.j.& primo hoc mo
do inducendo. diſpoſitio.n.illius cle.j. quæ uetat, quem,
poſſe agere uel excipere de nullitate ante executionem
trium ſentẽtiarum,eſt iuris noui inductoria, ut patet ex
prin.ibi:ut calũniis litigantiũ obuietur &c.meritò debet
in terminis ſuis dũtaxat habere locum, cũ ueniat in præ-
iudicium agentis,uel excipientis de nullitate, arg.in reg.
odia reſtringi, de reg.iu.lib.6. & in l.ij.§.ſi quis à prin-
cipe,ff.ne quid in lo.pub. ſed tex.ibidem loquitur, cum
tres ſententiæ ſint latæ, ut eo caſu non admittatur quis
ad agendum, uel excipiendum de nullitate ante ipſarum
executionem.in caſu autem noſtro non fuit actũ,uel exce
ptum de nullitate poſt trium ſententiarum ꝓlationem,
uel ante ; meritò non uendicat ſibi locum ille tex.in caſu
noſtro. Nec obſtat, ſi dicatur, ꝙ poſt ſñiam tertiam ꝓſe-
quẽdo cãm nullitatis dicat̃ agere de nullitate: qa dico,ꝙ
nõ ꝓpriè dr̃ nunc agere, ſed potius ꝓſequi actionẽ prius
intentatam ante ꝓlationem tertiæ ſñiæ. Aliud eſt enim
agere de nullitate poſt ꝓlationem triũ ſñiarum,& aliud
ꝓſequi actionem attentatam ante ꝓlationem ipſarum :
qm̃ tex.in d.cle.præſumit calũniam in agente, uel in ex-
cipiente de nullitate poſt tertiam ſententiam ꝓmulgatã
tum propter ꝑſumptionem, q̃ oritur ex tribus ſententiis
latis ſuper eodem: tum quia,ex quo non licet tertio ap-
pellare,præſumitur calũniosè agere,uel excipere de nul
litate, ad hoc, ut poſsit impedire executionem ſentẽtia-
rum;quæ rõnes ceſſant in caſu noſtro. Nam,cũ iſte egerit
de nullitate ante prolationem trium ſñiarum, cum ilicò
poſt primam ſñiam propoſuerit de nullitate,& ſic eo tem
pore,quo ſibi cõpetebat facultas appellandi,ceſſant dictę
præſumptionis calũniæ, & impediendi executionem ſen-
tentiæ ; meritò debet admitti ad proſecutionẽ nullitatis,
ut in propoſito . Et pro hoc optimè facit in ſimili tex.in
3 d.l.is qui reus,ff.de publ.iud.ubi patet,† ꝙ accuſatus poſt
denũtiationem non põt accuſationem contra alium in-
choare : tñ ante dãnationem proſequi & implere poteſt ;
poſt dãnationem non,ut plenius habetur in d.l.is q reus:
ita in ꝓpoſito dicendum uidetur. Et pro hoc intellectu
uidetur tex.in d.cle.j.in ij.rñſo, iũcta gl.in uer.impediri,
ubi habetur,ꝙ ſi is,contra quem latæ ſunt tres ſñiæ, ap-
pellauit à grauamine ante prolationem ipſarum, nõ im-
peditur poſt ipſarum ꝓlationem appellationem ab in-
terlocutoria prius propoſita ꝓſequi . Id ſolum ꝓuidet
ibidem,ꝙ prætextu appellationis non impeditur execu-
tio ipſarum trium ſententiarum . vnde aduertendum, ꝙ
tex.ibidem in ſecundo reſpõſo non loquitur,ſicut in pri-
ma parte illius Clemẽ. nam in prima parte expreſſe dr̃,
ꝙ poſt prolationem trium ſñiarum non admittitur quis
ad agendum,uel excipiẽdum de nullitate ante executio-
nem ipſarum ſñiarum. Sed in ſecundo reſpõſo ſolum di-
citur, ꝙ prætextu appellationis prius interpoſitæ nõ de-
bet impediri executio. vnde nec ꝓhibet proſecutionem
appellationis prius à grauamine interpoſitę; & hoc aper
tiſsimè uoluit gl.in uer.j.in uerb.impediri,in fi ¶Et ad-
uertendũ,ꝙ ille, q dicit ſe prius appellaſſe à grauamine,
dicitur in effectu proſequi nullitatẽ ſententię diffinitiuę
ſequentis:quia,ſi appellatio ꝓnuntietur legitima,ſenten
tia ſequens diffinitiua eſt nulla, tanquã lata ab eo, cuius
iuriſdõ eſt ſuſpenſa ꝑ legitimam appellationẽ, ut in c.nõ
ſolum, & in c.ſi à iudice,de appel.li.6. & in c.ſuper q̃nũ,
in fin.de offic.delega. Et nihilominus non impeditur ap-
pellans ipſam proſequi,poſt promulgationem tertiæ ſen
tentiæ, dũmodo non impediatur executio ipſarũ ſñiarũ.
4 Ita dicẽdum pũctualiter in caſu noſtro,† Quòd cã nulli-
tatis

tatis interpoſita ante prolationẽ trium ſñiarum non de-
bet impediri ꝑ ꝑ ſententias ſuperuenientes.Satis eſt.n.ꝙ
uirtus non impediat executionem ſententiæ ; & pro hac
opi.facit maximè æquitas. ex quo.n.cauſa nullitatis in-
tentata eſt tempore legitimo,nõ debet impediri propter
caſum ſuperuenientem,arg.in reg.factum legitimè, cum
not.ibidem in gl.de reg.iu.lib.vj.& ne iudicialis inſtan-
tia fruſtra euaneſcat contra.l.properandum, C.de iud.
¶Præterea & ultimò nullibi hoc prohibetur expreſſe; er
go proſecutio impediri non debet: quia, quod nõ eſt ex-
preſsè ſancitũ,ſuperſtitioſis non eſt adinuẽtionibus ꝑſu-
mẽdũ,ut ĩ c.cõſuluiſti.2.q.5.& hoc de tertio dubio. ¶Ad
quartũ & ultimũ,in quo quæritur,an ſuppoſita nullitate
primæ ſñiæ,reliquæ duæ ſñiæ cõfirmãtes primã,quæ nul
la fuit,nullæ & inualidę cẽſeri & iudicari debeãt eoipſo,
ꝙ cõfirmẽt ſñiam nullã, de cuius nullitate non erat tꝑe
aliarũ ſñiarũ duarũ plenè cognitũ,nec diſcuſſum.Ad hoc
dubiũ faciliter rñdet̃ ꝑ tex.ĩ d.cle.j.iũcta gl.ĩ uerſ.donec
& in uerſ.impediri.dico.n.ꝙ in cã nullitatis ſñia reddit,
inefficaces alias ſñias;& ſi facta fuit executio ; debet illa
retractari. Nam ſñia nulla nõ meretur dici ſñia, ut l.iiij.
C.condemnatũ,ff.de re iud.& aliæ ſñiæ ſequẽtes reddun
tur inefficaces tanquã nitẽtes primæ ſententiæ, quæ fuit
nulla,arg.in c.inter dilectos.§.cęterum,de fid.inſtr. Prę-
terea ſecunda ſententia,ſeu eius effectus fuit ſuſpenſus ꝑ
ſequentẽ appellationẽ.¶Tertia aũt ſententia non ſimplr̃
confirmauit præcedẽtem, ſed ſolum quo ad merita cau-
ſæ. Vnde reſpectu nullitatis iudex ilicò dedit remiſſionẽ
ad partes.uñ quemadmodũ prolatio triũ ſententiarũ an-
tea latarum nõ impedit,quominus de nouo poſſit agi de
nullitate ad effectũ retractandi executionẽ illarũ ſentẽ-
tiarũ,ut in d.cle.j.iuncta gl.in uer.donec, & in uer.impe-
diri ; ita & fortius tres ſñiæ non debẽt impedire effectũ
cãæ nullitatis ante prolationẽ triũ ſñiarũ intentatã. ¶Et
hæc de quartò & ultimò dubio dicta ſufficiãt,&c. ¶Et ita
ut.ſ̃.ꝑ me cõcluſum eſt, arbitror iuris eſſe ego Nicolaus
Abbas Monacen. Domini noſtri Papæ referendarius, &
eius cameræ auditor ; & in teſtimonium me propria ma-
nu ſubſcripſi , & ſigillum meum ſolitum apponi feci , ſa-
niori iudicio ſemper ſaluo,&c. NIC.ABB.

CONSILIVM XCVIII.

1 *Priuilegium lite pendente conceſſum, de litis pendentia mentione non habita,non ualet.*
2 *Innouatio fit,ſi impetretur priuilegium tacita litis pendentia.*
3 *Superior non præſumitur in dubio iuri aliorum præiudicare.*
4 *Priuilegium,quatenus tendit in aliorum præiudicium,debet ſtrictè interpretari.*
5 *Secundum reſcriptum non inualidatur ex eo, quòd non faciat mẽtionem de primo ſi primum erat nullum.*
6 *Duo impuberes,ſi intendant contrahere matrimonium de præſenti,& exprimant uerba apta ad matrimonium contrahendum, contrahunt ſponſalia de futuro.*

IEſu Chriſti Saluatoris noſtri præſidio ex
corde inuocato,In cã & q̃õne,
quæ in præſentia uertitur inter canonicos eccle
ſiæ in Celeracolſi actores ex una parte,& dñm Ioannem
Meſſet plebanum & canonicum prædictæ eccleſiæ colle-
giatæ ex parte alia ſuper reditibus , & prouentibus præ-
bendæ , & canonicatus dictæ eccleſiæ ad dictum Ioannẽ
pertinentibus , illud de iure requiritur , an indulgentia ,
ſeu gratia dicto domino Ioanni per ſanctiſſimum dñm
noſtrum Eugenium Papam ſuper percipiendis fructibus,
& reditibus dicti canonicatus in abſentia ad quinquen-
nium conceſſa, iure ſubſiſtat;ita,quòd ſine dictorum ca-
nonicorum contradictione poſſit liberè reditus & fru-
ctus dicti canonicatus percipere. ¶Et primò ad materiã
dilucidandam uidetur dictam gratiam nullius fore mo-
menti,maximè in præiudicium pendentiæ litis; quod ſic
1 probatur. †Priuilegium lite pendente conceſſum, de li-
tis pendentia mentione non habita , iure non ſubſiſtit, ut
in c.fi.ut lit.pen.& cle.ij.e.tit.iuncta gl.in uer.innouaui ,
& c.cauſam,el j.de teſt.Sed prædictũ priuilegiũ lite pen-
dente emanauit, nec de illa mentionem egit ; ergo dictũ
priuilegium nullum. & quòd emanauerit lite pendente ,
apertiſſimè probari uidetur per tex.d.cle.ij.ut lit.pen.
ubi habetur , ꝙ lis pendere dicitur quo ad hoc , ut nihil
innouetur poſtquã à iudice cõpetenti citatio emanaue-
rit; & ad partem peruenit ; dũtamen in illa citatione illa
talia ſint expreſſa, per quæ plenè poſſit pars inſtrui , ſuꝑ
quibus in iudicio cõuenit. Et clarius ad ꝓpoſitũ hoc in-
2 nuit ibi gl.in uer.innouatũ:†quæ dixit innouationẽ fieri,
ſi impetret̃ priuilegium tacita litis pendentia.In caſu aũt
noſtro talis præceſſit citatio: uel quod uerius eſt,licet ci
tatio fuerit generalis , tñ comparente dicto dño Ioanne
ex parte dictorũ canonicorum, fuit in iudicio petitũ , ut
deberet dictus dñs Ioannes per iudicem compelli ad di-
mittendum canonicis prædictis fructus , reditus, & pro-
uentus canonicatus, & præbendæ, quos in dicta eccleſia
collegiata tenebat ꝑꝑ eius non reſidẽtiam in pręfata ec-
cleſia. Et ſic in iudicio fuit inſtructus, ꝙ ſuper fructibus,
& reditibus dicti canonicatus cõueniebat;ergo nõ potuit
ſuper illis priuilegium impetrare,de litis pendentia mẽ-
tione non habita. Si.n.litis pendentia inducitur per nu-
dã citationem cum expreſſione eorum ; ſuper quibus eſt
conueniendus.d.cle.ij. Fortius induci debet per citatio-
nem generalem , facta poſtmodũ expreſſione in iudicio
per uiam petitionis, cũ plus debeat operari expreſſio iu-
dicialis,quã extraiudicialis; facit quod legi.& no.in c.ve
nerabilibus.§.ſimiliter,de ſen.exc.lib.vj. Præterea & ſe-
cũdo ex alio capite dictũ priuilegium corruit,ſ. ex defe-
ctu intentionis concedentis. Conceſſit.n.illam gratiam
dñs apoſtolicus cum certa limitatione.uoluit.n.illam nõ
ualere, ſi alias eidem dño Ioanni authoritate apoſtolica
uel ordinaria in perpetuum , uel ad certũ tempus ſuper
eiſdem fructibus in abſentia percipiẽdis gratia conceſſa
fuiſſet. Sed dicto dño Ioanni fuerunt gratiæ in perpetuũ
commiſſę per dñm abbatem , ad quẽ dicta eccleſia pleno
iure pertinet;ergo gratia apoſtolica nullius fuit momen
ti.Hic.n.fuit gratia dñi abbatis in perpetuum conceſſa ꝑ
c.licet canon, in fi.de elec.lib.vj.ubi patet, ꝙ ordinarius
citra Papam non poteſt in perpetuum diſpenſare,i.ad ui
tã beneficiati ſuper non reſidentia in eccleſia cathedrali.
¶Tertiò impugnatur dicta gratia: quia non eſt adimple-
ta conditio,ſuper qua dominus noſter eam conceſſit, ui-
delicet ſi dominus abbas, & parochiani dictæ eccleſiæ cõ
ſentirent , qui tamen non conſenſerunt. Nec ẽt dominus
Abbas conſentire uult, licet dicat ſe nõ uelle infringere
id, qđ per ſuũ prædeceſſorẽ geſtũ eſt,ſi iure ſubſiſtat. ſed
illa gratia in perpetuũ facta nõ ualuit præſertim quo ad
canonicatũ, ſuper cuius fructibus in abſentia percipiẽdis
nulla facta fuit in gratia domini abbatis mẽtio ; meritò
tanquã odioſa nõ debet ad iura dictorũ canonicorũ pro-
rogatiua extendi,arg.in c.ij.de filiis presby.lib.vj.& reg.
odia reſtringi , de reg.iu.lib.vj. † Nec præſumitur ſupe-
3 rior in dubio uelle iuri aliorum præiudicare, ut in c.ſu-
per eo,de offi.dele.& in l.ij.§.ſi quis à principe, ne qd in
loco publ. & dixit Inn.in c.cũ dilecti, de don.& Io.And.
in c.

4 in c. olim, de uer.ſig.& Bar.in l.fi.ff.de conſti.princi. † ꝙ
quatenus priuilegiũ tēdit in aliorũ præiudicium, debet
ſtrictè ĩterpretari. ergo ſuper illa gratia domini abbatis
non poteſt dictus dominus Ioannes ſe fundare,ut dicatur
uigore ilius cõſenſum domini abbatis habuiſſe. Sed his
non obſtantibus contrariam ſententiam arbitror de iu-
re ueriorem uidelicet dictam indulgentiam de iure,pre
dictis non obſtantibus,ualere,quoniam Papa poteſt,qui
buſcunque ſtatutis eccleſię non obſtantibus,gratiam face
re; quia in talibus ſtatutis intelligitur excepta authori-
tas Papæ,ēt ſi eſſent iuramento firmata,ut leg.& no. in c.
conſtitutus,de reſcr.Et nedũ expreſsè, ſed ēt tacitè poteſt
Papa ſuper nõ reſidẽtia indulgẽtiã concedere,ut ſi conce
dat alicui duas eccleſias curatas,uꝛ̃ tacitè ſuper non reſi-
dentia in altera propter impoſſibilitatem diſpenſare, &
no.gl.in c.non põt,de præb.li.6.& priuilegium à principe
cõceſsũ,debet eſſe manſurũ,ut in reg.decet,de reg.iur.l.
6.Dñs aũt apoſtolicus dictam gratiam conceſſit, quibuſ
cunque dictæ eccleſiæ ſtatutis non obſtantibus, ergo uo-
luit dicta ſtatuta quo ad illã gratiã tollere,ſufficit.n. mẽ
tio ita generalis,ut in cle.dudũ prope fi.de ſepul.Nullum
autem uitium dictæ gratiæ imponi poteſt,quod ſaltẽ ap-
pareat.¶Non obſt.motiua ſuperius facta.Et primò ad id,
quod opponitur de litis pendentia,põt multipliciter re-
ſponderi.in primis ꝙ impetrationis tp̃e nõdũ lis pẽdebat
p̃ceſſit.n.gratia citationẽ illã per multos mẽſes. Nã gra-
tia fuit facta anno incarnationis Domini 1431. ut in fine
literarũ apoſtolicarũ continetur.ſed citatio illa emana-
uit in 32.ut patet in actis eiuſdẽ cauſæ.Et ſic illa obiectio
omnino ceſſat.¶Secundò præſuppoſito ſine ueritatis prę
iudicio,ꝙ lis præceſſiſſet gratiam,non tamen habuit im-
pedire ipſius gratiæ ualiditatẽ,quia,ſi bene citatio ſeu pe
titio ponderetur;gratia non uenit in præiudicium litis,ſu
per alio autẽ litigabatur,& ſuper alio gratia fuit obtem-
ta.lis.n.ſuper fructibus & reditibus præteritis,ſeu tunc p̃-
ſentibus erat,ut patet in prima & ſecunda petitionibus fa
ctis nomine canonicorum,ſuper percipiendis in futurum
non erat intentata quæſtio,nec intentari poterat,cũ nul-
lum ius competeret canonicis ad futuros reditus, an fru-
ctus deberẽt canonicis ꝑꝑ non reſidentiã cũ canonicis,
ante ergo contumaciam in nõ reſidendo non competebat
ius eis,contumacia autem de non reſidendo non poterat
eſſe, niſi reſpectu prẹteriti tẽporis, uel tunc præſentis,cũ
in futurũ potuiſſet dictus dñs Ioan.reſidere,& capere fru
ctus,tractus autẽ futuri tp̃is non ſpectat ad iudicẽ,ut in c.
Romana.§.caueãt,& quod ibi no.gl.de ſen.excõ.l.vj.& l.j.
§.j.ff.de uſur.unde dr̃ in tex.licet debitor ſub uſuris ſit in
mora de præſenti,& ſic præſentes uſuræ debeãt ſ̃m iusci
uile;nõ tñ ꝑꝑ morã de præſẽti poſsũt peti uſuræ ꝓ futu
ro tp̃e,cum debitor nõ poſſit dici in mora,& ſic ceſſat om
nis petitio,ut dr̃ in tex.no.Ita punctualiter dicendum eſt
in propoſito.dictus. n. dominus Ioannes non impetrauit
gratiam ſuper percipiendis fructibus præteritis,uel præ-
ſentibus,ſed ſuper futuris,ut patet in conceſſione gratiæ.
Conceſſit.n.dominus apoſtolicus, ut à data illius gratiæ
in quinquennium futurum poſſit percipere fructus cano-
nicatus,& eccleſiæ,licet non reſideret ibidẽ,ſed in eccle-
ſia ſancti Stephani, & ſic gratia in nullo præiudicat liti
motæ, nec impeditur per illam litis pendentia, cum ex
diuerſis non fiat illatio, ut in c.ij.de tranſla.præla.& l. ne
que natales,C.de proba.¶Præterea uirtus priuilegij pro
pter litis pendentiam annullatur,ne aliquid in ipſius li-
tis præiudicium innouetur,ut clarè dicit tex.maximè cir
ca glo.in d.cle.ij.Sed dicta gratia non facit præiudicium
liti,ut ſupra probatum eſt,cum non referat ſe ad alios
fructus,ſuper quibus erat contentio, nec ad impedimen-
tum illatum per dictum Ioannem,ſuper quibus in uerita-
te hr̃ contentio,ut clarè colligitur in ſecunda petitione
dictorum canonicorum,cum ſolum fuerit gratia ad quin
quennium facta a die datæ,ſuper quo non poterant eſſe
aliqua impedimenta præſtita,ergo nullo modo gratia tã
git illam litem,& per conſequens non poteſt ipſius ĩualidi
tas per illam litis pendentiam impediri,& hęc eſt ipſa ue
ritas indubitata. Nõ ob.ſecundum motiuum uidelicet, ꝙ
gratia illa fuit cõditionata,ſi alia ſuꝑ eiſdẽ fructibus nõ
p̃ceſſiſſet,& hic præceſſerat gratia dñi abbatis.Reſponde-
tur,ꝙ dñs noſter Papa habuit reſpectũ ad gratiam, quæ
habuiſſet in ſe ualiditatem;quia uerba ſunt intelligenda
cum effectu,non autẽ debent illa uerba referri ad grãm,
quæ non tenuit de iure,cum non poſſet dici gratia adhoc
l.3.quod quiſque iur.& per Inn.in c.cum omnes,de conſt.
facit.l.4.§.condemnatum,ff.de re iud.& c.relatum,de cle
ri.non reſidenti ¶Poſuit enim dominus noſter Papa illã
clauſulam,& eſt de ſtylo curiæ,ne quis ſuper non reſiden
tia conſequeretur duas gratias in præiudicium eccleſia-
rum,quæ ratio ceſſat,ſi præcedens non potuit effectũ de
iure ſortiri,& ſuccedit iuris reg.non præſtat,de reg.iu.li.
vj.facit quod in ſimili no.in c.ex tenore,de reſcri.& in c.p̃
5 latũ,de iure pat.ubi not. † quod ſecundum reſcriptum nõ
inualidaꝛ̃ ex eo,ꝙ nõ faciat mẽtionem de primo, ſi primũ
erat nullum;unde non habent locum iura inualidantia
ſecundum ex hoc capite,quia debent intelligi de reſcri-
pto primo.ſ.ualido,ut in iuribus proximè allegatis nota
tur.¶Ad tertiũ & ultimũ motiũ reſpõdetur, qd̃ in facto
mihi præſupponitur,ꝙ parochiani conſenſerint. Item do
minus abbas iam tempore gratiæ conſenſerat,ut patet ex
conceſſione ſuæ gratiæ ſeu diſpenſationis. Nam licet non
ualuerit illa diſpenſatio reſpectu fructuum percipiendo-
rum ꝑꝑ ſuperius dicta, colligitur tamen ex eo uoluntas
& conſenſus domini abbatis.uoluit enim, quantum in eo,
fuit facere gratiam dicto domino Ioanni,ut poſſit in illa
eccleſia non reſidere, unde ſuccedit illa iuris regula, ſi
non ualet,quod ago,ut ago,ualeat ut ualere põt,in c. uni
co,de ſponſ.impube.li.vj.iuncta gl.in uerſi.matrimoniũ,
& in c.a nobis,eo.ti.in antiquis.hinc tex.iuris ciuilis dicit
quòd ſæpe extra id,quod agitur,naſcitur obligatio, ut in
6 l.ſi is qui §.ultimo,ff.commoda.¶†Et præſertim facit. d.
ca.unicum,ubi habetur;quòd ſi duo impuberes intendant
contrahere matrimonium de præſenti,& exprimant uer-
ba apta ad matrimonium contrahendum: quia non poſ-
ſunt matrimonium contrahere ætate impediẽte, iuris in
terpretatione contrahunt ſponſalia de futuro,quia uiden
tur uoluiſſe ſibi conſentire omnimodo, quo poterant ita
dicendum in propoſito, quod licet dominus abbas non
potuerit illam gratiam dare in perpetuum: attamen con
ſentit tacitè,ut dictus dominus Ioannes ibidem non reſi-
deret,& dominus Papa non requirit aliud ad purificatio-
nem ſuæ gratiæ, niſi habere inter cætera conſenſum do-
mini abbatis,quo interueniente unà cum conſenſu paro-
chianorum indulget priuilegium ſuper fructibus in abſen
tia percipiendis, quibuſcunque ſtatutis eccleſiæ in contra
rium non obſtantibus.¶Concludo ergo ex omnibus præ
dictis,dictam gratiam dñi Papæ in quinquennium factam
de iure ualere ſtatutis & conſuetudinibus eccleſiæ, & con
tradictione canonicorum minimè obſtantibus Et ita,ut ſ̃
per me cõcluſum eſt,dico,& conſulo iuris eſſe, Ego Nico
laus de Cęcilia Monacenſis abbas, & cameræ apoſtolicæ
generalis auditor,& ad fidem prædictorũ me propria ma
nu ſubſcripſi,ac ſigillum meum ſolitum imprimi feci.
Laus Deo. NIC. ABBAS.

CON-

CONSILIVM XCIX.

1 *Publicum ad hoc ut aliquid dicatur,quid requiratur.*
2 *Occultans ſeipſum malicioſe,ſiue impediens, ne poſsit ad eum cita tio peruenire,habetur pro citato.*
3 *Publicitas cauſatur ex qualitate loci & multitudine aſtantium.*
4 *Notarius non debet ſine iudicis autoritate aliquid addere poſt, quàm inſtrumentum eſt parti traditum,& maxime in iudicio exhibitum.*
5 *Inſtrumentum,ſi in aliquo reperiatur falſum, totum,quod in illo inſtrumento continetur,caret roboris firmitate.*

SAluatoris Ieſu Chriſti poſtulato ſuffragio,
illud ĩ p̃ſentiarũ de iure requirit
an conſideratis tribus in iudicio ꝓductis, uideli-
cet inſtrumẽto acceptationis, & ꝓuiſionis, & in poſſeſſio-
nẽ corporalem inductionis in primis.¶Itẽ alio inſtrumen
to petitionis inductionis in poſſeſſionẽ,& publicationis &
acceptationis in tertia inſtantia productis.¶Itẽ an releua
tione facta per dominũ noſtrũ papam dicatur eſſe ſatisfa-
ctum regulæ ipſius dñi papæ Eugenij, in qua uoluit in ef-
fectu, qd̃ acceptans beneficiũ uigore gratiæ expectatiuæ
teneatur infra menſem a tẽpore acceptationis ſibi proui-
deri facere, & infra alios tres menſes ĩmediate ſequentes
teneatur acceptationẽ & prouiſionẽ ſic factas in loco be-
neficij publicare:aliàs gratia quo ad hoc,& acceptatio,&
ꝓuiſio ſint nullæ. Et primo vr̃, qd̃ dictę regulæ ſatisfactũ
ſit tripliciter.primo per inſtm̃ in prima inſtãtia productũ.
Nã ibidem in effectu continetur, quod procurator habẽs
gratiam expectatiuã acceptauit eccleſiam parochialẽ, de
qua eſt contentio,& uigore acceptationis non obtinuit ꝓ
uiſionẽ,ac etiã fuit inductus in poſſeſſionẽ per circulum
inhærentem oſtio eccleſiæ,in qua ad certum tẽpus,ut poſ
ſeſſor ſtetit,manſit, & dormiuit.& deinde eccleſiam cuidã
capellano cõmiſit noĩe ſui principalis,q̃ omnia fuerũt ac-
ceptata in cæmeterio ipſius eccleſiæ,& de oĩbus & ſingu-
lis fuit confectum inſtrumentũ publicũ per notarium in p̃
ſentia quatuor teſtium. Per hec.n.ſatis patet eſſe ſatisfa-
ctum illi regulæ domini Eugenij.Nam nedum infra men-
ſem ſeu tres, de q̃bus in dicta regula, ſed illicò & eodem
contextu acceptauit eccleſiam,& obtinuit ꝓuiſionẽ & ac-
ceptationẽ, & prouiſionẽ in loco beneficij publicauit. Nã
licet in inſtr̃o nõ dicaꝛ̃ de hac publicatione ſatis tñ fuit id
facere,ex quo reſultet publicatũ,argumen.eorũ,q̃ leguñt
& notãt ĩ.c.cũ Ioãnes,de fide inſtrumẽ.& in.c.licet ex qua
dam,de teſti.qd̃ interuenerit publicatio ex actibus contẽ
tis in dicto inſtrumento,patet primo: q̃a in loco publico
cunctis ualentibus intelligere fuit acceptatio facta,& pro-
1 uiſio ſecuta,ad hoc.c.j.de poſtu.p̃la.ubi dr̃,qd̃ † ad hoc,ut
aliquid dicatur eſſe publicũ, non requiritur,ut ipſius no-
titia ſingulorum auribus inculcetur,ſed ſatis eſt, ꝙ publi
cè ſit actum.¶ Præterea fuit palam inductus in poſſeſſio-
nẽ per circulum ſiue anulum affixum oſtio ipſius eccl̃iæ,
& demum introductus in domum dotis eccleſiæ. ibidẽ ut
poſſeſſo ſtetit,manſit,& dormiuit, ac ẽt ipſam eccleſiã de
mũ cuidam capellano cõmiſit, quæ ꝑfecto geſta non pñt
eſſe non notoria,ut in.c.quãto,& quod ibi notatur,de trãſ
la.p̃la. ubi bonus textus. ¶Itẽ de omnibus fuit confectum
inſtrumentũ publicũ in pręſentia quatuor teſtium ad hoc
uocatorũ.Satis ergo publicauit acceptationẽ, & prouiſio
nem tã reſpectu loci, q̃ publicæ perſonæ, quàm eorum q̃
publica & quaſi notorie geſta ſunt, p̃ſertim cũ publicum
ſeu manifeſtũ ſoleat q̃nque appellari, quod probari ꝑ te-
ſtes põt,ut no.gl.in.c.ueſtra, de coha.cle.& mu. & no.Inn.
in.c.tua,eo.ti.& p̃ſertim hoc dicendum in caſu noſtro, cũ
in dcã regula non dicatur,ꝙ acceptatio & ꝓuiſio debeant
ſolenniter publicari:ſed ſimpliciter dr̃,qd̃ in loco benefi-
cij publicentur.¶ Aliud eſt.n. ꝙ aliquid mandetur publi-
cari,& aliquid mandetur ſolẽniter publicari, ut de utro-
que eſt tex.notabilis in cle.cãm,de elec.Non obſtat,ſi di-
catur,quod publicatio non fuit facta in eccleſia,ſed extra
eccleſiã:q̃a dico,quod ſatis ſit ĩ eccl̃ia, cũ ſit ante eccleſiã
ut eſt tex.in dicta cle.cãm,iuncta gl.nota.in uerbo,in do-
mo.¶ Prętereà regula p̃fata non dicit,qd̃ fieri in eccleſia
debeat,ſed in loco beneficij. cæmeteriũ aũt,& domus do-
tis eccleſiæ dicuntur loca eccleſiæ,ut per circulũ ſeu anu
lum oſtij ipſorum poſsit poſſeſſio apprehendi. nemo autẽ
negare poterit illum non eſſe locum beneficij.Ad prædi-
cta bene facit tex.in.c.ſicut antiquitus.17.q.4.& melius fa
cit.c.ſi q̃s contumax,eadẽ cã,&.q.iũcta gl.prima, & quod
no.Bar.in.l.meminiſſe,ff.de offi.procõ. Ex q̃bus oĩbus pa-
tet dictę regulæ ſatisfactũ fore per inſtrumentum in pri-
ma inſtantia productum,& hoc per ea q̃ ſupra dixi reſpe-
ctu primi inſtrumenti. ¶Itẽ & fortius:quia in ſcd̃o inſtru
mento aperte dr̃,ꝙ procurator habens gratiam expectati
uam petijt dictas expectationẽ & prouiſionẽ publicari, &
ꝙ in actu huius petitionis acceſſerunt ad eccleſiã accepta
tam infra miſſarum ſolennia: illam tñ reperierunt clau-
ſam ꝑ parochianos ibidem incluſos, & ſubexecutore for-
titer pulſante & portã aperiri petente nemo illorum,qui
ſe incluſerãt,uoluit aperire malicioſe, ne inductio in poſ
ſeſſionẽ, & publicatio prouiſionis in eadẽ eccleſia fierẽt,
de quo impedimento fuit ibidẽ facta publica proteſtatio.
Et ſubexecutor, q̃tum in ſe fuit, debitam acceptationem
& prouiſionem in eodem loco publicauit, & illas eſſe fa-
ctas publice dixit. Non eſt ergo imputandum parti,ſi pro
uiſio ſeu publicatio non fuit facta aliter in eccleſia. Satis
enim põt dici facta,ex quo illi parochiani,apud quos de-
bebat fieri,impediuerunt, & clauſerunt eccleſiam, in qua
publicationem facere uolebant,ar.optimũ in ſimili in ca-
pitulo,quoniã frequenter,in.§.porro,ut lite non cõteſta,
2 ubi habetur † pro citato,qui malicioſe ſeipſum occultat,
ſiue impedit,ne poſſit ad eum citatio peruenire,ad idẽ re
gula,imputari non debet, per quem non ſtat, de regulis.
iur.lib.vj. Et hæc quo ad ſ̃m inſtrumentũ dixi. ¶Tertio,
qd̃ ẽt reſpectu releuationis factæ per dominũ noſtrũ pa-
pam non obſtat regula p̃allegata dicto prouiſo. nã domi-
nus papa mandauit, ut conſtito de p̃miſsis cõtentis in di-
ctis inſtrumẽtis,perinde in dicta cã procederetur,ac ſi di-
ctæ regulæ de publicando fuiſſet & eſſet plenarie & ſuffi-
cienter ſatisfactũ, dñs aũt papa põt ſupplere oẽm defectũ
ſolennitatis.3.q.6.ubi hæc quippe,in.c.j.de tranſac.& con
ſtitutionem factã põt hr̃e pro infecta quo ad iuris effectũ,
ut eſt tex.in c.1. iuncta gl. notabili in uerbo, pro infectis,
de immuni.ec.¶ Sed his non obſtantibus contrariam ſen
tentiã arbitror de iure ueriorem.Et primo pro fundamẽ
to deciſionis huius q̃õnis eſt uidendũ, qualiter ſit intelli-
genda dicta regula,quatenus p̃cepit acceptationẽ & pro-
uiſionẽ publicandas.in quo arbitror dicendũ,qd̃ publica-
tio põt accipi proprie,& principaꝛ̃ duobus modis. ¶ Prio
illud publicari dr̃,qd̃ in notorium deduciꝛ̃.¶Secundò,q̃ñ
per publicationem tranſit in famã publicã loci, ut eſt tex.
notabilis in.ca.tua,de choa.cle.unde publicũ aſſeritur id,
qd̃ eſt notorium per euidentiam,uel famam,ut ibi.& pro
primo facit gl.no.2.q.1.de manifeſta,quæ dicit,quod pu-
blicum eſt,quod omnibus patet, allegat bonũ tex.inſti.de
ſuſpec.tuto.in.§.conſequens;non tamẽ intelligo,ut omni-
bus de ciuitate debeat eſſe manifeſtũ. Sed ſatis eſt, quod
tranſeat in notitiam uicinię ſeu maioris partis, in qua a-
ctus geritur,ſicut de notorio dicimus, ut eſt bonus tex.in.
c.cum

c.cum dilectus,de purga.cano.& not.ꝑ docto.in.c.ueſtra;
de coha.cleri.& mulie.& in.c.de maniſe.2.queſtio.j.opor
tet ergo,ut aliquid dicatur publicum,ſeu publicari,ꝙ ita
publice & palam fiat, ut tranſeat illico, uel ſucceſſiue in
notitiam populi uiciniæ,uel maioris ꝑtis,ſicut dicimus de
maniſeſto,ut no.in præallega.c.ueſtra. Et ad ꝑdicta opti-
me facit gl.no.Et in propoſito nr̃o eſt gl.ſingularis in.cle.
j.de ſepul.in uerbo,publice,ubi tex.diſponit ſuper publi-
ce excõicato.& gl.ibidem intrando materiã,qs dr̃ publice
3 excõicatus,dicit, ꝙ † publicitas cauſat̃ ex quãtitate loci,
& multitudine ſtantiũ.unde non ſufficit ſcḋm illã gl.notabi
lẽ ad hoc,ut dicat̃ publice excõicatus,ꝙ iudex in bancho
corã duobus uel tribus teſtibus illum excõicauerit, quaſi
uelit dicere,ꝙ qñ ius reqrit publicitatẽ alicuius actus,ad
effectum, ut illius actus præſumat̃ apud alios notitia, de
bet intelligi de publicitate ſeu notorietate, q̃ conſiſtit
in facto,non aũt de illa,q̃ cauſatur a iure. In cãu aũt nr̃o
non põt dici,ꝙ acceptationis & ꝓuiſionis publicatio inter
ceſſerit aſſumendo publicitatẽ, ꝓut de iure aſſumi debet
ut patet ex ꝑdictis,& ex reſponſionibus ad motiua in con
trarium addẽda clarius patebit. Et primo iuxta ordinem
attingã ea,q̃ reſultãt ex cõtentis in primo inſtrumẽto. li-
cet.n.ꝓcurator illius Ioannis habẽtis gratiã expectatiuã
petierit in ꝑſentia quatuor teſtiũ prouiſionẽ ſibi fieri de
eccleſia prius per eum acceptata, ac in illius ſe induci poſ
ſeſſionẽ, & ſubexecutor illi prouiderit, & ꝑ circulum ſeu
anulum oſtij eccl'iæ in poſſeſſionẽ eũ induxerit:non tamen
ꝑ hoc põt dici, qḋ acceptationis & prouiſionis interceſſe-
rit publicatio, qa omnia iſta poterant ita contingere in ꝑ-
ſentia quatuor teſtiũ, & quod minime tranſierit in aliorũ
notitiam,nec in inſtrumẽto dr̃, quod aliqui alij ab illis te
ſtibus eſſent ꝑſentes. Non.n. reſultat publicitas ex eo, ꝙ
actus geritur in cimiterijs, uel in eccleſia,uel ẽt platea in
præſentia quatuor duntaxat teſtium: ſed oportet, ut ſu-
pra dixi, ꝙ actus geratur corã tanta multitudine, ut actus
trãſeat in notitiam ſaltẽ maioris partis uiciniæ. Nec ẽt pro
deſt,ꝙ in domo eccleſiæ dotis manſerit,dormiuerit,tandẽ
illam eccleſiam alteri capellano cõmẽdauerit:quia omnia
iſta poſſunt contingere abſque publicitate. Potuerunt eñ
omnia hec contingere in præſentia iſtorum quatuor teſtiũ
duntaxat,& non ꝓbat hoc eſſe, qḋ ab hoc contingit abeſ-
ſe,ut in c.2.de tranſla.ꝑla.& in.l.neq; natales,C.de proba.
Et qḋ prædicta uera ſint,tali ratione fortificatur.Prędicta
eñ domini papæ regula requirit duo inter cætera.Primo,
ut prouiſio fiat intra mẽſem receptionis.Scḋo,ut publica-
tio acceptationis & prouiſionis ſequatur intra alios tres
menſes.Certũ eſt.n.ꝙ de prouiſione debet fieri fides,ꝙ ip-
ſa interceſſerit infra menſem,ut in.c.unico,ut eccle.benefi.
Ergo,quod ſequitur in dicta regula de publicatione fien-
da, debet intelligi de alia ſolennitate, q̃ de ꝑſentia triũ,
uel quatuor teſtium.Nam ſi ex ꝑſentia trium uel quatuor
teſtium induceretur publicitas, ſatis fuiſſet exigere proba
tionem ſuper prouiſione: & tamen dicta regula ultra pro-
bationẽ acceptationis & prouiſionis exegit, ut acceptatio
& prouiſio debeant publicari in loco beneficij.Oportet er
go neceſſario intelligi, ut publicatio fiat aliter, quàm per
ꝑſentiam trium uel quatuor teſtium. Nec obſtat.c.quãto,
de tranſla.prela.qa loquitur cũ eṗs tranſit de uno epiſco-
patu ad aliũ, quod non põt eſſe non notoriũ, cũ publice ſe
geſſerit pro eṗo in utroque loco. ¶ Ad cle.cãm,de elec.re
ſpondetur ꝙ licet.tex. facit ibi mentionẽ de publicatione
ſimpliciter,& de qua fit ſolenniter, non tamẽ tex.ibi dicit,
ꝙ publicatio dicatur fieri in loco per populum frequenta-
to,ut ĩ ꝑdicationibus,& ſimilibus.Publicatio autẽ ſimplex
debet fieri ſaltem corã multitudine,ut ſic notitia tranſeat
ſaltem in maiorẽ partem uiciniæ.Et ꝑ hoc patet reſponſio
ẽt ad ea,q̃ continent̃ in ſcḋo inſtrumento ad id,qḋ procu-
rator prædictus petijt, ſcilicet dictam ſuam prouiſionẽ in
loco beneficij publicari,& ꝙ ex facto parochianorũ eccle-
ſiam claudentium non potuerit ſequi in eccleſia publica-
tio. Nam ſi non potuit hr̃e ꝑſentiam illorum,qui erant in
eccleſia,debuit aliter prouiſionẽ ſuam publicare,puta ad-
hibitis alijs parochianis utriuſque ſexus,q non erant in ec
cleſia cathedrali, uel in alio loco publico, ut in dicta cle.
cãm,ubi bonus textus maximè iũcta gl.in uerbo,publica-
ri. ¶ Nec ẽt obſtat,ꝙ dictus ſubexecutor dixerit, illius ac-
ceptationẽ;& prouiſionẽ ſe publicare:quia publicatio non
dependebat a nuda uoluntate ipſius ſubexecutoris:ſed ne-
ceſſe erat ut de facto fieret publicatio, prout diſpoſitũ e-
rat ex regula Eugenij dñi.nr̃i papæ, & ubi opus eſt facto,
uerba non ſufficiunt,ut in.c.j cũ ibi notatis de eo, qui mit-
tit̃ in poſ.facit.l.alimenta,C.de nego.geſt. Poteſt ẽt ad di-
ctũ ſcḋm inſtrũ reſpõderi & aliter, uidelicet ꝙ non facit fi-
dem,cum eodem tp̃e dicatur fuiſſe cõfectum cũ primo, &
tamen multa continentur in ipſo ſecundo, q̃ non poterant
concurrere ſaltem ueriſsimiliter cum contentis in primo.
Nam utrũq; inſtrũ dr̃ confectum anno Dñi M.ccccxxxij.
die prima menſis Iunij hora tertiarũ, uel quaſi. Et tamen
in primo inſtr̃o dr̃,ꝙ procurator prædictus acceptauit di-
ctã eccleſiã,& de ea ſibi prouideri petijt,ac ipſum inueſti-
ri de eadem,& ad corporalem & actualem poſſeſsionẽ iu-
riũq; & pertinentiarum eiuſdem eccleſiæ induci Et ſubdit̃
poſtmodum,ꝙ dictus ſubexecutor de dicta eccleſia eidem
prouidit,ac inueſtiuit, & ad corporalem, realem & actua
lem poſſeſsionẽ,iuriũque pertinentiarũ uniuerſarum eiuſ-
dem ꝑ tactum circuli ianuæ ipſius eccleſiæ appoſiti; indu-
xit.Et deinde idẽ ſubexecutor pręfatũ procuratorẽ duxit
ad domum dotis ipſius eccleſię,ac ꝑ ſedis,& libri,ac miſſa-
lis traditionẽ ad corporalẽ & realẽ poſſeſsionẽ ĩduxit:qa,
ut dr̃ in dicto primo inſtr̃o,ad certũ tp̃s idẽ procurator ut
poſſeſſor nomine procuratorio ſtetit,mãſit & dormiuit, &
deinde eãdẽ eccleſiã cuidã cappellano gubernandã cõmit-
tẽs ad propria receſsit.In ſecũdo autẽ inſtr̃o eadẽ hora,ut
dr̃,cõfecto dr̃,ꝙ dictus procurator,qui paulo ante accepta
uerat dictã eccleſiã, & de ea obtinuerat ſibi prouideri, pe
tijt & requiſiuit dictũ ſubexecutorẽ,ut eũ in realẽ & actua
lẽ poſſeſsionẽ induceret noĩe procuratorio,ac acceptatio-
nẽ & prouiſionẽ de ipſa eccleſia factas publicaret. & demũ
ſubditur ĩ dicto inſtr̃o, ꝙ dictus ſubexecutor ad poſtulatio
nẽ dicti procuratoris acceſsit ad dictã eccl'iã tp̃e, quo miſ
ſę ibidem cantabantur,& eã reperiens ꝑ parochianos clau
ſam circulum ianuæ recipiens fortiter ante dictã eccleſiã
pulſauit,& eã aperiri petijt,& illis parochianis ibidẽ inclu
ſis aperire nolentibus fuit publicè proteſtatus,& dictũ cir-
culum ad manus dicti procuratoris tradidit, per hoc,ut aſ
ſeruit,eũ in poſſeſsionem eiuſdem eccleſię, in q̃tũ potuit,
inducendo,dictaſq; acceptationem & prouiſionem publi-
catas dixit,&c. Deinde modicũ poſt ad dotem dictæ eccle
ſiæ tranſeuntes,& in ea conſtitutos, per introitũ tamen di-
ctę domus dotis & ſedis & libri aſsignationem ẽt in poſſeſ
ſeſsionem dictæ eccleſiæ induxit. ¶ Quæ oĩa ſi bene penſen
tur & conſiderentur, ſunt uerè impoſsibilia, ſeu non uero
ſimilia.aut.n.notarius confecit ſcḋm inſtrũ ſupplẽdo mul
ta,q̃ non in primo,ut de publicatione,& de eccleſię clauſu
ra,& ſimilibus,Et hoc facere non potuit;tũ quia hæc noui
4 ter addita ſunt confecta ſub imagine noui inſtr̃i ¶ † Itẽ qa
non licet notario ſine iudicis auctoritate aliquid addere
poſt,quàm inſtrũ eſt parti traditum & maxime in iudicio
exhibitum, ut in caſu noſtro plene ꝑ Io.An.poſt Spec.ſuꝑ
data ſexti libri,& ꝑ Bart.in.l.ſi librarius, ff.de reg.iur.aut
enim

enim confecit duo inſtrumenta tãquam ſuper actibus ge
minatis,& hoc eſſe nõ põt ꝑꝑ contrarietatem, q̃ ex illo-
rũ tenore reſultat,ſeu nõ uero ſimilitudinẽ.Nã,cũ fuiſſet
inductus in poſſeſſionẽ uigore primi inſtr̃i, fruſtra pete-
bat iterum induci,prout dr̃ in ſcḋo. ¶ Itẽ quia in utroq;
inſtr̃o dr̃,quod fuit inductus eadẽ hora in domo dotis ec
cleſię,& ſic nõ eſt uero ſimile,ꝙ eodẽ tp̃e actus fuiſſet ge
minatus.¶ Præterea in primo inſtrumento dr̃,ꝙ introdu
ctus in poſſeſſionem domus eccleſiæ ibidẽ ſtetit,manſit &
dormiuit.aliquo tp̃e in alio inſtr̃o eadẽ hora cõfecto dr̃,
quod poſt acceptationẽ & prouiſionẽ procurator requiſi
uit ſubexecutorẽ ipſius, ut ipſũ induceret in poſſeſſionẽ
& acceptationẽ & prouiſionẽ publicaret,ita,quod multę
inſurgũt cõtrarietates,& nõ uero ſimilitudines ex tenore
utriuſque inſtr̃i,ut patere poterit intuenti.¶ Secundo er-
go inſtr̃o nõ eſt dãda fides ꝑꝑ ꝯrietatem & nõ uero ſimi-
litudinẽ,ut in c.imputari,de fide inſtr.& in l.ſcripturæ ff.
eo.ti.& in c.quia uero ſimile,de præſump.& per Inn.in c.
5 frñitatis,de hær.ubi inter cætera dicit † quòd ſi inſtrũ in
aliquo reperiat̃ falsũ,totũ,quod in illo inſtr̃o continetur
caret roboris firmitate.& ꝑꝑ falſitatẽ huius inſtr̃i minor
fides eſt adhibenda primò, ut in ſimili no.Inn.in c.præte
rea,de teſt.cog.& per hoc patet reſponſum ad ea,quæ cõ
tinentur in primo & ſecundo inſtrumentis.Reſpectu ue-
ro releuationis factæ per dominum noſtrum Papam po-
teſt dici,quòd illa non teneant tanquam per ſurreptio-
nem obtenta,cum ſuggeſtum fuerit domino Papæ om-
nia fore uera,quæ in dictis inſtrumẽtis continentur;nec
de illis poteſt fieri plena fides,ut patet per prædicta; ad
hoc.c.ſuper literis,& c.poſtulaſti,de reſcri.quinimo do-
minus Papa expreſſe releuationem facit cum conditione
ſi conſtiterit de præmiſſis &c. quæ quidem clauſula ſub
intelligitur,etiam ſi non fuiſſet expreſſa,ut in c.ij. & qḋ
ibi no.de cenſi.¶ Concludo ergo ex omnibus prædictis di
ctæ regulæ domini noſtri Papæ Eugenij non eſſe per con
tenta in dictis inſtrumentis & releuatione præfata ſatis-
factum.¶ Et ita,ut ſupra per me concluſum eſt, arbitror
eſſe iuris.Ego Nicolaus de Tudeſchis abbas Monacẽ.do-
mini noſtri Papę referendarius,& eius cameræ genera-
lis auditor,& in teſtimonium me propria mea manu ſub-
ſcripſi,& ſigillum meum ſolitum imprimi feci,meliori iu
dicio ſemper ſaluo. Laus Deo.

NICOLAVS ABBAS.

CONSILIVM C.

1 *Poſſeſsio tranſit etiam ex inutili contractu.*
2 *Succedens in locum alterius debet uti eo iure:quo ille,in cuius locum ſuccedit.*
3 *Conſeruator non poteſt procedere niſi ſuper notorio.*
4 *Appellari bene poteſt a ſententia iudicis declarantis quem incidiſſe in pœnam legis.*
5 *Spoliatus licet in iudicio conſecutus ſit poſſeſsionem. poteſt tamen per ſe agere ad pœnam.l.ſi quis in tantam.*

SAluatoris noſtri Ieſu Chriſti ex corde in-
uocato præſidio,ad claram & lu
culentam præſcriptionem & thematis deciſio-
nem plura dubia elicienda ſunt,& compendioſe illa exa
minabo.¶ Primum nunquid poſſeſſio naturalis & ciuilis
fuit dicto comiti per illam inuaſionẽ caſtri,& officialium
expulſionẽ acquiſita,Ex quo inferã ad ſecũdum dubium,
nunquid dicto epiſcopo fuerit per donationem commu-
nitatis acquiſita cõſimilis illius caſtri poſſeſſio,ſ.tam na-
turalis,quàm ciuilis.¶ Tertium,an licuit præfato militi,
propria authoritate præſertim,poſt lapſum ſex menſium
inuadere illud caſtrum non per ſuum expulſorem,ſed ꝑ
epiſcopum donatarium poſſeſſum. ¶ Quartum, utrum
dictus comes iuſtæ fecerit occupando illud caſtrum ad
requiſitionem conſeruatoris dicti eṗi poſt exceptiones
& appellationes per dictum militem interpoſitas.¶ Quin
tum & ultimum,an contra dictum comitem iure potue-
rit dictus miles intentare conditionem legis,ſi quis in tã
tam.C.unde ui,petendo.ſ.eum priuari omni iure,ſi quod
ei competebat in caſtro prædicto,& illum adiudicari ei-
dem militi.Et ſi eidem comiti nullũ ius cõpeteret,ꝙ cõ-
demnaret̃ ad æſtimationẽ caſtri ꝑdicti ſoluẽdã eidem mi
liti. ¶ Circa primum breuiſſime dico,quod dicto comiti
per primã occupationẽ ab eo factã acquiſita fuit ciuilis
& naturalis poſſeſſio,& dictus miles fuit poſſeſsione ẽt ci-
uili ſpoliatus,quia cũ miles haberet in dicto caſtro offi-
ciales,& ſic per illos poſsidebat,ꝑ eiectionẽ illorũ ꝑdit
totaliter poſſeſsionẽ ſuã,ut eſt tex.in l.fi.C.de acqu.poſ.
& ibi hoc cõiter firmant doc.maximè Bart.ad idẽ bonus
tex.in c.ex parte,ſ̃ de reſcrip.& per gl.& doc. in c. olim,
el.i.de reſti.ſpo.& ex hoc infertur ad ſcḋm dubiũ,nunquid
per donationẽ factam ꝑfato eṗo trãſiuit illa poſſeſsio. &
profecto cũ interceſſerit traditio poſſeſsionis,in eum trã
ſiuit,quod erat apud dictum comitem.& non amplius, ut
in l.traditio,ff.de acquiren. rerum domi.& in c. nuper.
de dote poſt di.reſti.facit l.j.§.ſi uero uxori,ff. de acqui.
poſ.ubi patet † ꝙ ẽt ex inutili contractu tranſit poſſeſsio
tranſiuit ergo in dñm eṗm donatariũ poſſeſsio,q̃ erat a-
pud comitẽ,nõ aũt dominiũ,cũ apud eũ minime conſiſte
ret.¶ Ad tertiũ dubiũ,utrũ.ſ.licuerit præfato militi poſ-
ſeſsionem de fato & propria autoritate recuperare,præ-
ſertim poſt lapsũ ſex mẽſiũ,eo attento,ꝙ nõ inuaſor.ſ.co
mes.ſed eṗs tũc poſsidens,qui nõ ſpoliauerat, nec ſpolia
ri mandauerat, nec ſpoliationem ratam habuerat, cũ nõ
fuerit ſpoliatio facta ſuo nomine,& per conſequens ra-
tam habere nõ poterat,ut in c.cũ qs,de ſent.excõ.lib.6.&
in regula,cũ quis,de reg.iu.eo.li.Et ur̃ primo ꝙ licuerit,
quia cũ ꝯtra eṗm nõ cõpeteret interdictũ, unde ui,cũ nõ
ſpoliauerit,nec ſpoliari mandauerit,nec ſpoliationẽ ra-
tam habuerit,ut probat̃ in c.cũ ad ſedẽ,de reſti.ſpo. for-
tius nõ cõpetit remedium facti,ut propria autoritate poſ
ſit illum deijcere.nam ſi deficit iuris remedium debet
deficere remedium facti magis odioſum,ar.in aut.mul
to magis,C.de epiſcop.& cleric. & in cap. cum in cun-
ctis,in princip. de elect. præſertim cum iura faculta-
tem tribuentia ſuper poſſeſsione incontinenti recuperã-
da loquantur & prouideant contra inuaſorem,& fundãt
ſe ſuper uiolentia,uidelicet ꝙ uim ui repellere licet, ut
in d.c.olim,el.j.de reſti.ſpol.& no.in.c.ſignificaſti,de ho
mi.& l.3.§.cum igitur,ff.de ui & ui ar.& quod ibi no.ma
xime ꝑ Bar.præterea iura requirunt ꝙ poſſeſſionis recu
peratio autoritate propria debeat incontinenti fieri, ut
in iuribus ſuperius allegatis.hic dicit Bar.in l.in.C.unde
ui, quòd debet fieri infra triduum.Sed hic ſtetit iſte mi-
les per ſex menſes, ergo potius fuit ſpoliatio,quam poſ
ſeſſionis ficta continuatio, ſeu uiolentiæ repulſio. Sed
his non obſtantibus contrariam ſententiam arbitror ue-
riorem.moueor primo per c.ſepe,de reſti.ſpo.ubi patet,
quòd recipiens rem ſcienter ſpoliatori æquiparatur uio
lento.unde contra talem competit remedium poſſeſſo-
rium,ſicut contra uiolentum,ut ibi,& no.in c.cum ad ſe
dẽ,eo.ti.& facit qḋ legit̃ no.in c.qa uero,de iuḋ.merito
talis poſſeſſio uitioſa & quaſi uiolenta nõ potuit, nec de
buit impedire antiquũ poſſeſſorem,quo minus ſuã poſſeſ
ſionem incontinenti recuperaret, cum talis recipiens
dicatur

dicatur ſuccedere in uitium, dicto.c.ſæpe.& c.quia uero.
at dictus eṗs recepit caſtrum a comite ſciens illud inua-
ſum per dictum comitem, cum illa inuaſio eſſet notoria
in loco unde non præſumitur illam ignoraſſe. xlj. diſt. ꝙ
2 dictis,& de præſump.c.quanto, † & qui in locum alterius
ſuccedit, eo debet uti iure quo ille in locum cuius ſucce-
dit, ut in c.eccleſia, ut lit.pen.facit.c.recolentes, de ſta. re
gu. Nec ob quod ſupra dictũ eſt, ꝙ talis recuperatio de-
beat fieri incontinenti, quia dicendum eſt, quòd inconti
nenti dr̃ aliquid fieri, cum commodè fieri poteſt, non di-
uertendo ad extraneos actus, ut l.ij.§.cõfeſtim, ff.ad Ter-
tul.unde in caſu noſtro apertiſſimè dixit Bar.in d.l.iij. §.
cum igitur, ff.de ui & ui arma. ꝙ tales poſſent eſſe circũ-
ſtãtiæ, ꝙ ẽt poſt ſex mẽſes à tẽpore deiectionis diceretur
facere incontinenti,& ponit quaſi exemplum in terminis
noſtris. Et idẽ ur̃ de mẽte glo.& doc.in ca.ſignificaſti, de
homici. Erat enim iſte miles abſens & infirmus, & habe-
bat agere ꝯ uirũ potentem, ita, ꝙ his attentis, ſatis poteſt
dici eum incontinenti recuperaſſe. quibus concluditur, ꝙ
licuit etiam contra hunc epiſcopum & in tempore præfi-
nito ſeu præmiſſo poſſeſſionem dicti caſtri recuperare ꝓ
pria authoritate, ut fecit. etiam dici poteſt, quòd uim ui
repulerit, ut in iuribus præal. ¶ Venio ad quartum, an di
ctus comes bene fecerit occupando poſſeſſionem caſtri
ad requiſitionem illius conſeruatoris. Et concluſiuè pro
cedendo, credo firmiter, quòd non ex multiplici capite.
3 Et primò † quia conſeruator non poteſt procedere niſi
ſuper notorio, ut in c.j.ut ibi not.de offi.dele.li.vj. Sed in
caſu noſtro, licet factũ expulſionis fuiſſet notorium, ma-
leficium non erat notorium, imò allegatum fuit pro par
te militis, quòd iuſte & ſine omni delicto potuit illa ex-
pulſio,& poſſeſſionis recuperatio fieri, quod patet ex ꝓ-
lixi.alle.& ita factum extitit,& conceſſerunt delictum &
notorietatem delicti, non tamen potuit conſeruator ul-
terius procedere tanquam ſuper notorio, ut clarè firmat
glo.quaſi in terminis noſtris in d.c.j.prox.alleg. Et quam
quam poſſit replicari ex aduerſo, quòd negato delicto,&
confeſſo facto, ut puta, quia dicat ſe feciſſe ad ſuam de-
fenſionẽ, uel animo recuperandi ſuã poſſeſſionem, licuit
conſeruatori ad ſuam inſtructionem, per teſtes ẽt parte
abſente inquirere ſuper notorietate maleficij, ut ibidem
in d.c.j.not.per Io.An. ꝙ ur̃ iſte conſeruator effeciſſe, Ad
hoc pȏt tamen reſponderi, ꝙ delictum hic non poſſit eſ
ſe notorium, cum nullum ſubeſſet delictum, unde nõ eſt
qualitas ſine ſubiecto xxxij. q.ij.c.quod uerò non forma-
tum,& c. ad diſſoluendum, de deſpon. impu. Et ſic cum
proceſſerit ad ulteriora, non pronuntiando factum, &
delictum eſſe notorium, non ualuit, ſententia, nec proceſ
ſus ſuus, ex quo in ueritate non erat iudex, cum deficiat
qualitas, ſuper qua fundatur iuriſdictio, ut plenè no. per
Inn.in c.præterea, de dila & in c.tua de cohabi.cle. facit
l.in delictis.§.de tracta.ff.de noxa.& plenè no.per doc.in
c.ſi clericus laicum & c.cum ſit generale, de fo. compe.&
ſi etiam pronuntiaſſet factum eſſe notorium; nihilomi-
nus non induceretur ualiditas proceſſus uigore appella-
tionis ſubſequentis, quæ habet extinguere, ſeu ſuſpende
re iudicatum l.j.ff.ad Turpil.& l.j.ff.de pœnis,& c.uenie
tes, de iureiu.& quanquam in facta uero notorio nõ poſ
ſit appellari, ut in c.cum ſit Romana, de appel. cum a ſen
tentia iudicis declarantis factum eſſe notorium dẽt poſ-
ſe appellari, cum poſſet iudex iniuſtè declaraſſe, ſicut in ſi
mili dicit glo.no.in c.cupientes.§.quod ſi per uiginti, de
elec.lib.vj.quod licet a ſententia iuris non appelletur, ut
4 in c.quia uerò, de appel. † tamen a ſententia iudicis decla
rantis, quem incidiſſe in pœnam legis bene pȏt appellari
unde, cum in caſu noſtro fuerit appellatum ad conſerua-
torem in facto ſaltẽ, pro tali non licuit comiti obtempe-
rare iudici, cuius ſnĩa ſeu iuriſdictio erat ſuſpẽſa ꝑꝑ ap
pellationis interpoſitionẽ, cũ executor non debeat parẽ
re mãdato euidẽter iniquo, ut no.in c.paſtoralis. §. quia
uerò, de offi.del.debet.n.iudex ſecularis impendere bra-
chiũ ſuum ad petitionẽ iudicis eccleſiaſtici, qñ implorat̃
ſcd̃m Deũ, nõ aũt iniuſtè,& in alterius iacturam, ut dicit
tex.in c.j.de offi.ord.in fi.& ibi per doc. Et ꝙ iniuſtè eṗs
proceſſerit, patet ultra prædicta ex ſentẽtijs in huiuſmo
di cauſa prolatis, ut ſupra dr̃ in deſcriptione thematis.
¶ Ad prædicta facit unũ notabile dictũ Bar.in l. iuſtè poſ
ſidet, ff.de acquir.poſſ.ubi dicit, quẽ non excuſari à deli-
cto ex præcepto iudicis, ſeu decreto, ſi iudex nõ ritè pro-
ceſsit. Non ergo excuſatur comes ex præcepto conſerua
toris, præſertim cũ uidiſſet ciuitatem uoluiſſe uirtutem
appellationis impedire per brachiũ ſuũ. Quinimò præſu-
mitur ex pręterito eum fuiſſe maligno aĩo, arg.in c.ſcri-
bã. Et quod ibi no.de præſump. Ex prædictis infert̃ ad de
ciſionẽ ultimi principalis dubij, an contra dictum comi-
tẽ potuerit miles intentare cõditionẽ.l.ſi quis in tantam
C.unde ui, modo prædicto. Et omiſſis argumentis puto
dicendum, ꝙ ſic ex duplici capite. Primo ob primam inua
ſionem uiolenter factam. Nam licet quis putet rem eſſe
ſuã,& ſibi licere rẽ ꝓpria authoritate capere, nihilomi-
nus incidit in pęnam illius legis, ut in d.l.ſi quis in tãtam,
& inſti.ui bon.rapto.§.j. Nec obſt.ſi dicatur, ꝙ cũ dictus
miles prima authoritate dixiſſet ſibi ius recipiendo poſ
ſeſſionem prædictam non debet amplius habere faculta-
tem intentandi conditionem illius legis, cum uideatur
uiolentiæ uitium purgatum, arg.in l.ij.C. quod me. cau.
¶ Ad hoc enim reſpondetur, quòd diſpoſitio illius.l.ſi qs
in tantam, prouidet circa duo. Primò, ut inuaſor compel
latur poſſeſsionem, quam abſtulit, reſtituere poſſeſſori;&
in hoc illa lex non eſt pœnalis. Secundò, ut dominium il-
lius rei amittat, ſi erat dominus. ſinaut ẽ, compellatur il-
larum rerum æſtimationem reddere, & in hoc illa lex
eſt pœnalis, unde, licet ſit menti illius legis ſatisfactum
per recuperationem poſſeſſionis, cum non poſsit, nec de-
beat amplius compelli ad poſſeſsionem reſtituendam, ex
quo recuperata extitit, tamen remanet diſpoſitio illius l.
quo ad ſecundam partem pęnalem, ut in pęnam uiolentię
perdat dominium illius, ſi erat dominus, alias delictum
uiolentiæ remaneret impunitum. Non enim fuit comes
in aliquo punitus ex recuperatione poſſeſsionis per mili
tem facta, cum ſolum miles rem ſuam recuperauit quam
iure recuperare potuit, ut ſupra probatum eſt,& pro hoc
alle.gloſ.mag.in d.l.ſi quis in tantam, parum ante ſui fi-
nem in uerſi.quod ſi egi.quæ concludit, quòd ſi ſpoliatus
egit primo tantum ad rem, nihilominus ſuper eſt actio
ad pęnam, cum actione.non officio iudicis debeatur pę-
5 na illius legis. Et ſic apertiſsimè uult, † quod licet ſpolia
tus ſit etiam in iudicio poſſeſsionem conſecutus, nihilo-
minus pȏt poſtea ꝑ ſe agere ad pęnã.l.ſi qs in tãtã fortius
hoc dicẽdũ in caſu nr̃o, in quo nõ egit primo ꝓ poſſeſſio
ne dũtaxat recuperãda in iudicio ex iudiciũ utẽs iuris ꝑ-
miſſione, ſuã poſſeſſionẽ recuperauit.& hoc puto ſine ali
quo ſcrupulo de iure procedere nõ.n.peccat, qui legis au
thoritate agit, ut in l.Gracchus, C.de adul.& 24.q.3.c.q
peccat. Ex ſcd̃o capite pȏt agi ꝯ dñm comitẽ rõne uiolẽ-
tiæ ſecũda uice allegata, qa, ut ſ̃ dixi cõſeruator nõritè,
nec rectè ꝓceſſit inuocãdo auxiliũ brachij ſecularis, præ
ſertim poſt appellationẽ interpoſitã ut ſ̃ probatum eſt,
& patuit ẽt ex ſẽtẽtijs poſteà latis, ergo comes incidit in
pęnã illius.l.ſi quis in tãtã, ẽt ſi fecit aĩo obediẽdi; quia
tale
præceptum nõ excuſat a delicto, ẽt ſi feciſſet ꝑ impi-
tiã; ut no.dixi Bar.in d.l.iuſtè poſſidet, ut ſ̃ tetigi,& facit
d.§.j.inſti.ui bo.rap. Nã & ipſe iudex procedendo nõ re-
ctè tũc dicit de uiolẽtia, ſi eã intulit, uel inferri mãdauit,
ut in c.conquerente, de reſti. ſpol.& in cap. cum cauſa de
offi. dele. & facit contra dictum comitem etiam, quod
ſupra tetigi. Et ita ut.ſuprà per me cõcluſum eſt arbitror
iuris ego Nicolaus de Tudeſchis abbas Monacenſis, came
ra apoſtolicæ auditor, & domini noſtri papæ referenda-
rius meliori iudicio ſemper ſaluo. Laus deo: amen.
NICO. ABB.

CONSILIVM CI.

1 *Papa per ſuum priuilegium non intendit præiudicare inſtitutioni beneficij, niſi hoc apertè exprimat.*
2 *Priuilegium non præiudicat compoſitioni prius factæ, de illa ſpeciali mentione non facta.*
3 *Princeps ſi conceſſit alicui priuilegium cum aliquali reſeruatione iuris alterius, ualet.*
4 *Priuilegia omnia præiudicialia, ſunt ſtrictè interpretanda.*
5 *Præſcriptio quadraginta annorum ſufficit contra eccleſiam, citra Romanam, & nume.9.*
6 *Præſcriptio contra filium in rebus aduentitijs non currit, durante paterna poteſtate.*
7 *Præſcriptio eſt ſtricti iuris, & tantum præſcribitur, quantum poſſidetur, & non præſcribitur tempore guerræ, & nu.8.*
10 *Priuilegium imperatoris ualet quo ad ſuos ſubditos.*
11 *Priuilegium recipit largiſſimam interpretationem contra priuilegiantem.*

IN quæſtione, quæ uertitur ſeu uerti ſperatur inter monaſteriũ ſanctæ
Crucis montis Analenſis, Eugubinenſis diœceſis
ex una parte,& fratres ordinis Ciſtercienſis ex alia ſuper
ſubiectione, ſeu ſtatu monaſterij ſancti Bartholomæi, de
Campo regio eiuſdẽ diœceſis; tria ad claritatẽ deciſionis
arbitror examinanda. ¶ Primò, nunqd per priuilegia exẽ-
ptionis, & unionis dicto monaſterio ſancti Bartholomæi
cõceſſa, ſit ꝑiudicatum iuri monaſterij ſanctę Crucis. ¶ Se
cundò præſuppoſito, ꝙ priuilegiũ nocumentũ non attule-
rit ante tṗs quadraginta annorũ, an ꝑſcriptio habeat ex-
cludere ius,& actionẽ cõpetentem dicto monaſterio ſan-
ctæ Crucis. ¶ Tertiò, ſi talis præſcriptio ꝑiudicet, an dictũ
monaſterium ſanctæ Crucis poſſit pręſcriptione centena-
ria ſe tueri uigore priuilegij Cæſarei, quod papa poſtmo
dũ ratum manere ſanxit. Primum ex ordine aggrediens,
ur̃ primò, ꝙ per priuilegiũ Alexandri per Gregoriũ poſt
modũ corroboratum, ſit iuri dicti monaſterij ſanctæ Cru-
cis præiudicatũ. ſanxit.n.dictus Alexander, ꝙ dictum mo
naſteriũ ſancti Bartholomæi neq; eṗo, neq; abbati, neque
denique cuique clericorũ, ſeu ſecularium, ſed ſibi tantum
modò, ſucceſſoribuſq; ſuis Romanis pontificibus de ſua ſu
biectione reſpondeat. Et adiecit poſt pauca, qd̃ ſi quiſpiã
uel eṗs, uel abbas, uel q̃libet perſona ꝯ huiuſmodi noſtræ
conſtitutionis edictũ per aliquam machinationẽ, ſubtilita
tiſq; aſtutiã, præfatum ſibi arrogauerit, uel ſubdiderit mo
naſterio,& is qui dederit, & is, q malè ſuſcepit, uſq; dũ re
ſipiſcat,& qd̃ malè ꝑſumptũ eſt, reddat, per authoritatem
Dei omnipotẽtis, & beati Petri apoſtolorum principis ꝑ
petuę damnationis uinculo & anathematis innodetur,&c.
¶ Cũ ergo papa, qui plenitudinem habet poteſtatis, ut in.
c.cũcta per mũdũ,&.c.per principalẽ.9. q.3. exemerit di-
ctum monaſterium à ſubiectione eṗi, & abbatis,& cuiuſ-
cũq; alterius perſonæ, qd̃ eum potuiſſe facere, in dubium
minimè reuocandum eſt, ut in.c.ſi papa, de priui.li.6.facit.
c.dudum,&.c.q̃uis, de præben.eo. lib. ergo non pȏt mona
ſterium ſanctæ Crucis aliquã ſubiectionẽ in dicto mona-
ſterio ꝑtendere. Si.n.præiudicatur eṗo, cuius poteſtas eſt
ordinaria ſupra monaſterium. 18.q.2.c. monaſteria,&.ca.
abbates.&.cap.ſi quis abbas, de relig. domi. cap. cum di-
lectus, &.cap.uenerabilis, cum ſimili. fortius debet præ-
iudicare abbati ſanctæ Crucis ꝑtendenti aliqualẽ ſuperio
ritatem ex inſtitutione dicti monaſterij duntaxat, dictus
enim abbas ſolum ꝑtendere poterat quatuor, ſcilicet con
firmationẽ abbatis, item reuerentiam, & obedientiam, &
certũ annuum cenſum. Hæc.n.quatuor duntaxat reſerua-
uit patronus tṗe fundationis abbati monaſterij sãctę Cru
cis. facilius ergo debent tolli iſta quæ ſunt de iure ſpecia-
li,& ꝯ ius cõe, q̃ poteſtas eṗi, quę ordinaria eſt,& fauorabi
lis,& ſuꝑ plena ſubiectione fundata eſt. Sed nulli dubium.
ꝙ eṗo ꝑiudicetur.d.c.ſi papa,&.c.j.de priuile.lib.6.&.16.
q.j.c.frater. multòmagis debet pręiudicare abbati, arg.in.
c.dilectus, de offi.leg. Nec pȏt allegari ſurreptio, cum de
abbate fuerit facta in priuilegio ſpecialis mentio, q̃ nõ po
terat uerificari niſi in iure ſpeciali, cum de iure cõi unum
monaſterium non ſit ſub alio.d.c.monaſteria, & no.in.c.in
præſententia, de proba. ¶ Secũdò adiuuat unio nouiter fa
cta per dñm papam Martinum hodiernũ in eo, ꝙ illud mo
naſteriũ uniuit fratribus Ciſterciẽſibus ſubtrahẽdo digni-
tatẽ abbatialẽ, qd̃ indubitàter facere potuit, ut in. c. ſicut
unire, de exce.ꝑla.& ĩ.c.& tẽporis qualitas 16.q.j.ꝑſerti cũ
unio fuerit facta poſt dictũ priuilegiũ,& poſt iura ꝑſcripta
ꝯ monaſteriũ ſanctæ Crucis. ꝑſcriptio.n. oẽm actionẽ ꝑclu
dit, ut dicit tex.in.c.ad aures, de pręſcrip. Nõ ergo fuit o-
pus mẽtionẽ facere de monaſterio ſanctæ Crucis, cũ ipſius
ius iam ſublatũ erat per priuilegium Alexandri, & ꝑ præ
ſcriptionem quadragenariam. ¶ Sed his non obſtantibus,
contrariã ſnĩam puto pręualere, ut ſcilicet per priuilegiũ
Alexandri, uel unionis factæ per dominum Martinũ, nul-
lum pręiudiciũ fuerit irrogatũ iuri monaſterij ſanctę Cru
cis. Moueor primò: quia de intentione principis eſt nunq̃
pręiudicare iuri tertij, niſi de eo ſpecialem faciat mẽtio-
nem, ut in.c.ſuper eo, de offi.dele.&.l.2.§.ſi quis à princi-
pe, ff.ne qd in loco publi. pręſertim cũ derogatur inſtitu-
tioni beneficij,& diſpoſitioni laicali, ne laici per hoc ſub-
trahantur à fundatione eccleſiarum. Ad hoc gl.no.in.cle.
per literas, de pręben.& qd̃ not.per doc.in.c. cũ dilectus,
de iure patro. ¶ Sed in caſu noſtro non facta fuit ſpecialis
mentio de iuribus cõpetẽtibus monaſterio ſanctæ Crucis.
ergo talia priuilegia non obtinent firmitatem in pręiudi-
cium illius monaſterij. Nec obſt. ꝙ in priuilegio Alexan-
dri ſeu Gregorij fuerit dictum, ut nulli abbati ſubiaceat
&c. qa iſta nõ eſt ſufficiens mẽtio, ut pręiudicetur iuri mo
naſterij: quia mentio debet eſſe ſpecialis & non ita genera
lis, ut in.c.2.de do.& contum.& quod ibi not. per doc. in.
c.cũ dilecta, de reſcrip.& bonus tex.in c.bonæ, de cõfir.uti.
uel inuti. pręſertim in caſu noſtro erat fienda ſpecialis mẽ
tio, in quo illa iura erant debita monaſterio ſanctę Cru-
cis ex primeua inſtitutione monaſterij, & diſpoſitione lai
1 ci patroni. † Nã papa per ſuum priuilegiũ non ĩtẽdit pręi
iudicare inſtitutioni beneficij, niſi hoc apertè exprimat,
ut in.c.cum dilectus, de iure patron. facit opti.c.monaſte
ria.15.q.7.&.ca.Eleutherius. 18.q.2.potuit.n. papa in ſuo
priuilegio intelligere de abbate, qui in certis religioni-
bus uocat̃ pater abbas, cui modicum pręiudicium irroga
tur. unde non dẽmus pręſumere rationibus pręedictis pa-
pã intellexiſſe per uerba generalia de ſpeciali diſpoſitio
ne patroni. Ad idem bonus tex.in.c.ex multiplici, de deci.
2 ubi patet, † ꝙ priuilegium non præiudicat compoſitioni
potius

prius factæ, de illa ſpeciali mentione non facta, & in.c.cum
olim, de præſcri. ubi priuilegium nō ꝑiudicat laudo lato
ex compromiſſo, [fortius nō debet præiudicare inſtitutio
ni bñficij ſeu monaſterij de illa ſpeciali mentione nō habi
ta. ¶ Secundò facit.c. ueniens, de præſcrip. ubi tex.not.in-
3 nuit, † ꝙ ſi princeps conceſſit alicui priuilegium cum ali-
quali reſeruatione iuris alterius, non ualet priuilegium
poſt modū conceſſum ſuper illis iuribus ſuis aliquali reſer
uatione prius facta, de illa non habita mētione: quia ſi pa
pa ſciuiſſet illam reſeruationem, non conceſſiſſet fortè ſi-
ne illa, ut ibi notabiliter deciditur. ergo idē & fortius di-
cendum in caſu noſtro, ꝙ ſi papa ſciuiſſet, ꝙ illa quatuor
iura fuiſſent reſeruata per patronū monaſterij ſanctæ Cru
cis, nunq̄ conceſiſſet illā plenā exēptionem ſine illorum
iurium reſeruatione: quonam ſaltem de illis feciſſet men
tionem præſertim cū potuiſſet concedi exemptio cū illo-
rū iurium reſeruatione. quia illa iura nō inducūt plenā ſu
biectionē. ut clarè innuitur ex.c. his quę, de maio. & obe. &
c. cum inter, de re iudic ubi enumerātur multa iura infe-
rentia pœnā ſubiectionis, & inter illa enumerantur obe-
dientia, & reuerentia tanq̄ ſpēs. ¶ Tertiò adducitur. c.j. de
conſti. li. 6. ubi dr̄, ꝙ papa per ſuam conſtitutionē non cen
ſetur uelle tollere ſtatuta & conſuetudines, cum in facto
conſiſtunt, niſi de eis fecerit mentionem. Ergo fortius idē
dicendū in priuilegio, qđ non emanat cū tāta moderatio-
ne, ſicut ius cōe, ut ibi no. Nō ergo debet tolli ſtatutum &
ordinamentum factū in inſtitutione monaſterij ꝑ priuile
gium papæ, ex quo de illa non fuit facta ſpecialis mentio.
¶ Quartò facit, quia Gregorius ſeu Alexāder uoluit ſim
pliciter derogare iuri monaſterij ſanctæ Crucis: qa dixit,
ꝙ hoc priuilegiū exemptionis nō deberet recedere à cha
ritate ſanctæ Crucis, prout in alio priuilegio dixerat. un-
de credēdum eſt, ꝙ per illa uerba uoluit reſeruare omnia
iura competentia monaſterio ſanctæ Crucis. non ergo re
ſeruaret illi charitatem, ſi uellet ſibi ſubtahere cēſum ab
antiquo impoſitū, uel alia iura ſibi reſeruata, ut in d. cap.
Eleutherius, facit. c. quanto, de cenſi. ¶ Charitas eſt. n. re-
cta uoluntas ab omnibus terrenis prorſus auerſa, &c. ut
in c. charitas, de pæni diſt. ij. & in iſtis eſt fiēda larga inter
pretatio, ut non præiudicetur iuri alterius ſine cauſa iu-
xta not. per Bar. in l. omnes populi, ff. de iuſti. & iur. & l. nō
dubium, ff. de legi. facit c. cum dilectus, de cōſue. & l. ij. C.
de noxa. & hoc idem & clarius in propoſito noſtro uoluit
4 Inno. in. c. dudū, de priui. ubi dicit, † ꝙ omnia priuilegia ꝑ
iudicialia ſtrictæ interpretanda ſunt, & q̄tum pōt, ad iuris
conſonantiam reducenda, ff. de uul. & pupil. l. ex facto, &
de deci. c. ſuggeſtum, & idem dicit in priuilegio exemptio
nis. quare ibi poſt multa concludit, ꝙ nō ualet priuilegiū
exēptionis, non facta mentione de poſſeſſione alterius bo-
na fide habita, licet in ueritate non habeat proprietatē, &
idem firmauit gl. in. c. 2. de deci. lib. vj. ¶ Fortius ergo dicē
dū in caſu noſtro, ꝙ non ualet priuilegiū nō facta mentio
ne de poſſeſſione, ſeu ꝓprietate monaſterij sāctæ Crucis.
Et idem dicendū eſt per omnia quo ad unionem nouiter
factā per dn̄m Martinum. nā cū de ꝑdictis non fecerit ſpe
cialem mentionē, non tenuit, cū ꝑ illā prȩiudicaretur mo
naſterio ſanctæ Crucis reſpectu cōfirmationis abbatis; cū
per illam unionem ſit exempta, & ſuppreſſa dignitas ab-
batialis. Non ob. qđ. ſ̄. dictū fuit de ꝑſcriptione: qa ſtatim
reſpondebitur in ſecūdo, & tertio dubio. Hæc quo ad pri
mum dubiū, quæ puto eſſe ueriſſima, & indubitata, & ſatis
patet reſponſio ad contraria ſuperius formata. ¶ Ad ſe-
cundū dubiū, an ſaltem quadraginta annorū præſcriptio
præiudicet dicto monaſterio ſanctæ Crucis: quia, cum in-
tra illud tēpus nullam electionis de abbate factæ confir-

mationem fecerit, nec cenſuram receperit, nec reuerētiā,
5 nec obedientiā habuit. Et vr̄ primò, ꝙ ſic. † Nā regulari-
ter contra eccleſiam citra Romanam ſufficit præſcriptio
quadraginta annorum cum bona fide, ut in. c. de quarta, &
c. illud, de præſcrip. ubi ius cōmune uel præſumptio non
eſt contra præſcribentem, ut in. c. j. eo. titu. lib. vj. & ꝑſcri-
ptio quadraginta annorum omnem prorſus actionem ex-
cludit, ut dixit tex. in. d. c. ad aures de prȩſcrip̄. Sed his nō
obſtantibus puto in caſu noſtro ſic dicendum, ꝙ reſpectu
iuris confirmādi abbatem in monaſterio ſancti Bartholo
mæi currat cōtra monaſteriū ſanctæ Crucis ꝑſcriptio. rō
eſt inconiuncibilis: qa ꝑ ꝑ reſeruationē factam de eccleſijs
collegiatis, ꝑſertim de cathedralibus, & monaſterijs per
multos Romanos pontifices ſucceſſiue non potuit Abbas
ſanctæ Crucis pro tꝑe exiſtens ius ſibi in hoc competens
excercere. unde, cū fuerit impeditus impedimento iuris,
nulla currit cōtra eū prȩſcriptio, ut in. l. j. C. de anna. ex-
6 cep. & in. l. in rebus, C. de iure dotium. ubi patet, † ꝙ durā
te paterna poteſtate non currit cōtra filiū præſcriptio in
rebus aduentitijs: quia nō poterat illo tēpore agere, cum
plena illarum rerū adminiſtratio pertineat ad patrem, ut
in. d. l. j. nec conſtante matrimonio currit præſcriptio in iu
ribus dotalibus contra uxorem: quia non pōt tunc agere,
cum plena adminiſtratio pertineat ad maritum. d. l. in re-
bus, & l. doce ancillam, C. de rei uendi. ¶ Ad idem. c. i & c.
4. de prȩſcrip. & c. ex tranſmiſſa, eo. tit. & c. quia diuerſita-
tē, de conceſ. præben. in quibus iuribus patet, ꝙ eccleſiȩ ua
canti, uel habenti prȩlatū inutilem ad agendū non currit
prȩſcriptio. Sed in caſu noſtro abbas ſanctȩ Crucis pro tē
pore exiſtens fuit impeditus quò ad actum cōfirmationis,
ideò non currit contra eum præſcriptio. Remanſit ergo
hoc ius in habitu apud eū, licet interdictū ſit exercitiū ad
beneplacitū papȩ ꝑ reſeruationis actū. nec papa exercēdo
hoc ius confirmationis dr̄ prȩſcribere, etiā ſi per mille an
nos hoc faceret, cum hoc faciat ex poteſtatis plenitudine.
& hoc caſu poterit intelligi dictum Specul. in titu. de præ
ſcrip. uerſi. illud, dum dicit papam non ꝑſcribere cōtra ec
cleſias inferiores, cum ipſe iam ſine prȩſcriptione ſit uni-
uerſalis dn̄s. Prȩterea ī prȩſcriptione requiritur bona fi-
des, ut. ſ. credat illud ius ad eū pertinere, ita qđ exerceat
credēs iure ſuo uti, ut in. c. ſi uirgo. 34. q. 2. facit l. ſi. ff. quē-
admodū ſerui. amit. no. Inn. in cap. bonȩ, el. 2. de poſtu. ꝑ-
la. Sed dn̄s papa actum confirmationis exercuit, & exercet
non de poteſtate ordinaria, ſed abſoluta per reſeruatio-
nis actum, & ſcit ꝙ de iure cōī, & poteſtate ordinaria hoc
ius pertinet ad inferiorem, licet poſsit concurrere in con-
firmationis actu cū ordinario, ut in. c. ij. & c. ſi à ſede, de ꝑ
ben. lib. vj. ergo non poteſt in hoc allegari præſcriptio ex
perſona papȩ, nec contra abbatem ſanctȩ Crucis, qui non
deprehenditur in negligentia, cum habuerit manus liga-
tas per reſeruationes ſummorum pōtificum, ut iuribus ſu
perius allegatis. Prȩſcriptio. n. eſt inducta principaliter in
odium negligentium, ut in. l. 1. ff. de uſuca. & 16. q. 3. c. di-
lecto. §. pōt, & in caſu noſtro nulla negligentia reperiī ex
parte abbatis ſanctȩ Crucis. Nec obſtat ſi dicatur, ꝙ fuit
negligens in alijs qa per hoc prȩſcriptio non debet extē-
7 di ad iura, in quibus non fuit cōmiſſa negligentia: † quia ꝑ
ſcriptio eſt ſtricti iuris, & tn̄ prȩſcribitur, q̄tum poſſidet,
ut probatur in. c. auditis, & c. cū olim, de præſcrip. & ca. cū
contingat, de decimis no. Bar. in. l. j. §. ſi quis, ff. de itine a-
ctuq; priua. & Inno. in. c. dilectus, de capel. mona. ergo ne-
ceſſario concluditur, ꝙ unio facta per dominum noſtrum
Martinum, ſupprimendo dignitatem abbatis ſanctȩ Cru
cis fuit tāquàm ſubreptitia ipſo iure nulla: quia, ſi fuiſſet
informatus, ꝙ talis unio redundabat in prȩiudicium mo
naſterij

naſterij ſanctæ Crucis, nullo modo unionem feciſſet, uel
ſaltem non ita de facili; ergo talis ſuppreſſio, habuit in-
ducere ſubreptionem, ut in c. poſtulaſti, & quod ibi not.
Hoſt. de reſcrip. quod dico procedere, etiā ſi Papa unio-
nē motu proprio feciſſet: quia motus proprius licet ex-
cludat ſubreptionem: non tamen firmat gratiam contra
intentionem ſcribentis; qui in dubio non uidetur uelle
præiudicare tertio, ut not. Ioan. And. in c. ſi motu pro-
prio, de præben. lib vj. & Cald. in c. cum dilectus, de iure
patro. & do. de Rot. deci. 105. facit. l. ij. §. ſi quis à princi-
pe, ff. ne quid in lo. publ. & quod no. Inn. in c. dudū, de pri-
ui. & gl. in c. ij. de deci. lib. vj. Quinimò poſſit attentari, ꝙ
ēt reſpectu obedientiæ nulla cucurrerit præſcriptio: qa
licet potuerit abbas S. Crucis aliqua honeſta præcipere,
præſertim mores reformando abbatiæ S. Bartholomæi:
non tn̄ per hoc concluditur, ꝙ ſi nō præceperit, concur-
rerit præſcriptio ꝯ eū, cum iſte ſit actus merè facultatis
& nō neceſſitatis. non. n. fuit in inſtitutione dictū, ut abbas
S. Crucis exerceat ꝯ abbatē S. Bartholomæi iuriſdictio-
nem; ſed quod teneretur abbas S. Bartholomæi ad obe-
dientiam, & reuerētiam abbati S. Crucis. Si ergo iſte nō
obediuit: quia ille non præcipit, non per hoc eſt contra
eum præſcriptum: quia ex nō uſu nō inducitur conſuetu-
do, uel præſcriptio, ex quo nō habet tacitū actū contra di
ſpoſitionē iuris, ut no. per Io. And. in c. Ioannes, de cle. cō
iu. & per Cyn. in l. ij. C. quæ ſit lon. conſue. probatur in l.
hæc autem iura, ff. de ſer. urb. prædi. uelut i libertatē al-
tius tollendi in ſolo meo uſq; ad cœlum non præſcribam
ſi altius non extuli, ex quo nihil eſt factum in contrariū:
quia iſte eſt actus meræ facultatis; & in actibus facultatis
non currit præſcriptio ꝑ non uſum, ut no. in iuribus ꝑall.
& in c. ex parte Aſtenſis de conceſ. præben. & fortè nō oc
currit caſus, in quo haberet neceſſe præcipere, arg. eorū,
quæ no. Bar. in l. cum ſcimus, C. de agrico. & cenſi. lib. xj.
Reſpectu uerò reuerentiæ eſſet animaduertendum, an
ſubtraxerit abbas S. Bartholomæi reuerentiam abbatis
S. Crucis: quod difficile eſſet probare. Nā illa conſiſtit in
ſalutationis actu, uel per alium modum, per quem ſit re-
uerētia ſm̄ modū patriæ iuxta no. in c. his quæ, de maio.
& obedien. tota difficultas ſtat circa cenſum non ſolutū,
ꝙ an ſit completa præſcriptio quadraginta annorū, mul
ta debēt conſiderari, & non ſolus tranſcurſus annorum,
multa. n. impediūt prȩſcriptionis curſum, ut uacatio mo-
naſterij S. Crucis. Nā tꝑs uacationis debet ſubduci de me
dio, ut in c. j. & c. de quarta, & c. auditis, de ꝑſcrip. quæ iu-
ra habent locū ēt in eccleſiis inferioribus, ut no. Inn. in c.
olim, el j. de reſt. ſpol. ¶ Item † tꝑe guerræ non currit ꝑſcri
ptio, qn̄ tāta eſt in loco hoſtilitas, ꝙ quis nō reddiī tutus,
ut in c. ex tranſmiſſa, de præſcr. & quod ibi no. Inn. idē in
tēpore mortalitatis: qa illa eſt Dei hoſtilitas, ut no. Bar.
in l. naturaliter, ff. de uſuc. Itē tꝑe ſchiſmatis, ut no. in c.
cū nobis, de præſcrip. Intelligo ſi erāt diuerſæ obediētiæ,
& ius nō reddatur uni ꝯ alterum iuxta no. in d. c. ex trāſ-
miſſa. omnia. n. tꝑa debent de tēpore præſcriptionis ſub-
duci; & ſi non remanet illis ſubductis tꝑs quadraginta an
norum, habet monaſterium S. Crucis fundatam intētio-
nem ſuam, ut in c. auditis, de præſcrip. Si uerò præſcripto
remaneret completa, debet aduertere, an monaſterium
S. Bartholomæi fuerit in bona fide in non ſoluendo cen-
ſum. nā mala fides probatur ſi erat fama in loco, ꝙ debe-
bat dare cenſum monaſterio S. Crucis, uel apparebat ꝑ
aliquam ſcripturam exiſtentē: uel hoc audiuerunt ab ali
qua perſona, cui uerοſimiliter credere debuerunt. per
hæc enim & ſimilia probatur mala fides, ut not. Bar. in l.
Celſus, ff. de uſucap. & ſi poteſt de his cōſtare, impeditur

præſcriptio, per c. ſi. de præſcrip. & per reg. poſſeſſor ma-
læfidei, de reg. iu. lib. vj. Si aūt non poteſt probari, ita ꝙ
remanet inconcuſſa præſcriptio. xl. annorū, tunc eſt recur
rendum ad factū, quoad ultimū dubiū, Nunquid poſſit
monaſterium S. Crucis ſe tueri ꝑſcriptione centenaria ui
gore priuilegiorum Federici & Henrici imperatorum,
poſtea approbatorum per Papam Honorium. IIII. Et ui-
detur primò, ꝙ non: quoniam imperatores non potuerūt
priuilegiare monaſteria in præiudiciū fori eccleſiaſtici,
ut no. Inn. in c. imperatores, de teſti. ¶ † Cū ergo de iure
9 eccleſia utatur præſcriptione. xl. annorum ꝯ aliā eccleſiā,
ut in c. de quarta, & c. ad aures, de præſcr. ergo non de-
bet prodeſſe priuilegium imperatorū; facit c. dudum, de
deci. & c. eccleſia S. Mariæ, de cōſtit. & 96. diſt. bene qui-
dem. Nec obſt. approbatio Honorij Papæ multiplici ex
ratione. Primò quia confirmatio in forma communi fa-
cta parū prodeſt: unde non ualidat actum nullum, ut leg.
& no. in c. quia diuerſitatem, de conceſ. præben. & c. ſi. de
confir. uti. dicitur. n. facta in forma communi; & non ex
certa ſcientia, quando non inſeritur totius tenor rei con
firmatæ: uel cum non apponitur clauſula ex certa ſcien-
tia rei confirmatæ, ut not. in c. j. & c. antepen. & penul. de
confir. uti. ſed in caſu noſtro non apponitur tenor in con-
firmatione illorū priuilegiorū; nec clauſula ex certa ſciē
10 tia. ergo &c. † Prȩterea priuilegiū imperatoris ualet quò
ad ſuos ſubditos, ut l. cunctos populos, C. de ſum. tri. facit
quod leg. & no. in l. fin. ff. de iur. om. iud. & in c. à nobis, de
ſen. exc. ergo confirmatio ualet quo ad ſubditos. Sed his
non obſtantibus contrarium arbitror de iure procedere.
Moueor principaliter, quia dominus Papa in ſuo priuile
gio non fuit uſus uerbo, cōfirmamus, & ſic nō poteſt dici,
ꝙ fuerit confirmatio in forma cōi: ſed uſus fuit uerbo,
ſancimus. per quod uerbum non inducitur confirmatio,
ſed potius legis nouæ editio, arg. in c. generali, de elect.
lib. vj. hinc ſanctio eſt nomē conſtitutionis canonicæ, ut
no gl. in cle. j. de conceſ. præben. in uer. ſancimus. uñ pon-
deranda ſunt uerba imperatoris, & uerba Papæ. Impera-
tor. n. ſimpliciter decreuit, ꝙ nulla præſcriptio minor cē
tenaria curreret ꝯ monaſteriū S. Crucis. Nec reſtrinxit
ſe ad ꝑſonas ſeculares, uel eccleſiaſticas. Honorius uerò
ſuperueniens ſic inquit. Præterea oēs libertates, & immu
nitates bonæ memoriæ à Federico, & Henri. imperato-
ribus uobis, & ordini ueſtro conceſſas, ratas & gratas ha-
bentes, & eas futuri temporibus illibatas manere ſanci-
mus, &c. Quæ uerba clarius luce demōſtrant, ꝙ Hono-
rius non ſimpliciter, & in forma cōi uoluit confirmare:
imò principal'r diſpoſuit legē priuatā edendo. Nā quod
principi placuit legis habet uigorē, inſti. de iur. natu. gen.
& ciui. §. ſed quod principi; & oīa noſtra facimus, qbus au
thoritatē nr̄am impartimur, ut in l. j. C. de uete. iu. enu. &
bonus tex. in ſi'i ī c. ſi ap'lica, de ꝑben. lib. vj. Vnde potior
eſt nūc lex Papæ, q̄ imperatoris. Præterea uidemus, ꝙ ſi
lex ciuilis canonizatur ꝑ Papā, habet canonis uigorē, ut
ī c. in primis, & ibi bona gl. ij. q. j. no. doc. ī c. ij. de reſcrip.
fortius ergo debet dictū priuilegiū habere uim canonis,
cū Papa expreſsè ſanxerit, ut illa illibata permaneāt; & li
cet nō expreſſerit q̄ ſunt illæ immunitates: tn̄ ſatis habē-
tur pro expreſſis, ex quo Papa ad illa priuilegia ſe retu-
lerit, ut ī c. auditis, de ꝑſcri. ubi bonus tex. in ſi'i, & ī l. pe.
C. de ſen. q̄ ſine cer. quāti. ī c. cū Bertoldus, de re iudi. hoc
idē probatur per optimū ſi'e. Nā à principio imperator
fuit, q dedit priuilegiū eccleſiis circa materiā ꝑſcriptio-
nis, ut l. ſi. cū auth. quas actiones, C. de ſacroſ. eccl. Poſteà
ꝑuenit ius canonicū, & illas leges approbauit ī genere, ut
in c. cum nouis, cum ſimili. de præſcri. & per hāc appro-

bationem habuerunt uigorem, etiam quo ad forum eccleſiaſticum, & inter eccleſias; & per hoc tollitur unum motiuum, quod allegatur contra monaſterium S. Crucis uidelicet ꝙ approbatio Papæ non debet habere locum contra ipſum Papam præſcribentem. Nam primò poteſt de directo negari, quod hic Papa præſcripſerit. nam ſubtractus cenſus preſcribitur per monaſterium S. Bartholomæi. & non per Papam. unde præſuppoſito, ꝙ eccleſia S. Bartholomæi per Papam eſſet exempta: tamen in ſuis iuribus, maximè cum agitur de præſcriptione annua, non gaudet priuilegio Romanæ eccleſiæ, ut no. gl. in c. dilectus, de capel. monac. & in c. ad audientiam, de præſcrip. per doc. in c. cum nobis, eo. ti. & 6. q. 4. c. uolumus. ¶Item præſuppoſito, & non conceſſo, ꝙ hic Papa ſcripſiſſet priuilegium per eum conceſſum debet habere locum indiſtin-
11 ctè; ex quo generaliter conceſſit.† Nam priuilegium largiſſimam interpretationem recipit contra priuilegiantem ut no. Bar. in l. beneficiũ, ff. de conſtit. princip. & Inn. in c. cum dilecti, de dona. & in c. olim, de uerb. ſig. per Io. An. facit. c. cum dilectus, de conſue. pro hoc illud ſapientis eſt patere legem, quam tu ipſe tuleris, & quod quiſq; iuris in alterum ſtatuit, ipſe debet uti eo, ut in c. cum omnes, de conſti. hoc apertè ſenſit do. Io. An. in c. cum nobis, de præſcrip. ubi uoluit, ꝙ Papa poteſt præſcribere contra eccleſiam inferiorem, ſed ſpatio .xl. annorum: & tñ illud tempus quadraginta annorum habet eccleſia ex priuilegio & iure ſpeciali, per Papam approbato, ſeu inductio. Ergo idem dicendum in iſto priuilegio centum annorum; & hoc tenendum habito præſertim reſpectu, ꝙ præſcriptio eſt odioſa & reſtringenda, ut in c. cum cõtingat, de deci. cum ſimi. Et hæc ſufficiant. Nec oportet aliter ad contraria reſpondere: quia ſatis remanent per prædicta ſoluta, & clara; & ita, ut ſ. per me concluſum extitit, dico, & conſulo iuris eſſe ego Nicolaus de Sicilia Monacenſis abbas, & doctor; & in teſtimonium me propria mea manu ſubſcripſi, & ſigillum meum imprimi feci. NIC. ABB.

CONSILIVM CII.

1 *Præſtatio cenſus dicitur quædam ſeruitus.*
2 *Fama ſola ſufficit pro titulo ad præſcriptionem complendam.*
3 *Confirmatio in forma communi facta, parum prodeſt.*
4 *Priuilegium imperatorum ualet quo ad ſuos ſubditos.*
5 *Sanctio eſt nomen conſtitutionis canonicæ.*
6 *Lex ciuilis ſi canonizatur per Papam, habet canonis uigorem.*

OMnipotentis Dei ſuffragio poſtulato, In cauſa, quæ uertitur inter monaſteriũ S. Crucis mõtis Sauelanæ ex parte una, & fratres Ciſtercien. ordinis ex alia ſuper ſubiectione, ſeu ualiditate unionis factæ cuidam monaſterio dictorum fratrum de mõte S. Bartholomæi de Campo regio, ac ẽt ſuper iuribus competẽtibus dicto monaſterio ſanctæ Crucis in præfato monaſterio ſancti Bartholomæi, aliqua ſigillatim pro deciſione dictæ quæſtionis ueniunt examinanda. Et primò, quæ iura poſſit prætendere monaſterium ſanctæ Crucis circa monaſterium ſancti Bartholomęi. ¶Secundo preſuppoſito, quòd aliqua iura ſibi aliquo iure ſpeciali competant, an illis ſit derogatum per priuilegium Alexandri, per Gregorium Papam poſtmodum corroboratum. ¶Tertiò, ſi dictum priuilegium non obſtat, an ſaltem habet obſtare priuilegium unionis per dominum Martinum hodiernum ſummum, & indubitatum Pontificem factæ. ¶Quartò & ultimò, an prædictis non obſtantibus, poſſit ſaltem allegari ꝙ dictũ monaſterium S. Crucis, ꝙ poſſit prætendere cenſum in aliquibus inſtris ſuis cõtẽtum ſibi debitũ a dicto monaſterio S. Bartholomæi. Fuit. n. dictus cenſus ſolutus dicto monaſterio S. Crucis per tantum tempus, de cuius initij memoria nõ exiſtit. licet. n. per aliqua inſtrumẽta producta per monaſteriũ S. Crucis probentur plurimæ præſtationes dicti cẽſus: tñ de initio præſtationis non apparet. Nam pagina illorum inſtrumentorum nullam fecit mentionẽ de initio præſtationis: ſed oĩa uidentur cõtinuata ſuper antiqua, & debita præſtatione. ¶Præſcriptio autem tanti tẽporis ſufficit ad præſcribendum cenſum, ẽt nulla cauſa apparente, qa ex præſtatione tanti tpis præſumitur cã, ut no. gl. j. q. j. c. nullus. & Hoſt. & Io. An. in c. peruenit, de cẽſi. & Bar. in l. cũ de in rem uerſo, ff. de uſu. uel ſaltẽ negari non põt, quin per monaſterium S. Crucis probetur perceptio cẽſus, ſaltem per 72. annos continuos, ut clarè colligitur ex inſtrumẽtis productis per monaſteria, ac atteſtationibus quorundam teſtium ex parte monaſterij S. Crucis productorum. ex quo. n. probatur principium & finis, ac alia tempora intermedia, reſultat iuris præſumptio, ꝙ in omnibus annis intermediis monaſteriũ S. Crucis fuerit ĩ poſſeſſione percipiendi dictum cenſum, ut no. Bar. in l. Celſus, ff. de uſuca. & glo. in c. uolumus. 17. q. 4. facit. l. quicũque, C. de apochis, lib. x. præſcriptio autẽ nedũ 72. ann. ſed xl. currit contra eccleſiam, ut in c. de quarta, & ĩ c. illud, & c. auditis, cũ ſimi. de præſcrip. Nec obſtat ſi dicatur, ꝙ in præſcriptione requiruntur bona fides & titulus, cũ præſcriptio iſtus cenſus ſit contra ius commune, cum de iure communi unum monaſterium non teneatur præſtare cenſum alteri monaſterio; ad hoc. c. j. de præſcr. lib. vj.
1 & quod ibi no. ¶† Item præſtatio cenſus eſt, quaſi quædã ſeruitus, ergo bona fides nõ debet præſumi, cũ quælibet res præſumatur libera; de quo per gl. & Bar. in l. j. §. ij. ff. de itinere actuq; priua. per. Cyn. & alios in l. j. C. de ſeruitu. per canoniſtas in c. ſi diligenti, de foro comp. ¶Ad hoc enim reſpondi poteſt, & primò circa articulum bonæfidei. dico. n. quòd illa eſt præſumenda ex curſu longiſſimi temporis, licet poſſeſſio ſit contra ius, ut notanter uoluit Inn. in c. ij. de ĩ integrum reſtit. facit quod no. Bar. in l. quæritur, C. unde ui. & uidetur probari in c. cum eccleſia Sutrina, de cauſa poſſeſſ. & proprietatis. Et in caſu noſtro non ſolum concurrit poſſeſſio longiſſimi temporis, ſed etiam adſunt multa alia argumenta, quæ per ſe ſufficerent ad præſumptionem bonæfidei iuxta notata ꝑ Bar. in d. l. j. C. de ſerui. dicunt. n. prædicti doctores, quod ſufficit probari aliquid, ut excludatur præſumptio malæfidei, utputa quia poſſeſſor audiuit dici à quibuſdã uicinis fide dignis, ꝙ ſibi competebat illud in ſeruitute: uel ſi erat fama de hoc in hoc loco, uel erant aliquæ ſeruitutes. ¶In caſu noſtro autem multa ſimilia argumenta cõcurrunt. Nam fama erat in loco, quod monaſterium ſancti Bartholomæi erat ſubiectum, & cenſuale monaſterio S. Crucis, ut patet ex atteſtationibus quorundam teſtiũ. ¶Item, quod eſt fortius, producitur modo quoddã priuilegium Innocentij II. ubi narrat, quòd dictum monaſterium S. Bartholomæi ſpectat & pertinet ad monaſterium ſanctæ Crucis. hoc enim præſtat præſumptionem bonæ fidei. ¶Item & quia ex quo ſucceſſor in beneficio reperit eccleſiam in poſſeſſione percipiendi cenſum, probabiliter debet præſumere, quod ex iuſta cauſa eccleſia poſſidet iuxta not. per gl. & doc. in c. de quarta, de præſcrip. & per Di. in regula, poſſeſſor, de re. iu. lib. vj. Multaq; alia ad pſumptionẽ bonæ fidei poſſent allegari maximè no. p doc. ĩ c. ſi diligẽti, & c. ſanctorũ, & c. ſi. de pſcri.

Sed prædicta luculenter ſufficiunt. quo ad articulum tituli dico, ꝙ ex parte monaſterij S. Crucis ſatis potuerunt abbates, pro tẽpore ibi exiſtentes, præſumere cenſum debitum uigore ſubiectionis. Solet enim cenſus pręſtari in ſignum ſubiectionis, ut in c. omnis anima, de cenſi. & in l. competit, C. de præſcript. 30. uel 40. annorum.
2 ¶† Item ſola fama tituli ſufficit ꝓ titulo ad præſcriptionem cõplendam, ut notanter uoluit Bar. in præall. l. Celſus, ff. de uſucap. Et idem ibi dicit, quando de titulo habentur aliquæ probabiles coniecturæ; ut puta, quia antiqui & fide digni aſſerebant de titulo. vnde etiam error probabilis circa titulum habetur pro titulo, ut eſt tex. not. in l. Quod vulgo, ff. pro emptore. Sed in caſu noſtro erat antiquitas, & adhuc uiget fama, quod illud monaſterium S. Bartholomęi erat immediatè ſubiectum, & cenſuale monaſterio S. Crucis. facit ad prædicta quod no. Hoſtien. Abb. & Goffr. in c. dudum, de deciſ. ubi dicunt, ꝙ priuilegium confirmationis in forma cõmuni præſtat iuſtum titulum præſcribendi; & id ſentit Bald. de uerbis narratiuis contentis in aliquo inſtrumento, in l. ſi. C. ſi à non compe. iudi. ¶Ad prædicta poteſt allegari ſingulare dictum Bald. in l. ſolent, ff. de offi. procon. ubi poſt multa concludit, ꝙ ſi longiſſimo tempore vna eccleſia ſolueret cenſum alteri, præſumitur ſubiecta ei. quod dictum ſaltem procedit, qñ cenſus præſtatur in ſignum ſubiectionis, uel apertè: quia hoc æſtimabitur: uel tacitè: quia cõcurrunt in ſolutione aliquæ coniecturæ ſubiectionis. Nã indeterminata cenſus ſolutio arguitur, & certificatur ex circumſtantiis; ad hoc glo. not. in l. cum quid, ff. ſi cer. peta. facit quod legitur & notatur in c. illud, de præſcript. & in c. fin. de deſpon. impub. in quibus not. quod in ſimili no. in c. j. de iudi. In caſu autem noſtro concurrunt coniecturæ ſubiectionis. Nam cum illo priuilegio antiquiſſimo conceſſo, eo tempore, quo monaſterium S. Crucis erat in maximo flore, diceretur ꝙ monaſterium S. Bartholomęi ſpectabat ad monaſterium S. Crucis, & exprimitur inter alias eccleſias ſubiectas eidem monaſterio; ac etiam probantur inſtrumenta confirmationis multorum abbatum monaſterij S. Bartholomęi facta per abbates, ſeu prælatos ſanctæ Crucis, non poteſt in ſolutione cenſus alia eſſe præſumptio ſubiectionis, præſertim cum fama loci haberet, quòd dictum monaſterium ſancti Bartholomęi erat ſubiectum, & cenſuale monaſterio S. Crucis. & ad prædicta uidetur tex. ẽm cõmunem lecturam doct. in c. fin. de cauſa poſſ. & proprie. ubi patet, ꝙ ꝑ probationem perceptionis cẽſus probatur poſſeſſio ſubiectionis. quod intelligo modo prædicto, quando concurrunt aliquæ coniecturæ, quod ſolutio cenſus, ſit poſſeſſio ſubiectionis, ſicut contingit in caſu noſtro, ut patet ex prædictis. Facit etiam ad hoc dictum Bar. in l. cum de in rem uerſo, in fin. ff. de uſuca. ubi dicit, ꝙ ſi contemplatione alicuius rei quis fecit aliqua, quæ ſolent fieri per uaſallum, præſumitur uaſallus. Sed in caſu noſtro monaſterium S. Bartholomęi ſoluebat cenſum monaſterio S. Crucis pro illo monaſterio S. Bartholomęi. Item petebat confirmationes abbatum ab illo monaſterio ſanctæ Crucis. ergo præſumitur ſolutio facta ratione ſubiectionis. Et per prædicta poteſt nouiter inferri, ꝙ monaſterium S. Bartholomęi ſit ſubiectum monaſterio ſanctæ Crucis. Nam preſcribẽdo cenſum ratione ſubiectionis uidetur præſcripta ipſa ſubiectio, ut legitur, & notatur in d. c. fi. de cau. poſſ. & proprie. & facit quod ſupra dixi poſt Bal. ¶Ad idem facit optimè, quod legitur & notatur in c. j. de reli. domi. ubi patet, ꝙ per exercitiũ vnius iuris epiſcopalis præſumitur debitum aliorum iuriũ, alio non exiſtente in illorum poſſeſſione. Sed in caſu noſtro non probať, ꝙ aliqs fuerit in poſſeſſione ſubiectionis dictis tpibus præter abbatem S. Crucis. Ergo ꝓ pręſtationem cenſus, & ꝓ exhibitionem confirmationis, iuncto priuilegio Inn. ſecundi præal. ſatis ꝓbatur, ꝙ monaſt. S. Bartholomei ſit ſubiectum monaſterio S. Crucis. ¶Ex his etiam infero ad ius & poteſtatem confirmandi electũ in abbatem in monaſterio S. Barth. Nã dico, ꝙ ius tale ptinet ad monaſt. S. Crucis, ſeu ad abbatem ipſius monaſterij pro tpe exiſtentem. ¶Primò probatur ex eo, ꝙ monaſterium S. Barth. eſt immediatè ſubiectum monaſt. S. Crucis, ut patet ex prædictis; ergo cõfirmatio abbatis debet ad abbatẽ S. Crucis pertinere tanꝙ ad ſuperiorem immediatum. ¶Præterea ꝓbatur ſpecificè poſſeſſio iuris confirmandi per tacita tpa, quę ſufficiunt ad pręſcriptionem cõplendam. probatur. n. poſſeſſio 67. ann. ut patet ex inſtrumentis productis ꝓ parte monaſterij S. Crucis. Et quãquam poſſet dici, ꝙ inſtrm confectũ anno Dñi 1240. non ꝓbet plenè poſſeſsionem iuris cõfirmandi: quia illud inſtrm fuit confectum dũtaxat ad petendam confirmationem ab abbate S. Crucis q illam electionem cõfirmauit, & per cõſequens ꝙ ex tunc fuerit in poſſeſſione iuris confirmandi. Ad hoc enim põt rñderi, ꝙ obiectio illa ꝓcederet, niſi concurrant aliæ pſumptiones. Sed in caſu noſtro concurrunt aliæ ꝓbões ſuper ſubiectione, de qb9 ſ. ¶Item non eſt uerisimile, ꝙ capl'm S. Barth. conſtituiſſet procuratorem ad petendum confirmationem electionis eorum ab abbate S. Crucis, niſi dictus abbas fuiſſet in poſſeſſione iuris confirmandi, cũ non præſumať quis abiicere ſuum ius, ut l. cum de indebito, ff. de ꝓba. & in c. ſup hoc, de renun. ¶Item hoc non ſolet contingere, ꝙ qs petat confirmationem ab eo, q non eſt in poſſeſſione confirmandi, & ualet argm à cõiter accidentibus, ut legitur & notatur in c. j. de cle. non reſi. Et ex pdictis concludo circa primũ, ꝙ monaſt. S. Crucis põt de iure ptendere in monaſterio S. Barth. ſibi cõpetere plenam ſubiectionem, & ſpecificè ius confirmandi electiones abbatis dicti monaſterij ex præſtatione prędicti cenſus. ¶Venio ad ſecundũ. nunc, ſ. an ꝑ priuilegium Alexandri fuerit derogatum iuribus cõpetentibus monaſterio S. Crucis, & primò uidetur ꝙ ſic. diſpoſuit. n. dictus Alexander, ꝙ monaſterium S. Bartholomei neq; abbati, nec deniq; cuiquam clericorum, ſeu ſecularium, ſed ſibi tantũmodo, ſucceſſoribusq; ſuis Romanis Pontificibus de ſua obiectione reſpondeat. Et adiecit poſt pauca; ſi quiſpiam uel eps, uel abbas, uel quælibet magna paruaq; perſona contra hmôi noſtræ cõſtitutionis ædictum ꝑ aliquam machinationem, uel ſubtilitatis aſtutiam priuatam ſibi derogauerit, uel ſuadiderit monaſterio, & is q malè ſuſceperit, uſq; dũ reſipiſcat, quod malè præſumptum eſt, reddat, ꝑ authoritatem Dei oipotentis & B. Petri apoſt. principis perpetuæ dãnationis uinculo anathematis innodetur &c. ¶Cum ergo Papa, qui plenitudinem habet poteſtatis, ut in c. ad honorẽ, de auto. & uſu pal. & c. cũcta ꝑ mundum, & c. per principalem 9. q. 3. exemerit dictum monaſterium à iuriſdictione epi, abbatis, & cuiuſcũque alterius perſonæ, quod eum potuiſſe facere in dubium minimè reuocandum eſt, ut in c. ſi Papa, de priuil. lib. 6. (Facit c. ij. & c. dubium, & c. quãuis, eod. lib.) ergo non põt monaſterium S. Crucis aliquã ſubiectionẽ in dicto monaſterio prætendere. Si. n. præiudicatur epo, cuius poteſtas eſt ordinaria, etiam ſup monaſterio 18. q. 2. c. monaſteria, & c. abbates, & c. ſi quis abbas, & c. cũ dilectus, & c. cũ venerabilis, de reli. do. fortius debet piudicare abbati S. Crucis prætendenti ſuperioritatẽ in dicto monaſterio de iure ſpãli, arg. c. dilectus de

de offi.delega. & in authen multomagis, C.de epiſ.& cle.
¶Secundò aggrediendo pariter tertium dubiũ, adiuuat
vnio nouiter facta per dominum Martinum Papam ho-
diernum, eo ꝙ illud monaſterium vniuit fratribus Ci-
ſtercien. ſubtrahendo dignitatem abbatialem, quod in-
dubitanter facere potuit, ut in c.ſicut vnire, de exceſſ.p̃-
la. & in c.& temporis qualitas 16.q.1. ¶Sed his non ob-
ſtantibus ſententiam puto præualere contrariam ꝙ ꝑ pri
uilegium Alexandri, uel vnionem factam per dominum
Martinum nullum præiudicium fuit irrogatum iuri mo-
naſterij S. Crucis. Moueor primò, q̃a de intentione prin
cipis eſt nunquã præiudicium facere iuri tertij, niſi de eo
ſpecialem mentionem faciat, ut in c.ſuper eo, de offi.de-
leg.& in l.ij.§.ſi quis à principe, ff.ne quid in loco publ.
¶Sed in caſu noſtro non fuit facta ſpecialis mentio de iu-
ribus cõpetentibus monaſterio S.Crucis; ergo talia pri
uilegia non obtinent firmitatem in præiudiciũ illius mo
naſterij. Non obſtat, ꝙ in priuilegio Alexandri, ſeu Gre
gorij fuerit dictum, ut nulli abbati ſubiaceret &c. quia
iſta non eſt ſufficiens mentio, ut præiudicet iuri monaſte
rij: quia mentio debet eẽe ſpecialis, ut in c.ij. de dolo &
contu. & quod ibi no.per doct.in c.cum dilecta, de reſcr.
& bonus tex.in c.bonæ, de confirma.uti. potuit.n.Papa in
ſuo priuilegio intelligere de abbate, qui in certis reli-
gionibus vnitis uocatur pater Abbas, cui per illam exé-
ptionem modicum præiudicium generabatur: ſecus auté
dicendum reſpectu iurium prædictorum competentium
monaſterio S.Crucis, cum ſi illa exéptio ualeret, ma-
gnum præiudicium generaretur dicto monaſterio ſan-
ctæ Crucis. ¶Secundo adducitur c.j. de conſtit.lib.6. ubi
dicitur, ꝙ Papa per ſuam conſtitutionem non cenſetur
uelle tollere ſtatuta & conſuetudines, cum in facto con-
ſiſtant, niſi de eis fecerit mẽtionem; ergo fortius idem di
cendum in priuilegio, quod minime emanat cum tanto
conſilio, ſicut ius cõmune, ut ibi no. ¶Tertio facit, quia
Alexander noluit ſimpliciter derogare iuri monaſterij
S. Crucis. Sed dixit, ꝙ per hoc priuilegium exemptionis
nõ deberet recedere à charitate S. Crucis, prout in alio
priuilegio dixerat. vnde credẽdum eſt, ꝙ ꝑ illa uerba uo
luit reſeruare oĩa iura ſpecialia competẽtia monaſterio
S. Crucis. non.n.reſeruaret illi charitatem, immo rece-
deret à charitate, ſi uellet ſibi ſubtrahere iura cõpeten-
tia. facit.c. quãto, de cenſi. & c.charitas, de pœ.diſt.2.& in
hoc eſt fienda larga interpretatio, ne præiudicetur iuri
alterius ſine cã iuxta no. per Bar.in l.omnes populi, ff.de
iuſti.& iu. l.non dubium, C.de legi. c.cum dilectus, de cõ-
ſue. & l.ij.C.de noxa. facit quod no.Inno.in c.dudum, de
priuil. ubi dicit, ꝙ omnia priuilegia præiudicialia ſtricte
ſunt interpretanda, & quãtum fieri poteſt, ad iuris con-
ſonantiam reducẽda, ff.de vul.& pup.l.ex facto, & de de-
ciſi.ſuggeſtum. Et idem ibi dicit de priuilegio exéptio-
nis. Eadẽq; concluſio fienda eſt per omnia reſpectu ter-
tij dubij, ſ quo ad vnionem nouiter factam per dominum
Martinum. Nam cum de prædictis iuribus cõpetentibus
monaſterio S. Crucis non faciat ſpecialem mentionem,
non tenuit tanquã ſurrepticia, cum ꝑ illam vnionem prę
iudicaretur monaſterio S. Crucis tã reſpectu ſubiectio-
nis, q̃ reſpectu confirmationis abbatis, cum ꝑ illam vnio-
nem ſit adempta & ſuſpenſa dignitas abbatialis, & p̃ſer-
tim ſine aliqua dubitatione corruit dicta vnio: quia ne-
gari non põt, quin monaſterium S. Crucis ſaltem habeat
poſſeſſionem iuris confirmandi abbatem, licet exercitiũ
fuerit ſibi & aliis prælatis interdictum per reſeruationes
ſummorum Pontificum. cum ergo abbas S. Crucis erat
in poſſeſſione tẽpore illarum reſeruationum; ergo & nũc
eſt in poſſeſſione, cum non defecerit pro eo, quominus
ſuam poſſeſſionem continuaret. Nam non ualenti agere
non currit præſcriptio, ut in c.quia diuerſitatem, de con-
ceſſ.præben. & in l.j.C.de anna.excep. Et per conſequẽs
clarè colligitur, ꝙ priuilegium vnionis non ualuerit: q̃a
non fecit mentionem de poſſeſſione S. Crucis bona fide
habita, ut expreſsè uoluit Innoc.in c.dudum, de priuile.
& glo.in d.c.ij.de deciſ.lib.6. ¶Circa uero ultimum du-
bium, nũquid ſaltem per præſcriptionem ſit derogatum
iuribus competentibus monaſterio S. Crucis, cum iam
ſint elapſi 40.anni & ultra, ꝙ nullũ ius ſubiectionis exer-
cuit in monaſterio S.Bartholomæi: & certe reſpectu iu-
ris confirmandi dicendum eſt, ꝙ nõ poteſt monaſterium
S. Crucis notari aliqua negligentia propter uim reſer-
uationum, ut ſupra dixi. Sed de aliis iuribus poteſt du-
bitari. Et nunquid monaſterium S. Crucis poſsit ſe tueri
præſcriptione cẽtenaria uigore priuilegiorum Feder.&
Henrici imperatorum poſtea approbatorum per Papam
Honorium IIII. & uidetur primo, ꝙ non: quia impe-
ratores non potuerunt priuilegiare monaſterium in prę
iudicium fori eccleſiaſtici, ut no.Inno.in c.nuper, de te-
ſtibus. Cum ergo iure canonico cautum ſit, ut vna eccle
ſia poſsit ſe tueri præſcriptione 40.ann.contra aliam ec-
cleſiam, ut in c.de quarta, & c.ad aures, de præſcript. er-
go non debet prodeſſe priuilegium imperatorũ; facit c.
dudum, de deciſ. & c.eccleſia S. Mariæ, de conſti.& 96.di
ſtin.bene quidem. Nec obſtat approbatio Honorij Papæ
3 multiplici ratione. ¶† Primò, quia cõfirmatio in forma
cõmuni facta parum prodeſt. vnde non ualidat actũ nul-
lum, ut leg. & no.in c.quia diuerſitatem, de conceſ.præb.
& c.fi.de confir.uti. dicitur aũt facta in forma cõmuni, &
non ex certa ſcĩa, qñ non inſeritur totus tenor rei confir-
matæ: uel cum non apponitur clauſula, ex certa ſcientia:
uel aliter non appareat de certa ſcĩa rei confirmatæ iu-
xta no.in c.j. & c.antepe.de confir.uti. Sed in caſu noſtro
non apponitur tenor in confirmatione illorum priuile-
4 giorum, nec clauſula, ex certa ſcientia, ergo &c. ¶† Præ-
terea priuilegium imperatorum ualet quo ad ſuos ſub-
ditos, ut l.cunctos populos, C.de ſum.tri. & facit qđ leg.
& no.in l.fi.de iur.om.iu. & in c.à nobis, de ſent.excom.
ergo confirmatio ualet ſolum quo ad ſubditos. ¶Sed his
non obſtantibus contrarium arbitror de iure procedere.
moueor principaliter: quia dñs Papa in ſuo priuilegio
non fuit uſus uerbo, confirmamus: & ſic non põt dici, ꝙ cõ
firmatio fuerit in forma cõmuni: ſed uſus fuit uerbo, ſan-
cimus: ꝑ quod uerbum non inducitur confirmatio; ſed po
tius legis nouæ editio, arg.in c. generali, de elect.lib.6.
5 ¶†Hinc ſanctio eſt nomen conſtõnis canonicæ, ut no.glo.
1.diſt.in ſumma. ſic dicimus in uerbo, cenſemus. qđ eſt no
ui iuris inductorium, ut no.gl.in cle.j.de conceſſ.præb.in
uerbo, cẽſemus. vnde põderanda ſunt uerba imperatorũ.
Et ipſe imperator ſimpl̃r decreuit, ut nulla præſcriptio
minor centenaria curreret contra monaſterium S. Cru-
cis, nec reſtrinxit ſe ad perſonas ſeculares, uel eccleſiaſt.
¶Honorius uerò ſuperueniens inquit, præterea omnes
libertates & immunitates à diuæ memoriæ Feder.& Hé-
rico imperatoribus uobis & ordini ueſtro conceſſas ra-
tas & gratas habemus, & eas futuris temporibus illiba-
tas manere ſanximus, &c. quæ uerba clarius luce demon
ſtrant, ꝙ Honorius non ſimpliciter & in forma cõmuni
uoluit confirmare: imo principaliter diſpoſuit legẽ pri-
uatam edendo. Nam quod principi placuit, legis habuit
uigorem, inſtitu.de iure natu.gen.& ciui. §.ſed qđ prin-
cipi; & omnia noſtra facimus, quibus autoritatem noſtrã
impartimur, ut in l.j.C.de uete.iu.enucl. & bo.tex. in ſi-
mili in c.ad apoſtolicæ, de præben.lib.vj. Vnde potior eſt
6 nunc lex Papæ, quàm imperatoris. ¶† Præterea uidemus
ꝙ ſi lex ciuilis canonizatur per papam, habet canonis ui-
gorem, ut in.c.in primis, & ibi bona gl.2. q.j.no.doc.in.ca.
2.de reſcri. fortius ergo debet dictum priuilegium im-
peratorum habere iura canonis, cum papa expreſſe ſan-
xerit, ut illa illibata permaneant. & licet non expreſ-
ſerit, quæ ſint illæ immunitates, ſatis habentur pro
expreſſis, ex quo Papa ad illa priuilegia ſe retulit, ut
in cap. auditis, de præſcript. ubi bonus text. in ſimili,
& l.pen.C.de ſenten. quæ ſine certa quanti.& in cap.cum
Bertoldus, de re iudic. hoc idem probatur per optimũ ſi-
mile Nam à principio imperator fuit, qui dedit priuile-
gium eccleſijs circa materiam præſcriptionis, ut l.fi. cum
auc.quas actiones.C.de ſacroſ. eccl. ¶Poſtea ſuperuenit
ius canonicum, & illas leges approbauit in genere; ut in c.
cum nobis, de pręſcrip.& per hanc approbationem habue
runt uigorem etiam quo ad forum eccleſiaſticum, & in-
ter eccleſias; & per hoc colligitur unum motiuum quod
allegatur contra monaſterium S. Crucis, uidelicet quòd
approbatio Papæ non deberet habere locum contra ipſũ
Papam præſcribentem. nam primo poteſt de directo ne-
gari, quòd hoc Papa præſcripſerit. Nam ſubtractio cẽſus
præſcribitur per monaſterium ſancti Bartholomæi, & nõ
per papã. unde p̃ſuppoſito, ꝙ eccleſia ſancti Bartholomęi
eſſet exempta, tamen in ſuis iuribus, maxime cum agitur
de præſcriptione annua, non gaudet priuilegio eccleſiæ
Romanæ, ut no.glo.in c.dilectus, de capel mona. & in ca.
ad audientiam, de præſcrip. doc.in c.cum nobis, eod.tit.&
xvj.q.4.uolumus. ¶Item præſuppoſito, & non conceſſo, ꝙ
hic Papa pręſcripſiſſet, attamen priuilegium per eum cõ
ceſſum debet habere locum indiſtinctæ, ex quo generali
ter conceſſit Nam priuilegium largiſſimam interpreta-
tionem recipit contra priuilegiantẽ, ut no.Bar.in l.benefi
ciũ, ff.de conſtit.princ.& Inn.in c.cũ dilecti, de don.& c.cũ
olim, de uerb.ſign. ubi per Io.An. facit c.cum dilectus, de
conſue. Per hoc, illud ſapientis eſt, Patere legem, quã tu
ipſe tuleris & quod quiſque iuris in alterum ſtatuit, ipſe
debet uti eo, ut in c.cum omnes de conſti. hoc aperte ſen
tit dominus Ant.in c.cum nobis, de præſcrip. ubi uoluit,
quòd Papa poteſt præſcribere ꝯ eccleſiam inferiorem ſed
ſpatio.xl.anno.& tamen illud tempus 40.anno. habet ec-
cleſia ex priuilegio &. iure ſpeciali per Papam approba-
to, ſeu inducto. ergo idem dicendum in iſto priuilegio
centum annorum; & hoc tenendum habito præſertim
reſpectu, quòd præſcriptio eſt odioſa & reſtringenda,
ut in c. cum contingat, de deci.cum ſimi. Et hæc ſuffi-
ciant nec oportet aliter ad contraria condeſcendere,
cum ſatis remaneant per prædicta ſoluta & clara: &
ita, ut ſupra per me concluſum extitit, dico & con-
ſulo iuris eſſe. Ego Nico.de Sicilia Monacen.abbas & de-
cretorum doctor & in teſtimoniũ me propria manu ſub-
ſcripſi, & ſigillum meum apponi feci, meliori iudicio
ſemper ſaluo.

CONSILIVM CIII.

1 *Statutum ciuitatis habentis imperium diſponens quo ad ſubditos ſuos, ut rebelles patriæ ſuæ impune poſsint offendi, an ualeat.*

2 *Delinquens in una diœceſi poteſt priuari omnibus beneficijs etiam quæ habet in alia.*

3 *Ciuitas habens iura principis poteſt ratione delicti publicare bona delinquentis ubicunque ſita:*

PLacet mihi ſecũda eximij doctoris domini Be
nedicti concluſio pro quã ultra per eum
allegata adduco autoritatem Bart.in l. infamem
in fi.de publi.iud. ubi dicit, quòd quælibet ciuitas non re
cognoſcens in ſe ſuperiorem habet liberum populum, &
merum imperium in ſeipſa, & tantam poteſtatem habet
in populo ſuo, quantam imperator in uniuerſo. ¶Ad hoc
facit, quod legitur & notatur in l.hoſtes, ff.de ca. facit qđ
no.Bal.in l.decernimus, C.de ſacroſ.eccl. Et optime facit
qđ legitur & notatur in c.per uenerabilẽ, in uer.in ſuper
qui filij ſint legi.& per Inn.in c.cum P.Tab.de fid. inſtru.
& c.cũ te, de re iud. ¶Sicut ergo rebellis imperio ꝑdit om
nia iura ciuilia quo ad uniuerſũ, ut uoluit Bar.in d.l.ami
ſione, ff.de capi.di. ita rebellis patrię ſuæ habentis iura
principis debet perdere omnia iura ciuilia quo ad totũ
ut l.an pars, ff.ꝑ dere. facit qđ no.idẽ Bal.in l. cũctos po-
pulos, C.de ſũ tri.& Bar.in l.omnes populi. ff.de iuſt.& iu
re, & no.in dicto c.ꝑ uenerabilẽ, qui filij ſint legi.& in di-
cto.c.cũ.P. ¶Secundo facit qđ no.Io.And.in addi.Spec.in
1 ti.de conſt.in tertia col. ubi † dicit ualere ſtatutũ ciuita-
tis habentis imperiũ diſponẽs quo ad ſubditos ſuos, ut re
belles patriæ ſuæ poſſint impune offendi, & occidi, quod
uĩ uello ẽt Bar.in repetitione l.oẽs populi, ff.de iuſt.& iu
re. Si ergo põt talis ciuitas tollere uitã, & ſic nõ ſolũ qđ ſi
bi ineſt a iure ciuili, ſed a natura, & hoc ꝑꝑ inobediẽtiã,
ergo multofortius põt tollere, quæ ſibi inſunt a iure poſi
tiuo, ut eſt patria p̃tãs, quæ eſt de iure Romanorum, ut in
ſti.de patria poteſtate, in prin. Nam in populo ſuo habet
ciuitas plenam poteſtatẽ diſponendi citra & ꝯ ius poſiti-
uũ adeo, ꝙ ẽt principi reſeruata in ſignũ uniuerſalis do-
minij põt exercere, ut famæ reſtituere, illegitimũ legiti-
mare, tabellionẽ creare, & ſimilia ut no.idem Bart. in d.
l.infamẽ, & in l.j.de aqua plu.arcen.& Inn.in præall. c. cũ
P.& c cũ te, & facit.d.c.per uenerabilẽ Si,n. exponit eum
morti, & priuat eũ omnibus bonis ſuis, nõ eſt uerosimile,
ꝙ uelit relinquere filios ſibi ſubiectos in poteſtatẽ ſua.
arg.in l.nec in ea regem, ff.de adul. ubi dicit, q.q. occidere
põt adulterũ, multomagis põt & fortius cõtumelia affice
re, qđ eſt minus. ¶Tertio ad idẽ adduco l.minime, & qđ
ibi no.Bar.ff.de reli.& ſump. fune. ubi patet, ꝙ qui põt im
pune offendi & occidi ſ̃m formã ſtatuti, põt occidi etiã a
filio. Si ergo filius poterat occidere ita patrẽ rebellem,
non eſt præſumendũ, ꝙ remanſit in patria poteſtate, cũ ſe-
cundum ius patrię poteſtatis non poſſit eum nedum occi
dere, ſed nec in ius uocare, ut in l.fi.C.de in ius uoc. not.
gl.inſti.de pat.poteſta. quæ enumerat omnia iura patriæ
poteſtatis. ¶Quarto probo per id, quod leg.& no.in c.po
ſtulaſti, de foro compe. † ubi patet, quòd delinquẽs in una
diœceſi poteſt priuari omnibus beneficijs, quę habet etiã 2
in alia diœceſi ab alio ſuperiore. Ratio, quia titulus be-
neficij eſt in perſona iſtius. unde cum perſona ratione de
licti efficiatur ſubiecta quo ad pœnam, ſeu ſortiatur fo-
rum loci illius, ubi delinquit, põt per illam perſonam pu
niri, & omnibus, quæ inſunt perſonæ ipſius, priuari, ubicũ
que ſint, licet executio fiat per alium. Ita dico ad propoſi
tum, cum pater iſtius, de quo quęritur, fuerit plenarie ſu
biectus ciuitati ſuæ, potuit ciuitas diſponere & in perſo-
nam ſuam, & in omnia iura, quæ inſunt ſuæ perſonæ. Pa-
triæ autem poteſtatis ius inhæret ſuæ perſonæ, cum ſit
quoddam priuilegium patribus a iure conceſſum hinc eſt
quòd omnes gentes habent hoc ius patriæ poteſtatis, ut
leg.& no.inſt.de patria pote. iuncta gl.in uer. Romanorũ.
nec moueat quem in ꝯriã ſententiã, ꝙ hoc habeant parẽ-
tes ab imperatore. ergo non poteſt ab eis euelli ſine ip-
ſius autoritate, facit quod nota in ſimili de iure patron.

dicit gl.no.in c.filiis.16.q.5.quæ dicit laicum non poſſe
illo iure priuari per imperatorem,cum illud habeat au-
ctoritate canonis. Ad idem quod no.gl.in cle.paſtoralis,
de re iud.in uerbo,ſubiectæ. Dico.n.hoc non obſtare: qa
ratione delicti, & domicilij, ſeu ciuitatis iſte erat plene
ſubiectus ciuitati ſuæ. ¶Itē quia hæc ciuitas quo ad ſub-
ditos ſuos poteſt exercere iura imperij, ut prædixi. ¶Itē
hic ceſſat incapacitas à iudice. hinc dicit gl no.in c.j.de
confir.uti.quòd rōne delicti poteſt quis priuari per epi-
ſcopum beneficio, quod habuit à Papa. ¶Quintò & ulti-
mo adduco hanc conſiderationem. † ciuitas habens iura
principis poteſt ratione delicti publicare bona delin-
quentis ubicunque ſita, ut no.in l.j.C.de bo.uac.lib.10.
& per Bar.in l.cunctos populos, in fi.C.de ſum.trin.& in
l.ij.ff.de iure fiſci, & l.j.de dam.infec. Ita pari ratione
dicendum in patria poteſtate, & aliis, quæ inſunt perſo-
næ delinquentis de iu.ci.nec Bar.opinio reſiſtit huic con
cluſioni in ciuitate habente merū imperium.Et hæc ſuf-
ficiant. Laus Deo.

Et ita dico & conſulo iuris eſſe,iudicio melius ſentien
tis ſemper ſaluo, Ego Nico.de Sicilia Monaceñ.abbas &
doctor, & in teſtimonium me propria manu ſubſcripſi,&
ſigillum meum imprimi feci, &c.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

Conſilium contra fratres de la Scala de contractibus eorum, & quales dicantur,&c. Sed no.quòd hoc non eſt conſilium domini Abbatis:ſed fuit inſertum,& ita reperi in alio libro ego Ludouicus Bologninus,qui nolui iam ſcripta tollere:aut aliorum ſudoribus derogare, & eo maxime, cum iudicio meo, licet paruo, iſtud ſit elegans conſilium in materia ſua.

CONSILIVM CIIII.

1 *Monachus debet deferre ueſtes monachales.*
2 *Monachus non habet uelle, nec nolle.*
3 *Monachus an naturaliter obligari poſſit.*
4 *Monachi ſunt mortui mundo.*
5 *Deportatus poteſt acquirere, & contrahere, poſt ſententiam deportationis.*

PRo euidentia qōnis propoſitæ ſunt tria dubia
diſcutiēda, ex quorum determinatione ap
parebit deciſio propoſitæ qōnis. ¶Primū,quales
ſint, & eſſe dicantur fratres dicti hoſpitalis, uidelicet an
monachi,uel canonici regulares,an ſeculares,uel clerici
aut perſonæ eccleſiaſticæ, liberi, an ſerui, & cuius uitæ.
¶Scđm,præſuppoſito in facto,q̧ collegiū fratrū dicti ho
ſpitalis fuerit & ſit legitimè approbatū,nunqd inter unū
de dictis fratribus ex parte una,& hoſpitale, ſeu eius re-
ctorē ipſius hoſpitalis & collegij nomine ex altera obli-
gatio aliqua contrahi poſſit,& quæ ſit illa.¶Tertio,nun-
quid per rectorem cū dicto collegio & c.poſſit ipſum ho
ſpitale obligari quoquo mō.Et ſi poſſit, quæ & qualis ſit
illa obligatio contracta, & capiendo primum dico,q̧ fra
tres dicti hoſpitalis nō ſunt monachi,nec canonici regu-
lares. monachi nāq; continere debēt,circa q̧ ſumus Pōti
fex diſpēſare nō poſſet,ut in c.ad monaſteriū, in fi.de ſta-
tu.mo.imo & oēs clerici ad caſtitatē aſtringuntur, ut in
c.ut clericorū,de uita & hone.cle.& de ſent.exc.ſi cōcubi
næ,nec debēt diſcurrere p mūdū uagabundi, nec p uicos
& loca alia,& ciuitatē,ut c.quanto,de offi.ord.quia ſicut
piſcis ſine aqua uiuere nō pōt,nec monachus ſine clauſtro
16.q.1.placuit.ſp quidē debet ducere ſolitariā uitā.dr.n.
monachus à monos, quod eſt unus & acos, qđ eſt triſtis,
qa unicus triſtis debet in clauſtro manere; not.gl.in auc.
de monachis.§.hinc aūt à nobis, in uer.ſingulorum affe-
1 ctionē,& in l.decernimus,C.de epi.& cle.¶†Item mona-
chus debet deferre ueſtes monachales, puta cuculam &
ſcapulariū;no.in d.§.hinc autem, ī gl.in uer.ueſtem,& eſt
tex.hodie in cle.j.de ſtatu monac.nec debent in refecto-
rio ullatenus carnibus ueſci & ī natiuitate dñi, ut in c.fi.
2 de obſer.ieiunii.¶†Itē monachus nō habet uelle,nec nol
le,ut c.nolo,& c.nō dicatis.12.q.1.& c.fi.de teſta.lib.vj.&
3 c.fi.de ſepul.eo.lib. ¶†Et monachis adeò deficit uolūtas,
q̧ fuerūt qdā in opinione monachū nec naturaliter obli-
gari; ita firmauit Hoſt.in ſumma, de fideiuſſo.§.pro quo
poſſit,uer.& qs.¶Hoc dictū nō credo uerū,cū putē mona
chū ſaltem naturaliter obligari, ſicut dicimus de ſeruo
l.naturał̄r, & l.ſi id quod. & ibi p Bar.ff.de cond.indeb.
cui ſeruo monachus æquiparatur. ita dicit Inn.in c.cum
olim,de priuile.quā æquiparationem Bar.allegat & affir
mat in l.j.& l.ſi ſeruus, & l.liber homo,& l.quod ſeruus,
ff.de ſtip.ſeruo.dicēs illā materiā & titulū de ſtip.ſeruo.
hodie eſſe nullius,uel ſaltē modicæ utilitatis,niſi quia di
ſpoſita in ſeruis habent locum in monachis, ut.ſ.dixi.Et
ſimiliter non ipſi ſunt regulares canonici per iura & rōnes
preallegatas. Regulares quippe cū monachis regulariter
conueniunt, maximè in talibus ſubſtantialibus. Ideo di-
xit Nicolaus Papa: non putaui, quòd Abbas ſit ſemotus
à ſanctorum conſortio monachorum, ut de ſtatu mona.
c.q̧ Dei timorem, & no.Hoſt.in ſumma de regula & ad
quid teneantur.& q̧ ſupradicta de monachis & regulari-
bus nullo modo locum habeant, nec reperiantur in di-
ctis fratribus hoſpitalis, clarè uidemus ſingula rumi-
nando.illi quidē continere debent, ut dixi: hi aūt uxores
retinere poſſunt ſecum tm̄ deſeruiēdo ipſi hoſpitali. hoc
ſupponitur in facto de fratre ſtructio, qui ſuā tenebat &
tenuit uxorē ēt poſt introitū hoſpitalis toto tpe ſuæ ui-
tæ in certa domo ſimul cohabitans cū ea; quod eſt ꝯ unū
de ſubſtātialibus regulæ monachalis & regularis, ut.ſ.
probaui.¶Item illi non diſcurrunt huc & illuc etiam per
ciuitatem, hi autem uadunt etiam per ciuitatem pro li-
bito uoluntatis, ut in facto uidemus.¶Item illi deferunt
ueſtes, de quibus.ſ.hi autem induuntur ueſte & ueſtibus
4 illorum longe deformi, ut apparet in facto.¶† Item illi
ſunt mortui mundo;no.gl.in d.§.hinc autem,& in auc.de
monachi.§.j.col.j.& in d.c.nō dicatis.ac ēt ſerui,ut 54.di.
c.multos, & no.in d.c.non dicatis,& ſ.probaui. hi aūt nō
ſic, ut liquido poteſt in facto apparere. ¶Item dicti fra-
tres hoſpitalis non ſunt clerici. nullum.n.habent ordinē
clericalem.Clericus quidē dicitur,quia de ſorte Dei, &
qui de altari uiuere debet. Nam cleros Grece, Latine
ſors appellatur; & clerici ab inſtitutione Romanæ eccle
ſiæ in ſignum regni, quod in Chriſto expectatur,debent
habere coronam. Hæc omnia probantur in duobus capi-
tulis ſimul iūctis,uidelicet in c.clericus,& in c.duo gene
ra.12.q.1.Si bene reſpiciamus, hæc non concurrunt in
fratribus hoſpitalis. Nam de altari non uiuunt, ſed de
reditibus hoſpitalis: nec altari inſeruiunt,ut faciunt cle
rici; facit.c.cum ſecundum apoſtolum, de præben. Nec
habent coronā,uel abraſionē,ut apparet cuilibet intuen-
ti.Et licet dederint ſua hoſpitali: tamen poſſunt penes ſe
multa habere in domibus hoſpitalis, ēt ſm formam or-
dinamentorum ipſius hoſpitalis. Dico autem hos fra-
tres fore perſonas ſeculares, non religioſas, ſed Deo
deuotas & eccleſiaſticas dici poſſe; ſicut dicimus de con-
uerſo nō profitente,qui continere non tenetur,& eſt per-
ſona Deo deuota,nō religioſa.Sic ēt dicimus de tēplariis
qui

qui poſſunt arma portare & exercitare; quod clericis eſt
abſonum. hoc habetur in d.c.duo ſunt genera 12.q.1.in
gl.j. Et ſunt perſonæ deuotę,& eccleſiaſticæ dici poſſunt,
non religioſæ,ut eodem c.ſic etiam dicimus de fratribus
& ſororibus tertij ordinis S. Franciſci. Nam quāquam
promittunt obediētiam,& habent regulam,& quēdam ui
uendi modum à Rom.Eccleſia approbatum: non tñ ſunt
monachi uel moniales,ſed pſonæ Deo deuotæ & ſecula-
res,non eccleſiaſticæ. unde tales poſſunt ꝯhere matrimo
nium,& filij eorum poſteà nati poſſunt petere legitimam
portionem, ut plenè habeť in c.ut lex continētię 27.q.1.
ubi omnino uide gl. Et idem refert Bar.in l.ſemper,ff.de
iure immunitatis. & Io.And.in cle.j. de religioſis domi-
bus,ubi eſt bona gl.Et quod rector dicti hoſpitalis,& alij
fratres ſint ſeculares, oſtenditur inconuincibili ratione;
quia conſtat, q̧ alicuius hoſpitalis non poteſt eſſe rector
religioſus;niſi illud hoſpitale curam habeat animarum,
ut in cle.quia cōtingit, de reli.domi. & hoc ibi firmat ex-
preſsè Io.And.in gl.in uerb.ſecularibus.vnde patet,q̧ re
ctor, & fratres dicti hoſpitalis ſint ſeculares, cum ipſum
hoſpitale non habeat populum,& curam animarum, nec
ſint fratres, uel ſaltem rector in ordinibus clericalibus
conſtituti. Et etiam hoc audio in facto ueriſſimum, nec
in contrarium eſt in facto propoſito. Item dico, q̧ ſunt
perſonæ liberæ habentes uelle & nolle, & quendam mo-
dum bonum honeſtū ſimul in eadem domo uiuendi,quos
Deo deuotos poſſumus appellare. Eorumque collegium
quodāmodo eccleſiaſticum, ſi eum affirmamus à Roma-
no Pont.expreſsè, uel tacitè approbatum, q̄ approbatio
eſt neceſſaria: aliàs eſſet reprobatum. Caſus eſt in c.j.de
reli.domi.lib.6. & plenè no.per Bar.in l.ſodales,ff.de col
le.illicitis.Nec ob.prædictis, q̧ dicti fratres,& præſertim
frater Structotius dedicauerunt ſe & ſua pmittendo obe
diētiam &c. ut apparet in themate pręſuppoſito. ¶Quia
dico, q̧ cum dicti rector & fratres non ſunt religioſi, ſed
ſeculares,ut dixi,dictus frater Structotius, uel alter p-
fitendo in manibus dicti rectoris,uel alterius ex fratrib9
hoſpitalis ſolēne uotum religionis contrahere non po-
tuit; ita firmat Inn.in c.porrectum,de reg. & Bar.& Bal.
in auť.ingreſſi, de ſacroſ.eccl. loquentes ſpecifice etiā de
hoſpitalariis. imò plus dicit Spec. in tit.de ſtatu monac.
uerſ.19. Et etiam ſi fiat profeſſio in manibus vnius mo-
nachi, uel alterius, q̄ abbatis, qui recipiens non recipiat
nomine abbatis, q̧ tunc fit dedicatio bonorum tantum,
non perſonæ; & pro hoc uidetur caſus in d.c.porrectum.
dico aūt, q̧ licet non perſona,tamen bona dicti talis fra-
tris ſic dedicantis ſe & ſua,ſunt quo ad dñium in hoſpita-
le trāſlata,etiam nulla eorum traditione ſecuta.l.ſi.C.de
ſacroſ.eccl.& firmat Bar.in d.auť.ingreſſi. Item non obſt.
quædam ordinamēta dicti hoſpitalis. Et primo id ſtatu-
tum,quo cauetur,& prohibentur fratres hoſpitalis quę-
rere pro ſe: ſed debent offerre rectori, &c. ¶Item aliud,
quo cauetur, aliquem in fratrem dicti hoſpitalis recipi
non debere,niſi hoſpitali offerat ſe & ſua; & ſi fiat ſecus,
expelli debet, &c. quia ſuppoſita, ut dixi, approbatione
dicti collegij,de quo dubito,& mihi non apparet ex the-
mate uel productis; dico talia ſtatuta non ualere. Nam
collegium approbatū ſtatuit ſolum de ſpectātibus ad eo-
rum iuriſdictionem, & ad gubernationem rerū & bono-
rum ipſius collegij, non in præiudiciū tertij, uel iuriſdi-
ctionis ſuperioris,ut eſt caſus in l.j.C.de mono.& no.per
Bar.in l.ſodales,de colle.illici.& in ſua repetitione.l.oēs
populi. Sed ſtatuendo ſuper prohibitione contractus,uel
ſubiectione perſonæ alicuius, ut ſeruus dicatur, non eſt
de iuriſdictione dicti collegij: imo uel ſpectat ad princi-
pem,uel populum,aut alium à lege,uel à principe ſic ſta-
tuendi poteſtatem habētem.l.j.C.non lice.habi.metrc.
li.11.arg.dictę authē.ingreſſi,& quod ibi no.Statuere.n.
talia, de quibus in dictis ordinamentis annotatur, nihil
aliud eſt,q̄ tollere illa,q̄ ſunt de manu principis, ut con-
tractus,& inducere ſeruitutem, & tollere libertatem, q̄
eſt de iure naturali,ut l.ex hoc iure,ff.de iuſt.& iu.debet
enim tale collegiū,& quodlibet aliud, qñ inuicem conue
niunt, collegiatim conuenire ad tractanda ea, q̄ ſpectant
ad collegium, non alia.ff.de iure immu.l.ſemper.§.qui-
buſdam; alias puniť tale collegium.l.ſub prætextu, ff.de
extraor.crimi. quis ergo dicet, per collegium hæc fieri
poſſe? certe nullus. Præterea ſeruitutē inuenio induci al
tero de quatuor modis,uel natiuitate, ut qa ex perſona
ſerua natus;uel captiuitate ab hoſtibus, uel quia qs ven-
didit ſe ad ptium participandū, uel per ſolēne uotum re
ligionis;hęc hñr in iuribus ſatis vulgaribus,quorum mo
dorum hic non eſt ex illis. Quid plura inuenio deporta-
tum poſſe ꝯhere,& acqrere, etiam poſt ſñiam deportatio
nis,poſt quā p ſñiam oīa eius bona ſunt publicata,ff.de te
ſta.mil.l.neque, & l.deportati, & no.in l.ij.C.de bo.pſc.
Item cū hoc non poſſet fieri p pactum, & pfeſsionem ali
cuius de dictis fratribus, in manibus etiam rectoris, quē,
ut dixi, reputo ſecularē, quāuis deuotum & eccłiaſticū;
ergo nec p ſtatutum.hoc probatur & no.in rub.C.de de-
cr.decu.lib.11. ¶Deſcēdo ad ſcđm,& ſuppoſita approba
tione dicti collegij, ut dixi, dico,q̧ rector,& quilibet ex
pdictis fratribus ſit libera perſona,& ſic contrahere poſ-
ſit, ut ſ.dixi,& probaui,q̧ inter dictum collegium,& ho-
ſpitale ex vna,& quēlibet de fratribus dicti hoſpitalis po
teſt quælibet & naturalis & ciuilis contrahi obligatio, ſi
inter eos fiat contractus alias de iure permiſſus. Ex con-
tractu enim naſcitur obligatio,& ex obligatione actio.l.
licet.§.ea obligatio,ff.de pro cu. ¶Venio ad tertiū & ult.
ad quod reſpondeo,cum rectores, & gubernatores hoſpi
talis,tutoribus & curatoribus equiparenť,ut probatur in
l.orphanotrophos,C.de epiſc.& cler. & ibi per Bal. & in
dicta cle.quia contingit, q̧ ſicut per tutores,& curatores
contrahentes nomine pupillorum,uel adultorum ipſi pu
pilli & adul.obliganť,in l.creditor,C.ſi tutor,uel curator
inter. ita per iſtos rectores hoſpitale obligatur, ſicut di-
cimus de eccleſia, quæ obligatur ex contractu prælati, ſi
conſenſu capituli hoc fiat,ut in c.quod quibuſdam,de fi-
deicom.& in c.j.de depo.& quod ibi no. ¶Ex quibus om-
nibus iudicio meo concludere poſſum, & concludo, tam
de iure,quā de ęquitate ſuadente:tñ ſubmittens me cor-
rectioni cuiuſlibet melius ſentientis, dico, q̧ dictum ho-
ſpitale fuit tpe uitæ ipſius fratris Structotij, ipſi fratri
Structotio obligatum ad dictas res,& pecuniarum quāti
tates eidem pmiſſas p ſyndicum dicti hoſpitalis ad hoc
mandatum legitimum habentem, & q̧ per dictum fratrē
Structotium etiam omnia iura ſibi competētia ꝯ dictum
hoſpitale cedi potuerunt de iure dicto Ioan.de Mariſco-
tis de Senis, de quo in themate fit mentio. quibus iuri-
bus ipſe Ioannes ceſſionarius potuit etiam poſteà uti cō-
tra hoſpitale prædictum. Et hęc ſufficiant. Deo gratias.
Ego Hugolinus de Mariſchalchis minimus inter iuris ci
uilis Bononien. doct.

De relicto ad pias cauſas qualiter probetur,& de competētia iudicis,& de legato pannorum. Sed nota,quòd hoc non eſt conſilium domini abbatis, ſed fuit inſertum; & ita reperi in alio libro. Ego Ludouicus Bologn. qui nolui iam ſcripta tollere, aut aliorum ſudoribus derogare, & eo maximè,cum iudicio meo,licet paruo, iſtud ſit elegans conſilium in materia ſua.

CONSILIVM CV.

1 *Filius præſumitur ex quaſi poſſeßione filiationis.*
2 *Ratio dat eſſe teſtimonio in teſte.*
3 *Pannorum appellatione quæ continentur.*

IN Chriſti nomine. Ex proceſſu & actitatis coram domino epiſcopo Cortonen. plura dubia oriuntur. Primũ circa competentiã iudicis. utrum fuit aditus competẽs iudex necne. ¶Secundum, an ſit probatum legatum, attento numero teſtiũ,& inſpecta forma,& cauſa legati,& qualitate perſonarum relinquentis,& legatarij. ¶Tertium, an per relictũ ſic factum filiæ Pauli ſit probata filiatio, uel quaſi poſſeſſio filiationis. ¶Quartum, an præſuppoſito legato pannorum ualido, qui panni cedant legatario, & ueniant in legato; & conſideratis uerbis legati ſit ſufficienter facta probatio quo ad pannos petitos; & iſtud ſit unũ dubium. Circa primũ, forma legati eſt cã iuriſdictionis cõcedẽda iudici eccleſiaſtico: qa dicit, amore Dei, & ſic ad pias cãs, & pro aĩa, ut, ff. de leg. ij. l. ſi quis Titio. facit, ut cũ de ap. cog. §. ſi unũ de prædictis; de ſepul. c. ij. in gl. C. de ſacroſ. eccl. l. illud. hoc tñ caſu cauſa intentata in libello opat, ut inducat negotiũ poſſe eſſe de iuriſdictione eccleſiaſtica, & cognoſci per iudicẽ eccleſiaſticũ, ut no. Inn. de fo. cõpetẽ. in c. cũ ſit, & ex modo agẽdi, & procedendi: quia ꝓcedítur ſecundum formam c. nouit, de iudi. in aliis cauſis iudex eccleſiaſticus nõ eſſet cõpetens iudex, cũ certe ſint ad eccleſiaſticũ pertinẽtes, ut in c. nos inter alios, de purga. cano. & in qõne noſtra: de hoc tñ temerè diſputat, cum ſe iudicẽ competentem pronuntiauerit, & non fuerit appellatũ; & ſic licet ſit interlocutoria, ut in aut. habita, C. ne filius pro pa. de offi. dele. ſignificantibus: tamen tranſit in rem iudi. ut pars non poſſit contradicere. Circa ſcm licet iuris ciuilis norma ſolẽnitatẽ adhibuit ratione ſuſpicionis, & fraudis euitandæ, ut l. hac conſultiſſima, C. q teſtamenta facere poſſunt, ut in omni ultima uoluntate, excepto teſtamento, quinque teſtes uoluerit adhiberi, ut C. de cond. indeb. l. ſi. Iuris tamen canonici cenſura, quaſi ius gentium imitans, aliter diſponit, ut c. relatum, & c. cũ omnes, de teſta. & ibi plenè no. ſimiliter non inſiſtendũ circa numerũ. & an illæ decretales habeant locum indiſtinctè, an in terris eccleſiæ tantũ: an uerò cum relinquens ſit in extremis cõſtitutus, cuius iudiciũ circa ſolẽnitatem nõ ita arctatur, ut no. Bar. & alij, C. de ſacroſ. eccl. l. j. Nã legatũ ex hoc non arbitror eſſe inualidũ, & dicitur eſſe factũ relictũ pro aĩa, ſiue ad pias cãs, niſi eſſet color quæſitus, ut dixi, quod reſidet in arbitrio iudicantis, & coniecturæ ueroſimiles ſunt adductæ ex dictis teſtiũ pauperẽ eſſe hunc legatariũ ex qualitate artis, & pręſertim ex dicto unius teſtis, dũ dixit uidiſſe morari in hoſpitali, cuius degẽtis mora ſumma eſt paupertas, ut no. C. de mẽdi. uali. l. j. & ſimiliter filia eius inſpecta cã, maximè ut pro dote, ff. de cõd. indeb. l. cum is. §. ſi mulier, ibi: pietatis cauſa, &c. ¶Quo ad tertium licet probatio filiationis ſit ſatis difficilis, ut dicit gl. ff. de cond. & dem. l. Lucius: præſumptione tñ probatur, & eſt probatio ſufficiens, ff. de his, q ſunt ſui uel alie. iuris. l. filium, C. de nup. l. ſi uicinis, de
1 filiis presby. c. Michael: quia † ex quaſi poſſeſſione filiationis præſumit filius. l. non nudis, & l. non epiſtolis, C. de probatio. niſi fieret probatio in cõtrariũ; & ita dicit Bar. in l. j. ff. de quæſtionibus, ut tenet gl. in d. c. Michael, & no. in c. per tuas, de probatio. facit quod no. Iac. But. in l. j. ff. de proba. teſtimonium quidẽ Chriſtophori eſt clarũ, & probat. Itẽ eſt dictũ Hieronymi: qui prima facie non uĩ probare cum per uerbum, credat aſſerat, & deponat. Sed certè imò probat attenta conſcientia, quæ eſt in plus, q̃ dictum. unde dixit doctor illuſtris dominus Bal. in l. conuenticula, C. de epiſc. & cler. ꝙ ubi teſtis in dicto minus probat, ſed in ratione probat efficacius, ꝙ ſemper atten-
2 ditur rõ. † Quia in teſte ratio eſt, quæ dat eſſe rei, i. teſtimonio, ut no. de teſti. ſolum. facit quod not. ff. de acqui. poſſ. l. ſi is, qui animo; & ſic quaſi poſſeſſio filiationis eſt probata. Et alij teſtes probant adminicula, & intentionẽ agentis, quæ quàm plurimum habent adiuuare. Sic dicit litera in ſimili, de ſucceſſione ab inteſtato. c. fin. ¶Sed reſtat uidendum, & iſtud eſt quartum; qui panni ueniant in legato. dicit enim, ꝙ legabat pannos ſuos lini & lanæ. Nec eſt diſcutiendum de reuocatione erroris: qa ſufficiẽter conſtat errorem probatum. Et ſimiliter non inſiſtendum, an fuerit ſanæ mentis tempore dicti relicti per not. in l. furioſum, C. qui teſtamenta facere poſſunt: 12. q. 3. c. in dictis hominum, de ſucceſſ. ab inteſt. c. ſi ff de cond. inſt. l. quidam in ſuo, cum ſimili. Reſpõdeamus igitur ad quar-
3 tũ. Et circa hoc dicit Bar. in l. diuus, ff. de bo. dã. † ꝙ appellatione pannorũ continẽtur ea, quibus quis induit, nõ aũt ueniunt panni non apti ad uſum hominis, & q ſint uenales, unde de facto reſpondit, ꝙ cum quidã legaſſet alicui omnes pãnos ſuos lanæ & lini, & haberet illic aliquas petias panni lini non aptas ad uſum hominis, ꝙ in legato non ueniũt. uel diſtinguendum ſcm eum: aut habebat illas petias panni lini cauſa faciendi pãnos lineos ad uſum, & in legato ueniunt: aut cõtrectantur uenales; & non ueniunt, ut l. pediculis. §. itẽ cũ quæreret, de au. & argẽ. le. in dubio debet uideri, quantum ſibi expediebat pro uſu illius anni; & iſtud cedit legato: aliud uidetur eſſe uenale, ut l. cũ quæritur. §. lana, de leg. iij. loquitur ergo Bar. quando ille petiæ panni nõ erant ad uſum hominis aptæ, nec habebat teſtator illos pannos uendendi cauſa, ſed ad uſum. ¶Quæro ad quartũ, an probatio ſit ſufficiens circa pãnos petitos; & uidẽda ſunt capitula. 27. & depoſitiones teſtium ſuper ipſis, qui fuerunt quatuor, ſ. Silueſter, Bart. ſer Antonius Andruſij, & ſer Anto. Angeli. Et iſte vltimus nihil probat: alius autem teſtis refert ſe ad iurm cõfectum manu ipſius teſtis: alij duo probant de quibuſdã, ſed non de omnibus, ut ex ipſorum depoſitionibus dilucide poteſt apparere. Et ex ſupradictis concludo primo legatum factum de 25. lib. filiæ Pauli, cum caſus euenerit nuptiarum, uel etiam ſilr & legatum pannorũ. Et ꝓbatũ eſſe in probationis ſupplementum poteſt deferre iudex iurm, cum fuerit petitum. Sed qui panni ſint probati, diligens ſcrutator ex depoſitione teſtium ſuper 27. articulo poterit indagare; & ita, ut. s. ſcriptum eſt, dico, conſulo ego Dionyſius domini Nicolai de Barigeñ. minimus utriuſq; iuris doctor, & ad fidem me ſubſcripſi, & ſigillari feci, ſententia potiori ſemper ſalua, iuxta. l. Claudius Fælix, ff. qui po. in pign. hab. Laus Deo.

Contra fraudem gabellæ, & de data licentia &c. Nec iſtud *eſt conſilium domini* Abbatis *: ſed quia ita incertum reperi ego* Ludouicus *Bologninus ſtatui non mutare iam ſcripta, & iſtorum patrum honori derogare, & eo magis, cum illud, quod nõ mutatur cur ſtare prohibetur. l. ſancimus,* C. *de teſta. cum ſimi.*

CONSILIVM CVI.

1 *Fur ſi furtum commiſit, & dominus rei furtiuæ dicit rem ſubtractam de ſui uoluntate, & ſic furtum non fuiſſe commiſſum, nihilominus fur tenetur pœna. §. recte.*
2 *Reſpõdens facile in dubiis quæſtionibus cõtra fiſcũ nõ delinquit.*

CHriſti nomine inuocato, Viſa quadam inquiſitione formata per ſer Bar. notarium dãnorum datorum terræ Lucignani contra Ioã. Bondi, & Cicregiolam, & rñſionibus factis per eoſdem dictæ inquiſitioni, & toto proceſſu, quibuſdam allegationibus, & exceptionibus in fauorem dictorum inquiſitorũ, & ſtatutis & reformationibus terræ Lucignani de materia loquentibus, & maximè quodã ſtatuto, quod incipit: *Beſtie minute paga de paſſagio &c.* Et quodam alio c. quod incipit: *In qualunche cap. ſi faceſſe mentione,* in verſ. *& doue ſe trahe o paſſa ſempre in ogni tempo ſi intende anderà con la poliza del Cauagliere: e ſe trabeſſe o paſſaſſe ſenza la detta poliza, ſia condẽnato per gabella fraudata.* Ac etiam vlt. c. quod incip. *Che frauda la gabella, paga per ogni denaro &c.* & aliis ſtatutis coram me productis, maximè ſtatuto poſito ſub rub. de elec. & officio officialis dãnorum datorum. Et ſingulrĩuiſa rñſione, & confeſſione facta ꝑ inqſitos ꝑdictos, dico de iure & iuris rigore dictos inqſitos condẽnandos eſſe qa in confeſſos, & cõuictos nullæ ſunt partes iudicis, niſi in condẽnando, ut l. j. de confeſ. Nam qñ confitenĩ ſe extraxiſſe ſine apodiſſa: tñ negant, ꝙ non aĩo fraudãdi, & confitenĩ, qđ ſine apodiſſa: tñ allegant licẽtiam vnius ex emptoribus gabellæ, & ſic incidunt in dictum ſtatutũ, ꝙ iuerunt ſine apodiſſa. Nã ibi clarè dr̃, ꝙ in quolibet caſu ſiue trãſitu, ſiue contẽtionis ſemper debent ire cum apodiſſa: alias condẽnentur pro gabella fraudata, ut clarè patet in d. c. qđ incip. *qualunque* cap. ver. *e doue ſi trahe o paſſa.* & ſic ubi eſt caſus, ibi nulla dubitatio eſt, ut l. ancillæ. C. de fur. & l. licet dura tñ ſeruanda eſt, ut l. ꝓſpexit, ff. qui & à quibus. Nec obſt. ꝙ negant ſe aĩo fraudandi: quia lex fraudem ꝑſumit, ut clarè patet in d. uerſi. ubi dr̃. Et vnde *ſi trahe,* q̃ præſumptio eſt forte iuris, & de iure uigore dicti c. & ſic non admittitur probatio in ꝯ̃rium. Sed poſito ꝙ eſſet iuris tm̃, & non de iure, & ſic admitteretur ꝓbõ in ꝯ̃rium, dico, ꝙ non extitit ꝓbatum de eorum innocentia, & ex qualitate facti ꝯ̃ eos pręſumitur, & ſic eis incũbit onus ꝓbandi, ut tex. in l. ſi non cõuitij, C. de iniu. & l. j. C. ad l. Corn. de ſica. quod minime extitit ꝓ parte eorum, ut ex iure apparet. Nec obſtat cõfeſsio ſeu teſtimoniũ Bramantis: quia uox unius uox nullius, ut l. iuſiur. C. de teſti. & maximè in criminalibus, in quibus probõnes debent eſſe luce meridiana clariores, ut l. ſi. C. de proba. ¶Item quia ſua confeſsio põt Bramanti præiudicare, non autem communitati Lucignani, uel officiali eiuſdem; pro hoc facit optime no. dictum Bart. in l. inter omnes. §. recte, ff.
1 de furtis. ubi ipſe dicit, ꝙ † ſi aliquis furtum cõmiſit, & dñs rei furtiuæ cõparet, & dicit rẽ ſibi ſubtractam de ſui uoluntate, & ſic furtum nõ fuiſſe cõmiſſum, quia furtum eſt contrectatio rei alienæ inuito dño &c. Sed aſſeritur factum de uoluntate dñi, ergo &c. Nihilominus ſua confeſſio non liberat furem à pœna, ut ipſe determinat in d. §. recte. & ſic etiam in propoſito confeſsio illius non liberat à pœna. ꝓ hoc etiam facit. l. licitatio. §. quod illicite, ff de pub. ubi inſpicitur utilitas priuatorum, & uigor publicæ diſciplinæ; & hanc puto fuiſſe mẽtem illius. c. qđ requirit apodiſſam, ne furta fieri poſsint ꝑ cõfeſsionẽ, & ſimilia, &c. ¶Nec obſtat, qđ allegatur ꝑ partẽ aduerſam, quod ſtatutum requirit uerum dolum, ſed uerus dolus negatur, ergo &c. & allegant. c. ſtatuti, qđ incipit, *Et qualunche perſona &c.* quia ueritas eſt in contrarium, ut clarè patet in d. uerſi. *& doue ſi trahe o paſſa.* vbi ex qualitate facti fraudem præſumit; & ſic non loquitur uer. in dolo ſolum, uerũetiam in præſumpto; & ſimiliter etiam dictum ſtatutum allegatur per partem aduerſam, quod incipit, *Et qualunche perſona,* quod loquitur per plura uocabula diſiunctiuè poſita, non copulatiue. ¶Item non obſtat, qđ allegatur, ꝙ ipſi non fuerunt cauſa uendendi, ſed cauſa paſcuandi: quia in utroq; caſu prouiſum extitit, ut patet in ſtatuto, quod incipit, *Beſtie minute paga de paſſagio, &c.* Ex quibus ſecundum capitulum nõ debuit uidiſſe ille ualens, & ſubtilis doctor, qui allegationes fecit ꝓ parte aduerſa. Item non obſtat, quod allegatur ꝑ partem aduerſam, quod dicti inquiſiti ignorabant tale ſtatutum, & talem apodiſſam eſſe neceſſariam. quæ ignorãtia iuris municipalis uidetur eos excuſare, maximè, ne damnum indebitè patiantur, ut ſubtiliter allegatur per partem aduerſam: quia hoc eſt uerum, niſi talis ignorantia ſit craſſa, & ſupina, ut no. gl. & ibi per Bart. in l. ſi. de decr. ab ord. faci. & Din. in c. ignorantia, de reg. iu. lib. 6. in uer. qui incipit: ultimo diſtingui põt, & in uer. præcedẽti, & eſt hodie determinatum, ut in c. ut animarum, extra de conſtit. lib. 6. & de caſu noſtro uidetur ibi expreſsè tex. licet quis ignoraſſe dicat, nihilominus in uectigalis pœnam eũ incidere diuus Adrianus conſtituit. Et per prædicta uĩ ſatis eſſe reſponſum ad iura, & rationes per partem aduerſam inductas, & ſubtiliter allegatas, præterquã ad ultimam, nõ curando de prima uidelicet, nunqd potuerit inquiri, uel nõ: quia quicqd ſit de iure cõi, de iure municipali potuit inquiri, ut clarè patet in dicto ſtatuto ſub rub. de elect. & officio officialis damnorum datorum; & audio ſic ſemꝑ fuiſſe de conſuetudine. Ad ult. uerò rõnem, in qua allegatur ꝯ̃ria conſuetudo, dico, quod uiſis actis, & actitatis in dicta cã, non extitit probatum de dicta ꝯ̃ria conſuetudine, ex quo non ꝓbauerunt de innocentia ſua; quia præſumptio eſt ꝯ̃ ipſos, ut ſupra dixi. ¶Dico, ꝙ ueniunt condemnandi iuris rigore: tñ conſideret bonus iudex conditionem perſonarum, facti qualitatem, & terræ conſuetudinem, & diligenter ueritatem inquirat, non obſtante, ꝙ dicti inquiſiti neſciuerunt ſe defenſare, ut clarè nos docet ſacratiſs. Imperator in l. j. in ſi. ff. de quæſtio. & ſit prõptior ad abſoluendum, q̃ ad condẽnandum. In caſu du-
2 bij: † quia non puto delinquere eum, qui in dubiis quæſtionibus contra fiſcum facile reſponderit, ut in l. non puto, ff. de iure fiſ. Tñ ſi alia oſtendantur, ipſe poteſt de iure inquiſitos prædictos, & confeſſos condẽnare, ut ſuperius clariſsime eſt oſtenſum. Dominus eum dirigat in uiam ueritatis, & iuſtitiæ. Deo gratias.

¶Ego Ioan. de Blandinis de Senis legum doctor.

¶DE EXPENSIS TESTAMENTI.

CONSILIVM CVII.

HAeres, qui colligit teſtamentum, vult, ꝙ legatarij contribuant in recollectionem teſtamenti. ſiquidem hæreditas eſſet ſoluendo, debet ſoluere totum ipſe hæres ſicut ęs alienum. Sed ſi hæreditas non eſſet ſoluendo, tunc diminuentur legata propter iſtam expẽſam, ſicut ꝓpter aliud ęs alienum; ita no. Bart. in l. ſcimus. §. in cõputatione. C. de iu. delib. & Spe. tangit ut ipſe ibi refert &c. Impediat, ſibi tamen non dicitur nocere, nec iniuriam inferre. ff. q in fraudem credi. l. qui autem. §. ſimili modo. ¶Item eſt eadem ratio in nepote, cum omnibus deſcendentibus hereditas aſcendentium pariter debeatur, non attenta differentia ſexus, nec diſparitate graduum: quia nepos, uel pronepos, qui ſunt in ulteriori gradu, pariter cum filio ſuccedunt, tex. eſt in l. j. C. de legi. hær. & aut. in ſucceſſione. c. eo. ita ſtatutum quãtum ad hoc, quod dat nouã formam agendi, ut Bar. in l. j. ff. ad l. Fal. tñ dicitur ius commune quo ad alia. Sic intelligatur glo. Ioã. And. in cap. j. de

de conſt.tib.6.& ſic debec interpretari ſecũdũ quod interpretatur ius commune.C.de noxalibus.l.ſi ſerui. ubi eſt caſus notabilis,& gl.in l.fi.§.donec,in fi.C.de iur. delib.&c. NIC. ABB. ¶Quædam ſubſcriptio, an filius banniti poſſit teſtari &c.& eſt domini Abbatis, prout infra apparet.

CONSI. DO. LVDO. BOLOG.

CASVS *talis eſt.I & A.fratribus, alijsq; fratribus ſuis mercatoribus exiſtentibus in ciuitate M.& bonũ creditũ habentibus,& eis exiſtẽtibus abſentibus à dicta ciuitate ſub die x.menſis Septẽb.M.472.fuit inchoatus quidam proceſſus contra dictos I & A.fratres,& alios eorũ fratres ſecũdũ formã iuris municipalis dictæ ciuitatis,& hoc ad inſtantiã quorũdã ſuorũ aſſertorũ creditorũ.Qui aſſerti creditores in dicto proceſſu aſſeruerunt dictos I & A.& eorũ fratres ceſſaſſe,ſeu fefelliſſe in fraudẽ dirũ creditorũ. ¶Pẽdente dicto proceſſu,demũ ſub die undecimo dicti menſis Septemb.& anni præfati fuit inchoatus nouus proceſſus,& diuerſus à primo contra dictũ I tantummodo,& hoc pro facto ſtatus.Quibus proceſsibus ſic pendentibus fuit pronunciatum per iudicem ordinarium ſecundũ formã ſtatutorum dictæ ciuitatis ſuper primo proceſſu fallentiæ die.ij.menſis Octob.dicti anni,uidelicet dictos I & A.fratres aliosq; eorum fratres fuiſſe,& eſſe ceſſantes,& cõtra eos,& eorũ bona procedendum eſſe tanquàm contra ceſſantes,fallentes,& omittentes ſoluere eorum creditoribus. ¶Quo proceſſu fallentiæ ſic pendente, ſub die prima Octob.dicti anni alius fuit formatus proceſſus contra fratres dictorum I & A.pro dicto facto ſtatus,& poſtea die 20.Octob. fuerunt banniti pro rebellibus,& in confiſcatione bonorum demũ eadem die.20.Octob.dicti anni dictus I. etiam fuit bannitus de dicta ciuitate pro ſtatu,& pro rebelle, & in confiſcatione bonorum ſuorum. ¶His ſic peractis die.20.aprilis anni.M.474.dict. I & A.& fratres fuerunt declarati debitores dictorum creditorum uigore dicti proceſſus fallentiæ ſecundum formam dictorum ſtatutorum,propter quod dicti I & A.& fratres perinde habiti fuerunt ex forma dictorum ſtatutorum,ac ſi in dictis quantitatibus fuiſſent dicta die condemnati.Tandem in M.474.dicta ciuitas ſtatutum mutauit adeo, quòd iſti I & A. & eorum fratres obtinuerunt cancellari à dictis bannis, & reſtitutione bonorum ſub modo,forma,& tenore infraſcriptis,uidelicet:P. C. legatus &c.dilectis nobis I & A.& eorum fratribus ſalutem &c. dum diligenter attendimus grata nobis per uos, & ueſtrum quemlibet exhibita obſequia,& quæ futuris temporibus exhiberi ſperamus,nõ immerito promouemur,ut uobis reddamur ad gratias liberales,& fauoribus,& gratijs proſequamur.Inde eſt,quod premiſſorum occaſione promoti,præſentium tenore, authoritate nobis indulta mandamus uobis ſuperſtitibus notarijs, & officialibus cameræ actorum,nec nõ fiſci, & officij bannitorum,& cuilibet ueſtrum,quatenus omnes & ſingulos infraſcriptos, quorum nomina ſingulariter inferius deſcribuntur,ac eorum nomina & pronomina cancellare, & abolere debeatis de omnibus & ſingulis libris,ſeu quaternis in dictis locis uel alibi exiſtẽtibus, & omnia & ſingula,& quæcũque banna condẽnationis, inquiſitionis, & proceſſus in ipſis libris, ſeu aſcriptos,& conſcriptos, exẽplatos ſeu factos quocunq; tẽpore ante aduẽtum noſtrũ ad ciuitatẽ.M. qui fuit anno domini.M.473.die tertia Septemb. ex nunc etiam tenore præſentium prædicta authoritate decernentes nulla irrita & caſſa ipſa banna,& delicta ante dictum tempus commiſſa,& condemnationes,inquiſitiones & proceſſus, ita quòd liberè & impunè in ciuitate.M.eiusq; comitatu,& diſtrictu morari,& ſtare poſsint abſque grauamine, uel moleſtia aliquali inferendi prædictis infraſcriptis,uel alicui prædictorum occaſione prædicta,ſcilicet bannorum,uel condemnationum,aut alicuius eorum, reſtituẽtes etiam ipſos,& quemlibet eorum ad famam,honores, & ad alia, prout erant antè.In quorum teſtimonium præſentes fieri iuſſimus,& noſtri ſigilli impreſsione muniri. ¶Quorum nomina ſunt hæc,uidelicet,I & A.& fratres eo.&c.Succeſsiue in dicta ciuitate.M.alijs nouitatibus ſuperuenientibus,& mutato ſtatu.M.475. per certos ciues M & A.a populo dictæ ciuitatis poteſtatem habentes inter alia fuit ſtatutum,& ordinatum,quòd omnes & ſinguli condemnati,& confinati,banniti,& qualitercunque infugati occaſione ſtatus:ad res & bona,& iura ſua priſtina, honores, dignitates & priuilegia,quæ habebant ante dictas uocationes,reſtituerentur,ac pro reſtitutis ipſo iure haberentur. ¶Quibus ſic ſtantibus,quidam Antonius unus ex creditoribus dictorum I & A.& fratrum petit executionem prædictæ ſententiæ latæ contra dictos I & A.& fratres ſuper fallentia antedicta, necnon alterius ſententiæ declarationis,ut ſupra,factæ de quantitatibus, in quibus dicti fratres in dicto proceſſu fallentiæ allegati & declarati fuerunt debitores & quæ ſententiæ fuerunt latæ temporibus modo,& forma prædictis. ¶Contra quam petitam executionem opponitur per dictos I.& A.allegantes dictas ſententias exequi non poſſe,nec debere:quia fuerunt reſtituti aduerſus dictam ſententiam,& totum proceſſum uigore mandati,ut ſupra, emanati à dicto legato,prout ſupra. ¶Necnon ſucceſsione ex reſtitutione per ciues.M.facta & prouiſionibus & ordinamentis, de quibus ſuprà. ¶Pro parte uero dicti Antonij replicatur non obſtare dictas prouiſiones,& quæſtiones,quia aſſerit habere locum in cauſa criminali,non autem in ciuili.Item dictæ aliæ reſtitutiones non extenduntur ad dictos I & A.fratres,qui non erant banniti tempore dictarum prouiſionum.Quæritur quid iuris.* LVDO. BOLOGNINVS.

CONSILIVM CI.

1 *Legatus de latere,ubi aliquid facit iure legationis,æquiparandus eſt principi.*
2 *Papa ſemper nititur ſaluare decreta,& inſtitutiones ſuorum legatorum.*
3 *Prouiſiones,ſtatuta,& decreta facta per præſidentes authoritate conſilij generalis electorum,poſtquam authoritate principis fuit conceſſum,habent uim legis,& iuris ciuilis.*
4 *Decreta facta à populo,ſunt ius ciuile.*
5 *Dictio,alia,includit criminales,ciuiles,mixtas & ſpirituales.*
6 *Ciuitas poteſt facere legẽ generalẽ, ex qua ius auferatur tertio.*

INuocato diuino ſuffragio, quo mediante ueritas eluceſcat (Nam dominus propè eſt inuocantibus eum) & uiſo puncto ſuperius expreſſo,licet ſupra ſatis per alios.d. c. conſulentes ad ſaturitatem dictum fuerit adeo ut reſponſum iam appareat,ut in l.fundi Trebatiani,ff.de uſufru.leg.nihilo minus neceſſarium eſſe duxi de præſenti conſultatione aliqua elicere, quæ dubium afferre uidentur. Et demum omnia illa ſoluere. Et primo illud uerbum in reſtitutione facta per dominum P.C. legatum : Reſtituentes etiam ipſos, & quemlibet eorum ad famam, & honores, & alia, prout erant ante aſcripta eis, & cuilibet eorum. Supra tamen in reſtitutione expreſſe facta erat mentio, ut I. & A. & fratres in puncto nominati, reſtituti eſſent ad banni condemnationes, inquiſitiones, & proceſſus; & ita omnia aboleri mandatum fuit in reſtitutione memorata.Cuius legati de latere poteſtas non parua,imò magna & ampliſſima, poteſtati principis, ſeu Papæ eſt æquiparata,& primò hoc aſſumo ex text. iuncta
1 eleganti glo.in c.nobiliſſimus 97.diſt.ſic dicente, † q; ubi legatus de latere aliquid facit iure legationis ſuæ, certè principi æquiparandus eſt, in hoc ampliſſimam habens poteſtatem;& ſic intelligo Spec.in ti.de lega §. ſupereſt, uer.quid ſi de legati iuriſdictione,uidelicet ut etiam eius legati oraculo uiuæ uocis credatur,& in tit.de teſte. §. j. uerſi.

uerſi.quid ſi aduocatus,in l.ij.§.liquet,circa finem,C.de ſum.tri.& fide catho. firmat hoc Archi. in d.c. nobiliſſimus,& Inn.in c.cum dilectus,de accu.& Io.And.in c.j. de offi.dele.li.vj.de ſent.excõ.c.ad audiẽtiam,de appel.c. cõſtitutus,& glo.de ſen.excõ.c.ſicut, & in c.ad apoſtolicæ, de re iud.in 6.& c.cum olim eſſemus,de priuil.& Lap.alle.12.& 33.& Bar.ĩ l.j. C.de ſuperindic.li.x. huius ſentẽtiæ eſt etiã Bal.in l.exemplo.C.de proba.& in l.ſi qũa per calumniam, C.de epiſc.& cle.& maximè pondero hanc reſtitutionem factam eſſe de pertinentibus ad legationem ſuam:& adde bonum text. in ca. ſuper his, de accu. imò dicit Ioann.Andr.in d.c.ſuper his de ſtylo curiæ fore,ut ſibi credatur ẽt extra legationem ſuam ſolo uerbo id eſt uiuæ uocis oraculo,pro quo eſt optima ratio tex.& gl.in.l.j.ff.de offi.p̃fe.p̃t.ibi credidit.n. princeps eos, q ob ſingularẽ eorũ induſtriã ad huius officij magnitudinẽ electi ſunt,nõ aliter fore iudicaturos,q̃ ipſe princeps iudicaturus eſſet,ut ibi inquit tex.ex quo fit,ut maxima ſit præſumptio pro legatis,& poteſtatibus.& ſolennitate,ut latè explicat Spe.in toto ti.de leg.& maximè in §.ſupereſt. & prædictis adde do. Ant. de fide inſtr. c. quod ſuper his.& in ſpecie ad propoſitum noſtrum potuit legatus antedictus reſtitutionem dictam concedere,quia ſtatuta facit ꝑpetuò duratura,in.c.fi.de offi.lega.ĩ.c.ex parte, de uerb. ſig.& c.ſuper quibuſdam.eſſent uidenda no.4.diſt.c.porro,
2 & 26.diſt.c.utinã imò † Papa ſemper nititur ſaluare decreta,& inſtitutiones ſuorũ legatorũ,de reſcr.c. ueniens. & ſucceſſiuè omnia põt facere legatus, quę non ſunt Papę reſeruata ſpecialiter,quę omnia ſingulariter ponit gl. in.c.q; tranſlationẽ,de offi.leg.ĩ.c.ſicut unire,de exceſ.p̃lat.& ponit eam Spec.in tit.de iur.om.iud. interpretatur ẽt legatus dñi N.Papæ reſcriptum,qđ maximũ eſt,in c.j. de poſtul.præl.in uer.reſcriptum noſtrum interpretatus, & addo nota.de iudi.c nouit. ¶Quid plura.imperium habet in prouinciã per eã gubernatam, ut.d.§. ſupereſt, per Spec.quos caſus potius laborioſum, q̃ ſubtile hìc eſſet explicare.habet ergo reſtitutio memorata maximam poteſtatem,ſcilicet papę,uel ſimilẽ ꝑ prouinciam,quam gubernat legatus.eſt ẽt fundata dicta reſtitutió poteſtate, ĩperio,arbitrio,& baſilica reformatorũ illorũ ſtatus dictę ciuitatis.M.habẽtiũ dictæ ciuitatis uicariatũ in plena forma à ſummo Pontifice: qa dicti dñi reformatores fuerũt electi à conſilio populi repreſentante authoritatẽ dñi Papę,& ęquiparantur principi, ut no.C.q̃ ſit lon.conſue.ſuper rubr.de reg.in.l.aliud.§. refertur unde eleganter di-
3 cit Bar.in.l.ſtipulationum alię,ff.de uerb.obl. qđ † prouiſiones,ſtatuta,& decreta,& alia facta per pręſidentes authoritate conſilij gñalis electorum,poſtquã authoritate principis fuit conceſſum, habebunt uim legis & iuris ciuilis,ut in procemio inſtitutionũ, in prima & ſecunda conſtitu.C.&.l.2.C.de uete.iur.enu.ad idem allego Bart. in.
4 l.fi.ff.de poe. † ubi facta decreta a populo erũt ius ciuile, & orietur actio ꝑpetua,q̃ ciuilis dr̃,inſtitu.de ꝑpe.& tẽp. actio.in princi.& in hoc non eſt differentia inter docto. licet ſit in alio paſſu,an ſtatuta facta ab ep̃o,marchione, & alijs ſint ius p̃torium, uel ciuile. ſed in caſu noſtro tenet conſilium,& populus locũ principis addo Bal.in.l.receptitia,C.de conſti.pecu.in.l.j. C. qui admit.ad bon.poſſ.& Bald.in.l.ſancimus,C.de dona.& quę no.Io.And.in addi. Spec.in tit.de inſtru.edit.in.§.porro,in addi. quę incipit, hęc ſubſcriptio . fundamento hoc facto conſidero uerbũ unum in reſtitutione facta ꝑ dictos dominos, ſcilicet reſtituerunt omnes,& reſtitutos eſſe uoluerunt in omni ipſorum iure priſtino, ẽt ſi prædictorum reſtitutorum aliquid hodie,ſcilicet tempore reſtitutionis,quomodocunque teneatur,& poſſideat̃, cum generali clauſula, non obſtante,& alijs omnibus opportunis, & iſta fuit facta uno tẽpore.demum una alia reſtitutio facta fuit alio tempore,in qua omnes expreſsè reſtituti ſunt ad criminales, & ciuiles cauſas,proceſſus, præſcriptiones,& omnia. Vnde ueniendo per ordinem in unaquaque reſtitutione, primò aſſũmo illã domini.P.legati de latere. C. in qua reſtituit in ſpecie dictos fratres ab omnibus proceſſibus criminalibus,& ad famã,& honores,& alia, ꝑut erãt antea ſcripta eis. quæ reſtitutio iuri cõi conformis eſt.l.quod ſi minor, in.§.reſtitutio,de mino.& poſtquam expreſſam mentionẽ facit de criminalibus,& poſte àdicit ad alia.hęc dictio,alia,non intelligitur amplius in criminalibus ratione uitandę ſuperfluitatis,in.§.quibus,in prima conſtit.C.ſed intelligitur in ciuilibus aliquam in multis ſimilitudinẽ habentibus cum criminalibus,licet in multis differãt,ut latè per Bar.in.l. fin.ff.de priua.delic.in.l.j. C.qñ ciuilis actio p̃iudi.criminali,&.l.j. ff.ui bo.rap. & latè ꝑ do. Ant. in rubri.de iudi.poſt Inno.in.c.qualiter & qñ,de accu.no. in l.quid ergo.§.pęna grauior,de infa.in l.agraria,de termino moto.unde per ſimilitudinem ꝓceſſus,libeli, lit.cõteſt.& ſententiæ in eis requiſitæ,ſcilicet criminalibus, & ciuilibus,dum dicit,& ad alia, intelligitur de ciuilibus.l. ſi fugitiui,C.de ſer.fugiti.quaſi dictio,talis,ſit implicatiua ſimilium. Præterea talis dictio,& ad alia,de neceſsitate debet intelligi de ciuilibus ꝑp dictionem,& q́ coniunctio eſt, & cadit inter diuerſa, in rubri.ff. de iur. & facti igno.ubi gl.ergo cum.ſuprà dixerit de criminalibus,hæc dictio,& ad alia intelligitur de ſententijs ciuilibus, cum cauſarũ & iudiciorum tẽporalium, de quibus tractamus, quoddam eſt criminale, quoddam ciuile,& quoddam miſtum.Criminalia dicuntur, quorum finis eſt commodum partis,& intereſſe publicũ, ſeu uindicta publica. Ciuilia, quorum finis eſt comodum partis, & intereſſe priuatum. Miſta,q̃ participant de intereſſe partis, & uindicta priuata,& publica.exemplum in.c.tuæ,de procura. iſtę diſtinctiones habentur in.c.forus,de uerb. ſig. & in iuribus ſupradictis.unde manifeſte apparet,q; de ciuilibus intelligitur. ¶ Ex alio reſpectu, q; dicta reſtitutio extenditur ad proceſſus,& ſentẽtias ciuiles,adduco,quia ſi reſtitutio eſt facta ad maiora, ergo ad minora extenditur faciliter, & ad alia,ut in.ca.ſedes,& lata materia in.c. cum in multis, de reſcrip.lib.vj.addo nota in clemen. non põt,de procura.& quod pulchrè approbat Bart.in.l.ſed & ſi quis,in.§. quęſitum,ff.ſi quis cau. imò in terminis ad propoſitũ noſtrum adduco gl.ſingu.in cle.j.in uer.q̃uis alia,de re iudi.
5 ubi dicit, † q; iſta dictio,alia, includit criminales, ciuiles,miſtas, & ſpirituales, quã in propoſito meo magnifacio,& ꝓ hac deciſione ipſam principalẽ noto. adduco ẽt ſingulariter no.Inno.q; ciuilia includuntur à fortiori, in. ca. cum olim,de offic.deleg.& qñ expreſsit grauiora, dictio, alia,trahitur ad omnia:ſed ſi leuiora in reſcripto exprimãtur,& poſtea mihi facit aliquas iniurias,non potero de homicidio accuſare. ſed e contra caſus vr̃, ubi grauiora expreſſa fuerunt,ſcilicet criminalia,& ad leuiora, ſcilicet ciuilia uolumus facere extenſionem per dictionẽ, alia,certè poſſumus,ut pulchrè firmat Inno. in.c. diſpendia,de reſcript.lib.vj.& approbat do.Anto. in. d.c.ſedes, de reſcrip.& prędicta confirmantur,ut dicti uerbi ſit aliqua operatio,& effectus,de leg.j.c.ſi qñ,de priuile. c.ſi papa,lib.vj. ¶ Quibus omnibus uiſis illud tritum,& uulgatũ dubium tango, an dictus legatus de latere cardinalis potuerit tollere ius aquiſitũ alteri, ꝑ ſñiam huiuſmodi reſtitutionem concedo. Item qđ de reſtitutione p̃fatorum dominorum ſtatus reformatorũ, ubi reſtituũtur prędicti fratres

VNIVERSITA

fratres ad bona, hodie ꝑ alios poſſeſſa, & dicta reſtitutio
bene roborata eſt, cũ clauſulis oportunis, & maximè clau
ſula, non obſtante. Nam primo licet dubitatum fuerit, an
princeps tollere poſsit ius gentiũ, ſcilicet dominia de iu-
re gen. inuẽta, in. l. ex hoc iure, ff. de iuſti. & iure, id eſt do
minium rei meæ an mihi auferri poſsit, & licet in dubio
gl. uideatur uelle, quod non, in. l. reſcripta, C. de preci. im
pera. offe. ꝓ qua ſatis implicita ratio. l. quoties, C. de pre
ci. impe. offer. in. l. fi. c. ſi ꝯ ius uel util. publi. in. l. fin. C. de
errore aduocatorũ, quibus cautum eſt ius alterius in to-
tum auferri, ſeu euelli non poſſe: q̃a dico ex multiplici ca
pite ius acquiſitũ, per ſñiam alicui potuit auferri ꝑ prin-
cipem, & alios, qui loco principis habentur. Et primo ꝓ
hoc allego tex. in. l. item ſi uerberatũ. §. penul. de rei uen.
ubi cum cã dominiũ pôt auferri, & alteri concedi. firma-
uit Bart. hoc in procœmio digeſtorum, & idem in. l. j. in fi.
de conſtitu. principi. q̃ maior cauſa poteſt eſſe, & quia la-
tæ fuerũt dictæ ſentẽtię, dictis fratribus rebellibus ciuita
tis exiſtẽtibus ꝑ ꝑ factiones ciuitatis, aut partialitates, q̃
non potuerunt tempore præfatæ rebellionis iura ſua, nec
cauſas defendere. & ideò reſtitutio emanauit, & ratio ꝓ-
hibitę defenſionis, quia ad ciuitatem nõ erat tutus acceſ-
ſus, ergo iuſta cauſa, in clemen. paſtoralis, de re iudi. po-
ſuit Inno. in. c. præterea, de dila. in extrauagan. præſenti,
de reſcrip. & legiſtæ omnes in. l. 2. ff. ſi quis in ius uoc. non
ie. l. de ætate, ubi per Bar. in fi. ad Trebel. ff. Accedat pro
hac ſñia tex. in. l. ſi quis ſepulchrum, de religio. ubi de iu
ſta cauſa fit mentio, & compelli debet iuſto pretio, &c. Et
accedat ratio tituli, de bo. damna. imò plus dicit Ange. in.
d. l. itẽ ſi uerberatum. §. pen. ſine cauſa poteſt princeps do-
minium auferre uni, & dare alteri ſine preiudicio recipiẽ
tis per. l. 2. &. l. bene à Zenone, C. de quadri. præſcrip. Idẽ
ipſe Ang. firmauit in. l. conſtat, cõmunia prædiorũ. ubi nõ
ſolum hæc poteſt facere princeps, ſed per ſtatutum, & con
ſuetudinem poteſt auferri ius alterius ſingularis ꝑſonę,
argu. l. ſi pendentes. §. ſi quid, ff. de uſufru. & firmat hoc ul
timum Inno. in. c. j. de conſue. Aliquid in ſimili in. c. in no-
ſtra. de iniur. & dã. dato. & Ange. idem unum uerbum in. l.
conuentionum, ff. de pac. Quinimò dicit Bar. in. l. Antio-
chen. de priui. cred. † ciuitatem poſſe facere legem gene-
ralem, ex qua ius auferatur tertio, ut fecit in caſu nr̃o in
beneficium omnium quoruncunque bannitorum confina
torum & rebellium. Et ita tenẽtur hęc, declarato hoc mo
do dicto Inn. in c. q̃ in eccleſiarum, de conſti. ut intelliga-
tur faciendo legem particularem. l. ſi priuatus, q̃ & à qui-
bus, ut illa nõ nocet. l. quoties, ff. de pollicitationibus, quẽ
admodum poteſt facere ciuitas ſuper rebus ſuis generale
ſtatutum. l. prohibere. §. planè, ff. quod ui aut clam, & no.
de publi. l. Ceſar, & ponit Bald. in. l. ciuitatis, ff. ſi cer. pe.
¶ Ad confirmationem omnium prædictorum accedat tex.
in. l. Lucius, ff. de euic. & quæ notauit Archi. j. diſt. c. ius ci
uile, &. 9. q. fi. c. per principalẽ. Item ex alio capite, poſito
ſine præiudicio ueritatis, quia ita ueritas eſſet, ꝙ alio mõ
non poſſet tolli, ſemper tolli pôt ex plenitudine poteſta-
tis. Nã clauſula de plenitudine poteſtatis, eſt inter alias
duas principales, ſ. clauſulã, non obſtante, & clauſulã, ex
certa ſciã pręſumat. Et in ueritate in omnibus reſtõnibus
princeps, uel ciuitas, aut legatus tacitè ſcientiam atteſtan
tur in narratione, ſed expreſsè in una clauſula, non ob-
ſtante, q̃ ualidat reſcriptũ, ſeu reſtitutionem ex plenitudi
nę poteſtatis, ſi dicat, non obſtante aliquo in contrariũ fa
ciente, ita Bar. firmat in. l. fi. C. ſi cõtra ius uel util. publi.
Bal. expreſsè de pace Cõſtan. in uer. liuellariũ, & Bal. in. l.
eos, C. de ap. adde no. in l. ſed & ſi quis. §. q̃ſitum, ff. ſi quis
cautio. in l. iubemus, C. ad uellei. in aut. de teſt. ĩperfectis.
§. pen. & in auth. hoc inter liberos, C. de teſta & Bart. po-
nit in extraua. ad reprimendum, in uer. non obſtantibus:
imo uenienti cõtra factum ſuperioris debet imponi per-
petuum ſilentium: q̃a ciuitas indultum fecit ſciẽter, & no
toriè ꝓ bono ciuitatis; ergo ex certa ſcientia. ergo nõ po
teſt uenire contra id, qđ factũ fuit ex certa ſcientia, ut ele
ganter firmauit Bal. de pace Conſtan. in uerſi. ſi quis au-
tem. facit. l. idem ulpianus; ff. de excuſ. tuto. ¶ Quibus ita
dictis concludo, ꝙ ſi ẽt per ſuperiorem nõ poſſet tolli do
minium alteri quæſitum, quod non eſt uerum, ſemper tol
li pôt dominium quæſitũ per ſententiam, ut eleganter re-
perio firmatum per Bal. in. l. fi. C. ſenten. reſcin. non poſſe.
etenim in omni ſententia intelligitur clauſula, ſalua ſum
ma poteſtate principis. l. fin. C. de legi. uel eius, qui loco
principis habeẽ, ut. ſuprà dixi. quod dictũ noto, & põdero
pro hac deciſione multum, nam cũ ius acquiſitum per ſen
tẽtiam ſit acquiſitũ per medium *iuris ciuilis* & ſic iure ci-
uili, ideò facilius etiam, q̃ ius gentium tolli pôt, & hoc in
dubitanter eſt uerum, cum ſit in ea, clauſula derogatoria.
accedat. l. humanum, C. de legi. & quod notat Ioã. An. in.
c. j. de exceſ. pręla. & in. c. j. de conſti. & qđ no. Cy. in diſpu
tatio. ſua, ꝑ ceſsit diſpoſitio derogatiua, & elegantet in di
cta authen. hoc inter liberos, ſcilicet clauſula non obſtan
te. §. item cum ſit in materia &c. Certa ſciẽtia notoria. ſed
plus adhuc pôt tolli, qđ de iure ciuili eſt. l. 2. §. exactis, ff.
de origi. iur. puta ꝙ non tranſiuerit in contractum, actio,
uel conceſsio cũ non ſubdito, ut ponit Inno. de iudi. c. no-
uit, quem intelligo ita in. c. in noſtra, de iniu. & damno da
to & addo Bar. in. l. priuilegia, C. de ſa. ſan. eccl. & q̃ dixit
domi. Flo. in. l. perpendimus. de ſenten. excõ. Sed cum ſub-
dito ea ẽt, quę tranſiuerunt in contractum, multi tenẽt, ꝙ
poteſt tollere nudo uerbo, *dicta. l. priuilegia*, per argu. à
ſpeciali, uel ratione ceſſante. l. generalis utilitas ſubdito-
rum in reſtitutione uerſatur, nec trãſiuerat in contractũ,
imo ſubditi, quibus facilius præiudiciũ nudo uerbo prin-
cipis poteſt afferri, in clemẽ. dudum, in. §. uerum, de ſepul.
¶ Ex quibus omnibus de iure firmiter concludo, dictam
ſententiam, aduerſus quam reſtitutio conceſſa fuit in pũ-
cto poſitam, executionem non mereri nec de iure, nec de
conſuetudine, nec ſtatutario iurę. Et ita dico & conſulo
Ego Ludouicus Bologninus, minimus utriuſque iuris do
ctor, & eques, iura ciuilia Ferrarię ordinariè de mane le
gens, & in fidem prædictorum me ſubſcripſi. & ſolitum ſi
gillum appoſui.

FINIS PRIMAE PARTIS CONSILIO-
RVM PANORMITANI.

SECVNDA PARS CONSILIORVM,

Seu allegationum eiuſdẽ D. Nicolai de Tudeſchis, cum Summariis & numeris, ut materiæ notatu dignæ, facilius inueniantur, appoſitis ſubſequitur.

CASVS CONSILII PRIMI.

QVidam nomine Cola, ciuis, & habitator Fani, manifeſtus uſurarius, ut probari dicitur, uolens ſuo pudori parcere, & ſepultura eccleſiaſtica non carere, ac teſtandi facultate non priuari, accerſitis rectore parochiæ, notario, & teſtibus ſub infraſcripta forma cautionem præſtiit. Aſſeruit .n. quòd ad eius notitiã peruenit, quod nonnulli ſuſurrantes, & zizaniam ſeminantes, conantur eum diffamare, quòd ipſe exercet, & exercuit uſurariam prauitatem, quodque fore minime uerum ipſe atteſtabatur, uolensq; omnimodo linguas incidere maleuolas, & omnibus oſtendere ſe fore ab huiuſmodi reatu innocentem ſuum poſt infraſcriptam cautionem præſtitam teſtamentum, & ultimam uoluntatem ſolenniter condere promiſit uenerabili uiro domino Nicolao Bartoli, *rectori eccleſiæ ſancti* Leonardi *&c. &* Dominico *notario &c. quod ſi quò tempore apparebit legitimè, uel apparere poterit, quòd ipſe aliquid ab aliquo, uel aliquibus per uſurariam extorſiſſet prauitatem, totum illud, & quicquid legitimè monſtraretur, integrè reſtituturum, uolensque in prædictis idonee cauere rogauit nobilem uirum* Ioannem *&c. ut pro eo ſolemniter pro prædictis fideiuberet &c. & ita ſubſequenter dictus Ioannes generaliter fideiuſſit. ¶ Quæritur nunc, cum ſucceſſiuè fecerit duo teſtamenta, in quorum primo dominum* Hugolinum, *& filium adoptiuum dicti teſtatoris inſtituit hæredes, in ſecundo uerò bona ſua diſtribui iuſsit in opus certi pontis publici, cuius refectio ſpectat ad certam eccleſiam, ſeu hoſpitale, nunquid uigore prædictæ cautionis aliquod dictorum teſtamentorum ſubſiſtere poſsit.*

CONSILIVM I.

1 *Vſurarius manifeſtus debet carere ſepultura eccleſiaſtica, donec de uſuris extortis idonee ſatisfecerit.*
2 *Vſurarij manifeſti non debent intereſſe teſtamentis.*
3 *Ius ubi exigit aliquid ſub certa forma, ſeu qualitate, tunc non ſufficit factum ſine forma, & qualitate adimpleri.*

OMnipotentis Dei, genitricisque Mariæ humiliter poſtulato præſi
dio, Quanquam multa contra dictam cautio-
nem obijci poſſent, quia tamen in ſe clara nõ
ſunt, ſed in doctorum opinionibus poſita, ne uidear rem
mihi prorſus indubitabilem, dubitabilem oſtendere, ideò
breuiter & audacter concludo, nullum dictorum teſta-
mentorum uires aliquas habuiſſe; ſed nullius prorſus exi
ſtere firmitatis. ¶ Et pro hac mea concluſione dico eſſe ca
ſum apertiſſimum, qui cauillari quoquomodo non poteſt
in c. ij. de uſuris lib. vj. ibi enim in principio diſponitur,
1 ut manifeſtus uſurarius careat eccleſiaſtica ſepultura, do
nec de uſuris extortis, prout ipſius uſurarij patiuntur fa-
cultates, idonee fuerit ſatisfactum, aut idonee illis perſo
nis, de quibus ibi, de reſtitutione fienda cautum fuerit
Et quia in principio fecerat mentionem de cautione in
genere, ſubſequenti. §. certam dat formam huic cautioni
dicens, quòd ſi reſtituendarum uſurarum ſit quantitas ma
nifeſta, illam ſemper in cautione exprimi uolumus, alio-
quin aliam, ſcilicet exprimi uolumus recipiẽtis cautione
arbitrio moderandam. Deinde in §. nullus, diſponitur, ꝙ
2 nullus manifeſtorum † uſurariorum teſtamentis interſit,
niſi de uſuris ſatisfecerint, uel de ſatisfaciendo pro ſua-
rum uiribus facultatum præſtẽt, ut præmittiẽ, idoneã cau
tionem. Vltimo ſubijcitur ibi clauſula generalis in hæc
uerba. Teſtamenta quoque manifeſtorum uſurariorum
aliter facta, non ualeant, ſed irrita fore ipſo iure tex. n. in
d. §. nullus, non eſt contentus ſimplici & generali cautio-
ne; ſed dat formam, ut ſi quantitas extorta ſit manifeſta, il
la ſemper debeat exprimi: aliàs debeat exprimi alia certa
quantitas arbitrio. recipientis moderanda. quæ quidem
forma eſt neceſſitatis, ut patet ex uerbo, uolumus, ibi poſi
to, quod inducit ius nouum neceſſitatiuum, ut eſt tex. iun
cta glo. in cle. unica, de offi. uica. hoc quidem clarè proba
tur in d. §. nullus ubi diſponitur, quòd nullus debeat inter
eſſe teſtamẽtis manifeſtorum uſurariorum, niſi de uſuris
ſatisfecerit, aut de ſatisfaciendo, ut præmittitur, idoneam
preſtiterit cautionem, unde ponderandum eſt illud uer-
bum, ut præmittitur, & ſic refert ſe ad cautionem qualifi-
catam modo prædicto. Tertio hoc probat clauſula retra
ctatiua in fine poſita, dum dr̃, quòd teſtamenta manifeſto-
rum uſurariorum aliter facta, ſint irrita ipſo iure, ponde
randa ſunt. n. illa uerba, aliter facta, & ſic apertè innuit, ꝙ
forma cautionis ibi tradita, ſit de ſubſtantia. clauſula. n.
in fine appoſita ad omnia præcedentia referẽ, ut in c. in-
quiſitioni, & c ſecundò requiris, de app. plenè per Bar. in
l. talis ſcriptura, de leg. j. & in l. prætor. §. ij. ff. ui. bon. ra-
pto. per Spec. in ti. de inſtru. edi. §. nunc autem uidendum
uer. item excipere. Et quòd forma illius cautionis ultra
prædicta ſit uerisimiliter ſubſtantificata, probatur ex grã
di ipſius utilitate, & graui diſpẽdio, quod inde, ea non ob
ſeruata, ſubſequitur. Si enim eſſet ſufficiens cautio gene-
ralis ſupra poſita, impoſſibile eſſet, quòd uſuræ reſtitue-
rentur, tum quia de facili non poteſt probari quantitas
extorta, tum eſt quia plerique, a quibus fuerũt extortæ,
ſe abſentarunt, uel mortui ſunt, uel non ualentes proba-
re, non comparent, proptereà nunquàm exoluerentur me
rita pauperibus iuxta. c. cum tu, de uſuris, nam promiſit
dictus Cola, ſe reſtituturum illis duntaxat, qui legitimè
probauerint, ab eis aliquid fuiſſe per uſurariã prauitatẽ
ex tortum, & ſic pro incertis nullam cautionem præſtitit
ergo non ſufficienter cautum. iura enim conſiderauerunt
quòd de facili quicquid fuit ab uſurario extortum, pro-
bari non poteſt, ut in cle. unica, de uſur. ideo uoluerunt,
quod in cautione promittatur certa quantitas arbitrio
recipientis moderanda, ut ſic non comparentibus omni-
bus, a quibus pecuniæ fuerunt extortæ, reſtitutio fiat pau
peribus d. c. cum tu; no. gl. in d. c. ij. eo. tit. lib. vj. quæ eſt in
uerbo, ſatisfieri. facit quod no. Fed. de Se. conſil. cij. dicta
3 ergo cautio omnino eſt inſufficiens. † Præterea, ubicun
que ius exigit aliquid ſub certa forma ſeu qualitate, non
ſufficit factum adimpleri ſine forma ſeu qualitate requiſi
ta: imo paria ſunc tali caſu facere contra, & præter formã
hæc probantur in c. ſi cui, & c. ſicut cum, de elect. li. vj. & c.
fi. de reſti. ſpo. & c. cum dilecta, de reſcri. & c. prudentiam,
uer. illa quippe, de offi. dele. & l cum antiquitas, C. de te-
ſta. & l. hæredes palam, in fi. ff. eo. & l. diligenter, ff. man. Et
quod no. Bar. in l. filio præterito, ff. de iniuſt. rup & irri. te
ſta. & l. j. §. ſed ſi filius, de leg. iij. Et hanc concluſionem
in terminis reperio tenuiſſe do. Ang. de Peruſio in qua-
dam ſua ſolenni diſputatione, quæ incipit, A ſtenſis miles,
in uer. j. dubitatur ubi quærit, an cautionis forma tradi-
ta

ta in c. quamquàm, poſſit mutari & tolli; & dicit, ꝙ nec
tolli poteſt, nec forma mutari,ita, quod cauendi forma
leuior eſſet,& non utilis animæ uſurarij,& illis,a quibus
præſumuntur uſuræ extortæ,nam ſi diceremus contrariū
dareē uſurarijs occaſio nō redeundi ad pœnitentiam,nec
ad contritionem ſatisfaciendi,& reſtituendi uſuras extor
tas,& ideò ſm eū illa cōſtitutio,uelut turpe diſponēs, eſt
nulla,ſed ſi forma eſſet grauior,& utilis animabus uſura
riorum,& illis,a quibus eſſent uſuræ extortæ,tunc uale-
ret dicta cōſtitutio.& licet ualeat conſtitutio inducēs gra
uiorē formā,tñ ſm eum ſufficeret ad teſtamētorū ualo-
rē,ꝙ præſtita eſſet in forma tradita in d.c.q̃q̃. & hoc ulti
mū eſt ſecūdū Io.An.in nouella in uerbo,abſentibus, qđ
eſt no.dignū.nā eṗs,uel alius citra Papā nō pōt ſtatuere
ꝯ ius canonicum,remittendo formam per hoc introdu-
ctam,ut in c.quod ſuper his,de maio.& obe.& c.igitur 25
q.ij.plenè per Io.An.in c.fi.de offi.arch.& c.ult.de ap.li.
vj.no.Fede.conſi.xvij.quinimo nec ſolemnitates iudicio
rū tollere poſſent conſtitutiones etiam legati Car.nec
poſſet ſpecifice mandare,ut in cauſa plenaria procedatur
ſimpliciter,& de plano;Et quia inferior nō pōt tollere le
gem ſuperioris,ut dicit tex.in cle.ne Rom.de ele. ita con
cludit gl.no.in c.fi.de hær.li.vj.in uer.figura,& originali-
ter fuit dictū Spe.in ti.de proba.§.ſupereſt.uer.ſed nunq̃d
pōt cognoſcere.hinc dixit idē Spe.eo.ti.§. nunc oſtenden
dum,uer.xlviij.legatū non poſſe ſupplere defectum com-
miſſum in contractibus,uel iudicijs.Notandum eſt etiam
ex opi.Io.And.& Ang.ꝙ cōſtitutio inferioris à Papa non
poſſet ualidare teſtm̄,inducendo grauiorem formam, q̃
contenta ſit in d.§.quàmquàm,& ita in effectu ſub alijs ter
minis conſuluerunt Pau.Lau.&.do.Bart.de Saliceto Bo-
noniæ,ut refert do.Pet.de Anch. in ſolemni commento
c.canonū,de cōſt.motus principaliter, quòd facultas te-
ſtādi ſm cōem opi.de iure gētiū,licet ſolēnitas ſit de iure
ciuili iuxta no.in l.qui teſtamento.§.ſeruus,ff.de teſt.nec
poteſt inferior tantum præiudicium tentare, quod præ-
ſumere noluit ipſe princeps cum tanto præiudicio tertij
nec ipſe ſine illorum conſenſu,quorum intereſt ſtatuere
ut no.in ſimili. Inno. c.ueſtra,de loca. ¶Ex his clarè pa-
tet,quòd forma cautionis,de qua in c.quamquam,eſt in-
tantum de ſubſtantia,ut nedum ipſe uſurarius contraue-
nire non poſſit,ſed nec conſtitutio inferioris a Papa. Ad
prædicta facit.l.nemo poteſt,de leg.j.& quod ibi no. Bar.
& c.tua,de teſt.& ius publicū,ff.de pac.& c.ſi diligenti de
de fo.comp.hoc idem ſenſerunt Arc. & Io.Ab.in d.c.quā
quàm,in eo,quod ibi tex.requirit,ut in cautione illa ad-
hibeantur aliqui fide digni de illa parochia, & ipſi ibi di
cunt, hoc non eſſe de ſubſtantia, ut de parochia ſint, ſed
ad bene eſſe.ſatis.n.eſt,ꝙ ſint idonei;allegant ad hoc.4.q.
3.c.ſi teſtes.§.ad fidem,& 3 q.9.teſtes.§.ſi debitum, & qđ
no.iij.q.v.canonica,in gl.j.quæ innuit,quòd alia,quæ ibi
exiguntur,ſint de ſubſtantia;facit quod in fi.no. per Bart.
in l.ij.§.prius,ff.de uul.& pup.& per doct. in c. cum dile-
cta,de reſcr. Et maxime corruit utrumque teſtm̄ ſi uoca-
ri poteſt teſtm̄,ꝙ poſt cautionem cōtinuauit uitium uſu-
rarij,etiam ſi continuaſſet non manifeſte,ſicut prius,quia
ex continuatione apparet,quòd non erat correptus tem-
pore cautionis,ſed in fraudem legis eam præſtitit, de pœ
ni.diſt.ij.c.j.quod etiā præſumitur ex alio, qa iſte in cau
tione ſua negabat ſe eſſe uſurarium,& peccati uenia non
datur,niſi contrito,ut in regula,peccati uenia,lib.cj. & in
d.c.cum tu,& qualitas manifeſta primò exiſtens, ſufficit,
quia non requiritur illa qualitas omni tempore.ff.quod
ui aut clam.l.j.§.illud,cū ſua gl.& omnis recidiua eſt pe-
ior ſua radice,ut c.Arrianus,de hær.li.vj. ad hoc bonus
tex.ubi materia in ratione ſui. Et per hoc concluſionem
non tenet teſtm̄ uſurarij manifeſti,etiam ſi idonee cauiſ
ſet,ex quo poſteà continuauit uitiū,licet non manifeſtè.
idem tenet & conſuluit Fede.de Se.cōſi.8.ubi ponit ad li
teram,& ſequitur Io.de Lig.licet non faciat mentionem
de Fed.in cle.unica.eo.ti.& Pet.de Anc.in c.quia eo, nec
moueat quēquā ꝙ ad pias cās in effectu iſte uideatur te-
ſtatus,quia manifeſtus uſurarius indiſtinctè inhabilitatur
ad teſtādū;ita,quod etiam ad pias cauſas diſponere non
poteſt,etiam in codicillis,quia tex.ille loquitur indiſtin-
ctè, & hoc apertè tenuit Bal.& Bar.in l.j.C.de ſacroſ.ec-
cle. facit quod in ſim.no.Io.And.in d.c.quamquam. nam
cum bona iſta ueniant ad ſuccedentes ab inteſtato,arg.in
auth.bona damnatorum,C.de bo.dam.non debent in prę
iudicium eorum talia relicta ualere,& maximè quia uidē
tur reſpuenda talia relicta per hos peccatores,argu.d.ca.
quia in omnibus,& quod no.Bar.in l.j.C.de ſacroſ.eccle.
prælle.& apertè Bar.& Bal.in d.l.j.in uer.vj.ſecundū con
cluſionem prædictam, ut neceſſariò ſit ſeruanda forma
dicti.c. quamquàm, ad ualiditatem teſtamenti. Et hæc
ſufficiant. NIC. ABB.

CONSILIVM II.

1 *Vſurarius manifeſtus quis dicatur.*
2 *Vſurarius manifeſtus quatuor modis probatur.*
3 *Mulier dicitur palam quæſtum facere,etiam ſi faciat in domo cui libet poſtulanti.*

ILlud in facto quæritur,an illud defuncti te
ſtamētū irritum ſit cēſēdū, qui poſt
mortē probaē ſæpenumero uſurariā prauitatem
cū diuerſis perſonis exercuiſſe,& eū hoc uitio irritū & in
uolutū,ſolēnē famā tp̄e ſuo extitiſſe,præſuppoſito,ꝙ cau
tionē de uſuris reſtituēdis nō p̄ſtiterit, ſaltem in forma
debita,ut ius canonicū expoſcit. ¶Saluatoris Ieſu Chri,
eiusq; deuotiſſimæ genitricis præſidio ſemp̄ inuocato,
Huius dubij deciſio dependet ab intellectu.c.quāquā, de
uſur.lib.vj.nam illud.c.ipſo facto irritat teſtm̄ manifeſti
uſurarij,cautiōe in forma ibi tradita, p̄ teſtatorē nō præ-
ſtita. ¶Vidēdū eſt ergo,quis dicatur manifeſtus uſurarius
quo ad diſpoſitionē illius c.& conſequenter apparebit,an
teſtm̄,de quo queritur ſit inualidū. In hoc dubio uarias
canoniſtarū,& legiſtarū reperio ſentētias.Et primò Ioan.
An.facit ſuper hoc duas gl.quarū unā poſuit in d.c. quan
1 quā,aliā in c.j.eo.ti.& li.in d.c.j.† dixit illū eſſe uſurariū
manifeſtū,ꝯ quē militat notoriū iuris,uel facti. Iuris, qa
fuit confeſſus,uel cōdēnatus.& intelligo cōfeſſus.ſ.in iudi
cio,qa(ut ī diceē)cōfeſſio ex̄iudicialis nō reddit factū no
toriū. Facti,qa habuit euidētiā,q̃ nulla recuſatiōe cellari
poſſet,ut quia tenet altare paratū.hæc uidētur p̄bari in c.
ueſtra,& c.fi.de coha.cle.& mu.& c.olim,de uer.ſign.facit
qđ legiē & no.in l.ictus fuſtiū,ff.de his,q no.infa.Et in his
oēs cōueniūt,ut no.in c.qa & c.cū in diœceſi,de uſu.& per
Fed.cōſ.8.& Bar.in l.2.ff.de fur.& Ang.in diſputatiōe ſua
q̃ incipit,Aſtēſis miles,in 2.col.Tertiò dicit p̄dicta glo.ꝙ
eṗs poterit publicare eos,ſi cōuicti fuerint corā eo,uel ꝯ
eos fiat p̄batio teſtiū,uel ſint certa argumēta cū fama;al
legat.c.cū tu,& c.in diœceſi, de uſur. & ponderanda ſunt
hæc uerba,nō.n.dicit,ꝙ dicanē manifeſti p̄ ſolā cōuictio-
nē,uel cōfeſſionē,ſeu argumēta cū fama,ſed ꝙ p̄dicta ſuf-
ficiūt,ut manifeſtētur,& publicētur p̄ eṗm, & ſic a tp̄e pu
blicatiōis,& nō prius dicūtur manifeſti uſurarij.nō.n. di-
cit illa gl. ꝙ eṗs per illas p̄bationes declarabit eos mani
feſtos,ſed ꝙ eos poterit publicare,& ita intelligit Fed.de
Se.cōſ.72.p̄pe finē & dicit hæc apertè no.gl.in.d.c.j.&.ij.
firmat ēt Ang.de Peru.in d. diſputatiōe,in.ij.col. Et qua
tenus dicit illa gl.de cōfeſſione,intelligo ex̄iudiciali nā ſi
fuiſſet iudicialis,redderet eū notoriū,ut.d.c.fi.de coh.cle.
& mu. Ex prędictis habemus tres modos probandi manife
2 ſtum uſurarium.gloſſ.in.d.c.quamquam,† addit quartum
modum,ſcilicet cum coram ſacerdote,& teſtibus publicè
fatetur ſe uſurariū,& uſuras reſtitui mandat,forte libros
rationis tradens,& ſic uidetur uelle illa glo. quòd confeſ
ſio extraiudicialis, facta corā ſacerdote & teſtibus, facit
crimen uſurarium manifeſtum. Sed Fed. de Sen. in conſi.
17. dicit illam glo. poſſe negari: qa non probat quod di-
cit,& nihil allegat.uel ſit uera ſecundum eum,qñ concur
runt illa,de quibus in glo.illa,ut quia fuit confeſſus corā
ſacerdote & teſtibus,& reſtituit libros: ſeu mandauit uſu
ras reſtitui:aliàs ſecundum eum per confeſſionē extraiu-
dicialem factam corā quocunq; præsbytero,non conuin-
citur qs de crimine uſurarum,ita,ꝙ crimē dicatur mani-
feſtum.Nec ēt ſuper hoc ualeret ſtatutum eṗi ſm eum,tā
quam contra ius commune.Et eodem modo vr̄ intellexiſ
ſe illam gl.Ang.in dicta diſputa. dicens per illam gl.mul
ta requiri,cum cōfeſſio emanat extra iudicium, ut illa ſo
la abſque publicatione reddat eum manifeſtum. ex his in
fert,ꝙ cum ſacerdos,& tabellio quo ad recipiendam con-
feſsionem,ſeu cautionem uſurarum ſint paris poteſtatis,
ut.d.c.q̃q̃, quod ſola confeſsio facta coram notorio & te
ſtibus,quātuncunq; publicè, non reddit confitentem uſu-
rarium manifeſtum, niſi poſt publicationem. Idem dicit
Ang.ſi confeſsio emanaſſet corā iudice incōpetenti. illa
enim æquiparatur extraiudiciali,& multos producit effe
ctus de quo tñ dicendum,ut plenè no.in.c. at ſi clerici,de
iudi.& c.per inquiſitionem,de elec.& facit.l. capite quin-
to,ff.de adul.&.d.l.ictus fuſtium,de his qui no.infa. Con-
currente ergo fama poterit ſm eum dici per argumenta
conuictus. unde poterit publicari, & ex nunc erit uſura-
rius manifeſtus,etiam ante publicationes,ſi uſuras manda
uit reſtitui, & tabellioni tradidit librum ſuarum ratio-
num ſm iura pręalleg. ¶Addit Bar.quintum modū in. d.
l.2.ff.de fur.& ſequitur Ange.in loco præalleg. dicens, ꝙ
eoipſo efficitur uſurarius manifeſtus, quando in differen
ter quis in camera ſua mutuat ſub uſuris cuilibet poſtu-
lanti,licet nullum erexerit altare ad fœnerandum,& hoc
3 per.l.palam, ff.de ritu nup. ubi patet, † quòd mulier pa-
lam dr̄ quæſtum facere,licet in publico ſe non proſtitue-
rit,ſed in domo ſua,uel alterius cuilibet īdifferētei poſtu
lanti.& ſufficit ſecundùm eos hæc probatio ad reddendū
teſtamentum nullum abſque alia confeſſione, & publica-
tione p̄ eṗm facienda. ¶Sextum ponit Bal.in.l.j. C. de ſa-
croſan.eccl.dicens.n.intelligēdū manifeſtum uſurarium,
de quo eſt communis opi.quod ſit manifeſtus uſurarius,
poſito ꝙ aut per duos,aut tres teſtes probetur uſurarius.
Si autē non probetur opinio,uel actus publicè factus, nō
dr̄ manifeſtus,etiam ſi appareat per codicē ſuarum ratio-
num, ſecundùm eum,& hoc dicit ſingulariter probari p̄.
l.ſcripturas,C.qui po.in pign.ha. Pro ultimo dicto,quan-
do apparent tantum codices rationum, allego glo. no.in.
ca.ſanè.2.24.q.2.in uerbo,liberorum. ¶Septimus modus
uidetur no.elici ex tex.iuncta glo.in.c.cum in diœceſi, de
uſur.ut per famam & aliqua argumenta, ſeu adminicula
probetur manifeſtus, & hunc intellectum ſecutus eſt ibi
recolendæ memoriæ do.Fran.Za.poſtea Car.Florentinus
dicens,ibi ſufficere ad irritationem teſtamenti,quòd poſt
mortem probetur hęc ſolennis fama, intelligo cum ali-
quibus argumentis, ſeu adminiculis.Hoc idem tenuit qui
dam doc. in q.facti allegando, ut recitat Fede. conſil.62.
ſed eidem Fede.hoc non placet dicenti,ꝙ illud.ca. loqui-
tur quo ad imponendam pœnam concilij generalis, de
quo in.c.quia in omnibus,eo.titu.ut.ſ.uſurarius arceatur
à communione altaris, & ab eccleſiaſtica ſepultura, & ut
ab eo oblationes non recipiantur: quia hoc expedit ani-
mabus uſurariorum,& non agitur de magno præiudicio:
ſecus aūt,ſi ageretur ad irritationem teſtamenti. nam cū
teſtamētum ſit res fauorabilis,de re iudi. c. fi.&.l.in teſta
mentis,ff.de reg.iur.debet requiri ſtrictior probatio. Itē
ſecundum eum diſpoſitio illius. c. requirit ferendam ſen
tentiam: qa fama & argumenta ſufficiunt,ut per iudicem
poſſit uſurarius publicari, & tunc per pœnas urgeri.ante
uero publicationē non pōt dici manifeſtus, & ſic ſi deceſ-
ſit añ publicationem,non pōt dici,ꝙ teſtamentū fuerit cō
ditum ab uſurario manifeſto,qđ requirit dictū.c.q̃quam,
& hunc intellectū ad illum tex.poſuit & tenuit Hoſt.in.d.
c.cum in diœceſi.unde exponit ibi tex.manifeſtos,i.mani-
feſtādos p̄ ſnīam iudicis: & in.c.qa,in uerbo,manifeſti,ex
ponit.i.notorij,& ſic vr̄ Hoſt.uelle,ꝙ uerbum, manifeſtū,
ponatur ibi p̄ notorio iuris, uel facti. Attamen (iudicio
meo) iſte intellectus extorquet literā illius.c. cū in diœce
ſi. nā bene ſciuiſſet papa dicere,ꝙ deberēt prius publica-
ri,arg.c.ad audientiā,de deci.ſed ſimpliciter dixit,ꝙ ſi cō
ſtiterit eos eſſe uſurarios manifeſtos p̄ famam, ut princi-
piū.c.intelligaē p̄ alia argumēta, & ꝙ tunc per pęnā in La
teranenſi concilio ſtatutam coerceanē.Vnde pōdero illud
uerbū,ſi conſtiterit. Cōſtet ergo iudici de publicatione p̄
famam,& argumentū; non autē hoc eſt manifeſtandū per
ſnīam,ut dixit Hoſt. Nam de ſnīa, nulla ibi fit mentio, &
ideo teneo glo.& ſequentes. Nam placet mihi reſtrictio,
quā facit Fed.ut illum habeat locū illa probatio reſpectu
pęnarum,quæ habentur in.d.c.quia.licet.n. fatendum ſit,
ꝙ de illis pęnis loquatur ille tex. tñ cū.c. quia,loquatur
ſimpliciter de uſurario manifeſto, ſicut facit.c.q̃q̃,& ha-
beamus illud uerbum, manifeſtum, cōtra uſurarios,in.d.
c.cū in diœceſi,ita debemus intelligere, ēt quo ad diſpoſi
tionē.c.quāquā.ubi loquiē ēt de uſurario manifeſto, ar.l.
non poſſunt,ff.de legi.Ad hoc no.theoricam Bart.in.l.om
nes populi,ff.de iuſti.& iure,in uer. iuxta pręmiſſa.ubi di
cit, ꝙ propria uerbi ſignificatio ſumitur ex authoritate
iuris, ut ſi in aliqua iuris parte reperiatur illud uocabu-
lū declaratū.ut p̄ totum ti.de uerb.ſig.Itē nō apparet ſuffi
ciēs rō īter pęnas.c.q̃quā,&.c.cū in dięceſi.nā ī c.cū in dio
cęſi,agitur de pęna ſpirituali.ī.c.quāquā, de tp̄ali:magis
aūt eſt timenda pęna ſpiritualis, quā temporalis, ar. 12.
q.j.c.pręcipimus. ſi ergo in pęnis ſpiritualibus ſufficiūt fa
ma & argumenta,ergo & in tp̄alibus. Intelligo tñ, ꝙ ar-
gumenta ſeu indicia ſint urgentia, ut ſaltem concludant
defunctum uſurarium fuiſſe,ar.eorū,quę leguntur & not.
in.l.indicia,C.de proba. & hoc eſt admittendum in odiū
uſurariorum, q cōtractus ſuos ita palliant, ut uix poſſint
apparenter conuinci,ut cle.unica,de uſur. Nā ubi proba-
tiones de facili neceſſario concludentes nō reperiuntur,
admittuntur probationes leuiores,& tenuiores,ut in.c.p̄-
terea,de teſti.& in.c.cum dilecti, & qđ ibi no. de electio.
&.c.ueniens.2.de teſt. ¶Octauum modum ponit idem do.
Car.in.d.c.cū in dięceſi,dicens,ꝙ cū manifeſtum ſit,quod
p̄bari pōt,ut no.gl.ī.c.ueſtra,de coha.cle.& mu. ſi ēt poſt
mortē p̄beē,aliquē fuiſſe uſurariū,ſatis p̄baē, ꝙ erat ma
nifeſtus uſurarius,& hoc ſolū ſufficiet ſm eū ad irritatio-
nē teſtamēti. Hoc ſimpl'r mihi non placet.ſi.n. ſufficeret
ſola exiſtentia delicti uſurarij,ad qđ iura exquirerēt qua
litatē manifeſti,ut cōiter faciunt.ut.d.c.q̃q̃.c.qa,&. ca. cū
tu, & c.cū ī diœceſi,p̄all.iura.n.magis deteſtāē & p̄ſequūē
delicta publica,q̃ occulta,licet p̄bari poſsint,ut p̄baē ī.c.
ueſtra, &

ueſtra,&.c.fi.de coha.cle.& mu.&.32.q.5.c. Chriſtiana religio. Et contrarium huius dicti conſuluerũt Bal. Lau.de Pinu.Bar.de Sali. ut recitat Pe.de Anch. in repe.c.canonũ,de conſti.Ego uero in hoc dubio, ut aliàs de facto conſului,animaduerto, ꝙ iura in hac materia non requirunt neceſſitatẽ facti,nec tacitè, nec expreſsè: ſed exigunt duntaxat qualitatẽ manifeſti, ut patet ĩ d c.quãquã.debemus ergo capere uerba ꝓpriè,& nõ impropriè: tũ quia ſumus in materia odioſa,cum agatur de irritatione teſtamenti: tum qa agitur,ut animabus uſurariorũ,& reipublicæ conſulatur,ut colligitur ex.c.j.&.2.eo.tit. tùm quia non debemus in aliqua diſpoſitione à propria uerborum ſignificatione recedere,niſi de mente cõſtet apertè, uel ſaltem per indicia,ut in l.non aliter,ff.de leg.3.&.l.fi.de uerb.ſigni.&.l.licet imperator,ff.de leg.j. Notorium autẽ,& manifeſtum, & occultum, & penè occultum differunt inter ſe,ut not.Io.An.& Cal.in.c.ueſtra,prælle.& gl.2. q.1.c. manifeſta,& Bar.aliquid in.l.heredes palam, ff. de teſt.& Spec.in tit.de notorijs crimi.§.ſequitur de manifeſto.Notoriũ autẽ facti diffinitur,ꝙ eſt factũ ſic exhibitum cõſpectui hominũ,ꝙ nulla põt tergiuerſatione cellari, ut in.c. euidentia,de accu.&.c.cũ dilecti, de pur. cañ. Occultum eſt,qđ probari non põt,ut in.c.unico,ut eccle.be.&.c.erubeſcãt.32.diſt.&.c.ſi oĩa.6.q.j.Penè occultũ dr̃, ꝙ per paucos uel difficiliter probari põt,de pœ.di.j. §.hęc ergo ſecreta.Manifeſtũ uerò ꝓprie & in ſua ſpecie ſumptum,cõiter diffinitur,ꝙ eſt publica,ſeu famoſa inſinuatio, uel ꝓclamatio,& cõis ex certa ſcientia,ex certis authoribus ꝓueniens,& quod probari põt. Ita diffinitur cõiter p̃ oẽs, ut no.gl.in.d.c.manifeſta.Io.An.& Iõ. Cal. in.d.c. ueſtra, & Spec.in.d.§.ſequitur de manifeſto.Et in hoc differt à fama:quia illa procedit qñque ex certo authore,& ſola ſuſpicione.Manifeſtũ uero ex certa ſcientia, & certis authoribus,ut ſuprà dictum eſt,& no. in.d. c.ueſtra,& patet, in quo differat ab occulto; & penè occulto, & notorio. & ideo no.dixit Spec.in loco p̃allc. ꝙ manifeſtũ ponit quandoque pro notorio impropriè,& ſic ſumitur.2.q.j.c.manifeſta,&.c.cũ olim,&.c.ex parte,de uerbo.ſig. Propriè autem differt à notorio,ut ꝓbatur in.d.l. hæredes palã, ff. de teſt.ubi teſtator dr̃ palã, ideſt manifeſtè hęredẽ nuncupare,qñ nõ in publicũ,ſed corã teſtibus, q requiruntur in teſtamento,illũ nominat.ad idem.xj.q.3.c.eorum,& clarius in.c.quia ſuſpecti.3.q.v.iũcto eo,quod no.Archi.Vel dicamus ꝙ no.dicit Io.Cal.in.d.ca. ueſtra. ꝙ manifeſtum ſumitur duobus modis,ſ.ut genus,& includit ſub ſe manifeſtum,ut eſt ſpecies,& notorium Vnde hæc eſt uera.Omne notorium eſt manifeſtũ,& ſic ſumitur in dictis.c. manifeſta,&.c.de manifeſta,&.c.ex parte,&.c.cum olim,ut ꝓbatur ibi ex ſubiecta materia.Sc̃do ſumitur in ſua ſpecie diſtincta à notorio,& tũc diffinitur,ut ſuprà dixi.¶ Ad ꝓpoſitum ergo, cũ ꝓpria uocabuli ſignificatio ſumatur ex diffinitione,ut.l.j.& qđ ibi no.ff.de teſta.&.l.j. de autho.tu.&.21.diſt.c.cleros,&.25.di.c.perlectis,per Barto.in.d. l.oẽs populi,ff.de iuſti.& iu.&.d.l.j. & ſm differentiã manifeſti differt à notorio,& occulto,ſeu penè occulto,debemus in.d.c.quamquã,ſumere illud uerbum, manifeſtũ, in ſuo proprio ſignificatu, ut ſaltẽ ſtet in ſuo gñe, & ſic includat notorium & manifeſtum. Vel ſtet in ꝓpria ſpecie, & ſic diferat à notorio. non autem debemus capere ꝓ notorio tm̃,ut quidam & malè quia iſte eſſet intellectus imꝓprius,& ex nulla iuris parte habemus,ꝙ debeamus uerba impropriare.¶ Dicamus ergo, ꝙ manifeſtus uſurarius eſt is,contra quẽ degenerat notoriũ iuris,uel facti,uel de quo eſt communis proclamatio,& inſinuatio procedẽs ex certa ſcientia,& certis authoribus,& qui ꝓbari põt, ꝙ eſt uſurarius,& hoc vr̃ ſenſiſſe Bal.in.d.l.j.licet non ita ꝓbauerit.& hìc modus probandi eſt iuri conſentaneus, & ꝓbatur ex proprio ſignificatu uerborum, nec ſtat in meris opinionibus doc.ſic p̃miſſi modi probandi per alios traditi.Ad propoſitum ergo noſtrum,cũ in caſu prępponat, ꝙ iſte,de cuius teſtamẽto quęritur,poteſt probari,ꝙ fuit uſurarius.Itẽ quod de hoc fuit in eius uita cõis,& clamoſa inſinuatio in populo,quę quidẽ proceſſit ex certa ſcientia,& certis authoribus,cum proceſſerat ex eo,quia mutuabat ad uſuram,& à perſonis,quibus mutuabat,ſatis & indubitànter poteſt dici, ꝙ eſt uſurarius manifeſtus, & per conſequens quòd eius teſtamentum non ualuit, cautione in forma debita non præſtita. Et hæc ſufficiant ad dei laudem & gloriam. NICOLAVS ABBAS.

CONSILIVM III.

1 *Dubitans de ualiditate primæ collationis, poteſt ſecundam impetrare.*

2 *A regulis communibus recedere non debemus, niſi quatenus promiſum reperitur.*

3 *Ducatus, comitatus, & marchionatus non diuiduntur.*

4 *Primogenitus in indiuiſibilibus iure diuino, ſecundo genitis præfertur.*

5 *Vaſalli in alium dominium conſentire non poſſunt ſine domini uoluntate.*

6 *Cognitio, uel dilatio non eſt neceſſaria, ubi præceſſit iudicium hominis in mera executione.*

7 *Hæres mariti an poſſit opponere de adulterio contra uxorem repetentem dotem, ſi maritus in uita uxorem accuſauerit.*

8 *Imperator ſi alteri uendat rem alienam ut propriam, prætendens illam rem eſſe ſuam non poteſt contra detinentes actiones mouere.*

9 *Rem propriam quis uiolenter inuadere non poteſt.*

10 *Præſcriptio per litis conteſtationem interrumpitur.*

11 *Lex quamuis prohibeat diuiſionem ducatus, uel dignitatis inter plures, tamen conſuetudo in oppoſitum eſt ualida.*

12 *Ruſticus poteſt emere dignitates, & iuriſdictiones, quæ ſunt patrimonium uenditoris.*

OMnipotentis Dei, genitricisq; Marię poſtulato ex corde ſuffragio, Nitar in præſenti cauſa ob multitudinem dubiorum eſſe breuiloquus, ita ꝙ ſingula cuiuſq; cauſæ dubia concluſiue,ut ſenſero,attingam.¶ Et primò iuxta ordinẽ ad primũ quæſitum,qđ fuit, Vtrũ ſuper iure dicti comitatus Bigorrę dñs comes.Fuxi ſimul duobus titulis, donationis.ſ.& teſtamenti dominæ Petronillę olim comitiſſæ ualeat ſe iuuare. Ego animaduerto,ꝙ in donatione,quã olim dña Petronilla fecit quondã dño Gaſtoni uicecomiti Bearnen.& Mattheæ eius uxori filiæ ipſius dominæ Petronillę,& omnibus hæredibus ex eis legitimè natis, uel naſcituris,& omni eorum ſucceſſioni legitimæ, nulla ſpecifice facta fuit mentio de comitatu Bigorræ, de quo pñs eſt quæſtio,ſed fuit facta in genere de omni iure quod habebat, uel habere dębebat rõne ſucceſſionis in omnibus poſſeſſionibus,dominijs,rebus,mobilibus, uel immobilibus,q̃ de iure in bonis patris ſui ipſius dñę Petronillæ, & ad eam ſpectabant,ita, ꝙ haberent,& tenerent totã terrã patris ſui,ubicũque eſſet ad eorum ſuorũ hęredum uoluntatem &c. Quapropter ſi dictus comitatus Bigorræ non competebat dictæ dñæ Petronillæ ex perſona patris ſui, clarum eſt ꝙ non comprehendebat ſub illa donatione, q̃ fuit reſtricta ad bona olim patris ſui, ut dr̃ in facti narratione,& per conſequens non põt dictus comes Fuxi ſe tueri ex illa donatione,cũ non potuiſſent illi, à quibus cãm, & ius in dicto comitatu habuit. donatio.n.nõ extenditur ultra mentem donantis, ut in l.nec ignorans, C.de do.& c.cũ dilectus,eo.tit.facit.l.ſi unquã,& quod ibi not.C.de reuo.dona. Et hoc caſu dicendum, ꝙ ex ſolo teſtamento dictæ dñæ Petronillæ, & ex diſpoſitione materna,ſ.dñæ Iſabellæ poterit comes Fuxi ſe iuuare,ar.in l.iij.§.ex pluribus,ff.de acqui.poſ.ubi dr̃,ꝙ ſi ei,qui pro emptore poſſidebat, hæres ſim, eadẽ rem, & pro emptore, & hærede poſſideo. Si uero cõprehendebatur comitatus Bigorræ ſub illa donatione generali; ut puta quia peruenerat ex ſucceſſione paterna, aut dicti comitatus fuit facta traditio in uita ipſius donatricis, ita, ꝙ in donatarios trãſiuit ipſius dñium;& tunc inutilis ur̃ ſubſtitutio facta de Matthæa, & eius ſucceſſione legitima reſpectu dicti comitatus:quia cũ dictus comitatus deſiniſſet eſſe ipſius dñæ Petronillæ,& incępiſſet eſſe dictæ dominæ Mathææ, nõ potuit amplius de illo comitatu facere teſtm̃, ſubſtituendo præſertim ipſam dominam Matthæam, non.n.ualet legatũ,cum legatario lego rẽ ipſius legatarij, ut in §.ſed rẽ, inſti.de lega. Itẽ quod meũ eſt ex una cauſa, ex alia meũ fieri nõ põt,niſi deſinat eſſe meũ,ut c.inter dilectos, de fi. inſtr.§. cæterũ, & l.iij.§.ex pluribus,ff.de acqui.poſſ.& C. de ꝯh.emp.l.cũ res.Fateor tamen,ꝙ licet ex pluribus cauſis diuerſo tp̃e contingentibus non poſſit quis eiuſdem rei acquirere dominium ut in dictis iuribus, & plenè per Bar.ĩ d.§.ex pluribus: tñ ex pluribus ti.põt ſe defendere, & tueri, & præſertim qñ dubitari põt de ualiditate primi.ut no.Io.An.poſt Io.mo.ĩ c.cũ perſonæ,de priui.lib.6. ſuper gl.fi.ĩ nouella. Ad hoc bene facit.c.poſt electionẽ, de conceſſ.præben.& c.ex parte Aſtenſis, eo.tit.facit.c.cũ
1 olim.ij.de priuile.¶Hinc conſuluit Pau.de Lea. †qđ dubitans de ualiditate primæ collationis, ſeu inſtitutionis, põt & utile eſt impetrare ſecundã, non ut poſſit agendo utrũq; proſequi per c.ut qs duas, de elec.lib.vj.& d.§.ex pluribus,ſed ut ex eis poſſit ſe defendere.& ſic dico,quòd hoc caſu poterit dictus comes Fuxi ſe defendere ex utroque titulo.Reus.n.põt ex pluribus & diuerſis exceptionibus,& cauſis ſe defendere, ut in regula,nullus pluribus, de reg.iu.lib.vj. & l.nemo,ff.de excep.Si uero dicti comitatus non fuit facta traditio per dictam dñam Petronillam, tunc cum ex ſola donatione non tranſiuerit dñium, ut l.quoties, ĩ fi.C.de rei uẽ.& l. traditionbus, C.de pac. utilis fuit & ualida diſpoſitio teſtamentaria. ualuit.n.qa ilico fuit acquiſitũ dñium ſine traditione. ualet.n.legatũ rei mihi debitæ propter acquiſitionem dñij, ut eſt tex.in in l.iij.§.ſi rem, ff.de le.iij & hoc caſu poſſunt concurrere plures cãæ, ut no.Bar.in d.§.ex pluribus; & in dubio põt dictus comes ſe tueri hoc caſu ex donatione, & ex teſtõ dictæ dñæ Petronillæ,à qua authores dicti domini comitis habuerunt cãm.Et hoc quo ad primum dubium. ¶Tñ ultra quæſitum ego animaduerto, quod aut comitatus iſte non eſt feudum,tunc cadit nobilis qõ,utrũ primogenitus uenit ſemper iure proprio propter ea,quæ ſtatim dicam in ſeq.qõne, an iure hæreditario,tanquam hæres patris, uel matris.Et hanc quęſtionem ſubtiliter tãgit Old. conſ.97.& tandem concludit,ꝙ capit tanquã hæres,& ſic debet ſe fundare ex teſtamento,ubi interceſſit,uel ut ſucceſſor ab inteſtato,vbi non interceſſit. mouetur inter cętera: quia talis ſucceſſio primogenituræ uidetur inducta propter bonum publicum ꝯ communes regulas, quæ nolunt unum filium admitti,& reliquos excludi,ut ĩ auť. de trien.& ſemi.§.hinc nos, & l.maximum uitium, C.de lib.præte.licet ergo lex & conſuetudo deferat regnum., ſeu comitatum,debemus dicere,quòd ſibi deferat ut hęredi,quemadmodum aliis filiis lex defert legitimam ſine grauamine.l.quoniam nouella,C.de inoff.teſt.& l.omnimodo, e.tit.& tamen non poſſunt ipſam legitimam conſequi,ſi uolunt abſtinere à legitima hæreditate,ut no.Bar. in l.gerit, ff.de acq.hære.unde licet lex deferat: tñ in ea põt filius inſtitui hæres,ut ĩ c.Raynutius,& c Raynaldus, de teſta. Ad prædicta facit bonus tex.in c.j.an agna.uel fi. defunc.repu.hæred.po.fe.re.col.x.ubi patet, ꝙ nõ poteſt filius repudiare hr̃ditatẽ,& retinere ſibi feudum;& tamẽ feudum eſt debitum filio,ut in c.j.de ſuc.feu.ea.col.Prę-
2 terea non debemus recedere à † communibus regulis,niſi quatenus reperitur prouiſum.l.præcipimus, in fi. C.de app.ſed nõ reperimus receſſum à communibus regulis, niſi ut dignitas debeatur primogenito,ut in c.licet,de uoto.ergo in aliis debemus ſtare cõmunibus regulis, ut recipiatur iure hæreditario, & non proprio. ¶Si aũt dictus comitatus eſt feudum, tunc eſt maius dubium, quo iure filius hæres inſtitutus, ſuccedat in feudo. nam non vr̃ ex teſtamento:quia circa feudum nihil poteſt diſpoſitio teſtatoris,ut in d.c.j.de ſuc.feu.nec ut ab inteſtato: quia nõ debet quis decedere teſtatus,& inteſtatus. In ꝯriũ facit tex.in d.c unico an agna.uel filij. ubi patet, ꝙ non põt filius hæreditatem ſine beneficio repudiare;ergo capit iure hæreditario. Bal.hanc quæſtionem format in d.c.j.de ſuc.feu.Et primò dicit,ꝙ nec ex teſtamento,nec ab inteſtato capit: ſed iure ſucceſſorio feudorum. nec mirum cum aliis hoc eueniat, ut inſtit.de acqui per arrogationem, & C.de fideicom,authẽ.hoc amplius. Et hoc idem contingit in pupillo,qui propriè nõ dicitur decedere inteſtatus, ut l.j.in prin.ff.de ſuis & legi. licet benigno intellectu pro inteſtato habeatur, ut ibi. Vel ſecundo poteſt dici ſm eum, ꝙ ſuccedit in feudo non ex teſtamento: ſed quia tranſit in uniuerſitatem, & propterea uenit feudum in petitionem hæreditatis, ut ff.de peti.hære.l.item uidendum,§.fin.& in ædicto diui Adriani. & ſic cum uniuerſitate poteſt filius inſtitui in feudum : quia nec poteſt una res excipi ab inſtitutione hæredis iuxta ea, quæ habentur & no. in l.j.ff.de hære.inſti.poteſt ergo filius dicere feudum ad ſe pertinere ex iure ſucceſſorio feudorum,uel quia fuit hæres patris, uel matris, & in hæreditate eſt feudum; & ex his poteſt inſtitui dictus comes Fuxi ſuper inſtitutione ſua. ¶Venio ad ſecundum dubium, Vtrum,ſ.ex uerbis teſtamenti dominæ Petronillæ,in q̃bus Squinato & Iordano fratribus ſubſtituit dominam Matthæam primogenitam ſuam,& poſt eam, ſuam legitimam ſucceſſionem &c.debuit domina Conſtantia eiuſdẽ Mathææ iam defunctæ primogenita poſt deceſſum Iordani,& Squinati ad ſucceſſionem dicti comitatus Bigorræ ſine ſuis ſororibus inſolidum peruenire. Et uidetur primò ꝙ non: quia omnes filij, & filiæ debent æqualiter ſuis parentibus ſuccedere,ut in l.maximum uitium,C.de libe.præte.& in authen.in ſucceſſione, C.ad Tertul.& in corpore,unde ſumitur etiam,ſi ſit feudum. quo caſu ſi eſt paternum,non ſuccedunt fœminæ, niſi ſit dictum in conceſſione feudi:ſed omnes maſculi ſuccedũt æqualiter, ut c.j.de ſuc.feu.col.x. Si autem eſt feudum maternum pręferuntur maſculi, ſed in defectum maſculorũ ueniũt fœminæ omnes æqualiter,ut in c.j.de bene.feu.col.x. ¶Sed his non obſtantibus, contrarium uerius arbitror in caſu noſtro,ut,ſ.domina Conſtãtia ſola debuerit in comitatu præferri aliis ſuis ſororibus.Moueor qa in iſtis dignitatibus cũ ſint indiuiſibiles, ut in c.imperialẽ.§.ꝑterea, de ꝓhi.feu.ali.p Fed.col.x.debet ſuccedere primogenitus. deferunť.n.ordine genituræ,ut eſt tex.in c.licet,de uoto. adeo, ꝙ alij filij nequeũt in his dignitatibus petere le-

gitimam,ne fiat diuiſo regni,ſeu comitatus, ut eſt gl.no.ĩ d.c.licet,& c.ſi hęrdes, de teſta.tenent Inn.Io.An.& Hoſt. & cõiter canoniſtæ ĩ d.c.licet. unde dicit ibi Io.An.ꝙ ex generali conſuetudine iſtæ dignitates,ut regnum, comitatus,ducatus,marchionatus, & ſimiles deferuntur ordine geniture. quæ quidem generalis conſuetudo fulcitur lege canonica,ut d.c.licet.Item lege diuina,ut patet Geneſ.27.ubi patent iura primogenituræ, dum dixit, pater benedicendo filium primogenitum, Det tibi Deus de rore cœli,& de pinguedine terræ abundantiam &c.Per hæc denotatur dominium hæreditatis. Deinde ſubdit. Seruiant tibi populi,i.ruſtici,& plebeij.& adorẽt te tribus,i. nobiles.Eſto dominus fratrum tuorum,& incuruẽtur ante te, faciendo,ſ.fidelitatem, & obedientiam exhibendo Fulcitur etiam hæc generalis conſuetudo lege Federici
3 imperatoris,†ſm̃ quam ducatus,comitatus, & marchionatus non diuiduntur,ĩ d.§.præterea. facit quod no.Bar. in auth.poſt fratres, C.de legi.hære. Et ꝑ hoc concludit Io.An.in d.c.licet, ꝙ pater non poteſt hoc ius primogenito auferre,ut alius,ſ.ſuccedat in comitatu, ſeu regno, cũ ſit firmatum lege canonica diuina,& conſuetudinaria, ar.in l. nemo pōt,ff.de leg.j. & de teſta. c. requiſiſti, & c. tua, de ſo. cõp.c.ſi diligẽti. Legitima.n.primogeniti eſt tota hęditas huius principatus, ſeu comitatus. ergo ſine cauſa primogenitus illa priuari non pōt ſm̃ eum; ad hoc quod legitur & no.in c.Raynaldus,de teſta.Et hoc ius,ut dignitas deferatur primogenito, fuit inductum ꝑp bonũ publicum & in fauorem, & honorẽ imperij, ut principatus, ꝙ ſub ipſo ſunt,integri perſeuerẽt,ar.ff.de exer.l.ne ĩ plures,& de pig.c.ſignificante;facit de prębẽ.c.minoribus,& c.dilecto. Et melius ꝑ unũ, ꝙ per plures conſuli imperio uiſum eſt primo naturali philoſopho, qui ſic ait. Eneia uolunt malè diſponi, pluralitas principatuũ nõ eſt bona. unus ergo princeps. Præterea philoſopho Rom.uiſum fuit, ut reipublicæ per unum utilius conſuleretur.l.ij.§. deinde,ff.de orig.iur. Ex quibus oĩbus infero ad caſum nrm̃,quod cũ dña Petronilla nõ haberet filios maſculos, ſed tm̃ fœminas ex primo,& ſcd'o matrimonio,qđ comitatus Bigorræ, uel alia dignitas eiuſdẽ debuit de iure ꝑuenire ad dñam Mattheã eius filiam primogenitã.nec potuit dña Petronilla comitatum deferre Squinato nepoti ex filia,ut patet ex prædictis, & per conſequens poſt mortem dñæ Matthææ debuit comitatus prędictus deuenire ad dominam Conſtantiam eius filiam primogenitã, quæ de iure fuit præferenda aliis filiabus dñæ Petronillæ: ꝗa nepos præfertur patruo, ex quo dignitas eſt radicata in perſonam primogeniti præmortui. probatur in d.c.licet,& plenè per Io.An.in addi.Spe.ſuper rubr.de feu.ubi idẽ uoluit,ſi dignitas nunꝗ fuiſſet radicata ĩ perſonã primogeniti, dicens ꝙ filius primogenitus præfertur ſcd'o genito, quia filius repræſentat primogenitum; & idem ſubtiliſſimè uoluit Old.conſ.257.ubi hoc probat iure diuino,naturæ,& ſcripto. †Iure nãq; diuino dicit certũ eſſe,ꝙ primogenitus in indiuiſibilibus, ut comitatu, & regno ſecundo genitis præfertur,ut ſ.dictum fuit. Conſtat aũt, quod illud ius primogenituræ poteſt primogenitus uendere, & donare, & in aliũ transferre.7.q.1.c.quã periculoſum.Si ergo iſtud ius eſt ceſſibile. ergo tranſmiſſibile ad hæredes; maximè ad filiũ, arg.ff.de acquir.re.do.l.qđã.Iure naturæ ẽt hoc probatur:quia pr̃ in filio ſuam partẽ retinet,& in eo repræſentatur, & una perſona reputat̃, ut l.fi.C.de impu.& aliis ſub.unde licet pater eius deceſſerit: tñ quia eius filius partẽ eius repræſentat, ut per eum uiuere,& cenſeri, ac ſi totus uiueret, poſtquã uiuit pars, a r.ff.de contrahẽ.emp.l.domum. Iure ſcripto probatur: quia idẽ iuris eſt de toto quo ad totũ, quod eſt de parte quo ad partẽ,ff.de rei uẽ.l.quæ de tota.ſed patet,quia in ſucceſſione hæreditatis plures nepotes ex uno filio defuncto pro uno alio reputant̃,& per hoc ueniũt cũ patruis in ſtirpẽ, nõ in capita, in authẽ.de hære.quæ ab inteſ.defe. §.j.& in aut.in ſucceſſione.ergo eodẽ mõ debet repræſentare,ubi agitur de iure prælationis ordinis geniture; ad hoc facit.ff.de colla.l.dedit dotẽ auus, & eo.ti.l.ſi nepotes.ubi dr̃,quod auus propter filij perſonam debet nepti dare dotẽ.tanta eſt.n.patris & filii identitas, ꝙ à patre in filium uideẽ eſſe quædã cõtinuatio dñij, & ẽt uiuo patre filij quodammodo dñi æſtimantur.l.in ſuis,ff.de libe.& poſth.& ueniet filius ad iſtud ius,quod patri erat quæſitũ habitu, & ſic non in actu, Et quãquam Bar.ſenſerit in d.auth. poſt fratres, ꝙ hoc non habeat locum in feudalibus, ut,ſ.nepos ſuccedat in locum ſui patris: contrarium tamen eſt uerum, ut probatur in c.j.de ſuc.feu.& c.j.& ij. de feu.mar.& c.j.de na.ſuc.feu.col.x.ubi nepos ſuccedit cum patruo in feudo diuiſibili, tenenendo locum ſui patris,ut ibi per Bal. Et de hoc aliàs plenè cõſului:ſed quia non facit ad materiam noſtram,non multum inſiſtam, cũ dña Matthæa ſuperuiueret dominæ Petronillæ.Vnde cõcludo,ꝙ domina Conſtantia debuit aliis præferri,& ſola in dicto comitatu Bigorræ ſuccedere tum de iure cõi rationibus prædictis,tũ ex diſpoſitione dictæ dñæ Petronillæ,inquantum ſubſtituit Matthæam, & ſuam ſucceſſionẽ legitimam. nam domina Conſtantia eſt ſucceſſio legitima,cum ſit primogenita dictæ dominæ Mathæę,ut d.c.licet.Ego parũ curo de illa ſubſtitutione: quia, ut dixi, de iure cõi debebatur dominæ Mathææ, tanquam primogenitę,maximè quia erat filia ex primo matrimonio iuxta ea, quæ habent̃ & no. in c.mulieri,ſi de feu.fu.controuer. col.x.& poſt mortẽ dominæ Mathææ,debuit de iure ꝑuenire ad dominã Conſtantiã, cũ eſſet primogenita dominæ Mathææ, & de prædictis ꝑ Old.conſ.97.& conſ.258. præall. Et ualet ſatis dicta ſubſtitutio facta per dominam Petronillam, ſi domina Mathæa non reclamauit debito tpe, nec domina Conſtantia poſt mortem eius matris ꝯ inſtitutionem factã de Squinato & Iordano;ad hoc quod no.Bar.in l.filio præterito,ff.de iniuſto, rup.& irri.teſta. & l.ij.C.de poſth.præte.uel exhære.& per Io.An.in d.c. licet,ubi dicit, ꝙ ſi filius primogenitus poſtergatur in dignitate, debet agere proponendo querelam, uel ad ſupplementum ſi aliter ordinatum eſſet,ut quia fuit inſtitutus hæres in aliqua re,niſi minori parte contentus eſſet, uel ſuũ ius uẽdat,ut d.c.quã piculoſum, & c.officij,de teſta.& l.cõtra maiores, C.de inof.teſt. ¶Ex his infertur ad ſolutionem tertiæ q̃onis,quid,ſ.intelligatur per illa uerba, eius legitimam ſucceſſionem, &c.Nã do.ina Petronilla ſubſtituit in comitatu Bigorræ dominam Matthæã, & poſt ipſius mortẽ, eius legitimã ſucceſſionem. Dico.n. quo ad caſum nrm̃, ꝙ uenit domina Conſtantia primogenita ipſius dominæ Mathææ, ex quo non habuit maſculos. nam in dignitatibus legitima ſucceſſio eſt primogenita,ut in d.c.licet,de uoto,& ſ.plenè dixi,& fœmina ſuccedit in dignitatibus defectu maſculorũ. 12.q.2.c.cũ deuotiſſimã.uerba.n.debent intelligi ſm̃ ſubiectam materiam, ut legitur & no.in l.ex facto.§.ſi quis rogatus,ff.ad Treb.per Bar.in l.Gallus.§.etiam, ff.de lib.& poſth.& l. ſi tibi decem.§.ſi pactus,ff.de pactis.ubi no.ꝙ in re tranſmiſſibili ad ſolos filios appellatione hæredum intelligit̃ de filiis,& idem no.in c.j.de ſuc.feu.col.x.& per Bald.in c.j.de natu.ſuc..feu.eadem colum. Talia enim ſunt ſubiecta, qualia prædicata permittunt, ut in l.defenſor,ff.de interroga.acti.& cap.inter dilectos, de fide inſtru. Sed in alia

alia materia quid ueniret appellatione ſucceſſionis,ut ſi non extarent filij maſculi, uel fœminæ, credo, ꝙ illi tm̃, quibus eſt prima ſpes ſuccedendi ab inteſtato,ſ.ubi ponetur uerbum,legitima. Nam uerbum,ſucceſſio,in materia noſtra,cum ſubſtituo ſucceſſionem alicuius,hi uenire uidentur, quibus eſt prima ſpes ſuccedẽdi illi, ut l.ſciant cuncti,C.de leg.hære.& qđ ibi no.gl.& plenius ꝑ Bart.in l.ij.ff.qui petan.tuto.& ꝑ gl.in l.nepotibus,C.eo.in q̃bus legitur.& no.ꝙ dicũtur uocari ad ſucceſſionem alicuius, quibus eſt prima ſpes ſuccedẽdi ex inteſtato, ut in caſu noſtro. Sed ubi poneretur uerbũ,legitima, ut in caſu noſtro,credo,ꝙ debeat reſtringi ad eos, qui uocãtur ab inteſtato,arg.in l.j.cum ibi no.C.de ſuis & legi.Hinc tutores legitimi uocantur illi, ꝙ à lege uocãtur ab inteſtato: teſtamentarij uerò,qui deputantur ꝑ teſtatores, ut patet in titulo de legitimis tuto. & tit.de teſta.tutẽ. ſecus autẽ ſi fuiſſet dictum. Concedo tib hęc, & ſucceſſoribus quibuſcũque. Nã tunc etiam in materia feudali non ſolũ includuntur tria genera hęredum, ut inſti.de hęr.quali.& diffe.ſed etiam legatarij:ꝗa legatarius in re legata quodãmodo hęres eſt, ut in l.in conuẽtionibus,ff.de uer.ſig. Et hoc ultimum poſuit Bal.in c.imperialẽ,primo reſponſo,de ꝑhi.feu.alie.ꝑ Fed.coll. 10. Sed in caſu noſtro non eſt inſtãdum: quia neceſſariò ꝑpter ſubiectam materiam debuit intelligi de do.Conſtantia, ex quo erat primogenita do.Matthęę,ut ſupra dixi.¶Et per ea,ꝗ dixi in ſcd'o dubio,infero ad deciſ.quartæ q̃onis,quę eſt,Vtrum legitima iure naturæ debita,aut Trebellianica locũ habeat ĩ dicto comitatu Bigorræ ꝑ mortem Squinati comitis. Et breuiter dico,quod non: quia ex iſtis dignitatibus nõ detrahitur aliqua Falcidia,etiam debita iure naturæ,ne cõtingat fieri ſucceſſionem dignitatis ꝯ iuris diſpõnem, ut in d.c.imperialem.§.ꝑterea,de ꝑhi.feud.per Fede.col.x. no.gl.Inn.& cõiter doct.in d.c.licet, de uoto.ubi uidetur caſus ſm̃ intellectum cõem,& per glo.in c.ſi hæredes, de teſta. Dicunt tñ Io.& Hoſt.in d.c.licet, ꝙ ubi pater preter comitatum nil aliud habuit,unde poſſent alij filij uiuere,quod tunc primogenitus, qui ſuccedit in comitatu, tenetur aliis filiis ſecundo genitis aliqđ aſsignare,unde uiuant,ſ.conſiderata nobilitate,& facultatibus principatus honeſtam ſuſtentationem pōt habere, arg.C.de lib. ꝑt.l.maximum uitium,& in c.Raynal.de teſta. ¶Venio ad quintam q̃onem,Vtrum receptio facta per Bigorrę generalem de dicta Conſtantia in dñam & comitiſſam ius aliquod ipſi contulerit ultra ius ſuum, de quo ſupra dictũ eſt. Et in hoc ſic puto diſtinguendum,ꝙ aut do.Conſtantia habebat ius in illo comitatu; & tunc per receptionem curiæ, ſeu omnium de comitatu nullum ius de nouo fuit acquiſitum do.Conſtãtiæ:quia cum populus eſſet non liber,ſed ſubiectus,non habebat poteſtatem trãsferendi iuriſdictionem, uel titulum conferendi: tum quia pro non dato habetur, ꝙ ab illo datur, qui de iure dare non pōt, in c.quod autem, de iur.patron. & c.Daibertum. 1.q.7. & nemo poteſt plus iuris in alium transferre, ꝗ ipſe noſcatur habere,ut in l.traditio,ff.de acq.re.do. & c.nuper, de dona.inter ui.& ux. & maximè ſi præſupponatur ꝙ il
5 le comitatus ſit feudalis.† Nam uaſalli non poſſunt in alium dominum conſentire ſine domini uoluntate, etiam prorogando in certo caſu alterius iuriſdictionem, ut no. gl.& Bal.in d.l.imperialẽ.§.pen.de prohi.feu.al. per Feder.col.x. no.doct.in c.cæterum,de iud.fuit ergo illa receptio facti executio iuris iam habiti,quæ nullum ius de nouo tribuit, ſicut in ſimili dr̃ in canonicis recipientibus in canonicum illum,cui Papa, uel alius ſuperior iuſte ꝑuidit de canonicatu. non.n.recipiendo illum ius de nouo conferunt. vnde etiam excõicati poſſunt talem receptionem facere,ut legitur,& notatur in c.pro illorum,de pb. c.capitulum S. Crucis,de reſcr.& c.eam te,eo.ti. Si autẽ dicta do.Conſtantia nullum ius habebat: & tũc aut curia illius comitatus Bigorræ non habebat ex conſuetudine, uel priuilegio ſpeciali ius eligendi comitem; & nullũ ius potuit in dictam do. Conſtãtiam trãsferre: quinimmo incidiſſet dicta do.Conſtantia in crimen læſe maieſtatis, ut l.iij.ff.ad l.Iul.maieſt.no.Bar.ĩ tract.de tyrãno,in uer.vj. & Bal. in l.decernimus, C.de ſacroſ.eccl. ¶Aut habebat curia ius & poteſtatem eligendi comitẽ;& tunc ſi ex ignorantia dictam do.Conſtantiã recepiſſet, credẽdo.ſ.ipſam eſſe ueram comitiſſam; & tunc nullum ius de nouo fuiſſet in illam trãſlatum, ꝙ error etiam iuris impedit trãſlationem, & prorogationem iuriſdictionis, ut in l.ſi quis ꝑ errorem,ff.de iur.om.iu.& ibi per Bar.& per Inno.in c. ad petitionem,de accuſ. In omni enim diſpoſitione requiritur poteſtas,& uoluntas,& altero deficente nõ ualet, ut in c.cum ſuper,de offi.dele. & l.multum intereſt,C.ſi qs alte.uel ſibi. Hic.n.deficiebat uoluntas, dato errore, ad hoc.l.qui in aliena,& l.ſi is ad quem,ff.de acq.hære.& c. ex parte Aſtenſis,de conceſ.præb. & quod ibi no.maximè per Io.And.poſt Hoſt.& Bar.in d.l.ſi is ad quem, & d.l.ſi quis per errorem. ſed ſi ſciuiſſent nullum ius illi competere, & recepiſſent illam in dominam Comitiſſam, tunc ius & titulus comitatus fuiſſet in illã trãſlatus,ut no.Bar. in d.tractatu de tyrãno,& Bal.in d.l.decernimus. Nam & mulier pōt habere iuriſdictionem, cum uenit acceſſoriè ad dignitatem, ut in c.ſignificauit,de reſcr.& d.c.cũ deuotiſſimam. 12.q.2.& quod in eis no. ¶Veni o ad ſextam q̃onem.Vtrum propter homagium, & fidelitatis iuramentũ per Squinatum, & Conſtantiam regi Angliæ duci Aquitanei præſtitum eo modo,quo poſitũ eſt in caſu, feudum comitatus Bigorræ fuerit eccleſiæ Auicien.apertum ita, ꝙ eadem eccl'ia potuerit poſſeſſionẽ dicti comitatus inuadere abſq; cauſæ cognitione? Et ur̃ primo,ꝙ ilico feudum fuit domino apertũ, ex quo iurm̃ homagij fuit alij præſtitum:quia pſtando uaſallus non domino iurm̃ alienauit,quantum in ſe fuit,feudum; & ideo ipſo facto cecidit à iure ſuo. hoc tenent Ioã.And.& Hoſt. & cõmuniter ſequuntur ibi doct.in c.eam te, de iureiur. Alienans aũt feudum, ipſo facto cadit à iure ſuo,& feudum eſt apertũ domino; nec ꝑdeſt uaſallo,ſi poſtea illud recuperet.Hęc probantur in c.imperialem, primo reſpõſo,maximè iuncta gl.in uer.reuertatur, de ꝑhi.feu.alie. per Fed.coll.x. & in c.vno,quid iuris ſit, ſi poſt alie.feu.uaſal.id recu. & in c.ij.de feu.facit, quod in ſimili legitur & no.in c.fin.de loca. Item alio reſpectu feudum uideẽ reuerſum ad eccleſiam Auicien.quia uaſallus nouiter ſuccedẽs, tenetur dominum,uel hæredem adire intra annum,& diem,inueſtituram petendo,& fidelitatem pollicendo; qđ ſi non fecerit,cadit à iure ſuo,ut probatur in c.vno,de capi.Conra. coll.x.& no.in c.ij.de feu.pal. ſed nec Squinatus,nec do. Conſtantia hoc fecerunt, ergo ceciderunt à iure ſuo, & feudum fuit apertum domino. ¶Sed his non obſtã.dico, ꝙ in caſu noſtro feudum ꝑpter ꝑdicta minimè fuit apertum eccl'ię Auic. uel alteri non domino. Moueor, quia Squinatus,& conſtantia,& alij ſucceſſores ignorabant, ꝙ comitatus Bigorrę pertineret ad eccl'iam Auic. cum non eſſet in poſſeſſione illuſtrimo ur̃ ꝙ libere dictus comitatus pertineret ad do.Petronillam, ut præſupponitur in principio donationis, ubi dr̃, ꝙ erat domina,& proprietaria illius comitatus Bigorræ, & ꝙ toto tempore uitæ ſuę,quod fuit 60.ann.& ultra,fuit in uera & pacifica poſſeſſione dicti comitatus. non enim fuiſſet proprietaria,ſi

fuiſſet feudum ad alium pertinens: quia proprietas feudi pertinet ad dñm. ad vaſallum uerò ſolum pertinet utile dominium, ut in c.ſi diligenti, & quod ibi no. Inn. de pſcr. & c.vno, in fi. qbus caſibus feu.amit.coll.x. facit.l.j.& ij. ff.ſi ager uect.uel emphy. & no.in c.j.de capi Conra. Itē præſuppoſito ſine ueritatis p̄iudicio, ꝙ dictus comitatus fuiſſet feudum eccl'iæ Auic. tñ, ex quo hoc ꝓbabil'r ignorabant, poſſeſſores non incurrunt pœnam alteri iurãdo, uel ex toto directè alienando, quod plus eſt, tex. ſingularis cũ gl. in c.vno, de cõtro. inter dñm & emph. feu. col.x. ubi apertè dicitur, ꝙ tunc per alienationem feudum dño aperitur, cum à ſciente beneficium uenditur; ſecus, ſi ab ignorante, & idem dicit ibi tex. in fi. in aliis alienationibus; & hoc ultimum põt adaptari in alienatione indirecta, cum alteri, q̃ domino ignoranter præſtatur fidelitatis iuſm, & de illo tex. facit ibi Bal. ſubtiliſsimus doct. maximum feſtum dicens, illum tex. ualde ſingularem in omnibus alienationibus, in quibus alienans cadit à iure ſuo, ut intelligatur, qñ alienatio fit à ſciente: ſecus, ſi ab ignorante rei qualitatem. ſimilis diſtinctio fit. ff. de leg. ij. l. fi. §. fi. Quinimo ſi uaſallus offendit dñm, probabil'r ignorans eum dñm, non perdit feudum, ut eſt tex. no. in c.vno, quibus modis feu.amit.coll.x. & ibi ſingulariter hoc no. Bar. Idem dicendum in eo, ꝙ iſti non petierunt inueſtituram intra annum, & diem, nec obtulerunt eccl'iæ Auic. debito tẽpore fidelitatis iuſm. Nam tunc cõmittitur pœna, cum uaſallus ſcit ſe ad hęc teneri: ſecus, ſi ꝓbabiliter ignoraret; & cum alteri quis ſucceſſit, ſatis eſt probabilis ignorantia, ut notanter dicit Bal. in d.c.j. de capi. Conra. Non. n. eſt ignoranti probabil'r imputandum, ar. in l. nec nos, C. de capt. & l. regula, ff. de iu. & fa. ign. & c. gratia, de reſcr. lib. 6. & in regula, is qui in ius ſuccedit alterius, de reg. iu. lib. 6. facit, quod in ſim. no. de emphyteota, ꝙ ſi ꝓbabili errore ductus, puta quia alteri ſucceſsit, non ſoluit canonem debito tempore, non incidit de ęquitate in pœnam, ut no. gl. ij. de iure emphy. & ſequitur ibi Bart. & Dy. in dicta regula, is qui in ius, & doct. in c. fi. de loca. Videntur etiam prædicti Squinatus & Conſtantia, etiam ſi ſciuiſſent de iure eccleſiæ Auic. excuſati duci Aquitanię, regi Angliæ præſtando iuſm: quia hoc fecerunt propter iuſtiſsimum metum, timentes illius potẽtiam, qui incœperat inuadere caſtrum de Lorda cum exercitu magno. ꝑ hoc ergo iuſm fidelitatis metu præſtitum nulla iuriſdictio, ſeu poteſtas fuit in illum regem, ſeu ducem trãſlata: quia in iuriſdictione conferenda metus uitiat ipſo facto. l. ij. ff. de iud. no. Bar. quaſi in terminis noſtris in tractatu de tyranno, in uer. vj. & ſeq. Quinimo & ſola potentia alicuius, uel uerba ſeu minæ qñq; inferunt iuſtum metum, habito reſpectu ad qualitatem perſonarum, ut dicit glo. no. in c. pen. quod metus cau. facit. l. pen. cum ſeq. C. eo. & quod no. Bar. in l. ad inuidiam, & c. metum, eo. tit. Et hoc de hac qõne, in qua cõcludo, ꝙ nullam pœnam illi Squinatus & Conſtantia incurrerunt, & per conſequens non licuit eccleſiæ Auic. poſſeſsionem dicti comitatus inuadere, maximè ſine cauſæ cognitione, ar. in l. fi. C. ſi ꝑ uim, uel alio modo. ¶Ex his & aliis, quæ dixi ſupra in ij. q. infertur ad deciſi. ſeptimæ qõ. q̃ fuit, ſi Squinatus aut do. Conſtantia potuerunt per factum ſuum præiudicare legitimæ ſucceſsioni dominæ Matthęę, ad quã ex ſubſtitutione dictus comitatus uenire debebat. ut. n. patet ex prædictis in præcedenti qõ. nullum detrimentum dicti Squinatus, & Conſtantia ex illo fidelitatis iuſo pati debuerunt; & ꝑ conſequens nec ſucceſſores inſontes debent aliqua pœna affici; & ſic remanet deciſa hæc qõ. ¶Sed præſuppoſitõ, ꝙ in aliquo deliquiſſent, ꝓpter ꝙ fuiſſent priuati, uel priuandi feudo comitatus, an habuiſſent p̄iudicare aliis agnatis, ſeu filiis do. Matthęę, quæſtio magna eſt inter doctores, & pleniſsimè habet̃ materia per Dy. in regula, nõ debet, de reg. iu. lib. 6. & ꝑ Cy. in l. ij. C. de lib. & eorum lib. per Bar. in l. eum, ff. de inter. & releg. per gl. in c.j. de ſuc feu. coll.x. & c.j. in fi. de pace iur. fir. ea. coll. plenè per Bal. in c.j. §. aut ſi libellario, quibus modis feu. amit. coll.x. & in c.j. ſi uaſal. feu. pri. cui debe. eadem coll. Dy. in effectu uoluit diſtinguere, an feudum ſit paternũ, ſeu proprium & pręiudicet aliis: aut auitum, ſeu à genere ulteriori, & non præiudicet. Cy. diſtinxit aliter, ꝙ aut filij, ſeu agnati ueniunt iure ꝓprio, ut quia quis acquiſiuit feudum ꝓ ſe & filiis; & non p̄iudicatur aliis, aut ueniunt iure delinquentis, & p̄iudicatur. hoc dicit Bar. eſſe ꝯ tex. in d.c.j. ſi uaſal. feu. priue. Ideo ipſe aliter diſtinguit, dicens, ꝙ aut uaſallus cõmiſit delictum, propter quod directo uenit priuandus feudo, ut quia deliquit in perſonam domini, uel contra conuentionem feudi; & nocet aliis, & ſic feudũ aperitur dño, ut d.c.j. & in c.vno, quibus modis feu. amit. Aut cõmiſit delictum, propter quod nõ uenit directo priuandus feudo, ſed per conſequentiam, ut quia uenit priuandus omnibus bonis; & tunc non nocet filiis, & agnatis, cum non deliquerit in cauſa feudi. Bal. in d. §. aut ſi libellario, uidetur multum dubitaſſe; & conſiderat ibi tres culpas. Vna culpa eſt, qñ delinquitur in perſonam domini uerè, uel interpretatiuè; & tunc ad dominũ reuertitur, ut habeat ſaltem hanc ſuæ iniuriæ ultionem, ut c.j. §. denique, quæ ſit prima cã benefi. ami. col.x. & hoc ſi uaſallus non fecit iſtud ſtudioſè, ut priuet agnatos. nã ſi doloſè ita deliquiſſet, ęquum eſſet dicere, ꝙ dominus ex tali delicto ſeu dolo non debet lucrari, arg. in l. fin. ff. de eo, per quem fac. erit, & in c. ij. de renun. lib. 6. Secũda culpa eſt, qñ delinquitur extra perſonam dñi, & tũc agnati, & non dñs ſuccedũt. Tertia culpa eſt in caſu alienationis. Nam uaſallus alienando feudum ſine domini uoluntate, uidetur dominum contemnere, & fidem non ſeruare; & iõ cadit à feudo, ut in prædicto tit. quæ ſi pri. cau. be. amit. §. illud enim, & §. fin. & de uaſal. qui contra conſtitu. Lot. feu. ali. c.vno. ubi uidetur, ꝙ ad dominum reuertitur. Sed refert Iaco. de Bel. dixiſſe hoc uerũ, ſi feudum eſt nouum, uel non extent agnati: ſecus, ſi paternũ. Quæ opinio eſt ſatis ęqua ſecundum Bal. Et hanc etiam fuit ſecutus Dy. ut ſupra dixi. Et facit hæc opinio, ut per factum Squinati & Conſtantiæ non fuerit præiudicium generatum aliis agnatis, qui de iure debebant ſuccedere in comitatu. uel ſ̃m Bal. prima opinio ſit uera, ſi nõ per colluſionem & fraudem agnatorum. ſecunda opin. ut nõ præiudicet, procedat ſi in fraudem agnatorum uaſallus feudum alienauit, uel aliter deliquit. Tertio dicit poſſe dici, ꝙ feudum redit ad dñm: tñ filij, uel agnati, imo etiã filia, non exiſtentibus maſculis, debet redimere à dño, & dominus cogitur eos inueſtire, ut in titulo, qualiter potu. olim feu. ali. c.j. §. fi. uel ſ̃m cum coniungenda eſt hæc diſtinctio cum præcedenti, & bene ſ̃m ipſum. ultimo dicit, uel dic, ut extra, de feu. c. ij. ſed doct. ibi communiter tranſeunt cum opin. ſupradicta, quã etiam multi antiqui doctores tenuerunt, ut recitat Io. And in add. Spe. in tit. de feu. §. ult. poſt princ. & ibi ſatis per Spe. de hac materia. ſed idem Bal. multas alias opi. refert in d.c.j. ſi uaſal. feu. pri. Et inter cęteros refert quoſdam tenuiſſe illam opin. Dy. & ultimatè dicit inter cætera conſiderandũ formam inueſtituræ. ſi. n. dominus dixit: Concedo caſtrum in feudum Titio, & ſuis hæredibus, de vno in alterum reuertendo. Vel concedo omnibus principaliter, uel cum extẽt filij & nepotes, dicit concedo attẽtis meritis ſingulorum, tunc dicit ſe non putare, ꝙ culpa unius alteri noceat: quia unuſquiſque per ſe cenſetur, & tanquàm dependens ab alio. Hinc dicit do. Iac. de Ra. in ſumma ſua, ti. q. bus modis feu. amit. ꝙ eſt aliquando tale feudum, ꝙ nulla ex cauſa, uel ingratitudine eſt amiſſibile, ut puta quia ſit datum ex eo, ꝙ a morte dantem liberauit, uel ab hoſtibus, uel latrunculis eripuerat, ut ff. de dona. l. ſi pater. §. j. & ſic magnitudo meritorum cum demeritis compenſatur. allegat tamen in hoc ultimo Bal. arg. in ꝯriũ, ꝙ demerita ultima magis põderent̃, q̃ p̄cedẽtia merita quia ultima culpa nocet, ff. de actio. emp. l. ſi per emptorẽ. Primũ dictum ur̃ uerius, quia ur̃ remuneratio & merces laboris eximij, & magni potius, quàm beneficiũ, arg. xij. q. ij. c. quicunque ſuffragio, & eſt ſingulare dictũ. dicit quædam alia quæ non faciunt ad propoſitum. Et hæc uerba Bald. ſatis mihi placent. Et niſi non fuiſſet facta cõceſſio per uerba prædicta, uel ſimilia, certè opi. Dy. quam plures numero ſequuntur, ur̃ multum æqua per l. iij. ff. de interdic. & rele. licet opin. Bart. de ſubtilitate, & rigore uideatur uerior per d.c.j. ſi uaſal. feu. pri. cum fi. & ur̃ de mente Spe. in d. §. fi. & ur̃ tenere Bal. in c. imperialem. §. inſuper, de prohi. feu. ali. per Fed. ubi dicit, ꝙ de iure cõi, delictum patris non debet in hoc nocere filio, qñ non prouenit feudum à patre, ſed a gñere ulteriori, quia nõ habet hoc caſu illud à patre, ſed maiores ſui uidentur illud ſibi dediſſe. d. l. 3. ff. de inter. & rele. Item per delictum pater ur̃ extinctus, & de medio ſublatus, ut. ff. de contratabu. l. j. §. filium. Sed ſecundum conſuetudinem feudorum dicit, quod nocet filio & motiuum conſuetudinis fuit, ut uaſalli magis metuant, nam naturale eſt, magis metuere in filio, quã in ſe. ut ff. quod metus cau. l. iſti quidem, in fi. Sed in dubijs debemus, maximè in iudicando, ſequi opinionem benigniorẽ, ut in regula, in pœnis, li. 6. & l. ſi præſes, & l. pe. ff. de pęnis, cum ſi. Ex quo ur̃ concludendũ ad propoſitum, quod cum iſte comitatus Bigorræ ſit à gñe ulteriori, præſuppoſito, ꝙ ſit feudalis, & quòd Squinatus & Cõſtãtia deliquerit: tñ non debet præiudicari alijs agnatis, quin ſaltem debeant habere ex noua inueſtitura ſecũdum limitationem Bal. prædictã, ſed (ut dixi) nõ reperitur, ꝙ ſciẽter aliquid cõmiſerint ꝯ dñm, ꝑꝑ ꝙ deberẽt priuari. põderandus eſt ẽt tex. in d.c.j. ſi uaſal. feu. pri. quia non indiſtinctè priuat oẽs agnatos, ſed uſque ad tertium gradum, ſed quia non multum facit ad propoſitum noſtrum, aliter non inſiſto. ¶Ad octauã quæſtionem, quæ eſt, Si non potuit eccleſia Auic. de facto & ſine cauſæ cognitione inuadere, an in tali cauſæ cognitione Squinatus, & Cõſtãtia debuerint uocari, & uocati conuinci. Indubiè dico, quod ubicunque abſenti poteſt defenſio competere, non debet aliquid agitari in illius præiudicium, eo non uocato, ut c. eccleſia ſanctæ Mariæ, de conſt. & in c. inter quatuor, de maio. & ob. & c.j de cauſa poſ. & propric. & iij. q. 9. c. caueant, & c. omnia, & ij. q. j. nos in quemquam, & l. de unoquoque, & l. cõtumacia, ff. de re iud. & l. ceſſante, & l. tres denuntiationes C. quomodo & quando iudex, & l. j. §. item ex eo, ff. quæ ſen. ſine app. reſcin. Hinc eſt, ꝙ ẽt in notorio requiritur citatio, ex qua põt abſenti aliqua defenſio cõpetere, ut no. in c. ad noſtrã, de iure & in c. porrò, de diuor. & in c. ueſtra de coha. cleri. & mulie. & quo ad caſum noſtrum eſt gl. & exp̄ſsius ibi per Bal. in c.j. ex quibus modis feu. amit. §. uel cũ filia, ubi no. Bal. poſt gl. ꝙ ꝑꝑ culpas nõ perditur feudũ ipſo iure, præterquam in caſu alienationis, ſed requiritur iudicium, & cauſæ cognitio, & ſententia. & idem no. gl. in c. imperialẽ. §. calidis, in uerbo, reuertatur, de prohi. feu. ali. ꝑ Fede. colla. x. Et hæc ſine partis præſentia exerceri non poſſunt, quia cauſarum merita, partium aſſertione panduntur l. fi. C. ſi per uim uel alio modo & c. tum ex literis, de in integ. reſt. aliàs nihil ualet, quicquid agitur in partis abſentia, ut in iuribus ſuperius allegatis, maximè in c. omnia, & c. caueant, & l. de unoquoque, adeo, ꝙ neq; interlocutoria parti præiudicialis ferri põt in abſentia ipſius partis, ut no. in l. nec quicquam, §. ubi decretum, ff. de offi. procon. licet aliud ſenſerit Inn in c. querelam, de procu. & c. auditis, eo. ti. Sed primum dictum communiter tenetur. Et dictũ Inn. procedit in interlocutoria nullius uel modici præiudicii, dicit tñ Bal. in d. §. uel cum filia, ꝙ in caſu alienationis perdit uaſallus feudum ipſo facto, allegat Inn. in c. ij. de feu. Ego allego gl. quæ hoc apertè tenet in d. §. callidis, præal. reddit ipſe rationem ſpecialitatis, quia ur̃ hoc caſu uaſallus habere feudum pro derelicto, arg. ff. de damn. infec. l. prætoris, cum ſua gloſſ. Non contingit hæc ratio in caſu noſtro, cum ſemper illi comitatum poſſederint. Item, ut ipſe dicit, etiam hoc caſu requiritur ſententia ſuper declaratione amiſſionis. nam ubicunque quis incidit in pœnam ipſo facto, requiritur ante apprehenſionem, ſeu executionem ſententia declaratoria, ut eſt tex. no. in c. cum ſecundum leges: de hæreti. li. 6. & l. eius. qui delatorẽ, & ibi per Bar. ff. de iure fiſ. Et no. replicat idẽ Bal. in c. uno, de feudo ſine cul. non amit. col.x. † ubi dicit, quòd in mera executione, ubi præ
6 ceſſit iudicium hominis, non eſt neceſſaria cognitio, uel dilatio, allegat Inn. in c. ex ratiõe, de app. quod dicit mẽti tenendum. Sed ego dico in hoc diſtinguendum melius, ut ipſe Inn. in c. cum ſuper, de cauſa poſ. & proprie. prope finem in uerbo, præiudicio; & non inſiſto, quia non eſt materia noſtra, & per Bar. in l. à diuo Pio, ff. de re iudi. Sed uenio ad ſ̃m membrum Bald. quod facit ad materiam noſtram, aut agitur de executione ſententiæ legis, & eſt neceſſarius libellus, cum non præceſſerit aliquod iudicium quód eſt no. facit ad prædicta tex. in d. c. uno, & in c. j. de feu. ſine cul. non amit. ubi no. colligitur, ꝙ prius debet cognoſci de culpa antequàm uaſallus deijciatur. Cognoſci aũt nõ põt, niſi parte præſente, ut c. tùm ex literis, de in integ. reſt. & l. fin. C. ſi per uim, uel alio modo. Et maximè hoc procedit, ubi prætenditur iuſta cauſa, & negatur delictum: quia non debet eſſe dominus iudex in facto proprio, ut probatur in l. imperialẽ. §. prætereà, de proh. feu. ali. per Fed. coll.x. & ibi gloſſ. expreſſa in §. callidis, in uerbo, reuertatur, & in c. cæterum, de iudi. & per ibi not. hæc quæſtio ſatis terminatur. Nam ubicunque eſt quæſtio inter dñm & uaſallũ, ut quia dominus feudi incidiſſet in cõmiſſum, & uaſallus negat, debet ꝑ pares curiæ, i. alios uaſallos eiuſdem dñi quæſtio terminari, & ſi non habet alios uaſallos, ſeu pares, debet adiri iudex ordinarius rei, ut no. gl. & Bal. & in d. §. prætere a, qui eſt § pe. & doc. in gl in d. c. cæterum. quinimò plus dico, ꝙ cum in caſu nr̃o eccleſia Auicien. diceret dominam Cõſtãtiam ſuã eſſe uaſallã, & illa negaret, non debent cognoſcere pares curię, nec ipſa eccl'ia, ſed iudex ordinarius illius do. Cõſtãtię, ſeu alterius comitiſſe, uel comitis, quicũq; ſit, cũ negetur illud eſſe feudũ. ideò cã debet deduci ad iudicẽ naturalẽ ipſius cõuẽti, quia actor debet ſequi forũ rei. hoc expreſſè tenẽt do. in d. c. cęterũ, & Bal. in d. §. pen. ꝓbatur in c. j. de lege Corra. coll.x. & quinimò in terminis latioribus, ſ. in emphyteota, q̃ nõ ſoluit cautionẽ per biẽniũ, ſeu trienniũ, licet iura dicant, ꝙ poſſit per dominũ expelli, ut in ca. potuit, de loc. & l. 2. de iure emphy. tñ, ut notanter dicit Spe. in ti. de loc. §. nunc aliqua uer. 48. ſi emphyteota allegat aliquã iuſtã cãm, nõ debet dñs ꝓpria authoritate illũ expellere, ſed ad iudicẽ illius, cã debet ꝑferri, ad idẽ q̃d no. Cy. in d. l. ij. Concludo ergo, ꝙ debuerũt Squinatus, &

Conſtantia ad iudicium reuocari;& per conſequens, q̃c-
quid actum fuit in eorum abſentia, eis legitimè nõ cita-
tis,nõ ualuit.Et hoc de hac q̃õne. ¶In noua q̃õne,qua q̃-
ritur,ſi dicti Squinatus & Cõſtantia in uita ſua nõ fuerint
placitati,an eorũ hæredes potuerint,uel poſſint placita-
ri; dico ꝙ gl.in c.j quibus mo.feu.amit.format q̃õnem ꝑ
caſum conuerſum,uidelicet ſi dñs non placitauit uaſallũ
de culpis commiſſis in uita ſua, nunquid hæres poſſit il-
lã placitare;& concludit ꝙ nõ, arg.in l.omnimodò,C.de
inoff.teſt.& de reuocã.dona.l.j.& ff.de proba.l.Procula,
& idem uoluit gl.in d.l.oĩmodo. Bal.dicit illud uerũ, ſi
defunctus habuit ſpatiũ querelãdi,& nõ eſt cõqueſtus:ſe-
cus,ſi nõ habuit,uel ignorauit;alleg.in ar.l.diuus,& l.ex-
cipiuntur.§.fi.quod ſatis poteſt hoc caſu admitti; & fuit
hæc opinio Io.An.in c.ij.de dona.ſuper gl.fi.ubi ponit il-
lã limitationẽ Bal alle.de elec.c.cũ in ueteri, ff.de cõfir.
tuto.l.in confirmando,& l.utilitatem. Sed quid in dubio
noſtro,qñ uaſallus nõ fuit placitatus ĩ uita,nũquid ipſius
hæres poſſit placitari, gl.ibi nõ format, ſed Bal.ibi ponit
& apertè non ſoluit,ſed dicit,ꝙ eſt arg.ad hanc q̃õnem in
l.rei iudicatæ,ff.ſol.mat.ſed certè facit ad præcedentem
7 caſum,& non ad iſtũ. † Nam ibi ſm uerũ intellectũ poni-
tur caſus, an hæres mariti poſſit opponere de adulterio
cõtra uxorẽ repetẽtẽ dotem, ſi maritus in uita accuſauit
uxorem;& concludit quod non.ſed in caſu noſtro melius
facit.l.fi.C.de adulte.ubi tractatur,an maritus poſſit op-
ponere de adulterio contra hæredem uxoris,ſi oppoſuit
in uita uxoris. ſed gl.in d.c.fi de do.in fi.format expreſſè
hanc q̃õnem, & per arg.illius tex.dicit ꝙ nõ ex quo.n.ua-
ſallo non fuit mota q̃õ in uita,non poteſt inquietari eius
ſucceſſor, ſicut ibi dicimus in donatarij hærede, qui non
poteſt moleſtari, ſi ipſe donatarius non fuit de magnitu-
dine moleſtatus in uita.Idem not.gl.j.l.fi.C.de reuo.do.
uidetur.n.iniuria per taciturnitatem erga defunctum re-
miſſa,ſm illam gl.ſed Io.An.in addi.Spe.in ti.de feu.§.in
fi.format hanc quæſtionem antiquorum; & concludit,q̃d
ſupra cum limitatione tamen dicit.n hanc concluſionem
procedere,ut heres,ſeu ſucceſſor uaſalli nõ poſſit inquie
tari,ſeu placitari, ſi dñs fuit ſciens de culpa defuncti, &
habuit tempus ad querelandum, & tacuit, ſecus ſi igno-
rauit: uel non habuit tempus ad querelam dum ꝯ defun-
ctum,arg.in l.cõfirmando,& l.utilitatem,ff.de confir.tu-
to.Idem voluit Bal.in c.imperialem.§.inſuper, de prohi.
feud ali.per Fed.ubi bene tetigit hanc q̃õnem,& mouen-
tur Io.An.& Bal.quia iſtæ reuocationes ſunt quaſi pro-
ſecutiones iniuriarum, quæ non dantur hæredibus, nec
contra hæredes.l.iniuriarum,ff de iniur.Item ponit Bal.
& aliam limitationem dicens, ꝙ ſi eſſet talis felonia, ſeu
culpa, propter quam uaſallus feudum ipſo facto perdidiſ
ſet, tunc poſſet agi ab hærede domini contra hæredem
uaſalli:quia iniuria,quæ ſecum traxit executionem, ẽt in
hæredem tranſit, ut l.commiſſa,ff.de publi.no.in l.iij.§.
quod ait prætor,ff.quod quiſque iur. Et ideò concludit,
quod ſi eſſet fælonia commiſſa in alienando feudum: uel
alia, quæ ex ſpeciali pacto induceret priuationem feudi
ipſo facto,talẽ præiudicium tranſiret in hæredem,etiam
querela non præparata;quod dicit eſſe notandum.Quod
ſatis mihi placet per tex.iũcta gl.in d.c.imperialem.§.cal
lidis,in fi.ubi dicitur,ꝙ per alienationem feudum reuer-
titur ad dominum, & dicit ibi gl.ꝙ ipſo iure in alia tamẽ
culpa requiritur ſententia priuatiua, & quod conuinca-
tur uaſallus de culpa,in cap.j.de feu.ſine cul.non amit.&
no.in gl.in d.§.calidis; ſupra in præcedenti q̃õne aliquid
dixi. Item limitarem ego hoc dictum Bal.niſi dñs ſciens
uaſallũ priuatũ, eum per aliquẽ actũ poſitiuũ tacitè ap-
probauerit,arg.optimũ ĩ c.ex ore,de priuile.& c.dilecto,
de preben.& l.ſi filius,ff.fam.erc.& quod no.Bar.in l.quo
enim,ff.rẽ ra.habe.uenio ad decimam q̃õnem; utrum iu-
dicatum Auicieñ.in curia regis Franciæ habitum contra
regem Angliæ,& ducẽ Aquitaniæ ſuper ſpoliatione poſ
ſeſſionis,ſeu quaſi feudagij,ſeu homagij,ſuper caſtro de
Lorda in aliquo dictæ Conſtantiæ non uocate,nec audi-
tæ,& iuri ſuo præiudicauerit? Et profecto,ſi uerũ eſt, q̃d
ſupra in narratione facti præſupponitur, ſ.ꝙ hæc domina
Conſtantia ignorauerit litem ſuper his agitari inter ec-
cleſiã Auicieñ.& regẽ Angliæ, non uideo,ꝙ ĩ aliquo di-
ctum iudicium habuerit ſibi præiudicare: quia regulari-
ter ignoranti non ꝑiudicatur,ẽt ubi agitur de eo,de quo
actio primo loco cõpetebat ignorãti, ut ĩ l.ſæpe,ff.de re
iud.& c.pen.e.tit.facit l.nec præteriit,C.de capt.nec ſen-
tentia illa eſſet mandanda executioni in præiudicium do
minæ Conſtãtiæ,licet ualuerit in præiudicium regis An-
gliæ,ut in c.cum ſuper, de re iud. Et ſi dicatur, ꝙ præiu-
dicium poterit prætendere dicta domina Conſtantia in
executione ſententiæ, ſaltem ſuper poſſeſſione, cum rex
Angliæ prius poſſideret,ſeu quaſi recipiendo iuramentũ
fidelitatis tam ab ea, quàm à Squinato,& ſic ſolum eccle
ſia Auicieñ.ueniebat ponenda in locum dicti regis? Et
iuxta theoricã notabilem Inn.in c.ueniens, de teſti.quã
ſequitur Bal in l.à diuo Pio,ff de re iud.non poteſt ter-
tius impedire executionem ſententiæ pro intereſſe ſuo,
quando petitur fieri in rem non uacãtem,ſed ab alio poſ
ſeſſam,cũ poſſit iſte tertius ita agere poſt modũ pro iure
ſuo cõtra iſtum ſm, ſicut ꝯ primum. facit.l.is à quo,ff.de
rei uẽ.& quod ibi no.Io.An.poſt Inn.in c.j.de cõceſ.pre-
ben lib.vj.rñdeo, ꝙ imò poterat prætendere magnum
præiudicium: quia ſicut intereſt dñi non perdere ſubie-
ctũ.d.c.cum ſuper,ita intereſt ſubiecti non mutare dñm,
ut no.dicit Inn.in c.auditis,de reſcri.& d.c.cum ſuper.fa
cit.l.principaliter C.de lib.cau.& uidetur apertè proba-
ri in caſu noſtro in c.imperialem.§.præterea ducatus,de
prohi feu.ali.per Fed.col.x.& c j.de lege Corra.ea.colũ.
ubi dicitur dominum non poſſe ſine uaſalli uoluntate in
aliũ feudum trãferre. ad idem quod legitur & no.in c.fi.
de ma.& obe.ubi expreſſè hoc uolunt Io.An.& Hoſt.nec
obſtat theorica Inn.in c.ueniẽs præall.quia procedit,qñ
tertius reſpectu executionis nullũ poteſt prætẽdere pre-
iudicium;ut puta quia fit executio circa rem ab alio ter-
tio poſſeſſam.unde ſecus,ſi poſſet pretẽdere aliquod præ
iudiciũ,ut in c.Piſanis, & quod ibi no.de reſt.ſpol.ubi bo
nus tex. Item habebat dicta dña Conſtantia & aliã nota-
bilem defenſionem. Nam ſi fuiſſet præſens, potuiſſet ne-
gare. & ita etiam poſtmodum debuit poſſe in illum re-
gem Angliæ fuiſſe aliquam poſſeſſionem, ſeu quaſi ho-
magij tranſlatam:quia,ut ſ.dixi in vj.q.cum illi preſtite-
rint hoc iuſm regi Angliæ per metum;actus fuit ipſo iu-
re nullus,ut ibi plenè dixi. & per conſequens põt dici, ꝙ
eccleſia Auicien.deberet reponi in locum illius,cũ de iu
re nihil acquiſiuiſſet rex Angliæ. ſed ſi dicta dña Cõſtãtia
ſciuiſſet litẽ uerſari ĩter eccleſiã Auicieñ.& regẽ Anglię,
& tacuiſſet nũquid ſibi præiudiciũ aliquod generatũ fuiſ
ſet, eſt magis dubium. Et primò ſuper proprietate nullũ
præiudiciũ ſibi fuit illatũ:tũ quia de proprietate nõ age-
batur, & ſententia lata in poſſeſſorio, nõ præiudicat ſuꝑ
proprietate: q̃a nihil cõe habet proprietas cũ poſſeſſio-
ne.l.naturaliter.§.nihil commune,ff.de acqui.poſ.& c.pa
ſtoralis,de ca.poſſ.& proprie. tùm quia tertio ẽt ſcienti,
& tacenti non fit præiudicium ſuper proprietate, ut cap.
cum ſuper, & quod ibi not.de cau.poſſ.& proprie. & hoc
ſi ſumus extra caſum.l.ſæpe,prout erat in caſu nr̃o: quia
primo

primo loco non competebat de hoc iure actio dominæ
Conſtantiæ; imò nulla actio ſibi cõpetebat, cum ageret
de recipiẽdo iuſm fidelitatis,& de poſſeſſione feudi quã-
tum ad dominos. Sed dubium eſt, nunquid circa poſſeſ-
ſionem ſibi tacendo præiudicabit? Et ur̃ primo ꝙ ſic per
tex.no.in d.c.cum ſuper.ſicut.n.ſententia lata contra ſub-
iectum, præiudicat circa poſſeſſionem dño ſcienti & ta-
centi,ut ibi; & ita ſententia lata ꝯ dñm debet præiudica
re ſubdito ſeu vaſallo ſcienti,& tacenti; & hoc uidet̃ uel-
le Inno.in c.auditis,de præſcrip. ubi dicit,ꝙ ſententia la
ta contra dñm,non præiudicat ſubdito, nec econuerſo ſi
fuit lata contra ſubditum, præiudicat dño, niſi ſciuerit,
& defenderit, allegat ꝓ hoc ultimo.d.c.pen. de re iudi.
ſed in c.cum ſuper,& c.pen.eo.ti. reſtringit illud dictum,
ut præiudicetur ſcienti reſpectu poſſeſſionis tñ, de quo
uidetur prima fronte ibi tex.ut ſi fiat executio ꝓ illo,qui
habuit ſñiam; & idem uidentur tenere ibi cõmuniter ca-
noniſtæ. Sed ego alias conſului, ꝙ etiam circa poſſeſſio-
nem non fit præiudiciũ poſſidenti, & tacenti,motus prin
cipaliter per rationem Innoc.in d.c.auditis. ubi dicit, ꝙ
defenſio,cum de ſubiectione agitur,ſpectat principaliter
& æqualiter ad dominum,& ſubiectum ratione prædicta.
ergo ſententia cõtra vnum,non debet nocere alteri, etiã
ſcienti,& tacenti; quod probo per dictam l.ſæpe,& c.pen.
de re iud. tunc enim ſententia vnius, nocet alteri ſciẽti,
& tacenti, cum is,cui primo loco competebat actio, per-
miſit ſequentem experiri;& hoc quia poterat illum à iu-
dicio repellere,ut ibi dicitur. Sed ſi æqualiter ad utrũq;
pertineat defenſio,non potuiſſet dicta domina Conſtãtia
regem Angliæ à iudicio remouere,cũ litiget de iure prin
cipaliter ſuo,ſeu quod prætendebat ſuum; ergo non de-
buit præiudicari do.Conſtantiæ, ſi tacuiſſet, & illos liti-
gare permiſiſſet,cum illi litigarent ꝓ intereſſe eorum,&
ſñia poterat habere effectum in illorũ litigantium ꝑiudi
cium. hoc etiam ur̃ probare tex.in d.c.cum ſuper,ponde-
rando duo ultra doct.ibi. Primò in eo,quod dicit,ꝙ ſñia
debet mandari executioni abſque preiudicio illius ẽpi,q
prætendebat ſubiectionem,licet ſciuerit cauſam agi. non
enim poſſet hæc ſñia mandari executioni abſq; præiudi-
cio do.Conſtantiæ,uel ſucceſſoris, cum cõpelleretur obe
dire non dño, & ſibi iurare, ſaltem donec conſtaret de
proprietate.nam poſſeſſionis cõmodum maximum eſt,ut
inſti.de interdictis. §.cõmodum. Secundò pondero rõnẽ
illius tex.dum dicit, quia res inter alios acta, non debet
aliis præiudicare: & ſic ſingulariter vult ille tex.quẽ ne-
ſcio alibi, ꝙ dominus dicitur alia ꝑſona à ſubiecto, quo
ad hoc, ut nullum ꝑiudicium fiat ſibi ex ſententia lata ꝯ
ſubiectum. ergo pari rõne idem dicẽdum eſt in ſubdito,
qñ fuit actum contra dñm per rationem prædictã. Et ad
illud c.cum ſuper,quatenus innuit, ꝙ ſentẽtia mandatur
executioni contra ſcientem & tacẽtem,poteſt reſpõderi,
ꝙ loquitur,qñ ſciens nõ poſſidebat, & loquitur de quo-
dam præiudicio facti: quia non poterat impedire execu-
tionem fiendam,etiam in re uacante, ex quo ſciuit,& ta-
cuit: ſecus autem, ubi ipſe poſſediſſet,uel fieret ſibi præ-
iudicium modo prædicto. Et hũc intellectum ad c.illud,
tenuit recollendæ memoriæ do.Franc.Zab. poſteà Car-
din.Florentinus vulgariter nuncupatus, licet non fuerit
prædictis motiuis motus. ¶Sed prędictæ cõcluſioni mul
tum obſtare uidet̃.d.l.ſæpe,in §.nam & ſi libertus,ubi dr̃,
ꝙ ſi libertus litigans de ſtatu ſuo cum tertio, reportauit
ſententiam ꝯriam,præiudicat domino ſuper ſuo iure pa-
tronatus. Ad illum enim tex.poteſt dupliciter rñderi, ꝙ
ille tex.habet duos intellectus. Primus, qñ dñs interue-
nit in iudicio; & hoc ur̃ ſonare ille tex.dum dicit, inter-
ueniente &c. Et hunc intellectum tenuit Io.& approbat
Inn.in d.c.cũ ſuper.dixit.n.Io.& bene ſm Inn.ꝙ ſi q̃s iura
petat,quæ ego poſſideo in re aliqua, me ſciente, & obti-
neat:non tñ mihi præiudicat,niſi eam defendã;& exponit
uerbum.d.l.ſæpe,ſ.me interueniente,& defendente, quia
ex quo offero me defenſioni,facio mihi ꝑiudicium,ſi non
ꝓbo de iure meo,ut ibi. facit.l.q. ſe liti,ff.de peti.hæred.
¶Secundus intellectus fuit Rog.ut ſufficiat ſola ſciã. &
licet Bar.hunc intellectum teneat in d l.ſępe: Inno.tñ &
Io.And.dicũt,ꝙ Papa ur̃ illum intellectum Roge.repro-
bare in d.c.cũ ſuper. Sed ſi uolumus ſaluare Rog. & Bar.
dicamus aliter, & ſic, ꝙ aut loquimur in liberto litigãte;
& fit dño ſcienti præiudicium, ut in d.§.nã & ſi libertus.
¶Aut loquimur in alio ſubiecto,uel dño litigante; & nõ
fit alteri præiudicium, licet ſcienti,niſi interuenerit in iu
dicio, & obtulerit ſe defenſioni; & ita loquatur.d.c.cum
ſuper, & ur̃ iudicio meo de mente Bar.ſi bene põderetur
in d.l.ſæpe. Rõ diuerſitatis eſt:quia libertus fuit conſecu
tus libertatem à dño, & ſic uidetur habuiſſe licentiã ex-
periendi ſuper dñio,& conſequenter ſuper iure patrona-
tus, ex licentia ipſius domini, merito fit domino præiu-
dicium, ſicut eadẽ ratione dicitur in creditore ſuper do-
minio pignoris agendo hypothecaria, ut fiat præiudiciũ
debitori ſcienti. habuit.n.illam obligationem facto do-
mini; & ſic uidetur ſibi dediſſe licentiam ſuper dñio li-
tigandi,ut no.Bar.in d.l.ſæpe. In non ſubiecto autem,ſeu
dño feudi ceſſat hæc rõ,cum non habeat feudum à ſubdi-
to,licet litiget merè pro iure ſuo. ideò non debet præiu-
dicare uaſallo etiam ſcienti. Item ex alio taciturnitas nõ
debuit obeſſe do.Conſtantiæ. erat.n.ipſa certa, & infor-
mata de iure ſuo,ꝙ ipſa nõ eſſet uaſalla, nec ius aliquod
fuerat trãſlatum in dictum regem Angliæ,cum metu illi
feciſſet iuſm,ut ſupra dixi. Et ſic non eſt uerum dicere,ꝙ
permiſerit dñm ſuum agere,ſed prorſus extraneum in ue
ritate, & quo ad ius ſuũ ratione prædicta. Et hęc de iſto
dubio. ¶Vndecima q̃õ.Vtrum proceſſus ab illo milite de
Longo Pererio executore prætenſo habitus fuerit nul-
lus, ita ꝙ ab eodem neceſſe non fuit appellare, ſed ſemꝑ
eidẽ Conſtantiæ & ſuis hæredibus fuerit ſalua exceptio
nullitatis. Ad quã uidetur mihi ſecure dicendum, ꝙ q̃c-
quid egit,nullius fuit momenti: q̃a aliud prorſus egit, q̃
ſibi fuerit iniunctum & cõmiſſum; merito factum ſuũ fuit
nullum,cum exceſſerit ſeu peruerterit formam mandati,
ut in c.cum dilecta,de reſcr. & c.venerabili, de offi.dele.
& c.Piſanis,de reſti.ſpo. & l.diligenter,ff mandati.& ex-
preſſè in terminis noſtris,ſ.in executione ꝑuertente man
datum tenet gl.in c.quod ad conſultationẽ,de offi.dele.
& idem ibi Io.An.& cõiter doc. & Bar.in l.ab executore,
ff.de appel. & per conſequens non fuit neceſſe appellare,
ut no.gl.Io.And.& Bar.in locis præall. & probatur iure:
quia à facto nullo licet poſſit appellari ad finem deuolu-
tionis negotij, ut euitetur interim grauamen facti, ut in
c.dilecto,de appel. & ibi per Inno. & in l.Carmelia Pia,
de iure patro. non tñ eſt neceſſe,quia ſemper auditur q̃s
per uiam nullitatis,ut in c.j. & quod ibi not.de re iud. &
in l.j.& ij C.qñ prouoc.non eſt neceſſ. & l.ſi expreſſim,ff.
de appell.ꝙ autem ille executor peruerterit ordinem &
mandatum ſibi factum, clariſſimè patet ex narratione fa
cti. Nam ſententia fuit lata inter eccleſiam Auicien. & re
gem Angliæ ſuper poſſeſſione quaſi homagij & fidelita-
tis occaſione dicti comitatus, & fuit iniunctum dicto de
Longo Pererio,ut exequeretur iudicatũ.ipſe uerò indu-
xit decanum noĩe eccleſię Auicien.in poſſeſſionem comi
tatus,& ꝑcepit illis de comitatu,ut nulli alij ꝑter eccl'iæ
Auic.obedirent. Quę uerba ſapiũt cõmodã poſſeſſionem
co-

comitatus, & non poſſeſſionem homagij recipiendi, uel fidelitatis. Nam ſi noluiſſet exequi iudicatum, prout ſibi de iure & ex forma mandati incũbebat, debebat adire dominam Conſtantiam, ut ꝑtenſam uaſallam, & ſibi ꝑcipere, ut loco regis Angliæ, ſeu ducis Aquitaniæ obediret, & faceret homagium ſeu fidelitatẽ eccleſiæ Auicieñ. donec aliud ꝓnuntiaretur ſuꝑ ꝓprietate illius iuris; quod non fecit, ſed prorſus aliud. vnde dico, ꝙ illa executio nõ ualuit nec reſpectu poſſeſſionis recipiendi homagium, nec reſpectu ipſius comitatus: quia in primo defuit uoluntas ipſius executionis, in ſecũdò defuit poteſtas. Et ſic habuit locum illa regula: Quod noluit, potuit, qđ noluit adimplere nequiuit, de offi. dele. c. cum ſuꝑ abbatia, & l. multũ intereſt, C. ſi qs alte. uel ſi. Nec obſt. ſi dicat̃ dictum executorem dixiſſe, ut nulli alij obedirent præter eccleſiæ Auic. inquãtum iudicatum & mandatum dñi regis ſe extendebat, &c. qa uerbo vnum dicebat, & ɔ̃rium faciebat facto; & ſic ꝑ facta ɔ̃ria recedebat, ut in c. cum M. de cõſt. & c. ſolicitudinem, de app. vnde erat in eo quædam repugnantia; merito neutrum ualuit, ut in l. ubi repugnantia, ff. de reg. iu. ¶ Venio ad duodecimam qõnem iſti uicinã, in qua quærit̃, an iudicatum ſ̃m ꝑ curiam regis ꝓlatum, non tñ executioni legitimè mãdatum, ualidauerit in aliquo ꝓceſſum illius executoris de Longo Pererio prius ſuꝑ executione iudicati primi factum? Et breuiter dico, ꝙ nõ. nã certum eſt ꝓceſſum illius nullius momẽti fuiſſe, ut ꝑced. qõne ꝓbatum eſt: ergo nec ꝑ ſecundum iudicatũ recepit uigorẽ: qa ſcđm iudicatum, uel decretũ nõ interuenit ſuꝑ prima executione ɔfirmando illã ſeu ꝓnũtiãdo eam bene fuiſſe geſtã; quo caſu poſſet ꝓbabił̃r dubitari, nunquid ualidet̃ ꝑ ſecundam ſñiam ꝑ ea, q̃ legunt̃ & no. in l. j. ff. q̃ ſen. ſine ap. reſcin. & in l. j. C. qñ ꝓuo. nõ eſt neceſ. & ꝑ Inn. in c. ſuper lr̃is, de reſcr. ꝑ Bar. plenè ĩ l. ſi expreſſim, ff. de appel. in quo ſunt uariæ ſñiæ, ut in præal. iuribus not. Sed do. Coſtantia inſtante ſuper appellatione ſua contra proceſſum dicti executoris nomine eccleſiæ Auicien. fuit petitum, ut ante omnia primum iudicatũ, de quo ſuprà, mandaretur executioni ad plenum; & per hanc poſtulationem per aliud iudicium curiæ regis Franciæ pronuntiatum fuit, ꝙ executio iudicati facti pro eccleſia Auic. contra regem Angliæ ſecundum tenorem dicti iudicati fieret, & in feudo totius comitatus Bigorræ, & in omnibus, q̃ dictus rex Angliæ de dicto comitatu, uel rõne eiuſdem tenebat tempore primi iudicati, ut eps & capitulum ponerentur in his in eo ſtatu, in quo erat dictus rex Angliȩ tempore eiuſdem iudicati &c. ut patet in narratione facti. vnde ſi bene ponderentur uerba prædicta, hæc ſñia diffinitiua, imo uerius interlocutoria prolata, pendente appellatione d'o. Conſtantiæ, non fuit ſuper executione iam facta, eam aliquatenus approbando; ſed ſolum fuit præceptum, ut primum iudicatum mãdaretur executioni, nec ſimpł̃r, ſed in præiudicium ſolius regis Angliæ, ut eccleſia Auicien. poneretur in poſſeſſionẽ eorum, q̃ in dicto comitatu rex Angliæ tempore iudicati poſſidebat; & cum illo tp̃e non poſſideret rex Angliȩ comitatum pleno iure, ſed receperat ſolũmodo iur̃m fidelitatis, non extendebatur etiam ſecunda ꝓnuntiatio, niſi ad ius tunc poſſeſſum ꝑ regem Angliæ. & ſic clariſſimè patet, ꝙ executio iniuſtè, & ꝑuerſe facta per illum executorem de Longo Pererio, in nullo fuit ꝑ hoc ſecundum iudicatum conualidata, maximè cum uerba ſñiæ ſint ſtrictè intelligẽda, ut in l. vna. C. ſi vna ſen. plu. fue. cõ. & c. dilectus, de offi. ord. no. Bar. in d. l. ſi expreſſim, ĩ prin. ij. col. Quinimo plus no. dixit Bar. ĩ d. l. ſi expreſſim, ꝙ ſi fuiſſet appellatum à ſententia nulla, & iudex appellationis ꝓnuntiaſſet appellationem iniuſtam, ſeu malè appellatũ, non per hoc confirmaretur prima ſñia nulla: quia non ſequitur, fuit malè appellatum, ergo iudicatum tenuit. Nã potuit eſſe malè appellatum ꝓpter defectum ordinis nõ ſeruati, ut quia poſt decẽnium, uel quid ſimile; & uerba ſententiæ (ut prædixi) ſunt ſtrictè intelligenda. Ad ꝓpoſitum noſtrum ueniendo, tunc fuiſſet confirmatus ꝓceſſus nullus illius executoris, ſi fuiſſet ꝓnuntiatum malè appellatum, & bene ꝑ illum executorem ꝓceſſum, ut no. Inn. & alij in iuribus præall. Et hoc caſu poſſet dubitari, nunquid ꝑ talia verba confirmaretur prima executio. Et primo tenerem, ꝙ non: qa illa executio notoriè erat nulla, cum conſtaret, qđ eſſet ɔ̃ria ſñiæ, q̃ inducit notorium, ut in c. ueſtra, & c. ſi. de coha. cle. ergo ſecunda ſñia eſſet notoriè iniuſta, ſi contineret, proceſſum notorie nullum eſſe ualidum: ſententia uerò notorie iniuſta, eſt ipſo iure nulla. Nec eſt opus ab ea appellare; tex. eſt not. in c. inter cæteras, de re iud. no. Inn. in c. fraternitatis, de fri. & mal. Nam ſñia tranſit in rem iudicatam ꝓpter ꝑ̃ſumptionem iuſtitiæ: qa ꝑ̃ſumitur ꝓ iudice, ut in c. in præſentia, de renũ. & c. cauſam, q̃ de iud. q̃ ꝑ̃ſumptio ceſſat data notorietatẽ iniuſtitiæ. nam ueritate manifeſtata cedit opinio ueritati. 8. diſt. c. ueritate. Et hæc de iſta qõne. ¶ Tredecima qõ. Vtrum do. Conſtantia debeat haberi excuſata, q̃ poſt q̃ ſciuit dicta iudicata ꝓ eccł̃ia Auic. prolata, coram executore, & decano obtulerit homagium facere eccł̃iæ, & alia, ad quæ tenebat̃ ut ſ̃. Et demum infirmitate languẽs, ꝓcuratorem cum ſpãli mandato cõſtituit ad faciendum ipſum homagium, & idem ꝓcurator illud facere obtulit: ſed eccł̃ia recipere non curauit. Ad qõnem hanc reſpondeo, quod non ſolũ eſt excuſata; ſed dico, ꝙ fecit plus, q̃ debuit. Excuſata. n. eſt: qa ſatis eſt, ꝙ uaſallus poſtquã cognoſcit ſe uaſallũ, adeat dominũ, & polliceatur iur̃m, & petat inueſtiturã, & alia offerat, ad q̃ tenet̃ de iure, ut eſt tex. in c. j. de capł̃is Corr. colla. x. & ſi deficit ꝑ domino, perinde eſt, ac ſi oĩa, ad q̃ tenebatur, feciſſet: qa iuris regula eſt, ut ſi deficit ꝑ illo, cuius intereſt factum fieri, perinde eſt, acſi factũ fuiſſet geſtũ, ut in l. iu. ciui. ff. de cõd. & demon. & in regula, imputari, cum cõcordantiis ibi poſitis, de reg. iu. lib. 6. Satis eſt enim ꝙ hõ faciat, q cq̃d põt, & in eo conſiſtit 22. q. 2. c. faciat homo, & c. breui, de iureiu. Et tempus anni ꝑ̃fixi ad iur̃m fiendum &c. currit uaſallo à tempore ſciẽ, & nõ ante, ut no. Bal. in d. c. j. & hãc partem tenet Bal. poſt Iac. de Bel. in c. ij. ꝑ quos ſi. inueſt. col. x. ubi dicit, ꝙ ſi uaſallus vult facere fidelitatem, dominus aũt recuſat facere inueſtituram, nõ nocet uaſallo, & dominus ſibi tenet̃ ad intereſſe, ut in §. ſi. de no. for. fide. ead. col. Vel põt ſ̃m eũ ꝑ̃ciſe cogi tradere rem, & inueſtiturã facere, ut ĩ c. ſi facta, ſi de feu. fue. cõtrou. Vel tertio ſecundum eos priuabitur dominus proprietate feudi, ſicut uaſallus priuaretur iure ſuo, ſi recuſet fidelitatem præſtare, ut de no. for. fide. §. dominus, in tit. qualiter dominus feu. priue. c. vnico, eadem col. Et hoc ultimum eſt notandum, & dixi ſupra in vj. q. & facit. c. quia diuerſitatem, de conceſſ. præb. & c. licet, de ſupplen. negl. præl. Dixi ꝙ fecit do. Conſtantia plus, q̃ debuit quia non tenebatur ilico iurare, cum nõ fuiſſet ad illud iudicium agitatum inter eccleſiam Auic. & regem Angliȩ uocata. vnde prius debebat audiri, uolens dicere de iure ſuo quia fortè non erat uaſalla, ſed uera ꝓprietaria, ſicut fuerat domina Petronilla: uel fortè intererat ſua nõ mutare dominum, ut plenè dixi in x. q. ¶ Decimaquarta qõ. Vtrum dominus rex Franciæ, qui partibus cõtendẽtibus tenere debebat ſ̃m tenorẽ iudicati ſui in manu ſua tãquã ſuperior res contentioſas, ſic tenẽdo longiſſimo tp̃e præſcripſerit contra

contra partes, ita, ꝙ teneatur hæredibus dictæ Conſtantiæ ſuꝑ proprietate dicti comitatus iuſtitiã miniſtrare. Ad quã dico duplici ratione & efficaci, ꝙ nõ potuerit ꝑ̃ſcribere: ſed ꝙ teneatur ius ſuũ cuiq; miniſtrare. Et primó probatur, quia ꝑ̃ſcriptio cũ mala fide nõ procedit, ut ĩ c. uigilãti, & c. ſi. de ꝑ̃ſcrip. & in regula, poſſeſſor, de reg. lib. vj. ꝑ Bar. in l. priuilegia, C. de ſacroſ. eccl. ubi dicit, ꝙ hoc ius canonicũ cũ cõcernat aĩæ ſalutẽ, debet ſeruari ẽt in foro ciuili, & idem no. gl. in dicta regula, poſſeſſor. ſed rex Franciæ ſciebat illa bona ad alios pertinere, & non ad ſe, cum illa reduxit ad manus ſuas per partium concordiam. ergo præſcribere non potuit tanquam in mala fide conſtitutus. Ille. n. dicitur malæ fidei poſſeſſor, qui habet rerũ alienarum conſcientiam; ut dicit tex. in c. ſi uirgo. 32. q. 2. Nec obſtat, ſi dicatur, ꝙ alij reges ſucceſſores potuerũt hoc ignorare, arg. regulæ, is qui in ius ſuccedit alterius, de reg. iur. lib. vj. quod non eſt ueroſimile, nec eſt præſumendum, cũ prætextu iudicati hoc fecerit ille rex. & iudicatũ induxit notoriũ, quod quis no ꝑ̃ſumitur ignorare, de purga. cano. c. cũ dilecti. Itẽ & melius præſuppoſito, ꝙ ſucceſſores habuiſſent bonã fidẽ, cũ mala fides defuncti noceat ſucceſſori uniuerſali ĩ præſcribẽdo, ut eſt tex. no. cũ gl. in l. cum hæres, ff. de diuer. & tẽpo præſcri. Succeſſores. n. in regno habuerunt regnũ, & alia tanquã hr̃des, ut plenè dixi. ſ̃. in j. q. Et licet Di. dixerit ĩ rgł̃a poſſeſſor, præall. de æquitate canonica uideri, ꝙ ſucceſſor bonæfidei poſſit à ſe præſcriptionem inchoare iuxta no. in c. de quarta, de præſcri. & c. cura, de iure pa. tñ dico illud procedere in terris eccleſiæ, non aũt in aliis, ubi principał̃r debet ſeruari ius ciuile, ex quo ſeruari poteſt ſine aĩæ detrimento, ut no. in dicta rgł̃a poſſeſſor, & in c. ij. de arbi. lib. vj. & in d. l. priuilegia. Itẽ iura canonica loquuntur in ſucceſſore in ꝑ̃latura, qui cãt ius nõ à defuncto, ſed à ſuꝑiore, unde cenſet̃ eadẽ ꝑſona cũ defuncto. Ius aũt ciuile loquit̃ in hærede, qui cenſet̃ eadẽ perſona cũ defuncto, cũ ab ea ſortiat̃ oẽ ius ſuũ, ut ĩ aut̃. de iureiu. à moriẽte præſtito. Scđa ratio principalis, quare nõ debet præiudicari dñæ Conſtantiæ & ſuis ſucceſſoribus, eſt: quia lis etiam apud conſiſtoriũ principis cõſiſtẽs, debet eſſe abſq; dãno moræ, donec princeps fecerit eã dirimi, ut ĩ aut̃. ſed cũ lis, C. de tẽp. ap. & in c. ex inſinuatione, de ap. Et ꝑ hȩc liquet clarè ueritas eius qõnis. ¶ Decimaquinta qõ. in quã pœnam incidat eccleſia Auic. transferẽdo dictum comitatũ in dominã Reginam quocũq; titulo, inaudita domina Conſtantia, & ſua pendente appellatione? Reſpondeo, ꝙ incidit in pœnam litigioſi contractus. quæ quidem pœna locum habet, etiam contra eccleſiã, cũ alienauit prȩlatus communicato capitulo, ut probatur in c. eccleſia S. Mariæ, cl. j. ut lit. pen. nil innoua. & ibi expreſſè hoc tenent Hoſt. & Io. And. facit. 11. q. 2. c. quia res litigio Pœna autem litigioſi ponitur in l. fin. C. de litigio. & per gl. in d. c. eccleſia. & reſpectu ipſius alienantis pœna eſt, quia ſi pretium interuenit, compellitur nedum pretium reſtituere, ſed aliam tantam quãtitatem refundere, & applicatur fiſco, & contractus alienationis non ualet, & ſi recuperat rem, ut actoris non ſit conditio deterior, ex quo à principio incœpit iudicium contra certam perſonam. Si autem non interuenit pretium, puta quia donauit, tunc mulctari debet in æſtimatione uera, & iuſta; & hæc habentur in d. l. ſi. Et quod hic habeat locum illa pœna, probatur ſic. Res efficitur litigioſa, cum de ipſius dominio qõ uertitur inter actorem & reum iudiciaria conuentione, uel precibus principi oblatis, & iudici inſinuatis, ac per eum futuro reo cognitis, ut dicit tex. in aut̃. litigioſa, C. de litigio. & in cle. ij. ut lit. pendȩ. Sed in caſu noſtro agebatur de dominio illius feudi, ſeu comitatus, & cauſa fuerat placita ſeu in iudiciũ deducta. ¶ Nam appellatio prima cum fuit extraiudicialis, habet inſtar prouocationis, ut in c. cum ſit Romana, de appell. Item & melius poſtmodũ cauſa fuit deducta in iudicium, & preces fuerũt inſinuatæ regi, & rex mandauit, ut fieret iuſtitia, & hoc fuit ſæpe inſinuatum eccleſiæ Auic. unde nõ ſolum hic interuenit citatio, & cognitio ſuper re litiganda: quinimò multi alij actus interuenerunt ad inducendã rem litigioſam, & ſufficit ſola citatio, & preces principi oblatȩ, & iudici per eum inſinuatæ &c. ut ſ̃. dixi; & utrũque, quod plus eſt, hic interuenit; ergo habuit locum uitiũ litigioſi contractus, & hoc uitium remanet ẽt in cã appellationis, ut no. dicit Inno. in c. dilectæ, in fin. de excep. ¶ Decimaſexta qõ. Vtrum domina Regina, & eius hæredes, qui de facto per modum in caſu narratũ tenuerũt dictum comitatum per 130. annos, & ultra, præſcripſerint contra hæredes dictæ Conſtantiæ nunc ſe defendentes. Ad hanc qõnem dico, ꝙ præſcribere non potuerunt. & de domina regina non eſt dubium: quia ipſa eſt in mala fide tum recipiendo rẽ litigioſam, ut patuit in pȩcedẽti qõne, & poſtmodum de facto, & per uiolentiã illũ comitatũ occupando. 34. q. 2. c. ſi uirgo. nec ipſius ſucceſſores potuerũt præſcribere. tũ qa uero ſił̃e eſt in facto tam arduo habuiſſe notitiã originis illius comitatus; & ſic erat in mala fide. tũ quia mala fides defuncti nocet hæredibus in præſcribendo, ut ſicut defunctus nõ ualebat præſcribere ꝑꝑ malam fidẽ; ita nec ipſius hæres: qa cenſet̃ eadẽ perſona cũ defuncto, licet habuerit bonã fidẽ, ut l. cũ hæres, ff. de diuer. & temp. & dixi plenè. ſ̃. in 14. q. & no. gl. in l. uitia, C. de acqui. poſſ. Et maximè hoc procedit, habito reſpectu, ꝙ uitium erat reale: qa ui, dicta domina regina occupauit dictũ comitatum ꝑ gentes ſuas. & lex dicit ꝙ uitia poſſeſſionum à maioribus cõtracta, perdurãt, & ſucceſſorem authoris ſine culpa cõmittant̃, ut in l. uitia poſſeſſionũ, ꝑ̃all. & inſti. de uſuca. §. ſurtiuæ, cũ ſeq. ¶ Decimaſeptima qõ. Vtrum Rex Franciȩ in pace facta apud Bricamacum cum rege Angliæ, ut in caſu dictũ eſt, potuit dare comitatũ Bigorræ in eius manibus tał̃r exiſtente dicto regi Angliæ? Et ſi potuit, Vtrũ poſt priuationem in parlamento factã idẽ comitatus ad priorẽ ſtatũ, & cãm redierit: aut ſit in dominio regis ꝑ cõfiſcationẽ incorporatus? Et qõ apud me nõ eſt leuis ꝑ tex. & no. ſi. in materia ſua in l. bene à Zenone, C. de quadriẽ.
8 præſc. ubi in ſumma dr̄, † ꝙ ſi imperator donet alteri uel uendat, uel aliter alienet rẽ alienã, ut propriã, non ualet prætendens illã rẽ eſſe ſuã, ſed dominus, uel creditor ɔ̃ detinẽtes actionẽ mouere: ſeu aduerſus fiſcũ agere põt ĩtra quadriẽniũ dũtaxat. poſtea uerò nullã actionẽ habet, ẽt aduerſus domũ Cæſareã. Sed in caſu nr̃o rex Frãciæ, q uices imperatoris gerit in regno ſuo, & inter ſuos ſubditos, ut in c. per uenerabilẽ, q filij ſint legi. illũ comitatũ, quẽ tenebat, ut propriũ, contulit regi Angliȩ: nec fuit tũc actũ ɔ̃ eius fiſcũ intra quadrienniũ. ergo nulla actio remãſit dictis comitibus de Fuxo, nec ſucceſſoribus. Nec obſtat priuatio poſtmodũ facta de rege Angliæ: quia obligatio ſeu actio ſemel ſublata, & extincta, nõ redit ſeu reuiuiſcit licet res ꝑueniat ad priorẽ ſtatũ. l. q. res. §. areã, ff. de ſol. & in c. quæris, de cõſe. diſt. 4. ¶ Et quãquã hoc motiuũ urgere uideat̃: tamẽ eo non obſtãte, ɔ̃rium puto de iure uerius. Et ad l. bene à Zenone, Reſpõdeo multis modis. Primò, quod illa lex loquit̃, qñ imꝑator donauit rẽ alienã, credẽs illã eſſe ſuã: ſecus, ſi ſciebat illã eſſe alienã, qa tũc alienatio nõ ꝑ̃iudicat dño. de hoc ſunt duæ gl. multũ notabiles, prima ĩ l. ij. C. de ali. re. cõ. alia ĩ l. una de alie. rerum fiſca. cũ priua. cõ. lib. x. q̃ ita & bene reſtrinxerũt hãc legem;

legem, & ſequitur Bar. in d. l. una. Et eſt ratio, nam ſpeciale priuilegium imperatoris eſt, ut poſſit rem alienam alienare, qñ habet in illa aliquã partẽ, ut in iuribus proximè allegatis, ſecus aũt, qñ nullam partẽ habet, & ſciat eã alienã. Non. n. pŏt imperator regulariter aliena largiri, ut no. in l. reſcripta, C. de p̃ci. imp. offe. per Cy. & Bart. in l. fi. C. ſi ꝗ̃ ius uel uti. publi. per Inn. in c. q in eccleſiarũ, de cõſt. ſed rex Franciæ ueroſimiliter ſciebat illũ comitatũ Bigorræ, ad illos ꝑtinere: qm̃ fuerat lõga cõtentio in curia parlamẽti ſuper eo inter regẽ Angliæ, & eccleſiam Auiciẽ. & inter dñam Cõſtãtiã, & eãdẽ eccleſiam. Itẽ ſucceſſores dñæ Cõſtãtiæ uſque in hodiernũ diẽ ſẽper inſtiterũt apud reges Frãciæ pro tpe exiſtentes pro recuperatione dicti comitatus, ut dicitur in narratione facti. Et fama debet eſſe ueroſimiliter in illis, ꝙ comitatus iſte ad illos dominos de Fuxo pertinet. Per hæc. n. & denuntiationes ſæpe factas præſumitur mala fides poſſidẽtis, ut no. dicit Bar. in l. Celſus, ff. de uſuc. maximè quia in graui & notabili facto prout erat iſtud, præſumitur memoriam extare, licet multa ſint tpa lapſa, ut in c. cũ illorum. §. circa, de ſen. excõ. & xvj. diſt. ꝙ dictis; facit qđ no. Inn. in c. ex literis de iureiur. ¶ Scđò pŏt reſponderi, ꝙ illa l. bene à zenone, ponit priuilegiũ ſpecialiſſimũ imperatoris & Auguſti, q ſuis conſilijs ſuiſque laboribus pro toto orbe terrarũ die noctuque laborant. unde non immeritò ſi habeant dignã ſua p̃rogatiua fortunã, ut dicit ibi tex. ꝑpe finẽ. Hoc aũt priuilegiũ nõ attribuit ſibi Rex Frãciæ, ergo nõ extendendũ, ut in c. ſanè, de priuileg. & 7. q. j. peritiſsimi. Et maximè quia in eo nõ eſt eadẽ rõ in hoc, quæ ĩ imperatore, cũ non laboret pro uniuerſo orbe. ¶ Tertia reſpõſio, certum eſt, ꝙ alienatio facta per eccleſiã Auiciẽ. tpe litigij nõ ualuit, ut in l. fin. C. de litig. & c. eccleſia, ut lit. pen. & ꝑ cõſequẽs remãſit de iure proprietas illius feudi apud eccleſiã illã. lex aũt bene à Zenone, nõ habet locũ in rebus eccleſiæ, quia nõ potuit imperator ſe priuilegiare in præiudiciũ bonorũ eccleſiæ, ut in c. quæ in eccleſiarum, & c. eccleſia ſanctæ Mariæ, de conſti. & in l. fin. ff. de iuriſdi. om. iudi. & c. paſtoralis, de re iudi. ubi bonus tex. ad materiam noſtram. ¶ Quartò ſubtilius poſſet reſpõderi, ꝙ l. bene à Zenone, præalle. habet locum re alienata exiſtente penes aliũ, & hoc ne inquietetur ille, qui habuit rem ab imperatore, nec ipſe imperator inquietetur in æſtimatione, meritò fuit præfixum tempus ad agendum, ut ibi. Sed in caſu noſtro ceſſant hæ rationes, cum res reuerſa ſit ad ipſum regem. Nec liceat ipſum dñm regẽ locupletari cum iactura aliorũ, maximè ſubiectorũ, ut in c. locup. de re. iu. li. 6. & in l. nam hoc natura, ff. de condi. indebi. & cũ illa lex ſit odioſa, debet reſtringi, quantũ fieri pŏt. l. ſi præſes & l. pe. ff. de pœn. & c. odia, & c. in pœnis, li. 6. ¶ Ex quibus cõcludo, ꝙ aut dicta alienatio nullo mõ ualuit, aut ſi ualuit, redijt ad priorem ſtatum, cũ ſit reuerſus ad ſucceſſorẽ uniuerſalem illius dñæ reginæ, & ad malæfidei poſſeſſorem.

¶ Decimaoctaua quæſtio. Vtrum diligentiæ factæ per hæredes dictæ Conſtantiæ, ut ſuppoſitum eſt in narratione facti interruperint præſcriptionem dictæ reginæ, & ſuorum hæredum, ſi qua fuit. hæc quæſtio poteſt primò decidi per ea quæ ſupra dixi in 14. q. 15. q. Non. n. potuit hic habere locũ præſcriptio rationibus ibi dictis. ſed præſuppoſito, ꝙ locum habuerit, ut quæſito locũ habuerit, ut q̃ſito ſatisfiat, an per illas diligentias fuerit facta interruptio. In hoc animaduertendum, quòd domina Conſtantia fuit ſpoliata dicto comitatu Bigorræ per reginam. Vnde præſcriptio ab illo tempore & non ante debet conſiderari, quia ſine poſſeſſione præſcriptio non procedit, ut in regula, ſine poſſeſſione, li. 6. Ab illo uerò tempore cũ domina regina fuerit uiolenta, non potuit indubiè inchoari præſcriptio, inſt. de uſuc. §. furtiuè, cum ſeq. Nam ſi legitimum habuiſſet titulum, non debuiſſet propria authoritate poſſeſſionẽ uiolenter inuadere, ut l. ſi. C. ſi per uim. uel

9 alio mõ, & l. ſi ex ſtipulatione, ff. de acqui. poſ. † Nam rem propriam non poteſt quis uiolenter inuadere. Quod ſi fecerit, incidit in pœnam. l. ſi quis intantam. C. unde ui, & xvj. q. vj. c. placuit, ut priuari debeat dominio illius rei, ſi erat ſua. ſin aũt, cogitur rẽ cum æſtimatione illius reſtituere, ut in dictis iuribus. Præterea cum dicta domina regina fuit placitatum in curia regis, & per litis conteſtationem uel ubi non exigitur ex priuilegio cauſæ per actũ, qui ſolet fieri poſt litem conteſtatam, inducitur interruptio p̃ſcriptionis ciuiliter, ut in §. pŏt xvj. q. iij & l. pen. C. ne de ſtatũ defun. not. gl. in c. illud, de præſcrip. & Bar. in l. naturaliter, ff. de uſuc. Denique huic Reginæ ſucceſſit dominus Ludouicus rex filius ſuus in dicto comitatu Bigorræ qui quidem dominus Ludouicus præſcribere non potuit tùm quia erat ſucceſſor uniuerſalis matris, quæ fuerat malæfidei poſſeſſor, ut in l. cum hæres, ff. de diuer. & tempo. præſcrip. tùm quia res iam fuerat in litigium deducta cũ defuncta, tùm quia ipſa poſſeſsio comitatus fuerat uitioſa, quia inuaſa uiolenter. Vnde nocuit etiã ſucceſſori, ut d. l. uitia poſſeſſionum, C. de acqui. poſ. & in d. §. furtiuæ. Tertio dicti comitatus poſſeſſionem dñs rex Ludouicus poſt coronationem ſuam tranſtulit in dominũ Karolũ comitẽ Marchiæ fratrem ſuum. Iſte ẽt licet eſſe ſingularis poſſeſſor, præſcribere non potuit tùm quia erat in mala fide, quæ præſumenda eſt ex fama loci, quæ habebat, ꝙ dictus comitatus pertineret ad dominã Cõſtãtiã, iuxta no. per Bar. in l. Celſus, ff. de uſuc. tum quia etiã de iure ciuili ſaltem intra triginta annos nõ potuit præſcribi per quemcunque, etiam ſingularẽ ſucceſſorẽ, ꝑ ꝑ uitium reale, quod comitatur quẽcunque ſucceſſorem d. l. uitia, cũ gl. in d. §. furtiuæ. cum ſeq. Item non potuit transferre in iſtum Karolũ, cum ſuper ea lis penderet iam inchoata cũ domina regina, quę etiam tranſiuit in ſucceſſorẽ. ſ. dominum Ludouicum. Nam iudicium nõ extinguitur per mortem alterius litigãtis, ut in aut. principales, C. de iura. cal. & no. gl. in c. fi. de arbi. Alij uerò poſtmodum ſuccedentes in regno Franciæ, & in dicto comitatu ſpecialiter non exprimuntur in caſus narratione. nec ſpecificè dicitur, qualem diligentiam adhibuit comes Fuxi, Phœbus uulgariter nuncupatus, ſeu alij prædeceſſores, uel ſucceſſores ſui ſed in genere dicitur, ꝙ multas diligentias adhibuerunt, unde non potui compræhendere, an eſſent ſufficientes ad interrumpendam præſcriptionem, ſi qua fuiſſet inchoata, cum non omnis diligentia ſufficiat ad interrumpendã præſcriptionem, ut patet in l. ut perfectius, C. de anna. excep. & xvj. q. iij. c. placuit. § hæc de præſcriptionibus, uer. is autem cuius. Et ideo non poſſumus in hoc dare ſpeciale reſponſum, de ſpon. c. de muliere. Sed in genere dico animaduertẽdũ, ꝙ præſcriptio quandoque interrumpit̃ naturaliter, quandoque ciuiliter, quandoque uerò dormit, ita nõ currit, nec interrũpitur, ſed illud tẽpus de medio ſubducitur; & de his plenè uideatur per gl. & doctores in c. illud, de præſcrip. & per Bar. in d. l. naturaliter qui illam legem commentauit. Et inter cætera ad propoſitum noſtrum dormit præſcriptio, quando tanta eſt hoſtilitas, ſeu guerra in loco quòd ius non redditur, ut in c. ex tranſmiſſa, de præſcri. & ibi per Inn. & Bar. ubi ſ̃. Idẽ ſđm Bar. ibi, qñ ita ſæuit mortalitas, ſeu peſtilẽtia, ꝙ ius in loco non redditur conſimili ratione, quia eſt hoſtilitas dei ita, quod tẽpora iſta debent ſubduci de præſcriptione. Et arbitror, ꝙ iſta fuerunt multa in regno Franciæ propter maxima guerrarum diſcrimina, quæ uiguerunt, & uigent

10 in illo regno. † Item interrumpitur præſcriptio per litis conteſtationem, ut ſ̃. dixi. Et dicit glo. no. in regula, ſine poſſeſsione, de reg. iur. lib. vj. ꝙ de iure canonico ſemel ſic interrupta, amplius nõ poteſt præſcribi: quia uidetur reus titubare de iure ſuo, & non habere bonam fidem. ¶ Sed de iure ciuili requiruntur de nouo quadraginta anni. Sed in hac materia peccati ſtandum eſt iuri canonico, ut no. glo. in regula, poſſeſſor, lib. vj. & idem dicit glo. no. in c. j. xvj. q. iij. C. de ſacroſan. eccle. l. priuilegia. Item tempore pupillaris ætatis non currit præſcriptio, l. ſicut, C. de præſcrip. triginta uel quadraginta annorum. facit l. fi. C. in quib. cau. in integ. reſti. non eſt neceſ. & ideo ſi quis de ſucceſſoribus dominæ Conſtantiæ primò ſpoliatus fuit pupillus, ſunt tempora illa pupillaris ætatis de medio tollenda. Præterea de iure canonico interrumpitur præſcriptio, quandocunque ſuperuenerit mala fides, i. conſcientia rei alienę, ut in c. uigilanti, & c. fi. de præſcrip. & regula, poſſeſſor malęfidei, lib. vj. no. Bar. in d. l. naturaliter, ff. de uſucap. ¶ Item aduertendum, quòd ſi quis non ualuit litem conteſtari uel propter aduerſarij abſentiam, uel furoris laborem, cum neminem tutorem habeat, uel curatorem, uel quia in magna poteſtate conſtitutus eſt. Et notandum eſt hoc ultimum in materia noſtra. nam tunc debet proteſtari apud iudicem loci, & coram eo libellum quęrimonię deducere; & ſi non poteſt habere pręſidem, hoc faciat coram epiſcopo, & ſuã manifeſtet uolũtatẽ; & ſic faciendo interrũpit præſcriptionẽ aduerſarij: & ſi non pŏt habere pręſidem, uel epiſcopũ, tunc hoc faciat corã notario, & in defectũ notarij corã tribus teſtibus. Hæc omnia habentur in l. ut perfectius, C. de anna. excep. & xvj. q. iij. c. placuit. §. hæc de præſcriptionibus. Ex his poterit procurator domini comitis de Fuxo multũ inſtrui ad eneruãdũ prorſus præſcriptionẽ alterius partis, uel ĩ totũ allegãdo malã fidẽ, ut ſuprà dixi, uel interruptionẽ, uel tollẽdo illa tẽpora de medio, in quibus prę̃ſcriptio dormiuit, ut ſuprà. Et ſufficiãt ad iſtã q̃õnẽ.

¶ Decimanona q̃õ. Vtrũ priuilegiũ per comites Arminiaci, & Perdiaci prætẽſum, præſtet aliquod impedimentũ donationi domino comiti Fuxi factæ, aut det iuſtam oppoſitionis & appellationis cauſam, quominus ſortiatur effectum? & ſi tale priuilegium, aut pactũ, inter regẽ & ſuos ſubditos habitũ, ſit de iure ualidũ, & tenendũ, attentis uel obſtantibus multis in donatione oppoſitis, quę de pactis huiuſmodi uidentur facere mentionẽ. Ad hanc q̃õnẽ breuiter reſpondeo, ꝙ tale priuilegiũ ſeu pactũ nullius momẽti eſt, niſi appareat de intereſſe aliquo dicti comitis Arminiaci. tex. eſt apertus, & ibi glo. & docto. in l. nemo paciſcendo. ff. de pactis. ubi expreſsè patet, ꝙ nedum princeps, imò nec priuatus pŏt eo pacto ligari, ut rẽ ſuã nõ alienet. idẽ not. per Bar. in l. filij. §. diuus, ff. de leg. j. & in l. ea lege, C. de condi. ob cauſam. hinc tex. no. in l. quoties, ff. de ſeruitu. dicit, quòd nõ pŏt cõſtitui ſeruitus, ſi nihil intereſt accipientis: ueluti ſi ſtipulor, ne per fundũ tuũ eas: aut ne ibi conſiſtas: & ideò ſi mihi concedas ius tibi non eſſe fundo tuo uti frui, nihil agitur, ut ibi. ſi autem poteſt dominus comes Armĩniaci aliquod intereſſe prætendere, ut dictus comitatus Bigorræ non ponatur extra manũ regiã; & tunc dico, quòd licet poſſit ualere pactum, aut priuilegiũ, ne alienet: nõ tamẽ tale pactũ pŏt impedire dominij trãſlationẽ, ſi de facto alienetur. tex. eſt & glo. & clarius ibi per Bar. in d. l. ea lege, & idẽ no. in d. §. diuus. & d. l. nemo, & in l. fi. C. de pact. conuen. inter empt. Idẽ notãter dicit Inno. in c. Raynaldus, de teſta. ubi plenè hanc materiã proſequitur. ubi in ſumma dicit, quòd pactum nõ poteſt facere, ut alienatio facta non teneat, uel quod dominiũ non trãſeat in accipiẽtẽ: ſed paciſcens agere pŏt ad intereſſe, uel ad pœnã; allegat no. in d. l. ea lege. ſi ergo pactũ etiã ueſtitũ nõ impediat dominij trãſlationẽ, fortius nec priuilegiũ alienãtis, cũ minus liget priuilegiũ, quàm pactũ; ad hoc quod not. in c. ſuggeſtũ, & c. dilecti, de deci. ualet enim priuilegiũ, ſi intereſt accipientis, ut legi. & not. in l. j. §. ſi quis hoc conceſſerit, ff. de aqua quoti. & æſti.. tamẽ nõ pŏt impedire dominij trãſlationẽ, ut no. in d. l. fi. C. de pac. inter emp. Fallit hoc ſecũdũ Bar. in dictis iuribus, quãdo is, qui pactũ appoſuit, ut non alienetur, reſeruauit ſibi ius aliquod in illa re; & ſic intelligit tex. no. in l. ſi creditor, §. fi. ff. de diſtra. pig. ubi patet, quòd ſi creditor recipiẽs hypothecã alicuius rei apponat pactũ, ne illa res alienetur, impeditur dominij trãſlatio, ut ibi eſt caſus ſingularis. Sed in caſu noſtro nullũ ius cõpetit comiti Arminiaci in illo comitatu. ideò pactũ, uel cõceſsio nõ fuit ſufficiens ad dominij trãſlationẽ in dominũ comitẽ Fuxi impediendã. Præterea dico, quòd cũ rex Frãciæ in cõceſsione domino comiti Fuxi facta reuocauerit oẽs literas, & omne priuilegiũ alteri cuicũq; conceſſum, cõtinens, ut nõ poſsit dictus comitatus alienari, ut patet in cõceſsione facta domino comiti Fuxi, non potuit, nec pŏt dictus comes Arminiaci ſuũ priuilegiũ allegare, utpote reuocatũ. quod reuocatio ualuerit, probatur ex his, quæ legũtur, & notãtur, maximè per Inno. in c. in noſtra, de iniur. ubi tex. in hoc notabilis. ex quo ex dictis ꝑ Inno. ibi colligitur, quòd ſtatutũ priuilegiatiuũ ibi collatũ in ſubditos, pŏt reuocari per ipſos ſtatuẽtes; quòd intelligo, quãdo priuilegiũ cõtinet factũ ſucceſsiuũ, ſicut in caſu noſtro, eodẽ modo intelligendo dictũ Inn. in c. nouit, de iudi. qđ ſequitur Archi. xj. q. j. c. quicunq;, & Ioã. And. in c. cõſtitutus, de relig. do. Dicunt enim iſti, quòd priuilegiũ cõceſſum nõ ſubdito, puta eccleſiæ ꝑ principẽ ſecularẽ, reuocari amplius nõ pŏt, arg. in l. perfecta donatio, C. de dona. quæ ſub modo: ſecus, ſi eſt cõceſſum ſubdito: quia illud reuocari pŏt, ut patet in d. c. ſuggeſtũ, & c. dilecti, & de cõceſ. præbẽ. deteſtãda, & c. ueniẽs, de præſcrip. cũ ſimilibus. Si autẽ priuilegiũ trãſiſſet in ꝯtractũ, uel quaſi, tunc non poſſet amplius reuocari; ut puta ſi fuiſſet dictũ. Quicunq; iuerit ad habitãdũ ad talẽ ciuitatẽ, gaudeat ĩmunitate tot annis, tale priuilegiũ ſeu ſtatutum priuilegiatũ nõ pŏt amplius reuocari reſpectu eorũ, qui iuerunt: ſed reſpectu aliorũ ſic, ut not. Bar. in l. oẽs populi, ff. de iuſti. & iur. & l. quod ſemel, de decre ab ord. faci. & l. ſemꝑ, de iure immu. Idẽ dico, quãdo priuilegiũ contineret actũ momẽtaneũ, qui trãſiuiſſet in ius gẽtiũ, ut ſi princeps aliquid mihi donaſſet, uel infeudaſſet. illud enim ſine cã amplius reuocari non pŏt, ut in c. 1. de feu. ſine cul. non amit. & c. uno, de natu. feu. & ſic intelligo qđ utrobiq; not. Bal. Et ex prædictis concludo, quòd nec priuilegiũ, nec appellatio potuit impedire dicti comitatus Bigorræ tranſlationẽ: tùm quia priuilegiũ non ualuit: tum quia p̃ſuppoſita ualiditate fuit reuocatũ; tùm quia p̃ſuppoſito quòd nõ potuiſſet reuocari, nõ potuit impedire dominus rei regis trãſlationẽ, ut patet ex p̃dictis. Et de appellatione, ꝙ non habuerit impedire patet, quia appellatio extraiudicialis nil operatur, ſi eſt iniuſta, ſicut erat in caſu noſtro, ut patet ex prædictis, ut probatur in c. cũ nobis, de ele. Itẽ quãtũcũq; ſit iuſta, non habet impedire, quominus interim poſsit uti iure ſuo, ut no. dicit Inno. in c. cũ inter canonicos, & c. quia propter, de elect. & c. interpoſita, de appel. & c. ad diſſoluendum, de deſpon. impub. Nec obſtat iuramẽtũ regis p̃deceſſoris, ſi qđ fecit: quia illud non extẽditur ad ſucceſſorẽ, in c. ueritatis, de iureiur. quinimò, etiam ſi fuiſſet prę̃ſtitus ab iſto rege donatore, nõ habuiſſet impedire dominij trãſlationẽ illius comitatus Bigorrę; quia actus

actus geſſus ꝙ iuramẽtũ tenet, licet contrauenieus ſit per-
iurus, ut in c. ſicut, de ſpon. not. Inno. in c. dilecto, de ap-
pel. tenet Ioã. Andr. in regula, quod ſemel, de reg. iur. lib.
vj. in Mercu. ſentit glo. 3. 13. q. 2. c. ultima uoluntas. nec ob
ſtat ſi opponat̃ de c. intellecto, de iureiuran. ubi patet, ꝙ
non tenet alienatio facta in ꝓiudiciũ regis, ẽt cũ iuramen
to. Ad hoc enim plenè reſpondebo infra ſuper q̃õne. 26.
ubi melius cadit. ¶Ex his infero ad ſolutionẽ uigeſimę q̃õ
nis, quæ fuit, utrũ poſt oppoſitionẽ, & appellationẽ comi-
tis Arminiaci innouata ueniãt retractanda? dico enim, ꝙ
non: quia oppoſitio, & appellatio fuerũt iniuſtę. & ꝓſuppo
ſito, ꝙ fuiſſent iuſtæ: non tñ potuerunt impedire dñij traſ
lationẽ; & ſic amplius nõ põt agi cõtra dictũ comitẽ Fu-
xi, qui legitimè obtinuit dictũ comitatũ, cũ pactũ ſeu pri-
uilegiũ de non alienãdo rẽ propriã (eſto qđ interſit paci
ſcẽtis) nõ tamẽ afficit ipſam rẽ, ut nõ poſſit alienari, ut pa
tet ex iuribus. s. in p̃cedẽti. q. allegatis. ¶Itẽ ſoluit q̃õ. 21.
Vtrũ ſcilicet dicti Fuxi poſſint ad cãm ſuarũ oppoſitionũ
& appellationũ p̃dictarum petere, ꝙ dictus comitatus Bi-
gorræ ad manũ regis ante oĩa reducatur, & poſteà cogno
ſcatur de meritis earũdẽ. Et ut patet ex p̃dictis in duabus
proximis q̃õnibus, dicẽdũ eſt ꝙ non: tùm quia notoriè cõ
ſtat de iniuſtitia appellationũ, & petẽtiũ illã reuocationẽ:
tùm quia priuilegia, quæ redarguuntur de nullitate, aut
falſitate, aut alio uitio, non debent cã pendẽte uacillare:
ſed debẽt obſeruari, donec contrariũ probetur, ut in c. ac
cepimus, de fide inſtru. & in c. cũ perſonæ, de priuil. lib. vj.
& l. cum in p̃cibus, C. de proba. quinimò lite pendẽte non
debet quis poſſeſſione ſua pretextu priuilegij habiti priua
ri, ẽt ſi priuilegiũ ſit contrariũ iuri, ut in c. 1. ut lite pend.
¶Vigeſimaſecunda q̃õ eſt. Vtrum oppoſitio, & appellatio
comitis Perdiaci, quas facit pro baronia ſua de Angulis,
quia de maiori tranſlata eſt in minorẽ, ſit efficax, attento
ꝙ reges Frãcię omni die cõſueuerint uaſallos ſuos, quã-
uis inuitos trãsferre in pares, aut minores, & ita ſeruatur
in Frãcia, ut p̃ſupponitur? Pro ſolutione huius q̃õnis indu
co tex. apertũ in c. uno. §. ex eadem, de lege Corra. coll. x.
ubi expreſsè patet, ꝙ in requirendo conſenſu uaſallorũ
non ſtatur loci conſuetu. ¶Ad idẽ qđ no. Bal. in c. imperia
lẽ. §. præterea ducatus, de prohi. ali. feu. ꝑ Fede. ubi dicit,
11 †ꝙ licet rex prohibeat diuiſionẽ ducatus, uel dignitatis
inter plures hæredes; tamẽ ualet conſuetudo in oppoſitũ,
adijciens, ꝙ nulla lex poſitiua eſt, quæ non poſſit tolli cõ-
ſuetudine cõtraria per l. de quibus, ff. de legi. Ego tamen
hoc dictũ limitarẽ ꝑ c. fi. de conſuetudi. Adduco p̃tereà
bonũ tex. in l. uenditor fundi. §. 1. ff. cõia p̃di. ubi patet, ꝙ
conſuetudo põt p̃iudicare iuri proprio ſingulari. ¶Secun
dò principaliter põt dici, ꝙ licet feudũ non poſſit alienari
inuito uaſallo, ſaltẽ in minorẽ, ut vr̃ innuere tex. in c. 1. §.
ex eadẽ, de le. Corra. & in d. c. imperialẽ. §. præterea duca
tus: hoc tamen uerũ, niſi alienetur cum uniuerſitate, puta
cum ciuitate, aut comitatu, ut in caſu noſtro contingit.
Nã tunc etiã ruſtico põt alienari, ut notanter dicit Bald.
12 poſt gl. in d. §. ex eadẽ. ¶†Et eſt notãdũ ſm̃ eum, ꝙ ruſti-
cus põt emere dignitates, & iuriſdictiones, quæ ſunt pro-
priũ patrimonium uenditoris; qđ dicit menti tenendum.
quinimò plus dicit ibi Bal. ꝙ licet de iure cõi iuriſdictio
nes non poſſint uendi: quia publici iuris ſunt, & æſtima-
tionẽ non capiunt, & maximè merũ imperium, qđ exercẽt
in perſona, quarũ nulla eſt ęſtimatio, ut. ff. ad l. Aquil. l. li-
ber homo: dicit tamen, ꝙ per conſuetudinẽ uſurpatũ eſt;
& ita quotidie uidentur caſtra, & uillę uendi, & emi cum
mero & mixto imperio, & omnimoda iuriſdictione: quæ
conſuetudo uincit legem ſm̃ eũ; ad hoc bonus tex. in c. 1.
de feud. cog. col. x. ubi generaliter diſponitur, ꝙ cauſę feu
dales regulantur ſecũdùm locorũ conſuetudinẽ. Idẽ quo
ad primũ, ꝙ feudũ poſſit cum uniuerſitate alienari, inuito
uaſallo, etiã ceſſante conſuetudine, tenẽt gl. & Bal. in d. §.
p̃tereà ducatus. Concludo ego, quòd duplici ex capite op
poſitio & appellatio comitis Perdiaci pro baronia ſua de
Angulis ſita in comitatu Bigorræ, non eſt iuſta nec admit
tenda. Primò quia conſuetudo eſt in contrariũ. Secundò
quia alienatio fuit facta cũ uniuerſitate comitatus; facit
pro hoc ultimò, qđ legi. & nota. in. c. 1. de capitaneo, q cu.
uendi. ¶Ad uigeſimãtertiã q̃õnem. Vtrũ dicta donatio ex
ſui forma ſapiat naturam donationis, aut reſtitutionis, ad
quã faciendã dicto comiti Fuxi rex de iuſtitia tenebatur?
dico, quòd nullo modo ſapit naturã reſtitutionis, ſed po-
tius donationis, ſeu conceſſionis in feudũ. Hoc primò col
ligitur in uerſi. nos primò attendẽtes, poſt princi. ubi tex.
dicit, quòd cõuenienter non poterat ꝑ formã iuſtitiæ ſine
uocatione partis reddere, & deliberare ſuo conſangui-
neo, ſcilicet dicto comiti Fuxi terras ſupradictas &c. &
ĩmediatè tranſiuit ad formã gratiæ, ibi, conſiderantes ma
gnã legalitatẽ &c. ubi incipit narrare cauſas illius conceſ-
ſionis inductiuas, quæ oẽs ſapiunt gratiã ſpecialẽ: ex cau-
ſis colligitur diſpoſitionis qualitas, & diſponentis mens,
ut in c. intelligentia, de uerb. ſig. quinimò dictum reſtrin-
gitur ex cauſis, ut in l. cũ pater. §. dulciſſimis, ff. de leg. 2.
& in l. ita autẽ, ff. de admini. tuto. & utrobiq; ꝑ Bart. Item
patet ex uerbis diſpoſitiuis ipſius regis in eo, quòd in uer
ſicu. ex iſtis cauſis &c. dicit. ¶Ex iſtis cauſis & alijs, quæ ad
hoc nos mouerunt & mouent, dedimus, tradimus, cedi-
mus, derelinquimus, & tranſportamus, ex gratia ſpeciali
&c. ex quibus uerbis ſatis luculenter colligitur, quòd do-
minus rex non proceſſit reſtituendo ꝑ uiam iuſtitiæ, ſed
transferendo per uiam gratię. pręterea, ſi reſtituiſſet per
uiam iuſtitiæ, non conceſſiſſet in feudum, ſicut conceſſit.
Itẽ procedere non poterat ꝑ uiam iuſtitię, nõ uocata par
te, ſcilicet eccleſia Auicieñ. ut in c. 1. de cã poſ. & propri.
& in c. inter quatuor, de maio & obe. & c. eccleſia ſanctę
Mariæ, de conſtitu. & 3. q. 9. c. caueant, & c. omnis. Quini-
mò ſententia eſt nulla, nõ ſolũ cum fertur contra abſen-
tẽ, ſed ẽt pro abſente, ex quo non interuenit citatio, ut eſt
glo. notabi. quã ſequitur ibi Bart. in l. ea quæ, C. q̃uo & q̃ñ
iudex. facit l. furioſo, ff. de re iudi. Et eſt rõ, quia de iure
nõ põt alteri abſenti ꝑ alterũ acquiri. l. abſenti, ff. de do-
na. & plenius ꝑ Bart. in d. l. ea quæ. facit l. quęcunq; geri-
mus, ff. de actio. & obliga. ¶Vigeſimaquarta q̃õ dependet
ex p̃cedenti, pręſuppoſito, quòd ſapiat naturã donationis,
an dñs comes Fuxi eã recipiẽdo cum adiectis ꝑ regẽ cõdi
tionibus p̃iudicauit iuri matris ſuæ uiuentis ſuper ꝓprie
tate dicti comitatus Bigorræ. Ad hanc q̃õnem dicendũ ar
bitror, quòd in nullo p̃iudicauit iuri matris, tunc uiuen-
tis, licet conceſſio facta domino comiti Fuxi, ſapiat gra-
tiam quia certi & indubitati iuris eſt, ex alterius contra-
ctu neminẽ obligari, nec iuri alterius p̃iudicari, etiã ſi ſit
mater, cui ex facto filij minime p̃iudicatur, ut probatur in
l. penul. & ulti. C. ne uxor pro marito. ¶Plus etiã dico, ꝙ
nec iuri matris, nec ipſius domini comitis, aut eius pote-
ſtatis, ſeu habentium uel habiturorum ab eo cauſam per
hanc conceſſionem regiam p̃iudicatur, duplici ratione.
Prima, quia ſi uerus dominus conducit, uel emit, uel alio
titulo capit rem ſuam ab alio ut aliena, non per hoc per-
dit dominium illius rei, qđ prius habebat; tex. vr̃ apertus
in l. ei à quo, ff. de uſuca. & in l. ſi rem aliquam, ff. de acq r.
poſ. & utrobiq; Bar. & maximè ꝑ eum in d. l. ſi rẽ aliquã.
ubi inter cętera dicit ſe conſuluiſſe in quadã cã in his ter
minis. Quidã nobilis habens quendã fundum proprium,
accepit illum à quodã monaſterio in emphyteoſim: & di-
cebatur

cebatur in inſtrumento, ꝙ monaſteriũ concedebat tali no
bili talem fundum in emphytheoſim. demum nobilis ille
fundum illum, monaſterio non requiſito, alteri uendidit.
monaſterium illũ fundũ tanq̃ ad monaſteriũ deuolutũ oc
caſione alienationis uolebat uendicare. conſuluit Bart. &
alij doctores ſecuti ſunt, ut ipſe refert, ꝙ non poterat: qa
recipiendo rem ſuam in emphytheoſim à monaſterio, nõ
perdidit dominiũ, ex quo recepit illũ tanq̃ proprium mo
naſterij. nã dominiũ ſolo animo non perdit, ſicut poſſeſſio,
ut in l. ſi quis ui. §. differentia, ff. de acqui. poſ. & l. qui pro-
priam, C. locati. ſecus autem ſi quis rem ſuã donaret alte
ri: & poſtmodũ ſeu ilicò illam rem ab eo conduceret, uel
donaret, & retineret ſibi uſumfructum. nam tunc transfer
ret dominium, & poſſeſſionem in alterũ, ut probatur in l.
quędã mulier, ff. de rei uen. & in l. quiſquis, C. de dona. tũc
enim interuenit ficta traditio, per quam transfertur do-
minium. l. qđ mea, ff. de acqui. poſ. & l. certe, de precario.
ſed quando capit rem propriam ab alio, ut alienã, ſecus
eſt: quia iſte non agit alteri tradere, ſed potius acquirere.
Ad propoſitũ ergo cũ dominus comes Fuxi comitatum
Bigorræ recepit à rege in feudum, ut alienum, & propriũ
ipſius regis, ut clarè patet ex uerbis conceſſionis, nullum
pręiudicium fuit ſibi, aut ſuis in dominio, & iuribus illius
comitatus generatum. Secunda ratio, quare domino co-
miti Fuxi, aut ſuis præiudicium nullum ex conceſſione re
gia ſit illatum, colligitur ex tenore dictæ conceſſionis,
ubi ipſemet dominus rex reſeruauit omne ius prius com-
petens domino comiti, & ſuę poſteritati, ut patet in uerſi.
ſaluo & reſeruato &c. ubi dicitur, ſaluo & reſeruato po-
ſteritati, & habentibus cauſam à dicto noſtro conſangui-
neo, & prædeceſſoribus ſuis, de requirendo & proſequen-
do per uiam actionis, & addendo iura, quæ dicto noſtro
conſanguineo poterant pertinere, iuribus ſupradictis per
modum, quem potuiſſet, uel potuit facere à die datæ prę
ſentium literarum &c. Proteſtatio enim maximè principa
lis, præſeruat ius proteſtatum. vj. q. j. c. pontifices, de præ-
ſcrip. c. nihil cum ſcandalo, de elec. c. Cumana, & c. eccle-
ſia. facit textus cum glo. notabi. in l. ſi fideiuſſor, ff. qui ſa-
tiſda. cog. plenè per Bar. de materia proteſtationis in l. nõ
ſolum. §. morte, ff. de noui oper. nun. & per Ioã. And. poſt
Io. mona. in regula, in generali, lib. vj. in Mercu. & per In-
no. & alios in c. cum M. de conſti. Et hæc ſufficiant de hac
quæſtione. ¶Per proximè dicta ſatis arbitror deciſam re-
linqui q̃õnem. 25. qua quęritur, ꝙ dato quòd non pręiudi
cauerit domino comiti, matre uiuente, nec ea defuncta,
qualiter ſibi dominus comes & eius hæredes pręcauere
debeat, ne ipſam donationem, & eius conditiones uidea-
tur modò aliquo approbare? nam, ut prædixi, nullum præ
iudicium ſibi ſit ex tali conceſſione, & ea non obſtante,
poteſt ius ſuum conſequenter proſequi rationibus prædi
ctis, ſicut potuiſſet tempore datę illius conceſſionis, ſeu
donationis; quinimò prodeſt ſibi plurimum in alio dicta
conceſſio: quia ſi uerum eſt ipſum dictum comitem habe
re ius ex ſuis prædeceſſoribus in dicto comitatu, impedi-
tur interim præſcriptio, ſi qua incœpiſſet currere ex per
ſona domini regis: quia transferendo comitatum in ue-
rum dominum, perdidit poſſeſſionem, quam prius habe-
bat, ſine qua non procedit præſcriptio, ut no. probatur in
l. ſi is, à quo fundum, ff. de uſuca. ſecundum lecturam, quã
ibi ſequitur Bart. ¶Vigeſima ſexta quæſtio. Vtrum dicta
donatio, quæ ob cauſas rationabiles facta eſt, & pro qua
idem dominus Fuxi ad homagium & fidelitatem ſe aſtrin
xit, ſit de ſui natura reuocabilis? Et primò uidetur, quòd
nedum ſit reuocabilis de facto, imò de iure nullius uide-
tur eſſe momenti: quia rex non poteſt in præiudicium re-
gni ſui donationes facere etiam cum iuramento de non
reuocando, ut c. intellecto, de iureiuran. Nam & quando
coronatur, iurat nihil diminuere de bonis imperij. d. c. in
tellecto. Prætereà tales gratiæ in præiudicium uniuerſi-
tatis, uel regni præſumuntur ſubreptitiæ: quia non eſt ue-
roſimile, quòd ex certa ſcientia fuiſſent conceſſæ, cũ ſint
contra ius, & utilitatem publicam, arg. in c. penul. & ulti.
de capel. mo. & l. reſcripta contra ius elicita, C. de preci.
impe. offer. nec debent ualere. l. fi. C. ſi contra ius uel utili.
public. & l. iubemus, C. de ſacroſan. eccle. Et ſi diceretur
oppoſitum, ſequeretur, quòd regnum poſſet ad nihilum
deuenire; quod non eſt dicendum; maximè cum non
poſſit quis merum imperium à ſe abdicare, niſi in ma-
nibus ſui ſuperioris, ut in l. legatus, ff. de offi. præſi. mul-
ta alia argumenta fieri poſſent, quæ colligere poſſet ſtu-
dioſus ex nota. per glo. in aut. quomodo oporteat epi-
ſco. in princ. collatio. j. & per Bart. in proœmio digeſto-
rum, & per Bal. in proœmio ſuper libro feudorum, in il-
la quæſtione, An donatio facta eccleſię per Conſtanti-
num Imperatorem ualuerit, & per Ioan. de Ligna. in cle-
men. Romani, de iureiurando. ¶Secundò principaliter
contra illam conceſſionem facit: quia rex non fecit men
tionem de iuramento in contrarium præſtito, de quo ui-
detur, quòd neceſſariò fienda erat, ut in c. conſtitutus, de
reſcrip. per glo. in l. cum non deceat, de elec. lib. vj. Prę
tereà, & tertiò de literis & priuilegijs præcedentibus de
buit fieri mentio ſpecialis, non autem generalis, ut in c.
2. de dolo & contumacia, & quod ibi not. adeò, quòd
de qualibet notabili clauſula poſita in prioribus literis,
debet fieri mentio in literis reuocatorijs, ut in c. cum di-
lecta, & quod ibi no. de reſcri. His argumentis præmiſ-
ſis, pro ſolutione quæſtionis ſciendum, quod Bart. in l.
prohibere. §. planè, ff. quod ui aut clam, format quæſtio-
nem, nunquid rex ualeat in regni præiudicium aliqua a-
lienare? Et finaliter concludit, quòd ſi tendat alienatio
in graue detrimentum iuriſdictionis regalis, non ualet,
etiam ſi iuramento firmetur, ut in præallega. c. intelle-
cto. ſed ſi non tendat in tam graue pręiudicium, ualet &
tenet; de quo dicit eſſe caſum in c. abbate ſanè, de re iu-
di. lib. vj. Idem in effectu uoluit Inno. in d. c. intellecto;
& Ioan. And. in c. grande, de ſupplen. negli. pręla. lib.
vj. non enim ſecundum eum debet fieri ita amara inter-
pretatio, ut nihil poſſit de iuribus regni donare, argum.
c. 2. & 3. & cap. ad apoſtolicæ, de dona. & c. cęterum,
cod. titu. Bald. in loco præallegato formauit quęſtio-
nem. Si imperator donauit, uel aliter conceſſit ex cau-
ſa donationis, uel alio titulo caſtrum imperij, nunquid
ualebit donatio uel alienatio, & multis allegatis pro &
contra, tandem concludendo & ſoluendo dicit poſt an-
tiquos, quòd aut uult donare cum proprietate territo-
rij, ſeu dignitatis, ut ſic recognoſcat donatarius impe-
ratorem, ut ſuperiorem; & non eſt poſſibile ſecundum
eum, quia non poteſt facere etiam ſibi parem, aut ſu-
periorem, uel aliquem, qui impunè poſſet ſe rebellare
contra imperium; quia lex regni contradicit. Et quia nul
lum inferius ſecundùm Ariſto. inſtantibus terminis di-
ſcretiuis, participat id, quod ſuperius eſt; commoda ta-
men, & dominium concedere poteſt: ſalua tamen ſemper
imperij recognitione, & fide. quòd imperator ſeipſum mu
tilet. i. membra imperij à ſe amputet, dicere eſt ſpecies fur
ti ſecundum eum. In feudatico uerò non poteſt minuere
honorem regni ſecundum And. de Iſer. quod ſequitur
ibi Bald. & eſt ſatis notandum. In propoſito noſtro fa-
cit, quod legi. & no. in c. 2. de feu. Ad propoſitum ergo ue
niendo, dico, quòd donatio, ſeu conceſſio facta domi-
no

no comiti Fuxi,argumentis.ſ.in contrarium factis non obſtantibus,multiplici ex capite ſuſtineri poteſt; & per conſequens ſecundo loco probabo, quòd eſt irreuocabilis. Primò enim dicta conceſſio iuribus conſiſtit: quia comitatus Bigorræ non eſt de regno Franciæ, ſeu membrum proprium ipſius regni: ſed erat aut domini comitis Fuxi, aut eccleſiæ Auicieñ. aut ex conceſſione ipſius eccleſiæ pertinebat ad regem Franciæ, non ut ad regem,ſed ratione ſui patrimonij, & ſucceſſionis ſpecialis. nam, ut patet ex narratione facti, iſte comitatus habuit originem in perſona dominæ Ioannę reginæ Franciæ, & Nauarræ ex donatione ſeu permutatione facta cum eccleſia ſeu per eccleſiam Auicien. quæ prætendebat tunc habere proprietatem dicti comitatus, & ex perſona ipſius peruenit ad regem præſentem,ut hæredem hæredis dictæ dominæ Ioannæ. de patrimonio uerò ſuo poteſt rex diſponere ad libitum,cum non contingat alienatio regni, ut d.l.bene à Zenone,C.de quadrien.præſcriptio. & in re ſua quilibet, nedum princeps,eſt legitimus moderator, & arbiter.l.in re mandata, C. man. & ca.de his,de ſepul.facit quod dixi ſuprà 22.q ¶Præterea & ſecundo præſuppoſito,quòd pertinuiſſet ad regnum ſuum, nihilominus poteſt dicta alienatio ſuſtentari,ex eo,quia dictus rex purè non donauit, ſeu alienauit dictum comitatum,ſed conceſſit in feudum, retinendo ſibi proprietatem, & honorem, & præeminentiam,& deuolutionem certis caſibus ad eum, uel ſucceſſores, ut patet in conceſſione; & eſt hoc de natura feudi.22.q.5. c.de forma,& in c.in qui.ca.feu.ami.col. x. talis uerò conceſſio non diminuit honorem regni, ut ſuprà dixi, & ſic ceſſat.c.intellecto,de iureiurando. Præterea & tertiò habito reſpectu ad ampliſſimum regnum Franciæ, & munificentiam ſolitam illius regni regum, & ad pręclara ſeruitia regibus Franciæ impenſa per comites Fuxi, præſertim hodiernos, ut ipſemet dominus rex in ſuis literis atteſtatur,non debet dici,quòd dicta conceſſio cedat in graue præiudicium regni, cum donatio remuneratiua non ſit propriè donatio, ſed potius meritorum remuneratio, ut no. dicit tex. in l.Aquilius Regulus, ff. de dona. not. Bart. in proœmio.ff. ueteris.hinc tex.ſingularis in l.ſi pater.§.j.ff.de dona.dicit, quòd donatio facta propter eximia, & magna merita præcedentia, eſt irreuocabilis, etiam propter ingratitudinem: quia potius eſt merces laboris eximij quàm mera donatio. & pręſertim hoc procedit in caſu noſtro, in quo ipſemet dominus rex atteſtatur, quòd dictus comitatus ex iuribus productis per dominum comitem, uidebatur ad eum pertinere;& ſic quodammodo reſtituit,quod ſuum erat,quod eſt neceſſitatis, & non meræ liberalitatis: ſed uoluit rex procedere per manus iuſtitię propter partis abſentiam, & ut uideretur exercere maiorem magnificentiam, ut ipſemet in ſuis literis atteſtari uidetur. Ex his remanent ſoluta contraria, quæ inferebant nullitatem ex defectu poteſtatis. Ad alia contraria,quę uidentur urgere ex cauſa ſubiectionis, dico,ꝙ iuramentum præſtitum per prædeceſſores iſtius regis de comitatu non alienando,fuit perſonale. unde per mortem fuit ſublatum: quia iuramentum non tranſit in ſucceſſorē,ut leg.& no.in c. ueritatis, de iureiu. ſatisfecit enim ipſe iurās, ex quo nō alienauit. unde ſucceſſor ex tali iuramento non ligat̄,ut no.Io.An.in c.fi.de ſepul.& in c. cū.C.laicus.de foro cōpe.lib.vj.& ſic non erat opus mētionem facere de eo,qđ non erat.Itē præſuppoſito, ꝙ iſte dominus rex iuraſſet, nec mētionem de tali iuramento,aut priuilegio prius facto de non alienādo feciſſet,tunc dico, ꝙ nihilominus conceſſio in feudū, quā poſteà fecit, debet ualere:quia hāc cōceſſionē facit iure proprio, & de patrimonio ſuo,ut ſ.dixi.vnde non potuit ſe ita ligare,ꝙ haberet impedire dictā trāſlationē, ſicut dicimus in priuato, qui alligauit ſe ad nō alienandū; & tamē tenet alienatio, licet nullā in alienatione mētionē de priori obligatione feciſſet,ut l.nemo pōt, ff.de le.j. & legi.& no.in l.ea lege. C.de condi.ob cau.& dixi plenè.ſ.in ꝓxi.qō. In his enim, q̄ infert publica perſona ut priuatus,cēſet̄ iure priuati,ut legit̄ & no.in c.fi.de ꝓcu.Præterea cōcedēdo comitatū,ꝯ-xit cū domino comite, cū ultro citroq; oriat̄ obligatio.d. c.de forma.ſi enim ex cōtractu obligatur ēt princeps,ut c. j.de proba.& ſtatim latius dicā;ergo nō pōt contractus infringi, eo quia nō fecit mentionē ſpecialē de priori iuramento,aut conceſſione antecedenti.ſuperuenit enim uinculum fortius. nam, ut ſuprà dixi, tenet contractus etiam contra propriū iuramentum, licet contrahens ſit periurus,ut in c.ſicut,de ſpō.no.Inn.in c.dilecto,de ꝓbē. & Ioā. An.in regula,ſemel,lib.vj.in Mercu. ¶Ex his infero ad ſecūdū,an talis cōceſſio facta domino comiti Fuxi ꝑ dominū regē ſit reuocabilis. Et dico,ꝙ non, tex.eſt no.in c.uno de natu.feu.col.x.ubi dicitur,ꝙ ſi princeps inueſtiuit aliquem de aliquo feudo, non poteſt eum diſueſtire ſine culpa; ad idem conſimilis tex.in c.uno,de feu. ſine culpa non amit. eadem col. & utrobiq; hoc no.Bal. & probatur hoc duplici ratione. Prima,quia princeps obligatur ex contractu,ſicut quilibet priuatus,ut in c.j.& quod ibi no.de proba.& in conceſſione feudi utrinq; naſcitur obligatio. Secunda ratio, quia non poteſt princeps reuocare priuilegium, quod prius conceſſit, ex quo tranſiuit in contractum,uel quaſi, ſeu in ius gentium,ut no.in l.quod ſemel, ff. de decre. ab ord.fac. & dixi ſuprà plenè.19.q. & generaliter non poteſt princeps, cauſa non exiſtente, priuare aliquem dominio ſuo, ut plenè no. per Cy. in l. reſcripta, C. de preci. impe. offe. & Bar. in l.fi. C.ſi contra ius uel uti. pub. & Inno. in c. quę in eccleſiarum, de conſtitu. ¶Condeſcendo igitur ad.27.q.qua quæritur,præſuppoſito ꝙ propter importunitatem,uel aliàs dominus rex dictam conceſſionem uelit reuocare de facto, quod remedium habet dictus dominus comes Fuxi ad retinendum poſſeſſionem ipſius comitatus Bigorræ, ad minus donec fuerit de iure ipſius, quod ante donationem habebat in eo,per ſententiam declaratum. Et in hac quæſtione.dico certum eſſe, quòd ſine culpa dicti domini comitis illam conceſſionem reuocare non poteſt, ut clarè patuit ex deductis in ſuprà ꝓxi.quæſtione.ſi autem de facto uellet reuocare, uidetur dicere Cy.in d.l.reſcripta,C.de preci.impe.offe.& Bar.in l.fi.C.ſi contra ius,uel uti.pub.ꝙ quo ad obſeruantiam ſtandum eſt diſpoſitioni principis: quia præſumenda eſt pro principe cauſa; nec admittitur in contrarium probatio: ſed ſi ſine iuſta cauſa facit, peccat ſecundùm eos. iſti tamen doctores non loquuntur in caſu noſtro, ſcilicet cum princeps vult alicui rem ſuam auferre. Sed in caſu noſtro dico,quòd cum princeps obligetur ex contractu ſuo, non poteſt contrauenire, niſi appareat, & conſtet de cā:quia aliàs de facili princeps poſſet tollere, & infringere omnē contractum ꝑ eū geſtū; qđ non eſt dicēdum.hoc ego probo ꝑ tex.apertum.in c.1.de feu.ſine cul.non amit.& c.uno,de natu.feu.ubi dr̄, quòd niſi conuictus fuerit de culpa, non debet uaſallus priuari feudo, ēt per principem. Adduco inſuper hanc rationem:cum princeps non ſit ſupra contractus, cum ſit de iure gentium,ut no.Bal.in c.proxi.alleg.& Inn.in d.c.2.de confir.uti. ideo debet in eo pręſumi cauſa,cum materia non ſit ſibi ſubiecta.facit quod in ſimili no.Ioā.And.in c.1. de offi. deleg. lib.vj.ad idem tex.apertus in c.1. de proba. ubi princeps compellitur obſeruare ſuum contractum, niſi iuſtam cauſam oſtendat in contrarium:& optimè facit.c.nouit,de iudi.Si ergo ſine cauſa apparente legitima & rationabili dominus rex uellet contrauenire,remedium honeſtum & indubitabile eſſet,ut dominus comes recurreret ad denuntiationem euangelicam, ſeu iudicialem ratione peccati iuxta ea,quæ habentur,& no.in c.nouit,de iudi. Secundū remedium,ut appellet ad Papam per notabile dictum Inno.in c.licet ex ſuſcepto,de fo.comp.ubi dicit ad Papam recurrendū eſſe,ſiue immineat neceſſitas iuris,quia alius non eſt iudex ſuperior,ſiue facti,quia de facto minores iudices ſubuenire non poſſunt,ad quod no.Hoſt.in c.nouit, de iudi.& in rege Franciæ optime adduci poteſt,quod nota.Inn.in c.ꝑ uenerabilē,qui fi.ſint legi.ubi dicit eum de iure ſubeſſe Papæ.Tertium remedium,ut arbitror, ut de facto reſiſtat;quia ubi ſuperior de facto & iniuſtè procedit, poteſt ſibi de facto reſiſti, ut no.glo. in c. ex literis, de offi.deleg.& Inn.in c.ſi quando,co.ti.& c.dilecto,de exceſ.præla.ſaltem in caſu noſtro,in quo grauamen reparari per iudicem appellationis non poteſt, ut uoluit Cy. in l.ab executore,C.quorum ap.non reci.& in l. j. C. unde ui.Nam defenſio eſt de iure naturali,quæ cuicunque etiā contra principem conceditur,ut in c.paſtoralis, de re iudi.in cle.hinc dixit gl.no.in j.diſt.c.ius gentium,quòd poteſt quis in defectum ſuperioris,dicere ſibi ius propria authoritate,& idem uoluit Inn.in c.olim,el.j.de reſtit.ſpo. ¶Nunc poſtremo,altiſſimo gratias immenſas agendo,reſtat ultimam quæſtionem in ordine.xxviij.expedire,quæ eſt,Vtrum procurator regius generalis, attentis mandatis,& non obſtantibus in literis conceſſionis appoſitis,nec non expeditione cameræ computorum,ac lectione & publicatione in curia regia parlamenti, iuſtam nunc poſſit cauſam habere,ut dictis fratribus Arminiaci,& Perdiaci comitibus,præſenti cauſa ſe adiungat. In qua profectò conſideratione triplici dicendum cenſeo,ꝙ non. Et primo adduco tex. in l. bene à Zenone, C. de quadr. præſc. ubi dicit tex.Nemo audeat eos,qui res accipiunt à principe,per quencunque titulum alienationis,ſiue mobiles, ſiue immobiles,ſeu ſe mouentes, uel iura incorporalia,pęnas ciuiles iudiciis afficere, uel ſperare, aliquam contra eos ſibi uiā eſſe apertam,ſed omnis aditus præcludatur, omnis motus,& ſpes eius petulantiæ,&c. & pōdero illud uerbum uniuerſale negatiuum.nemo audeat,& c.excludit enim quemlibet conuenire uolentem.xix.di.c.ſi Romanorum,& c.ſolitæ,de maio.& obe.& l.de pretio, ff. de pub.¶Secundo principaliter adduco theoricam Barto.in l.cum quærebatur,ff.de iud.ubi dicit,ꝙ omnis exceptio, per quam concluditur actori,nullum ius ſibi competere, poteſt opponi à principio ante lit.conteſt. quia cum certum ſit neminem ſine actione poſſe experiri.l.ſi pupilli.§. uideamus, ff. de neg. geſt. poteſt quis ab agendo repelli, ubi excipitur,quòd ſibi nulla actio cōpetit, ſed ita eſt in caſu noſtro,ꝙ nulla actio ad reuocandum poteſt competere procuratori regio,nec etiam dictis comitibus Arminiaci,& Perdiaci,ut clarè patet ex præcedentibus. ergo a principio omnes, nedum regius procurator, poſſunt ab agendo repelli;nec tenetur dominus comes Fuxi,cum illis,uel eorum aliquo iudicium ſuſcipere.¶Tertio & ultimo contra regium procuratorem generalem allego tex. nota in l.honori,ff.man.ubi probatur,ꝙ ꝯ ſpāliter ꝑ dn̄m prouiſa nō admittitur procurator gn̄alis, niſi oriatur cā de nouo iuſta, & ueroſimiliter per dominum tunc nō agitata, quod non eſt in caſu noſtro. NIC. ABB.

CONSILIVM IIII.

1 *Legatum factum hoc modo,per quem ſcripſero,hæres ſibi dato,id quod reperitur ſcriptum in epiſtola,perinde ualet: ac ſi fuiſſet expreſſum in teſtamento.*

2 *Legatum quantitatis non tollitur per legatum ſpeciei.*

3 *Relicta in codicillis petuntur actione nata ex teſtamento.*

4 *Recipiens feudum pro ſe,& ſucceſſoribus ſuis quibuſcunque, appellatione filiorum ueniunt etiam legatarij.*

5 *Plura quando ſunt in obligatione alternatiua,altero ſublato,remanet reliquum.*

6 *Vſufructuarius omnium bonorum non tenetur ſatisfacere legatarijs:ſed cum eis concurrit.*

7 *Teſtamentum recipit uires,& conſummationem per mortem teſtatoris,& non ante.*

8 *Legauit aliquis in teſtamento alicui quinquaginta, in codicillo poſtea ſcripto,idem legatum eſt,utrumq; legatum debetur,niſi hæres probet contrarium.*

9 *Legata poſſunt conferri in arbitrium tertij, non autem in meram uoluntatem.*

OMnipotentis dei poſtulato ſuffragio, in quæſtione,quæ uertit̄, ſuper interpretatione uoluntatis Angeli Franciſci de Eugubio reſpectu teſtamenti, codicillorum, & memorialis dicti Angeli,prout in caſus narratione ſerioſius continetur,Attingam ſingulariter principaliora dubia, quam breuiſſimè potero.Et primò contingit dubitari un de memoriale dicti Angeli faciat fidem, cum non fuerit bene recitatum in teſtium præſentia, ſed ſolummodò dixit Angelus in teſtamento,quòd uolebat, quòd crederet̄ lib.ſeu memoriali ipſius manu cōſcripto quò ad legata relicta,q̄ in ipſo reperirēt̄ fore alicui ꝑ ipſū teſtatorē facta, ꝓut crederet̄ publicæ ſcripturæ,ſeu teſtō ualido publico manu publici notarij.Et circa hoc dubiū uidetur iudicio meo caſus in l.ſi ita ſcripſero,ff.de condi.& demon.ubi di
1 citur ualere † legatum,ſi dixero,per quem epiſtolas ſcripſero,hæres ſibi dato id,quod reperitur ſcriptum in epiſtola,perinde ualet,ac ſi fuiſſet expreſſum in teſtamento; & apertius hoc ſentit Bar.dicens per illum textum, ualere ſi teſtator dixit.Volo quòd hæres meus det tale, quod ſcriptum eſt in ſchedula, quam relinqui apud guardianū ſancti Franciſci,quia per relationem ad aliam ſcripturā uidetur ibi ſcriptum expreſſum in teſtamento,facit optimè quod legitur & no.in l.Theopompus,ff.de dote. præleg.& l.penul.C.de ſenten.quæ ſine cer.quanti.c.cum uenerabilis,in fin.de relig.do.& hoc dummodo conſtet per comparationem literarum,uel alijs manifeſtis coniecturis,quod memoriale ſit ſcriptum manu ipſius teſtatoris. Et hoc breuiſſimè de primo dubio.¶Secundum principale eſt,An legatum centum quinquaginta florenorum:factum Vciæ ſorori teſtatoris.ſit ualidum, non obſtantibus legatis poſteà eidem Vciæ factis in codicillo & memoria
2 li.Et primò uidetur, † ꝙ legatum quantitatis non tollit̄ per legatum ſpeciei,etiam in eodem teſtamento factum, ut in l planè,ff.de leg. j. ſed in memoriali reliquit hanc ſororem ſuam dominam,& dominatricem in uita ſua bonorum dicti teſtatoris,in codicillis uerò reliquit ſibi bona mobilibia ipſius teſtatoris,quibuſdam exceptis,de q-bus infra in quarto dubio.cum ergo hæc legata ſint diuerſa,non prohibetur illorum concurſus,maximè cum in diuerſis ſcripturis ſint facta,ut in l.quinquaginta,ff. de proba.Nec obſtat ſi dicatur teſtatorem prohibuiſſe tacitè cōcurſum per determinationem,quam fecit in dicto legato cētum quinquaginta florenorum in eo,quòd dixit,quod relinquebat Vciæ ſorori ſuæ centum quinquaginta,dummodò promittat aliquid aliud non petere in bonis dictæ hæreditatis &c.quia dico, quòd non ſimpliciter prohibuit

buit ipſam aliud petere, ſed fecit exceptionem dicens, ꝙ
non poſſet aliquid aliud petere, niſi tantùm & dunta-
xat quod petere poſſet uigore præſentis teſtamenti, unde
ponderanda eſt exceptio, quæ includit, ut poſt illud lega
tum poſſit petere, quod ſibi debetur uigore ipſius teſta-
menti. Sed certum eſt, quòd deſcriptum in codicillis, &
memoriali, uidetur ſcriptũ in teſtõ, a quo aſſumit uigo-
rem & confirmationẽ, ut eſt tex. in l. ij. & iij. ff. de iure co-
3 dicil. adeò, ꝙ dixit gl. in d. l. 3. ꝙ relicta in codicillis petũ
tur actione nata ex teſtamento, & hæc uidentur multum
ſtringere ad conſeruationem huius legati. Sed contrariũ
dico, iudicio meo poſſe ſubtiliter attentari, uidelicet ꝙ
primum legatum ſit ademptum per relictum factum in
memoriali, in quo inter cætera uoluit, ꝙ dicta ſua ſoror
deberet eſſe in uita domina & dominatrix bonorum dicti
teſtatoris, quæ reperiri contingeret, ita tamen, quòd ipſa
deberet renuntiare omni ſucceſſioni, quæ ſibi contingere
poſſet quocunque modo ex perſona communi parentum
uel ipſius teſtatoris &c. Vnde pondero, ꝙ per hoc relictũ
uoluit eam excludere ab omni alio, quod potuiſſet con-
ſequi de bonis teſtatoris, etiam ex perſona ipſius teſtato
ris, & ſic uĩ tacitè ademiſſe primum legatum. Nam lega-
tarius poteſt appellari ſucceſſor teſtatoris, ut in l. in
conuentionibus, ff. de uerbor. ſignific. nota. Bald. in cap.
imperialem, primo reſponſo, de prohi. feu. ali. per Fede.
4 uerſi. ſed quid ſi conceſſum, ubi dicit† ꝙ ſi quis recepit feu
dum pro ſe, & ſucceſſoribus ſuis quibuſcunque appellatio
ne ſucceſſorum ueniunt etiam legatarij. ita in propoſito
cum teſtator in memoriali uoluerit, ut dicta ſua ſoror
deberet renuntiare omni ſucceſſioni, quæ etiam ex perſo
na teſtatoris poſſet ſibi contingere, Et ex perſona ſua non
poſſet ſucceſſionem ſperare, niſi uigore teſtamenti ſeu al-
terius ultimæ uoluntatis, quia frater non tenetur aliquid
relinquere ſorori, nec poteſt ſoror aliquid petere in bo-
nis fratris teſtati, niſi cum perſonam turpem inſtituiſſet,
ut in l. fratres & ſorores, C. de inof. teſt. Præterea teſtator
dixit, ut renuntiaret omni ſucceſſioni, unde pondero uer
bum, omni, quod eſt uniuerſale affirmatiuum, nihil. n. ex-
cluſit, qui omnia dixit, ut in c. ſolitæ, de maio. & obe. &
xix. diſt. c. ſi Romanorum. Nec prædicta interpretatio cui
quàm uideatur extranea. nam ademptio legatorum po-
teſt fieri tacitè ex præſumpta, & coniecturata mente teſta
toris, ut in l. iij. & iiij. ff. de adi. leg. no. gl. inſt. eo. ti. in fine.
¶Ex prædictis infero ad tertium dubium, Quid ſcilicet
debeat conſequi dicta Vcia ſoror teſtatoris ex bonis de-
functi. Et incidenter diſcutietur quartum dubium, quali-
ter, & quando ſit legatis ſatisfaciendum, & ex quibus bo-
nis, & hæc ſunt, quæ difficultatem ingerunt magnã in hac
materia, cum ex uerbis teſtatoris uarijs prolatis tempori
bus uideatur oriri contrarietas, & repugnãtia quædã nã
in teſtamento uoluit, iuſſit, & mandauit, ut hæredes ſui
non poſſint uendere, nec alienare aliquid de bonis immo
bilibus dicti teſtatoris, niſi pro ſatisfactione legatorum,
inquantum non haberent aliunde, unde poſſent ſatisface
re legatarijs, & ſi ſecus faceret, uoluit eos cadere ab hæ-
reditate. Secundo loco fecit memoriale manu propria, in
quo ſimiliter & abſolute mandauit, quòd non audeãt ſui
hæredes uendere, ſeu alienare aliquid de bonis immobi
libus. Et ſi neceſſitas urgeret pro debitis, aut legatis ſol-
uendis, uoluit quòd extenderentur primo manus ad di-
ſtractionem rerum mobilium, & eis deficientibus, habere
tur recurſus ad fructus bonorum, ex quibus tractu tem-
poris, prout perciperentur, uoluit pro rata legatarijs ſa-
tisfieri. Nec poſſent aliter hæredes urgeri ad ſolutionem
legatorum. Et per omnem modum uoluit, quòd dicta V-
cia ſoror ſua haberet de patrimonio, & hæreditate ſua
Florenos trecentos, quos poſſet diſtribuere per omnem
modum, qui ſibi placebit. Item ſubiunxit immediatè, ꝙ
uolebat dictam Vciam ſororem ſuam eſſe donnam & ma
donnam, ut uerbis teſtatoris utar, eorum bonorum, quæ
reperiri contigerit eſſe dicti teſtatoris, in uita ſua dunta
xat, hoc addito, quòd ipſa debeat renuntiare omni ſucceſ
ſioni, quæ poſſet ſibi contingere ex perſona communi pa
rentum, uel ex perſona dicti defuncti, uel alterius cuiuſcũ
que de domo eorum. Tertiò fecit codicillum, in quo in-
ter alia reliquit dominæ Vciæ ſorori prædictæ omnia &
ſingula bona mobilia dicti teſtatoris, & nomina debitorũ
exceptis duntaxat illis bonis, & rebus mobilibus, quas &
quæ reperirentur dominum Angelum alteri reliquiſſe
in dicto ſuo teſtamento, ſeu in præſentibus codicillis, aut
in memoriali ipſius teſtatoris &c. ¶Oritur ex his quædã
repugnantia, quia in memoriali noluit bona immobilia
alienari aliquatenus, ſed mandauit, ut de bonis mobili-
bus non ſufficientibus, & tamen immediatè in eodem me-
moriali uidetur reliquiſſe uſumfructum bonorum dictæ
Vcię in eo, ꝙ uoluit eſſe in uita ſua donnam, & dominam
bonorum ſuorum, & ſic uidetur ademiſſe fructus à ſatisfa
ctione legatorum. In codicillis ademiſſe uidetur bona mo
bilia, nomina debitorum, cum ea legauerit ſupradictę V-
ciæ; immobilia uerò non poſſunt uendi ex ultima & po-
ſtrema ipſius uoluntate; & ſic remanere uidentur legata
inutilia, ſaltem tempore uitæ ipſius Vciæ, cuius contrariũ
uidetur colligi ex uerbis teſtatoris in teſtamẽto, codicil-
lis, & memoriali prolatis, cum ſemper uideatur uoluntas
ſua fuiſſe, ut dicta legata ſortirentur de præſenti effectũ,
ut ibi latius dicetur. Quid ergo in tanta uarietate dicen-
dũ? mihi diu in hoc cogitanti uiſum eſt, quod uerba teſta
toris poſſunt habere multiplicem intellectum. Primus eſt
ut dicta domina Vcia ſoror teſtatoris habere debeat ple-
num dominiũ omnium bonorum mobiliũ, ac nomina de-
bitorum, exceptis illis, quæ ſpecialiter legata ſunt per te
ſtatorẽ, quæ multa ſunt, ut patet in teſtamento, codicillo
& in memoriali, nam reliquit uxori ſuæ teſſutum fultum
argẽto, garlanda, annulos & alia deputata ad uſum ipſius
uxoris, & unum par cophinorum. Item omnes pannos li-
ni, & lanæ ad uſum & dorſum ipſius uxoris. Item Leonel-
lo reliquit lectum ſuum, & tot maſſaricias ſibi neceſſarias
quæ ualebant decem florenos, & multa alia ſimilia fecit,
& in his legatis ſpecialiter factis poſſet ſaluari, & uerifica
ri illa exceptio, quam fecit teſtator in codicillis in eo, ꝙ
reliquit ſorori omnia bona mobilia, exceptis illis dunta-
xat rebus, & bonis mobilibus, quæ reperirentur dictum
Angelum alteri reliquiſſe. Item uigore memorialis uide
tur dicta Vcia debere habere uſumfructum bonorum im
mobilium in uita ſua. Ergo legatarijs non eſt ſatisfacien-
dum de fructibus bonorum immobilium, niſi poſt mortẽ
dictæ dominæ Vcię, quia ex quo ſimpliciter facit eam do
minam bonorum in uita ſua, non tenetur ipſa in uita ſa
tisfacere legatarijs, cum uſufructuarius in uſufructu con
currat cum alijs legatarijs reſpectu proprietatis, ut ſic u-
ſufructuarius habeat uſumfructum in uita, legatarius ue
rò, habeat plenum ius poſt mortem uſufructuarij, ut in l.
Sempronio, ff. de uſufr. leg. tenet Bar. in l. ſi. eo. tit. nec de
bonis mobilibus debet aliquatenus ſatisfieri legatis, quia
cum teſtator ad illorum ſatisfactionem deputauerit bo-
na mobilia, & fructus immobilium, legando poſteà in co
dicillis dictæ Vciæ bona mobilia, uidetur ademiſſe ipſa
mobilia ab onere ſatisfactionis; & ſic ſoli fructus uiden-
tur remanſiſſe in obligatione, non purè ſed poſt mortem
5 dictæ Vciæ † Nam quando plura ſunt in obligatione al-
ternatiua

ternatiua, altero ſublato remanet reliquum, ut in l. Sti-
chum, aut Pamphilum, ff. de uerb. oblig. Sed profecto,
quãquam iſte intellectus demulceat aures, multiplici-
ter tamen ſtare non poteſt. Primò, quia teſtator in me-
moriali antequam feciſſet iſtam ſororem ſuam dõnam, &
madõnam bonorum ſuorum, obligauerat ſpecialiter fru
ctus pro ſatisfactione legatorum: vnde nõ eſt ueroſimi-
le, ꝙ immediate fuerit ſibi cõtrarius, relinquẽdo uſum-
fructum ſorori in præiudicium legatorum, ut in l. nõ ad
ea, ff. de condi. & demonſtr. Præſertim cum legatum fa-
ctum ſorori fuerit generale: quia fecit eam dominam, &
dõnam omnium bonorum: deputatio uerò fructuum ꝑ
ſatisfactione legatorum fuit ſpecialis; quia illos depu-
tauit in ſupplementum bonorum mobiliũ. diſpoſitio ue-
rò ſpecialis per teſtatorem facta derogat generali, ut in
l. quæſitum, in fi. ff. de fun. inſtru. lega. & ibi plene ꝑ Bar.
Præterea & ſecundò non eſt ueroſimile, ꝙ in tantum ſo-
rorem dilexerit, ut per eam uellet in tantũ præiudicare
legatariis, cum, ut apparet ex teſtamento, ei dũtaxat re
linquebat 150 florenos. Item & tertiò per hunc intelle-
ctum præiudicaretur, & derogaretur in multis uolunta-
tibus ipſius teſtatoris, cum multa legata fecerit, maximè
ad pias cauſas, quæ uoluit intra annum à die mortis ſuæ
executioni mandari, quæ prorſus per ſupradictum intel-
lectum impedirentur, quod non eſt dicendum, maximè
cum relictum factum ad pias cauſas, contingens animam
ipſius defuncti, & diuinam religionem, ſit magis fauora-
bile, q̃ relictum factum ſorori, arg. in authen. ſi qua mu-
lier, C. de ſacroſan. eccl. no. Bar. in l. j. C. eo facit. c. Iaco-
bus, de ſimo. Item & quartò contra hunc intellectũ, quia
de bonis mobilibus prius diſpoſuerat in ſpecie, ſtatuẽdo,
ut ex illorũ pretio, uti opus eſſet, ſatisfieret legatis. De-
mum in memoriali diſpoſuit in genere, ea omnia legan-
do ſorori. Diſpoſitio autem ſpecialis derogat generali,
ut d. l. quæſitum, in fine, maximè cũ in legato facto uxori
præſeruauit expreſsè omnia relicta, quæ reperirẽtur aliis
facta. ſatis aũt uidetur bona mobilia reliquiſſe aliis, re-
linquendo, ut uti opus eſſet, uenderentur ad ſatisfactio-
nem legatorum; argumentum optimum in l. quod con-
clauc, ff. de dam. infe. & in l. quæſitum. j. reſpõ. & §. fin. de
leg. ij. & l. generali. §. uxori, ff. de uſufruc. leg. ¶Præterea
poſt, q̃ bona mobilia, quatenus opus eſſet, & fructus im-
mobilium deputauerat pro ſatisfactione legatorum, im-
mediatè ante, q̃ eam conſtitueret dominã & dominatri-
cem bonorum ipſius teſtatoris, dixit ſe uelle, ut in oẽm
euentum dicta ſua ſoror deberet habere de bonis ſuis
300 floren. ut diſpenſaret ꝑ anima ipſius teſtõris, ut ſibi
placeret; ergo noluit ſimpl̃r excluſis legatis illã facere
uſufructuariam bonorum, cum eſſet euidẽtiſsima condi-
tio cum nõ poſſet in uita habere, unde huic legato ſatiſ-
faceret. Alia etiam maxima repugnantia ex hoc intelle-
ctu ſequeretur: quia dicta ſua ſoror ex diſpoſitione teſta
toris habet ultra dictos 300 florenos alia legata maximè
intra annum à die mortis teſtatoris exequi. mandauit. n.
dictus teſtator expendi 75 florenos pro maritandis puel
lis, eligendis & maritandis per dictam ſororem ſuam, qđ
minimè fieri poſſet ſm̃ præmiſſum intellectum. ¶Hoc er-
go intellectu meritò abiecto, pono ſm̃ intellectum, ut. ſ.
dicta Vcia ſoror teſtatoris ſit domina, & madõna, i. dña
& dominatrix, ſeu domina & maſſaria bonorum teſtato-
ris tempore uitæ ſuæ. Item habeat bona mobilia, & no-
mina ipſius teſtatoris, ſatisfacto tñ prius legatariis iuxta
ſpecificam diſpoſitionem teſtatoris, & in reſiduis ſit do-
mina & dominatrix, ſeu domina & maſſaria. nam iudicio
meo illud importãt præmiſſa uerba teſtatoris, ut. ſ. ſit
dõna, madõna, ut uerbum, dõna, exponatur, i. maſſaria.
uerbum, madõna, exponatur, i. domina: quæ uerba quid
importent, ſtatim ſubiiciam. Et iſte intellectus uidetur
probari ſatis per præmiſſa in impugnatione præcedentis
intellectus, & ceſſat omnis repugnantia. Nec obſtant no.
6 per Bar. in d. l. fin. ff. de uſufruc. ubi dicit, † ꝙ uſufructua-
rius omnium bonorum nõ tenetur ſatisfacere legatariis,
ſed cum eis concurrit, arg. l. Sempronio, eod. ti. quia dico
illud procedere ceſſantibus aliis coniecturis: ſed in caſu
noſtro urgent multę coniecturæ, quæ ſuadent cõtrarium
intellectum. Nam & id, quod colligitur ex coniecturata
mente teſtatoris, dicitur euidens, & per has coniecturas
receditur à cõibus regulis iuris, ut l. licet imperator, ff.
de leg. j. Et ſi quæratur, quid importent illa uerba, ꝙ ſit
dicta Vcia dõna & madõna, puto, ut prædixi, ꝙ idem im-
portãt, ꝙ domina & dominatrix, ſeu domina & maſſaria,
& de ſignificatu horum uerborũ, per gl. & Bart. in l. vna,
de ſecun. nup. & pleniſsimè per eũdem in l. Titia cum te-
ſtamento. §. ſi. ff. de leg. ij. & per Spec. in tit. qui ſint fil. le-
git. uerſi. quid ſi quis ita dixit in teſtamento; coniũgen-
do Spec. cum Bart. uidetur, ꝙ illa uerba importent in ca-
ſu noſtro, ut mulier illa honorificè iuxta facultatem pa
trimonij habeat neceſſaria ſua, argum. l. idemque. §. idem
Labeo, ff. manda. & ſic ꝙ non cedat ſibi prorſus uſusfru-
ctus; ſed ꝙ debeat habere præeminentiam quandam, &
neceſſaria ſua honorifice iuxta uires patrimonij; & hoc
importat uerbum, madõna. ſed quicquid ſupereſt, debet
cedere in augmentum hæreditatis; & hoc importat uer-
bum, donna, ſeu maſſaria: alias ad quid dixiſſet, ꝙ eſſet
dõna, cum ſuffeciſſet dicere, madõna? Et hic intellectus
uidetur præſertim in caſu noſtro amplectendus, cum ſit
fauorabilis animæ defuncti, & directus religioni, iuxta
not. in l. j. C. de ſacroſan. eccl. & in c. cum tibi de benigni-
tate, de teſta. Et iſte ſecundus intellectus ſatis bene põt
ſuſtineri. ¶Poteſt dari & tertius intellectus, ut bona mo
bilia in nullo cedant dictæ ſorori, niſi quatenus ſpecificè
reperiuntur ſibi legata: ſed ſolum ſit domina, & maſſaria
bonorum in uita, prius ſatisfactis legatis. Hic intellectus
probatur ex eo: quia in memoriali, in quo fecit iſtam dõ-
nam, madõnam bonorum, appoſuit determinationem, ut
hæc renunciaret omni ſucceſſioni, quæ poſſet ſibi cõtin-
gere in bonis ſuis vndecũque, etiam ex perſona ipſius te-
ſtatoris. Et ſic uidetur, ut primo dixi ſuprà in primo du-
bio, ꝙ teſtator uoluit hanc ſororem ſuam eſſe dominam,
& maſſariam, & nil aliud in bonis ſuis habere. Nec obſtat
huic intellectui, ſi dicatur, ꝙ eſt renũciatio iuris, ſeu ſuc-
ceſsionis; & iõ refertur ad ius de futuro competens, qđ
non cõpetebat de præſenti ĩ actu uel in habitu iuxta ple
nè no. maximè in l. qui Romæ. §. duo fratres, ff. de uerb.
obl. ergo illa uerba teſtatoris de renũtiatione fienda, nõ
debent extendi ad legatum bonorum mobilium, poſteà
eidem Vciæ factum in codicillo. Ad hoc enim reſpõdeo,
7 † ꝙ teſtamentum recipit uires, & cõſummationem ꝑ mor
tem teſtatoris, & nõ ante, ut in c. cum Marthæ, de celebr.
miſ. Item renuntiatio debebat fieri per dictã Vciam poſt
mortem teſtatoris, & ſic poſt factũ legatum. ſi ergo vult
eſſe domina, & maſſaria, oportet, ꝙ acceptet illud legatũ
cum ſuo onere, & propria determinatione iuxta ea, q̃ ha-
bentur & no. in c. paſtoralis, de deci. & in l. Aurelius. §. idẽ
queſiit, ꝑ Bal. de lib. leg. & in c. j. de cõceſ. lib. 6. per Arch.
& Io. in c. cum olim, de cenſi. Ex quo infertur, ꝙ cũ dicta
Vcia ſoror uoluerit ipſo facto eſſe domina, & maſſaria
bonorum teſtatoris, ꝙ ipſo iure renuntiauit omni cõmo-
ditati, q̃ poterat ſibi ꝑuenire ex pſona, & facto teſtatoris,
arg. in l. illud, ff. de acq. hær. & in c. cũ renuntiat, 32. q. 1.

& l.non tantum, aliàs incipit Paulus,ff.rem ratam habe.
& 11.q.3.æſtimant,cum c.ſeq. Nec obſtat ſi dicatur,ꝙ te
ſtator legãdo in codicillis, uidetur receſſiſſe à priori uo
luntate,in memoriali poſita, reſpectu illius renuntiatio-
nis:quia dico hoc non conſtare, nec præſumitur qs rece-
dere à ſua,ut ita dixerim,præteſtatione, niſi ſpãliter ap-
pareat eum pœnituiſſe,ut l.ſi quis in prin.ff.de leg.iij.fa-
cit.l.cum qui,ff de proba.præterea cum legatũ,ut ſit do-
mina,& maſſaria, habeat ſuã determinationem in renun-
tiatione fienda, debemus dicere, ꝙ aut teſtator receſsit ĩ
totum,cum legauit bona mobilia in codicillo:aut ꝙ uo-
luit determinationẽ manere,per notata in d.l.Aurelius.
§.idem quæſiit, & d.c.cum olim.¶Poteſt dari & quartus
intellectus,ut debeat habere mobilia tãtùm,detractis le-
gatis aliàs ſpecialiter factis: quia per legatum mobilium
bonorum in codicillo, uidetur receſsiſſe à legato facto ĩ
memoriali, per tex.optimum in l.liberis, ff.de ali.& cib.
leg. Et pro hoc intellectu facit: quia cũ prius obligaſſet
bona mobilia, & fructus immobilium ad legata ſoluẽda,
& ſororem fecit dõnam, & madõnam bonorum omnium
in uita ſua, tollendo poſteà bona mobilia, q̃ per prius.&
ſpecialiter erant deputata ad ſatiſfactionem legatorum;
præſumendum eſt,ꝙ receſſerit à priori legato,ſorori fa-
cto in memoriali, ut ſic poſſet purè ſine alio onere ſatiſ-
fieri de fructibus: quia nõ eſt præſumẽdum,ꝙ tot legata
uoluerit multiplicare in perſonam ſororis cum dãno in-
tolerabili aliorum legatorum,maximè ad pias cauſas,ut
ſupra plenè dixi.Et ꝓfectò quilibet iſtorum triũ intelle-
ctuum ultimò poſitorum poſſet tolerari.Et quãquam ſe-
cundus in ordine,&primus reſpectu iſtorũ trium ſit ſatis
ęquus:iſte tñ ultimus nõ eſt prauus,attẽto ꝙ in codicillis
reliquit ſorori mobilia,.& nõia debitorũ ꝑ multa uerba
tollentia oẽ obſtaculum;& nullã,ut eſſet dña & maſſaria,
fecit mentionẽ.¶Per p̃dicta ſatisfactũ puto tertio,& quar
to dubiis. uenio ad quintum, An debeat dictæ Vciæ hæc
quãtitas 300.floren. ꝑ eam diſpenſandorũ, ut ſibi place-
bit,pro aĩa teſtatoris. Dubium facit, qa in teſtõ teſtator
mandauit 300.floren.eidẽ tradi ob cãm p̃dictam.Et idem
de eadem quãtitate mãdauit in memoriali, nec ullã egit
mentionem de relicto eiuſdẽ quãtitatis facto in teſtõ.Et
primò uĩ,ꝙ non debeat ſibi,niſi ſemel, ut ſic uideat in me
moriali eandem quãtitatem legaſſe animo repetendi pri
mum legatũ,& non aĩo geminandi, tex.uĩ in l.planè,ff de
leg.j. In ꝯrium uĩ tex.not.in l.quinquaginta, ff.de prob.
8 ubi dĩ, † ꝙ ſi quis in teſtõ legauit alicui 50. in codicillo
poſteà ſcripto idem legatum eſt eidem,ꝙ utrũq; legatum
debetur, niſi hęres probet ꝯriam intentionem teſtatoris,
& de illa l.opponit gl.in d.l.planè. Et ſoluit, ꝙ aut eadẽ
quantitas legatur in eadem ſcriptura; & debetur ſemel,
ut in d.l.planè. Aut in diuerſis ſcripturis; & debeĩ utrũ-
que,niſi probetur ꝯrium,ut d.l.quinquaginta.Ex hoc in-
fertur,ꝙ cum in caſu noſtro hæc quãtitas 300.floren.fue
rit bis legata in diuerſis ſcripturis, ꝙ utrũque legatũ eſt
præſtandum. ¶Sed ego contrarium arbitror, ut.l.ſemel
tñ debeatur. Moueor per tex.not. in l.libertis,ff.de ali.
& cib.leg. iuncta gl.in d.l.quinquaginta. ubi gl.poſuit in-
tellectum ad dictã l.libertis,dicens, ꝙ ubi in diuerſis ſcri
pturis legatur eadem quãtitas ob certam cauſam,nõ de-
betur,niſi ſemel; & ſic ꝓcedat d.l.libertis.ſecus ſic ſimpli
citer,& ob diuerſas cauſas:quia tũc ꝓcedit.d.l.quinqua-
ginta. Sed in caſu noſtro ob eãdem cauſam fuit legatum
geminatum, ſ.ut iſta Vcia ad placitum ſuum expenderet
pro anima teſtatoris. uerbum enim,placet,importat ar-
bitrium boni uiri,ut l.Thais.§.ſororem,ff.de fideicõ.lib.
no.Bar.in extrauaganti ad reprimendũ, & l.alio,ff.de ali.
& cib.leg. & debet facere,ſicut bonus uir,ſ.expendere in
piam cauſam pro aĩa teſtatoris,ſicut faceret quilibet bo-
nus uir; facit quod legiĩ, & no.in c.cũ tibi,de teſta.& per
Bal.in l.j.C.de ſacroſ.eccl. ¶Pręterea ex coniecturis ſa-
tis patet, ꝙ nõ legauit in memoriali, aĩo geminandi, ſed
potius aĩo repetendi, quod patet ex eo: quia incidenter
fecit mẽtionem de dictis 300.flor. in memoriali: quia in
præced.fecerat mẽtionem de difficultate ſoluẽdi legata;
qm̃ prohibuerat immobilia obligata, debere diſtrahi, &
permiſit de mobilibus, & eis deficientibus, de fructibus
immobilium: & ſi nõ ſufficerent,mandauit ſolui pro ra-
ta: ſed ut illud legatum 300.floren.includeretur ſub cõ-
muni diſpoſitione aliorum legatorum,incidẽter dixit ſe
uelle, ꝙ omnino dicta Vcia deberet habere dictos 300.
ob cauſam prædictam. incidenter.n.dicta principaliter
propter aliud non diſponũt, arg.eorum quæ leguntur &
no.in c.ſi Papa,de priuilegiis,lib.6. & in c.fi.de ſucceſſ.ab
inteſt. & per Bar.in l.ex hac ſcriptura,ff.de dona. Et hæc
ſufficiant de hoc dubio.¶Formatur & ſextum dubium cir
ca prædicta poſito, ꝙ dicta Vcia ſit uſufructuaria bono-
rum,ſeu domina & maſſaria, Nunquid impunè põt ab ea
exigi cautio, & ut faciat inuentarium? & maximè proce
dit hæc qõ reſpectu bonorum mobilium, de quibus pro-
babiliter poteſt dubitari, an ſint ipſius Vciæ, ut patet ex
prædictis. Ego dico, ꝙ reſpectu bonorum immobiliũ in-
diſtinctè tenetur præſtare cautionem idoneã de utendo,
fruendo rebus immobilibus, ſalua rerum ſubſtãtia, arbi-
trio boni uiri, & de illis reſtituendis,finito uſufructu, &
hoc reſpectu eorum, q̃ uſu non conſumũtur, ſed reſpectu
bonorum,quæ uſu cõſumuntur,ut in mobilibus, præſup-
poſito ꝙ in illis habeat dũtaxat uſumfructum,tenetur ꝓ-
ſtare idoneam cautionem reſtituendi illarum ęſtimatio-
nem hæredibus in morte ſua, ut in c.fi.de pignoribus, &
aliis cautionibus, & l.ij ff.de uſufr.earum rerum,quę uſu
conſu.& plenius in l.j.ff.uſufruc.quẽad.caueat. Si autem
ſint bona,quæ uſu non conſumuntur,ſed ueteraſcunt,di-
cendum eſt,ut in rebus mobilibus,ut l.ſed & ſi quid.ff.de
uſufru. & dicendum plenius,ut colligitur ex tex. & gl.in-
ſti.co.§.conſtituitur, & hæc cautio non põt à teſtatore re
mitti,ut l.j.C.de uſufru.& l.ſcire, C.ut in poſſ.leg.no.gl.
in d.l.j. & c.fi.præall. Item poteſt cõpelli dicta Vcia ad
faciendum inuentarium de bonis immobilibus nec com-
mittitur pœna per teſtatorem appoſita, cũ probabiliter
dubitetur, an ſubiaceant reſtõni,ut l.j.§.pen. & quod ibi
no.Bar.de uentre in poſſ.mit. & quod ipſe no.in l.vna,C.
de ꝓhi.ſeque.facit.l.regula, ff.de iu.& fa.ign. ¶Venio ad
ultimam qõnem, An poſsit dicta Vcia diminuere,uel au-
gere legata intra annum, ſm̃ diſpõnem teſtatoris? ¶In
qua dico,ꝙ diſpoſitio captatoria reprobatur tam in hæ-
reditatibus,q̃ in legatis,ut l.captatoriæ,ff.de leg.j.ſecus
autem, ubi non eſt captatoria. tñ cõmunis concluſio eſt,
9 † ꝙ legata poſſunt conferri in arbitrium tertij, non autẽ
in liberam uoluntatem, ut l.nõnunquam, ff.de condi.&
demon.& l.ſi ſic,de leg.j.& plenè no.per Bar.in l.j.de le-
ga.ij.vnde cum teſtator appoſuit uerbum,placebit,quod
importat arbitrium boni uiri,ut l.Thais.§.ſororem,ff.de
fideicom.lib. no.Bar.in d.l.ſi ſic,& in extrauaganti, ad re
primendum, ſatis põt dici, ꝙ dicta Vcia poſsit, dũmodo
faciat,ſicut quilibet bonus uir faceret: alias autem nõ ua
let prædicta concluſio, etiam ſi in teſtõ, ſeu codicillo ſit
appoſitum uerbum, prout uoluerit, dũmodo ſit coniun-
ctum cum uerbo,placebit,uel cum uerbo, arbitratus fue
rit,per ea quæ not.Bart. in dicta extrauaganti, ad repri-
mendum, in uerbo, uidebitur, prope finem. & hæc ſuf-
ficiant. NIC. ABB.

CONS.

CONSILIVM V.

1 *Iudex eccleſiaſticus cognoſcens de exceptione propoſita coram iudice ſeculari,inhibet iudici ſeculari,ne interim ĩ cã procedat.*
2 *Executio ſententiæ non eſt differenda propter exceptionem requirentem altiorem indaginem.*
3 *Tempus præfixum inſtantiæ,currit etiam impeditis.*
4 *Statutum diſponens quòd omnis cauſa terminetur intra duos menſes à tempore citationis, debet ſeruari in ſuis puris terminis.*
5 *Impedimentum legitimum,ueniens poſt inchoatam præſcriptionem non impedit.*

SAluatoris poſtulato ſuffragio, In quæſtio-
ne, quæ uertitur coram ſpectabi
li uiro dño capitaneo Sen̄.ſuper nullitate ſnĩæ
occaſione peremptionis inſtantiæ, duo principaliter ſm̃
dilucidam cauſæ deciſionem examinanda incũbunt. ¶Pri
mum eſt,nunquid dominus poteſtas fuerit legitimè impe
ditus occaſione inhibitionis ſibi factæ per officiales mer-
cãtiæ. ¶Secundũ erit, p̃ſuppoſita legitimitate impedimẽ
ti, an ſententia lata poſt terminum à ſtatuto præfixum ſit
ipſo iure nulla.¶Circa primum uidetur dictum dñm po-
teſtatem legitimè impeditum fuiſſe: quia ex quo ſtatutũ
ciuitatis dat iuriſdictionem officialibus mercantiæ co-
gnoſcendi de ſolutione debiti,quod alibi petitur occaſio
ne inſtrumenti guarentigiati, uidetur ſuſpendere proceſ
ſum primi iudicis, corã quo petitur executio dicti inſtrĩ
guarẽtigiati:qa q̃ uult conſequens,uidetur uelle & ante-
cedẽs,ut l.illud,ff.de acqui.hĩ.& c.ex parte,de ſpõ.& c.cũ
M.& qđ ibi no,de cõſti. Cũ ergo ſtatutũ admitat corã of
ficialibus mercantiæ exceptionẽ debiti ſoluti, neceſſario
uĩ,ut iudex primus executionis iſtrĩ ſup̃ſedeat, cũ execu
tio depẽdeat à deciſione exceptionis propoſitæ,tex.uĩ in
1 c.tuã,de ord.cog.†ubi iudex eccleſiaſticus cognoſcens de
exceptione propoſitæ coram iudice ſeculari, inhibet iu-
dici ſeculari,ne interim,in cã procedat:qa poſſet ſurgere
intricatio proceſſuum,& ſequi ſnĩarum contrarietas; & ꝑ
illum tex.uidetur,ꝙ licitè officiales mercantię inhibere
poterũt dño poteſtati, ne interim in cã ꝓcederet. Quin-
imò dixit Lappus allegatio 66.quẽ ſequitur Ant.de Bu.
in d.c.tuã,& ſentit Fed.cõſ.221.ꝙ etiã ſine qualibet inhi
bitione ſecundi iudicis,debet ſecundus iudex ſuperſęde-
re,donec diſcutiatur de peremptoria. nam coram eo poſ
ſet illa exceptio diſcuti,ut non ꝓcederetur illa nõ diſcuſ
ſa,ut in c.j.de ord.cog.& in l.j.C.e.tit.ergo idem ſeruan-
dum,cum exceptio ex diſpoſitione ſtatuti ueniat diſcutiẽ
da corã alio iudice, ut ſic ſubrogatus ſapiat naturã eius,
in cuius locum ſubrogatur,ut l.mortuo iudice,ff.de iud.
& l.ſi eum.§.qui iniuriarũ,ff.ſi quis cau.& c.eccleſia,ut li.
pen.¶Sed his non obſtantibus contrarium iudicio meo at
tẽtari poteſt.¶Moueor principaliter:quia in caſu noſtro
petebatur executio inſtrumenti guarentigiati, quod ha-
bet exceptionibus reiectis executionem paratã ex forma
ſtatuti.ſtatutũ ergo dans officialibus mercantiæ poteſta-
tem cognoſcendi de exceptione debiti ſoluti, quod alibi
uigore inſtrĩ priuilegiati petitur,non uidetur uelle in du
bio ſuſpẽdere executionẽ primi iudicis.iſta duo ſimul ſta
re poſſunt,ſ.ꝙ officiales mercantiæ cognoſcant,an debi-
tum fuerit ſolutũ, & ꝙ primus iudex inſtrumentum priui
legiatum exequatur,ut eſt tex.in auĩ.quæ ſupplicatio,C.
de præci.impe.offe.legitur & no.in c.ſuſcitata,de ĩ integ.
reſtit.in quibus iuribus patet,ꝙ licet admittatur gratio-
ſa ſupplicatio: mandatur nihilominus interim ſententia
executioni, quæ tamen retractabitur, ſi poſtmodum ap-
parebit ſupplicantem fouere iuſtitiam;& hoc probatur ĩ
d.auĩ.quæ ſupplicatio, & in c.ſuſcitata, præal.probatur
no.ꝙ ſi contra petentem reſtitutionem in integrum iure
ſpeciali aduerſus ſententiam eſt præſumptio, ꝙ malitio-
ſe petat cauſa differendi executionem,conceditur reſti-
tutio:ſed ſententia interim mandatur executioni,præſti-
ta cautione per obtinentem executionẽ, ꝙ ſi aduerſarius
in cã ꝓualuerit,uniuerſa,quæ occaſione ſnĩę perceperit,
reſtituat.ad idẽ bonus tex.ĩ l fi.ĩ fi.C.de ord.cog.ubi non
differtur executio cãæ ſummariæ ꝑꝑ exceptionem perẽ
ptoriam requirentem altiorem indaginem, quàm expo-
ſtulat ipſa cã ſummaria. & generaliter hoc uoluit Bar.in
l.iiij.§.condemnatum,ff.de re iud.& Io.de Lig.in cle.uni-
2 ca, eod.tit.ubi dicunt,†ꝙ executio ſententiæ non eſt dif-
ferenda propter exceptionem requirentem altiorem in-
daginem;& hoc caſu debet intelligi Inn.in c.cum in iure,
de offi.dele.ubi dicit nullibi reperiri, ꝙ lis mota impe-
diat executionem ſententiæ:imò nulla talis exceptio im-
pedit executionem ſententiæ ſm̃ cum, allegat dictũ c.ſu-
ſcitata, & C.de fal.l.ij. Cum ergo, ut ex prædictis clarè
patet, prædicta duo poſſint ſimul ſtare, non debemus di-
cere, ꝙ admiſſa exceptione coram officialibus mercãtiæ
uideatur ſuſpenſa executio fienda per primum iudicem,
cum ex diuerſis non debeat fieri illatio,ut l.neq; natales,
C.de proba.in c ij.de tranſla.præla.maximè quia tenẽdo
ꝯrium corrigereĩ ſtatutum loquens de executione inſtrĩ
guarẽtigiati; & cu:tanda eſt ſtatutorũ correctio, quantũ
fieri põt,ut ĩ c.cũ expediat,de elec.lib.vj.& l.unica,C.de
inoffi.do.& honori primi iudicis derogaretur,quod non
eſt fiendum,ut in c.ut debitus honor,de appell.& l.litiga
tores,in prin.ff.de arbi.Præterea hoc probaĩ optima cõſi
deratione. ſi.n.ꝑ hãc exceptionẽ ſtatutũ uoluiſſet ſuſpẽ-
dere interim executionẽ primi iudicis, mãdaſſet illã ex-
ceptionẽ admittendã corã primo iudice, quod erat hone
ſtius & iuri cõſentaneũ:qa ubi cã cępta eſt, ibi debet finẽ
accipere.l.ubi cęptũ,ff.de iudi.ſed quia dñs ptãs nõ tene-
baĩ admittere illam exceptionem,ideò ſtatutũ poſteà ꝓ-
uidit, ut corã officialibus mercantiæ admitteretur facit
quod in ſimili no.ꝑ Bar.in l.ij.§.parui,ff.quod ui aut clã,
quod hĩ in c.debitores,de iureiu.Nõ obſtant ſupra all.in
contrarium. procedũt.n.qñ primus iudex habet de cã co
gnoſcere,& ſnĩam iuxta merita cãę proferre.quo caſu iu
ſtiſſimũ eſt, ut ſi exceptionis cognitio præiudicialis defe
raĩ ad aliũ iudicẽ,ꝙ interim primus ſuperſedeat ne nego
tiũ diuerſis proceſſibus intrincetur.& iſte eſt proprius ca
ſus dicti c.tuã. Sed in caſu noſtro nuda executio erat fa-
cienda:qa inſtrm̃ guarentigiatũ habet executionem.ſicut
cõfeſſio facta corã iudice,uel præceptũ iudicis,iuxta no.
ꝑ Cy.& Bar.in l.j.C.de confeſſ.& per Bal.in l.cunctos po
pulos,C.de ſumma tri. Ex his infertur ad deciſionem du
bij noſtri, ꝙ cum dominus poteſtas non debuiſſet ſuper-
ſedere executioni,periit inſtantia poſt duos ſeu tres men
ſes,prout ſtatuto cauetur, & per conſequens non ualuit
ſnĩa poſtea lata,iuxta plenè not.ꝑ gl.& Bar.& Bal.in l.ꝓ-
perandũ,C.de iudi.& per Io.An.in addi.Spe.in ti.de offi.
dele.§.reſtat,uer.quid ſi ſtatutũ Et hoc ſolũ ſufficeret ad
uictoriam huius cauſæ.¶Sed ad maiorẽ declarationẽ de-
ſcendã ad ſcđm dubiũ, præſuppoſito ſine ueritatis p̃iudi-
cio, ꝙ illud impedimentũ fuiſſet legitimum, nũquid ſnĩa
poſt terminum lata fuerit nulla? Et primo uidetur ꝙ nõ:
quia non ualenti agere non currit tp̃s,ut in l.j.in fin.C.de
anna.excep.& l.in rebus,C.de iure.do.& c.quia diuerſi-
tatem,de conceſ.præben.Prætereà ſtatutũ non diſponit,
ut ſententia poſt terminũ lata ſit nulla; ergo debet uale-
re, cũ fuerit intra terminum, qui eſt terminus iurĩs.d.l.
properandum,C.de iudi. ¶Ego uerò contrariã ſnĩam in

 caſu

caſu noſtro arbitror ueriorẽ:quia ſtatutũ diſponit ſimpli
citer,& indiſtinctè, ꝙ ultra duos uel tres menſes non du-
ret inſtãtia: & nullum caſum excipit;ergo indiſtinctè de-
bet intelligi, ut no.in c.ſolitæ, de maio.& obe.& c.ſi Ro-
manorum.19.diſt.maximè cũ tractetur de modico pręiu
dicio:quia,perempta inſtantia,nõ perit cauſa,nec acta ip-
ſius:ſed acta litis dũtaxat,Inn.ĩ c.cãm quæ,de teſti.& Bar.
in l.cum lite mortua,ff.de iudica.ſol. Hinc eſt, quod ꝑꝑ
modicitatem præiudicij currunt tempora ad præſentan-
dum patronis etiam impeditis, ut in c. cũ ꝓpter, de iure
3 patro.& ibi apertè hanc rationem tenuit Pe.de Anch.† ꝙ
tempus præfixum inſtantiæ currit etiam impeditis; & ui
detur hoc probari in l.properandum, præal.in §.ſin aũt,
& ſequenti, iuncta gl. Item & ſecunda inſtantia perit ꝑꝑ
fauorem publicum,ne lites ſint immortales,ut l.properã
dum,& c.finem,de dolo & contu.ergo ſtatutum imponẽs
finem inſtantiæ non eſt reſtringendum, ſed, generaliter
ut loquatur, intelligendum, ut in c.odia, de reg.iu.Item
& tertiò, hoc expreſsè uidetur ſentire Bal.in d.l.prope-
4 randum.j.reſponſo, uerſ.quod ergo ſi ſtatutum. † ubi di-
cit,ꝙ ſi ſtatutum diſponat, ꝙ omnis cauſa terminetur in-
tra duos mẽſes à tempore citationis,cũ hoc ſtatutum cor-
rigat ius ciuile:qa dat nouã formã,& nouũ tp̃s,debet ſer-
uari in ſuis puris terminis, unde ſentẽtia poſtea lata non
ualet ſ̃m eum. Quartò ad idem adduco no.p Bar.in aut.
eſi qui,C.de temp.appel.ubi dicit,ꝙ ſi appellans impedia
tur cauſam proſequi intra biennium, currit tempus inſtã
tiæ,ſed ex cã legitima datur reſtitutio,& hoc multi ſequũ
tur in c.ex ratione, de appel. Si ergo hoc procedit in in-
ſtantia cãæ appellationis,ubi tractatur de magno præiu-
dicio,cũ perempta inſtantia cauſa ſit deſerta, fortius idẽ
dicendum in inſtantia cauſæ principalis,ubi ſolũ pereunt
acta litis,ut ſ̃.dixi,quid plura? nã de hoc uidetur caſus in
l.ſed prætorem.§.ſi fortè,ff.ex qui.cau.ma.ubi tp̃s currit
tempore,ex quo quis agere non põt, licet deť reſtitutio.
5 Et elegãter facit ad hoc dictum Bar.in l.ſenatus,ff.de off.
præſi.ubi poſt Guil.de Cu.tenet,† ꝙ impedimentum legi
timum ueniens poſt inchoatã præſcriptionẽ,non impedit
tp̃s currere ꝑ illũ tex.ſecus dicit,ſi impedimentum fuit à
principio,& ſic intellexit.d.l.j.C.de anna.exce.& Cy.in l.
rebus,C.de iur.do.alle.in ꝯriis. Et quicquid ſit in alijs ca
ſibus certũ eſt, ꝙ ad perimendã inſtantiã tempora currũt
ẽt impeditis: quia agiť de modico p̃iudicio, ut p̃dixi.d.l.
properandum. Hæc tñ oĩa limitarem ſ̃m ea, quæ dixi in
c.pe.de iudi.ĩ quadam addi.ubi omnino uide addi.2. Nec
obſtat, ꝙ ſtatutum non diſponat ſententiam poſtea latã
non ualere:quia ſatis eſt, quod ſtatutũ dicat inſtantiã am
plius non durare. Reperitur ergo ſñia lata ſine inſtantia,
ergo nulla, ut l.prolatã,C.de ſen.& vř gl.Bar.& Bal.ĩ d.l.
properandũ, & Io.An.in Spe.in loco p̃all. NIC.ABB.

CONSILIVM VI.

1 *Tranſactio facta ſpecialiter ſub certis rebus, & iuribus, ad alia non expreſſa, etiam ſimilia, non extenditur.*
2 *Imperator dicitur dominus orbis.*
3 *Præſcriptio.x.annorum in incorporalibus currit ſine titulo.*
4 *Iudex ferens ſententiam iniuſtam, amplius illam mutare non poteſt, cum ſit functus ſuo officio.*

IN quæſtione, quæ uertitur inter reue-
rendum patrem dñm Ga-
brielem abbatem monaſterij ſancti Saluatoris
de monte Annato nomine ſui monaſterij ex parte una,&
homines caſtri abbatiæ de monte Annato ex alia, uiſis
plenè in puncto narratis, quinque eliciuntur dubia, ſuper
quibus petitur de iure conſilium. ¶Primum eſt, ꝙ ban-
chum perſonis dicti caſtri ſoluit certam quantitatem pe
cuniæ pro gabella ipſius caſtri,ut nullus poſſit in dicto ca
ſtro præter eum carnes uendere, de qua quidem pecunia
dictum commune conſueuit ꝑ multa tempora dare dicto
monaſterio tertiam partem,ſicut conſueuit dari de mul-
tis alis obuentionibus,& reditibus dicti caſtri uigore cu-
iuſdam compoſitionis ſuper illis certis reditibus & ob-
uentionibus inter monaſterium & commune dicti caſtri
factę.Nũc aũt dictũ cõe reſiſtit,& nil de illa uult dare mo
naſterio ea ratione prætenſa: quia in compoſitione nulla
fit mẽtio de macello, & nunquã ſe cõe ad illius partẽ mo
naſterio obligauit ſoluendã. Pro parte uerò monaſterij
allegatur,& dicitur ſibi deberi uigore dñij,quod habet ĩ
dicto caſtro, cũ dictũ caſtrũ cũ tota ſua curte,& diſtrictũ
ꝑtineat iure dñij, & plenæ proprietatis ex titulo dona-
tionũ factarũ à regibus & principibus Romanis ad dictũ
monaſteriũ,& hodiernis tꝑibus ſub iuriſdictione abbatis
cõſiſtat,ut patet ex multis,quę abbas exercet in tali loco
de quibus plenè in caſus narratione, & infra aliquid dř.
Itẽ allegat monaſteriũ conſuetudinẽ pro ſe. Et primo di
uini numinis poſtulato ſuffragio,attingã hoc dubium,&
conſequenter alia ſuo ordine ſubiungam. Vř.n.primò,ꝙ
cõitas dicti caſtri iuſtè moueať ad negandã p̃ſtationẽ par
1 tis dictæ gabellæ:† qa trãſactio facta ſpecialiter ſuꝑ cer
tis rebus,& iuribus, ad alia nõ expreſſa,ẽt ſimilia,nõ ex-
tenditur,ut l.age cũ Geminiano, & l.ſi de certa re,C.de
tranſac.no.in c.j.eo.tit.& l.licet,C.de iudi.ſed trãſactio,
ſeu cõpoſitio de tertia parte monaſterio ſoluẽda,fuit re-
ſtricta ad certos reditus,& certa bona, nec aliqd fuit ex-
preſſum de macello,uel aliis quibuſcũq; reditibus; ergo
cõitas ad iſtius & aliorũ redituum non expreſſorum in cõ
poſitione partem aliquã ſoluendã nõ tenetur,maximè qa
non põt dñs à ſubditis extraordinaria, & nõ cõſueta exi-
gere. 10.q.3.c.qa cognouimus,& de pace.iur.fir.c.hac edi
ctali.§.illicitas ẽt exactiones, coll.x.& in aut.ut nulli iud.
§.ſi uero,col.9.Scdo ad idem probatur ſic.Cõitas ad hãc
partẽ ſoluendã ſe nunquã obligauit. ergo nulla actio ad
hanc partẽ ſoluendã competit:quia ubi nõ eſt obligatio,
ceſſat actio.eſt.n.obligatio actionis mater.l.licet.§.ea o-
bligatio,ff.de procu.& ſine actione nemo rectè experiť.l.
ſi pupilli.§.uideamus,ff.de neg.geſt. Tertiò non obſtat cõ
ſuetudo pro monaſterio allegata.qa ex annua pręſtatio-
ne gratis facta,nõ naſciť obligatio ſoluẽdi in futurũ,cùm
quælibet pactio habuerit effectum ſuum,ſ.donationẽ, ut
in l.ſi certis annis,C.de pac.& c.peruenit, cum ibi nota-
tis,de cenſi.Hinc dixit Bar.in c.cum in rem uer.ff.de uſu.
ꝙ ſi ruſticus præſtitit alicui per decennium unum par ca
ponum,non propter hoc ſequitur, ut in futurum oblige-
tur ad ſoluendum. ex his enim, quæ gratis fiunt,non na-
ſcitur in futurum aliqua obligatio. 16.q.1.c.ſi poſſeſſio-
nes.Hinc dicit Inn.in c.cum eccleſia Sutrina,de cauſa poſ
ſeſ.& proprie. ꝙ ſi unus epiſcopus in domo alterius epi-
ſcopi: uel unus miles in domo alterius multis uicibus ho
ſpitaretur,non pręſumeretur quęſita ſeruitutis poſſeſſio,
ut in futurũ teneretur illũ hoſpitari. ¶Contrariã partẽ,
oĩ affectione religionis ceſſante, in caſu noſtro arbitror
ueriorem, & credo ꝙ monaſterio contra dictum caſtrũ,
ſeu ipſius communitatem multa competant in hoc reme-
dia. Et primò pro fundamento omnium dubiorum præ-
mitto,ꝙ omnis iuriſdictio,& diſtrictus per totum orbem
eſt apud principem de iure communi.7.quæſt.1.c.in api-
bus,& unus eſt princeps.cap.ſolitæ, de ma.& obed.& capi
tulo duo ſunt.96.diſtinct.ubi dicitur, quòd duo ſunt, qui
regunt totum orbem à Deo proditi, Papa,ſ.in ſpiritua-
libus,

2 libus,& Imperator in tẽporalibus. hinc† imperator dř do
minus,ut l.deprecatio,ff.ad l.Rhodiã de iac.& l.bene à Ze
none,C.de quadri.p̃ſcrip.cum ſimi. Domini autẽ prædio-
rum non habent iuriſdictionem, nec diſtrictum, ut c.hac
edictali.§.ad hęc qui allodium,de pace iura.fir.col.x. Alij
uerò inferiores iuriſdictionem exercentes, habent eam à
principe, & non iure proprio. ipſe enim princeps creauit
dignitates, ut in c.j.quis dicatur dux marchio, comes &c.
Et idem no. idem Bal. per illum tex.dicens omnes digni-
tates à principe profluere tãquàm à fonte,unde in eo ſunt
oẽs dignitates; ſicut vř in papa,qui creauit inferiores di-
gnitates.22.diſt.c.j.& 2. Ipſe ẽt imperator iuriſdictionẽ
magiſtratibus tribuit, ipſos creãdo, uel confirmando,uel
p̃ſtando authoritatem creandi uel confirmandi,ut in d.c.
hac edictali.§.iudices uerò, & ff. de offi.p̃fec.urb.l.1.§.cũ
urbem,& in aut.de defen.ciui.adeò, ꝙ etiam minima iuriſ
dictio non poteſt conferri ſine authoritate principis, me-
diata uel immediata, ſecundùm Bal. & bene, in d.§.ad
hæc; alleg. no. in l. & quia, ff. de iuriſdi. om.iudi. & in l.
priuatorum,C.eo.& per Inn.in c. cum ab eccleſiarum, de
offi.ordi.hinc colligit ibi Bal. ꝙ iuriſdictio non poteſt uẽ
di,cum ſit imperatoris.oẽs enim iuriſdictiones ſunt apud
Cęſarẽ, tãquam apud fontẽ,à quo fluũt,refluũt,ſicut flu-
mina à mari fluunt; ita, ꝙ ab eo fluũt per conceſſiones,cõ
miſſiones, & confirmationes.ad eũ autẽ refluũt per appel
lationes, nullitates & quęrelas, de qbus cũ princeps inci-
pit cognoſcere, oĩbus alijs eſt impoſitũ ſilẽtiũ,ut no.Bal.
in d.§.ad hæc,& Bal & Inn.in c.cũ M.Ferra.de cõſti. ¶Ex
his infero,ꝙ iuriſdictio, quãtũcũq; minima, non eſt apud
homines dicti caſtri, maximè attentis notatis per Inno.in
c. cũ ad ſedẽ, de reſti.ſpol.ubi dicit,ꝙ de iure cõi caſtrum
non habet diſtrictum,ſeu iuriſdictionem, uel pertinẽtias,
ſed ex ſpeciali diſpoſitione conſueuit caſtro certum terri
torium aſſignari, qđ ſibi in iuriſdictione & datijs debeat
reſpondere,& Bar.in l.j. ff.de dam.infec.dicit,ꝙ apud ca-
ſtrum ciuitati ſubiectum,nulla eſt iuriſdictio,ſed tota eſt
apud regimen ciuitatis; facit c. conqueſtus,de foro com-
peten.& l.qui ex uico,ff.ad municip. Eſt autem iuriſdictio
penes abbatẽ, cui fuit plenè collata per principem Roma
num,ut dicitur in facti narratione: & etiã in poſſeſſione,
uel quaſi multorum iurium,per quæ cognoſcitur,ꝙ apud
eum ſunt regalia,& ea quæ ſunt meri & mixti imperij. bo
na.n.decedẽtiũ ab inteſtato ſine ꝓpinquitate uſq; ad ter-
tiũ gradũ,de quo in cõpoſitione, deuoluũtur ad eũ: quia
de iure cõi adeò ſunt regalia,& mixti imperij, ꝙ non per
tinent ad ciuitatem,ſeu caſtrum, ſed ad principem tãtũ,
ut l.unica,C.de bonis uac.lib.x.& c.uno,quę ſunt regalia,
col.x.& no.Bar in l.cunctos populos,in fi.C.de ſum.trini.
& l.2.ff.de iure fiſ. Idem in bonis prouenientibus occaſio-
ne delicti. hæc enim ſunt regalia, ut no.in iuribus ꝓximè
allegatis,nec de iure cõi pertinent ad caſtrum,uel ad ciui
tatẽ.unde caſtrum, de quo agitur,habuit duas partes con
dẽnationum non de iure cõi, ſed uigore illius compoſitio
nis inter monaſterium & cõitatem initæ. Item ad abba-
tem appellatur tàm in ciuilibus, quàm in criminalibus.
nec conſtituitur ibi magiſtratus ſeu officialis, niſi abbas
ſit principalis in electione, & in multis alijs abbas eſt in
poſſeſſione iuriſdictionis. Sed quicquid ſit adductum in
compoſitione, hoc certum eſt,quòd ex conceſſione princi 3
pis plenaria iuriſdictio eſt apud abbatem, quã etiã mor-
tuo abbate caſtrum exercere non poteſt, ut no.Inno.in c.
cũ acceſſiſſent, de conſti.ſed ſuccedit conuentus iuxta no.
per Inn.in c. cum dilectus, de conſue.facit cle.ne in agro,
de ſtat.regu.Ex quo infero in caſu noſtro, quòd de his, q̃
ſunt iuriſdictionis maximę, uel minimę non poteſt cõitas
illius caſtri ſe impedire, niſi quatenus eſt comprehenſum
in dicta compoſitione, cũ abbas habeat fundatam intentio
nem pro ſe in totum uigore priuilegiorum, & longiſſimę
conſuetudinis,ut in c.cũ venerabilis,de relig.do.c.cũ dile
ctus, eo.titu. Quinimò non prodeſſet præſcriptio legiti-
ma,niſi in uno articulo, qa cũ alius eſt in poſſeſſione uel
quaſi generalis iuriſdictionis exercendæ, poſſeſſio in uno
articulo,non extenditur ad reliquos: ſed tantum eſt præ-
ſcriptum, quantum eſt poſſeſſum,ut in c.auditis,& c.cum
olim, de præſcrip.no. Inno. clarè in c. dilectus, de capel.
mona.& Bart.in l.j.§.ſi quis, ff. de itine.actuq; priua. ¶Ex
his clarè patet deciſio quæſtionis noſtræ quo ad unum
principale remedium, quod abbati competere poteſt.di-
co enim, quòd impoſitio gabellæ carnium, & prohibere,
ne alius uendere poſſit, ſit iuriſdictionis,& meritò com-
putari poſſit inter regalia; & cum ſit quædam collatio
extraordinaria,non pertinet ad caſtrum,ſed ad abbatem,
qui habet regalia in loco illo, ut in d.c. uno quæ ſint re-
ga. facit l.2.C.de uecti.& cõmiſ.ubi dicitur, quòd ciuitas
non poteſt exigere uectigalia, niſi habeat regalia, ut not.
Bart. in l.2.ff.de iure fiſci: nec etiam alias exactiones face
re poteſt. hæc enim præter illum, qui habet regalia,nul-
li ſunt conceſſa, ut l.una,C.de ſuperindic.& ibi per Bart.
licet ciuitas uel caſtrum pro neceſſitate propria, puta ꝓ
debito poſſit, imò compellatur imponere ſingulis colle-
ctam,ut ſic ipſa uniuerſitas ſit ſoluendo, ut not.glo.in l.j.
ff.quod cuiuſq; uni.& in c.cum delicta,de reſcript. & Bar.
plenè in l.4.§.actori,ff.de re iud. Non tñ poteſt imponere
collectã pro re publica, ut d.l.una, de ſuperindic.ubi no.
expreſsè Bar. ergo cõmoditas huius gabellæ nõ põt ꝓ ali
qua parte pertinere ad caſtrũ, ſed ad abbatẽ, q habet re-
galia,& merũ,& mixtũ imperiũ, niſi quatenus ꝑ dictã cõ-
poſitionẽ ſibi decretũ eſt. cõmoditas enim ſequitur habẽ
tes iuriſdictionẽ,ut in cle.ſtatutũ,de electione:nec põt cõi
tas allegare in hoc p̃ſcriptionẽ: quia ꝯ eccleſiã nõ currit
præſcriptio minor.xl.an. ut in c. de quarta, & c. illud, de
præſcrip. Item requiritur bona fides,ut in c.fi.& c.uigilan
ti,de præſcrip. Sed in caſu noſtro eſt præſumptio malæfi-
dei, cùm notiſſima ſint in loco priuilegia monaſterio cir-
ca plenũ dominiũ cõpetentia, & fama vulgatiſſima eſt in
dicto caſtro,& locis uicinis. per hæc enim ꝓbatur malafi-
des,ut no.Bar.in l.Celſus,ff.de uſuca. ¶Secundũ remediũ
principale eſt, ut abbas petat tertiã partẽ ſolutã ratione
longę conſuetudinis. Si enim per decẽnium aliquid annua
tim ſoluerit eccleſiæ, uidentur ſoluentes fauore piæ cau
ſę inducere conſuetudinem: nec poſſunt illam conſuetu-
dinem deinceps tollere, ut eſt tex.in l.pen.C.de ſacroſan.
eccle. & ibi hoc no. Bar. ad idem bonus tex.in c.ad apo-
ſtolicam,de ſimo.& qđ ibi no. ¶Tertium remedium,ut ab
bas intentet remediũ, quod legitur & notatur in l. cũ de
in rem uerſo,ff.de uſur. ubi per Bart.& per canoniſtas in
c.peruenit,de cenſi.ubi dicit, quòd cõitas ſoluit per decẽ
nium tertiam partem uigore compoſitionis, & per cur-
ſum decẽnij probatur cõpoſitio, licet nõ cõtineatur in an
tiqua cõpoſitione. potuit enim de nouo interuenire,quæ
præſumiť per curſum decẽnij, probata ſolutione annua.
¶Quartum remedium, ut fundet ſe ſuper præſcriptione.
nam in iſtis incorporalibus currit præſcriptio decẽ anno-
rũ† ſine titulo.l.ſi quis diuturno,ff.ſi ſer.uen.no.gl. in c.cũ
eccleſia Sutrina,de cau.poſ. & proprie. ſicut in ſeruituti-
bus,cum non hìc agatur de maximo præiudicio,cùm non
præſcribatur ius in totum iuxta not. per Bart.in d.l.cũ de
in rẽ uerſo. Et hęc ſufficiant quo ad primũ dubium. ¶Ex
prædictis infero ad deciſionem ſecũdi dubij, qđ eſt tale.
Ex forma ſtatuti dicti caſtri ꝓhibetur cõmitti homicidiũ,

ſub pœna æris & perſonæ: & ſi contingat homicidium cõmitti, iubetur bona homicidæ deſtrui. Demum contingit, ꝙ quidam habens domum cõmiſit homicidium, cuius domus ex forma ſtatuti ueniebat deſtruenda; quam cõe pro ſe accepit, & tenet bladum in ea. monaſterium uerò petit tertiam partem uigore compõnis inter eos initæ: in qua inter cætera cauetur, qđ de condẽnationibus maleficiorum & dãnorum datorum, ꝗ exiguntur ab officialibus dicti caſtri, tertia pars eſt monaſterio danda: reliquę uerò duæ partes debẽt remanere apud cõmune, qđ debet ſubire oĩa onera cõmunitatis. cõmune uerò negat dare dictam tertiam partẽ domus, dicens, ꝙ debebat deſtrui, & ſi deſtructa fuiſſet, monaſterium nihil habuiſſet. Quæritur qđ iuris? Dico ergo, ꝙ cõmune ꝓdictum non potuit diſpoſitionem ſtatuti relaxare, ut non deſtrueret̃ domus: tũ qa, ut ꝓdixi in ꝓced. dubio, plenaria iuriſdõ præterquam in exceptis in compõne, eſt penes monaſterium: relaxare uerò ſtatutum pœnale, uel pœnam immutare, eſt iuriſdi-
4 ctionis. ¶†Quinimo iudex, ꝗ tulit ſñiam etiam iniuſtam, cũ ſuo ſit functus officio, non põt amplius illã corrigere, uel mutare, ut l.moris.§.ſed dãnare, uer.& ſi fortè, ff.de pœnis.l.iudex, & ibi ꝑ Bar.ff.de re iud.l.j.ff.ad Turp. nec põt inferior etiam iudex ſine cã diſpõnem ſtatuti in pœna imponẽda uiolare, ut no.Bar.in d.l.j.ad Turpil.& l.qđ ergo §.pœna grauior, ff.de his, ꝗ no.ĩfa. & eſt bonus tex. ĩ c.licet, de pœnis. facit qđ no.1.q.7. c.reqris.§.niſi rigor, & ꝑ Inn.in c.j.de cõſti. & c.cũ ad monaſteriũ, de ſta.reg. Itẽm qa in compõne expreſsè cauet̃, ut ſine licentia abbatis, certa ſolẽnitate interueniente, non poſſint ſtatuta dicti caſtri corrigi, uel mutari. vnde cum cõmunitas nõ habeat poteſtatẽ corrigẽdi, uel mutãdi ſtatuta, nec habeat imperiũ in dicto caſtro, nõ uideo, quo iure, aut qua frõte poſsit cõmunitas alterare pœnã, maximè iã incurſam, ut hic erat. ſolius.n. habẽtis iura principis eſt tollere ſeu impedire pœnã iam cõmiſſam, ut d.l.moris, uerſi.& ſi fortè. Ex quo cõcludo, ꝙ cõmunitas non potuit de iure facere, qn dicta domus deſtrueret̃: ſed ſi abbas vult conſentire, ꝗ habet regalia in loco, tunc põt dubitari, nũquid cõmune debeat aliqd habere de dicta domo. nam uĩ, qđ tota debeat eſſe abbatis: qa ĩ compõne ſolum dĩ, ut de oĩbus pœnis, ꝗ ꝑuenirent ad cõmune dicti caſtri, uel ad manus camerarij ipſius cõmunis, uel ad aliud ꝓ dicto cõmuni, tertia pars ſit & eſſe intelligat̃ monaſterij &c. Hęc aũt pœna non ꝑuenit ad cõmune dicti caſtri, cum ex diſpõne ſtatuti ueniret deſtruẽda: ſed ex alteratione pœnę, quã facit abbas, tanꝗ habens regalia in loco, cedit ipſo iure in dñium abbatis: qa bona delinquentium in caſu publicationis nõ ueniũt ad cõmunitatẽ, ut ꝓdixi in ꝓced. dubio, ſed ad abbatem, ꝗ habet regalia, & merum & mixtum imperiũ, ut d.l.vna.C.de bo.vac.lib.10.& c.vno, ꝗ ſint rega.coll.x.no. Bar.in l.ij.de iu.fiſ.ꝑal.& d.l.cunctos populos, in fi.C.de ſum.tri. cõpoſitio n.loquitur de condẽnatione, quã facit officialis dicti caſtri. cũ ergo ſumus extra formam cõpoſitionis, tota debet eſſe abbatis dñi & ſuperioris dicti loci, de ꝑſcr.c.auditis, & c.cũ olim, & de reli.do. c.cũ venerabilis, & c.cũ dilectus. Dicerẽ tñ, qđ de ęquitate debet monaſteriũ reliquere duas partes cõmunitati: qa cũ ſtatuta loci nõ debeãt corrigi, uel mutari ſine cõſenſu utriuſque, ſ. cõmunitatis & abbatis, debet ĩ hac alteratione pœnę interuenire cõſenſus utriuſque, & ꝑ ꝯñs uĩ, ꝙ dicta domus diuidẽda ſit ꝓ condẽnatione, & pœna maleficij: nõ qa ubi eſſet pœna maleficij, non deberet̃ nec monaſterio, nec cõmunitati. ergo eſt diuidẽda, prout habet̃ in cõpõne magna: qa duæ partes relinquent̃ cõmunitati ꝓ officialibus cõmunitatis, & aliis operibus, ad ꝗ abbas nõ tenetur.

ſed cõmunitas dũtaxat. cum.n. alteret̃ pœna deſtructionis in publicationẽ, debet cenſeri iure publicationis; facit qđ in ſimili no.Bar.in l.cum duobus.§.idẽ rñdit, ff.ꝓ ſoc. & qđ no.in l.ſi enim.§.q. iniuriarum, ff.ſi qs cau. & l.ſed & ſi rẽ & ꝓtiũ, ff.de pet.hęr.& c.ecclia S.Marię, ut li.ꝓcd. ¶Concludo ergo ex oĩbus ꝓdictis, ꝙ pœnã deſtructionis domus nõ potuit remittere ſine cõſenſu abbatis; & ſi vult conſentire, debet habere ad minus tertiam partẽ. ¶Tertium dubium eſt. Cauetur ſtatuto dicti caſtri, ꝙ uinum forenſe non poſsit mitti in dictum caſtrũ, uel curiã ipſius ſub certa pœna: demum cõmunitas illius caſtri conceſsit quibuſdam cõductoribus cauponarũ, ut ſoluta certa quãtitate pecuniæ cõmunitati poſsint uinum in dictũ caſtrũ mittere. Quæritur, an cõmunitas potuerit hoc cõcedere ſine abbatis licentia? an de dicta pecunia ualeat monaſterium aliquid hr̃e? Ego puto hoc dubium ſatis decidi ex ꝓced. nam non ſpectat ad ciuitatẽ, uel caſtrum ꝓhibere, ne uinum mittatur in caſtrũ, uel uendere gabellam uini mittendi in caſtrum, cum iſta dependeant à iuriſdõne, & regulariter oẽs iſtæ exactiones ſunt iure ꝓhibitę, ut dixi ſupra in primo dubio. facit ultra ibi all.l.vnica, C.de mono.& melius in l.j.§.cura carnis, ff.de offi.ꝓfe.urb. ubi patet, ꝙ cura uictualium ſpectat ad officium ꝓfecturæ, ut diſponat de ꝓtio, & vnde & qualiter ueniant, & de ſĩtibus. ad idem.l.j.C.de epiſ.aud.& l.imperatores, ff.ad leg.Iul. de anno.ubi bonus tex. Et ſi quid ꝓ his uendendis ſolue rit, debet cedere habenti regalia, & non ciuitati, uel caſtro ſubiecto; ad hoc ꝙ no.ſup rub.de anno.& trib.li.10. & l.vna, C.de ſuperindi.eo.lib.& qđ ibi no. Item cõmunitas, ut ſ.dixi in aliis dubiis, non põt uigore compõnis mutare ſtatuta dicti caſtri ſine licentia abbatis. Quare concludo, ꝙ cõmunitas non potuit dare licentiã mittendi vinum in ciuitatẽ ſine licẽtia abbatis, cuius authoritate ſtatuta facta fuerunt; ad hoc qđ no.Bar.in l.oẽs populi, ff.de iuſt.& iu. nec imponere illam gabellã abbate inſcio, nec ſibi lucrifacere: ſed abbas in oĩbus debet eſſe principalis; & credo, ꝙ quicquid inde ꝑceptum hactenus fuit, pertineat ad abbatem, ꝗ habet regalia, & merum, & mixtum imperium in illo caſtro, præterquam in exceptis in dicta compõne, in qua non fuit facta de hoc caſu, ſeu uendõne mentio; & iõ remanſit in plena poteſtate abbatis. l.age, & l.ſi de certa, C.de trãſac.& d.c.cum uenerabilis, & c.cum dilectus, de reli.do. Sed ꝓ futuro tp̃e ſatis honeſtum, & iuſtum putarẽ, ut non fiat ꝯ ſtatuta antiqua, & ꝯ compoſitionem, niſi de cõſenſu cõmunitatis & abbatis: & ſi conueniunt, ut uinum mittant ſub certa gabella, conueniant & de diuiſione lucri. nã æquum eſt, ut cõmunitas aliqd habeat, ex quo ſubit oĩa onera caſtri: ſed mero iure inſpecto deberet totũ lucrũ ad abbatẽ hñtem regalia in loco ꝑtinere, ar.in d.c.vno, ꝗ ſint reg.col.x.ubi dĩ, ꝙ extraordinaria collecta, qualis eſt iſta, eſt de regalib⁹; ad idẽ d.l.vna, C.de ſuperindic. ¶Venio ad quartum dubiũ, qđ ſic ꝓponit̃: dictũ cõmune caſtri abbatiæ locauit certas cauponas exñtes in ſtrata, ꝑ quã itur Romã: ibiq; receptant̃ hoſpites, & uendit̃ eis uinũ, & alia uictualia, ſi ꝗ habeant̃. Monaſterium petit illã penſionẽ, quã cõmunitas recipit, dicens ꝑtinere ad illud: qa locus ĩ quo ſunt fundatæ cauponę, ꝑtinet ad dñiũ monaſterij. Cõmune ꝯdicit, dicẽs ꝑtinere ad ſe uigore compõnis ſæpedictæ, cũ de rebus ibi ſpecificatis dũtaxat monaſteriũ debet hr̃e tertiam partẽ, & nõ de aliis. Mihi breuiter uidet̃, ꝙ monaſterium foueat iuſtitiam. nam de iure cõi hoc clariſsimum eſt, & qa cum locus ſpectet ad dñium monaſterij, ergo ædificium cedit ſolo, & per conſequẽs monaſterio, ꝓſertim cum cõmunitas ſciens locum ꝑtinere ad dñium monaſterij, fecit ibi cauponas,

ponas, ut in §.cum in ſuo ſolo, inſti.de rerũ diui.maximè in fi.§.ad idẽ qđ legit̃ & no.in c.apoſtolicos.12.q.2. Nec obſtat cõpoſitio, quã pro ſe allegat cõitas: quia ibi non dicitur, ꝙ territoriũ caſtri debeat pertinere ad cõitatem: ſed cõpoſitio interuenit ſolũ ſuper quibuſdam reditibus, & bonis, ut de illis monaſterium haberet tertiã partẽ: in aliis ergo ibi non expreſſis plenũ ius remãſit monaſterio tãquã dño & proprietario caſtri cũ ſua curte & diſtrictu, ut patet in priuilegiis, ut in d.l.age, & l.ſi de certa, C.de tranſac.& in d.c.cũ uenerabilis, & in c.cũ dilectus, de relig.do. Concludo ergo, ꝙ penſio cauponarũ debet integrè cedere monaſterio, niſi alio iure ſpeciali cõitas iuuetur: ſed ſi fecit expenſas in cauponis bona fide, poteſt illas recuparè à monaſterio ꝑ exceptionẽ doli mali, ut dicit tex.in d.§.cùm in ſuo. ¶Venio ad quintũ & ultimũ dubiũ. Cõe dicti caſtri, iam ſunt plures anni, pro tolerãdis expenſis cõis ſtatuit, & ordinauit, ꝙ quicũq; laboret de terris cõis, daret pro terratico cõi certas mẽſuras frumẽti: de quibus terris ante dictũ ſtatutũ nihil ſoluebatur monaſterio uel cõi; ſed libere dabatur facultas hominibus dicti loci laborandi in illis terris ad eorũ utilitatem, ne propter paupertatem homines caperent alium incolatũ. monaſteriũ petit nunc tale terraticũ hactenus receptum ſibi reſtitui tanqua dño & proprietario illius territorij. cõitas uerò dicit, ꝙ imò pertinet illud terrenũ ad cõitatẽ, & hoc utit̃ uigore cuiuſdã ſtatuti ipſius cõitatis; quo cauebatur, ꝙ quicũq; uellet laborare de terris cõis, deberet certũ modũ tenere, ita ꝙ diſponebat tanquã de re ꝓpria, & monaſteriũ habebat uolumẽ illorũ ſtatutorum, & nunquã contradixit. ¶Ego in hoc dubio ſic puto dicendũ, ꝙ cũ monaſteriũ habeat intẽtionẽ fundatã uigore priuilegiorum: quia totũ territoriũ dicti caſtri iure proprietatis & dñij fuit prorſus collatũ monaſterio, debet de iure habere terraticũ dictarũ terrarũ, cũ peruenerit ex re ſua; unde poteſt repetere à cõitate, arg.in l.mater, & quod ibi no.C.de rei uẽ.& ĩ l.ſi me & Titiũ, ff.ſi cer.pe.& qđ ibi not. Sed uidendum eſt nunc, nunquid cõitas iuuetur aliquo iure ſpãli. Et profectò uigore cõpoſitionis nõ iuuat̃: quia de hoc nulla fit ibi mẽtio; ergo remãſit ĩ plena proprietate monaſterij. ut ſ.in aliis dubiis clarè patuit. Sed dubiũ eſt, nunquid iuuetur uigore ſtatuti præall. Et certè ex ſolo tenore ſtatuti non iuuatur: quia in ſtatuto non exprimunt̃ terræ: ſed generaliter dicitur. Quicũq; uoluerit laborare de terris cõis. Vnde hæc incertitudo nõ conſtituit cõe in aliqua poſſeſſione alicuius terræ, ut l.iij.§.incertã, ff.de acqui.poſſ. facit tex.in l.ſi ſic, ff.de leg.j.ij.rñſo.& per illum tex.dicit ibi Bar.poſt Di.ꝙ ſi qs dixit: quicquid habeo in tali loco de monaſterio, per hoc monaſterium nihil acquirit, niſi appareat, & probetur quid ſpectabat ibi ad donatorem; ad idẽ.l.legaui, ff.de lib.le. Idem dico, ſi in ſtatuto eſſent certæ terræ expreſſę, & aſſeratur in eo, ꝙ ſint cões. nã ex hac ſola denominatione & aſſeueratione non acquiritur aliqua poſſeſſio cõitati: qa ad acquirendam poſſeſſionem non ſufficit animus, ſed requiritur etiam corpus, ut ſic corporaliter intret poſſeſſionem, ut l.licet, C.de acqui.poſſ.& l.iij.in prin.ff.eo.hinc dicitur, ꝙ poſſeſſio habet plurimum facti, ut c.cum nr̃is, de conceſ.præben. Præterea alio exiſtẽte in generali poſſeſſione totius diſtrictus illius caſtri, nuda aſſeueratio facta in ſtatuto cõis nõ habet præiudicare uero dño & poſſeſſori, ut in l.non nudis aſſeuerationibus, & l.non epiſtolis, C.de proba. Hinc in ſimili dixit notabiliter Inn.in c.dilectis, de capel.mo.ꝙ per generale bannum, factum ab aliquo, tanquam à dño prohibens delicta ſub certa pœna, non acquiritur poſſeſſio iuriſdictionis, alio generaliter poſſidente. ¶Sed ſi homines prætextu illius ſtatuti laborauerunt illas terras tanquam pertinentes ad cõe, & cõi reſpondebant, an tunc cõitas fuit in poſſeſſione percipiendi penſionẽ monaſterio ſciente, & non contradicente iuxta ea, quæ leguntur & no.in c.cũ ueniſſent, de reſtit.ſpo.& l.ꝗuis, & l.qui uniuerſalis, ff.de acq.poſſ.& dico, ꝙ acquiſiuit poſſeſſionẽ illarũ dũtaxat terrarum, reſpectu quarũ ꝑcepit terraticũ, uel aliũ actũ exercuit, ꝑ quẽ ꝗrit̃ poſſeſſio. ad alias.n.terras nõ extẽditur poſſeſſio, ex quo monaſteriũ poſſidebat generaliter, ut in c.cũ cõtingat, de deci.& ꝑ Inn.in d.c.dilectus, & ꝑ Bar.ĩ l.j.§.ſi qd, ff.de iti.actuq; priua. Sed uidendũ eſt, quid operetur talis poſſeſſio. Dico.n.ꝙ ſi non poſſederunt per quadraginta annos, certũ eſt, ꝙ nõ currit ꝓſcriptio ꝯ monaſterium, ut in c.de quarta, & c.illud, de præſcrip.& ſi fuerit in mala fide, tenet̃ reſtituere ꝗcquid inde percepit, ut ĩ c.grauis, de reſt.ſpol.& l.domũ, C.de rei uend. Mala fides autem præſumitur, ſi fama erat ĩ loco, quod illæ terræ erant monaſterij, ut no.Bar.in l.Celſus, ff.de uſucap. Si autem erat bonæ fidei: & tunc ſi terraticũ extet, tenet̃ illud reſtituere monaſterio, ut l.certum, C.de rei uen. Si uerò eſt cõſumptũ, nec communitas eſt facta ex hoc locupletior; non tenet̃ ſcḋm oẽs, ut no.in l.ex diuerſo, ff.de rei uen.& inſti.de offi.iud.§.j.& d.c.grauis. ſed ſi cõmunitas eſt effecta ex hoc locupletior, ſunt opi.gl.communiter tenent, ꝙ non tenet̃, ut no.in iuribus proxi.alleg. ſed Bar.in d.l.ex diuerſo, & Moder.in d.c.grauis, tenent contrarium; & hoc puto uerius, & hoc ex æquitate. l.ſi me & Titium, ff.ſi cer.pet. debes.n.teneri, ſi ex re mea uel mihi debita effectus es locupletior. ut ibi. Si autem communitas poſſidet per 40.ann. bona fide illas terras præſcripſit. Sed uidendum, utrum ſit præſumptio malæ fidei propter famam præmiſſam. nã hoc caſu non præſcriberet, ut in d.c.fi.de præſcrip.& not. Bar.in d.l.Celſus. ¶Concludo ergo tàm in prædictis, quã in omnibus aliis, ꝙ omnia regalia, ſeu quæ ſunt meri uel mixti imperij, pertinent ad monaſterium, niſi uigore compoſitionis, uel alio iure ſpeciali pertineant ad communitatem. Ex prædictis facile patet reſponſio ad contraria ſuperius formata, & ſimilia, quæ formari poſſent; & reuidendo ſpecifice dico non obſtare primum contrarium, quia monaſterium non petit prædicta uigore compoſitionis, quæ fuit ſpecialis, & reſtricta ad certa iura & bona, ſed uirtute generalis dominij, & proprietatis, quæ habet uigore priuilegiorum in dicto caſtro, & tota ſua curte, & diſtrictu. Simili modo tollitur ſecundum contrarium. oritur enim abbati ius agendi ad prædicta & ſimilia, non ex obligatione quæſita facto hominum dicti caſtri, ſed largitione principum Romanorum, quorum fuit dare abbati dicti monaſterij regalia, & merum, & mixtum imperium in dicto caſtro. Ad tertium reſpondeo multipliciter. Et primò, ꝙ monaſterium fundat ſe, ut ſæpe dictum eſt, ex priuilegio & donatione Romanorum principum, ſeu imperatorum uetuſtiſſima conſuetudine confirmata. Et hoc reſpectu totius: reſpectu uerõ partis fundare ſe poteſt ſuper præſcriptione, uel conſuetudine fauore eccleſiæ, ut ſ.pleniſſimè dixi. Et hæc in Dei nomine ſufficiant. NIC. ABB.

CONSILIVM VII.

1 *Eccleſia non obligatur ex mutuo facto etiam prælato, niſi debitor probet pecuniam in utilitatem eccleſiæ conuerſam, nec etiam ciuitas, nu.2.*
3 *Onus probandi incumbit mandatum aſſerenti.*
4 *Tacendo & permittendo ſe gerere pro procuratore, uidetur quis mandato conſentire.*

IEſu Chriſti Saluatoris præſidio ex corde
poſtulato, tria circa primũ du
bium formatum ſunt examinanda. ¶Primũ, nun
quid dñs archieṗs Florentinus ſit, ſiue fuerit debitor in
quantitate pecuniæ per clerum Florentinum ſibi pro ſor
te ſeu capitali poſtulata? Scd̃m præſuppoſito, quod fue-
rit, an ſit hodie liberatus uigore cõpoſitionis factæ inter
eũ & ſyndicos, ſeu gerẽtes tunc ſe pro ſyndicis dicti cleri?
Tertium, præſuppoſito ꝙ liberatio, ſeu compoſitio non
ualuerit, an dictus archieṗs teneatur ad intereſſe, ſeu uſu
ras, quas Clerus creditoribus mutuãtibus aſſerit ſe ſoluiſ
ſe pro ſatisfactione totius cleri Florẽtini. ¶Venio ad pri
mum: uidetur.n.dñm archieṗm teneri & obligatũ fuiſſe
ac eſſe dicto clero in ſorte petita. nã & ſi nullũ præceſſit
mãdatum ex parte dñi archieṗi: attamẽ ex quo cauſa in-
cumbente archieṗatui clerus ſoluit, põt de iure repetere
ab eccleſia ſeu prelato, qd̃ impẽdit; ad hoc bonus tex. in c.
quicũque. 12. q. 4. ubi dicitur, ꝙ ſi clerus, et rector eccle-
ſiæ aliquid de ſua ſubſtantia impendit in utilitatibus ec-
cleſiæ, põt totum illud ab eccleſia repetere; & hoc eſt cla
riſſimum ẽt de iure ciuili, ꝑ totum tit. de neg. geſt. maxi-
mè in l. ſi quis negotia aliena, la. j. & ij. ff. de neg. geſt. &
qd̃ leg. & no. in l. ſoluendo, eo. tit. Scd̃o ad idem facit. c. j.
depo. ubi probatur ꝙ ſi pecunia recepta per ſingularẽ de
eccleſia ſit cõuerſa in utilitatẽ eccleſiæ, põt agi ↄ eccleſiã
ad reſtitutionẽ, ad idẽ. c. ꝙ quibuſdã, de fideiuſ. ubi dici-
tur, ꝙ ſi citra mandatũ accepit clericus, ẽt religioſus, pro
eccleſia pecuniã mutuã, & eam in utilitatem eccleſiæ cõ-
uertit, tenetur eccleſia. Sed in caſu noſtro negari non po-
teſt, quin pecunia illa fuerit in utilitatem archieṗatus cõ
uerſa: quia ſi clerus pro portione dñm archieṗm tangen-
te nõ ſoluiſſet, de ſuo dñs archieṗs fuiſſet ſoluturus, ut in
l. in pupillo, ff. de ſo. ergo archieṗatus tenetur clero de
ſorte petita ſatisfacere; & ꝙ dñm archieṗm oportuiſſet
de ſuo ſoluere, probatur. nã archieṗs eſt de clero, & ca-
put cleri, ut in c. ſi ſententia, de ſen. excõ. lib. vj. Et clarius
probaẽ ꝑ locũ à ſpeciali in c. quia periculoſum, e. ti. & lib.
facit. 12. q. 1. c. ſunt duo genera. ideò onera clero incum-
bentia tenetur archieṗs pro rata cũ contingente ſubire:
quia quod oẽs tangit, ab hoĩbus debet comprobari, in c.
ad hæc, de offi. arch. & naturæ cõſonũ eſt illos nõ recuſare
onera, qui rerũ cõmoda amplectuntur, ut d. tex. in cle. j. ĩ
prin. de cẽſi. Et quod ṗlati eccleſiarũ teneãtur una cũ aliis
clericis ad procurationes legatorũ, & nũtiorũ apoſtolicæ
ſedis, & alia extraordinaria onera, eſt tex. aꝑtus ĩ cle. ij. §.
ſunt & nõnulli, de cenſi. & c. cum inſtantia, eo. tit. iũcto. c.
ego. N. de iureiu. Sed his nõ obſtantibus, ↄriam ſñiam in
caſu nr̃o cẽſeo ꝑſtantiorẽ, uidelicet ꝙ dñs archieṗs mini
mè teneatur ad ſortẽ petitã. Moueor principaliter, †quia
eccleſia nõ obligatur ex mutuo facto, ẽt prælato, niſi de-
bitor probet pecuniam fuiſſe in utilitatẽ eccleſiæ conuer
ſam, ut in authẽ. hoc ius porrectum, C. de ſacroſ. eccl. ca-
nonicata. 10. q. 2. c. hoc ius; facit quod leg. & no. maximè
2 ꝑ Inn. in c. j. de poſſ. Nã & ciuitas† nõ obligatur mutui da
tione, niſi probetur pecuniã uerſam in eius utilitatẽ: ille
q ↄxit, dũtaxat obligaẽ, ut in l. ciuitas, & ibi plenè ꝑ Bar.
ff. ſi cer. pe. ubi ſimpl̃r concludit idem fortius in eccleſia:
ſed in caſu nr̃o non probatur illã pecuniã in utilitatẽ ar-
chieṗatus uerſam directè uel ĩdirectè. ergo dñs archieṗs
ad illã reſtituendã conueniri non põt. Si. n. de facto cle-
rus fuit ſoluere coactus, ſibi ĩputet, maximè cũ à dño ar-
chieṗo pro illa pecunia ſoluẽda nullũ acceperit mãdatũ
pro hoc not. gl. quã Bar. multum notauit in l. nam & Ser-
uius, ff. de neg. geſt ubi cõcludit, ꝙ ſi quis de facto fuit cõ
pulſus pro alio ſoluere, non propterea habet regreſſum
ↄ illum, pro quo indebitè ſoluit. Nõ. n. habet quis actio-
nẽ neg. geſt. pro eo, quod indebitè eſt ſolutũ, ut in d. l. ſi
quis negotia, & iniuria uni facta, alteri facta ẽt in re illa
authori obeſſe nõ debet, ut in c. ſi. de emp. & uen. & l. ſi ꝑ
imprudentiã, in prin. ff. de euict. Quinimò & ſi extraordi
naria onera incũbebãt, non debuit clerus illa ꝑ ſe abſq;
dño archieṗo approbare, uel ſingulis de clero diſtribue-
re: qm̃ ipſe dñs archieṗs debuit eſſe principalis in appro-
batione, & rogatione, ut eſt tex. apertus in c. nõ minus, de
immu. eccle. & in d. cle. ij. de cenſi. quinimò ſuper ſtatu ec
cleſiarum ſuarũ non licet inferioribus clericis facere ſta
tuta ſine eṗi conſenſu, ut no. Inn. in c. cum acceſſiſſent, de
conſti. & c. requiſiſti, de teſta. ubi dicit, ꝙ nullum ſtatutũ
poteſt facere eccleſia cathedralis, uel alia ſine conſenſu
eṗi, niſi fortè eſſent aliqua minima; facit gl. ĩ c. ij. de uer.
ſig. lib. vj. non ergo poteſt dici hoc negotium utiliter cę-
ptũ; cum fortè ſi dñs archiepiſcopus fuiſſet tũc requiſitus
ut portionem ſuam ſolueret, illa onera non approbaſſet,
ſaltẽ in totũ, uel aliter limitaſſet, erogaſſet & diſtribuiſ-
ſet; uel pecuniã aliũde cõquiſiuiſſet. ad hoc l. ſed an ul-
tro, maximè in ſi. ff. de neg. ge. præterea ſicut uniuerſitas
ciuitatis non liberè ardua explicat ſine ſuo rectore, ut l.
obſeruare, C. de decu. lib. x. & l. penul. & ult. de leg. eo. lib.
ita & fortius clerus non debuit hæc ſatis ardua attenta-
re ſine approbatione dñi archieṗi. d. c. non minus; & ipſe
debet eſſe ordinatus in cunctis, ut in c. plectis. §. ad eṗm.
25. diſt. Et hoc quo ad primum. ¶Concludo ergo do. ar-
chieṗm minime fuiſſe obligatum in quantitate ſortis pe
titæ ꝑ clerũ, niſi clerus probet, ꝙ pecunia ſit uerſa in uti-
litatẽ eccl̃ię directè uel indirectè modo ṗdicto. Ad ſcd̃m
dubiũ, primo dubio præſuppoſito, ſ. ſine ueritatis ṗiudi-
cio, quod dñs archieṗs fuerit ab initio obligatus ad ſol-
uendũ ſortẽ pro rata eũ cõtingẽte, an ſit hodie liberatus
uigoræ cõpoſitionis factæ cũ dictis ſyndicis cleri, cũ ne-
getur à clero illos ad hoc fuiſſe mãdatos? Et uidetur pri
3 mo ꝙ non: quia †aſſerenti mandatum incumbit onus pro-
bandi, ut in c. j. de procur. & l. j. C. eo. ti. adeò, ꝙ ſi in ſñia
dicitur eã fuiſſe latã ↄ procuratorem certæ perſonæ, nõ
per hoc ꝓbatur mandatũ, nec prodeſt ſñiam eã habenti,
niſi probet mandatũ, ut dicit gl. no. in c. cũ in iure, de offi.
dele. facit auc. ſi qs in aliquo documento, & quod ibi no.
Bar. C. de eden. & gl. in c. abbate, de uer. ſig. Nec cãcella-
tura debiti facta in lib. cleri. habet ꝓdeſſe domino archi-
eṗo: qa potuit ꝑ debitorẽ uel amicũ ſuũ cãcellari, ut no.
Bar. poſt doc. in l. ij. ff. de pac. reprobando gl. q̃ uoluit ſim
pliciter, ꝙ ſi inſtr̃m debiti reperiẽ cãcellatũ penes credito
rẽ, ꝓſumiẽ debito, ſatisfactũ, arg. in l. ſi chirographũ, ff. de
proba. non. n. hoc indiſtinctè eſt uerũ: quia ſicut nõ probaẽ
debito ſatisfactũ ex eo: quia inſtr̃m reperitur penes debi
torẽ: quia potuit illud ſubripere, ut legi. & no. ĩ l. j. §. ille
aũt, C. de Lati. li. tol. ita neceſſariò nõ probat ſatisfactio-
nẽ cancellatio: quia ſicut poteſt ſurripi & tradi creditori;
ita põt clandeſtinè per nõ habẽtẽ ptãtem cãcellari. ¶Sed
ego ↄriam ſñiam arbitror in materia nr̃a præualere. Mo
ueor principaliter duplici capite. Primò, quia, ut narraẽ
in poſitione caſus, illi, qui cõpoſitionẽ fecerũt, gerebant,
ſe publicè & palã pro ſyndicis cleri, & ita cõiter teneban
tur & reputabantur, & exercebãt officiũ pleniſſimũ ſyndi-
catus recipiẽdo credita & ſoluendo & compenſando, ſeu
componendo & finiendo. unde clerus hoc uidens & non
ↄdicens, ẽt ſi nõ habuiſſent mandatũ, uĩ tunc mandatum
dediſſe, ut no. dicit Inn. ĩ c. ex parte decani, de reſcrip. &
ſequnẽ dñi de rota deci. 406; & ſequẽti, licet Bar. aliud
ſenſerit ĩ l. ſæpe, ff. de re iud. & Cy. in l. ſi pecuniam, C. de
neg. geſt. Sed profectò non mouentur bonis rõnibus. nã
Bar.

Bar. mouetur ex eo, quia cum utiliter ageret gerens ſe ꝓ
procuratore, ut exitus declarat, non uĩ dñs tacens dare
mandatum, arg. in l. filiusfam. §. inter, ff. de ꝓcu. per illam
l. mouetur Cy. in hac ſñia: ſed certè hæc ratio non eſt bo
na: quia initium in his ſpectandum eſt, ut in l. ſed an ul-
tro, ff. de neg. geſt. Si. n. quiſque agens in iudicio ꝓ alio
præſumeretur inutiliter agere, iura nõ admitterent con
iunctam perſonam ſine mandato: quia coniuncta perſona
non debet admitti contra præſumptam uoluntatem dñi,
ut l. Pomponius, in ſi. de procu. Et pro dicto Inn. ego alle
go tex. apertum, inſt. ꝑ quas perſonas agere poſ. ubi dr̃, ꝙ
procurator neq; certis uerbis, neq; præſente aduerſario,
imo plerũque eo ignorante conſtituitur. Cuicũque. n. ꝑ-
miſeris rem tuam agere, aut defendere, is ꝓcurator tuus
eſſe intelligitur. notanda. n. & ponderãda ſunt hæc uer-
ba ultima, ṗterea utile eſt habere procuratorem, ut in l.
4 ff. de procur. † Tertio tacendo & ꝑmittendo ſe gerere ꝓ
procuratore uidetur quis cõſentire, & dare mãdatum, ut
in l. quæ patitur, ff. mandati, & quod no. Inn. in c. in geneſi
de elec. Item ex quo clerus poterat impedire illorũ offi-
cium, & non fecit, uidetur conſenſiſſe, ut legi. & no. in l.
Caius, ff. de pig. act. & l. fideiuſſor. §. pr̃, ff. de pigno. & c. nõ
ne, de præſump. facit dictum Cy. in l. inuitus, C. de procu.
& l. exigendo, eod. tit. ubi dicit, ꝙ ſi amicus uel coniuncta
perſona gerat ſe pro ꝓcuratore, uidetur dominus tacens
conſentre, arg. in l. ſi ſeruus cõis, ff. de dona. inter ui. & ux.
refert Bar. & ſequitur in l. non ſolum. §. q alieno, ff. eod.
ſed clerici eiuſdem vniuerſitatis uidentur inter ſe con-
iuncti & amici, arg. in c. cum R. de offi. deleg. no. glo. ſi. in
fine, in c. ult. de procur. & c. ij. de poſtul. uel ſaltem debe-
mus tenere, ꝙ ſi gratis ſe ꝓ procuratore geſſit domino
ſciente & non ↄdicente, præſumatur habuiſſe mandatũ:
& tamen ut onus probãdi ↄrium incũbat domino rogãti,
ut tenet Ant. de But. in d. c. ex parte decani, & bene facit
tex. ṗall. inſt. de his, ꝑ quos agere poſ. in ſi. & ꝙ notanter
ponit Inn. in c. ueniens, de uer. ſig. lib. 6. ubi dicit inter cę-
tera, ꝙ ſi aliqs petat aliquid ex ↄctu prælati mortui, uel
uiuentis, ut per inſtr̃a tabellionis, ſufficit agenti probare
cõmunem opin. ꝙ habebatur pro prælato, uel notario,
quouſq; probabitur ↄrium, arg. C. de teſti. l. j. & C. de ſen.
& interlo. om. iud. l. ij. item ex quo libri cleri erãt penes
illos, præſumuntur habuiſſe mãdatum; ad quod facit qd̃
legitur & no. in c. coram, de offi. dele. & no. gl. in l. ſi. C. de
pac. dota. ꝑ Bal. in l. ſi qua per calũniam, C. de epiſ. & cle.
ex ſecundo capite principaliter moueor: quia ex quo li-
ber cleri reperitur cãcellatus, & allegatur ibidem cãcel-
lationis cã, ſ. propter compõnem factam cum dño archi-
eṗo, præſumendum eſt, qd̃ legitimè illa cõpoſitio inter-
ceſſerit, & ꝙ fuerit facta per habẽtem poteſtatẽ, & de cõ-
ſenſu cleri ꝑ id, quod legitur & no. in l. j. ff. de his, quæ in
teſta. delen. & quia dominus archieṗs non eſt talis ꝑſona,
q̃ ſubtraxiſſe uel cãcellaſſe ꝓſumaẽ dictum librum, ut no.
in d. l. j. C. de Lati. lib. tol. & per Bart. poſt Iac. de Aret. in
d. l. ij. ff. de pac. ṗterea cum iãdudum fuerit facta cancel-
latio debiti, allegata cã compõnis, & nunquã per clerum
aut officiales cleri fuit aliquando ↄdictum, ſeu proteſta-
tum in contrarium, ſatis ꝓſumendum eſt, ꝙ de uoluntate
cleri proceſſit, arg. optimum in c. j. de frigi. & ma. & l. ſin.
C. de his, q à non domino ma. Imputandum eſt enim illi
qui in perniciem ſuã geſta taciturnitate firmauit; & mul-
tum bene facit tex. iuncta gl. Inn. in c. olim, de offi. deleg.
arguendo de eo, q exceſſit fines mãdati domino ſciente
& non ↄdicente ad eum, q nullum habebat mandatũ. prę-
tereà ſicut clerus adducit librum ꝓ ſe, cui non eſt ſtandũ
in ṗiudicium domini archieṗi, ut l. rõnes, & l. exẽplo, C.
de ꝓb. ita debet recipere, q̃ ſunt ↄ ſe, quatenus ibi narraẽ
cõpoſitio facta cum dicto archieṗo, ut eſt tex. ĩ l. Publia.
§. ſi. ff. depoſiti, maxime quia liber facit fidem ↄ dominũ,
ſed non ꝓ eo iuxta no. ꝑ Bart. in l. nuda, ff. de dona. & l.
admonendi, ff. de iureiu. & in auc. & ſi contractus, C. de fi-
de inſtr. & hæc de ſecundo dubio. ¶Venio ad tertium pri
mi dubij, quod fuit, an præſuppoſita obligatione reſpe-
ctu ſortis teneatur dominus archiepiſcopus ad uſuras ſo
lutas per clerum ꝓ illa portione contingente dominum
archieṗm. Et uĩ primo ꝙ ſic: qa clerus non petiit uſuras,
ſed intereſſe; ergo poteſt etiam illas petere de iure cano.
ut ꝓbatur in c. conſtitutis, & c. ꝑuenit, de fideiu. & c. dile-
cti, de ſo. cõpe. no. gl. in c. conqueſtus, de uſu. & in l. cura-
bit, C. de act. emp. ꝑ Inn. in c. ſacro, de ſentẽ. excom. ¶Cõ-
trariam partem in terminis noſtris puto ueriorem, ut. ſ.
dominus archieṗs nullo mõ teneatur ad uſuras, quas cle
rus ſoluit per ea, q̃ pleniſsimè ponit Io. An. ſuper regula,
damnum, de reg. iu. lib. 6. in Merc. aut. n. clerus ſoluit il-
las uſuras ignorante domino archieṗo; & nõ repetit. d. l.
ſi qs negotia, ff. de neg. geſt. non. n. utiliter geſſit; & ideo
non repetit. l. ſed an ultro, ff. eo. aut ſoluit domino archi-
eṗo ſciente & patiẽte; & idem, quia imputandũ eſt clero,
q ſe ſponte in hoc obtulit, arg. in l. j. & ſi bona fides, ff. de-
po. & c. bona fides, eo. ti. ſicut. n. grauatur illius condõ, q
ſe depoſito obtulit, ut ibi, ita & cleri condõ, q ſponte ſine
domini archiepiſcopi mandato uſuras ſoluit: aut ſoluit
dño archieṗo ſciente & mandante, ut ſe obligaret etiam
ad uſuras; & etiã non repetit, cum non interuenit iur̃m:
debuit. n. excipere, ꝙ uſuræ erant indebitę: tñ cum omiſe
rit ſponte exceptionem cõpetentem dño archieṗo, qui
quantũcũq; ꝓmiſiſſet ſoluere, potuiſſet nihilominus exci
pere, ut c. debitores, de iureiu. ergo ſibi imputandũ eſt, ut
l. fideiuſſor, ff. mãd. & qd̃ legiẽ & no. in l exceptiones, quæ
ꝑſonę, ff. de exce. & l. exceptione, ff. de fideiuſ. Quinimo, ſi
clerus fuiſſet coactus ſoluere uſuras, adhuc non repetit,
ex quo non obligauit ſe archiepiſcopo mãdãte, arg. d. l.
exceptione, & qd̃ no. Io. An. in d. regula, dãnũ. nec obſtat,
ſi dicaẽ dictũ archiepiſc. fuiſſe interpellatũ, ut ſolueret, &
vnica interpellatio ſufficit ad cõſtituẽdũ quẽ in mora, ut
legiẽ. & no. ĩ l. Titia Seia. §. uſuras, ff. de leg. ij. & l. ſi ex le-
gati cá, ff. de uer. ob. & l. mora, & l. ſciẽdũ, ff. de uſur. & ſuf
ficit interpellatio extraiudicialis, ut no. Bar. ĩ d. l. ſi ex legati,
& ꝓbaẽ in d. l. mora: qa clerus nõ potuit cõſtituere ĩ mo-
ra dñm archiepiſc. cũ non eſſet debitor cleri. Item nõ de-
buit clerus à principio capere pecuniã ſub uſuris domino
archiepiſc. non mãdante, ut ſ. dictum eſt. Quid plura? de
iure canonico, cui hodie ſtandũ in hac materia iuxta no.
per gl. in regula, ſine poſſeſsione, lib. 6. & per Bar. in l. pri-
uilegia, C. de ſacroſ. eccl. uſuræ ex mora non ueniunt, li-
cet ueniat intereſſe iuxta not. in d. c. conqueſtus, & l. cu-
rabit, prælleg. & per Inno. in c. ſacro, de ſenten. excom.
Sed in caſu noſtro nullum intereſſe ꝓbatum fuit ex par-
te creditorum, & cum hoc intereſſe ueniat ex contractu,
debuit ꝓbari ꝑ teſtes uocato domino archiepiſcopo, de
cuius intereſſe agebatur, ut eſt tex. iuncta gl. in §. non ſo-
lum, inſti. de uer. obl. no. gl. in c. dilecti, de ſo. compe. præ-
terea poſito & nõ cõceſſo, ꝙ uſuræ uenirent: tamen ꝓ ea
quãtitate, qua clerus reperiẽ obligatus, domino archiepi
ſcopo non currũt uſuræ: ſed fit compenſatio debiti hinc
inde uſque ad cõcurrentem quãtitatem; tex. eſt no. in l. ij.
C. de cõpen. & ſic debet compenſari debitum charitatiui
ſubſidij. Item debitum annuum, quod ſoluiẽ ſub nomine
procurationis, ſi conſuetudo eſt, ut ipſe clerus collegiali-
ter ſoluat, & hæc de tertio dubio. ¶Expedito primo du-
bio principali uenio ad ſcd̃m, ĩ quo ĩ effectu q̃riẽ, An cle-
rus

rus poſſit repetere à domino archiepõ, qđ ſoluit in pecunia nomine procurationis, maximè ꝓ eo tẽpore, quo dñs archieps̃ non per ſe, ſed ꝑ aliũ uiſitauit, eo p̃ſertim attento, ꝙ ſiue ꝑ ſe ſiue ꝑ aliũ uiſitauerit, clerici ultra pecuniã impẽderũt procurationem in uictualibus. pro parte uero archiepi̇ reſpondeť, ꝙ in ciuitate & diœceſi Florentina inualuit hęc cõſuetudo ꝑ tãtũ tẽpus, de cuius initio memoria non exiſtit. Et primò uř, ꝙ dñs archieps̃ teneať ad reſtitutionẽ nedũ eius, qđ recipit, ſed ad duplum, ut ꝓbať in c. exigit, de cẽſi. lib. vj. & ſi infra mẽſem non reſtituit, fuit ſibi eccleſiæ ingreſſus ipſo iure interdictus, ut ibi. & ꝑ cõſequẽs ſi poſt mẽſem celebrauit, reſtitutione non facta incidit in irregularitatẽ, ut in c. is cui, de ſen. excõ. lib. vj. no. gl. in d. c. exigit. nec excuſať. c. felicis, eo. ti. & li. ubi dř, ꝙ à uolente põt p̃latus recipere ꝓcurationẽ in pecunia: quia ꝑ illud c. moderať c. p̃cedẽs ſolũ eo caſu, quo recipit pecuniã à uolente pro ſumptibus moderatè faciendis; ita, ꝙ pecunia ſuccedat loco uictualiũ; ſimile in c. relatũ. x. q. j. In alijs uero nihil mutať de illo c. exigit. Sed cum in caſu noſtro dictus archieps̃ receperit pecuniam ultra uictualia; ergo incidit in pœnã illius c. & tenetur reſtituere duplũ eius, qđ recepit, ut ibi; & facit c. procurationes, in fi. de cẽſi. & maxime hic procedit habito reſpectu, ꝙ dictus archieps̃ perſonaliter non uiſitauit; quo caſu prohibetur aliquid petere à uiſitatis, ut in c. ſi eps̃, de offi. or. li. vj. nec uř ualere conſuetudo in cõtrariũ, cũ ſit irrationabilis & inimica canonibus, ut in c. fi. de conſuetudi. ꝙ ſit irrationabilis, ſatis colligitur ex his, q̃ habẽtur in d. c. exigit, & c. procurrationes, præalleg. ¶Sed quàmquàm hic urgere uideãtur: tamẽ ɔ̃ria ſñia plus placet; & arbitror dictũ archiep̃m ex duplici capite poſſe defendi, & in ſua cõſuetudine conſeruari. Pro intellectu primi præmitto, ꝙ eps̃ diſcurrẽs ꝑ ſuã diœceſim põt exigere cathedraticũ, qđ datur in honorẽ cathedrę, ut dicit tex. in c. j. x. q. iij. & in c. cõquerẽte, de offi. ord. videlicet duos ſolidos a qualibet eccl̃ia, ſcilicet aureos, ut in d. c. j. iuncta glo. adeò, ꝙ ſ̃m cõem opinionẽ, licet in quãtitate currat præſcriptio; non tamẽ in totũ, ut no glo. in c. quicunq;. 16. q. 7. & plenè per Io. An. in c. cum uenerabilis, de cenſi. & hoc cathedraticũ appellatur quandoq; ſynodaticũ, ut in c. olim, de cenſi. & hoc, quia frequenter datur in ſynodo, ut no. glo. x. q. j. in ſumma. Itẽ p̃mitto, ꝙ quãdo aliquid fuit annuatim ꝑ tempus tãtũ p̃ſtitũ, de cuius initio memoria hominũ non exiſtit, põt illud in futurũ peti ẽt nulla cauſa expreſſa: ſed ſufficit dicere: peto cenſum, ſeu annuã pręſtationem ex iuſta cã ab initio impoſitã ꝑ tãtum tẽpus, de cuius ɔ̃rio non eſt memoria: hoc no. tenet Io. An. c. peruenit, de cenſi. & Bar. in l. cũ de in rẽ uerſo, ff. de uſur. ſentit glo. 18. q. 2. ſeruitiũ, & eſt glo. no. q̃ expreſſè hoc tenet etiã reſpectu epi̇ & clericorũ relata ad tex. 1. q. 1. nullus eps̃ grauamẽ. ¶His præmiſſis dico, ꝙ cũ omni anno tẽpore uiſitationis fuerit certa quantitas pecuniæ ꝑ quẽlibet rectorẽ eccleſię tradita archiepõ ꝑ tantũ tẽpus, de cuius initio non eſt memoria, debemus pręſumere, ꝙ ex iuſta cã hoc fuit ab initio impoſitum, & forte loco cathedratici; qđ p̃ſumere eſt iuſtiſſimũ per ea, quæ ſupra dixi: ſed dicitur ꝓcuratio: quia datur tẽpore uiſitationis & procurationis, ſicut contingit, ꝙ appellatur ſynodaticũ: quia datur in ſynodo, ut ſ̃. dixi. nõ enim põt dici ꝓpriè procuratio, cũ dominus archieps̃ uel alius pro eo uiſitans recipiat procurationem in uictualibus. procuratio .n. nõ põt geminari; facit in ſimili, qđ legitur & no. in l. libertis, ff. de ali. & ciba. lega. & qđ not. glo. in l. quinquaginta, ff. de proba. Pręſumenda eſt ergo alia cã legitima ex curſu tanti temporis, ut no. in iuribus pręallega. nã curſus tãti temporis habet uim cõſtitutionis & priuilegij, ut in c. j. de p̃ſcri. lib. vj. & l. hoc iure. §. ductus aquæ, ff. de aqua quoti. & æſti. l. 1. & 2. ff. de aqua plu. arcẽ. hoc p̃ſumẽdũ eſt maximè in caſu noſtro, ut euitetur delictũ, & multa inconuenientia, quæ ex ɔ̃rio ſequerentur, de quibus ſuprà facit qđ in ſimili legitur & no. in l. ſi defunctus, ff. arb. tu. Poteſt ex ſecundo capite dominus archieps̃ iuuari & in ſua conſuetudine defendi tenendo, ꝙ directè ſoluta ſit pecunia pro expenſis alijs, quas facit in uiſitãdo totã diœceſim ultra uictualia tẽpore uiſitationis. nã nullũ ius expreſſè dãnat hanc conſuetudinem, ſaltem quando eſt tãti tẽporis, de cuius initio non eſt memoria, ut in caſu noſtro. nã & olim ipſe habebat quãdoq; medietatẽ, quãdoq; tertiã partẽ omniũ redituũ eccleſiarũ inferiorũ, ut legitur & no. x. q. j. antiquos, & c. de his. facit quod no. Io. An. in c. requiſiſti, de teſta. & ratione conſuetudinis antiquæ põt recipere ſeruitia, & alia extraordinaria ab eccleſijs ſibi ſubiectis, ut d. c. ſeruitium. 18. q. 2. & d. c. nullus eps̃ grauamẽ. j. q. j. Non mirum ergo, ſi ualeat conſuetudo, maximè antiquiſſima, ut aliquid detur ipſo tempore uiſitationis ultra uictualia; ad hoc facit c. ſi eps̃, de offi. ordi. lib. vj. ubi dicitur, ꝙ quãdo ꝑ ſe non uiſitat, nihil debet petere à uiſitatis ultra uictualia, quę exhibentur uiſitãti pro eo. quando ergo uiſitat per ſe, uidetur ſecus. Item ſecus, quando eſt conſuetudo ita antiquiſſima. nam & ius publicũ & auctoritate & utilitate tollitur ex conſuetudine, ſaltem quando interuenit tacitus conſenſus papæ, ut no. in quadam extrauaganti, & refert Ioã. And. in c. fin. de cenſi. lib. vj. alleg. 12. di. nos conſuetudinẽ. Et ego puto, ꝙ etiam papa ignorante poteſt per conſuetudinem tale ius tolli: quia ſatis habetur papæ conſenſus per id, qđ habetur in c. fi. de conſue. & hoc notanter tenuit gl. 4. di. §. leges, & 8. d. c. fruſtra. nam debemus p̃ſumere ex curſu tanti temporis iuſtiſſimam cãm, ut ſuprà dixi. Et notanter dixit Bal. in c. imperialẽ. §. p̃tereà ducatus, de prohi. feu. ali. per Fed. coll. x. ꝙ nullum eſt ius poſitiuũ, quòd per conſuetudinẽ nõ poſſit tolli, arg. in l. de quibus, ff. de legi. Quod tamẽ ego limito, niſi ſit irrationabile. c. fi. de conſuetu. ſed ex curſu tãti tẽporis ſemꝑ p̃ſumitur rationabile, ut in iuribus ſuperius allegatis. Quinĩmò ſi ius reprobet conſuetudinẽ: nihilominus poteſt de nouo induci; ad hoc allego tex. iũcta glo. ſing. in uerbo, conſuetudinẽ, in clemẽ. ſtatutũ, de elec. & in hoc poſſent multa dici, quę pleniſſimè examinaui in c. 2. de prob. in lec. mea. ſed hic non proſequor: quia non uenit neceſſariò examinandum. potuit enim eſſe, quòd ab initio propter paupertatem archiep̃atus hoc fuit inductũ, uel aliã iuſtã cãm. nec debet nũc poſt curſum tãti tẽporis refricari in dubiũ, cũ agatur de cõmodo pecuniario, & non animarũ periculo. nec debet reprehenſibile reputari, ſi ſ̃m uarietatẽ tẽporũ ſtatuta mutẽtur humana, ut in c. non debet, in princ. de conſang. & affini. & hæc ſufficiãt ꝓ ſecũdo principali dubio. ¶Nũc deſcẽdo ad tertium principale, in quo quęritur, An clerus poſſit repetere ab archiepõ illã quantitatẽ pecuniæ, quã ſibi dedit, quando iuit ad conciliũ Senẽſe. ad qđ breuiſſimè dico quòd nõ. ad qđ allego expreſſè gl. no. in c. j. de ſta. reli. ubi dicit, quòd ſingulę eccleſiæ debẽt cõferre cũ epõ, quãdo uadit ad papã, uel ad regẽ, uel ad ſynodũ: uel quãdo facit expẽſas ꝓ aliquibus negotijs cõibus totius diœceſis, pro hoc 12. q. 2. c. uobis. facit qđ no. glo. in c. quidã monachi. 16. q. 1. & qđ legi. & no. in c. cum apoſtolus, de cenſibus. Archieps̃ enim uadit ad ſynodum ſeu concilium ꝓ cõi omnium utilitate, cum fiat ꝓ reformatione eccleſiæ uniuerſalis, & mẽbrorum ſuorum. ideo ab omnibus debet comportari. facit qđ legitur & notatur in cle. 2. eo. ti. prætereà clerici ſponte ſoluẽdo, etiam ſi fuiſſet indebitũ, uidentur illud donaſſe, nec poſſunt amplius repetere, ut l. Campanus, ff. de ope. lib. & l. cuius per errorem, ff. de reg. iu. item poteſt epiſcopus inſtante neceſſitate petere charitatiuum ſubſidium, ut d. c. cum apoſtolus, quod cum tunc epiſcopus petierit, nec fuit ſibi denegatum, non poteſt clerus amplius repetere, quia ex ſola pœnitentia non poteſt donatio reuocari. l. iij. C. de reuo. do. c. fi. de dona. nec ob. ſi dicatur, ꝙ ſyndici cleri, qui donauerunt domino archiepiſcopo illam pecuniæ quantitatem, non habebant ad hoc poteſtatẽ, quia ſatis eſt, ꝙ clerici ſponte ſoluendo hoc approbarunt; ad hoc l. ſi filius, ff. ad Macedo. & quod no. Bar. in l. quo enim ff. rem ra. ha. ubi dicit, ꝙ ſi aliquid factum fuit nomine meo, quod tendit ſeu tendere poteſt in mei præiudicium & ego ſciens facio aliquem actum poſitiuum, qui tendit ad approbationem actus, uideor per hoc geſtum nomine meo approbare, ad quod optime facit cle. j. de procur. & quod no. idẽ Bar. in l. cũ tabernã. §. idẽ quæſijt, ff. de pign. itẽ ſyndici ſoliti erant palam & publicè conſimiles donationes facere ex commiſſione officij, & ſic uř clerus dediſſe hanc poteſtatem, ad hoc quod legitur & no. in l. quàm tuberonis, ff. de peculio, & in l. ſi filiusfamil. ff. de dona. & quod no. Inn. in dicto c. ueniens, de uer. ſign. lib. vj. & quod habetur in l. non tantum, alias incipit Paulus, ff. rẽ ra. habe. & quod ibi not. Bar. Ex multiplici ergo uia dico dictam pecuniam minimè repeti poſſe. ¶Poſtremò ad ultimum dubium condeſcendens, quod eſt, an clerus a præfato archiepiſcopo poſſit petere, ut contribuat & ſoluat partem ſuam de donationibus, quas fecit clerus ſummo pontifici, & ſoluat certa datia indicta per clerum. Concluſiuè breuitatis cauſa dico, quod non, quia clerus non potuit donando etiam ſummo pontifici obligare archiepiſcopum ad contribuendum, nec aliter imponere iſta datia pro utilitate publica ſine licentia & conſenſu domini archiepiſcopi, cum ipſe ſit caput totius cleri & penes eum ſit iuriſdictio & non penes clerum xij. quæſt. iij. ſine exceptione, & c. placuit, & c. abbatibus. x. q. j. nouerint, & in ca. regenda, q. 16. & 8. oẽs baſilicæ facit clemen. ij. de cenſi. & c. dilecta, de exceſ. præla. ſicut in ſimili dř in uniuerſitate ciuitatis, ut pro utilitate publica non poſſit ſine principe imponere hęc onera extraordinaria, immo omnia ſunt interdicta, ut in l. j. C. de ſuperindic. li. x. maxime reſpectu eccleſiarum, ut in c. j. §. illicitas. de pa. iur. fir. col. x. & c. ad decus. §. item illa communitas, de ſta. contra li. ec. ea. col. plene Io. An. in c. peruenit, de imu. ecc. unde miror, quòd dominus archiepiſcopus patiatur, quòd etiam in inferioribus eccleſijs abſque ſuo cõſenſu hic onera imponant, cũ poſſunt multum damnificare eccleſias & earum reditus, & diminuere diuinum cultum, & ſubtrahere neceſſaria pauperibus unde epiſcopus poteſt exigere rationem a cũctis clericis de reditibus eccleſiarum, & uidere, an bene expendant Chriſti ſubſtãtiã. x. q. j. ep̃m, & c. cum & plantare, de priuil. & ibi per Inn. hic tex. in c. non minus, de immu. eccle. dicit, ꝙ eps̃ & clerus debent conſiderare hic onera imponenda. & mirum uideretur, ſi clerus poſſet compellere archiep̃m ſuum ad donandum, uel ad ſoluendum onera ordinaria uel extraordinaria, ut ſic archiepiſcopus ſubijciatur poteſtati cleri, cum clerus nullam habeat iuriſdictionem, licet pro ſuis neceſſitatibus poſſit facere uniuerſitatem, quæ tamen erit ſub epiſcopo, iuxta no. per Inn. in c. dilecta, de exceſ. præla. facit xj. q. j. de perſona, & xvij. q. iiij. in uenditionibus, & c. j. & ij. de his quæ fi. a prælа. cum ſi. & facit quod ipſe Inn. no. in c. cum acceſſiſſent, de conſti. & c. requiſiſti. de teſt. ubi dicit, quòd etiam ſtatuta ſimplicia non poſſunt facere clerici ſine conſenſu epiſcopi niſi circa leuiſſima. Et hæc ſufficiant, & ꝑ prædicta patet reſponſio ad omnia contraria ſuperius formata. NIC. ABBAS.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

LAVRENTIA mulier dedit & uendidit ſimul cum Ioanne marito ſuo ſibi conſentiente & non remanente ſoluendo unam domum ipſius Ioannis pro dotibus dictæ Laurentie hypothecatã pro precio centum Florenorum conuertendorum in reſtitutionem dotium Catherinæ uxoris præmortuæ dicti Ioannis, quas ſupradictus Ioannes reſtituere tenebatur, & iurauit non uenire contra contractum uenditionis prædictæ. Quæritur nunc mortuo dicto Ioanne, utrum dicta Laurentia poſſit conſequi iura hypothecarũ in dicta domo, ſtante lege municipali, quæ in his terminis ſtat. ¶Conſtante uero matrimonio ſi qua mulier de ciuitate uel comitatu Senarum refutationem, uel donationem, uel remiſſionem ſuorum iurium dotalium fecerit, uel ſolutionem aliquam receperit à uiro ſuo, uel alio pro eo de dotibus ſuis abſque conſenſu quattuor propinquorũ ſibi proximorum bonæ famæ quorum duo ſint ex latere patris & alij ex latere matris ipſius mulieris, ipſo iure non teneat.

CONSILIVM VIII.

1 *Mulier poteſt renunciare iuri hypothecarum ſuarum.*
2 *Maritus quando remanet ſoluendo, renunciatio hypothecæ, non continet donationem.*
3 *Mulier pro uiro, nullo modo obligatur.*
4 *Iuramentum præſtitum contra legem editam in fauorem principaliter priuatum eſt inuiolabliter obſeruandum.*
5 *Iuramentum ubicunque eſt illicitum, & iniuſtum ex parte recipientis, licet ex parte præſtantis poſſit ſine animæ diſpendio ſeruari; poteſt nihilominus peti abſolutio ab epiſcopo.*
6 *Iuramentum ut ſit undiq; licitum, debet habere tres comites, ueritatem, iudicium, & iuſtitiam.*
7 *Iurans petens abſolutionem à iuramento, non uenit contra iuramentum.*

OMnipotentis Dei poſtulato ſuffragio. Tria ad deciſionẽ huius dubij uidenda ſunt. ¶Primò, nunquid ceſſante iuramento, præiudicauerit ſibi mulier prædicta in iuribus hypothecarũ ſuarũ ex prædicta uenditione. ſeu conſenſu illi præſtito? ¶Secundò præſuppoſito, ꝙ non, An ſaltem præiudicauerit ſibi ex iuramẽti interpoſitione? ¶Tertiò admiſſo, ꝙ ſibi ex iuramento præiudicauerit, An ſuperſit eidem mulieri, aduerſus tale iuramentum, aliquod remedium legitimum? ¶Venio ad primum, in quo primò
1 uř, quòd ſibi præiudicauit, † quia mulier poteſt renuntiare iuri hypothecarum ſuarum, in l. iubemus, & l. ẽt, C. ad uelle. ſed uendendo, uel conſentiendo uenditioni rei ſibi obligatæ uř remittere illam obligationem, ut l. ſicut. §. ſi uoluntate, cum ſeq. ff. qui. mo. pig. uel hypo. ſol. ergo hæc mulier fecit ſibi præiudicium, etiam ſine iuramenti interpoſitione. ¶Sed hoc non obſtante cõtrarium in dubio dico uerius, ſ. ꝙ ex tali uenditione, circũſcripto iuramento nullum præiudicium fuit mulieri irrogatum. Primò hoc clariſſimè patet ex forma ſupraſcripti ſtatuti, ꝙ annullat ipſo facto omnem contractum initum per mulierem in p̃iudicium iurium dotalium, forma ibidem contenta non ſeruata, quæ in caſu noſtro minimè interuenit: ergo illa uenditio fuit nulla in pręiudicium mulieris, cum uir non eſſet tempore illius cõtractus aliter ſoluendo in dotibus reſtituendis. mulier enim uendendo & conſentiendo uenditioni rei ſibi hypothecatæ pro dote, uidetur remiſſionem

nem iurium dotalium feciſſe, ut d. §. ſi uoluntate, quod fa
cere non poterat obſtante ſtatuto. Præterea dico, q etiã
ceſſante ſtatuto non præiudicauit mulieri dicta uenditio
mero iure communi inſpecto, nam communis eſt legiſta-
rum opi. & Bar. & aliorum in d. l. iubemus, q tunc proce-
dit illa lex, ut ualeat remiſſio iurium hypothecarum per
mulierem facta, quando maritus in alijs rebus remanet
ſoluendo, Si autem non remaneret ſoluendo, talis reuun
2 tiatio mulieri non præiudicaret. Ratio, quia † qñ mari-
tus remanet ſoluẽdo, renũtiatio hypothecæ non continet
donationẽ, ut in d. l. ẽt, & l. ſi pignus, ff. de his quæ in fra.
cre. ¶ Sed quando maritus non eſſet aliàs ſoluendo, dona
tionẽ contineret, quæ non ualet inter maritum & uxorẽ,
ut ff. de do. inter ui. & uxo. quaſi per totum. Præterea, quã
do maritus non eſſet aliàs ſoluendo, mulier per hanc re-
nuntiationem eſſet obligata non agere. nam ex pacto libe
ratorio quis obligatur ad non agendum, ut l. ubi pactum
3 C. de tranſac. l. ſi unus. §. pactus ne peteret, ff. de pac. † Sed
mulier pro uiro nullo modo obligatur, ut in aut. ſi qua
mulier, C. ad uelle. ergo talis renuntiatio non ualuit &
hoc tenuit Iac. de Are. in l. Mæuia. §. fi. ff. ſol. ma. & Dy. in
l. pignus, ff. de his, quæ in frau. cre. & Ia. de Bel. in aut. ut
immobilia ante nu. do. col. vj. & Bar. in d. l. iubemus; quod
dixit perpetuò menti tenendum, ſed cum maritus nõ re-
manebat hic ſoluendo, pdicta renunciatio hypothecæ,
quæ tacitè reſultabat ex dicta uenditione, ſeu conſenſu il
li præſtito, nõ habuit in aliquo præiudicare mulieri. Nec
ob. ſi dicatur, q ipſa mulier fuit illa, quę uendidit, nõ au-
tem purè renuntiauit, quia dico, q pretium non fuit per
ipſã receptum, & ſic ceſſat quod leg. & no. in l. ſi uir uxori
ff. ad uelle. & quod no. Bar. in d. l. iubemus, in fi. ſed pretiũ
debebat conuerti ad utilitatem mariti, ut liberaretur à
reſtitutione dotium uxoris prædefunctæ, & ſic in effectu
obligabatur mulier ad non petendum ad utilitatem ma-
riti, contra aut. ſi qua mulier, C. ad uelle. Ex quibus omni
bus clarè patet concluſio præmiſſa, & hæc de primò. ¶ Ve
nio ad ſecundum dubium, An mulier ſibi præiudicauerit
ſaltem ex iuramenti interpoſitione. Et breuiter puto, q
ſic per c. cum contingat, de iureiu. & c. quãuis, de pac. lib.
6. & auth. ſacramenta puberum, C. ſi ad uer. uen. Statutũ
enim, & ius commune annullant hoc caſu talem remiſſio
nem & contractum principaliter in fauorem mulieris, li-
cet ſecundariò in fauorem publicum, ut l. j. ff. ſol. ma. quo
caſu ualet iuramentum per illum, de cuius utilitate prin
cipaliter tractatur, præſtitum, ut in dictis iuribus, no. Bar
to. plenè in l. ſi quis pro eo, ff. de fideiuſ. & canoniſtæ in d.
c. cum contingat, & multi legiſtæ in d. aut. ſacramenta. nõ
enim uenit hoc iuramentum in præiudicium aut diſpen-
dium ſalutis æternæ; ergo ſeruandum d. c. cum contingat
& c. ſi uerò, eo. ti. ¶ Reſtat ergo examinare tertium, an cir
ca tale iuramentum competat aliquod remediũ? & uide-
tur primo quòd non per tex. in aut. ſacramẽta puberum,
4 præalleg. qui dicit, † q iuramentum præſtitum contra le-
gem editam in fauorem principaliter priuatum eſt inuio
labiliter obſeruandum; & no. uerbum, inuiolabiliter, ſi
enim poſſet peti indifferenter abſolutio, quaſi de uento il
la aut. ſeruiret, nec inuiolabiliter obſeruaretur, ad idem
dictum c. cum contingat, quod mandat ſimpliciter tale
iuramentum obſeruari, damno rerum temporalium non
obſtante, cum anima ſit cunctis rebus tanquàm prætio-
ſior præferenda. xij. q. j. c. præcipimus, & c. Mattheus, de ſi
mo. ¶ Sed in caſu noſtro prædicta minimè militare credo
unde dico, quòd a tali iuramento poteſt peti abſolutio
ab epiſcopo, ſeu petere, q dictus emptor compellatur re
5 laxare illud iuramentum. Moueor principaliter, † quia
ubicunque iuramentum eſt illicitum, & iniuſtum ex parte
recipientis, licet ex parte præſtantis poſſit ſine animæ di
ſpendio ſeruari, poteſt nihilominus peti abſolutio ab epi
ſcopo, uel ut recipiens iniuſtè compellatur illud iuramẽ
tum relaxare, hoc probatur in c. ſi uerò, & c. uerum, de iu
reiur. in quibus iuribus relaxatur iuramentum pro uſuris
ſoluendis, uel per metum præſtitum propter turpitudi-
nem recipientis; & idem eſt ex identitate rationis, ubicũ-
que aliqua alia turpitudo uerſatur ex parte recipientis,
ut ſentit Inn. in c. debitores, de iureiur. & do. maximè Mo
de. in d. c. cũ contingat expreſsè tenet Fed. conſ. cclxiiij. ne
iſte turpiter & contra legem recipiens conſequatur com
modum ex ſua improbitate contra l. itaque fullo, ff. de
fur. cum potius deberet inde puniri, ut in c. & ſi neceſſe, de
6 dona. inter uirum & uxo. & ff. de neg. geſt. l. ſiue. † Item &
ſecundò iuramentum ut ſit undique licitum, debet habe-
re tres comites, ueritatem, iudicium, & iuſtitiam. Si autẽ
iſta defuerint, nequaquam iuramentum eſt, ſed periuriũ,
id eſt illicitum iuramentum; ita dicit tex. in c. animaduer
tendum. xxij. q. ij. & c. & ſi Chriſtus, de iureiu. ſed iuramẽ
tum præſtitum per iſtam Laurentiam non habuit comi-
tem iudicium, quia non fuit diſcretum, ſeu non habuit in
ſe diſcretionem nec ex parte iurantis, nec ex parte recipi
entis, cum ex illius obſeruantia muler ſine iuſta cauſa cõ-
pellatur eẽ indotata, cum nõ poſſit habere regreſſum cõ
tra bona mariti, cum non ſuperſint, contra l. j. ff. ſol. ma.
reipublicæ enim intereſt mulieribus dotes conſeruare, ut
dicit ibi tex. item dictus emptor hic contraxit cum mu-
liere, quæ ilicò erat in malum uſum, & a iure damnatum
ſicut pretium cum uſura, contra l. ſi quis cum ſciret, ff. p
emp. & quod ibi no. Bar. & in l. ſi uerò non remunerandi.
§. ſi adoleſcens luxurioſus, ff. mand. & in l. & mulieri, ff. de
cu. fu. & alijs iuribus hæc enim mulier uendebat, ut pre-
tium conuerteret in reſtitutionem dotium illius uxoris
prædefunctæ, & ſic ad utilitatem ſolius mariti contra iura
ſuperius alle. & ſic iuramentum illud non habuit diſcre-
tionem, nec ex parte recipientis, nec iurantis, maximè cũ
dictus emptor contraxerat cum illa muliere contra le-
gem communem, & municipalem, quæ uetant remiſsio-
nem iurium hypothecarum ipſius mulieris, maximè ma-
rito aliter non exiſtente ſoluendo, ut ſupra patuit. Præte
reà præfatum iuramentum non habuit comitem iuſtitiã,
quia non fuit iuſtum cõtrahere, cum muliere, quæ ex fra
gilitate ſexus & reuerentia, quam habet ad maritum, de
facili omnia promitteret, ar. eorum, quæ no. gl. in l. j. §. q
onerandæ, ff. quarum rerum act. non datur. & l. ſi pater, in
fi. C. de ſponſa. & ſæpe multæ amoroſæ coniuges ſe ſpolia
rent, niſi lex interdiceret, ff. de dona. inter uirum & uxo.
l. j. & ij. & iij. Item fuit iniuſtum dictum iuramentum ra-
tione doli. qui interuenit re ipſa, & ſic non ex propoſito,
quia mulier, ut dixi, remanet ſine iuſta cauſa indotata pa-
ria enim ſunt, quòd dolus interueniat ex propoſito uel re
ipſa, ut dicit tex. in l. ſi quis cum aliter, ff. de uer. ob. ratio
ne uerò doli & enormis læſionis faciliter remittitur iura
mentum, ut in c. cum contingat, & c. Quintauallis, de iu-
reiu. Et ſi diceremus contrarium, ſequeretur, quòd iura-
mentum eſſet uinculum iniuſtitiæ & iniquitatis. contra c.
quanto, de iureiu. & xxij. q. iij. per totum. Hanc opi. quod
iuramentum debeat remitti, tenet etiam in facilioribus
terminis Fede. conſi. præallega. ubi formans quęſtionem.
Quando ſtatuto cauebatur, quod certa conceſſio, ſiue p
miſſio facta a filiofa. ſine cõſen. patris non ualeat ipſo iu-
re, etiam ſi iuratum fuerit: & quidam filiusfa. hoc non ob
ſtante pmiſit & iurauit: concludit dictus Fed. q iuramen
tum recipiens, fecit contra prohibitionem ſtatuti ciuita-
tis ex cauſa facti, cui obtẽperare debuerat, & non contra
uenire. 8. diſt. c. quæ contra, & xj. q. 3. c. qui reſiſtit, nec ex
tranſgreſſione debet reportare cõmodum, ſed potius pu-
niri, põt cõpelli ipſe recipiẽs ad relaxationem iuramenti
7 † Nec in hoc uenit ipſe iurans contra iuramẽtum, imò pe
tendo relaxationẽ, ſeu abſolutionẽ iuramenti fatetur ſe
ligatum iuramento, ſic uoluit Fed. quod ex ſola contrauẽ
tione ſtatuti qs teneatur relaxare iuramẽtum, nulla alia
allegata deceptione, fortius ergo in caſu noſtro debet re
laxari dictũ iuramentum, quod fuit præſtitũ obſtante le-
ge communi & municipali, & cũ grauiſſimo damno ipſius
mulieris, quæ ex hoc remanet decepta. Item apertiſſimè
uoluit Vinc. & Io. An. eum recitando in d. c. cum contin-
gat. ubi dicit, q mulier iurans in terminis illius. c. cum cõ
tingat, poteſt inſtare, ut abſoluatur à tali iuramento: qa
contra prohibitionem legis conſentit; fortius in caſu no-
ſtro concurrentibus alijs, de quibus ſupra. Idem cõſuluit
Pe. de Anc. in muliere, quæ re ipſa fuit iuramento dece-
pta, & latè ponit in repetitione. c. canonum., de conſti. &
do. Ant. de Bu. in d. c. cùm contingat ubi dicit, q ſiue iu-
rans fuerit enormiter læſus in contractu, ſiue recipiens iu
ramentum contraxerit cùm ueriſimiliter conſumpturo,
& hoc conſtaret per euidentiam facti, quia hic aliqualis
eſt turpitudo ex parte contrahentis, qui materiam dat cõ
ſumptioni ad proprium conſumendum, & lex fraudem
præſumit contra talem, ut d. l. ſi quis cum ſciret, & l. ij ff.
quarum re. act. non da. talia iuramenta debent remitti p
iura ſuperius alleg. ¶ Concludo ergo, quòd ſupraſcriptũ
iuramentum dominæ Laurentiæ eſt remittendum altero
præmiſſorum modorum, uel compellendo recipientem,
ad relaxationem, uel obtinendo abſolutionem ab epiſco
po utrunque. n. iuris remedium eſt æquè principale, ut fi-
naliter tenet Io. An. in add. Spe. in ti. de iureiu. ſuper rub.
& Ant. in c. j. & c. debitores. e. tit. licet aliud uideatur ibi
ſentire Inn. Et pleniſſimè hanc materiam examino inqua
dam mea diſputatione, quæ incipit, Stante ſtatuto, & uř p
bari in c. ſi uerò, §. uerum, de iureiu. Iuramento uerò ſub
lato poterit dicta mulier uti iure hypothecarum ſuarum
d. c. ſi uerò, in fi. & per doc. in d. c. cum contingat. Ad ꝯria
ſuperius formata facilè, patet rñſio. Primò. n. põt dici, q
ille qui petit abſolutionem, non uenit ꝯ iuramentũ, imò
illud obſeruat, ut in c. j. & c. ſi uerò. Item ſecundò proce-
dunt illa iura, quando ultra legis prohibitionem non in
teruenit alia deceptio. & enormis læſio, ſicut in caſu nro
contingit. Et hæc ſolutio plus placet, & ſaluatur omniũ
opinio. Et hæc ſufficiant. NIC. ABBAS.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

STATVTO *edito per epiſco. Lucanum in ſynodo epiſcopali ita cauetur, Primò in rub. ſic. de abſentatione presbyterorum ab eccleſiis, deinde in nigro ita ſubijcitur. Item ſtatuimus, & ordinamus, ac præſentis authoritate conſtitutionis monemus, quòd ex nunc, prout ex tunc pro monitis, requiſitis & citatis habeãtur omnes, & ſinguli, abbates, præpoſiti, archidiaconi, priores, plebani, archipresbyteri, & eccleſiarum parochialium rectores, ne quis ipſorum poſſit ab eccleſia ſua ſe abſentare ultra duos menſes. Habẽs uerò beneficium ſimplex, cui cura non imminet animarum ultra quatuor ſine noſtra, ſeu noſtri uicarij licentia ſpeciali; aliàs autẽ contrafaciens ſit ipſo iure beneficio priuatus. ¶ Alia uerò conſtitutione capitulari eiuſdem epiſcopi authoritate edita ita cauetur. Itẽ ſtatuerunt, & ordinauerunt, quòd reditus, & prouentus, qui pro tempore fuerint in Lucano capitulo, non niſi inter reſidentes per totum annum continuum ſtatuto tempore diuidantur, ſi uerò taliter reſidentes per tres tantum menſes contingat abſentari propter hoc de præbenda annua nihil penitus minuatur, ſed pro reſidentibus computentur. Qui ſi ultra permanſerint: ſola ſibi pro tanta tẽporis portio aſſignetur, dũmodò quolibet anno ad minus iam ſeruierint per ſex menſes continuos, uel interpellatos, aliàs nil percipiant de præbenda, & c. ¶ Contingit nunc, quod epiſcopus Lucanus uigore præcedentis ſtatuti priuauit, ſeu priuatos declarauit duos ex ſuis canonicis, qui ſe abſentauerunt ultra quatuor menſes, de licentia ab epiſcopo, uel uicario minimè obtenta: ¶ Quæritur, nunquid potuerit hoc facere attentis uerbis utriuſque conſtitutionis. Item attento, quod de conſuetudine longiſſimi temporis canonici Lucani non aſtringuntur ad reſidentiam, niſi ſecundum quod diſponitur in præcedenti ſtatuto, nec ſtatutum primò poſitum fuerit aliquando in perſonis canonicorum obſeruatum, licet iandudum fuerit editum.*

CONSILIVM IX.

1 *Epiſcopus non debet ſine capitulo mutare antiquas conſuetudines eccleſiæ.*
2 *Clericorum appellatione, in materia reſtringibili, non ueniunt canonici.*
3 *Conſuetudo eſt optima legum interpres.*

IEſu Chriſti, eiuſque matris pręſidio humiliter
inuocato, ¶ Omiſſa omni argumentatione
quia caſus non uř mihi multum dubitabilis, Bre
uiter præmiſſis conſideratis omnibus, arbitror primũ ſta
tutũ ad canonicos minimè extendendum. Moueor primò
quia illud ſtatutũ loquitur de habentibus dignitates, ſiue
perſonatus, uel eccleſias duplices, ſeu ſimplices, ut patet
ex tenore ipſius ſtatuti, iuncta rubrica, ubi dř de abſenta
tione presbyterorũ ab eccleſijs; ergo nõ dẽt extẽdi ad ca
nonicos, q nõ habẽt eccleſiã, ſed bñficiũ in ecclia, aliud eſt
enim habere eccliam, aliud beneficiũ in eccleſia ut le. &
no. in c. fi. de præb. & in cle. j. de conceſ. præb. Secundò mo
ueor & fortius, cũ canonici habeãt de cõſuetudine ut non
teneanť ad reſidẽtiã, q qdẽ ꝯſuetudo à iure approbať, iux
ta no. in c. cũ oẽs, de cõſt. & in c. dudũ, el 2. de ele. nõ dẽt di
ctũ ſtatutũ ad canonicos extẽdi, tũ ne uioleť antiqua con
1 ſuetudo a iure ap pbata, tũ † quia eps nõ dẽt ſine capitulo
mutare antiqtas cõſuetudines ecclæ, ut no. in c. cũ cõſue-
tudinis, de cõſue. & in dubio nõ dẽt ſtatutũ referri ad ca-
ſũ, in quo uiolaretur antiqua cõſuetudo, ar. c. j. de cõſti. li.
6. maximè attẽto, quod illud ſtatutũ eſt pęnale, ideò re-
ſtringẽdũ, adhoc, qđ no. Inn. in c. ſedes, de reſcri. ubi dicit
2 † q in materia reſtringibili, apploне clericorũ non ue-
niũt canonici. Præterea & tertiò cũ de canonicis ſpeciali
ter prouiſũ ſit, ut hř in ſcđo ſtatuto, nõ debet primũ ſtatu
tũ gñaliter loquẽs extẽdi ad ſpeciẽ ſpecialiter puiſã, ut
in l. ſancimus, ff. de pœ. Vnde cõſidero, qđ aut ſecundũ ſta
tutũ pceſſit primũ, ſeu primo eſt deſcriptũ & tũc haqet lo
cũ præcedẽs argumẽtatio. Aut primũ primò fuit editum,
& tũc per ſm, quia ſpecialiter loquitur de canonicis, limi
tatur & reſtringitur primũ, qa ſpẽs derogat gñri, pſertim
cũ ſequitur genus, ut in regula, gñri, de re. iu. li. 6. & in c. j.
de reſcr. & in l. qſitũ, in fi. ff. de fi. inſtr. & ĩ dubio debemus
ita interptari dicta ſtatuta, ut reducãtur ad cõcordiã, ne
unũ p aliud corrigať, ut in c. cũ expediat, de elec. li. 6. per
Bar. in extrauag. ad reprimendum, ſuper uerbo, nõ obſtan
tibus priuilegijs, & per Io. An. in cap. j. de conſtitu. lib. vj.
præal. Item & quartò in primo ſtatuto non interuenit cõ
ſenſus capituli, uel cõſilium ex quo poteſt argui nullitas
3 ſtatuti, iuxta no. per Io. An. & Arc. in c. j. præalle. † ¶ Quin
tò & ultimò facit conſuetudo optima legum interpres.
nam, ut præmittitur primum ſtatutum fuit receptum in
canonicis, & ſic ſaltem ex eo capite, quia moribus illud
ſtatutum non fuit receptum in canonicis, nõ debet ad eos

vj.per Bartol.in extrauag.ad reprimédũ,ſup uerbo,non
obſtantibus priuilegijs,& per Io.An.in c.j.de ſti.li.vj.non
extendi,iuxta id,quod legi.& quod no.in c.in iſti §.leges
iiij.diſtin. NIC. ABB.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

FACTVM *ita proponitur. Quidam clericus de quodã ple banatu,nouiter inueſtitus reperit in dicta eccleſia aliqua bona mobilia modici ualoris eccleſiæ per plebanum proximè defunctũ dimiſſa,ac multa debita per eundem defunctum nomine eccleſiæ contracta,qui plebanus ſucceſſor creditoribus urgentibus cùm eccleſia pecuniam non haberet,de dictis bonis mobilibus aliquibus ex creditoribus ſatisfecit,reliquis uerò de ſua propria pecunia ſoluit demum tractu temporis,eo plebanatum dimittente,ſucceſſor in dicta eccleſia eum urgens,repetit ab eo illa bona mobilia per dictum defunctum eccleſiæ dimiſſa,nunc quæritur de duobus. Primò,nũquid iſte quõdã plebanus poſsit legitime urgeri ad reſtitutionem dictorũ bonorũ.¶Secundò præſuppoſito,quòd poſsit, nunquid poſsit repetere pecuniam, quam de proprio ſoluit pro ſatisfactione debitorum nomine eccleſiæ per illum defunctum contractorum.*

CONSILIVM X.

1 *Succeſſor tenetur ad debita contracta per defunctum.*
2 *Tutor ſine iudicis authoritate poteſt ueſtes antiquas,& ſimilia quæ ſeruando ſeruari non poſſunt, diſtrahere pro ſuo arbitrio*
3 *Prælatus ſeu rector eccleſiæ poteſt nedum in ſanitate, ſed etiam in ægritudine de aliquibus mobilibus per eccleſiam acquiſitis pro ſuo arbitrio diſponere, etiam inter eos,qui ſibi ſeruierunt.*
4 *Rector eccleſiæ ſi aliquid de ſuo impendit ad utilitatem ipſius eccleſiæ,eſt ſibi ab eccleſia id totum reſtituendum.*

DEi omipotentis inuocato ſuffragio, Breuiter quò ad primum dico, dictum quondam plebanum ad dictorum bo
1 norum reſtitutionem minimè conſtringi poſſe. Moueor,
quia ad debita cõtrata per defunctum tenetur ſucceſſor,
maximè cum ſucceſſerit in bonis illius,ut c.j.& quod ibi
no.de ſol.& in c.j.de teſ.ergo illa bona mobilia potuerũt
dari inſolutum,uel aliter diſtrahi,pro ſatisfactione creditorum,cum eccleſia tunc non haberet pecuniam,uel alium faciliorem modum ſatisfaciendi creditoribus,ut in
auth.hoc ius porrectum,x.q.ij.nec fuit opus in diſtractione illorum bonorum,cum eſſent mobilia & modici ualoris,interuenire epiſcopi authoritatem,ar.xij.q.ij. in c.ter
rulas,& melius in l.lex quæ tutores,C.de admi.tu.ubi pa
2 tet,quòd † tutor ſine iudicis authoritate poteſt ueſtes an
tiquas & ſimilia,quæ ſeruando ſeruari non poſſunt pro
ſuo arbitrio diſtrahere;rector autem eccleſiæ maiorem
poteſtatem habet,quàm tutor,ut no.glo.v.q.iij.in c. fi. &
Inn.in c.pe.de iur.cal.ad idem c.cæterum,& c.adhæc,& c.
3 relatum,el.ij.de teſta.ubi dicitur,† quòd prælatus ſeu re
ctor eccleſiæ poteſt nedum in ſanitate,ſed etiam in ægritudine de aliquibus mobilibus per eccleſiam acquiſitis pro ſuo arbitrio diſponere,etiam inter eos, qui ſibi ſeruierint.fortius ergo hoc facere poteſt pro ſatisfactione debitorum nomine eccleſiæ contractorum, præſertim p illum,qui dicta bona eccleſiæ dimiſit.¶Et hoc quo ad primum,per cuius deciſionem remanet ſatis clarum ſecundum dubium alia examinatione non dignum.Sed præſuppoſito ſine ueritatis,præiudicio,quòd dictus quõdam plebanus poſſit conſtringi ad dictorum bonorum reſtitutionem,nunquid poſſit repetere pecuniam à plebano præſenti,quam de proprio ſuo ſoluit creditoribus eccleſiæ?&
concluſiuè,dico quòd ſic tex. enim eſt de hoc apertus in
4 c.quicunque xij.q.iiij.ubi dicitur,† ꝙ ſi rector eccleſiæ
aliquid de ſuo impendat ad utilitatem ipſius eccleſiæ,eſt ſibi ab eccleſia in totum reſtituendum, cum nemo cõpellatur de ſuo facere beneficium.x.q.ij. c. præcariæ, facit xij.q.j.c. manifeſtè, & c.ſicut manifeſte. Et hæc ſufficiant.
NIC. ABB.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

FACTVM *ſic proponitur. Quidam magiſter Armagnus, ciuis & habitator Funden.ciuitatis, dum eſſet in ultimis conſtitutus,ſuum ultimum condidit teſtamentum,in quo inter cætera legata ſic diſpoſuit. Volo & mãdo,quòd uxor mea,dum uixerit,habitet domum meam,quæ eſt in parochia &c. poſt eius mortem uolo,quòd prædicta domus uendatur,& pecunia ipſius domus detur pro anima mea ad prouiſionem meorum executorum. uxor prædicta poſt mortem teſtatoris ſtetit in domo prædicta demum dicti executores uenerunt ad concordiam, cum præfata muliere, & ipſi mulieri uendiderunt domum ſic legatam pro certo pretio, executores prædicti recepto pretio incœperunt exequi uoluntatem defuncti,uidelicet emendo unam domum paruam,& eam aſſignauerunt pro anima ipſius teſtatoris cã puellæ maritandæ, quo facto ipſi executores ſteterunt ultra annum,& nihil de reſiduo pecuniæ præfatæ domus uenditæ diſponebant,denique epiſcopus nouiter in ciuitate creatus,inquirens de executione piarum uoluntatum,reperit quod dicti executores non fuerant prorſus defuncti uoluntatem executi,& eo admonente,ut perficerẽt teſtatoris uoluntatem,de ipſorum & epiſcopi conſenſu proceſſit,ut ex reſiduo pecuniæ duo candelabra argentea pro eccleſia cathedrali emerentur,& ob hanc cauſam exequendam tradiderũt dicti executores dictam pecuniam ipſi domino epiſcopo, qui dominus epiſcopus operam dedit,ut dicta candelabra haberentur:ſed non potuit illa habere:ita quod dictus dominus epiſcopus dictam pecuniam apud ſe per annum,& amplius retinuit,demum deceſſit dicta mulier emptrix epiſcopo retinente pecuniam, etiam poſt mortem ipſius per annum,& amplius animo emendi candelabra ſupraſcripta. Nunc uerò executores præfati repetunt a domino epiſcopo pecuniam prædictam,dicentes quòd uolunt illam expendere ad eorum uoluntatem. Quæritur,nunquid poſſint.*

CONSILIVM XI.

1 *Diſpoſitio teſtatoris ſeruanda eſt, tanquàm lex.*
2 *Statuto epiſcopi ſi caueatur,quòd nullus clericus poſſit rem eccleſiæ locare ſine ſuo conſenſu,quòd ſi ipſe epiſcopus conducit,uidetur conducendo conſentire.*
3 *Annus non currit executori, niſi à die monitionis fiendæ per epiſcopum.*
4 *Executor eſt,qui habet nudum miniſterium facti in exequendo diſpoſitum per alium.*
5 *Stipulatus ſi aliquis fuerit Stichum,aut Pamphilum: quem ipſe uelit.ſi ſemel alterum eligit,poteſt mutare uoluntatem ſuam, donec in iudicio alium petierit.*
6 *Electionem habens ex officio ſibi commiſſo:ſi ſemel eligat, etiam abſentem,non poteſt amplius uariare.*

CHriſti ſaluatoris,eiuſque pijſſimæ matris nominibus inuocatis,¶Tria ſunt ad clarã deciſionem prædictorũ examinanda.¶Primò, nũquid dicta domus potuerit uẽdi ante mortẽ dictæ mulieris legatariæ.¶Scdõ,ſi cũ annus eſſet elapſus a tpe habitæ pecuniæ diſtribuẽdæ ex diſpõne teſtõris,nunqd potuerint dicti executores illã pecuniã diſponere,maxĩe p cãdelabrorum emptiõe.¶Tertio pſuppoſito ꝙ potuerit,nũqd ualeãt mutare uoluntatẽ, & illã conuertere ad aliũ pium uſum. ¶Venio ad primũ in quo uidetur primò dicendum, ꝙ nõ: qa ex quo teſtator diſpoſuit, ut poſt mortẽ uxoris legatariæ uenderetur, non potuit uendi p prius,arg.in l. ſi ita relictum.§.Pegaſus,ff.de leg.2. & l.in fideicõmiſſa.§. cum Pollidius,ff. de uſur.& l. qui Romæ.j.reſponſo.ff.de
1 uerb.obli.† ſeruãda eſt.n.diſpoſitio teſtatoris,tãq lex.13.
q.2.c.ultima uoluntas, & in aut. de nup.§.diſponat. ¶Sed hoc nõ obſtãte,cõtraria opinio pſtãtior eſt. fuit.n. hoc tẽpus appoſitũ non fauore defuncti, ſed ipſius legatariæ, q potuit in hoc ſuo iuri renuntiare,nõ ſolũ ipſa emẽte: ſed ẽt potuiſſet conſentire,ut alteri in uita ſua uenderet,ut l. quoties,C.de fideic.& l.j. Et optimè ad caſum noſtrum facit tex.in l.j.& l.cũ proponas,C.de pact.ubi pbatur, ꝙ teſtator mandauit hæredi, ut ſi ſine liberis decederet,reſtitueret hæreditatem Sempronio: & potuit hoc non obſtãte hæres conuenire cũ Sempronio de danda ſibi certa parte hæreditatis in uita,ut remitteretur fideicõmiſſum uniuerſale. Itẽ poteſt purè fideicõmiſſarius renuntiare huic fideicõmiſſo, & remittere hæredi, ut d.l. cùm proponas. poteſt.n. quis renuntiare beneficio temporis appoſiti in ſuũ fauorem,ut l.cũ qui,ff.de uerb.obl. & l.ſtipulatio iſta. §.inter incertã,ff.eo.& c.ad apoſtolicã,de regula.accedãt iura generalia, quæ dicũt quẽ poſſe ſuo fauori renuntiare.d.c.ad apoſtolicã,& l.ſi quis in conſcribendo, C.de pac. & hoc clariſſimũ.¶Ex quo concludo,ꝙ ualuit uenditio dictæ domus conſentiente dicta legataria, quæ conſenſit eo ipſo, qđ emit, ad hoc l. cũ pater.§. libertis, & qđ ibi not. Bar. ff. de leg.2. & p Bal.in l.ſi.C.ad Macedo.& melius in l.ſi filius, C.de pe.hære.& Ioã.An. in regula, qui tacet,de
2 reg.iur.lib.vj,in Mercu. ubi dicit, quòd ſi† ſtatuto epi ca-
ueatur, quòd nullus clericus poſſit rem eccleſiæ locare ſine ſuo conſenſu,quòd ſi eps conducit, uidetur conducẽdo conſentire; ita dicẽdũ in propoſito. ¶Ad ſcm dubium breuiter dico,quòd lapſu anni non obſtante potuerunt deputare pecuniã dicti executores pro anima teſtatoris de iu-
3 re cõi.hoc uidetur clariſſimũ:quia†annus non currit exe-
cutori, niſi à die monitionis fiendæ per epiſcopũ, ut exequãtur ſeu impleãt defuncti uoluntatem,& non prius, ut clarè probatur in c. nos quidem, de teſt. & ibi cõiter per doc. & per Fed. conſi.124. At in caſu noſtro anni lapſum non præceſſit epiſcopi monitio. Idẽ dico,ſi in epiſcopatu Fundẽſi eſt conſuetudo, ut cõiter uiget in alijs epiſcopatibus, monẽs ipſo facto, & arctans executores piarũ uolũtatũ ad exequendũ intra annũ:aliàs poteſtas deuoluatur eo ipſo ad epiſcopũ. hac.n.conſtitutione non obſtante, dico quòd dicti executores potuerũt poſt annũ eligere cauſam, in quã illa pecunia expẽderetur,per ea,quæ eleganter notauit Bar.in l.cũ quidã, ff.de leg.ij.ubi dicit,ſe conſuluiſſe pro iſta parte: quia de iure cõi ille,qui habet ius eligẽdi pauperes, uel aliã cãm,ſi fuit in mora eligendi,& declarãdi uoluntatẽ ſuã,põt morã illã purgare,quoad uſq; legatum petatur,ut probatur in d.l.cũ quidã; & dicitur peti per litis conteſtationẽ, & non ante, ut l.amplius, ff.rẽ ra. habe. Et de iure ergo cõi iſti non excluduntur poſt annũ, tum quia,ut dixi,non præceſſit monitio:tũ quia iſti habebant eligere perſonas,uel piam cauſam: non autem erant ſimplices executores. item nec uigore talis conſtitutionis excluderẽtur:quia conſtitutio arctat executores: ſed iſti non ſunt propriè executores,cùm habeant declarare,
4 in quã cauſam deberet pecunia conuerti.† Executor enim
eſt ille, qui habet nudum miniſterium facti in exequendo diſpoſitum per alium,ut in l. executorem, C.de exec. rei iud. hinc eſt, quòd ille, qui declarat,& ſententiat,dicitur iudex: executor uerò,qui exequitur declaratum per iudicem.d.l.executorem. iſti autem,de quibus quæritur,nõ ſolùm habent ſoluere, ſed etiam declarare,& eligere,unde uirtute talis conſtitutionis,non electio,ſed mera executio deuoluitur ad ipſum;quod eſt bene notandum: quia multi in hoc errãt, credentes,quòd indifferenter poteſtas talis deferatur ad epiſcopum poſt annum: & ideò epiſcopus debet eſſe cautus in ſtatuendo, ut comprehendat etiã iſtos,qui habent eligere,& declarare,& exequi. Concludo ergo, quòd lapſu anni non obſtante potuerunt illi executores nuncupati ſuam uoluntatẽ declarare,& deputare illam pecuniam in emptionem candelabrorum pro eccleſia cathedrali. eſt.n.cauſa pia relinquere pro ornamentis eccleſiæ: quinimò tale relictum priuilegiatum eſt à iure, ut ex eo non ſoluatur quarta, ut in c. fi. de teſta. ¶Venio ad tertium dubium & ultimum,nunquid poſſint dicti executores re exiſtente integra, mutare uoluntatem ſuam, & conuertere illam pecuniam in aliam cauſam. ¶Et primò uidetur quòd ſic per l.ſi quis ſtipulatus,ff.de uerb.obl.ubi
5 dicitur,† quòd ſi quis fuit ſtipulatus Stichum aut Pamphi
lum,quem ipſe uellet,ſi ſemel alterum elegit,poteſt mutare uoluntatem ſuam, donec in iudicio alium petierit; ergo idem dicendum in propoſito. Sed hoc non obſtante contrarium in caſu noſtro eſt tenendum per l.huiuſmodi.§.Stichum,ff. de le.j. & l.ſtatuliberum.§.j.de leg.ij.& l. apud Aufidium,ff.de oper.lib.in quibus iuribus clarè probatur,quòd habens electionem ex ultima uoluntate,ſi ſemel eligat,ſeu declarauerit uolũtatem ſuam,amplius uariare non poteſt;& hoc tenent ibi cõiter glo.& doc.præſertim Bart.non ob. contrarium, quia loquitur in electione data per ſtipulationem,& non ex ultima uolũtate. Diuerſitatis ratio redditur duplex. Prima cõiter per glo. quia in ultima uoluntate,eoipſo quòd quis elegit,uel uolũtatẽ ſuam declarauit, ſtatim acquiritur dominiũ electo, perinde ac ſi teſtator elegiſſet,ut d.l.cũ apud,& ſic non põt amplius eſſe locus pœnitentiæ. Nam electio,quã facit ipſe cõmiſſarius, attribuitur ipſi teſtatori,ita,quòd actio cõpetit electo ad ius illud conſequendũ, non ex electione cõmiſſarij, ſed ex præfato teſtamento, ut eſt tex.no.in l. unum ex familia,in prin.& ibi per Bar.ff.de leg.ij.quæ ratio ceſſat in ſtipulatione: ſed quia hæc ratio non uidetur uniuerſalis, quia non procedit eo caſu,quo legatur res aliena, cum tunc ex electione non tranſeat dominium, ideò Bar. & alij aſſignant in dictis iuribus aliã rationem, hãc ſcilicet,quia ultimæ uoluntates nõ poſſunt,ſicut cõtus ſtare in ſuſpenſo,ut notanter dicit tex. in l.fi. ff. cõia prædio. ideò ſtatim facta electione actus eſt cõſumptus, & non eſt amplius uariationi locus. Ex quo ergo dicti executores, ſeu cõmiſſarij declarauerunt uoluntatem ſuam, & uoluerũt, ut ex illa pecunia emerentur candelabra pro eccleſia cathedrali,& maximè cum ob hanc cauſam tradiderunt pecuniam dño epiſcopo,non poſſunt amplius mutare uoluntatem, cũ functi ſunt officio ſuo; ad hoc facit c.publicato, c.cum inter,de elec.& c.ſi compromiſſarius,eo.ti.lib.vj.& in c.in literis,de offi.dele.& l.iudex,ff.de re iud.& regula, mutare,de reg.iur.lib.vj. & cle.cum illuſio,de renun.c. ſi tibi abſenti,de præb.lib.vj. & quod eleganter notauit in ſi
6 mili Bart.in l.abſenti,ff.de don. ubi dicit, † quòd habens
electionem ex officio ſibi cõmiſſo,ſi ſemel eligat, ẽt abſentẽ,nõ põt amplius uariare;quod ſatis pbant iura canonicas.ſ. pximè alleg.petẽdo ut dicta cãdelabra emãtur, cũ annus ſit elapſus à tẽpore, quo epiſcopus eos monuit, ut exequerentur.d.c.nos qdẽ; & ſic plena poteſtas exequẽdi reſidet penès dñm epm.d.c.nos,in auth.de eccle. ti.§. ſi qs ædificationem. Et hæc ſufficiant. NIC. ABBAS.

CON-

CONSILIVM XII.

1 *Abſolutio non debet fieri inuito iuramento recipienti.*
2 *Contractus ab uſurario initus uidetur factus in fraudẽ uſurarũ.*
3 *Notorium dicitur omne probatum in iudicio.*
4 *Sententia ſine certa quantitate lata, dicitur certa, ſi poteſt ex actis certificari.*
5 *Tranſigens non dicitur ſponte donare: ſed timor litis, & uexationis ipſum ſubeſſe compellit.*
6 *Obligatio ex iuramento acquiritur principaliter deo, non parti turpiter recipienti.*

IN indiuiduæ Trinitatis nomine amen.
Et ſi copioſior elegantiſſi-
mè in facto propoſito per inſignes, & famoſos ſu
praſcriptos doctores cõſultum ſit, adeò, ut eorum autho
ritate ductus, ſola ſubſcriptione contentus eſſe deberẽ: at
tamen ad maiorem claritatem, & ut facilius conſulenti ꝓ
uideatur, duo ſuccinctè attingam, ꝑ doctores conſcriptos
apertè non tacta. ¶ Primum nãq; uidetur ſupraſcriptam
tranſactionem teneri, pœnãq; ex conuentione cõmitti, ab
ſolutionẽq; à iuramento denegandam fore: quoniam & ſi
in ueritate ꝯtus fuerit pignoratitius, & fœneratitius in
forma uenditionis, & emptionis conceptus: attamen cum
lis fuerit mota non aduerſus fictè contrahentem, ſed ad-
uerſus eius hæredem, qui probabiliter potuit ignorare
factum defuncti, & præſumitur ignorare, ut in regula, cũ
quis in ius, de reg. iur. lib. vj. & no. in c. cura. de iure pa. &
in c. de quarta, de præſcrip. in l. 1. & 2. ff. depo. maximè cũ
inſtrumentum appareat conceptum ſub forma emptio-
nis & uenditionis, cui ſtandum eſt, donec apertè probe-
tur contrarium. in cap. cum Ioannes, de fid. inſtrum. & l.
precibus, C. de proba. licitè iſte hæres tranſactionẽ egit,
& laudandus vr̄ feciſſe cauſa redimendi uexationem ſuã,
ar. c. dilectus, de ſimo. & l. 2. C. de tranſac. facit c. 2. & c. di-
lecti, de arb. & c. cũ contingat, de iureiur. & c. licet, eo. tit.
lib. vj. & c. fi. de fo. compe. eo. lib. ubi patet, ꝙ etiam ex alia
cauſa licitè recipitur iuramentum, ut per illud forum fo
ro accumuletur. Et per hæc patet, ꝙ cũ nulla reperiat̃ ini
quitas ex parte hæredis iuramentum recipientis, nec pec-
1 catum continet ex parte iurantis, † ꝙ inuito iuramentum
recipienti non debet fieri abſolutio, ut in C. de tranſac. l.
ſi quis maior, & in c. 2. de ſpon. imò debet compelli ad ob
ſeruantiam, ut in c. cum contingat, & c. licet, de iureiur. q-
nimò ex contrauentione efficitur infamis, ex quo tranſa-
ctio erat iurata, & perdit omne emolumentum, qđ conſe-
cutus eſt ex illa tranſactione, ut in præalle. l. ſi quis ma-
ior nec prætextu deceptionis ultra dimidiam iuſti pretij
rei petitę debet tranſactio irritari. nam & ſi poſt tranſa-
ctionem inueniuntur publica inſtrumenta, per quæ appa-
reat, ꝙ deceptus ſit tranſigens in quadruplum non tamen
reſcinditur tranſactio, ff. ad Treb. l. Lucius. §. ulti. Et eſt ra
tio in tranſactione: quia hoc ipſo, ꝙ à lite receditur, ma-
gnum cõmodum eſt; unde indebitum ſolutum ob tranſa-
ctionem non repetit̃. C. de tranſac. l. 2. & ff. de condi. inde.
in ſumma: & hoc tenet etiam glo. in c. pe. de emp. & uend.
in præalle. l. Lucius. §. ult. ad Treb. facit qđ no. Bar. in l. 2.
C. de reſcin. uen. Nec obſtant ſuperius plenè inducta per
conſulentes; qm̃ fundamentum eorum vr̄ falſum. fundãt
enim ſe ſuper remiſſione uſurarum non liberè facta; ſed
per prędicta patet, ꝙ in caſu prædicto non fuit facta aper
ta remiſſio uſurarum: imò per trãſactionem fuit à lite re-
ceſſum: in qua, etiã ſalua conſcientia, poterãt obtinere ꝯ-
hentes, cũ dubius ſit euentus litis, ut c. fraternitatis, de fri
gi. & male. & c. fi. 11. q. j. ¶ Sed his non obſtantibus oppoſi-
tum arbitror de iure uerum: qm̃ hìc hæres ſciebat, uel ſci
re debebat contractum eſſe fœneratitium. Primò, quia de
functus tempore contractus erat fœnerator: unde ex eo
qđ rem emptã locat uenditori, & diu patitur uenditorẽ
poſſidere, uenditio vr̄ ſimulata, ut l. ſicut. §. ſuperuacuum,
ff. quib. mo. pig. uel hypo. ſol. & per Bar. in l. poſt contra-
2 ctum, ff. de dona. † vnde talis cõtractus ab uſurario initus,
videtur factus in fraudem uſurarum, maximè quia con-
tra uſurarios eſt de facili præſumendum in fauorem, &
ſalutem animarũ ipſorũ, in c. iuuenis, de ſponſa. & in cle.
exiui, de uerb. ſig. facit qđ no. glo. in c. j. de ſcruti. & hanc
opi. tenet recolendæ memorię do. Pet. de Ancha. in c. illo
uos, de pig. ubi refert, hanc qõnẽ uidiſſe de facto hìc Se-
nis; & hoc intelligo, ut ſ. dixi, qñ talis ꝯtus eſt initus ab
uſurario. ſi aũt eſt initus ab alio, ex eo ſolo, qđ remanſit
in poſſeſſione rei uenditæ, benè præſumitur ꝯtus ſimula
tus, ut in pręalle. l. ſicut, §. ſuperuacuũ. no. glo. C. de remiſ.
pig l. fi. ſed hæc coniectura ſufficit quo ad aliũ creditorẽ,
ut ſibi iſte contractus non præiudicet: ſed uenditor, uel ha
bentes ab eo cauſam, poſteà non poſſunt dicere contractũ
ſimulatũ ex eo ſolo: quia non licet uenire contra factum
ſuũ, niſi ſint aliæ coniecturæ; qđ no. Bart. in d. §. ſuperua-
cuum. Et qđ ſupradictum eſt, qđ quo ad alium creditorẽ
contractus præſumatur ſimulatus, procedit, niſi ille, qui
reconduxit, ſoluiſſet penſionẽ; & tunc non pręſumitur cõ-
tractus ſimulatus, ut no. Bar. in loco præalleg. unde cum
in themate præſupponitur iſtũ defunctũ tempore contra
ctus fuiſſe uſurarium, debet præſumi contractum fuiſſe
fœneratitium, ex quo uenditorẽ diu paſſus eſt poſſidere,
ut ſ. dixi. Itẽ ex alio iſte hæres ſciebat, uel ſcire debebat,
iſtum contractum fuiſſe fœneratitium: quia ut in themate
dicitur, probatum erat in iudicio contractũ eſſe ſimulatũ.
3 † omne enim in iudicio probatum dicitur notorium, ut in
c. cum olim, de uerb. ſig. quod dicunt uerum dñi de Rota
deci. 403. qñ probatio eſt perfecta, & in cauſa concluſum,
ita, qđ non reſtat niſi ferre ſñiam, ut hic erat. ad ꝓdicta fa
ciunt, qđ no. gl. & Inn. in c. ſignificauerunt, de teſt. & facit
c. ſuper quibuſdam, de uerb. ſig. & qđ no. Inn. in c. conſtitu
tus, de fil. presby. & in c. ſignificaſti, de diuor. Imò plus di-
xit Inn. de ap. c. ex inſinuatione, & de conſue. c. cũ dilectus,
& de teſti. c. per tuas, & gl. in c. euidentia, de accu. ꝙ quic-
4 quid in iudicio agitur, dicitur notorium. † Item ſententia
ſine certa quantitate lata dicitur certa, ſi poteſt ex actis
certificari, ut no. Inn. in c. 2. de libel. ob. & gl. in c. illa ꝓpoſi
torum, de accu. & Ioã. And. in addi. Spec. in ti. de ſen. ꝓla.
§. qualiter, ver. ꝙ ſi iudex, & uidetur probari in l. 3. C. de
ſen. quæ ſine cer. quanti. unde non poterat iſte hæres igno
rare ſimulationem contractus, cum probationes fuerint
perfectæ, & ſibi notę: quapropter tenetur ſatisfacere ani-
mæ defuncti, ut in c. fi. de ſepul. & in c. in literis, de rap. &
in c. à nobis. ij. de ſent. excõ. & in c. tua, de uſur. cuius ani-
mæ non ſatisfit, niſi plenè reſtituatur ablatũ, de uſu. c. cum
tu, & regula, peccatum, de reg. iur. lib. vj. & xiij. q. vj. c. ſi
res. non debuit iſtũ actorẽ quodãmodo inuitũ trahere per
ſubterfugia, & cauillationes, & per ſuã potentiã ad tranſa
5 ctionis actum. † ille. n. q tranſigit, ſpontè non donat: ſed ti-
mor litis, & uexationis ipſum ſubeſſe compellit, ut in l. ij.
C. de trãſac. ubi bonus tex. iũcta gl. facit c. ſuper. eo, & ma-
ximè in caſu noſtro remiſſio & liberatio fuit non libera;
qa nõ ualebat actor propter rei potẽtiã obtinere ſñiam,
& ſua laborabat inopia; ad hoc bonus text. in c. ij. de arb.
Et remiſſio uſurarũ, nõ ſpõte facta, nõ ualet, ut ſ. plenè in
alijs ꝯſilijs dictũ extitit; & ſic patet, ꝙ nõ tenuit trãſactio:
qa plenaria ſatisfactione debebat cõſulere aĩæ defuncti,
ut in iuribus ſuperius alleg. Item tranſactio debet fieri in
re dubia,

re dubia, & lite incerta. l. j. ff. de tranſac. ut quia tranſigẽs
credebat habere bonam cauſam: alioquin ſi euidẽs eſſet
calũnia, non ualet tranſactio, ff. de cond. ind. in ſumma. j.
rñſo. facit. c. expoſita, de arbi. no. gl. in c. ſuper eo, de trã-
ſa. uñ cũ hic certus erat hæres contractũ eſſe fœnerati-
tiũ per ſuperius inducta, deprehendit̃ in euidenti calũnia
trãſigendo, & nõ ſatisfaciẽdo plenarie aĩæ defuncti; & ſic
non ualuit tranſactio, & per cõſequens nec pœnæ appoſi-
tio, ut in ſimili no. gl. in c. ſignificantibus, de offi. dele. & ĩ
c. ij. de præca. & in regula, acceſſorium, de reg. iu. lib. vj.
& l. pacta quæ ꝯ, iuncta gl. de pac. Et iur̃m debet relaxa-
ri, cũ turpiter fuerit receptũ ab hęrede, ut plenè ſuperius
elicit̃, ad hoc. c. j. & qđ ibi no. de iureiu. & ꝑ doc. in c. debi
tores, eo. Imò plus uidet̃, ꝙ etiam ſi iſte hæres probabi-
liter ignorauit ſimulationem ꝯtus: ex quo tñ iſte actor
nõ habuit animũ liberè donandi, & remittendi, quod ſu-
pererat reſtituendum, ut patet ex ꝓdictis, debet hæres of
ficio compelli ad ſatisfaciendum aĩæ defuncti, ut in ꝓall.
c. fi. de ſepul. in c. in literis, de rap. c. à nobis. 2. de ſen. exc.
& c. tua, de uſur. Sed circa abſolutionem à iuramẽto, ad-
uertendũ, ꝙ ẽt ultra practicas per dictos doc. conſulen-
tes traditas, uidetur alia practica magis facilis, & per q̃
uitatur circuitus, ut à iudice petatur relaxatio iuramen-
ti, ut illicite exacti, ut nõ obſtãte iur̃o poſſit uſuras, quas
ſoluit & iurauit nõ repetere, poſtulare, ut abſoluatur ab
illo iuramento; & hæc practica fundatur ſuper c. ſi uerò,
de iureiu. & licet illud. c. loquatur de petitione abſoło-
nis à Papa: tñ & inferior abſoluere põt. ubi aliqua turpi-
tudo ex parte iurantis eſt, ut no. Inn. in c. debitores, eo. ti.
facit quod no. 15. q. 6. c. nos ſanctorum, & c. iuratos; & hãc
practicam tandem tenet Io. An. in addi Spe. ſuper rub. de
iureiu. Et expreſſius recolendæ memoriæ do. An. de But.
in c. j. eo. ti. ubi refert ſe uidiſſe conſultum, quod ad hanc
abſołonem iuramenti non uenitur, niſi in ſubſidiũ: quia
ante oĩa debet peti relaxatio à parte per præall. c. j. ubi
ſi pars abſoluere non uult, abſoluat eꝑs: & ſi aliter abſol
ueret, non rite abſolueret. Sed do. Ant. non putabat hoc
neceſſarium: quia nulli ibi datur hic ordo: quia in c. ſupe-
rius allegato abſoluitur hic iurans principaliter ſine a-
lio circuitu, & ſic etiam auditur principaliter in c. ad au
res, & c. abbas, quod me. cau. Et hoc arbitror uerius eſſe:
6 † quia ex iuramẽto principalis obligatio acquiritur Deo
non parti turpiter recipienti; unde ſufficit petere relaxa
tionem à iudice, qui in hoc tenet locum Dei, ut præall. c.
ſi uerò, de iureiu. An autem in hac abſolutione fienda ſit
pars, quæ iuramentum recipit, uocanda, breuiter inquã,
ut prolixitatem euitem, duas opiniones quantum ad
propoſitum reperio. Nam Pau. & Io. Cald. conſuluerũt,
ꝙ uel petitur abſolutio à iuramento firmante cõtractũ,
& ſic contingit ex hoc reſciſſio contractus, ut firmati iu-
ramento: uel ſimul petitur, abſolutio à iur̃o, & ꝯtractu, &
tũc pars eſt uocãda: ſecus, ſi iur̃m non firmat ꝯtum, & pe-
titur ſola abſolutio iuramenti, in quantum non firmat
contractum: ſed ſeparata eſt à contractu, ut aperiatur uia
ad reſcindendum contractum: quia tunc dicunt partem
nõ uocandã: quia per hoc non præiudicatur parti. eſt. n.
hic actus quaſi pœnitentialis, & extraiudicialis, qui põt
exerceri parte non uocata, ex quo ſibi nõ infertur præiu-
dicium. Et ſic ad propoſitum uidetur, ꝙ pars non ſit citã
da, cum hoc iur̃m non firmet contractum, nec eo ſublato
reſcindit̃ contractus, ſed datur uia ad reſcindendũ. Hanc
partẽ, ꝙ pars non ſit uocanda, quantũ ad caſum noſtrum,
cum iuramentum præſtetur ſuper uſuris repetendis, te-
net do. An. in d. c. debitores. Mouet̃ principaliter, quia tã
ta turpitudo uerſatur ex parte recipientis, ut nulla ſibi
obligatio acquiratur, nec ut poſſit agere, nec excipere
cũ ex iniquitate ſua non debeat cõſequi actionẽ, nec ex-
ceptionem. l. itaq; fullo, ff. de fur. & quod no. in c in lite-
ris, de reſt. ſpol. ſed obligatio tantum acquiritur Deo: uñ
ſufficit, quod ſit pñs Deus, & ſic iudex, qui in loco tenet
locũ Dei. Fatet̃ tñ tutius eſſe qđ uocet̃ pars & ubi etiam
debet uocari ſi nõ uocetur tenet ꝙ ualet abſolutio, ſicut
abſolutio ab excõicatione nõ debet fieri parte nõ uoca-
ta, & tñ ſi fit, tenet ut no. ĩ c. qua frõte, de app. ¶ Aliã opi.
ꝯriam, ſ. ꝙ pars ſit uocãda, tenet Io. An. in addi. Spe. in tit.
de iureiu. ſuꝑ ru. ĩ ul. addi. & tenet Fed. de Se. cõſ. 290. ubi
cõcludit uocandũ creditorẽ, & priuſquam abſoluatur, di
ſcutiendũ eſt, an inſtr̃m ſit uſurarium, uel nõ ſaltẽ ſemi-
plenè & ſummariè. nam abſoluere nõ debet, niſi conſtet
inſtr̃m uſurariũ eſſe: hoc aũt cõſtare nõ põt, niſi pñtibus
partibus & citatis. l. ĩ cãæ. §. cã cognita, ff. de mino. & c. cũ
ex literis, de ĩ integ. reſt. & poſtea ĩ diſcuſſione iudicij or-
dinarij, illud idẽ probari debet plenè, ſcdm ꝙ cã requirit:
quia probationes ſuꝑ illo præambulo nõ facerẽt fidẽ, cũ
agitur principal̃r. c. ueniens, de teſt. ij. & idẽ quod ſupra,
ſequit̃ fœlicis memoriæ dñs Card. Flor. in ꝓall. c. debito-
res, & hãc opi. puto ueriorẽ: qa nõ põt negari, qđ interſit
creditoris & aduerſarij iur̃m nõ remitti, maximè in caſu
noſtro, arg. in l. ſi qs maior, C. de tranſa. & c. fi. de fo. cõp.
lib. vj. Itẽ nõ intereſſet, quare ad relaxationẽ in c. j. de iu-
reiu. ex quo ergo eius intereſt, uocari debet ut c. inter
quatuor, de maio. & obed. & c. omnia, & c. caueant. 3. q. 8.
Et ſic dico & conſulo. NIC. ABB.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

Vniuerſitas ciuitatis Fundorum dum anno quolibet teneretur ſoluere certas collectas dominæ reginæ de ipſorum hominum poſſeſſionibus, & aliis bonis, nolens ſoluere amplius dictas collectas tali modo, in recompenſationem ipſarum collectarum fecit & ordinauit quædam ſtatuta, ut quilibet uendens uinum, granum, & alia bona, necnon & emens carnes, teneatur & debeat ſoluere certum quid, prout in ipſorum ſtatutis continetur. Ciues uerò & officiales ipſius ciuitatis ſuper hoc conſtituti uolunt compellere clericos ad ſoluendum gabellam prædictam de bonis eccleſiæ, & de patrimonialibus ipſorum clericorum. Clerici ex aduerſo recuſant dicentes ſe non teneri ad prædicta onera ſeu gabellas, quæritur quid iuris?

CONSILIVM XIII.

1 *Eccleſiæ, & eccleſiaſticæ perſonæ, & earum bona ab exactionibus ſunt immunes.*
2 *Clerici ſunt exempti ab omnibus oneribus urbium & caſtrorũ Nec tenentur ad onera impoſita per Laicos. 4. Tenentur tamen quando ad eorum uſum conuerti debent. 3.*
5 *Ciuitas non poteſt imponere collectas pro republica ſine principis authoritate.*
6 *Fraudans gabellam iniuſtam non peccat.*

CHriſti, eiuſq; matris præſidio humiliter in-
uocato, ne hunc caſum uidear dubi-
tabilem æſtimaſſe, omiſſa omni pro cõtraria par
te argumentatione, ipſam deciſionẽ attingã. firmiter nãq;
teneo clericos ad huiuſmodi gabellas non teneri. hanc
concluſionem probabo iure diuino, canonico & ciuili: po
ſtremò cã doctorum authoritatibus roborabo. Iure ue-
rò diuino probatur per id quod legi. & no. in c. quãquam,
de cenſi. lib. vj. iuncta gl. in uerbo, diuino tex. n. ibi dicit,
1 † ꝙ iure diuino & humano eccleſiæ & eccleſiaſticæ perſo-
næ ac res ipſarum ſingularium perſonarum ab exactio-
nibus ſunt immunes; gl. ibi ĩ uerbo, diuino, adducit id, qđ
habet̃ Gen. 47. & Exod. 7. ultra medium ubi uidet̃ proba-

ri clericos ab hmõi collectis gabellis,ſeu exactionibus eſ
ſe immunes. Iure canonico probaẽ apertè in c.ſi.de ui.&
ho cle.ubi expreſsè probatur,ꝙ clerici non ſubiiciuntur
ẽt in bonis propriis,ſtatutis & cõſuetudinibus patriȩ cir-
ca ſolutionem gabellarũ,ſeu collectarũ editis,ẽt ſi exer-
ceant negotiationes, & mercimonia ut laici, niſi tertiò ꝑ
eṗm moniti ab hmõi negotiationibus ſecularibus deſiſte-
re nolint. Scđò probatur in c.non minus,& c.aduerſus,de
2 immu.eccle.ubi dr̃, † ꝙ ab oĩbus oneribus urbium & ca-
ſtrorum clerici ſunt exempti; ita, ꝙ non tenẽtur pro cõi
utilitate aliquid ſoluere,niſi eṗs & clerus tantam neceſ-
ſitatem inſpexerit, ut abſq; ulla coactione uelint in ali-
quo ipſorũ laicorum neceſſitatibus ſubuenire, Romano
tñ Pontifice prius conſulto,ut d.c.aduerſus;ad idẽ prædi
ctũ.c.quãquã,de cẽſi.lib.vj.cle.pñti,e.ti.c.j.de immu.ec-
cle.lib.vj.& 16.q.1.c.gñaliter.Nec debet cuiquã hoc ab-
ſurdũ uideri.nã bona eccleſiarum ſunt publico uſui ſpãli
deputata.12.q.1.c.uidẽtes.16.q.1.c.ſi.de præben. Ratio.
hinc dicit canon in c.nulli liceat.1.q.2.quod id,quod ec-
cleſiȩ cõſecraẽ,ſiue fuerit anima',ſiue ager,ſanctũ ſancto-
rũ dño efficiẽ, & ad ius ꝑtinet ſacerdotũ. nõ debuit ergo
uſui publico mundano deſeruire: qa ſemel Deo dedicatũ
ad humanos uſus amplius trãsferri nõ debet, regula, ſe-
mel Deo dedicatũ, de reg.iu.lib.vj.& ius publicũ cõſiſtit
in ſacris, ſacerdotibus,& magiſtratibus.1.di.c.ius publi-
cũ. Laici aũt cũ ſint mũdani,& principaľr hñt utilitatẽ ex
republica mundana,debẽt hæc onera ſubire, ut ſic tꝑalia
tꝑalibus & ſpũalia ſpũalibus uſibus deputenẽ; facit.c.ec-
cleſia S.Mariæ,de cõſti.& c.q̃ ĩ eccleſiarũ,e.ti.c.ſi.de reb.
eccl.nõ alie.96.di.c.bñ quidẽ.Hinc dicit tex.in c.reprehẽ
ſibile.24.q.8.quod milites ſeculares militãt mũdo; mili-
tes uerò cœleſtes militãt Deo. Iure aũt ciuili clarius ad-
huc ꝓbaẽ.nã cũ negari nõ poſſit,qđ hæc onera ſint extra-
ordinaria,cũ nõ ſint certa,& à principe ab antiq̊uo poſita
iuxta ea,quæ legunẽ & no. ĩ l.una,C.de ſuperindi.lib.x.&
l.oĩs,C.de ann.& trib.c.li.ergo clerici ab his ſunt exẽpti,
ut ꝓbaẽ in l.placet, C.de ſacroſ.eccl.& l.ij.C.de epiſc.&
cle.Et de iure nouiſſimo hoc eſt clariſſimũ,ut in auẽ.item
nulla cõitas,C.e.ti.& ĩ corpore, uñ ſumiẽ de ſta.& cõſue.
ꝯ lib.eccl.§.itẽ nulla,col.x.ubi gñaľr fuit diſpoſitũ,ꝙ nul
la cõitas,uel pſona publica,uel priuata,collectas ſeu exa
ctiones, angarias, uel perangarias eccleſiis, uel aliis piis
locis,aut eccleſiaſticis perſonis imponãt,aut inuadere ec
cľiaſtica bona pſumãt:qđ ſi fecerint,& req̃ſiti nõ emẽda-
uerint, grauiſſimis pœnis (de quibus ibi) ſubiiciunẽ.Et ꝑ
illũ tex.uoluit gl.in l.de his, C.de epiſc.& cle.ꝙ ẽt à mũ-
neribus ſeu tributis ordinariis, quæ olim ſoluebanẽ Im-
peratori clerici, ſint immunes,licet Bar.in d.l.de his, ꝯ-
riũ teneat,& intelligat.d.auẽ.itẽ nulla,ĩ oneribus extra-
ordinariis.Bal.tñ in d.l.placet,C.de ſacroſ.eccl.ſoluit il
lã gl.qñ onera ẽt ordinaria imponerenẽ ab aliquo prin-
cipe, quàm imperatore: quia nullus hoc facere põt,quã-
quã cõſtituat quid ordinariè ſoluendũ per illum tex.q
omnibus hoc inhibet; & optimè loquitur. Præterea hæc
onera imponũtur principaľr perſonis pro rebus;ergo cle
ricis nõ poſſunt imponi, qui nõ ſubiiciuntur ſtatuẽtibus,
ut l.reſcripto.§.ſciendum,ff.de munc.& hon.& ibi uoluit
Bal. Quinimò ſi res eſſet allibrata in libro æſtimi,& per-
uenit ſine fraude ad eccleſiam,uel clericum, nõ teneatur
eccleſia,uel clericus,pro illa re ſoluere,ut no.Bal.in d.l.
placet. ſentit Bar.in l.incola,ff.ad muni.Spe.in ti.de cle.
coniu.in ij.col. Io.de Lig.in cle.præſenti, de cenſi.& Ar-
chi.in c.j.de immu.eccl.lib.vj. Prȩtereà hæc onera in Fun
denſi ciuitate impoſita,ſuccedunt loco illarũ collectarũ,
quas ſoluebant ſoli laici dñȩ reginæ;ergo eodẽ iure de-
bent cũ illis collectis cẽſeri: quia ſubrogatũ debet cẽſeri
iure illius,in cuius locũ eſt ſubrogatũ,ut in c.eccleſia, ut
lit.pen.& l.ſi cum.§.qui iniuriarum,ff.ſi quis cau.ſicut er-
go ſoli laici illa ſoluebãnt, eodem modo ſoli laici debẽt
has gabellas ſoluere. hoc apertiſſimè uoluit Ia.But.in l.
3 ad inſtructiones,C.de ſacroſ.eccl.ubi dicit,†ꝙ tunc tenẽ
tur ſoluere gabellas impoſitas ꝑ laicos,qñ ad eũ uſum cõ
uerti debent, ad quem clerici contribuere tenebantur,
ut ad refectionem uiarum reſpectu poſſeſſionum.l j.ff.de
uia pub.& iti.reſi. † Quid plura:hoc aptiſſimè tenet Bal.
4 in d.l.placet; dicens clericos non teneri ad gabellas im-
poſitas per laicos:quia hæc ſunt munera extraordinaria,
ad quæ clerici non tenentur,ut in iuribus prȩall.& refert
idem conſuluiſſe Bar.& ſic fuiſſe in quæſtione facti deter
minatum. Et hãc ſñiam maximè teneo, quia hæc onera,
uectigalia,gabellæ ſeu ſimiles exactiones,ſunt à iure ge-
neraliter prohibita, nec imponi poſſunt, niſi per haben-
tem regalia in loco,non autem ex ſtatuto ciuitatis,ut ꝓ-
batur in l.ij.C.de uecti.& cõmiſ.& l.uectigalia,ff.de pub.
& l.una,C.de ſuperindi.lib.x.& ibi expreſsè ꝑ Bar.q di-
5 cit,†ꝙ ciuitas non põt imponere collectas pro republica
ſine principis authoritate ꝑ tex.illius.l.unicæ, licet pro
neceſſitate propria ciuitatis, ut cũ debitũ uel neceſſitas
urget, poſſit collectas ſuis uicibus imponere: imò cogiẽ
hoc facere, ut no.gl.in l.j.ff.quod cuiuſq; uni.& ꝑ Bar.in
l.iiij.§.accuſatori,ff.de re iud.& l.ij.ff.de iure fiſ.Clericis
aũt nullo mõ ĩponere pñt,cũ nõ ſint de eius iuriſdõne, &
gñaľr ſunt à iure exempti,ut ĩ iuribus pall.hĩc notãter di
6 xit Bar.in d.l.uectigalia, †ꝙ fraudans hodie gabellã, non
peccat cũ nõ ſit iuſtè impoſita: qa.ſ.nõ ab eo,q habet re-
galia in loco,de q̃bus in c.uno,quæ ſint reg.col.x.niſi ſint
de illis pſonis.quȩ gabellas cõi ſenſu impoſuerũt,ut ipſi-
met ciues pro neceſſitate cõi. ¶ Concludo ergo ex oĩbus
prȩdictis clericos Fundẽſis ciuitatis,uel alterius nõ tene
ri ad ſoluendum dictas gabellas uel ſiľes ſtatutis laico-
rum indictas:& hæc concluſio ſatis vr̃ de me Inn.in c.non
minus, pall.& optimè facit.l.ſancimus.la ij.C.de ſacroſ.
eccl.ubi patet, ꝙ bona quæ deferuntur eccleſiis, ſiue ex
teſtõ, uel inter uiuos ſunt exempta à lucratiuorum inſcri
ptionibus,ut ſi ſtatuto loci caueatur, ꝙ de re donata,uel
locata ſoluatur certum qd cõi,ſeu dño loci, tale ſtatutũ
gñale nõ extenditur ad eccleſias,ut ibi & 23.q.8.c.ſanci-
mus.no.An.de Bu.ĩ c.j.de cẽſibus.fortius clerici debẽt eſ
ſe exẽpti ĩ cã nõ lucratiua,ut in caſu nr̃o, cũ longa ſit dr̃ia
inter lucra nõ capere, & acq̃ſita ꝑdere.l.ſi ſponſus, ff. de
do.inter uir.& uxo. Et hæc ſufficiant .NIC. ABB.

CONSILIVM XIIII.

1 *Præſcriptio currit contra mulierem in rebus, ſeu iuribus dotalibus ab eo tempore,quo poteſt actionem mouere.*
2 *Eccleſia ſi ſuccedit priuato, contra quem fuerat inchoata præſcriptio, utitur iure priuati pro tempore præterito: pro futuro, iure & priuilegio eccleſiæ.*
3 *Lex, uel ſtatutum ubicunq; tollit præſcriptionem in genere, & uerificari non poteſt, niſi in præſcriptione longiſſimi temporis tunc ut uerba aliquid operentur, excludunt præſcriptionem., 30.uel 40.ann.*
4 *Præſcriptio cum mala fide regulariter contra neminem currit.*

OMnipotentis Dei poſtulato ſuffragio, ui-
detur primò, quòd hoſpita-
li ſanctæ Mariæ nullum ius de pñti competat, &
qđ competierit,legitimè ſit præſcriptũ,ꝙ aũt nullũ com-
pe tat,probatur cenſura municipali Senẽſi ſub tit.de præ-
ſcrip.

ſcript.20.uel 30.an. in uer.ſi quis aũt, ubi ſic diſponitur.
Si quis aũt rem aliquã pro ſua poſſederit ſpatio 30.ann.
illam dicto tꝑe præſcribat, & nemini conquerenti de ea
ius fiat. Et poſt quȩdã excipit ab illa pſcriptione pupillos
dũtaxat de mulieribus, & ſuarum dotium nulla in d.c.fit
mentio.nõ obſtat, ꝙ in fine totius ſtatuti fiat exceptio re
ſpectu mulierũ in dotibus ſuis:qa priuilegianẽ ibi mulie-
res quo ad pſcriptionem 10.ann.de qua fit mentio in ſub-
ſequenti uer. Cum n.dicto ſtatuto quo ad ꝓpoſitum po-
nantur duæ oroẽs habentes materiam diuerſam & ſepa-
ratam, qa in prima diſponitur ſuꝑ præſcriptione 20.an.
nullo requiſito titulo,& ab ea excipiunẽ pupilli dũtaxat.
In ſecunda uerò fit mentio de pſcriptione 10.ann.cũ titu
lo, & ab ea excipianẽ plures perſonæ, inter quas reputaẽ
mulier reſpectu ſuarum dotium;clarè patet,ꝙ illa exce-
ptio debeat referri ſolum ad pſcriptionem 10.an.de qua
ꝓximè pmiſerat:qa determinationes,exceptiones,clau-
ſulæ,& hmõi qualitates debent referri ad ꝓxima, & non
ad oĩa pcedentia,qñ præmittuntur plura capľa ſeparata,
& maximè qñ præcedentia capľa habent ſuas determina
tiones,ut in caſu noſtro; ad hoc.c.cũ dilectus,de do.legiẽ
& no.in c.inquiſitioni, & c.ſecundo requiris,de app.& in
Spe.in tit.de inſt.edi.§.nũc aũt uidendum,uer.itẽ excipe.
ꝑ Bar.in l.prȩtor.ij.ff.ui bo.rap.& l.talis ſcriptura, ff.de
leg.ij.cum aũt cõmune & hoĩes caſtri Rochæ Albinæ co-
mitatus Senarum poſſederint titulo ꝓ donato dictum ca
ſtrum Caligrani, circa qđ hoſpitale ex teſtõ do.Antoniȩ
prætendit ius habere reſpectu dotiũ ſuarũ,ut in themate
dicitur,nedum ꝑ 30.ann.q ſufficere debent ex forma ſta-
tuti,ſed etiã ꝑ 50.ann.& ultra, cũ illud caſtrum fuerit eis
liberè donatum per magnificum cõmune Senarum anno
Dñi 1375.& illud liberè,& quietè poſſederint hoĩes,ſeu
eorum cõmune iugiter & continue à tꝑe donationis uſq;
ad hodiernum diem, ur̃ dictum cõmune præſcripſiſſe oẽ
ius illi mulieri cõpetens in dicto caſtro. quod aũt à tem-
pore illius donationis debeat cõputari præſcriptio ꝯ di
ctam do.Antoniam, etiam in dotibus ſuis, licet tunc ſu-
peruiueret maritus, ꝓbatur in l.in rebus,C.de iure dot.
1 ubi † dr̃, ꝙ præſcriptio currit conta mulierem in rebus,
ſeu iuribus dotalibus ab eo tẽpore,quo põt actionem mo
uere, ut poſt diſſolutum mr̃imonium, uel poſtq̃ maritus
uergere incȩpit ad inopiã,etiam ex infortunio.Sed à tem
pore dictæ donationis maritus dictȩ do.Antoniȩ incȩpit
eſſe minus idoneus, & uergere ad inopiam: quia cõmune
Senarum priuauit eũ dicto caſtro,quo ſuſtentabaẽ,& ob-
noxius erat ꝓ dotibus dictȩ do.Antoniæ.ergo dicto tem-
pore incȩpit currere pſcriptio. & quãquã in uita ſua non
fuerit cõpleta pſcriptio,cũ ipſa deceſſerit ĩ an.Dñi 1400.
& ſic cõmune poſſederit per 30.ann.dũtaxat:tñ pſcriptio
fuit finita ꝯ hoſpitale,quod ſucceſſit dictæ do.Antoniæ ĩ
dotibus ſuis. tẽpora.n.præcedentia cõputantur cum ſe-
quentibus,licet eccľia ſucceſſerit, priuato, ut plenè leg.
& no.per Cy.Bar.& Bal.poſt gl.in authen.quas actiones,
C.de ſacroſ.eccl.per Io.And.in c.vnico, de iure pa.lib.6.
2 Quinimo ẜm cõem opin.in locis præall. ſi † eccleſia ſuc-
cedat priuato,contra quem fuerat inchoata præſcriptio,
utitur iure priuati ꝓ tẽpore præterito: pro futuro uerò
utitur iure & priuilegio eccle.ar.l.fiſcus,ff.de iu.fiſ. ideò
dixit Bal.in d.auth.& fuit etiam de mente aliorum,ꝙ ſi ꝯ
priuatum erat elapſum tẽpus quinque annorum eo caſu,
quo ſufficit præſcriptio 10.ann. cum titulo, & poſteà ſuc
cedit eccľia,completa eſt medietas præſcriptionis. vnde
ſufficit contra eccľiam cõplere aliam medietatem, & ſic
requiruntur uiginti anni: quia quadragenaria ſola currit
contra eccleſiam. Ad propoſitum ergo, ſiue inſpiciamus
formam ſtatuti,quod tm̃ requirit 30.ann. ſiue formam iu
ris cõmunis,quod contra eccľiam uel hoſpitale requirit
tempus 40.ann.ut in authen.quas actiones,præal.& l.oĩa
priuilegia,C.co.ubi patet, ꝙ bona hoſpitalium gaudent
eodem priuilegio cum bonis eccľiæ,quod egregiè nota-
uit ibi Bar.facit quod no. Io.And.in c.ij.de in integ.reſti.
li.6. cõpleta eſt præſcriptio ex parte cõmunis Rochæ Al
binæ. Præterea probaẽ,ꝙ nullũ ius vnquã cõpetierit ho-
ſpitali:ſed oĩno fuit hypothecaria dictȩ do.Antoniæ com
petens in uita ſua pſcripta,ĩ l.j.& ij.C.ſi aduer.cre.ubi pa
tet,ſi q̃s ſpatio 10.ann. inter pñtes,uel 20. inter abſentes
poſſedit rẽ titulo donationis, uel alio legitimo, pſcribit
ꝯ hypothecariã creditori cõpetẽtem.Hinc dixit no.gl.ij.
in l.cum notiſsimi,C.de præſcr.30.uel 40 an.ꝙ hypothe
caria habet quatuor tẽpora. Decem an.uel 20.qñ extra-
neus poſsidet cum titulo & bona fide, uel inter prȩſentes
uel abſentes, ut in d.ll.j.& ij. Triginta, qñ mala fide, uel
ſine titulo,ut d.l cum notiſsimi. Si aũt poſſedit debitor,
uel hȩres eius, uel alter creditor 40.annis præſcribiẽ, ut
d.l.cum notiſsimi. ubi plenius de hoc. Sed dictum com-
mune Rochæ Albinæ poſſedit dictum caſtrum Caligrani
uiuente dicta do.Antonia creditrice,& habente hypothe
cariam in dicto caſtro ſpatio 25.ann.iuſto titulo, & bona
fide:ergo fuit contra eam pſcriptum; & ſic inutile fuit re
lictum hoſpitali factum. Siue ergo conſideremus ius cõ-
mune,ſiue formam ſtatuti,ſiue ius cõpetẽs dictæ do. An-
toniæ,ſiue id,quod hoſpitali competere potuerit,in oẽm
caſum ur̃ præſcriptio completa,ſiue dictum caſtrum fue-
rit cõmunis Senarum,ſiue non. nam ſi non fuerit cõmu-
nis Senarum,potuit cõmune Rochæ Albinæ bona fide &
titulo donationis præſcribere dominium, & hypotheca-
riam aduerſus creditores.ff.pro donato.l.j.& d.ll.j & ij.
ſi aduer.cre.Si uerò fuit ꝑ legitimum bellum dictũ caſtrũ
occupatum,& fuit cõmunis Senarum effectũ,nunc per do
nationem, & traditionem ilicò fuit dñium q̃ſitum dicto
cõmuni Rochæ Albinȩ.l.tradõnibus, C.de pac.& inſt.de
re.diui.§.per tradõnem,& ſic non fuit locus prȩſcriptioni
dñij:ſed dũtaxat aduerſus hypothecariã dictȩ d.Antoniȩ
cõpetentem,cum res tranſeat etiã in fiſcum cũ ſuo onere,
ut ĩ l.iij.C.ad le.Iul.de ui pu.facit.l.ſi maritus, ff.ſol.ma.
Nec obſt.additio facta ad dictum ſtatutum,ubi diſponiẽ,
ut nulla prȩſcriptio currat,uel poſsit opponi,uel noceat
contra inſtr̃a dotalia, uel inſtrumentis dotalibus ꝯ mulie
res vnam,uel plures,uel cõtra hæredes mulieris,ſiue ſte-
terint cum filiis, ſiue non; quia dico, ꝙ cum illa additio
tollat ſimpľr præſcriptionem,debet intelligi de præſcri
ptione longi temporis,quæ.ſ.currit ſpatio 10.uel 20.ann.
non aũt de pſcriptione longiſsimi tꝑis, ut 30.uel 40 ann.
arg.l.omnes,& l.ſicut,C.de præſcr.30.uel 40.ann. Quia
non eſt uerõſimile, ꝙ ſtatuentes vnico uerbo & generali
uoluerint tollere oẽm præſcriptionis ſpẽm, ut ſingulr̃
probatur in c.j.de cap.Conra. iuncta gl.x.col. tex.n.ibi ĩ
uer.præterea, dicit, ut liceat dominis alienationes feudi
factas,nulla obſtante præſcriptione,reuocare.& gl.ibi re
uocat in dubium, de qua præſcriptione debeat intelligi.
& tandem concludit,ꝙ de prȩſcriptione longi temporis,
non aũt de longiſsima, per illam tollatur omnis actio.
d.l.ſicut, & leg.omnes. Iſte.n præſcriptiones longiſsimæ
introductæ ſunt contra deſides & ſui iuris contẽptores,&
differentia debet eſſe inter deſides, & uigilãtes,C.de an-
na excep.l.ut perfectius,& l.ult.& uigilantibus, non autẽ
negligentibus iura ſubueniunt.l.non enim,ff.ex qui.cau.
ma. Nec ẜm illam gl.credendum eſt, principem qui iura
tuetur,huiuſmodi uerbo generali totam obſeruationem
de præſcriptione longiſsimi tꝑis multis uigiliis excogi-

tatam,& inuentam,uoluiſſe euertere,arg.in l.ſi qñ,C.de
inof.teſt.& in c.eccľia,de elec. & illã gl.ſequitur ibi Bal.
& Io.An.in addi.Spe.in ti.de feu.in ij.col. & refert ſe ita
conſuluiſſe. ¶Sed quãquam hæc urgere uideantur, con-
trariam tñ ſententiam in caſu noſtro arbitror ueriorẽ.
Moueor principaliter per illam additionem ad dictũ ſta
tutum factam,ubi diſponit, ut nulla præſcriptio currat ꝯ
inſtrumenta dotalia nec ipſis mulieribus,nec eorum hæ-
redibus. quæ quidem uerba non poſſunt uerificari rectè
intelligentibus, niſi in præſcriptione longa & lõgiſsima:
qm̃ cum in ipſo ſtatuto fuiſſet facta mentio de præſcri-
ptione longi temporis & longiſsimi, & in additione in fi.
poſita, uľr dicatur, ut nulla præſcriptio currat ꝯ inſtru-
menta dotalia; ergo oportet neceſſariò intelligere tã in
prẹſcriptione longi temporis, q̃ longiſsimi. Verba.n.ſe-
quentia intelliguntur ſm præcedentia,& ab eis determi
nationem recipiunt.l.ſi ſeruus plurium, & l.qui filiabus,
ff.de leg.j. & leg.nũmis,de leg.iij. & no.in c.ex literis, de
ſpon. Præterea cũ illa uerba poſita in additione,ueniant
exceptiuè ad præcedentia,oportet neceſſariò,ut intelli-
gantur in caſibus p̃ced.& deſcriptis in toto ſtatuto; quia
exceptio debet eſſe de regula,ſeu de contẽtis ſub regula,
3 ut no.ſu.p rub.de reg.iu.lib.6.& gl.in l.j.ff.eo.† Præterea
& ſecundò, ubicũq; lex ſeu ſtatutum tollit p̃ſcriptionem
in genere,& uerificari non põt,niſi in p̃ſcriptione longiſ-
ſimi tp̄is,tunc ut uerba aliquid operent̃, excludunt p̃ſcri
ptionem 30.uel 40.ann.hoc notanter uoluit Bal.in d.c.j.
de cap.Cõra.col.x.ubi dicit, ꝙ ſi ſtatutum diſponit, ut ꝯ
inſtr̃a publica,nulla currat prẹſcriptio,debet intelligi de
præſcriptione longiſsimi tp̄is: quia reguľr ꝯ inſtr̃a publi
ca non habet locum præſcriptio longi tp̄is; & iõ,ut uer-
ba aliquid operentur,debet ſtatutũ intelligi modo prẹ-
dicto. Sed ĩ caſu noſtro uerba illius additionis nihil ope-
rarentur, niſi intelligerentur in præſcriptione lõgiſsimi
tp̄is:quia in ſtatuto, cui facta extitit additio, iam mulier
erat ſpecificè priuilegiata reſpectu præſcriptionis longi
tp̄is; ergo additio debet intelligi de præſcriptione lon-
giſsimi tp̄is,maximè cum uerba ſint gñalia ſeu uľia,quẹ
ex ꝓprio ſignificatu uerificant̃ in qualibet ſpecie ſub ge-
nere contenta,ut in c.ſolitæ,de maio.& obed.19.diſt.c.ſi
Romanorum,& l.de pretio,ff.de pub. Et cũ ſimus in ma-
teria fauorabili,ſ.in cã dotis & hoſpitalis, nõ debet fieri
ſtricta interpretatio, ar.in c.fi.de re iud.& in l.ſunt per-
ſonæ,ff.de reli.& ſump.fu. Et per hoc eſt rñſum ad ult.ap
poſitionem ſupra formatam. ¶Tertiò principaľr facit,
qa ſine bona fide non currit præſcriptio,maximè in rea-
libus, ut in caſu noſtro, ut plenè legitur & no.in c.fin.de
præſcr. & per Ang.de Peru. in l.ſequitur.§.ſi uiam, ff.de
uſucap.& probatur in authẽ.ut eccleſia Romana centum
ann.gau.pri. Sed cõmune Rochæ Albinẹ fuit in mala fi-
de;ergo non põt allegare præſcriptionem: fides aũt mala
ꝓbatur ex coniecturis; utputa,ſi cõis fama eſt in loco, ꝙ
illa res ꝑtineat ad aliũ,ut no.Bar.in l.Celſus,ff.de uſuca.
facit.c.quoſdã,& c.quãto,de præſump.& l.ij.C.ſi ſeruus,
uel lib.ad decu.aſpi.lib.10.Sed cõis fama eſt in vniuerſo:
quinimo ius hoc ſpecificè diſponit,ut bona mariti ſint ta
citè hypothecata pro dote uxoris, & cõmuniter ſolet ma
ritus etiã ꝑ expreſſum bona ſua obligare uxori, & ex eis
facere donationem ꝓpter nuptias, ut in l.aſsiduis,C.qui
po.in pig.hab. & c.ex literis,de pig.& in authẽ.de æqua-
litate dotis,col.vij. Notoriumq; erat dictum caſtrũ per-
tinere ad maritum dictæ do.Antoniæ; ergo nõ potuit cũ
bona fide dictum cõmune contra actionem de dote præ-
ſcribere, præſertim cũ maritus non haberet præter dictũ
caſtrum,vnde dictæ do.Antoniæ de ſuis dotibus ſatisfa-
ceret. Ad prædicta eleganter facit tex.in c.j.de præſcr.
lib.6. ubi dicitur, ꝙ ſi iuris diſpoſitione præſumptio ſit
contra præſcribentem, non prẹſcribitur, niſi per tantum
tempus,de cuius initio non ſit memoria, niſi interuene-
rit titulus illius præſcriptionis præſumptiuè. in caſu ue-
rò noſtro licet interuenerit donatio per cõmunitatem Se
nen.quæ habuit purgare malam fidem reſpectu dominij;
non tamen prodeſſe habuit regula hypothecariæ compe
tentis mulieri pro ſuis dotibus:quia certi iuris eſt,ꝙ bo-
na etiam legitimo modo tranſeuntia in fiſcum tranſeunt
cum ſuis oneribus, maximè dotalibus, ut c.ex literis, &
l.ij.C.ad leg.Iul.de ui pu. & in l.ſi conſtante, in fi.ff.ſolu.
ma.cum ſi. ¶Concludo ergo,ꝙ ex duplici capite põt ho-
ſpitale ſe aduerſus prẹſcriptionem allegatam tueri. ¶Pri
mò uirtute additionis factæ ad dictum ſtatutum. & ꝙ ſta
tututum hoc facere poterat,ſ.priuilegiare mulierem, ut
contra eam, uel eius hæredem nulla currat præſcriptio,
no.Bal.in authen.quas actiones,C.de ſacroſ.eccl. facit l.
ubi lex,ff.de uſuca.& l.ſi fundum,ff.de fun.do.cum ſi. Se-
cundò ex defectu bonẹfidei rõne prædicta. Et hæc ult.cõ
ſideratio concernit nedum perſonã ipſius mulieris,ſed ẽt
4 hoſpitalis,cui iura dotalia fuerunt legata, † cum ꝯ nemi
nem currat præſcriptio reguľr cũ mala fide. Prima ergo
pars defenſionis concernit mulierẽ,& ipſius hẹredem,ut
tet in dicta addõne. Hoſpitale uerò nõ eſt hæres,ſed iure
legati habuit iura dotalia,ut patet in caſus poſitione.er-
go ex hoc capite reſtat concludere,ꝙ etiã data bona fide
in præſcribente nulla currit præſcriptio in uita illius do.
Antoniæ,ſed poſt mortem ſuã incipit currere ꝯ hoſpita-
le:ſed ex defectu tp̄is non eſt cõpleta: qa,ut ſupra dixi, ꝯ
hoc hoſpitale nõ currit,niſi quadragenaria præſcriptio;
ſed à morte dictæ do. Antoniæ non emanarunt adhuc
28.ann.cum deceſſerit 1400.Et per hoc patet rñſio ad ꝯ-
ria ſuperius all.in fauorem Rochalbinæ.põt.n.procede-
re habito reſpectu ad ius commune,uel ad primam par-
tem ſtatuti: ſecus autem reſpectu priuilegij, quod poſt
eà additum ad ſtatutum mulieribus commodum affert,
hæc ſufficiant. NIC. ABB.

CONSILIVM XV.

1 *Tranſactio debet reuocari prætextu læſionis, ſi reperiatur tranſi*
gens deceptus in quadruplo.
2 *Præſcriptio 30.an.currit cõtra relictũ factũ pauperibus ĩcertis.*
3 *Papa ſolus poteſt deſtinata ad certum uſum pium in alium con-*
uertere,non ſolum remittere.

CHriſti Saluatoris, ſuæq; piiſsimæ matris uirg.
glorioſæ præſidio inuocato,Duo ſunt,
quæ principaliter pro filio Hieronymi facere ui-
dentur. Primò cõpoſitio ſeu tranſactio facta cũ operario
operæ pauperum,q̃ pro ipſis pauperibus fuit hæres inſti-
tutus in duabus partibus hæreditatis d.Gerij patris olim
Hieronymi, & cũ aliis electis & deputatis ad hunc actum
compõnis per cõmune Radicõdoli, quod fuit deputatũ
executor teſtamenti.d.Gerij per eundem Gerium; ita,ꝙ
compoſitio,ſeu tranſactio,fuit facta cum hærede, ſeu ha
bente uim & nomẽ hæredis, & cum executore teſtamen-
tario;ergo debet ualere,cũ hæredes,& executor habeãt
plenam poteſtatem agendi,uendendi, & aliter diſponẽdi
iuxta no.ꝑ Bar.in l.alio, ff.de ali.& ci.leg. & Bal.in l.id,
quod pauperibus,C.de epiſ.& cle.facit.l.nulli,C.e. nã &
bonorum adminiſtrator põt tranſigere.ꝓbatur in l.iuſiu
randũ.§.tutor,cũ ſeq.ff.de iureiu.& l.iterdũ.§.q̃ tutelã,ff.
1 de fur.†Nec prætextu læſionis debet trãſactio reuocari,
ẽt ſi reperiat̃ trãſigẽs decept⁹ ĩ quadruplo,ut dixit tex no.
in l.

in l.Lucius.§.fi.ff. ad Treb. quia ſatis lucrat̃,qui à lite di
ſcedit,ut ibi no.& in c.pe.de emp.& uen. ¶Secũdò princi-
paliter facit pro dicto filio Hiero.præſcriptio. Nam in-
ter eum & patrẽ tenuerunt bona dicti Gerij ultra.xl. an-
nos, per qđ tẽpus completur præſcriptio tã contra eccle
ſiã, q̃ ꝯ relicta pauperibus,maximè expreſſo loco paupe
rũ,ut hìc accidit. hoc probat̃ in l.j.iũcta auth.quas actio-
nes,C.de ſacroſan.eccl. 16.q.4.c.neq; decẽnij,& ꝑ Fed.cõ
2 ſil.cj.ubi uidetur uelle,†ꝙ cõtra relictũ factũ pauperibus
incertis currat p̃ſcriptio.xxx. ann. nec debet in caſu no-
ſtro p̃ſumi malafides: quia filij nõ p̃ſumũtur ſcire teſtm̃
paternũ,cũ poſſent hæreditatẽ iure ſuitatis poſſidere,li-
cet ſecus ſit in alijs hæredibus,ut no.Bar.in l.qui Romæ.
§.duo fratres,ff.de uerb.obl. ¶Sed his nõ obſtãtibus,q̃ ue
rè nõ obſtãt, cõtrariã ſentẽtiã arbitror ueriorẽ,ſcilicet ꝙ
cõpoſitione & p̃ſcriptione nõ obſtãtibus,debẽtur paupe-
ribus, ſeu operæ pauperũ duæ partes hæreditatis dicti
Gerij, in quibus inſtituit pauperes,& eorũ operã,unà cũ
fructibus à tẽpore mortis dicti Gerij perceptis & perci-
piẽdis. Moueor principaliter: qa uerba teſtamenti dicti
Gerij ſunt clariſſima,in quibus nulla prorſus rectè intuẽ
ti cadit dubitatio. reliquit.n. filijs natis & naſcituris ſuã
legitimã portionẽ, & ſic tertiã partẽ, cũ deceſſit relictis
tribus dũtaxat filijs,ut in auth.nouiſſima, C.de inoff.teſt.
in reliquis portionibus inſtituit pauperes, & operã ipſo-
rũ pauperũ dictẹ terræ Radicondoli; qđ potuit. nã ultra
legitimã filiorũ poteſt pater diſponere de rebus ſuis,ut
vult, maximè ad pias cauſas,ut in l.j.C.de ſac.ſan.eccl. &
in c. in præſentia, de proba.& l.omnimodo,& l.qm̃ nouel
la,& l.qm̃ in prioribus,C. de inoff.teſt. Cũ ergo ſu.ꝑ his
duabus partibus hæreditatis nulla cadebat dubitatio, nõ
potuit in p̃iudiciũ pauperũ fieri trãſactio:quia tranſactio
fit ſuper re dubia,& lite incerta: aliàs nõ tenet,ut l.j.& l.
poſt rẽ iudicatã, ff.de trãſac.& l.elegãter.§.ſi poſt rẽ iud.
ff.de cõdi.inde.& p̃ſertim,qñ ſit,qui adminiſtrator eſt bo
norũ,qui nõ põt trãſigere remittẽdo debitũ ſine cã, ut ꝓ
batur in l.p̃ſes,C.de trãſac.& l.pactũ curatoris,C.de pac.
p̃ſertim in relictis ad pias cauſas, q̃ fideliter & ſine aliqua
diminutione debẽt cõuerti ad uſum deſtinatũ per teſtato
3 rẽ,ut in l.nulli, C.de epiſ.& cler.adeò,†ꝙ ſolus papa põt
deſtinata ad certũ uſum piũ in aliũ conuertere, nedũ re-
mittere,ut in cle.quia cõtingit,de relig.do.facit qđ le.&
no.in l.legatũ,ff.de admi.re.ad ciui.perti.& l.legatũ,ff.de
uſufru.leg. & utrobiq; per Bar.deficit ergo poteſtas trãſi
gẽdi,& cõponẽdi in p̃iudiciũ:quinimò põt dici,ꝙ ẽt defi-
cit uolũtas: quia expreſsè fuit dictũ in cõpoſitione, & in
poteſtate tributa per cõe Radicõdoli electis ut nullũ p̃iu
diciũ fieret pauperibus,& operæ ſuper hẹreditate debita
ex teſtamẽto. nec põt allegari cõtra pauperes p̃ſcriptio:
tùm qa diſpoſitio facta per Geriũ erat notiſsima, & quaſi
notoria in dicto caſtro Radicõdoli,ex quo arguitur ma-
lafides dicti Hieronymi, & filiorũ detinẽtiũ totã hæredi-
tatẽ dicti Gerij, cũ ſolũ fuiſſent filij inſtituti in legitima
tãtũ;ergo p̃ſcribere nõ potuerũt;ergo cũ malafides ꝓbet̃
ex fama loci,ut no.Bar.in l.Celſus, ff.de uſuca. Prẹtereà
dictus Gerius deceſſit Anno dñi. M.ccclxxx.uel circa,&
dicta cõpoſitio,uiſo prius teſtamẽto pluries & pluries per
utrãq; partẽ,fuit facta.M.ccccviij.& ſic bona fuerãt poſ-
ſeſſa uſq; ad cõpoſitionẽ per 28. annos dũtaxat,uel circa,
& ſic nõ erat cõpleta p̃ſcriptio,ẽt data bona fide, nunc ue
rò tẽpore cõpoſitionis incẹperũt eſſe indubiẹ in mala fi-
de,cũ clariſſimè potuerũt dicta bona ꝓ duabus partibus
pertinere ad pauperes, & ſuperueniẽs malafides impedit
curſum p̃ſcriptionis,ut in c.fin.de p̃ſcrip. & regula, poſſeſ
ſor,de reg.iur.lib.vj. ¶Circa ergo bona p̃dicta nulla ca-
dit dubitatio, quin poſſint per operariũ dictẹ operæ pro
pauperibus uendicari:ſed in fructibus poſſet cadere dubi
tatio, in quibus concludo, ꝙ ſi fuerint pater & filius in
mala fide, ut quia ſciuerũt dicta bona ſpectare ad paupe-
res, ſaltem ex fama loci, tunc teneãtur reſtituere fructus
perceptos, & eos quos potuerunt percipere, ut l.2.C.de
pig.act.& no.in l.ex diuerſo,ff. de rei uend. & in c.grauis,
de re.ſpo. ¶Circa uerò legitimam relictam filijs dico, ꝙ
pauperes, ſeu opera pauperum nihil deinceps poteſt uen
dicare, etiam ſi dictus filius Hieronymi decederet ſine fi
lijs.ratio promptiſsima eſt:quia Gerius reliquit filijs le-
gitimam, & eos adinuicem in illa ſubſtituit pupillariter,
& per fideicõmiſſum, & eis omnibus ſine liberis deceden
tibus,ſubſtituit dictã operã pupillariter,& per fideicõmiſ
ſum. Certũq; eſt, quòd pater filio inſtituto in legitima,
ſolùm poteſt ſubſtituere pupillariter,non autẽ per fidei-
cõmiſſum: quia ſubſtitutio fideicõmiſſaria eſt oneroſa.
Pupillaris uerò eſt ſalutifera ipſi pupillo, ne decedat ſine
teſtamento,& in legitima pater non poteſt apponere gra
uamẽ;hẹc probantur in l.quoniã in prioribus,coniũcta.l.
ex tribus,C.de inoff.teſt.ubi per glo.Bal.& Bart.quare di
co, quòd partes fratrũ morientium,ſi deceſſerint ſine te-
ſtamento, deuenerunt ad Hieronymũ tertiũ fratrẽ tunc
ſuperſtitẽ: aut ex ſubſtitutione pupillari, ſi deceſſerint in
pupillari ætate: aut ex iuris diſpoſitione,ſi deceſſerint in
pubertate: quia fratres ſuccedunt in totũ,non obſtãtibus
deſcẽdẽtibus & aſcẽdẽtibus, ut in auth.poſt fratres,C.de
legi.hæredi.& in auth. itaq; mortuo,C.cõia de ſuc.in cor
pore de hære. q̃ ab inteſt. Hieronymus uerò deceſsit poſt
pubertatẽ,& ſic expirauit ſubſtitutio pupillaris, ut in l.cẽ
turio,& l.in pupillari,ff.de vulg.& pupil. Fideicõmiſſaria
uerò nũquàm ualuit reſpectu legitimẹ,ut ſ.dixi.Reſtat er
go, quòd ẽt ſi Hieronymus deceſsiſſet ſine liberis,ex quo
deceſsit poſt pubertatẽ, nihil de legitima ſua & fratrum
ſuorũ potuiſſet opera pauperũ petere, cũ,adueniente pu
bertate,expirauit illa ſubſtitutio facta de pauperibus per
ſupradicta,& no.Bal.in d.l.ex tribus.Res ergo hic erat in
iure clariſsima.habeat ergo iſte filius Hieronymi liberè,
& expeditè tertiã partẽ dicti Gerij,& reliquas duas par-
tes reſtituat pauperibus, & operẹ iuxta teſtamẽtum Ge-
rij. Nec ob. quod teſtator dixerit,quòd oĩa bona erãt ob
noxia pauperibus: qa in prẹiudicium filiorum ſibi credi
non debuit,iuxta tamen no.per Bar.in l.cum quis.§.codi
cillis,ff.de leg.2.& per Cy.in l. generaliter, C.de non nu.
pec. hæc ſufficiant. NIC. ABBAS.

CONSILIVM XVI.

1 *Statutũ ſimpliciter loquẽs,nõ debet intelligi,ut ius cõe corrigat.*
2 *Terminus ubicũque ſtatuitur ad aliquid probãdũ, ſi pẽdẽte ter*
mino contingat impedimentum facto aduerſarij, admittitur
quis ad probandum, etiam poſt terminum.
3 *Cauſa præiudicialis nouiter incboata ſuſpendit cauſam iam pen*
dentem in euentum ipſius cauſæ præiudicialis.
4 *Accuſatio inſtituta eſt ad uindictã,nõ aũt ad effectũ cõpulſ uũ.*
5 *Finis accuſationis de falſo eſt,ut teſtes puniantur de falſo.*
6 *Inſtrumentum ſi fuit inter alios falſum pronuntiatum, non per*
hoc præiudicat alteri utenti.
7 *Sententia lata contra electores non præiudicat electo.*
8 *Peremptio inſtantiæ non dependet à facultate partium, & iu-*
dicis,imò eis etiam inuitis currit tempus.

IN præſenti qõne fratrum ordinis Camal-
dulen.illud duntaxat ad p̃ńs q̃
rit̃,an ſñia ꝯ eos lata ſit nulla,ut pote, ꝑẽpta in

 ſtantia

ſtantia ſtatuto præfixa,lata. ¶Trinitatis deificæ per prius
inuocato præſidio, uidetur prima fronte dicendum di-
ctam ſententiã tenuiſſe ſaltẽ ex hoc capite quo impugna
tur;quod primò ſic oſtenditur.¶Primò nãq; ſtatutum mi
hi oſtenſum licet terminum ſtatuat non ſolum iudici,ſed
inſtantiæ, non decernit ſñiam poſt illũ terminũ.60.dierũ
latam non tenere;ergo cum ſñia reperitur lata ſaltem in
termino iuris,uidelicet intra triennium, ut l.properãdũ;
1 C.de iudi.debet tenere : † quia ſtatutum ſimpliciter lo-
quens non debet intelligi, ut ius cõe corrigat, arg.in l.
quoties.ff.de actio.& obli.& hoc uĩ tenere Spec.in tit.de
le.§.reſtat, uer. quid ſi ſtatuto. Scđo ad idem probat̃ ſic.
2 †Vbicũq; ſtatuit̃ alicui terminus ad aliq̃d probãdũ,ſi pen
dẽte termino contingat impedimentum facto aduerſa-
rij,admittit̃ q̃s ad probandũ ẽt poſt terminũ, maximè q̃ñ
aduerſarius iuridicè impedimentum præbuit; ad hoc bo
nus tex.in l.fi.C.de adul.in fi.& notabiliſſimus tex.in l.fi.
§.ſi cum ipſe, ff.de excuſ.& tẽp.earũ.per quẽ tex.dixit ibi
Bal.ꝙ ſi à ſtatuto præfigitur terminus duorũ menſium ad
cãm decidendam:& altera pars petit terminũ ad producẽ
dũ teſtes ultra mare,ſeu extra prouinciã;ita,ꝙ totus ter-
minus præfixus inſtantiæ uix ſufficit pro dilatione teſtiũ
producendorũ,arg.in l.j.C. de dila.& 3.q.3.c.induciæ.§.
ſpatium;ꝙ poterit iudex ẽt poſt terminum inſtantiæ pre-
fixum ſñiam ferre,& cãm ad finẽ perducere. & idẽ in effe
ctu uoluit ibi Bar.dicens,ꝙ moderni de illa lege nõ fue-
rant recordati in materia l.properãdum, preal.ſed in ca
ſu noſtro monaſteriũ nõ potuit cãm ciuilẽ per ſe inchoa
tã ad finẽ perducere intra terminũ.60.dierũ facto aduer
ſarij, qui teſtes de falſo criminaliter accuſauit; & ſic fuit
opus expectare finem huius cauſæ, ut ſtatim in ſequenti
motiuo dicam,ergo etiã poſt terminum licuit iudici ſen-
tẽtiam ferre.¶Tertiò principaliter probatur ſic.†Cauſa
3 præiudicialis nouiter inchoata ſuſpendit cãm iam pen-
dẽtem in euentum ipſius cauſæ præiudicialis,ut in c.tuã,
de ord.cog.& c.lator,qui fil.ſint legi.& quod in eis no.&
in l.is qui reus,& ibi per Bar.ff.de pub.iud.& l.fi.C.de or
di.iud & l.j.C.q̃ acc.nõ poſ.ubi ꝑ Cy.& 3.q.11.c.prius,&
interim non debet currere tp̃s:quia ſuſpẽſio fit à iure, ut
in iuribus præall.& non ualẽti agere nõ currit tp̃s, ut in
l.j.C.de anna.excep.& l.in rebus,C.de iure do.Sed in ca-
ſu noſtro accuſatio teſtium de falſo fuit præiudicialis ad
cãm ciuilẽ per monaſterium inchoatã : ergo non debuit
tp̃s:inſtantiæ ciuili præfixũ currere.Quòd aũt fuerit pre-
iudicialis probatur:q̃a ſi teſtes cõuincerẽtur de falſo, nõ
debet iudex ſequi dicta falſorũ teſtiũ : ut ĩ c.cũ I.& A.de
re iudi.l.diuus,ff.de re iud.maximè cũ probata falſitate,
& ſecuta ſñia appareat teſtes ipſos periuros,& ĩfames, ut
ĩ c.ſicut,de teſti.no.ĩ l.Lucius,ff.de his q̃ no.infa.c.cũ tu,
& c.teſtimoniũ,de teſti. Ex ꝯrio potuiſſet ſequi abſurdũ,
ſ.ꝙ monaſteriũ obtinuiſſet ẽt in cauſa uigore teſtiũ ꝓdu
ctorum: & tñ teſtes fuiſſent poſtmodũ de falſo cõdẽnati;
unde melius eſt ante tp̃s occurrere, & præuidere, q̃ poſt
cãm uulneratam remediũ quærere,ut l.fi.C.in q̃bus cau.
in integ.reſt.non eſt neceſſa. Ad idem optimè facit.c.fin.
de teſti.ubi dr̃,ꝙ pendente accuſatione de crimine ꝯ ali-
quẽ non debet ille accuſatus ad teſtimoniũ interim ad-
mitti,quaſi ſtatus eius interim ſit in pendenti. ¶Quartò
hoc idẽ uĩ probari ex forma ſtatuti Peruſini. ſub rubri-
ca de reprobatione teſtiũ,ꝙ pẽdente reprobatione ipſo-
rũ nõ currat terminus, ubi in effectu cauet̃,ut liceat cuili
bet accuſare de falſo teſtes productos, & eorũ producto-
rẽ,& in fine ſtatuti generaliter diſponitur,ꝙ pẽdẽte re-
probatione tempora inſtantiæ ciuilis uel criminalis non
currant. Non obſtat,ſi dicatur ſtatutum diſponere, cum
non ſolum accuſantur teſtes,ſed ẽt eorũ productor.ideò
nõ debet extendi ad caſum nr̃m,in quo teſtes dũtaxat fue
rũt accuſati. Ad hoc.n.poteſt reſponderi, ꝙ dictũ ſtatu
tum loquitur per uerba permiſſiua, non aũt neceſſitati-
ua dicit.n.ꝙ liceat accuſare teſtes, & eorũ ꝓductorẽ &c.
Id aũt quod permittitur, nõ neceſſitat.l.non quicquid,ff.
de iudi.& c.conſuluit, de offi.dele.alias ſequeretur ab-
ſurdum, ꝙ non liceat accuſare unum ſine reliquo; quod
uidetur ꝯ formam alterius ſtatuti poſiti ſub rub.de pœ-
na inducenti uel induci facientis falſum teſtem &c. Item
eſſet contra ius cõe,arg.in l.ij.ff.de fal.& d.l.Lucius,ff.de
his,qui no.infa.& ideò hic intellectus fugiẽdus,ut minus
q̃ fieri poſſit,recedatur à diſpoſitione iuris cõis,ut l.j.C.
de noxa.& c.cũ dilectus, de cõſue.hoc reprobat rubrũ il
lius ſtatuti,in quo ſolũ dicitur de reprobatione teſtiũ, &
ꝙ pendente reprobatione nõ currant tp̃a inſtantiæ; er-
go nigrum debet uerificari etiam in eo caſu, quo ſolum
accuſantur teſtes, cum nigrum debeat conuenire rubro,
ut not.gl.in c.tibi qui de reſcrip.lib.vj.& c.ſi ſuper gra-
tia;de off.dele.lib.vj.& c.bonæ, de confir.utili,uel inuti-
li,maximè quia finis ſtatuti nõ reſtringit ſe,cũ ambo pa-
riter accuſentur,ſed loquit̃ gñalr̃, & uĩ magis ſe referre
ad reprobationem teſtium, q̃ ad accuſationem producen
tis, in eo,ꝙ dicit,q̃,pendente reprobatione, non currant
tempora inſtantiæ ciuilis:teſtes aũt ſunt,q̃ reprobantur,
non aũt producens. ¶Sed quãquã hæc urgere uideant̃ ꝓ
parte ſñiæ,ꝯriam tñ ſñiam arbitror indubiè ueriorẽ,ſi iu
ris & ſtatutorũ mentẽ ſubtiliter indagare uelimus. Et ꝓ
clariori deciſione caſus primò præmitto,ꝙ inſpecta me-
ra iuris cõis diſpoſitione, ceſſante diſpoſitione ſtatuta-
ria,non debet ſuſpendi cauſa ciuilis iam inchoata,in qua
teſtes depoſuerũt ſuum teſtimonium in forma debita ꝓꝑ
accuſationẽ falſi criminaliter poſtea inſtitutam ꝯ teſtes;
quod probatur his rationibus.Non debet ſpectari euen-
tus,cuius nullus eſt effectus, ut c.cum contingat, de offi.
dele.& l.ad probationem, C.de proba. Sed euentus cãæ
criminalis inſtitutæ contra teſtes dũtaxat nullum effectũ
poteſt producere in cauſa ciuili iam inſtituta inter illos;
ergo non debet fieri ſuſpenſio cauſæ ciuilis, maior ſupra
probata eſt, conſequentia ex ſe patet:minor uerò proba-
tur ſic. Quilibet modus agendi habet ſuam naturam, &
ſuum effectum, nec ſupernaturaliter debet aliquid ope-
rari, ut in c.ij.de ord.cog.& c.ſuper his, & c.qualiter &
quando, de accu.& c.licet Hæli, de ſimo.facit.32.q.7.c.
4 adulterii malum,& c.flagitia,& c.ſignificauit,de ap. † ac-
cuſatio uerò fuit inſtituta ad uindictam,non aũt ad effe-
ctũ repulſiuũ,ut in d.c.ſuper his. Hinc dixit tex.in d.c.ij.
de or.cog.ꝙ ſi conuentus interdicto,uñ ui,vel alia actio-
ne petitoria, excipit de ſua ſpoliatione ꝯ agentem, &
probat, repellit agentem à ſua petitione: ſed per hoc nõ
conſequitur reſtitutionem : quia ad hoc non fuit actum.
Si aũt deduxit ſpoliationem per uiã accuſationis, uterq;
proſequitur ſuam actionem,nec actor repellitur ab agẽ-
do,licet reus dicat ſe ſpoliatum:quia finis actionis nõ eſt
5 repellere,ſed cõſequi.Ita dico ad propoſitũ,† finis accu-
ſationis falſi inſtitutæ ꝯ teſtes eſt,ut teſtes puniant̃ de fal
ſo:nõ aũt ut iudex nõ ſequat̃ dicta eorũ, ex quo iã depo-
ſuerũt,ut l.ij.§.pœna falſi,ff.de falſis.non ergo debet ope
rari aliũ effectũ ciuilẽ,ſaltẽ inter alias ꝑſonas. Hoc ulti-
mũ dico,ut euitẽ,quod legit̃ & no.in l.interdũ.§.qui fu-
rẽ,ff.de furtis, & ꝑ cõſequens non debet ſuſpendere cãm
ciuilem,iam cum alio inchoatã.Scđò fortius probat̃ ſic.
Lis inter alios acta aliis præiudicare nõ debet, ut in c.in-
ter dilectos,de fi.inſtr.& in c.cũ ſuper,& c.pen.de re iud.
& C.res inter alios acta,ĩ rubro & nigro,& ĩ materia nr̃a
præciſè

præciſè probat̃ per caſum contrarium in d.l.Lucius,& in
c.cum ſuper,in fi.de ord.cog.ubi dicitur,ꝙ ſi ꝯ producen
tem fuit exceptum,ꝙ teſtes ſui erant falſi,& probatur, &
iudex ob hoc illorum depoſitionem non ſequitur, non ꝑ
hoc teſtes afficiuntur infamia,qui nõ fuerunt in iudicio,
nec aſſumpſerunt defenſionis copiã. Et reddit tex. in d.l.
Lucius,rationem: quia non oportet ex ſententia iuſta,ſi-
ue iniuſta pro alio habita alium prægrauari; tex.nota-
bilis in d.c.cum ſuper, reddit rõnem: quia accuſatio non
fuit inſtituta cõtra teſtem,quod in idem recidit. ita dico
in caſu contrario,cum.ſ.accuſantur ſoli teſtes,conuertit̃,
ꝙ ex hoc non debet præiudicium generari abſenti, qui
non fuit in cauſa, ut ex hoc perdat cõmodum atteſtatio-
num,ne puniatur ex facto alterius: forte.n.teſtes fuerũt
ex eorum iniuria & contumacia condẽnati. Item poſſent
condẽnari per iudicis imprudentiam,uel iniuriam, ut l.
ſi per imprudentiam,ff.de euict. & l.exceptione, ff.de fi-
deiuſ. Et ſi pars fuiſſet præſens,melius & accuratius de-
fendiſſet cauſam ſuam. ſi ergo uolebat accuſator iſtũ ef-
fectum ciuilem proſequi, debuiſſet excipere de falſo con
tra teſtes. & quæ exceptio in effectu dirigitur cõtra par-
tem,ut in c.licet, de proba. & d.l.diuus. no.Inno.in c.ue-
rum,de foro comp. Ad hoc ſingulariter facit tex.in l.ij.
6 C.de fide inſtr. ubi dicitur, † ꝙ ſi inſtrumentum fuit in-
ter alios falſum pronuntiatum,nõ per hoc præiudicat al-
teri utenti,niſi de nouo contra iſtum probetur falſum,&
no.Inn.in c.cauſam, qui fil.ſint legit. Idem ergo pari ra-
tione dicendum eſt in iudicio, & reprobatione agitata ꝯ
teſtes, ut non ꝑiudicet parti litiganti, q̃ non fuit in cã, &
hoc apertè ꝑ illum tex.tenuit ibi Bar. ubi uĩ approbare
opin.Ricar.Malũ. qui præciſè hoc tenuit quaſi in termi-
nis noſtris in quadam ſua diſputatione,ut refert & ſequi
tur Cy.& Bal.poſt multa in l.j.C.qui accuſ.nõ poſ.dicen-
tes per hanc rõnem : quia non præiudicat parti,nõ debet
cauſa ciuilis ſuſpendi per accuſationem criminalẽ inſtitu
tam contra teſtes duntaxat. excipiat ergo de falſo ciuili-
ter ſm eos, ſi vult ꝙ parti præiudicet, uel accuſet etiam
producẽtem, ut dixit Bar.in d.l.ij. & idem ipſe tenuit in
d.l.Lucius. hoc etiam ſequitur Io.And.in addi.Specu. in
d.§.reſtat,uerſi.quid ſi ſtatuto. ubi refert deciſionem Ri-
car. & eam ſequitur; & ſic cõmũnis opin.uidetur pro hac
parte,& loquuntur iſti doct.etiam cũ ſtatutum arctat iu-
dicem ad pronunciandum intra lx. dies; & concluditur,
ꝙ per accuſationem criminaliter inſtitutam cõtra teſtes
dũtaxat non debet iudex ſuperſedere in negotio princi-
pali; alias currerent tẽpora. Et pro hac ſententia opti-
mè facit gl.in c.hæc quippe.3.q.6. quæ poſt longam di-
ſputationem concludit, ꝙ licet ſit maxima cõnexitas in-
ter electum & electores: quia electus cauſat ius ſuum ab
7 electoribus. † tñ ſententia lata contra electores nõ præ-
iudicat electo, qui non fuit præſens, cũ ſi fuiſſet præſens,
potuiſſet cauſam ſuã melius pertractare. Ad idem, quod
in ſimili no.Inno.in c.peruenit, de fideiuſſ. & in c.per in-
quiſitionem, de elect.ubi plenè loquitur ad ꝓpoſitum.
Et generaliter diſponitur,ut ea quæ fiunt contra abſen-
tem, non debeãt abſenti nocere,ut l.de vnoquoque,ff.de
re iud. & 3.q.9. c.caueant, & c.omni: quinimo dicit Bar.
in l.nec quicquam.§.ubi decretum, ff.de offi.proconſ. ꝙ
nec interlocutoria multum præiudicialis præiudicat ab-
ſenti. Ad propoſitum ergo, cum acta cũ teſtibus nõ præ-
iudicent parti producenti,nõ debet ſuſpendi ob hanc ac-
cuſationem iudicium ciuile iam inchoatum, cũ ex huius
ſuſpenſione nullius iuris effectus poſſet ſequi. ¶Nũc de-
bemus uidere, nunquid ſaltem ex forma cẽſuræ munici-
palis Peruſinæ inducatur ſuſpenſio primi iudicij, ut ſic
tempora inſtantiæ,pendẽte accuſatione, nõ cucurrerint.
Et dico, ꝙ nõ debet impediri ob hoc curſus inſtãtiæ, nec
induci primi iudicij ſuſpenſio. Moueor principalr̃, quia
ſtatutum illud deuiãs in multis à iure cõmuni, debet re-
ſtringi, quantum fieri põt, ut l.iij.§.hæc autem uerba, &
quod ibi no.ff.de nego.geſt. & in c.noſtra,de iniur. adeò,
ut non ſolũ nõ debeamus recedere à uerbis, ſed ipſa uer-
ba ſtrictè & impropriè ſi fieri põt,intelligẽda ſunt, ut mi
nus,q̃ fieri poteſt, iuri cõmuni præiudicetur, ut notanter
probatur in c.cum dilectus,de conſuet.& in l.ij.C.de no-
xa. Cenſura uerò municipalis Peruſina in multis deuiat
à iure cõ. Primò in eo,ꝙ decurtat tẽpus inſtantiæ præfi-
xum à iure cõi. nam cum de iure cõi detur in cauſa ciuili
triẽnium.d.l.properandum. ex forma dicti ſtatuti dãtur
ſolum duo mẽſes. Secundò ex iuris diſpõne tẽpus currit
à die lit.conte.d.l.ꝓperãdum.Statutum aũt vult, ꝙ à die
citationis.Preterea de iure cõi,pendente accuſatione cri
minali ꝯ teſtes, non debet ſuſpẽdi cã ciuilis:ſed ex forma
ſtatuti caſus uĩ dubius ꝓpter ea, q̃ ſ.dixi corroborando
ꝯria. Cum ergo de iure cõi hoc ſit clarum ꝑ ſuperius di-
cta, idẽ debemus dicere de iure municipali, ut ſic uerba
dubia ſtatuti trahantur ad diſpõnem iuris cõis,quantum
fieri põt,ut ius cõe non corrigatur,ut in iuribus ſuperius
alleg. Et ſi uerba dictorum ſtatutorum rectè ponderent̃,
huic interpretationi non repugnant. Primum.n.& ſecun-
dum ſtatutum permittẽtia accuſationem ad finẽ inducẽ-
di ſuſpẽſionem in prima cã,loquuntur copulatiuè,q̃ñ ac-
cuſantur teſtes, & is qui eos ꝓduxit. Ad ueritatem uerò
copulatiuæ requirit̃, ꝙ utrũq; copulatũ concurrat ęquè
principaliter,ut no.in c.querelam, de ſimo.& c.2.inter cę
tera,de reſcr.& ſuper rub.de proba. Non ſufficit ergo ad
finem ſuſpenſionis obtinendæ accuſare teſtes dũtaxat: tũ
quia ſtatutum ad hunc effectũ expoſcit duo; ad q̃d opti-
mè facit.c.olim,de reſcrip.tum quia hoc eſt iuri cõmuni
conſonum,ut ꝑdixi. Non obſt.ſi dicatur, ꝙ ſtatutum lo-
quatur ꝑ uerbum, liceat:q̃a dico, q̃d facultas datur ĩ ac-
cuſando, non aũt imponitur neceſſitas, ꝙ ſi vult accuſans
hr̃e effectum ſuſpenſiuũ inſtantiæ ciuilis, oportet, ꝙ ſer-
uet ſtatutũ,prout iacet, cum ad hunc effectũ obtinendum
nõ ſufficiat alterũ de iure cõi;& ꝓ hoc eſt tex.no. in ſil̃i ĩ
c.olim,de reſcr.facit.l.ſępe, & q̃d ibi no.ff.de uer.ſig. nã
uerba ſtatuti ſunt ſtrictè ſumẽda, q̃ñ contingit alterũ lo-
cupletari cũ iactura alterius, ut no.Bar.ĩ l.oẽs pp̃lĩ,ff.de
iuſt.& iu. & l.nõ dubiũ,C.de leg.facit.l.ut gradatim,ff.de
mune.& ho. & d.l.ij.C.de noxa. Non obſtat, ꝙ in rubro
non fiat mẽtio niſi de reprobatione teſtiũ:& q̃a hic cõtin
git,q̃ñ principalr̃ tractat̃,& ꝓducens ꝓꝑ falſitatem teſtiũ
accuſat̃. Preterea nõ eſt nouum,ut nigrũ latius diſponat,
q̃ contineat̃ ĩ rubro,ut ꝓbat̃.C.etiã ob chirogr.pe.pi.te.
po.iũcto rubro & nigro;ad idẽ.c.fi.& c.ſi ſuꝑ grã,de offi.
dele.lib.6. nam & in rubr. continet̃ ſolum de officio de-
legati;& tñ in nigro diſponit̃ de cõſuetudine & executio
ne ſñiæ,q̃ in multis differunt à deleg̃õne. ¶Eodem modo
tollit̃ alia obiectio ſupra facta, uidelicet ꝙ in fine ſecũdi
ſtatuti dr̃ in gñe,ꝙ pendente reprobõne non currant tp̃a
inſtãtię &c. q̃a dico,q̃d accuſans ꝓducentem teſtes prin-
cipalr̃ agit ad reprobõnem teſtiũ. nã ex illorũ reprobõne
conuincitur ꝓducens, ut patet in tertio ſtatuto; iõ ſtatu
tum ſimplr̃ egit de reprobatione. Præterea uerba ſequẽ-
tia determinant̃ & declarant̃ à ꝑcedentibus, ut in l.ſi ſer-
uus plurium,& l.q̃ filiabus, ff.de leg.j.& l.nũmis, ff.de le-
ga.iij.ꝑſertim q̃ñ talis determinatio & interpretatio eſt
iuri conſona, ut in caſu noſtro.d.c.cum dilectus. Et quod
hoc fuerit de mente ſtatuti, ſic ꝓbatur. nam tertium ſta
tutum diſponit,ut reprobatis teſtibus debeat is, qui eos

pro.duxit,perdere cauſam, ſiue ꝓbetur ꝙ falſo eos indu-
xit,ſiue non,& qđ non põt uerificari,niſi uocato & accu-
ſato ipſo ꝓductore.l.fi.C.ſi ꝑ uim uel alio mõ.l.de vno-
quoque,ff.de re iud. & 3.q.9.caueant,& c.oĩa.8.diſt.quia
debet in euentum uictoriæ iſtius reprobationis ꝓducens
perdere cãm, meritò ſtatutum ſm ſtatuit, ut pendẽte hac
reprobatione tẽpora inſtantiæ non currerent: quia hæc
cã reprobationis ſupradicto mõ agitata erat p̃iudicialis
ad cauſam ciuilẽ.d.l.j.C.q accuſ.non poſ.ſed ubi ꝓducẽs
eſt præſens, nõ poteſt ſequi effectus perditionis cauſæ, ne
condẽnetur abſens & indefenſus; merito nõ poteſt ſequi
effectus ſuſpenſiuus primæ cauſæ:quia ſublato fundamen
to tollitur ędificium 1.q.1.cum Pau.l.j.& quod ibi not.
ff.quod ui aut clam. Non obſtat ſi dicatur,ꝙ monaſterio
fuit facta denunciatio,qualr teſtes fuerant accuſati: quia
dico hoc nõ ſufficere: quia cũ accuſatio principalr tẽdat
ad uindictã ipſorum teſtiũ, non tenebatur monaſterium
cõparere:qa ſua non intererat.ſciebat.n.ius ſuũ ꝑmanere
illęſum: potuiſſet tñ, ſi uoluiſſet ꝓ aliquali p̃ſumptione
euitãda cõparere, arg.optimũ ĩ l.à ſnĩa, in prin.de appel.
Sola.n.notificatio uel notitia pendentiæ accuſationis nõ
debet ſibi nocere ĩ iure ſuo iã ſeparato à criatione teſtiũ.
ad hoc induco in ſilri tex.optimũ in c.cũ ſuper, de re iud.
Non obſtãt alia motiua in prin.alle. Et primò dum dr̃,ꝙ
ipſi ſnĩæ ſaltem inerat tẽpus à iure inſtantiæ præfixum,
rñdet,duplr. Primò,ꝙ cum ſtatutum diſponat,ut termi-
nus lx.dierum currat à die citationis,apertè patet ꝙ ſta-
tutum uoluit corrigere ius cõe,& ſic diſcedere à diſpõne
iuris cõis; iõ debet ferri ſnĩa infra tẽpus à ſtatuto p̃fixũ:
alias nõ ualet,cũ debeat ſtatutũ hoc caſu ſeruari in puris
terminis.hoc aperte tenuit Bal. in l.ꝓperãdũ,i.rñſo uer.
qd ergo ſi ſtatutũ.C.de iud. Item & ſcđo ubicũq; termi-
nus p̃figit inſtãtiæ, ſuccedit ille terminus loco termini iu
ris. Ad hoc,qđ in ſilri no.Inn.in c.ex rõne,de app.iõ debet
cenſeri eodẽ iure cũ illo, ut ſicut non ualet ſnĩa lata poſt
terminum ſtatuti,& hęc eſt cõis opi.Cy.Bar.& Bal.in d.l.
properandũ. ſequit Io.An.in add.Spe.in ti.de le.§.reſtat.
uer.qd ſi ſtatuto; facit optimè in ſilri.c.ꝑſonas, & c.cũ ſit
Romana,de app. ¶Ad ſcđm motiuũ dico, qđ apertè ad-
uerſario nullum impedimẽtũ legitimũ contingit: qa ac-
cuſatio crĩalis eſt prorſus ſeparata à cã ciuili. iõ ꝑ illius
pendẽtiam nõ debuit ſuſpẽdi cã ciuilis:qa ex ſeparatis nõ
fit illatio.l.neq; natales,C.de ꝓb.& s̃.plenè ꝓbatũ fuit.
poterat.n.utraq; lis ſuo Marte currere;& ꝑ hęc tollo ter
tium motiuũ. dico.n.ꝙ nullo mõ accuſatio ꝯ teſtes dũta-
xat inſtituta eſt p̃iudicialis ad cãm ciuilem iã inchoatã:
ĩ qua cũ teſtes iã depoſuiſſẽt teſtimoniũ,& tꝑe teſtimonij
fides teſtiũ minimè uacillabat, poterat procedi ad ſnĩam:
qa condẽnatio teſtiũ poſtea ſequẽs nõ debet retrotrahi
ad actũ iã conſummatũ. ſatis.n.eſt,ut dixi, teſtes tolerari
ipſorum teſtimonio,licet poſtea reprobent.l.j.C.de teſti.
Itẽ cum pars nõ fuerit in iudicio,nõ debet ſibi illa repro
batio p̃iudicare. ſatis.n.eſt, qđ habeat effectũ ꝯ ipſos te-
ſtes,ad quorũ uindictã dũtaxat agit, ut s̃.plenè dixi. & ſi
deciſio cauſæ ciuilis nõ pendet ab euẽtu iſtius cauſæ cri-
minalis,meritò non põt dici p̃iudicialis. Ad alia arg.ſatis
ſupra eſt rñſum. ¶Ex his oĩbus concludo,ꝙ ꝑ accuſatio-
nem falſi inſtitutam ꝯ teſtes dũtaxat, non debuit ſuſpẽdi
cã ciuilis iã inchoata,& ꝑ ꝯñs ſnĩa lata poſt terminum p̃-
fixum inſtãtiæ à ſtatuto nõ ualet cum reperiatur lata pe-
rẽpta inſtantia,& ſic ſine mediis,ut d.l.ꝓperandum,& qđ
ibi no.nec ob.ꝓnunciatio iudicis facta de conſenſu par-
tium,ut tẽpora inſtantiæ interim non currerent: quia cũ
illa ſit ꝯ ſtatutum & ꝯ ius, ut patet ex p̃dictis, nõ ualuit.
nam perẽptio inſtantiæ non dependet à facultate partiũ,
& iudicis:imo eis etiã inuitis currit tẽpus, ut patet in d.l.
ꝓperandum,& ex forma primi ſtatuti. ubi apertè fit mẽ-
tio de iudicis ꝓnũciatione, ut in ꝓrogatione inſtãtiæ nõ
habet opitulari niſi in certis caſibus,de qbus ĩ ſtatuto,qui
ſunt pœnitus extra noſtrũ caſũ.Et hęc ſuffi. NIC. AB.

CONSILIVM XVII.

1 *Pœnitentiæ locus eſt in pœnis legalibus uſque ad ſententiã etiam contra propria ſignificata uerborum.*

OMnipotentis Dei poſtulato ſuffragio, In
qõne Ottonelli paucis utar
uerbis tum ꝓpter miram feſtinantiam petentis:
tum qa ſatis abundè ꝑ excell.doc.do.Saluſtium materia
præſens trita extitit. ¶Ex quo ad primum dubiũ dico,ꝙ
ex multiplici capite dictus Ottonel. nõ uenit puniendus
pœna.l.fi.de rei uẽ. primò, qa tex.illius l.expreſsè illam
pœnam imponit,ſi ab aduerſario conuincatur.ſed ante,q̃
iſte Otton.ab aduerſario conuinceret de mẽdacio, reuo-
cauit ſuam confeſſionẽ,ergo nõ habet locũ illa pœna. Ad
hoc adduco apertum & not.tex. in au.c.qd ꝓpriam.C.de
nõ nu.pec.q̃ uĩ decidere iſtam qõnem, maximè iũcta l.eũ
q,ff.de iureiu.& facit auc.itẽ poſſeſſor,C.q po.in pi.ha.ꝑ
hoc, qa cõfeſſio põt reuocari impunè, ſi nulla captio eſt
aduerſario, quẽadmodum in caſu noſtro nulla ſubeſt, cũ
aduerſarius nihil ꝓbaſſet in ꝯrium ante reuocationẽ cõ-
feſſionis; tex.eſt quaſi ĩ terminis noſtris in l.de ętate.§.fi.
ff.de inter.act.facit.c.fi.de confeſſ. & tex.iuncta gl.in c.cũ
in põnibus,de iureiu.li.6. in gl.in uer.iuſta cã,in fi.q̃ notã
ter dicit, ꝙ ſicut teſtis à periurio excuſat, ut in c.p̃tereà,
de teſti.cogẽ.ſi incontinenti ſe corrigit; ſic & ponens,uel
1 rñdens eadẽ rõne. ¶Secundò principalr facit: † qa in pœ
nis legalibus locus eſt pnĩæ uſq; ad ſnĩam etiam ꝯ ꝓpria
ſignificata uerborũ,ut in l.q̃ maior.§.accuſaſſe, & etiã l.ĩ
ſeruitutem.§.petiiſſe, ff.de bo.lib.no.Bar.in l.in crĩali,
C.de iu.om.iu.& Di.ĩ l.amplius,ff.rẽ ra.ha. dicta ergo l.
fi.debet intelligi, qñ negans perſeuerauit in negõne, ne
iuſtę pœnitudinis humanitas amputet, ut in fi.dicit tex.ĩ
l.ſi qs libellos,C.de app.2.q.6.ſi qs. ¶Tertiò ex diuerſo
capite põt Otton.apertè iuuari. nã cum in exceptionib'
ſuis dixerit ſe tenuiſſe & poſſediſſe bona petita à x.ann.&
citra,ſatis fuit cõfeſſus ſe incępiſſe poſſidere,iã ſunt x.an.
& poſtea hucuſq; poſſediſſe. hoc.n.denotat illa copulati-
ua,& q̃ eſt tꝑis continuatiua,ut no.cõiter canon.ĩ c.licet,
de ꝓb.& Bar.in l.Celſus,ff.de uſucap. vnde ex illis uerbis
ſatis fuit dictus Otton.confeſſus ſe poſſidere de p̃nti illa
bona petita, p̃ſertim cum dictus Otton.in ſeq.uerbis di-
ceret ſe non debere cõueniri: qa do.Pandolphus illa bo
na ſibi tanq̃ ſua donauerat &c. & ſic confitebat ſe poſſide
re: qa alias ceſſante poſſeſſione nõ potuiſſet cõueniri rei
uendicatione. nã rei uendicatio reqrit duo extrema,ui-
delicet dñium ex parte agẽtis, & poſſeſſionem ſeu deten
tationem ex parte cõuenti, ut in l.in rem actio, coniũcta,
l.ſin aũt,& l.offĩn,de rei uẽ. ergo cũ ĩ iudicio cõſtaret iſtũ
Otton.poſſidere, ſeu ſaltẽ ſe obtuliſſe poſſeſſorẽ, nõ de-
buit interrogari ex poſtfacto, an poſſideret: qa interro-
gatio iudicij p̃paratoria nõ eſt ficẽda,niſi quatenus neceſſi
tas urgeat; tex.eſt in l.j.ff.de inter.act. & ibi per Bart.in
prin. unde cum iudex mãdaſſet reſpõderi interrogatio-
nibus, ſaluo iure impertinentium & nõ admittendarum,
quibus ſi nõ rñderet,pronunciauit haberi pro non rñſo.
ergo cũ dicta interrogatio ex cã p̃dicta fuiſſet ſuꝑflua, &
ſic non admittẽda ex cã p̃dicta,perinde hñdũ eſt, ac ſi nõ
fuiſſet illa rñſio negatiuè facta:quia facta p̃nt hri ꝓ infe
ctis quo ad iuris effectum, ut no.in l.in bello in §.factæ,
ff.de capti.& facit ad hoc ferè totus ille tit.Et nõ ob.ſi di
catur excipiẽs nõ confitetur,ut ĩ c.cũ uenerabilis, de ex-
cep.& in regula,exceptionem, de reg.iu.lib.vj.& in l.non
utique,ff.de excep.quia dico illa iura procedere, qñ ad-
uerſarius uult ſe fundare quo ad factum purè cõtentum
in ipſa exceptione, ut puta ſi ꝯ petentẽ debitum oppoſui
pactũ de nõ petendo, non eſt dubium,quin ego confitear
pactũ interceſſiſſe;nõ aũt quod debitũ pręceſſerit:qa hoc
ultimũ tacitè cõprehẽdit & cõſiſtit in iure: primũ eſt ex-
preſſum & conſiſtit in facto, ut no.gl.quæ hoc uoluit re-
ctè intuenti in dicta regula,exceptione,d.c.cũ uenerabi-
lis,& apertius hoc tenuit ibi Ant.de But.Ego allego tex.
apertũ in c.ex parte decani, de reſcrip.& hoc quo ad pri-
mũ dubiũ. ¶Ad ſcđm. an dictus Pandolphus potuerit ex
ſtatuto ſuo illam dominam Lagiã priuare bonis ſuis ꝑꝑ
contumaciam & inobedientiam ipſius in nolendo redire
ad habitandum in ciuitate Fani iuxta mandatum dñi ſui
ſub publicatione bonorum factum; arbitror indubiè te-
nendũ ꝙ ſic, ad quod iudicio meo uidetur tex.apertus in
l.fi.ff.de decre.ab ordi.fa.ubi patet ualere ſtatutum ſub
grauiſſima pœna contra ſubditos,ut habitent in ſuo mu-
nicipio. Adde tex.in l.mercatores,C.de merca.& mer.ꝑ
Bar.in l.relegatorũ.§.interdictæ,ff.de interdic.& rele.ad
idẽ quod no.Inn.in c.poſtulaſti, de fo.cõp.ubi dicit dñm
loci poſſe ſtatuere ſuper publicatione bonorũ, quæ ſunt
in loco, etiam ſi bonorum dñs non ſit ibi ſubiectus, unde
multo fortius potuit hoc facere do.Pãdolphus ex iuſta
cã ſuꝑ bonis in ſuo territorio ſitis & ꝯ perſonas ſibi ſubie
ctas; ad hoc l.incola, & l.aſſumptio,ff.ad municip.nã do.
Pãdolphus tanquã vicarius eccleſiæ ad utilitatẽ ſuã po-
tuit exercere hanc iuriſdictionẽ, & ẽt maiorẽ iuxta no.ꝑ
Bar.in l.cunctos populos prope fin.C.de ſum.tri. Datur
enim iſtis vicariis nedũ merum & mixtũ imperiũ, ſed ẽt
regalia,ut no.in d.l.cunctos populos. nec poterat dicta
mulier allegare ignorantiã,cum ad locum uenerit, & de
ſtatuto fuerit certiorata, & ſpretis mandatis domini re-
ceſſit, ut in facto modo præſupponit. Et hoc ultimo rñ-
detur ad tertium dubium. ¶Ad quartũ uerò & ultimũ di
co,ꝙ licet à principio potuerit in dubiũ reuocari,an for
te credendũ ſit poteſtati aſſerenti cõmiſſionẽ ſuꝑ bãnis
mittẽdis ſibi factã a do.Pandolpho per id,quod habetur
in l.unica,ff.de man.prin.& quod no.per Io.And.in c.j.de
offi.leg.lib.vj.tñ habito reſpectu,ꝙ poteſtas publice hoc
aſſeruerit,& ꝙ erat honorabilis ꝑſona, itẽ & fortius, qa
ipſemet do.Pandolphus hæc bona ut publicata uolebat
uigore dictorũ bãnorum;clariſſimè probat cõmiſſionem
fuiſſe factã ꝑ dictũ Pandolphũ:qa ex ſubſequẽti actu p̃ſu
mit pro præterito, arg.ad oĩa p̃dicta in c.nobis.97.diſt.&
in c.ſcribam,de præſump.& qđ ibi no.gl. Itẽ facit,qa uer
ba enũtiatiua,quæ ſunt neceſſaira ad utilitatẽ enunciati,
plenè probãt,ut no.ꝓbat in l.optimã,C.de ꝯhẽ.& cõmit.
ſtipul.facit ad p̃dicta l.illud,ff.de acqui.hære.& c.literas,
de proba.& in l.licet,C.de iudi. NIC. ABB.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

In cauſa & quæſtione, quæ uertitur ſeu uerti ſperatur inter cõitatem Rachanati *ex una parte, & cõitatem* Auximi *ex alia ſuper libertate non ſoluendi uectigalia ſeu gabellas in territorio* Rachanati *per hões ciuitatis* Auximi*, ſeu ipſius diſtrictuales iuxta laudum & arbitramentũ,quod inter dictas partes dicitur fuiſſe ſemel & ſecundò latum,primò per quondam reuerendiſſimum patrem* Neapolionem Card. *& tunc legatum in illis partibus.* Secundò *per uenerabilem olim uirum dominum* Nicolaum *ciuem* Auxianen. *tunc ſecretarium* Romani *Pontificis.*

CONSILIVM XVIII.

1 *Sententia lata contra procuratorem non ualet, ſi negetur illum fuiſſe procuratorem.*
2 *Cardinali non creditur in præiudicium alterius.*
3 *Procurator ſi à me conſtitutus fuit ad mutuam pecuniam recipiendam, non me obligat, ſi in inſtrumento confiteatur ſe pecuniam recepiſſe: non tamen apparet, quod uerè recepit.*
4 *Priuilegium collatum uniuerſitati perditur per uſum contrarium etiam per ſingulos de uniuerſitate.*
5 *Argumentum à communiter accidentibus ualet.*
6 *Sententia poſt,quam tranſiuit in rem iudicatam, omnia præſumuntur ritè & rectè agitata.*
7 *Iudex,qui cognouit de matrimonio, poteſt acceſſoriè cognoſcere de dote tanquam de dependente.*

IEſu Chriſti Saluatoris præſidio ex corde
inocato. ¶Primò,ꝙ cõitas Au
ximi nullã ĩ hac parte iuſtitiã foueat.ex laudo.n.
quod per dictũ do. Neapo.primo dr̃ promulgatũ, nõ põt
dicta cõitas Auximi ſe fundare:qm̃ nõ cõſtat de cõpromiſ
ſo in eũ facto, nec de ſyndicatu ꝑ ſyndicos tunc aſſerẽtes
prætẽſo,ſed de dicto laudo dũtaxat tm̃,cũ ꝑ ciuitatẽ Ra
chanati nũc neget illos fuiſſe ſyndicos,nec alr de eorum
ꝑtãte doceri põt.nõ ualet laudũ,ſeu ſnĩa,ẽt ſi promulgata
alr fuiſſet à iudice cõpetenti: quia ſnĩa lata ꝯ falſum ſyn-
dicũ ſeu ꝓcuraorẽ eſt nulla in p̃iudiciũ ipſius dñi, ut ĩ c.
ex inſinuatione,& in c.in nr̃a,de procur.& l.licet,C.eo.ti.
niſi dñs habuerit ratũ geſtũ per falſum procuratorẽ.l.li
cet, ff.de iudi.& l.iij.§.falſus, ff.rẽ ra.ha.& l.ſi pecuniã,ff.
de neg.ge.ſed ĩ caſu nr̃o nõ ꝓbat,qđ à principio illi aſſer
ti ſyndici habuerint mãdatũ:uel ꝙ cõitas Rachanati eo-
rũ geſta rata habuerit.ergo perinde iudicandum eſt, ac ſi
nũquã habuiſſent mandatũ.paria.n.ſunt in effectu non eſ-
ſe ſeu fuiſſe,uel nõ apparere,ut in c.ſolennitates,de cõſe.
diſt.j.& l.in leg.ff.de contrahẽ.emp.is.n.q ſyndicos fuiſſe
aſſerit,habet probare:qa facta non p̃ſumunt,de offi.dele.
cũ in iure, de procu.& c.j.hæc.n.extrinſeca nõ p̃ſumunt,
niſi expreſsè probent l.quæcũque,ff.de publi.nec ſufficit,
ꝙ ẽt iudex aſſerat in ſnĩa illos fuiſſe ſyndicos: qa ſibi nõ
credit,ut in c.qm̃ ꝯ,de proba.& de hoc eſt gl.no.& magi-
1 ſtra.in d.c.cũ in iure,de offi.dele.q expreſsè dicit † nõ ua-
lere ſnĩam,ſi neget illũ fuiſſe ꝓcuratorẽ, ꝯ quẽ lata fuit
ſnĩa,niſi doceat illum habuiſſe mãdatum.ob hoc cõſulit,
ut inſtrm̃ ꝓcuratorium ſeruatis debitis ſolẽnitatibus ĩ-
ſinuet in inſtr̃o ſnĩæ,uel alr ipm̃ originale cõſeruet.idem
expreſsè uoluit ibi Inn.& unr̃ cõiter doct.ibi ĩ hãc ſnĩam
inclinare. quinimò dixit Bar.in d.l.licet, C.de procu ꝙ ſi
iudex pronũtiet quem eſſe ꝓcuratorẽ,illa talis ꝓnuncia-
tio nõ nocet dño abſenti,q nõ fuit in iudicio,& negat illi
dediſſe mãdatũ, arg.in l.de unoquoque,ff.de re iud.& 3.
q.9.caueãt:& c.oĩa.nec habet ſuffragari dignitas cardina
2 latus in perſona dicti dñi Neap.conſiſtẽs,† qa in p̃iudiciũ
alterius nõ credit ẽt cardinali,gl.eſt notabilis,q̃ hoc ſen-
ſit rñdẽdo ad c.nobiliſſimus.97.di.in c.ſicut,de ſen.ex cõ.
ꝓbat apertè in c.à nobis,in c.ex quadã,& c.licet uniuer-
ſis,de teſt.itẽ qa ut arbiter, ſeu ut arbitrator ꝓceſſit, ut
patet ex tenore laudi,& arbitro nõ credit ĩ p̃iudiciũ alte
rius partis.l.ne in arbitris,C.de arbi. Itẽ nec ſnĩa ſeu lau
dum datum ꝑ dcm̃ dñm Nic.habebat dictæ cõitati Auxi
mi opitulari: qm̃ cõpromiſſum nõ fuit plenum: ſed ad di
ſcordias ſuꝑ finibus dũtaxat ortas fuit reſcriptum,ut pa-
tet ex ipſius tenore. exceſſit ergo dictus dom.Nico.com-
miſſionẽ in multis, quatenus per omnia approbauit ſen-
tentiam dom.Neapolionis, quæ continebat plurimos ar
ticulos ultra confinia.ergo in illis ſnĩa eſt nulla, cũ arbi-

ter non habeat poteſtatẽ, niſi quatenus in cõpromiſſo cõ
tinet, ut in c.cũ dilectus, de arb.& in l.non diſtinguemus.
§.ſi.ff.de arb.& maximè nõ debet ẽt amicabilis cõpoſitor
ſe extẽdere ad ea, de qbus nõ fuit cogitatũ, ut l.cũ Aqui-
liana, ff.de trãſac.& idẽ vr̃ dicẽdũ, qñ cõpromiſſum fuiſſet
plenũ. nõ.n. ꝑ hoc põt arbiter ſeu arbitrator extendere
manus ad ea de qbus nõ erat cõtrouerſia, ut eſt tex.nota
bilis in l.ſi cũ dies.§.plenũ, ff.de arbitris, ubi dicitur, ꝙ li-
cet fiat cõpromiſſum plenũ, puta in oĩbus cõtrouerſijs &
q̃õnibus; nõ tamẽ extẽditur ad ea, de quibus inter partes
nõ fuit diſputatũ. Hĩc notãter dixit Bar. in l.cũ Aquilia-
na, ff.de trãſac. ꝙ ſi erat inter te & me cõtrouerſia de quo
dã fundo, & cõpromiſimus in aliquẽ, & dedimus ei plenã
ptãtẽ arbitrãdi, nõ poterit ꝑ hoc arbitrator fundũ adiu-
dicare uni, & cõdẽnare illã partẽ, ut det alteri aliquam
aliã rẽ, de qua nõ erat cõtẽtio ꝑ d.§.plenũ, & ꝑ l. non di-
ſtinguemus.§.de officio, ff. eo. ſed ipſius cõpromiſſi facti
in dicto do. Nico. erat cõtẽtio dũtaxat ſuper finibus, nec
ſu ꝑ alijs apparet diſputatio facta. ergo nõ potuit ſu ꝑ a-
lijs iudicare; qđ ſi fecit, incaſſum laborauit. Nec ob. emo-
logatio facta ꝑ ſyndicos: quia cũ emologatio & approba
tio ſñiæ nullæ habeãt inſtar cuiuſdã noui pacti ſeu ꝯctus
iuxta ea, q̃ legũtur & no.ĩ l.2.C.cõia utriuſ.iudi.& ꝑ Bar.
in l.una, C.qui ꝓ ſua iuriſdi.nõ ualuit in hoc factũ ſyndi
corũ: qa nõ habuerũt poteſtatẽ ad cõtrahẽdũ uel paciſcẽ
dũ, ſed ad cõpromittẽdũ dũtaxat. exceſſerũt ergo poteſta
tẽ, & ꝑ cõſequẽs factũ fuit nullũ.l.diligenter, ff.man.& c.
cũ olim, de offi.dele. facit ad ꝓpoſitũ qđ no. Bar. in l.2.§.
creditũ, ff.ſi cer.pe.& l. ſi debitorẽ meũ, de noua. ubi con-
3 cludit, † ꝙ ſi cõſtitui procuratorẽ ad mutuã pecuniã reci-
piẽdã, nõ obeſt mihi, neq; me obligat, ſi in inſtrumẽto cõ
fiteat̃ ſe pecuniã recepiſſe: nõ tamẽ apparet, ꝙ uerè rece-
perit. debuit.n. intelligi mãdatũ de mutuo naturali. Ter-
tio & ultimo facit cõtra cõitatẽ Auximi p̃ſcriptio lõgiſſi
mi tẽporis, q̃ põt allegari ꝑ cõitatẽ Rachanati, p̃ſuppoſi-
4 to ꝙ dicta lauda a principio ualuiſſent. † nã priuilegium
collatũ uniuerſitati ꝑditur ꝑ uſum cõtrariũ ẽt ꝑ ſingula
res de uniuerſitate, ut in c.ſi de terra, & c.accedẽtibus, de
priuil. ex quo uniuerſitas ſic cõmitti cõtra priuilegiũ pa-
tiatur. Quinimo ꝑ actũ cõtrariũ ſine aliqua p̃finitione tẽ
poris ꝑditur priuilegiũ priuatis ꝑſonis conceſſum. idẽ, ſi
fuit cõceſſum uniuerſitati, dũmodo principaliter non con
cernat fauorẽ eccleſiæ, ut in c.cũ acceſſiſſent in ſi.de con
ſti.& ibi plenè per gl.& doc & priuilegiũ datũ ad aliquid
faciẽdũ perditur per nõ uſum ſpatio.x. ann. tex. eſt no.in
l.una, ff.de nũdi.& ibi per Bar. & itẽ p̃ſuppoſito, ꝙ ex di-
ctis laudis actio perſonalis cõpeteret cõitati Auximi: ta-
mẽ regulariter actio perſonalis tollitur ſpatio. xxx. ann.
ut l.ſicut, C.de præſcri.xxx.ann. At in caſu noſtro à tẽpo
re primi laudi uel ſecũdi eſt lapſum tẽpus ferè.lx.ann. Bo
na fides aũt p̃ſumitur, ut no.gl.in c.ſanctorũ, & c.ſi diligẽ
ti, & c.ſi. de p̃ſcrip. & maximè in iſtis incorporalibus, de
quo plenè per Bar. in l.j.§.j.ff.de iti.actuq; priua.& l.Cel
ſus, ff.de uſuca.per Cyn.in l.j.& 2.C.de ſer. & aqua. uer-
tat ergo ſe, quò uelit, ueritas; quia fundata eſt intẽtio cõi
tatis Rachanati. ¶Et profecto quãq; hęc & multa alia, q̃
potuiſſent allegari in fauorẽ cõitatis Rachanati, q̃ breui
tas cã ſubticui, uideãtur multũ urgere: tamẽ ſi quis rectè
omnia inſpexerit, & maximè in unũ cõiũxerit, clarè appa
rebit cõitatẽ Auximi fouere iuſtitiã ex utroq; capite, ſ.
ex laudo do. Neapolionis, & do.Nico.& clarius hoc eli-
cietur, ſi ad utrũq; ſimul oculos dirigamus. primo.n. eſt
cõſiderãdũ, ꝙ primũ laudũ ꝓmulgatũ extitit per Cardi.
ĩ illis partibus tũc legatũ. Card. cui ẽt ſoli extra ꝯſuetudi
nẽ ſaltẽ Romanæ eccleſiæ plenè creditur de actis corã ſe
geſtis, ut in c.conſtitutus, de app. & ibi hoc ſequuntur Io.
An.& Hoſti.no.Spec.in ti.de teſte.§.j. ver.quid ſi aduoca
tus. ubi dicit, ꝙ Clemẽs Papa ꝓnũciauit hoc ex generali
conſuetudine magis, quàm de iure mero ꝓcedere; & ꝙ
credatur, optimè ẽt facit c.ꝙ ſuper his, de uoto. ibi.n. ſigil
la illorũ tradi. erãt ignota. ideo non fuit illis creditũ: ſe-
cus, ſi fuiſſent nota, ut ibi leg.& nota. ad idẽ optimè facit
c.nobiliſſimus.97. diſt. ubi ſm̃ cõem intellectũ creditur
Cardi. ſi aſſerit ſe legatũ, & ſic in attribuẽdo ſibi officium
ordinariũ & honorabile & cõcupiſcibile; ergo fortius de
bet credi, ſi aſſerat in ſentẽtia ſua, quod ſyndici habẽtes
ad hoc poteſtatẽ a cõitate Rachanati, cõpromiſerunt in
eũ, cũ hoc officiũ arbitrãdi ſit magis oneroſum, quàm ho
norabile. nec in hoc uertitur magnũ p̃iudiciũ: quia, ut pa
tet ex laudi forma, multa attribuit cõitati Rachanati in
cõpẽſationẽ eorũ, quę tribui ſeu cõcedi mãdauit cõitati
Auximi. ergo attenta leuitate præiudicij, facilius debet
credi aſſertioni Cardi. præſertim cũ eſſet legatus in illis
partibus. nam ratione dignitatis legationis magis debet
credi.l.liquet, in ſi.C.de ſum.trini. & ſi.catho. facit 11.q.
1 quicquàm, & l.epiſcopale, C.de epiſ.au.& quod no.In-
no.in c.nuper, de teſti. ¶Item & ſecũdo cum illud eſſet ar
duum negotium, & ualde ꝓpalatum propter multa ſcan-
dala inter illas duas cõitates orta, ut patet ex tenore ſen-
tentiæ non eſt ueroſimile, quin agitatio illius negotij co
ram illo legato Cardinali per aſſertos ſyndicos cõitatis
Rachanati perueniſſet ad aures hominum Rachanati,
arg. in c. quoſdam, & c. quanto, de præſump. ergo illos
ſyndicos non reuocando in tanto negotio præſumendũ
eſt, quòd mandatum dederant iuxta notabile dictum In-
no. in c. ex parte decani, de reſcri. facit tex.inſtit.de his,
per quos acqui.poſ. Hoc corroboro fortiſſimè. cum enim
negari non poſſit ſyndicos compromittentes in dictum
do.Nico. habuiſſe mandatum, cum de illo clarè conſtet,
ac emologaſſe: & approbaſſe illius laudum, in quo nil a-
liud continetur, niſi forma laudi illius domini cardina-
lis, præſumendum eſt, quod formam illius laudi adduxe-
runt, & præſentarunt cõitati. Hoc enim inter omnes cõi-
5 ter accidit, † & ualet argumentum à cõiter accidentibus,
ut in c.1.& quod ibi no. Cald. de cle.non reſi. recipiendo
ergo formam illius laudi, in qua fiebat mentio de arbi-
trio, & laudo dato per dictum cardinalem eorum ſyndi-
cis interuenientibus, & non contradicendo uidetur ap-
probaſſe illorum factum per cle.j. de procu. & per l.ſi fi-
lius, ff. ad Mace.& per id, quod notanter ponit Bart.in l.
quo enim, ff.rem ra.ha.& l.cum tabernam.§.idem quæſi-
uit, ff.de pig.& l.Titius Seia, ff.de conſti.pe.in quibus iur.
vult, ꝙ ſi quis recipiat inſtrumentum, ſeu literam conti-
nentem aliquid in ſui præiudicium, & non proteſtetur in
contrarium, uidetur illi conſentire; & ſi aliquid fuit nomi
ne ſuo geſtum, & ſuper hoc recipiat inſtrumentum, & nõ
contradicat, uidetur approbare; & hoc ſatis probatur per
iura ſ̃.alleg. ¶Tertiò facit notabile dictum Bar.in l.ſcien
dum, ff. de uerb. obl. & originaliter gloſſatores in l.j.C.
de ſi.inſtru. & iure haſtæ fiſ.lib.x. & Inno.in c.qm̃ contra,
de proba. ubi cõiter no. quod uerbis enuntiatiuis inſtru-
menti creditur, quãdo illud enuntiatũ potuit interueni-
re tẽpore confecti inſtrumenti. Ob hoc dixit Bart.in d.l.
ſciẽdũ, ꝙ ſi inſtrumẽtũ dicat, uiſo inſtrumẽto debiti, habi
ta fide, ꝙ tale eſt iuſtũ pretiũ, non facta rei ſubhaſtatione
&c. illud inſtrumẽtũ ꝓbat, ꝙ conſtat de debito, & quod il
lud ſit iuſtũ p̃tiũ: qa hæc potuerũt interuenire tẽpore cõ-
fecti ĩſtrĩ. ita dico in ꝓpoſito, cũ do.Card. dixerit in ꝓnũ
tiatione, ꝙ cõſtabat de mãdatis ſyndicorũ, & hęc fides po
tuit adhiberi tẽpore inſtrumẽti ſñiæ ꝓuiſionẽ inſtrumen
ti. ergo

ti. ergo danda eſt fides huic inſtrumento ſententiæ, maxi
me in facto antiquiſſimo difficile eſt enim omnia acta
per longiſſima tempora recenſere. ¶ Ob hoc dicit In-
nocen.in c.bonæ, de elec.& in ca.cum in iure, de off. de
6 le. † quòd poſtquam ſententia tranſiuit in rem iudicatam
præſumuntur ritè, & rectè agitata, ad hoc bonus tex.in c.
ſicut, in ſi.de re iud. no.Hoſtien.in c.cũ inter, e.ti.& Cald.
plenè in c.quoniam, de prob.& maximè, quando ſenten-
tia fuit lata partibus præſentibus. ex quo.n. ſyndici erant
præſentes, & non contradixerũt, imò approbauerũt, pręſu
mẽdũ eſt de compromiſſo iuxta notata per Inn.in c. inno
tuit, de eo qui fur.or.rec.& per Spe.in ti.de ſen. prola. §.
iuxta, uer.no.& in ti.de inſtr.edit.§.qualiter, ad ſi.uer. in
ſumma. & quemadmodum ex tranſactu temporis præſu-
mitur pro ſententia iudicis, ita & pro dicto arbitrorũ, ut
uoluit Dy.in quodã ſuo cõſ.13. recitat & ſequit̃ Io.An.in
add.Spe.in ti.de arbi.§.ſequit̃, uer.quod ſi actũ fuit com-
promiſſo, & clarius per Ant.de Bu.in c qm̃ ꝯ, præal. col.
xx. Ex ſententia uerò, ſeu laudo dñi Nic. põt communitas
Auximi ſe iuuare indubiè iũdicio meo ex triplici capite.
Primò ex forma compromiſſi. Scđò ex approbatione no
ua ſyndicorum. Tertiò ex ratihabitione cõmunitatis Ra-
chanati, quæ præſumenda eſt, ut infra dicetur. Dixi pri-
mo, quod poterit ſe iuuare ex forma cõpromiſſi.ſ. diſpo-
nentis, quia habuit ad hoc mandatum. Et primò in hoc cõ
ſidero breuiſſimè loquendo, quia ſum breuitatis amator
ꝙ cõitas Rachanati dedit ſyndicis mandatum ad compro
mittendum ſuper confinibus, & alijs diſcordijs. Item ad
ꝓbandũ & confirmandum & reuocandum ſententias, &
lauda aliàs inter dictas partes promulgata, quæ quidem
uerba clare comprehendere poſſunt diſcordiam iandu-
dudum ortam ſuper uectigalibus non ſoluendis, maximè
cum ſuper illis aliàs fuiſſet laudum datum, & de appro-
batione & reuocatione laudi fuit expreſſe mentio habita
in mandato, nec mandatum eſt reſtringendum, ſed potius
ampliandum, ut no.Inn.in c.ſedes, de reſcr. maximè in ca
ſu noſtro, ubi dabatur ad compromittendum, & compo-
nendum pro bono pacis, & quietis fauores enim debent
ampliari, ut in regula, odia, de re.iur. lib.vj. Syndici uero
compromiſerunt, & quamquam uideantur reſtringere ad
cauſam diſcordiæ ſuper finibus tantum, quia dederunt
mandatum etiam ſuper uectigalibus; quia diſcordia finiũ
erat connexa cum ſolutione. Nam in compenſationem
ſolutionis non fiendæ confinia fuerant poſita fortaſſe in p̃
iudiciũ ciuitatis Auximi per dictum d.Car. unde orta di
ſcordia ſuper finibus, ſatis illa quæſtio uectigalium erat
dependens, & connexa, cum de illis duabus pariter pro
bono concordiæ fuiſſet laudatum, facit ad hoc. c. ſi poſt-
7 quàm, de elec.li.vj.& in ſimili dicimus, † ꝙ iudex, qui co-
gnouit de matrimonio, poteſt acceſſoriè cognoſcere de
dote, tanquàm de dependente, ubi aliàs principaliter co
gnoſcere nõ potuiſſet, ut in c.de prudẽtia de do. poſt di-
uor. & quod arbiter poſſit, etiã ſi expreſsè in cõpromiſſo
non ſit dictum, cognoſcere de cohærentibus, & connexis,
eſt glo. quæ ad hoc collegat iura, in c.cum dilectus, de ar-
ibi.& ubi duo ſunt connexa, qui recedit ab uno, ur̃ etiã re
cedere ab alio, & petendo reſtitutionem de uno, oportet
iudicare etiam de alio. Ad hæc quod legitur & no.in l.ẽt
ff.de mino.& optimè facit ad caſum noſtrum, quod legi.
& not.in l.cum actum §.j.ff.de neg.geſt. Secundò dixi, ꝙ
præſuppoſito, quòd a principio laudum ultra articulum ſi
nium non ualuiſſet, quia latum à non habente poteſtatẽ,
tamen, ex quo ſyndici ſcienter illud laudum approbaue-
runt, & emologauerunt, habet ſaltem uim pacti & noui
contractus, ut l.ij.C.cõia utriuſque iud.& per Cy. & Bar.
in l.una, C.qui pro ſua iuriſd. facit quod no.gl.in c.ſignifi
caſti, de fo.compe. Nec obſtat ſi dicatur, ꝙ ſyndici non ha
buerunt poteſtatem ad contrahendum, uel paciſcendum
de nouo, quia dico, quòd habuerunt poteſtatem ad reci-
piendum, & approbandum quodcunque laudum feren-
dum per dom. Nic.& expreſsè ſenſerunt, quod poſſunt ẽt
ſu ꝑ alijs diſcordijs, q̃ ſuper finibus iudicare, ut ſ̃ dixi. Itẽ
reſpectu confirmandi & reuocandi ſententias, & lauda a-
lias data, ut dicit̃ in ſyndicatu. ergo mandatum de dire-
cto extenditur, & extendi poteſt ad omnia contenta in ſẽ
tentia dñi Cardi. Nam quod generaliter dicitur, genera
liter eſt intelligendum.l.de pretio, ff.de pub. & c.ſi Rom.
xix.diſt.& c.ſolitę, de maio.& obe. maximè quia data fuit
eis poteſtas circa omnia prædicta ad faciẽdum, quicquid
ipſa communitas, & homines ipſius perſonaliter facere
potuiſſent. per quæ uerba datur poteſtas etiam in his, quę
requirunt ſpeciale mandatum, ut no.Bar.in l. ꝓcurator
cui libera, ff.de procu. & l.creditor.§.Lucius, ff. manda.
¶Tertiò dixi, ꝙ ex ratihabitione ipſius communitatis Ra
chanati poteſt ipſa communitas Auximi ſe fundare. nã,
ut prædixi, præſumendum eſt ex communiter accidenti-
bus, quòd illi ſyndici portauerunt communitati copiam,
& inſtrumentum illius laudi promulgati per do. Nic. in
quo etiam continebatur, qualiter ipſi ſyndici nomine cõ
munitatis illud approbauerunt. unde præſuppoſito, quòd
ſyndici non habuiſſent ad hoc mandatum, tamen, ex quo
communitas ſciuit approbationem factam nomine ſuo, &
ſuper hoc recepit inſtrumentum, & non contradixit, uide
tur ratificaſſe d.l.filius, ff.fa.erci.& d.l.cum tabernam. §.
idem quæſijt, ff.de pig.& d.c.j. de procu. & quod no. Bar.
in d.l.quo enim, ff.rem ra.ha. Et hæc eſt optima conſide-
ratio. Et per hoc patet, ꝙ ex multiplici capite põt cõitas
Auximi ſe iuuare contra communitatem Rachanati ſu-
per huiuſmodi uectigalibus non ſoluendis. ¶ Non obſt.
quod de præſcriptione dr̃. nam hoc conſiderato, ꝙ con-
ſuetudo non habet propriè locum in caſu noſtro, quia cõ
ſuetudo eſt quoddam ius commune, nõ autem appropria
bile j.diſt.c.conſuetudo. Præſcriptio uerò uni aufert, &
alteri tribuit. Et hæc eſt una de ſubſtantialibus differen-
tijs inter conſuetudinem, & præſcriptionem, ut no. ꝑ Io.
in c.ſi.de conſue. facit quod ipſe not.in c.iij.de conſue. li.
vj.& per Cy.in l.i.& ii.C.quæ ſit lon.conſue. cum ergo hic
agatur de tollendo iure conſiſtente uigore laudorum, &
conceſſionis ſyndicorum penes communitatem Auximi,
non habet locum propriè conſuetudo, & ſic ceſſat curſus
x.annorum, per quem regulariter conſuetudo introduci
tur, ut legi.& not.in l.de quibus, ff.de legi. oportet ergo,
ut interueniat præſcriptio, quæ cauſata eſt in odium ne-
gligentis ius ſuum, & in conſequentiam in fauorem præ-
ſcribentis iuxta ea, quæ habentur.xvj.q.iij. c. dilectio. §.
poteſt, per Dy.in regula, poſſeſſor, li.6.& Bar. in l.j. ff. de
uſucap. in caſu uerò noſtro non datur negligentia ex non
uſu ſententiæ. cum ergo laudum, ſeu ſententia concedit
in actu meræ facultatis immunitatem non ſoluendi uecti
galia, in tãtum, quòd ſi homines Auximi per mille annos
non detuliſſent aliqua per territorium Rachanati, non
fuiſſet inducta aliqua præſcriptio, quia per non uſum nõ
inducitur præſcriptio ſeu conſuetudo, ex quo non habet
actum incluſum contrarium diſpoſitioni iuris competẽ
tis, ut no.Cy.in l.ij.C.quæ ſit lon.conſue.& Io.An.in c.Io
annes, de cle.coniu. Probatur ad ſenſum, qđ non poſſũt
iſti dici in hoc negligentes, cum illi ſint actus merè facul
tatis. Et facit, quod in ſeruitute urbana amittenda habe-
tur in l hæc autem iura, ff.de ſerui. urb.prædi. nec poteſt
iſta dici ſeruitus ruſtica, quæ præſcribitur ſolo curſu tẽ
poris

poris ex nō uſu,ut d.l.hæc autē iura,& l.ſequitur.§.ſi uiā & quod ibi no.ff.de uſuc.quia non cōpetebat in caſu nřo ius eundi per territorium:quia illud ius eſt liberum cuique,nec datur facultas eundi uel uehendi, ſed competebat ius non ſoluendi,quando homines uellent aliquid adducere per territorum Rachanati,nō ergo perditur iſtud ius,niſi per actum contrarium,ſcilicet per ſolutiones factas de rebus per territoriū delatis nec iudicio meo ſufficit probare,ꝙ aliqui homines Auximi ſoluerint,qa hoc ius competebat communitati,& eſt ius incorporale.unde non præſcribitur,niſi detur ſcientia communitatis,cōtra quam præſcribitur,quia ſola patientia dñi eſt poſſeſſio in iſtis incorporalibus,& aliter poſſeſſio haberi non poteſt,ut probatur in l.ij.C.de ſerui.& aqua. plenè per Inn. in c.bonæ.ij.de poſtula.præla.& in c.conquerente, de offi.archi.& c.ij.de in integ.reſti.& in multis alijs locis per Bar.in d.l.j.ff.de itine.actuque priua.& Cy. in d.l.ij. ſeu prima,C.de ſer.& aqua,niſi ergo maior pars populi Auximi probetur ſoluiſſe,non poteſt dici,quòd fuerit inchoata præſcriptio contra communitatem , uel niſi toties , & ita palā fuiſſet per maiorem partem facta ſolutio , quòd ſcientia ueriſimiliter perueniſſet ad ipſam communitatem,apud quam conſiſtebat illud ius,ut no. in iuribus p̄al.alias autem non datur negligentia communitatis , nec poſſeſſio poteſt quæri ex parte alterius ut no.maximè per Inn.in d.c.bonæ.Quantum autem temporis in altero prędictorum caſuum requiratur, credo ꝙ tempus 30. anno. quia tanto tempore regulariter præſcribitur actio perſonalis,quæ in hoc caſu competebat Auximis, ut l. ſicut, C.de præſcri.xxx.an.Debet tamen ab hoc tempore ſubduci tempus hoſtilitatis,quando erat tanta , quòd ius nō reddebatur in loco,ut in c.ex tranſmiſſa, & ibi per Inno. de præſcrip.Item tempus mortalitatis , quia illa eſt dei hoſtilitas,de quo per Bar.in l.naturaliter,ff.de uſuc. Itē tempus ueriſimilis ſcientiæ illorum laudorum,quia cum malafide non currat præſcriptio,debet etiam conſiderari,an ex coniecturis poſſit probari mala fides iuxta not.ꝑ Bar.in l.Celſus,ff.de uſuc. Item in facto noſtro cum agatur de uectigalibus imponendis,etiā eſt conſiderandum , an communitas Rachanati habeat hoc ius imponendi , & exigendi uectigalia per tantum temporis,de cuius initio memoria non exiſtit,aliàs autem ceſſante priuilegio principis non poteſt hoc ius competere ciuitati,uel alteri citra principem,ut probatur in l.uectigalia,ff.de pub.& l.ſi publicanus.§.in omnibus,eo. ti. & utrobique per Bal. & in l.ij.C.de noua.uect.facit tex.optimus in c. ſuper quibuſdam,de uerb.ſign.hoc enim caſu propriè præſcribitur contra iura principi reſeruata in ſignum ſpecialis priuilegij,ideo requiritur tantum tempus,ut in d.c. ſuꝑ quibuſdam.Sed ubi iſtud ius competeret ciuitati Rachanati,& ageretur de præſcribendo iure competenti Auximis ex illis laudis,dico quod non requiritur tempus requiſitum ad præſcribendū contra eccleſiam Romanam , quia illud priuilegium centum annorum competit in iuribus immediatè pertinentibus ad eccleſiam Romanam, ita,ꝙ per præſcriptionem præiudicatur ipſi eccleſiæ Romanæ. Secus autem,cum præſcribuntur iura ſpectantia ad ſubditos eccleſiæ Romanæ,ut in caſu noſtro:quia tunc ſufficit tempus commune,ut apertè uoluit gl.& doc.poſt illā in c.ad audientiam,de præſcrip.& c.dilectus,de capel.mo & in c.uolumus.xvj.q.iiij.& ibi per archi.Et hoc ideò,qa non agitur nunc de præiudicio eccleſiæ Romanæ, ſed ſubiectorum,cum præſcribantur iura,quæ non erant apud eccleſiam Romanam,facit ad hoc optimè,quod no.Inno. in c.conquerente,de offi.ordina. ¶Concludo ergo,quòd ad hoc,ut pręſcriptum ſit contra communitatem Auximi,oportet,quòd probetur per communitatem Rachanati,quòd ſciente,uel ſoluēte maiori parte populi ciuitatis Auximi,fuerit in quieta poſſeſſione,uel quaſi percipiēdi uectigalia ab hominibus Auximi per xxx.an.ita quod de iſtis xxx.annis deducatur tempus guerrarum,& mortalitatis modo prædicto,& tempus ſcientiæ , quam ueroſimiliter potuerunt habere de dictis laudis , & iure competenti Auximis.nam regulariter per decēnium inducitur obligatio,ut no.in l.ſi de eo,ff.de acquir.poſ.& in l.j . C. de ſer fugi. Item quòd iſtud ius inducēdi uectigalia in eorum territorium habuerit ex priuilegio principis , uel ꝑ tantum tempus,de cuius initio non eſt memoria. Et hæc dicta poſui ita generaliter,quia caſus præſcriptionis generaliter fuit mihi propoſitus,& ſic non potui dare certum reſponſum, ut in c.de muliere,de ſpō.cum ſi.Et hæc ſufficiant.NIC. ABB.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

FACTI *contingentia ſic proponitur.Quidam habens duos filios naturales ex concubina,maſculum ſcilicet & fœminam, uolens illos legitimare,concubinam in uxorem duxit,& tandem ultimum condidit teſtamentum,in quo filium ſuum maſculum heredem uniuerſalem inſtituit filiæ uerò ſuæ iam maritatæ reliquit iure inſtitutionis Florenos quadringentos:& hoc ſuum teſtamentum fecit in domo propria iacens in lecto ægrotus,præſentibus rogatis ultra notarium,qui teſtamentum ſcripſit. Teſtatore deniq; defuncto,filius maſculus totam hæreditatem tenuit,ſicut in teſtamento continebatur,uixitq; per uiginti annos poſt patris mortē, & tandem pluribus relictis filijs deceſſit . elapſis nouem annis a morte patris filij coram poteſtate Senenſi fuerunt conuenti ſuper dicto legato quadringentorum florenorum iure inſtitutionis relictorum dictæ filiæ primi teſtatoris,& ipſorum,ut hæredum comparuit procurator, & coram poteſtate litem conteſtatus eſt: demum periit inſtantia,elapſoq; multo alio tempore,& interim iā ſunt anni xiij.fuit conuentus unus ex dictis filis nepotibus primi teſtatoris ſuper dicto legato,quatenus eum pro ſua rata contingebat, ſuper quo factum fuit inter partes compromiſſum,& coram arbitris fuit lis conteſtata nunc nouiſſimè orta eſt quidā conuentio inter eoſdē,& coram arbitris nouiſſimè electis, excipitur de præſcriptione legati,cum a tempore dicti legati ſint elapſi quinquaginta anni & ultra.nec habet obſtare litis conteſtatio facta coram poteſtatc,quia iſte,qui nunc conuenitur,erat tunc pupillus, ætatis ſcilicet nouem annorum,& ſecundum ſtatuta Senenſia pupillus non poteſt conueniri , niſi coram iudice pupillorum & a lite iudicium non ualet , & ſic illa litis conteſtatio haberi debet pro non facta . Nec obſtat conteſtatio litis facta coram arbitris iam ſunt anni.xiij,quia tunc erat deditum præſcriptum Queritur quid iuris.*

CONSILIVM XIX.

1 *Hæredes de iure canonico poſſunt a ſe incipere præſcriptionem,ſi habeant bonam fidem.*

2 *Præſcriptio ſemel interrupta , etiam ciuiliter , per litis conteſtationem non poteſt amplius inchoari propter malam fidem præſumptam .*

IEſu Saluatoris eiuſque pijſſimæ matris præſidio humiliter inuocato, Ad huius caſus claram deciſionem tria breuiter ſunt examinanda. ¶Primum , nunquid filius primi teſtatoris potuerit ex perſona ſua pręſcribere,¶ Secūdū quid de filijs ipſius hæredis , nepotibus ipſius teſtatoris. ¶Tertium

¶Tertiū,pręſuppoſito quòd fuerit inchoata præſcriptio, nunquid fuerit interrupta per litē cōteſtatā habitā corā iudice non ſuo,& q̄d de cōteſtatiōe litis poſteà habita coram arbitris.¶Quo ad primū uř,ꝙ filius præſcribere potuerit, quia ignorare præſumitur teſtm̄ paternum , cum conſiſtat in facto iuxta plenè no.per Bar.in l. qui Romæ. §.duo fratres,ff.de uer.ob.& bonæfidei poſſeſſor pręſcribit contra legata,& hæreditatē,etiam ad pias cās diſpoſitas,ut l.fi.C.de ſac.ſan.eccl.& xvj.q.iiij.c.fi.facit quod no. gl.in l.licet,C.de iure deli.Et idē uř dicendum quo ad filios nepotes primi teſtōris,cū ipſi pariter & fortius præſumantur ignorare teſtamētum aui,cum ſuccedunt ex ꝑſona eorum patris. nec habet obſtare nouiter conuēto litis cōteſtatio habita coram iudice incompetenti, quia talis conteſtatio non interrūpit præſcriptionem,ut eſt tex. iunctus cum gl.in l.pe.C.ne de ſta.defun.no.gl.in c.ut debitus,de ap.& c.ex tuarū,de pur. can.& xvj.q.iij.dilectio. §.pōt.Nec ob.cōteſtatio ultimò facta corā arbitris , quia tunc erat cōpleta præſcriptio computādo tempus filij & nepotum.& ideò non hēt locū interruptio,ad hoc no. gl. c.uigilanti,de præſcri.& Io.An.in regula,poſſeſſor, de re gu.iu.li.vj.in Mercu. & ex his patet reſponſio ad ſm̄ & tertium dubium.¶Sed his non obſtantibus ꝯriā ſniām in caſu noſtro arbitror ueriorem ex triplici capite . Primo, quia filius teſtatoris præſumitur habuiſſe notitiā teſtamēti,cum in facto mihi præſupponatur,ꝙ teſtamentum fuit inuentum in domo ipſius filij,& ſic erat in hæreditate iacente.l.ſi quæ cautiones,ff.fa.erciſ.& quis præſumitur habere notitiam eorum,quæ ſua ſint.l.quiſquis,C.de reſcinuen.facit.c.ab excommunicato,de reſcr.& c.cum illorum de ſen.excom.Præterea teſtamentum fuit conditum publicè in domo ipſius teſtatoris in præſentia ſeptē teſtium & notarij,filio exiſtente in loco teſtatoris. ergo præſumitur illius habuiſſe notitiam,argu.optimum in c. quoſdā , & c quanto,de præſum.& l.conſenſu,C. de repu. & quod no.Bar.in l.j.ff.ſi cer.pet.& xvj.diſt. c.quod dicitis,& c. 1. de transla.præl.Nec ab his diſcrepat Barth.in d.l.qui Romæ.§.duo fratres,nam ibi expreſsè uult, quod ex coniecturis præſumi debet ſcientia etiam in filio.Eſt & alia ſcientiæ coniectura,quia cum teſtator haberet duos filios maſculum.ſ.& fœminam,& de iure ciuili equaliter ab inteſtato ſuccedere deberēt,ut in auth.defuncto,C. ad Tertu.& filius totam hæreditatem poſſedit iuxta diſpoſitionem teſtamenti,ergo præſumitur illius habuiſſe notitiam quia aliàs præſumeremus in eo delictum,& uſurpationē, quod in dubio non eſt præſupponendum, ſicut dicimus in extraneo poſſidente totam hæreditatem,ut in dubio præſumamus habuiſſe notitiam teſtamenti , ne præſumatur animus uſurpandi,ut no.Bar.in d.§.duo fratres . Et eadē ratio eſt de parte quo ad partem,ſicut de toto quo ad totum,ut in l.an pars,ff.pro derelic.facit c. paſtoralis , uer. item cum totum,de offi.dele.& hoc profectò ultimum ſufficeret ad ſcientiam præſumendam. Si ergo filius habuit ſcientiam huius legati,non ualuit pręſcribere,ut in c.fi.de præſcri.& quod no.Bar.in l.priuilegia,C.de ſac.ſan. eccl. Et per conſequens nec filij iſtius hęredis, qui ſucceſſerūt in hæreditate,præſcribere potuerunt,quia mala fides defuncti nocet hæredibus in præſcriptione ita quòd nec per ſe poſſunt præſcriptionem inchoare,ut eſt text.no.in l.cū hęres,ff.de diuer.& temp.præ.Et hoc indubitatum de iure ciuili,quo iure decidenda eſt præſens quæſtio, cum ſit inter laicos iuxta not.in c.2.de arbi.li.6.& regula,poſſeſſor,de re.iu.l.6.& per Bar.in d.l.priuilegia,C.de ſac.ſan. ecc.De iure uerò canonico nūq̄d hæredes poſſint a ſe incipere pręſcriptionē,ſi habeāt bonā fidē no.Dy.in d. regula poſſeſſor.poſſet dici ꝙ ſic ex quadam benignitate canonica.arg.eorum quæ no.in c.de quarta,de præſcr. & c. cura,de iure pa.Sed ego ſēper tenui contrarium . ut in hoc non differat ius canonicū a ciuili,quia non reperitur iure cautum,ut in.c.j.de ope.no.nun.Nec obſt.no.in iuribus allegatis per Din.quia illa non loquūtur in hærede qui cauſat ius ſuum à defuncto,& cenſet eadē ꝑſona cū defuncto ut in auth.de iure iu.a mor.præ.ſed in ſucceſſore in dignitate,qui non cauſat ius ſuū a defuncto,ſed a ſuperiore , a quo inſtitutionē habuit,nec cēſetur eadem perſona cum defuncto,merito p̄ſcribit,ſi habeat bonam fidem,licet p̄deceſſor habuerit malam fidem,& ex hoc capite indubiè iudicandum eſt pro legataria,uel eius hærede.¶Secundū caput fauorabile legatariæ eſt,quia præſuppoſito,ꝙ filius teſtatoris ignoraſſet teſtamētum paternum, tñ ex alio capite non poterat præſcribere,quia aut erat malefidei poſſeſſor,quoniam credebat hr̄ditatē pro dimidia pertinere ad ſororē,prout iure diſponitur,& nihilominus poſſidebat totā inſolidū & nō potuit pręſcribere , & idē in filijs hæredibus rōne prædicta. Aut errabat in iure,credēs hæreditatē totā ad ſe,ut ad maſculū ꝑtinere, & ēt præſcribere nō potuit,quia error iuris impedit præſcriptionē , ut in l.nunquam,ff.de uſu.nec error iuris eſt præſumēdus,ut no.in l.ſine culpa,ff.de re.iu.Et ꝑ Bar.in l.ſed & ſi.§.ſcire ff.de peti.hære.& l.q̄d Nerua,ff.depo.facit.l. quēadmodū ff.de agri.& cenſi.li.xj.& regula, qui ꝯ iura mercatur , de re.iud.lib.vj.¶Vertat ergo ſe ueritas,quo uelit,nō poteſt in caſu nřo locū habere præſcriptio.¶Ex tertio capite obtinere debet legataria,uel ipſius hæres , qa præſuppoſito ꝙ dictus filius legitimè inchoaſſet p̄ſcriptionē,tñ qa poſt mortē ſuā ꝑ nouē annos,& ſic antequā cōpleret p̄ſcriptio 30.ann.fuerunt oēs filij nepotes teſtatoris ad iudicium euocati,& per legatariā ſeu eius hærcdē fuerunt certificati de teſtō aui,& petitum fuit ab eis dictū legatū extitit dicta præſcriptio interrupta,ita,ꝙ amplius non potuerūt præſcribere ꝑꝑ ſuperueniētiā malæfidei,ut in c.fi.de præſcr.& in regula,poſſeſſor malæfidei,de re.iu.li.6. facit q̄d no.gl.in regula ſine poſſeſſiōe e.ti.& li.& in c.j.16.q.4.ubi no.ꝙ p̄ſcribiť ſemel interrupta,ēt ciuiliter ꝑ litis conteſtationē,nec poteſt amplius inchoari ꝑꝑ malā fidē præſūptā.Nec ob.ſi dicať,ꝙ illa litis cōteſtatio fuit habita corā iudice incōpetēti,qa dico,ꝙ hic fuit interrupta nō ꝑꝑ actū ciuilē litis conteſtationis ſed ꝑꝑ ſuperueniētiā malefidei,quæ cū cōſiſtat in facto non requirit iudicis cōpetētiā,ſeu actum iudicialē hoc notanter uoluit Anton. de Bu.in c.vt debitus,de ap.ſuper gl.j.ubi dixit, ꝙ ſi ex geſtis corā incōpetenti iudice reus fuit effectus malęfidei poſſeſſor interrupta eſt pręſcriptio ut in ſimili no. in exceptiōe,qñ ꝑ illā quis cōſtituiť in mala fide,ut in c.cū dilectus,de or.cog.facit quod no.in.c.at ſi cleri. de iud. ſed in caſu noſtro talia interuenerunt coram iudice incompetenti,per quæ is,contra quem nunc agitur,præſumitur incidiſſe in malam fidem,cum fuerit allegatum teſtamentū aui,& legatum in eo factum,& oblata particula teſtamenti,quatenus faciebat ad cauſam;quod plus eſt,teſtamentū ſemper fuit in domo iſtius rei,& fratrum,ita, quod poterant eū ſtatim uidere,& ueroſimile eſt,ꝙ uiderūt,uel eſt eis īputādū, ſi uoluerint informari,ar.in l.q̄d te,ff ſi cer. pe.& eleganter per Bar.in ex̄ua.ad reprimendū, in uerbo denūtiationē,ad fi.ubi uult,ꝙ etiā extra iudiciū pōt hæres ꝑ informationē ueroſimilē cōſtitui in mala fide.Quin imò plus dico,ꝙ ſine illa informatōe nō ualuerūt iſti nepotes teſtōris p̄ſcribere,cū ex eo ꝙ ſemꝑ habuerūt teſtm̄ in domo,p̄ſumuntur ſciuiſſe legatū,arg.in d.l.q̄ſquis , C. de re.uen. Et q̄d not.Barto.in d.§.duo fratres,& per ꝯñs non

nõ potuerunt præſcribere,& hoc ſolum ſufficeret contra
eos. Nam malafides probatur ex coniecturis , cum conſi-
ſtat in animo,ut no.Bar.in l.Celſus,ff.de uſuc.& l.j.§.j. ff.
de iti.actuque pri.& hoc ſolum ſufficeret ad impediẽdam
præſcriptionem compleri;& hoc eſt quartum caput uicto
riæ reportandæ.nec habet opitulari,quòd iſte conuentus
erat tunc nouem annorum,quia ſatis eſt doli capax ad cõ
prehendendum ea,quæ erant facta,ſ.legatum eſſe deſcri-
ptum in teſtõ,maximè cum fuiſſet allegatum per actorẽ ,
qui eum traxit ad cauſam:ad hoc optime.c.j.de deli.'pue.
& l.j ff.ad Sill.§.impuberi,& quod no. gl. in c. præsbyter.
lxviij.diſt.per doct.in c.cum nobis,de præſcrip. & hæc ſuf
ficiant.¶Concludo ergo dictam legatariam , ſeu eius hæ-
redem fouere iuſtam cauſam,præſcriptione allegata non
obſtante. NIC. ABBAS.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

CASVS *in effectu ſic proponitur: Ciuitas florentiæ habens
multa loca in tẽporalibus ſibi pleno iure ſubiecta,inter quæ eſt ci
uitas Aretina,deputauit & aſsignauit omnes ſuos reditus ordina
rios, quibuſdam exceptis pro intereſſe montis,id eſt illarum pecu
niarum quas tempore neceſsitatis recipit,& exigit a ſuis ſubditis
quibus reſpondet in quinque uel parum,plus uel minus pro cente-
nario.Et de conſuetudine illius communitatis eſt deputare ſingulis
quatuor annis quoſdam officiales,qui habeant prouidere,quid de
reditibus communitatis ſit pro intereſſe montis aſsignandum , &
quid pro alijs neceſsarijs exponendum.His ſtantibus contingit ,
quòd imminente quadam neceſsitate ſoluendi ſtipendiarijs depu-
tatis ad obſequium dictæ communitatis,quidam ciues electi , ha
bentes ad hoc poteſtatem grauarunt extraordinem multos eis ſup
poſitos,inter quos grauarunt ciuitatem Aretinam,ut ſingulo men
ſe ſolueret florenos centum per xxxix.menſes.Et omnia hæc one
ra,ſeu ſuperindicta,impoſita per dictos ciues.debebant ſolui ca-
merario conductæ ſtipendiariorum.Interim durante dicto tempo
re fuit prouiſſum per florentinos , ut dictum ſuperindictum cen-
tum Florenorum ſolueretur per ciuitatem Aretinam per quatuor
annos ſecuturos poſt dictos 39.menſes finiendos.De menſe Decem-
bris.M.427.et fuit ordinatum,ut dictum ſuperindictum centũ flo
renorum, quod ſoluebatur camerario conductæ , ſolueretur dicto
monti pro ipſius intereſſe.Demum finito tempore dictorum qua-
tuor annorum,& ſolutione facta ſingulo menſe,prout fuerat di-
ſpoſitum,& ordinatum,fuerũt electi quidam ciues,qui haberent
prouidere,quid eſſet monti aſsignandum.qui uiſis omnibus, prius
aſsignatis monti retulerunt in concilio dictæ ciuitatis Florentiæ ,
quòd erat utile & expediens,quòd omnes introitus olim aſsigna-
ti monti confirmarentur per quatuor annos.concilium uerò gene
rale,nulla expreſſa mentione facta,de ſingulis reditibus, prouidit
per hæc uerba generalia,quæ ſequuntur,uidelicet,quòd omnia aſ
ſignamenta facta pro ſolutione intereſſe montis,quæ nunc uigent,
& quæ uigebant de menſe Decembris proximè præteriti.ex nunc
intelligantur eſſe & ſint prorogata & cõfirmata,et in priſtino ro
bore perdurent per tempus quatuor annorum , ſaluis his,quæ ſci-
licet in contrarium prouiſa ſunt.Ex nunc quæritur,an dictum ſu
perindictum cẽtum florenorum uideatur prorogatum ad quatuor
annos,de quibus in dicta prouiſione continetur .*

CONSILIVM XX.

1 *Ciuitas exercens regalia,habet tantam poteſtatem in territorio
ſuo.qnantam princeps in uniuerſo.*
2 *Diſpoſitio principis,ſimpliciter facta contra ſuam præcedentem
determinationem, ſeu interlocutoriam, non tenet ex defectu uo-
luntatis.*
3 *Onera extraordinaria ſunt odioſa, & ſine magna cauſa & ex-
preſſo principis conſenſu non ſunt exigenda .*
4 *Legato uſufructu domorum, & eorum,quæ ſunt in domibus illis
excepto argento,non ueniunt ea, quæ ſunt cõparata mercis cã*

OMnipotentis Dei poſtulato ſuffragio, Vr
primò, ſic . non.n. in hac p-
1 rogatione deficit poteſtas ; † quia ciuitas exer-
cens regalia habet tãtã poteſtatem in territorio ſuo,quã
te princeps in uniuerſo.no.Bart. præcipuè in ciuitatibus
Tuſcię in l.infamem,in fin ff.de pub.iu.& in l.j.ff.de aqua
plu.arcen.& l.hoſtes,ff.de cap.facit quod no.Bar.in l. de-
cernimus,C.de ſac.ſan.ec.& Inn.in c.cum P.tabellio , de
fi.inſtr.& in c.cũ te,de re iud.bene facit tex.in c. per uene
rabilem,qui fil.ſint legi.& c.ſuper quibuſdam, de uer.ſig.
Sed certum eſt principem poſſe imponere ſubdictis , ſu-
perindicta,ſeu onera extraordinaria,ut l.una C. de ſuper
indic.lib.x.Quinimò poteſt onus extraordinarium facere
ſua lege ordinarium,ut l.j.C.de ſuperindic. eod. lib. er-
go & ciuitas habens regalia , hoc facere poteſt ad hoc
cap. j. quæ ſint regalia, col. x. Item non deficit cauſa ;
nam pro republica poteſt habens regalia,ut princeps , et
bona priuatorum publicare,ut leg.& notatur in l. item ſi
uerberatum,ff.de rei uend.& l.Antiochenſium,ff.de pri-
uile. cre.no.Inno.in c.quæ in eccleſiarum,de conſt.& Bar
to.in l.fi.C.ſi contra ius uel uti.pub.& Cyn.in l.reſcripta,
C.e nec deficiunt uerba, quoniam prædicta prouiſio pro
rogauit ad quatuor annos aſſignamenta facta pro intereſ
ſe montis,nedum ea,quæ uigebant tempore reformatio-
nis,ſed etiam ea,quæ uiguerant de menſe Decembris pro
ximè pręteriti,quo tẽpore uigebat illud ſuperindictũ un
de illa lex uoluit fingere prorogationẽ ſuiſſe factam tpe,
quo durabat ſupindictũ cẽtũ florenorũ,& hoc uoluerũt il
la uerba reformationis ibi,Ex nũc ĩtelligãtur ẽẽ,& ſint p
rogata,& cõfirmata,& in priſtino robore pdurẽt &c. Nã
uerbum,intelligãtur,eſt uerbũ fictum ſeu præſumptum,&
non uerum,ut in c.ex ſtudijs,iuncta glo.de præſump. & l.
j.§.eiectione,ff. de ui & ui ar. certumque eſt legem poſſe
fingere actum retrofuiſſe geſtum,ut legi.& no.in l.ſi is, q
pro emptore,ff.de uſuc.& l.ſi maritus,ff.de adul.& c.lite-
ras,de tempo. ord.& ff.de cap.& poſtli.re.per totum,ma-
ximè in poſtliminiũ,eo.ti.& per hoc tollitur,quod obijci
poteſt quod id quod non extabat.non poterat prorogari
quia prorogare idem eſt,quod extendere,& hic præſup-
ponit habitum de præſenti,ut l.ſed ſi manente, ff. de pre-
ca.Et quod leg.& no.in c.de cauſis,de offi.dele.& l. priua
torum,C.de iuriſ.om.iu.Item non deficit uoluntas ſtatuẽ
tium,quia illa in dubio colligitur ex uerbis,ut l. non ali-
ter,ff.de leg.iij.& c.fi.de uer.ſig.& l. proſpexit. ff. qui & a
quibus. Nemo enim præſumitur dicere, quod mente non
cogitauit.l.Labeo,ff.de ſup.leg.& xxij.q.ij.c.is autem , cũ
in hac prorogatione concurrant poteſtas,cauſa,uerba, &
intentio:nihil eſt,cur debeamus interpretationem in con-
trarium facere.Sed profecto quamquam prædicta & ſimi
lia,quæ adduci poſſent uideãtur multum urgere pro hac
parte affirmatiua,attamen, ſi negotium diligenter & ac-
curatè ponderabimus,contrariam ſententiam arbitrarer
mihi præualere.Et primò præmitto,quòd non omnia oc
currentia poſſunt apertè lege decidi,ſed deficiente lege,
eſt ad legum ſimilia recurrendum,ut l.non poſſunt, ff. de
leg.& c.cum dilecti,de confir.uti.& c.tranſlatæ,de conſti.
& l.illud,ff.de conſti.& l.illud,ff.ad le.Aquil.facit.l. natu
ra.n.rerũ,ff.de præ.uer.ubi,deficiẽte ſi'i recurrẽdũ eſt ad
rõnẽ naturalẽ,ut l.ſcire oportet.§.ſufficit, ff. de excu. tu.
& c.ſecundo requiris, in fi.de ap.no.gl.in c.conſuetudo. j.
di.Sed diſcurrẽdo p legum & canonum ſimilia & iuſtitiã
naturalẽ hęc pars ꝯria,ut ſ.dicta prorogatio nõ ſit exten
denda

denda ad ſuperindictum centũ florenorũ,apertè mõſtra-
bitur.Et primò de hoc iudicio meo eſt quaſi tex.in c.cum
2 olim,de re iu.ubi apertè concluditur,† ꝙ diſpoſitio prin-
cipis ſimpliciter facta contra ſuã præcedẽtem determina
tionẽ, ſeu interlocutoriã non tenet ex defectu uolũtatis :
quia nõ pſumitur princeps uelle uenire ꝯ ſuã pręceden-
tẽ interlocutoriã , alio non expreſſo.& per illũ tex.dicit
notanter Bar.in l.qđ iuſſit,ff.de re iudi.in fin.ꝙ ſi eodẽ iu
dicio ſuper eodẽ facto appareant duæ ſententiæ interlo-
cutoriæ contrariæ, nec appareat ꝙ iudex tulerit ſecũdam
animo reuocandi primã,non vr prima reuocata:quia pri-
mã eſſe latã debet liquere iudici.l. hoc aũt.§.j.ff.ex quib.
cau.in poſ.ea.ſicut uidemus in ſimili, quòd qs nõ uidetur
renuntiare iuri , qđ ignorat.l. mater.ff.de inoff. teſta.nec
miles uidetur exhæredare filium, quẽ ignorat habere,ut
C.de teſta.mil.l.ſicut certi;& in iudice ordinario propter
multiplicitatem factorũ pſumit Bar. ignorantiã, ſicut in
d.c.cum olim,præſumit ignorantia in principe.ita & for-
tius dicendũ eſt in caſu noſtro.Nam cum primò fuiſſet da
ta per Florentinos certa lex, & certa meta,ſeu uita illi ſu
perindicto,ut ſcilicet finiret in fine quatuor annorum,nõ
eſt uериſimile , quòd in illa reformatione ſeu generali or
dinatione ſuper reditibus aſſignandis monti , uoluerint
comprehendere illud ſuperindictũ,qđ iã habuerat prius
per ipſam cõitatẽ certam uitã & terminum : quia non eſt
pſumendum in dubio, ꝙ dicta cõitas uoluerit uenire con
tra ſuã determinationem prius factã , & ita intolerabili-
ter, & aſſiduè uexare ſuos ſubditos oneribus extraordi-
narijs iam diu uexatos,& guerris duris afflictos,cum bo-
ni principis ſit fauore ſuos ſubditos adiuuare , & intereſt
ipſius habere ſub ſe locupletes ſubiectos , ut in auth. ut
iud.ſine quoquo ſuf.§.cogitatio. Et maximè per hoc dicẽ
dum in caſu noſtro , in quo diſpoſitio & ordinatio cõita-
tis põt habere locum,& uim ſuã abſq; illo ſuperindicto ,
3 ar.in c.j.de iureiur.lib.vj.& quia hæc† onera extraordina
ria ſunt odioſa,& ſine magna cã,& expreſſo principis con
ſenſu non ſunt exigenda , ut d.l.una, C.de ſuperindi.& in
auth.itẽ nulla cõitas,C.de ſac.ſan.eccl.& per Ioã.And.in
c.2.de ĩmu.ecci. Secundò principaliter induco caſum no.
in c.dilecti, de dona.ubi habet,ꝙ ſi poſt multas donatio-
nes annectitur in fine clauſula oneroſa,licet generalis nõ
tñ refertur ad illã donationẽ, q̃ erat magis libera, & ha-
bebat ſuã determinationẽ ſpecialẽ. Et per illum tex.di-
xit Spec. in tit.de inſtr.edi.§.nũc aũt uidendũ,ver.itẽ ex-
cipe , quòd clauſula oneroſa in fine poſita,nõ refertur ad
diſpoſitionẽ habentẽ ſuã ſpecialẽ determinationẽ; & idẽ
uoluit Bar. in l.talis ſcriptura, ff.de leg.j.Et facit notan-
ter,qđ ipſe no.in l.prætor ait,ff.ui bo.rap.ubi dicit,quòd
ea , quæ exorbitant à iure cõi, nõ intelliguntur repetita
in l. poſtea generaliter condita. Sed in caſu noſtro, illud
ſuperindictum fuit aſſignatum monti cum certa determi
natione,ſcilicet ut duraret per quatuor annos tantùm;er
go generalis prouiſio poſtea facta , non debet extendi ad
illud ſuperindictum habens determinationem, & certam
uitam ex diſpoſitione cõitatis , ſed ad alia aſſignamenta
facta monti,quę nõ erãt ita priuilegiata,nec habebant de
terminationẽ ita limitatã,maximè quia in odioſis ñenda
eſt ſtricta interpretatio.Tertiò ad idem notabiliter facit
l.Paulo Callimacho.§.j.de leg.3 .ubi habetur, ꝙ ſi multa
legata fuerunt uni facta in teſtamẽto,quorum aliqua fue
runt ſub conditione, alia uerò pure,& in codicillis poſt-
modum teſtator dicto legatario fecit legata,& adiecit ,
ut illis deberet eſſe contentus : illa diſpoſitio generalis
facta in codicillis, refertur ſolum ad legata , quæ erant
uniformia, & de præſenti debita, non autem ad illa, quæ
debebantur in caſu mortis hęredis , & hoc ex magna æ-
quitate, & de illo tex.fecit magnum feſtum Bar.in l.fidei
cõmiſſa.§.ſi quis ita,ff.eod.tit.& uoluit extendere ad om
nia legata facta ſub conditione,quæ non erant uniformia
cũ alijs. Ita notanter, & ſingulariter poteſt dici ad propo
ſitum, quòd reformatio nunc generaliter facta,debet ex
tendi ad aſſignamenta , quæ uigebant de menſe Decem-
bris, quæ erant uniformia,non autem ad dictum ſuperin
dictum centum florenorum,quod habebat certam metã ,
& conditionem, ſeu determinationem. Quartò ad corro-
borationem prædictorum facit:quia dicta prouiſio noui-
ter facta diſponit prorogando aſſignamenta, quę tunc &
prius uigebant pro intereſſe mõtis: ſed cum dictum ſuper
indictum fuiſſet caſu, & ad tempus aſſignatũ pro intereſ-
ſe montis,non poteſt dici ſimpl'r monti aſſignatum,ut ſic
ueniat ſub generali diſpoſitione facta ſuper aſſignamen-
tis prorogandis. Ad hoc notanter induco.l.quęſitum, in
princ.§.fi.& l. ſi ita legatum, ff. de leg.2. ubi probatur,ꝙ
ea,quę caſualiter adſunt, abeſſe uidentur. Quidam enim
ibi legauit ea,quæ caſu ibi fuerunt,non uidentur legata;
ad idem.l.generali.§. uxori, ff. de uſufructu leg.ubi tex.
4 no.dicit, † quòd legato uſufructu domorum, & eorum,q̃
ſunt in domibus illis , excepto argento, non ueniunt ea ,
quæ erant comparata mercis cauſa , quę finguntur non
eſſe in domo, cum non fuiſſent deſtinata, ut eſſent in do-
mo,ſed accidenter fuerint ibi collocata. Ecce ergo,quòd
etiã exceptio facta à legato.non firmat legatum in alijs ,
quæ non ſunt eiuſdẽ naturę cum reliquis contentis ſub
diſpoſitione generali ; ad idem l. Seio.§ medico,ff.de an
nu.lega.ita dicendum in propoſito,ex prædictis & multis
alijs ſimilibus,quæ allegari poſſent, quæ breuitatis cau-
ſa omitto,cũ prædicta ſatis abundè ſufficiant. ¶Conclu-
do, iudicio meliori ſemper ſaluo,dictã prouiſionẽ noui-
ter factã , non extendendã ad ſuperindictũ dictorũ centũ
florenorũ,pręſertim cum tempore prouiſionis iam illud
ſuperindictum eſſet extinctum,nec debet induci fictio,de
qua dixi in principio,per iura ſuperius allegata. Ex præ-
dictis ſatis patet reſponſio ad iura,& rationes ſupraindu
ctas pro contraria parte.deficit enim in caſu noſtro prin
cipis uoluntas , ut colligitur ex prædictis. Et hæc ſuffi-
ciant. NICOLAVS ABBAS.

CONSILIVM XXI.

1 *Iuriſperiti non ſolent allegare iura, cum petuntur conſilia per
iudices cauſarum.*
2 *Captus ſi extiti propter repreſalias indictas in odium tui,ſi ſim
coactus ſatisfacere, poſſum contra te agere, & repetere.*

SAluatoris noſtri,eiuſq; pijſſimæ matris vir
ginis intemeratæ præſidio humi
liter inuocato.¶In qõne,q̃ ad pſens uertitur in-
ter Iacobum olim Thomęi bancherium actorem ex una ,
& Matthęum olim Simonis hæredem quõdã d.Mattheæ
ex alia parte , ſuper reluitione quorundã librorum,ut ex
actis cauſæ latæ colligitur ; ſuccincta & leui concluſione
utar, cum hoc ſit conſilium deciſiuum, & nõ ad unius par
tis petitionem editum, ſecutus in parte dñm Ioã.And.in
1 c.ſicut,de re iudi.dicentem,† ꝙ iuriſperiti non ſolent al-
legare iura,cũ petãtur cõſilia per iudices cauſarũ; ſecus ,
ſi petantur per partes. Dico ergo, quòd in deciſione hu-
ius qõ. partes dñi poteſtatis eſſe debent in condẽnando
ipſum Matthæum, tãq̃ hæredem dictæ dominę Mattheæ
ad reluitionem librorum pignori ſubnexorum per quen
dam Ioannem de Florentia arbitrum,ſeu calculatorem
aſſumptum

aſſumptum pro parte dictæ dominæ Mattheæ, dum age-
ret inhumanis, & dictos libros ſic redemptos conſignãdo
dicto Iacobo actori. In prædictam ſnĩam me mouit prin-
cipaliter, qm̃ à principio dato dubio in rationum calcu-
lo, legitimè per dictas partes fuerunt aſſumpti calculato
res rationum, ut probatur in l.ſi reſiduũ, C.de diſtra.pig.
& l. arbitro, & ibi per Bar.ff.q ſatiſd.cog.& l.hac edicta-
li, C.de ſec.nup. & l.j.ff.de uent.inſpi. & c.fraternitatis,
de frigi.& maleſi.& c.propoſuiſti, de proba. Et de his pe-
ritis in arte ſua, etiã per iudicem aſſumendis, plenè per
Bart.in proœ.ff. ueteris in ver.itẽ nota hic, ꝙ illi, qui peri
ti ſunt &c.in l.2.in fi.C.de reſcin.uendi. Præterea iſtis ſic
aſſumptis licitè datur aliquid remunerationis gratia, ꝙ
honorarium appellatur, ut l.j. ff. ſi menſor fal.mo.dixe.
Et ẽt licitè petũt, ſiue ſit ſalariũ eis à principio taxatum,
ſiue id, ꝙ conſueuerint in hoc operas locare, de quo per
Bar.in l.j.§.ludi quoq;, ff.de uar.& extraord.cog.ubi tex.
facit mentionem de iſtis calculatoribus; ad idem l.exce-
pto, C.loca & debet iſtis prouideri per partes, quarũ ne-
gotiũ gerunt, ſicut dr̃ in delegatis & aſſeſſoribus, ut in c.
ſtatutũ.§.inſuper, & §.aſſeſſores, de reſcrip.lib.vj. Cũ er-
go ex facto dictæ dñæ Mattheæ, ſeu ipſius procuratoris
ad hoc habentis mandatum contigerit iſta ſubpignora-
tio librorũ; & in odium ipſius dominæ Mattheæ, ſeu eius
heredis non ſatisfacientis de ſalario conuento uel con-
ſueto dicto Ioãni in calculatorẽ pro ſua parte aſſumpto,
ex qua quidem pignoratione dictus Iacobus ſine aliqua
ſua culpa incurrit dãnũ: quia caret cõmoditate librorũ.
ergo potuit agere ꝯ dictã dominã Matthæã, ſeu eius hæ-
redẽ, ut dictos libros reſoluat, & eum indẽnẽ conſeruet,
ẽt præſuppoſito qđ malè fecerit dictus Ioãnes in ſuppo-
nendo libros pignori. hoc apertè vr̃ probari per id, qđ
legit & no.in l.nã & ſeruus, & ibi ꝑ Bar.ff.de neg.geſt.ubi
probatur, qđ ſi paſſus ſum, etiã iniuſtè, aliquod dãnum
propter factum tuũ, poſſim agere ꝯtra te ad ſatisfactionẽ
dãni; ad idem l.licet, in fin. ff. nau.cau.ſta. & l.ſi non.§.cũ
autẽ, ff. de his qui deie.uel eff.& l.ſi merces.§.culpa, ff.lo-
cati.ubi ſunt tex.optimi in materia noſtra; & qui cãm dã-
ni dat, dãnũ dediſſe uidetur, ut in c.fin.de iniu.& dam.da.
facit qđ no.in c.ſicut dignũ, de homi. Et per hæc iura di-
2 xit notãter Bar.in tractatu repreſaliarũ, uer.decimo, † ꝙ
ſi captus fui propter repreſalias indictas in odium tui, &
coactus ſum ſatisfacere, poſſim agere ꝯ te, & repetere qđ
propter factũ tuũ, & tui odiũ aſtrictus fui ſoluere. & idem
firmauit Bar.in d.l.nã & Seruius. Idẽ tangit in l.2.in fi.ff.
de uerb.obli. ad idẽ facit, qđ idem Bar.no.in tractatu de
tyrãno, & l.creditor, ff.de ſol.ubi dicit, qđ ſi debitor iniu-
ria creditoris fuit coactus debitum ſoluere per tyrannũ,
conſequitur liberationẽ, ſaltẽ in effectu. idem uoluit in ſi
mili in l.cotem ferro.§.qui maximos, ff. de publi.ubi fir-
mat, quòd ſi emens pedagium à ciuitate, paſſus eſt maxi-
mũ dãnũ propter guerrã, quã ciuitas alteri intulit, uel ip
ſi fuit illata, poteſt agere contra ciuitatẽ ad intereſſe: q a
ex facto ſeu odio ipſius dãnũ paſſus eſt. Ita dicendũ pun-
ctualiter in propoſito, cum ex ipſius facto dominæ Ma-
theæ aſſumentis illũ Ioannẽ in ſuũ calculatorẽ hoc dãnũ
carentiæ librorum incurrerit dictus Iacobus, ꝙ poteſt a-
gere contra hæredem ipſius dominæ Matheæ ad ſatisfa-
ctionem dãni, & ſic ad reluitionem dictorũ librorũ. Et fa
cit qđ not.doc.in c.calũniã, de pœnis. non obſtat prædictæ
concluſioni, ſi dicatur, ꝙ dicta domina Matthæa erat uſu
fructuaria, & ſic ſumptus litis debebant pertinere ad hæ-
redem, qui erat proprietarius. Ad hoc enim reſponderi
poteſt multipliciter, & primò, ꝙ ipſa d. Matthea tenebat
dicto Ioãni ex ꝯtractu ſuo nomine geſto; qđ patet ex eo,
q a conſtituit procuratorẽ ẽt ad eligendum calculatores
rationũ, & promiſit ſub hypotheca, & obligatione omniũ
bonorũ ſuorũ, habere ratũ & gratũ, quicquid dictus pro-
curator in dicta cauſa, & in depẽdẽtibus ab ea fecerit; &
ſic ẽt poſt renuntiationẽ uſusfructus remanſit dicta domi
na Matthæa obligata dicto Ioanni electo per ſuũ procu-
ratorẽ ad prouidendum ſibi de labore ſuo. Ad hoc bonus
tex. cum materia ſua in l.procurator, & qđ legitur & no.
in l.poſt mortem.§.tutor, ff.quãdo ex fac.tu. Præterea di
cta domina Matthæa pugnabat pro iure ſuo conſequen-
do, & ſic ſuis ſumptibus debebat militare. Item quia mo-
dica impenſa, etiã facta in re, in qua eſt conſtitutus uſuſ-
fructus, pertinet ad uſufructuariũ, & nõ ad proprietariũ,
ut l.hactenus, & l.ſi pendentes, ff.de uſufruc. Præterea &
tertiò, ꝙ teneatur ad ſumptus, uel non, curandum nõ eſt
in caſu noſtro. ſatis enim eſt, ꝙ ex electione ſua, ſeu ſui pro
curatoris dictus Iacobus incurrerit damnum. imputandũ
eſt enim ſibi, ſi talem elegit, arg.in l.cum mandato, in fi.
ff.de procur. Et ex prædictis patet reſponſio ad id, quod
opponitur per alteram partem, quòd dicta domina Mat
thæa erat mortua tempore quo dicti calculatores retu-
lerunt. Nam, ut prædixi, ſatis eſt, quòd hoc damnum con-
tigerit ex electione ſua, & ſic ex facto ſuo. eſt enim in
hoc initium conſiderandum. debebat enim dicta domi-
na Matthæa poſt ſuam renuntiationem, uel ipſius heres
poſt eius mortem ilicò prouidere, ut nullum damnum
potuiſſet contingere dicto Iacobo ex electione ſua, &
concordare dictum calculatorem. Nam ſibi erat ſatisfa-
ciendum pro labore ſuo, cum pro eo non remanſit, quin
negotium habuit effectum; ad hoc quod legitur & no.in
l. j. §. diuus Seuerus, ff. de uar. & extraordina. cog.me-
lius in l.ſed addes.§.cum quidam, ff. loca. illud quoq;
abſoluti iuris eſt, quod obligatio cauſata in perſonam
defuncti, tranſit in hæredem, ut l. ueteris, C. de contra-
hen. & cõmit. ſtipu. Vltimò non ob. ſi dicatur, quòd li-
bri non ſunt dicti Iacobi: quia hoc falſum. nam cum con
traxiſſet ſocietatem cum Adoardo, & per illum gere-
bat negotia ſocietatis, libri ſocietatis erant communes;
unde ſocius poteſt agere contra ſocium actione pro ſo-
cio ad editionem librorum, ut l. quædam, primo reſpon
ſo, ff. de eden. unde quilibet ſociorum pro ſua cõmodi-
tate poteſt agere inſolidum, maximè quia cum dictus Ia
cobus exerceret negotiationem per Adoardum ſolum,
uidetur eum conſtituiſſe inſtitorem ſuum. unde obliga-
batur ex actibus per illum geſtis iuxta plenè nota. per
Bart. in l. eadem, ff. de duobus reis, & ſibi mandaſſet, ut
libros conficeret iuxta ea quæ leguntur, & not. in d.l.
quædam, maximè per Barto. Et hæc ſufficiant.

NICOLAVS ABBAS.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

QVIDAM Ioannes de Senis hæres ex teſtamento Angeli de Senis, conceſſit, dedit, & conſignauit dominæ Nicolaæ filiæ dicti Angeli unum fundũ Titianũ poſſeſſum per dictũ Angelũ, eidẽ dominæ Nicolæ relictũ in dicto teſtamẽto, promittẽs Ioãnes eidẽ dominæ Nicolæ & heredibus ſuis, tãquàm hæres prædictus, & nomine ſuo proprio dictũ fundũ ſemper defendere, & disbrigare ab omni perſona &c. Et pro prædictis obſeruandis obligauit ſe dictus Ioannes ſuoſq; hæredes, & bona præſentia & futura, prout de prædictis latius & clarè patet publico documento manu publici notarij. Poſt hæc dictus Ioannes uendidit quædam bona ſua, & inter cætera uendidit cuidam Titio de Senis domum quandam, & demum pro ſuis exceſſibus fuit publicè bannitus, & rebellis factus, & omnia eius bona fuerunt publicata. Nuperrimè uerò mota fuit quæſtio contra dictam dominam Nicolam ſuper dicto fundo eidem per dictum Angelum eius genitorẽ relicto per quẽdam Caium de Senis: quæ dicta Nicola, ſtatim mota ſibi lite, denuntiauit, & ſignificauit dictam litẽ ſibi motam dicto Ioã. ut ueniret, & cõpareret per ſe, uel per alium ad defendendum eã; & dictum fundum in dicta lite ſibi mota per d.Caium, qui Ioãnes in prædictis ſemper fuit contumax. Tandem d.Caius contra dictam do.Nicolam in dicta cã ſententiam pro ſe reportauit: & fuit d.Caio dictus fundus adiudicatus, detinendus in cauſam pignoris pro debito per eũ petito. Nunc aũt euicto dicto fundo, ſupradicta do.Nicola, facta legitima diſcuſſione contra dictum Ioan.& bona ſua, quæ uacantia non reperiuntur, agit ſimiliter hypothecaria contra hæredem dicti Titij emptoris dicti Ioan.pro relaxatione dictæ domus eidem obligatæ, & hypothecatæ uigore ſupradictæ obligationis ſibi factæ per dictum Ioan.modo prædicto. qui quidem hæres contra petitionem dictæ do.Nicolæ excipit, quòd dicta do.Nicola in prædictis non eſt audiẽda, cum ipſe tenuerit & poſſederit dictam domum per ſe & per dictum Titiũ olim patrem eius titulo prædicto emptionis per tempus decẽ ann. & ſatis ultra, & ſic dictam domum præſcripſit, & ſuper ea moleſtari non poteſt uigore cuiuſdam ſtatuti Senenſis, cuius quidẽ tenor talis eſſe dignoſcitur, uidelicet. Et quicũque poſſederit rem aliquam debitoris ſui, uel alterius perſonæ titulo iuſto per decẽ annos ſine contradictione, uel moleſtia dicti ſui debitoris, uel cuius res fuerit, illam præſcribat, & de ea in perpetuum moleſtari non poſſit, non obſtante aliquo capitulo conſtituti. Modo quæritur quid iuris.

CONSILIVM XXII.

1 *Hypothecaria præſcribitur per tertium legitimo titulo, ſpatio decem annorum.*
2 *Præſcriptio non currit impedito agere de iure.*
3 *Præſcriptio cum bona fide, partim eſt inducta in fauorẽ poſſidentis bona fide, & partim in odium negligentis ius ſuũ proſequi.*

SAluatoris noſtri, eiuſq; piiſſimæ genitricis inuocato præ-
ſidio, Vr̃ primò dictum hæredẽ ſe poſſe tueri
uigore dicti ſtatuti, cũ illã domum poſſederit
iuſto titulo ſine ꝯdictione alicuius perſonæ ꝑ decẽniũ &
ultra: ergo nõ põt aliquo mõ per aliquẽ moleſtari, ut ſta
tuto cauetur, & cũ uerba ſtatuti clara ſint, alia interpre-
tatione nõ egent. l.ille aut ille, ff.de leg.iij. & l.nõ aliter,
cod.ti.& de reg iu.c.ij. & de uerb.ſig.c.ſi.nec dubitari po
teſt de ualiditate ſtatuti, maximè in hac ciuitate Senarũ,
quæ exercet iura principis, ut in l.oẽs populi, & quod no.
maximè ꝑ Bar.prope finem ſuæ repetitionis, de iuſt.& iu.
& per eundem in l.infamẽ, ff.de publ.iud. in fine ſui appa
ratus. Præterea etiam dicto ſtatuto omnino ceſſante, ui-
1 detur dictus hæres tutus de iure cõmuni. † Nam hypo-
thecaria præſcribitur per tertium legitimo titulo ſpatio
decem ann. ut probatur in l.j.& ij.C.ſi aduer.cre.no.in l.
cum notiſsimi, C.de præſcr.30 ann.in gl.ij. Iſte uerò hæ-
res, & defunctus habuerunt titulum pro emptore, ut ff.ꝓ
empt.l.j. Bona autem fides hoc caſu præſumitur: quia nõ
præſumitur quis habere ſcientiam hypothecæ alterius,
cum cõſiſtat in facto, ut in regula, præſumitur, de reg.iu.
lib.6. & l.error facti, ff.de iu.& fa.ign. & l.cum quis, C.e.
& ꝙ præſumenda ſit bona fides, not.in c.ſanctorum, & c.
fin.de præſcr. no.per Bar.in l.Celſus, ff.de uſuca.& l j.§ j.
de iti.actuq́, pri. ſatis enim eſt allegare bonam fidẽ: quia
cum conſiſtat in animo probari non poteſt, ut no.gl.inſti.
de act.§.aliæ. ¶Sed his non obſtãtibus, quæ iudicio meo
uerè non obſtãt, contrariam ſententiam puto ueriorem.
2 Moueor primò ratione iudicio meo incõuincibili. † im-
pedito de iure agere, non currit præſcriptio, ut l.j.in fi.
C.de anna.except. & l.in rebus, ff.de iu.do. in quibus pa-
tet, ꝙ nec filiofamilias in aduentitiis, nec mulieri in re-
bus dotalibus conſtante matrimonio, & durãte patria po
teſtate non currit præſcriptio: quia de iure agere nõ poſ-
ſunt: ſed præſcriptio currit à die, qua actionẽ mouere poſ
ſunt; ad idem.c.quia diuerſitatem, de cõceſſ.præb. ꝑſer-
tim qñ impedimentum contingit ante, q̃ eſſet inchoata
præſcriptio, iuxta theoricam Bart.in l.ſenatus, ff.de offi.
præſi. Sed certum eſt, ꝙ in caſu noſtro dicta do. Nicola
ſemper uſq; ad hodiernum diẽ non habuit de iure facul-
tatem agendi: quia antequã res euincatur, nõ poteſt quis
agere, licet dicatur, ꝙ res ſit aliena, ut in l.q rem, & l.ſi
poſt, C.de euict. ergo hactenus præſcriptio nõ habuit lo
3 cum contra eam. Præterea † præſcriptio cum bona fide,
partim eſt inducta in fauorẽ poſsidentis bona fide, & par
tim in odiũ negligentis ius ſuum proſequi. 16.q.3.c.præ-
ſcriptionum; facit qđ no.Bar.in l.j.ff.de uſucap. & Di.in
regula, poſſeſſor, de reg.iu.lib.6. & Bar.in l.nemo poteſt,
ff.de leg.j. Cum autem in caſu noſtro non poſsit dicta do
mina Nicola notari de aliqua negligẽtia, cum prius.ſ.an-
te euictionem nõ potuit de iure ſuo experiri; ergo defi-
cit fundamentum, ſuper quo fundata eſt præſcriptio; me-
rito non debuit currere; facit qđ in fi. legitur & no.maxi
mè per Bar.in l.j.ff.quod ui aut clam. Quis.n.eam incu-
ſare poterit, cur non egerit hypothecaria, cũ, ſi uoluiſſet
agere, non potuiſſet, ut ſupra probatũ eſt? Clariſsimum
ergo eſt, ꝙ iuris cõmunis præſcriptio ſibi non habet ob-
ſtare, maximè cũ tex.in d.l.j.C.ſi aduer.cre.ponderet, &
fundet ſe ſuper diuturno ſilentio creditoris hypotheca-
riam intentantis, & ſic reſpicit illũ, q potuit proclamare,
& negligentia ſiluit; q̃ uerba adaptari non poſſunt ad eũ,
qui ꝓclamare non potuit. non.n.poteſt dici ſilere, q non
poteſt loqui. eius.n.propriè eſt ſilere, qui loqui poteſt,
ſicut in fi.dicit lex, ꝙ eius eſt nolle, qui poteſt uelle, ut l.
eius, ff.de reg.iu. Et ille dicitur inteſtatus, qui potuit cõ-
dere teſtm̃, ut l.j.ff.de ſuis & leg. & ꝙ contra creditorem
habentem hypotecariam iuſta cã impeditum non currat
præſcriptio, eſt caſus ſm̃ vnum intellectum in l.cũ poſtu-
laſſem.§.fi.ff.de dam.inf. & no.gl.in d.l.j.C.ſi aduer.cre.
Idem dico ad diſpoſitionem ſtatutariam. Nam ſtatutum
debet reduci, quãtum fieri poteſt, ad terminos iuris cõ-
munis, ut l.ij.C.de noxa. & c.cum dilectus, de conſuetu.
not.Inno.in c.cauſam, de præſcript.& Bar.in l.omnes po-
puli, ff.de iuſt.& iu. ſicut ergo præſcriptio à iure cõmuni
inducta, non currit ꝯ non ualentem agere, ut ſupra dixi;
ita dicendum in ꝑſcriptione ſtatutaria, præſertim q a ſta-
tutum ſimpl'r induxit præſcriptionem, & ius cõmune ge
neraliter diſponit, ꝙ non ualenti agere nõ currit præſcri
ptio. Vnde non eſt præſumẽdum, ꝙ ſtatuentes uoluerint
in hoc corrigere ius cõc per ſtatutũ generale, ut l.ſi qñ,
& quod ibi no.C.de inof.teſt. Item nec ꝓſumendum eſt,
ꝙ uoluerint ſine culpa, & delicto alterius tollere ſibi ius;
quod facerent, ſi ꝯ non ualentẽ agere curreret ꝑſcriptio,
quod non eſt dicẽdum: quia non debemus ꝓſumere iniq-
tatem, & iniuſtitiam in lege principis, uel populi; ad hoc
qđ no.gl in l.quoties, C.de præci.imp.offe. & l.ij.§.ſi q
à principe, ff.ne qd in lo.pub. & in c.ſuper eo, de offi.del.
Nã lex debet eſſe iuſta, rõnabilis, & honeſta.4.diſt.c. erit
aũt lex, & C.de legi.l.leges. facit qđ no.Bar.in l.oẽs po-
puli, præal. Item ſtatutũ recipit interpretationem reſtri
ctam, qñ aliter intelligẽdo qs incurreret dãnum ſine cul
pa, ut l.ij.C.de nox.& l.ut gradatim, ff.de mu.& ho.& ple
nè ꝑ Bar.ĩ d.l.oẽs ppl'i, & l.nõ dubiũ, C.de legi. ſed ĩ caſu

noſtro dictæ dominæ Nicolæ contingeret damnum, ſi dictum ſtatutum deberet ita ruditer intelligi, ut curreret præſcriptio impedito à lege agere. præterea ſtatutum loquens in terminis iuris, recipit limitationes, & exceptiones iuris, ut c. cum dilectus, & c. ad audientiam, de cle. nõ reſiden. d. l. ij. de noxa. ergo intelligẽdum, prout iura dãt legem præſcriptioni. Rurſus, ſi bene ſtatuti uerba ponderentur, hoc quod dixi, ſonare uidentur. prouidet.n. cum quis poſſedit decem annorum ſpatio ſine cõtradictione, uel moleſtia ſui debitoris, uel alterius &c. & ſic in caſu noſtro is, cuius erat res, uel habebat hypothecariam, poterat contradicere, ſeu poſſidentẽ moleſtare: ſed in caſu noſtro non poterat dicta domina Nicola cõtradicere ratione prædicta. ergo ſtatutum non habet locum cõtra eã, prout ſupra dixi in diſpoſitione iuris cõis. Ex his omnibus clarè concluditur, ꝙ nec p̃ſcriptio ſtatutaria, nec iuris communis habet locum contra dictam dñam Nicolã cũ à tp̃e euictionis dicti fundi, quo incępit poſſe agere, & per conſequens incępit præſcriptio currere, non ſit decẽnium elapſum. Quòd aũt dictæ dñæ Nicolæ hypothecaria circa dictam domum competat, apertè colligit ex ꝓmiſſione facta per dominum Ioannem, qui ẽt nomine ꝓprio promiſit de euictione dicti fundi ſub hypotheca omnium bonorum ſuorũ, inter quæ erat dicta domus Titio uendita, quæ tranſire debet cũ onere hypothecæ in emptorem, etiam ſi ſciente creditore & tacente fuerit uẽdita, ut l. ſicut. §. non uidetur, ff. quib. mo. pig. uel hypo. ſol. & c. ex literis, de pig. præſertim cum ex diſpoſitione legali dictus Ioan. hæres eſſet obligatus de euictione, maximè cũ legatum fuerit factum filiæ, de quo plenè legit & no. in l. ſi domus. §. de euictione, ff. de leg. j. Quod aũt ꝯ dictũ Ioãnẽ non poſſit agere hypothecaria, cũ dictus Ioãnes ſit tãquã rebellis abſens, nec reperit aliqd poſſidere, clarè patet ex his, q̃ legunt & no. per gl. & Bar. in aut. hoc ſi debitor, C. de pignoribus. Et hæc ſufficiãt NIC. ABB.

CONSILIVM XXIII.

1 *Vſufructuario datur interdictum, ut non poſſit uti frui, ſi fuit deiectus.*

2 *Petens reſtitutionẽ duo debet probare, ſ. poſſeſſionẽ & deiectionẽ.*

IN cauſa, quæ ad præſens uertitur inter dominum Antonium rectorẽ eccleſiæ S. Andreæ actorem non ine dictæ eccleſiæ ex parte una, & abbatiſſam, & moniales monaſterij S. Claræ Senenſis ex altera in eo & ſuper eo, ꝙ dictus dominus Antonius petiit ſe reduci & reponi nomine ſuæ eccleſiæ in priſtinum ſtatum percipiendi annuatim penſionem ſex Florenorum, & trium librarum tam à dictis abbatiſſa & cõuentu, q̃ à quolibet alio detinente poſſeſſionẽ, de qua in libello, & dictam abbatiſſam & conuentum ſibi condẽnari ad ſoľonẽ dictæ penſionis ſubtractis certis tp̃ibus, de quibus in libello. Duo ſunt breuiſſimè ad clarã huius cãæ deciſionẽ examinanda. ¶Primũ, nunquid dictus dñs Antonius potuerit poſſeſſoriũ ĩ hac cã intẽtare. ¶Scd̃m, præſuppoſito ſine ueritatis pręiudicio, ꝙ potuerit, an ꝓbauerit, intentionẽ ſuã; ita ꝙ prò eo ſm̃ formã petitionis ſuæ ſit ſnĩa ferẽda. ¶Ad primũ uidet, ꝙ ineptè egerit, qa in iſtis perſonalibus obligationibus non eſt dare petitoriũ: ſed agitur ꝯ perſonã, ut faciat ĩd, ad quod ſe obligauit, inſtit. de act. in prin. ergo nec poſſeſſoriũ: quia poſſeſſoriũ dicit reſpectu petitorij, & ubi nõ competit primũ, nec ſcd̃m, ut not. Cy. in l. ſi certis annis, C. de pac. & Bar. ĩ l. fi. ff. quorũ bo. Si ergo ineptè egit, ſnĩa eſt contra eũ ferenda, ut in c. examinata, de iud. & l. j. ff. ſi men. fal. mo. di. ¶Sed his nõ ob. in contrariũ ſe habet ueritas. & pro hac parte adduco caſum expreſſum & rotũdũ in terminis noſtris in c. querelam, de elect. ubi pro penſione ſubtracta, q̃ debebatur occaſione unius eccleſiæ alteri eccleſiæ, fuit actũ poſſeſſorio. Nec ob. contrariũ ſupra formatũ. procedere.n. põt in obligationibus mere perſonalibus: ſed ĩ caſu noſtro debetur penſio nõ reſpectu obligatiõis pſonalis, ſed occaſione rei, ſ. poſſeſſ. de qua in libello fit mẽtio; quo caſu cõpetit poſſeſſorium, ſicut competeret pro ipſa re. d. c. querelã. idẽ eſſet, ſi habeo obligatam perſonã ad aliquid annuatim dandum ꝑꝑ ius quod habeo in perſonam, ut qa eſt meus uaſallus, uel aſcriptitius, ut no. Bar. ĩ d. l. fi. Et quod in caſu noſtro cõpetat poſſeſſoriũ, expreſsè firmat Io. An. in c. peruenit, de cenſi. & Inn. in d. c. querelã. Et eſt mens Cy. in d. l. ſi certis annis. nam uidemus in

1 fi. †ꝙ uſufructuario datur interdictũ, ſi fuit deiectus, ut nõ poſſit uti frui. l. iij. §. unde ui. §. interdictum, ff. de ui & ui ar. & tñ uſusfructus debetur perſonæ occaſione rei. ff. de uſusfructu. l. j. Itẽ uidemus in interdictis de iti. actuq; pri. & de ĩterdicto de aqua quoti. & ęſti. ut ff. de iti. actuq; priua. l. j. & de aqua quoti. & æſti. l. j. in qbus patet, ꝙ pro iſtis ſeruitutibus, quæ debentur à re perſonæ, agi poteſt poſſeſſorio; facit optimè, qđ no. gl. in c. nullus ſcđo. 2. q. 2. & hæc pro primo. ¶Ad ſcd̃m, an dictus dñs Antonius ꝓbauerit ſibi neceſſario incumbentia ad obtinendã reſtitu

2 tionem in priſtinũ &c. ¶Vř primò ꝙ nõ: † quia duo debet probare petens reſtitutionem, poſſeſſionẽ, ſ. & deiectionem; altero deficiente ceſſat poſſeſſorium, ut c. conſultationibus, de offi. dele. & c. olim. j. & 3. de reſt. ſpol. ſed dictus do. Ant. nõ ꝓbauit poſſeſſionẽ: quia in iſtis incorporalibus nõ acquiritur quaſi poſſeſſio ſine ſcientia, & patiẽtia dñi, ut l. ij. & quod ibi no. per doc. C. de ſerui. no. Inn ĩ c. bonæ. 2. de poſtu. præla. & in c. conquerente, de offi. ord. & c. ij. de ĩ integ. reſt. & multis aliis locis per Bar. ĩ d. l. j. ff. de iti. actuq; priua. Sed in caſu noſtro nõ fuit probatũ, ꝙ rector S. Andreæ pceperit pẽſionẽ occaſione dictę poſſeſſionis ſciẽtibus abbatiſſa, & monialibus. ergo nõ acquiſiuit quaſi poſſeſſionẽ pẽſionis. nec ſufficit, ꝙ is, q habebat poſſeſſionẽ cõductã à monialibus, ſoluerit qa non potuit colonus p̃iudicare dño ignorãti ſoluẽdo pẽſionẽ alteri, maximè cũ ſꝑ ſoluerit pẽſionẽ dictis monialibus, ut legit & no. ĩ l. q̃uis. §. j. ff. de acq. poſ. Itẽ nõ probauit deiectionẽ maximè uiolẽtã, quæ requirit ĩ hoc, ut d. l. j. ff. de ui & ui ar. Sed profectò ꝯria pars præualet in caſu nřo. Nã primò dictus Ant. clarè probauit poſſeſſionẽ pcipiẽdo dictã penſionẽ, cũ probauerit eã percepiſſe ſciẽtibus, & qđ plus eſt, expreſsè diſponentibus abbatiſſa & monialibus dicti monaſterij, q̃ cũ eũ cõſtituiſſent ſyndicũ ad dictã poſſeſſionẽ locãdã, expſsè mãdauerũt ęconomo ut locaret, cũ onere ſoluẽdi dictã pẽſionẽ, q̃ debet rectori ſeu eccľiæ S. Andreę. & probat, ꝙ ꝑ illũ, cui dicta poſſeſſio fuit ſic locata, ex tũc dicta pẽſio rectori S. Andreæ pro tp̃e exiſtẽti plurimis annis fuit ſoluta. Quinimò fuit expreſsè probatũ, ꝙ ẽt anteq̃ dicta poſſeſſio ꝑueniſſet ad manus dictarũ monialiũ, fuit pro ea ab antiquioribus poſſeſſoribus pẽſio p̃dicta ſoluta eccleſiæ. Itẽ probatur, ꝙ fuit trãſlata ĩ dictas moniales cũ onere ſoluendi penſionẽ unde longe magis, q̃ ſibi neceſſariò incũberet, probauit. d. Anton. cũ unica ſolutio feciſſet ad probandã iſtã quaſi poſſeſſionẽ: quia tale qd non ſolet de gratia concedi, ut legitur & no. in c. cum eccleſia Sutrina, de cauſa poſſ. & propric. per Inn. in c. bonæ, de poſtu. præla. & per Bar. in d. l. j. ff. de iti. actuq; priua. facit optimè. c. cum de beneficio, de præb. lib. vj. Probatur etiam prædicta deiectio: qa eoipſo, ꝙ moniales noluerant ſoluere, ſpoliauerunt dictam eccleſiam S. Andreę iſta quaſi poſſeſſione. Nam aliter ſpoliatio interuenire non põt. vnde ſatis eſt probare in iſtis quaſi poſſeſſionem: quia ipſo facto probatur ſpoliatio, ꝙ denegatur ſolutio, ut probatur in c. ſuborta, de re iud. & ibi hoc not. Inn. in prin. ad idem in c. querelam, præal. ubi de utroque dubio eſt caſus rotũdus decidens q̃onem iſtam; facit qđ no. Bar. in l. prius, ff. de no. ope. nun. doct. in c. mandatum, de reſcr. ¶Ex quibus omnibus cõcludo, ꝙ dictus vicarius ſubdelegatus in hac parte Apoſtolicus debet reſtituere dictum do. Antonium nomine eccleſiæ ſuæ ad ſtatum priſtinum percipiendi annuatim dictam penſionem quinque florenorum, & trium librarum Senenſium occaſione dictæ poſſeſſionis, ſeu poſſeſſionum in libello contentarum, ac condẽnare ſyndicum dicti monaſterij, & ipſum monaſterium dicto do. Antonio prædicto nomine eccleſiæ ad ſolutionem penſionis ſubtractæ pro tẽporibus retractis, quibus ſoluere indebitè denegarunt, de quibus in libello dicti d. Antonij. Et hęc ſufficiãt. NIC. ABB.

CONSILIVM XXIIII.

1 *Pacta inita cum principe, ſeu ab habentibus principis authoritatem, habent uim legum.*

2 *Vſurarum reſtitutio per ſuſpectum fieri non debet.*

ILlud de iure quæritur, an inſpectis primis, & ſecundis pactis, & conuentionibus initis inter cõmune Senen. ex vna parte, & Laurẽtium Toſcanum Mediolan. ex alia, ualeat dictus Raynerius ꝑ ſe uſuras debentibus recipere reſtituere abſq; eo, ꝙ deponat annuatim depoſitario per cõmune eligẽdo, prout in primis capitulis continebatur, octingentos floren. &c. ¶Secundò præſuppoſito, ꝙ per ſe reſtituere ualeat, an poſſet conuenire cum creditoribus ipſarum uſurarum ꝓ minori quantitate, ut ſic conſequatur abſolutionem ſuper toto debito. ¶Saluatoris per prius poſtulato ſuffragio, nunc primum dubiũ attingendo, ꝙ dictus Raynerius per ſe reſtituere ualeat: quia pacta nouiſſima attendẽda ſunt, & nõ priora, ut l. pacta nouiſſima, C. de pact. Sed in ultimis pactis ſimpliciter dictum fuit, ut dictus Raynerius reſtituat 5000 florenos intra certa tempora, nec fuit adiectum, ut de eis fieret depoſitum; ergo ipſe reſtituere habebit. Secundum ad idem facit: quia in nouis pactis fuit expreſsè conuẽtum, ut cõmuni non liceat in aliquo conuenire quouis quæſito colore. ergo nõ eſt aliqd extrinſecum ſubintelligendũ, ꝑ quod in aliqua parte obuietur dictis capitulis; facit. l. ſi ita ſtipulatus fuero. §. planè, aliàs Chryſogonus, de uer. obl. ¶Sed his non obſtantibus contrariam ſentẽtiam exiſtimo ueriorem. Moueor principaliter, quia cum in pactis antiquis multa dicerentur. Primò ut fieret reſtitutio ultra 5000 florenos. Secundò ut dicta reſtitutio fieret primò ciuibus, ſecũdò comitatiuis &c. Tertiò dicebatur, ut pecunia reſtituenda per dictum Raynerium deponeret, & redderetur debentibus habere per ciuem eligendum à cõmuni. Quartò ꝙ incerta darentur domui ſapientiæ &c. In pactis uerò nouiſsimis quo ad materiam noſtrã vnum dũtaxat fuit expreſſum cum limitatione, ut. ſ. dictus Raynerius reſtitueret 5000 florenos, niſi refirmaretur in exercitio pręſtandi; quo caſu adueniente obligabatur dictus Raynerius ad reſtituendam totam ſummã, ſ. 8000 florenorum. de reliquis uerò contentis in primis capitulis, quæ prædictis contentis in ſecundo omnino ſunt cõnexa, nihil dř in ipſis ſecundis; quia non eſt ueroſimile, ꝙ ab illis prorſus fuerit receſſum, cũ hodie non fiat nouatio obligationis, niſi expreſſe hoc fuit dictum, ut l. fi. C. de noua. no. plenè Bar. in l. j. §. ij. ff. de præto. ſtip. In ſecundis uerò capitulis non fuit dictum, ꝙ illa facerent animo nouandi. Nec ob. ſi dicatur, ꝙ ubi tacitè fit nouatio, ſubuenitur per uiam exceptionis, ut no. gl. in d. l. fi. & Bar. in gl. in l. ij. ff. eo. qa illud uerum, ubi põt apparere, ꝙ tacitè fuerit nouatio facta. Sed in caſu noſtro non põt cõprehendi, niſi reſpectu quãtitatis: quia ſolũ, ut p̃dixi, dictus Raynerius obligauit ſe ad reſtituendum 5000 florenos: reſiduum uerò, ſi inquãtum refirmaretur in ſuo exercitio præſtandi; & ſic tacitè fuit facta nouatio reſpectu quantitatis, cum ſm̃ priora pacta tenebatur ſimpľr ad totam quãtitatem ſimpliciter & abſolutè, non expectata noua reformatione. In aliis uerò non põt dici, ꝙ tacitè fuerit receſſum, cum ex nulla parte pactorum hoc poſsit comprehendi. Nam in ſecundis pactis non dicitur, cui debeat reſtitutio fieri; ergo debet intelligi de depoſitario eligendo ꝑ cõmune, prout in primis capľis dicebatur, cum perſona extranea non debet intelligi ĩn ſtipľone. d. §. Chryſogonus. Et uerba dubia, & generalia debent intelligi ſm̃ præcedentia. l. ſi ſeruus plurium, ff. de leg. j. & l. qui filiabus, co. ti. & c. inter dilectos, de fide inſtr. Et ſi diceremus ꝯriũ, ſequeretur abſurdum: qa in ſecundis capľis non fuit ꝓuiſum, quid fiendum de incertis, nec de prærogatiua ciuiũ ad comitatiuos, & alios forenſes, prout in primis capľis dicebatur. non.n. eſt præſumendũ, ꝙ magnifici dñi, & alij ciues, qui pacta ſecunda fecerunt, uoluerint præiudicare domui ſapiæ, & ſuper incertis nihil diſponere, uel ꝓpriis ciuibus tollere priuilegiũ prælationis. Hæc.n. omnia argumẽtum locupletiſsimum pręſtant, ꝙ non intendebãt, nec expreſsè, nec tacitè recedere à priori obligatione, niſi quatenus fuit expreſſum in ſecunda. hoc etiam expreſsè uidetur ꝓbari in l. qui uſumfructũ, ff. de uer. obl. ubi patet, ꝙ in dubio non præſumitur facta nouatio, qa plus continetur in prima obligatione, q̃ in ſecunda; qđ

1 expreſsè firmat Bar. in d. l. j. §. ij. de præto. ſtip. ¶†Secũdò principaľr, quia pacta inita cum principe, ſeu habẽtibus à principe authoritatem, ut eſt hæc cõmunitas Senarum, habent uim legum, ut legitur & no. in l. Cęſar, ff. de publ. & l. pen. C. de do. inter ui. & ux. ſed lex poſterior recipit limitationem ſm̃ præcedẽtem, ut in l. ſed & poſteriores, ff. de legi. & notanter probatur in ſimili in l. ſciendum, ff. qui ſatiſd. cog. iuncta auth. offeratur, C. de litis conte. eam intelligendo, prout no. glo. & Bart. in d. l. ſciendum. Nam licet lex nouiſsima. ſ. auth. offeratur, ſimpliciter dicat reum teneri ad cautionem præſtandã de iudicio ſiſti; ſuppletur tñ & determinatur ꝑ legem antiquam, ſ. ſi non poſsideat immobilia, prout dř in d. l. ſciẽdum. de hoc etiã per Bar. in extrauaganti, ad reprimendum, in uerbo, non obſtantibus. Ita dicendum in ꝓpoſito, cum in pactis ſecũdis ſimpľr dicatur de reſtõne 5000 florenorum fienda, & non dicatur per quem, & quid de incertis, & quibus primo ſit fienda reſtitutio, debuit ſuppleri & determinari ꝑ antiqua capitula; & profectò ꝯrium ſentire, iniquitatem maximam ſapit, præſertim cum ſecunda conuẽtio interceſſerit dũtaxat reſpectu qualitatis minuendæ, Et non reſpectu modi reſtituẽdi, cum dictus Raynerius ſit omnino ſuſpectus circa reſtõnem fiendam: quia cum nõ reſtituat proprias vſuras, non eſt ueroſimile, ꝙ integrè & fideliter

2 reſtituat alienas, arg. 47. diſt. ſicut. ij. §. neceſſe. † Et reſtitutio uſurarum interim non debet fieri ꝑ ſuſpectum, ut ĩ c. cum ſit nimis, de Iudæ, & qđ ibi no. Hoſt. per Io. And. in c. ij. de teſta lib. 6. vnde non eſt ueroſimile, ꝙ per ſecunda pacta generalia fuerit ſibi data poteſtas reſtituendi ꝑ ſe.

Nam inſpicimus in obſcuris,quod eſt ueroſimilius, ut in
regula,inſpicimus,de reg.iu.li.vj.Et in gñali conceſsione
nõ uenit, q̧ quis in ſpecie nõ fuiſſet uerosi'r conceſſurus
ut in c.fi.de offi.uica.lib.vj.& in conuentionibus ꝯhentiũ
uoluntates potius,quàm uerba ſpectantur,ut in l.in con-
uentionibus,ff.de uer.ſig.Et per hoc patet ſo'o ad ſcđm
dubium.cum.n.reſtitutio ſingulariter creditoribus fien-
da,nõ ſpectet ad dictum Raynerium,ſed ad depoſitarium
eligendum per commune,fruſtra quærimus,an poſſit cõ-
uenire cum ipſius creditoribus ſuper minori quantitate.
Sed præſuppoſito ſine ueritatis præiudicio,q̧ ſpectet ſpe-
cialis reſtitutio ad dictum Raynerium,an poſsit prædicto
modo conuenire,credo firmiter q̧ nõ:quia licet quis di-
catur ſatisfacere alicui, qualitercũq; eius uoluntati etiã
ſine ſolutione ſatisfiat, ut l.ſi rem.§.omnes, ff.de pig.ac.
uerbũ,reſtituere,ad qđ Raynerius ſe obligauit,ſapit inte
gram reſtitutionẽ, cũ reſtitutio eſt in priſtinum ſtatũ re-
poſitio.2.q.3.in fi.l.j.C.de ſen.paſ.& alibi dicitur,q̧ uer-
bo reſtitutionis omnis utilitas actoris continetur,ut l.cũ
prætor,ff.de uer.ſig.non.n.reſtitueret quinque milia flo-
renorum,ſi poſſet conuenire de duobus millibus,& maxi
mè hæc uerba ſunt ſic capienda in caſu noſtro propter ſu
biectam materiam, cum hæc reſtitutio ſuccedat loco re-
ſtitutionis mandatæ per Zenonem defunctũ,quę integra-
liter debet fieri, ut anima eius liberet à peccato,de uſur.
c.cum tu,& in regula,peccatũ.de reg.iu.lib.vj. Quinimò
ꝑꝑ hãc ſuſpicionem,quod integrè fieret talis reſtitutio
propter occultas cõuentiones dr̃,q̧ prouidentia ſuperio-
ris debet talis reſtitutio integrè fieri.d.c.cũ ſit,de Iudæis
& per Io.An.in d.c.i.j.de teſta.lib.vj.Nec ob.ſi dicatur cre
ditores poſſe ius ſuũ remittere: qa dico, q̧ non pſumunt
ſponte facere,cum nemo præſumatur iactare ſuum,& re-
mittere alteri uſurario, maxime à quo nullum receperit
ſeruitium:ſed potius daret pauperibus.Hęc autem remiſ
ſio non ſpontanea non liberat habentem reſtituere,ſicut
dicimus de ipſo,qui primo ſoluit uſuras, ut in c.debito-
res,& quod ibi no.de iureiu. Et præſertim hoc procedit,
qñ quis tenetur reſtituere ex perſona alterius.Nã ſeruan
da eſt integraliter diſpoſitio teſtatoris ſine aliqua dimi-
nutione.l.nulli, & l.ſi quis ad declinãdã,C.de epiſ.& cle.
Non ob.ꝯrium in præcedenti formatum:quia procedit
in pacto penitus primo contrario,ut ibi no.quod non eſt
in caſu noſtro niſi reſpectu quãtitatis,ut s̃ dixi.Cõcludo
ergo, q̧ ſpecialis diſtributio uſurarum non pertinet ad
Rayneriũ,ſed ad depoſitarium eligẽdum per cõe,& præ-
ſuppoſito, & non conceſſo, q̧ ad eum pertineret, tenetur
integre reſtituere quantitatem promiſſam, ut in capitu-
lis continetur. Et hæc ſufficiant. NIC. ABB.

CONSILIVM XXV.

1 *Iudicium,quod plurium ſnĩa cõfirmatur,firmius,& ſtabilius eſt.*
2 *Conuentus,ſeu congregatio, uel collegium de iure ciuili poteſt à principio conſiſtere in tribus,de iure canonico in duobus.*
3 *Scrutinium quando fit ſecretè,nõ poteſt quis in ſeipſum cõſentire.*
4 *Electio ad hoc, ut ualeat, oportet de neceſſitate, quòd eligatur quis à maiori parte habentium ius eligendi, habito reſpectu ad totam congregationem.*
5 *Conſtitutio confirmata per ſuperiorem, an poſſit reuocari ſine illius conſenſu.*

SAluatoris Ieſu Chriſti, eiuſq; piiſſime ma-
tris inuocato præſidio, Quoniã
de infraſcriptis dubiis ad bonorum uirorum ſa-
tisfaciẽdum cõſcientiis, quia nec per iudiciorum an fra-
ctus diſcurrere habent, ideo ſuccincta & leui deciſione,
ut ingenij mei parcitas patiet̃,illa perſtringam,argumen
tatione ad quãlibet partiũ obmiſſa. Et primò illud q̃rit̃:ſi
in aliquo monaſterio, ſiue prioratu ſubiecto cum oĩbus
ſuis iuribus,& mẽbris abbati gñalis ordinis mõtis Oliue
ti,nõ fuit hactenus fortasſis ex cã prior ꝑ dictũ abbatem
gñalẽ deputatus, ualeat dictus abbas qñcũq; ſibi uidebit̃
priorẽ ibidẽ cõſtituere,quemadmodũ libere, cõſtituit in
in aliis monaſteriis,& prioratibus eidẽ monaſterio ſubie
ctis?Ad hoc primum dubiũ arbitror in parte affirmatiua
inclinandũ,q̧ ſic.Quinimò vr̃ prima frõte eũ ad hoc ex iu
ris diſpoſitione obnoxiũ fore. Nã ex quo præſupponit̃,q̧
eſt monaſterium ſeu prioratus, ergo debet habere mona
chos,ſi fieri põt,ut ĩ c.inter quatuor, de relig.do.& c.re-
latũ, ne cleri.uel mo.& ex quo eſt ibi monachorũ cõgre-
gatio,debet ibidẽ prior inſtitui,qui loco & perſonis pſit;
ut in cle.j.de ſup.neg.præla. Quinimò ultra diſponitur,
ut ſolus prior nõ moretur in prioratu:ſed tenetur abbas
deputare ad minus unum ſocium ſui ordinis.Et ſi reditus
prioratus non ſufficiãt duobus, tunc debet alteri priora-
tui,uel principali monaſterio per habentẽ poteſtatẽ uni-
ri prioratus,& ſeruitio in diuinis debet deputari clericus
ſecularis, ut eſt tex.in cle.ne in agro.§.ad hoc, de ſtatu
mo.Nec obſtat, q̧ poſt ſubiectionem factã de dictis prio-
ratibus ordinis mõtis Oliueti non fuerit ibidẽ deputatus
prior:quia in iſtis concernẽtibus honeſtatẽ,& cultũ diui-
nũ nõ debet inſpici,quod factũ fuit,ſed quid fieri debuit,
ut in c.cum cauſam,& c.cum in magiſtrũ,de elect.facit de
uita & ho.cle.c.cũ decorẽ domus Dei. Itẽ uideo, q̧ ẽt in
grãgiis monaſterij,ubi ſunt ſolum oratoria,poteſt abbas
pro libito mittere aliquos monachos,& ibidem cõſtitue-
re priorẽ iuxta no.in c.fi.de cenſi. Nam & cura totius mo
naſterij,& locorum eidem ſubiectorum pertinet ad abba
tem,ut in c.nulla.18.q.2.& c.cũ ad monaſterium,uerſ.ta-
les,de ſta.reg.& quiſq; ſuperior põt id agere, per quod
augetur cultus diuinus,& decor eccleſiæ iuxta no.in c.cũ
acceſſiſſent,de conſt. Et hoc eſt indubitatũ,ſi talis priora
tus,de quo quæritur, habet bona per ſe diſtincta à bonis
monaſterij. Sed ſi illius bona pertineant ad monaſteriũ
principale,puta quia ſunt de menſa, dico, q̧ licet tũc ab-
bas non poſſit cõpelli ad ponendum ibi rectorem ſpecia-
lem iuxta id,quod legitur & no.in cle.frequens, de exce.
præla.poteſt tamen ſi uult: quia ex hoc nulli fit præiudi-
cium,ſi augumẽtatur cultus diuinus, & bona loci melius
diſponũtur, arg.corũ, quæ no.in d.c.cum acceſſiſſent. Et
ex his infertur ad ſcđm dubium & tertium,An prior ibi-
dẽ conſtituendus una cum uno, uel duobus monachis in
eodẽ prioratu per abbatem deputando ſeu deputandis
debeat habere uocem in electione generalis abbatis attẽ
tis uerbis conſtitutionis ordinis,qua cauetur,ut prior cu
iuſq; monaſterij dicti ordinis, & unus uel duo ex mona-
chis dicti monaſterij habeant uocẽ in electione abbatis
generalis.Et profectò uidetur mihi in omnem caſum di-
cendũ,q̧ ſic.Aut.n.bona talis prioratus non ſunt ſepara-
ta à bonis maioris monaſterij:& tunc cum de iure cõi ta-
les debeãt habere uocẽ in electione abbatis iuxta no.per
Inn.& Io.An. in c.fi.de relig.do. debet dicta conſtitutio
ordinis admittens priorem, & unũ uel duos monachos i-
ferioris monaſterij intelligi large,ut etiã talem priorẽ &
eius monachos includat; quia ſtatutũ debet trahi ad ius
cõe,quantũ fieri põt,ut in c.cũ dilectus,de cõſue.& l.ij.C.
de noxa.Inn.in c.cum cã, de præſcrip. & Bart.in l.omnes
populi,ff.de iuſt.& iure, præſertim ubi uerba patiuntur,
ut contingit in caſu noſtro.Nam uerũ eſt dicere hũc prio
rem eſſe, licet ad nutum abbatis remouibilis, ut ĩ cle.& ſi
principalis,de reſcr.& cle.j. de ſup.neg.pla.& c.cũ ſingu-
la,de pbẽ.li.vj.cũ ſi. Itẽ & monachi deſtinati ad talẽ prio
ratum ꝑ abbatẽ, ueri poſſunt dici monachi illius mona-
ſterij,licet ſint ꝑ abbatẽ remouibiles; tex. eſt not. in c.j.
de priuile.lib.vj.§.fin.aut bona talis prioratus ſunt omni
no ſeparata à bonis maioris monaſterij & quo ad admini
ſtrationẽ, & quo ad utilitatẽ & uſum; & idem eſt dicẽdũ:
quia intereſt cuiuſq; prioratus concurrere ad electionẽ
generalis abbatis, ſub cuius regimine gubernat̃,& ſuper
hoc intereſſe fuit fundata conſtitutio admittens priorẽ,
& unũ uel duos monachos cuiuſq; monaſterij dicti ordi-
nis ad electionẽ abbatis. unde licet de iure cõi ſit dubiũ,
an monachi talis prioratus habentis bona diſtincta, de-
beant habere uocẽ in electione abbatis generalis iuxta
not.in d.c.fi.de reli.do. attamẽ cũ cõſtitutio hoc caſu ge-
neraliter & clarè loquat̃ de quolibet monaſterio, debent
tales admitti,maximè cũ prioratus iſti nõ habeãt electio
nẽ ꝓprij prioris ſed deputantur in quolibet monaſterio
ad nutũ abbatis,nec debet in caſu noſtro fieri ſtricta,& a-
mara interpretatio,cũ nõ ſit res odioſa, imò fauorabilis:
1 †qa firmius & ſtabilius eſt iudiciũ, qđ pluriũ ſnĩa confir-
mat̃,ut in c.prudẽtiã, uer.illa quippe, ff de offic.deleg.&
pſertim in electione,ut in c.obeũtibus.83.diſt.¶ Ad quar-
tũ dubiũ, qd ſi cõtingat, q̧ in aliquo prioratu nõ ſint niſi
duo uel tres monachi unà cũ priore, an unus uel duo ex
dictis monachis poſſint uenire ad electionẽ abbatis gene
ralis?Dubiũ facit,qa ſ'm uerba cõſtitutionis monachi pdi
cti prioratus ſunt aſſumẽdi ad actũ electionis ꝑ conuẽtũ
ipſius prioratus: ſed in tali prioratu debẽt aſſumi ꝑ cõuẽ
tũ;cũ nõ ſint ibidẽ niſi ipſi duo,uel unus cum priore;ergo
non uidẽtur tales admittẽdi. Sed hac cõſideratione non
obſtante,contrarium puto de iure tenendũ.† Et primo di
2 co,quòd cõuẽtus ſeu cõgregatio, uel collegium poteſt à
principio conſiſtere in tribus.l. Neratius, ff.de regu.iur.
De iure canonico uidetur,quòd poſſit conſiſtere in duo-
bus,ut in c.j.de elec.not.glo.in c.j.x.q.j.de quo tamen ple
nius dicẽdũ,ut not.in d.c.j.de elec.Itẽ collegiũ ſeu uirtus
& potẽtia collegij, ſeu capitularis poteſt cõſiſtere in uno
ſolo,alijs deficientibus,ut legitur & not.in c.gratũ, de po
ſtu.præla.& in l.ſicut, qđ cuiuſq; uni. & 65.diſt.c.fin. His
præmiſſis dico, quòd multifariè poteſt remedium in hoc
adhiberi.Et primo ſi ſunt tres in cõgregatiõe, poſſunt pri
mò eligere unũ, q erit electus a duobus. poſtmodũ poſ-
ſunt eligere alium, q ẽt poterit eligi à duobus: quia li-
cet primò tertius fuerit deputatus, ut eſſet unus de ele-
ctoribus, non ꝑ hoc perdidit uocem,& ius intereſſendi &
ꝓmouẽdi facta prioratus:quia hoc nullibi cauetur, cũ ꝑ
illã deputationẽ nõ remoueatur à congregatione, cũ nõ
deſinat per hoc eſſe monachus monaſterij: nec iſte actus
eſt incompaſſibilis cum primo. nã & officiales habent ni-
hilominus uocẽ in capitulo monaſterij,arg.in c.edoceri,
de reſcr.c.fin.de præbẽ.lib.vj. Secundus modus eſt,ut pa
làm & in aperto tractent de mittendis aliquibus ad ele-
ctionem generalis abbatis: & tũc deputatus per alium po
terit conſentire, cum à ſe non oriatur ſed uocatur à fa-
cto,ut ipſe pro bono monaſterij conſentiat;& ſic concur-
rit in hac electione totus conuentus,& hoc poterit fieri,
etiã ſi ſunt duo tantùm in congregatione. nec hoc caſu te
nẽtur hãc deputationẽ facere per ſcrutinium occultum,
ẽtiã ſi in conſtitutione hoc caueatur; quia nõ eſt de facto
talis forma poſſibilis, cum unus non poſſit uotũ alterius
in ſecreto ſcrutari. & ideo conſtitutio uendicat ſibi locũ
in tali prioratu quo ad formã ſcrutinij ſecreti: quia lex
non ſtringit, ubi de facto ſeruari non poteſt.4. diſt.c.erit
autẽ lex,& l.fi.ff.q ſen.ſine appel.reſcin. & l.ita autem, ff.
de admini. tuto. Hic notãter dixit Io. An. ſuper regula,
in toto,de reg.iur.lib.vj.in Mercu. quòd ſi in eccleſia col
legiata nõ ſunt niſi duo, poſſunt illi procedere ad electio
nem ſine forma ſcrutinij:nec perdunt electionem propter
defectum formę.c. quia propter, de electio. quã ſeruare
non poſſunt propter paucitatem numeri:ſed potius reſer
uatur eis electio, & remittitur illa forma. dicit etiã,q̧ u-
nus poterit eligere alium palàm; & ille electus poterit
cõſentire; & dicet̃ electus à toto cõuẽtu: qa licet uox ele-
cti nõ cõputetur in numero,quãdo proceditur per formã
ſcrutinij priuati,ut in c.Cumana,& quod ibi not.de elec.
quod ſic debet intelligi: ſecus autẽ eſt,qñ ꝓcedit̃ per uiã
ſcrutinij manifeſti,ut legitur & not.in c. cũ in iure, eo. ti.
3 Rõ diuerſitatis eſt:† quia, qñ ſcrutinium fit ſecretò,non
põt quis in ſeipſum conſentire: quia cum tunc ignoret,
an alij in eũ cõſenſerint, repelleretur iſte tãquàm ambi-
tioſus, ſi ſeipſum eligeret,cum nemo debeat ſeipſum eli-
gere,& à ſe principiũ oriri: ſed debet uocari,ſicut Aarõ,
ut in c.qualiter & qñ,de elec. ſed qñ ſcrutiniũ fit palàm,
& uidet ſe eligi & deputari per alios, tunc põt conſentire
ſuæ electioni:qa uocatur tũc à ſocijs.nec põt dici ambitio
ſus; & cõſentiẽdo auget numerum;& eſt iſte tex.not.in d.
c.cũ in iure,& ibi per Io.An.Tertiò dico,quòd ſi in cõgre
gatione ſint duo,uel unus dũtaxat cum priore, quòd oẽs
poſſunt collegialiter diſponere,ut uadãt ſimul ordinare:
tñ interim eccleſia nõ careat debito diuinorũ cultu. Nec
ob. ſi dicatur, quòd iſti nõ ſint electi per cõuẽtũ, ut dicit̃
in cõſtitutione:quia dico,q̧ nõ ſolùm deputãtur per cõuẽ
tum,imò ipſi ſunt cõuẽtus, & diſponendo,ut oẽs uadãt,ſa
tis conuentus hoc diſpoſuit.Nam & corpus poteſt diſpo-
nere de ſingulis. ſic capitulum poteſt conſentire,ut capel-
læ iuuentur ſingulis eorum præbendis,ut in c.expoſuiſti,
de præbẽ.facit quod no.Inn.in c.cum non ignores, eo. ti.
& in c.irrefragabili.§.exceſſus, de offi.ordi. Præterea ius
eligẽdi nõ datur priori, & duobus monachis attenta for-
ma, ſed attenta ſubſtãtia, & effectu; ut quilibet prioratus
habeat in electiõe abbatis priorẽ ſuũ, & unũ uel duos mo
nachos tãtũ.attẽto igitur effectu ſatisfactũ eſt mẽti cõſti-
tutionis.diſpoſuit.n. cõſtitutio,ut monachi aſſumerentur
per cõuẽtũ,ne aliqui ꝓpria authoritate uenirẽt,uel ut nõ
aſſumerẽtur ad libitũ prioris,ut ſic omnis cõgregatio ho
noraretur,& conueniret in electione abbatis generalis.
Sed in caſu noſtro, quãdo duo uel unus dũtaxat eſt ĩ prio
ratu ultra priorẽ, ſi illi collegialiter hoc prius in aperto
diſponũt;ideo nõ uadunt propria authoritate ibi,nec aſ-
ſumũtur ad prioris libitũ: ſed ipſi uel ipſe hoc facit exer-
cendo & promouendo iura collegij, quod penes eos uel
unũ ſolũ eſt in aliorum defectu, ut s̃.dixi. debet.n.attẽdi
mẽs cõſtitutionis,& ipſius rõ, nõ aũt uerba,ut in c.intelli
gẽtia,de uerb.ſig. & l.cũ pater.§.dulciſsimis,ff.de leg.2.
4 Et hæc de quarto dubio. ¶Circa quintũ dico,† q̧ ad hoc,
ut electio ualeat, oportet de neceſſitate, qđ eligatur qs
à maiori parte habẽtiũ ius eligẽdi, habito reſpectu ad to
tã cõgregationẽ;unde nõ ſufficeret maior pars cõparatiõ
ne minoris partis: ſed debet eſſe maior pars totius cõgre
gationis; tex.eſt no.in c.eccleſia,el j.de elect.& electus nõ
poteſt cõputari in numero, cũ ꝓceditur per ſcrutiniũ pri
uatũ.ut s̃.dixi:ſecus,ſi ꝓcederetur palã oĩbus audiẽtibus,
ut pdixi. Dico ẽt,quòd ubi de neceſſitate nõ eſſet ſeruan
da forma.c.qa ꝓpter,de elect.poſſent electores cõuenire
à principio,ut ille ſit electus,in quẽ cõueniret maior pars
partium cõparatione minorum: quia ꝓpter primũ cõſen
ſum,& cõuẽtionẽ oẽs uidẽtur cõſentire,ſicut plerũq; ob
ſeruãt cardinales in electione papæ, ut no.do.in c.licet,
de elec.& eſt gl.ordi.in c.ſocij,e tit.li.vj.& ibi bonus tex:

cum gl.ad hanc materiam. Et hoc in practica poſſet obſeruari in eligendis electoribus: quia in eis deputandis nõ eſt indubiè ſeruanda forma.c.qui ꝓ ꝑ: qa illud capl̃m ꝓcedit in electione prelati. ¶Ad ult.dubium de modo.ſ. tenendo in conſtõne condenda, ut non habeat obligare ꝯuenientes ad pactum, niſi contẽptores, dico, ꝙ ſatis eſt, ꝙ maior pars congregationis conſentiat iuxta id quod legitur,& no.in c.j.de his,q̃ fi.à ma par.cap. & ꝙ conſtõ talis fundetur ſuper contẽptu non tm̃ reſpectu culpę,ſed reſpectu pœnæ ſuper qualibet trãſgreſſione culpoſa,utputa ſi dicat̃ ſic:Quicũq; ſic fecerit,puniatur tali pœna: & ſi ꝯuenerit ex contẽptu,illaqueetur,& inuoluatur etiã culpa & pœna; & puto ꝙ ubi conſtõ talis eſſet facta à collegio, & confirmata ꝑ Papam,poterit collegium illã modificare,dũmodo ſit tale quid,ſuꝑ quo ipſum collegiũ,ſeu maior pars potuiſſet illud ſtatuere ſine Papa.c.cum acceſſiſſent,de conſt. no Bar.in l.oẽs populi,ff.de iuſt.& iu.in il-
5 la q.† An conſtõ confirmata ꝑ ſuperiorem,poſſit reuocari ſine illius cõſenſu.& diſtinguit,ꝙ aut eſt talis populus, ſeu congregatio,q̃ poterat ſtatutum facere ſine ſuperioris authoritate, & tunc eadem ratione poterit reuocare,& per conſequens fortius modificare, ad hoc dictum c.cum acceſſiſſent,& c.cum M.de conſtit. Aut non poterat ſtatuere ſine ſuperioris authoritate: & tunc aut vult ſtatutum tollere aliter ſtatuendo. Aut vult ſimpl̃r tollere,& ad ius cõmune redire. Primò caſu non põt,niſi interueniat eadem ſolẽnitas in deſtituendo,quę interuenit in conſtituendo. Secundo caſu põt ſine ſuperioris authoritate, arg.in l.hac cõſultiſsima.§.ſi quis autem,C.de teſta.ubi primum teſtamentum tollitur per ſecundum minus ſolẽniter factum,quando per illud ad ius cõmune reditur: quia ſunt inſtituti uenientes ab inteſtato; alias ſecus, ad idem iura ſuperius allegata in primo membro. Et hæc ſufficiant. NIC. ABB.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

IN quæſtione, quæ ad præſens uertitur inter clerum Cortunenſem ex vna parte, & quædam monaſteria monialium ordinis S. Benedicti in ciuitate ſeu diœceſi Cortunen. ſita ex alia in eo & ſuper eo, quòd clerus petit dicta monaſteria compelli ad contribuẽdum vnà cum dicto clero circa ſolutionem procurationis nuntiorum ſedis Apoſtolicæ. & procurationis epiſcopo, ratione uiſitationis debitæ, ac ad charitatiuum ſubſidium promiſſum, & ad alia onera quotidie clero occurrentia: ad quæ omnia dicitur per clerum ſeu ipſos ſyndicos & officiales dicta monaſteria teneri tam ex iuris diſpoſitione, quàm uigore cuiuſdam conſtitutionis epiſcopalis. In contrarium uerò pro parte monaſteriorum allegatur ius commune, quòd uidetur ab omnibus loca religioſa eximere. item conſuetudo tanti temporis, de cuius initio non eſt memoria.

CONSILIVM XXVI.

1 *Monaſteria poſſunt uiſitari per loci epm̃, & ab eo peti ꝓcuratio.*
2 *Epiſcopus Apoſtolica authoritate poteſt uiſitare monaſteria monialium exempta, & immediate ſedi Apoſtolicæ ſubiecta.*
3 *Monaſteria tenentur ſoluere quartam de relictis eis factis.*
Et eximi poſſunt ex priuilegio monaſteria, uel longa conſuetudine. 4.
5 *Præſcriptio in quarta decimarũ & mortuorũ currit contra epm̃.*

IEſu Chriſti Redẽptoris ipſiuſque piiſsimæ matris pręſidio humiliter inuocato, Videtur primò dicta monaſteria ad pręfata onera indiſtinctè teneri. Et primo de ꝓcuratione nuntiorum ſedis Apoſtolicæ uĩ expreſsè, ut oẽs eccleſiæ teneantur,niſi priuilegio Apoſtolico ſint munitæ, ut ꝓbat̃ in c.cum inſtantia,de cenſi.& c.procurationes,eo.ti. & in c.accedentes,de pręſcr.& utrobiq; diſponitur,ꝙ nõ obſt. conſuetudo etiam longiſsimi temporis: quia quod oĩbus imminet,ab oĩbus debet cõportari,ut ibi,& ſpecificę religioſis etiam exẽptis cauetur in cle.ij.§.ſunt & nõnulli,de cenſi. ¶Circa ſecundum de ꝓcuratione rõne uiſitationis epõ loci debita uĩ tex.in c.cum ex officij, de præſcr. & c.
1 venerabili,de cenſi.in quibus patet, † ꝙ monaſteria poſſunt uiſitari per loci epm̃, & ab eodem peti ꝓcuratio,pſcriptione non obſtante,cum ſit uiſitationi annexa. Vnde ſicut ipſa uiſitatio eſt impreſcriptibilis, ut in c. cum non liceat,de præſcr.eodem mõ & ipſa procuratio uiſitationi annexa:quia de cõnexis idem debet eſſe iudicium,ut dicit
2 tex. in d.c.cum ex officij. Quinimo põt † epiſcopus Apoſtolica authoritate uiſitare monaſteria monialium exẽpta,& immediatè Apoſtolicæ ſedi ſubiecta, ut in cle.accedentes,de ſta.reg. & eſt ibi gl.not.in uerbo,alia, q̃ notanter dicit,ꝙ ſiue uiſitet ſibi ſubiecta,ſiue exẽpta,poteſt epſ petere procurationem, cum illa ſit uiſitationi annexa,ut ſupra dixi.¶Circa tertium de charitatiuo ſubſidio ſunt opiniones,nunquid de iure monaſteria & loca religioſa ad illud impenden.teneant̃. Nam Inn.uĩ ſentire in c.j.de ſta.reg.ꝙ ab his oneribus ſunt exempta,quaſi ſit de lege diœceſana,à qua monaſteria à iure cõi ſunt exẽpta; & hoc uĩ ſentire ibi poſt prin.in uer.nos igiꝰ,in uerſ.moderatum auxilium,&c. licet in fi.gl.ſuæ uideat̃ aliquantulum uacillare. Hanc opi.tenẽt Archi.& Io.And.in c.j. de præb.lib.6.ſentit Pau.in cle.j.de exceſ.prela. tacitè ẽt ſentit gl.10.q.3.in ſumma.optimè ꝓ hac opi.facit multũ tex.in d.cle.j.de exceſ.præla.in §.exigendo,maximè iũcta gl.in uerbo,in exigẽdo,ubi innuitur, ꝙ etiam ab exẽptis religioſis põt exigi charitatiuum ſubſidium,dũmodo epſ debitum modum nõ excedat. Nam ibi exponebatur querela, ꝙ epſ nimium excedebat in illo. ſecus ergo, ſi ſeruet debitũ moderamẽ. Et hoc aliqui doct.ibi tenuit etiã do.Zab.poſtea Card.Flor.in c.dilectus,de offi.ord. & ita
3 dixit ſe cõſuluiſſe.facit,† qa monaſteria tenentur ſoluere quartã de relictis eis factis,ut in c.requiſiſti,de teſt. ergo fortius ad charitatiuũ ſubſidiũ, cũ ad ea q̃ charitatis rõne impendunt̃, ſtrictium teneant̃ loca religioſa, q̃ alia,arg.i c.recolentes, de ſta.reg. Et oĩum de diœceſi intereſt, ut eorum epſ ſuſtentet̃, & ad eleemoſynam neceſsitatis tpe oẽs tenent̃,ut legi. & no.in c.ſicut 47.diſt. Itẽ facit, qa c. cũ apl̃s.§.ꝓhibemus,de cẽſi.ꝑmittit indiſtinctè, ut à ſuis ſubditis poſsit charitatiuum ſubſidiũ exigere; ergo à ꝑſonis religioſis põt,cũ & ipſi ſubditi ſint epõ.18.q.2. abbates,& c.monaſteria,& c.quãto,de of.ord.cũ ſi.Iſte ergo caſus licet ſatis ſit argutus ꝓ parte ipſius,mihi tñ non eſt abſolutus ꝓ eo, cum iura & opi.uarient̃. ¶Itẽ dico circa quartũ ꝑ clerum poſtulatũ in eo,ꝙ petiꝰ,ut expẽſas quotidie occurrentes p̃dicta monaſteria cõtribuere cogant̃. nã ꝙ teneant̃,multum facit.cle.ij.de cẽſi.pal. in §.ſunt & nõnulli, ubi uĩ quaſi tex.ut ad exordinaria onera clero incũbentia teneantur etiam religioſi exẽpti, dũmodo ad congruã portionem aſtringant̃, & non nimium grauent̃; ad idẽ tex.in cle.j.e.ti.& regula, qđ oẽs tangit,de reg.iu. lib.6. In ꝯrium tñ facit tex.multũ no.ĩ d.c.quã ſit.18.q.2. ubi ita diſponit̃ ꝓpe finẽ. Monaſteria eccl̃iaſticis ꝯdõnibꝰ ſeu angariis uel q̃buſcũq; ſecularibꝰ obſequiis nullo mõ ſubiaceãt,nullis cano.iuribus deſeruiãt, ſed remotis exactionibus, ac ciuitatis grauedinibus,diuinũ opus cũ ſumma deuotiõe animi ꝑficiãt.ex q̃bus uerbis clarè colligit̃ monaſteria fore exẽpta ab iſtis obſequiis, ad q̃ tenentur eccleſiæ

eccleſiæ ſeculares,& põderanda ſunt illa uerba,nullis canoni.iuribus deſeruiant,&c. & ſic nõ tenentur ad onera, quæ iuſtè & licitè introducta ſunt à canonibus,ut cathedraticum & ſimilia. ad hoc bonus tex.in c.inter cætera. 10.q.3.& quod no.gl.eadem cã,& q̃õne in ſumma, ad idẽ quod no.Inn.in d.c.j.de ſta.reg.iu.prope finem,in uerſ.nã de lege diœceſana,&c.ubi dicit de lege diœceſana eſſe,ꝙ ſingulæ eccleſiæ debeant conferre cum epiſcopo, q̃n uadit ad Papam,uel ad regem,uel ad ſynodum,uel quando facit expenſas pro aliquibus negotiis communibus totius diœceſis. ab his omnibus exempta ſunt monaſteria ſ̃m eum; & hoc dicit ſonare p̃dicta cap.maximè.c.quàm ſit,pręal.Sed poſteà uĩ ab hoc recedere,dicẽs:uel dic hoc nõ eſſe de lege diœceſana,ſed iuriſdictionis: nihil tamen ſpecificè pro hac parte inducit.Ex his omnibus clarè patet hunc caſum eſſe ſatis dubium: ſed tex.in d.cle.ij.multum facit pro hac opinione cõtra monaſteria, quem tex. non uidit Inn.quia poſt eum emanauit. Prætereà & ultimò pro parte cleri uidetur facere conſtitutio epiſcopalis, quæ diſponit, ut omnia bona etiam monaſteriorum allibrentur pro ſoluendis oneribus incũbentibus clero pro rata facultatum; & conſtitutio epiſcopi habet in ſua diœceſi uim canonis. 11.q.3.nemo cõtemnat, & quod legi.& no.in l.ij.de conſti.lib.vj ¶Sed prædictis non obſtantibus cõtrarium puto dicendum in caſu noſtro, cũ modificationibus tñ infraſcriptis. Moueor principaliter propter cõſuetudinem tanti temporis,cuius initij memoria nõ extitit. quẽ per dicta monaſteria in eorũ fauorẽ allegat̃.nã talis conſuetudo ſeu pręſcriptio habet uim tituli, ut in c.j.de præſcri.lib.vj.l.hoc iure.§.ductus aquæ,ff.de aqua quoti.& æſti.l.j.in fi.ff.de aqua plu.arcẽ. † Nã ſicut ex priuilegio poſſunt monaſteria ab his oneribus eximi, ut in c.accidentes,de præſcrip.& c.cum inſtantia, de cẽſi. cũ ſimi.ita & per tantã longã conſuetudinẽ, de cuius initio memoria nõ exiſtit.Nec obſtãt illa iura, q̃ uñr reprobare præſcriptionẽ longiſſimi temporis: quia nõ loquunt̃ de illa, de cuius initio non eſt memoria. nã ex curſu tãti tp̃is præſumit̃ cã legitima,ut in dictis iuribus no. Prætereà ſicut ꝑ conſuetudinẽ tanti tp̃is poſſunt ſine aliquo alio titulo præſcribi iura alicuius eccleſiæ, & ẽt cenſus nulla cã apparente adeò, ꝙ põt peti cẽſus ex eo, qa fuit ſolutus per tm̃, tp̃s de cuius initio nõ eſt memoria,& p̃ſumẽda eſt cã ex curſum tãti tp̃is, ut no.gl.in c.nullus epſ. 1.q.1.& Io.An.in c.peruenit, de cenſi.& Bar.in l.cũ de in rem uerſo,ff.de uſu.ita fortius potuerunt pręſcribere per tantum tp̃s dicta monaſteria cõtra alias eccleſias ſeu reſiduũ cleri,ut ſint ab his oneribus exẽpta.Et ad confirmationem huius ſententiæ adduco tex.quaſi apertũ in cle.j. de cenſi.iuncta gl in uerbo, legitima,ubi probat̃, ꝙ præſcriptio prodeſt in his oneribus uitandis;in his tñ q̃ p̃ſcriptibilia ſunt, ſ̃m gl.ibi & ideò adiecit illã limitationẽ,q̃ præſcriptibilia ſunt &c.qa in quibuſdã dubitatur, an currat præſcriptio: loquitur tñ tex.ibi in præſciptione tanti tp̃is,de cuius initio nõ eſt memoria. Et de his,de quibus dubitat̃,an currat præſcriptio, no.per Io.An.in c.cũ ue-
5 nerabilis,de cenſi.Prætereà uidemus,†ꝙ cõtra epm̃ currit præſcriptio in quarta decimarum & mortuorum, ut in cap.de quarta. de præſcrip. item una eccleſia præſcribit decimas in parochia alterius contra ius commune,ut d.c.j.ee præſcrip.lib.vj.& c.ad apoſtolicæ,de deci.fortius põt una eccleſia præſcribere ꝯ reliquas libertatẽ, ut ad onera cõia nõ teneat̃. Et hæc indubiè puto procedere reſpectu onerum cõium, & charitatiui ſubſidij, & hoc duplici rõne.Prima,quia pręſcriptio ualet contra onera cõmunia,ut ſ̃.dixi.Secunda,q̃n cum dubium ſit in iure, an monaſteria teneãtur ad charitatiuum ſubſidium, & onerã cõia, ut ſ̃.ſatis dictũ eſt; ergo recurrẽdũ & ſtãdũ eſt cõſuetudini, quæ eſt optima legũ interpres, ut in c.cũ dilectus,de cõſue.& l.ſi de interpretatione,& l.minime,ff.de legi.maximè q̃n eſt tm̃ tp̃s, cuius initij non eſt memoria: q̃nimò iure exiſtente dubio ualet p̃ſcriptio, ſeu cõſuetudo in oppoſitũ eius,qđ ſe habet ueritas, ut eſt tex.not.in d.c.cũ dilectus.Cõſuetudo.n.habet uim derogatiuã & interpretatiuã, & limitatiuã, ut no.gl.inſti.de iure na.gen. & ciui.§.ex nõ ſcripto. Et p̃ſertim ſi fauore religionis ſtatuta ſint l.ſunt perſonæ,ff.de reli.& ſump.fune.unde tum ratione dubij,tũ ratione tanti tp̃is,ex cuius curſu præſumenda eſt aliqua cã,concludendũ eſt in his duobus in fauorẽ monaſteriorum.dubiũ uerò maius remanet in aliis duobus,ſ.in procuratione legatorũ,& epi loci.Nã,ut p̃dixi, uidetur ꝙ ſicut uiſitatio nõ poteſt præſcribi, ita nec procuratio,cũ ſit annexa uiſitationi, unde hæc iura uidẽtur impræſcriptibilia. nec ſubeſt hic aliqua dubietas; & ſic ceſſat uirtus conſuetudinis interpretatiua. Sed his non obſtantibus ſic arbitror diſtinguendũ, Quòd aut clerus per tm̃ tp̃s, de cuius initio nõ eſt memoria, ſubiit integrã procurationẽ legatorũ,ſeu nuntiorũ Papæ & diœceſani abſq; eo, ꝙ dicta monaſteria aliquid ſoluerint; & tunc poſſunt dicta monaſteria ſe iuuare ex præſcriptione, eam quidem introducendo non ꝯ epm̃ uel legatos Papæ ſed cõtra clerũ,ut ipſe clerus illã procurationẽ integrã ſoluat, & exhibeat; q̃m hoc caſu non præſcribit̃ ꝯ epm̃, uel legatos Papæ;quo caſu loquuntur ſuperius alleg.quę præſcriptionẽ in his damnant;ſed contra clerũ,quod fieri põt,arg.d.cle.j.de cẽſi.hoc.n caſu nõ impedit̃ uiſitatio, nec commoditas legatorum, cum clerus uigore præſcriptionis teneat̃ ſoluere pro illis monaſteriis,& hoc ſingulariter tenuit Io.de Lig.in d.c.accedentes, de præſcr.ſic no.limitando illum tex.aut clerus non ſoluit integram procurationem per tm̃ tp̃s,& ſic in effectu inducitur præſcriptio ꝯ legatos Papæ,ſeu diœceſanũ loci;& puto p̃ſcriptionẽ ualere ꝑ iura ſuꝑius allegata cõcludo ergo ex oĩbus prædictis, ꝙ dicta monaſteria poſſunt ſe tueri uigore dictæ præſcriptionis, ſeu cõſuetudinis ꝯ charitatiuũ ſubſidiũ,& alia onera extraordinaria clero incumbentia, In aliis uero duobus,ſ.procuratione epi, & nũtiorum Papæ diſtinguendum,ut ſ̃.proximè dixi.Et quãquã Io.An poſt Hoſt.in c.dicat in c.cũ uenerabiles,& c.cum apoſtolus,de cẽſi.ꝙ ꝯ charitatiuum ſubſidium non currat pręſcriptio, ſicut nec contra charitatem. tamen illud intelligitur de clericis ſecularibus,q aperto iure ad illud tenẽtur,ut ſ̃. dixi.Sed cũ in monaſteriis ſit dubiũ,ut prædixi,ſtandũ eſt conſuetudini. Et hæc ſufficiant. NIC. ABB.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

DVBIVM, ſuper quo conſilium de iure in præſentiarum petitur,tale eſt. Quidã pater familias ab inteſtato deceſſit, ſuperſtitibus ſibi filiis legitimis & naturalibus, quorũ alter regulã S. Aug.æremitarum profeſſus eſt. Quæritur, an iſte profeſſus ualeat ad commodũ monaſterij hæreditatẽ patris pro ſua portione adire, & cũ reliquis fratribus ĩ ſeculo remanẽtibus ſuccedere.

CONSILIVM XXVII.

1 *Pater non poteſt exhæredare filium ex eo,quòd intrat religionẽ.*
2 *Ingreſſus religionis tollit omnem cauſam ingratitudinis, undecũque proceſſerit.*
3 *Fratres minores non magis ſunt capaces ex regula, quàm prædicatores, qui ſunt ex conſtitutione.*
4 *Domus ſi legatur mendicantibus, poſſunt capere, ut uendant.*

OMnipotentis Dei poſtulato ſuffragio, Pro
clara & luculenta præſentis
dubij deciſione dico animaduertendum ad tres
religionum ſpẽs quantum ad ꝓpoſitum noſtrum. Quæ-
dam eſt religio, q̃ licet ſingulis de religione ꝓprietatem
cuiuſq; rei deneget, eis tñ in cõmuni concedit, ut in reli-
gione B. Benedicti, & fratrum Chartuſien. & ſimilium; &
in iſtis nulla cadit dubitatio, quin poſſint ad utilitatẽ mo
naſterij, ſinguli de religione ſuis parentibus, & agnatis,
quemadmodum & alij exiſtentes in ſeculo ſuccedere.
¶ Quinimo non licet eorum parẽtibus eos à portione le-
gitima repellere, ut probatur in l. Deo nobis, C. de epiſ.
& cle. & ĩ c. vno. 18. q. 1. & c. nõ liceat parẽtibus. 19 q. ult.
ubi plus multum ſingulariter in fauorem religionis con
ceditur, uidelicet ut non liceat parentibus liberos mona
chos factos ab hæreditate ſua repellere, quãuis dum fue
rint in ſeculo in cauſam ingratitudinis inciderint. & quã-
quam Guil. ut refert Cy. in l. Deo nobis, præal. in add. re-
fert etiam & ſequit̃ Bal. ibidem diſtinguãt, ꝙ aut filius in-
cidit in cauſam ingratitudinis ex facto ſuo tñ, ut q̃a erat
arenarius; & tunc per ingreſſum religionis tollitur talis
ingratitudo: quia tranſit ad frugẽ melioris uitæ, arg. in
auth. de mona. in prin. Aut incidit in cauſam ingratitu-
dinis ex cã concernente patrem; & tunc non tollit̃ per re-
ligionis ingreſſum, arg. in l. ij. ff. de capi. di. & facit tex. in
1 d. l. Deo nobis. † ubi ꝓhibetur pater exhæredare filiũ ſo-
lum ex cã, quia contra uolũtatem ſuam intrauit religio-
2 nem. Ego aũt indiſtinctè teneo, ſaluo iudicio meliori, † ꝙ
omnis cã ingratitudinis tollit̃, vndecũq; proceſſerit, ꝑ re
ligionis ingreſſum ꝑ tex. illum præal. 19. q. ult. nõ liceat.
ubi ſimpl̃r fauore religionis ſine aliqua diſtinctione di-
ſponitur, ut tollatur uitium ingratitudinis; & ad idẽ tex.
in d. auth. de mona. in prin. ubi dr̃, ꝙ ingreſſus religionis
oẽm humanam maculã detergit, licet gl. ſentiat ibi, ꝙ nõ
ꝑ hoc tollat filij ingratitudinẽ. Sed mihi primum plus
placet fauore religionis, arg. l. ſunt perſonæ, ff. de relig. &
ſump. fu. Item q̃a uidemus maiora ſtatui religionis fauo
re, etiã in aliorum prejudiciũ, ut in c. in pñtia, de ꝓba. &
aut̃. niſi rogati, C. ad Treb. & in aut̃. de ſan. epiſ. § ſed hoc
præſenti. Item diminuitur pnĩa, quantũcũq; grauis, ut in
c. admonere. 33. q. 2. & qđ no. in c. ſcripturæ, de uoto. Itẽ
in iſtis de religione nõ mẽdicantium eſt aliud iure clarè
diſpoſitum, ꝙ bona, q̃ habent ipſi ingreſſi, niſi aliter ante
ingreſſum diſponant, acquirantur monaſterio: de quo tñ
dicendum, ut plenè legit̃. & no. in aut̃. ſi qua mulier, auth.
ingreſſi, C. de ſacroſ. eccl. & 19. q. ſi. c. q̃a ingredientib. &
c. nunc aũt ſi qua, & d. c. vno. 18. q. 1. Ad ꝓpoſitum ergo
noſtrum, ſi fratres iſti Heremitani poſſunt hr̃e ꝓprietatẽ
& dñium rerum in cõi, ad qđ ſciendum ipſorum regula
inſpicienda eſt, ac ipſorum conſtõnes; caſus noſter nõ ha-
bet dubium: qm̃ poterat dictus filius ꝓfeſſus ſuccedere,
ſicut alij fratres ſui remanentes in ſeculo ꝑ iura ſuperius
all. & ꝑ Spec. in tit. de ſtatu mo. prope fin. ꝑ mediam col.
Quædam & ſecunda eſt religio, quæ ex ꝓpria regula in-
terdicit dñium & proprietatem alicuius rei ſingularis, &
ordinis in cõi, ut eſt religio B. Franciſci; & in iſtis cõis eſt
opi. ut non admittantur ad ſucceſſionem parentum. ſed
ueniunt alij ſuccedentes ab inteſtato, ac ſi iſti eſſent mor
tui; qđ tenet Bar. In minorica ſua, ꝓpe finẽ, & Io. de Lig.
poſt eum in cle. exiui de paradiſo, de uer. ſig. & Bal. ĩ d. l.
Deo nobis. ubi dicit, ꝙ decedẽs relicto filio in religione
S. Franciſci, dr̃ decedere ſine filio, arg. in l. metallum, ff.
de his, q̃ ꝑ non ſcrip. & idẽ latius tenet in aut̃. ſi qua mu-
lier, C. de ſacroſ. eccl. tenet Hoſt. in c. in præſentia, de ꝓ-
ba. ſentit Io. An. in addi. Spec. in ti. de ſtatu mo. §. j. uer. iij.
remittendo in eis ad dictã cle. exiui, licet Specaliter ibi
ſenſerit: ſed ipſe nõ uidit dictã cle. ideo excuſat̃: ſed tex.
ſatis clarus eſt ibi in §. dubitauerũt, & §. cupientes. ubi pa
tet, ꝙ fratres iſti ꝑꝑ ſtrictiſsimum uotũ paupertatis non
poſſunt à quoquã hæredes inſtitui: quia dñium non põt ĩ
eos tranſire. Nec poſſunt aliquid petere de bonis ingre-
dientis; quinimo non poſſunt capere, etiã ſi ingrediens ue
lit eis oĩa bona ſua donare; poſſunt tñ aliqua modica ca-
pere, ſi eis ſicut cæteris pauperibus donent̃, ut ibi dr̃. Et ſic
eadem rõne idem dico de aliis religioſis de ordine Men-
dicantium ex regula: q̃a in eis ſubeſt eadem rõ, q̃ ponitur
in d. cle. §. cupiẽtes; qđ ſatis ſenſit Bar. in dicta minorica
ſua, ꝓpe finem, & Bar. in d. auth. ſi qua mulier, & Fed. de
Sen. cõſi. 75. Et de iſtorum fratrum numero minimè ſunt
iſti fratres heremitani: q̃a regula non interdicit eis habi-
tum bonorum in cõmuni; & iõ ſtamus in caſu noſtro ex-
tra iſtum caſum. Eſt & tertia ſpẽs religionis, q̃ ex regula
non interdicit habitum bonorum in cõi: ſed ex conſtõne
ordinis confirmata ꝑ ſedem Apoſt. ſicut eſt uidere ĩ fra-
tribus Prædicatoribus, q̃ ex regula non ſunt mendican-
tes, cum habeant regulam S. Auguſt. ſed ex conſtõnibus,
quas poſtea fecit eorum ordo, approbatis ꝑ ſedẽ Apoſt.
& ita debet intelligi tex. in c. nimis, el ij. de exceſ. præla. ĩ
prin. ubi dr̃, ꝙ fratres Prædic. in arctiſsima paupertate
Chriſto pauperi famulant̃. Et de iſtis eſt dubium, nunq̃d
poſsint eorum parẽtibus ſuccedere ad utilitatẽ monaſte-
rij. Et ſi habeant ſuꝑ hoc priuilegium à Papa, prout dr̃ de
ipſis prædicatoribus, caſus eſt clarus, ut dicit Io. de Lig.
& bene in d. cle. exiui: ſed, ceſſante priuilegio, eſt dubium
ꝯ eos, ꝙ non ſuccedant; facit, quia iſti dicunt̃ mendican-
tes, ut patet in c. j. de reli. do. li. 6. mendicantibus aũt ꝓhi
bitum eſt ꝑꝑ congruam ſuſtentationem hr̃e reditus, aut
poſſeſsiones: ſed incerta mendicitas ꝑ queſtum publicum
tribuere eis uictũ ſolet, ut dicit tex. in d. c. j. ergo nõ poſ-
ſunt petere bona eorũ religionẽ ingredientiũ: q̃a tot poſ
ſent eſſe bona, qđ deſinerẽt eſſe mendic. Itẽ nõ tribueret
incerta mẽdicitas queſtũ, ſicut eſſe debet. ergo non pñt
ad illorũ bona aſpirare. Item paria vñr, ꝙ aliq̃ ſunt men
dicantes ex regula, uel conſtõne per Papam approbata,
3 † vnde fratres Minores nõ magis ſunt capaces ex regula,
q̃ Prædicatores, q̃ ſunt ex conſtõne, tex. in d. c. nimis, eos
equiparat quo ad arctiſsimam paupertatẽ. Et eadem rõ
uĩ in utriſque. ſi. n. non poſſunt habere dñium in cõmuni;
ergo non poſſunt ſuccedere: quia dñium tranſit in hære-
des, ut in l. cum hæredes, ff. de acqu. hær. præſertim cum
hæreditas, ſeu ſucceſsio ex ſui natura referatur tã ad pe-
cuniam, q̃ ad bona alia mobilia & immobilia; quę oĩa re-
pugnant paupertati, ut dixit tex. in d. cle. exiui. In cõtra-
rium facit, quia cum ſtatuta ſint ſtricti iuris, ut legitur &
no. in c. in noſtra, de iniur. & in l. iij. §. hæc autem actio, ff.
de neg. geſt. debent ſtrictè intelligi. Nam ſi prohibeant
ſimpliciter habitum poſſeſsionum, & redituum, non ui-
dentur prohibere id, qđ aliàs à iure conceſſum eſt, ſ. hæ-
reditatem, & bona ingredientium, quin ſaltem poſsint ca
pere & uẽdere, & ex eorum ꝑtio ſuis neceſsitatibus ſubue
nire. nam & ſerui q̃ habere ꝓprium non poſſunt, & tñ ca-
piunt legata & alia bona, ut habeant, vnde uiuant, ut l. ſer
nos ad cuſtodiam. ff. de ali. & cib. leg. & qđ ibi no. Bar. fa-
cit l. ij. ff. de his, qui ſunt ſui uel alie. iu. Itẽ iſtis fratribus
in cõi, & particulari põt legari pro ſuis neceſsitatibus, ut
in cle. dudum, & qđ ibi no. gl. de ſepul. Et profectò ꝓpter
hæc & ſimilia argumenta, quę formari ad partem utrãq;
poſſent, ſunt opi. inter doct. Io. And. multas retulit in d. c.
in præſentia, de proba. & non firmauit pedes. Hoſt. tamẽ
ſenſit, ꝙ nõ poſſunt capere etiã ut uendãt; & multas opi.
retulit

retulit etiã Cy. in d. l. Deo nobis. Sed Spec. ĩ d. §. j. uerſ. iij.
de ſta. mo. apertè tenuit, ꝙ poſſunt talia bona petere, non
ut teneãt, ſed ut uendant, & in uſus neceſſarios cõuertãt,
cum & pauperes petãt, unde uiuant. 47. diſt. c. ſicut. Et hãc
opi. ſenſit ibi Iõ. An. in addi. facit gl. no. in c j. de reli. do.
4 ſuper uerbo, domum, quæ dixit, † ꝙ ſi domus legetur iſtis
mendicantibus, poſſunt capere, ut uendant, cum ex elee-
moſynis uiuere debeant; facit quod legit̃ & no. in l. filius.
§. ſi quid, ff. de leg. j. & l. mortuo. §. Labeo, ff. de leg. ij. & l.
ab adminiſtratione, C. de lega. & l. apud Iulianum, in ſi.
cum l. ſeq. ff. de leg. j. in quibus iuribus habetur, ꝙ ſi lege-
tur res alicui, cuius commercium ſine culpa ipſius non ha
bet, debetur æſtimatio. ita dicendum in propoſito. Hanc
opi. Spec. apertè ſequitur An. de But. in d. c. in præſentia,
& Gaſ. de Ca. l. ibi, ſaltem ut implorent iudicis officiũ; ſen
tit Cy. in d. l. Deo nobis, in ſi. Bal. exquiſitè proſequit̃ in
d. authen. ſi qua mulier; & concludit in iſtam partem, ſi ſu
beſt cõſuetudo, ut iſti ſuccedant: quia per ꝯriam conſuetu
dinem poteſt derogari conſtitutionibus, cum hoc non ſit
de genere maleficiorum. Et placet mihi hæc opi. ut ſi de
conſuetudine ſuccedunt, ſeruetur conſuetudo, cũ hoc nõ
ſit ꝯ regulam, ſed contra conſtitutiones, quæ licet ſint cõ
firmatæ per Papam: tñ ex cõtraria conſuetudine poſſunt
remitti, maximè cũ redeat̃ ad ius cõmune; quo caſu uide-
ret̃, ꝙ ipſimet fratres poſſent redire ad ius cõe, iũctis no.
per Bar. in l. oẽs populi, ff. de iuſt. & iu. uerſ. iuxta prędicta
quæro; facit. c. cum acceſſiſſent, de conſt. & c. pro illorum,
de præben. Item conſuetudo eſt optima legum interpres
ut in c. cum dilectus, de conſue. & l. ſi de interpretatione,
ff. de legi. ¶ Ad propoſitum ergo noſtrum dico, quòd ſi di
cti fratres heremitani non ſunt mẽdicantes, etiam ex con
ſtitutionibus eorum, tunc dubium nõ eſt, quin dictus fra
ter poſſit ſuccedere, ut s̃. dixi. Si autem eorum conſtitu-
tiones interdicant eis proprietatem, etiam in communi,
ſtandum eſt conſuetudini, ut ſi de conſuetudine ſucce-
dunt, admittatur dictus frater; alias contra per prædi-
cta. Et hæc ſufficiant. NIC. ABB.

CONSILIVM XXVIII.

1 *Papa poteſt concedere ius conferendi, & eligendi puris laicis.*
2 *Patronus tenetur præſentare intra quatuor menſes.*

OMnipotentis Dei poſtulato ſuffragio, In
cauſa communis caſtri Tri-
gnãdę res uidetur mihi prorſus ſine dubio. certũ
nãq; eſt, commune dicti caſtri iuridicè acquiſiuiſſe ius
patronatus in eccleſia plebis dicti caſtri ex indulgentia
Romani põtificis, ut clarè colligitur ex literis dñi noſtri
Martini Papæ V. & proceſſu inde ſecuto ad executionem
literarũ dictarum; nulliq; in dubium uenire poteſt, quin
Papa poſſit ius patronatus laicis concedere, in c. qm̃, &
1 quaſi per totum, de iure patro. ¶ † Quinimò ius conferẽ
di & eligendi puris laicis concedere poſſet, ſicut multis
poſt ipſi Romani Pontifices conceſſerunt, ut in c. in ſyno-
do, & c. Adrianus. 63. diſt. plus dico, ꝙ in caſu noſtro ne-
dum Papa, ſed etiam epiſcopus potuiſſet eis dictum ius
patronatus concedere, ex quo eccleſiæ minus dotatæ cõ
tulerunt decem, licet poſt conſecrationem. ut no. Io. An.
in c. j. de iure patro. & ſic debet intelligi, & diſtingui gl. ĩ
c. piæ mentis. 16. q. 2. Cum ergo dicta eccleſia parochialis
ſeu plebs pertineret ad ius patronatus laicorum, & ex
ſpeciali indulgentia Romani Pontificis pertineret re-
ctoris inſtituendi præſentatio ad homines & commune
dicti caſtri Trignandæ, ut patet in conceſſione Apoſtoli-
ca, non potuit aliquis uigore gratiæ expectatiuæ dictam
plebem uacantem acceptare: quia talis gratia nõ exten-
ditur ad eccleſiam patronatam laicorum, niſi de tali pa-
tronatu fieret in literis apl̃icis expreſſa mentio, ut not. in
cle. ꝑ literas, de præb. in gl. antepen. & per Io. And. in c. cũ
dilectus, de iu. pat. nec dicti hoĩes fuerunt hic in negligen
tia pñtandi, cũ haberent quatuor menſes ad præſentãdũ,
ut in c. unico, de iu. pat. lib. vj. intra dictum tempus præ-
2 ſentauerunt clericũ idoneũ reuerẽdo patri dño epo Are
tino, & per ipſum legitimè fuerit ſecuta inſtõ. ¶ † Quin-
imò plus dico, ꝙ ſufficit patrono ꝑſentare intra quatuor
mẽſes, licet intra illud tp̃s non fuerit ſecuta inſtitutio ꝑ
epm̃; quia patronus fecit, quod in eo eſt, ut ĩ c. unico, ꝑall.
& quod legitur & no. in c. ſi. eo. tit. habenti. n. inſtituere,
ſeu confirmare, non eſt à iure præfixum tp̃s, ſed inſtandũ
eſt apud ſuperiorem, ut præfigat illi tempus ad hoc fa-
ciendum, arg. c. nullus, de iure pa. & no. in c. ex parte Aſtẽ
ſis, de conceſ. præben. & ita determinant dñi de Rota de-
ciſ. 251. ¶ Concludo ergo indubiè tenendum, ꝙ præſen-
tatus & inſtitutus per patronum & epm̃ eſt potior, & qđ
expectãti apoſtolico nullum ius in dicta plebe competit,
ex quo præſentatio fuit facta epiſcopo intra quatuor
menſes à tempore uacationis, & notitiæ iuxta no. in d. c.
ſi. de iure patro. NIC. ABB.

CONSILIVM XXIX.

1 *Extraordinarium remedium ceſſat, ubi competit ordinarium.*
2 *Peruerſio ordinis cauſæ ad cauſam non uitiat ſnĩam ipſo iure.*
3 *Reus principalis ſi eſt rebellis, poteſt procedi contra tertium poſ
ſeſſorem nulla diſcuſsione facta.*
4 *Fiſcus, facta publicatione bonorum, non eſt hæres, ſed ſucceſſor
uindictæ.*
5 *Pupillus poteſt citari.*

IN quæſtione præſenti, an, ſ. reſtitutio ſit
dictis Guidoni, & Nicolæ
indulgenda, tria ſunt ad materiam enucleandam
examinãda. ¶ Primò an ſnĩæ latæ contra Carolum dicto-
rũ Gui. & Nic. genitorem habuerint ualiditatem & effe-
ctum. ¶ Secundò, an cõpromiſſum, & laudum ex eo ſecu-
tũ inter prædictos Guidonẽ & Nicolã minores ex parte
una, & dictum Nicolaum ex alia, grauamen & lęſionẽ di-
ctis intulerit, ita, ut eis in integrum reſtitutio competat.
¶ Tertiò diſcutiemus ualiditatẽ & effectũ primi decreti
interpoſiti contra dictum Gui. ¶ Ad primũ igitur redeun
do, vr̃ primò ꝙ dicta ſnĩa lata cõtra Carolũ uiribus cor-
ruerit: qm̃ non diſcuſſo principali debitore, actum exti-
tit hypothecaria contra dictum Carolum bonorum poſ-
ſeſſorem contra iuris ordinem, maximè cum dictus Ca-
rolus exceperit, ut prius debitor principalis impeti & di
ſcuti deberet, ut probatur in aut̃. hoc ſi debitor, C. de pi-
gno. ubi inhibetur iure nouiſſimo hypothecaria contra
tertiũ poſſeſſorẽ, donec actũ fuerit cũ reo, & interceſſo-
ribus, conſtat aũt ꝙ actũ ꝯ legis prouiſionem maximè iu
ris ordinẽ concernentẽ eſt nullũ. l. prolatũ, C. de ſen. & 2.
q. 6. c. ſententia, & l. non dubiũ, C. de legi. & 10. diſt. c. ui-
des, & in regula, quæ ꝯ ius, de reg. iu. lib. vj. ¶ Ex his infer
tur ad ſcđm principale dubiũ. Nã ſi dicta ſnĩa lata ꝯ olim
Carolum dictorum minorum parentem fuit nulla, ergo
cõpromiſſum inde ſecutum ſuper executione dictæ ſen-
tentiæ inter dictos minores poſt mortem dicti Caroli, &
Nicolaum, & Laudum inde ſecutum, grauamẽ & læſio-
nem magnam intulit prædictis minoribus: quia cum ar-
bitri ſeu arbitratores approbauerint dictam ſententiam
nullam

nullã, enormiter ex duplici capite læſi ſunt. Primò,quia
ſn̄iam nullã approbauerunt, & ſic re ipſa dãnũ intulerunt,
tùm q̄a cõpromiſſum abſtulit eis regreſſum de euictione ꝯ
& aduerſus eos in dictis bonis, ut in l.ſi dictũ.§. ſi compro
miſero,ff.de euic. Et per cõſequẽs poſſunt nũc reſtitutio-
nẽ in integrũ petere.l.q̄d ſi minor.§.j.& ſeq.& quaſi ꝑ to-
tum ti.ff. de mino. ¶Circa tertiũ,ſcilicet aduerſus primũ
decretum interpoſitum contra dictum Guidonem mino-
rem contumacem poteſt dici,ꝙ ipſo iure abſq; alia reſtitu
tione dictus Guido, & præſertim dicta Nicola eius ſoror
impubes ſeruantur illæ ſi ex defectu ſolẽnitatis; quia con
tra minores, præſertim impuberes, non debet perueniri
ad primũ decretum, niſi prius eorũ amici requirantur, ſi
minores defendere uelint;& nemine eos defendẽte, recur
ritur ad refugiũ primi decreti,ut uidetur tex.in l.hæc au-
tem,ff.ex qui.cau.in poſ.ea. & l. ergo ſciendũ eſt,ff.ex qui.
1 cau.maio.¶†Vbi aũt remediũ ordinariũ cõpetit,ceſſat ex-
traordinariũ,ut in l.in cauſę,ff.de mino. Ex quibus omni-
bus uidetur, ꝙ aduerſus laudũ cõpetit in integrũ reſtitu-
tio. Sed reſpectu primi decreti ipſo iure ſeruantur illæſi.
¶Sed prędictis non obſtantibus contrariã ſententiã arbi-
tror præualere,motus principaliter,quia p̄dicta ſn̄ia lata
cõtra dictũ Carolũ, mero iure,diſcuſſione non facta,con-
tra principalẽ debitorem ex multiplici capite tenuit,& in
2 rẽ iudicatã tranſiuit. Primò†quia peruerſio ordinis cauſæ
ad cãm non uitiat ſn̄iam ipſo iure: ſed opus eſt appellatio
ne,ut in l.j.& quod ibi no.C.de appella. & l.j.§.fi. ff.q̄ ſen-
tẽ. ſine appel. reſcin. ubi bonus tex. facit q̄d not.ij.q.j. in
ſumma. Sed talis eſt peruerſio in caſu noſtro : quia prius
debuit diſcuti debitor principalis, q̃ fieret trãſitus ad ter
tium poſſeſſorem. non autẽ eſt uitium in ſubſtantia actio-
nis : q̄a hypothecaria bene competit contra tertiũ poſſeſ
ſorem, ut l. perſecutione, & l.diſtractis, C. de pig. nec eſt
peruerſio ordinis eiuſdem cauſę; ergo talis prępoſteratio
non uitiat, ex quo non fuit appellatũ; & ꝙ talis peruerſio
in caſu noſtro non uitiet ipſo factó,apertè tenet Bar. poſt
Iac.But.in d.l.perſecutione,in ultima q̄õne. Nec obſtat,ꝙ
fuerit exceptũ ꝑ dictũ Carolũ,ut prius deberet diſcuti de
bitor principalis;quia paria ſunt non excipere,uel excipe-
re, & à reiectione expreſſa uel tacita non appellare, ut in
c. ex parte M. de app. ꝑ Bar.in l.à procedente,C.de dila.
facit q̄d no.glo.in cle.una, de dolo & contumacia, in uer-
bo,manifeſtè.nã contra talẽ peruerſionẽ ordinis cauſæ ad
cãm non ſatis eſt excipere,niſi exceptione non admiſſã ap-
pelletur,ut d.l.j. C.de appe.& d.l.j.in fi.ff.quę ſen.ſine ap
pel.reſcind.Et maximè hoc procedit in caſu noſtro. Nam
cum multis ex cauſis poſſit agi contra tertiũ poſſeſſorem
diſcuſſione non facta contra principalem debitorẽ, iuxta
no. per gl. & Bart.in l.decem,ff.de uerb.obl. & per eundẽ
Bar.in l.fin.primo reſpõſo,ff.ſi cer.pet.& infrà dicã latius,
eoipſo,ꝙ iudex, exceptione diſcuſſionis non facta, ꝓceſſit
ad ulteriora, & ſn̄iam tulit contra dictum Carolũ bono-
rũ poſſeſſorẽ, uidetur pronũtiaſſe tacitè,ꝙ diſcuſſioni lo-
cus non erat; & ſic præſuppoſito, ꝙ fuiſſet diſcuſſioni lo-
cus : tamẽ cũ tacitè fuerit in contrariũ pronuntiatum,te-
nuit geſtũ in contrariũ : quia potius vr̃ actum contra ius li
tigatoris, quàm contra ius conſtitutionis,ut in c.cũ inter,
de re iud. & l.res iudicata, ff.de re iudi. & l.ingenuũ,ff.de
ſtatu homi.& c.cũ dilecti,de elec.& per Bar.in d.l.à proce
dẽte. imputandũ eſt ergo non appellanti. vnde cũ ſentẽtia
fecerit ius inter partes, cũ trãſiuit in rẽ iudicatã,nõ eſt am
plius diſcutiendum de illius uiribus, ut in iuribus proxi-
mè allega. nec poſſunt iſti minores petere contra tale gra
uamẽ,p̄ſuppoſito ꝙ iudex uerè grauaſſet, reſtitutionẽ: q̄a
lata fuit contra eorum parentem, & eo uiuente tranſiuit
in rẽ iudicatã; & ſic cũ nihil fuerit actũ cũ ipſis minoribus,
non poſſunt petere in integrũ reſtitutionẽ,ut legi.& no.in
l.Aemylius,ff.de mino.¶Secundò principaliter tenuit me
ro iure dicta ſententia, nulla diſcuſſione prius facta : q̄a,
ut mihi in facto proponitur, reus principalis tunc tempo
ris erat rebellis, & omnia bona ſua fuerant publicata, &
ſic notoriè conſtabat, ꝙ in dicto loco,ubi iudicium agita
batur, non erat ſoluendo; quo caſu non eſt opus facere di
ſcuſſionem, ut no.gl.& Bar.in d.l.decẽ, ff.de uerb.oblig.&
eſt tex.ſ̄m unum intellectum,quẽ ſequitur ibi Bart. in d.l.
fi.primò reſponſo,ff.ſi cer.peta.Probatur ratione : quia ſu
perfluis remedijs non eſt utendum.l. hæc ſtipulatio.§.di-
uus, ff. ut leg. no. c. ad quid enim fieri debet diſcuſſio, ſi
notoriũ eſt debitorem non eſſe ſoluendo? certe lex eſſet
potius uerbis, quàm rebus impoſita contra c.cõmiſſa, de
elec.lib.vj.& l.ij.in fi.C.cõia de leg. facit q̄d in ſimili legi
tur & no.in l.poſt rem iudicatã,ff.de tranſact.& l.elegãter
§.ſi poſt rem iudicatã,ff.de cõdi.indc. & q̄d ibi no. ꝑ Bar.
in primo reſponſo. Et hoc apertiſſimè uidetur uoluiſſe in
terminis noſtris Bart.in d.l.decem, & d.l.fi.ff. ſi cer.peta.
3 ubi dixit apertè,† ꝙ ſi reus principalis eſt rebellis, poteſt
procedi contra tertium poſſeſſorem, nulla diſcuſſione fa-
cta;& loquitur propriè in d.l.fi.quando bona debitoris e-
rant obligata. Nec obſt.ſi dicatur,ꝙ debuit prius agi con
tra fiſcum,qui bona dicti debitoris poſſidebat, cũ ipſe te-
neat̃ ſatisfacere creditoribus, ẽt habẽtibus ꝑſonalẽ actio
nẽ,ut l.2.C.ad leg.Iul. de ui.pub. & l.ſi ut proponis,C.de
4 bo.proſcr. q̄a dico,† ꝙ fiſcus, facta publicatione bonorũ,
non eſt hæres:ſed eſt ſucceſſor uindictę, & ſuccedit non ꝑ
reprę ſentationẽ,ſed per annihilationẽ perſonæ, ut plenè
no.in l.ſi cõſtãte.§.ſi ſol.ma.unde cum dicta auth.hoc ſi de
bitor,p̄alleg.ſit iuris antiqui correctiua, & ſolũ impediat
hypothecariã contra tertiũ poſſeſſorem reſpectu debito
ris,& ſui hæredis, nõ debet extendi ad fiſcũ : quia,ut dixi,
non eſt hæres, nec repræſentat perſonã defuncti : ſed eſt
ſucceſſor uindictæ. nã fiſcus põt dici tertius poſſeſſor;& ſic
non debet eſſe magis priuilegiatus tertius poſſeſſor priua
tus,quàm fiſcus,maximè quia hìc agitur de p̄iudicio credi
toris, qui habet de iure hypothecariã contra quẽlibet poſ
ſeſſorem: tamẽ cũ ſimus extra caſum dictę auth.nõ debet
dictus creditor impediri,quominus poſſit uti ſua hypothe
caria ꝯ quẽlibet poſſeſſorẽ, cũ ius correctiuũ debeat mul
tũ reſtringi,ut no.maximè ꝑ Bart. in auth. quas actiones,
C.de ſac.ſan.eccl. facit q̄d no.gl.in c. cupiẽtes.§.q̄d ſi ꝑ ui
ginti, de elec. li.vj.& in l.p̄cipimus,in fi.de appel.& l.ſanci
mus,C. de teſta. & hoc ſatis uidetur fuiſſe de mente Bart.
in d.l.fi.& d.l.decẽ. & ex hoc ſecũdo capite luce clarius pa
tet de ualiditate dictæ ſn̄ię. Tertiò põt adduci glo.not.in
d.auth.hoc ſi debitor, quã ſequuntur ibi Cy. & Bal.q̃ dicit
tunc impediri hypothecariã cõtra tertiũ poſſeſſorẽ,cũ de
bitor principalis eſt p̄ſens:ſecus autẽ,ſi eſt abſens,ſicut di-
cimus in fideiuſſore,ut in auth.p̄ſente, C.de fideiu. Sed in
caſu noſtro debitor erat abſens & rebellis; nec ad effectũ
remiſſionis poterat cõtra illũ agi. ergo nõ erat neceſſe fa
cere diſcuſſionẽ; & hoc ultimum uoluit etiam Bart.in d.
auth. hoc ſi debitor. ¶Ex quibus omnibus clarè colligi-
tur,quòd dicta ſn̄ia lata contra dictũ Carolũ iſtorum mi-
norum genitorẽ iure ualuerit. nec aduerſus illam aliqua
reſtitutio dictis minoribus competit: tum quia nullũ fuit
grauamen:ſed iuridicè fuit contra eum proceſſum, ut pa-
tet ex prædictis : tũ quia præſuppoſito ſine ueritatis præiu
dicio,quòd aliquid fuiſſet actum cõtra ius litigatoris; nõ
tamẽ competit reſtitutio minoribus, cũ nihil cum eis, ſed
cum patre fuit actum d.l.Aemylius. Et ex his clare infer-
tur ad ſecundum, ꝙ nulla reſtitutio competat contra
compro-

compromiſſum,ſeu laudum, quia nullum grauamen, imò
potius releuamen contingit minoribus, quia arbitri rede
gerunt illam ſententiam ad minorem ſummam,& ſic rele
uauerunt minores,& grauarũt dominum Nicolaum, nec
fuit ſublata facultas habendi regreſſum contra autho-
rem de euictione ex duplici capite. Primò,quia dicta ſen
tentia tenuit,ut ex prædictis patet;& ſic illius uigore po-
terant agere de euictione,cum eorum genitor denuntia-
tionem fecerit,ut in c.fi.de emp.& uendi. compromiſſum
autem factum fuerit reſpectu executionis dũtaxat in iſto
rum minorum fauorem. Secundò principaliter,quia com
promiſſum factum fuit ex neceſſitate: quia officialibus p̄-
cipientibus,quibus a publico circa hæc data eſt plena &
libera facultas,ut no.Bar.in d.l.ſi dictum.§.ſi compromi-
ſero,de euic.fuit enim hoc compromiſſum neceſſarium &
non uoluntarium;& ſic ceſſat ratio dicti §. ſi compromiſe
ro. Ex quibus clarè patet,quod non competit aliqua reſti
tutio,maximè cum illa non detur niſi pro graui læſione.l.
ſcio,ff.de integ.reſti.& c.pe.de reb.eccle.non alie. ¶Quo
ad tertium de interpoſitione primi decreti, non multum
arbitror diſputandum ſuper ipſius ualiditate,licet poſſet
allegari,quòd rector iure tenuerit: quia fuit interpoſitũ
contra dictum Guidonem,qui erat pubes, & ſic ſecũdum
multorum opi.non fuit neceſſarium requirere amicos, &
conſanguineos,de quo per Bar.in d.l.hæc autem,& ꝑ Cy.
in l.cum proponas,C.de bonis autho.iudi.poſ.præſertim
cum citatio apprehendit dictum maiorem, iuxta not. per
glo.in l.ij.ff.ex qui.cau.in poſ.ea.nec dicto Guidoni eſſet
per reſtitutionis beneficium ſubueniendum:tùm quia con
tumacia eſt delictum,ut no.in l.omne delictum, ff. de re-
miſ.& aduerſus delictum minori non ſubuenitur.l. auxi-
lium,ff.de minoribus.& l.j.C.ſi aduer. do. Nam debebat
cõparere,& petere curatorem ſibi dari,ut l. qui habebat,
ff.de tu.& quod ibi in §.ſi pupillus,not.Bartol. ubi dicit,
5 † ꝙ pupillus poteſt citari:quia intelligitur,ut compareat
cum tutore.Item cum primum decretum modicam læſio
nem inferat maximè in caſu noſtro,cum adhuc nõ habue
rit effectum, cum dominus Guido ſemper remanſerit in
poſſeſſione,& adhuc hodie ſit,non poteſt peti reſtitutio,
quæ pro modica læſione non præſtatur d.l.ſcio,ff.de in in
teg.reſti.& præal.c.pen.præſertim cum habeat uiam ordi
nariam promptiſſimam,ſ.ſatisfaciendi ei,pro quo primũ
decretum interpoſitum fuit. Nã licet aliàs tollatur miſ-
ſio præſtita cautione de iudicio ſiſti, & reſtitutis expen-
ſis,ut c.quoniam.§.in alijs,ut lite. non conte. illud tamen
procedit,quando miſſio eſt facta propter cõtumaciam in
non comparendo:quia per talem cautionem ſatisfit cau-
ſæ miſſionis.Sed in caſu noſtro fuit facta miſſio propter
contumaciam in nolendo exequi ſententiam arbitrorum;
ideo;niſi prius fiat executio, non debet miſſio reuocari,
ut no.in d.§.in alijs,& Bar.in l.ſi finita.§. Iulia.ff.de dam.
infec.Item præſuppoſito ſine ueritatis præiudicio, quòd
dicta miſſio non ualuerit: tamen cum conſtet clariſſimè
de ualiditate dictarum ſententiarum,ut patet ex prædi-
ctis,debent de nouo dicti Guido,& Nicola minores com-
pelli ad parendum ſententiæ arbitrorum, uel fienda eſt
miſſio ex primo decreto,citatis ipſis minoribus, cum eo-
rum tutore & curatore iuxta formam l.j. de admi. tuto.
ſeu iuxta ea,quæ leguntur & no.in d.l.hæc autem. Et ip-
ſis non parentibus poterit iudex propter nimiam contu-
maciam eorum,habito reſpectu,quia magis ipſi contem-
pſerunt,& hodie contemnunt,decernere, ut miſſus in poſ
ſeſſionem ex primo decreto lucretur fructus iuxta tex.ſin
gu.in l.Fulcinius,in fi.ff.ex qui cau.ſecũdum lectu.commu
nem,quam ibi tenet Bartol.& Spec.in titu.de primo & ſe
cundo decreto.§.reſtat,uer.hoc autem notandum.Et hęc
ſufficiant. NIC. ABB.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

PRINCEPS *quidam illuſtriſsimus, inſpectis innumerabi
libus uirtutibus,fide,ardore urgenti,deuotione, magnificis geſtis,
clariſsimisq́;, ac perpetuo memorandis cuiuſdam magnifici & inſi
gnis uiri comitis &c.inter cætera beneficia dicto comiti collata,
quoddam caſtrum ſeu oppidum inſigne cum omni ſuo diſtrictu et
iuriſdictione eidem comiti in feudum nobile,& gentile dedit,tra-
didit,& conceſsit.Et inter cætera promiſit prælibatus princeps di
cto comiti præſenti & acceptanti,dictum caſtrum cum ſuo diſtri
ctu,iuriſdictione,& pertinentijs &c.defendere,manutenere,au-
thorizare,& disbrigare ab omni perſona.& perſonis, & com-
muni,collegio, & uniuerſitate;habere ratum,& gratum, & fir-
mum,quicquid dictus comes faciet deinceps,conſtituet, & ordi-
nabit in dicto loco,dummodò talia ſint,quòd contra ipſius domini
principis,& ſucceſſorum ſuorum honorem,& ſtatum non conſpi-
ciant,& quæ naturam feudi ſequantur &c.Nunc uerò dicta con
ceſsione ſic facta,epiſcopus territorij dicti caſtri,ſeu oppidi impe
dit dominum comitem feudatarium,petendo ab eo flor enos qua-
dringentos annuatim,proponens illos ſibi deberi occaſione dicti
caſtri.Quæritur nunc, nunquid dictus dominus comes feudata-
rius dicti caſtri poſsit habere regreſſum contra dictum principẽ,
ut eum contra dominum epiſcopum defendat,diſbriget, & libe-
ret ab omni obligatione, quam dictus dominus* Epiſcopus *præ-
tendit.*

CONSILIVM XXX.

1 *Res emphiteoticaria ad quemcunque peruenerit, poteſt ille con-
ueniri ad canonem ſoluendum.*
2 *Dominus ſi locet fundum ſuum pro certa penſione, non ipſe, ſed
conductor tenetur ſoluere decimas.*
3 *Sciens fundum alienum,uel obligatum, ſi illum emit,& de eui-
ctione ſibi proſpexit, poteſt, ſcientia non obſtante,de euictio
ne agere.*

IEſu Chriſti Saluatoris, ſuæquæ genitricis
Mariæ præſidio humiliter in-
uocato, ¶Videtur Primò dictum dominum epi-
ſcopum poſſe actionem & ius competens dirigere uerſus
ſupradictum comitem dicti caſtri poſſeſſorem, & quòd di
ctus comes nullum habeat in hoc contra dictum princi-
pem regreſſum, quia cum onus ſoluendi illum canonem,
ſeu penſionem ſit reale,tranſiuit cum onere ſuo in poſſeſ-
ſorem,tex.uidetur no.in auth.de non alie.§.ſcire colum.
1 ij.ubi notabiliter probatur, † ꝙ quiſque,ad quem res em
phiteoticaria peruenerit, poteſt conueniri ad canonem
ſoluendum,& per illum tex.hoc firmauit Bal.in authen. ſi
quas ruinas,C.de ſa.ſan eccl. Idem uidemus in onere ſol
uendi decimas tranſit enim in quemlibet poſſeſſorẽ, nec
habet ſoluens regreſſum contra ſuum authorem, ut in c.
2 tua,& c.paſtoralis,de deci.† ꝙ ſi dñs locet fundum ſuum
pro certa penſione,non ipſe,ſed conductor tenetur ſolue
re decimas;quia intelligitur fructus uendidiſſe,ſalua de-
cima;allegat dictum.c.paſtoralis.Ego autem allego tex.
no.l.j.C.de anno.& trib.lib.x. ubi dicitur, ꝙ annonas is
ſoluere debet,qui poſſeſſionem tenet,& fructus percipit,
& per illum tex.dixerunt ibi glo.& Bar.ꝙ dño locãte fun
dum pro certa penſione,onus ſoluendi tributa ſpectat ad
ipſum conductorem;ad idem adduco bonum tex.in auth.
de mandatis principum.§.non permittas col.iij.& in l.in-
ter debitorem,ff.de pac.ubi probatur,quòd onus ſoluen-
di

dĩ tributum ſpectat ad poſſeſſorem,etiam ſi fuiſſet appoſitum pactum,ut non poſſeſſor,ſed tradens teneatur ſoluere,quia ualet tale pactum in præiudicium habentis poſſeſſionem,pro penſione obligatam. Quinimò dico,ꝙ etiã pro præterito tempore poteſt poſſeſſor nouus conueniri ut eſt tex.no.in l.imperatores,ff.de publi.idẽ ergo & fortius dicendum eſt in caſu noſtro,in quo nullum commodum reſeruauit ſibi princeps in feudando dictum caſtrum debet enim intelligi,quòd conceſſerit,ſaluo onere reali, ad quod non uidetur iuſtè teneri,cum omnis commoditas tranſiret in dictum comitem feudatarium.Sed prædictis non obſtantibus,quæ uere caſui noſtro minimè obſtant,dico ꝙ licet Epiſcopus habeat actionem aduerſus dictum comitem poſſeſſorem ipſe tamen comes feudatarius habet regreſſum contra dominum principem, qui dictum caſtrum conceſſit in feudum,præſertim nobile,& gẽtile,pro hac concluſione allego tex.no.in proprijs terminis in c.j.de inueſti.de re.ali.fac.col.x.ubi dicitur, ꝙ cum de re aliena,uel alteri obligata fiat inueſtitura, diſtinguendum eſt,utrum ſcienti uel ignoranti facta ſit.is enim qui rei alienę inueſtituram ſciens ſuſcepit,niſi pacto ſpeciali ſibi de euictione proſpexerit,de euictione agere nõ poteſt;ignoranter uero ſuſcipiens rectè agit,ut aliud eiuſdem quantitatis ſeu bonitatis ei præſtetur;reſpectu uero inueſtientis, ſeu in feudantis nulla ſit diſtinctio. ſciuerit enim alienam uel alteri obligatam,ſiue ignorauerit,ut in d.c.j.notanter dicitur.Ad propoſitum ergo,aut dictus comes ignorabat illum caſtrum Epiſcopo obligatum; & tũc indubiè agit contra principem,ut eũ defendat ab Epiſcopo,prout expreſsè in inueſtitura dictus princeps promiſit:aut tribuat ei aliud feudum eiuſdem bonitatis, & quãtitatis;& eſt ille mirabilis tex.ſecundum Bal.in quo petitur una ſpecies pro alia,Sed ſeruandus eſt in caſu noſtro: quia cauſa feudalis debet principaliter decidi ſecundum leges & conſuetudines feudorum,& in defectum illarum recurrendum eſt ad legem communem,ut eſt tex.no.in c.j.de feu.cog.eadem collatione.Et arbitror,quòd eſt in optione dicti comitis,an hoc caſu agat contra principem, ut eum defendat,prout ſpecificè conuentum fuit l.j.ff. de pac.aut ut det ſibi aliud feudum eiuſdem bonitatis & quãtitatis.Nam per illam hominis prouiſionem non fuit receſſum ab ordinario iuris beneficio,ut no.Bar.in d.l.ſi cõſtãte,ff.ſo.ma.ſecus ab extraordinario; & hoc caſu debet intelligi tex.in l.fi.C.de pac.conuen.Item illud idem poteſt defendi ex ui pactorum,cum princeps promiſerit diſbrigare dictũ caſtrũ ab omni perſona,tenetur ergo diſbrigare,aut dare rem eiuſdem bonitatis,& quantitatis.Et dicit Bal.in c.fi.de noua forma fide.ꝙ feudatarius põt agere ↄ dñm ad intereſſe dupliciter,uel ut ſoluatur in pecunia;uel ut det ei aliud feudum,ar.illius tex.in c.j.de inueſti.de re.ali.fac.Et idem dicendum in caſu nr̃o.Et de ignorantia dicti comitis reſpectu dictæ obligationis eſt præſumendum;quia in facto alieno præſumitur ignorantia, de reg.iu.li.vj.& l.regula,ff.de iur.& fac.igno. aut dictus comes fuit ſciens,& tunc ſpecialiter ſibi prouiderit in caſu euictionis,ſeu impugnationis, ut patet in conceſſione feudi;& poteſt agere contra dominum principem ut in caſu præcedenti,ut dicit tex.præall.in d.c.j. concordat. l. ſi fundum ſciens,C. de euic. ubi patet, † ꝙ ſi ſciens feudum alienum,uel obligatum illum emit,& de euictione ſibi ꝓſpexit,poteſt ſcientia non obſtãte de euictione agere. Nã & rem alienam in ſui præiudicium poteſt quis uendere, ut l.rem alienam,ff.de contrahen.emp.¶Secundò principaliter ad idem allego tex.in c.fi.de noua forma fide. eadem collatione,ubi dicitur,ꝙ inueſtitura facta debet omni modo dñs cogi inueſtitum in uacuã poſſeſſionẽ mittere;ꝙ ſi deficiat,tenetur ei oẽm utilitatẽ ꝑſtare.Et põdero illud uerbum,in uacuã;debet ergo eam ſine omni obligatione & ſeruitute tradere,ut no.per Bar.in l.j. ff. de act. emp.¶Tertiò probo per c.j.per quos fiat inueſti.in princ. eadem colla.& qđ ibi no.Bal.¶Quartò ad hoc facit,quia dictum caſtrum fuit conceſſum in feudum nobile,& gentile & nihil ſibi dictus princeps reſeruauit,unde uĩ conceſſiſſe ſine omni onere obligationis,& ſolum tenetur comes ad ea,quæ ſunt debita ex communibus legibus,& conſuetudinibus feudorum c.j.in fin.quid ſit inueſti.& c.j.de noua forma fide.col.x.& plenè de hac materia per Io.An.in addi.Spe.in ti.de præſcri.ſuper rubrica,ubi proſæquitur de feudo nobili,gentili,& franco. ¶Quintò & ultimò faciunt cauſæ,ob quas feudum fuit conceſſum, ſ. magnifica geſta, clariſſimaque ac perpetuò memoranda merita dicti comitis &c.ut plenius patuit ſuprà in caſus recitatione.faciunt.n.ipſa,ut cõceſſio largiſſimam recipiat interꝑtationẽ in fauorẽ dicti comitis feudatarij.hinc ſingulariter dixit Bal.poſt Iac.de Ra.in c.j.ſi uaſal.feu. priue. cui. defe.col.x.ꝙ feudũ cõceſſũ ꝑꝑ magnitudinẽ meritorum, puta qa a morte dñ̃tẽ liberauit,uel ab hoſtibus, latrunculisve eripuit,uel qd ſimile, nulla lege cã uel ĩgratitudine eſt amiſſibile,uĩ.n.merces laboris eximij,& non liberalis cõceſſio.Ad hoc tex.no.in l.ſi pater,& l.Aquil.Regulus, ff.de don.Magnitudo.n.meritorũ cũ demeritis eſt cõpenſanda;facit qđ in ſimili no.Bar.in l.ſi ita ſtipulatus.§.ſi tibi nupſero,& l.ſi diuortio,ff.de uerb.obli.& l.j.C. de donatione ante nup.Cõcludo ergo ex ꝑdictis dictũ comitẽ habere regreſſũ ↄ dictũ principẽ,ut dictũ caſtrum ab omni obligatione liberet,uel ut det ſibi aliud feudũ eiuſdẽ bonitatis & quantitatis.Non obſtant ↄria ſ formata.procedunt.n.in oneribus quaſi naturalibus, ut in tributo imperatori rõne poſſeſſionis debito,illud.n. ſemper ſequitr̃ poſſeſſorẽ,& in dubio uĩ actũ,ut poſſeſſor ſoluat;& idẽ uidemus in eccl'aſticis.16.q.j.c.ſi qs laicus,in d.c.paſtoralis ſecus nũc in onere accidẽtali.d.l.j.ff.de act. emp. & qcqd ſit in alijs,in feudi cõceſſione hoc clariſſimũ eſt, ꝙ ſi res ſimpliciter in feudum conceſſa reperitur aliena uel obligata põt agi ↄ cõcedẽtẽ modo prædicto. NIC. ABB.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

IN cauſa & quæſtione, quæ uertitur, ſeu dudum uentilata eſt inter Paulum minorem cum authoritate ſui tutoris ex una parte & quendam ſanctum Aretinum ex alia, duo principaliter ſunt examinanda.¶Primum, nunquid minori prætendenti leſionem ex laudo ſecuto uigore compromiſſi facti ex præcepto iudicis, prout ex Statuto Aretino cauetur, per reſtitutionis beneficium ſubueniri poſſit, læſione prædicta aliter non probata. ¶Secundùm, an docto de læſione enormi poſſit hanc reſtitutionem petere, uel aliter de iniquitate laudi opponere, maximè cum allegetur læſio euidens, quæ incontinenti probari poteſt ex eo, quia fuit actum hypothecaria contra ipſum pupillum, & diſcuſſione contra principalẽ, qui ſoluendo erat, aliter non facta, quia licet exceptio fuiſſet oppoſita arbiter ſeu arbitratores tulerunt ſententiam ſuper actione hypothecaria contra ipſum pupillum, iudicando quædam bona poſſeſſa per illum pupillum eſſe detinenda loco pignoris uel hypothecæ, donec per ipſum pupillum eſſet ſatisfactum de quantitate centum Florenorum, qui petebantur, & prædicta poſſunt incontinenti probari.

CONSILIVM XXXI.

1 *Minori læſo intra quadriennium competit beneficium reſtitutionis aduerſus læſionem.*

Chriſti, eiuſque pijſſimę matris præſidio humiliter inuocato,¶Circa primum uĩ ꝙ dictus minor poſſit petere reſtitutionẽ, aliter extriſecus læſione non ꝓbata:quia eoipſo, ꝙ minor cõpromittit,uĩ læſus,ut eſt tex.no.in l.ſi minor uiginti quinque annis.§.minores,ff.de minori.Ratio eſt,ut ibi no.gl. & Bar. quia à ſententia arbitri non poteſt appellari.l.j.C. de arbi.& ſi per compromiſſum perdit beneficium appellandi, meritò læſus reſtituitur.& hoc uĩ procedere ẽt in cõpromiſſo facto tanquã in arbitratores,habito reſpectu ad ſtatutum ciuitatis Aretinæ,ꝙ prohibet de nullitate, & iniquitate dici contra ſententiam, ſeu laudum arbitrorum, & arbitratorum;& ſic uigore ſtatuti eadem eſt ratio in utroque ſecus autem eſſet in arbitratoribus inſpecto iure cõi,ut no.Bar.in d.l.ſi minor.¶Sed hoc non obſtãte aliud puto dicendum in caſu noſtro.procedit.n.ↄriũ, qñ minor ſpõte cõpromiſit,quo caſu præſumitur læſio rõne ꝑdicta. Sed in caſu noſtro fuit factũ cõpromiſſum ex mandato iudicis,cui in fauorem minoris,ne per iudiciorũ anfractus exagitetur,& in fauorẽ reipublicæ,ne lites ſint immortales,fuit data poteſtas a ſtatuto ciuitatis. ꝙ autẽ ſtatutum ualeat,facit quod no.Bar.in proœmio.C.& glo. in l.neq; pignus.§.priuatorũ,ff.de re.iur. facit ad primum dictum optimè,quod no.idem Bar.in l.ſi dictum.§. ſi compromiſero,ff.de ædil.edic.ubi dicit,ꝙ ſi quis cogatur ad cõpromiſſum uigore ſtatuti, habet nihilominus regreſſum de euictione ↄ authorẽ ſuũ,ac ſi in iudicio fuiſſet conuictus. Prætereà illud ſtatutũ eſſet potius damnoſum,quàm utile,& ſeruiret de uento,ſi minor poſſet dicere ſe læſum ex eo ſolo,ꝙ compromiſit:lex autem debet eſſe impoſita rebus,non uerbis,ut in c.commiſſa,de electio li.vj.& l.ij. in fi.C.cõia,de leg.facit ad prædicta.c.ab arbitris, & qđ ibi no.de offi.dele.li.vj.¶Quare ueniendo ad ẽm dubiũ breuiter concludendo,dico,ꝙ ex duplici capite poteſt dicto minori aduerſus dictam læſionẽ ſuccurri, ſtatuto ciuita-

1 tis non obſtante.†Primò per ſpeciale reſtitutionis beneficium.Nam minori læſo competit intra quadriennium reſtitutionis beneficium aduerſus læſionem non modicam ut ff.de min.ꝑ totũ l.fi.C.de temp.in inte.reſt.nam aduerſus contractus & ſententias iudicũ ſuccurritr̃ minori:& eccleſiæ,ut in c j.& ij.de in inte.re.li.6. & l.in cauſæ, cum l. ſequenti,& l.qđ ſi minor.ff.de mino.fortius debet eis ſuccuri aduerſus laudũ arbitrorũ,cũ ſit quidã ↄctus,uel quaſi,ut in auth.ſi uerò contigerit,C.de iud.& in corpore, ut diffe.iud.Imo longè fortius hoc caſu debet ſuccurri,cum lædatur ab alio;ſ.arbitratore,iuxta no.ꝑ Bar.in l. ſocietatem.§. arbitratorum,ff.pro ſocio. Et hoc eſt clariſſimũ inſpecto iure cõi.Nec obſtat,ſi dicatur minorem hoc caſu non multum lædi,cum habeat regreſſum contra authorẽ ſuum,qui pręſupponitur eſſe ſoluendo,& pro modica læſione reſtitutio denegatur.l.ſcio,ff.de in inte.reſt. & in c. pe.de re.eccle.non alie.Dico.n.ꝙ imo grauiter læditur, cum oportebit eum ſe anfractibus iudiciorum inuoluere. unde tex.notabilis dicit,ꝙ minoribus ſubuenitur non ſolùm cum de bonis eorum aliquid minuitur, ſed etiam cũ interſit ipſorum litibus & ſumptibus nõ uexari,ut in l.minoribus uigĩtiquinque annis,ff.de mino.Et ſi hoc, de quo quæritur,eſſet modici præiudicij,non emanaſſet cum tanta ſolennitate,auth.hoc ſi debitor.C.de pign.corrigendo ius antiquum.Item longè melius eſt pignori & rei incumbere,quàm aduerſus ꝑſonã agere,dicit tex.in §. furti autẽ,inſti.de obli.quæ ex deli.naſ.Videndum eſt ergo nunquid cenſura municipalis ſtatuti huic concluſioni contradicat;& profectò arbitror quòd nõ,ſolum enim ſtatutum quo ad propoſitum dicit, quòd ab huiuſmodi laudis, ſeu arbitramentis latis in cauſa minorum non poſſit appellari,uel reclamari, nec de iniquitate, uel nullitate opponi pari forma, quæ obſeruatur & diſpoſita eſt de compromiſſis & laudis,quæ fiunt & feruntur in curia domini capitanei dictæ ciuitatis. Statutum autem curiæ domini capitanei eſt tale:Contra lauda uel arbitramenta nõ poſſit appellari, uel dicere ſe grauatum,uel de nullitate opponere, pœna uigintiquinque librarum pro quolibet, q contrafeciſſet.unde ponderanda ſunt diligenter uerba dictorum ſtatutorum,quæ ſolum uidentur excludere querelantem à beneficio generali iuris communis,ut non poſſit de iniquitate dici &c & ſic excludit minorem, quatenus ueniret iure communi,non autem cum uenit iure minoris petendo reſtitutionem in integrum aduerſus læſionem,cum enim duo remedia hoc caſu dixi competere minori ſublato generaliter uno per ſtatutum,remanet reliquum,arg.optimum ex his,quæ no.glo.in c.pe.de emp. & uen.quæ dicit,quòd ſi minor iurauit non uenire contra contractum,intelligitur excluſus ſolum beneficio ętatis. unde ſi fuit deceptus ultra dimidium iuſti pretij, poterit uenire iure communi,à quo non uĩ excluſus per illa uerba generalia.Et idem Bar.& alij in l.ij.C.de reſcin. uend. Et hæc interpretatio benigna eſt,maximè facienda in caſu noſtro duplici conſideratione.Prima, quia cum illud ſtatutum ſit contra ius commune,& odioſum, debet ſtrictiſſimè interpretari,ut minus,quàm fieri poſſit, lædat ius commune,ut ex tex.notabilis in c.cum dilectus,de cõſue.& l.ij.C.de noxa. Secunda, quia cum illud ſtatutum loquens de minoribus,emanauerit principaliter in fauorem minorum,debet multum reſtringi, quatenus retorquetur in eorum læſionem,ne quod ſtatutum fuit in eorum fauorem,retorqueatur in odium,ut in l. quod fauore,C.de legi.& in regula,quod ob gratiam,de re.iu.li. 6. Et prædicta intelligo,probata per minorem læſione non modica,ut pędixi,¶Secundò principaliter poteſt dictus minor iudicio meo uenire iure communi, petendo dictũ laudũ reduci ad arbitrium boni uiri,ſicut poſſet quilibet maior,dicto ſtatuto non obſtante,quia cum ſtatutum generaliter loquatur in materia odioſa & reſtringibili,non debet extendi ad caſum,cum allegetur enormis læſio euidẽns,quæ incontinenti probari poteſt,non enim eſt ueroſimile, ꝙ ſtatutum uoluerit fouere iniquitatẽ euidentem cum lex in dubio debeat præſumi iuſta & rationabilis. iiij.diſt.c.erit autem lex.Et interpretandum eſt,ꝙ ſtatuẽtes intellexerint,prout ſtatuiſſent,ſi ſpecialiter caſus euidentis iniquitatis fuiſſet coram eis propoſitus, ut dicit gl.in l.tale pactum,ff.de pac.Et quòd ſtatuentes non intellexerunt in caſu euidentis iniquitatis,maximè contra minorem,apertè colligitur ex uerbis ſtatuti,cũ dicit,ne lites fiant immortales; quæ rõ ceſſat,cum euidens eſt læſio, & incõtinenti probari poteſt ad hoc allego gl.notabilem in c.ſuſcitata,de in inte.reſt.in uerbo,effectum ſententiæ, q̃ notanter ſentit, ꝙ ubi aduerſus ſentẽtiã tollitr̃ exceptio legitima,dẽt intelligi niſi illa exceptio incõtinẽti ꝓbetr̃, ꝓ hoc optimè facit.c.literas,de reſt.ſpo.ubi admittitr̃ exceptio,q̃ intra breuẽ dilationẽ ꝓbari põt, q̃ aliàs ꝑ cões regulas iuris eſt ſublata;ad idẽ gl.notabilis in l. j. §. ſiue aũt,ff.de tab.exhi.& qđ no.Old.conſ.45.qđ incipit,Cum litera executoria.Vbi idem notanter dixit, diſpoſitio eã tollens gñliter exceptionẽ,dẽt ſtrictè ĩtelligi,ut in ca.ex parte,el.j.de offi.del.& notanter dixit Bar.in l.j.ff. qđ ui aut clã,ꝙ ubi ſtatutũ remouet gñaliter oẽm exceptionẽ, põt implorari iudicis officium,ar.in l.plenè,ff.de peti.hære.Ad prędicta optimè facit.l.iij.§.ibidẽ,ff.ad exhi.Et qđ no.gl.in c.j.& c.literas,de reſti.ſpo.ubi patet,ꝙ exceptio generali-

generaliter denegata admittitur, ſi incontinenti offer-
tur probatio,& maximè hoc dicendum eſt in caſu noſtro
in quo ſtatutum eſt contra ius, & lædit ius partis tollen-
do omne remedium cõpetẽs læſo,ar.in d.l.2. C. de noxa.
& c.cum dilectus,de conſue. NIC. ABB.

CONSILIVM. XXXII.

1 *Solennitas omnis iuris ciuilis ceſſat in relictis ad pias cauſas.*
2 *Miles poteſt filio puberi per uerba directa ſubſtituere.*
3 *Voluntas captatoria in legatis ad pias cauſas ualet.*
4 *Hoſpitalia & quælibet alia loca,in quibus exercẽtur opera charitatis,dicuntur pia loca.*
5 *Falcidia continet in ſe Trebellianicam.*

CHriſti nomine inuocato, Circa duo du-
bia præſcripta,aliqua dun
taxat addam à ſupraſcriptis doctoribus omiſſa,
Et primò circa primum,q̄ dicta ſubſtitutio facta de cõſor
tio,ſeu fraternitate ualeat,ut fideicommiſſaria,allego ex
preſsè Bar.hoc in eiſdem ſeu omnino ſimilibus terminis
tenentẽ,ſ.in repetitione.l.centurio,ff.de uul.& pup.in 16
col.uer.quero principaliter quarto.ubi firmat cõcluſio-
nẽ,q̄ qñ ſubſtitutio fit per uerba directa,& ꝑ uerba cõia,
uerbũ directũ ſtat in ſua ſignificatione,& uerbũ cõe trahi
tur ad fideicõmiſſũ,ut ſic aliq̄d operet̃ adiectio uerbi cõis
& tũc dicit eſſe in electione ſubſtituti amplecti uerba dire
cta,uel cõia,ſeu obliqua,uidelicet uel capere hr̃ditatẽ ex
directa ſubſtitutione,uel fideicõmiſſaria; allegat. l.teſtõ,
ff.de manum.teſt.l.recuſare.§.Titius,ff.ad Treb.ponit exẽ
plũ,ſi teſtator his uerbis uſus eſt,uidelicet, ſi filius meus
deceſſerit ſine liberis,talẽ ſubſtituo,& eũ ſibi hr̃dẽ facio;
uel ſi bona mea ad talẽ ꝑueniant, in his eũ hr̃dẽ inſtituo.
Idẽ dicit,ſi teſtator dixit,ſi filius meus deceſſerit ſine libe
ris, Titium inſtituo,& ſubſtituo. Nam cum uerbũ,inſtituo
ſit directũ ut l.j.in prin.de uul.& pu.uerbũ uerò,ſubſtituo
ſit cõe,ualebit ſubſtitutio utroque iure;ad hoc facit.l.pe.
ff.de uen.inſp.Idẽ dicit,ſi teſtator utatur uerbo cõi & uer
bo obliquo,dicẽdo ſic,ſi filius meus deceſſerit ſine filijs,
uolo bona mea ꝑuenire ad Titiũ iure ſubſtitutionis, & fi-
deicõmiſſi.nã,ſubſtitutio,eſt uerbũ cõe,fideicommiſſũ eſt
obliquũ;ideo debet intelligi,ut utraque ualeat, & ſit in e
lectione ſubſtituti,ut ꝓbat tex.in d.l.recuſare. §. Titius.
ita punctualiter contingit in caſu p̃ſenti. nã in teſtõ inter
cætera dr̃,q̄ teſtator dictũ cõſortiũ ſeu fr̃nitatẽ uniuerſa
lem hæredẽ ſubſtituit atque facit,& oĩa eius bona legauit
& legat &c.nam uerbũ,hr̃dem,eſt directũ,uerbum,ſubſti-
tuit,eſt uerbũ cõe,ut no.in d.l.cẽturio,& in c.j.de teſt. li.
6.& ĩ c.Raynutius,e.ti.ergo dẽt dicta ſubſtitutio obliqua
ri rõne uerbi cõis,ut plenè no.in iuribus præallegatis. Et
uidetur magis indubitatum in caſu nr̃o, cũ teſtator adie-
cit illa uerba & omnia eius bona legauit,& legat.quæ cla
riſſimè denotant fideicommiſſum.& ꝯriũ dicẽdo,illa uer
ba nihil operarentur,quod non eſt dicendũ,q̄a uerba de-
bent aliquid operari,ut in c.ſi Papa,de priuil.lib.vj.& l.ſi
qñ,C.de inof.teſt.maximè ubi diſpoſitio aliter ſalua eſſe
nõ põt,quo caſu uerba ẽt ſunt impropriãda,ut eſt tex.no.
in c.ſi ſnĩa,de ſen.exc.li.vj.facit.l.ſi ſtipulatus fuero ꝑ te,
ff.de uer.obli.in l.ſtipulatio iſta §.ſed ſi ſeruus,& §.poſſi-
dere,eo.ti.& Bal.in c.j.de capitaneo, qui curiam uendi.
col.x.& per Archi.xiij.q.j.c.j.Idem etiã uoluit idem teſta
tor in alio loco teſtamẽti,ubi dixit,q̄ in quodlibet caſuũ
prædictorũ &c.tũc eius hæreditas & bona deuenirent ad
cõſortiũ p̃dictũ,unde põdero uerbũ,bona,& uerbũ,deue-
nirẽt,q̄ ſũt cõia.ideo debent trahi ad fideicõmiſſũ, ut ſub
ſtitutio ualeat,in d.c.Raynutius,& c.ſi pr̃,de teſt.li.vj. uñ
p̃ſuppoſito ſine ueritatis p̃iudicio,q̄ nõ ualeat ſubſtitutio
facta puberi ꝑ uerba directa iuxta unũ intellectũ q̄ datur
ad l.uerbis ciuilibus,& ad l.in pupillari,ff.de uul. & pup.
illud tamen procedit,qñ ſolùm ꝑ uerba directa fit ſubſti
tutio,ſecus,ubi ꝑ uerba directa cõia,uel ꝑ uerba cõia, &
obliqua,ut contingit in caſu noſtro.Nam res debet inter
pretari potius,ut ualeat,q̄ ut pereat,in c.abbate ſanè, de
re iud.li.vj.& in l.quoties,ff.de uer.obli.maximè in teſta-
mentis,in quibus debet fieri larga interpretatio, ut in ca.
cum dilecti,de dona.& in l.in teſtamentis,ff. de re. iur.&
præſertim fauore piæ cauſæ,ut eſt in caſu nr̃o,ut l.ſunt ꝑ
ſonæ,ff.de reli.& ſump.fu.& in auth.de ecc.ti.in §. ſi quis
autem unum ſanctorum,& in c.cum tibi,de teſta.¶Secun-
dò principaliter moueor alia ratione non minus conclu-
1 dente.†In relictis.n.ad pias cauſas ceſſat omnis ſolenni-
tas iuris ciuilis,& ſpectatur mera uoluntas ſ̃m ius gentiũ
ut in c.relatum,de teſt.tenet Bal.in l.j.C. de ſac.ſan.eccl.
Quinimò uoluit Bar.ĩ d.l. itidẽ eſſe de iure ciuili ꝑ dictã
l.j.& uoluit,q̄ ſicut miles habet liberum arbitrium in te
ſtãdo,ita & diſponens ad pias cauſas.Illud aũt certum eſt,
2 militem poſſe filio puberi ꝑ uerba directa ſubſtituere,ut
in d.l.centurio; ergo & à pagano poteſt talis ſubſtitutio
directè fieri ad pias cauſas;pro hoc quia negari non põt,
quin iſta prohibitio ſubſtitutionis directe poſt pubertatẽ
ſit de iure ciuili,& non de iure gentium.Nã ſi eſſet de iu
re gentium,non poſſet remitti in milite:quia ea, quæ ſũt
de iure gentium,non tolluntur per principem,ut in cle.
paſtoralis,de re iud.per Inn.in c.quæ in eccleſiarũ,de cõ-
ſti.& Bar.in l.fi.C.ſi ꝯ ius uel uti.pub.ergo talis prohibi-
tiò cum ſit de iure ciuili, non habet locum in legatis ad
pias cauſas.Videmus inſuꝑ,q̄ oẽs regulæ iuris ciuilis in
ultima uoluntate tradita ferè ceſſant in legatis ad pias
cãs ut plenè legitur & notatur in c.cum tibi,& c. relatum
de teſt.per Bar.& Bal.in l.j.C.de ſacroſ. eccl. præal. hinc
3 eſt,q̄ ſ̃m cõem opi.doctorũ,ualet † in iſtis legatis ad pias
cãs uoluntas captatoria.Item põt quis pro parte decede-
re teſtatus,& pro parte inteſtatus,ſicut miles, nec uitiant̃
legata,ſi ex teſtamento non adeatur hæreditas;& idem in
ſimilibus quæſtionibus,ut pleniſſimè no.ꝑ doctores utri
uſque iuris in locis præallegatis.Subſtitutio uerò facta de
dicto conſortio,ſeu fraternitate,dr̃ ad pias cas.& licet ad
hoc aliqui allegent gl.in c.ſi qui clericorũ.xj.q.j.& Arch.
in c.ſi quis.42.di.tñ gl.& Arch.hoc non dicunt: ſed ſolum
aſſerunt,q̄ tales cõfraternitates, ſeu cõſortia non ſunt re
probata Sed ego allego Spe.in ti.de inſtr.edi. in §. nunc
uerò aliqua,uer.ſcias,q̄ inter relicta ad pias cãs:ubi con-
4 cluditur,† quòd hoſpitalia,& quælibet alia loca, in qui-
bus exercentur opera charitatis dicuntur loca pia;allego
ad hoc bonum tex.& quod no.ibi Bar.in l.omnia priuile
gia,C.de epiſc.& cler.& expreſſius idẽ Bar.in l.j.& fi.ff.de
colle.illic.facit tex.in c.requiſiſti,de teſt.Et ex his infero
ad ſecundum dubium, nunquid ex prædicta hæreditate
ſit detrahenda Trebellianica;& dico q̄ non ex duplici ca
pite. nam ſi conſortium uult adire hæreditatem iure di-
recto; quod poteſt ex priuilegio ſpeciali,&c. ſupra dixi.
& quia teſtator ſubſtituit etiam directè,non debet detra
hi Trebellianica:quia non capit a manibus hæredis: ſed
immediatè ab ipſo teſtatore, & ſic, ſicut dicimus in mi-
lite, ut d. l. centurio. Si autem uult petere dicta bona
ex fideicommiſſo, quod poteſt per ſupradicta,tunc iure
ſpeciali non debet detrahi Trebellianica per auth. ſimili
ter,C.ad le. Fal.licet gloſſ. teneat oppoſitum in d.c. ſi pa
ter,de teſt.li.vj.quæ uoluit reſtringere illã auth.ad Falci
diã,q̄ detrahitur ex ſingulis legatis,non aũt uoluit exten
dere ad Trebellianicã,q̄ detrahitur ex toto corpore hæ-
reditatis:tamen cõis opi.modernorũ utriuſq; iuris, eſt in
oppoſitum,& eã tenet Bar.in l.Marcellus,ad Treb.& Bal.
in l.id qđ pauperibus, C.de epiſc.& cle. Cyn. in auth.ſed
cum teſtator,C.ad legẽ Fal.& uidi ſuper hoc conſilia ſo-
lẽnium doctorum. & motiuũ principale huius opinionis
5 eſt,† quia Falcidia cõtinet in ſe Trebellianicã. nã Trebel
lianica largo modo dicitur Falcidia; & vr̃ de hoc tex. in
auth de eccle.ti.§. cum autẽ, in l.ſi quis ad declinãdã,C.
de epi. & cle. ubi fit mentio de legato particulari,& hæ-
reditate reſtituenda: & tamen ꝓhibetur ibi omnis Falci-
dia in relictis ad pias cauſas. item hodie ſunt coæquata
legata & fideicõmiſſa, ut in l.2.C. cõia de lega.unde ſicut
ceſſat Falcidia in legatis, ita debet ceſſare in fideicõmiſ-
ſis.non obſtat prædictis c.ſi pater.quia ſolùm probat à ꝯ-
rio ſenſu:ſed tale argu.ceſſat,ubi reperitur contrarium in
iure,ut in c.à nobis.j & ij.de ſen.excõ. Item ibi procede-
ret argu. à contrario ſenſu reſpectu legitimæ,non autem
reſpectu Trebellianicæ. non obſt.motiuũ glo.in d.c.ſi pa-
ter,quòd fruſtra eſſet hæres,ſi non detrahit Trebelliani-
cam:imò non fruſtra: quia habebit meritum à deo exer-
cẽdo ipſum actum tàm reſpectu defuncti,quàm reſpectu
pauperum, quibus fienda eſt reſtitutio,ſeu diſpenſatio; fa
cit quod in ſimili no.Bal.in auth. præalleg. Et hæc ſuf-
ficiant. NICOLAVS ABBAS.

CONSILIVM XXXIII.

1 *Clerici poſſunt compromittere in laicos de rebus temporalibus, præſertim ad patrimonium eorum ſpectantibus.*
Et ſententiam latam à iudice non ſuo poſſunt approbare.nu.2.
3 *Statuta laicorum ſpecifice non diſponentia de clericis, nec in libertatem eccleſiaſticam, dummodo aliàs ſint honeſta,debent ſeruari inter clericos,etiam in foro eccleſiaſtico.*
4 *Clericus ſi litigat coram laico,ſequendo forum rei,ſubmittit ſe tacitè omnibus ſtatutis laicorum cõcernentibus iudicij ordinẽ.*
5 *Arbitri poſſunt appellari iudices,largo ſumpto uocabulo.*
6 *Iuriſdictio poteſt tacitè prorogari.*
7 *Mulcta impoſita per iudicem ratione contumaciæ, ſi tempore ſcientiæ non conſtat iudici de illius contumacia, non ualet.*
8 *Sententia lata contra plures collegas ſimpliciter,inducit obligationem pro parte, ita, quòd quilibet uidetur condemnatus in dimidia.*
9 *Captura facta per iudicem ſecularem contra clericum coniugatum non incedentem in habitu & tonſura,ualet.*

PRæſidio altisſimi ex corde poſtulato, Quia
quinq; dubia ueniunt principali-
ter examinanda, attingã iuxta ordinẽ conſulta-
tionis quodlibet dubium per ſe. Et primò circa primum,
quo q̃ritur in effectu, an compromiſſum factũ in quatuor
mercatores laicos in curia officialium mercantiæ ꝑ duos
germanos ex una parte, Iacobũ ſcilicet & Philippũ, qui
gerebant ſe pro mercatoribus,teneat,cũ alter eorũ ſcili-
cet Iacobus alleget ſe nunc clericum in minoribus. alius
uerò, ſcilicet Philippus,reperiatur clericus coniugatus.
Et præſuppoſito qđ compromiſſum ualuerit, quæritur
an potuerit dictus Iacobus per procuratorẽ ſe ſubmitte-
re deciſioni, & ordinationi illius cauſæ,ſtatutis,& cõſue-
tudinibus,& ſtylo mercantiæ; & ſic in effectu poſſunt dici
duo dubia. concluſiuè rem ipſam attingendo,dico cõpro
miſſum ualuiſſe, etiam ſi ambo fuiſſent clerici in ſacris.
1 † Quia in laicos bene põt per clericos cõpromitti de re-
bus tẽporalibus, præſertim ad patrimoniũ eorũ ſpectanti
bus,ut probatur in c.expoſita, & c.dilecti,de arbi.& à cõ-
trario ſenſu in c.contingit, & not.in c. ſi diligenti, de fo-
cõpe.in glo.1.prope fi. q̄ dicit, q̄ licet clericus non poſſit
in iudicem laicũ conſentire, ut ibi; in arbitrum tamẽ ſine
conſenſu epiſcopi bene conſentit. Et diuerſitatis ratio be
ne põt eſſe:quia iudex habet iuriſdictionem; unde ꝑ pro
rogationẽ ſubijceretur iuriſdictioni iudicis ſecularis; q̄a
per prorogationem extenditur iuriſdictio in prorogatio
nem,& iudicat iudex iure ſuo,& iuriſdictione p̃ſcriptiua,
ut l.j. & 2. ff.de iudi.quod circa clericum fieri non poteſt:
tùm quia laicus non põt habere iuriſdictionẽ in clericos
ratione incapacitatis.96. diſt.c.deniq;, & c.ſi imperator,
& c.cum ad uerũ.tũ quia iuriſdictio nõ põt prorogari ad
aliã ſpeciẽ iuriſdictionis:quia tunc non eſſet prorogatio,
ſed noue iuriſdictionis datio, ut no.in c.P.& G.de offi.de
leg.& per Cy.in l.teſtamenta, C.de teſta.Arbiter aũt non
habet iuriſdictionem, ſed quãdam notionem,& ſtatur di
cto ſuo metu pœne in compromiſſo appoſite.l. ait p̃tor,
& l. à diuo Pio,in prin.ff.de iud.& in c.dilect, & c.perue-
nit, de arbi. & l. diẽ proferre.§. ſtari,ff.eo. Et præſertim
hoc procedit, quãdo cõpromittitur in laicum tãq̄ in arbi
trum & arbitratorẽ.Nã talis eſt quidã amicabilis compo
ſitor inter partes,ut in auth.ſi uerò contingerit,C.de iu-
di.& in corpore,ut diffe.iudi.no.Inno.in c.Quintauallis,
de iureiur.& Bar.in l.ſocietatem.§.arbitrorum,ff. pro ſo
cio.Nec obſtat,q̄ compromiſſum fuerit factũ in curia offi
cialiũ mercantiæ, & ipſorũ authoritas interuenerit:quia
per hoc non alteratur natura cõpromiſſi,& potuit inter
uenire authoritas illorum officialiũ ad cautelã ſaltẽ re-
ſpectu illorũ,q̄ non erant clerici; & abundãs cautela non
nocet.l.teſtamentum,C.de teſta.& p̃ſertim hoc procedit
in caſu noſtro,in quo nullus illorum erat in ſacris conſti-
tutus:imò ambo gerebant ſe pro laicis, & mercatoribus,
arg.c.ex parte.iij.de priuile.& c.fi. de uita & hone. cleri.
¶Reſpectu ſecundæ partis dubij dico potuiſſe dictum Ia
cobum per procuratorem ſuum, uel ſeipſum ſubijcere ſe
ſtatutis, & conſuetudinibus, & ſtylo curiæ officialiũ mer-
cantiæ coram ipſis mercatoribus, dũmodo talia ſint, quæ
concernant ordinationẽ, & deciſionẽ cauſæ,non autẽ læ
dant priuilegium ĩmunitatis perſonæ,uel fori; quia illa
ſunt conceſſa toti collegio clericali, non autẽ ſingulari-
bus perſonis; ideò in illis non ualet renuntiatio, ut in d.c.
ſi diligenti, & in c. contingit,de ſent.excõ.q̄ autẽ cã ordi
netur, uel decidatur certo modo, & ordine,non uiolatur
priuilegium clericale, cũ partes conueniũt,ut certa ſentẽ
tia per iudicem feratur, & iudex debet in hoc ſequi con-
uẽtionẽ partium.l.ſi conuenerit,ff.de re iudi. ad nil enim
iſtud tendit, niſi ut partes ad concordiã reuocet.l.j.§.in-
de quæritur,ff.de no.ope.nun. ad idem glo.no.in c.ſignifi
2 caſti de foro compe.†q̄ dicit clericos poſſe approbare ſen
tentiam latã à iudice non ſuo, & habebit talis ſententia
uim pacti; pro hoc bonus tex.in l.2.C.cõia utriuſq; iu. &
qđ ibi no.ſicut.n.poſſunt ſe ſubmittere ſententiæ latæ ab
alieno iudice, ut habeat uim pacti,ita poſſunt ſe ſubmitte
re ſtatutis laicorum quo ad deciſionẽ cauſæ ui pacti, non
autem ui ſtatutorum. Et præſertim hoc procederet tenẽ
do opi. Bar.in l.cũctos populos,C.de ſum.tri. ubi tenuit,
3 † q̄ ſtatuta laicorum ſpecificè non diſponentia de cleri-
cis,nec in libertatem eccleſiaſticam,dũmodò aliàs ſint ho
neſta, debent ſeruari inter clericos,etiã in foro eccleſia-
ſtico, arg.c.conſtitutus, de in integ.reſti. & in c.3.de eo q̄
mit.in poſſ.c.cũ cã,de re iudi.licet non credã illud dictum
ſimpliciter uerum per c. eccleſia ſanctæ Mariæ,iñcta po-
ſitione caſus,quã fecit gl.in c.eccleſia ut lit.pen.ſed tamẽ
facit illud dictum optimè in ar.deciſionis noſtræ, ut ſaltẽ
ui pacti debeant talia ſtatuta ſeruari in cauſis clericorũ.
Præte-

4 Prætereà uideo,† ꝙ eoipſo, ꝙ clericus litigat corã laico,
ſequendo forum rei, ſubmittit ſe tacitè omnibus ſtatutis
laicorum concernentibus iudicij ordinationem, ut no.
glo. in c. qđ clericis, de foro cõpe. & Ioã. Cal. in quadã di
ſputatione ſua, q̃ incipit ſtatutis &c. & Bart. in d. l. cũctos
populos: quinimò uoluit Hoſti. in d. c. qđ clericis, ꝙ ſi aga
tur qõ hæreditaria clerici, uel aliàs temporalis, debet de
cidi in foro ſeculari ſm leges; & facit qđ ipſe no. in ſum-
ma, in ti. de teſta. in §. conficiuntur, ver. uerũ, & qđ no. do.
Ant. in d. c. qđ clericis. Et quicquid ſit, de hac qõne quam
pleniſſimè examinaui in d. c. qđ clericis, in lectura: illud
tamẽ vr̃ indubitatum, ut clericus potuerit ex pacto ſe ſu
bijcere in ordinatione & deciſione illius cauſæ, illis ſta-
tutis, & conſuetudinibus laicorũ, cũ non minuant priuile
gium clericale: ſed ſolum in hoc attenditur fauor perſo-
næ merè: quia iſti erant mercatores; ideò cauſa debet de-
cidi, ẽt ceſſante pacto, ſm leges & conſuetudines mercan
tiæ: quia hoc vr̃ tacitè actum, ut not. Cal. in d. diſpoſitio-
ne; & facit l. qđ ſi nolit. §. quia aſſidua, ff. de ædil. edi. Et
hæc quo ad primũ dubiũ principale. ¶Concludo ergo, ꝙ
ualuit dictum cõpromiſſum in laicos, etiam quo ad cleri
cos, & ꝙ potuerunt dare poteſtatem arbitris, ſeu arbitra
toribus ordinandi, & decidendi cãm ſm conſuetudinem,
& ſtatuta mercantiæ. Et circa clericũ coniugatum nullũ
eſt dubium: quia in ciuilibus non gaudet priuilegio cleri
cali, ut in c. uno, de cleri. coniug. lib. vj. ¶Venio ad ſm du
bium, quo quæritur, an uirtute dicti compromiſſi facti ꝑ
ipſas partes in arbitros ſit eis attributa illa authoritas, &
iuriſdictio, quæ per ſtatuta dictæ curiæ mercantię eſt at
tributa iudici ipſius curiæ; ita, ꝙ tres arbitri ex quatuor
non potuerint ꝓcedere ſine quarto, eo non requiſito, &
monito, licet fuerit eis data poteſtas, ut oẽs quatuor, uel
tres ex eis poſſint procedere. Et facit dubium, quia in cõ
promiſſo fuit dictum, ut iſti arbitri ſuccederent in locum
ipſorũ offici aliũ curiæ mercantiæ quo ad omnia ibidẽ cõ
tenta, agenda, audienda, uidenda, cognoſcenda, tractãda,
& proſequenda, examinanda, calculanda, & reuidenda, fi-
nienda, decidenda, & ſententianda, arbitrãda, laudanda,
firmanda, & determinanda ſm formam iuris ſtatutorum
& conſuetudinum, & ſtyli, ac uſus dictæ curię mercantiæ
&c. Et in quodã ſtatuto dictæ curiæ cauet̃, ꝙ in deciſioni
bus qõnum à certa ſumma ſupra adſint p̃ſentes, & conſen
tientes iudex, & quatuor conſules dictæ curiæ, requiſitis
tamen alijs duobus conſulibus dictæ curiæ. Arbitror cir-
ca primã partem dicendo, ꝙ nulla iuriſdictio dictis arbi
tris fuit collata: quia conſenſus priuatorum nõ facit eos
iudices, qui nulli p̃ſunt iuriſdictioni, ut l. priuatorum, C.
de iuriſdi. om. iudi. & c. ſignificaſti, de foro compe. præſer-
tim quia hìc fuit in eos compromiſſum tãq̃ in arbitros,
de quorum natura eſt, ut in eos non transferatur iuriſdi
ctio, ſed q̃dam notio, ut ſ̃. dixi. Et licet fuerit dictum, ut
ſuccederent in locũ conſulum: hoc tamen debet intelligi
reſpectu cognoſcendi, & finiendi, ut patet ex tenore com
promiſſi. Itẽ quia arbitria ſunt redacta ad inſtar iudicio-
rum. l. j. ff. de arbi. meritò potuit dici, ꝙ ſuccederent in lo
cum illorũ conſulũ, corã quibus primò fuerat illa qõ in-
5 tentata. ¶† Hinc eſt, ꝙ largo ſumpto uocabulo arbitri poſ
ſunt appellari iudices, ut eſt tex. iuncta glo. 2. q. vj. c. à iu-
dicibus. ¶Ad ſecundã partẽ huius dubij, An tres teneban
tur requirere quartũ abſentem, & expectare eũ debito tẽ
pore; uidetur primò ꝙ ſic: quia, cum iſti fuerint depu-
tati ad inſtar illorum conſulum, & ſm ſtylum illius curiæ
debebant procedere. & de ſtylo & ſtatuto illius curię eſt,
ꝙ licet quatuor ex eis poſſent procedere; debent tamen
prius requirere alios duos, ut ſuprà dixi. ergo idem dicen
dum in iſtis arbitris, ꝙ licet fuerit dictum in compromiſ
ſo, ꝙ oẽs uel tres ex eis poſſint procedere & diffinire: de
buit tamen intelligi, quarto prius requiſito ad inſtar con
ſulum, ex quo in eorum locum fuerint deputati; facit qđ
in ſimili legitur & not. maximè ꝑ Bal. in l. omnia priuile-
gia, C. de epi. & cle. & per Inno. in c. inter dilectos, de fide
inſtru. nã & ſubrogatum debet ſapere naturã eius, in cu-
ius locũ ſubrogatũ eſt, ut c. eccleſia, ut lite pendente, & in
l. ſed ſi rem & p̃tium, ff. de peti. hære. ¶Sed hoc non obſtã
te ꝯtrariã partem arbitror ueriorem. Et primò dico, ꝙ
de iure, ubi poteſtas datur pluribus hoc expreſſo, ut oẽs
aut aliqui ex eis poſſint procedere, cum non tractetur de
ipſorum cõmodo, poſſunt aliqui procedere ſine reliquis,
ẽt illis non requiſitis; de hoc eſt tex. expreſſus & not. in c.
cum plures, de offi. dele. lib. vj. no. Bar. in l. ſi uni, aliàs in-
cipit Pomponius, ff. de re iudi. & in l. hæredes mei. §. peto,
ad Trebe. & ſic poterant mero iure inſpecto propter for-
mam compromiſſi procedere tres ex eis, quarto non re-
quiſito. Nec obſtat, ꝙ conſules non procedunt duobus nõ
requiſitis: quia dico, ꝙ iſti arbitri per omnia non ſucceſſe
runt in locum conſulum, ſed ſolum reſpectu audiendi, tra
ctandi, & finiendi qõnem ſm ſtatuta & ſtylum curię mer-
cantiæ, ut apertè patet ex forma compromiſſi, dum dici-
tur, ꝙ ad infra tractanda, finienda &c. ſuccedebant loco
conſulum, & ſic reſpectu contentorũ in compromiſſo, nõ
reſpectu exercendi poteſtatem inſimul, uel ſeparatim: qa
hoc non eſt de contẽtis in compromiſſo. Item ex alio col
ligitur, ꝙ illa ſubrogatio in locum conſulum non ſe extẽ
dit ad hunc caſum: quia conſules ſunt ſex, & poſſunt pro
cedere quatuor ex eis; iſti uerò arbitri erant quatuor, &
poterant procedere tres ex eis; & ſic uerba non poſſunt
adaptari ad hunc caſum. vnde ex diuerſitate facti, & natu
ræ colligitur diuerſitas in iure, ar. in l. ſi idem codicilli,
C. de codicil. facit l. ſi ex plagijs. §. in cliuo, ff. ad legem
Aquil. Præterea propter uerba illa generalia non debe-
mus recedere à propria ſignificatione uerborum, ar. in c.
fin. de uerb. ſig. maximè quia prouiſio generalis non de-
bet extendi ad caſum ſpecialiter prouiſum, ut l. ſanctio,
ff. de pœnis, & l. doli clauſula, ff. de uerb. obl. illa ergo uer
ba generalia, ut procedant ſicut conſules ad cauſam tra-
ctandam, & finiendam, non ſunt referenda ad ſpecialem ꝓ
uiſionem poteſtatis procedendi, ut quatuor uel tres eo-
rum poſſint procedere, ut intelligatur tertio abſente re-
quiſito; quod eſſet ꝯtra naturã uerborum, & iuris diſpoſi
tionem; & hoc puto ueriſſimum. quare concludo, ꝙ tres
ex illis potuerunt procedere, quarto abſente irrequiſito.
Nec obſtat, ſi dicatur, ꝙ quartus qñq; interfuit proceſſui
ꝯ dictum c. cum plures. ubi patet, ex quo tres incipiũt ꝓ-
cedere non debet ulterius quartus ſe impedire, niſi alijs
impeditis &c. quia dico, ꝙ licet non potuerit ſe ingerere;
tamen, ex quo partes non ꝯdixerunt, vr̃ tunc pro illis uici
6 bus recepiſſe poteſtatem à partibus. Nã † & iuriſdictio po
teſt tacitè prorogari, ut probatur in c. cum olim, de offic.
deleg. not. Bar. in l. j. in fin. ff. de iudi. & Inn. in c. ad petitio
nem, de accu. ¶Sed p̃ſuppoſito ſine ueritatis p̃iudicio, ꝙ
dictus quartus arbiter debuerit requiri. quæritur, an de-
beat credi ſcripturę ſoli notarij, in qua atteſtatur illum
fuiſſe requiſitum, & debito tempore expectatum, licet in
eiſdem actis non appareat de aliqua relatione facta per
nuntium, ut fieri ſolet? Et primo vr̃ quòd non: quia certi
debent eſſe alij, quorum poteſtas ex alterius uoluntate
uel impotentia conſolidatur, ut legitur & not. in c. prudẽ
tiam, in prin. de offi. dele. & per Bar. in l. ſi finita. §. Iulia-
7 nus, ff. de dam. infec. & l. multa, ff. de condi. & demon. † ubi
dicit non ualere mulctam impoſitam ꝑ iudicem ratione
contumaciæ,

contumaciæ, ſi tempore ſententiæ non cõſtabat iudici de
illius contumacia: quia nuntius nondũ fecerat relationẽ.
¶Sed ꝯrium puto uerũ: quia illa requiſitio potut fieri in
præſentia notarij, & ſic potuit notarius ſcribere illũ fuiſ-
ſe requiſitum: potuit etiam requiri ab aliis arbitris in p̃-
ſentia notarij, ut d. c. prudentiã, & l. ij. C. quo. & qñ iudex.
creditur aũt uerbis enuntiatiuis notarij, qñ enũtiatũ po-
tuit interuenire tꝑe cõfecti inſtr̃i, ut no. Inn. in c. qm̃, de
proba. & Bar. in authẽ. ſi quis in aliquo documento, C. de
eden. & gl. j. in l. j. C. de fide inſtru. & iure haſtæ fiſ. lib. x. &
hoc maximè procedit, attento, ut mihi in facto præſuppo
nitur, ꝙ ab antiquo & uſq; in hodiernum diẽ ſuper req-
ſitione abſentis ſtat̃ ſolũ ſcripturæ notarij actorũ abſque
eo, ꝙ in actis appareat de aliqua citatione facta ꝑ nũtiũ.
nã cõſuetudo eſt optima legũ interpres. l. ſi de interpreta
tione, ff. de leg. & c. cũ dilectus, de conſue. & conſuetudo
põt facere inſtr̃m authẽticũ, quod alias non eſt authenti-
cũ, ut eſt tex. no. in c. cũ dilectus, de fid. inſt. facit. l. de qui-
bus, ff. de legi. Et hoc de ſecundo principali dubio. ¶Ad
tertiũ dubiũ, nunquid tenuerit ſnĩa arbitrorũ lata parti-
bus abſentibus, eis tñ prius monitis, & citatis ꝑ dictos ar-
bitros, ut uenirent certa die ad audiendã ſnĩam; & profe-
ctò licet inſpecto mero iure cõi, cũ nõ fuerit eis data po-
teſtas pronuntiandi in abſentia partium, nõ ualet ſnĩa eis
abſentibus lata, licet pœna cõmittat̃, ut eſt tex. notabilis
in l. diẽ proferre. §. ſi quis litigatori, ff. de arbi. & ĩ l. ij. C.
eo. & utrobiq; no. Bar. tñ cõſiderato, ꝙ iſti arbitri debe-
bãt ꝓcedere ſm ſtatuta, & ſtylũ curiæ officialiũ mercan-
tię, ut ſ̃. dictũ eſt, Et de ſtatuto, & ſtylo dictæ curiæ eſt, ut
feratur ſententia partibus abſentibus citatis tñ; ergo di-
cta ſnĩa ualuit, & maximè hoc ꝓcedit, ſi dicti arbitri erãt
arbitratores, & amicabiles cõpoſitores per id, quod no. ĩ
c. Quintauallis, de iureiu. & l. ſi quis arbitratu, ff. de uer.
obl. & maximè per Bal. in l. ſi qui ex cõſenſu, C. de epi. au
di. ¶Venio ad quartum dubium, nunquid decreta magni-
fici dñi Lucani diſponẽtia ſuꝑ cõpromiſſis, delegationi-
bus, & inſtantiis dictæ curiæ ſint tãtæ potẽtiæ, ꝙ faciãt, ꝙ
dicta inſtantia non ſit perẽpta, & cũ dictus Iacobus cleri-
cus ſe ſubmiſerit dictis decretis uirtute pactorũ in dicto
compromiſſo appoſitorum, quibus decretis dicti iudex
& conſules tenentur obtemperare, & cauſas uenientes tã
in dicta curia, quàm illas, quæ per dictam curiam cõmit-
tuntur tàm de præcepto, quàm de uolũtate partiũ termi
nare ſm formam dictorum decretorũ; aliàs incidũt in pœ
nã decreti &c. Ego in hoc dubio conſiderando caſus cõ-
tingentiã animaduerto, ꝙ inſpecto mero iure cõi inſtãtia
non erat hic perempta: quia nondum erat lapſum triẽniũ
à tẽpore conteſtatæ litis. nam & per triennium durat in-
ſtantia de iure communi coram arbitris, ſicut coram iu-
dice, ut eſt cõis ſententia, & not. per gl. & Bar. in l. item ſi
unus. §. ſi multo poſt, ff. de arbi. & per Spe. in tit. eo. §. dif-
fert, uer. intra triennium, & per modernos in c. presbyter
de iudi. ſed quia compromiſſum fuit hic factum ad tp̃s
anni, & laudum fuit latum poſt annum, uidetur ꝙ nõ te-
neat: quia extra diem compromiſſi. Sed hoc non obſtat:
quia de conſenſu partium compromiſſum fuit proroga-
tum, ut dicitur in themate, & ſententia fuit lata in tem-
pore prorogato; meritò debuit ſnĩa tenere, ut probatur ĩ
l. ſi cum dies, ff. de arb. Nec obſtare debẽt decreta magni-
fici dñi Lucani: quia ipſe conſenſit prorogationi; & ẽt po
ſtea prorogauit. fecit. n. tanquã habẽs iura principis in di
cta ciuitate: quia ſicut potuit legem ſuper inſtantia pro-
mulgare, ita & circa illa diſpẽſare. facit ad hoc quod no.
Bar. in l. infamẽ, in fi. ff. de publ. iud. & ĩ l. hoſtes, ff. de cap.
& poſtli. re. & Io. An. in regula, cui licet quod eſt plus, de
reg. iu. lib. vj. in Mercu. & indubitanter ualuit lex, & diſpẽ
ſatio ꝑꝑ illos, qui nõ erant clerici. nec dicitur ligare cle-
ricos, ſed facit actũ ualidũ uel inualidũ rõne aliorũ: ſed
reſpectu Iacobi, qui erat clericus, ſatis eſt, ꝙ cõpromiſ-
ſum, & ſnĩa tenuerunt inſpecto iure cõi, ut ſ̃. dictũ eſt. Itẽ
quia ſubiecit cãm illã deciſionibus ſtatutorũ illius curiæ,
& eius ſtylo. facit quod no. Arch. 2. q. vj. c. non ita, & Ioan.
Cal. in dicta diſputatione, ſtatutis, & per doc. maximè mo
dernos in d. c. quod clericis, ubi cõcluditur, ꝙ ſi cauſa cle
rici uentilatur coram iudice ſeculari, intelligatur ẽt cir
ca peremptionem inſtantiæ ſm ſtatuta illius curiæ, ita, ꝙ
per omnia debet regulari ſm ſtyllum illius fori. Nec ha-
bet obſtare, ſi dicatur, ꝙ de prorogatione primò facta ꝑ
magnificum dñm ad petitionem partium non appareat
ſcriptura: quia fuit deperdita &c. quia dico, ꝙ ex quo in
ſecunda petitione poſteà facta dicto dño de uoluntate, &
ſubſcriptione partiũ, narratur, ꝙ dñs alias prorogauerat
& petebatur, ꝙ iterum ad tres dies prorogaret, quod &
factum extitit per dictum dominũ; ſatis probatur prima
prorogatio: quia quando aliquid enuntiatur per partes,
quod neceſſario requiritur ad ualiditatem eius, quod ge
ritur, uerba enũtiatiua probant enuntiationem ad uali-
ditatem illius actus, ut etiam not. in l. optimã, C. de con-
trahen. & cõmit. ſtip. facit etiã quod not. Bar. in l. j. & ij. C.
de rela. Item ſuper actis ẽt ſubſtãtialibus ſtatur cõfeſſio-
ni partiũ, ex quo reſultat probabile dubiũ; eſt tex. no. ĩ c.
fi. de proba. Et hæc de quartò dubio principali. ¶Quintò
principaliter quæritur, an ꝑꝑ exceptionem connexitatis
cãæ oppoſitam per Philippum in curia poteſtatis reſpe-
ctu Iacobi clerici in minoribus conſtituti ipſa cauſa de-
beat remitti ad curiam ep̃alẽ: uel ꝙ curia poteſtatis de-
beat procedere ad executionem dicti laudi petitam per
dictum Philippum pro parte ſua tantum? itẽ quæritur
an, antequã dictus Philippus in aliquo audiatur in dicta
curia, debeat aſtringi ad dãdũ fideiuſſionẽ petitã ſm for
mã ſtatuti &c. in quo dubio habente plures partes dico
principaliter cõſiderãdum, an ſententia lata contra di-
ctos fratres, quorum unus reperitur clericus in minori-
bus, ualeat ſaltem reſpectu alterius, qui non eſt clericus,
& utrũ præſuppoſita ualiditate potuerit executio ipſius
peti coram iudice ſeculari? Et quantũ ad caſum noſtrum
indubie dicendũ. ꝙ dicta ſententia tenuerit contra utrũ-
que: quia fuit lata ab arbitris, in quos potuit cõpromit-
ti, licet eſſent laici, ut ſupra dixi. Quinimò plus dico ꝙ ſi
ſententia foret lata à iudice ſeculari, deberet tenere ſnĩa
ꝯ illũ, q nõ eſt clericus ꝓ parte ſua, & hoc ĩſeparabilibus ĩ
indiuiduis aũt debet tenere quo ad nõ clericũ ĩ totũ; hoc
ꝓbo ꝑ tex. ĩ l. vna, C. ſi plures vna ſen. iũcto eo, qđ ibi no.
8 Bal. poſt prin. in j. col. Nã ibi dr̃ in tex. ꝙ † ſnĩa lata ꝯ plu-
res collegas ſimpl'r inducit obligationẽ ꝓ parte; ita, ꝙ
quilibet ur̃ condẽnatus in dimidia; & ſic talis ſnĩa habet
effectum ſeparabilẽ; meritò utile nõ uitiat̃ ꝑ inutile, reg.
utile, & quod ibi no. de reg. iu. lib. 6. & l. j. §. Trebatius, ff.
de aqua quot. & ęſti. Et idẽ dicẽdũ in indiuiduis. nã ſicut
à principio põt quilibet collega ſeu ſociorum inſolidum
conueniri, ut eſt tex. in l. loci corpus. §. ſi fundus, cũ ſeq. ff.
ſi ſer. uẽ. ita & ſi conueniuntur plures, quorum alter non
poterat ibi conueniri, ualet ſententia, & quilibet obliga-
tur inſolidum, & debet ualere ſnĩa reſpectu eius, q pote-
rat ibi conueniri; ad hoc quod no. Bal. in d. l. una unde ad
propoſitum reſpectu executionis ſnĩæ, dico, ꝙ quatenus
ſnĩa arbitrorum continet factũ ſeparabilẽ põt peti execu
tio corã poteſtate ꝯ do. Philippũ, q non eſt clericus ꝓ par
te ſua: nec põt excipe de clericatu alterius: qa quo ad eũ
ꝓ ſua parte nullũ ſubeſt impedimẽtũ, arg. d. l. vna, & d. l.

loci.§.cõpetit.nã quo ad iſtud liberas ædes habet &c.ut
ibi in ſim li dr̃. quatenus uerò dicta ſnĩa continet factum
inſeparabile,ut in redditione rationis,poteſt dictus Phi-
lippus conueniri inſolidum:quia ſi uidetur condemnatus
ut s.dictũ eſt, & cõpelli põt ſm̃ ſtatutũ dare fideiuſſorẽ,
ſaltẽ pro parte ſua:pro alia uerò parte põt,& debet adi-
ri iudex eccleſiaſticus, ut mandet ſnĩam executioni ꝯ cle
ricũ,ad qđ tenet̃,ut d.l.à diuo Pio ff.de re iud.nec ꝑ prę-
dicta,continentia cauſæ diuiditur,quia cognitio,& execu
tio habet effectũ ſeparabilẽ reſpectu diuerſarũ ꝑſonarũ.
nec curandum de contrarietate ſnĩarum,quas iudex poſ-
ſet exequi inter diuerſas perſonas,arg.l.à ſententia,ff.de
ap.item propter diuerſas qualitates perſonarum non ſer
uatur regula de continentia cauſæ,ut probatur in c.fi.de
iudi. Et profectò in caſu noſtro nõ poteſt allegari aliqua
continentia cauſæ, cum contra quẽlibet poteſt peti exe-
cutio coram iudice ſuo, quatenus ſententiæ obligatio eũ
tangit,ut patet ex prędictis,& facit quod legitur & no.in
9 c.uno,de obl.adra. & l.j.ff.de pœnis. ¶† Ad ultimũ, nun-
quid ualeat captura facta per iudicem ſecularem contra
clericum coniugatum non incedentem in habitu & tõſu-
ra,nec ter monitum &c.dico ꝙ ſic: quia talis in nullo gau
det priuilegio eccleſiaſtico. nec requiritur in eo aliqua
monitio : ſed ſtatim ꝙ non incedit in habitu, & tonſura,
perdit omne priuilegium,ut eſt tex in c.uno, de cleri.cõ-
iug.lib.vj.& ibi apertè hoc not.Io.An.& idem ipſe not.in
addi.Spe.de cleri.coniu.poſt prin. NIC. ABB.

CONSILIVM XXXIIII.

1 *Scripturæ habenti officium de publico in ſpectanibus ad officium ipſius ſtandum eſt.*
2 *Monaſterium ſi eximatur cum capellis habitis, non extenditur exemptio ad capellas habendas.*
3 *Officialis non poteſt donare, nec remittere ius cleri, ciuitatis uel collegij.*
4 *Notarius ſi dixit in protocollo, hoc fuit caſſum de uoluntate partium, nec appoſuit teſtes, non ſibi creditur.*
5 *Surreptio uitiat literas gratioſas ipſo facto ſine ope exceptionis.*
6 *Gratia iam facta, ſicut non expirat per mortem concidentis, ita nec poteſtas data executoribus.*
7 *Papa licet mandet aliquem in poſſeßionem induci, amoto quolibet illicito detẽtore, intelligitur parte uocata, niſi Papa expreſſè mandet contrarium.*
8 *Princeps ſi fecerit commißionem per uiam inquiſitionis, intelligitur illam feciſſe per uiam iudicialis commißionis.*

IN nomine Dñi noſtri Ieſu Chriſti, eiuſq;
genitricis Mariæ. Super qõnis
materia,quæ in prę ſentiarũ uertitur inter clerũ
Piſanum ex una, & hoſpitale nouũ S.Spiritus de Piſis ex
parte alia ſuper quibuſdã cõibus oneribus nouiter diſtri-
butis per dictum clerum Piſanum,aſſignata parte pro ra-
ta dicto hoſpitali, Vnum per prius dico animaduerten-
dũ, ꝙ dictus clerus habet ꝯ dictũ hoſpitale intentionem
fundatã, ut cũ eo concurrat pro rata ipſum contingente
tã iure cõi,quàm loci conſuetudine,ar.optimum & quaſi
expreſſum in c.accedentes,de præſcri.ĩ c.requiſiſti, de te-
ſta.& in c.cũ inſtantia,de cenſi.& de ſtatu mo.c.recolẽtes.
Nec iſtud præſertim ꝑꝑ longiſſimã conſuetudinem reuo
catur in dubium,quę in talibus oneribus eſt per maximè
attendenda, ut legitur & no.18.q.2.c.ſeruitium.per gl.ĩ
c.quia cognouimus.10.q.2. Ex quo infero, ꝙ hoſpitali
alleganti nunc ſe non teneri ad ſubeundam partem one-
rum impoſitorum per clerum Piſanum incumbit onus
probandi exẽptionẽ,& liberationẽ,ita,ꝙ ſi nõ probet ĩn-
tẽtionẽ ſuã clariſſimè, debet ſuccũbere, ut ĩ c.i pñtia,de
proba.& in c.cũ uenerabilis,& c.cũ dilectus, de reli.do.&
in c.incũbit,in l.exceptionibus,ff.de ꝓba.& l.j.ff.de exce.
in prin. Examinandum eſt ergo, nunquid hoſpitale pro-
bet ad plenum intentionem ſuam,ſ.liberationẽ,ſeu exẽ-
ptionem reſpectu contributionis dictorũ onerũ. ¶Et pri-
mò examinanda eſt liberatio,quę allegat̃ facta ꝑ officia-
les cleri Piſani,capitaneos uulgariter nũcupatos. ¶Scđò
principal'r præſuppoſito, ꝙ dicta liberatio ad caſum no-
ſtrũ ſe nõ extendat,an poſſit dictũ hoſpitale ſe tueri uir-
tute literarũ apoſtolicarũ ex poſt facto impetratarum,
præſertim tanto proceſſu inde ſecuto per ſubdelegatum
apoſtolicũ? ¶ Circa primam partẽ memini alias me ſatis
plenè conſulẽdo ſcripſiſſe in fauorẽ dicti cleri;& quia di-
ctũ conſilium adhuc conſiſtit apud officiales dicti cleri;
nõ me extendã circa iſtã partem, niſi quædam breuiſſimè
addendo ad maiorẽ corrobationẽ cõcluſionis,tunc ꝑ me
factæ Cũ n.liberatio,quę prętenditur facta ꝑ capitaneos
dicti cleri,fuerit redacta in ſcriptis ꝑ do.Talanũ tũc ſyndi
cũ & camerarium dicti cleri, ut patet in libro ipſius cle-
1 ri,ſtandũ eſt ipſius† ſcripturæ habentis officiũ de publico
ſtandũ eſt, & in ſpectãtibus ad officiũ ipſius,ut in l.qdã.§.
nũmularios,ff.de edẽ.ubi hoc expreſsè tenet Bar.facit qđ
no.Inn.in c.j.in fi.de fi.inſtr.habent.n dictus camerarius
& ſyndicus ex officio ſuo,& longa conſuetudine redigere
in libris cleri oĩa ſpectãtia ad dictũ clerũ, & ex cõſuetudi
ne ẽt dat̃ fides illis libris, ꝓ qua facit.c.cũ dilectus,de fid.
inſtr.Et ꝑ maximè hoc dicendũ in caſu noſtro,in quo per
aliã ſcripturã magis authẽticã dicta liberatio ꝓbari nõ
põt,ut ex ĩfra dicẽdis apparebit.dicta uerò liberatio ſcri
pta ꝑ manũ dicti Talani refert ſe dũtaxat ad onera tunc
tꝑis diſtributa,& cuilibet de clero, pro rata cõtingente,
aſſignata & deſcripta ĩ quibuſcũq; libris dicti cleri,ut cla
rè patet ex inſpectione ſcripturæ inde confectæ; ergo nõ
debet extendi ad alia debita totius cleri,quæ tũc nõ erãt
diſtributa, nec in libris cleri deſcripta,quãquã.n.libera-
tio ſit fauorabilis, ut legitur & no.ĩ l.tale pactũ,ff.de pac.
& l.nõ ſolum.§.liberationis,ff.de lib.lega.& ar.in c.ex li-
teris, de proba. tamen quando eſt deſcripta aut ad certũ
tempus, aut ad certa loca, non operatur uim ſuam ultra
expreſſa, & cõpræhenſa, ut eſt tex.no.in l.Aurelius.§.to-
2 tius, ff.de lib.leg.facit.l.talis ſcriptura, in fin.ff.de leg.j.
¶†Hinc eſt, ꝙ ſi eximatur monaſteriũ cũ capellis, habitis
nõ extẽditur exẽptio ad capellas habendas,ut no.in c.qa
circa, de priui.facit quod in ſimili legitur & no.& maxi-
mè ꝑ Bar.in l.ſi ita,ff.de au.& arg.leg Et in dubio inter-
pretandum eſt contra hoſpitale,qđ fundat ſe ſuꝑ dicta li
beratione, quare uerba dictæ liberationis nõ fecit ꝑ uer
ba latiora & clariora deſcribi, ut plenè no.ꝑ Bar.in l.ue
teribus,ff.de pac. Quinimò attẽtari poſſet,ẽt ſi dictus Ta
lanus expreſsè conſcripſiſſet liberationem ſimpl'r ab om
nibus oneribus impoſitis,& imponendis, non ualuiſſet di
cta liberatio per ſolos capitaneos facta:qa remittere de-
bitũ,clarum,& liquidum,eſt dare,ut in l.ij.ff.de calum.le
3 gitur & no.in c.ueniẽs,cl.j.de teſt.¶†Officialis aũt nõ põt
donare nec remittere,ius cleri ciuitatis, uel collegij, ut
in l.præſes prouinciæ,C.de tranſac.nec habẽs adminiſtra
tionẽ, quantũcũq; plenisſimã,poteſt donare,ut ĩ l.cõtra
iuris regulas, ff.de pac.& l.filiusfa.ff.de do.in c.fi.de offi.
vica.lib.vj.nec puto hoc caſu ualere conſuetudinem in cõ
trarium,cum nõ poſſint remitti iura aliarũ eccl'iarũ ſine
debitis ſolẽnitatibus à iure requiſitis,nec ualet cõſuetu-
do in ꝯriũ,ut not.Io.An.in c.nulli, de rebus eccl.nõ alie.
& eſt tex.notabilis iuncta gl.ij.in c.cum cauſa, de re iudi.
Ex his

¶Ex his infero ad liberationem, quã poſtea fecit dictus
do.Talanus tanquam camerarius & ſyndicus dicti cleri.
non.n.illa liberatio extendit ſe ad onera poſteà impo-
nenda tùm ex defectu poteſtatis, ut patet per prædicta,
tùm ex defectu uoluntatis : quia ſemper retulit ſe ad for
mam liberationis factæ per capitaneos cleri,in qua nil di
cebatur de oneribus imponendis & diſtribuendis.ergo di
cta liberatio ipſius camerarij debet reſtringi ad contẽta
ĩ liberatione capitaneorum;ad hoc tex.notab.in d.l.Au-
relius.§.teſtamẽto facto,ff.de lib.leg. facit quod no.in c.
venerabilis,de except. Non obſtat tertiò ſcriptura quæ-
dam, quæ ſuper hoc reperitur in protocollo cuiuſdã ſer
Gaſparis tunc notarij dicti hoſpitalis:qa quatenus men-
tionem facit de oneribus imponendis,& nõdum diſtribu-
tis, illa ſcriptura reperitur facta in margine dicti proto-
colli alterius manu ſine teſtibus,& ſine die & loco; quare
ex multiplici rõne non debet fidem facere. Primò qa eſt
alterius manu facta,iõ ſuſpecta de falſitate,ut eſt tex.in c.
inter dilectos,de fi.inſtr. facit dictum c.cum venerabilis,
de reli.do. ¶Scđò quia etiã ſi eſſet manu eiuſdẽ ſcripta,
nõ debet facere fidẽ;qa notarius non põt ſine iudicis au-
thoritate addere etiam in ꝓtocollo id,qđ omiſit; qñ il-
lud non eſt de neceſſariò concomitantibus ꝯctum, ſed de
ualidantibus & corroborantibus: qa eſt ſuſpicio de falſi-
tate, ut no.Io.And.poſt Spec.in tit.de inſtr.edi.§.inſtrm̃,
uer.ſed nunqd confecto. pro quo optimè facit tex.in au-
then.de hęre.& Falci.§.ſi uerò abſunt. ſequitur Ant.de
Bu.in c.ex literis, de fi.inſtr.ad idem notabile dictũ Ioã.
And.in add.Spe.in ti.proximè alleg.§.oſtenſo,uerſi.illud
4 quoque. ubi ſequendo opi.cuiuſdã doctoris dicit, † ꝙ ſi
notarius in protocollo dixit hoc fuit caſſum de uolũtate
partium,nec appoſuit teſtes, non credit̃ notario, & talis
cancellatura non ualet, & ea non obſtante põt ſumi inde
publicum inſtrm̃; & hoc dictũ ſequit̃ Ant.de Bu.in c.cũ P.
tabellio,de fide inſtr.Et præſertim hoc dicendum in caſu
noſtro,cum adſit alia notabilis coniectura,ꝙ dicta addi-
tio non fuit deſcripta ꝑ dictum ſer Gaſparem:quia idem
ſer Gaſp.in quodam alio inſtrõ confecto ſuper depẽden-
tibus ab hac materia retulit ſe ad liberationem capita-
neorum deſcripta manu d.Talani nũc camerarij in libris
cleri. ¶Ex quibus oĩbus, & his, q̃ aliàs dixi in alio cõſilio
præal.ſatis dilucidè apparet dictũ hoſpitale deficere ĩ in-
tentione ſua ꝑ uerba liberationis factæ ꝑ dictos capitan.
¶Venio nunc ad ſcđam partem, nunqd poſsit ſe tueri ex
literis Apoſt.& proceſſu inde ſecuto? Et uidetur primò
ꝙ ſic : quia ſummus Pont. poteſt ꝯctum inualidum ſuper
iuribus eccl'iarum ualidum reddere,etiam partibus inui-
tis,cum habeat in iſtis plenitudinem poteſtatis, & in eis
ſemper eius authoritas intelligit̃ excepta,ut in c.uenien-
tes,de iureiu.& in c.propoſuit,de conceſ.præb.ꝑ Io.An.
in c.à nobis,de deci.per tex.cum gl.in c.conſtitutus, de re
ſcr.cum ſimi. ſed Papa mandauit illam liberationem fa-
ctam ꝑ capitaneos cleri confirmari, ſupplendo ex pleni-
tudine poteſtatis oẽs defectus, ſi qui fortè in eadẽ inter-
ceſſerint, ut patet in literis Apoſt. ergo non poteſt am-
plius allegari aliquis defectus,ut in c.j.de tranſ. & 3.q.6.
c.hæc quippe, & quod legi. & no.in c.j. & ij.de confir.uti.
& non licet de facto principis diſputare.17.q.4.ſi qs ſua-
dente.§ qui autem. ¶Sed prædictis non obſtantibus,quæ
uerè non obſtant, contrariam ſnĩam arbitror præualere.
Et in primis firmiter teneo dictas literas tanquã ſurre-
ptitias fore ipſo facto irritas, & inanes. Commiſit.n.im-
petrans ſurreptionem principal'r in duobus. Primò dum
aſſeruit capitaneos cleri abſoluiſſe,& liberaſſe dictũ ho-
ſpitale ab oĩbus oneribus impoſitis,& deinceps imponẽ-
dis & indicendis &c. Cum tñ de imponendis & deſcriben
dis nulla fuiſſet facta mẽtio in liberatione capitan. Scđò
dum aſſeruit capitaneos prædictos habuiſſe ad hæc,& ad
alia peragenda ſufficientem poteſtatem à toto clero Pi-
ſano:cum tñ nunquam ſuper prædictis ꝓbare poterit po
5 teſtatem eis fuiſſe traditam à clero. ¶†Surreptio aũt ui-
tiat literas gratioſas ipſo facto ſine ope exceptionis,ut le
gitur & notatur in c.ad audientiam ij.de reſcrip. & in c.
ſi eo tempore,eo.ti.lib.6. & c.1.& 2.de fil.presby.eod.li.
& eſt bonus tex in l.j.ff.de nata.reſt.nec ſm̃ oẽs ualet ꝓ-
ceſſus inde ſecutus,cum habẽs poteſtatem ex illis ꝓceſſit
non in forma iudicij ſicut in caſu noſtro ꝓceſſum extitit,
parte non uocata &c. ut no.Io.And.poſt Compo. in d.c.
ad audiẽtiam. Ego allego ad hoc tex.apertum.in d.c.cõ-
ſtitutus, in fi.de reſcr. ¶Quinimo plus legendo tenui in
d.c.ad audientiam,ꝙ ſi executor literarum Apoſt.ſubre-
ptitiarum procederet in forma iudicij : nihilominus non
ualeret proceſſus, ſi in eiſdem literis concedatur gratia,
& imprimatur iuriſdõ: qa cum iuriſdõ ſit tunc acceſſoria
ad gratiam, ſicut ipſa gratia redditur nulla ipſo iure per
ſubreptionem, ita & iuriſdõ tanquã acceſſoria, ut ꝓbari
ur̃ in d.c.conſtitutus, in fi.quod loquit̃ indiſtinctè & facit
6 c.ſi ſuper gratia,de offi.del.lib.6.ubi probat̃,†ꝙ ſicut gr̃a
iam facta non expirat per mortem concedentis, etiam re
integra,ita nec poteſtas data executoribus,tanq̃ acceſſo-
ria ad ipſam gr̃am,ſicut ſuſtinet̃ ultra ſuam naturã uigor
gratioſæ rõne acceſſorij,ita debet corruere,ipſa gr̃a cor
ruente,nec ꝯriũ ꝓbatur in aliqua parte iuris. Nemo aũt
dubitare põt, quin caſu prædicto illa ſubreptio habeat
uitiare,cum omne expreſſum,quo tacito princeps ſaltem
non ita de facili literas cõceſſiſſet, habeat inducere ſub-
reptionem,ut in c.poſtulaſti,& c.ſuper literis,de reſcr.Si
autẽ expoſuiſſet Papæ, ꝙ liberatio fuiſſet facta reſpectu
onerum impoſitorum,& ꝙ capitanei non habebãt ad hoc
poteſtatem &c. non obtinuiſſet illas literas ; qđ maximè
colligitur ex eo,quia Papa mandat cõfirmationẽ fieri, ſi
ita eſt,ut fuit narratũ,& onus probãdi ita eſſe incũbit ei,
qui illa expreſsit,ut no.Io.And.in c.j.de lit.conteſt.lib.6.
Præterea Papa conceſsit illas literas ſub condõne, ſi ita
eſt, ut patet in eis. deficiente ergo condõne, deficit gr̃a,
ut in c.cum adeò,de reſcr.nec confirmatio poſteà facta ꝑ
ſubdelegatum Papæ, habet clero obſtare; tum quia fuit
facta uigore gratiæ nullæ:tum quia pars nõ fuit uocata,
ut in c.oĩa, & c.caueant.3.q.9. c.pen.de re iud. & c.inter
dilectos, de fide inſtr. Secundò principal'r non ualuit in
ſe proceſſus inde ſecutus : quia firmiter credo clerum in
confirmatione citandum:qa cum de hoc iam aliàs fuiſſet
controuerſia inter partes, ut ipſemet Papa narrat in ſuis
literis,& Papa mandat confirmationẽ fieri ſub illa clau-
ſula, ſi ita eſt,ur̃ expreſsè cõmiſiſſe cauſæ cognitionẽ. ubi
autem exigitur cauſæ cognitio,ſemꝑ debet pars aduerſa
citari; ad hoc no.gl.in cle.præſenti,de cenſi in uerbo,con
ſtiterit, & in clemen.ij de pœnis, in uerbo, conſtiterit, &
in clemen.j.eod.tit.in uerbo,commodè, in fine, quę ſunt
ſatis notabilia. Ad idem allego tex.iuncta gl.& Bar.in l.
nec quicquã.§.ubi decretum,ff.de offi.procõ. allego Inn.
in c.j ꝓpè finem de confir.uti. ubi expreſsè tenent, ꝙ in
confirmatione actus legitimi,& iudicialis debet pars uo-
cari ; facit quod no.idem Bar.in d.§.ubi decretũ, ubi te-
net,ꝙ in qualibet iudicis interlocutoria,ex qua pars lędi
poteſt, oportet partem uocari; ꝓbatur per c.caueant, &
c.oĩa.3.q.9. ubi patet, ꝙ nihil præiudiciale eſt attentan-
dum ꝯ partem abſentem. Ad idem.c.j.de cã poſ.& ꝓpr.
& c.inter quatuor,de maio.& obed.ubi Papa expreſsè di
cit,ꝙ contra inauditam partẽ nil faciendum eſt, nec ne-

UNIVERSITA

gari poteſt, quin clerus læderetur, ſi dicta confirmatio te
neret, argũ eorum, quæ no. in c. j. & ij. de confir. uti. ma-
ximè ſupplendo ex plenitudine poteſtatis oẽm defectum,
ſicut Papa mandat in ea ſuppleri. Nec obſtat huic cõclu-
ſioni, ſi fortè diceretur dñm Papam dediſſe potius execu
torem, q̃ iudicem: executor aũt poteſt procedere iuris or
dine non ſeruato, & ſic aſſumere uiam meri executoris
iuxta no. in cle. vnica, de offi. del. & per Inn. in c. fi. de p̃ſcr.
Et ideo audio in facto iſto quendam conſuluiſſe, de quo
admirari non ſufficio ꝑ ſuperius all. & eſt gl. quæ idem te
net in c. paſtoralis. §. quia uerò, de offi. del. loquitur. n. in
executore dato ad beneficium conferẽdum. ille enim po
teſt procedere parte non uocata: quia per actum colla-
tionis, nullũ p̃iudicium generatur abſenti poſſeſſori, uel
ius prætendẽti. hinc eſt, ꝙ etiam ordinarius inferior pre-
tendens aliquod beneficium de iure uacare, poteſt illud
conferre poſſeſſore non uocato, ut eſt tex. in c. licet eṗs,
de præben. lib. 6. & ibi bona gl. q̃ reddit prædictam rõnẽ:
ſed actum p̃iudicialem non exerceret parti abſenti. vnde
poteſt illum inducere in poſſeſſionem poſſeſſore non uo
cato, ut eſt ibi tex. Sed ubi datur poteſtas executori circa
actum, qui põt eſſe p̃iudicialis parti, nec delegans adhi-
buit prius cauſæ cognitionem ſuper executione fienda,
mãdatur nedũ ſimplex executio, ſed etiam cognitio; ita,
ꝙ tenetur talis cõmiſſarius partem uocare, & audire ſuas
exceptiones: q̃a ſuccedit loco mãdatoris, q̃ idem debuiſ-
ſet facere, ut eſt tex. apertus ſm̃ cõem lect. in l. & ſi nõ co-
gnitio, C. ſi ↄ̃ ius uel uti. pub. canonizata. 25. q. 2. & exp̃ſ-
sè in terminis noſtris uoluit Bar. in d. l. ubi dicit, ꝙ q̃ñ cõ
mittitur executio alicuius actus, nulla præcedente ſñia,
non põt ad executionem perueniri, nulla præcedente co-
gnitione. l. j. C. de execu. rei iud. & mandãdo executionẽ,
uidetur mandare cognitionem, ut in d. l. & ſi nõ cognitio;
& idem in effectu uoluit in l à diuo Pio. §. j. ff. de re iudi.
ubi plenius explicat hunc artic. & notatur per canoni-
ſtas in c. de cętero, de re iud. Ad idem q̃d no. Inn. in c. cũ
7 olim. ij. de priuilegijs ubi dicit, † ꝙ licet Papa mãdat ali
quem in poſſeſſionẽ induci, amoto quolibet illicito de-
tentore, intelligitur parte uocata, niſi Papa expreſsè mã-
det ↄ̃rium, uel prius tulerit ſuper illam ſñiam, partibus
uocatis: quia non eſt de intentione principis præiudiciũ
generare abſenti. l. fi. C. ſi per uim uel alio modo. l. memi
nerint, C. vnde ui. c. tum ex literis, de in integ. reſt. l ij. §.
ſi quis à principe, ff. ne quid in loco publ. & c. ſuper eodẽ,
de offi. dele. cum aliis iuribus ſuperius alleg. Ad prædi-
cta facit nobilis theorica Vinc. & aliorum doctorum in c.
8 examinata, de iud. ubi dicunt, † ꝙ niſi euidẽter appareat
principem cõmiſſionem feciſſe ꝑ uiam inquiſitionis, in-
telligitur ſemper illam feciſſe per uiam iudicialis cõmiſ
ſionis, arg. in illo tex. & q̃a res de facili reducitur ad na-
turam ſuam. 35. diſt. c. ab exordio, & maximè hoc dicen-
dum in caſu noſtro, in quo Papa ꝑ illam clauſulam, ſi eſt
ita, mãdauit cauſæ cognitionem, aſſerẽdo, ꝙ de illo facto
non habebat plenam notitiã, & ibi narratur ut plurimũ
factum à clero, & ↄ̃ clerum. qũo ergo poterat cõmiſſario
conſtare ita eſſe, uel clero non uocato, cum cauſarum me
rita partium aſſertione pãdantur. d. c. tum ex literis, & d.
l. fi. C. ſi ↄ̃ ius uel uti. pub. Et profectò conſulens contra-
rium ad prædicta non aduertit. Et ex omnibus prædictis
cõcludo, dictas literas Apoſt. fuiſſe, & eſſe nullas ex uitio
ſubreptionis, nec proceſſum inde ſecutum ualuiſſe ſeu ua
lere: tum quia factus uigore literarum nullarum: tum q̃a
partę non uocata. Non obſtat ↄ̃rium ſupra per me factũ:
quia procedit eo caſu, quo dominus Papa ſimpliciter ex
certa ſcientia confirmaſſet; quod hic facere noluit, nec
habet opitulari, ꝙ mandauit ſuppleri omnem defectũ ex
plenitudine poteſtatis: tum quia non ſimpl'r hoc manda-
uit, ſed ſub conditione, ſi narrata eſſent uera: tum q̃a illa
clauſula ſolum refertur ad defectus circa ſolennia iuris.
no. Spe. in ti. de le. §. nunc oſtendendum, uer. 18. & Archi.
in c. Cęnomacen. 17. diſt. In caſu autem noſtro illa libe-
ratio capitaneorum non ſe extendit ad caſum noſtrũ ex
defectu poteſtatis, & uoluntatis, ut ſupra dixi. Et ſic dicta
clauſula nihil operat̃ quo ad caſum noſtrũ, etiam ſi ſim-
pliciter fuiſſet appoſita. Et hęc ſufficiãt. NIC. ABB.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

FACTVM *ſic proponitur.* Dominus Ioã. olim Papa XXII.
*conſtituit certos officiales Apoſtolicos in ciuitate Florẽtiæ, qui-
bus dedit poteſtatem, & licentiam indicendi ſententiam octua-
ginta millium Florenorum inter omnia beneficia poſita in domi-
nio communis Florentiæ tam exempta, quàm non exempta, ut
in ipſa conceſſione latius continetur, & eximit ab illa contribu-
tione beneficia dominorum Cardinalium, & iuxta poteſtatem
tributam ſecuta extitit impoſitio, & diſtributio inter omnia
beneficia, illis beneficiis Cardinalium duntaxat exemptis. de-
mum tractu temporis cum clerus tàm uigore ſupraſcriptæ im-
poſitionis factæ tum exemptione Cardinalium modo prædicto,
quàm quarundam aliarum impoſitionum ſimpliciter factarum,
multum aggrauaretur in uſuris, & intereſſe: quia recepit illas
pecunias mutuo, impetrauit nupetrimè à Papa Martino, ut pro
uſuris & intereſſe prædictarum impoſitionum, quæ aſcendunt ad
ſummam nouem millium Florenorum, poſſit beneficia omnium
etiam exemptorum pro rata contingente collectare, ut leuius
quiſque ualeret ſufferre & tolerare partem contingentem: à
quorum impoſitione quædam abbatiæ, quæ tempore impoſitionũ
dictorum octuaginta millium Florenorum erant in cõmenda Car
dinalium, nunc autem habent proprios abbates, nituntur ſe ſub-
trahere, allegantes quòd iſta ſumma nouem millium Florenorũ
dependet ab impoſitione ſupraſcripta, à qua ipſæ abbatiæ reſpe-
ctu Cardinalium erant exemptæ. Quæritur quid iuris.*

CONSILIVM XXXV.

1 *Reſtitutio in integrum conceſſa reſpectu capitalis, non extendi-
tur ad uſuras inde inſecutas.*
2 *Legatum liberationis extenditur ad acceſſorium uſurarum poſt
teſtamentum contractum.*
3 *Beneficiũ perſonale perſonã ſequitur, & extinguitur cũ perſona.*
4 *Papa ſi concedit priuilegium monaſterio, ut nullus epiſcopus au-
deat monachos illius monaſterij excommunicare, ſuſpendere,
uel interdicere, quomodo, & de quibus intelligatur.*

SAluatoris Ieſu Chriſti, eiuſque matris præ-
ſidio inuocato, arbitror, ꝙ ex tri
plici capite dictæ abbatiæ teneantur ad contri-
butionem dictorum nouem millium Florenorum. ¶Pri-
mò quia beneficia Cardinalium fuerunt exempta ab illa
impoſitione capitalis dũtaxat, nullaq; facta fuit tũc men
tio de uſuris & intereſſe, poſteà ſecuturis; ideo nõ debet
extendi ad intereſſe & uſuras; poſteà ſecutas; tex. eſt no.
in l. fin. §. Lucius Titius, ff. de condi. indeb. ubi probatur,
1 ꝙ † reſtitutio in integrum conceſſa reſpectu capitalis, nõ
extenditur ad uſuras inde ſecutas, etiam, q̃d plus eſt, exi-
ſtentes tẽpore reſtitutionis conceſſæ. Ad idẽ facit quod
legitur & notatur in l. iiij. C. depoſi. & per gl. optimã in l.
elegãter. §. nõ ſolũ, ff. de dolo. Itẽ ex ſeparatis nõ fit illa-
tio, i c. ij. de trãſla. pla. & l. neq; natales, C. de ꝓb. ſed uſu-
ræ, & intereſſe inde ſequẽtia ſunt ſeparata à prima impo-
ſitione

reſpectu capitalis; ergo exemptio circa unũ, nõ ex
tenditur ad reliquũ. Et præſertim hoc dicendũ in hoc pri
uilegio, quod ueniebat in præiudiciũ aliorum beneficio-
rum. nam quatenus priuilegium lædit ius alterius, debet
ſtrictè interpretari contra illum, ut in c. cũ dilectus, de cõ
ſue. no. Inn. in c. cum dilecti, de do. & Bar. in l. beneficium,
ff. de conſt. prin. Nec obſtat, ſi dicatur, ꝙ hoc intereſſe pro
ueniat occaſione illius capitalis, a quo illa beneficia car-
dinalium erant exempta, & ſic imputandum eſt illis cleri
cis moroſis, qui ſatisfecerunt in termino, nec mora unius
debet alijs eſſe damnoſa, & damnum, quod quis ſua culpa
ſentit, ſibi & non alij debet imputare, ut in c. mora, & re-
gula, damnum, de reg. iu. lib. vj. & c. peruenit, de fideiuſ. &
c. dilecti, de foro competen Ad idem tex. in l. Aurelius. in
2 §. legatũ eſt, ff. de libe. lega. ubi tex. no. dicit, † ꝙ legatum
liberationis extenditur ad acceſſorium uſurarum per te
ſtamentum contractum; quia reſpondeo hoc procedere
inſpecto iure cõi; ſed hic fit impoſitio iſtorum Floreno-
rum authoritate & beneficio conceſſionis Papæ: quia con
ſiderans guerras, & alia diſcrimina, quæ difficultauerunt
ſolutionem capitalis, conceſſit, ut hæc damna inde ſequen
tia omnes ſentirent; unde poſſet attentari, quòd ẽt ſi dicti
cardinales haberent dicta beneficia nunc in cõmenda, ꝙ
ad hanc contributionẽ poſſent illa coerceri, cum ab iſta
impoſitione non eximantur. ¶Secundò capite obligantur
dicta monaſteria, quia dicta exemptio fuit conceſſa eis nõ
ꝑꝑ beneficia, ſed fauore Cardinalium, qui illa beneficia
detinebant; unde, ex quo peruenerunt ad manus illorum,
3 ceſſat dicta exemptio: † quia beneficium perſonale perſo-
nam ſequitur, & extinguitur cum perſona; ut in regula, pri
uilegium, de reg. iur. li. vj. & ceſſante cauſa ceſſare debet
effectus, ut in c. cum ceſſante, de appe. quod procedit ẽt in
priuilegijs, ut in l. generaliter, C. de epiſ. & cle. canoniza-
ta. 16. q. 1. c. generaliter. hinc eſt, quòd cũ priuilegiũ inci-
pit eſſe nociuũ, ceſſat priuilegiũ, uel ſaltẽ eſt reuocandũ,
ut in c. ſuggeſtum, & c. dilecti, de deci. & in l. ex facto, ff. de
uul. & pup. & 63. diſt. quia ſancta. §. uerum & dignum eſt,
ut hi qui cum alijs uitam ducunt, ſimilem ſentiant in legi
bus diſciplinam, de ſtatu monacho. c. recolentes, Ad idem
4 tex. notabilis in c. j. de priuil. li. vj. ubi dicitur, † ꝙ ſi Papa
concedit priuilegium monaſterio, ut nullus eṗs audeat
monachos illius monaſterij excommunicare, ſuſpendere,
uel interdicere, ſtat priuilegiũ quocunque loco monachi
ſe conferant, dummodò ſemper ſint monachi illius mona
ſterij: ſed ſi aliqui ex eis mittantur ad aliquos prioratus
ſubiectos dicto monaſterio, & ibi gerunt regimen illorum
prioratuum, uel ibi habitant tanquam monachi, tunc, & ſi
bene poſſint reuocari ad primum monaſteriũ, & ſint mo-
nachi tàm primi monaſterij, quàm prioratus, rõne tñ eiuſ
dem prioratus non exempti poterũt illi monachi ab eṗo
excommunicari, interdici, uel ſuſpendi cã legitima exigẽ
te, q̃a ceſſat priuilegiũ, ex quo nõ ſunt monachi primi mo
naſterij tñ; ad idẽ tex. in c. cũ capella, de priuilegijs. Ideò
dico in caſu noſtro, ꝙ cũ dicta monaſteria exiuerint ma-
nus cardinaliũ, p̃ſuppoſito ꝙ dicti cardinales fuiſsẽt ab hac
impoſitione exempti, nõ debẽt abbates illo beneficio uti,
præſcriptis rationibus. ¶Tertio capite, ſaltẽ reſpectu to-
tius non poſſunt dicta monaſteria prætendere exẽptionẽ,
quia hæc impoſitio 9000. Floren. non deſcendit totaliter
ex illo capitali 8. millium Floren. a quo cardinaliũ benefi
cia fuerunt exempta, ſed etiã ab alijs impoſitionibus a q̃-
bus non fuerant exempta, ut patet in literis Papæ; & ſic
ceſſat in illis omnis excuſatio. Ex quo euidenter colligit̃,
ꝙ non fuit de mente dñi Papæ illa beneficia illo reſpectu
ab hac impoſitione liberare. ſi. n. uoluiſſet, diſtinxiſſet, exi
mendo ab intereſſe illius impoſitionis. Quare ex prædi-
ctis omnibus concludo dicta monaſteria omninò teneri, ſi
cut alia beneficia ad contributionem dictorum 9000. flo
ren. dicta excuſatione non obſtante. NIC. ABB.

CONSILIVM XXXVI.

1 *Frater minor an poſſit petere à maiori, quòd communicetur a-
potheca, & nomina debitorum in libro ſocietatis deſcripta.*
2 *Acquiſitum per filium in poteſtate, uiuente patre, ſi non appa
reat, unde acquiſiuit, an præſumi debeat illa perueniſſe ex bonis
paternis.*

IN Dei nomine amen. Circa primum dũ
1 biũ, quo quærit̃, † An mi
nor frater poſſit petere a maiori, ꝙ cõicet̃ apo-
theca, & nomina debitorũ in libris ſocietatis deſcripta; di
2 co dubiũ dependere ab alio, † An acquiſita per filium in
poteſtate, uiuente patre, ſi non appareat, unde acquiſiuit,
p̃ſumi debeant illa proueniſſe ex bonis paternis, uel ex in
duſtria filij, ſeu aliunde. nam in caſu nr̃o p̃ſupponit̃ filium
in poteſtate cõtraxiſſe ſocietatem cũ forenſi ſuo proprio
noĩe, & multa inde acquiſiuiſſe, nec apparet, an habuerit
capitale à patre ſuo, ſeu ex bonis paternis, uel aliunde. ſi
n. capitale non proceſſit ex bonis paternis, certo certius
eſt, ꝙ illud & quicquid inde ꝓuenit, cenſet̃ aduentitium,
nec uenit in diuiſione bonorũ cũ fratre minori: ſed illud
eſt ſuũ præcipuũ, ut l. fi. & l. filio licet in ſacris, C. de colla.
no. in l. cũ oportet, C. de bonis, quæ lib. & expreſſius hr̃ in
ſti. ꝑ quas ꝑſo. no. acqui. in prima col. uer. ne q̃d ei ex ſuis
laboribus, uel ꝓſpera fortuna acceſſerit &c. Si uero capi
tale ꝓceſſit ex bonis patris, tũc id, q̃d ſolet attribui pecu
nijs, acquirit̃ patri, & ſic ueniet in diuiſione, ꝙ uero attri
buit̃ ꝑſonæ, acquirit̃ ipſi filio, & minime uenit in diuiſio-
ne: & in dubio medietas lucri attribuit̃ pecuniæ, medie-
tas ꝑſonæ, ut no. uoluit gl. & Bar poſt eã in l. ꝓ ſocio, & fa
cit tex. in l. ſi nõ fuerit, ff. e. tit. Et ita punctualiter in caſu
iſto decidit Bar. in d. l. cũ oportet, & in d. l. j. ubi dicit, ꝙ ſi
filius fuit licitè lucratus cũ pecunia, medietas acquirit̃ pa
tri tanq̃ ꝓfectitiũ, & alia medietas filio tanquã aduẽtitiũ
q̃a ꝓuenit ex laboribus ſuis quare dico in ꝓpoſito nr̃o ꝙ
ſi poſſet apparere, ꝙ capitale ꝓceſſit ex pecunia paterna
medietas lucri erit p̃cipua filij; & loquor de lucro tangen
te filium pro rata; alia uerò medietas uenit in diuiſione
cũ fratre minore. Si uerò dubitet̃, unde ꝓuenerit capita-
le, ut in caſu nr̃o p̃ſupponitur, formaliter formatur quæ-
ſtio iſta per gl. in d. l. cum oportet, & inſt. per quas ꝑſonas
no. acqui. in uerſi. ne quod, in uerbo, proſpera. Et quidam
uoluerunt, ꝙ debeat p̃ſumi. ꝙ quæſiuerit ex bonis pater-
nis, ſicut præſumitur in uxore, quæ quicquid acquirit con
ſtante matrimonio, pręſumitur q̃ſiuiſſe ex bonis mariti ut
l. etiam, C. de don. inter ui. & ux. l. Quintus, ff. eo. ti. Alij re
nuerunt totum oppoſitum, ut præſumatur quęſiuiſſe ex
ſua induſtria, uel ꝓſpera fortuna, ſicut præſumitur in tu-
tore, ut l. ſi defunctus, C. de arbi. tu. Sed gloſſ. in utroq; lo
co ſequendo Io. diſtingit. An pater erat pauper, filius au-
tem induſtrioſus, & diligens; & tunc præſumitur filius q̃ſi
uiſſe ex induſtria ſua, aut e contra pater erat diues, filius
uerò negligens; & tunc præſumitur quæſiuiſſe ex bonis pa
tris; & illã opin. approbauit ibi Odof. & Bar. dicẽtes aliud
in uxore. nã in ea fit illa præſumptio propter uitandã tur
pem ſuſpicionem, & ne præſumatur delictum; ſed in filio
induſtrioſo non cadit præſumptio delicti. & idem uolue
runt quidã in uxore, ut not. in d. l. etia. Aliã ſolutionẽ po
ſuit præal. gl. in d. l. cum oportet dicens diſtinguendũ quis

 petat,

petat,an frater,ut cõmunicet,an ipſe qui quæſiuit, petit,
ut præcipuum habeat. primo caſu probet frater,ꝙ ex bo
nis patris acquiſiuerit ipſum capitale. Secundò caſu ꝓ-
bet ipſe frater maior,quia is q aſſerit,& petit,debet ꝓba
re,ff.de ꝓba.l.ei qui,& 6.q.ult.c.actor. & hanc ſecundam
opin.ſequitur ibi. apertius hoc firmauit in auth.ex teſtõ,
C.de coll.ratio : quia in dubio facta non præſumuntur.l.
in bello.§.facta,ff.de ca.& poſtl.re.& de offi.del.c.cum in
iure aſſerens ergo ꝓbet. qualiter aũt ſit ꝓbandum,dicit
ꝙ ꝑ cõiecturas modo p̄dicto in prima ſolõne.Et hoc ſatis
mihi placet,& in effectu incidit in idẽ cũ prima ſolõne.Et
facit qđ in ſi̾i no.in clerico. nã ſi non habet adminiſtra-
tionem bonorum bñficij , non præſumitur quæſiuiſſe ex
bonis eccleſiæ,ſed ex ſua induſtria,uel proſpera fortuna,
licet nihil haberet, & in c j de pec.cle. & no.in c.cum in
officiis, de teſta. & 12.q 4.c j. ¶In caſu ergo noſtro con-
cludo ꝓ fratre maiori , q ſocietatem cũ alio aromatario
ꝯxit; & præſupponitur ꝙ erat ualde diligens . Ex duplici
enim capite debet obtinere. Primò quia ipſe fuit,& eſt in
bonorum poſſeſsione, & ſic fratri minori aſſerenti capi-
tale ꝓceſſiſſe ex bonis paternis incũbit onus ꝓbandi per
ſupradicta. Secundò quia eſto, ꝙ ſit recurrẽdum ad con
iecturas,multas habet ipſe ꝓ ſe. Primò quia ex præſenti
præſumitur circa p̄teritum,ut in c.cum ꝑ bellica 34.q.2.
no.gl.in c.ſcribam,de preſum. ſicut.n fuit diligẽtiſſimus
in acquirendo,ꝯcta ſocietate,ut dr̃ in themate; ita præſu
mendum eſt, qđ ipſum capitale ſua diligentia paulatim,
uel aliàs ex ꝓſpera fortuna acquiſierit ; ad idem c.man-
data, de p̄ſum. Scđò concurrit p̄ſumptio paupertatis pa-
ternæ.Tertiò,qa ꝯxit ſocietatem noĩe proprio;& ita eius
noĩe; & ſui conſocij libri intitulabant; de patre aũt nulla
fuit habita mentio. Quartò in eo,qđ pater nunquã exe-
git à filio rõnem,neq; aliquod lucrum,& nemo præſumit
in factis ſuis negligens,ff.de ꝓba.l.cum de indebito,& c.
ſuꝑ hoc, de renũ. Quintò quia filius,uiuente patre,ex lu
cro emit aliquas poſſeſſiones noĩe ſuo, & patre non ꝯdi-
cente. præſumitur.n.ex taciturnitate paterna, & facto fi-
lij,ꝙ lucrum acquirebat ſibi ſoli,arg.in l.ſi filius,ff.de pe
ti.hær. & eorum,q̄ no.in c.peruenit,de empt.& uen.& c.
rõne,de preſum. & l.q̄ dotis,ff ſol.ma.& l.cum oportet.§.
ſinautem res,ſæpe all. Sextò quia pater in teſtõ ſuo nullã
fecit de dicta apotheca mentionem.vnde preſumitur ac-
quieuiſſe his,q̄ per filium eo uiuente diſponebant, arg.in
d §.ſinautem res. Et ꝑ hæc ſuperflua remanent alia dubia
circa materiam iſtã formata,præter illud,quo quæritur,
An ualeat donatio facta ipſi fratri maiori ꝑ ſocium ſuũ
forenſem,cũ excedat ualorem 500 florenorum,cum non
fuerit inſinuata,fuit tñ facta coram prioribus,ſeu dñis ci-
uitatis Rachanati ipſam approbantibus. In quo arbitror
aĩaduertendum ad poteſtatem,quã habeant ipſi dñi, ſeu
priores. ſi.n.habeant iura principis,tũc ſatis puto illã do
nationem ualuiſſe:qa principis p̄ñtia ſupplet oẽm ſolen-
nitatis defectum,ut l.oĩum,C.de teſta. præſertim,qa inſi
nuatio non fit ꝑꝑ aliud, niſi ut occultis fraudibus,& de-
ceptionibus obuiet,ut no.Bar.in l.Modeſtinus,ff.de don.
ꝓbatur in l.data,C.eo.ti.q̄ non præſumunt, data princi-
pis p̄ñtia, arg.in l.ſi.qđ me.cau. & l.tranſactionem,C.de
trãſac. Ad idem.l pen.C.de don.inter ui.& ux. & l.illud,
C.de ſacroſ.eccl.ubi de materia plenè ꝑ Bal. Si uerò di-
cti priores non habeãt iura principis, ſed poteſtatem li-
mitatam, ut cõiter contingit in ciuitatibus popularibus :
& tunc aut ſtatutum ualidat donationes factas corã prio
ribus,nec aliter exigit inſinuationem; & tunc ut ſtatutum
aliq̄d afferat, intelligã ipſum ualere, licet in actis publi-
cis nõ fuerit inſinuata,& ſatis eſt eã poſſe ꝓbari ꝑ teſtes,
arg.d.l.oĩum,& ut aliquid ſit ſpãle data preſentia dñorũ,
uĩ.n receſſum à iure cõi, ex quo ſtatutũ aliter diſponit,
q̄ ius cõe,ut in ſi̾i no.Bal.in l.ij.C.de iu.calũ. facit quod
no.Bar.in l.iiij.§.prætor ait,ff.de dam.inf.in illa q̄õne,cũ
ſtatutum diſponit, ut citetur quis ad faciẽ,uel ad domũ.
Aut ſtatutum ſpãle nihil ſuper hoc diſponit ; & tunc non
puto eam ualere,quatenus excedit 500 aureos,niſi fuerit
inſinuata,ꝑ tex.in d.l.illud,C.de ſacroſ.eccl. & in l.dona
tio, & in l.hac,C.de dona. In poteſtate enim generaliter
tributa prioribus, non intelligitur data poteſtas contra-
ueniendi legibus,& ſtatutis generalibus, ut plenè no.per
Bar.in l.ambitioſa, ff.de decr.ab ord.fa. Inſinuatio uerò
nõ eſt aliud, niſi facere donationem in ſcriptis coram iu-
dice,ut no.in d.l.in donationibus,& l.donatio,& l.ſanci-
mus,C.de dona. no.Bart.in d.l.Modeſtinus.nec exigitur
cauſæ cognitio,ſiue decretum:ſed ſatis eſt,qđ fiat in præ
ſentia cuiuſcũq; magiſtratus, ut d.l.in hac ; facit optimè.
l.ſi.C.de p̄di.decu.ſine decreto nõ alie.lib.10. tenet Bar.
in d.l.Modeſtinus,& plenius ꝑ Bal.in d.l.illud.Et ꝙ in re
miſſione exigatur inſinuatio,plenè ꝑ Bar.& Bal.in locis
præall. ¶An aũt eo caſu, quo probaret capitale p̄ceſſiſſe
uerè uel p̄ſumptiuè ex bonis paternis, præſumatur pr̃ do
naſſe filio maiori , ex quo totum lucrum permiſit penès
filium toto tempore uitæ ſuæ ; dico ꝙ non: quia illud eſ-
ſet peculium profectitium,quod uenit oĩno in diuiſione,
licet tempore mortis patris reperiatur penes filium, ut
d.l.filio licet in ſacris,C.de coll. Ad idem adduco bonũ
tex.arguendo per locum à ſpãli in l.cum oportet, ſæpe-
numero all. uerſi.ſinautem res ubi ponitur ſpãle in bonis
aduentitiis,quorum uſusfructus acquirit patri, & diſpo-
nitur, ꝙ ſi pr̃ illa bona uoluit remanere apud filiũ, cuius
erat ꝓprietas toto t̄pe uitæ ſuæ,non poſſunt heredes pr̃is
illorum bonorum uſumfructũ petere, utpote patri debi
tum: ſed remanet penes filiũ quaſi ex diuturna donatio-
ne. ſecus.n.in aliis bonis ipſius patris, ſeu ꝓfectitiis. An
autem hoc caſu ſit ſtãdum libris apothecæ in redditione
rõnis,dico,ꝙ licet hoc dubium ſit ſuꝑfluum,ut patet per
prædicta : tñ, ut in oĩbus quærenti ſatisfiat, ꝓpter caſus,
q poſſunt occurrere,dicerem,ꝙ licet aliàs poſſit quis ap
probare libros oẽs alicuius, quatenus faciunt pro ſe, &
reiicere,quatenus faciunt ꝯ ſe inſeparabilibus, ut eſt tex.
no.in l.Publia,ff.depo.q licet loquat in epiſtola:idem tñ
eſt eadem ratione in alia ſcriptura, ut no.Bar.in l.Aure-
lius.§.idem quæſiit, ff.de lib.leg. In caſu tñ noſtro aliud
arbitror dicendum: qa pater dando filio pecuniã,ut eam
exerceat in apotheca, uel alio modo, uĩ eam tradidiſſe,
ut faciat inde libros & ſcripturam ſ̄m conſuetudinem il
lius artis,arg.in l.quod ſi nolit.§.quia aſsidua,ff.de ædil.
edic.facit quod in ſimili no.Bart.in l.nemo eſt q neſciat,
ff.de duob.reis,& quod no.in l.quædam,ff.de eden. vnde
ſatis eſt, quod reddendo rõnem de capitali, & lucro, ꝓ-
bet ſ̄m conſuetudinem aliorum ſociorũ, & aromatario-
rum. vnde in his, de quibus non ſolent fieri inſtrumẽta,
ut in modicis, ſatis eſt probare ꝑ librum tàm ꝓ, q̄ ꝯ ſo-
cium ſeu fratrem. põt etiam dari iurm; pro quo facit,qđ
in ſimili no.Bal.in l.id,quod pauperibus,in fi.C.de epiſ.
& cle. & Spe.in ti.de inſtr.edi.§.nunc uerò aliqua,uer.ſed
nunquid ſecundũ,facit.l.ſi negotia,ff.de neg.ge. Et p̄ſer-
tim hoc admittendũ inter ſocios. nõ.n.requirit maior di
ligentia in rebus cõibus,q̄ in ꝓpriis, inſti. ꝓ ſocio,in fi.&
ſocietas hẽt inſtar fraternitatis.l.uerũ,ff.e.& iõ nõ eſt ꝓ-
cedendũ multũ ſtrictè,p̄ſertim cũ appareat de lucro non
modico. Et rõ reddẽda eſt à principio adminiſtrõnis uſq;
ad finẽ, p̄ſuppoſito, ꝙ cũ pecunia p̄rña ſe exercuerit. hoc
enim eſt gñale,ut l.j.C.ubi de rõ.agi oportet. nã ſpãle eſt
in

in patre,q adminiſtrauit bona aduẽtitia filij ꝓpter uſum
fructum ſibi debitum,ut non teneatur filio rationem red
dere,ut in l.cum oportet , uerſ.nec ratiocinia. ſecus ergo
in aliis bonis , ſi qua pater adminiſtraſſet de bonis filij,&
è contra, argumen.in d.l.j.C.ubi ratio. Nec aliter magis
inſiſto:quia non puto neceſſariũ,ut prædixi.N I C. A B B.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

CASVS *in effectu talis eſt. Quidam teſtator diſpoſuit , ut
certæ pecuniæ diſtribuerentur per conſules cuiuſdam artis in ma
ritando puellas egenas cum quibus conſulibus in dicta diſtribu-
tione fienda deberent interuenire duæ uoces infraſcriptorum hæ-
redum.hæredes autem ſuos ſcripſit hoc modo. Nam in omnibus
ſuis bonis &c.ſibi hæredes uniuerſales inſtituit , facit & eſſe uo-
luit filios maſculos,legitimos naturales tàm natos quàm naſcitu-
ros pro una parte, & dominum Dynum & Petrum fratres filios
olim Bartholomei Iacobi pro una alia parte ; & Franciſcum &
Thomaſium fratres & filios olim Thomaſii pro una alia parte.
Nunc dubitatur mortuo teſtatore , qualiter & per quem debeat
fieri dicta diſtributio,an,ſ.conſules,qui ſunt ſex numero,habeant
ſex uoces, & hredes duas,& ſic conſtituant omnes octo uoces :
an uerò conſules habeant unam uocem , hæredes uerò duas , &
quid ſi inuicem diſcordent.*

CONSILIVM XXXVII.

1 *Facultas intereſſendi electioni epiſcopi,quando competit uniuer-
ſitati eccleſiarum conuentualium : computantur prælati illo-
rum eccleſiarum per capita.*
2 *Teſtator ſi dixit* Titius *hæres eſto, Seius & Mæuius hæredes ſun
to, quomodo intelligantur iſti tres uocati.*
3 *Epiſcopus ſi habet actum facere cum aſſenſu capituli , ſufficit ut
uocetur uniuerſitas.*

SAluatoris præſidio humiliter inuocato,ar-
bitror dicta uerba poſſe habere
quatuor intellectus. Mihi tamen placet dũtaxat
ultimus. Primus eſt, ut cõſules habeant uoces ſ̄m capita,
ut cum ſint ſex, habebunt ſex uoces; pro quo uidetur ca-
ſus ſ̄m unũ intellectum in c.ſcriptum,de elect uer.de ſtu-
1 diis,ubi patet,ꝙ † ſi facultas intereſſendi electioni epiſco
pi competat uniuerſitati eccleſiarum conuentualium,cõ-
putentur prælati illarum eccleſiarum per capita , ita, ut
ſ̄m numerum prælatorum habeant uoces. ¶Secundò fa-
cit, quia idem uidemus in iudicibus.nã ſi datur poteſtas
pluribus iudicibus,ſtatur maiori parti eorum ſecundum
numerum perſonarum , in l.duo ex tribus,ff.de re iud.&
diſt.65.c.1.Idem in arbitris,ut l.ſi in tres,cum l.ſeq.ff.de
arbi.& c.j.de arbi.lib.vj.& quod ibi not. ¶Tertio quia in
diſpoſitione dubia recurrendum eſt ad uerba præceden-
tia , & ſequentia , ut in l.ſi ſeruus plurium,ff.de leg j.& l.
nũmus , de leg.iij.& l.qui filiabus,de leg j.cum ſi.ſed te-
ſtator reſpectu hæredum locutus eſt per uoces: quia uo-
luit,ut interuenirent eorum duæ uoces;ergo idem uide-
tur ſenſiſſe de cõſulibus.Sed iſte intellectus mihi non pla
cet,ut omnes ſimul coniungantur,& cõſtituãt octo uoces
& ſic ſtetur maiori parti numero, multiplici ratione.Pri
mò qa cũ cõſules ſint uocati ſub nomine appellatiuo , &
ſimul ad actũ expediendũ cũ tertio, uident oẽs uocati ut
unum corpus,nec debẽt cũ tertio cõiungi pari modo ſ̄m
capita,arg.optimũ in l.ſi.C.de impu.& ali.ſub.& ĩ l.ſi qs
Titio,ff.de uſufru.accre.& quod ibi no.gl.& optimè facit
in l.interdũ.ff.de hære.inſti.facit in arg.l.Titius fundi, &
l.liber.§.Titius,eo.ti. Et dicam latius.ĩ.in quarto intelle
ctu.Præterea tenendo hunc intellectũ,ſequeret abſurdũ,
qa poſſet diſtributio fieri ſine conſulibus, & ſine uocibus
hæredũ.Pone.n.ꝙ tres conſules ſint in una parte,alij tres
in alia,cũ quibus conueniant duæ uoces hr̃dum,certè ſ̄m
præmiſſum intellectũ iſti præualebũt,cũ ſint, quinque, &
alij tres;ut in d.l.duo ex tribus, & d.c.j.65.diſt tñ non eſt
uerum dicere,quod hic ſint cõſules:qa cum ſiat deputati
ut certum corpus,nõ repræſentatur iſtud corpus,niſi per
maiorem partem ſingulorum de corpore,ut l.mortuo.ff.
de fideiuſ.iuncta.l.quod maior,ff.ad munic.& l.aliud.§.
refertur, ff.de reg.iu.& c.j.de his quæ fi.à ma.par.ca.& c.
fi.de reſcrip.lib.vj.no.gl.in c.j.ne ſede ua.lib.vj.& Io.An.
in c.à collatione, de appe.lib.vj.& Fe.conſ.1.non.n.dicun
tur facere cõſules,quod tres ex eis faciunt; & tñ teſtator
uoluit,ut diſtributio fieret per conſules.Item pone aliud
abſurdũ.finge ꝙ oẽs cõſules ſimul in unũ cõueniãt,& duæ
uoces hæredũ inclinent in aliã partẽ, ſ̄m illud intellectũ
ualebit diſpoſitio conſulũ,qui ſunt ſex uoces,& ſic diſtri-
butio fieret per ſolos cõſules, quod eſt apertè ꝯ mentem
& uerba teſtatoris. uoluit.n.teſtator , ut in diſtributione
fienda interueniant cũ conſulibus duæ uoces hæredum.
ergo ſine eorum conſenſu nõ poſſunt cõſules diſtributio-
nẽ facere, quemadmodũ qñ capitulum habet aliquid fa-
cere cum conſenſu prælati, uel prælatus cum conſenſu ca
pituli. oportet.n.neceſſariò,ꝙ interueniat ad minus ma-
ior pars capituli,& conſenſus epiſcopi,ut eſt gl.not.iũcto
tex.in d.c.uno, ne ſede uacã.lib.vj.& firmat Io.An.in d.c.
à collatione, & plenè Fed.in d.conſ.j.& quod no in c.po-
ſtulaſti, de conceſ.præben. ¶Secũdus principalis intelle-
ctus eſt,ut cõſules habeãt unã uocẽ, ex quo uocantur per
noĩa appellatiua,tanquã unũ corpus fictũ & repræſentatũ:
hæredes uerò habeãt aliã uocẽ. & exponant uerba teſta-
toris,ꝙ hæredes habeant duas uoces,i.duas partes hr̃dũ,
quæ ſunt quatuor,habeant unã uocẽ; & ita uidentur ſen-
ſiſſe quidam in allegationibus ſuis. Sed profectò is intel-
lectus mihi non placet : quia extorquet & deſtruit uerba
teſtatoris,qui uoluit,ut in diſtributione fienda interueni
rẽt duæ uoces hæredum. nec eſt à uerbis recedendũ , ubi
nõ cõſtat clarè de contraria intentione,ut l.non aliter,ff.
de leg.iij.& c ſi.de uer.ſig. Item quia ex uerbis teſtatoris
clarè patet,ꝙ uoluit cõſules eſſe authores,& principales
in hac diſtributione fiẽda: hr̃des uerò eſſe inferiores. uo-
cãtur.n.acceſſoriè ad conſules, ut patet ex illis uerbis cũ
cõſulibus , ad hoc l.ſi cui,ff.de fun.inſtru.& quod legitur
& no.in c.uno, ne ſede uacã.& in c.cũ Marthæ.§.quæſiui-
ſti,de cele.miſ. ¶Tertius principalis intellectus eſt per l.
ſi quis Titio,ff.de uſufru accre.& in l.Titiæ textores.§.ni
hil,ff.de leg.j.ut ſit ſenſus,ꝙ hæc diſtributio ſpectet æqua
liter ad cõſules,& ad hr̃des? ita tñ ut hr̃des habeant duas
uoces,cõſules uerò unã,ſicut ſi actus expediendus ſpecta-
ret ad tres æquè principaliter : quia teſtator cõſules uo-
cauit ꝑ ſe,ut unum corpus.hr̃des uerò uocauit ꝓ duabus
portionibus,ſicut colligitur per caſum ꝯriũ,in l.liber hõ
§.Titius,ff.de here.inſtituẽ.ubi ponit caſus,† ꝙ ſi teſtator 2
dixit,Titius hæres eſto: Seius & Mæuius hæredes ſunto ,
ꝙ ſiũt duo ſemiſſes,i.duæ partes totius hr̃ditatis , quarũ
una datur Titio,qui fuit ſolus uocatus,altera datur Seio
& Mæuio,q fuerunt ſimul uocati.Ita in propoſito, cũ hæ
redes expreſè ſint uocati, ut habeant duas uoces, conſu-
les uerò fuerunt uocati ſimpliciter ſub noĩe appellatiuo,
tanquã unũ corpus,debẽt habere ſolũ unam uocẽ.Sed is
intellectus non placet ꝑꝑ abſurditatẽ,quæ ſequeret quia
poſſet contingere data inter eos diſcordia , ꝙ ſoli hære-
des abſq; conſulibus diſtribuerent cũ habeãt duas uoces,
iuxta plenè notata ꝑ Io.An.in c.ſcriptũ,de elec.quod eſt
expreſsè ꝯ mentem teſtatoris, q uoluit, ut cõſules eſſent

principales in hac diſtributione fienda, ut ſ.plenè dixi.
Pręterea cum actus pertineat ad duos ſimpliciter,& non
detur poteſtas inſolidum, non ualet quod agitur ab uno
eorũ,ut in c.ſi duo,de procu.lib.vj.& c.cãm matrimonij,
& c.uno delegatorum,de offi.dele. Sed in caſu noſtro cõ
ſules & hæredes uocantur tanq̃ duo corpora:qa teſtator
noluit de uno confidere ſine alio. ergo non ualet, quod
diſponit ab altero corpore dũtaxat; ad quod optimè fa-
cit,quod legi.& no.in c.paſtoralis,primo reſpõſo, de re-
ſcrip ¶Quartò trado quartũ intellectũ, qui vr̃ æquitati,
rõni, & menti teſtatoris cõſentaneus, & nulla inde ſequit
abſurditas,ut dicamus,ꝙ cõſules uocent ut unum corpus
inter ſe:tñ fiet computatio per capita,ut ſic appareat,ubi
ſit ipſum corpus,ut in d.l.interdũ,& l.ſi qs Titio, cũ aliis
ſuperius allegatis,quẽadmodũ qñ aliquid ſpectat ad ca-
nonicos cum conſenſu epiſcopi. nam uocantur canonici
ut unũ corpus, & repræſentatur ipſum corpus per maio-
rem partem ſingulorum,ut no.in d.c.uno,ne ſede uacan-
te,iuncta gl.in uerbo,aſſenſu;ad idem c.abbas. 18.q.2.iũ-
cto. c.eccleſia,de elect.& expreſsè uoluit Fed.in d.conſ.1.
in ſolutione qõnis,& Io.An.in d.c.à collatione, & in d.c.
poſtulaſti;ad idẽ gl.no.in d.c.paſtoralis, ubi dicit, ꝙ plu-
res iudices deputati ad certum actum ſunt loco unius, &
quod no.Io.An.poſt Hoſt.in d.c.ſcriptũ, cuius dicta opti
mè faciunt ad hanc qõnem.Et arbitror,ꝙ iſta diſtributio
pertineat principaliter ad ipſos conſules per ea,quę ſupe
rius dixi, & qa teſtator expreſsè in principio uocauit ip-
ſos conſules dũtaxat:ſed dicti conſules non poſſunt aliqd
diſponere ſine conſenſu duarum uocum hæredum; ita, ꝙ
oportet duas uoces hæredũ conuenire cũ iudicio conſu-
lum, quemadmodum quando aliquid pertinet ad capitu
lũ cũ aſſenſu ſui epiſcopi. nõ.n.poteſt aliquid in illo actu
diſponere capitulũ,niſi eps̃ conſentiat:nec ſufficit,ꝙ me-
dietas capituli concurrat cum iudicio epi:quia ibi nõ eſ-
ſet capl̃m:ſed oportet,ꝙ ad minus maior pars capituli cõ
currat ad diſpoſitione actus, & habeat conſenſum epi. Et
3 ita è contra, qñ † eps̃ habet actũ facere cũ aſſenſu capitu
li.non.n.uocantur omnes per capita: ſed uniuerſitas per
ſe,& reſpectu ſui ipſius fit computatio per capita, non au
tẽ reſpectu epi: quia illius aſſenſus requiritur æquè prin
cipaliter,ut no.gl.præall.in d.c.paſtoralis,& Fed.ĩ d.cõſ.
prope fi.ad idẽ.c.ſi pro te,de reſcrip.lib.vj.iuncta gl.teſta
tor.n.expreſsè uoluit,ut conſules diſtribuerent, ſed cum
eis uoluit,ꝙ concurrerent duæ uoces ſuorum hæredum;
nõ ergo ualebit actus,niſi cõſules diſponant,aut ſaltẽ ma
ior pars conſulum.d.l.duo ex tribus ff.de re iud.& d.c.ſi.
de reſcrip.lib.vj.cum ſimi.præal.cũ aſſenſu duarũ uocum
ipſorũ hæredũ. noluit.n.teſtator dare alicui eorũ ptãtẽ
inſolidũ. Qualiter aũt haberi debeãt duæ uoces hęredũ,
arbitror,ꝙ cũ hr̃des fuerint uocati diſtributiuè,ꝙ oẽs uo
cati pro quarta parte habẽt unã,alij pro alia quarta hñt
aliã; & ſic de reliqs, optimũ arg.ĩ cle.plures, de iure pa.
& in præall.l.interdũ,& in c.qm̃,de iure pa.unde ſatis eſt
ꝙ cõſules habeant in diſtributione fiẽda duos ex prædi-
ctis hæredibus ſumptis modo prædicto; & erit tutum, ut
oẽs requirantur,cum teſtator nõ expreſſerit,quorum hę
redum uoces habeantur; & ſufficiet habere duos eorum,
arg.eorum, quæ no.Bar.in l.Pomponius, alias incipit, ſi
uni,ff.de re iud.& in l.hæredes mei,ff.ad Treb. Non aũt
puto neceſſarium,ꝙ oẽs heredes dẽt duas uoces:quia nõ
reſultaret aliquis bonus effectus,cum,ut dixi,actus perti
neat principaliter ad cõſules,& ſufficit hic cõſenſus duo-
rum hæredum:non.n.uoluit teſtator neceſſariò oẽs debe
re cõſentire,ne difficultarent in tantũ materiã propter fa
cilitatẽ hominum in diſcordando, ut ĩ c.nec nouũ.8.q.1.
ad.c.ſcriptũ.ſ.allegatum in primo intellectu poteſt re-
ſponderi, ut colligitur ex no.per Fed.in loco præall. Et
hæc ſufficiant. NIC. ABB.

CONSILIVM XXXVIII.

1 *Surreptio in literis gratioſis uitiat gratiam.*
2 *Poßidens duo beneficia curata eodem tempore, ſi non apparet de legitimo titulo, præſumendum eſt, quòd iniuſte poſſederit.*

IN quæſtione quę ad præſens uertitur in-
ter dominum Nicolaum ue
rij de Brandinis de Vrbino ex parte una, & do-
minum Iacobum Thomaſij ex alia ſuper canonicatu &
ꝓbenda eccleſi.Vrbinenſis,concluſiuè ipſius qõnis deciſio
nẽ attingam, cum hoc conſilium ſit deciſiuũ, non aũt ꝑ-
ſuaſiuũ ad partis petitionem imploratum.Et primò diſcu
tiã iura dicti do.Nicolai. Secundò præfati do.Iacobi. Ex
quorum examinatione & deciſione patebit tertiũ,quæ,ſ.
ſint partes iudicis in diffinitione huius cãæ. ¶Et primò
omiſſis allegationibus, quæ fieri poſſent in fauorẽ dicti
dñi Nicol.tũ ꝓꝑ cãm præſcriptã, tũ quia ſatis patent in
actis productis per ipſum do.Nicolaũ, firmiter arbitror,
inhærendo actis cãæ mihi exhibitis, ꝙ dictus dñs Nico-
laus nullũ ius foueat in dicto canonicatu, uel ad ipſum
obtinendum uigore literarum apoſtolicarũ per eum im-
petratarũ,& mihi exhibitarum pluribus cauſis & rõnibus
ad hanc ſñiam motus. Primò quia dictæ literæ fuerunt
ſubreptitiæ,cũ in eis aſſeruerit ſe rectorem eccleſiæ ſan-
ctæ Barbaræ, ac illam eccleſiam non habere actu ad ani
marum curam,cuius contrarium apertè probatur per te
ſtes productos per dictum do.Iacobum, ac per ipſius dñi
Nic.reſponſionem ad poſitionem aduerſæ partis. Cer-
tũq; eſt, quod omnis falſitas expreſſa, uel ueritas tacita,
qua ſuppreſſa uel expreſſa princeps nõ conceſſiſſet literas
ſuas, ſaltẽ ita de facili, habet inducere ſubreptionẽ, ut
no.probatur in c.poſtulaſti, & ibi per Hoſt.de reſcrip.&
& c.ſuper literis, e.tit.facit.l.& ſi non cognitio,& l.ſi le-
gibus conſentaneũ, C.ſi contra ius uel uti.publi. ꝙ autẽ
hoc fuerit huiuſmodi, patet: quia facilius Papa concedit
canonicatũ,cum animarum cura negligatur, cũ hẽat ca-
nonicus reſidere in canonicatu, ut in c.extirpandæ.§.qui
1 uerò,de præben. †Subreptitio aũt in literis gratioſis ui-
tiat grãm ipſo facto, & qcqd uigore taliũ literarũ ſecutũ
eſt,ut no.in c.ad audientiã.ij.& c.conſtitutus, de reſcr.&
c.j.& ij.de fil.presb.lib.vj.& in cle.j.de præb.& in l.j.ff.de
nata.reſti.& qđ no.in l.ꝓſcriptione, & l.ſi legibus, C.ſi ꝯ
ius uel uti.pub.Nec ob.ꝙ dictus do.Nic.nũc dicat ſe non
fuiſſe rectorẽ illius eccleſiæ tpe impetrationis, quia cum
ipſemet in illis literis hoc aſſeruit,ſtandũ eſt primæ aſſer
tioni ſuæ; ad hoc bonus tex.in l.cũ precũ,C.de lib.cau.&
apertè tenuit Io.An.in c.cũ ĩ poſitionibus, de iureiu.li.6.
ubi firmat ꝙ narrata in reſcripto ꝓ impetrãtẽ,faciũt fidẽ
ꝯ eum, ẽt ſi reſcriptum appareat ſubreptitiũ;facit qđ no.
Inn.in c.cũ uenerabilis,de excep.& c.olim,de cẽſi. Præte-
reà per teſtes ſatis probatur, ꝙ nomine ſuo tenebatur &
poſſidebat,& ꝙ reputabatur cõiter rector illius eccleſiæ:
nec ipſe dñs Nicolaus probauit aliũ titulũ legitimũ unde
aut poſſidebat tanquã rector, aut intruſus; & in ſui odiũ
perinde eſt,ac ſi legitimè poſſediſſet, ne ſit melioris cõdi
tionis intruſus, quàm legitimus rector; probatur in c.eũ
q,de præben.lib.vj.& quod quiſque dilucida uoce prote-
ſtatus eſt &c. c.ꝑ tuas,de ꝓb. & l.gñalr,C.de nõ nu.pec.
maximè qñ detegit fraus,ĩ c.inter dilectos, de do.& c.cũ
ſuꝑ, de cõceſ.ꝓben.& l.ſi creditorib.C.de ſer pig.da.ma.
¶Secun-

¶Secundò principaliter impugnatur prouiſio facta de di
cto domino Nicolao; quia, ut clarè probatum eſt ꝑ con-
feſsionem ſuam, & teſtes productos ab aduerſa parte,re-
tinuit,& adhuc tenet duas eccleſia curatas,ſ.plebem ſan-
cti Andreæ,& eccleſiam ſanctę Marię in Caſtiglione.nec
fuit per eum allegata aut probata diſpenſatio per haben
tem poteſtatem,nec vnio legitimè facta,licet per eũ fue-
rit allegata; ſed aſſertioni partis ſtandum non eſt, cum
vnio conſiſtat in facto. Et ſic contra ius non eſt præſumẽ-
dum. nam quælibet eccleſia curata præſumitur per ſe ſta
re, & debet habere ſuum rectorem,ut in c.cum non igno
res,de præb. nec ſufficit præſcriptio,ut tanquã vnitæ te-
neantur,niſi ſit tanti tẽporis,cuius initij memoria nõ exi
ſtat, ut plenè no.per Io.And.ſuper regula, qui cõtra iu-
ra,de reg.iu.lib.6. in Merc.facit.c.j.de præſcrip. & 7.q.1.
c.ſicut,de offi.ord.c.ordinarij, lib.6. Cum ergo conſtet
2 eundem do.Nicolaum poſſediſſe eodem tẽpore † duo be
neficia curata,nec appareat de legitimo titulo,pręſumẽ-
dum eſt,ꝙ iniuſtè poſſederit, quia iure reſiſtẽte poſſedit,
ut in l.quẽadmodum,C.de agri,& cenſi.lib.11.& in dicta
regula,qui contra iura mercatur; & per conſequens inci-
dit in pœnam extrauagantis,execrabilis Io.22. ubi diſpo
nitur,quod talis eſt priuatus utroq; beneficio, & effectus
inhabilis ad alia quæcũque beneficia; ergo concluditur,
ꝙ dictus do.Nicolaus erat inhabilis ad dictum canonica-
tum obtinẽdum,& per conſequens nõ ualuit collatio ca-
nonicatus per executorẽ ſibi facta; pro hoc quod no.Inn.
in c.inter dilectos,de exceſ.præla.ubi dicit,ꝙ collatio be
neficij facta per executorem notoriè indignum,eſt nulla;
& facit, quod ipſe no.in c.fin.de præſump. In caſu autem
noſtro plus eſt: quia non ſolùm erat indignus, imo à iure
inhabilitatus ad quodlibet beneficiũ,ut ſupra dixi; & fa-
cit quod no.idem Inn.in c.cum noſtris, de conceſ.præbẽ.
¶Tertiò principaliter facit contra dictum do.Nicolaum
cle.gratiæ,de reſcriptis. ubi diſponit,ꝙ ſi poſt gratiam fa
ctam ad beneficium obtinendum recipiat quis beneficiũ,
ꝙ ſimul cũ beneficio ſibi debito uigore gratiæ retinere
non poteſt,uidetur renũtiare dictæ gratię. Sed in caſu no
ſtro dictus do.Nicolaus poſt gratiam ſibi factã obtinuit
duo curata, quæ nullo modo poteſt obtinere cum cano-
nicatu,& alio bñficio, cùm ſit reditus inhabilis ad quod-
cũque beneficium obtinendum; ergo uidetur dictæ gra-
tiæ renuntiaſſe,& ꝑ conſequens non potuit illius uigore
petere dictum canonicatum: quia ius ſemel extinctũ non
reuiuiſcit,ut in cle.gratiæ.7.q.1. c.q̃ periculoſum,& c.ex
trãſmiſſa,de renun.& de conſec.diſt.4.c.quęris,& l.q res.
§.arcam,ff.de ſolu. Nec hic obſt.ꝙ tex.in d.cle.gratię,lo
quatur in eo, q impetrauit gratiam ad beneficiũ curatũ,
uel ad dignitatem: quia dictus do.Nicolaus impetrauit
etiam ad beneficium cũ cura, uel ſine cura. Itẽ eadem rõ
eſt in caſu noſtro in utriſque,ut patet ex prædictis; ergo
eadem debet eſſe diſpoſitio, ut apertè hoc ſentit gl.in d.
cle.gratiæ,in uerbo, beneficium curatũ eſt, & in gl.ꝓced.
¶Quartò poſſet attentari, ꝙ, etiam ceſſantibus omnibus
prædictis, dictus canonicatus nõ includebatur ſub literis
impetratis per eum: quia nõ fuit facta mentio, ꝙ cano-
nicatus ſpectabat ad electionem canonicorum: ſed ſolum
mandatur prouideri de ſpectante ad collationem, præ-
ſentationem, prouiſionẽ,ſeu diſpoſitionem epi uel capi-
tuli &c. Certum eſt autem,ꝙ appellatione prædictorum
modorum nõ uenit electio,ut probatur in c.cum in illis,
de præben.lib.6.§.illis uerò, & in cle.j.de præben.§.j. Et
quãquam illa iura loquantur,cum mandetur ꝓuideri de
prælaturis dignitatibus,ſeu perſonatibus: tñ eadem ra-
tio eſt in inferioribus beneficiis. cum.n.literæ ad benefi-
cia obtinenda ſint ambitioſæ, debent ſtrictè intelligi, ut
in c.quãuis,de præb.lib.6. ideò vno modo expreſſo nõ ue
nit alius,ut in c.cum in illis præall. & c.ſuſceptum,de re-
ſcrip.eo.lib. Et hoc tenet glo.ord. in d.cle.in uer.de di-
gnitate: idem ibi Pau. ¶Ex quibus oĩbus euidenter patet
dictum do.Nicolaũ omni iure deſtitui in retentione, ſeu
aſſecutione dicti canonicatus. ¶Venio nunc ad iura dicti
do.Iacobi. & omiſſis pari ratione allegationibus, q̃ poſ-
ſent exquiſitè contra eundem fieri,arbitror eũ bono iure
fulciri. ſatis.n.probatum eſt per confeſsionem partis ad-
uerſæ,& per teſtes ab eo productos,ꝙ poſſeſsio iuris eli-
gendi canonicos eſt ad præſens penes canonicos reſiden-
tes in ciuitate Vrbini; ita, ꝙ exiſtentes extra ciuitatem
non ſint de neceſsitate uocandi,& tali conſuetudini ſtat,
etiam in electionibus canonicorum; ꝓbatur in c.cum in
eccleſiis,in fin.de præben.lib.11. ¶Præterea ſatis proba-
tum eſt, ꝙ in dicta eccleſia nõ erant tempore electionis
factæ, niſi octo canonici, quorum vnus erat mortuus; &
ſic remanſerunt ſeptem:tres ꝓbantur abſentes extra ciui
tatem tẽpore electionis factæ. poteſtas ergo eligendi re-
manſit ſolidè penes quatuor in ciuitate reſidentes: quod
eſſe põt, cùm penès vnum reſidere ius collegij etiam in
electione prelati poſſit, ut legitur & notatur in c.gratũ,
de poſtu.præla. & 65.diſt c.fi. & l.ſicut, ff.quod cuiuſque
vniuer.facit 10.q.2.c.hoc ius porrectũ, poſt principium,
ibi, maiori parte ibidem ſeruientiũ conſentiente &c. Illi
uerò quatuor canonici, penès quos remãſit tota poteſtas
eligendi,potuerunt cõpromittere in vnum ex eis,ut in c.
cum in iure, & c.cauſam, & c.quia propter,de elect.li.6.
cum ſimilibus. electio ergo facta à cõpromiſſario eorum
de dicto dño Iacobo ualuit,& tenuit, cũ poſſit capitulum
data uacatione canonicatus ad eorum libitum ſe congre
gare,& eligere,cũ à die uacationis & notitię curat ei tẽ-
pus,ut in c.quia diuerſitatem,de cõceſ.præb.& c.licet, de
ſup.negli.præla.cum ſimi. Et qualiter capitulum debeat
conuocari,ſtandum eſt conſuetudini, ut in c.in cauſis, de
elect. no.Bar.in l.obſeruare,C.de decur.lib.10.nec obſt.
ſi dicatur, ꝙ non plenè probatur cõſuetudo, ut abſentes
non uocentur:quia cum illa ſit contra ius,requiritur ſpa
tium 40 ann. ut in c.ſi.de conſue.no.gl.in c.ſi eo, ti.lib.6.
quia ſaltem probat, ꝙ præſentes in ciuitate ſunt in poſ-
ſeſsione diuturna eligendi canonicos, exiſtentibus extra
ciuitatem minimè requiſitis; & hæc quaſi poſſeſsio ſuffi-
cit ad ualiditatem electionis iam factæ,ut in c.querelam,
de elec. & c.cum olim,de cau.poſ.& propriet. & c.cõſul-
tationibus,de iure patron. & quod in eis no.facit qđ no.
Inn.in c.ij.de in integ.reſt. Et ex iſtis omnibus concludit
tertium,ꝙ cum ꝯ electionem dicti do.Iacobi,uel eius ꝑ-
ſonam nil canonicè probatum ſit, & de ipſius iuribus cla
rè pateat, partes iudicis erunt in hac cauſa cõfirmare ele
ctionem de eo factam, & imponere ſilentium dicto dño
Nicolao,ac illi canonico,q dixit ſe contẽptum in illa ele
ctione,cum probatum ſit per teſtes productos à dicto do.
Nicolao,illũ ueniſſe ad ciuitatem poſt electionẽ legitimè
factam de dicto do.Iaco. Et hæc ſufficiant. NIC. AB.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

Illud de iure quæritur in effectu, an ſtatutum ciuitatis, quo cauetur, ut uxori relictæ debeantur alimenta ab hæredibus uiri defuncti tempore diſſoluti matrimonij, donec ſibi fuerit d s ſoluta: poßit ſine peccato obſeruari, præſertim habito reſpectu, quòd mulier defuncto uiro fuit recepta à patre ſuo locuplete, & in ipſius domo alimentata ab eodem, donec fuit alteri nupta, cui maritata extitit, cũ iuribus ſibi cõpetentibus contra hæredes primi mariti? Hinc eſt, quòd tàm pater, qui alimẽtauit filiam
in

in uiduitate, quàm maritus ſecundus, qui alimentat & ſuſti-
net onera matrimonij, quotidie petunt alimenta a tempore mortis
primi mariti, pro parte autem hæredum mariti allegatur dictum
ſtatutum continere uſurariam prauitatem. Item quòd ex alio ca
pite non erant mulieri alimenta præſtanda, quia alio ſtatuto ci-
uitatis cauetur, ut uxor teneatur reſtituere omnia ſibi tradita &
donata a marito; quod tamen dicta mulier minime fecit, cum ad
huc ſibi teneat quaſdam ueſtes pretioſas. Quæritur, quid iuris tã
reſpectu mulieris, quàm patris, & ſecundi mariti, qui dictam mu
lierem alimentarunt, dote non ſoluta uſque ad præſentem diem.

CONSILIVM XXXIX.

1 *Vſuræ datis poſſunt etiam hodie peti, prohibitione iuris canonici non obſtante.*
2 *Formalitas in uſura eſt ipſum mutuum.*
3 *Statuta ſi mandent alimenta præſtari, uel quid certum pro libra, non ualent.*
4 *Maritus non alimentat uxorem principaliter propter dotem acceptam, ſed quia uxor deſeruit oneribus matrimonij.*
5 *Mulier ſi non habeat unde ſe alat, non per hoc poteſt petere alimenta, intra annum.*
6 *Vxor non poteſt petere uſuras ratione retardatæ dotis.*

CHriſti Saluatoris, eiuſque pijſſimæ genitricis
auxilio inuocato, Vr̃ primò dictũ ſtatu
tũ ualere, ac omni peccati ſcrupulo carere, ſicut
n. lex ciuilis potuit à principio ſtatuere, ut dos in bonis
immobilibus conſiſtens reſtitutioni ſubiaceat poſt annũ;
adeò, ꝙ reſtitutione poſtmodũ nõ facta, teneaẽ hr̃s ipſam
dotem cum uſuris reſtituere, ut eſt expreſſum in l. unica.
§. exactio, C. de rei ux actio. & dicit Bar. in l. cunctos po-
1 pulos, C. de ſum. tri. ꝙ † tales uſuræ poſſunt etiam hodie
peti, prohibitione iuris canonici non obſtante, quia nõ ue
niunt ex pacto ꝯhẽtiũ, ſed ex legis diſpoſitione ꝑꝑ mo-
ram. ſicut enim poteſt lex in pœnam condemnare in du-
plum, uel triplum, inſti. de act. §. tripli (facit quod legi &
no. in c. unico, de plus pe.) ita potuit lex cõdẽnare hr̃edẽ
mariti ꝑꝑ morã, & cõtumaciã in reſtituẽdo dotẽ ſ꜡m iuris
diſpõnẽ. Ita pari rõne potuit ſtatutũ ciuitatis ꝓſertim, ha-
bẽtis iura principis inducere, ut dos in qbuſcũque bonis
cõſiſtens, ilicò reſtitutioni ſubiaceat, & in penam moroſi
inducere, ut alimenta mulieri ꝓſtentur, donec dos ſoluta
fuerit, arg in l. omnes populi, ff. de iuſt. & iure, & quod no
ta Bar. in l. infamẽ, in fi. de publi. iud. Et ꝓſertim hoc uide
tur admittendũ cã alimẽtorũ, cum multorum ſit opinio,
ut ẽt intra annũ debeantur alimenta mulieri non habenti
aliũde, unde uiueret, etiã omni diſpoſitione ſtatutaria ceſ
ſante, ut no. gl. in d. §. exactio, quam multi ſequuntur fir-
mat Spe. in ti. qui fil. ſint legi. & cũ maritus ꝑꝑ onera ma-
trimonij ſupportanda lucretur fructus rei ſibi pignoratæ
ꝑꝑ dotẽ, ut in ca. ſalubriter, de uſuris fortius ergo pro
ſuo intereſſe poterit petere ſine omni peccato huiuſmo-
di alimenta ab hæredibus primi mariti. Nam & de iure
canonico poſſunt peti uſuræ tanquàm intereſſe, ut not. gl.
in c. cõquæſtus, de uſuris, & in l. ſi traditio, C. de acti. emp.
& ur̃ expreſſum in c. ſalubriter, & c. j. de feu. ¶ Secundò pri
2 cipaliter facit. † quia formalitas in uſura eſt ipſum mu-
tuum. unde uſura non conſiſtit niſi in contractu mutui, pa
cto tacito uel expreſſo interueniente. xiiij. quæſtio. ij. per
totum, & in c. conſuluit. de uſur. plenè per Io. An. in regu-
la, peccatum, de regu. iu. lib. vj. in Mercu. Sed in caſu no-
ſtro nullum interuenit mutuum, nec pactum expreſſum,
uel tacitum, ſed totum peruenit ex diſpoſitione ſtatuta-
ria. ergo ceſſat uſuraria prauitas. Sed his non obſtantibus
quæ uerè caſui noſtro non obſtant, contrariam ſenten-
tiam arbitror ueriorem. Et primò allego authoritatem
Io. de Lig. in cle. unica, de uſuris. ubi hanc qõnẽ in termi-
nis format, & dicit talia ſtatuta non ualere, & ſtatuentes
3 incidere in pœnã illius cle. & plus dicit, † ꝙ talia ſtatuta
non ualent, etiam ſi mandent alimenta præſtari, uel quid
certũ pro libra poſt annum: pro quo allegat dictum Inn.
in c. ſalubriter. ubi firmat uxorem relictam non lucrari
fructus rei ſibi pignoratæ ꝑꝑ dotem quia nõ deſeruit ma
trimonio. ſicut. n. maritus non lucratur fructus rerũ dota
lium, nec pignorum ſibi datorum ꝑꝑ dotem, ſi non ſuſti-
neat onera matrimonij, ut leg. & no. in c. ꝑ ueſtras, de do.
poſt diuor. reſt. & l. ſi ante, ff. ſol. matri. & in d. c. ſalubriter
ita nec uxor debet aliquid habere pro intereſſe dotis, ex
quo non ſuſtinet, nec deſeruit oneribus matrimonialibus
4 † non enim ur̃ maritus alimentare uxorem principaliter
ꝑꝑ dotem acceptam: ſed quia uxor deſeruit oneribus ma
trimonij. Hinc uidemus, ꝙ ſi maritus duxit uxorem ſine
dote, teneẽ nihilominus alere uxorem iuxta dignitatem
ſuam, & tanquam ſororem, ut no. Inn. in d. c. ꝑ ueſtras, &
legiẽ & no. in l ſi cũ dotem, §. ſinaũt, ff. ſol. mat. Et ꝓſertim
nõ poſſunt alimẽta exigi intra annũ, cũ ante nulla ſit mo
ra. nec etiã poſt morã, quia licet maleſaciant hæredes nõ
ſoluendo dotẽ, prout à iure diſpoſitũ eſt, non tñ ꝑꝑ cur-
ſum tp̃is poteſt aliquid eſtimabile peti quia quicquid ſor
ti accedit, uſura eſt xiiij. q. iij. per totum. Lex autem ſeu ſta
tutũ nõ põt inducere, ut licitè uſura ſoluatur, cum in ma-
teria peccati ſtãdum ſit iuri canonico, ut in c. fi. de præſc.
no. Bar. in priuilegia, C. de ſac. ſan. ec. in regula, poſſeſſor,
de reg iu. lib. vj. ¶ Prætereà, & ſcd̃o probatur ſubtiliter,
rõ. n. quare potiſſimè fuit uſura prohibita, eſt, quia credi-
tor conſequitur duas retributiones. Primò enim conſeq-
tur pecuniã ſuã integrã. Scd̃ò conſequitur aliquod lucrũ
ultra debitum, quod eſt contra naturã rerũ, cum ex ſe nõ
generet aliã pecuniã, nec uſus pecuniæ eſt ſeparatus a do
minio ipſius pecuniæ, ut plenè & ſubtiliter no. per Io. An.
ſuper dicta regula, peccatũ. In caſu aũt nr̃o, hoc directo cõ
tingit. Nã mulier haberet duas retributiones ex ſua pecu
nia. Primò. n. cõſequitur ſuã pecuniam cum integritate. Se
cundò cõſequiẽ lucrũ alimẽtorũ, quod nõ eſt cõcedendũ,
nec ſtatuta ciuitatis excuſant, ut in d. cle. unica, de uſuris.
Nec ob. ꝙ petat rõne ſui intereſſe. non. n. probatur ex hoc
intereſſe mulieris. Primo. n. intra annum non poteſt de iu
re petere, ꝓſertim cum non indigeret, cum a patre locu-
pleti fuerit alimẽtata. ¶ Quinimò multi tenent, ut refert
5 Cy. in d. §. exactio, ꝙ † ẽt ſi mulier non habeat, unde ſe a-
lat, non per hoc poteſt petere alimẽta intra annũ, cũ hoc
caueatur. Nec obſt. ſua inopia, cũ poſſit ſibi prouidere uẽ
dendo ius ſibi competens de præſenti. Et profectò illa o-
pinio eſt uerior, & ſubtilior, licet alia æquior, ut ſentit Io
an. An. in addi. Spe. in ti. qui filij ſint legi. §. j. Fortificatur
ẽt hæc cõcluſio ex rationibus ſtatim ſiẽdis ad ꝯria. Et ad
hãc cõcluſionẽ facit, qđ no. Bar. in l. inſulã. §. uſuras, ff. ſo-
6 lu. matr. ubi dicit, ꝙ uxor nõ põt petere uſuras occaſione
retardatæ dotis, ita ꝙ nõ habet locũ ſ꜡m eũ de iure cano-
nico. l. unica. §. exactio, præallega & idẽ ſentit Azo in ſum
ma de uſur. & Io. An. & Inn. in c. ſalubriter, de uſuris, ubi
dicũt, ꝙ ſi hæres mariti obligauit uxori ꝑdiũ pro dote re
ſtituenda, teneẽ cõputare fructus; quod eſt notãdum. Nec
obſt. primũ ꝯriũ ſ formatũ. Dico. n. ꝙ licet lex poſſit cer-
tã pœnã infligere moroſo & contumaci, ut in contrario,
non tamen poteſt inducere lucrum parti propter curſum
temporis, ſicut facit in d. l. unica. §. exactio, & ſtatutum in
caſu noſtro. Et ita refert Butri. in d. l. cũctos populos, quẽ
dã theologum ſibi reſpondiſſe. Quinimò ſtatutum in caſu
noſtro

noſtro non eſt fundatum ſuper aliqua mora: quia non a-
ſtringit hæredem ad ilicò dotem ſoluendam, ſed ad præ-
ſtandũ alimenta, donec dos fuerit ſoluta; & ſic inducit ma
teriam peccandi, quia uxor non curabit petere dotẽ, ut
interim conſequatur illud lucrum ex ſolo curſu tempo-
ris. Nec ſecundo ob. qđ dicitur de intereſſe: quia intereſ-
ſe non eſt intra annum, cũ nulla ſit ibi mora. d. §. exactio,
nec etiã poſt annũ probaẽ ipſo iure intereſſe; ſed eſt ne-
ceſſe, ut appareat, ꝙ mulier uel maritus erat ſolitus ex pe
cunia licitè lucrari; & tunc habebit petere probando in-
tereſſe: non autẽ audietur petendo alimenta uigore ſta-
tuti; facit, qđ not. Inn. in c. ſacro, de ſen. excõ. & Bart. in l.
una, C. de ſent. q̃ pro eo, qđ intereſt, & qđ not. in c. con-
queſtus, de uſu. petit enim maritus ſecundus ab iſtis hære
dibus primi mariti dotẽ, tanq̃ aliud debitum priuatum.
Non obſt. tertiò, ꝙ dicitur mutuũ non interceſſiſſe: quia
dico, ꝙ non eſt mutuũ expreſſum; ſed ius fingit mutuum
interuenire, quaſi hæres ſoluerit dotem, & poſteà mulier
ſibi compenſauerit, nec ab ea recipiat lucrum alimento-
rum, ſicut ius diſponit in eo, qui uendit rem pluſquàm ua
let: quia differt ſolutionem pretij, ut plenè legitur & no-
tatur in c. in ciuitate, de uſur. cum enim habeat actionem
ad dotem poſt annũ, uel ante, ſi ſtatutum hoc inducit taci
tè uel expreſſè, & eam non intentet, uidetur tacitè conue
nire cum debitore; meritò hoc eſt damnandum. Et hæc
ſufficiant, & præſertim hoc dicendum in caſu noſtro, in
quo mulier non paruit ſtatuto, quatenus in ea fuit, in re-
ſtituendo ueſtes, & fruſtra legis auxilium inuocat, qui cõ
mittit in legem, ut in c. quia fruſtra, de uſuris. Et hæc ſuf-
ficiant. NICOLAVS ABBAS.

CONSILIVM XL.

1 *Donator, quando ſe obligat per uerba obligatoria, eſt obligatus.*
2 *Prohibitus alienare inter uiuos non uidetur prohibitus in ultima uoluntate.*
3 *Donatio cauſa mortis, quando non ſit in teſtamento, nec in codicillis, accedit magis ad naturam contractus, quàm ultimæ uoluntatis.*
4 *Tutor non dicitur conſentire contractui minoris, niſi expreſſè approbet.*
5 *Statutum ubicunq; exigit conſenſum alicuius in facto alterius, uidetur illum requirere pro ſolennitate.*
6 *Prohibitus donare ſine alicuius conſenſu, non poteſt donationem facere, niſi ſpecialiter ſibi fuerit donare permiſſum.*
7 *Tacens non habetur pro conſentiente, ubi agitur de re oneroſa, & non appetibili.*

FActum in effectu ſic proponitur. Statuto Se
nenſi cauetur, ut nulla mulier nu-
pta poſſit de ſuis dotibus, uel in ipſarum preiu-
dicium aliquem ꝯtractum, uel obligationem facere cum
patre, fratre, auo, uel quacunq; perſona ſine conſenſu, uel
ratihabitione ſui uiri, & ſi fieret, non ualeat ipſo iure. &c.
alio uerò ſtatuto caueẽ, ꝙ in qualibet ultima uoluntate
ſufficiant tres teſtes &c. Quibus ſic dictantibus q̃dam dña
Checcha nupta Ioãni de Bandinello, ſuſcepta unica filia
ex matrimonio, ueniens ad mortem in ꝓſentia dicti uiri
ſui comitis cum conſenſu patris ſui donauit cã mortis di
cto patri ſuo ꝓſenti, & recipienti ꝓ fratribus carnalibus
dictę dñæ Checchæ, & filijs dicti comitis quartã partem
ſuarũ dotiũ omnimodo, quo poterat. ¶ Quæritur, nunqđ
dicta donatio iuribus ſubſiſtat? Pro cuius deciſione qua-
tuor ſunt examinanda. ¶ Primò an donando mortis cã vi
deatur mulier ꝯhere, uel in ꝑiudicium ſuarum dotium
obligationem facere? ¶ Secundò ꝓſuppoſito, ꝙ contractũ,
uel obligationem feciſſe uideatur; ita, ut mariti conſen-
ſus interueniret, ut iuxta primum ſtatutum debuerit, an
mariti præſentia in donationis actu cũ taciturnitate ha-
beatur pro conſenſu, ut ſic ſtatuto ſit ſatisfactum? ¶ Ter-
tiò præſuppoſito, quòd debet haberi taciturnitas pro con
ſenſu, nunquid dicta donatio poſſit infringi ex eo capite:
quia non interuenerunt quinq; teſtes? ¶ Quartò præſup-
poſito, quòd ex dictis capitibus non poſſit infringi, an ſal
tem ualeat impugnari ex eo: quia pater conſenſit, ſeu au-
thoritatem ꝓſtitit in donatione facta filijs ſuis in poteſta
te conſtitutis? ¶ Circa primum ur̃ primò dicendum, quòd
donando cã mortis non uideatur dicta domina Checcha
contractum aliquem, uel obligationem feciſſe, quòd non
contraxerit, uidetur clariſſimum: quia ad eſſe contractus
requiritur, ut ultro citroq; naſcatur obligatio, ut in l. La
beo. 2. ff. de uerb. ſig. qđ ceſſat in donatione cã mortis,
Nam, ex quo non interuenit rei donatæ traditio, nulla
naſcitur ex parte donatarij obligatio. non. n. obligatur ip
ſi donatori ad aliquid: ſecus, ſi interuenit traditio: quia
tunc obligatur ad reſtituendum, ſi conualeſcat donator:
aut ſi prius decedit ipſe donatarius, ut in l. non omnis, ff.
ſi cer. pet. Nec ipſe donator uidetur obligari: tùm quia an
te mortem donatoris non uidetur donatio perfecta, ut in
l. non uidetur, ff. de dona. cã mor. tùm quia põt pęnitẽtia
ductus illam donationem ad libitum reuocare, ut in l.
mortis cã donatio, & l. qui mortis cã, ff. eod. tit. ergo non
eſt donator obligatus, cũ obligatio ſit iuris uinculũ, quo
neceſſitate aſtringimur alicuius rei ſoluendę &c. ut dicit
tex. inſtit. de oblig. in prin. Et hoc expreſsè videtur ſenſiſ
1 ſe Din. dicens, † quòd qñ donator per uerba obligatoria
ſe obligat, ut quia dicit, promitto tibi donare; & tunc eſt
obligatus, licet poſſit reuocare: aut non per uerba obliga
toria; ut quia dixit, dono; & tunc non obligatur, ſed hæ-
res aditione ſecuta, tenetur utili ex teſtamento; allegat l.
j. C. eo. Cum ergo, ut patet ex prædictis, dicta dña Chec-
cha non fecerit donãdo cã mortis aliquem contractum,
uel obligationem: quia purè donauit cã mortis. ergo nõ
requirebatur conſenſus mariti. potuit ergo donare cũ ſo
lo patris conſenſu, ut in l. tàm is. §. j. ff. de dona. cau. mor.
2 facit, qđ in ſimili dicimus, quòd † prohibitus alienare in-
ter uiuos, non uidetur prohibitus in ultima uoluntate,
ar. in l. pater. §. fundum, ff. de leg. 3. plenè per Bart. in l. ſi
ità quis promiſerit. §. ea. l. ff. de uerb. oblig. Donatio autẽ
cã mortis trahitur ad ultimã uoluntatem, ut inſtit. de do
na. in prin. & in l. fin. C. de dona. cau. mor. Maritata ergo
prohibita ſine conſenſu mariti contractum uel obligatio
nem facere de ſuis dotibus, non uideẽ ꝓhibita diſponere
in ultima uoluntate, & per conſequens nec in donatione
cã mortis. Sed ſtatutum prohibet mulierem nuptam in ꝑ
iudicium ſuarum dotium ſine ſui uiri conſenſu obligatio
nem facere. Sed nulli dubium eſt, quòd donando cã mor-
tis faciat obligationem in ꝑiudiciũ ſuarũ dotiũ: quia, non
data reuocatione, debetur dos ſeu eius pars donatario ui
gore donationis, ut ff. de dona. cau. mor. per totum. quod
autẽ obligatio ex tali donatione oriaẽ apertè, patet: qa
olim certũ eſt, quòd debebat interuenire ſtipulatio, ut in
l. mortis cã donatio, & l. ſenatus. §. fin. ff. eo. not. Cyn. in l.
j. & l. fin. C. eo. hodie uerò (ſ꜡m cõem opinionem) ſufficit
nudum pactum; ſic in donatione inter uiuos, ut not. glo.
in l. cum pater. §. Meuio, ff. de leg. 2. & inſti. de dona. in
prin. tenet Cyn. in d. l. j. & fin. & Bar. in d. §. Meuio, & in l. j.
ff. de dona. cau. mor. præalleg. & ſic oritur obligatio, quæ
inducitur ex conſenſu partium, ut in l. cum amplius. §. is
natura debet, de reg. iur. & l. ſtichum. §. naturalis. ff. de ſo.
¶ Qui-

¶Quinimò dico, quòd non ſolū inducitur obligatio in p̄
iudicium ſuarum dotium ex tali donatione: ſed etiā ipſa
donataria obligatur ex ſtipulatione, ſeu pacto ſuo, licet
non irreuocabiliter per ſupradicta, ex quo eā fecit nō in
teſtamento, ut apertè hoc uoluit Bar. impugnando opi-
nionem Din.in d.l.j.ff. de dona.cā mortis.tenet origina-
liter ibi glo. & clarius in l. legatum eſt q̄dā donatio,ff.de
leg.2.& inſti.de dona.§.j.in uerbo,ſatis ſentit.d.l.j. & fin.
C.eo.ergo locus eſt ſtatuto,quo cauetur, ut nullam obli-
gationem facere poſſit in p̄iudicium ſuarum dotium ſine
conſenſu mariti. habuit.n.ſtatutū reſpectum ad fragilita
tem ſexus,arg.in l.ſi mulier,C.ad uelleia. unde ſicut mu-
lier inducit ad donādum cā mortis; ita induci pōt ad nō
reuocandū, arg.in d.l.ſi mulier. & qđ not.Bar.in l.gene-
raliter,C.eo. unde negari non pōt p̄ſertim in muliere,q̄n
dicat obligationem feciſſe in p̄iudiciū ſuarū dotiū: quia,
ea non reuocante, ſicut non reuocauit,p̄iudicatur filiæ &
hæredibus ſuis, & ipſa remanet ſemper obligata,licet in
uita poterit ſe abſoluere; ſed ante, quam faceret, obliga-
ta exiſtebat.Ex his patet reſponſio ad ꝯria. Dico enim,ꝙ
ꝓpriè non contraxit,ſed obligationem in p̄iudiciū ſuarū
3 dotium fecit. Itē quādo† donatio cā mortis non fit in te-
ſtamento, nec in codicillis accedit magis ad naturam cō-
tractus, q̄ ultimæ uoluntatis, ut ꝓbat in l.tàm is.§.j.p̄al-
leg.& ibi hoc tenet Bart. & idem qđ not. in d.l.j.& fin.C.
de dona.cau.mor. ſecus autem,ſi fieret in teſtamento,uel
codicillis:quia tunc ſaperet ex toto naturam ultimæ uo-
luntatis,& eſſemus extra uerba ſtatuti;& hoc caſu proce-
dunt contraria. Ex quibus omnibus concluditur, ꝙ opus
fuit ſolēnitate ſtatuti ad ualiditatem dictæ donationis.
¶Ideo oportet nunc diſcutere ſ̄m dubiū, an maritus tacē
do uideatur conſenſiſſe. Et ꝓ parte affirmatiua pōt alle-
gari regula, qui tacet, de reg.iur.lib.vj. cum multis iuri-
bus ibi allegatis ꝓ concordantijs, in quibus patet, ꝙ qui
tacet,conſentire uidetur. Dico quòd pro & contra poſ-
ſunt allegari iura ferè infinita, q̄ diſcutiuntur plenè per
glo. & Din. in d.regu. qui tacet, & regu. is qui tacet,& ꝑ
Cy.in l.inuitus, C. de proc.& Bart.in l.q̄ dotis,ff.ſol.ma-
tri. per canoniſtas in c.nōne de præſum.Sed in propoſito
noſtro arbitror firmiter,ꝙ illa uiri præſentia & tacitur-
nitas non debet haberi ꝓ conſenſu. pro quo allego tex.
4 not.iuncta gl.in l.3.ff.de autho.tut. ubi patet,† quòd tu-
tor non dicitur conſentire contractui minoris,niſi expreſ
sè approbet;unde ſola taciturnitas non habetur pro con
ſenſu.Et expreſſius per illum tex.& gl.hoc uoluit Bar.in
d.l.q̄ dotis. ubi ad propoſitum per ibi not.tradit theori-
cā dicens, quòd q̄n agitur de præiudicio tertij,cuius bo-
na concernunt aliquē quo ad curā & ſolicitudinē, tacens
non præſumitur conſentire: ſed dos uxoris reſpicit mari-
tum quo ad curā & ſolicitudinē,pręſertim attento ſtatu-
to,quòd prohibet mulierē obligationē facere ſine cōſen-
ſu mariti. ergo maritus tacendo non vr̄ conſentire.Secun
5 dò probo†ſic,ubicūq; ſtatutum exigit conſenſum alicuius
in facto alterius,uidetur illū requirere pro ſolēnitate:q̄a
aliter non poſſet requirere, ex quo negotium ad illū nō
pertinet,nec eſt ſuperior contrahentis; ita notāter tenuit
Ant.de But.in c.cum conſuetudinis, de conſue. Vbi autē
requiritur conſenſus ꝓ ſolēnitate actus, oportet quòd in
teruenịat expreſsè & clarè, nec ſufficit taciturnitas; ad
hoc quod legitur & notatur in c.quia propter, de elec.iū
ctis notatis in c.qđ ſicut,& c.eccleſia, eo.tit.facit qđ in ſi-
mili not.glo.in c.ut circa,de elect.lib.vj. ¶Tertiò uidetur
de hoc tex. in ſimili in l. filiusfamilias.§. pari autē rōne,
6 ff.de dona.ubi patet,† quòd is,qui prohibetur donare ſi-
ne alicuius conſenſu,non pōt donationem facere, niſi ſpe
cialiter ſibi fuerit donare permiſſum.Et pondero uerbū,
ſpecialiter, per quod ꝓbat conſenſum expreſſum requi-
ri. Et per illum tex.hoc apertè tenet Bar.in d.l.tam is.§.
j.ver.q̄ro an requiratur expreſſa & ſpecialis &c.Tertiò fa
cit theorica Inn.in c. in geneſi, de elect.quā ſequitur glo.
7 in regula, qui tacet, p̄alleg.dicit enim,quòd † ubi agitur
de re oneroſa & non appetibili, tacens non habetur ꝓ cō
ſentiente,ut in l.filiusfa.§.inuitus,ff.de procu. Sed in caſu
noſtro præiudicabatur per illā donationē filiæ ipſius ma
riti, ad quā ueniebat integra dos,per conſequens ipſi ma
rito,qui in uita filiæ habebat uſumfructū, ut in l.non ſo-
lum,C.de bonis,q̄ libe. ergo tacendo non uidetur cōſen-
ſiſſe. ¶Ex p̄dictis patet dictā donationē non ualuiſſe,& ꝑ
conſequens fruſtra eſt examinandū tertiū,an corruat: q̄a
non interuenerunt quinq; teſtes; & poſſet allegari,quòd
etiā ex iſto corruat per l.fin. C. de dona. cau.mor.ubi di-
ſponitur, ut ad ualitudinem talis donationis interueniāt
quinq; teſtes. Nec obſt.ſtatutum p̄alleg.quia loquitur de
ultima uoluntate: ſed q̄n donatio fit per ſe,non autem in
teſtamento,uel codicillis,ſed in tertia ſpecie diſtincta,ac-
cedit magis ad naturā contractus, quàm ultimæ uolunta
tis,ut ſ̄.plenè dixi.ſtatutū ergo permittens numerū teſtiū
in ultima uoluntate, non debet extendi ad iſtum caſum,
maximè cum ſit reſtringendū tāquàm deuians à diſpoſi-
tione iuris cōis,ut in c.cū dilectus,de conſue.& in regula,
q̄ à iure cōi exorbitant,de reg.iur.cum ſi.facit optimè qđ
not.Bal.in l.fi.C.de teſta.ubi dicit, quòd ſi ſtatutū prohi-
beat minorem.xx.annis teſtari, non oportet extēdi ad do
nationem cā mortis ratione prædicta, licet aliud dixerit
Bar.in l.2.ff.de leg.j. In ꝯrium tamen ſingulariter facit l.
Marcellus,ff.de dona.cā mor.ubi patet,quòd ſolēnitas re
miſſa in ultima uoluntate,uidetur tacitè remiſſa in dona
tione cā mortis;ad idem facit tex.inſti. de dona.in prin.&
in l.fi.C.de dona.cā mor.profectò articulus eſt ſatis dubi
tabilis:ſed in p̄ſentiarū aliter non examinabo:quia ex p̄-
dictis ſatis clarè patet deciſio huius q̄ōnis.¶Et eadē rōne
non curo examinare quartū dubiū,qđ hìc poſſet oriri,an
pr̄ potuerit præſtare ſuū conſenſum in donatione ꝑ filiū
facta fratribus ſuis filijs conſtitutis in poteſtate ipſius pa-
tris cōmunis,de quo per glo.& Bar. in l.j.ff.de autho. tu-
to. & melius per Bar. in l. impuberum.§.j. ff. de fal. ubi
uidetur ſentire, quòd non, licet aliud ſenſerit in d.l.j.
Primum uidetur uerius propter uſumfructum, qui ac-
quiritur ipſi patri, qui in facto ſuo non potuit autho-
rizare. NICOLAVS ABBAS.

CONSILIVM XLI.

1 *Gratia facta contra præcedentem interlocutoriam principis,de qua in gratia nulla extitit facta mentio, iudicatur ſubreptitia, & nulla.*
2 *Teſtamentum primum tollitur per ſecundū ſimpliciter cōditū.*
3 *Periurus omnis,non eſt infamis infamia ciuili,ſed ſolum ille,qui uenit contra promiſſionem iuratam.*
4 *Donatio præſumitur facta inter uiuos,quando non apparet commemoratio mortis,etiam ſi fiat ab infirmo.*
5 *Contractus inter uiuos factus ſub conditione impoſſibili de iure,uel ſub conditione turpi,eſt ipſo iure nullus.*

IN quæſtione, quæ uertit ſeu uerti ſperat
inter Antonium Ioannis ex
una parte,& Nicolaum Nicolai ex alia ſuper p̄-
ualiditate duorum teſtamentorum ab eadem domina di-
uerſo tempore confectorum,ac etiam ſuper ualiditate cu
iuſdam donationis inter uiuos factæ ab eadem domina
in caſu,

in caſu,quo mutaret primum teſtamentum,duo principa
liter examinanda incumbunt. ¶Primò, nunquid attentis
uerbis utriuſq; teſtamenti, dici poſſit,primum per ſ̄m re
uocatum? ¶Secundò,præſuppoſita primi reuocatione,an
ſaltem ualeat donatio facta in eodem teſtamento? ¶Cir-
ca primum arguitur ad partem negatiuam, ꝙ primum ꝑ
ſ̄m non reuocetur. vbicunq; enim in primo teſtamento
ponitur clauſula derogatoria alterius uoluntatis,non ua
let ſecūdū,niſi fiat de illa clauſula mentio,ut in l.ſi quis in
prin.ff.de leg.3.facit c.nonnulli,de reſcr. & c.pe. & ult.de
cape.mo. Sed in caſu noſtro in primo teſtamento fuit ap-
poſita huiuſmodi clauſula,nec de ea fuit facta aliqua mē
tio in ſecundo;ergo &c. Minor probatur ex uerbis primi
teſtamenti,in quo inter cætera ſic cauetur: Et hanc meā
præſentem uoluntatem uolo & mando cæteris alijs præ-
ualere,& perpetuò iuris effectum habere,& incōmutabi-
lem,& firmam eſſe,& ex nunc iuro ſponte corporaliter ta
ctis literis ad ſancta dei euangelia præſens teſtamentum,
& ultimam meam p̄ſentem uoluntatem de nouo non con
dere uel facere &c.unde ponderanda ſunt inter cætera il
la uerba,Et perpetuò iuris effectum habere,& incōmuta-
bilem & firmam eſſe &c. Ex quibus clarè patet, ꝙ uoluit
iſtud teſtamentum ualere. Secundò ad idem facit c. cum
1 olim,de re iudi. vbi † gratia facta ꝯ præcedentem interlo
cutoriam principis, de qua in gratia nulla extitit mentio
facta,iudicatur ſubreptitia,& nulla;& per illum tex.dicit
not. Bal.in l.qđ iuſſit, ff.eo. ꝙ ſi ſuper eodem apparerent
duæ ſententiæ interlocutoriæ contrariæ, nec appareret,
ꝙ iudex tulerit ſententiam animo reuocandi primam, ꝙ
prima non vr̄ reuocata. Ita dicendum in propoſito,& tan
to ſecurius,quanto in primo teſtamento firmiter dixit,ꝙ
uolebat illam eſſe ſuam firmam,& incōmutabilem uolun
tatem. Et hoc permaximè vr̄ tenendum ex eo, quia in pri
mo teſtamento appoſuit iuramentum de illo non reuo-
cādo. ne ergo dicatur periurus,debemus interpretari nō
habuiſſe animum aliud teſtamentum condendi, ſed po-
tius morem gerendi filio, præſertim cum iuramentū ha-
beat uim clauſulæ derogatoriæ,ſ.ſi non ualet quod ago,
ut ago,ualeat ut ualere poteſt, ut legi. & not. maximè ꝑ
Bar.in l.cum pater.§. filius matrem, ff.de leg.2. & in l. ſi
quis pro eo,ff.de fideiuſ.& in c.ad noſtram 3.& c.quanto,
de iureiurā. Tertiò ad idem facit: ueniens ꝯtra iuramētū
eſt infamis, ut in l.ſi quis maior, C.de tranſact.& vj.q.j.c.
infames.no.glo.in c.querelam,de iureiurā.& c.peruenit,
de fideiuſ. ſed infamis non poteſt condere teſtamentum,
ut in l.is cui bonis.§.fi. ff. de teſta.ergo non debuit ualere
ſecundū teſtamentum, cum reperiatur factum à periuro.
¶Sed his non obſtantibus contrariam ſententiam puto p̄
ualere. Moueor principaliter ꝑ l.ſancimus,C.de teſt.ubi
2 patet,ꝙ†per ſecūdū teſtamentum ſimpl̄r conditum,tollit
primum. eſt enim ultima uoluntas ambulatoria uſq; ad
mortem. teſtamentum enim ſola morte confirmatur, ut
in c.cum Marthæ, de celeb.miſ. & 13.q.2.c.ultima uolun
tas. nec poteſt quis ſibi legem imponere, à qua recedere
non liceat,ut in l.ſi quis,in prin.ff.de leg.3. nec requirit,
ꝙ fiat ſpecialis reuocatio prioris teſtamenti: ſed ſufficit
tacita,quæ elicitur ex contraria uoluntate;ad hoc bonus
tex.in l.fin.§.j. de leg.ij per quem tex. tenuit ibi Cyn. &
ſequuntur cōiter doc. & præſertim Bart. in d. l. ſi quis, in
prin.in fin.primæ col. quod etiam ſi in primo teſtamento
eſt clauſula derogatoria tacitè ſumpta à contrario ſen-
ſu: non tamen eſt neceſſe,ut expreſsè tollatur:ſed ſufficit
tacita. ſicut enim tacitè inducitur, ita tacitè tollitur. Et
per prædicta vr̄ decidi quæſtio noſtra. nam ſi bene ponde
rentur uerba primi teſtamenti, non eſt ibi aliqua clauſu-
la expreſsè derogatoria ſequentis uoluntatis, ſed tātùm
tacitè. Quinimò non ſimpl̄r & abſolutè dixit ſe nolle ua
lere contrariam uoluntatem: imò expreſsè uoluit eam
ualere, dum adiecit hæc uerba,uidelicet. Et inquantum
contingeret me ab hac ultima uoluntate diſcedere, uel
teſtamentum aliud,uel aliam ultimam uoluntatem con-
dere,ex nunc prout ex tunc, & ex tunc prout ex nunc,do
no inter uiuos &c. Ex quibus uerbis clarè colligitur, ꝙ
ad ualiditatem ſecundi teſtamenti noluit aliquam ſolēni
tatem adhiberi: uel derogationē aliquā fieri debere: uel
ꝙ debeat fieri mentio primi teſtamenti: ſed ſolùm ad mu
tationem prioris uoluntatis uoluit donationem inter ui
uos ualere;facit ad hoc qđ no. maximè ꝑ Bal. in l.non du
biū,C.de legi.in illa q̄ōne,an factū ꝯtra legē pœnalē ua-
leat. Et profectò ex hac ſola conſideratione ſuſtineri pōt
ſ̄m teſtamentum. ¶Et ad contraria ſupra formata reſpon
deo: & primò ad primum patet reſponſio ex ſupradictis.
non enim fuit appoſita expreſsè aliqua clauſula deroga-
toria uoluntatis: ſed potius illa uerba ſapiunt clauſulam
derogatoriam poteſtatis in eo, qđ dixit, ꝙ uoluit illam
ultimam uoluntatem eſſe firmam,& incōmutabilem,quę
nullo uinculo ſubſiſtit: quia non poteſt quis ſe reddere
inhabilem ad mutandum teſtamentum, ut in d.l. ſi quis,
in prin.& ibi plenè per Bart. facit l. ſtipulatio hoc modo
concepta,& qđ ibi no.ff.de uerb.oblig. Ad c.cum olim,&
dictum Bar. dico,ꝙ procedunt in his,in quibus datur ꝓ-
babilis ignorantia prioris actus propter multitudinē fa-
ctorum. Nam ēt principem ſæpe fallit obliuio.23.diſt.c.
prætereà: ſed nos loquimur in priori teſtamento, in quo
non p̄ſumitur ignorantia: tùm quia eſt factum proprium,
ut in c.ab excōicato,de reſcr. tùm quia eſt factum ita no-
tabile,& raro conſuetum fieri,ꝙ non debet præſumi obli
uio, ut in c.cum illorum, prope fi.de ſen.ex cō.& in teſta-
mento probatur clarè in d.l.ſancimus,C.de teſta.ubi cla
rè probatur ualere ſecūdū teſtm̄,longo tempore poſt pri
mū confectū,licet expreſsè non reuocaret primum ꝑ ſecū
dū.Quare dicendū ſecūdū teſtamentū ualere & tenere.&
in caſu noſtro licet non apponantur illa uerba conſueta,
annullās & irritās omnem aliam uoluntatem &c. ſatis.n.
annullat,ex quo aliud condidit teſtm̄,cum non poſſit de-
cedere cum duobus teſtamentis. d.l. ſancimus. Nec obſt.
qđ in primo fuit appoſitum iuramentum: quia illud non
impedit reuocationem teſtamenti;ad hoc glo.no.in c.ul-
tima uoluntas,13.q.2. & plenè per Ioā.And.in reg.qđ ſe
mel placuit,de reg.iur.lib.vj. in Mercu. ubi tandem con-
cludit ualere teſtm̄, non obſtante iuramento pręſtito de
illo non reuocando: fatetur tamen, ꝙ teſtator eſt periu-
rus. & facit qđ not. Inn.in c.dilecto, de p̄bē.ubi dicit non
impediri actus ualiditatem contra iuramentum. vnde ſi
quis iurauit non uendere librum, & poſteà uendit, tenet
uenditio, licet ipſe ſit periurus. Quinimò plus uoluit
Bar.in l.cum duobus.§. idem reſpondit, ff.pro ſocio,& in
l.ſtipulatio hoc modo concepta, ff.de uerb.oblig. ꝙ tale
iuramentum tanq̄ contra bonos mores, non eſt obligato-
rium,ut in regula,non eſt obligatorium, de reg.iur. li.vj.
& ſic mutans teſtm̄,non eſt periurus.Ex his patet reſpon-
ſio ad ultimum argu. ad qđ poteſt multipliciter reſpon-
deri. primò negando,ꝙ mutando teſtm̄ inciderit in per-
iurium: quia non fuit obligatorium,ſed temerarium, qđ
non obligat contrauenientem ad periurium, ut in c.quan
3 to,de iureiurā. & 22.q.4. per totum. Prætereà non om-
nis periurus eſt infamis infamia ciuili: ſed ſolum ille,
qui uenit contra promiſſionem iuratam in damnum pro
ximi, ut in l.ſi quis maior,& quod ibi no. C. de tranſa. &
in l.fi.iuncta l.2. ff. de cri. ſtel. not. archi. in c. autem.xv.
q.vj.

q.vj.not.in c.teſtimoniũ,de teſti.ubi vř de hoc caſus.Præ-
tereà & quartò non omnis infamis inhabilitatur ad teſta-
menti factionem : imò regu͠r quilibet infamis habet te-
ſtamenti factionem, ut l.2. C.de ſecun.nup.& l.ſi.ff.de le-
ga.j.tenet Bar.in l.is, cui bonis, de uerb.obli.& ad caſum
illius.l. reſpondet, qđ loquitur in caſu ſuo; & de hoc ibi.
¶Venio nunc ad ſecundum principale dubium, an ſaltem
ualeat donatio inter uiuos facta in dicto priori teſtamen
to?Et uidetur primò ꝙ ſic:quia fuit facta per uiam contra
ctus.fuit enim facta præſentibus & recipientibus &c. cla-
rũq; eſt. quòd in ultima uoluntate poteſt contrahi nec re
uocatur contractus reuocato teſtamento iuxta id,qđ le-
gitur & notatur in l.hæredes palàm, ff.de teſt.& donatio
inter uiuos eſt irreuocabilis niſi propter ingratitudinẽ,
4 ut in l.fin.C.de reuo.do.& c.fin.de dona. † & donatio præ
ſumitur facta inter uiuos, ex quo non eſt facta cõmemo-
ratio mortis, etiam ſi fiat ab infirmo, ut eſt tex. not.in l.
Seia.§.fin.ff.de dona.cau.mortis nec iſta domina donauit
omnia bona ſua præſentia & futura; quo caſu poſſet dici
nulla tanquàm indirectè tollens libertatem teſtandi iu-
xta opi. Bar. in l.ſtipulatio hoc modo concepta,ff.de uer
bo. oblig. & l. fin. C. de pact. ſed donauit quartam par-
tem omnium bonorum; quo caſu debet ualere donatio,
cum ualeat, etiam ſi dentur omnia bona præſentia, cum
poſſit fieri teſtamentum reſpectu acquirendorum iuxta
not. per eundem Bar. in d. l. fin. ¶Sed prædictis non ob-
ſtantibus contrarium arbitror dicendum in caſu noſtro.
Moueor principaliter, quia quod non poteſt fieri princi-
paliter & per uiam diſpoſitionis,non debet admitti indi-
rectè,& per uiam conditionis, ut in l.Seius & Augerius,
ff.ad l. Fal. ſed directè non poteſt quis reddere ſe inha-
bilem ad mutationem teſtamenti, ut in d. l. ſi quis, in
prin.ff.de leg.3.ergo nec indirectè per uiam conditionis
diſponendo, quòd ſi mutauerit, donat illa bona. Nam
in caſu noſtro illa domina non fecit purè donationem in
ter uiuos in teſtamento : ſed per modum conditionis, ſci
licet ſi mutaret teſtamentum.& aduertendum,quòd uigo
re ſtatuti mulier habens filios, non poteſt diſponere etiã
in teſtamento in præiudicium filiorum, niſi de quarta par
te. & hæc domina in teſtamento donauit non filijs illam
quartam partem, illos hæredes in illa quarta parte inſti
tuendo; & in caſu quo mutaret teſtamentum,donauit il-
lis inter uiuos illam quartam partem, & ſic in effectu au-
ferebat ſibi dupliciter liberam teſtamenti factionem.Pri
mò timore donationis inter uiuos.Nam ſi mutabat teſta-
mentum,ex tunc priuabatur quarta parte omnium bono
rum:quia donatio inter uiuos ex tunc habuiſſet effectum;
& ſic in fraudem fuit facta illa donatio loco pœnæ. vnde
de directo fuit cõmiſſum cõtra legem, ſtipulatio hoc mo
do concepta, præallega. ubi patet, ꝙ non ualet adiectio
pœnæ in caſu mutationis teſtamenti : quia eſt contra bo-
nos mores: nil autem eſt, quod magis hominibus debea-
tur, q̃ ut ſupremæ uoluntatis liber ſit ſtylus.l.j.C.de ſa-
croſan.eccle. & alibi dixit tex. not. quòd etiam indirectè
non poteſt libertas ſupremi iudicij conſtringi, ut in l. cũ
duobus.§.idem reſpondit, ff. pro ſocio. Secundò aufere-
bat liberam poteſtatem teſtandi : quia donabat totam
quartam partem, de qua duntaxat poterat liberè diſpo-
nere. Et hanc opi. ꝙ non ualeat hæc donatio facta ſub
conditione, ſi mutauerit teſtamentum, reperio expreſ-
sè tenuiſſe Bart. in tribus locis, & dicit ſe ita conſuluiſſe
in l. cum duobus.§. idem reſpondit, præallega. & in l. ſi
quis, in prin. de leg.3. in 6. col. ver. quæro, an ſi reme-
dium, & in l. ſtipulatio hoc modo concepta,præalleg. in
5 prin. Mouetur principaliter, † quia contractus inter ui-
uos factus ſub conditione impoſſibili de iure,uel ſub con
ditione turpi, eſt ipſo iure nullus, ut in l.impoſſibilis, &
l.generaliter, ff.de uerb.oblig. Sed hæc donatio eſt facta
ſub conditione turpi contra bonos mores, ſ. ſi contingat
me mutare teſtm̃ : quia aufert liberam teſtamenti factio-
nem; ergo non ualet d.l.ſtipulatio hoc modo concepta.
& refert,ꝙ reperit Din.ita conſuluiſſe, licet contrarium
ſcripſerit ſuper regula,quod ſemel,lib.vj.Et ponderanda
ſunt uerba, & rationes Bart. Nam infertur donationem
non ualere ſub tali conditione, etiam ſi non fuiſſet facta
de omnibus bonis præſentibus & futuris,ſed de certa par
te bonorum.nam quando eſt facta de præſentibus & futu
ris,tũc tenuit donationem non ualere, etiam ſi fuiſſet pu
rè facta, ut ipſe not. in d. l. ſtipulatio, & d. l. fin. C. de
pact. Et ſic apertiſſimè ſentit in caſu noſtro donationem
non ualuiſſe, maximè attento, quòd dicta domina non
poterat liberè diſponere,niſi de illa quarta parte; & per
hæc patet reſponſio ad allegata ſuprà pro contraria opi-
nione. Quare ex omnibus prædictis concludo primum te
ſtamentum fuiſſe per ſecundum reuocatum. Item quòd
donatio facta in primo teſtamento ſub conditione, ſi mu
tauerit teſtamentum, non ualeat. Et hæc ſufficiant.

NICOLAVS ABBAS.

CONSILIVM XLII.

1 *Beneficio ceſsionis bonorum poteſt quis renũtiare cũ iuramẽto.*
2 *Statuto ſi caueatur,ut quis citetur perſonaliter, uel ad domum,*
non intelligitur ſecundùm ius commune.

IN quæſtione Dominici Placidi Senenſis,
vtrũ debitores ſui reſpectu
inſtrumenti dotalis poſſint perſonaliter capi, &
in carcere detineri, donec ſatisfecerint dicto Dominico
creditori, eo non obſtante ꝙ dicti ſui debitores offerant
bona ſua pro ſatisfactione debiti. Videtur primò quòd
non. nam ſi pro debito pecuniario non extenditur prius
manus ad immobilia,nec ad debitorum nomina,ſi mobi-
lia reperiri poſſint, ut in l. à diuo Pio. §. in uenditione.ff.
de re iudic. & ſic iudex minus, quàm poſſit noceat in exe
cutione rei iudicatæ; ergo fortius debet obſeruari æqui-
tas reſpectu capturæ perſonalis, ut nunquàm fiat, quã-
diu bona debitoris ſufficientia reperiantur; & hanc ſen-
tentiam apertè uidentur fouere glo. & Bar. in l.3.§.tuto
res,ff.de ſuſpe.tuto.¶Sed his non obſtantibus contrariam
ſententiam arbitror præualere. Et arbitror,quòd ex du-
plici capite poſſint dicti debitores in caſu noſtro capi.Pri
mò uirtute conuentionis initæ inter partes. promiſerunt
enim,ut poſſent conueniri realiter, & perſonaliter pro il
la quantitate.quæ quidem conuentio de iure ualet: quia
ſicut à iure in multis caſibus diſponitur, ut reus poſſit de
tineri in carcere, donec debito ſatisfecerit.l.j.C.qui bo.
ce.poſ.l. cum eo. & quod ibi not.per Bar.ff.ad l. Iul.pe.cũ
ſi. ergo & per pactum id fieri poteſt.Et hanc partem ꝙ ua
leat,expreſsè tenet Ang.de Peruſio in l.nemo carcerem,
C.de actio. tribu.l.x.ſenſit Bar.in l.ſi deceſſero,ff.qui ſa-
tiſda.cog.& Spec.in tit.de renun.& conclu.§.j.uerſi.item
eſt beneficium,in fin.& Fede.de Senis conſil. 58. ubi plus
1 tenuit, ꝙ † cum iuramento poteſt quis renuntiare bene-
ficio ceſsionis bonorum,arg.auth. ſacramenta puberum,
C.ſi aduerſus uend. & c. cum contingat, de iureiuran. &
c.2. de pact. lib. vj. & c.ſignificante,de pig. & optimè fa-
cit c.ex reſcripto, de iureiur. In caſu autem noſtro inter
uenit iuramentum. Quinimò multi tenuerunt, ꝙ etiam
ſine iuramento põt illi beneficio ceſsionis renũtiari,licet
Bar.

Barto.tenuerit contrarium in l.alia.§.eleganter,ff. ſolu-
to matrimo.in caſu autem noſtro nullum uidetur dubiũ,
tum quia non renuntiauit beneficio ceſſionis;& ſic non po
teſt dici pactum contra bonos mores,cũ poſſit uitare car
cerem cedendo bonis,tum quia interuenit iuramentum.
maximè procedit hæc concluſio:quia nullibi expreſsè ꝓ
batur,ut ſine ceſſione quis euitet carcerem: imo in cõtra
rium facit.l.j.& quaſi per totum.C.de ceſſio. bo. & quod
no.gl.in cap ij.de pign.uendant ergo ipſi debitores, ſi ue-
lint,& ſatisfaciant creditori.quinimò non tenetur credi-
tor uendere pignus, ut in dicta l.a diuo Pio.§.ſi qua res,
multo fortius non tenetur capere in ſolutum, ne ſpeciem
pro quantitate recipere compellatur.¶Ex ſecundò capi-
te poteſt capi,ſ.uigore ſtatuti Senarum, in quo diſponĩ,
quòd ratione inſtrumenti poſſit quis capi & detineri,do-
nec fuerit creditori ſatisfactum, ut patet in ſtatuto con-
tento ſub rubrica,ꝙ debitores capi non poſſint perſonali
ter &c.Et põdero, ꝙ ſtatutum illud in principio loquitur
in materia iuris diſponentis,ut regulariter quis capi ꝑſo
naliter non poſſit demum excipit caſum obligationis in-
ſtrumenti dotalis,& quoſdam alios. ut ergo exceptio ſit
de regula,oportet intelligere,ut in illis caſibus fiat ca-
ptura,etiam in caſibus à iure non expreſſis.aliter illa ex-
ceptio nihil operaretur contra l.ſi quando,C. de inoffic.
teſt.& c.ſi pater,de priui.li.6.Nec ob.ſi dicatur, ꝙ tollat
ius cõmune reſpectu ordinis,quia dico,ꝙ prima pars ſta-
tuti ponens regulam,nullam facit mentionem de ordine
ſed concernit ſubſtantiam capturæ;& poſtmodum excipit
caſum noſtrum.& exceptio debet eſſe de regula, ut no. ſu
per rubrica de re.iur.li.vj.facit ad hunc intellectum nota
bile dictum Bar.in l.iiij.§.prætor ait,ff.de dam.infect.ubi
2 dicit,† quòd ſi ſtatuto caueatur,ut qs citetur perſonali-
ter,uel ad domum,non intelligitur ſecundum ius com-
mune,ut ſit alternatiua ordinis,ut ſcilicet primo perſo-
naliter,& in defectum ad domum citetur,ſed ſtat propriè
ut ſatis ſit citare ad domum,quia capiendo primum intel
lectum, ſtatutum nihil induceret ultra ius commune; qđ
eſt notandum.Prætereà,cũ ſtatutum non loquatur in ex-
ceptionibus in terminis iuris, ergo uoluit ius commune
corrigere,& hoc de nouo inducere, ut notanter in ſimili
dicit Bal.in l.properandum,C.de iudic.in uer. quid ergo
ſi ſtatutum dicit.Et hæc uidentur de mente Bar.in d.l.ij.
§.tutores,ff.de ſuſpec.tuto.in fin.ubi dicit, licet de iure
communi non debeant capi debitores, ex quo habent bo
na ſufficientia,prout no.ibi glo.tamen ſtatuta,& conſue-
tudines Tuſciæ aliter ſe habent. Verba ſtatuti noſtri ſa-
tis clariſſima ſunt ideò non eſt opus amplius cauillando
inſiſtere,ut l.ille aut ille,ff.de leg. iij. maximè cum con-
ſuetudo ſuffragetur iuſtitiæ,ut ipſe Bar.atteſtatur.¶Cõ-
cludo ergo, quòd tam reſpectu conuentionis præſertim
iuratæ,quàm ſtatuti ciuitatis poſſunt dicti debitores capi
& detineri perſonaliter donec ſatisfecerint,non obſtante
quòd bona ſua offerant, præſertim cum iuramentum ſit
implendum in forma ſpecifica, ut in c.ad noſtram,el.j. de
iureiu.adeò,ut uigore iuramenti quis poſſit cogi præcisè
ad factum,ut in d.c.ex reſcripto,de iureiur.firmat Anto.
de Butri.in ca.ueniens,eo.titu.facit quod no.glo.in l.ſi pe
cuniam,ff.de condi.ob cauſam;& hæc ſufficiant. Ad con-
trarium ſupra formatum in principio faciliter patet re-
ſponſio. procedere enim poteſt, ubi non interuenit con-
uentio, & ceſſat diſpoſitio ſtatutaria, ut ſic mero iure
cõi inſpecto nõ incarcereĩ,ex quo habet bona ſufficiẽtia,
& nõ eſt in contumacia ſm̃ illã opinionẽ.no.gl in §.tuto-
res,præal.quàm ſequiĩ ibi Bar.& Ang in repetitione di-
ctæ.l.nemo carcerem,quæ ſatis placet ꝓꝓ magnã æquita
tem; ꝓ qua facit.l.ob fœnus,ff.de admi.tut.& d.§.tutores
licet a ꝑto iure nõ ꝓbeĩ ut ſupra dixi. NIC. ABB.

CONSILIVM XLIII.

1 *Decretum primum interpoſitum in petitione matris,ſuo tempore*
dotem poſtulantis,in bonis pupilli an teneat.
2 *Miſsio in poſſeſsionem ex primo decreto,cum ſit modici præiudi*
cij, poteſt fieri contra abſentem cauſa reipub. ſi a nemine de-
fendatur.
3 *Perſonaliter quis citari debet,quando reperiri poteſt.*

IEſu Chriſti Saluatoris præſidio ex corde
inuocato,Ex omnibus per par
tem narratis ad claram deciſionem quatuor poſ
ſunt elici quæſtiones. ¶Prima, an ualuerit interpoſitio
primi decreti.¶Secunda,quid de ſecundo.¶Tertia præſu
poſita illorum nullitate,an mater miſſa in poſſeſſionem,
fecerit interim fructus ſuos¶Quarta,an bona mariti ſint
tacitè obligata pro alimentis debitis uxori,habito ad ius
commune,& legem municipalem reſpectu.¶Redeo ad pri
1 mum, in † quo uidetur dicendum primum decretum te-
nuiſſe in bonis pupilli,interpoſitum ad petitionem matris
2 ſuo tempore dotem poſtulantis. † Nam miſſio in poſſeſ-
ſionem ex primo decreto,cum ſit modici præiudicij,fit ẽt
contra abſentem cauſa reipublicæ, ſi a nemine defenda-
tur,in l.ignorare,C.de reſt.mi.& contra eccleſiam, ut in
c.ij.& iij.de eo qui mit.in poſſeſ.Idem ergo dicendum cõ
tra pupillum citatũ & indefenſum uidetur text.in l.apud
Iulianum,ff.ex qui.cau.& apertius in terminis noſtris te-
net Bar.in l.j.ff.de admi.tut.ubi dicit, ꝙ ſi pupillus cita-
tus non compareat per legitimam perſonam, poteſt con-
tra eum fieri miſſio ex primo decreto,ſed in caſu noſtro
præſupponitur pupillum fuiſſe citatum in domo quon-
dam patris ſui,& nemo pro eo comparuit;ergo &c. Nam
ex citatione facta domi poteſt perueniri ad primum de-
cretũ iuxta no.ꝑ Inn.in c.ſi de eo qui mit.in poſ. uidetur
probari in l.iiij.§.prætor ait,ff.de dam.infec.¶Sed his nõ
obſtantibus,puto in caſu noſtro primum decretum uiri-
bus non ſubſiſtere. Moueor primò, quia contra pupillum
non poteſt deueniri ad interpoſitionem primi decreti,ni-
ſi prius citato tutore, qui in caſu noſtro minimè citatus
fuit ſi autem pupillus non habeat tutorem, requirendi
ſunt cognati,uel affines,& ſi qui forte alij ſint, quos uero
ſimile eſt defenſionem pupilli non omiſſuros uel propter
neceſſitudinem,uel propter charitatem,uel alia ratione,
quod etiam minimè in caſu noſtro factum fuit.hæc exꝑſ-
sè probantur in l.hæc autem.§.non defendi cum ſeq.ff.ex
qui.cau.in poſſeſ.ea.¶Secundò moueor ex citationis defe
ctu aliter conſiderato.nam quando quis reperiri poteſt,
3 citari debet ad faciem,& ſic † perſonaliter,non autem ad
domum,ex quo citandus nunquam comparuit in iudicio
ut eſt tex.iuncta glo.in c.cauſam,de dolo & contu. etiam
ad effectum deueniendi ad primum decretum,ut ibi not.
& maximè per Hoſt.qui tenuit, quem dici poſſe reperiri,
ſi eſt in prouincia.ſed præſuppoſita opinione Bar.pro ue-
riori,qui tenuit in d.§.prætor ait, quòd ſi non reperitur
in ciuitate,dicitur reperiri non poſſe, ad hoc ut poſſit fie
ri citatio ad domum,quam opinionem multi ſequuntur
in d.c.cauſam,& allegat pro caſu, quod habetur in auth.
de exhi.& intro.reis.§.ſi uerò quidam; debet tamen capi
uerbum ciuitate,large,cum non ſimus in materia odioſa,
imò fauorabili,ut etiam ueniat comitatus,arg.optimum
in l.j.§.cum urbem,ff.de offi.procon.ſed pupillus habita-
bat in comitatu.ergo debuit ibidem ad faciem citari nõ
autem

autem ad domum quondam habitationis paternæ. Et p̃-
ſuppoſito, quod in caſu noſtro uerbum, ciuitate, non de-
beat capi ita large; tamen ex alio poteſt citatio infringi,
quia, ut mihi præſupponitur in facto, poſt mortem patris,
uel ſaltem longe ante citationẽ pupillus nunquam habi-
tauit in domo paterna, ſed apud ſuũ tutorem qui notoriè
habitabat in comitatu; notoriè etiam conſtabat pupillum
ibidẽ habitare; ergo prima citatio debuit fieri ad perſo-
nam ſuam, uel ad domum ſuæ habitationis, ut in dicta. l. p̃
tor ait, & l. ſcire oportet, ff. de excu. tut. & d. c. cãm, cũ glo.
ſua, de dolo & cont. Tertiò principaliter poteſt infringi,
quia fuit facta dolo præſentis contra abſentem, cum ſci-
ret pupillo cõpetere exceptionẽ, ſaltem in maiori parte
dotis, cum per prius fuiſſet pro maiori parte facta ſolutio
ut not. uoluit Inn. in c. ij. de dila. ubi dicit, quod ſi dolo p̃-
ſentis fuit facta admiſſio ꝯ abſentem, ut quia ſciebat ab-
ſenti exceptionem cõpetere, poterit is, qui abſens fuit, pe
tere reuocari poſſeſsionem in ſua abſentia datã. & ſi miſ-
ſus excipiat, tu cõtumaciter abfuiſti, poterit paſſus miſſio
nem replicare, & tu doloſè excipis de dolo, uel de contu-
macia mea, cum & doloſæ circa eandem egeris, ſciens me
exceptione tutum. Et pro hac opi. Inn. facit. l. ſi prætor.
§. Marc. ff. de iud. nã miſſio debuit fieri pro modo debiti
declarati. l. cum proponas, iuncta authen. ei q iurat, C. de
bo. auth. iud. poſ. & c. qm̃ §. in alijs, ut lit. non cont. Iſta ue
rò mater doloſè petijt remiſſionem reſpectu totius dotis
cum tamen eſſet ſibi pro maiori parte ſatisfactum. ¶ Qua
re ex his omnibus prædictis concludo primum decretum
minime ualuiſſe. Non obſtant iura ɔ̃ria a principio alle-
gata: quia debent limitari ẽm prædicta. ¶ Venio ad ẽm du
biũ, ſ. an ualuerit ſecundum decretum. Et profectò illud
poteſt iudicio meo ex multiplici capite infringi. Primò
quia ex quo non ualuit primum, non debet ualere ſecun-
dum; quia ẽm decretum eſt ſecunda iudicis aggrauatio in
odium contumacis, ut no. in l. ſi finita. §. Iulianus, ff. de dã.
inf. & c. j. de eo qui mit. in poſſeſ. Sed in caſu noſtro non ua
luit prima aggrauatio, nec potuit dici pupillus contu-
max, ut patet ex prædictis, ergo non debuit fieri ſecunda
aggrauatio, cum ẽm decretum fundetur ſuper primo, ar
gu. eorum, quæ leguntur & no. in c. qm̃, in fin. ut lite non
conteſtata. & ſi non ualet principale, nec acceſſorium, de
fide inſtrumen. c. inter dilectos. §. cæterum. ¶ Secundo nõ
ualuit potiſſima rõne, quia non fuit interpoſitum contra
latitantem. latitare autem dicitur in propoſito, qui iuſſio
ni iudicis non obedit fraudandi creditoris cã, ut l. Fulci-
nius, in princip. §. quid autem ſit latitare, ff. ex quib. cau.
in poſſeſ. ea. no. Inn. in c. dilecto. de uerb. ſigni. Pupillus au
tem non latitabat ex multiplici reſpectu. Primò, quia nun
quàm fuit citatus in interpoſitione ſecundi decreti. nec
ſufficit ipſum citari, niſi citetur ét tutor, ex quo illum ha-
bebat, ut ſ̃ dixi. nam ſi nõ poteſt interponi primum (ut di
xi in præced. dubio) fortius nec ſcd̃m, ẽm Inn. in dicto c.
dilecto. Non ob. quod iudex dedit ſibi curatorẽ ad litem,
ꝙ uĩ facere potuiſſe, ex quo nõ defendebaĩ, ut d. l. Fulci-
nius. §. plane, cũ ſequentibus, qa dico illud procedere, qñ
pupillus non habebat tutorẽ, uel habebat minus idoneũ.
Sed in caſu noſtro pupillus habebat tutorẽ idoneũ, qui nũ
quam fuit citatus ad illam cauſam, ergo non potuit ſibi da
ri curator ad litem, ut probatur in d. §. interdum, inſti. de
cura. fuit ergo interpoſitum ſecundum decretum cum p̃-
ſona non habente poteſtatem. eſt ergo nullum, ſicut iudi
cium agitatum cum falſo procuratore. l. licet, C. de pro-
cur. & in c. in noſtra, & c. ex inſinuatione, e. tit. nec ex igno
rantia iudicis ignorantis pupillum habere tutorem debet
ipſius pupilli indefenſi deteriorari conditio; argu. l. cla-
rum, C. de auth. præ. & l. quæſiuit, ff. de re iud. ¶ Tertiò
principaliter corruit, quia iudex illud interpoſuit, non
examinato prius plene principali negotio, ut patet ex re
citatione facti ꝯ l. cum proponas, C. de bo. auth. iud. poſ.
& ſi fuit interpoſitum a minus inſtructo, merito non de-
bet ualere, cum & ſententia diffinitiua ex tali facto cor-
rueret, ut in c. tùm ex literis, & quod ibi no. de in int. reſt.
no. Bar. in l. prolatã, C. de ſen. & interl. ¶ Quartò non ua-
luit, quia interpoſitũ fuit dolo pręſentis, occaſione totius
dotis, cui tñ erat ſatisfactũ pro maiori parte, ut ſ̃ dixi in
p̃cedenti dubio. ¶ Quintò & ult. facit notabile dictum In
no. in d. c. dilecto, de uer. ſig. ubi dicit, ꝙ cum interpoſitio
ſcd̃i decreti ſit ſnia interlocutoria; quod patet ex eo, qa ſit
lite non cõteſt. d. l. cũ ꝓponas, poterit iudex illud decre-
tũ ex cã iuſta reuocare, ut puta ſi nũc cognoſcat, ꝙ nõ erat
debitũ, uel ſubeſt alia cã legitima, ut erat in caſu noſtro:
qa nõ interuenit legitimus defenſor pupilli. nã interlo-
cutoria non tranſit in rem iudicatam quo ad iudicẽ. ideo
qñcunque poteſt iudex illã reuocare, ex quo reperit in il
la fuiſſe peccatũ, ſeu grauamen alteri parti iniuſtè infli-
ctum, ut in l. iudex, ff. de re iud. & c. ceſſante, de app. nota.
Inn. in c. querelã. de ele. ꝑ Bar. in d. §. Iulian. & hæc ratio
eſt indubitablis, & inconuincibilis. ¶ Venio ad tertiũ, an
iſta mulier miſſa in poſſeſſionem, fecerit interim fructus
ſuos; & dico ꝙ non, quia non poſſedit iure reſiſtente, cum
non fuerit proceſſum ꝯ pupillum, ſicut iure diſponitur, ut
patet ex prædictis. ergo bona fides non excuſat, quæ etiã
non præſumiĩ, ut no. dicit Bar. in l. ſed ſcire, ff. de pet. hæ-
re. Itẽ facit qđ ipſe no. in l. iuſtè poſſidet, ff. de acqu. poſſ.
Præterea minor poſſet petere reſtitutionẽ aduerſus le-
ſionẽ, ut ff. de mi. l. qđ ſi minor, & in l. cauſæ, quaſi per to
tum. ¶ Ad ultimũ, an bona mariti ſint tacitè hypothecata
ꝓ alimentis uxoris, hanc qõnẽ firmauit Spe. in tit. de do.
inter ui. & ux. §. formatis, uerſi. ſed nunqd, & ibi recitat
opiniones contrarias nec bene firmat pedes ſed Bart. in l.
Lucius, ff. de ali. & cib. leg. plenius proſequitur, & tandem
uĩ determinare ꝙ non, quia hoc nullo iure cauetur. & bo
na non obligãtur tacitè, niſi in caſibus à iure expreſſis; ut
ff. & C. per totum, in quibus caſibus pig. taci. contrahi. li-
cet n. reperiatur hypotheca pro dote, ut l. una, C. de rei
ux. actio. & l. aſsiduis, C. qui po. in pig. hab. ꝓ alimentis tñ
nil diſponitur, & ét iſta pars mihi placet. maximè in ca-
ſu noſtro, ubi quæritur, an ſint obligata pro alimentis de
bitis, ſol. mat. nã nullo iure cauet, ut alimenta pręſtentur
ſol. mat. ut no. Cyn. in l. unica. §. exactio, C. de rei ux. act.
Et p̃ſuppoſito, ꝙ caueretur nõ tñ diſponitur, ut bona ſint
obligata. Et ita rñdeo ad l. municipalẽ. nã in ea ſolũ indu
citur obligatio alimẽtorũ, non aũt obligantur bona. Fal-
lunt p̃dicta ẽm Bar. in loco p̃al. niſi fundus dotalis fuiſſet
datus inæſtimatus. nã cũ tũc principalr̃ deputetur ꝓ one-
ribus matrimonij, ſatis põt admitti, ut ſit obligatus ꝓ ali
mẽtis, ſed ad caſũ noſtrũ non facit, cum non fuerunt data
bona inæſtimata. Et hæc ſufficiant. NIC. ABB.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

QVAEDAM *domina Cathar ina ſuum poſtremum condẽs teſtamentum, inter cætera legauit de bonis ſuis* Bartholomæo *Ioã nis nepoti ſuo florenos quadringentos. In omnibus autem alijs bonis ſuis mobilibus & immobilibus præſentibus & futuris ſuũ hæredem uniuerſalem inſtituit* Bartholomæum *ſupraſcriptum nepotem ſuum; & hoc eo caſu, quo deueniret ad ætatem perfectam, & in caſu, quo decederet in pupillari ætate, tunc uoluit, quòd de dictis bonis ſuis diſponatur, prout uidebitur & placebit domino* Bartholomæo Hugolini *filio ſuo legitimo & naturali, quem uſufructuarium omnium bonorum ſuorum ad uitam ſuam reliquit, ſemper tamen ſaluis ſupraſcriptis florenis 400 quos dimiſerat dicto* Bartholomæo *nepoti ſuo. & in caſu quo per dictum* Barthol. *filiũ ſuum prædicta bona non poſſent diſtribui, & ordinari, ut ſupra dictum eſt, tunc iſto caſu ſubſtituit ſuos fideicõmiſſarios, ut bona ſua diſtribuant pauperibus Ieſu Chriſti, & pijs locis, uel conſanguineis ſuis, prout eis uidebitur, & placebit, ſuper hoc tamẽ exonerando eorum conſcientiam. Demum mortua teſtatrice, dictus d.* Barth. *filius ſuus reduxit dicta bona ad manus ſuas, & uolens exequi teſtamentum maternũ reſpectu legati facti d.* Barth. *de dictis florenis 400 tradidit in ſolutum & pagamentũ cuidam mulieri amitæ d.* Barth. *recipienti pro dicto* Barth. *certã domũ, reſeruando ſibi uſumfructũ: cũ hac tamen conditione, quòd in caſu, quo dictus do.* Bartho. *daret & ſolueret ſibi dictos florenos 400, quòd inſtrumentum dictæ dationis inſolutum euaneſceret, & remaneret dicta domus libera penes dictum* Barthol. *Denique interiecto tempore & aliquibus diſcordijs ſuper dicta domo exortis, ac mortuo dicto* Barthol. *nepote in pupillari ætate relicto, patre abſente, dicta ſua amita nomine patris abſentis cum debitis cautionibus ex vna parte, & dominus* Barth. *ex alia compromiſerunt in quoſdam amicos cões ſuper dicta domo dãtes illis plenam poteſtatem, præſtitis etiam fideiuſſoribus pro obſeruantia laudi. qui arbitratores auditis partibus in hunc modum arbitrati ſunt, uidelicet quòd dictus do.* Barth. *teneatur & debeat dare, ſoluere, & numerare flor. 400 denariorũ hinc ad mediũ mẽſem Auguſti. pro quibus pecunijs dictus dominus* Barthol. *dederat in pagamẽtum dictam domum dictæ mulieri pro illo nepote. Et quòd dicta domus remaneat libera, & expedita penes dictum dominum* Bartholomæum, *& in caſu quo dicta ſolutio non fieret, fuit regreſſus reſeruatus contra fideiuſſores, ut in ipſo laudo plenè continetur. Finaliter dicta domus fuit trãſlata in quendã tertium tùm ex obligatione dicti do.* Bartholomæi, *tùm ex facto curiæ interponentis primum & ſecundum decretum. à quo quidem tertio poſſeſſore pater dicti nepotis præmortui ſuperueniens nititur domum illam reuocare, dicens ad eum tanquam ad hæredem ſibi pertinere, cum filio fuerit data in ſolutum & pagamentum pro dictis 400 florenis ſibi legatis. Nec habet obſtare compromiſſum, & laudum inde ſecutum: quia cum dictus dominus* Bartholomæus *fuerit religioſus, non potuit cõpromittere, nec ad aliquid ſe obligare ſine licentia ſui prælati. Et aduertendum pro intellectu materiæ, quod dictus do.* Bartholomæus *fuit promotus in abbatem, & is tandem ſine aliqua abbatia exiſtẽs adminiſtrabat prædicta bona extra monaſterium, ſciente ſuperiore, & non contradicente. Nunc quæritur, an prædictus pater, uel alius, cui ius ſuum ceſſerat, ualeat dictum compromiſſum prædicta ratione infringere & tali prætextu domum à tertio poſſeſſore reuocare?*

CONSILIVM XLIIII.

1 *Bona ſi relicta fuerint cuidam monacho, cum hoc quòd circa illa abbas non ſibi aliquam moleſtiam faciat, quomodo intelligantur relicta.*
2 *Monaſterij plena diſpoſitio, & adminiſtratio pertinet ad abbatem, & non ad monachos.*
3 *Monacho ſi aliquid relinquatur ſub hac conditione, ut non acquiratur monaſterio, an ualeat tale relictum?*
4 *Abbas poteſt monacho dare licentiam plenè adminiſtrandi certa bona.*
5 *Taciturnitas habetur ꝓ cõſenſu, ubi agitur de modico præiudicio.*

CHriſti, eiusq; matris glorioſiſſimæ præſidio inuocato, ad deciſionem huius qõnis duo principalr̃ ſunt examinãda. Et primò an ualuerit relictum dictum dicto fratri Bartholomęo, eo mõ,

quo factum fuit. ¶ Secundò p̃ſuppoſita ualiditate, an di-
ctum cõpromiſſum ꝑ eum poſtea factũ de iure ualuerit.
Circa primum aĩaduerto duo fuiſſe relicta. ¶ Primò. n. di
cta d. Catherina teſtatrix fecit dictũ d. Barth. uſufructua-
rium oĩum bonorum ſuorum. ¶ Scd̃ò uoluit, ꝙ ſi dictus
Barth. quẽ hæredem ſub condõne inſtituit, decederet in
pupillari ętate, ꝙ tũc de dictis bonis ſuis diſponaĩ, prout
uidebiĩ, & placebit dicto fratri Barth. Et adiecit, ꝙ in ca
ſu quo ꝑ dictum fratrẽ Barth. filiũ ſuum p̃dicta bona non
poſſent diſtribui, & ordinari, ꝙ tunc bona deueniant ad
fideicõmiſſarios &c. ut ſ̃ dictum eſt. vnde uĩ primò inſpe-
ctis dictis uerbis teſtamenti, ꝙ relictum ualuerit, ſed ꝙ
illud onus annexum, ut bona deueniant ad fideicõmiſſa-
rios, ſi illa bona nõ poſſent ordinari, & diſtribui, prout ui
debitur & placebit dicto fratri Barth. non ualuerit tanq̃
ꝯ leges, cum uoluerit facere monachũ capacem ꝓprieta
tis, & attribuere ſibi poteſtatem diſponẽdi bona ꝯ ſubſtã
tialia monachatus. ad hoc facit qđ notanter poſuit Bart.
poſt gl. ĩ l. Lucius. §. tres hæredes, ff. ad Trebel. ubi firmat
1 hanc qõnem. † quidam reliquit certa bona cuidã mona-
cho, cum hoc ꝙ circa illa abbas non ſibi aliquam mole-
ſtiam faciat. qđ ſi fecerit, uoluit, ꝙ illa bona deuenirent
in alium. queriĩ, an ĩ caſu moleſtię ſit locus fideicõmiſſo?
gl. ſentit ibi ꝙ ſic; refert tñ quoſdam tenere ɔ̃rium; & idẽ
dicit Arch. in c. qa ingrediẽtibus 19. q. ult. ſed Bar. ibi di
xit illos, q tenuerunt ɔ̃rium uerius dixiſſe: qa illa condi-
tio, ut abbas non faciat ei moleſtiam, eſt turpis cum ſit ꝯ
regulam monachorum, qua diſponiĩ ut monachi nihil
habeant, ut in c. cũ ad monaſterium, in fi. de ſtatu regu. iõ
non ualuit ẽm eum tale grauamẽ appoſitum: ſed ſi eſſet
tale relictum, qđ ualeret in monacho, ut ſi relinqueret
ꝓ alimentis, qa etiam ſeruo poſſunt relinqui, ut l. ſeruos
ff. de ali. & cib. leg. tunc fortè ꝓcederet dictum illius gl.
Ita uĩ in caſu noſtro dicendum, ꝙ illud grauamẽ, ut bo-
na deueniant in fideicõmiſſarios, ſi ꝑ dictum fratrem Bar
th. nõ poſſent illa bona ordinari, & diſtribui, habeatur ꝓ
non appoſito. & per ɔ̃ñs dicendum, ꝙ illa bona fuerunt
acquiſita monaſterio. Ex quo inferĩ ad ſecundum dubiũ
negatiue, ſ. ut cõpromiſſum factum ꝑ dictum fratrem Bar
th. de dicta domo non ualuerit, cum nõ poſſit monachus
cõpromittere ſuper bonis acquiſitis monaſterio, ut in c.
quod quibuſdam, de fideiuſ. & qđ leg. & no. in c. cõtingit,
2 de tranſac. † plenaria. n. diſpoſitio, & adminiſtratio mo-
naſterij, & eius bonorũ pertinet ad abbatẽ, non aũt ad mo
nachos, maximè ſingulares, ut in c. nullam. 28. q. 2. & in c.
edoceri, & qđ ibi no. de reſcr. Nec obſt. ſi dicaĩ, hęc bona
fuiſſe relicta dicto fratri Barth. quia dico, ꝙ relictum nõ
põt conſiſtere penès perſonam monachi; ſed per eum fit
acquiſitio immediate monaſterio, ut plenè no. per Inno.
& alios in c. in præſentia, de ꝓba. Sed his non obſtan. ɔ̃-
rium arbitror in caſu noſtro dicendum. Et primò pon-
dero, ꝙ bona non fuerunt ſimplr̃ relicta dicto fratri Bar
th. tanq̃ ꝓprietario, ſed per eum ordinanda, & diſtribuẽ-
da, ut ſibi uidebiĩ & placebit; quo caſu ualet relictum fa-
ctum monacho, cum cenſeaĩ quidam adminiſtrator & di
ſtributor bonorum, ut in c. religioſus, de teſta. lib. 6. Et ꝙ
hoc fieri poſsit adduco not. dictum eiuſdem Bart. in auĩ.
excipitur, C. de bo. q̃ lib. ubi quæritur de hac qõne: pone
3 † ꝙ aliquid relinquiĩ monacho ſub hac condõne, ut non
quæratur monaſterio, an ualeat tale relictum. Et uĩ pri-
mò ꝙ non, quia continet impoſsibilitatem, & repugnan-
tiam quãdam. nam monachus non põt habere aliqd: ſed
totum eſt monaſterij. 12. q. 1. c. nolo, & c. nõ dicatis. & in
aut. ingreſsi, C. de ſacroſ. eccl. vnde dicere, ꝙ ſit monachi
& nõ quæratur monaſtrio, eſt ɔ̃dictio quædam in ſeipſo,

& quædam perplexitas, quæ habet uitiare legatum & cõ
tractum, ut l.ſi Titius, ff.de cond.inſti.& l.ubi repugnãtia
ff.de reg.iu. In contrarium concludit ibi Bar. dicens prę-
dicta uerba debere ita intelligi: relinquo monacho ſub
hac cõditione, ut nihil acquiratur monaſterio, hoc eſt ꝙ
monaſterium illud patiatur habere eo modo, quo põt, ſ.
conniuentibus oculis dñi, ſicut dicimus in ſeruo, ꝙ poteſt
aliquid habere conniuentibus oculis dñi, ut l.iij.ff.de ma
nu.& ſic nihil quæratur monaſterio, ſ.facto; & ad hoc ad-
ducit tex.cum ibi no.in d.l.Lucius.§.tres hæredes. Sic er
go fit impropriato uerborum, ut relictum ualeat, & mo-
nacho acquiratur libera ſine proprietate adminiſtratio,
pro quo ego adduco tex.no.iuncta gl.& Inn.in c.inſinuan
te, ne cle.uel mona.ergo fortius debet ualere relictum ĩ
caſu noſtro, in quo uerba relicta non ſapiunt proprietatẽ
in monacho; ſed potius licitam adminiſtrationem & di-
ſpenſationem. unde ponderanda ſunt illa uerba, prout ui
debitur & placebit dicto fratri Bartholomæo, quæ ſonãt
arbitrium boni uiri, ut probatur in l.Thais.§.ſororem, ff.
de fideicom.lib.& in l.fideicõmiſſa.§.quãquã, ff.de leg.iij.
not.in c.ij.de corpo.vi.& plenè per Bar.in extrauaganti,
4 ad reprimẽdum, & in l.alio, ff.de ali.& cib.leg. †Nam ab-
bas põt monacho dare licẽtiã plenè adminiſtrandi certa
bona, ut in d.c.religioſus, & ĩ c.cum ad monaſteriũ, & c.ij.
de ſta.reg.& quod utrobiq; not.probatur magis ſpecificè
& ſingulariter in d.c.inſinuante, iuncta gl.& in hac conceſ
ſione non requiritur expreſſus conſenſus ſuperioris: ſed
ſufficit tacitus, & quia ſuperior ſic eum habere illã admi
niſtrationem uidet & tacet, ut probatur in ſeruo ĩ l.quam
Tuberonis, ff.de pecul.& in d.l.j.de manu.ſatis ſenſit Bar.
in d.auth.excipitur.ubi dixit ſufficere, ꝙ monaſterium pa
tiatur conniuentibus oculis illum habere meliori modo
quo poteſt. ad idem, quod no.idem Bar.in l.quæ dotis,
ff.ſol.mat.ubi per illam.l.quam Tuberonis, dedit regulã
5 generalem, † ꝙ ubi tractatur de modico præiudicio, taci-
turnitas habetur pro conſenſu. In caſu autem noſtro de
nullo nedũ modico monaſterij præiudicio tractabatur,
imò erat opus piũ præbere aſſenſum diſpoſitioni mater-
næ, arg.in l.j.C.de ſacroſ.eccl.& 13.q.2, c.ultima uolun-
tas ergo taciturnitas ſuperioris debuit haberi pro cõſen
ſu. Pręterea & ſcđo, ubicũq; monachus habet adminiſtra
tionẽ peculij, obligatur abbas ex ꝯtractibus, monachi, quate
nus patitur peculiũ, ut no.Inn.in c.cũ olim, de priui.facit
qđ no.Bar.in l.cõis Seruus, ff.de ſtipu.ſer.ſicut dicitur in
ꝯtractibus initis ꝑ ſeruũ, & ut ibi no.ergo dictus ꝯtus com
promiſſi debet ualere, quatenus patitur adminiſtratio di
ctorũ bonorũ: ſecus aũt, ubi monachus ſine oĩ adminiſtra
tione ꝯheret; quo caſu abbas in nullo obligaẽ; & hoc caſu
loquantur iura ĩ ꝯtrium all. Itẽ & tertiò clariſſimè quo-
cũq; ſe uertat negotiũ, probatur tertiũ poſſeſſorẽ ſe poſ-
ſe tueri aduerſus patrẽ dicti Bartholomæi, uel alterius,
cui ſua iura ceſſit. aut.n.dictum compromiſſum ualuit; &
tunc caſus eſt clariſſimus. fuit.n.ꝑ laudũ diſpoſitũ, ut do-
mus liberè remaneret ĩ totũ penès dictũ Bartholomęũ,
& deficiente ſolũe 400. florenorũ, reſeruatus fuit regreſ
ſus aduerſus fideiuſſores: nõ aũt remãſit domus obligata;
& ſic nõ põt uendicari domus rõne primæ dationis inſolu
tũ. Aut.n.dictũ compromiſſum nõ ualuit ex defectu ptã-
tis, prout allegatur, qđ tñ negaẽ: & tũc eodẽ morbo for-
tiori laboraret illa datio domus inſolutũ facta. ſicut.n.
monachus nõ poteſt ſine ſuperioris authoritate compro
mittere, ita & fortius dare inſolutũ non põt, cũ per illam
dationẽ contingat alienatio, quã indubiè monachus face
re nõ põt: imò nec ſolus abbas. 17.q.4.c.in uẽditionibus,
& 12.q.2.c.abbatibus. per cõpromiſſum aũt meliorauit
conditionẽ dictorum bonorũ. nec debet admitti pater al
legando defectũ poteſtatis in monacho reſpectu cõpro-
miſſi, cũ & ipſe fundet intentionẽ ſuam ſuper illa datione
inſolutũ facta per ipſum monachum dũtaxat. allegans.n.
ꝯtria non eſt audiendus, ut in c.ſolicitudinem, de appell.
& l.ubi repugnantia, ff.de reg.iu. præſertim cum amplio-
rem ptãtem habuerit tempore cõpromiſſi, quàm datio-
nis inſolutũ, cum primo caſu deceſſerat dictus Bartho-
lomæus in pupillari ętate, & ſic fuerat locus ſubſtitutio-
ni de dicto fratre Bartholomæo factæ. Secundò uerò ca-
ſu adhuc uiuebat dictus Bartholomæus hæres ſub condi
tione inſtitutus, & per conſequens nullam poteſtatẽ pror
ſus alienandi dictam domum habebat; cum tũc eſſet me-
rus uſufructuarius. Et idem per oĩa dicendũ, ſi illa bona
quocũq; caſu fuiſſent acquiſita monaſterio. idem.n.eſſet
deffectus poteſtatis utroq; caſu. Et ex iure tertij põt quis
ſe defendere, dummõ ſit excluſiuũ iuris actoris, quod cõ-
tingeret in caſu, ut leg.& no.in l.cũ ſeruũ, C.de ſer.fug.&
ibi ꝑ Cy.pleniſſimè, ꝑ Bar.in l.ij.ff.de exce.rei iudi. ¶Ex
prædictis omnibus concludo dictam domum non poſſe
à dicto tertio poſſeſſore reuocari ex defectu cõpromiſſi,
& ratione illius dationis inſolutum. Et reſponſio ad ꝯtria
ſatis patet per prædicta. Et hæc ſufficiant. NIC. ABB.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

CASVS *in effectu talis eſt. Quidam Franciſcus olim Petri
de uilla Caſallis diſtrictus Prati piſtorienſis diœceſis in poſtre-
mo ſuo teſtamento inter cætera hæredem uniuerſalem inſtituit
Nannem eius nepotem filium olim Io. filij dicti teſtatoris. poſt ue
rò mortem dicti ſui hæredis decedentis ſine filiis iure legati pro
remedio animæ ſuæ reliquit, quòd fieret una capella in plebe ſan
cti Stephani de Prato, quam capellam habere uoluit, & manda-
uit pro dotibus ſuis & pro alimentando presbyterum ibidem in-
ſtituendum de ſucceſſore in ſucceſſorem in perpetuum unam pe-
tiam terræ ſtariorum. 52. uel circa poſitam in communitate Pra-
ti, ac diſpoſuit in dicto teſtamento, ut dicta petia terræ in
dotem data, non poſſit quoquomodo, iure, uel cauſa aliena-
ri, in pignus dari, uendi, donari, uel permutari, uel aliquo modo
dominium transfert directè, uel per obliquum ſubmitti. Et ſi
fieret contrarium, uoluit contractum tunc ipſo iure nullum. De-
nique, mortuo teſtatore, dictus Nannes hæres inſtitutus adi-
uit hæreditatem, & tandem ſine liberis decedens, condito te-
ſtamento, reliquit iure legati dictam petiam terræ cum ſuis
pertinentiis dictæ dominæ Thomaſiæ ſuæ matri, quæ poſt mortẽ
filij ſui habuit poſſeſſionem dictæ petiæ terræ. qua habita fuit con
uenta, & in iudicium uocata uigore teſtamenti dicti Franciſci,
qui dictam petiã terræ legauerat pro dotibus capellæ modo præ-
dicto, recepitq; libellum in iudicio, liſq; fuit cõteſtata ſuper dicta
terra ſibi legata, & poſt plurimos dies à die conteſtationis litis
per eam facta denuntiauit hæredi dicti Nannis iudicium ſibi mo
tum ſuper terra: & denique in cauſa procedens, ſententiam cõtra-
riam reportauit; à qua appellauit, & iterum ſuccubuit. Nunc ue-
rò dicta domina Thomaſia legataria inſtat aduerſus hæredem
dicti Nannis, qui eſt clericus, & minor, curatorem habens, ſuo cu
ratore in iudicio minimè exiſtente. & narrando utrũq; legatum
& euictionem factam, petit hæredem cogi ad dandam & traden
dam dictam terram. Quæritur quid iuris: multaq; alia narran-
tur in facto: ſed prædicta in effectu ſufficere uidentur.*

CONSILIVM XLV.

1 ***Legatum rei alienæ coniunctæ perſonæ factum, ualet.***
2 ***Denuntiatio fieri poteſt quolibet tempore, dummodò non fiat pro-
pe ipſam condemnationem.***

3 Impoſ-

3 ***Impoßibile reputatur, quod vnius facto ſolum explicari poteſt.***
4 ***Res eccleſiæ poſſunt alienari pro redemptione captiuorum, niſi
ſint datæ eo modo, ut alienari non poßint.***

CHriſti, eiuſque matris præſidio humiliter in-
uocato, Videtur primo dictam lega-
1 tariam in ſua petitione eſſe exaudiendam: † quia
legatum rei alienæ coniunctæ perſonæ factum ualet, li-
cet ignoranter fiat, & tenetur hæres rem redimere, ſi po-
teſt, & legatario tradere. Si aũt non põt, quia dñs nõ vult
uẽdere, ſaltem cõpetenti pretio tenetur ad ęſtimationẽ;
ad hoc quod legiẽ & no.in l.cum alienã, C.de leg.& inſti.
eo.§.non ſolum, ff.de leg.iij.l.non dubium. & uẽ ꝙ à prin
cipio poſſit præciſè peti ipſa res legata, ut innuit tex.in
d.l.cum alienam, & Bar.ibidem hoc no.in prin. licet gl.
ſecunda uideatur ibi dare aliam theoricam in petendo:
ſed pro primo facit ibi tex.l.Iulianus, ff.de confeſſ. & qđ
not.Barto. in l.ſi ſeruum, prope finem, ff.de uerb.oblig.
Nec obſt.ꝙ dicta terra fuit ſemel ſibi tradita; qm̃ cũ fue-
rit ab ea legitimè euicta, põt tunc agere de euictione, ut ĩ
l.q concubinam.§.ſi hæres, ff.de leg.iij. & l.ſi domus.§.de
euictione, ff.de leg.j. & ibi uẽ caſus, ꝙ ipſa res legata eui-
cta põt peti ex teſtõ. Nec habet obſtare, ſi dicatur denun
2 tiationem fuiſſe factam hæredi poſt litem conteſt. † quia
denuntiatio fieri põt quolibet tpe, dũmodo non fiat ꝓpe
ipſam condẽnationem, ut eſt tex no.in l.ſi rem quã.§.quo
libet tpe, ff.de euic. & facit qđ ibi no.gl.fi. Nec etiã obſt.
ſi dicaẽ, ꝙ fuit legataria contumaciter abſens tpe ſñiæ, &
ſic cum uideaẽ ꝑ ſuam contumaciã condẽnata, non debet
habere regreſſum de euictione, ut l.ſi iõ, ff.de euic.& l.em
ptor fundi, C.e.& c.fi.de emp.& uend. qa dico illud ꝓce-
dere, qñ qs ꝓmiſit cauſam liquidari ĩ abſentia ſua. tũc.n.
uẽ magis condẽnatus ex ꝯtumacia ſua ꝗ̃ ex iniuſtitia cau
ſæ; iõ non habet regreſſum de euictione. Sed qñ oĩa per
prius fuerunt liquidata, parte pñte, licet tpe condẽnatio
nis fuerit abſens; habet nihilominus regreſſum de eui-
ctione: qa tunc non ex cõtumacia, ſed ꝑꝑ iniuſtitiam cãæ
fuit condẽnatus. ita ſinglr dixit Bar. & bene in l.ſi ſupe-
ratus, ff.de euic. aliã ſolẽnem limit. ad illa iura dedit Bal.
in l.res inter alios, C.qbus res iudi.non no. dicens, ꝙ ſi ex
inſpectione actorum põt apparere, ꝙ abſens cõtumaciter
iuſtè ſuccubuit, non habet nocere abſentia condẽnati. in
caſu aũt noſtro ſatis põt apparere, ꝙ iuſtè dicta d.Tho-
maſia ſuccubuit: qa clarè patet illam petiã terræ fuiſſe le
gatam ꝓ dotibus capellæ illo Nãne hærede decedente
ſine filiis. Nec poſtremò obſt. ſi dicaẽ, ut ĩ facto ſupponiẽ,
dictam d.Thom. debuiſſe appellare non ad archiepm̃ Flo
rent. ſed ad epm̃ Piſtorien. qa à vicario foraneo appellã-
dum eſt ad ipſum epm̃ conſtituẽtem, cum officialis fora-
neus dicaẽ habere delegatã, non ordinariã, nec facit idem
conſiſtorium cum epo, ſicut vicarius gñalis, ut no.gl.ĩ cle.
& ſi principalis, de præſcr. Inn.in c.Romana, de offi.ord.
lib.6. quia rñdetur, ꝙ licet appellandum ſit gradatim: tñ
ſi appelleẽ omiſſo medio & nõ excipiaẽ, ualet appellatio:
qa hoc eſt de circũſtantiis, non aũt de ſubſtantialibus ap
pellationis, ut no.glo.& cõmuniter doct. in c.dilecti filij.
j.de appel. facit quod no.gl.in c.ij.de conſue.lib.6. in uer
bo, officiali. ¶Sed his non obſt. quæ iudicio meo caſui no
ſtro non habent obſtare, contrarium arbitror præualere,
ſcilicet dictum hęredem abſoluẽdum ab impetitione di-
ctæ do.Thomaſiæ. Moueor primò cõſideratione incon-
uincibili. ubicunque.n.legatur res, quę iudicio principis
dũtaxat alienari poteſt, non ualet legatum, nec debetur
ipſius ęſtimatio, etiam ſi ſcienter fuerit factum, tex.eſt no
tus & notabilis in l.apud Iulianũ, in fi.ff.de leg.j. ubi ha-
3 betur, † ꝙ illud, quod vnius facto ſolùm poteſt explicari,
reputatur impoſſibile; no.gl.in l.continuus.§.cum quis,
ff.de uer.obl. & Din.in regula, ſemel Deo, de reg.iu.li.6.
& Bar.in d.l.apud Iulianum. Sed hæc petia terræ legata
dictæ do.Thomaſiæ, erat huiuſmodi. ergo ęſtimatio non
debetur, maior apertiſſimè probatur in cle. quia contin-
git, de relig.do. poſt principium. ubi dicitur, ꝙ deputata
ad certum uſum largitione fidelium, nõ poſſunt ad alium
vſum deputari, ſalua ſemper ſedis Apoſt. authoritate.
Et maximè tex. ille procedit in caſu noſtro, in quo teſta-
tor nõ ſolùm deputauit illam terram ꝓ ſuſtentatione ca-
pellani inſtituendi in dicta capella, ſed etiam ꝓ dotibus
ipſius capellæ. dotes.n. debent eſſe liberæ, & nullo modo
alienari; ad hoc quod legi.& no.in c.j.de cenſibus. Quin
imo in caſu noſtro teſtator ſtrictiſſimè ꝓhibuit aliena-
tionem & pignorationẽ, ut patet ex prædictis. quæ quidẽ
ꝓhibitio ualet, & multum operaẽ, ut eſt tex.no.in aut.de
4 ali.& emph.§.ſanctiſſimas. ubi dr̃, † ꝙ res ecclię poſſunt
alienari ꝓ redẽptione captiuorum, niſi ſint datæ eo mõ,
ut alienari non poſſint; & ſic ꝓhibitio teſtatoris reddit
illarum rerum alienationẽ magis difficilem, ꝗ̃ diſponaẽ
à iure cõi. Et per illum tex. dicit notanter gl.in c.uerum,
de cond.ap. ꝙ res relicta eccleſiæ generalr non ſolum ꝓ
dote, nec ad certum uſum, alienari nõ põt ꝓ neceſſitate,
uel utilitate ecclĩæ, ſi teſtator illam prohibuit alienari:
& quãquam in hoc aliqui ibi inſtent tenendo ꝯtrium, tñ
in caſu noſtro non uẽ dubium: qa dicta petia terrę fuit re
licta ꝓ dotibus capellæ ad certũ uſum in ꝑpetuum; & ſic
excepta authoritate Papę ad aliũ uſum trãsferri nõ de-
bet, neq; imminet utilitas, uel neceſſitas capellę in alie-
natione, imo totum oppoſitũ, cũ remaneret indotata. er-
go illius alienatio non poterat fieri excepta authoritate
Papę; ergo debet reputari impoſĩs, & per ꝯñs non ualet
legatum de illa factũ, etiam ut debeaẽ ęſtimatio, ut ĩ d.l.
apud Iulianum, & in d.§.cum qs, & qđ utrobiq; no.Bart.
Quinimo in latioribus terminis hoc idem ſenſerunt gl.ĩ
c.ſi epſ. 12.q.5. & Inn.in c.filius, de teſta.tenent, ꝙ ſi legaẽ
res eccleſiæ, non ualet legatum, nec debetur eius ęſtima-
tio; & hoc ꝑꝑ difficultatem ꝗ imminet in illius alienatio-
ne, ut in tit.de re.eccl.non alie.ꝑ totum. Et quãquam ali
qui noluerint ibi ſequi opin. Inn.& Io.Bar. tñ eam ſequiẽ
in d.l.apud Iulianum, & in d.l.continuus.§.cum quis. Itẽ
in caſu noſtro, conſideratis rõnibus tenentium contra-
rium, nemo uidetur diſcrepare. Mouetur enim, ꝙ res ec-
cleſiæ in multis caſibus poſſunt alienari, de quibus per
gl. 12.q.2. in ſumma, & ſic non reputaẽ impoſſibilis alie-
natio. Sed in caſu noſtro ceſſat hæc conſideratio: quia di-
cta petia terræ fuit legata ꝓ dotibus capellæ ad certum
uſum ꝓhibita ſtrictiſſimè ꝑ teſtatorem alienari, & ſic im
minet illa difficultas alienandi, de qua.d.l.apud Iulianũ.
§.fi. ut ſupra dixi. Ex hoc ergo capite clariſſimè patet di
ctum legatũ non ualuiſſe, nec ipſius ęſtimationẽ deberi.
¶Prætereà ex alio capite dico hæredem non teneri de
euictione, & ſic debet abſolui ab impetitione dictæ d.Tho
maſiæ: qa ante ſuſceptum iudiciũ debuit denuntiare litẽ
ſibi motã. at ipſa ſuſcepit iudiciũ litẽ conteſtando, & poſt
plurimos dies denũtiationem fecit; iõ ꝓſuppoſito, ꝙ alias
ualeret legatũ; tñ ex quo nõ denũtiauit in principio ante
ſuſceptũ iudiciũ, nõ habet regreſſum de euictione aduer-
ſus hęredẽ, tex. eſt ſingularis nõ cauillando lrãm in d.l.q
concubinã.§.ſi hęres. Hunc intellectum ad illũ tex. quem
uoluit ibi Din. ſequiẽ ibi Bar.& Cy. ĩ l.emptor, C.de euic.
& gl.in d.l.ſi rẽ.§.fi.ff.eo. in ſecunda ſolũe, & eſt ſpãle ĩ
legato, ut fiat denũtiatio ante litem. conteſt.& nõ poſteà:
qa agit legatarius ex cã lucratiua. ubi autem ageret ex

cauſa onerôſa, facilius ſibi ſubuenitur aduerſus authorē
ſuū; quo caſu procedit.d.l.ſi ré.§.fi.alle.s̄.pro contrario.
non.n.eſt eadē ratio lucra non capere, & quæſita perde-
re, ſeu dāna ſentire, ut l.ſi ſpōſus.§.ſi maritus, ff.de do.in-
ter uir.& uxo. Et per hæc patet faciliter ſolutio ad con-
traria.s̄.in prin.formata. ¶Quare ex oībus prædictis cō-
cludo dictū hrēdem abſoluendū ex duplici capite ab impe
titione dictæ Thomaſiæ. Poſſet addi & tertiū, quod tñ nō
cōcernit merita cāæ, ſ.ex defectu inſtātiæ: quia iudicium
fuit ſine curatore hrēdis minoris agitatū, ex quo non pōt
ſequi cōdēnatio minoris, ſed abſolutio ſic, ut ī l.nō eo mi
nus, C.de procu.& in l.ij.in fi.C.qui legi.perſo.ſtan.in iu-
di.nō ha. Et quāquā dictus hæres ſit clericus, cū agaṫ de
tpali, nō potuit ſtare in iudicio ſine curatore, ut ꝓbaṫ ꝑ
locū à ſpeciali in c.ſi annū, de iud.lib.vj. Itē ſicut clerica-
tus nō liberat à patria poteſtate, ut no.Inn.& cōiter doc.
ſequunṫ in c.indecorū, de æta.& qua.licet gl.& minus be-
ne aliter ibi ſenſerit, ita non liberat à datione curatoris,
maximè qa datio curatoris non uenit in præiudiciū cle-
rici, imò in fauorē ne in iudicio decipiaṫ.d.l.nō eſt minus,
& l.clarū, C.de auṫ.præ. Et hæc ſufficiant. NIC. ABB.

CONSILIVM XLVI.

1 *Cauſa ſi committitur tractanda, omni iuris ſolennitate omiſſa, ni-*
hilominus citanda eſt pars in receptione teſtium.
2 *Præſcriptio non currit tempore belli, quando eſt tantum in loco,*
quòd ius non redditur.

IN quæſtione, quæ ad præſens uertiṫ in-
ter cōe terræ Sertiani ex
una parte, & cōe caſtri Caſtiglioncelli ex alia ſu
per quibuſdam confinibus duo breuiter attingam. ¶Pri-
mò in cauſa appellationis an ualeat ſententia lata cōtra
dictam terram Sertiani, uel ſaltem ſit iniqua, & per conſe
quens retractanda. ¶Secundò quæ ſententia illarū com-
munitatum præualeat ſuper iure & proprietate illorum
finium. ¶Circa primum omittam argumēta, quæ ad par
tes fieri ſolent, ne uidear hoc in dubium reuocaſſe. Vr̄ ete
nim mihi indubiè tenendum, ſi narrata ueritate nitantur,
dictam ſnīam, nullam in ſe firmitatem habere ex multi-
plici capite: quia lata fuit in eccleſia, & per conſequens
ipſo iure indubitāter nulla, ut probatur in c.decet, de im
mu.eccl.lib.vj.prope fi. Secūdò, quia lata ex probationi-
bus omnino nullis. Atteſtationes enim, ſuper quibus ſe
fundarunt commiſſarij, uiribus non ſubſiſtunt, cum teſtes
fuerint recepti parte aduerſa non citata, quæ omnino ci-
tari debuit, ut in c.ij.de teſti.& ī auṫ.de teſti.§.hoc autē,
col.vj.etiam ſi cauſa ſit ſummaria: quia hoc concernit
defenſionem partis, ut no.Bar.in extrauag.ad reprimen-
dum, in uerbo figura. Quinimò plus notanter dixit idem
1 Bar.in l.filius, ff.de do. †ꝙ ſi committitur cā tractanda oī
iuris ſolennitate omiſſa nihilominus citanda eſt pars in
receptione teſtium: quia talis citatio ſapit defenſionē, ne
indigni teſtes admittantur. quę quidem defenſio eſt de iu
re naturali, ut in cle.paſtoralis, de re iu. Et per conſequēs
etiam per principem tolli non pōt, ut ibi. reperitur ergo
ſnīa lata ſine mediis. ideo nulla, ut legi.& no.ī c.eccleſia,
de cōſti.& in l.prolatā, C.de ſen.& 2.q.1.c.nos ī quēquā;
facit qđ legi.& no.in c.cū I & A de re iud. Tertiò corruit
dicta ſnīa: qa fuit lata ſine aliqua petitione, ſaltē in actis
inſinuata, ut le.& no.in cle.ſæpe, de uer.ſig.in gl.in uerbo
neceſſariò, & per doc.in c.j.de lib.obl.per Bal.in auṫ.offe
ratur, prope finem.C.de li.cont.& in extrauagāti, ad re-
primendum, in uerbo, figura. Quartò corruit tāquàm la-
ta commiſſariis, minus inſtructis de meritis cauſæ, cū no-
luerint recipere teſtes oblatos à communitate Sertiani
denegantes dilationem debitam. nam & ſi cauſa ſit ſum-
maria: tñ non debent ita abbreuiari dilationes, ut ueri-
tas occultetur: dilatio autem duorū dierum data à dictis
commiſſariis non erat ſufficiens ad teſtium productionē,
ut mihi in facto præſupponitur. unde, cum tantum uide-
rint iura unius partis, & non alterius, non potuerūt ple-
nè inſtrui in cauſa, ut in c.dudum, el.j.de elec.facit.l.fi.C.
ſi per uim uel alio modo, & per conſequens talis ſnīa nul
la, ut in c.tū ex literis, & quod ibi no.Inn.de in integ.reſt.
& per Bar.in d.l.prolatam. & præſuppoſito ſine ueritatis
præiudicio, ꝙ dicta ſnīa teneat: tñ negari ſaltem non pōt,
quin ſit iniuſta & iniqua prędictis ex cauſis, & per hoc oī-
no retractanda, ut in c.cum ad ſedem.de reſt.ſpo.& l.per
hanc, C.de temp.appell. quāquā firmiter credam dictam
ſnīam nullo iuris robore fulciri. Et hæc de primo. ¶Ve-
niens ad ſecundum, breuiſſimè me expediam, cum non
uiderim probationes fiendas per aduerſam partem. nam
atteſtationes dictorum teſtium in nullo prædicta ex cau-
ſa fidem faciunt, quare de nouo, & citata parte ſunt pro-
ducendi. ſed cum intentio cōitatis Sertiani ſuper dictis
confinibus ſit ſatis per inſtr̄a fundata, oportet ꝙ aduerſa
pars fundet intentionem ſuam aut per meliora inſtrumē
ta, aut per teſtes fundantes ſe ſuper præſcriptione. Et re-
quiriṫ præſcriptio.30.ann.ut in l.fi.C.finium regū. Aduer
2 tendū tñ, † ꝙ tēpore guerrarum non currit præſcriptio,
qñ eſt tanta in loco, ꝙ ius non redditur, ut in c.ex tranſ-
miſſa, & quod ibi no.de præſcrip.no.Bar.in l.generaliter,
ff.de uſuca. Idem dicēdum in tempore mortalitatis, cum
illa ſit Dei hoſtilitas, ut no.idē Bal.ī d.l.naturaľr. Iſta.n.
tpa debent ſubduci de medio. dormit enim iſtis tempo-
ribus præſcriptio, ut in iuribus præall. Nam requiritur
etiam bona fides etiam de iure ciuili: quia in materia
concernente peccatum eſt ſtandum canoni, & nō legi, ut
in materia præſcriptionis, not.Bar.in l.priuilegia, C.de ſa
croſ.eccl.& per gl.in regula, poſſeſſor, de regulis iuris,
lib.vj. probatur in c.fi.de præſcr. Probatur aūt mala fides
ex coniecturis, multis modis, de quibus per Bar.in l.Cel
ſus, ff.de uſucap. Et præſertim animaduertendus eſt il-
le modus, ut ſcilicet probetur fama uiciniæ ſuper ueri-
tate confinium. Nam ex hoc aduerſarij tanquam uicini
præſumuntur ſcire, ut ibi no. NIC. ABB.

CONSILIVM XLVII.

1 *Beneficiū eccleſiaſt. qūo cognoſcatur, & quid ſit beneficium.* 3.
2 *Natura rei eſt potius attendenda, quàm ſimplex denominatio.*
4 *Conſuetudo, ſeu communis intelligentia loci præfertur propria*
ſignificationi uocabuli.

CHriſti nomine inuocato, Illud de iure quæri-
tur, An in literis gratioſè conceſſis ꝑ
ſummum Pontificem ad beneficiū cum cura uel
ſine cura comprehendatur præſtimonium, quod qui-
dem reputatur in loco beneficium eccleſiaſticum: habet
tamen quaſdam qualitates ſeparatas à natura aliorum
beneficiorum curatorum. Nam, ut in facto mihi præſup-
ponitur, tale præſtimonium non requirit reſidentiam,
nec ſubiacet oneribus publicis, ſeu aliis exactionibus, ēt
reſpectu iurium epiſcopalium, & in loco impetrationis
ex communi conſuetudine reputatur præſtimonium, tā-
quam ſpecies diſtincta ab aliis beneficiis cū cura, uel ſine
cura; ita, ꝙ ex communi uſu loquendi non uenit præſti-
moniū appellatione beneficiorum cū cura, uel ſine cura,
niſi

niſi ſpecialiter nūcupetur. ¶Et uṙ primò, ꝙ in talibus lite
ris cōprehendatur pręſtimoniū quia negari non pōt, quin
ſit beneficium eccleſiaſticum. † cognoſcitur enim benefi-
1 cium eccleſiaſticum ex parte perſonæ prouidentis, & ex
qualitate eius, cui prouidetur, & ex qualitate ipſius bene
ficij & modi in prouiſione ſeruandi. Primum attenditur,
quia non niſi ꝑ epm uel prælatum eccleſiaſticum pōt fie-
ri ꝓuiſio de iure cōi, licet pręſentatio pertineat qñdoq;
ad laicū, ut in c.iij.de iure pa. Inn.in c.qđ ſicut, de ele. Itē
ꝙ ille, qui habet prouidere, illud ſibi retinere non pōt, ut
in c.fi.dę inſti.facit quod no.in c.relatum, de præben ¶Se
cundū attenditur, quia de ipſo nō pōt ꝓuideri, niſi cleri-
co, ut in c.cum adeò, de reſc.in c.ex literis, de tran.& in c.
ij.de inſtitu. ¶Tertium conſideratur, quia habet aliquid
ſpiritualitatis annexum, uel cui annectitur. unde ꝑꝑ diui
num officium datur eccleſiaſticum beneficium, ut in c.fi.
de reſcr.li.vj. 86.di.c.ſi quis ſacerdotum. Item quia perpe
tuum eſt, quantum ad eum, cui confertur. hoc eſt enim ꝓ
prium beneficiorum eccleſiaſticorum. lxx.diſt. c.ſancto-
rum, de cleri.ægro.c.pen.not.in c.ſi gratioſè.de reſcri.li.
6. ¶Quartum conſideratur, quia de beneficio eccleſiaſti-
co debet prouidere purè, & ſine pacto, & cōditione, & nō
pro alio commodo temporali, aliàs committeretur ſimo
nia.j.qō.ij.c.quam pio, & in c.fi.de pac.de ſimo.c.conſule-
re, cum multis alijs capitulis eiuſdem titu. nec debet eſſe
uis in noīe, ex quo oēs prædictas qualitates habet, ſiue ap
pelletur beneficium, ſiue officium, ſiue poſſeſſio, ſiue præ
ſtimonium, uel penſio, arg.16.q.j.c.poſſeſſiones, & in c.cō
querente, de cle non reſi.& in c.ſaluator.j.qō.iij. & in d.
c.cōſulere. ex diuerſitate enim nominum non diuerſifica
2 tur rei ſubſtantia. † attendi enim debet potius natura rei,
quam ſimplex denominatio, ut in c.ea quæ, de ſimo. & in
l.ſi uno, ff.loca. ergo cum præſtimonium habeat omnes ꝑ
dictas qualitates, ſeu cōditiones, cum de eo prouideatur
ſolùm per prælatum eccleſiaſticum, & perſonæ eccleſiaſti
cæ, & in perpetuum, non ad tempus, neque ſub pacto, aut
conditione, nec cōfertur pro temporali commodo, ſed
propter ſpiritualitatem annexam, uel cui annectitur; er-
go debet cenſeri beneficium eccleſiaſticum & per conſe-
quens debet comprehendi in gratia conceſſa ad benefi-
cium, cum cura, uel ſine cura: facit reg. beneficium, de reg.
iu.lib.vj. Hinc etiam conuenit generalis diffinitio benefi
3 cij. † Eſt enim beneuola actio gaudium tribuēs capienti,
in c.j.ex qui cau.feu.amit.colla.x. Ad prædicta facit quod
no.Io.Cald.in c.in noſtra, de reſcr. ubi prædictam conclu
ſionē tacitè uṙ ſentire. ¶Sed his non obſtantibus contra-
rium arbitror de iure procedere, attenta loci conſuetu-
4 dine, de qua s̄. Conſuetudo † enim, ſeu communis intelli-
gentia loci pręfertur ꝓpriè ſignificationi uocabuli, ut in
l.cum delanionis. §.aſinā, ff.de fun.inſtr.& l.liberorum. §.
qđ tñ Caſſius, de leg.3.& in l. Labeo, de ſupel. leg. facit
qđ leg.& no.in c.ex literis, de ſponſa.no.Inn.in c.olim, de
uer.ſign.& gl.in c.nonnulli.de reſcr.& Bar.in l.omnes po-
puli, ff.de iuſti.& iure. Sed de loci conſuetudine eſt, ut ap
pellatione beneficij cū cura uel ſine cura non ueniat præ
ſtimonium, niſi ſpecialiter nuncupetur; ergo non debet
comprehendi in literis gratioſis, præſertim cum in eis ſit
fienda ſtricta interpretatio ꝑꝑ ambitionē cōprimendā, ut
in c.quāuis, de præb.li.6.& c.ſi eo tpe, de reſc.eo.li. Opi-
tulatur huic cōcluſioni nominis diuerſitas ſi.n.ꝑſtimoniū
idē ꝓrſus eſſet, qđ aliud beneficium cū cura uel ſine cura
habuiſſet diuerſū nomē, ut in ſimili notāter dicit tex. in
l.ſi idē codicilli, C.de codic. facit ēt cōditio ipſius ꝑſtimo
nij ſatis diuerſa, & ſeparata a natura aliorū beneficiorū. ſi
n.eſſent idē, nō haberent naturā diuerſā 12.qō.j.c.duo ſūt
genera, & in d.l.ſi idē facit ad idem qđ in ſimili leg.& no.
in c.ſedes, de reſcr.& maximè ꝑ Inn.in c.ſtatutū, de ele.li.
6. ubi tex.opt.in quo dṙ, ꝙ appellatione eccleſiæ parochia
lis nō uenit in materia reſtringibili eccleſia parochialis
collegiata ꝑꝑ qualitatē collegij, quā habet ultra paro-
chiam, q̄ tñ alias ueniret, ubi materia nō eſſet odioſa, ut
no.ibi Io.An.in nouel. Ita notanter pōt inferri ad propoſi
tū, cū.n.præſtimoniū habeat diuerſitatē ab alijs beneficijs
de quo s̄.& ēt differt, & corruat, ꝑſertim loci cōſuetudo,
& ſimus in materia reſtringibili, nō dēt cōprehēdi ſub ap
pellatione beneficij cum cura, uel ſine cura. Qualiter au-
tē probatur cōis uſus loquendi. ſeu intelligendi, plenè ꝑ
Bar.in d.l.Labeo, de ſupel.lega. Et per hæc patet facilis
reſponſio ad ꝯria procedunt enim inſpecto mero iure cō-
muni, & ubi ceſſaret diuerſitas rerum, ita, quòd ſolū eſſet
diuerſitas in nomine, quod non contingit in caſu noſtro,
ut patet ex prædictis. NIC. ABB.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

AVGVSTINVS & domina Catharina maritus & uxor
per ſolennem ſtipulationem iuramento uallatam, ut in inſtrumē
to publico inde confecto continetur, per uerba formalia, quæ ſe-
quuntur, hypothecauerunt ſibi inuicem & uiciſſim, & ſolenniter
obligarunt una pars alteri, & altera alteri omnia ipſorum cu-
iuſque bona, præſentia & futura, mobilia, & immobilia, iu-
ra & actiones, & nomina debitorum. quæ hypothecatio & o-
bligatio locum habeat, & uires & effectum ſortiatur inter eos
poſt mortem alterius utriuſque ipſorum, uidelicet ſi Auguſtinus
ſuperuixerit dictæ dominæ Catharinæ, & non aliter, uel alio mo
do, & ſic ad eum perueniant dicta bona, & modo ſimili ſi dicta
domina Catharina ſuperuixerit, domino Auguſtino, ad eam per
ueniant integraliter bona prædicta, prouidendo in funeralibus
in caſibus contingentibus. Et ſi filij extarent legitimi, & natura
les ex dicto Auguſtino, & domina Catharina maſculi uel fœ-
minæ. unus uel plures, ilicò præſens contractus euaneſcat, & bona
tranſeant, prout iura & ſtatuta Senarum diſponunt: & cum con
ditione, & pacto, quòd dicta domina Catharina adueniente ca-
ſu mortis dicti Auguſtini, honeſte & uidualiter uiuat; & ſi con-
trafaceret, & non ſeruaret uitam uidualem, cadat ab omni iure,
quod ad eam peruenire poſſet uigore præſentis compoſitionis, &
contractus: & cum pacto etiam & conditione, quòd ſuperuiuens
teneatur facere eleemoſynas pro anima præmorientis diſcretè,
prout ſibi placuerit. Item cum pacto, & conditione, quòd illud
quod reſtaret poſt mortem dictæ dominæ Catharinæ ſuperui-
uentis, obſeruantis tamen prædicta, peruenire debeat, & ſit An-
geli fratris carnalis dicti Auguſtini tunc præſentis & acceptan-
tis pro ſe &c. Demum contingit, quòd dicti domina Catharina,
& Auguſtinus remiſerunt ſibi hanc ſupradictam obligationem,
abſoluentes ſe mutuo, & dictus Auguſtinus ueniens ad mortem
condidit teſtamentum, & dictam dominam Catharinam uxo-
rem ſuam ſimpliciter hæredem inſtituit, eoq; defuncto dicta do-
mina Catharina tranſiuit ad alia uota. Quæritur, an per hoc de-
beant bona dicti Auguſtini transferri ad dictum Angel. uigore
ſupradictæ compoſitionis?

CONSILIVM XLVIII.

1 *Donatio omnium bonorum præſentium & futurorum priuato*
facta, an ualeat; tenet quòd non.
2 *Quod non ualet directa uia, non debet admitti per obliquam.*
3 *Verbum, placet, non importat liberam uoluntatem, ſed arbi-*
trium boni uiri.
4 *Actus geſtus contra iuramentum, regulariter tenet, licet con-*
traueniens ſit periurus.

CHriſti, eiuſque matris præſidio humiliter in-
uocato, Videtur primò ꝙ ſic. nam licet
non poſſit quis per ultimam uoluntatẽ ſe ligare,
ut certum hæredem habeat, ut in l. ſtipulatio hoc modo
concepta, ff. de uerb. obl. poteſt tamen per ſtipulationem
bona ſua irreuocabiliter alteri donare: quia tunc tranſit
in contractum, q. eſt irreuocabilis, ut no. glo. in l. fin. C. de
pact. Hoc idem uidetur uoluiſſe Din. in reg. quod ſemel
placuit, prope fin. de re. iu. lib. 6. hoc idem apertius uo-
luit Ang. de Peru. in diſput. ſua, quæ incipit, in refulgẽti
1 palatio. † ubi apertè tenet ualere donationem omniũ bo
norum præſentium & futurorum priuato factam, motus
principaliter: quia rei ſuæ quilibet eſt legitimus mode-
rator, & arbiter. l. in re mãdata, C. mand. & in c. de his, de
ſepul. Item quia iſta donatio omnium bonorum nullo iu
re eſt prohibita. nam ꝑ eã non priuatur libera teſtamẽti
factione, cũ nihilominus poſſit donare, & hæredem inſti-
tuere, cum hæreditas ſit nomen iuris; facit quod no. Bar.
in authen. ingreſſi, C. de ſacroſ. eccl. Item per donationẽ
iſtam priuato factam non trãsfertur ipſo facto dominiũ:
ſed requiritur traditio, ut in l. traditionib. C. de pac. Do-
minium ergo conſiſtit penes ipſum donatariũ; & ſic non
deficiunt bona, quominus poſſit teſtari, licet hæres poſ-
ſit pœna compelli ad traditionem. Sed in caſu ꝓpoſito
non pōt dici, ꝙ dicti coniuges ſe priuauerint libera teſta
menti factione, cum de hæreditate nulla facta fuerit mẽ-
tio, ſed ſolùm per ſolẽnem ſtipꝉonem obligauerunt ſe, ut
bona præmorientis peruenirent ad ſuperſtitem, & ſic in
effectu fuit quædam bonorum præſentium & futurorum
donatio, quæ debebat habere effectum poſt mortem dũ-
taxat; ergo reuocari non potuit cum præiudicio do. An-
gel. cui ius iam fuerat quæſitũ per ſuam præſentiã, & ſti-
pulationem. ¶ Præterea & ſecundò hic non fuit pura do-
natio, cũ ſuperueniens eſſet obligatus ad faciendum elee-
moſynas ꝓ anima primò morientis: ad piam autẽ cauſam
uř quem poſſe donare omnia bona ſua præſentia & futu-
ra iuxta no. ꝑ Bar. in l. fin. C. de pac. præall. ¶ Præterea &
tertiò hic interuenit iuramẽtum utriuſq; partis, qđ ſer-
uari poterat ſine interitu ſalutis æternæ; ergo ſaltem ui-
gore iuramenti illa talis donatio, ſeu ſtipulatio debebat
eſſe irreuocabilis. ¶ Sed his non obſtantibus, à contraria
opin. minimè puto fore recedendũ, ſaltem in conſulendo,
& iudicando, cum cõmunis ſit & celebris opinio talẽ do-
nationem non ualere: qa licet non impediatur teſtamen-
ti factio, quantum ad actum teſtandi, impeditur quãtum
ad effectum hæredis habendi: qa non inueniretur aliquis,
q. uellet hæreditatem acceptare, cum omnia bona eſſent
trãsferenda in donatarium; ad hoc inſt. ad leg. Fal. ĩ prin.
2 † Et id quod non ualet directa uia, nõ debet admitti per
obliquã. vnde, ſicut directè non pōt impediri per ſtipula-
tionem ſolẽnem iudicium, ut d. l. ſtipulatio hoc modo cõ-
cepta, ita nec indirectè ꝑ ſtipulationem omnium bonorũ
præſentium & futurorũ, ut in reg. cum qd vna uia, de re-
gu. iu. lib. 6. & in c. tuæ, de procu. & ĩ l. non dubium, C. de
leg. facit. l. Seius & Augerius, ff. ad leg. Fal. Et hanc partẽ
ꝙ talis donatio non ualeat, cõſuluit Cy. & ſequitur Bar.
in d. l. fi. C. de pac. & in l. ſtipulatio, præall. & in l. ſi quis ĩ
prin. de leg. iij. & refert, ꝙ Din. pro hac parte conſuluit,
licet aliud ſcripſerit ſuper dicta reg. qđ ſemel. Hanc etiã
partem ſecutus eſt Bal. in d. l. fi. & dixit hanc opi. eſſe cõ-
munem. Et qualitercũq; nomen huic contractui cõpoſi-
tionis imponamus, non potuit irreuocabiliter obligare,
quia, ut dixit Bar. in locis præall. non eſt dare modum li-
gandi quem irreuocabiliter, ut bona ſua præſentia & fu-
tura perueniant ad aliquem in uita, uel poſt mortẽ præ-
dicta rõne: quia eſſet contra bonos mores. Præterea ex
aliis etiam rõnibus non pōt dictus Angelus aliquid pete
re à dicta do. Catharina uigore illius compõnis, ſeu mu
tuæ donationis: qm̃ aut illa fuit donatio mutua cã mor-
tis, & potuit reuocari. l. j. ff. de dona. cau. mor. ꝓpter mor
tem maximè mutuo cõſenſu utriuſq; coniugum, quorum
res principaliter agebať, interueniente, ut in l. nihil tam
naturale, ff. de reg. iu. & in c. j. extra eo. ti. aut fuit inter ui
uos; & non ualuit: qa inter cõiuges eſt ꝓhibita donatio-
ne mutuo amore ſe ſpolient, ut ff. de don. inter ui. & uxo.
ꝑ totum. Sed in caſu noſtro hoc contingebat: qa præmo-
riens non habebat poteſtatẽ diſponendi irreuocabiꝉr de
vno minimo, cum oĩa bona præſentia & futura debebant
ſuperuenire ad ſuperuiuentem; & hoc ꝓfecto faciebãt ex
mutuo amore, quo detinebanť. ¶ Item tertiò ex alio capi
te non habet d. Angelus facultatem aliq̇d ex dictis bonis
poſtulandi: qm̃ ipſe non fuit uocatus principaꝉr ad illam
ſtipꝉonem, ſed acceſſoriè, & potius fauore dictorum con-
trahentium, q̃ proprio; quod patet ex eo, quia ſolum de
eo fuit facta mentio reſpectu bonorum, quæ ſupereſſent
poſt mortem dictæ do. Catharinæ uigore illius compo-
ſitionis, ut ad ipſum Angelum peruenirent, nec etiã fuit
dictum, ut purè peruenirent, ſed cum onere, ut ex eis fa-
ceret eleemoſynam, prout ſibi placeret. quare cum ad di
ctam do. Catherinam nil peruenerit uigore illius compo
ſitionis: quia illa poſſidet uigore ultimi teſtamenti, & nõ
uigore compõnis, ſeu ſtipulationis, uel mutuæ donatio-
nis, cũ ab illa ꝓpria ſponte receſſiſſent; ergo non poteſt
aliquid petere: quia ceſſante principali, ceſſat acceſſoriũ,
de reg. iu. lib. 6. c. acceſſorium. Nec obſt. ſi dicať, ꝙ ab ea
non poterant recedere in p̃iudicium d. Angeli: quia, ut di
xi, Angelus fuit uocatus acceſſoriè ad ualiditatem dictæ
compõnis, ſeu donationis: qa ceſſante mutuo cõſenſu, ceſ-
ſat diſpoſitio concepta in fauorem ipſius, arg. eorum quę
leg. & no. in l. ſi cum Cornelius, & l. uero procuratori, ff.
de ſolu. Et facit opti. qđ s̃. dixi: quia d. Angelus debebat
facere ex illis bonis eleemoſynas ꝓ animabus illorũ con
iugum, & ſic in illorum principaꝉr fauorem fuit adiectus.
Nec obſt. ſi dicatur, ꝙ eleemoſynam tenebatur facere,
3 prout ſibi placebat. Ad hoc enim reſpondeo, † ꝙ uerbũ,
placet, non importat liberam uoluntatem, ſed arbitrium
boni uiri, ut eſt tex. no. in l. Thais. §. ſororem, ff. de fideic.
lib. no. Bar. in extrauaganti, ad repri. Et per hęc cõcludo
dictam compõnem, ſeu mutuam donationẽ, uel ſtipula-
tionem à principio non ualuiſſe. & eſto ſine ueritatis p̃-
iudicio, ꝙ ualuiſſet, potuit mutuo conſenſu coniugũ reuo
cari, nõ obſtante abſentia. d. Angeli, & per ꝯñs non poteſt
nunc dictus Ange. uel ipſius hæres aliquid ipſius compo-
ſitionis uigore petere. ¶ Non obſt. ꝯria ſuperius pro alia
parte formata: qa ualet argm̃ à cõmuniter accidentibus,
ut in c. j. de cler. non reſi. & l. neq; natales, C. de proba. ac-
cidit autem cõmuniter, ꝙ facta in alium omnium bono-
rum præſentium & futurorũ donatione, nemo uellet fru-
ſtra eſſe hæres. Nec obſtat ſi dicatur, ꝙ rei ſuæ quiſq; eſt
legitimus moderator, & arbiter: quia hoc uerum eſt, niſi
diſponat contra bonos mores: quia intereſt reipublicæ,
ne re ſua quiſque malè utatur, ut in §. ſed hoc ipſe, inſti.
de his, qui ſunt ſui uel alie. iu. & in §. cogitatio, in authẽ.
ut iud. ſine quoquo ſuf. ¶ Non obſt. ſ̃m duplici ratione.
Primò, quia non oĩa bona fuerunt diſpoſita ad pias cau-
ſas: ſed principaliter ſibi inuicem donauerunt oĩa bona,
cum onere tñ, ut diſtraheret, & quiſq; faceret eleemoſy-
nam, prout ſibi placuerit, & ſic principalis effectus dona-
tionis dirigebatur in priuatũ. Sed poteſt rñderi, ꝙ etiã
ad pias cauſas non ualeat donatio oĩum bonorum præ-
ſentium

ſentium & futurorum, ex quo perſona remanet ſui iuris
ſine dñio aliquorum bonorum, ut uoluit Ang. in dicta di
ſpu. ſaltem in caſu noſtro; in quo bona non fuerunt col-
lata eccleſiæ: ſed ſolum fuit impoſitum onus faciendi
eleemoſinam ad placitũ, & ſic ceſſant rõnes Bar. in dicta
aut. ingreſſi. ¶ Ad id quod opponitur de iuro, poteſt re-
4 ſponderi dupliciter. Primò, † ꝙ actus geſtus contra iurm̃
regulariter tenet, licet contraueniens ſit periurus, ut in
c. ſicut, de ſponſ. no. Inn. in c. dilectos, de preben. & Io. An.
in reg. quod ſemel placuit, de reg. iu. lib. vj. in Mercu. not.
dixit, ꝙ ſi quis iurauerit non mutare teſtamẽtum, poteſt
iuramento non obſtante illud mutare, licet incidat in
periurium. Secundò poteſt reſponderi, quòd illud iura-
mentum ſit ꝯ bonos mores, non habuit ligare iurãtes, ut
in reg. non eſt obligatorium, de reg. iu. lib. vj. eſt autem cõ
tra bonos mores, ut quis perdat ſaltem indirectè liberã
teſtamenti factionem, ſeu ſupremum iudicium, ut d. l. ſti-
pulatio hoc mõ concepta. Et hoc ultimũ tenuit Bar. ĩ d. l.
ſtipulatio, & d. l. ſi qs, in prin. ff. de le. iij. & ĩ l. Seius & Au-
gerius, ff. ad legem falc. Et hæc ſufficiant. NIC. AB R.

CONSILIVM XLIX.

1 *Sententia lata contra debitorem ſcientem præiudicat creditori ſcienti, & tacenti, licet ſibi non fuerit aliquid nuntiatum.*

2 *Qui tenetur ad defenſionem alterius, non tenetur ſe offerre liti, licet ſciat illam motam. ſed oportet ut ſibi denuntietur.*

3 *Promittens alium adiuuare, ſeu defendere, non tenetur adimplere promiſſionem, quantũcũq; ſciat illum indigere auxilio, niſi fuerit requiſitus.*

SAluatoris inuocato præſidio In qõne, quæ
uertiť, ſeu de proximo uerti ſpe
ratur inter Antoniũ del Vigna & olim ſocios ex
una parte, & quoſdam ciues Florentinos prætendentes ſe
creditores illorũ ex alia uidetur primò dictos credito-
res fouere iuſtitiã aduerſus dictos Antonium, & ſocios:
quoniam dicti Antonius & ſocij duo promiſerunt dictis
creditoribus, eis, ſ. ſoluere decem ſolidos pro libra quali
bet totius debiti. Itẽ ꝙ in dictis decẽ ſolidis eis ſoluẽdis
debuerunt eos conſeruare ab oĩ alio creditore cuiuſuis
ſocietatis, q. quocũq; tp̃e aliquid peteret, uel mõ aliquo
moleſtaret dictos creditores. Licet aũt Antonius & ſocij
ſeruauerint primũ: qa de dictis decẽ ſolidis illis ſatisfece
rint, non tñ ſeruauerunt ſ̃m, qm̃ nõ ſeruarũt illos indem
nes in dictis decẽ ſolidis, cũ fuerint per ſnĩam cõpulſi re-
ſtituere medietatem illis mercatoribus, qui uigore re-
preſaliarũ in urbe conceſſarum fuerũt compulſi ſoluere
creditoribus dictorum Antonij & ſociorum degentibus
in urbe; ad hoc quod legi. & no. in l. nam & Seruius, ff. de
neg. geſt. & l. licet, ff. nau. cau. ſtab. & l. qui ſic ſoluit, ff. de
ſolu. Nec habet obſtare, ſi dicatur, ꝙ dictis Antonio & ſo
ciis nõ fuit denũtiatũ, ut eos defenderent aduerſus illos
mercatores: qa ex quo ſciebãt litẽ motã, nõ erat opus ã-
lia denuntiatione. eũ. n. qui certus eſt, amplius certiorari
non oportet. l. j. ff. de ac. emp. & in reg q. certus, de reg. iu.
lib. vj. facit quod in ſimili legi. & no. in l. ſi ſuperatus, ff. de
1 pig. & in l. ſæpe, ff. de re iud. † ubi leg. & not. ꝙ ſnĩa lata ꝯ
debitorem ſcientem præiudicat creditori ſcienti, & tacẽ
ti, licet ſibi non fuerit aliquid nũtiatũ: & ita ẽ ꝯ in ſnĩa la-
ta ꝯ debitorẽ, ut præiudicet debitori ſcienti. citra. n. oẽm
denuntiationẽ debuit ultrò cõparere, & eãm defendere.
ita dicendũ in propoſito. ¶ Præterea & ſecũdò dicti mer-
catores Florentini fuerunt detenti, & exacti ꝑꝑ repreſa
lias conceſſas in urbe in odiũ Antonij & ſociorũ. ergo re-
deuntes Florentiam potuerunt iuſtè habere regreſſum ꝯ
illos, arg. ĩ l. ſi merces. §. culpæ, ff. loca. quod apertè vř te-
nere Bar. licet non multum firmet, in l. ij. in fi. ff. de uerb.
obl. fruſtra ergo allegatur, ꝙ lis non fuit denuntiata di-
ctis Antonio & ſociis, cum in omnem euentum ipſi tene-
banť, & fuiſſent cõdẽnati. exigitur. n. præſentia ꝑꝑ defen-
ſionẽ, quæ potuiſſet cõpetere: ſed in caſu noſtro nulla cõ-
petebat defenſio; ergo defectus denuntiationis nõ eos ha
bet releuare; ad hoc quod no. Bal. in l. res iudicata, C. qui
bus res iudi. nõ nocet. ¶ Tertiò adduco. l. fi. C. de bonis au
tho. iud. poſſiden. & l. cum unus, eo. tit. in quibus iuribus
patet, ꝙ miſſo in poſſeſſionem per prætorem uno ex cre
ditoribus, omnes uidentur miſſi; ita, ꝙ alij poſſunt uti be
neficio immiſſionis. cum ergo beneficio ſyndicorum cre-
ditores Florentini habuerint bona dictorum Antonij, &
ſociorum, ergo potuerũt creditores urbis, uel mercato-
res illorum noĩe agere directè ꝯ illos creditores, peten-
do partem nec fuit opus denũtiare dictis Antonio, & ſo-
ciis: quia bona iam tranſlata in dictos creditores petebã-
tur, & non agebatur actione perſonali, uel alia, quæ ſal-
tem ſecundariò dirigeretur contra ipſum Antonium, &
ſocios, non ergo poteſt dici illos creditores Florentinos,
qui fecerunt compoſitionem, habuiſſe integra decem, cũ,
ut dixi, iure & iudice diſponentibus alij creditores urbis
concurrerent in illorũ parte. ¶ Quartò ꝯ dictos Antoniũ
& ſocios facit, quia Doſſus unus ex ſociis interuenit com
poſitioni factæ Romæ cum creditoribus degentibus Ro
mæ & illam approbauit. ergo alij tenebantur ad obſeruã
tiam; ad hoc quod leg. & no. in l. j. ff. de exerci. & l. eadẽ, ff.
de duo. reis, & per Bal. in tracta. de cõſtitu. ¶ Sed his non
obſtantibus ꝯriam ſnĩam in caſu noſtro arbitror præuale
re. Mouent me plura in hanc ſnĩam. Et primò negari non
poteſt, quin dicti Antonius, & ſocij adimpleuerint pri-
mam partem promiſſions: qm̃ dictis creditoribus ſatiſfe-
cerũt in decẽ pro libra iuxta compoſitionem; nec hoc re-
uocatur in dubium. uidendum ergo reſtat, an adimple-
uerint ſecundam promiſſionis partem, quatenus, ſ. pro-
miſerunt illos creditores conſeruare in illis decem ſoli-
dis pro libra aduerſus quẽlibet alium creditorem; in cu-
ius dilucidatione oportet indagare, quid importent illa
uerba, ꝙ cõſeruabunt eos &c. Et profectò illa uerba poſ-
ſunt prima fronte habere tres intellectus, ſicut in ſimili
qõne not. Bar. in l. ſtipulatio iſta, in prin. ff. de uerb. obl. in
quæſtione illius, qui promiſſit emptorem defendere ꝯ
omnem perſonam de iure, & de facto. Poſſunt. n. illa uer-
ba tribus modis intelligi. Primo, ut ſi moueatur lis in
iudicio, & euincatur de iure, uel de facto. Secundò modo
intelligi de facto: ut. ſ. in iudicio faciat ea, quæ facti ſunt,
ut aſſiſtere apud tribunal iudicis, producere teſtes, face-
re expenſas, & ſimilia. Tertio modo poſſunt intelligi de
iure, & de facto, hoc eſt armata manu reſiſtere, & recupe-
rare. Iſte tamen modus ultimus, quia non uenit ex natu-
ra ꝯctus, non placet Bar. ut ſic ad hunc ſenſum hæc uerba
reducantur; ad hoc bonus tex. in l. fi. C. de act. emp. & uẽ.
ſed ad priores modos præcedentes. Ita poſſumus dicere
in caſu noſtro, ubi minus promiſit, ut, ſ. non intelligantur
illa uerba, ut de facto conſeruet eos in illis decẽ ſolidis,
ſed eos defendendo in iudicio, ſeu illis aſſiſtẽdo. Certũq;
2 eſt, ꝙ † is, qui tenetur ad defenſionem alterius, non tene-
tur ſe offerre liti, licet ſciat illam motam: ſed oportet, ut
ſibi denuntietur, ſicut dicimus in uenditore, qui tenetur
defendere emptorem. nec ſibi imputatur, ſi ſciuit litem
motam, & cum non defendit, ſi ſibi non fuit denuntiatum
in hoc. n. caſu requiritur denuntiatio, nõ ad effectũ ſimpli
cis ſcientiæ inducẽdæ, ſed ad actũ defenſionis explicãdæ,

ut no.Spe.in ti.de empt.& uend. in fi. & hoc ſequitur ibi
Io.And.in addi. & Bart.in l.denuntiaſſe,ff.de adulterijs,
& in l.emptor, C.de euict. ſequuntur cõmuniter moder-
ni in c.fi.de empt.& uend. Nam emptor fortè confiſus de
iure ſuo,& induſtria perſonæ non curat denũtiare uendi-
tori, nec per ↄ̃ñs uenditor tenetur ire, ex quo ille eum
non requirit. ita ad ꝓpoſitum creditores hic potuerunt
cõfidere de iure eorum,& induſtria ꝑſonarum. iõ non cu
rarunt requirere Ant.& ſocios, q promiſerunt eos cõſer
uare aduerſus quẽlibet creditorem. ergo nec ipſi ſponte
tenebantur ire.nõ ergo fecerũt ↄ̃ ſuam ꝓmiſſionem.nam
tenebantur cõſeruare,& defendere eos,ſi fuiſſent.ſ.req-
ſiti; imputandum eſt ergo illis creditoribus,q requiſitio-
nem & denuntiationem debitã non fecerũt. ad hoc ultra
alios adduco bonũ tex.in c.j.de noua fide.forma, col.fin.
3 ubi uř ꝓbari,† ꝙ ꝓmittens alium adiuuare, ſeu defende
re,non teneť adimplere ꝓmiſsionem, quãtũcunq; ſciat il
lum indigere auxilio,niſi fuerit reqſitus; & illũ tex.dicit
ibi Bal.mẽti ad hoc tenẽdum. facit ad idẽ,qđ legi. & no.
in c.breui, de iureiu. ¶Scđò principalr moueor, ubicũq;
quis iniuſtè fuit exactus ꝓpter aliũ, nõ habet regreſſum
ↄ̃ illum,in cuius odium fuit exactus, ſi illius factum non
erat ad hoc ordinatum ; ad hoc glo.no. quam ſequitur &
no.Bart.in l.nam & Seruius.j.rñſo,ff.de nego.geſt. facit
optimè gl.l.ſi qs dolo.§ j.ff.de re iud. ſed in caſu noſtro
illi mercatores Florentini iniuſtè fuerũt exacti & deten-
ti:qa repreſaliæ non fuerunt iuſtè cõceſſæ. forte.n.Papa
conceſsit ad falſam alterius ſuggeſtionẽ. Nam,ut mihi in
facto ſupponiť,officiales Florentini requiſiti ſuꝑ ſatisfa-
ctione fienda mercatoribus urbis, reſpõderunt, ꝙ parati
erant iuſtitiam facere, & ea aliter non poſtulata fuerunt
repreſaliæ conceſſæ;quod de iure fieri non põt.ſunt.n.re
preſaliæ odioſæ,& in defectum iuſtitię ſolum concedẽdę,
ut legi. & no.in c.vno, de iniu.lib.6. & 23.q.2.dñs ꝑ Inn.
in c.dilectus, de appe.Io.And.ſuper reg.non eſt ſine cul-
pa,de reg.iu.lib.6.in Merc. & latius per Bar.in tract.re-
preſaliarum. ubi inter cętera requirit ad earum iuſtitiã,
quod primò debeat requiri iudex ordinarius, ut iuſtitiã
faciat : & eo recuſante ſuperior, & demum in ſuperioris
defectum põt alienus iudex & dñs repreſalias cõcedere.
ſed in caſu noſtro nõ conſtat de iuſtitia denegata:qmimo
conſtat de oppoſito per rñſionem officialium . Item per
rñſionem dominij Florentini,quatenus fuit prouiſum, ꝙ
ſi forenſes nollent ſtare compõni factę cum creditoribus
Florentinis,ꝙ fieret eis iuſtitia ſm leges Imperiales; er-
go non habebãt dicti mercatores regreſſum ↄ̃ dictos An-
tonium & ſocios,ſeu contra mercatores Florentinos. fue
runt ergo dicti creditores iniuſtè condemnati; ergo eis
imputandum,tùm quia non denuntiauerunt Antonio,&
ſociis:tùm qa ꝑ iniuriam fuerunt condemnati; ad hoc in
l.ſi ꝑ imprudentiam,ff.de euic.& d.l.emptor,C.eod.ti.&
c.fi.de emp.& uẽd. ¶Tertiò facit principalr, quia ex alio
capite nullam actionem habebant dicti mercatores, qui
fuerant in urbe exacti,ↄ̃ creditores Florentinos. Nã illa
decem ꝓ libra receperant,uel in cauſam iudicati per ma
nus ſyndicorum, uel uigore compõnis factæ cum debito-
ribus ; quibus caſibus,cum trãſiuerit recta uia dñium in
eis,non poterant inquietari ab aliis creditoribus non ha
bentibus hypothecam anteriorẽ, ſed perſonalem actio-
nem,uel hypothecam poſteriorem,ut plenè no.ꝑ Bart.in
d.l.cum vnus,ff.de bo.aut.iud.poſſ.& in l.à diuo Pio,ff.de
re iud. vnde in iſtis caſibus non habent locum iura ſupe-
rius all.& l.fi.C.de bo.aut.iud. poſſ. & d.l.cum vnus: quia
ſolum loquuntur in prætorio pignore, non aũt in ſolu-
tione facta ab ipſis creditoribus, uel ĩ rebus datis in cãm
iudicati, ut uoluit Bart.& bene in locis præal. Nec obſt.
ſi dicať, ꝙ uigore ꝓuiſionis dominij Florentini debebãt
forenſes concurrere,in executione illius compõnis: quia
rñdeo ꝓuiſionem fuiſſe factam erga forenſes, duobus tñ
concurrẽtibus. Primò, ꝙ huic compõni ipſi conſentirẽt.
Scđò, ſi uellent contribuere bona exiſtentia in ſocietate
Romana. ſed ſi ipſi creditores requiſiti noluerũt conſen
tire,nec bona cõtribuere;ergo remãſerunt ſub alio peri-
culo reformationis,& ꝓuiſionis,ut.ſ.eis ius fieret ſm le-
ges Imperiales. nam vna uia electa,non põt ad aliam re-
diri.l.ſi cui,ff.de ſerui. facit.l.quod in hæredem.§.elige-
re,ff.de tribu. & c.ut quis duas, de elect.lib.6. Et ꝑ hoc
põt tolli, quod opponitur ꝑ dictos creditores,ſ.ꝙ offi-
ciales ſeu ſyndici nõ ſeruarunt in diſtribuendo formam
ſtatuti. nam hoc nihil ad rũbum. nam cõpoſitio fuit facta
cum creditoribus,ut haberẽt decem ꝓ libra: & dominiũ
Florentinum diſpoſuit, ꝙ ſi creditores forenſes nollent
compõni acquieſcere, uel bona contribuere, ꝙ fieret eis
ius ſm leges Imperiales. vnde eis nolentibus, licitè po-
tuit uigore compõnis illis dũtaxat Florentinis ſatisfieri.
Item ſtatutum loquitur de compõne inter ſoluentem, &
creditores non interueniẽnte. ¶Sed in caſu noſtro inter-
uenit cõpoſitio,& uigore compõnis fuit facta ſolutio de-
cem ſolidorum ꝓ libra; vnde ſumpſit uim illa ſolutio po
tius ex facto partium approbata & confirmata ꝑ domi-
nium Floren.q̃ ex forma alicuius ſtatuti. nec potuerunt
dicti creditores forenſes ſe iuuare ex forma compõnis cũ
ipſam impugnauerint à principio, in regu.ex eodem, de
reg.iu.lib.6. Quare ex omnibus prædictis concludo, di-
ctos creditores nõ habere regreſſum ↄ̃ Anto.& ſocios ui
gore compõnis non ſeruatæ:quia,ut patet ex p̃dictis,eã,
quantum in eis fuit,ſeruauerunt. Non obſtant argumẽta
ſuperius formata. Et primo ſatis fuit rñſum ad id, quod
dicitur de ſcĩa: quia non ſufficit hoc caſu ſcĩa: ſed requi-
ritur denũtiatio, & maximè qa imputandum eſt illis cre
ditoribus,q non appellauerũt ab illa ſñia iniuſta.Nec ob
ſtat.l.ſæpe,cum ſim.qa illa ꝓcedit,qñ actio, uel defenſio
primo loco mihi cõpetebat,& paſſus ſum ſequẽtẽ agere,
ſeu qñ principalr agebatur de re mea.Sed in caſu noſtro
actio, uel defenſio primo loco ꝑtinebat ad ipſos credi-
tores , cum dñium pecunię ſolutæ in eos prorſus ſimpli-
citer tranſiuerat;& ſic agebatur de re ipſorum, & defen-
ſio primo loco, & principaliter ad eos pertinebat. Anto-
nius uerò & ſocij ſolũ tenebantur eos in illis conſeruare,
& defendere,ſicut in ſimili cum agitur ↄ̃ emptorem.nam
actio realis dirigitur in poſſeſſorem. uenditor autem ſo-
lum habet aſſiſtere emptori, & defendere,ut l.j.C.ubi in
rem act. Nõ obſt.ſcđm.dico.n.procedere, qñ repreſaliæ
iuſtæ fuiſſent conceſſæ. Quinimò,etiam ſi iuſtè dubitaba
tur, an exactus poſſit agere cõtra debitorem principalẽ,
cum repreſaliæ concedantur pp factum dñi nolentis fa-
cere iuſtitiam & non ꝓpter factum debitoris non reſpõ-
dentis. Et iõ Bar.in trac.repreſaliarum prope fi.ubi me-
lius examinauit hanc materiam. dixit iſtum exactũ de-
bere petere,ut actiones ſibi cedantur contra debitorẽ, &
ſic illarum uigore poſteà agere, & ad illum tract. ſe re-
mittit Bart.in d.l.nam & Seruius. Sed in caſu noſtro hoc
fuit omiſſum: tũ quia non apparet de ceſſione actionum:
tùm quia non fuit actum contra debitores, ſcilicet An-
tonium & ſocios,ſed contra creditores, contra quos nul-
la competebat actio, nec propter illorum odium fue-
runt repreſaliæ conceſſæ. nec eſt uerum , quòd in om-
nem euentum illi ſuccubuiſſent: quia nego hoc. Nam il-
la ſolutio facta creditoribus non fuiſſet reuocata:ſed ali
ter fortè cum illis conueniſſent. Ad tertium argumentũ
ſatis.

ſatis.ſ.fuit reſponſum. Ad quartum & ult.rñdeť,ꝙ Doſ-
ſus deſinebat eſſe ſocius tempore illius approbationis,
cũ oẽs ceſſiſſent foro ; & ſic non potuit per factum ſuum
aliis præiudicare, ut l.j.C.de tranſac.& C.res inter alios
acta,per totum.Et hæc ſufficiant. NIC. ABB.

CONSILIVM L.

1 *Fratres & ſorores excludũtur à ſucceſsione fratrũ inceſtuoſorũ.*
2 *Pater non poteſt aliquid dare de iu.ci.filiis ſpuriis.et inceſtuoſis.*
3 *Frater ſicut tenetur alere ſororem inopẽ,ita tenetur eam dotare.*
4 *Materia ubi non eſt proportionabilis , niſi filiis,appellationẽ hæredum ueniunt ſolum filij.*

OMnipotentis Dei poſtulato ſuffragio , Vř
primò dictum Ser Ioannem
debere ſuccedere dictæ dñæ Conſtantiæ uxori
ſuæ:quia deficiente legitima uel naturali ſucceſſione,ma
ritus ſuccedit uxori ab inteſtato,ut l.unica,C.unde uir &
uxo. Sed in caſu noſtro deficiebat legitima uel naturalis
ſucceſſio: quoniam dicta Conſtantia erat nata ex inceſtuo
ſo,& damnato coitu , & per conſequens non poterat dici
naturalis; unde parentes ſibi non ſuccedunt, nec ipſa pa-
rentibus.ſunt.n. tales indigni omni beneficio legali, ut in
auť.qui.mo.natu.effi.leg.§.fin.ubi uidetur probari. facit
quod no.Bar.in auť.ſi qua illuſtris,C.ad Orficia.in l.ſi ge
ner,ff.de his qbus ut indi.nec poteſt dici,ꝙ domina Gra-
tioſa dictę ſoror ex eadẽ cã neceſſe debeat ſibi ſuccedere
qa,ut prædixi, cum ſint iſtæ mulieres natæ ex inceſtuoſo
coitu,non poſſunt inter ſe dicit agnatæ, uel cognatæ,cùm
non merẽtur appellari filij,ut habetur in d.auth.35.q.7.
in c.unico,& quod inter ſe non ſuccedãt tales , ſenſit Di.
ĩ tractatu ſuo de ſucceſ.ab inte.& uidi in hoc opi.ſolẽnis
1 doc.& pro ea facit. † Nam ſi pater & mater excludãtur à
ſucceſſione talium filiorum:quia non debent tales nũcu-
pari filij, fortius debent excludi fratres & ſorores , cum
iſti non dicantur coniuncti , ſeu agnati , uel cognati niſi
ex perſonis parentum; ad hoc facit,quod in ſimili noluit
gl.ſing.in l.ij.ff.unde cogna.Tertiò dictus Ser.Ioãnes ma
ritus debuit ſibi ſuccedere,cum ceſſet hoc caſu omnis le-
gitima, uel naturalis ſucceſſio. ¶Sed his nõ obſtantibus
arbitror dictũ ſer Laurentium patrem dictæ Conſtantiæ
iuridicè dicta bona data in dotẽ dictæ Conſtantiæ ad ma
nus ſuas reduxiſſe:quia ad eum tanquã ad patrem, & non
ſer Ioannem tanquam maritum illa bona erant deuoluẽ
2 da. Moueor principaliter, † quia de iure ciuili pater non
poteſt aliquid donare filiis ſpuriis & inceſtuoſis. Sunt.n.
indigni omni ſubſtantia paterna, ut in auť.ex complexu,
C.de inceſt.nupt.De iure uerò canonico ex æquitate na-
turali fuit inductum,ut deberent ali , ut in c.cũ haberet,
de eo, qui duxit in matrimonium. Et per illum tex.dixit
notanter Bar.in dicta auť.ex complexu,& l.ſi gener,ꝙ ra
tione alimentorum poteſt pater relinquere aliquid tali-
bus filiis inceſtuoſis.Itẽ dotare filias,quia cum cauſa do-
tis non ſit minus fauorabilis, quàm cã alimentorũ, põt př
dotare,quemadmodũ & alimenta præſtare;facit quod in
3 ſiři notat Cy.in l.non ex omni,C.de admini.tut. † ubi di-
cit,ꝙ ſicut frater tenetur ſororẽ inopem alere,ut in leg.
cũ in plures,ff.de admini.tut.ita tenetur eam dotare.Po-
tuit ergo legitimè dictus ſer Laurentius dictam Cõſtan-
tiam filiam inceſtuoſam iuridicè dotare : ſed , ea mor-
tua ſine liberis,dos debet ad eum redire:quia dos ſucce-
dit hoc caſu loco alimentorum , ad quæ pater tenebať.
ea ergo mortua ceſſauit cã alimentorũ, & per cõſequens
illa bona debent redire ad patrẽ. non.n.potuiſſet dictus
ſer Laurentius,ẽt ſi expreſsè uoluiſſet,donare dicta bo-
na filiæ inceſtuoſæ per iura prædicta:ſed ſolũ potuit do-
nare in uita ipſius Conſtantiæ rõne alimentorũ:potuiſſet
tñ illi donare in uita, & poſt mortem ſuã ſuis filiis, ſi q fu
turi eſſent.Nam filiis filię inceſtuoſę benè poteſt auus do
nare, ut in l.fi.C.de natu.libe. Et hoc no.Bal.in d.l.ſi ge-
ner.ubi prædicta ſatis apertè ſentit. Et ideo ĩ caſu noſtro
rectè potuit dictus ſer Laurẽtius ſtipulari,ut ſoluto mat.
dos reſtitueretur Cõſtãtiæ,uel hæredibus ſuis. Debẽt.n.
intelligi illa uerba , ut Conſtantiæ reſtitueretur in uita
ſua pro cauſa alimentorum. Appellatione uerò hæredũ
4 intelliguntur hoc caſu liberi tñ ipſius Conſtãtię: † quia
ubi materia non eſt proportionabilis niſi filiis appella-
tione hæredũ ueniũt ſolũ filij,ut no.in l.Gallus,ff.de lib.
& poſth.non extãtibus ergo filiis dictę Conſtantię illa bo
na debebant reduci ad dictũ Ser Laurẽtium, unde fuerũt
prouenta. Non obſtant ↄ̃ria ſuperius formata. procede-
rẽt.n.ſi illa bona dotalia non fuiſſent prouenta à patre ,
ſed aliunde dictæ Cõſtantię fuiſſent acquiſita. tũc.n.ſatis
crederẽ maritũ præferendum. Sed in caſu noſtro debent
redire ad přem,non iure ſucceſſionis, ſed iure reuerſio-
nis,& ex cã ceſſante:quia,ut dixi, ceſſauit ea mortua ali-
mentorum cã. Mater aũt uel ſoror nihil poſſunt petere :
tũ qa non ſunt dicendæ agnatæ, uel cognatæ rõne p̃dicta:
tũ quia dicta Conſtantia nõ poterat habere illa bona niſi
in uita ſua.Et ex prædictis infertur,ꝙ dictus ſer Lauren-
tius potuit dicta bona in aliũ alienare;& ille, in quẽ facta
fuit alienatio,potuit donare illa hoſpitali: qa rei ſuæ qli
bet eſt legitimus moderator,& arbiter maximè in donã-
do eccleſiis,& hoſpitalibus, ut in l.j.C.de ſacroſ.eccl. &
l.in re mãdata,C.mãd.& in c.de his,de ſepul.Et hæc ſuf-
ficiãt ad laudẽ & gřiam Dei oĩpotentis. NIC. ABB.

CONSILIVM LI.

1 *Totus orbis eſt territorium imperatoris.*
2 *Publicatione bonorum ſimpliciter facta , intelligitur de bonis præſentibus, non de acquirendis in futurum.*
3 *Interpretatio in dubio ſemper debet fieri contra eum,qui fundat intentionem ſuam ſuper pacto.*
4 *Iuriſdictio prorogata per metum,corruit ipſo iure.*
5 *Receſſus à iure communi eſt odioſus.*

SAluatoris poſtulato pręſidio, Ad dilucida-
tionem illius concertationis , an
municeps terræ Scarlini capi licitè potuerit in
dicta terra Scarlini per officialem doganæ ſalis terræ
Plumbini, ad effectum ut puniatur, & indicetur per of-
ficiales ſuper ſale deputatos per magnificum dominum
Gerardum Plumbini dominum in dicta terra Plumbi-
ni, inueſtigãdum eſt principaliter , quam poteſtatem ha
beat dictus dñs Plũbini ĩ terra ſeu cõitate Scarlini. Si.n.
illa terra fuit dicto dño cõmiſſa dũtaxat, nec alr ĩ eũ me
rũ & mixtũ imperiũ extitit trãslatũ,nũc qõ nõ habet tñ
dubiũ:quia licet unũ caſtrũ,uel ciuitas alteri recõmittať,
nõ ꝑ hoc talis terræ ppłs deſinit eſſe liber ut prius , ẽt ſi
ſoluat ei,cui ſe recõmiſit,in ſignũ maioritatis palliũ, uel
quid ſimile,puta eligat poteſtatẽ de terra ſua,ut ibi cõtin
git in caſu noſtro,ut no.Bar.in l.non dubiũ,ff.de capti.Vi
detur.n.per talẽ recõmiſſionẽ recipere eos ſub ſua pro-
tectione, ut,ſ.eos protegat ,& defendat, per quem actum
non datur iuriſdictio,nec iuri alicuius detrahitur,ut no.
plenè per Bar. in l.j.C.de excuſ.mu.lib.x. ubi plus ſen-
ſit , quòd etiam ſi committatur protectioni & regimini ,
non per hoc transfertur merum aut mixtum imperium,
arg.

argu.illius l.licet hoc ultimũ ſit magis dubitabile per il-
lud uerbũ, regimini, qđ nõ curo aliter inueſtigare, cum
hoc ultimũ nõ faciat ad noſtrũ ꝓpoſitũ,ſed primũ,de quo
ět ꝑ Bar.in ꝓœ.ffor ũ,in ver.itẽ dr̃. Ad idem quod leg.&
not.in c.recepimus,& c.ex parte tua,de priuile.Et hoc p̃-
ſuppoſito dubiũ præſentis qõnis inſurget ex tenore illius
cõuẽtionis poſt dictã recõmiſſionẽ initæ inter dictũ domi
nũ, & cõitatẽ Scarlini in eo, ꝙ inter cætera ad propoſitũ
fuit inter eos ſolẽniter conuentum, & ſtabilitum,ꝙ dicta
cõitas,& homines Scarlini non poſſint uel debeant dein-
ceps in futurum ullo tempore,uel modo habere, uel reci
pere, uel emere aliud ſal ab alia perſona, cõitate,uel lo-
co,uel uniuerſitate in aliqua alia terra,uel loco,præter-
quàm ab ipſo magnifico domino,& ſal ipſius magnifici do
mini ſub pęna, & ad pęnam in ſtatutis & ordinamentis di
cti magnifici domini de dicta materia , ſeu de ueto ſalis
quomodolibet diſponentibus contentam &c.Certum eſt
autem, ꝙ ex quo terra Scarlini erat libera , neminem in
dominum recognoſcens,potuit ſe in hoc,& in alijs ſubij-
cere iuriſdictioni & ſtatutis dicti domini iuxta not. per
Bal.in l.decernimus, C.de ſacroſ.eccl.& per Bar.in tract.
de tyranno. Sed in ſtatutis dicti domini de hac materia
loquentibus inter alia diſponitur, ꝙ officiales doganę ſa
lis præſentes & futuri poſſint omnes ſingulos uendentes ,
aut ementes ſal qũocũq; in dãnum doganæ ſalis ipſius ma
gnifici domini, & alios quoſlibet culpabiles quoqũo cir-
ca materiam ſalis punire, condemnare , ſeu mulctare pe-
cuniariter,ſeu realiter ex arbitro eorũ,prout eis diſcre-
tũ eſſe uidebit̃ , &c. ergo dictus municeps terræ Scarlini
potuit capi in terra ſcarlini,ut puniat̃ ꝑ dictos officiales.
Quæ pęna uenit imponenda ſm̃ arbitriũ dictorũ officia-
liũ:aliàs autem non ſeruaret̃ ſtatutum dicti dñi in hac ma
teria diſponens, cum illud ſtatutum non imponat præci-
sè certã pęnã: ſed diſponat imponendam ad illorum arbi
trium ; debet ergo ſeruari totum,cum ſit unum factũ qua
lificatum, arg.in l.in delictis.§.ſi detracta,ff.de noxa.& in
c.ſi.de reſt.ſpol. & quod in ſimili no.Bar.in l.Aurelius.§.
idem quæſijt, ff.de lib.leg. & in l. ſi quidem,C.de excep.&
per Io.And.in c.j.de confeſ.lib.vj.Et hunc intellectũ mul
tũ ſuadent illius conuentionis uerba, dum dicit̃,quomo-
dolibet diſponentibus &c. Qualitercunq; ergo ſtatutum
diſponat de pœna,ſeruandum eſt l.j.ff.de pact.Si uerò in
dictum dñm Plumbini fuerit trãſlata omnimoda iuriſdi-
ctio circa dictam terram Scarlini,tunc caſus vr̃ magis cla
rus intentioni officialium quia licet territoria ſint diuer
ſa reſpectu officialium utriuſq; terrę:tamen reſpectu do-
1 mini utriuſq; territorij unum poteſt dici territorium.†Si
mile patet in imperatore,qui licet diuiſerit territoria ꝑ
prouincias, & diuerſa regimina, & prohibuerit, ne liceat
uni uiolare alterius territoriũ.C. ubi de crimi. agi opor.
ꝑ totũ, iũcta auth qua in prouincia,eo.tit.& auth.de de-
fen.ciui.& in auth.ut nul.iudi.& ff.de offi. præſi.per totũ,
maximè in l.2.cum multis ſimi. unde ipſe imperator po-
teſt aſtringere quemlibet per uniuerſum orbem:quia to-
tus orbis eſt ſibi unum territorium . hinc dicitur mundi
minus.l.bene à Zenone,C.de quadri.pręſcript.& l.depre
catio.ff.ad le.Rhod.de iac.& clarius ad propoſitũ proba-
tur in cle.paſtoralis,de re iudi. unde in eo habet locum
illud:ubi te inuenero, ibi te iudicabo , ut no. in c.fin. de
fo.compe.& in l.ij.C.ubi de cri.agi opor.Similiter in pa-
pa reſpectu ſpiritualium, ut in c. cuncta per mundum, &
c.per principalem.ix.qõ.iij. Et in epiſcopo reſpectu ſuæ
diœceſis,ut poſſit in qualibet parte ipſius ſedere pro tri-
bunali,& iudicare de negotijs totius diœceſis , ut in c.cũ
eps̃,de offi.ordi.lib.vj. & in legato habente ſub ſe plures
ꝓuincias,poteſt enim de facto unius iudicare in altera
quia nõ excedit limites ſuæ iuriſdictionis, ut in c. nouit,
de offi.le. Ita dicamus in caſu noſtro licet enim ex pacto
terra Scarlini habeat poteſtatem, & ſic merum & mixtũ
imperium : non tamen tollitur , quin dominus ipſe poſ-
ſit per ſe uel ſuos officiales de certis cauſis cognoſcere in
terra Plũbini,ět de geſtis in terra Scarlini , cum reſpectu
ipſius unicũ ſit cẽſendũ territoriũ. Similiter uidemus ĩ pa
pa,q in cã fidei deputat inqſitores ꝑ totã chriſtianitatẽ,
ut poſſint iuriſditionẽ exercere cõtra hęreticos,licet epi
ſcopis non liceat extra ſuas diœceſes. & poſſunt mandare
dicti inqſitores in cã fidei ſuſpectos capi , & ad dicta loca
per ipſos puniẽdos duci,ut in c.inquiſitionis, de hære.li.
Et præſertim hoc dicẽdũ uidetur in caſu nr̃o,in quo ună
cũ iuriſdictione uniuerſali concurrit pactum ſpeciale,de
quo .s̃.¶ Sed his nõ obſtãtibus cõtrariã ſñiam in caſu no-
ſtro arbitror ueriore.Et primo ſi teneamus,ut ĩ facto mi
hi p̃ſupponit̃,ꝙ dicta terra Scarlini ſit recõmiſſa dunta-
xat dicto dño,caſus ur̃ mihi ſatis clarus,qa ceſſat iuriſdi-
ctio in dicta terra,& ſuis habitatoribus,ut s̃ in prin. dixi.
Vndę ſolùm reſtat tollere obſtaculũ dictæ conuentionis,
ſeu pacti.Ad quod reſpõdeo multipliciter. primò ꝙ in pa
cto non ſubiecit ſe dicta terra ſtatutis ſuis editis & eden-
dis:ſed ſimpliciter obligauit ſe ad pœnam in ſtatutis di-
cti dñi cõtẽtã.ubi aũt quis obligat ſe indefinitè ad ſtatu-
ta,& eſt res grauis præiudicij, nõ intelligitur de ſtatutis
edendis in futurum.ſed ſolùm de editis exiſtentibus tem
pore obligationis hæc eſt no.theorica Bar.in l. ſi ſtipula-
tus.§.cũ ſtipulamur, ff.de uer.ob.,ꝓ qua opti. facit tex.in
c.pe.de iu.& apertè ſentit ibi Ho.& facit text. in ſimili in
l.ſi mandauerò.§.is cuius,ff.mand.ubi dicit , † ꝙ publica-
2 tione bonorum ſimpliciter facta,intelligitur de bonis p̃-
ſentibus,non aũt de acquirendis in futurũ,cui concordat
tex.in c.fœlicis.§. uerum,de pœ.lib.vj.ſecus,ubi ageretur
de modico p̃iudicio.Nam tunc appellatione bonorum ue
niunt bona tàm præſentia,q̃ futura,ut l.fin.C.quæ res pi.
obl.poſ.quæ leges redducuntur communiter ad concor-
diã ꝑ diſtinctionẽ proximè factã.ita dicẽdum in caſu no-
ſtro;cum enim hæc ſit res grauiſſimi præiudicij,ſi homi-
nes terræ Scarlini poſſent capi de dicta terra , & duci ut
ut puniant̃ ꝑ officiales ex̃neos in terra Plumbini, & ſic ut
uiolet̃ eorũ territoriũ,nõ dẽt intelligi illud pactũ in ſta-
tutis edẽdis,ſed editis.Cũ ergo illa reformatio dñi Plũ-
ni,ut illi officiales cognoſcãt,& puniãt &c.ſuꝑueniit poſt
illud pactũ,nõ uendicat ſibi locũ ꝯ hoĩes Scarlini. Et ſu-
mus in materia,in qua debet fieri ſtricta interpretatio,ut
in regul.odia, & in regul.in pœnis, de reg. iur. lib. 6. &
in l.interpretatione,& l.ſi præſes,ff.de pœnis . & optimè
facit.l.q cqd aſtringẽdæ,ff.de uer.obl.& adhuc melius fa
cit.l.ueteribus,cũ materia ſua,ff.de pac.ubi inter cætera
3 no.Bar.† ꝙ in dubio ſemꝑ debet fieri interpretatio ꝯ eũ,
q fundat intẽtionẽ ſuã ſuꝑ pacto,quia debet pactũ clarè
probare,ex quo ſuper illo ſe fundat,ut l. non nudis, & l.
nõ epiſtolis,& l.neque natales,& l.matrẽ,C.de prob.Sed
in caſu noſtro dñs,ſeu officiales doganæ ſalis fundant in-
tẽtionẽ ſuã ſuꝑ illo pacto;ergo in dubio debet ꝯ eos fie-
ri interpretatio,& dubia ꝓbatio nõ releuat ꝓbãtẽ, ut in
c.in præſentia,de prob.Prætereà præſuppoſito ſine ueri-
tatis præiudicio,& non conceſſo,quòd illud pactum tra-
heretur ad ſtatuta poſteà edenda,nihilominus non ſequi
tur,ꝙ municeps Scarlini cõmittẽs fraudẽ circa doganam
ſalis poſſit capi de dicta terra,& duci ad terram Plumbi
ni , quia pactum fuit factum reſpectu pœnæ duntaxat, nõ
autem reſpectu iudicis extranei. obligauerunt.n.ſe ad pę
nã in ſtatutis cõtẽtã,& ideò ſatis eſt,quod puniatur pænę
contentę

cõtenta in ſtatutis dicti domini:non autem debet ita ama
re interpretari,ut etiam per hoc poſſit uiolari territoriũ
dictæ terræ Scarlini.pacta enim debent ſtrictè intelligi ,
præſertim cũ deuiant à diſpoſitione iuris communis.d.l.
quicquid aſtringendæ,ff.de uer. obli.& d.l. ueteribus , &
opt.facit.l.ſi unus,§.ante omnia,ff.de pac.ubi dicit̃,ꝙ pa-
ctum factum in una re,non nocet in alia, præſertim in ca-
ſu noſtro hoc ſeruandum eſt , ubi agitur de proroganda
iuriſdictione alterius iudicis cum uiolatione alterius ter
ritorij,exigitur.n.conſenſus clarus,& liber.† Hinc eſt, ꝙ
4 ubi regulariter geſta per metum tenent : iuriſdictio tñ ꝑ
metum prorogata ipſo iure corruit:quia,ut dixi, in tali
conſenſu exigitur conſenſus liber, & clarus,ut in l. ij. ff.
de iudi.& debet fieri interpreratio ꝯ dñm:quia debuit le
gem,& pactum apertius dicere,ut in dictis iuribus,nõ. n.
debet fieri interpretatio,per quam multis legibus dero-
getur,ut leg.& no.in l.ſi qñ,C.de inoffi.teſt.†omnis enim
5 receſſus à iure cõi eſt odioſus, & ſtrictè interpretandus ,
ut in c.j.& ij.de filijs præsby.lib.vj.Hinc eſt,ꝙ ſtatuta in-
telligenda ſunt ſtrictè,ut minus quàm fieri poteſt,per ea
lædatur ius cõe,ut in c.cum dilectus,de conſue.& l.ij. C.
de nox.per Inn.in c.cauſam,de reſc.& Bar.in l. omnes po
puli,ff.de iuſti.& iure.& maximè in caſu noſtro debet fie-
ri ſtricta interpretatio,ne lędatur pactum generale prius
factum,ut terra Scarlini habeat poteſtatem & merum &
mixtum imperium de per ſe,arg.in l.non ad ea,ff. de con
di.& demon.facit c.ueniens,de præſcr.Nec ob. ſi dicatur
interpretationem ꝯriã congruere iuri cõi , cũ rõne deli-
cti ſit fienda remiſſio ad locum delicti,ut in auth. ut nul.
iudi.§.ſi quis uerò comprehenſorum,& in cle.paſtoralis,
de re iudi.Ad hoc.n.reſpondeo dupliciter . primò quòd
delictum iſtud non fuit factum in territorio Plumbini, li
cet fraudauerit ꝑꝑ pactum initum cum terra Scarlini ga
bellam,ſeu doganam ſalis terræ Plumbini,& ideò non eſt
remiſsioni locus.licet enim quis delinquat in rem alicu-
ius loci,ex quo delinquit extra territorium ipſius loci,
non poteſt conueniri ratione delicti in illo loco , ut nota
doct.in c.poſtulaſti,de foro comp.& Bar.in l.cunctos po-
pulos,C.de ſum.trini.Prætereà præſuppoſito,quòd deli-
ctum fuiſſet commiſſum in territorio Plumbini : tamẽ re
miſsio hodie eſt ſublata per contrariam conſuetudinem ,
quæ ualet,ex quo delictum poteſt puniri in loco domici-
lij,ut no.Io.And.& Cal.in c.j.de rapt. Si uerò præſuppo
natur dominos Plumbini habere iuriſdictionem in ter-
ra Scarlini,tunc licet caſus ſit magis dubitabilis : nihilo-
minus idem,quod ſupra proxi.dixi, putarem concluden-
dum,ut dicta captura fieri non potuerit,nec officiales do
ganæ habere iuriſdictionem contra illum.Moueor princi
paliter,quia dicta terra Scarlini uoluit per pactum habe
re merum & mixtum imperium in dicta terra , & officia-
lem proprium,qui habeat iuriſdictionem exercere quod
quidem pactum omninò eſt ſeruandum.nec poteſt uiola-
ri per dñm Plumbini,etiam ſi habeat ibidem iuriſdictio-
nem,quia etiam princeps ligatur ex contractu , etiam cũ
ſubiecto inito,ut in ca.j.de pact. & præſertim in caſu no-
ſtro,in quo tempore pacti erat dicta terra Scarlini omni-
nò in ſua libertate;ad hoc quod legi. & no. maximè per
Bar.in l.pen.ff.de decr.ab ord.fac.& pactum initum cũ do
mino,habet quo ad ſubiectos uim.legis,ut l.Cæſar,ff. de
publ.& l.pen.C.de don.inter ui.& ux. Si enim poſſet in fa
cto ſalis trahere inde ſubditos,& transferre iuriſdictio-
nem in alios officiales terræ Plumbini , ſic poſſet eadem
ratione in alio caſu;& ſic poſſet ex dicta terra Scarlini to
lere merum & mixtum imperium; quod non eſt dicẽdum
per ſupradicta.hoc enim arg.in ſimili quæſtione facit In-
no.in c.cum uenerabilis, de cenſi. debet. n. uirtute pacti
ibidem cognoſci de omnibus,quæ ibi committuntur, uel
per ſuos municipes alibi:aliàs autem dictum pactum poſ
ſet annihilari;& per hoc tollitur, quod dixi de Impera-
tore & Papa iſti enim diſtinxerunt territoria proprijs le
gibus,quibus iſti non ſunt aſtricti.l.princeps,ff.de legi. &
c.propoſuit,de conceſ.præb.& ſolum reſpectu ſuorum of
ficialium,nõ autem reſpectu poteſtatis eorum:ideò apud
eos non eſt territorij diſtinctio,ut ſupra dixi, ſed ſecus in
caſu noſtro. Nam dñs Plumbini non eſt naturalis dñs ter
ræ Scarlini;& ex pacto habet dicta terra,ut poſſit ſibi eli
gere poteſtatem,qui cognoſcat in ciuilibus & criminali-
bus;non ergo poteſt illius terræ territorium uiolare ra-
tionibus prædictis.Et hæc ſufficiant. NIC. ABBAS.

CONSILIVM LII.

1 *Statutum municipale diſponens ,quòd omnia inſtrumenta à cer*
ta ſumma ſuprà debeant regiſtrari in archiuo communis: &
ſi aliter fiat,tale inſtrumentum non ſit alicuius ualoris & ef
ficaciæ,nec ex eo aliquid peti poſſit:&c. an extendatur ad fo
renſes contrahentes in loco ſtatuti , & facientes ibidem in-
ſtrumentum confici &c. protenditur iſtud dubium uſque ad
numer. 6.
2 *Statuta ciuitatis non poſſunt habilitare , uel inhabilitare fo-*
renſes .
3 *Teſtamenta debent inſinuari ſecundùm leges,moreſq; locorum*
in quibus inſinuantur.
4 *Statutum,quo cauetur , ut ualeat teſtamentum coram tribus*
teſtibus celebratum , extendit uires ſuas quoad forenſes ibi-
dem ſtantes .
5 *Statutum diſponens ſuper inſinuatione teſtatorum , ſeu in-*
ſtrumentorum,extenditur ad eccleſias , & eccleſiaſticas per
ſonas .
6 *Statutum ciuitatis an extendatur ad totum comitatum ciui-*
tatis .
7 *Ciuibus cõdemnatis,uidentur condemnati comitatini, niſi aliud*
ex uerborum diſpoſitione appareat.

IN quæſtione Raynerij de Toſcanijs tria,di
uini nominis præſidio inuoca
1 to,examinanda manebunt.Primò † an ſtatutum
municipale diſponens,quòd omnia inſtrumenta à certa
ſumma ſuprà debeant regiſtrari in archiuo cõis ; & ſi ali-
ter fiat,tale inſtrumentum non ſit alicuius ualoris & effi
caciæ,nec ex eo aliquid peti poſſit & an extẽdatur ad fo
renſes contrahentes in loco ſtatuti,& facientes ibidem in
ſtrumentum confici,adeò,ꝙ inſtrumentum inter eos ibi-
dem confectum ipſo facto non ualeat,ſi nõ fuit regiſtratũ
ut in ſtatuto continetur.¶ Secundò præſuppoſito , ꝙ tale
ſtatutum extendatur ad forenſes modo prædicto , an di-
ctum ſtatutum concernat omnia loca , & Caſtra comita-
tus ciuitatis,in quo dictum ſtatutum uiget , ut ſi inſtru-
mentum in comitatu factum,non ſit regiſtratum , modo
prædicto ſit nullum.¶ Tertiò an inſpectis actis,& allega-
tis in dicta cauſa,ſit ſufficienter probatum, quòd caſtrum
in quo dictum inſtrumentum dicitur celebratum , ſit de
comitatu illius ciuitatis,in qua uiget ſtatutum. Venio ad
primum.& uidetur primò ꝙ tale ſtatutũ non extendatur
ad forenſes,quia tale ſtatutum dr̃ ius proprium ipſorum
ſtatuentium,ut in c.ius ciuile.j. diſt. nec concernere po-
teſt non ſubditos ex poteſtatis defectu,ut in l.omnes po-
puli,ff.de iuſti.& iur.Et quod leg.& no.in l.cunctos popu
los,C.de ſumma trini.& l.ſi non ſpeciali,C de teſt.&c.ec
cleſia ſanctæ Mariæ,de conſti.& quod leg.& no.in c. a no
bis,

bis,el.j.de ſen.excom.cũ ſimi.Hinc apertè dixerunt Bart.
2 & Bal.in d.l.cunctos populos, † ꝙ ſtatuta ciuitatis nõ poſſunt habilitare,uel inhabilitare forenſes, ẽt in terra ſtatuentium,unde concludunt,ꝙ ſi ſtatuto cauetur,ut filius familias poſſit teſtari:uel quod nõ poſſit ſe obligare:uel ꝙ quis non poſſit aliquid relinquere uxori, talia ſtatuta non extenduntur ad forenſes, licet ibi uelint teſtari, uel obligare,uel relinquere uxori.¶Sed his non obſtantibus, contrarium arbitror de iure procedere in caſu noſtro. Nã ſi uerba dicti ſtatuti bene ponderentur, nõ diſponunt circa perſonas,eas habilitando, uel inhabilitando; quo caſu procedunt prædicta: ſed potius dant ſolennitatem actui exercendo in eorũ territorio.diſponit.n. ſtatutum, ut inſtrumentum debeat regiſtrari in archiuo cõis,& aliter non ſit alicuius efficaciæ;& ſic dat formam inſtrumentis in territorio ciuitatis conficiendis; & hoc fit,ne fraus conficiatur,quã euitare ſpectat ad officium eius, in cuius territorio inſtrumenta conficiuntur,arg.in l.congruit.ff. de offi.preſi.& ꝙ talis ſolennitas debeat ſeruari inter forenſes,ibidem inſtrumentũ celebrari facientes, uidetur
3 tex.in l.ij.C.quemadmo.teſt.ape.:ubi apertè dicitur,† ꝙ teſtamenta debent inſinuari ſecundũ leges moreſque locorũ,in quibus inſinuantur; & ſic apertè patet,ꝙ talis inſinuatio concernit ſolennitatem actus.Certumque eſt,ꝙ reſpectu ſolennitatis actus debet ſeruari ſtatutum,& conſuetudo illius loci,in quo actus geritur.l.j.C. de eman. lib.l.3.ff.de teſti.& l.ſi non ſpeciali, C.de teſta.tenent cõiter doc.in l.cunctos populos,C.de ſum.tri.in c. quòd clericis,de for.cõpe.facit.c.illa,& c.illud.12.diſt.& quod in eis nota.hoc idem apertè ſentit Bar. quaſi in terminis no
4 ſtris in l cunctos populos,in uerſi.circa ſecundũ.ubi† concludit,ſtatutum, quo cauetur, ut ualeat teſtamentũ corã tribus teſtibus celebratũ,extendere uires ſuas quo ad forenſes,ibidẽ teſtantes:quia ſecundũ eũ cõcernit tale ſtatutum ſolennitatẽ,actus,non tamen habilitat,uel inhabilitat perſonas teſtantes.Idẽ & apertius ſentit Bal.in.d. l.cunctos populos.ubi dicit,ꝙ quandoque actus producitur ad eſſe,quandoque ad eſſe ꝓductus deducitur in iudicium. Primò caſu debet ſeruari ſtatutũ,loci diſponens, qualiter actus producatur: quia concernit ſolennitatem actus.Secundò caſu inſpicitur locus iudicij.Ad propoſitũ ergo,cũ dictũ ſtatutũ diſponat, qualiter inſtrumentũ deducatur ad eſſe,requirens in hoc ut regiſtretur, & aliter factũ diſponit,ut ſit nullius efficaciæ, debet indubitanter extendi ad forenſes facientes in loco inſtrumentũ celebrari.non.n.debent peregrini uiolare ſtatuta, & mores ciuitatis. 8.diſtin. c.quæ contra, maximè cũ tendant ad impediendũ uitium falſitatis,ne in loco ſtatuentium cõmittatur.debet.n.dominus loci operari,quantũ põt,ne in loco ſuo falſitas cõmittatur l.j.C.de fal.monc.& quod leg. & not.per Bart.in l.ne quid,ff.de inced.rui. naufrag.quinimò Bartol.plus uoluit in d.l.cunctos populos, ſcilicet
5 †ut ſtatutũ diſponens ſuper inſinuatione teſtamentorũ, ſeu inſtrumentorũ extendatur ad eccleſias,& eccleſiaſticas perſonas,cũ nõ diſponat ſuper perſonis, uel eccleſiis ſed generaliter ſuper ſolennitate actus,licet reſpectu eccleſiarũ & perſonarum eccleſiaſticarũ dubitẽ de dicto ſuo per id,ꝙ no.Bart.in d.l.cunctos populos, & per.c.eccleſia ſanctæ Mariæ,& quod ibi plenè dixi, de conſti. Et hæc ſufficiant quo ad primũ.¶Concludo ergo,ꝙ dictum ſtatutũ extenditur ad forenſes,in territorio ſtatuentium
6 inſtrumentũ celebrari facientes. ¶Quo ad ſecundũ, an.ſ. ſtatutum ciuitatis modo prædicto ſimpliciter diſponens, extendatur ad totũ comitatum ciuitatis,breuiter cõcludendo,credo ꝙ ſic.Moueor primò,quia ubi tractatur de regimine ciuitatis,& ſic de populo,comitatus dicitur de ciuitate.unde omnia ædificia,quæ ſunt in cõtinentibus ciuitatis,uidentur eſſe in ciuitate; tex.eſt apertus in l.ædificia,ff de uerb ſigni. Hinc alibi dicit tex.ꝙ qui in continentibus urbis nati ſunt,Romæ nati intelliguntur, ut in l.qui in cõtinentibus,ff.eo.titu.& alibi dicit text. notabilis,qui ex uico ortus eſt, eã patriam intelligitur habere, cuius reipublicæ uicus ille reſpondet,ut in l.qui ex uico, ff.ad munici.ad idẽ.c.j.de uſuris,lib.vj.iuncta glo. in uer. alienigenas. Ad idẽ tex.not.in.l.j.§. cum urbem,ff. de offic.præfec.urb.ubi patet, ꝙ cõmiſſo regimine urbis uenit non ſolùm,quod murorũ ambitu cõtinetur,ſed ẽt totius comitatus ciuitatis.& ſic apertè ibi patet,ꝙ comitatus regitur legibus ciuitatis,cum ciuitas & comitatus reputentur una urbs.& ideo oẽs comitatiui dicuntur ciues ciuitatis,in cuius comitatu ſunt,ut in l.qui ex uico,& d.l.qui in continentibus,no.Bar.in l.j.ad municipa. & clarius in l.non dubito,ff.de capti. ubi per illũ tex. dicit notandũ, ꝙ caſtra,quæ ſunt de comitatu alicuius ciuitatis, poſſunt propriè dici populus nõ liber,& hoĩes illius caſtri dicuntur ciues illius ciuitatis,allegat.d.l. qui ex uico. ¶ Vltimo adduco ad hanc ſñiam not.per Barto.in l.ij.ff de uer
7 bo.ſignifica.ubi ex multis per eũ ibi tactis infertur† quòd condemnatis ciuibus, uidentur condemnati comitatiui, niſi aliud ex uerborũ diſpoſitione appareat,alleg.l.ciuitatibus,ff.de leg.j.&.l.ciuitas,ff.ſi certum peta. cũ ſimi.dicit ẽt,ꝙ quando ciuitas ponitur pro populo, tunc cõtinẽtur comitatiui ¶Concludo ergo, quòd niſi aliud probetur,ſatis eſt probata intentio inſtantis pro ſtatuto: quia probato,quòd caſtrum ſit de comitatu ciuitatis,debet regulari ſecundùm ſtatuta ciuitatis principaliter diſponẽtia,cum de iure cõi caſtra nullam iuriſdictionẽ habeant. ſed ſubſunt ciuitati, in cuius territorio conſiſtunt iuxta no.per Inno.in c.cũ ad ſedem,de reſti.ſpo.& per Bar.in l. j ff.de dam infe.& in caſu noſtro clariſſimè patet, quòd dictum caſtrum nõ habeat iuriſdictionẽ,cum in occurrẽtibus ueniant homines ad magiſtratũ ciuitatis, ut patet in atteſtationibus,& dicã latius in ſequenti dubio. ¶Condeſcendo ad tertiũ,an ſit ſufficienter probatũ,quòd dictũ caſtrum ſit de comitatu illius ciuitatis,ubi uiget ſtatutũ. Satis credo,ꝙ ſic.ad quod induco tex.quaſi apertum iuncta glo.ij.in c.cum olim,de cenſi.ubi gloſſ. apertè colligit ex illo tex.quòd ex quo cõtinetur in aliqua ſcriptura publica de finibus alicuius epiſcopatus,ei ſtandũ eſt,donec probetur contrariũ, licet illa ſcriptura principaliter facta ſit ob aliud,allegat pro cõcordantibus multa iura in argu.ſed inter cætera opti.facit.c.cum cãm, de proba. ubi patet,quòd in finibus epiſcopatus probandis non requiruntur probationes ſtrictiſsime, cũ iſta facta antiquiſſima non poſſint de facili probari.l. ſi arbiter,ff. de proba.&.c.quid per nouale,de uer.ſigni.unde ſufficit probatio per famã,& libros antiquos,& alia adminicula,& multa coniunguntur ſimul ad perficiendam probationẽ iuxta illud:Et quæ non proſunt ſingula,multa iuuant,ut ibi no.Et idẽ,quod illa glo.tenuit Inno.in d.c.illud,de præſump.per docto.in c.fi.de ſuc.ab inte.Vnde,cũ in caſu noſtro in multis inſtrumentis publicis præſertim productis pro parte aduerſa dicatur,licet incidenter,quòd dictum caſtrum ſit de comitatu illius ciuitatis, eis ſtandum,eſt, donec probetur contrarium, præſertim cum aſſertione inſtrumentorum concurrant dicta teſtium quæ & ſi plenè per ſe non probent:tamen negari non põt, quin uehementer adminiculentur,quę cum aſſertione, ſeu atteſtatione inſtrumentorum indubiè debent plenè probare ꝑ id quod leg.& no.in d.c.cum cãm,maxime, cum in caſu noſtro nõ agatur de proprietate caſtri, ſed de modico ꝑiudicio ad effectum ſcilicet, an debeat in caſu noſtro regulari ſcꝫm ſtatuta ciuitatis. unde negari non põt, quin tanta ſaltem oriatur pręſumptio,ut onus probandi cõtrariũ transferatur in aduerſam partẽ,ut leg.& no.in c.ut noſtrum,ut eccle.benefi.Et præſertim,ut dixi, cũ inſtrumenta ſint ꝓducta ꝑ aduerſam partẽ. Nã producens uidetur fateri contenta in inſtrumento,nõ ſolùm quo ad ea, quæ principaliter ibi diſponunt, ſed ẽt quo ad incidenter dicta,& nuntiata,unde ſup uerbis ibidẽ enumeratis põt dictus Raynerius fundare intentionẽ ſuam,tex. eſt aptus & no.in d.c.cum olim.Præterea & ulti.teſtes dicunt,ꝙ uiderunt hoĩes illius caſtri uenire pro ꝑtinentibus ad iuriſdictionalia ad dictã ciuitatem, ergo debet præſumi alio non probato,ꝙ aut ſunt de diſtrictu, aut de comitatu, & utroq; caſu eſt fundata intentio Raynerij ꝑ ſupradicta. Et ꝙ ualeat hæc argumẽtatio,uidetur ex ipſis dictis doctorũ in d.c.olim.nam,ut ibi no.iſta ſunt cõuertibilia:eccleſia eſt in diœceſi,ergo debet ſoluere iura epalia.& eccleſia tenetur ad epalia,ergo præſumitur in diœceſi. facit.c.j.de relig.domi.& qđ ibi no.ita ad ꝓpoſitum ualet hæc argumentatio:caſtrũ eſt in comitatu, ergo alio non ꝓbato,ſubijcitur ciuitati, & ipſius legibus ꝑ ſupradicta. ¶Item caſtrũ reſpondet ciuitati in iuriſdictionalibus, ergo præſumitur de comitatu,uel diſtrictu ciuitatis. ¶Nec obſt.ſi dicatur,teſtes nõ deponunt niſi de 14.mẽſibus, qa dico,ex quo nõ probatur,ꝙ anteriori tpe reſponderit alteri ciuitati,præſumitur ꝙ ſemper fuit,& eſt de comitatu iſtius ciuitatis per tex.no.& quod ibi no. per Inn. in d.c.j. de reli.domi.ubi probatur,qđ ſi dubitetur,in cuius diœceſi eſt eccleſia, præſumitur,quod ſit in diœceſi illius,qui probatur ibidem exercuiſſe aliqua iura epalia,ex quo nõ probatur aliũ eſſe in poſſeſſione aliorum iurium. Et hæc ſufficiant. NICO. ABBAS. Sicu.Panormi.

Super eadem materia.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

In prædicta cauſa dicti Raynerij Toſcani duo noua dubia orta ſunt. Primum,cum in inſtrumento contra eum producto deſit nomen imperatoris;& ad probandum conſuetudinem ad ualiditatẽ inſtrumenti producuntur ferè octo inſtrumenta, in quibus non eſt appoſitum nomen imperatoris in eodem territorio confecta, in quo fuit celebratum teſtamentum,de quo eſt præſens quæſtio. Item producuntur literæ teſtimoniales poteſtatis illius caſtri,ubi dictum inſtrumentum fuit confectum. qui poteſtas atteſtatur, quòd tam in ciuitate Mutinenſi,quàm eius diſtrictu, & comitatu & diœceſi multi notarij conſueuerunt publicare eorum inſtrumenta nomine imperatoris non impoſito. Quæritur,nunquid ex prædictis ſit probata conſuetudo loci,ut ad ualiditatem inſtrumenti publici non ſit neceſſe apponere nomen imperatoris. Secundum principale dubium an l.fi.C.ſi cer.pet habeat locũ in inſtrumentis publicis,etiam ſecundùm hodierna tempora, ita, ut per ius authenticorum non dicatur correcta, præſertim cum inſtrumentum,de quo quæritur, fuerit confectum extra muros eiuſdem caſtri.

CONSILIVM LIIII.

1 *Vſus mulierum non inducit conſuetudinem.*
2 *Vni teſti non creditur, ẽt ſi ſynodali præfulgeat dignitate.*
3 *Iudicis uerbo nec ſcripturæ eſt credendum.*
4 *Scripturæ cuiuſcunque prælati non creditur de non ſpectantibus ad officium ſuum.*

CHriſti, eiuſque matris præſidio inuocato, attingendo dicta dubia cõcluſiuè ꝑꝑ tẽporis breuitatem,credo conſuetudinẽ per prædicta non fore probatã: quoniã ad ꝓbandũ conſuetudinem oportet,ꝙ probetur tacitus conſenſus populi, qui põt legem de nouo condere,ut.l.de quibus,& quod ibi not. per Bart.& alios,ff.de leg. & per Io.And.in c.fi.de conſue.hoc
1 notanter dixit Bart.in l.j.de legi. † & ꝙ uſus mulierum nõ inducit conſuetudinẽ,cũ ipſæ non poſſint edere leges, cũ lex & cõſuetudo æquipolleant,ut in d.l.de quibus. ſed cũ in caſu noſtro producantur ferè octo inſtrumenta confecta ſine nomine imperatoris,nec aliter appareat de cõſenſu populi,ſeu maioris partis tacitè uel expreſsè, ꝙ uoluerint tollere diſpoſitionem authenticæ, ut nomen imperatoris præponatur &c.ergo non põt dici,ꝙ ſit conſuetudo introducta in contrarium. certũ eſt.n.ꝙ inſtrumenta non fiunt coram omni populo,uel maiori parte, & põt eſſe ꝙ populus,uel maior pars nunquam uidit illa inſtrumenta, unde non põt dici,ꝙ ex illis ſit inducta cõſuetudo contra legẽ,non.n.probat hoc eſſe,quod ab hoc cõtingit abeſſe. l.neq; natales.C.de proba.& in c ij.de tranſla.præla.cum enim poſſibile ſit,ꝙ nemo præter illos,qui habuerunt illa inſtrumenta publicata,uiderit illa inſtrumẽta, ergo nõ põt dici,ꝙ ſit inducta conſuetudo populi,cum ad inducẽdam conſuetudinẽ populi oporteat,ut dixi, ꝙ actus fuerit toties & tam publicè agitatus, ꝙ uero ſimiliter uenerit ad notitiam populi,ut dixi in d.l.de quibus,& ibi per Bar.in l.j.& ij.C.quæ ſit lon. conſue. & ibi per Cy. nec.n. probatur in caſu noſtro, ꝙ illis inſtrumentis fuerit data fides in iudicio,ſeu extra ita palã & publicè,quòd peruenerint ad notitiã populi.& pro hoc opti. facit quod leg. & no.in l.cũ de conſuetudine,ff.de leg. ubi ad conſuetudinem probandã animaduertitur,an fuerit obtenta in contradictorio iudicio:quia per hunc actũ publicum & notorium præſumitur conſenſus populi,& per hoc tollo quorundã doctorum opinionẽ,qui dixerunt,quòd ubi dubitatur de uiribus unius inſtrumẽti, debent inſpici alia inſtrumenta,ſi ſint eiuſdẽ ſubſtantiæ.debet.n.eorum dictũ ſanè intelligi,quando.ſ.producuntur talia inſtrumenta, qbus probatur data fides tanquã publicis:aliàs ante omnia corruerent eodẽ morbo:qm̃ non debet ſumi ex inualida probatione plena probatio.hinc dicit tex.in c.j.de fi.inſtru.ſi ſcripturã authenticam nõ uidemus, ad exemplaria nihil facere poſſumus.nec eſt nouũ,ſeu inuſitatum,quòd in eadem ciuitate reperiant octo,& decẽ inſtrumenta deficere in ſolennitatibus debitis non tamẽ per imperitiã illorum notariorũ debemus dicere legibus eſſe derogatũ:imo illa inſtrumenta eſſe nulla legis authoritate,argu.in l.fi. in fi. C.de fideiuſ.nec põt dici,quòd inter notarios ſit introducta illa conſuetudo:tùm quia nõ ꝓbatur uerè uel pſumptiuè,ꝙ illa inſtrumenta uenerint ad notitiã notariorũ maioris partis illius ciuitatis:tũ quia ad hoc,ut inducatur conſuetudo,ut ſcripturæ nõ authenticæ detur fides,oportet probare,quòd tali ſcripturæ fides fuerit adhibita, ut eſt tex.apertus in c.cũ dilectus,de conſue.quod hic minimè fuit probatũ.Item notarij ſoli nõ poſſunt inducere cõſuetudinẽ concernentẽ totũ populum,qualis eſt hæc conſuetudo,cũ agatur,ut in iudicijs, & extra talibus inſtrumentis deficiẽtibus in ſolẽnitate debita detur plena fides ſicut.ſ.dixi in moribus mulierũ.Nec obſt.ſi dicatur,quòd uigore talium inſtrumẽtorũ fuit aliàs proceſſus agitatus, ut dicitur patere ex ꝓductione actorũ.Ad hoc.n. reſpondetur multipliciter. primo ꝙ illa acta non fuerunt geſta coram iudice,coram arbitratoribus,& bonis uiris,qui nõ ſolent procedere ſcꝫm iuris rigorem,ſed ſecundũ æquitatem

tatem ſæpe pro bona concordia tollunt de iure unius, & dant alteri, ut in c.niſi, de præben.& not.in l.ſi de meis.§. recepiſſe, ff.de arbi.&.l.ſocietatem.§.arbitrorum, ff.ꝓ ſocio, & quod legitur & not.in l.ſi dictum.§.ſi cõpromiſero, ff.de euic.Prætereà illa acta non fuerunt geſta ex toto in comitatu Mutinenſi, de cuius conſuetudine quæritur.Itẽ & fortius nõ apparet inde lata ſnĩa:& ſi qua lata fuit, non fuit lata in dicto comitatu & infra, & ſic non põt dici, ꝙ populus Mutinenſis tacitè conſenſerit; ut talia inſtrumenta ſine nomine imperatoris facerent fidẽ, nec ẽt fuit reuocatũ in dubium, an talia inſtrumenta ualerent. Item ſolũ probatur unicus actus: unicus aũt actus non ſufficit ad inducendã conſuetudinẽ: quia conſuetudo requirit frequẽtiã actuũ, ut l.j.& ij.C.quæ ſit lon.conſue. tenet Bart.poſt Guil.in d.l.de quibus.Nec obſt.litera teſtimonialis poteſtatis illius caſtri atteſtantis cõſuetudinẽ: quia in deciſionibus cauſarũ non ſtatur uerbo iudicis, ẽt cũ iuramẽto, ut in c.licet ex quadã, de teſti.ubi dicit tex. ꝙ uni teſti non
2 creditur, ẽt ſi ſynodali præfulgeat dignitate, † & nõ creditur ſoli dicto ẽt præſidiis prouinciæ, ut ibi, fortius nõ debet credi poteſtati unius caſtri.ad idẽ bonus tex.in c.cũ à nobis, de teſti, iuncta glo.ubi clarè patet, ꝙ uerbo alicuius iudicis non ſtatur in deciſionibus cauſarũ, niſi ſint plures, qui deponant in forma teſtimoniũ coram alio iudice, ut no.in gl.p̃ſertim doct. tenet ibi Inno. qui expreſsè di-
3 cit † ꝙ nec uerbo, nec ſcripturæ iudicis credendũ eſt, cum non hẽat officium atteſtandi, ſed iudicandi. quinimò cõis opi.doc.eſt in c.poſt ceſſionẽ, de proba. ꝙ literis teſtimonialibus ẽt epiſcopi nõ creditur, niſi leuitas p̃iudicij aliud inducat.In caſu aũt noſtro agitur de grauiſſimo præiudicio: quia ſi nõ probatur cõſuetudo, uenit reus abſoluendus à petitione.xij. miliũ florenorũ, unde poteſtas unius caſtri de facili poteſt corrumpi ad teſtificandum conſue-
4 tudinem. & dixit Inno. in c.j.& ij. de fid.inſtru. † quòd ſcripturæ cuiuſcunque prælati, non creditur de non ſpectantibus ad officium ſuum, cum hæc poteſtas ſit data notarijs, & non iudicibus: atteſtandi autem conſuetudinem eſſe in loco non ſpectat ad officium poteſtatis. Prætereà iura uolunt, ut conſuetudo probetur, cum conſiſtat in facto, ut in l.j.& ij.C.quæ ſit lon. conſue. & dicit Cy.in d.l.ij.ꝙ debet conſuetudo ꝓbari ꝑ teſtes ſolenniter deponentes duos ad minus.Et difficillimũ eſt probare cõſuetudinẽ, ut ibi probatur, & in c.fi.de cõſue. unde multi credunt conſuetudinẽ eſſe, & ut plurimũ aberrant. Vnde inter cætera teſtes debent ꝓbare tria ſecundũ Cy. in loco præalle.uidelicet uſum populi, & uſus frequentiã, & tp̃is diuturnitatem, quod in caſu noſtro minimè probatũ eſt.quinimò præſuppoſito & non conceſſo, ꝙ literis poteſtatis in hoc debeat credi: tamen literæ in iſta cã ꝓductæ non ꝓbant cõſuetudinẽ, cũ poteſtas ſolũ dixerit, ꝙ multi conſueuerunt publicare eorũ inſtrumẽta ſine nomine imperatoris, in eo, quod dicit, multi, & non dicit, oẽs, uel maior pars, nec dicit quòd illis inſtrumentis fuit data fides in iudicijs, uel extra, quod neceſſariũ requiritur ad inducendam conſuetudinẽ, ut probatur in d.c.cum dilectus. Item ſimpliciter dicit, ꝙ conſueuerunt publicare &c.non enim dicit, quòd cõſueuerunt per tanta tẽpora, ꝑ quæ ſit inducta conſuetudo, & ſic nõ deponit ſuper diuturnitate tp̃is, quod eſt neceſſariũ ad probandũ conſuetudinẽ.Nã uerbũ, conſueuerunt, nõ ſemper denotat perfectã conſuetudinẽ, ad hoc quod leg.& no.in.c.cũ eccleſia Sutrina, de cau.poſſeſſi.& proprie.imò hoc & bene põt uerificari in bino, uel trino actu, ut in l.iij.C.de epi.audi.25.q.2.in c. ita nos.ꝓbatio aũt debet concludere neceſſario, ut c. in præſentia, de proba.Ex his clarè concludo quo ad ſecundùm, quòd per prædicta nõ ſit probata conſuetudo, ut in ciuitate, & comitatu Mutinen.non ſit neceſſe apponere nomẽ imperatoris: per conſequens dictum inſtrumentum nullam fidem facit, ut in autẽ.ut præpo.no.impe.nec põt dici, quòd iſta ſit modica ſolẽnitas, cuius defectus non habeat uitiare actum, ut in l.j.ff.de uen.inſpi.quia dico, quòd iſta non eſt modica ſolẽnitas, cũ ad eam introducendã emanauerit.d.authen.cũ tãta ſolẽnitate, & ut ibi colligitur ex tex.& glo.aliter ipſo iure nõ ualet inſtrumentũ.ineſt ergo ſolẽnitas ſpecialis, maximè cũ ibi apponatur uerbũ, omne, quod habet excludere oẽm diſpenſationẽ, & diſpoſitionẽ inferioris iuxta glo. not.in cle. ut hi qui, de æta. & quali. Super hoc ultimũ fortè poſſet attentari, qđ nõ ualuit cõſuetudo introducta ſine conſenſu principis in cõtrarium, maximè cũ imperator illam ſolẽnitatẽ induxerit non ſolùm ut falſitas facilius poſſit deprehendi, ſed ẽt ad eorũ honorem & memoriã imperij: ſubditi aũt non poſſunt ſtatuere, & per conſequens nec conſuetudinem introducere contra inducta in fauorem principis. Niſi fortè eſſet talis conſuetudo, de cuius initio nõ eſt memoria, ut in c.ſuper quibuſdam, de uerbo.ſig.facit quod not.Bar.in.l. oẽs populi, ff.de iuſti.& iure.& cum temperamento poſſet intelligi.c.cum dilectus, de fide inſtru.de hoc tamen ultimo de præſenti non firmo. NICO. ABBAS.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

FACTVM, *ſuper quo de iure conſilium petitur, in terminis infraſcriptis in effectu continetur. Quidam ueniens ad mortem, inſtituit hæredem hoſpitale ſanctæ Mariæ: & inter cætera onerauit dictum hoſpitale, ut deberet quolibet anno certis temporibus in teſtamento deſcriptis diſtribuere unum modium frumenti pauperibus uenientibus ad dictum hoſpitale pro eleemoſyna petendã: denique poſt mortem teſtatoris lapſi ſunt quadraginta anni longe ultra, intra quæ tempora nunquam dictum legatum fuit executioni mandatum: tunc diœceſanus loci inſtat pro executione dicti legati: replicat hoſpitale, quòd cum per quadraginta annos, & ultra non habuerit memoriam dicti legati, eſt illi præſcriptũ, unde quemadmodum de alijs bonis poteſt diſponere ad pias cauſas libere, & abſolutè, ita & de illis bonis relictis per teſtatorem. Quæritur, nunquid præſcriptione poſsit dictum hoſpitale ſe tueri.*

CONSILIVM LIIII.

1 *Præſcriptio contra uxorem non currit in rebus dotalibus, conſtante matrimonio.*

2 *Præſcriptio quadraginta annorum currit in legatis factis pauperibus incertis.*

CHriſti, eiuſque matris præſidio inuocato, Videtur primò dicendum quòd nõ: quia non ualenti agere non currit præſcriptio, ut in l.j.C.de anna. exceptio. ubi dicitur, quòd durante patria poteſtate, non currit præſcriptio filio in bonis aduentitijs: quia, illa durante, filius non habet illrum bonorum adminiſtrationem: ſed omnimoda admi-
1 niſtratio pertinet ad patrem. † Idem probatur in uxore conſtante matrimonio. non enim currit contra eam præſcriptio in rebus dotalibus: quia conſtante matrimonio agere nõ poteſt.l. in rebus, C.de iure do.Ad idem.c. quia diuerſitatem, de conceſſ.preben.& c.ex tranſmiſſa, de præſcr.ſed in caſu noſtro legatũ erat factũ pauperibus incertis, qui non poſſunt rõne incertitudinis agere. ergo ꝯ eos non debet currere præſcriptio.& hãc opi.tenuit Anto.de Bu.in c.nihil, de præſc.& in hoc caſu intellexit illum tex. Secundò principaliter contra p̃ſcriptionem arguit alio modo, & ſic præſcriptio, bona fide remota, non adiuuat p̃ſcribentem, ut in c.uigilanti, & c.fi.de præſcr.& in reg.poſſeſſor malefidei, de regu.iu.li.vj.ſed in caſu noſtro nõ debet præſumi bona fides, ſed mala: quoniam cum hoſpitale ſit hæres extraneus p̃ſumitur notitiam habere teſtamenti, ut no.Bart.in l.qui Romæ.§.duo fratres, ff.de uer.obli. malafides autem probari poteſt ex coniecturis, ut no. idẽ Bart.in l.Celſus, ff.de uſuc.& facit l.dolum, C.de dolo, & c.ij.de renun.lib.vj.ergo cum hoſpitale præſumatur habere notitiam teſtamenti, in quo continebatur dictum legatum, non poteſt allegare præſcriptionẽ: quia præſumitur in mala fide.Tertiò facit l.fi.C.de ſacr.ecc. ubi patet, ꝙ in legato facto pro redemptione captiuorum ſola currit p̃ſcriptio centenaria.unde ſaltem hoc caſu deberet interuenire præſcriptio centum annorum, probatur aliter, & ſic omnia bona hoſpitalis principaliter ſunt deputata in eleemoſynam pauperum, ut in cle. quia contingit, de reli.domi.ergo non uidetur, quòd hoſpitale poſſit allegare præſcriptionem, ne dictum modium frumenti diſpenſet inter pauperes.Eſt enim talis præſcriptio contra ius, uel tanti temporis curſum, de cuius initio non eſt memoria, ut in d.c.j.de præſcrip.lib. vj.Sed his non obſtantibus contrariam ſententiam arbitror in caſu noſtro ueriorem Et primò quòd in caſu noſtro habeat locum præſcriptio, contra opin domi.Anto. ſoleo adducere tex.expreſſum, cui impoſſibile eſt reſponderi in l.ut inter diuinum, C.de ſacroſ.eccl. ubi probatur, ꝙ contra legatum factum pro redemptione captiuorum, currit præſcriptio, & tamen captiui duplici iure agere nõ poterant. primò quia captiui. ſecundò quia incerti, ſed his non obſtantibus currit præſcriptio, quia epiſcopo tanquàm adminiſtratori pauperũ datur actio contra eccleſiam in bonis ſuis, licet ipſum corpus eccleſiæ tanquam inanimatum agere non poſſit, attamen ex negligentia adminiſtratoris currit præſcriptio, ut in titul.de præſcrip. per totum. Idem uidemus in bonis minoris, qui licet non poſſit eſſe in iudicio ſine authoritate curatoris, inſtit.de cura.& in l. clarum, C.de auth. præſtan. tamen ex negligentia adminiſtratoris currit præſcriptio, ut l. ſicut, C.de præſcrip. xxx.annorum.Et hoc idem in caſu noſtro uoluit gloſſa.in d.l.ut inter diuinum. quæ dicit idem dicendum in legato facto pauperibus, quod in legato facto pro redemptione captiuorum. & debet gloſſa intelligi in legato facto pauperibus incertis, ſicut text.loquitur de captiuis. Item quia text. ibi facit expreſſam mentionem de relictis factis hoſpitali. Ad idem induco alium pulcherrimum text.in authen. de eccleſ.titu.in §.pro temporalibus.ubi tex.generaliter dicit, quòd in legatis & hæreditatibus ad pias cauſas ſpectatur præſcriptio hodie quadraginta annorum unde ponderanda ſunt uerba illius tex. in eo, quòd indiſtinctè admittunt præſcriptionem quadragenariam in legatis ad
2 pias cauſas, ſed † negari non poteſt, quin legatũ factũ pauperibus incertis, ſit ad pias cauſas, cum omne legatũ factũ pro anima, dicatur ad pias cauſas, ut not.in l.ſi quis Titio ff.de leg.ij. & in l.relatum, de teſt.& hanc opi.iamdudum tenui in lectu.in d.c.nihil. hoc dico, ut ceſſet præſumpta affectio caſus imminentis, & reperio, quòd expreſsè idem ſenſit Fede. de Sen. doctor egregius conſil. 101. ubi plus uoluit, quòd nedum hoc caſu curreret præſcriptio, ſed etiam quòd ſufficeret tricenaria: motus, quia hoc caſu cõpetit epiſcopo actio, non ut epiſcopo, ſed ut adminiſtratori pauperum. competit enim epiſcopo ſecundum eum pro iſtis legatis factis pauperibus conditio ex. l.nulli, & l.ſi quis ad declinandam, C.de epiſcop.& cleric quæ quidem conditio tollitur ſpatio.xxx.anno. ut in l. ſicut, C. de præſcr.xxx.anno. & ſic uoluit Fede. facere differentiam inter legata facta pauperibus, & facta eccleſijs. quia reſpectu eccleſiarum requirit quadragenariam, ſed reſpectu pauperum dicit ſufficere tricenariam. Hoc tñ ultimum non ſoleo approbare imo contra eum uidetur caſus in d.§.pro temporalibus ubi generaliter dicitur, quòd in legatis ad pias cauſas non currit p̃ſcriptio minor quadragenaria.ad idẽ opt.facit.l.j.C.de ſac.ecc.ubi æquiparatur legatum factum eccleſijs, & ꝓ redẽptione captiuorum, ſeu pauperibus, quo ad præſcriptionẽ inducendam. in utroque.n.caſu ſtatuebatur iſto tempore terminus centũ ann.ex quo euidenter colligitur, ꝙ hæc actio nõ regulatur ſm̃ alias actiones; ſed eſt priuilegiata fauore pauperum, ſicut illa, quæ cõpetit ꝓ eccleſijs, iura.n.nõ minus fauent pauperibus quo ad præſcriptionem inducendã, quã eccleſijs, ut in d.l.fi.& 16.q.j.nam propter pauperes alendos bona fuerunt reſeruata eccleſiæ in primitiua eccleſia xij.q.j.c.uidentes.Ex his omnibus apertè concluditur, ꝙ in legatis factis pauperibus incertis currit præſcriptio xl. ann.ſi ergo currit præſcriptio, ut hæres non cogatur ſoluere, ſed ſibi lucrifacere, ut in d.l.fi.& d.§.pro temporalibus ergo fortius in caſu noſtro eſt admittenda præſcriptio, quæ uenit non ad prophanandum.i. ad conuertẽdum in prophanos uſus, ſed ad commutandum in aliam piam cauſam. nam hoſpitale uult in piam cauſam diſponere bona hæreditaria, quemadmodum egit de alijs bonis hoſpitalis. Simile uidemus in eccleſia, cuius bona ex diſpoſitione teſtatoris, ſeu fundatoris deputantur ad certum uſum ut puta in alimoniam miniſtrorum illius eccleſiæ, & pro alijs neceſſarijs ipſius eccleſiæ, ut in c. paſtoralis, de his, quæ fiunt a præla. & tamen præſcribitur contra eam per aliam eccleſiam in illis bonis, ut ſi deputentur ad uſum illius eccleſiæ præſcribentis, ut in c. ad aures, & c. ſanctorum, & c. j. de præſcript. & c. quarta, & c. illud eod. titu. & 16. q. iij. c. licet, & c. inter memoratos, cum ſi. quinimò etiam laicus præſcribit contra talia bona eccleſiarum deputata ad certum pium uſum, ut in c.j.de præſc.li.6.& in c.cauſam, e.tit.ꝑ locũ a ſpeciali; fortius ergo debet ualere præſcriptio in caſu noſtro, ubi agitur de modico præiudicio, cum omninò in piam cauſam talia bona ſunt expendenda. ¶Concludo ergo, ꝙ in caſu noſtro poteſt hoſpitale ſe tueri ꝯ diœceſanum loci præſcriptione.xl. ann, bona fides aũt præſumitur regulariter in præſcribente, ut no.in c. ſi diligenti, & c.fi.de præſcr. & per Bar.in d.l.Celſus.non obſtant cõtraria ſuperius all.Et primò reſpondetur ad l.j.& l.in rebus. procedunt enim illa iura in uxore, & filiofamilias, quinullo modo ualent agere, durantibus patria ptãte, & matrimonio ſed in caſu noſtro eps poteſt agere tanquã adminiſtrator pauperũ, ut d.l.nulli, & l.ſi quis.unde ꝑꝑ ſuam negligentiam currit p̃ſcriptio, ſicut currit in bonis eccleſiæ quæ non minus ſunt priuilegiata, quã legata facta pauperibus.& eodem modo reſpondetur ad c.quia diuerſitatẽ. & c.ex tranſmiſſa, procedunt enim in non ualente agere, opi.autẽ do.Ant.non probatur iure.nam fundabat ſe ſuper.d.l.j.cui ſatis eſt reſponſum, & per tex.d.c.nihil, quem doct.cõiter intelligunt alio modo, quàm ipſe intelligat. ¶Ad ſecundum contrarium de præſumptione malæfidei propter teſtamentum reſponde, quòd procederet, ſi teſtamentum fuiſſet repertum in hoſpitali, ſed in caſu nr̃o fuit alibi repertum.Itẽ ꝓcederet, ſi rector illius loci, cui hr̃ditas fuit relicta, fuiſſet perpetuus: ſed adminiſtratores illius loci quotidie remouentur ad libitum rectoris hoſpitalis

ſpitalis maioris.unde uidelicet præſumatᷣ ſciẽtia in eo, q
erat adminiſtrator tpe apprehenſionis bonorum,quo ca-
ſu ꝓcedit dictum Bar.præal.tñ in ſucceſſore nõ p̃ſumitur
iſta ſcientia,ex quo enim reperit hoſpitale illa bona poſ
ſidere,potuit pręſumere,ꝙ ex aliqua legitima cauſa poſ
ſidentur,& ſic a ſe potuit præſcriptionem inchoare,ut eſt
tex.iuncta glo.in c.de quarta,de præſcri. tenet Dy. in ca.
poſſeſſor, de reg.iur.lib.vj.facit quod no.Bar. in l. cũ hæ-
res,de diuer.& temp.præſcrip. ¶Ad tertium de.l.fi.reſpõ
detur,ꝙ procedebat ſecundum illa tempora, ſed hodie
& pro iſtis legatis ad pias cauſas ſufficit præſcriptio xl.an
norum,& eccleſiæ Romanæ duntaxat reſeruatur præſcri
ptio centenaria,ut in autᷣ.quas actiones,C.de ſacr.eccl.&
ibi per doc.& no.in d.§.pro temporalibus.& 16.q.4.ca. fi.
¶Ad quartum & ulti.arg.dico.ꝙ procederet, ſi rector ho
ſpitalis uellet bona hoſpitalis conuertere in prophanos
uſus;quo caſu præſcriptio eſſet contra ius,ſed in caſu no-
ſtro uult diſponere in piam cauſam iſta bona, ſicut reli-
qua bona ipſius hoſpitalis,& ſic non eſt contra ius,imò cõ
formatur iuri,ut in d.cle.quia contingit; & ſic ſufficit bo-
na fides unà cum curſu quadraginta annorum. Et hæc
ſufficiant. NIC. ABB.

CONSILIVM LV.

1 *Cauſa nullitatis deuoluit otum negotium ad ſuperiorem.*
2 *Statutum tollens dictionem nullitatis, debet intelligi,niſi nullitas ſit patens.*
3 *Præſcriptio ſine poſſeßione non procedit.*

IN cauſa,quæ ad præſens uertitur inter cõ
mune Serteani ex una parte,
& communitatem Caſtilionicelli ex alia ſuper q
buſdam finibus,quoniam per alios,& per me alias plenè
ſcriptum extitit in fauorem communitatis Serteani, pau
cis in præſentiarum utar uerbis concluſiuè,omiſſa argu-
mentorum inductione procedendo, & proſequar princi-
paliter quatuor membra.¶Primò circa ualiditatem ap-
pellationis interpoſitæ per commnne dicti Serteani a ſen
tentia lata contra eos ſuper dicto poſſeſſorio. ¶Secundo
præſuppoſito ſine ueritatis præiudicio,ꝙ non potuit ap-
pellari,an ſaltem per uiam nullitatis ſententiæ debeat au
diri.¶Tertiò an in cauſa appellationis, ſeu nullitatis de-
beat dictum commune obtinere in poſſeſſorio. ¶Quartò
an idem ſit dicendum in petitorio,ut.ſ.pro dicta commu-
nitate ſit ferenda ſententia. ¶Circa primum quamquam
uideatur obſtare huic appellationi interpoſitæ pro com-
mune Serteani.l.unica.C.ſi de momen.poſ.fue.appel. tñ
Bar.melius,quàm alibi intellectum illius. l. examinauit
in l.ij.ff.de appel.reci.ubi inter cæteras notabiles limita-
tiones,quas ponit ad ſolu.illius.l.dicit illam.l.non proce
dere,quando alteri iniuſtè aufertur ſua poſſeſſio:quia tũc
talis ſententia lata ſuper poſſeſſorio eſt magni præiudi-
cij,cum grauiſſimum ſit perdere poſſeſſionem ſine cauſa
ut in l.fi.C.ſi per uim uel alio modo,& l.ulti.C.de rei uẽ
di.& in §.commodum,inſti.de interdi.ſaltem in eo,qui nõ
ualet niſi remedium poſſeſſorium intentare,& ex difficul
tate probandi dominium ſæpe perdita poſſeſſione perda
tur dominium,ut in effectu in c.ſæpe.de reſti.ſpo.ubi tex.
nota ideò intelligit Barto.in d.l.unica, quando per ſen-
tentiam poſſeſſor reponitur in priſtinum ſtatutum, quia
tunc parat modicum præiudicium;quia ſicut prius habe
bat petere,eodem modo poterat nũc poſt ſententiam rẽ
petere.probat ratione nam illa lex unica eſt fundata in re
motione appellationis ſuper modicitate p̃iudicij, ut no.
ibi,& per glo.in d l.ij.ſed negari non poteſt,quin fiat pręiudicium,qñ per ſententiam aufertur poſſeſſio ſine cauſa
legitimè eam habenti.ergo poteſt tunc appellari, & præ-
ertim hoc eſt tenendum,quia de iure canonico à tali ſen
tentia indifferẽter poteſt appellari,ut leg.& no. in c.cum
ad ſedem,de reſti.ſpo.& in cle.unica,de ſequeſt. poſſeſ. in
fi.Ius ergo ciuile deuians ab hac diſpoſitione æquiſſima,
debet,quantum fieri poteſt,reſtringi.¶Aliam limitatio-
nem ſolennem,quantum ad propoſitum noſtrum poſuit
idem Bar.in d.l.ij.dicens, quòd d.l. unica non interdicit
ſimpliciter appellationem in poſſeſſorio,ſed ſolum diſpo
nit, ut non obſtante appellatione, ſententia conſequatur
effectum ſuum,quaſi dicat,ꝙ licet alias appellatio diffini
tiua ſuſpendat executionem ſententiæ,ut in l.j.ff. ad Tur
pil.& l.ij ff. de pœnis, & l. unica.§.inter, ff.nil noua.ap-
pellat.pendent.& capit.uenientes,de iureiuran.cum ſimi.
tamen hoc caſu propter modicitatem præiudicij fit exe
cutio; ſed nihilominus proceditur ſuper appellatio-
ne, & ea iuſtificata retractatur executio. nec hoc eſt
nouum. nam idem uidemus in appellatione interpo-
ſita ab executore. per talem enim appellationem non
ſuſpenditur ex toto executio, ſed proceditur, prout
hr̃ in l.ab executione,C.quo appel.non reci. Item ſimile
uidemus in appellatione ab interlocutoria, quæ non im-
pedit proceſſum iudicis,nec inducit retractationem atten
tatorum,niſi ea prius iuſtificata,ut in c.non ſolum de ap
pel.lib. 6.& hæc ſunt de mente Bar.in d.l.ij. quæ dicta pu
to uerißima,& notanda.Vnde ad propoſitum noſtrum,cũ
per ſententiam latam a commiſſarijs dominorum aufer-
tur iniuſtè communitati Serteani legitima eorum poſſeſ
ſio,potuit a tali ſententia communitas appellare.Item ex
alia ratione proximè dicta poteſt dicta appellatio iuſtifi-
cari;& hoc quo ad primnm.¶Quo ad ſecundum, præſup-
poſito ſine ueritatis præiudicio,quòd appellari nõ potue
rit,an ſaltem per uiam nullitatis debuerit audiri dicta
cõmunitas Serteani,in dubio puto ꝙ ſic per tex.no.in ca.
licet,de ſenten.excom.lib.vj. ubi probatur, ꝙ per deſer-
tionem appellationis non excluditur uia nullitatis. Item
probatur per locum a ſpeciali in cle.unica,de re iudi. fa-
cit quod legi.& no.in l.j.C.quando prouoca.non eſt ne-
ceſſ.& in l.ſi expreſſim,ff.de appellatio.& in c.ſæpe,& c.di
lecto,de appellationibus. quinimò notanter dixit Barto.
1 in dicta.l.ſi expreſſum, † quod. cauſa nullitatis deuoluit
totũ negotium ad ſuperiorem; ita. quòd ſuperior poteſt
corrigere in parte & in totum,& ſupplere.& omnia face
re,quæ primus iudex debuiſſet facere, ſicut contingit in
remedio appellationis;alr̃.dicta Inn.in c.cum contingat,
de offi.deleg.Nec obſt.ſi dicatur ſtatutum huius ciuitatis
Senarum obuiat dictioni nullitatis,põt enim ad hoc mul
tipliciter reſponderi,ut enim mihi in facto præſupponi-
tur,ſtatutum ſolum dicere;ꝙ ſi appellatio efficitur deſer
ta per lapſum duorum menſium,intra quos appellatio de
bebat expediri,ꝙ non debet pars deſerens amplius in il-
la cauſa audiri per uiam nullitatis.hoc enim ſtatutũ pri-
mò non obſt.quia negatur per partem appellationẽ fuiſ-
ſe deſertam,& ſaltem non fuit deſerta ex hoc capite ſta-
tuti:quia non per lapſum duorum menſium.unde,cum il-
lud ſtatutum ueniat contra ius,debet ſtrictiſſimè intelli-
gi,ita,quòd non debet excedere caſum proprium. in quo
loquitur,ut leg.& not.in c.cum dilectus, de conſue. & in
l.ij.C.de nox.act.in c.in noſtra,de iniu.& l.iij.§. hæc autẽ
uerba,ff.de nego.geſt.& quod not.Bar.in l.omnes populi
ff.de iuſti.& iu.& Io.An.ſuper reg.pro poſſeſſore,in Mer-
cur.Item quia non debet induci iuris correctio, per iden
titatem rationis,ſaltem quę non eſt expreſſa.ut not. Bar.
in

in authẽ.quas actiones,C.de ſacroſ.ecc.& facit quod no.
Bar.in l.liberorum,ff.de uer.ſig.†Pręterea ſtatutũ tollẽs
dictionem nullitatis,debet intelligi,niſi nullitas ſit patẽs
uel incontinenti poſſit probari;ad hoc.c.cum Bertoldus,
in fi.de re iud.& gl.no.in l.j.§.ſiue autem,ff.de tab.exhi.ꝑ
Bal.in l.data opera, C.qui accu.non poſſ.in commento
maiori. per Old.ſuo conſ.45.quod inci.cum litera exe-
cutoria;& alle.pro caſu.l.penul.C.quando prouo.nõ eſt
ne.& de reſt.ſpo.c.literas, penul.reſponſo.ibi dum dicit,
& probationes offeruntur incontinenti.Et adduco no.gl.
in c.ſuſcitata, de in inte.reſt.in uer.effectum ſententiæ. q̃
clarè concludit, ꝙ diſpoſitio tollens dictionem nullita-
tis,non debet intelligi de illa, quæ poteſt incontinẽti ꝓ-
bari. & facit quod no.Pau.in cle.unica, de renun.probat
ratione. nam in dubio non eſt præſumendum, ꝙ ſtatuen-
tes uelint fouere apertius iniuſtitiam, & tollere de iure
unius,& dare alteri: imò tale ſtatutum nutriens apertam
iniquitatem,eſſet nullum.4.diſt.c.erit autem lex, & in c.
fi.de præſcr.no.Bar.in l.omnes populi,ff.de iuſt.& iu.& in
l.fi.C.ſi contra ius uel uti.pub.ſi nullitas ſententiæ eſſet
notoria,quæ incontinenti poſſit probari iniquum eſſet,
ꝙ talis exceptio excluderetur.eſſet.n.tollere defenſionẽ
quæ eſt de iure naturali, ut in cle.paſtoralis, de re iudi.
ergo intellectus illius ſtatuti non eſt reducendus ad ca-
ſum noſtrum,in quo euidenter conſtat de nullitate ſentẽ
tiæ,maximè in eo,ꝙ fuit lata in eccleſia,ut in c.decet, in
fi.de immu.eccle.lib.vj.& hanc & alias cauſas nullitatis
huius ſententiæ plenè tetigi in alio conſ.quod in hac ma
teria nullitatis ſcripſi. Vlterius probatur alia conſidera-
tione,ubicũq; ſtatutũ. ſeu lex diſponit cauſa non expreſ-
ſa,debemus conſiderare rationem naturalem,quę potuit
mouere legiſlatorem;& illa eſt unica & indubitata, quia
alia ratio non poteſt naturaliter coniecturari, debemus
ad limites illius rationis coniecturatæ legem extendere,
& reſtringere,ut no.dixit Cy.poſt alios in l.non dubium,
C.de legi.& Bal.in l.maximum uitium, C.de lib.præte.
facit tex.in l.ſcire oportet, in uer.ſufficit,ff.de excu.tut.
& gl.no.in l.tale pactum, ff.de pac.ſed in dicto ſtatuto nõ
poteſt alia ratio naturaliter conſiderari in eo, ꝙ tollit
dictionem nullitatis appellationis inductam per lapſum
duorum menſium,niſi quia ſtatutũ præſumpſit, ꝙ ex quo
non expediuit appellationem intra duos menſes, præſu-
mitur,ꝙ calũnioſè opponit de nullitate cauſa differendi
executionem ſententiæ. ſimile in d.cle.unica, de re iud.
ſed ubi eſt euidens,& clara nullitas,ceſſat pręſumptio ca
lũniæ;ideo debuit ceſſare diſpoſitio;ad hoc bonus tex.in
d.c.literis.Præterea & ultimò,ex quo pars Serteani fuit
de facto admiſſa ad probandum iniquitatem, ſeu nulli-
tatem ſnĩæ,& eam probauit;eſt pro ea ferenda ſententia;
ad hoc notabile dictum Inn.in c.cõſtitutus, de fil.presby.
ubi dicit,ꝙ conuentus poſſeſſorio recuperandæ non de-
bet redire ante reſtitutionem ſuper proprietate: tamẽ ſi
de facto fuit admiſſus,& eam probauit, debet iudex pro
eo ferre ſententiam. hinc no.dixit etiam Inn.in c.dilecta
de reſcrip.& in c.cum Bertoldus,de re iud.ꝙ licet,poſt-
quam ſententia tranſiuit in rem iudicatam, non debeat
audiri pars aduerſa ſuper nullitate ſententiæ; tamen ſi
de facto fuit admiſſa,& iniquitatem probauit eſt retractã
da ſententia,non obſtante tranſitu in rem iudicatam: qa
de qua re iudex cognouit de ea debet pronuntiare, ut in
c.cum ſuper:de cau.poſſ.& proprieta.& in l.de qua re,ff.
de iudi.& hæc ſufficiant quo ad ſecũdum membrum. ¶In
tertio membro procedam breuius: quia in facto mihi p̃-
ſupponitur,quòd communitas caſtri Serteani probauit
poſſeſſionem dictorum finium antiquiorem, quam pars
aduerſa.Item per plures.& meliores teſtes, adduxitq; ti-
tulum,ſeu titulos. pars autem aduerſa nixa eſt ſolum ꝓ-
bare poſſeſſionem. quare ex triplici capite,quorũ quod-
libet per ſe ſufficit ad uictoriam.dico,ꝙ dicta communi-
tas Serteani debet obtinere in poſſeſſorio retinendæ, qa
ubicũq; utraq; pars probat per teſtes poſſeſſionem,& fun
dat ſe ſuper eadem ſpecie poſſeſſionis, cum impoſſibile
ſit,ꝙ duo eandem rem,& eodem modo inſolidum poſſi-
deant, ſeu poſſederint, ut in c.licet, de proba.& l.iij.§.ex
contrario,ff.de acqui.poſſ.ferenda eſt ſentẽtia pro ea par
te,quæ ꝓbauit per plures ſeu meliores teſtes.& ubi hinc
inde eſſet paritas teſtium, eſt ſnĩa ferenda pro proban-
te poſſeſſionem magis diuturnam & antiquam: & ſi depo
nant utriuſq; partis teſtes ſuper eodem tempore, fertur
ſententia pro eo, qui ultra poſſeſſionem probauit titu-
lum. Nam in his caſibus is,qui melius probauit, præſu-
mitur uerè poſſediſſe. alia uero pars præſumitur po-
tius occupaſſe temere, quàm poſſediſſe. iſta probantur
notanter per tex.& glo.& doc.in c.licet, præalleg.clariſ-
ſimè uoluit Bart.in l.ſi duo,ff uti poſſ. Idem Iacob.de
Are But.& Cy.in l.j.C.eo. At in caſu noſtro communi-
tas Serteani non ſolum præualet in uno ex prædictis: ſed
in omnibus tribus probauit non tantum per plures &
meliores teſtes.Item antiquiorem poſſeſſionem, ſed etiã
titulum.ideò cõitas debet eſſe ſuperior in interdicto,uti
poſſidetis: & alteri parti, quæ præſumenda eſt iniuſtam
quandoq; poſſeſſionem intraſſe, & aliquod commodum
percepiſſe,debet pręcipi de cętero, ne audeat moleſtare
communitatem Serteani,& forma ſententiandi clarè col
ligitur ex d.c.licet.¶Et per hoc infero ad quartum mem
brum principale.dico.n.ꝙ pro dicta communitate Sertea
ni eſt ferenda ſententia,etiam quo ad proprietatem. nam
ultra titulum probatum probant præſcriptionem longiſ
ſimi temporis: communitas uero Caſtronielli non poteſt
3 pretendere præſcriptionem:†quia præſcriptio ſine poſſeſ
ſione non procedit,ut in regula, ſine poſſeſſione, de reg.
iu.lib.vj.ſed ipſi homines dicti caſtri non præſumuntur
poſſediſſe, ſed potius iniuſtè poſſeſſionem intraſſe, ut ſ.
dixi;ergo non probant præſcriptionẽ.nã,ut prædixi,cer-
tũ eſt,ꝙ cõitas Serteani, quæ uerè præſumitur poſſediſ-
ſe, præſcripſit ratione poſſeſſionis, & præſumitur bona
fides maximè intercedente titulo, ut in l.penult.C.de
euic.per Bar.in l.Celſus, de uſucap.tenet glo.in c.ſi di-
ligenti,& c.fi.de præſcrip. ergo pars aduerſa eodem tem
pore non præſcripſit:quia ſicut impoſſibile eſt,ut duo in-
ſolidum, & eodem tempore poſſideant, ita impoſſibile
eſt,ut duo eodem tempore eandem rem præſcribant;& fa
cit quod no.Din.in regula, ſine poſſeſſione, de reg.iur.
lib.vj. Et hæc ſufficiant. NIC. ABB.

CONSILIVM LVI.

1 *Reſpectus debet haberi ad monetã antiquã in diſpoſitione legis.*
2 *Puniendus an quis ſit ſecundum legem exiſtentem tempore delicti, an ſecundum illam, quæ reperitur tempore ſententiæ.*

QVòd ſolutio fieri debeat ad æſtimationẽ mo-
netæ antiquæ, quæ erat tempore, quo
dominus noſter Papa diſpoſuit ſuper emptione
bonorum ſtabilium, ſeu ſolutione annua fienda mona-
ſterio Mõtis maioris, uidetur tex.iũcta gl in uerbo, duos
ſolidos, in c.conquerente, de offi.ord. Nam ex diſpoſi-
tione legis canonicæ fuit inductum, ut quilibet ſolueret
annuatim ꝓ cathedratico,ſeu ſynodatico epiſcopo diœ-
ceſano duos ſolidos.5.q.1.c.1.& in d.c.conquerente. & ta
men glo.notanter dicit, quòd iſti ſolidi ſunt ſoluendi

ſecundum æſtimationem illius monetæ, quæ ab antiquo
& ab initio ſolui cõſueuit, niſi circa ſolutionem minoris
monetæ, quæ nũc eſt in uſu, ſit præſcriptum, ſiue ſit maior
moneta, ſiue minor: & ad hoc alleg. c. olim, de cenſi. & illa
gl. à nemine ibi reprobat. Secundò ad idem uidetur tex.
in d. c. olim, de cenſi. nõ. n. poteſt intelligi ille tex. in ſolu
tione fienda ex contractu, ſed ex diſpoſitione legis, cum
loquatur de ſolutione fienda nomine cathedratici; quod
debetur ex diſpoſitione iuris, ut ſ. dixi: & tñ tex. ibi man
dat ſolutionem debere fieri ſm æſtimationem antiquæ
monetæ; pro hoc apertè ad idem facit, quod no. Hoſt. in
ſumma in tit. de cenſi. §. ex quibus cau. in uer. quid ſi mo-
neta. licet. n. in principio ſenſerit, ut cathedraticũ debeat
ſolui de moneta currenti, ſi moneta ſæpe uariatur; tñ fir
mat in d. §. quid, ſi præall. ꝙ ſi per ſexaginta annos fuit fa
cta ſolutio de certa moneta, debet in poſterum ad illius
æſtimationem ſolui, ſi illa antiqua moneta uariatur, per
dictum c. olim. ſed in caſu noſtro fuit facta ſolutio ultra
60. annos ſm antiquam monetam, ſaltem ad illius æſti-
mationem; ergo ſm illam debet fieri ſolutio per dictũ. c.
olim. Tertiò uidetur caſus in l. quoties, C. de ſuſcep. & ar
cha. lib. x. ubi lex generaliter diſponit, ꝙ ubicũque certa
ſumma ſolidorum eſt ſoluenda, non intelligitur de ſoli-
dis uſualibus, & currẽtibus pro tpe, ſed de illis antiquis,
quorum ſeptuagintaduo faciunt unã libram auri. & ſic li
cet lex mandet ſolutionẽ certorũ ſolidorũ fiendã: nõ tñ
intelligit de ſolidis uſualibus, & currentibus, ſed antiqs
exiſtentibus tunc tpe legis: hoc idem apertius ſenſit gl. in
l. fi. ff. de in ius uoc. ubi tex. certo caſu mandat quem con-
demnandum in quinquaginta aureis. & gl. dicit tex. intel
ligendum de illis aureis, quorum ſeptuagintaduo faciũt
unam libram auri; & ſic non habuit reſpectum ad uſualẽ
monetam. & idẽ uoluit gl. in l. quicũque, C. de ſer. fug. &
inſti. de pœna teme. li. §. fi. in fi. & Io. An. poſt Vin. ĩ c. dein
de, ſuper gl. fi. 26. diſt. & in addi. Spec. in tit. de inſtru. edi.
1 §. porrò, in fi. ubi clarè ſentit † ꝙ ẽt in diſpoſitione legis
debet haberi reſpectus ad monetã antiquã, & nõ ad cur-
rẽtẽ. Et ꝑ hoc & alia infra ſtatim dicenda vr Spec. uſque-
quaq; iterũ dicere in tit. de ſol. §. nunc aliqua, uerſ. pone.
ubi dicit, ꝙ in ſolutione fienda ex diſpoſitione legis de-
bet attendi moneta currens ſolutionis tpe, & alleg. tex.
iuncta gl. in c. ij. de maledi. & in c. olim, de iniur. & facit
quod lex ſemꝑ loquitur l. Arria. C. de hære. & uidet di-
ctũ Spec. reſpectu ſolutionis fiendæ ſequi Bal. in l. illud,
C. de ſacroſ. eccl. nam primò dictum ſuũ uidetur contra
prædicta, & nullibi probatur. iura. n. quæ allegat, potius
faciunt in ꝯrium. nam intelliguntur de uſualibus: quia
expreſsè hoc diſponunt. ſi. n. ſpecificè hoc non diſpoſuiſ-
ſet, debuiſſet intelligi de ſolidis aureis, quorum ſeptua-
gintaduo faciunt unã librã ꝑ d. l. quoties, & alia ſuperius
allegata. ideò malè iudicio meo ſenſerunt ibi gl. dicẽtes,
ꝙ ẽt ſi non fuiſſet dictum de uſualibus, debuiſſet nihilo-
minus de illis intelligi; quod eſt falſum per d. l. quoties.
præterea contra dictum Spec. induco hanc rationem. pœ
na debet eſſe commenſurabilis delicto. l. reſpiciendum,
ff. de pœnis, & c. non afferamus, 24. q. 1. ſed lex competẽs
de certa pœna pecuniaria reſpectu delicti habuit reſpe-
ctum ad ualorem monetæ exiſtentis tẽpore diſpoſitio-
nis, ex quo aliud non expreſſit. ergo non debet intelligi
de alia moneta, quę poſſet eſſe intantũ diminuta, ꝙ quaſi
pœna eſſet ita exigua, ꝙ daret materiam, & audaciam
delinquendi contra c. pauper. 11. q. 3. Item poſſet eſſe in-
tantum augumẽtata, ꝙ excederet debitam uindictam; &
in odioſis nõ uidetur lex ſemper loqui; ſed debet reſtrin
gi, ſi fieri poteſt ad tempus diſpoſitionis; facit quod legi.
& no. in l. certa forma, C. de iure fiſ. lib. x. Præterea præ-
ſuppoſito, ꝙ dictum Spe. ſit uerum in ſe: tamen in caſu no
ſtro, nullo modo procedere poteſt. loquitur. n. qñ ex di-
ſpoſitione legis nulli eſt acquiſita obligatio. unde cum le
gis effectus pendeat, ſatis poteſt ſubſtineri, ut habeatur
reſpectus ad pecuniam currẽtem tempore, quo quis in-
cidit in legem, arg. in d. c. ij. de maio. & obed. & d. c. olim.
ſed in caſu noſtro obligatio fuit tempore prouiſionis Pa
palis acquiſita monaſterio Montis maioris; ergo debet
intelligi de moneta tunc currente, ne obligatio uarietur
in his. ſatis. n. ſenſit Bar. in ſimili quæſtione in l. omnes po
2 puli, ff. de iuſt. & iu. dum quærit, † an quis ſit puniẽdus ſe-
cundum legem exiſtentem tempore delicti, an ſecũdum
illam, quæ reperitur tempore ſententiæ, & concludit, ꝙ
ſi per legem exiſtentem tempore delicti imponatur pœ-
na ordinaria, ſm illam eſt iudicandum: quia debet haberi
reſpectus ad tempus ortæ obligationis, ad quod allega-
uit d. c. olim, & ſtatim per delictum uidetur quis obliga-
tus ad pœnam tunc exiſtentem l. j. ff. de pęnis, & c. pueris,
de ſen. exc. cum ſi. ita indubitanter uidetur dicendum in
propoſito. nam propter obligationem ortam tpe ꝯtus,
dicimus ꝙ habetur reſpectus ad monetam tunc currentẽ
iuxta, id quod legi. & no. in c. cum quid, & l. uinum, ff. ſi
cer. pet. idem ergo in diſpoſitione legis, ex quo tempore
quo emanat, naſcitur ex ea & acquiritur alteri obliga-
tio. Quid amplius adduco conſiderationem inconuicibi-
lem; dominus Papa diſpoſuit & ſtatuit pro ſolutione fiẽ-
da monaſterio Montis maioris in recompẽſationem eo-
rũ, quæ fuerant ſibi ſubtracta per eum in fauorem mona-
ſterij S. Antonij; ergo neceſſario debuit intelligi de mo-
neta tunc currente: quia non poteſt fieri recompenſatio
dãnorum illatorum, niſi fiat æſtimatio per pecuniam cer
tam & inuariabilem, arg. in l. j. ff. de ꝯh. emp. Pecunia. n.
habet certum pondus; formã, & materiã, ut in d. l. j. unde
ſtatuendo ſolõnẽ in cõpenſationẽ damnorum non potuit
intelligi, niſi de illa moneta tũc currente: qa uigore incer
tæ & uariabilis monetæ non poſſet fieri recta damnorum
illorum æſtimatio, & recompenſatio, arg. in d. l. uinum,
& l. cum quid, & quod in eis no. & in l. Paulus, alias inci-
pit creditor, ff. de ſolu. Simile uidemus, cũ agitur ad re-
ſciſſionẽ cõtractus propter deceptionem & damnum da-
tum ultra dimidiam iuſti pretij. nam in conſideranda de-
ceptione inſpicimus ualorem rei tempore contractus: qa
aliter non poteſt quis dici deceptus in cõtractu iuxta id,
quod legitur & no. in c. cum dilecti, & c. pe. de emp. & ué.
& l. ij. C. de reſcin. uen. ita ad propoſitum non potuiſſet
dominus noſter Papa facere recompenſationem dam-
norum per ſolutionem annuatim fiendam, niſi habuiſſet
reſpectum ad monetam tunc currentem tempore recom
penſationis factæ. NIC. ABB.

Vide ſupra in prima parte conſ. 101. quod
hic repetitur.

CONSILIVM LVII.

1 *Principis intentio non eſt tertio præiudicare, niſi de eo mentio-
nem faciat ſpecialem.*
2 *Papa per ſuam conſtitutionem ſtatuta conſuetudines, tollere uelle
non cenſetur: cum conſiſtant in facto.*
3 *Priuilegia præiudicialia ſtrictè ſunt interpretanda.*
4 *Præſcriptio, requirit bonam fidem.*
5 *Præſcriptio, principaliter eſt introducta in odium negligentium.*
6 *Priuilegium imperatorum, ualet quo ad ſuos ſubditos.*
7 *Lex ciuilis, ſi canonizetur per Papam, habet canonis uigorem.*

In quæ-

IN quæſtione quę uertitur, ſeu uerti ſpera-
tur, inter monaſteriũ S. Cru-
cis montis Auellan. Exugubien. diœceſis ex vna
parte: & fratres ordinis Ciſtercien. ex alia parte, ſuꝑ ſub-
iectione monaſterij S. Bartholomęi, de cãpo Regio, eiuſ
dem diœceſi. ¶ Tria ad claritatẽ deciſionis arbitror exa-
minanda. Primò nunquid per priuilegia exemptionis, &
vnionis dicto monaſterio S. Bartholomęi conceſſa. ſit ꝑ-
iudicatum iuri monaſterij S. Crucis. Secundò præſuppo
ſito, ꝙ priuilegium nocumentum non attulerit, an qua-
draginta ann. præſcriptio habeat excludere ius, & actio-
nem cõpetentem dicto monaſterio S. Cruci. Tertiò ſi ta-
lis præſcriptio præiudicet, an dictum monaſteriũ S. Cru-
cis poſſit præſcriptione centenaria ſe tueri uigore priui-
legij Cęſarej, quod Papa poſtmodũ ratum manere ſenſit.
Primum ex ordine aggrediens ur primò ꝙ per priuilegiũ
Alexandri per Gregorium poſtmodum corroboratũ ſit
iuri dicti monaſterij S. Crucis præiudicatum. Senſit. n di-
ctus Alexander quod dictum monaſterium S. Bartholo-
męi neq; epiſcopo, neq; abbati, nec deniq; cuiquam cle-
ricorum, ſeu ſecularium: ſed ſibi tantũmodo, ſucceſſo-
ribusq; ſuis Romanis Pontificibus, de ſua ſubiectione re-
ſpondeat: & adiecit poſt pauca, qđ ſi quiſpiam uel epſ, uel
abbas, uel quælibet magna, paruaq; perſona, cõtra huius
noſtræ conſtitutionis edictũ, per aliquã machinationem,
uel ſubtilitatis aſtutiam, præfatum ſibi abrogauerit, uel
ſubdiderit monaſteriũ, & is qui dederit, & is q malè ſu-
ſceperit, uſque dum reſipiſcat, & quod malè præſumptũ
eſt ſibi reddat, ꝑ authoritatem omnipotentis Dei, & bea
ti Petri & Pauli apoſtolorum principis perpetuę damna-
tionis uinculo, & anathematis innodetur &c. Cũ ergo Pa
pa q plenitudinem habet poteſtatis: ut in c. ad honorem.
de autho. & uſu. pal. & c. cuncta ꝑ mundum. & c. ꝑ princi-
palem. 9. q. 3. exemerit dictum monaſteriũ à ſubiectione
epi, abbatis. & cuiuſcunq; alterius perſonæ quod cũ po-
tuiſſet facere in dubium minimè reuocandũ eſt, ut in c. ſi
Papa. de priuil. lib. 6. facit. c. ij. & c. dudum. & c. quãuis. de
præb. eo. lib. ergo non põt monaſterium S. Crucis aliquã
ſubiectionem in dicto monaſterio prætendere. Si. n. præ-
iudicatur epiſcopo, cuius poteſtas eſt ordinaria, & plena-
ria, ſupra monaſteria 18. q. 2. c. monaſteria. & c. abbates.
& c. ſi quis abbas. & de relig. domi c. cum dilectus. & c. ve
nerabilis. cum ſimi. fortius debet præiudicari abbati ſan-
ctæ Crucis, pretendenti aliqualem ſuperioritatẽ, ex inſti
tutione dicti monaſterij dũtaxat. dictus. n. abbas ſolũ prę-
tendere poterat quatuor, ſ. cõfirmationem abbatis: item
reuerentiam, & obedientiam, & certũ annuum cenſum.
Hec. n. quatuor dũtaxat reſeruauit patronus, tẽpore fun-
dationis abbati monaſterij S. Crucis. facilius ergo debẽt
tolli iſta, quæ ſunt tenuiora, & de iure ſpãli contra ius cõ
mune, quã poteſtas epiſcopi quæ ordinaria eſt, & fauora-
bilis, & ſuper plena ſubiectione fundata, ſed nulli dubiũ
eſt, qđ cũ epo præiudicet. d. c. ſi Papa. & c. j. de priuil. li. 6.
& 16. q. 1. c. quia frater. multo magis debet præiudicari
abbati. arg. in c. dilectus. de offi. lega. nec poteſt allegari
ſurreptio, cum de abbate nõ fuerit facta in priuilegio ſpe
cialis mentio, quæ non poterat uerificari, niſi in iure ſpe-
ciali: cum de iure cõmuni vnum monaſterium non ſit ſub
alio: ut in d. c. monaſteria. & nõ. in c. præſentia. de proba.
Secundò adiuuat vnio nouiter facta, ꝑ do. Papam Mar-
tinum hodiernum, in eo qđ illud monaſterium vniuit fra
tribus Ciſtercienſibus ſubtrahendo dignitatem abbatia-
lem, qđ indubitanter facere potuit. ut in c. ſicut. de cõceſ.
præben. & in c. & tẽporis qualitas. 16. q. 1. præſertim cũ
fuerit facta poſt dictum priuilegium, & poſt iura præſcri-
pta, contra monaſterium S. Crucis, præſcriptio. n. omnẽ
actionem excludit, ut dicit tex. in c. ad aures. de præſcrip.
non ergo fuit opus mentionem facere de monaſterio ſan
ctæ Crucis, cum ipſius ius iam ſublatum erat, ꝑ priuile-
gium Alexandri, & per præſcriptionem quadragenariã.
¶ Sed his non obſtantibus contrariam ſentẽtiam puto ꝑ-
ualere. ut. ſ. per priuilegium Alexã. & ꝑ præſcriptionem
quadragenariam Alexãdri, ſeu vnionis factæ per do. Mar
tinum, nullum præiudicium fuerit irrogatũ iuri mona-
1 ſterij S. Crucis. Moueor primò, † quia de intẽtione prin
cipis, eſt nunquã præiudicare tertio: niſi de eo ſpãlem fa-
ciat mẽtionem. ut in c. ſuper eo. de offi. dele. & l. ij. §. ſi qs
à principe. ff. ne quid in loco publico, præſertim cũ dero-
gatur inſtõni beneficij. & diſpõni laicali, ne laici ꝑ hoc
ſubtrahantur à fundatione eccleſiarum. ad hoc gl. nota-
bilis in cle. per literas. de præb. & quod no. doct. in c. cum
dilectus. de iurepatr. ſed in caſu noſtro, non fuit facta ſpe
cialis mentio, de iuribus cõpetentibus monaſterio S. Cru
cis: ergo talia priuilegia, nõ obtinent firmitatem in præ-
iudiciũ illius monaſterij. Nec obſtat ꝙ in priuilegio Ale
xandri ſeu Greg. fuit dictũ, ut nulli abbati ſubiaceat &c.
qa iſta non eſt ſufficiẽs mentio: ut præiudicetur iuri mo-
naſterij: quia mentio debet eſſe ſpecialis, & nõ ita genera
lis, ut in c. ij. de dolo & contu. & ꝙ ibi no. per doct. in c. cũ
dilecta de reſcr. & bonus tex. in c. bonæ. de cõfir. uti. præ-
ſertim in caſu noſtro erat fienda ſpecialis mentio, in quo
illa iura quæ erant debita monaſterio S. Crucis erãt ex-
primenda in inſtitutione monaſterij, per diſpõnem laici
patroni. Nam Papa per ſuum priuilegium non intendit
præiudicare inſtõni beneficij, niſi hoc apertè exprimat:
ut in c. cum dilectus. de conſue. facit. c. conſtitutus. de re-
ſcript. præſertim contra diſpoſitionem laici patroni. ut
no. in d. cle. per literas. & c. cum dilectus. de iurepatron.
facit optimè. c. monaſterium. 16. q. 2. & cap. eleutherius
18. q. 2. potuit. n. Papa ĩ ſuo priuilegio intelligere de ab-
batibus, qui in certis religionibus vnitis, uocantur pater
Abbas, cui modicum præiudicium irrogatur. vnde nõ de-
bemus præſumere rõnibus prædictis Papam intellexiſſe,
per uerba illa generalia de ſpeciali diſpõne patroni. Ad
idem bonus tex. in c. ex multiplici de decimis ubi patet,
quod priuilegium nõ præiudicat cõpoſitioni prius factæ,
de illa ſpeciali mentione non facta. in c. cum olim. de ꝑ-
ſcr. ubi priuilegium non pręiudicat laudo lato ex cõpro-
miſſo. fortius non debet præiudicare inſtõni beneficij, ſeu
monaſterij de illa ſpãli mentione nõ habita. Secundò fa
cit. c. ueniẽs. de præſcr. ubi tex. notabilis innuit, ꝙ ſi prin
ceps conceſſit alicui priuilegium, cũ aliqua reſeruatione
iuris alterius non ualet priuilegium eodem mõ conceſ-
ſum, ſuper illis iuribus, ſine aliquali reſeruatione iuris al
terius prius facta, de illa non habita mentione: quia ſi Pa
pa ſciuiſſet illam reſeruationẽ, non conceſſiſſet fortè ſine
illa. ut ibi no. deciditur ergo idem, & fortius dicẽdum in
caſu noſtro, ꝙ ſi Papa ſciuiſſet, ꝙ illa quatuor iura fuiſ-
ſent reſeruata ꝑ patronum monaſterio S. Crucis, nun-
quam conceſſiſſet illam plenam exceptionẽ, ſine illorum
iurium reſeruatione, quin ſaltem de illis feciſſet mẽtio-
nem. ꝑſertim cum potuiſſet concedi exẽptio, cum illorũ
iurium reſeruatione. quia illa iura non iudicant plenam
ſubiectionem. ut clarè innuitur in c. his quæ de maio. &
obe. & c. cũ inter. de re iud. ubi nuncupant multa iura in-
ferentia plenam ſubiectionem. & inter illa enumerantur
obedientia, & reuerentia, tanquam ſpẽs. ¶ Tertiò addu-
2 citur. c. j. de conſti. lib. 6 ubi dicitur, † ꝙ Papa per ſuã con
ſtitutionem, non cenſetur uelle tollere ſtatuta, & conſue
tudines, cum in facto cõſiſtant, niſi de eis fecerit mentio-

 nem

nem, ergo fortius idem dicendum in priuilegio, quod nõ
emanat cum tanta moderatione, ſicut ius cõmune: ut ibi
no. non ergo debet tolli ſtatutum, & ordinamentum ſuũ
factum in inſtitutione monaſterij per priuilegium Papę,
ex quo de illo non fuit facta ſpecialis mentio. ¶ Quartò
facit, quia Gregorius, ſeu Alexander noluit ſimpliciter
derogare iuri monaſterij S. Crucis. ſed dixit, ꝙ per hoc
priuilegium exẽptionis, non deberet recedere à chari-
tate S. Crucis, prout in alio priuilegio dixerat. vnde cre
dendum eſt, ꝙ per illa uerba uoluit reſeruare omnia iu-
ra cõpetentia monaſterio S. Crucis. non.n.ſeruaret illi
charitatem, ſi uellet ſibi ſubtrahere cenſum ab antiquo
impoſitum, uel alia iura ſibi reſeruata. ut in d.c.eleuthe-
rius. facit.c.quanto.de cenſi. Charitas.n.eſt recta uolun-
tas ab omnibus terrenis prorſus aduerſa &c. ut in c.cha-
ritas.de pœn.diſtin.2. & in iſtis eſt fienda larga interpre-
tatio, ut non præiudicetur iuri alterius ſine cauſa, iuxta
not.per Bart.in l.omnes populi.ff.de iuſti.& iu. & l.non
dubium.C.de legi.facit.c.cum dilectus.de conſuet.& l.ij.
C.de noxa. ¶ Hoc idem & clarius in propoſito noſtro uo
luit Inno.in c.dudum.de priuilegiis ubi dicit, † ꝙ omnia
3 priuilegia ꝑiudicialia ſtrictæ interpretanda ſunt, & quã-
tum poteſt ad iuris ordinem reducenda.ff.de vulg.& pu-
pil.l.ex facto. & de deci.c.ſuggeſtum. Et idem dicit in pri
uilegio exẽptionis: quare ibi poſt multa concludit, ꝙ nõ
ualet priuilegium exẽptionis, non facta mẽtione de poſ-
ſeſſione alterius, bona fide habita: licet in ueritate non
habeat proprietatem, & idem firmauit gl.in c.ij.de deci.
lib.6. fortius ergo dicendum in caſu noſtro ꝙ non ualet
priuilegium non facta mẽtione de poſſeſſione, ſeu pro-
prietate monaſterij S. Crucis. Et idem dicendum eſt per
omnia quo ad vnionem nouiter factam per dñ.Martinũ.
Nam cum de prædictis non fecerit ſpãlem mentionem,
non tenuit, cum ꝑ illam præiudicaretur monaſterio ſan-
ctæ Crucis, reſpectu confirmationis abbatis, cum ꝑ illam
vnionem ſit adẽpta, & ſuppreſſa dignitas abbatialis. Non
obſtat quod ſupra dictum fuit de præſcriptione: quia ſta-
tim reſpondetur in ſecundò & tertiò dubio. Et hæc quo
ad primum dubium, quæ puto ueriſsima & indubitata. &
ſatis patet reſponſio ad cõtraria ſupra formata. ¶ Ad ſe-
cundum dubium, an ſaltem 40.ann.præſcriptio præiudi-
cet dicto monaſterio S. Crucis, cum intra illud tẽpus.
nullam electionis de abbate factam cõfirmationẽ fecerit.
nec cenſum receperit: nec obedientiam, ſeu reuerentiam
habuerit. & uř ꝙ ſic. nam regulariter contra eccleſiam,
citra Romanam, ſufficit præſcriptio 40.ann.cum bona fi-
de: ut in c.de quarta. & c.illud.de præſcr. nec requiritur
titulus, cum ius cõmune non ſit contra præſcribentẽ, ut
no.in c.j.eo.ti.lib.6. & præſcriptio 40.ann.omnem pror-
ſus actionẽ excludit, ut dicit tex.in d.c.ad aures.de ꝑſcr.
¶ Sed his non obſtantibus, puto in caſu noſtro ſic dicen-
dum: ꝙ reſpectu iuris confirmandi abbatem in monaſte-
rio S. Bartholomęi, nulla præſcriptio currerit cõtra mo
naſterium S. Crucis. Rõ inconuincibilis eſt: quia ꝓpter
reſeruationem factã de eccleſiis collegiatis, ꝑſertim de
cathedralibus, & monaſteriis ꝑ multos Romanos Pont.
ſucceſsiuè non potuit Abbas S. Crucis pro tempore exi-
ſtens, ius ſibi in hoc cõpetens exercere. vnde cum fuerit
impeditus, impedimento iuris, nulla currit contra eum
præſcriptio. l.j.C.de ana.excep.& l.in rebus.C.de iu.do.
ubi patet, ꝙ durante patria poteſtate nõ currit contra fi-
lium præſcriptio, in rebus aduentitiis. quia non potuit il
lo tẽpore agere cum plena illarum rerum adminiſtratio
perueniat ad patrem: ut in d.l.j. Nec conſtante matrimo-
nio currit præſcriptio, in rebus dotalibus contra uxorẽ:
quia non poteſt agere, cum plena adminiſtratio perti-
neat ad maritum, ut d.l.in rebus. & l.doce ancillam, C.
de rei uend. ad idem c.j. & c.de quarta. de præſcriptio.
& cap.ex tranſmiſſa. eod.tit. & cap.quia diuerſitatem.de
conceſſ.præben. ¶ In quibus iuribus, patet ꝙ eccleſiæ ua-
canti uel habenti prælatum inutilem ad agendum, non
currit præſcriptio: ſed in caſu noſtro Abbas S. Crucis ꝓ
tempore exiſtẽs fuit impeditus quo ad actum confirma-
tionis: ergo non currit contra eum præſcriptio. reman-
ſit ergo hoc ius in habitu, apud eum licet interdictũ ſit
exercitium ad beneplacitũ Papæ per reſeruationis actũ.
nec Papa exercendo hoc ius confirmationis, dicitur præ-
ſcribere etiam ſi per mille annos hoc faceret, cum hoc
faciat ex poteſtatis plenitudine: & hoc caſu poteſt intel-
ligi dictum Specu.in tit.de præſcriptio. uerſi.illud. dum
dicit Papam non præſcribere contra eccleſias inferiores,
cum ipſe iam ſine præſcriptione ſit vniuerſalis dominus.
4 † Præterea in præſcriptione requirĩt bona fides, ut ſic cre
dat illud ius ad eum pertinere, ita quod exerceat credẽs
uti iure ſuo. ut in c.ſi uirgo.34.q.2.facit.l.fin ff.quemad-
modum ſeruit.amit. not.Innoc.in cap.bonæ.ij.de poſtul.
præla. ſed dominus Papa actum cõfirmationis exercuit,
& exercet non de poteſtate ordinata, ſed abſoluta, ꝑ re-
ſeruationis actum. & ſic quod de iure cõmuni, & poteſta
te ordinata, hoc ius pertinet ad inferiorẽ: licet ipſe poſ-
ſit concurrere in cõfirmationis actu cum ordinario. ut in
c.ſi à ſede. de præben.lib.6. ergo non poteſt hic allegari
præſcriptio ex perſona Papæ, cõtra abbatem S. Crucis,
qui non deprehenditur in negligentia, cum habuerit ma
nus ligatas per reſeruationes ſummorum Pont. ut in iu-
5 ribus ſuperius alleg. † Præſcriptio enim eſt inducta prin-
cipaliter in odium negligentium, ut in l.j.ff.de uſucap.
& 16.q.3.cap.placuit.§.poteſt. Et in caſu noſtro nulla re-
peritur negligentia ex parte abbatis S. Crucis. Nec ob-
ſtat, ſi dicatur, ꝙ fuit negligens in aliis: quia per hoc ꝑ-
ſcriptio non debet extendi ad iura in quibus nulla fuit
cõmiſſa negligenti., quia ꝑſcriptio eſt ſtricti iuris, & tan-
tum præſcribitur quãtum poſsidetur, ut probatur in c.
auditis. & cap.cum olim. de præſcript. & cap.cum con-
tingat. de deci. no.Bar.in l.j.§.ſi quis.ff.de itin.actuq; pri
ua. & Innoc.in c.dilectus. de capel.mo. ergo neceſſario
concluditur, ꝙ vnio facta per Dominum noſtrum Marti-
num ſupprimendo dignitatem abbatiæ, nulla mẽtione fa
cta de iure confirmandi pertinente ad abbatẽ S. Crucis,
fuit tanquã ſurreptitia ipſo iure nulla, quia ſi fuiſſet in-
formatus, ꝙ talis vnio redundabat in præiudicium mo-
naſterij S. Crucis, nullo modo vnionem feciſſet, uel ſal-
tem non ita de facili, ergo talis ſuppreſsio habuit indu-
cere ſurreptionem, ut in c poſtulaſti: & qđ ibi not.Hoſt.
de reſcr. quod dico procedere, etiam ſi Papa vnionẽ mo-
tu ꝓprio feciſſet, quia motus ꝓprius licet excludat ſur-
reptionem, non tñ firmat gratiam contra intẽtionem ſcri
bentis, qui in dubio non uidetur uelle præiudicare ter-
tio. ut no.Io.An.in c ſi quis motu proprio. de præbend.
lib.vj.& Cal.in c.cum dilectus, de iure patr.& do.de Rot.
deciſ.102.facit.l.ij.§.ſi quis à principe, ff.ne quid in loco
publico. & quod no.Inn.in c.dudũ. de priuile.& gl.ĩ c.ij.
de deci.lib.vj. quinimò poſſet attentari, quod etiam reſpe
ctu obedientiæ nulla curreret præſcriptio: quia licet po
tuerit abbas S.Crucis aliqua honeſta præcipere, præſer-
tim mores reformando abbatis S.Bartholomæi: non tñ
per hoc concluditur ꝙ ſi non pręceperit, cucurrerit ꝑſcri
ptio contra eum: cum iſte ſit actus mere facultatis, & non
neceſſitatis, non enim fuit in inſtitutione dictum, ut ab-
bas ſanctæ Crucis exerceat cõtra abbatẽ S.Bartholomæi
iuriſdi-

iuriſditionem ſed quod teneretur abbas ſancti Bartholo
mei ad obedientiam, & reuerentiam abbati ſanctæ Cru-
cis. Si ergo iſte non obediuit: quia ille non præcepit, non
per hoc eſt contra eum præſcriptum: quia ex non uſu, non
inducitur conſuetudo, uel præſcriptio, ex quo non habet
tacitum actũ contra diſpoſitionẽ iuris. ut no.per Io. And.
in c.Ioannes de cleri.cõiug.& per Cy.in l.ij.C.quę ſit lon.
conſue.probatur.in l.hæc aũt iura.ff.de ſeruitu.urba.prę-
dio.& in l.altius.C.de ſerui.& aqua. Si.n.habeo facultatẽ
altius tollendi in ſolo meo uſq; ad cœlum. nõ præſcribiť 6
cõtra ius, ſi altius non extuli: ex quo nihil factũ eſt in con
trariũ: quia iſte eſt actus meræ facultatis. & in actibus me-
ræ facultatis, nõ currit ꝑ nõ uſum præſcriptio: ut notatur
in iuribus præalleg.& in c.ex parte aſtenſis.de cõceſ.præ-
ben.& fortè nõ occurrit caſus, in quo hẽret neceſſe præci
pere. arg.eorum quæ no.Bar. in l.cum ſcimus.C.de agri.
& cenſi.lib.xj. Reſpectu uerò reuerentiæ eſſet animaduer
tendũ, an ſubtraxerit abbas ſancti Bartholomęi reueren-
tiã abbati ſanctæ Crucis, qđ difficile eſſet probare, nã il-
la conſiſtit in ſolutionis actu, uel ꝑ aliũ modũ, ꝑ quem fit
reuerẽtia ſm̃ morem patriæ: iuxta no.in c.his quę.de ma
ior.& obe. Tota difficultas, ſtat circa cenſum nõ ſolutum,
ꝙ an ſit cõpleta præſcriptio quadraginta annorum multa
debent cõſiderari, & non ſolus tranſcurſus annorũ. multa
.n.impediunt præſcriptionis curſum. ut uacatio monaſte-
rij ſanctæ Crucis. nã tempus uacationis, debet ſubduci de
medio ut in c.j.& in c.de quarta.& c.auditis. de præſcrip.
quæ iura habent locũ in eccleſijs ẽt inferioribus. ut not.
Inn.in c.olim.primò.de reſtitu.ſpo. Item tẽpore guerræ,
non currit pręſcriptio, quãdo tanta eſt in loco hoſtilitas,
ꝙ ius non redditur: ut in c. ex tranſmiſſa. de præſcript. &
quod ibi no.Inno. Item tẽpore mortalitatis: quia illa eſt
Dei hoſtilitas: ut no. Barto. in l.naturaliter.ff. de uſucap.
Item tp̃e ſciſmatis: ut in c.cum nobis.de præſcript. Intelli
go ſi erant diuerſæ obedientiæ, & ius non reddebatur uni
contra alteram. iuxta.not.in dicto.c.tranſmiſſa. Omnia.n.
iſta tẽpora, debent de tẽpore præſcriptionis ſubduci: & ſi
non remaneat illis ſubductis tẽpus quadraginta annorũ,
habet monaſterium ſanctæ Crucis fundatam intentionẽ 7
ſuam: ut in.c.auditis.de præſcrip. Si uero præſcriptio re-
maneret completa, debet aduertere, an monaſterium ſan
cti Bartholomæi, fuerit in bona fide. in non ſoluendo cen
ſum. Nã mala fides probatur, ſi erat fama in loco: quod de
bebat dare cenſum monaſterio ſanctæ crucis: uel appare-
bat per aliquã ſcripturã exiſtentem in eorũ monaſterio:
uel quod audiuerint ab aliqua perſona, cui ueroſimiliter
credere debuerunt. per hoc.n.& ſimilia probatur mala fi-
des: ut not.Bart.in l.celſus.ff. de uſucap.& ſi põt de his cõ
ſtare impeditur præſcriptio ꝑ c.fin.de præſcrip. & regulã
poſſeſſor malæfidei.de reg.iur.lib.vj. Si aũt non põt pro-
bari, ita quod remaneat inconcuſſa præſcriptio quadra-
ginta annorũ. Tunc eſt recurrendum ad tertiũ, & ultimũ
dubium, nunquid poſſit monaſterium ſanctæ Crucis, ſe
tueri præſcriptione centenaria, uigore priuilegiorũ Fede
rici & Henrici imperatorum poſteà approbatorum per
Papam Honorium iiij. Et uidetur primò ꝙ non, quia im-
peratores non potuerunt priuilegiare monaſteriũ, in præ
iudicium fori eccleſiaſtici: ut notat Inn.in.c.nuper. de te-
ſti. cum ergo iure canonico cautum ſit. ut una eccleſia poſ
ſit ſe tueri præſcriptione quadraginta annorũ cõtra aliã
eccleſiam: ut in c.de quarta.& c.ad aures de præſcript. er-
go non debet prodeſſe priuilegium imperatorum. facit.c.
dudum.de deci. &.c. eccleſia ſanctæ Mariæ. de conſti. &
xcvj.diſt.c.bene quidem. Nec obſtat approbatio Honorij
Papę multiplici ratione. Primò quia confirmatiò infor-
ma communi facta, parum prodeſt, unde non ualidat actũ
nullum: ut legi.& not.in c. quia diuerſitatem. de conceſ.
præb.& c.fin.de confir.uti. Dicitur aũt facta in forma cõi,
& non ex certa ſcientia, quando non inſeritur totus tenor
rei confirmatæ: uel cũ nõ apponitur clauſula ex certa ſciẽ
tia: uel aliter nõ appareat de certa ſcientia rei confirma-
tæ: iuxta not.in c j.& antepe.& penult.de cõfir.uti. Sed in
caſu noſtro, nõ apponitur tenor in cõfirmatione illorum
priuilegiorum. Nec clauſula ex certa ſcientia. ergo &c.
† Præterea priuilegiũ imperatorũ, ualet quo ad ſuos ſub
ditos. ut.l.cũctos populos.C.de ſum.trini. facit quod leg.
& not.in l.fin.ff.de iur.om.iudi. & c.à nobis. de ſen. excõ.
ergo confirmatio ualet ſolum quo ad ſubditos. Sed his
nõ obſtantibus cõtrariũ arbitror de iure procedere. Mo-
ueor principaliter, quia dominus Papa in ſuo priuilegio
non fuit uſus uerbo confirmamus: & ſic non poteſt dici, ꝙ
fuerit confirmatio in forma cõmuni: ſed uſus fuit uerbo
ſancimus: per quod uerbum non inducitur confirmatio:
ſed potius legis nouæ editio. argu. in c.generali. de elect.
libro.vj. nam ſanctio eſt nomen conſtitutionis canonicæ:
ut not.gloſſ.4.diſt.in ſum. ſic dicimus de uerbo cẽſemus,
quod eſt noui iuris inductiuum. ut not. gloſſ. in cle.j. de
conceſ.præben.& in uerbo cenſemus. unde ponderanda.
ſunt hęc uerba imperatorũ, & Papæ. Imperator enim ſim
pliciter decernit, ut nulla pręſcriptio minor centenaria
curreret cõtra monaſterium ſanctæ Crucis: nec reſtrinxit
ſe ad ꝑſonas ſeculares, uel eccleſiaſticas. Honorius ue-
rò ſuꝑueniens ſic inquit. Præterea oẽs libertates, & im-
munitates à bonæ memorię. Federico imperatore uobis,
& ordini ueſtro cõceſſas, ratas, & gratas habemus: & eas
futuris tẽporibus illibatas manere ſancimus &c. q̃.uerba
clarius luce demonſtrant, ꝙ Honorius ſimpliciter in for-
ma communi uoluit confirmare: imò principaliter diſpo-
ſuit legẽ priuatam ędendo. Nam quod principi placuit
legis habet uigorem. inſti.de iu.na.gen.& ciui.§.ſed quod
principi.& omnia noſtra facimus quibus authoritatẽ no-
ſtram impartimur. ut in.l.j.C. de nete. iur. enu. & bonus
tex.in ſimili.in c.ſi apoſtolicæ.de pręb.lib.vj. unde potior
eſt nunc lex Papæ, q̃ imperatoris. Pręterea uidemus † ꝙ
ſi lex ciuilis canonizatur per papam, hẽt canonis uigorẽ.
ut in c.in primis.& ibi bona gloſſ.ij.& q.j. no. doc. in c.ij.
de pręſcr. fortius ergo debet dictũ priuilegiũ imperato-
ris habere uim canonis, cũ papa expreſsè ſenſerit, ut illa
illibata ꝑmaneant. & licet non expreſſerit q̃ ſint ille im-
munitates, tamen ſatis habentur ꝓ expreſſis, ex quo papa
ad illa priuilegia ſe retulit. in c. auditis de pręſcript. ubi
bonus tex.in ſimili.& in l.penult.C.de ſent. quę ſine cert.
quant.& in c.cũ Bertolodus.de re iudi. hoc idẽ ꝓbatur ꝑ
optimũ ſimile. nã a principio imperator fuit, q dedit pri-
uilegiũ eccleſijs circa materiã pręſcriptionis. ut l.fi. cum
auhen.quas actiones.C.de ſacro.ſanc.eccleſi. poſtea ſuꝑ-
uenit ius canonicũ, & illas leges approbauit in genere. ut
in c.cũ nobis.de pręſcriptio. & per hanc approbationẽ ha
buerunt uigorem, ẽt quod ad forum eccleſiaſticum, & in-
ter eccleſias. Et per hoc tollitur unũ motiuũ, qđ allegať
cõtra monaſteriũ ſanctæ Crucis, uidelicet ꝙ approbatio
papę non debet habere locũ cõtra ipſum papã pręſcribẽ-
tem. Nam primò poteſt de directo negari. quod hic papa
pręſcripſerit. nam ſubtractio cenſus pręſcribitur ꝑ mona
ſteriũ ſancti Bartholomæi, & non per papã. unde ꝑſuppoſi
to, ꝙ eccleſia ſancti Bartholomæi. eſſet exempta tñ in ſuis
iuribus maximè cum agitur de pręſcriptione aĩarũ, non
gaudet priuilegio Romanę eccleſiæ: ut not. glo.in c.dile-
ctus. de appel. no.in c.ad audientiã de ꝑſcr. & ꝑ doc.in c.
cũ nobis. eo.ti.& xvj.q.4.c.uolumus. Itẽ præſuppoſito, &

non conceſſo q hic Papa præſcripſiſſet, attamen priuilegium per eum conceſſum debet habere locum indiſtinctè ex quo gñaliter conceſſit, nam priuilegium largiſſimam interpretationem recipit ꝯ priuilegiantem, ut no. Bar. in l. beneficium, ff. de conſti. prin. & Inn. in c. cum dilectus, de dona. & in c. olim. de uer. ſig per Io. An. facit. c. cum dilectus. de conſue. pro hoc illud ſapiẽtis. Patere legem quã tu ipſe tuleris. Et quod quiſq; iuris in alterũ ſtatuit ipſe debet uti eo. ut in c. cum omnes de conſti. hoc apertè ſenſit do. An. in c. cum nobis. de præſcrip. ubi uoluit q Papa poteſt præſcribere contra eccleſiam inferiorem ſpatio quadraginta annorum: & tamen illud tempus quadraginta annorum, habet eccleſia ex priuilegio iure ſpeciali ꝑ Papam approbato, ſeu inducto: ergo idem dicendũ in iſto priuilegio 100. ann. hoc tenendum habito præſertim reſpectu, quod præſcriptio eſt odioſa, & reſtringenda: ut in c. cum contingat de deci. cum ſimilibus. Et hęc ſufficiant, nec oportet aliter ad contraria reſpõdere, quia ſatis remanent, per prædicta ſoluta, & clara. NIC. ABB.

CONSILIVM LVIII.

1 *Fideicommiſſum relictum ab hærede, ſi ſine liberis deceſſerit, non debetur, ſi deceſſit relicto nepote, quem ex filia ſuſceperat.*

2 *Subſtitutio directa facta per nomen collectiuum inſtitutis duobus filiis impuberibus, uidelicet ſi uterq; deceſſerit in pupillari ætate, talis ſit hæres, uno decedente in pupillari ætate, alter eſt ſubſtitutus.*

3 *Voluntas diſponentis, ſiue expreſſa, uel tacita, ſiue coniecturata, debet attendi in ultimis uoluntatibus, cuiuſcũque qualitatis ſit, ſiue ſit directa ſubſtitutio, ſiue fideicommiſſaria, ſiue conditio, ſiue teſtamentum, uel codicillus,*

QVidam Nicolaus ſuum condidit teſtamentũ, in quo quinque filios ſibi hæredes ĩſtituit pro æquali portione, & eos adinuicẽ ſubſtituit; & ſi omnes morerentur ſine filiis legitimis & naturalibus, tunc eo caſu adueniente uoluit domum ſuã cum maſſaritiis deuenire, & eſſe ſuorum nepotum carnalium ex fratre, & dictos ſuos nepotes ſub conditione prædicta ſibi hęredes inſtituit, & fecit in dicta domo & maſſaritiis. deniq; teſtatore mortuo deceſſerunt tres ex dictis filiis hrẽdibus inſtitutis à dicto teſtatore, non ſuperſtitibus ſibi filiis legitimis & naturalibus: quartus uerò deceſſit, poſt mortẽ illorũ triũ, relicto unico filio Ioannes noĩe. Poſtmodũ morit̃ dictus Ioã. ſuꝑſtite Nicola dũtaxat filio dicti teſtatoris. Vltimo loco morit̃ dictus Nicola ſine filiis legitimis & naturalibus condito teſtamento, in quo extraneos hæredes ſibi inſtituit. Nũc quæritur, an dicti nepotes ex fratre primi teſtatoris admittãtur ad legatum, ſeu ad ſubſtitutionem dictæ domus ſaltẽ pro partibus illorum filiorũ, qui ſine filiis legitimis & naturalibus deceſſerunt. ¶Et primò altiſſimi omnium creatoris poſtulato ſuffragio, uidetur quod in nullo dicti nepotes debeãt admitti: qm̃ cum fuerint uocati ſub cõditione, ſi omnes decederent ſine liberis, & unus illorum deceſſit relicto filio legitimo & naturali; ergo defecta conditione non debent
1 admitti, ut l. ij. C. de cond. inſer. ubi patet, † q fideicõmiſſum relictum ab hærede, ſi ſine liberis deceſſerit, non debetur, ſi deceſſit relicto nepote quem ex filia ſuſceperat. nec obſtat ſi dicat, quod in quibuſdam ex filiis extitit cõditio; unde pro parte illorũ debet̃ fideicõmiſſum, ſeu admitti debet ſubſtitutio, ut in l. Lucius. §. Caio, ff. ad Treb. qa illud procederet, qñ cuilibet illorũ filiorũ fuiſſet facta ſubſtitutio ſeparatim, uel fideicõ. relictũ: ſed in caſu noſtro fuit facta oĩbus ſub noĩe collectiuo. ſ. ſi oẽs decederẽt ſine filiis. cũ ergo unus ex eis habuerit filiũ, & eo ſuperſtite deceſſit, deficit condõ: quia nõ fuit uerũ dicere, q oẽs deceſſerunt ſine filiis; pro hoc. l. ſi fuerit, & l. is qui ducẽta, ff. de reb. dub. Nã conditio debet adimpleri in forma ſpecifica, ut ĩ l. cui fundus, & l. qui hr̃di, ff. de cõd. & dem. & c. ad nr̃am, el j. de iureiu. Scd̃ò principal'r pro iſta parte uidet̃ tex. in l. pen. C. de impub. & aliis ſubſti. ubi dr̃, qđ qdã duobus ĩpuberibus filiis ſuis hr̃dibus inſtitutis adiecit, ſi uterq; ĩpubes deceſſerit, illũ ſibi eſſe hr̃dẽ. demũ alter dũtaxat deceſſerat ĩ pupillari ætate q̃rebat̃, an ad partẽ iſtius debeat ſubſtitutus admitti; & decidit̃ ibi q non: quia cũ ſubſtitutio fuerit facta ſub nomine collectiuo, ſ. ſi uterq; decederet in pupillari ætate, nõ extitit cõditio, altero dũtaxat in pupillari ætate decedente. Et pro iſta parte poſſent multa allegari: ſed nõ eſt multũ inſtãdũ, cũ uerba pro iſta parte uideantur clariſſima; iõ fruſtra recurrit̃ ad interpretationẽ, ut in l. ille aut ille, & l nõ aliter, ff. de leg. iij. ¶Sed his nõ obſtantibus, quæ uerè caſui nr̃o minimè obſtare arbitror, puto q iſti nepotes ex fratre debeãt admitti ad totũ ius, q cõpetebat illi filio mortuo ſuper dicta domo & maſſaritiis. Nõ aũt dico, q debeãt admitti ad partes illorum, qui deceſſerunt primo loco ſine filiis: qm̃ iſti nepotes non fuerunt ſubſtituti ſimpl'r, filiis morientibus ſine liberis: imò filij fuerunt inter ſe adinuicem ſubſtituti ita, q unus deberet ſuccedere alteri uſq; ad ultimũ; & ſic in hr̃ditate illorũ triũ, qui primo deceſſerũt ſine filiis, ſucceſſerunt pariter duo filij ſuperſtites ex diſpõne teſtatoris. nec admittuntur nepotes tertio loco ſubſtituti, ut d. l. pen. & c. ſi pater, de teſt. lib. vj. quarto uero, qui deceſſit relicto filio maſculo non potuerũt alio mõ ſuccedere illi nepotes nec in parte contingẽte ex ꝑſona propria, nec in aliis portionibus eis cõtingentibus ex ꝑſonis fratrum mortuorũ: quia nedum ipſi excludunt̃, cũ in ꝑſona illius defecerit conditio, ſub qua fuerãt uocati, ut in l. hæredes mei. §. cum ita: quinimò dico, q ẽt ultimus frater excluditur ab illius ſucceſſione: quia licet fuerint adinuicem ſimpliciter ſubſtituti; tñ tacite ſubintelligit̃, ſi qs decederet ſine filiis, ut eſt tex. no. & ſingularis ĩter coniunctos in l. cum auus, ff. de cond. & demõ. ubi dr̃, q quidam inſtituit filium, ac nepotem ex altero filio, & adiecit, q ſi nepotes decederent infra 20. ann. deberent hæreditatem reſtituere patruo ſuo: demum deceſſit nepos ĩ. illam ætatem liberis relictis, uidebatur, q cum in ſubſtitutione nulla fuiſſet facta mentio de filiis, quod teneret̃ reſtituere hæreditatem patruo ſuo ſ̃m uerba teſtatoris: ꝯrium tñ ibi decidit̃. dr̃. n. quod in euentu liberorũ deficit conditio ex coniectura pietatis, quaſi minus fuerit ſcriptũ, quàm dictũ; & eſt ille tex. ut dixi, ſingularis in eo, q reſtitutio debeat fieri non extraneo, ſed filio teſtatoris: & tñ ſubintelligitur, ex quo inſtitutus erat nepos ex filio, niſi decederet filio relicto: & per illum tex. ampliãt multum no in l. cũ acutiſſimi, C. de fideic. & l. general'r. §. cũ aũt, C. de ĩſt. & ſubſt. nã ſolẽt ĩtelligi illa iura, qñ reſtitutio erat fiẽda ex̃neo, ut tũc intelligat̃ tacitè facta mẽtio de filio inſtituti; ſed idẽ eſt, ubi ĩſtitutus & ſubſtitutus ſunt cõiũcti, & qlibet habuit portionẽ ſuã. ita dicẽdũ ĩ ꝓpoſito, q licet filij fuerint ĩuicẽ ſubſtituti nulla facta mẽtione de eorũ filiis, tñ debuit ſubintelligi, niſi alter decederet cũ filiis. d. l. cũ auus. Quare cõcluderẽ, q quartus filius, q ꝓ ſua dimidia ſucceſſerat tribus fratrib. ꝑmortuis ſine filiis iuxta ſubſtitutionẽ teſtõris, totũ ius ſibi cõpetẽs trãſmiſit in filiũ ſuũ, & quo ad ꝑſonã ſuam oĩno deficit cõditio & reſpectu filiorũ, & reſpectu nepotũ, ut patet ex prædictis. Sed totum dubiũ remanet reſpectu partis cõpetentis ultimo filio tã ex ꝑſona ꝓpria, q̃ ex perſona illorũ trium fratrum ꝑmortuorum ſine filiis, qbus ſucceſſit pro dimidia iuxta diſpõnem teſtõris, an illa pars debeat uenire ad iſtos nepotes? Et ꝓfectò, ſi ille filius fratris uiueret ſeu uixiſſet tꝑe mortis iſtius Nicolę ultimi, res eſſet magis dubia ꝑ no. in l. qdam teſtõ Proculum, ff. de vul. & pu. & l. hr̃des mei. §. cum ita, ad Treb. & l. pen. C. de impu. ſed nõ oportet diſputare, cum iã eſſet ꝑmortuus, & ſolus ſuꝑeſſet iſte Nicola, qui deceſſit ſine filiis ꝓpriis, & ſine filiis fratrum ꝑmortuorum. Quo caſu puto, ut ſ̃ dixi, q iſti nepotes debeant uenire ad totum ius, qđ d. Nicolæ cõpetebat ſuꝑ illa domo & maſſaritiis ex perſona ſua, & aliorũ, qbus ſucceſſit: moueor principal'r ꝑ tex. dictæ l. hæredes mei. §. cum ita. ubi uı̃ hoc expreſſum. ibi. n. pater inſtituit duos filios ſuos & adiecit, q ſi uterq; ſine liberis diẽ ſuũ obierit, omnem hæreditatem uolo ad neptẽ meam Claudiam peruenire. demum deceſſit vnus ex filiis cũ liberis. alius uerò deceſſit poſtmodũ ſine liberis. decidit̃ ibi, q neptis Claudia ſubſtituta admittit̃ ad partem illius, q deceſſit ſine liberis, & ſic in partem illius, in quo extitit ꝯdõ, licet ſubſtõ fuiſſet facta ꝑ nomẽ collectiuum, ut ſi uterq; decederet ſine liberis &c. reddit ibi tex. rõnem, q hoc admittitur non ꝑ ꝑ uerba, qa illa prorſus reſiſtunt: quia uerum fuit, qđ uterq; non deceſſit ſine liberis, ſed ꝑ ꝑ uolũtatem defuncti, q̃ ſpectari debet, admitti debuit. ita punctual'r contingit in caſu noſtro. licet. n. fuiſſet dictum: ſi oẽs deceſſerint ſine liberis &c. tñ ex quo in ꝑſona ultimi extitit condõ, & qđ plus eſt, nemo remanſerat ex prioribus fratribus, debent iſti nepotes admitti nõ ex ſignificatu uerborum, ſed ꝓpter ꝑſumptam uoluntatem teſtõris. Scd̃ò hoc uı̃ aperte probari ex rõne. l. pen. C. de impu. & & aliis ſubſt. aliter inducendo, quam ſupra induxerim.
2 † ubi. n. inſtitutis duobus filiis ĩpuberibus fuit facta ſubſtitutio directa per nomen collectiuũ, uidelicet ſi uterq; deceſſerit in pupillari ætate, talis ſit hæres: demũ & vno tñ decedente in pupillari ætate deciditur ibi, q ſubſtitutus non debet admitti in illius portione ꝓpter uoluntatem pręſumptam teſtõris: quia præſumendum eſt pr̃em cogitaſſe primo decedẽti fratrem ſuũ debere ſuccedere, & ſic q ꝓpter amorem filialẽ eos ſubſtituerit adinuicem. ergo ex rõne tex. q̃ debet attẽdi ad ampliandũ uel reſtringendum dictũ. l. cum pr̃. §. dulciſſimis, ff. de leg. ij. aperte concludit̃, q ſi nõ fuiſſet illa ꝑſumpta uoluntas teſtõris, q̃ cauſatur ex amore filiorũ, arg. in d. l. cũ acutiſſimi, ueniſſet ſubſtitutus in portionem illius, in quo extitit condõ, licet in perſona utriuſq; non extiterit, quãtũcunq; fuiſſet dictum, ſi uterq; &c. & eſt in hoc ille tex. ſic inductus ſatis notabilis ad caſum noſtrũ, & per illum tex. tollit̃ obiectio, q̃ poſſet fieri ꝯ dictam l. hr̃des mei, uidelicet q illa loquit̃ in fideicõmiſſaria reſtõne nã idem eſt in directa, ubi prædicto mõ fuit facta ſubſtõ per nomen collectiuũ, ut ꝓbatur in d. l. pen. & expreſsè uoluit Bar. in utroq; loco; & facit quod ipſe no. in l quidam teſtõ Proculum, ff. de vul. & pup. Præterea in caſu noſtro non eſt locus directæ ſubſtõni, cum iſte ultimus frater deceſſiſſet poſt pupillarem ętatem, & ſubſtõ fuit facta per uerba cõia & directa iuxta no. in l. Centurio, ff. de vul. & pup. & c. ſi pr̃, de teſta. lib. 6. Nec etiam obſt. ſi dicat̃, q in caſu noſtro non fuit facta ſubſtõ per nomẽ collectiuum, ſicut in d. §. cum autem, & in d. l. pen. quia ꝯrium eſt uerum cum magis ſit collectiuum uerbum, oẽs, q̃ uerbum, uterque, & in materia noſtra Bar. illa equiparauit in d. l. pen. & in d. § cũ ita. Nec etiam obſtat, ſi dicatur, q in §. cum ita, primò teſtator ſingl'r & diſtributiuè dixit: Si quis filiorum meorum ſine liberis diem ſuum prior obierit, partem ſuam ſuperſtiti fratri reſtituat &c. quia hoc nihil ad rũbum. Nam illa ſubſtõ diſtributiua & reciproca nõ refertur ad ibi ſubſtitutos ſecundo loco ſub nomine collectiuo, ſed ad ipſos fratres primò inſtitutos. Et ita punctual'r contingit in facto noſtro. teſtator. n. hic primò inſtituit filios: demũ eos ſubſtituit ſingl'r inuicem & ſecundò, ſeu in loco ipſorum ſubſtituit iſtos nepotes ſub noĩe collectiuo; ita, q non uideo, q caſus habeat in hoc aliquam dubitationem, & clariſſimè firmat Bart. in dictis locis. ¶Tertiò principaliter
3 probatur ſic. † in ultimis uoluntatibus, cuiuſcunq; qualitatis ſint, ſiue ſit directa ſubſtitutio, ſiue fideicõmiſſaria, ſiue conditio, ſiue teſtm̃, uel codicillus, debet primo loco attendi uoluntas diſponentis expreſſa, uel tacita ſeu coniecturata, ut l. in condõnibus, ff. de cond. & demon. & l. non aliter, de leg. iij. & l. cum acutiſſimi, C. de fideicõ. & l. generaliter, C. de inſti. & ſubſt. & d. l. pen. C. de impu. & aliis ſubſti. & d. l. hæredes mei, cum infinitis ſimilibus, adeò, q id, quod conſtat ex coniecturis, dicitur euidens, ut l. licet imperator, ff. de leg. j. Et ex ratione naturali poſſumus coniecturare uoluntatem defuncti, ut in iuribus præallegatis, & facit. l ſcire oportet. §. ſufficit, ff. de excu. tuto. & quod no. Cy. in l. non dubium, C. de legi. & Bald. in l. maximum uitiũ, C. de lib. præt. Sed ꝓ Deo uideamus, in caſu noſtro q̃ fuit prima teſtatoris uoluntas? uoluit. n. & indubitanter prædiligere filios ꝓprios & nepotes ex filiis: ſed eis deficientibus noluit dare filiis ſuis liberam facultatem diſponendi de illa domo: ſed uoluit præferre nepotes ex fratre; & fortè etiam fecit propter ſui memoriam, ne domus propria perueniret ad hoĩes alterius cognationis. ſed cum in caſu noſtro tẽpore ultimi morientis nullus extaret de filiis, uel nepotibus ex eis, quid ergo habet obſtare, ne iſti nepotes admittantur ſaltem pro iure cõpetenti iſti ultimo, in quo fuit purificata conditio? profecto nihil, niſi inanis & nudus uerborũ ſonus, de quo nõ curauit iuriſcõſultus in d l. hæredes mei, nec in d. l. Lucius. §. Caio, nec in d. l. pen. & meritò, ne ꝑualeant uerba intentioni, cum non intentio uerbis, ſed uerba habent deſeruire intẽtioni, ut dicit tex. in c. ſecũdo requiris, de appel. Præterea & quartò ubi eſt eadem ratio in parte quo ad partem, q̃ eſt in toto quo ad totũ, ualet arg. de toto ad partem. l. q̃ de tota, ff. de peti. hære. & in l. an pars, ff. pro derelic. & c. paſtoralis. §. item cũ totum, de offi. deleg. Sed ſi oẽs filij teſtatoris deceſſiſſent ſine liberis, iſti nepotes ex fratre uocant̃ inſolidum ad illam ſubſtõnem; ergo in parte iſtius, qui in parte deceſſit ſine aliis fratribus primo loco ſubſtitutis, & ſine liberis ex fratribus, debent uocari iſti nepotes, cũ in parte iſtius nulla appareat ratio, quare iſti nepotes non debeant admitti. non. n. in perſona ſua concurrit fauor liberorũ fratrum præmortuorum, cum nullus eſſet ſuperſtes tẽpore mortis iſtius Nicolæ. limitatur ergo prima uoluntas teſtatoris in eo, quod uoluit nepotes ex fratre præferre nudo iudicio filiorum ſuorum. Et per prędicta ſanè patet reſponſum ad contraria. NIC. ABB.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

QVIDAM *dominus* Iacobus *de* Racanato *in ſuo ultimo teſtamento inter alia ſic diſpoſuit: Item ueniente prædicta conditione ſubſtituit altare magnum eccleſiæ ſanctæ* Mariæ *de* Platea *de* Racanato *in quadam petia terræ vineatæ &c. quam poſſeſſionem uoluit pro dicto altari teneri & cultiuari ad perpetuum cultum diuinum: & eligi debeat vnus presbyter ad perpetuum diuinum prædictum cultum, qui teneatur & debeat in dicto*

dicto altari celebrare diuinum officium, prout iuris ſanctio poſtulat & requirit pro anima dicti teſtatoris & ſuorum parentum. qui presbyter ad celebrandum mõ prædicto debeat eligi per dictũ Serctũ Ser Claudiũ, ſi tunc uiuet; poſt mortẽ uero ſer Claudij per eius filios, & ſic ſubſequenter perpetuò de filijs in filios ſucceſſiuè. Et ſi omnes prædicti non uixerint, uoluit eligi dictus præſbyter per priores fraternitatis ſanctæ Luciæ, qui pro tempore fuerint. Aduertendũ tamẽ, quòd prædicta eccleſia ſanctæ Mariæ cuius altare fuit ſubſtitutum, eſt monaſterium ordinis beati Silueſtri ſeu mõtis Sani, quod monaſterium regitur per priores & monachos cõuentualiter & monaſticè deputatos per generalẽ dicti ordinis, qui propriè eſt ordo ſancti Benedicti, & eſt monaſterium poſſeſſionibus & bonis competenter dotatum. Nunc quæritur de tribus. Primò an dictus Ser Claudius poſſit aſſequi uigore ſupradicti relicti ius patronatus. ¶ Secundo an poſſit uel debeat eligi, præſentari & inſtitui ſecularis ſacerdos, an monachus dicti monaſterij. ¶ Tertiò quid de dicta poſſeſſione debeat conſequi præſentandus & inſtituendus.

CONSILIVM LIX.

1 *Ius præſentandi habens poteſt quem uoluerit præſentare.*
2 *Ius patronatus in eccleſia acquiritur duntaxat triplici capite.*
3 *Patrronus quis efficitur eccleſiam nouam conſtruendo.*

SAluatoris Ieſu Chriſti poſtulato ſuffragio attingã ex ordine primũ, ex cuius deciſione alia dubia pendent. Et ur̃ primo, ꝙ dictus Ser Claudius & ſucceſſiuè alij, de quibus ſ fit mẽtio acquiſiuerint ius pr̃onatus dicti altaris: quia ex dotatiõe hoc ius pr̃onatus acquiritur. 16. qõne. 7. filijs, no. gl. in ca. piæ mentis, eadẽ cã, & no. Io. An. in c. j. de iure pa. & gl. 73. diſt. in ſumma. ſed dictus do. Iac. dictum altare maius dotauit; ergo acquiſiuit ius patronatus. Nec ob. ꝙ illud non conſtruxerit, quia dictum c. filijs, loquit̃ alternatiuè. ſ. cõſtruxit, uel dotauit, & ſic ſufficit alteram ex illis liberalitatẽ exercere, ut in regula, in alternatiuis, de re. iur. li. vj. & in c. inter cætera, de reſcr. & hæc iuris pr̃natus acquiſitio procedit non ſolum reſpectu eccleſiæ conſtructæ ſeu dotatæ, ſed etiã reſpectu capellæ, ut in c. nobis, de iu. pat. nec refert, an in eccleſia ſeculari, uel monaſterio illud ius acquiratur. cum ius non diſtinguat: ſed generaliter contulit priuilegium dotanti, uel fundanti ſeu cõſtruenti, ut ex prædictis, uel eorum altero acquirat hoc ius, ut in d. c. filijs, & de iu. patr. ꝑ totũ, & ꝑ hæc ur̃ tollenda illa conſideratio, qđ prædicta eccleſia ſanctæ Mariæ ſit monachorũ monaſterium. hoc. n. non habet huiuſmodi iuris natiuitatem impedire, cum & ipſum corpus monaſterij poſſit eſſe ſub ptãte patroni. 16. q. 7. monaſterium, & in. d. c. nobis, in prin. & in c. cum dilectus, de cõſue. cum ſimilibus. ¶ Ex his
2 infertur ad ſecundum dubium, † qđ ſacerdos ſecularis poterit eligi, quia habens ius præſentandi poteſt preſentare quem uult. In hoc. n. uoluerunt iura ipſi patrono morem gerere, dummodò alias ſit idoneus, ut in. c. j. 16. q. 5. & eadem cauſa. q. 7. decernimus, & in c. paſtoralis, de iure pat. & c. cum dilectus. eo. tit. quinimo ur̃, ꝙ ſecularem & non monachum eligere debeat, quia ad beneficium non curatum monachus promoueri non poteſt, ut in c. ſuper eo, & qđ ibi no. de regula. no. plenè. in c. quod Dei timorem, de ſtat. regul. ¶ Sed prædictis non obſtantibus, quæ uere caſui noſtro non ob. contrariam ſententiam prorſus in caſu præſcripto arbitror ueriorem, ſ. quod neque dictus Ser Claudius, nec filij dicti domini Iaco. uel alij quicunque ius patronatus ex inſtitutione prædicta in dicta eccleſia ſanctæ Mariæ ſeu eius altari maiori adepti ſunt, ſeu conſequi ualent, ad hanc ſententiam & concluſionem tenendã ex multiplici capite motus ſum. ¶ Et primo, † quia ius patronatus in eccleſia acquiritur ex triplici capite dũtaxat, conſtructione. ſ. eccleſiæ. xvj. q. vij. monaſterium, eccleſiæ dotatione, eadẽ cauſa & qõne, filijs uel nepotibus, Et territorij ad eccleſiam fundandam collocatione 18. q. ij. abbatem, & in c. ad audientiã. ij. de ecc. ædi. & c. 3. de iure pa. & no. Io. An. c. j. e. ti. & gl. in c. piæ mentis. xvj. q. vij. Hinc eſt, ꝙ ex diuerſo facto poſſunt eiuſdem eccleſiæ effici tres patroni, ut puta quia unus dotauit, alter dedit fundũ, ubi eccl'ia fuit conſtructa, alius per ſe, uel ſuis expẽſis cõſtruxit ſeu fabricauit, ut no. Io. An. in c. nobis, de iure pat. facit quod no. glo. 63. diſtin. in ſumma. alius autem modus ius patronatus acquirendi a iure tradi ius non eſt unde ſi qs aliquid reliquit, uel donauit eccleſiæ præter cauſas p̃dictas non efficitur patronus, ſed dicitur benefactor, ut no. Io. And. in d. c. nobis; facit. c. requiſiſti, de teſta. & qđ not. glo. in c. iij. de iure pa. Sed cum in caſu noſtro dictus dominus Iacobus teſtator nec ipſam eccleſiam ſanctæ Mariæ, nec eius altare fabricauerit, fundauerit, uel dotauerit; ergo non potuit ius patronatus pro ſe uel ſuis acquirere, conſequentia & maior patent, minor probatur. clarum eſt. n. ꝙ ipſe non conſtruxit, nec fundauit, cũ ab olim fuerat fundata, nec etiam dotauit, cùm etiam iamdudum t̃pe fundationis fuerit dotata, nec requiritur quod altare maius eccleſiæ debeat eſſe dotatum, cum ſit pars eccleſiæ ſed ſatis eſt ipſam eccleſiam fore dotatam, ut ſatis innuitur in c. nemo, de conſec. diſt. j. & in c. cum ſicut, de conſe. ecc. uel. al. quinimmo ſi uerè ponderentur uerba teſtatoris, non reliquit dictam petiam terræ pro dote: ſed ipſum altare ſimpliciter inſtituit ad perpetuum diuinum cultũ; & ſic potius dr̃ benefactor, quàm patronus, qđ expreſſius in caſu noſtro uoluit Io. An. in d. c. j. ubi dicit, ꝙ ẽt ſi ante fundationem eccleſiæ quis aliquid daret ẽt magnũ, non ꝑ hoc acquirit patronatũ, ex quo nõ dedit cã dotis. In caſu aũt noſtro non ſolum nõ dedit pro dote, ſed ẽt dedit poſt fundationem, dotationem, & cõſtructionẽ eccleſiæ, ergo minime acquiſiuit ius patronatus. Et hæc profectò conſideratio nullũ patitur ſcrupulũ in contrarium. ¶ Secundò principaliter moueor, quia dicta eccleſia ſanctæ Mariæ erat iam conſtructa & conſecrata unà cum altari ſuo maiori. unde etiam præſuppoſito, ꝙ dictus dominus Iacobus reliquiſſet dictam petiam terræ pro dote, non tamen per hoc acquireret ius patronatus in loco iam conſecrato. Efficitur autem quis patronus eccleſiam de nouo conſtruẽdo, quia ſicut pater deducit filium de non eſſe ad eſſe, ut no. in dicto c. j. & d. c. nobis, & d. c. piæ mentis, ita ante rei conſecrationem efficitur patronus. ſed in loco iam conſecrato per prius non poteſt quis effici patronus aliquid dotationis loco eidem donando uel ipſum reficiendo, quia cũ ius patronatus ſit quædam ſeruitus in eccleſia religioſa, & loca ſacra ſeruitutem non recipiũt, ut in l. ſeruitutes §. fi. ff. de ſeruitu. & alibi dicit tex. ꝙ humani iuris eſſe deſinit, ſeruitutem non recipit, ut in l. caueri, ff. communia p̃di. Et hanc opinionem in terminis noſtris firmat gloſſ. in dicto c. piæ mentis. xvj. q. vij. & ſequuntur communiter doctο. & maxime Inn. ſuper rubrica de iure patro. & Ioann. An. in c. j. eo. tit. Excipit tamen Inn. unum caſum, ſ. qñ eccleſia iam cõſecrata eſſet ſine dote, & aliquis uellet eam dotare. nam tunc acquiritur ius patronatus: quia ſpiritualia non poſſunt eſſe ſine temporalibus. 1. q. 3. ſi qs obiecerit. Quod tamen limitauit Ioan. And. in d. c. j. quando hoc faceret de conſenſu diœceſani: quod reſpectu refectionis uoluit glo. in cap. iij. eodem tit. tunc enim fauore eccleſiæ fingitur, ꝙ actus iſte præceſſerit conſecrationẽ, arg. c. tanta, qui fil. ſint legi. Limitat etiam hoc ꝓcedere, qñ à conſecrari faciente, uel etiam ab ipſo conſecratore non poteſt dñs haberi, arg. eorum, quæ no. in d. c. cum ſicut, de conſecr. eccl. uel alta. quaſi in ſubſidium & nõ aliter hoc admittat̃: ſed cum in caſu noſtro neutrum horũ interueniret, quia eccl'ia erat dotata. Item p̃ſuppoſito, ꝙ non fuiſſet dotata: tñ non fuit dos data cũ autoritate diœceſani, ut ius patronatus de nouo acquireretur; ergo ceſſat prorſus iuriſpatronatus acquiſitio. puto. n. abſurdum, qđ laicus ꝓ ſuę liberę uoluntatis arbitrio relinquẽdo vnum prædium eccl'iæ iam conſecratæ, uel ipſius altari maiori, ex hoc oĩno efficiatur patronus eccl'ię uel altaris maioris. vnde cũ ius patronatus acquirat̃ laicis ex ſola gratia & tolerãtia eccl'ię, cum de iure cõi non ſint huius iuris capaces, cum ſit annexum ſp̃ũali iuxta ea, q̃ legũ. & notantur in c. qm̃, de iure patron. & ꝑ Inn. in c. ꝙ ſicut, de elec. non eſt huic acquiſitioni laxanda facultas, ſed reſtringenda, ut in regula, odia reſtringi, de re. iu. lib. 6. & ĩ l. quod uero ꝯ rationem, ff. de legib. Et hæc ſecũda conſideratio etiam nullum patitur ꝯrium. ¶ Tertiò principal'r conſidero, quod etiam ex alio capite non potuit iſte acquirere ius patronatus in dicta eccl'ia S. Mariæ: qm̃ nec ex conſtructione, nec ex dotatione quis acquirit ius patronatus, niſi hoc faciat de conſenſu diœceſani, i. epiſcopi, uel habentis ius epiſcopale in loco, ut in caſu noſtro eſt generalis iſtorum fratrum ſanctæ Marię hoc expreſsè probatur in dicto c. nobis, de iure patrona. Satis enim eſſet abſurdum, quod quis pro ſuo libito poſsit eccleſiam de nouo conſtruere: uel altare de nouo erigere, cũ iſta ſpiritualia non poſsint laici propria autoritate tractare, ut in c. ij. de iud. & 16. q. 7. omnes baſilicæ. Io. And. notauit in d. c. nobis, per illum tex. ꝙ non ſufficit petere conſilium diœceſani: imo oportet habere conſenſum: ſi tamen non uellet ſine iuſta cã conſentire, poſſet per ſuperiorem cõpelli, arg. c. j. de iure patronatus. In caſu autem noſtro non habuit iſte dominus Iaco. autoritatẽ ſeu conſenſum diœceſani; ergo ex ſuo ꝓprio facto nõ patuit ius patronatus, præſertim in altari maiori acquirere. ſi enim hoc dixiſſet generali ordinis, fortè nullo mõ cõſenſiſſet, nec etiam conſentire potuiſſet, cũ hoc ſit contra iura prędicta: & hæc etiam conſideratio concludit. Quarto capite põt ius patronatus excludi: quia ſi prædicta concurrerent in caſu noſtro q̃ in ueritate non concurrunt: tñ habito reſpectu, quia in eccleſia religioſorum non põt beneficiari clericus ſecularis, ut ꝓbatur non cauillando literam in c. fi. §. ꝓhibemus, de ſtatu reg. ubi dr̃, ꝙ etiã abbate & monachis conſentientibus non põt clericus ſecularis beneficiari, ut habeat titulum in monaſterio; ergo multo fortius nõ ꝓcedit acquiſitio in caſu noſtro, ubi nedum monachi nõ conſenſerunt, ſed etiã penitus ꝯdicunt. Et quãquam Hoſt. ibi deſtruendo in ueritate literam, dicat illud ꝓcedere, qñ clericus ſecularis vult eſſe de corpore religioſorum de dãdo uocem in c. & ſimilia faciendo, ſicut vnus de collegio, vnde ſecus dicit, ſi uellet clericus eſſe contentus bñficio ſuo, & eccleſiã officiare abſq; eo, ꝙ ſit de collegio monachorũ: hoc tñ dictum nõ eſt uerum & prorſus repugnat illi literæ. nã ibi ꝓhibet̃ ſimpl'r quem recipi ad præbendam in eccl'ia regulari, & reſpectu receptorum diſponit̃, ut nõ immiſceant ſe cętibus monachorum. Si. n. hoc liceret, prout dixit Hoſt. nõ reſtrinxiſſet ibi ſe tex. ad receptos, eos tolerãdo: ſed hoc diſpoſuiſſet reſpectu receptorũ & recipiendorũ. vñ ſenſus l'ræ fuit hic, ſi bene ponderet̃, ut deinceps nullus reciperetur ad præbendam in eccl'ia regulari: ſed receptos uoluit ibi Papa tolerare, ne priuarent̃ iure iam quæſito cum hac limitatione, ut non imiſceãt ſe cętibus & cõgregationi monachorum; ſi'le in c. j. de reli. do. lib. 6. Et hãc opi. ꝯ Hoſt. ſequitur d. Ant. in d. c. fi. & ſemper legendo tenui ꝯ Hoſt. ſaltem quo ad caſum noſtrũ, ubi monachi reſiſtunt; & ꝓ hoc ultra alios adduco. c. dudum. 18. q. 2. ubi dr̃, qđ clerici ſeculares non debẽt aliquo mõ accedere ad celebrandum in eccl'ia regulari, niſi inuitent̃ à monachis, & etiam ep̃s non põt publicè in monaſterio etiam ſibi ſubiecto celebrare monachis inuitis, ne per concurſum populi monachi, q debent uitam ſolitariã ducere, ſcandalizent̃, ut ꝓbatur in c. luminoſo, & c. ij. & iij. 18. q. 2. ad idem facit. 16. q. 1. placuit, & c. ſi cupis. nec credo, ꝙ Hoſt. ꝯdixiſſet huic caſui. ipſe. n. loquitur, qñ abbas & monachi uolunt aliquem recipere ad beneficiandum in eorum eccl'ia; & nos loquimur, qñ eis inuitis uolunt iſti acquirere ius patronatus in eorum eccl'ia. p̃ſertim in altari maiori, quod nullo mõ fieri poſſe arbitror, ne acceſſu ſecularium patiantur aliquod ſcandalũ, & ne eccl'ia eorum patiat̃ hanc ſeruitutem. ¶ Concludo ergo, ꝙ ex p̃dicta inſtõne nõ fuit ius patronatus acquiſitum alicui; & ex hoc infert̃ ad deciſionem aliorum dubiorũ. Dico. n. ꝙ nemo eſt eligẽdus ſeu p̃ſentandus: quia ſi ceſſet ius patro. ceſſat oĩs effectus, q cauſatur ex eo, ut in c. cũ ceſſante de appel. acquirit̃. n. illa petia terræ eccl'ię S. Marię ad ꝑpetuum diuinum cultum, i. ad uſus neceſſarios eccl'iæ & ꝑſonarum ipſius, arg. in c. paſtoralis, de his, q̃ fiunt à p̃la. cum purè fuerit facta inſtõ, & alia apposita & adiecta ꝑ teſtatorem habentur ꝓ non adiectis, cũ de iure fieri non poſſunt, ut probatur in ſi'l in c. ſignificatum, de præben. quinimo, ſi teſtator reliquiſſet illam petiam terræ ſub condõne de habendo patronatum: tñ cum illa condõ ſit ꝯ ius, ut patet ex prædictis, debet haberi ꝓ non adiecta, & relictum remanet purum, ut in l. conditiones, & l. ſi filius, & l quidam in ſuo, ff. de condi. inſti. cum ſimi. Fratres aũt dicti loci debent rogare Deum ꝓ anima teſtatoris, ſicut faciunt pro aliis eorum benefactoribus. Et hæc ſufficiant. non enim expedit reſpondere ad contraria: quia ſatis abundè patet reſponſio ex prædictis. Laus Deo. NIC. ABB.

CONSILIVM LX.

1 *Sententia ubicunque continet animarum periculum non obſtat rei iudicatæ exceptio, ſiue fuerit iudicatum in foro ciuili, ſiue eccleſiaſtico.*
2 *Sententia qualibet, à qua non eſt appellatum, tranſit regulariter in rem iudicatam.*
3 *Sententia facit ius inter partes, quantumcunq; ſit lata contra ius litigatoris.*
4 *Denunciatio euangelica non procedit, niſi clarè probetur, quòd denuncians agit contra conſcientiam.*
5 *Iudex, quando narrat aliqua in ſententia uel in iudicio parte præſente & non contradicente, alia uerba narratiua probãt in præiudicium partis non contradicentis.*
6 *Succumbens in petitione fundi non admittitur uolens petere fructus occaſione fundi.*

IN cauſa, & quæſtione, q̃ uertitur inter Ioã. ex vna parte, & Anto. filium ſuum & hęredem Petri ex alia, Saluatoris Ieſu Chriſti præſidio inuocato, Vr̃ primò dictum Io. fore audiendum ſuꝑ petitione ſua, exceptione rei iudicatæ ꝑ do. Antoniũ
1 oppoſita nõ obſtãte. Et primò ꝓbat̃ ſic. ¶ † Vbicunq; ſñia continet aĩarum periculum, non obſtat rei iudicatæ exceptio, ſiue fuerit iudicatum in foro ciuili, ſiue eccleſiaſtico. Primum probatur notabil'r in c. ij. de except. lib. 6.

Secundum

Secundum in c.lator,iuncta glo & in c. cōſanguinei, & in
cap.tenor,de re iudi. Sed ſententia, de qua in caſu noſtro
cōtinet periculum animarum, ergo ex ea non cōpetit rei
iudicatæ exceptio.minor probatur. nā cū præſupponatur
dictum contractum mutui fuiſſe fœneratitium,& illius ui
gore uſuram multarum quantitatum pecuniæ dicto Pe-
tro ſolutam,& iudicatum fuerit oppoſitū,nutritur per il-
lam ſententiam uſurarius in peccato ſuo, cum peccatū nō
dim ttatur,ſi non reſtituatur uſura,ex quo reſtitui pōt,ut
in c.cū in,de uſur.& in regula,peccatū,de re.iu li.vj. Itē di
ctus Anto filius & hr̄s dicti Petri peccat in nō ſatisfacien
do aīæ defuncti,ꝓut tenetur,ut in c.a nobis, de ſen. excō.
& in c.lr̄is,de rapto.& in c.fi. de ſepul. Nec obſtat,ſi dicat̄,
ꝙ à tali ſentētia nō fuit appellatū:qa ꝑ hoc nō purgat̄ ui-
tiū ſnīæ reſpectu aīæ obtinētis iniuſtā ſnīam, ut no. Inno.
in c.qa pleriq;,de imu.ecc.ad idē facit, qđ leg.& not.in.l.
Iulianus,ff.de cōdi.inde.ubi habetur, ꝙ per ſnīam iniuſtā
nō tollitur obligatio naturalis,nec ēt ꝑ eā inducitur obli
gatio naturalis,ut no Bar.in l.ab eo,C. quo mō & qñ iu-
dex.¶Secūdo principaliter & ꝓ dicto Io.inducitur:qa rei
iudicatæ exceptio obſtat,cū ad idē agit̄:ſecus, ſi ad aliud
agitur nunc,ꝗ primò,ut in l. qr̄it,cū duobus ſequen.ff. de
excep.rei iudi.& c.abbate ſane,de re iudi.lib.vj. Sed in ca
ſu nr̄o ad aliud nunc agitur,ergo nō hēt officere exceptio
rei iudicatæ ēt præſuppoſito,ꝙ illa ſnīa tranſiſſet in rē iu
dicatā.minor ꝓbatur.primo nō ſolū fuit actū,an mutuum
fuerit uſurariū,an gratuitū,& iudicatū fuit,ꝙ gratuitum.
unde præſuppoſito,ꝙ à principio fuiſſet gratuitū:tamē ni
hilominus poſtea potuit ſolui uſura, ne illud repeteret̄,
arg.in c.cōſuluit,de uſur.iſta.n.ſunt cōpatibilia, nec pro-
bat hoc eſſe,quod ab hoc cōtingit abeſſe, ut in c.ij de trā
ſla.pla.& l.neq; natales,C.de proba. Nunc aūt reperit̄, ꝙ
fuit ſolutū indebite & per uſurariā prauitatē,ne illud re-
peteretur,& ſic prorſus ad aliud agitur nunc,ꝗ primo.nō
enim in primo iudicio fuit repetita uſura: ſed ſolū fuit op
poſitū,ꝙ contractus ille fuerat ſimulatus & illicitus,& in
fraudem uſurarū cōfectus.¶Tertiò uidetur dictū Ioā.ad-
mittendū ex alio capite,ēt ſi prædicta non proficerent. ex
quo.n. dictus Petrus mandauit in extremo uitæ reſtitui
quicquid occaſione traficorū ſeu cōtractuū illicitorū ad
eum perueniſſet, uidetur tacite remiſiſſe iuramentum &
oē obſtaculū, per quod dictus Ioannes prius nequiuiſſet
exigere, ut probari uidetur in c.ad noſtrā.ij.de iureiur.ſe
cundū unum intellectū. ¶Et quāquā prædicta in fauorē
dicti Ioannis urgere uideantur,in cōtrariā mihi ſnīam de
clinandū fore arbitror,ad quā tenendā ex triplici capite
2 motus ſum.¶Primo & principaliter:†quia regulariter q̄-
libet ſnīa,à qua non eſt appellatū,tranſit in rē iudicatam,
ita,ꝙ de ea pōt utroq; iure,excipi cōtra denuo agentē,ut
in c.cū inter,de re iudica.& c.abbate ſane, eo.tit. lib.vj. &
in l.cū quæritur,cū duabus ſequen.ff.de excep.rei iudi.Et
hæc exceptio fuit inducta ad iuris rigorem ſeruandū, ut
litium eſſet finis,ut no glo.in c.paſtoralis.§.quia uero,de
offi.delega.in l.qui exceptione,ff.de cōdi.indebi. Hęc re-
gula nō reperitur læſa in quibuſdā caſibus à iure exꝑſſis,
ut in cā mr̄imoniali, & quibuſdā alijs iuxta id, quod legit̄
& notatur in d.c.lator,inter quos caſus non reperitur ca
ſus noſter,ſ.cū agitur de repetitione uſurarū. Et quāquā
generaliter dicatur, quod ubicunq; uertitur periculū ani
mæ ſententia non tranſit in rem iudicatam, ut no. glo. &
Inno.in c.inter monaſteriū,de re iudi. ſm glo. in c.lator,
eo.tit.& clarius Hoſtien.ibi,& in c.conſanguinei: tamen il
lud intelligitur de peccato per partes non remiſſibili, ut
ſentit glo.in dicto.c.lator,& in c.iurauit,de proba: & cla-
rius Anto.de But.in dicto.c.lator,ut puta cum ſnīa fertur
iniuſtè contra uinculum matrimoniale, uel matrimonio,
obſtante conſanguinitate, uel affinitate in gradibus di-
uina uel humana legibus prohibitis:ſecus autem,ubi fer-
tur iniuſte pro matrimonio, nullo impedimento obſtan-
te.tunc enim tranſit in rem iudicatam, quia uitium ſen-
tentiæ eſt per partes remiſſibile.ex quo enim ſolū præiu-
dicat parti,tranſit in rē iudi. qa uitium ſententiæ eſt per
partes remiſſibile,ut ꝓbatur in c.ꝙ ad cōſultationē,de re
iudi.& l.ab eo,C.quo mō & qñ iudex.ubi dr̄,ꝙ non appel
lans a ſnīa ur̄ accommodare cōſenſum:& alibi dixit tex.ꝙ
nō appellando uidetur cōfirmare ſnīam, in l.fi.C.de ſen.
quæ ſine certa quantita. In his aūt, in quibus uitium ſnīæ
nō eſt ꝑ partes remiſſibile,ceſſat iſte interꝑtatus conſen-
ſus,cū exꝑſſe non potuiſſent partes ſnīam iniuſtā approba
re,ut in c.ſi diligenti,de foro cōpe.Sed in caſu nr̄o ēt prę-
ſuppoſito, ꝙ ſnīa fuiſſet iniuſta, per quā fuit pronuntiatū
contractū mutui fuiſſe gratuitū & licitum,& nō fictum,ne
que ſimulatū:tñ uitium ſnīæ erat per partes remiſſibile:
quia debitor pōt remittere uſuras creditori,ut not.glo.&
Di.in regula,peccatū,de regulis iuris,lib.vi.& Fede.con
ſilio.18.& Ioā.An.in additionibus Specu.in titu. de uſu.
in iij.col.ergo talis ſnīa tranſiuit in rē iudicatā, & præſer
tim indubitanter in caſu noſtro,in quo dictus Ioā.debitor
expreſſe acquieuit ſentētię,& obtulit ſe paratū,executio-
ni ſententiæ,prout in ea cōtinebatur, & recipiens poſtea
ſponte dilationē ad ſoluendū ꝓſtitit iur̄m de ſoluendo, &
ſic renunciauit oī iuri dicendi de iniuſtitia ſnīæ,ut in l.ad
3 ſolutionem,C de re iudi.Hinc dicunt iura†quod ſentētia
facit ius inter partes,quantuncunq; ſit lata contra ius liti
gatoris,ut in d.c.cum inter,& l.ingenuum,ff. de ſtatu. ho.
& accipitur pro ueritate,ut in.l.res iudicata,ff.de re iudi.
ideo non pōt amplius de iniuſtitia ſententiæ in dubium
refricari.nec obſtat,ſi dicatur,quod obtinens ſcienter ſen
tentiam iniuſtam peccat,ut no.Inno.in dicto.c. quia pleri
que,& Bar.in extrauaganti,ad reprimendum,in uerbo.de
nunciationem, quod patet ex eo quia per iniuſtam ſen-
tentiam non tollitur nec inducitur obligatio naturalis,
ut notat Bar. in dicta.l.ab eo,& in l.Iulianus,ff.de condi.
indebi.nam ratione peccati obtinens ſententiam iniuſtā,
debet uictus, quanquam non appellans,audiri. ¶Ad hoc
enim reſpondetur dupliciter. Primò quòd de iniuſtitia
ſententiæ non conſtat,& in dubio obſtat tranſitus in rem
iudicatam:quia præſumitur iuſtè lata, & eſt præſumptio
iuris & de iure,contra quam non admittitur probatio in
contrarium, niſi per confeſſionem uincentis,ut not. Inno.
in dicto.cap. quia plerique; facit quod legi & nota.in l.is
qui fidem,de ſponſa. Præterea hæc eadem ratio militat
in omni ſententia iniuſta. ſemper enim peccat obtinens
ſcienter iniuſtam ſententiam,ut not.Inno.in d.c.quia ple-
rique, & Bart. in locis præallegatis: tamen propter hoc
peccatum non auditur pars aduerſa,ex quo non appella-
uit,& potuit in ſuum præiudicium acquieſcere ſententiæ:
quinimò etiam in præiudicium eccleſiæ obſtat iſte tran-
ſitus in rem iudicatam,ut in dicto cap. cum inter, & cap.
cum ſemper,eod.titu.ratione præſumptionis iuſtitiæ: ut
ſit litium finis. Præterea & fortius in caſu noſtro inter-
uenit expreſſus conſenſus iſtius Ioannis, ut ponitur in
puncto. conſenſit enim expreſſe ſentētiæ,& ſic etiam quo
ad obtinentem fuit ſublatum omne uitium, ſi quod erat
in ſententia,& fuit inducta obligatio naturalis, quæ ori-
tur ex conſenſu,ut notat Bart.in d.l.ab eo; facit l. Stichū.
§.naturalis,ff.de ſolu.& l.cum amplius.§.is natura debet,
ff.de reg.iur. Et per hoc eſt ſublatum primū contrariū ſu-
pra factum. Debet.n.intelligi,quando uitium ſententię nō
eſt ex parte remiſſibile.Item quando non interuenit ex-
preſſus

preſſus conſenſus partis. Quinimò plus puto,ꝙ etiam per
uiam denunciationis euangelicæ non debet iſte Ioannes
audiri,tum quia peccatum fuit remiſſum per expreſſum
conſenſum iſtius Ioan.tum quia non debet amplius diſpu
tari de iuſtitia ſententiæ,& hoc expreſſe firmauit Bar. in
dicta extrauaganti,ad reprimendum,in uerbo denuncia-
tionem. Allego aliam rationem in caſu noſtro meliorem
4 & inconuincibilem.† denunciatio euangelica non proce
dit,niſi clare probetur,qđ denuncians agit ↄ̃ cōſcientiam
ut leg.& no.& maximè ꝑ Inn.in c.nouit,de iud.ſed cū hic
agatur ↄ̃ Antoniū hr̄dem dicti Petri,qui nullo modo ꝓſu
mitur habere notitiam de qualitate dicti contractus mu-
tui,ſed omninò habuit bonam conſcientiam,cum habeat
ſententiam pro ſe,quam debet iuſtam præſumere, ut in
iuribus præallegatis,ergò non poteſt habere locum etiā
denunciatio euangelica,fortius nō dēt dictus Ioann. audi
ri directè petēdo ꝓſertim cū ueniat ↄ̃ ſuum iur̄m. Et hęc
ſufficiant quo ad obtinēdū ex primo capite ¶Scđm caput
obtinendi in cā,ex quo ēt motus ſum,eſt cōfeſſio dicti Io.
cū.n.fuerit cōfeſſus in iudicio dictum mutuum fuiſſe gra-
tuitum,ac recognouerit debitum tanquam uerum & iu-
ſtum,prout apparet ex tenore ſententiæ, non debet non
admitti ad probandum ↄ̃triū,cū cōfeſſio ſpontè facta non
poſſit reuocari etiam probando ↄ̃triū,niſi uſque ad ſnīam
diffinitiuā,ut in c.fi.de confeſ.& l.error facti,C. de iur. &
fac.ign.ad idē.c.ꝑ tuas,de probatio.& l.generaliter.C.de
non nu.pe.nec obſtat,ſi dicatur,ꝙ de confeſſione nō con
ſtat niſi per uerba narratiua ſnīæ,quę nō ꝓbant,ut in c. ſi
5 Papa,de priuile.li.vj.†Dico,n.ꝙ ex quo iudex aliqua nar
rat in ſententia uel in iudicio parte præſente & nō contra
dicente,talia uerba narratiua probant in præiudiciū par
tis nō ↄ̃dicentis,ut probatur in l.j.C.de rela.& ibi expreſ
ſè firmat Bar.& dicit bene notādum,ut in caſu nr̄o dictus
Io.non ſolū fuit pręſens & tacens, ſed expreſsè ſententiæ
conſenſit. ¶Ex tertiò capite pōt dictus Antonius obtine
re,quia non debet admitti ad probandum, quod probatū
non releuat,ut in c.cū contingat,ff.de offi.del.& ī l.ad ꝓ-
bationē,C.de prob.ſed & ꝓſuppoſito,ꝙ dictus Ioann. pro
baret ſe aliquas pecunias ultra ſolutionē exoluiſſe dicto
Petro,nō ꝑ hoc obtineret,ergo non debet ad hoc probā
dum admitti.minor ꝓbatur, quicquid ſoluitur ſeu dat̄ à
debitore ceſſante pacto gratis & amore,licitè pōt a credi
tore recipi deficit.n.alterum,quod eſt formale in uſura,
ut plenè no.Io.An.in regula,peccatum,de reg.iur.li. 6.in
Merc.facit.c.tua,de ſym.& bonus tex.in c. ſicut eꝑm. j. q.
ij.ſed in caſu noſtro mutuū fuit gratuitum,ut ipſemet Io.
confeſſus fuit;ergo non pōt repeti gratis ſolutū;quinimò
& ſi nō fuiſſet a principio gratuitum,ex quo fuit pronun-
ciatum,ꝙ fuit gratuitum,& ipſe expreſsè conſenſit ſnīæ
ur̄ remiſiſſe omne & totum illud,quod potuiſſet repetere.
qui enim conſenſit antecedenti,conſenſit conſequenti, ut
in c.iij.de conſti.& in l.oratio,ff.de ſponſa. Nec obſtat, ſi
dicatur,quod licet a principio fuerit gratuitum, tamē ex
poſtfacto fuit uſura ſoluta.hoc.n.nullo modo ſtare poteſt
quia actor uidetur deducere totum ius ſuum, qđ habet
tempore iudicij inchoati,ut l.ſolemus ff.de iudi.& c. cum
eccleſia Sutrina,de cau.poſ.& propriè &c.abbate ſanè,de
re iud.lib.vj. unde cum in iudicio non contenderit, an à
principio fuiſſet contractus illicitus & fœneraticius, imò
diſputabatur de ipſius iuribus exiſtentibus tp̄e ſententiæ
quod patet apertè, quia contra petitionem non excepit
Ioan.ꝙ ↄ̃ctus ille erat fœneratitius, & ſic apertè retulit
ſe ad tempus ſententiæ; & etiam ſi non dixiſſet, ſatis taci
tè intelligitur,cum in iudicio contenderetur de iure exi
ſtenti tempore ſententię. ergo,ex quo dictus Ioā.ſuccu-
buit,& confeſſus fuit contractum illū licitum, ur̄ ꝑ ↄſītiā
uoluiſſe remittere omne ius ſibi competens, præſuppoſi-
to quòd fuiſſet illicitum. Hæc.n.quæſtio uſuraria, ſeu re-
petitio uſurarum dependet ab illa quæſtione, an contra-
ctus fuerit fœneratitius.ſi enim non erat fœneratitus,non
poteſt aliquid repeti,cum præſumatur donatum. Ex quo
infertur ad ſolutionem alterius contrarij. dico enim ꝙ
nunc non agitur ad aliud,quam primò.Nam hoc replicat̄
6 in ſubiecta materia primæ q̄ōnis.† qui.n.ſuccubuit in pe-
titione fundi,non admittitur uolens petere fructus occa-
ſione fundi.l.fundi,& l.fundum,ff.de excep.& l.ſi quis eū,
ff.de excep.rei iud.ita punctualiter contingit hic.Non ob
ſtat,quod ultimò opponitur de cautione ſeu mandato di
cti Petri,ut omne illicitum extortum reſtituatur.dico.n.
quod non extenditur ad iſtum caſum,cum hic negetur cō
tractum fuiſſe illicitum,nec debet admitti ad probandū
contrarium obſtante præſumptione iuris, & de iure, quæ
orta eſt ex ſententia,ut ſupra dixi. Item ex remiſſione iā
præſumpta, ut prædixi, ius fuit acquiſitum dicto Petro.
Item eſt ſibi ius acquiſitum nunc ex ſententia, non ſolùm
ex pacto; & ideò illa cautio non debet extendi ad hunc
quaſi contractum, arg.eorum quæ notat Barto. in l. mo-
re,ff. de acquiren. hæredi. & in l.apud Iulianum, ff. ex
quib. cau.in poſ. ea. Et hæc ſufficiant. NIC. ABB.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

FACTVM, *ſuper quo conſilium petitur, in his ſubmittitur terminis. Peruſini ciues eo tempore, quo uiuebant populariter; ita quòd de facto ſuperiorem ſeu dominum non recognoſcebant, conceſſerunt ſolemniter omnibus ciuibus Senenſibus plenum ciuilitatis ius tam in gabelarum ſolutione, quàm in alijs quibuſcumque tam in agendo, quam in defendendo; ita, quòd deberent haberi & reputari tanquam ciues originarij ciuitatis Peruſinæ. Et hoc ſi et inquantum ipſi ciues Senenſes parem immunitatem & ciuilitatē ipſis Peruſinis concederent uigore autem huius conceſſionis conditionalis & reſpectiuæ par immunitas emanauit a ciuibus Senenſibus erga ciues Peruſinos, & procedente tempore ciuitas Peruſina perdidit pluries libertatem. nam fuit ſubiugata à rege Ladiſlao, & ſuceſſiuè a Brachio de Montone, & demum deuenit ad eccleſiæ Romanæ dominium, ſub cuius umbra nunc de præſenti quieſcit. Contingit etiam, quod a pluribus, & pluribus annis & tempore Ladiſlai regis, & Brachij & dominij Romanæ eccleſiæ dicta priuilegia ultro, citroq; edita non habuerunt obſeruantiā: ſed ciues Senenſes tam in ſolutione gabellarum quam in alijs fuerunt Peruſii habiti & tractati tanquam forenſes; & idem contigit ipſis Peruſinis in ciuitate Senarum. Nunc autem quidam ciuis Peruſinus nititur, ut prædicta ciuilitas in ciuitate Senarum ſibi obſeruetur; ita, quod in omnibus habeatur & tractetur tanquam originarius ciuis Senenſis, ſicut in ciuilitatis conceſſione continetur, reluctantibus ciuibus Senenſibus ob cauſas prædictas. Quæritur, quid iuris.*

CONSILIVM LXI.

1 *Priuilegia debent eſſe perpetua.*
2 *Ciuitas licet ſit ſub dominio, nihilominus poteſt ex contractu facere ciuem, qui alias non eſt ciuis.*
3 *Locator ſi promiſerit ſub certa pœna non expellere intra tempora locationis cōductorem intelligitur, ſi penſionem conuētam conductor ſoluerit.*
4 *Pater ſi promiſit filium non exhæredare, intelligitur, niſi cauſam exhæredationis filius dederit.*
5 *Ciuitas non libera non poteſt imponere collectam ſuis ciuibus etiā pro utilitate publica ſine principis conſenſu.*

Ciuitas

6 *Ciuitas non poteſt facere, ut quis habeatur pro non ciue, niſi in pertinentibus ad ipſam ciuitatem.*

7 *Veniens directè contra priuilegium ſibi conceſſum, perdit priuilegium per unicam contrauentionem.*

8 *Priuilegium ſi datur ad aliquid faciendum, & illud non fit infra decennium, perditur priuilegium.*

IEſu Chriſti Saluatoris poſtulato ex corde
ſuffragio, uĩ primò q̀ dictus
Peruſinus poſſit iuridicè dicta ciuilitate in Sené
1 ſi ciuitate uti:†tum quia priuilegia debent eſſe perpetua.
25.q.2.c.1.& 2.& in regula, decet de reg.iu.lib.vj.tum qa
fuerunt conceſſa non ſubditis;& per conſequens ſunt irre
uocabilia iuxta no.p Inn.in c.nouit, de iudi.tum quia trã
ſiuerunt in quaſi ɔ̃ctum, cum Peruſini cõceſſerunt ciuili-
tatem & immunitatem Senenſibus p.p concesſionem ab
eis fiendam. ergo talis concesſio eſt irreuocabilis iuxta
id, quod legi.& no.maximè per Bar.in l.pen.& l.ambitio-
ſam, ff.de decre.ab ordi.fa. Nec obſtare habet ſubiugatio
2 ſequens ciuitatis Peruſinæ:†quia licet ciuitas ſit ſub do-
minio, nihilominus poteſt ex ɔ̃ctu facere ciuem, qui alias
non eſt ciuis, ut probatur in l.j.in prin.ff.ad munici.& hoc
apertè firmat Bar.ad idem tex.ſm literam, quæ habet ci-
ues electio, in l.fal.C.de incol.lib.x.facit tex.iuncta gl.in
l.ædificia, ff.de uer.ſig.nec etiam habet obuiare nõ obſer
uantia in quibuſdam ciuibus: tũ quia illi non allegarunt
hoc priuilegium: tum quia licet aliqui ſpontè ſoluerint,
& non fuerint uſi illo priuilegio, non per hoc renũtiatur
in reliquis actibus priuilegio & libertati, ut uidetur no-
tabilis tex.in l.uoluntarie, C.de exce.tut.tum quia cum
priuilegium illud fuerit conceſſum toti populo ciuita-
tis.non potuerunt aliqui particulares, non conſtituentes
ſaltem maiorem partem populi, illi priuilegio per eorũ
contrauentionem tacitè renuntiare, arg.eorum, quę not.
Inn.in c.accedentibus, de priuil.poteſt.n.quis renuntiare
iuri & fauori, quatenus tangit perſonam ſuam, non autẽ
quatenus perſonam alterius; ad hoc quod legi.& no.in c.
dilecti, & c.ſi diligenti, de fo.comp.& in l.ſi quis in cõſcri
bendo.C.de pactis.& c.ad apoſtolicã, de reg.iu.cum ſimi
libus. Sed, his minimè ĩ caſu noſtro militãtibus, arbitror
dictum Peruſinum non poſſe, inuitis ciuibus Senenſibus,
illa immunitate & ciuilitate uti, cum illa ſit ex infrà alle
gandis cauſis extincta, & ſublata. Moueor in hanc ſnĩam:
qa dictæ immunitatis & ciuilitatis concesſiones fuerunt
reſpectiuè & reciprocè conceſſæ. nulla.n.cõcesſio fuit in
ſe pura: ſed quælibet fuit facta reſpectu alterius obtentæ,
ſeu obtinendæ.unde Peruſini non concesſiſſent illam im-
munitatem Senenſibus, niſi p.p concesſionem conſimilẽ
à Senenſibus obtinendam;& ita è contra Senenſes nõ cõ-
cesſiſſent niſi p.p concesſionem eis à Peruſinis factam, ut
ſatis hoc ex utriuſq; priuilegij tenore perpenditur.ergo
ceſſante concesſione facta per Peruſinos, ilicò ceſſauit, &
extincta fuit concesſio eis facta per Senenſes: quia ceſſan
te cauſa priuilegij, ceſſat priuilegium in l.gñaliter, C.de
epiſ.& cle.& 16.q.1.c.generaliter, cum gl.ſua.facit l.ex fa
cto, & quod ibi no.ff.de uul.& pup.& c.ſuggeſtum, de deci
mis, & facit in arg.totus titulus fforum, C.de condi.ob
cãm.& optimè facit.l.quæro.§.inter locatorem, ff.loca.
3 ubi habetur, q.†ſi locator promiſit ſub certa pœna nõ ex-
pellere intra t.pa locationis conductorem, intelligitur il
la tacita conditio, reſpectu cuius locauit, ſ.ſi penſionem
conuẽtam conductor ſoluerit: alias autem illo ceſſante à
ſolutione, poteſt ſine pœnæ metu expelli. Et per illũ tex.
4 dicit ibi Bar.†q̀ ſi pater promiſit filium non exhæredare,
intelligitur, niſi cauſam exhæredationis filius dederit, ut
in l.quidam cum filium, ff.de uerb.obl. Item ſi promiſi te
non offendere, intelligitur, niſi cãm offenſionis commiſe
ris, ut l.qui ſeruum, ff.de uerb.obl.Id.n.quod tacitè ineſt,
habetur pro expreſſo.l.cũ quis, ff.ſi cer.pet. Et generali-
ter dixit Bar.illum.§.notandum ad omnes ɔ̃ctus, in qui-
bus ultrò citroq; aliquid promittitur, ut quis non tenea-
tur adimplere cum effectu, ſi per aduerſam partem oĩa
ſeruata non ſunt; facit l.Iulianus.§.offerri, ff.de act.emp.
& l.ædiles.§.ſi.cum l.ſeq.ff.de ædi.edic.& regula, fruſtra
fidem quis poſtulat, de reg.iu.lib.vj.& quod ibi no.p Io.
An.& per Cy.in l.cũ proponas.C.de pac.& facit tex.in l.
cum precibus, C.de præſcrip.uer.& quod leg.& no.ĩ c.p.
uenit, de iureiu.& c.conſtitutus, de pœnis, & 33.q.2.c.qđ
Deo pari. quòd autem amiſſa libertate euanuerit, ſaltem
pro maiori parte, immunitas conceſſa per ciues Peruſi-
nos, facilè probatur. Imponere uectigalia, pedagia exige
re, gabellas & præſtationes ordinarias, & extraordina-
rias inſtituere, & iniungere, pertinet ad principem, non
autem ad ciuitatem non liberam, ut probatur in l.uecti-
galia, ff.de pub.& in l.unica, quę ſint regalia, col.x.& in c.
ſuper quibuſdam, de uer.ſig.expreſſius probatur ĩ l.ij.C.
noua uectiga.quinimò plus dixit Bar.in l.unica, C.de ſu-
5 perindi.lib.x.uidelicet†q̀ ciuitas non libera non põt im-
ponere collectam ſuis ciuibus, ẽt pro utilitate publica,
ſine principis conſenſu, licet poſſit imponere pro neceſſi-
tate imminenti ipſi ciuitati p.p debita ſoluenda;& ſic de-
bet intelligi quod le.& no.in l.iiij.§.actori, ff.de re iud.&
l.j.ff.quod cuiuſq; uniuer.no. ſicut autem non poteſt ciui
tas non libera iſta onera imponere, ita & fortius nec exẽ-
ptionem alicui concedere: quia non poteſt in præiudiciũ
iurium principis ſtatutum ſeu ordinamentum, uel priui-
legium edere, ut no.Bar.ĩ l.omnes populi, ff.de iuſt.& iu.
& clarè probatur, in l.omnes, C.de ann.& tribu.ubi patet
qđ nemo citra principem poteſt immunitatem præſtare
ſuper iuribus debitis prin.& ibi per Bar.facit ad idem,
quod leg.& no.in l.ſi.§.ſi qs profeſſus, ff.de public.& opti
mè.c.ueñientes, de iureiu.& ſpecialiter in caſu noſtro uo
6 luit Bar.in l.ſi maritus, ff.de adul.ubi dicit,†q̀ ciuitas nõ
poteſt facere, ut quis habeatur pro non ciue, niſi in perti
nentibus ad ipſam ciuitatem: ſecus autem quo ad perti-
nentia ad Principem.Cum ergo ciuitas Peruſina conceſ-
ſerit immunitatem, & ciuilitatem ciuibus Senenſibus re-
ſpectu gabellarum nõ ſoluendarum, & pedagiorum, quæ
omnia pertinent ad principem; ergo perdita libertate il-
lud priuilegium fuit annihilatum, præſertim ɔ̃ Romanã
eccleſiam, quæ eſt uerè dña illius ciuitatis. unde expulſo
dño eccleſiæ non potuerunt ciues aliquid cõcedere uel
ſtatuere de pertinentibus ad Romanam eccleſiam, ut in
d.c.ueniẽtes, de iureiu.& qđ legi.& no.ĩ c.quãto 63.di.&
apertè uoluit Bar.in d.l.omnes populi, ff.de iuſt.& iu.&
per conſequens debet ceſſare priuilegium cõceſſum, ut ſ.
dixi. Ad idem facit, quod in ſimili legi.& no.ĩ l.ſi uerò.§.
item cum quidam, ff.loca.ubi patet; q̀ etiam ſi caſu for-
tuito conductor non poteſt præſtare operas locationis, ni
hilominus tenetur reſtituere mercedem perceptam ipſi
locatori, præſertim cum hoc contingat ob odium Peruſi
norum, arg.in l.ſi merces.§.culpæ ff.eo.tit.& hæc ſuffice-
rent ad excluſionem dicti priuilegij. ¶Sed ad maiorem
cautelam inferam alias cauſas perditionis huius priuile
7 gij.†ubicũq; quis directè uenit cõtra priuilegium ſibi cõ-
ceſſum, perditur priuilegium per unicam contrauentio-
nem, ut in c.cum accesſiſſet, in fi.de conſti.& ibi per doc.ĩ
c.pro illorum, de præben.& in l.fi.C.de iur.do.impe.niſi
fauor eccleſiæ aliud operetur, & ſic loquitur.c.acceden-
tibus, de priuileg.facit ad idem.32.q.2.quando renũtia-
tur, ſed in caſu noſtro Peruſini uenerunt contra priuile-
gium ciuilitatis eis conceſſum pluries, & pluries ſoluen-
do gabellas in ciuitate Senarum tanquàm extranei, &
idem fecerunt ciues Senenſes in ciuitate Peruſina; ergo
fuit tacitè renuntiatum mutuo priuilegio. Nec obſtat, ſi
dicatur, quod ſingulares ciues non potueruut hoc facere
præiudicium omnium ciuium; quia illud uerum, niſi to-
ties fuiſſet facta contrauentio, q̀ uero ſimiliter peruenil-
ſet ad notitiam ciuium.nam tunc uidentur ciues appro-
bare, argumen.eius, quod not.Inno.in c.bonæ, el.j.de po-
ſtu.præla.Et præſertim in caſu noſtro, in quo per decen-
nium & ultra non fuerunt dicta priuilegia obſeruata, &
ſic ſaltem fuit inducta cõſuetudo in contrarium, ut in ter
minis noſtris no.Cy.in d.l.uoluntarie, C.de excuſa.tuto.
8 ¶Præterea & ultimò ſi datur priuilegium ad aliquid fa-
ciendum, & illud non fit intra decennium, perditur priui
legium, ut notanter probatur in l.una, ff.de nundi. & hoc
firmat ibi Bar.dicens per illum tex.q̀ ſi ciuitas habẽs pri
uilegium, ſuper ſtudio generali, non utatur illo intra de-
cennium, perdit illud ergo fortius in caſu noſtro perdit
ſaltem per lapſum decennj.in quo non ſolum fuerunt uſi
ſed expreſsè ɔ̃uenerunt ſoluẽdo, tãquam forenſes.fortius
n.pdit priuilegiũ ɔ̃ueniendo, quàm non utendo, ut no.in
d.c.cum accesſiſſent, & præſertim in caſu noſtro, in quo ci
ues Senenſes fuerunt pluries, & pluries coacti ſoluere in
ciuitate Peruſina tanquàm forẽſes.unde debebant ipſi Pe
ruſini obſeruare ſuum priuilegium erga Senenſes, ſi uole
bant ut eis obſeruaretur conceſſum à Senenſibus, qa fru
ſtra quis poſtulat fidem ſibi ab eo ſeruari, cui fidem a ſe p̃-
ſtitam ſeruare recuſat.ut in regula, fruſtra, de re.iu.lib.6.
cum ſiĩibus ſuperius all.Nec obſtat ſi dicat, q̀ priuilegiũ
non fuit allegatum in ciuit.Peruſina, qa imò tacite fuit al
legatum, dum allegabant ad ſolonem euitandam ſe eſſe
Senenſes, ut patet in actis.Itẽ quia ſatis eſt, q̀ p non uſum
ſit inducta conſuetudo in ɔ̃rium in l.de quibus, & l.diu-
turna.ff.de legi.& 4.diſt.§.leges. Præterea fruſtra allegaſ
ſent priuilegium, quod iã eſſet nullũ, & annihilatũ in ad-
uẽtu principis, ut ſ dixi, facit.l.decernimus, cum materia
ſua, C.de ſacroſ.eccl. Et hæc ſufficiant. NIC. ABB.

CONSILIVM LXII.

1 *Poſſeſsio probatur per iuramentum fidelitatis.*

2 *Compromiſſum ſi factum fuit de aliqua re, non poteſt arbiter illam rem uni adiudicare, & alteram partem condẽnare, ut det aliquam rem in compromiſſo non deductam.*

3 *Facultas allegandi nullitatem contra ſententiam licet aliquo iure remoueatur, poteſt tamen allegari nullitas ex iuriſdictionis defectu proueniens.*

4 *Exceptio negans iuriſdictionem remouet qualitatem ſententiæ, ſuper qua ſe fundat ius, ſeu ſtatutum.*

5 *Arbiter licet non poſsit ſententiare circa omninò aliena ab expreſsis, poteſt tamen decernere; & ſententiare de cohærentibus expreſsis, ſine quibus nequeũt expreſſa cõmodè terminari.*

6 *Conſeruator datus per Papam in fauorem alicuius eccleſiæ, licet nequeat de iure cognoſcere, niſi de iniuriis notoriis: tamen ſi negetur per partem aduerſam, iniuriam eſſe notoriam, poterit ſummariè cognoſcere, & ſuper hoc pronuntiare.*

7 *Mandatum non extenditur ultra comprehenſa in mandato.*

8 *Vim propulſare incontinenti dicitur, qui facit quàm citius commodè poteſt, ad alia negotia non diuertendo.*

9 *Teſtes & ſcripturæ antiquæ, maximè ex archiuo publico productæ probant pertinentias.*

10 *Scholaris quamuis ſtet per mille annos in ſtudio, non ſortitur ibi domiciliũ, ſi habet animũ redeundi ad partes ſuas.*

11 *Ciuitas aliqua ſi facit aliquod ſtatutum cauſa alienationis fiẽdæ alicui tyranno: talis alienatio, & omnia quæ facta ſunt poſſunt reuocari.*

12 *Fines locorum probantur per libros antiquos, ſeu ſcripturas.*

13 *Caſtrum ad ſe, iure communi inſpecto, non habet iuriſdictionẽ.*

14 *Poſſeſſor tenetur reſtituere rem, quam poſsidet, niſi plenè probet dominium.*

15 *Ciuitas ſi augetur, & cingitur nouis muris, ſeu foſſatis, ſeu plantatis, totum augmentum comprehẽditur appellatione ciuitatis*

16 *Secundum officium excludit primum, quãdo ſe non cõpatiũtur.*

17 *Priuilegium clericatus non perditur, niſi per actum omnino cõtrarium clericatui.*

18 *Clericus in minoribus ſi contrahit matrimonium per uerba de præſenti, perdit ipſo facto beneficium eccleſiaſticum.*

IN controuerſia orta inter ducẽ Burgun-
diæ ex una, & ducem Au
ſtriæ ex alia ex parte quibuſdam capitulis pacis
inter eos factæ Ieſu Cri ſaluatoris p̃ſidio ex corde poſtu
lato, attingã ex ordine dubia iuxta mihi conſultationem
porrectam. Et in ordine illud primò occurrit, An illa qua
tuordecim loca in conſultatione expreſſa, quæ dux Bur-
gundiæ aſſerit fore fortilitia, & ad ſe expectare uigore ca
pitulorum pacis initę, ſint ſibi adiudicanda, an uerò perti
nebant ad ducem Auſtriæ, & ſint ſibi dimittenda, ad quẽ
indubiè pertinebant ante guerrã inchoatã. Vĩ prima fa-
cie, q̀ ſint duci Burgundiæ adiudicanda, non obſtante
arbitramento per epiſcopum Tridentinum lato, quia in
uno ex dictis pacis capitulo expreſsè actum extitit, q̀ om
nia caſtra, & loca acquiſita, & acquirenda per ducem Bur
gundiæ uſque ad concluſionem illius pacis, ſint, & rema-
neant cũ eorum iuriſdictionibus & pertinentijs ipſi duci
Burgundię, hoc tñ declarato, q̀ uillæ & quæcũque loca
Tridentini territorij, ſi quæ forent, quę non eſſet de di-
ſtrictibus, iuriſdictionibus, aut pertinentijs ſupraſcriptis
acquiſitis, & non haberent niſi campanilia tñ, aut campa
nilia cum eccleſijs ſolũ, uel etiam eccleſiam ſine campani
libus fortificatam, uel eſſent ſine eccleſijs & campanilibus
& ſine fortilitijs, & uerteretur in dubium quorum eſſent,
qm̃ partium quælibet aſſereret eas eſſe ſuas, de ipſis ſtet
ad arbitrium & iudicium dñi epi Tridentini &c. Cũ autẽ
iſta quatuordecim loca nunc poſtulata p ducem Burgun
diæ ſint de acquiſitis durante guerra, ergo ſunt ſibi adiu
dicanda, nihil.n.tã congruum eſt fidei humanæ, quã ea, q̃
partibus placuerunt.ſeruare, ut dixit tex.in l.j.ff.de pac.in
prin.& alibi dicit tex.ſtudioſè agẽdum eſt, ut ea quæ pro
mittuntur, opere complcantur, ut in c.3.de pac.quinimò
eccleſia, ut pax ſeruetur, interponit ſe imperioſe, ẽt inter
laicos, ut pacta inita ſuam obtineant firmitatẽ, ut in c.j.&
quod ibi no.e.ti. Quòd aũt iſta loca fuerint de acquiſitis,
probat dux Burgundiæ per iuramenta fidelitatis ab habi
tatoribus illorum locorum tempore acquiſitionis ſibi p̃-
1 ſtita. Nam per iuramentum fidelitatis probatur poſſeſſio,
ut in c.longinquitate.xij.q.ij.& in c.ſi diligenti, de præſcr.
& ibi expreſſius hoc tenet Io.An.Nec huic ſententiæ ſeu
intentioni ducis Burgundiæ repugnat iuridicè arbitramẽ
tũ latũ p epm̃ Tridentinũ, qm̃ illa loca tanquam fortili-
tia nõ ueniebant in cõpromiſſo.fuit.n.cõpromiſſũ de uil
lis, ſeu locis ſine fortilitijs &c ut ſ dictũ eſt, qualia nõ ſũt
hæc ergo arbitramẽtũ in hac parte ipſo iure fuit nullũ cũ
arbiter nullã habeat ptãtẽ circa in cõpromiſſo nõ cõpre-
hẽſa, ut in c.cũ dilectus, de arb.& in l. nõ diſtinguemus. §.
de off.& in l.ſi cũ dies, §.plenũ, ff.de arb.hĩc notanter uo-
2 luit Bart.in l.Aquil.ff. de tranſac.† q̀ ſi fuit compromiſ-
ſum de una re, non poteſt arbiter illam rem uni adiu-
dicare, & alteram partem condemnare, ut det aliquam
aliam

aliam rem in compromiſſo non deductam; licet poſſit ar-
bitrari, ut det certam quantitatem pecuniæ pro illa re,
ut inſti. de offi. iud. §. officium, & de hoc plenius per eũ in
d. l. Si ergo in compenſationem rei compromiſſæ non po
teſt arbiter extendere manum in rem extrinſecam, for-
tius non licuit hoc caſu epõ Tridentino arbitratori extẽ
dere poteſtatem ſuam ad hęc loca, quæ nullam commu-
nionem habebant cum rebus in compromiſſo deductis.
¶ Sed in diuerſam partem prædictis minimè obſtantibus,
motus ſum pluribus rationibus, & per maximè una, reſpe
ctu cuius nullum uideo ſubterfugium, quæ eſt hæc. Cum
enim arbitramentum fuerit latum per epiſcopum Tridẽ
tinum ſuper omnibus locis territorij Tridentini in fauo-
rem ducis Auſtriæ, quibuſdam ſpecificè nominatis, exce-
ptis, & adiudicatis duci Burgundię, & tale arbitramentũ
dicatur per utranque partem emologatum, & approba-
tum; ergo nunc non poteſt allegari poteſtatis uel iuſtitiæ
defectus, cum nedum arbitramentum, ſed ſententia quæ
cunque ex poteſtatis defectu nulla poſſit per partes ex
poſtfacto approbari, ut habeat non uim ſententiæ, ſed cu-
iuſdam pacti & contractus, ita, quod talis ſententia de cæ
tero impugnari non poteſt; tex. eſt apertus in l. ij. C. com
munia utriuſque iud. & clarius hoc uoluit Bar. poſt glo.
in l. j. C. qui pro ſua iuriſ. no. glo. & moderni poſt eam in
c. ſignificaſti, de fo. compe. fortius ergo potuit approbari
arbitramentum quantumcunque nullum, arg. in l. cum an
tea, & quod ibi no. ꝑ doc. C. de arb. nec mirum cum nõ ſu-
mãt uires ſuas ex poteſtate arbitrantis, ſeu ſententiantis,
ſed uigore ꝯctus, ſeu pacti tacitè initi ex probatione ſeu
emologatione ſecuta, ut no. in dictis iuribus. Et per hæc
ſoluitur ꝯriũ, quod formari poſſet de notatis per gl. in cl.
3 j. de ſeque. poſ. & fru. ubi concluditur in effectu † quod li
cet aliquo iure remoueatur facultas allegandi nullitatẽ
ꝯ ſententiam, põt tñ allegari nullitas ex iuriſdictionis de
fectu proueniens. ita uidetur in propoſito dicendum, ꝙ li
cet dictum fuerit in capitulo pacis, ut ꝯ diffinitionem epi
Tridentini arbitratoris nihil poſſit opponi poterit tamen
dici de poteſtatis defectu. Dico. n. illam gl. ponere caſum
ſatis diuerſum a noſtro, nos enim loquimur quando par-
tes approbauerunt arbitramentum ex poſtfacto, uigore
cuius approbationis uidentur nouiter ꝯhere, & paciſci ſu
per expreſsis in arbitramento, ut in iuribus ſuperius alle
gatis. glo. uerò allegata in contrarium procedit, ubi non
interuenit conſenſus partium; ſed ius, uel ſtatutum remo
uet facultatem dicendi ꝯ ſententiam de nullitate; quo ca
ſu licet allegare nullitatem prouenientem ex iuriſdictiõ
nis defectu, & ratio eſt: quia ſtatutum ſeu ius in remouen
4 da exceptione, fundat ſe ſuper ſententia. † Exceptio au-
tem negans iuriſdictionẽ remouet qualitatem ſententiæ,
ſuper qua ſe fundat ius, ſeu ſtatutum, quia ſi fuit lata a iu
dice, nõ ſuo nõ meretur nomẽ ſententiæ, ut in l. 4. §. condẽ
natũ, ff. de re iudi. & in c. at ſi clerici, de iudi. & C. ſi à non
compe. iud. per totum; ad hoc notabilis doctrina Bar. in l.
j. ff. quod ui aut clam. ubi per illũ tex. & glo. uoluit, ꝙ qñ-
cunque aliqua diſpoſitio tollens exceptionem fundat ſe
ſuper qualitate, hoc non obſtante admittitur omnis exce
ptio, per quam illi qualitati detrahitur, quia tunc non ue
nitur contra diſpoſitionem. unde ſi ſtatutum diſponit, ut
nulla exceptio admittatur contra inſtrumentum publi-
cum; poteſt nihilominus opponi, ꝙ illud inſtrumẽtum nõ
fuit conditum a notario: quia per hoc nõ remouetur qua
litas publici inſtrumenti; & idem in ſimilibus, ut ibi not. ꝑ
Bar. Hæc autem in caſu noſtro minimè obſtat, ut luce cla
rius patet ex prædictis. ¶ Præterea & ſecundo, uidetur, ꝙ
etiam ceſſante emologatione prędicta, ſententiandum eſt
pro dicto duce Auſtriæ. Cum enim fuiſſet in capitulis pa-
cis actum, quòd ſi contentio aliqua uerteretur inter di-
ctas partes ſuper uillis, & quibuſcunque locis territorij
Tridentini, quæ non haberent niſi campanilia tantũ, &c.
ut ſupra dictum eſt, ita, ꝙ eſſent ſine fortilitijs, ꝙ de ipſis
ſtetur ad arbitrium & iudiciũ epi Tridẽtini. Et inter par
tes fuit dubitatũ, ſeu potuiſſet meritò dubitari, ſi quædã
loca dicerẽtur eſſe ſine fortilitijs, an potuit iuridicè & cũ
bona cõſcientia dictus eps, facto cõpromiſſo generali ſu-
per omnibus locis &c. declarare, quæ ſunt illa loca, quæ
dicantur eſſe cum fortilitijs, uel ſine, ad effectum decernẽ
di ſuper illis, quorum eſſent, ut ſic omnis diſcordia, ſeu
fomes diſcordiæ tolleretur, licet in compromiſſo expreſ
sè non fuiſſet dictum, ut decerneret, quæ loca dicantur ſi
ne fortilitijs, ſed ut decerneret ſuper illis locis, cuius eſ-
5 ſent. Dico † quòd licet arbiter non poſſit ſententiare cir
ca omnino aliena ab expreſſis, quo caſu intelligi debent
iura ſuperius per me allegata; poteſt tamen decernere, &
ſententiare de cohærentibus expreſſis, ſine quibus neque
unt expreſſa commodè terminari. Ad hoc allego glo. no.
in d. c. cum dilectus, de arbi. & idem uoluit ibi Inn. & gl. iu
ris ciuilis in d. l. non diſtinguemus. §. de officio ¶ Quęſtio
autem iſta, ad quem pertinerent dicta loca, non potuiſſet
commodè decidi, niſi determinaretur prius quæſtio præ-
ambula an illa loca dicantur ſine fortilitijs ut ſic compre
hendantur in compromiſſo, aliàs enim quælibet pars po-
tuiſſet dicere illa loca eſſe cũ fortilitijs, uel ſine: & ſic de
facili fuiſſet rupta pax ad cuius conſeruationem partes ita
liberè poſuerunt ſe in manibus epiſcopi Tridentini; pro
hoc c. in cauſis, de ele. iuncta glo. in uerbo, quia uerò, in fi
ne, ubi colligitur quòd data poteſtate eligendi per com
promiſſum, uidetur tacitè data poteſtas poſtulandi, quia
omnia, quæ ſunt uicina, & coniuncta mandato, tacitè
ueniunt, ut ibi. Idem facit, quod in ſimili habetur in iudi
ce ordinario, uel delegato, cui data poteſtate ſuper prin
cipali iure intelligitur acceſſoriè data in cognoſcendo,
an illa cauſa ad ſuam poteſtatem pertineat, ut l. ſi quis ex
aliena, ff. de iud. & l. ij. ſi quis in ius uoc. non ierit, ubi per
Barto. & c. ſuper literis, de reſcrip. ubi per Innoc. & alios
doctores, hinc dixit gloſſ. not. in c. j. de offi. lib. vj. † quòd
licet conſeruator datus per Papam in fauorem alicuius
eccleſiæ nequeat de iure cognoſcere niſi de iniurijs noto
rijs, tamen ſi negetur per partem iniuriam eſſe notoriam
poterit ſuper hoc ſummariè cognoſcere, & ſuper hoc ꝓ-
nuntiare, licet ſimpliciter datus ſit ſuper notorio. ¶ Ad
idem tex. iuncta glo. in c. cum perſonæ, de priuil. li. vj. & in
c. j. de pœnis. eo. lib. ubi etiam per gl. Præterea uidemus,
7 † quòd mandatum non extenditur ultra comprehenſa in
mandato; quinimò loquitur per uerba taxatiua, dicens
quòd procurator ad illa ſolummodò intelligitur conſti-
tutus, quæ in commiſſionis literis inueniuntur expreſſa,
ut not. in ca. cum olim, el. j. de offi. deleg. & tamen poteſt
procurator agere ea, quæ ſunt præparatoria mandati, li-
cet non ſint in mandato expreſſa, ut not. in l. ad rem mobi
lem, & in l. ad legatum, ff. de procur. Item poteſt exerce-
re id quod eſt prope mandatum, ut in c. in cauſis, de elec.
& de renun. c. poſt tranſlationem, & ff. iudi. ſol. l. iam tamẽ
§. ulti. Item prorogare poteſt mandatum ad acceſſoria
ipſius ſiue ſequelam, ut. ff. de inſtito. l. cuicunque §. ſi ei,
apud quem; & hoc notanter firmauit gloſſ. in d. cap. cum
olim. Idem ergo dicendum in caſu noſtro, & tanto for-
tius, quanto partes tacitè uidentur uoluiſſe, ut dictus
epiſcopus Tridentinus eſſet generalis deciſor quæſtio-
num, quæ poſſent oriri ex capitulis pacis ſuper rebus
acquiſitis, ſeu traditis, ut pax ſuis finibus conſeruare-
tur.

¶ Tertiò principaliter facit: quia in dubio debet fieri
interpretatio, ut diſpoſitio teneat, ut in l. quoties, ff. de uer-
bo. obligo. & c. abbate, de uerbo. ſigni. Hinc eſt, ꝙ uerba ẽt
improprientur & extenduntur ultra uim ꝓpriam, ut ſal-
ua ſit diſpoſitio, ut notabiliter ꝓbatur in c. ſnia, de ſen. ex
com. lib. vj. facit. l. ſi ita ſtipulatus fuero per te, ff. de uer.
ob. facit quod not. Bald. in c. j. de cap. qui cu. uen. col. x. &
Arch. 13. q. 1. c. j. Præſertim cum dux Auſtriæ certet hic
de dãno uitando, & dux Burgundiæ de lucro captãdo iu-
xta ea, quę legũtur & no. in l. apud Celſum. §. Marcellus,
ff. de doli excep. & in c. dilecti, de excep. & ꝑ Bar. in l. cum
mulier. ff. ſolu. matr. Ad idẽ facit theorica Bart. in l. oẽs
populi, ff. de iuſti. & iur. & l. nõ dubiũ C. de legi. qua caue-
tur, ꝙ in ſtatutis, & alijs diſpoſitionibus debet fieri ſtricta
uel larga interpretatio, ne quis ſine legitima cã patiatur
dãnũ: alter uerò ſentiat lucrũ, ad quod optimè facit. l.
ut gradatim, ff. de mune. & hono. & l. ij. C. de noxa. & c. cũ
dilectus, de cõſue. Reliqua patebunt ex reſpõſionibus ad
contraria. Et primò dum dr̃ illa quatuordecim loca fuiſſe
acquiſita durante guerra, & ſic nullo modo uenerunt in
cõpromiſſum, reſpõdetur dupliciter. Primò, negando al-
legationẽ in facto fore uerã. non. n. potuerunt ruſtici, & in
colæ locorũ illa in ducẽ Burgundiæ transferre, cũ ipſi nõ
poſſiderẽt nec nomine ꝓprio, nec nomine ducis Auſtriæ,
ſed poſſiderent à duce Auſtriæ, ut uoluit Inno. in c. olim,
el. j. & c. olim. 3. de reſt. ſpo. Iuriſdictionem. n. quã habe-
bat dux Auſtriæ in ꝑſona hoĩum, nõ potuit ipſe perdere,
ſicut nec ex ſolo facto dominiũ: quia cũ iuriſdictio ſit res
incorporalis, ſolo oĩa detinetur, nec põt ꝑdi ſine ſcientia,
& patientia poſſidentis, ut in l. ij. C. de ſer. & aqua, & ibi ꝑ
doc. & no. in l. j. ff. de iti. actuque priua. plenè per Inno. in
c. bonæ, el. ij. de poſtu. præla. & in c. conquerente, de offi.
ord. & c. dilectus, de capel mona. & in c. olim ij. de reſt. ſpo.
& multis alijs locis. Hic autem in perditione nõ interue-
nit patientia ducis Auſtriæ, qui illam iuriſdictionẽ poſſi-
debat, ut ſtatim dicam. Idem dicã reſpectu locorũ. cum. n.
dux Auſtriæ illa loca poſſederit ꝑ ſe nõ perdidit ciuilem
poſſeſſionẽ per ingreſſum ducis Burgundiæ, ſed tñ natu-
ralem, ut in l. clam poſſidere. §. qui ad nundinas, & l. pere-
grè, ff. de acq ren. poſſeſſio. & in c. olim, el. j. de reſtitu. ſpo-
lia. ubi per glo. & docto. In duobus. n. caſibus perditur ciui
lis hoc caſu. Primus, quando poſſeſſor uenit uiolenter, &
nõ fuit admiſſus. Secundus, quãdo iuit nõ ad poſſeſſionem
ſuã: quia ſuſpicabatur ſe poſſe repelli, ut no. in iuribus prę
alle. Sed in caſu nr̃o neutrũ horum accidit. quia dux Au-
ſtrię nitebatur cõgregare gentes, quas poterat, ut recupe
raret illa & alia loca ꝑdita; nec diuertit ad aliena nego-
tia: & quãquã Bar. in l. j. C. unde vi, dixerit, ꝙ debet anti-
quus poſſeſſor recuperare intra triduũ; tñ melius attingit
materiam in l. iij. §. cũ igitur, ff. de vi & vi. arma. ibi. n. di-
xit, ꝙ debet cõſiderari qualitas facti, & perſonarũ &c. uñ
diceretur quẽ facere incontinenti, ſi ueniret ad recupe-
randũ intra ſex menſes, ut ſi oportuit congregare magnũ
exercitũ &c. Et hæc opinio cõiter tenetur, & uidet̃ de mẽ
8 te glo. in c. ſignificaſti, de homic. † quæ dicit, ꝙ incõtinenti
dicitur ꝓpulſare uim, ſi facit, quã citius commodè põt ad
aliena negotia nõ diuertendo. Certũ eſt, ꝙ antequã acq ſi
uerit dux Burgundię ciuilem poſſeſſionẽ, nõ uidetur illa
loca acquiſiuiſſe, ut ꝓbatur ex his, quę leg. & no. in dictis
iuribus, & maximè in d. c. olim, el. j. Præterea & ſecundò
põt facilius rñderi, ꝙ pręſuppoſito, quod loca illa ꝓrſus
acquiſiuiſſet: attamen ex quo arbitramentum ſuꝑ his ap-
probauit, nõ põt amplius cõtrauenire ꝑ ea quæ ſuperius
plenè dicta ſunt, alia fuerunt ſuprà ſoluta in fortificatio-
ne partis ꝯriæ. Et hæc ſufficiant quo ad primum dubium.
¶ Secundò principaliter inter dictas partes uerſatur in du
bium, an qdã uillæ & terræ territorij Tridentini ſub noĩe
ꝑtinentiarũ & iuriſdictionũ petitæ per ducẽ Burgundiæ
debeant correſpõdere caſtris eidẽ duci Burgundiæ adiu-
dicatis uigore dictæ pacis, an uerò ciuitati Tridenti, & ꝑ
conſequens debeant ſubijci duci Auſtriæ, q eſt dominus
Tridenti. Et primò uidetur, ꝙ debeant correſpõdere di-
ctis caſtris, & ꝑ cõſequẽs debent eſſe illa loca ſubiecta du-
ci Burgundiæ cũ oĩbus iuribus iuriſdictionibus & ꝑtinen
tijs ſuis: ſed iſtæ uillæ & terræ, q dicuntur numero centũ
uigintiduę, ſunt de pertinentijs illorũ caſtrorũ; ergo de-
bent dicto duci adiudicari: maior patet ex tenore capitu-
lorũ pacis: minor ꝓbatur ſic: caſtrũ de iure cõi non habet
ꝑtinentias, nec iuriſdictionẽ, ut no. Inn. in c. cũ ad ſedem,
de reſti. ſpo. & facit quod no. Bar. in l. j. ff. de dã. infec. Sed
ex ſtatutis & ꝓuiſionibus ſuperiorũ caſtra habent hodie
certũ territoriũ, & ſic debet intelligi Inno. in c. ex literis,
de iure patro. Cum aũt petitur uel adiudicatur aliqua res
cũ pertinentijs ſuis, nomine pertinentiarũ ueniunt, q ſpe-
ctarunt ad rẽ petitam, ſeu adiudicatã de iure cõi, ſtatuto,
& conſuetudine loci, ut no. Inno. in c. ex literis, de iure pa
tronatus; & in c. cũ ad ſedem, præallegato. Sed de cõſuetu
dine loci eſt, ut uillæ & terræ petitæ cõtribuerent cũ di-
ctis ad onera illius caſtri incũbentia. Item ſuberant quo
ad iuriſdictionem & obedientiã officialibus dictorum ca
ſtrorũ, ergo ſunt de pertinentijs illorũ caſtrorum, maior
probatur iure: minor pręſupponitur in facto: cõſequentia
probatur, arg. l. j. ff. ad municipales. ubi patet, ꝙ eo ipſo, ꝙ
aliquis recipitur in ciuitate, ut ſubeat onera una cũ alijs,
acquirit iura ciuitatis; ad idẽ. l. quod cõclaue, ff. de dam.
infec. ubi patet, ꝙ ſi certum ædificiũ attribuatur uſui ali-
cuius domus, uidetur de ꝑtinentijs illius domus. ¶ Sed cõ
trariam ſnĩam arbitror uerioré. moueor principaliter,
quia in facto mihi præſupponitur, ꝙ dicta loca petita per
ducẽ Burgundiæ tanquã ꝑtinentia ad dicta caſtra ſunt in
territorio Tridenti, & ꝙ ſm̃ ſtatuta illius ciuitatis ſunt de
ꝑtinentijs & iuribus, & iuriſdictionibus illius ciuitatis.
Et ẽt ipſa retroactis tꝑibus, maximè ante guerrã ciuitatis
quo ad iuriſdictionẽ reuera reſpondebant, & hoc dr̃ con-
ſtare ex teſtibus & ſcripturis ex archiuo ciuitatis publi-
co ſumptis, non aũt reſpõderunt illis caſtris, niſi forſan ali
quarũ nouitatũ tꝑe. Si enim prædicta uera in facto ſunt,
probo apertiſſimè, quod dicta loca non ſunt adiudicanda
ratione ꝑtinentiarũ duci Burgundiæ, ut. n. ſcilicet argu-
mentando ad partẽ cõtrariam dixi, appellatione pertinẽ
tiarũ ueniunt ea, quæ ad rẽ pertinent iure cõi, aut ſtatuto
particulari, aut cõſuetudine, ſed ſi prædicta diligenter põ
derẽtur, dicta loca petita ſunt de pertinentijs ciuitatis nõ
ſolum iure cõi, ſed ẽt conſuetudine, & ſtatuto loci. De iu-
re cõi patet: quia ſunt in territorio ciuitatis, ut ꝓbatur in
l. ædificia, & l. qui in cõtinentibus, ff. de uerb. ſign. & l. qui
ex uico, ad munici. & l. j. §. cum urbẽ, de offi. pręfec. urb. fa
cit optimè, quòd no. Bart. in l. ij. ff. de uerb. ſign. quod le-
gi. & not. in c. ſi ciuitas, de ſen. excom. lib. vj. & per gl. in c.
j. de uſur. eodẽ lib. quòd aũt fuit de pertinentijs ex diſpo-
ſitione, patet ex ſtatuto ciuitatis: ſtatutum aũt poteſt con-
currere cum iure cõi, ut leg. & not. in c. j. de conſti. lib. vj.
& c. ſopite, de cenſi. De conſuetudine aũt probatur per te-
ſtes, & per ſcripturas ꝓductas ex archiuo publicò, quòd
retroactis temporibus reſponderunt in omnibus ciuitati
9 modo prędicto † teſtes autem, & ſcripturæ antiquę, maxi-
mè ex archiuó publico productę, bene probant pertinen-
tias, ut in c. cum cauſam, de proba. & in authen. ad hæc. C.
de fide inſtr. & c. ad audientiam, de præſcrip. ergo con-
cluditur, quòd prædicta loca non poſſunt peti tanquam
pertinentia

pertinentia ad dicta caſtra:ſed relinquenda ſunt ſub obe-
dientia & ditione ducis Auſtriæ, cui eſt ſubiecta ciuitas
tridentina.nec hēt prædictis obſtare, ꝙ aliqui tēporibus
retroactis, maximè durante iſta guerra correſponderunt
illis caſtris:quia deputatio,q̄ fit caſualiter ſm̄ exigentiam
tēporū,non hēt rei naturā alterare, ut eleganter ꝓbatur
in l.quæſitū,in prin.& l.fi.ff.de leg.iij.ubi ꝓbatur, ꝙ qui
ſtudiorum cauſa abeſt,nō uidetur abeſſe:& per illum tex.
10 firmat ibi Bar.in prin.† quod ſi ꝑ mille annos ſtaret ſcho
laris in ſtudio,nō ſortitur ibi domicilium,ex quo hēt ani
mum redeundi ad partes:& in fine ibi ꝓbatur,ꝙ is, q̄ ca-
ſualiter abeſt,nō uidetur abeſſe:nec is q̄ caſualiter adeſt,
uidetur adeſſe;ad idem bo.tex.in l.generali.§.uxori,ff.de
uſufr.ubi ꝓbatur,ꝙ legato uſufructu domorū, & omniū
rerū,quæ ſunt in domibus,nō ueniunt,quæ cā mercis erāt
in domo,licet,quod plus eſt,teſtator aliquid excepiſſet à
legato,ut quia dixit excepto argēto. unde licet exceptio
firmet regulam in nō exceptuatis:non tñ eam dilatat, ut
cōprehendat ea,quæ ex ſui natura non comprehendit, ut
ibi probatur eleganter,& firmat ibi Barto. qui per illum
tex.dixit,ꝙ ſi teſtator legauit uxori oīa,quæ erant in do-
mo, non ueniunt ea,quæ hēbat teſtator in domo cā uen-
dendi:qa ex quo ſunt ibi caſualiter,& ad tēpus,non uiden
tur eſſe in domo.ita dico ad ꝓpoſitum,quod licet caſuali
ter ꝑ ꝑ expediendam guerrarum illę terræ ſeu uillæ fue-
runt inſtitutæ,ut correſpōderent illis caſtris, nō per hęc
uidentur de pertinentijs caſtrorū,niſi deputatio illa fuiſ
ſet facta in perpetuum;quod in dubio non eſt præſumen-
dum,ne cōtingat alienatio bonorū & iuriū ciuitatis, quæ
de facili non eſt præſumenda, imò cum ſolennitate non
modica eſt explicanda,ut leg.& no.in l.fi.C.de uendi.rerū
ad ciui.perti.lib.xj.& per Bar. in l.prohibere,ff. quod vi
aut clam.quinimò notabiliter probatur. in d.l. prohibe-
re.§.illud,ꝙ in mandato generali reip. non uenit ſuarum
rerū alienatio,& multum no.Barto.ibi illum tex. dicit ēt
11 ibi Barto.† ꝙ ſi aliqua ciuitas faceret aliquod ſtatutū cā
alienationis fiēdæ alicui tyrāno, ꝙ talis alienatio & oīa,
quæ facta ſunt, poſſent reuocari, quaſi facta iuſto metu,
argu.eorū quæ leguntur & notantur in l.j.§.quæ oneran-
dæ,ff.quarum rerū actio nō datur,in l.ad inuidiam,C.q̄d
me.cau.Et per hoc patet reſponſio ad ꝯria. ¶Circa tertiū
dubium,an loca Ponte,Scantu,Gearifalegij,Valino,& Pa
lagagi ſint uallis ſancti Martini,& uallis Martinæ, & Le-
men ſuperius,& Lemē inferius ſint de pertinentijs dictæ
uallis ſancti Martini,quæ fuit adiudicata duci Auſtriæ,&
ſic per cōſequentiam etiam dicta loca uideantur ſibi ad-
iudicata:an uerò ſint ualles diuerſę & ſeparatæ & ſic per-
tineant ad ducem Burgundiæ, cui fuit adiudicata ciui-
tas Agrigentina, in cuius territorio dictæ ualles uiden-
tur conſiſtere. Et primò uidetur dictas ualles ſpectare &
pertinere ad ducem Burgundiæ,qm̄ dicta ciuitas Agrigē
tina fuit eidem adiudicata cū toto ſuo territorio,caſtris,
locis,aquis & paſſibus,& uallibus,& montibus,ac locis q̄-
buſcunq;,qui & quæ ſub ea cōprehenduntur de iure, uel
conſuetudine,ſeu ēt poſſeſſione,uel quaſi in pertinentijs,
dictæ ciuitatis Agrigentinæ,ſaltem rōne poſſeſſionis uel
quaſi; ergo pertinent ad ducem Burgundiæ: minor pro-
batur multipliciter.Primò quia dictæ ualles præſtiterūt
obedientiā officialibus Agrigentinenſibus per magna tē-
pora. Ad hoc.l.j.§.cum urbē,ff.de offic. præfect. urb.& in
c.licet,de probatio.Itē quia in ſtatutis & libris deſcriptio
num & datiorū Agrigentinorū appellantur,& nominātur
ualles ſeparatæ,& diuerſæ.ex diuerſitate.n.nominum col
ligitur rerum diuerſitas,ut in l.ſi idem codicilli,C. de co
dicil. ergo cū iſtæ ualles adiudicatæ ſint diuerſæ à ualle
ſancti Martini,ipſi duci Auſtriæ non debent uenire aliæ
ualles diuerſæ:ſed debent remanere apud ducē Burgun-
diæ,cui generaliter fuit adiudicata ciuitas cū toto terri-
torio & pertinentijs.ex ſeparatis.n. non debet fieri illa-
tio,ut in c.ij.de tranſla.præla.& l.neq; natales C.de ꝓba.
maximè, qa ſnīa eſt ſtricti iuris,ut in lege unica,C. ſi una
ſnīa plu.fue.condem.& in c.dilectus,de offici.ordi.no.Bar
tol.in l.ſi expreſſim,ff.de appellatio. ¶ Tertiò pro parte
dicti ducis Burgundię facit,quia in dictis uallibus officia
les ciuitatis Agrigentinæ pręcepta faciebant,& ſtatutis il
lius ciuitatis uiuitur,& ſtatur libris archiui publici, tanq̄
loca ſubiecta deſcripta reperiuntur:quæ oīa ſatis innuunt
illa loca eſſe de pertinentijs dictæ ciuitatis per.d.l.j.ff.ad
munici.& in d.l.j § cū urbem,ff.de offi.præfec.urb.cum ſi-
mi.Et maxime facit,quia foſſatum illa territoria diuidit:
ergo nō poſſunt dici,ꝙ ueniant ſub nomine uallis ſancti
Martini.¶In contrariā partē,ꝙ dicta loca ueniant acceſ-
ſoriè ad uallē ſancti Martini,faciunt ēt plura.Primò plu-
rima inſtrumenta publica antiquitus confecta in dictis lo
cis,in quibus illa loca denominantur ualles ſancti Marti
ni.Et ſic ueniunt oīa appellatione uallis ſancti Martini.
Nam in factis antiquis nō modicā probationē faciunt ta-
lia uerba enuntiatiua ſuper cōfinibus uel unitate,ſeu ſitu
locorū,ut eſt glo.no.in c.cū olim,de cenſi. & idem ibi In-
no.& glo.in c.ſeries,de teſti.& c.illud, de præſump. quā-
quam Barto.in l.penul.C.de iure delibe.dixerit, ꝙ talis
uerba faciunt fidē,qn̄ proferuntur inter partes, argu.eo-
rum,q̄ leguntur & notantur in l.optimam,C.de cōtrahē.
& cōmittē.ſtipula.Sed pōt dici, ꝙ tunc faciunt plenam fi-
dem,ut in dicta.l.optimam: ſed inter extraneos faciunt
præſumptionē nō modicam:iuxta not. in d.c fi.de ſucceſ.
ab inteſta facit,quod not.in l.nuda,ff.de don.Præterea in
caſu noſtro uerba illa fuerunt ꝓlata inter hoīes illorum
locorum,ita,ꝙ debent facere maiorē fidem,maximè qa
illi præſumebantur ſcire qualitatē ſuorū locorum, argu.
in c.uidetur,qui ma.accu.poſ.& in l.ſi chorus,ff.de le.iij.
& quod legi.& nota.in c.cum ca,de proba.in c.ad audien
tiā, de præſcript †.ubi patet, ꝙ per libros antiquos ſeu
12 ſcripturas probantur fines locorū,ff.de lega.iij.l. prædijs
§.Titio.¶Secundo facit ꝓ duce Auſtriæ quoddā priuile-
gium antiquitus cōceſſum per dictū ducē, in quo illa loca
cōprehenduntur ſub uno uocabulo uallis ſancti Martini,
& per idē priuilegiū ſubijciuntur poteſtati alterius ciui-
tatis in criminalibus,& ciuilibus magnis,ut in eo cōtinet.
unde p̄ſuppoſito ſine ueritatis præiudicio,ꝙ illa loca fuiſ
ſent de pertinentijs ciuitatis Agrigentinæ,tamen ex diſpo
ſitione principis potuerunt deputari,ut eſſent de pertinē
tijs alterius ciuitatis.Nā ꝓuincia mutatur & diuiditur ex
diſpoſitione principis.x.diſt.c.j.& in aut.ut iudi. ſine quo
quo ſuf.§.hoc aūt,cū ſimi.facit in ſimili,quod legi.& not.
in c.ſicut, de exceſ.præla.& xvij.q.j.c.& tēporis, cum ſimi.
¶Ego ſtantibus iſtis probationibus adinuicē confligentibus,
bus,arbitror dicendū, ꝙ ſi pōt probari, ꝙ in initio illius
guerræ,uel in progreſſu,de cuius pace nunc agitur, illa lo
ca poſſiderentur per dictā ciuitatem Agrigentinam, tan-
quā exiſtentia de territorio ſeu de pertinentijs ſuis ꝙ iu-
dicandū eſſet ꝓ dicto duce Burgundiæ uigore capitulorū
dictæ pacis.fuit.n.ſibi adiudicata,ſeu donata ciuitas Agri
gentina,cū toto ſuo territorio & pertinentijs q̄ pertine-
rent ad dictā ciuitatē de iure,conſuetudine, uel poſſeſſio
ne,ſeu quaſi &c.ēt ſi pertinerent de iure ad alium ep̄atū,
uel haberent cōceſſionē ſpālem: dum tñ poſſiderent per
ducem Auſtriæ tēpore inceptæ guerræ, uel ab inde citra
&c ut plenius colligitur ex capitulis pacis. Si autem hoc
probari non poteſt, tunc puto illa loca adiudicāda duci
Auſtriæ

Auſtriæ ꝑ ſupradicta: & præſertim quia,ex quo ꝑ ipſum
ducem, ſeu prædeceſſorem ante guerram inceptam illa
loca fuerunt trāſlata quo ad criminalia & ciuilia magna
in aliam ciuitatem ab illa Agrigentina, & in modicis ha
buerunt magiſtratum proprium; deſiuerunt eſſe de ter-
ritorio, & pertinentiis ciuitatis Agrigentinæ, & fuerunt
de territorio & pertinentiis illius ciuitatis, cui fuerunt
dedicata:quia territorium dr̄ à terrēdo, ut no.in l.pupil
lus.§.territorium, ff.de uerb.ſig. vnde ꝑ illum tex.dicit
ibi Bart.ꝙ ſi aliqua ciuitas habet aliquem exercitum in
alio loco, & ibi aliquis deliquit, ꝙ poteſtas ciuitatis pōt
illum punire rōne territorij: quia ſatis ur̄ de territorio
ciuitatis, ex quo exercitus ſuus ibi terret, & dominatur.
Ad idem quod no.Bar.in l.j.ff.de dam.inf. ubi dicit, ꝙ ſi
caſtrum habet magiſtratum de per ſe, & non ſubiicitur
ciuitati,in qua eſt, cenſetur in ſuis iuribus ut ciuitas. ad
idem quod no.Bal.in c.j.§.ad hæc, de pace iu.fir.coll.x.
13 ubi dicit, † ꝙ caſtrum ex ſe iure cōmuni inſpecto non ha
bet iuriſdōnem,niſi princeps ſibi dederit,uel illam p̄ſcri
pſerit. facit quod idem Bal.no.in l.fi.C.ſi à non cōpe.iud.
& Io.And.in c.cum ęterni,de re iud.lib.6. ubi uolunt, ꝙ
ſi caſtrum habet iuriſdōnem de per ſe,non ſequitur in ali
quo ciuitatem; & idem ur̄ uelle Bar.in d.l.j.de dam.infe.
Cum ergo ex diſpōne ducis Auſtriæ ante guerram factā
illa loca non ſubiicerentur ciuitati Agrigentinæ; ergo
conceſſa Agrigentina ciuitate cum ſuo territorio & per-
tinentiis,non ueniūt illa loca cum nō ſint de territorio,
uel pertinentiis. Et cum dux Auſtriæ illam ciuitatē do-
nauerit nō ex mera liberalitate,non debet fieri larga in-
terpretatio,ſed ſtrictiſsima:qa in odioſis debet fieri ſtri-
cta interp̄tatio,ut in regula,odia reſtringi,de reg.iu.li.6.
& imputandum eſt duci Burgundiæ,qui uerba largius &
clarius non concepit iuxta not.in l.ueteribus, ff.de pac.
Præſumendum eſt enim, ꝙ dux Burgundiæ ſtrictè intel-
lexerit illa uerba, cum non præſumatur iactare ſuum l.
cum de indebito,ff.de proba. facit glo.no.in l.cum quis,
ff.ſi cer.pet. & tex in c.ſuper hoc,de renun. Non obſtant
contraria ſuperius alleg. in fauorem ducis Burgundiæ.
¶Ad aliud uerò ſimul reſpondeo,& dico,ꝙ licet datia, &
alia onera quæcunq; contulerint & ſubierint illa loca cū
ciuitate Agrigentina: tñ cum hæc potuerint contingere
ante deputationem & tranſlationem factam per dominū
Auſtriæ,non probant,ꝙ ſint de præſenti de territorio il-
lius ciuitatis. Et præſuppoſito,ꝙ aliquando contulerint
caſualiter ad tempus,per hoc non deſinunt habere natu-
ram diſtinctam per l generali.§.uxori, ff.de uſufr.leg. &
l.quæſitum, in prin.& in fi.ff.de leg.iij. Oportet.n.proba
re, ꝙ poſt illam conceſsionem, ſeu tranſlationem ciuitas
Agrigentina poſſederit illa bona tanto tēpore tanquam
ei pertinentia, ꝙ fuerint legitimè præſcripta,arg.in c.ad
audientiam,de præſcrip. & in l.fi.C.finium regun. Ad id
autem, quod dr̄ de nominatione, poteſt reſponderi du-
pliciter. Primò, ꝙ præſuppoſito, ꝙ illa loca ſint diuerſa
à ualle S. Martini:tñ ſatis eſt duci Auſtriæ,ꝙ non ſint de
territorio & pertinentiis ciuitatis Agrigentinæ, ut patet
ex prædictis. Præterea nominatio plenè non probat, ex
quo non fuit facta inter partes contendentes, ut no.Bar.
in d.l.pen.C.de iure delib. facit quod no.Bart.in l.fi.C.ſi
à nō cōpe iud.Vltimò & melius poteſt dici, ꝙ cum teſtes
& inſtrumenta debeant reduci ad concordiam, ſi fieri po
teſt.ut in c.cum tu,de teſti.no plenè in c.in noſtra,eo.tit.
facit.c.periculoſè,de pœni.diſt.1. debemus interpretari,
ꝙ illa loca habent uocabula ſpecialia; tñ generaliter cō
prehendebantur ſub uocabulo uallis S. Martini. Nec eſt
hoc nouum; facit quod legi. & not.in c.inter dilectos,de
dona.per Inn.in c.petitio, de procur. & 99.diſtin.c.j. ubi
bonus tex. & in c. periculosè. ¶Venio ad quartum du-
bium, de quo quæritur, an turres in capite pontis caſtri
Tritij poſitæ, pertineant ad ducem Auſtriæ, ad quem ꝑ-
tinet dictum caſtrum, an uerò ad ducem Burgundiæ, cui
fuit adiudicata ciuitas Agrigentina, in cuius territorio
uidentur dictæ turres conſiſtere.Videtur primò illas ſpe
ctare ad ducem Burgundiæ: quia ędificium cedit ſolo,ut
in §.cum in ſuo,cum ſequenti inſti.de rerum diui.& in l.
adeò §.ex diuerſo, ff.de acq.re.do. ſed dictæ turres ſunt
ædificatæ in territorio dictæ ciuitatis; ergo cedunt ipſi
ciuitati,& per conſequens duci Burgundiæ,cui illa ciui-
tas fuit adiudicata. maior aperto iure probatur: minor
autem conſtat ex eo, quia ciues Agrigentini certis tēpo-
ribus in dictis turribus habitaſſe probant, & in eis datia
ꝑ datiarios Agrigentinos quæſita,& exacta fuerunt.prę-
ſumi ergo debent eſſe in territorio,ex quo ciues nomine
ciuitatis ibi talia exercebant, ſaltem hoc caſu, quo non
conſtat,ꝙ ſint de alieno territorio; ad hoc bo.tex.in c.j.
de relig.domi.iunctis notatis ibi per Inn.ubi probatur,ꝙ
ſi non conſtet in cuius diœceſi ſit certa eccleſia,præſumit
eſſe in diœceſi illius, qui ibidem aliqua iuriſdictionalia
exercuit. Secundò præſuppoſito, ꝙ à principio illæ tur-
res ædificatæ fuiſſent iuxta pontem ad uſum caſtri: tñ cū
pons fuerit iādiu diruptus,& ſublatus,remanſerunt tur-
res ſeparatę à dicto caſtro, & ꝑ conſequens remanſerunt
in ſua libertate; iō ilicò acceſſerunt ciuitati, in cuius ter-
ritorio erant,cum ceſſante cauſa ceſſet effectus,ut in c.cū
ceſſante,de appel. & res de facili redeat ad naturā ſuam.
35.diſt.c.ab exordio, & l.ſi vnus,ff.de pac. ſaltem habito
reſpectu, ꝙ dñs non curauit pontem reficere iādiu, licet
potuerit;& ſic ur̄ amplius noluiſſe illis ad ſeruitium dicti
caſtri uti. Ad hoc quod no.in ſimili per Io.And.in c.que-
relam,de elect.in uerbo,de nouo, & per Bar.in l.ſi de eo.
§.ſi forte,ff.de acq.poſſ. nec de nouo poſſet trāſlata in du
cem Burgundiæ ciuitate cum toto ſuo territorio pōtem
reficere: quia eſſet nouam ſeruitutem imponere, cum à
priori ſeruitute illud territorium liberatum fuerit, q̄d
non licet ſine conſenſu noui dñi.l.quēadmodum, ff.ad l.
Aquil. in prin.& in l.quoties, ff.de ſer. ¶Sed his nō ob-
ſtan.quæ caſui noſtro minimè obſtant, pro duce Auſtriæ
arbitror ſententiandum. moueor principalr̄ duplici ca-
pite. Primò,quia ex quo clarè non conſtat ſolum, in quo
dictæ turres fuerūt ædificatæ, fuiſſe ſeu eſſe de territorio
ciuitatis Agrigentinæ, ut mihi in facto præſupponitur,
præſumendum eſt,ꝙ fuerint, & ſint de territorio dicti ca
ſtri tum ꝓpter uſum, ad quem fuerunt illæ turres ædifi-
catæ:tum propter cōnexitatem ſeu contiguitatem, quam
habebant cum ponte & aliis ędificiis dicti caſtri: tum qa
caſtrum utebatur illis tanq̄ ſuis pertinētiis, ad hoc.d.c.j.
de relig.do.& quod ibi no.ꝑ Inn.ut enim ibi apertè col-
ligitur,ſi ignoretur in cuius diœceſi ſit eccleſia ędificata,
præſumitur eſſe in diœceſi illius qui exercuit ibi aliqua
ep̄alia; ita,ꝙ rōne exercitij certorum iurium, p̄ſumitur
ꝓprietas totius. ita ad ꝓpoſitum, ex quo caſtrum utebat̄
illis turribus tanq̄ ꝑtinentiis ſuis, & à principio fuerunt
ędificatæ ad uſum dicti caſtri,præſumēdum eſt, ꝙ in ſolo
dicti caſtri fuerūt ædificatæ, ad idē facit.l.fi.C.de rei uē.
14 ubi patet, † ꝙ poſſeſſor non tenetur reſtituere rem, quā
poſsidet, niſi plenè ꝓbanti dñium. præſumitur.n.poſſeſ-
ſor dñs,ut no.in c.cū ad ſedem,de reſti.ſpol.& ſemel dñs
ſemper præſumitur dñs,ut in l.ſiue poſsidetis,C de ꝓba.
Item, ut ſ̄ dixi, quāquam caſtrum de iure cōi non habeat
pertinentias & territorium: tñ hodie ex ſtatutis,cōſuetu
dinibus,& priuilegiis cōiter habent, ut no.in iuribus ſu-
pra

pra alleg. in aliis dubiis tñ ad probandum pertinentiam caſtri ſatis eſt probare cõſuetudinem: hic aũt non ſolum probatur has turres eſſe de pertinentiis caſtri ex conſuetudine: quinimò probatur, ꝙ originał͛r ad hoc fuerunt ędificatæ, ut cederent ipſi caſtro ad eius cuſtodiam. Præterea non eſt ꝑſumendum, qđ in territorio ciuitatis fuiſſent ędificata fortilitia ad cuſtodiã caſtri alterius territorij diuerſi ciuitate, cũ etiã in ꝓprio ſolo nõ liceat fortilitia facere, q̃ poſſint cedere ad ęmulationem alterius ciuitatis, ut no. in l. opus nouũ, ff. de ope. pub. no. Inn. in c. fi. de reſti. ſpo. ergo ꝑſumũtur ędificare in ꝓprio territorio ipſius caſtri. ¶ Ex ſecundo capite moueor: qa ꝑſuppoſito ſine ueritatis ꝑiudicio, ꝙ in ꝓprio territorio ipſius ciuitatis Agrigẽ. fuerunt ędificatæ: tñ ex quo dñs utriuſq; loci illas ędificauit, & reputauit ad uſum caſtri, uř donaſſe illud ędificium cũ ſolo ſuo illi caſtro, ſeu territorio caſtri ꝑ l. qđ conclaue, ff. de dã. inf. ita, qđ ſolum ceſſit ędificio, ſicut in ſimili dicimus, cũ clericus de pecunia eccłię ędificauit in ꝓprio ſolo, ut fauore eccłiæ ſolũ cedat ędificio, ut no. gl. in c. apłicos. 12. q. 2. uř. n. princeps uoluiſſe ampliare territoriũ dicti caſtri. põt. n. Rex ſeu Dux aliqua donare de apicibus dignitatis ſuæ, dũmodo neminẽ lædat, ut no. Io. An. in c. grandi, de ſup. neg. pręla. lib. 6. & Bar. in l. ꝓhibere, ff. qđ ui aut clam, & præſertim hoc caſu, in quo non fiebat alienatio extra dignitatem ſuam, ut in ſimili habetur in l. uoluntas, C. de fideic. & in c. cũ apoſtolica, de his quæ fi. à præla. Ad idem optimè facit quod legi. & no. in l. j. ff. de ſer. leg. Tertiò principał͛r induco dictum Bar. in l. ij. ff. de uerb. ſig. Et Iac. de Are. in l. ſi finita, ff. de dam. inf. uoluit. n. ꝙ ſi princeps cõcedit mihi dignitatem, uř concedere illã cũ tota ſua iuriſdõne & territo-
15 rio. Ad idem quod ipſe Bar. in ea. l. no. ꝓpe fi. † ubi vult, ꝙ ſi ciuitas augetur & cingitur nouis muris, ſeu foſſatis, ſeu plantatis, totum augumẽtum cõprehenditur appellatione ciuitatis: ita ampliando princeps ædificia caſtri faciendo nouas turres, totum debet cõprehendi ſub pertinentiis caſtri. ¶ Nunc reſtat rñdere ad ꝯ̃ria pro alia parte inducta. Et primò ad primum ſatis patet reſpõſum ex prædictis. Fateor. n. ꝙ ædificium factum purè in alieno ſolo, cedit ſolo; ſed in caſu noſtro, hoc non contingit: quia ædificator turrium erat dñs utriuſq; territorij: vnde ædificando in vno territorio, & deputando illud ædificiũ ad uſum alterius territorij, uř illud ædificium cum omni iuriſdictione tranſtuliſſe ad uſum caſtri, ut s̃ dixi, maximè ꝑ l. quod conclaue, & ꝑ no. per Bar. in d. l. ij. ff. de uer. ſig. nec obſt. tex. in fi. d. l. quod conclaue, cũ ibi no. ubi innuit, ꝙ dñium cedit ſolo: ſed alius locus debet habere uſum iure ſeruitutis; ad idem. l. j. de ſerui. leg. quia dico illud procedere, qñ dominus utriuſq; ædificij legauit, ſeu diſpoſuit de illis ædificiis in diuerſis perſonis. nam tũc conſequitur qs legatum cum iure ſeruitutis. Sed in caſu noſtro aliud contingit. nã dico, ꝙ ſolum, ubi fuerunt ædificatæ turres, cedit ædificio, & turres cũ ædificio ſunt effectæ de pertinentiis & territorio caſtri, ſicut contingit in portícu & in cõclaui. Contrarium. n. procederet, qñ dñs utriuſq; territorij ſpecificè donaſſet illud ſolum alteri: quia tunc ædificium cederet ſolo cum iure ſeruitutis. Sed hoc non contingit in caſu noſtro, nec eſt ueroſimile, ꝙ dñs hoc ſenſerit: quia illud ſolũ inutiliter remaneret apud dñm totius territorij, arg. in l. antiqtas, C. de uſufr. Præterea negatur in facto turres fore ædificatas in alieno territorio; & in dubio ꝑſumendum eſt, ꝙ in ꝓprio per ſuperius dicta. Non obſt. quod dicitur, ꝙ datia ibidem fuerunt exacta per ciues Agrigentinos: quia hoc in facto præſupponitur, ꝙ hoc caſualiter contigit tempore guerræ, cum dux eſſet dominus utriuſque territorij. vnde licet dominus ad alium uſum utatur rebus per aliqđ tempus, non uidetur uoluiſſe omnino alterare naturam rerum, ex quo ſaltem per coniecturas urgentes hoc non apparet, arg. opt. in l. quæſitum, in prin. & in fin. ff. de lega. iij. præſertim cum hæc exactio datiorum non habeat excludere, quinetiam ad uſum caſtri remaneant deputata. iſta enim ſe adinuicem compatiuntur; ideo ſecundus uſus non habet alterare naturam rei; ſecus, quando ſe non compatiuntur; ita loquitur. l. quod cõclaue, præalleg. facit ad hoc in argum. l. nemo, & quod ibi no. C. de
16 aſſeſſ. † ubi patet, ꝙ ſecundum officiũ excludit, primum quando ſe non compatiuntur aliàs ſecus: facit. l. neque natales. C. de probatio. & cap. officij. de teſtam. & l. ſi conſul, ff. de adoptio. & cap. ex literis, de probatio. & quod ibi not. & cauſa naturalis & originaria uincit accidentalem. l. qui habet, ff. de tutel. Non obſtat ſecundum principale argumẽtum, quod fit de pontis diruptione, & negligentia domini non reparantis pontem, per no. per Ioan. And. in d. c. querelam, & per Bart. in d. l. ſi de eo. ꝙ, ex quo caſtrum habet intentionem fundatam ex prima conſtructione, & fundatione turrium, nil habet officere ſibi diruptio pontis, ex quo nõ apparet facta ſerioſè per dominum, ut turres ſeparet à pertinentiis caſtri, præſertim cum dominus deſtruxerit pontem ex cã temporali, ſ. ut caſtellani tunc rebelles non ualerent habere ſubſidium; vnde id, quod fit caſualiter, non alterat naturam rei, ut in d. l. generali. §. uxori, ff. de uſufruc. leg. & in l. quæſitum, in prin. & in fin. præalleg. Præterea, cum pons & turres eſſent ad uſum caſtri, licet tollatur pons, nõ tamen debent ſubtrahi res, ſicut ſublata vna ex duobus ſeruitutibus, remanet aliqua, ut in l. ſi dominus, ff. de ſeruitu. urban. præd. & in cap. ex tuarum, de auto. & uſu pal. nec habet officere negligẽtia allegata in refectione pontis. Primò quia negligentia negatur in facto. cum. n. Dux Auſtriæ multis & magnis tẽpeſtatibus fuerit inuolutus, non debet dici negligens, ſi intra octo ann. pontem non refecit, præſertim quia cum ipſe eſſet dñs utriuſque territorij, nõ arctabatur aliquo iure in illius refectione; & ſic non põt dici negligens; quinimò uidemus, ꝙ Iudæi, q non poſſunt de nouo erigere ſynagogam: tñ ſi antiqua corruit, poſſunt illam reparare, ut in c. conſuluit, de Iudæis, etiã ſine præfixione alicuius termini, ut ibi; nec põt quis dici negligens, qñ cõmodè non põt. l. Nepos Proculo, ff. de uerb. ſig. præſertim qñ ad hoc non arctabatur in caſu noſtro. nec in aliquo habent iuuare ducem Burgundiæ notata per Io. An. & Bar. in locis præal. ipſi. n. loquũtur, qñ per negligentiam perditur ciuilis poſſeſſio, alio occupante naturalem. nam certè, ſi quis intrauit fundum meum, & ego, qui poſſideo ciuiliter, negligo ire & recuperare poſſeſſionem, perdo ꝑ negligentiam, ciuilem: qa uideor ſuſpicari me poſſe repelli iuxta no. in d. l. clã poſſidere. §. qui ad nũdinas, ff. de acq. poſſ. & in d. c. olim, elj. de reſt. ſpo. Sed nos ſumus in caſu penitus ſeparato, cum nemo occupauerit illas turres dirupto põte: imo poterat Dux Auſtriæ illas poſſidere ad læſionem caſtri. nam & in poſſeſſione idem ſtatuitur. ſi. n. abſente me de poſſeſſione mea nemo illam intrauit, non per hoc perdo ciuilem, ſi negligo ire ad poſſeſſionem meã, niſi ſteterim per tñ tempus, quod induceretur obliuio, puta per decẽnium, ut no. in d. l. ſi de eo, & ꝑ Din. in regula, ſine poſſeſſione, de reg. iu. lib. 6. quinimò ſi alius intraſſet fundum meũ, ego ignorans negligo ire ad eundem fundum; non per hoc perdo ciuilem, niſi ſteterim per decẽnium; quia tunc ex obliuione præſumpta perditur poſſeſſio; hoc apertè uoluit glo ſingularis, de qua Bar. ibi facit magnum feſtum, in l. j. C. de ſer. fug. & ſentit Di. in regula ꝑal. & pręſertim procedit concluſio ſupra facta in caſu noſtro, cum nõ ſit elapſum decennium à tpe diruptionis põtis, nec apparet de aliquo actu, per quem uideatur dñs omnino uoluiſſe dictas turres ſeparare ab uſu caſtri. Ad ꝑdicta opti-
17 mè facit, quod in ſimili no. Inn. in c. ij. de apoſt. † ubi concludit, ꝙ priuilegium clericatus non perditur, niſi per actum omnino ꝯ̃rium clericatui, & qui ſe non compatitur cum clericatu; alias ſecus. Ad idem, quod not. doc. in
18 c. j. de cleri. cõiug. ubi dicũt, † ꝙ ſi clericus in minoribus ꝯhit matrimonium per uerba de præſenti, perdit ipſo facto beneficiũ eccleſiaſticũ: ſecus, ſi contrahit ſponſalia de futuro: qa ſpõſalia de futuro multis modis poſſunt diſſolui; & ſic nõ repugnant prorſus retentioni beneficij: ſecus ĩ contractu matrimonij per uerba de præſenti; ita dicendũ omnino in caſu noſtro. Et hæc ſufficiant quo ad quartum dubium. ¶ Quintum dubium, ad quem portus propè Tritium pertinere debeat, an ad ducem Burgundiæ ratione ciuitatis Agrigentinæ, quæ fuit ſibi adiucata cum toto ſuo territorio, & omnibus pertinentiis; an ad ducem Auſtriæ, ad quem ſpectat locus, ſeu terra Tritij? allegatur ꝓ ducæ Burgundiæ, ꝙ debeat ſibi ſaltem pro dimidia parte adiudicari; qm̃ in territorium ciuitatis Agrigentinæ uſq; in mediam Abduam durat. hinc eſt, ꝙ ciues Agrigẽtini habẽt in dicta aqua Abduæ multa molendina, & certas piſcarias, & aliqñ tenuerunt naues in quodã ſuperiori portu; & ideò cum ille portus Tritij ſit ex dicta aqua Abduæ, debet dictus dux Burgundiæ habere illũ portũ pro dimidia parte, ſicut territoriũ illius ciuitatis durat uſq; ĩ mediã Abduã. ¶ In ꝯ̃rium pro parte ducis Auſtriæ allegatur, ꝙ dictus portus ſolet ſemper in Tritio incantari, & in totum exigi, & quia proprietas dicti portus eſt aliquorum ciuium alterius ciuitatis. Itẽ quia licitę & bulletæ ſꝑ pertinuerũt ad Tritium & ad dños Tritij per tm̃ tp̃s, cuius initij non eſt memoria; ad hoc alleg. c. ſuper q. buſdã, de uer. ſign. & in l. cum de in rem uerſo, ff. de uſur. cum ſimili. iſtud ergo ius portigandi nullo modo diuidi debet, cũ ſemper ꝑuenerit ad Tritium ẽt tempore, quo ciuitas Agrigentina pertinebat ad alium dñm, quàm ad ducem Auſtriæ. Mihi aũt uidetur ducem Auſtriæ ex multiplici capite in iuſtitia huius portus præualere. primò qa cum clarè non conſtet, in cuius territorio ſit, debet præſumi eſſe in territorio Tritij, ex quo dñi de Tritio exercuerunt ius bulletandi, & incantandi, & alia, de quibus ſupra, faciẽdo, ut probaĩ in c. j. de relig. do. iũcto dicto Inn. & aliorum doc. ibidem. Præterea & ſecundo, præſuppoſito ꝙ illud territorium ab initio fuiſſet cõe, uel etiam in totum ciuitatis Agrigentinæ: tamen, ex quo per tantum tempus, de cuius initio nõ eſt memoria, illa ciuitas, uel qui tenebat prius illam ciuitatem, non exercuit ibi ius territorij, ſed domini Tritij tantum; ergo fuit locus ille præſcriptus. cum iura unius loci poſſint indubiè pręſcribi, etiam quo ad iuriſdictionem, & nedum contra inferiorem. ſed ẽt contra Papam & imperatorem, ut in l. cõperit, C. de præſcr. 30. uel 40. ann. & in c. ad audientiã, & c. ſi diligenti, de præſcr. no. Inn. in c. bonæ. 2. de poſtu. ꝑla. facit. l. fi. C. finium regũ. quinimò ea iura, quę ſunt principi reſeruata in ſignum prærogatiuè & priuilegij ſpecialis, poſſunt præſcribi per tm̃ tp̃s, de cuius initio memoria non exiſtit, ut in c. ſuper quibuſdam, de uerb. ſign. ut ius exigendi datia, legitimandi, & ſimilia, ut ibi in l. ſi publicanus. §. in uectigalibus, & ibi per Bar. ff. de public. & concludit ibidem, ꝙ ſi iſta iura pertinent in loco ad aliũ, quàm ad principem, poteſt præſcribi minori tempore; & de hoc per eundem in l. j. ff. de aqua plu. arcen. Alia uerò iura principis, quæ non ſunt reſeruata in ſignum ſpecialis priuilegij, pręſcribuntur minori tempore, ut in d. l. cõperit, & plenè per Bar. in l. intra quatuor, ff. de diuer. & temp. præſcr. niſi ſint reſeruata in ſignum ſupremi dñij: quia illa ſunt impræſcriptibilia, ſtante ſubiectione; exemplum in tributo; ſic loquitur. d. l. comperit, in fi unde in caſu noſtro, ubi non præſcribitur cõtra principem, in dubio procedit præſcriptio iure communi. fortius ergo in caſu noſtro procedit pręſcriptio, quę eſt tanti temporis, de cuius initio non eſt memoria, quæ habet uim conſtituti, ut in l. hoc iure. §. ductus aquæ, ff. de aqua plu arcẽ. & ĩ l. j. §. fi. ff. de iti. actuq; pri. ex quo quis exercet aliqua iura animo acquirendi uniuerſalem iuriſdictionem, eam acquirit alio nõ poſſidente, & præſumitur animus acquirendi uniuerſalẽ iuriſdictionẽ, ex quo exercet aliqua iura generalia, ſeu quæ ſunt ſigna uniuerſalis iuriſdictionis, ut eſt intrare prætoriũ per locũ, uel ius bulletandi, & licentiandi, & portum incantandi, & ſimilia. Et hæc uidentur apertè de mente Inn. in c. dilectus, de capel. mo. facit quod no. gl. & doc. in c. quod clericis, de fo. comp. ita cõtingit directè in caſu noſtro, ut patet ex prędictis. Debemus ergo concludere, ꝙ dñi Tritij præſcripſerunt totalem iuriſdictionem in dicto portu. Et ex eiſdẽ rationibus idem uidetur dicẽdum de portu prope Sonzinum poſito, cũ dicatur, ꝙ per multa & multa tꝑa dictus portus fuit incãtatus, & deliberatus per homines Sonzini, ꝑ eos inſtitutus, & ad eorũ ripã reductus, & ſemper à Sonzino noĩatus fuit: & quia homines Sonzini prętendũt & probãt eorũ territoriũ durare ultra Olium, & ultra Olium iuſticiã faciunt, & locũ iuſtitiæ habere ſolent. unde pręſumẽdum eſt, ꝙ dictus portus ſit in eorũ territorio: uel quod legitimè fuerit per eos præſcriptus per ſupradicta. Non obſtant allegata pro parte ducis Burgũdiæ. Et primò in eo, ꝙ allegatur, ꝙ per priuilegium imperiale territoriũ ciuitatis ſibi adiudicatæ comprehendit totum Oliũ, ſeu aquã Olij: Ad hoc. n. poteſt rñderi, ꝙ præſuppoſito, ꝙ ſic fuiſſet: tñ contra priuilegium fuit legitimè præſcriptũ per homines Sonzini. nam cõtra priuilegia principis currit præſcriptio in contrarium, ut in cap. ad hoc, & cap. accedentibus, de priuileg. & cap. ad audientiam, de præſcrip. Præterea in contrarium oſtenditur aliud priuilegium, cui non uidetur derogatum per ſecundum, cum de illo non fiat mentio ſpecialis, ſicut requiritur de derogatione priuilegij, ut in cap. ueniens, de reſcrip. not. glo. in regula, generi, de regu. iur. lib. vj. 25. quæſt. 2. in ſumma. Et ſi dubitatur de reuocatione, uel de authoritate temporis ſententiandum eſt pro duce Auſtriæ, qui eſt poſſeſſor, ut in regula, cum iura partium ſint obſcura, de reg. iu. lib. vj. & in c. ex literis, de probatio. Non obſtat ſecundò, quòd dum fuiſſet pax facta, includecta, includebatur iſte portus. nam hoc potius facit contra ducem Burgundiæ, quàm pro eo: uigore illius pacis nihil poteſt peti, cum non habuerit effectum, ut in cap. peruenit, de iureiu. & cap. conſtitutis, de pœnis, & in regula, fruſtra fidem, de reg. iu. lib. vj. & in l. quæro. §. inter locatorem, & quod ibi not. Bar. ff. loc. Præterea ſi tunc fuit incluſus ſpecificè, & nunc & in pace renouata fuit prætermiſſus; ergo apertè concluditur, quòd tacitè fuit excluſus, arg. in l. pacta nouiſsima, C. de pac. & in l. pacta, ff. de contrahen. emp. cum ea, quæ ſpeciali nota uidebantur digna, ſi nunc non exprimuntur, uidentur eſſe neglecta; & ſic in diſpoſitione non includi, ut in cap. quãuis, de præben. lib. vj. Præterea cum illa locorum adiudicatio fuerit ſatis odioſa ex parte ducis Au-

UNIVERSITA DE

Auſtriæ, id, quod nunc non fuit expreſſum, habetur pro
omiſſo, arg. in l.commodiſſime,ff.de lib.& poſth.& in c.
ſuceptum, de reſcrip.lib.vj.cum ſimilibus. Et hæc ſuffi-
ciant. Laus Deo. NIC. ABB.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

*QVAEDAM domina.B. donationem fecit inter uiuos,
uenerabili uiro magiſtro Lucæ ordinis fratrum Minorum de ſex-
decim florenis aureis annis ſingulis toto tempore uitæ dicti magi
ſtri Lucæ exoluendis pro libris emendis, & aliis neceſſitatibus
pro ſtudio Theologiæ ſupportandis, pro quorum ſolutione obli-
gauit penſionem cuiuſdam apothecæ iuris & proprietatis ipſius
donatricis; demum dicta domina.B.condidit teſtamentum, &
reliquit dictam apothecam cuidam Nicolao conſanguineo ſuo
cum onere ſoluendi dicto magiſtro Lucæ de penſione dictæ apo-
thecæ florenos ſexdecim auri annis ſingulis ſecundum tenorem
ſupraſcriptæ donationis. hoc tamen addito, & ſpecificato per
dictam teſtatricem quòd ſi contingat ullo unquam tempore,
uel caſu dictum magiſtrum Lucam non fore capacem dictæ do-
nationis, cum fratres Minores nullum proprium, & maximè
in particulari habere, uel conſequi poſſunt, dicto caſu adueniē-
te quòd non ſit capax dictorum ſexdecim florenorum, legauit
dicto Nicolao liberè dictam apothecam &c. demum contigit in
facto, quòd dictus magiſter Lucas obtinuit à ſede apoſtoli-
ca, mentione facta de dictis donatione & ultima uoluntate,
facultatem recipiendi dictas pecunias annis ſingulis pro libris
emendis, & aliis neceſſitatibus ſupportandis pro ſtudio theo-
logiæ uſq; ad beneplacitum ſedis apoſtolicæ & de licentia ſupe-
rioris ſui &c.ut latius in dictis literis apoſtolicis cōtinetur.Nūc
autem dictus Nicolaus ſeu eius hæres, mortua teſtatrice, ſolu-
tis iam aliquibus annis dictis ſexdecim florenis dicto magiſtro
Lucæ, reſiſtit ſoluere, dicens eum dictorum denariorum de iu-
re, & ſecundum regulam ſuam non eſſe capacem; & per con-
ſequens dicta apotheca ſine aliquo onere debet ſibi libere rema
nere iuxta dictæ teſtatricis uoluntatem, quæritur quid iuris.*

CONSILIVM LXIII.

1 *Relictum factum incapaci, habetur pro non ſcripto.*
2 *Fratres minores, & alij qui ſunt de genere mendicantium, di-
cuntur mendicantes.*
3 *Relictum factum ſingularibus fratribus pro libris emendis ua
let, & ad uitam, ſeu pro neceſſitatibus.6.*
4 *Relictum annuum factum pro concernentibus diuinum cul-
tum, ualet.*
5 *Quælibet eccleſia cathedralis ſuis ſumptibus debet tenere ma-
giſtrum.*
7 *Seruus eſt capax in cauſa alimentorum.*
8 *Monacho ſi aliquid relinquitur, cum hoc quòd non acquiratur
monaſterio, ualet relictum.*
9 *Stipulatio hodie non requiritur ad ualiditatem donationis.*

IEſu Chriſti redēptoris præſidio per prius
humiliter ex corde inuocato,
ut ueritas huius quæſtionis clarius eluceſcat, ar
gumentabor prius partem negatiuam, uidelicet quòd
dictus magiſter Lucas non ſit huius donationis ſeu re-
licti capax, & per conſequens dicta apotheca abſque ſu-
praſcripto onere debeat apud dictum Nicolaum ſeu
eius hæredem remanere. Et primo ſic; fratres Minores
tam in particulari, quam in communi non poſſunt ſibi
aliquid appropriare, cum ſe à bono temporali expro-
priauerint, ut dicit tex.in cle.exiui de paradiſo, de uer.
ſig in §.cupientes. ergo dictus magiſter Lucas nec per ſe,
nec nomine conuentus potuit dictam donationem reci-
pere. hoc uidetur confirmare tex.in c.nimis.2.de exceſ.
præla.in prin.ubi dicitur, ꝙ fratres Prædicatores & Mi-
nores Chriſto pauperi famulantur &c.cum ergo debeāt
eſſe, & Chriſto ſeruire in arctiſſima paupertate; ergo
non ſunt capaces annui reditus. Præterea quid expedit
in has ire ambages, cum tex.in hoc uideatur rotundus
& clarus in cle.preall.exiui, in §.cūque.ubi dicitur,quòd
cum annui reditus inter immobilia cenſeantur à iure,
ac huiuſmodi reditus detinere paupertati & mendicitati
repugnet, nulla dubitatio eſt quòd dicti fratres reditus
quoſcūq; & poſſeſſiones, uel eorum ēt uſum, cum eis nō
reperiatur conceſſus, recipere uel habere conditione cō
ſiderata ipſorum non licet, cum non ſolum quod malum
eſſe dinoſcitur, ſed etiam omne, quod ſpeciem habet
mali, ſit uiris perfectis ſpecialiter euitandum. hæc ſunt
formaliter uerba illius tex.quæ uidentur contra dictum
magiſtrum Lucam ualde ſtringere, præſertim in eo, qd
prohibet recipere reditus quoſcūque,etiā reſpectu uſus;
cum dixerit,quoſcūque,nihil excipiendo, uidetur inclu-
ſiſſe annuum reditum cuiuſcūq; qualitatis & cōditionis,
arg.in c.ſolitæ, de maio.& obed.& 19.diſt.c.ſi Romano-
rum, & l.de pretio,ff.de pub.cum ſimi.facit etiam ratio
generalis ſequens, dum dicit eos debere euitare omne,
quod habet ſpeciem mali. tale nāq; uidetur hoc legatū.
nam uidetur in fraudem factum librorum cauſa, cum ſe
extendebat ad totum tempus uitæ dicti magiſtri Lucę,q
iam die effectus eſt magiſter ī ſacra pagina. Vnde fortius
non debet aliquid operari, præſertim in caſu noſtro, ut
in d.cle.exiui.§.cupientes, & quod in iſtis fratribus not.
Bal.in authen.ingreſſi, C.de ſacroſ.eccl. Item & ſecun-
dò principaliter dicta donatrix habuit reſpectum nō ad
eccleſiam fratrum uel aliorum conuentuum,ſed ad per-
ſonam dūtaxat dicti magiſtri Lucæ. nam fecit donatio-
nem dicto magiſtro Lucæ ad habendum, tenendum, &
poſſidendum, & diſpenſandum, prout ſibi uidebitur, &
placebit pro libris emendis,& ſtudio theologiæ, & aliis
ſuis neceſſitatibus, ut latius patet in inſtrumento dona-
tionis confecto. quæ quidem uerba in pluribus iuri, &
regulæ fratrum Minorum repugnant. Primò quatenus
donauit magiſtro Lucæ ad tenendum, & poſſidendum &
expendendum &c. Et tamen certum eſt, quòd omnis pe-
cuniæ contractatio eſt dictis fratribus prohibita, ita, ꝙ
eam tangere non poſſunt, ut in d.clemen.exiui, in §.por
rò cum dictus &c. Secundò quòd intendebat donare ma
giſtri Lucæ perſonæ, & ſic eum facere in particulari capa
cem, quod non licet nedum fratri Minori, ſed nulli reli-
gioſo, ut in c.non dicatis,&c.nolo.12.q.1.& in d.cle.exi-
ui.§.cupientes, præalle. Tertiò in eo, quod donauit pro
ſuis neceſſitatibus per hoc.n.non pōt negari,quin mendi-
citas incūbens fratribus minoribus releuetur contra iuris
diſpoſitionem,cum fratribus mendicantibus incerta men
dicitas per quæſtum debet uictum tribuere, ut dicit
tex.in cap.j.de relig.do.lib.vj.& faciunt uerba teſtatricis
in teſtamento prolata, dum dixit, quòd ſi dictus ma-
giſter Lucas non ſit capax,cum fratres minores non poſ-
ſint aliquid habere, præſertim in particulari &c.& ſic
apertè ſenſit,quòd donationem fecerat perſonæ fratris,
non autem eccleſiæ,uel conuentui.cū aūt hæc ſint cōtra-
ria regulæ ipſorum & iuri,ergo dicta donatio nō ualuit:
quia geſtum contra ius eſt nullum,ut in l.nō dubiū,C.de
legi.& 10.di.uides:Hoc apertè probatˉ in ſimili in l.ſi in
1 metallum,ff.de his.quæ pro non ſcrip.ubi patet,†ꝙ reli-
ctum factū incapaci,habetˉ pro nō ſcripto, & ꝑ conſequēs
perinde eſt,ac ſi nō fuiſſet factū,ut ibi, & facit quod legi.
& no.in l.qđ meo,& l.ſi me in uacuā,ff.de acqui.poſ. in ter
minis noſtris uidentur fuiſſe de mente Barto. in minorica
ſua ſuꝑ cle.exiui de paradiſo,ubi dixit,ꝙ legatū pōt fieri
fratribus minoribus ꝓ libris.In alia uerò parte dixit, qđ
annuū legatū ad tēpus nō modicū fratribus fieri nō pōt ꝑ
d.cle.exiui.§.cūque & ſic ſentit ꝙ ēt ꝓ libris nō pōt annuū
legatū ad tēpus nō modicū fratribus fieri;& ita,ut audio,a-
liqui intellexerunt percipientes uerba ſua,ut (arbitror)
potius ad corticē,quā intellectū.¶Sed ego diuerſam ſen-
tētiā æſtimo iuri cōſentaneā, ſ. ꝙ dicta donatio facta di-
2 cto magiſtro Lucæ ualuerit.Moueor primò,†quia fratres
Minores & alij,q ſunt de gñe mēdicātiū,dicuntur mendi
cātes,qa incerta mēdicitas debet eis uictū tribuere,ut di
cit tex.in c.j.de reli.do.li.6.& ſic in ꝑtinētibus ad uictum
duntaxat dicunˉ mēdicantes,& expreſsè uoluit Fe.de Se.
egregius doctor in cōſilijs ſuis cōſ.12.appellatione aūt ui
ctus ueniūt dūxtat ea,q̄ eſui,potui,cultuiq; corporis neceſ
ſaria ſūt,ut ueſtes,& ſimilia,ut dixit tex.in l.uerbo uictus
ff.de uer.ſig. Idem uoluit tex.reſpectu alimētorū in l.lega
tis,ff.de ali.& cib.leg.ubi dicitur,ꝙ legatis alimētis, de-
bentur ea,ſine quibus corpus ali nō pōt,ut cibaria, ueſti-
tus,& habitatio cætera uerò,quę ad diſciplinā ꝑtinent,le
gato non continetur;& notanda ſunt hæc uerba & ultima,
ꝑ quæ clarè probatur,quòd ea,quæ tendunt ad ſtudium,
& diſciplinam capeſcendam,nō comprehenduntur appel-
latione alimētorū,uel uictus.ꝑ quā l.dixit ibi Bar. ꝙ le-
gatis alimētis alicui nō tenentur hæredes ꝓſtare legata-
rio ſumptus pro ſtudio.ergo fratres Minores,& alij men-
dicantes,non debent dici mendicantes reſpectu eorū quæ
concernunt diſciplinam addiſcendam,ratio, quia per iſta
non releuatur mendicitas reſpectu uirtutis.Et per conſe-
quens infertur,ꝙ dicti fratres non ſunt capaces annui re-
ditus,qui relinquitur non pro uictu,ſeu alimentis, ſed ꝓ
ſtudio & libris emendis.Et hāc opi.apertiſsimè tenuit Fe.
de Se.dicto conſi.xii.iſtud ſenſit gl.in cl.dudum, de ſepul.
3 in uerbo,in dicit,ꝙ ualet relictum directè.†ubi factum ſin
gularibus fratribus pro libris emendis. Et quamquam ibi
formet quæſtionē in fratribus prædicatoribus, quia ſic
accidit tunc in facto;tamen rationes ſuæ concludunt etiā
in fratribus Minoribus & de eis facit expreſſam mentionē
in conſilio,& ſpecificè reſpondet ad illam cle.exiui, quæ
loquitur de Minoribus, quòd illa cle. non extenditur ad
iſtud capitulum conſi.Fede.uidetur confirmaſſe Bald. in
fratribus Minoribus in authen. ingreſſi, de ſac.ſan.eccle.
ut dicam expreſſius in ſequenti argumen.¶Secundò prin-
4 cipaliter probatur ſic † relictum annuum factum fratri-
bus pro concernentibus diuinum cultum ualet ſecundum
omnes,quia relictum non concernit commoditates fra-
trum principaliter ſed ipſum diuinum cultum: hoc aper-
tiſsimè uoluit Bal.ſequendo conſilium Fedē.in d.aut.in-
greſſi,C.de ſac.ſan.ecc.Et apertius Io.de Lig.poſt Bar.in
cle.exiui.de para.in ultima.q.tractatus,ubi dixit,ꝙ ualet
relictum annuum pro diuino cultu factum fratribus Mino
ribus,puta ſi relinquitur annuatim frumentum pro ho-
ſtijs, uel uinum pro ſacrificio, uel pecunia pro luminari-
bus,& ſimilibus.Et idem uoluit Fede.dicto conſi.xij. Et
quidam alius ſolennis doctor poſt eum, ut patet ibi in
conſilio ſequenti.probatur ratione,quia, ut prædixi, per
hoc relictum non releuatur mendicitas fratrum, hoc e-
tiam ſenſit Bartolus in minorica in alia quæſtione, dum
firmauit,quòd licet ipſi fratres non poſſint hæredes inſti-
tui,ut in dicta cle.exiui. §. cupientes, eccleſia tamen ip-
ſorum poteſt hæres inſtitui,ut in dicta cle.exiui.§.cupiē
tes,& ſic apertè uoluit,quòd in his, quæ acquiruntur ec-
cleſiæ,& non ipſis fratribus,ualet omne relictū, quia iura
generaliter uolunt,quòd quælibet eccleſia poteſt hæres,
inſtitui,ut ī l.j.C.de ſac.ſan.ecc.Eccleſia fratrum minorū
non reperitur alicubi excepta,ſed fratres ipſi duntaxat,
quia debent per quæſtum ipſum ſibi uictum quærere.Per
relictum autem factum eccleſiæ pro reparatione,& ſimili
bus,non tollitur fratrum mendicitas.Sed relictum annuū
uel donatio facta pro ſtudio theologiæ,& libris emendis
concernit diuinum cultum,ergo ualet relictum,uel dona
tio fratribus facta minor probatur apertè per authorita-
tem Fede.in conſilio præalleg.ubi computat ſtudium in-
ter relicta facta pro cultu diuino.Probatur ratione,eccle
ſia uniuerſalis indiget ad ſui regimen per maximè ſcientia
ideo indulſit,ut cum uolentibus ſtudere poſſit eps diſpen
ſare,ut adeptus eccleſiam parochialem non teneatur pro
moueri ad ſacerdotium intra ſeptēnium,nec teneatur de
ſeruire eccleſiæ,ſed poſſet ſe cauſa ſtudij abſentare, ut ꝓ
batur in c.cum ex eo,de elec.lib.6.& maximè hoc contin
git in ſtudio ſacræ theologiæ,ut eſt tex.not in c.fi.de magi
5 ſtri.† unde quælibet eccleſia cathedralis debet ſuis expen
ſis tenere magiſtrum &c.ut in c.quia,& quaſi per totum,
de magiſt.quæ omnia ſunt ſtatuta propter diuinum cul-
tum augmentandum,nam,ut notanter inquit tex.in auth.
habita,C.ne filius pro pa.per ſcientiam mundus illumina
tur ab obediendum deo,& miniſtris uita ſubiectorum in-
formatur,&c.Et deus per prophetam inquit: Quia tu ſci
entiam repuliſti,& ego te repellam,ne ſacerdotio funga-
ris mihi,ut habetur in c.niſi cum pridem,de renun. Reli-
gioſis autem competit,ſtudium,& maximè fratribus, quo
rum ſcientia & prędicationibus mundus illuminatur, fi-
des augetur,& defenditur,ut in cle.exiui, præalleg. & in
cle.dudum,de ſepul.diſputat plenè Io.An.in c.ſane,de re
gu.hinc dixit in c.quia de magi.ꝙ fauore ſtudij pōt reli-
gioſus aſſumi ad officiū diſcendi, ſicut fauore animarum
poteſt promoueri ad epiſcopatum,uel ad aliam eccleſiā
curatam,ut in c.quod dei timorem,de ſtat.reg.& in cle.j.
de elect.Quis enim negabit magis reſplendere dei eccle-
ſiam per uiros eruditos,maxime in theologia, quam per
cæreos uel lampades quæ figuratiuè accenduntur in ec-
cleſia,ſi enim relictum pro illis factum dicitur factum ad
diuinum cultum,ut in c.fi.de teſta.& quod ibi not.fortius
idem dicendum in relicto facto pro ſtudio theologiæ, ut
enim dicit tex.in d.c.fi.de magi.doct.in theologia fulgēt
in dei eccleſia,uelut ſplendor firmamenti.hinc tex.not.in
c.ſuper ſpecula,ne cle.uel mona.dicit,quia uerò theolo-
giæ ſtudium cupimus ampliari, ut dilato ſui tentorij lo-
co funiculos ſuos faciat longiores,ut ſit fides circumcin-
cta muro inexpugnabili bellatorum,quibus reſiſtere ua-
leat aſcendentibus ex aduerſo & c.ex quibus omnibus lu
ce clarius demonſtratur, ꝙ relictum factum pro ſtudio
theologiæ & libris emendis,debet dici ad diuinum cultū,
ergo ualuit dicta donatio annui reditus ad uitā magiſtri
Lucæ facta.Hoc etiam firmatur alia ratione, dicta domi-
na donataria illam donationem fecit dicto magiſtro pro
ſalute animæ ſuæ,& remiſſione peccatorum ſuorū,ut ex-
preſsè dicitur in inſtrumento donationis,ergo fuit reli-
ctum ad pias cauſas.nam omne donatum uel relictū pro
anima dicitur ad pias cauſas,ut no.Bar.& glo.in l. ſi quis
Titio,ff.de leg.ij.& Spe.in ti.de inſtru.ædi.§.nunc uerò a-
liqua,uer.ſi.& ſcias,ꝙ inter legata ad pias cauſas. facit qđ
leg.& not.in c.requiſiti,& c.relatum,de teſta. Ex quibus
omnibus aperte concluditur.dictam donationem tenuiſ-
ſe:tū qa fuit facta ad pias cauſas, tū quia ad diuinū cultū:
tū qa nō releuatˉ mendicitas fratrū q̄ uerſatur circa uictū
& alimēta,ut ſupra dixi.quinimo plus uoluit Fed. in d.cō
6 ſil.12.† quòd ualet relictum annuū factum fratri,uel con-

nentui ad uitam unius fratris,uel ad certum tempus ſim-
pliciter,ſeu pro ſuis neceſſitatibus,non adiecta cauſa ſtu-
diorum, uel alia concernẽte diuinum cultum. mouetur
principaliter, quia ſicut poteſt legari una ſumma fratri
uel cõuentui pro alimentis eorum,ut probatur in d.cle.
exiui.§.cupientes,in cle.dudum, de ſepul.iũcta gl.in uer
bo,indirectè;ita debet poſſe legari una ſumma ſoluenda
per ſingulos annos, ut contingit in annuo reditu ad uitã
fratris,uel aliud tempus,non in perpetuum;& fuit opti-
ma conſideratio. Et in hoc debet intelligi ſecunda alle-
gatio,ſeu concluſio Fed. Nã primum membrum fuit, qñ
relinquitur ad pias cauſas,ut pro ſtudio & ſimilibus. ſm
fuit. quando relinquitur ſimpliciter conuentui, uel uni
fratri pro ſuis commoditatibus;hoc clarè colligitur ex
themate per eum formato. nam ſimpliciter format the-
ma in relicto annuo ſimpliciter facto,ſed poſtea in ſequẽ
ti non attingit primũ caſum tanquã indubitabilẽ,ſ.quãdo
fit ad pias cauſas. poſtea tranſit ad caſum generaliter ꝓ-
poſitũ nec obſt.d.cle.exiui,in §.cũq; annui reditus: quia
ſm eum ille tex. põt intelligi, ꝙ annuus reditus eſt per-
petuus,uel ad tps maximum;ita,ꝙ releuaretur mendici-
tas fratrum: ſed in caſu noſtro,quando relinquitur ad ui
tam unius fratris, licet reſpectu fratris poſſit dici perpe-
tuus iuxta no.per gl. 10.q.2.c.hoc ius porrectum, uer.ꝑ-
petua:tamen reſpectu conuentus,cui fit acquiſitio,nõ po-
teſt dici perpetuus,ſeu ad tempus maximum,cum conuẽ
tus nunquam moriatur, ut in l.proponebatur,ff.de iudi.
In relicto enim facto fratri,ſeu religioſo alteri debet ĩ-
ſpici cõditio illius,cui acquiritur, ſicut in capacitate ſer
ui attenditur capacitas dñi,cui relictum acquiritur,ut di
cit no.tex.in l.non minus,ff.de acqui.hære.& in l.ſi in me
tallum,ff.de his,quæ pro.non ſcrip.hab.Relictum autem
ſingulare fratri,etiam mendicanti acquiritur conuentui;
ut no.gl.præall.in d.cle.dudum, & facit.l.Deo nobis, &
quod ibi no.C.de epiſc.& cle.& quod leg.& no.in c.in p̃-
ſentia.de proba.& in authen.ingreſſi,C.de ſacroſ.eccl.&
uoluit Bar.in dicto tractatu minoricarum. Et profectò
hæ ſunt optimæ conſiderationes. Sed ego hanc opi.Fede.
ſequor in hoc ultimo caſu,quando fit ſimpliciter fratri,
uel conuentui duobus concurrentibus.Primò ꝙ non fiat
in magna quantitate:quia tunc poſſet releuari illorũ mẽ
dicitas,& poſſet fieri in fraudẽ;ad hoc bonus tex in d cle.
exiui.§.cupientes.Secunda limitatio, ꝙ non fiat ad tem-
pus maximum, ut ipſe Fed.uoluit,& placet mihi, ꝙ non
dicatur ad tempus maximum,quando fit ad uitam unius
fratris,maximè annoſi,ſicut erat magiſter Lucas:quia nil
incertius hora mortis,& nil certius morte,ut l.ij.ff.de cõ
di.& dem.unde cum illud relictum ſeu donatio poſſit ex
tingui quotidie,non põt dici,ꝙ ſit maximum tẽpus: atta
men ratione incertitudinis poſſet tolerari,arg.eorũ,quę
legũtur & no.in l.ſi ea pactione, C.de uſur.& ĩ c.ſi.& ĩ c.ĩ
ciuitate,eo.tit.licet.n.quis poſſit uiuere uſq; ad centum
annos,ut in l.ſi.C.de ſacroſ.eccl.ueritas tamen ut pluri-
mũ denegatur.unde dicit Inn.ꝙ hodie ſecundum inferio
res cauſas ſatis põt timeri de morte alicuius poſt quin-
quageſimũ annũ;ita no.in c.quoniam frequenter, de reſt.
ſpo.& hæc opi.ſic determinata plus placet, quàm opin.
Bar.qui uidetur in hoc ultimo ſenſiſſe ꝯrium, ut ad uitã
unius fratris non poſſit fieri annuum legatum conuentui
uel ipſi fratri:hoc tñ non multum firmauit,ſed dubitauit
cũ decidendo dixit tutius eſſe,ut abſtineatur:non aũt ne-
gauit præciſè,ut non poſſit fieri Fed.autẽ præciſè tenuit,
& ita conſuluit,& melioribus rationibus fuit motus. nec
debet tũc talis annuus reditus cõputari inter immobilia
exquo nõ eſt perpetuò duraturus, nec ad tempus maxi-
mũ,ſed potius inter mobilia,cũ ad mobilia, & ad tps non
maximũ cõpetat, ſicut in ſiſi dicimus de actione, ꝙ ſi de-
tur ad mobilia, cõputatur inter mobilia, ut no.gl.& Bar.
in l.põt pupillus,ff.autho.tut.& gl.in aut̃.de non alie.§.j.
coll.ij.& per Bar.in l.mouentiũ,ff.de uer.ſig. In caſu tñ
noſtro, qñ legatum, uel donatio fit pro ſtudio, uel alia
pia cauſa, Bar.nõ reſiſtit: quia ipſe loquit̃ ſimpliciter de
relicto annuo facto fratribus:imò,ut ſ.dixi,potius in hoc
ſentit ꝯrium, cum dixit eccleſiam ipſorum eſſe capacem,
& libri acquiruntur potius eccleſiæ,quàm cõuentui,cum
cõuẽtus nõ poſſit comedere libros, & ſicut fratres habẽt
uſum eccleſiæ,ita debẽt uſum librorum habere.Item ex-
preſsè Ioan.de Lig.poſt Bar.in fin.tractatus tenuit, quòd
prædixi in legato annuo concernente diuinum cultum.
Reſtat ergo clarè concludere, quòd caſus noſter ſit ſi-
ne aliquo dubitationis ſcrupulo in fauorem donationis
cum nullus reperiatur, qui expreſsè teneat contrarium:
ſed communis opin.eſt pro iſta parte, & multum faciunt
literæ apoſtolicæ conceſſæ dicto fratri Lucæ. uidetur.n.
Papa tacitè approbare concluſionem ſupra factam,ut ua
leat donatio, ſeu relictum annuum pro libris emendis,
& pro aliis neceſſariis pro ſtudio ſupportandis. Si.n.di-
cta donatio non ualuiſſet,non indulſiſſet Papa dicto ma-
giſtro Lucæ timenti ſuper illarum pecuniarũ perceptio-
ne ab aliquo moleſtari, ut in literis dicitur, poteſtatem
liberè, & licitè recipiendi, & habẽdi dictã pecuniam an-
nuatim.non.n.potuiſſet dare poteſtatem licitè, & liberè
percipiendi, & habendi,prout facit, ſi dicta donatio non
ualuiſſet.cũ.n.narrauerit in literis dictã teſtatricẽ, & do-
natricem obiiſſe,ſciebat Papa, ꝙ ſi fuiſſet incapax dictus
frater Lucas,illa donatio fuiſſet nulla, & remanſiſſet di-
cta pẽſio apud donatricẽ ſeu apud hr̃dẽ poſt mortẽ teſta
tricis, ut ĩ l.ſi pluribus,ff.de leg.j.& in d.l.ſi metallũ,ff.de
his quæ pro non ſcrip.uel apud dictum Nicolaum ex di-
ſpoſitione ſpeciali ipſius teſtatricis,uel etiam fortè de iu
re cõi ſm tex.ualde no.in l.ſi de auro & arg.leg.& ſic non
potuiſſet percipere indebitum ſine peccato: nec ignoran-
tia ſoluentis excuſaſſet illum à peccato,ut per totum tit.
de cond.inſti.ff.& C.in dubio autem ſtandum eſt inter-
pretationi Papæ:quia ad ipſum pertinet interpretari ca-
nones,ſicut illorum æditio,ut in c.inter, de ſen.exc. Et ſi
dicatur,ꝙ dictus magiſter Lucas libris non indiget, rñ-
detur primò hoc non poſſe negari.non.n.eſt arbitrãdũ,ꝙ
ſit refertus oĩbus libris neceſſariis ad theologię ſtudium.
Secundò præſuppoſito ſine ueritatis præiudicio,ꝙ hoc ſit
uerum: nõ tñ per hoc ceſſabit dictæ donationis effectus:
qa fuit facta ob duplicem cãm,pro libris,ſ.emẽdis,& pro
aliis neceſſariis ſupportandis in ſtudio. unde licet ceſſet
prima cã; non tñ ceſſat ſecunda;ergo non ceſſat diſpoſi-
tio,inſti.de nup.§.affinitatis. Prætereà legatum factũ pro
anima ſeu donatio non corruit, ſi non poteſt conuerti ad
uſum deſtinatum. ſed debet ad alium uſum piũ deſtinari,
in l.legatum,ff.de uſufru.leg.& in l.legato,ff de admi.re.
ad ci.pertinen.ut legitur & no.in c.ij.de teſt.& plenè per
Bar.in l.pater.§.Tuſculanus, ff.de leg.iij.& in d.l.legatũ,
& per Io.de Lig.poſt Bal.in d.cle.exiui. Nunc reſtat rñ-
dere ad contraria ſuperius formata. Et primò ad primũ
de incapacitate rñdetur, ꝙ proprietas non acquirit̃ di-
cto magiſtro Lucæ,nec cõuentui:ſed habebit nudũ uſum,
ſicut habent fratres ex his, quæ eis dantur quotidie, uel
ad diuinum cultum,uel pro alimentis, ut in d.cle.exiui,
& d.cle.dudum. Apud quem autem ſit proprietas, plenè
no.in dicto tractatu minoricarum, & in quadam extraua
ganti;non curo proſequi: quia non eſt noſtra materia. ſa-
tis enim eſt, ꝙ uſus non ſit ſibi improbatus. Et quãquam
alias fratres minores nõ poſſunt per ſe recipere pecuniã,
etiã legatã, ſed ſyndicus ſuper hoc deputatus hoc facere
põt,ut plenè no.ꝑ Bar.ĩ d.tractatu;tñ in caſu noſtro pote
rit dictus mag.Lucas recipere authoritate bullę Apoſt.
& cum ſui ſuperioris licentia, ut in ea dr̃. Papa.n.indul-
gentiam hanc contulit quibuſcũq; conſtõnibus non ob-
ſtantibus,ut in ea patet. ¶Ad ſecundum arg.d.cle.exiui.
§.cũque,ſatis eſt ſupra reſponſum. ¶Ad tertium dico, ꝙ
licet habuerit reſpectum ad perſonam mag.Lucæ: tñ ꝓ
cõmoditate fratris poteſt ſibi fieri relictum: ſed acquiſi-
tio fit ſm iuris diſpõnem; ad hoc bona gl.præal.in dicta
cle.dudum,de ſepul.in uerbo,indirectè. Idem uidemus ĩ
ſeruo. nam licet quis inſtituerit eum hæredem, nec poſ-
ſit dñs adire hæreditatem, nec ſeruum præciſè compel-
lere,ſi non vult adire,ut in l.cum ꝓponas,C.de hęre.in-
ſtit.tñ per ſeruum acquiritur domino, eo hæreditatem
adeunte; ita ꝙ etiam per momẽtum non ſtet in perſonam
ſerui,ut in l.placet,ff.de acquir.hære. Prætereà bene po
tuit habere reſpectum ad ꝑſonam vnius fratris in cõcer-
nentibus diuinum cultũ, & opus pium, ut illud opus piũ
exerceatur in perſonam vnius fratris, ut ſpecificè pro li-
bris emendis, & ſtudio uoluerunt gl.Fed.Bar.& alij in lo
cis præal.hinc uoluit apertè Bar.in l.ſeruos ad cuſtodiã,
ff.de ali.& cib.leg.ubi firmauit,ꝙ relictum poteſt fieri ꝓ
alimentis,nedum conuentui fratrum Minorum, ſed etiã
ſingularibus fratribus,ſicut ualet pro tali cã relictum fa
ctum ſeruo, ut ibi; & ſic non poteſt dici frater incapax,
cum ſit non incapax nudi huius,qui tantum fratribus cõ-
7 petit. † Similiter uidemus in ſeruo, qui non eſt capax ꝓ-
prietatis iure proprio, & tamen eſt capax in cã alimento
rum,ut d.l.& fit cõpulſio iudicis officio,ut ibi dr̃. Et præ
dicta procedunt præſertim habito reſpectu,ꝙ in caſu ni-
hil fuit dictum in donatione de capacitate, uel incapaci-
tate:ſed ſimpl'r fuit facta ꝓ ſalute animæ teſtatricis, & ꝓ
redẽptione peccatorum ſuorũ,vnde,cum fuerit inter ui
uos, non potuit poſteà apponere aliquam condõnem ca-
pacitatis uel incapacitatis, ut eſt tex.in l.perfecta dona-
tio,C.de don.quæ ſub modo.quinimo etiam ſi potuiſſet,
nõ habuiſſent illa uerba in aliquo officere: qa expreſsio
eorum, quæ tacite inſunt,nihil operatur,ut legi.& no.in
c.ſigñaſti, de elec.& clarius ꝓbat̃ ĩ l.ij.ff.de le.j. In quo-
libet enim relicto,ſeu donato tacitè intelligitur,ſi eſt ca
pax,ut d.l.ſi in metallum,& d.l.quod meo.Prætereà illa
conditio uerificatur à iure:qa capax eſt pro ſtudio theo-
logiæ,& aliis neceſſariis ſupportandis pro ipſo ſtudio, ut
ſ̃ dictum eſt,uel ꝓ alimentis,ut ſ̃ tetigi,intelligẽdo,ut ſ̃.
Non obſtat arg ultimò factum,uidelicet, ꝙ multa fuerũt
expreſſa contra iuris & regulæ diſpoſitionem:quia dona-
uit ad habendum poſsidendũ &c. quia dico, ꝙ licet mul
tos modos expreſsiſſet, quorum aliqui non erant in ſe li
citi: tñ illorum expreſsio non habet uitiare alios modos
licitos,& à iure non improbatos,ut pro ſtudio &c.ſed il-
li illiciti habentur pro non expreſsis,ad hoc bo.tex. cum
ibi no.in c.ſignificatum, de præben. & l.filius, & l.condi-
tiones,ff.de cond.inſt.& l.ſancimus,C.de dona.& 12.q.2.
c.eccleſiarum ſeruos,& c.ij.10.q.1. ubi bo.tex.iuncta gl.
ad idem notabile dictum Bar.in l.Lucius.§.tres heredes,
ff.ad Treb.ubi dicit,ꝙ ſi monacho fuit aliquid relictum,
cum hoc ꝙ ſi abbas fecerit ei quæſtionem,deuolueretur
ad alium,ualet relictum:ſed illud grauamẽ tanq̃ iuri ꝯ-
rium habetur ꝓ non ſcripto. Prætereà ad confirmationẽ
prædictorum addo aliud dictum notabile Bar.in authẽ.
8 excipitur, C.de bo.quæ libe. ubi dicit, † ꝙ ſi aliquid re-
linquitur monacho, cum hoc ut nihil acquiratur mona-
ſterio,ualet relictum,& intelligitur meliori modo, quo
poteſt, ut.ſ.nihil facti acquiratur monaſterio: ſed patiat̃
monachum habere meliori modo,quo põt; facit qđ no.
Arch.in c.quia ingredientibus 19.q.ult.ita ad propoſitũ,
id, quod fuit dictũ de capacitate uel incapacitate. Item
de habendo & poſsidendo &c. aut habentur pro non ad-
iectis,ut in primo dicto Bar.aut intelligenda ſunt largiſ-
ſimo & meliori modo, quo fieri põt,ut ſic exinde nulla ſe
quatur abſurditas, uel iuris cõmunis ſeu regulæ contra-
uentio. Et qm̃ à nõnullis,qui dictam donationem infrin-
gere moliuntur,tria,ut audio, ultra prædicta obiiciunt̃.
Primò ꝙ cum fratres minores neminem debeant induce-
re ad eis aliquid relinquendum, ut d.cle.exiui.§.dubita-
uerunt,& §.cum etiam, & cum ad dicti magiſtri Lucæ ꝑ-
ſuaſionem dicta donatio facta fuerit,nõ debuit ex ea ali
qua obligatio naturalis,uel ciuilis oriri, tanquã iure re-
ſiſtente facta,ad hoc quod legitur & no.in l.cum lex,ff.de
fideiuſſ. Secundò, quia nõ licuit dicto magiſtro Lucę ſti-
pulari ad ſui cõmoditatem. Tertiò,quia donatio fuit fa-
cta dicto magiſtro Lucæ ante, q̃ eſſet magiſterij honorẽ
adeptus; & ſic tacitè ur̃ fuiſſe facta,donec fuerit magiſtra
tus,quaſi tunc ceſſet cauſa donationis;meritò debet ceſ-
ſare dicta dõnatio, arg.l.à filia, ff.ad Treb. Sed ꝓfectò ſi
prædicta diligenter conſiderentur, nil cõcludunt neceſſa
riò contra concluſiones ſuprà factas. Ad primũ enim po
teſt multipliciter rñderi. Primò negando, quod hic in-
teruenerit aliqua ſurreptio dicti magiſtri Lucæ. nã con-
trariũ clarè colligitur ex tenore donationis præſertim
in ſui exordio,quod multum debet attendi ad coniectu-
randam mentẽ diſponentis, ut in l.ſi.ff.de hære.inſti. no.
Bar.in l.ambitioſa,ff.de decr.ab ord.fac. Secundò reſpõ-
detur, ꝙ inductio ad largiendum eleemoſynam ꝓ cultu
diuino,ut pro ſtudio theologiæ nõ eſt prohibita. Solum
enim prohibetur fratribus inducere nouiter ingredien-
tes ad aliquid ſibi relinquẽdum,ne uideãtur illum indu-
xiſſe ad ingreſſum ꝓpter bona temporalia: uel qñ habẽt
recurſum ad ſpeciales amicos pro releuando eorũ men-
dicitatem,& ſic reſpectu eorum,quæ cõſiſtunt in uictu, &
ſic loquuntur iura: ſed in caſu noſtro hæc ceſſant. Præ-
tereà ſi licet habere recurſum ad ſpeciales amicos ꝓ ne-
ceſsitatibus infirmorũ & fratribus induendis,ut in d.cle-
men.exiui.§.cum etiã,fortius licet pro ſtudio theologię,
in quo non utilitas fratrũ, ſed eccleſiæ vniuerſalis princi
paliter uerſet̃, ut ſupra dixi. Nec obſtat tex.licet loquat̃
ibi per uerba taxatiua, & ſic ur̃ excludere alios caſus ibi
non expreſſos:quia tex.ille loquitur in his,per quæ rele-
uatur illorum mẽdicitas; quod non cõtingit in caſu no-
ſtro. Item,ut elegãter inquit Bar.poſt gl. in l.Seruius,ff.
de uſucap.licet lex aliquẽ excludat caſum cũ taxatiua di
ctione,nõ per hoc excludit alibi expreſſos,uel cõſimiles,
ſi ſumus in materia fauorabili: caſus autẽ noſter uidetur
nedũ ſimilis, ſed & maior ibi expreſsis, & ſumus pro fide
amplianda, & defendenda,ut in d c.ſuper ſpecul. Prætere-
ea & tertiò,p̃ſuppoſito ſine ueritatis p̃iudicio, ꝙ hic in-
terceſsiſſet perſuaſio prohibita;non tñ per hoc infertur,
ꝙ donatio ſit nulla:quia res nõ reſiſtit donationi, ſed ꝑ-
ſuaſioni; ad hoc induco tex apertiſsimum in c.conſtituit.
20.q.3. ubi dicitur, ꝙ religioſi nõ debẽt inducere aliquẽ
ad intrandum religionem propter bona tẽporalia illius
conſequẽda; quod ſi fecerint, tenet nihilominus ingreſ-
ſus: quia ille eſt bonus dolus,nec põt dici deceptus,q. re-
ligionem intrauit, ut c.pen.qđ me.cau. ita in propoſito,
cũ donatio fuerit facta puro amore diuino,& ſine aliquo
dolo,non debet uitiari propter inductionem ad bonum.
Idem uidemus in contractu inito per excõmunicatum.nã
prohibetur ſibi cõmunio,& peccat in ingerendo ſe com-

munioni.c.illud,de cler.excõ. & tñ contractus initus per
cum tenet, ut no.Inn.in c.ueritatis,de dolo & cõtu.& ꝓ-
batur in c.fœlicis.§.uerũ,de pęnis.Non obſt.qđ ſcđo ob-
9 iicitur de ſtipl'one:† qa ad ualiditatem donationis nõ re-
quiritur hodie ſtipl'o,ut l.ſi qs argentum,C.de don.ꝑſer
tim ad piam cãm; facit qđ no.gl.ĩ c.quoties cordis.1.q.7.
Item illa dña purè donauit magiſtro Lucę pręſenti,& re
cipienti, ut dr̃ in prin.donationis. Item ſeruus ſtipulat̃ in
fauorem dñi,licet uerba concipiat in perſonam ſuã,ut ff.
de ſtipu.ſer. per totum ; ita & religioſus in fauorem con-
uentus,pręſertim in concernentibus cultum diuinum;fa-
cit quod no.Inn.in c.dudum,de conuer.coniu.ubi no.di-
cit per illum tex.ꝙ ſicut quilibet ſacerdos uidetur offi-
cialis eccl'ię vniuerſalis,ut recipiat obligationem in fauo
rem eccleſiæ vl'is, ita pro ſtudij theologiæ fauore potuit
dictus mag.Lucas obligationem recipere. Præterea di-
cta donatrix reliquit illud idem liberè in teſtaméto ſuo,
dũmodo dictus mag.Lucas ſit ad hoc capax : ſed indubi-
tanter eſt capax pro libris emédis,& oneribus ſtudiis ſup
portandis,ut ſ̃ dictum fuit. Præterea cũ illa domina hoc
fecerit ſponte,ut conſuleret animæ ſuæ,ut patet in inſtru
mento donationis in principio,debet ualere ſaltem ꝑ uiã
cuiuſdam dedicationis ad piam cauſam iuxta no.ꝑ Bart.
poſt gl.in l.illud,C.de ſacroſ.eccl.in qõne illius,quæ exi-
ſtens in camera ſolus,donauit quędam bona pauperibus;
& ſic ex multiplici capite tollit̃ illa impugnatio. Ad ter-
tium facilimè patet reſponſio. & primò cum toto tépore
uitæ dicti mag.Lucæ reliquerit, fruſtra dr̃, ꝙ debuit du-
rare, donec fuerit effectus magiſter . impoſſibile.n.eſt, ꝙ
poſt mortem magiſtraretur; nec eſt uero ſimile,ꝙ cogita
uerit toto tẽpore uitæ ſuæ debere uacare circa ſtudium
ſcholaſticum. vnde cum uerba ſint clara, ceſſat captioſa
interpretatio.l.ille aut ille,ff.de leg.iij. & in c.fi.de uer.
ſig. Prætereà ſtudium ſacræ Thæologiæ eſt magis profi-
cuum Chriſtianitati poſt magiſterium,q̃ ante,ut c.de ma
giſtris,& c.ſuper ſpecula,nec cle.uel mo.& pluribus libris
indiget,q̃ tpe ſcholaſtico.Item p̃ſuppoſito,ꝙ nunc nõ in-
digeat libris, non ꝑ hoc ceſſat donatio ad pias cauſas per
ea,q̃ ſuperius dixi. Et hæc ſufficiant. NIC. ABB.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

CASVS *in effectu talis eſt. Quodam Senenſi ſtatuto caue-
tur, ut omnis cauſa appellationis debeat decidi infra 40.dies, &
ultra 40 dies non duret inſtantia. Alia uerò ſtatuto cauetur,ꝙ
tempore,quo quis eſt producturus teſtes extra prouinciam,tẽpus
determinandæ cauſæ non currat ipſo iure. ¶Contingit, quòd in
caſu cuiuſdam appellationis appellãs habuit dilationem ad pro-
ducendos teſtes, poſtmodum uerò aſſerens, quòd teſtes extra ꝓ-
uinciam uolebat producere, petiit & obtinuit dictam dilationẽ
prorogari : in fine autem dictæ dilationis prætendens impedi-
mentum ſibi intra illam contigiſſe,obtinuit iterum prorogationẽ
dictæ dilationis,nulla de impedimẽto iudici facta fide: deinde in
fine dictæ prorogatæ dilationis petiit tertiò dictam dilationem
ſibi prorogari,iurans,quòd nõ animo calũniæ hoc petebat; iudex
autem iuramento calumniæ duntaxat recepto, dictam dilationẽ
tertio prorogauit. Nunc quæritur, an inſtantia cauſæ ſit perẽ-
pta, cum multa tempora ſint decurſa ultra 40 dies?*

CONSILIVM LXIIII.

1 *Certum tempus quando præfigitur à lege,uel ſtatuto ad aliquid faciendum, debet intelligi, ſi intra illud tempus fieri poteſt.*
2 *Iudex in cauſis pecuniariis non põt dare ultra vnam dilationem.*
3 *Iuramentum calumniæ non excludit condemnationem expenſarum in caſu perditionis cauſæ.*
4 *Fori cõſuetudo eſt legitima cã terminos, & dilationes reſtrĩgẽdi.*

OMnipotentis poſtulato ſuffragio, Videtur primò dictam inſtantiam mi-
nimè eſſe perẽptam,quãquam 40 dies & ultra la-
pſi ſint. Hanc.n.partem expreſsè probare ur̃ ſtatutum in
eo,ꝙ expreſsè decernit tempus non currere ipſo iure in
dilatione data pro teſtibus extra ꝓuinciam exiſtentibus
producendis; ergo dilatio data, licet ſæpius prorogata ꝓ
illis teſtibus producendis, non debet cõputari in termi-
no 40 dierum; ad hoc quod in ſim.legitur & not.in c.au-
ditis.de in integ.reſt. & c.auditis,de præſcr. & c.j. & c.de
quarta,eo.ti. Secundò uidetur idem eſſe de mero iure di
1 cendum,etiam illo ſtatuto circũſcripto.† vbicũque.n.cer
tum tẽpus præfigitur à lege,uel ſtatuto ad aliquid facien
dum,debet intelligi,ſi intra illud tẽpus fieri poteſt; aliàs
autem poteſt actus explicari, etiam poſt illum terminũ;
ad hoc l.fin.C.de adult. & c.ex ratione,de appel. & l.ut
gradatim,ff.de mune.& ho. & l.ij.de noxa. Lex.n.nõ de-
bet eſſe impoſita ſuper impoſſibili.4.diſt. c.erit autẽ lex;
optimè facit tex.in l.ſi cum ipſe, coniuncta.l.præce.ff.de
excu.tut. & ibi hoc in terminis noſtris tenet Bal. & ſen-
tit apertè Ioan.And.in addi.Specu.in tit.de leg.§.reſtat,
uerſi.quid ſi ſtatuto. Sed certum eſt, ꝙ ubi teſtes ſunt de
extra prouinciam producendi,non poteſt cã decidi intra
40.dies, cum detur dilatio ſex menſium ſolum pro illis
teſtibus producendis, ut in l.j.C.de dila. & 3.q.3. c.ſpa-
tium; ergo poſt illud tempus põt ſententia ferri,cum in-
ſtantia minimè ſit perẽpta. Nec obſt. ſi dicatur, ꝙ ſecun-
da dilatio fuit data ſine cauſæ cognitione . Ad hoc enim
põt multipliciter reſponderi. Primò ꝙ hic non fuit data
ſecunda uel tertia dilatio, ſed vnica tñ,quæ ſæpe fuit ꝓ-
rogata ante eius lapſum. Aliud eſt enim nouam dilatio-
nem dare, & aliud datã ante ipſius finem ꝓrogare iuxta
id,quod legit̃ & no.in l.qđ ſi manẽte,ff.de præca. & l.iiij.
ff.de dã.inf.ubi ꝑ Bar. Item qñ dilatio prima nõ fuit in-
tegra, põt nedum prorogari, ſed etiam dari de facili ſe-
cunda,ut no.Inn.in c.ultra tertiam,de teſt. Sed in cã no-
ſtra prima non fuit integra, quia nunquã habuit terminũ
ſex menſium uel triũ, ergo de facili ſine alia cognitione
potuit dari ſecunda,uel etiam ꝓrogari, cum iure ipſo ui
deatur talis ꝓrogatio iuſtificata. Item & tertiò facit qđ
no.Bar.in l.j.C.de dila.in fi.ubi dicit ualere ꝓbõnem fa-
ctam intra dilationem datã ſine cauſæ cognitione, qñ pri
ma dilatio non fuit perfecta.Sed quãquam hæc urgere ui
deantur, in diuerſam tñ partẽ puto declinandũ. Moueor
2 primò ꝑ tex.in l.fi.ff.de dila. † ubi dr̃,ꝙ ĩ pecuniariis cau
ſis non põt iudex dare ultra vnam dilationẽ,& ponderan
dus eſt ille tex.in eo,ꝙ negatio præcedit uerbum,põt,ex
quo tollit̃ poteſtas iudici aſſignandi aliam dilationẽ, cũ
tunc uerbum,põt,inducat neceſſitate, ut no.gl.in regula
prima,de reg.iu.lib.6.no.Bar.in terminis noſtris in d.l.fi.
& qa tex.in l.oratione, ff.eo.uidetur innuere cõtrarium,
dãtur uariæ ſolu. ſed cõiter tenetur illa , ꝙ omnis dila-
tio probatoria,eſt perẽptoria; ita,ꝙ ſine cauſæ cognitio-
ne non põt alia aſſignari ; & ſic debet intelligi d.l.fi.ꝙ cũ
cauſæ cognitione poteſt aſſignari ſecunda ; & ita loquat̃.
d.l.oratione. In hac autẽ cãæ cognitione uerſatur , ut de
impedimento contingente intra dilationem aſſignatã fiat
iudici fides : ſine aũt hac cognitione cãæ non ualet datio
ſecundæ dilationis, ut apertè uoluit tex.d.l.fin.& apertè
tenet ibi Bar.facit,quod legitur & no.in c.in cauſis,& per
gl.in c.ij.de dila.qualis autem debet eſſe probatio impe-
dimenti,non reperitur bene in eo.§.deciſum Fed.de Se-
nis conſ.109.uidetur uelle, ut ſufficiat iuramentum alle-
gantis impedimẽtum, quod uidetur tenuiſſe gl.in c.uni-
co.4.q.5.Sed mi plus placet opi.Io.mo.Arch.& Io.And.
in c.j.

ĩn c.j.de dolo & contu.lib.vj.qui concludunt poſt multa
hoc forte arbitrarium, conſiderato perſonæ impedimen
to,& cãæ qualitate.unde iudex erit contentus iuramẽto,
qñ exiget ſemiplenam, non qñ plenam probationem ; &
per hoc ego allego tex.no.in c.ex literis,de in integ.reſt.
ubi probatur, ꝙ iuramentum non probat indiſtinctè im-
pedimentum. Cum ergo in caſu noſtro in ſecunda dila-
tione,ſeu prorogatione,nulla interuenerit cãæ cognitio
ſuper impedimento,ergo illa nõ ualuit,& idẽ põt dici de
tertia:tũ quia ſolũ fuit exactũ iuramẽtum calũniæ,quod
non uidetur ſufficere præſertim in tertia danda,ſeu pro-
roganda,cũ tertia debeat dari,nõ exacta cãæ cognitione,
ut no.in dictis iuribus, maximè , & in d.l.fi.ff.de fer.tum
quia iuramentum non debuit eſſe de calũnia, ſed de ue-
ritate:quia poſſibile eſt, ꝙ in prima dilatione, ſeu ſecun-
da fuit in negligentia, & non in calũnia : per negligentiã
aũt excludit̃ à ſcđa, uel tertia dilatione, ut no.in præall.
3 iuribus;& facit.c.licet,de proba.ſicut in ſi.dicimus,†ꝙ iu
ramentũ calũniæ non excludit condẽnationẽ expenſarũ
in caſu perditionis cauſæ; quia potuit litigare temere nõ
calũnioſe,ut no.in c.finem, de dolo & contu.& in c.calũ-
niam,de pœnis,& in l.ex diuerſo,ff.de rei uen.& l.ſanci-
mus,C.de iudi. & non probat hoc eſſe, quod ab hoc con
tingit abeſſe.l.nõ hoc, C.unde cog.& c.ij.de transla.præ-
la,Probatio.n.debet concludere neceſſario,c.in præſen-
tia,pe proba.& c.auditis,de in integ.re.& l.ad probatio-
nem,C.loc.¶Ex prædictis clarè infert̃ , ꝙ dicta inſtantia
ſit perempta per lapſum tanti temporis , cum illæ proro-
gationes,ſeu dilationũ dationes fieri non potuerint mo
do prædicto;ergo ceſſat ſtatutũ,quod uoluit, ut in termi
no præfixo pro teſtibus extra prouinciam ducendis non
currat tp̃s inſtantiæ: quia illud ſtatutũ debet intelligi de
termino legitimè cõceſſo,arg.l.iij.§.condẽnatum,ff.de re
iu.& c.nõ põt,de præbẽ.lib.vj.optimè quod not.Bar.in l.
iuſtè poſſidet,ff.de acqui.poſſ.ubi dicit,ꝙ miſſus in poſſ.
authoritate iudicis, ordine nõ ſeruato, nõ excuſat̃ pro-
pter authoritatẽ iudiciariã à pœna ſtatuti punientis in-
gredientes & turbantes poſſeſſiones alterius.c.forus , de
uer.ſig.& no.in c.conquerente,de reſt.ſpo.¶Pro hoc ẽt
facit iſtud ſtatutũ ſub rub.intra quantum tempus definia
tur cauſa.ubi diſponitur, ꝙ nec iudex, nec partes cõi cõ-
ſenſu prorogare poſſint terminum inſtantiæ præfixũ;ſnĩa
ergo prolata remanet ualida,nec debet pars amplius con
tra illã audiri, ſicut nõ audiretur poſt terminum iuris, ut
in c.ꝑſonas,& c.cum ſit, de ap.nam terminus iſte ſtatuti
ſuccedit loco termini iuris,ut no.Inn.in c.ex ratione,eo.
tit.& do.in c.pe.de iudi.& Bar.& Bal.in l.properandum,
C.eo & per hæc patet reſponſio ad primum contrarium;
ſ̃.alle.& etiam ad ſecundum.Fateor enim,ꝙ ſi ex magni
tudine cãæ,uel uirorum longa diſtantia non potuiſſet cã
terminari in tempore à ſtatuto pręfixo , ꝙ tunc poſſit cã
terminari poſt illud tempus:ſed in caſu noſtro hoc nõ cõ
tingit.nã,ut in narratione facta mihi præſupponitur, pri
ma dilatio fuit cõpetenter prorogata ſ̃m locorum diſtã-
tiam;ita,ꝙ pars potuiſſet,alio extrinſeco non accedente
teſtes producere. non potuit ergo dari ſecunda, uel ter-
tia dilatio, cauſa impedimenti legitimè nõ probata, ut ſ̃
dixi. Nec obſtat dum dicit̃,ꝙ hic nõ fuit data ſecũda,uel
tertia dilatio:ſed unica tñ ſępius prorogata . qa dico,ꝙ
iura prohibent dari ſecundam , uel tertiam dilationem
ſine cauſæ cognitione,attento effectu, & non modo dũta
xat. Induxerunt.n.hoc, ne cauſa plus debito ſine iuſta &
apparenti cauſa prorogetur, & ſic lites fierent immorta-
les ar.l.properãdum,C.de iudi.& c.finem litibus, de do.
& contu.ergo prohibitũ una uia,non debet ad id alia uia
admitti,ut in regula,cum quod una uia. de reg.iu.lib.vj.
& c.tuæ,de procu.& quod in eis no. Et ex contraria opi-
nio.daret̃ locus ingannis & fraudibus ꝫ.c.quanto , de di-
uor.poſſet.n.iudex per hanc uiã prorogationis, ſi eſſet li
cita,circũuenire diſpoſitionem illius.l.fin.ff.de fer.quod
non eſt dicendũ. ¶Prætereà ẽt prorogari non debet pri-
ma ſine cãæ cognitione , licet leuis ſufficiat, ut no.in l.à
procedente, C.de dila.& d.l.fi.& c.ij.eo.tit.ergo fortius
nõ debet prorogari ſine cãę cognitione,pręſertim toties,
ſicut contigit in caſu noſtro ; & hoc apertè uidetur uelle
Bal.in l.j.C.quomodo & qñ iudex, in fi.ubi dicit, ꝙ ſicut
in danda dilatione requiritur cauſæ cognitio , ita in ea
alteranda,licet ut audio,Ang.de Peru.aliud & minus be
ne ſenſerit in d.l.fi.ff.de feriis.¶Vltimò ad dictum Inn.&
Bar.præall.rñdeo multipliciter.Primò per id,quod ipſe
met Bar.uoluit in d.l.fi.ubi reprobauit illud dictũ Inn.di
cens, ꝙ licet iudex præfixerit terminum breuiorem ter-
mino iuris, nõ per hoc põt ſine cauſæ cognitione dare ſe-
cundã dilationẽ:qua terminus,de quo in d.l.j.C.de dila.
fuit præfixus, nõ ut iudex debeat totum integrum pręfi-
gere:ſed ut non poſſit illũ extẽdere,breuiare aũt põt,un-
de põt iudex arbitrari ĩtra illã termini dilationẽ, prout
ſibi vr̃,ut clarè hoc innuit ibi tex.ergo nõ eſt uerum dice
re, ꝙ abbreuiauit terminum iuris :imò ſtatuit terminum
competentẽ ſ̃m ſui arbitriũ. non ergo põt dare ſecundã
dilationẽ illo p̃textu.¶Secundò poteſt reſponderi, ꝙ ho
die ex cõi iudiciorum conſuetudine termini iuris decur
4 tantur;† unde fori conſuetudo eſt ex legitima cã termi-
nos, & dilationes reſtringendi, ut no.Bar.in auth.qui ſe-
mel,C.qũo & qñ iudex. non ergo poterit pars conqueri.
de termini decurtatione,& per conſequens nõ erat legiti
ma cauſa prorogãdi illã donationẽ.¶Tertiò rñdeo,atten
ta forma ſtatuti,ſeu nouæ reformationis, ubi ſimpliciter
diſponit̃, ut iudex appellationis teneat̃ cauſam finire in-
tra.40.dies &c.& quod amplius nõ duret illa inſtãta de-
curtando.n.tp̃s anni à iure præfixi,ut in cle.ſicut, de ap-
pella.& in aut̃.ei qui appellat, C.de temp.appel.uidet̃ ta
citè diſponere , ut termini iudiciales debeant decurtari:
quia alias non poſſet cauſa intra tam breue tp̃s decidi,ut
uoluit Inn.in c.ſuper eo,ſ̃.de app.& debet iudex ita dila
tiones reſtringere, ut cauſam poſſit decidere intra termi
num ſibi præfixum , ex quo poſſibile eſt : ſed in caſu no-
ſtro iudex hoc non ſeruauit , quia ſine cauſæ cognitio-
ne ſaltem legitima pluries dilationem prorogauit , ſeu
nouas dilationes conceſſit;ergo inſtantia illa eſt perem-
pta. Et hæc ſufficiant. NIC. ABB.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

Quidam Raynerius de Tholemeis de Sen. ſuum condidit teſtamentum , in quo inſtituit ſuos hæredes uniuerſales quatuor neptes ſuas ex filio præmortuo,fecitq́;,ac conſtituit ſuos fideicommiſſarios & executores teſtamenti quinque perſonas numero, deditq́; eis plenam poteſtatem , iuſſitq́; mandauit & ordinauit , quòd duæ ex ſuis dictis neptibus maritarentur in domo Tholomeorum conſortiariæ ſuæ illis perſonis , quibus dictis fideicommiſſariis uidebitur: aliæ uero duæ maritarentur , quibuſcũq; dictis etiam fideicommiſſariis uidebitur & placebit &c. Contingit mortuo teſtatore omnes illas puellas decedere , una dũtaxat ſuperſtite , ſuper cuius coniunctione oritur contentio inter dictos fideicommiſſarios , an iſta debeat maritari ex diſpoſitione teſtatoris in domo Tholomeorum , an extra. Item ſi tres ex quinque fideicommiſſariis poſſint illam maritare extra cognationẽ teſtatoris,an uero debeant præferri duo,qui uolunt eam maritare in cognatione,et an iſti duo poſſunt ſine aliis,ſi requiſiti nolint

com-

conſentire. Item an poßint contrahere ſponſalia, cum de eis nihil fuit dictum in teſtamento, ſed de matrimonio duntaxat. Vltimò etiam quæritur, an dicti fideicommiſſarij poßint eam maritare, uel ſponſalia facere ſine cenſenſu trium proximorum conſanguineorum, uel attinentium, non obſtante forma ſtatuti Senenſis in hac forma, quæ ſequitur, dictantis, uidelicet, Nulla perſona audeat, uel præſumat facere nuptias, matrimonium, uel ſponſalia cum aliquo ciue Senarum ſine conſenſu patris, uel aui paterni, ſi habuerit; & ſi auum paternum, ſeu patrem non habuerit, ſine cōſenſu trium proximorum conſanguineorum.

CONSILIVM LXV.

1 *Parentes nunquid poſſunt maritare eorum liberos, & inducere filias ad conſentiendum?*
2 *Puellæ non eligentes ſibi ſponſos, commendari debent.*
3 *Plura ubi mandantur, & mandatum per omnia non poteſt adimpleri, eo modo, quo poteſt, adimpleri debet.*
4 *Mulieres contra propria commoda ſæpe laborant.*

CHriſti Ieſu, eiusque matris præſidio humiliter inuocato, ad deciſionē prædictorum plura ſunt uidenda. ¶ Et primò, an diſpoſitio aui paterni circa neptes maritandas ualuerit aliquo caſu. ¶ Secundò præſuppoſita in aliquo ualiditate, an iſta neptis ſuperſtes ſit per fideicommiſſarios maritanda in domo Tholo. uel extra. ¶ Tertiò præſuppoſito, quòd in domo cognationis teſtatoris, an duo, qui in hoc conueniunt, poſſint illā maritare alijs tribus fideicommiſſarijs non obſtantibus, ex quo conſentire nolint, uel quale remedium erit, ad hoc, ut uoluntas teſtatoris effectum habeat. ¶ Quartò, an poſſint dicti fideicommiſſarij ſponſalia pro dicta puella contrahere, cum in præſentiarum non ſit apta ad matrimonium impediente ætate, habito reſpectu quòd de ſponſalibus nihil fuerit in teſtamento dictum. ¶ Quintò an dicto ſtatuto non obſtante, poſſint dicti fideicommiſſarij matrimonium, uel ſponſalia pro dicta puella contrahere ſine aliorum proximorum conſenſu. ¶ Ad primum redeundo, uidetur quòd diſpoſitio teſtatoris circa matrimonium contrahendum, uel ſponſalia non ualuerit, quia circa ſpiritualia, & præſertim circa matrimoniū non curatur de patria poteſtate, cum in his non habeat pater in aliquo ſe intromittere, ut c. ſi annum, de iudi. lib. vj. ad idem c. unicum, de deſpon. impu. ubi dicitur, quòd ex matrimonio, uel ſponſalibus contractis per parentes filij in nullo obligantur, niſi conſenſerint tacitè, uel expreſsè, ut ibi latius no. facit cap. unicum. xxx. q. ij & xxvij. q. ij. ca. ſufficiat. ubi patet, quòd ad matrimonium contrahēdum ſufficit ſolus conſenſus illorum, de quorum coniunctione agitur, licet parētes noluerint cōſentire. Vnde de iure cano. cui in his ſtandum eſt, ut c. pe. & ult. de ſecund. nup. cum ibi no. Bart. in l. priuilegia. C. de ſacro. ſan. eccle. ſi filia contrahit ſine conſenſu patris, non poteſt ob hoc exhęredari, imò poteſt petere dotem a patre, ut not. gloſſ. 32. quæſti. ij. c. fi. & c. de raptoribus. xxxv. q. j. ſaltem quando non potuit maritari, niſi promitteret dotem, iuxta not. ꝑ Bar. in l. obligamur, ff. de acti. & ob. Prætereà & ultimò uoluntas aui teſtatoris tendit in tempus, quo neptes non erant in poteſtate ſua; ergo non ualet. nam per mortem ſoluitur patria poteſtas, & ipſe diſpoſuit poſt mortem; ad hoc glo. no. in l. illa inſtitutio. ff. de hære. inſti. & paria ſūt diſponere inhabili tempore, uel habili, ſi effectus referetur ad tempus inhabile, ut l. quod ſponſæ, C. de dona. ante nup. & l. cum qui, ff. de iuriſdi. om. iudic. Sed his non obſtantibus, arbitror de iure ſic dicendum, quòd aut quæritur, nunquid poſsint parentes obligare filiam, uel neptē inuitam ad matrimonium, uel ſponſalia, & dicendum qđ non tenetur enim filia conſentire ſolum ex honeſtate, nō autem de neceſsitate, ut no. in c. j. de deſpon. impu. lib. vj. itaque l. ſed ea quæ patris, ff. de ſpon. quæ dicit filiam non poſſe diſcedere a uoluntate paterna, niſi quando pater eligit ſibi indignum moribus, uel turpem, non habet locum de iure cano. ut in iuribus præal. & nota. gloſſa. in d. ca. j.

1 ¶ † Aut quæritur, nunquid parentes poſsint maritare eorum liberos, & inducere filias ad conſentiendum, Et dico quod ſic, de iure ciuili eſt tex. apertè in l. ſi patre, ff. de ritu. nup. ubi dicit tex. fin. quòd etiam ſi filia conſenſit patre cogente in illum, in quem non conſenſiſſet, ſi fuiſſet ſui arbitri nihilominus tenet matrimonium, de iure uero canonico no. tex. in c. honorantur xxxij. q. ij. ubi eſt tex. ſancti Ambroſij, & inter cætera commendat puellas, quę nō

2 eligunt ſibi ſponſos, ſed conſentiunt ad diſpoſitionem parentum † unde in perſonam mulieris dicit, ſponſaliū meorum pater meus curam ſubijt. hoc enim non eſt meum, & in prin. in perſona Rebeccæ dicitur, honorantur parentes relictis muneribus, conſulitur puella, non de ſponſalibus. illa enim iudicium expectat parentum non enim eſt uirginalis pudoris eligere ſibi maritum, ſed iam deſponſata uiro de profectionis die conſulitur &c. ut ibi & tex. in d. c. j. de deſpon. impub. dicit, quòd ſi pater filiæ contraxit matrimonium, debet filia conſentire, ſcilicet de honeſtate, ut ibi no. in gloſ. ſic etiam uidemus in ſi quòd parētes poſſunt offerre eorum liberos monaſterio, & illi debent ex honeſtate conſentire, ut c. j. xx. q. ij no. Innocen. in ca. ij. de reg. facit c. cum uirum, eodem titulo cum ſi. concludendū eſt ergo. quòd parentes poſſunt contrahere matrimoniū, & ſponſalia pro liberis eorum, & illi debent ex honeſtatis debito conſentire. Hanc autem electionem & inductionem liberorum potuit auus paternus, qui habebat neptes in ſua poteſtate, ſuis fideicommiſſarijs committere, ipſe enim uidetur facere, quod illi fecerunt, ut l. unum ex familia, ff. de leg. ij. Nec mirum, nam dat liberis ſuis tutorem, qui habeat pupillum in poteſtate, ut ff. de teſt. tu. per totum fortius committere poteſt hanc nudam electionē & perſuaſionem, argumen. in authen. multomagis. C. de epiſ. & cle. & præſertim cum inter illos ſit auia materna, quæ eſt tutrix dictæ puellæ, & tutor poteſt hoc facere, ar. c. j. xx. q. ij. & eorum, quæ no. Innocen. in d. c. ij. de reg. & ſic gratioſè conceditur teſtamenti fatio, & tutoris datio iuxta no. per glo. no. in d. l. illa; ita & huius electionis & inductionis facultas; & hoc quo ad primum. Concludo ergo, quòd auus paternus potuit hanc poteſtatem dare ſuis fideicōmiſſariis, ſm̄ q; ipſe habebat, & in dubio uı̄ dediſſe ſm̄ iuris diſpoſitionē: quia uerba gn̄alia debent reſtringi ſm̄ ſubiectā materiā. l. ſi uno, in prin. ff. loca. & c. cum dilectus, de conſ. & l. ij. C. de nox. cū ſi. ¶ Venio ad ſm̄ dubium, an dicta puella debeat ꝑ fideicōmiſſarios maritari in domo Tho. & inducere puellā ad cōſentiēdū mō ſupradicto Et concluſiue mihi uidetur quòd ſic. ubicunque enim plu

3 ra mandantur, & mandatum nō poteſt per † omnia adimpleri, debet adimpleri eo modo, quo poteſt ut ī c. cum dilecti. de dolo & contu. & l. Celſus, ff. de arbi. & ca. Piſanis, de reſt. ſpo. no. gl. in c. conſtitutus, de reſcrip. uotum enim teſtatoris non poteſt per omnia ſuum effectum habere ꝓpter aliorum mortem, debet ergo in perſonam ſuperſtitis mandari executioni, quatenus fieri poteſt ut in iuribus præal. & l. ſtichum aut Pamphilum, ff. de uerb. obl. eſt ergo maritanda ſecūdum quod uidetur, & placebit fideicōmiſſarijs. Sed an in cognatione teſtatoris, an ex̄ arbitror de iure dicēdū, q; in domo, & familia, & cognatione teſtatoris, in gradu tamen nō ꝓhibitio. moueor, quia, ubi aliquid fieri diſponitur per teſtatorē, uel aliū in perſonis plurium, & mandatū uerificari nō pōt, niſi in ꝑſona unius, tunc ſtandum eſt ordini ſcripturæ, ut actus geratur cū ꝑſona primò nominata, ut. c. mandato, de præben. lib. vj. & l. quoties, ff. de uſur. ꝑſertim ubi cadit ordinata affectio, ut eſt tex. optimus in l. hæredes mei. §. ſi. ff. ad Treb. & no. Bar. in l. Gallus. §. quidā, ff. de li. & poſt. In caſu aūt noſtro primò diſpoſuit de maritandis in domo Tho. & poſteà de maritandis extra familiam, ergo uidetur habuiſſe maiorem affectionem ad illos de familia, & præſertim hoc dicendum in caſu noſtro. nam quilibet præſumitur appetere honorem, & conſeruationem, & augmentū cognationis ſuæ ut l. j. ff. de uen. inſpi. & quod ibi no. & per Cy. in l. publi. C. de adul. cū ſi. ſed per hoc coniugium diuitię conſeruantur in domo & cognatione, ergo uidetur principalius habuiſſe affectum ad illos de domo, q̄ ad alienos facit ēt quod in ſi. no. in l. duo ſunt Titij, ff. de teſta. tut. ¶ Quo ad tertium dubiū, ſ. an duo ex fideicōmiſſarijs poſſint illam maritare in domo Tho. alijs tribus nolentibus cōſentire, uel quale remedium ſit adhibendū arbitror ſic dicendū, q; aut non reperitur idoneus in domo Tho. & nunc debet maritari extra domum: quia illud mandatū debet intelligi, & ſi inquantū in domo reperitur idoneus, ut in c. cām, de elect. & c. abbate, de uerb. ſig. & l. ut gradum, ff. de mu. & ho. facit. l. ſed ea quæ patris c. de ſpon. Si aūt in domo & agnatione teſtatoris reperitur Idoneus, tūc poſſet dici q; alijs nolentibus exequi uoluntatē teſtatoris, poterunt duo exequi, & pōt attētari, q; ēt unus ſolus poſſet, ar. optimum & quaſi expreſſum in c. ij. §. ſanè, de teſt. li. vj. ubi dicitur, q; ſi unus ex executoribus teſtamenti eſt mortuus, uel remotus, uel nō uult exequi, poterit alter ſolus teſtatoris uoluntatē adimplere, ne uoluntas teſtatoris impediatur, & idem Bar. in l. j. §. ſi plures, ff de exerci. & Bal. in l. nulli, C. de epi. & cle. & quanq̄ Fede. de Senis conſi. lxv. dixerit, q; minor pars non pōt exequi ſine maiori parte, & ad. §. ſanè, reſpondeat illū procedere, quando fuerant deputati duo: quia tunc alter pōt, cum non ſit maior pars: tamen refert quoſdā alios indiſtinctè tenuiſſe primum, ut ēt minor pars poſſit maiori parte nolente exequi, & hoc puto uerius per rationē illius tex. fundat. n. ſe, ne contingat uoluntatem teſtatoris impediri, unde data uoluntate aliorū, uel morte, ſeu abſentia diuturna, uidetur illa poteſtas cōpetere inſolidum, ſicut obſeruatur in pluribus ꝓcuratoribus datis ſimpliciter in cā ſpirituali iuxta ea quæ habentur in c. ſi duo, de procu. lib. vj. uidetur fuiſſe tacitè de mente Bar. Bal. & Iac. de Are. in locis præal. ad. §. ſanè, quatenus facit mentionē de duobus, pōt dici, q; recitat facti contingentiā. nam rō literę, procedit in iuribus, ſi minor pars non uult exequi, & rō legis eſt conſideranda, ēt contra uerba, ut l. cū pater. §. dulciſſimis, de leg. ij. & l. non dubium, C. de legi. & regula, certū, de reg. iur. lib. vi. ſimi. poteſt ēt ad maiorem cautelam ſeruari aliud remedium, ſ. ut uideatur poteſtas, & imploretur officiū ſuum, quatenus cōpellat alios ad conſentiendum iuxta uoluntatē defuncti, arg. in c. nullus, de iure patro. nā ubicunque qs in facto alterius debet præſtare cōſenſum, pōt cōpelli cōſentire ſi ſine cauſa contradicit, ut ibi; & facit quod in ſimilibus terminis not. Bal. in l. ſi cū dotem. §. eo aūt tꝑe, ff. ſol. mat. & in l. ſi. ff. de ape. reci. & in l. cum non ſolum. §. neceſſitatem, C. de bo. quæ lib. & per Bart. in l. in coniunctione, C. de nup. & Bart. in l. j. §. ſi plures, ff. de exerci. qui cōiter concludunt, q; ſi ſtatuto cauetur, q; mulier non poſſit contrahere, uel teſtari ſine conſenſu duorū ꝓximorum, q; ſi illi proximiores nolunt conſentire, pōt mulier adire iudicem, ut cōpellat eos ad conſentiendū, ſi non habent iuſtā cām cōtradicendi, uel eis reſiſtentibus pronūtiet illā poſſe ſine eorum conſenſu cōtrahere, uel teſtari, ita punctualiter dicendū in propoſito, quòd ſi uolunt fideicōmiſſarij euitare opinionem, adeant iudicē, qui compellat alios fideicommiſſarios ad conſentiendū: uel q; eis reſiſtentibus pronuntiet iſtos poſſe ſine illis, & hæc de tertio dubio. ¶ Circa quartum dubium, an poſſint dicti fideicōmiſſarij contrahere ſpōſalia cum in teſtamēto fuerit facta mentio de matrimonio ſimpliciter. Et credo quòd ſic per. l. tutor. §. fin. & l. oratio, ff. de ſpon. ubi generaliter dicitur, quòd id, quod diſponitur de nuptijs, habet locū ēt in ſponſalibus: nec mirum cū per ſponſalia perueniatur ad matrimonium, unde ꝓhibito matrimonio, prohibentur ſponſalia, & eo permiſſo, permittuntur ſponſalia, ut ibi, ad idem. l. non ſine, & quod ibi no. C. de bonis quæ lib. & c in cauſis, de elect. ubi probatur, quòd data poteſtate eligendi, uidetur data poteſtas poſtulandi, cum poſtulatio ſit cōiuncta electioni, & per eā peruenitur ad effectum electionis, & hoc mihi uidetur indubitatum. ¶ Venio ad quintū & ultimum, an ſufficiat cōſenſus iſtorū fideicommiſſariorum, ſtatuto ſupraſcripto non obſtante? Et indubitanter credo quòd ſic: quia ſtatutum punit contrahentem cū puella ſine conſenſu patris, uel aui: ſed in caſu noſtro cōcurrit cōſenſus aui: quia uirtute poteſtatis tributæ fideicōmiſſarijs uidetur ipſe auus teſtator facere, quod iſti fecerunt, ut ꝓbatur in l. unum ex familia. §. j. de leg. ij. Et facit ad hoc illa quæſtio ad quam Di. & Bar. poſt eū inducunt illū text. quærunt. n. quid ſi teſtator reliquit centum diſtribuenda in pios uſus, prout elegerit executor teſtamenti: executor aūt elegit fabricam eccleſiæ quærebatur, an Epiſcopus deberet ex illo relicto hēre quartam, nam ex relicto facto fabricæ non debetur quarta, ut c. ſi. de teſt. ſed ex relicto facto eccleſiæ ſimpliciter debetur, ut c. requiſiſti, eod. tit. dubitatur nunc in caſu noſtro: quia non teſtator, ſed executor elegit fabricā, & cōiter concluditur per illum tex. q; non debetur: qa teſtator uı̄ elegiſſe, ex quo dedit executori poteſtatem eligendi, ad idē quod not. in l. Theopompus, ff. de dot. præleg. & regula, qui per alium facit de reg. iur. lib. vj. Prætereà ratio ſtatuti non fuit alia, niſi ut puellæ non deciperenı̄ à cōtrahentibus ſine conſenſu parentū

4 & proximorū, † cum ſæpe mulieres laborent contra propria cōmoda, ut l. iiij. in fin. C. de ſpon. quæ ratio ceſſat in caſu nr̄o, cum auus, qui præſumitur plus cæteris diligere neptes, arg. l. ſi. C. de cura. fur. elegerit iſtos fideicommiſſarios ſeu executores teſtamenti ſui, de quibus uideı̄ confidentiam maximā habuiſſe, & præſumuntur amiciſſimi, ac ēt aliq ex eis ſunt de cognatione defuncti, unde nō eſt præſumenda eis interuenientibus deceptio, arg. l. tranſactione, C. de tranſac. hinc uidemus in ſi. quòd tutores deputati à parentibus in teſtamento præferuntur legitimis & datiuis, ut l. ſi ſub conditione, ff. de teſta. tut. & ſic etiā extranei deputati in teſtamento præferuntur conſanguineis: quia pręſumitur teſtator elegiſſe ſibi magis affectos, Et præſertim hæc tenenda ſunt habito reſpectu ad formā dicti ſtatuti, quæ eſt contra ius commune: imò poſſet dici, quòd eſt nullum, cum impediat liberam facultatē matrimonia contrahendi, & hoc apertè tenuit Ioan. And. in c. ſtatutum, de homi. lib. vj. Sed circa hoc me ulterius non extendo, cum etiam præſuppoſita ualiditate ſtatuti, indubitanter procedat concluſio prædicta. Et per hoc patet ad omnia dubia reſponſum. NICO. ABBAS.

CONSILIVM LXVI.

1 *Pater ſicut tenetur de peculio ex contractu filij, ita & de condemnatione*

natione facta in iudicio.

2 *Ficta ſolutio non ſufficit ad dandam actionem contra principalem.*

3 *Diuiſio facta per patrem inter filios, durante patria poteſtate, non ualet.*

CHriſti nomine fœliciter inuocato, Quanquã multa poſſent in fauorem dicti Antonij patris ſupradicti Pilij allegari, ego breuitatis cauſa attingam duo duntaxat, q abſq; aliquo ſcrupulo et diſtributiuè ſufficiunt.d. Anto. ad obtinẽdũ uictoriam in cã,nedum in hoc iudicio,ſed ẽt in alio. Et primò in eo,qđ do.P.tpe condẽnationis de eo factæ ob contumaciã ſuam erat in patria poteſtate, in qua ẽt poſtmodũ deceſſit. condẽnatio ẽt facta de filiofa.ob ſuã contumaciã;ita, ꝙ nunquã fuit in iudicio ſaltem ad litem cõteſtandã, non debet nocere patri ẽt reſpectu peculij ꝓfectitij, nec aduentitij, ut not.glo.fi.inſti.de noxa.& Bar.in l.ſi finita,in.§. ſi de uectigalibus,ff.de dã.infect.ad idẽ,quod ipſe not. in l.cũm filius,ff.de uerb.obli.licet.n.delictum filij noceat patri quo
1 ad peculium profectitiũ,qñ filius fuit in iudicio:† qa ſicut pr̃ teneretur de peculio ex contractu filij,ita & de eodem natione facta in iudicio:qa in iudicio quaſi cõtrahimus. l.3.præal.& idem hoc caſu dicendũ in peculio aduẽtitio: quia pater dimiſit apud filiũ non retinendo ſibi uſumfructũ,quod põt,ut.l.cũ oportet.§.finautem, C. de bo.q lib. nã eadẽ tunc rõ in hoc peculio aduentitio, qđ in profectitio,qñ filius condẽnat̃,præſertim de delicto ꝑ ſuã contumaciam;& talis ſñia nõ debet obeſſe patri,neq; quo ad peculium ꝓfectitiũ,neq; quo ad aduentitiũ:rõ eſt,qa contumax hẽtur uigore ſtatuti ꝑ confeſſo.quæ cõfeſſio cũ ſit facta,non uera,nõ debet alteri nocere,ut l.eius q. delatorem,ff.de iure fiſ.& quod ibi not.Item uidemus,ꝙ ubicũque ſñia lata cõtra unum ꝑiudicat alteri, iſtud fallit,qñ ſñia eſt lata contra cõtumacẽ,ut.l.qui repudiantis in fi.& l.Papinianus.§.meminiſſe,ff.de inoffi.teſt.ad idem.l. duo
2 bus.§.j.ff.de iureiur.† ubi ficta ſolutio non ſufficit ad dãdam actionẽ contra principalẽ,& hanc partẽ expreſſe firmauit Bar.in d.l.cũ filius,& d.§.ſi de uectigalibus, & Cy. in ſimili.q.in l.ſi qñ,C. unde ui. ſed in caſu noſtro do.Pi. erat in poteſtate patria,& fuit cõdẽnatus ob contumaciã ſuã uigore ſtatutorum;ergo talis ſñia non debet mandari executioni cõtra patrẽ,ſiue dicamus illa bona per do.P. poſſeſſa tpe uitæ ſuæ à patre fuiſſe profecta,ſiue eidẽ aduenisſe ex ꝓſperitate fortunæ,uel induſtria ꝑſonæ. nam in profectitijs nõ eſt dubium,cũ illa pleno iure ꝑtineant ad patrem : in aduentitijs uerò idem dicendum ratione uſufructus,qui debetur patri in uita ſua, ut in l.non ſolũ, C.de bo.quæ lib.& l.j.C.de bo.mater.Nec ob.ſi dicatur, ꝙ ſaltem reſpectu ꝓprietatis illorum bonorum illa ſñia debet mandari executioni cõtra patrẽ, cũ proprietas pertineret ad filiũ,ut in iuribus ꝓximè allegatis : quia dico, ꝙ durante patria poteſtate , non põt filius quoquo modo diſponere, ẽt de ꝓprietate,unde ẽt teſtari non põt, ut. d.l.non ſolũ.§.illis aũt,&.l.pe.C.qui teſta.fa. nõ poſ.unde ſicut directè non põt filius uiuente patre alienare bona aduentitia,ita nec indirectè delinquendo, ut firmauit idẽ Bar.in d.§.ſi de uectigalibus.& ꝑ hæc euitatur illa cõtentio,an bona poſſeſſa ꝑ filiũ debeant ꝓſumi aduentitia,uel ꝓfectitia, de qua per glo.& doc.in l.cũ oportet,C.de bo. quæ lib. Nã ſiue dicamus illa fuiſſe ꝓfectitia, ſiue aduentitia,ſemꝑ prædicta cõcluſio uendicat ſibi locũ, ut patet ex ꝓdictis.nec obſt.ſi dicatur,ꝙ uigore cuiuſdam laudi inter do.An.& filium lati fuit facta diuiſio bonorũ, & data plena facultas filijs diſponendi de bonis diuiſis:quia dico
3 ꝙ talis diuiſio facta per patrẽ inter filios,durante patria poteſtate, nõ ualet,& ſolũ hẽt uim cuiuſdã ultimæ uolũtatis ut no.in l.ſi ancillã.§.ſi pr̃.ff.pro ſuo, &.l. ſi filia.§. ſi pater,ff.fa.erc.& glo.not.iuncto tex.in l.quoties,C.co.nã inter patrẽ & filium durante pr̃ia poteſtate nõ cadit obligatio ciuilis,ut no.in.l.frater à fratre,ff.de cõd.inde.hinc eſt,ꝙ regulariter nõ ualet donatio facta filio exiſtenti in poteſtate,de quo plenè not.in auẽ.ex teſtamẽto,C.de colla.nec obſt.ſi dicatur,ꝙ diuiſio fuit facta prætextu arbitramẽti:qa id,quod nõ poſſunt facere partes expreſsè,nõ poſſunt facere uigore arbitramenti , cũ arbitramentũ ſit quædã tranſactio,ut in authen.ut differentes iudices.§.ſi uerò contigerit,ad idẽ.l.cũ hi.§.ſed cũ lis,ff.de tranſactio. Præterea arbitramentũ debet intelligi, ut pater ſinat filios habere diſpoſitionẽ illorũ bonorũ conniuentibus oculis,ſicut ꝑmittit dñs ſeruo,ut.l.iiij.ff.de manu. uel ẽt ut dimittat apud filios uſumfructũ patiendo eos uti: non tñ ut illa diuiſio habeat uim cõtractus inter patrem & filiũ,durante patria poteſtate.nã expreſsè firmauit Bar.in dicto.§.ſi de uectigalibus, ꝙ ſi pr̃ ꝑmiſit bona aduentitia eſſe apud filios,non tñ ꝑꝑ hoc ſñia lata ob contumaciam contra filiũ debet mandari executioni in illis bonis aduẽtitijs in præiudiciũ pr̃is. ¶ Vltimò non obſt.ſi dicatur,ꝙ non ſolũ ob contumaciã fuit do.P. condẽnatus,ſed ẽt ꝑꝑ confeſſionẽ Micha.uerũ quia cõfeſſio unius maximè cõntentis crimen propriũ alteri nõ præiudicat.c.j. de confeſ. & l.ſi.C.de accu.nec ẽt acta geſta cõtra unũ ex correis,faciunt fidẽ contra aliũ,qui dicitur pariter cõmiſiſſe delictum.l.denũtiaſſe.§.ſi.ff.de adul.& in terminis pr̃s firmat Bart.in.d.l.cum filius,& hæc quo ad primã conſiderationem. ¶ Secundò & breuius põt do. Anto.ſe defendere ex nullitate ſñiæ:quia poteſtas tulit ſñiam cõdẽnationis poſt lapſum.viij. annorũ à tpe delicti cõmiſſi,cũ tñ uigore ſtatuti poteſtas nõ poſſit inquirere ſeu iudicare,niſi de delictis cõmiſſis tpe ſui officij,& ꝑ ſex menſes ante ſuũ officium inchoatum ; ergo dicta ſñia fuit nulla.cum.n.poteſtas recipiat poteſtatẽ uigore ſtatutorũ,& in ſtatutis ponitur illa limitatio,ergo quicqd facit cõtra tale ſtatutũ, eſt ipſo iure nullum,ad hoc glo.no.in cle.j.de iure patro.facit c.at ſi clerici,de iudi.& C.ſi à non compe.iudi.per totum:de hoc tamen non multum curandũ cum prima cõſideratio ſatis abundè ſufficiat ad uictoriam cauſæ, uidelicet ut do.Anto.abſoluatur, & aduerſa pars condemnetur in expenſis. NICOLAVS ABBAS.

CONSILIVM LXVII.

1 *Emphyteota poteſt uendicare rem emphyteoticariam, etiam à domino,dummodo ſoluerit penſionem.*

2 *Dominus poteſt propria authoritate expellere emphyteotam propter negligentiam,ſeu contumaciam in ſoluendo debitam portionem.*

3 *Voluntas hominis non poteſt probari,niſi coniecturis,ceſſante uoluntate expreſſa.*

4 *Succeſſor in feudo debet petere inueſtituram renouari.*

IN cauſa, quæ uertitur, ſeu uerti ſperatur inter nobilem uirũ Guidonẽ Pannum ex parte una,& filiã quondã Philippi germani dicti Gui.P.ex alia ſuper qbuſdã rebus emphyteoticariis primitus cõceſſis quoddã Matthæo patri dictorũ.G. P.& Philippi & eius deſcendentibus maſculis uſq; ad tertiam generationẽ,ita,ꝙ pars præmorientis in ſuperuiuentes deueniat,& deficientibus maſculis deueniat in filias. Duo ſunt neceſſaria examinanda:unũ principaliter, aliud acceſſoriè.

¶ Primò igitur examinãdum incumbit,an emphyteoſis cũ.d.M.cõceſſa fuerit ipſo facto reſoluta ex ceſſatione ſolutionis penſionis,cũ per quadriennium ex parte d.M.ſeu eius hæredum nõ fuerit ſoluta debita penſio monaſterio ſancti Thomæ ab annis dñi M.cccc.xij. uſq; ad annum M.ccccxvj.¶ Secundò deciſoriè examinabitur, an ualuerit cõceſſio ſeu renouatio in eodem tempore facta ſoli.P.& filijs ſuis ẽt fœminis antequàm dicta bona fuiſſent deuoluta ad monaſterium ſecundùm pacta poſita in prima conceſſione.¶ Circa primum uarię fuerunt opiniones,cum ius clarum ſuper hoc non appareat. Et ſi teneamus opinionem quorundam,quam refert Inno. nec eam reprobat in c.potuit, de loca.quòd reqratur iudicis authoritas.in ipſius reſolutione, & ꝙ non reſoluatur ipſo iure per ſolutionem non factam,deciſio huius q.eſſet ſatis clara:quia cum nunquàm iudicis authoritate fuit dictus contractus reſolutus , manifeſtò eſſet concludendũ, quòd conceſſio ſeu renouatio facta.d.P.non ualuerit, cũ bona emphyteotica non eſſent adhuc in eccleſiam reuerſa,& conceſſio facta.M.& ſuis poſteris eſſet in ſtatu ſuo, tũm iure communi,tũm uigore conceſſionis factæ omnia bona emphyteoticaria conſiſtere deberent in perſonam. d.G.P.cum ipſe ſolus remanſerit maſculus ex poſteritate d.M.præſertim,cum nomine dictorum.M. & hæredũ fuerit poſtea facta ſolutio in M.ccccxvij.& xix.& xx. etiam pro præteritis annis.Sed ſi tenetur contraria ſcilicet, ut in reſolutione emphyteoſis non requiratur authoritas iudicis,ſed fiat ipſo iure propter penſionem debito tempore nõ ſolutam, (quæ opinio uidetur uerior,& cõmunior, ut eſt de mente gloſſ.in d.c.potuit, & in l.ij.C. de iure emphy.tenet Bart.ibi,& l.ij.ff.ſi ager. uecti.& in authen. qui rem,C.de ſacr.ſan.eccle.& apertè tenet Specu. in titu. de loca.in §.nunc aliqua,uer.lxxxvj.& uidetur mihi apertè probari,ꝑ tex.l.j.iuncta.l.ij.ff.ſi ager uec. ubi apertè dici
1 tur † ꝙ emphyteota põt uendicare rem emphyteoticariã, ẽt à domino,dummodo ſoluerit penſionem;ergo à cõtrario ſenſu,non ſoluente penſionem,reſoluta eſt emphyteoſis quo ad ipſum dominum:aliàs aũt poſſet rem uendicare ante,quã reſolueretur,iudicis authoritate iuxta no.in ſi.per Innocen.in c.inter dilectos, de exceſ. præla. & hoc clarè ſenſerunt gloſſ.& Barto.idem uidetur probari in d. l.ij.C.de iure emphy.in fi.nã ibi conſulitur emphyteotę, ut domino nolente recipere pecuniam, illam conſignet, ne poſtmodum allegetur ipſum cecidiſſe à iure ſuo ꝑꝑ ſolutionem non factam, ad idem tex.in d.c. potuit. ubi dicitur,ꝙ propter non ſolutionem põt emphyteota expelli,& ponderandũ eſt uerbum , expelli.ſonat enim in factum non in ius,& ſic innuit,quòd non eſt neceſſaria ſententia priuationis ſed ſufficit expulſio facti,& ideo glo.
2 utriuſq; iuris communiter dixerunt,† ꝙ authoritate propria poteſt dominus expellere emphyteotam propter negligentiã,ſeu cõtumaciã in ſoluendo debitã penſionẽ,ut no.in d.c.potuit in d.l.ij.) tunc hæc qſtio redditur dubia. nam cũ tex.in d.l.ij.præfigat biennium,poſt cuius lapſum dat authoritatem domino expellendi emphyteotam, qđ temperat tex.in d.c.potuit,niſi emphyteota celeri ſatisfactione ſibi prouideat.(Nec in caſu noſtro poteſt allegari celeris ſatisfactio, cum ſteterit per biennium & ultra biennium.nam illa uerba referuntur ad modicum tẽpus, ut not.in d.c.potuit.nec poteſt dici,ꝙ requiratur, ꝙ fuerit emphyteota exactus in iudicio,uel extra, cum apertè hoc eſſet contra tex.in d.c.potuit.ubi dicitur,ꝙ non reqritur monitio,ut ſoluat ad tempus,cum ſit à iure præfixũ, ad hoc non aduertunt quidam,qui tenuerunt illã opin.) ergo tenuit cõceſſio,ſeu renouatio facta do.P.& ſuis filiis dũtaxat,quę qdẽ conceſſio fuit ſibi facta anno.M.ccccxvj. & ſic ꝑ quatuor annos poſtꝗ fuit ceſſatum à ſolutione pẽſionis.Nec obſtat,ſi dicatur,ꝙ abbas ſancti Thomæ in renouatione facta.P.nõ dixit illã ſe facere ꝑꝑ canonẽ non ſolutũ,nam ſatis eſt,ꝙ generaliter ipſam fecerit,& in dubio debemus ꝓſumere,ꝙ quis faciat actum meliori mõ, quo põt,ut.l.iij.ff.de milita.teſta.& in dubio res interpretanda eſt,ut potius ualeat,ꝗ pereat,ut c.abbate, de uerb. ſign.l.quoties,ff.de uer.obli.Nec ob.ſi dicat̃,ꝙ ſolutio pẽſionis fuit poſteà facta nomine Mat.ſeu eius hæredũ,ꝗdo nõ potuit purgari mora in ꝑiudiciũ do. P. cui ius fuerat quæſitũ ꝑ cõceſſionẽ ſibi ante moram purgatã factã,arg. in c.quãuis,& quod ibi no.de reſcrip.lib.vj.Nec ẽt hẽt obſtare,ſi dicatur,ꝙ ſaltẽ ſñia declaratoria debuit præcedere antequã fieret cõceſſio do.Pe.per.c.cũ ſecundũ leges, de hære.lib.vj.& quod not.in l.eius,q. delatorem,ff.de iure fiſ.qa illa iura ꝓcedunt quo ad rephenſionẽ bonorum fiendam rõne priuationis à iure inductæ,ſed ꝙ ad conceſſionẽ iuris deuoluti fiendam nõ reqritur ſñia declaratoria,ut eſt tex.no.in c.licet epſ,de præbẽ.lib.vj. & quod ibi no.glo.iiij.¶ Sed his non ob. puto cõceſſionẽ factam do. Pe.de iure fuiſſe nullã,& ꝙ hodie in ſua ualiditate perſiſtat conceſſio prius facta Matthæo & ſuis poſteris maſculis uſq; ad tertiã generationẽ,& per conſequens ꝙ hodie dicta bona debeant cõſiſtere apud do.G.P. & nõ apud filiã do.P.Moueor principaliter,qa præſuppoſita illa opi. ꝙ emphyteoſis reſoluat ipſo iure per ſolutionẽ pẽſionis debito tẽpore nõ factã,attamen in reſolutione reqritur neceſſariò,ꝙ interueniat domini uoluntas : aliàs aũt non reſoluitur.hoc ꝓbat tex.in duplici loco.C.de iure emph. in d.l.ij.ubi tex.bis dicit,ꝙ ſi dominus uoluerit,& per illũ tex.hoc firmauit ibi Bar.& idẽ Bal.in d.auth.qui rem, C.de ſacroſan.eccle.expreſsè ſenſit glo.in d.l.ij.ff.ſi ager uecti.& expreſſius ibi Bart.concluditur.n. in locis prædictis,ꝙ contra emphyteotam rem uendicantem nõ poteſt obijci ab extraneo,ꝙ penſionem non ſoluit , ſed ſolum à domino,& hoc iõ,quia nõ transfertur dominiũ ipſo iure per ſolutionẽ non factam,ſed domino duntaxat uolente, quod dixit ibi Bar.notandũ & menti tenendum ; ad idem tex.in dicto c.potuit,in fi.ubi dicitur, quòd emphyteota non ſoluens poteſt expelli. unde ponderandum eſt uerbum,poteſt. dat enim domino facultatem expellendi,nõ autem expellit ipſo facto,& de hoc uerbo poteſt,not.glo. in regula.j.de regu.iur.lib.vj.& Barto. in l.ſi.ff.de dilatio. ſed in caſu noſtro non apparet, quòd abbas ſancti Thomæ uoluerit M. ſeu eius hæredes eſſe priuatos propter ſolutionem non factam intra illud quadriennium: quinimò ſi omnia geſta rectè ponderentur, nunquam uidetur iſtum caſum cogitaſſe. Nam nunquàm expreſſe dixit ante purgationem moræ, quòd uolebat.M. ſeu eius hæredes eſſe priuatos, nec etiam tacitè poteſt deprehendi,quòd hoc uoluerit,ſed potius contrarium;quòd clarè colligitur ex perceptione penſionis, quæ poſteà ſibi fuit ſoluta pro præteritis & futuris annis. Nam,ut apparet in libro cenſuali eiuſdem monaſterij,cui fides eſt adhibenda, præſertim in præiudicium monaſterij, ſeu quo ad declarandum uoluntatem illorum de eccleſia iuxta ea, quæ habentur & notantur in.c.ad audientiam,de præſcriptio. & c.cum cauſam,de proba.facit.l.Neſennius, & quod ibi nota.ff.de nego.geſt.& per Bald.in l.admonendi,ff. de iure iurand.& l.nuda,ff.de dona.penſio fuit ſoluta monaſterio nomine.M.ſeu eius hæredum in xvij.xix..& xx.annis tàm pro præteritis, quàm futuris annis. ex quo euidenter apparet de uoluntate dñi, ꝙ nõ uoluerit illũ ob hoc eſſe priuatum iuxta not. per gloſſ. & doc. in d.c. potuit. l.ij.

l.ij.C. de iure emph. ubi expreſsè firmat hoc Bart. poſt
alios,& ſi dicatur,ꝙ non debet libro cenſuali credi in prę
iudicium do.P.arg.l.ſolénibus,C.de rei uend. & quod ibi
not.per Bal.in prin.dico hoc ꝓcedere, qñ deſcriptio fie-
ret ſeu tenderet directè in præiudiciũ alterius:ſed in caſu
noſtro adducitur ſolum ad arguendã uoluntatẽ abbatis,
nam negari non poteſt,quòd non facit præſumptionẽ de
uoluntate abbatis, quòd uoluerit primam conceſſionem
eſſe reſolutam pp ſolutionem non factam,arg. in l.inſtru
menta domeſtica, & quod ibi not. C.de proba maximè
3 quia† uoluntas hoĩs non põt probari, niſi coniecturis ceſ-
ſante uoluntate expreſſa,ut in c.ſi uerò,de ſen.exc. facit.l.
dolum,C.de dolo,&.c.ij.de renun.lib.vj.Nec obſt.ſi dica-
tur,ꝙ iam declarauerat uoluntatem ſuã cõcedendo illa
bona do.P.Et in dubio debet fieri interpretatio, ut cõceſ
ſio ualeat per ſupradicta:quia dico, ꝙ ſi uerba dictæ con-
ceſſionis rectè ponderentur,nõ poſſunt ad hunc caſum re
ferri,qñ do.Pe.hunc priuationis caſum non expreſſit:ſed
ſolùm petijt dictam emphyteoſim ſibi renouari: renoua-
tio autem petita per filium non ſapit cauſam priuationis
paternæ:ſed potius præſupponit exiſtentiam,& ualidita-
tem primę conceſſionis:ſed ne propter mortem patris,uel
temporis lõginquitatem pereat memoria originis rei,ſo
let peti renouatio,ut probat tex.xij.q.ij.c.longinquitate,
4 & c.j.de præca.hinc eſt,quòd† ſucceſſor in feudo debet pe
tere inueſtituram renouari,ac ẽt hæres domini debet re
cognoſci per renouationem fiendam,ut in c.j.quæ ſit pri-
ma cauſa benefic.amit.colla.x.& not. in d.c.longinquita-
te,cum enim res emphyteoticaria eſt omninò reuerſa ad
dominum,præſertim propter canonem non ſolutum,non
fit ibi renouatio,etiam quo ad filium,ſed noua conceſſio,
cum ius primi totaliter ſit extinctum; ad hoc.c ij.de feu.
& quod not. in c.unico,de naſ. de crepi.æta.col.x. Præte-
reà abbas ſancti Thomæ conceſſit ſeu renouauit do. P.
ſub conditione,ſi rectè peteret renouari,ergo nõ uidetur
cogitaſſe hunc caſum priuationis.tunc.n. non feciſſet ſub
conditione maximè prædicta,ſed aſſertiuè dixiſſet,quòd
emphyteoſis erat reſoluta propter canonẽ non ſolutum:
nec dixiſſet ſe renouare:ſed potius de nouo concedere.cũ
.n.priuatio utilis dominij,quæ reſultat in caſu noſtro, ſit
quid pœnale,cum diminuat patrimonium alterius iuxta
no.per Ioan.An.in c.ſi.de elect.lib.vj. & expreſſe in caſu
noſtro firmat Bal.in d.l.ii.C.de iure emph.debemus ſtri-
ctam interpretationem facere,unde oportet, ꝙ de domi-
ni uoluntate clarè conſtet,arg.in.l.ſi præſes,& l.interpre-
tatione,ff.de pœnis,& in regula,odia,de reg.iur.lib.vj.ui-
detur.n.per uerba illa appoſita in ſecunda cõceſsione Ab
bas dubitaſſe de ualiditate prioris renouationis, ignorãs
autem non uidetur uelle, maximè in pœnalibus, ut in l.
nec ignorans,C.de dona.& C.de condi.indebi.l.ſi. ubi bo
nus tex.& per hoc tollitur motiuum, quod in cõtrarium
formari põt, ſi dicatur, ꝙ mora non potuit purgari poſt
conceſſionem factam do.P.quia dicendũ,ꝙ cum illa con-
ceſſio non ualuerit,potuit purgari mora quandocunq; nã
tpe ſolutionis penſionis factæ pro præteritis & futuris an
nis nomine.M.ſeu eius hæredum non conſtabat, quòd uo
luerit abbas emphyteotam eſſe priuatum propter ſolu-
tionem non factam,ut prædixi:imò potius præſumitur cõ
trarium,ut patet ex prædictis.Nec obſt. ſi dicatur Abba-
tem declaraſſe ex poſt facto,quòd illam conceſſionem fe-
cerat propter canonem,ſeu penſionem non ſolutam. quia
cum talis declaratio non fuerit facta poſt moram purga-
tam per do.M.ſeu ipſius nomine, uel eius hæredum, non
potuit fieri in præiudicium primæ conceſſionis. nam ceſ
ſatum fuit in ſolutionem ab annis domini M.ccccxij.uſq;
xvij.& ſolutio fuit poſteà facta in xvij.pro annis præteri-
tis,item in xix.& ſic pro annis futuris poſt moram purga-
tã,declaratio uerò fuit facta per abbatẽ anno.M.ccccxxij.
unde non poterat nunc hoc declarare,præſertim cum re
ſultaret contrarietas. nam ex receptione penſionis pro
præteritis & futuris annis,uidetur uoluiſſe habere priua
tionem;ergo non poterat poſteà uerbo declarare contra-
rium,cùm declaratio ſit cõtraria facto,ſicut in ſi. dicimus
in proteſtatione:quia facto contraria non ualet, ut not.in
c.cum M.de conſti.& l.non ſolum.§.morte,ff. de no. ope.
nun.& c.ſolicitudinem in ſi.de appel. ubi dicitur repellen
dum illum eſſe,qui in uerbo & facto reperitur cõtrarius,
facit.ff. de regu.iur.l.ubi repugnãtia. Nec obſt.ſi dicatur,
quòd ille qui declarat,nihil inducit de nouo, & ſic uide-
tur,quòd ſi cupit,poſſit declarare,ut no.in l.hæredes pa-
làm,ff.de teſta.quia dico illud ꝓcedere,ubi conſtat actũ,
qui declaratur,præceſſiſſe,& ita ꝓpriè loquitur.c. paſto-
ralis.§.j.de ap.Sed ubi non conſtat actum præceſſiſſe, non
poteſt fieri declaratio,ſed oportet,ꝙ prius probetur pñ-
te parte actum præceſsiſſe, ut probatur in c. peruenit ad
nos,de ap.& cle.præſenti,iuncta glo.de cenſi.& c. cum ſe-
cundùm leges,de hære.lib.vj.ſed in caſu noſtro non con-
ſtitit,ꝙ abbas uoluerit primam conceſsionem eſſe extin-
ctam pp canonem non ſolutum,ergo nõ potuit hoc decla
rare,præſertim parte non uocata.Nec ob.ultimò,ſi dica-
tur,ꝙ pro alijs annis uſq; ad præſentem diem non fuerit
facta ſolutio penſionis per d.G.P.ſed per d.P. unde à.
M.ccccxx.ſolutio fuit facta ꝑ P.ſeu eius nomine,& nõ per
Gui.P.Et ſic uidetur,quòd ſaltem ex iſto capite.d.G.P.ſit
priuatus iure ſuo, cum tanto tpe non ſoluerit. Ad hoc re
ſpondeo per not.& ſing.d.Gui.de Cu.quod refert & ſeq-
tur Bald in l.ſolẽnibus,C.de rei uend. ubi ponit illam.q.
ad literam. dicit.n.ꝙ ſi fundus conceſſus in emphyteoſim
non eſt de facto penes emphyteotam:ſed poſſeſsio perue-
nit ad tertium,qui poſsidet,& ſoluit canonẽ per octo uel
decem annos,quòd uerus emphyteota non ſoluendo non
cadit à iure ſuo: quia eccleſia, quæ eſt domina, non po-
teſt mihi opponere de ſolutione non facta. ſatis enim ſibi
eſt,quòd ſolutio fuit ſibi facta à tertio poſſeſſore. Nã iſte
cenſus æquiparat̃ tributo:ſufficit aũt,ꝙ tributũ à quocun
que ſoluatur ad hoc,ut res nõ incidat in cõmiſſum, alle-
gat ꝓ caſu.l.forma.§.ſi cũ ego,ff. de cenſi. alleg. ẽt ſimile
in alia materia.Nã mortuo patre debet uaſallus intra an
nũ adire dñm, & petere inueſtituram, aliàs feudũ perdit.
d.c.j.quę ſit prima cã beneſi.amit.pone,ꝙ patre meo mor
tuo,tertius incæpit feud.poſsidere,nec uolebat mihi reſti
tuere,ego qa nõ eram in poſſeſsione feudi, nõ petij inue-
ſtiturã intra annũ,nec præſtiti iuramentum fidelitatis:an
aũt ꝑ hoc ſim priuatus, Gui.& Bal.poſt eũ tenent, ꝙ non
per d.§.ſi cũ ego. Nã, ex quo nõ habeo cõmoditatẽ, non
teneor ſubire onera feudi.Itẽ ex quo nõ ſum in poſſeſsio
ne,non dicor eſſe in dolo,non petendo inueſtiturã, ergo
non debeo incidere in pœnã,ut c.ſi.de prohibi. feu. ali. ꝑ
Lo.col.x.nec tertius poſſeſſor,q ſoluit,põt me excludere,
nec põt allegare præſcriptionem, cum non habeat titulũ
legitimum,& præſertim ſi eſt in mala fide, ut in caſu no-
ſtro.Cõcludo ergo ex omnibus prædictis, ꝙ dictæ res em
phyteoticariæ debent exiſtere penes. G.P. uigore primæ
conceſsionis,cum ipſe ſolus remanſerit de poſteritate ma
ſculina dicti.M. NICOLAVS ABBAS.

CONSILIVM LXVIII.

1 Conſtitutio ubicunq; exigit iuramentũ ad tacturã ſcripturæ, nõ eſt cõſtitutioni ſatisfactũ:ſi præſtatur iuramẽtũ ſine tactura.

2 Scriptura non tabellionis non facit fidem,niſi ſit ſtatuto uel conſuetudine approbata.

3 Notarius, qui fuit rogatus, debet per ſe totum inſtrumentum complere, & non per alium, niſi hoc faciat iudicis authoritate.

4 Iudex ubicunque declarat aliquem eſſe inhabilem ad officiũ, uel incidiſſe in pœnam ſtatuti,debet prius citare partem, & audire ſuas defenſiones.

IN Chriſti nomine, Quamquãm ſuper uaca
tione data Ser.Bartolomæo No
tario Senenſi per officiales ad huiuſmodi depu-
tatos multa ad ipſius iniuſtitiam allegentur; mihi tamen
duo uertuntur præcipuè,ſi in facto ueritate nitãtur,quo
rum unum concludit illius uacationis iniuſtitiam, aliud
uerò nullitatem.¶Primò mihi nãque præſupponitur Se-
nenſi cẽſura cautum fore, ut debitores cõmunis, deſcri-
bantur per camerarium deputatum ad hæc manu propria
& ſic deſcripti in illo libro Speculi uulgariter nuncupati
debent lacerari, ſi extrahantur,uel eligantur ad aliquod
cõe officium,dictus autẽ Ser.B. nõ reperitur ſcriptus ma
nu propria camerarij,ſed alterius.ergo talis ſcriptura nõ
debuit facere ſufficientẽ fidẽ; qđ multipliciter oſtendo.
Primò namque induco gl.no.q̃ cõiter approbatur,in c.ut
1 circa,de elec.lib.vj.quæ dicit † ꝙ ubicũque cõſtitutio exi
git iuramẽtũ ad tacturã ſcripturæ,nõ eſt conſtitutioni ſa
tisfactũ,ſi pſtatur iuramentum ſine tactura, cũ cõſtitutio
exigat tacturam pro ſolennitate actus ad maiorem terro
rem;facit quod not.gloſ.in cle.j.de hære.fortius ergo in
caſu noſtro non eſt ſatisfactum ſtatuto,ſi exigit, ut manu
propria camerarij deſcribantur debitores,& d.Ser.B.re-
2 peritur deſcriptus manu alterius.¶Secundò facit, † quia
regulariter ſcriptura non tabellionis non facit fidẽ, niſi
ſit ſtatuto uel conſuetudine approbata,ut c.dilectus, de
ſi.inſtr.facit qđ no.Bal.in l.j.C.de ſum.tri. ſtatutum ergo
Senenſe dans poteſtatem camerario deſcribendi debito-
res,& fidem ipſius ſcripturæ adhibendo, uidetur elegiſſe
fidem,& induſtriam perſonæ camerarij, præſertim in ca-
ſu noſtro,in quo expreſſe ſtatutum requirit,ut manu pro-
pria camerarij fiat deſcriptio;ergo ſcriptura alterius ma
nu ibidem reperta non debet facere fidem, præſertim ex
quo camerarius nõ atteſtetur ibidẽ in alia ſcriptura aliũ
ſcripſiſſe eo mandante,ad hoc optimè facit quod in ſi. no.
in c.ſi.de offi.deleg.§.is autem.ubi dr̃,ꝙ is,cui iniungitur,
ut perſonaliter negotium exequatur,non poteſt alteri il
lud committere,ut uideatur electa fides, & induſtria per
ſonæ concor.c.is cui,eo.ti.in vj.ubi plus probat litera, ꝙ
is, cui ſimpliciter committitur nedum miniſteriũ, in quo
uerſatur fides & induſtria,licet non dicatur,ꝙ perſonali-
ter exequatur:nihilominus uidetur in dubio electa indu-
ſtria,& fides perſonæ,ut alteri committere non poſſit;er-
go non debet facere fidem in caſu noſtro,in quo nõ appa-
ret cõmiſſionem fuiſſe alteri factã per camerariũ ad idẽ
facit,qđ no.Bar.in l.j.C.de præpoſi.agen.in reb.l.xij.ubi
per illum tex.dicit,ꝙ poſitus in aliquo officio non poteſt
regulariter per alium deſeruire,niſi in alijs multum pro
repu.laborauerit:& tunc,ſi uult,debet deſeruire per ho-
minem æque conditionis,nõ autẽ per quẽlibet:quæ om-
nia ceſſant in caſu noſtro.Præthereà facit, quod de tabel-
lione not.gl.in aut̃.de tabel.§.nos autem,col.4. & c. cum
P.de fid.inſtr.dicunt.n.illæ glo.per tex.& præal.§. nos au
3 tem,† ꝙ notarius,qui fuit rogatus,debet per ſe totum in
ſtrumentum complere,& non per alium,niſi hoc faciat iu
dicis authoritate,& ſequitur hoc dictum Hoſt.in c. inter
dilectos,de ſi.inſtr.& Ioã.An.in add.Spe.in tit. de inſtru.
edi.§.inſtrumentum,uer.item op. Et ſaltem illud dictum
uidetur indubitanter,uerum quando in inſtrumento, uel
libro notarij reperitur ſcriptura manu alterius,de quo ip
ſe non atteſtatur ibidem in alia ſcriptura eſt.n. præſum-
ptio,ꝙ falſo illa fuerit per alium appoſita,ut d.c.inter di
lectos,& c.cum uenerabilis,de relig.do.fortius ergo hoc
dicendum in caſu noſtro,ubi officium ſcribendi, & fides
datur notario, ut per alium ſcriptura facta fidem non
faciat ut not.in c.qñ ꝫ,de pro. ubi Hoſt.expreſsè tenuit,
quòd deputati ad ſcribendum acta iudicialia, non poſſunt
per alium ſine iudicis authoritate ſcribere, cum ſit eorũ
electa induſtria & fides,quanquàm Inn.tenuerit ibi oppo
ſitum:tamẽ requiritur,ꝙ is,cui officium commiſſum fuit
declarauerit per ſubſcriptionem,uel ſigillum, ꝙ eius au-
thoritate fuit factum;quod in caſu noſtro minimè inter-
uenit.Ex quibus omnibus euidenter concluditur, ꝙ ſcri-
ptura facta in dicto libro manu alterius, quàm camerarij
non facit fidem,ut d.Ser.B.debeat habere uacationem,
& ꝑ ꝯñs uacatio ſibi ꝑ officiales data, fuit iniuſta,& præ-
ſertim eſt in caſu noſtro præſumptio ꝫ dictam deſcriptio
nem,quia camerarius in breui tranſumpto,qđ fecerat de
deſcriptis in libro,non erat deſcriptus d.Ser. B. hinc eſt,
ꝙ fuit extractus,& acceptatum officium,nec fuit lacera-
tus,ſicut ſolet de alijs fieri.hæc enim omnia adminiculã
tur contra dictam ſcripturã,ar.c.cũ cauſa,& qđ ibi no.de
proba.& l.3.ff.de teſti.¶Ex ſecundò capite uacatio eidem
Ser.B.data ur̃ nulla ex defectu citationis.dicitur.n.quòd
dicti officiales dederunt ei uacationem, eo prius nõ uo-
cato,nec audito,ex quo profecto ſatis poteſt dici, ꝙ eorũ
4 declaratio fuerit nulla,† Quoniam ubicunque iudex de-
clarat aliquem eſſe inhabilem ad officium,uel incidiſſe in
pœnam ſtatuti, debet prius citare partem, & audire ſuas
defenſiones; tex.eſt nò.in c.cum ſecundùm leges, in ſi. de
hęre.li.vj.not.Bar.in l.eius qui delatorem, ff. de iure fiſ.
hinc dixit glo.no.in c.cupientes.§.cæterum, de elect. lib.
vj.quòd licet a ſententia,ſeu pœna legis,uel ſtatuti nõ po
ſit appellari,ut l.ſi qua pœna,ff.de uer.ſign.& c.quia nos,
& c.conſuluit,de ap.tamen à ſententia iudicis declarãtis
quem incidiſſe in pœnam legis,ſeu ſtatuti poteſt appella
ri:quia iudex potuit male declaraſſe ſeu ſententiaſſe.Præ
tereà regulariter non ualet,quicquid ſit per iudicem par
te abſente in eius præiudicium, citatione non præmiſſa,
ſaltem reſpectu eorum,quæ ſunt grauis præiudicij, ut ca.
omnia,& c.caueant.ix.q.ij.no.Bar.in l.nec quicquàm. §.
ubi decretum,ff.de offi.procon.ur̃ tex.& glo. in c.eccleſia
ſanctæ Mariæ,de conſti.& bona glo.in cle.præſenti, de cẽ
ſi,& cle.ij.de pœnis,in uerbo,conſtitit, ubi patet iudicem
non debere declarare, quem incidiſſe in excommunica-
tionem,eo non uocato.nam cauſarum merita partium aſ
ſertione panduntur.l.j.C.ſi per uim uel alio modo.c. tum
ex literis,de in integ.reſt.quinimò plus uoluit Inn. in c.
tua,de coha.cle.& mu.prope ſi. ꝙ etiam in notorijs non
ualet ſententia,niſi prius citetur reus, & exponatur ſibi
factum,& audiantur ſuæ defenſiones, cum multa dicãtur
notoria,quæ non ſunt.c.conſuluit,de ap.facit c.ſi. de offi.
dele.lib.vj.iuncto c.j.eo.ti.& li.& quanquam uideatur fa
cere in contrarium,quod ipſe no.in c.quanto,de tranſla.
præla.& tex.in c.cum olim,de re iudic.& c.bonæ, de elec.
tamen ueritas eſt,quòd ubicunque defenſio poteſt compe
tere abſenti,ſemper requiritur citatio, quantumcunque
factũ dicatur notorium:ſecus,ubi certum eſt nullam de-
fenſionem competere abſenti;quo caſu procedunt cõtra-
ria,ad hoc l.ij.§.quòd ſi de frumentaria,ff.de admi.re. ad
ciui.perti.& ibi per glo.ubi per illum tex.no.dixit,ꝙ reui
ſores rationum debitoris communis poſſunt pronuntia-

re contra abſentes,ex quo aſſignant libros ſuos , in qui-
bus ſunt deſcripta omnia ſcilicet introitus & exitus;unde
nulla alia defenſio poterit competere ſed in caſu noſtro
hoc non contingit,cum ille liber non fuerit ſcriptus per
d.Ser.B.ideò potuiſſet contra illum multa opponere,ma
ximè cum ſcriptura eſſet facta manu alterius.Item potuiſ
ſet probare ſe non debitorem communis,quia licet ſtatu
tum det prima fronte fidem ſcripturæ illius libri,non ta-
men per hoc tollit,quin poſſit probari contrarium,maxi
mè in caſu noſtro,ubi probatio non eſt plena;ad hoc.cap.
continebatur,de deſpon.impu.iũcto ca.propoſuiſti,de ꝓ-
ba.Ex quibus omnibus infertur,ꝙ illa pronũtiatio officia
lium fuit nulla ex defectu citationis, & quia non fuerunt
auditæ defenſiones dicti Ser.B. debet ergo audiri , & ci-
tari , & inquiri de prædictis;quæ ſi uera ſunt , non debet
uacationem habere. Et hæc ſufficiant. NIC. ABB.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

*CASVS in his terminis proponitur.Quidam dominus An-
tonius Matthæi quandam domum ſuam uendidit cuidam Ma-
ritano,retento penes ſe dictæ domus dominio,donec do.M.exſolue
ret totum pretium conuentum;cum autem d.M.ceſſaret in ſolutio-
ne maioris partis pretij do.Anto.uenditor impetrauit ad omnem
cautelam à iudice poteſtatem uendendi dictam domum pro reſi-
duo pretij.hoc tamen in licentia antedicta expreſſo,ut illam uen
deret præmiſſis ſubhaſtationibus plus offerẽti:demum factis per
nuntium dictis ſubhaſtationibus, cum nõ apparuiſſet aliquis qui
ultra cl.Flore.obtuliſſet,do.Anto.& M.cõmuni concordia uendi
derunt præfatam domum inſolidum cuidam Angelo pro pretio
cl.flo.aſſeruit tandem do.Ant.ſe uendere uigore dominij & pro-
prietatis ſibi reſeruati tempore uenditionis factæ do.M.ac uigore
licentiæ præfatæ ſibi à curia conceſſæ:poſtremo illinc ad tres ferè
dies d.Anto.ſpontè & ex mera liberalitate promiſit ſolenniter d.
M.dictam domum pro dicto pretio.cl.flor.elapſis prius.v.annis
& non prius uendere,& uenditionis inſtrumentum facere,nunc
autem mortuo.d.Anto.do.M.dicit dictum contractum uenditio-
nis factæ.d.Ange.fuiſſe fictum,ſimulatum,& pignoratitium &
in forma uenditionis conceptum,& inſtat,ut penſiones de medio
tempore ex dicta domo perceptæ,uel quæ percipi potuerunt , de-
beant in dicto pretio,ſeu ſorte dictorum.cl.flo.computari,contra
dicente.d.Ant. & dicente dictum contractum fuiſſe uerè uendi-
tionis. Quæritur quid iuris.*

CONSILIVM LXIX.

1 *Contractus factus in forma uenditionis præſumitur fictus, & ſi
mulatus,& uere pignoratitius,ubicunque concurrunt modici-
tas pretij, & pactum, de retrouendendo.*

2 *Emptor ſi ſoluit partem pretij licet nõ poſſit agere ex empto an-
te,quàm totum pretium ſoluat, tamen poſtquam ſoluerit pre
tium integrum,poterit petere fructus,ſeu reditus pro rata eius
pretij, quod ſoluit.*

IEſu Chriſti, eiusque matris præſidio per
prius inuocato , Videt̃ primò,
quòd dictæ penſiones debeant extenuare ſortem
1 ſeu pretium dictorũ.cl.flor.quod probatur ſic, † ubicun-
que concurrunt duo,ſcilicet modicitas pretij , quæ hic in
facto per d.M allegatur,& pactum de retrouendendo, p̃-
ſumptio iuris eſt,quòd contractus factus in forma uendi-
ctionis ſit fictus,& ſimulatus,& uerè pignoratitius ; unde
fructus percepti,& qui percipi potuerunt,debent in ſortẽ
computari,ut probari uidetur in c.ad noſtram.de emp.&
uen.facit.c.illo uos,de pi.not.glo.in c.conqueſtus, de uſu
& Archi.in c.quia plerique.14.q.3.& præſertim in caſu
noſtro debet præſumi fraus,in quo pactum de retrouen-
dendo non fuit liberum,& abſolutum,ſi promiſit retrouẽ
dere poſt v.annos à tempore uenditionis , & ſic uolebat
pro illis quinque annis ratione uſuræ habere commodi-
tatem domus;& de hoc uidetur prima fronte tex.in d.ca.
ad noſtram,inſurgit enim multipliciter ex prædictis præ-
ſumptio fraudis.primò ex modicitate pretii,quæ hic alle
gatur præſumitur enim qualitas contractus ex quantita-
tate pretij.l.per diuerſas,C.man.& no.gl.in l.j.ff.de ſuper
fi.& Bar.in l.cotem.§.qui maximos,ff.de pu.¶Secũdò ori
tur præſumptio fraudis,quia noluit obligare ſe ad retro
uendendum quandocunque,ſed poſt quinquẽnium; ut ſic
eſſet certus recipere commoditatem,ſeu pẽſiones domus
per quinquennium,ut no.doc.in d.c.ad noſtram. Sed his
non obſtantibus arbitror,ꝙ in caſu noſtro nõ debet præ-
ſumi contractus pignoratitius;& præſuppoſito quod eſſet
non debet audiri.d.M.petens compenſationem penſionũ
eodem modo,quo petit.Quòd autem non debeat præſu-
mi ſimulatus & per conſequens pignoratitius, ſed potius
uerus contractus emptionis & uenditionis primò pro-
bo per ea,quæ ipſam uenditionem præceſſerũt. nã iudex
fuit aditus per do.An.ut daretur ſibi poteſtas uẽdendi ꝓ
reſiduo pretij, & multis præmiſſis per iudicem fuit data
poteſtas , cum hoc ꝙ fierent ſubhaſtationes, & plus of-
ferenti daretur;quo ſecutum extitit, ut dixi , in caſu no-
ſtro,nec fuit aliquis repertus,qui obtulient ultra dictum
pretium.cl.flo.ergo non debet prẽſumi fraus,arg.l.nõ eſt
ueroſimile,ff.quod met.cau.& l.tranſactione,C. de tran-
ſac.& l.j.C.de prædi.decu.ſine dec.non ali.lib.x.& qđ ibi
Bar.& per Spec.in tit.de em.& uend.§.nunc dicendũ,uer-
ſi.breuiter ſcias,& Bal.in l.quicunque, C. de bo quæ lib.
& in prima conſtitutione in li.feu .in his enim iuribus &
legitur & no.ꝙ interueniente authoritate iudiciaria nul
la fraus eſt præſumenda.¶Secundò principaliter ad frau-
dem excludendam facit,quia uenditio dicto Ang. fuit fa
cta principaliter per d.An.penes quem erat dominiũ di-
ctæ domus, licet in inſtrumento ad maiorem cautelã fuiſ
ſet dictum,quòd etiam d.M.uendebat, & quilibet eorum
inſolidum,ſed certum eſt,ꝙ ex perſona d.Ant.non eſt prẽ
ſumenda aliqua fraus,uel ſimulatio,cum ipſe eſſet ditiſ-
ſimus,nec uendebat propter neceſſitatem,ut cũctis in hac
ciuitate Senarum notum eſt,ſed pro reſiduo pretij,quod
habere debebat,nec ſibi fuit factum pactum de retrouen
dendo,nec etiam uilitas pretij interuenit ex parte ipſius.
ceſſant enim in perſona ſua omnes coniecturæ inducen-
tes præſumptionem fraudis;debet ergo ceſſare omnis p̃-
ſumptio,ar.c.cum ceſſante,de ap.cum ſi.¶Tertiò me mo-
uet interuallum temporis inter uenditionem factam do.
Ang.& pactum de retrouendendo factum d.M.nam uendi
tio fuit facta die.xx.Februarij,& pactum fuit factum die.
j.Martij eiuſdem anni.unde uenditio fuit purè fecta,non
autem ſub pacto de retrouendendo,pactum autem de uẽ
dendo fuit poſtmodum factum ex mera liberalitate do.
Ang.ut dicitur in inſtrumento;& ſic non poteſt ex hoc ſu
mi coniectura ſimulationis.optimè facit,quod in ſi.no.in
pacto legis commiſſoriæ,quòd in pignoribus reprobatur,
ſi interuenit tempore conſtituti pignoris:ſecus,ſi ex inter
uallo,cum tunc non ſit neceſſitate aſtrictus,ut no. Cy. in
l.fi.C.de pac.pig.& cano.in c.ſignificante,de pig.ita dicen
dum in propoſito,præſertim quod magis eſt ponderan-
dum,quia principaliter uendidit dictus do.An.apud quẽ
remanſerat dominium eiuſdem domus, cum quo nec an-
te,nec poſteà interuenit aliquod pactum.¶Quarto prin-
cipaliter,quia præſuppoſito,ꝙ do.Ang.emiſſet dictã do-
mum

mum pro minori iuſto pretio ; non tñ per hoc cõpeteret
facultas præfato M.repetendi penſiones , uel cõputandi
in pretio.150.flor.multiplici ratione ; primò quia, ſi fuit
uera uenditio,tenuit,licet potuiſſet agi condictione.l.ij.
C.de reſcin uen.& c.cum dile.de emp.& uend.ut ſupplea
tur iuſtũ pretiũ , uel res reddatur , & hoc ſi interueniſſet
deceptio ultra dimidiam iuſti pretij,quæ hic negatur in-
terueniſſe. nec hoc caſu potuiſſet , uel poſſet iſte M.age-
re;quia ipſe,licet uerbo uendiderit una cũ dicto do.Ant.
inſolidũ:non tñ effectualiter rem tradidit,cũ dñium do-
mus non eſſet penes eum, ſed penes dictũ do.Ant.qui re-
ſeruauit ſibi dñium domus , donec totum pretiũ integrè
ſolueretur : quod tñ nihilominus apud eum remanſiſſet ,
præſuppoſito, quod pactum illud nõ fuiſſet appoſitũ : qa
de iure res uendita non efficitur emptoris , niſi tradat̃ , &
pretiũ integrũ ſoluat̃,niſi fuiſſet habita fides de pretio,ut
inſti.de rerũ diui.§ uenditæ,& l.traditionibus,C.de pac.
Iſte ergo M.ad nihilum agere poteſt contra d.Ang.cum
uenditio per eũ facta, nullũ habuerit effectũ. ut.n.prædi-
xi, quilibet illorũ uendidit inſolidum:ſed dñium tranſtu
lit ſolus d.Ant.apud quẽ erat. Tertiò ſua uenditio dũta-
xat habuit effectũ. Item p̃ſuppoſito,& nullatenus ꝯceſſo,
ꝙ dicta uendõ fuiſſet ſimulata:tñ nõ uideo,quo iure poſ-
ſet iſte M. repetere oẽs pẽſiones, ſicut repetere uelle uĩ:
quia cum nũquã acquiſiuerit dñium illius domus,ut pa-
tet ex p̃dictis,ergo non põt petere penſiones inde prouc-
nientes,q̃ ſpectant ad dñm,& non ad emptorem:quinimò
non potuiſſet d.M.agere actione ex empto ad rem tradẽ-
dam,ex quo non ſoluerat totum p̃tium, ut eſt tex.in l.Iu
lianus.§.offerri,ff.de act.emp. dixit tñ ad propoſitum no.
2 Bar.in d.§.offerri, † ꝙ ſi emptor ſoluit partem p̃tij, licet
non poſſit agere ex empto ante,q̃ totum p̃tium ſoluat:tñ
poſt, q̃ ſoluerit p̃tium integrum, poterit petere fructus,
ſeu reditus ꝓ rata eius p̃tij,quod ſoluit;allegat ꝓ caſu.l.
fi.ff.de fun.do.& idem ibi firmat; ita,ꝙ etiam p̃ſuppoſito,
qđ non fuiſſet uera uenditio,ſed ſimulata : non tñ poſſet
d.M.uolens nunc ſoluere reſiduum p̃tij, petere pẽſiones,
niſi ꝓ rata eius p̃tij,qđ ſoluit;ſed in caſu noſtro nil pete-
re põt:qa non debet p̃ſumi uendõ ſimulata rõnibus prędi
ctis:ad contraria ſ formata patet reſponſio ex prædictis.

CONSILIVM LXX.

1 *Princeps nũquã ĩtẽdit p̃iudicare tertio,niſi de illo mẽtionẽ faciat.*

2 *Surreptio in literis gratioſis uitiat gratiam ipſo facto.*

IN Chriſti nomine. Id de iure quærit̃,an ui-
ſo quodam indulto apoſtolico ci-
uitati Montisflaſconi conceſſo,uideatur dictæ ci-
uitati cõceſſum caſtrum Caſtillonchi; & in facto p̃ſuppo-
nitur,ꝙ dictum caſtrum nõ erat,nec eſt de territorio,co-
mitatu, uel diſtrictu ciuitatis Viterb. aut caſtri Bulſenæ,
ſeu illorum de illo caſtro Bulſ. Et ꝓfectò ſi id, qđ ſ in fa
cto præſupponit̃,ueritate nitat̃, res uĩ mihi prorſus indu
bitabilis multis ex rõnibus. Et principal̃r,quia Papa Gre
go.conceſſionem illã fecit ſub condõne extrinſeca,uide-
licet ſi & inquãtum illud caſtrũ,& quædã alia ibidẽ con-
ceſſa,ſint,uel vnquã fuerint de territorio, comitatu & di
ſtrictu ciuitatis Viterb. uel aliquorũ de ciuitate Viterb.
ac caſtro Bulſ.&c.ut clarè patet ex tenore priuilegij.con
ditione ergo falſa exñte,annihilatur cõceſſio, ut patet ꝑ
totum ti.C.de cõd.ap. & p̃ſertim in c.ſup eo, & c.ꝑ tuas,
eo.ti.& ꝑ totum ti.C.de cõd.inſer.no.gl.in ſi?ibus termi
nis in cle.vna,de offi.dele.& Inn.in c.ſi.de p̃ſum. quinimò
plus dico in caſu noſtro,ꝙ cũ condõ fuerit de p̃ñti, & de
p̃terito,ut patet ꝑ illa uerba, ſunt, uel vnquã fuerũt &c.
conceſſio à principio quo ad illud caſtrũ nihil ualuit:qa
condõ de p̃terito,uel p̃ñti actũ non ſuſpẽdit:ſed ſi eſt falſa
diſpõ,eſt nulla: ſi uera,ilicò tenet, ut l.cũ ad p̃ñs,ff.ſi cer.
pe.& l.condõ in præteritum,ff.de uer.obl.& inſt.co.§.cõ-
ditiones,cum ſi.& hæc ſola conſideratio ſufficeret ad ui-
ctoriam cauſæ. ſed ad maiorem claritatem ſubiiciã alia
1 motiua,& ſic ſm in ordine.† Princeps nunquã intendit p̃-
iudicare tertio,niſi de illo mentionem faciat.l.ij.§.ſi quis
à principe,ff.ne qd in loco pub.hinc eſt,ꝙ ſi cõmittit cãm
inter duos appellatione remota, non uĩ quo ad p̃iudiciũ
tertij appellationem remouiſſe.vnde tertius ſentiẽs ſe in
eadem cã prægrauari põt, remotione appellationis non
obſtante,appellare,ut c.ſuper eo,de offi. del. hoc no. di-
xit gl.in c.ij.de deci.lib.6.& Inn.in c.dudum,de priui. ꝙ
priuilegium non ualet,ſi non faciat mentionem de poſſeſ
ſione bonafide ab illo quæſita, licet mentionem agat de
ꝓprietate alterius; ſed in caſu noſtro Papa non fecit mẽ-
tionem de ꝓprietate,& poſſeſſione illorum,ad quos ue-
rè ſpectabat dictum caſtrum Caſtellonchi;ergo dicta con
ceſſio nulla.¶Tertiò ꝓbatur alia rõne : Papa intẽdebat ĩ
hoc facto non ſolùm cõſulere iſtis de Monteflaſcono: ſed
etiã punire illos de Vit.& Bulſ.ut expreſsè colligit̃ ex p̃-
fato indulto in uer.nos igit̃ attendẽtes.ſed in caſu noſtro
non puniret illos,cũ ad eos dictũ caſtrum nõ ſpectaret,ſed
ad alios; ergo ceſſat dicta cõceſſio. nam ubicũq; princeps
mouetur ex duabus cauſis ſimul cõſideratis,illarum alte-
ra deficiente c ſſat diſpõ,ut ꝓbatur in c.qm̃ frequenter
§ porrò, iuncto §.ſi autem, ut lite non conteſt. Præterea
& quartò ſurreptio ĩ literis gratioſis uitiat ipſo facto gra
2 tiam,† ut l.ſi.ff.de natal.reſt & c.j.& ij.de filiis presb.li.6.
& in c.ad audientiam, & qđ ibi no.de reſcr. ſed in caſu no
ſtro interuenit ſurreptio pluribus modis,ut colligitur ex
prædictis,& tenore priuilegij ; ergo dicta cõceſſio nulla
quo ad caſtrum.C.licet poſſet ualere quo ad alia in eodẽ
priuilegio cõceſſa,in quibus nulla fuit cõmiſſa ſurreptio,
ut eſt tex.in c.ſuper eo, de reſcr.lib.6. Sed hic cadit alia
quæſtio neceſſario hic examinanda ꝑ alios conſulentes
omiſſa,cui.ſ.incũbat onus probandi,ꝙ dictum caſtrũ Ca-
ſtell.fuerit uel non illorũ de Vit.uel Bulſ.an illis de Mon
teflaſc ꝙ illorum fuerit:an uectigalibus incũbat onus ꝓ-
bandi, ꝙ pertinebat ad illos, qđ eſt quærere, ſi de ſurre-
ptione opponit̃ ꝯ literas principis,cui incũbat onus pro-
bandi, an impetranti,an excipienti.quã qõ.plenè exami-
nat Io.And.in c.j.de lit.ꝯteſt.li.6. ubi poſt multa diſtin-
guit expreſſum à tacito,ut ueri expreſſionem ꝓbet impe-
trans. excipiens.n.hoc caſu negat: impetrãs uerò aſſerit ;
debet ergo approbare aſſertionem ſuam eſſe uerã,arg.ff.
de ꝓba.l.ei incũbit; ad idem adduco.c.ij.de reſcr.ubi dr̃,
ꝙ in reſcripto intelligitur clauſula,ſi preces ueritate ni-
tantur; ergo oportet ad purificationem gratiæ, ut impe-
trans ꝓbet narrata per eum fore uera.tacitum uerò ꝓ-
bet excipiens,cũ ipſe aſſerit aliquid tacitũ, quo expreſſo
Papa nõ cõceſsiſſet literas: in caſu aũt noſtro opponit̃ de
ſurreptione,non aũt de ſuppreſſione;ꝓbent ergo ipſi im
petrantes id,quod narrarunt in impetratione.¶Secundò
cadit hic alia difficultas,Vtrũ ſufficiat illis de Mõteflaſc.
probare,ꝙ dictum caſtrum Caſtell. aliqñ fuerit illorum
de Viterbio,uel caſtro Bulſenę,licet tẽpore conceſſionis
eſſet alterius. Et uidetur primò, ꝙ ſic, quia hoc expreſsè
uoluit Papa in ſuo priuilegio, ut patet ibi. Sunt uel vn-
quam fuerunt &c. ergo ſatis eſt,quod fuerunt illorum,li
cet tunc tẽpore cõceſsionis erat ſub Papa dũtaxat ; & tũc
ſufficit ꝓbare,ꝙ aliqñ fuit illorum, licet tẽpore conceſ-
ſionis non eſſet eorum , & hoc caſu uerificentur illa uer-
ba in præterito prolata. Papa enim uidetur uoluiſſe præ-
 iudi-

iudic?re iuri ſuo, arg.c.cum dilectus, & quod ibi not.de conſuet.debet.n.priuilegium latè interpretari ad præiudicium concedentis, ut no.Inno.in c.olim,de uerb.ſig. & Bar.in l.beneficium, ff.de cõſti.prin. ¶Aut caſtrum illud fuit iſtorum de Viterb.uel de Bulſena, ſi tempore cõceſſionis erat aliorum reſpectu proprietatis,uel poſſeſſionis iuſtæ; & tunc non ualet priuilegium tanquam non faciẽs mentionem de iure tertij, ut no.Inn.in d.c.dudum, & gl. in c.ij.de deci.lib.6. debet.n.priuilegium ſtrictè intelligi,quatenus præiudicat iuri tertij, ut no.Inn.in c.cæterũ, de dona. & Bar.in d.l.fi.& glo.in c.canonicè, de offi.ord. lib.6. Intelligatur ergo priuilegiũ in caſu ſupraſcripto. & ſatis eſt, ꝙ poteſt aliquid operari iuxta id quod legit, & notatur in l.ſi qñ,C.de inoffi.teſta. non.n.per uerba generalia præſumitur princeps uelle iuri alterius præiudicare,de illo non habita mentione,prælertim in præiudicium illorum, q̃ fuerunt olim dñi, cum nemo debeat alterius odio prægrauari, ut in regula,nemo, de reg.iu. lib.6. & 56.diſt. c.ſatis peruerſum. NIC. ABB.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

CASVS *talis. Quidam clericus nomine eccleſiæ ſuæ percepit decimas ſibi de iure communi non debitas ex quodam agro pro parte culto per tantum tempus, quod ſufficit ad præſcriptionem. nunc autem alia pars agri, de qua non eſt memoria, quòd fuerit culta, ducitur ad culturam; ita, quòd inde percipiuntur fructus. ex quibus decima eſt eccleſiæ ſoluenda.* Dubitatur *cui hæc decima debeatur, an eccleſiæ,quæ præſcripſit decimas partis cultæ: an uerò illi, cui de iure communi, uel conſuetudine debeantur decimæ illius territorij.*

CONSILIVM LXXI.

1 *Exercens aliqua iura epiſcopalia, illa ſola præſcribit.*
2 *Nouale quid dicatur quo ad ſolutionem decimarum.*
3 *Exercens vnum actum iuriſdictionalem animo acquirendi vniuerſalem iuriſdictionẽ in loco, uidetur iuriſdictionalem in totum acquirere, dũmodò alius non ſit in poſſeſſione generali.*

OMnipotentis Dei humiliter præſidio inuocato, Videtur prima frõte dicendum, ꝙ hæc decima debeatur ei, cui de iure cõmuni, uel conſuetudine debentur uſr illius loci decimæ,ut apertè probari uidetur in c.cum cõtingat, de deci ubi dicitur, ei qui præſcripſit decimas in certa parochia, non debentur decimæ noualium, quæ in eadem parochia inſurgunt, ſed potius ei,ad quem de iure cõmuni pertinet in illa parochia decimarum perceptio,& eſt deciſionis illius ratio ſm doct.ibi quia tãtum præſcribitur, quãtum poſſidetur,cum ſine poſſeſſione præſcriptio non procedat.c.ſi diligenti,de præſcr.& in regula, ſine poſſeſſione,de reg.iu.lib.6. pars ergo non poſſeſſa, & per conſequens nec præſcripta,remanet proprietario, arg.l.ſiue poſſidetis, C.de proba. & l.j.§.ſi quis hoc interdicto, & quod ibi no.Bar ff.de itin.actuq; pri.& per Inn.in c.Cumana,de elec. ergo idem pũctualiter dicẽdum in caſu noſtro. cum.n.iſte, de quo quæritur, non poſſederit quo ad ius decimandi, niſi partem cultam agri, de reliqua uerò parte nihil perceperit,ergo concludendum,ꝙ nõ pręſcripſerit, & per ↄ̃ns illa pars remanſerit illęſa apud ꝓprietarium,ſiue ſit ꝓprietarius de iure cõi,ſiue ex conſuetudine,ut in hoc nõ uideatur fienda dña: quia ex hoc pars inculta non eſt acquiſita præſcribenti ex poſſeſſionis defectu,nec proprietario qualicũq; uidetur adempta. nam, ut dixit tex.l.nec utilem,ff.ex qui.cau.ma. *Iniquiſsimum* eſt dñium auferre,quod uſus non abſtulit; nec intelligitũ amiſſum,quod alteri ablatum non eſt; ad idem.c.auditis, 1 de præſcr.& c.cum olim,eo.ti.ubi probatur, † quod exercens aliqua iura epalia,illa pręſcribit,nec extenditur poſſeſsio ad alia etiam conſimilia; & idem uoluit in effectu Bart.in d.§.ſi quis hoc interdicto. Præterea præſcriptio eſt odioſa,tanquã ius alterius abſorbens 16.q.3.§.põt; ergo debet reſtringi, quantum fieri põt ad prædicta etiam facit.c.tua. j.de deci.ubi diſponitur, ꝙ ad conceſsionem decimarum alicuius parochiæ in feudum laicis factũ non uenit decima noualium,reddens ibi tex.rõnem; quia talibus non eſt extendenda licentia,ſed potius relaxãda; & ponderanda eſt hęc rõ,quæ ſatis facit ad hunc p̄ſcriptionis articulum, licet ſecus ſit in cõceſsione facta eccl'iaſticæ perſonæ,ut c.ex parte, eo.ti. quia ibi uertitur fauor, & non odium. ¶Sed his non obſtantibus, contrariam ſententiam arbitror de iure præualere,ſ.ꝙ hæc decima, de qua quæritur,debeatur præſcribenti. moueor primò per 2 tex.in c.j.& c.quid ꝑ nouale,de uerb.ſig.ubi dr̃, † ꝙ quo ad decimarum ſolutionem nouale dicitur ager de nouo ad culturam redactus, de quo non eſt memoria, ꝙ aliqñ fuerit cultus: ſed iſte ager, de quo quæritur non poteſt dici,ꝙ de nouo fuerit ad culturam redactus,cum ꝓ parte eſſet ab antiquo cultum; ergo non põt dici nouale, & per conſequens ſumus extra caſum dicti c.cum cõtingat. Ager.n.pro parte cultus non poteſt dici,ꝙ de nouo præciditur, licet nunc pars non præciſa præcidatur; ad hoc quod in ſim.legitur & no.in cle.in plerique,de elec.pręſertim cũ iura requirant, ꝙ non ſit memoria, ꝙ ager ille aliqñ fuerit cultus,ut in iuribus proximè alleg. quod nõ poteſt dici de hoc agro, qui pro parte erat cultus. Hanc partem per hanc conſiderationem tenuit Ioan And.poſt Vin.in d.c.j.de uer.ſig. idem etiã Vin.in c.fi.de priui.?eci tat & ſequitur Spe.in tit.de ꝓba.§.j.uer.quid ſi vna pars. Et ſaltem hæc pars eſt uerisſima,ubi ager ille erat ꝓ maiori parte cultus. nam tunc minor pars trahitur ad maiorem partẽ,arg.c.qđ in dubiis,de conſecr.eccl.uel alta.& c.vnico,eo.ti.lib.6.optimè facit tex.& qđ ibi no.Bar.in l.cum delanionis.§.Sabinus, ff.de fun.inſtr. hoc fortè uoluit Io.And.in add.Spec. in d.uerſi.quid ſi vna. ubi dixit hanc qõnem terminandam ſm uarietatem partis nouiter cultæ. Nam raro contingit,ꝙ ager ex toto ſit cultus; durum eſt ſentire, ꝙ illa modica pars inculta cenſeat̃ alterius naturę,q̃ ſit maior pars culta,cum vna & eadẽ res nõ debeat diuerſo iure cẽſeri, ut c.cognouimus 12.q.2.c.cũ in tua, de deci. Secundo principal'r adduco in argumentum optimum tex.in d.c.tua, de deci.ſm vnam lect.quæ multum congruit illi literæ,& approbatur ibi cõmuniter à doct.ubi probatur, ꝙ ſi præſcribens decimã in certa terra percepit de omnibus fructibus inde ꝓuenientibus decimam, præterquã de certis fructibus ibidem annuatim perceptis,de quibus nulli fuit decima perſoluta,illorum fructuũ decima debetur non eccleſiæ parochiali, ad quã de iure cõmuni pertinet illius terrę decima,ſed eccleſię, q̃ præſcripſit decimam in illo agro, reddẽs ibi tex.rationem:quia illa terra eſt illi decimalis, & vna & eadem res non debet diuerſo iure cenſeri; quaſi dicat,ꝙ percipiendo decimam aliquorum fructuũ in vno agro,nemine p̄cipiẽte aliorum fructuum decimam, uidetur ius decimãdi in totum acquiſitum ipſi præſcribenti. non.n.uidetur habuiſſe reſpectum & animum acquirendi partem, ſed totum propter vnitatem ſubiecti. Si ergo percipiens decimas aliquorum fructuum uſ̃ præſcripſiſſe ius decimandi reſpectu totius agri, quãquam non percepiſſet decimam omnium fructuũ,qui ibidem colligebantur; ergo fortius dicendum in caſu noſtro, ꝙ iſte, q̃ percepit decimas omnium fructuum,qui ibidem recolligebantur,uideatur p̄ſcripſiſſe quo ad ius decimandi illum agrum, etiam pro parte incultum,ut ſic habeat ibi habitu ius decimandi,ne vna & eadem res diuerſo iure cenſeat̃. nec in hoc ultimo caſu põt ſibi imputari, quare non perceperit decimas ex parte inculta,cũ nil inde prouenerit:quinimo,ſi inde aliquid ꝓueniſſet, ex quo nulli fuit decima ſoluta, debetur decima nunc ei,q̃ pręſcripſit,& non quõdam ꝓprietario, ut d.c.cum in tua. ubi hoc uſ̃ probari,& tenent cõiter doct.ibidem. Nec obſtat,ſi dicat̃,ꝙ iſte præſcribens nõ poſſedit totum agrum quo ad ius decimandi:quia dico ſatis poſſediſſe totum,ex quo vnicus eſt ager,& ipſe ſolus percepit ibi decimas. uidetur.n.habuiſſe animum poſſidẽdi, & præſcribendi totum,argumentum optimum in l.poſſideri,in prin.ff.de acq.poſſ.ubi dicitur,ꝙ qui fundum poſſidere vult, non oportet,ut omnes glebas circũambulet: ſed ſufficit quãlibet partem eius fundi introire, dũmodò mente & cogitatione hac ſit, ut totum fundum uſque ad terminum uelit poſſidere. ¶Tertiò ad idem, qđ no.Inn. 3 in c.dilectus, de relig.dom. † ubi dicit, ꝙ exercens vnum actum iuriſdictionalem animo acquirendi uſ̃em iuriſdictionem in loco uidetur iuriſdictionem in totum acquirere, dũmodò alius non ſit in poſſeſsione generali. nam tunc tantum acquirit reſpectu cap'orum,ſeu actuũ,quos exercuit; & hoc caſu põt procedere dictum Bar.in d.§.ſi quis hoc interdicto, & c.auditis, & c.cũ olim, de præſcr. cum ſi. at iſte clericus,qui nomine eccleſiæ percepit decimas ex fundo pro parte culto, uſ̃ animum habuiſſe acquirendi illum in totum quo ad ius decimandi,& non ꝓ parte:animus aũt colligitur ex vnitate ſubiecti. nam cũ eſſet vnicus fundus, non eſſet uerosimile, ꝙ uoluerit illum ꝓ parte dũtaxat acquirere,arg.optimum in d.c.cum in tua, nec alius erat in poſſeſſione percipiẽdi decimam de parte inculta. vnde vno ſolo percipiente decimam ex eodem agro,non debet idem ager eſſe pluribus decimalis nec in actu,nec in potentia,ne vna & eadem ars &c. ut tenent cõmuniter doct.in d.c.cum in tua. Et ꝑ hoc ſatis patet reſponſio ad ↄ̃ria ſuperius all. nam c.cum contingat,ubi uidetur prima fronte caſus pro contraria opin.loquitur in p̄ſcribente decimas in parochia, in qua ſunt diuerſi agri, quorum aliqui penitus ſunt inculti. ſi n.illi de nouo rediguntur ad culturam, oriuntur ibi noualia, quæ oĩa ſunt diuerſi iuris & ſeparati ab agris cultis,cum uerũ ſit dicere illos agros nũc primum p̄ciſos. Sed in caſu noſtro nos loquimur in eodem agro, qui pro parte erat cultus, nec põt dici,ꝙ de nouo reducitur ad culturã. Item rõne partis uſ̃ totus poſſideri; non ſic, ubi datur agrorum pluralitas. Et ꝑ hæc puto, ꝙ aliquo p̄ſcribente decimas in vna villa,in qua ſunt agri diuerſi,habẽtes diuerſos terminos, ſi aliqui agri eiuſdem villæ penitus inculti de nouo rediguntur ad culturam, decima inde ꝓueniens debetur non præſcribẽti,ſed tanquã de noualibus debetur illi, ad quẽ illius villæ ſpectat decima de iure communi,uel antiqua conſuetudine: q̃a negari non uideretur, quin tales agri nunc primum p̄ſcindantur. ergo ſunt noualia & per ↄ̃ns debet habere locum.d.c.cum contingat, & in c.j. & c.q̃d per nouale, de uerb.ſig. ¶Præterea ſicut ad præſcriptionem decimarum vnius parochiæ nõ ueniunt noualia.d.c. cum contingat,ita nec ad p̄ſcriptionem decimarum alicuius villæ. Præterea poſsidens decimas agrorũ cultorum in vna villa, non per hoc uidetur poſsidere agros incultos,cum ex ſeparatis non fiat illatio, ut c.ij.de tranſla.p̄lato.& l.neque natales, C.de proba. nec poſſeſsio debet extendi de loco ad locum,præſertim ↄ̃ ius cõe,iuxta no. per Inn.in c.in literis,de reſti.ſpol. & optimè facit tex. & quod ibi no.Bar.in d.l.j.§.ſi quis hoc interdicto, ff.de iti. actuq; priua. non ſic autem cõtingit in eodem fundo, ubi datur vnitas terminorum. Et pręſertim hęc cõcluſio ꝓcedit, ſi agri inculti fuerint poſt præſcriptionem agrorũ cultorum redacti per dñm temporalem,ut vnà cum aliis p̄diis cultis cõſtituant de nouo vnam villã:quia p̄ſcriptio iam cõpleta reſpectu agrorum cultorũ, non debet trahi ad agros incultos, qui nunquam fuerunt poſſeſsi. eſſet.n. contra regulam, ſine poſſeſsione, de reg.iu.lib.6. Item ↄ̃ caſum in c.j. 10.diſt.ubi dr̃, ꝙ licet vna prouincia diuidat̃ in duas per principem ſecularem; non tñ per hoc debet quo ad ſpiritualia diuidi ꝓuincia, ut conſtituantur duo archiepiſcopi. ut enim ibi dicit tex.ad mobilitatem neceſsitatum mundanarum Dei eccleſia, & iura ſpiritualia mutari nõ debent. Et hęc ſufficiant. NIC. ABB.

CONSILIVM LXXII.

1 *Renuntiare quis põt exceptionibus, & legum beneficiis ſibi competentibus tàm in iudiciis, quàm contractibus.*
2 *Notoria non ſunt in iudicio deducenda.*
3 *Actio contra reum principalem non tollitur per ſolam ſententiã latam contra tertium in actione hypothecaria.*

SAluatoris Ieſu Chriſti poſtulato ſuffragio, Vr̃ primò, ꝙ contra d,Guidonem multipl'r obſtet exceptio. Primò.n.uſ̃ obſtare exceptio intentionis excluſiua, cum nulla actio d.Guid.cõtra hęredes Bonauenturæ cõpetere uideatur; quod ex eo ꝓbari uſ̃, ꝙ fortilitium,uel podere,quod in præſentiarum poſsidetur per d.Guidon. fuit in bonis dictæ dominæ Chriſtoforæ, ex cuius ꝑſona principaliter agitur:quod quidẽ fortilitium dedit & aſſignauit in dotem d.Angelo ſecundo marito,licet æſtimatum, cuius dñium iure naturali inſpecto remanſit in bonis dictæ do. Chriſtoforæ, licet ex iuris ciuilis diſpõne tranſiuerit in maritum: ſed, illo iure naturali inſpecto, fauore mulierum ius introduxit,ut matrimonio diſſoluto habeat mulier rei uendicationem in illis bonis,ac ſi ꝑpetuò remanſiſſet in bonis ſuis, & præferatur in illis omnibus aliis mariti creditoribus,etiam habẽtibus anteriorem & potiorem cauſam in bonis mariti, ut ſingl'r ꝓbatur in l.in rebus, C.de iure do. ubi inter cætera dicitur, ꝙ mulieri in illis bonis in dotẽ collatis per æſtimationẽ competit rei uendicatio, cum eędem res & ab initio uxoris fuerint,& naturaliter in eius permanſerint dominio, & ſubiectione. non.n.q̃ legum ſubtilitate trãſitus earum in mariti patrimonium uſ̃ fieri, ideò rei ueritas deleta, uel confuſa eſt. cum ergo d.Gui.habeat apud ſe dictum fortilitium,qđ longe magis ualet,q̃ ſit quãtitas, quã petit ab hæredibus d.Bonauenturæ,nulla actio ſibi cõpetere põt, utputa cum nulla ſit obligatio, ex quo extẽt bona dotalia ſufficientia ꝓ ſatisfactione dotis. ſoluto.n.matrimonio dos reuertitur ad mulierem,& donatio ꝓpter nuptias ad uirum, ut in c.j.& c.nuper, de do.poſt di.reſt. põt ergo dici.d.Gui.qđ quæris,intus habes. ¶Scđò principaliter uſ̃ contra d.Guidonem cõpetere exceptio ordinis.cum.n.fuerant duo correi bonorum dotaliũ dictę do. Chriſtoforæ,Bonauentura.ſ.& Angelus eius frater,ut patet ex inſtrumento dotali, ratificatione ſecuta ꝑ d.Ang. ꝙ in rebus dotalibus poſſet fieri indubitati iuris eſt, ut probatur in l.fi.C.de dote cauta non nume.& bona dotalia peruenerint ad alterũ ex illis dũtaxat,uidelicet Angelum

gelum maritum d. Chriſtoforę ſępe dictæ, debet prius di
ſcuti d. Ang. ad quem dictorum bonorum peruenit cõmo
ditas, q̃ fieri tranſitus ad d. Bonau. correum, q nullatenus
habuit ex illis bonis cõmoditatem iuxta theoricam Bar.
in l. in duobus, ff. de duo. reis, p l. vnde quęritur, ff. cõmo.
¶ Tertiò obſt. d. Gui. qa cum agat ex perſona Ang. filij di
ctæ do. Chriſtoforæ ex ceſſione actionis ſibi facta, cui q-
dem Angelo nulla cõpetebat actio tpe ceſſionis, cum iam
habuerat ſñiam, q̃ tranſiuerat in ré iudicatã ſuper hypo-
thecaria actione ꝯ quondã Carolũ patrẽ d. Guidonis; nõ
põt prætendere aliquam actionẽ, cũ nõ potuerit cedere,
quod iã ſibi cõpetere deſierat, cũ ex ſñia haberet ius ꝯ di
ctum Carolũ & eius hæredẽ. l. res iudicata, ff. de re iud.
& c. cũ inter, de re iu. Nec ob. ſi dicat̃, quod ex cõpromiſſo
poſteà facto ceſſaret actio d. Gui. quia cum cõpromiſſum
ſit uoluntarium, non potuit generare præiudicium hære
dibus d. Bonauenturæ, quibus contigit liberatio p ſñiam
latam ſuper bonis d. Angeli correi, quæ erant proprius
obligata, & ante oĩa pro dotis reſtõne, præſertim cũ fuiſ-
ſet lata ſñia ſuper dicto fortilitio, quod fuerat dictæ do.
Chriſtoforæ, & ab eadem in dotem d. Angelo ſecũdo ma
rito conſignatũ; ad hoc. l. ſi dictum §. ſi cõpromiſero, ff. de
euic. q̃ quidem lex uĩ facere etiam ex alio capite ꝯ d. Gui
donem: quia cum ipſa ſatiſfecerit dicto d. Angelo princi-
cipaliter uigore ſñiæ arbitramentalis, & uigore ſolonis
præfatæ receperit ceſſionem, non uĩ ꝙ poſſit habere re-
greſſum contra d. Bonauenturam correum: imputandum
enim ſibi eſt, quare cõpromiſit, & non expectauit iudicia-
lem ſententiam. ¶ Sed his minimè obſtantibus contrariã
ſententiam arbitror præualere, uidelicet ut nulla exce-
ptio, quæ ſaltem poſſit colligi ex narratis in themate, ha
beat contra dictum Gui. obſtare. moueor principaliter,
quia dictus Bonauentura, contra cuius hæredes nunc agi
tur, obligauit ſe & oĩa bona ſua ad reſtitutionẽ dotium ĩ
caſu reſtitutionis, renuntiando exceptioni doli mali, be-
neficio de fideiuſſoribus, epĩæ diui Adriani nouarũ cõ-
ſtitutionum, & generaliter omni alij legum auxilio, & fa
uori, cum aliis clauſulis opportunis, & in talibus conſue-
tis, præſertim cum iuramento recipiens in hoc præceptũ
à notario in forma guarentigiæ. ergo non poteſt nũc op-
ponere aliquam exceptionem. per quã in totum elidatur
obligatio, uel differatur prætextu diſcuſſionis fiendæ in
perſonam dicti Angeli ſecundi mariti dictæ dñæ Chriſto
foræ; ad hoc. l. iuriſgẽtium. §. item ſi quis pactus, ff. de pac.
& l. j. §. ſi conueniatur, ff. de poſthu. & l. ſed & ſi. §. quæſi-
tum, ff. ſi quis cau. & c. unico, de cõmo. cum ibi not. in qui-
1 bus iuribus legitur & no. † ꝙ tam in iudiciis, q̃ in contra-
ctibus põt quis à principio renuntiare exceptionibus, &
legum beneficiis ſibi competentibus, & generaliter facit.
l. ſi quis in conſcribẽdo, C. de pac. de ubi generaliter dici
tur, quem poſſe renuntiare fauori pro ſe introducto; ad
idem. c. ad apoſtolicam, de regula. & ſpecialius ad mate-
riam noſtram eſt gl. in auť. de fideiuſ. poſt prin. in uer. ac-
ceden. & in auť. de duo. reis, in uerbo, cedere. utrobique
enim no. ꝙ poteſt quis renunciare beneficio ordinis, ut
primo conueniatur ipſe fideiuſſor, quàm principalis. Idẽ
in duobus reis, ut quilibet teneatur inſolidum, diuiſione
nõ facta, & idem no. in auť. præſente, C. de fideiuſ. & gl. in
c. ij. eo. tit. Nec obſtat, ſi dicatur, quòd huic exceptioni, ut
prius diſcutiatur. d. Ang. non fuit ſpecificè in caſu noſtro
renuntiatum. quod uidetur eſſe de neceſſe, ad hoc, ut re-
nuntiatio, ualeat, & prima fronte uidetur uelle tex. in
d. c. quæſitum. Ad hoc. n. reſpondetur multipliciter. Pri-
mo. n. illa lex loquitur in iudiciis: ſecus autem in contra
ctibus, ut ibi no. per gl. & doc. & quicquid ſit in iudiciis,

non proſequor, quia non eſt materia noſtra. In contracti-
bus tamen, de quibus loquimur, communiter tenetur, ꝙ
ad minus ſufficit expreſſio aliquorũ caſuum, ſecuta clau-
ſula generali, ſub qua comprehenduntur omnes caſus pa
res uel minores, arg. in c. ſedes; de reſcrip. & uidetur ex-
preſſum in c. qui ad agendum, de procu. lib. 6. & in cle. nõ
poteſt, eo. ti. tenet gl. & Bar. in d. §. quæſitum. no. doc. in d.
c. unico, de commo. de quo per Spec. & Io. And. in addi. in
ti. de loca. §. nunc dicendum, uer. ad euidentiam. ita con-
tingit in caſu noſtro. nam dictus Bonauentura renuntia-
uit ſpecialiter quibuſdam exceptionibus, quarũ aliquæ
concernunt bñficium ordinis, & poſt ſubiecit clauſulam
generalem renuntiando oĩ exceptioni & legum auxilio
& fauori. per quam quidem clauſulam comprehendũtur
omnes exceptiones concernentes beneficium prædiſcuſ-
ſionis alterius, ſeu ordinis, cum ſint pares expreſſis. ¶ Se-
cundò principaliter ad hanc ſñiam facit. qm̃ dictus Bona-
uentura recepit ipſe ſolus præceptum de ſoluendo in ca-
ſu reſtitutionis fiendæ in forma guarentigiæ ſcᷣm diſpoſi-
tionem ſtatutorũ Senenſium; quo caſu non poteſt ſcᷣm p̃di
ctorum ſtatutorum diſpoſitionem allegare aliquam ex-
ceptionẽ, ſaltem prædictã de diſcuſſione fienda prius in
perſonam dicti Ange. ut patet in ſtatuto poſito ſub rub.
de excep. contra guarentigiam. ibi. n. regulariter denega-
tur omnis exceptio præter quaſdam ſpecialiter ibi per-
miſſas, inter quas non reperitur prædicta conceſſa. ergo
uidetur denegata: qa exceptio quorundam firmat regu-
lam in oppoſitum, ut in c. dñs 32. q. 7. & c. 2. de coniu. le-
pro. facit. l. de pretio, ff. de pup. & c. ſolitæ, de maio. & o-
be. 19. diſt. c. ſi Romanorum, cum ſi. & maximè non debet
audiri in caſu noſtro, cum dictus Bonauentura fuerit con
feſſus, ꝙ ipſe acceperat dotem, & pro reſtitutione recepit
præceptum; non poteſt ergo nunc dicere contrariũ, obſtã
te dicto ſtatuto. ¶ Tertiò etiam facit, ꝙ dicti Bonauẽtu-
ra, & Angelus eius fratres erant in communione, ita, qđ
omnia eorũ bona erant indiuiſa & incõfuſa, & omnia fue
runt obligata pro reſtitutione dictarum dotiũ; unde non
poteſt dici, ꝙ magis fuerunt obligata bona unius, q̃ alte-
rius, ar. eorũ, quæ no. in ſimili in l. Marcellus, ff. ad Treb.
unde per diuiſionem, quæ poſtea contigit inter eos, non
debuit ſaltem in hypotheca præiudicari iuri dictæ dñæ
Chriſtoforæ, & eius hæredibus, arg. bonum in l. ſi nupta
filia. §. ſi filius, ff. fam. erc. & maximè hoc procedit, ſi taci-
tè contraxerant ſocietatem oĩum bonorum, ſicut ſolent
facere fratres carnales indiuiſi, ut cõiter fit in hac ciuita
te Senarũ, iuxta materiam Bar. in tractatu de duobus fra
tribus & in l. ſi patruus, C. cõ. utri. iud. cum ſimi. nam tunc
quo ad obligationẽ perſonalem nõ poteſt allegari, ꝙ An
gelus dicta bona recepit, cũ quilibet uideatur habuiſſe,
ex quo erant ſocij oĩum bonorum. ¶ Quartò principali-
ter inducitur quod exceptio, ut prius Angelus diſcutia-
tur, non ſit admittenda: quia notoriè conſtat dictum An-
gelũ non eſſe in territorio Senenſi, cum ſit rebellis omni-
bus ſuis bonis publicatis, & ſic nil ipſe uel aliquis eius
noĩe poſſideret. ſuperuacanea ergo eſſet prædiſcuſſio ip
ſius; iõ non fienda iuxta no. per Bar. in l. decem, ff. de uer.
obl. & in l. ſi. ff. ſi cer. pet. & no. in auth. hoc ſi debitor, C.
1 de pig. † Notoria enim non ſunt in iudicio deducenda, ut
in c. quoniam, de fil. presb. & in c. ueſtra, de coha. cler. &
mulie. facit. l. ictus fuſtium, ff. de his qui no. infa. ¶ Ad con
traria ſupra pro diuerſa parte formata poteſt faciliter
reſponderi. Et primò ad l. in rebus, poteſt duobus modis
dici. illa lex non dicit, ut uxor, uel hæres teneatur illa bo
na in dotẽ data uendicare, omiſſa hypothecaria reſpectu
aliorũ bonorũ, uel omiſſa pſonali: ſed in fauorẽ mulieris
dat

dat utilem rei uendicationem, & hypothecariam. unde nõ
tollitur, quin mulier poſſit, uel eius hæres uti perſonali,
uel hypothecaria in alijs, ut in l. perſecutione, C. de pign.
& melius in l. unica, §. accedit. C. de rei uxo. actio, ¶ Præte
rea & ſecũdo illa lex loquitur de tertio poſſidẽte illa bo
na dotalia debet. n. intelligi, de marito, uel de hærede po
ſeſſore, ut reducat̃ ad terminos auth. hoc ſi debitor, C. de
pig. Sed in caſu nr̃o tertius, ſ. dictus Guido, poſsidet dictũ
fortilitiũ agit aũt nõ ex propria pſona ſed ut ceſſionarius
dicti domini Angeli hæredis dñæ Chriſtoforæ. Statuto
uero Senenſi cauetur, quòd idẽ ius ſeruetur ceſſionario, n
quod ſeruari debet cedenti; & idem uideretur dicendũ in
caſu noſtro de iure cõi, cũ agat tanq̃ alius, arg. ĩ l. ſi cõſul,
ff. de adop. & q. ĩ no. in c. cũ inter canonicos, de elec. ¶ Ad
ſcᷣm ꝯriũ de. l. unde quæritur, & de dicto Bar. in d. l. in duo
bus, reſpõdetur dupliciter. Primò ꝙ non habet locum in
caſu noſtro, in quo dictus Bonauentura confeſſus fuit ſo
lus recepiſſe dictas dotes, & obligauit ſe tunc principali-
ter ad reſtituẽdũ in caſu dotis reſtituẽdæ, licet obligaue
rit ẽt fratrem, & promiſerit, ꝙ ille haberet ratũ, nec põt
nunc dicere ꝯriũ, obſtante dicto ſtatuto loquente de in-
ſtrumento guarentegiato ꝯriũ uerò procedit in duobus
correis æque principalibus, quorum alter, qui cõuenitur,
non habuit aliquod commodum. ¶ Præterea & ſecundò
in caſu noſtro dictus Bonauentura promiſit reſtituere do
tes renuntiando omni legum auxilio, prout ſupra plenè
dixi. unde ſaltem uigore renuntiationis non poteſt oppo
nere, ut prius diſcutiatur dictus Angelus. ¶ Ad tertium
motiuũ reſpondeo etiam dupliciter. ¶ Primò ꝙ per ſolã
ſentẽtiam latam ꝯ tertiũ in actione hypothcaria non tol
litur actio ꝯ reũ principalem, ſed oportet, ꝙ procedat ſo
lutio, uel alia ſatisfactio, ar. in l. ſi. C. de fide. & d. l. in duo-
bus, & quod ibi no. Bar. In caſu aũt noſtro præceſſit ſen-
tentia duntaxat. Præterea & ſecundò dictus dñs Angelus
cedens cõpromiſit nõ pmiſſit nõ ſpõte, ſed uigore ſtatu-
ti. unde idẽ dicẽdũ in ſententia talis arbitri, quod in ſen-
tentia iudicis arg. eius, quod legitur & notatur in c. ab ar
bitris, de off. del. li. vj. & l. apertiſſimi, & l. cũ ſpecialis, C.
de iud. Et idem poteſt dici, dum opponitur ꝯ Guidonẽ, ꝙ
ipſe cõpromiſit, nã pceſſit ad actũ cõpromiſſi uigore ſta-
tuti. Præterea & melius ipſe nõ agit nũc uigore ſententię
arbitramẽtalis, ſed uigore ceſſionis ſibi factæ a dicto An
gelo, qui poterat cedere etiam nullo facto cõpromiſſo. l.
pen. C. mand. & ſic ceſſat ꝯriũ. loquitur. n. qñ quis habetre
curſum ꝯ tertiũ: quia reportauit ſñiam arbitramẽtalẽ ꝯ-
rã qđ facere nõ põt, quia eſt quid ſibi imputetur, quare
cõpromiſit; ſed in caſu nr̃o dictus Guido fundat ſe ſuper
ceſſione duntaxat. Et hæc ſufficiant. NIC. de tudeſ-
chis Abbas. Sicu. Panor.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

IN quæſtione, quæ ad præſens uertitur inter dominam Flori dam ex una parte, & hæredem Pauli Iordani ex parte alia ſuper reſtitutione dotis eiuſdem Floridæ, ac legatorum præſtatione eidẽ Floridæ factorum a dicto Paulo eius marito præmortuo tria breuiſſimè propter loci & tempora anguſtiam ad ipſius quæſtionis deciſionem attingam. ¶ Primò nunquid eidem Floridæ dotem repetenti uigore inſtrumenti confeſſionati & guarentigiati obſtet exceptio dotis non numeratæ præſertim cum ilico eodem die, & loco, quibus factum fuit inſtrumentum, frater dictæ Floridæ, qui confeſſionem receperat in fauorem dictæ Floridæ promiſerit ſe dotem dicto Paulo ſoluturum, non obſtante confeſſione de dote recepta per dictũ Paulum prius facta. ¶ Secundò præſuppoſito: quòd dictum inſtrumentum mereatur executionem, exceptione prædicta non obſtante, nunquid dictus hæres poſſit uti in ſolutione dotis beneficio inuentarij, ut ſic non teneatur ſoluere, niſi quatenus uires hæreditatis patiuntur, & de bonis hæreditatis in ſolutum dare, cum a dicta Florida replicetur dictum inuentarium in nullo tẽpore dicto hæredi præſtare adiumentum, cum deficiat in ſolennitatibus debitis, præſertim ex eo quòd bona hæreditaria integraliter in eo deſcripta non ſunt; & eadem quæſtio uerſatur in præſtatione dictorum legatorum, an ſ. dicto inuentario non obſtante, teneatur hæres ad ſolida legata, non habita animaduerſione impotentiæ dictæ hæreditatis. ¶ Tertiò præſuppoſito ſine ueritatis præiudicio dictum hæredem iuuari inuentarij beneficio, an debeat hæres ſoluere iuxta uires hæreditarias dictam dotem, & legata, detracta tertia parte æſtimi, ſeu ualoris, ſi uoluerit dare aliqua bona hæreditaria in ſolutum, & hoc attenta conſuetudine ciuitatis Caſtellæ: an uerò poſſit dare inſolutum, nulla detractione facta, attenta diſpoſitione iuris communis, & ſtatuto dictæ ciuitatis Caſtellæ, in quo detractio tertiæ partis permittitur contra debitorum contumacem in non ueniendo duntaxat.

CONSILIVM LXXIII.

1 *Maritus ſi confitetur in inſtrumento dotali dotes ſibi datas eſſe an poſſit opponere exceptionem non numeratæ pecuniæ.*
2 *Ponens uel reſpondens, ſeu confitens, poteſt incontinenti ſuam cõfeſſionem abſque aliquo præiudicio reuocare.*
3 *Superfluis remediis non uidetur quis uelle uti.*
4 *Bartolus rarò a ſemita ueritatis, & æquitatis iudicatur aberraſſe.*
5 *Data iurium dubitatione, fauendũ eſt cauſæ dotali, etiã ſi actor ſtet pro dote.*
6 *Statutum ſi non admittat exceptionem contra inſtrumẽtum publicum, niſi in cauſa falſitatis, non poteſt opponi exceptio ſimulationis.*
7 *Inuentarium ad hoc ut ualeat, quas conditiones debeat habere.*
8 *Tutor ſi non poſuit in inuentario omnes res, uidetur dolo feciſſe.*
9 *Hæres ſi ſurripuit unam rem, caret beneficio inuentarij in totum.*
10 *Hæres ſi non conficit inuentarium, an teneatur ultra uires hæreditarias in foro animæ.*
11 *Hæres eccleſiæ ſi non conficit inuentarium, an teneatur ultra uires hæreditarias.*
12 *Actus iudicialis non requiritur ad inducendam conſuetudinem.*
13 *Epiſcopus, ſi ſine iuſta cauſa non admiſit primò præſentatum per patronum, ſed inſtituit ſecundum, tenetur prouidere primò in æquiualenti beneficio.*

IESu Chriſti, eiuſque pijſſimę matris uirgi-
nis glorioſæ præſidio ex cor-
de poſtulato, circa primũ dubium ſupra forma-
tum uidetur dictam exceptionẽ non numeratæ dotis di-
ctæ Floridæ obſiſtere, & obuiare, & primo adduco ferè to
tum titu. C. de do. cau. non nu. ubi patet ſpeciale eſſe in
confeſſione dotis receptæ, ut illa non obſtet, quantumcun
que pure facta intra tempora ibidem præfinita, & maxi-
1 mè uidetur tex. in l. fi. e. ti. ubi dr̃, † ꝙ quantumcunque ma
ritus confiteat̃ in inſtrumẽto dotali dotes ſibi datas eſſe:
ex quo tñ nõ cõſtat donationem interueniſſe, ſed pollici
tatio ſubſecuta ſit, poteſt nihilominus opponi non nume-
ratæ pecuniæ exceptio non ſolum per ipſum maritũ, ſed
ẽt p ipſius hæredẽ; ita pũctualiter uidetur in caſu noſtro
contigiſſe. nã primò dictus Paulus maritus fuit confeſſus
dotẽ recepiſſe a fratre dictæ Floridæ, & demũ dictus fr̃ di
ctæ Floridæ, cõfeſſione prius facta non obſtãte, promiſit

ſoluere. prædicta uĩ confirmare gl.in c.ſi cautio,de fi.inſtr.in uerbo,confeſſioni,quæ inter caſus ſpeciales,in quibus propria confeſſio non præiudicat confitenti,enumerat hunc caſum confeſſionis dotis receptæ; ſicut in ſi.inducitur debitor ad confitendum debitum receptum ſpe futuræ numerationis,ut per totum tit.C.de non nu.pec. ¶Secundò principal'r ↄ̃ dictam confeſſionẽ facit illa in iure vulgata regula,q̃ incontinenti fiunt,uidentur ineſſe,ut in l.ij.ff.ſi cer.pe.& in c.officij.de elec. Sed in caſu noſtro ilicò & in eodem loco frater dictæ mulieris fuit cõfeſſus ↄ̃rium ꝓmittendo dictam dotẽ ſoluere, confeſsione mariti ab eo prius recepta nõ obſtante; ergo perinde habenda eſt dicta confeſsio mariti,ac ſi non fuiſſet facta; ad qđ optimè facit.c.nã & ego,de uer.ſig. ubi patet id, qđ non durauit,nõ uideri fuiſſe factum;& cõcor.ff.de in rẽ uer.l.ſi ꝓ parte.§,uerſus,de pœ.diſt.1.c.diuortiũ. ¶Tertiò dictum teſtis ilicò ꝑ eundem reuocatum non facit fidẽ, ſed ſtatur ſcđo dicto,ut eſt tex.notabilis in c.ꝑtereà,de teſti.cog.ꝑ quem tex.dixit gl.no.in c.cum in põnibus,de iure-
2 iu.lib.6.ꝙ † ponens,uel rñdens,ſeu confitens,põt incontinenti ſuam confeſsionẽ abſq; aliquo ꝑiudicio reuocare; ad idẽ gl.in c.apud 32.q.1. ſatis ergo eſt hæredi, ſi cedit dictæ Floridæ actionem ↄ̃ fratrem ſuũ, q ꝓmiſit dictam dotem ſoluere,ut l.ſi ſocer.§.Lucius,ff.ſol.ma. nec debet hęredi imputari,quare defunctus nõ exegit fratrem. haberet.n.locũ hæc impugnatio, ſi frater mulieris eſſet nũc ſoluendo; ſed ex quo nomẽ ꝓmiſſoris eſt idoneum, ſatis uĩ cedere actionem; ad hoc.l.ſi extraneus,ff.de iure dot. ¶Sed ꝑdictis non obſtan.ↄ̃riam ſñiam in caſu noſtro arbitror præferendam. pro qua cã aduerte, ꝙ triplici ex cã põt maritus confiteri dotem habuiſſe. Primò ſpe futuræ numerationis propter concupiſcentiam cõſequendæ uxoris; & hæc confeſsio eſt illa, de qua loquitur totus tit.C.de dote cau.non nume. quæ quidem in effectu nõ nocet marito confitenti, nec eius hæredi, obſtante exceptione non numeratæ pecuniæ,dũmodò proponatur intra tempora cauta, ut in authẽ ſua, C.de non nu.pec. In caſu autem noſtro non poteſt dici ob hanc cauſam,ſ.pecuniæ numerandæ dictam cõfeſsionem emanaſſe, cum certus erat maritus ex his,quæ incontinenti ſubſecuta ſunt,ꝙ pecunia non debebatur ſibi ilicò, cum frater dictæ mulieris ex conuentione prius inter eos habita promiſit ilicò ſoluere in certis terminis per quendam amicum poſteà declarandis. Ex his enim,quæ incontinenti ſequuntur,præſumuntur & declarãtur præcedentia,ut in l.ſi ſeruus plurium, & l.qui filiabus,ff.de leg.j. & quod legitur & no.in
3 c.ex literis, de ſponſ. † Prætereà ſuperfluis remediis nõ præſumitur quis uelle uti, in l.hæc ſtipulatio.§.diuus, ff.ut leg.no.ca. & in c.ij.de proba.maximè ſi talia remedia cedant ↄ̃ proprium cõmodum, arg.in l.cum de indebito, ff.de proba. & in c.ſuper hoc,de renun. ad quid enim ſpe futuræ numerationis fuiſſet iſte maritus confeſſus dotẽ recepiſſe,cum incontinenti ſciebat ſe recepturum ꝓmiſſionem de dote certo termino, & certis modis ſoluenda: & ideò non placet, ut ob hanc cauſam numerandæ dotis dũtaxat illa confeſsio emanauerit. Secundò poteſt maritus confiteri dotem recepiſſe. animo donandi mulieri ipſam dotẽ confeſſatam:quæ quidem donatio ualet,ſi eſt remuneratiua, & per conſequens præiudicat dicta confeſsio,ut puta ſi plebeius ↄ̃xit cum nobili muliere: uel cũ ea,à qua multa ſeruitia receperat, ut no.Bar.in l.ſi diuortio,ff.de uer.obl. & idem notauit poſt gl.in l.ſi uolũtate, C.de dotis ꝓmiſ.& in l.j.C.de do.ante nup. ¶Tertiò poteſt confiteri, quia in ueritate dotem per prius recepit. ¶Poteſt addi & quarta cã confitendi magis pertinens ad materiam noſtram,qñ.ſ.cõfitetur ſpe futuræ promiſsionis ſibi fiendæ per aliquem, qui vult dotare mulierem, quaſi uelit maritus illud nomen promiſſoris ſibi cedere in dotẽ confeſſatam, ut ſic nominis periculũ pertineat ad eum: ipſe uerò teneatur mulieri ad reſtitutionem dotis confeſſatæ. quẽadmodum.n.poteſt mulier dare in dotem nomen debitoris inſolutum; ita potuit maritus cõfiteri dotẽ recepiſſe ſpe futuri nominis cõſequendi.Vnde oportet,ꝙ in caſu noſtro cõiecturemus confeſsionem illã mariti emanaſſe,aut quia recepit dotem: aut quia uoluit nomen fratris mulieris in dotem ſibi cedere; & ſuper quolibet dictorum caſuum uidetur,ꝙ dicta Florida poſsit ſe fundare. Nam, ex quo maritus fuit cõfeſſus recepiſſe dotem pro Florida futura uxore, ac promiſit illã dotem cõfeſſatam Floridæ reſtituere in caſu reſtituendæ dotis, & promiſsionem iſtam fecerit notario publico ſtipulanti ꝓ dicta Florida,ac renuntiauerit in dicto inſtrumẽto exceptioni non numeratæ pecuniæ non debet audiri allegans dotem non fuiſſe ſolutam, ut in caſu noſtro eſt glo.not. quam ſequitur ibi Bart.in l.j.C.de non nu.pec. Nec obſtat,ſi dicatur,ꝙ frater dictæ Floridæ ilicò fuit confeſſus contrarium ꝓmittendo dotem ſoluere in futurum: quia confeſsio fratris,quãtumcunq; ilicò facta,non debuit nocere Floridæ, cui ius iam erat quæſitum ꝑ ſtipulationem notarij publici, q potuit ſtipulari dictæ Floridæ abſenti; & gl.in §.ſi quis alij,inſt.de uerb.obl. quæ numerat notarium inter perſonas ualẽtes alteri ſtipulari. ſequitur Di.in l.ij.ff.rem pupil.ſal.fore,& idẽ ibi Bar.ubi plenius hãc materiam proſequiĩ, licet aliud & non bene uideaĩ ſenſiſſe Inn.in c.dudum,de cõuer.coniug. nã ſatis potuit contingere,ꝙ uxor ſoluerit dotem fratri pro ſe aſsignandam futuro marito. frater aũt prouidit mulieri ꝑ confeſsionem à marito receptam, conuẽtione prius habita ut ipſe remaneret ſibi obligatus ꝓ dote mulieri integro iure cõſeruato. Secundò põt ſe fundare, ꝙ nomen fratris receperit in dotẽ in ſolutum cũ dicta confeſsio non potuerit rationabiliter ad aliam cauſam emanaſſe, ex quo incontinenti ſperabatur obligatio fratris; alias dicta confeſſio eſſet omnino ſuperflua, & talis confeſsio diceretur facta ꝑ errorem, in quem inoleuit iſte uſus confitendi dotem receptam, & recipiẽdi ilicò promiſsionem, quod non eſt præſumendum iuxta no.ꝑ gl.in d.l.j.C.de non.nu.pecu. Et hanc opin.ꝙ uideatur facta dicta confeſsio, ut nomen ſequens cedat in ſolutum,apertè firmauit ille doctor excellentiſs. qui raro à ſemita ueritatis,& ęquitatis iudicaĩ aberraſſe; Bar.poſt Iaco.de Are.doctorem eximium in l.pen.§.pen.ff.ſol.ma. licet aliud ſenſerit ibi Bal.& in l.legem,C.de pac.faciendo differẽtiam, an promiſsio fuerit ſubſecuta incontinẽti, an ex interuallo, ut in primo caſu non ꝓcedat opin.Iac.de Are.in ſcđo ſic. ¶Sed ego, meliori iudicio ſemper ſaluo,potius dicerem oppoſitũ. nam qñ fit promiſsio incontinenti,non apparet,quare emanauerit præcedens confeſsio, niſi ob cauſam futuræ ꝓmiſſionis. Sed qñ emanauit ex interuallo, potuit promiſsio ſubſequi,non ut nomẽ ſit ſibi in ſolutũ, ſed ut curant tempora præfixa ↄ̃ exceptionẽ non numeratæ dotis;facit.d.l.ſi.vnde ſequor in hoc opi.Iac.de Are.& Bar. Prætereà in hanc ſñiam in caſu noſtro uehementer me mouent duo. Primò ꝙ ad minus negari non põt, quocũq; ſe uertat ue-
4 ritas,quin caſus iſte ſit dubitabilis, † ſed data iurium dubitatione fauendum eſt cauſæ dotali,etiã ſi actor ſtet pro dote,ut eſt tex. ĩ c.ſi.de re iud. & melior tex.iũcta gl.antepe.in c.ex literis, de ꝓba.facit qđ in ſimili notãter dixit Hoſtien.in c.ſuper eo, de cogn.ſpi. ubi cõcludit iudicandum fore ꝓ mr̃imonio tanq̃ ꝓ re fauorabili,ſi ĩ ipſius fauorem

fauorem reperitur opinio unius doctoris, licet multi doctores teneant contrarium. ita dicendũ & fortius in caſu noſtro,in quo pro fauore dotis cõcurrit opi.Iac.de Are.& Bar.licet Bal.ſolus aliud ſenſerit: quẽ tñ in quibuſdã aliis locis ſimpl'r ſecutus eſt Bar.¶Prætereà & ſcđò urgẽtiſſimè facit cẽſura municipalis ciuitatis Caſtellę,qua cauetur, ꝙ ↄ̃ inſtrumentũ guarentigiatũ non poſſit opponi niſi exceptio ſolutionis, & ſatisfactionis, uel falſitatis: quælibet.n.alia exceptio, quæ nõ permittiĩ ex capite alicuius ſtatuti, licet deſcendat ex aliqua parte iuris communis, uidetur per dictum ſtatutum eſſe ſublata, ut expreſsè firmat Bar.in l.j.ff.quod ui aut clam. Nec obſtat, ſi dicaĩ,ꝙ exceptio ſimulationis poteſt dici exceptio falſitatis,cum falſitas nihil aliud ſit, quàm immutatio ueritatis, ut leg.& no.in auĩ.de tabellioni. quia non eſt uerũ dicere,ꝙ inſtr̃m ſit falſum, ex quo fuit confectum de uoluntate partium.nam notarius ſolum atteſtatur de cõfeſſione mariti,quã in ueritate fecit & potuit legitimè facere ex aliqua prædictarũ cauſarũ. unde,quantũcũq; maritus non recepiſſet dotem, non per hoc poteſt dici inſtrumentum falſum:quia uerum eſt dicere maritum fuiſſe cõfeſſum;& ſic notarius nõ mutauit ueritatem; & hanc opi.
5 expreſsè firmauit Bar.in l.j.ff.quod ui aut clam.ubi † dicitur,ꝙ ſi ſtatutũ nõ admittat exceptionẽ ↄ̃ inſtrumentũ publicũ, niſi in cauſa falſitatis, non poteſt opponi exceptio ſimulationis: quia ſimulatio non facit inſtrumentũ falſum,licet faciat deſinere contractũ nec Bald.hoc caſu dixiſſet oppoſitum:imò idem ſenſit ſuper rubr.C.de priui.do.ubi dixit,ꝙ licet dos tantum confeſſata nõ habeat alia priuilegia dotis ſ̃m gl.in l.aſsiduis, C.qui po.in pig.ha.tamen concurrente dicto ſtatuto guarentigiæ habebit omnia priuilegia dotis tanquam uerè enumerata, & idem ibi concluditur, ſi confeſſio dotis iuuetur aliquibus iudiciis:at in caſu noſtro non ſolũ concurrit promiſſio dotis incontinenti ſubſecuta,ſed ẽt dictũ ſtatutũ guarentigiatæ,ac etiam legatum factum per maritum in eo, ꝙ legauit multa mulieri ultra dotes ſuas;& ſic uidetur, ꝙ fuerat confeſſus ſe debitorem mulieris in dote confeſſata,arg.in l.j.C.de fal.cau.adiect.leg.& quod no.Bar.in l.ſi ultra,C.de fideiuſ.¶Per hæc omnia cõcludo, meliori iudicio ſemper ſaluo,dictum inſtrumentum guarentigiatum executioni mandandũ,exceptionẽ non numeratę pecuniæ non obſtante.¶Ad contraria ſuperius allegata ſatis patet ex prędictis reſponſio. maritus.n.nõ negauit ſeu reuocauit aliqñ cõfeſſionem prius factam, licet ilicò recepit promiſsionem fratris.Et hæc duo poſſunt ſimul ſtare. potuerunt.n.emanaſſe ad diuerſos effectus, ut patet ex prædictis. Cauſa ergo breuitatis ſpecialius contraria non attingendo condeſcendo ad ſecundũ dubiũ; in quo concludo,ꝙ ſi uera,ſunt,quæ mihi in facto narrãtur,puto inuentarium nullum,nullũq; cõmodum, ſeu beneficiũ
6 hæredẽ ex eo debere conſequi. Primò nãque, † ut inuentarium ualeat, oportet, ut ante omnia ſignũ uenerabilis crucis fiat manu hæredis,citenturq; creditores,& legatarij, q̃ ueniant certa die, & certo loco ad uidendum fieri confectionem inuentarij, ut in l.ſi.C.de iure delib.& in auĩ.ſed cum teſtator,C.ad le.fal. Item citatio debet fieri nominatim, ſi ſint certi; alias ſufficit mittere proclama per ciuitatem, ut no.Bar.poſt Rich.Mal.in d.l.ſi. Itẽ loco creditorum & legatariorum abſentium ultra teſtes deſcriptos in inuentario debent adhiberi tres alij teſtes locupletes, & bonæ opi.in quorum præſentia debet confici inuentarium, ut in auĩ.de hære.& Fal.in §.ſancimus, uel.ſi abſunt. debet etiam inuentarium confici intra triginta dies poſtquam, ſcit hæres hæreditatem ſibi delatã, & intra.60.ſequentes debet perficere; & omnia bona in hæreditate inuenta debet ſcribere. hæc.n.& alia ſil'r debent adhiberi in inuentario conficiendo, ut plenè legiĩ & no.in d.l.ſi.& d.§.ſancimus, & per Spe.in tit.de inſtru.edi.§.dicto, uerſ.nunc dicamus. ubi inter cętera dicit in prin.illius uer.ꝙ ſi in aliquo iſtorum requiſitorum defecerit,totum inuentarium ruinæ ſubiacebit;quod uidetur probari in d.l.ſi.in uer.& ſi præfatam, in uerbo, ſolida uerint,iuncta gl.poſita in eodem uerbo,& in d.§.ſabinus, & per Spe.in ti.de inſtru.ædi.d.uerſ.nunc dicamus, & in d.auĩ.de hære.& Fal.in §.ſi uerò non fecerit inuentariũ ſ̃m hanc figuram &c.Sed in caſu noſtro multa allegantur contra ſolennitatem prædictam,quæ ſi in facto uera ſunt non dubito inuentarium in nullo hæredi profuturum. Primò nãq; dicitur, ꝙ omnes creditores & legatarij non fuerunt citati, nec loco abſentium fuerunt adhibiti tres teſtes,ſed unus ſolus notarius. Et quãquã proponatur ex parte hæredis, ꝙ à triginta annis & citra hæc ſolennitas dũtaxat fuit obſeruata in confectione inuentarij in ciuitate Caſtellæ; hæc tñ conſuetudo legi contraria non eſt ad plenum probata;quia licet adducantur multa inuentaria ſub eadẽ forma confecta;non tñ eſt probatum,ꝙ illis fuerit data fides in iudicio tanquam legitimè confectis: uel ꝙ fuerit ita palam facta,ꝙ uenerint in notitiam populi. nam cũ conſuetudo inducaĩ ex tacito conſenſu populi l.de quibus,ff.de legi.prima diſt.c.conſuetudo, oportet ꝙ probentur actus, per quos eliciatur tacitus populi conſenſus ad conſuetudinẽ inducendã;facit quod not.Bar.in d.l.de quibus,& Io.An.in c.ſi.de conſue. Itẽ iudex in caſu noſtro non citauit illos creditores,& legatarios,ut cõparerent certa die & certo loco,prout debet de iure fieri,ſ̃m ꝙ ſenſit Bar.in d.l.ſi.& Ange.in ſuo tractatu ſuper inuentario;ſed emanauit citatio, ut deberent intra tres dies comparere.nam talis citatio non erat citatio ad cõparendum in certa die: ſed põt qñcũq; intra illos dies cõparere,ut no.Bar.in l.qui ante calendas,de uerb.obliga. licet per ibi no.per eum poſſet aliquatenus dicta citatio tolerari.ſi certus locus fuiſſet aſsignatus. Prætereà non fuerunt deſcripta in hæreditate inuenta, præſertim in deſcriptione frumenti uidetur fraus cõmiſſa in inuentario,in quo hæres reperitur in mendacio, unde præſumiĩ in dolo, ut in auĩ.item poſſeſſor, C.qui po.ĩ pign.hab.nã in dubio debet præſumi hæredẽ ſciuiſſe omnia bona teſtatoris, niſi aliter probet ignorantiam, ꝙ licet regulariter hæres præſumatur ignorare iura defuncti,ut regula,is qui in ius ſuccedit,de reg.iu.lib.vj.attamen,ubi quis tenetur factũ alienum indagare ratione facti proprij,ꝑſumiĩ illud ſcire, ut eſt tex.not.iuncta gl.in c.innotuit, de electio.ſed in caſu noſtro hæres teneĩ in confectione inuẽtarij indagare bona defuncti; ergo præſumitur in dubio ſciuiſſe omnia bona teſtatoris;& præſertim eſt præſumenda ſcientia,cum in quantitate frumenti fuit repertus uarius,& mendax.facit optimè quod no.Bar.in l.tutor, qui repertorium,ff.de admi.tut.in uerſ.quero,quid ſi tutor.
7 ubi dicit, † ꝙ ſi tutor non poſuit in inuentario oẽs res,uĩ dolo feciſſe, cum debeant poni omnes res. Hæc uera ſ̃m eũ,niſi aliqua iuſta cã ſubeſſet, ob quã ueroſimiliter illæ res erant ſibi occultæ; quod in caſu noſtro minimè contigit, cum multa, quæ erant uel debebant ſibi eſſe nota, non erant deſcripta in inuentario;& pręſertim tres petię terræ,quæ non fuerunt deſcriptæ,licet ipſi nunc aſſerant illas uenire acceſſoriè in deſcriptione quorundam prædiorum,cum colerentur per eoſdem operarios. quæ excuſatio ſatis friuola eſt iudicio meo, cũ illæ tres petiæ terræ ſint in loco ſatis ſeparato ab aliis ꝑdiis,& bona im-

mobilia debeant deſcribi, & deſignari ſaltẽ per duos proximos confines, ut in l.forma, ff.de cenſi. no.gl.in c.ij.de lib.obl. Præterea inuẽtarium non fuit intra tẽpus à lege ſtatutum nec inchoatum, nec perfectũ, quod indubiè inducit nullitatem inuentarij, ut in d.l.fi. quinimò plus uoluit Io.And.in addi.Spec.in præal.§.dicto, uer.in huius autem, ꝙ licet inuentarium fuerit perfectum intra tempus debitũ; ex quo tñ fuit inchoatum tẽpore illegitimo, de quo ſupra, inuentarium eſt nullũ, nec debet illius cõmodo in aliquo uti, cum legis forma ſeruata non fuerit; & hoc refert tenuiſſe Mar.Syll. & pleroſq; alios doct. licet referat aliquos tenuiſſe ꝯtrium, ut Cy.in d.l.fin. & uř ibi ſequi Bar. ex quo inuentarium fuit perfectum tẽpore legitimo. ſed in caſu noſtro non fuit, neq; inceptum, neq; finitum tẽpore legitimo. & ideò nõ eſt dubium, ꝙ inuentarium non ualeat; & multa alia poſſent allegari, q̃ continentur in allegationibus factis pro parte mulieris: ſed prædicta uidentur ſufficere: vnum tñ non eſt omittẽdum, ꝙ tetigit gl.no.in d.authẽ.de hære.& Fal.in §.ſancimus,
8 in uer.lucrari. quæ dicit, † ꝙ ſi hæres ſurripuit vnam rẽ, caret beneficio inuentarij in totum. plus dixit Bart.in l.Paulus, & l.in ratione.§.qđ vulgo, ff.ad leg.Falc. ꝙ ſi hæres non poſuit quaſdam res in inuẽtario, perdat beneficium inuentarij in omnibus rebus; quia uř ſubtraxiſſe; quod eſt intelligendum, niſi iuſta cã ignorantiæ eum excuſet, prout ipſe no.in d.l.tutor, qui repertorium; & idẽ in effectu uoluit Bald.in d.l.fin.C.de iure delibe. §.cum igitur, ꝙ cum deliquerit in confectione inuentarij, debet perdere beneficium in totũ. facit 11.q.3. c.priuilegium meretur amittere. at in caſu noſtro nõ occurrit iuſta cã, præſertim cum habuerit frumẽtum, & uinũ in manibus, & ſcripſit illa in minori quãtitate, quã eſſent. Nec obſt. ſi dicatur, ꝙ in terris Eccleſiæ, ut eſt ciuitas Caſtellana, non debet habere locũ pœna nõ conficientis inuentariũ. Ad hoc enim reſpondeo dupľr. Primò ꝙ reſpectu creditorum confectio inuentarij tribuit beneficium, & priuilegium. Nam ante, q̃ Imperator induxiſſet beneficiũ inuentarij, hæres obligabatur creditoribus inſolidum, ut patet in d.l.fi.in prin. & hoc quia hæres adeũdo hæreditatem, uidebatur quaſi ꝯhere cũ creditoribus, ut ĩ l.apud Iulianum, in fi.ff.quibus ex cau.in poſſ.ea. omittens ergo confectionem inuẽtarij, nullam incurrit pœnam reſpectu creditorum: ſed ſolũ non conſequitur priuilegium principis; & ſic non põt quis allegare in terris Eccleſiæ, etiam ſi eſſet clericus, uel eccleſia, ꝙ nõ teneatur creditoribus inſolidum: imputãdum eſt ſibi, ſi noluit uti beneficio legis, ſicut in ſimili not.doct. in exceptione non numeratæ pecuniæ in c.ſi cautio, de fide inſtru. ut etiã clericus ultra biẽnium non audiatur uolens proponere exceptionẽ nõ numerate pecuniæ: quia ultra biẽnium non dř puniri per legem: ſed potius beneficium legis nõ ſe extẽdit ulterius, ut in l.in ꝯtractibus, C.de non nume.pecu. ſed reſpectu legatariorum põt dici, ꝙ omiſſio inuentarij hodie pœnam adiecit: quia olim non tenebať hæres ſimpliciter pſtare ſolida legata ex non cõfectione inuentarij: hodie autem cõmunis eſt opinio, ut teneatur præſtare integra legata, licet excedant uires patrimonij ipſius hæreditatis, ꝑ tex. in d.authen.de hæred.& Falc.in §.ſi uerò non fecerit. tenet Bar.in d.l.in ratione.§.quod vulgo, ff.ad leg.Falc. & Io.And.in d.§. & in dicto, uerſi nũc dicamus, in add.Spe. vnde hodie ex non cõfectione inuentarij nõ ſolum hæres perdit beneficium Falcidiæ: ſed etiam teneť omnibus de ſuo ultra uires hæreditarias ꝑ dictum § ſi uerò non fecerit; & hoc caſu uř aliquantulum obſtare contrarietas ſupra formata: ſed ſi bene iura canonica ponderentur, quia conſtitutiones legales generaliter diſponẽtes, licet pœnam adiecerint: habent nihilominus locum in foro canonico, etiam ꝯ clericos, & eccleſias, ex quo contrarium nõ reperitur diſpoſitum de iure canonico, ut probari uideť in c.eccleſia, el j.ut lit.pend. & ibi hoc firmauerunt Hoſt. & Io.And. ad idem.c.j. & quod ibi no.de no.ope.nun. & præſertim hoc procedit, qñ lex pœnalis poteſt ſe habere quo ad eccleſiam ad commodum & incõmodum, ut contingit in caſu noſtro. Nam eccleſia legataria poterit cõſequi ſolidum legatũ ultra uires hæreditarias, ſi hæres non confecerit inuẽtarium. & quod leges loquẽtes de inuentario habent locum in iure canonico, uidetur tex.in c.Raynaldus, in fi.de teſt. & ibi cõmuniter tenetur ꝑ do-
9 ctores; quinimo dubitatur dũtaxat, † nunquid in foro animæ teneatur hæres ultra uires hæreditarias, ſi non confecerit inuentarium. Concluditur tñ cõiter, ꝙ non teneť in foro animæ, ut no.Io.And.in c.quãquam, de uſur.li.6. ſecus in foro contentioſo. diuerſitatis rõ eſt, quia lex inducens pœnam ex non confectione inuẽtarij, fundat ſe ſuper delicto præſumpto. Nam pſumitur hæredem ſubtraxiſſe bona hæreditaria, ſi non confecit inuentariũ, ut innuit tex.in d.§.ſancimus, & no.Bar.in d.§.quod vulgo. q̃ quidem præſumptio ceſſat in foro aĩæ, in quo creditur confitenti de omnibus, cum ibi non tracteť niſi de præiudicio ſuo, ut in c.ſignificaſti, de homi. no.gl.in cle.ſi quis ſuadente, de pœnis vnde pſumptio legis cedit ibi ueritati.8.diſt. c.ueritate manifeſta. quinimo uoluit gl. cũ qua
10 trãſit ibi Io.And. † ꝙ etiam eccľia heres teneať ultra uires hæreditarias, ſi non confecerit inuẽtarium, licet ego credam ꝯrium fauore eccleſiæ: ſed primum ꝓcedit regulariter in omnibus aliis. & hãc opin. ꝙ ſpeciale ſit in eccleſia, tenuit Bar.in l.j.C.de ſacroſ.eccl. & Bal.in l.fin.C.de iure delib. facit quod no.Cy.in l.tutoris, C.ad legem Iul.de ui publ. & hoc qa hæreditas intelligiť delata eccleſiæ, in quãtum non ſit oneroſa, ne indirectè alieneť bona ipſius, arg.in auť.ſicut, C.de ſacroſ.eccl. ¶Et ex his concludo ad ſecundum dubium, ꝙ ex quo heres Pauli legitimè non cõfecit inuentariũ, tenetur de ſuo integrè ſatisfacere dictæ Floridæ tã reſpectu dotis, q̃ legatorum, nec ſufficit ſatisfacere de rebus hæreditariis. ¶Et ꝑ hæc relinquitur ſuperfluum tertium dubiũ, nunquid, ſi pſuppoſita ualiditate inuentarij, teneatur heres ſatisfacere, detracta tertia parte ueri ualoris rerũ, ſi elegit ſatisfacere de bonis hřditariis, & hoc attenta cõſuetudine ciuitatis caſtellæ: attñ ut ad maiorem cautelã illi dubio breuiter ſatisfiat, puto conſuetudinem obſeruãdam. nam licet ſtatutum loci diſponens de tertiæ partis detractione, loquatur dũtaxat ꝯ contumacem in non ueniendo, attñ ex quo conſuetudo ciuitatis habet, ut indiſtinctè fiat tertiæ partis detractio etiam ꝯ uolentem ſatisfacere de bonis, ſeruanda eſt loci conſuetudo, licet non fuerit obtenta in ꝯdictorio iudicio. nam ſatis eſt, ꝙ à decem ann. & citrà ſic pluries fuit obſeruatum in iudicio. nam ex quo populus tam ſæpe ꝯ legem uidit obſeruari, & nõ reſiſtit, uidetur uoluiſſe tacitè cõſuetudinẽ inducere; hoc expreſsè firmauit Bar.in d.l.de quibus, in pen.col. in uerſi.quæro nunquid, & in uerſi.quæro, quid ſi iudex. ubi firmat, ꝙ ſi iudex iudicauit contra legem, & decẽnium præteriit, ꝙ cõſuetudo uidetur inducta, ut ita in futurum iudicetur, non ꝙ conſuetudo inducatur ex ſentẽtia, præſertim cum fuerit lata tanquam cõtra legem: ſed inducitur conſuetudo ex actu ſententiæ, ex quo comprehenditur tacitus conſenſus populi: hoc etiam uidetur firmaſſe Ioan. Andr.in c.fin.de conſuet.ſuper glo.ult.in uerbo, contradictorio. nec obſtat ſi dicatur, ꝙ non fuit unquam cõtradictum,

dictum, ne ſic pronuntietur primò: quia ſatis uidetur contradictum, cum iudicium reddatur in inuitum, ut l.inter ſtipulantem.§.ſacram, ff.de uerb.obl. quimò plus dico,
11 † ꝙ ad inducendam conſuetudinem nõ requiritur actus iudicialis, licet per actus iudiciales poſſet induci conſuetudo; & ſic debet intelligi.l.cum de conſue.ff.de legi. ubi uidetur, ꝙ cum de conſuetudine ciuitatis quæritur, explorandum eſt, an aliquando ĩ cõtradictorio iudicio conſuetudo fuerit firmata. illud.n.conſuluit iuriſconſultus: quia eſt unus modus faciliter probandi cõſuetudinem; nõ tñ ſequitur, quin aliis modis, ẽt extraiudicialibus, poſſit probari conſuetudo, ut expreſsè probatur ĩ c.cũ dilectus, de cõſue.& inſti.de iure natura.gen.& ci.in §.ex non ſcripto. ubi dicitur, ꝙ diuturniores mores conſenſu utentiũ cõprobati inducunt cõſuetudinem; & hoc tenent Io.An. & Bar.in locis præall. Probatur ratione: conſuetudo non cauſatur ex facto iudicis, ſed ex tacito conſenſu populi. unde ſufficit qualitercũq; cõſenſus populi tacite eliciať, ſiue ſint actus iudiciales, ſiue extraiudiciales. Et per hęc ſit breuiter tertio dubio ſatisfactũ. ¶Poſt prædicta ſcripta & cõpleta fuit à me nouiter quæſitum, præſuppoſita ualiditate inuentarij, an hæres dicti Pauli, teneatur integrè ſatisfacere dictæ Floridæ de legato 50 florenorũ ſibi facto, licet hæreditas ſit nunc non ſoluendo, cum dicta Florida petierit dictũ legatũ eo tꝑe, quo dicta hæreditas fuit ſoluẽdo, & hæres ſine iuſta cã ceſſauit ſoluere; & poſtmodũ ſatisfecit quibuſdã legatariis poſt uenientibus, ꝑ quorũ ſatisfactionẽ hæreditas eſt effecta nõ ſoluẽdo; & puto breuiter ꝙ ſic. nã cũ de iure teneatur hæres ſatisfacere legatariis primis ueniẽtibus, ut in d.l.fi.§.& ſi præfatã, fuit dicta Florida legataria dãnificata ex facto hřdis; ideò debet de propria ſubſtantia reddere iſtã Floridã indẽnẽ, arg.optimũ in c.paſtoralis, de iure pa. ubi hř,
12 † ꝙ ſi eṗs ſine iuſta cã non admiſit primò præſentatum ꝑ patronũ, ſed inſtituit ſecũdò pſentatũ, teneť ꝓuidere primo præſentato in æquiualente beneficio, cũ ex facto eṗi iniuſtè fuerit damnificatus nec obſtat.d.l.fi.ubi dř, ꝙ nullũ dãnũ habet hæres conſequi, ex quo fecit inuẽtariũ: qa illud procedit, ſi hæres ſeruauerit diſpoſitionẽ illius legis, ut ibi ſatis innuiť: ſed in caſu noſtro uenit ꝯ illã legẽ, cũ nõ ſatisfecerit dictæ Floridæ legatariæ primò ueniẽti: ſed ſatisfecit poſt ueniẽtibus. vñ fruſtra legis auxiliũ inuocat, ex quo commiſit in legem, ut in c. quia fruſtra, de uſuris. NIC. ABB.

CONSILIVM LXXIIII.

1 *Verbum conſignare, quid denotet.*
2 *Inſtitor dicitur præponi alicui uniuerſali negotiationi quæſtuariæ.*
3 *Grege legato, pecora uiuo teſtatore ſi mortua eſſent, & alia ſubſtituta, eundem gregem faciunt.*

CHriſti nomine inuocato, Illud de iure quęritur, an uiſis pactis & cõpoſitionibus initis inter magnificum cõmune Senarũ ex una parte, & Rayneriũ Toſcanũ de Mediolano ex alia parte, ac fideiuſſione ſubſecuta per honorabiles ciues Gorũ Frãciſci, ac Franciſcũ Tutij, ac poſtea, ſuꝑueniente morte dicti Raynerij, poſſint ciues deputati ſuꝑ reſtitutione uſurarũ ſm̃ tenorẽ teſti quondam Genonis de Lõbardia, ſeu ipſa communitas Senarum extendere manum ad pręſtum, cui præerat dictus Raynerius, & inde detrahere quantitatẽ debitam ad reſtitutionẽ uſurarũ, & poſtmodum petere à dictis fideiuſſoribus capitale dicti pſti in quãtitate 3200. librarum: an uerò poſſint dicti fideiuſſores offerre, & cõſignare dicto cõi dictum præſtum in quantitate prædicta ante omnem deductionem faciendam, & ſic conſignando dictum præſtum ſe liberare prorſus à dicta fideiuſſione. Et primò, ut clarius deciſio ſubſequens pateat, uidetur, ꝙ deductio quantitatis pro uſuris reſtituendis poſſit ante omnia fieri, contradictione dictorum fideiuſſorũ non obſtante. nam totum dictum præſtum ſeu capitale dicti præſti erat obligatum ad reſtitutionem uſurarum ex diſpoſitione teſtamenti prædicti Genonis, ut ẽt dicta cõitas, & Raynerius prædictus cõtrahendo fuerũt cõfeſſi, ut ſatis patet ex teſtõ dicti Genonis, & conſiliis iuriſperitorum inde ſumptis. ergo dictum præſtum ſic obnoxiũ reſtitutioni, fuit conſignatum Raynerio cum dicto onere, ꝙ res obligata trãſeat ad quẽcũq; cũ onere & obligatione ſua, licet expreſsè non dicať, ut in l.ſicut, in §.non vř & §.debitor, ff.quib.mod.pig.uel hypo.ſol.& in c.ex literis, de pig. ergo dicti ciues ſuper dicta reſtitutione per cõitatẽ præpoſiti, & deputati debent poſſe ad dictum præſtũ manum extendere, non obſtante contradictione dictorũ fideiuſſorum per hoc quod legitur & no.in c.cum tu, & c.tua, de uſur.& in l.ij.C.ſi unus eſt plu.hæredi.& in l.j.C.q po.in pig.habe.facit.l fi.C.ſi antiquior credi.pign. uendi.& dicta deductione ſic legitimè facta tenebũtur dicti fideiuſſores conſignare præſtũ in quantitate prędicta. ¶Secundò principaliter & fortius facit, quia Raynerius in ſecundis pactis initis cum communi obligauit ſe in dicta quantitate 3200. librarũ pro capitali dicti præſti, ac etiam promiſit reſtituere 5000 florenorum occaſione dictæ reſtitutionis fiẽdæ; & pro omnibus prædictis adimplendis obligauit omnia bona ſua præſentia, & futura; & per conſequens uidetur obligaſſe oĩa bona dicti præſti, cuius dominium uidetur in eum tranſiſſe, attentis præſertim ſecundis capitulis, cum receperit dictum præſtum; & obligauit ſe ad reſtituendum non eadem bona, quæ erãt tunc in trafico: ſed obligauit ſe in quantitate, uel ad reſtituendũ alia bona æquiualentia in genere; quo caſu uideť tranſiſſe dominium in recipientem, ut legitur & no. præſertim per Bar.in l.incendium, C.ſi cer.pet.cum ſi. ſi ergo bona illius præſti tanquam bona futura ipſius Raynerij fuerunt obligata, etiã pro dictis 5000 florenis occaſione reſtitutionis fiendæ; ergo poteſt communitas, & per conſequẽs ciues ab ea deputati extendere manũ ad bona dicti præſti, illa auocãdo, & reuocando à dictis fideiuſſoribus, cum fuerint prius obligata dictæ cõitati, quàm fideiuſſoribus, arg.in l.ſi fundum, in fi.& l.generaliter, C.qui po.ĩ pig.ha.& in d.l.j. fideiuſſores autem tenebunť de reſiduis ſatisfacere cõi, cũ ipſi poſſint ſoluere de ſubſtantia principalis, ut in l.ſi procuratorẽ, in §.ſi ignorantes, ff.mãd.& ſi aliquid deficit pro dicta ſolutione fienda tenẽtur ſoluere de ſuo, ut in l.non rectè, & auť.præſente, C.de fideiuſſ. ¶Præterea præſuppoſito, ꝙ non tranſiſſet à principio dominium dicti præſti in dictum Raynerium: quia ex quo cõitas non erat dñа dicti præſti, non poterat contrahendo transferre dñium, cum traditio non poſſit plus iuris trãsferre, quàm ſit in ipſo tradente, ut in l.traditio, ff.de acquĩ.re.do.& in c.nuꝑ de dote poſt diuor.reſti.& 1.q.7. c.Daibertum; tñ ex nouis contractibus, quos fecit dictus Raynerius recipiendo pecunias de nouo à debitoribus, uidetur acq̃ſiuiſſe dñiũ illarum pecuniarũ, & ius, ſeu obligationem in pignoribus; ſicut dicimus in eo, qui uẽdidit rem furtiuã, ut nũmi inde habiti efficiantur ſui, nec ſint furtiui, quẽadmodum erant illæ res uẽditæ, ut in l.q uas.§.fi.ff.de fur. ¶Tertiò principaliter cõfirmatur dicta ſententia conſideratis antiq̃s capitulis in ea parte, in qua nõ fuit

fuit facta nouatio tacitè uel expreſsè per noua capl'a po ſtea inita cũ dicto Raynerio. nam in primis capl'is inter cæteracõtinetur, ꝙ dictus Raynerius deberet in fine tp̃is cõuẽti cõſignare totum capitale, quod eſſet ſibi cõſignatũ per cõe, ut hr̃ in primo cap. in fine. in ſeptimo uerò. c. dici tur, quòd dictus Raynerius debebat reſtituere uſuras, quas Geno mandauit reſtitui de bonis dicti Genonis; & inquantum illa non ſufficerent, debebat reſtituere de bo nis dicti præſti. Demum in noua conuentione fuit expreſ ſa certa quantitas uſurarum reſtituendarum, nec fuit ad iectũ, unde deberent pecuniæ detrahi; ergo debuit intelli gi ſm̃ antiqua capitula, ut fieret detractio de bonis quon dã Genonis, & illis deficientibus de bonis pſti, ſeu trafici. Nam cum non fuerit facta mentio expreſſè iuxta mate riã, l. ſi. C. de noua. non põt dici, ꝙ fuit facta ẽt tacitè, ex quo iſta ſunt cõpatibilia, iuxta no. ꝑ Bar. in l. j. ff. ui bo. ra pto. & l. pen. de præto. ſtipu. & melius in extrauaganti. ad reprimendum, in uerbo, legibus non obſtantibus. ergo an te omnia in defectum bonorũ Genonis debẽt dicta 5000 flore. detrahi de præſto, & fideiuſſores remanent obliga ti ad conſignandũ præſtum in dicta quãtitate 3200 libra rum iuxta eorum obligationem. ¶ Sed quanquam prædi cta uideantur pro hac parte prima fronte urgere, tamen ſi omnia diligenter ponderentur, in contrarium ſe habet ueritas, uidelicet quòd dicti fideiuſſores liberentur conſi gnando dictum præſtum in quantitate prædicta, nec ante conſignationem debet fieri aliqua deductio pro uſuris re ſtituendis. Moueor principaliter negando dominium di cti præſti aliquando tranſiuiſſe in dictum Raynerium, ſed ſemper remanſiſſe in bonis illius, in cuius bonis erat tp̃e quo dictum præſtum fuit conſignatum dicto Raynerio, & dico quòd dictus Raynerius fuit deputatus, & præpoſitus per commune Senarum, non ut dominus, ſed ut inſtitor in rem ſuam, i. ad utilitatem ſuam cum certo onere, ſ. di ctas uſuras reſtituendi intra certum tempus, & ipſum ca pitale poſteà conſignandi; & per conſequens cum nunquã fuerit dominus, ſed ſimplex inſtitor & gubernator, nec obligauit, nec obligare potuit dictum præſtum pro reſti tutione uſurarum, quia nemo poteſt aliena bona obliga re, ut in l. ſi rem alienam, ff. de pign. actio. & C. ſi res alie. pign. da. ſit quaſi per totum. obligauit ergo dictus Rayne rius bona ſua duntaxat ut patet in capitulis ſuper hoc ha bitis, & per conſequens non uenerunt in dicta obligatio ne, nec uenire potuerunt bona dicti præſti, ſed ſolum te nebatur conſignare dictum præſtum in certa quantitate tanquàm ſpeciem alienam, prout ſolent facere, & ſe obli gare iſti inſtitores, ſ. generales adminiſtratores, qui præ ponuntur alicui negotiationi quæſtuariæ. quod autem di ctus Raynerius non fuerit dominus dicti præſti, ſed inſti tor quidam, probatur ex eo, quia cum communitas Sena rum non eſſet domina huius præſti, non potuerat trans ferre dominium, quod non habebat. ut in d. l. traditio nec etiam eſt ueroſimile, ꝙ communitas hoc intenderit, cum enim huius communitatis regimen ſit pacificum, benignũ & iuſtum, abſque omni tyrannide, non eſt ueroſimile, ꝙ uoluerit transferre dominium, quod apud ſe non erat, maximè cum dictum præſtum eſſet obnoxium piæ cauſæ, ſcilicet reſtitutioni uſurarum, & ad coniecturandam uo luntatem contrahentis multum attenditur eius conditio ut in c. illo uos, in ſin. de pig. & in l. qui ſemiſſes, ff. de uſur. Præterea hoc euidenter colligitur ex uerbis antiquorum & nouorum capitulorum cum dicto Raynerio habitorũ. ¶ Et primò colligitur ex uerbis primi antiqui capituli in principio, ibi: *Prendendo bona & ſingulare confidentia de la perſona di Raynerio Toſcano, & uolẽdo per le ſui mani continuar ſi el preſto nella città de Siena &c.* ¶ Quæ uerba clarè innu unt, quòd uoluerunt eum facere inſtitorem dicti præſti, & gubernatorem. non n. fuit dictum, quòd transferebant in eum dictum præſtum, ſed quod uoluerunt, ꝙ per eum continuaretur ex ſingulari confidentia ꝑſonæ. ſi enim fuiſ ſet trãſlatũ dñiũ, nõ oportebat adijcere iſta uerba. Præte reà hoc clarius ꝓbatur in fine dicti capituli primi, ubi dr̃ ꝙ ſi in fine tp̃is cõuenti dictus Raynerius uellet recedere teneatur, & obligatus ſit totum capitale ſibi conſignatũ relaxare in manibus communis, & diligenter pondero il lud uerbum, relaxare, qđ apertè denotat dñiũ nunquam tranſiuiſſe in dictũ Raynerũ, ſed remanſiſſe in priori ſta tu. Ad idẽ facit, qđ hr̃ in d. c. j. in eo, ꝙ cõitas ex pacto uo luit apponere certũ hoĩẽ ad cuſtodiã dicti pſti, ne diſſi paretur per dictum Raynerũ. Item facit, qđ hr̃ in ſepti mo ca. in fine in eo, qđ fuit dictum, ut, deficientibus bonis quõdã Genonis, deberet fieri reſtitutio uſurarũ ex dicto trafico: quia erat obligatũ reſtitutioni uſurarum. ergo cũ utraque pars expreſſè fateretur dictum traficũ eſſe obno xium reſtitutioni uſurarum, & quòd illud fuerat præſtũ Genonis, non eſt uerοſimile, ꝙ communitas uoluerit, uel potuerit transferre dominium in Raynerium, hoc uide tur confirmari in capitulis nouis in eo, quod ibi dicitur, ꝙ dictus Raynerius debet ſe obligare ad conſignandum di ctum præſtum in dicta quantitate ad requiſitionem, & uo luntatem magnificorum dominorum &c. unde pondero
1 dicta uerba conſignare dictum præſtum. † Nam hoc uer bum, conſignare, apertè denotat, ꝙ non dominium, ſed nu da adminiſtratio fuit translata in Raynerium. eſt. n. iſtud uerbũ cuiuſdam facti, nec denotat trãslationem iuris, ſeu dominij fiendam per Raynerium in commune. multa. n. uerba alia ſunt tam in nouis quam antiquis capitulis ſimi lia quæ diligenter ponderata firmant concluſionẽ prædi ctã. ſ. ꝙ dictus Raynerius ex dictis cõuentionibus fuit de putatus inſtitor, & generalis adminiſtrator præſti, & non dominus, & ꝙ tenebatur conſignare præſtum ut quãdam ſpeciem eo modo, quo habuit, ſeu in quantitate prædicta Et quod dicatur inſtitor, qui præponitur pecunijs fœne randis, probatur apertè in l. inſtitor, in §. Labeo, quia inci pit. l. quicunque. §. Labeo, ff. de inſti. & omnis † inſtitor dr̃ præponi alicui uniuerſali negotiationi quæſtuariæ, ut in d. l. inſtitor, & ibi per Bar. fuit ergo dictus Raynerius præ poſitus negotiationi quæſtuariæ fuit autem præpoſitus ibi in rem ſuam, ut prædixi, quia ad utilitatem ſuam, quia ipſe debebat habere commodũ iſtius quæſtus cũ illo one re reſtitutionis uſurarũ fiendæ, ſicut in ſimili no. Bar. in l. cunctos populos, C. de ſum. tri. in ulti. col. De ciuitate, quæ habet ex priuilegio, uel conſuetudine antiqua publi candi bona nam poſſunt dici ſm̃ Bar. procuratores fiſci in rẽ ſuã in ipſa ciuitate, qa ad ſui utilitatẽ utunt iure fiſcali ex cõceſſione principis tacita uel expreſſa. His tãquã ueri ſimis pro fundamento poſitis clariſsimè infertur ad deci ſionẽ eius, qđ pdixi. ſ. ꝙ dicti fideiuſſores nõ tenenť niſi cõ ſignare præſtum in quantitate pdicta, nec tenentur prius pati aliquã deductionẽ nã cõſignãt pſtũ in quantitate ꝓ miſſa, & ſic cõſignãt id, ad qđ ſe obligarũt, qđ facere poſ ſunt. nã uidentur habuiſſe tacitũ mandatũ a Raynerio, ut in d. l. ſi ꝓcuratorẽ. § ſi ignorãtes, ff. man. & qđ ibi no. nec põt fieri primò detractio uſurarũ ſm̃ capitula, quia Ray nerius pro his obligauit omnia bona ſua; quia, ut prædi xi, prædictũ præſtũ nũquã fuit in bonis Raynerij, nec ob ſtat, qđ prædixi, quod ex noua cõtrectatione ſeu contra ctibus per Raynerium poſteà initis pecunia inde proue niens fuit quæſita Raynerio per dictam l. qui uias, & per nota in lege qui urbana, ff. de cond. indeb. quia hæc procedunt

procedunt in rebus particularibus, in quibus nõ ſuccedit loco rei; ſecus autem eſt in rebus uniuerſalibus. in illis. n. pecunia, uel res proueniens ſuccedit loco alterius rei, & uidetur potius fuiſſe agitatum factum negotiationis uni uerſalis, quam factum proprium, ut eſt tex. in l. ſi & rem & pretium, & ibi per Bar. ff. de pe. hære. Ad idem bonus tex. in l. imperator, in ſi. ff. de leg. ij. ubi dicitur, ꝙ ſi q̃s ro gatus fuerit, ꝙ quicquid hæreditati ſupererit poſt morte ſuam, reſtitueret, & de pretio rerũ uenditarum alias com parauit diminuiſſe, qui uendidit, nõ uidetur, quaſi illæ res nouiter emptæ ex pretio ſucceſſerunt in locum piarum re rum; adeò, ut non uideantur res nouiter quæſitæ; ita dicen dum in propoſito. Pecunia. n. & aliæ obligationes pigno rum poſteà prouenĩetes occaſione illius negotiationis & trafici ſufficerent in locum pecuniarum primarũ, & obli gationum dicti trafici, licet re . ouentur. Ad idẽ quod ha betur in ſimili in l. grege, ff. de lega. j. ubi dicitur, † ꝙ ſi gre
3 ge legato pecora uiuo teſtatore mortua eſſent, & in eorũ locum alia eſſent ſubſtituta, eundem gregem uideri. facit etiam. l. proponebatur, ff. de iudi. ubi dicitur eundem eſſe populum, licet multi moriantur, & alii ſubrogentur. Nõ obſtant alia cõtraria ſuperius formata. Et primò ad pri mam fateor dictum præſtum eſſe obnoxium reſtitutioni uſurarum, non tamen ex obligatione Raynerij, ſed ex pri ma diſpoſitione Genonis dicti præſti. Põt ergo fieri, & de bet inde uſurarum reſtitutio, ſed non cum præiudicio di ctorum fideiuſſorum. nam quemadmodum Raynerius re cepit præſtum cum dicta obligatione, ita ſatis eſſe debet, ꝙ fiat conſignatio cum dicta obligatione. nam fideiuſſo res non obligauerunt ſe niſi ad reſtituendum dictum præ ſtum, & ſic cum ſuo onere; ad hoc. c. paſtoralis, de deci. ¶ Ad ſecundum motiuum ſatis ſuprà fuit reſponſum, ne gando ꝙ hic dñium præſti tranſiuerit in Raynerium. ¶ Ad tertium & ultimum rñdetur, ꝙ fideiuſſores obligarunt ſe ſolum ad reſtituendũ dictum præſtum in dicta quãtitate, cui obligationi ſatisfaciunt reſtituendo præſtũ in ea quan titate nam ſolutione eius, quod debetur, omnis tollitur obligatio, ut inſti. qui. mo. tol. ob. in prin. non autem obli garunt ſe, ut primo fiat deductio pro uſuris reſtituendis dicto trafico: ſed Raynerius obligauit ſe ad hoc ſine fide iuſſore obligando bona ſua; habeatur ergo regreſſus con tra bona Raynerij, ſi nõ fecit id ad quod ſe obligauit ſine fideiuſſore. Præterea & fortius, cũ dictũ capitale iam obli gatum ante contractũ factũ cũ Raynerio reſtitutioni uſu rarũ ſuperſit, & inde põt fieri reſtitutio, ut iuris eſt, uide tur quid abſurdum petere ultra illud capitale aliã pecu niam fœneratitiam ꝓ reſtõne uſurarũ: quinimò poſſet at tentari, ꝙ totus cõtractus initus cũ dicto Raynerio fuit nullus, cũ fuerit ſuper re turpi, ex qua nulla obligatio oritur, ut in l. gñaliter, ff. de uer. obli. & in l. ſi remuneran di. §. rei turpis, ff. mand. & in c. ſi. de pac. Nec ob. ſi dicatur nõ eſſe turpe reſtituere uſuras: illud fateor, ſi ſimplr̃ ad hoc ſe obligaſſet: ſed obligatio fuit facta, ut ex pecunijs fœnerandis fieret reſtitutio, ut clarè colligitur ex meri tis dictorũ capitulorũ, unde ex tali contractu non fuit orta obligatio naturalis, & ꝑ cõſequens ẽt fideiuſſor oĩno li beratur, ut eſt expreſſum in l. cũ lex, ff. de fideiuſ. Et ex ſo lo iſto ſecundo capite poſſent dicti fideiuſſores ſe defen dere, quãquã etiã legitimè defendant ex antecedenti ca pite, ẽt præſuppoſita ualiditate contractus. Et hæc ſuffi ciant. NICOLAVS ABBAS. Sicu. Panor.

CONSILIVM LXXV.

1 *Exceptio firmat regulam in omnibus alijs non exceptis compre henſis ſub genere.*
2 *Clauſula ſi ponatur inter uerba unius capituli, refertur tantum ad illud capitulum.*
3 *Pactio obſcura, uel ambigua, debet nocere ei, qui uerba protulit.*
4 *Obligatio obſcura recipit interpretationem cõtra eum, qui ſe ſub dat ſuper ea.*
5 *Enumeratio quarundam ſpecierum quando ſequitur poſt genus taxationis cauſa, minuitur ſignificatio generis, & reſtringitur ad ſpecies enumeratas. 6.*

IESU Chriſti ſaluatoris ex corde inuocato præ ſidio, Illud de iure quæritur, Viſo quodã inſtrumento, in quo continetur quædam petitio ſeu prouiſio facta ꝑ magnificos dominos Senarum ac capi taneũ populi & uexiliferos magnificos, & tres ciues ele ctos ſup materia cõcernente olim Raynerium Toſcanum de Mediolano præſtatorẽ, ſeu fœneratorẽ, ac ẽt promiſ ſio facta ꝑ Gorum olim Franciſci mercatorẽ Senen. ſuo ꝓprio & priuato nomine, necnon & noĩe Franciſci Tutij campſoris de Senis, ad q̃ facienda & agenda uirtute dictæ fideiuſſionis tenentur dicti Gorus & Franciſcus fideiuſſo res prædicti. ¶ Et primò uidetur, ꝙ teneantur principali ter ad tria, ſicut uigore ꝓmiſſionis factæ per dictos domi nos &c. & ꝓmiſſionis ſubſecutæ factæ ꝑ dictum quondam Raynerium tenebatur ipſe Raynerius. nam, ut ex dicto in ſtrumento colligitur, Raynerius debebat ſe primò obli gare in triginta duabus millibus libris denariorũ pro ca pitali ipſius præſti fiendi, cõputatis tñ mille libris: dein de ꝑ maſſa itijs ſeu ſupellectilibus, quæ fuerunt quõdam Genonis de Medi. & toto pluri, quod dicta ſuppellectilia ualuiſſent ultra mille libras, & dictã quantitatẽ uiginti duarum millium librarũ, tenebatur dictus Raynerius cõ ſignare ad oẽm requiſitionẽ magnificorũ dominorũ &c. ¶ Secundò obligatur dictus Raynerius cõtinuare præſtũ, ſeu fœnus inceptum ꝑ dictũ Genonẽ uſq; ad Kalendas iu nij anni milleſimi. cccc xxx. Tertiò obligatur principali ter ad reſtitutionẽ uſurarũ occaſione teſtamenti facti per dictum Genonẽ, ſcilicet ad ſummã quinq; millium flore norum, & hoc intra tẽpora cõtenta in dicto inſtrumento. Et ꝙ ad oĩa præmiſſa obligentur dicti fideiuſſores, proba tur aptiſſimè prima fronte ex uerbis contentis in dicta fi deiuſſione. Primò in eo, ꝙ dictus Gorus ſuo nomine & no mine Franciſci prædicti ꝓmiſit, & conuenit cũ dictis ma gnificis dñis & c. ſtipulantibus uice & nomine cõis Senarũ ſe facturũ, & curaturum oĩ exceptione remota, ꝙ dictus Raynerius obſeruaret, & impleret oĩa & ſingula in dicta petitione ſeu ꝓuiſione contenta, & oĩa ſingula ſupraſcri pta, ad q̃ dictus Raynerius obligatus eſt in petitione fide iubere, & ita fideiuſſit. Sed in dicta petitione continentur illa tria principaliter ſupraſcripta; ergo ad oĩa hæc tria cũ ſuis determinationibus & qualitatibus dicti fideiuſſo res tenentur. obligantur. n. fideiuſſores ex ſolenni ſtipula tione, q̃ hic interuenit in l. blanditus, C. de fideiuſſori. & ubi uerba clara ſunt, nõ eſt opus interpretatione, ut in l. ille aut ille, ff. de leg. iii. & in c. ſin. de uerbo. ſigni. ¶ Præte reà & ſecũdò dictus Gorus præfatis nominibus obligauit ſe, quòd in caſu, quo dictus Raynerius prædicta nõ ſerua ret, ipſemet Gorus dictis nominibus obſeruaret, & execu tioni mandaret, unde ponderandũ eſt illud uerbũ prædicta, poſitum in dicta fideiuſſione. refertur. n. ad oĩa & ſingula cõtenta in dicta petitione, ſeu ꝓmiſſione, quod colligitur ex eo, quòd dictus Gorus obligauit ſe in principio fideiuſ ſionis ad faciendum, & curandum, quòd dictus Raynerius obſeruabit oĩa & ſingula in dicta petitione. nã illud uer bum, prædicta, debet referri ad ꝓcedentia, ut in l. ſi ita ſti pulatus

pulatus.§.Chryſogonus,ff.de uerb. obl. ¶Tertiò ꝓbatur
alia conſideratione,ex eo.ſ. ꝙ dictus Gorus in fideiuſſio-
ne p̄dicta,quã fecit,uoluit teneri ad id, quod ultra mille
libras cõpertum foret dicta ſuppellectilia Genonis uale-
re;& ſic ꝓ illo pluri uoluit fideiubere reddens rõnem in
dicto inſtrumento,qm̃ deliberatum fuerat in conſilijs, ꝙ
ipſe Raynerius ſolus eſſet ꝓ illis obligatus ſine aliqua fi-
deiuſſione p̄ſtanda.cũ.n.dictus Gorus exceperit à dicta fi-
deiuſſione unũ caſum dũtaxat, ſeu unã particulam obli-
gationis, uidetur ſe uoluiſſe ad oĩa alia contenta in dicta
1 petitione,ſeu ꝓuiſione obligare. † Nam exceptio firmat
regulam in oĩbus alijs non exceptis cõprehenſis ſub gene
re,ſeu ſub regula,ut in c.dñs.xxxij.q.vij: & in c.ij. in fine,
de coniugi.lepro. ¶Quartò & ultimò cõtra dictos fideiuſ
ſores facit:quia in dicta petitione ſeu ꝓuiſione bis fit mẽ
tio,in principio.ſ.& in fine de fideiuſſione præſtanda per
dictũ Rayneriũ, & qualitas ſiue clauſula appoſita in uno
capitulo alicuius negotij referri debet ad oĩa capitula
eiuſdẽ negotij,ut in capit. 2.requiris,ff.de appel.no.gloſ.
in c.inquiſitioni,eo.titu.facit.xxij.qõ.vij.c.apoſtolus, &.
l.Titia,ff.de uerb.obliga.ubi dr̃,ꝙ ea, q̃ in pręfationibus
concipiuntur, in ſtipulationibus repetita intelliguntur.
Prætereà non apparet rõ, quare dicti fideiuſſores magis
debeant obligari ad unũ capitulũ,quã ad reliqua.ergo di
cta clauſula de fideiuſſione p̄ſtanda debet referri ad oĩa;
facit.l generaliter,ff.de fideiuſſo.Et quod not.Barto.in l.
talis ſcriptura,ff.de leg.j.Ex his omnibus uidetur cõclu-
dendum,ꝙ cum dictus Raynerius uita præſenti functus
ſit,ꝙ dicti ſui fideiuſſores tenẽtur ad uoluntatẽ dñorum
Senarum &c.cõſignare uigintiduo millia librarum pro
capitali,ac cõtinuare p̄dictum præſtum uſq; ad Kalendas
Ianuarij,& reſtituere quinq; millia Florenorum, ꝓut ad
hæc oĩa obligatus erat dictus Raynerius.¶Sed his nõ ob-
ſtantibus,q̃ in caſu nr̃o minime præualere arbitror,puto
dictos fideiuſſores ad duo duntaxat fuiſſe ex dicta fideiuſ
ſione obligatos.Primò ad cõſignandũ triginta duo millia
librarũ pro capitali dicti præſti,cõputatis tñ mille libris,
ad quas dictus Raynerius ſe obligauit ꝓ ualore ſupelle-
ctilium dicti Genonis.Itẽ ad reſtituendũ mille ſexcentos
Florenos,q debebant ex ſumma dictorũ quinq; millium
Florenorũ in primo termino reſtitui: q̃ tñ quãtitas dicto
rum mille & ſexcentorũ Florenorũ fuit ꝑ dictũ Rayneriũ
integraliter reſtituta,ut mihi uerbotenus relatũ extitit;
quod ſi ueritate nititur,obligantur iudicio meo dicti fi-
deiuſſores duntaxat ad conſignandũ triginta duo millia
librarũ ꝓ capitali dicti præſti:nõ aũt tenentur continua
re dictum præſtum,ſeu fœnus,nec reſtituere uſq; ad quã-
titatẽ quinq; millium Florenorũ.Et ꝙ hæc uera ſint, ꝓ-
batur aptiſſimè ex uerbis fideiuſſionis factæ ꝑ dictũ Go-
rum,in eo,ꝙ ibi expreſsè dicitur, ꝓ illis duntaxat fideiuſ
ſit,ad q̃ obligatus eſt fideiubere Raynerius prædictus, &
nõ aliter,neq; alio modo:q̃ uerba diligentiſſimè ſunt in
hoc negotio ponderanda,ex q̃bus clariſſimè liquet,quòd
noluit Gorus nominibus antedictis fideiubere ſimplici-
ter ꝓ oĩbus,ad q̃ dictus Raynerius obligatus erat facere
& adimplere,ſed ſolum ad ea, ꝓ quibus dictus Raynerius
obligatus erat fideiuſſorẽ dare,fideiuſſor aũt non obliga
tur ultra conſenſum propriũ,ſed ſolum ad ea, q̃ promiſit
per ſolennẽ ſtipulationẽ,ut in l.qui ultra,& in d.l.blandi
tus,C.de fideiuſ.facit.l.cõſenſu,ff.de acti.& oblig.unde põ
deranda ſunt p̄dicta uerba in fideiuſſione contenta, ꝙ ali
ter uel alio modo nolebat fideiubere,niſi pro illis tantũ,
& duntaxat ad quæ prædictus Raynerius fideiubere obli-
gatus erat.ſed dictus Raynerius licet obligaſſet ſe ad plu
ra,nõ tamen tenebatur fideiubere,niſi in duobus capitu-
lis duntaxat cõtentis in petitionẽ ſeu prouiſione domi-
norũ;quod colligitur ex eo,quia licet multa fuiſſent ex-
preſſa in dicta prouiſione cõcernentia obligationẽ dicti
Raynerij,de fideiuſſione nõ fuit facta mentio niſi reſpe-
ctu dictorũ capitulorũ dũtaxat,in alijs ergo dicta fideiuſ-
ſio uidetur p̄terita & neglecta;pro hoc tex.optimus in l.
iij.ff.de libe.& poſthu.facit c. nonne, de p̄ſumpt.& c.qua-
lis xxv.diſt.¶Secundò hoc uidetur expreſsè probari per
theoricam Barto.in d.l.talis ſcriptura,ff.de leg.j.ubi nar
rans de clauſula in aliqua diſpoſitione contenta, ad quæ
ſit referenda,quando in tali diſpoſitione ſunt multa capi
2 tula,dicit inter cætera † quòd ſi clauſula ponatur inter
unũ capitulũ,ſeu inter uerba ipſius capituli,tunc refertur
tñ ad illud capitulũ,& nõ ad alia præcedẽtia uel ſequen-
tia;allegat dictã.l.tertiã.§.filius,ff.de libe. & poſthu. quæ
lex bene facit;& põt adduci hæc ratio.nã quando clauſu-
la ponitur inter uerba eiuſdẽ capituli,uidet̃ pars capituli
iõ debet reſtringi ad ipſum capitulũ nõ aũt concernere p̄
cedentia,uel ſequentia.ſi.n.author diſpoſitionis intendiſ
ſet ꝑ clauſulam qualificare oĩa contenta in diſpoſitione,
nõ adiecſſet clauſulã inter uerba unius capituli:ſed adie
ciſſet eã generaliter in principio,uel fine capituli non re-
ſtringendo ſe ad certũ capitulũ;quo caſu loq̃tur dictũ c.
ſecundo requiris,in ↄ̃rium allegatum.ex uerbis.n. diſpo
ſitionis cõprehendimus mentẽ diſponentis,ut in c.ad au-
dientiam,de decimis,& c.porrò,de priuileg.& c.ſi.de uer
bo.ſignif.& in l.nõ aliter,& l.ſi quis in principio,ff.de leg.
iij.ita punctualiter cõtigit in negotio noſtro. nã in ea pe
titione,ſiue ꝓuiſione dominorũ,in qua cõtinetur & tra-
ctatur de fideiuſſione præſtanda ꝑ dictum Raynerium, di
citur in effectu in principio, ꝙ dictus Raynerius deberet
ſe obligare in quantitate triginta duorum milium libra-
rum in eo pluri,quod dicta ſupellectilia Genonis ualerẽt
ultra mille libras.Et ſubditur ibidem. *Dando ditto buoni,
& ſufficienti recolte di conſignare el ditto preſto nella ditta quã
tita ad rechieſta & uoluntà de magnifici ſignori &c* Lequali re-
colte doue per Raynero *mancaſi de fare le preditte coſe loro ſi obli
garanno di oſſeruare, ſe fuſſe mancato per Raynero &c.* Quæ
uerba diligenter ponderata innuunt fideiuſſionem præ-
ſtandã reſpectu huius capituli tñ, & non reſpectu ſequen-
tium,in q̃bus nihil dicitur de fideiuſſione. deinde aduer
tenda ſunt illa uerba: *Dando di ciò buoni & ſufficienti recolti
conſignare el ditto preſto &c.* Et illa alia uerba: *Liquali re-
colti doue per* Raynero *manchaſſe de le preditte coſe, loro ſe obli-
garanno &c.* Illa enim uerba: *Dando di ciò.* Et illa, *Le ſupra
ditte coſe,* Reſtringunt obligationem fideiuſſionis præſtã
dæ ad illud capitulũ dũtaxat, cum ſint poſita inter uerba
eiuſdem capituli,& apertè referunt ſe ad illud capitulũ.
Itẽ punctualiter contigit in ultimo capitulo dictę ꝓuiſio
nis,ubi fit mentio de quinq; millibus Florenorũ reſtituen
dis ꝑ dictũ Rayneriũ.de fideiuſſione.n.fuit dũtaxat mẽtio
facta reſpectu ſolutionis fiendæ in primo termino,q̃ aſcen
debat ad quantitatẽ mille ſexcentorũ Florenorũ; unde re
ſpectu totius ſummæ quinq; millium Florenorũ non fuit
habita mentio de fideiuſſione,nec reſpectu alterius ſum-
mæ in alio termino reſtringendæ, ut clarè colligitur ex
uerbis dictæ promiſſionis,ibi: *Nel qual tempo debbe rendere
& reſtituire Florini cinque millia di oro in queſto tempo, ciò
dal di,che ſerà obtenta la preſente prouiſione, anno menſe proſſi
mo à uenire* Floreni *mille ſeicento,de liquali* Florini *mille ſeicen
to de uſure de reſtituirſi nelle prime paghe,debia per ſimil modo
dare boni & ſufficienti recolte &c.* Quæ uerba ſi diligenter
ponderentur,reſtringunt obligationem per fideiuſſionẽ
præſtandam per dictum Raynerium ad hanc ſummã dun
taxat mille ſexcentorum Florenorum in primo termino
ſoluen-

ſoluendorum.ſunt.n.hæc poſita inter uerba iſtius capitu
li,& ſic ſolùm concernunt illud capitulum, ut clariſſimè
colligitur ex illis uerbis: *De liquali Florini mille ſeicento de-
bia per ſimili modo dare boni & ſufficienti recolte.* non aũt fuit
dictum: *De liquali Florini cinque millia &c.* Et ſic illa uerba
de fideiuſſione præſtanda ſolũ determinant reſtitutionẽ
dictæ ſummæ mille ſexcentorũ Florenorum per rationẽ
præmiſſam.Prætereà in preſto cõtinuando,ad quod erat
obligatus prædictus Raynerius, nulla erat prorſus habi-
ta mentio de fideiuſſione præſtanda per dictũ Rayneriũ;
& ſic remanet obligatio fideiuſſionis præſtandæ ſolũ in
prædictis duobus caſibus:quia quicquid nõ eſt uerbis cla
ris expreſſum,habetur pro omiſſo, ubi agitur de obliga-
tione cõtrahenda,uel augenda,ut eſt tex.expreſſus,& ibi
ꝑ Bar.in l.quicquid aſtringendæ,ff.de uerb.oblig.nec ſuf
ficit dicere,ꝙ altera pars hoc in mente gerebat: quia im-
putandum eſt ſibi,ex quo non expreſſit,ut in l.ſi repeten-
di,C.de condi.ob cauſam.Hinc dicit Bart. in d.c. quicq̃d
aſtringendæ,quòd ſi omittuntur in cõtractu,ea q̃ nõ ſunt
de natura cõtractus,non habentur pro expreſſis,licet ta-
citè fuiſſent intellecta ab una partiũ tãtum. In dubio aũt
non uidentur intellecta ab utraq; parte niſi ea, quæ ueni
unt à natura contractus,ut in.l.cum quid,ff.ſi cer.pet.Præ
tereà ad hanc ſñiam optimè facit tex.in l.ueteribus,ff.de
3 pactis.ubi uidetur, † ꝙ pactio oſcura uel ambigua debet
nocere ei,qui uerba protulit:quia in eius p̄tãte fuit uer-
4 ba apertius ſcribere.Hinc dixit Bart.in d.l.ueteribus,† ꝙ
obligatio obſcura recipit interpretationem contra eum,
qui fundat ſe ſuper obligatione: quia non poteſt agere
ex obligatione obſcura,& dubia,ut in c.in præſentia, de
proba.& in d.c.l.quicquid aſtringendæ.Item fit interpre-
tatio contra eum,qui uerba obligationis protulit, ut in
d.l.ueteribus,& c.cõtra eum fit interpretatio,de reg.iur.
lib.vj.In caſu aũt noſtro uerba obligationis de fideiuſſio
ne præſtanda non fuerunt prolata à Raynerio.Item fide-
iuſſores non fundant ſe ſuper obligatione, cum ſint rei in 5
hoc caſu;meritò pro eis & non contra eos eſt fienda inter
pretatio:meritò dictus Gorus ſciens propter prædicta di
ctum Raynerium non tenere dare fideiuſſorem de omni-
bus,ad quæ ipſe erat obligatus dixit in dicta fideiuſſione
prædicta uerba,ꝙ pro illis duntaxat fideiubebat, ad quæ
obligatus erat fideiubere dictus Raynerius in dicta peti-
tione,& nõ aliter,uel alio modo;& præcipuè dico dictos
fideiuſſores obligatos nõ fore ad præſtum continuandũ
aliquibus rationibus ultra prædicta. Primò per theoricã
Bar.in l.prætor,la.ij.ff.ui bono.rapt. ubi dicit inter cæte-
ra,ꝙ ubi dicta in præcedentibus ſunt contra ius commu-
ne,ſeu exorbitant à iure communi,non intelligantur re-
petita in ſequẽtibus,quod not.glo.in d.l. talis ſcriptura;
facit c.j.cum ſeq.de filijs præsbyte.lib.vj. Sed in caſu no-
ſtro hoc exorbitat à iure cõi,imò eſt contra ius diuinum
& humanum,quod Chriſtianus exerceat fœnus noĩe pro
prio uel alieno,ut in c.ſicut nõ ſuo.xlvj.diſ.& in c.ſuꝑ eo,
& c.cũ tu,& c.quia in omnibus,de uſuris. ergo illa uerba
de fideiuſſione præſtanda,ut fideiuſſores teneantur face-
re,quod omitteretur per Raynerium, non ſunt referẽda
ad præſtum continuandũ,& fœnus exercendum. ¶Secun-
do facit alia theorica,quã poſuit ibi Bar.in d.l.talis ſcri-
ptura.ubi dicit,ꝙ etiã ubi clauſula ponitur in principio,
uel in fine capituli non eſt referẽda ad alia capitula, quã
do põt reddi ratio,quare debeat magis referri ad capitu
lum,quã ad reliquum.Sed in caſu noſtro ſubeſt ratio eui
dentiſſima.nam nullum turpe committitur,quòd fideiuſ-
ſores obligent ſe ad reſtituendum capitale. uel pro reſti-
tutione uſurarum,ſed bene committeretur turpitudo, &
peccatũ grauiſſimum & horror inter Chriſtianos,ꝙ chri
ſtianus pręſertim pręcipuus ciuis palàm exerceret fœnus
nomine proprio,aut alieno;meritò illa obligatio de præ-
ſto continuando non eſt referenda ad fideiuſſores: quini-
mò plus dico,ꝙ etiam ſi expreſsè fideiuſſores ſe ad conti
nuandum obligaſſent,non ualuiſſet talis obligatio: quia
rei turpis non ualet ſtipulatio, ut in l.generaliter,ff. de
uerb.obli.& in c.ſi.de pac.nec poteſt accedere fideiuſſor,
ubi ex primaria obligatione nulla oritur obligatio, ut in
l.fideiuſſor.§.fideiuſſor,ff.de fideiuſ. Sed in fœnore exer-
cendo nulla põt oriri obligatio ciuilis, uel naturalis,cũ
ius diuinum & canonicũ reſiſtat,ut in d.c.ſi de pac. facit.
l.cum lex,ff.de fideiuſſ.ubi expreſsè probatur, ꝙ fideiuſ-
ſor non poteſt accedere illi contractui,cui lex reſiſtit.Ex
prædictis omnibus cõcludo dictos fideiuſſores non fore
obligatos ad continuandum præſtum dicti Raynerij.nec
ad reſtituendam totã ſummam dictorum millium Flore-
norum, ſed ſolummodo ad conſignandum triginta duo
millia librarum pro capitali,& ad reſtitutionem mille &
ſexcentorum Florenorum occaſione teſtamẽti Genonis,
& hoc inquantum dicta quantitas non fuerit reſtituta ꝑ
Raynerium.¶Nunc reſtat reſpondere ad contraria ſuprà
formata,ad quæ faciliter patet reſponſio. Ad primũ nãq;
reſpondeo,ꝙ illa uerba generalia ad oĩa ſingula &c. re-
ſtringunt̃ ꝑ uerba ſpecialia immediatè ſequẽtia in eo,ꝙ
dictus Gorus in fideiuſſione ſubiunxit,ꝙ pro illis dunta-
xat fideiubebat,ad quæ obligatus eſt fideiubere Rayne-
rius p̄dictus,& non aliter,uel alio modo, & ſic illa uerba
præcedentia,ꝙ obligabat ſe ad oĩa & ſingula in promiſ-
ſione cõtenta.debeãt intelligi de his oĩbus & ſingulis,pro
quibus dictus Raynerius obligatus erat fideiubere.uerba
enim præcedentia declarantur ex ſequentibus, ut in l. ſi
ſeruus plurium,in fi.& in l.q filiabus,ff. de leg.j. nã & ea
quæ incõtinenti ſubmittunt̃,ineſſe uidentur, ut in l.lecta,
ff.ſi cer.peta.& in c.officij,de elec.aptè uoluit Bar.in l.q̃-
ſitũ,in.§.fina.ff.de fun.inſtr.ubi dicit † ꝙ ubi poſt genus ſe
quitur enumeratio quarundã ſpecierũ taxationis cauſa,
tunc minuitur ſignificatio generis,& reſtringit̃ ad ſpecies
enumeratas,in l.legata,ſecundo reſpõſo,ff.de ſuppe. leg.
In caſu aũt noſtro,cõſtat,ꝙ per illa uerba generalia fue-
runt uerba ſpecialia adiecta cã reſtringendi gñalitatẽ p̄-
cedentem,ut apertè colligitur ex uerbis ſuprà recitatis,
præſertim ex dictione,tantũ & duntaxat, & ex illis alijs,
ꝙ nec aliter, nec alio modo nolebat eſſe obligatus. Ad
idẽ allego tex. notabilem & magis clarum in cle.exiui de
paradiſo,in §.exigitur in primis, de uerbo. ſignifi. clarè
colligitur,ꝙ genus præcedens cum enumeratione quarũ
dam ſpecierum reſtringitur ad ſpecies enumeratas:alias,
ut dicit ibi tex.ſuꝑfluè & nugatoriè fuiſſent adiectæ illæ
ſpecies.ita in propoſito ſi Gor.uoluiſſet ſimpliciter obli-
gari ad omnia,& ſingula contenta in dicta promiſſione,
ſuperfluè & nugatoriè immediatè ſubiunxiſſet ꝙ pro illis
tantũ,& duntaxat fideiubebat,ad quæ obligatus erat fide
iubere dictus Ray. & non aliter,uel alio modo. ¶Et per
hoc tollitur ẽt ſecundum cõtrarium in eò ꝙ opponitur,
ꝙ dictus Gorus ſe obligauit ad omnia prædicta. nam il-
lud uerbum,prædicta,concernit genus cum reſtrictione
ſubſequenti, ut intelligatur ad omnia prædicta, ſcilicet
ad quæ obligatus erat dictus Ray.fideiubere.nam uerba
relatiua referunt antecedẽtia cũ ſuis reſtrictionibus.& de
terminationibus iuxta no.in l.cũctos populos.C.de ſum.
tri.& fide catho.& in c.j.de cleri.nõ reſiden.¶Ad tertium
cõtrariũ reſpondetur,ꝙ ideo Gorus excepit, ꝙ nolebat
obligari in illo pluri,q̃d ſuppellectilia ualebãt ultra mil
le libras;quia in prouiſione prædicta continebatur aptè,
quòd

ꝙ etiam de illo deberet præſtari fideiuſſor, unde neceſſa-
rium erat illum caſum excipere: alias fuiſſet obligatus.
Nam exceptio firmat regulam in his dũtaxat, quæ alias
comprehenduntur ſub regula, & non in aliis, ut eſt tex.
notabilis in l.generali, in §.uxori, ubi per Bar.ff.de uſu &
uſufru.leg. ¶Ad quartum & ultimum cõtrarium, ꝙ clau-
ſula debeat referri ad omnia ſequentia, ſatis patet ex p̃-
miſſis reſponſio. nam ꝯrium procederet: qñ clauſula eſſet
ſimpliciter appoſita in prinipio, uel in fine capituli; ita,
ꝙ poſſit pariter omnia rectè comprehendere. Sed in ca-
ſu noſtro illa clauſula, de fideiuſſione præſtanda, fuit
reſtricta ad certa capitula, & ſic fuit pars illorum capi-
tulorum, ut ſupra plenè dixi. Nec obſtat, ſi dicatur, ꝙ non
ſubeſt ratio reſtringendi illam clauſulam magis ad unum
capitulum, quàm ad reliquum: quia dico, quod imò ſub-
eſt ratio urgẽtiſſima reſtringendi. Primò ne Chriſtianus
& bonus ciuis uideatur obligatus ad fenerandum. Secun-
dò ne ſit quis obligatus in maiori quantitate, quàm uelit
obligari. Item quia dictus Raynerius facilius comperiſ-
ſet fideiuſſorem pro parte obligationis, quàm in totum.
Item quia illa clauſula expreſsè refert ſe ad precedentia;
& ſic ex quo conſtat de aĩo opponentis, clauſula non de-
bet referri ultra intẽtionẽ illam opponẽtis, ut no. Spe. in
tit. de inſtru. edi. in §. nunc aũt, in uer. item excipe, & alle.
tex. in l. ſi quis in prin. ff. de leg. iij. & 32. q. 7. c. apoſtolus.
Et hæc ſufficiant. NIC. ABB. SICV. PANOR.

CONSILIVM LXXVI.

1 *Præſentatio quando ſpectat ad plures tanquam ad ſingulos, non
eſt neceſſe, ut in præſentationis actu omnes conueniant, ſed poſ
ſunt ſeparatim præſentare.*
2 Patroni, *quanquam ſint abſentes, poſſunt præſentare clericum
præſentem per eorum literas.*
3 Ordinarius *poteſt abſenti conferre beneficium.*

INuocato Chriſti auxilio plura ſunt exami
nanda ad huius quæſtionis deci-
ſionem. ¶Primò an ad parochianos poſſit ſpecta
re ius præſentandi rectorem proprium de antiqua con-
ſuetudine. ¶Secundò an maior pars uicinorum poſſit p̃-
ſentare, minori parte non uocata. ¶Tertiò præſuppoſito,
ꝙ maior pars poſſit præſentare, an ualuerit præſentatio
facta de clerico abſente tempore præſentationis, præſer
tim interueniente procuratore præſentandi ad hunc actũ
ſpecialiter conſtituto. ¶Quartò præſuppoſito, ꝙ noluе-
rit, an talis præſentatio euacuetur ex eo: quia præſenta-
tus in abſentia non ratificauit præſentationem intra tem
pus laicis ſtatutum ad præſentandum, ſed poſt illius tem
poris lapſum ſtatim, tñ ꝙ rediit ad ꝓpria certioratus de
præſentatione in eius abſentia facta illam ratificauit.
¶Quintò reſtat concludere preſuppoſito, ꝙ ratificare di
cto tempore potuerit, quis ueniat nunc inſtituendus, an
præſentatus per maiorem partem parochianorum modo
prædicto, cuius præſentatio fuit per uerba generalia ad-
miſſa per eum, ad quem ſpectabat; an uero præſentatus
perſonaliter per minorẽ partem parochianorum, intra
tñ tp̃s à iure ſtatutum. ¶Circa primum communis opi-
nio declinat in fauorem parochianorum. licet enim de
iure communi non ſpectet ad eos poteſtates præſentandi
ſi conſtet eccleſiam non habere patronos, ſeu non appa-
reat quis ſit patronus, quo caſu præſumitur eſſe libera,
ut no. Inn. in c. cum uenerabilis, in fi. de excep. facit quod
not. glo. in c. quãquam, de elec. lib. vj. & tex. in c. Oſius, de
elec. tamen qñ de antiqua conſuetudine præſentatio p̃-
tinet ad parochianos, ſeruanda eſt conſuetudo, de quo ui
detur tex. in c. querelam, de elec. firmat ibi Io. An. & com
muniter doc. & ſic diſputando confirmauit idem Io. An.
ut patet ex plenè diſcuſſis per eum ſuper regula, quod
alicui gratioſè, de reg. iu. lib. vj. in Mercu & licet Archi.
uideatur reſiſtere huic opinio. in c. hortamur. 71. diſt. ubi
plenè proſequitur, dicens, ꝙ ex præſcriptione, ſeu conſue
tudine ſola non poteſt hoc ius præſentãdi competere nõ
patrono: tñ quicquid allegari poſſet diſputationis gratia
præcedens opinio tanquam communis ſeruaretur in iu-
dicando, & ſaltem in caſu noſtro non eſt fienda diſcuſſio,
in quo populus eſt in poſſeſſione præſentandi ex antiqua
conſuetudine, nec apparet quis illam eccleſiam fundaue
rit, ſeu dotauerit; unde ſaltem in dubio debemus præſu-
mere fuiſſe per parochianos fundatam, & dotatam, cum
eccleſia non naſcatur; & in obſcuris inſpicimus, quod ue-
rò ſimilius, & quod plerũq; fieri conſueuit, ut in regula,
inſpicimus, in obſcuris, de reg. iu. lib. vj. unde debemus in
dubio præſumere ratione prædicta, & propter longã cõ
ſuetudinẽ parochianos eſſe patronos. Item quia ualet p̃-
ſentatio facta ab eo, qui eſt in poſſeſſione bona fide præ-
ſentandi, ut in c. conſultationis, de iure patr. & ĩ d. c. que-
relam, per Inn. in c. ij. de integ. reſt. & c. in literis, de reſt.
ſpo. cum ſimi. ¶Concludo igitur circa primum prædictã
præſentationem non poſſe ex eo capite inualidari: qa fuit
facta à populo parochiæ, qui eſt in poſſeſſione preſentã
di ex antiqua conſuetudine. ¶Ad ſecũdum dubium, An
maior pars potuerit præſentare, minori parte nõ uocata;
& profectò communis opi. eſt ꝙ ſic, ut no. Io. An. in c. 3. de
iure patro. & ſequuntur communiter alij doc. ſcribentes
poſt eum, & nouiſſimè tenuit conſulendo Fed. de Senis,
1 ut patet in opere conſiliorũ ſuorum conſ. 17. concludunt
enim communiter iſti doctores, † ꝙ ubi præſentatio ſpe-
ctat ad plures tanquam ad ſingulos, tunc non eſt neceſſe,
ut in præſentationis actu omnes conueniant, ſed poſſunt
ſeparatim præſentare; ad hoc l. per fundum, ff. de ſerui.
ruſti. prædio. ſecus dicunt, ſi ſpectat ad plures tanquam
ad collegium; tunc procedunt iura, quæ dicunt plus obeſ
ſe contemptum unius, quàm multorum contradictioné,
ut in c. bonæ. 2. & c. ꝙ ſicut, de elec. cum ſimilibus. ¶In ca
ſu autem noſtro certum eſt, ꝙ ad parochianos ſpectat
præſentatio tanquam ad ſingulares, non autem ut ad col
legium, cum ipſi parochiani non faciant collegium, cum
non reperiatur tale collegium à iure approbatum, in l. j.
cum ibi notatis, ff. de colle. illici. facit quod not. Bar. in l.
fi. ff. eo. ti. & Inn. in c. dilecta, de exceſ. prę. & c. cum ab ec-
cleſiarum, de offi. ord. Et hæc opinio tanquam commu-
nis obſeruaretur in practica, licet iudicio meo poſſet ali-
quantulum cauillari per theoricam Bar. in l. omnes popu
li, ff. de iuſt. & iu. arg. in l. & ſuum heredem ff. de pac. tamé
in caſu noſtro ceſſat omnis excitatio, cum facto præſup-
ponatur conſuetudinem eſſe in loco, ut maior pars paro-
chianorum præſentet, abſente minori parte, quaſi con-
cludatur dictam præſentationem non poſſe impugnari
propter abſentiam minoris partis. In tertio dubio nun-
quid corruat dicta præſentatio ſaltem ex capite: qa fuit
2 facta de clerico abſente. † Concluſiue dico, ꝙ quãquã pa
troni abſentes poſſint præſentare clericum præſentem
per eorum literas, pro quo allego tex. apertum in c. ea
noſcitur, de his, quæ fiunt à prela. & ita conſuluerunt, ut
refert dominus Card. in c. ſanè, de iure patr. Io. An. Ab-
bas, & Lapus de Caſtil. tñ puto, ꝙ ordinario, ſeu illo, ad
quem pertinet inſtitutio, reſiſtente, nequeunt patroni p̃-
ſentationem facere de abſente; ratio, quia patronis in-
dultum eſt à iure tp̃s ad preſentandũ rectorem; unde non
ſatisfa-

ſatisfaciunt iuri ſolum eligendo illum rectorem, & non
præſentando, ut in c. fi. & ibi hoc notat Io. An. & commu-
ter doc. facit etiam c. unicum de iure patrona. lib. vj. Nec
obſtat, ſi dicatur, ꝙ præſentatio hic nõ interuenit in ab-
ſentia, preſertim interueniente procuratore, cum per ꝓ-
curatorem poſſit quis in abſentia inſtitui, quod maius
eſt, ut in c. accedens, de præben. quia per hoc, ut arbitror,
non eſt iuri ſatisfactum. non enim poteſt dici præſenta-
tio, quæ fit de abſente. nam præſentare idem, eſt quod p̃-
ſentialiter & corporaliter exhibere, ut eſt tex. iuncta gl.
in uerbo præſentari, in cle. dudum, de ſepul. facit optimè
l. j. ff. de uerb. obl. & l. coram, ff. de uerb. ſig. & l. diem pro-
ferre, §. coram, ff. de arb. cum ſimilibus. Præterea ſi dice-
remus contrarium, poſſet graue præiudicium irrogari
eccleſiæ ex dilatione prouiſionis ſi. n. ſatis eſſet patrono
eligere, & in abſentia præſentare poſſet, ſic præſentatus
differre aduentum ſuum per annum, & annos, nec ep̃s poſ
ſet interim prouidere eccleſiæ. Nam de iſto præſentato
non: quia nõ põt eum in abſentia examinare, arg. in c. ſi
fortè, de elec. lib. vj. nec de perſona alterius poſſet proui
dere tanquam per patronum non præſentata. ut in c. de-
cernimus. 16. q. 7. Et ob hoc putarem non ualere conſue-
tudinem in contrarium, arg. in c. j. de conſue. Et ꝙ nõ poſ
ſit regulariter fieri preſentatio de abſente, iam abſolutè
tenui in lectura c. ea noſcitur, præall. ¶Sed in caſu noſtro
arbitror præſentationem ualuiſſe; quia in facto mihi p̃-
ſupponitur ordinarium, cũ fuit præſentatio facta, ipſam
præſentationem acceptaſſe. admiſit enim eam ac recepit,
ſaluo iure alieno, ut narratur in caſu. ergo mero iure
tenuit, præſertim cum in facto etiam præſupponatur ip-
ſum præſentatum eſſe idoneum, ac ipſi ordinãti notum.
Et hanc opi. ſeu limitationem ad prædicta iamdudum te
nui legendo in d. c. ea noſcitur, quam probo tali ratione.
Præſentatio enim perſonalis non requiritur ad alium
finem, niſi ut ſuperior, qui habet inſtituere, poſſit illum
examinare ad finem illum approbandi, uel reprobandi,
arg. in c. uenerabilem, de elec. & c. cupientes, de ele. li. vj.
ſed ſi præſentandus eſt notus, ſaltem ipſi ordinario, non
requiritur alia examinatio ad finem inſtitutionis fien-
dæ; tex eſt in c. conſtitutus. 2. de appell. & in c. nullus. 24.
ergo potuit ordinarius ſine alicuius iniuria, & iuriũ uio
latione illam præſentationem admittere. ¶Confirmo p̃-
3 dicta alia ratione † ordinarius poteſt abſenti conferre be
neficium, ut in c. ſi tibi abſenti, de præbendis, lib. 6. & in c.
gratia, de reſcrip. eo. lib. Poteſt etiam inueſtire abſentem
per procuratorem, uel ipſum procuratorem pro abſente
ut leg. & no. in d. c. accedens. fortius ergo debet poſſe ad-
mitti præſentatio facta de abſente, cum præſentatio ſit
quoddam inchoamentum ad inſtitutionem obtinendam,
ut in c. quod autem, de iure pat. & totale ius ſpirituale
transfertur per inſtitutionem ipſius ordinarij, arg. in d. c.
ꝙ autem no. Inn. in c. ꝙ ſicut, de elec. facit tex. & quod ibi
no. in c. dilectus, de offi. lega. Includitur enim ius præſen-
tationis ſub collatione libera, quam ordinarius. habet
enim collatio uim electionis, & confirmationis, ut notat
Inn. in c. cum olim, de cauſa poſſ. & propri. ſi ergo colla-
tio poteſt fieri abſenti, ut in preallegatis iuribus, ergo &
preſentatio & inſtitutio per argumentum à paritate ra-
tionis, de confir. uti. in c. cum dilecta, & c. translato, de
conſtit. cum ſimi. Et præſumo ordinarium habuiſſe noti
tiam de abſente, ex quo ille præſentationem acceptauit,
ſicut præſumitur habere de eo, cui beneficium in abſen-
tia confert. nam qui uult conſequens uidetur approbare
antecedens, ut no. in c. cũ. M. de cõſti. & ĩ c. ex parte, de ſpõ
ſal. Et hãc partẽ puto ueriſſimã nec credo quod ab ea di
ſcrepaſſet aliquis ſcribentium, ſi hanc limitationem con
ſideraſſet, nec aliquis reperitur, qui teneat contrarium.
Ex his infero ad quartum dubium. dico. n. ꝙ dictus cleri-
cus non habebat neceſſe dictam præſentationem acce-
ptare, ſeu ratificare, cum eam ſatis ratificauerit intra tẽ-
pus legitimum per procuratorem ſpecialiter conſtitutũ,
qui optimè in hoc actu interuenire potuit, ex quo præ-
ſentandus erat notus, ut in d. c. accedens; ꝙ ſic intelligo.
ſi. n. procurator poteſt interuenire pro abſente notto ad
actum collationis, per quem transfertur plenum ius ſpi-
rituale, multo fortius poteſt interuenire in actu præſen
tationis, per quem parum iuris transfertur: dicitur autẽ
quoddam inchoamentum ad inſtitutionem obtinendã,
ut in d. c. ꝙ autem. ualet enim argumentum à maiori, ut
in c. cum in cunctis, in prin. de elec. & in authé. multoma-
gis, C. de epiſc. & cle. cum ſimi. Ex prædictis ſimul colle-
ctis infertur ad deciſionem quinti dubij, & totius quæ-
ſtionis, quis, ſ. ſit per ordinarium inſtituendus. Dico. n.
quod præſentatus per maiorem partem parochianorũ,
ex quo fuit legitimè præſentatus. & acceptatus & eſt ido
neus, ut probatur in c. quoniam, de iure patr. nec ualeat
inſtitutiones de alio factæ, arg. in c. cum Bertoldus, de
re iud. & in c. decernimus, preall. facit cle. ij. de iure patr.
cum ſimi. Et hęc ſufficiant. NIC. ABB.

CONSILIVM LXXVII.

1 *Tempus decem dierum datum à iure ad appellandum, an currat
ipſi minori moroſo, qui tutorem habebat.*
2 *Laudum latum per duos, abſente tertio, an ualeat.*
3 *Arbiter faciendo laudum an debeat ſequi ius commune, uel ſta
tuta loci.*
4 *Appellari à laudo an poſſit.*

IN indiuiduæ Trinitatis nomine, amen.
In quæſtione, q̃ ad præſens
uertitur inter Iacobum Thitrameli & ſocios ex
una parte, & Marianum Falchi ex alia de pluribus dubiis
conſilium poſtulatur, quæ ſingulariter iuxta ordinem pe
tentis attingam concluſiuè, & breuius, quàm fieri pote-
1 rit. Primum dubium eſt, † an tempus decem dierum da-
tum à iure ad appellandum currat ipſi minori moroſo,
qui tutorem habebat, nec intra decendium appellauit.
¶Secundò an propter compromiſſum factum curſus dicti
temporis impediatur, & poſito, ꝙ non impediatur, an poſ
2 ſit ad hoc tempus reſtitui, & per quem. ¶Tertiò an † ua-
leat laudum latum per duos abſente tertio tam iure ciui
3 li, quam canonico. ¶Quartò † an arbiter in laudando te-
neatur ſequi ſtatuta loci, uel ius commune. ¶Quintò an
ſi compromiſſum ſit iuratum, reductio peti poſſit, non
4 habita prius abſolutione à iuramento. ¶Sextò † an poſſit
appellari à laudo, uel peti reductio; & qd ſi ſtatutum p̃-
mittat appellari, an in libello poſſit accumulari appella-
tio, reductio, reſtitutio, & ad quem tunc appellatur.
¶Circa primum poſſet argui, quod tempus decendij non
currat minori: quia hodie temporales præſcriptiones nõ
currunt ipſo iure contra minorem, ut in l. fi. C. in quibus
cau. in integ. reſt. non eſt neceſ. ſed eſt quædam præſcri-
ptio temporalis & breuis, cum ſit decem dierum; ergo
non debet currere minori, quantũcũq; habeat curatore.
Sed profectò in contrarium ſe habet ueritas, pro quo al-
lego tex. apertum in iure nouiſſimo in auth. de appell. &
intra quæ temp. §. j. tenet expreſsè Bar. in l. fi. C. in quib.
cau. in integ. reſt. non eſt neceſſ. & idem ibi ſentit. Bal. pro
hoc facit, quia hoc tempus curit etiam eccleſiæ, ut in c.
beneficio, de in integ. reſt. c. cum inter, de re iu. & c. cũ ſu-
per, eo

per,co.ti.cum multis ſimilibus.non ob.l.fi.præalleg. quæ non procedit in præſcriptionibus præiudicialibus.illæ.n. currunt indiſtinctè fauore iudiciorum,ne lites fiant immortales:pro hoc.l.properandum,in fi.C.de iudi.no. Io. An.in c.beneficio,& c.conſtitutus,de in integ.reſti. Concludendum eſt ergo indubiè,hoc tempus decēnij currere minori tutorem habenti.¶Ad ſm, an p̄p compromiſſum factum cum parte aduerſa intra tempus appellandi curſus dicti temporis impediatur, Videtur primò quòd ſic p̄ cle.quandiu,de appel.& in auth.ſi tñ,C.de tempo. appel. ubi patet,quòd tempus præfixum ad appellationem proſequendam, & finiendam impeditur per compromiſſum factum de partium conſenſu,ſed tempus decem dierum, quod datur ad appellandum computatur in tempore anni,qui præfigitur ad appellationem proſequendam & finiendam.nam currit annus à die interpoſitæ appellationis,ut in cle.ſicut appellationem,de ap.ergo &c.¶Contrarium puto uerius præſertim in caſu noſtro ex duplici capite.Primò quia hic non fuit compromiſſum in cauſa criminali,ſuper qua eſt lata ſententia nec etiam compromitti potuiſſet,præſertim cum potuiſſet redundare in præiudicium fiſci,ut in c.pe.ij.reſponſo,de in int.reſ.& l. non diſtinguemus.§.Iulianus,ff.de arbi.ergo compromiſſum factum ſuper ciuili queſtione,non habuit impedire curſum decendij ad appellationem interponendam in cauſa criminali:quia ex ſeparatis non fit illatio,ut in c.ij.de tranſla.præla.& l.neque natales,C.de prob. & ceſſat hoc caſu ratio iurium alleg.in contrarium; & hoc eſt indubitatū. ¶Præterea non impeditur curſus dicti temporis ex alio capite.nā tēpus præfixū ad appellādū nō impedit p̄ cōpromiſsū,ſed tp̄s dūtaxat p̄fixum ad proſequendam ipſam appellationem;ita apertè loquitur text.in cle.quamdiu, & idem innuit tex.in d aut.ſi tamen.loquitur enim, quando compromiſſum fuit factum cauſa iam per appellationem deuoluta ad iudicem,ad quem;& hanc opi. expreſsè tenuit Pau.de Leaza.& Io.de.Lig.poſt eum in d. cle. quandiu,& Bal.in l.centurio,ff.de uulg.& pup. Diuerſitatis ratio eſt,quia tempus ad proſequendum datur utrique parti;ideo non mirum,ſi per compromiſſum factum de utriuſque partis conſenſu impeditur.Tempus uero decendij datur tantum parti grauatæ ad releuationem grauaminis;ideo non debet per compromiſſum impediri:quia reliqua pars nil debet in hoc poſſe,cum ſibi non ſit iſte terminus præfixus.unde ſi diceremus terminum illum impediri per cōpromiſſum, oporteret neceſſariò dicere,quòd etiam citra compromiſſm per ſolam uoluntatem debentis appellare impediatur,quod tamen falſum eſt.¶Secunda ratio diuerſitatis eſt,quia tempus ad proſequendū datur ad litigandum utrique parti,ut l.fi.C.de tempo. appel.& auth.ei qui appellat,C.de tempo.ap.ſed partes ſatis litigant coram arbitris;ideo non immerito impeditur temporis curſus ſed tempus decendij datur ad deuoluendam cauſam ad ſuperiorem,& ne uideatur acquieſcere iudicatis,ut in c.quod ad conſultationem,de re iudic.& l.adeo,C.quomodo & quando iud.Præterea & tertiò ſatis eſt hoc iure non caueri.regulariter enim omne tempus eſt continuum,ut not.ff.de diuer.& tempo.præſcrip.li.j.& in c.ſuper eo,de ap.Sed poſito,quòd dictus tempus decendij cucurrerit ipſi minori,etiam compromiſſo non obſtante, an gubernator ciuitatis firmi pro domino noſtro Papa p̄ſidens poterit per eius reſcriptum reſtituere dictum tempus decem dierum,& ſic in effectu reſtituere dictum Marianum ad appellandum?uidetur primo quod non , quia eſt quæſitum ius alteri parti,ſed ſaltem in eo,q̄ fuit in dicta ſententia criminali declaratum dictum Marianum uiolentiam intuliſſe in dictis poſſeſſionibus &c.ar.in d.c. q̄p ad conſultationem facit enim ſententia ius inter partes poſtquam tranſiuit in rem iudicatam,& pro ueritate iuris præſumptione,ſeu fictione accipitur,ut in l.ingenuū, ff.de ſtatu homi.& in l.res iudicata ff.de reg.iur.& in c.cū inter,de re iudi.cum ſimilibus.Gubernator autem,ſeu legatus non poteſt tollere ius alteri quæſitum,ut in c.fi.de confir.uti facit,quod no.glo.in c.fi.de hær.lib. vj. & melius per glo.not.in c.pro illorum,de præben.in uerbo,authoritatem,quæ dicit legatum non poſſe uenire contra id quod eſt alteri conceſſum per ſpeciale priuilegium; ergo fortius non poteſt tollere , quod eſt alteri conceſſum per ius commune, ut eſt in caſu noſtro per ſententiam, quæ tranſiuit in rem iudicatam . nam ſolius principis eſt tollere ius alterius iuxta nota. per gloſſa.in cap. conſtitutus, de relig. do. quinimò uidetur, quòd etiam reſcriptum principis hoc caſu non ualeat,ex quo cā deciſa non fuit per appellationem ſuſpenſa,ut probari uidetur in l.fi.C.ſen.reſcin.non poſ.¶Sed his non obſtantibus arbitror ſic diſtinguendum,q̄ aut gubernator uult reſtituere ad appellandum,nulla ſubſiſtēte cauſa legitima;& credo quòd non poſſit:quia nec legatus poſſet hoc caſu, quoniam eſſet uenire contra iuris diſpoſitionem;quod nō licet alicui citra principem,etiam in ordinatorijs iudicij quod plus eſt;unde dixit gl.not.in c.fi.de hære.li.6.legatum non poſſe committere cauſam ex natura ſui plenariā examinandum ſimpliciter & de plano ſine ſtrepitu & figura iudicij,& idem tenuit.Spe.in tit.de leg.§.ſupereſt,uer. ſed nunquid poſſit inſtituere;facit cle.ne Romani, de elec.& gl.in præalleg.c.pro illorum,& tex.in ca. dilectus, primo iuncta gl.de præben.Princeps aūt poſſet,dummodo conſtaret,q̄ ex certa ſcientia hoc faceret:quia cū hoc ius ex ſententia competat parti ex iuris diſpoſitione, poteſt princeps,qui ſupra ius eſt, contra illud reſtituere,ar. in c.propoſuit,de conceſ.præben.& c.innotuit,de elect.l princeps,ff. de legi & l.digna uox,C.eo.facit optime qd̄ no.Inno.in c.quæ in eccleſiarum,de conſti.ubi dicit principem poſſe tollere actionem,cum ipſe actiones inſtituerit l.ij.ff.de orig.iur. & ſpecialiter in caſu noſtro firmat Bal.in d.l.fi.C.ſente.reſcin.non poſ.ubi notanter dicit,q̄ aut ius eſt quæſitum parti eſt iure gentium,ſeu naturali; & contra illud non poteſt princeps ſine cauſa diſponere, ut leg.& no.in l.ij.C.de præci.impe.offe.plenè per Bar.in l.fi.C.ſi contra ius uel util.publi.& per Cyn.in l.præſcriptione,C.de præci.impe.offe. aut ius quæſitum eſt parti ex lege poſitiua,puta per præſcriptionem,uel ſententiā, ſeu quid ſimilè;& tunc poteſt princeps contra tale ius diſponere,præſertim reſtituendo ad audientiam cauſæ,facit aut.quæ ſupplicatio,C.de præci.impe.offe.& l.unica, C.de ſen.præ.pto.Aut ſubeſt legitima cauſa reſtituendi; & tūc dico,q̄ ſiue cōpetat iure maioris,ſiue iure minoris, ut in caſu noſtro contingit, quia ſine cauſa dicatur dictum Marianum eſſe maiorem,q̄ poteſt gubernator reſtituere aduerſus curſus decendij,& ſic reſtituere partē ad appellandum tam contra ſententiam ſuam , quam aliorū magiſtratuum;& nedum gubernator hoc poterit, qui habet amplam poteſtatem,ſed etiam alius ordinarius inferior,ut in l. præfecti prætorio,ff. de minor.& l. ab hoſtibus,& quod ibi not.per Bar.ff.ex qui.cau.ma.& in c.cum Bertoldus,de re iud.per Inn.in c.quærelam,de proc.nam & contra ſententiam poteſt ex tali caſu quis reſtitui, nedum ad appellandum tantum,ut in l j.C.ſi aduer.rem iudi.& in c.j.& ij.de in integ.reſt li.6 & c.beneficio,eo.ti.cū infinitis ſimilibus.ait enim prætor,ſi qua iuſta mihi cauſa uidebitur in integ.reſti.ut in l.j.ff.ex quib.cau.maio.ſiue

dictus

dictus Marianus ſit minor,& fuerit leſus ex omiſſione appellationis; ergo potuit per gubernatorem ad appellandum reſtitui. Nec obſtat ſi dicatur,q̄ prius debuit agere ꝯ tutorem,ſi eſt ſoluendo ad intereſſe, & in defectum petere reſtitutionem, ut in l.properandum,in fi.C.de iudi. & l.cū mandato,ff.de mino.dico.n.contrarium in caſu noſtro: quinimò regulare eſt,q̄ ubicūq; minor eſt læſus, interueniente tutore uel curatore eſt,in optione ſua petere reſtitutionē,uel agere ꝯ tutorē, uel curatorē, ut probatur in d.l.etiam, C ſi tu.uel cur.inter.tenet ibi Bar.& Bal.& gl.iuris canonici in c.ij.de in integ.reſt.in uerbo, reſtituimus,& Hoſt.in c.ſuſcitata,eod.tit. Nec obſtat.d.l. properandū.quia loquitur,cū inſtantia eſt perēpta nam tunc quia non perit actio, & tractatur de modico præiudicio,uoluit ius,ut prius minor ageret ꝯ tutorē ſeu curarē,ut in d.l.ēt,no.gl.Bar.& Bal.ſecus,ubi periret actio & uulneraret ius minoris,ut in caſu noſtro.intereſt.n.minores ſumptibus litium non uexari,ut l.minoribus,ff.de mino.Ad dictā.l.cū mandato , reſpondetur , q̄ loquitur in procuratore, qui eſt adminiſtrator uoluntarius , ſecus in tutore & curatore,qui ſunt neceſſarij, ut no.in d.l.cū mādato. Aduertendum tñ in hoc diligenter, utrum poterit gubernator reſtituere ad appellandum,aliter prius læſione per minorem non probata.Bar.in l.fi.C.in quibus cau. in integ.reſt.non eſt neceſſ.tenuit q̄ ſic:quia eoipſo, q̄ minor à ſnīa non appellauit,læſus fuit,& ſic non oportet aliter læſionem probare; hoc probat l.minor 25.annis.§.j. iuncta gl.ff.de minori, ubi patet , q̄ minor petit reſtitui aduerſus compromiſſum:quia,ut ibi dicit gl.eoipſo,q̄ cōpromiſit,læſus,fuit cum perdiderit facultatem appellandi.ſed Bal.in d.l.fi. refert alios tenere contrarium , quos ipſe ſequitur dicens,neceſſe eſſe, ut minor probet prius ſe fuiſſe læſum ex ſententia:alias non debet reſtitui ad appellandum; quia potuit eſſe ſententia iuſta,& ſic in nullo fuit læſus in non appellando ; imò poſſet grauari,ſi reſtitueretur ad appellandum , prius non conſtito de iniuſtitia ſententiæ,cum data iuſtitia ſentētiæ ſuccumberet. nō ob.d.l.minor, ſuper qua ſe fundat Bar.quia ibi à principio conſtabat de læſione,cum compromittendo promiſit ſtare ſnīæ iuſtæ uel iniquæ,ut in l.diē proferre.§.ſtari, ff. de arbi.ideò potuit illicò competere reſtitutionem : ſed in caſu noſtro aliud fuit. nam litigando corā capitaneo non lædebatur , cū poterat appellare. q̄ autem non appellauerit,potuit hoc facere ex iuſta cauſa:quia fortè uidit ſnīam iuſtam.unde non infertur,q̄ fuerit grauatus nō appellando;& hæc pars eſt ueriſſima.debet.n.petēs reſtitutionē oſtendere prius re ipſa,uel per probationē, leſionē, ut no.Inn.ī c.auditis,de ī inte.reſt.& allego eūdē Bar. ī alio loco ubi ſentit,qd̄ dixi,ſ.in l.ſi unica.§.ſi p̄curator, ff.ſi qs ius dic.ubi tenet , q̄ factū procuratoris in non appellando nocet dño: quia potuit ex iuſta cā non appellare,arg.in l.j.in fi.ff.quando appel.ergo idem & fortius p̄ſumendum in tutore, q̄ non appellauerit:quia uidit minorem fouere iniuſtitiam. Ex quibus omnibus concludo gubernatorem non potuiſſe reſtituere ad appellandum , niſi prius fuerit probata coram eo læſio minoris ex iniuſtitia ſententiæ, & loquor de ſententia lata in cauſa criminali. ¶Venio ad tertium principale dubium, an laudū arbitramentale latum per duos arbitros retractationi ſubiaceat , ex quo dicti arbitratores uiam arbitratorum ſequentes in ſententia abſoluerunt dictum Iacobum , & ſocios ab impetitione facta pro parte dicti Mariani, cum conſtaret eiſdem ipſos cōuentos tenuiſſe, & poſſediſſe bona petita ſine contradictione ſpacio 20 annorum,ſecundum quod ſtatutum loci requirit,confirmatum per Papā Et hoc dubium poteſt ſubdiuidi in duo referendo illud ad narrationem, cū præſupponatur duos arbitros pronūtiaſſe,abſente tertio legitimè requiſito , & nolente intereſſe. Primò ergo uideamus, an ſubiaceat retractationi: ſeu ſit nullum ex eo capite, quia fuit latum per duos,abſente tertio,licet requiſito.Scd̄ò uidebimus an ſubiaceat retractationi ex eo,quia fuerūt ſecuti ſtatutum loci , qd̄ uidet̄ iuri ꝯrium in eo, q̄ dicit ſufficere præſcriptionem 20.annorum ſine titulo quo ad bona immobilia, cum de iure requiratur tp̄s 30.annorum , ut in l.ſi quis emptionis,C.de p̄ſcrip.30.ann.Itē ius apertè requirit bonā fidē, et in c.fi.& c.uigilanti,de præſcr.Statutū uerò nullam facit mentionem de bona uel mala fide: ſed contentatur ſolo curſu 30 annorum ſine lite & controuerſia. ¶Ad primum dico, q̄ de iure ciuili tale laudū non ualeret : quia poteſtas data pluribus arbitris cōpetit non inſolidū, ſed oībus ſimul iunctis,ut l.Pedius,ff.de arbi.no.Bar.in l.j.§. plures,ff.de exerci.hinc eſt, q̄ ſnīa lata à duobus , tertio abſente,nō ualet,ut in l.ſi in tres,ff.de arbi.imò plus dicit Bar.in l.ſi duo ex tribus,ff.de re iud.q̄ ſi tertius fuit preſens in diſcuſſione meritorum cauſæ,& dixit opinionem ſuā, & receſſit, non poſſunt adhuc duo laudare , abſente tertio,ex defectu poteſtatis,licet Inn.hoc ultimo caſu tenuerit ꝯrium, ut ipſe no.in c.Raynaldus , de teſta.ſed dictum Bar.uerius eſt de iure ciuili per iura ſuperius allegata,& rōnes ſuas.Sed de iure canonico tale arbitramētū ualet per c.fi.de arbi.in.6.& huic iuri canonico ſtandū eſt in foro eccleſiaſtico,& in terris eccleſiæ,ut no.in d.c.2.& Bar.ī d.l.ſi duo.Cum ergo nunc ſumus in terris eccleſiæ, dicendū firmiter eſt, q̄ ex hoc capite dictū laudum non ſubiaceat retractationi. An autē ſubiaceat ex ſcd̄o capite prędicto,firmiter idē credo,ſ.q̄ nō:imò ſubiaceret retractationi , ſi arbitri non habuiſſent reſpectū ad ſtatuta loci. Moueor primò,quia dictū ſtatutū eſt iuſtum & ualidū,nec aliqua ſui parte nutrit peccatū. poteſt.n.per ſe populus ſtatuere contra ius ciuile in præiudiciū ipſorū tm̄, ex quo nō tangūt iura principi reſeruata, nec aľr ſtatuūt ꝯ bonos mores naturales,ut ī l.oēs populi,ff.de iuſt.& iu. & ibi hoc firmat Bar in repe.& eſt gl.notabi.in l.neq; pignus.§.priuatorum,ff.de reg.iu.ſolum.n.hoc ſtatutū minuit tp̄s à lege præfixum. nam ubi lex requirit 30 annos, ex quo non ſubeſt titulus.d.l.ſi quis emptionis , ſtatutum contentatur de uiginti : quinimò potuiſſet requirere minus tempus,puta.10.annorum,bona fide comitāte;ad hoc quod no.Bar.in d l.omnes populi Io.An in c.2.de excep. lib.6.Nec obſtat,ſi dicatur ſtatutum non requirere bonā fidem,& ſic non ualet,cum ſit peccati nutritiuum,ut no. idem Bar.in d.l.omnes populi, & Io.An.in d.c.2.quia dico ſtatutum iſtud loqui generaliter. unde in dubio debet intelligi, q̄ loquitur bonafide comitante: quia ſtatutum generale debet reſtringi,ut minus lædat ius commune, quàm facere poſſit,arg.in l.ſi quando,& quod ibi no. C.de inoff.teſt.per Inn.in c.cauſam , de reſcr.& præſertim hoc caſu debet recipere interpretationē reſtrictiuā , ne quis indebitè & cum peccato lucretur, & alter iniuſtè perdat ius ſuum,arg.in l.ut gradatim,ff.de munc.& hono.in c.cum dilectus,de conſuc.& hoc apertè uoluit Bar. in l.omnes populi, & in l.non dubium,C.de legi. In caſu autem noſtro non conſtat de mala fide Iacobi, & authorum ſuorum. Primò fuit per eum allegata bona fides, ut patet in actis, nec eſt opus, q̄ aliter probent,cum probari non poſſit:ſed præſumitur,cum agitur de præſcriptione rerum immobilium, ut no.gl.in c.ſi diligenti,& c.ſanctorum,& c.fi.de præſcr.& Bald.in l.Celſus,ff.de uſucap. &gl.in §.alię , inſti.de act.præſertim ualet ſtatutū, cum

fuerit per Papam confirmatum. unde poteſt dici lex Pa-
pæ: quia omnia noſtra facimus, quibus authoritatẽ no-
ſtram impartimur. l.j.C.de ue.iure enucle.& c.ſi apoſtoli
cæ, de præben.lib.vj. Ex quibus omnibus infertur, ꝙ arbi
tratores ſeu arbitri bene fecerunt ſequendo ſtatutum lo
ci: quia in deciſione cauſarum præferendum eſt iuri com
muni, ut in l.ſi fundus, ff.de eui.& l.an in totũ, C.de ædif.
priua.l.j.C.de man.lib. & l.ij.C.quẽadmo. teſt.ape.12.di.
c.illud, & c.illa, & 8.di c.quæ contra mores, & l.ꝙ ſi nolit
§.quia aſſidua, ff.de ædil.ædic.& l.iij.ff.de ſti.ſer.per Cy.
in l.ij.C.de conſti.pecu.& in l.cũctos populos, C.de ſum.
tri.& hoc apud me eſt indubitatum. ¶Ex his infertur ad
deciſionem quarti dubij principalis, an dicti arbitratores
dicantur fuiſſe in dolo ſequendo dictum ſtatutum &c.nã
in nullo dolo poſſunt deprehendi: quinimò potius potuiſ
ſent dolo uacare, ſi dictum ſtatutũ ſecuti non fuiſſent.do-
lus.n.eſt calliditas quædam ad circũueniendum & deci-
piendum alium adhibita, ut l.j.ff.de dolo. quæ in caſu no
ſtro minimè notari poteſt: quinimò præſuppoſito ſine ue
ritatis præiudico, ꝙ ſtatutum aliquo caſu intrinſecus exi
ſtente non ualeret, non poſſet dici arbitratores eſſe in do-
lo, ſequendo ſtatutum per ſuperiorem confirmatum, cum
probabilis error, qui reſultat ex ſtatuto, excuſet à calũ-
nia & dolo.l.ij.ff.de iu.& fac.ig.ĩ c.j.de elec.lib.vj.in fin.
facit quod no.gl.in c.unico, de poſtu.præla.lib.vj.& c.cũ
uenerabilis, de conſue. ¶Venio ad quintum dubium, an
dicta reductio arbitramẽti peti potuerit, nõ habita prius
abſolutione iuramenti in compromiſſo præſtiti; & non
multum inſtando, dico, ꝙ ſi allegetur fraus, & deceptio
enormis, quam non commiſiſſet bonus uir, poteſt peti re-
ductio abſq; eo, ꝙ petatur abſolutio à iuramẽto. hoc ꝓ-
bat tex.in c.Quintauallis.& c.ueniens, de iureiur. facit.l.
ſi libertus, ff.de ope.liber. Nec etiam committitur pœna
in compromiſſo appoſita: quia iuramentum & pœna de
non contraueniendo debẽt intelligi, ſi arbitrio boni uiri
fuerit pronuntiatũ, ut probatur in iuribus p̃all.no.Inn.&
Hoſt.in d.c.Quintauallis, & Spe.in tit.de arbi.§.j.uer.ſed
pone. Nec obſtat, ſi dicatur, ꝙ in compromiſſo fuit dictũ,
ut altè & baſsè poſſent arbitri diſponere, & laudare, tol-
lendo de iure unius, & dare alteri: quia dico, ꝙ illa uerba
reſtringuntur per uerba ſequentia, dum fuit dictũ, prout
eis uidebitur & placebit. quæ quidem uerba ſonant arbi
trium boni uiri, & non liberam uolũtatem, ut in l.Thais.
§.ſororẽ, ff.de fideicõ.lib.& l.fideicõmiſſa.§.quãquã, ff.de
leg.iij.no.Bar.in l.alio, ff.de ali.& ciba.leg.& in extraua-
ganti, ad reprimendũ, ubi plenius, q̃ alibi, poſuit; facit gl.
in c.ij.de corpo.ui.cũ ſimi. dico tñ, ꝙ ſi nõ probauerit di-
ctus Marianus iniuſtitiam, & iniquitatẽ arbitramẽti. inci
dit in periuriũ, & pœnã appoſitã in cõpromiſſo: quia tunc
appareret eũ iniuſte & ꝯ iuramentum proclamaſſe; quod
eſt intelligendum, ſi iudex declamationis declarauerit
arbitramentum eſſe æquum. Item ſi nulla probabilis cau
ſa excuſat d.Marianum, de quo plenè per Bar.in l.ſocie-
tatem.§.arbitrorũ, ff.pro ſocio. plenius in l.qui Romæ.§.
duo fratres, ff.de uerb.obl.& l.Iulianus, ff.de cõd.ind.re-
gulariter fuit dictum Di.in quodam conſilio ſuo, quod
refert.Io.An.in addi.Spe.in ti.de arbi.§.excipitur, uer.
quod ſi compromiſſum. Ad probandum autem iniquita-
tem arbitramẽti non ſufficit probare, ꝙ arbitrator læſit
in aliquo ius partis: quia habet à iure poteſtatẽ aliquali-
ter lædendi partem pro bono pacis, & tollendo, ſ.uni, &
dando alteri, ut no.gl.ĩ l.ſi de meis.§.recepiſſe, ff.de arb.
& no.Inn.in c.Quintauallis, de iureiu.& Bar.in d.§.arbi-
trorum, ẽt ſi nũquam fuiſſent appoſita illa uerba, altè &
baſsè &c. quę hic fuerunt appoſita; multò ergo fortius nõ
ſufficit hoc probare in caſu noſtro, ubi ultra p̃tãtem à iu
re traditam fuerũt appoſita illa uerba, quæ debent aliqd
ultra ius operari. arg.in c.ſi Papa, de priuil.lib.vj. debet
ergo probari, ꝙ ita enormiter læſit, ꝙ nemo bonus uir fe
ciſſet, ar.in d.§.arbitrorum, cum.§.ſequenti Bar.tñ ĩ d.§.
arbitrorũ dixit, ꝙ debet probari læſio in ſexta parte to-
tius, & plenius hoc proſequitur in d.§.arbitratorum; qđ
mihi nõ placet, ut plenè dixi in lectura dicti ca.Quinta-
uallis. ubi finaliter concluſi, ꝙ quando dr̃ enormis læſio,
non poteſt dari certa doctrina, ſed ex uariis circũſtãtiis,
bonus uir, i.iudex arbitrabitur. Nam facilius debet arbi-
trator induci ad dandum de iure unius alteri, qñ aliter
pax ſequi nõ põt: aliter quaſi hac ratione ceſſante. Itẽ ali
ter, qñ ius partium eſt obſcurum, & inuolutũ, q̃ quando
clarum & indubitatum. Item aliter, qñ alter eſt diues, al
ter pauper, & ſic de aliis circũſtantiis, quibus conſidera-
tis habebit iudex arbitrari, an arbitramentũ fuerit æquũ,
uel iniquum. ¶Vltimum dubium eſt circa uires appella-
tionis interpoſitæ à ſnĩa arbitramenti ad dictum guber-
natorẽ, in quo poteſt de pluribus dubitari. Primò an po-
tuerit à tali arbitramento appellari. Scđo an ad dictum
gubernatorem. Tertiò an potuerũt cumulari illa tria re-
media in eo, ꝙ Marianus prædictus appellauit, & petiit
reduci ad bonam æquitatem, & petiit ſe reſtitui. ¶Circa
primum dico, quòd an de iure communi poſſit appellari
à ſententia arbitratorum, non dico arbitrorum, eſt du-
bium. Nam Bar.in l.fi.ff.de app.reci.tenuit, ꝙ ſic per rõ-
nes, quas ibi proſequitur: ſed cõtrarium ipſe ſenſit in l.j.
C.de arb. & idem ibi Bal.& hoc ultimum communis eſt
opi. poteſt enim peti reductio, non autem poteſt interpo
ni uerè appellatio. Ad hoc tex.in d.§.arbitrorum, iũcta.l.
ſequenti melius uidetur probari in l.non diſtinguemus.
§.cum quidam, ff.de arbi. ubi probatur, ꝙ iſta petitio re-
ductionis eſt quædam ſpecies appellationis; non eſt ergo
uera appellatio. ſenſit gl.in c.cauſam, de elect.& 2.q.6.c.à
iudicibus, & probatur per rationem, quam ponit tex.in
l.j.C.de arbi. quæ militat tã in arbitris, q̃ in arbitratori-
bus; unde dico, ꝙ non potuit appellari, niſi per ſtatutum
municipale deferatur appellatio poſtpoſita autem di-
ſpoſitione ſtatutaria, eſt dubium, an potuerit appellari
ad gubernatorem, cum per ſtatutum debuerit appellari
ad capitaneum loci. Ego puto, ꝙ de iure ciuili nõ potue-
rit ad gubernatorem appellari, quia non debet appella-
ri, omiſſo medio, ad principem, uel eum qui tenet locum
principis. l.imperatores, ff.de ap. Sed de iure canonico uẽ
contrarium, ut in c.ſi duobus, de ap. ubi patet, ꝙ etiam in
terris eccleſiæ poteſt appellari ad principem omiſſo me-
dio; ergo ad ſuum locum tenentem, arg.93.diſt.c.fi. ſtatu
tum ergo debet intelligi, niſi appellaretur ad principẽ,
uel ad locum tenenentem. hinc dixit alibi gl.ꝙ ad legatũ
Papæ põt appellari omiſſo medio, ut not.gl.in c.j.de offi.
leg.& Bar.Brixi.2.q.6.c.3.licet Io.ibi tenuerit cõtrariũ:
Guil.tñ in Spec.de le.§.ſupereſt, uer. illud autem, dixit
de conſuetudine obſeruari, ut ad eum appelletur omiſſo
medio, plenè dicit gl.in c.2.de conſue.lib.6. Et hoc ulti-
mum mihi placet: quia concurrit cũ quolibet iuriſdictio-
ne in prouincia ſibi decreta, ut legi.& no.in c.j.de offi.le.
Circa ultimum de cumulatione non eſt multum inſtan-
dũ: quia præſuppoſito, ꝙ potuerit ad eum appellari, poſ-
ſet ita libellus appellatiuus interpretari, ut nullam cõti-
neat ꝯrietatẽ. debet.n.largiſſimè interpretari, ut conclu-
dat intentionẽ libellãtis, ut in l.ſi quis intẽtione ambi-
gua, ff.de iudi.legi.& no.in c.cõſtitutus, de relig.do. põt.n.
excuſari appellatio p̃textu ſtatuti, ſi qđ eſt. Reductionis
uerò petitio põt eſſe acceſſoria ad appellationem, ut re-
ducat

ducat ad ęquitatem uim appellationis. reſtitutio non po
tuit peti prætextu ſnĩę crialis &c. de hoc tñ non multum
curandum, cũ ſatis ex p̃dictis conſultum ſit dictis Iacobo
& ſociis. Et hęc ſufficiant. NIC. ABB. Sicu. Panor.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

*PVNCTVS quæſtionis in his terminis proponitur. Qui-
dam Benedictus Chaterini ſuum condidit teſtamentum, & inter
cætera reliquit Stephanam eius matrem, & Antoniam eius uxo-
rem dominas, maſſarias, & uſufructuarias omnium ſuorum bo-
norum, dum honeſtè & caſtè uixerint, & uitam uidualem obſer
nauerint in domibus ſuis vnà cum infraſcriptis ſuis hæredibus.
In omnibus autem ſuis bonis mobilibus & immobilibus &c. poſt-
humum ſeu poſthumos vnum, uel plures naſciturum uel naſcitu-
ros de corpore ſupradictæ Antoniæ ſuæ uxoris, ſi ad lucem perue
nerint, uel peruenerit, ſibi hæredes vniuerſales, uel vniuerſalem
inſtituit, cum hac cõditione adiecta, quòd ſi quis dictorum poſt-
humorum moreretur in pupillari ætate, uel poſteà quandocunq;
ſine filiis legitimis, &c. quòd vnus moriatur alteri, & alter alte
ri: & ſic omnes morerentur ſine filiis legitimis, ſubſtituit eis Bel
lauitam eius filiam, tunc ſuperſtitem, & poſthumã, ſeu poſthu
mas naſcituras &c. & ſi dicti poſthumi ad lucem non perue-
nerint, dictam Bellauitam, & dictam poſthumã, uel poſthumas
hæredes vniuerſales inſtituit, ac fecit in æquali portione, & qđ
vna moriatur alteri &c. Et ſi dicti poſthumus, ſeu poſthumi, ue
niret, uel uenirent ad lucem, ut ſupra dictum eſt, reliquit d.Bel-
lauitæ, & dictæ poſthumæ ſeu poſthumabus 800 libras denar.
& arneſia conſueta pro qualibet, & in prædictis eas hæredes in-
ſtituit &c. adiecit hæc uerba. Item reliquit adueniente condõne
prædicta, eccleſiæ S. Auguſtini pro anima ſua &c. centum, &
quædam alia relicta fecit, ſemper adiiciendo illa uerba, aduenięn-
te condõne prædicta. Et ultimò dixit: Item reliquit, uoluit, &
mandauit dictus teſtator, eueniente condõne prædicta, quòd reſi-
duum bonorum ſuorũ, deductis primò omnibus ſupradictis reli-
ctis, detur & diſtribuatur amore Dei, & pro anima ſua, & ſuo-
rum mortuorum &c. quo quidem teſtamento facto, moritur te-
ſtator, ſuperuiuente dicta Bellauita eius filia: deinde naſcitur
poſthuma, uidelicet Diauina filia dicti teſtatoris; tandem diem
ſuum clauſerunt, liberis minimè relictis. ¶Contingit de prædi-
ctis circa tria dubitari. Primò nunquid dicta legata debeantur.
¶Secundò an uſufructus dictorum bonorum dicti teſtatoris rema
neat penes dictas mulieres Stephanam, & Antoniam. ¶Tertiò
ſi dicta domina Antonia uxor dicti teſtatoris tranſierit ad ſe-
cunda uota, an dicta Stephana debeat habere integrum uſumfru
ctum omnium bonorum dicti teſtatoris.*

CONSILIVM LXXVIII.

1 Voluntas teſtatoris obtinet primum locum in conditionibus.
2 Euidens uoluntas teſtatoris dicitur, quæ colligitur ex cõiecturis.

CIrca primum Saluatoris auxilio inuoca-
to, omiſſis breuitatis cã argu
mentis, quæ ſatis leuiter poſſent pro parte lega-
tariorum formari, arbitror firmiter dicta legata nõ de-
beri ex defectu condõnis inſertæ. facit.n.condõnis defe-
ctus deficere legatum, quãtũcunq; fauorabile, ut ff.de cõ
di.& demõ.quaſi p totum, C.de cõd.inſer. p totum, & ex-
tra de cõdi.appo.in c.uerum, & c.p tuas, cum ſimi. an aũt
defecerit conditio legatis appoſita, q̃ dependet ab intel-
lectu illorum uerborũ ſæpe repetitorum, uidelicet adue
niente condõne prædicta: cum.n.plures condõnes teſtator
appoſuiſſet, in legatis uerò nõ expreſſit, ſub qua condõne
præſtari illa uolebat, ſed dixit in genere, adueniẽte dicta
conditione; inueſtigandum incũbit, de qua condõne in-
tellexerit teſtator: ad quod indagãdum debemus primò
1 coniecturare mentẽ, & uoluntatem teſtõris: † quia in cõ-
ditionibus primum locum obtinet teſtatoris uolũtas, ut
in l.in condõnibus, ff.de cond.& demõ. q̃ quidem põt colli
2 gi ex cõiecturis. † dr̃.n.euidẽs uolũtas teſtatoris, q̃ colli-
gitur ex coniecturis, ut in l.licet imperator, ff.de leg.j. fa
cit.l.non ad ea, ff.de cond.& demon. Item fienda eſt, quã-
tum fieri põt, interpretatio, ut euitetur abſurditas, & in-
tellectus ꝯ ius, ut in c.cum dilectus, de conſuetu.& l.ij.&
quod ibi no.C.de condi.inſer. In hoc autem teſtõ, teſta-
tor præmiſerat tres principales condõnes. Prima & prin
cipalis fuit illa, ꝙ ſi quis dictorum poſthumorum, ſ.ma-
ſculorũ, moreretur in pupillari ætate, uel poſteà qñcũq;
ſine filiis legitimis &c. ꝙ vnus moriatur alteri, & ſi oẽs
morerentur, ſubſtituit Bellauitam filiam ſuperſtitem, &
poſthumã, uel poſthumas naſcituras &c. ¶Secunda condõ
fuit, ꝙ ſi dicti poſthumus, & poſthumi, primò inſtituti, ad
lucem non uenirent, inſtituit uſes hæredes d.Bellauitã,
& poſthumas, ſeu poſthumam naſcituram; ita, ꝙ vna mo-
riatur alteri. Tertia condõ fuit, ꝙ ſi dicti poſthumus, uel
poſthumi, perueniret, ſeu peruenirent ad lucem, reliquit
Bellauitæ, & poſthumæ dotes ſupraſcriptas, in quibus hæ
redes inſtituit, &c. Si.n.uolumus illa uerba poſteà in le-
gatis adiecta, adueniente dicta condõne &c. referre ad
hanc ult.condõnem, ſ.ſi poſthumus uel poſthumi ꝑueni-
rent ad lucem &c. quod ur̃ fieri debere: quia condõ ĩ du-
bio, refertur ad prox.ma, ut no.gl.in l.j.ff.de leg.præſtan.
facit.l.quod traditum, ff.de cond.& demõ. certum eſt le-
gatum non deberi: q̃a deficit illa condõ, cum nullus poſt
humus peruenerit ita ad lucem, ſed poſthuma duntaxat,
quãquam hoc capite excludantur legatarij. Mihi tñ non
placet, ut ad iſtam condõnem debeant illa uerba referri:
q̃a ſequeretur abſurditas, & eſſet intellectus ꝯ tacitã uo
luntatem teſtõris. ſequeretur.n.hoc intellectu retento,
ꝙ pater uoluerit magis grauare filios maſculos, q̃ fœmi-
nas: quia in euentum maſculorum relinquebat legata; ſe-
cus in euentum fœminarum, quod ſonat in abſurdum ꝓ-
pter conſeruationem familiæ & agnationis.l.j.ff.de uen.
inſpi.& quod no.Cy.in l.fi.C.de adul. Item eſſet prorſus
contra intẽtionem teſtõris: quia magis dilexit maſculos,
eos primo loco inſtituendo, q̃ fœminas, quas inſtituit in
defectum maſculorũ. p̃tereà ſequeretur abſurdum, ꝙ uo
luiſſet aliqd relinquere in effectu filiis maſc. cum man-
daſſet in euentum dictę condõnis reſiduum bonorum ul-
tra legata diſtribui in pauperes; quod non eſt uerosimile
17.q.4.c.fi.& ĩ authẽ.ſi qua mulier, & ibi no.C.de ſacroſ.
eccl. Prætereà oriretur ex hoc intellectu quędam condõ
contra.l.non ad ea, ff.de cond.& demõ. Reiiciendus ergo
eſt hic intellectus. Si aũt uolumus illa uerba, condõne
adueniente &c. referre ad aliam condõnem, q̃ eſt in me-
dio.ſ.ꝙ ſi poſthumi ſeu poſthumus non naſcerẽt, inſtitue
bat filias fœminas &c. etiam ſequitur abſurditas: quia eo
caſu inſtituit purè filias fœminas, nihil eis p̃legãdo. vnde
ſi legata haberent hoc caſu locum, ſequeretur ꝙ nihil re
maneret filiabus, cum mandet oĩa in euentum condõnis
diſtribui pro aĩa; quod profecto non eſt uerisimile, arg.ĩ
d.c.fi.17.q.3.ubi dicit tex. Qui, exhæredatis filiis, eccle-
ſiam inſtituit hæredẽ, alium quærat, q̃ ſuſcipiat, q̃ Augu-
ſtinum; imo Deo ꝓpitio neminem inueniet &c. Pręterea
hoc ur̃ contra mentem teſtõris, qui poſt filios maſc.præ-
dilexit filias fœminas, ut ibi patet in ſubſtõne, & ſecunda
inſtõne; ergo non eſt uerosimile, ꝙ uoluerit eas in effectu
excludere propter legatarios, cum etiam non ſit uerosi-
mile, ꝙ quis uoluerit alios præferrre propriæ ſoboli;

UNIVERSITA
DE

quinimò impropriantur uerba, ut propria ſoboles præferatur, ut in l. cum acutiſſimis, C. de fideicō. & in l. generaliter, C. de inſti. & ſubſt. Præterea, ſi hunc intellectum habuiſſet teſtator, reliquiſſet filiabus ſaltem dotes ſuas, ſicut fecit in caſu, quo uoluit bona ꝑuenire ad filios maſculos. Reſtat ergo concludere neceſſariò, ut illa uerba, adueniente dicta conditione &c. referantur ad primam conditionem, ſ. ad caſum, quo poſthumus ſeu poſthumi naſcerentur, & morerentur ſine liberis; quo caſu ſubſtituit filias. Et ꝙ ſit iſte intellectus capiendus, probo multipliciter. Primò ex proprio ſignificatu uerborum. cum enim teſtator in nulla parte teſtamenti dixerit, ꝙ relinquebat ſub condōne, niſi in illa prima parte, ut patet ex tenore teſtamenti; ergo illa uerba, adueniente dicta conditione, &c. debent referri ad illam primam partē. uerba .n. expreſsè hoc innuunt, nec ꝯria intentio apparet; ergo à uerbis non eſt recedēdum, ut in l. non aliter, ff. de lega. iij. ꝑſertim hoc dicendum in diſpōne idiotarum, q nō capiunt, quid ſit conditio, niſi exprimatur ſpāl'r. Et uerba debent intelligi aliqn̄ groſſo modo ſm̄ qualitatem loquentis, ut legit̄ & no. in l. ſi ita ſtipulatus. §. his quoque, ff. de uerb. obl. facit. l. Labeo, de ſupel. leg. & c. ex literis, de ſpō. cum ſimi. Præterea, & ſecundò ex hoc intellectu nulla ſequitur abſurditas, cum in hoc caſu filiabus reperitur prouiſum de dotibus ſuis; vnde non eſt abſonum, ꝙ teſtator uoluerit, filiis maſculis mortuis, bona diſtribui ī legata ad pias cauſas, arg. in d. aut. ſi qua mulier: ſed propter honorem uoluit filias ſubſtitutas, & ſm̄ hunc intellectum teſtator prouidit filiis maſc. ut peruenietes ad lucem haberent oīa bona, prouidit filiabus de dotibus, & aīæ ſuæ poſt mortem filiorū maſc. Tertiò hic intellectus capiendus, & cæteris præferendus eſt, ut euitetur omnis abſurditas, & iuris ꝯuentio, iuxta no. per Bar. in l. oēs populi, ff. de iuſt. & iu. & in l. quod Labeo, ff. ad Carbo. & ꝓpter abſonum intellectum euitandum debet fieri relatio ad remota, ut no. in cle. ne in agro. §. cæterū, de ſtatu reg. facit. l. non ad ea, ff. de cond. & demon. & quod no. Bar. in l. talis ſcriptura, ff. de leg. j. & in l. prætor, ff. ui bo. rap. cū ſimi. cum ergo hic defuerit illa conditio: quia filij maſc. non fuerunt nati, ſeu natus; ergo deficiunt illa legata. Et ſi diceres, quare non debeant̄ legata hoc caſu, cum filiæ reperiantur inſtitutæ, ſicut debent̄ in alio, cum ſint ſubſtitutæ præmortuis maſc. cum in oēm euentum bona ueniant ad ipſas filias, & paria ſint, ꝙ filij non naſcant̄, uel ꝙ moriātur in pupillari ętate; dico diuerſitatis rōnem eſſe: quia, filiis maſc. natis, teſtator prouiderat filiabus de dotibus; iō non mirum, ſi uoluit bona diſtribui in legata ad pias cauſas: ſed, eis non natis, non erat prouiſum filiabus de aliquo; iō uoluit bona diſtribui in pauperes, & legata. Præterea magis quis diligit fœminas, qn̄ nunquam habuit maſculos, q̄ poſt natiuitatem maſculorum; vnde filiis maſc. non natis inſtituit ſimpl'r fœminas: eis uerò natis ſecus. Concludo ergo, ꝙ in caſu ſupraſcripto dicta legata non debentur ex condōnis defectu. ¶ Ad ſecundum dubium, nūquid dictis duabus Stephanæ & Antoniæ debeatur uſufructus bonorum dicti teſtatoris, uidetur primò ꝙ ſic: quia licet ꝑ illa uerba, relinquo talem dominā, maſſariam, & uſufructuariam oīum bonorum meorum, ex cōi conſuetudine, & interpretatione debeant̄ ſolùm alimenta, liberis hæredibus inſtitutis, ut no. gl. & doct. in l. vnica, C. ſi ſecundò nup. tn̄, qn̄ prædicto modo ſit legatum ſub condōne, puta ſi caſtè & honeſtè uixerint &c. & hæreditas peruenit ad extraneos, debetur integer & plenus uſuſfructus legatariis, ut plenè Bar. ī l. Titia cum teſtamento. §. ſi. ff. de leg. ij. cū ergo in caſu noſtro, mortuis filiis, hæreditas peruenit ad non liberos teſtatoris: ergo debetur illis integer bonorum uſuſfructus. ¶ In ꝯrium ꝙ nihil debeatur, facit quia prædicta ꝓcedunt, qn̄ fuit legatum purè prædictis uerbis factum: ſed in caſu noſtro fuit adiectum, ſi cum filiis ſuis in domibus teſtatoris mãſerit; vnde cum deficiat hæc ultima condō propter mortem dictarum pupillarum; ergo nihil eis debet̄. nec obſtat, ſi dicatur, ꝙ per iſtos legatarios non deficit: quia quo ad nullitatem relicti paria ſunt, ꝙ conditio deficiat pro parte legatarij, uel caſu fortuito, ut probatur. C. de cond. inſer. l. ſi à condōne, iuncta. l. ſeq. ut & ibi per Bar. Ad idem, qđ legitur in l. Meuia, ff. de annu. leg. & in l. Caio, ff. de ali. & cib. leg. & profectò hæc pars eſſet uerior, ſi fuiſſet purum legatum uſufructus: attamen quia in caſu noſtro fuit legatum cōmuni conſuetudine & interpretatione alimentorum tm̄, cum relictum fuit, dum caſtè & honeſtè uixerint cum filiis teſtatoris iuxta no. in d. l. vnica, C. ſi ſecundò nup. & d. l. Titia cum teſtō. §. ſi. ſpāle eſt fauore alimētorum, ut non extinguatur, etiam per caſum fortuitum, ſeu ꝑ mortem illorum, cum quibus debebāt habitare. ſatis .n. eſt, ꝙ nō deficiat per legatarios, ut eſt tex expreſſus in l. illis liberis, ff. de ali. & cib. leg. & utrobiq; hoc firmat Bar. ¶ Ex quibus concludo, ꝙ etiam poſt mortem filiarū debentur dictis dominabus alimenta, quæ debent exhiberi ſm̄ facultates defuncti, & charitatem, quam habuit teſtator in legatarios iuxta id, quod plenius legitur, & notā in l. pen. ff. de ali. & cib. leg. ¶ Et per hæc deciditur tertium dubium, ꝙ ſi do. Antonia uxor teſtatoris tranſit ad ſecunda uota, nunquid accreſcat dn̄ę Stephanæ matri teſtatoris; & certè dico ꝙ non, ſed ſolùm debentur alimēta ſicut prius: qa in alimentis non habet locū ius accreſcendi, etiam ſi uſufructus alicuius prædij eſſet relictus ꝓ alimentis: ſed pars deficientis accreſcit hæredi, ſeu ꝓprietario, ut eſt tex. ualde no. in l. dn̄s, ff. de uſufr. facit qđ no. in l. illis liberis, ff. de ali. & cib. leg. NIC. ABB.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

STANTE ſtatuto, quo cauetur, quòd vir lucretur tertiam partem dotis, vxore præmoriente ſine filiis, ſi uxorem duxerit ad domum, & cum ea habitauerit, uel ad habitãdum ierit cum ea &c. Quæritur an is, qui duxit mulierem per uerba de præſenti, eamq; traduxit ad domum ſuæ ſolitæ habitationis, & cum ea familiariter habitauerit, gaudeat beneficio ſtatuti, prædicta coniuge, ſeu ſponſa decedente in domo ipſius uiri ante, quàm matrimonium eſſet carnali copula conſummatum.

CONSILIVM LXXIX.

1 *Hæc uerba, maritus, & uxor, quandoq; capiuntur ſtrictè, quandoque largè, quandoque largiſſimè.*
2 *Sponſa dicitur quaſi promiſſa.*
3 *Significatū debet ceſſare, ceſſante ratione ſtrictiſſimi ſignificati.*

CHriſti eiuſq; matris nominibus inuocato, Videtur primò ꝙ non: quia ſtatutum facit mentionem de uxore, & uiro: ſed appellatione uxoris & uiri quandoque intelliguntur illi duntaxat, qui matrimonium conſummauerunt per carnalem copulam, ut probatur in cap. ex publico, in fi. de conuer. coniug. tunc enim matrimonium eſt perfectum quo ad ſui eſſentiam, & ſignificatū, ut in c. debitū, & c. nuper, de big. facit quod no. gl. in c. quapropter. 27. q. 2. Quandoq; uerò intelliguntur illi, qui contraxerunt per uerba de pręſenti dūtaxat citra carnalē copulā, ut probatur in l. cui fuerit, ff. de cond. & demonſt. & l. 3. ff. de dona. inter vi. & uxo. iuncta. glo. in uerbo, concubinę, & inſtit. de nup. § nuptias, & ibi bona glo. probatur ēt per multa iura canonica, quibus cauetur, ꝙ ſolus cōſenſus de præſenti facit matrimonium quo ad ſui eſſentiam, & poſſunt illi dici maritus & uxor, ut in c. ſi. de ſponſa. duo. & 27. q. 2. c. ſufficiat, & c. cum initiatur, cum multis terminis ibi ſequentibus, probat ēt diffinitio matrimonij, quæ habetur, & declaratur per gloſſ. ea. cauſa & q. in prin. & inſtit. de nup in prin. ubi bonus tex. cum gloſſ. facit etiā c. unicum, de uoto, lib. vj. Quãdòq; uerò uerificātur illa uerba, maritus & uxor, in ſponſis de futuro dumtaxat ex quadam benigna interpretatione, ut eſt tex. not. in l. non ſine, C. de bonis, quæ
1 lib. ¶ † Ex qbus pōt inferri, ꝙ hæc uerba, maritus & uxor, quandoque capiuntur ſtrictè, & ſignificantur illi, qui matrimonium conſummauerunt. Quandoque largè & denotantur illi, qui matrimonium per uerba de præſenti dūtaxat contraxerunt. Quandoq; largiſſimè, & cōprehenduntur ſponſus & ſponſa per uerba de futuro. Cū ergo in caſu noſtro ſumus in materia pœnali, cum ſtatutum diminuat patrimoniū mulieris. l. iij. ff. de dam. infec. no. Io. An. in c. ſi. de elec. lib. vj. Item eſt odioſum, quatenus deuiat à diſpoſitione iuris, ſecundū quam nihil lucratur maritus, mortua uxore, ut in c. j. & c. nuper, de dona. inter uir. & uxo. & de dote poſt di. reſti. C. de rei uxo. ac. l. una, debent uerba ſtrictiſſimè interpretari, ut minus, quā fieri poſſit, recedatur à iure cōi, & alter lædatur, ut in c. j. & ij. de fil. præsby. lib vj. & l. ſi ꝑſes, & l. interpretatione, ff. de pœnis, & l. 3. §. hæc aūt uerba, & qđ ibi no. ff. de neg. geſt. & c. cū dilectus, de conſue. regula. odia, & regula, in pœnis, de regu. iu. lib. vj cum multis ſimilibus. Intelligatur ergo in materia nr̄a in ſtrictiori ſignificatu, & ſic intelligat̄ de illis, q matrimoniū conſummauerunt. Sed his nō obſtantibus, cōtrarium arbitror in caſu noſtro de iure pręualere, ut. ſ. dictus uir, qui contraxit per uerba de præſenti, & eam traduxit in domū ſuam, & cum ea familiariter habitauerit, gaudeat beneficio ſtatuti præallega. Moueor primò, quia ad hanc interpretationē faciendā uerba ſtatuti non reſiſtūt: imò omninò ſuadent. Requirūt .n. dicti ſtatuti uerba tria. Primò ꝙ ſit uxor. Secundò ꝙ ſit ducta ad domum uiri. Tertiò ꝙ cū ea habitauerit, uel ad habitandū cū ea iuerit; quæ quidē uerificata prorſus fuerunt in caſu noſtro. Primò enim uxor eſt, ex quo cum illa cōtraxit matrimonium per uerba de præſenti, licet illā non cognouerit, ut in iuribus ſuperius allegatis; & iſte poteſt dici uir iſtius mulieris, ut etiam probatur in euangelio, Genuit Ioſeph uirum Mariæ: alibi angelus, Noli timere Ioſeph accipere Mariam coniugem tuam &c. quæ uerba tranſumptiuè habentur in c. Ioſeph, & c. priuſquam. 23. q. 2. ubi apertè deciditur, ꝙ ex quo interuenit conſenſus de præſenti, maximè ſecuta communi habitatione, poſſunt dici maritus & uxor, ſeu uir & coniunx, ſicut in coniugio, quod uerū fuit inter beatam Mariam, & Ioſeph, licet nunquā interuenit carnalis copula, ut ibi, & in c. omne itaq;, ea cauſa & quæſtio. hoc apertiſſimè fuit de mente huius ſtatuti, in quo appellatur uxor ante quàm ſit ducta, & ſic ante ſecutam carnalem copulam, ar. in c inſtitutum, ea. cauſa, & q. non .n. poteſt dici ſponſa, ex quo interuenit conſenſus de ꝑſenti:
2 † Quia ſponſa dr̄ quaſi promiſſa. dicuntur .n. ſponſalia pondeo ſpondes: quod idem eſt, quod promitto promittis, ut legitur & nota. in c. noſtrates. 35. quæſtio. 5. & ſuper rubrica de ſponſa. ſed ex quo contractum eſt matrimonium, non poteſt dici promiſſa, ſed coniugata & uxor. d. l. non ſine, C. de bonis quæ liberis, & d. c. ſufficit, cum alijs iuribus ſuperius allega. Secundò iſta mulier fuit ducta ad domum. Tertiò habitauit cum uiro ſuo, licet non fuerit cognita carnaliter. nam ad ſignificatum huius uerbi, cohabitauerit, non requiritur carnalis copula, ſed conſortium communis habitaculi, ut probatur expreſsè in materia noſtra in d. c. priuſquàm. 27. q. 2. Ex quo ergò uerba hanc interpretationem important, nec conſtat de contraria intentione ſtatuentium, nō eſt à uerbis recedendū. l. non aliter, ff. de leg. 3. & ſufficit ita ſcriptum eſſe. l. proſpexit, ff. qui & à qui. & c. ſcriptum eſt vi. quæſtio. iij. quinimò ſi uolumus coniecturare rationem & mentem ſtatuentium, non deuiabit à ſupraſcripta interpretatione, ſed potius illam corroborabit. licet enim in dicto ſtatuto nō ſit expreſſa aliqua ratio: tamen licitum eſt coniecturare rationem naturalem, quæ potuit mouere ſtatuentes, & ſecundùm illam coniecturam poſſumus, & debemus ſtatutū extendere, uel reſtringere, ut not. Bald. in l. maximum uitium, C. de libe. præte. & in l. ſcire oportet, ff. de execu. tuto. & Cy. in l. non dubium, C. de legi. facit quod no. Di. in regula ſi. de regu. iur. lib. vj pro hoc tex. in d. l. ſcire. §. ſufficit. ubi allegatur naturalis iuſtitia ad coniecturandam mentem diſponētis, & illa debet præſumi ratio legis, qua uero ſimiliter fuit motus diſponens, ut no. gloſſ. in l. tale pactum, ff. de pact. ſed ratio ſtatuti deferentis lucrum, ſoluto matrimonio, uiro, & non uxori nō pōt dici, ꝙ ſit propter copulam carnalem: quia hæc ratio reperitur pariter in utroque, non autem quo ad debitum carnale ad paria iudicantur, ut in c. quanto, & c. gaudemus, de diuor. imò potius deberetur lucrum uxori, quæ perdidit uirginitatē, quæ eſt altera dos, & multa ſeruitia uiro impēdit, præſertim circa ſobolem, ut in l. aſſiduis, C. qui po. in pig. ha. nec uirginitas pōt amplius reſtitui. 32. q. 5 c. Paulus. nec poteſt coniecturari, ꝙ fuerit propter affectionem coniugalem, ſeu reliquias matrimonij ſoluti: quia hæc ratio ēt militat in uxore: hinc eſt, quod lex non uult ualere pactū de lucro captando, quin ſit utriq; coniugi commune, ut in c. ſi. de dona. poſt di. reſti. facit quod habetur in authē. de æquali do. §. hoc igitur, & in authen. ſed iam neceſſe, C. de dona. ante nup. non ergo poteſt aſſignari alia bona ratio, niſi quia maritus ſuſtinendo onera matrimonij incurrit multa dãna. & licet ad hæc ſupportanda habeat dotem, ut in c. ſalubriter, de uſur. & l. ſi cōſtante, ff. ſol. matrimo. tn̄ ut plurimum nō ſufficit dos ad hæc onera: qnimò tanti ſunt ſumptus in ueſtibus, & ornamētis, ꝙ dos in illis cōſumit̄. Hanc rōnē poſuit Bal. in l. nō ſine ꝑal. & Bar. in tractatu de duobus fratribus. ubi per hanc rationē dixit notabile uerbum, ꝙ ſi pater ſuſtinuit onera matrimonij ipſius, ꝙ illud lucrum, quod acquiritur marito uigore ſtatuti, cedit patri: quia uidetur ꝓuenire ꝓpter bona paterna, ex quibus ſuſtinet onera ipſius matrimonij; & ſic uides ꝙ non habet̄ reſpectus ad copulā: aliàs pater nihil lucraretur, q̄ qdē nō reperitur in caſu noſtro. Nā, ut pręſupponitur in caſu, uir duxit mulierem ad domū, & faciebat oēs expenſas, ſicut ſolet facere maritus uxori ſecū cohabitāti: ꝑparauerat, ut audio, multas ueſtes, & multa ꝑparatoria fecerat, ut cū ea poſtea cū ſolita ſolēnitate conuiuiorū matrimoniū conſummaret; debet ergo gaudere bn̄ficio ſtatuti, cū uerba & mens ſtatuti naturalis ſuadeant, ad idē text & ibi expreſsè tenuit Bal. in l. deo nobis. C. de epi. & cle. ſtatutū .n nō requirit traditionem cum ſolēnitate: ſed ſolū cōtentatur, ꝙ fuerit ducta, & cum ea habitauerit quia per cohabitationem ſuſtinent̄ onera matrimonij: imò plus dicit ſtatutum, ſ. ſufficere, ꝙ iuerit uir ad cohabitandū cum ea: quæ uerba ſunt multū pōderanda. innuūt .n. ꝙ licet nō multū cohabitauerit: tamen, ex quo iuit animo cū ea habitãdi, gaudet bn̄ficio ſtatuti. & ſic nō reqrit,

ꝙ fecerit multas expenſas in ducendo, uel cõmorando. ſi
enim maritus iuit ad habitandum cũ ea, non eſt opus ſo-
lẽni traductione, & nihilominus ſtatutum defert lucrum
marito. ergo præcedens pars, q̃ loquitur, qñ mulier ducit
ad domum mariti, ut cum eo habitet, debet intelligi etiã
ſine ſolẽni traductione. contentatur.n.ſtatutum de effe-
ctu, & non curat de modo. hæc ultima cõſideratio eſt ꝑ-
fectò optima in fauorem uiri. nam rõ ſtatuti debet eſſe
vniformis, in c.maiores, de baptiſmo, cum ſim. Non obſt.
motiuum ſuprà in ↄ̃rium formatum. procedit.n. qñ quæ-
ritur de matrimonio propter ſuam perfectam ſignifica-
tionem. quo caſu intelligi debet de conſumato: q̃a tunc
habet ſuum perfectum ſignificatum, ut in iuribus ibi all.
ſecus, qñ fit mentio de matrimonio, ſeu de marito & uxo
re ad alium finem, ut contingit in caſu noſtro. tunc.n. uer
ba accipiuntur propriè: quia non ſubeſt ratio capiendi il
3 lud ſtrictiſsimum ſignificatum. † Nam, ceſſante ratione il
lius ſtrictiſsimi ſignificati, debet ceſſare illud ſignifica-
tum. c.cum ceſſante, de appel. cum ſimi. at in caſu noſtro
non fit mentio de marito, & uxore propter ſignificatum
perfectum matrimonium, ſed propter onera matrimo-
nij, ut prædixi. Et hæc ſufficiant. NIC. ABB.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

CASVS *in effectu contingens, ſuper quo quid ius poſtu-
let, quæritur, talis eſt. Quondam* Angeletus *Hebræus conuenit
cum magnifico communi* Florentiæ *pro certa pecuniarum quan-
titate annuatim dicto cõmuni* Florentiæ *ſoluenda, ut poſsit liberè
ipſe, ſuiq; filij, & hæredes, famuli, factores, ac ſocij habere
præſtum, & illum exercere in terra* Collis *pro tẽpore quinque
annorum. Item quòd liceret dicto* Angeleto *ſuos ſocios nominare
intra certum tẽpus in capitulis contentum: demum ante, quàm
ſocios nominaret, dictus* Angel. *uita functus eſt; quæritur, an
liceat hæredibus dicti* Angeleti *ſocios nominare, cum ſint intra
tempus, quo liceret dicto* Angeleto, *ſi uiueret, nominare?*

CONSILIVM LXXX.

1 *Nec uenditio, nec locatio conſtat, ſi pretium, ſeu merces fuit re-
poſita in arbitrio tertij.*
2 *Teſtator ſi dixit inſtituo talem hæredem ſub conditionibus infra
ſcriptis, ſi poſteà nullam conditionem expreſsit, ualet hære-
dis inſtitutio, ac ſi purè fuiſſet facta.*
3 *Arbitrium ſi apponitur rei ſubſtantiatæ, deficiente arbitrio, nõ
expirat id, quod principaliter agitur.*
4 *Iudicium hæredis non eſt iudicium defuncti.*
5 *Regula, quòd omnis pactio, ſiue conſiſtat in dando, ſiue in fa-
ciendo, ſiue ſit mixta, tranſit in hæredem, ne iudicium de-
functi per uarias ſimultates corruat, quomodo intelligatur.*

OMnipotentis Dei poſtulato ſuffragio, ꝑ deciſione preſentis ma
teriæ duo ſunt principal'r examinanda. Primũ,
nũquid per mortem dicti Angeleti ante nominationem
ſociorum factam dictus contractus penitus corruerit, ut
hinc inde nulla remanſerit obligatio? Secundò præſup-
poſito, ꝙ principalis contractus cum dicto Angeleto ini-
tus, manſerit, & tranſiuerit in hæredes ipſius Angeleti, an
liceat ipſis hæredibus ſocios iuxta pacta, & capitula con-
uenta nominare, & hoc intra tempus, quo licuiſſet dicto
Angeleto illos nominare? ¶Venio iuxta ordinem ad pri
mum, & uidetur ꝙ per d. Angeleti mortem dictus con-
tractus penitus ſit annullatus per l.fi.C.de contrah.emp.
& l.ſi merces, in princ.ff.locati. in quibus iuribus patet,
1 †.ꝙ nec uenditio, nec locatio conſtat, ſi pretium ſeu mer
ces fuit repoſita in arbitrio tertij, illo nolente, aut nõ ua
lente ſuum arbitrium & iudicium declarare, quaſi loca-
tio, uel uenditio ſit facta ſine mercede, ſeu ꝑtio, ſine q-
bus talis ↄ̃ctus conſiſtere non pot, inſti. de emp. & uend. §.
pretium. Sed in caſu noſtro mortuus eſt d. Angeletus, q
debebat ſocios nominare, ſine quibus contractus non ui-
detur conſiſtere; ergo dictus contractus prorſus corruit.
¶Sed his non obſtantibus, contrarium arbitror firmiter
de iure præualere. Moueor principal'r, quia in caſu no-
ſtro ↄ̃ctus fuit firmus in perſonam d. Angeleti, qui erat
principalis in conuẽtione illa, ut clare colligitur ex te-
nore dictorum cap'lorum. ipſe.n. pro ſe, & ſuis hæredibus
ſe obligauit firmiter ad ſolutionem annuatim faciẽdam
dicto cõmuni Florentiæ; & uoluit, ꝙ illa capitula inita
cum factore ſuo ſeruarentur pro ſe, & ſuis hæredibus.
Item clarius colligitur ex alio capitulo, quo cauetur, ꝙ
non liceret dicto Angeleto ſocios nominare, niſi uſq; ad
certum tempus; & ſic eo non nominante, remanebat con
tractus ualidus ꝑ eo dũtaxat, & ſuis hæredibus. Cũ ergo
ↄ̃ctus habuerit ſua ſubſtãtialia in perſonam d. Angeleti,
licet aliqua accidentalia circũferentia eſſent per d. Ange
letum intra certum tẽpus exprimenda, nõ debet irritari
contractus, ſi illa accidentalia non interueniant, i. ſi ſo-
cios nõ nominauerit; hoc uř optimè in ſimili probari in
2 l.pen.C.de inſt. & ſubſt. ubi patet, † ꝙ ſi teſtator dixit, in-
ſtituo talem hæredẽ ſub condõnibus infra ſcriptis: poſteà
tñ nullam condõnem expreſsit, perinde ualet hæredis in-
ſtitutio, ac ſi purè fuiſſet facta hoc etiam ꝑ illum tex. fuit
general'r de mente Bal. in l.fin.C.cõia de leg. ubi uoluit,
3 † ꝙ ſi arbitrium ponitur rei ſubſtantiatæ. i. perfectę, pu-
ta ĩ acceſſoriis deficiẽte arbitrio non expirat id, qđ prin
cipal'r agitur, ad qđ etiam facit. l. officio, ff. de ↄ̃h. empt.
ſecus, ſi apponitur rei ſubſtantiandæ. i. ↄ̃ctui faciẽdo; quo
caſu ꝑcedit ↄ̃rium s̃ formatum. Nam ſine pretio non po
teſt dici emptio, nec locatio, ut in iuribus præall. meritò
per mortem illius, qui habebat arbitrari ſubſtãtialia cõ-
tractus, expirat contractus: quia hoc caſu à perſona arbi
trante non receditur. l. ſi quis arbitratu, ff. de uerb. obli.
ſed in caſu noſtro ſecus eſt: q̃a ſocij non erãt de ſubſtan-
tia illius contractus, cum dictus Angeletus ſe principa-
liter obligaſſet, & ſociorum noĩatio fuit poſita in optio-
ne ſua; vnde uiuens potuiſſet aliquem noĩare, contractu ĩ
ſuo robore permanente, ut clarè colligitur ex dictis ca-
pitulis. Concludo ergo quo ad primum, ꝙ contractus il
le remanſit ualidus, & tranſiuit in hæredes Angeleti, cũ
pro ſe & ſuis hæredibus conueniſſet. ¶Idem etiam fuiſ-
ſet, ſi expreſsè non feciſſet de hæredibus mentionem: q̃a
regulariter omnis contractus tranſit in hæredem actiuè
& paſsiuè, licet de eo non fuerit cautum, ut in l. ueteris,
C. de contrah. & cõmit. ſtip. & l. ſi pactum, ff. de proba. cũ
ſimili. ¶Circa ſecundũ magis dubitabile, an poteſtas no-
minandi ſocios tranſiuit in hæredes d. Angeleti, ex quo
contractus principalis in eos trãſit. Videtur primò ꝙ nõ:
quia cum illa nominatio dependeret à iudicio, & uolun-
tate dicti Angeleti non poteſt tranſire in hæredem: quia
hæres non põt interpretari uoluntatem, & iudicium de-
functi, ut no gl. in l. idem Põponius ſcribit, ſi frumentũ,
ff. de rei uend. & l. inter ſtipulantem. §. j. ff. de uerb. obl.
4 Probatur ratione. † Nã iudicium hæredis non eſt defun-
cti, cum ſit magna inter eos differentia. l. ſi non ſortem, §.
libertus, ff. de cond. indeb. & l. inter artifices, ff. de ſolu.
Hinc eſt, ꝙ cõmuniter dicũt doct. ꝙ ubicũq; aliquid in-
hæret meræ perſonæ contrahentis, illud non tranſit in
hæredem, ut not. Bart. in l. ea. ff. de uerbo. oblig. & in l. ſi
deceſſerit, ff. qui ſatiſd. cog. probať in l. una. §. ne aũt, de ca
du. tollen. Sed ↄ̃riam ſñiam arbitror in caſu noſtro de iu
re ueriorẽ. Moueor principaliter per l. ueteris, C. de ↄ̃-
5 hen. & cõmit. ſtip ubi datur regula, † ꝙ oĩs pactio, ſiue cõ-
ſiſtat in dando, ſiue in faciendo, ſiue ſit mixta tranſit in
hæredẽ, ne iudicium defuncti per uarias ſimultates cor-
ruat & eſt de mente illius tex. ꝙ omne id, qđ cõmodè põt
adimpleri per hæredẽ, ſicut ꝑ defunctũ, tranſit in hære-
dẽ; ſicut, ex quo ↄ̃ctus & facultas exercendi præſtũ tranſit
in hæredẽ, ut. s̃. dictũ eſt, præſuppoſita ualiditate ↄ̃ctus er
go & poteſtas contrahendi ſocietatẽ, & per conſequens
ſocios nominandi. non.n. apparet, quare hoc debeat ma-
gis conuenire dicto Angeleto defuncto, q̃ ſuo hæredi; ꝑ
hoc facit theorica Bar. in l. ſi qs arbitratu, ff. de uer. obl.
in illa q̃one, an compromiſſum factum tanq̃ in arbitrum,
tranſeat in hæredem, cum alias factum tanquam in arbi-
trum non tranſiret, ut in c. ſi. de arbi. & in l. diẽ proferre.
§. j. ff. eo. Et concludit, ꝙ aut aſſumitur arbiter ſuper cõ-
tractu celebrãdo; & nõ tranſit, ſicut dř in arbitrio; aut aſ-
ſumiť ſuper iam celebrato, puta ſuper acceſſoriis; & tunc
ſicut ↄ̃ctus ipſe tranſit in hæredẽ, ita & ipſum compromiſ
ſum rõne acceſſorij, arg. in l. fundi uenditor. ff. de ↄ̃h. em.
& in c. ſi ſuper gratia, de offi. dele. lib. 6. Idem dicendum
in ſimili, quod cum nominatio ſociorũ ueniat acceſſoriè
ad ↄ̃ctum principalem, qui trãſit in hæredem, debet ipſa
nominatio trãſire; qđ uidetur expreſsè de mẽte Bal. poſt
Butr. in d. l. fin. C. cõia de leg. ubi uolunt, ꝙ ex quo ↄ̃ctus
non corruit deficiente arbitrio, q̃a arbitrium uerſatur
circa accidentalia; põt ſuppleri, ꝙ ipſi ↄ̃ctui deeſt. Præte-
rea ad hanc ſñiam adduco theoricã Bar. in l. ſi quis à fi-
lio. §. fi. ff. de leg. j. ubi apertè limitat illã regulam uulga-
tã, ꝙ hæres non põt interpretari uoluntatẽ, & iudicium
defuncti, ut habeat locũ, qñ ex illa interpretatione reus
uenit condẽnandus, ſeu poſſet dãnum pati, ut tolleretť al
teri defenſio; quibus caſibus dicũtur procedere ↄ̃ria: ſe-
cus aũt, ubi ex illa declaratione nemo uenit cõdẽnãdus,
uel dãnificãdus, licèt fortè poſſet per interpretationẽ re-
ſtringi lucrũ, ut optimè probatur in d. l. ſi quis à filio. ubi
apertè colligitur, ꝙ ſi defunctus legauit alicui Stichum
ſeruum, & nõ apparet, de quo Sticho ſenſerit, cũ plures
haberet ſeruos eiuſdẽ noĩs, declaratio ꝑtinet ad hrdẽ; q
declarando põt reſtringere lucrũ legatarij: q̃a forte te-
ſtator ſenſit de meliori, & hæres poterit eligere medio-
crẽ, ſeu uiliorẽ. Si ergo hæres declarat uoluntatẽ defun
cti, ubi põt alter aliquale ĩtereſſe ꝑtẽdere, puta circa ma
ius lucrum, ergo fortius debet in caſu noſtro hæres dicti
Angeleti poſſe declarare ſocios ſuos, cũ nullum intereſſe
poſſit inter uoluntatẽ defuncti, & hrdis cõitas Florentiæ
ꝑtendere. Ad idẽ facit optimè. l. fi. C. cõia de lega. ꝑall.
ubi ſi teſtator legauit alicui unũ ſeruũ, & dedit optionẽ
tertio, ſi ille nõ uult, aut nõ põt, quia mortuus eſt, elige-
re, deuoluitur ptãs eligendi ad ipſum legatariũ, de cuius
cõmodo principal'r agitur. ita dicamus in propoſito, ꝙ cũ
defunctus Angeletus nõ ualeat ſocios noĩare, debet ptãs
contrahendi ſocietatẽ, & ſocios noĩandi tranſire in hære
dẽ, ad quem tranſit dictus contractus principalis, & ipſius
commoditas; nec debet quis admitti ad ↄ̃dicẽdum, quod
ſibi non prodeſt, & alteri nocere intendit. l. j. §. denique,
ff. de aqua plu. arc. & hæredes & defunctus cenſentur ea-
dem perſona, in auť. de iureiu. quod præſta. ab his, maxi-
mè cum filius eſt hæres. l. fi. C. de impub. & aliis ſubſti. &
35. q. 3. § Hac authoritate. nec ob. ſi dicatur, ꝙ ſaltẽ de-
bet adiri bonus uir, i. iudex, ut ſocios declaret: non autẽ
debet hæres declarare, ut d. l. officio, ff de contrahen. em.
& l. domum, eo. ti. quia dico illud procedere, qñ quis ar-
bitraretur ad cõmodũ proprium, & in alterius præiudi-
ciũ; quod in caſu noſtro ceſſat: tũ q̃a nõ agitur de præiu-
dicio cõitatis Florẽtiæ: tũ quia in caſu noſtro nõ tertius,
ſed ipſe Angeletus habebat noĩare. unde ſicut defunctus
poterat nominare, & ita ipſe hæres debet poſſe. Abſurdũ
enim eſſet, ꝙ iudex deberet nominare ſocios, cum ſocij
eliguntur ex ſpontanea uoluntate, adeò, quod nemo põt
ſuis hæredibus imponere, ut certos ſocios habeant. l. ne-
mo poteſt, & l. adeò, & l. cum duobus. §. idem reſpondit,
ff. pro ſocio. Et hæc ſufficiant. NIC. ABB.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

EX *themate mihi narrato tria in effectu dubia ueniunt di-
ſcurrẽda ad claram facti deciſionem.* ¶*Primum, nunquid dictus
ſer Stephanus debuerit, ſeu potuerit ſepeliri in loco ſacro, cum di
ceretur fœnerator per publicam famam, ac etiam de fœnore pro-
bari poteſt per teſtes, quibus fuit fœneratum.* ¶*Secundum, præſup
poſito, quòd non debuerit in loco ſacro ſepeliri, an debeat nunc
exhumari, & de loco ſacro procul, abiici, ſi probari poteſt eum
fuiſſe uſurarium in uita modo prædicto.* ¶*Tertium dubium, ad cu
ius inſtantiam, ſeu accuſationem, uel proceſſum poterit iſta ex-
humatio fieri.*

CONSILIVM LXXXI.

1 *Fama cum aliis adminiculis ſufficit ad probandum quem uſura-
rium manifeſtum,*
2 *Poſſeſsio diuturna ad hoc, ut probetur, non obſtat, ſi unus teſtis di
cat de uno tempore, alius de alio.*
3 *Mulier palam dicitur, quæſtum facere, licet in publico ſe nõ pro-
ſtituerit, ſed in domo ſua, uel alterius cuilibet indifferenter
poſtulanti.*
4 *Eps poteſt exercere pœnas* Lateran. *concilij contra uſurarios.*
5 *Legatus, etiã Cardinalis, non poteſt diſpenſare contra concilium.*

IEſu Chriſti Saluatoris præſidio prius de-
uotè inuocato, Videtur ꝙ di-
ctus Ser Stephanus licitè potuerit in ſacro ſepe-
liri: quia iura excludunt ab eccleſiaſtica ſepultura mani-
feſtos uſurarios dũtaxat, ut in c. quia in oĩbus, de uſur. &
cle. cos, de ſepul. Ser Stephanus non probatur, ꝙ fuerit
manifeſtus uſurarius, ſiue capiamus, manifeſtus pro noto
rio, ſiue in ſua propria ſpecie, prout differt à notorio. nã
iſte non poteſt probari uſurarius, niſi per famã, quæ non
inducit notorium, nec manifeſtum, ut plenè no. in c. ue-
ſtra, de coha. cle. & mu. & in c. cum diœceſi, de uſur. ubi
expreſsè patet, ꝙ ſola fama non ſufficit, ut quis dicatur
manifeſtus uſurarius; ad idem, quod no. Bar. in l. de mino
re. §. tormenta, ff. de quæſtio. nec teſtes, quibus dicit fuiſ-
ſe fœneratum, probant illum uſurarium manifeſtum: tũ
quia in proprio facto deponunt; ergo non debet eis dari
fides: quia licet ↄ̃ ſe quis poſſit teſtificari; pro ſe tamẽ mi
nimè. 14. q. 2. in prin. & ĩ c. nullus, ff. de teſti. & 3. q. 3. c. nul
lus: tũ quia ſunt ſingulares in dictis eorum, cum quilibet
deponat ſibi fuiſſe fœneratum: ſingulares autem teſtes nõ
probant, ut in c. cum dilecti, de elec. & in c. tam literis, de
teſti. cum ſimi. & præſertim non probant qualitatem ma-
nifeſti, cum ipſis ſingulariter adhibitis fœnus fuerit exer
citatum. manifeſtum enim reſultat ex actibus, palam &
publicè geſtis, ut in c. j. de poſtu. prela. & no. in d. c. ueſtra.
¶Sed his non obſtantibus contrariam ſñiam dico de iure
mero præualere. Et primò de hoc arbitror eſſe caſum
expreſſum in d. cap. cum in diœceſi, de uſur. ubi clarè li-
1 quet, † quòd fama cum aliis adminiculis ſufficit ad pro-

bandum, quem uſurarium manifeſtum, ut excludatur ab
eccleſiaſtica ſepultura. & idem ibi gl. & Io. And. ſatis ſen
tit in gl. ſua in c. j. de uſuris, lib. 6. in uerbo, manifeſtos, in
fine; ſequitur Ang. de Peruſio in quadam ſua diſputatio-
ne, quæ incipit, Aſtenſis miles, & Fed. de Senis conſi. 62.
ubi dicit ſolam famam ſufficere cùm quibuſdam admini-
culis, cùm agitur, ut vſurarius arceat à ſepultura eccle-
ſiaſtica, & ut remoueatur à cõmunione altaris, & ut non
recipiantur ab eo oblationes, & ſic quo ad pœnas contẽ-
tas in concilio generali, de quo in c. quia in omnibus, de
uſu. ad illud enim cõcilium ſe refert in d. c. cùm in diœ-
ceſi. Sed in caſu noſtro concurrit primò fama publica, ut
preſupponitur in facto. Itẽ dictum multorum teſtiũ, qui-
bus fuit fœneratum; qđ negari non põt, quin faciant in
caſu noſtro adminicula, cùm nõ agatur de ipſorum cõmo
do, ſed ſolùm de pœna ſpirituali. vnde ſic deponũt lega-
tarij pro ualiditate teſtamenti, cùm principaľr non agi-
tur de eorum cõmodo, licet ſecundariò redũdet ad eorũ
cõmodum, ut inſti. de teſta. §. legatarij facit. l. dictãtibus,
C. co. & quod no. in c. j. de teſti. & doct. in c. inſuper, eo. ti.
ita fortius potuerũt iſti deponere ad ꝓbandum illũ uſu-
rarium; præſertim cùm ſolum tunc agaẽ ad pœnam ſpiri-
tualem, nec agitur principaľr uel ſecundariò de eorum
cõmodo: quinimò uoluit do. Ang. de Peruſio in dicta di
ſputatione, ꝙ ubi ſolùm agiẽ ad ꝓbandum quem manife-
ſtum uſurarium, teſtes, qbus fuit fœneratum, plenè ꝓ-
bant, ex quo non agiẽ de eorum cõmodo principaliter, &
ſic non deponũt in facto proprio. nec obſtat, ꝙ ſint ſingu-
lares: quia nõ poſſunt dici ſingulares, cum agitur de ꝓ-
bando aliquo uľi habẽte in ſe plura particularia, ſi teſtes
ſingulariter deponant de actibus particularibus; ſicut in
ſimili dicit gl. ſingularis in l. ob carmen, ff. de teſti. q̃ dicit,
2 † ꝙ cum ꝓbanda eſt poſſeſſio diuturna, nõ obſtat, ſi vnus
teſtis dicat de vno tẽpore, & alius de alio: quia ex dictis
eorum reſultat totum, de quo quæriẽ. & facit quod in ſi-
mi. no. Inn. in c. qualiter & qñ. ij. de accuſ. & quicquid ſit
de dicto Angel. an plenè ꝓbent ibi teſtes, qa nunc diſpu-
tare non intendo: illud tñ ueriſſimum & abſolutum eſt,
ꝙ ſaltem adminiculãtur plurimum; ergo cũ fama publi-
ca plenè ꝓbet, illum Ser Stephanum fuiſſe manifeſtum
uſurarium, ſaltem quo ad pœnas ſpãles prædictas, cùm
agatur de modico ꝑiudicio, & expedit animabus ipſorũ
uſurariorum, & aliorum, ut facilius arceanẽ. Præterea ꝙ
dictus Ser Stephanus fuerit manifeſtus uſurarius, ꝓbatur
expreſsè per authoritatem Bar. in l. ij. ff. de fur. & Ange.
in dicta diſputatione: Aſtenſis miles. dicit enim Bar. quẽ
ſequitur Ang. ꝙ eoipſo efficitur uſurarius manifeſtus, ꝙ
indifferẽter quis in camera ſua mutuet ſub uſuris omni-
bus poſtulantibus, licet nullum erexerit altare ad fœne-
3 randum, & ꝓ hoc. l. palàm, ff. de ritu nupt. ubi patet, † ꝙ
mulier palam dicitur quæſtum facere, licet in publico ſe
non ꝓſtituerit, ſed in domo ſua, uel alterius cuilibet in-
differenter poſtulãti, & quod plus eſt, ſufficit ẽm eos hæc
probatio ad reddendum teſtamẽtum nullum abſque alia
confeſſione, & publicatione ꝑ Epiſcopum fiẽda. ꝙ autem
mutuauerit omnibus indifferenter uenientibus, & poſtu-
lantibus, poterit ꝓbari per illos, quibus fuit fœneratum
ẽm Angel. ¶ Præterea, & tertiò, ꝙ dictus Ser Stephanus
fuerit publicus uſurarius, facit authoritas Bald. in l. j. C.
de ſacroſ. eccl. dicens eum intelligẽdum eſſe manifeſtum
uſurariũ, de quo eſt cõmunis opinio, ꝙ ſit manifeſtus uſu
rarius, dũmodò per duos aut tres probetur, ꝙ fuerit uſu-
rarius; & rectè loquitur. nam ex his reſultat ꝓpriè ma-
nifeſtum in ſpecie ſua, quod iura cõtra uſurarios requi-
runt. non. n. iura requirunt factum notorium, ſed mani-
feſtum. nec ſubeſt cauſa impropriandi, ſeu reſtringendi
illud uerbum, cũ fuerit in fauorem uſurariorum, qđ non
eſt dicendum. uerba enim ſunt in proprio ſignificatu in-
telligenda, ex quo nõn conſtat de cõtraria intentione, ut
in c ſi. de uerb. ſig. & in l. non aliter, ff. de leg. iij. Ex qbus
oĩbus apertè cõcludit, ꝙ per dictas ꝓbationes dictus Ser
Stephanus debuit dici manifeſtus uſurarius, & per con-
ſequens non debuit ſepeliri in ſepultura eccleſiaſtica, ut
in iuribus præalleg. ¶ Ex his infertur ad ſecũdum dubiũ,
nunquid debeat nunc inde exhumari, factis prædictis ꝓ-
bationibus. Videtur primò, ꝙ nõ: quia poſt mortem non
poteſt quis reguľr accuſari, niſi ſaltem crimen defuncti
fuerit euidens, ita, ꝙ nulla alia exigaẽ probatio, ut no. gl.
& clarius poſt eam Archid. 88. diſtin. c. fin. facit quod no.
14. q. 3. c. uſura. Crimina. n. morte extinguuntur, & relicti
ſunt defuncti Dei iudicio, diſtin. 23. c. quorũdam. & 32. di
ſtin. c. erubeſcant, cum ſimi. ¶ Præterea corpus iſtius Ser
Stephani fuit ſequeſtratum ob hanc cauſam fœneratitiã
per Epiſcopum loci. & demum fuit facta per eũdem rela-
xatio; ergo non debet amplius de hoc diſcuti: tùm quia
de facto vnius hominis ſæpius quærendum non eſt, ut in
l. licet, ff. nau. cau. ſta. & no. in c. de his, de accu. uidelicet
ꝙ Epiſcopus relaxando interdictũ, uidetur fuiſſe inter-
locutus, ꝙ iſte non fuerat uſurarius, & ſic tranſiit per la-
pſum decendij in rem iudicatam, ut in cle. ſicut, de app. fa
cit. c. cum dilecti, de elect. cum ſimil. ¶ Sed quãquam di-
cta uideantur obſtare, tñ in contrarium ſe habet ueritas.
Et primò uidetur tex. in d. c. cum in diœceſi, de uſur. ubi
4 habetur, † ꝙ epiſcopus poteſt exercere pœnas Lateranẽ.
concilij contra uſurarios, de quibus cõſtet per famam, &
alia argumẽta. Et inter ceteras pœnas Lateranẽ. concilij
eſt, ut non admittantur ad eccleſiaſticam ſepulturam, ut
in d. c. quia in omnibus: ſed contra dictũ Ser Stephanum
erat publica fama. Item alia plurima argumẽta, ut patet
ꝑ dicta illorum, quibus fuerat fœneratum, ſeu alia; ergo
non debuit ſepeliri in eccľiaſtica ſepultura. Preterea eui
dens eſt, de quo conſtat ꝑ coniecturas, ut l. licet impera-
tor, ff de leg. j. facit. c. ad noſtram, de emp. & uẽ. ſed cõtra
d. Ser Stephanum erant prædictæ urgentes coniecturæ;
ergo ſatis peccatum ſuum erat euidẽs. poſſunt ergo ꝓba
tiones recipi de prædictis non ad publicandum nũc pec-
catum, ſed ad faciẽdum fidem, ꝙ peccatum erat tunc ma-
nifeſtum, & per conſequens ꝙ non debuit ſepeliri in cæ-
meterio. Præterea decedens in peccato mortali, nõ de-
bet habere ſepulturam eccleſiaſticam, in c. ſi. iuncta glo.
88. diſtin. idem no. glo. in c. ex parte, de ſepult. & in c. ij. &
c. cum ad monaſterium, de ſtatu reg. & in c. quia in om-
nibus, de uſur. Iſte aũt Ser Stephanus deceſsit in peccato
mortali, ex quo non mandauit uſuras reſtitui; ergo non
debuit ſepeliri in cæmeterio eccleſiaſtico; & ſi de facto
ſepultus fuit, debet inde exhumari, ſi poſſunt ſua oſſa di-
ſcerni ab oſſibus fideliũ, ut in c. ſacris, de ſepul. & in uſu-
rario de facto ſepulto, ꝙ debeat exhumari, tenet gl. ĩ cle.
eos, de ſepult. in uerbo, eis à quibus, & idẽ ibi Pau. & Io.
de Lig. non obſtant contraria, quia procedunt in peccato
occulto: ſed iſtud non põt dici occultum, ſed manifeſtũ,
ex quo contra illum degenerabat publica fama cum aliis
argumẽtis; facit. c. tua, & quod ibi no. de coha. cle. & mu.
Non obſtat ſecundum, quia Epiſcopus illam relaxationẽ
fecit ſine cauſæ cognitione, & ad preces amicorũ filij di-
cti Ser Stephani. Item factum extraiudiciale non tranſit
in rem iudicatam, ut in c. cõcertationi, de app. lib. 6. ma-
ximè qñ fit ſine cauſæ cognitione, ut no. gl. & Inn in c. ex
parte prima, de uerb. ſig. & quod malè factum eſt, poteſt
ille idem, q fecit, corrigere, ex quo nõ poterat in illo fa-

cto diſpenſare iuxta theoricam Hoſt. in c. diuerſis falla-
ciis, de cleri. coniu. facit. c. qualiter & quando, primò de
accu. & c. noſti, de elect. maximè qñ hoc facit publica au-
thoritate, ſicut eẽps in caſu noſtro, iuxta not. in c. ſi quis
presbyterorum, de reb. eccle. non alie. non. n. poterat eẽps
diſpenſare contra concilium, de quo in d. quia in omni-
bus, arg. cle. ne Romani, de elec. per tex. iuncta gl. in c. di-
lectus. j. de præben. & c. dilecto, eod. tit. in quibus patet,
5 † ꝙ regulariter etiam legatus cardinalis nõ poteſt diſpẽ
ſare contra concilium. Et hoc de conſenſu. ¶ Quo ad ter
tiũ & ultimũ breuiter dico eẽpm poſſe ex officio ſuo, facta
ſibi fide de fama & aliis argumentis, facere exhumari ꝑ
tex. expreſſum in d. c. cum in diœceſi. Item puto, ꝙ quili-
bet bonus Chriſtianus poterit hoc denuntiare eẽpo, & pe
tere, ut debeat exhumari. cum cuiuſlibet boni Chriſtia-
ni interſit, ut ſacra deuotiſſimè tractentur, & ut alij
terrore pauefacti, deſiſtant ab hoc nefandiſſimo cri-
mine, arg. in c. ſi. qui ma. accuſa poſſ. & in c. præterea. 2. &
c. cum in diœceſi, de ſpon. & 2. q. 1. c. ſi peccauerit. Præte-
rea ius publicum conſiſtit in ſacris. 1. diſt. c. ius publicum.
Vltimo etiam dico, ꝙ quãquã dictus Ser Stephanus non
mãdauerit uſuras reſtitui, nihilominus poſſunt hæredes
ſui compelli, ut reſtituant uſuras per defunctum extor-
tas. ſicut enim ipſe obligatur ad reſtituendum, de uſu-
ris per totum, ita & hæres, qui ſuccedit in locum de-
functi, ſiue ſit filius, ſiue extraneus, ut eſt tex. apertus in
c. tua, de uſur. maximè hoc procedit tenẽdo, quòd uſuræ
repetantur per condictionem indebiti; quod tenet gl. in
c. ſi epiſcopum. 16. q. 6. & in c. Michael, de uſur. Et hæc
ſufficiant. NIC. ABB.

CONSILIVM LXXXII.

1 *Creditor non tenetur de leuiſsima culpa, ſeu de caſu fortuito.*
2 *Culpa leuiſsima quæ dicatur, quæ leuis, quæ lata.*

OMnipotentis Dei poſtulato ſuffragio, il-
lud de iure quæritur, an hæ
res quondam Angeleti Hebræi præſtatoris te-
neatur ad emendam damni, ſi quid contingat in rebus
apud eum pignoratis, & hoc tam inſpectis capitulis, & pa
ctis initis inter dictum Angeletum, & commune Senarum
quàm iuris communis cenſura; & profectò ex capitulis,
& pactis antedictis nõ poteſt ſuper hoc aliqua deciſio ſu
mi, cum ſuper hoc articulo minimè diſponant. recurren
dum eſt ergo ad iuris communis diſpoſitionem, cui etiã
1 Iudei ſubiiciuntur, ut in l. Iudæi, & l. ſi qua, C. de Iudæis.
† de iure uerò communi indubitati iuris eſt, creditorem
non teneri, ſiue pignus perditum ſit, ſiue deterioratum,
niſi de dolo, lata, & leui culpa: de leuiſſima autem, ſeu de
caſu fortuito non tenetur creditor, ut probatur in l. ij. &
l. quæ fortuitis, & l. ſi creditor, & l. ſi nullã, & l. creditor,
C. de pig. act. & in l. ſi ſeruos, ff. eo. & inſti. qui. mo. re. con-
trahitur obli. l. fi. & in l. contractus, ff. de reg. iu. cum mul-
tis aliis ſiľibus. Si ergo dolo, & lata culpa, ſeu leui ipſius
creditoris pignus eſt perditum, uel deterioratum, tene-
tur ipſe creditor debitori ad intereſſe, ut in iuribus legiẽ
& no. ſecus, ſi periit, uel deterioratum eſt pignus caſu for
tuito. uel leuiſſima culpa: non autem tenetur creditor de
leuiſſima culpa: quia cõtractus iſte fit gratia utriuſque, ſ.
creditoris, & debitoris, ut legitur & notatur in d. §. fi. in-
ſti. qui mo. re. contrahi. obl. & in d. l. contractus. ¶ Sed cir
ca prædicta ꝓpõt principaliter dubitari de duobus. Primò
cui incumbat onus probandi, an pignus perierit, uel fue-
rit deterioratum cum culpa, uel ſine. Secundò quia ſu-
pradictum eſt, creditorẽ non teneri de leuiſſima culpa,
2 ſed de leui, uel lata, † uidendum eſt, quæ dicatur leuiſſi-
ma culpa, quæ leuis, & lata. ¶ Circa primum, cui. ſ. incum
bat onus probandi, opiniones ſunt, ut plenè notatur per
gl. & doc. in l. ſi creditor, C. de pig. act. & in l. ſi quis ex ar-
gentariis. §. pen. ff. de eden. Et non inſiſtendo in op. cõtra-
riis, cõis & uera ſententia eſt, ꝙ amiſsio ſeu perditio ſem
per debet probari per ipſum creditorem, qui caſum al-
legat: ſed ꝙ ſine culpa ſua ꝑdiderit, fiẽda eſt hæc diſtin-
ctio. Quidam ſunt caſus, qui de facili non contingũt ſine
culpa, ut furtum, uel incendium; & in iſtis debet creditor
probare, ꝙ ſine culpa ſua perdiderit. Quidam ſunt caſus
uerosimiliter ſeparati à culpa, ut puta incurſus hoſtium;
& tunc ſatis eſt probare caſum, cũ per illũ uerosimiliter
excludatur culpa; ita concordando opi. contrarias dixit
Bar. & benè in d. l. ſi creditor. Qualiter autem probetur
caſus dicendum eſt, ꝙ quidam ſunt caſus multum manife
ſti, ut ruina, incendium, uis hoſtium, & ſimiles; & iſti pro-
bantur manifeſtè. Quidam ſunt caſus fortuiti, clandeſti-
ni, & occulti, ut furtum; & tunc probatio fit per coniectu
ras, ut quia oſtium reperitur ruptum, & famulus aufugit,
& ſimilia, arg. in l. non omnes. §. à barbaris, ff de re mili.
ita concludit Bar. & benè in d. l. ſi quis ex argentariis, &
fuit de mente doctorum in d. l. ſi creditor. & eandem di-
ſtinctionem puto fore fiendam, qñ contingit damnum in
rebus pignoratis. debet. n. creditor probare apertè, uel
præſumptiuè, ꝙ ſine culpa ſua, ſaltem leui contigerit de-
terioratio. Ad prædicta addo unum no. modum proban-
di deteriorationem, qui elicitur ex tex. & ibi no. ꝑ Bart.
in l. iij. C. de murilegu. lib. xj. ſcilicet ut ſufficiat probare,
ꝙ in tanto tempore debeat poſſe eſſe corruptæ tot ex il-
lis ſupellectilibus, uel de illis rebus, arg. ĩ l. fi. ff. de ali. pu.
præſtan. Nam multæ res ſunt, quæ ſolo tractu temporis
ſolent deteriorari, quantũcũq; diligenter cuſtodiantur,
ut foderaturæ & ſimilia. Circa ſecundum, ſ. quæ ſit lata,
leuis, & leuisſima culpa, licet multa ſcribantur, ut no. in
l. ꝙ Nerua, ff. depoſiti. tñ ſequendo ibi Bar. cuius dicta cõ
muniter approbantur, dicendum eſt, ꝙ lata culpa eſt de-
uiatio incircũſpecta ab ea diligentia, quam communiter
habent homines, qui ſunt eiuſdem conditionis, & profeſ
ſionis: leuis uerò culpa eſt deuiatio circũſpecta, ab ea di-
ligentia, quam adhibent homines diligentes, & qui ſunt
eiuſdem conditionis, & profesſionis. leuisſima uerò cul-
pa eſt deuiatio incircũſpecta ab ea diligentia, quam ha-
bent homines diligentes, & diligentisſimi eiuſdem condi-
tionis, & profesſionis quæ omnia ſunt declaranda, ut ple-
nè no. in l. quod Nerua: ad propoſitum tamen breuiter di-
cendum ſatis eſſe creditori præſtatori, ꝙ habuerit in re-
bus pignoratis illam diligentiam, quam ſolent adhibere
homines diligentes eiuſdem conditionis, & profesſionis:
non autem tenetur, ſi non adhibuit eam diligẽtiam, quã
ſolent adhibere homines diligentisſimi eiuſdem condi-
tionis, & profesſionis. Et hæc ſufficiant. NIC. ABB.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

*Diſponente ſtatuto terræ Collis, quòd quilibet tranſiens per
territorium dictæ terræ cum animalibus, ſeu aliis rebus, de qui-
bus debeat ſolui gabella, teneatur ibi certum quid nomine ga-
bellæ, ſeu uectigalis ſoluere, & gabellã fraudans, incidit in certã
pœnã eodẽ ſtatuto comprehenſam. ¶ Accidit nouiſsimis diebus,
quòd quidam forenſis cum certis porcis tranſitũ habuit per uiã
& cõe territorium dictæ terræ Collis, & S. Geminiani, et tandem,
diuertit ad territorium S. Geminiani, & ibidem ſoluit gabellam
allegatur per hoĩes terræ Collis; quod dictus forẽſis contra gabellã
fran-*

*fraudauit:quia tranſiuit per illam uiam publicam, quæ erat de
territorio dictæ terræ ſancti Geminiani,& nullam ibi ſoluit ga-
bellam.* Replicatur *per dictum forenſem, quòd non tenebatur ibi
ſoluere gabellam, ex quo non declinauit ad proprium, & ſingula
re territorium ipſorum, ſed tranſiuit duntaxat per illam uiam pu
blicam, quæ eſt de territorio utriuſque terræ ſ. Collis, & ſancti
Geminiani. Quæritur quid iuris.*

CONSILIVM LXXXIII.

1 *Commune dicitur meum non propriè, ſed per fictionem.*
2 *Verbum, ſuum, eſt ambiguum.*
3 *Nullus citra principē poteſt imponere uectigalia de iure cōmuni.*

SAluatoris Ieſu Chriſti poſtulato ſuffragio,
Vr̄ primò, ꝙ uectigal ſeu gabellā
tenebat̄ forenſis prædictus ſoluere in dicta terra
Collis, qm̄ diſponit dictæ terræ ſtatutū iā antiquū, ut tran
ſiens per territorium dictæ terræ teneatur ſoluere gabel
lam de rebus inuectis: ſed territoriū cōe pōt dici propriū,
ut in l. ſerui electione. §. j. ff. de l. j. facit l. ſi domus §. ſi. ff. e.
ti. ergo tenebatur tranſiens per territorium cōe ſoluere.
¶ Sed his minime obſtantibus, diuerſā ſentētam arbitror
uerioré. moueor ad hanc ſententiam ex duplici capite.
Primò ex defectu uoluntatis, uoluntatis autem defectus
colligitur ex uerbis ſtatuti, per quæ, alio non apparente,
colligitur uoluntas diſponentium, ut in l. non aliter, ff. de
le. 3. & l. Labeo, de ſupellec. leg. & c. fin. de uer. ſign. cum ſi
milibus. Cum. n. uerba ſtatuti diſponant de tranſeūte ſeu
intrante territorium terrę Collis, & nil dicant de territo
rio cum alia terra cōi; euidenter colligitur, ꝙ uoluerunt
diſponere de gabella ſoluenda in proprio territorio, &
non in cōi, conſequentia dilucidè probatur ex eo, quia il
lud, quod eſt cōe, nō pōt dici meum propriè ſumpto uo-
cabulo; qa illa uerba ſtatuti, territoriū terræ Collis, com
prehēdūt territoriū ꝓpriū dictæ terræ Collis: quia ille
genitiuus terræ Collis denotat dñiū, ſicut hoc ꝓnomen
meū, & tuū, ut no. in c. j. de poſtu. præl. & in l. Quintus, ff. de
1 auro & arg. legato. † id autem, qđ eſt cōe, dr̄ meū non pro
priè, ut dixi, ſed per fictioné, ut no. gl. in l. id qđ nr̄um, ff.
de reg. iu. & Bar. in l. ſerui electione, in ſi. præal. uř tex. in
l. illud, ff. de rit. nup. & 12. q. j. ſi ergo, licet gl. aliud ſenſe-
rit & minus benè: quia debet intelligi ſm̄ prædicta, & no.
Bar. in d. l. ſerui electione, & facit ꝓ hoc tex. bonus in l. pu
2 pillus, in ſi. ff. de uer. ſig. ubi dr̄, † ꝙ uerbū, ſuum, eſt ambi-
guū, id eſt dubiū, quia pōt referri ad totum, & ad partem.
Et ideò ꝯſuluit ibi iuriſconſultus, ꝙ is, qui iurat ſuū non
eſſe, adijciat in iuramēto, nec ſibi cōe eſſe, quaſi in illo iu-
ramēto nō ueniret cōe, cùm in iuramēto debeat fieri ſtri
cta interpretatio, ne quis incidat in periuriū, ut no. in c. pe
nul. de iur. ergo idē, & fortius dicēdū in caſu nr̄o, qui eſt
odioſus tanquàm ꝯ ius, & alteri præiudicialis, ut in regu-
la, odia, & reg. in pœnis, de reg. iur. lib. vj. & l. ſi præſes. & l.
interpretatione, ff. de pœnis. & ſecundum prædicta intel-
ligenda eſt etiam glo. in c. præſenti, de præben li. 6. ſed in
ſtatutis maximè exorbitantibus a iure cōi, ſicut ſunt iſta
de uectigalibus ſoluendis iuxta id, qđ legit̄ & no. in l. ue-
ctigalia, ff. de uectig. & c. ſuꝑ quibuſdā, de uer. ſign. non ha
bet locū ſenſus improprius, & fictus: ſed uerba debent in-
telligi propriè & ſtrictè, ut in l. ſi qñ, C. de inof. teſt. & l. 3.
§. hæc aūt uerba, ff. de neg. geſt. & in c. nr̄a, de iniurijs per
Bar. in l. oēs populi ff. de iuſti. & iu. Io. An. in reg. pro poſ-
ſeſſore, de reg. iu. li. 6. in Mercu. ergo dictum ſtatutum nō
debet trahi ad territoriū, qđ eſt cōe terræ Collis, & ſan-
cti Geminiani uel alteri cuicūq; & ꝓ ꝯñs defecit in hoc ca
ſu uoluntas ſtatuētiū; ergo ceſſare debet ſtatutū, de ſen
ten. ex cōica. c. a nobis ¶ Secundò probat̄ præmiſſa conclu
ſio ex poteſtatis defectu ex quo. n. territoriū eſt cōe, non
poſſet terra Collis, etiā ſi uellet imponere onus uectiga-
lis ſoluendi ſine conſenſu terræ ſancti Geminiani: quia,
ubi unus ex dominis uult diſponere ex toto ad uſum non
deſtinatū, non pōt; unde non ualet, quicquid agat, donec
alius dñs conſenſū ſuū præſtiterit, ut ꝓbat̄ in l. ꝑ fundum
ff. de ſer. ruſti. prædi. no in l. Sabinus, ff. cōi, di. & in regula
in re cōi, de re. iu. li. 6. no. Bar. in d. l. ſerui electione. ſpecia
le. n. eſt in fiſco, ut rōne partis poſſit diſponere de toto, ut
legit̄ & nota. in l. j. C. de alie. rerū fi. cū priua. & in l. ij. C.
de cōi rerū alie. ſed uia publica non eſt deſtinata ad ue-
ctigal percipiendum: † imò de iure communi nullus citrà
3 principē poteſt imponere uectigalia, etiam in territorio
proprio, ut d. cap. ſuper quibuſdam, & l. uectigalia, præ-
alleg. ergo non potuiſſet, nec etiam hodie poſſet terra
Collis, ſeu commune ipſius imponere uectigalia, etiam
in territorio proprio, ut in d. c. ſuper quibuſdā, & l. ue-
ctigalia, præalleg. ergo non potuiſſet, nec ēt hodie terra
Collis, ſeu commune ipſius imponere ſine conſenſu ter
ræ ſancti Geminiani aliquod onus gabellæ in territorio
communi. ¶ Ad contrarium in principio formatum, di-
cendum, quòd procedit in legatis, in quibus largior fit
interpretatio, ut in l. in teſtamentis, ff. de reg. iur. & in c.
cum dilecti, de don Et quia prædicta ſatis de iure clara
ſunt, amplius non inſiſto. NIC. ABB.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

CASVS, *ſuper quo conſiliū de iure quæritur, ſic in effectu
ꝓponitur. Ad petitionē cuiuſdā Mini de Tholomeis procuratoris
matris ſuæ, iudex Senenſis in actione perſonali mota, ſeu propoſi
ta contra dominū Guidonem Senenſem ob ipſius Guidonis contu-
maciam prætenſam induxit dictum Minum procuratorio nomine
in poſſeßionem ex primo decreto quorundam bonorum dicti do-
mini Guidonis, denique poſt interpoſitionem primi, & ante inter
poſitionem ſecundi dictus dominus Guido fuit condemnatus in ci
uitate Senenſi de crimine læſæ maieſtatis, omnibus eius bonis pu
blicatis, poſt cuius condemnationem, & publicationem fuit ad
petitionem dicti Mini ſecūdum decretum ſuper dictis bonis inter
poſitum, citationibus prius factis ad domum ſolitā habitari per
dictum dominum Guidonem, cōmuni Senenſe, cui bona dicti do-
mini Guidonis fuerunt confiſcata, minimè citato, aut requiſito.
nunc autem dictum commune, ſeu officiales ſuper hoc deputati
dicunt dicta bona pertinere ad dictum commune, & non ad ma
trem dicti Mini, Quæritur quid iuris.*

CONSILIVM LXXXIIII.

1 *Primum decretum non debet interponi, niſi contra contumacem.*
2 *Parte negante, probatio debet fieri, quòd citationes legitimæ præ
ceſſerint.*
3 *Secundum decretum non poteſt interponi, niſi contra latitantē.*
4 *Iudiciū inchoatū contra condēnatū expirat, facta publicatione.*

IEſu Chriſti ſaluatoris præſidio humi
liter inuocato
arbitror indubiè dicta bona eſſe, & pertinere ad
cōmune Senenſe, & non ad matrē dicti Mini, illis decretis
nullo mō obſtantibus. Moueor, qa nedum ſm̄ decretum,
per quod illa bonæ & fuerunt adiudicata, legitimè in-
terpoſitum non fuit, quinimò nec primum iure ſubſiſtit,
ſi diligenter acta cauſæ ponderent̄. ¶ Et incipiā primò ex
nullitate primi decreti, & ꝯñr deſcendam ad ſecundum.
Corruit

Corruit nāq; primum decretum ex multiplici capite. Pri
mo, quia non præceſſit trina citatio cōtra dictum domi-
nū Guidonem, nec unica peremptoria, ſed bina dūtaxat,
quæ non ſufficit ad ualiditatē primi decreti, ut no. glo. &
Bar. l. ſi finita. §. Iulianus, ff. de dam. infec. Idē no. in c. qm̄.
1 §. in alijs, ut lite nō cōteſt. Probatur rōne. † primum de-
cretū non debet interponi, niſi contra contumacē: contu-
max aūt dr̄ ad proceſſum inchoandū contra eū, qui tribus
citationibus, aut unica perēptoria uocatus, uenire contē-
nit, ut in l. contumacia, ff. de re iud. Secundò corruit for-
tius, qa citationes illæ bis factæ, minus legitimæ fuerunt:
quia de iure debet qs citari ꝑſonaliter; & demū, ſi non re
periatur, facta prius inquiſitione ꝑ ciuitatē, pōt citari ad
domum ſuam, unde citatio non debet fieri ad domū, niſi
in ſubſidium, ut in l. iiij. §. prætor ait, ff. de dam. infec. & l.
j. ff. de libe. agno. firmat Bar. in d. §. prętor, & glo. in c. cām
de dolo & cōtu quā ſequuntur ibi cōiter doctores. Et ui-
detur ibi ꝓbari in text. & ꝑ Ioan. And. in regula, ꝓ poſſeſ
ſore de regu. iur. lib. vj. ſed in caſu nr̄o, licet iudex cōmiſ-
ſionē fecerit de citando ꝑſonaliter uel ad domum, & ſic
debuerit præceptū ſuū reduci ad terminos iuris, ut prius
ſcilicet citaretur ꝑſonaliter, ſi poſſet reperiri: Secūdò in
defectum ad domū, cum nuntius in relatione debuit dice
re, ꝙ prius diligenter per qſiuit ꝑſonam, & cū non poſſet
eam hēre, citauit ad domum, nec ſufficit dicere in gene-
re, ut no. expreſsè Barto. in d. §. prætor ait. ſed in facto
iſto nuntius ſimpliciter retulit, ſe illū citaſſe ad domum,
nec dixit, ꝙ illū prius diligenter ꝑquiſiuit. Nec obſtat, ꝙ
nuntius poſteà ſubiunxit, quòd oīa dixerat, ſeu fecerat, ad
quæ de iure, & ſecundū formam ſtatutorum tenetur qa
illa uerba generalia nō ſufficiunt, non. n. præſumitur pro
nuntio, cum ſit uilis ꝑſona, ſicut pro iudice, arg. corū, quę
not. in l. j. C. de uſuris, & expreſsè in materia nr̄a firmat
Bar. in d. §. prætor. ¶ Corruit deniq; ex tertio capite, quia
iudex interpoſuit ipſum decretum, nulla facta relatio-
ne per nuntium ſuper ſecunda citatione, & ſic non cōſtito
de contumacia illius unde ēt præſuppoſito ſine ueritatis
præiudicio, ꝙ ille fuiſſet uerè contumax: ex quo tn̄ iudici
non conſtabat, nō potuit ꝓcedere ſuper contumacia: qa
ignorabat id, quod erat fundamētū ſuæ pronuntiationis,
arg. in l. hoc aūt, ff. ex qbus cau. in po. ca. no. expreſsè Bar.
& ita dicit ſe conſuluiſſe, & quendā ꝓceſſum retractari fe
ciſſe in d. l. ſi finita. §. Iulianus, & in l. multū. ff. de condi. &
demō. hoc aūt. ſ. ꝙ nulla fuerit relatio facta, expreſsè col
ligitur ex actis cauſæ, & onus probādi citationes debitas
præceſſiſſe, incumbit parti ſtanti pro ipſo decreto. non. n.
præſumunt̄ præceſſiſſe, cū fuerit decretum interpoſitū in
abſentia partis, nec uerbis iudicis debet credi, ut. c. qm̄ cō
2 tra, de prob. & hanc ſniam † ꝙ parte negante, debeat fie-
ri ꝓbatio, ꝙ citationes legitimę pceſſerint, firmauit Fed.
de Senis conſulendo, ut patet conſi. clxv. facit optimè in
c. ſacro, de ſent. excō. Ex his clariſſimè patet, ꝙ ipſum pri
mū decretum minus legitimè fuit interpoſitū; & hoc ſuf
ficeret ad nullitatē ſecundi: qa non debet ꝑueniri ad ſe-
cundum ſine primo legitimè interpoſito, ut in c. qm̄. §. ſi.
ut lit. cōteſt. & l. cum ꝓponas, & auth. ei qui iurat, C. de
de bo. autho. iudi. poſſ. eſt de mente Bar. in l. cum unus. §.
fin. ff. eo. ti. ſed nihilominus ad abundantem cautelā mul-
tiplici rōne probabo ſm̄ decretum nō minus, imò fortius
corruere, quam primū. Et primò cauſatur ipſius nullitas,
† quia nō pōt ſecundū decretum interponi, niſi contra la
3 titantem aīo fraudandi creditores, ita ꝙ non ſufficit illū
turpiter aliàs latitare, niſi latitet, ideſt occultet turpiter
animo fraudandi ipſos creditores, ut eſt tex. apertus. l. Iu
lianus. §. ſed & is qui, ff. ex quibus cau. in poſ. ea facit regu.
iuncta. glo. in c. cōſultationibus, de offi. dele. & per Inno.
in c. dilecto, de uerbo. ſignifi. ſed in caſu noſtro dictus dñs
Guido, cum eſſet tpe ſecundi decreti condēnatus, & ban
nitus pro crimine læſæ maieſtatis, non latitabat ꝑꝑ ipſos
creditores fraudandos, ſed ꝑꝑ timorem mortis ſe abſen-
tauerat à toto territorio Senenſi. ergo non potuit illud
ſm̄ decretum tanquā in cōtumacem interponi eo modo,
quo interpoſitū fuit. Præterea & ſecundò cū ſua bona ua
carent tum ꝑ ſuam abſentiā, tū propter condēnationē de
eo factam, debuit ſaltē dari curator bonis. non aūt debuit
procedi per ſolam citationē domi factā, cum ibi non ha-
bitaret, nec habitare potuiſſet, ut no. Bar. in d. §. Iulianus;
facit. l. ab hoſtibus, ff. ex quibus cau. ma. §. j. Pręterea & ter
tio fortius & apertiſſimè probat̄ nullitas dicti ſecundi de
creti. debet. n. ſecūdū decretū interponi circa bona ipſius,
ut in d. l. cum ꝓponas, & auth. ei qui iurat, &. ff. de bonis.
autho. iud. poſ. per totum: ſed in caſu nr̄o oīa bona dicti
Guidonis erant publicata tēpore ſecūdi decreti; ergo nō
potuit interponi ſm̄ decretum in bonis quondam ipſius:
facit. d. l. cum unius, in ſi. cū. l. ſeq. ff. de bo. autho. iud. poſſ.
Nec primū decretum potuit impedire publicationem il-
lorum bonorū: tùm quia non ualuit, ut ſupra dictum eſt:
tùm qa præſuppoſita ualiditate nō potuit impedire trāſ-
lationem dñij; quia cū eſſet interpoſitū ſuper actione per
ſonali, nō fuit tranſlatum nec dñium, nec uera poſſeſſio,
ſed cuſtodia duntaxat, ut in l. is cui, ff. ut in poſſ. le. & l. ſi fi
nita. §. ſi quis aūt, ff. de dam. infec. Sola ergo cuſtodia illi
data non potuit impedire publicationem dñij: quinimò
nec uera potuiſſet impedire, cū nihil cōe habeat ꝓprietas
cū poſſeſſione. l. naturaliter. § nihil cōe, ff. de acqui. poſſ.
facit optimè. l. ſi conuenerit, ff. de pigno. act. debuit ergo
dictus. Minus ꝓcurator, facta bonorū publicatione: inten
tare actionē ſuam perſonalē contra fiſcū, qui tenetur re-
ſpōdere creditoribus cōdemnati, ut legitur & no. in l. ij.
C. ad legem Iul. de vi publica, uel priua. quinimò regula
4 riter † iudicium inchoatum contra condēnatum expirat
facta publicatione. nā nō debet agi contra fiſcum, qui hēt
ſuos iudices ſeparatos, ut notabiliter ꝓbatur ſm̄ cōem
intellectum. l. ſi conſtante. §. ſi. ff. ſolut. matr. Reſpectu ue-
rò fructuū perceptorū ex dictis bonis dico, ꝙ recepti poſt
primū decretū, & ante interpoſitionē ſecūdi, indubitāter
ueniunt reſtituēdi: qa miſſus in poſ. ex actione ꝑſonali nō
facit illos ſuos, niſi iudex ob nimiam cōtumaciā rei illud
in ſnīa miſſionis decreuiſſet; quod hic minimè factū fuit,
ut eſt tex. no. in. l. Fulcinius, ff. ex. quib. cau. in poſ. ea. no. in
d. §. Iulianus, & in c. qm̄ in alijs, ut lite nō cōte. Circa per-
ceptos poſt interpoſitionē ſecundi decreti pōt probabili
ter dubitari: quia mater dicti Mini fuit in bona fide, licet
errauerit in iure; & error iuris licet impediat uſucapionē.
l. nunquā, ff. de uſucapio. no. in c. apoſtolicæ, de dona. ta-
men non impedit, quin poſſeſſor bonæfidei faciat fructus
ſuos, ut in l. ſed & ſi. §. ſcire, ff. de peti. hære. no. glo. in. l. ſi
fur, ff. de uſuca. no. Di. in regula, poſſeſſor, de reg. iur. lib.
vi. & Bar. in l. ex diuerſo, ff. de rei uen. & do. in d. c. grauis;
& hoc uidetur uerū. Sed dubium eſt, an teneatur illos re
ſtituere per iudicis officiū, cū licet ſint conſumpti; facta ta
men fuit locupletior, cum illos cōuertit in rem ſuā, gloſ.
in d. l. ex diuer. dicit quod no. ex quo non ſuperſunt; idem
glo. inſt. de offi. iud. poſt prin. & in §. ſiquis à non domino,
inſti. de re. di. ſed Bar. in d. l. ex diuerſo, tenet contrarium:
qa ex quo facta fuit locupletior de his, qui debiti erant,
æquum eſt, ut teneatur reſtituere per condictionē ſine cā
ex diſpoſitione. l. ſi me & Titiū, ff. ſi cer. pe. & idē uidetur
ſequi dominus Ant. in d. c. grauis, & mihi etiam placuit,
ut plenè ibi ſcripſi. Concludo ergo, ꝙ tenetur reſtituere
omnes

omnes fructus perceptos, uel æſtimationem; ſi non ſu-
perſunt. NIC. ABB.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

*FACTI contingentia in effectu ſic proponitur. Quidam Do
minicus de Cortuna futurus maritus cuiuſdam dominæ Albiſſimæ
Cortun. fuit ſollenniter coram notario, & teſtibus confeſſus, ſe ha
buiſſe, & recepiſſe pro dote dictæ mulieris florenos. 340. ducentos
quinquaginta uidelicet à dicta domina Albiſſima, & nonaginta
à fratre carnali dictæ mulieris: & promiſit ſolenniter dictam
quantitatem dotis reſtituere in omnem euentum dotium reſtituen
darum &c. denique eadẽ die, & hora coram eiſdem teſtibus præ-
dicti. ſ. domina Albiſſima, & eius frater carnalis promiſerunt di
cto Dominico ſoluere dictam quantitatem. 340. flor. ad eius requi
ſitionem occaſione dictæ dotis, non obſtante confeſſione per prius
de recepto per dictum Dominicum facta, demum matrimonium
inter prædictos ſequutum extitit: nec poteſt apparere, quòd dos
prædicta ſoluta fuerit: apparet tamen quædam tranſactio facta
inter dictos coniugales elapſis xx. annis a tempore matrimonij cõ
tracti, in qua inter cætera dicitur, quòd cum dictus Dominicus de
dote promiſſa à dicta domina Albiſſima eius uxore non habuerit
niſi 180. flor. & pro illis habendis oportuerit eum litigare contra
hæredes primi mariti dictæ dominæ Albiſſimæ in tãtum, quòd de
ſuis proprijs pecunijs expenderit. 19 flor. Præterea cum dictã uxo
rem ſuam alimentauerit per x. annos dote integra non ſoluta, &
ſic dicta domina Albiſſima erat dicto Dominico obligata in di
ctis 19. floren. & in reſiduo dotis per eam promiſſæ, & pro alimẽ
tis habitis & habendis; ideo cum dicta domina Albiſſima non ha-
beret, unde ſolueret, uenerunt ad iſtam tranſactionem, quòd dicta
domina abſoluebat eum à dicta quantitate dotium recepta, ut ſic
in euentum dotis reſtituendæ non teneretur dictus Ser Dominicus
uel eius hæres aliquid reſtituere: & dictus Dominicus abſoluit di-
ctam ſuam uxorem ab omni obligatione facta & contracta occa
ſione dotis promiſſæ & alimentorum habitorum, & habendorum
Nouiſſimè deceſſit dictus Dominicus, prius decedente dicta domi-
na Albiſſima, hæredes illius dominæ repetunt integram dotem ab
hæredibus dicti Dominici, contra quos excipitur, quod non conſtat
de receptione dotis. Præterea obſtat tranſactio ſuperius recitata.
Quæritur nunc quid iuris.*

CONSILIVM. LXXXV.

1 *Dos promiſſa ſi non ſoluitur uiro, licitum eſt ei uxorem a ſe repel
lere, & denegare ſibi alimenta.*
2 *Teſtator ſi in teſtamento confeſſus fuit ſe debitorem Titij ex cer-
ta cauſa, præſente parte, & acceptante, per illam confeſſionem
in teſtamento habitam probatur debitum.*
3 *Naturali ratione tenetur quis impendere neceſſaria ſeruo, uel æ-
quo commodato.*
4 *Maritus in defectum dotis, et patrimonij tenetur alere uxorem ex
debito coniugali*
5 *Vxor non poteſt conueniri ad ſolutionem dotis promiſſæ ultra,
quàm facere poteſt.*

OMnipotentis Dei poſtulato ſuffragio, Vi-
detur primò, q hrdes dictæ
dñæ Albiſſime non ſint audiendi multiplici ra-
tione: quia mulier uel ipſius hæres non poteſt repetere
dotẽ, niſi probet illam ſolutam fuiſſe, ut in l. j. C. de dote
cau. non numera. & in l. antepe. & ulti. C. ſol. ma. facit l. uni
ca, C. de rei uxo. actio. Sed in caſu noſtro non probatur, di
ctam dotem fuiſſe ſolutam; ergo repeti non poteſt. nec ob
ſtat confeſſio prius de dote habita facta: tum quia confeſ
ſio de ſe nõ probat in caſu noſtro: quia potuit fieri ſpe fu
ture numerationis, ut. C. de dote cau. nõ nu. per totũ: tum
quia confeſſio fuit immediatè ſecuta in ɔ̃triũ p dictam Al
biſſimam, & fratrem ipſius, & q̃ incontinenti fiunt, uident
ineſſe l. lecta, ff. ſi cer. pe. & in c. officij, de ele. Nec obſtant
uerba poſita in dicta trãſactione: quia illa uerba fuerunt
prolata non principaliter pp ſe, ſed pp tranſactionem fiẽ
dam, & ſic fuerunt uerba enuntiatiuè prolata pp aliud, ſ.
ad finem tranſactionis fiendæ, quare uident facere fidem
de centum octuaginta flor. ad finem duntaxat tranſactio
nis. nõ autem ſi principaliter agatur de ipſorum receptio
ne ad finem illos repetendi, ſicut agitur in caſu noſtro; de
hoc uñ tex. iuncta gl. in l. optimam, C. de contrahen. & cõ-
mit. ſtip. ad idem tex. iuncta gl. in uerbo, donationem, in
c. illud, de præſumptio. Præterea præſuppoſito, q de illis
centum octuaginta florenis fieret fides per illã trãſactio
nem: tñ uigore trãſactionis fuit ſublata omnis petitio, ut
1 in illa patet. Quòd aũt tranſactio ualuerit, pbat. † Nam
quandocunque dos promiſſa uiro ſibi non ſoluitur, lici-
tum eſt uiro uxorem a ſe repellere & denegare ſibi alimẽ
ta, ut probari uidetur in c. per tuas, de don. inter ui. & ux.
firmat Bal. in l. quod in uxorem, C. de neg. geſt. allegat gl.
in aut. de non eligen. ſecundo nu. §. pe. col. j. potuit ergo li
citè ſecum tranſigere ſuper alimentis ſibi præſtandis, di-
minuendo, uel ſibi ſatisfaciendo de parte dotis ſibi ſolu-
ta. nam rectè cõſtante matrimonio ſoluit uxori dos a ma
rito, ut alat parentes, uel fratres ſuos inopes, ut notanter
probatur in l. quamuis, ff. ſol. matri. ergo fortius poteſt ſi
bi ſolui, ut ſeipſam allat. ¶ Et quãquam prædicta in fauo-
rẽ mariti prima frõte urgere uideantur: tñ ɔ̃riã partẽ ar-
bitror de iure ueriorem, uidelicet q per ea, q̃ geſta ſunt
in dicta tranſactione, plenè probetur dictũ Dñicum rece
piſſe nomine uxoris titulo dotis. 180. flore. & q illa tran-
ſactio non ualuit in præiudiciũ mulieris, uel eius hæredis.
Et q p uerba habita in dicta tranſactione probetur dictæ
quantitatis ſolutio, patet expreſſè in inſtrumento tranſa
ctionis, in quo non ſolum denuntiatur dicta ſolutio ad fi-
nem tranſactionis: ſed principaliter dictus Dñicus in præ
ſentia mulieris fuit primò confeſſus ſe recepiſſe dictã quã
titatẽ, & ſubiunxit, q pro dicta quantitate recuperãda ab
hrdibus primi mariti oportuerit eum exponere 19. flore.
in quibus dicebat ſuã uxorem ſibi obligatã: ipſa ẽt uxor
in præſentia mariti recognouit illos. clxxx. flore. fuiſſe ſo
lutos ex bonis ſuis &c. ut ſerioſius in illo inſtrumento ɔ̃ti
netur; & demum uenerũt ad illam tranſactionem. cum er
go dictus Dñicus fuerit hoc confeſſus coram uxore, quæ
pro ſe illam cõfeſſionem acceptauit; ergo ex dicta confeſ-
ſione oritur plena probatio, ut in c. fi. de confeſſis; & l. ge
neraliter, C. de non nu. pe. & l. certum §. ſi quis abſente, ff.
de confeſ. & quod ibi not. Præterea de hoc uideretur tex.
maximè iunctis ibi no. per Bar. in l. cum quis decedens, ff.
2 de leg. iij. ubi patet, † q ſi quis teſtando fuit confeſſus ſe
debitorem Titij ex certa cauſa, præſente parte, & acce-
ptante, per illam confeſſionem in teſtamento habitam p-
batur debitum; ita, q potuit peti tanquàm debitum prin
cipaliter agendo, & non eſt neceſſarium, ut petatur tan-
quàm legatum, ad idem text. & quod ibi no. in l. hæredes
palam, ff. de teſta. ubi patet q etiam in ultima uoluntate
poteſt contrahi; non eſt ergo dubitandum, quin per illa
uerba habita in dicta tranſactione probetur dictæ quan-
titatis ſolutio. & facit ad idem, quod hr in l. publica. ff. de
poſi. Nec obſt. prædictis dicta l. optimam; quia loquitur
qñ quis ſtipulando alteri abſenti dixit ſe ſeruum illius
non enim p hoc probatur ille ſeruus, ſi principaliter age
retur de ſeruitute, ſed in caſu noſtro iſte Dominicus fuit
confeſſus in præſentia uxoris, & per ſe prius dixit in præ-
fatione

fatione recepiſſe pro dote uxoris illam quãtitatẽ; & quæ
dicuntur in præfatione, faciunt fidem, arg. in. l. fi. ff. de hæ-
re. inſti. & per Barto. in l. liberorum, ff. de uerbo. ſigni. &
hoc quo ad primum. Quòd aũt tranſactio nõ præiudicet
mulieri, probatur optima ratione & multiplici. Et primò
licet admitti poſſit, q uir non teneatur alere uxorẽ, ſi nõ
ſoluatur dos promiſſa, ut prædixi: tamen, ex quo maritus
duxit uxorem, & ſimpliciter eam alimentauit, ut contin-
git in caſu noſtro, non poteſt poſtea de iure repetere ali
menta à patre uxoris, uel ab ipſa uxore: quia, ex quo non
abſtinuit ab obſequio uxoris: imò habuit eam iugiter in
ſuo ſeruitio, tenetur eam alimentare, ut expreſſè firmat
Bar. in l. quod in uxorẽ, preal. C. de neg. geſt. pbatur in
3 ſim. p. l. in rebus. §. poſſunt, ff. cõmo. Vbi patet, † q natura
li ratione tenetur quis impendere neceſſaria ſeruo, uel
equo cõmodato, ex quo habet illũ in ſuo ſeruitio, & etiã
tenetur ad medicinas modici pretij, ergo fortius tenetur
alere, uxorem, quantumcunq; indoratã, ex quo hẽt eã in
ſuo obſequio. Item propter affectionem cõiugalem uidet
ſibi donaſſe illa alimenta, ẽt in caſu, quo potuiſſet repete
re, ex quo nõ fuit de cõtrario p teſtatus, ut uidetur text.
in d. l. quod in uxorẽ. ad idem. l. ſi paterno affectu, C. eo.
titu. ubi uitricus certo caſu tenetur gratis alimentare pri
uignũ, ex quo nõ fuit proteſtatus de contrario, ergo for-
tius hoc dicendũ in uxore, maximè ubi uterq; uidet cõfeſ
4 ſus q uxor non habebat, unde ſe aleret. † Nã in defectũ do
tis & patrimonij tenetur maritus ex debito cõiugali ale-
re uxorẽ, ut no. glo. & Bar. in l. ſi cũ dotẽ. §. ſinautem in ſe
uiſſimo, ff. ſolu. mat. & no. per Inn. in d. c. p ueſtras, de do-
na. inter uirũ & uxo. optimè facit tex. in l. q ſi nulla, ff. de
5 reli. & ſump. fune. Nec † uxor põt conueniri ad ſolutionẽ
dotis promiſſæ ultra, quã facere põt, ut dicit tex. nota. in.
l. cũ poſt mortẽ, ff. de admi. tuto. Sed in caſu noſtro nõ ap-
paret, q dictus Dominicus fecerit aliquã pteſtationem,
ſed ſimpliciter uxorem alimẽtauit per. 20. annos uſq; ad
tempus trãſactionis, utẽdo ſemper obſequio uxoris; ergo
nõ potuit poſteà alimenta repetere: tũ qa, ut dixi, tenebat
ad hoc: tũ quia eſto, q non fuiſſet obligatus, uidetur nõ p
teſtando liberaliter donaſſe. Præterea & fortius maritus
non poteſt aliquid petere occaſione dotis retardatæ, niſi
quatenus probaret ſuum intereſſe, ut not. maximè per
Ant. de But. in c. ſalubriter, de uſu. Sed in caſu noſtro non
probat intereſſe illius dominici. Nã licet debitor nõ ſol-
uat debitũ creditori: non tñ per hoc infertur, q fuerit paſ
ſus dãnum, adeò q poſſit agere contra debitorem. aliàs eſ
ſet uſura recepta, ratione retardatæ ſolutionis. oportet
ergo, quòd pbet intereſſe, puta quòd erat ſolitus merca
ri, & qd certũ cõiter in anno lucrari, uel erat ſolitus de-
ponere pecuniã apud mercatorẽ, & de honeſto lucro par
tẽ recipere. tunc. n. põt petere intereſſe: alias nõ, ut plenè
no. in l. cõqueſtus, de uſu. & l. curabit, C. de act. emp. & per
Bar. in l. ij. C. de uſu. & Inno. in c. ſacro. de ſentẽ. excõmu.
nec põt dicere maritus, q intereſſe p̃tendit rõne alimẽto
rũ præſtitorũ: qa hoc eſt falſum: quia nõ fruſtra oĩno im-
pendit alimenta, cũ uteretur ſeruitio, & obſequio uxoris.
& licet poſſit maritus abſtinendo ab obſequio denegare
pariter alimenta, ut ſuprà dixi: tñ, ex quo tenuit uxorem
penes ſe, nõ põt p̃tendere, niſi intereſſe retardatæ ſolutio
nis dotis promiſſæ; & in caſu noſtro fuit tranſactum nõ ſu
per intereſſe, ſed ſuper alimentis, quæ nullo modo pote-
rant repeti. ¶ Præterea & fortius dico, quòd nec etiam in-
tereſſe aliquod in caſu noſtro poterat peti: quia non appa
ret, quòd maritus conſtituerit uxorem aliqñ in mora. nã
in promiſſione dotis nõ fuit appoſita certa dies, p ipſius
ſolutione; ut ſi dicamus quòd dies interpellabat pro ho-
mine iuxta id quod habetur in l. magnam, C. de contra-
hen. & cõmit. ſtip. & c. potuit de loc. ſed fuit pmiſſa ad re
qſitionẽ ipſius Dominici, & ſic ad conſtituendã uxorẽ in
mora opus erat interpellatione, ut plenè no. in l. mora, ff.
de uſuris, & l. ſi ex legati cã, ff. de uerb. obl. ſed in caſu nro
nõ apparet aliqua interpellatio; ergo nulla mora, & per
conſequens nullũ poterat peti intereſſe; ergo tranſactio
fuit calũnioſa, ut clarè colligitur ex rationibus præmiſſis.
Nã trãſactio debet fieri ſup re dubia, & lite incerta, ſi. n.
fiat ſup eo, qd eſt notoriè indebitũ, nõ ualet tanquã calũ
nioſa, ut. l. in ſumma, & l. eleganter, ff. de condi. indebi. &
l. j. ff. de tranſa. & c. ſup eo, & c. j. de trãſa. & l. ſub prætextu,
C. eo. ti. ſed alimenta in caſu nro notoriè repeti nõ pote-
rant, ſed mulier ignoranter fuit decepta, ut patet clarè
ex. ſ. deductis; ergo dicta tranſactio nõ ualuit. Et p̃ſertim
pcedunt p̃dicta, eo attento, q tacitè uidet actũ, ut dos ili
cõ ſolui nõ deberet. nã ſi debebat ſolui ilicò, ad quid pri
mò ille Dominicus fuiſſet cõfeſſus, ſe dotem recepiſſe, &
hoc non ob. recepit cõfeſſionem, & pmiſſionẽ de ſoluẽdo
à muliere, & eius fratre? unde uidetur uoluiſſe hẽre no-
mẽ mulieris, & fratris eius in dotem iuxta no. p Bar. in l.
pen. ff. ſol. mat. imputetur ergo ſibi, ſi non excuſſit nomen
uxoris & fratris ipſius. ¶ Cõcludo ergo hæredes dicti Do
minici teneri & obligatos eſſe ad reſtituendã dictã quan-
titatẽ. clxxx. Florenorũ, & ẽt aliã quantitatẽ, ſi de illa ha
beat pbatio ſolutionis, reſeruato tñ ſibi lucro debito, ui
gore ſtatuti municipalis, ex quo alimentauit uxorẽ; & ca
uendũ, qa ubi denegata fuiſſent alimẽta, nihil debet mari
tus lucrari de dote, licet ſtatutũ ſimpliciter loquatur, ar
gu. optimũ in l. ſi ab hoſtibus. §. ubi, & ibi hoc notãter fir
mat Bar. ff. ſolu. mat. Et maximè prædicta procedunt in
caſu nro, in quo non fuit retardata ſolutio totius dotis,
ſed certæ partis, unde hoc dico propter not. in ſimili per
Bart. in l. Iulianus. §. offerri, ff. de act. empt. Et hæc ſuffi-
ciant. NICOLAVS ABBAS.

CONSILIVM LXXXVI.

1 *Plurimi ſi fuerint ſocij, poſt mortẽ unius in totũ rũpitur ſocietas.*
2 *Stipulari alteri licet quis non poßit directè, poteſt tamẽ alterius
nomine ſtipulari, & ualet ſtipulatio illo ratificante.*
3 *Omnis obligatio regulariter actiuè, & paßiuè trãſit in hæredes.*
4 *Statuto ſi caueatur debitorem poſſe capi pro debito, tale ſtatutum
extenditur ad hæredem.*
5 *Contractus non poteſt fieri directè nomine ſocietatis.*

VIſis capitulis initis inter magnificum cõmune
Senarum ex una parte, & quondam Ange
letum Hebræum ſuo nomine, & ſociorũ ex alia,
contingit de tribus dubitare. ¶ Primò an per mortem
dicti Angeleti extinctus ſit contractus initus inter di-
ctum commune, & Angeletum. ¶ Secundò præſuppoſi-
to contractu in uita, an per mortem dicti Angeleti ſit
ſoluta ſocietas inter eum, & quondam ſocios ſuos con-
tracta. ¶ Tertiò an ſoluta dicta ſocietate, uel non, li-
ceat ſocijs remanentibus plura loca ad præſtandum te-
nere. ¶ Et primò circa primum dubium uidetur dictum
contractum eſſe per mortem Angeleti extinctum: quia
dictus Angeletus contraxit ſuo priuato noĩe, & ſociorũ
eius, à quibus nõ habuit mandatum, nec eis ſtipulari po-
tuit, p̃ſertim cũ tunc nõ eſſent ſocij, ut in l. ſtipulatio iſta.
§. alteri, ff. de uerbo. obligatio. remãſit ergo cõtractus ua
lidus dũtaxat pro parte Angeleti, ut in l. ſi mihi, & Titio,
ff eo. ti. ergo dicta obligatio extincta fuit p mortẽ dicti
Angeleti, ſaltẽ quo ad illos, quos poſtea ſocios nomina-
uit.

uit. Prætereà obligatio illa fuit ↄ̃cta cũ cõi ſuo noĩe, &
ſociorũ,& ſic intuitu ſocietatis, cũ ſub noĩe appellatiuo il
los expreſſiſſet, argu.in l.ſi ſeruus cõis, ff.de ſtip. ſer. &.c.
qm̃ abbas, de offi.deleg. ¶Secundò quia per morté dicti
Angeleti fuit dicta ſocietas diſſoluta, nec tranſire potuit
in hæredes, quantũcunq; de eis in cõtractu ſocietatis mẽ
tio facta fuiſſet, ut ꝓbatur in l.nemo,&.l. adeò,&.l. cum
duobus.§.idẽ reſpondit, ff.pro ſocio,& inſti.e.§. ſoluitur.
1 ubi patet†, quòd etiam ſi plurimi fuerint ſocij, attamen
poſt mortem unius ſocietas in totũ rumpitur; ergo dicta
obligatio, ſeu contractus cum cõi initus non potuit tranſi
re in ſocios dicti Angeleti, cum non poſſint amplius dici
ſocij; facit quod habetur in l.item Mela, ff.de alimen.& ci
ba.lega. ¶Tertiò & fortius facit contra quondã ſocios An
geleti,& hæredes dicti Angeleti, quod habetur in xx. ca-
pitulo.ubi habetur, ꝙ illa capitula debent habere obſer-
uantiã quo ad ſocios duntaxat dicti Angeleti, & durante
illa ſocietate: ſed certum eſt, ꝙ per mortem dicti Angele
ti deſierunt eſſe ſocij dicti Angeleti, nec amplius durat
dicta ſocietas, ut.s̃.oſtenſum fuit; ergo cõe non remanſit
obligatũ ad dictorum capitulorũ obſeruãtiam. ¶Sed his
non obſtantibus contraria ſñia de iure uerior eſt.ſ.ꝙ di-
cta obligatio cũ cõi contracta, non ſit extincta per morté
Angeleti,& fortius nec per mortem quorundã aliorũ ex
ſocietate prędicta. Probatur primò ex eo, quia dictus An
geletus cõtraxit ſuo priuato nomine, & uice, & nomine
ſociorũ ꝑ eum declarandorum, ſuorũque hęredum, ut pa
tet in principio dictorum capitulorum, quos quidem ſo-
cios poſteà declarauit, qui iuxta cõpoſitionẽ inter cõmu-
ne,& Angeletum habitam uenerunt,& approbauerunt co
ram notario contractum initum per dictum Angeletum
eorum nomine; ergo dictus contractus tenuit quo ad eos
ꝑ ratihabitionem ſequentẽ. Trahitur.n. ratihabitio in cõ
tractibus retrò,& cõparatur mandato, ut in l.fi.C.ad Ma
ce.facit.l.licet,& quod ibi no.ff.de iudi.& l.ſi abſentis, C.
ſi cer.pe.l.mater, C.de rei uen.& regula, rati.de regu.iur.
2 lib.vj.in quibus habetur, ꝙ† licet non poſſit quis directè
alteri ſtipulari, poteſt tamen alterius nomine ſtipulari, &
ualebit ſtipulatio illo ratificãte, ut in l.actione, ff.de neg.
geſt.no.Bar.in d.§.alteri.ergo ex prædictis clarè conclu-
ditur, dictum contractũ habuiſſe ualiditatem, ẽt in ꝑſona
ſociorum. ¶Secundò uidendum eſt, an cõtractus fuerit ex
tinctus per mortem dicti Angeleti;& profectò dico, ꝙ nõ:
quia illa obligatio fuit contracta, ut s̃.dixi, non ſolũ no-
mine Angeleti & ſociorum, ſed ẽt pro eorum filijs & hæ-
redibus, ut patet in principio capitulorũ, & in c.xx. ergo
debet tranſire ad hæredes, cũ materia ſit tranſmiſſibilis
ad hæredes; ad hoc.l.ueteris, C.de contrah. & cõmit.ſtip.
3 & l.ſi pactum, ff.de proba.ubi patet, †ꝙ regulariter omnis
obligatio actiuè,& paſſiuè tranſit in hæredes, ẽt ſi de il-
lis non fuerit facta mentio in cõtractu, dũmodo materia,
ut dixi, ſit in hæredes tranſmiſſibilis, ut no.Bar.in l.iij.ff.
de uerb.obli.& facit optimè, quod ipſe no.in l. poſtulãte,
4 ff.ad Trebe.ubi dicit, †ꝙ ſi ſtatuto caueatur debitorẽ poſ
ſe capi pro debito, ꝙ tale ſtatutum extẽditur ad hæredẽ,
licet in cõtrariũ in hoc ultimo poſſet allegari, quod ipſe
no.in l.ſi deceſſerit, ff.qui ſatisda.cogã.ſed rectè intuẽdo
illa dicta non ſunt contraria, nec aliter inſiſto: quia non
multum urgent in materia noſtra. fortius ergo in caſu no
ſtro dicta obligatio habuit in hæredes iſtorũ contrahen-
tium tranſire, cũ de illis fuit expreſsè facta mentio. Nec
ob.ſi dicatur, ꝙ nomine ſocietatis fuit contractus initus,
quæ iam eſt extincta per mortem Angeleti. Dico.n.con-
trariũ eſſe uerũ, cũ in dicto cõtractu fuerit facta mẽtio de
eorũ hæredibus; ergo nõ cõtraxerunt noĩe ſocietatis, cũ
certum erat ſocietatem nõ trãſire in hæredes. Prætereà,
5 ut notanter dicit Inno.in c.dilecta, de exceſ.præl.† cõtra-
ctus nõ põt fieri directè noĩe ſocietatis: quia ſocietas non
eſt corpus, ſeu collegiũ: aliàs ſequeret̃, ꝙ oĩbus mortuis,
reſideret ius ſocietatis in uno, ut.l. ſicut, ff. quod cuiuſq;
uni.& c.gratum, de poſtu.ꝓla.qđ eſt falſum, ut patet ex ꝓ-
dictis: q̃a imò ſoluitur ꝑ morté unius.iõ, ẽt ſi fuiſſet expꝓ-
sè dictũ, noĩe ſocietatis: debet tñ intelligi ſ̃m eũ, ut cõtra
ctus ualeat.i.noĩe ſociorũ.nã uerba improprian̄t, ut ↄ̃ctus
ſeu diſpoſitio non corruat in odioſis,& his quæ ſunt ſtri-
cti iuris, ut no.probatur in c.ſi ſñia, de ſen. excom.lib.vj.
& l.ſi ſtipulatus fuero per te, ff.de uer.obli. Nec ob.ꝙ ſti-
pulatio fuit facta ſub noĩe appellatiuo, ſ.ſociorum &c.q̃a
dico, ꝙ per hoc non ſequitur, ꝙ ille contractus ſequatur
ſocietatem per id, quod de ipſorum hæredibus s̃ dixi. Itẽ
ſatis eſt, ꝙ tunc eſſent ſocij, & ſic ꝙ illa qualitas affuerit
tempore contractus: quia qualitas appoſita in aliqua ora
tione debet intelligi ſecundum tempus uerbi, ad quod re
fertur, ut in d.l.item Mela, ut no.Bar.in l. ex facto, ff.de
uulg.& pup.uidelicet.in.j.reſponſo. Prætereà actum fuit,
ut dicti ſocij nominarentur intra certum tempus,& ꝙ de
berent uenire,& ratificare dictum cõtractũ; & ita tẽpore
conuento fuerunt nominati, & uenerunt ac proprijs,&
priuatis nominibus per ſe,& ſuos hæredes dictum cõtra-
ctũ eorum nomine initum ratificauerunt, ut patet in in-
ſtrumento ratificationis; ergo non põt dici, ꝙ nomine ſo
cietatis, ſeu ꝙ tanq̃ ſocij hoc fecerunt. Expreſſius hoc idẽ
probatur in xx.c.ubi inter cætera dr̃, ꝙ dicta capitula de
beant obſeruari ꝑ tẽpus decem annorum pro ipſis & eo-
rum filijs,& hæredibus. ergo non expirant per mortẽ quo
rundã, ſeu ſocietate diſſoluta Non ob.quòd dicatur in fi-
ne dicti xx.capituli, durãte ſocietate prędicta &c.dico.n.
quòd uerba debent impropriari ſ̃m naturam contractus,
ut ꝓbatur in l.ſi uno.ff.loca facit quod in ſimili no. Bart.
in l.cotẽ ferro.§.q maximos, ff.de pub.& quod no.glo.in
l.j.ff.de ſuperfi.& qualitas pactorũ non minus ex uerbis,
quã ex mẽte ſtatuentiũ elicienda eſt, ut notãter dicit tex.
ſatis bonus ad ꝓpoſitũ in l.iuriſgentiũ.§.pactorũ, cũ ſeq̃n.
ff.de pact.ſubijciens, quòd licet prima ꝑſona inſerat̃, nõ ꝑ
hoc pactũ ſemper eſt perſonale q̃a plerunq; perſona ex-
primitur, ut demonſtretur, cũ quo pactum factũ eſt; ita di
cẽdũ in propoſito, cum.n.ut patet ex p̃dictis, materia obli
gationis eſſet tranſmiſſibilis ad hæredes, ac ſi expꝛsè fuiſ-
ſet actũ, ut trãſiret ad hæredes,& propter hæredũ ſuper-
uenientiã diſſoluat̃ ſocietas, ergo nõ uero ſimile, quod di
cta uerba ſtent ꝓpriè: q̃a inſurgeret q̃dã cõtrarietas, q̃ nõ
eſt incontinenti p̃ſumenda, ut.l.nõ ad ea, ff.de condi.& de
mon.intelligantur ergo illa uerba durante ſocietate p̃di
cta.i.durantibus illis de illa ſocietate, ſicut.s̃.dixi in ſimi
li poſt Inno.quaſi dicat, ꝙ ad alios, quam ad filios,& ſuos
hæredes nõ poſſint dicta capitula extendi,& facit ad hoc,
quòd hẽtur in d.xx.c.& in c.xvij. Ex his cõcludo dictũ cõ
tractum non fuiſſe extinctum ꝑ mortẽ Angeleti,& quorũ
dam aliorũ ſociorum: imò remanſit in perſonis aliorum,
& tranſiuit in hæredes morientium, qui omnes tenentur
ex debito per dictum tp̃s decem annorum obſeruare cõ-
munitati Senarum, qui ꝑ ſe & ſuos hæredes promiſerũt.
¶Ex prædictis etiam remanet ſolutum ſecundũ dubiũ, nũ
quid ꝑ mortẽ dicti Angeleti fuit dicta ſocietas diſſoluta,
& dicendũ indubiè quod ſic ꝑ prædicta. ¶Condeſcẽdo igi
tur ad tertiũ, nunq̃d liceat dictis Hebræis hẽre mẽſas plu
res, ſeu plura loca ad præſtandũ;& profectò credo indubi
tãter ꝙ ſic, ſiue uelint ſocialiter exercere, ſiue ſeparatim
& priuatis noĩbus. hoc aptiſſimè probat̃ ex c.j.& xvij.&
xxv.ſi diligenter põderentur. nam in c.j.dicit̃, liceat eis in
uno

uno uel pluribus locis mutare,& in c.17.dr̃, ꝙ nõ poſſint
facere in aliquo loco concurrentiam in illo quęſtu, niſi in
loco eſſent illi præſtitores, qui fuerunt expreſſi in dicto
contractu. ipſi ergo poſſunt cõcurrentiam facere,& ſic in
eodem loco plura præſta tenere In ca.21.adhuc expreſ-
ſius dicit̃, ꝙ licitum fuit dicto Angeleto, & cuilibet illo-
rum, qui per eum fuerint nominati, præſtare in uno, uel
pluribus locis per totum comitatum,& diſtrictum Senen
ſem &c.& ponderanda diligenter ſunt illa uerba,& cuili-
bet illorum. faciunt enim ꝓ his, quæ ſupra dixi, ꝙ ẽt diui
ſa ſocietate, poſſit quilibet illorum præſtare in uno uel
pluribus locis per totum diſtrictum Senenſem, exprimun
tur.n.& datur eis poteſtas etiam ſingulariter;& ſic nõ exi-
gitur neceſſariò, ꝙ fiat ſocialiter; poſſunt tamẽ (ut prædi-
xi) etiã ſociabiliter facere, ſi uellent ſocialiter; imò fuit
de mente, ut exercerent, ſicut uellet, ut patet ex prædi-
ctis. Et hæc ſufficiant. NIC. ABB.

CONSILIVM LXXXVII.

1 *Societas poteſt tacitè contrahi per actus, qui tacitè ſocietatem inferunt.*
2 *Hæredes ſociorum omnium, ſi ſocietatem inierint nouo cõſenſu, ex poſteà geſtis obligantur tanquam ſocij.*
3 *Finito tempore locationis, ſi quis ſtet in re locata, uidetur de nouo conduxiſſe.*

QVidam fecerunt, & contraxerunt inter ſe
quãdam ſocietatem ad
certum tempus, demum contingit, q̃d deceſſerũt
aliqui de ſocietate, remanentibus eorum hæredibus; qui
ſcientes ſocietatem prędictam poſt mortem parentum nõ
abſtinuerunt a nouiter gerendis: imò cum pecunia com-
muni pluries,& ſæpenumerò contraxerunt, ſicut fecerant
eorum parentes, ponendo lucrum in cõi; quæritur, an ui-
deantur ſocietatem de nouo contraxiſſe, ſeu confirmaſſe,
ut ſic ex facto ſuperuenienti dicat̃ ſocietas antiqua recen
1 ſita,& renouata. Et breuiter arbitror ꝙ ſic. Nã certũ eſt† ꝙ
ſocietas poteſt tacitè contrahi per actus, qui tacitè ſocie-
tatem inferunt, ẽt ſi nulla per prius præceſſit ſocietas; ad
hoc.l.coiri, ff.pro ſocio,& melius in l.denique, ff.e.ubi ꝓ-
batur, ꝙ ſocietas poteſt tacitè diſſolui; ergo & cõtrahi, ar
gu.in regula, omnis res, de re.iu.& in l.nihil tam natura-
le, ff.de reg, iu.quod expreſsè firmat Bar.& Bald.& alij in
l.ſi patruus, C.communia utriuſque iu. & in tractatu de
duobus fratri. Prætereà ego adduco tex.expreſſum in ter
2 minis noſtris in l.planè, ff.pro ſocio.ubi dicit̃, † ꝙ ſi hære-
des ſociorũ omniũ, ſocietates inierint, quòd nouo conſen
ſu ex poſteà geſtis obligantur tanquam ſocij,& debet ille
tex.iudicio meo intelligi in terminis noſtris, qñ tacitè cõ
ſenſerunt continuando priora geſta; quod innuit text. in
uerbis illis, animum inierint ſocietatis &c. fruſtra.n. pon-
deraretur animus, ſi expreſsè ſocietatẽ ↄ̃xiſſent, ar.l. La-
beo, ff.de ſup.le.nemo enim pręſumitur dicere, ꝙ mente
non cõcepit,& etiã tex.in d.l.planè, ibi, quod poſtea geſſe
rint,& ſic ponderantur geſtare ſuperuenientes. Item lex
debet intelligi in caſu dubio, ut in l.ꝙ Labeo, ff.ad Carb.
& l.j.in fi ad muni.& c.cũ in iure, de offi.deleg. ſed cui du-
biũ erat, ꝙ hr̃des poterant nouiter per expreſſum conſen
ſum contrahere ſocietatẽ? debet ergo intelligi quando ta
citè contraxerunt modo prędicto. Ad idem optimè facit
3 l.itẽ quæritur.§.qui impleto, ff.loca.ubi patet, † ꝙ ſi, fini-
to tempore locationis, quis ſtet in re locata, uĩ de nouo
cõduxiſſe; ergo idem dicamus in propoſito, ꝙ ſi finita ſo
cietate per mortem hæres ſtet in eadem ſocietate, ſicut
defunctus, ꝙ uideatur ſocietas de nouo ↄ̃cta, cũ in utroq;
caſu ſufficiat conſenſus abſque alia ſolennitate, ut in l. cõ
ſenſu, ff.de act.& obl.& hæc uidentur de mẽte Bar.& Bal.
in dicto trac.de duobus fratribus,& d.l.ſi patruus. uolunt
enim, ꝙ poſt mortem patris, cuius quis erat ſocius, reman
ſit in rebus cõibus, in illis noĩe ſocietatis ↄ̃hendo, ꝙ uĩ ta-
citè contrahere de nouo, conſilio defuncti, etiã ſi ſit pu-
pillus, dummodò tutor tacitè conſentiat. ita & fortius di
cendum in propoſito, cum in caſu noſtro filius defuncti
ſit .xviij.annorum, qui poteſt ſe obligare, & ipſe per ſe
nomine ſocietatis contraxit de nouo poſt mortem pa-
tris. Et hæc ſufficiant. NIC. ABB.

CONSILIVM LXXXVIII.

1 *Legato fundo cum inſtrumento, ueniunt duntaxat ea, quæ pertinent ad culturam dicti fundi.*
2 *Maſſaritiæ uulgariter idem important, quod ſupellectilia.*
3 *Vaſa apta ad coquendum ueniunt appellatione inſtrumenti poſſeſſionis, ſi erant ibi ad coquẽdum ad uſum dictæ poſſeſſionis.*

IN Chriſti nomine. Caſus in facto ſic propo-
nitur. quondã dñs Antonius Mat-
thæi in ſuo teſtamẽto inter cætera fecit legatum
infraſcripti tenoris, uidelicet. Itẽ reliquit & legauit Gui-
nocio Thomę nepoti ſua poſſeſſionem eiuſdem teſtatoris
ſitam &c.cum omni ſua iuriſdictione & pertinẽtia,& cum
omnibus & ſingulis maſſaritijs pertinentibus ad dictã poſ
ſeſſionem; etiam, ſi mediarij dictę poſſeſſionis haberẽt ali
quod debitum cũ dicto teſtatore, remaneat, & ſit dicti
Guinocij &c.& poſt quædam adiecit: Item reliquit, & le-
gauit dicti Guinocio flore.ducentos auri, quos uoluit di-
ctus teſtator, ꝙ intelligantur eſſe pro reſto omnis admini
ſtrationis, quã feciſſet idẽ teſtator hinc retrò dictorum
dñæ Chriſtoforæ & Guinocij. Cum hoc ꝙ dicta domina
Chriſtofora mater dicti Guinocij, & ipſe Guinocius de-
beant remanere taciti,& contenti ſupra dictis legatis, ui-
delicet ꝙ ulterius non petant, ac petere poſſint in bonis
ſuis: alias non ualeant &c. contingit nunc uiſis,& pondera
tis uerbis dicti teſtatoris de duobus principaliter dubita
re. ¶Primum dubium, nunquid lecti, ſeu culcitræ exiſten-
tes in domibus dictæ poſſeſſionis legatæ, quas teſtator lõ
go tempore ibi tenuit pro uſu ſuo,& ſuorũ, quando ibant
ad illam poſſeſſionẽ, ueniant in dicto legato. ¶ Secundum
dubium, an dictus Guinocius poſſit, uoluntate dicti teſta
toris minime repugnante, uendicare,& petere quædã ſup
pellectilia, ut lecticas capſas,& ſimilia pertinentia ad do
miniũ ipſius, quæ de præſenti ſunt in domo dicti teſtato-
ris,& quæ ibidem exiſtebant tempore uitæ dicti teſtato-
ris,& multa ſuppellectilia eorum, quę fuiſſent ibi addu-
cta. ¶Circa primum dubium uidetur prima fronte dicen-
dum, ꝙ dicti lecti, ſeu culcitræ non ueniant in dicto lega
to, per l.Item pictoris.cum l.ſeq.ff.de fund.inſtru.ubi pa-
1 tet, † ꝙ legato fundo cũ inſtrumento ſuo ueniunt dunta-
xat ea, quæ pertinent ad culturam dicti fundi; unde aſina
molendinaria ibidem exiſtens non compræhenditur idẽ
uidetur cum legatur inſtrumentum alicuius artificij, ut
ſolum ueniant pertinentia ad illam artem, ſeu artificium
ſed lecti non pertinent ad culturam agri; ergo illi non cõ
prehenduntur in dicto legato, ueniant ergo ligones, ſeu
zappe,& tinæ,& ſimilia, quæ propriè concernant ipſũ fun
dum. ¶Sed hoc non ob. contrarium arbitror de iure pro
cedere. Moueor principaliter, quia in legato prædicto nõ
fuit dictum ſimpliciter de inſtrumento fundi: imò teſta-
tor legauit poſſeſſionem cum omnibus,& ſingulis maſſa-
ritij

tiitijs pertinentibus ad dictam poſſeſſionem, certum autẽ
eſt, quod illud uenit appellatione maſſaritiarum, qđ ue-
2 nit appellatione ſuppellectilium.† nam maſſaritiæ uulga
riter idẽ important, qđ ſuppellectilia, ut not. Bar. in l.j. ff.
de ſupel.leg. Sed certum eſt, qđ appellatione ſuppellecti-
lium, etiam in legatis, ueniunt lecti, & culcitræ, ut eſt tex.
no. in l. ſuppellectili legata, ĩ prin. ff. eo. & no. ibi Bar. ergo
in caſu noſtro certiſſimè tenendum eſt, ꝙ appellatione
maſſaritiarum ueniunt lecti & culcitræ; & idem in ſimili-
bus ſuppellectilibus dicendum eſt, ut ſunt capſæ, ſcanna,
& ſimilia. Aduertendum tñ, ꝙ teſtator legauit non ſimpli
citer maſſaritias ibidem exiſtentes, ſed maſſaritias perti
nentes ad illam poſſeſſionem; ueniunt ergo maſſaritiæ,
ſeu ſuppellectilia, quæ teſtator deputauerat, ut in dicta
poſſeſſione ſtarent ꝓ uſu ſuo, & ſuorũ, cũ irent ad dictam
poſſeſſionem; ad hoc tex. bonus in arg. in l. quòd conclaue,
ff. de dam. infec. unde plus dico, ꝙ ſi plurima ſuppellecti-
lia erat ſolitus teſtator ibi tenere reſpectu illius poſſeſſio
nis, licet pro aliquali, & temporali neceſſitate inde aliqua
aſportaſſet, ex quo non fecit animo ut perpetuo inde amo
ueret; puto quod comprehendantur in dicto legato, q̃q̃
ibi non eſſent tꝑe mortis teſtatoris, uel teſtamenti condi
ti; ad hoc adduco bonum tex. in l. quæſitum, ff. de leg. 3. &
l. generali. §. uxori, ff. de uſufr. leg. quinimò poteſt dici, ꝙ
ẽt ſi dixiſſet teſtator, lego poſſeſſionem cum inſtrumento
ſuo, ꝙ nihilominus ueniant dicti lecti, & alia ſuppellecti-
lia, quæ teſtator ibi habebat cauſa fundi duntaxat ꝑ tex.
in l. cum de lanionis. §. de putatoribus, & in §. aſinam, uer.
3 item cacabos, de fun. inſtru. ubi patet, † ꝙ uaſa apta ad co-
quendum ueniunt appellatione inſtrumenti poſſeſsionis
ſi erant ibi ad coquendum ad uſum dictæ poſſeſsionis; er
go idem de lectis, & alijs maſſaritijs ibidem exiſtentibus
ad uſum dictæ poſſeſsionis. Concludo ergo quo ad primũ
dubiũ, ꝙ in dicto legato ueniunt omnes maſſaritiæ, ſeu
ſuppellectilia, quæ teſtator ibi tenebat occaſione dictæ
poſſeſsionis, ſiue ſint lecti, ſiue aliæ maſſaritiæ. Circa ſe-
cundum dubium, an dictus Guinocius poſsit ſuppellecti-
lia, ſeu exiſtentia in domo quondam dicti dñi Antonij uẽ
dicare, & petere uoluntate dicti teſtatoris minimè refra-
gante; puto breuiter ꝙ ſic. nam de iure eum poſſe indubi-
tati iuris eſt. l. in ciuile, C. de fur. inſt. de act. poſt prin. & l.
ſiue poſsidetis, C. de proba. & l. mater, C. de rei uend. cum
multis ſimi. Videndum igitur reſtat, an uoluntas teſtato-
ris reſiſtat. profectò arbitror ꝙ non: quoniam teſtator aſſe
ruit illos ducẽtos florenos legaſſe pro reſto omnis admi-
niſtrationis, quam ipſe teſtator feciſſet de bonis dicti Gui
nocij, & ſic in compenſationem redituum & fructuũ, quos
ipſe adminiſtrando bona dicti Guinocij percepiſſet: uel
ſi quoquomodo teneretur ex mala adminiſtratione: ſed
dicta ſupellectilia non ueniunt nomine adminiſtrationis,
& illa non dicitur adminiſtraſſe, cũ fuerũt ſimplr illata in
domum dicti Antonij tanquam ad domũ cõiũcti; ergo nõ
uř legatum factum in compenſationem illorũ ſuppellecti
lium, cũ adminiſtratio bonorum, & ſuppellectilia in do-
mum illata pro illorum conſeruatione ſint prorſus diuer
ſa, arg. in l. iij. de ſupel. leg. diſpoſitio ergo facta ſuper una
ſpecie non debet extendi ad aliam, quæ nunquam fuit
in adminiſtratione, arg. in l. licet, C. de iudi, & l. j. C. ſi ad-
uer. rẽ iud. Et præſertim hoc dicendum in teſtamentaria
diſpoſitione, quæ debet latè intelligi in fauorem legata-
rij. l. in teſtamento, ff. de reg. iur. & c. cum dilecti, de dona.
& quòd hoc fuerit de mente teſtatoris, quæ debet princi-
paliter attendi l. in conditionibus, ff. de condi. & demon.
oſtenditur clarè per uerba dicti teſtatoris. nam cum præ-
miſiſſet, ut dictus Guinocius eſſet contentus prædicto le-
gato, adiecit declarando uerba prædicta, uidelicet ita, ꝙ
nihil poſsit petere in bonis dicti dñi Antonij: ſed certum
eſt, ꝙ uendicando bona propria non dř aliquid petere in
bonis dicti dñi Antonij: non enim illa ſuppellectilia Gui-
nocij ſunt in bonis dicti domini Antonij, ut. l. Quintus, ff.
de au. & argen. leg. & l. bonorum, ff. de uerb. ſig. Itẽ dictus
Guinocius uendicando ſuppellectilia ſua non dicit domi
nũ Antoniũ, uel eius hæredem eſſe, uel fuiſſe ſibi obliga-
tum actio enim iſta realis competit circa rem, & non cir-
ca perſonam, ut inſti. de act. poſt prin. maximè coniuncta
gl in uer. nullo iure; & præſertim prædicta procedunt, at-
tento quòd dictus teſtator nunquam de illis ſuppel lectili
bus fecit controuerſiam, nec unquam negauit illa pertine
re ad dictum Guinocium. NIC. ABB.

CONSILIVM LXXXIX.

1 *Eccleſia, uel capella, ſeu oratorium non poteſt erigi, ſiue conſtrui ſine authoritate diœceſani.*

2 *Conſtruens eccleſiam, uel capellam, ſeu altare, obligatur ipſo facto ad dotationem, nu. 8.*

3 *Epiſcopus non debet ordinare aliquem in clericum, niſi prius aſſignet beneficium, unde uiuere poſsit.*

4 *Vacante eccleſia ſi capitulum aliqua de bonis eccleſiæ alienauerit ſine ſuperioris authoritate, relinquitur optioni futuri epiſcopi, an uelit ratificare dictam alienationem.*

5 *Sententia lata contra minorem ſine curatore eſt nulla: ſecus tamen ſi lata eſt pro eo.*

6 *Presbyter habens populum, tenetur habere clericum.*

7 *Habens beneficium requirens miſſarum ſolennitatem, tenetur habere clericum.*

9 *Debitor ſi donat bona ſua in præiudicium & fraudem creditorum non ualet talis donatio.*

IEſu Chriſti ſaluatoris inuocato præſi-
dio, Ex themate propoſito multa poſſent dubia elici: ſed quia il
lorum plurima remanent deciſa per diſcuſsionem aliquo
rũ; ideò aliqua duntaxat amplectar. ¶ Et primo uidendũ,
an dicta dña Vanucia legitimè potuerit dictum altare cõ
ſtrui facere de licentia duntaxat prioris eccleſiæ Sancti
Saluatoris de Reate. ¶ Secundũ dubiũ ꝑſuppoſito, ꝙ po-
tuerit, uel nõ, an dicta dña Vannucia teneatur per ſe, &
hæredes ſuos dictã capellam dotari facere. ¶ Tertiò præ-
ſuppoſito, quod teneatur ad dotem dictæ capellæ, an dos
debeat eſſe ſufficiens pro præsbytero inſtituendo in dicta
capella duntaxat, an ẽt ꝓ clerico, qui iuuare debet ad di-
uina celebranda. ¶ Quartũ dubiũ, utrũ præſuppoſita obli
gatione dictæ dñæ Vanutiæ ex ſola fundatione, reddať di
cta obligatio inefficax per donationẽ bonorũ ſuorum fa-
ctam altari cuidam S. Dominici de firmo ante quam deř
dicta donatione conueniretur. ¶ Circa primum dicẽdum
uř dictam dñam Vãnuciam non potuiſſe dictũ altare eri-
gere, ſeu erigi facere ex ſola licentia, & conſenſu dicti dñi
1 prioris: † quia nõ põt eccleſia, uel capella, ſeu oratorium
erigi, & conſtrui ſine licentia diœceſani in loco non exem
pto. Si autem locus eſt exemptus, requiritur licentia ſe-
dis apoſtolicæ, ut probatur in c. authoritate, de priuile.
l. vj. & in auť. ut nul. fac. ora. do. poſt prin. col. v & in auť. de
ecc. ti. §. ſinautem; ad idẽ de cõſ. di. j. c. nemo. Dictus prior
nõ eſt diœceſanus in loco, cũ eccleſia ſit ſubiecta abbatiæ
S. Saluatoris; ergo de conſenſu illius abbatis, qui dicitur
diœceſanus in loco rõne plenæ ſubiectionis, debuit dictũ
altare cõſtrui; ad hoc qđ no. gl. in cle. j. de reb. ecc. nõ alie.
& Innocen. in cap. ſtatuimus, de tranſac. cum ergo dictum
altare

altare non fuerit legitimè cõſtructum, debet deſtrui, ar.
in c. j. de no. ope. nun. facit tex. in dicta auth. ut nullus fa.
ora. do. poſt prin. & quod ꝯ legem factum eſt, non debet
habere effectum aliquem. l. non dubiũ, C. de leg. & 10. di.
c. uides fili, & regula, quę contra ius fiunt, de reg. iu. lib. 6.
¶ Sed his non obſt. arbitror de iure ſic eſſe dicendum, ꝙ
aut dictus abbas, cui illa eccleſia eſt pleno iure ſubiecta,
non uult habere ratam conſtructionem dicti altaris; &
tunc procedat, quod ſupra dictum eſt, ut dictũ altare poſ
ſit deſtrui, ſeu detineri in iuriſdictione eccleſiæ, abſq; eo
ꝙ dicta dña Vannuccia, ſeu eius hæres poſſit ius patro-
natus, uel aliquod aliud ſibi ĩ illo uendicare, arg. 12. q. 2.
c. apoſtolico, & in d. auť. de eccl. ti. §. ſi quis autem in ſua
domo. Si uerò dictus abbas ratum habuit, uel habere uo
luit conſtructionẽ dicti altaris, eo ipſo puto dictam do-
minam Vãnuccciam obligatam fuiſſe ad dotandum dictũ
2 altare. Moueor principaliter, † ꝙ conſtruens eccleſiam,
uel capellam, ſeu altare, obligatur ipſo facto ad dotatio
nẽ, ſicut obligatur pater naturalis dotare filiam. 16. q. 7.
c. piæ mẽtis. no. gl. in c. nemo, de cõſec. diſt. 1. & idem gl. in
c. cum ſicut, de conſe. eccle. uel alta. quatenus tñ illa gl.
dicit, prius debet dari actio in conſecratorem, qui con-
ſecrauit eccleſiam ſine dote, & in effectu debet dari in
fundatorem, & eius hæredem illa tñ gl. in ea parte cõiter
non teneť, à doctoribus ibi dicentibus, ꝙ imò prius ĩ fun
datorem per illum tex. & idẽ tenuit gl in d. c. nemo. Nec
ob. ſi dicatur dicta cappella non fuit conſtructa cum cõ-
ſenſu diœceſani: quia dico, ꝙ licet debuerit adhiberi cõ
ſenſus diœceſani: tamen illud fuit introductum in fauorẽ
eccleſiæ, ne contingeret opus inchoari, & non conſum-
mari: uel non ſufficienter poſtmodum dotari, ut quia for
te uires patrimonij ædificatoris minime ſufficiant; unde
id, qđ fuit ſtatutũ in fauorẽ eccleſiæ, nõ debet retorque-
ri ĩ ipſius læſionem ut in l. qđ fauore, C. de leg. & c. qđ ob
grãm, de reg. iu. li. 6. & qđ in fauorẽ eccleſię hoc fuerit cõ
ſtitutũ, probať apertè in d. auť. ut nullus fa. ora do. poſt
prin. d. c. nemo. Et multa poſſunt ſiĺia ad cõfirmationẽ ad
3 duci. Primò patet in ordinatione clericorum. † non. n. de-
bet epiſcopus aliquem ordinare in clericum, niſi prius aſ
ſignet beneficium, unde uiuere poſſit, ut in c. 1. & 2. 70. di.
tñ ſi ordinauerit, tenetur epiſcopus prouidere de ſuo, do
nec ſibi prouiderit de beneficio, ut in c. cum ſecundũ apo
ſtolum, & c. ep̃s, de præben. Ad idem bonus tex. in c ſi qua
4 de rebus 12. q. 2. ubi dř, † ꝙ ſi uacante eccleſia capitulũ
aliqua de bonis eccleſiæ alienauerit ſine ſuperioris au-
thoritate relinquitur optioni futuri ep̃i, an uelit ratifi-
care dictã alienationẽ: quia forte utilius eſt eccleſiæ ha-
bere pretiũ, q̃ rẽ; & ſic alienatio nulla tanq̃ facta ſine ſolẽ
nitate, de qua 12. q. 2. c. ſine exceptione, põt haberi rata
tractu tꝑis: quia nullitas inſurgit fauore eccleſiæ: iõ non
debet retorqueri in ipſius lęſionẽ, ſi ꝑlatus futurus uide-
rit illã eſſe eccleſiæ utilẽ; & hoc firmauit expreſsè gl. in
c. j. ne ſede uacan. ad idem bo. tex. in l. non eo minus, C. de
5 procur. ubi patet, † ꝙ licet ſñia lata ꝯ minorem ſine cura
tore ſit nulla: ſecus tñ eſt, ſi fuit lata pro minore; ad id qđ
in ſiĺi no. gl. & Bar. in l. ſi tutor, C. in qui. cau. in inte. reſt.
non eſt neceſ. & l. ſi mater. §. hoc iure, ff. de excep. rei iudi.
& quod no. doc. in c. cauſam, de iudi. Præterea illud, quod
fuit ſtatutum in odium & pœnam ædificantium eccleſias
uel capellas ſine authoritate diœceſani, ut ĩ auť. de eccle.
tit. §. ſi quis autem, cum ſeq. non debet cedere in eorum fa
uorem, ut in c. ſi neceſſe, de dona. inter ui. & uxo. & c. ij.
de transla præla. & l. Papinianus exuli, ff. de mino. Et ꝑ
hæc remanet deciſum etiam ſecundum dubium. ¶ Ex q-
bus omnibus concluditur dictam dñam Vannuciã fuiſſe
ex conſtructione capellæ ſeu altaris obligatam ad dotan-
dum illud ſufficienter, abbate prædicto habente ratã cõ-
ſtructionem dicti altaris. ¶ Venio nunc ad tertium dubiũ,
an ad ſufficiẽtiã dotis requiratur, ꝙ inde poſſit uiuere ẽt
clericus ultra ſacerdotem. Et uidetur primò ꝙ nõ per. c.
6 ut quiſque presbyter, de ui. & hone. cle. ubi innuitur, † ꝙ
presbyter habens populum tenetur habere clericum: ſe-
cus ergo in habente altare: contrarium alias tenui in le-
ctura dicti cap. ut quiſque, & nunc etiam confirmo: quia
certum eſt, ꝙ miſſarum ſolẽnia non debent celebrari
ſine ſuffragio clerici, ut in c. propoſuit, de fil. presby. er-
7 go † quilibet habens beneficium requirens miſſarum ce-
lebrationem, tenetur habere clericum, licet non ſit alias
curatum; quod uideť fuiſſe de mente gl. in d. c. ut quiſque;
& bene facit tex. iuncta gl. in cle. ne in agro. §. ad hæc, de
ſtat. regu. Aedificando ergo altare ſacerdotale, uidetur
ſe obligaſſe ad dotem dandam pro neceſſariis concurren
tibus ad miſſarum ſolẽnia. nam qui uult unũ, uidetur uo-
luiſſe oĩa, perquæ peruenitur ad illud, ut l. oratio, ff. de
ſpon. & l. ad rem mobilẽ, & l. ad legatum, ff. de procu. &
c. prudentiam, & c. præterea, de offi. deleg. facit. l. illud, ff.
de acqui. hære. Cõcludo ergo in hoc tertio dubio, quòd
dos dicti altaris debet eſſe ſufficiens pro presbytero ibi-
dem inſtituendo, & pro clerico, qui habet præſtare ſuf-
fragium ad miſſarum ſolẽnia; facit dictum c. nemo, & in
dicta auť. ut nullus fa. ora. do. poſt prin. ¶ Ad quartum &
ultimum dubium, an dicta obligatio reddatur inefficax
per donationem omnium bonorum poſtea alteri factam.
Et uidetur primò quod ſic: quia per conſtructionem alta
ris non apparet, ꝙ bona cõſtruentis ſint tacitè obligata:
imò uidetur ſola obligatio perſonalis orta, ſicut patet ĩ
uouẽte aliquam rem. non. n. obligatur res ante, q̃ tradať,
ſed perſona tm̃, ut in l. ij. ff. de polli: ſed perſona nihil ha-
bet ſaltem ſufficienter per donationem alteri factam; er-
go obligatio remanet inefficax. inanis eſt. n. actio, quam
inopia debitoris excludit, ut in l. nam is, ff. de dolo, & c.
olim, el 2. de reſt. ſpo. ¶ Sed contrarium arbitror de iure
8 procedere. Moueor primò † quia cõſtruens eccleſiã, uel ca
pellã obligať ad dotandã, ſicut pater tenetur dotare filiã
ut ſenſit gl. in d. c. cum ſicut, de conſe. eccle. uel alta, & in
d. c. nemo, de conſe. diſt. 1. ¶ Sed ſi pater facit immenſam
donationem uni ex filiis, quæ tendit in præiudicium al-
terius filij quo ad partem ſibi debitam, reuocatur dicta
donatio tanquam inofficioſa, ut l. ij. C. de inoffi. dona. &
quod ibi no. ergo idem dicendum in caſu noſtro. Nã iſta
altaria uidentur fuiſſe loco filiarum contemplatione aĩæ
ipſius dñæ Vannucciæ, ar. in c. in præſentia, de proba. &
corum, quę no. Bar. in auť. ſi qua, C. de ſacroſ. eccl. & facit
in ſimili ibi tex. & qđ legitur & no. 19. q. ultima. c ſi qua
mulier. ¶ Præterea & alia ratione incõuincibili, ubicũq;
9 † debitor donat bona ſua in præiudicium & fraudem cre
ditorum, debet talis donatio reuocari, etiam ſi fuit facta
ignoranti in fraudem, ut probatur in l. j. iuncta. l. qui auť.
§. ſimili quoq; modo, ff. de his, quæ in frau. cre. ergo dicta
donatio debet reuocari: quatenus uenit in præiudicium
altaris, cui dicta Vannucia erat debitrix reſpectu dota-
tionis. Poſſet addi & tertia conſideratio, ſi ponatur, ꝙ di
cta Vannucia donauerit ſecundo altari omnia bona ſua
præſentia & futura. nam talis donatio non tenet, tenẽdo
opi. Ang. de Peru. ualde æquam, quam poſuit in ſua diſpu
tatione, quæ incipit, in refulgenti, reprobando Bar. in l. j.
C. de pac. q tenuit, ꝙ ſimiliter ualet donatio oĩum bono-
rum præſentium & futurorum, ſed Ang. contra: ſed non
intendo ad præſens diſcutere, quæ opi ſit uerior, cum ſa-
tis ſit per præmiſſa altari priori cõſultum, nec in caſu no-

ſtro dicitur, quòd donauerit præſentia & futura. dicta er-
go donatio nõ reddit primã obligationem inefficacem,
tñ qa non potuit ſe liberare ab obligatione prius contra-
ctatum quia uidetur facta in fraudem creditoris. Ex præ
dictis omnibus concludo, ꝙ dicto abbate ratificante dictã
altaris conſtructionem, debet prius dictũ altare ſufficien
ter dotari pro ſacerdote, & pro clerico, & reſiduum, ſi qđ
erit, applicabitur ſecundo altari, cui ſecundo loco fuit
facta donatio, uel ultima diſpoſitio. Et hæc ſuffi-
ciant. NIC. ABB.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

QVIDAM *Antonius habens Franciſcum eius filium legiti-
mum & naturalem infantem in eius poteſtate conſtitutum, con-
didit teſtamentum ſolenne, in quo dictum Franciſcum hæredem
inſtituit uniuerſalem, & talem fecit inſtitutionem, uidelicet, &
ſi dictus Franciſcus deceſſerit in pupillari ætate, uel poſteà quan-
docunque ſine filijs, ſubſtituit Paulum Petri ipſius teſtatoris auũ
culum uulgariter, pupillariter, & per fideicommiſſum, & dictum
Paulum dicto ſuo filio tutorem dedit. Tandem mortuo dicto teſta
tore, dictus Franciſcus ſuperuiuens tribus menſibus cum dimidio
deceſſit infans ſuperſtite dicto Paulo ſubſtituto, & matre ipſius
infantis. modo mater quondam infantis mouit quæſtionem dicto
Paulo ſubſtituto poſſidenti uigore dictæ ſubſtitutionis hæredita-
tem olim dicti Antonij, & ſucceſſiuè Franciſci, aſſerens ad ſe ſuc-
ceſſionem dicti Franciſci ſui filij infantis defuncti ſpectare, & di
cit dictum Paulum ſubſtitutum fore excluſum; quia ipſis non aſ-
ſumpſit in iudicio tutelam dicti Franciſci, nec alium tutorem con
feſtim dari petijt, nec ſe excuſauit intra l. dies a morte teſtatoris.
Pro parte uerò dicti Pauli ſubſtituti dicitur dictam ſucceſſionem,
& hæreditatem ad ſe ſpectare uigore dictæ ſubſtitutionis, adi-
ciens, quòd ipſe tutor conſtitutus in teſtamento dicti Antonij,
licet non fecerit inuentarium pro dicto infante: tamen dictum in-
fantem nutriri fecit, & adminiſtrauit eius tutelã tam in ſoluendo
collectas & debita, quàm etiam ſoluendo ſalarium dictæ nutrici,
& adminiſtrando & gubernando, & coli faciendo bona dictæ
hæreditatis dicti Antonij, cum ſciuit ſe tutorem in dicto teſtamen
to datũ. Et poſito ſine ueritatis præiudicio, quòd non adminiſtraſ
ſet, nec tutelam geſſiſſet, nec alium dari petiiſſet, nec ſe excuſaſſet,
non propterea debet priuari dicta ſucceſſione, & quòd nulla
mora ve negligentia eſt ſibi imputanda eo, quod dictus Franci-
ſcus ſuperuixit patri tribus menſibus cum dimidio tantum, & iu
ra uidentur dare annum ſubſtituto ad petendum tutorem; unde,
cum mors ſuperuenerit dicto Franciſco in tam breui tempore,
non poteſt dici, quòd ipſe fuerit negligens, ut ſucceſſione priuari
debeat; quid iuris quæritur.*

CONSILIVM XC.

1 *Non gerere, & ſine ſolennitate debita gerere, paria ſunt.*
2 *Mater non excuſatur, quin priuetur ſucceſſione pupilli, ſi cum de-
bita ſolennitate non aſſumpſit tutelam.*
3 *Gerens negotia pupilli non decreta ſibi tutela per iudicem, & in-
uentario prius non confecto, debet tanquam ſuſpectus accerri-
mè puniri.*
4 *Tutor teſtamentarius, ſeu datiuus, non excuſando ſe intra quin-
quaginta dies poſt, quàm ſciuit ſe tutorem deſignatum, uidetur
ſe aſtringere, & acceptare tutelam.*
5 *Subſtitutus licet recuſet tutelam, non per hoc excluditur à ſuc-
ceſſione.*

OMnipotentis Dei poſtulato ſuffragio,
Duo ad deciſionem
huius q̃onis uerè examinanda incumbunt. ¶ Pri-
mũ eſt, an dictus ſubſtitutus excuſet̃ ex eo, qa tutor in te-
ſtaméto deſignatus geſſit negotia pupilli, tutela tñ non aſ
ſumpta cũ ſolénitate debita. ¶ Scđm præſuppoſito, qđ ex
ſcđo capite nõ excuſet̃, an debeat priuari ſucceſſione pu-
pilli nõ petẽdo tutorẽ cõfeſtim, ex quo potuit facere hoc
in uita pupilli, anno nondũ elapſo. ¶ Circa primũ uꝛ̃ di-
1 ctum ſubſtitutum non excuſandũ, † quia paria ſunt nõ ge
rere, & ſine ſolénitate debita gerere l. fi. C. arb. tut. & l. iij.
C. de tuto. & cura. & l. 3. §. tutores, ff. de ſuſpec. tut. facit. l.
ſi unus, C. de teſta. & c. 2. de tranſ. præla. ¶ Scđo de hoc uꝛ̃
2 gl. no. in l. 2. §. ſi mater, ad Tert. q̃ dicit † matrẽ non excu-
ſari, quin priuetur ſucceſſione pupilli, ſi cum ſolennitate
debita nõ aſsũpſit tutelã, nec petijt tutorẽ dari filio, q̃q̃
ipſa uel alij geſſerint & adminiſtrauerũt bona pupilli, ſine
ſolénitate debita; & illã gl. ſequit̃ ibi Bar. & Bal. in matre
Tertul. ſed prædictus ſubſtitutus licet geſſerit negotia pu
pilli: non tñ hoc fecit legitimè: quia non fuit ſibi decreta
tutela per iudicẽ, prius cõfecto inuentario, ſicut fieri de-
buit, ut in l. fi. C. de arb. tutc. no. gl. & Bar. in l. legitimos,
ff. de legi. tut. nec alia fecit, q̃ in d. l. legitimos, notantur;
ideò non debet ex illa geſtione excuſari: imò magis debet
3 inculpari: † quia gerens negotia pupilli non decreta ſibi
tutela per iudicẽ, & inuentario prius non confecto debet
tanquã ſuſpectus acerrimè puniri, ut habet̃ in d. l. fi. C. ar
bi. tut. in fi. in d. l. 3. §. tutores, de ſuſpe. tu. ¶ Sed his nõ ob-
ſtantibus, poſſet attentari ꝯriũ. Moueor in hãc ſñiam prin
4 cipaliter, † quia tutor teſtamentarius, ſeu datiuus, nõ excu
ſando ſe intra quinquaginta dies poſt, quàm ſciuit ſe tuto
rẽ deſignatũ, uꝛ̃ ſe aſtringere, & acceptare tutelam, adeo,
ꝙ amplius ſe excuſare non ualet, & tutela incipit ſtare pe
riculo ſuo, ut ꝓbatur in l. ſi pater. §. oportet, & l. quinqua
ginta, ff. de excuſa. tut. facit l. j. in princ. ff. de admi. tut. er-
go dictus ſubſtitutus in teſtamento tutor datus, ſe non ex
cuſando intra quinquaginta dies poſt, quàm ſciuit ſe tuto
rem deſignatum, uidetur tutelam acceptaſſe, nec potuit
amplius ſe excuſare; ergo ꝑ cõſequens nec aliũ tutorem
dari petere potuit & per conſequens nõ poteſt puniri ex
eo capite, quia non petijt tutorẽ dari pupillo, pro quo fa
cit, quod no. Bal. in l. tutor, qui repertorium, ff. de admi.
tu. ubi dicit, ꝙ licet tutor non confecerit inuentarium: ni
hilominus tutor eſt, poteſt tamen repelli ab agendo, ut l.
tutor qui repertorium, & priuari officio tutelæ prorſus,
ut dicit tex. in d. l. fi. C. arb. tute. Reſtat ergo cõcludere, ꝙ
iſte tutor fuit in culpa ex eo duntaxat: quia adminiſtrauit
bona non decreta prius ſibi tutela per iudicẽ, nec confe-
cto inuentario: ſed ex hoc capite non reperitur iure cau-
tũ, ꝙ debet priuari ſucceſſione: ſed poterit alijs pęnis pu-
niri, de quibus in l. fi. iuncta glo. præalle. C. arbi. tut. Cum
enim iſta pœna priuationis ſucceſsionis non ſit in hoc ca-
ſu iure expreſſa, non debet imponi, ut no. glo. in c. fi. de iu
re patro. facit de pœni. diſt. j. c. pœnæ, & l. interpretatione,
& l. ſi præſes, ff. de pœnis; & facit in ar. l. amiciſsimos, ff. de
5 excu. tuto. ubi patet † quòd licet ſubſtitutus recuſet tute
lam, nõ per hoc excluditur a ſucceſsione. ¶ Tertiò facit ꝓ
iſto ſubſtituto, ut non priuetur, noua conſideratio: is qui
non petijt tutorem dari filio, priuatur ſucceſſione pupilli
ſed pupillus in caſu noſtro nihil habuit: quia non adiuit
hæreditatem, nec exiſtentia ſui hęredis habuit in caſu no
ſtro operari: quia ipſe pupillus licet eſſet ĩ poteſtate tpe
mortis, habuit tñ ſubſtitutum uulgarẽ, per cuius dationẽ
tollitur ſuitas ſ̃m cõmunem opin. per l. ſi filius, ff. de libe.
& poſth. tenet Bar. in l. ſi filius, q patri, ff. de vulg. & pup.
& Bal. in d. l. fratris, C. de iure delibe. not. glo. in l. Papi-
nianus, ff. de inoffi. teſtam. ergo ſuccedit iſte ſubſtitutus
patri, & non filio. eſt enim hæreditas patris, non filij, ut
d. l.

ſi filius, de libe. & poſth. Præterea non uꝛ̃ ſibi impu-
tandum, ſi non petiit tutelam ſibi decerni ꝑ iudicem, nec
confecit inuentarium: quia hoc nõ poterat de iure. cum
enim eſſet tutor teſtamentarius, non poterat aliquid fa-
cere, niſi prius adiretur hæreditas per pupillum: quia tu-
tela cõfirmatur ꝑ additionem hæreditatis, ut l. ſi nemo,
ff. de teſta. tut. nec exiſtentia ſui hæredis habet hoc caſu
confirmare tutelam: qa habebat inſtitutum vulgarem, ut
no. Bar. in d. l. ſi nemo. Et ſi dicatur, ergo eſt ſibi imputã-
dum, ſi non petiit interim, donec adiretur hæreditas tu-
torem dari filio per l. ſi quis ſub conditione, ff. de teſtam.
tute. & inſti. de att. tute. poſt prin. ¶ Ad hoc enim põt re-
ſponderi dupliciter. Primò, quia licet ex hoc capite poſ-
ſit priuari ſucceſsione pupilli: tñ in caſu noſtro illa non
fuit vnquam pupilli, cum nõ adiuerit hæreditatem, & ha
buerit ſubſtitutum vulgarem. eſt n. hęreditas patris, & nõ
filij. nec poteſt mater petere legitimam: qa non poteſt fi-
lius repudiare hæreditatem patris, & petere legitimam.
habet. n. aut totam agnoſcere, aut totã repudiare, ut no.
Bar. in l. gerit, ff. de acquir. hære. Secundò põt principalr
reſponderi, intrando ſecundum dubium ſuprà formatũ,
ꝙ ꝓſuppoſito, ꝙ filius habuiſſet aliqua bona; tñ, ex quo
annus non erat elapſus ante mortẽ filij, non debet ſubſti-
tutus, uel alius, qui habebat ſuccedere ab inteſtato, ſaltẽ
citra matrem, priuari ſucceſſione pupilli de hoc enim uꝛ̃
tex. expreſſus in l. ſciant cuncti, C. de legi. hære. & optimè
facit tex. inſti. ad Tertul. in fi. tenuit Bal. & etiam Ange. in
l. ꝓdicta ſciant, & in l. matres, & Bar. in ſua ſolẽni repeti-
tione, in l. ij. ff. qui pe. tu. quãquam ipſe Bar. in l. ij. §. con-
feſtim, ff. ad Tertu. & in d. l. ſciant, poſt Rich. Malũ tenue-
rit ꝯrium dicens, ꝙ ſi non petiit tutorem intra quinqua-
ginta dies, uidetur in negligentia: quia debebat petere,
ſicut mater, citius q̃ poterat, ut de matre probari uꝛ̃ in d.
l. ij. §. ſi mater. & §. cõfeſtim. & ꝙ idem eſſet in ſubſtituto,
& alio, qui poterat ſuccedere ab inteſtato, inducebat. d. l.
ſciant, ibi, dum dꝛ̃ ſ̃m noſtram conſtõnem &c. quaſi dicat,
ꝙ dabatur annus tñ ſ̃m priorem conſtõnem, de qua in
d. l. ij. §. confeſtim, ut ſpectaret̃ confeſtim, i. q̃ citius fieri
poterat: ita tñ, ut annus non excederetur: tamẽ ipſemet
Bar. ut ſupra dixi, in ſua ſolẽni repetitione diligẽtius exa-
minãdo hunc artic. tenuit ꝯriũ, ſ. ꝙ ſubſtitutus, uel alius,
qui habebat ſuccedere pupillo ab inteſtato, habet annũ
integrum per d. l. ſciant, & l. ij. ſpãliter faciunt iſtã; olim
ante legem. C. non erat prouiſum, ꝙ aliquis ſubſtitutus,
uel alius conſanguineus non teneretur ex neceſsitate pe-
tere tutorem pupillo, licet ſpõte potuiſſet, niſi in matre;
& libertis, ut in l. ij. ff. qui pe. tu. & in d. l. ij. ad Tertu. ergo
lex. C. ſuperueniens imponens neceſsitatem petendi, de-
bet ſtrictè intelligi, ut. ſ. annus detur integrè & abſolutè
aliis, qui perprius non erãt ad hoc neceſsitati. cum. n. ſit
illa lex odioſa, præſertim in eo, ꝙ priuat ſucceſsione ab
inteſtato, & ex teſtamento, debet ſtrictè intelligi, ut no.
probatur in c. ſtatutum, de elec. lib. 6. facit. c. cum in cun-
ctis, de elec. & regula, odia, & regula, in pœnis, iuncto c.
ſi cõpromiſſarius, eo. ti. lib. 6. & l. ſi præſes, ff. de pœn. nec
prædictis obſt. tex. in d. l. ſciant, quatenus dicit ſ̃m noſtrã
conſtitutionem &c. quia, ut dicit Bar. & bene in d. l. ij. il-
la uerba non debent referri ad Tertul. ſed alia iura, quæ
diſponunt, quales debeant eſſe tutores, ut ſit ſenſus, ꝙ &
tutor debet ab iſtis peti intra annum ſ̃m diſpõnem lega-
lem. Præterea mater tenet̃ ex duplici capite petere tu-
torem filio. Primò propter pietatem maternam, ut l. ma
tris pietas, C. qui pe. tu. ¶ Secundò propter ſpem futuræ
ſucceſsionis. d. §. confeſtim. In aliis autem habẽtibus ſuc-
cedere ex teſtamento, uel ab inteſtato non ſubeſt niſi vna
cã, ſ. ſpes ſucceſsionis; ergo mitius fuit procedendũ cum
eis, q̃ cũ matre, arg. in l. re coniuncti, ff. de leg. iij. & in aut.
ceſſante, C. de legi. hære. quinimo poſſet attentari, ꝙ etiã
mater non priuetur intra annum ꝑ textũ, qui hoc apertè
innuit, inſti. ad Tertull. in fi. & ad illum tex. poſſet reduci
tex. in d. §. confeſtim, ut ſic ex legis interpretatione dicat̃
facere confeſtim petendo intra annũ: uel dicamus, ꝙ con
feſtim, i. q̃ citius põt, debet petere tutorem: non tñ puni-
tur, niſi negligat per annum, ut uoluit tex. præal. Et cum
ſumus in materia odioſa, melius & ęquius eſt dicere, ꝙ
d. l. ij. intelligitur ſ̃m tex. inſti. ad Tertul. in fi. q̃ è contra,
arg. in l. placuit, C. de iud. ſentit Bar. in d. l. ſciant, & l. ma
tres. Ex his oĩbus concludo, dictum ſubſtitutum non de-
bere in caſu noſtro ſucceſsione priuari, ſiue ſit hæreditas
patris, ſiue pupilli. Et hæc ſufficiant. NIC. ABB.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

QVIDAM *Sempronius de læſæ maieſtatis crimine condẽ-
natus, bonis ſuis expreſſè publicatis, ante, quàm præfatum de-
lictum committeret, & ſententiam reportaret, certa bona do-
nauit quibuſdam fratribus carnalibus ad eorum uitam dunta-
xat: ita tamen, quòd vnus alteri ſuccederet, & omnibus mor-
tuis, dicta bona recta uia ad eundem donatorem redirent; &
adiectum fuit in principio donationis, quòd de prædictis bo-
nis donatis facerent in eorum uita quicquid eis placuerit ſine
alicuius contradictione. In fine uerò inſtrumenti dicitur, quòd
ſupradictam donationem fecit præfatus donator ſub his condi-
tione, tenore, lege & pacto, uidelicet quòd præſens donatio ua-
leat, & effectum ſortiatur uſque in uitam tantùm dictorum do
natariorum, & cuiuſlibet eorum, non ultra: & quòd ipſi dona-
tarij, uel aliquis eorum non poſsint neque debeant ipſa bona do-
nata in toto, nec in parte ullo tempore alicui perſonæ, uel vniuer
ſitati uendere, donare, uel alienare, cambire, obligare, nec ali-
ter baratare, nec tranſlatare, cum aliter præfatus donator non
feciſſet, nec facturus fuiſſet, nec pro facta vult haberi præ-
ſentem donationem: ſed vult præſentem donationem, quoties-
cunque ſecus fieret, non ualere, nec tenere, nec effectum ſortiri
debere, & ipſo iure ius & dominium ipſorum donatorum in to-
tum perueniat in præfatum donatorem. Hæc ſunt uerba for-
malia, poſita in fine dicti inſtrumenti. Contingit, quòd poſt
ſententiam condemnationis prædictæ, & bonorum publicatio
nem factam dicti donatarij, ſeu aliqui eorum, qui ſupererant
uendiderunt dicta bona donata ſub conditione prædicta cuidam
Senenſi ciui pro certa pecuniæ quantitate ad eorum uitam dũta-
xat. Nunc quæritur, an cõmune Senenſe, cui bona dicti donato-
ris fuerunt confiſcata, poſsint illa bona donata uigore publicatio-
nis, & dicti pacti in donatione appoſiti uendicare.*

CONSILIVM XCI.

1 *Vſufructuarius, qui non tranſmittit ius ſuum in hæredem, poteſt
nihilominus uſumfructum alij uendere.*
2 *Lex, ſiue teſtator, ſiue pactio contrahentium ſi inhibuerit alie-
nationem, uidetur prohibita, non ſolum dominij tranſlatio,
ſed uſuſfructus.*
3 *Prohibitus uendere non poteſt etiam locare ad magnum tempus.*
4 *Vſufructuarius non prohibetur alienare ius, quod habet.*

SAluatoris inuocato ſuffragio, Videtur pri-
mò ꝙ non per uerba priora appo
ſita in inſtrumento, ꝙ fuit dictum, ut de prædi-
ctis bonis donatis facerent in eorum uita quicqd eis pla-
ceret, ergo poſſunt diſponere in eorum uita. etiam uen-
1 dendo. Videmus. n. † ꝙ cum uſufructuarius, qui non trãſ-

mittit ius ſuum in hæredē, poteſt nihilominus uſumfru-
ctum alij uendere;nec mirum,quia,ut dicit iuriſc. Qui p̄-
tio fruitur, ipſa re frui uidetur, ut habetur in l.non ute-
tur, cum l.ſequen.ff.de uſufructu. Ita dicendum in pro-
poſito. ſatis enim iſti utuntur rebus donatis in eorum
uita, ex quo utuntur pretio. Prætereà alienare eſt con-
tractus, per quem transfertur dominium, ut l. j. C. de
fun.dota. ſed prædicti donatarij uendiderunt ad uitam
eorum dūtaxat, ergo illa non poteſt dici alienatio, ma-
ximè ad incurrendum pœnam priuationis. Sed contra-
riam ſententiam arbitror de iure ueriorem. Et primò
probabo, quòd dicti donatarij ceciderunt à iure eorum.
Secundò, ꝙ dicta bona deuoluta ſint ad cōmune Senen-
ſe. probatur per text. apertè, qui cauillari non poteſt. l.
2 fin. C. de rebus alien. non alien. ubi dicitur, † quòd ſi-
ue lex, ſiue teſtator, ſiue pactio contrahentium inhibue-
rit alienationem, uidetur prohibita non ſolùm dominij
trāſlatio, ſed uſusfructus, & pignoris: ſed negari non po-
teſt, quin dicti donatarij alienauerint, ſaltem uſusfru-
ctus dictarum rerum; ergo uenerūt contra pactum in do
natione appoſitum. Secundò hoc probatur expreſsè ex
tenore dictæ donationis in eo, quòd expreſsè fuit prohi-
bitum, ne dicta bona obligarent, uel baratarent, ſeu trāſ-
latarent: ſed negari non poteſt, quin per illam uenditio-
nem tranſlatauerint, ſeu obligauerint dicta bona; ergo
ceciderunt dicta bona in commiſſum: quinimò plus dico,
3 † quòd prohibitus uendere non poteſt etiam locare ad
magnum tempus: quia per talem locationem conſtitui-
tur ius in re, & ſic fit quædam alienatio rei, ut not. Bart.
& Din. in l.codicillis. §.à ſubſtituto, ff.de legat.ij. licet
glo. ibi aliter firmet: quæ tamen communiter ibi in hoc
damnatur, & primum tenet glo. in clemen.j.de rebus ec-
cleſiæ non alienan. & optimè facit ibi text. ¶Prætereà &
tertiò donator prohibuit ſimpliciter illa bona uendi. ſed
negari non poteſt, quin donatarij illa uendiderint, & do
minium tranſtulerint in emptorem, ut patet ex inſtru-
mento uenditionis inde confecto. nec obſtat, ſi dicatur,
quòd ad eorum uitam dūtaxat uendiderint: quia per hoc
non poteſt negari, quin uenditio fuerit facta, licet ad tē-
pus. Nam & prohibitio uenditionis non poterat intelli-
gi, niſi de temporali uenditione: quia de perpetua non
erat dubium, cum donatio fuiſſet facta ad uitam eorum
dūtaxat; vnde ceſſante illa prohibitione, non potuiſſent
uendere ultra eorum uitam: quia nemo poteſt in alium
plus iuris trāsferre quàm ipſe habeat. cap.nuper, de do-
natione inter virum & vxorem, & l.traditio, ff.de acqui-
ren.rerum domi. non debent ergo uerba intelligi, in quo
poſſunt aliquid operari, ut in cap.ſi Papa, de priuileg.li-
bro 6. & l.ſi quando, C.de inoffi.teſtamen. & l.quòd La-
beo. ad Carbo. ꝙ autem per dictum pactum impediatur
dominij tranſlatio, & deuolutio fiat ad donatorem, pro-
batur in cap.cæterum, de donatio. & in l.ea lege, C.de
conditione ob cau. & expreſſius tenet Barto. in l.filius,
§.diui, ff.de lega.j. quòd autem hæc bona ſint communi
quæſita, probatur, quia per dictam ſentētiam omnia bo-
na fuerunt confiſcata; ergo & iura omnia cōpetentia con
demnato, ut l.iij. C.ad legem Iuliam.maieſt. coniuncta.
l.bonorum, ff.de uerborum ſign. ius ergo reſeruatum di-
cto donatori tranſiuit in dictum cōmune per dictam con
fiſcationem: quinimò poteſt dici, quòd non ſolùm fue-
rint bona publicata, ſed etiam perſona fuit ad mortem
condemnata; quo caſu ueniunt in publicatione, etiam
bona poſteà quæſita, ut in l.ij. C.de bon.proſcri.not. in
l.certa forma, C.de iur.fiſ. libro 10. Conclude ergo ex
omnibus prædictis, quòd dicti donatarij uendendo, licet
ad eorum uitam, ceciderint à iure eorum; & bona do-
nata reuerſa ſunt ad commune Senen. quod poteſt tan-
quam propria illa uendicare. Ad contraria ſupra for-
mata faciliter reſponderi poteſt. nam priora uerba de-
bent intelligi ſecundum ſequentia. l. ſi ſeruus plurium,
ff.de leg.j. & ſic facerent de illis bonis, quicquid eis pla-
ceret, non tamen alienando ſeu tranſlatando; quia ſpe-
cialia derogant uerbis generalibus. cap.j.de reſcript. &
l.quæſitum, in fine. ff.de fun.inſtru. & regula, generi, de
4 regulis iuris lib.6. ¶Ad ſecundum reſpondetur, † quòd
uſufructuarius non prohibetur alienare ius, quod habet:
ſed in caſu noſtro expreſsè fuit eis hoc inhibitum. uoluit
enim donator, ut tenerent penes ſe. d.l.finali, C.de rebus
alien.non alien. ¶Ad tertium reſpondetur dupliciter.
Primò, quòd procedit, quando alienatio capitur ſtrictè.
Sed in prohibitione facta pacto contrahentium debet ca
pi largè, ut d.l.finali, & ibi notat Bald. Prætereà & ſe-
cundo ſatis facta eſt huius dominij tranſlatio, licet ad
tempus, ut patet in dicta uenditione, ergo &c. Et hæc
ſufficiant. NIC. ABB.

CONSILIVM XCII.

1 *Legatum factum filiæ pro dote eſt purum, & non conditionale.*
2 *Statutum non poteſt in totum tollere legitimam.*
3 *Mulier poteſt prorſus legitima priuari propter familiam do-*
mus conſeruandam.
4 *Statuto ſi caueatur, quòd quandiu extiterit maſculus, fœmina*
non ſuccedat, filia excluditur uiuente maſculo dūtaxat; ſed,
illo mortuo, debet admitti.

IN Christi nomine amen. Illud idubitati iu
1 ris eſt, quòd mero iure communi inſpecto † le-
gatum factum filiæ pro dotæ eſt purum, & non conditio-
nale, cum non excedat legitimam ſuam. vnde poteſt ili-
cò poſt mortem patris per ipſam filiam peti. nec eſt ne-
ceſſe expectare tempus nuptiarum, præſertim in caſu no-
ſtro, in quo filia fuit in ipſa dote inſtituta per patrē; vn-
de ſicut ipſa legitima non capit dilationē, uel aliud gra-
uamen. l.quoniam in prioribus, C.de inoffic. teſtamen.
& in authen. ut cum de appella. §.aliud quoque capitu-
lum, ita nec ipſa dos, quæ ſuccedit loco legitimæ, cum
ſubrogatum ſapiat naturam eius, in cuius locum ſubro-
gatur, ut in c. eccleſia, ut lite pend. & l.quia qui pretio, ff.
de uſufr.cum ſimi. Et hanc opi. ut ilicò poſſit peti, firmāt
cōiter doct. maximè Bar. in l.Titio, §.Titio genero, ff.de
cond.& demō.poſt Rich.Malūb. & alios in l.generaľr, C.
de epiſ.& cle. & ad tex.d.§.Titio genero, qui uidet̃ uelle,
ꝙ legatū dotis ſit condōnale, & ꝙ debeat differri exactio
in tēpus matrimonij contracti, reſpondetur multipľr, ut
ibi not. & d.l.generaliter. ¶Sed dubium inſurgit in caſu
noſtro occaſione ſtatuti Tridentini, in quo inter alia ca-
uetur, ꝙ extantibus maſculis, filia fœmina non ſuccedit;
quo caſu dixit Bar. in d.§.Titio genero, ꝙ legatum dotis
factum filiæ eſt conditionale, ſicut ſi fieret extraneo; ita,
ꝙ non poteſt peti, niſi tempore matrimonij: quia dos nō
eſt ſine matrimonio. l.ij. ff.de iu.dot. habet ergo in ſe tale
legatum tacitam conditionem; & ſic ſi moritur ante, ꝗ̃
nubat, non tranſmittit legatum in hæredes. d.§.Titio ge
nero; quod etiam uidetur uelle Cyn. in l.ſancimus, C.de
nupt. Et quāquam Rich.Malūb. tenuerit contrarium, ut
2 refert ipſe Bar. in d.§.Titio, motus, † quia ſtatutum non
pōt in totū tollere legitimā, licet poſſit diminuere, quod
etiam uẽ ſentire Di. in regula, indultum, de reg.iu.lib.6.
ergo cum hoc caſu dos ſuccedat loco legitimæ, non reci-
pit grauamen, uel dilationem, ſicut nec ipſa legitima, in
iuribus ſ̃ all. Bar. tñ ſequendo Cy. tenuit primū mouetur,
q̃a p̄ſuppoſita ēt opi. Rich. ꝙ ſtatutū poſſit diminuere, li-
cet nō tollere: tñ ſicut pōt diminuere, ita uẽ, ꝙ poſſit illā
differre ad certū tp̄s, puta tp̄s nuptiarū, cū ſit quædā dimi
nutio, ar. in l.minus, ff.de re.iu. ſed Bal. in d.l.ſancimus, ſe
quit̃ opi. Rich. reꝓbata opi. Cy. & Bar. mouet̃, q̃a ſi poſſet
ſtatutū differre in tempus matrimonij, poſſet ſeq. ꝙ iſta
filia moreretur ante matrimonium, ut contingit in caſu
noſtro, & ſic nihil tranſmitteret ad hæredes, & per conſe-
quens ex toto priuaretur legitima; quod eſt contra præ-
ſuppoſitum, quod facit Bar. conſentiendo opi. dicti Rich.
quòd in totū nō poſſit tolli. Et profectò iudicio meo hæc
conſideratio Bal. fuit optima, ſi uera ſimpliciter eſſet illa
opi. quòd legitima nō pōt in totum tolli: ſed cum ipſemet
Bal. ſentiat contrarium in l.cum lege Leonina, C.de epiſ.
3 & cle. ubi firmauit † quòd propter familiam domus con-
ſeruandam poteſt prorſus mulier priuari legitima, cū ſit
de iure poſitiuo. dicit tamen, ꝙ reſeruatur ſibi ius petendi
alimenta, quaſi illa ſint de iure naturali j.di.c.ius natura-
le; ergo fundamentum ſuū non procedit, cū ſtatutū uidea
tur mulieri ſeruare alimenta, donec nupſerit; ergo potuit
ſimpliciter eam excludere ab omni ſucceſſione, præſertim
reſeruando dotem in euētum matrimonij; ergo legatum
dotis debet intelligi purè. ¶Sed his non ob. puto, quòd
in caſu noſtro heredi prædictæ filiæ ſit tripliciter conſul-
tum. Primò. n. clarè conſultum, tenendo illā opi. ꝙ legiti
ma poſſit in totū tolli etiā ad tempus, quā uẽ tenuiſſe col
lector deciſionū Rotæ deci.xix. qui relatis uarijs opi. te-
nuit ſtatutum ualere, dummodò in totū non auferat, uel
multum abſorbeat. Et idē uidetur uelle Ant.de Bu. in ca.
Raynaldus, de teſta. ſed in caſu noſtro in totum abſorbe-
ret, ſi primò diminueret, reducendo illam ad dotem tan-
tum, & poſteà differendo in tempus contracti matrimonij
adeo, ꝙ poſſet contingere, ꝙ in totum priuaretur, ſicut cō
tingit in caſu noſtro, cum iſta filia fuerit mortua ante ꝯ-
ctum matrimoniū. Et profectò hæc opi. mihi placet in ca-
ſu noſtro, in quo ſtatutum expreſsè nō tollit in totū: imò
dat dotem quaſi pro matrimonio ipſius mulieris. l.3. ff.de
mino. ſapit ergo ipſa dos naturam legitimæ, ne filia dece
dat prorſus ſine hærede, & ſine aliquibus bonis; facit qḋ
in ſimili no. in c.ex inſinuatione, de appel. ubi dicit, quòd
ſi terminus præfigitur appellanti ab homine, ꝙ talis ter-
minus ſuccedit in locum termini iuris: q̃a ſubrogatum de
bet ſapere naturam eius, in cuius locum ſubrogatur, ut ſ̃
dixi & hæc interpretatio tanquam benignior eſt in dubijs
recipienda, ut in regula, odia, & regula, in pœnis, li.6. & l.
interpretatione, & l.ſi preſes, ff.de pœ. ¶Secunda uia eſt,
ut uirtute ſtatuti Tridentini cōpeterit ſimpliciter ius pe
tendi ilicò dotem relictā, coniuncta ſaltem uoluntate te-
ſtatoris. Statutum. n. diſpoſuit, quòd ſi pater diſpoſuit de
filio in teſtamento, debeat filia eſſe contenta diſpoſitione
paterna; ita, ꝙ ſi ſibi reliquit dotem, ſit illa contenta, & ul
tra illam quātitatem nil petere poſſit. uidetur ergo ſtatu
tum uelle, ꝙ ſi dos eſt filiæ relicta in teſtamento, ꝙ poſſit
quantitatem ſibi relictam ilicò petere per ꝯrium ſenſum
qui ſatis ualidus eſt l.cum inter. §.inter ſocerum, ff.de pa.
do. & ꝑ Bal. in l. cōuenticula, C.de epiſ.& cle. ad hoc facit
uerbum illud, quantitatem &c. non. n. retulit ſe ſimplici-
ter ad dotem, ſed ad quātitatem relictam pro dote. ¶Præ
tereà ſtatutum in caſu, quo pater reliquit dotem filiæ in
teſtamento, nō ꝓuidit de alimētis, donec fuerit marita-
ta: ſed ſolum prouidit in caſu, quo pater fuit mortuus ab
inteſtato; ergo ſimpliciter diſponendo, ꝙ filia ſit contenta
dote ſibi relicta, & quòd aliquid ultra non poſſit petere,
uẽ uoluiſſe, ꝙ ipſa dos ſit patrimoniū filiæ, & ſic debeat ſi
bi ſuccedere loco legitimæ, & per conſequens debet ilicò
mortuo patre competere, præſertim cum pater nil dixit
de alimentis interim filiæ præſtandis; & ſtatutum dicit, ꝙ
filia debet eſſe contenta diſpoſitione paterna. unde ſi dice
remus ꝯrium, ſequeretur, ꝙ ſtatutum poſſet priuare filiā
alimētis, & omni ſucceſſione; qḋ eſt ꝯ cōem opi. & ꝯ l.cum
rō, ff.de bo.dā. Et hæc interpretatio per maximè ſumen-
da eſt in caſu nr̄o, in quo pater nō ſolum reliquit dotē fi-
liæ: imò in illa quantitate eā hæredem inſtituit; ergo uo-
luit eā prorſus excludere à ſucceſſione; ¶Tertia uia con-
ſulendo hæredibus dictæ filiæ pōt ſubtiliter iudicio meo
obijci uerbis ſtatuti moderni, ex quo in principio euiden
ter oſtenditur, ꝙ filia nō ſimpliciter excludit̃ à ſucceſſio-
ne parentis, exiſtente maſculo, ſed ad tp̄s duntaxat, ſ. ma-
ſculo ſuperſtite. non. n. ſtatutum ſimpliciter dixit, ut extā
tibus maſculis fœmina non ſuccedat: ſed dicit, ꝙ fœmina
non ſuccedat, nec audiat̃ agendo, uel excipiendo, ſuꝑſtite
maſculo, unde illa uerba, ſuperſtite maſculo, cum ſint ab-
latiui caſus faciunt conditionē, ut l.à teſtatore, & ibi per
Bar. ff.de cōd.& demō. & qualificant uerba ſequentia, non
audiatur &c. Eſt ergo ſenſus, quòd mulier non debet au-
diri ſuper ſucceſſiōe patris, ſuperſtite maſculo; ergo poſt
eius mortem debet audiri. uerba. n. qualificata debent in-
telligi ſ̃m tempus uerbi, ad quod referuntur, ut no. Bart.
in l.ex facto, ff.de uulg.& pupil. & l.præcipimus, C.de ap-
pel. & Bal. in l.generaliter, C.de epiſ.& cle. & glo. in c.ſta-
tutū, in uerbo, canonicis, in fi. de reſcri. lib.vj. Ad prædicta
optimè facit, quod no. Bart. in l.fi. ff.ad Tertul. ubi dicit,
4 † quòd ſi ſtatuto caueatur, ꝙ quandiu extiterit maſculus
fœmina non ſuccedat, ꝙ filia excluditur, uiuente maſculo
duntaxat: ſed illo mortuo debet admitti: quia ꝑ illud ad-
uerbiū, quandiu, uẽ ſtatutū uoluiſſe facere hr̄dē maſculū
ad tp̄s; & ibi plenius habetur per eum. idē ergo dicamus
in propoſito, cum ſtatutum dicat, non audiatur agendo, &
excipiendo ſuperſtite maſculo; ergo illo mortuo debet
audiri. agendo uel excipiendo. ualet. n. contrarius ſenſus
in ſtatuto, præſertim cum iuri cōi concordet, ut eſt in ca
ſu noſtro, ut no. Bar. in l.oēs populi, ff.de iuſti. & iure, &
plenius Bal. in d.l.conuenticula. Nec ob. ſi dicatur ſtatu-
tum ēt uti uerbo, ſuccedat, quo caſu tenuit Bar. in l. fi. ꝙ
fœmina nō admittit̃, mortuo maſculo, cum tractet̃ nunc
de hæreditate filij, & nō patris, ex quo non fuit adiectum
illud aduerbium, quandiu, uel ſimile, qḋ ēt uẽ tenere Io.
An. in add. Spe. in ti.de ſucce. ab inte. ſuper rubri in 3. col.
quia dico illud procedere, ſi ſtatutum ſimpľr dixiſſet, ex
tante aliquo maſculo, fœmina non ſuccedat. nam tūc fœ-
mina ſimpľr excluditur, & hæreditas defert̃ maſculo; me
ritò poſt mortem maſculi nō pōt filia petere hr̄ditatē pa
tris: q̃a iā deſijt eſſe patris, & eſt nūc filij, licet hoc caſu qui
dā antiqui uoluerint ꝯriū, ut no. Ioan. An. in addi. prædi-
cta: ſed primum uerius. Sed in caſu noſtro fuit adiecta illa
determinatio, non ſuccedat nec audiatur maſculo ſuper-
ſtite. Præcedentia. n. uerba determinantur per ſequentia
ut l.fi. §.cui dulcia, ff.de uino, triti. & oleo leg. & de.exiuis,
de uerbo. ſigni. & l.ſi ſeruus pluriū, de leg.j. & l.nūmis, de
leg.iij. & hunc intellectum plurimum adminiculātur alia
uerba ſtatuti, quatenus prouident mulieri, ut ſol.mat. per
eam contrahendo poſſit redire ad domū maſculi hæred-
dis, & ibi percipere alimenta; & ſic uidetur excludere fæ-
minam ſtante maſculo: ſed illo mortuo ceſſat illud refu-
gium, maximè in caſu noſtro, in quo bona patris deberit
diſtribui in pauperes. Ex quibus omnibus concludit̃, ꝙ di
ctæ filiæ ſtatim cōpetit ius petendi legatum ſibi à patre

factum tanquam purum, ꝙ tranſiuit in ſuos hæredes legi
timos.l.unica,C.de cadu.tol.Itē ꝙ mortuis maſculis, ſta-
tim competit ius petendi legitimam; ita, ꝙ eſt in optione
hæredum ipſius, an petant legatum, an legitimam, qua-
tenus plus eſt in legitima, quā in legato, iuxta id, quod le
gitur, & no.in l.ſcimus,C.de inoff. teſt.in §.repletionem.
Et hæc ſufficiant. NIC. ABB.

CONSILIVM XCIII.

1 *Cauſa non debet delegari aut ſubdelegari authoritate ſedis apo*
ſtolicæ, niſi habenti dignitatem, perſonatum, aut canonicatum
in eccleſia cathedrali.
2 *Epiſcopo ſi aliquid relinquatur, expreſſo dumtaxat nomine di-*
gnitatis, à proximo, ſeu conſanguineo, uidetur relictum fa-
ctum perſonæ contemplatione propter qualitatem relinquētis,
3 *Miles ſi dixit, ſe uelle teſtari iure communi, & nō potuit perficere*
teſtamentum, ualet teſtamentum iure militari.
4 *Nomen proprium, et appellatiuum, quando exprimuntur in diſpo*
ſitione, debet diſtributio attribui qualitati prius expreſſæ.

CHriſti Saluatoris ex corde prius ꝑſidio
inuocato, In q̄ōne, quæ
ad præſens uertitur inter capitulum Toregeñ.
& epm Curancñ. ex altera ſuper executione cuiuſdā ſen-
tentiæ latæ à quodam theſaurario, & canonico eccleſiæ
Subiccn. uigore ſubdelegationis ſibi factæ per quendam
propoſitum Vricien. conſeruatorem, & delegatum ī cau-
ſis capituli à ſede apoſtolica deputatum in & ſuper eo, ꝙ
negatur ex parte dicti epi, dictū theſaurariū habuiſſe iu-
riſdictionē, cū cōmiſſio fuerit facta expreſſo noīe ꝓprio,
& noīe appellatiuo ipſius theſaurariæ: de qualitate autē
canonicatus nulla fuit penitus ī ſubdelegatione facta mē
tio: theſauraria aūt negatur, ꝙ ſit dignitas, uel ꝑſonatus
in illo loco. Præſuppoſito igitur ſine ueritatis ꝑiudicio,
ꝙ in illis partibus theſauraria non cenſeat̄ dignitas, uel
perſonatus, an dicta ſnīa poſſit ſuſtineri ex eo, ꝙ dictus
theſaurarius erat ēt canonicus eccleſiæ cathedralis: hoc
erat in loco notiſſimū: imò in facto præſupponitur ſtatu-
tū uigere in eccleſia, ut nemo poſſit ibidem obtinere di-
gnitatē, perſonatū, aut officiū, niſi canonicus ipſius eccle
ſię. ¶Et primò uidetur dictam ſnīam ex iuriſdictionis de-
1 fectu minimè ualuiſſe: † quia cā non debet delegari, aut
ſubdelegari authoritate ſedis Apoſtolicæ, niſi habēti di
gnitatem, perſonatum, aut canonicatū in eccleſia cathe-
drali, ut in c.ſtatutum, in prin.& ī §.ī nullo, de ꝑſcr.lib.6.
& quicquid fuerit attentatum, eſt ipſo iure irritū & ina-
ne, ut probatur in fi.dicti.c.ſtatutū, per quē dixit gl.ī uer
bo, cōmittatur, ꝙ proceſſus agitatus per aliquas ꝑſonas,
eſt nullus, licet ꝯ delegatū, aut ſubdelegatū nō fuerit ex-
ceptū. Sed in caſu noſtro cā fuit ſubdelegata theſaurario
& ſic officio theſaurariæ, non aūt canonico, cum autem
de qualitate canonicatus nulla fuerit facta mentio; ergo
ſnīa non debet tenere. differentia.n.eſt inter dignitatē,
perſonatū, & officium, ut in c.j.de conſue.lib.6.& ibi per
Arch.& no.in c.de multa, de præb.& de theſauria tenuit
maior pars dominorum de Rota, ꝙ niſi aliud habeat loci
reputatio, de iure cōi uidetur ſimplex officiū, ut plenè no
ꝑ eos deciſ.166. Non ob.ſi dicat̄ dictū theſaurarium eſſe
pariter canonicū: qa licet iſtæ duę qualitates cōcurrerēt
in ipſius ꝑſona: commiſſio tamē vr̄ facta qualitati expreſ
ſæ, non aūt tacitæ, ut c.qm̄ abbas, de offi.deleg.ea.n.quę
ſubticentur, non uident̄ conſiderata, imò neglecta, ꝑſer-
tim cū ſpeciali nota ſint digna, ut in caſu noſtro per c.q̄-
nis, de ꝑben.lib.6.& l.ſi repetendis, C.de cond.ob cām.l.
Labeo, ff.de ſupel.leg.& id quod exterius agitur, interio
rē mentis diſpoſitionē, & habitū repræſentat, ut in cle.exi
ui, de uer.ſi.facit.l.non alr̄, ff.de leg.iij.& c.fi.de uer.ſign.
¶Sed his non obſtantibus, contrariā ſnīam arbitror in ca
ſu noſtro præualere, ad quā tenendam multa me impel-
lunt. Et primò theorica Io.An.in regula, priuilegium,
de reg.iu.lib.6.in Mercu.quæ uidet̄ ēt de mente Bar.in l.
quia, ff.de iuriſ.om.iud.& l.ſi ſeruus cōis, ff.de ſtip.ſer.&
probatur expreſsè per iura.j.alleganda, uidelicet ꝙ ad
cōiecturādā diſpoſitionis ſeu cōmiſſionis qualitatē, non
debemus ſimpl'r & principaliter cōſiderare, an ſit ī ea ex-
preſſum nomē ꝓpriū, an appellatiuū: imò illa cōſideratio
eſt adhibenda uelut ultimū refugiū: ſed primò recurrere
ad ſubiectā materiā. Si uerò materia proportionat̄ perſo
næ, & non dignitati uel potius perſonæ, quam dignita-
ti, iudicare debemus diſpoſitionem potius perſonalem,
quàm realē: & ita è contra, licet ſit expreſſa dignitas, &
nō nomen propriū, uel è ꝯ, hæc probant̄ ī c requiſiſti, de
2 teſt.& c.pōtifices.12.q.3.in quibus patet, † ꝙ ſi aliq̄d relin
quat̄ epo, expreſſo dūtaxat noīe dignitatis, à ꝓximo, ſeu
cōſanguineo, vr̄ relictū factū cōtēplatione ꝑſonæ ꝑꝑ qua
litatē relinquentis. ſi aūt fit ab extraneo, vr̄ factū contem
platione eccleſiæ, licet ſit expreſſum nomē propriū, ut ibi
& l.annua.§.à Titia, ff.de ann.leg.hinc dixit gl.no.in c.2.
de teſta.lib.6.ꝙ ſi quis prælatus fuit deputatus executor
teſtamentarius, expreſſo noīe dignitatis tm̄, ꝙ illo, mor-
tuo, non per hoc officium tranſibit in ſucceſſorē, ſi ꝑlatus
erat propinquus teſtatoris. ſolet.n.iſtud officium deferri
rōne amicitiæ & propinquitatis. ita dicendum in propo
ſito. quāquā.n.in cauſa noſtra fuerit expreſſa qualitas the
ſaurariæ: tn̄, quia etiam fuit expreſſum nomen proprium
& in perſona cōcurrebat qualitas canonicatus, debemus
interpretari, ꝙ cōmiſſio fuerit facta perſonæ ꝑꝑ qualita
tē canonicatus concurrentem, & non officio theſaurariæ,
cū materia ſubiecta, i.ipſa ſubdelegatio non proportiona
retur ipſi officio theſaurariæ, unde uidetur expreſſa illa
qualitas cā magis demonſtrandi perſonam, cui fiebat cō-
miſſio; ſicut in ſimi.dixit tex.in l.iuriſgētiū.§.pactorū, ff.
de pac.ꝙ ad cōſiderandū, an pactum ſit perſonale, an rea
le, non debemus ſimpl'r conſiderare, an ſit expreſſa ꝑſo-
na, uel ne. plerūque.n.perſona pacto inſeritur, non ut pa-
ctum factum ſit in rē, aut in perſonā; ſed ut demonſtret̄,
cū quo pactū eſt factū; quod nō minus ex uerbis, q̄ ex mē
te conuenientiū æſtimandū eſt: qa.n.officiū theſaurariæ
ſolet magis æſtimari, quā ſimplex canonicatus; iō theſau
rarius canonicus ſolet denoīari ab officio theſaurariæ,
ēt in materia ſpectāte & concernēte ipſum canonicatum,
ſicut ſ̄.dixi in epo ꝙ in diſpoſitione concernente perſo-
nam ſolet denominari per nomen dignitatis, cauſa hono
ris, & propter conſuetudinem, ad maiorem demōſtratio-
nem.d.l.relatum, & aliis iuribus ſuperius allegatis. ad
idem facit.c.dilecti, de fo.comp.ubi reſcriptum impetra-
tum expreſſo nomine proprio ipſius prælati, in cauſa ta-
men concernente ipſam eccleſiam, tranſit in ſucceſſorem
in dignitate ita, ꝙ ratione materiæ concernentis eccle-
ſiam tantum, reſcriptum cenſetur reale, & non perſonale
licet qualitas dignitatis fuiſſet expreſſa. uerba enim de-
bent deſeruire rebus, & intentioni, & non è contra: quia
lex eſt impoſita rebus, & non uerbis, ut ī c.ij.requiris, de
appel.& c.cōmiſſa, de elec.lib.6.& l.ij.C.cōia de leg.ecce
ergo, ꝙ qualitas oīnò ſuppreſſa habet̄ ꝓ expreſſa ꝓpter
materiam ſubiectā; ita dicamus in propoſito. Et ꝑdictis
addo tex.cum gl.in c.aduerſus, de immu.eccl.& in c.j.de
offi.uic.lib.6.in q̄bus iuribus no.legitur. & no.quòd ex-
cōicatio lata in aliquem officialē, expreſſo dūtaxat noīe
officij,

officij, non tranſit in ſucceſſorem in officio: quia propter
ſubiectam materiam cenſetur ſnīa perſonalis, & nō rea-
lis: quia excōicatio non ꝓportionatur officio, ſed perſo-
næ, cum feratur ꝓpter contumaciam, q̄ ſequitur ꝑſonā.
ita in ꝓpoſito ſubdelegatio non pōt competere officio
theſaurariæ, ex quo nō eſt dignitas, uel perſonatus; ergo
cenſetur facta perſonæ, ꝑſertim cum ſit expreſſum nomē
proprium ꝓpter qualitatem canonicatus concurrentem
in perſonam. nec habet obſtare, ꝙ qualitas canonicatus
non fuerit expreſſa: quia nullo iure cauetur, ꝙ in delega
tione debeat exprimi qualitas, propter quā perſona red-
datur habilis. ſatis enim eſt eam eſſe habilem: qa iura nō
requirūntur, niſi ꝙ qualitas dignitatis, perſonatus, uel ca
nonicatus concurrat tempore cōmiſſionis, ut probatur ī
d.c.ſtatutum, in prin.hinc uoluit ibi gl.no.ſuper uerbo, ca
nonicis, ꝙ ſufficit, ꝙ tēpore dationis, ſeu cōmiſſionis quis
ſit canonicus, licet tēpore præſentationis, ſeu ꝓſecutio-
nis deſinat eſſe canonicus: quia illa decretalis req̄rit exi-
ſtentiam qualitatis tēpore dūtaxat cōmiſſionis. ſecus er-
go eſt, ſi tunc abfuiſſet, ꝙ expreſsè tenuit Bal.in l.gnal'r,
C.de epiſ.& cle.quia ſm̄ eum, & bene illa qualitas requi-
ritur ꝓpter præſumptionem literarum, rōne canonica-
tus, q̄ non deſinit eſſe, licet deſinat eſſe canonicus; facit
theorica Bar.in l.ex facto, ff.de vulg.& pup.& l.præcipi-
mus, C.de appel. Præterea tex.ur̄ in d.c.requiſiſti, & c di
lecti, præal.ubi non requiritur, ut qualitas exprimatur,
ad hoc ut diſpoſitio ſit realis, uel perſonalis. ſatis.n.eſt, ꝙ
ex ſubiecta materia hoc poſſit percipi. & præſertim hoc
procedit in caſu noſtro, in quo qualitas canonicatus erat
notoria. Commiſſio.n.non fit canonicatui, ſed perſonę ca
nonici, ut patet ex prædictis; ideò ſufficit, ꝙ cōmiſſio fiat
perſonæ habenti qualitatem ipſam ꝑſonam habilitātem.
¶Moueor ſecundò principaliter, quia uigore ſtatuti il-
lius eccleſiæ nō poteſt quis habere dignitatem, perſona-
tum, uel officium, niſi ſit canonicus; ergo cōmittendo cau
ſam theſaurario illius eccleſię, ſatis ur̄ cōmiſſa canonico.
ex quo enim vnum non pōt eſſe ſine alio, exprimendo vnū
tacitè, uidetur exprimere aliud, ut in c.ſi quis obiecerit
1.q.3.facit.c.trāſlato, cum ibi no.in gl.de conſti. ¶Tertiò
3 optimè facit in arg.l.iij.ff.de mili.teſta. ubi dicitur, † ꝙ
ſi miles dixit ſe uelle teſtari iure cōmuni, & nō potuit ꝑ-
ficere, ualet teſtm̄ iure militari: quia non uidetur ꝑ hoc
renuntiare beneficio militari, reddens ibi tex.optimam
rōnem: quia in dubio non uidetur quis elegiſſe uiam, ꝑ
quā iudicium ſuum poſſet impugnari. hinc dixit ibi Bar.
ꝙ in dependētibus à nuda uoluntate uidetur quis feciſſe
actum meliori, modo quo pōt, ut probatur ꝑ illum tex.
ita dicamus in ꝓpoſito, ꝙ ſubdelegatus uideatur in du-
bio uoluiſſe delegationē facere meliori modo, quo po-
terat, nec exprimendo qualitatem theſaurariæ credēdus
eſt elegiſſe uiam, per quā ſua uoluntas poſſet irritari. in
dubio enim debemus interpretationem facere, ut res po
tius ualeat, q̄ pereat, ut in c.abbate, de uerb.ſign. & ff.de
uerb.ſig.l.quoties. ¶Quartò principal'r facit.l.qui habe-
bat, cum ibi no.ff.de reb.dub.ubi dr̄, ꝙ ſi quis habēs duos
ſeruos, quorum vnus erat fullo uocatus Flaccus: alius pi-
ſtor, uocatus Stichus, errauit in legando; puta, quia le-
gauit Stichum fullonem, cùm eſſet piſtor, & nō fullo. ꝙ ſi
habebat noīa ſeruorum nota, ur̄ legaſſe, habito reſpectu
ad nomen ꝓprium, & non ad appellatiuum; & iō legata-
rio debetur Stichus piſtor, & ſic ꝑ illum tex.patet ꝙ qua
litas expreſſa non habet uitiare diſpoſitionem, licet falsò
ſit expreſſa. ergo idem, & fortius dicendum in caſu no-
ſtro, in quo nō fuit erratum in qualitate, ſed fuit expreſ-
ſa talis qualitas, quæ non requirebatur ad ualiditatē cō-
miſsionis, nec erat capax ipſius cōmiſsionis, cum perſona,
cui fiebat cōmiſsio, erat nota ipſi ſubdelegāti, & notoriè
conſtabat, ipſam eſſe capacem rōne canonicatus. Ad ꝑdi-
cta optimè faciunt no.per Inn.in c.ſignificante, de reſcr.
ubi dicit, ꝙ ſi reſcriptum fuit conceſſum ꝯ V. diœceſis
Remenſis, & pōt per alia conſtare, ꝙ ſenſit de V. diœceſis
Leodeñ. ꝙ non debet uitiari cōmiſsio. ſatis.n.eſt, ꝙ pro
alio poteſt cōmiſsio ſuſtineri, & certificari. Idem dicunt
domini de Rota, deciſ.126. Si fuit erratum in noīe, uel
cognomine, & tenet Hoſt.in ſum.de reſcr.§.poſſunt ob-
iici, uerſi.idem ſi in noīe. quod procedit etiam in literis
gratioſis: ut uoluerunt idem domini de Rota, deciſ.269.
in antiquis. ergo idem, & fortius dicendū in caſu noſtro,
ubi nullus error fuit cōmiſſus, ut ſuſtineatur ſubdelega-
tio facta perſonę, ex quo eſt capax rōne qualitatis ſibi in-
hærentis, licet non fuerit expreſſa. ¶Quintò faciunt no.
per Bar.in l.ſi ſeruus cōmunis, ff.de ſtip.ſer.ubi firmat, ꝙ
ſi in diſpoſitione fuerunt expreſſæ duæ qualitates, & ſm̄
alteram diſpoſitio eſſet inefficax, debet diſpoſitio guber
nari, & regulari ſm̄ aliam diſpōnē, ut res potius ualeat;
altera uerò qualitas habetur ꝓ nō expreſſa. ita dicamus
in propoſito, ꝙ ubi ſm̄ qualitatē theſaurariæ expreſſam
diſpoſitio redderetur inutilis, uideatur ſubdelegatio fa
cta perſonæ. pōt.n.fieri perſonæ, ex quo aliàs eſt capax
ſubdelegationis: imò, ut ſ̄ dixi, cum cōmiſsio fit canoni-
co, ſequitur perſonā, & non canonicatum; hinc eſt ꝙ pōt
iudicare, licet deſierit eſſe canonicus, ut ſ̄ dixi. Et hæc eſt
optima conſideratio. ¶Sextò & ult. faciunt no.per glo.in
l.cum ita.§.j.ff.de condi.& demon. & Pet. & Bart. in l.&
4 quia, ff.de iur.om.iu.ubi dicunt, † ꝙ qn̄ in diſpōne expri-
mitur nomē proprium cum appellatiuo, debet diſpoſitio
attribui qualitati prius expreſſæ. vnde, ſi præcedat no-
men proprium, cenſetur facta perſonæ, & non dignitati, q̄
poſteà ſubiicitur, ut ur̄ probari in l.ſi cōis ſeruus, ff.de ſti
pu.ſer. & hoc dictum debet limitari, qn̄ diſponens habe-
bat notam perſonam: alias cōſiderari debet nomē appel-
latiuum per l.qui habebat, præal. ita notanter limitauit
no.Bar.in d.l.ſi cōis ſeruus. Et aduertendum, quia iſti lo
quuntur, qn̄ diſpoſitio poterat eſſe ſalua, ſiue eſſet rea-
lis, ſiue perſonalis; fortius ergo debet procedere in caſu
noſtro, in quo primū fuit expreſſum nomen ꝓprium, nec
pōt ſubdelegatio eſſe ſalua, ſi intelligeretur contēplatū
officium theſaurariæ. ¶Ex præmiſsis oībus concludo, ꝙ
ex quo ipſi uel deleganti notum erat illum ſubdelegatū
eſſe canonicum, iudicādum eſſe cōmiſsionem ualuiſſe, li-
cet expreſsiſſet qualitatē theſaurarię cum noīe proprio,
& tacuerit qualitatem canonicatus. NIC. ABB.

CONSILIVM XCIIII.

1 *Clericus ſi ædificat in ſolo proprio de pecunia eccleſiæ, ſolum ce-*
dit iure ſingulari ædificio.
2 *Papa poteſt ſicut alius utendo iure priuati præſcribere.*
3 *Legatus ſi dicit ſe habere ex ſpeciali commiſſione aliqua ultra*
comprehenſa in generali legatione, non eſt ſibi credendum.
4 *Impetrans priuilegium contrarium præſcriptioni, uidetur re-*
nunciare præſcriptioni.
5 *Dominus ſi non dat feudum promiſſum, uaſallus non tenetur*
ſeruare iuramentum fidelitatis.

CHriſti nomine inuocato, In quæſtione hære-
dum quōdam domini Petri de Claua-
ualle plurima ueniunt ad ipſius luculentam de-
ciſionem examināda. Primò ad quē pertinebat, ſeu per-
tinet directum dominium illius palatij cū poſſeſsionibus

UNIVERSITA DE

adiacentibus,an,ſ.ad hanc ciuitatem Tudertinam,an ue-
rò ad Romanam eccleſiam, cui illa ciuitas Tudertina in
tẽporalibus,& ſpiritualibus eſt immediate ſubiecta. ¶Se-
cundò an conceſſiones de illo palatio factæ dicto dño Pe
tro,& ſucceſſiuè ſuis filiis poſt eius mortẽ,uel earum ali-
qua ualuerit. ¶Tertiò utrũ conceſſio facta per Romanũ
Pontificẽ cuidam tertio, non facta mentione de iure cõ-
petenti dictis filiis ualuerit. ¶Quartò præſuppoſito,ꝙ iu
re nõ ſubſiſtat,an ſaltẽ ratione p̃ſcriptionis poſſit tertius
poſſeſſor ſe tueri cõtra filios dicti dñi Petri. ¶Quintò an
filij dicti dñi Petri poſſint dicta bona à poſſeſſoribus uen
dicare. Circa primum,quia non conſtat mihi ex cuius pe
cunia ciuitas illa Tudertina dictum palatiũ emerit, an,ſ.
ex bonis ipſius uniuerſitatis,an uerò ex reditibus regali-
bus, cum tempore emptionis dicta ciuitas ſubtraxerat ſe
à deuotiõe,& fidelitate eccleſiæ,& gubernabat ſe popula
riter,& liberè, ac ſi ipſa ciuitas haberet ſuipſius iura im-
perij. Diſtinguerẽ ſic,ꝙ aut dicta ciuitas emerat dictũ pa
latiũ ex reditibus ipſius uniuerſitatis;& tunc ꝑtinebit di-
ctum palatiũ ad ipſam uniuerſitatẽ Tudertinam, & nõ ad
Romanã eccleſiã:quia ſicut priuatæ ꝑſonæ poſſunt habe-
re rerum dñia, de quibus non poteſt princeps pro ſuæ uo
luntatis libito diſponere, cum dñia ſint de iure gẽtium.
1.diſt.c.ius gentiũ, & l.ex hoc iure,ff.de iuſt.& iu.& inſt.
de iu.natu.gen.& ciui.§.ſed naturalia, & inſtitu.de leg.
agna.ſuc.ĩ fi & l.diſt.in prin.no.Inn.in c.quæ ĩ eccleſiarũ,
de cõſti.Cy.in l.p̃ſcriptione, C.de preci.impe.offe.& Bar.
ĩ l.fi.C.ſi ꝯ ius, uel uti.pub.& in proœmio ff.uete.aliquid
in l.Antiochenſium, ff.de priui.credi.& l.j.§.per hanc,ff.
de rei uen.ita & uniuerſitas, quæ tenet uicem perſonæ.l.
mortuo,ff.de fideiuſſor. poteſt habere aliqua bona par-
ticularia diuerſa prorſus à camera fiſcali, de quibus põt
ipſa ciuitas diſponere, & alienare poteſt, quemadmodũ
ſibi uidetur expedire, ut in l.in tm̃.§.uniuerſitatis, ff.de
rerum diui.& l.fi.C.de uen.re.ciui.lib.11.Si uerò dictum
palatium fuiſſet emptũ ex reditibus regalibus occupatis
per dictã ciuitatẽ t̃pe rebellionis,tunc dicerẽ dicta bona
ꝑtinuiſſe ad eccleſiã Romanã.Primò ex cõi Theorica gl.
utriuſq; iuris,ſ.ꝙ ſi ex pecunia eccleſiæ emat̃ aliqua res,
dñiũ utile illius rei ipſo iure ꝑtinet ad eccleſiã iure ſpe-
ciali, ſicut dicimus in pupillo & militibus,ut no.gl.in l.ſi
ut proponis,C.de rei uen.& in c.inquirendũ,de pecu.cle.
& in c.apoſtolicos.12.q.2.& q̃q̃ Bar.in d.l.ſi ut proponis
limitando dixerit illud procedere in pupillo.& eccleſia,
qñ res fuit empta per adminiſtratorem pupilli, uel eccle
ſiæ,ſi aũt ꝑ tertiũ,tũc dicit ꝙ demũ ĩ ſubſidiũ efficit̃ eccle
ſiæ per l.filiæ;ff.de ſolu.cuius dictum non placuit ibi Bal.
dicenti,ꝙ ſi pecunia pupilli ematur per aliũ, q̃ per ſuum
adminiſtratorẽ certa res ꝙ etiã in ſubſidiũ nõ efficit̃ pu-
pilli: ſed bene illa res eſt obligata pupillo pro ſua pecu-
nia; allegat bonum tex.in l.iij.in prin.ff.de reb.eo.& idẽ
ſub dubio fortè dixit tenendũ in eccleſia, quæ fungit̃ iu-
re minoris, ut in c.j.de in integ.reſt. Mihi tñ plus placet
ſimplr in eccleſia dictũ gl.ut indifferenter dñium utile
acquirat̃ eccleſiæ,quicquid ſit in pupillo: quia ſimiles ſe-
culi habent illud priuilegiũ indiſtinctè.d.l.ſi propoſitis,
quod indubitanter eſt extendendũ ẽt ad clericos reſpectu
ſuorum patrimoniorũ,cũ ſint milites,per gl.no.quam ſe-
quitur ibi Bar.& communiter alij doc.in l.miles,ff.de re
iud.& l.ſtipendia,C.de execu.rei iud.& Bar.ĩ l.miles ita.
§.mulier,ff.de mili.teſt.& l.affectionis,ff.de dona.fortius
idem dicendum in ipſis eccleſiis,cum non debeat ſic gau-
dere minori prærogatiua eccleſia in rebus ſuis, quàm mi
lites ſeculi,uel Dei ĩ rebus eorum, imò maiori iuxta no.
in c.fi.de uita & hone.cleri.& per gl.in c.unico, de in in-
teg.reſt.& c.quãquam,de cẽſi.lib.6.& 16.q.4.c.poſſeſſio-
1 nes;facit ad idem gl.ſing.in d.c.apoſtolicos,quæ dicit,† ꝙ
ſi clericus in proprio ſuo ædificat de pecunia eccleſiæ,ſo
lum cedit iure ſingulari ędificio,arg.in illo tex.Secundò
principaliter, & fortius dico,dictum palatiũ cum poſſeſ-
ſionibus adiacentibus fuiſſe,& ꝑtinuiſſe ad eccleſiã Rom.
& hodie etiam pertinere reſpectu dñij directi alia & cla-
riori cõſideratione,uidelicet q̃a ciuitas Tudertina emit
tanquã camera fiſcalis ſui ipſius; unde illa bona fuerunt
effecta fiſcalia, & imperialia,cum tempore emptionis di-
cta ciuitas haberet oĩa regalia in dicta ciuitate,& oĩa tã-
quã habens ſui ipſius imperium faciebat, arg.eorum, q̃
legunt̃ no.in l.unica,C.de bo.uac.& maximè ibi per Bar.
ꝑ eundẽ in l.cunctos populos,C.de ſum.tri.& in l.hoſtes
ff.de cap.& poſtli.re.& l.infamẽ,in fi.ff.de publ.iud.trãſ-
ferendo ergo poſtea ſeu recognoſcendo ſummum impe-
rij ius, pertinens in dicta ciuitate ad Romanã eccleſiam,
& recognoſcẽdo Papã in dñm etiam in t̃palibus,uidetur
tranſiuiſſe,& recognouiſſe etiam reſpectu bonorum fiſca
lium,quæ ſunt acceſſoria ad ipſum ſupremum dominiũ,
arg.in c.tranſlato, de conſti.& 8.diſt.c.quo iure, & c.uni-
co, quæ ſunt rega.col.x.& in d.l.unica, de bo.uacan.& in
l.deprecatio,ad legem Rho.de iactu,& l.bene à Zenone,
C.de quadri.præſcr.cum ibi no. Et populus Tudertinus
patiendo dictũ palatiũ cũ poſſeſſionibus concedi,& diſpo
ni per Romanum pontificẽ,tanquã bona fiſcalia,uidet̃ ta
citè fuiſſe confeſſus illa ad Romanam eccleſiã rõne p̃di-
cta pertinere, arg.in l.ſi filius, C.de peti.hære.In dubiis
enim recurrendum eſt ad coniecturas,ĩ c.in ambiguis,de
reg.iu.& tenendum eſt, quod eſt uerisimilius, & plerũq;
fieri cõſueuit.ut in regula, inſpicimus in obſcuris,de re-
gu.iu.lib.6.cũ ſimi.Et per hæc concludo,ꝙ alio non appa
rente,p̃ſumendum eſt dictum palatium pertinere ad Ro-
manã Eccl.& hoc hodie uidetur tenẽdum indiſtinctè ſal-
tem rõne præſcriptionis,cũ Romana Eccl.per ſe, uel aliũ
tanto t̃pe illud poſſederit bona fide & iuſto titulo ueriſi-
militer præſumpto, ꝙ illud præſcripſerit; ad hoc, quod
2 no.in c.cum nobis, de præſcrip.& l.Celſus,ff de uſucap.&
ꝑ Inn.ĩ c.bonæ,el j.de poſtu.p̃l.ub i firmat, † ꝙ Papa põt
ſicut alius, utendo iure priuati præſcribere, ex quo hoc
nõ faciat ex plenitudine poteſtatis,& idẽ Archid.16.q.4.
c.uolumus,& Ant.de Bu.in c.cum nobis:ſecus,ubi utere-
tur plenitudine poteſtatis; & hoc caſu põt intelligi Spe.
qui uidetur ſentire cõtrarium in Spe.in tit.de præſcrip.
uer.illlud aũt; & puto,ꝙ per decenniũ potuerit præſcri-
bere cũ illo titulo præſumpto per ea q̃ no.Ioan.And.in
regula,qui ad agendum,de reg.iu.lib.6.in Mercu.& per
gl.& Bar.in aut̃.quas actiones, C.de ſacroſ.eccl. ¶Venio
ad fin, an,ſ. cõceſſiones factæ quõdam domino Petro,&
eius filiis ualuerint, an ſaltem illarũ aliqua habeat uigo
rem. Et primo uidetur,ꝙ prima conceſſio facta per quen
dam dominum.P.Cardinalem tunc vicarium generalẽ,
& legatũ in patrimonio,& ſpecialiter ĩ dicta ciuitate Tu
dertina de iure ualuerit per id, quod no.Bal.in l.exem-
plo,C.de proba.ubi dicit, ꝙ ſi legatus Cardinalis dixit ĩ
aliqua conceſſione ultra comprehenſa in generali lega-
tione ſe habere ad hoc ſpecialẽ conceſſionẽ à Romano
Põt.ꝙ ſibi credendum eſt, dummodo publicè illud agat,
& cõſueuerit illud facere;allegat no.in c.cum ex literis,
de in integ.reſt.ad idẽ quod no.Spe.in ti.de leg.§.ſupeſt,
& uer.quid ſi de legati iuriſdictione.ubi dicit, ꝙ raro, &
quaſi nunq̃ dubitat̃ de ipſius ptãte, & ꝙ nõ cõſueuit lega
tus Cardinalis fidem facere de ſua poteſtate: cõtrarium
tñ tenet Io. An. poſt Hoſt.in c.j.de offi.leg.lib.vj.firmat
3 † ꝙ ſi legatus dicit ſe habere ex ſpãli cõmiſſione aliqua
ultra

ultra cõprehenſa in generali legatione,ꝙ ſibi non eſt cre
dẽdum; & hoc puto uerius,præſertim in caſu noſtro, ubi
agitur de alienatione utilis dominij in præiudicium Ro
manę Eccl. Requiritur.n.ad hoc ſpãle mandatum,arg.in
l.ꝓhibere.§.planè,ff.qđ ui aut clam, & firmat Bar.ibi, &
Spe.in ti.de leg.§.nunc dicendum,uer.pen. Nec debet p̃-
ſumi mandatum,ſaltem reſpectu alienationis fiẽdæ, arg.ĩ
l.ꝯ iuris regulas, ff.de pac.l.filiusfa.ff.de dona. & allego
gl.no.in c.ſicut,de ſent.excõ. quæ apertè ſentit allegãdo
c.nobiliſſimus.98.diſt.ꝙ nunquam ſufficit honeſtas,& di
gnitas perſonæ,ut ſibi ſoli credatur in alterius p̃iudiciũ;
facit.c.cũ à nobis, de teſti. & optimè.l.vnica,C.de ſuper-
indi.lib.10.per quem tex.dixit ibi Bar.nunquã eſſe alicui
credendum,quãtũcunq; in dignitate poſito, dicenti ſe ha
bere poteſtatem ad faciẽdum aliqua dependentia à prin
cipis poteſtate; & p̃ſertim hoc dicendum in caſu noſtro, ĩ
quo nõ apparet,ꝙ ille talis vicarius cõſimiles alienatio-
nes de rebus ſpectantibus ad Romanam Eccl. cõſueuerit
facere, licet aſſeruerit ſe habere ad hoc poteſtatẽ ſpãlẽ;
& ſic etiam ſumus extra opi.Bal. ¶Ad dictum Spe.dicen-
dum,ꝙ ipſe retulit ſe non ad ius,ſed ad factum.In hoc tñ
non puto multum inſiſtendum: quia Papa Grego.poſteà
nouiter creatus dedit p̃fato vicario ſpãle mandatum ad
illam conceſſionem faciendam; vnde uigore ſpãlis man-
dati dictus vicarius p̃fatam conceſſionem de nouo firma
uit, & eidem innouatũ de nouo conceſſit feudum. ꝙ aũt
Papa poſſit aliqua bona tẽporalia eccleſiæ concedere
laicis in feudum, non eſt hæſitandum ꝑ c.ad audientiam,
& c.ſi diligenti,de p̃ſcr. & ea quę no.Hoſt.in c.à nobis,dę
deci. nec etiã in iſta conceſſione, licet iure ualuerit, eſt
multum inſiſtendum:q̃a fuit ab illa receſſum cõmuni ta-
cito conſenſu in eo,ꝙ mortuo dicto do.Petro filij eius p̃-
dicti,cum eſſent in poſſeſſione dicti palatij,& poſſeſſione
de facto ſpoliati tẽpore guerrarũ impetrauerunt ab eo-
dem,cũ eſſet Tuderti, illa bona ſibi cõcedi in emphyteo-
ſim uſq; ad ſecundam g̃nonem ꝓ annua penſione, & pro
executione poſſeſſionis datus fuit ab eodẽ Papa execu-
tor, licet nõdum habuerit effectum ꝓpter guerrarum di
ſcrimina. cum aũt iſte ꝯctus non poſſit cõcurrere cum p̃-
cedenti,ur̃ à priore receſſum,arg.optimũ in l.ſi q̃s antea,
ff.de acqui.poſ.& l.quod in hæredem.§.eligere, C.de tri
bu. & c.ut q̃s duas, de elec.lib.6. & optimè facit tex.in c.
4 ueniens,in fi.de præſcr.ubi patet, † quod impetrãs priui-
legium ꝯrium præſcriptioni,ur̃ renuntiare pręſcriptioni.
hæc ergo cõceſſio in emphyteoſim, tanq̃ ultima, & facta
ab habente poteſtatem tenuit mero iure.nec curo de cõ-
ceſſione facta per cõmune Tuderti, q̃ præceſſit iſtam cõ-
ceſſionem factã in emphyteoſim: q̃a illa põt multiplr im
pugnari, cum fuerit facta à non habente poteſtatẽ à ciui-
tate, q̃ ſibi uiolenter occupauerat dñium ſpectans ad Ro
manam Eccl. non.n.ualent geſta à tyranno,præſertim in
p̃iudicium eccleſiæ,ut in l.decernimus,C.de ſacroſ.eccl.
facit quod no.Bar.in l.omnes populi,ff.de iuſt.& iu. & in
d.l.prohibere.§.planè,quod ui aut clam, & pro non dato
habetur,qđ ab illo datur,q de iure donare nõ põt,ut in
c.quod autem, de iure patro.& 1.q.7.c.didici. facit l.tra
ditio,ff.de acqu.re.do. & c.nuper,de dona.inter ui.& ux.
Nec obſt.ſi dicatur, ꝙ Papa approbauit tractu temporis
oĩa ſtatuta,conſtõnes,& ordinamenta facta à populo Tu-
dertino: quia dico,ꝙ in illis uerbis generalibus nõ uenit
confirmatio alienationis factæ de bonis ſpectantibus ad
Romanam Eccl. requiritur.n.ibi ſpecialis confirmatio,
ſicut à principio requiritur ſpecialis conceſſio;ita,ꝙ ſub
uerbis,quãtũcunq; generalibus, non uenit poteſtas alie-
nandi.d.l.contra iuris regulas,ff.de pac.& d.l.ſi filiusfam.
ff.de dona.ſed ſi ponamus dicta bona pertinuiſſe ad com-
mune Tudertinum modo prædicto, & nõdum fuiſſent ꝑ
Papam præſcripta, ualuiſſet dicta conceſſio, dũmodò le-
gitimę ſolẽnitates in illa conceſſione interuenerint, ſal-
tem ſm̃ conſuetudinem loci.l.j.cũ ibi no.C.de emã.libe.
l.ij.C.quẽad.teſt.ape.cum ſimi.& tũc recipiendo ꝯceſſio-
nem in emphyteoſim à Papa non perdit ius,qđ prius ha-
bebat à uero dño,ꝑ tex.in l.neq; pignus,ff.de reg.iu. & l.
ei à quo,in fi.ff.de uſucap.& l.q rem ꝓpriam,C.loca. Ex
his oĩbus patet reſponſum ad ſecũdum. Dico.n.filios di-
cti do.Petri,habere ius in dicto palatio,& poſſeſſionibus
aut ex conceſſione ſibi facta in emphyteoſim per Papam
Grego. aut ex conceſſione ciuitatis Tudertinæ, ſi pona-
mus modo prædicto illa bona de iure pertinere ad dictã
ciuitatem. ¶Quo ad tertium,an ſit iuri ipſorum præiudi-
catum ꝑ conceſſionem alteri factam ꝑ Romanum Pont.
de ipſorum iure mentione non facta; & indubitãter dico
ꝙ non ex defectu poteſtatis,tum ex defectu p̃ſumptæ uo-
luntatis. Primum probatur,q̃a etiam princeps obligatur
ex ꝯctu inito cum ſubdito,nec põt contractum illum ſine
iuſtiſſima cã infringere, ut in c.j.de proba.per Io.And.in
c.ſignificaſti,de fo.compe. per Bart.in l.quod ſemel,ff.de
decr.ab ord.fa. probatur etiam in c.j.de feu.ſine culpa
non amit.& c.vno.de ſuc.feu.col.x. & ſic non põt emphy-
teota renuntiare rei emphyteoticariæ,inuito domino,ut
no.gl.in c.j.de uaſa.qui contra cõſti. Lo.feu.alie.in fi.col-
la.x.facit.quod no.Bar.in l.is cum quo,ff.de aqua plu.ar.
ita non debet dominus poſſe emphyteotam ſuo iure pri-
uare, & in alium trãſferre. ſunt.n.contractus à principio
uoluntarij, & ex poſt facto neceſſitatis.l.ſicut, C.de act.
& obl. Secundùm ꝓbatur,quia omnis conceſſio facta per
principem, non facta mentione de iure tertij, non ualet,
ut in l.j.ff.de nata.reſt. & l.ij.§.ſi quis à principe, ff.ne qđ
in loco publ. & c.ſuper eo, de offi.dele. & c.cum noſtris,
de conceſ.præb.cum ſi. ¶ Nec obſtat, ſi dicatur dictos fi-
lios fuiſſe omnibus bonis priuatos,eo ipſo,ꝙ erexerũt ſe
cum aliis ꝯ ſtatum eccleſiæ, ꝑ l.quiſq̃s,C.ad leg.Iul.ma-
ie. quia dico,ꝙ reſtituti fuerunt pleniſſimè per Martinũ
Papam:reſtitutio aũt refertur ad omnia bona in alios nõ
alienata tẽpore reſtitutionis.l.j.C.de ſen.paſ. & ꝑ Bar.in
l.fi.eo.tit.dicta uerò conceſſio facta in tertium non præ-
ceſſit dictam reſtõnem,ſed fuit ſubſecuta;& ſic fuit facta
eo tẽpore, quo iam illi erant reſtituti ad eorum iura per
reſtõnem,q̃ cum ſit in priſtinum ſtatum repoſitio.d.l.ij.&
2.q.3.c.Euphemium.§.notandum, debet intelligi de bo-
nis emphyteoticariis,& omnibus quibuſcunque:quia qui
omnia dicit, nihil excludit 19.diſt.c.ſi Romanorum, & c.
ſolitæ,de maio.& obe. & l.de pretio, ff.de publ. Nõ obſt.
ſecundò, ſi dicatur illos filios iã cecidiſſe ab eorum iure,
cum nunquã ſoluerint penſionem.c.potuit,de loca.& l.ij.
de iu.emph. & ſic nõ erat neceſſe de ipſorum iure facere
mentionem;facit quod no.Bal in d.l.ij.quia dico ꝯria ꝓ-
cedere, qñ iſti habuiſſent poſſeſſionem uigore illius cõ-
ceſſionis emphyteoticariæ: ſed cum dñs Papa per ſe uel
alium nunquã tradidit eis poſſeſſionem, non tenebantur
ſoluere pẽſionẽ,arg.in l.Iulianus.§.offerri,ff.de act.emp.
apertè ſentit Bal.in l ſolẽnibus,C.de rei uend. in fi.excu
ſatur enim,quãdiu tertius facit ſibi q̃nem,nec põt poſſeſ
ſionem cõſequi,arg.in l.quãdiu,C.qui admit.ad bo.poſ.
facit optimè.l.j.ff.de act.emp.& uend. & tenet gl.in c.fin.
5 de noua forma fide.col.x. q̃ dicit, † ꝙ ſi dñs non det feu-
dum promiſſum,non tenetur uaſallus ſeruare iurm fide-
litatis, ad idem.l.quæro.§.inter locatorem, & quod ibi
no.Bar.ff.loca.& potiſſimè hoc ꝓcedit,qñ alius recogno
ſcebat à Papa, per tex.ſingularem in l.forma.§.ſi cũ ipſe,
ff.de

ff.de cenſi. & ꝑ Bal.in d.l.ſolẽnibus. Et ꝑ hoc patet quid
dicendũ ad tertium.¶Venio nunc ad quartũ dubiũ,an ſal
tem obſtet filijs dicti dñi Petri pręſcriptio, cum ferè lap
ſi ſint quinquaginta anni uel ultra,quòd dictum palaciũ,
cum poſſeſſionibus non poſſederũt Credò ꝙ nõ,primò ex
defectu bonefidei. non.n.ualet hodie aliqua pręſcriptio
cum mala fide,pręſertim in terris eccleſiæ,ut in c.uigilan
ti,& c.fi.de præſcri.Inn.in c.ſi duobus,in fi.de appe. Idem
tñ eſt in foro ciuili intèr laicos etiã in terris Imperij: qa,
ubi peccatũ imineret,ſtãdũ eſt iuri canonico,& nõ ciuili,
ut ꝓſertĩ ĩ materia ꝓſcriptionis no.Bar.in l.priuilegia,C.
de ſac.ecc.& gl.in regula, poſſeſſ.de re.iu.li.vj.Et no.in c.
ij.de no.ope.nũt.& d.c.fi.de præſc.mala fides aut ꝓbat̃ in
caſu nr̃o ꝑ famã, q̃ uulgariſſima erat in loco illo, ꝙ dicta
bona erãt cõceſſa dictis dño Petro & filijs;unde iſti poſſeſ
ſorès,qui erant in loco,præſumũtur illud ſciuiſſe, ut in c.
quoſdã,& c.quanto,de præſump.facit qđ no.Bar.in l.j. ff.
ſi cer.pet.& quod per hunc modum probetur malafides
ſufficiens ad pręſumptionem impediendam;apertè tenuit
Bart.in l.Celſus,ff.de uſu c.& no.in c.ſi diligenti, de præ-
ſcrip. Idem eſt,ſi ſubſint aliquæ aliæ coniecturæ, ꝙ poſ-
ſeſſores ſciebant illa bona pertinere ad dictos filios dñi
Petri;puta,quia ipſi habuerunt hoc dicere:uel fuit eis de
nuntiatum à principio l.ſi fundum,C.de rei uend. & not.
in iuribus proximè all.& maximè per Bar.in d. l. Celſus.
Secundò principaliter obſtat præſcriptioni:quia dicta bo
na fuerunt inuaſa tpe ſeditionis factæ in dicta ciuitate,ꝑ
quã dicti filij dñi Petri una cum multis alijs ciuibus fue-
runt de dicta ciuit.Tudertina expulſi;ideò illa bona, tan-
quam uitio affecta,nõ potuerunt præſcribi nec per occu-
patores,nec per illos,in quos illa tranſtulerunt,iuxta id,
quod legitur.& no.in l.uicia,C.de acq.poſſ.& inſti de uſu
ca.§.furtiuæ.¶Tertiò principaliter obſtat dictæ præſcri-
ptioni:quia nemo poſſedit illa bona tanto tempore,ꝙ ſuf
ficiat ad pręſcriptionem tranſiuerunt enim illa bona per
multas manus;nec eſt caſus,in quo unus poterat uti acceſ
ſione temporis alterius iuxta ea,quæ habentur in l.de ac
ceſſionibus,cum ſeq.ff.de diuer.& temp.præſcrip.¶Quar
to,quia quando tanta eſt hoſtilitas ſeu mortalitas in lo-
co,ꝙ ius non redditur in loco,non currit ꝓſcriptio, ut in
c.ex tranſmiſſa,de præſcri.no.Bar.in l.naturaliter,ff.de u
ſuc.ſed filijs do.Petri tanquam expulſis ius non reddeba-
tur in dicta ciuitate Tudertina:uel ſi teneremus quod ꝓ-
ſcriptio curreret,daretur tamen reſtitutio ex clauſula ge
nerali,ſi qua mihi iuſta cauſa uidebitur &c.ff.ex quib.cau.
maior.l.j.& l.ſed & ſi per prætorem,eo.tit.no.Bar.in d.l.
naturaliter.Illud etiam certum eſt, ꝙ qui non ualet præ
ſcribere per ſe ex defectu bonæfidei;nec ſuus hęres poteſt
præſcribere,ut l.cum hæres,ff.de diuer. & temp. præſcri.
Ex his ergo põt dicta præſumptio multis & uarijs conſi-
derationibus infringi.Nunc autem prædictis diſcuſſis re-
ſtat quærere,an filijs dicti domini Petri habentibus con-
ceſsionẽ ualidã fuerit aliquod dñiũ acquiſitũ adeo ꝙ poſ
ſint dicta bona à poſſeſſoribus uendicare? Et primo uĩ ꝙ
nõ quia traditione,& nõ ſolũ tituli interuẽtione acquirit̃
dñiũ,ut l.traditionibus,C.de pact.ante.n.traditionem cõ
petit ſolum actio perſonalis ꝯ cõcedẽtẽ,ut aſſignet poſſeſ
ſionem uacuam l.j.ff.de act.empt.cum.n.poſſeſſores cum
iſtis non ꝯxerint,non poſſunt ab eis conueniri actione ꝑ-
ſonali,nec ẽt reali,cum illa non cõpetat, ex quo dñiũ nõ
fuit tranſlatũ l.in rem actio,ff.de rei uend.& ſine actione
nemo experitur l.ſi pupilli, ff.de neg.geſt. Nec obſt. ꝙ ꝯ-
ctus fuerit initus cũ principe:qa in dubio uĩ princeps uel
le contrahere ſecundum ius commune,ar.in l.digna uox,
C. de leg. & apertè hoc firmauit Bald. in cap. ſecundo
de noua for.fide colla.x.in ij.col.ubi dicit, ꝙ ex contractu
inito cum principe,alio extrinſecus non accendente, non
transfertur dñiũ ſine traditione,& intelligit l.omnes,& l.
bene a zenone,C.de quadr.pręſcr. ꝙ ibi interceſſerat tra
ditio.¶Sed his non obſtantibus, contrarium puto in caſu
noſtro ex duplici capite dicendum. Primò quia filij dicti
domini Petri habuerũt poſſeſſionem,& etiam dominium
utile ex priore conceſsione facta eis in feudũ per uicariũ
Papæ habẽtem ad hoc ſpeciale mandatũ. Per ſolam.n.in
ueſtiturã feudi transfertur dñiũ,& ius ſaltẽ ad rem, ut no
ta Bar.in d.c.ij.de noua.for.fide. Prætereà indubitanter
quæſiuerũt ius in re, & dñiũ utile ꝑ traditionẽ poſſeſſio-
nis eis factã prædicto ti.ut in c.unico,in quibus caſib.feu.
amit.col.x.in fi.per gl.& Bal.in c.uno,de cap.Conra.eadẽ
col.tenet gl.fi.in c.cũ Bertoldus,de re iud.& Inn.in c.ſi di
ligenti,de præſcrip.& c.ad apoſtolicæ,de re iud.l.6. quod
quidem dominium utile non perdiderunt,licet a poſſeſ-
ſione ceciderint:quia dominiũ retinetur ſolo animo, l.ſi
quis ui.§.differentia,de acq.poſ.nam nihil cõe habet pro
prietas cum poſſeſſione.l.naturaliter.§ nihil cõe,ff.e. Vn
de rõne dñij remanentis poteſt is,qui cecidit a poſſeſſio-
ne,ꝯ poſſeſſorem rei uendicatione utili agère,ut l.j.& ij.
ff.ſi age.uect.nec acquirẽdo nouũ titulum,ſ. emphyteoti-
carum, perdiderunt primũ dñiũ habẽtes ex titulo feuda
li;quia cum uterque ꝯctus ad hoc tendat, ut habeatur uti
le dominiũ d.l.j.& ij.ſi age.uectig.ꝑ interuẽtum ſcđi nõ ꝑ
ditur dñium,ſeu poſſeſſio habita ex primo unde poteſt re
tineri dominium habitũ ex primo ꝯctu uigore ſcđi ſine
aliqua traditione fienda ex ſcđo,ut apertè ꝓbatur,inſt.de
rerum diui.§.interdũ,& in l.ſi quis antea,ff.de acq.poſſ.&
qđ ibi no.Bar.in fi.& melius ꝑ eũ in l.ſi ꝓprietarius,ff.de
dã.inf.unde ſi habens pignus agat poſteà perſonali,& fa-
cit ſe poni in poſſeſsionem ex primo decreto per iudicẽ,
non per hoc perdit poſſeſſionẽ, quã prius habebat,ſed ex
preſsè directò conſequitur pignus prætorium ſine aliqua
traditione:quia ſufficit iam facta ex priori cõuentione,li
cet alias pignus prætorium non ſufficiat ad tranſlationẽ
poſſeſsionis,ut in l.nõ eſt in fi.de pig.act. Et hoc ultimum
tenet Bart.in d.l. ſi quis antea.Idem dicimus,qñ uſufru-
ctuarius mittitur ex primo decreto in poſſeſsionem pro
prietatis.non enim requiritur aliqua traditio,ex quo res
detinetur ꝑ uſufructuarium,ut ĩ d.l.ſi ꝓprietarius ita in
propoſito,ex quo dñium utile habebat̃ ꝑ primum ꝯctum
ſeu feudi cõceſsionẽ,nõ fuit opus, ꝙ ex ſcđo ꝯctu emphy-
teoticario interuenerit traditio.ſed põt nunc teneri,& e-
xerceri uigore ſcđi ꝯctus;& hoc eſt ueriſsimum. Scđo ca
pite dñr filij do.Petri habere utile dñium,ẽt ſi nunquam
habuiſſent priorẽ conceſsionẽ feudalem : qa habuerunt
dicta bona in emphyteoſim à Papa ꝑ uiã ſupplicationis
& cuiuſdã priuilegij & gratiæ,ut patet ex tenore conceſ-
ſionis;quo caſu per talem conceſsionem transfertur uti-
le dominium ſine traditione,arg.c.ſi tibi abſenti, de præ-
ben.lib.6.& hoc firmat Bal.in c.ij.de noua for.fid.in x.co.
Idem dicendũ,ſi conceſsio non fuit facta per uiam ſuppli-
cationis,ſed Papa in ipſa conceſsione uſus fuit uerbis ap-
ptis ad tranſlationẽ dñij,ut quia dixit,damus,aſsignamus
& transferimus,uel quid ſimile.nã ſicut põt lex transfer-
re dñium ſine traditione.l.commiſſa,ff.de pub no.in l.tra
ditionibus,C.de pac.ita põt princeps,cum ſit lex anima-
ta in terris,in aut.de conſt. in fi.ix.q.iij.ca.ipſi ſunt;facit,
qđ no.Inn.in c.fi.de accu.& in c.Raynaldus,de teſt.& hãc
theoricam expreſſe firmauit Bald.in d.c.fi.de noua for.fi
de.& optimè faciunt ad prædicta no.per Hoſt.& Io.An.in
c.continebatur,de his quæ fi.a præla. Ex prædictis conclu
do,quòd dicti filij domini Petri poſſunt prædictum pala
tium

tium cum adiacentibus poſſeſſionibus ſibi conceſſis uen-
dicare à quibuſcunq; poſſeſſoribus iniuſtè detinentibus
utili rei uẽdicatione. Et hæc ſufficiãt. NIC. ABB.

CONSILIVM XCV.

1 *Donatio facta inter coniuges,an confirmetur iuramento.*
2 *Iuramentum in præiudicium futuræ ſucceßionis contra legem ciuilem ualet.*
3 *Donatio excedens quingentos aureos, non inſinuata confirmatur iuramento.*

IEſu Chriſti nomine factũ ſic proponitur.
Quædam domina B. coniuga
ta ſuum ſolẽne condidit teſtamentũ,& inter cæte
ra marito legauit ſub hac forma,uidelicet. Item reliquit
& legauit Franciſco eius uiro præſenti, & recipienti, &
mihi notario tanquã perſonæ publicæ recipienti,& ſtipu-
lanti pro do.Franciſco Florenos centũ;quod legatum di
cta domina B.uoluit habere,& tenere uim donationis in-
ter uiuos,ita, ꝙ aliqua ingratitudinis cauſa, uel offenſa
reuocari non poſſit,& dicto titulo donationis inter uiuos
donauit &c.& iurauit dicta teſtatrix ad ſancta Dei euan-
gelia,corporaliter tactis ſcripturis,dictã donationẽ,& le
gatum in ꝑpetuũ non reuocare.Quæritur,an do.B.poſſit
dictum legatũ ſeu donationẽ inter uiuos reuocare? Hæc
q̃ſtio incidit in illam uulgarẽ,& difficilem quæſtionem,q̃
1 adhuc hodie eſt in diſceptatione,† an donatio facta inter
coniuges cõfirmetur iuramento,ſeu ſaltem obliget iurã
tem,ut cõtrauenire non poſſit.Nã certum eſt,quòd dictũ
legatum tranſiuit in donationem inter uiuos tũ ꝑꝑ uer-
ba expreſſa, (& certum eſt ꝙ in ultima uoluntate põt con
trahi,ut no.in l.hæredes palam,ff.de teſta. facit quod no.
& maximè per Bar in l.cum quis.§ codicil.ff. de leg.3. &
quod hẽtur in authen.de iureiur.à mori.præ.poſt prin.)
tùm quia legatũ eſt quædam donatio,ut l. legatum,ff. de
leg.ij.& licet poſſit reuocari,ff.de adi.leg.ꝑ totũ,uidetur
propter illa uerba adiecta,ut reuocari non poſſit tranſi-
uit.n.in aliam ſpeciẽ donationis,quæ dicitur inter uiuos,
quẽadmodum donatio cã mortis ꝑꝑ ſimilia uerba trãſit
in donationem inter uiuos.l.ubi ita donatur, ff. de dona.
cã mor.ſunt.n.tres ſpecies donationis,ut no.in d.l.legatũ.
¶Examinandum eſt ergo,an donatio facta marito confir-
metur:uel an ſaltẽ iuramentum obliget ad non contraue
niendum.Et uidetur primò, ꝙ tale iuramẽtum nõ ualeat.
uidetur.n.contrarium bono matrimonij,de qbus in c.oẽ
itaq;.xxvij.q.ij.eſt.n.cõtra bonum prolis:quia per talem
donationẽ negligitur ſtudium liberorũ educandorum,cũ
ꝑꝑ paupertatem ex donatione cauſatam non habeat do-
nator,unde filios enutriat.l.ij.ff.de dona. inter uirum &
uxo.Secundò eſt contra ſacramentum,quia talis donatio
eſt ſæpe cauſa diffidij,& diuortij:quia per eã inſurgit aĩo-
rum ꝑturbatio. Eſt tertiò cõtra fidẽ matrimonij, per quã
non ſolum debet uitari adulterium,ſed debet eſſe in ma
trimonio oĩs caſtitas & puritas:ſed per talẽ donationem
matrimonia fiunt uænalia, & ſæpe libido eſt donationis
cauſa,& ſe ſpoliant cõtra bonos mores, ut innuit tex.in l.
j.ij.& iij.ff.de do.inter uirum & uxo.ergo tale iuramentũ
non debet tenere, ut regula,nõ eſt obligatoriũ,de reg.iu.
lib.vj.præſertim cũ uxor donet marito,cũ pręſumenda ſit
donare perſuaſionibus,& deceptionibus mariti inducta:
iuramentũ aũt dolo contra legem præſtitum non ualet.c.
cum contingat,de iureiu.¶Sed,his non obſtantibus, con-
trariã ſñiam puto de iure ueriorem. Moueor primò per
illam regulã uulgatam, ꝙ iuramẽtũ ſemper eſt ſeruandũ,
ex quo ſeruari põt ſine interitu ſalutis æternæ, licet ue-
niat in diſpendium rerum tẽporaliũ.c.ſi uerò,& c.cũ con
tingat,de iureiu.ſed iuramentũ iſtud eſt huiuſmodi nullũ
.n.peccatum incurrit dicta mulier ſeruando dictum iura-
mentum;ergo obligatur ad ipſius obſeruantiã.iuramenti
enim obligatio,ſaltẽ primaria, dirigitur in Deum, apud
quem nulla reperitur turpitudo, & in muliere iurante
nullum eſt peccatũ;ergo eſt obſeruandum,ẽt ſi aliqua im
probitas reperiretur apud maritũ qui iuramentũ exegit,
ut probatur in,eo qui promiſit per iuramentũ ſuo credi
tori uſuras ſoluere.Tenetur.n. ſoluere ratione prædicta,
ut c.debitores,cũ ibi no.de iureiu.Pręterea & ſecundò ui
deo, ꝙ iuramentũ ligat in actu inualido iuri,& rationi in
materia exoſa,ut patet in pacto legis cõmiſſoriæ, quod in
pignoribus eſt reprobatũ,propter improbitatem credito
ris l.j &.ij.C.de pac.pig.& c.ſignificante,de pigno.& tñ ui
deo, ꝙ iuramentum obligat,ſaltem ut per iuramentũ cõ
trauenire non ualeat d.c.ſignificante. no. Bar.l.ſi quis ꝓ
eo,ff.de fideiuſſo.non.n.deteſtabilius eſt, quod quis iniu-
ſtè, & cõtra officium charitatis perdat rem ſuã per illud
pactum,& creditori acquirat per cupiditatẽ,quam quod
coniunx donet aliquid coniugi, cũ quo eſt una caro,præ-
ſertim cũ in priori caſu illud pactum emanauit propter
nimiã anxietatem conſequendi, & reperiendi pecuniam
mutuam.In caſu aũt noſtro donatio procedit ex mera li-
beralitate,ut clarè innuit tex.in l.ſi maritus,ff. de dona.
inter uir.& uxo.& cã donandi uidetur honeſtiſſima,ſ. pro
pter pudicitiam,unde uidetur præmium pudicitiæ.l.res
uxoris,C.eo.ubi per Bal.Prætereà ualet iuramentum ſu-
per alienatione rei dotalis,uel datæ in donationem pro-
pter nuptias,per quã quidẽ alienationẽ põt uxor pror-
ſus remanere indotata;quod cedere põt contra bonũ pu
blicum,de quo.l.j.ff.ſolu.matri.& filij poſſunt priuari ali
mentis,& ſucceſſione; & nihilominus ualet: qa magis eſt
conſulendũ aĩæ,quã corpori,cum ſit cunctis rebus prætio
ſior.xij.q.j.c.præcipimus.fortius debet ualere in caſu no-
ſtro,in quo dedit partem proprio marito,ita, ꝙ non põt
timeri de paupertate,cũ alimenta cõſecutura ſit à mari-
to,etiam ſi nihil haberet in dote.l.quod ſi nulla,ff. de re
li.& ſump.fune.no.in l.ſi cũ dotem.§.ſi autẽ in ſæuiſſimo,
cum ſeq.ff.ſol.matr.& c.ꝑ ueſtras,de do.inter uir.& uxo.
& ibi per Inno.nec aliqđ deperit filijs,cũ quicquiđ pater
habeat,eſt liberorũ in effectu, ita, ꝙ ſola deficit eis admi
niſtratio,ut dicit tex.§.ſui,inſti.de hære.qua & dif.& not.
in l.in ſuis,ff.de liber.& poſthumis,& ad oẽs caſus mulie
ris fortuitos debet maritus eſſe particeps,dicta.l.ſi cũ do
2 tem.§.ſi maritus,uer.quid.n.†Item ualet iuramentum in
præiudiciũ futuræ ſucceſſionis contra legẽ ciuilẽ.l.pactũ,
C.de col.iuncto.c.ij.de pac.lib.vj.per quod qdẽ iuramen
tum multipliciter decipitur,& poſſet remanere ſine omni
ſubſtantia;fortius debet ualere in caſu noſtro, in quo al-
ter reliquũ tenetur alere in neceſsitate, ac ẽt cões libe-
ros.d.c.per ueſtras,& d.l.ſi cum, & l.j.ſi quis à libe.ff. de
lib.agno.ualet etiã in præiudiciũ minoris alienantis rem
ꝓpriã ſine debitis ſolẽnitatibus contra iuris diſpoſitio-
nem,quođ emanauit,ut indẽnitati minorum cõſuleretur,
& aliorum deceptionibus,& fraudibus occurreretur,au-
thẽ.ſacramenta pube.C.ſi aduer.uen.non mirũ ergo,ſi in
caſu nr̃o minus dubitabili ualeat,& uinculũ inijciat,quod
plus in hanc ſñiam conueniunt ferè oẽs doct.utriuſq; iu-
ris,Guil.de cu.in l.ſed & ſi poſſeſſori.§.itẽ ſi iurauero,ff.
de iureiur.& Barto.in l.Seius,& Augerius,ff. ad l. Falci.
& plenius diſputat,& ſequitur in l.ſi quis pro eo, ff. de fi-
deiuſ.licet in l.j.ff.de dona.inter uirum & uxo. uidet̃ ſen
ſiſſe oppoſitum:ſed ibi materiam non diſcuſſit: ſed lento
pede

pede tranſiuit remittendo ſe ad materiam.d l. ſi quis pro
eo.ubi tenuit poſt longã indaginem primã ſn̄iam.hanc ét
de iure cõi uidetur ſentire Cyn.in l.j.in fi.C.de ſacroſan.
eccle.& Bal.in l.cum multæ,C.de dona. ante nupt. in eo,
quòd tandẽ remittit ſe ad Bart.in d.l.ſi quis,& innuit, ꝙ
iuramentũ habeat confirmare talẽ donationẽ,licet prius
uiſus ſit tenere contrariã ſn̄iam per aliqua motiua, ad q̃
ſtatim ita reſpondebo.ſequit̃ Anto.de Bu.in c. cum cõtin
gat,de iureiurã. & Ioan. And. & Ioan. de Lig. in clemen.
Romani,eo.titu.& pro hac parte conſuluit Fede.de Se.ut
patet conſ.135.¶Reſtat nunc reſpondere ad contraria.Et
primò,dum dicitur,ꝙ per talem donationẽ contingit ſtu-
dium liberorũ negligi,dico,ꝙ illa conſideratio fuit mul
tũ à remotis,& huiuſmodi cãæ remotæ & ſecundariæ nõ
habent impedire uires iuramenti,iuncta gloſ.in fi. in c.ij.
de pac.lib.vj.facit,quod not.glo.in c.de cætero,de homi-
ci. quæ dicit,cauſas remotas non eſſe attendendas 23.q.1.
c.de occidendis.Itẽ quia non cõtingit iſtud, cũ bona ꝑue
niunt ad patrem,qui præ cunctis rebus diligit filios,ita,ꝙ
magis terreret̃ in filijs,quã in ſeipſo, ut l. iſti quidẽ,ff. ꝙ
met.cau.& paternus affectus oẽm uincit affectum l.fi. de
cura.furio.& ſi diceretur,ꝙ hæc donatio tollit ſtudiũ li-
berorum.ſ.procreandorum fortè ex alio matrimonio:qa
ſi mulier remaneret indotata,uel ſine cõpetenti dote, nõ
reperiret maritum.l.j.ff.ſol.matri.Reſpondeo,ꝙ iſtæ cãe
impediunt uires iuramenti per d.c.cũ cõtingat. & c. licet,
de iureiuran.lib.vj.in quibus patet ualere iuramentũ præ
ſtitum ſuper alienatione rei dotalis, uel donatæ ꝑꝑ nu-
ptias magis.n.(ut prædixi)eſt conſulendum aïæ,quã cor-
pori,& maximè hoc dicendum in caſu nr̃o.non obſtat ẽm
contrarium,ꝙ hæc donatio det cauſam diuortio:tũ quia
hodie non põt matrimonium ſeparari,ſicut olim.xxxij.q.
vij.c.j.& ij.& c.gaudemus,de diuor.c.ex publico,de con-
uer.coniu.& c.tua,de iureiuran.Nec iſta cã eſt ſemper ue
ra,& perpetua.ſatis eſt, ꝙ iuramentũ non tendit in interi
tum ſalutis æternæ d.c. ſi uerò quia cã eſt ſatis remota:
quinimò poſſet dici,ꝙ ĩducitur maior dilectio inter eos
ꝑꝑ liberalitatẽ & munificentiam,quam alter exercuit in
alterum,obligatur.n.recipiens ad antidora naturaliter,
id eſt ad retribuendũ.ſ.ſed & ſi.§.conſuluit,ff.de peti.hæ-
re.c.cum in officijs,de teſt.cum ſimil.Ad tertiũ, ꝙ debet
eſſe in matrimonio oĩs puritas,nec debeant eſſe in matrĩ
monio uenalitia;rñdetur,ꝙ per hæc non minus adeſt pu
ritas.exercetur.n.liberalitas & datur nonnunquã præmiũ
pudicitiæ,ut dicit tex.d.l.ſi maritus,& l.res uxoris,C. de
dona.inter vi.& uxo.Item iuramentũ præſtat̃ Deo, apud
quẽ nulla reperitur iniuſtitia,nec ex parte iurantis adeſt
aliquod peccatum.ergo iuramentũ ſeruandum.d.c.debi-
tores,& c.ſignificante,de pigno.& ſi dicatur hoc iuramẽ
tum eſſe contra bonos mores,argu.d.l.j.ff. de dona. inter
vi.& uxo.ergo nõ eſt obligatorium,ut in regu.nõ eſt obli
gatorium,de reg.iu.lib.vj.Rñdeo.d.l. intelligendã de bo
nis moribus cuiuſlibet,ut exponit ibi glo.in qua iuramẽ-
tum ligat,ex quo ius nutrit principaliter bonũ priuatum
ut patet in multis caſibus.ſ̃.alle.in quibus iuramentũ li-
gat contra legẽ ciuilem,& ſic cõtra bonos mores ciuiles.
q̃libet.n.lex fundatur ſuper bonis moribus ciuilibus,& ſu
per rõne. iiij.diſtin.c.erit aũt.& j.diſt.c.conſuetudo. iura-
menti aũt uinculum impeditur,qñ eſt contra bonos mo-
res naturales:quia præſtatur ſup̱ continente in ſe aliquã
turpitudinẽ,& inſtinctũ naturalem.naturalia.n. ſunt im-
mutabilia.v.diſtin.in prin.& inſt.de iure natu.gen.& ciui.
§.ſed naturalia.iõ iuramentũ contrarium non ualet:quia
eſt præſtitum ſup immutabili,& ſic ſuper non dependente
à poteſtate iurantis;meritò non ualet,ſicut qñ iuramen-
tum præſtatur contra legẽ editam in fauorem publicum,
ſeu habentem cãm prohibitionis ꝑpetuã; quibus caſibus
non ualet iuramentũ:q̃a non põt iurans ſe obligare ſuper
non dependente à poteſtate ſua;quod procedit ẽt de iure
canonico.c.ſi diligenti,de fo.cõpe.& c.quanto,de iniur. &
22.q.4.quaſi per totũ.Et de his caſibus debet intelligi.l.
non dubium,C.de legi.ſecus,qñ lex fundatur principali-
ter ſuper fauore priuato,licet ſecundario illud cedat in
fauorem publicũ.Nam tunc ualet iuramentũ in cõtrariũ.
c.cũ contingat,cum multis alle.in contrariũ,& authen.ſa
cramenta,C.ſi aduer.uendi.& contingit in caſu nr̃o. nam
de iure naturali oĩa bona ſunt communia.12.q.1.c.dile-
ctiſſimus.8.diſtin.in princip.iõ non põt dici,ꝙ illud iura-
mentũ ſit contra bonos mores naturales.nec obſtat fraus
præſumpta in uiro:tũ quia nulla lex expreſsè fraudẽ præ
ſumit,imò liberalitatẽ, & munificentiam.d.l. ſi maritus,
& pudicitiæ præmium.d l.res uxoris. Præterea ſi præſu-
meretur fraus,non confirmaretur morte: imo ſemꝑ eſſet
nulla.d.c.cũ contingat.ubi patet,ꝙ ẽt iuramentũ fraude,
& dolo præſtitum nõ ualet.ut.d.authen.ſacramenta; & ni
hilominus morte cõfirmatur,ſi fuit deuentum ad tradi-
tionem.l.Papinianus,ff.de dona. inter uirum & uxo.&.d.
l.res uxoris,& c.fin.eo.titu.cùm ſimi.Præterea, niſi lex ꝓ-
ſumeret firmiter fraudẽ,ita,ꝙ eſſet præſumptio iuris,&
de iure,non uideretur impediri iuramentũ:quia ex leui ꝓ
ſumptione,maximè iuris ciuilis non debet impediri obli
gatio iuramenti,argu.c.literas,de præſump. & quod not.
Ioan.And.in addi.Specu.de inſtru.edi.§.porrò,uerſicu.&
3 not.ubi dicit† ꝙ donatio excedens.ccccc. aureos noninſi
nuata confirmatur iuramento,& tamen lex ciuilis præſu-
mit ſuperficialiter in tali donatione fraudem.l. data,C.
de don.licet Bal. in hoc ultimo ſentiat contrariũ in l. id
ꝙ pauperibus,C.de epiſco.& cle.ſed primũ uerius ꝑ ea,
quæ.ſ̃.alleg.ſunt,& ſufficiant,præſertim quia,data dubiẽ
tate,ſeruandum eſt iuramẽtum:quia in dubijs tutior uia,
& animæ minus periculoſa ſeruanda eſt, ut in c.iuuenis,
de ſponſa.no.in c.j.de ſeruti.&.c.uenerabilem,de ele.cum
ſimi. Et hæc ſufficiant. NICO. ABBAS.

CONSILIVM XCVI.

1 *Patronus non poteſt præſentare ſeipſum.*
2 *Prælatus habens ius conferendi,poteſt conferre beneficium eccle ſiaſticum conſanguineis,dummodo honeſti ſint.*

IEſus Chriſtus adſit. Ad claram deciſio-
nem thematis narrati tria
per ordinem examinanda incumbunt.¶Primò,an
dictus dñs Paulus patronus potuerit præſentare dominũ
Aſſenſum filium ſuum inſtituendum in bñficio ſui patro-
natus.¶Secundò præſuppoſito,ꝙ ex capite filiationis ꝓ-
ſentatio nõ ualeat impugnari,an ſaltẽ euacuari poſſit ex
eo,quia dictus dñs Aſſenſus eſt canonicus in dicta eccle-
ſia,in qua dictum bñficiũ ſine cura noſcitur inſtitutũ.Ter
tiò,poſito ꝙ dictorũ beneficiorũ accumulatio nõ obſtet,
nunquid dictus dominus Aſſenſus poſſit ꝑ epm,& capitu-
lum illius eccleſiæ conſtringi:& arctari uigore dicti alta
ris,ſeu beneficij ſine cura ad dicendũ miſſam in alijs alta
ribus eiuſdem eccleſiæ,& ad faciendũ hebdomadã in di-
cta eccleſia,habito reſpectu,ꝙ inſtitutio dicti altaris, ſeu
bñficij arctet ſacerdotem ibidem inſtitutũ ad celebran-
dum dũtaxat in dicto altari, quanquã reſpectu celebra-
tionis fiendæ uaria reperiantur inſtrumenta.nã idẽ nota
rius in uno inſtrumento epo,& capitulo exhibito ſcripſit
ſacerdotem obnoxiũ ad quinquies in dicto altari in ſin-
gula

gula hebdomada celebrandum. in alio uerò inſtrumẽto,
quod hæredibus cõſignauit,ſcripſit,ꝙ dictus ſacerdos te-
netur dicere ſemper,& continuo miſſam ſuper dicto alta-
ri.¶Circa primum dubium uidetur primo, ꝙ dictus do.
Paulus non potuerit filiũ ſuũ præſentare ad dictum bñfi
cium ꝑ c.cõſuluit,& c.quia clerici,de iure patro. & tenet
1 Inno.in d.c.q̃a clerici.per illũ tex.Preterea†patronus nõ
põt præſentare ſeipſum,ut in c.per ueſtras,e.tit. ergo nec
filium,cum natura pater & filius eadẽ perſona intelliga
tur,ut dicit tex.in l.fi.C.de impu.& alijs ſubſti.& alibi di
cit tex.quod pater & filius ſunt una caro.xxxv.q.iij.§.hoc
autem.¶Sed,prædictis non obſtantibus,contraria ſn̄ia cõ
munior eſt,quã ſequitur glo. in dicto cap. quia clerici,&
c.conſuluit,& idem tenuit Inno.in d.c.conſuluit,licet cõ
trarium ſenſerit in c.quia clerici:ſed primam opi.glo.ſe-
quuntur Hoſt.Philip.& cõiter alij doct.ẽt Moderniores.
cum enim nullibi hoc reperiatur iure ꝓhibitum,uidetur
conceſſum,cum materia iſta nõ ſit ꝓhibitoria,ſed potius
permiſſiua,iuxta no.in c.ij.de tranſla.præla.præſertim cũ
in iſtis ſpiritualibus non curetur de patria poteſtate.c. ſi
annũ,de iudi.lib.vj. & patris ſuffragium in uniuerſitate
põt prodeſſe filio.ff.quod cuiuſq; uniuer.nomi.in l. illud.
2 Præterea † prælatus habens ius cõferendi, põt cõferre be
neficium eccleſiaſticum ſuis conſanguineis, dũmodo aliàs
honeſti ſint.c.dilecto,de præben. ꝑ Archi.in c.epm.x.q.j.
facit tex.iuncta gloſ.c.decenter.lxxxix.diſt. & Fed. conſi.
cciij.fortius ergo põt fieri præſentatio de filio uel alijs
conſanguineis,cùm per eam fiat quoddã inchoamentum
duntaxat ad inſtitutionẽ obtinendam,de iure patronatus
c.quod aũt.nec in hoc dubio aliter inſiſto, cum cõis opi.
hoc habeat.non obſtat.c.quia clerici,in cõtrarium alleg.
loquitur n.cum patronatus iniuſtè acquiritur,ut filius ꝓ-
ſentetur:ſecus ergo.ſi iuſte ad c.conſuluit,reſpõdetur, ꝙ
loquitur,cùm filius ſe intrudit per ſe,uel per conceſſionẽ
paternam ſine inſtitutione epi,quod fieri non põt, etiã de
extraneo,cũ patronus habeat ius præſentandi duntaxat,
non autem conferendi, ſeu eccleſiam aliter concedendi.
c.illud,& c.ſi.& c.quoniam,de iure pa.plenè no.xvj.q.vij.
c.piæ mentis.Ad ulti.argu.de indentitate perſonarũ dico
illud procedere per fictionem,& non in ueritate,maximè
in iſtis ſpiritualibus,ut.ſ̃.dixi.Concludo ergo dictã præ-
ſentationem non poſſe ex eo capite impugnari:quia præ-
ſentauit filium.¶Ad ſecundum dubium uidetur primò,
ꝙ ſic per c.literas,de conceſſ. præben.cle.fi.eod.ti tu. ubi
patet,ꝙ per aſſecutionem ſecundæ præbendæ in eadem
eccleſia uacat ipſo iure prima dicamus ergo, ꝙ cum iſta
beneficia ſint in eadẽ eccleſia, ꝙ aut debet impediri præ
ſentatio ad ſecundum:aut per aſſecutionẽ ſecundi uaca-
bit primum ipſo facto præterea, ex quo epſ uidet, quòd
iſte præſentatus nõ ualet deſeruire in ſecundo beneficio,
cum ſit aſtrictus primo,non debet illum inſtituere in ſe-
cundo,argu.c.quia nonnulli,& c.relatum,de cle.non reſi.
præterea nõ põt quis de iure habere plura beneficia, ꝓſer
tim in eadẽ eccleſia.lxx.diſt.c.ſanctorum,& c.quia in tan
tũ,de præb.& c.conquerente,de cleri.nõ reſi.uix enim po
teſt quis adimplere unum officium.non.n. debet ſibi uen-
dicare ſtipendia plurimorũ.c.ad hæc,& c. cùm non igno-
res,de præben.cũ ſimi.Contrariam ſn̄iam arbitror uerio
rem,cũ in facto mihi præſupponatur,ꝙ canonicatus dictę
eccleſiæ non exigat reſidentiam,ſicut hodie cõis conſue-
tudo eſt per totã Italiam,quæ conſuetudo à iure eſt ap-
probata;tex.eſt & gl.in c.cum oẽs,de cõſt. ſequuntur ibi
doc.& gl.in c.dudum.ij.de elec.in ſin.per Inno.in c. cũ iã-
dudum,de preb.& glo.in cle.gratiæ,de reſcrip.& c.gratia
eod.tit.lib.vj.de iure autem communi poteſt quis habe-
re plura beneficia ſine cura,ex quo ambo reſidentiam nõ
requirunt.d.c. gratia, & d. cle. gratiæ. per Inno. in.d.c.
cum iam,præſertim in caſu noſtro, in quo unum bene-
ficium per ſe non ſufficit ad canonicũ cõmodè ſuſtentan-
dũ.iõ põt,ſalua cõſcientia,recipere ẽm,no.gl. in d.c.cũ ĩã
dudũ,in fi.In d.c.cũ iam.Et hodie hẽt generalis conſuetu
do,ut ẽt in eadẽ eccleſia quis poſſit habere nedum duo
ſimplicia beneficia,ſed dignitatẽ & canonicatum, q̃ qui-
dem conſuetudo ualet;text.& gloſ.in uerſi.niſi unicum,de
conſuetu.lib.vj.facit.c.eam te,de reſcrip. Nil ergo repu-
gnat,quin dictus do. Aſſenſus cõſequatur dictum altare.
non ob.quòd ſit canonicus, ex quo ad reſidentiam ratio-
ne canonicatus non tenetur reſidere & deſeruire in di-
cto altari:quia tunc licet illa ſint bñficia ſine cura:tamen
non poſſet illa ſimul tenere,ex quo exigunt reſidentiam;
not.in c.fin.de cleri.non reſi.gloſ.d.cle gratiæ: poſſet ta-
men hoc caſu epiſcopus diſpenſare,ut not. per Fed. cõſi.
cxv.per d.c de conſue.lib.j.ſed in caſu noſtro non requirĩ
tur diſpenſatio tùm per conſuetudinẽ gñalẽ:tũ q̃a cano-
nicatus nõ requirit reſidentiã.Ad cõtraria facile reſpon
det̃,& primò ad c.literas,& cle.fi.dico,ꝙ loquunt̃ in dua
bus ꝓbendis eiuſdẽ eccleſiæ,quas quis habere nõ poteſt,
ẽt ex diſpenſatione epiſcopi.nec ualet conſuetudo in con
trariũ.d.c.literas,per Ioan.And.ubi ꝓſequitur huius di-
cti rõnem:ſecus in alijs,ut ibi not. præſertim cũ beneficia
ſunt difformia,ut in caſu nr̃o. Ad alia iura reſpondetur,
ꝙ loquuntur in beneficijs requirentibus reſidentiã, ut pa
tet in eis.¶Ad tertiũ dico dictum dominũ Aſſenſum eſſe
inſtituendum ꝑ epm,ut patet ex ꝓdictis,nec poſſe cõſtrin
gi ad celebrandũ in alijs altaribus,uel ad faciendũ hebdo
madã, ſicut alij capellani,ex quo inſtitutio beneficij hoc
non hẽt.non.n.tenetur quis deſeruire ultra onus annexũ
in inſtitutione beneficij.c.cum in cunctis.§. inferiora, de
elec.& c.cui de non ſacerdotali,iuncta glo.de preben.lib.
vj.facit.c.ſignificatum,cũ ibi no.eo.ti.in antiq̃s, & c.extir
pandæ.§.q̃a uero,de præben.per glo.mag.in c.licet canõ,
de elect.lib.vj.cum multis ſimili.quæ ad hoc poſſunt alle
gari.nec ob. ꝙ aliqui beneficiati ĩ dicto altari ſeruierint
in dicta eccleſia:quia per ſeruitium iniuſtè præſtitum, &
quaſi per extorſionem prælati,& capituli non fuit indu-
cta cõſuetudo in contrariũ, ut in c.quia cognouimus.x.q.
iij.ubi bonus text.iuncta gl.facit,quod no.gl.& Bar. in l.
j §.quæ onerandæ,ff.qua.re.act.non da præſertim cũ non
ſit tanti tẽporis,ꝙ ſufficiat ad præſcriptionem, ſeu con-
ſuetudinem inducendam,cùm requiratur tempus.xl. an-
norum per id,quod leg.& not.in c.fin. de conſue.& c.de
quarta,de præſcrip. non enim debet inſtitutio beneficij
de facili tolli:imò epiſcopus cõtra illam diſpenſare põt,
ut no.Cal.in c.cũ acceſſiſſent,de cõſti. facit xvj.q.iij.c.mo
naſterium.Et ꝑ hoc patet non eſſe uim,nec cũ difficultate
materiam,qualiter inſtrumentũ dicat ſuper modo cele-
brandi in dicto altari.ſatis.n.eſt,ꝙ inſtitutio beneficij ſo-
lùm arctet ad celebrandũ in dicto altari,& non alibi. Di-
co tamen ad ueritatem eligendam ꝙ debet inſpici origi
nale,per quod declarantur inde tranſumpta, ut in c. q̃m
contra, de proba.& in caſu,quo originale diceret, ut ſa-
cerdos ibidem inſtituendus teneretur ſemper, & cõtinue
dicere miſſam in dicto altari, non debet ita amare intelli
gi,ut nullũ prætermittat diem,quin celebret: ſed ꝙ quan
to frequentius põt, debet in dicto altari celebrare, ſalua
ſemꝑ honeſtate ſua,& debita miſſarum deuotione,ut eſt
tex.no.in c.ſignificatũ,de præben.non.n.debet, nec aſtrin
gi poteſt ad celebrandum,niſi honeſtè poſſit, & deuotè.
non.n.quis ſemper deuotus & aptus eſt ad celebrandum.
ut enim inquit canon, Satis fœlix eſt,qui dignè quotidie
celebrare

celebrare pôt,de conſe.diſt.j.c.ſufficit,& dicit Aug quoti
die euchariſtiã ſumere,nec laudo,nec uitupero,de conſe
cra.diſt.ij.c.quotidie.Et hæc ſufficiant. NIC. AB.

CONSILIVM XCVII.

1 *Verba ubi ſunt clara,non relinquitur locus interpretationi.*
2 *Pactum factum de ulterius non petendo, debet referri ad quantitatem non ſolutam.*
3 *Debitum quando eſt liquidum,non cadit in eo tranſactio.*
4 *Verba indefinitè prolata, debent generaliter intelligi, ubicunque ſubeſt eadem ratio.*

IN Chriſti nomine amen. Viſo inſtrumẽto
liberationis,& quietationis fa-
ctæ de mille & quingentis Florenis per dominã
Minochiam ut tutricẽ pupillorũ in dicto inſtrumento cõ
tentorũ,Reuocatur in dubium,an clauſula illa in fine di-
cti inſtrumenti contenta,uidelicet:Pactum factũ de ulte-
rius nõ petendo,debeat referri ad dictã ſummã mille,&
quingentorũ Florenorũ duntaxat,an uerò ad integrã do
tem,cuius reſpectu fuit facta ſolutio dictę quantitatis.Et
primò uidetur, ꝙ debeat referri dicta clauſula ad inte-
grã ſummam dotiũ debitarum;qm̃ uerba in aliqua diſpo
ſitione cõtenta debent aliqd operari,ut l.ſi qñ,C.de inof
fi.teſt.& in c.ſi papa,de priui.lib.vj. ſed ſi dicta clauſula
refertur ad quantitatẽ ſolutã dũtaxat,uerba clauſulæ nil
operantur:quia ſolutione eius quod debet tollitur obli-
gatio abſq; alio pacto de nõ petendo,ut inſti.quib. mod.
tolli.obli.in princ.quinimò per ſolutioné à tertio factam
nomine debitoris ipſo iure tollit obligatio,ut in l.ſoluẽ
re,cũ ſeq.ff.de ſolu.& in l.ſoluendo,ff. de neg. geſt. ergo,
ut dicta clauſula aliqd operetur,debet referri ad dictam
quãtitaté dotium tunc debitarũ.ſolet.n.pactũ fieri de nõ
petendo debitũ, ut ſic contra actioné actoris cõpetentem
obſtet exceptio pacti,ut inſti. de excep.§. præterea. Item
uerba generalia indefinitè prolata, debent generaliter in
telligi,in l.de pretio,ff.de publicia.& not.in c.ut circa, de
elec.lib.vj.& xxxj.q.j.c.ꝙ ſi dormierit,ſed dicta tutrix fe
cit pactum indefinitè de ulterius non petendo. ergo de-
bet generaliter intelligi.tutrix aũt hoc facere potuit ꝑ
uiam cuiuſdam tranſactionis,prẹſertim cum authoritate
iudicis,quę in hoc facto interceſſit,ut in l.interdum.§.tu
telam,& l.pignore.§.fi.ff.de fur.Et quãquã prædicta au-
res demulceant,aduerſam ſñiam ego arbitror de iure ꝓ-
ualere.ſ.ꝙ dictum pactum,de ulterius nõ petendo,refera
tur ſolũ ad quantitaté tunc ſolutam,& non ad integram
tunc debitam;quod oſtẽditur pluribus rationibus. Et pri
1 mò †quia ubi uerba clara ſunt,non relinquitur locus in-
terpretationi,ut in l.ille aut ille,ff.de leg.iij. & in c.ex to
to.de reg.iur.& in c.fi.de uerb.ſignifi. ſed uerba liberato-
ria dicti inſtrumenti ſolũ referuntur ad quãtitatẽ.1500,
Florenorum tunc ſolutorũ,ut patet in principio dicti in-
ſtrumẽti,dũ in eo dicitur,ꝙ quietauit,liberauit, & abſol
uit de 1500.Florenis aureis ex ſumma dotium dñę Chri
ſtophoræ &c.non enim fuit dictum,ꝙ pro illa ſumma li-
berabat debitorem à tota quantitate dotium: ſed ꝙ libe
rabat de mille quingentis Florenis de ſumma dotiũ, cla-
rè innuunt, ꝙ nõ fiebat abſolutio pro tota ſumma dotiũ,
arg.in l. decem,ff.de uerb.obli.ergo illa clauſula, de ulte
rius non petendo,debet referri ſolum ad liberationé ſuꝑ
ſolutione facta:quia non eſt ueroſimile, ꝙ incõtinenti di
cta tutrix fuiſſet ſibi contraria,arg. in l. non ad ea, ff. de
condi.& demon.Si enim uoluiſſet debitorem liberare à
toto debito dotium, non reſtrinxiſſet ſe in uerbis libe-
ratorijs,& quietationis ad quantitatem mille quingento
rum Florenorum,ſciuiſſet enim dicere,ut ſolitum eſt fie-
ri,ꝙ pro dicta quantitatẽ ſoluta liberabat, & quietabat
debitorem ab omni eo,quod poſſet peti occaſione dotiũ
dominæ Chriſtophoræ arg.in c. ad audientiam,& c.dile-
cti, de deci. præſertim, quia in ſtipulationibus, & con-
tractibus debemus primò inſpicere, quod actum ſit; & ſi
non appareat,debemus recurrere ad communem obſer-
uantiam;de qua ſi non appareat,ſequendum eſt id, quod
eſt minimum, & imputandum eſt ſtipulatori, ut l. ſemper
in ſtipulationibus,ff.de regu.iur.& in regula in obſcuris,
& in regu.in dubijs, de regu.iur. lib.vj.¶Secundò,& for-
tius hoc oſtenditur alia conſideratione, clauſula in fine
poſita debet referri ad præcedentia,& nõ ad extranea in
c.inquiſitioni,de appel.iuncto.c. ſuꝑ eo,de offi. deleg.ple
nè ꝓbatur in l.talis ſcriptura,ff.de leg.j.& in l.prętor, la.
ij.ff vi bono.rap.ſed in dicto inſtrumẽto ſolũ præceſſit qe
tatio,& liberatio de mille & quingentis Florenis; ergo
2 † pactũ factũ in fine de ulterius non petendo debet refer-
ri ſolũ ad illam quantitatẽ ſolutam,& nõ ad reſiduũ debi
ti,cũ de illo nulla fuerit facta mentio, ſicut.n. perſona ex
tranea nõ intelligitur adiecta in ſtipulatione, ut in l.ſi ita
ſtipulatus fuero.§.Chryſogonus, in tit.ff.de uerb. obl.ita
nec extranea, & nõ expreſſa debent intelligi in ſtipulatio
nibus & cõtractibus. ¶Tertiò facit,quia in dicto inſtrumẽ
to nõ dr̃,ꝙ cauſa tranſactionis liberauit debitorem à to-
to debito;& ſic nõ apparet cã,quare dictũ pactum de non
petendo debeat referri ad totũ debitũ.Nam ex quo debi
tum eſt liquidum & clarum,ut patet in inſtrumento do-
tium,de quo ſit mentio in dicto inſtrumento liberatio-
nis,non poterat tutrix liberare debitorem pupillorum à
reſiduo tacitè quantitatis,cã non apparente, ut.l.præſes,
C.de trãſac.& expreſſè firmat ibi Bart.Nec obſtat autho
ritas iudicis:quia cùm ſit interpoſita ſine cauſa, & maxi-
mè cauſa non cognita,nihil operatur,ut probatur in l.ma
gis puto.§.illud,ff.de reb.eo.ergo eſt præſumendũ,ꝙ di-
ctum pactũ ex mente contrahentiũ,& iudicis fuerit adie-
ctũ,ut cõcerneret totũ debitum,cũ non ſit ꝓſumẽdũ,quẽ
uelle facere id,quod de iure adimplere non põt.xxij.q.ij
c.faciat,& no.in l.iij.ff.de inoffi.teſta.Ex hoc capite dicta
clauſula debet reſtringi tã ex defectu pacti, quã prẹſum-
3 ptæ uoluntatis:nec,ut dixi,debet ꝓſumi tranſactio: † tum
quia,ubi debitum eſt liquidũ,non cadit ibi tranſactio, ut
in l.eleganter.§.poſt rẽ iudicatã,ff.de cond.inde. ꝓſertim
in præiudicium pupillorũ,ut not.Bar.in d.l. præſes:tũ qa
in dicto inſtrumento nihil dicitur de tranſactione:nec eſt
uerosimile ex alio capite,ꝙ fuit facta tranſactio ſuꝑ to-
to debito:quia cõtractus nõ debet claudicare,ut in l.ſi cũ
dies,§.ſi arbiter,ff.de arbi.ſed in dicto inſtrumento debi-
tor facit pactũ,ꝙ ſi dicti pupilli nõ deberent de iure hẽre
illã quantitatem 1500.Florenorũ,ꝙ illud,quod plus de-
bito eſſet ſolutum,deberet retro ſolui ipſi debitori. ergo
non eſt uerosimile,ꝙ tutrix uoluerit ſoluere purè dictã
quantitaté.Nam abſurdũ eſt cõſiſtere in una parte, quod
in alia non conſiſtit, ut in d.§.ſi arbiter repugnat enim il
lud pactum naturæ tranſactionis,argu.in l. Lucius,ff. ad
Treb.& in l.ſub prætextu,C.de tranſac.ergo nõ eſt præſu
menda tranſactio,in.c.ad nr̃am,de emp.& uend. & in c.il-
lo uos,de pigno.& in l.ubi ita donat,ff.de dona.cau.mor.
& præſertim hoc ꝓcedit in cã pupillorũ.¶Quartò & ult.
hæc ſententia apertiſſimè iudicio meo probatur in l.uete
ribus,iuncto eo,quod ibi not. Bar.ff.de pac.ubi leg.not.ꝙ
in dubijs debet ſemper pactum interpretari cõtra eũ, in
cuius fauorem appoſitum fuit.Ratio quia cũ ipſe fundet
ſe ſuper illo pacto debet probare clarè intẽtionem ſuam
aliàs debet ſuccumbere, quia dubia probatio non rele-
uat probantem, ut in c.in præſentia, de proba.& in l.non
nudis, & l.neq; epiſtolis, C.e. Sed debitor in caſu noſtro
fundat ſe ſuper dicto pacto,quod quidẽ ſaltẽ eſt dubiũ,ut
patet ex prædictis;ergo cõtra ſe fienda eſt interpretatio;
facit quod leg.& no.in l.quicquid aſtringẽdæ,ff.de uerb.
obl.Nec obſt.contraria ſuperius inducta.Et primò rñdeo
ad primum;dico non eſſe abſurdũ, ut quis ſibi prouideat
in eodem inſtrumento de multiplici remedio,ar.ĩ l.quo-
ties,ff.de act.& obl.facit quod no. Bar.in l.ij.ff.ad l.Fal.&
præſertim,quia hoc habet conſuetudo notariorum. ge-
minant enim ad cautelam multa remedia in actu abſolu-
tionis,arg.in l.fi. C.de fideiuſſ.ꝙ clarè patet ex contentis
in principio illius inſtrumenti. nam dicta tutrix libera-
uit debitorem,& quietauit à prædicta quantitate ſibi ſo-
luta. quæ tamen liberatio & quietatio non erat neceſſa
ria:quia ex ſola ſolutione contingebat liberatio ipſo iu
re quo ad quantitatem ſolutam,ut leg.& no.in l.quidam
æſtimauerunt,ff.ſi cer.pet.& in c.conſtitutus, de pœnis;&
ex hoc poteſt coniecturari, quid intendebant partes in il
lo pacto de ulterius non petendo.om̃ia enim uerba du-
bia in aliqua diſpoſitione contenta declarantur uerbis ꝓ-
cedentibus & ſequentibus,ut ĩ l.qui filiabus, & l.ſi ſeruus
plurium,de leg.j.& l.nũmis,de leg.iij.ſed abſurdum eſſet
ꝙ dicta clauſula referetur ad integrum debitum per ea
4 quę ſ.dicta ſunt.Non obſt.ſecundum motiuum.†nam uer
ba indefinitè prolata debẽt generaliter intelligi ubicũq;
ſubeſt eadem ratio:ſecus,ſi diuerſa ratio aſſignari poteſt,
ut no.in d.c.ut circa,& per Bar.in d.l talis ſcriptura; qui-
nimò uerba generalia debent reſtringi,ne ſurgat abſonus
intellectus,& ne quis lucretur ſine cauſa, cum iactura al-
terius,ut l.ut gradatim,ff.de mune.& hono.l.ij.C.de no-
xa.& in c.cum dilectus,de conſue.& in c.abbate, de uerb.
ſig.plenè per Bar.in l.non dubium, C.de legi.& l.omnes
populi,ff. de iuſt.& iur.ſequeretur enim,ut patet ex præ-
dictis, abſonus & cõtrarius intellectus, ſi dictum pactum
de non petendo referretur ad integrum debitum.¶Ex ꝓ-
dictis omnibus concludo, ꝙ tam ex defectu poteſtatis di-
ctæ tutricis, quam ex defectu preſumptæ uoluntatis non
debet dictum pactum, de ulterius non petendo, referri
niſi ad dictã quantitaté 1500 florenorũ. NIC. ABB.

CONSILIVM XCVIII.

1 *Scriptura manu teſtatoris an ualeat inter liberos.*
2 *Teſtamentum minus ſolenne ratione ſolennitatis, licet faciat fidẽ inter liberos, oportet tamen quòd probetur, quòd fuerit factum per patrem, ſeu eius authoritate.*

IN nomine Saluatoris Ieſu Chriſti amen. In qõne,
quæ uertitur inter quoſdam filios ſer Antonij ſu
per ualiditate cuiuſdam ſcripturæ,in qua dicitur,ultimã
uoluntatem dicti ſer Antonij ſine alia ſolennitate con-
1 tineri. †Videtur primum, dictam ſcripturam manu ipſius
ſer Antonij inter ſuos liberos teſtantis ualere : quia cum
ipſe ſer Antonius eſſet notarius, ergo potuit propriũ te-
ſtamentum conficere, cum non agatur hic de alterius ꝓ-
iudicio, ut not.Bar.in l.ſi ſeruus communis, ff.de ſtipu.
ſer. Præterea, cum dictus ſer Antonius ſit teſtatus inter
liberos, ergo ualet teſtm̃,licet ſit minus ſolenne reſpectu
ſolennitatis.eſt.n.à iure remiſſa omnis ſolennitas iuris ci
uilis inter liberos, & ſufficit ſola ſolennitas iuris gentiũ
ut in l.hac conſultiſſima,§.ex imperfecto, C.de teſta.&
in aut.quod ſine, eo.ti.ubi probat, ꝙ ſola ſcriptura ipſius
patris ſufficit, licet alias non ſit notarius, dummodo con
ſtet ſcripturam illam fuiſſe patris, ſaltẽ per duos teſtes,
ut ibidem no.per Bar.& Bal.& tenet gl.in l.ſi.C.fam.erc.
Sed in caſu noſtro uidetur probari per duos teſtes, aut
per arbitros examinatos, ꝙ illa fuit ſcriptura, & uolun-
tas ultima patris illorũ; ergo debet facere inter eos ple-
nam fidem. Et uidetur hoc apertè tenere Bar.in l.ſi is, q
teſtamento,ff.de teſt.ubi dicit, ꝙ ſi quis uoluntatem ſuã
ultimam ſcripſit in aliqua ſchedula, licet illam non pu-
blicauerit coram notario; nihilominus ualet inter libe-
ros per iura ſuperius allegata. ¶Sed his non obſtantibus,
quæ uerè non obſtant caſui noſtro, licet in ſe uera eſſe ui
deantur,contrarium puto uerum,ſ.ꝙ dicta ſchedula,ſeu
ſcriptura non facit fidem, etiam ſi reperiatur ſcripta ma-
nu teſtatoris, non obſtante depoſitione illorum duorum
teſtium. Et hoc probo multiplici capite. Primò quia nõ
habet diem certum, nec conſulem, ſeu nomen principis;
ergo teſtamentum nullum, etiam inter liberos,ut apertè
probatur ĩ d.aut. ꝙ ſine,C.de teſt.ubi exigitur, ꝙ tp̃s cer
tum apponi debet ĩ tali ſcriptura, & apertè tenet ibi Bal.
dicens iſtum eſſe caſum ſpecialem, in quo in ſcriptura pri
uata oportet,ꝙ de neceſſitate apponatur dies, licet regu
lariter cõtra per l.cum tabernã.§.idem quæſiit, ff.de pig.
Et ſpecialitatis ratio eſt: quia teſtamẽtum ſolet ſæpe mu
tari; ideò dies eſt de ſubſtantia.l.iij.§ diem,ff.quẽadmo.
teſta.ape.ſed in dicta ſcriptura non eſt nec menſis, nec
dies teſtamenti nec nomẽ cõſulis, ſeu principis, ergo in-
dubitãter ex hoc ſolo capite dicta ſcriptura nõ facit fidẽ,
etiam ſi conſtaret,ꝙ fuerit confecta, per dictum ſer An-
2 tonium. †Præterea & ſecundò licet teſtamentum minus
ſolenne ratione ſolennitatis faciat fidem inter liberos:
tñ oportet, quod probetur, quod fuerit factum per pa-
trem, ſeu eius authoritate;& debet de hoc fieri fides, ſal
tem per duos idoneos teſtes,ut no.gl.& Bar.in d.l.ſi.C.fa
mi.erciſ.& Bal.in aut.ꝙ ſine, & Bar.in d.§.ex imperfecto.
Probatur ratione, quia ſolennitas iuriſgentium non in-
telligitur remiſſa,licet remittatur ſolennitas iuris ciui-
lis, ut no.in l.filiusfamilias,ff.de dona.ſed de iure gentiũ
& diuino eſt, ut ſaltem in ore duorum, uel trium ſtet oẽ
uerbum, ut in c.licet uniuerſis,de teſti.& c.cum eſſes, &
c.relatum, de teſta.ergo &c.in caſu autem noſtro licet
uideantur duo teſtes: tamen non ſunt idonei teſtes, etiã
de iure diuino: quia ſunt ſingulares in eorum dicto. non
enim fuerunt eodem tp̃e, quo dictus ſer Antonius dicit
dixiſſe, ꝙ in illa ſchedula continebatur ultima uoluntas
ſua.diuerſitas ergo in tempore facit, ut non habeãtur ꝑ
duobus teſtibus,ut in c.nihilominus.3.q.9.c.cum dilecti,
de elec.& c.tam literis,de teſt.& l.ob carmẽ,ff.de teſti.cũ
ſimi.Præterea dicti teſtes non deponunt,quod contineba
tur in dicta ſchedula, & quod plus, eſt non recognoſcunt
firmiter dictam ſchedulam, ſeu an propriè fuerit illa, q̃
tunc eis fuit oſtenſa: imò unus ex teſtibus dicit,ſe neſcire
literas;ergo perfectè non poteſt ſcire,an iſta ſit illa ſcri-
ptura, quæ tunc fuit ſibi oſtenſa. nam potuit dictus ſer
Antonius oſtẽdiſſe eis tunc aliam ſcripturam, quàm iſtã,
quæ nunc producitur. probatio autem debet conclude-
re neceſſariò, ut in c.in præſentia,de proba. Item dictus
ſer Antonius dicit, prout ipſimet teſtes deponunt, ꝙ uo
lebat illam ſcripturam facere authẽticari per notarium.
ergo non habuit illam pro perfecta per l.contractus, C.
de fide inſtru.potuiſſet enim interim uoluntatem ſuam,
mutare, arg.in l.ſi is, qui teſtamentum, prælle.& quod
ibi no.Bar.ex his omnibus concludo, dictam ſcripturam
non facere fidem, etiam inter liberos.& ad contraria ſu-
pra formata reſpondetur, ꝙ procedunt, quando ſaltem
per

per duos idoneos teſtes probaretur, quòd illa ſcriptura fuerit edita per ſer Antonium prædictum. Item quando ſcriptura haberet certum diem. Et hæc ſuffi. N I. A B B.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

QVIDAM condidit teſtamentum, ut poſt mortem eius ſepeliretur in eccleſia cathedrali, & quòd omni die poſt mortem eius pro anima ipſius teſtatoris in perpetuum celebrari deberẽt. 30. miſſæ mortuorum per 30. præsbyteros, quorum cuilibet per fideicommiſſarios ſuos ſolui deberent xij. denarij de fructibus, ſeu reditibus bonorum relictorum dicti teſtatoris. dictus autem teſtator diem perſoluens extremum, ſepultus fuit in eccleſia cathedrali, & inchoatæ fuerunt miſſæ prædictæ in dicta eccleſia per beneficiatos ut plurimum dictæ eccleſiæ, & alios non beneficiatos. Ex prædicto themate contingit de tribus dubitari. ¶ Primò an dicti presbyteri teneantur ſecundum uoluntatem teſtatoris, dicere omni die, etiam quando eſt miſſa propria feſti dominicæ, uel quadrageſimæ, miſſam mortuorum; an ſufficiat dicere miſſam currentem cum commemoratione animæ illius defuncti. ¶ Secũdò, utrum dictæ miſſæ ſint celebrandæ in dicta eccleſia, ubi eſt corpus dicti teſtatoris, ſi ibidem celebrari poſſint, & non in alio loco; cum in teſtamento, per eum non fuerit ſpecificatum, in quo loco celebrari deberent. ¶ Tertiò utrum iſtæ miſſæ poſſint dici per presbyteros beneficiatos in dicta eccleſia, qui ſunt obligati pro dictis ſuis beneficijs ad dicendum duas, uel tres, uel plures miſſas in hebdomada in dicta eccleſia, & ſic diebus, quibus ſunt obligati pro beneficijs ſuis celebrare miſſas, ita, quòd dictæ miſſæ computari debeant in numero illorum. 30. presbyterorum licitè recipiendo xij. denarios pro quolibet. an per fratres mendicantes, uel alios non beneficiatos, ſeu non obligatos ad celebrandum pro alio.

CONSILIVM XCIX.

1 *Volens audire miſſam debet audire de eodem die.*
2 *Quæ contra bonos mores ſunt, habentur in ultimis uoluntatibus pro non ſcriptis.*
3 *Orationes & ſacrificia ſacerdotum multum proſunt animabus defunctorum.*
4 *Sacerdos poteſt dicere miſſam peculiarem die ſolenni, dummodò per illam non abſtrahatur populus ab audiendo miſſam ſolennem de die.*
5 *Relictum factum eccleſiæ aliter non ſpecificatæ, nec declaratæ, intelligitur factum eccleſiæ, cuius parochianus eſt ipſe & teſtator.*
6 *Miſſa magis prodeſt uni, quando fit pro eo ſpecialiter, ſeu ipſius intuitu duntaxat, quàm quando pro animabus, uel pluribus ſimul.*

IEſu Chriſti ſaluatoris ipſiusque genitricis præſidio ex corde prius inuocato, Vř primò circa primũ dubiũ illos 30. ꝑsbyteros minimè obligatos ſeu obligari potuiſſe, uel poſſe ad quotidie celebrandũ miſſã defunctorũ per ca. quidã laicorum, de cele. miſſa. ubi probari uř, neque presbyteros celebrantes, nec diuina audientes debere omittere miſſam ſm̃ diei qualitatem contingentem ꝑꝑ miſſas peculiares, hoc eſt illas, in quibus quis habet ſpecialem deuotionem; ad idem bonus tex. in c. & hoc attendendum, de conſe. diſt. j. ubi quaſi idem prima fronte probari uř. Et maximè hoc uř procedere in miſſis defunctorum, cum in miſſis contingentibus, ſeu uiuorum quantuncumque ſolennibus debeat orari etiã pro defunctis, ut eſt tex. in c. penulti. ea. diſt. Et hoc eſt, quod dicere
1 noluit tex. in d. c. quidam laicorum, in fin. dum dicit, † ꝙ uolens audire miſſam, debet audire de eodem die pro ſalute uiuorum, & etiam defunctorũ, quaſi celebrando pro uiuis, celebretur etiam pro defunctis, accedat ad prædicta anthoritas Archidiaco. in c. pe. præalle. ubi dicit, miſſas defunctorum eſſe peculiares. ¶ Secundò principaliter uř pro prædicta concluſione tex. melior omni alio, qui ad hanc materiam allegari põt, in c. ſignificatum, de præben. ubi colligit, ꝙ nedũ ſi teſtator; imò ſi capitulum eccleſiæ cathedralis inſtituit beneficium, hoc onere annexo, ut quotidie debeat celebrari miſſa de ſancta Maria per ſacerdotem ibi inſtituendum, talis inſtitutio non ligat ſacerdotẽ ad quotidie talem miſſam celebrãdam: ſed ſatis eſt, ꝙ celebret miſſarum ſolennia. hoc. n. probaſ ibidẽ ex eo, q̃a licet capitulũ illud onus in inſtitutione adiecerit inter alia onera, & poſtmodũ petierit à Papa, illam inſtitutionẽ confirmari: Papa tñ illud onus non approbauit, ſed confirmauit aliquibus immutatis; & inter cætera, ubi in inſtitutione dicebatur, ut omni die debeat miſſam de ſancta Maria celebrare, Papa eo tenore confirmauit, ut quanto frequentius poſſet, ſalua deuotione, & debita honeſtate, deberet miſſarũ ſolennia celebrare: quia. n. illud nõ erat honeſtũ, ut ꝑꝑ miſſã peculiarẽ deberet omitti miſſa de die; ideò Papa noluit confirmare, ut apertè ibi innuit tex. & ſentiunt ibi doct. Nec circa hoc requirerem aliquã cõmutationem ꝑ ſuperiorem fiendã; quinimò dicerem, ꝙ ubi hæc inſtitutio beneficij fieret, ẽt ab epo, talis inſtitutio in illa parte reciperet interpretationem ſm̃ formã illius capituli: quia conditio, uel modus minus honeſtus in inſtitutione adiectus, haberi debet pro non appoſito, ut no. dicit gl. in d. c. ſignificatum, & uř probari. x. q. j. c. ij. iuncta gl. facit. c. fi. cũ ibi no. de cõdi. appoſi. & tex. in l. cõditiones, & l. filius, ff. de cond. inſt. ubi hř, ꝙ ea quæ lædũt pietatẽ, exiſtimationẽ, & uerecũdiã noſtrã, Et gñaliter
2 † quæ fiũt ꝯ bonos mores, habenſ in ultimis uolũtatibus pro non ſcriptis. ergo, ut dicti teſtatoris uolũtas ſit iuri cõi, & honeſtati cõformis, dẽt intelligi, uel reduci ad terminos iuris cõis, ut ſic ꝑꝑ miſſam defunctorũ, nõ omittaſ miſſa de die, pręſertim in die dñico, maxime cũ ſit una opinio, ꝙ die dñico non ſit pro defunctis orandum, cùm præſumendum ſit propter dei reuerẽtiam illa die requieſcere, ut refert Arch. in d. c. pen. licet illam ipſe nõ firmet Sed his non obſtãtibus, quæ caſui noſtro minime obuiãt arbitror contrariã ſententiã eſſe ueriorẽ, uidelicet, ꝙ debeant dici omni die. 30. miſſæ defunctorũ ꝓ anima dicti teſtatoris, quantumcunque occurat dies dominica, uel alia ſolennis. ¶ Moueor primò, quòd negari nõ poteſt, quin hæc fuerit teſtatoris intentio, ut clare colligitur ex uerbis teſtamenti; ibi: pro anima ipſius, & ibi: miſſæ mortuorũ. nã certum eſt aliam eſſe miſſam uiuorum, & aliã miſſam defunctorũ, ut probatur in c. ſufficit, de conſe. di j. & c. quicunque. xxvj. q. v. no. Arch. in d. c. pen. ad idẽ text. in c. cum creatura, de cele. miſ. ergo a uerbis teſtatoris, ſi ius expreſsè non reſiſtat, recedendũ nõ eſt. l. non aliter, ff. de leg. iij. quinimò dicit canon, ꝙ ultima teſtatoris uoluntas modis omnibus ſeruanda eſt, ut in c. ubicunque 13. q. 2. & alibi etiam dicitur, quòd ea quæ ſunt ad certum uſũ largitione fidelium deputata, ad alium uſum, excepta ſummi pontificis authoritate, conuerti non debent, ut in cle. quia contingit, de reli. domi. & lex ciuilis dicit, ꝙ ultima uoluntas ꝓ lege ſeruanda eſt, ut in auſ. de nup. §. diſponat, & præſertim hoc obſeruandum, cum uoluntas defuncti
3 uerſaſ circa pias cãs. † nam animabus defunctorũ multũ ꝓſunt orationes & ſacrificia ſacerdotum, ut in c. animæ defunctorũ. xij. q. ij. & canon ſuadet peccata eleemoſinis redimi, ut in c. medicinam, de pœni. di. j. Examinandũ eſt ergo, utrum huic uolũtati ſupraſcripti teſtatoris obſtet iuris diſpoſitio, uel ſit bonis moribus ꝯria. ubi aũt nõ impugnatur per iura, eſt modis oĩbus obſeruanda. ꝙ autem nec iuri, nec honeſtati obuiet, quinimò ſit iuri conſona, apertè probo per d. c. cum creatura, de celeb. miſſ. ubi tex. mandat in eccleſiis collegiatis debere conuentualiter celebrari duas miſſas quotidie, unã pro defunctis: aliã uerò pro feſto, uel feria ſm̃ ipſorum contingẽtiã. ergo ẽt diebus feſtiuis licet celebrare miſſam pro defunctis, ẽt cõuentualiter, quod plus eſt. Et dicunt ibi doc. præſertim Io. An. poſt Hoſt. exponendo illum tex. ꝙ ſi anniuerſariũ defunctorum incidit in feſtum, faciendum eſt ſaltem in priuato, & miſſa feſti ſolẽnis in conuentu; & ſi non eſt feſtum, poteſt dici miſſa anniuerſarij ſolẽniter, & ferialis in priuato. & dicunt hoc poſſe habere locum, etiam in capellis, quaſi hæc ſit iuſta cauſa bis celebrãdi, ut in d. c. cõſuluiſti, & præſertim dicunt ad hoc teneri quaſi ex debito illos, quibus ꝑꝑ hoc aliquid relinquiſ. nec hoc eſt ſimoniacum. all. de præben. c. ſignificatũ, præall. & c. iij. ne p̃la. uices ſuas. Ecce ergo clare probatur, ꝙ in diebus, ẽt ſolẽnibus, præſertim ubi aliquid relinquitur pro officio mortuorum, non eſt omittenda miſſa mortuorum. capitur. n. anniuerſariũ in d. c. cũ creatura, pro miſſa defunctorum, ut ibi no. gl. ergo uoluntas dicti teſtatoris nõ eſt immutanda, ex quo iuri nõ obuiet: imò potius eſt conformis. hoc idẽ probare uidetur. d. c. quidã laicorũ, pro ꝯrio allegatum, ſi bene ponderetur. non. n. prohibet ſimpliciter miſſas peculiares audiri: imò permittit, dũmodo fiat ex bona deuotione, & non ex ſuperſtitione, ut quidam faciebant, credentes ꝑꝑ illa habere meliores ſegetes; & hoc, qñ in eccleſia ſunt plures ſacerdotes, ita, ꝙ aliquis poſſit celebrare de die, & alius miſſam peculiarem. Si autem non eſſet niſi unus ſacerdos in eccleſia, tunc non debet omitti miſſa de die ꝑꝑ miſſam peculiarẽ. quo caſu loquiſ tex. c. ibi in fi. & hoc expreſsè tenet Io. An. dicens, ꝙ ſi plures ſacerdotes eſſent in eccleſia, poſſet quis ex bona deuotione audire unam miſſam peculiarẽ in ſecreto, & aliã audire de die per c. & hoc attendendum, de cõſe. diſt. 1.
4 Et ſic † põt ſacerdos dicere miſſam peculiarẽ die ſolẽni, dũmodò per illam non abſtrahatur populus ab audiendo miſſam ſolennem de die. ideo debet dici in priuato: & hoc uoluit & probat tex. ſi bene põderetur, in d. c. & hoc attendendũ. unde nõ prohibet tunc dici miſſam ſolẽnem, ſed potius permittit, dũmodò non faciat impedimentum miſſæ ſolẽni. & ꝙ ẽt in die dñica poſſet dici miſſa defunctorũ mõ prædicto, firmat Arch. in d. c. & hoc attendendum, & ſatis innuẽbaſ in deciſione illius. c. ut ibi ipſe refert, & idem innuit in d. c. pe. ¶ Ex his patet rñſio ad ꝯria. ſ. alleg. procedunt. n. quando in eccleſia nõ eſſet niſi unus ſacerdos, uel qñ idem ſacerdos obligaretur ad dicẽdum quotidie unam miſſam peculiarẽ, quod non uidetur honeſtũ, & probatur in d. c. ſignificatum. Sed in caſu noſtro teſtator non obligauerat, nec celebrari mandauit omni die dictas. 30. miſſas defunctorum per eoſdem ſacerdotes, nec in eadem eccleſia ſed ſimpliciter diſpoſuit, ut per 30 ſacerdotes dicerẽtur; dico ꝙ debet intelligi, ut ſalua miſſa, quæ dicenda eſt in eccleſia ſm̃ diei contingentiã, debeant ibi celebrari miſſæ. 30. mortuorũ per alios ſacerdotes, qui poterunt mutari, & eligi cũ ſcientia executorum teſtamenti. & ex hoc nulla ſurgit abſurditas, nec obuiatur teſtatoris uoluntati: quinimò nullo modo puto æquũ, ut dicatur miſſa diei cũ commemoratione defunctorũ: quia cũ plura ſuffragia fiant pro mortuis in miſſa defunctorũ, q̃ ubi fit ſola commemoratio nõ debent talia ſuffragia ſubtrahi defuncto, præſertim ex quo pro illis dicẽdis largitur eleemoſyna. 12. denariorũ. debemus enim pinguius ſuccurrere defunctis, q̃ fieri põt, arg. ĩ d. c. cũ creatura. Preterea ſi tñ prodeſſet cõmemoratio, quãtum tota miſſa defunctorum, ad q̃d eccleſia ſtatuiſſet ſpecialẽ miſſam pro defunctis, ut in iuribus ſuperius alleg. præſertim, cum in qualibet miſſa ſit etiam pro defunctis orandum, ut d. c. pen. Concludo ergo, ut ſ. ꝙ ſi ſacerdotes reperiri poſſint, debent dici oĩ die 30. miſſæ mortuorũ pro aĩa illius teſtatoris: ita tñ, ut eccleſiæ non ſubtrahatur una miſſa de die, quæ ſolet dici in altari maiori; nec ſemper ſaltem per totum annum debẽt dici per eoſdem ſacerdotes, arg. d. c. ſignificatũ. Et hæc de primo dubio. ¶ Circa ſcd̃m dubiũ, in quo uidelicet loco, ſeu eccleſia debeant dictæ miſſæ celebrari, ex quo teſtator certã eccleſiã expreſsè non deſignauit, breuiter dicendũ arbitror, ꝙ in eccleſia, in qua ipſe teſtator ſepultus eſt, præſertim cum illa ſit eccleſia cathedralis, per tex. in auſ. de eccle. tit. §. ſi quis aũt in noĩe Dei. ubi dicitur, ꝙ ſi quis in noĩe Dei magni, & Saluatoris Ieſu Chriſti hæreditatẽ, aut legatum reliquerit, non deſignato ſpecificè, cui debeat aſſignari, ꝙ eo caſu hæreditas, uel legatum ſic relictum debet peruenire ad eccleſiam illius loci, in quo teſtator haberet domiciliũ in illa ciuitate, ubi ſepultus eſt. ergo debet dari eccleſiæ cathedrali: ſed ĩ caſu noſtro teſtator habuit domiciliũ illius loci, p̃ſertim cũ ibi ſepultus ſit, cũ ibi elegerit quodammodo domiciliũ poſt mortẽ iuxta illud Pſalmiſtæ, & ſepulchra eorũ, domus illorũ in æternũ. facit quod leg. & no. in c. cũ grauia. 13. q. 2. & 12. q. 2. c. aurum. ubi habetur, ꝙ corpora mortuorum dicuntur in cęmeteriis, ſeu eccleſiis requieſcere; ergo oĩ conſideratione debent dictæ miſſæ dici in eccleſia cathedral. ¶ Præterea in caſu noſtro caſus eſt magis clarus, cũ teſtator ſenſerit de eccleſia: quia mandauerat celebrari miſſas, & miſſæ dici non ualent, niſi in eccleſiis, & locis conſecratis, de conſe. diſt. 1. c. nullus presbyter, & c. unicuique, & ſeq. ergo tacitè de eccleſia intellexit, arg. in l.
5 ff. de uerb. obl. Relictum † autem factum eccleſiæ aliter non ſpecificatæ, & declaratæ, intelligitur factum eccleſiæ, cuius parochianus eſt ipſe teſtator, ar. in l. quæ conditio. §. cum in teſtamento, ff. de cõd. & dem. ubi hoc firmat Bar. & ſatis bene facit ille tex. ibi. n dicitur ꝙ ſi teſtator mandauit aliquid fieri in foro, nec aſcriptum fuit, in quo foro, intelligiſ de foro illius municipij, in quo teſtator habebat domiciliũ. ſed iſtæ miſſæ ſunt dicendæ poſt mortem teſtatoris, & pro anima ipſius teſtatoris, ergo p̃ſumẽdum eſt teſtatorem ſenſiſſe de illa eccleſia, in qua teſtator eligit ſepulturam, cum ipſius dicatur in futurum parochianus reſpectu diuinorum ibidem celebrandorum. debemus. n. in dubiis cõſiderare, ꝙ ueroſimilius eſt, & id q̃d plerũq; fieri conſueuit, ut in reg. inſpicimus in obſcuris, de reg. iu. lib. 6. & id quod ex coniecturis percipi põt, dř euidens uoluntas teſtatoris. l. licet imꝑator, ff. de le. j. ſed ueroſimilius eſt, ꝙ teſtator ſenſerit de eccleſia ſepulturæ. honeſtius. n. ibi pro ipſius aĩa celebrantur miſſæ, q̃ alibi, cũ patrocinio illorum ſanctorum, in quorum honore fuit eccleſia illa ædificata, & conſecrata, adiuuẽtur, ut in c. non exiſtimenſ, in fi. 13. q. 2. & ibi defenduntur facilius corpora à ſpiritibus immũdis, ut no. gl. in c. cum grauia, ea. cauſa. & q. ergo honeſtius eſt, ut ibi pro eo preces fundantur. Ex his oĩbus præſumitur teſtator ad illã eccleſiã habuiſſe maiorẽ affectionẽ; ergo de illa ſenſiſſe p̃ſumendus eſt, arg. in l. nulli, C. de ſacroſ. eccl. facit quod no. Cy. in l. j. C. de ſacroſ. eccl. & Spec. in tit. de inſtr. edi. §. nunc, uerſ. ſed quid ſi teſtator. Et optimè facit ꝓ conſideratione affectionis tex. ĩ l. cũ acutiſſimi, C. de fideic. & ĩ l. gene-

generaliter.§.cùm autem,C.de inſti.& ſubſt.cum ſim.Itẽ ſolent ubi plurimum ſuffragia ꝓ mortuis domeſticis citius facere in eccleſiis,in quibus corpora ſepulta ſunt,q̃ alibi;quod uľ iuri conſonum,arg.in d.c.cùm grauia,cùm ibi no.in gl. ergo de illa teſtator ſenſiſſe uľ,arg.in d.reg. inſpicimus, & in l.ſemper,ff.de uerb.ſig. ſed ſi ibi nõ poſſint cõmodè celebrari pro ipſius defuncti anima, debent etiam in aliis eccleſiis celebrari, arg.opti.in c.nos quidẽ, de teſta. & l.legatum,ff.de uſufr.leg. & in auť.de ecc.tit. §.ſi quis autem vnum ſanctorum.col.ix. cùm Deus ubiq; ſit,1 2.q.2.c.ubicũque,cum ſimi. Et hęc de ſecundo. Cõcludo ergo, ꝙ in eccleſia, ubi corpus dicti teſtatoris eſt humatum,dictæ miſſæ celebrandæ ſunt: & ſi ibi non poſſint cõgruè celebrari,iuxta ea,q̃ dixi ſ̃ in præced.dubio, & ea quæ dicam in ſequenti,celebrabunť in aliis eccleſiis.

¶Nunc tertium dubium aggrediendo uľ primò ſufficere, ꝙ ꝑ presbyteros aliàs beneficiatos, & aſtrictos ad celebrãdum in dicta eccleſia ualeant legitimè dictæ miſſæ,teſtatoris uoluntate minimè refragante,celebrari; ita,ꝙ poterunt in numero illarum cõputari per c.non mediocriter,de conſe.diſt.5.ubi dicit S.Hieronymus,ꝙ cùm ꝓ cũctis animabus pſalmus,uel miſſa dľ,nil minus,q̃ ſi ꝓ vnoquoq; ipſorum diceretur,accipitur;qđ uľ ſpeciale in ſacramentis ſm quoſdam, ut ibi no.in gl.ꝑꝑ Spiritumſanctum, qui non datur ad menſuram, ut in c.quẽquam, de cõſe.diſt.4. cum.n.ualor orationis, & aliorum ſuffragiorum plurimum conſidereť ex parte charitatis, arg.1.q.1. c.ipſi ſacerdotes,charitas aũt non minuitur,ſi affectus diſtribuatur in multos, imò potius augetur. (non.n.charitas eſt inuida,nec quærit q̃ ſua ſunt,de pœni.diſt.2.c.charitas,& de pœ.diſt.6.c.j.uerſi.credendum) ergo tm̃ ualet ſi celebretur ꝓ multis,q̃ ſi pro vno tm̃; & per conſequẽs oportet concludere,non eſſe curãdum,an dictæ miſſæ celebrentur per alios beneficiatos,qui ſunt obnoxij ad celebrandum in dicta eccleſia,an per alios nulli obnoxios.

¶Secundò poſſet adduci vna conſideratio vulgaris. nam ſi in vna die concurrant duæ uel tres cauſæ ieiunandi,ſicut contingit hoc anno in menſe Febr. (occurrit.n.eadẽ die ieiunium quadrageſimale, quatuor tẽporum, uigiliæ S.Matthæi) vnico ieiunio pôt omnibus ſatisfieri; ad hoc c.ij.de obſer.ieiu.uo. Io.An.in c. cũ in cunctis,de celebr.miſſ. & facit, qđ ipſe no.in confuſione pœnarum cõcurrentium eodem tpe,& ꝑ gl.in c ij.de magi.¶Tertiò facit præſumpta teſtõris uolũtas, ut miſſæ prædictæ dicanť in eccleſia ſepulturæ,ut dixi in præced.dubio; qđ de facili non poſſet contingere niſi dicerenť per ibidem beneficiatos. nec uľ dicendum,ut clerici ibidẽ beneficiati excludantur ab illa eleemoſyna,cũ teſtator præſumatur ad illos habuiſſe affectionem,ſubmittendo corpus ipſius eccleſiæ,& ꝑ ꝯñs eorum orationi,arg.in d.c.nõ æſtimemus, & c.cùm grauia,præal. ¶Sed profectò contrariam ſniam puto oĩno ſuſtinendam, ut.ſ per illos, qui aliàs ſunt illa die obligati ad celebrãdum, nullo modo dictæ miſſæ debeant celebrari, ſed per illos,qui abſoluti ſunt; ita ꝙ ſpecialiter, & intuitu teſtatoris dũtaxat ſacrificium offerãt. hoc primo probo per uerba dicti teſtatoris in eo, ꝙ mandauit,ꝙ pro anima ipſius dictæ miſſæ celebrarentur. ſed ſi celebrarentur per ſacerdotes aliàs obligatos ad celebrandum,non celebrarentur pro anima ipſius teſtatoris, imò principalr̃ pro anima illorũ, qui dicta beneficia inſtituerũt,cum illa obligatio præceſſerit, arg.in l.q prior, ff.de iud. & l.cum ex pluribus,ff.de ſol. & opti.per Inno. in c.cum iãdudum,de præben.cũ ſimi. Vel ſi poneremus, ꝙ pariter pro utroq; celebraretur, non tamen eſſet uerũ dicere,ꝙ ꝓ anima teſtatoris celebraretur; ad hoc bonus tex.in ſimilibus in c.cum in illis,de præben.lib.6. in fin. ubi dicitur,ꝙ ſi mandetur prouideri de beneficio ſpectãte ad collationem vnius, non pôt impleri mandatum in beneficio, cuius collatio ad eum ſimul cum alio ꝑtinet; ad idem facit tex.in l.ſi fuerit,ff.de reb.dub. ubi dicitur, legatum impediri factum vni ex cognatis,qui primus capitolium aſcenderit,ſi ſimul duo ueniſſe dicãtur: uel fuit factum illi,qui monumentum fecerit,& plures feciſſe dicãtur; & facit quod plenè no.Bar.in l.hoc art.ff.de hære. inſt. Præterea & fortius quis in dubio præſumiť elegiſſe uiam,per quã ſit pinguius prouiſum, arg.in l.iij.ff.de mili.teſt. facit c.ſuper hoc, de renun. & l.cum de indebito, ff.de prob.cum ſimi. ſed certum eſt,ꝙ quatenus ſuffragia conſiderantur ex parte ſatisfactionis, magis proſunt, qñ fiunt pro vno,q̃ ꝓ pluribus:quia quatenus ſuffragium eſt ſatisfactorium,habet efficaciam finitam; ergo minus ꝓdeſt,cum in plures diſtribuitur, arg.in c.cum M.de conſti. & c.j.de inſti.cum ſimi. Et hanc partem tenuit B.Th. ſuper 4.ſenten.diſt.45.q.4.art.1.& 2. & firmat Io.And.& Cald.poſt eum,& cõmuniter ibi alij doc.ſeq.in c.fraternitatem, de ſepu. & uidetur de mente Archi.in d.c.non
6 mediocriter. ubi firmat, † ꝙ miſſa magis prodeſt vni,qñ fit pro eo ſpecialiter,ſeu ipſius intuitu dũtaxat,q̃ quando pro omnibus, uel pluribus ſimul. ergo dictus teſtator uidetur uoluiſſe,ut ſpecialiter ꝓ eo dicerentur dictæ miſſæ,& non ſimul ꝓ aliis,præſertim cum uerba ſua ſatis clarè hoc innuant,cum uoluerit,ut pro aĩa ſua celebrarenť; ergo ꝓ ipſius anima,& ipſius intuitu dũtaxat; ad hoc bonus tex.in c.cùm Apoſtolica, iuncta gl.pœnul.de conceſſ. præb. Et hæc cõſideratio uľ oĩnò hanc partẽ concludere. ubi.n.uerba & res clara ſunt,non eſt opus interpretatione.l.ille aut ille, ff.de leg.iij. & c.ſi.de uer.ſig. & d.l.non aliter,de leg.iij. Item & tertiò beneficiati ſunt aſtricti ad dicendum miſſam de die ſm contingentiam: ſed teſtator uoluit,ut celebrarẽtur miſſæ defunctorum ꝓ.anima ſua. ergo per illos nõ poteſt uoluntati teſtatoris ſatisfieri, ut colligitur ex his,quæ plenè dixi in primo dubio. Quartò facit tex.in l.reipublicæ cauſa, ff.ex quib.cau.ma. ubi dľ, illos ſolos dici abeſſe reipublicæ cauſa,qui non ſui cõmodi cauſa abſunt,ſed coacti abſunt; ad idem.l.ſi cui,eo.ti. ſed cùm dicti beneficiati aliàs teneantur celebrare rõne beneficiorum ex cõmoditate, quam percipiunt; ergo nõ dicerentur celebrare pro anima teſtatoris, ex quo coacti celebrant ex commoditate beneficiorum, quam habent.

¶Quintò & ult.faciunt multa iura, quæ innuunt, quem non uideri ex certa cã aliquid facere,qñ illud tenebatur ex alia cã facere,ut ꝓbatur in l.ſed & ſi.§.j.ff.ad exhib.& ff.de peti.hære.l.ſed & ſi.§.quod ait, & ff.de rei uend.l.ſi res,& facit. quod no.gl.in c.cum ab omni, de uita & hon. cle. & in c.ſtatutum. §.inſuper, de reſcr.lib.6. ergo non poſſent iſti beneficiati dicere,ꝙ celebrarent ꝓ aĩa defuncti,ex quo aliàs ad hoc tenebantur rõne beneficiorum facere. Ad contraria ſ̃ formata pôt faciliter reſponderi. Et primò ad c.non mediocriter, dico,ꝙ illud c.multiplr̃ intelligitur,ut ibi no.in gl. & ꝑ Arch. & placet mihi illa ſol.ut illa uerba referanť ad ipſos ſacerdotes, ut tm̃ ualeat eis celebrare ꝓ vno, ſicut ꝓ centum; uel intelligiť, qñ ſacerdos miſſam dicit pro ſingulis, & cum triſtitia, & anxietate. nam non minus ualet vna miſſa cum hilaritate cum bona deuotione dicta ꝓ centum, q̃ ſi ꝓ quolibet diceretur cum anxietate. Et iſtæ ſol. multum conueniunt menti illius.c.& uerbis ibi præced. Vel tertiò & ultra gl. poteſt intelligi,quatenus conſideratur ſuffragium reſpectu charitatis:ſecus aũt,quando eſt ſatisfactoriũ,ut uoluerunt B.Tho.in loco præalleg. & doct.noſtri communiter in d.c.

fraternitatem. ¶Ad ſecundum motiuum, ꝙ unico ieiunio poteſt ſatisfieri pluribus cauſis ieiunandi,rñdeo, ꝙ procedit,qñ quælibet illarum cauſarum concernit certum diem. iõ oportet, ꝙ ſatisfiat eo die, meliori modo, quo poteſt.Sed in caſu noſtro ceſſat hæc ratio,cũ per plures ſacerdotes poſſit ſatisfieri eodẽ die uolũtati teſtatoris.¶Ad tertiũ & ult dico,ꝙ licet teſtator præſumatur diligere clericos illius eccleſiæ ſepulturæ:tñ præſumiť magis diligere aĩam ſuã,arg.in c.licet,ĩ ſi.de reg.& de pœni. diſt.4.hæc quæ de charitate. Nullam.n.commutationem hõ facere debet pro anima ſua,ut in c.Matthæus,de ſponſa.ergo præſumendũ, ꝙ ſenſerit de eo modo, per quem pinguius, & citius poſſit conſuli aĩæ ſuæ. & eodem modo dico reſpectu eccleſiæ,ꝙ cæteris paribus,fateor,ꝙ vř ſenſiſſe de illa eccleſia. Sed in dicta eccleſia ex ſacerdotũ aptorũ penuria non pôt ſibi ita bñ conſuli.uideť uoluiſſe, ut ubicũq; dicerẽtur:quia loca nõ ſanctificant, ſed merita.60.diſt.c.non loca,& c.multi; & ob hoc fortè teſtator minimè reſtrinxit ſe ad certã eccleſiã.ſed locutus fuit generaliter.& oẽs eccleſiæ ſunt membra unius eccleſię uniuerſalis,cuius Chriſtus Ieſus ſponſus eſt,ut in c.firmiter. §.una,de ſum.tri.& c.Nouatianus epiſcopus.7.q.1.& c.loquitur,& c.pudẽda.24.q.1.Et hæc ſufficiãt. NIC. ABB.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

ILLVD *in dubium reuocatur,an eximius artium, & medicinæ doctor, magiſter Ioannes de Salmoneta potuerit allibrari, ſeu in æſtimo poni in ciuitate.Senen.in qua aliqua bona poſſidet, & uxorem duxit,& ultra decennium moram traxit, præſertim reſpectu exercitij perſonalis, ſeu eorum,quæ lucratur cauſa diſciplinæ,ſeu intuitu & induſtria perſonæ.*

CONSILIVM C.

1 *Collectæ imponi non poſſunt forenſibus habitantibus in loco, quem nondum conſtituerunt.*

SAluatoris Ieſu Chriſti inuocato præſidio, Videtur primò dicendum, ꝙ ſic, quãquam.n.ciuis huius præclaræ ciuitatis Senarum non ſit per id, quod leg.& no.in l.ciues, C.de incolis,lib.x.eſt tñ huius ciuitatis incola.domiciliũ nãq; incolam facit.d.l.ciues. Quòd autem domicilium cõſtituerit in dicta ciuitate,euidenter probatur ex eo: quia per decennium,& ultra ibidem habitauit,ex tanta.n.mora,etiã ſtudentes domicilium ſortiri cenſentur, ut probatur in l.ij.in prin.C.eo. Et hoc tenendum in caſu dubio firmauit Bar.in l.lex Cornelia.§.ſi domum, ff.de iniu. & Ioan. An.poſt Aegid.in procemio Greg.& c.qđ clericis, de fo. compe. Incollis autem poſſunt munera,ſeu collectæ,quæ imponuntur perſonis pro rebus iniungi,ſicut ciuibus, ut probatur in l.incola,ff.ad municipi.& l.reſcripto, in ſi.ff. de mu.& ho.quinimò dixit gl.no.in d.l.incola, ꝙ poſt impoſitionẽ collectæ non pôt incola mutare incolatũ inde recedẽdo in præiudiciũ muneris iniuncti,cum iã ꝑuentus ſit,arg.in l.ſi quis poſtea,ff.de iudi.& l penul.ff.de iuriſd. omnium iud.& c propoſuiſti, de fo.comp.& præſertim uidetur probare aĩum domicilium in dicta ciuitate conſtituendi, acquiſitio bonorum immobilium, & traductio uxoris in dicta ciuitate;facit.l.ciues §.j.¶Sed his non obſtantibus contrarium arbitror de iure procedere in caſu
1 noſtro. Primo nãq; certum eſt,† ꝙ forenſibus habitãtibus in loco,qui nondum conſtituerunt ibi domiciliũ,non poſſunt munera perſonalia imponi,nec collectæ,quæ imponuntur perſonis pro rebus etiam ibi exiſtentibus. iſta.n. imponi non poſſunt,niſi ſubditis;tex.eſt apertus in d.l.reſcripto, ff.de mu.& ho.& ibi apertius hoc firmat Bar.dicens,ꝙ ob iſtam cãm,quia clerici non ſunt laicis ſubiecti nõ poſſunt eis tales collectæ imponi.& idẽ firmauit.l.placet,C.de ſacroſ.eccl.& l.unica,C.de mulic.& in quo loc. mu.lib.x.Bal.in d.l.placet,& facit quod ipſe no.in auť.itẽ nulla cõitas,C.de epiſ.& cle.& Can.ĩ c.ſi.de ui.& ho.cle. & cle.pñti,de cẽſi.& in c.j.de immu.eccle.lib.6.Solum ergo reſtat examinare, an dictus magiſter Ioã.conſtituerit domicilium in loco ratione prædictorũ,ut ſic dicatur incola. Et primò dico,ꝙ licet in dubio qs per morã.x.ann. dicať conſtituere domicilium in loco habitationis,ut in d.l.ij.illud tñ procedit, niſi aliæ coniecturæ militent in contrarium,quæ declarent, ꝙ alia ex cã ibidem toto tẽpore habitauerit,quibus concurrentibus, ẽt ſi per centũ annos in loco habitauerit, non dicitur per hoc domicilium ibi conſtituere, ut leg.& no.in l.quæſitũ, in prin.de leg.2.domiciliũ.n.conſtituitur ex aĩo,ut in l.ſi quis inſtructus,ff.ad municip. ut puta conſtituit ibi larẽ animo inde non diſcedendi,ut d.l.ciues. animus aũt ex cõiecturis ꝓbať, ut in l.licet imperator,ff.de leg.j.& in cle.exiui, de uer.ſig.& c.ij.de renũ.lib.6.& l.dolũ, C.de dolo, cũ ſi. In caſu aũt noſtro occurrũt plurimæ cõiecturæ, ac ẽt probationes euidentiſſimæ, ꝙ dictus magiſter Ioannes non habuit aĩum conſtituendi Senis domiciliũ. Primò quia ad hanc ciuitatẽ Senarũ uenit tanquã forenſis, cõductus ad legendũ medicinã,quemadmodũ alij forẽſes, & finita prima cõducta fuit recõductus iterũ, & ſæpenumero ſucceſſiuè tanquã forẽſis,ut forẽſis in quantitate ſalarij tractatus iugiter,& ſp in ſua recõductione habuit dixiſſe,ꝙ niſi cũ cõpetẽti ſalario recõduceref, intendebat inde recedere, ſicut faciunt alij forenſes.Ex his.n.ſatis aĩus declarať ipſius magiſtri Ioãnis, ꝙ non intendebat ex illa mora hic conſtituere domiciliũ, arg.opti.in l.Neſennius,ff.de neg. geſt.quinimò uoluit do. Ant.de But.in proœ.Gre.præal. ꝙ in ſtudente ſufficit ſola cõiectura ſtudij ad declarandũ aĩum,ꝙ nõ ſteterit tãto tpe cã ibidẽ conſtituẽdi domiciliũ. De quo tñ dicto poſſet dubitari ꝑ d.l.ij.C.de incolis, q̃ loquiť in ſtudẽte.ſed in caſu nřo,in quo ꝑdictæ cõiecturæ,& probationes animi cõcurrũt,no puto aliqualr̃ heſitandum. Præterea nunq̃ in tpe habitationis ſubiit aliqua onera tanq̃ ciuis, uel incola, quod huic nřæ cõcluſioni ꝑſtat adminiculũ maximũ arg in l.j.ad muni. acquſitio autẽ ſeu emptio bonorũ immobiliũ per dictũ magiſtrũ Ioã. facta in dicta ciuitate Senarũ non ſufficit, ut ad munera ꝑſonalia teneanť, ut eſt tex.apertus in l.libertus.§.ſola domus,ff.ad munici.& ibi firmat Bar.ꝙ ẽt collectæ nõ poſſint imponi poſſeſſoribus forenſibus ꝑ ea,quę ſ̃ dixi. Nec ẽt ob.ꝙ in hac ciuitate duxit uxorẽ. nã traductio uxoris nõ inducit ciuilitatẽ in loco,nec incolatũ,ut ĩ d.l.ciues: quinimò dico,ꝙ ipſa uxor efficiť incola, ſeu ciuis originis mariti,& ibidẽ,& nõ in loco ſcdæ originis debẽt onera patriæ ſubire, ut eſt tex.in l.ſi.§.idẽ reſcripſerũt, ff.ad muni.& ibi ꝑ Bar.& ꝑ gl.in l ciues, & l.origine, C.de mune.& hono.lib.x.Vxor aũt mutat forũ, ſaltẽ quo ad onera;& non uir: quia uxor tenetur ſequi maritum, & non è conuerſo, ut in c.unaquæq; mulier.13.q.2.leg. & no.in c.j.de cõiu.lepro.cũ ſimi. Et hæc ſufficiãt. NIC. ABB.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

FACTVM, *ſuper quo conſilium petitur,in terminis infraſcriptis proponitur,uidelicet eps Spirenſis ad ipſius poſtulationẽ, & inſtantiam tranſlatus extitit per Martinum Papam V. ad*

*ſedem Treuerenſem archiepiſcopalem, eo prius, ut moris, & iu-
ris eſt, abſoluto à uinculo Spirenſis eccleſiæ, cui erat obnoxius,
& de eccleſia ut uacante per tranſlationem præfatam proui-
ſum fuit per eundem Martinum viro illuſtri domino Adolpho de
Alamania, nunc in decretis licentiato. deniq; poſt dictas proui-
ſiones dictus trãſlatus ad eius poſtulationem obtinuit per eundẽ
Romanum Pont. pallio archiepiſcopi decorati. poſtremò cõtingit
dictum tranſlatum nequiuiſſe dicti archiepiſcopatus corporalem
poſſeſsionem nãciſci ob cuiuſdam reſiſtentiam, qui ſe de facto ar
chiepiſcopatui intruſit. propter quod dictam eccleſiam Spirẽſem
nititur ut prius obtinere, contradicente ipſo do. Adolpho, & di-
cente dictam Spirenſem eccleſiam ſibi de iure tanquam de ea le-
gitimè prouiſum relaxandam. Quæritur quid iuris?*

CONSILIVM CI.

1 *Epiſcopus ſi aliquis fuerit ordinatus, & nõ recipitur ab eccleſia,
ad quam ordinatus fuit, non debet eiici à priori dignitate.*
2 *Papa ſi aliquem epm tranſtulit in ſedem Archiepiſcopalem, eo
prius à uinculo prioris eccleſiæ abſoluto, epiſcopatus nõ uacat
ilicò per illam abſolutionem & trãſlationem, ſed incipit uaca-
re poſt, quàm epiſcopus tranſlatus præſtitit conſenſum.*
3 *Beneficia electi, & confirmati in epiſcopum non uacant, niſi poſt
plenam tranſlationem, quæ cauſatur per conſecrationem, &
corporalem poſſeſsionem.*
4 *Actus ſpirituales non recipiunt conditionem.*
5 *Princeps agendo actum ſcienter contra legem uidetur circa il-
lam diſpenſare.*
6 *Papa poteſt ex certa ſcientia, & cum cauſæ cognitione vni duos
epiſcopatus conferre.*
7 *Epiſcopus non poteſt alium epiſcopatum acquirere de iure cõi.*

SAluatoris Ieſu Chriſti, eiusq; glorio-
ſiſſimæ matris
præſidio ex corde humiliter inuocato, Videtur
primò dictum trãſlatum minimè de iure arctandum fore
ad relaxationem Spirẽſis eccleſiæ, niſi prius corporalem
poſſeſſionem eccleſię Treuerenſis pacificè obtineat, uel ꝑ
eum ſtet, quominus ipſam poſſeſſionem nanciſcatur. Ec-
cleſia.n.prima uacat per trãſlationem ad ſecũdam, ut in
c.ij.de trãſla.præla. & c.bonæ.ij.de poſtu.præl. & 21.q.2.
c.ſi quis iam trãſlatus. ſed non dr̃ quis propriè trãſlatus,
niſi primò habuerit poſſeſſionem ſecundæ ecclĩæ, ut dicit
gl.no.in d.c.ſi quis iam trãſlatus, facit opti.c.cum in cun-
ctis.§.cũ uerò, de elec. ergo nõ debet iſte uerbo trãſlatus
conſtringi ad priorem ecclĩam dimittendam, niſi primò
nanciſcatur corporalẽ poſſeſſionẽ ſecundæ. Secundò prin
cipalr̃ ur̃ probari ꝑ tex.no. maximè iũcta gl.ſi quis 13.di
1 ſtin.ubi dr̃, † ꝙ ſi quis fuit Eṗs ordinatus, & non recipit
ab eccleſia, ad quam ordinatus extitit, non debet eiici à
priori dignitate, etiam ſi interim fuit alteri collata ſm
gl.ibi no.quæ addit ad illum tex.hoc ultimum, ar.d.c.cũ
in cunctis. & 7.q.1.c.eos, & C.de repu.hære.l.ult. Et pon
derandum, qđ tex.ibi loquit̃. etiam ſi primum beneficiũ
foret dignitas. igitur idem dicendum in caſu noſtro. ui-
detur ergo ibi caſus iuncta glo. de qõne noſtra. ¶Tertiò
opti.facit in arg.c.ſi beneficia, de præben.lib.6.ubi habe-
tur.ꝙ ſi quis dimiſit beneficium ſuum propter aliud ſibi
collatum, quod poſteà reperitur alteri debitum, põt re-
peti, dũmodò ſm alteri debitum ſine difficultate dimit-
tat. ecce ergo, ꝙ beneficium alteri legitimè collatum po
teſt repeti, ex quo ſm non poteſt legitimè retineri. Idem
ergo dicamus in caſu noſtro, ut non obſtante prouiſione
do.Adolpho facta poſſit tranſlatus retinere priorem ec-
cleſiam, ſ.Spirenſem, ex quo non poteſt ſecundæ eccleſiæ
poſſeſſionem apprehendere. uidetur.n.tranſlatus, & abſo
lutus à uinculo prioris eccleſiæ ſub quadam tacita condi
tione, ſ.ſi poſſeſſionem ſecundæ eccleſiæ potuerit adipi-
ſci, arg.d.c.ſi beneficia. cum.n.hæc tranſlatio fuerit in fa-
uorem dicti trãſlati facta, non debet in eius læſionem, &
diminutionem honoris redundare, arg.in reg.qđ ob gra-
tiam, de reg.iu.lib.6. & l.qđ fauore, C.de legi.facit qđ in
ſimili no.Ioã.mona.in c.generali, de elec.lib.6. cuius di-
ctum retulit Io.An.nec illud reprobauit in d.re. quod ob
2 gratiam, in Merc.dixit.n.† ꝙ ſi Papa aliquem epm trãſtu
lit in ſedem Archiepiſc. eo prius à uinculo prioris ecclĩę
abſoluto, ꝙ epatus non uacat ilicò ꝑ illam abſolonem, &
trãſlationem, ſed incipit uacare poſt, q̃ eṗs trãſlatus pſti-
tit conſenſum: qa ur̃ ſub tacita condõne abſolutus, ſ.ſi cõ-
ſenſum pſtiterit, & reddit rõnem: qa cum hæc tranſlatio
fiat in illius fauorem, non debet in illius læſionem redũ
dare. idẽ conſuluerunt d.Fr.Zab.Card.Flor.& multi alij
doct.in caſu epi Florẽ.quem Papa, eo abſoluto à uinculo
epatus, ꝓmouit abſentem in Card. concluſerunt.n.epatũ
non uacare, niſi à tẽpore, quo dictus eṗs præſtitit conſen
ſum, & ob hoc ille eṗs ante conſenſum præſtitum admini
ſtrauit in epatu ferè per annum. Idem dicendum in caſu
noſtro, ut dicta trãſlatio, & abſolutio uideant̃ factæ ſub
tacita condõne, ſ.ſi poſſeſsionem ſecundæ eccleſiæ potue
rit adipiſci, cum tunc dicat̃ ꝓpriè trãſlatus, ut no.in d.c.ſi
quis iam trãſlatus: aliàs cederet trãſlatio in ipſius læſio-
nem; quod non eſt dicendum. ¶Quartò faciunt ad hanc
partem multa iura, q̃ per adeptionem ſecũdi beneficij in-
compaſsibilis inducunt uacationem primi, nõ à tempore
prouiſionis ſecundi, ſed poſt habitam pacificam, & corpo
ralem poſſeſsionem ipſius, ut in c.licet eṗs, de pręb.lib.6.
& cle.ſi plures, eo.ti. & c.cõmiſſa, de ele.lib.6. & d.c.ſi qs
iam trãſlatus, iuncta gl.cum ſimi.& ur̃ de caſu noſtro tex.
quaſi expreſſus in c.cum in cunctis, præal.in §.cum uerò.
3 ubi patet, † ꝙ beneficia electi, & confirmati in epm non
uacant niſi poſt plenam trãſlationem ad epatum, q̃ cau-
ſatur ꝑ cõſecrationem, & corporalem poſſeſsionẽ, ut ibi.
ecce ergo ꝙ beneficia incõpaſsibilia cum epatu non ua-
cant ꝑ ſolam ꝓuiſionem de epatu: ſed oportet ꝙ prius ha
beatur corporalis poſſeſsio ipſius epatus. ergo idem di-
cendum in caſu noſtro, quãquam.n.duo epatus ſint in ea-
dem perſona de iure cõi incõpaſsibiles.21.q.2.c.ſicut in
vnaquaque, & 7.q.1.c.ſicut. tñ non debet in effectu indu
ci uacatio primi, niſi poſt habitam poſſeſsionem ſecundi.
& ꝙ ille tex.ꝓcedat in duobus epatibus, ur̃ tacitè uelle
gl.in c.relatio.21.q.1. quæ in duobus epatibus alleg.illũ
tex. nec ob.ſi dicatur ꝙ ex hoc contingeret iſtum tranſ-
latum habere duos epatus eodem tẽpore: quia non uidet̃
abſurdum, ꝙ primum habeat habitu & actu, & ſecundum
habeat reſpectu tituli, ex quo non põt ipſius corporalem
poſſeſsionem habere, ut probat̃ in c.paſtoralis.7.q.1. ubi
eſt tex ad hoc notabilis. ¶Sed prædictis non obſtantibus,
quæ caſui noſtro minimè obſtãt, contrarium arbitror de
iure procedere. puto n.illam eccleſiam Spirenſem ſimpli
citer uacaſſe per abſolonem, & tranſlationẽ prius factas,
& de ea fuiſſe dicto do.Adolpho legitimè prouiſum, & ꝑ
conſequens dictum trãſlatum fore iuris remediis cõpel-
lendum ad eccleſiam Spirenſem liberè relaxandum ꝑ d.
Adolphum gubernandam, & diſponẽdam, uti per uerum
ipſius eccleſiæ paſtorem. Moueor primò in hanc ſenten-
tiam principalr̃ per illam iuris regulam, quicunque vult
conſequens, ur̃ uelle antecedens, ut in c.cum M. de conſt.
& l.illud, ff. de acq.hær.c.ex parte, de ſponſa.c.prudentia.
c.præterea, de offi.deleg. & l.ad legatum, & l.ad rem mo-
bilem, ff.de procu. ſed olim eṗs Spirẽſis inſtitit apud do-
minum

minum Papam, ut ſibi prouideretur de archiepatu Tre-
ueñ.ergo uidetur uoluiſſe, & conſenſiſſe, ut ante omnia
abſolueretur à uinculo, quo eccleſiæ Spirenſi tenebatur,
non.n.poterat de iure ẽt uerbo transferri ad aliã ſedẽ, ni
ſi prius abſolueretur à priori; & ita etiam eſt de more Ro
manæ curiæ ab antiquo ſeruato, ut ꝓbat̃ in d.c.ij.de trãſ-
la.præla.& c.bonæ.ij.de poſt.pla.Io.mona.in d.c.genera-
li, & Ioan.An.in d.reg.quod ob gratiã, in prin.qõ.cũ ergo
fuerit ſuo cõſenſu ab illa priori eccleſia abſolutus, & ſic ꝑ
cõſequens uacauerit.vij.q.j.ſicut, el.j.& in.§.ecce, non põt
per caſum de facto ſuꝑuenientẽ, ipſam priorẽ eccleſiã re
tinere, pſertim poſt ꝓuiſionẽ alteri factã: qa renũtiãtibus
iura ſua expſsè, uel tacitè nõ datur ad illa ĩgreſſus, nec eſt
locus pœnitentiæ, ut in c.quã periculoſum.vij.q.j. & c.ex
tranſmiſſa, de renun. & c.ex ore, de priuile. & actio ſemel
extincta nõ reuiuiſcit, de cõſe.diſt.iiij.c. q̃ris, & l.q res.§.
areã, ff.de ſolu. Nec põt dictus trãſlatus allegare, ꝙ huic
actui cõſenſerit ſub tacita cõditione ſecundæ eccleſiæ adi
4 piſcendæ: tũ † quia iſti actus ſpirituales nõ recipiunt condi
tionẽ; ut in c.ij.de elec.lib.vj.& in reg. actus legitimi, de
reg.iur.lib.vj.& qui renunciat bñficio, debet pure & oĩno
renuntiare, ut in. c.ex parte.ij.iuncta gloſ. de offi. dele.tũ
quia nullam conditionẽ expreſſit, dum ꝑ ſe, ſeu per aliũ 5
inſtitit apud Papã Martinũ, ut de archiepiſcopatu ſibi ꝓ-
uideretur. ergo nulla cõditio debet ſubintelligi, ut in.c.
unico, in fi.32.q.8. Præſertim in materia nr̃a, quæ de ſui
natura debet eſſe pura, & ſimplex, nec conditio mente re
tenta releuat, ut in l.ſi repetendi cãm, C.de cõdi. ob cau.
Præterea nullũ iuris refugiũ põt dictus tranſlatus in hoc
reperire, cum pallium archiepale obtinuerit, quod non
ſolet per eccleſiam Romanam tradi, niſi fortiter, & ſæpe
poſtulanti, ut in c.Priſca.c.diſt.no.in c.ſignificaſti, de ele.
ergo conſenſit abſolutioni prius de eo factę quo ad eccle
ſiam Spirenſem, præſertim cum pallium poſtulauerit poſt
prouiſionem factã de eccleſia Spirenſi dño Adolpho. tñ
per hunc actum archiepo conuenientẽ uidetur apertiſſi
mè conſenſiſſe non ſolùm abſolutioni prius factæ, ſed ẽt
ꝓuiſioni dñi Adolphi, argu.opti.in d.c ex ore, de his quę
fi.à maio.par.capi. & c.ſolicitudinẽ, de appel.& l.ubi re-
pugnantia, ff.de reg.iur. & c.cum M.de conſti.uacauit er-
go dicta Spirenſis eccleſia per illam tranſlationem modo
prędicto factam purè & abſolutè. Et hanc partem apertè
ſenſit Io.Mona.ſi bene ponderetur in d.c.generali, & Ioã.
And poſt eum in d.reg.ꝙ ob gratiam, dum dicunt, ꝙ ſi pa
pa transfert abſentem, ẽt fauore perſonæ, non uacat pri-
mus epiſcopatus, niſi à tempore conſenſus præſtiti ꝑ trãſ-
latum. in caſu autem noſtro dictus translatus pluries con
ſenſit, ut patet ex pdictis. Idem uidetur ſenſiſſe Egid. Cre
mon.in ſua diſpu. ut refert Io.An.in d.reg. quod ob gra-
tiam, qui plus dixit, uidelicet ꝙ primus epatus uacabat
ilicò poſt tranſlationem per papam factam, non expecta-
to tranſlati conſenſu: quia illius conſenſus dependet à pa-
pæ uoluntate, facit.vij.q.j.c.ſcias, & Io.An.uidet̃ ibi aper
tè approbare uacationem ſaltem eo caſu, quo epiſcopus
fuit poſtulatus per capitulũ in archiepiſcopum.& ipſe li-
cet non conſenſerit.tñ non contradixit, ſed uoluntati dñi
Papæ ſe ſubmiſit. ſecuta enim tranſlatione ꝑ papam de
abſente, firmat Io.An.ꝙ ilicò uacauit epiſcopatus, cũ non
fuerit facta omnino ſine ſuo conſenſu multo ergo magis
debuit ilicò uacare epiſcopatus Spirenſis in caſu noſtro
per illam tranſlationem uerbotenus factam, cum dictus
epiſcopus Spirenſis apertè illi conſenſerit à principio, &
pallium petendo, & fortiter inſtãdo pro ſua ꝓuiſione. er
go per prædicta apertiſſimè uidetur iſte caſus deciſus in
fauorẽ domini Adolphi prouiſi. ¶Nec obſt.ſi dicatur, ꝙ
dictus tranſlatus remanet ſine epiſcopatu: tùm quia impu
tandum eſt ſibi, quaſi hoc quæſiuerit. potuit.n.ab initio
cogitare, ꝙ iſtud impedimentum euenire poterat, arg.bo
num in l.ſi quis domũ, ff.loca.præſertim cum à patre in-
truſi diceretur palàm Romæ, ꝙ aliùs præter illum intru
ſum nõ eſſet potens ad poſſeſſionem archiepiſcopatus ha
bendã: tùm qa non oĩno dr̃ ſine archiepiſcopatu; quia qui
actionẽ ad rem conſequendã hẽt, ipſam rem habere uide
tur.l.qui actionem, de regu.iur. agat ergo iuris remedijs
ad poſſeſſionem nanciſcendam, & relaxet epiſcopatũ, quẽ
ſine aliquo titulo poſſidet, ut ex prædictis clarè conſtat.
Item cum dictus papa ex certa ſcientia de epiſcopatu Spi
renſi tãquã uacanti prouidiſſet dicto domino Adolpho,
non erat locus diſpoſitioni.c.cum in cunctis.§.cum uerò,
præal.præſuppoſito ſine ueritatis pĩudicio, ꝙ illud.c.ha-
beret locũ in pluribus epiſcopatibus. Videt̃.n. Papa nõ ex
pectando, ꝙ ſecundi epiſcopatus haberetur prius poſſeſ-
ſio, diſpenſare uoluiſſe ꝑ ꝯrium actum contra illius iuris
diſpoſitionem, ut in l.idem Vlpianus, ff.de execu. tut. &
quod no.Bar.in l.quidã conſulebant, ff.de re iud.& Inno.
in c.ueniens, de filijs presby.& Hoſt.in c.diuerſis fallacijs
de cle.coniu.& Bal.in repe.l.Barbarius, ff.de offi.præſi.in
5 quibus iuribus cõmuniter legitur, & no.ꝙ † princeps agen
do actũ ſcienter contra legẽ, uidetur circa illam diſpẽſa
re. conſtabat aũt in caſu nr̃o de certa ſciẽtia papę, ꝙ prius
ipſe epm Spirenſem abſoluit à uinculo ipſius eccleſiæ: &
de illa eccleſia facto eius uacante prouidit domino Adol
pho, unde in facto proprio non poteſt, præſertim in prin
cipe, niſi ex certa ſcientia præſumi, ut in cle.unica, de pro
ba.cum ibi no.facit quod no.glo.in cle.j.de iudi.& in cle.
paſtoralis.§.pręterea, de offi.dele.& per Inn.in c.ſtatutũ,
quod olim incipiebat, præſertim, de reſcrip. lib.vj. papa
autem potuit per illum abſolutionis actum puram indice
re eccleſiæ uacationem per id quod glo.ſing.no. in c. per
principalem.ix.q.iij. Videtur autem uoluiſſe, ex quo poſt
illum actum proceſſit ad prouidendum de illa tanquã ua
cãte dicto domino Adulpho, arg.in l.Labeo, ff.de ſuppel.
lega.& c.dilecti, de appel.& ix.q.iij.æſtimat. ſciebat.n. pa
pa, ꝙ de eccleſia pure nõ uacante, maximè epiſcopatu, nõ
debet fieri alteri ꝓuiſio, cũ immineret ibi adulteriũ ſpi-
rituale.vij.q.j.c.ſicut.xxi.q.ij.c.ſicut in una, & huic cõclu-
ſioni clarè aſſiſtit. Ioan. An in c.ex ore, de his, q̃ fi.à maio.
par.ca.ſuꝑ uerſi.confirmat̃, in ult.ſolu. cũ dicit, ꝙ ibi fuit
collata præpoſitura electi in epm, & cõfirmati ante cõſe-
crationem ex certa ſcientia papæ. ideo ualuit collatio, nõ
obſtante ꝙ tẽpus cõſecrationi pfixũ lapſum non eſſet, qa
uidetur ſuꝑ illud ius diſpenſaſſe, argu.c.propoſuit, de cõ-
ceſ.præben.quod eſt no. Ita dicendũ in ſimili, præſuppoſi
to ſine ueritatis pĩudicio, ꝙ primus epiſcopatus pure non
uacaſſet ante adeptam poſſeſſionem ſecundi, tamen, ex
quo papa ſcienter de primo epatu prius prouidit alteri,
tenet prouiſio, nec debet ex facto ſuꝑueniente ipſius effe
ctus impediri, cũ iam matrimoniũ ſit initiatum & confir-
matum inter eccleſiam Spirenſem, & dictum Adolphũ,
de tranſl.præla.c.ij.in fin.& c.cũ inter, de elec.cum ſimi.
¶Vlri.ꝓ domino Adolpho faciunt oẽs iuris regulæ, cer-
tũ eſt.n.ꝙ ex quo papa ſciẽter abſoluit epm Spirenſem à
uinculo, quo ipſi eccleſiæ erat aſtrictus, fuit ipſa eccleſia
Spirẽſis ſoluta prorſus à lege ipſius epi, quare meritò po
tuit cuicũq; libere nubere.vij.q.j.c.in apibus.§.ecce. & c.
ſicut, & de ſecũ.nup.c.pe.& ulti. ergo prorſus ſine titulo
tenet nunc dictã eccleſiã Spirẽſem occupatã. Et ſi dicere-
mus ꝯrium, ſequeret̃ abſurdũ, ꝙ idẽ eſſet archieṗs, & eṗs
diuerſarũ eccleſiarum, & ſic læderet ſpirituale matrimo-
niũ, quod inter epiſcopũ & eccleſiã cõtrahitur, in cuius ſi-

 gnum

gnum defert annulũ, ut no.in c.clerici,de uit.& ho.cle.&
7.q.1.c.ſicut, & c.2.de trãſla.præla. Nec ob.c.paſtoralis,
ea.cauſa,& q.in contrarium allegatum.ibi.n.Papa ex cer
ta ſcientia contulit ep̃atum expulſo à propria ſede nulli
6 alij debitum.†poteſt.n.Papa ex certa ſcientia, & cum cau
ſæ cognitione uni duos epiſcopatus cõferre,ut eſt tex.no.
in c.relatio,præall.21.q.1.Sed in caſu noſtro Papa nõ cõ
tulit iſti trãſlato de nouo in Spirenſem eccleſiã. imò illũ
abſoluit ꝑ prius à iure illius eccleſiæ, præterea eccleſia
Spirenſis fuit alteri collata,ſ.dño Adolpho.unde cùm al
teri ſit deſponſata, nõ debet per iſtum tranſlatum ut ſcor
tum ſine aliquo tit.detineri ꝯ.d.c.ſicut. cõmittit.n.adul-
terium ſpirituale, cum alterius eccleſia iniuſtè detinet,
ſicut cum alterius coniuge committitur adulterium car-
nale.d.c.ſicut in una.21.q.1.& 2.cum ſimi.Fundata eſt er-
go euidentiſſimè ex præmiſſis dñi Adolphi electi Spiren
ſis intentio.¶ Reſtat nunc,ut ad ea quæ.ſ.in diuerſam par
tẽ adduxi : rñdeamus. ad quæ,ſi præmiſſa diligenter põde
rentur,facillima erit rñſio. Et primo dũ dr̃,ꝙ nõ dr̃ quis
plenè tranſlatus ante, q̃ poſſeſſionem corporalem nãci-
ſcatur per d.c.ſi quis iã tranſlatus; rñdeo, ꝙ propriè non
dicitur plenè tranſlatus, cum uacatio Spirenſis eccleſiæ
fuit inducta per abſolutionem prius à Papa,ipſo ep̃o Spi
renſi conſentiente, factam,ut ſ.dixi,præſertim cum poſt
prouiſionem dño Adolpho factam inſtanter pallium ar-
chiep̃ale petierit in pontificalis officij plenitudine, cum
archiep̃alis nominis appellatione conferatur,ut in c.niſi
de autho.& u ſu pal.& c.ꝙ ſicut,de elec.& ſic apertiſſimè
approbauit trãslationem de eo factam,& abſolutionẽ p̃-
cedentem,ac prouiſionem dñi Adolphi inde ſecutam.Nõ
ob.ſm̃ motiuum de c.ſi quis.92.diſt.loquitur enim non
in epiſcopo tranſlato,ſed in nouiter ordinato,qui nõ de-
bet abiici à priori dignitate, ſi non poteſt poſſeſſionem
ep̃atus nãciſci. hoc.n.iuris eſt,ut probatur in c.cum in cũ
ctis.§.cum uerò; de elec.licet interim fuerit ſua prima
dignitas alteri collata,ut dicit ibi gl.quod intelligo, qñ
præter conſenſum ipſius fuit alteri collata ante,q̃ poſſeſ
ſionem ep̃atus haberet;quod fuit contra.c.cũ in cunctis,
p̃al. ſecus.n.puto,ſi ſuo conſenſu fuiſſet alteri collata:qa
tunc ꝑꝑ reſiſtentiam ſuperuenientem non debet prima
collatio legitimè facta retractari per id, quod habetur.
in c.poſt electionem, de conceſ.præben.iuncta gl.j.& di.
c.ex ore. facit reg.factũ legitimè. & reg.ſciẽti & cõſentiẽ
ti,de reg.iu.lib.6. Et diuerſitatis rõ inter minora bene-
ficia, quæ prius obtinebant, & ep̃atum prius habitũ eſt:
quia minora beneficia non uacant per prouiſionem factã
de ep̃atu,niſi prius plenum ius conſequatur prouiſus ſeu
electus, ut puta ꝙ fuerit conſecratus, uel lapſum ſit tem
pus de conſecrandis ep̃is,& poſſeſſionem corporalem epi
ſcopatus fuerit nactus,ut probatur in d.§.cum uerò; me-
ritò; ſi non poteſt habere poſſeſſionem epiſcopatus, non
debet deiici à priori dignitate,ut in d.c.ſi quis, cuius ad-
huc titulum obtinet. ſed in caſu noſtro ante tranſlationẽ
fuit inducta uacatio Spirenſis eccleſiæ per abſolutionem
à Papa factam,& per ipſum Papã fuit alteri,ſ.dño Adol-
pho facta prouiſio. quæ quidem uacatio non deſinit eſſe
propter reſiſtentiam de facto contingentem circa ſedem
Treuerẽſem;nec collatio,ſeu prouiſio alteri facta debet
retardari,ſeu caſſari,cum hoc nullo iure caueatur.Præ-
tereà in minoribus beneficiis prius habitis non eſt neceſ-
ſe, ꝙ prius interueniat abſolutio. quia cum illis non con
trahitur ſtrictè matrimonium ſpirituale, ut no.in c.cleri
ci,de ui.& ho.cle.& c.ſi.de poſtu præla.unde non eſt incõ
ueniens,ꝙ habens beneficia minora,promoueatur illorũ
titulo durante ad ep̃atum,cum ẽt poſt ep̃atum adeptum
poſſit ep̃s ex cauſa acquirere de nouo minora beneficiã
iuxta id,quod legit̃ & no.in c.cum noſtris, de conceſſ.p̃-
ben.& in c.poſtulaſti,eo.tit.& c.cũ in eccleſia,de præben.
7 lib.6. † ſed ep̃s non põt alium ep̃atum acquirere de iure
cõi,niſi prius à priori abſoluatur: quia cũ ſit perſona ec-
cleſiaſtica matrimonialiter obligata,nõ põt,durãte prio
ri uinculo, conſentire alteri matrimonio ſpirituali:alias
contingeret adulteriũ ſpirituale,ut in d.c.ſicut, de trãſla.
p̃la.per totum. meritò de iure, & de more Romanæ ec-
cleſiæ eſt transferendus ad aliam ſedem, abſoluto prius
à priori uinculo.d.c.2.de tranſla.præla.& c.bone.2.de po
ſtu præla.no.Io.mo.& Io.An.in locis ſuperius p̃all.& ꝑ
hoc eſt ẽt reſpõſum ad c.cũ in cũctis,& ad alia iura, q̃ in-
ducunt uacationẽ priorũ beneficiorũ per adeptionẽ cor-
poralẽ ſecundi,& non prius.loquuntur.n.in inferioribus
beneficiis citra ep̃atũ, à qbus nõ eſt neceſſe abſolutionẽ
facere rõne prædicta:ſecus ubi prius intercedit abſolu-
tio,& ꝑ cõſequẽs uacatio fruſtra.n.expectatur corpora-
lis poſſeſſionis adeptio,cũ abſolutio ſit facta ꝑ prius an-
te tranſlationẽ ẽt uerbalem; & hoc uidetur in ſe clariſſi
mũ & oĩ rationi conſentaneum.Et ut clarius hoc liqueat
uideamus unum ſimile in matrimonio carnali. pone n.ꝙ
ſponſus de præſenti,mr̃imonio non cõſummato,facit ꝓ-
feſſionẽ in manibus alicuius abbatis,& ſic matrimonium
fuit ſolutum per c.ex publico,de conuer.cõiu.demũ mo-
naſteriũ reſiſtit de facto illius receptioni;unde nõ uult il
lum monaſteriũ recipere.dicemus ne,ꝙ iſte, q iã profeſ-
ſus eſt monachus,poſſit per hanc reſiſtentiã facti, priorẽ
coniugẽ repetere,præſertim ſi alteri poſt illius profeſſio
nẽ fuit nupta? certè nemo ita ſupinus hoc diceret.fuit.n.
illa ſponſa ſoluta à lege per profeſſionem iſtius; meritò
non debet primum matrimoniũ reintegrari ſine nouo cõ
ſenſu, præſertim impediente profeſſione ita dicendum in
hoc mr̃imonio ſpirituali, arg.c.ij.de tranſla.p̃la.& ꝑ hoc
ẽt eſt reſpõſum ad gl.c.relatio:quæ tamẽ intellecta,ut ia-
cet,facit pro concluſione prius facta. uoluit.n.ꝙ eoipſo,
ꝙ qs conuolat ad ſcd̃m ep̃atum,uacet primus: qđ tamen
procedit intelligẽdo,ut ſ.dixi,ad c.ſi beneficia,põt reſpõ
deri,ꝙ loquit̃,quãdo quis iuſta ignorãtia ductus,accepta
uit beneficiũ alteri debitũ,cuius cõtẽplatione dimiſit ꝓ-
priũ; unde,ne ſit oĩno ſine beneficio,& ne iuſta,& ꝓbabi-
lis ignorãtia ſibi noceat, emanauit ex maxima æquitate
ꝯ rigorem,ut ibi no.illius.c.diſpoſitio,& ut poſſit ad pri
mũ,dimiſſo ſine difficultate ſecũdo,redire.Sed ĩ caſu no-
ſtro noſtro aliud eſt:qa eccleſia Treuerẽſis nõ eſt alteri de
bita:ſed iſtius trãſlati,licet de facto poſſeſſionẽ corpora-
lẽ habere nõ poſſit. inſtet ergo,ut illa habeat, unde non
remanet ſine titulo ſuo:imò illã eccleſiã habere uidet̃,ex
quo ad illã conſequendã actionẽ habeat d.l.qui actionẽ
habet.ff.de reg.iu.& qa,ut dixi,potuit ueroſimiliter co-
gitare hoc euenire potuiſſe; õ non debuit inſtare,nec ꝓ-
uiſionẽ alteri factã approbare,petendo palliũ inſtanter,
ut ſ. plenè dictũ eſt; & per hoc patet ad oĩa contraria re-
ſponſio. concludo ergo ex oĩbus prædictis, eccleſiam Spi
renſem de iure relaxandã liberè & abſolutè dicto domi-
no Adolpho de ea prouiſo,& minimè tenendum ꝑ quon
dam epiſcopum Spirenſem tranſlatum,quãquam eccleſiæ
Treuerenſis poſſeſſionem propter facti reſiſtentiam mi-
nimè conſequi poſſit. Laus Deo. NIC. ABB.

CONSILIVM CII.

1 *Offerendi plures modi ponuntur.*
2 *Donatio omnium bonorum præſentium & futurorum facta ec-*
cleſiæ ualet.

Con-

3 *Conuerſus eccleſiæ ſi aliquis efficiatur poſt impoſitionem colle-*
ctarum, præſumitur hoc facere in fraudem.
4 *Appellatione bonorum, quando tractatur de trãſlatione bonorũ,*
& ſic de magno præiudicio, non ueniunt futura.
5 *Priuilegia omnia tributa eccleſiis, regulariter ſunt proroganda*
ad hoſpitalia.
6 *Fiſcus occupans bona alicuius propter delictum, tenetur credi-*
toribus pro rata bonorum, quæ ad illum peruenerunt.

IN Trinitatis nomine amẽ. Circa perſo-
narum & bonorum oblationes, q̃ ſepenumero,
& frequenter fiunt excellentiſſ.& famoſo hoſpitali S.Ma
riæ della Scala ciuitatis præclare Senenſis circa tria con
1 tingit principaliter dubitare. † Nõnunquam.n.qs offert
bona ſua hoſpitali ſine ſe. Qñq; uerò offert ſe ſine ſuis.
Qñq; ſe & ſua, & in his præſertim uerſatur dubium, an,
& qñ,& ad qđ obligatur ex debitis ante oblationem,uel
poſteà ꝯctis per ipſos offerẽtes,ſeu oblatos. Et primò at-
tingam iuxta ordinẽ, primum mẽbrum, cum qs uidelicet
offert bona ſua ſine ſe, & hoc mẽbrum poteſt ſubdiuidi.
Nã qñ quis offert oĩa bona ſua præſentia & futura. Qñq;
bona ſua præſentia tm̃. Qñq; bona ſua ſimplr̃. Qñq; cer
tam partem bonorũ. Primo caſu,cum ſit oĩum bonorum
præſentium & futurorum donatio,dubitari ꝓbabilr̃ põt,
an talis donatio teneat. Nam Bar.in l.ſi.C.de pac.tenuit
2 † talem donationem eccl̃iæ, uel pio loco factam ualere:
ſed aliud tenet, cum ſit priuatæ perſonæ, mouetur prin-
cipalr̃, quia eccl̃iæ ſeu pio loco qs donare põt ſe, & ſua,
ut in c.præſentia,de proba. & in aut̃.ingreſſi, & aut̃.ſi qua
mulier,C.de ſacroſ.eccl.& 19.q.ult.c.ſi qua,& c.qa ingre
dientibus. ergo fortius põt donare ſua ſine ſe. Sed qñ ſit
priuatæ perſonæ,non tenet donatio;qa ſaltem indirectè
impeditur libera teſtamenti factio, cũ ſine bonis nõ poſ-
ſet,ſaltem cũ effectu teſtari,cum nemo ex tali teſtõ uellet
eſſe hæres.ergo talis donatio non ualet, cum & ſtipl̃o nõ
ualeret.l.ſtipulatio hoc modo concepta, ff.de uerb.obl.
& hoc ultimum firmauit idem Bart.etiam in l.prædicta,
ſtipulatio hoc mõ,& in l.ſi quis,in prin.ff.de leg.iij.& fa-
cit,qđ ipſe no.in l.Seius & Augerius,ff.ad leg.Fal.hoc ẽt
ultimum firmauerunt Iac.de Are. Pet.& Cy.in d.l.fin.C.
de pac. Bal etiam ibi uĩ ſequi,dicens hanc eſſe cõem opi.
Expreſsè tñ iſti præter Bar.non attingunt, qñ talis dona
tio fieret eccl̃iæ,ſeu pio loco: hanc tñ partem aliàs con-
ſului, qñ talis donatio fieret priuato,ut patet in lib.con-
ſiliorum meorum cõſi.143. Sed circa donationem factã
eccleſiæ,uel pio loco reperio dominum Fran.Zabar.Car
din.Floré. quõdam profectò doctorem excell. & præce-
ptorem meum in canonibus grauiſſimè ſenſiſſe cũ Bar. ut
talis donatio ualeat. ſed Ang.de Peruſio in quadam ſua
diſput.q̃ incip. In refulgenti palatio, tenuit totum oppo-
ſitum eius, quod tenuit Bar.dicens,ꝙ talis donatio facta
priuato,tenet:ſecus,ſi fiat eccl̃iæ, uel pio loco. mouetur
inter cætera: quia qñ ſit priuato,non tranſit ex ſolo do-
nationis titulo dñium rerum donatarũ, p̃ſertim futura-
rum in priuato,ſed requirit̃ traditio, ut l.traditionib.C.
de pac.vnde donator retinet dñium rerum, de qbus te-
ſtari poterit, licet hæres ſuus poſt ipſius mortem poſſit
cõpelli ad bonorum traditionem in executionem dona-
tionis iam factæ ꝑ defunctũ. Item qa quilibet eſt rei ſuæ
legitimus moderator,& arbiter.l.in re mãdata,C.mand.
& talis donatio non reperit̃ alicubi interdicta. ſed qñ ſit
eccleſiæ,uel pio loco,non habet firmitatem ſm̃ eum: qa
penes donatorem nunquã cõſiſteret alicuius rei dñium,
cum ex ſolo titulo dñium acquiratur eccl̃iæ ſine tradõne
ut in l.fin.C.de ſacroſ.eccl. no.in c.ij.de conſue. & ſic non
haberet iſte facultatem teſtandi,cũ nihil haberet ĩ bonis,
quod uĩ ꝯ bonos mores.l.ſtipulatio hoc modo,præalleg.
Nec obſt.ſm̃ eum,motiuum Bar.quia aliud eſt dare ſe, &
ſua monaſterio, ſeu loco pio, aliud ſua tm̃. nam primum
approbatur ab eccleſia:qa tranſit de uia actiua in contẽ-
platiuam: ſed qa exiſtens in ſeculo,remanet prorſus ſine
bonis, etiam præſentibus & futuris, uĩ quid indecens, &
uĩ hæc ſua ult.conſideratio ſatis ſubtilis. Mihi tñ placuit
quo ad priuatum dictum Bar. quia licet non impediatur
teſtari, p̃ſertim cum hæreditas ſit nomen iuris, & poſſit
eſſe ſine rebus,& aliqua utilitate,ut in l.hæredis appella
tio,ff.de uerb.ſig. & l.hæreditas,de peti.hære.tamen de-
fectus bonorum impedit directè facultatem hæredis ha-
bendi,cum ſciẽs bona ad alium ꝑtinere, repudiabit de fa
cili talem hæreditatẽ;inſti.ad leg.Fal.in prin.nec curan-
dum,ꝙ iſte donator nõ perdit dñium rerum donatarum
ſine traditione: tũ quia ſatis eſt,ꝙ hæres ſciat ſe affectum
ad tradendum ad hoc,ut hæreditatẽ repudiet: tũ quia in
uita poſſet donator ſtatim cõpelli, etiam ꝑ acquiſita, ad
traditionẽ, ſi donatio teneret,ex quo donat inter uiuos.
vnde talis donatio reperit̃ indirectè ꝓhibita per id,qđ le
gi. & no.ĩ d.l.ſtipulatio hoc mõ. ſed reſpectu donationis
factæ eccl̃iæ, uel pio loco magis dubito. Et ꝓ opin.facit
æquitas,& eccl̃iæ fauor. multa.n.in fauorem religionis ꝯ
iuris regulas recepta ſunt,ut in l.ſunt ꝑſonæ,ff.de reli.&
ſump.fu.in ꝯrium facit tex. Aug. 7.q.4.c.ſi. ubi dr̃,ꝙ, ex-
hæredato filio,vult eccl̃iam hæredem facere,alium quæ-
rat,q̃ Augu. imo Deo ꝓpitio neminem inueniet. ſi ergo
eccleſia non deberet recipere oĩa bona alicuius,exhære-
dato filio;ergo fortius cum qs vult ſeipſum appropriare
in p̃nti,& in futurum,ſtatu aliter non mutato. fauore tñ
eccleſiæ ſequerer Bar.pro quo facit qđ no.Bal. in aut̃.in-
greſſi,C.de ſacroſ.eccl.& apertiſſimè ꝙ talis donatio te-
neat,uoluit idẽ Bal.in aut̃.ſi qua mulier, co.ti.in ult.col.
ubi dicit hoc indubitatũ in eccl̃ia; alle.l.iubemus nulli,
poſt prin.C.eo.ubi tex.optimè facit. item qa uoluntaria
paupertas ꝑꝑ Deum,etiã ſtatu ſeculari nõ mutato,nõ eſt
à iure reprobata,imò ab ipſo Chriſto Saluatore, & magi
ſtro noſtro cõmendata,& cõſulta,dũ in euãg.dixit, Si uis
perfectus eſſe, uade, & uende oĩa q̃ habes, & ſequere me.
& alibi, Niſi qs renuntiauerit oĩbus, q̃ poſſidet, non põt
meus eſſe diſcipulus. hinc.n.in eccleſia primitiua tẽpore
Apl̃orum oẽs conuerſi ad fidem Chriſtianam, quãtũcũq;
laici,uendebant oĩa, & pretiũ ponebant ante pedes Apo-
ſtolorum,ut no.12.q.1.in ſum. & in c.dilectiſſimis, ea cã
& q. quicquid.n.donatur eccleſiæ,dicitur Deo conſecra-
ri, & ad diuinos uſus deputari.12.q.2. c.nulli liceat, & in
c.mancipia,cum ſeq.de re.permu.cum ſimi. non ergo de-
bet talis donatio improbari, cum oĩa ſint Dei, de deci.c.
tua; & ſic talia bona donata redeunt ad naturam ſuam:
ſecus,cũ donatio ſit priuato,cum tunc poſſit notari ꝓti-
nacia donationem recipientis. Ex his concludo,talem do
nationem poſſe ſuſtineri,cum ſit hoſpitali,arg.l.oĩa priui
legia,C.de epiſ.& cle. Raro tamẽ hæc qõ cõtingit hoſpi
tali:qa ut plurimum cum qs dat oĩa bona ſua hoſpitali p̃-
ſentia & futura,ſemꝑ retinet ſibi uſumfructũ illorum bo
norum,aut aliqđ annuum paciſcit̃ ſibi ab hoſpitali tradẽ
dum;quo caſu ſm̃ oẽs talis donatio ualet, cũ in bonis re-
ſeruatis habeat liberã teſtãdi facultatẽ, ut no.cõiter ꝑ le
giſtas ĩ d.l ſi.C.de pac. Hoc ergo caſu,cũ quærit̃ an hoſpi
tale teneat̃ creditoribus iſtius donatoris, cõcludo ſicut
quæritur de debitis ꝯctis poſt talẽ donationẽ; & indubi-
tãter dicẽdũ hoſpitale nõ teneri, cũ bona ſint trãſlata in
hoſpitale per prius non potuit iſte donator ꝑ ꝯctum ſuũ,

poſteà initum hoſpitali præiudicare, cùm regulariter ex
ꝯtractu alterius quis ꝯueniri non poſſit, ut in l.fi.C.ne uxo.
ꝓ mari. dico tñ, ꝙ ex quo donatio fit ita ampliſsimè, te-
netur hoſpitale alere illum donatarium inopē, ut plenè
no.ꝑ Cy.in l.fi.C.de reuo.do. & ꝑ Cano.in c.fi.de dona.
nec hoſpitale ęquiparatꝰ hoc caſu hæredi ꝑꝑ vniuerſita-
tem bonorum, cum fuerit facta trāſlatio per ꝯtractum, ſtatu
donatoris non mutato, iuxta no. per Bal.in aut.ingreſsi,
præal.arg.l.ſi mulier.§.ex aſſe,ff.de iu.dot. Aut quęritur
de debitis ante donationē ꝯtractis; & tunc conſiderandi ſunt
plures caſus. Aut.n.erant bona illa prius ꝓ debitis ꝯtractis
obligata expreſsè, uel tacitè; & tranſeunt illa bona cum
onere obligationis, ut in c.ex literis, de pig. & c.paſtora-
lis, de deci. & l.ſicut.§.non uꝛ, ff.quib.mo.pig.uel hypot.
ſol. Præcedens.n hypotheca, etiam tacitè ꝯtracta, præfertur
nedum donatariis, ſed etiam aliis creditoribus habenti-
bus perſonalem uel hypothecam tacitā, uel expreſſam, ut
no. Dy.in reg.q prior eſt tpe, de reg.iu.lib.6. & uꝛ proba
ri, ꝙ etiam fiſco præferatꝰ habens priorem tacitam, ut l.j.
in ij.rñſo, C.rem alie.gerē. licet gl.ꝯ fiſcum dubitet, ff.q
potio.in pig.ha.in l.Titius, in prin.§.negotiari, licet ſm
quoſdam ſpāle ſit in muliere circa dotem ſuā habente hy
pothecam, de quo dicendum, ut in l.aſsiduis, C.qui po.in
pig.ha. ſed non facit ad ꝓpoſitum noſtrum. Aut illi debi
tores habebant ſolùm perſonalem obligationē; & tūc hō
ſpitale non tenetꝰ ex eo capite, ꝙ cenſeatꝰ hæres ꝑꝑ trāſla-
tionem bonorum vniuerſalē, ut ſ dixi. An aūt teneatur
reuocatoria, ut ſic bona poſsint reuocari, quaſi alienata
in fraudem creditorum, eſt diſtinguēdum, ꝙ aut hòſpita
le recepit bona illa ex cā non lucratiua, puta qa aliquid
dedit in recōpenſationem, uel ꝓmiſit ſe daturum; & non
debet fieri reuocatio bonorum, ſi hoſpitale nō fuit frau-
dis cōſcium, ut l.q autem.§.hoc edictum, in fi.de his q̃ in
frau. nec ī dubio debet ꝓſumi in fraude.l.quoties.§.q do
lo, ff.de ꝓba. Aut hoſpitale habuit illā bona ex cā merè
lucratiua; & tūc tenetꝰ hoſpitale, quatenus bona ſufficiūt.
debet.n.fieri reuocatio: qa præſumitur in fraudem cre-
ditorum donatio facta, ex quo donator nō habet tāta bo
na, ex qbus poſsit ſuis creditoribus ſatisfacere; nec curatꝰ
hoc caſu, an hoſpitale fuerit in dolo, cùm ſolū certet de
lucro captādo. ſatis.n.eſt, ꝙ donator fuerit in fraudem,
& præſumitur in fraudē, ex quo, ut dixi non habet tot bo-
na, ꝙ poſsit creditoribus ſatisfacere, & ſic ſciebat ſe non
eſſe ſoluēdo, ut in l.ſi qs cum haberet, ff.de his q̃ in frau.
& ibi expreſsè no.hoc Bar.& facit qđ ipſe no.in l.incola,
3 ff.ad munic.ubi dicit, † ꝙ ſi qs poſt impōnem collectarum
efficitur conuerſus eccłiæ ꝓſumitur hoc facere in frau-
dem. & hoc de primo mēbro principali, cùm.ſ.donauit qs
oīa bona ſua hoſpitali ꝓſentia & futura, ſtatu aliter non
mutato. Poſſet tñ circa iſtud mēbrum dubitari. ¶Quid
ſi ſimpl̃r donauit bona ſua, uel certam partem bonorum.
dico, ꝙ reſpectu, creditorum dicendum eſt, ut in ꝓceden.
concluſum eſt: qa non pōt diuerſitatis rō aſsignari, ſi iſte
donator non eſt ſoluendo: ſed ubi eſſet ſoluendo, debe-
ret prius ipſe conueniri, q̃ hoſpitale, licet creditores ha-
buerint hypothecā, etiam expreſſam, ut in aut.hoc ſi de-
bitor, C. de pign. Sed dubitari poſſet, an, bonis ſimpl̃r
hoſpitali donatis, tranſeant tm̃ bona præſentia, & q̃, an
bona etiam futura? & dico, ꝙ, ex quo iſte donator rema
net in ſtatu ſuo, tranſeunt ſimpl̃r bona præſentia, qua-
liacūq; ſint, non aūt futura, arg.in l.bonorum, ff.de uerb.
ſig.coniuncta.l.ſi mandauero.§.is cuius, ff.mandati, & c.
4 fœlicis.§.uerum, de pœnis, lib.6. ubi patet, † ꝙ, ubi tra-
ctatur de trāſlatione bonorum, & ſic de magno ꝑiudicio,
nunquā appellatione bonorum ueniunt futura: ſecus, ubi
tractaretur de modico ꝑiudicio, ut puta obligatione pi-
gnorum; quo caſu ueniunt futura; ita loquitꝰ l.fin.ff.q res
pig.obl.poſſ. Et prædicta ꝓcedunt, etiam cū donatio fit
eccłiæ, ut ſentit gl.& clarius Arch.27.q.1.c.ut lex ꝯtinen
tiæ, & Bal.& Bar.in aut.ingreſsi, C.de ſacroſ.eccl.facit et
in ar.17.q.4.c.fi. ſi aūt dixit, dono bona mea mobilia & i-
mobilia, an ueniant iura, & actiones, dicendum, ut plenè
no.ꝑ Bar.in l.mouentium, ff.de uer.ſig.& melius in l.pen.
de autho.tut. Venio nunc ad ſcđm principale mēbrum, ſ.
cùm qs offert ſe hoſpitali ſine ſuis; qđ fieri pōt, cum ho-
ſpitale non habeat in ſuis fratribus religionē ſtrictè ſum
ptam. poſſunt.n.fratres ipſius uti mr̃imonio, ſaltē prius
ꝯtracto, & poſsidere ꝓpria, ergo nō ſunt religioſi, nec dicun
tur ꝓpriè habere regulam, ex quo nō ꝓfitentur illa tria
ſubſtantialia cuiuſcūq; religionis, de quibus in c.cùm ad
monaſterium, in fi.de ſtatu mona. ſed potius dicuntꝰ habe
re quendā modum uiuendi, ut dicit gl.not.in cle.j.de re-
li.do.& in cle.pen.de ſen.exc. poſſunt ergo iſti offerre ſe
hoſpitali, & ꝓmittere obedientiam, ſicut clerici ſecula-
res, & tenere nihilominus bona ſua, ſicut cōuerſus eccłię
ſecularis iuxta no.ꝑ gl.& doc.in d.c.ut lex ꝯtinentiæ, & ꝑ
Bar.& Bal.in aut.ingreſsi, præal.& in illis bonis poterunt
teſtari; quo caſu pōt intelligi.l.gñali, C.de ſacroſ.eccl.&
no.in d.c.ut lex continentiæ. Et ſi quæratꝰ, an hoc caſu ho
ſpitale teneatꝰ ex debitis ꝑ iſtos fratres uel oblatos ꝯtractis,
dico, ꝙ ex debitis ante oblationem ꝯtractis indubiè non te-
netur: tū quia bona ad hoſpitale nō peruenerunt: tū quia
eccleſia non debet teneri ex ꝯtractibus aliorum, præſertim
qui contraxerūt ante oblationem: Tenentur aūt ipſi obla
ti ſatisfacere, & poſſunt efficaciter conueniri, ex quo re-
tinent bona iuxta no.per Io.An.& Inn in c.vnico, de obl.
ad ratio. & per doct.in aut.cauſa, quæ fit cum monacho,
C.de epiſc.& cle. nam & monaſterium hoc caſu non tene-
retur de antea contractis per monachum, ex quo nō ha-
bet ipſius bona, ut no.ī iuribus ꝓal. fortius nec hoſpitale,
cū ipſi oblati, uel fratres nō poſsint dici ſtrictè religioſi,
ut ſ dixi. An aūt teneatur hoſpitale de debitis poſt obla
tionem ꝯtractis, dico ꝙ ſic, ſi habuit mādatum ſuper illis ꝯ-
hēdis ab hoſpitali: aliàs ſecus, niſi quatenus illa eſſent cō-
uerſa in utilitatē hoſpitalis, ut legitꝰ & no.in c.ꝙ qbuſdā,
de fideiuſ. Et uidendum de materia ꝑ Inn.in c.cùm olim
ij.de priui.in ij.col. & facit qđ no.Bar.in l.ſi cōis ſeruus,
ff.de ſtip.ſer. Si aūt hoſpitale conſequeretꝰ bona oblati ex
teſtō ſuo, tunc teneretur tanquā hæres: dico tñ, ꝙ non te-
nebitur creditoribus ultra uires hæreditatis, etiam ſi nō
confeciſſet inuentarium. eccleſia etiam non teneretur ul
tra uires hæreditarias, ſicut nec fiſcus, ut no.Bal.in l.fin.
C.de iu.delib. & Bar.in l.j.C.de ſacroſ.eccl. licet gl.taci-
tè ſentiat ꝯrium in c.j.de teſta. Sed primum cōmunius &
uerius. Bona.n.intelliguntur delata eccłiæ, inquantum
non ſint oneroſa, ne indirectè alienētur bona eccleſiæ, ut
in aut.ſicut, C.de ſacroſ.eccl. Et idem dicendum in hoſpi
5 tali: † quia regulariter oīa priuilegia tributa eccleſiis,
ſunt ꝓrogata ad hoſpitalia, ut in d.l.oīa priuilegia, ut ibi
per Bar.C.de epiſ.& cle. Et facit quod no.Io.An.in c.ij.
de in integ.reſt.lib.6. Si aūt in uita daret iſte oblatus bo
na ſua hoſpitali poſt oblationem, uel partem bonorum;
dicendum eſt, ut ſ dixi in primo mēbro. Et hæc breuiter
de iſto ſecundo mēbro. ¶Nunc attingam tertium & ulti-
mum mēbrum, cùm.ſ.quis obtulit ſe, & ſua hoſpitali; & in
hoc poſſunt duo conſiderari. Primò circa efficaciam trāſ-
lationis bonorum. Secundò circa onera creditorum. pri
mo caſu dicendum, ut dixi in primo membro, cum.n.ho-
ſpitale non ſit religioſum, offerendo quis ſe & bona ſua
ſimpliciter, non ueniunt futura, ſed præſentia tantum,
ut no.

ut no.ī d.c.ut lex cōtinētiæ, & ꝑ Bar.& ꝑ Bal.in d.aut.in-
greſi, niſi aliud haberet hoſpitalis cōſuetudo, ut no.dicūt
Hug.& Arch.in d.c.ut lex.contractus.n.in dubio uidetur
fieri ſm loci conſuetudinē, ut in l.quod ſi nolit.§.quia aſſi
dua, ff.de ædi.edic.facit qđ no.Bar.in l.nemo eſt qui ne-
ſciat, ff.de duo.re. ¶Circa ſecundū, an teneatur hoſpitale
hoc caſu ad onera debitorum, diſtinguo, ꝙ aut quæritur
de debitis contractis ante oblationem, aut de ſuperue-
nientibus. Primò caſu puto hoſpitale teneri, quatenus bo
na ſufficiunt: aut cedat illis bonis habitis: quia cum in ho
ſpitale tranſiuerit uniuerſitas bonorum, ſtatu perſonæ
quodammodo mutato, debet teneri tanq̃ uniuerſalis ſuc
ceſſor, ſicut in monaſterio reſpectu ingredictis no.Hoſt.
in c.unico, de obli.ad ratio.& gl.& Bal.in aut.ingreſſi, C.
de ſacroſ.eccl.& facit quod no.in c.in pręſentia, de prob.
6 facit.l.ij.C.ad l.Iul.de ui pub.ubi patet, † ꝙ fiſcus occu-
pans bona alicuius ꝑꝑ delictū, tenetur creditoribus ꝓ ra
ta bonorū, q̃ ad illū perueniūt. Si uerò dedit ſolū partem
bonorū; & tunc dicendū, ut dixi.ſ.in j.mēbro. Aut quæritꝰ
de debitis poſt oblationē ꝯtractis, & diſtinguēdū eſt, ut dixi.
ſ.in ſcđo mēbro principali. Idē.n.eſt dicendū, ſicut cū ſe
ſine ſ.is dedicaſſet: quia non potuit ꝯhere in ꝑiudiciū ho
ſpitalis ſine mādato.d.c.ꝙ quibuſdam, de fideiuſſ.cū ſimi.
Et per hoc clariſsimè patet, qd dicendū in oībus mēbris
præmiſsis, & caſibus, qui poſſunt de facto contingere.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

FACTVM *contingens in his conſiſtit terminis. Syndicus conuentus, & capituli monaſterij S. Mariæ ordinis Seruorum, debitis ſolennitatibus præmiſsis, quandam poſſeſsionem eiuſdem monaſterij titulo locationis conceſsit Meo & Bartoccio fratribus carnalibus cum certis pactis, & conditionibus, de quibus in inſtrumento dictæ locationis. & inter cætera fuit expreſsè actū, & dictum, quòd poſt uitam prædictorum amborum, ſcilicet Mei & Bartoccij, dicta poſſeſsio pleno iure deberet redire ad prædictum conuentum, ut prius erat, libera & expedita, prout in quibuſdam aliis ſcripturis continetur, & uidetur notarius, ſe uoluiſſe referre ad formam poteſtatis ſibi parum ante traditæ per conuentum dicti monaſterij, in qua quidem conceſsione fuit dictum, ut dictus ſyndicus poſſet nomine conuentus locare dictam poſſeſsionem Meo, & Bartoccio prædictis ad uitam dictorum Mei, & Bartoccij, & non ultra; & ſubiiciunt ibidem hæc uerba, uidelicet cum pacto, quòd locatio facienda nullo modo tranſeat in hæredes dictorum Mei, & Bartoccij, ſed ſolummodò ad uitam eorum, & cuiuſlibet eorum, et non aliter, uel alio modo, pro annua penſione &c. Contingit tractu temporis poſt dictā locationem factam et completam, quòd dictus Meus, alter ex contrahentibus, diem ſuum clauſit extremum. Reuocatur nunc dubium, an dicta poſſeſsio, uel ſaltem medietas, quæ contingebat dicto meo, debeat redire ad dictum monaſterium: an uerò debeat expectari etiam mors dicti Bartoccij.*

CONSILIVM CIII.

1 *Duobus fratribus ſi fuit feudum conceſſum, uno mortuo, an pars ſua accreſcat alteri fratri, & nu.3.*

2 *Teſtator, ſi dixerit, ſi tales deceſſerint, uolo quòd omnia bona mea deueniant in talem, non uidetur ſubſtitutus uocatus, niſi cum ambo inſtituti deceſſerint.*

SAluatoris poſtulato ſuffragio, uidetur pri-
mò, ꝙ pro dimidia contingēte di
ctū Meum debeat dicta poſſeſsio redire ad mo-
naſterium: quia in contractibus, non habet locum ius ac-
creſcendi; iō pars deficiens debet redire ad dñm poſſeſ-
ſionis, ut leg.& no.maximè per Bar.in l.ſi mihi & Titio,
ff.de uerb.obl. & per Bal.in l.una.C.quando non peten.
partes, & Spe.in ti.de loca.§.nunc aliqua, uer.69.& uide-
tur tex.in d.l.ſi mihi & Titio, & in l.per ſeruum.§.quòd
unus, & in terminis uidetur caſus in conceſsione feudi in
c.uno, de fratribus de no.benc.inuc.col.x. ubi dicitur,
1 † ſi duobus fratribus fuit feudum conceſſum, uno mor-
tuo, pars ſua nō accreſcit alteri fratri: ſed redit ad dñm;
& ratio, quia in contractibus non habet locum ius accre
ſcendi; plenè no.per Bar.in d.l.unica. ¶Sed his non obſtā
tibus, contrarium in caſu noſtro de iure uidetur proce-
dere, uidelicet ꝙ dictū monaſteriū nihil poteſt de dicta
poſſeſsione petere, uiuēte dicto Bartoccio, præter pēſio-
nem conuentam. Moueor principaliter ꝑꝑ uerba apposi
ta in inſtrō conceſsionis. non enim locatio fuit facta ſim-
pliciter Meo, & Bartoccio; quo caſu procederent ſupe-
rius in contraria parte allegata: ſed fuit ſpecificè adie-
ctum, ꝙ poſt uitam amborum, ſ.Mei, & Bartoccij, dicta
poſſeſsio deberet redire ad conuentum dicti monaſterij.
unde ponderanda ſunt illa uerba: poſt uitā amborum &c.
quæ clarè innuunt, ꝙ altero uiuente, monaſterium nihil
petere poſsit; pro hoc.l.fi.ff.in ius uo.ut eant.ubi dicitꝰ, ꝙ
ſi quis in iudicio duos homines ſiſtere promiſit, alterum
exhibet, & alterū non, promiſsioni non vr̃ ſatisfactum; ad
idem.l.pe.C.de impu.& aliis ſubſti.ubi habetur, ꝙ ſi qs,
duobus filiis impuberibus inſtitutis, adiecit, ꝙ ſi uterq;
impubes deceſſerit, talis ſit hæres, non uocatur dictus
ſubſtitutus, niſi poſt mortem utriuſque; & multi caſus cō
ſimiles poſſunt ad idem adduci, maximè quod leg.& no.
in l.ſi fuerit, & l.ſi quis ducenta.§.utrū, ff.de reb.dub.& c.
olim, de reſcrip. Prætereà nō eſt à uerbis ꝯhentiū recedē
dū niſi conſtet de mente.l.ſp in ſtipulationibus, ff.de reg.
ius facit.l.Labeo, ff.de ſupel.leg.& c.fi.de uer.ſig.& c.ciui
tate, de uſu.cum ſimilibus. ſed in dicto contractu fuit ex-
preſsè dictum, ut poſt mortem amborum dicta poſſeſsio
rediret ad monaſterium; ergo non ſufficit mors unius,
ut in iuribus præall. Et hanc qōnem quaſi in terminis ꝓ
iſta parte dicit Spec.in loco præall. & ita dicit multos
doctores conſultos reſpondiſſe. Hanc etiam partem ui-
detur tenere Bar.in l.quidam teſtamento, ff.de uulg.&
pup.ubi arg.illius.l.dicit, † quòd teſtator ſic dicit: ſi ta-
2 les deceſſerint, uolo ꝙ omnia bona deueniant in talem,
non uidetur ſubſtitutus uocatus, niſi cum ambo inſtituti
deceſſerint, hoc enim importat ſignificatio uerborum,
licet quandoq; aliud ſeruetur ex præſumpta mente teſta
toris; quo caſu procedit.l.hæredes mei.§.cum ita, ff.ad
Trebel.ut ibi no. In caſu autem noſtro non conſtat de cō
traria mente contrahentium; ergo ſtandum propriè ſigni
ficationi uerborum.l.non aliter, de leg.iij. Prætereà, qđ
hoc fuerit etiam de mente contrahentium, ut uiuente il
lorum altero, nihil poſsit de dicta poſſeſsione conuen-
tus petere, expreſsè probatur per illa uerba ſyndicatus
in eo, ꝙ dederunt poteſtatem locandi illis; ita, ꝙ locatio
non tranſeat ad eorum hæredes, ſed ſolummodo ad ui-
tam eorum, & cuiuſlibet eorum. ponderanda.n.ſunt dili-
genter hæc ultima uerba: & cuiuſlibet eorum. apertè.n.
innuunt, ꝙ dicta locatio durat nedum ad uitam amborū,
ſed cuiuſlibet eorum; & ex quo uerba clara ſunt, non eſt
opus interpretatione, ut in l.ille aut ille, ff.de leg.iij.nec
ad iſta uerba fieri poteſt aliqua cauillatio, niſi manifeſtè
friuola. Et facit pro hoc quod in ſimili notat Bal.in d.l.
unica, C.quando non pe.part. ubi dicit, ꝙ ſi conceſſa fuit
res in emphyteoſim duobus fratribus inſolidū, uidentur
hæc uerba importare, ꝙ poſt mortē unius nō debet poſſeſ
ſio, uel ipſius pars redire ad dñm proprietatis, ſed de-
bet

bet expectari mors utriuſq; ita,quòd hoc caſu habet locū potius ius non decreſcendi,quam accreſcendi, ut ibi plenius per eum nota. ¶Concludo ergo ex omnibus prædictis,ꝙ,uiuente dicto Bartoccio,non poteſt conuentus dicti monaſterij petere dictam poſſeſſionem,uel ipſius partem,ſed debet eſſe contentus perceptione penſionis ſtatutæ.Et hæc ſufficiant. NIC. ABB.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

FACTVM *in effectu in his terminis proponitur.Cōe montis ſanctæ Mariæ uenit ad obedientiam ciuitatis Rachanati cum certis pactis;quibus inter cætera continetur,quòd dicta terra mōtis ſanctæ Mariæ,& eius curia,& fortia,& diſtrictus perpetuo ſit,& eſſe intelligatur de diſtrictu comitatu,& iuriſdictione Rachanati certis modificationibus,& pactis.& inter cætera fuit actum quòd dictū cōe & homines de monte ſanctæ mariæ habeant in dicta terra,curia,& diſtrictu merū,& mixtū imperiū,et plenam iuriſdictionem in uniuerſis,& ſingulis,quæ non ſint in præiudicium cōis Rachanati prædicti,ſeu contra formā capitulorum inter dictas terras habitorum,poſſintq; leges, & ſtatuta condere illis modis,& diſpoſitionibus,de quibus eiſdem placebit,dummodò non ſint contra honorem,& ſtatum dicti cōis Rachanati, aut contra huiuſmodi capitula &c.Demum contingit, quòd dictum cōe terræ ſanctæ Mariæ conceſſit poteſtatem cuidam notario exercendi in dicta terra artē notariæ.dicitur,quòd non potuerit hanc poteſtatem illi tradere,obſtantibus quibuſdam reformationibus ciuitatis Rachanati,quibus continetur,quòd nullus notarius audeat exercere artem notariæ in comitatu,& districtu Rachanati,niſi prius talis notarius ſit approbatus,& matriculatus in uniuerſitate notariorum dictæ ciuitatis Rachanati,ut plenius patebit ex infrà dicendis.*

CONSILIVM CIIII.

1 *Vigore arbitrij generaliter aliquibus officialibus conceſſi non uidetur data poteſtas diſponendi contra ſtatuta,& ordinamenta ciuitatis iam facta.*

2 *Dominus habens iuriſdictionem,poteſt nedum aliàs notario concedere,ut exerceret artem notariæ in territorio ſuo ſed etiam de nouo ibidem creare notarium.*

3 *Vniuerſitas alicuius terræ poteſt ſtatuere aliquid contra ius publicum in præiudicium ipſius terræ.*

4 *Priuilegium generaliter per principem conceſſum debet latiſſimè interpretari in præiudicium ipſius concedentis.*

CHriſti Saluatoris, eiuſque pijſſimæ matris pſidio prius inuocato,Vr̄ primò ꝙ non liceat dicto notario exercere in dicto caſtro ſanctæ Mariæ uigore dictæ poteſtatis artem notariæ:quia cum ſpecialiter eſſet prohibitum per ſtatutū dictæ ciuitatis Rachanati,ut nullus notarius poſſit in ſuo comitatu,& diſtrictu exercere artem notariæ, niſi prius foret approbatus, & matriculatus in uniuerſitate notariorum dictæ ciuitatis Rachanati,non licuit dicto communi ſanctæ Mariæ uigore poteſtatis generaliter ſibi conceſſæ aliquid diſponere,ſeu ſtatuere ↄ̄ ſtatuta ſpecialia dictæ ciuitatis Rachanati,arg.l.bonorum,ff.de iure fiſci,& eorū q̄ no.Bar. in l.ambitioſam,ff.de decr.ab ord.
1 fa.& in proœ.C.ubi dixit † quod uigore arbitrij generaliter aliquibus officialibus conceſſi non ur̄ data poteſtas diſponendi contra ſtatuta,& ordinamenta ciuitatis iam facta;pro hoc,quia non eſt uerosimile, ꝙ quis conceſſerit in ſerit in gn̄e id,qđ nō fuiſſet in ſpē uerosimiliter conceſſurus,ut in regula in gn̄ali,de re.iu.lib.6. Præterea & ſcđo nō licet inferiori diſponere ↄ̄ ius ſuperioris, ut in cle. ne Romani,de ele.& C.de uſur.l.eos.§.ne liceat.Sed hoīes dicti caſtri ſunt ſubiecti, illis de comitatu ciuit.Rachanati;ergo nō licuit eis illā ptātē tradere, aut circa hoc ſtatuere ↄ̄ illas reformationes ſui ſuperioris.Tertiò hoc ſuadent exceptiones factę in datione illius poteſtatis.Fuit.n. hominibus illius terræ datū merū & miſtum imperiū, & poteſtas legis condendę,dummodò illā poteſtatē nō exercerēt in præiudiciū,ſeu ↄ̄ honorem,& ſtatum dictæ ciuitatis Rachanati.ſed conceſſio illius poteſtatis exercendi artem notariæ in dicta terra uenit ↄ̄ honorē & in præiudicium dictæ ciuitatis;ergo non licuit dictā poteſtatem tradere.Quòd aūt ſit in præiudicium,& ↄ̄ honorē dictæ ciuitatis Rachanati,patet ex eo,quia illæ reformationes nō fuerūt ob aliā cauſam factæ,niſi quia notarij non approbati,& matriculati ab uniuerſitate ciuitatis ſæpe faciebant inſtrumēta falſa,& fictitia,ac ſimulata,& nōnūquam ꝑꝑ ipſorū notariorū ignorantiā corruebāt inſtrumēta ↄ̄ uoluntatē ↄ̄hētiū:q̄ oīa indubitanter uident̄ tendere in ꝑiudiciū,& ↄ̄ honorē dictæ ciuitatis,cùm talia illicita committant̄ in ſuo territorio,& comitatu,arg.in l.congruit,ff de offi.præſi.& 43.diſt.c.ſi inimicus.¶Sed his non obſtantibus, ↄ̄riā ſnīam puto firmiter de iure ueriorē. ¶Moueor
2 principaliter,quia terra,uel † dn̄s habens iuriſdictionem, pōt nedū al̄s notario dare ptātē exercendi artē notariæ in ſuo territorio,ſed ēt de nouo ibidē creare notariū.Sicut.n.loci cōſuetudo hoc pōt,ut in c.cū dilectus,de fide inſtru.ita fortius loci ſtatutū,arg.l.de quibus,ff. de legi. Et hāc partē tenuit Hoſt.& cōiter doct.ſequunt̄ in c.cū P. tabellio,de fide inſtr.quicquid ibi in ↄ̄riū dixerit Inn.Hanc ēt opinionem tenuit Bar.in l j.ff.de offi.proconſ.in l. hac aūt,de adop.ſentit Bar.in l.cunctos populos,C.de ſum tri ni.ubi apertè hoc idem firmauit Bal.& Spe. in ti.de inſtr. edi.§.reſtat,uerſi.ſed quis pōt.Sed prædicta terra montis ſanctæ Mariæ habuit ptātē cōdendi ſtatuta.Itē merum,& miſtū imperiū,& iuriſdictionrm,quæ nō ſolū pōt in dicta terra dare ptātē al̄s notario,ſed ēt de nouo notarios ibi creare.De iure ergo uigore dictæ poteſtatis ſibi reſeruatæ,uel conceſſæ potuit dicto notario illā ptātē cōcedere, & ꝑ ↄ̄n̄s debent ualere oīa inſtrumenta cōfecta , & conficienda ꝑ dictū notariū.Solum autem reſtat uidere, nunquid reformationes factæ per ciuitatem Rachanati, ſeu reſeruationes,uel exceptiones factæ in tranſlatione dictæ poteſtatis habeant obſtaculum præſtare. Et profectò firmiſſimè credo ꝙ nō.primo.n.non obſtant reformationes quia ex quo princeps dat poteſtatèm populo certæ terræ condendi ſtatuta,ur̄ dare poteſtatem faciendi in illa terra ēt ↄ̄ legem gn̄alem ſuperioris,niſi uellet ſtatuere ↄ̄ bonos mores naturales,aut ↄ̄ ſpecialiter principi reſeruata in ſignum ſupremæ ptātis,ut no.concludit Bal.in l.oēs populi,ff.de iuſti.& iur.& in l.repetitione in uer.tertiò iuxta prædicta quæritur &c.& probari ur̄ in d.l. oēs populi: quinimò notanter dixit glo.in l.neque pignus.§. priuato
3 rum,ff.de reg.iu.† ꝙ uniuerſitas alicuius terræ pōt ſtatuere aliquid ↄ̄ ius publicū in præiudiū ipſius terræ,ſeu habitātiū ibidē,licet nō poſſit in præiudiciū publicū gn̄aliter, ſed in caſu noſtro permiſſio exercendi artem notariæ in dicta terra non eſt ↄ̄ bonos mores naturales: imò conuenit bonis moribus, ex quo alias ſunt adepti officium notariæ legitimè. ita contingit in caſu noſtro.nam & iura in uenerunt uſum,& exercitiū notariorū,ut de fide inſtrum. per totum,& in aut. de tabel de fide inſtru.nec a iure requiritur,quod debeat eſſe approbatus ab uniuerſitate notariorū,uel aliter matriculatus,ut ſupra dixi.nec iſtud eſt de reſeruatis ciuitati Rachanati in ſignum ſupremè ptātis,licet enim ꝓhibuerit in ſuo comitatu,& diſtrictu exercitium ſine approbatione,& matriculatura; non tn̄ reſeruauit ſibi poteſtatem duntaxat faciendi contrarium,uidetur enim prohibuiſſe quo ad ſubiectos ſuos generaliter, qui aliter nō ualent ſtatuere,nec ſtatuerunt:nō aūt extenditur ad loca,in quibus ſunt ſtatuta legitimè edita in contrarium,ſicut apparet in lege principis generaliter diſponente:qua non obſtante pōt terra habens iuriſdictionē à principe uel præſcriptam,ſtatuere cōtrariū, ut in d.l.oēs populi,& quod ibi no.& in d.l.cūctos populos,C. de ſum. tri. Et præſertim hoc ꝓcedit in caſu noſtro, cū exercitiū officij iſtius notarij nō tendat in inuitum,ſed in uoluntariū tm̄,& concernit hoīes illius terræ tm̄,uel ibidem uoluntariè cōtrahētes;facit quod in ſimili no. Bar.in l.iij.ff. ad l.Iul.repe. Pręterea parū prodeſſet poteſtas gn̄aliter dictæ terræ tradita,ſi nō poſſet ſtatuere contra prouiſa ſpecialiter ꝑ ciuitatem Rachanati,cū dictæ ciuitatis ſtatuta in oībus caſibus cōiter cōtingentibus prouideant,unde illa poteſtas eſſet fruſtratoria;quod nō eſt dicendum, argumen.l.j.in ſi.ff.ad muni.& in l.quod Labeo,ad Carb. & l.ſi quando,C.de inoff.teſta.iuncta glo.& in c.j. de priui.lib.vj.cum ſimil.Itē poteſtas fuit dictis hominibus tradita generaliter,ut poſſent ſtatuere,& leges facere ſuper omnibus,quæ eis placerent. ergo non intelligitur dictus caſus exceptus,uel cōſimilis: quia q oīa dicit, nihil excludit.l.de pretio,ff.de pub.& in c.ſi Romanorū.19.diſt. & c.
4 ſolitæ,de maio.& obe.†& priuilegium generaliter ꝑ principem conceſſum debet latiſſimè interpretari in præiudicium ipſius concedentis,ut in c.olim de uerbo.ſigni.ubi ꝑ Inn.in l.ſi.ff.de conſt.prin.ubi per Bar.& contra eum debet fieri interpretatio,q potuit legem apertius dicere,ut in regula,cōtra eū;de regu.iu.lib.vj. Vltimò hoc probant expreſsè exceptiones factæ in tranſlatione illius poteſtatis,quæ profectò uidentur fundare intentionem cōitatis dictæ terræ,licet prima fronte uideantur facere pro ciuitate Rachanati.Nā,ex quo generaliter tribuit illi populo merum,& miſtum imperiū,& iurisdictionē,ac ſpecificā poteſtatem condendi leges,& ſtatuta,& duo caſus duntaxat fuerunt excepti;uidetur firmaſſe, & tranſtuliſſe poteſtatē generaliter in oībus nō exceptuatis, ut in c.dn̄s.32. q.7.& c.ij.de cōiu.le.& l.ſi uero.§.de uiro,ff.ſol.matr. Videamus ergo nunc,an iſte caſus cōprehendatur in illis caſibus exceptis,& certè dico ꝙ nō.Primus.n.caſus exceptus fuit,cū uellent exercere poteſtatem in præiudiciū dictæ ciuitatis Rachanati: ſed permiſſio exercitij illius officij in terra eorū duntaxat non uenit in præiudicium ciuitatis Rachanati,imò nullū præiudicium ex hoc pōt prætendere,cum de iure,ut prædixi,poſſunt in eorū iurisdictione,& terra de nouo creare notarios.nec notarij exercent ſuū officium contra aliquos inuitos:imò oportet,ꝙ ab eis regentur,ut not.in c.j.de fide inſtr.per Inn.& præiudiciū ſapit diminutionem patrimonij,quæ nullo modo contingit in caſu noſtro:aliàs ſequeretur,ꝙ nullus citra principem poſſet creare tabellionem in ſua iurisdictione, cùm non liceat ſubiectis ſtatuere in præiudiciū principis,ut in c.uenientes,de iureiur.cuius contrariū eſt uerum, ut ſuprà probatum eſt.Secundus caſus exceptus fuit, cùm uellent facere ſtatutum contra honorem & ſtatum dictæ ciuitatis Rachanati,ſed quis mentis compos dicet illā permiſſionem exercendi ibidē officiū notariæ tendere cōtra honorem, & ſtatum principis? ꝑſertim cū de iure non ſit neceſſaria alia licentia,& ciuitas Rachanati illas reformationes fecerit principaliter ad cōmodum ſubiectorum tn̄ ſi iſti de terra montis ſanctæ Mariæ habentes poteſtatem condendi legē,uolunt in eorū præiudiciū aliter prouidere,mos eſt eis gerendus,cum poſſint in eorū præiudicium, ut prædixi, etiam ſtatuere in præiudicium iuris publici, quod plus eſt, ut no.in d.§. priuatorum; facit l.circa.ff.de proba.Præterea,ſi iſtud tenderet contra honorē,& ſtatum principis,nō liceret inferiori creare notarios in ſua iurisdictione,cuius contrarium eſt uerum, ut prædixi.Nō obſtant cōtraria ſupra pro oppoſita ſnīa formata. patet.n.ex prædictis ad omnia,præterquam ad primum,reſponſio;ad quod dico,ꝙ procedit,qn̄ in eadē terra datur arbitriū reſpectu certæ facultatis.tunc.n.non licet contra ſpecialiter ibi prouiſa ſtatuere. ſed nos loquimur,cum datur generaliter poteſtas,& iurisdictio in una terra,& ſiunt ibi ſtatuta in præiudiciū illius terræ duntaxat,non aūt contra iura edita in alijs terris concedentis. Ex oībus prædictis concludo,ꝙ ex præſeruatione,ſeu cōceſſione prædictæ poteſtatis licuit cōi dictæ terræ dare illam poteſtatē notario exercendi artē notariæ in illa terra,& per conſequens ualent omnia inſtrumēta per illum notariū edita,& conficienda:quinimò(ut prædixi)puto ꝙ poſſit dicta cōitas creare de nouo notarios quo ad exercendū officiū notariæ in dicta terra, abſq; eo,ꝙ talis notarius aliter probetur,uel matriculetur in uniuerſitate notariorū ictæ ciuitatis Rachanati. Et hæc ſufficiant.

NICOLAVS ABBAS.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

CASVS *in facto ſic proponitur.Quidam nomine Migliore de Paulużo habens uxorem legitimam,& duas filias ſuperſtites ac duos nepotes ex filia præmortua, in ægritudine corporis conſtitutus,aſſerens ſe nolle inteſtatus decedere,incæpit facere teſtamentum ſuum,& antequam aliquem hæredem inſtituerit, incæpit facere quædam legata tàm dictis nepotibus,quàm filiabus,& quibuſdam alijs,& dum eſſet in diſpoſitione legatorum etiam antequam illa perficeret,inuaſit dictum teſtatorem magna debilitas;ita, quòd ab illa coactus eſt deſiſtere à factione & perfectione dicti teſtamenti,& ſic illo imperfecto deceſſit.demum deceſſit una ex filiabus,quæ bona ſua omnia matri reliquit. Nunc quæritur,an de iure teneant dicta legata, præſertim nepotibus facta,& qualiter dicta hæreditas debeat diuidi.*

CONSILIVM CV.

1 *Voluntas defuncti ex imperfecto teſtamento non ualet, niſi inter liberos.*

2 *Legatum libertatis debetur ex teſtamento imperfecto.*

3 *Teſtator ſi incepit & expreſſit,quòd inſtituebat pauperes Chriſti,& nō perfecto teſtamento ſuperuenit phreneſis,uel mors, talis inſtitutio non ualet,etiam fauore liberorum.*

OMnipotentis Dei poſtulato ſuffragio,uidet̄ primò dicta legata ſaltem facta inter filias & nepotes ex filia præmortua ualere:qa minus ſolennis uolūtas inter filios habita, ualet & tenet inter eos, de quo uidet̄ tex.in l.hac conſul-
1 tiſſima.§.ex imꝑfecto,C.de teſta.ubi dr̄, † ꝙ ex imꝑfecto teſtamento nō ualet uoluntas defuncti,niſi inter ſolos liberos.Si uerò in huiuſmodi uoluntate ſit liberis admiſta aliqua extranea ꝑſona,non ualet uoluntas quo ad illam: ſed illius portio liberis accreſcit ergo dicendū,ꝙ legata alijs facta accreſcunt dictis filiabus, & nepotibus, & inter eos dictū teſtamentū imperfectum ualere cēſendū ſit. Nā noīe liberorū ueniunt nō ſolū filij,ſed ēt nepotes,& pronepotes,& alij deſcendentes,ut in l. liberorum,ff.de uer. ſign. habebunt ergo iſtæ filiæ & nepotes bona prælegata

ab

ab inteſtato,& reliqua bona,de quibus non fuit diſpoſitũ,
diuident inter ſe non.n.utile per inutile uitiatur, ut in re
gula,utile per inutile,de reg.iu.lib.vj.& uidetur ad præ-
dicta optimè facere tex.ſingularis in materia in l.teſtamẽ
2 to,ff.de fideic.lib.& q ibi no.Bar.ubi uř probari,† q lega
tum libertatis debeatur ex teſtamento imperfecto ;& uř
ibi ſentire Bar.idem in legato ad pias cauſas;& facit quod
ipſe no.in l.fideicommiſ.§.quoties,ff.de leg.iij.ubi ſentit,
licet ſub dubio,tale teſtamentum imperfectum ualere in-
ter liberos.Sed,his non obſtantibus,arbitror de iure ſen-
tentiam contrariam ueriorẽ,ſ.ut ẽt inter liberos talis uo
luntas imperfecta non ualeat.Et primò hoc probo per rõ
nes,& per iura. Secundò per authoritates uirorũ elegan-
tiſſimorũ,q in iſtam ſñiam cõiter inclinarũt. Et uř primò
tex.expreſſus,præſertim iuncta gl.in l.is qui,ff.de teſtam.
ubi dř,q ſi quis incœpit facere teſtamentum, & non perfe
cit,talis uoluntas pro nihilo eſt.Ad idem text.bonus in d.
l.fideicommiſſa.§.quoties,præallegata, & præſertim hoc
tenendum in caſu noſtro,in quo nondum fuerat facta hæ-
redum inſtitutio,ergo non poteſt dici teſtamentum,licet
habuerit uoluntatem teſtandi,ut patet ex caſus poſitione
ad hoc inſti.de lega.§.ante hæredis inſtitutionem, & me-
lius in §.in primis inſti.de fideic.hære.ubi dř teſtamẽtum
eſſe inutile,in quo nemo hæres inſtituitur.Nec obſtat di-
ctus.§.ex imperfecto in contrarium allegatus:quia debet
intelligi de imperfectione reſpectu ſolennitatis,non autẽ
reſpectu uoluntatis:quia etiam ratione naturali non po-
teſt quid conſiſtere,ex quo non apparet de abſoluta,& ex
pedita uoluntate diſponentis,arg. optimum in l. contra-
ctus,C.de fide inſtru.& alibi dicit tex. q nihil actum eſſe
uř,cum aliquid ſupereſt ad agendum, ut in l.pe.C.ad Syl
la.facit c.j.de ſucceſ.ab inteſt.in uerbo perfecerint.Potuiſ
ſet enim teſtator in proceſſu teſtamenti illa legata limita
re,& temperare,uel reuocare.Præterea uidemus, q ſi ex
teſtamento non adeatur hæreditas,legata non debentur:
quia teſtator non egit aggrauare uenientes ab inteſtato,
ſed hæredem ſcriptum,ut in l.ij.C.ſi omiſ.cauſa teſta.ubi
ſingulariter probatur,quòd etiam libertates legatæ non
debentur hoc caſu;fortius ergo dicendum , cùm teſtator
morte præuentus teſtamentum non perfecit , præſertim
cum non peruenerat ad hæredis inſtitutionem , ut conti-
git in caſu noſtro.Et hanc partem,ut non ualeant legata,
etiam inter liberos,tenuit apertiſſimè in terminis noſtris
Bal.poſt Guil.de Cu.in fi.C.fami.erc. Et idem firmauit in
d.l.hac conſultiſſima.§.ex imperfecto,C.de teſt.mouetur
principaliter:quia is qui non perfecit morte præuentus ,
nõ dicitur teſtatus,ſed teſtari uoluiſſe; & illas leges,quæ
uidentur innuere contrarium,intelligit (ut ſupra dixi) in
imperfectione reſpectu ſolennitatis quia nõ fuit teſtatus
coram ſeptem teſtibus,tunc enim tenet teſtamentum in-
ter liberos,qui erãt ſucceſſuri ab inteſtato, cùm appareat
de uoluntate defuncti per duos teſtes. Hanc eandem opi-
nionem firmauit Bar.in d.l.fi.& in d.§.ex imperfecto,licet
uideať uacillaſſe,& dubitaſſe in §.quoties,& d.l.in teſtamẽ
to.Hanc ſententiam expreſsè fuit ſecutus dñs Pet.de An-
3 cha.in c.ij.de teſta.ubi plus dixit † q ſi teſtator incepit te
ſtari,& expreſſit q inſtituebat pauperes Chriſti,& non p-
fecto teſtamento ſuperuenit phreneſis, uel mors, q talis
inſtitutio,& alia,quæ expreſſit,non ualent , etiam fauore
liberorum per ea,quæ notantur in iuribus ſuperius alle-
gatis.Item contrariũ uř ſentire do.Anto.de But.in c.j.de
ſucceſ.ab inteſt. Non ob.d.l.in teſtamento.ad illam.n. re-
ſpondet Bal.in l.cùm quis,C.de iur.& fac.igno.in 3.col.in
uerſi.tu diſtingue, in fin.ubi dicit, q ibi ponitur quędam
æquitas non ſcripta,ſeu iuriſconſultus ibi perſuadet, non
diſponit,uel aliter, prout ipſe idem Bal.reſpondet in l. ſi
iure,C.de teſta.manu.ubi dicit caſum illius legis proce-
dere ratione magnæ affectionis,quam habet teſtator ad
illam alumnam,ut colligitur ex uerbis illius;unde non eſt
trahenda ad conſequentiam ſm eum;pro hoc d.l. ſi iure.
ubi dicit,q ſi iure teſtamentum non ſubſiſtit, non deben-
tur ex eo etiam libertates.Concludo ergo ex prædictis ,
dicta legata minimè deberi inter liberos: ſed in bonis di-
cti teſtatoris ſuccedendum eſſe ab inteſtato. Quo ad ſm
qualiter dicta hæreditas deferatur ab inteſtato, dico, q,
mero iure cõi inſpecto,debent ſuccedere filiæ dicti teſta-
toris una cum nepotibus ex filia pręmortua, qui ſuccedũt
in locum eorum matris,& capiunt tertiam portionem tan
tum,ſicut cepiſſet eorum mater . Aliæ uerò duæ portio-
nes ueniunt ad filias,ut probatur in authentica, ceſſante,
C.de legi.hæredi.& inſti.de ſucceſſione,quæ ab inteſt.de
ferum.§.cum filio,Portiò uerò illius filiæ,quæ deceſſit,in
ſtitu.matre,peruenit ad ipſam matrem:potuit enim illam
inſtituere,poſtpoſitis ſorore,& filijs ſororis præmortuæ,
ut in l.fratris uel ſororis,C.de inofficioſo teſtamento.Ma
tre autem mortua, debet illa portio accreſcere ipſis hæ-
redibus,ſalua tamen legitima debita filiæ ſuperſtiti, & ne
potibus ex filia,ut in c.Raynutius,de teſtam.& ſi eſt mor-
tua ab inteſtato , accreſcunt bona matris filiæ pro unica
portione,& nepotibus ex filia pro alia ut patet ex iuribus
ſuperius allegatis. Et hæc ſufficiant.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

*CASVS, ſuper quo conſilium de iure poſtulatur, in terminis
infraſcriptis proponitur, uidelicet eccleſia ſanctæ Mariæ de Mar-
monia diœceſis Senenſis fuit, iam ſunt cc.anni. & ultra, conſtru-
cta, & conſecrata, unà cum tribus altaribus, uno uidelicet in me-
dio, principaliori, duobus uerò à lateribus pro ornamento dictæ ec
cleſiæ, ut populis conuenientibus ad diuina, facilius poſſent miſſa-
rum ſolennia celebrare, ut ſatis colligi poteſt ex ſcriptura eccleſiæ
& dictorum altarium, & ex ſcriptura antiqua edita ſuper conſe
cratione dictorum altarium eodem tempore facta nec aliqua dos
fuit tempore conſtitutionis dictis altaribus ſpecialiter aſſignata:
quinimò ante xl.annos dicta altaria, nulla bona dotis nomine, aut
alio ti.obtinebãt, nec cẽſebãtur capellæ diſtinctæ à corpore eccleſiæ
Sed plebanus dictæ eccleſiæ pro tẽpore exiſtẽs quãdoq; per ſe quã
doque per alios in dictis altaribus celebrãs populo confluẽti ad di
ctam eccleſiam ſatisfaciebat. demum a lx.uel.l.annis citrà qua-
dam bona fuere dictis altaribus a lateribus conſiſtentibus per non
nullos parochianos dictæ eccleſiæ legata, ſeu donata, & prætextu
harum rerum dicti parochiani arbitrantes ſe eſſe patronos, non-
nullos clericos ad dictas capellas ponebant & conſtituebant cùm
conſenſu plebani dictæ eccleſiæ; & talis conſtitutio durauit ferè,
per xxx.annos, quibus elapſis, dicti parochiani exiſtimantes, ut
ſupra, ſe fore patronos, incœperunt præſentare capellanos ad di-
cta altaria domino epiſcopo Sen. à quo ſic præſentati ferè per xxx
annos inſtitutionem conſecuti ſunt. Nuperrimè autem plebanus,
de nouo in dicta eccleſia canonicè inſtitutus, dicit dictas capellas
unà cum bonis eis legatis, & donatis ad ſe pertinere, quemadmo-
dum & alia bona; negando patronatum aliquem de iure dictis pa
rochianis competere. dicti uerò parochiani contrarium aſſeuerant
& ad eorum intentionem fundandam ſuper dicto patronatu alle-
gant donationem dictorum bonorum per eorum maiores factam,
& quandam ſpecificè factam, ut populus dictæ eccleſiæ præſenta-
tionem capellanorum ad dicta altaria obtineret. Quæritur nunc
quid iuris? Et conſequẽter dubitatur de quadam capella parochia
li poſita intra limites dictæ plebis, quæ olim erat de menſa pleba-
ni dictæ eccleſiæ, demum diuiſa extitit a dicta plebe, per quendam
epiſcopum Senenſem ſine ſui capellani conſenſu, reſeruato quinque
librarum*

*librarum ceræ cenſu annuatim perſoluendo dictæ eccleſiæ: ac etiã
patronatum dictæ capellæ dictus epiſcopus quibuſdam laicis con-
ceſſit, nulla tamen bona per dictos laicos illi capellæ conceſſa fue
runt. Nunc dictus plebanus prætendit diuiſionem fore nullam, di
cens eius ius patronatus ipſis laicis minime potuiſſe concedi, &
nomine eccleſiæ ſuæ uendicat dictam capellam tanquàm menſæ
ſuæ unitam, ſeu membrum dictæ ſuæ eccleſiæ S.Mariæ.*

CONSILIVM CVI.

1 *Ius patronatus, ſeu ius præſentandi poteſt populo ex antiqua
conſuetudine competere.*
2 *Conſtruens eccleſiam efficitur patronus.*
3 *Inſtitutio beneficiorum pertinet ad ſolum epiſcopum de iure cõi.*
4 *Vnio, uel diuiſio eccleſiarum non poſſunt fieri ſine conſenſu capi-
tuli.*

CHriſti, eiuſque matris præſidio inuocato,
prius iuxta ordinem tangam primũ
punctum, deinde ſecundũ. Et circa primũ uideť
dictum plebanum iniuſta petitione moueri:qm ius patro
natus acquiritur non ſolum conſtructione, & fundatione,
ẽt dotatione.xvj.q.vij.c.filijs ac nepotibus,no.gl. in c. piæ
mẽtis eadẽ cauſa,& q.lxiij.diſt.in ſumma per Inn. in rub.
de iure patronatus,per Io.An.in c.j.eo.tit.ſed per dictos
parochianos fuit dictis capellis dos collata; ergo acquiſi
uerunt ius patronatus.Præthereà præſuppoſito, q titulus
acquiſitionis illius iuris patronatus non fuiſſet à princi-
pio omnino legitimus:dedit tamẽ cauſam dictis parochia
1 nis præſcribendi.†Nam ius patronatus, ſeu ius præſentan
di poteſt populo ex antiqua conſuetudine competere , &
ſic per populum præſcribi , ut uidetur prima fronte tex.
in c.quærelam,de elec.nota.ibi Io. And. & plenius ſuper
regula,q alicui gratioſè,de reg.iur.lib.vj.in Mercu. Sed
dicti parochiani fuerunt quaſi in poſſeſſione præſentandi
ferè p lx. annos;ergo dictum ius præſcripſerunt, cũ ẽt cõ
tra eccleſiã ſufficit præſcriptio. lx.ann.ut c.de quarta , de
præſcr.& in c.j.in vj.cum ſimilibus.Itẽ tertiò,ex quo non
conſtat aliquos fuiſſe patronos dictarum capellarum , &
populus tanto tempore exercuit præſentationis actũ,de-
bemus præſumere parochianos fuiſſe conſtructores dicta
rum capellarũ,cũ certum ſit eccleſiã non naſci , ſed acci-
dentaliter conſtrui.ergo iſti parochiani, qui exercuerunt
actum præſentationis,debẽt præſumi patroni,ex quo alij
non ſunt in poſſeſſione aliorũ iurium cõpetentium patro
nis. Ad hoc c.j.de reli.domi.& quod ibi not.Inno.& facit
quod no.Io.And.ſuper dicta regula,quod alicui,in fi.quę
ſtionis.Præthereà & quartò facit,quod no.Ioan.And.in c.
2 nobis de iure pat.ubi concludit,q †conſtruens eccleſiam
efficitur patronus,& habet p cõſequens præſentationem
non ſolũ principalis rectoris ipſius eccleſiæ,ſed ẽt capel-
lanorũ inſtituendorũ in capellis.¶Sed his nõ obſtantibus,
quæ diligenter ponderata nõ obſtant, contrariũ puto de
iure tenẽdũ,uidelicet q dicti parochiani ius patronatus,
ſeu ius præſentandi minimè ex prædictis uendicare poſ-
ſunt,& q dicta altaria cum bonis ſibi donatis liberè ad
diſpoſitionem plebani dictæ eccleſiæ pertinent. Moueor
multiplici conſideratione.& primò,quia ex quo dicta al-
taria non fuerunt conſtructa à dictis parochianis, nõ poſ
ſunt prætendere in illis ius patronatus. Nã ratione con-
ſtructionis,uel fundationis non,nec ratione dotis. Nã ex
dotis aſſignatione conſequitur quis ius patronatus,quan
do exercuit hunc actum tempore conſecrationis. Sed ex
quo capellæ ſunt fundatæ,& conſecratæ,nõ poteſt de no-
uo acquiri ius patronatus,niſi plura concurrant. Primò
enim requiritur,q bona fuerint ei collata , non ſimplici
titulo donationis,nam ex ſimplici titulo dicitur quis po
tius benefactor,quàm patronus,ut no.Io.An.in c.j.de iu-
re patro.oportet ergo,q bona conferantur in dotem.Itẽ
quòd capellæ ſint ſine dote,& q acquiſitio iuris patrona.
fiat de conſenſu epiſcopi,q cũ capella ſit conſecrata, non
poteſt hæc ſeruitus loco ſacro imponi ſine conſenſu epi-
ſcopi,ut per Io.And.in d.c.j.Inn.ſuper rubr.eiuſdem titu
li:quinimò gl.in d.c.piæ mentis xvj.q.vij. nullo modo uo
luit fateri,q ex aſſignatione dotis poſt quàm eccleſia eſt
conſecrata,poſſit acquiri ius patronatus. Illa tamẽ gloſſ.
limitatur ſm prædicta.ſed in caſu noſtro illa bona nõ fue
runt collata in dotem.Item non interuenit epiſcopi con-
ſenſus in acquiſitione illius iuris patronatus; ergo ex illa
tali donatione bonorum,etiam ſi fuiſſet facta titulo do-
tis,non potuiſſet ius patronatus acquiri. nec debet epiſco
pi conſenſus præſumi,cùm ſit quædam ſolennitas extrin-
ſeca,quæ non præſumitur,ſicut in ſimili authoritas tuto
ris non præſumitur interueniſſe in contractu pupilli.l.
quæcunq;,ff.de publiciana;not.gloſſ.& Bar. in l. ſciendũ,
ff.de uerb.obl.not.Inn.in c.innotuit,de eo,qui fur. or.re.
bene facit.c.j.de re.eccleſiæ non alie.lib.vj.ubi in aliena-
tione epiſcopi non præſumitur conſenſus capituli for-
tius hoc caſu ipſius epiſcopi conſenſus præſumi nõ debet.
Præthereà & ſecundò dico,q etiam ſi illa altaria fuiſſent
conſtructa p parochianos dictæ eccleſiæ : ex quo tñ non
fuerunt per eos dotata,nõ fuit acquiſitũ ius patronatus.
Ad hoc gl.ſingula.in c.quicunq;.ij.xvj.q.vij.q̃ dicit,q do-
nans dotẽ modicã,nõ efficiť patronus,multo fortius nec
ille,q nullã contulit.Quod.n.dř,q qs efficitur patronus
ex cõſtructione,& fundatione,debet intelligi, qñ alij con
currunt cũ eo dotando.nã poſſunt tres effici patroni eiuſ
dẽ bñficij,ut ſi unus cõſtruit,aliàs fundat,& tertius dotat
ut in glo.lxiij. diſt.in ſumma,& d.c.piæ mentis:ſecus , ubi
unus ſolus cõſtruit ſine dotis aſſignatione. Nec ob.ſi dica
tur,q poſteà dotarunt:qa,ex quo tñ tþs fluxit à tpe con
ſtructionis,& nũquã præſentarunt, nõ uideñ cõſtruxiſſe
aĩo acqrendi patronatũ,ſed q dicta altaria eſſent libera,
& ad ornatum dictæ eccleſiæ. Et præthereà, ex quo dictæ
capellæ ſteterunt,per cẽtum quinquaginta annos ſine ali
qua inſtitutione capellanorũ,fundatores illarũ pdiderũt
oẽ ius,quod habebant,& eccleſia præſcripſit illorũ liber-
tatem;facit c.ſignificauit,& quod ibi no. de teſti. Nã per
non uſum perditur ſeruitus,ut in l.ſi ſit cõſtituta,ff. quẽ-
admo.ſerui.amit.facit c.de quarta , & qď ibi no.per Inn.
de præſcr.fuit ergo noua acqſitio patronatus per colla-
tionẽ illorũ bonorũ præſumpta. ¶Secundò principaliter
contra dictos parochianos facit : qa neq; titulũ legitimũ
probant,neq; canonicam præſcriptionem.nam primò ti-
tulus legitimus non probatur,ut patet ex ſupradictis.Nã
non probãtur conſtruxiſſe , nec competenti tempore, &
cum legitima ſolennitate dotaſſe,nec etiam probant præ
ſcriptionem cauſatam:quinimò tenendo opi. Archi. quæ
uidetur ueriſſima in c.hortamur lxxj. diſt. non habet in
hoc caſu locũ præſcriptio. tenuit .n. poſt longã indaginẽ
ius patronatus nõ poſſe per laicum præſcribi,licet Ioan.
And.conetur ipſum reprobare in dicta regula, qď alicui
gratioſè.Sed mihi plus placet opi. Arch.ut plenè tetigi in
quadã diſputatione,q̃ incipit, Augerio rñdẽdo aptiſſimè
ad c.q̃relã,de elec.ſup quo fundať opinio Io.An.ꝯria.Sed
præſuppono ſine ueritatis præiudicio,q opi.Io.An.ſit ue
rior:nihilominus dico dictos parochianos debere ſuccũ-
bere:qa minimè probare poſſunt præſcriptionẽ cauſatã.
Primò qa cũ iſta præſcriptio ſit cõtra ius,reqritur aut ti
tulus legitimus,aut præſcriptio tanti temporis, de cuius
initio

initio non extat memoria,ut in c.ſi diligenti,de præſcr.&
clarius eo.ti.lib.vj.c.j. Sed in caſu noſtro non currit præ-
ſcriptio tanti tēporis,cū de eius contrario non eſſet me-
moria,nec titulus legitimus ſufficiens ad pręſcribendum.
Nam titulus donationis præallegatæ eſt contrarius: quia
ut ſuprà,non ſufficit ſola bonorū, uel dotis collatio ſine
epi cōſenſu.unde dicti parochiani errāt in iure: ſed error
iuris impedit præſcriptionem: ita, ꝙ talis titulus non eſt
ſufficiens ad præſcribendū,ut in c.dudū,iuncta gl. de de-
cimis.l.nunq̄,de uſuca.not glo.in c.apoſtolicæ, de dona.
Prætereà præſuppoſito ſine ueritatis p̃iudicio, ꝙ ualuiſ-
ſet præſcriptio prædicta,non tñ fuit tanti tp̄is,ꝙ ſufficiat
ad præſcriptionē cauſatā complendā.non.n.acquirit̃ qua
ſi poſſeſſio iuris pręſentandi,niſi ſubſequatur inſtitutio ſu
perioris;ad hoc quod no.Inno.& Io. An.in c ij.de integ.
reſt.& per eundem Io.An.ſuper dicta glo.regulæ,qđ ali-
cui in fine q̄ſtionis.ſed in caſu nr̄o ſolū per xxx.ann.ulti-
mos fuit ſubſecuta inſtitutio ep̄i; ergo non fuit completa
præſcriptio.xl.quæ ſola currit cōtra eccleſiā, ut in d.c.de
quarta,& authen.quas actiones,C.de ſac.ſan.eccle.¶Nec
obſtat inſtitutio,ſeu cōſenſus plebani præſtitus in priori-
bus.xxx.annis:qa ad plebanū nō ſpectabat inſtitutio.hinc
eſt,ꝙ poſteà fuit habitus recurſus ad ep̄m loci;facit quod
no.gl.in c.quanquā,de ele.lib.vj.& quod no.Io.An.in di-
3 cta regula,quod alicui.ubi patet †quod ad ep̄m ſolū ꝑti-
net de iure cōi inſtitutio bñficiorum,ut eſt tex. in c.cū ex
iniuncto,in fi.de hære.Prætereà & ultimò non pōt allega
ri pręſcriptio,ēt ſi fuiſſet continuata per tēpus ſufficiens:
quia eccleſia uacauit ꝑ tempus lv.annorū. Nā plebanus,
qui erat tēpore concurrentis præſcriptionis,non habebat
titulū legitimū,& ſic erat intruſus,cū eſſet priuatus ex le
gitima cauſa titulo eccleſiaſtico. unde uerius dicebatur
fur,& latro,in c.dudū.ij.de elec.ſed tempore uacationis
eccleſię nō currit præſcriptio,ut no.Inno.in c.olim,de re
ſti.ſpo.ubi ſingulariter dicit,ꝙ ēt eccleſiæ inferiori uacā
ti.nō currit præſcriptio:qa nō eſt legitimus, & immedia-
tus defenſor,q iura eccleſiæ poſſit tueri, & repetere. Nā
iſti intruſi timentes repelli,nō audent bona inuaſa repe-
tere,nec habent dilectionem ad eccleſiam: ſed ſolū nitun
tur rapere,unde paria ſunt nullum habere rectorem,uel
intruſum habere,ut in c.ij.de tranſla. præla. facit, quod
no.gl.in c.j.de in integ.reſti.li.vj.& tex.cum gl.in c. ſacer
dotes.xvj.q.iij.Et ex prædictis oībus concludo dictos pa
rochianos minimè poſſe ſibi uēdicare ius patronatus,ſeu
præſentandi ad dictas capellas,& ꝙ dictæ capellæ ſpectāt
ad diſpoſitionē plebani unà cū bonis collatis,nec potue-
runt parochiani bona ꝑ eorū maiores donata repetere:
qa donatio ſemel ꝑfecta reuocari non pōt, ut l.fin.C.de
reuo.do.c.fi.de don. ēt ſi bona collata fuiſſent p̃textu cāæ
minus legitimæ:quia cauſa minus legitima habetur pro
non adiecta,& remanet donatio pura, ut ꝓbat.x.q j.c.ij.
ubi tex.no.cū glo. facit quod legi. & no. in c.ſignificatū,
de præb.Dico tñ,quod ſi populus parochiæ erat in poſ-
ſeſſione pręſentandi bona fide,nō debet remoueri ad prę
ſentationem populi inſtitutus,ut in c.quærelā,preal.& c.
conſulta,de iure patro.ſed populus erat in mala fide,ut
no.Inn.in c.ij.de in inte.reſti.c.ex literis,de reſti.ſpo.&.c.
cū eccleſia Sutrina, de cā poſ.& propri. & d.c.conſulta-
tionibus.Et per prędicta patet ad contraria reſponſio.Et
per hoc patet reſponſio ad.j.q. ¶Nunc ſ̃m dubium ingre
diendo.ſ.an dicta diuiſio per ep̄m facta de iure ſubſiſtat,
uidetur primò quòd ſic.nam ep̄s pōt unire eccleſias mino
res,ut in c.ſicut unire,de exceſ.prela.& c.uacante, de p̃b.
ergo & diuidere,ut in c.ſicut duo.xv.q.j.& no.in d.c.ſicut
unire;facit regula prima,de regu.iur.Nam omnis res per
quaſcunq; cās naſcitur,per eaſdē diſſoluitur, ut ibi. ¶Sed
his non obſtan.contrarium puto de iure procedere quo
ad caſum noſtrū.Corruit.n.ipſo iure ipſa diuiſio ex mul-
tiplici cā.¶Primò quia fuit facta ex cā notoriè iniuſta.Aſ
ſeruit enim ep̄s in dicta diuiſione,illam facere ꝑ ꝑ tenui-
tatem redituū illius eccleſiæ S.Mariæ. Nam hæc cā nō in
ducit facultatē diuidendi eccleſiā ſibi annexam, ſed po-
tius de nouo ſibi uniendi,ut in c.expoſuiſti,& c. uacan. de
p̃b.& no.in d.c.ſicut unire,& x.q.iij.c.unio. Prætereà quē
admodū ſine cā legitima nō poſſunt iura eccleſiæ aliena-
ri,ut in c,ſine.exceptione.xj.q.ij.& in c.j.de reb.eccl. non
alie.lib.vj.ita nec diuiſo dictæ annexionis ſine cauſa legi
tima fieri debuit,cū nulli dubiū ſit dictā diuiſionem per-
tinere ad alienationem iuriū dictæ eccleſiæ S. Mariæ;fa-
cit quod leg.no.in c.conſtitutis,de ele.Prætereà dicta di-
uiſio corruit ex defectu ſolēnitatis omiſſæ. Non.n.fuit fa
cta cū conſenſu capituli,nec tractatu p̃cedente:qm̄ quem
4 admodū unio†non pōt fieri ſine cōſenſu capituli,nec ua-
let conſuetudo in cōtrarium,ut eſt tex. iuncta gl.in cle.ſi
una,de reb.ec.nō ali.ita fortius nec debet fieri ſine dicta
ſolennitate diuiſio,arg.in dicta regula prima.Et qa,ut di
xi,ꝑ hāc diuiſionē alienant̃ iura illius eccleſiæ ſanctæ Ma
riæ,unde ēt tractatus p̃cedere debuit, ut in c.tua, de his
q̄ fiunt à prela.in c.j.de reb.eccle.nō alie.lib.vj.Prætereà
in dicta diuiſione fuit ius patronatus cōceſſum quibuſdā
laicis,q nec cōſtruxerunt,nec fundauerunt,nec dictā ca-
pellā dotauerunt,ergo eis tale ius ꝑ ep̄m nō potuit cōce-
di,p̃ſertim cū dicta capella eſſet iā conſtructa, & dotata
tp̄e cōceſſionis dicti iurispatrona.nec.n.pōt ep̄s rei ſacræ
ſine cā legitima hanc ſeruitutē imponere, ut no. gl.in d.
c.piæ mentis. 16.q.7.& Io.An.in c.j.de iur.iur.& Inno.ſu
ꝑ rub.eiuſdē titu.facit quod leg.& no.in c.cū dilectus,de
cōſue.& c.ij.de iudi.Ex q̄bus oībus euidenter cōcludit̃ in
hoc ſecundo dubio,dictā diuiſionē minimè de iure ſubſi
ſtere.nec cōceſſionē dicti iuris patronatus ualuiſſe: ſed ꝙ
dicta capella pōt uēdicari ꝑ plebanū dictæ eccleſiæ S.Ma
riæ tanquā ab antiquo unita,& annexa eccleſiæ ſuæ tan-
quā mēbrū ꝑtinens ad menſam dicti plebani. Et quāquā
de dicta unione,ſeu incorporatione ꝑꝑ tp̄is antiquitatē
inſtrumenta nō exiſtant:attamen ſufficit, ꝙ dicta capella
fuerit tenta per dictū plebanū noīe ſuæ eccleſię tanquam
unita,& incorporata eccleſię ſeu menſæ per tm̄ tēpus, de
cuius initio memoria non exiſtit;ad hoc tex. iuncta gl.in
cle.j.de exceſ.prela.& diſputando cōcludit Io. And. in re-
gula,qui contra iura lib.vj.in Mercu.pōt ēt attentari,ꝙ ſi
ne aliqua p̃ſcriptione,ſeu unione dicta capella pertineat
ad plebanū:qa fuit ædificata intra limites parochiæ ſuæ,
& eſt uicina dictæ plebi.unde debet præſumi cōſtructa,&
dotata ex bonis dictæ plebis,ex quo tanto tēpore hoc iu
re fuit à dicta plebe poſſeſſa,cuius nō eſt memoria in con
trariū:pro hoc gl.ſingula.in c.eā te,de æta.& quali. & qđ
ſuper eo no.Io.An.& facit ꝙ p̃ſumatur dotata & cōſtru-
cta ex bonis dictæ plebis:qa non apparet aliū fuiſſe funda
torē,ſeu patronū,& oīa iura illius capellæ ſemper fuerūt
poſſeſſa per plebanū dictæ eccleſiæ;ad hoc qđ no. Io.An.
in regula,quod alicui,de reg.iur.li.vj.in Mercu.in fi.quæ
ſtionis,& facit quod not.in c.j de relig.domi. Et hæc di-
cta ſufficiant. NICO. ABBAS.

CONSILIVM CVII.

1 *Donationes plures in eadem perſona ad hoc ut ualeant requiri-
tur,quòd per diuerſa tempora fiant.*
2 *Solennitas inſinuationis non fuit inducta in fauorem donan-
tis,ſed in odium recipientium clandeſtinas donationes.*
3 *Iuramentum ubicunque eſt turpiter receptum, debet relaxari.*
4 *Abſolutio debet fieri,ubicunque quis iurat contra diſpoſitionem le
gis communis,uel ſtatuti.*
5 *Filia ſi ob metum & reuerentiam paternam renuntiat cùm iura
mento ſucceßioni,poteſt petere abſolutionem a iuramento.*
6 *Iuramentum præſtitum ſuper contractu ſolenniter inito,tollit be-
neficium prætoris in obtinenda reſtitutione in integrum.*
7 *Dolus præſumitur in enormißima læſione.*
8 *Contractus iuratus quando poteſt argui de dolo, poteſt minor
prius petere abſolutionem, & poſteà petere reſtitutionem in
integrum.*

IEſu Chriſti redemptoris præſidio ex cor-
de inuocato, quatuor ſunt in
cauſa dominæ.Baptiſtæ filiæ quondā Andreæ Io
annis,& nūc uxoris Franciſci dñi Cyni ad ipſius plenā di
lucidationē indaganda.¶Primò,nunq̄d donatio per eam
facta fratri carnali ex defectu inſinuationis corruat,qua-
tenus excedat ſummā quīgētorū aureorū,nō obſtāte ꝙ in
dictæ donationis inſtrumento ſit appoſita illa clauſula,
quod tot ſint donationes,quot ſunt capita,& ſic liceat no
tario de ea rogato de unoquoque capite conficere inſtru
mentum donationis ita,ꝙ nō excedat,nec excedere poſ-
ſit ſummam quingentorum aureorum,&c. Item nō obſtā-
te iuramento præſtito ꝑ dictā dñam Baptiſtā ad dictę do
nationis ualiditatē.¶Secundò præſuppoſito, qđ ſaltē iu-
ramentum eam obliget ad nō cōtraueniendū,an poſſit ꝑ
eam peti abſolutio ab illo iuramento.¶Tertiò,an præſti-
ta abſolutione,poſſit dicta bona per eam donata uendi-
care tanquàm ſua,nulla prius petita in integrum reſtitu-
tione.¶Quartò,præſuppoſito,ꝙ inſinuatio ex aliquo ca-
pite, puta conſuetudinis,uel alterius occaſionis nō fuerit
neceſſaria,an ſaltem rōne læſionis poſſit ꝯuenire petendo
abſolutionem a iuramento,& poſteà in integrū reſtitutio
nem aduerſus donationem,cum tp̄e donationis fuerit mi
nor,& nunc exiſtat intra tp̄s reſtitutionis in integrum pe-
tendæ.¶Poteſt addi & quintū dubium qđ debet eſſe pri-
mū in ordine,nunquid dicta dña Baptiſta poſſit à ſucceſ-
ſione materna,de quorū bonorum donatione agit̃,exclu-
di uirtute cuiuſdā ſtatuti Senenſis poſiti ſub rubr. ¶Qđ
mulier nupta non ſuccedat,extātibus maſculis; in quo ſic
cauetur,quatenus facit ad propoſitum noſtrū, uidelicet,
Mulier nupta dotata à patre,fratre,ſeu patruo matri ſuæ
ab inteſtato non ſuccedat, quamdiu fuerint filij maſculi
ex ea &c.Mater autem dñæ Baptiſtæ deceſſit, etiam ma-
ſculo ſuperſtite,cui donationem dicta dña Baptiſta fecit
de illis bonis maternis ipſam quoquomodo cōtingētibus.
¶Venio ad primū,& ur̃ ꝙ dicta donatio ualuerit ſine inſi
nuatione ex duplici capite.¶Primò ꝑꝑ illam clauſulā,ut
tot intelligantur donationes,quot ſunt capita,& ꝙ liceat
notario de unoquoque facere inſtrumentum donationis
ꝑ ſe.Nam hæc uerba innuunt,plures eſſe donationes, qua
rum nulla excedit ſummam quingentorum florenorum,
arg.in l.ſcire debemus,ff.de uerb.oblig. & hoc ur̃ ſentire
Spec.in tit.de inſtrum.edi.§.porrò,uer.donatio, præſer-
tim cum res donatę ſunt enumeratæ;& hoc caſu firmauit
idem Spec.donationem ualere in dicto loco,& clarius in
tit.de don.§.j.uerſi.quòd ſi aliquis.Sed in caſu noſtro poſ
ſunt dici numeratæ,cum fuerit data facultas notario con
ficiendi inſtrumentum de unoquoque capite,ita ꝙ nulla
donatio excedat ſummam quingentorum aureorum. er-
go dicta donatio non pōt infringi ex inſinuationis defe-
ctu.¶Sed his non obſtantibus,in ꝯrium ſe habet ueritas
per tex.apertum in l.ſancimus.§.quis autem per diuerſa,
1 C.de dona.ubi expreſſe innuitur† quòd ad hoc ut ualeāt
plures donationes in eadem perſona factæ,requiritur, ꝙ
per diuerſa tp̄a fiant:ſecus aūt,ſi eodem tp̄e, ſicut conti-
git in caſu noſtro.Nam tunc illa clauſula ur̃ appoſita in
fraudem legis;& ideò nil debet operari.Cum. n.fiunt plu
res donationes eodem tp̄e eidem perſonæ, non minus ꝑ-
ſona donatoris poteſt decipi,q̄ ſi eſſet unica donatio; un-
de lex eſſet impoſita uerbis,& non rebus,contra.c.commiſ
ſa,de ele.lib.6.& l.ij.C.communia,de leg.& ꝑ illū. §. quis
autem,præal.Bar.reprobauit dictum Spec. in l. Modeſti-
nus,ff.de donatio.& in §.ſi quis autem,& Ioan.And.in ad
ditio.Spec.ſuper dicto uerſi.donatio,& ſentit Bal.in l.il-
lud,C.de ſacr.ſan.eccl.Concludo ergo,ꝙ ex capite illius
clauſulæ non ſuppletur inſinuationis defectus. Sed maius
dubium eſt circa iuramentum,nunquid.ſ.ſuppleat inſinua
tionis defectum.Bal.in d.l illud,firmauit,quòd nō,dicens
ꝙ ex tali donatione,etiam iuramento interpoſito, nulla
oritur obligatio,etiam naturalis,mouetur, quia inter cæ
tera,ad hoc,ut iuramentum obliget,requiritur,q res,ſu-
per qua præſtatur non ſit à iure prohibita,ut l. ſi quis in-
quilinos.§.fi.de lega.j.ſed talis donatio ſine inſinuatione
eſt prohibita,ut l.donatio ſiue C.de dona. addunt etiam
quia legi inducenti ſolennitatem non poteſt renuntiari,
2 ff.de leg.j.l.nemo poteſt.†Item quia ſolennitas inſinuatio
nis non fuit inducta in fauorem donationis,ſed in odium
recipientium clandeſtinas donationes,& ne quis prodiga
liter re ſua utatur.adducit etiam ad prædicta, quod nota
Cy.in l.j.C.de ſac ſan.eccl & Bart.in l.ſi quis pro eo, ff.
de fideiuſſ.ſed Ioan.Andr.intelligit latius hunc articulū
tàm reſpectu renuntiationis huius ſolennitatis, quàm re-
ſpectu iuramenti,in addi.no.Specu.in tit.de inſtru.edi. §.
porrò,præall uer.item no. uidetur,licet clarè non loqua
tur,inclinare,in partē,ut ſimplex renuntiatio non ualeat,
licet Gui.de Cu.tenuerit contrarium in d. l.illud,& reci-
tat Io.And.in loco præalleg.ſed iuramētum ſic, ſi fuit nō
ui,nec dolo præſtitum,nec metu ad hoc adducunt iura, q̄
approbant iuramentum in multis caſibus a iure prohibi-
tis pręſtitum,ut in c.cum contingat,de iureiur.& c.licet,
eo.ti.lib 6.& c.quamuis,de pac.eo.lib.& authen. ſacramē
ta puberum,C.ſi aduer.uen.cum ſimi. & iudicio meo idē
uidetur ſenſiſſe Bar.in d.l.Modeſtinus,in fin.iunctis not.ꝑ
eum in l.ſi quis pro eo,ff.de fideiuſſo.ad quam l. ſe remit
tit in dicta.l.Modeſtinus.Et hanc opi.tanquàm tutiorem
ego approbo;tamen quia in caſu dubio debemus ſemper
ſtare pro iuramento,ne ex contrauentione quis incurrat
periurium,argu.c.iuuenis,de ſpon.& quod ibi no.gloſſ in
c.uno, de ſcruti.& in concernentibus periculum animæ
pars tutior tenenda eſt,ut not. in iuribus præalleg. & eſt
tex.magis apertus in cle.exiui,de uerb.ſig.Prætereà cer-
tum eſt,ꝙ hæc inſinuatio non concernit principaliter cō-
modum publicum,ſed priuatum ipſorum donatorum, li-
cet in conſequentiam concernat publicum, intereſt enim
reipublicæ ne quis re ſua malè utatur,inſti.de his,q ſunt
ſui,uel alie.iur.§.ſed hoc tempore,& in auth.ut iudi. ſine
quoquo ſuf.ualet iuramentum in contrarium,ſiue ſit pro
hibita principal̃r in fauorē donatoris ꝑ c.cū cōtingat,p̃al
le.ſiue ſit ꝓhibita talis donatio in odiū recipiētiū clande
ſtinas donationes ꝑ tex.in c.ſignificāte,de pig.ꝑ quē text.
confunditur iudicio meo opi.Bal. Nam pactum legis com
miſſoriæ reprobatur principaliter in odium creditorum:
& tamen iuramentum obligat iurantem,ut legitur & no.
in d.c.ſignificante.& per illum text.uoluit Bar.in d.l.ſi q̄s
pro eo,in uer.iij.prohibetur,dare regulam, ꝙ ubi prohi-
betur contractus in odium creditoris,iuramentum præſti
tum in contractu eſt ſeruandum,licet non firmet contra-
ctum,ſecundum eum.ita dicendum in propoſito, dictum
autem

autem Bald.& l.ſi quis inquilinos,allegata per eum procedit, quando aliquid prohibetur in fauorem publicum principaliter, uel quia illud eſſet contra bonos mores, quibus caſibus etiam de iure cano.non tenet iuramentũ, ut in c.ſi diligenti,de foro compe.& in regula, non eſt obligatorium,de reg.iu.lib.vj.& hoc caſu poteſt intelligi. l. non dubium,C.de legi.ſecus,quando in fauorem, uel odium priuatum,ut in authe.ſacramenta puberum, & in l.j.C.ſi aduer.uen.ex quo enim iuramẽtum iſtud poteſt ſeruari ſine periculo animæ iurantis,ſeruandum eſt,ut in ca. ſi uerò,& c.debitores,de iureiur.Vnde concludo, iuramẽtum obligaſſe dictam dñam Baptiſtam, ſaltem perſonaliter,ad non contraueniendum.¶Reſtat nunc examinare ſecundum dubium,An debeat audiri petens abſolutionem
3 a iuramento?indubiè credo,ꝙ ſic; † quia, ubicunque iuramentum turpiter eſt receptum,debet relaxari, ut legr. & no.in c.j.& in c.debitores,de iureiu. hoc autem iuramentum fuit turpiter receptum ex multiplici capite. Primò ꝯ legem diſponentem,ut abſque inſinuatione non fiat donatio excedens ſummam quingentorum aureorum.l. ſi quis pro redemptione,& l.donatio.C.de dona. Item interuenit magna læſio,& ſic dolus ſaltem re ipſa.l.ſi quis cum aliter,ff.de uer.obliga.Item uidetur dolus interueniſſe etiã ex propoſito ex eo,ꝙ tres conſanguinei adhibiti ad præſtandum conſenſum iuxta formam ſtatuti Senenſis iurarunt in præſentia ipſius dñæ Baptiſtæ,ꝙ credebant illam donationem cedere in utilitatem ipſius dñæ Baptiſtæ donatricis,cum ſit falſiſſimũ:quia donare nil aliud eſt,quàm perdere.l.filiusfa.ff.de dona.& ſic læſio erat patens in ꝯrium,ut dicit Ioan.An.in addi. Spec. prealle. loco. unde uidetur dolo fuiſſe inducta ad illam donationem. potuit n.hoc credere,cum eſſet minoris ætatis,& uideret conſanguineos ſuos in præſentia ſui patris hoc iurantes. & quòd hoc caſu,etiam ubi tanta non concurrerent, debeat fieri abſolutio à iuramento,uidetur ꝙ ſit cõis doctorum concluſio.primò.n.hoc tenuit conſulendo Fede.de Se. conſil. cclxiiij.ubi concluſit † abſolutionem debere fieri, ubicun-
4 que quis iurauit contra diſpoſitionem legis cõis,uel ſtatuti;quia contrahens uidetur turpiter recepiſſe iuramentũ contrahendo contra diſpoſitionem legis. unde debet potius puniri,quàm aliquod commodum reportare. 8.diſti. c.quæ contra,& in c.ſi neceſſe,de dote poſt di.reſti. Idem uidetur tenere Vinc.Ioan.An.ipſum recitando in ca.cum contingat,de iureiu.ubi dixit,mulierem in caſu illius ca. poſſe inſtare,ut a iuramento abſoluatur; ergo fortius in caſu noſtro debet talis abſolutio fieri.Hanc eadem opi.ſecutus eſt Anto.de Bu.in c.cum contingat,quando concurrit enormis læſio:quia tunc præſumitur dolus,ar.in c.omnes.§.Lutius,ff.de his,quæ in fraudem credi. Hic autem contingit enormiſſima læſio: quia donauit omnia bona materna perſonam ſuam contingentia, quæ aſcendebant ad ualorem duorum millium florenorum.Idem uĩ quaſi ĩ terminis noſtris conſuluiſſe in hac ciuitate Senarum bonæ memoriæ do.Pet.de Anch.ut ipſe refert in repetitione ca. canonum, de conſtitu. præſertim habito reſpectu: quia cum enormi læſione concurrit legis prohibitio,minor ætas,& ſexus fragilitas,ut in dictis locis pleniſſimè iſta concluſio examinatur.Non autem curo latius hic procedere:quia cõis opi.doct.in hac concluſione iuridica concurrit.Non enim debet iuramentum eſſe iniquitatis uinculum,ut in c.quanto,de iureiur.& in c.j.e.ti.li.6.eſſet autem iniquitatis uinculũ,ſi detineret indiſſolubiliter puellam enormiſſimè læſam,& deceptam,& dolo inductã,ſaltem re ipſa uinculatam eſt enim fraudibus obuiandum,& non indulgendum,ut in c.ſedes,& c.ſuper literis,de reſc.

Hunc articulum poſt longam indaginem ſic decidi in lectura mea ſuper d.c.cum contingat.ubi pleniſſimè patent motiua,& rationes huius paſſus ad idem,quod no.Bal. in
5 l.pactum.C.de colla.ubi dicit † ꝙ ſi filia ob metum,& reuerentiam paternam renuntiauit cum iuramento ſucceſſioni,poteſt petere abſolutionem a iuramento,ar.ex not. in l.j.§.quę onerandæ,ff.quarum re.ac.non datur:ſed idẽ contingit in caſu noſtro, cum pater fuerit author huius donationis,ut tota hæreditas materna remaneret filio maſculo,unde uĩ ꝙ propter reuerentiam paternam hoc fecerit,maximè præcedente illo iuramento conſanguineorum præſentium,de quo ſuprà dixi.& hæc de ſecundo principali dubio.Ad tertium dubium,An,obtenta abſolutione ab illo iuramento,poſſit dicta dña Baptiſta uendicare illa bona tanquam ſua,nulla prius petita abſolutione ꝯ contractum Hunc etiam articulum plenè examinaui in d.c.cum contingat in lectura,& ut ibi dixi do.Ant.de Peruſio in quodam ſuo conſilio,quòd incipit, Dña Catharina,in hoc articulo ſenſit hanc diſtinctionem, ꝙ aut iuramentum ualidat contractum;& tunc non licet, abſolutione obtenta,uenire contra contractum:quia iam ualidatus fuit ex iuramenti interpoſitione, abſolutio autem prodeſt ſecundum eum hoc caſu,ut contraueniens non incidat in periuriũ,aut non ualidat contractum,ſed ſolum obligat iurãtem ad nõ cõtraueniendum:& tunc,facta abſolutione,ilicò remanet in priori ſtatu;& ſic ſentit, ꝙ in caſu noſtro nõ ſit neceſſe petere reſtitutionẽ in integrũ:ſed ſtatim, obtenta abſolutione à iuramento, poterit bona ſua uẽdicare.Nam in caſu nr̃o iuramẽtũ nõ hẽt firmare ꝯctũ, cũ donatio ultra ſummã quingentorum aureorum ſit prohibita in odium recipientiũ clandeſtinas donationes,ut ſupra dixi in præcedenti articulo poſt Bal.in d.l.illud,C.de ſac.ſan.eccl.ergo non firmatur iuramento per theoricam Bar.in l.ſi quis pro eo,ff.de fideiuſ.in uer. quartò prohibetur contractus &c.Et idem ſentit do.Anto.in c.cum cõtingat,præalleg.ubi idem firmauit in lec.& uĩ hoc probari in c.ſignificante,de pi.ubi pactum legis commiſſoriæ in pignoribus non ualidatur iuramento; ſed Papa ſolum ſe fundat ſuper iuramento perſonali,cui ſatisfacto non curatur amplius de pacto;quinimò Io Cal.& Pau.in quodam conſilio tenuerunt,ꝙ indifferenter, ſublato iuramento, reſcinditur ꝯctus;& illam opi.fuit ſecutus in d.c.cum contingat,qñ contractus erat nullus ſine iuramento:quia ſublato iuramenti fomento, remanet. contractus inefficax ſine aliquo ſuſtentaculo,ſicut ſublato fundamento tollitur ædificium.j.q.j.c.cum Paulus.Ex his cõcluditur,ꝙ in caſu præſertim noſtro,ſublato iuramento per legitimam abſolutionẽ,non eſt neceſſe petere reſtitutionẽ aduerſus dictã donationẽ,quatenus excedit ſummam quingentorum florenorum aureorum, cum talis donatio ſit nulla ſine iuramento,ut in d.l.ſancimus,& l.ſi quis pro redemptione, licet fuerit facta fratri carnali,ut l.datam,C.eo.ti.& de iſta inſinuatione,qualiter ſit fienda,plenè notatur per Io.An. in addi.Specu.in d.§.porrò;& per Bald.in d.l.illud,& Bartol. in l.Modeſtinus,ff.de ſol.¶Ad quartũ dubiũ,pſuppoſito ſine ueritatis præiudicio quòd dicta inſinuatio ex aliquo capite non fuerit neceſſaria,an ſaltem ratione læſionis poſſit dicta dña Baptiſta contrauenire petendo prius abſolutionem a iuramento, & poſteà reſtitutionem aduerſus contractum. Videtur primò,quòd non per tex. in l.j.C.ſi aduer.uend.per quem tex.dicunt ibi communiter
6 doc.& maximè Bartol.& Bald.† quod iuramentum præſtitum ſuper contractu ſolenniter inito tollit beneficium prætoris in obtinenda reſtitutione in integ.Sed profectò iudicio meo ille tex.non decidit qõnẽ noſtrã.loquitur.n. ſtante

ſtãte iuramento.Nã,durante uinculo iuramẽtali,nõ põt etiã reſtitutio in integrum, ſiue ſit cõtractus initus cũ ſolennitate, ſiue non; & pro hoc facit hodie auth.ſacramẽta pube.quæ uidetur hodie approbarę opi.Mar.de qua ibi, ut no.in d.l.j.& ĩ auth.ſacramẽta, & uidetur probari in c.cũ cõtingat, de iureiu.& hoc apertiſſimè innuit tex. in d.l.j.cũ dicit imperator. neq; perfidiæ neq; periurij me authorem futurum ſperare debuiſti &c. ſublato autẽ iuramento per legitimam abſolutionem,non põt notari periuriũ in concedenda,ſeu petenda in integrum reſtitutione: imò iuramentũ obſeruatur, ſi prius petat̃ abſolo, ut in c.uenerabilẽ, de elec.c.uerum.de iureiu.cũ ſil̃ibus. Et ideò notanter dixit Inn.in c.ij de iureiu.cum ſimi.ꝙ nulli contra iur̃m proprium datur in integrum reſtitutio, ſed abſolutio tñ contra iuramentum autem ab alio pręſtitum bene datur in integrũ reſtitutio; puta ſi minor fuit læſus deferendo alteri iuramentũ in iudicio, ut l.nã poſtea.§.ij.ff.de iureiu.unde uidendum eſt, nunquid poſſit hoc caſu peti abſolutio à iur̃o; & puto ꝙ ſic: quia data læſione enormiſſima cum minori ætate, & ſexus fragilitate,uidetur legitima,& iuſta cã petendi abſolutionem: quia iuramentum non debet eſſe iniquitatis uinculum.c. quanto,de iureiu.Sed cui dubium eſt, hoc eſſe iniquiſſimũ, ut iuramentum obliget ſine remedio abſolutionis unã puellam ad lęſionem enormisſimam tolerandã? arg.
7 in c.uerũ,de iureiu. † Præterea & fortius in enormisſima læſione pſumit̃ dolus, ut in l.Lucius.§.oẽs,ff.de his, quæ in frau.cre.& l.creditor.§.Lucius,ff.mãdati: quinimò in caſu noſtro intercesſit apertus dolus:quia cõſanguinei iurarũt, ꝙ credebant iſtã donationẽ cedere in utilitatem ipſius dñę Baptiſtę,quibus uero ſimiliter credere debuit, arg.in l.trãſactione,C.de tranſac.ergo iur̃m iſtud eſt remittendum per c.cũ contingat,in fi.& quod ibi no.præal. c.2.de pac.lib.6.Et hanc partem ſatis uidetur ſentire do. Ant.& Pet.de Anch ut dixi, in d.c.cum contingat,ſublato autem iur̃o, nõ uideo quid impediat dictam dñam Baptiſtam petere reſtitutionem in integrũ aduerſus lęſionẽ,cũ ſit adhuc intra tpa in integrum reſtitutionis petendæ,ut l.fi.C.de tempo.in integ.reſt.& hanc ſniam tenuit
8 apertè Bal.in d.l.j.in fi.C.ſi aduer.uen.ubi dicit, † ꝙ cum contractus iuratus poteſt argui de dolo,põt minor prius petere abſolutionem, & poſteà petere reſtitutionem in integrum; quod eſt æquiſſimum, & iuri conſonum; facit optimè.l.ſi ex falſis,C.de tranſac.ubi, non obſtante iur̃o, ſubuenitur dolum paſſo aduerſus contractum. fortius ergo hoc procedit, cum dolus fuit adhibitus contra minorem. Nec moueat quenquam,ꝙ donatio fuerit facta fratri carnali:quia iſta non eſt ſufficiens cauſa donãdi de bonis minoris,arg.in l.cũ plures, & quod ibi no.ff.de admi. tut.& ex iur̃o prius præſtito per conſanguineos patet, ꝙ dicta dña Baptiſta non habebat uoluntatem ſimpliciter donandi,maximè tantam quantitatem.¶Reſtat nunc deſcendere ad quintum,& ultimum,qd̃ erat prius examinãdum.Nã ſi excludatur prætextu ſtatuti à ſucceſſione materna, fruſtra diſcutitur,an donatio posſit impugnari; & profectò ſine alia argumentatione ad partes breuitatis cã puto firmiter dictam dñam Baptiſtam minimè fuiſſe excluſam à ſtatuto prædicto: quia ſtatutum loquitur dè muliere nupta, & dotata à patre &c. Sed dicta do.Baptiſta tempore mortis matris,quo fuit delata ſucceſſio non erat dotata,nec maritata;ergo non habuit in ea locũ dictũ ſtatutũ. cũ.n.ſtatutũ ſit odioſum tanq̃ excludens fœminas à ſucceſſione materna ꝯ.l.maximum uitium, C.de li.præte.debet ſtrictè intelligi; iõ non debet extendi ad caſum, in quo non reperitur qualitas à ſtatuto requiſita ut ĩ c.ſtatutũ,de elec.lib.6. nec debemus recedere a lege cõi,niſi quatenus reperitur in ſtatuto,ut in l.pcipimus,in fi.C.de appel.nec obſtat,ſi dicat̃, ꝙ tunc dicta dña Bapti. eſt dotata,& maritata à patre:quia dico ſtatutũ excludere fœminã,qñ tpe ſucceſſionis reperit̃ maritata, & dotata à patre,&c.non aũt ſufficit,ꝙ poſt hæreditatẽ delatam fuerit maritata & dotata. Nã qualitas appoſita in aliqua oratione intelligit̃ ſm tp̃s uerbi,ad qd̃ refert̃,iuxta theoricam Bar.in l.ex facto, ff.de uul.& pup.in d.l.pcipimus, C.de appel.& per gl.in c.ſtatutũ,in prin.ſuper uerbo, canonicis, in fi.de reſcr.lib.6.Illa aũt uerba ſtatuti, Mulier maritata,& dotata &c.referuntur ad uerbum, ſuccedat. debet ergo eſſe dotata tpe ſucceſsionis, non aũt poſtea unde ſtatutum uoluit excludere à ſucceſſione illam, cui erat prouiſum de marito,& dote,non aũt cui nondũ erat prouiſum, nec uoluit priuare hæreditate iã quæſita, ſed repellere ab acquirenda; & longa eſt differentia inter lucrum non capere, & quæſitum perdere, ut in l.ſi ſponſus. §.maritus,de do.inter ui.& uxo.quinimò ĩ hoc caſu, quo ſtatutũ eſt odioſum, appellatione maritatæ nõ uenit filia deſponſata tñ per uerba de futuro,ut no.doc.in l.nõ ſolũ, C.de bo.quæ lib.per quam l.no.conſuluit do.Pet.de Anch.ut ipſe refert in repe.c.canonũ, ſi ſtatuto cauetur, ꝙ filia maritata non ſuccedat patri una cũ fratribus; non debet uirtute ſtatuti excludi filia deſponſata. debent.n. uerba ſtatuti multum reſtringi, quatenus affert odium, ut no.in l.oẽs populi, ff.de iuſt.& iu.probat̃ in c.cũ dilectus,de conſue & in l.ij.C.de noua. NIC. ABB.

CONSILIVM CVIII.

1 *Differentia nulla eſt inter puberem, & pupillum doli capacem reſpectu obligationis iuramentalis.*
2 *Pupillus doli capax efficaciter obligatur, ſi iurauit ſe operas præſtiturum.*
3 *Iudicis decretum de iure communi non requiritur in pace per pupillum fienda.*

ILlud in effectu de iure quæritur, An pax facta per pupillum,doli tñ capacem, iur̃o uallata cum tutoris authoritate, & ſine iudicis decreto,ualuerit,non obſtante ſtatuto,quo cauet̃,minorẽ non poſſe ſine decreto iudicis ꝯhere. ¶Et primò Chriſti Saluatoris præſidio inuocato, uidetur dicendũ ꝙ nõ: quia cũ pupillus obligetur ad pacẽ ſeruandã, præſertim in caſu noſtro, in quo fuit utriuſq; pœna appoſita, negari non põt,quin dicatur ꝯxiſſe, ut in l.oẽm obligationẽ, ff. de iudi.ubi dr̃,oẽm obligationẽ pre ꝯctu habendam, ut ubicũq; quis obligetur,ꝯhi uideatur &c.ergo ex defectu decreti dicta pax nõ ualuit;& præſertim hoc procedit,ſi teneamus opi.illorũ,qui dixerũt,ꝙ,etiã ceſſante ſtatuto, nõ poteſt tutor authorare ſuper pace per pupillũ fienda, ut no.in l.j.C.de in integ.reſt.mino.ubi per Cy.& Bal.in l.pactũ curatoris, C.de pac.ubi per Bal.& Iac.de Are.& per Spe.in ti.de homi.uer.illud,quaſi uideatur tutor ius pupilli liquidum, & clarum ſine cã remittere contra.l.pſes,C.de tranſac.& l.pactũ curatoris,pall.Sed his nõ obſtantibus,contrarium puto in caſu noſtro ex duplici capite decidendũ.¶Primò ratione iuramenti per pupillũ pſtiti,quod quidem iur̃m facit eũ maiorẽ,& ſupplet oẽm defectũ decreti,ſeu alterius ſolẽnitatis,ut legi.& not ĩ aut̃. ſacr̃a pub.C.ſi aduer.uẽ.& clarius in c.cũ cõtingat,de iureiu.& p Fed.cõſ.260.Nec obſtat, ſi dicatur,ꝙ aut̃.ſacramenta,loquitur in pubere,ſed nos loquimur in pupillo, quem iuramentum non aſtringit, ut ſentit gloſſ.in dicta

1 authẽ.& ſacramẽta,& clarius ibi Bal.& Cy. † quia dico,
ꝙ reſpectu obligationis iuramentalis non eſt differẽtia
inter puberem, & pupillũ doli capacem. ſicut.n.uterque
obligatur ex periurio, ut in c.j.de deli.puc.ita uterque
obligatur ex teſtamento.ſunt enim iſta correlatiua.& ꝙ
pupillus doli capax obligetur ex iuramento, allego gl.
no.& plenam in c.paruuli.22.q.5.& gl.i c.j.de deli.puc.
eſt etiam tex.no.de iure ciuili in l.ſi.§.in eum, ff de lib.
2 cau.ubi habetur,† ꝙ pupillus doli capax efficaciter obli
gatur ſi iurauit ſe operas præſtiturum,adeò, ꝙ etiam fa
ctus pubes poteſt ex illo iuramento conueniri, ut ibi no
tabiliter probatur, & illum tex.notanter ad hoc allega-
uit gl.in d.c.paruuli,& per illum tex.in l.fin.dixit ibi gl.
uolens ſaluare opi.ſuam in auẽ.ſacramenta, ꝙ in contra-
ctu iuramentum pupilli non eſt obligatorium,ſ per dictã
auẽ.ſacramenta: ſed in aliis ſic per d.l.ſi.ſed hæc diſtin-
ctio non probatur.non.n. apparet ratio diuerſitatis quo
ad eum,cui acquiritur primaria obligatio iuramenti,in-
ter unum contractum & alium, præſertim quia largo
modo, ubicũq; quis obligatur, uidetur contrahere, ut
in d.l.omnem obligationem ꝙ autem etiam in contractu
iuramentum obliget pupillum doli capacem,ego allego
tex.apertũ iuncta gl.ij.in c.ex literis.2.de ſpon.ubi iura-
mentũ obligat pupillũ in ꝯtu ſponſaliorum, ubi agitur
de pace ſeruanda, quæ eſt appetenda, & perſuadenda, &
meritoria,ut 90.diſt.per totum,maximè i c.placuit.Præ-
tereà Hoſt.Ioã.An.& cõiter Can.tenẽt in d.c.cũ contin-
gat, ꝙ dicta auẽ.habet locum ẽt in impubere doli capa-
ce,& ibidem Bar.dicens hoc cõiter teneri. vnde prędicta
debet tex.illius auth.ſuppleri,ut idẽ ſit in impubere doli
capace,cũ non ſit hoc nouũ,ut unũ ius per aliud ſuppleat
ut in c.cum expediat,de elec.lib.6.& l.unica,C.de moffi.
do.Supra autem induxi iura canonica & ciuilia,quæ uo-
lunt iuramentum illorum oĩno debere ſaluari. ¶Pôt ex
ſecundo capite dicta pax ſuſtentari, ẽt ſine iuri conſide-
ratione:quia cũ preall.ſtatutũ deuiet à regulis iuris cõis,
quatenus requirit in oĩ contractu minoris debere iudicis
decretum interuenire contra.l.interdũ.§.qui tutelam,ff.
de fur.cũ ſimi.debet intelligi,ut i c.cũ dilectus,de cõſue.
& l.ij.C.de noxa.Debet ergo intelligi de contractu ſtri-
ctè ſumpto.Cõtractus aũt propriè ſumptus,eſt qñ ultro,
citroq; naſcitur obligatio, ut in l.Labeo,ff.de uerb.ſig.
ſed in pace fienda, ſeu facta non propriè naſcitur hincin-
de obligatio: ſed potius eſt quædã reconciliatio, ut no.
Bal.in d.l.pactum curatoris, ſeu quædam iniuriæ remiſ-
ſio,ut in c.ſi illo, & c.ſi is, qui prælatus.23.q.4.& quod
utrobiq; no.ad idem quod no.gl.in c.Adrianus.63.diſt.
hinc uidemus ꝙ iniuria abolet animo abſq; alia obliga-
tione, ut inſti.de iniuriis,in fi.& C.de iniur.l.ſi non con-
uitij.hinc eſt,ꝙ poteſtas poteſt ad pacem compellere par
tes iuxta plenè notata per Bar.in l.congruit, ff.de offi.ꝓ-
ſid.eſt etiam.tex.iuncta gl.in c.placuit.90.diſt.non ergo
fuit mens ſtatuti requirere decretum iudicis ad id,ad qđ
poterat compelli: ſed ſolum uoluit ſtatutum, ne pupil-
lus ſe obligando minueret patrimonium ſuum. Fateor
tñ,ꝙ hoc caſu non ualeat pœnæ ſtipulatio: pax tamẽ re-
manet firma:quia in ſeparabilibus utile non uiciatur per
inutile, ut in regula, utile, de reg.iu.lib 6.cum gl.ſua. &
c.dilectus,primò de præben.ubi caſus. Et hac conſide-
ratione indubitanter dicendum eſt,iuramentum ualuiſ-
ſe per pupillum,doli capacem præſtitum per dictam.l.ſi.
ff.de lib.ca.& dictum c.ex literis. Et hæc opinio commu-
3 nior uidetur,†ut de iure communi non requiratur iudi-
cis decretum in pace per pupillum fienda, ex quo nõ eſt
damnoſa pupillo, ut no.in locis præall. & ſentit Io.An.
in addi.Spec.in §.j.in tit.de homici.in fin.& Iac.de Are.
& Bal.in l.j.C.de in integ.reſti.mino.& in d.l.pactum cu-
ratoris, & apud me hoc eſt indubitatum, arg.in l.pater,
ff.de leg.iij.cum ſimilibus. ¶Concludo ergo ex omnibus
ꝑmiſſis,dictam pacẽ ualere,& tenere,& minimè corrue-
re ex decreti defectu. Et hæc ſufficiãt. NIC. ABB.

CONSILIVM CIX.

1 *Res poteſt uendicari ab eo, qui miſſus eſt in poſſeſsionem cauſa cuſtodiæ.*
2 *Miſſus in poſſeſsionem ex primo decreto, an poſsit rei uendicatione conueniri.*
3 *Dolus non poteſt uerè probari,cum conſiſtat in animo.*
4 *Depoſui apud te ſacculum conſignatum: & tu non reſtituis, uel reſtituis apertum, propter dolum tuum præſumptum in non reſtituendo, uel aperiendo ſtabitur iuramento meo ſuper rebus, quæ ibi dicebantur eſſe.*

IN Chriſti nomine amẽ.Circa factum ſupra
narratũ, & conſultũ fiunt tria de
nouo ſatis bona motiua contra partem Guil.pri
mum, ꝙ cum Petrus conuentus non eſſet poſſeſſor, ſed ſo
lum cuſtos, ſeu detentor, cũ fuiſſet miſſus in poſſeſsionẽ
ex primo decreto in actione perſonali, quo caſu nõ poſ-
ſidet,ut l.is cui,ff.ut in poſſeſsionem lega.& l.ſi finita.§.ſi
quis autem poſſeſsionem, ff.de dam.infe.no.Spe.in tit.de
primo & ſecundo decreto.§ iam de effectu, uer.ſed utrũ
miſſus,& ſequenti,& no.in c.contingit, de dolo & contu.
ergo ꝯ eum non copetebat rei uendicatio, ut no.Inn.in
c.quoniam contra,de proba.¶Secundum motiuum,ꝙ ex
authoritate iudicis interponẽtis ſm decretum in uendi-
catione illarum rerum iſte Petrus excuſatur a dolo, li-
cet uendiderit poſt litem ſibi motam ſuper proprietate
illarum, in quarum poſſeſsionẽ fuerat miſſus authorita-
te alterius iudicis ;ergo nõ potuit aduerſario deferri iu-
ramentũ in litem per no.in l.in actionibus, ff.de in litẽ iu
ran.cum ſi'ibus. ¶Tertium motiuum,quia iurm in litem
eſt deferendum poſt ſententiam, & non ante iuxta no.ꝑ
Bar.in d.l.in actionibus,ff.de in litem iur. In caſu aũt ꝓdi
cto fuit iurm delatum ante ſñiam ; ergo nunc in ea cauſa
appellationis eſt pronuntiandum,bene appellatũ,& ma-
le iudicatum.Et quãquàm hæc motiua exquiſita uidean
tur ; ſi tamen omnia in hoc negotio geſta ponderẽtur, ac
iura in hac materia loquentia, minimè caſui noſtro ob-
ſtant.Et primò ad primum dico,ꝙ tex.in l.officium, in fi.
ff.de rei uen.apertè probat contrariũ.dicit.n.limitando,
uel corrigendo dictũ Pegaſij præcedens,ꝙ ab oĩbus, qui
detinent,& habent reſtituendi facultatem,poteſt res uen
dicari,& ipſe Bar.iuris ciuilis illuminator hoc apertiſſi-
mè uoluit, ẽt in caſu noſtro, ita intelligendo illã.l.quod
patet ex ſuo ſummario,ſummat.n.per hæc uerba, ꝙ hæc
ſcilicet rei uendicatio detur ꝯ eum,qui poſſidet, uel poſ
ſeſsionem cauſa cuſtodię, uel aliter detinet.Hęc ſunt for
maliter uerba Bar.hoc idem uoluit apertè Hoſt.in c.cõ
tingit, de dolo & contuma.in fi.& cũ eo trãſit Io.An.re-
1 citando dicens†ꝙ ab eo qui eſt miſſus in poſſeſsionem cã
cuſtodiæ,pôt res uendicari. Fateor tñ, ꝙ Inn.in caſu nro
aliud ſenſiſſe uidetur in d.c.qm contra. Sed profectò, ſi
bene ponderetur, aliud non ſenſit. Nam in terminis nris
Inn.tetigit qõnem iſtam in §.ꝙ ſi ſuper,in uerbo, poſſeſ-
2 ſionem,ubi tacitè quærit, †An miſſus in poſſeſsionem ex
primo decreto poſsit rei uendicatione conueniri, & re-
fert contrarias opĩniones.Nam quidam tenuerunt,quòd
poſsit: quia facultatem reſtituendi habet per l.officiũ,ff.
de rei uend.præall. ſed ipſe ſentit contrarium motus hac
ratione: quia facultatem reſtituendi non habet, quia tñ
cuſtodit,& tãquam cuſtos eſt nõnunquam detentor; & ita
etiam tranſit Spec. recitando Inn.in tit.de primo & ſecũ-
do decreto.§.iam in effectu,uerſi. ſed nunquid miſſus, in
fine: ſed diligenter eſt ponderanda ratio Inn. fuit.n.mo-
tus: quia regulariter paſſus miſsionem in actione perſo-
nali non expellitur de poſſeſſione, etiam naturali,ſed re
manet in poſſeſſione,& miſſus ſolùm habet cuſtodiam,ne
ille dilapidet,& ut tędio affectus,pareat iudici, ut in d.l.
is cui,& no.Spec.clarius in d.§. ſed nunquid miſſus, & ſe.
Sed tamen in caſu noſtro ceſſat hæc ratio: quia ille Pe-
trus miſſus in poſſeſſionem habebat liberam detentionẽ:
quia iudex ita decreuit propter abſentiam rei contuma-
cis; meritò ceſſat dictum Inn.ut in l.cum pater.§.dulciſſi
mis,ff.de leg.ij. Et iõ ſoluendo,& concordando has opin.
pôt dici, ꝙ aut miſſus in poſſeſſionem, nõ habet liberam
detentationem, ſed tñ cuſtodiam ; & tunc procedit dictũ
Inn.& Spec. ceſſat.n tunc ratio.l.officium, in fi. quia iſte
nõ habet facultatem rei reſtituendæ, iõ non poteſt ab eo
res uendicari. Aut habet liberam detentionem, ut habe
bat iſte Petrus in caſu noſtro;& tunc cõueniri pôt rei uẽ-
dicatione: quia pôt reſtituere, quod ipſe habet; & idem
dicendum in aliis detentatoribus,ut in depoſitariis & ſi-
milib. & ita concordando tenuit do.Ant.de But. ſolẽnis
doctor i c.examinata,de iud. Et ſentit in d.c.qm cõtra.§.
ꝙ ſi ſuper,ut lit.non conte. Fatendum eſt tñ,ꝙ ille,q de-
tinet nomine alieno,poterit,ſi vult,euitare iudicium no
minando dñm in iudicio iuxta beneficium.l.ij. C.ubi in
rem actio. & d.§.ꝙ ſi ſuper rebus. ¶Ex his clariſſimè in-
fertur ad deciſionem ſecũdi motiui,cùm.n.dictus Petrus
poſsit conueniri,ſequitur ꝙ non debebat, pendente lite,
alienare illas res;quod cum fecerit,præſumitur in dolo,
& hæc præſumptio doli probatur iure:quia,ex quo mer-
catus eſt contra legem, præſumitur in dolo, ut in l.quẽ-
admodum,C.de agri.& cenſi.lib.11.& in regula,qui ꝯ iu
ra,de reg.iu.lib.6. no.Bar.in l.ſed & ſi.§.ſcire, ff.de peti.
hære.nec excuſat eum authoritas iudicis: quia iudicẽ cir
cũuenit ꝑ obreptionem malicioſè ſubticendo litem ſuꝑ
illis rebus pendere ; meritò præſumitur in dolo,arg.in c.
cum dilecta, & quod ibi no. & c.ſuper literis, de reſcr. &
l.ſi quis obrepſerit,ff de falſis, & quod ibi no. Bar.in l.iu-
3 ſtè poſſidet,ff.de acq.poſſ. † dolus aũt non pôt uere pro-
bari, cum conſiſtat in animo: ſed ꝓbatur ex coniecturis,
ut in l.dolum,C de dolo, & in c.ij.de renũ:lib.6. Conie-
cturæ aũt,hic ſunt ſufficientes,& à iure approbatæ: tũ q a
uendidit ꝯ legem:tũ quia obrepſit iudici: tũ quia in prin-
cipio litis negauit illa bona detinere; & tñ poſteà, autho
ritate iudicis circũuenta,illa uendidit; ad hoc.l.pen.ff.de
rei uen. & in auẽ. item poſſeſſor,C.qui potio.in pig.hab.
Ad tertium & ult.reſpondeo,ꝙ iuramentũ in litem qñq;
defertur propter contumaciam in nõ parendo iudici; &
tunc defertur poſt ſentẽtiam iuxta.l.qui reſtituere, ff.de
rei uen. Qñq; defertur in locum probationis:quia ꝓpter
dolum aduerſarij redditur probatio difficilis;& tunc cùm
ſuccedat iuramentum loco probõnis, defertur ante ſen-
tentiam,& poſteà ſequitur condẽnatio,ut probatur in c.
ſi.ꝙ met.cau.ubi tex.apertus; & ideò dixit ibi Inn. & ſe-
4 quitur Bart. in d.l.in actionibus, † ꝙ ſi depoſui apud te
ſacculum ſignatum,& tu non reſtituis: uel reſtituis aper-
tum, ꝙ propter dolum tuum præſumptum in non reſti-
tuendo, uel aperiendo ſtabitur iuramento meo ſuper re
bus,quæ ibi dicebantur eſſe. Ita in propoſito propter do
loſam alienationem iſtius fuit Guidoni reddita probatio
dominij illarum rerum difficilis; meritò potuit ſibi de-
ferri iuramentum in litem,ut in l.iij ff.ad exhib.& poſteà
ſequitur condẽnatio,ut d.c.ſi.qđ me.cã. NIC. ABB.

CONSILIVM CX.

1 *Verba, uidetur, &, placebit, ſapiunt arbitrium boni uiri.*
2 *Teſtator ſi dixerit, extremam uoluntatem meam tuæ diſpoſitioni committo, uidetur decedere teſtatus ad pias cauſas.*
3 *Epiſcopus non recipit quartam à locis exemptis.*
4 *Diſpoſitum ab executore, ſeu fideicommiſſario uidetur diſpoſitum a teſtatore.*

IN cauſa hoſpitalis S. Catharinæ de Tuderto
quo ad ualiditatem donationis ſibi
factæ per Iacobum Abramutij de bonis quõdam
Iacobi Maſſanutij quatuor ſunt, Chriſti nomine inuoca-
to, examinanda. ¶Primum, an dictus Iac. Abramutij po-
tuerit bona illius Iac.Maſſanutij teſtatoris tanquam ſibi
delata retinere: an uerò teneatur illa diſtribuere ꝓ aĩa
teſtatoris. ¶Secundum,præſuppoſito ꝙ illa diſpẽſare eſ-
ſet obligatus, an potuerit ſolus de illis bonis diſponere,
cum in teſtõ fuerint tres deputati,quorum duo uita fun-
cti ſunt ante illorum bonorum diſpenſationem.¶Tertiũ,
poſito ꝙ ſolus potuerit, utrum ualuerit illa bona dare
dicto hoſpitali poſt annum à tempore,quo debebat dicta
diſtributio fieri. ¶Quartum, ſi tenetur, ꝙ lapſus anni nõ
fuerit impedimento,an ſaltem ꝑꝑ litigium, ſeu ꝓceſſum
domini epi Tuder. dictæ donationis ualiditas impediat.
Quo ad primum breuiter dico, ꝙ illa bona non fuerunt
purè delata d.Iacobo,& aliis collegis, de quibus in teſta
mento, ſed fuerunt electi,& deputati per teſtatorem tã-
quam u'es fideicõmiſſarij ad diſpenſandum illa bona ad
pias cauſas. Hoc clarè probant uerba teſtatoris,quę talia
fuerunt, uidelicet, Reſiduum aũt hæreditatis, & bonorũ
meorum, dicta condõne adueniente, remiſi, & reliqui in
conſcientia dominę Lucretiæ,& do.Perinæ,& Iac.Abra-
mutij, qui de dicto reſiduo diſponant, & faciãt quicquid
eis uidebitur,& placebit;faciẽs eos in prædictis ſuos u'es
fideicõmiſſarios, &c. Primò.n.ponderanda ſunt illa uer-
ba: Reliquit in conſcientia &c. Non.n.reliquit eis bona
ſimpliciter, ſed in conſcientia, quaſi aggrauãdo illorum
conſcientiam; ad hoc quod no.in c.ſtatutum.§ aſſeſſorẽ,
iuncta gl.de reſcr.lib.6. iuncto eo,quod no gl.in cle.j.de
iure patr.in uerbo,oneramus. Secundò faciunt illa uer-
ba: Diſponant,& faciant,ut eis uidebitur,& placebit. Nã
1 illa † uerba, uidebitur,&,placebit,ſapiunt arbitrium bo
ni uiri, ut in l.fideicõmiſſa.§.quãquam,ff.de leg.iij. & in
l.Thais.§ ſororem,ff.de fideicõ.lib. no.gl.in c.ij.de cor-
po.uit.in uerbo, uiſum. no.Bar.in extraua.ad reprimen-
dum.l.alio,ff.de ali.& cib.leg. Prætereà qđ opus eſt alia
interpretatione, cùm poſteà teſtator in fine uerborũ ex-
preſsè dixerit, ꝙ illos faciebat ſuos u'es fideicommiſſa-
rios. cõmiſit ergo fidei illorum,ut illa bona diſtribuerẽt
arbitrio boni uiri; & in dubio debet intelligi, ſ.ad pias
cauſas; quia bonus uir ſic debet arbitrari, niſi per rõnes
legitimas oſtenderet contrarium. Et pro hoc intellectu
uidetur tex.ſm eõem lectu.in c.cum tibi,de teſta.ubi de-
2 ciditur, † ꝙ ſi quis dixerit extremam uoluntatem meam
tuæ diſpoſitioni cõmitto, uidetur decedere teſtatus ad
pias cauſas; fortius ergo hoc dicendum in caſu noſtro, in
quo teſtator uſus eſt uerbis clarioribus. hoc etiã uoluit
Bar.& Bal.in l.j.C.de ſacroſ.eccl. ubi Bar.plus dixit, ui-
delicet, ꝙ ſi quid relinquitur arbitrio alterius ſimpl'r,
nec dicatur ad quid, ꝙ in dubio intelligitur ad pias cau-
ſas per dictum c.cùm tibi:ſecus ſm eum,ſi diceret ad uo-

luntatem talis,nec exprimeret ad pias cauſas : quia tunc
per illud uerbum, ad uolũtatem, uidetur relinquere in
libera uoluntate illius,ut in d.§.quãquam. Et hoc eſt in-
dubitanter tenendum. Quare circa primum concludo,di
ctum Iacobum in effectu fuiſſe deputatum tanquam mi-
niſtrum & diſpenſatorem illorum bonorum ad pias cau-
ſas. ¶Ad ſecundum dubium, an potuerit ſolus illa bona
diſpenſare, ſeu dare hoſpitali; & credo ꝙ ſic : quia cũ iſti
fuerint,ut dixi,in effectu executores, & miniſtri dicti te-
ſtamenti,aliis collegis mortuis,& ſic non ualentibus ad-
implere uolũtatem defuncti,potuit ſolus exequi per c.ij.
§.j.de teſta lib.6. uidetur de mente Bar.in l.j.§.ſi plures,
ff.de exercito. in uer. ut igitur liqueat materiam, in fi.
facit,quod ponit Fed.de Sen.in ſuis conſiliis conſi.65. in-
ducitur.n.illud ſpeciale, ne uoluntas defuncti impediat,
ut ibi dicit. Et hoc de ſecundo dubio. ¶Quo ad tertium.
An potuerit dictus Iac.dicta bona dare hoſpitali poſt an
num à tẽpore exiſtentis condõnis appoſitæ in teſtõ,Vide-
tur primò ꝙ non:quia licet à iure detur annus ad exequẽ
dam uoluntatem defuncti à tẽpore monitionis fiendæ ꝑ
ſuperiorem, ut in c.nos quidem, de teſta. & in auth.hoc
amplius,C de fideic.lib.Tñ conſtitutio epi diœceſani mo
net,& ſtatuit annum à die diſtributionis fiendæ.certũ eſt
epm potuiſſe hoc facere:quia põt adiuuare canonem,im-
ponendo pœnam, & grauando factum, ut no.gl.in cle.ne
Romani,de elec.per Io.An.in c.ſi.de offi.arch. uidet tex.
in c.ij.de conſti.lib.6.& in terminis noſtris ſentit Fed.de
Sen.in ſuis cõſiliis conſi.124. ¶Sed, his non obſtan. puto
de iure contrariũ dicendũ in caſu noſtro. Moueor prin-
cipaliter: quia,ut prædixi, de iure cõmuni non eſt dictus
Iacobus priuatus poteſtate adimplendi uoluntatem de-
functi per lapſum anni, niſi lapſus fuerit poſt monitionẽ
ſibi factam, ut ſuprà dixi ; quod non contingit hic. Nec
obſtat cõſtitutio ſynodalis. illa.n.procedit quo ad nudos
executores teſtamentarios ; ſed dictus Iac.nõ erat nudus
executor,ſed nudus miniſter: imò habebat poteſtatẽ eli-
gendi pauperes,uel loca pia. Fuit.n.hoc relictum ſuæ cõ-
ſciẽtiæ,ut faceret,ſicut ſibi uideretur,& placeret.ſed cer
tum eſt,ꝙ qñ quis habet electionem,non currit ilicò an-
nus: ſed oportet,ꝙ prius conſtituatur in mora per inter-
pellationem,ut eſt tex.no.in l.cùm quidam,ff.de leg.ij.&
per illũ tex.hoc expreſsè firmauit ibi Bar.in caſu noſtro,
dicens per illum tex.ſe in facto reſpõdiſſe, ꝙ licet in con
ſtitutione epali caueatur, ꝙ executores ultimarum uo-
luntatum debeant exequi intra annum: aliàs executio ad
epm trãsfertur : tñ, ſi teſtator reliquit mille illis paupe-
ribus,quos talis eligeret, quãquam ille intra annum non
elegerit; non tñ per hoc poteſtas fuit deuoluta ad epm ;
quia certum eſt , ꝙ de iure cõmuni poteſtas non deuol-
uitur ipſo facto per lapſum anni ad epm,ut patet ex præ
dictis,nec ex forma conſtitutionis:quia conſtitutio dicit,
ꝙ executores debeãt exequi intra annũ. Sed iſte, de quo
quæritur, non eſt executor, quod patet ex eo, quia inter
eum,qui declarat,& eũ,qui habet executionem,eſt dña.
Nam iudex dicitur ille,qui declarat,& ſententiat;execu-
tor uerò dicitur ille, qui habet nudum miniſteriũ, ut in
l.executorem,C.de execu.rei iud. Iſte aũt qui habet ele-
ctionem,non debet dici executor: quia non habebat nu-
dum miniſterium in ſoluẽdo,quod tranſit ad epm ex ſua
conſtitutione, ſed ius eligendi cauſam piam ; & in hoc nõ
põt dici executor, ſed elector. hoc uoluit in effectu bel-
liſſimè Bar.in d.l.cum quidam, & ſequitur Pet.de Anch.
in d.c.nos quidem, de teſta. fortius ergo hoc dicendum
in caſu noſtro, in quo dictus Iac.habebat maiorem po-
teſtatem, ꝗ ille in exẽplo Bart.quia ille habebat eligere
pauperes. iſte uerò poterat eligere quãlibet cauſam piã;
ad hoc,quod no.Bar. in d.l.cùm quidã, & quod no.in d.c.
cum tibi. Fuerunt.n.illa bona relicta conſcientiæ ſuæ, ut
diſponeret, & faceret quicquid ſibi uideretur, & place-
ret &c. debuit ergo prius requiri,& interpellari per epi-
ſcopum,ut de illis diſponeret,& eo nolente,uel differen-
te,potuiſſet epiſcopus diſponere; quod hic minimè factũ
extitit ; ergo poteſtas remanſit penes dictum Iaco. lapſu
anni non obſtante. Et hoc de tertio. ¶Reſtat examinare
quartum dubium,an propter litigium pendens impediri
debeat dicta donatio;& uidetur ꝙ ſic:quia bona illa erãt
effecta litigioſa propter conuentionem epi: ſed bona liti
gioſa alienari non poſſunt, etiam in eccleſiam,ut in c.ec-
cleſia,ut lit.pen.& in authen.litigioſa,C.de litig. ¶Sed in
contrarium ſe habet ueritas:quia inter epiſcopum, & iſtũ
Iacobum non contẽdebatur de dominio illorum bono-
rum.Non enim dicebat epiſcopus,illorum dominiũ per-
tinere ad ſe,ſed de alio iure extrinſeco contẽdebatur,ui
delicet de poteſtate illa bona diſpẽſandi;quo caſu nemo
dicet illa bona effici litigioſa, ut legitur, & not. in dicta
auth.litigioſa,& per Bart.in l.lite,C.eo.& per Inno.in c.
cum M.de conſti.præſertim cum hic non interueniſſet li
tis conteſtatio,imò nec citatio ſuper conuentione fiendã
quia epiſcopus ſolùm priuauit ſine aliqua cauſæ cogni-
tione dictum Iacobum à dicta poteſtate diſpenſandi, ſeu
illum denuntiauit priuatũ,& ſibi mandauit,ut de cætero
de illa ſe non impediret cui quidem præcepto non tene-
batur dictus Iacobus obedire tanquàm iniuſto notoriè,
& contra ius,ut in regula,ea quæ ſunt à iudice , de regu.
iur.lib.6.& per Inn.in c.ad aures,de temp.ordi.& in c.in-
quiſitioni,de ſen.excom.& per glo.xj.q.iij.in ſumma.cum
ſimilibus. Et poſſet hic addi quintũ dubium, an de dictis
bonis debeat epiſcopus habere quartam ; & dico quòd
non: quia hoſpitale dicitur exemptum à iuriſdictione epi
3 ſcopi, † & à locis exemptis epiſcopus non recipit quartã,
ut communiter tenetur per doc.in c.officij,de teſta.loq-
tur Fed.de Senis in conſilijs ſuis conſi.96. & Bald. in l.ſi
quis ad declinandam,C.de epi.& cle.facit quod legitur,
& notatur in cle.dudum,de ſepul.iuncta gloſſ. in uerbo,
quarta. Nec obſtat,ſi dicatur,ꝙ non teſtator,ſed Iacobus
4 prædictus elegit dictum hoſpitale. Hoc.n.nõ obſtat: † qa
quod diſponitur ab executore, ſeu fideicõmiſſario,uide-
tur diſpoſitum à teſtatore tanquã à cauſa efficienti, & à
fideicõmiſſario tanquam ab organo ; & ſic in terminis no
ſtris firmat Bar.in l.vnum ex familia,ff.de leg.ij. per illũ
tex.qui optimè facit, & Bal.in l.ſi quis ad declinandam,
C.de epiſc.& cle. facit tex.in cle.dudum,de ſepul.in §.ue
rum,iuncta gl.in uerbo,indirectè. Et hęc ſuffi. NI. AB.

CONSILIVM CXI.

1 *Monialis dicitur nupta non propriè, ſed fictè.* 3.
2 *Cognoſcens monialem poteſt de adulterio accuſari.*
3 *Pater quicquid offert monaſterio tempore ingreſſus filiæ, debet computari ad inſtar dotis in legitimam ipſius filiæ.*
4 *Correctio iurium non debet induci per ſimilitudinem rationis.*
5 *Princeps quando intendit, ut reſpectu deciſionis, conſtitutio extendatur ad pendentia, ſemper de eis facit mentionem.*
6 *Poſſibilitas reſpectu dotis conſideratur ex tribus.*

SAluatoris Ieſu Chriſti eiuſque piiſſimæ matris prę
ſidio humiliter inuocato . In cauſa Catharinæ
monialis,ſeu monaſterij ex una parte petentis tria ſunt
examinãda. Primũ,an dicta Catharina excludatur à ſuc-
ceſſione paterna uigore ſtatuti municipalis,dictãtis,ꝙ mu
lier nupta,& dotata nõ ſuccedat , extãtibus maſculis, &c.
¶Sedm,ſi ex iſto capite nõ excludat,an poſſit excludi ui-
gore alterius ſtatuti,qđ emanauit lite ſuꝑ iſta ſucceſſiõe
pẽdẽte,quo iter cætera diſponit,ut ingreſſa monaſteriũ,
nõ poſſit aliqd petere in hẽditate paterna &c. extãtibus fi
lijs maſculis,ſemper ſaluo quòd liceat ipſis parentibus re
linquere,prout eis uidebitur,& placebit: cui quidem ſta-
tuto fuit adiecta clauſula,& hoc habeat locũ in præſenti
bus,præteritis,& futuris. ¶Tertiũ,ſi dictæ Catharinæ non
obſtat dictũ ſtatutũ,quæritur,quãta portio in dicta hære
ditate ſibi debeatur. ¶Circa primum uidetur dictam Ca-
1 tharinam excludi tanquàm nuptam, & dotatam † ex quo
enim fuit monialis effecta,dicitur Deo nupta,ut in c.quæ
Chriſto ſpecialiter nubunt 27.q.j.hinc dixit glo.notabili
2 ter in c.uirginibus,eadẽ cauſa , & q. † ꝙ cognoſcens mo-
nialẽ,põt de adulterio accuſari:quia ſponſam alterius co
gnouit.item dicitur dotata,quia in ingreſſu ſuo pater de
dit monaſterio florenos centum,& uulgariter dicitur da-
ri pro dote ipſius ingredientis.hinc dixit Barto.in d.l.j.§.
ſi parens,ff.ſi quis à pa.fue.manumiſſ.& ſequitur Bal.in l.
3 qm nouella,C.de inof.te.dicens† quòd quicquid pater of
fert monaſterio tempore ingreſſus filiæ . debet computa-
ri ad inſtar dotis in legitimam ipſius filiæ : quia ſuccedit
loco dotis.Sed his non obſtantibus , contrarium dico de
iure procedere:quia monialis non dicitur propriè nupta
ſed fictè,& ſimilitudinarie,argu.in c.j.27.q.j.imò fingitur
mortua.16.q.j.c.placuit.certumque eſt, quòd diſpoſitum
in caſu uero,non habet locum in caſu ficto , præſertim in
ſtatuto,ut eſt tex.in l.3.§.hæc autem uerba,ff de neg.geſt.
& qđ legitur & notatur in c.in noſtra,de iniu. firmat Bar.
in l.omnes populi,ff.de iuſt.& iure,in repetitione , & per
maximè hoc dicendum in caſu noſtro , in quo ſtatutũ cor
rigit ius ciuile in eo,quod excludit fœminam maritatam
& dotatam à ſucceſſione paterna,extantibus maſculis,cõ-
tra l.maximum uitium,C.de lib.præte.authen. in ſucceſ-
ſione,C.de ſuis & legi.ideò debet reſtringi , & intelligi in
proprijs terminis : quinimò debet impropriari , ſi recto
mõ fieri põt,ut minus,quã fieri poſſit,corrigat ius cõe,ut
ĩ c.cũ dilectus,de cõſu.& in l. ij.C. de noxa. cũ ſimi. facit
qđ no.idem Bar.in aũt.quas actiones,C.de ſac.ſan.eccle.
4 ubi uoluit † ꝙ per ſimilitudinem rõnis non debet induci
iuriũ correctio;& idem uoluit gl.in c.indemnitatibus, de
elec.lib.vj.in uerbo confirmetur. Nec eſt omnimodò eadẽ
ratio in utroque caſu;& hoc dico,ut ſatisfiat motiuis Bal.
in d.aũt.quas actiones. ¶Cõcludo hic breuiter,dictam Ca
tharinam non excludendam à ſucceſſione paterna ex capi
te illius ſtatuti,cùm non ſit propriè nupta,& maritata:ſta
tutum uerò loquitur per iſtas duas qualitates , ad hoc ut
fœminæ excludantur per maſculum;quibus deficientibus,
ceſſat ſtatutum,arg.in c.ſi.de reſti.ſpo.& l.præcipimus , &
quod ibi nota.C.de appel.& hæc de primo dubio. ¶Venio
nunc ad ſm,an excludatur prætextu alterius ſtatuti;& ꝓ-
fectò in caſu noſtro ſtatutum nihil ualet, quia non potuit
præiudicare mulieribus , quæ iam intrauerant monaſte-
rium tempore ſtatuti,ut erat iſta Catharina,quæ non ſo-
lum intrauerat,ſed etiam adiuerat hæreditatem paternã,
ut uoluit Bar.in l.ſi.C.de pac.& Bal.in l.deo nobis, C. de
epi.& cle.imò reſpectu earum, quæ poſteà ingreſſæ fuerũt
poteſt dubitari,an ualuerit ſtatutum,ut no.in iuribus præ
al.dixi in c.quod clericis, de fo. comp. in additione:& fa-
cit ad prædicta quod no Ioan.An.in regula,ſine culpa,de
reg.iu.lib.6.in Mercu.ubi generaliter uult , ſtatutum non
extendi ad perſonas eccleſiaſticas,ſi uinculũ ineſt poſt cle
ricatum,ſeu religionem,ut in c.cum M.Ferra.& c. eccle-
ſia,de conſti.& in c.bene quidem.96. diſt. cum ſimilibus .
Fruſtra ergò quæritur,an excludatur per dictum ſtatutũ.
Sed præſuppoſita ſine ueritatis præiudicio ualiditate ſta
tuti,nunquid obſtet,dictæ Catharinæ,uel impediat iudi-
cem ius reddere metu pœnæ ibi pręfixæ? Et primò uř ꝙ ſic
per illam clauſulam ſtatuto adiectam,uidelicet : Et hoc
habeat locum in præſentibus,præteritis & futuris &c. Pẽ
dentia.n.includuntur ſub aliquo illorum triũ præſentiũ,
præteritorũ,aut futurorũ:ſtatutum uerò extenditur ad ꝓ
terita,cũ de eis expreſsè cauetur,ut in l.leges & conſtitu
tiones,C.de legi.& in c.ſi.de conſt. Præterea ſtatutũ dicit
ꝙ non poſſit aliquid petere:ſed ſtando in iudicio, ſemper
petit,& perſiſtit in petitione ſua,ut in c.ſi diligenti,de fo.
compe.ergo &c.Sed contrarium puto ego uerũ,ſaltem in
caſu noſtro.Primo,quia pendentia iam in iudicio habent
naturam ſeparatam à præteritis,& præſentibus nondum
in iudicium deductis:quia imperator expreſſe uoluit , ꝙ
pendentia nõ deberẽt decidi ſm leges ſuperuenientes ſed
ſm leges anteriores,ut eſt tex.in auth.in medio litis non
fier.ſac.for.licet ſecus uideatur quo ad ordinaria iudicij
reſpectu,actuum futurorum iuxta no.per glo.in c. licet ca
non, de elect.lib.6.& in cle.diſpendioſam , de iudi. hinc
5 eſt † ꝙ ubi princeps intendit,ut reſpectu deciſionis conſti
tutio extendatur ad pendentia , ſemper de eis facit men-
tionem,ut patet in d.cle.diſpendioſam, in ſi. de iud. & in
cle.j in ſi.de ſequeſtr.poſ.& fruc.& de re iudi.cle.j.de ſen.
excom.c.1 .cum ſimi. Hanc opinionem expreſsè firmauit
Bar. in l.omnes populi,ff.de iuſti.& iure,in repetitione,in
uer.ſecũdo quæritur,utrum poſtquam ſtatutũ;ubi firmat,
quòd licet illa clauſula apponatur in ſtatuto,& extenda-
tur ad præterita,&c.ꝙ nunquàm extenditur ad pendentia
id eſt in iudicium deducta per tex:dictæ auth.ut cũ. de ap
pel.cog.& allegat ẽt glo.ibi poſitam , & præſertim dicit
hoc ꝓcedere in ſtatutis,& reformationibus ciuitatũ,quas
canes curiarum,& deuoratores omnium communium fie-
ri faciunt pro libito uolũtatis. Et hanc opinionem etiam
ſequitur do.Anto.de Bu.in c.ſi.de conſtitu.in ſi. quinimo
plus uoluit belliſſimè Bar.in l.ſancimus,C.de ſac.ſan.ec-
cle.in ſi.dicit enim, quòd ſtatutum ciuitatis nullo modo
extenditur ad pendentia , etiam ſi de eis caueretur in ſta-
tuto:quia imperator expreſsè inhibet in d.auth. licet ſe-
cus ſit in ſtatuto imperatoris,quando expreſsè hoc diſpo
nit.Præterea hæc opinio eſt omnino amplectenda,ſaltem
in caſu noſtro,cùm ſtatutum illud ſit ualde odioſum, & ꝯ
religionẽ,& omnia iura mundi;ergo reſtringendũ,quan-
tum fieri poteſt ut minus preiudicet iuri cõi ut in d.c.cum
dilectus,& in d.l.ij.de noxa.& ſic non debet cõcernere pẽ
dentia,ex quo de illis expreſſam non facit mentionem,ut
in regula,odia reſtringi,de regu.iu.lib.6.Item ex alio ca-
pite dictũ ſtatutum non debet ad negotiũ iſtud extendi :
quia in ſtatuto dř,ꝙ ingreſſa monaſterium, non poſſit ali
quid petere in ſucceſſione paterna &c.ſed dicta Cathari-
na iam petierat tempore edicti ſtatuti , cum expoſuerat
querimoniam;& quod plus eſt, fuerat lis conteſtata,ut in
l.ſi decem cũ petiero,ff.de uerb.obl.& in l.non amplius,ff.
rem ra.habe.& quod ibi not.Bar.cũ ergo illud ſtatutũ lo-
quatur per uerba de præſenti , uidelicet quod non poſſit
petere,& ſit contra ius,& iuris alterius præiudicatiuum,
non debet extendi ad ea , quæ iam tunc petierat,arg.in l.
cum lex,& quod ibi not.ff.de legi.& in l leges & conſtitu-
tiones,C.eodem titu. ¶Item & ex alio,& tertio capite ſta
tutũ non debet extendi ad dictã Catharinam:quia ſtatu-
tum illud loquitur qñ parentes dant filiabus tempore in
greſſus,quod eis poſſibile etiam eſt, ut patet in prœ.il-
lius ſtatuti.debet enim in intellectu ſtatuti cõſiderari ra-

tio,quæ ponitur ipſius procemio, ut in l.fi.ff.de hære.in-
6 ſti.no. Bar.in l.liberorũ,ff.de uerb.ſig.† Poſſibilitas autẽ reſpectu dotis conſideratur ex tribus,uidelicet ex dignitate, ſeu perſonarũ conditione, ex facultatibus, & numero liberorum, ut eſt tex.in l.ſi filiæ,ff.de leg.ij.facit.l.cũ poſt.§.ſi gener,ff.de iure dot.ſed cum pater dictæ Catherinæ eſſet ditiſſimus in ſubſtantia,& nõ haberet niſi quatuor liberos, quorũ tres erant fœminæ; non uidetur dediſſe.d.Catha.quod ſibi poſſibile erat dando 100 florenos dũtaxat;meritò dictum ſtatutum non debet extendi, ẽt ex hoc capite ad dictam Catharinã,cum in ea ceſſaret ratio ſtatuti. Et præſertim prædicta procedunt, habito reſpectu,ꝙ dicta Catharina iã adiuerat hẽditatẽ, ſaltem aĩo petendi in iudicio partem ſibi debitã tempore, quo emanauit dictum ſtatutum;unde non eſt ueroſimile,ꝙ ſtatutum uoluerit priuare dictam Catherinã, ſeu monaſteriũ iure iam quæſito, & incorporato monaſterio, cũ per aditionẽ hẽditatis ſit dñium iam quæſitum hæredi maximè ſuo, ut in l.cũ hæredes,ff.de acqui.poſſ. & in l.in ſuis, ff.de lib.& poſth.cũ ſimilibus, cũ princeps non poſſit hoc facere, ut no.Inn.in c.quæ in eccleſiarũ, de conſti.& Bar. in l.fi.C.ſi ꝯ ius uel uti.pub. & Cy in l.præſcriptione,C. de præci.impe.offe. ſtatutum aũt debet ſemper in dubio reſtringi,ut non extendatur ad caſum impoſſibilem, ut ĩ c.à nobis, de ſen.exc. & in c.ij.de conſti.lib.6. facit quod no.Io.An.in c.fi.de immu.eccl.lib.6.& Bar.in l.filiusfa.§. diui,ff.de leg.j.ubi concludit, ꝙ ſtatutũ,quo cauetur, ut quis non audeat uendere, ſeu donare rem immobilẽ non ſubiecto iuriſdictioni, ſtatutũ non extenditur ad eccleſias: quia eſſet ꝯ libertatẽ eccleſiaſticam,cũ ex priuilegio principis quis poſſit libere donare, & uendere eccleſiis, & his ſine traditione acquiritur dñium,ut illud,& l.fi.C. de ſacroſ.eccl. & ſic non debet ſtatutum per uerba generalia extendi ad caſum illicitũ; facit optimè.c.j.de iureiu.lib.6. ita dicimus in propoſito,ꝙ cum in dicto ſtatuto nõ fiat mẽtio de his, qui iam tpe ſtatuti hereditatem adiuerant,non debet ad illas ẽt de facto extendi. nec obſtat illa clauſula,ut habeant locum in præteritis &c. quia põt intelligi de his,qui iam intrauerãt:non tñ deceſſerant parentes,& ſic nullum ius de præſenti habebant in bonis, ut in l.ij.§.ſi impuberem,ff.de colla.bono.no.Bar.in aut.ingreſſi,C.de ſacroſ.eccl.cum ſimilibus. reſtringitur.n.tãtum,quantum fieri poteſt,ut in d.c.cum dilectus, cũ ſimili. Et hæc eſt optima conſideratio. ¶ Ex his oĩbus concludo ad ſecundum,ꝙ uerba dicti ſtatuti dictam Catharinã non cõprehendunt;& per conſequens poſſunt rectores, & alij iudices ciuitatis Senarum impunè in hoc caſu iuriſdictionem exercere, & ius reddere dictæ Catherinæ, ſeu monaſterio ex ſua perſona petenti, quod admitti debet ad petendum,ẽt mortua dicta Catharina, cũ oĩa iura trãſiuerant in monaſterium iuxta no.per Inn.& alios in c.in præſentia, de proba.& Bar.in l.j.ff.de uul.& pup.& gl.19. q.ult.c.ſi qua mulier. ¶ Venio nunc ad tertium, & ultimum, quanta,ſ.portio debeatur monaſterio ex perſona dictæ Catherinæ. Et breuiter non inſtando, dico, ꝙ aut pater non facit teſtamentum;& debet habere tãtam,quãtam quilibet ex filiis maſculis uel fœminis. non.n.diminuit in aliquo ius ſuũ per ingreſſum monaſterij ut in l. Deo nobis, C.de epiſ.& cle. & ĩ aut.ingreſſi, & qđ ibi no. C.de ſacroſ.eccl.& in d.c.in pręſentia,cũ ibi no.nec de iure cõi eſt hodie differentia inter maſculum & fœminam: ſed ſuccedũt oẽs æqualr, ut in aut.de here.quę ab inteſt. deſe.§.j.Nec uirtute ſtatutorum põt excludi per ea, q.s. dixi in 1.& 2 q.& ſic debet habere tertiam partem totius hæreditatis, cũ eſſent quatuor filij tpe mortis paternæ, & ſic aliæ fœminæ maritatę excludunt à ſtatuto,extantibus maſculis,& ipſarũ portio non accreſcit moniali, ſed maſculo,cuius contemplatione excludunt per ea,quę no. Bar.in l.ij.§ & ſi fortè,ff.ad Tertu.& Io.An in addi.Spec. in ti.de ſucceſ.ab inte.ſuper rub.in 2.col. Si uerò pater fecit teſtm̃ de iure ualidum, ad cuius ualiditatẽ inter cętera requiritur, ut dicta Catharina tanquam filia fuerit ſaltẽ in aliquo hæres inſtituta,ut in aut.ut cũ de appella. cog.§.aliud quoq; capitulum. no.Bar.ĩ aut.nouiſſima,C. de inoffi.teſt.& in l.j.§.ſi parens,ff.ſi quis à paren.fue.manumiſ.tunc agit ad ſupplementũ legitime, ẽt ſi fuerit in modico inſtituta,ut in l.oĩmodo,& in l.ſcimus,C.de inoſ. teſt. Legitima uerò eſt reſpectu illorũ quatuor filiorum tertia pars totius hæreditatis,ut in d.aut.nouiſſima,& ꝑ conſequens debet dictæ Catherinæ. ſeu monaſterio pro illa quarta parte tertiæ partis hæreditatis.nã de reliquis potuit teſtator ad libitũ diſponere, ut in d.aut.ut cũ de appel.cog.§.aliud quoq; capitulum, & in d.authen.nouiſſima; & per hæc patet clara omnium dubiorũ deciſio, ad ſanctæ trinitatis laudem. NIC. ABB.

CONSILIVM CXII.

1 *Sententia lata alias ſolẽniter,an poſſit ex eo impugnari:quia nũtius, qui pro ea ferenda ad iudicis mandatum partem citauit, relationem citationis fecit non ad banchum iudicis,nec iudice præſente, ſed ſoli notario exiſtenti extra locum, ubi ius redditur; notarius tamen conſcripſit citationem in actis antequam ſententia feretur. 3. Et an poſſit impugnari ex eo,quòd iudex eam tulit ex officio,& non ad partis petitionem. 4.*

2 *Actus citandi eſt executio interlocutoriæ iudicis de citando.*

1 IN Dei nomine amen. Illud de iure quæritur,† an ſententia lata alias ſolenniter poſſit ex eo impugnari: quia nuntius,qui pro ea ferenda ad iudicis mandatum partem citauit,relationem citationis fecit non ad bãchũ iudicis, nec iudice præſente,ſed ſoli notario exiſtẽti extra locũ, ubi ius reditur:notarius tñ ſcripſit citationẽ in actis ante,q̃ ſnĩa ferretur. Breuiter dico,ꝙ ex hoc ſolo capite impugnari non poteſt:quia cum iſte actus nõ ſit iudiciarius,nõ requirit calorẽ iudicij;unde põt relatio fieri ſoli notario,ẽt extra locũ iudicij; pro hoc allego tex. cũ gl.notabili in l.uoluit,ff.de interro.act.ubi patet,ꝙ in his, quæ non requirunt cãæ cognitionem, locus iudicij nõ eſt de ſubſtãtia,ſed iudice itinerante, uel in domo ſua exiſtente,publicari poſſunt,ut plenè no.ꝑ Cy.in l.j.C.de cõfeſſ.in 3.q.ad idẽ, quod legit & notat in l.à procedente,C.de dila. & in c.2.de dila.Relatio aũt nũtij nõ requirit ſummariã cognitionem,nec eſt actus iudicialis. habet enim citatio tres partes,uidelicet interlocutoriã iudicis de citãdo, actum nũtij citãtis,& ipſius relationẽ. Primus actus eſt iudicialis,& iuriſdictionalis; iõ non põt fieri extra territoriũ,ut ĩ cle.paſtoralis,de re iud.& quod ibi no. Sed ſecũdus & tertius nõ ſunt iuriſdictionales,iõ poſſunt fieri extra territoriũ,ut l oĩs.§.uerum ſi apparitor, C.de epiſ.& cle.& no.in c.fi.de fo.cõp.& Io.mo.in c.Romana.§. contrahentes,de fo.comp.probatur ẽt ex eo, quia nũtius nõ habet iuriſdictionẽ,ſed ſimpliciter exequitur factũ iu-
2 dicis.†Vnde actus citandi eſt executio interlocutoriæ iudicis de citando.Relatio uerò eſt notificatio executionis iã factæ;meritò cũ iſti actus nõ exigant cognitionẽ,nõ requirunt locum iudicij,ut in d.l.uoluit. Nec etiam exigit iudicis præſentiam: quia relatio fit, ut appareat de citatione facta. ſatis ergo eſt, quòd fiat notario cauſæ, & per eum ſcribatur in actis; pro hoc.c.qm̃ contra,de ꝓba, ubi patet,ꝙ ad officium notarij pertinet ſcribere citationes; & hanc partem expreſsè firmat Bar.in l.ſi finita.§.Iulianus,ff.de dam.infec.in uer.iuxta prædicta quæro. ubi concludit ſufficere, † ꝙ relatio nũtij fiat notario. nec re-
3 quiritur neceſſariò, ꝙ fiat iudici, dũmodò poſteà iudici innoteſcat; nec eſt neceſſe ſecundum,ꝙ fiat iudice ſedẽte ꝓ tribunali. adducit ad hoc bonum tex. in l.eos. §.ſuper his,C.de app.ubi probatur,maximè iũcta gl.ꝙ inſtra cauſę poſſunt notario ꝓduci; nec ibi requiritur,ꝙ in iudicio fiat ꝓductio. vnde ꝑ illã l.eos. §.ſuꝑ his, iuncta.l.uoluit, ĩ all.ꝓbatur decimo huius qõnis. ſatis.n.eſt, ꝙ notarius informatus de citatione ipſam redegerit ĩ actis ante ſententiam. Et hanc opin.aliàs firmaui in d.c.qm̃ contra, in lectura. ¶ † Eſt & aliud dubium,nunquid ſententia poſſit
4 ex alio capite impugnari, uidelicet ꝙ iudex eam tulit ex officio,& non ad partis petitionem. Videtur primò ꝙ ſic: quia regulr nunquam iudex debet procedere ex officio ad utilitatem priuatam, ut no.Inn.in c.ad noſtram.ij.de iureiu. & uidetur tex.& ibi per Bar.in l.iiij.§.hoc aũt iudicium,ff.de dam.inf. & clarius ꝑ eundem in l.ad peremptorium, in prin.ff.de iud. & ibi uĩ probari, ꝙ non ualet citatio,niſi fiat ad partis petitionem. ¶ His tñ non obſtã. contrarium puto in caſu noſtro.cum.n.hic inſtaret tẽpus perẽptionis inſtantiæ, potuit & debuit iudex occurrere, & ex officio ſuo citare ad ſnĩam audiendam,arg.in l.ꝓperandum,C.de iud.& expreſsè hoc dictum firmauit Bart. in l.Seius & Augerius,ff.ad l.Falc. poteſt.n.iudex ſemper ſupplere,ne euaneſcat fruſtra iudicialis inſtantia; ad hoc c.cauſam,quę iudici, & qđ no.gl.in c.j de elec.lib.6 Bal. in l.j.C.ut quę deſunt aduo. Præterea,ut eleganter dicit idem Bal.in d.l.j.pro actore ualet ſnĩa,licet non reperiatur ſpecificè lata ad petitionem partium:qa actor à principio petit reum condẽnari. vnde non põt dici, ꝙ fuerit lata ſine partis petitione. In caſu autem noſtro ſnĩa fuit lata ꝑ actore; merito ex duplici capite dicta ſnĩa indubiè ſuſtinetur,præſertim cum iudex ex forma ſtatuti incurrat pœnam,niſi ſententiet intra tempus inſtãtiæ. ¶ Ad contraria ſuprà formata reſpondetur,ꝙ procedunt regulariter: ſecus aũt in caſu noſtro ratione prædicta, & aliis caſibus ſpãlibus, de quibus plenè per Bar.in d.§.hoc aũt iudicium,& Bal.in d.l.canoniſtas in c.bonæ,el j.de poſtu. præla. Et hæc ſufficiant. NIC. ABB.

CONSILIVM CXIII.

1 *Crimen uſurarum eſt grauiſſimum, & rapinæ ſimile.*

2 *Debitor repetens poſſeſsionem alteri pignoratam, non obtinet condemnationem ſuper fructibus, niſi probet quantitatẽ perceptam per creditorem.*

3 *Indicia habent æqualem uim cum inſtrumentis.*

4 *Remiſsio uſurarum non ualet,niſi creditor offerat pecuniam debitori,uel ſaltem habeat eam paratam reſtitutioni.*

5 *Spontanea remiſsio non debet præſumi, cum debitor eſt pauper, & creditor diues, & maximè cum pecunia eſt non modica.*

6 *Tranſactio ubicunque eſt calumnioſa ex parte actoris, non tenet ipſo iure, & competit repetitio.*

IEſu Chriſti ſuffragio inuocato,Tria ſunt principaliter in cauſa mota ꝑ Thomaſium,& Antonium quondam Philippi domini comitis de Scortibus contra & aduerſus hæredes Nannis domini Angeli de Scortibus ad ipſius cauſæ plenariam deciſionem examinanda. ¶ Primò an contractus initi inter dictos Philippum & Nãnem, dum agerent in humanis, debeant præſumi fœneratitij, ſeu uſurarij, tali præſumptione, quæ faciat ad ſententiam ferendam ꝯ hęredes ipſius Nãnis. ¶ Secundò præſuppoſito,ꝙ ſint fœneratitij cenſendi, an dicti Thomaſius & Anto.actores debeant excludi uirtute cõpromiſſi, & laudi inde ſecuti tã ſuper illis contractibus, q̃ ſuper aliis bonis uirtute dicti delicti conceſsis ex primo,& ſecundo decreto,dicto Nãni,de quibus nunc etiam quæſtio uertitur. ¶ Tertiò præſuppoſito,ꝙ excludendi non ſint, quales debeant eſſe partes iudicis cauſæ in pronuntiando ſuper dicta cauſa. Viſis prius actis, & actitatis in dicta cã, uidetur primum iuxta ordinem prælibatum,attingendo dubium, ꝙ dicti ꝯtus, quorum duo ſunt in forma mutui: tertius uerò in forma emptionis,& uenditionis grani concepti,minimè ſint fœneratitij cenſendi. Nam ſi teſtes, ſeu eorum depoſitiones diligenter ponderentur,non reperitur probatum aliquid fraudis cõtra illos contractus: quinimò nihil penitus deponunt ſuper fraude,aut ſimulatione,ſeu fœnore dictorũ contractuum; ergo actoribus ſilentium imponendum eſt tanquã intentionem ſuam minimè ꝓbantibus, ut in c.in præſentia, de ꝓba.& in l.j. & l.actor, qđ aſſeuerat,C.eo. quinimò,ubi probõnes eſſent obſcuræ, ſententiandum eſſet ꝯ actores,ut in c.ex literis, de proba. & in regula, cũ ſunt partium iura, de reg.iu.lib.6. & præſertim uidetur
1 hoc dicendum in crimine uſurarum. † cum.n.ſit grauiſſimum crimẽ, & rapinæ ſimile.14.q.4.c.qui uſuram, debet in dubio fieri interpretatio, ut euitetur crimen, ut in c. eſtote miſericordes,de reg.iu.lib.6. & optimè per Bar.in l.non ſolum.§.ſed & probari, ff.de no.ope.nun. Et ꝑ hoc põt tolli motiuum quorũdam,ſi dicatur, ꝙ imò iudicandum ſit contra illos ꝯtus,cum probatum ſit dictum Nãnem fuiſſe ſolitum tpe illorum ꝯtuum, & antè, & pòſt ſimiles ꝯtus fœneratitios feciſſe. nam per hoc non concluditur,illos ꝯtus fuiſſe fœneratitios: quia ex diuerſis non debet fieri illatio.c.ij.de trãſla.præla.& in l.neq; natales,C.de prob. & in l.Papin.exuli,ff.de mino. Item qa in dubio (ut prædixi) ferenda eſt ſnĩa pro reo, & præſumendum eſt non delictum; nec ex leui præſumptione debet quis de tam graui crimine condẽnari,ut in c.literas, de præſump. facit quod no.Inno.in c.quia uoroſimile,de ꝑſump. Præterea teſtes ſunt ſingulares, qui regulr non probant,ut in c.dilecti,de elec. & in c.tàm literis, de teſti.cum ſimi. præſertim in caſu noſtro,cùm quilibet deponat de ꝯtu fœneratio cùm ipſo geſto; & ſic uidetur ſuſpectus,arg.in c.perſonis, de teſt.& quod legi. & notatur in l.de iure,ff.ad munici. Et hanc partem uĩ aperte tenere Cy.poſt alios in l.j.C.de proba.ubi uidetur concludere,ꝙ repetenti uſuras non ſufficit probare,reum conſueuiſſe tẽpore contractus, & antè, & pòſt mutuare ſub uſuris, ad rõnem puta quatuor denariorum pro libra, & ꝙ conſueuerit inſtrumentum conficere de duplo ueræ ſortis,& ꝙ ipſe actor recepit mutuum ab illo, & ei ſatisfecit de ſorte:quia ſm eum,ex quo nihil probat de uſuris,per cum ſolutis,non poteſt inde ſequi condẽnatio; ad hoc.c.
2 ad noſtrã,de iureiu.ubi patet, † ꝙ debitor repetens poſſeſsionem ſuam alteri pignoratam,non obtinet condẽnationem ſuper fructibus, niſi probẽt quãtitatem perceptã per creditorem. ita in ꝓpoſito non ſufficit probare mutuum receptum,& ſatisfactionem de ſorte, niſi probetur quantitas uſurarum ſolutarum. Idem uidetur tenere & clarius Archid.in c.ij.de uſur.lib.6. & Bal.in d.l.j.C.de proba.motus,quia ſuper difformi non põt ſequi condẽnatio, ubi licet ſit probatum creditorem ſolitum mutuare ad quatuor ꝓ libra; tñ potuit eſſe, ꝙ iſti, qui nunc agit, mutuauerit ad vnum pro libra; & ſic non põt ſequi cer-

ta condénatio; & præſertim hoc uidetur dicendum in caſu noſtro, in quo occurrit conſanguinitas inter Nãnem, & Philippum olim contrahentes. conſanguinitas.n.excludit præſumptionem fraudis, arg.in l.in trãſactione, C.de tranſac. & in c.literas, de præſump. vnde præſumendum, ꝙ dicto Philippo tanquã conſanguineo gratis mutuauerit, & ſine omni fraude ab eodem emerit frumenti quãtitatem in actis contentam. Et hoc ultimum uidetur ſenſiſſe Ang.de Peru.in quadam diſputatione ſua, quę incip. Aſtenſis miles. ¶Sed, his non obſtantibus, contrariã ſententiam in caſu noſtro de iure arbitror ueriorem, ꝙ ubicũque iudicia ſunt multum urgentia, faciunt plenam ꝓbationem, etiam in caſu criminali, ut probatur in l.ſciãt cuncti, C.de proba. canonizata 2.q.8.c.ſciant. Ad idem l.
3 indicia, C.de rei uen. ubi dicitur, † ꝙ indicia habẽt æqualem uim cum inſtrumentis, ut no.gl.in c.tertio loco, de proba. & ibi plenè per doct. & maximè hoc admittendum eſt in caſu noſtro, in quo agitur ꝯ uſurarios. Solent.n.uſurarij multum caute & occultè ſuos contractus inire, & ſimulare, ne quoquomodo poſsint de uſuraria prauitate conuinci, ut dicit tex.in cle.vnica, de uſur. prope finem. Et ideò ex facilioribus præſumptionibus cæteri conuincuntur, ut in c.cum in diœceſi, de uſur. & c.ad noſtram, de emp. & uen. c.illo uos, de pig. Item iura generalr uolũt, ꝙ ex facilioribus ꝓbõnibus procedatur in actibus, in quibus non ſolent extranei adhiberi. vnde admittuntur ꝓbationes regulr non concludentes; ad hoc.l.cõſenſu, C. de repudiis, & c.ueniens.ij.de teſti. & c.fi.de teſti.cogen. & quod no.gl.in c.cum dilecti, de elect. facit tex.in c.p̃terea, de teſti.cum ſimi. In caſu autem noſtro contra dictum Nãnem concurrunt plurima indicia. Primò, quia ipſemet in articulo mortis profeſſus eſt ſe extorſiſſe per uſurariam prauitatem diuerſas pecuniarum quantitates, & ſuper illis reſtituendis ſolennem præſtitit cautionem. Item ꝓbatum eſt, ꝙ ſolitus erat indifferenter cum oĩbus fœnerari, & pecunias ſuas mutuare ſub uſuris, maximè ſimulando ꝯtus ſub forma emptionis grani, licet nunquã poſteà reciperet granum, ſed pecuniam dũtaxat, unde p̃ſumendum eſt de occultis ſm ſuam conſuet. nam in dubiis inſpicitur conſuetudo patrisfamilias, ut in l.qui ſemiſſes, ff.de uſur. & in c.ilicò uos, de pig. & in regula ſemel malus, de reg.iu.lib.6. & in regula, inſpicimus in obſcuris, eo.ti. & lib. & in l.ſemper in ſtipl̃onibus, ff.eo.ti. ſaltem in eadem ſpecie fraudis. Nam dictus Nãnes conſueuit mutuare ſub uſuris, ac etiam ſimulare ꝯtus ſub forma emptionis grani; ergo dicti ꝯtus mutui, & emptionis grani initi cum dicto Nãne, præſumendi ſunt fœneratitij in dictis duabus ſpeciebus, in quibus uerſabatur dictus Nãnes tempore dictorum ꝯtuum. nec mirum. Nam in aĩalibus brutis inſpicitur illorum conſuetudo, inſti.de rerũ diui. §.in his autem, & ꝑ vnum actum quis p̃ſumitur habituatus ad illud malum, ita, ꝙ ur̃ deduxiſſe illud in conſuetudinem, ut in l.iij. C.de epiſ.aud. & c.ita nos 25.q.2. & ibi per Arch. Præterea dictus Nãnes non erat mercator grani, ut probatur in actis, nec dictus Philip. ſolebat uendere granum, nec tñ percipiebat de ſuis poſſeſsionibus, ꝙ potuiſſet uendere 20 modios grani, ſicut inſtrm̃ uidetur ſonare. ergo debet pręſumi ille ꝯtus fictitius, & ſimulatus, & in fraudem uſurarum conceptus. Præterea d.Nannes fuit uerſutus, & plurimum callidus in ſuis ꝯtibus, ut ꝓbatur per teſtes, & famam loci, ergo facilius ꝯ illum eſt præſumendum, arg.eorum q̃ no.Bar.in l.fi.ff.de quæſtio. facit.c.illo uos, in fi.de pig. & 16.q.2.c.uiſis. Item expedit animæ ipſius Nãnis ita præſumere, maximè cũ ipſe mandauerit uſuras reſtitui, & in dubio debet fieri interpretatio, ut animæ ſaluti magis expediat, ut no.in c.vnico, de ſeruti. & in c.iuuenis, de ſponſa. & in cle.exiui de paradiſo, de uerb.ſign. Et ſi exigeremus plenam, & concludentem probationem contra uſurarios, rarò uel nunquã conuincerentur de uſurario peccato cõtra iura ſuperius alleg. Et in hanc ſententiam inclinauit apertiſsimè Ioã. And.in facilioribus terminis in c.ex literis, de iurereiur. & in d.c.quãquam, de uſur.lib.6. ubi dicit, ſufficere repetenti uſuras probare, ꝙ aliquis erat ad certam quãtitatẽ ſolitus fœnerari, & ꝙ ab illo recepit mutuum, & probare ꝙ ei ſatisfecit de ſorte. probatur.n.ex hoc præſumptiuè, ꝙ contractus mutui cum eo initus fuit fœneratitius, & ꝙ ſibi uſuras ſoluit. & dixit Ioã.And. ſic fuiſſe ſæpius iudicatum in epiſcopatu Bononienſi, & ad dictum Archid.in contrarium ſupra all. dicit, ꝙ illud in ſcholis non recipitur, & in iudiciis reprobatur. ad dictum Cy. reſpondet, ꝙ quãtitas perceptionis fructuũ non uenit ſic præſumptiuè, ſicut quantitas ratione conſuetudinis, & in deteſtationẽ ipſorum uſurariorum occultè ſua facinora explicantiũ. hanc eandem ſententiam ſequitur Ant.de But. in d.c.ex literis, & cum eo tranſiuerunt cõiter ibi alij ſcribentes canoniſtæ. illam etiam opinionem in ſua ſolẽni diſputatione, quæ incipit, Aſtenſis miles, ſecutus eſt Ange.de Peru. ſaltem eo caſu, quo occurrunt aliquæ aliæ coniecturæ, q̃ habent iudicis animum ad credulitatem inducere, & ſufficere ſecũdum iuramentum actoris. & in caſu noſtro ultra conſuetudinem dicti Nãnis probatam concurrũt multæ aliæ coniecturæ, de quibus ſupra, & præſertim illa de emptione grani ſimulata, cum plurimis facta; & arg. à cõmuniter accidentibus ualet etiam ad ſententiam ferendam, cum agitur de crimine ciuiliter, ut in d.c.j.de cler. non reſi. & ibi per Io.Cal. præterea contra hæredes dicti Nannis militat alia ſatis urgens præſumptio: quia nunquam uoluerunt producere libros dicti Nannis contra iuris diſpoſitionem, de qua in d.cle.vnica, licet per teſtes probatum ſit, dictum Nannem illos libros habuiſſe. nec eſt credendum hæredibus aſſerentibus illos libros perdidiſſe, cum aſſerant hoc ad commodum proprium, & in iacturam aliorum, ut not.per Ioan.de Lig.in d.cle.vnica, de uſur. Item hæredes dicti Philippi in dicta cauſa actores parati ſunt producere libros dicti Philippi, in quibus inter alias rationes ſuas fecit mentionem, qualiter dicti contractus initi cum dicto Nanne erant fœneratitij, & quòd ſoluebat 25 pro centenario. iſtis autẽ libris licet in facto proprio conſcriptis, & ſi nõ ad plenum tamen fides non modica adhibenda eſt, præſertim poſt mortem dicti Philippi. non enim eſt uero ſimile, ꝙ cõtra ueritatem hoc dixiſſet, præſertim cõtra conſanguineum, à quo beneficium recepiſſet; pro hoc tex.in c.literas, de præſump. & melius in l.rationes, C.de proba. ubi hoc ur̃ probari, præſertim ſm vnam lectu. quam Bald. ibi ſequitur. Item filij d.Philippi parati ſunt iurare, ꝙ credũt patrem verum ſcripſiſſe, & ꝙ ex multis cõiecturis credũt dictos contractus fuiſſe uſurarios. præſtat.n.adminiculũ iuramentum de credulitate, ubi ex ſubiecta materia non poteſt haberi uera ſcientia, ſicut contingit nunc in iſtis filiis, & hæredibus Philippi, qui nõ ſunt informati ad plenum de geſtis per eorum patrem; ad hoc quod legitur & no.in c.quoties, & c.licet ex quadam, de teſti. cũ ſimilib. Concurrunt ergo hic plurima indicia ad probationem faciendam ad plenum, præſertim contra uſurarios, ut libri iſtius debitoris, iuramentum filiorum de credulitate, cõſuetudo praua dicti Nãnis in iſtis duabus ſpeciebus fœneratitiis, fama contra dictos contractus, & contumacia hæredum dicti Nãnis in ꝓducendo libros defuncti contra dictam cle. quæ quidem indicia nemo ſanæ mentis dicet non ſufficere ad plenam probationem faciendam contra uſurarium. Non obſtant allegata.s̃.in cõtrarium. & primò ad priora patet reſponſio per ſupradicta. procedunt.n. quando nulla fit probatiò per actorem, uel ſaltẽ non ſufficiens, ſm ſubiectam materiam; ſed in caſu noſtro ſatis ſufficiunt, ut colligit̃ ex prædictis, & uidetur caſus in d.c.cum in diœceſi, de uſur. & facit.c.ad noſtram, de emp. & uen. & c.illos uos, de pig. cum ſimi. ſuperius all. & authoritas Io.An. Ant.de But. & aliorum ſcribentium in d.c.ex literis, & Ang.in dicta diſputatione. Non obſtat, quod opponitur de conſanguinitate inter Nãnem & Philippum. tollitur.n.hæc præſumptio per contrariam pręſumptionem uehementiorem, arg.c.literas, & quod ibi no.de præſump. Primò, quia non eſt præſumptio gratuiti mutui propter ſimulatam uenditionem grani, cũ nemo illorum eſſet mercator grani: quinimò dictus Nannes erat ſolitus ſic cum aliis ſimulare contractus. Præterea nõ præſumitur gratuitum in uſurario in magna quãtitate, ſicut erat iſta. ſi.n.animã ſuam deuorabat, fortius eſt præſumendum, ꝙ non parcebat conſanguineo. unde Ang.in dicta diſputatione loquitur de praua pecunia, cũ nulla alia adeſt præſumptio, niſi quia erat creditor ſolitus fœnerari. ſed in caſu noſtro ſunt aliæ præſumptiones in contrarium, ut patet ex prædictis. ¶Non obſt. quod dicitur de ſingularitate teſtium: quia cũ inducãtur ad probãdum, ꝙ erat ſolitus ſic fœnerari, non obſtat ſingularitas: quia conueniunt in eo, ad quod probandum fuerũt inducti. non.n.inducuntur ad probandum certum actũ, ſeu contractũ; quo caſu ſi eſſent ſingulares, non probarent, ut in iuribus præal. ſed inducuntur ad probandũ, ꝙ erat ſolitus fœnerari, & contractus ſimulatos ſub uelamine emptionis, & uenditionis grani conficere; quo caſu nõ debet officere, ꝙ teſtes deponãt ſuꝑ ſingularitate actuũ, ex quibus reſultat illud totum, quod erat probandum; ſicut in ſimili dicit gl.ſingularis in l.ob carmẽ, ff.de teſt. cum probanda eſt poſſeſſio certi temporis, ut teſtes concludant, ſi unus deponat de quinque annis, & reliqui de aliis quinque; & facit qd̃ in ſimili de celebratione miſſæ probanda no.Inn.in c.qualiter, & quando.2.de accu. & prædicta firmat Ang.in dicta diſputatione, Aſtenſis. uel poſſumus dicere, & melius, ꝙ cum hic nõ agatur de magno p̃iudicio, cũ ipſemet Nannes in cautione quã præſtitit, confeſſus fuerit ſe per illicitos & fraudulentos cõtractus extorſiſſe multa, intercedente uſuraria prauitate. nunc aũt agitur ſolum, ut probetur ſpecies fraudis illorũ ꝯtuũ, & ut probetur nunc in ſpecie, ꝙ ipſemet Nannes fuit ĩ genere cõfeſſus, debet ſufficere leuis probatio, iuxta no.in c.nuper, de teſt. in caſu autem noſtro fit probatio per famam publicam, quæ in hoc caſu deberet ꝓbare, iuxta no.per Bar.in l.de minore.§.tormenta, ff.de qõ. præſertim & indubitanter ſi cõiungitur cũ uno teſte. in caſu autem noſtro concurrunt plurimi teſtes, quare debet reſultare plena probatio. Et ſi eſſent ſingulares, cũ unus teſtis, & fama probent regulariter, cũ ciuiliter agit̃, ut no.gl.in c.ueniens, el j.de teſtibus, & 4.q.3.§.item ſæpe, & in l.iij.ff.de teſtib. & per Bar.in d.§.tormenta. Nec obſtat ſi dicatur, ꝙ iſti teſtes deponant in facto proprio: quia ex hoc nullũ commodum ſunt habituri. uñ debẽt admitti, ſicut admittũtur legatarij in caſu teſtamẽti, inſt. de teſt.ordi.§.legatarius, & uoluit Ang.in dicta diſputatione in terminis noſtris; & præſertim excuſatur ab oĩ ſuſpicione: quia ſolum deponũt in ſpecie, ꝙ ipſe Nãnes eſt confeſſus in genere, & ſic non requiritur ita ſtricta ꝓbatio. Et per hæc concludo ad primũ, ut dicti ꝯtus initi inter dictũ Nãnem & Philippum, ſint fœneratitij, & uſurarij præſumendi, & iudicandi. ¶Venio nunc ad ſecundũ, an, ſ. Thomaſius & Ant. actores ſint ſaltẽ ex capite cõpromiſſi, & laudi inde ſecuti inter dictos Nannẽ, & Philippũ excludendi. Et uidetur primò ꝙ ſic. Nã ſuꝑ uſuris de p̃terito põt cõpromitti, ut Bal.in c.ſimiliter, de cõtrouerſia inueſti. colla.x. Præterea cõpromiſſum eſt q̃dã trãſactio, ſeu compoſitio, in aut.ut differẽ.iudi.§.j. & in aut.ſi uerò, contigerit, C.de iudi. not.Inn.in c.Quintaualliſ, de iureiu. & Bar.in l.ſocietatem.§.arbitrorũ, ff.pro ſocio. ſicut enim poteſt in uſuris de præterito intercedere remiſsio iuxta no.ꝑ gl. & doc.in regula, peccatũ, de reg.iu.lib.vj. ita & trãſactio, ſeu cõpoſitio. agenti aũt contra ſuã tranſactionẽ ſeu cõpoſitionẽ obſtat exceptio, C.de trãſac. l.ſub prætextu, & l.ij. cũ ſimi. ¶Sed his non obſt. ꝯrium dico in caſu noſtro; qd̃ clarius oſtenditur. Et primò ſi teneamus opinionem quorundam theologorũ, quam ſequitur Di.ĩ
4 regula, peccatum. † ꝙ remiſsio uſurarũ non ualet, niſi creditor offerat pecuniam debitori, uel ſaltẽ habeat eã paratã reſtitutioni: quia peccatũ nõ dimittit̃, niſi reſtituat̃ ablatum, ut in dicta regula, peccatum, ut in c.cum tu, de uſur. Reſtitutio autem ſonat, ut in priſtinum ſtatum fiat repoſitio, ut in l.cum prætor, ff.de reg.iu. & l.reſtituere, eo.tit. ergo non poteſt dici pecunia reſtituta nec uere, nec ficte, ſi creditor non erat paratus ad reſtituendum, ſicut nec erat in caſu noſtro. ergo non ualuiſſet, etiam expreſſa remiſsio, & per conſequens nec indirecta: quia uidetur oriri ex compromiſſo, & laudo inde ſecuto. Si autem uolumus tenere opinionem, ꝙ ualeat remiſsio facta à debitore quo ad euitandum onus reſtitutionis, licet non q̃uo ad peccatum, quãquã pecunia non offeratur debitori, nec ſit parata reſtitutioni, quod uidetur ſentire Io.An.ſuper dicta regula, peccatũ, ĩ nouel. & firmat Fed. de Senis conſ.18. adhuc dico, ꝙ illud compromiſſum nõ præſtat impedimentũ reſtitutioni: q̃a remiſſio tũc ualet, cũ eſt omnino libera & ſpõtanea, non aũt aliquo mõ coacta, ſeu extorta, uel per fraudẽ, & metũ inducta: q̃a Deus reſpicit cor, & non os, ut in c ſi quid inueſti. 14.q 5. unde nec uerè, nec fictè põt dici pecunia hoc caſu reſtituta. Et ꝙ remiſsio debeat eſſe liberalis, & ſpontanea, firmat gl. & Io.An. & Dy.ſuper dicta regula, peccatum. clarius Fed. in d.conſ.14. & Io.An.in addi.Spec.ſuper rub.de uſuris, in 3.col. & ita pluries fuit conſultum. Sed non poteſt dici in caſu noſtro ſpontanea, cum fuerit factum compromiſſum, & laudum inde ſecutũ tpe, quo durabat obligatio inter dictum Nannem & Philippũ, & præſertim cũ fuerit facta ex eo, quia dictus Nannes ex primo & ſecundo decreto receperat ferè omnia bona dicti Philippi, & iam fecerat fieri ſibi præceptum, ut diſcombraret, ſeu euacuaret domum propriæ habitationis, & conſignaret etiã ipſi Nanni; & ſic timore prædictorum ductus eſt ad compromiſſum, & ad acceptandum laudum inde ſecutum; & per conſequens non debet obeſſe repetitioni uſurarum, præſertim cum dictus Nãnes expreſsè mandauerit uſuras reſtituẽdas oĩbus, à quibus per illicitos, & ſimulatos, & fraudulẽtos contractus extorſerat; & hoc expreſsè firmauit Io.And.in dicta addi. ubi refert ſe conſuluiſſe in quæſtione facti cum ſuo adoptiuo Ioã.Cal. Præterea, ut
5 ipſe dicit, † non debet præſumi ſpontanea remiſsio, cum debitor eſt pauper, & creditor diues, & maximè cum pecunia eſt non modica, ut punctualiter contingit in caſu noſtro. nam, ut ſatis probatum eſt, dictus Nannes erat ditiſsimus, & Philippus debitor erat adeo pauper, quòd uix poterat ſuam familiam ſubſtentare. Item ante dictum compromiſſum, & laudum fuit magna contentio

ſuper

UNIVERSITA

ſuper dicto debito inter eos, adeò ꝙ fuit peruentum contra dictum Philip.ad primũ,& ſm decretum, nõ ergo debet præſumi ſpontaneus conſenſus, cũ tranſactio fiat cõiter propter timorem litis,& maximè cum quis eſt pauper & non habet probationes in promptu, ut contingit in caſu noſtro, ut probatur in l.ij. C. de tranſactio facit optime tex.in l.item ſi res,ff.de ali.iudi.mu.cau.fac. Præterea
6 & fortius † ubicunque tranſactio eſt calumnioſa ex parte actoris,non tenet ipſo iure, & competit repetitio, ut eſt tex.in l.in ſumma,in prin.ff.de condi.inde.& no.gloſ.in l. ſub prætextu, C.de tranſa.uel ſecũdùm Bar.in d. l.ſub prætextu,ſaltem tranſac.eſt nulla, cum actor calumnioſè litigat.Et ſic ſecundum eum poteſt intelligi tex.in d.l.in ſumma.Sed in caſu noſtro dictus Nannes calumnioſè litigauit contra dictum Philippum quia ſciebat debitum fœneratium,& nunquam uoluit producere libros ſuos; imò negauit illud debitum eſſe tale; ergo fuit in calumnia, & dolo iuxta no.per Inn.in c.ij.de dil a.& per conſequens tranſactio etiam ex iſto ſecundo capite fuit ipſò iure nulla. ¶Ex his concludo dictos Thomaſium & Antonium minimè fore ex dicta tranſac ſeu compromiſſo, & laudo inde ſecuto excludendos.Et ad contrarium ſupra formatũ poteſt dici,quòd ualet compromiſſum ſuper uſuris de præterito,quando factum eſt dubium: ſed.n.quando eſt ſpontaneum aut extortum modo prædicto.¶Ex prædictis infertur ad tertium dubium,quales,ſ.debeant in hoc caſu eſſe partes iudicis in pronuntiando.nam,ut ex prædictis colligitur,debet pronuntiare dictos contractus initos, inter prædictos Nannem ſcilicet & Philippum,de quibus in libello,fuiſſe, & eſſe fœneratitios, & ſimulatos, & in fraudẽ uſurarum confectos,& reos condemnare ad reſtituendũ, & relaxandum bona petita in libello unà cum fructibus, & reditibus perceptis,& qui percipi potuiſſent: ita tamen quòd debitum uerum, & quicquid poſtea dictus Philippus uigore dicti laudi habuit a dicto Nanne,compenſetur cum fructibus,& ſi quid reſtat de fructibus, iubeat illos reſtitui.Quòd autem ſit pronuntiandum illos contractus eſſe fœneratitios,ſatis probatur ex deductis in primo dubio.Quòd autem bona ſint reſtituẽda una cum fructibus, probatur apertè ex his, quæ no.Io.An.poſt Beatum Thomam in c.ij.de uſur.lib.6.ubi concludit,quòd ſi uigore fœnoris habuit quis rem immobilem tenetur reſtituere non tantum illam rem,ſed etiam fructus inde perceptos, & ultra eos facio in caſu noſtro hanc inconuincibilem rationem:Certum eſt,quòd iſta tranſactio,tanquam calumnioſa,non tenuit,ut ſupra dixi;ergo dominium dictorum bonorum remanet penes dictum Philippum,& dictus Nannes fuit poſſeſſor malæ fidei, & per conſequens tenetur reſtituere bona,& quicquid ex eis fuit perceptum,ſeu percipi potuit,ut in l.ex diuerſo,ff.de rei uen.& melius in l.domum,C.eo.ti.& quod legitur & no.in ca.grauis, de reſtit. ſpo.& in c.cum contra,de pigno.& in c.de uſuris, cum ſimilibus. & ad prædicta ſubtiliter conſiderandum eſt,ꝙ dictus Nannes in ſua ſolenni cautione,quam præſtitit in extremo uitæ ſuper uſuris reſtituendis confeſſus fuit ſe per illicitos contractus multas pecunias,& bona tam mobilia quam immobilia acquiſiuiſſe,&c. Vnde ponderanda ſunt illa uerba,tam mobilia, quam immobilia. confeſſus ergo fuit expreſſe,quòd bona immobilia fuit cõſecutus,ſed nemo comparuit contra eum, qui fuerit conquæſtus de bonis immobilibus, ergo p̃ſumẽdũ eſt eũ ſenſiſſe de iſtis bonis immobilibus, arg.in l.ij.C.de alime.pu.præſtan. & qđ ibi no.in l.cum ſeruus,ff.de uerb.oblig.& quod ibi no.Barto.in ſimili quæſtione,& per Inn.in c.qualiter & quando. ij.de accu. NIC. ABB.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

IN quæſtione mouenda inter Antonium ex una parte,& Marianum quondam Iacobi ex alia quondam ſocios trafici artis lanæ tria ſunt examinanda. ¶Primò,nunquid illa compoſitio inita inter dictos Antonium,& Iacobum,dum uiueret in humanis,fuerit fœneratitia in eo,quòd facta ſocietate, & depoſita utrinque certa pecuniarum quantitate,fuit inter eos conuentum,quòd ſi alter ipſorum ultra quantitatem quam mittere teneatur in dicta ſocietate,aliquas pecunias poneret,quòd p̃uideri ſibi deberet per dictam ſocietatem ad rationem & conſuetudinem mercantiæ:& huius compoſitionis uigore dictus Iacobus,qui ultra ſuam quantitatem poſuit quingentos florenos,accepit pro lucro illorum quinque uel ſex pro centenario, durante dicta ſocietate,per plures annos. ¶Secundò examinandum eſt,præſuppoſito,quòd talis compoſitio fuerit fœneratitia,an dictus Antonius poſſit excludi a repetitione uſurarum receptarũ uigore confeſſionis & quietationis factæ poſtmodum per eundem.Nam mortuo dicto Iacobo, & ſuccedente ſibi dicto Mariano eius filio,qui compoſitionem quandam fecit cum dicto Antonio accepta pro parte ſua,quam habebat in dicta ſocietate,certa pecuniæ quantitate, quietauerunt unus alterum ſub iſto uerborum tenore,uidelicet. Antonius petri ex una parte, & Marianus Iacobi ex alia eorum libera, & ſpontanea uoluntate, ex certa ſcientia,& non per errorem fuerunt confeſſi,& recognouerunt ſibi adinuicem,& inter ſe,& uiciſſim fuiſſe,& eſſe integrè ſolutos,& plenariè ſatisfactor de omnibus,& ſingulis,quæ ab hodie retro, & uſque ad præſentem diem inſimul agere habuiſſent, & quæ uſque in præſentem diem una pars ab altero petere poſſet, & habere deberet ratione & occaſione cuiuſcunque ſocietatis,& trafici,& calculi inter eos facti, & dictæ artis lanæ quacunque ratione,cauſa,uel titulo,uigore, & occaſione cuiuſcunque ſcripturæ tam publicæ,quam priuatæ,ceſſantes,& irritantes, & annullantes omnem,& quamlibet ſcripturam tam publicam,quàm priuatam,& c.qua propter dictæ partes inter ſe inuicem,& uiciſſim ſe & eorum hæredes, bona generaliter liberauerunt, & quietauerunt:ab omnibus,& ſingulis prædictis,& generalem finẽ, & quietationem,& liberationem,& abſolutionem,et pactum ulterius aliquid de prædictis non petendo inuicem, &c. ¶Tertiò principaliter eſt examinandum,ſi prædicta mutua confeſſio,et liberatio habet excludere dictum Antonium a prædicta repetitione uſurarum, an ſaltem poſſet excludi uigore alterius quietationis poſtmodum inter eos ſecutæ.Nam poſtmodum per plures annos,cum ex nonnullis cauſis dictus Antonius,& Marianus ad inuicem haberent certam differentiam, non tamen de dictis prouiſionibus mẽtione aliqua habita,generaliter quietauerunt ſe de nouo ex omni, & quancunque cauſa, pro qua unus alteri petere poſſet,non tamen habita aliqua mentione de dictis prouiſionibus,uel uſuris.Et præſupponitur in facto,quòd non ſolum dictus Iacobus pater dicti Mariani aliquas receperit prouiſiones de dictis quingentis florenis.dum eſſet in humanis,ſed etiam ipſe Marianus filius,& hæres dicti Iacobi nonnullas percepit poſt mortem dicti Iacobi ſui patris, ut in libro dictæ ſocietatis clarè patet.

CONSILIVM CXIIII.

1 *Vſura non committitur niſi in contractu mutui.*
2 *Species contractus cognoſcitur non ex uerbis, ſed ex ſui natura.*
3 *Genus generaliter probatum, tantum ualet, quantum enumeratio ſpecierum contentarum ſub genere.*
4 *Verba generalia debent reſtringi ad ſpeciem præcedentem,ex quo ſalua ratione recti ſermonis fieri poteſt.*
5 *Generalis renuntiatio caſuum fortuitorum non ualet in iudicijs, ſed oportet,quòd ſpecialiter exprimantur.*
6 *Matrimonium habet ſpecialem materiam ab alijs obligationibus & requirit ſpontaneum,& liberum conſenſum.*

IESV

IEſu Chriſti ſaluatoris ſuffragio exorato, attingendo primum iuxta ordinem, Videtur primò, ꝙ dicta compoſitio non
1 fuerit fœneratitia: † quia uſura non committitur, niſi in contractu mutui, ut patet ex ipſius diffinitione. eſt enim lucrum ex mutuo,&c.ut plenè no.per Io.And.in regula, peccatum,de reg.iur.lib.vj.in Mercu.& idem no.in c. cõqueſtus, de uſur.facit.xiij.q.iij.c.j.ſed inter dictos Antonium,& Iacobum non interceſſit mutuum : quia Iacobus poſuit illos quingentos Florenos in ſocietate:& fuit compoſitum,ut prouideretur ponenti pecuniã ad uſum & cõſuetudinem mercantiæ,ergo non fuit uſura. Certũ enim eſt,ꝙ licet deponere pecuniam apud mercatorem, ut de parte honeſti lucri reſpõdeat domino pecuniæ,ut eſt tex. notabilis in c.per ueſtras,de dona.inter vi.& uxorẽ, & de do.poſt di.reſti. ¶Sed,his non obſtantibus contrarium arbitror de iure fore uerum.Nam cùm iſte Iacobus nõ expoſuiſſet ſe periculo,& damno,quæ contingere poterant in illis pecunijs, ſed ſolùm uoluit,ut ſibi reſpõderetur ad conſuetudinẽ mercantiæ, & (ut dicitur modo) conſuetudo eſt,ut certum quid detur annuatim pro lucro,ſiue lucrũ prouenerit ex illa pecunia,ſiue non:imò capitale ſemper debet eſſe ſaluum;indubitanter tenendum,ꝙ quicqd inde perceperit, uſura fuit, ut probatur in c.j.ij.& iij. in ſi.xiiij.q.iij. Et ꝙ non liceat ſic dare pecuniam etiam negotiatori,eſt tex.in d.c.iij.& apertius glo.in c.plęriq; eadem cauſa,& q.tangit quæſtionem iſtam,quęrens,nunqd ſit licitum tradere pecuniam negotiatori, ut inde emat merces,ut det ſibi partem lucri;& concludit ꝙ non, ſi periculum ſpectat tantũ recipientem;& ſic fit inter eos contractus mutui: ſed ad hoc ut ſit licitum, oportet ſecundũ illam glo.ut inter ſe contrahant ſocietatem,ita, ꝙ periculum ſpectat ad utrunque, & ſic unus ſocius ponat pecuniam, alius operam,ut.l.v.ff.pro ſocio. Nec obſt.ſi dicatur,ꝙ pecunia non fuit hic mutuata,dicto Antonio: qa dico, ꝙ fuit in effectu mutuata ſocietati. ſocietas autem non eſt corpus, ſed conſtat ex ſocijs, unde quod fit cum ſocietate,dicitur fieri cum ſingulis perſonis facientibus ſocietatem,ut not.Inno.in c.dilecta,de exceſ.prela.
2 Nec obſt.ꝙ nõ fuit expreſſum uerbum,mutuo:†quia ſpecies contractus cognoſcitur non ex uerbis, ſed ex natura ſui,ut in l.ſi uno,ff.loc.no.gloſ.in l.j.ff.de ſupſi.& plenius per Bar.in l.cotem ferro.§.qui maximos,ff.de publica. facit.c.ad noſtram,de empt.& uen.& c. illo uos, de pign. & melius xiiij.q.iij.in c.plerique, pręallegato.Vnde in effectu iſte fuit contractus mutui initus cum illis de ſocietate nam uoluit tradere pecuniam, ad uſum ſocietatis, & quolibet anno conſequi lucrum, quod indubitanter eſt uſura,ut in d.c.pleriq; ¶Concludo ergo,dictam compoſitionem fuiſſe fœneratitiam,& quicquid dicti Iacobus & Marianus receperunt nomine lucri ex dicta pecunia, ſic mutuata,fuit uſura,& ſubiacet repetitioni, ut in iuribus prealle.legitur & no.de uſuris,per totum. ¶Reſtat ergo nunc examinare ſecundum dubium,quod uidetur magis difficile,an.ſ.dictus Anto.poſſit excludi à repetitione ſuprascriptarum uſurarum uigore primæ confeſſionis, ſeu quietationis ſupraſcriptæ.Et uidetur primo ꝙ ſic ſatis.n. eſt,ꝙ creditori ſatisfiat de uſuris, ut in c.ij.de uſu.lib.vj. ut dicit ibi Arch.Satisfacere eſt qualitercunq; uoluntati creditoris ſatisfieri,& probatur in l.ſi rem.§.omnis,ff de pig.actio.ſed prædictus Antonius recognouit, & cõfeſſus fuit ſibi ſatisfactum & ſolutum plenariè de omnibus, & ſingulis, quæ petere uſq; ad illam diem potuiſſet à dicto Mariano. ergo non poteſt amplius aliquid ab eodem petere. Confeſſio enim uel liberatio generaliter facta concernit omnia debita ſingularia,licet ſpecialiter non fuerint expreſſa,ut p̃batur in l.pluribus,ff.de accep.no.Bar. in l.Aurelio.§.Caius,ff.de lib.leg. ubi plenè per eum; & ſic non obſt.ſi dicatur,ꝙ de uſuris, & prouiſionibus non
3 fuerit aliqua mentio habita. † Nam tantum ualet genus generaliter probatum, quantum enumeratio ſpecierum contentarum ſub genere.Nam qui dicit omnia,nihil excludit.xix.diſt.c.ſi Romanorum,& in c.ſolitæ,de maio.& obe. ¶Sed his non obſtantibus in cõtrarium ſe habet iudicio meo ueritas, ut.ſ.dicta confeſſio ſeu quietatio non extendatur ad debitum uſurarium. Ad hanc ſententiam moueor ex multiplici capite.Primò, quia dicta cõfeſſio, ſeu quietatio non fuit purè generalis, nec ſimpliciter liberatoria,& gratuita : ſed principaliter fuit ſpecialis reſpectu.ſ.debiti contracti utriuſque ſocietatis occaſione, ut colligitur ex illis uerbis,ratione & occaſione cuiuſcũque ſocietatis,& trafici &c.ſed illud debitum uſurarium non fuit contractum occaſione ſocietatis:imò fuit cõtra ius ſocietatis. Nam cum ſocietas ſit quædam fraternitas, ut in l.uerum,ff.pro ſo.abhorret uſurariam prauitatem, cùm ſit contra naturam ſocietatis.Nam de natura ſocietatis eſt,ut damna,& lucra ſint inter ſocios communia,ut in l.cùm duobus.§.ſi in cocunda,ff.pro ſocio.uſurarũ uerò uorago animas deuorat,facultates exhaurit,ut in c.j. de uſur.lib.vj.& ſic non poteſt dici debitum illud contractum ratione ſocietatis,cùm ſit omnino ſeparatum à iure ſocietatis.pro hoc etiam facit:quia illi, ſcilicet Antonius, & Marianus mutuo, & uiciſſim recognouerunt ſibi ſatisfactum,& ſolutum de quibuſcunq; debitis contractis occaſione ſocietatis; & ſic habuerunt reſpectum ad geſta occaſione,& nomine ſocietatis,ex quibus ſolet ultrò, citròque naſci obligatio. Iſtud autem debitum uſurarium fuit contractum ſolùm ex parte unius recipientis lucrũ. Nõ obſtat ſi dicatur,ꝙ licet de ſocietate fuerit facta mẽtio:tamen poſteà fuerunt immediate ſubſecuta uerba generalia,ut patet ibi:quacunque ratione,cauſa, uel titulo dico enim,ꝙ uerba generalia ſpeciem ſequentia in actu liberationis reſtringuntur ad ſpeciem præcedentẽ, ut ſit ſenſus,ꝙ ex quacunque ratione,cauſa,uel titulo unus eſſet obligatus alteri,occaſione.ſ.ſocietatis,de qua præmiſerat.nã cùm agatur de præiudicio dicti Antonij, debet fieri ſtricta interpretatio, cùm nõ præſumatur quis iactare ſuum.l.cùm de indebito, ff.de prob.& c.ſuper hoc, de renun. Et fienda eſt interpretatio, in dubio cõtra dictum Marianum,qui fundat ſe ſuper illa confeſſione, & quietatione,ut in l.ueteribus,& quod ibi eleganter not. Bar.ff.
4 de pac.& pro prædicta interpretatione †, ꝙ uerba generalia debeant reſtringi ad ſpeciem præcedentem,ex quo ſalua ratione recti ſermonis fieri poteſt,uidetur tex.in l. ſi ex pluribus, ff.de ſol.& ibi per Bar.& plenius per eũ in l.ſub prætextu,C.de tranſã.de hoc plenius in d.l.Aurelio §.Caius,de lib.lega.& ꝙ uerba hanc reſtrictionem patiantur,probant uerba poſita in uer.quapropter,ibi· Generaliter liberauerunt,& quietauerunt ab omnibus,& ſingulis prædictis. Et ponderanda ſunt illa uerba ultima, ab omnibus, & ſingulis prædictis, quæ reſtringunt apertè uerba generalia præcedentia, ad idem uerba ibidem ſequentia,ibi:Et generalem finem,quietationem,liberationem,& abſolutionem,& pactum aliquid de prædictis ulterius non petendo inuicem &c. Et ponderanda enim ſunt illa uerba:Aliqd de prędictis,&c.Et ſic non egerunt facere generalem finem,& quietationem de quibuſcunq; debitis:aliàs non appoſuiſſent illa uerba:Aliquid de prædictis &c. Prætereà, ubicunq; uerba ſunt obſcura, ut in caſu noſtro,quia generalitas parit obſcuritatem.l.ita fidei,ff.

dei.ff.de iur.fiſc.attendi debet id, quod eſt uerоſimilius, & quod plerunq; fieri conſueuit,ut in l.in obſcuris, & in l.ſemper in ſtipulationibus,ff.de regu.iur.& in regula,in ſpicimus in obſcuris,de reg.iur.lib.vj ſed cùm dictus Marianus per ſe exegiſſet partem de illis uſuris,& prouiſionibus.nõ eſt uerоſimile,ꝙ in diſſolutione ſocietatis uſuras reſtituiſſet.Nam(ut dixi)illa prima quietatio nõ fuit gratuita liberatio:imò fuit dictus Antonius confeſſus ſibi ſolutum,&c.non enim ſolent homines hodie, maximè mercatores,qui credunt contractus eorũ eſſe licitos ſpõte reſtituere uſuras,& malè ablata,cum uix poſſint induci ad reſtituendum poſt mortem,ut in c.ij.de uſur. lib.vj. & cle.una,eodem titu.nec eſt uerоſimile, ꝙ ita incontinẽti ſe correxerit ſine aliqua petitione, argumen. in regula ſemel malus,de regu.iur.lib.vj.& l.non ad ea,ff.de condi. & demon.cum ſimi.Item in diſſolutione ſocietatis ſolent ſemper ſocij facere ſibi mutuò,& uiciſſim dictas cõfeſſiones,recognitiones,& liberationes, & quietationes, ergo ita debet dicta confeſſio,& liberatio intelligi,non aũt debet extendi ad id,quod uerоſimiliter non fuit cogitatũ, cum ignorans nõ præſumatur donare,ut in l.nec ignorãs C.de dona.facit l.tres fratres,ff.de pac.imò dictus Anto. dubitabat,an dictus contractus,ſeu cõpoſitio eſſet uſuraria,cùm fuerit ſub uelamine dictum, ut fieret ſolutio ad uſum & conſuetudinẽ mercantiæ,& ſic in quietatione generali non eſt uerоſimile,ꝙ de illo debito, quod non credebat fore debitum,cogitaſſet,ut patet in iuribus ſupra allegatis.Prætereà,cũ conſtet de peccato dicti Iacobi, & Mariani,oportet ꝙ clarè oſtendatur de ſatisfactione: q̃a peccatum non dimittitur,niſi reſtituatur ablatum,ut in c. cùm tu,de uſur.& in regula,peccatum, de regu.iur.lib.vj. Dicta aũt quietatio clarè non oſtendit de ſatisfactione; ergo debet compelli ad ſatisfaciendum, cũ dubia probatio nõ releuet probantem,ut in c.in præſentia, de proba. præſertim,ubi tractatur de animarum ſalute. Nam debet tunc fieri interpretatio in partem mitiorem, per quã euitatur animæ periculum,licet illa ſit durior, ut in clemen. exiui de paradiſo,de uer.ſig.& in c.iuuenis,de ſpõſa.& eſt bona glo.in c.unico,de ſcruti.in or.fa.Et hæc eſt bona cõſideratio in materia noſtra.¶Ex his infertur ad deciſionem tertij dubij, an ſaltem uigore ſecundæ quietationis dictus Antonius ſit à dictarum uſurarum repetitione excludendus;& profectò credo dicendum ꝙ non ex rationibus multifariæ factis in præcedenti dubio:tum ſcilicet q̃a præceſſerat contentio ſuper quibuſdam diſcordijs duntaxat,& nulla de dictis prouiſionibus, & uſuris fuit habita contentio:ideò uerba generalia ſequentia debent reſtringi ad contentionem ſpecialem,argu.in l.licet,C.de iudi. & quod notatur in d.l.ſub prætextu,& per gloſſ.in c.j.de trãſactio:tùm quia uerba obſcura debent reſtringi ad id, quod eſt uerоſimilius,& plerunq; fieri conſueuit tũ quia uterq; credebat illam conuentionem non continere peccatum,ut prædixi,& ſic ad incogitata non poteſt dicta liberatio extendi:quia ignorans non donat,d.l.nec ignorãs & d.l.tres fratres,cum ſimi.Item quia tractatur de animę periculo,debet ergo fieri interpretatio in mitiorem partem,licet durior ſit,ut ſuprà plenè dixi;& per has conſiderationes tollitur id,quod not.Bart.in d.l. Aurelius.§. Caius,præal.procedit enim generaliter, ubicunq; fit generalis liberatio nulla ſpecie præcedente,& cõſiderationes prædictæ non concurrunt:aliàs ſecus,ut dixi in dubio præcedenti.¶Præterea,& ultimò apertiſſimè tollitur dicta quietatio,& liberatio,ſi tenemus opinionem quorundã theologorũ,aut Dini in reg.peccatũ,de reg.iu.lib.vj. Tenuerunt.n. iſti,ꝙ uſurarũ remiſſio,& liberatio non tenet,niſi pecunia ꝑ uſurariã prauitatem extorta offeratur ipſi debitori,eidemque creditori, uel ſaltẽ ſecundũ Dy. ſit pecunia parata reſtitutioni:tunc enim uidetur reſtituta,& breui manu reddita;& ſic ſatisfit illis uerbis:peccatum non dimittitur,niſi reſtituatur ablatum. Reperitur enim reſtitutio;& ſic debet fieri repoſitio pecuniæ in priſtinum ſtatum,ſaltem fictè,ut.l.cum prætor,& l.reſtituere,ff.de uerbo ſig.ſed in caſu noſtro pecunia iam extorta, non fuit oblata ipſi Antonio,nec ſaltem parata reſtitutioni:imò de ipſa non contendebatur;ergo illa quietatio, & liberatio non ualuit quò ad liberationem uſurarum reſtituendarum,& hoc eſt indubitandum tenendo alteram illarum opinionum.Si autem teneamus opinionem. Ioã. An.quam poſuit in gloſſ.ſua in dicta regula,peccatum,& Fede.de Senis conſi.xviij.ꝙ non requiratur oblatio pecuniæ,uel ꝙ ſit reſtitutioni parata:ſed ſufficiat liberalis, & ſpontanea remiſſio,non aũt ſufficit extorta per metũ,aut dolum,aut quolibet ingenio,ut in dictis locis per eos no. adhuc idem in caſu noſtro uidetur dicendũ. Nam ex illa generali quietatione,quæ præceſſit uigore quarundã differentiarum, nulla de iſtis prouiſionibus uſurarijs mentione habita,poteſt dici,ꝙ uſurarum remiſſio fuit liberaliter facta,cùm nulla fuerit ſpecialis mentio de illa habita,nec aliquis tractatus ſuper remiſſione fienda præceſſerit.¶Et credo in hac materia poſſe attentari,ut ſub generali remiſſione,ſeu liberatione nunquã ueniat liberatio, ſeu remiſſio uſurarum,niſi ſpecialiter exprimatur: quia cũ habeat hæc remiſſio ſpecialem naturam, ut patet ex prædictis,& latius notatis in locis præallega. non debet hæc remiſſio includi ſub generalitate,cũ poſſet quis decipi ſub inuolutione uerborum,& ſic immineret animarũ periculum.Satis enim eſt tenere,ꝙ proſit remiſſio uſurarum abſq; eo,ꝙ pecunia offeratur,uel ſit reſtitutioni parata,& contra illas opiniones præal.non debet hæc facultas extendi,ut etiã comprehendatur ſub generalitate uerborum;ad prædicta allego optimum ſimile.l.ſed & ſi q̃s.
5 §.quæſitum,ff.ſiquis ac uti.†ubi habetur,ꝙ generalis renuntiatio caſuum fortuitorum non ualet in iudicijs: ſed oportet ꝙ ſpecialiter exprimantur;unde non ualet ibi tãtùm genus,quantũ ſpecies,& dicit ibi Bart. cõmune eſſe: quia ſtipulatio prætoria,& iudicialis iudicatur ſecundũ mentem,& ęquitatem prætoris,qui non patitur aliquem decipi ſub inuolutione uerborum.ita dicamus in propoſito noſtro,cũ tractetur hic de animarũ periculis, & ſunt opiniones,qualis debeat eſſe uſurarum remiſſio, non debemus ſaltẽ dicere,ꝙ ueniat ſub generalitate,ne quis decipiatur,& incurrat animæ periculũ ſub uerborũ inuolutione.Nec obſtat,ſi dicatur,ꝙ caſus ſpecialis cõtinetur in d.§.quæſitũ:quia dico,ꝙ ẽt caſus ſpecialis,extenditur ꝑ rationis identitatem,ut no.gl.in l.j.C.de cõdi.inde.& uidet̃ tex.in c.cũ dilecta,de confir.uti.& præſertim ubi tractatur de animatũ fauore,debet fieri extenſio,ẽt iuris pœnalis,ut no.gl.in c.ſciant cuncti,de elec.lib.vj.& in c.fi.eo.
6 titu.& lib.Præterea uidemus in ſimili:†quia matrimoniũ habet ſpecialem materiam ab alijs obligationibus,& requirit ſpontaneum,& liberum conſenſum,ut in c. cũ locum, de ſponſa.diſpoſitum eſt in iure,ut mandatum de contrahendo matrimonio non ueniat ſub generali procuratorio:ſed oportet ꝙ ſpecialiter exprimatur, ut probatur in l.generali,ff de ritu nup.no.gloſ.in c.fi.de procura.lib. vj.Item uidemus, quòd caſus notabiles & nota digni nõ ueniunt ſub generalitate uerborum, niſi ſpecialiter exprimantur, ut no.gloſ.in cle. non poteſt,de procura.& c. qui ad agendum,eo.titu.lib.vj. & quæ ſpeciali nota ſunt digna,niſi ſpecialiter exprimantur, uidentur eſſe neglecta,ut in c.quamuis,de præb.li.6.cum ſimi. Et hæc ſufficiant. NIC. ABB.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

PVNCTVS quæſtionis talis eſt. Quidam Nanes Petri Curſi de Senis deceſſit nullo prius per eum teſtamento condito,ſuperſtitibus ſibi dominabus, Euangeliſta ſorore carnali, & Catharina filia ſpuria ipſius Nannis defuncti: demum apprehenſa hæreditate per dictam do.Euang.tanquam proximiorem per lineam legitimam,ipſa domina Euangeliſta,ſeu alius pro ea maritauit dictam Catharinam cuidam Matthæo, & pro dotibus ſuis aſſignauit ſibi floren.quadringentos. & in dicto inſtrumento dotis inter cætera dicitur,quòd dicta domina Euãgeliſta filia olim Petri Curſij, & hæres dicti Nannis dedit,&c.Et demum ſubijcitur in dicto inſtrumento, quòd dictus Matthæus promiſit dictas dotes cum antifacto reddere,& reſtituere dictæ dominæ Catharinæ,& cuidam Franciſco præſenti,& recipienti pro dicta domina Euangeliſta, aut cui de iure reddi & reſtitui debebunt in omnem caſum & euentum dotium reſtituendarum &c. Præmoritur denique dicta Catharina,relicto filio ex illo matrimonio moritur demum dicta domina Euangeliſta,ſuis filijs hæredibus æqualiter inſtitutis, prius tamen diſpoſuit de quarta parte omnium bonorum in quaſdam ex filiabus,ſicut ei licuit ex forma ſtatutorum Senenſium.¶Nunc ab alijs filijs,& hæredibus dicitur,dictam dominam Euangeliſtam non potuiſſe illã quartam donare illis duabus filiabus,quia iam de illa diſpoſuerat prius,donando dotem dictæ Catharinæ,quam non tenebatur dotare,cùm eſſet filia ſpuria dicti Nannis,& ſic uidetur donaſſe de ſuo,præſertim cum in inſtrumento non dicatur,quòd hoc fecerit tanquàm hæres,licet nũcupetur hæres.Ex parte filiarum dicitur contrarium. Quæritur quid iuris? & an dos illa debeat remanere apud dictum Matthæũ cum filius communis iam ex illo deceſſerit.

CONSILIVM CXV.

1 *Dos dicitur legitima ſecundum conditionem mulieris.*
2 *Pater poteſt filio ſpurio relinquere pro alimentis uſque ad quantitatem ſufficientem.*
3 *Mulier ſi maritatur à patre,et dos ab ipſo patre proficiſcitur,mortua muliere relictis liberis ex illo matrimonio,dos de iure communi redit ad patrem.*
4 *Pater ſi uult quòd relictum, ſeu datum cauſa mortis tranſeat in filios ſpurij,ſeu ſpuriæ,qualiter debeat dicere.*

IEſu Chriſti, eiuſque piiſſimæ matris,præſidio humiliter inuocato, Videtur primò attingendum primum dubium,ꝙ dicta domina Euangeliſta non potuerit diſponere de ſua quarta parte in illas ſuas filias, prout ſibi ex ſtatuto Senenſi permittitur,obſtante illa dotis aſſignatione, quam prius fecerat dictæ Catharinæ: quia aſſignando illi dotem,quam non habebat in poteſtate,uidetur iuris interpretatione dotem illam donaſſe dictæ Catharinæ, ut in l. unica.§.accedit,C.de rei ux. act. ergo non potuit poſtea de integra quarta diſponere,cum iam liberè prius diſpoſuerat de quadringentis. ¶Nec obſtat, quòd in dicto inſtrumento nuncupetur hæres dicta domina Euangeliſta: quia per hoc non infertur,quòd fecerit ut hæres,cum illa ſint uerba purè enuntiatiua,quæ non inducunt diſpoſitionem,ut c.ſi Papa, de priuil.lib.6.& in clemen. ſi ſummus pontifex,de ſenten.excomm.Pretereà eſto, quòd uideatur feciſſe ut hæres, tamen, ex quo hæres non tenebatur illud facere,uidetur donaſſe,argumen.in l.Campanus, ff. de operis lib.& in l.cuius per errorem, ff. de regul.iur.facit l.cùm de indebi.ff.de prob. Quòd autem tanquàm hæres non teneretur dotare,patet,quia nec ipſe defunctus tenebatur,nec poterat,etiam ſi uoluiſſet,cum eſſet filia ſpuria,nata ſcilicet ex damnato coitu, de iure ciuili,ut in authen.ex complexu,C.de inceſtis nup. ¶Sed,his non obſtãtibus,arbitror in hoc caſu ſic de iure dicendum,quòd dicta domina Euangeliſta tenebatur tanquam hæres dicti Nannis alere dictam Catharinam;quia, licet de iure ciuili non teneretur etiam defunctus,ut in dicta authen.ex cõplexu:ſecus tamen eſt de iure canonico, cui ſtatur in hoc tanquam fundato ſuper æquitate naturali, ut habetur in c.cum haberet,de eo,qui duxit in matri. ut etiam tenent communiter legiſtæ,maximè Barto.& Bald.in d.authen. ex complexu.unde quemadmodum tenebatur defunctus; ita & hæres obligatur,qui ſuccedit in locum defuncti; ad hoc bonus tex.in authenti.licet,C.de naturali.liberis, & quod ibi not.maximè per Bald.ſi autem tenebatur alere ut ſupra probatum eſt;ergo etiam donare,cum cauſa dotis non ſit minus fauorabilis,quam alimentorum cã, imo magis,ut no.Cyn.in l.non omni,C.de admini.tut. & glo. & Bart.in l.cum plures,ff.eod.titu.& in caſu noſtro firmauit Bart.in l.ſi gener,ff.de his quib ut indig. & in d.auth. ex complexu,& idem ibi Bald. Attamen dico,ꝙ dando dotem non debet excedere modum alimentorum, ſeu quã-
1 titatem dotis,prout conueniebat filiæ ſpuriæ.† Dos enim dicitur legitima ſecundum cõditionem mulieris,& facultas matrimonij.ut in l.filiæ,ff.de lega.iij.& l. cum poſt. §. gener,ff.de iure dotium. Si ergo exceſsit illam quantitatem,quæ uerоſimiliter ſibi debebatur, habito reſpectu, quia erat ſpuria,& quia pater non erat ditiſsimus homo, nec magni generis;uidetur illam quantitatem dediſſe de ſuo,quatenus dico exceſsit debitum modum,arg.optimũ in l.ſancimus,C.de dona.& xij.q.ij. in c. ſi quos de ſeruis; & hoc uidetur fuiſſe de mente Bar.in l.gener,præalleg.& in d.auth.ex complexu,& in l.fi.§.ſi a ſocero, de his,quæ in frau.credi.Et illa quantitas,in qua exceſsit,debet computari in quarta ipſius dominæ Euangeliſtæ, ſi autem in nullo exceſsiſſe uidetur,hoc feciſſet tãquam hæres, & ſic nil de ſuo donaſſet,& per conſequens potuit poſtea diſponere de integra quarta bonorum ſuorum. Quòd autem hoc uideatur feciſſe tanquàm hæres,& non ſponte de bonis proprijs,probo primò ex eo,quia ibi nominatur hæres.nam ſi non feciſſet ut hæres,illud uerbum fruſtra fuiſſet ibi appoſitum;quod non eſt dicendum,arg.in c.ſi Papa,de priui.lib.6.l.ſi quando,C.de inoffi.teſt. cum uerba debeant aliquid operari,ut ibi. Prætereà, ubicunque fit mentio de aliqua qualitate in aliqua diſpoſitione, quæ habet alterare illam diſpoſitionem,uidetur illud factum uigore illius qualitatis;ad hoc tex.optimus cum ibi not. maximè per Bar.in l.pe.C.de iure delibe. ubi patet, ꝙ ſi aliquid relinquatur filio,& fit mentio de patria poteſtate,uidetur ſibi relictum contemplatione patris, quia ratione patriæ poteſtatis acquirit filius ipſi patri. Ita ad ꝓpoſitum,cum tanquam hæres teneretur dotare, ut ſupra dixi,ſi dixit in actu donationis ſe hæredem,uĩ hoc feciſſe tanquam hæres ex legitima obligatione.ad idem facit optimè,qđ legitur, & notatur in l.cum poſt mortem ff.de admini.tut.ubi ſi tutor promiſit dotem, uel curator pro puella,uĩ in dubio promiſiſſe de bonis ipſius puellæ, non aũt de ꝓprio,ex quo bona illa adminiſtrabat;ad idẽ,l.fi. C.de dotis ꝓmi. ubi idẽ ꝓbaĩ ĩ quolibet adminiſtratore, & negotiorũ geſtore,ut in dubio uideaĩ ſoluiſſe dotẽ de bonis mulieris,nõ aũt de proprio;pro hoc facit: q̃a in dubio nõ ꝓſumiĩ quis uelle donare ſuũ,cũ donare nil aliud ſit,quam ꝑdere,ut in l.filiusfam. ff.de dona. facit.l. cum de

de indebi.ff.de proba.& præſertim hoc dicendum in caſu noſtro, in quo poteſt fieri interpretatio, ut dos nihilominus fuerit debita,& dicta domina Euangeliſta in ſuis iuribus conſeruetur,ar.optimũ ex his,quæ no.glo.in l.cũ q́d, ff.ſi cer.pet.& c.cum inter.P.& c.ſuper hoc, de renuntia. cum ſimili.& hæc quo ad primum dubium.¶ Quo ad ſm uerò, apud quẽ. ſ.nunc debeat remanere dicta dos, poſt mortem dictæ Catharinæ,ut primò ꝗ apud dictum Matthæum maritum dictæ Catharinę non ex perſona Catharinæ Sed communis filij: quia poſt mortem Catharinæ ſucceſſit filius communis ex illo matrimonio in dote. Nã dos cenſetur patrimonium mulieris l.3.ff.de mino.facit.l. Pomponius Philadelphus,ff.fami.erc.In bonis autem maternis ab inteſtato ſuccedit filius,ut in authenti.in ſucceſſione,C.de ſuis & legiti.& in corpore,unde ſumit, de hæred.quæ ab inteſt.defe.§.j.& C.ad Orficia.per totum. Filio autem ſuccedit ipſe Matthæus pater,ut in authen. defuncto,C.ad Tertul.& in corpore,unde ſumitur, ut auth. de hære.quæ ab inteſt.defer.§.conſequens,& §. in hoc qui dem.¶Sed profectò aliud puto dicendum in caſu noſtro, prædicta enim procedunt in dote, quæ eſt purè ipſius matris,ſed dicta dos non fuit purè ipſius Catharinæ.Nam,ut prædixi,cum eſſet ſpuria,nihil de iure ciuili poterat conſequi a patre,uel ipſius hærede,ut in d.authen.ex complexu,ſed ſolum ex diſpoſitione iuris canonici poterat habere neceſſaria ad uitam,& ad hoc poſſunt parentes compelli,ut in dicto c.cũ haberet,& per conſequens ipſorum hæres,argu.in dicta authen.licet,C.de natu.lib.ut prædixi,ſi cut debentur alimenta,ita dos, cum non ſit minus fauorabilis,imò magis,ut ſuprà dixi.Data fuit ergo in caſu noſtro dos loco alimentorum,cum fuerit data ab hærede defuncti per rationes ſupradictas.mortua ergo dicta Catharina,debet dos redire ad dictam do.Euangeliſtã, ſeu eius hæredes,ſicut debuiſſent redire alia bona ſimpliciter data pro alimentis.Nam alimenta debentur ſolum in uita, & finitur cauſa alimentorum morte,ut in l.Mela,ff.de alimen.& cib.leg.& l.cum hi.§.conſtat,ff.de tranſac.& l.hæreditatem, ff.ad l.Fal.& pro hoc optimè facit tex.in d.ca. cum haberet,in fi.unde iſta obligatio cauſatur.mandat.n. ſolum neceſſaria ſubminiſtrari.neceſſitas autẽ ceſſat morte;& hoc profectò uidetur fuiſſe de mẽte Bar.in locis pręall.& primò in d.auth.ex complexu,C.de inceſt. nup.ubi dicit ſe cõſuluiſſe per d.c.cum haberet,†quòd uſq; ad quãtitatem ſufficientem pro alimentis poteſt pater filio ſpurio relinquere,& eodem modo filiæ ſpuriæ pro dote ſua: quia ſine aliqua dote non poteſt ali,nec nubere.Item expreſſius ſenſit in d.l.ſi.§.ſi a ſocero.ubi dicit,ꝗ ſi filia ſpuria fuit maritata à patre,non poteſt dos repeti ab hæredibus patris ab ipſo marito:quia habet eam ex titulo oneroſo.ſed poſtquam ad mulierem eſt reuerſa,poteſt reuocari:quia habet ex donationis titulo ſpuriæ autem nõ poteſt donari.l.j.C.de natu.li.& hoc dicit uerũ,niſi quatenus de iure canonico filius uel filia deberet habere pro alimentis,ut in d.c.cum haberet.Nec obſtat ſi dicatur,ꝗ ſm hoc filius nil habebit ex bonis maternis : quia hoc non eſt abſurdum,ſi mater nil habeat. finge.n.ꝗ mater fuiſſet ducta ſine dote, certè in nullo ſuccedit;ergo uxor debet tunc alimentari ex bonis mariti,ut no.Inno.in c.per ueſtras, de dona.inter ui.& ux.facit tex.& quod ibi no.in l.ſi cum dotem §.ſinautem in ſæuiſſimo, ff.ſol.mat. † Præterea uide
3 aliud ſimile magis propinquum, ſi mulier maritatur à patre,& dos ab ipſo patre proficiſcitur,mortua muliere, relictis liberis ex illo matrimonio,dos de iure cõi redit ad patrẽ,nõ autem ad liberos mulieris defunctæ, licet aliud habeat cõſuetudo,ut eſt tex.ſecundum communem intel

lectum in l.dos à patre profecta, C.ſo.mat.& plenè examinat Bar.& ita demum concluſit in l.poſt dotẽ,ff.ſol.matr. fortius ergo in caſu nr̃o non debuit dicta dos tranſire in filium,cum ſolum loco alimentorũ à iure permittitur cauſa autẽ alimentorum expirat morte ut s̃ dixi.& q́d hoc fuerit de mente Bar.allego not.in l.ſi.ff.de his, quibus ut indig.in uer.quero,utrum ſit alius modus,in ſcda col.ubi dicit,ꝗ filio ſpurio,uel ſpuriæ põt relinqui aliquid ꝓ alimentis.Itẽ ꝓ dote,dummodò non excedatur modus in relinquendo:quia tunc præſumeretur fraus in l. j. C.de na-
4 tu.libe.& ſentit †,ꝗ ſi pater uult,ut relictũ ſeu datum cauſa dotis tranſeat in filios ſpurij,ſeu ſpuriæ,debet pater ſic dicere:Relinquo talẽ fundũ Titio filio meo ꝓ alimentis in uita ſua;poſteà remaneat filijs ipſius ſpurij,nã,ut ipſe dicit,filijs ipſius ſpurij põt pater relinquere;de quo dicendũ,ut plenius legit,& notat l.ſi.C.de na.li.& ſic apertè uult, & bene.ꝗ ex pſona patris ſpurij non poſſũt filij,licet legitimi,aſpirare ad relictũ factũ ipſi ſpurio pro alimẽtis:q̃a ut ꝓdixi,cã alimẽtorũ finit morte : ſed oportet,ut capiãt ex diſpoſitione relinquentis,ſeu dotantis: quod fieri poteſt. d l.ſi. Sed in caſu noſtro hoc non fuit dictum à dicta do. Euang.q́d ſi fuiſſet dictũ,uideretur donaſſe filijs illius ſpuriæ de ſuo;imò dixit oppoſitum.Nam uoluit, & ita ſtipulari fecit ſuo nomine,ꝗ dictus Matt.reſtitueret dotẽ ipſi Catherinæ,& illi Franciſco recipienti pro dicta do.Euange.aut cui de iure reſtitui,& reddi debebit &c.iſta.n.ſunt uerba formalia illius inſtrumenti.ſed de iure debet reſtitui ipſi dñæ Euang.uel ſuis hæredibus:quia ceſſat cã alimentorum,ut no.in iuribus ſuperius alle.¶Quare ex omnibus prædictis concludo,ꝗ dicta dos non debet remanere apud dictũ Matth.ſed redire ad hæredes dictæ dominæ Euangeliſtæ quatenus hoc fecit ex neceſſitate tanquam hæres,ut ſupra dixi:quia tunc merè ſuccedit in loco alimentorum. NIC. ABB.

CONSILIVM CXVI.

1 *Pater ſi inſtituit filium in aliqua re minus,quàm legitima,poteſt filius petere ſupplementum.*

2 *Pactum de non ſuccedendo patri, aut filio ualet, quando tantum quis percipit,quantum ſibi debetur occaſione ſucceſſionis.*

3 *Compromittere quis non poteſt in partem aduerſam tanquam in arbitrum.*

OMnipotentis Dei poſtulato ſuffragio, illud de iure quæritur, Vtrũ uiſa remiſſione facta ꝑ Antoniũ Colũbini in Nardum patrem ipſius Antonij,& Nerotiũ Mariani Nicaletis,ac laudo inde ſecuto ꝑ dictum Nerotium de conſenſu dicti Nardi,alias non contradicente dicto Antonio,ac donatione pòſteà ſubſecuta per dictum Nardum in perſonam dicti Antonij filij ſui prædicti, ualeat dictus Antonius,præſertim poſt mortem dicti Nardi patris ſui, aliqd petere in bonis,ſeu de bonis dicti patris ſui occaſione ſuę legitimæ?Et primò uidetur, quòd poſſit petere legitimã ſuam,ſaltem poſt mortem dicti Nardi patris ſui.quoniam filius non poteſt excludi,& priuari hæreditate paterna ſine cauſa legitima : aliàs teſtamentum patris eſſet nullum ut in authen.ut cum de appel.cog.§ aliud quoque capitulum,& legitur,& notatur in l.filio præterito,ff. de iniuſt.
1 rup.& irri.teſta.†Et ſi pater inſtituerit dictum Antoniũ in aliqua re minus ualente,quam legitima, poterit petere ſupplementum,ut in l.omnimodo,& l.quoniam nouella,& l.ſcimus,C.de inoffi.teſt.debet tamen cõferri, q́d pater ſibi donauit, licet dixerit in procemio emãcipationis: quia

quia illa eſt pura donatio,non autem facta ob cauſam legitimam:quia potius pater debet præmiari à filio,quãdo ipſum emancipat,quã è contrà,ut probatur in l. cũ oportet.§.cum autem,C.de bo.quæ lib.Et ꝗ talis donatio facta à patre in præmium emancipationis debeat conferri alijs filiis,firmat Bart.in d.l.cum oportet, & l.ut liberis, C.de col.& uidetur quaſi probari ibi in fine literæ. Non obſtat,ſi dicat,ꝗ dictus Antonis uidetur renuntiaſſe hæreditati paternę in eo,ꝗ remiſit ſe iudicio patris,& dicti Nerotij,promittens ſe fore contentũ illa parte, quæ per illos ſibi deputabitur,& nunquam amplius aliquid ſe in bonis dicti Nardi petiturum: quia pactum de non ſuccedendo patri non ualet,ut in l.pactum,C.de pactis,& l.pactum,C.de col.Nec obſtat, ſi dicatur, ꝗ hic interuenit iuramentum,quod habet conualidare tale pactum, ut hodie probatur in c.quãuis pactum,de pac.li.vj.notant doc. iuris ciuilis in d.l.pactum,& in l.ſi quis pro eo,ff. de fideiuſ.& in l.ſtipulatio hoc modo concepta,ff.de uer. oblig. & l.ſi.C.de pac.Quia ad hoc poteſt reſpõderi dupliciter. Primò, ꝗ iuramentũ non extenditur ad caſum noſtrum, quia dictus Antonius compromiſit in patrẽ,& Nerotium, & iurauit ſeruare , quicquid ipſi circa hoc diſponerent. Demum non ambo,ſed ſolus.Nerotius laudauit,ut in certis bonis ſibi dandis à patre eſſet cõtentus;& ſic iuramentũ cum ſit ſtricti iuris,non debet ad iſtũ caſum extendi,ut in c.pen.de iureiu.licet dictus Nerotius dixerit ſe hoc ſolum feciſſe ex cõmiſſione dicti Nardi:quia uidetꝛ,ꝗ Nardus nõ potuerit hoc remittere in perſonã illius tm̃: quia à perſona arbitratoris,ſeu arbitri non debet recedi, cũ ui deatur electa legalitas,& fiducia pſone,ut in l.ſi quis arbitratu,& quod ibi.no.ff.de uerb.obli.& l.ſi merces,ff. locati,cum ſimilibus.Præterea,& ſecundò dictus Nardus illa bona contulit dicto Antonio filio ſuo , non pro parte ipſum cõtingente,nec ut ſatisfaceret laudò prius lato, ſed purè & ſponte in præmium emancipationis;& ſic donauit ob alteram cãm,quã fuerit in laudo expreſſa, ut patet in inſtrumento inde confecto. ergo nec laudum, nec iuramentũ in compromiſſo appoſitum habet dictum Anto.excludere à ſucceſſione paterna;& ſaltem in dubio debet fieri interpretatio pro dicto Anto.quia odioſum eſt, filium excludi à ſucceſſione paterna,ut in d.§. aliud quoque capitulum,& in l.maximũ uitiũ,C.de lib.præte.præſertim hodie,cum ſublata ſit differentia ſexus, & patriæ poteſtatis , ut in authen.defuncto,ad Tertul.& in corpore,unde ſumitur,in authen.de hære. quæ ab inteſta.defe. §.conſequens, & §.& hoc quidẽ. Item quia uerba ſunt interpretanda cõtra dictum Nardum,qui in dicta donatione potuit intentionem ſuã clarius exprimere,ut in l. ueteribus.ff.de pac.& in regula,contra eũ,de reg.iur.lib.vj. ¶Sed,his non obſtantibus, quæ uere caſui noſtro minimè præiudicare arbitror, contrariã ſententiam puto de iure ueriorem,uidelicet,ꝗ dictus Anto.nil amplius poſſit pp uoluntatem paternam ſibi uendicare in bonis dicti Nardi patris ſui occaſione legitimæ ſuæ.Et ad hoc tenendum mouer principaliter ex duplici capite, quorum quodlibet ſufficeret uidetur ad ipſius cõcluſionem de per ſe. Et pri-
2 mò ratione nudi pacti.†Nam pactum de non ſuccedendo patri,aut filio ualet,quã tantum quis percipit, quantũ ſibi debetur occaſione ſucceſſionis,ut ſingulariter probatꝛ ſm unum intellectum in l.j.§.ſi parens,ff. ſi quis à paren. fu. ma.& hoc firmauit Bar.in duplici loco,ſ.in d.§.ſi parens, & clarius in l.ſi.C.de pact.Nec reperi illud dictũ ab aliquo reprobari:imò ꝗ ualeat,facit,quia ceſſat ratio, quare pactum annullatur. Nam ratio uidetur,ne pro modico quis renuntiaret ſucceſſioni paternæ,unde uoluit lex

obuiare deceptionibus, ut no.Bar.in d.l.ſi quis pro eo,ff. de fideiuſ.Quæ quidem ratio ceſſat in caſu noſtro , cum in facto mihi præſupponebatur,ꝗ dictus Antonius tantũ perceperit,quãtũ ſibi tunc deberet ratione ſuæ legitimæ, & poteſt dici,ꝗ habuerit plus ratione temporis: quia habuit illa bona in uita,cũ non deberent ſibi,niſi poſt mortem patris,ut in l.j.§.ſi impuberi arrogato,ff.de colla.bo. not.Bar.in eadẽ.l.§.nec caſtrẽſe,& in auth. ingreſſi,C.de ſacro ſanct.eccle.Excluditur dictus Antonius ex ſecundo capite clariori,ſ.ratione iuramenti adiecti.nã iurauit ſe fore contentum illa parte bonorum,quæ ſibi daretur, & aſſignaretur per dictos Nardum,& Nerotium,& promiſit amplius non petere in bonis dicti Nardi:iuramentum tamen indubiè habet hoc pactum ualidare,ut in d.c.ij.de pactis,lib.vj.& tenent legiſtæ in locis ſuperius allegatis. Nec obſtat,ſi dicatur,ꝗ iuramentum ſe non extandat ad hunc caſum:quia dico,ꝗ imò extenditur,ſi bene uerba dictæ remiſſionis,& donationis inde ſecutæ ad laudum pòderentur.Nam dictus Antonius ſolenniter coram officialibus mercantiæ conſtitutus in præſentia patris ſui,& de eius conſẽſu,& authoritate aſſeruit,ſe nõ uelle amplius cõmorari cum Nardo eius patre , & uolens ſe remittere in manibus ipſius Nardi,& Nerotij, qui dent,& faciant ſibi illam partem de bonis dicti Nardi,quæ placebit dictis Nardo & Nerotio,omni modo iure & forma &c. liberè & purè ſimpliciter remiſit ſe in dictos Nardum patrem ſuum,& Nerotium,dans,& cõcedens dicto Nardo,& Nerotio plenam licentiam,& authoritatem concedendi , & dandi ipſi Antonio de bonis dicti Nardi totum & quicqd uidebitur, & placebit ipſis Nardo & Nerotio : & promiſit & conuenit dictus Antonius dicto Nardo ſtipulanti, &c.ulterius non petere de bonis dicti Nardi patris ſui, ſed remanere tacitum,& contentũ parte,quę ſibi fiet per dictos Nerotium & Nardum,& iurauit corporaliter,tactis ſcripturis contra prædicta non uenire;&c.unde ponderando diligenter omnia uerba ſuperius recitata, quæ ſunt formaliter uerba inſtrumenti cõfecti ſuper dicta remiſſione,non habebant dicti Nardus, & Nerotius aliqd iudicialiter,ſeu in forma iudicij iudicare: ſed ſolum per uerba facti fuit hoc in eos remiſſum;facit quod legitur & notatur in c.Quintauallis, & c.ueniens,de iureiu. & in l. ſocietatem.§.arbitrorum,cum.l.ſe.ff.pro ſocio.Vnde dictus Nerotius fuit aſſumptus tãquã bonus uir, & amicus, ut in l.iij.ff.de arbi.Nardus uerò erat pars;unde poterat ſe impedire uigore remiſſionis ſibi factæ: quia poteſt qs in partem aduerſam tanquã in arbitratorem , & bonum uirum ſe remittere,ut in dictis c.Quintauallis, & c.ueniens,& l.ſi libertus,ff.de operis liber.ſatis ergo eſt ad ualiditatem actus,ut appareat qualitercunq; de iſtorũ uoluntate,& placentia,ſeu animorũ iudicio,cum,ut dixi,nõ habeant iſti iudicialiter iudicare,nec coram eis poterat eſſe iudiciũ,ut no.Inn.in d.c.Quintauallis:aliter non potuiſſet in dictum Nardũ cõpromittere:† quia tãquam in
3 arbitrũ non poteſt qs compromittere in partem aduerſam,ut in l.penul.ff.de arbi.uoluntas aũt alicuius exprimitur nedum uerbis,ſed factis:imò facta ſunt fortia ad declarandam tàm uoluntatem,q̃ uerba,quæ ſæpe proferuntur contra intentionem proferentis,ut in c.dilecti,de apel. & c.æſtimant.xj.q.iij.cum multis iuribus ibi alleg.in glo. Nerotius autem ſatis declarauit uerbis intentionem ſuã, laudando expreſsẽ,& exprimendo bona, quæ deberent aſſignari dicto Antonio pro ſua parte iuxta tenorem remiſſionis.Nardus autem approbauit,nedum illud laudũ approbando,ſed ẽt factis:quia punctualiter aſsignauit dicto Antonio omnia laudata per dictum Nerotium. ergo ſatis

ſatis apparuit de uoluntate & placentia dictorum Nardi, & Nerotij, in quos facta fuit remiſſio, ut dictus Antonius eſſet pro ſua portione contentus dictis bonis. & pro hoc optimè facit, quod in ſimili no. Bar. in l. cũ pater. §. libertis, in fi. de lega. ij. & Bar. in l. filius, C. de pe. hære. & Ioan. And. in regula, qui tacet, de re. iur. lib. vj. in Mercu. Nec ob. ſi dicatur, ꝙ pater donauit in premium emancipationis, non aũt uigore remiſſionis in eũ factæ ſeu laudi præcedentis, ut patet ex uerbis donationis: quia dico, ꝙ illa uerba fuerunt appoſita per ignorantiã ex communi ſtylo eorũ qui emancipant hodie filios, credentes ꝙ ita ſit dicẽdum, & faciendũ, ut ſentit Bar. in d. l. cum oportet, & in l. ut liberis, prealle. Principalis aũt cauſa fuit, ut illa bona aſſignarentur dicto Antonio pro ſua parte, titulo tñ donationis uigore illius remiſſionis, & laudi inde ſecuti; qđ probo multiplici conſideratione. Primò, quia cùm filius eſſet in diſcordia cum patre, nec uellet amplius cum illo cõmorari, ut ipſemet filius confeſſus eſt in præſentia officialium, & inde fuit ſubſecuta illa remiſſio, ſeu cõpromiſſum, & expreſsè actum, ut per iſtos ſibi aſſignaretur certũ quid de bonis dicti Nardi pro ſua parte, non eſt ueroſimile, ꝙ pater uoluerit ſimpliciter poſteà emancipare, & illa bona ſimpliciter ſibi donare, cũ non ſit ueroſimile, ꝙ ilicò mutauerit intentionẽ ſuam, præſertim quia coram dicto Nerotio quilibet eorum. ſ. pater & filius, ſuam partẽ, & iura ſua allegabat, & proponebat; ad hoc l. non ad ea, ff. de condi. & demõ. præſumitur. n. quis perdurare in ſua priori uoluntate, ut in c. maiores, propè fi. de bapti. & in l. cũ qui. ff. de probatio. Itẽ facta & uerba dubia recipiunt interpretationem ſecundũ prȩcedentia, ut in l. ſeruus, plurium, in fi. ff. de le. j. Præterea hoc colligitur ex alio: quia pater punctualiter aſſignauit filio bona, quæ uigore remiſſionis fuerunt expreſſa in laudo per dictũ Nerotium; ergo uoluit approbare, & exequi contenta in dicto laudo, nõ aũt de nouo donationem incogitatã facere, arg. in l. planè, ff. de leg. j. Nec obſtat, ꝙ uſus fuit uerbo donationis, qa hoc non contradicit, ſed confirmat prædicta. nam dictus Nerotius in ſuo laudo dixit propè finem, ꝙ illa diuiſio, ſeu donatio fieret cum rationibus & cauſis; ita, ꝙ de iure ualeret &c. unde ponderandũ eſt illud uerbũ, ſeu donatio, uoluit. n. ꝙ fieret per uiam diuiſionis, aut donationis, ita, ꝙ ualeret. unde pater uolens hoc probare, & exequi, ſciens ꝙ donatio facta filio in poteſtate regulariter non ualet, ut in l. antepe. C. de don. inter ui. & uxo. & à paren. in li. fa. elegit uiam ualidiorem. nã primò emancipauit. dixit aũt in præmium emancipationis ꝑ ignorãtiam, cum ex emancipatione potius fuiſſet ipſe præmiandus à filio, ut s̃. dixi. Attendi aũt debet modus uulgariũ loquẽtium, & ita nuditer, ſicut ſunt in uſu, debent intelligi, non aũt debent capi propriè, ut leg. & notatur in l. ſtipulatio iſta. §. hic quoque, &. §. planè, ff. de uer. oblig. quod autem iſte Nardus pater uoluerit principaliter donare aſsignãdo ſibi partem iuxta formam laudi principaliter in præmium emancipationis, apertiſſimè ultra prædicta ꝓbant quædam uerba appoſita in dicta donatione, ubi inter cætera ſic dr̃: Item donauit in alia manu centũ uigintiquinque Florenos auri in illis terminis, modis, & forma, q & quæ locis declarantur, & ſpecificantur per quoddã laudũ latum per Nerotium Mariani in curia officialium mercantię, &c. unde diligenter ponderanda ſunt illa uerba, in illis terminis, modis, & forma &c. per quæ colligitur expreſsè, ꝙ non intendebat dictus Nardus purè donare, ſed ſub illis modis, & forma, quæ continentur in laudo. Modus aũt & forma in laudo cõtenta erant, ut iſte Antonius haberet illa bona pro ſua portione, & ulterius aliquid petere in bonis dictis Nardi non poſſet. unde cùm illã donationem fecerit ſe referendo ad dictũ laudũ, & ſub commemoratione ipſius, apparet apertiſsimè, ꝙ ab illo recedere non intendebat, ſed potius illud exequi, & obſeruare, arg. in c. cum uenerabilis, de excep & in d. l. non ad ea, cum ibi not. motiuum claudit iudicio meo materiã aliter dictam donationem interpretandi nec debemus curare, ꝙ fuerit uſus illis uerbis, donauit in præmium emancipationis: quia contractus, & diſpoſitio iudicatur magis ſecũdũ ſuam naturam, & materiam ſubiectam, quã ſecũdum uerba expreſſa in ea, ut eſt tex. not. & ibi per glo. & Bar. in l. ſi uno, ff. locati, & per gl. not. in l. j. ff. de ſuperficie. & per Bar. in l. eotem. §. qui maximos, ff. de publi. Et ſemper ad intellectum ſtipulationis debemus prius conſiderare, quid actum fuit, ut in l. ſemper in ſtipulationibus, ff. de regu. iu. & ſi non apparet, conſiderandũ eſt id, quod uerosimilius eſt, ut in c. inſpicimus in obſcuris, de reg. iu. lib. vj. & in l. in obſcuris, ff. eo. ¶In caſu aũt noſtro prius actum fuit, ut iſti Antonio daretur pars ſua, & ulterius aliquid petere nõ poſſet, ut patet ex prædictis. Item ueroſimilius eſt ꝓꝑ diſcordiam inter patrem & filium, præſertim cùm eſſet genitus ex uxore præmortua, ꝙ uoluerit donare ob cauſam prædictam, quã purè & ſimpliciter. Euadet præterea hanc interpretationem diſpoſitio laudi per dictũ Nerotium, q mandauit illa bona poſteà donata debere donari occaſione partis ſuæ; ergo cauſa adimplendi illud laudum uidetur facta donatio ſubſequens per text. notabilem, & quod ibi not. Bar. in l. ſi. C. de ali. pup. præſt. & ꝑ eundem in l. cùm ſeruus, ff. de uerb. obli. & illa bona donãdo uidetur pariter donaſſe, & diſpoſitionem laudi approbaſſe l. iij. §. filius, ff. & C. eo. ad Maced. ¶Quare ex omnibus prædictis concludo dictum Anto. non poſſe amplius quicquam petere in bonis paternis dicti Nardi patris ſui occaſione legitimæ ſibi debitæ iure naturæ, ſed debere eſſe contentum bonis aliàs ſibi donatis per patrem. ¶Et ad contraria ſupra formata ſatis patet reſponſio per prædicta. NICOLAVS ABBAS.

CONSILIVM XCVII.

1 *Mulier de iure communi permittitur liberè diſponere de bonis ſuis ultra legitimam debitam filijs.*

2 *Mulier habens filios ex primo matrimonio, ſi tranſit ad ſecunda uota, non poteſt in teſtamento, aut inter uiuos, uel ex ſponſalitia largitione plus conferre, & donare ſecundo uiro, quàm donet alicui filiorum ſuorum. 3.*

IN ſanctæ trinitatis nomine amen. Videtur primò, ꝙ maritus nihil debeat lucrari ex dotibus uxoris præmortuæ. Illud aũt in primis certum eſt, ꝙ de iure communi nihil lucratur: ſed dos debet integrè redire ad hæredes mulieris, ut in l. unica, C. de rei uxo. ac. & in. l. aſsiduis, C. qui poti. in pigno. hab. & in c. j. & ij. & in c. nuper, de do. poſt diuor. reſti. Nec ẽt de iure municipali: qm̃ ſtatutum Senenſe non ſolũ in caſu noſtro, in quo ſuperſunt ipſi mulieri defunctæ filij, non indulget marito aliquam partem dotium: imò expreſsè diſpoſuit in additione corrigẽdo ſtatutum antiquum, ut nihil lucretur, ut patet ex ſtatuto poſito ſub rubrica, quæ pars cedit lucro uiro, ſoluto matrimonio per mortẽ uxoris. Nam uerba additionis factæ ad illud ſtatutũ ſunt hæc, uidelicet, ꝙ ſi mulier ſecundo nubit uiro, & filiũ unum uel plures habuerit, ꝙ dictus talis uir nihil lucretur ex dotibus, ſed filij ipſius mulieris ex utroque uiro ex ipſa muliere nati ſuccedãt in capita. ita punctualiter contigit in caſu noſtro. deceſſit enim illa domina, relictis filiis ex utroq; matrimonio; ergo maritus nihil debet ex ſuis dotibus lucrari uigore ſtatuti. Et ꝑ conſequens dicendũ uidetur, ꝙ nec uigore pacti initi inter dictos coniuges tempore contracti matrimonij, licet. n. fuerit inter eos expreſsè actum, ut ſuperuiuens ex eis debeat certum quid lucrari ex dotibus, uel donatione ꝓꝑ nuptias nomine antifacti: tñ tale pactum uidetur nõ ualuiſſe tanq̃ habitum ꝯ prohibitum ex ſtatuto; ad hoc, qđ no. gl. in l. j. C. ne fideiuſ. do. dentur & glo. ſuper rubr. de decurio. lib. x. & ſic uidetur ꝙ nullo iure debet iſte maritus aliquid lucrari ex dotibus uxoris defunctæ. Præterea & ſcđò uidetur, ꝙ preſuppoſito, ꝙ uir aliquid lucrari debeat uigore pacti: tamen hoc lucrum non debet detrahi de quarta parte, de reliquis tribus partibus, quæ uigore ſtatuti applicantur filiis: quoniam ſtatutum tribuit mulieri poteſtatem pro ſuo arbitrio de quarta bonorũ ſuorũ diſponẽdi, nõ obſtãte diſpoſitione, quam primò fecerat. Statutum. n. iſtud, cum ſit ꝯ ius cõe, reſtringens poteſtatem mulieris, debet largè intelligi, quatenus tractat de fauore mulieris, & ſtrictè, quatenus ipſius facultas reſtringitur: quia oẽs receſſus à iure cõi eſt odioſus; iõ reſtringendus, ut in c. is qui, de fil. presb. lib. vj. & in c. ꝙ dilectio, de conſang. & affi. & in c. cũ dilectus, de conſue. &
1 l. ij. C. de noxa. †Mulieri. n. de iure cõi permittitur liberè diſponere de bonis ſuis ultra legitimam debitam filiis quæ in caſu noſtro eſſet tertia pars oĩum bonorum, cum non habuerit ultra quatuor filios, ut in auth. nouiſſima, C. de inoff. teſt. & in auth. ut cũ de ap. cog. §. aliud quoq; capitulũ. ergo dictũ ſtatutum debet ſtrictè intelligi, quatenus aufert mulieri poteſtatem diſponendi de tribus partibus, & ſolũ reſeruat reſpectu quartæ poteſtatẽ. debet ergo intelligi, ut, deductis omnibus oneribus, poſſit mulier diſponere de quarta parte, ut ſic minus, q̃ fieri poſſit præiudicetur iuri communi, ut in iuribus præall. Et præſertim iſte intellectus eſt amplectendus: qa uerba ſtatuti permittentis mulieri diſpoſitionẽ quartæ partis, generaliter, & ſine oĩ diſtinctione ſunt poſita. ergo gñal'r & indiſtinctè debẽt intelligi, ut in c. ſi Romanorũ. 19. di. & in c. ſolitæ, de maio. & obe. & i c. ꝙ ſi dormierit. 31. q. 1. & l. de pretio, ff. de pub. Faciunt ẽt illa uerba ſtatuti in fine poſita, ibi: Nõ obſtante diſpoſitione, quã primò fecerit, &c. quæ innuunt, ꝙ licet aliquid per prius diſpoſuerit mulier tñ hoc nõ obſtãte, habet facultatem diſponẽdi de ſuo arbitrio de quarta parte oĩum bonorũ ſuorũ. ¶Sed q̃q̃ prædicta ſuperficialiter urgere uideantur ꝯriam tñ ſñiam arbitror de iure ueriorem, uidelicet, ꝙ dictus uir debeat lucrari id, qđ fuit inter eos conuentum nomine antifacti, & tale lucrũ dertahi de quarta, de qua mulier poteſt diſponere, non aũt de reliquis tribus partibus, q̃ relinquũtur filiis. Quod aũt maritus iſte debeat lucrari id, quod fuit inter eos conuentum, probo per text. in l.
2 hac edictali, C. de ſecun. nup. ubi probatur, † ꝙ ſi mulier habẽs filios ex primo matrimonio, tranſit ad ſecunda uota, non poteſt in teſtõ, aut inter uiuos, uel ex ſponſalicia largitate plus conferre, & donare ſecundo uiro, q̃ donet alicui filiorum ſuorum. ergo non extendendo illam menſuram poteſt apponere pactum, ut uir lucretur certam portionẽ. uel certum quid pro cẽtenario de dotibus ſuis, ut ibi clarius ſentiunt doc. pro hoc facit, qa ante legem C. poterat mulier, quicquid uolebat conferre, ſcđo marito, dummodo filios nõ priuaret ſua legitima, ut in d. §. aliud quoq; capitulum, & in auth. nouiſſima. ſed facultas reſpectu ſecũdi mariti fuit reſtricta per l. C. ut in d. l. hac edictali, legit̃ & notat̃. citra ergo prohibitionẽ põt mulier diſponere in maritũ, ut libet, cũ rei ſuæ qlibet ſit legitimus moderator, & arbiter, ut in l. re mãdata, C. mã. & c. de his, de ſepul. Sed in caſu noſtro lucrũ cedẽs marito, nõ excedit portionẽ relictã cuilibet ex filiis: ergo de iure cõi ualuit tale pactũ. Nec obſt. ſi dicatur, ꝙ filiis debent̃ tres partes ex diſpoſitione ſtatuti, & ꝯ uoluntatem mulieris. De quarta uerò parte, de qua mulier põt diſponere, nihil fuit collatũ alicui filiorum. ergo nihil potuit transferre in maritum per d. l. hac edictali: quia ad hoc rñdeo dupliciter. Primò imò dicta dña inſtituit oẽs filios æqualiter, detracta illa quarta parte. nec mulier prohibetur à ſtatuto diſponere de tribus partibus: ſed non põt diſponere de illis, ita ut filij priuentur; & ſic loquitur ſtatutum. Sed, ſi uult diſponere in filios, non prohibetur: imò concedit̃ à ꝯrio ſenſu ſtatuti, qui ꝯrius ſenſus eſt amplectendus, & cum conſonet diſpoſitioni iuris cõis iuxta no. per Bar. in l. oẽs populi, ff. de iuſt. & iu. & Bal. in l. conuenticula, C. de epiſ. & cle. facit. c. cũ apoſtolica, de his, q̃ fiunt à præ & qđ no. Io. An. & in c. publicato, de ele. Secũdò põt rñderi, ꝙ prædicta obiectio procedit habito reſpectu ad ius commune, iuxta quod mulier poteſt, ut s̃. dixi, liberè diſponere de bonis ſuis, dempta legitima, quæ erat modica, debita filiis: unde uidebatur inhoneſtum, ꝙ mulier præferret in bonis ſuis ſm̃ maritũ alicui filiorũ. Sed in caſu noſtro ceſſat ratio: quia uigore ſtatuti filij habẽt oĩa bona, uelit, nolit excepta quarta parte, de qua poteſt ſm̃ eiuſdem ſtatuti tenorem mulier pro ſuo arbitrio diſponere. unde non põt contingere, nec ſaltem in caſu noſtro accidit, ꝙ maritus habeat plus, q̃ aliqs filiorum. Nec ſupradictis obſtat prædictum ſtatutum allegatum in contrarium: quia cauetur, ut uir nihil lucret̃ ſuperſtitibus filiis: quia dico uirum excludi ex diſpoſitione ſtatutaria: quia ſtatutum noluit hoc caſu in additione tollere lucrum, quod detulerat marito. Vnde fateor, qa de iure ſtatutario nihil lucratur. Sed in caſu noſtro uir petit uigore communis pacti inter eos habiti tempore ꝯctus matrimonij. hoc aũt non prohibet ſtatutũ: imò potius permittit, ſi bene põderet̃ in fine, dũ ſic dicit, uidelicet ſaluo ꝙ in præmiſſo caſu, ubi ſecundò nupſerit, poſsit mulier diſponere ſecundũ iura, & ſtatuta communis Senarum, &c. Quaſi dicat, ꝙ ex diſpoſitione mulieris poterit maritus lucrari, dummodo mulier diſponat ſm̃ iura & ſtatuta Senarum, puta ꝙ non det ſcđo marito ultra, q̃ habeat aliquis filiorum. Itẽ ꝙ non diſponat ultra quartam partẽ bonorũ ſuorũ. Nã poteſtas mulieris ſic limitatur ſecundũ iura ſtatuta Senarum. Et ꝓ hoc reſpõdet̃ ad id, quod ſupra opponitur, ſ. ꝙ non põt fieri per pactũ, ex quo prohibet̃ per ſtatutum: imò ꝑmittitur, attenta diſpoſitione mulieris, quæ accidit in caſu noſtro. Præterea ſtatutum prohibet maritũ lucrari: ſed nõ aſsiſtit, dando lucrũ ſuperſtitibus filiis, marito, ẽt ſi in fine non permitteret, ualet pactũ. Nam magna differentia eſt inter prohibere, & nõ aſſiſtere iuxta notata in ſimili ꝑ Bar. in l. ſed & ſi. §. ſcirc. ff. de pæt. hæredi. ¶Ex quibus omnibus clarè patet maritum debere lucrari antifactum uigore pacti initi in ꝯctu matrimonij dũmodo, ut prædixi, lucrum nõ excedat id, quod contingit alicui filiorũ dictæ mulieris p̃mortuæ. ¶Quòd autem debeat deduci iſtud lucrum ex quarta parte, de qua poteſt diſponere mulier, & nõ de tribus partibus, quæ debent filiis relinqui, probatur apertè ex diſpoſitione ſtatuti contenti ſub rubrica, ꝙ mulieres habentes filios, non relinquant ultra quartam partem. In quo cauetur in effectu, habito reſpectu ad ipſum ſtatutũ, & eius additionem, ꝙ mulier habens filios, uel filias, unũ uel plures, non poſſit relinquere, uel donare, uel uẽdere uel

uel alienare; ita, ꝙ filij eius, qui remanſerint poſteà poſ-
ſint priuari bonis ſuis, niſi cauſa neceſſitatis, ſeu uictus,
ſaluo ꝙ quartam partem bonorum poſsit pro ſuo arbi-
trio diſpenſare, &c. Quæ uerba, ſi bene ponderentur, con-
cernunt nedum diſpoſitionem in ultima uoluntate, ſed
etiam inter uiuos; & ſic ſtat regula ex illo ſtatuto, ꝙ mu-
lier habens filios, non poſsit nec inter uiuos, nec in ulti-
ma uoluntate diſponere de bonis ſuis illa alienando ul-
tra quartam partem. Sed nulli in dubium uenire poteſt,
quin iſtud lucrum cõtingens marito ex cõmuni pacto in-
ter eos habito proueniat ex diſpoſitione mulieris: quia
ſi mulier non fuiſſet ſic pacta, uir nihil fuiſſet lucratus, ut
apertè hoc legitur, & notatur in d.l.hac edictali. ergo
debet cõputari in quarta ſua. Nam ſi diceremus oppoſi-
tũ, ſequeretur ꝙ mulier poſſet indirectè diſponere de me-
dietate bonorum ſuorum: puta, quia poſſet apponere pa
ctum, dum contrahit ſecundas nuptias, ut uir ſuperuiuẽs
lucretur quartam partem bonorum ſuorum, & demum
in morte, uel in uita tractu temporis poſſet diſponere de
alia quarta parte; quod ſonat in abſurdum, & foret ex-
preſſum contra mentem, & uerba dicti ſtatuti, in quo di-
ſponitur, quòd non poſsit diſponere, niſi cauſa ſui ui-
ctus; ita, quòd filij priuentur tribus partibus bonorum.
Nec eadem ratione debet illud lucrum antifacti deduci
de integra dote: quia ſecundum hoc tres partes integræ
non remanerent apud filios, & mulier reperiretur diſpo-
ſuiſſe ultra quartam partem totius. Non obſtat finis il-
lius ſtatuti, dum dicit: Non obſtantè diſpoſitione, quam
primò fecerit, &c. quia nõ debet intelligi, ut mulier poſ-
ſit pluries diſponendo relinquere ultra quartam: quia
apertè eſſet contra mentem illius ſtatuti; & facit in arg.
l.ſancimus, C.de dona. alias de facili filij poſſent priuari
bonis maternis, & illud ſtatutum poſſet deludi; quod nõ
eſt dicendum; ſed poteſt intelligi de diſpoſitione, ſi quã
prius feciſſet quo ad uſumfructum bonorum. Vel ſe-
cundò poteſt intelligi, & melius, ꝙ ſi mẽs illius finis ſit ut
tres partes perueniant ad filios, non obſtante diſpoſitio-
ne, quã mulier primò feciſſet de illis bonis. Hinc eſt, ꝙ
in additione ad illud ſtatutum appoſita ſunt hæc uerba,
uidelicet, Reliquæ tres partes pro rata inter filios diui-
dantur. Nam diſpoſitio mulieris ultra quartam partem
nullius eſt momenti, ut colligitur ex mente ſtatuti; & fa-
cit quod in ſimili legitur & no.in d.l.hac edictali. Et plus
iudicio meo poſſet attentari, ꝙ nedum debet hoc lucrum
proueniens ex pacto uiri cum muliere deduci ex quarta
parte, de qua diſponere põt: imò idem puto, ſi illud lu-
crum contingeret marito ex diſpoſitione ſtatuti: quia ex
facto ſuo medietas contingit marito, licet contrahendo
matrimonium, & dando illi tantam dotem: quia ille, qui
non põt alienare p pactum, debet curare, ne ex facto ſuo
oriatur alienatio à lege, ut in l.codicillis.§ antepen.ff.de
leg.ij. Et hæc uoluiſſe uidentur in ſimili cõne Iac.Butr.
Bart.Frã.de Alber. & Bal.in d.l.hac edictali, & Ang.ſu-
3 per authẽ.de nup.in §. quia verò. ubi dicunt, † ꝙ ſecun-
dus maritus non põt amplius lucrari, q̃ vnus ex filiis, nõ
ſolum ſi lucrum perueniat ex pacto mulieris, ſed etiam
ex diſpoſitione ſtatuti: quia ipſa mulier uidetur relinque
re dando cauſam huic lucro, ſ.contrahendo ſecundas nu-
ptias. ¶Ex his patet reſpõſio ad omnia ſuperius allegata
in contrarium. Vnde iterum concludo, virum debere lu-
crari antifactum ex facto inito cum muliere, non obſtãte
ſupereſſentia filiorum, dũmodò nõ habeat plus, q̃ aliquis
filiorum. Et tale lucrum debet deduci ex illa quarta, de
qua mulier diſponere poterat, ut ſic tres partes relinquã-
tur integraliter filiis. Et hæc ſufficiant. NIC. ABB.

CONSILIVM CXVIII.

1 *Poſitiones quare admiſſæ ſint.*
2 *Poſitio impertinens dicitur, quæ non facit ad fundandam, uel iuuandam intentionem ponentis.*
3 *Sentẽtia dicitur certa, ſi poteſt certificari in aliqua parte actorũ.*
4 *Confeſsio ad ſui ualiditatem non requirit telam iudicij.*
5 *Libellus generalis licet poſsit reſpui, tamen ſi ad illum reſpondetur, tenet reſponſio, & iudicium ſuper illo fundatum.*

IN Chriſti nomine amen. In cauſa ſeu con-
trouerſia, quæ ad præſens uertitur inter dominã
Ioãnam Mutinenſem ex vna parte, & Simonem de Caſo-
nis ex alia. Plura, concluſiuè tamen, iuxta ordinem ſunt
uidenda. ¶Primò an illis poſitionibus, ſuper quibus præ-
ſens controuerſia uertitur fuerat de iure reſpondendum.
¶Secundo præſuppoſito, ꝙ illis rñdendum non fuiſſet, an
ex quo iam per partem ſimpliciter reſponſum eſt, præiu-
dicet confeſſio reſpõdenti. ¶Tertiò præſuppoſito, ꝙ con
feſsio ualuerit in reſpondentis præiudicium, an potuerit
dictus vicarius declarare omnes illas reſponſiones nullas
eſſe; & non tenere tanquam factas, poſitionibus factũ alie
num concernentibus, cauilloſis, & duplicibus. ¶Quartò
ſi de iure ſic pronuntiare non potuit, ut pronuntiauit, an
dicta pronuntiatio ſit ipſo iure nulla, an ſaltem per ſentẽ-
tiam iudicis retractanda; & propter hoc apparebit, quæ
debeant eſſe in hac controuerſia partes iudicis appella-
tionis. ¶Venio iuxta ordinem ad primum; & uidetur, qđ
illis poſitionibus non erat de iure reſpondendum. Nam
prima uidetur cauilloſa, & duplex, cum plurima caſamẽ-
ta cõtineat &c. ſine aliqua determinatione, quod eſt con
tra no.in c.j.& ij.de confeſſ.lib 6.& in l.ij.§.quod obſer-
uari, C.de iura.cal. Idem eadẽ ratione uidetur de ſecun-
da poſitione dicendum, cum in ea dicatur ſine determi-
natione, ꝙ inuenit in hæreditate oĩa bona immobilia, &c.
Item tertia poſitio uidetur cauilloſa ad decipie dum di
ctam do.Ioannam, cum illa confeſsio ad illam eſſet dedi-
recto contra petitionem porrectã in iudicio per dictam
do.Ioannam. Quarta etiam poſitio poteſt cauillari, &
reiici, tanquam multiplex, cauilloſa, & factum alienum
continens. ¶Sed, his non obſtantibus, contrarium arbi-
tror de iure procedere, uidelicet, ꝙ dictæ poſitiones de
iure procedunt, & per conſequens eis erat de iure reſpon
dendum. Et primò facio hanc regulam, ꝙ omne proba-
bile eſt ponibile; quæ regula optimè probatur iudicio
meo, in clemen.ſæpe, de uerb.ſig.in §.uerum, uerſi.quia
1 poſitiones. ubi dicitur, † ꝙ poſitiones ad faciliorem ex-
peditionem litium propter partium confeſſiones, & cla-
riorem probationem uſus longæuus in cauſis admiſit, &c.
& ſic apertè innuit, ꝙ ſuper omnibus cõcernentibus deci-
ſionem litis poſſunt fieri poſitiones, ut pars ponens rele-
uetur ab onere probandi per confeſsionem partis aduer-
ſæ, & ex parte rei fieri poſsint ad intentionem actoris ex-
tenuandam; & hoc apertius uoluit glo. in c.j.de confeſſ.
lib.6. Idem ſentiunt domini de Rota deciſ.30. Quinimò
plus dico, ꝙ etiam id, quod probari non põt, dũmodo ue
niat ad fundandam intentionem partis, poteſt poni, ut pa
tet in poſitionibus concernentibus factum merè negati-
uum, ut probatur in c.j.præal. hanc etiam regulam aper-
tè ſenſit Bald. in l.ij.§.quod obſeruari, præall.ubi dicit,
2 † ꝙ poſitio illa dicitur impertinens, quæ non facit ad fun
dandam, uel iuuandam intentionem ponentis; alias dicit
pertinens; & ſatis patet ex excẽplis poſitis per gl. in d.c.j.
& ij.de ꝯfeſ.lib.6. & in cle.ſæpe, de uerb.ſig. & per Inn.in
c.dudum.

c.dudũ.2.de elec. Sed poſitiones, de quibus eſt contẽtio,
apertiſsimè ueniunt ad extenuandam intentionem acto-
ris, & ad releuandũ reum ab onere probandi, ergo ſunt
legitimæ, & eis erit de iure reſpondendũ. Et qđ tales ſint
dictæ poſitiones, clariſſimè patet, ſingulas põderãdo. Nã
prima habet, ꝙ dicta dña Ioãna uidit fratrẽ ſuum carna-
lẽ poſſidere caſamẽta cũ ædificiis &c. quæ in petitione ip
ſius dñæ Ioannæ continentur. hæc.n.non põt dici imper-
tinẽs, quia uenit ad extenuãdã intentionẽ ipſius dñæ Ioã
næ. infertur.n.ex ea ſaltem per obliquum præſumptiuè,
ꝙ illa bona petita per ipſam dñam Ioannam non perti-
nuerunt ad matrem ſuam, ſicut in ſua petitione narrabat
ergo debebat admitti, ut patet ex prædictis, & notatur
per Bal.in d.§.ꝙ obſeruari. Nam ex poſſeſſione conſequẽ
ter infertur ad dñium iuxta no.per Bar.in l.ad probatio
nem, C.locati. nec põt dici cauilloſa, uel duplex, cum ſit
iuſta clariſſima, & certiſſima ẽt reſpectu bonorum, cum
referat ſe ad bona contenta in petitione ipſius dominæ
Ioannæ, de quibus ipſa erat certiſſima: tum quia ipſa de-
ſcripſerat illa bona in ſuo libello, & ſic uidetur oĩa ſcire,
& confiteri, ut legi.& no.in l.cum præcum, C.de libe.cau.
& per An.de Bu.in c.fi.de confeſ. tum quia ſatis dicit po-
ſitio certa, ex quo refert ad ſcripturam certã in iudicio
3 productã. † Nam & ſententia tali modo dicitur certa, ex
quo põt certificari in aliqua parte actorum, ut in l.penu.
C.de ſen.quæ ſine cer.quantita.not.Inn.in c.fi.de libe.o-
bla.& facit.c.cum uenerabilis, prope fin.de excep.& qđ
ibi no.nec poteſt impugnari ex ea, quaſi contineat factũ
alienum: quia imò continet factum proprium ipſius dñæ
Ioanne, cũ ſcit de ſuo ſenſu, ſ.ꝙ uidit fratrem ſuum car-
nalem poſſidere, & tenere; ad hoc.l.teſtiũ, C.de teſti.&
3.q.9.c.teſtes, cum gl.ſua, & in c.2.de conſue.& c.cũ cãm,
de teſti.& quod ibi no.pro hoc gl.in d.c.1.de confeſſ.lib.
ubi cauſa exempli ponitur illa poſitio. Itẽ ꝙ ſciebat talẽ
eſſe clericum. Itẽ ꝙ uidit eum portantem tonſurã, & ha-
bitũ clericalem; & hoc uidetur indubitatum; iõ non inſi-
ſto. Quinimò, ut infra dicam, ẽt poſitioni continenti fa-
ctũ alienum non ſemper eſt reſpondendum. Idem per om
nia dico reſpectu ſecundæ poſitionis, dicitur.n.in illa, ꝙ
in hæreditate inuenit bona contenta in dicta petitione
ſua. ſit.n.hæc poſitio ad adiuuandum reum, & extenuan-
dam intentionem ipſius actricis ad inferendum, ſaltẽ per
obliquum, & præſumptiuè, ꝙ illa nõ fuerint bona mater-
na, ſed paterna, uel fraterna &c.& ſic erat pertinens, nec
erat duplex, nec erat cauilloſa: imo multũ ſimplex, cum
referat ſe ad bona deſcripta in petitione ipſius actricis;
nec continet factũ alienũ, imò propriũ, ut patet per illud
uerbum, ꝙ inuenit omnia bona &c. idem prorſus dico re
ſpectu tertiæ, ſ.ꝙ audiuit matrem dicentẽ, & rñdeat ei ſu
per proprio ſenſu, ſ.ꝙ audiuit, &c.ad hoc.c.2.de conſuet.
Nam in perceptibilibus ſenſu auditus deponẽdũ eſt p illũ
ſenſum, ut no.in d.c.cũ cãm, & in c.2.de cõſue.& hæc po-
ſitio clariſſimè ueniebat ad extenuandã intẽtionẽ ipſius
actricis. ergo debebat dimitti, ut per ipſius confeſſionem
releuaretur reus ab onere probandi ſuam exceptionẽ. Idẽ
poteſt dici de quarta, & ult.poſitione, ut patet ibi p uer-
bũ, audiuit. nã articulus famæ multũ adiuuat partẽ iux-
ta no.per Bar.in l de minore.§.tormenta, ff.de q̃onibus,
& c.ueniens, de teſti.& 4.q.3.c.ſi teſtes.§.itẽ ſæpe, & ca.li-
cet ex quadã, de teſti.cũ ſimilibus. Quinimò, ut dixi, ẽt ſi
propoſitio continet prorſus factũ alienũ, non tñ per hoc
debet reiici, dũmõ faciat ad deciſionem cãæ, & contineat
tale quid, ꝙ iõ certa opinio cadere poſſit in rñdentem,
ut apertè uoluerunt Cy.& Bart.& Bal.in d.l.ij.§.qđ ob-
ſeruari. C.de iura.cal.& But.ſequi uidetur in l.pe.eo.tit.
& ibi hoc apertè tenuit in lect. facit ad hoc regula, quã
præmiſi, uidelicet ꝙ omne id, qđ uenit in probatione, po
teſt deduci in poſitionibus, & quãquã gl. uideatur aliud
innuere in c.1.& 2.de confeſ.lib.6.& in d.§.quod obſer
uari.& Spe.ĩ ti.de poſitio.§.v.uer.& notãter: tñ dico, ꝙ il
la dicta debẽt intelligi, qñ factũ alienũ eſt tale, ꝙ uerosĩlr
nõ cadit ipſius notitia, uel opinio in habẽtẽ rñdere; patet
p iura all.in eis: uel procedit, qñ haberet quis rñdere de
ueritate; quo caſu qs nõ teneť rñdere, ex quo eſt tale, ꝙ
certã illius notitiã habere qs nõ põt. ſubiret.n.anceps p-
iuriũ, ut dr̃ in l.Marcellus.ff. rerũ amo. ita notanter dixit
Bar.in d.l.Marcellus, propè fi. Et ꝙ fuerit hoc de mẽte il
larũ gloſſarũ, probo p excẽpla, quæ ibidẽ ponunť. nã gl.in
d.c.1.li.6.inter alias poſitiones, quæ ſiũt ad probãdũ, quẽ
eſſe excõicatũ, ponit iſtas duas, uidelicet. Itẽ ꝙ tunc ille
percuſſus erat clericus. Itẽ ꝙ erat in poſſeſſione clerica
tus, & c.certũ.n.eſt, ꝙ iſtæ duæ poſitiones cõtinẽt factum
alienũ, & nihilominus admittunť; & hoc iõ, qa põt noti-
tia illius facti, uł opinio cadere in ſenſum rñdentis, ut s̃
dixi, ſm̃ Bal.ad idẽ, qđ no.gl.in cle.ſæpe, de uer.ſig.ĩ uer
bo, cõfeſſiones, quæ in probando mutuũ ꝯ hr̃dem format
has duas poſitiones. Itẽ pono, ꝙ mutuaui Titio cẽtũ. Itẽ
ꝙ promiſit illa reſtituere tali die. Item ꝙ Titius inſtituit
hr̃dẽ, &c. Ecce ergò, ꝙ de mẽte Io.An.non fuit excludere
oẽs poſitiones cõcernẽtes factũ alienũ ſimpliciter. Indu-
biè ergo concludendũ, ꝙ in caſu noſtro illæ poſitiones
erãt de iure admittẽdæ, & p ꝯñs eis fuit de iure rñden-
dũ; & hæc de primo dubio. ¶Venio nunc ad ſcđm, uideli
cet p̃ſuppoſito ſine ueritatis p̃iudicio, ꝙ illis rñdendũ de
iure nõ fuiſſet, an ex quo d.dña Ioã. rñdit, fecerit ſibi p̃iu
diciũ? Arbitror firmiter ꝙ ſic. Primò ad hoc allego tex.ĩ
c.j.de accu.lib.6. ubi probať eleganter, ꝙ licet parti con-
perat exceptio ꝯ inquiſitionẽ aduerſus eã formatã; attñ
ſi, illa p̃termiſſa, rñdet inquiſitioni, facit ſibi p̃iudiciũ; ad
4 idẽ, q ĩ no.Inn.in c.qualiter & qñ.2.de accu. † ubi dicit, ꝙ
ẽt ſi, nulla tela iudicij p̃cedẽte, aliqs uenit ad iudiciũ, &
cõfiteť ꝯ ſe, facit ſibi p̃iudiciũ: qa cõfeſſio ad ſui utilita-
tẽ nõ requirit telã iudicij. Hinc dicimus ualere cõfeſsio-
nẽ, licet p̃ceſſus reperiať ex aliquo defectu nullus, ut p-
bať ĩ c.Piſanis, de reſt.ſpol.& ibi hoc firmat apertiſsimè
Inn.& alij poſt eũ; ad idẽ tex.cũ ibi no.ĩ cle.cõſtõnẽ, in fi.
de elec.& qđ ibi no.Bar.in l.ſi cõfeſſus.ff.de cuſto.reo.&
melius ĩ l.maritus.ff.de qõ. vr̃ de hoc gl.no.ĩ c.pe.de iur.
cal. quæ dicit, ꝙ licet pars nõ teneať rñdere, niſi ad inter
rogationẽ ad petitionẽ partis aduerſæ dũtaxat: ſi tñ rñ-
det, facit ſibi præiudiciũ, arg.in l.ſi ſine interrogatione,
ff.de interro.act.& idẽ tenẽt dñi de Rota p̃all.e.deciſ.30.
ubi dicũt, ꝙ licet non eſſet rñdendũ interrogationi: quia
nõ fiebat, p̃ut de iure fieri debebat, ſi tñ pars rñdit, facit
ſibi p̃iudiciũ; ad idẽ bonus tex.in arg.in l.fi.C.de annali
5 excep. ubi patet, † ꝙ licet libellus gñalis poſſit reſpui, tñ
ſi ad illũ rñdeť, tenet rñſio, & iudiciũ ſup illo fundatũ;
& ita uoluit ẽt Inn.in c.fi.de lib.obla.& p hæc patet bre-
uiter, qd dicẽdũ de ſcđo dubio. ¶Concludo.n.ꝙ præſup
poſito ſine ueritatis p̃iudicio, ꝙ illis poſitionibus nõ fuiſ
ſet rñdendũ; attñ, ex quo rñſum fuit, tenet rñſio, & p̃iudi
cat confitenti, quatenus tendit ad ipſius p̃iudiciũ. Venio
ad tertiũ, uidelicet præſuppoſito ꝙ confeſſio ualuerit,
ut s̃, probatũ eſt, an potuerit dictus vicarius pronuncia-
re rñſionẽ nullã &c. ut s̃ dr̃. Et indubitãter dr̃, ꝙ nõ: qa
cũ cõfeſsio ſit de actis ut in c.qm̃ ꝯ, de p̃ba. nec ſimplr̃ de
actis iudicij, ſed cãæ, cũ p̃tineat ad deciſionẽ cãæ, nõ põt
iudex acta cãæ, iuſta cã nõ apparẽte, circũcidere, nec ſua

ſnīa capitanea perimere: imò debent ꝯſeruari apud notariū cauſæ ꝯ falſam aſſertionē iniqui iudicis, ut in d.c.qm̄. Item de hoc eſt tex. apertus in l.acta, ff. de re iud. ubi etiā per glo. & Bart. probatur enim ibi apertiſſimè, iudicem non poſſe ſine partium conſenſu acta cauſæ deſtruere; pro hoc, quia, etiam perempta inſtantia iudicij, remanent acta cauſæ, ut confeſſiones, & depoſitiones teſtium, & ſimilia, ut not per Inno. & alios in cap. cauſam quæ, de teſti. per Bart. in l. cum lite mortua, ff. iud. ſol. Præterea allego glo. apertiſſimam in cap. fin. de iureiur. lib. 6. quæ dicit, ꝙ reſponſio facta ad petitionem partis. non poteſt per partem reuocari, niſi fiat incontinenti, puta ante, quā exeat conſpectum iudicis, arg. in c. præterea, de teſti. cogen. & 32. q. 1. cap. apud, ubi etiam bona glo. Idem dicendum in iudice per prædicta, & quia confeſſio non reuocatur, niſi docto de errore. Error autem probatur probando rem aliter ſe habere, ut legitur & no. in cap. fin. de confeſſ. & in l. error facti, C. de iur. & fac. igno. & in caſu noſtro nullus error fuit probatus; ergo non potuit iudex pronuntiare confeſſionem erroneam, aut nullam.

¶Ex his infero ad quartum & ultimum, an illa ſententia iudicis fuerit nulla; & credo eo modo ꝙ ſic multis rationibus. Primò, quia fuit lata à iudice minus inſtructo, ut in c. tùm ex literis, de in integ. reſti. no. Bart. in l. prolatam, C. de ſenten. & interlo. omn. iud. Item fuit notoriè iniuſta, ut patet ex prædictis, ergo nulla, ut no. Innocen. in cap. fraternitatis, de frigi. uidetur tex. in c. inter cætera, de re iudi. & ibi hoc firmat Anto. de Butr. fundauit enim ſe iudex: quia illæ poſitiones ſunt cauilloſæ, & multiplices, & factum alienum continentes; quod notoriè ex illarum inſpectione falſum eſt, ut patet ex prædictis. ergo pronuntiatio nulla, ut no. in iuribus prælleg. & per Inno. in c. cum Bertoldus, de re iudi. & cap. quoniam contra, de probationibus. Item poteſt elici nullitas ex capite ſtatuti Mutinenſis, quod decernit proceſſum iudicis nullum factum poſtquam à parte aliqua petitum eſt ſapientis conſilium. Præterea, & ultimò præſuppoſito, ꝙ eſſet aliqua, dicendum tamen illam eſſe iniquam, & iniuſtam, ut patet ex rationibus. & iuribus ſupra allegatis.

¶Ex quibus omnibus apertè colligitur, quæ ſunt partes iudicis, ad quem. nam debet pronuntiare interlocutoriā fuiſſe nullam, & inquantum ſit aliqua, declarare illam iniuſtam, & iniquam, & eam retractare, & pronuntiare bene fuiſſe appellatum, &c. Et hæc ſufficiant.

Finis Conſiliorum Panormitani, quibus aliqua aliorum conſilia per D. Ludouicum Bologninum Bononienſem adiuncta emendataq; ſunt.

UNIVERSITA

SVBTILISSIMAE, ac vtiliſsimæ Diſputationes, & Allegationes Reuer. D. Nicolai Abbatis Siculi, V.I. interpretis, ac per omne ęuum iuris monarchæ Senis, & alibi per eum accuratiſsimè diſputatæ.

SVMMARIVM QVAEST. I.

1 *Papa habet in beneficijs plenitudinem poteſtatis, ratione cuius poteſt ſupra omne ius diſpenſare.*
2 *Papa non habet ſuperiorem.*
3 *Papa habet eccleſiæ arbitrium.*
4 *Papæ iura cæleſtis & terreſtris imperij fuerunt conceſſa.*
5 *Papa in uno epiſcopatu aliquando ponit duos epiſcopos.*
6 *Papa concedit aliquando duos epiſcopatus uni epiſcopo.*
7 *Papa diſſoluit matrimonium carnali copula non conſummatum.*
8 *Papa non poteſt diſpenſare, quod quis eodem tempore habeat duas uxores.*
9 *Papa poteſt concedere epiſcopatum, & alia inferiora beneficia ad tempus, & ſub conditione.*
10 *Eccleſia ſicut eſt una, ita unus epiſcopus epiſcoporum.*
11 *Chriſtus dedit claues cælorum apoſtolis, & eorum ſucceſſoribus.*
12 *Poteſtas toti eccleſiæ data fuit tanquam corpori in perſonam Petri, & aliorum.*
13 *Geſta per Papam, concilio Cardinalium prætermiſſo, an ueniant reuocanda.*
14 *Papa ſolus tanquam caput poteſt exercere omnimodam iuriſditionem expoſcente cauſa rationabili.*
15 *Matrimonium ſpirituale conſiſtens inter eccleſiam & epiſcopum non poteſt per hominem diſſolui.*
16 *Filios temporales habere non eſt licitum.*
17 *Papa ceſſante legitima cauſa an poſsit diuidere epiſcopatum in duos ſine conſenſu epiſcopi.*
18 *Appellari poteſt à qualibet parte mundi ad ſedem apoſtolicam.*
19 *Papa à toto clero & populo & Imperatore iudicari non poteſt.*
20 *Papa eſt dei uicarius in terris.*
21 *Papa ſolus poteſt errare, & eſſe hereticus.*
22 *Sententia ſummi pontificis poteſt in melius commutari.*
23 *Concilium debet conuocari in concernentibus ſtatum totius eccleſiæ.*
24 *Concilium repræſentat uniuerſalem eccleſiam.*
25 *Imperatores actibus ſynodalibus an intereſſe debeant.*
26 *Concilium generale appellatur ſynodus epiſcoporum.*
27 *Laici non debent intereſſe in Concilijs eccleſiaſticis niſi in tribus caſibus.*
28 *Principes ſeculares an poſsint intereſſe concilio eo inuito.*
29 *Epiſcopi regulariter ſoli uocantur ad concilium prouinciale.*
30 *Cardinales mortuo Papa cum toto clero excommunicant intruſum in papatum.*
31 *Concilium olim Papam eligebat.*
32 *Petrus quare fuit appellatus Cephas.*
33 *Papa mortuo eccleſia uacat.*
34 *Eccleſia militans eſt diuinitus exemplata ab eccleſia cæleſti.*
35 *Chriſtus Apoſtolos fecit pares reſpectu conſecrationis & ordinis non iuriſdictionis.*
36 *Electio facta per concilium reluctantibus Cardinalibus an ualeat.*

QVAESTIO PRIMA.

EPiſcopus, & quidam rector curatus Pronienſis per Romanum Pōtificem eorum prælaturis nulla rōnabili cauſa priuati ad futurum cōcilium appellauerunt. congregato concilio & in diſputatione poſito, an præfata appellatio eſſet admittenda, Principes ſeculares, & prælati inferiores epis, ac clerici ſine pra turis, epis reluctantibus, concilio intereſſe conabantur de ponitur interim Ro. ponti. prædictique eps, & rector pronienſis diem perſoluerunt extremū: de quorū platuris ante creationem Ro. ponti. aliquandiu dilatam prouidet cōciliū quibuſdam optime meritis; & tandem Roma. Ponti. Cardinalibus ꝯdicentibus elegit. Ex prædicto themate quinq; ſubtiliſſima & pulcherrima eliciuntur dubia. ¶Primū, nunquid dicta priuatio ualeat. ¶Secundū, an præfata appellatio debuerit ꝑ conciliū admitti. ¶Tertium, ſi principes ſeculares, & plati inferiores epis, ac alii clerici ſine platuris concilio generali intereſſe debeant. ¶Quartum, utrū dicta ꝓuiſio de platuris tunc uacantibus Ro. Pontifice nondū creato facta de iure tenuerit. ¶Quintū, nunquid prædicto caſu poterit cōciliū reluctantibus cardinalibus ad Ro. Ponti. electionem ꝓcedere. ¶Venio iuxta ordinē ad primū, ad cuius partem affirmatiuā probandā primò
1 adduco ſex motiua principalia. ¶†Primum ſic: Papa habet præſertim in beneficiis plenitudinem poteſtatis, ratione cuius poteſt ſupra omne ius diſpenſare, ēt ſi ſit diſpoſitio concilii generalis, ut clare probaẗ in c. propoſuit, iuncto. c. ij. de conceſ. præben. ubi dicit tex. Papā poſſe ex plenitudine poteſtatis inueſtire de uacantibus beneficijs, licet hoc ſit prohibitum in concilio Lateranen. de quo in d.c.ii. hoc idem probatur in c.ii. de præben. lib. vj. ubi dicitur Papam non ſolū poſſe conferre beneficia, cum uacant ſed etiam dare ius ad uacaturam; & uide glo. no. in c. ubi periculum, de elec. lib. vi. quæ dicit Papam poſſe de plenitudine poteſtatis reuocare conſtitutionem totius cōcilii. Et ratio eorum poteſt colligi ex c. ſignificaſti, de elec. ubi dicitur, ꝙ concilia non poſſunt præfigere legem Romanæ eccleſiæ, cum omnia concilia per Romanæ eccleſiæ auctoritatem facta ſint, & robur acceperunt, & in eorum ſtatutis patenter Romana excipiatur auctoritas. Et eſt ratio, quia ipſi Petro, & per eum oībus ſucceſſoribus data fuit plena poteſtas ligandi & ſoluendi, dicente domino: Quodcunq; ligaueris ſuꝑ terrā, ligatū erit in cælis. Et habeẗ ēt originaliter Matthæi. xvj. tranſumptiuè. xxiiii. q. j. quodcūque. xxi diſtin. in nouo, & xix. diſt. ita dn̄s, cū ſimili. Et cum diceret, quodcunq;, nihil excepit, de maio. & obe. ſolitæ. xix. diſt. ſi Romanorū. & cū ipſe non diſtinxit, nec nos eius poteſtatem debemus diſtinguere. xxxi. q. i. ꝙ ſi dormierit. In. in c. quanto, de cōſue. exponit illa uerba dn̄i, quodcūq; ligaueris &c. ſ. ꝑ conſtitutiones & præcepta. ei. n. in oībus obediendum eſt in ſpiritualibus, & in his, q̄ ad aīam ſpectant, niſi fiat ꝯ fidem, uel ſpecialiter ꝓhibita. hinc Inno. in c. ꝙ ſuper his, de uoto, dicit, ꝙ ꝑ illa uerba generalia, quodcunq; &c. & ꝑ illa, paſce oues meas, Ioan. ult. & tranſumptiuè in d.c. ſignificaſti, recepit Petrus, & eius ſucceſſores poteſtatē nō ſolū ſuper fidelibus, ſed ēt ſuper infidelibus iuxta uerbū dominicum, Vnum debet eſſe ouile, & unus paſtor, & in c. inqſitioni de ſent. exc. quantū ad materiam belliſſime inqt, ꝙ ſi Papa aliqd p̄cepit iniuſtū, cū nō hēat ſuꝑiorē, corā quo agi pōt, pōt dici ꝙ ſi de ſpiritualibus & eccl̄iaſticis ꝑſonis p̄ceptū faciat ēt iniuſtū, illud ſer-

UNIVERSITA

ūādū́ eſt:q̄a nemini licet de eius factis iudicare.xl.di.ſi Pa
pa,niſi mādatū Papę hęreſim ɔ̄tineret:uel niſi ex p̄ceptio
iniuſto p̄ſumeretur uehemēt̄er perturbari ſtatū eccleſiæ,
uel ēt multa mala futura eſſent:q̄a tunc peccaret obediē
do,cū debeat futura mala præcauere,non iuuare. Si autē
præcipiat iniuſtū laico,q̄ non eſt iuriſdōnis ſuæ nec rōne
perſonæ, nec cāæ,nec alias, dicit ſe nō uidere quare de-
beat obedire,ſi tn̄ eū excōicet,debet excōicationē ſerua-
re: q̄a cū in ptāte Papæ ſit eccleſia militās & ad eius mā-
data debeāt ſacr̄a miniſtrari, nullus ɔ̄ eius mādatū de-
bet ſe eis immiſcere:quod eſt ualde notandū, maximè in
hoc ult.dū dicit,ꝙ eccleſia militans eſt in ptāte Papæ. &
qđ ēt reſpectu iniuſti præcepti deficit ſuperior,ad quem
habeat̄ recurſus. Ad idē aliud pulchrū dictū Inn.in c.cū
ad monaſteriū,de ſtatu regula. ubi dicit quoſdā dicere,
& forte non malè ſ̄m eū: q̄a licet in his,q̄ ſunt ɔ̄ uotū taci
tū,uel expreſſum, & in aliis, quæ ſunt ɔ̄ euangelium non
proſit Papæ diſpenſatio,niſi ex cā fiat (& idē fortè intel
ligendū eſt ſ̄m eū, ſi diſpenſet in his,quæ ſunt ɔ̄ gn̄ale ſta
tum eccleſiæ) non tn̄ hoc uerum eſt & in his diſpēſatio-
nibus,quæ fiunt ɔ̄ ius poſitiuū tm̄, ſicut apparet in ſtatu-
tis,quæ facta ſunt ſuper ordinibus faciendis, intra certa
interſtitia tp̄um,ut 86.diſt.per tot:& quod quis non po-
teſt habere duas curas ut c.de multa,de præb.& c.dudū,
de ele. In his enim diſpenſationibus ſufficit ſola uolun-
tas Papæ ēt ſine cā. Probatur hac ratione. ſicut.n.ex ſo-
la uolūtate pōt cōſtitutionē ita & ſola uolūtate relaxare
q̄a eius eſt deſtruere, cuius eſt cōdere, & princeps nō li-
gatur legibus.l.digna uox.C.de legi. Hoſt.uerò belliſſi-
mum uerbum inq̄t in c.quanto, de transla.p̄la.uideli-
cet,ꝙ Dei & Papæ idē eſt conſiſtoriū, ar.in cap.2.& 3.de
transla præla.& c.Romana,de appel.lib.vj. Ideò bene di
ci poteſt de iure Papam quaſi omnia poſſe ut Deū, exce-
pto peccato, de pœ.diſt.2.charitas. Spec.in materia latè
loquit̄ in §.nunc oſtendendū, uerſ.60.in ti.de leg.ubi di-
cit, qđ Papa eſt Petri ſucceſſor, & vicarius Ieſu Chriſti,
uicē non puri hoīs,ſed ueri Dei gerēs in terris,ut in p̄al.
c.2.& 3.unde & oīa regit & diſponit & iudicat,prout ſibi
placet.9.q.3.cuncta ꝑ mundū,& in c.ꝑ principalē,licet &
quilibet eps̄ ſit quo ad quædam vicarius Chriſti.37.q.1.
c.mulieres, & de ſacra unctio.c.unico, uerſic.ad exhiben
dum. habet etiam Papa plenitudinē poteſtatis, ad quā
uocatus eſt. Alij uerò in partem ſolicitudinis ſunt uocati
de uſu pal.ad honorem & d.c.decreto.2.q̄ō.6.dummō ɔ̄
fidē non ueniat,in oībus & ꝑ oīa pōt dicere, & facere,q̄c
quid placet auferendo ēt ius ſuum cui uult: quia nō eſt,
qui ei dicat,cur ita facis.19.di.in memoriā.Nam apud eū
eſt pro ratione uoluntas,& quod ei placet,legis habet ui
2 gorem, inſti.de iure natura.§.ſed quod prin.poſt ēt ius
tollere omnino,& de iure ſupra ius diſpēſare. ¶† Itē nō
habet ſuꝑiorē,de ele.licet,& ipſe ſuꝑ oēs eſt: nec poteſt
ab aliquo iudicari.21.diſt.in nouo. & c.nunc autē.9.q.3.
3 cuncta per mundum,& c.nunc uerò, & ſeq.2.q̄ō.5.audit.
4 ¶† Item habet cæleſte arbitrium.C.de ſum.tri.l.j. ¶† Itē
ei iura cœleſtis & terreſtris imperij à Deo conceſſa ſunt
21.diſt.c.1.Hæc ſunt dicta Spec.in loco præalle.& ꝑ hoc
dicit Io.An.in addi.in præall.§.nunc oſtendendum,uer-
ſic.57.quod etiā ſine cauſa poteſt Papa aliquem ſuo iure
priuare.Bal.uerò uidetur hoc expreſſe decidere in l.re-
ſcripta.C.de præci.impera.offe.ubi tractans de poteſta-
te Papæ quo ad propoſitum inquit,quod omnia benefi-
cia mundi ſunt obedientialia & manualia reſpectu Pa-
palis poteſtatis; & ideo poteſt ſecundum eum pro libito
uoluntatis transferre ep̄m de ſuo ep̄atu ad aliū ep̄atū; &
tūc ſi procedit prouidēdo non cogit̄ prouiſus trāſire: q̄a
p̄ſumit̄ factū eius fauore. aut procedit iubēdo,& cogitur
trāſire: q̄a p̄ſumit̄ factū fauore eccleſiæ; all.7.q̄ō.1.eos.
¶ Ad propoſitū prædicta reducēdo, cū ep̄atū habuit iſte
Proniēſis eps̄ autoritate Papæ, uel eius cōſtitutione, ut
clare colligitur ex his, quæ leguntur & notant̄ in c.1.&
2.22.diſt.& 95.di.c.olim,potuit ēt ſine cā eo priuari per
Papam. Et idem fortius eſt dicendum quia Papa nunc
eſt ipſius vicarius,ut probatur in c.firmiter,uerſ.una eſt,
de ſum.trini.& in c.Nouatianus eps̄.7.q.1.& c.loquitur
pudenda.24.q.1.& in canticis canticorum.6.c.dr̄ in pſo-
na Chriſti de eccleſia,una eſt colūba mea perfecta, & ha-
bet̄ tranſumptiuè in d.c.loquit̄.& apl̄s ad Eph.4. Vnum
corpus,unus ſpiritus,unus dn̄s,citra rectorem curatum,
ar.14.q.1.c.1.Nam tituli beneficiales non ſunt de iure
diuino, ſed poſitiuo in d.c.1.& 22.diſt.c.1.& 2.80.diſt.in
illis, & 806.diſt.c.1.no.per Inn.& alios in c.niſi cū pridē,
de renun.& in c.1.de ſymo.& præſuppoſito,quod iniuſte
faceret;tamen eſt ei parendum,ex quo nō eſt contra fidē
& Dei p̄ceptū, quantūcūq; præceptū uideatur durum, ut
patet per prædicta, & patet in c.in memoriam.19.diſtin.
¶Secundo principaliter probatur per tex.maxime iuncta
gl.in c.à nobis, de deci.ubi patet, quod ſedes apoſtolica
pōt aliquem eximere à preſtatione decimarum; & tn̄ de-
cimæ debentur de iure diuino, ut de deci.tua nobis,&
ut ibi dicit gl.contra ius naturale diſpēſare pōt Papa re-
mittendo decimas alicui ſpecialiter, licet nō pōt in totū
illud ius decimādi tollere:quia tunc eſſet tollere ius di-
uinū,qđ Papa tenet̄ uſq; ad ſanguinē, & aīam defenſare.
25.q.1.ſunt quidam.¶Videmus ēt in ſimili,quod licet di
ctū ſit de iure diuino, in ore duorū, uel triū teſtiū & ēt tn̄
Papa & imꝑator ex multis cauſis q̄rūt qn̄q; maiorē nume
rū,qn̄q; minorē, de conſe.diſt.4.paruulos,& c.cū itaque.
2.q.5.præſul.C.de teſta.ſi unus, & l.fi.C.de teſta.cū aliis
no.in c.licet uniuerſis,de teſta. Præſuppoſito ergo,quod
hæ prælaturæ competant iſtis de iure diuino: in habito
reſpectu,quod non omnes prælatos uult remouere,licet
tantum aliquos, debet hoc ſibi competere ex plenitudi-
ne poteſtatis; & pro hoc vr̄ gl.expreſſa in c.per principa-
lē.9,q.3.quæ dicit Papam poſſe deponere unū ep̄m, ſed
non oēs:q̄a ſic uniuerſalem eccleſiam perturbaret;& no.
5 hāc ult. rōnem. ¶† Tertio uidemus Papam poſſe in uno
ep̄atu ponere duos ep̄os,ut in c.non autem.7.q.1.ubi hoc
fuit geſtum in perſona Auguſtini,q̄ non ſucceſſit, ſed ac-
ceſſit Valerio adhuc uiuente, nec fuit deputatus ſimplex
6 coadiutor,ſed uerus eps̄,ut ibi legi.& no. ¶† Idē,ſi duos
ep̄atus concedit uni ep̄o ita, ut ſit epiſcopus utriuſque,
ut in c.relatio.21.q̄ō.1.quandoque unit duos ep̄atus,&
quandoque diuidit unum in plures, ut in c.& temporis.
16.q.2.& in c.ſicut unire, de exceſſ prælato.& ſic poteſt
facere contra ſtatutum & ordinationem concilij & beati
Petri apoſtoli,qui præcipit, ut ſingulis ciuitatibus ſingu
li, & non plures ep̄i ponerentur, ut narrat beatus Cle-
mens. in c.in illis. 80.diſt.& Anacletus Papa. in c.ſe.& ꝑ
hoc auctoritas beati Gregorij in c.ſingula.89.diſt.ubi di
cit,ꝙ ſicut medicorum eſt in humano corpore, ut alte-
rū membrum alterius fungatur officio, ita noxiū ſimulq;
turpiſſimum eſt, ſi ſingula rei miniſteria ꝑſonis totidem
non fuerint diſtributa, & tamen uidemus, qđ Papa pōt
facere contrarium,ut in iuribus præall.ergo eodem mō
poterit unum,duos,uel plures prę latos priuare,conſtitu
7 tionibus contrariis non obſtantibus. ¶† Quarto argui-
tur ſic, Papa diſſoluit matrimonium carnali copula non
conſummatum,ut communiter notatur in c.commiſſum
de ſpon.& quandoq; conſummatum ſaltē inter infideles
qn̄ alter coniugum redit ad fidem, altero nolente ſecum
habitare

habitare ſine contumelia creatoris, de diuor.quanto,
inter quos eſt uerū matrimoniū,& eis dictū fuit à Dn̄o,
Quos Deus coniunxit, hō non ſeparet, de conſan.& affi.
de infidelibus. fortius ergo poterit ſoluere matrimoniū
ſpirituale, uel quaſi, qđ eſt inter prælatum & eccleſiam
ſuam,cum ſit iſtud ſpirituale non fortius,q̄ carnale,iux-
ta no.ꝑ gl.in c.2.de tranſla.præla.maximè cum lege poſi-
tiua iſtud fuit ordinatū, & auctoritate Papæ iſti fuerunt
inſtituti. ¶Quinto oſtenditur iſtud matrimonium ſpiri-
tuale,ꝙ ɔ̄hitur inter ep̄m & eccleſiam ſuam ſpiritualem
fuit ɔ̄ctum nō ꝑꝑ bonum priuatum ipſius eccleſiæ. datur
enim ſibi eccleſia,non ut præſit, ſed ut proſit, ut probat̄
in c.qui ep̄atum,& in c.in ſcripturis.8.q.1.Hinc dr̄,ꝙ p̄la-
ti ſunt procuratores & diſpenſatores, non dn̄i, ut in cap.
fraternitatē.de dona.& uide bo.tex.in c.uidentes.12.q.1.
¶Huius aūt boni adminiſtrator principalis eſt Papa: qui
eſt vicarius Dei in terris,de tranſla.præla.c.2.& 3 ſi ergo
Papa uult prælatum remouere,non pōt ſubditus relucta
re, cū eoipſo reddat ſe ſuſpectū & remouibilem, ex quo
uult ſe ingerere adminiſtrationi inuito dn̄o Papa, argu.
optimū in l.quę omnia.ff.de procu.hinc tex.in d.c.in ſcri
pturis,dicit ꝙ debemus toto deſiderio occupationes fu-
gere,& ꝙ locus regiminis deſiderantibus eſt denegādus,
fugientibus offerendus. ¶Nec mirū,ſi nō ita facile ſoluit̄
matrimonium carnale carnali copula conſummatū iux-
ta ea,quæ notantur in d.c.commiſſum, licet Io.An.diſpu
tauerit & non determinauerit in regula, actus legitimi,
de reg.iu.lib.6.in Mercu.Nā inter unū & reliquum ſunt
tres differentiæ quo ad propoſitū. Primò mr̄imoniū car
nale ɔ̄hitur ēt ꝑꝑ bonum priuatū, iuxta illum dn̄icum,
Non eſt bonum hoīem eſſe ſolum, faciamus ſibi adiuto-
riū ſimile ſibi, Gen̄.2.c. Et apoſtolus dixit, Vnuſquiſque
habeat ſuā ꝑꝑ fornicationē euitādā.13.diſt.nerui. ¶Itē
fuit inductū ſeu inſtitutum à Deo in paradiſo & in ſtatu
innocentiæ, & ab ipſo Deo recipit unionē & indiſſolubi-
litatē,ut dicit tex.in c.uno:de uoto, lib.vj.efficiuntur.n.
una caro,ut in loco præall.& c.debitum, de biga. ¶Item
& tertio hoc mr̄imoniū carnale poſt cōſummationē trā
ſit in ſacr̄m indiſſolubile.deſignat.n.conformitatē, quæ
cōſiſtit in carne inter Chriſtū & eccleſiā.uñ ſicut ſignatū
eſt indiſſolubile, quia carnē, quā Deus ſemel aſſumpſit,
nunq̄ diuiſit,ita & ipſum ſignum debet eſſe indiſſolubile.
In mr̄imonio verò ſpirituali iſta tria nō reperiunt̄. ¶Pri-
mò cū hoc mr̄imoniū ɔ̄hat̄ ꝑꝑ bonū publicū, & nō priua
tū; & ſic cū non mutet̄ principaliter utilitas priuata, non
eſt de quo cōqueratur priuatus p̄latura. ¶Scd̄o non fuit
inſtitutū à Deo ſaltē reſpectu eccleſiæ ſpiritualis,de cu-
ius diſſolutione nūc quærit̄, ſed à lege poſitiua,ut in iu-
ribus.ſ.alle.qua lege Papa non eſt alligatus. ¶Tertiò nō
trāſit illud in ſacr̄m indiſſolubile, quemadmodum car-
nale,licet pōt deſignare charitatē, quæ conſiſtit in ſpiri-
tu inter ipſum Deū,& iuſtā aīam,ſicut dicimus de mr̄imo
nio non conſummato.d.c.debitū.Ilud uerò de facili ſol-
uit̄,ſicut ſignatū,qđ diſſoluit̄ ꝑ peccatū iuxta not.in c.
quapꝑ 27.q.2.patet hoc ex alio. Nā bigamus in carnali
non pōt promoueri in c.nuper,de biga.ſecus in ſp̄ūali,ut
8 patet de tranſla.præla.per totū. ¶† Itē nō pōt quis habe-
re ex diſpenſatione Papæ duas uxores eodē tp̄e, quia eſt
ɔ̄ legē diuinā,ut in c.gaudemus,de diuor.ſed duas ſpiri-
tuales pōt habere ut duos ep̄atus,ut ī d.c.relatio.21.q.1
¶Sextò & ult.vr̄ probari in c.ſi gratioſe,de reſcrip.lib.6.
& c.paſtoralis, cū gl.ſua.7.q.1.†in quibus patet Papā ul-
tra alios poſſe cōcedere ep̄atū, & inferiora beneficia ad
tp̄s, & uſq; ad beneplacitū ſuum, & ſub conditione,ut in
dictis iuribus, & in c.ueniens, in fi.de fil.presb.unde dicit
gl.notabilis in d.c.ſi gratioſe,ꝙ in his,quæ Papa uult,eſt
pro ratione uoluntas, inſti.de iure na.§.ſed qđ principi.
alius aūt hoc nō poſſet.1.q.2.q̄ pio.7.q.1.quāuis.70.diſt.
ſanctorum.55.diſt.præcepta.& optime ad prædicta facit.
c.1.de renun.lib.6.ubi Papa,qui eſt vicarius Dei,& ſpō-
ſus uniuerſalis eccleſiæ, renunciat papatui ſine alicuius
licentia,qđ facere nō poſſet,ſi in perſona ſua eſſet Papa-
tus de iure diuino:quia ſicut à iuro,& à uoto,& à ſiſ̄ibus
abſoluere ſe nō pōt,ut notat̄ ī c.cum inter P.de renūcia.
& in c.quāto, de iureiu.& per Io.An.in c.ſignificaſti, de
fo.cōp.ita nec à Papatu ſi in perſona ſua eſſet de iure di-
uino. licet enim Papatus in ſe ſit de iure diuino, non tn̄
in perſona alicuius ultra Petrum fuit de iure diuino,ſed
ex electione humana iuxta no.in c.uno, de renun.iō pōt
renunciare:quia non eſt ſibi de iure diuino. cū ergo Pa-
pæ ſit diſſoluere hoc uinculum ēt à ſeipſo (& nulli du-
bium,quòd in ſe eſt de iure diuino) fortius debet ſolue-
re uinculū, quod eſt inter epiſcopum,& eccleſiam ſuam,
& maxime illud,quod eſt inter rectorē curatum, & eccle
ſiā ſuā,cū certū ſit, ꝙ non contingat in ꝑſona alicuius de
iure diuino,ſed ex electione humana,uel ex conceſſione
ipſius Papæ.nec ēt conſtat,ꝙ in ſe ſit de iure diuino: imò
potius innuit̄ ɔ̄riū,ut colligit̄ ī d.c.1.& 2.22.di.& c.olim.
95.diſt.& c.legimus.93.diſt.cū aliis ſ̄ all.cā breuitatis ad
ɔ̄rium nō arguo:quia ex his,quæ in ſolutionibus ſubiiciā
ſatis pars ɔ̄ria patebit. ¶Ad ſolutionē igitur huius diffici
lis dubij,Ieſu Chriſti redemptoris noſtri,ſuæq; glorioſiſ
ſimæ genitricis Mariæ patrocinio humiliter inuocato,
condeſcendens ualde uereor ꝑꝑ ipſius dubij difficulta-
tem,cum poteſtas eccleſiæ ueniat exponenda, ne lingua
tranſeūte ſuper terrā os ponā in cęlū iuxta id, qđ habet̄
in c.intantum.21.diſt. Et ut ulterius ad ſolutionem tam
præſentis,q̄ aliorum dubiorum inferius præmittam.Pri-
mò,qđ ex oībus fidelibus conſtituitur una eccleſia,& unū
corpus myſticum,de conſecr.diſt.1.c.eccleſia.ubi dicitur
eccleſia,i.catholicorum collectio, &c.& huius corporis
caput eſt uerus ſponſus, pontifex ipſe Ieſus Chriſtus re-
demptor noſter. Papa eſt ipſius vicarius, ut probatur in
c.firmiter,uer.una eſt,de ſum.tri.& in cap.Nouatianus.
7.quæſt.1.loquitur, & c.pudenda.34.q̄ō.1.& in canticis
canticorum.6.c.dicitur in perſonam Chriſti de eccleſia,
una eſt colūba mea perfectą, &c.& tranſumptiuè habet̄ ī
d.c.loquitur,& apoſtolus ad Epheſios.4.cap.Vnum cor-
pus,unus ſpiritus,unus dominus &c.& alibi, Chriſtus aſſi
ſtens Pontifex futurorum bonorum, &c. & pro hoc ui-
de bonam gloſſ.in clemen ne Romani, de electio.in uer
ſic.non conſonam. ¶Huius autem corporis multa ſunt
membra, ut particulares eccleſiæ & cœteri prælati,& cœ
teri fideles boni. ¶Secundo præmitto, quod ſicut una
eſt eccleſia, ita unus eſt epiſcopus epiſcoporum mul-
torum cōcordi uniuerſitate diffuſus, ut dicit tex.in d.c.
Nouatianus, & c.loquit̄. & dicit, unus epiſcopatus,quaſi
unum caput ſeu una cura, ſeu intētio. epiſcopus enim eſt
nomen Græcum, & Latinę interpretatur ſuperintendēs,
ut īn c.qui epiſcopatum.7.q̄ō.1. Et aduertas, quòd licet
fuit etiam in ueteri teſtamento hoc uocabulum epiſco-
patus,ut patet in pſalmo, Et epiſcopatum eius accipiat
alter, Et Actuum.1.cap.&c.attamen, cum non habebant
epiſcopatus ita diſtinctos, ſicut hodie, nec diſtinguebā-
tur hoc nomen epiſcopus, ab hoc nomine presbyter,
& promiſcuè omnes ſacerdotes in priſtina eccleſia im-
mediatè poſt reſurrectionē Chriſti appellabantur quā-
doque presbyteri,quandoque ep̄i,& omnes in cōi regna-
bāt in eccleſia Dei,ſed poſtmodū cū oriēte ſchiſmate ita
ut unus uellet alteri p̄ferri, dicendo ego ſum meliori te:

quia baptizatus fuit à Paulo: alij dicebant, ꝙ ſui baptizatus à Petro &c. fuit ordinatum ꝑ apoſtolos & alios ſeniores, ꝙ vnus de presbyteris præponeret; qui uocaretur eps, cui alij obedirẽt; & ſic epatus, prout hodie eſt, fuit inuentus ordinatione apl'orum, & aliorum ſeniorum, non aũt iure diuino; ita aperte dicit Hiero. & multiplr probatur in c. olim. 95. diſt. & c. legimus. 93. diſt. Vnde B. Petrus in prima epiſt. uocabat ſe presbyterum ſic ſcribens, Presbyteros, qui in nobis ſunt, precor ego cõpresbyter, & teſtis paſſionis Chriſti, &c. & cum in ſingulis ciuitatibus ponerentur per Apoſtolos epi, & in ſingulis prouinciis archiepi, ut plenius habetur. 99. diſt. c. j. & c. in illis. 80. diſtin. tñ adhuc in effectu epatus erat vnus: quia ſubditi non erant diſtincti, vnde quos vnus excõicabat, alius abſoluebat, ut notatur in c. conſtitutis, de ap. & in c. cum cauſam, de ꝓba. ſed poſtea fuerunt diſtinctæ diœceſes, prouinciæ, & parochiæ, ut notatur c. eccleſiæ. 13. q. 1. & ſic hodie eps ſine epiſcopatu ſpecialr eſt quaſi inutilis in eccleſia Dei reſpectu adminiſtrationis, licet ſit eps eccleſiæ vniuerſalis quo ad eccleſiam & dignitatem, ut no. Hoſt. in c. ij. de tranſla. præla. ¶ Tertio præmitto quod Apoſtoli poſſunt cum Petro cõparari dupliciter. primò ut Apoſtoli & ſic oẽs fuerunt ęquales, alio modo inquantum oues Chriſti ab eo in hac uita conuerſatione corporali ſeparatæ, & ſic Petrus ſolus eſt paſtor & reliqui apoſtoli oues ſub illius cura, ut apoſtoli igitur eandem habuerunt immediate à Chriſto autoritatẽ & ut ſic Petro fuerunt ęquales: & iõ Chriſtus redẽptor noſter non dedit purè & ſimplr Petro poteſtatem, ſed Petro & omnibus Apoſt. eorũq; ſucceſſoribus dedit tanquã capiti, aliis tanquam mẽbris; hoc ꝓbãtur in c. loquitur. 24. q. 1. & in c. in nouo. 21. diſt. & in c. ita dñs. 19. diſt. In his enim iuribus apertè dr, ꝙ Chriſtus poſt reſurrectionem ſuam omnibus Apoſt. parem tribuit pôteſtatem, dum dicit, Io. 20. Sicut pater me miſit, & ego mitto uos, Accipite Spiritum ſanctum &c. Vnde hic erãt cæteri apoſtoli, qđ Petrus fuit pari conſortio præditus & honoris & poteſtatis: tñ ut vnitatem Chriſtus oſtẽderet, noluit eccleſiam deriuari à Petro eum oſtendẽdo paſtorem & principem. & ut clarius habeat hęc materia, prout ex euangeliis colligi põt. Notandum quinque eſſe differentias inter poteſtatem Petri & aliorum Apoſtolorũ. prima eſt in materia dandi & accipiendi, quia Petro data eſt ordinarie, aliis autem ex ſpeciali gratia, ut Pontifex, facit vnum epm in ciuitatem ordinarium. & ex gratia in eadem ciuitate miſit Legatum q poſſit id quod eps. Scđò quia poteſtas Apoſtolorum non erat ſupra ſe inuicem. Petri uerò ſuper oẽs. Tertiò quia Petrus factus eſt Vicarius Ieſu Chriſti, alij uerò uelut Legati ſeu ſubdelegati eius. Quartò quia Petrus habet ſucceſſorẽ, nam eius poteſtas fuit ęterna, cæteri autem nõ. Quintò quia duplex eſt autoritas executionis & regiminis. primam habuerũt apoſtoli. ſecundam Petrus tñ. Item aduertendum qđ ĩ trãſlatione huius poteſtatis tam ante reſurrectionem, q̃ poſtea uariis uerbis uſus fuit Chriſtus tam ad Petrum, q̃ ad omnes apoſtolos ſimul. Primum enim ante mortem promiſit Petro Apoſtolatum, & poteſtatem clauiũ, dum interrogauit diſcipulos, quem dicũt homines eſſe filium hominis? & eis reſpondentibus, Alij autem Ioãnem Baptiſtam, alij autem Heliam: uos autem, quẽ me eſſe dicitis? Reſpondit Petrus, Ego dico quod tu es Chriſtus filius Dei viui. Tunc dixit Chriſtus, Et ego dico tibi, ꝙ tu es Petrus, & ſuper hanc petram ędificabo eccleſiam meam, & tibi dabo claues regni cœlorum, & quodcũque ligaueris ſuper terram, ligatum erit & in cœlis; & quodcunque ſolueris ſuper terram erit ſolu. &c. Matthæi 16.

Non tamen per hoc dedit ſibi poteſtatem, nec fecit eum principem, ſed tantum promiſit, ut patet per illa uerba, & tibi dabo claues reg. &c. ¶ Item patet, ꝙ hæc uerba fuerunt prolata ante reſurrectionem: ſed Chriſtus fecit eũ Principem poſt reſurrectionem, ut habetur in c. conſiderandum, & c. fidelior. 50. diſt. no. in d. c. nouo. & dum dixit ſuper hanc petram, &c. voluit dicere, quod ſuper illo articulo fidei per eum cõfeſſato, dum dixit Petrus, Tu es Chriſtus filius Dei uiui, ut no. glo. in c. ita dominus, præallegato. ¶ Secũdò uidetur Chriſtum dediſſe adhuc ante mortem poteſtatem oĩbus Apoſtolis, & habetur Matt. 18. dum dixit, Si peccauerit in te frater tuus, uade, & corripe eum inter te & ipſum ſolum: ſi aũt non audierit te, adhibe vnum, uel duos teſtes; & ſi te nõ audierit, dic Eccleſiæ. Si aũt eccleſiam non audierit, fiat tibi ſicut Ethnicus, & Publicanus. Et immediatè ſubiũxit loquẽdo omnibus Apoſtolis. Amen amen dico uobis, quodcũque ligaueritis ſuper terram, erit ligatum & in cœlis, & quodcũque ſolueritis ſuper terram, erit ſolutum & in cœlis. Poſt reſurrectionem uerò eandem poteſtatem recenſuit, dum ſufflauit in apoſtolos, & dixit, Accipite Spiritũ ſanctum, quorũ remiſeritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta erunt, &c. ut habetur Ioan. 20. Sed Petro poſtmodum dixit, Paſce oues meas, & conſtituit eum principem aliorum. ut habetur Ioã. ult. c. & trãſumptiuè habetur in c. ſignificaſti, de elect. & ſimplr Petro dedit poteſtatem regiminis ut ſuper oẽs Apoſtolos atque eccleſias poteſtatem haberet. demum in aſſumptione dedit omnibus exercitium, dum dicit, Ite & prædicate euãgelium omni creaturæ. Qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſaluus erit: q uerò non crediderit, condẽnabitur &c. ut Matth. ult. c & Mar. c. fin. In die Penthecoſtes uerò ꝑ miſſionem Spiritusſancti omnia præmiſſa confirmauit. Liquidè ergo patet ex præmiſſis, quod nõ ſoli Papæ fuit data poteſtas, ordinis, ac iuriſdictionis, ſed oĩbus Apoſtolis tanquam membris; Papæ uerò tanquam capiti: præter hanc dedit etiam autoritatem regiminis ut ipſe vnus res fidęi tandem definiret, cui etiam dictum eſt. Rogaui pro te Petre ut non deficiat fides tua, & tu aliquãdo conuerſus confirma fratres tuos. Nec moueatur quiſpiã ad dicẽdum, quod alij apoſtoli habuerint poteſtatem ſolum reſpectu ordinis, & non iuriſdictionis: quia dico, qđ imo etiam reſpectu ordinis. hoc clare intelligitur in illis uerbis Matthæi 18. Nam uoluit, ut reclamatio fieret apud eccleſiam; & immediatè ſubiunxit, quodcũque ligaueritis ſuper terram, erit ligatum & in cœlis, &c. ¶ Item patet in c. noua, de pœnitentia & remiſſ. ubi dicit tex. Chriſtus dedit claues regni cœlorum omnibus apoſtolis. & idem ibi Ioan. And. ad idem facit dictum c. fir-
11 miter, in uerſi. vna eſt, in fi. ubi colligitur, † quod Chriſtus dedit claues regni cœlorum apoſtolis, & eorum ſucceſſoribus; & ſucceſſores fuerunt omnes ſacerdotes ritè ordinati, ut ibi colligitur, & notatur, licet ex conſtitutione eccleſiæ epiſcopi, qui etiã ſunt presbyteri, habeant iuriſdictionem. cæteri Sacerdotes repreſentent Apoſtolos quo ad adminiſtrationem ſanctorũ, ut no. glo. in c. uidentes. 12. q. 1. ¶ Vnde dicendo clarius poteſt dici, quod poteſtas data in perſona Petri, & Apoſtolorum fuit data eccleſiæ: aliàs illis mortuis non potuiſſet illam poteſtatem eccleſia exercere; quod eſt abſurdũ, cum non ſit uerò ſimile, qđ Deus uoluiſſet Eccleſiam ſuam dimittere ſine Paſtore poſt mortem Petri, ut dicit Inn. in c. ad apoſtolicæ, de re iud. lib. 6. in fi. & pro hoc eſt tex. Auguſtini in c. quodcũque. 24. q. 1. ubi dicit, quod qñ Petrus recepit claues, Eccleſiam ſanctam ſignificauit; & quod hæc

poteſtas

poteſtas ſit in eccleſia, ſed in Papa tanquam in capite, ultra illud, quod colligitur ex capitulis ſupra alleg. adduco. 1. Act. 95. c. ibi enim dicitur, ꝙ cum eſſet Antiochię contentio, an conuerſi deberent circũcidi, fuit miſſum ad apoſtolos, & diſcipulos, ſeu presbyteros, qui erant in Hieruſalem; & ibi conuenerunt apoſtoli & ſeniores, ut uiderent & diſcernerent ſuper illa qõne. & dicitur, ꝙ in illa congregatione Petrus fuit locutus tanq̃ princeps Apoſtolorum. nam primò ante oẽs apoſtolos ac ſeniores locutus eſt, nec ſine aſſenſu Petri Iacobus ac cæteri qõnem illam determinarunt: quia imò Iacobus ex uerbis Petri exorſus eſt, ut diſcipulus à magiſtro, uelut ſubditi à ſuperiore inſtructi. & placuit apoſtolis & ſenioribus, ut nõ fieret circũciſio, & ſcripſerunt epiſt. ad Antiochiam ſub hac præfatione, apoſtoli & ſeniores fratres &c. Placuit nobis collectis in vnũ eligere uiros, &c. viſum eſt enim Spirituiſancto, & nobis nihil ultra oneris uobis imponere. Et ſic aduerte, qđ conſultatio hęc, q̃ non erat ordinis, nec fori pœnitentialis uidetur facta ad Petrum tanquã principem, ad alios uero apoſtolos, ac ſeniores tanquam ſecundarios uerbi miniſtros ac iudices qui oẽs erant repleti Spiritu ſancto. quinimò eodem cap. dicitur, quod Paulus poſtea perãbulans Syriam, & Ciliciam ꝑcipiebat cuſtodire præcepta apoſtolorum, & ſeniorum. Vnde nota uerbum, præcepta, quod ſapit iuriſdõnem contentioſam. & pondero, ꝙ non ſolum mandauit ſeruari præcepta Apoſtolorum, ſed etiam ſeniorum presbyterorum, ut colligit ex uerbis præallegatæ conſultationis, dũ fuit miſſum ad apoſtolos, & presbyteros. ¶ Item ut habetur Act. 16. cum Paulus, & Timotheus pertranſiſſent ciuitates, tradebant eis cuſtodire dogmata, quæ erant decreta ab apoſtolis, & ſenioribus, qui erant Hieroſolymis. Et põdera uerbum, decreta, quod ſapit iuriſdictionem contẽtioſam, iuxta notata in c. de tempo. ordin. & in c. ij. de iud. & 4. diſt. §. hæc & ſi legibus, in fine. Inſuper legitur Act. 20. quod Paulus uocabat maiores natu Epheſiorum, & inter cætera dixit, Attendite uobis & vniuerſo gregi, in quo uos Spiritusſanctus poſuit epos regere Eccleſiam Dei, quã acquiſiuit ſanguine ſuo. ¶ Itẽ Chriſtus hoc apertè deſignauit, dum dixit, Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo eccleſiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduerſus eam, i. eccleſiam; & ſic apertiſſimè innuit, quod poteſtas ſit in eccleſia mediante Petro cuius auctoritas ꝑ dominum Ieſum perpetuo fuit, conſeruata & conſeruabitur in omnibus ſummis Pontificibus canonicè electis atq; catholicis. Ad idem, quod habetur in euangelio Matthæi, dum dixit diſcipulis, Amen amen dico uobis, ꝙ uos, qui ſecuti eſtis me, ſedebitis ſuper ſedes duodecim iudicãtes duodecim tribus Iſrael. Iudicabit ergo Ieſus ĩ fine ſeculi cum omnibus apoſtolis. Sic dicendum in hac eccleſia militante, ut ipſi, & epi eorum ſucceſſores habeant iuriſdictionem à Petro uel ſummo Pontifice, qm̃ Chriſtus loco ſui, Principem eccleſiæ ſuæ atque doctorem conſtituit. Hinc tex in clemen. ſi quis ſuadente, de pœnis dicit, ꝙ epi dicunt ſanctiſſimi, Chriſti legati exiſtunt, ſpirituales ſunt patres, fratres, & coepiſcopi Papæ, columnæ comprobãtur eccleſiæ; quæ ſunt uerba notanda. Ad idem c. mulier debet, el ij. 33. q. 2. ubi eps dicitur Dei Vicarius, ſ. in parte. Et idem dicendum in ſacerdote, ubi no. gl. & probatur in c. inter, ſecundo, de pœniten. diſt. 3. & in d. c. vna; & pro hoc uide pulchra uerba Seueri ad Eugenium Papã, quæ refert Archid. in c. decet. 12. diſt. qui ſic ait, Conſideres autem omnium ſanctam Romanam Eccleſiam, cui auctore Deo præes, eccleſiarum matrem eſſe, non dominam: te uerò non dñm̃ eporum eſſe, ſed vnum ex ipſis porrò fratrem diligentium Deum, & particeps timentium eũ; & uide ibi latius, & quod ipſe notat in c. non liceat Papæ. 12. quæſt. 2. ¶ Ex quibus uerbis colligitur, quod nedum apoſtoli, ſed alij etiam fuerunt & ſunt prælati per Spiritum ſanctum, modo ſuperius declarato. Probatur etiam & alio modo. Nam ſi apoſtoli non accepiſſent poteſtatem pro ſe & ſucceſſoribus etiã reſpectu iuriſdictionis contentioſæ, quomodo poſſent in cauſa fidei iudicare Papam; quod tamen poſſunt per cap. ſi Papa. 40. diſtin. & not. Archid. in cap. in fidei fauorem, de hæreticis lib. 6. cum à Ieſu Chriſto nõ receperunt poteſtatem niſi per il-
12 la uerba generalia? † Concludo ergo quod in perſona Petri fuit data poteſtas Papæ tanquã huius corporis capiti, & Chriſti apoſtoli poteſtatem & autoritatem acceperunt à Petro prædicãdi, ut innuit textus, & clarius Hugo in præallegato capitulo, ita dominus. non enim debẽt membra corporis ſeu ipſum corpus moueri ſine diſpoſitione capitis. ¶ His tanquam pro fundamento præmiſſis, uenio nunc ad ſolutionem huius principalis quæſtionis, quam ampliando facio tria mẽbra. Aut enim ſubeſt cauſa remouendi prælatos, & hoc conſtat. Aut enim nulla ſubeſt cauſa rationabilis, & hoc eſt certum. Aut dubitatur de exiſtentia cauſæ: quia Papa eos ſimpliciter remouit. Primò caſu dico, quod Papa etiam ſolus poteſt remouere quẽcunque prælatum, ſiue cauſa oriatur à priuãdo, quia deliquit: ſiue oriatur ex bono publico, quia nõ poteſt ille proficere plebi. pro primo facit. c. ij. de tranſla. prælato. & 9 q. 3. cuncta per mundum. Pro ſecundo, qđ legitur & notatur in c. niſi, de renun. debet tamen illi remoto hoc ſecundo caſu ſaltem ex honeſtate dari bonum cãbium, ut dicit Inn. in d. c. niſi, cum ipſe Papa ſit caput totius Eccleſiæ ex diſpoſitione principalr diuina, ut in c. in nouo, & in c. ſacroſancta, præalleg. & in euangelio ſupra recitato, potuit pro ſalute totius corporis vnum mẽbrum putridum uel inutile præſcindere, ne inficiat alias corporis partes. Vnde Chriſtus in euangelio, Palma, quæ non facit bonum fructũ, excidetur, & in ignem mittet &c. Et Iuda propter ſuas iniquitates remoto, alius, ſcilicet Matthias fuit poſitus in locum ſuum, Act. 2. c. Quinimò & hac poteſtate ampliſſima, quam à Chriſto recepit, poteſt ſolus etiam ſine concilio deponere ex cauſa imperatorem, licet de honeſtate requiſierit concilium in depoſitione Federici, ut clare legitur in cap ad apoſtolicæ, de re iudi. lib. 6. Nam ſolus regem Franciæ tanquam inutilem depoſuit, ut in cap. alius. 15. quæſt. 6. Et ex quibus cauſis poteſt deponi Imperator, ſeu Rex, uide bonam gl. in cap. ſi Papa. 40. diſtin. in d. c. alius, & plenius per Hoſti. & Ioan. Andr. in d. c. ad Apoſtolicæ. & per hoc etiam puto, quòd ſolus Papa poteſt etiam deponere Cardinalem ex cauſa; ita, ut non ſit neceſſe conuocare concilium; & ſi conuocatur, non eſt neceſſe, ꝙ concilium deponat, ſed ipſe Papa, ut ſentit Inno. in glo. in cap. ex geſtis, de clericis non reſiden. in eccl. uel præben. licet aliud ſenſerit in Cardinalibus Hoſtienſis ibi. ſed primum plus placet, & hodie probatur aperte in c. vnico, de ſchiſmatis, lib. 6. cõſilium tñ collegij Cardinalium in huiuſmodi arduis requirendum eſt. Eſt enim quaſi in poſſeſſione, ut ardua nõ explicentur ſine concilio collegij, ut no. Ioan. mona. in c. ſuper eo, de hæreticis, lib. 6. & quod illa poſſeſſio poteſt de iure defendi in dicto tex. ualde ſingulari in capitulo, ꝑ venerabilem, qui filij ſint legitimi, in uerſiculo, rationibus &c. ꝑ quem tex. põt ratione ſuſtineri maximè ex autoritate diuina, q̃ ibi inducitur, quod etiã ceſſante omni pactione debet conciliũ Cardin. in arduis ꝑ Papam requiri, & ꝑ illum tex. põt ſuſtineri vna ſingularis opi. Laurẽtij,

quam

quam recitat Arch.in c.ſunt quidam.25.q.i.ubi dicit, qđ
generalem legem ſ. de uniuerſali ſtatu eccleſiæ condere
non põt Papa ſine Cardinalibus,ſed particularem ſic,arg.
xj.diſt.catholica.ſed tu tene menti illud c.per uenerabilē:
13 quia non ſolet ad prædicta allega. ¶ †An autem præter-
miſſo concilio cardinalium ueniant geſta per ſolum Papā
reuocanda,uide quod dixi in c.ex geſtis,de cleri. non reſi-
den.in lectura.per prædicta etiam dico gloſſam non ſim-
pliciter uerum dixiſſe in c.Anaſtaſius.xix. diſt. quæ dicit
Papam arctari ad requirendum concilium,ubi de fide agi-
tur,& tunc ſinodus eſt maior Papa. quod ego ſimpliciter
non fateor:quia expreſsè uidetur cõtra tex.in c. maiores,
de baptiſmo.ubi patet, ꝙ qõnes maiores fidei debent re-
ferri ad ſedem Petri,& ſic ad Papam. unde notabilis tex.
24.q.1.c.hæc eſt fides. ubi patet, quòd ſolus Papa poteſt
corrigere errores circa fidem. Item in nulla parte noui
teſtamenti legitur,quod concilium Papa non errante ſit
ſupra Papam in cauſa fidei,uel quod concilium neceſſariò
ſit uocandum.Fateor tamen ubi dubium eſſet maximum
ita,quod etiam papa dubitaret,tunc debet conuocare cõ-
cilium:quia tota eccleſia errare non poteſt.¶Pro ea enim
in perſona Petri orauit Chriſtus,ut eſt gloſ. ſingularis in
c.à recta.24.q.1. & notatur in d. capitulo, maiores. & in
hoc caſu dubio facta fuit conuocatio in Hieruſalem ſu-
per circuncisione fienda. Actuum.xv.nec per hoc minui-
tur poteſtas Papæ:q̃a iſtius poteſtas includitur in cõcilio:
quia ut ſupra dixi,tota poteſtas eſt apud eccleſiam, ſed
Papa eſt caput totius corporis, & per eum explicatur no
mine eccleſiæ iuxta illud Dominicum. Dic eccleſiæ &c.
Matth.xviij.ad capitulum Anaſtaſius,quod uidetur innue
re contrarium,dico, quod debet intelligi, quando Papa
uellet aliquid ſtatuere contra iam ſtatuta per concilium
in cauſa fidei.nam doctrina illius Achatij fuit damnata.
23.q.1.c.j.Hoc enim caſu,quando Papa uellet ſtatuere in
cauſa fidei contra ſtatutum per concilium,præſumitur er
rare:quia ipſe poſſet hæreticus eſſe & inſufficiens,ut in ca
pitulo ſi Papa.xl.diſt.in c.j.de renuncia.lib.vi. ſed tota ec
cleſia non.& hoc caſu poteſt intelligi, ꝙ ſinodus eſt ma-
ior Papa:aliàs ſecus dico etiam unū, quod uidebitur ma-
gis nouum,quòd ſi Papa etiam in factis fidei moueretur
melioribus rationibus & auctoritatibus, & diffinitioni-
bus,q̃ concilium, ſtandum eſſet diffinitioni Papæ. nam
concilium poteſt errare,ſicut errauit, quando diſpoſuit,
ut inter raptam & raptorem non poſſet conſiſtere m̃rimo-
nium;& tamen Hieronymus dixit contrarium motus me-
lioribus rationibus & auctoritatibus iuris diuini:& dictū
eius fuit prælatum diſpoſitioni totius concilij,ut.33.q.2.
c.tria,iuncto.c.placuit.ubi glo.& uide gloſ.meliorem, &
Archi.in c.j 20.diſt.in uerſi.illorum. nec obſtat, ſi dicat̃,
quod tota eccleſia non poteſt errare, cum Chriſtus pro
eius fide orauerit,ut.s̃.dixi.dico enim,quod conciliū gn̄a
le licet repreſentet totā eccleſiā,non tamen eſt tota eccle
ſia.Nā fides põt remanere nedū in Papa ſolo,ſed ēt in una
uetula;& ſic fides ꝯſeruaret̃, ſicut accidit poſt paſſionem
Chriſti,q̃ remanſit apud beatā uirginē,ut cõiter dn̄t theo
logi,& cū iā Chriſtus orauerat,ut nõ deficeret fides, ante
paſſionē:ſed,ut dixi,nõ deficit,ex quo ꝯſeruat̃ in uno,qui-
cunq; ſit ille.& hac forte rõne dixit gl.in c.q̃uis, xxi.diſt.
ꝓ illū tex.ꝙ ubicūq; ſunt boni,ibi eſt Roma.eccle. nā ec-
cleſia Romana nullā debet hēre maculā,uel rugam. ¶Ex
14 quibus ꝯcludo,†ꝙ Papa ſolus tanq̃ caput põt exercere oī
modā iuriſdictionē expoſcente cā rõnabili, nec eſt opus
cõuocare conciliū ꝓ conſenſu habēdo. Alij uero prælati
nõ exercent ſine diſpoſitione capitis,ſ.Papę.hn̄t.n.poteſta
tem à Deo,ſed in illa ſumiſſi ſunt Papæ tanquā capiti; &
forte ad hoc deſignandū Petro dixit multa ſeparatim,ſed
aliis apoſtolis locutus eſt cõiunctim & generaliter.uñ Pe
tro dixit. Tu es Petrus,& ſuꝑ hāc petrā ædificabo eccle-
ſiā meā.Itē dixit, Paſce oues meas,& non ſemel,ſed ter;&
ꝓ ſua fide ſpecialiter orauit,& eū admonuit, ut fratres
ſuos in fide cõſeruaret,dum dixit. Ego ꝓ te oraui Petre,
ut non deficiat fides tua,& tu conuerſus confirma fratres
tuos.Item cõſidera,quod in ſingulari dixit Chriſtus,Fiat
unum ouile,& unus paſtor, & ſic unum uoluit eſſe paſtorē
& non plures, ſed hanc poteſtatē paſcendi contulit Petro,
dum dixit, Paſce oues meas,& ſic fecit cum paſtorē,& nõ
plures loco ſui.ipſe.n. erat & eſt uerus paſtor & pontifex,
ut de ipſo dixit, Ego ſum paſtor bonus alij nāq; apoſtoli
fuerunt coadiuuantes & cooperantes, & ideo rectè dr̃, ꝙ
papa fuit aſſumptus in plenitudinē poteſtatis.alij in parte
ſolicitudinis.c.ad honorē,de authoritate,& uſu palij.¶Ve
nio ad ſ.m caſum, qñ iſtos remouet ſine cauſa rationabili,
& hoc conſtat;& credo,ꝙ remotio illa non ualeat. primo
ad hoc induco textum apertū in c. ſicut alterius. 7. q.j.ubi
dr̃,ꝙ quēadmodum uxor carnalis uiro uiuente non põt ab
alio diſponi.& deſponſari,ita nec ſponſa ep̄i,quæ eſt eccle
ſia cū ſit ei allegata,nõ põt illo uiuēte ab alio ſeu diſponi
ſeu deſponſari ſine ipſius uolūtate & cõſēſu: aliàs adulte
rabitur,& poſt pauca ſubijcit. ſi autem uoluntatis cauſa
ad aliam eccleſiam fuerit inuitatus,poterit nõ per ſe, ſed
autoritate Romanæ ſedis ſe transferre;& ſic Romana au-
15 toritas ualet,ubi ſubeſt cā diſſoluendi.¶ † Secundo indu
co aliū bonū tex.in c.quāto,de tranſ.præl.ubi dr̃,qđ ma-
trimonium ſpūale ꝯſiſtēs inter ep̄m & eccl̃am,nõ põt per
hominē diſſolui,& ꝙ cū Romanus põtifex eccleſiarum ne
ceſſitate,uel utilitate illud diſſoluit,nõ puri hominis,ſed
ueri Dei uices gerit.unde pondero uerbū,neceſſitate,uel
utilitate &c.¶Ad idē capitulū 2.e.ti.in utroque.n.dr̃, qđ
illius diſſolutionem Deus præſumendus eſt reſeruaſſe ſuo
iudicio,ſicut ibi reſeruauit diſſolutionem coniugij carna-
lis,ſed obligationem & uinculum Dei autoritate in eccle-
ſia non poteſt papa ſine cauſa diſſoluere.23. q.4.& ca.ſi is
qui.ſicut in ſimili dicimus de iurō, uoto,& alijs, quæ ſunt
de iure diuino,& ſine cauſa à papa remitti nõ poſſunt iux-
ta notata in c.quanto,de iureiurando,& per Inno. in c.cū
inter.ꝑ. de renūcia.nam diſſoluere tale uinculum ex ſola
uoluntate eſſet contra diſpoſitionem diuinam & ordina-
tionem apoſtolicam,& ſanctorum conciliorum, & aliorū
autoritatē Romanorū pontificū atq; contra rationē iuris
naturalis, & ciuilis.eſſet enim contra diſpoſitionem diui
nam:quia Chriſtus in perſona apoſtolorum miſit epiſco-
pos,& omnes ſacerdotes ad prædicandū, & ſacramenta mi
niſtranda.quare ſine cā,ex quo ſemel ſunt uocati, non de-
bent reuocari:quia q̃ ſpiritu Dei loquūtur, nõ ſunt ſub le
ge ut in.c.cū ex iniūcto,de hęre.& in c.licet,de regula.&c.
duæ.xix.q.2.dignior eſt.n.lex priuata,q̃ ſ.infundit̃ in cor-
dibus hominum per ſpiritū ſanctum,q̃ lex publica,quæ edi
tur per papā.Chriſtus.n. Dei lex eſt,& nemo põt ſpiritui-
ſancto reſiſtere, ut dicit tex.in d.ca.duæ. & ſi dicas,quod
iſti fuerunt uocati à papa,& non à Deo, Reſpondeo,quod
imò à Deo mediante papa nā in ordinatione ſuperior mit
tit manum, & Deus inuiſibiliter adminiſtrat gratiam,&
dat poteſtatem,prima quæſtione prima,multi, & cap. di-
ctum;& facit.cap. cum deputati, de iudi.ibi, gratia diuina
uocati &c. nec Deus uoluit remouere Iudam ab apoſto-
latu, quem ſemel uocauerat, licet ſubeſſet cauſa, ex
quo illa non erat alijs nota, ut in cap. ſi ſacerdos. in fin.
de officio ordina. imò eum miſit ad prædicandum ſicut
alios.Matthei. 18. & expreſſius per text.in cap. Chriſtus
1.q.1.nec Apoſtoli ſubrogaſſent alium, niſi ille ſe ſuſpen
diſſet, Actuum.2.& quanquam iſtæ adminiſtrationes ſpe-
ciales ſint de iure poſitiuo,ut in c.2.12. diſt. tamen dico
quod ſuccedunt loco adminiſtrationis generalis, ad quā
Chriſtus uocauit omnes ſacerdotes.unde debent eſſe lo-
co illius, ſicut de baptiſmo dicimus, quod ſuccedit loco
circuncisionis,de baptiſmo,maiores,& quod in ſimili ha
betur in c.eccleſia,ut lite non conteſtata,& per Inn. in c.
ex ratione,de appellationibus.& ꝙ hoc ſit uerum, patet:
quia dicimus Deum reſeruaſſe ſibi diſſolutionem huius
coniugij,ut in iuribus præallegatis;quod nõ eſſet,ſi pror-
ſus eſſet de iure humano.& idem per omnia dico in alijs
ſacerdotibus reſpectu adminiſtrationis ſacramentorum
per ſupradicta,& contra ius diuinum Papa ſine cauſa ue-
nire nõ poteſt,ut in dicto.c.ſunt quidam,& per Inn.in ca.
quæ in eccleſiarum,de conſti.pro ſacerdotibus uerò uide
bonum tex.in c.ſicut in una 21.q.2.ubi dicitur,quod etiā
in presbyterum,& eccleſiam ſuam contrahitur matrimo
nium ſpirituale:quia ex quo ſemel eſt collata uni, nõ de-
bet dari alteri,uel pluribus ſimul:quia debet eſſe uxor,
non ſcortum. & dic,quod licet non ſit ita ſtrictum matri
monium,ſicut inter epiſcopum.& eccleſiam ſuam:quia ip
ſe ſolus in ſignum matrimonij portat anulum iuxta nota
ta in c.clerici,de ui.& ho.cler.tñ large mõ inter inferio-
res,& eccleſiam ꝯhitur matrimonium,ut in dicto.c. ſicut
& de electi.ne pro defectu ubi per mortem abbatis etiam
dr̃ remanere uiduata eccleſia.Dixi ēt quod eſt ꝯ̄ ordina-
tionem apoſtolorum.nam apoſtoli ordinauerūt. ut ep̄i &
alij presbyteri ponerentur in eccleſijs,& eſſent perpetui.
ergo Papa ſine rationabili cauſa non deberet facere con
trarium,cum hoc concernat ſtatum uniuerſalis eccleſiæ.
Nam,ſi poſſet remouere unū,ſic etiā alios,& plurimos,&
alteraretur ſtatus eccleſiaſticus,ut probatur in c. perue-
nit.11.q.1.ubi dicit tex.in fi.ſi ſua unicuique epiſcoporū
iuriſdictio non ſeruetur,quid aliud agitur,niſi ut ꝑ uos,
per quos eccleſiaſticus ordo cuſtodiri debuit,confunda-
tur, & contra ordinationem apoſtolorum Papa uenire
non poteſt;tex.eſt apertus in dicto.c.ſunt quidam.25.q. 1.
¶Quod autem apoſtoli hoc ordinauerunt,patet in ca. 1.
99.diſt.& in c.in illis. 80.diſ.& c.uidentes 12.q.j.& Actuū
14.dr̃,quod Paulus & Barnabas conſtituerunt in Derben
ciuitate presbyteros per ſingulas eccleſias, & Apoſtolus
ad Corin.7.in ea uocatione,qua uocatus quis eſt,maneat
& tranſumptiue.21.q.1.c.1.¶Tertiò dixi hoc eſſe contra
autoritatem concilij,& hoc aperte apparet in c.ſicut.21.
q.2.& capitulo inuentum. 16.q.7.ubi fuit diffinitum in ꝯ
cilio.ꝙ non niſi pro graui culpa ab eccleſia ſua amouen-
dus ſit quis contra concilia uero concernentia ſtatum uni
uerſalem eccleſiæ Papa diſpenſare ſine cā non poteſt, ut
legitur & notatur in c.quæ ad perpetuam,& c.contra 25
q.1.& ideo Papa nunquam mutat aliquid,niſi rationabili
adducta cauſa. Nam autoritas Petri manet, ubi imminet
ratio,ut no.dicit tex.in c.manet,23.q.1.& apertius in di-
cto.c.contra,ibi dicit tex.qđ contra ſtatuta patrum con-
dere, uel mutare nec huiuſmodi quidem ſedis poteſt au-
toritas. hinc Auguſtinus,cum ſucceſsiſſet Valeriano epi-
ſcopo in epiſcopatu, dixit ſibimetipſi hæc uerba,adhuc in
corpore poſito patre meo & epiſcopo ſene Valeriano epi-
ſcopus ordinatus ſum,& ſedi cum illo, quod in concilio
Niceno fuiſſe prohibitum neſciebā,nec ipſe ſciebat.¶Di
xi quarto,ꝙ eſt ꝯ̄ autoritatem Romanorum pontificum
hoc clarum eſt.nam dixit tex.Greg.56.diſt.ſatis peruer-
ſum,& ꝯ̄ eccleſiaſticam probatur eſſe cenſuram, ut fru-
ſtra quorundam parentum uoluptatibus ſuis commodis
quis priuetur &c.& in c.præcepta.55.ubi dr̃,ꝙ beneficia
dēt eſſe perpetua,& nõ dēt eis quis priuari.ēt ſi ſit impo
tens ad ſeruiendum,& latius hr̃ in ti.de cle. ægro. & ca.
uno,de capel.mona.lib.6. nec Papa ſine cā dēt poſſe tale
ſtatutum eccleſię alterare:tū q̃a cõcernit uniuerſalē ſta-
tū eccleſiæ uel ad placitum p̃lati nõ remoueat: tū q̃a de-
coloraretur ſtatus eccleſiaſticus.nā alij uidētes ad libitū
rectores remoueri,timerent,neque de facili inuenirent,
qui uellent eccleſię militare,ut nota.dicit tex.de clericis
ægrotantibus capitulo primo & ubicunque contingit ec
cleſiæ decoloratio, Papa immutare non poteſt aliquid,
ut in capitulo ſi illa. tertia quęſtione ſeptima nota. Ar-
chidia.in dicto capitulo ſunt quidam.& facit quod nota.
Abba.in capitulo nulli,de ſenten.excomm. ubi dicit, ꝙ
Papa ſine concilio non poteſt tollere canonem, capitu-
lo ſi quis ſuadente.17.quæſtione 4.& facit illud capitu-
lum,nulli.ubi legi.& notat̃,ꝙ Papa nõ põt ſine cā diſpen
ſare,ut impune quis cõicet cum excõicato ꝯ̄ doctrinam
apoſtoli.iſta.n.quæ ſunt fundata ſuper doctrinam fidei,
& bonis moribus,& ad decorem eccleſiæ nõ debent rela-
xari ſine cā.nā tunc Papa non diceretur oues paſcere, ſi-
cut ei iniunctum fuit,ſed diſperdere,& necare, & eccle-
ſiam deprimere,& deteriorare, & ſic potius cõuinceret̃
errare,quàm legē dare,ar.c.1.40.diſt.& di.c.ſunt quidā,
& capitulo,quæ ad ꝑpetuam,& c.ꝯ̄.¶Quinto dixi, quod
eſt ꝯ̄ rõnē naturalē & ciuilem.ex quo.n.ſemel placuit, nõ
debet amplius diſplicere.32.q.5.horrendus,& in regula
qđ ſemel placuit,de regulis iuris,li.6. & in contrahendo
hoc matrimonium requiritur conſenſus ꝑficiendi à prin
cipio,ut in c.cū inter canonicos,de elec.& de præb. in c.
ſi tibi abſenti,li.6.ita & fortius dēt requiri in diſſoluen-
do,ut ibi.nihil enim tam naturale,quàm ut unūquodque
uinculum diſſoluatur eodem modo,quo ligatum fuit,de
reg.iur.c.1.& in l.nihil tam naturale.ff.e.& l.j.& ij.C.qñ
16 licet ab empti.diſce.¶ † Item etiam ſecundum leges ci-
uiles non licet habere filios tꝑales.l.ſi tibi,alias quæſitū.
ff.de adoptio.& id quod nobis acquiſitum eſt,ſine noſtro
facto à nobis euelli nõ poteſt,in l.id,qđ noſtrū. ff. de reg.
iuris,& c.ab eo,de elec.li.6.facit.c.2.de præben.li.6.;ubi
ſolum dr̃,ꝙ Papa põt ꝯcedere beneficia uacantia, uel ex
plenitudine poteſtatis dare ius ad uacaturam:non autem
dicit,ꝙ de facto poteſt aliquem priuare.¶ Sexto & ulti-
mo per autoritatem glo. 10.diſtin & Archi.ibi, ubi con-
17 cluditur † Papam non poſſe ceſſante legitima cā diuide-
re ep̄atum in duo ſine conſenſu ep̄i per c.multis 16.q. 1.
& ꝯ̄ id,qđ ſentit Io.An.in c.quod ob gratiam,de re. iur.
li.6.in Mercurialibus,in illa.q.nūquid põt Papa aliquem
prælatū trāſferre inuitū,& ur̃ concludere, ꝙ nõ cā nõ exi
ſtente,& forte ob hoc Papa Alexāder ultimus ſtatuit in
concilio Piſano,ut nullus ep̄s transferretur inuitus. ad
prædicta facit optimè.c.conquerente,de reſt.ſpol.ubi dr̃.
ꝙ non decet honeſtatem ſuperioris ſine manifeſta & ra-
tionabili cauſa ſpoliare aliquem ſuis beneficijs, cum te-
neatur illis paterna prouiſione conſulere;facit.c.cum ſed
apoſtolum,iuncta glo. fina.de præben.ad idem gl.in cap.
j.22.diſt.quæ dicit Papam non debere ius unius eccleſiæ
ſine cauſa alteri dare. ¶ Venio ad tertium membrum
ſcilicet quando dubitatur,an ſubſit cauſa;& multa in hoc
poſſunt.allegari;ſed non inſiſtam ꝓꝑ prolixitatem euitā-
dam:ſed quod præſumi debeat,faciunt notata per legi-
ſtas in l.ſi.C.ſi ꝯ̄ ius uel uti.publi. & in l. præſcriptione.
C,de preci.impera. offe.ubi cõiter uolūt cām p̃ſumi in
principe,etiā ſi agat in his,q̃ competunt alicui de iure gē
tium,& etiam in his,quæ ſunt de iure diuino,ſi in illo re
peritur aliàs diſpenſatum.& nota per aliquos in dicto c.
quæ in eccleſiarum.Ego uero diſtinxi ſic,ꝙ aut Papa diſ
ponit ꝑturbando uniuerſalē ſtatū eccleſiæ nulla ratione
apparente

apparente;& non eſt ſuſtinendum.unde præſumetur tunc
iuſtitiæ cauſa.pro hoc facit notabile dictum Inn.in c. quã
to,de conſuetu.ubi dicit Papam non eſſe ſuſtinendum , ſi
ſine magna cauſa & alijs nota uult mutare uniuerſalem
ſtatum eccleſiæ;ut puta ſi uellet auferre epiſcopis pote-
ſtatem chriſmandi,uel baptizandi ſecundum eum . ¶Idẽ
dicerem in caſu propoſito,ſi uellet deponere omnes epi
ſcopos,uel maximam multitudinẽ,& ſic iudicio meo poſ
ſet intelligi & ſaluari glo.in c.per principalem.9.q.3.quę
dicit Papam non poſſe deponere omnes epõs, ſed unũ ſic,
ut in uno præſumatur cauſa,nõ ſic in omnibus,uel in ma-
gna multitudine ꝑꝑ grauitatem pręiudicij,argumentum
optimum in cle.paſtoralis,de re iudi.nam & Paulus ſolus
reprehendit Petrum,cum uideretur deuiare à regulis &
doctrinis cõibus euitãdo gẽtiles iudaizãdo in moribus,ut
c.Paulus 2.q.7.& originaliter habẽt ad Galatas. 2. c. ubi
dr̃,ꝙ Paulus reſtitit Petro in faciem eò, ꝙ reprehenſibi-
lis erat.multo ergo fortius hoc poterit tota eccleſia. &
hoc facient etiam ex gñali poteſtate ſibi tradita à dño,ut
ſupra dixi.nam ſi caput dolet,& errat,debet totũ corpus
reſiſtere:quia non eſt tunc bonus paterfamilias.unde Hie
ronymus.93.diſt.legimus.orbis eſt maior urbe. & ſi dice
remus contrarium,poſſet Papa adducere ad cõfuſionem
totam eccleſiam,quod non eſt dicendum, cum Deus ora
uerit pro ea,ut ſuprà dixi . In alijs uerò particularibus,
ubi non perturbatur uniuerſalis ſtatus eccleſiæ , & fides
non uiolatur,præſumendum eſt pro eo,quod non mouea
tur ſine cauſa rationabili,pro hoc.c.cum à nobis , in fine
de teſtibus.& clemen.literis, de proba. ubi bonus textus
cum gl.& ſic ſalua dicta legiſtarum.inſtar.n.ſacrilegij,ha
betur diſputare de iudicio principum.17.q.4.§.qui autẽ,
& in l.2.C.de crimi.ſacri.& maxime dicendum eſt hoc in
Papa,quem merita Chriſti,& Petri aut ſanctum inuene-
runt,aut ſanctum faciunt.c.1.40.diſt.&c.¶Nunc reſtat re
ſpondere ad contraria,ad quę breuitatis cauſa ſigillatim
non reſpondeo,maximè quia,ſi quis benè prædicta libra-
uerit,contrariam recipiet limitationem per ea, quæ dixi
in ſolutione.Nam fatendum,ꝙ Papa poteſt ex cã diſpen-
ſare quandoque circa ius diuinum , diſpoſitionem conci-
lij & uniuerſalem ſtatum eccleſiæ,& autoritatem ſummo
rum pontificum:ſed ubi omnino ceſſat cauſa, non poteſt,
ut plenè liquet ex prædictis.& ad c.1.de renuntia.ĩ 6.dic
quòd Papa renuntiauit ex cauſa . nam ſine cã peccaret ꝑ
ea,quæ habentur in c.niſi cum pridem,de renũcia. & per
ea,quę notantur in dicto c.1.¶Et aduerte circa hoc con
iugium ſpirituale.cõtrahitur enim primò cõiugium cum
eccleſia uniuerſali,cum unicus ſit in ſe epatus, ut prædi-
xi,& dr̃ contrahi eoipſo,qđ eps̃ conſecratur.tunc. n. im-
primitur ei character,quod per nullum,q̃ per Deum de
leri põt,& remanet poſt mortem , ut legitur & notatur
in c.2.32.q.7.& hoc eſt illud coniugium ſpirituale , quod
fortius eſt,q̃ carnale,cum illud diſſoluatur morte in ca.
pen.& ulti.de ſecundis nuptijs,& plenius de hoc ꝑ Hoſt.
in c.inter corporalia,de transla.præla. qui ſic intellexit
principium illius.c.j. ¶ Secundò contrahitur matrimo-
nium ſpirituale,ſ.inter epiſcopum & illam eccleſiam par
ticularem,cui pficitur.& hoc coniugium non eſt ita for-
te , ſicut carnale : tamen non poteſt diſſolui ab homine
ad inſtar carnalis,ut in d.c. 2.ſed per Papam ex cã poteſt
diſſolui.ſine cauſa uerò non:quia ſaltem deſignat coniun
ctionem,quæ conſiſtit in ſpiritu inter Chriſtum , & fide-
lem animam.unde quemadmodum inter Chriſtum & fi-
delem animam ſignatam non diſſoluitur ſine cauſa , ita
nec ſignum non obſtat dictum Specu.procedit enim , ubi
non decoloratur ſtatus eccleſiæ uniuerſalis,nec lædit̃ di-
rectè uel indirectè ordinatio Dei,ut ipſemet ſpeculator
uoluit e.ti.ſub rubrica de diſpen.§.nunc breuiter,circa fi
nem.ubi poſuit caſus plurimos,in quibus diſpenſare non
poteſt,& maximè in uer.12.& ſequenti . ubi tenet inter
cætera,qđ diſpenſatio Papæ non ualet contra euangelia
uel uniuerſalem ſtatum eccleſiæ:ſeu ubi decoloratur ſta-
tus eccleſiæ,uel contra ea,q̃ ſancti patres diffinierunt be
ne per c.& ſi illa,1.q.7.& 25.q.1.quæ ad perpetuam,& c.
ꝯ,& 15.di.c.2.cum ſimilibus.ſic ẽt limitandum eſt dictum
Baldi,maximè cum ipſe nihil boni allegat, & cap.omnis,
loquitur in translatione fienda ex cauſa.c.ſi gratioſe,nõ
loquitur,ubi matrimonium eſſet contractum inter præla
tum & eccleſiam:ſed qñ diſpenſatio fit ad tempus ꝑꝑ uti
litatem perſonarum,quam Papa ex cauſa facere põt,ar-
gu.c.de multa,de præben.in fine. & hæc ſufficiant quo ad
primam quæſtionem.& non miretur quiſpiam de proli-
xitate adhibita in hac prima quæſtione: quia non parum
eſt attingere & explicare fundamentum poteſtatis totius
ut ita dixerim,eccleſiæ,& quia ex ſuperius dictis facilius
infertur ad deciſionem aliarum quæſtionum , in quibus
breuitatem cum hac prolixitate compenſabo,&c.¶In ſe-
cunda quæſtione arguitur,ꝙ præfata appellatio non de-
buerit per concilium admitti.nam appellatio eſt ꝓpriè
de minore iudice ad maiorem prouocatio,2.q.6.anterio
rum;adeo,ꝙ etiam ſi per errorem appellatur ad minorẽ
iudicem,non ualet in aliquo appellatio,ut in l.j.ff.de ap-
pellatio.ſed concilium non eſt ſuprà Papam.imò concilium
recipit autoritatẽ a Papa,ut in c.ſignificaſti,in fi.de elec.
& 20.di.quãuis,patuit clarius ex multis ſuprà, in primo
dubio deductis.ergo appellatio talis non erat admitten-
18 da.¶ † Secundò ur̃ de hoc tex.expreſſus in c.cuncta ꝑ mũ
dum.11.q.3.ubi dr̃,ꝙ à qualibet parte mundi ad ſedem
apoſtolicam appellari poteſt.ab illa autem nulli eſt ap-
pellare permiſſum,& quia nulla præcedente ſynodo ha-
bet facultatem ſoluendi,quos ſynodus unquam damnaue
rat,& damnandi,quos oportuit,nulla ſynodo exiſtente,&
eſt ille tex.ualde notabilis & facit pro his,quæ dixi in pre
cedenti dubio:& ſolus Papa ſine concilio poteſt ex cauſa
deponere etiam imperatorem;ad idem c.nemo, & c.alio-
rum,& c.per principalem,eadẽ cã & quæſtione.¶Ex qui-
bus iuribus colligitur,quod à toto clero,& populo,& im
19 peratore Papa iudicari non põt.¶ † Tertiè probatur per
ar.à maiori.cum enim nec ab imperatore ſeculari, nec à
ſententia præfecti pretorio appellari poſſit, ut l.j.ff.à qui
bus appellare non licet,& l.una.C.de ſenten.præfec.pra
to.multo fortius nec a Papa appellatur , licet ipſius po-
teſtas ſit longe maior imperiali,ut in c ſolitæ, de maior.
20 & obedien.& in c.duo ſunt.96.diſtin. ¶ † Quarto fortiſſi
me facit,quia Papa eſt Dei Vicarius in terris,in c.ij. &c.
de transla.præla.ſibi enim in perſona Petri dictum fuit,
Paſce oues meas,& quodcunque &c.de elec.c.ſignificaſti.&
34.q.1.quodcunque,& c.loquitur.ergo cum omnibus ui
ce Dei ipſe præſit,à nemine excepto Deo corrigi & de-
prehendi poteſt,ut in d.c.aliorum,& in c.nemo, & c.cun
cta.appellatio enim præſupponit maioritatem quandam
in eo,ad quem appellatur,ut ſuprà dixi,adeò,quòd de ui
cario epĩ ad ipſum epiſcopum appellari non poteſt , cum
ſit idem tribunal,& eadem iuriſdictio ; nec conſuetudo in
contrarium ualet tanquam ſubſtantiæ rei repugnans , ut
legitur & notatur in c.2.de conſue.lib.6.Sed maioritas ſ
Papam nunquam fuit tradita concilio, cum nullum uer-
bum fuit apoſtolis dictum iuriſdictionis,ſeu poteſtatis co
latiuum,quàm fuerit dictum ipſi Petro:imò multa Petro
fuerunt dicta, ut plenè dixi ſupra in primo dubio,ꝑ quæ
ipſimet apoſtoli,qui erant ſpiritu dei pleni ad maiorem
confirma-

confirmationem hoc ipſum uoluerunt ꝙ ipſe Petrus lo-
co Dei omnibus præeſſet.23.diſt.ſacroſancta , ergo hæc
appellatio nullo iure ſiue iuris colore fundari p̃t.¶Quĩ
to & ultimo ur̃ probari in c.per uenerabilem,in fine,qui
filij ſint leg.uer.rationibus.ubi ex lege diuina ꝓbat tex.
quod in omni dubio recurrendum eſt ad fidem apoſtoli-
cam,& ipſius diffinitioni & mandato loco Dei obtempe
rãdum ẽ ab omnibus.non ergo licet concilio de ipſius dif
finitione iudicare,cum facta concilij ſint per ipſum Papã
corrigenda,uel approbanda,ut ibi,& d.c.cuncta per mũ-
dum.Ridiculum enim eſſet dicere , cum ſtatuta concilij
poſſint tolli per Papam, ut no.in c.ubi periculũ, de elec.
lib.6. & in c.ſignificaſti,eo.tit. ꝙ à Papa poſſit appellari
ad concilium:ſi enim concilium eſſet ſupra Papam , non
poſſent per eum illius ſtatuta uiolari,ut in cle. ne Roma
ni,de ele.quod tamen eſt falſum,ut ſupra dixi.Ipſe enim
Papa ſuperiorem in hoc ſeculo non recognoſcit,ut in c.
per uenerabilem,præalleg.poſt princip.& in ca. licet, de
electi.in fine.ubi dr̃,ꝙ ad ſuperiorem in facto Papæ non
poteſt haberi recurſus;& eſt ille bonus tex.in materia ap
pellationis,& facit c.ſignificaſti,eo.tit.¶ In contrarium,
ꝙ appellatio debuerit admitti,primò concilium genera
le eſt maioris autoritatis,quàm ſit ſolus Papa. ergo à Pa
pa ad illud poteſt appellari.conſequentia patet ex ſe , &
infra melius corroboratur.antecedens probatur, in con
cilio generali non ſolum intereſt Papa, ſed omnes præla
ti orbis,ut in c.1.2.& 3.& c multi 18.diſtin. & repræſen-
tatur ꝑ hoc ꝯcilium tota eccleſia uniuerſalis,ut patet A-
ctuum.15.facit.c.ſicut,in fi.15.diſtin.c eccleſia,de conſe-
cra.diſtin.j.ſed nulli dubium,quin tota eccleſia ſic iuncta
cum capite ſuo maioris autoritatis ſit , quam ſolus Pa-
pa.nam,ut ſ̃.in primo dubio dixi,poteſtas fuit tradita to
ti eccleſię:ſed per Papam exercetur tanquã per caput ec
cleſiæ,ut in c.manet.24.q.j.& in c.ita dñs.19.diſt.pleniſſi
me dixi ſ̃.hinc eſt,quod maioris autoritatis eſt conſtitu
tio totius concilij,quàm ſolius Papæ ; ut colligitur per
21 c.1.20.diſt.& ibi per Archi.¶ † Item Papa ſolus põt er-
rare,& eſſe hæreticus xl.diſt.ſi Papa,& inſufficiens ad re
gimẽ eccleſiæ,ut in c.1.de renuncia.lib.6.ſed tota eccle-
ſia errare nõ põt,ut legitur & notatur in c.à recta, 24.q.
1.& in c maiores,de baptiſ.hinc ẽt eſt, qđ ardua non ſo-
let Papa explicare ſine præſentia concilii , ut legitur &
notat̃ in c.ad apoſtolicæ,de re iudicata,li.6. & per Hoſt.
in c.ex geſtis,de cleri.non reſiden.conſequentia ſatis cor
roboratur per optimum ſimile , archieps̃ eſt maior epĩs
ſuæ prouinciæ ad eo,ꝙ ſuper eis habet plenariam iuriſ-
dictionem,ut in capitulo paſtoralis,de officio ordina. 6.
q.3.ſcitote nihilominus de illo archiepõ appellat̃ ad con
cilium prouinciale,cui intereſt archieps̃ tanquam caput
ut notatur ſecundum unum intellectum in dicto capitu-
lo,multis not.glo.in c.a collatione,de præb.li.vj.& 2. q.
1.omnis oppreſſus.¶Item de ordine a pręſide appellatur
ad præſidem.ff.quando appellandum ſit l.j.§. ſolent. de
epõ & capitulo appellatur ad ipſum archiepm̃,ut d.cap.a
collatione.ſic dicendum in propoſito , ut à Papa poſſit
appellari ad concilium,cui intereſt Papa ut caput. ¶ Se-
cundo adduco.c.ueniam,& capitulum, cui ſententia, 35.
q.9.& maximè iuncto.c.cum ex literis,de integ.reſti. ubi
dr̃,qđ ſententia Romani pontificis põt in melius commu
tari,qñ iuſtitia primò lata non eſt: ſed reformatio ipſius
non põt in melius referri,q̃ ad totam eccleſiam,ubi inter
eſt ẽt ipſe Papa.nam & ſolus Paulus reſiſtit ipſi Petro in
faciem,& ipſum reprehendit,cum ex facto ſuo ſequeret̃
ſcandalum in eccleſia Dei.2.q.7.Paulus Petrũ reprehen
dit,ut latius legitur ad Galatas.2.c. & tñ Petrus primò
comedebat cũ gentibus,nec diſcernebat cibos ab eis, ſi-
cut faciebant Iudæi demum ſuperuenientibus ibi quibuſ
dam Iudæis timens eorum ſcandalum ſubtraxit ſe a gẽ-
tibus,& diſcernebat ab eis cibos , ſicut faciebant Iudæi;
& ſic indiſtincte cogebat per exemplum ſuum alios iudai
zare.qđ uidens Paulus eum reprehendit , & ſibi reſtitit
in faciem;fortius hoc poterit facere tota eccleſia , alias
ſolus Papa poſſet deducere eccleſiam ad cõfuſionem ma
ximam;qđ non eſt dicendum,ad idem.2.q.7.§. item cum
Balaam ubi aſina reprehendit Balaam prophetam,& per
aſinam deſignatur ſubditus,per prophetam Balaam præ-
latus,ut ibi ad denotandum,qđ cum prælatus cogit ſub-
ditum ad malum,poteſt ab eo reprehendi.¶ Tertio facit
§.hinc colligitur. 1.ubi dr̃,quod conciliorum uenerando
rum autoritas ſingularem in eccleſia ſedis apoſtolice ad
didit poteſtatem. & dicit ibi,quod Papa principaliter ha
buit poteſtatem a Deo.21.di.quamuis,& 97. diſt. omnes
ſecundariò uero a concilijs ; ergo concilium eſt maioris
autoritatis,quam Papa:alias non potuiſſet dare autori-
tatem Papæ,cum nemo dat,quod non habet.1.q.7.Day-
bertum,& c.quod autem,de iure patronatus . ¶ Quarto
uidemus,quod in arduis & concernentibus ſtatum totius
eccleſiæ,ut in cauſa fidei,recurritur ad concilium ut le-
gitur & not.in c.Anaſtaſius,xix.diſt,& in ca.ſicut.15.diſt.
& patet Actuum.xv.cum enim fuit in primitiua eccleſia
22 † dubitatum,an conuerſi ad fidem deberent circuncidi ,
miſſum fuit non ſolum ad Petrum,ſed ad totam eccleſiã,
quæ erat Hieroſolymis.nec legitur qđ Petrus præſtite-
rit maiorem auctoritatem,quam reliqui apoſtoli , & ſe-
niores:ſed omnes communi conſenſu ſtatuerunt , ꝙ non
fieret circuncιſio,& ſic communi nomine facta fuit reſpõ
ſio,ut legitur,ubi ſupra,& plenius ibi dixi ſuper primo
dubio.ergo cum opus erat,recurrebatur ad concilium ẽt
inter illos,qui erant ſpiritu ſancto pleni,& ſatis informa
ti de potentia Papæ & eccleſiæ;ergo potuit hoc caſu no
ſtro appellari ad concilium ut uideatur, an epĩ ſint ſo-
la uoluntate Papæ remouibiles.qđ dubium ſatis eſt ar-
duum,cum epĩ dicant̃ legati Chriſti , confratres Papæ &
columnæ eccleſiæ,ut in d.cle.de pœnis,& ſunt loco apo-
ſtolorum,ut in c.uidentes.xij.q.j.& in cap.in nouo.xxj.di.
& in c.legimus 93.diſt.& ſunt uicarij Dei ſaltem in parte
37.q.1.mulieres non ob.ſi dicatur,qđ ſpeciale eſt in cã
fidei,ut in ea ſit concilium ſupra Papam,ut no.glo. in di
cto.c.ſicut,& in c.Anaſtaſius,& in c.ſi Papa xl.diſt.qa hęc
ſpecialitas non probatur iure diuino , unde emanauerat
poteſtas Papæ,& eccleſiæ.non.n.legitur,qđ in cauſa fidei
Deus dedit maiorem poteſtatem concilio , ſeu eccleſiæ,
quam in alijs caſibus,uel quam Papæ.Chriſtus.n.in tranſ
latione poteſtatis fuit uſus uerbis generalibus, ut pleniſ
ſime dixi ſupra in primo dubio,cum ergo eccleſia uſa ſit
hac poteſtate in cauſa fidei etiam ſupra Papam; ergo &
in omnibus alijs arduis,ubi Papa iudicio uniuerſali erra
ret,uti poteſt:quia qui põt maius,ergo & minus conceſ-
ſum ur̃,ut dicit tex.in c.ex parte,el.2.de decimis. Si enim
concilium repræſentãs totam eccleſiam,ut dicam in ter-
tio dubio,diſponit in cauſa fidei etiam ſupra Papam , ut
in c.ſi Papa,præall.& 2.q.7.§.item cũ Balaã,uer.itẽ ſi ma
ius,& qđ ibi no.Archi.expreſsè tenet idem Arch.in c.in
fidei fauorem,de hære.li.6.& Hoſtien.quem ſequi ur̃ Io
an.An.in c.ꝓpoſuit,de cõceſ.præb.& in c.per uenerabilẽ,
qui filij ſint legitimi,ergo poteſtatẽ iſtam recepit à Deo:
aliàs non poſſet iudicare,iuxta illud euangelicum, Pote
ſtatem non haberes in me ullam,niſi data eſſet tibi deſu
per,ut legit̃ & notat̃ in c.nimis,de iureiurando,& 21. di.
inferior,de maio.& obe.cũ inferior.nec obſtat,ſi dicatur
quod

qđ in cā fidei iudicat:quia tota eccleſia errare non pōt, cum Deus pro ea orauit,ut legiť in c.maiores, de baptiſ. & glo.in c.recta.24.q.1.quia,ut dixi in dubio primo,etiā conciliū poſſet errare,nec ꝑ hoc deficit fides,cum pōt cōſiſtere in perſona unius uetulæ, quæ nunquam interfuit concilio,ſicut accidit in perſona beatę Virginis per paſſionem Chriſti apoſtoli enim & alij credentes defecerūt ante reſurrectionem, licet eidem dedit poteſtatem clauium,ut in c.officii,de pænit.& remiſ.unde apoſtolus autoritatem habens in eccleſia ſcribens ad Corinthios ſic in epiſtola ſcripſit.Neſcimus,quoniam angelos iudicabimus.quanto magis ſcelera? & dixit angelos,i.ſacerdotes, qui propter excellentiam ordinis in numero angelorum computantur xxvj.di.§.ecce,uer.hic & Malachias,& trāſumptiue hř in capitulo per uenerabilem,uerſic.Paulus, qui filii ſint legi.& quamquā Hoſt.ibi intelligat dictum de Papa & cardinalibus,hoc ego non credo, cū tpe apoſtoli non eſſent adhuc cardinales:ſed potius uř de tota eccleſia,ut ſatis colligiť mens ſua Actuum 20.prope mediū ubi dř,qđ Paulus uocabat maiores natu eccleſiæ Epheſinæ,& inter cętera dixit,Attēdite uobis & uniuerſo gregi,in quo uos ſpiritus ſanctus poſuit epōs regere eccleſiā dei,quā acquiſiuit ſanguine ſuo &c.ſic uř,ꝙ regimē eccleſiæ non ſit in ſolo Papa,ſed in omnibus prælatis & ꝓ hoc bonus tex.in c.benè quidem xcvj.di.ubi alia cā, quam fidei concilium diſcutiebat peragenda,& diffiniuit. Papa aūt locutus fuit ibi tanquam unus de cōcilio ad idem facit.c.1.de deſpon.& c.Oſius,de elec.& in c.aduerſus, poſt prin.de immu.ecc.j.q.7.cōueniētibus,& c.Adrianus. 63. diſt.¶Vltimo uř de hoc caſus in c.legitimus 93.di. ubi dicit Hieronymus,ꝙ totus orbis eſt maioris autoritatis, q̄ ſola urbs Romana:ex quo glo.ibi colligit ar.ꝙ ſtatutum concilij præiudicat ſtatuto Papæ,ſi contradicant ſibi adinuicem.Cum ergo concilium ſit maioris autoritatis, q̄ ſolus Papa;ergo ab eo ad cōcilium appellari pōt.2.q.6. anteriorum.¶Ad ſolutionem Chriſti & eius matris,cuius res agiť,præcipuè præſidio humiliter inuocato,condeſcendens,arbitror ſic dicēdum, ꝙ aut Papa conſentit, ꝙ appellatio recipiatur & examinatur in concilio. n. debet admitti.nam cum princeps non poteſt ſuam ſententiā etiam non iuſtam reuocare,ut in c.unica,& in ca.ſententiam xxxv.q.ix.& de in inte.reſti.tum ex literis,& c. cum olim,de re iud.& de dolo & cōt.cum olim, fortius pōt ꝯſentire,ut in concilio examinetur,ubi etiam ipſe interē. & multum bene facit c.nos ſi cōpetenter. 2.q.7.& per illum tex.ſeu eius rationem deberet Papa uelle,ubi dicit, ꝙ Papa ſi incompetenter aliqd egerit,& in ſubditis ſuis iuſtæ legis tramitem non obſeruauerit,etiam iudicio imperatoris paratus eſt illud emendare,reddens rationem. nam ſi nos,qui aliena debemus corrigere peccata,peiora committimus,certè nō ueritatis diſcipuli,ſed qđ uolentes dicimus,erimus p̄ cæteris erroris magiſtri &c. Si ergo ex humilitate Papa ibi uoluit ſe ſubiicere imperatoris iudicio,fortius dēt uelle pati,ut factum ſuum diſcutiať ꝑ cōciliū.nam,ut s̄.dixi,ibi eſt maior auctoritas,cum ibi tota ſit eccleſia repræſentatiuè.neque ꝑ hoc iudicať a cōcilio,ſed & ipſe & cōciliū diſcutiūt.an bene egerit,ſicut ab archiepō appellať ad cōciliū ꝓuīciale,ubi ipſe p̄ſidet, ut s̄.dixi.& impator dicit,nō erubeſcimus,ſi quid melius horū,quæ prius ipſi diximus,inueniamus,cōpetentē prioribus imponere correctionē,ne ab alijs corrigi expectemus,in auc.de nup.circa prin.colla.4.facit qđ legiť & notať in c.quāř & qñ,el.1.de accu.& ꝑ iura p̄dicta pōt admitti appellatio de Papa malè informato ad eundem benè informatū.nā in Papa nō debemus iudicare ſm leges humanas,cum eis nō aſtringať,ut in ca.propoſuit,de conceſ.pb.& in c.innotuit,& c.ſignificaſti,e.ti. ſed ſm legem naturalē & diuinā,qua aſtringitur.25.q.1. ſunt quidam, hēt quis ſuum errorem corrigere:imò dēt eſſe magnæ ſapientię.22.q.4.c.magnæ,& c.nos ſi.& uř eſſe nō Papa, cū male agit,unde altera perſona cēſeť, cū poſtea bene eſt ædificatus,ſicut in ſimili dicit tex.nō eſt iudex, ſi non eſt iuſtitia in eo,de uer.ſig.forus.nā & ipſe Deus ſuam ſententiam qñque immutat peccatore ſuos mutante mores, ut legiť & notať in c.incommutabilis.22.q.4.unde dř,diſce mutare mores,quia Deus nouit mutare ſententiam, ut ibi no.in Papa debet fortius reuocare, qđ male fecit, ex quo reperit cām aliter ſe habere.fateor tñ, ꝙ iſta non eſt propriè appellatio,de qua iura faciunt mentionem cum per eā non ſuſpēdať ſententia,nec cā deuoluatur ad ſuperiorē,qđ eſt proprium appellationis,ſed eſt appellatio generaliter ſumpto uocabulo.appellať.n.ideſt ꝓuocatur ipſe Papa,ut diligētius examinet negotium,ſicut dicimus de appellatione extiudiciali,quæ eſt quædā ꝓuocatio ad cām,de appellationibus,cū ſit Romana, & obtinet uim cuiuſdā ſupplicationis,ar.auť.quæ ſupplicatio.C.de præci.impera.offer.& facit bñ in ſimili,ca.paſtoralis, de appel.ubi dicit,ꝙ ſi Papa inhibuit appellationem in aliquo negotio,nihilominus,ſi appellatur, dēt ſuperior iniuſtitiā reuocare uel ui appellationis deuoluentis cām,licet nō ſuſpendentis,à iudice,à quo uel ui querelę.Fateor tñ,qđ Papa non cogiť talē appellōnem admittere, ut in iuribus & rōnibus præallegatis,& maxime in d. c. ueniā, & ca.ſententiā,& c.cum ex literis,cū ſimilibus. Aut Papa ꝯdixit,qđ ſupradicta appellatio admittať in concilio, & tunc eſt dubiū:ſed ut latè habeamus materiam ampliando terminos,dico,ꝙ quædā ſunt, in quibus Papa habet plenitudinem poteſtatis,ut in his,quæ ſunt iuris poſitiui, nec decoloratur ſtatus eccleſiæ, & in illis debet admitti appellatio:quia nemo in illis pōt ſibi dicere, cur ita facis,cum ipſi fuerit data a Chriſto plena poteſtas diſponēdi,& ſi male diſponit,uę animæ ſuæ,ut in ca.aliorum, & in c.nemo.9.q.3.& 99.diſt.in memoriam;& in his intelligo iura,quæ dicūt,qđ a Papa appellari nō pōt,ut in c.cūcta per mundum,eadem cā & quæſtione,qđ ſic loquitur, ſi bñ pōdereť.in fine ſui maxime quędā ſunt,quæ Papa attentare nō pōt;& in illis poterit qñdoque admitti appellatio,& de his caſibus uide per Spe.in ti.de legato,ſub rubri.de diſpenſatio,§.nunc breuiter, uerſiculo hęc autem ſunt,uſque ad finē,q̄ ſinglř ꝓſequi lōgū eſſet. Sed ponam tres caſus,in quibus credo appellationē admittendā etiā inuito Papa. Primus,cū p̄cipit aliquid ꝯ fidē.in hac. n. cā cōciliū eſt ſupra Papā,& licite receditť a Papa.24.q.1.Acatius.19.di.c.Anaſtaſius,& d.§.item ſchiſmaticus,cum ſimil.s̄.alle.nā in eo,ꝙ Papa eſt hæreticus,minor eſt quolibet catholico,ubi dicit gl.in d.c.Acatius. nec eſt caput eccleſiæ,ſed extra eccleſiam.hoc autem cognoſcere hēt eccleſia,cui in perſona Petri data fuit poteſtas a Chriſto, ut in d.c.remanet xxiiij.q.1.& ſi diceremus contrarium, poſſet eccleſia deduci in nihilum , cum Papa poſſit eſſe hæreticus,d.c.ſi Papa,& inſufficiens,ut in c.1. de renun. lib.vj.& iſte caſus indicio meo non habet multum dubitationis,cum in hoc caſu ferè oīam ſnīa pōt iudicari a cōcilio,ut ſupra dixi;fortius pōt eius p̄ceptum contra fidem corrigi per concilium. ¶Secundus caſus magis dubitabilis,cum ex ſuo præcepto ſeu ſententia decoloraretur ſeu immutať uniuerſalis ſtatus eccřiæ.nam cōiter teneť. Papam hoc facere nō poſſe, ut no.in c.literas, de reſti.ſpo. in uerſi.diſpenſare,& in c.propoſuit,de cōce.pb.& Inno. in c.cū ad monaſterium,de ſta.regu. Spec.in loco p̄xa legato in uerſi.xij.& uidetur tex.in c.& ſi illa.j.q.7.& c.q̄ ad perpetuam.25.q.1.per Archi. in d.c.ſunt quidam. & facit quod notat Abba.in d.c.nulli,de ſenten. excommu. glo. ñ decreti in hoc uideņť contrariæ.nam glo.in dicto c.quę ad perpetuā,dicit,ꝙ cōtra uniuerſalem ſtatū eccleſiæ Papa nō diſpenſat:ſed bene,qñ non eſt ita gñale, ſicut exemplum ponit in continentia ſacerdotum.ſed glo. Bar.Brixien.in c.ſunt quidam,ea.cā & qōne,dicit, quod quicquid dicat Io.qñq; Papa diſpenſat contra generalē ſtatū eccleſiæ,ſicut fecit in c.non debet eſſe,de conſan. & affinita.ſed concordando dico,quod ꝑ illud ſtatutū non decolorauit ſtatum eccleſiæ: ſed potius reformauit, nec ſolus fecit,ſed cū toto concilio.unde dicerem, ꝙ cum ex mutatione uniuerſalis ſtatus eccleſiæ decoloratur eccleſia,non poteſt Papa ēt diſpenſare,ut in dicto.c.& ſi illa:ſecus,ſi non mutareť,ſed potius reformaretur, ut ſentit Inno.in.c.quāto,de conſue.ubi dicit,quod ex magna cā, & alias non pōt Papa uenire contra uniuerſalem ſtatū eccleſiæ;quod eſt not.& in hoc caſu credo, ꝙ ualeat appellatio ad conciliū,ſaltem ut conciliū reſiſtat Papæ,ne cōfunda: Dei eccleſiam.nā,ut no.dicit Inno. in dicto.c.quanto non eſt Papa ſuſtinendus, ſi uult uenire cōtra ſtatū eccleſiæ uniuerſalem ſine cā manifeſta.non.n.pōt ſibi congruētius reſiſti, quàm per totā eccleſiam, ſicut Paulus reſtitit Petro,ut prædixi. & ſub hoc credo includi caſum noſtrum,ut plene tetigi in primo dubio.quare concludo,ꝙ dicta appellatio,de qua in themate, fuerit admittenda ꝑ ea,quæ ſatis plenæ dicta ſunt ſupra. nec hoc caſu iudicať Papa:ſed potius ſibi reſiſtitur,ne deſtruat eccleſiā Dei.intereſt.n.totius corporis,ne caput male agat;facit optime dictum.§.item cū Balaam.2.q.vij.¶Tertius caſus,cum Papa præcipit id,quod eſt in ſe malū,uel uehemēter ex ſuo præcepto præſumiť ſcandalū futurum.nam tali pręcepto non eſt obtēperandū,ut no.Inno.in c.inquiſitioni,de ſenten.excom.probať.11.q.3.ſi is,qui præeſt, & c. q̄ reſiſtit, & c. Iulianus,& c.ſi dominus.xl.diſtinctio.c.i.debet.n.tota eccleſia reſiſtere ſcandalis futuris,& ne mala ꝯ legem Dei cōmittanť ad inſtar Pauli,qui reprehendit Petrū,ut ſupra dixi,& aſina,q̄ denotat ſubditū,reprehendit Balaā prophetam,qui denotat prælatum. Et ſi quæris,unde cōcilium hēt hanc prorogatiuam cognoſcendi & reſiſtendi, Reſpondeo ea,quæ dixi in primo dubio, & ſupra in argumentis pro iſta parte. & bene facit dictum Hoſt.in c.ꝓpoſuit,de conceſ.præben.ubi dicit,ꝙ licet Papa non poteſt accuſari,uel cōdemnari ab homine niſi de hæreſi, dicto. c.Papa:poteſt tñ moneri ſecretè,ſi palam peccat mortaliter.nam,uelit nolit, ſubiacet euangelicæ ueritati quo ad monitionem faciendam,quæ cuilibet data eſt.2.q.1. ſi peccauerit dicit tamen,ꝙ non ſubiacet quo ad id, quod ibi dicitur,dic eccleſiæ,niſi in hæreſi.ſi enim eſt impænitens,debet dici eccleſiæ ſecundum eum,id eſt Deū orando,ꝙ ipſum inſpiret,& eccleſiæ triūphāti, ut oret ꝓ ipſo nā ſi iperator & totus clerus & totus populus cōuenirent ipſum nō poterunt iudicare.caueat tñ ipſe : qa aīa ſua in manibus ſuis,& ipſi terribilius iudiciū imminet & intolerabilior cruciatus 20.q.3.nemo,& c.aliorum. in ſubditis aūt hēt poteſtatem ſm eū,ꝙ eius præcepto eſt obediendū ēt ſi dubiū ſit,an ſit mortale,dūmodo uinci pōt conſcientia.Si autem certum eſſet peccatum eſſe mortale,tunc ei non eſt obediendū;ſed recognoſcendus eſt Papa cæleſtis, ſ.deus,dicto.c.Iulianus,& eccleſia triūphans,q̄ non fallit.& hoc ultimū placet,& cōcordat cū dicto Inno.in d.c. inquiſitioni,& facit quod no.Io.And. in c. ſignificaſti. de offi.ord.& in c.cū adeò,de reſcrip. ſed p̄cedens dctm̄ non placet.nā ſi Papa ſtat in peccato notorio & ammonitus ꝑ ꝯciliū nō uult deſiſtere,& ſic ſcādalizat eccleſiā,pōt puniri tanq̄ hereticus ꝑ ꝯciliū,ut dicit gl.ſingularis,quā approbat totus mundus in c.ſi Papa,p̄alleg.& ſic ꝑ hāc uiā pōt denunciare ꝯciliū crimen Papæ,& ad effectū ut ꝑ eccleſiā amoueať & corrigať,pōt appellari ad conciliū,ubi peccatū eſt notoriū & hæc ſufficiant quo ad ſm dubium. ¶In tertio dubio uř primò,ꝙ tā principes ſeculares, quā clerici ēt ſine p̄laturis debent intereſſe ꝯcilio gñali. de principibus ſecularibus uř tex. in c. ad apoſtolicæ, de re iudi.lib.vj.ubi Papa pollicitus fuit ſe uocaturū ad cōciliū reges,p̄latos,& clericos tā eccleſiaſticos, q̄ ſeculares, ut ꝑ ſe,uel ꝑ ſolennes nuncios ad ꝯciliū ꝯuenirent de imperatore,ꝙ īterfuit ꝯcilio multū ſolēniter,legiť in c. nūc aūt.21.diſ.& qđ plus eſt,ibi impator ꝓpoſuit,ſicut quilibet p̄latus.ad idē.c.Adrianus.62.diſt.ubi dř qđ Carolus rex Francorū cōſtituit ſynodū gñalē cum Adriano Papa & nō ſolum interfuit,ſed ēt fuit auctor in cōſtituendo. in qua ſynodo fuit tranſlata in īperatorē ptās inſtituendi p̄latos,& in.c.ij.qđ incipit,in ſynodo,legiť,qđ Leo Papa ī ſynodo ꝯgregata Romę ꝯſtituit cum toto clero,& Popu. Ro.ac cōfirmauit in p̄ſona regis Ottonis, qđ cōceſſerat Adrianus Carolo;& ſic ꝓbat ille tex.qđ nō ſolum reges & principes,ſed ēt laici inferiores,ac clerici cuncti ēt ſine prælaturis debeant admitti ad cōciliū gñale, etiā ubi tractatur de rebus & iuribus ſpūalibus.nā ibi fuit cōceſſa ptās illi Ottoni eligēdi Papā,& alios p̄latos; ad idē.c. nos ad fidē.96.diſt.ubi dicit imperator,nos ad fidem confirmandā ſynodo intereſſe uolumus.uř.n. quod nō tāquā inuitatus,ſed ſuo iure debeat īntereſſe;facit quod de hoc no.glo.in cle.i.de offi.uica.facit.c.i.xvj. diſt. ubi conciliū peractū fuit imperante Conſtantino Auguſto. ¶ Item nō ſolū principes,ſed ēt iudices inferiores leguņť interfuiſſe cōcilio,ut in l.c.ad ſedē.35.q.5. ubi Papa uocauit ad ꝯciliū epōs & clericos,ac iudices diuerſarū ꝓuinciarū;& ſic ꝓbat ille tex.partē affirmatiuā huius dubij reſpectu clericorū inferiorū,& reſpectu laicorū,ſaltē p̄excellētiū. & ꝓ clericis inferioribus uř ultra p̄dicta tex.in c.in noīe dñi.23.diſt.ubi legiť epōs,abbates,p̄sbyteros, dyaconos interfuiſſe,& ꝯſediſſe ꝯcilio,ut in c.cōuenientibus.1.q.7. ꝓbať de monachis uel ſaltē abbatibus exponendo ibi monachos ꝓ abbatibus,ut exponit ibi glo.& in c. Adrianus, el.ij.p̄al.exp̄ſſe dř de abbatibus, & in c. Anaſtaſius.19.di. exp̄ſſe fit mentio de epīs,& p̄sbyteris,& cunctis eccřiæ catholicis.ad idē.c.olim.xcv.diſt.ubi dř,ꝙ licet epīs ex inſtitutione eccřiæ ſit p̄sbyteris maior. oēs tñ debent regere eccřiā in cōi,ut in c.i.xv.diſt.fit ſpecifice mentio de p̄sbyteris in gñe.Et ex ſupradictis iuribus in unū collectis ſatis uř ꝓbatū,ꝙ reges,principes,& alij p̄ſidentes, & p̄lati inferiores epīs,& alij ſine p̄laturis debeant intereſſe cōci-
24 lio gñali. ¶†Secundò principaliter ꝓbatur ſic,ꝯciliū repræſentat uniuerſalē eccřiā,ut in c. ſicut, in fine.15. diſt. ſed eccřia fideliū collectio dř de cōſec.diſt.iij.eccřia: ergo quilibet fidelis deberet admitti, ſi hoc poſtulat.cū.n. tractet ibi de reformatione totius orbis,cuiuſlibet intereſſet,ut admittať.ꝓ hoc facit qđ no.Inno.In.c.ueſtra,de loca.& in c.fi.de offi.delega.ubi dř,ꝙ cū epīs, uel legatus uult facere ſtatutū tangens alios,ſeu aliorū iura, debet hoc facere cū illorū ꝯſenſu,ēt ſi ſint laici. uel ſaltē debēt eſſe p̄ntes,arg.de ꝯſecra.di.3.c.j.& c.fi.de ferijs,& idē Fede.de Senis ꝯſi.17.¶Tertiò uř hoc ꝓbari Actuū.xv. ubi ī cōſilio ēt rei arduæ nō ſolū interfuerunt apoſtoli, ſed ēt alij p̄sbyteri,& ſeniores; & reſpōſum fuit factū ſub noīe apoſtolorum,& ſeniorum;& qđ placuit ibi ꝯcilio,dř placuiſſe toti eccřię.uñ dř ibi,ꝙ placuit apoſtolis & ſenioribus cum tota eccřia:& ſic ꝓbať, ꝙ interfuerunt apoſtoli, & pre-

& presbyteri, & alij honorabiles uiri, qui repræſentauerunt totam eccleſiam; quod eſt nota. ſi. n. apparet, quod illi, qui ducebantur Sancto ſpiritu, hoc fecerunt, fortius debet fieri nunc, cũ illorum actio, noſtra debet eſſe inſtructio, arg. c. ſignificaſti, de electio. xj. diſtin. eccleſiaſticarũ. Sic ẽt in antiquis concilijs præſumitur ſpiritum ſanctum per illorum os fuiſſe locutum. l. diſt. ſi ille. ¶ Quartò ſpecificè pro regibus facit. cum. n. ungantur ẽt ex præcepto Dei in ueteri teſtamento, & hodie ẽt in nouo, ut in tit. de ſacra unct. & 2. q. 8. §. item cum Balaam, uident̃ ꝑſonæ eccleſiaſticæ. Itẽ ſuſceperunt in eorum dignitate eccleſiam Dei tuendam, de quo tenentur in ſtricto iudicio rationẽ reddere, ut in c. principes, & in c. regum. 24. q. 5. eorum ergo intereſt cõcilio intereſſe, ubi de regimine eccleſiæ & totius orbis agitur. ¶ In contrarium uidetur primò tex. apertus in c. ubi nam. 96. diſt. ubi dr̃, quod ẽt imperato-
25 res ſynodalibus actibus intereſſe non debent. ¶ † Secũdò probatur ꝯ oẽs non ep̃os per. c. ſatis euidenter, ea. cauſa. q. ij. ubi dr̃ illicitum eſſe eum, qui non eſt in ordine ſanctiſſimorum ep̃orum, eccleſiaſticis immiſceri tractatibus. ¶ Tertiò eſt bonus tex. in §. hinc ẽt, ubi dr̃ ſynodo congregata apud urbem, & in diſceptatione poſita, an accuſatores deberent audiri ꝯ Symmachum Papã, Sereniſſimus Imperator quaſi Deo ſpirante reſpondit, ſynodalis eſſe arbitrij in tanto negotio ſequẽda pſcribẽtis ſtatuere: nec aliqd ad ſe pter reuerentiã de eccleſiaſticis negotijs ꝑtinere, cõmittens ẽt poteſtati pontificũ, ut ſiue poſitũ uellent audire negotium, ſiue nollent, quod magis putarẽt utile, deliberarent, dũmõ uenerandi ꝓuiſione cõcilij pax in ciuitate Romana daretur eccleſiæ. ergo ex uerbis Imperatoris per cõcilium approbatis ꝓbatur primò, quòd laici non debent ſe impedire de factis concilij præter reuerentiã impendendã, & ꝙ tantũ pontifices cõſtituunt ge-
26 nerale concilium. ¶ † Quartò ur̃ tex. in c. j. & ij. xvij. diſt. ubi concilium gñale appellatur ſynodus ep̃orum. ad idẽ. 15. diſt. c. i. ubi dr̃, ꝙ añ Conſtantin. Imperatorem nõ erat data ep̃is facultas conueniendi in unum: ſed Cõſtantinus dedit poteſtatem Chriſtianis conueniendi, & tunc incæpit gñale concilium, & inter cætera concilia tunc ꝑ acta, quatuor fuerunt uenerabiles ſynodus, quæ totã principaliter fidem cõplectunt̃, quaſi quatuor euangeliſtæ, & totidem paradiſi flumina. & dr̃ ibi, ꝙ harum prior Nicena ſynodus. 318. diſt. ep̃orũ Conſtantino Auguſto Imperatore peracta eſt; & ſic ſolum ep̃i intelliguntur, & idẽ dr̃ ibi de ſynodo Epheſina, ſ. quaſi à ducentis ep̃is fuit edita. ſi ergo illi ſpiritu ſancto pleni non uocauerunt ſacerdotes, uel inferiores prælatos, ur̃ quod neceſſariò nõ ſunt uocandi. ¶ Venio ad ſolutionem huius difficilis dubij, quod non reperio in aliqua iuris parte ſcribentes examinaſſe, quod eſt ualde neceſſarium, cum iura ſupra allegata uariè in hoc loquantur, & dum de facto in concilio Senis habito tp̃e Papæ Martini. 1424. caſus diſceptandi acceſſiſſent uarij uaria dicebant: nil tñ circa hoc determinatum extitit. Ego aũt, prout ingenij mei capacitas diuina gr̃a miniſtrante patitur, inferam, quod mihi in dubio hoc dicendum ur̃ primò inferam reſpectu laicorum: ſecũ-
27 dò reſpectu clericorum. ¶ † De laicis eſt glo. magiſt. in c. ulti. de his, quæ fiunt à præla. quę dicit non debere intereſſe laicos concilijs eccleſiaſticis, niſi in tribus caſibus.
Primus, ſi ſpecialiter inuitarentur; allegat. c. Adrianus. 63. diſt. in fi. Secundus, ſi tractatur caſus fidei. 96. di. c. ubi nam. Tertius, ſi tractatur de matrimonio: quia tales cauſæ eos tangunt, poſſunt intereſſe; allegat. 35. q. 6. ad ſedẽ. Io. An. in dicto c. fi. dicit, quod in prædictis caſibus intereſſent, ut audiant, non ut iudicent, uel ut doceant. 63. diſt. docendus. Item dicit, quod ẽt ad prædicta non eſt neceſſe laicos uocari, cum ibi diffinienda poterunt eis poſtea in prædicationibus publicari: quæ prædicatio fieri põt etiã excõicatis, de ſen. excõ. cap. rñſo. dicit tñ, quod laici poſſunt ad concilium uenire pro iuſtitia petenda, uel defendenda, de iudi. nouit. & no. hoc ultimum, ꝓ quo ego allego tex. optimum in c. j. de ſpon. In eccleſiaſticis aũt negotijs & clericorum correctionibus ſunt laici excludendi ſm̃ eum, Arg. in c. Maſſana, de elect. & exp̃ſſius in extrauaganti Bonifacij, de offi. ordi. debent, & cum his dictis Io. An. tranſeunt cõiter ſcribentes. Inno. aũt in c. graue, de preben. tractauit ſatis plene de debẽtibus intereſſe ꝓuinciali concilio & ep̃ali, & nihil dixit de gñali; forte dubitauit ꝑꝑ iurium uarietatem; nec etiam Ioan. An. hunc articulum tetigit niſi laicorum reſpectu, ut. ſ̃. tetigi. ſed ego reperio in decretis glo. deuiantem à iudicio Bernardi, & Io. An. ſ. in. c. Adrianus. 63. diſt. dicit. n. ꝙ ad cauſas matrimoniales laici qñq; inuitantur; & ſic intelligit dictã c. ad ſedem. in cauſis aũt fidei dicit, ꝙ laici interuenerũt, ẽt non uocati; allegat. c. ueniam, præalleg. & ſic ſentit, ꝙ in cauſis matrimonialibus non ſit ſpeciale. non. n. interfuerunt niſi inuitati; & in hoc deuiat à iudicio Bernardi. in cauſis uerò fidei uult, ꝙ interſint iure proprio; & in hoc deuiare ur̃ à iudicio Ioan. An. Ego dicerem, ꝙ ubi in concilio tractanda ſunt negotia eccleſiaſtica, ſeu pertinentia ad iuriſdictionem eccleſiaſticam, nõ eſt neceſſe laicos uocari: quia ptãs de his diſponendi eſt data clericis, & non laicis: qa Petro & Apoſtolis & in perſonis eorum ſuis ſucceſſoribus data fuit ptãs de ſpiritualibus diſponere, ut plene dixi in primo dubio; facit. c. eccleſia, de conſtitutionibus, & c. bene qdẽ. 96. diſt. probatur in iuribus pro parte negatiua allegatis, & maxime in dicto. c. hinc etiam, & expreſſius in c. ueniam. cũ. n. ibi uideatur excipere cãm fidei duntaxat, ſatis uidet̃ formare regulam in oppoſitum, 34. q. 7. dñs ad idẽ. d. c. ſatis euidẽter; & bñ facit. c. principes 23. q. 5. qui dr̃, ĩ eccl̃ia nõ eſt neceſſaria ptãs ſecularis niſi in defectum, ut quod non ualent efficere ſacerdotes ſermone doctrinæ, poteſtas ſecularis imperet ꝑ diſciplinę terrorem. In cã fidei diſtinguendum. Aut. n. quæritur, nunquid de neceſſitate ſunt uocandi per eccleſiam; & credo quod non: quia, ut dixi, poteſtas plenè diſponendi ſpectat ad clericos, maximè in cauſa fidei. eſt. n. iſta cã mere iuris eccleſiaſtici, adeò, ꝙ ſecularis iudex nec directè, nec indirectè poteſt de ea cognoſcere: ſed ſola executio ad petitionem eccleſiæ pertinet ad laicum, ut no. ſingulariter in c. ut inquiſitionis. §. prohibemus, de hæreti. li. vj. neque pñt publice, neq; priuatim de fide diſputare, ut in l. ij. §. inhibemus, de hære. lib. vj. nec in concilijs principalibus à ſanctis patribus editis legitur laicos fuiſſe uocatos, licet de fundamento fidei fuerit actum, ut patet. 15. diſt. c. 1. & per totum. ſed ſi laici ſponte ſe offerunt ad concilium in cauſa fidei, tunc puto, quod debent admitti; & ſic propriè loquit̃ illud capitulũ, ubi nã. ibi. n. imperator obtulit ſe; & ſic intelligo glo. in c. Adrianus. cum. n. fides põt remanere apud ſimplicem laicum, ut dixi in alijs dubijs: quia nõ põt eccleſia eſſe nulla, intereſt cuiuſlibet, ſi uult intereſſe, ut admittat̃; & tunc puto, quod non ſimpliciter audient, ut dicit Io. An. ſed conſulent, & dicent opiniones eorum. idem credo, quod tractabunt, ſed non decident ipſi; ſic intelligo illud capitulum, ubi nam. ibi. n. ſolum fit mentio de tractatu, qui eſt diuerſus & ſeparatus à deciſione, ut in c. tua, & capitulo finali, de his quæ fiunt à prælatis, & in capitulo ultimo, de his, quæ fiunt à maiori parte capituli, quod tractari debent, facit ratio præallegata: quia poſſet laicus melius ſcire ueritatem, ſi-
cut

cut olim penes B. Virg. fides ſola remanſit. Idem facit capitulum, ad ſedem, ubi laici tractarunt illas cauſas matrimoniales: ſed clerici habent dicere: qa populus eſt docendus, & non ſequendus, ut in c. docendus, præal. & quia laicis non licet iudicare ſp̃ualia, ut in dictis iuribus. habebunt ergo laici in cã fidei uocem conſultiuam, non autẽ deciſiuam. in aliis autem negotiis, ſi inuitantur, habebunt uocem conſultiuam, uel deciſiuam, quatenus eis permittitur per concilium. nam Papa põt eos facere capaces iurium ſp̃ualium, & maximè poteſtatis uocis dandæ, ut in c. Adrian. I I. 63. diſt. & in c. in ſynodo. c. diſ. legitur, & not. 2. q. 7. Mẽnam. quinimò põt dare laico poteſtatem excõmunicãdi, ut no. gl. 22. diſt. c. uerũ, & c. bñ. 96. diſt. Io. An. in c. ij. de p̃b. lib. 6. & ſic ꝑ inuitationem eccleſię intelligo oĩa iura, in quibus legit̃ laicos interfuiſſe cõciliis, ut apertiſſimè ꝓbat tex. iuncta gl. in d. c. ueniã. ibi. n. dicit Papa, quod non legitur Imperatores & alios Principes ſeculares interfuiſſe tractatibus, niſi in cã fidei; quod ur̃ falſum, cum in multis aliis caſibus legimus interfuiſſe, ut ſ̃ plenè allegaui in prima parte: ſed, ut dicit Glo. bene interfuerunt tunc, ſed inuitati, non aũt iure ꝓprio; & ſic probat ille tex. ſic intellectus, quod in cã fidei interſint iure proprio; qđ intellige, ut dixi ſupra. nõ obſtat, ꝙ ad iuſſum imperatoris fuit ſynodus pluries congregata: quia proceſſit illud ſm̃ ea tp̃a, quibus non erat facultas Chriſtianis tutè in vnam conueniendi. ſed poſtmodum ſtatutum fuit, ut ſine autoritate Papæ nullo mõ poſſet ſynodus congregari. 17. diſt. ꝑ totum & uide ibi bonam gl. in ſum̃a ꝓ ſupradicta ꝯcl'one, quæ dicit, ꝙ ſynodus generalis conſtituitur à Papa & ep̃is; & ſic nihil dicit de laicis. idem ꝓbat tex. iuncta glo. in l. concilia ſacerdotum, eadem diſt. dicerem tñ ꝙ ubi concilium uellet diſponere ſuper iuribus, uel rebus laicorum ultra, q̃ iuriſdictio eccleſiaſtica patiatur, ꝙ deberetur laicos, ſeu eorum principes tunc conuocare; ſic intelligerem dicta Inn. d. c. fin. de feriis, & de conſecr. diſt 3. c. j. facit cle. ij. de cenſi. & ſic poſſet ſaluari mẽs glo. in d. c. fi. de his, quæ fiunt à præla. nec obſtat ſi dicatur, ꝙ reges nõ uidentur puri laici ꝓpter vnctionem; qđ eſt falſum. non. n. propter hoc aliquem ordinẽ recipiunt, in d. c. vno de ſacra vnctio. & uide c. ij. de præb. lib. 6. in nouella.
28 ¶ † Item non oẽs clerici interſunt in conciliis, ut ſtatim dicam. & ꝑ hoc inferam, ꝙ in caſu thematis noſtri principes ſeculares nõ poterunt intereſſe inuito concilio, cum non agitur de fide, ſed de ualiditate illius diſpoſitionis, quod eſt negotium eccleſiaſticum, & ur̃ tex. in ſimili in d. §. hinc etiam. 17. diſt. & in c. ſatis euidenter. 96. diſt. ſed de p̃latis & clericis inferioribus põt magis dubitari, cum multum uariè iura loquant̃, ut patet in arg. alllegatis pro & contra. reperio gl. ualde no. in decre. 17. diſt. in ſumma, q̃ dicit, ꝙ conciliorum quædã ſunt vniuerſalia, quædam particularia, ſiue ꝓuincialia, quædam ep̃alia. Vniuerſale dicitur, quod Papa uel eius legatus conſtituit cum omnibus epiſcopis; & ſic vult apertiſſimè, ꝙ de iure alij p̃lati inferiores de neceſſitate nõ ſunt uocandi. & quatenus illa gl. dicit de legato Papæ, intelligo ad hoc habente ſpeciale mandatum: aliàs ſecus, ut no. glo. in c. ij. eadem diſtin. & 3. diſt. §. porrò. Et no. ex illa gl. ꝙ Papa poteſt mittere legatum loco ſui ad concilium generale; quod probatur in c. ij. eadem diſt. Item probatur in c. Adrianus. 63. diſt. & ibi appellantur miſſi: alibi appellantur locum tenẽtes, ut in c. conuenientibus. 1. q. 7. & uide ibi glo. in uer. vniuerſalibus. & ſic principes ſeculares in caſibus, in quibus intereſſe poſſint, intererunt perſonaliter, uel per ſolẽnes nuncios, ut eſt tex. in c. ad apoſtolicæ, de re iud. lib. 7. Idẽ in vniuerſalibus, cum perfacile conuenire non poſſunt, ut in c. fin. de his, quæ fiunt à prælatis. prælati uerò debent eſſe perſonaliter, niſi iuſto impedimento detineantur; & tunc debent mittere legatos. 18. diſt. epiſcopus ad ſynodam. & uide quod no. Hoſt. & Io. An. in c. ij. de procur. & uide tex. cum gl. 90. diſt. c. iij. de aliis duobus conciliis gl. ibi proſequitur. Sed plenius de illis duobus uide per Inno. & doct. in c. graue, de præben. & an hæc concilia inferiora poſſunt condere canones particulares, uide bonam gl. in d. §. porrò, & 16. diſt. in ſumma. Et an legatus Papæ ex legatione generali poſſet cõcilium ꝓuinciale celebrare, uide per gl. & melius per Archid. in d. §. porrò. ¶ Ego autem hic ſolum proſequor primum mẽbrum, ſ. de concilio vniuerſali, ꝙ nõ eſt bene diffinitum per maiores noſtros. licet enim illa glo. 16. diſt. in ſumma poſuerit opin. ſuam: nihil tñ inducit nec reſpondit ad infinita ꝯria ſupra ꝑ me allegata, ut ipſemet gloſſator in d. c. conuenientib. 1. q. 7. dicit, ꝙ abbates debent intereſſe concilio, licet ſecus dicat de monachis ſimplicibus, & in c. cõcilia. 17. diſt. ſentit primum faciendo mentionem de ſolis ep̃is. Idẽ ſentit in c. nec licuit, in glo. iij. quæ etiam no. proſequitur, ad quem ſpectat impetratio inſtitutionis concilij; & no. in hoc illam gl. Ego dicerem, ꝙ in concilio generali ep̃i ſolùm de neceſſitate ſunt uocandi per iura pro hac parte alleg. Idem puto de inferioribus prælatis habentibus epiſcopalem iuriſdict. ut ſunt magni abbates. hoc ultimum uidetur probare tex. in c. conuenientib. 1. q. 7. ubi abbas tenuit locum Papæ in concilio, & multi abbates dederũt uocem deciſiuam, quẽad modum ep̃i; quod de aliis inferioribus non legitur ibi; ad idem c. Adrian. I I. 63. diſt. ubi dr̃, ꝙ ſynodus illa fuit celebrata à 143 religioſiſsimis epiſcopis, & abbatibus; & ſic abbates illi ęquiparãtur epiſcopis. & ubi legitur inferiores interfuiſſe, intelligo, qđ ſpecialiter fuerint inuitati, ſicut & laici qñq; inuitantur, ut ſupra dixi; hoc probo rõne ultima ſuperius allegata.
29 ¶ † Ad concilium prouinciale non uocantur regulariter niſi epiſcopi, ut plenè no. Inn. in c. graue, de præb. probat̃ in c. ſicut olim, de accuſ. & 18. quaſi per totum, licet de capitulis eccleſiarum cathedralium dubitetur, nunquid debeant inuitari ad tractatus concilij, ut no. in d. c. fi. de his, quæ fiunt à præla. ergo fortius ad concilium generale de neceſsitate uocandi non ſunt. eadem rõ, quæ eſt de toto quo ad totum, debet eſſe de parte quo ad partem, ut in c. paſtoralis. §. item cũ totum, de offi. deleg. & l. quæ de tota, ff. de rei uen. ſi enim in factis ꝓuinciæ non admittunt̃ clerici inferiores ꝓuinciæ, ita nec in factis vniuerſalibus uocandi ſunt inferiores vniuerſi. nam ſtatuere, iudicare, & reformare ſunt iuriſdictionis, de rebus eccl. non alien. c. fi. de accu. qualiter & qñ. ſed poteſtas hæc remanet penes epiſcopos & prælatos magnos: ſatis ergo eſt, ꝙ epiſcopi uocentur. olim enim eccleſia regebatur per oẽs ſacerdotes. ideo non mirum, ſi oẽs ſeniores uocabãtur ad concilium: ſed hodie non ſic, ut 15. diſt. c. j. nec obſtat, ſi dicatur, ꝙ epiſcopi uocant inferiores ad ſynodos ſuas, licet iuriſdictionem non habeant, ut patet in cap. decernimus. 13. diſt. quia dico, ꝙ non uocantur ibi inferiores ad communicandum, uel ſtatuendum: ſed principaliter, ut facta in prouinciali cõcilio intimentur, ut ibidem dicitur, ut in d. c. ſicut enim. ¶ Item ut inquirat, corrigat, audiat querelas ſingulorũ & ſiſ̃ia, ut ibi, & in d. c. ꝯcilia, ea. diſt. Si ãt clerici occurrerẽt ſponte, & uellẽt admitti ad ꝯciliũ, credo, ꝙ de neceſsitate nõ eſſent admittẽdi, niſi ſicut ſ̃ dixi de laicis. hoc ur̃ ꝓbari in d. c. fi. de his, q̃ fiunt à præla. ubi ſpãle diſponit̃ in capitulis eccleſiarum cathedralium reſpectu cõciliorum prouincialium. Alij autem clerici inferiores epiſcopis nõ ſunt de neceſsitate admittendi, etiã

ſi ſponte ueniant. nam & de capitulis ibi dubitatur. &
dico, qđ tunc non habent ibi uocem deciſiuam, ſed ſolum
conſultiuã. vnde ibi fit mentio ſolũ de tractatu, qui eſt ſe-
paratus à deciſione, ut ſ̃ dixi: honeſtum tñ eſſet, ut admit-
terétur ad tractatũ, ſaltem ubi deeſt copia ep̃orum. vnde
intelligo oĩa iura, in quibus legiẽ inferiores interfuiſſe, ꝙ
ſpãliter fuerunt ibi uocati, ſeu de gratia admiſſi, ut cum
maiori cõcilio procedere uiderent. ¶Et aduertendum, ꝙ
qñq; Papa celebrat concilium non ita uł'e, & non uocat
prælatos oẽs de orbe, ſed aliquos ſpãľr, ut probatur in c.
in ſynodo. 63. diſt. ubi celebrauit concilium cum clero, &
populo Rom. hinc eſt, ꝙ iura quædam concilia Papæ ap-
pellant vniuerſalia ad differẽtiam aliorum, q̃ non ſunt ita
vniuerſalia; & octo leguntur ſynodi vniuerſales, ut in c.
ſancta, & in c. ſeq. 16. diſt. & in c. conuenientib. p̃allegato.
hinc eſt, ꝙ vna ſynodus dicitur maioris autoritatis, q̃ alia
ſ. ex numero, & qualitate eorũ, qui interfuerunt, ut in c.
in ea ſynodo. 100. diſt. Sed hic põt probabiliter dubitari,
nunquid ſit in optione Papæ, qui ad ſyno. vł'em ſint uocã-
di, & admittendi? dicerem ſic, ꝙ in his, q̃ conſiſtunt in ple
na poteſtate Papæ, põt uocare, quos vult: quia de neceſſi-
tate non cõgregat illud cõcilium, ſed de honeſtate, & nõ
habet illorum concilium; & ſic põt intelligi dictum cap.
ad Apoſtolicæ, de re. iu. lib. 6. In aliis uerò, puta in factis
fidei dubiis, uel concernentibus vł'em ſtatum Eccleſiæ, &
per q̃ decolorari poſſet ſtatus ipſius eccleſiæ, credo, ꝙ ne-
ceſſario habet uocare ep̃os & alios in ſiguos p̃latos hñtes
ep̃alem iuriſdic. nam iſti ſunt à Deo conſtituti, ut ſ̃ dixi ĩ
primo dubio, ad regimen vł'is eccleſiæ, licet Papa ſit ſup
oẽs. alias notabiles perſonas, & principes ſeculares, & in-
feriores clericos etiã uocare poterit pro concilio haben-
do, arg. c. ſi. 20. diſt. quia ſic plerũq; à ſanctis patribus no-
ſcitur fuiſſe factum, ut in iurib. ſ̃ all. non tñ puto hoc ca-
ſu illis cõicari uocem deciſiuã ſine conſenſu concilij, ex
quo hoc caſu iuriſdictio pertinet ad concilium, ar. in re-
gula, in re cõi, de reg. iu. lib. 6. ꝯ l. Sabinus. ff. cõmu. diui.
facit opti. qđ in ſimi. no. Io. An. poſt Cõpoſt. in c. ſcriptum,
de elec. ubi dicit, ꝙ maior pars capituli nõ põt ẽt vno reſi
ſtente cõicare uocẽ nõ hñti: q̃a in re cõi &c. ſed bñ põt ma
ior pars admittere alios p̱ concilio hñdo, ar. c. obeuntib.
63. diſt. & p̱ hoc patet, qđ dicẽdũ in caſu thematis noſtri,
& gñr in oĩbus conciliis; & ſatis patet rñſum ad ꝯria
ſuperius formata. ¶Ad quartũ dubium arguiẽ primò pro
parte concilij: poteſtas tradita à Chriſto dño Papæ eſt
penes eccleſiam uſquequã explicetẽ p̱ Papã caput Eccľię,
ut plenè dixi ſ̃ in primo dub. ergo mortuo Papa, uel de-
poſito eccleſia põt hanc ptãtem exercere. & põt attẽtari,
ꝙ ẽt inuito Papa põt concilium legitimè congregatũ de
dignitatibus & bñficiis prouidere, cum Chriſtus ordinan
di & diſponendi eccleſiam oĩbus Apoſt. & in pſonis eorũ
ſucceſſoribus ptãtem cõtulerit, ut in primo dubio pleniſ-
ſimè all. ubi uide. & ultra ibi all. induco ad propoſitum
vnum notabile motiuum, qđ colligiẽ Act. 1. c. ubi patet, ꝙ
uacante ep̃atu Iudæ proditoris oẽs Apoſt. & diſcipuli ſi-
mul tractauerũt de ſucceſſore, & elegerũt duos ex oĩbus
ſ. Barnabam, & Matthiam; & poſita ſup̱ eis ſorte, uter il-
lorum duorum p̃ferretur, cecidit ſors ſup̱ Matthiam; &
ſic fuit ille aſſumptus in numero duodenario, ut patet in
loco p̃al. & licet tunc non eſſent ep̃atus ita, ſicut hodie di
ſtincti, ut in c. olim 95. diſt. habebat tñ eum in cura. 1. q. 1.
ep̃s, & no. in c. cum c. ſtatuit, de proba. & de ep̃atu Iudæ in-
telligitur dictum Pſal. Et ep̃atum eius accipiat alter, &c.
ut legitur in Actibus apoſt. c. j. præall. ſi ergo Petrus, qui
erat Spiritu ſancto plenus, paſſus eſt, ut oẽs prouiderent
in cõmuni, ergo præſumendum eſt, ꝙ hæc poteſtas rema-
net apud eccleſiam vł'em, quæ repreſentatur per concilii
vniuerſale, ut ſ̃ dixi. ¶Secundò probatur per c. ſi quis pe-
30 cuniam. 78. diſt. ubi patet, † ꝙ mortuo Papa Cardinales
cum toto clero excõmunicant inuaſorem, ſeu intruſum in
Papatum; & ſic collectio clericorum exercet iuriſdictio-
nem uacante ſe Romana; & facit cle. ne Romani, de elec.
ubi prohibẽtur Cardinales exercere ſpectantia ad Papã
ſede uacãte; & de concilio nihil dicitur. ergo cõcilium
talia exercere poterit, arg. l. cum p̃tor. ff. de iudi. & de præ
ſump. c. nõne. ¶Tertio facit arg. ab abſurditate uitanda.
nam ſi poteſtas nõ remaneret apud eccleſiam uł'em, ſede
uacante, ſequeretur, ꝙ Papa mortuo eccleſia remaneret
ſine aliquo Paſtore in terris; quod non eſt p̃ſumendum:
quia ſ̃m hoc (cum reuerentia loquẽdo) Chriſtus dñs no
ſter nõ feciſſet tanquã bonus paterfamilias, arg. c. pro hu
mani, de homi. lib. 6. & qđ ibi no. p̱ Inn. nam multa poſ-
ſunt grauiſſima occurrere ante creationem Papæ, in qui-
bus neceſſariũ eſſet uti plenitudine poteſtatis, & fortè de
Papa non poſſet de proximo prouideri; ualet arg. ab ab-
ſurdo, de priuil. c. ex ore. l. iij C. de condi. inſer. ¶Quarto
probatur p̱ illam autoritatem Chriſti. Si peccauerit in te
fra. &c. cum dixit, ꝙ ſi te non audierit, dic eccleſiæ: habe-
tur de iud. nouit, & ij. q. j. ſi peccauerit. & in euang. ſ̃ all.
in primo dubio. denotauit ergo, ꝙ poteſtatem tradiderit
eccleſiæ: aliàs ſequeretur, qđ uacante Papatu non poſſit
autoritas exerceri reſpectu totius Chriſtianitatis; quod
quãtum abſurditatis ſapiat, nemo eſt qui neſciat. & ꝯtrũ
uidetur probari ĩ c. ſi duo Cõra. 79. diſt. ubi patet, ꝙ ſi eſt
contentio inter duos de Papatu, & ignoratẽ quis ſit in iu-
re potior, concilium gñale erit iudex, ut ibi no. in gl. & ſic
eccleſia exercet iuriſdõnem in caſu dubij; ergo fortius,
31 ubi nullus ſubeſt Papa pœnitus. ¶†Item concilium olim
eligebat Papam, ut in c. ſi tranſitus, ea. diſtin. & ſi proui-
det de Papatu; fortius ergo de inferioribus dignitatibus.
¶Item Apoſtoli euntes p̱ mundum ordinabant p̃sbyteros
p̱ ſingulas eccleſias. Act. 14. prope finem, & p̱ presbyteros
vniuerſalis eccleſia gubernabatur, ut in c. olim. 95. diſt. &
p̱ eccleſiam fuit ordinatum, ut ex p̃sbyteris eligerentur,
qui eſſent ſupra alios, & appellarẽtur ep̃i, ut in d. c. olim,
& c. legimus. 93. diſt. ¶In contrarium facit primum, capi-
tulum, ita dñs. 19. diſt. ubi dicitur, qđ huius muneris ſa-
cramentum ita dñs ad omnium Apoſt. officium pertinere
uoluit, ut in B. Petro apoſtolorum omnium ſummo prin
cipaľr collocaret, ut ab ipſo quaſi quodã capite dona ſua
uelut in corpus omne diffunderet. ¶Ex quibus uerbis ſa-
tis euidenter colligitur, ꝙ oẽs adminiſtratores debent à
Petro, & ſic Papa ſucceſſore deriuari; & ſunt illa uerba
Aug. in lib. 2. de doctrina Chriſtiana. nam cum ergo eccle
ſia vniuerſalis abſq; Papa ſit corpus repreſentatum, Papa
32 uerò loco Dei ſit caput huius corporis, † hinc Petrus fuit
appellatus Cephas, ideſt caput, principiũ, ut in c. ij. 22. di-
ſtin. ergo conciliũ non põt ſine Papa hæc dona Dei dif-
fundere in corpus, ſeu mẽbra eccleſiæ. Ad idem ſecundò
inducitur c. loquitur. 24. q. 1. ubi dicitur, ꝙ ut vnitatem in
eccleſia dñs deſignaret, ſuper vno, ſ. Petro eccleſiam fun-
dare uoluit per illa uerba, Tu es Petrus, & ſuper hanc pe-
tram ędificabo eccleſiam meam, &c. ipſe enim fuit tantũ
prælatus, ut in c. ij. 22. diſt. & c. in illis. 80. diſt. non ergo
poteſt concilium de dignitatibus prouidere, cum nõ apo
ſtoli, ſed ipſe Petrus tenuit in terris uicem Dei, ut in c. ij.
de tranſlatio. prælat. & ſic in petra ratione vnitatis, ad
quã deſignandam dñs Petrum ſolum præfecit, ut in iuri-
bus præalle. &c. ¶Tertiò faciunt iura, quæ dicunt, quod
33 mortuo Papa † eccľia uacat, ut in cle. ne Romani, de elec.
& in c. vno de ſchiſmate, lib. 6. Si uacat, ergo poteſtatem
Papalem

Papalem exercere non põt. ualet. n. arg. à ui uocabu. i. de
34 præben. ſ̃m. 21. diſt. cleros. ¶† Quartò facit, hæc eccleſia
militans eſt diuinitus exemplata ab eccleſia cęleſti, ut in
d. c. ad hoc. 89. diſt. ut plenè per gl. in cle. ad noſtrum, de
hæreti. ſed in cœleſti curia eſt unus, qui cuncta miniſtrat,
& cui oĩa parent, ſ. Deus, ſine quo nihil fit. ergo in hac no
ſtra eccleſia militante unus debet eſſe, ſ. Papa, qui oĩa mi
niſtrat, & ſine quo poteſtas Papalis exerceri non debet,
& ouile debet eſſe diſtinctum à paſtore. eccleſia. n. eſt lo-
co ouilis, & Papa loco ueri paſtoris, ſ. Chriſti non ergo
debet ouile paſcere, ſed paſci, nec occupare officium pa-
ſtoris. Solutio in hoc dubio memini me legiſſe expreſsè
aliquã autoritatem: ſed ego, meliori iudicio ſp̱ ſaluo, di-
cerem, ꝙ ſi nulla urgeret neceſſitas prouidendi de digni-
tibus ante creationem Romani Pontificis, non debet con
ciliũ de talibus ſe intromittere. nam de iure & antiqua
prouiſione eccleſiæ poteſtas prouidendi de ep̃atibus p̱ti-
net ad Papã, ut dicit gl. no. in c. q̃q̃, de ele. lib. 6. probaẽ in
c. in illis. 80. diſt. ubi patet, ꝙ ſolus Petrus de ep̃atibus &
ſupioribus dignitatibus prouidebat; ad id. c. 1. 22. diſt. po
teſtas uerò prouidendi de inferioribus bñficiis fuit tra-
dita epiſcopis, de pœ. diſt. 1. oẽs Baſilicæ, & 10. q. 1. regen-
da. non debet ergo concilium ſine Papa infringere anti-
quas ordinationes, nec iura nec pręeminãtias Papæ uio-
lare, arg. cle. ne Romani, de elec. & c. ſignificaſti, de elec.
de maio. & obe. cum inferior, & in c. licet; in fin. de elec. &
in c. p̱ uenerabilẽ, qui filij ſint legi. & faciunt no. ſupra p̱
hac parte allegata. ¶Item, ſicut capitulum repræſentat ec
cleſiam cathedralem, de teſt. relatum, el 2. non ſuccedit
in poteſtate conferendi beneficia ſpectantia ad collationẽ
ſolius ep̃i, ut in c. uno, ne ſede uacante, lib. 6. Item nec con
cilium repræſentans uniuerſalẽ eccleſiam debet ſuccede
re in poteſtate conferendi dignitates pertinentes ad pro-
uiſionem Papæ; ita non põt dici plenum concilium, & ple
na eccleſia ſine Papa. 17. diſt. multis, & d. c. ſignificaſti. &
hoc credo generaliter in oĩbus, quæ uoluntariè geruntẽ
p̱ conciliũ, ſicut in ſimili dicimus in c. ſede uacãte. & not.
gl. in cle. j. de hære & in c. uno de maio. & obed. lib. 6. ſed,
ubi neceſſitas multum urgeret, nec poſſet aliter prouide
ri, q̃ p̱ conciliũ, nec neceſſitas patitur dilationem in euẽ
tum creationis Romani Pontificis, arbitror pronuncia-
tionẽ concilij ualere per ea, quę ſupra allegaui in prima
parte. Vnde trademus in hac materia hanc concluſionẽ,
ꝙ de oĩbus pertinentibus ad Papam concilium põt ſe im
pedire, ſi neceſſitas magna urget de præſenti, nec aliter
poteſt p̱ conſtitutiones iã poſitas prouideri, nec ſine ma-
gno dãno expectari poſt creationẽ Pontificis. ¶Erit ergo
conciliũ adminiſtrator neceſſarius, non aũt uolũtarius, &
hoc eſt æquiſſimum, & ceſſant uerè oẽs abſurditates & ra
tiones adinuicẽ confligentes. nec obſt. quod dicitur de
Matthia: quia in illo concilio ſeu congregatione fuit Pe-
trus, & ipſe tanquã principalis propoſuit negotiũ, & fecit
ad maiorẽ firmitatẽ, & p̱ p̱ eccleſiæ nouitatẽ. nã & poſtea
ipſe ſolus prouidit de ep̃atibus, ut in d. c. multis. 17. diſt.
& apoſtoli receperũt p̃dicãdi ptãtẽ ab eo, ut eũ in ſupio-
rẽ, recognoſcerẽt licet Deus miſiſſet, oẽs, ut no. Arch. in
d. c. ita dñs, & dixi. ſ̃. in j. dubio; & ſic Papa hodie poſſet fa
cere in concilio, ſi uellet, & ad ardua conuocat cõciliũ, ut
no. in c. ex geſtis, de cle. non reſiden. & in ca. ad Apoſtoli-
cæ, de re iud. lib. 6. & illud factũ ſubſtitutionis erat nunc
arduum. nec ob. quod Chriſtus tradidit ptãtem omnibus
35 poteſt. n. reſponderi dupliciter. ¶†Primò, quod oẽs apo-
ſtolos fecit pares reſpectu conſecrationis & ordinis, non
aũt iuriſdõnis. in illa. n. Petrus p̃fuit omnibus, ut not. gl.
in c. in nouo. 21. diſt. & in c. loquiẽ. 24. q. 1. & uidetur bo-
nus tex. in c. in illis, præall. & in c. p̱ uenerabilẽ, qui fil. ſint
legi. ¶Scđò poteſt dici tenendo, quod dixi in primo du-
bio, quod licet poteſtas ẽt iuriſdictionis fuerit data om
nibus, fundamentũ tñ & caput regiminis fuit datũ Petro,
ut probatur in d. c. loquiẽ, nõ impropriando ibi litterã, ut
impropriat ibi gl. alij ergo habent iuriſdõnẽ ſub Papa,
ut hodie eſt uidere in ep̃is, qui non ſolũ habent ordinem,
ſed etiã iuriſdõnẽ ſpiritualẽ in ſuis diœceſibus, & olim
exercebant per totũ orbẽ ante; quàm diœceſes eſſent di-
ſtinctæ, ut ſ̃. dixi, licet hãc iuriſdõnem habent ſub Papa,
qui dr̃ habere plenitudinẽ poteſtatis. Alij. n. ſunt electi
in partẽ plenitudinis, ut in c. ad honorem, de auto. & uſu
pal. exercebant ergo ep̃i poteſtatẽ ſibi traditam in diœce
ſibus ſuis, & non alibi, niſi, ut dixi, qñ neceſſitas magna
aliud poſtularet: quia tunc totum corpus gerit uicẽ capi
tis, & ipſe Chriſtus, cuius negotia aguntur, erit hoc caſu
caput eccleſiæ per ſe. ſine vicario. ipſe. n. Chriſtus uerus
eſt Pontifex & caput eccleſiæ, d. c. loquitur. Papa aũt eſt
vicarius Chriſti, ut ibi, de trãſla. p̃la. per totum. ſicut eni
neceſſitate urgente unum membrum utitur officio alte-
rius, & nõ aliter, ut in d. c. ad hoc, & c. ſingula 89. diſt. ita
& corpus totum neceſſitate inſtante, & non aliter debet
fungi officio capitis. ſicut. n. eſt uidere in ep̃o & capitulo,
q̃ faciunt unũ corpus, & in c. nouit, & in c. quãto, de his, q̃
fiunt a præla. & mortuo capite fungitur corpus, i. capitu-
lũ ipſum poteſtate in neceſſariis, & nõ aliter, & hæc ſuffi-
ciant. Et potes addere ad p̃dicta motiua, quæ faciebat
Hoſt. pro collegio cardinaliũ, an ſuccedat uacãte ſede, ꝙ
uide per gl. in c. uno, de ſchiſma. lib. 6. Sed ꝯ cardinalium
collegium emanauit hodie cle. præal. ne Romani, de ele
quæ notabiliter limitatur p̱ ea, quæ ſupra dixi reſpectu
concilij generalis. Ad p̃dicta uide gl. no. in cle. ne Roma
ni, de elec. in uer. non conſonam, quæ dicit, quod vicaria-
tus fuit ſolũ Petro & ſucceſſoribus datus. & ſi diceremus
ꝯrium, ſequeretur abſurditas, qđ non eſſet neceſſarium
Papã eligi, ſed penes alios reſideret plenaria poteſtas.
¶Ad quintum & ultimum dubium, nunquid ualuerit di-
cta electio facta per concilium reluctantibus cardinalib.
36 ¶†Et uidetur primo, ꝙ ſicut conſtitutio prouidens in ca
ſu mortis, non debet extendi ad alium uacandi modum,
ut in c. ſuſceptum, de reſcrip. lib. 6. maximè qñ uenit cor-
rectiuè ad ius antiquũ, cũ non debeat extendi iuris cor-
rectio ẽt ſimilitudine rõnis, ut in regula, quæ à iure exorbi
tãt, de reg. iu. lib. vj. & in l. qđ ꝯ. ff. de leg. not. Bar. in aut.
quas actiones. C. de ſacroſ. eccl. in c. in noĩe dñi. 23. diſt. c.
licet, de elec. & cõiter alia iura, quæ dant eligendi Papã
poteſtatem cardinalibus, loquunẽ eccleſia uacãte p̱ mor-
tẽ Papæ; ergo non ſunt extendenda ad hunc caſum no-
ſtrum, in quo uacabat Papatus per depoſitionẽ; & ſic in
caſu non prouiſo remanebunt iura antiqua, ſ̃m ꝙ pote-
ſtas eligendi Papã conſiſtit penes conciliũ gñale, ut in c.
ſi trãſitus. 79. diſt. 21. diſt. c. 2. ubi tex. no. dicit, ꝙ oẽs apo
ſtoli de nouo elegerunt Petrum in pontificẽ, & in eorũ
caput. ¶Et hanc formam ſuis ſucceſſoribus, & reliqs ep̃is
tenendam tradiderunt. Et ſic ep̃i, qui ſucceſſerunt in locũ
apoſtolorũ. 12. q. 1. uidẽtes. 21. diſt. in nouo. 93. diſt. legi-
mus. habent eligere pſonã ex ordinatione ẽt apoſtolo-
rũ. Ex ipſis. n. conſtituiẽ concilium, ut ſuprà dixi in p̃cedẽ
ti dubio; & pro hoc. l. præcipimus, in fi. C. de app. Vbi dr̃,
ꝙ à iure antiquo nõ eſt recedendũ, niſi quatenus reperiẽ
in nouo. ¶Scđò p̱ hac parte uideẽ tex. in c. ſi duo. 79. diſt.
ubi electis illis duobus, qui contendebant de Papatu, di
citur, quod ille erat in ſede apoſtolica permãſurus, quem
ex numero clericorum noua ordinatione diuinum iudi-
cium, & uniuerſitatis conſenſus elegerũt, quę uerba pro-

priè adaptantur ad conciliũ generale repræſentãs uni-
uerſitatẽ clericorũ,ſicut præſtantiores ciuitatis,& recto-
res repræſentant ipſam ciuitatis uniuerſitatẽ.l.ij.C.de
iura.cal.facit qđ no.Inn.in c.ſi.de maio.& obe.& iſte in-
tellectus ad illũ tex.tanꝗ̃ iuribus antiqs cõſonus recipiẽ
dus eſt,arg.regulæ,inſpicimus in obſcuris,de regu.iuris
lib.6.¶Tertiò probaẽ ſic,uacante eccleſia ptãs reſidet in
habitu & in actu penes conciliũ uelle eligere per ea,quæ
dixi plenè in primo dubio,& pen.ergo potuit cõcilium
uelle eligere ẽt in caſu cardinalibus cõceſſo;& maximè
quia caſus iſte non fuit prȩuiſus & rogatus ꝑ Papam,cum
cardinalibus dedit poteſtatem eligendi.Non.n.cogitauit
Papa ad caſum,quo conciliũ eſſet congregatũ tꝑe uaca-
tionis,ſed potius uidetur cogitaſſe difficultatem,quæ e-
rat in congregãdo concilium cum interim multa poſſunt
eccleſiæ uacanti imminere pericula pro hoc text.in di.c.
in noĩe dñi,in prin.cõſtitutio aũt nõ extẽdiẽ ad cãm ue-
roſimiliter non cogitatã,pro hoc text.no.in l.ſi hominẽ.
ff.manda.& c.cum olim,de re iud.¶Quartò adduco.c.ſi
quis pecunia.79.diſt.ubi diciẽ,ꝙ ſi qs ſine cõcordia & ca
nonica electione cardinaliũ & ſequẽtium religioſorũ cle
ricorũ fuit Apoſtolicæ ſedi intronizatus,non eſt apoſto-
licus,ſed apoſtaticus.Et ſic probatur,ꝙ electio Papȩ,nõ
ſpectat ad ſolos cardinales,ubi ſunt alij ualẽtes eligere,
puta epõrũ conciliũ.Nã ipſi dicunẽ religioſi in c,ex mul
ta,de uoto.¶Ad ſolutionẽ omiſſis argumentis pro ↄ̃ria
parte,deſcendo ad alia,qm̃ ſatis apparebũt ex his,q̃ ſtatĩ
in ſolutione ſubmittã.credo quidẽ electionẽ,de qua in
themate,nõ ualuiſſe,& gñaľr arbitror electionem ſum-
mi pontificis ſpectare ad dños cardinales,ſiue eccleſia
Rom.uacet ſiue ꝑ renunciationẽ,ſiue ꝑ depoſitionẽ.hoc
mõ probo per cle.ne Romani,de ele.iuncta gl.quæ eſt ſu
per uerbo,moriente.ibi.n.diſponitur de electione Papæ
certo mõ fienda in caſu mortis,& gl.ibi dicit,idẽ eſt de
Papa cedẽte.nã tũc quo ad ſedẽ cenſeẽ mortuus.10.diſt
§.ecce.in quibus eadẽ eſt rõ in caſu ſucceſſionis,ſ.fauo-
re eccleſiæ;& cũ eſſet ambitio,dr̃ ceſſare ↄ̃riũ.c.ſuſceptũ
de reſcrip.lib.6.Ita dico in propoſito ad fauorem eccle-
ſiæ uniuerſalis fuit inductũ,ꝙ electio ſpectet ad cardina-
les ꝑꝑ faciliorem expeditionẽ,ut in d.c.in nomine Dñi,
& cũ cẽſſet hoc caſu ambitio,debet eſſe idẽ ius ĩ alio mõ
uocandi,& ꝓ hoc facit.c.in noĩe dñi,ubi tex.nõ fundat ſe
ſuꝑ morte,ſed narratiuè de ea facit memoriã,& habuit
reſpectũ ad id,qđ cõiter accidit,& ut dixi,ſatis ur̃ mor-
tuus quo ad eccleſiã ille,ꝙ renũciat,uel deponiẽ.¶Scđo
principaľr adduco theoricã Di.in l.ex ea.§.inſulam.ff.
de uer.ob.quẽ ſequiẽ Bal.in l.Deo nobis,C.de epiſco.&
cle.& ſentit Bar.& dicit,ꝙ ubi mors ciuilis operaẽ oẽm
effectũ quẽ mors naturalis,diſpoſitũ in morte habet lo-
cũ in morte ciuili,quod ur̃ probare in d.l.Deo nobis.&
l.interdicit.ff.de condi.& dem.& in l.actione.§.publica-
tione,ff.pro ſocio,& in multis aliis ſiĩibus,& quãquã Io.
An.nõ approbet illã opi.apertè in c.cũ ſis,de conuer.cõ-
iu.ubi tractat hũc articulũ inferendo opi.ↄ̃rias.tñ eam
apertè ur̃ ꝓbare in d.cle.ne Romani,in gl.ſua ſuprà alle.
¶Tertiò faciũt iura dicẽtia ex idẽtitate rõnis diſpoſitio-
nẽ extãdi,in c.cũ dilecta,de cõfir.uti.uel inuti.& in l.non
poſſunt.ff.de legibus.& qđ plus eſt,hoc procedit ẽt in di
ſpoſitione pœnali,ut eſt tex.no.in l.ij.ad Turpil.facit.c.ſi
poſtquam,de ele.lib.6.in fine,& ꝑ gl.in c.1.de tẽpo.ord.
lib.6.in cle.1.de ele.non.n.apparet aliqua rõ ſpecialis,
quare electio debet ſpectare magis ad cardinales in ca-
ſu uacationis per mortẽ,quã per renunciationẽ,uel depo
ſitionẽ.¶Quartò facit.ſicut.n.inferiores eligũt ꝑlatũ in
oĩ caſu uacationis,ita & cardinaliũ collegium,cũ faciant
unũ corpus cũ Papa,& ſint pars ſui corporis bñ facit.ca.ꝑ
uenerabilẽ,ꝙ fil.ſint leg.uer.rõnibus,& in c.fundamẽta,
de ele.lib.6.nõ obſtãt ↄ̃ria.Et primò ad primũ dicendũ,
ꝙ procedat in ambitioſis & odioſis:ſed cõceſſio facta car
dinalibus eſt fauorabilis,& in fauorẽ eccleſiæ facta,ut ci
tius fiat prouiſio.iõ debet reputari ĩn fauorabilis,licet
afferat ꝓiudiciũ cõcilio.reputaẽ.n.conſtitutio fauorabi-
lis,uel odioſa ab eo,qđ principaľr intẽdit,ut legi.& not.
in l.qui exceptionẽ.ff.de cõd.ind.& ꝑ gl.in.c.faciãt,& in
c.ſi.de ele.nõ ob.ꝙ ꝑ hoc inducaẽ legũ correctio.qa ius
abrogatiuũ nõ debet extẽdi ad correctionẽ alteri⁹ iuris
ꝑ idẽtitatẽ rõnis:ſed ius derogatiuũ bñ extẽdiẽ,& in ue-
ritate põt dici,ꝙ nõ eſt extẽſio,ſed potius uenit ex mẽte.
uñ declaraẽ potius mẽs ↄſtituẽtis ex identitatẽ rõnis,ut
ſentit gl.no.in d.c.1.de tẽp.or.lib.6.& plenè ꝑ Bar.in l.ſi
ↄſtãte.7.& 6.q.ff.ſol ma.nõ ob.ſ̃m ar.de.c.ſi duo:qa de-
bet intelligi,aut ꝙ loquaẽ anteꝗ̃ ptãs trãſlata eſſet in car
dinales,aut de collegio cardinaliũ.nã ipſi faciũt uniuerſi
tatẽ,ut ĩ cle.Romani,& qđ ibi no.de ele.& ꝑ gl.magi.c
uno de ſchiſma.lib.6.& ꝓ hoc,qa ibi nõ fuit facta aliqua
diſpoſitio:ſed fuerũt electi illi,ꝙ de fcõ ſe intruſerãt ĩ Pa
patu.nõ ob.ſ̃m ar.qa,ut plenè dixi,in ꝓcedẽti dubio,ↄci-
liũ nõ debet ſe impedire de ꝑtinẽtibus ad Papã,ubi ne-
ceſſitas urget,nec põt tollere cõſtõnẽ Papæ;ut in c.ſignã-
ſti,de ele.cũ ꝑ cardinales poſſet ꝓuideri uacationi & fa-
cilius,ꝗ̃ ꝑ ↄciliũ;& hoc uide plenius ĩ dubio ꝓcedẽti.Nõ
ob.ult.ↄ̃riũ.d.c.ſi trãſitus.nã religioſi uocanẽ ad ↄſenſum
electiõis fcȩ,& nõ faciẽdȩ.uñ debet reduci ad terminos c.
ĩ noĩe dñi.Et hȩc ſufficiãt ad laudẽ totius cȩleſtis curiæ.

QVAESTIO SECVNDA.

1 *Superiori non obediens peccat mortaliter.*
2 *Cõtractus prodigi cui bonis eſt ĩterdictũ iuramẽto nõ firmatur*
3 *Legem contemnens moribus abutitur.*
4 *Iuramentum ad hoc ut ſit licitum debet habere tres comites.*
5 *Iuramẽtũ tanquã ſpirituale non ſubiicitur diſpoſitioni laicorũ.*
6 *Iuramentum principaliter dirigitur in Deum.*
7 *Veritas potius,quàm fictio in ſpiritualibus eſt inſpicienda.*
8 *Periuriis uia non eſt aperienda.*
9 *Iuri pro ſe introducto,cuilibet renuntiare eſt licitum.*
10 *Cõtractus cõtra ſtatuta facti ꝓſumũtur dolo,& metu extorti.*
11 *Iuramentum ſuper uſuris in altero extremo eſt prohibitum.*
12 *Statutũ laicorũ,quòd ꝓſumamus contractũ uſurariũ,nõ ualet.*
13 *Renunciatio exceptionis,fictionis,& ſimulationis an ualeat.*
14 *Votum ex iuſta cauſa ſimulatum non obligat uouentem.*
15 *Turpitudinẽ allegãs in illuſione rerũ ſpiritualiũ nõ eſt audiẽdus*
16 *Deus recipit uerba,qualiter ex intus proferuntur.*
17 *Iuramentum habet uim clauſulæ,ſi non ualet,quod ago,ualeat ut ualere poteſt.*
18 *Argumentum à communiter accidentibus eſt ualidum.*
19 *Commodum ex facto demeritorio quis reportare non debet.*
20 *Iuramenta ſunt de iure diuino.*
21 *Iuramentum quando proceſſit ex calore,poteſt ſeruari ſine interitu ſalutis æternæ.*

STante ſtatuto condito in Italia ꝓhibẽte mino-
res.25.an.obligari ſine certa ſolẽnitate obſerua
ta:qa poſtpoſito,eodẽ ſtatuto,poſito ꝙ ↄ̃ctus ip-
ſi,ĩ qbus reperirenẽ minores obligati,ſint fictitij,& ſimu-
lati,& ꝓ fictitiis,& ſimulatis habeanẽ,nec ualet iuꝛm̃ ſuꝑ
eis præſtitum,&c. Quidam minor ſolennitate per ſta-
tutum requiſita poſthabita,contrahendo ſe obligauit,
ac iureiurando firmauit omnia & ſingula in inſtrõ cõten
ta eſſe uera,& non uenire ↄ̃ ac obſeruare,& in nullo cõ-
trafacere,uel contrauenire.demũ tꝑis curſu ꝑ ipſum mi
norẽ ex diſpõne dicti ſtatuti lis mota eſt,allegãdo inſuꝑ

ueram ſimulationẽ ↄ̃ctus,nulla prætextu iuramenti abſo
lutione obtenta,in ↄ̃rium aduerſario reluctante,& exci
piente lis mota eſt ipſo reſiſtente iuramento ꝙ minimè
audiendus erat,ac iudicis eccleſiaſtici patrocinio inuoca
tis pro obſeruantia dicti iuramenti.¶Ex quo themate,
ut latius tribuatur copia diſputandi,& quotidianas diffi
cultates enumerãdi,nunqd ſtante dicto ſtatuto in termi-
nis ꝓdictis,uera ſimulatione ↄ̃ctus aliter nõ probata,iu-
ramentũ neceſſariò ſit obſeruãdũ,poſito ꝙ ſtatutũ in ter
minis iuramẽtũ nõ ĩpediat probabiliter dubitari põt ad
materiã ampliandã,quid ſi ſtatutũ ſimpliciter prohibeat
minores ſine certa ſolẽnitate obligari,qua ceſſante de-
cernat ipſos contractus irritos & inanes,maximè annul
lando iuramentum prȩſtitum in oppoſitum,aliter ſimu-
lationẽ ↄ̃ctus nõ ꝓſumens ſemꝑ poſito ĩ caſibus prædictis
iuramenti uinculo,an ſaltem uerã ſimulationẽ ↄ̃ctus al-
legando ſit audiendus abſolutione à iuramento prius nõ
obtenta:an ſtante obligatione iuramenti oĩ caſu ꝓdicto,
ſaltẽ petẽdo iuramẽti abſolutionẽ à iudice eccľaſtico ſit
audiendus,aduerſarij ↄ̃dictione nõ ob.in proceſſu horũ
dubiorum hunc ordinem ſeruabo.Nã ꝑꝑ nimiam com-
munionẽ,q̃ eſt inter primũ & ſ̃m(ut dixi)& ex infrà dicẽ
dis,apparebit,inſtabo ſimul circa ea,inducẽdo primò ſe
ptẽ motiua ad partẽ negatiuã.Secundo totidẽ ad partẽ
affirmatiuã,& cõiter annectã ſolutionẽ ante,quã faciam
tranſitũ ad tertiũ;& deinde arguã ad utrãq; partẽ tertij
1 dubij,& ibi ſoluã:& ſic demũ expediã quartũ.¶†Venio
igiẽ ad primũ dubiũ,& ſ̃m.ur̃,qđ iuramentũ nõ ſit obliga
toriũ.Nã ex quo lex dirigit ꝓceptũ,& ꝓhibitionẽ ad ꝑſonã
ꝓut facit cõſtitutio illa q̃ ligat ↄuenientes ad peccatum.
Nã nõ obediẽs ſuꝑiori peccat mortaliter,in.c.ij.de ma.
& obe.ẽt ſi ſuperior laicus ſit,in c.ꝙ reſiſtit,& c.Iulianus.
11.q.3.& c.duo ſunt.96.diſt.Statutũ.n.loci lex illius loci
cẽſeri debet,in l.oẽs populi,ff.de iuſt.& iur.& j.diſt.c.ius
ciuile.ergo iuramẽtum nõ eſt obſeruãdum,cũ ſine pecca
to mortali ſeruari nõ põt.Perſeueratio.n.in actu ↄ̃ legis
ꝓcepta eſt nutritiua peccati iã cõmiſſi,& ſic nõ debet iã
cõpelli ad obſeruantiã iuramenti,ne cogaẽ ꝑſiſtere ĩ pec
cato.pro hoc facit,qa ille,cui prohibenẽ bona ſua aliena
re,& alijs obligare,põt æqparari illi,cui interdiciẽ admi
ſtratio bonorum,uñ ſicut ille nõ alienat,nec ualet ↄ̃ctus.
l.is cui,ff.de uer.ob.nec iuramentum,ꝓut ibi no.Bar.qa
deficiunt comites,quos hẽre debet iuramentum,& defici
unt boni mores,ut ibi dicit Bar.fuiſſe cõcluſum ꝑ ualen-
tem canoniſtã,& ſic ſȩpius cõſuluiſſe.ergo idẽ ĩ caſu nr̃o.
2 ¶†Cõcludit ergo ↄ̃ctum ꝓdigi,cui bonis eſt ĩterdictum,
iuramento non cõfirmari.adde qđ idem tenuit Fede.de
Senis cõſi.30.& Bal.in l.ꝙ hẽt,ff.de tute.Bal.& Ang.poſt
Bar.in l.is cui bonis,de uerb.ob.& Ang.in.l.ſi qs pro eo,
ff.de fideiuſ.& Bal.in l.j.C.de ſacroſan.eccle.in lect.ĩ.iiij.
col.& in l.ij.x.q.C.de reſcin.uend.& in l.j.ff.de cura.fur.
ubi hanc cõcluſionem multum pulchrè limitauit;& pro
iſta multa poſſent adduci;ſed ↄ̃rium tenuit Ant.de But.
& Inno.in c.cum cõtingat,de iureiuran.Ludo.Roma.in
d.l.is cui.¶Secundò ad idẽ ſic.ubicunq; lex reſiſtit ↄ̃hen
ti,ex tali ↄ̃ctu lege reſiſtẽte inito nõ naſciẽ obligatio nec
naturalis,nec ciuilis,ut in l.cum lex,ff.de fideiuſſo.& ĩ.l.
nõ dubium,C.de legi.regula,ꝙ ↄ̃ iura mercaẽ,& regula,
q̃ ↄ̃ ius,de reg.iu.lib.vj.Cum ergo ↄ̃ctus ſit nullus oĩ re-
ſpectu,nullo mõ põt cõfirmari ꝑ iuramentum.eſſet.n.im
poſſibilis ↄ̃riatio,niſi ꝓſupponamus aliquod ſubiectum
cõfirmandum,de elec.c.auditis;facit.c.ad diſſoluendum,
de deſpon.impub.& Inno.in.c.cum dilectus,de elect.per
eundem in c.prudentiam,de offi.deleg.ubi dicit,ꝙ actus
nullus ex defectu ſolennitatis nõ põt cõfirmari,niſi actus
ex ſola uoluntate pendeat cõfirmãtis.l.adoptio,ff.de ado.
facit.3.q.6.c.hȩc qppè;& tunc plenitudo poteſtatis illum
actum confirmat.Cum ergo in caſu nr̃o ↄ̃ctus ſit prorſus
nullus,nec dependeat à uolũtate ↄ̃hentis,nõ põt iuramẽ
to ↄ̃hentis cõfirmari:nec iuramentum ur̃ aliquod uincu-
lum hẽre,cũ ſit ꝑſtitũ ſuꝑ ↄ̃ctu,& ſuꝑ actu nõ dependẽtè
à ptãte iurantis,de foro cõpe.c.ſi diligenti,& in regula,
acceſſoriũ,de reg.iu.lib.v.imò exꝑſsè dicit lex,ꝙ iuramẽ
tũ interpoſitũ ↄ̃ legẽ,nõ tenet.l.iuris gentiũ.§.ulti.&.l.ſe
quen.ff.de pactis.Inno.in c.pleriq; de pact.ubi allegat il
3 lã legem,& l.nõ dubiũ,C.de legibus.¶†Tertiò cũ minor
ↄ̃xit qui.n.legẽ cõtẽnit,moribus abutiẽ,ff.de iuſti.& iur.
l.ueluti,& l.iuſtitia.§.ꝓcepta.ergo tale ſtatutũ hẽtur tan
ꝗ̃ obligationis reprobatoriũ,ut in regula,nõ eſt obliga-
toriũ,de reg.iur.lib.vj.Quartò ſtatutũ ↄ̃ctũ iſtũ ſimula-
tũ annullat,& ipſum iuramentũ nõ põt ex cã fieri,& ĩ hoc
lex ciuilis hẽt poteſtatẽ apoſtolici,ad hoc tex.& glo.in l.
adigere.§.quãuis,de iure pa.& in l.ſi quis inqlinos,de le
ga.j.& l.ut iuſiurã.ff.de ope.liber.Nã princeps põt inter
ꝑtari,& addere ex cã ad ius diuinũ,ſicut ĩ illo,in ore duo
rum uel triũ ſtat oẽ uerbũ;& cũ lex ciuilis in teſtõ requi
rit ſeptem teſtes,adeò ꝙ uno deficiente corruit totũ in-
ſtrumentũ,aliàs teſtm̃,in l.ſi unus,C.de teſta.Et in dona
tione cã mortis requirunẽ qnq; teſtes l.ſi.C.de do.cauſa
mor.facit.2.q.5.ꝓſul,& qđ no.in ſi.C.ſi ↄ̃ ius uel uti.pu.
& per Inno.in c.q̃ in eccleſiarũ,de conſt.Nã & ſtatuit ius
ciuile ſuꝑ uoto l.iij.ff de polli.¶Quintò cum lex ſiue ſta
tutũ præſumat ↄ̃ctum ſimulatũ,& fictitium,quod põt.l.ꝙ
ad certũ,ff.loca.& C.de do.añ nup.authen.ſed iã neceſſe;
facit c.is qui fidẽ,de ſpon.c.ad nr̃am,de emp.& uend.c.il
lo uos,de pigno.& l.teſtamentũ,ff.de proba.& l.oẽs.§.Lu
cius,q̃ in frau.cred.ergo iuramentũ ſuꝑ tali ↄ̃ctu ꝓſtitum
non eſt obligatorium;ad hoc gl.in l.iij.C.plus ualere,qđ
agitur.nã tm̃ operatur fictio in caſu ficto,quantũ ueritas
in caſu uero,ut in iure ꝑal.& in l.iij.§ ait ꝓtor,ff.de neg.
4 ge.¶†Sextò arguitur ſic,ad hoc ut iuramentum ſit lici-
tum,debet hẽre tres comites,uidelicet iudicium,uerita-
tem,& iuſtitiam;& ſi iſta deficiant,non iuramentum,ſed
periurium eſt cenſendum.22.q.2.c.adaduertendũ,& in c.
& ſi Chriſtus,de iureiuran.ſed in caſu nr̃o nõ habuit hos
comites,cum fuerit interpoſitum ↄ̃ legem ſuperioris,&
in caſu ficto & ſimulato,& à lege damnato,& ſic non ha-
buit ueritatem,nec diſcretionem,nec iuſtitiam;ergo nec
inducit uinculum.¶Septimò & ultimò inſtatur.ſolẽnita-
tes ſunt introductæ in fauorẽ publicũ,ſiue intelligimus
de ſolẽnitate probatoria,ſiue formali.hinc eſt,ꝙ priua-
tus nõ põt eis renuntiare,ut in c.ſi.de re iud.lib.vj.l.anti
quæ.C.ad uellei.& c.quia ꝑꝑ de elec.ergo nec iuramẽtũ
remitti põt:qa pacto,& iuramento priuato ius publicũ re
mitti nõ põt,de foro cõpe.c.ſi diligẽti,& in l.ius publicũ,
ff.de pact.¶In ↄ̃riũ deducunẽ multa alia argumẽta,& pri
mò.Nã ſicut ſtatutũ prohibet hũc minorẽ obligari ſine
facta certa ſolẽnitate ita lex res minorũ alienari ꝓhibet
ſine certa ſolẽnitate ut.C.de præd.mi.nõ ali.Et ꝑ totũ;
& tñ ſi in alienatione interuenit iuramentũ,licet nõ ſor-
tiatur ſolẽnitates à lege reqſitas,tenet alienatio;& ſic iu
ramentũ ↄ̃ legẽ ꝓſtitũ eſt obſeruandũ,in authen.ſacramẽ
ta puberũ,C.ſi aduer.uẽd.ſicut ẽt prohibetur alienatio
fundi dotalis,C.de rei uxo.ac.l.rẽ in ꝑñti.§.cũ aũt hypo
thecã,ff.de fund.do.ꝑ totũ,& ẽt res donata ꝑꝑ nuptias,
ut ĩ authẽ.ſiue à me,ad uelleia.& tñ multipliciter mulier
cõpellitur in caſu ſeruare iuramẽtũ,ut in c.cũ cõtingat,
de iureiu.& c.licet,eo.ti.lib.6.¶Itẽ ſeruatur ĩ pacto de ñ
ſuccedẽdo,qđ reprobaẽ à iure.l.pactũ,de colla.& tñ iura
mẽto firmaẽ,ut ĩ c.q̃uis,de pactis ĩ vj.ſed aliud ur̃ ſentire

.& minus bene gl.iuris ciuilis,ut d.l.pactum,& l.rem in p̄-
5 ſenti.§ cum à me. ¶† Secundo iur̃m tanq̃ ſpirituale non
.ſubiicitur diſpoſitioni laicorum. ſpectat.n.ad forum ec-
cleſiaſticum diſcernere,ualeat, uel non, ut in cap.uene-
.rabilem,de ele.& in c.nouit,de iudi.& c.tua,de ord.cog.
& c.lator. in fi.qui fil.ſint leg.ergo ſtatutum prædictum
reſpectu iuramenti nihil poteſt ſtatuere, uel p̄ſumere;er
go iur̃m non reprobatum lege canonica,neq; diuina,ne-
.ceſſariò eſt obſeruãdũ, ut in c.ſi uerò,& in c.ſi Chriſtus,
.de iureiu. ¶Tertiò nõ debet admitti indirectè, qđ dire-
cta uia ꝓhibet̃,ut in c.tuæ, de ꝓcu.& ĩ c.cũ q̃d,de reg.iu.
.lib.6. Sed directè non põt ius ciuile ſeu laici ſe impedire
de iur̃o,ſeu alia re ſpirituali,ut in c.decernimus,de iud.
& c.bñ quidẽ.96.diſt.ergo nec indirectè debet eis ꝑmit-
ti; quod eſſet, ſi ſtatuta ꝓhi[b] ẽtia uel p̄ſumentia fictionẽ,
6 impedirent,uel eneruarẽt uires iur̃i.¶†Quartò iur̃m prin
cipaliter dirigitur in Deum, & ſibi quæritur principalis
obligatio,ut in c.debitores, & in d.c.& ſi Chriſtus idcir-
cò nõ põt impediri,nec tolli niſi ꝑ eũdẽ, uel eius vicariũ
in ſpiritualibus ex cã tñ nõ al'r,ut in prædicto.c.nouit,de
iudi.& qđ legi.& no.in c.authoritatẽ.15.q.6.& per gl.in
7 c.cũ pr̃.s̃.de nun.c.ſi is qui.23.q.4.¶†Quintò in ſpiritua-
libus inſpicimus potius ueritatem,q̃ fictionem, ut no.Ar
chi.in c.unico,de uoto,lib.6.Cũ ergo minor iſte ex iur̃o
ſuo uerè ageret ſe obligare Deo, nõ debemus attendere
fictionẽ ſtatuti & hominũ ſtatuẽtiũ. Deus.n.cor reſpicit,
& id,quod interius agitur,non qđ ꝑ hoĩes fingere p̄ſumi
tur.14.q.5.c.ſi quid inueniſti,& in c.cũ æterni, de re iud.
8 lib.6.& in c.ut noſtrũ,ut eccl.benefi. ¶† Sextò ꝑiuriis uia
aperiri non debet,in c.cũ contingat,de iure iu.c.clericos,
de coha.cle.& in l.ij.C.de iudi.& in cõcernẽtibus pericu-
lũ aĩæ p̄ſumimus in partẽ tutiorẽ,ut no.ĩ c.unico,de ſeru.
& in c iuuenis,de ſpõ.ſed tenẽdo qđ iur̃m nõ ualeat in ca
ſu p̄dicto,aperiret̃ uia ꝑiuriis: & q̃nq; periuriũ cõmittit̃
ceſſante uera ſimulatione ꝯtus. Ergo debemus in partẽ
tutiorẽ inclinare, ut iur̃m ualeat,nec p̄ſumet̃ ſimulatio,
9 nec ueritate ceſſante iur̃m ſine cauſa euitat. ¶† Septimò
& ult.arguit̃ ſic, unicuiq; licet renunciare iuri & fauori
pro ſe introducto, ut in c.ad apoſtolicam,de reg.& in l.ſi
qs in cõſcribẽdo.C.de pac.maximè cũ interpoſitione iu-
ramẽti,ut in c. cũ cõtingat,de iureiu.& ĩ c.2.de pac.lib.6.
ſed hoc ſtatutũ & ſĩl'es diſpoſitiones emanãt in fauorem
minorum,ut de ſe patet, & ſentit Bart.in l.ſi quis pro eo,
ff.de fideiuſ.& Di.in regula,nõ eſt obligatoriũ,de reg.iu.
lib.6.ergo ſaltẽ cum iur̃o licuit renuntiare.¶Ad ſol'onẽ
horũ duorũ dubiorũ condeſcendens, Chriſti eiuſq; ma-
tris, necnõ Agathæ glorioſæ patronæ meæ noĩbus inuo-
catis,primò recitabo opi.principales, quas in iure repe-
rio.Scđ'ò ſubnectã,quid ingenio meo breuiter ur̃.Et pri-
mò do.Iac.de Bel.tã in filioſa.q̃ in minore ꝓhibito ꝯhe
re ſine certa ſolennitate diſputauit q̃onẽ,quid iuris,ſi ꝯ-
xit cũ iur̃o,nõ ſeruata ſolẽnitate ſtatuti, & cõcluſit in fi-
lioſa.ꝙ dicto caſu iur̃m nõ dat robur actui: tũ qa eſt ac-
ceſſoriũ ad ꝯtũ nullũ;ergo nihil ualet, ut l.nõ dubiũ, C.
de legi.tũ qa ꝯ bonos mores.nã tales contractus præbent
cãm deprædãdi parentes & peccãdi.l.j.ad Mace.& in re-
gula,nõ eſt obligatoriũ,de reg.iu.lib.6.ergo &c. De mi-
nore dicit idẽ de iure ciuili. ſed de iure cano.dicit eum
obligari ꝑ iura uulgaria iuris canonici,& in hoc reſidet.
& incidit q̃õ,lege Peruſina cauet̃, de qua in addi.Spec.in
ti.de ſen.& de his,q̃ ipſam ſequunt̃.§.cũ aũt,de reſt.in in-
teg.§.j.poſt ſi.j.col.do.Bar.tangit in aut̃.ſacr̃a puberũ,C.
ſi aduer.uen.& latius in l.ſi quis pro eo,ff.de fideiuſſo.&
in l.ſi is,cui bonis.ff.de uer.obl.& in l.Seius & Augerius
ff.ad le.Fal.& plenè in repetitione.l.oẽs pp̄l'i.ff.de iuſt.&
iu.& tãdẽ ur̃ cõcludere: Aut lex dirigit uerba prohiben-
tia in ꝑſonã,& tũc nec ꝯtus ualet ꝯ legẽ,ſeu ſtatutum,
nec iur̃m,quia peccat ueniẽdo ꝯ legẽ ſuperioris, ut ple-
nè tetigi in articulis primo loco factis, etiam ſi aliquid
non fingat.Aut uerba conferuntur ad rẽ, & non ad ꝑſo-
nã,ut quia dr̃,ꝙ bona minoris nõ poſſunt alienari &c. &
tunc ſi lex ẽt nihil præſumit in ꝯrium,ualet iur̃m,ẽt ſi ſta
tutũ expreſſè annullet iuramentum,arg.in c.cũ contin.
gat,de iureĩu.& in aut.ſacramenta puberum i ſecus ſi di-
catur in ſtatuto,quod nemo aliter ꝯhens p̄ſumatur dolo
& fraude inductus ad ꝯhendũ. ¶Dñs Aug.ſimpliciter ſe-
quitur illã diſtinctionẽ Bar.an uerba dirigantur in rem,
an in perſonã;& primò caſu ualeat iur̃m:ſecundo non; &
ita conſuluit in quodã conſilio,quod incipit,dñæ Catha
rinæ.do.Bal.tangit in aut.ſacramenta puberũ,C.ſi aduer
uen.& dicit quod ẽt ſtatuta,ſi non fingant dolum & ſimu
lationẽ: tñ ſi habent rationẽ.& æquitatẽ, puta quia ma-
litia hominum illius loci erat multũ prompta ad decipiẽ
dũ minores,talia ſtatuta annullantia iur̃m ualent, nec iu
ramentum eſt obligatorium. Nam cũ habeant æquitatẽ,
& rationem naturalẽ,non poſſunt dici iuri ꝯria.†Fatetur
10 tñ bonã eſſe cautelam,quæ in multis locis ſeruat̃,ut ꝯtus
ꝯ ſtatuta geſti p̄ſumant̃ dolo extorti,ſeu metu &c.¶Sed i-
dẽ Bal.in l.non dubiũ,C.de legi.in pe.col.uidetur trade-
re aliam theoricam.dicit.n.de iure cano eſſe dicendum,
ꝙ ſi interdictum tollit cauſam prohibitionis iuris fictio-
ne,tunc ſeruandum eſt iur̃m;u.g. Si cauſa prohibitionis
eſt minor ætas,iur̃m fungit maiorem; & ideo tenet con-
tractus; ſecus,ſi non tollit cauſam prohibitionis. Exẽpla
ſtatutum prohibet minorẽ ꝯhere:quia fingit dolũ, certe
ſ̃m illum iur̃m non tollit cauſam doli p̄ſumpti; & ideo
nihil operatur iur̃m;arg.d.l.ſi qs inqlinos.§ fi.tñ igitur
operat̃ iur̃m in cauſato,quantũ poteſt operari in cã,& nõ
plus.nec obſtãt ſ̃m eũ.c.2.de pac.lib.6.quia ibi cã prohi-
bitionis erat de iuſtitia poſitiua & mutabili,& non de iu
ſtitia immutabili;& ideo ibi iuramentum poteſt operari.
Illa aũt eſt mutabilis,cuius tranſgreſſio non inducit pec
catũ de iure diuino. illa uerò iuſtitia immutabilis, cuius
trãſgreſſio nõ inducit peccatũ: qa ius diuinũ eſt ĩmutabi
le;& ĩ hoc fundat̃ ſ̃m eũ.c.nõ eſt obligatorium,de reg.iu.
li.vj·hæc ſunt uera,q̃n agit̃ de efficacia iur̃i reſpectu iurã
tis.ſed q̃n ꝓhibitio cõcernit aliũ,quã iurãtẽ,iur̃m unius
alij obeſſe nõ põt,ut not.C.de bo.quæ lib.l.fi.§.filius aũt
¶Ex prædictis breuiter concludit, ꝙ aut iuratur ꝯ aut.
ius cõſtitutionis ꝯ ius iurãtis ꝯ ius tertij primo caſu aut
ratio prohibitionis fundatur ſuper æquitate naturali;&
non ualèt iur̃m;aut fundat̃ ſuper quadã æquitate poſiti-
ua;& tunc ualet iur̃m.¶Tertiò caſu non ualet iur̃m, quæ
omnia bene dicit notanda.Ad c.debitores,de iureiuran.
11 †Rñdet, ꝙ iur̃m ſuper uſuris eſt prohibitũ altero extre
mo,ſ.in recipiẽte;ſed non eſt prohibitũ in promittẽte, iõ
promittens debet obſeruare iur̃m, non in fauorẽ homi-
nis,ſed reſpectu diuini nominis:quia Deo iuratur poteſt
tñ peti abſolutio,in c.j.eo.ti.per Bal.in d.l.non dubium,
& demũ per eũ in l.fi.C.de non nu.pe.& in l.pactũ, quod
dotali,C.de colla.& in l.Seius & Augerius.ff.ad legem
fal.Fed.de Senis cõſ.245.alias.4.in ſimili q̃one non uidet̃
facere differentiã,an ſtatutum dirigat uerba prohibitio
nis ad rem,an ad perſonã:imò omni caſu ſentit, ꝙ agens
contra ſtatutũ,eſt tranſgreſſor legis; & concludit,ꝙ iura
mentũ eſt obligatoriũ,licet dicat contrahentẽ ſecum te-
neri ad relaxationem iuramenti,de quo tñ ĩ dicã in pen.
dubio: ſed tamen nihil attingit ibi,q̃n ſtatutum preſumit
dolũ,ſiue ſimulationem:ſentit tamen contra illam diſtin
ctionẽ Bar.& idẽ do.Pe.de An.in repetitione canonũ,de
cõſti.

cõſti.dicit.n.hãc diſtinctionẽ eſſe uerbalẽ: qa ſtatutũ an-
nullando ꝯtum ſatis ur̃ ꝓhibere ꝯhentibus,ne attentent
contrahere. c.qui contra iura, de reg.iur.lib.6.& uerba
collata in rem,concernunt potius perſonam,q̃ res.c.tãta,
de exceſ.præla. & non refert cum quo quis loquat̃,in l.cũ
pater.§.donationis,de leg.ij.vnde ꝯcludit ꝙ iur̃m eſt obli
gatorium, ſiue ꝯcernat rem,ſiue ꝑſonam:non tñ attingit
expreſſè,q̃n ſtatutum p̄ſumit dolum,ſeu ſimulationẽ,uel
metum,uel quid ſĩl'e.ſed ſatis ur̃ ſequi Bal.in d.aut̃.ſacr̃a
pub.ut cã ſubſiſtente ualeat tunc ſtatutũ, reprobans iur̃m.
Et idem d.Card.refert in hoc ult.ſe ꝯſuluiſſe in d.c.cum
ꝯtingat: quia ſtatutum põt p̄ſumere dolũ,ſiue aliam iuſtã
cãm, & qa tunc ꝯhens ſatis ur̃ in dolo,ar.c.qui ꝯ iura mer
catur,de reg.iu.lib.6. & Io.de Lig. & d.ep̃s Vincẽ.ualen-
tiſ.canoniſta etiam reprobat illam diſtin.Bar. in præall.
c.cum ꝯtingat prædicta rõne, quia quãquam lex ꝓhibeat
ſimpl'r,tñ ꝯ faciens trãſgreditur legem,licet uerba nõ di-
rigantur ad perſonam.d.l.nõ dubium.nec eſſet uerum ſ̃m
Ioan.de Lig. ꝙ cuilibet faciens ꝯ legem,peccat mortal'r,
etiam ſi lex ſit ꝓhibitiua,niſi ſit cã perpetua ꝓhibitionis
cum alias lex in caſibus ꝑmittat; & ſic non põt eſſe mor-
tale. ¶Do.Ant.de But.in c.cum ꝯtingat,ſpreta illa diſtin
ctione Bar.ꝯcludit,ꝙ ſtatutum habens fundamentum ſo-
lum fauore illius,qui iurat,ꝙ iur̃m ſemper obligat,etiã ſi
in ꝯñas remotas adſit ꝓhibitioni fauor publicus, ſicut ꝙ
liberi procreentur,uel ꝙ ciues diuites maneant locuple-
tes,& non depauperent̃:quia inquantum præceptum diri-
gitur ad perſonam fauore ꝑſonę,præceptum ſapit natu-
ram ꝯſilij,ff.mandati.l.j.& in l.cũ pr̃.§.mandato,de leg.ij.
l.Titio,in prin.ff.de ꝯd.& demõ. cum ſimilib.ꝓ hoc quia
p̄cepta intelligũtur ſ̃m naturã materiæ ſubiectæ.11.q.3.
c.rogo vnde ſ̃m eum talia iur̃a ſunt ſeruanda, niſi lex ſta
tuendo,intellectum habeat ad aliud, quã ad fauorem, &
fragilitatem iurantis:dum tñ iurans ſit doli capax,de de-
li.pue.c.j.& ij. & hoc putat uerũ,etiam ſi ſtatuta annullẽt
iur̃a,uel ꝓhibeant; qa iur̃a non ſpectant ad iudicẽ ſecul.
nec ad legem ciuilẽ;ꝓ hoc qđ no.Hoſt.in c.queẽad.de iu-
reiu.cũ Fed.in loco p̄al. Idem dicit, ſi annullarent inſtr̃a,
uel fraudem p̄ſumerẽt,alia nõ apparente cã præſumendi,
uel ſi ponerent pœnas uenientibus ad ꝯtum: quia oĩa ta-
lia ꝯfingi poſſent ad excludendum iuramentalem obliga
tionem uia indirecta,ubi directa fieri non põt ꝯ regulam,
cum q̃d,de reg.iu.lib.6. & in c.quãto,de priui. Nõ obſtat
ſ̃m eum,ꝙ dr̃ de uoto in l.ij.ff.de polli.quia non ualẽt le-
ges,inquantum infringunt uotũ, ad hoc qđ no.gl.in c.mu
lier.32.q.2.& qđ ſcribit Fed.ꝯſi.244. ſed hoc intelligitur
ſ̃m no.ꝑ Inn.& ꝑ hoc putat, ꝙ alio extrinſecus non acce
dente iur̃m obliget ꝓdigum,dum tñ ſit ſenſus capax,q.c-
quid ſenſerit Fed.in cõſi.30. & Bar.in l.is cui, ff.de uerb.
obl.ad hoc quia in quærendo ęquiparatur pupillo puber
tati ꝓximo,ut no.in d.l.is cui,& ex delicto obligat̃,ut ibi
no.ergo ex iur̃o,de deli.pue.c.j.& ij. non ob.ꝙ interdicta
ſit ei adminiſtratio:qa non per hoc interdictum eſt iur̃m,
nec interdici põt. nec obſtat,ꝙ lex æquiparat eũ furioſo:
qa non attẽditur in hoc ęquiparatio legis,& quia quicq̃d
eſt, fundatum eſt ſuper fauore ſuo,vnde non peccat ĩ hoc
ꝯ interdictum,licet ꝯtus à lege annulletur. nec obſtat,ꝙ
legis reſiſtentia impediat naturalem obligationem.ff.de
fideiuſ.l.cum lege,& in l.ſi non ſortem.§.j.ff.de ꝯd.indeb.
pari ergo rõne iur̃m,ut 22.q.ult.c.iur̃i:quia illud uerum,
q̃n illi ꝓhibitioni conſonat ius diuinum,ut in locis p̄all.
¶Item licet põt infringere naturalem, inquãtum obligat̃
parti,& etiam iuramentalem quo ad obligationem ſecũ-
dariam,q̃ dirigitur in partem; non tñ infringit,nec infrin
gere põt obligationem iur̃i, inquantum principal'r diri-
gitur in Deum. nec in hoc tunc ſunt paria, ſimplex lo-
quela & iur̃m: quia iur̃m principaliter dirigitur in Deũ,
& loquela in partem quò ad eius cõmodum; quo caſu lex
potuit obligationem impedire; ad hoc.c.debitores, p̄al.
& ſic apertè concludit do.Ant.quãtum in primo dubio ꝙ
q̃n lex p̄ſumit dolum,ſeu fictionẽ,habuit uerißimam cãm
ꝓhibendi, ſecus ſi fecerit merè fauore minoris. hæc ſunt
principaliores opin.quas in materia reperio. ¶Nunc, ne
captiuem intellectũ, ſubiiciam, q̃d in his dubiis ſentio.
Vnde, meliori iudicio ſemꝑ ſaluo, cui me ſemꝑ ſubiicio,
ſic puto diſtinguendum, ꝙ aut ſtatutum ſine aliqua p̄ſum
ptione fraudis ꝓhibet aliquam obligationẽ, ſeu aliquem
ꝯtum,etiam annullando iur̃m,niſi tota ſolẽnitate ſerua-
ta, ut in ſecundo dubio. Aut p̄ſumit fraudem, dolum, fi-
ctionem,metum,uel quid ſĩl'e,ut in primo dub. Primo ca
ſu dico iur̃m indiſtinctè obſeruandum,ex quo principal'r
ꝓpter ipſius iura emanant ſtatuta, licet in ꝯñam & ſecũ-
dario concernit fauorem publicum, ſiue uerba ſtatuti di
rigantur in ꝑſonam, ut nullus minor ſe obliget, &c. ſiue
dirigant̃ in rẽ, ut ꝙ res minoris non põt obligari,niſi &c.
& ꝓ hoc c.cum contingat,de iureiu. & c.licet,eo ti.lib.6.
& in c.ij.de pact.eo.lib. & in aut̃.ſacr̃a pub.C. ſi aduer uẽ.
nam in iurib.p̄al.fit ꝓhibitio fauore perſonæ principal'r,
& ſecundariò fauore publico, ut in iurib.p̄al.iuncta. l.j.ff.
ſol.mat. & no.Bar.in l.ſi quis ꝓ eo,ff.de fideiuſſ. & Dy.in
regula iuris,non eſt obligatorium. licet.n.lex potuit quo
ad cõmodum ſubiecti, & incõmodum alterius impedire
obligationem, quatenus acquiritur parti, non tñ potuit,
quatenus acq̃ritur Deo principal'r, ut eſt in iur̃o, & hoc
cùm p̄ſtatur in materia concernente principal'r ipſum iu-
ramentum; ad hoc quod no.in c.non eſt,de uoto,& in c.
& ſi Chriſtus,de iureiu.& in c.ſi quis 22.q.4.ad hoc opti-
mè facit,quod no.Inn.in c.ij.de reg.& trãſ.ad reli.ubi di-
cit, ꝙ in his ſpiritualibus ius naturale p̄fertur poſitiuo.
Vnde concludit quò ad offerendũ filium monaſterio, ꝙ
non eſt dr̃ia inter patrem & mr̃em; facit c.ſi annũ,de iud.
lib.6. vnde cum ꝯtus minoris habeat ſuum eſſe ſ̃m natu-
ralem ęquitatem,& ſ̃m ius gẽtium, ubi interuenit iur̃m,
non eſt curandum de ſolẽnitate iuris ciuilis omiſſa.iura-
mentum.n.ſupplet oẽm defectum ſolẽnitatis à iure ciuili
inductum,ut in d.aut̃.ſacr̃a puberum;& ꝑ hoc tollitur ul-
timum ꝯrium factum ad partem nega. ꝓcedit.n.in ſolẽ-
nitate inducta in fauorem publicũ principal'r: ſed iſta ſo-
lẽnitas, de qua in ſtatuto,fuit introducta in fauorem mi-
noris, ut ꝓbatur in ſimili in auth.ſacr̃a pub. alias autem
iur̃m non ualeret,cuius ꝯrium ibi decidit̃; ad idem quod
no.gl.in l.ſi is,ff.de præd.min non al. Ad prædicta facit,
qđ legitur & no.in l.j.C.de ſacroſ.eccl. In concernẽtibus
enim aĩam attendimus tñ ſolẽnitatem iuris gentium, &
non iuris ciuilis, ut ibi no.in c.relatũ,de teſta. nec potuit
lex ciuilis expreſſè reprobare iur̃m, etiã ſi minores erant
ſoliti in tali iur̃o decipi. quicquid dicat Bal.in p̄al.auth.
ſacr̃a pub. hoc non ſpectat ad legem ciuilem,ſed ad Papã
ſpectat diſcernere inualiditatem, uel ualiditatem iur̃i.
Ad idem qđ no.in c.cùm ſit generale,de fo compe.& per
Io.An.ĩ c.fi.eo.ti.lib.6.96.diſt.ſi imperator. ubi expreſſè
dicit, ꝙ in iſtis ſp̃ualibus debet etiam imperator habere
recurſum ad eccleſiã, & facit quod ponit Fed.cõſi.91. ubi
dicit non ualere ſtatutum laicorum, ꝙ ex aliquo facto,
12 ſiue geſto præſumamus ꝯtum uſurarium,puta † ſi appa-
ret ſol'o de minori quantitate, quã continetur in inſtru-
mento, intelligatur ꝯtus uſurarius: quia nec tangit ſpi-
ritualitatem. Iõ non poſſunt laici ſuper hoc ſtatuere, in
c.fi.de reb.eccl.non al. c.eccleſia S. Mariæ, de conſti. de
ordi.cog.c.tua, cum ſimi. facit etiam qđ no.Io.And.in c.

ſtatutum,de hære.lib.6.ubi concludit ſimile ſtatutum nõ ualere, etiam reſpectu pœnæ,ut ſi imponatur pœna ɔ̃hẽti matrimonium ſine conſenſu parentũ. & dico in ꝓpoſito, ꝙ licet ſtatuto laicorum prohibeatur ɔ̃ctus, non tñ decernetur inualiditas iuramenti,ex quo non præſtatẽ ſuper re turpi; quod non eſt de foro ſeculari,ſed eccleſiæ,de iudi.c.nouit ; nec in hoc habet authoritatem Apoſt. imò in hoc immitteret falcem in meſſem alterius, ſeu alienam. nec de deceptione,ſeu lęſione iurãtis curauit Imperator in d.authẽ.ſacramenta pub. nec Papa in c.ij.de pac.lib.6. & in c.cum ɔtingat. Nam ꝑꝑ fragilitatem ſexus,& ętatis expoſitorum multis deceptionibus emanarũt illa iura in fauorem minoris,& mulieris ;& tñ non reſiſtunt iuramento,ff.ad uelleia.l.ij.ubi dicitur,ꝙ p̃tor in hoc fuit ſecutus ęq̃tatem naturalẽ;& tñ non reſiſtũt iuřo,ut ſ̃.Nec ẽt placet dictum Bar.an uerba conferanẽ in rem, uel in ꝑſonã, quia dico, ꝙ ſemper intelligunẽ collata in ꝑſonam. ſi.n. res ꝓhibetur alienari, ipſa perſona ꝓhibita uř,ꝙ res ꝑ ſe alienari non poſſunt. non.n.debet inſpici,cum quo lex loquatur,ſed in quẽ diſp̃onis effectum dirigat, ut dixit tex. in l.cũ pater.§.donationis,ff.de leg.ij.ꝓ hoc ꝙ no.gl.ĩ l.j. C.ne fideiuſ.do.den.q̃ dicit,qđ ſi quis ꝓhibetur dare, alter ꝓhibetur accipere ; ad hoc qđ no.Bar.in l.ſi.ff.de acceptil.& in l.pen.C.de iureiu. Idem ergo,& fortius dicẽdum,ſi res ꝓhibeatur alienari,quælibet ꝑſona intelligiẽ ꝓhibita. Notarij aũt ex ſeipſis, & aliqñ ſub inuolutione uerborum obripiunt iuramenta talia à minorib. & maximè fœminis,q̃ non intelligunt,quid agunt. hæc aũt uerba d.Ant.q̃ ſunt elegantia, & quotidiana. in eo aũt,ꝙ diſtinguit inter maiorem & minorẽ quãtum ad hunc caſum,ex toto non placẽt.puto.n.ꝙ ẽt maior poterit ɔ̃uenire,quãtũcunq; illa uerba fuerint latè ɔcepta,data lęſione enormi,uel enormiſſima:quia notarij hodie cõiter ſolent apponere illa uerba ad maiorẽ ualiditatem ɔ̃ctus:ɔ̃hentes tñ putant illud eſſe uerum p̃tium rei,nec putãt in aliquo decipi.vnde ſicut poſſunt ɔ̃uenire,& petere ſaitẽ abſolonem, ſi dolus interuenit ex ꝓpoſito, arg.in p̃dictis.l.creditor,& in l.ab Aufidio ; ita, ꝙ dolus interuenit re ipſa. ęquiparatur.n.dolus ex ꝓpoſito, & dolus reipſa,ut in l.ſi quis cũ aliter,p̃al. & in l.ij.de doli excep. & hoc uerum, niſi in aliquibus circũſtantiis ɔ̃hentem appareat uoluiſſe uerè illud,in quo fuit lęſus,donare ; & ſic p̃ot intelligi.l. ſi quis donationis, ff.de ɔ̃h.emp. ¶In dubio enim quãtũcunq; ꝑꝑ illa uerba latè concepta non præſumam aĩum donandi, ſed potius appoſita ex conſuetudine notariorũ apponentium hæc uerba,ſiue plus ualeat,ſiue nõ. ualet.n. argũ à cõiter accidentib.ut in c.j.de cleri.non reſi. & qđ ibi no.ad p̃dicta facit dictum no. Spe.de empt.& uend.§. nunc uidendum,uer.quid ſi uenderes equum. vnde ponit q̃õnem de illo, qui uẽdidit equum, qui dolebat, ſaluo ꝙ qñ erat calefactus in eundo,& uenditor dixit, Ego do tibi iſtum equum ꝓ ſtrabone,gibboſo, dolẽte ſpatulam, & ꝓ habente oẽs magagnias,nec uolo ex aliquo teneri ; an nihilominus teneaẽ, ſi aliàs ſpecificè non propalauit ? & concludit ꝙ ſic : quia uidetur fuiſſe deceptus emptor, ꝙ uenditor falſitatem dixerat, in aliis expreſſis. vnde credidit ueroſimiliter dixiſſe falſum de morbo ſpatularum. & ſic dico ad propoſitũ, cum notarij,& ɔ̃hentes ſolent ad cautelam uerba lata ponere excludentia oĩa remedia, certè in dubio iſte non uideẽ donare uerè, uel pati oẽm lęſionem. ¶Vnde in ſimili,ſi locus interdiciẽ,ne in eo celebrẽt clerici ibi exñtes, uidetur interdictũ in iſto loco celebrari,adeò ꝙ ſi celebrant ɔ̃ interdictum, incurrunt irregularitatem,ut in c.is,qui,de ſen.exc.lib.6. & facit etiam in c.quãto,de priuil. debemus.n.capere effectũ uerborũ, & non uerba dũtaxat,ut in c.ſi.de renũ.lib.6. & in l.nõ dubium,C.de legib. reſiſtit.n.legi, qui reſiſtit uoluntati, & ordinationi legis,ut 10.q.3. c.qui reſiſtit,& in p̃al.regula ſi.& ꝙ non ſit differentia,probatur optimè alia rõne.lex dirigit p̃ceptum ad rẽ, ꝙ res minoris non alieneẽ ſine iudicis decreto: dicit tñ lex,ꝙ ſiquid ɔ̃ fiat,eſt factum ɔ̃ legis prohibitionẽ,ut l.non ſolũ,& l.ſi quidẽ,& in l.ad reſoluendam.C.de p̃d.mi.nõ ali.hinc eſt, ꝙ nulla oriẽ obligatio nec naturalis,nec ciuilis, ut no.Bar.in l.cùm lex,de fideiuſſ.ergo minor uẽdens rem ſine iudicis decreto,peccat mortaliter,qui fuit trãſgreſſor legis ; & ſic non teneẽ ad obſeruantiam iuramenti; qđ eſt, falſum, ut in authẽ. ſacramenta pub.ad idẽ in c.ij. de pac.lib.6.ubi dicit,ꝙ lex ciuilis improbat pactum factum à filia, ut dote contenta nullum regreſſum habeat ad bona paterna, & probaẽ il. pactum,C.de col. ergo filia paciſcens uenit cõtra ius ciuile,& ſic cõtra uetitum ꝑ ſuperiorẽ. ſic ſ̃m Bar.tanq̃ peccans non deberet cõpelli ad obſeruantiã iuramẽti, cuius contrarium apertè probaẽ in l.j.ff.de do.inter ui.& ux.ne maritus, & mulier mutuo amore ſe ſpolient donando ; & tñ interpoſitum iuřm cõtra prohibitionem ſuperioris ualet,ut ipſe Bar.no.in l.Seius & Augerius,ff.ad lcgẽ fal.& Guil.de Cun.in l.ſed ſi poſſeſſori.§.item ſi iurauero,ff.de iureiu.& canoniſtę in d.c.cũ cõtingat.¶Itẽ ad hoc optimè tex.in l.q optimè tex.in l.q. cõtra ſenatuſcõſ.ff.de fideiuſ. mil. ubi dř,ꝙ mutuans filiofamilias facit ɔ̃ ſenatuſcõſ.& tñ uerba ſenatuſcõſulti Maced.nõ diriguneẽ p̃ceptiuè, ſed ꝓhibitiuè ad ꝑſonam: ſed tñ dř,ꝙ illi non deẽ actio,ut l. ij.ad Maced. ergo apertè patet,ꝙ ex quo ſimpłr aliqd ꝓhibeẽ, ne fiat,ſatis uř ꝓhibita perſona, ne fiat ; & ſi facit, dř facere contra legem,etiam ſi ꝓhibetur dare ; ergo filiusfamilias ꝓhibetur accipere,ut in ſimili no.gl.in p̃all. rubr.C.ne fide.do.den.& tñ ſi minor accipit,& iurat,obligatur iuřo,ut ipſemet Bar.uoluit in l.ſi quis pro eo. & ſic conclude, ꝙ c.cum contingat, ꝓcedit gñaliter,ut ex quo lex aliquid prohibet principałr fauore perſonæ iurantis, iuramentum in contrarium p̃ſtitum eſt obſeruandum,ex quo non ĩminet peccatum,nec eſt contra bonos mores.vñ dico, ꝙ ſi iſte, de cuius fauore principałr tractatur,iurauerit,non peccat ; & ſi in aliquo peccauerit iurãdo,nõ tñ peccat obſeruãdo,imò peccat contraueniendo. Primum, ꝙ nõ peccauerit iurãdo, ꝓbatur: quia cum lex ꝓhibuerit principaliter in fauorem ꝑſonæ,& eius cõmodum,nõ intendit ipſam ꝑſonam illaqueare ex trãſgreſſione ad peccatum : ſed potius ipſum priuilegiare,ne qđ ſtatutũ eſt in fauorem,tendat in dãnum,& delictũ,ɔ̃ legem,qđ fauore, C.de legib.& in regula,qđ ob gratiã,de reg.iu.lib.6. Nã iuxta illud vulgare, cuilibet licet renuntiare priuilegio ſuo.l.ſi qs in cõſcribendã,C.de pac. & in c.ad apoſtolicã, de reg.iu. ubi hoc optimè iũcto principio. c.in rõnẽ decidendi. Nã ibi in principio dř, ꝙ monachũ fieri ante vnius anni ꝓbõnem, regłr inſtõ interdicit: & tñ ibi decidiẽ, qñ ante annum quis fuit admiſſus ad ꝓfeſſionem,& efficaciter obligaẽ: quia uterque,ſ. recipiens, & receptus uñr renuntiare fauori ſuo. annus.n.fuerat inductus ad fauorẽ utriuſque ; & ſic apertè probat illud c.ꝙ interdicto ſuperioris emanato in fauorẽ priuatæ perſonę,poteſt is,de cuius fauore agitur,licitè,& ſine peccato renũtiare.iuxta illud,q. non vult bñdictionem,elongabitur ab eo; ad idem optimè.4.diſt.§.hæc & ſi legibus, ubi idem ꝓbaẽ. non.n. debemus inſpicere ad uerba legis,an ſint p̃ceptiua,uel ꝓhibitiua quo ad effectum illaqueandi ex tranſgreſſione, ſed ad ſubbiectam materiã ; ad hoc cle.exiui de paradiſo, de uerb.ſig.& 1.diſt.c.humanum genus,& quod ibi no.gl. & in cle.j.de teſti. & in c.nam concupiſcentiam, de cõſti.

ex quo.n.lex intendit priuilegiare, ſeu facere hoĩes meliores, licet utatur uerbo præceptiuo , uel imperatiuo, non intendit illaqueare ex tranſgreſſione in peccatũ, ſed potius ſapit in conſiliũ : quia hoc eſt de natura talis materiæ,ut no.in iuribus præall.pro hoc Inn.in c.1.de ui & ho.cle.gl.9.diſt.c.quis.& illud euangelicum,uade,& uẽde,oĩa quæ habes,& da pauperibus. & illud , omnia quæ uultis,ut faciant uobis homines,uos eadem faciatis illis, ut no.in c.humanum genus;concor.prædictis.l.cum pater §.mandato.ff.de lega 2.ſed ubicũq; ſuperioris præceptũ eſt fundatum ſuper publica utilitate, ſeu animarum ſalute,& bonis moribus,& tunc bene ɔ̃ faciens peccat mortaliter;& ſic debet intelligi.c.2.de maio.& obed.& ſimilia iura tam canonica, q̃ ciuilia. Ad prædicta belliſſimè adduco tex.in l.j.§.deinde quæritur.ff.de ope.no.nũ.ubi no. uult tex.ꝙ ſi poſt nouũ opus nũtiatũ conueniat cũ aduerſario,ut opus fiat,ualet conuentio. & no.ſubiicit tex.nec eſſe periculum ne pactio priuatorũ iuſſui prætoris antepoſita uideatur quid.n.aliud agebat p̃tor,q̃ hoc,ut cõtrouerſias earum dirimat,à quibus ſi ſpontè receſſerint, debebit hoc ratum habere &c.¶Ex quibus uerbis ſingulariter probatur,ꝙ licet prætor,ſiue lex iubeat in fauorẽ prĩcipaliter priuatorũ,poſſunt tñ partes,de quarum fauore agiẽ,licitè conuenire,ne pacto aliquo inuoluanẽ;& ſic iuſſus ex ſe importat neceſſitatẽ, ut in l.j.ff.quod iuſſu . tamẽ ſecus eſt,ſi ſit in fauorẽ priuati,conſentiente eo,de cuius fauore principaliter agitur. Ad idẽ adduco text.in l. iuris gentium.§.ſi paciſcar.ff.de pactis. ubi dicit text.generaliter obſeruandũ,ut in concernentibus rẽ familiarẽ ualeat pactũ,uel conuentio,non obſtante lege,ſeu p̃toris imperio: ſecus,ſi in recipientibus læſionem publicam; & ſic pondera,imperium,ut non neceſſitet,ſeu illaqueet ad peccatum,ſi concernit rẽ familiarẽ; ergo idẽ in caſu noſtro dicendum,qualitercũq; lex loquatur,ex quo principaliter concernit minorẽ. per quæ ẽt dicerem,circũſcripto iuramento,ualere contractum, niſi ſtatutum diceret ipſum contractum nullum. Adduco ẽt tertio tex.in l.j.ff. de fer.ubi tex.loquitur per uerba prohibitiua concernẽtia perſonã,dicendo,ne quis meſſiũ,uindemiarumq; tp̃e aduerſarium cogat ad iudicium uenire,ut in ordine diui Marci exprimitur: quia occupati circa rẽ ruſticam in forũ cõpellendi non ſunt,ut ſubiicit tex.ꝙ ſi fecerit aduerſarium euocari,& tñ iſte non oppoſuit,tenet iudicium & tamen fecit iſte ɔ̃ præceptum legis,qđ ſecundariò magis concernebat utilitatẽ publicam,q̃ in caſu noſtro.Item,ut dixi.ſ̃ poſito,ꝙ in hoc reperireẽ aliquod pactum,non tñ debet permitti,ut ueniat contra iuramentum , ex quo in eius obſeruantia peccatũ non nutritur , ne iterũ peccet , & hoc probo apertiſſimè. lex diuina prohibet iurare ꝑ creaturã,ut in c.& ſi Chriſtus, & ſi iurauit peccatũ cõmittit.22.q.1.c.monet,& præalle. c.ſi Chriſtus, & nihilominus tenetur obſeruare iſtud iuramentum, quia in eius nõ obſeruantia imminet peccatum,ut in præall.c.monet . & tñ apertiſſimè hoc eſt contra regulã do.Bar. Nã uerba iſta diriguntur ad perſonam , ut patet in præall.cap.& ſi Chriſtus,ibi: nolite iurare &c. & tñ ſi iurat licet cõmiſſum fuit peccatũ in iurando ; tenetur tñ ad obſeruantiã iuramenti,ꝙ idẽ uidemus in iuramento temerario,licet.n.iurando temere,malè fecit; tñ ſi in eius obſeruantia non imminet peccatũ,nec eſt ɔ̃ bonos mores, iſtud eſt obſeruãdũ,ut probatur in §.illicitum.22.q.4.uſq; ad fin. facit quod no.in c.cum quid,de reg.iu. Vnde puto circa hoc poſſe dari talẽ theoricã,ꝙ quantũcũq; iuramentum ſit temerariũ, ſeu illicitũ, ex quo tñ non eſt ɔ̃ bonos mores, nec in eius obſeruantia imminet peccatum, ſemper eſt obſeruandũ,ut optimè probatur per ſ̃ all.& dico limitandũ iſtud, ꝙ iuramentum non habens illos tres comites,eſt potius periurium :quia non peccauit temerè iurãdo. unde exponit Arch.illud uerbũ, periurium,i.illicitũ iuramentum: eſt tamen obſeruandum,ne ex tranſgreſſione iterum peccet,ut patet ex prædictis,quod eſt notandũ unde cum minor obſeruando tale iuramentũ nõ peccet , cũ tñ ueniat in ſui p̃iudiciũ.c.2.de pac.lib.6.debet compelli ad obſeruantiam,ut in præall.c.cum contingat,& in auẽ.ſacramenta puberum;ad quæ facit.c.ſi.de reſcrip.ubi Papa tollit generaliter omnes leges,omnia ſtatuta, omnẽ conſuetudinem,quæ non poſſunt ſeruari ſine peccato mortali,& in c.cum contingat,tollit legem,per quã aperitur uia periuriis, nec p̃ot ſeruari ſine peccato per trãſgreſſionem iuramenti ſpontè præſtiti; & hoc quò ad primum membrũ,& ſic patet deciſio ſecundi dubij.¶Secundum membrum diſtinctionis fuit, cum ſtatutum præſumit fictionem,ſiue ſimulationem,uel metum,uel quid ſimile,tunc dic,ꝙ aut in illo nõ apparet ſpecifica,uel uer... ſimilis coniectura præſumendi fraudem:non ualet er... quo ad eneruandum iuramentum : quia, non apparent... cã urgente,non p̃ot obligatio Deo quærenda, ſiue ipſum ius diuinũ impediri,ar.optimum.15.q.1.c.ſunt quidam, & qđ no.in c.q̃ in eccleſiarũ, de cõſti.ꝑ Inn.& ꝑ eundẽ in c.quia plerique,de immu.eccl.& in l.ſi.C.ſi cõtra ius uel uti.pub.eſſet.n.tale ſtatutum cã perfidiæ,& periurij ɔ̃.l.j. C.ſi aduer.uen.& c.cum contingat. Aut ſubeſt cauſa præſumendi , ut quia cõiter illo loco minores decipiebanẽ , & inducebanẽ dolo ad ɔ̃hendũ, & ſæpe fingebantur ɔ̃ctus obligatorij ɔ̃ minores.unde ſtatutũ , arguendo, à cõiter accidentibus,ut licet arguere, in c.1.de cleri.non reſi.& quod no.ibi latius Cal.& per gl.& Cy.in l.neq; natales , C.de prob.introduxit quandã ſolennitatẽ, qua omiſſa, præſumitur ɔ̃ctus ſimulatus,ſiue doloſus; & tunc conſtat uerè per ipſum minorẽ,ɔ̃ctũ eſſe uerũ, & non ſimulatum puto ipſum aſtrictũ ad obſeruantiã iuramenti: quia in foro aĩæ creditur confitenti in præiudiciũ ſuum,de homi. c.ſignificaſti, & quod no.gl.in cle.1.de pœnis;& ceſſat rõ ſtatuti.Nam,ex quo eſt ad obligationẽ diuinam,ceſſante cã ſtatuendi,ceſſat diſpoſitio ; ad hoc qđ notanter ponit Inn.in c.quia plerique,prope finem ſui apparatus,de immu.eccl.& faciunt iura arguentia à cauſa ceſſante,de appel.c.cũ ceſſante.16.q.1.c generaliter, cum ſimilibus. & optimè facit qđ no.gl.in c.non eſt,de uoto. & idẽ uř dicẽdũ quò ad forũ cõtẽtioſum , ut ſi aperto ore cõfiteẽ poſtmodũ, ɔ̃ctũ eſſe uerũ,& non ſimulatũ,ſiue doloſum,ꝙ teneaẽ ad obſeruãtiã,cũ c.ſtat rõ,& cã ſtatuẽdi;qa ſublata remanet iuřm ualidũ.nã & ɔ̃ p̃ſumptionẽ iuris,& de iure admittiẽ ꝓbatio ĩ ɔ̃riũ ꝑ ɔfeſſionẽ eius , de cuius fauore agiẽ,ut no.ĩ auẽ.ſed iã neceſſe,C.de do.ante nup.& ĩ c.is, q. fidẽ,de ſpõ.& ꝑ Inn.ĩ c.qa plerique, de immu.eccl.ubi ſingłr dicit,ꝙ ẽt poſtq̃ ſnĩa trãſiuit in rẽ iudicatã,ſi ɔſtat de eius iniq̃tate ꝑ ɔfeſſionẽ partis, ꝓ qua lata eſt, debet reuocari:qa ceſſat p̃ſumptio, q̃ opaẽ ĩ rẽ iudicatã. multo ergo fortius debet hoc dici ĩ iuřo,qđ obligat principałr Deo,ut ĩ c.debitores,ut in c.ſi Chriſtus,de iureiu.non.n. debet iſte iurãs ɔtra ɔſciẽtiã trãſgredi iuřm:quia ædificaret ad gehẽnã,q̃q̃ hoc ſit occultũ eccleſiæ militãti,ar. optimũ ĩ c.literas,de reſt.ſpo.& in c.inq̃ſitioni, de ſen.ex. & hoc intelligo, qñ in cõfeſſione minoris adhibita ſit debita ſolẽnitas;& an,& qñ ualeat dicẽdũ,ut not.ꝑ Bar.ĩ l. certũ,§.minorẽ.ff.de confeſ.& per Cy.in l.clarũ,C.de auto.p̃ſtan.& in l.j.de confeſſ.aut minor allegat præſumptã fraudem per ſtatutum,ſeu non dicit contractum oĩno licitũ,& tũc poterit ſeruari opi.Bal.& aliorũ, ut iuramẽtũ

tunc

tunc non ſit obligatorium: quia iuramentum non tollit
præſumptionem ſtatuti. nec dr̄ iſte uenire contra ↄ̃ctum
iuratum, licet ueniat contra uerba, ex quo non uenit con
tra interpretationē; ad hoc tex. fin. in l. ſi. C. de non nu.
pe. ubi patet, ꝙ ſimpl'r cōfitens recepiſſe mutuū pōt intra
biennium excipere, cōfeſſionē emanaſſe ſpe futuræ nume
rationis: q̄a præſumit̄ cōfeſſio aliàs ſimulata; & q̄n iura-
mentum fuit interpoſitū, non ut ibi dr̄. unde notanter ꝓ-
batur, ꝙ oīs p̄ſumptio, q̄ eſt in cōtractu, ſeu tacita ↄditio,
tollit̄ iuramento ſup̄ eo p̄ſtito, quod no. ibi Bal. & alleg.
no. ꝑ Inno. in c. ueniens, de iureiurā. ſed melius facit, q̄d
idē Inn. no. ī c. ꝑ tuas de arb. ubi no. dicit, ꝙ ſi q̄s iurat ſim
pliciter ſeruare arbitriū, intelligit̄ iuramentū conditio-
naliter appoſitum. ſ. ꝙ ſi ſeruabit, nō ſoluet pœnam; & ſi-
cut eſt de natura arbitri, ut obligatio ſit alternatiua, ita
& iuramentū ꝑ eū præſtitum recipit ſenſum alternatiuū.
nam cū minor iurat poſt ↄ̃ctum, p̄ſumit̄ eodē dolo. i. eadē
fraude fuiſſe inductus ad iurandum, ſicut & ad ↄ̃hēdū, ad
q̄d no. in p̄al. authen. ſiue à me, C. ad uelleia. & in l. ſi mu
lier, C. eo. ti. ubi nihil ſibi p̄iudicat: q̄a adhuc ex cōſequē
tia ſuæ fragilitatis in ſc̄d̄am iacturā inciderit &c. & facit
q̄d no. Cy. in l. ſi ex cautione, C. de nō nu. pec. in illa. q. an
ualeat renuntiatio exceptionis nō numeratæ pecuniæ; &
ꝑ hoc remanet declaratū, ēt primū dubiū ↄ̃ria aūt ꝓ utra
que parte facta remanēt declarata, nec expedit aliter rñ
dere. dēbent. n. intelligi, & reduci ſ̄m p̄dicta. ¶ Ad unū tñ
aduertendū, q̄d puto in materia ſp̄ale, & ſingulare, nec ne
gari pōt ꝑ iudices ſeculares, ꝙ cū ex argumentis, & opi. ſ̄.
poſitis reddat̄ ſaltē ꝓbabile dubiū ſup̄ ualiditate iuramē
ti, nō poterit iudex ſecularis de hoc cognoſcere, ſed de-
bet deferre ad iudicē eccleſiaſticū, de or. cog. c. tuā, de ſen
ten. excom. ſi iudex laicus, de iud. nouit, de foro cōp. cum
ſit gn̄ale, & ꝑ Ioā. An. in c. ſi. eo. ti. lib. vj. & vr̄ ꝓbare tex.
in c. uenerabilē, de elec. q̄d ſolus Papa hoc cognoſcit, ex
quo orit̄ ꝓbabile dubiū: ſed Spec. in tit. de loca. §. nunc de
ep̄orū, uer. itē Papa fingit, dicit ꝙ ēt inferior à Papa poſ-
ſit interp̄tari iuramentū, q̄n dubitat̄ de eius ualiditate; al
legat de appel. c. ſignificante. Ad c. uenerabilē, Rn̄dit du-
pliciter. primo, ꝙ ꝓcedit in negotio arduo, & inter ma-
gnas ꝑſonas; uel q̄n uult dare licentiā ſine ꝑmutatione, &
cōmutatione aliqua; & ſ̄m hoc dictū Spec. ſeq̄t do. Anto.
in c. q̄to, de iureiur. & ꝑ hoc adduco dictū Inno. in c. debi
tores, eo. tit. ubi tenet, q̄d ep̄s pōt ſup̄ iuramentis ex cā di
ſpenſare, & ſic fortius interp̄tari · imò ēt ꝑ interp̄tationē
expreſsè ſentit, ut in exēplis ꝑ eū poſitis; & ꝑ p̄dicta ſint
ſoluta prima duo dubia. ¶ Nunc deſcendēs ad tertiū du-
bium, adducā q̄nq; argumenta ad partē affirmatiuam, &
quatuor ad partē negatiuā. ¶ Ad p̄tē igit̄ affirmatiuā, ꝙ
debeat audiri, ēt nulla petita abſolutione, ex quo fundat
ſe ſup̄ uera ſimulatione ↄ̃ctus. Primò arguit̄ ſic. Iuramen
tum obligat iurantē ex intentione ipſius iurantis. 22. q. 5.
c. humanæ aures. §. ſi ergo ex his, & de iureiur. c. q̄to. ſed
q̄ ſimulatè ↄ̃hit, in ueritate nihil agit. q̄a deficit ibi ſub-
ſtantia ↄ̃ctus, ſ. cōſenſus. un̄ perinde eſt, ac ſi nihil fuiſſet
factū, ut in l. emptio. & q̄d ibi no. ff. de aqua plu. ar. in c. il
lo uos, de pig. & in c. ad nr̄am, de emp. & uend. & in l. ſi an
cillam, cū l. ſeq. C. de ↄ̃hen. empt. ergo ex iuramento ſup̄
eo p̄ſtito nō obligat̄; ꝓ hoc tex. no. in l. fin. C. de nō nume.
pecu. ubi no. ꝓbat̄, ꝙ iuramentum recipit oēs tacitas cō-
ditiones, & qualitates ↄ̃ctus. ſi. n. quis fuiſſet confeſſus ſe
recepiſſe ſpe futuræ numerationis, ita ēt p̄ſumit̄ narraſſe
ita dicamus in ꝓpoſito: ſi ↄ̃ctus fuit ſimulatus, ſic & iura
mentum; facit q̄d no. ponit Inno. in c. ꝑ tuas, de arbi. q̄nq;
quis iurat ſeruare arbitriū, ut intelligat̄ promiſiſſe ſ̄m na
turam ↄ̃ctus, ſ. ſeruare arbitrium, uel ſoluere pœnā. ¶ Se-
cundò ad id inducit̄, quod no. Bar. in l. nemo, ff. de leg. j. in
3 illa. q. † an renuntiatio exceptionis, fictionis, & ſimulatio
nis ualeat; & concludit ꝙ non: q̄a inter eos actū eſt, ꝙ ↄ̃-
ctus ſit ſimulatus; & ſic deficit in ſubſtantia; & ſic non eſt
ↄ̃ctus imaginarius, ff. de re iur. & in l. ſimulatæ nuptiæ, de
ritu nup. & ſic renuntiatio ſimulationis in eodē ↄ̃ctu fa-
cta ualeret. ¶ Itē eſſet dicere ꝙ eſſet ſimulatum, & non ſi-
mulatum; q̄d eſſe non debet, arg. in d. l. nemo, ff. de lega. j.
& c. cū ſuper, de offi. deleg. de app. c. ſolicitudinē. una. n. &
eadē res non debet operari ↄ̃rios effectus, de baptiſ. c. ma
iores. p̄tereà ſ̄m eum ſicut ↄ̃ctus ipſe fuit ſimulatus, & ita
renuntiatio fuit ſimulata; ergo non eſt renuntiatio. Oppo
nit̄ ergo, ꝙ totus ille ↄ̃ctus, & q̄cq̄d continet̄ in illo inſtru
mento, eſt ſimulatum. Ad idem quod no. Cyn. in l. ſi ex-
cautione, C. de non. nu. pe. ubi cōcludit nō ualere renun-
tiationē exceptionis non numeratæ pecuniȩ in eodē ↄ̃ctu
factam: q̄a ſicut inducitur ad confitendū, ita & ad renun-
tiandum, ar. l. ſi mulier, ad uelleia. & idem vr̄ in oī priui-
legio indulto alicui ꝑ ꝑ eius fragilitatem: alias de facili
auferretur prouiſio legis: ſed cū non pōt replicari, ꝙ eſt
renuntiatum exceptioni ſimulationis: quia oīa iſta fue-
runt ſimulata: ſecus tñ eſſet ſ̄m Bart. ſi talis renuntiatio
fieret ex interuallō, argu. l. ij. C. quod met. cā. ita dico in
propoſito, ꝙ ex quo actum fuit, ut ↄ̃ctus eſſet ſimulatus;
ergo & iuramentum, & q̄cq̄d ſecutum eſt incontinenti, eſt
ſimulatū nō. n. eſt dicendum, ꝙ uoluerunt ualere, & nō ua
lere incontinenti, ar. in l. non ad ea, ff. de condi. & demon.
Non enim præſumitur quis incontinenti uelle recedere
à propoſito ſuo, ut ibi, & argu. in c. maiores, de baptiſ &
in l. eum qui uoluntatē mutatam dicit, ff de proba. ¶ Ter
tiò inducit. c. tua de ſpon. ubi ēt patet ꝙ in matrimonio,
quod eſt fauorabile, & in multis præiudicabit̄, de condi.
appo. c. ſi. de re iudic. c. ult. ſimulatio ēt, ꝙ ex una parte,
quod plus eſt, & doloſa, & deceptoria, impedit uires ma-
trimonij, ex quo conſtare pōt de ſimulatione; & hoc quia
defuit ibi cōſenſus, ſine quo certū nequeant perficere fœ
dus coniugale, ut ibi dicit̄: & ad idē. l. nuptiæ, de ritu. nup.
ubi dr̄, ꝙ ſimulatæ nuptiȩ nullius ſunt momenti; facit q̄d
no. gl. in c. tuarum, de priuileg. de eo qui ſimulauit ſe mo
nachum, ut corrumperet monialem, ut per hoc nō ſit no
tatus, de quo ibi latius per doct. & ꝑ glo. in c. ut clerici de
reg. & c. ꝙ interrogaſti. 27. diſt. ergo nec iuramentū obli
gare debet, conſtito de ſimulatione, & de alienatione, cū
4 obligatio nulla ſit. ¶ † Quartò adducitur. c. j. quod met.
cau. ubi patet, quod etiam uotum ex iuſta cā ſimulatum,
non obligat uouentem; & facit ꝙ no. glo. in c. abbas, eo. ti.
quæ dicit, ꝑ metum factum nō tenet: q̄a exigit liberū ar-
bitriū in uouente, de uoto, licet & uoluntariū militem ſi-
bi eligit Chriſtus. 15. q. 1. c. non eſt. Vn̄ ex prædictis con-
cludit̄, ꝙ ēt in iure ſp̄uali fictio uitiat, ut nihil dicat̄ actū;
ergo iuramentū non eſt obligatorium, & ꝑ conſequens,
nulla petita abſolutione, pōt ↄuenire. ¶ Quintò, & ulti-
mò ur̄ ꝓbari per c. quacūq; 22. q. 5. ubi dr̄, ꝙ quacūq; arte
uerborū q̄s iuret, Deus tñ, q̄ cōſcientiæ teſtis eſt, ita hoc
accipit, ſicut ille, cui iurat̄; & ſic apertè ibidē probatur, ꝙ
Deus non aliter recipit obligationē iuramēti, ēt ſi ibi in
teruenit dolus ex p̄te iurātis, quā fuerit intētio recipien
tis: ſed in caſu nr̄o ſimulatè ↄ̃hebant; & ſic recipiens nō in
tendebat obligare iurātē ad obſeruantiā ↄctus ſimulati,
nec Deus aliter recipit &c. ¶ In ↄ̃riū ad p̄tē negatiuā, ꝙ
nō debeat audiri, abſolutione nō petita, inducit̄ primo. c.
ꝙ interrogaſti. 27. di. ubi tex. ponit caſum de quadam mu
liere, q̄ poſt obitum mariti ſacrum uelamen ſuper caput
ſuum impoſuit, & finxit ſe ſub eodem uelamine ſanctimo-
nialē eē: poſteà uerò ad nuptias redijt; & cōcludit̄, ꝙ q̄a ꝑ
hypocriſim eccleſiā ↄturbare uoluit, nec firme ī ſuo uoto
ꝑmanſit, ut pœnitentiam agat de illuſione nefanda, & re
uertatur ad id ad quod ſpopondit, & in ſacro miniſterio
maneat, q̄d inchoauerat, & belliſſimè ſubijcit hæc uerba
nam ſi conſenſerimus, quòd omnia ſacramenta eccleſiaſti
ca quiſquis, prout uult, fingat, & non uerè faciat, omnis
ordo eccleſiaſticus turbabitur, nec catholicæ fidei iura
conſiſtunt, &c. Et ſic ur̄ ille tex. ualde no. probare, ꝙ in ſpi
ritualibus adeò fictio reprobatur, ut attendatur, nō quod
mente ſimulata concipitur, ſed quod hominum conſpe-
ctu agitur, ne populus decipiatur, & res eccleſiaſtica, &
totus ordo perturbetur. Et per hoc glo. concludit ibi, ꝙ
ſi quis fictè fit monachus, ad hoc, ut poſſit fieri abbas; ni-
hilominus fit monachus, licet ficta, & non ſyncera ſit eius
intentio, ut idem ur̄ ſentire in alijs ſpiritualibus. ergo ad
propoſitum, & preſupponendo, ꝙ fictè iurauit, ne inde ab
utatur re ſpirituali, & illudatur Deo, cui obligatio quæ-
ritur, principaliter fictio tollitur, & remanet ueritas ob-
ligationis; facit ꝙ in ſimili probatur in profitente cum cō
ditione habendi proprium: facit quod no. Io. An. in ca. ſi.
de condi. appo. ¶ Secundò adducitur illud ſimile. Nam ſi
cut fictè accedentes ad baptiſmum, uel ad ſacramentum
baptiſmatis, non fictè, ſed ueraciter ſuſcipiunt ſacramen
ta, & obligantur, ut apertè uult tex. in c. ſicut ficti. j. q. j. &
c. maiores, de bapt. & hoc ut puto: quia eorum fictio non
potuit impedire uirtutem ſacramenti ita fictè debet iu-
rans, obligari Deo ueraciter, ad quem principaliter diri
gitur primaria obligatio iuramenti. Nam ne populus ua
nè decipiatur, idem ur̄ ſtatutum de iure ciuili in liberta-
te præſtanda, ut fingens certo caſu ſeruos ſuos liberos eſ
ſe & ſic ſequitur libertas ut in l. unica. §. ſed & qui pilea-
ti, C. de La. li. tol. &c. ¶ Tertiò probatur ſic, ſimulat con-
trahens, & recipiens iuramentum à contrahente, de non
ueniendo contra, & intendit iurantem illaqueare, ut ſal-
tem contra apparentem contractum non ueniat & non
detegat uinculum ſimulationis, ar. in p̄al. c. illos uos, de
pig. & c. ad noſtrā, de emp. & uen. & c. debitores, & c. ad no
ſtram. 2. de iureiuran. & etiam ſi intendebat ad hoc ſe ob
ligare; ergo non debet audiri allegando ſimulationem:
quia detegit uitium ↄ̃ctus, q̄d eſt contra intentionem re-
cipientis iuramentum; q̄d eſſe non debet, ar. in c. quacun
5 que arte. 22. q v. ¶ † Quartò, & ultimò, allegans turpitu-
dinem ſuam, maximè in illuſione rerum ſpiritualium, nō
eſt audiendus, de conce. p̄b. c. cū ſuper, de don. c. inter dile
ctos. ff. de leg. ij. ſi ſeruus plurium. §. quid ergo, ſi per in-
iuriam, & probatur plenè in l. ſi poſt mortem, ff. de ado.
ſed iſte allegando ſimulatè iuraſſe, allegat turpitudinem
ſuam, uidelicet ꝙ Dei nomen, & eius religionem in uanū,
& deceptorie aſſumpſit, 35. q. 3. c. coniunctiones, in ſi. er-
go non eſt audiendus, maximè cum iurauerit, omnia in ↄ̃
ctu contenta eſſe uera. nam allegauit periuriū allegando
ſimulationem; facit. c. cum in poſitionibus, de iureiu. li. 6.
Ad ſolutionem huius dubij deſcendendo, primò reperit̄
gl. in l. emptione, C. plus ualere quod agitur quȩ dicit, ſi
pares ſimulant̄ iuramentum, nō obſtat, q̄n pōt opponi de
ſimulatione quaſi actum ſit contra legem C. de leg. l. non
dubium, & C. de contrahen. emp. l. ſi ancillam, ex qua col
ligit ibi glō. ꝙ pæna ſimulato contractui adiecta, ſi con-
tra fieret, non committitur, quod dicit proculdubio ue-
rum, cum in hoc loco reprobatur, qui uerè agitur, alius
ſimulatur dominus Ant. in d. c. cum contingat, latè proſe
quitur, & iudicio meo ualde intricatè, nec comprehendit
omnes caſus, qui poſſunt accidere in materia, cuius uerba
ſunt hæc, quæ ſequuntur. Puto conſiderandum modum ſi
mulationis ſi ſimulant ſe agere, quod intendunt non ua-
lere, licet iurent, & ſic ſi ſimulant iuramentum ponſt
exemplum, ut uitem collectas uel condemnationem, ſin
go mea tibi uendidiſſe, attamen eſt inter me & te, ꝙ con-
tractus non ualeat; tunc iuramentum non obligat: q̄a defi
cit in uoluntate iurans & recipiens, licet ſic fingant; aliàs
iuramentum eſſet contra intentionem, & haberet quan
dam contrarietatem, & ſic dicit ſe intelligere Bar. in d. l.
nemo poteſt. ſi ſimulatio eſt de uno cōtractu ad aliū, eſt
magis dubium, ſi agant ut uerus contractus ſubſtet, &
ille ſeruetur, & non apparens. ¶ Item ecce de contractu
uenditionis non ſoluitur gabella, ſicut de contractu do-
nationis, agunt uendere, ſed ſimulant donationem. Item
quia uoluntas ſe obligandi in apparentia deficit, ſi agunt
ut ſeruetur apparens contractus, & non is, cuius loco ſi-
mulatur, ut quia uſurarius ſimulat de pignore uenditio-
nem, ut lucretur fructus, uel ut uſuras habeat, & tunc hic
ſubrogatus ſuccedit loco ueri, & non eſt uerus contra-
ctus, & hoc caſu putat, ꝙ ſi uterque contractus poteſt
ſeruari ab utroque abſque p̄ctō uel turpitudine, obſtat
iuramentum, & ſeruari debet quod iuratur. Si autem ſub
rogatur loco contractus turpis, uel qui non poterat ſer-
uari abſque periculo animæ, tunc putat, ꝙ iuramentū nō
excludat iurantem ſeruare ſimulatum: quia ſimulatio, &
iuramentum ſunt ad implementum primi contractus illi
citi; & ſic non obligat, ſicut non obligatur reſpectu primi
contractus illiciti, & illa remedia habet, quæ haberet cō
tra primum uerum contractum, ſi eſſet iuratus: & in hoc
& in præcedenti membro loquitur. d. Ant. confuſe, & ui-
detur quodammodo implicare contrarietatem. ſi enim
ſimulat unum contractum in locum alterius, qui agitur,
ut ſimulatus ſeruetur, & non ille, in cuius locum ſimula-
tur, cum ille ſit uerus contractus, qui agitur inter partes
& non ille qui ſimulatè concipitur. ¶ Item in quantum
dicit, ꝙ ſi uterque contractus pōt ſeruari abſque pericu-
lo animæ, ſeruandum eſt. utraque ergo ſimulatio nihil
operatur, q̄d ur̄ contra omnem rationem, de hoc infrà al
qua ſubijciam. ¶ Sed nunc proſequor dicta ſua, quæ dicit
uera, inquantum iuraſſet ſimpliciter, & non ueniendo cō
tra contractum ſimulatum, & de illo obſeruando, ſed ſi p̄
ſtitiſſet iuramentum, quod communiter præſtari ſolet, ut
quia iuraſſet omnia, & ſingula eſſe uera, quæ in inſtrumē-
to ſunt contenta, ut cōiter hodie notarij apponunt, tunc
iuramentum excluderet, inquantum contraueniret con-
tra oſtendendo, ſimulationem, cum ex hoc detegeret ſe ꝑ
iurum, & ſic repellitur tanquam detegens turpitudinem
de do. c. inter dilectos, niſi ueniret per uiam denuntiatio
nis euangelicæ ad exonerandum conſcientiam aduerſa-
rij: quia in hoc non obſtaret turpitudo, inquantum ani-
mam inſequitur, ut no. de teſti. c. ex tenore, de iureiuran.
quemad. hæc ſunt uerba do. Anto. ¶ Sed reperio do. An-
ge. de Peru. in prædicto conſilio, quod incipit, Domina
Catharina, ſentire ſimpliciter, quod ſi iuramentum ſim-
plex ſit ſuper contractu, debet ſimplex peti abſolutio, lo
quitur tamen, quando unus contractus ſimulatur in lo-
cum alterius. Dicit enim, ſi quis iurat ſe ſoluere uſuras,
aut non uenire contra contractum pignoratitium factū
in forma uenditionis, immediate, cum eſt abſolutus, po-
teſt proſequi ius ſuum quia tale iuramentum non confir
mat promiſſionem. ¶ Sed do. Fed. de Se. conſi. 300. alias
cclxxix. etiam ſentit abſolutionem neceſſariam, & loqui
tur in caſu, in quo do. Ange. de Peru. & apertè ſentit hoc
procedere, ubi iurauit omnia contenta in inſtrumento
eſſe uera, quod eſt contra domi. Anton. qui dicit abſo-
lutionem hoc caſu non eſſe neceſſariam, hoc ultimū ego
expediam in proximo ſequenti dubio. Sed hic ſubmittā,
quid

quid mihi in hoc dubio uĩ,&procedam per enumeratio
nem caſuum,qui poſſunt contingere. Iſte enim proceden
di modus eſt clarior,quam per uiam diſtributionis,quæ
nimis longa obumbrat intellectum. Primus, qñ ſimula-
tio interceſſit ex parte utriuſque contrahentis, & actum
fuit inter partes,ut tam contractus quam iuramentum
eſſent ſimulata,& interceſſit ſimulatio ex mixta cã, puta
propter mixtum timorem, ueluti debitor obnoxius ad
inueniendum mutuum contraxit alias concipit pignus
ſub forma uenditionis,ut ille creditor lucretur fructus,
& tunc ſiue ſubrogetur in locum alterius contractus, ſi-
ue non,iuramentum non obligat:quia deficit conſenſus,
& fuit iuſta cauſa ſimulandi, ad hoc infra de uo.& l.fi. C.
de non nu.pecu.& 22.q.5.c.quacunque,& ca.humane, &
alia iura in prima parte inducta. ¶Secundus caſus, qñ in-
teruenerunt omnia,quæ ponuntur in præcedenti caſu:qa
cauſa ſimulandi fuit iniuſta,& praua,ut fraudetur gabel-
la,finxerunt alium contractum,& iurarunt ad deceptio-
nem alterius;& tunc eſt magnum dubium propter iura al
legata ſupra in parte negatiua:ſed in hoc caſu dico aduer
tendum ad formam iurandi.aut enim iurauit ſingula cõ-
tenta in inſtrumento eſſe uera;& tunc incontinenti fuit ꝑ
iurus,licet in mente conciperet illa eſſe falſa.quia ſimula
tio intentionis etiam ex iuſta cauſa non excuſat, ut nota
in præcedenti.c.ꝙ interrogaſti,ſic contingit in illo, qui
præce,uel pretio corruptus,depoſuit falſum,ut in c.ſicut
de teſti.& in c.1.de cri.fal.unde non debet audiri allegãs
ſimulationem,cum fatetur turpitudinem ſuam,uidelicet
ſe periurum,& adhibuiſſe dolum ad deceptionem alte-
rius:ad hec.c.cum ſuper,de conceſ præben.& alia iura
allegata ſupra in ultimo contrario:ſed ſi iurauit non ue-
nire contra illum contractum,quem ſimulabat,& tũc pu
to quò ad Deum,licet grauiter peccet. aſſumendo reli-
gionem iuramenti in uanum, & maximè ad deteſtationẽ
alterius tamen ſi transgreditur,non incidit in periurium
quia hic affuit intentio ſe obligandi, unde reſpectu Dei
non exigitur abſolutio; ad hoc.c.tua,de ſpon.præa le. &
in l.nuptiæ,ff.de ritu nup.& quod no.glo.in c.tuarum, de
priuile.& Arch.in præal.c.ꝙ interrogaſti. ubi poſt quoſ-
dam ſentit, ꝙ illa non eſt uera monacha: ſed propter ſui
culpam compellitur eſſe in monaſterio, & maxime cum
16 non poterat probare ſimulationem,† Deus enim recipit
uerba,qualia ex intus proferuntur.xxij.q.v. c. humanæ,
& §.ſi ergo.nec obſtat c.ſicut j.q.ij.& c.maiores.ubi patet
quòd uerè confertur baptiſmus quia intelligitur,qñ ipſe
ſolus habebat intentionem,ut quia non perfectè intende
bat recipere baptiſmum·ſed dans credebat baptizare, ut
uirtus uerborum,& ſacramenti imprimatur,de quo ta-
men per Inn.in c.j.de app.ſed quò ad forum contentioſũ
compelleretur ſeruare iuramentum, quatenus uenit ĩ ſui
præiudicium,& non imminet periculum, quia nõ debuit
confundere ordinem rerum,& maxime ſpiritualium, &
abſolui iuramento,maximũ ad alterius deceptionem.un
de non debet audiri,hanc turpitudinem allegans;ad hoc
optimè prædictum.c.tua,de deſpon.¶Tertius caſus,quan
do ſimulatio contractus interuenit ex parte utriuſque,&
iuramentum fuit præſtitum ſuper tali contractu, & actũ
fuit,ut non ueniret contra apparentem contractum: ſed
in ueritate ſeruatur uerus cõtractus,puta pignoratitius,
& tunc abſque dubio non poteſt contrauenire,non petita
abſolutione. Et hoc caſu intelligitur dictum Ang. & di-
ctum Fed.& do.Ant.¶In tertio membro,hoc enim iura-
tur ex parte utriuſque & ſecundum intentionem utriuſ-
que obligat,ut non detegatur ſimulatio, & ut ſeruetur
uerus contractus pignoratitius,forte ut creditor ſub iſto

u elamine recipiat fructus loco uſuræ, unde perinde eſt,
ac ſi iuraſſet ſoluere uſuras,quo caſu non licet contraue
nire, abſolutione non petita, ut in c.1.& in c.debitores,
de iureiu.& iſte caſus iudicio meo non habet dubium,qñ
conſtat,ꝙ iuramentum ad hoc fuit interpoſitum,ut con-
tractus ſimulatus ſeruetur quo ad apparentiam, ut ſic nõ
detegatur ſimulatio ¶Sed dubium eſt,ꝙ ſi iuramentum
fuit ſimpliciter præſtitum,& non apparet,ꝙ non conſen-
ſerunt contrahentes circa iuramentum;& de hoc caſu in
ſequenti.¶Quartus caſus eſt,quando fuit ſimulatus,& iu
ramentum fuit ſuper eodem præſtitum,ſ.ſi poteſt conſta-
re de iuramenti ſimulatione; & iſtum caſum reputo du-
bium,& tunc puto dicendum,ꝙ quo ad talem obſeruan-
tiam contractus ſimulati nõ poteſt quis obligari ex iura-
mento quia eſt præſumendum, ꝙ incontinenti ex inter-
poſitione iuramenti uoluerit cõtractum ualere, de quo
actum erat,ut non ualeret,ſi ex interuallo iuraſſet, ut di
citur in ſimili per Bar.ſupra in prima parte ſecundi arti
culi,ubi hoc optimè probatur hoc primum:ſed quod ad
obſeruentiam contractus incontinenti, donec probetur,
quòd tacitè fuit inter contrahentes actum, puto in foro
animæ ſtandum intentioni iurantis, quia generaliter ſic
interpretatur iuramentum in foro cõſcientiæ,ut notabi-
liter dicit Inn.in c.ueniens,de iureiu. facit.c.ſignificaſti,
de homi.In foro uerò contentioſo fit interpretatio ſecun
dum ius,& ex uarijs circunſtantijs,ut ibi not.& facit.c.ue
niens,& c.ad noſtram,eo.ti.quia ſi uellemus præſumere,
quod uolunt abuti iuramento.ſic præſumemus peccatũ,
quod non eſt dicendum,ar.eorum quæ no.in c.inquiren-
dum,de pecu,cler.iuncta.l.ſi defunctus.C.arb.tu.l.etiam
C.de dona.inter uir.& uxo. nam, ut in prædictis iuribus
patet,aliter præſumitur in acquiſitis per tutorem.& ali-
ter in acquiſitis per clericum,ſeu per uxorem, conſtante
matrimonio, & hoc ne præſumatur peccatum, ut in eis
17 notatur.¶Item iuramentum habet uim clauſulæ,† ſi non
ualet,ut ago,quod ago,ualeat,ut ualeret poteſt.l.cum pa
trem.§.filiis matrem,ff.de le.2.facit c;ad noſtram. 1. de
iureiu.not.Bar.in l.ſi quis pro eo,ff.de fideiuſ.& qđ not.
Cy.in præalle.l.ſi ex cautione,C.de non nu.pe. ubi con-
cludit,quòd iurans non opponere exceptionem non nu-
meratæ pecuniæ,obligatur,licet ſimpliciter renuntiatio
non ualeat,ergo in dubio ſe non obligat ad talem obſer-
uantiam contractus ſimulati propter contradictionem,
quæ inde orietur, ſaltem obligatur quo ad obſeruandũ
colorem contractus. ¶ Item quia creditor ſolet ſic cautè
18 iuramentum recipere; † ergo arguamus à communiter
accidentibus,ualet enim tale argumentum, ut in c. 1. de
cle.non reſi.ubi hoc no.Io.Cal.& per gl. & per doc. in l.
neque natales,C. de proba.¶Item quia hæc interpreta-
tio conuenit naturæ rei.ex ſe enim & ex ſono uerborum
habet obligare,& præſumitur ex actu contra uoluntatẽ
iurantis,ut ipſum obliget,de renuntiatione.c.ſuper hoc.
¶Item hec interpretatio,tutior eſt, ut euitet peccatum,
ergo amplectanda,& alia fugienda,ut no.in c.ueniẽs, de
ſpon.in cle.exiui,de uer.ſig.& hoc dico ꝓcedere,niſi tot
eſſent circunſtantiæ ex aduerſo, quòd tollerent prædi-
ctas præſumptiones,quod no.in c.tranſmiſſæ, qui fil. ſint
leg.& prędictum caſum intellige,quando ex iuſta cauſa,
non ad decipiendum tertium fuit facta ſimulatio, alias
ſeruetur,quod dixi in ſecundo caſu. ¶ Quintus caſus eſt
de uno contractu ad alium,qui non poteſt ſeruari ſine in
teritu animæ.uel eſt contra bonos mores,puta agitur ue
rè contractus ſimulatus,& alius concipitur,& iuratur,&
tunc ex tali iuramento non tenetur nec ad obſeruantiã
totalem contractus, nec quo ad apparentiam, ex quo ex
obſerua-

obſeruatione imminet peccatũ.licet.n.peccauerit tunc iu
rando tñ nõ peccat ꝯueniẽdo.22.q.4.c.ꝓ te,& de iureiu.
c.ſi uerò;facit.c.fi.de pactis,& l.fi.de uerb.ob. ¶Quintus
caſus eſt,qñ ſimulatio interceſſiſſet ex parte iurantis tñ,
ut qa aliud gerebat in corde,aliud in ore,uel callidis eſt
uſus uerbis iurando;& tũc iuramẽtũ intelligiẽ ẽm intẽtio
nẽ recipientis,& ſic Deus vr̃ recipere,ut eſt tex.in c. q̃to.
22.q.4.& in c.oĩbus, eadẽ cã,& qõne,& gñaliter quaŕr iu-
ramenta ſunt recipienda,eſt bona gl.in §.q̃riẽ,eadẽ cã, &
qõne,& diſtinguit.¶Primũ,qñ alter habuit rectũ intelle-
ctũ,& alter doloſum.¶Secundò,qñ uterq; doloſum.¶Ter
tio,qñ uterq; rectũ,& uerba ſunt dubia;de his ibi, & ali-
qd in fine in glo.in c.ex lr̃is,de ſpõſa. & ꝑ p̃dicta tertium
mẽbrũ remanet clarè ſolutũ.debet.n.diſtĩgui ẽm p̃dictos
caſus;& totalis materia remanet detecta, q̃ ſatis quoti-
diana eſt;& ꝯ̃ria oĩa dñt reduci,& intelligi ẽm caſus p̃di-
ctos.¶Quartũ dubiũ,an poſita iuramenti obligatione in
caſibus p̃dictis,audiaẽ iſte minor, petendo abſolutionem
à iuramento,nõ obſtante ꝯ̃dictione aduerſarij. ¶ Et qua-
tuor argumenta faciã ꝓ parte affirmatiua, & qnq; pro
parte negatiua.¶Ad partẽ affirmatiuã, qđ debeat audi-
ri,arguiẽ ſic ubicunq;.n. iuramentũ cõtinet turpitudinẽ
ex parte recipientis,tale iuramentũ eſt relaxandũ, ut in
c.j.de iureiu.ubi probaẽ de iuramento præſtito de uſu-
ris ſoluendis;ad idẽ c.uerũ,& c.ſi uerò,eo.ti. ubi abſolui
tur qs à iuramento p̃ſtito ꝑ metũ in odium ipſorũ metũ
inferentiũ: ſed in caſu nr̃o cõtinet turpitudinẽ ex parte
recipientis.q a ꝯ̃xit cũ minore ꝯ̃ legis ꝓhibitionẽ, & ſic
ſꝑ dolus intelligitur exceptus,ut in c.ſi uerò,& in c. cum
contingat,de iureiur.& in authen.ſacramenta puberũ,C.
ſi aduer.uend.& in c.ij.de pactis lib.vi.cũ ſi. ſed ꝯhens cũ
minore vr̃ eſſe in dolo,contrahendo in caſu à lege ꝓhibi
to,ut in reg.qui ꝯ̃ iura mercatur,de reg.iur.lib.vj. & in l.
quẽadmodũ,C.de agri.& cenſi.lib.xj.& c.quæ ꝯ̃.viij. diſt.
ergo hoc iuramentũ uel non eſt obligatoriũ;uel ſaltẽ re-
laxandum.Tertiò ex facto demeritorio eſt quis recipien
dus aliàs puniendus,& cõmodũ reportare non debet,C.
de don.inter vi.& uxo.& ſi neceſſe.xvj.q.j.legi,ff. de neg.
19 geſt.ſiue hæreditaria,de p̃ben.c.eum qui,lib.vj.†ſed con
trahens cum minore prohibito contrahens tanquam
ueniens contra præceptum ſuperioris, debet ex hoc
puniri,ut in c. qui reſiſtit.11.q.3.& in c.ij. de maio. &
obe. ergo non debet ex contractus inobſeruantia com-
modũ reportare;& ſic iuramentũ eſt relaxandũ,ne indi-
rectè aliquod cõmodũ percipiat, contra.c.tuæ,de procu.
& regulam,cũ quis,de reg.iur.lib.vi.¶Quartò iuramen-
tum ſeruandum debet hẽre tres comites,ueritatem,iudi
cium,& iuſtitiã.c.aĩaduertendũ.22.q.2.& in.c.& ſi Chri-
ſtus de iureiur.ſed in hoc iuramento non requiriẽ iudi-
cium,nec iuſtitia,cùm nõ ſit iuſtum,neq; diſcretũ ſe obli
gare contra leges ſuperioris,ar.c.j.de his,q̃ fiunt à maio.
par ca.ergo &c.nec cõditio aduerſarij hẽt in aliquo ob-
eſſe tùm ꝑꝑ rationes prædictas:tùm quia contra eum põt
replicari,ꝙ doloſè excipiat cõtra abſolutionem petitã,
cum ipſe teneatur hoc iuramento,de reg.iur.lib.vj. ¶ In
contrariũ ad partem negatiuam arguitur primò per au-
then.ſacramenta puberum,C.ſi aduer.uen.ubi in iuramẽ
tis præſtitis contra legis p̃cepta,ẽt à minoribus,dicit Im
ꝑator talia ĩuiolabiliter obſeruari. uñ põdero uerbũ,in-
uiolabiliter,ſicut in ſimili põderatur dictio,oĩno, in cle.
ut hi,qui,de æta.& qualita. quæ excludit ẽt diſpenſatio-
nem;& ſic per iſtud uerbũ, inuiolabiliter, vr̃,ꝙ nõ debeat
uenire ꝯ̃,ẽt petendo abſolutionem,quemadmodũ uiolat
qui petit ab obligatione erui.¶Secundò induco.c. cũ con
tingat,de iureiu.& c.licet,eo.ti.lib.vj.& c.quãuis,de pac.

eo.lib.quæ iura ſimpliciter, & abſolutè dicunt illa iura-
mẽta,licet cõtra legis prohibitionem præſtita debere ob
ſeruari,nec nullã mentionem agunt de abſolutione;unde
ſi in tali caſu poſſet peti abſoŀo, Papa feciſſet mentionẽ,
ſicut in ſimili facit in caſu in c.1.& in c.debitores,& c.ue-
rũ,& c.ſi uerò,de iureiur.Tertiò iuramenta ſunt de iure
diuino,ut in c.& ſi Chriſtus,de iureiu.uer. redde dño iu
20 ramenta tua,&c.† ſed cùm hoc iuramentum ſit obligato
rium,nec reperitur permiſſum,ꝙ debeat relaxari; ergo
obſeruandum,arg.eorum;quæ no.in c.quanto,de iureiu.
& c.cum inter P.de renun. maximè ne detur materia de
facili iurandi,& plenè ueniendi contra iuramentum ꝯ̃.c.
ſi uerò,&.c.uerum Præal.¶Quartò iuramentum repræ-
ſentat minorem maiorem,&c.ut not.in authen. ſacramẽ
ta puberũ.C.ſi aduer.uen.c.pe.de emp.& uen. ergo incon
tinenti,quod interuenit iuramentũ,ceſſat rõ ſtatuti,quæ
prouidit tñ minoribus,& per cõſequens in tali cõtractu
nulla reperitur turpitudo;ergo ſeruandum, nec indulgẽ
dum abſolutionis bñficiũ.¶Quintò,&ultimò aut nullũ
peccatũ hic imminet: aut ſic. primò caſu non debet fieri
abſolutio:quia cũ ipſe minor, non obtemperando legi,ſe
obligauerat,fuit ẽt in culpa.11.q.3.c.qui reſiſtit:ſecus,ſi
ſecũ ꝯhens ꝯcurrat in paritate turpitudinis.nã iſte nõ de-
bet audiri,in reg.in pari cauſa,de reg.iur.lib.vj.ſed cum
culpa debet compenſari,ut.ff de cõpẽ.l. ſed cũ ambo.ubi
notanter dicit tex.ſi ambo ſocij.parem negligentiã ſocie
tati adhibuerunt,dicendum eſt,deſinere eos eſſe obliga-
tos ipſo iure,cõpenſatione negligentiæ facta &c. & ſic ẽt
dolum cũ dolo,de adul.c.intelleximus, & iuramentalis
obligatio remanebit in ſuo robore,maximè præſumẽdo
minorẽ non fuiſſe captũ,& ꝙ ultrò,citroque nata ſit obli
gatio.in delictis.n.minoribus non ſubueniẽ.l.auxiliũ.§.in
delictis,ff.de mino.C.ſi ad.delic.l.j.nec ẽt in alijs,qñ non
reperiuntur enormiter læſi.l.ꝙ ſi minor,& l.non omnia,
ff.de mino.Idem & fortius dicendũ eſt, ut non ſubueniaẽ
contra iuramẽtum,maximè cum per illud efficiatur ma
ior, & ſic ceſſat fauor minoris ætatis. ¶ Chriſti eiuſque
matris ſuffragio implorato,ad ſolutionem huius ultimi
dubij ueniendo iuxta ordinẽ.ſ.recitatum,recitabo prius
opiniones.Et primò dñs Fed.de Se.conſi.cclxiiij. format
unum punctum,quaſi in terminis noſtris, qñ ſtatuto ciui
tatis cauebatur,ꝙ ſiue conceſſio, ſiue permiſſio facta ſit
à filiofamilias ſine conſenſu patris, non ualet ipſo iure,
ẽt ſi iuratum fuerit;& quidam filiusfamilias,hoc non ob
ſtante,compromiſit,&c. ¶Concludit idem Fede. iuramẽ
tum obligatorium:ſed quia iuramento fecit contra pro-
hibitionem ſtatuti ciuitatis ex cauſa facti,cui obtempera
re debuerat,& non contrauenire.viij. diſt.c. quæ contra.
11.q.3.c. qui reſiſtit,nec ex tranſgreſſione debet reporta
re commodum,ſed potius puniri,& is,qui recepit, põt cõ
pelli ad relaxandum iuramentum:fatetur ſe eſſe obliga-
tum iuramento,ſicut accidit in eo, qui iurauit ſoluere
uſuras,qui obligatur ex iuramento, & tamen petit rela-
xationem,de iureiur.c.debitores.& c.j.ſicut ergo recipi-
ens iuramentũ ſuper re illicita quo ad ſe tenetur relaxa-
re;ita hic ẽm eum erat illicitum ex parte recipientis ꝑꝑ
ꝓhibitionẽ legis municipalis cũ debeat obtẽperare,& in
hac cõcluſione reſidet ipſe.Idẽ vr̃ tenere Vin.in.c. cũ con
tingat.dicit.n.qđ in terminis illius.c. iuramentũ obligat
mulierẽ ad obſeruantiã contractus:ſed debet inſtare,ut
abſoluaẽ.Si ergo in terminis illius.c.tenet,mulierẽ poſſe
inſtare ꝓ abſolutione:q a ꝯ̃ prouiſionẽ legis cõſenſit mul
to fortius ſentit,ꝙ poterit in caſu thematis.ubi uerba ꝓ
hibitoria diriguẽ ad ꝑſonã,do.Ant.in p̃dicto.c.cũ con-
tingat,dicit ꝙ ſi nõ eſt aliqua deceptio,quæ non hẽt in ſe
dolum

dolũ annexum,ſaltem præſumptum , nullum remedium
competit contra iuramentũ,ꝑ quæcunq; uerba loquatur
ſtatutũ.ſed ubi deceptio arguatur in ꝯtu , tunc cõpete-
rent remedia,ſi deceptio eſt enormis,de quibus in c. de-
bitores;ad hoc glo.in c.ueniens,de iureiur.ꝑalle.quia ex
enormi lęſione ꝑſumiť dolus.ſubeſt.n.cã ſic præſumendi,
ut in l.oẽs.§.Lucius.ff.de his q̃ in frau.cred.& ĩ l.q teſtm̃,
de ꝓba.& quod ibi no.uñ adeſſet turpitudo ex parte eius
cũ quo cõtraxit,& cui iurauit.& idem putat eſſe , ſi ꝯtus
iniretur cũ uerοſimiliter cõſumpturo,ubi hoc conſtaret
euidentia facti:quia notorię eſſet ꝓdigus , uel cui bonis,
ut ꝓdigo,foret interdictũ:quia hic aliqualis eſt turpitu-
do,ex parte ꝯhentis,q materiã dat cõſumpturo ad ꝓpriũ
cõſumendũ,& lex ex cã legitima fraudem in tali ꝑſumit,
ut.l.ſi quis cum ſciret,ff.de mino l.qđ ſi minor.§.ſi.ff.mã
dati.l.ſi uerò non remuneradi.§.adoleſcens,& in l.ij.qua
rum rerum actio non da.unde ẽt concludit , ꝙ ſi mutua-
ret uel ꝯheret cũ prælato ad ludum,uel corruptũ noto-
riè in actu ludi,uel in uanitatibus mulierum,bñ foret re
mediũ aduerſus iuramentũ per iura prędicta.ad hæc uer
ba ſatis placent,ut.j.dicam latius.domi.Pe.de Ancha.in
repe.c.canonũ,de conſti.apertè nõ exprimit,qđ ſentiat in
caſu,quo minor aliter non eſſet læſus:ſed attingit caſum
quo interuenit deceptio;& concludit idem, ꝙ Ioan. An.
& quia caſus eſt quotidianus, recitabo prius uerba ſua.
firmat.n.punctum,ſuper quo cõſuluit in hac ciuitate Se-
narum.Nam in hac ciuitate cauetur ſtatuto,ꝙ nullus ꝯ-
ctus finis,& quietantiæ,ſi fieret per minorem uigintiquin
que annis,ualeat nec de eo ius reddatur , niſi interceſſe-
rit certa ſolẽnitas.hoc ſtatuto præmiſſo,contingit,ꝙ pa-
truus tradidit nuptui neptem ſuã,dans in dotẽ quingen-
tos.& iſta neptis renuntiauit dicto patruo oẽ ius ſibi cõ-
petens in ꝑdicta hęreditate,q̃ ualebat plus in quadrup'ũ
& iurauit non ꝯuenire.q̃rebať , an eſſet aliquod remediũ
reſciſſiuum illius ꝯctus finis,& quietationis. Et conſuluit
ipſe,ꝙ poterit peti abſolutio iuramẽti,ſiue relaxationis.
ad hoc primò inducebat regulam,ꝙ iuramentum non de
bet eſſe iniquitatis uinculũ.c.inter cætera.22.q.4 ꝙ uer-
bum iniquitatis,multum ponderabat.¶ Item iuramentũ
debet habere tres comites.ſ.ueritatem,iudicium,& iuſti
ciam,eadem cã,& q.2.c.animaduertendum.in q̃one autẽ
prædicta euidens apparet iniquitas,cũ ꝓ modico quis re
nuntiat hæreditati paternæ, & ita is, cui renunciatur cũ
renunciãtis iactura locupletať.& paria ſunt diſpõni dolũ
adeſſe ex ꝓpoſito,uel reipſa,ut eſt caſus in l. ſi qs cũ ali-
ter,ff.de uer.obl.& l.ij.ff.de doli excep. hic aũt non ſolũ
reipſa,ſaltem poſt graue damnum,nedum.n.uſq; ad qua-
druplum , ſed ultra dimidiam ueræ æſtimationis, etiam
iura ſubueniunt deceptis ẽt maioribus.l.ij.C. de reſ.uen.
In caſu aũt propoſito eſt,cùm enormi deceptione cõiun-
cta minor ætas,& ſexus fragilitas,quibus multũ iura ſub
ueniunt incidenter ꝑꝑ naturalem æquitatẽ,& deceptio-
nem uero ſimilem tã in contrahendo, quàm in ſolennita
tibus adhibendis.l.j.ff.de mino.& in l.dolum ex indicijs,
C.de dolo.ex qualitate igitur perſonarũ,& illius facti ar
guitur contrahens cũ tali ſua nepte de dolo; ad hoc.l.j.&
quod ibi no.ff.de doli exceptio.rõne ergo euidentis ini-
q̃tatis,& doli,ſaltẽ re ipſa inhærentis illi renuntiationi,
uĩ ſ̃m iuramentũ relaxandũ,ſicut ꝑ metum renuntiat qs
bonis cũ iuramento.c.ſi uerò,de iureiu. & paria ſunt ad
deciſionem cõtractus,dolus,& metus c.pe.& c. abbas, qđ
met.cau.& ad hoc adducit prælle.c.ſi uerò, q uult in ca
ſu.c.cũ cõtingat,ꝙ põt mulier inſtare pro abſolutione;er
go multo fortius in caſu ꝓpoſito, ubi concurrit ſexus fra
gilitas,& minor ætas,& enormis læſio,& ẽt reuerentia,q̃

puella,ſiue fœmina hẽre debet ad patruũ ſuũ,in cuius do
mo,& gubernatione remãſerat poſt mortẽ patris;ad hoc
§.q̃ onerandæ ff.quarũ rerũ ac.non da. per Bar.22.q.4.c.
unuſquiſq; & ſ̃m ꝑdicta dicit limitari authen. ſacramẽta
puberũ,ut non hẽat locũ in caſibus,in q̃bus põt ꝯctus,ſeu
diſtractus argui de iniquitate euidenti,& dolo re ipſa, &
ꝑſpicuis indicijs.l.dolum.C.de dolo.hæc ſunt uerba,q̃ ſa
tis placent.iõ ſeriatim recitaui &c.¶ Et aduertendum, ꝙ
q̃tũ ad opinionẽ,quã.ſ.recitaui.Vinc.uĩ eã probare,& cõ
ſentire,ꝙ nulla data lęſione,ex quo cõtraxit ꝯ legem,põt
petere abſolutionem,recitando præal.dictum Fede.& cũ
eo tranſeundo;ſed inquantũ.ſ.dixi:authen.ſacramẽta pu
berum,limitandam,qñ contractus non põt argui de eui-
denti iniquitate,apertè ſentit,quod in caſu illius authẽ.
non cõpetit abſolutio,alſ nõ eſſet limitatio, nec recipe-
ret hanc reſtrictionẽ.q̃a & qñ apparet de iniquitate,req
riť abſolutio.ergo ceſſante deceptione enormi , non fiet
abſolutio;& ſic uĩ in hoc recedere à dictis. Vin.Sed ut di
xi,apertè hoc non concludit Bar.in l.ſi quis pro eo,ff.de
fideiuſ.ſatis ſentit, licet hoc apertè non dicat, ꝙ ex ſolo
contemptu contra legẽ non cõpetit abſolutio.dicit.n.pri
mò,ꝙ ſi contractus reprobať odio creditoris,non firmať
iuramento:ſed ipm iuramentũ eſt ſeruandum:cõpetit tñ
abſolutio:ſed qñ contractus reprobatur fauore debito-
ris,tunc dicit,ꝙ firmatur iuramento, ut in authen.ſacra-
menta puberum,& nihil dicit de abſolutione ; ſentit ꝙ
hoc caſu non cõpetit abſolutio:loquitur tñ,qñ uerba ſta
tuti diriguntur ad rem.¶ Ego aũt ad totalem materiam
clarè enarrandã procedam ꝑ caſuum enumerationẽ,pro
ut in pręcedenti dubio feci.¶ Primus ergo caſus ſit,qñ iu
ramentũ oĩ ex parte licitum eſt tam ex parte iurantis, q̃
ex parte recipientis,quã ẽt ex parte materiæ, ſuper qua
pręſtatur,& tunc abſolutio non eſt imponenda:ſed cõpel
lendus eſt iurans ad eius obſeruantiam,de iureiur.c. & ſi
Chriſtus:quinimò nulla cã extrinſeca exiſtente,ẽt Papa à
tali iuramento abſoluere non põt in fauorem tertij;ad
hoc quod no.glo.in c.quanto, de iureiur.Inno. in c.cùm
inter.P.de renun.& per gl.in ſimili in c. non eſt,de uoto.
Imò puto,ꝙ nec in melius põt Papa hoc iuramentũ com
mutare,inuito eo,cui acquiſita eſt obligatio: quia unũ ꝓ
alio,inuito creditore,ſolui non põt,ff.ſi cer.pet.l.ij. inſti.
qui.mo.tol.obli.in prin.ad hoc quod no.Io.An. in regu-
la,in malis,de regu iu.lib.vj.in Mercu.& Inno. in c.ij.de
confir.util.uel inuti.& in c.inquiſitioni,de ſen.exc.& in c.
quę in eccľiarum,de cõſti.ſecus,ſi ad honorem Dei:quia
tunc poſſet in melius cõmutare;ſic intelligo.c.ꝑuenit,el.
ij.de iureiur.quod no.Inn.in c.debitores,eo.ti. ubi uult,
ꝙ ẽt eps põt iuramenta in melius cõmutare : ſicut & not.
de uo.c.j.& c.magnæ,cum ſimilibus.¶ Secundus caſus,qñ
iuramentum ex parte iurantis põt ſeruari ſine interitu,
& ſine diſpẽdio ſalutis æternæ;& tũc nulla petitur abſolu
tio,peccatum fuit.n.iurando,non tranſgrediendo.c. in li
teris,de iureiur. ¶ Tertius caſus eſt, qñ iuramentum põt
ſeruari ſine interitu,& ſine diſpendio ſalutis æternæ : ſed
eſt contra bonos mores;& tunc ẽt nulla requiritur abſo-
lutio in regula,non eſt obligatorium,de regu. iur.lib.vj.
¶ Quartus caſus eſt,qñ iuramentum proceſſit calore ira-
21 cundiæ:† põt tñ ſeruari ſine periculo,& ſine interitu ſalu
tis æternæ,ut ſi quis calore iracundiæ iurauit, ꝙ non lo-
queretur cum aliquo , uel unà ſecum cibum caperet,uel
quid ſimile;& tunc iuramentum nõ eſt obligatorium: q̃a
non habuit comitem diſcretionis, & iuſtitiæ.xxij.q.j.c.&
iurabunt,& eadẽ cã & q.ij.animaduertendũ : & tñ tenent
alia iuramẽta,licet cõpetat abſolutio,de quo no. in c.cũ
q̃dã,de iureiur.& ſatis põt teneri,ꝙ ſi iracũdiæ calor fuit
tantus

tantus,ꝙ deliberatè tale iuramẽtũ nõ ꝑſtitiſſet , ſed non
erat obligatoriũ,quia uolũtas nõ eſt diſcreta dicimus ſic
quod confeſſio calore iracundiæ non præiudicat,niſi de-
tur perſeuerantia;& bene dicit glo.in c.ex literis,de di-
uor.facit.l.quicquid calore,de reg.iur. Non enim actus
uĩ omnino uoluntarius,& ſic non uĩ Deus talem obliga
tionẽ indiſcretam recipere.15.q.1.c.non eſt ; uel ſi dici-
mus tenere,de facili debet per epm abſolui,ar.in præal-
leg.c.quidam.¶ Quintus caſus,quando iuramentum à prĩ
cipio eſt ſuper materia indifferenti:ſed poſtea deuenit ad
caſum,de quo, ſi cogitaſſet in principio, iuramentum nõ
fuiſſet illicitum,uel non iuraſſet:& tunc no.dicit Arch.in
præall.c.animaduertendum,quod poteſt propria autho-
ritate tranſgredi iuramentum,nec requiritur abſolutio:
puta ſi iuraui,non negotiari,non recipere feudum à tali;
& euenit caſus , ꝙ niſi negotier,uel recipiã feudũ à tali,
aliter uiuere non poſſum , quia aut tempore iuramenti
non cogitauit de iſto caſu:& ſic non ligatur ultra mẽtem
ſuam,in c.ueniens,& c.Quintauallis,de iureiur. aut co-
gitauit illicitum;ideo non ſeruandum.c.j.de uſu.lib.6.&
faciunt hęc ad quęſtionem quotidianam de eo, qui iura-
uit non fideiubere pro alio certè iuramẽtum à principio
eſt licitum,maximè quia iurauit,quod enim pluries dece
ptus ab his,pro quibus ſe obligauerat , ſic it poteſt quis
iurare pro utilitate proximi,ita pro utilitate propria; ad
hoc,quod no.Arch.15.q.j.c.non eſt.Io.An.in addi. Spe.
de iureiu.poſt principium dicit,ꝙ ſi ſalus Chriſtiana pe
riclitaretur ex non fideiuſſione,ꝙ non tenetur ad obſer-
uantiam iuramenti , quia hic ſit caſus in quo recedere a
iuramento eſt licitum:& ſic puto diſtinguendum,in eo,q
iurauit non mutuare,uel quiđ ſimile facere.¶ Sextus ca-
ſus,quando iuramentum fuit dolo aduerſarij extortum
& facere . & ſic conſidera, quòd ſi contractus , ſuper
quo præſtatur,eſt à lege reprobatus in fauorem iurantis
tale iuramentum non eſt obligatorium ; & ſic eſt caſus à
ꝯrio,nõ cauillando literam,quicquid ibi ſenſerunt docto
res,in d.c.cum contingat,& in c.q̃uis,de pac.lib.6.& in c.
licet,de iureiu.c.li.& in auť.ſacrã puberũ.oĩa iſta iura ex
cipiũt caſus,in q̃bus dolus interuenit.& idẽ ꝓbať, qñ in-
teruenit metus,uel uis.ex quo.n.talia iuramẽta ueniũt ꝯ
legẽ,nõ ligãt,niſi ſint omninò uolũtaria.Fateor tutius ẽẽ
ꝙ ĩ his caſibus petať abſolutio,ut ſẽtiũt ibi doctores: ſed
primũ notabiliter probať ex illis iuribus,non cauillãdo.
Si uero iuramentũ non uenit contra diſpoſitum à iure,&
interuenit dolus,quod iurantis excludit mentem,& quia
ceſſante dolo non ſe obligaſſet,ut quia dedit cauſam cõ-
tractui,& tunc iuramentum non ligat,& poteſt contraue
nire nulla petita abſolutione,ar.opti.in l.tres fratres, ff.
de pac.& in l.ſorori.C.de colla.& ſic intelligo Fed.conſ.
cxliiij.aliàs cxciiij.ubi hoc expreſsè ſentit ponendo ter-
minos in minori.xxv.annorum,quæ dotata à fratribus re
nuntiauit hæreditati paternæ,quæ ualebat longè plus , q̃
habuit in dote,quod eſt notandum pro limitatione. c. 2.
de pac.lib.vj.quod non procedit,ubi dolus dedit cauſam
contractui.nam ubi dolus,ibi excluditur uoluntas , ut in
iuribus prælle.& in l.j.ff.de dolo, & iuramentum nõ ob
ligat ultra mentem iurantis,ut in c.ueniens,& c.quanto,
& c.quintauallis,de iureiu.& quod no.Io.An.in c.uno,de
commo.ubi dolus interueniens non excludit conſenſum
quia non dat cauſam contractui,ut quia me ducis ad cõ-
ſentiendum,hac arte,& tunc exigitur abſolutio,quæ de-
bet preſtari,non obſtante aduerſarij contradictione,pro
pter eius turpitudinem,& dolum;& ſic intelligi debẽt no
tata in prælle.c.cũ contingat,& ca.ſi uero, & c.uerum ,
de iureiu.& idem intellige de metu,& ui,ut requirať ab-

ſolutio,quæ debet impendi ſine difficultate in odiũ ad-
uerſarij,ut in iuribus prælle.¶ Septimus caſus, quando
iuramentum continet turpitudinem ex parte ſuſcipientis
& maximè concurrente etiam turpitudine materiæ , ſu-
per qua præſtatur,& tunc iuramentum obligat , & poteſt
peti abſolutio,non obſtante contradictione aduerſarij,&
iſte eſt primus caſus c.1.& c.debitores,de iureiu.& in ca.
uerum,& in c.ſi uero,eo.ti.& per iſtum caſum poteſt de-
cidi quid dicendum in filiofamilias renuntiante Macedo
nia.& iurante non contrauenire.Bar.in d.l.ſi quid ꝓ eo,
decidit quæſtionem ſecundum caſum prædictum,ut iura
mentum obliget,& competat abſolutio;& hoc etiam ſen
tit Io.An.in addi.Spec.in ti.de ſen.prola.§. hoc autem.
ubi etiam plus ſentit,quod nec iuramentum teneat,quia
contra bonos mores;d.Ant.cuius dictum ſatis placet , in
d.c.cum contingat,dicit,quod ſi ſtatutum,uel lex adeſſet
in loco,ubi hoc frequentatur,quod filii ex hoc inuitanť
ad parentes occidendos:quia talia iuramenta,& turpiter
præſtita,& contra bonos mores non obligarent iurantẽ,
ſaltem reſpectu ſecundariæ obligationis,quę dirigitur in
partem,& ante quam ſolueret,poteſt peti abſolutio, quia
inquantum peteret turpiter peteret,& ſubeſſet cauſa pro
hibendi,licet fortè ſolutum obſtante iuramento non poſ
ſet repetere,quaſi tunc ceſſaret cauſa, quia uerecũdia nõ
induceretur ad interficiẽdum patrem,ex quo iam ſoluit,
licet turpiter retineretur.ubi autem eſſemus in loco, ubi
communiter ex mutuis non induceretur ad tantum ma-
lum,& uериſimiliter in Chriſtianis ,qui hodie talia ual-
de abhorent,tunc iuramentum obligaret, nec poteſt peti
abſolutio,ad hoc,quod no.Innoc.in c. quia plerique , de
immu.ecc.in fine ſui apparatus;& maxime hoc procede-
ret,ubi euidens neceſſitas eſſet in filiofamilias. Macedõ.
enim homicidium præſumpſit,quia tunc frequentabatur
in loco,ex quo autem ceſſat hodie hæc pręſumptio , dẽt
ceſſare legis diſpoſitio & cõcurrente iuramento, attendi
dẽt ueritas,ut Deo obligata remaneat inuiolata.Ex hoc
patet, quid dicendum in iuramento præſtito ſuper pa-
cto legis commiſſoriæ,de quo in c.ſignificante,de pig. &
in l.j.& ii.C.de pa.pig.& ſi.de quibus etiam per Bart.in
prælle l.ſi quis pro eo.¶ Octauus caſus,quando nulla a-
lia turpitudo reperiretur in iuramento,niſi quia eſt præ
ſtitum contra legem,& in hoc diſtingue.Aut enim lex re
ſiſtit in fauorem publicæ utilitatis principaliter,& nõ eſt
neceſſaria abſolutio:quia iuramentum ualuit,ut in c.di-
lecti,de fo.compe.Aut principaliter in fauorem iurantis
licet ſecundario in fauorem publicum,ut in muliere , &
in minore in caſibus dicti c.cùm contingat, & c. quam-
uis,de pac.li.6.auť.ſacramenta puberum,cum ſimilibus,
& tunc ſumus in caſu dubij noſtri,tamen lex ſeu ſtatutum
prohibens minorem obligari ſine certa ſolennitate,prin
cipaliter prohibet in fauorem minoris,ut no. Dy.in regu
la,non eſt obligatorium,de reg.iur.lib.vj. & ſentit gl. in
l.& ſi is,C.de prædi.mi.non alie.& ſentiunt do. in d.auť.
ſacramenta puberum,& ſatis patet ex ſequentibus.Sed ſi
principaliter non concernerent fauorem minoris ætatis,
iuramentum in contrarium non ualet,ar.c.ſi diligenti,cu
ius contrarium probatur in iuribus præallegatis. & dixi
latius ſuper primo,& ſecundo dubio,& tunc puto, ꝙ ab-
ſolutio eſt deneganda per ea,quæ allegaui ſuprà in par-
te negatiua,nam primo eſt regula generalis,quod iura-
mentum non eſt obſeruandum , ex quo ſeruari ſine peri-
culo animæ non poteſt,ut in iuribus uulgaribus . ¶ Item
reperitur quia hic turpitudo.nam ex quo lex prouidet ꝑ
ſonæ,& talis perſona renuntiat iurando fauori ſuo,nulla
reperitur turpitudo in contrahente.nam lex Dei hoc nõ
habet

habet pro turpitudine,ut ſeruet iuramentum,nec ex parte contrahentis poteſt argui dolus,nec aliqua alia deceptio,nec de ſe materia eſt turpis,argu.optimum in ſimili in prælle.c.ad apoſtolicæ,de re iudi.li.6.inducendo, ut ſupra dixi,in argu.& ſic ſumus extra terminos.c. debitores,& c.1.& c.uerum,& c.ſi uerò,de iureiu.ibi enim reperitur turpitudo ex parte recipientis,& pactum iure prohibitum:quia de ſe malum,de uſuris,c.ſuper eo. quæ omnia ceſſant in caſu noſtro; & ſi qua culpa reperitur , ipſe minor non reperitur immunis,ut dixi in argu. & ſatis eſt quod ſtatutum punit intricationem actus.

¶Item ſi de eo quod contra ſtatutum, ſeu legem emanat,concederetur abſolutio,de facili eneruatur diſpoſitio.c.cum contingat petendo abſolutionem à iuramento.nec eſt ueroſimile ꝙ ibi uel in c.1. e.ti.lib.6. quia emanauit cum ſolennitate, nulla fuiſſet facta mentio de abſolutione,nec aut.ſacramenta puberum,quæ inuiolabiliter mandat talia iuramenta ſeruari,unde non placet dictum Vincen.nec Fede. & uidetur caſus pro hoc contra eos in prædicto.c.cum cõtingat,intelligendo tex. ſecundum communem intellectum doctorum;quia etiam in caſu huius.c.iuramentum dolo,ui,uel metu extortum eſt obligatorium.d.c. uerũ, & c.ſi uerò.ſed intelligunt arg.à contrario ſenſu in effectu,quia competit abſolutio:cum autem iuramentum eſt ſponte præſtitum,non competit abſolutio:alias non eſſet differentia inter præſtitum metu, & ſponte:& tamen iura communiter in hac re.loquentia excipiunt , quando interuenit dolus,metus,uel uis;ergo his ceſſantibus,nec tali cauſa exiſtente,abſolutio denegabitur.

¶Quid autem ſi interueniſſet magna deceptio ex parte minoris?dicam in caſu ſequenti,antequam illa attingam,reſpondeo ad cõtraria in hoc caſu poſita;& hęc eſt reſponſio,cum in dubio non præſumamus minorem enormiter leſum.Nõ obſtat igitur primum cõtrarium hic recitatum ex parte recipientis in eo,quòd contra legem contraxit,quia, ut ſupra dixi ſtatutum,diſponebat in fauorem minoris principaliter,& iurando renuntiat fauori,& ſic nulla turpitudo,maximè reſpectu Dei;& in actu ſpirituali reputatur maior,de iudi.c.ſi annum,lib.6.& ibi attendirur ius naturale,& diuinum potius,quam poſitiuum,& locale, ut no. Inn.in c.j.de regula.& per hoc etiam ſoluitur ſecundum ar.ꝙ contrahentes contra legem publicam,uel bonos mores præſumuntur eſſe in dolo,ſecus,ſi contra edictum in fauorem ipſius contrahentis;& pro hoc tex.apertus in d. c.cum contingat,& c.quamuis,& c.licet,& in aut.ſacramẽta puberum,ubi contractus fuiſſet geſtus contra legem , ut dixi in primo dubio;& tamen excipiunt cauſam, quando interuenit dolus.ergo ex ſolo contractu contra tale ſtatutum non præſumitur dolus ſatis ſufficiens ad eneruandum iuramentum,quod apertè facit contra Fe.

¶Tertium argumentum etiam poteſt tolli prædicta ratione , quia ex quo lex erat condita in fauorem minoris,cui potuit renuntiari,non debet ſecum contrahens aliqualiter puniri,& ſatis eſt,quod iuramento interueniente , nihil arguitur,& pro hoc iura allegata,quæ nullam culpã, nec dolum notant in contrahentes quos tamen ſi uoluiſſent puniri in retractatione actus,ſeu in obligatione impediẽda,bene expreſſiſſent facit etiam.c.1.& c.uerum,& cap.ſi uerò, de iureiur.ad hoc,quod plenè tetigi ſuper primo & ſecundo dubio.

¶Non obſtat quartum argumentum, ꝙ iuramentum debet habere comites & ueritate inſpecta non fuerint.Iuſtum eſt,enim ut ſeruet ſuum iuramẽtum, ex quo nulla reperitur turpitudo,cum licuerit fauori ſuo renuntiare,nec ſibi abfuit diſcretionis iudicium, ex quo non temere,& non calore iracundię proceſſit, nec deceptus fuit,maximè enormiter & pro hoc dictum.c.ad apoſtolicæ,de re iudic.per hoc concludendo reſpondeo ad ultimum de conditione aduerſarij,ꝙ ueriſſimè põt excipere,cum ſua interſit ſaltem reſpectu ſecundariæ obligationis,ut teneatur ad relaxationem, cum nulla eorum turpitudo reperiatur.

¶Nonus caſus eſt,quando retentis ſupradictis terminis,ut quia ſtatuto reſiſtente,contrahiť tunc aut datur læſio in contractu,uel datur læſio a ſtatuto reſiſtenti;quæritur,nunquid tunc poterit abſolutio peti a iuramento,& tunc dico,quòd læſio aut eſt modica,& de tali læſione iura non curant;ad hoc c.abbas,quod me.cau.& in c.frequens,de reſtitu.ſpolia.lib.vj.& in c.j.de reſti.in integ.facit l.j.C.de reſcin.uen.& c.cum dilecti,& c.penul.de emp.& uend.Aut lęſio eſt enormis, & tunc ſi iuramentum fuit ſimpliciter prȩſtitum de non ueniendo ꝯ, audietur allegando enormẽ lęſionem,quia in tali enormi læſione prȩſumitur dolus,ut in l.omnes.§.Lucius,de his quæ in frau.credi.& in l.qui teſtamentum,ff. de proba.Non enim uidetur iurans ad hunc caſum ſe obligaſſe arg.in c.ueniens,& c.Quintauallis;ad hoc quod communiter iura excipiunt dolum in talibus iuramentis,ſed paria ſunt, ꝙ dolus interueniat ex propoſito,uel re ipſa.l.ſi quis cum aliter, de uer.oblig.

¶Item turpitudo reperiť ex parte recipientis,& pro hoc faciunt ea,quæ dixi ſupra ſecundum do.Anto.& uidentur uera,non ſolum ſi iuramentum,ſeu uerba ſint indefinita,ſed etiam ſi ſint generalia,ut quia iurauit non contrauenire nulla ratione,uel cauſa quacunque quia hæc uerba debent ciuiliter intelligi,& ab eis excipi tales exceptiones , argumentum optimum in l.creditor.§.Lucius,ff.manda.& in l.ab Aurelio, §.j.de lib.leg.Si autem uerba ſunt magis ſpecifica, & lata ita,quod apertè uideantur excludere remedia,ut quia iurauit non contrauenire,etiam ratione læſionis enormis, & tunc ſi uerba cõcludunt ad unum duntaxat remedium, & non ad aliud,ut quia iurauit non contrauenire ratione minoris ætatis,illud tantum remedium uidetur excluſiuum,non aliud.unde non poterit contrauenire tãquam maior,ad hoc quod no.c.penul.de emp.& uendi.facit,c.non poteſt,de præben.lib.6.Et qđ not.Bart.& Cy.in l.2.de reſcin.uen.ut quia iurauit non uenire contra nulla ratione,neque tanquam maior,& tunc tenet do. Ant.in ca.cum contingat,ꝙ in maiore iuramentum excludit remedium contractus & remanebit cõtractus ualidus , ex quo aliter per ſciſsionem non annullatur a iure , idem tenet in minore quoad leuem læſionem;quoad enormen poſuit non ualere contractum,& iurans ſempȩr poterit petere abſolutionem a iuramento in caſu enormi,& enormiſſimæ læſionis,quantumcunque dicat,& in iuramento ſpecificet,ꝙ non ueniet contra contractum ratione enormis læſionis,licet Bar.& alii teneant contrarium in præle.l.ij.C.de reſcin.uen.quod putat uerum do.Ant.etiam ſi minor dixiſſet,ꝙ illud,quod plus ualet, dat, & donare intendit contrahenti ſecum,ut multoties poniť in contractu:quia non eſt ſine fraude,& dolo,qui contrahit nedum cum conſumpturo,ſed in actu male conſumenti, ff.ꝓ empto.l.ſi quis cum ſciret, & l.ſi uero non remunerandi,§.ſi uero adoleſcens,ff.mand.ff.de mino.l.ꝙ ſi minor.§.fi.& l.ij.ff.qua rerum actio non datur.unde cum fraus ſit ex parte recipientis,canonica iura non aſsiſtunt talibus iuramentis;& hoc,etiam ſi minor iurauit , omnia & ſingula eſſe uera,& illud eſſe uerum pretium,quia,conſtito de oppoſito,talia poſſunt reuocari, de iureiu.cùm in poſitionibus,& quod ibi not.quia iuramentum præſtitum cenſetur ſub confidentia,quia illud ſit uerum pretium , quod ſtatuit.unde reperto rem aliter ſe habere,non eſt periu

rus, licet taliter iurauerit , de iureiu.c.quemadmodum. 22.q.2.per totum;& ſic de facto ſe conſuluiſſe in cã cuiuſdam puellæ, quæ à quodã ſuo attinente fuit inducta , ut iuraret. nam talia uerba ſi apponunt notarij à ſeipſis, & aliqñ ſub inuolutione uerborum obripiunt iuraméta talia à minoribus, maximè fœminis, quæ nõ intelligũt, qd agant: hæc autem uerba do.Ant.ſunt elegantia, & quotidiana , in eo tñ ꝙ diſtinguit inter maiorem & minorem quo ad hunc caſum,ex toto non placent.puto.n.ꝙ etiam maior poterit contrauenire,quãtũcũq; illa uerba fuerũt latè concepta, data læſione enormi , uel enormiſſiſima : quia notarij cõiter hodie ſolent apponere illa uerba ad maiorem ualiditatem ꝯtus ꝯhentes tñ putant illud eſſe uerum pretium rei,nec putãt in aliquo decipi. unde ſicut poſſent ꝯuenire, & petere ſaltem abſolutionem , ſi dolus interuenit ex propoſito , ar.in c.præalleg.l.creditor , & in l.ab Aurelio , ita ſi dolus interuenit reipſa. æquiparantur enim dolus ex propoſito & dolus reipſa , ut in l. ſi quis cum aliter , prælle.in l.ij.ff.de doli excep.& hoc uerum,niſi in aliquibus circunſtantiis ꝯhentem appareat uoluiſſe illud uerè , in quo fuit læſus, donare, & ſic põt intelligi.l.ſi quis donationis.ff.de act.em. ĩ dubio.n.quãtũcũq; illa ſunt uerba latè concepta, non præſumam animum donandi, ſed potius appoſita ex cõſuetudine notariorum apponẽtium hæc uerba,ſiue plus ualeat,ſiue non ualeat. eſt.c.arg.à communiter accidentibus,ut in cle.1. de cle.non reſi.& quod ibi no.Et ad prædicta facit.d.no. Spe.in ti.de emp.& uend.§.nunc dicendum , uerſ.quid ſi uend.us equum. ubi ponit quæſtionẽ de illo, qui uendidit æquum,qui dolebat ſaluo ꝗ qñ erat calefactus in eundo,& uẽditor dixit,ego do tibi iſtum equum, pro ſtrabone,& gibboſo, dolente ſpatulam,& habente oẽs mangagnias ,nec uolo ex aliquo teneri;an nihilominus teneať, ſi aliter ſpecificè non propalauit:& concludit quod ſic,ꝙ uidetur deceptor fuiſſe uendens, eo quod falſitatẽ dixerat in aliis expreſſatis. unde credidit uero ſiľr dixiſſe falſum de morbo ſpatularum. & ſic dico ad propoſitum , ꝙ cũ notarij, & ꝯhentes ſolent uerba ad cautelam lata ponere excludentia oĩa remedia , certè in dubio iſte non vŕ donare uerè,ſeu pati oẽm læſionem. in dubio.n.quis non præſumitur iactare ſuũ.l.cũ deindebito.ff.de proba.& c. ſuper hoc,de renun.accedant no.per eundem d.Ant.in c. Quintauallis,de iureiu.ubi dicit,ſe de facto conſuluiſſe, ꝙ quãtũcũq; uerba latè concipianť in perſonis arbitrorum,ut puta ꝙ poſſent ius unius partis in totũ, uel in partem dare alteri,& ꝙ poſſent procedere altè, & baſſè, & ĩ modico & magno lædere,&c.qđ nihilominus nõ poſſunt & poterit enormiter deceptus ꝯuenire, licet nõ appareat de dolo ex propoſito,ſed tñ de ipſo in genere, & effuſo ſermone,prolata.n.uidẽtur & emanaſſe ſub cõfidẽtia ꝑſonæ, & amicitia arbitratorum. non.n.extendiť in tñ mẽs, ut uerba ſonãt:qa de uerbis facilè ſequitur ad oſtendendũ,ꝙ hoc faciunt potius,ut arbitrorũ captẽt beniuolẽtiã ad non lędendũ,ꝗ ad lædendũ. ſi ergo ſe deceptos cõſpiciunt in hac re , debet eis prouideri facit, de inſti.c.cum ueniſſent,ubi bonus tex.& ubi no.pro iſta gñalite uerborum,& in d.c.ueniens,de iureiu.ff.de adop.l.libertus. & maximè hoc procedit attento eo,ꝙ hęc uerba multoties apponũt notarij præter uoluntatẽ promittentiũ. Et idẽ diſputando tenuit do Pe.de An.ꝑmiſſa rõne:qa dolus ex propoſito non tolliť ꝑ ꝑ hæc uerba latiſſima , nec dolus reipſa.

¶Fateor tñ,ꝙ Bar.in l.ſocietatẽ.§.arbitrorũ.ff.ꝓ ſocio,ſentit ꝯriũ,qñ uerba ſunt ita lata,ut nõ appareant aliena à propoſito;& idẽ Hoſt.in d.c.Quintaualis, & Io. An.in addi.Spe.in ti.de arbi.§.ut aũt,uer.item.quid ſi cõpromiſſum : ſed primũ dictũ plus placet rõnibus prædictis.

¶Decimus caſus ſit, qñ turpitudo reperitur ex parte recipientis iuřm, ita, ꝙ locus eſt relaxationi, & abſoľoni: ſed iurãs ante petitionẽ abſolutionis incidit, in periuriũ; nunquid hoc non obſtãte,põt petere abſoľonẽ? & in hoc conſidero duos diuerſos modos iurandi qñque.n.qs iurat non uenire ꝯ ꝯctũ, ſed ſoluere uſuras directè: qñq; iurat omnia, & ſingula contenta in inſtrumento eſſe uera : quæ uerba erant falſa , & facta in fraudem uſurarũ. in primo modo iurandi apertè ſentit Fed.de Se.cõſ.284. in fi.ꝙ nõ debet audiri abſolutionem petens, ex quo incidit in periurium. dicit enim ꝙ petens abſolui à iuřo,debet præuenire terminum ſolutionis faciendæ : quia poſt terminum non debet audiri,cum inciderit in periurium, & fruſtra legis auxilium inuocat , &c.de uſucap.qa fruſtra,Io.An.in d.c.debitores, tenet oppoſitum. Mouetur quia ad duo erat iuřo obligatus,ad ſoluendum in termino,& ad ſoluendum ſimpliciter.ff.de arbi.l.Celſus, & de dolo & contu.c.cum dilectus. & ſi non ſoluit in termino,in hoc peccauit,& eſt periurus in quantũ ergo ſoluere eſt obligatus poſt terminum,ꝙ non peccauit;& ſic petere poterit abſolutionẽ,uel ſaltẽ poterit ſoluere, & poſteà repetere ẽm eũ ; & hoc ultimũ ut ſoluat,& repetat , mihi plus placet: qa licet inciderit in periurium,non tñ debet repelli à proſecutione iuris proprij.4.q.3.per totũ probare.n.põt,ꝙ ius repetendi ſibi cõpetens,ſit ſublatũ ex eo, qđ incidit in periuriũ. ſed inquãtũ dicit, ꝙ põt ẽt, ſi uelit, petere abſolutionem mihi non placet indiſtinctè,prout loquiť,per ea quæ no.in c.debitores,& qđ ſtatim ſubiiciã.Nec ob.rõ d.Ant.imò facit potius ꝯ eũ. Si.n. etiam poſt laſum remanet obligatus, ergo debet compelli ad ſolutionẽ per c.debitores, nec debet audiri petens abſolutionem:quia petendo remaneret in peccato. ſemper enim poſt terminum eſt in mora,ut in præall.l.Celſus,& in d.c.cũ dilectus,& iõ aſſidue peccaret, & peccatũ tanto grauius,quanto diuturnius, de cõſue.c.fi.

¶Itẽ toties quis incidit in periurium, quoties quis uenit ꝯ iuramentum,c.ad apoſtolicæ, de regula.in 6.

¶Vnum tamen puto,ꝙ ſi petendo abſolutionem,nõ perſeuerat in peccato, ꝙ poſſit petere abſolutionem poſt terminum , licet inciderit in periurium,& hoc ratione obligationis inſtãtis. Pone exemplum in uendente rem per metum, & iurante non ꝯuenire, quãquam poſtea ꝯueniat non petendo prius abſolutionem à iuramento, cum illam petendo non peccet denuò,nec perſeueret in peccato,cùm tamen fuerit illud peccatum momentaneum,& non ſucceſſiuũ. ꝗꝗ enim quis non ꝯueniret,non tñ peccat petendo abſolutionem: quia hæc non iurauit, arg.c.ad audientiam, ꝙ met.cau.& c.uerum,& c.ſi uerò, de iureiu.intelligitur.n. ꝙ non contrauenit ſtante iuramento,arg.c.ſicut, de ſpõ. & ſic poteſt reduci ad concordiam horum doctrina.

¶In ſecundo uerò modo iurandi.ſ.omnia & ſingula uera eſſe &c.quæ tamen ſunt ſimulata & falſa, ſentit apertè do. Fed.in dicto conſ.proximo , ꝙ poteſt petere abſolutionem, & ꝙ ex tali modo iurandi non incidit in periuriũ; & hoc ſentit iuncto principio cùm ſi.nihil tamen inducit.

¶Sed d.An.in d.c.cum contingat, incidenter ſentit oppoſitum,ſ.ꝙ iſte ſit periurus , & ꝙ non debet audiri allegãs ſimulationem: quia in hoc detegeret turpitudinem ſuã , cum ex hoc allegaret ſe periurum,de do.c.inter dilectos niſi ſecundum eũ ueniret per uiã denuntiationis euangelicæ ad exonerandum conſcientiam aduerſarij : quia hic non obſtaret turpitudo,inquantum animam inſequitur , ut in c.quemadmodum, de iureiuran.

¶Sed aduertendũ , qa in hoc expreſsè ſentit ꝯ Fed.nec de eo facit mẽtionẽ.

¶Item uidet̃ ꝯ illud; qđ ipſe dicit ĩ c.debitores, ut ſ̃.reci
taui. ubi tenet, ꝙ ẽt poſtq̃ incidit in periuriũ, põt petere
abſolutionem. concordando dicta ſua dictis Federici di
cendũ uidet̃ iudicio meo., ꝙ niſi quis aliqua neceſſitate
ductus ſit iurauit falſum: ut quia aſr auſus non poterat
recipere mutuũ, uel euadere metum ſibi illatũ, ꝙ tũc ha
bito reſpectu ad neceſſitatẽ, in qua erat cõſtitutus, & qa
ex quo contractus fuit ſimulatus, ꝙ audiat̃ petẽdo abſo-
lutionẽ, & quia ſic iurando fuit in aliqua culpa, aduerſa-
rius tñ reperit̃ in maiori, ar. l. ſi obſtetrix, ĩ fi. ff. ad l. Aql.
& hoc caſu procedit dictũ Fed. ſed ſi nulla neceſſitate du
ctus hoc fecit; imò potius ad deceptionem alterius, tũc
nõ audiat̃ allegando ſimulationẽ ad commodũ ſuum, ex
quo detegit turpitudinẽ ſuam, in præal. c. inter dilectos,
& in l. ſi q̃s p̃diũ. §. quid, ff. de leg. 2. & hoc caſu procedit
dictũ. d. Ant. ¶Et circa hunc caſum, & præcedentẽ aduer
te, qa quidem conſuluerunt per no. in c. debitores, ꝙ in
prædictis caſibus, in quibus cõpetit abſolutio, non debet
ſuperior abſoluere, niſi in ſubſidium, qñ ille nõ uult re-
laxare, cui fuerit præſtitum; ad hoc. c. j. de iureiu. ut ſen-
tit Inn. in c. debitores, & prima frõte vr̃ ẽt ſequi Io. An.
in addi. Spe. de iureiu. ſuper rub. ſed tñ uidetur conclude
re in oppoſitum. Et apertius do. Ant. tenet in c. 1. & in c.
debitores, p̃ all. ꝙ æquè principaliter põt adiri ſupior ꝓ
abſolutione habenda. quia hæc remedia ſunt æquè prin-
cipalia, non unũ ad ſubſidiarũ: poterit ergo iuratus pete
re ut creditor compellatur relaxare iuramentum. ¶Itẽ
ſi uult, poterit directò petere à ſuperiore, ut eum à tali
iuro abſoluat, qui abſolutionẽ debet etiam impendere
creditore in relaxando non contumace, debet tñ uoca-
ri creditor in abſolutione: quia ſua intereſt, ut ipſe con-
cludit, & ibi Io. An. Et probatur in c. ſi uerò, & c. uerũ, de
iureiu. & c. ad aures, & c. abbas, qđ met. cau. in quibus iu
ribus patet, ꝙ data turpitudine ex parte recipiẽtis, põt
principaliter adiri ſupior; & ſic ſunt duo remedia prin-
cipalia; & hoc ſatis uidet̃ ſentire Fed. de Se. in cõſ. 288.
iuncto conſ. 194. qui de hoc ordine non uidetur aliqua-
liter cogitaſſe· ſed ꝙ imò præſupponatur, ꝙ petebatur
relaxatio ab aduerſario. In alio uerò, ꝙ petebatur abſo
lutio à ſuperiore principaliter & ibi per eum elegãter,
an iudex eccleſiaſticus põt mittere indiſtinctè inhibito-
riã iudici ſeculari, ut non procedat ſuper inſtrumento,
pendente quæſtione coram eo, ſuper abſolutione &c.
¶Vndecimus & ult. caſus, qñ quis iurauit non repetere
nec petere abſolui, nec aliquã querelam, aut querimo-
niã ſuper his deponere; & tunc per no. in c. ad noſtram,
el ij. de iureiu. concludo, ꝙ duo erant principalia reme
dia, & tuta: unũ ꝙ iudex procedat ex officio ſuo, quod
poteſt, ex quo intendit ad correctionem peccati, ut in
d. c. ad noſtram, & uidetur caſus apertus in c. tuas, de
uſu. Scđm remediũ, ut debitor procedat per uiã denun-
ciationis euangelicæ, ſeu cuiuſdam intimationis. Nam
hoc remediũ denuntiationis nullo remedio põt exclu-
di: qa nõ poſſet ſeruari ſine periculo aïæ, ut in c. quẽad
modũ, de iureiu. & quod no. in d. c. ad noſtrã, & c. 1. qđ
no. gl. 15. q. 6. c. authoritatẽ; & ſi eligit uiam denuntia-
tionis, requiritur præcedens monitio per. c. ſi peccaue-
rit. 2. q. 1. de iudi. c. nouit. Si uerò per uiam denũciatio-
nis ſimpl̃r, tunc putat d. An. in d. c. monitionẽ nõ eccl̃ia-
ſticã ſufficere; qđ ſatis placet; & ſic, facta monitiõe ſimpli
ci, poteſt ſuperior ex officio ſuo procedere ad correctio
nem peccati, arg. 24. q. 3. c. ecce. ¶Poſſent & alij caſus ad-
duci: ſed ſatis reducibiles ſunt ad prædictos. & per hoc
plenè, & clarè habetur materia quotidiana abſolutionis
obtinendæ, ſeu denegandæ, quæ in uariis locis ingerit
difficultatem, maximè iuuenibus, & librorum copiam
non habentibus. ¶Diſputata fuit hæc quæſtio per domi
num Nicolaum de Sicilia decretorum doctorem in fa-
moſiſſimo ſtudio Senarum, & ad utramque partem du-
biorum reſpondit peritiſſimus uir dominus Petrus Ant.
ciuis & canonicus Seneñ. Anno domini. 1421. die uerò ui
geſimonono Ianuarij.

QVAESTIO TERTIA.

1 *Impenſa funeris de hæreditate ſemper deduci debet.*
2 *Clerico habenti patrimonium non eſt aliquid de bonis eccleſiæ largiendum.*
3 *Exequiæ in Papa debent fieri à clero & populo.*
4 *Impenſæ funerum ſunt duplices.*
5 *Epiſcopus ex reditibus ſui epiſcopatus poteſt centeſimam partem ſuæ eccleſiæ dare inferiori, quem pro ſuis ſepulturis cupit magnificare.*
6 *Clerici in ægritudine conſtituti poſſunt aliqua intuitu eleemoſynæ erogare.*
7 *Clerici ſepeliendi ſunt cum ueſtibus ſui ſacri ordinis.*
8 *Expenſæ neceſſariæ, quas capitulum ſede uacante facit pro electionis negotio, de bonis prælaturæ ſunt deducendæ.*
9 *Vir tenetur alere uxorem ſecundum quantitatem dotis.*
10 *Vxor de bonis uiri nihil diſponere poteſt.*
11 *Clerici nobiles licitè poſſunt uiuere de bonis eccleſiæ.*
12 *Præmium ex delicto quis conſequi non debet.*
13 *Papa circa prouiſionem beneficiorum habet maiorem poteſtatem, quàm capitulum circa electionem.*
14 *Patronus ex fundatione tria conſequitur.*
15 *Prælatus canonicè adminiſtrare nõ põt, inuẽtario minimè facto.*
16 *Prælati comparantur tutoribus, & curatoribus.*
17 *Conſuetudo primo loco eſt attendenda in reparatione eccleſiarum.*

SEmpronius clericus bona matrimonialia obti-
nens, ad curiam Romanã proficiſcens, ep̃atum à
Romano põtifice obtinuit: ad propriaq; regreſ-
ſus, cũ cuiuſdã hoſpitalis rectore, eidẽq; ꝑ patronũ dũta-
xat præfecto multifariæ contraxit: ac inuẽtario de bonis
ep̃atus nõ cõfecto, q̃dã ipſius ep̃atus bona locauit pro plu
ribus futuris annis, ſuperioris autoritate intercedente, pẽ
ſionẽ recipiens. inſtat deniq; populus, ut ep̃s quartã par
tẽ redituũ ep̃atus in eccleſiæ fabricã conuertat. Contra-
dicit ep̃s, in oppoſitum allegans ꝯriã cõſuetudinẽ: demũ
ante t p̃s locationis finitũ obiit ep̃s. oritur contentio in-
ter ipſius hæredẽ, & eccleſiã, cuius impenſa funus curari
debeat. ex præfato thematè ſex fortè dubia oriunt̃. ¶Pri
mũ, nunquid ad impẽſam funeris prælati teneat̃ eccleſia
an uerò eius hæredes. ¶Scđm, an expenſæ factæ circa ꝓ-
uiſionẽ dignitatis obtẽtæ, electione canonica prorſus ceſ
ſante, ſint ex bonis dignitatis deducendæ, ita, ut ẽt hæres
p̃lati mortui ualeat eas repetere. ¶Tertiũ, utrũ ſolus pa
tronus poſſit hoſpitali rectorẽ p̃ficere, ita ut ſola ipſius
diſpoſitione poſſit hoſpitale noïe rectoris ꝯhere. ¶Quar
tũ, ſi p̃latus inuentario de bonis eccleſiæ prius nõ cõfecto
canonicè adminiſtrare poſſit. ¶Quintũ, utrũ dictus cõdu
ctor ſtatutus quò ad eccleſiã, ſeu ſucceſſorẽ ex ſolutione
facta pro futuro t p̃e prædeceſſori. ¶Sextum, an ep̃s tenea
tur quartã partẽ redituũ eccleſiæ in ipſius fabricam con
uertere, contraria conſuetudine non obſtante, ẽt ſi fabri-
ca aliqua aliunde obtineat bona. ¶Circa primũ dubium
pro parte eccleſiæ, & contra prælati hæredem multiplr
arguitur, & ſic primò. aut prælatus dicitur filius eccleſiæ
uniuerſalis, ſicut vr̃ innuere tex. ĩ c. qui abſtulerit. 12. q. 1.
qa eccleſia in baptiſmo nos oẽs regenerauit. Aut reputat̃

pater ſpiritualis illius eccleſiæ particularis, cui præeſt, ut
uidetur innuere tex. in c. ſicut, de ſimo. & 95. diſt. eſto ſub-
iectus: aut ſponſus, ut in c. ſicut alterius. 7. q. 1. ubi dicitur,
ꝙ eccleſia dicitur ſponſa, vxorq; prælati. Hinc eſt, ꝙ eius
morte eccleſia dr̃ eſſe uiduata, de elect. in c. ne ꝓ defectu,
& de tráſla. præla. c. ij. & fi. ubi habetur, qualiter initiatur,
& confirmat̃, & conſummatur mr̃imonium inter eccleſiã,
& p̃latum; & certe diuerſo reſpectu põt appellari filius,
pater, & coniunx, ut no. in iuribus ſ̃. alleg. ¶Sed in nullo
iſtorum caſuum eccleſia debet teneri, inquãtum reputat̃
filius: non. n. debet teneri, qa parens non tenet̃ ad impen-
ſam funeris filij, ſi habet ſucceſſorẽ ſuũ; ſed tenetur ipſius
hæres, ut l. ſi mihi filius ſit, ff. de reli. & ſump. fu. ¶Eadem
rõne teneri nõ debet, inquãtum cẽſet̃ pr̃, & filius nõ debet
1 teneri, ex quo pr̃ aliũ habet heredẽ. Nã regula eſt, ut † im
pẽſa funeris de hæreditate ſemp deducat̃; & hæc impẽſa
eſt adeò priuilegiata, ut oẽ debitũ p̃cedat, ut l. impẽſa fu-
neris, ff. eo. ti. ¶Idẽ dicendũ, ſi eũ reputemus ſpõſum. nõ. n.
coniunx tenet̃ ad curandũ funus cõiugis, ſi habet bona, in
quibus alius ſuccedit. ſolum. n. tenetur, qñ inſtituitur hæ
res, uel qñ eſt diues, & pr̃ eſt impotens. tunc. n. tenet̃: quia
eius iniuria uideret̃, ſi qñ uxor inſepulta, aut uir inſepul-
tus relinqueretur, ut l. Celſus, & l. ꝙ ſi nulla, ff. de relig.
& ſump. fu. ¶Sed nos p̃ſupponimus iſtum prælatũ habere
hæredem aliũ ab eccleſia; ergo ſibi incũbit onus impẽſæ,
& nõ eccleſiæ ꝑ iura p̃dicta, q̃ multum uident̃ facere ĩ hac
materia. ¶Scđò ad idẽ facit, qa ꝑ mortem p̃lati ſoluta eſt
eccleſia à lege ipſius, & cui uoluerit, nubat in dñ̃o. Primũ
regul̃r dicit tex. in d. c. ſicut. 8. q. 1. & clarius. 8. q. 1. c. ij. fa-
cit. c. pen. & fi. de ſecũ. nup. ergo eccleſia non debet obli-
gari ad impẽſam, cum nõ ſit amplius ſibi alligata, & deſiit
eſſe illius uxor, maximè cum p̃ſupponamus ipſum præla-
tum habuiſſe bona, & in nullo inſtituiſſe eccleſiam. non. n.
ur̃ eccleſiam teneri ſibi ad aliquam humanitatem facien-
dam tanquã coniuncto, cum ipſe eccleſiam quondam ſuã
ut extraneam tractauerit, in nullo eam inſtituendo. debe-
bat. n. eccleſiam, ſaltem in numero filiorum, cõputare, ali
quã partẽ faciendo ſibi, ut in ſimili dicit tex. in aut̃. ſi qua
mulier, C. de ſacroſ. eccl. canonizata. 19. q. fi. c. ſi qua. ſi. n.
eccleſiam nõ tractauit in ſua ſubſtantia ut coniunctã per-
ſonam, ita nec eccleſia eum tractare tenetur ut coniunctũ,
arg. opt. in c. eſto ſubiectus. 95. diſt. ibi, cur ego te habeam
in principem, cùm tu me non habeas ut ſenatorem, &c.
Ad idem id, quod habetur ĩ principio decre. oïa quęcũq;
vultis, ut faciant uobis homines, eadem facite illis, & in
c. j. & q ſ̃ ibi no. de lang. expor. ¶Tertiò principaliter ad-
2 ducuntur multa iura, in quibus cauetur, ꝙ clerico † ha-
benti p̃rimonium non eſt aliquid de bonis eccleſiæ largiẽ-
dum, cum illa bona ſint deputata ad cultum diuinũ, & ſu-
ſtentationem indigentiũ, & habẽti dare, nihil aliud eſt, q̃
perdere. 16. q. 2. c. ult. 1. q. 2. c. clericos, & c. paſtor, & c. ſi
q̃s propter: quinimò innuunt iura p̃dicta, clericos grauiſſi
me delinquere, & ſacrilegium cõmittere, ſi habentes pa-
trimonium ſufficiens, ad bona eccl̃iæ manus extendunt.
hoc. n. ur̃ apertiſſimè probari ex mente. c. ſacerdos. 1. q. 2.
ubi dr̃, ꝙ clerici pauperes ſiue ex neceſſitate, ſiue ex pro-
pria uolũtate licitè uiuunt ex bonis eccleſiæ: quia ad ea
accipienda non cupiditas duxit, ſed uiuendi neceſſitas.
& ſingulariter ibi ſubiicitur, ꝙ de talibus clericis uidetur
dicere Apoſtolus, qui in ſacrario ſunt, edant, & qui al-
tari deſeruiunt, cum altari participent. ¶Si ergo clericis
uiuentibus, & adhuc eccleſiæ miniſtrantibus non eſt de
apicibus eccleſiæ miniſtrandum, ex quo non indigent,
fortius eis mortuis, & amplius nõ deſeruientibus nõ ſunt
bona eccleſiæ cõmunicanda, ex quo patrimonialia ſuffi-
cientia ad impenſam neceſſariam obtinent. ¶Quartò ad-
uerte hanc conſiderationem; impenſa funeris ex hære-
ditate defuncti ſemper deducenda eſt, ut dicit tex. in præ-
al. l. impenſa, ff. de reli. & ſumpt. fun. ſi ergo onus incum-
bit hoc caſu hæredi, iam non prælato mortuo, ſed potius
hæredi hoc beneficium confertur: ſed nulla ratio ſugge-
gerit, ut hæredem eccleſia releuet ab hoc onere, & ſubeat
obligationem pro alienis debitis, arg. c. ij. de ſolu. & ſol-
uere idem eſt, quod dare, in c. ueniens, extra de teſti. &
hæc donatio non apparet in caſu licito fienda. ¶Quin-
tò pro hac parte adduci poteſt. c. ubi periculum. §. quia ue
3 rò, de elect. in vj. † ubi ſpeciale inducit̃ in Papa mortuo,
ut ipſius exequiæ à clero, & populo ſolẽniter celebrẽtur:
ſecus ergo uidetur in aliis prælatis arguendo per locum
à ſpeciali; quod argumentum ſatis ualidum eſt in iure,
ut in c. quoniam frequenter, ut lite non conteſt. 32. q̃õ. 7.
c. dñ̃s, & in c. ij. de coniug. lepro. l. cum prætor, de re iud.
¶Ad contrariam partem in fauorem hæredis nõ arguo.
ſatis enim ex his, quæ in ſolutionibus ſubiiciam, argumen
ta patebunt. ¶Ad ſolutionẽ condeſcendo, Altiſſimi om-
4 nipotentis auxilium inuocando, & prius præmitto, † ꝙ
funerum impenſæ ſunt duplices. quædam enim intendũt
in remedium, ſeu ſolatium animæ defuncti, ut impenſa,
quæ fit circa clericos confluentes ad officium ſepulturæ,
ſeu in cæreis, & ſimilibus. Quædam uerò tendunt ad ui-
uorum amicorum ſolatia, ut apparatus funeris, conſtru-
ctio ſepulturæ, pretioſa exequiorum pompa, ꝙ multi in-
duantur ueſtibus luctuoſis, & ſimilibus, hoc probatur in
c. animæ defunctorum, iuncto c. qui diuina. 12. q. 3. ¶His
præmiſſis, pro ſolutione pono talem cõcluſionem. In tẽ-
dentibus ad animæ remedium, & ſolatium defuncti tene-
tur eccleſia, licet prælatus defunctus alium hæredem ha
beat in patrimonialibus. In aliis uerò cõcernentibus ui-
uorum ſolatia eccleſia nõ tenetur. ¶Ad primam partem
concluſionis primò adduco. c. hanc rem. 12. q. ij. & c. apo-
ſtolicæ, de dona. quæ ſingulariter faciunt in hac materia.
5 † In eis enim dicitur, epiſcopũ poſſe ex reditibus ſui epi-
ſcopatus centeſimam partem ſuæ eccleſiæ dare inferiori,
quã pro ſuis ſepulturis magnificare cupit. ecce ergo cau-
ſam, quam ex mente illorum canonum ſatis liquidè ap-
prehendere poſſumus, exequias prælati celebrandas ex-
penſis eccleſiæ, cũ ex cauſa ſepulturæ poſſit alienare etiã
bona immobilia eccleſiæ uſq; ad centeſimam partem dũ-
modò eccleſiæ ſuæ cathedrali graue dãnum non inferat,
ut in eis dicitur. ¶Secundò adduco. c. ubi periculum. §. qa
uerò, de elect. in vj. ad iſtam partem, licet ſuprà argumẽ-
tando adduxerim illud pro alia ſententia hic appoſita.
Sed aliter nũc induco, & ſic eadem ratio, quæ eſt de toto
quo ad totum, debet eſſe de parte quo ad partem. l. q̃ de
tota, ff. de rei uend. & c. paſtoralis. §. item cùm totum, &
quod ibi no. de offi. deleg. Sicut ergo de Papa celebrãtur
ſolẽniter exequiæ à clero, & populo in omnibus ciuitati-
bus, & locis inſignibus. d. c. ubi periculum: quia ipſe eſt re-
ctor, & prælatus totius orbis, ut ibi dicitur, ad idem c. cũ-
cta per mũdum, & c. per principalem. 9. q. 3. eodem modo
eadem ratione debent fieri exequiæ de epiſcopo, ſeu præ
lato in eccl̃ia, ubi ipſe fuit rector; & maximè hoc habeat
locum in epiſcopo: quia dicitur vicarius Chriſti quo ad
ſuam diœceſim, ut dicit tex. in c. mulier. 33. q. 5. nã & epi-
ſcopi tenent locum Apoſtolorum quo ad dignitatem, ut
dicit gl. in c. uidentes. 12. q. 1. & Apoſtoli omnes ſimul à
Deo receperunt ligandi, & ſoluendi poteſtatem: ſed Pe-
trus recepit hanc poteſtatem tanquã caput, ut clarè ha-
betur in c. in nouo. 21. diſt. & c. ita dominus. 19. diſt. omni-
bus enim Apoſtolis dictum fuit: Accipite Spiritum ſan-

UNIVERSITA

ctum,quorũ remiſeritis peccata,remittuntur eis; & quo-
rum retinueritis,retenta erunt,ut in euangelio habetur;
& de hac materia aliquid per doct. in c.traſla. de conſti.
¶Sicut.n.eccleſia vniuerſalis per morte Papæ ſoluta eſt
à lege ipſius, ſic etiam particularis per mortem prælati
inferioris,ut c.ubi periculum,& in cle.ne Romani,de ele
ctio.vide ad hoc gl.no.in §.his omnibus.8.q.1.Papam nõ
poſſe eligere ſibi ſucceſſorem:quia diſpoſitio refertur ad
id tempus,quo non eſt futurus Papa,in l.eum qui,de iur.
om.iud. & c.de uxore, de ſepul. ponit ergo id.c.ſpeciale
in Papa,ut fiant exequiæ ſolẽniter per vniuerſam Chri-
ſtianitatem, non aũt ut fiant in eccleſia particulari: quia
idem eſſet in quolibet prælato ꝑ ſupradicta, & ſic rema-
net ſolutum cõtrarium ſupra formatum de illo c.ubi pe-
riculum. ¶Tertio ad hanc ſententiam facit.c.ad hæc, de
teſta.ubi dr̃, ꝙ licet clerici de acquiſitis intuitu eccleſiæ
non poſſint facere teſtamentum,tñ uiuentes,etiam in ęgri
tudine conſtituti,poſſunt aliqua intuitu eleemoſynę ero-
6 gare. ¶†Si ergo de acquiſitis erogare poſſunt,eadem hu-
manitate non eſt eis denegãda ſepultura,exequiarum ſo-
lẽnitas,maximè cùm hic ſit actus pius,& humaniſsimus,&
circa quẽlibet Chriſtianum per eccleſiam maximè exer-
cendus; optimè facit ad hoc.c.aurũ habet eccl'ia.12.q.2.
ubi dicitur, ꝙ licitè eccleſia expendit pecuniam pro cę-
miterio ampliando ad requiem defunctorum: fortius er-
go in prę latis hanc humanitatem exercere debet. ¶Quar
tò facit c.hæc huius placiti.12.q.2. ubi dicitur, ꝙ in bo-
nis dimiſsis per prædeceſſorẽ debet ſucceſſor diſponere
ſm Deum,& nõnulla cõmunicare his qui ſeruierunt præ-
deceſſori; & eſt ille tex.no.ex quo patet.ꝙ etiã poſt mor
tem prælati habetur reſpectus ad familiam prælati non
remuneratam ex ſeruitio impenſo; quod etiam ur̃ ꝓbare
tex.in c relatum,el ij.de teſt. ¶Fortius ergo haberi debet
reſpectus ad ipſum prælatum, qui iungitur ipſi eccleſiæ,
cui ſeruiuit onera ſubeundo, arg.8.q.1.c.qui epiſcopatũ,
& c.in ſcripturis. ¶Quintò induco hanc conſideratione.
Prælatus licitè propria bona relinquit cognatis, & ami-
cis,& minuit ex reditibus eccleſiæ, cui deſeruit, qui eli-
gitur in partem dñi,vnde clericus appellat.1.q.2.c.ſacer-
dos.12.q.1.c. clericos, & c.cui portio. no.Inn.& cõiter do
cto.in c.ſi eps̃,de præb.ex quo ĩ uita licitè percipit de redi
tibus eccleſiæ, inhumaniſsimum eſſet dicere, ut mortuo
prælato proprio, eccleſia denegaret exequias, maximè
cùm uideam eccleſiã manumittere ſeruos benemeritos,
& cum libertate dare aliqua de bonis eccleſiæ, ut in c. ſi
quos de ſeruis.12.q.2. Fortius ergo prælato optimi meri
to exequiarum ſolẽnitas deneganda non eſt. Et ſi diceres,
ꝙ impenſa eſt neceſſaria, cum ſepultura debeat eſſe gra-
tuita ex parte clericorum.13.q.2. c.queſta, cum pluribus
ſequen.de ſimo.c.ſuam,de ſepul.c.pen. Rñdeo, in epiſco
po modica poteſt eſſe impenſa, cùm credam nõ ſolum cle
ricos eccleſiæ cathedralis ad exequias teneri, ſed etiam
alij clerici ſubditi cõcurrere debẽt ad faciendum officiũ
arg.c.presbyteri,de pœnis,& d.c.ubi periculum,inducen
do ut s̃.nec ꝓ ſepultura,ſ.terra aliquid eſt accipiendum,
ut in dictis iuribus, maximè in prælato.13.q.2. c.nullus
mortuus, licet aliqua impenſa ueniat fienda in terris in
fodiendo ſepulturam,& ſimilia:ſed in aliis prælatis eccle
ſiæ nõ collegiatæ maior impenſa uenit fienda: quia ſacer
dotes,& clerici aliarum eccleſiarum non tenentur gratis
uenire,ſed aliqua licitè accipiunt in cõpenſationem dam
norum, quæ ſuſtinent, ibidem trahendo moram in exe-
quiis: pro labore autem eorum debent petere,non ꝓ of-
ficio diuino, ad hoc gl.in d.c.pen.de ſepul. & in c.ꝑtereà,
& in c.clerici. §.item quæritur. 13.q.2. & in c.fi.iam alle.
no.hoc in d.c.pœ. ¶Sextò poſſunt induci no.per gl.& doc.
7 in c.nemo clericus,de conſe.diſt.1.ubi no.quod † clerici
maximè prælati,& ſacerdotes ſepeliendi ſunt cum ueſti-
bus ſacris ſui ordinis; quod in epis,& ſacerdotibus nõ eſt
prætermittendum; & ſic patet eos ſepeliendos cum ueſti-
bus eccleſiæ. ¶Idem ergo,& fortius dicendum eſt in aliis
expenſis neceſſariis, ut eas ſubeat eccleſia. ¶Ad ſecũdam
partem concluſionis,ut eccleſia non teneatur ad ea, quæ
ſunt uiuorum amicorum ſolatia, allego c.q diuina, præ-
all.13.q.2. ubi dicitur,ꝙ hi,qui de hac uita recedunt, cũ
pſalmis tantũmodò,& pſallentium uocibus debent ad ſe-
pulchrum deferri, non aũt cum graui luctu, cum ſit ſpes
de reſurrectione,& hoc maximè ſeruãdum eſt in clericis,
ut ibi dicitur; ad idem c.qm̃ presbyterorum, & c.quici-
que,& c.fi.ea.cau.& qõ. Non ergo teneri deberet eccleſia
ad fabricãdum pretioſam ſepulturam, uel ad alias põpas
exequiarum, ut in ueſtibus luctuoſis, & ſimilibus, argu-
mento iurium præallegatorum, & maximè in d.c.animæ
defunctorum,& c.qui diuina,& de ſepul.c.ſacris. ¶Septi-
mò,& ult. ad utrãque partem concluſionis argm̃ bonum
8 præſtat.c.ut præteritæ, de elec.ſic inducendo. ¶†Ibi.n.di-
citur, ꝙ expenſæ neceſſariæ, quas capitulum ſede uacãte
facit pro electionis negotio,ſunt de bonis prælaturæ de-
ducendæ: ſed ipſæ expenſæ,quæ fiunt ad remedium,& ſo
latium animæ defuncti,ſunt neceſſariæ,cũ ſine eis non de-
beat quis duci ad ſepulchrũ d.c.qui diuina, nec corpore
prælati inhumato debet procedi ad electionem futuri ꝓ-
lati,ſaltem de honeſtate,ut in c.bonæ, el ij.de elec. ergo
tales expenſæ incumbunt eccleſiæ. ¶Aliæ uerò expenſæ
põpoſæ non ſunt neceſſariæ, ut ſuprà; meritò non debẽt
de bonis prælaturæ deduci. ¶Hæc omnia arbitror proce
dere,ubi eps̃ elegit ſepulturam in diœceſi ſua,uel præla-
tus inferior apud eccleſiã ſuã, ubi præfuit. Si aũt eps̃ ex-
tra diœceſim,uel inferior prę latus extra eccleſiã quõdam
ſuam elegit ſepeliri, tunc licet credam eccleſiã ꝓpriam
teneri ad eius exequias in eius eccleſia celebrãdas,arg.di-
cti c.ubi periculum; ad expenſas tñ fiendas in funere de-
ferendo ad aliam eccleſiam non puto eccleſiam arctari:
quia quodãmodo iniuriam irrogat diœceſi ſuæ,uel præ-
latus inferior eccleſiæ quõdam ſuæ. quãobrem indignum
ur̃ ſibi ſubueniendum per eccleſiam, arg.c.eſto ſubiectus
95.diſt.& in c.j. & quod ibi no.de ſepul.& optimè facit.
c.bonæ rei.12.q.2.& c.apoſtolicæ,de dona.ubi permitti
donatio ꝓ magnificandis ſepulturis, cum fiunt in eccl'ia
diœceſis; ſecus ſi extra diœceſim,ut ibi no.per doc.& hoc
puto uerũ,ſi habent bona patrimonialia: aliàs ubi expẽſa
non ſit multum exceſsiua,puto eccleſiam teneri: quia cũ
licitum ſit cuiq; etiam ꝑlato eligere alibi ſepulturã,ut in
c.j.de ſepul. nõ debet eccleſia hanc humanitatẽ denegare
prælato quõdam ſuo, arg.in c aurum.12.q.2. & qđ s̃ dixi
de uiro reſpectu coniugis. ¶Nunc reſtat rñdere ad ꝓria.
Et primò ad primum dico, ꝙ ſiue cõparetur filio,ſiue pa
tri,ſiue coniugi, nihilominus ex bonis eccleſiæ ſm diſtin.
prædictam ſepeliẽdus eſt per iura,& rationes ſuperius in-
ductas. Non obſtat, quod dicitur in filio naturali: quia
rõnes,quæ ſunt in prę lato,non militant in filio,cùm pater
non teneatur ſibi adminiſtrare alimẽta,ſi habet vnde ui-
uat,ut no.in l.j.ff.de lib.agn.qđ eſt ſecus in prælato,ut s̃.
dixi,cum ipſe rõne oneris,& uigore ſeruitij, & quia trã-
latus eſt in ſortem dñi, licet uiuat de bonis eccleſiæ, cum
nõ debeat ligari os bouis triturãti, de præb.c.extirpãdæ,
& no.per Inn.& alios in c.eps̃, de preb.lib.6. dixi pleniſſi-
mè in quadam alia mea diſputatione,quæ incipit: Titius
clericus &c. Idem dico eadem ratione, ſi cõparatur ꝑla-
tus patri.filius.n.non tenet̃ alere p̃rem de bonis,q̃ habere
poteſt,

poteſt,ſi pater habet,unde uiuat. ¶Idem dico, ſi compara
tur coniugi. Nam coniunx non tenetur alere coniugem,
ſi cõiunx habet,vñ uiuat,ſiue ſit maritus,ſiue uxor. ¶De
uxore reſpectu mariti ꝓbat̃ in c.ꝑ ueſtras de dote poſt di
uor.reſti.& in l.j.C.de pac.do.& l.maritus,C. de procu.
¶De marito reſpectu uxoris probatur in c.ſalubriter,de
9 uſur.& in d.c.ꝑ ueſtras.uir †.n.tenetur uxorem alere ſm
quãtitatẽ dotis,ut in dictis iuribus,& in l.ſi cum dotẽ.§.
finaũt,ff.ſol.ma.Et rõ eſt,quia cõis,& reciproca ſeruitus
& poſſeſſio eſt.quiſquiſq;.n.eorũ poſſidet,& poſſidet̃, nec
aliquis eorũ dr̃ hẽre ptãtẽ ſui corporis,ut in c.nõ debet,
de conſang.& affi.& not.in c.ex tranſmiſſa,de reſt.ſpo.ſed
aliud eſt in prælato.ipſe.n.eſt in perpetuo ſeruitio eccle
ſiæ,nec eccleſia eſt ꝑpetuo ſua;iõ rõne ſeruitij percipit de
bonis eccleſiæ,adeò,qđ eccleſiæ ſtipendia uocantur, ſeu
dñr eius ſubiecta ſeruitijs, ut notabiliter dicit tex. j.q.ij.
c.fi.& facit, qđ ibi no.per doc.c.qua ratione ur̃ inhuma-
niſſimũ,ut ipſi mortuo denegetur offm̃ ſepulturæ, cũ ſer-
uus ratione priſtinæ ſeruitutis ſepeliatur expenſis dñi,ut
10 in l.filiusfami.§.qui ſeruum,de relig.& ſump.fu. ¶†Item
uxor de bonis uiri nihil diſponere põt,ẽt durante coniu-
gio adeò, ut de bonis ipſius eleemoſynam facere nõ põt,
ẽt ſi illa ſint bona dotalia,ut legi.& not.per glo.in c.qđ
deo.33.q.5.Nec maritus in uita uxoris de bonis ſuis ul-
tra dotem aliquid diſponere põt, ut.l.hac.& l. ulti.C. de
pac.conuen.tam ſuper dote,& in l.maritus, de procur.C.
quod ſecus eſt in prælato,cum ipſe ratione cõiunctionis,
& adminiſtrationis poſſit donare de bonis eccleſię illis,q
ſeruierunt,& alijs,moderate tñ,ut in c. relatum, el.ij.&
c.ad hæc,de teſta.& c.cæterũ,de dona. facit quod no. gl.
v.q.iij.c.fi.& poteſt haberi reſpectus ad eos,qui ſeruierũt
prælato,ẽt poſt mortem ipſius prælati, licet de eis non
poſſit condere teſtm̃,ut in d.c.relatum, & in c.hæc huius
12.q.2.fortius ergo debet corpus ipſius prę lati per eccle
ſiam,cui præfuit ſepulturæ cõmendari. ¶Venio nunc ad
ſm contrarium,cui reſpondeo, ꝙ licet eccleſia abſoluta
ſit à prælato ꝑ eius obitum, attamen rõne præſtiti ſerui-
tij,& coniunctionis,quæ fuit inter eos,non debet ſibi de-
negari hæc humanitas ſepulturæ,& exequiarũ. hoc aper
tiſſimè probatur in c.ubi periculũ,de elec.lib.vi.inducen
do,ut ſuprà in ſolutione quæſtionis induxi. Item facit c.
bonæ rei.12.q.2.& c.apoſtolicæ,de dona.ubi ex cauſa ſe-
pulturæ etiã permittitur donatio de rebus eccleſiæ, ut il
la cauſa referatur ad tempus,quo ſoluta eſt eccleſia à le
ge prælati;& paria ſunt aliqua fieri illo tpe, uel ad illud
tempus diſpoſitionem conferre.l. eum qui.ff. de iuriſdi.
om.iud.& c.de uxore, de ſepul. & per glo.in.§.his oĩbus.
8.q.1. ¶Idem.n.uidemus in ſeruo mortuo, ut.s̃. dixi, in
uxore nihil habente.Nec obſtat,ꝙ prælatus tractauit ec
cleſiã ut extraneã,iõ debet tractari ab eccleſia ut extra-
neus:quia dico prælatum hoc facere poſſe,iure ꝑmiten-
te enim ſibi de eccleſia uiuere,& patrimonium ſuis con-
ſanguineis,amicis relinquere j.q.ij.c.ſacerdos,ut.s̃.dixi,
& maximè in dicta diſputatione.ſicut.n. hæc cauſa nõ eſt
ſufficiens ad negandum ſibi alimenta in uita, nec ad de-
negãdum ſibi tam pijſſimum actum in morte, cũ cuilibet
de honeſtate hanc humanitatem eccleſia facere debet.
12.q.2.c.aurum. ¶Ad tertium contrarium:dico conſide
randa tria tpa pro concordia multorũ iurium,quæ iura
uidentur diſcordare.primum eſt tẽpus primitiuæ eccle-
ſiæ,quo Chriſtiani,nedum clerici,nil proprij poſſidebãt,
ſed erant illis omnia cõia;unde conuerſi uendebant præ
dia,& ponebant ante pedes apoſtolorum, & diuidebant̃
omnia,ꝓut cuiq; opus erat,ut legit̃ in actibus apoſtolo-
rũ,& c.uidentes.12.q.1.de hoc tpe non eſt q̃rendũ, utrũ
ſacerdotes,& clerici habẽtes ꝓpria,potuiſſent uiuere de
bonis eccl'iæ,cũ nil ꝓprij poſſiderent. ¶Secundũ tp̃s,pau
lopoſt uidentes ap'li,ꝙ utilius eſſet,ꝙ prædia oblata cõ-
ſeruarent̃ in dominio eccl'iæ cathedralis,q̃ uenderent̃,ut
ex eorũ fructibus, & reditibus poſſet oĩbus indigentibus
uberius ſubueniri,ſtatuerunt ut talia bona ꝯſeruarent̃ ec
cleſiæ cathedrali,& eps̃ haberet poteſtatẽ diſponẽdi,ꝓut
cuiq; opus eſſet:tunc incœperunt Chriſtiani,& clerici ſe-
culares poſſidere,ut in c.certe.12.q.j.& illo tẽpore ema
narunt iura,quæ dicunt clericos habentes patrimonialia,
non debere participare cum illis bonis ſeruatis eccleſijs
cathedralibus,cum illa eſſent reſeruata ſolùm pro ſubſi-
dio indigẽtiũ quinimò adhuc uidebatur tũc error,ut cle-
rici poſſiderent proprium,ut in c.certe.12.q.j.unde ſatis
erat,ꝙ permitteretur eis poſſidere proprium, ut in c. illi
qui,ead.cauſ.& quæſtione. ¶Poſtmodum,procedente tẽ-
pore,cùm Chriſtiani non eſſent ita feruentes in fide,cæpe
rũt licitè,omni ſcandalo ceſsante, poſſidere propria tàm
laici,q̃ clerici,& eccleſiæ ceperunt conſtrui,& dotari non
ſolùm pro indigentibus,ſed etiam pro miniſtris, & ſeruiẽ
tibus ipſis eccleſijs;& ita fuit ſtatutũ, ut aliter eccleſia nõ
ꝑmitteretur conſtrui,de conſe.diſt.j.c.nemo eccl'iam,& c.
11 paſtoralis,de his,quæ fiunt à præl.& in c.fi.j.q.ij. ¶† Vn-
de etiam nobiles clerici poſſunt etiã uiuere licitè de bo-
nis eccleſiæ,& cum eis diſpenſari circa pluralitatem bene
ficiorum,& etiam cum literatis ꝑſonis,licet poſſent aliun
de uiuere,ut patet in c.de multa,in fi.de pręben.& hoc tẽ
pore ultimo conſideratur reſpectu participationis non in
digẽtia,ſed ſeruitium,cùm principaliter licitè clerici ha
bent bona,& uiuunt de reditibus eccleſiæ;ita ẽt & ſepeli-
ri debẽt, ne ius humanũ denegetur mortuo,qđ concedit̃
uiuenti,ar.c.ſacris,de ſepul.& per hoc reducuntur multa
iura ad concordiam,quæ diſcordare uidebantur, ut ple-
niſsimè dixi in dicta diſputatione,q̃ incipit: Titius cleri-
cus. ¶Ad quartum articulũ,ubi ponit̃ optima, & ſubtilis
cõſideratio,põt ſic reſponderi,ꝙ licet utilitas huius ĩpen-
ſæ cedat in utilitatẽ hæredis:tñ illud fit cõtẽplatione de
functi.ſicut.n.clericus licitè in uita uiuit de bonis eccl'ię,
& ſua ſuis cõſeruat,ut no. in d.c.eps̃,ita & fortius fieri dẽt
in morte reſpectu huius pijſsimæ humanitatis. nã & ſuis
indigẽtibus clericus licitè cõicat bona eccl'iæ,ut in c.j. &
qđ ibi no.de cohabi.cleri.& no.in ca.oĩno.31.di.facit di-
ctũ.c.relatũ,el ii.de teſt. ¶Nõ ita reperit̃ in alio defuncto,
cùm nõ poſſit aliis bona ſua relinquere,& alterius impen
ſa ſepeliri:q̃a qui ſentit cõmodum, & onus ſentire debet,
in regula,q ſentit,de reg.iur.in 6.ſed in prælato ſecus:q̃a
ut.s̃.dixi,licitè ſua conſeruat aliis, & rõne ſui ſeruitii ui-
uit de bonis eccl'iæ. ¶Ad ultimũ articulũ fuit ſatis s̃ rñſũ
in ſolutione qõnis. ¶Nã potius facit pro hac parte indu-
cendo,ꝓut ut ſupra induxi. ¶Venio ad ſm dubium.& pri
mò arguit̃ ad partem negatiuam,quod tales expẽſę de bo
nis ꝑlaturæ nõ ſint deducẽdæ,& per conſequens nec hære
di ꝑlati cõpetit facultas eas repetẽdi,& primò ſic.expen-
ſas,quas q's fecit principaliter ad ſui utilitatẽ,licet in cõ-
ſequẽtiã cõuertant̃,ſeu ueniãt in utilitatẽ eccl'iæ,ſeu alte
rius,illas repetere nõ ualet,ut legi. & not.in c. cùm ꝓ cã,
de ꝓcur.q̃a non geſsit alienũ,ſed ꝓpriũ negotiũ; quo ca
ſu nõ habẽt locũ actio nego.geſt.ut patet ꝑ totũ titulũ,de
neg.geſt.C.& ff.hinc.& alibi dr̃, ꝙ q ſui cõmodi cã abeſt,
nõ põt ſe defendere ꝑtextu reipublicæ,ff.ex q.cau.maio.
l.ii.ſed iſte clericus ad curiã profectus, beneficium, ſeu ꝑ-
laturã ad cõmodum ꝓprium principaliter, & non eccle-
ſię obtinuit;ergo non ualet expenſas repetere;quod patet
ex ꝑdictis:& breuiter probat̃, ꝙ non procurat negotia ec-
cleſiæ, q uenit ꝯ eccleſiæ iura, ut ꝑ ſe patet. ſed iſtè uenit

obtinere bñficium in curia contra iura eccleſiæ; ergo &c.
conſequētia patet: qa priuauit eccleſiam electione ꝓ illa
uice, cum in dubio ꝓſupponatur, ꝙ eccleſiæ electio oĩno
ceſſauerit ꝯ c.j.de elec.& c.ↄgregato.16.q.7.¶†Scđò pro-
12 batur ſic, ex delicto qs non debet ↄſequi pmium, ut in c.
& ſi neceſſe,de dote poſt diuor.re.nec ex improbitate ſua
debet actionem ↄſequi quis.§.itaq; fullo,de fur.¶Iſte cle
ricus deliquit porrigendo pces pro platura, quãtũcunq;
fuerit idoneus,cũ debuiſſet expectare, ꝙ uocaret;non aũt
ambitioſè ſe ĩgerere.c.8.q.1.c.ĩ ſcripturis.1.q.1.c.ordina
tiones, & optimus tex.1.q.1.c.nullus itaque no.glo.in c.
tuam,de ęta.& qual.& ĩ d.c.ordinationes; ergo nõ debet
habere actionẽ ad expenſas ambitioſè factas repetendas.
¶Tertiò adducit c.ut pteritæ,de elec.iuncto c.cupiẽtes, ĩ
ſi.eo.ti.lib.6.ubi ſolum cauet de repetitione fienda ꝑ ele-
ctum,uel poſtulatũ: qa iſti ſunt uocati ab ecclia, & ſic uñr
gerere negotium ecclię:ſecus ergo in ꝓuiſo,& ipetrante,
qui ꝯ iura eccleſiæ cõmiſit,& negotium ꝓprium promo-
uit,arg.de præſump.c.nõne, & in l.cum prætor,ff.de iud.
25.diſt.c.qualis. ad idem l.q̃ utiliter,ff.de nego.geſt. ubi
qs ſoluit de ſuo expenſas factas ꝓ honore conſequendo.
¶Quartò probat ſic,aut iſte fecit iſtas expenſas ex pieta-
te:quia cõpatiebatur eccleſiæ uacanti; & non debet poſſe
repetere,ut in c.ſacrorũ.12.q.2.& in l.alimẽta,C.de neg.
geſt. Aut ad excellentiam ſui,ut promoueret;& idem:qã,
ut ſ̃ dixi, potius geſsit negotium ꝓprium, q̃ ecclię. ¶Ad
partem affirmatiuam arguitur ſic. prouiſio, ſeu collatio
habet uim electionis,& confirmationis,ut patet in c.ſi ti-
bi abſenti,de pben in vj.no. Inn.in c.cũ olim, de cau.poſ.
& ꝓprie.& in c.trãſmiſſam,de elec, & ſic longè plus ſe ha
bet prouiſio, q̃ electio:quia ꝑ electionem non confertur
ius adminiſtrandi,ſaltẽ in actu,iuxta no.in c.quãto.63.di
ſtin. quinimò, ſi adminiſtrat, cadit à iure ſibi ꝑ electionẽ
quæſito,de elect. c.auaritiæ,lib.6.ſed ꝑ prouiſionem ſibi
competit,ſeu trãsfertur plenũ ius; vnde poteſt dicere be-
neficium eſſe ſuum, ut in d.c.ſi tibi abſenti,de præb.lib.6.
& in c.ne pro defectu, de elec. ſed electus,ſeu poſtulatus,
cui nullum, uel modicum ius acquiritur, ſeu acquiſitum
eſt,repetit expenſas; fortius debet poſſe repetere iſte ꝓ-
uiſus, qui fretus iure in eum per Romanum Pont.trãſla-
to,illas expenſas fecit.¶Secundò probatur,quiſq; gerens
negotiũ utiliter alterius, expenſas repetit.l.ſed an ultrò,
cum multis ſimi.ff.de neg.geſt. & c.cum pro cauſa, de ꝓ-
cur. ſed iſte geſsit negotium eccleſiæ uacãtis acceptãdo
onus dignitatis ſibi collatæ. nam principaliter epiſcopa-
tus eſt onus, licet accidentaliter ſit honor,inquãtum ad-
miniſtrat,ut legitur & notatur in c.qui epiſcopatũ.8.q.1.
ergo poteſt repetere. ea.n.rõne, qua repetit electus, de-
bet poſſe repetere & prouiſus, cùm uterque adipiſcatur
honorem,& onus:& ubi eſt eadẽ ratio,uel maior, eadem
debet eſſe iuris diſpoſitio,ut in iuribus vulgarib.¶Tertiò
adducitur magis ſpecificè.c.quicũque.12.q.4.ubi dicitur
ꝙ ſi prælatus de rebus propriis aliquid expenderit in ec-
cleſiæ utilitatem, totum illud eſt reformandum de bonis
eccleſiæ : ſed iſte prouiſus ſoluit de ſuo pro honore in-
cũbente eccleſiæ,puta pro bullis Apoſtolicis,uel pro taxa
cõmuni,uel pro aliis ſimilibus expenſis; ergo debet poſſe
repetere, ipſe,uel eius hæres.¶Quòd aũt hoc onus incũ-
bat eccleſiæ, patet ex his,quæ legũtur & notantur in c.ut
præteritæ,de elect.& in c.cupientes,eo.tit.lib.6.¶Quar-
tò probatur hac ratione, inſtar ſacrilegij eſt dubitare, an
is ſit dignus, quem princeps elegerit.12.q.4. c.qui autẽ.
ex quo ergo Papa approbauit iſtum ut idoneũ, debemus
præſumere eum eſſe legitimum, & nõ ambitioſè promo-
tum; maximè hoc procedit in dignitatibus,in quibus ꝓ-
uideturcitra ſupplicationẽ, ut abbatiis & ſuperioribus.
Cùm ergo legitimè expenſas fecit in fauorem eccleſiæ,
non apparet rõ, quare eas repetere non poſsit. ¶Nec ob-
13 ſtat ꝙ proceſsit electio, † quia maiorem poteſtatem ha-
bet Papa circa ꝓuiſionem beneficiorum,q̃ capitulum cir
ca electionem, de præben.c.ij. & c.dilecto, lib.6. imò ab
Eccleſia Rom. habuit capitulum poteſtatem eligendi, ut
no.in c.quãquam, de elect.lib.6. ¶Ad ſolu.huius dubij,
Chriſti, eiuſq; matris præſidio deuotè ſemꝑ implorato,
condeſcẽdens tres caſus attendendos puto. ¶Primus cũ
iuit ad curiam principalr ad hanc dignitatem impetran-
dam, & ad ipſius poſtulationem Papa ſibi de epiſcopatu
prouidit. ¶Secundus,cùm iuit alia de cauſa: ſed precibus
ſuis intercedentibus obtinuit dignitatem. ¶Tertius,cùm
Papa ſibi proprio motu prouidit. ¶Primò caſu eſt exami
nandum,nunquid ſit licitum petere dignitatem. Et circa
hoc concluderem,ꝙ ſi inducitur ad petendum, ut præſit,
hoc non eſt licitum : quia ſuperba electio ur cauſa impe-
trationis; & hoc caſu intelligo gl.in c.tuã,de æta.& qual.
& in c.ordinationes.1.q.1. pro hoc eſt tex.1.q.1.c.nullus
itaque. hinc dicitur,neminem ſibi debere honorem aſſu-
mere : ſed debet uocari à Deo tanq̃ Aaron.8.q.1. in ſcri-
pturis,& in c.qualr,de elec.hoc etiam caſu intelligo no.
ꝑ Arch.in d.c.ordines. Si uerò inducit ad petendũ princi-
palr ad bonum publicũ,non ut pſit,ſed ut proſit,ut qa ui-
det ecclam uiduatam deſtitui,neq; eſt ſpes de ꝓxima ꝓ-
uiſione,itaq; ductus charitate,mouetur ad eundũ,& im-
petrandum; & tũc ſatis puto impetrationem licitã,& me-
ritoriam; hoc ur optimè probari in c.in ſcripturis, pall.
ubi cõmendatur Eſaias,q,inſtãte neceſsitate,ultrò ſe ob-
tulit,dicens : ego mitto me, & ex facto Eſaiæ appetentis,
& Hieremiæ fugientis arguit ibi Greg.ꝙ ſicut toto deſi-
derio debemus occupationes fugere;ita ſi deſit qui prę-
dicet,occupationis onus libenti neceſſe eſt animo ſubire;
& hoc caſu procedit d.Arch.ibi:quia ur ꝯrium eis,q̃ ipſæ
no.in c.ordinationes.pro hoc facit illud euangelicũ:ma-
iorem charitatem nemo habet q̃ ut animam ſuam ponat
quis pro amicis ſuis. ¶His breuiter præmiſsis concludo,
ꝙ aut iſte fuit ad impetrãdum motus bono zelo; & repe-
tere poterit:quia negotium eccleſiæ geſsit; & ſic habet lo
cum rõ eorum,q̃ no.in c.cum pro cã,de procur. & in d.c.
præteritæ,& in c.cupientes,de elec.lib.6.& ſuccedunt oĩa
allegata ſ̃. pro hac parte affirmatiua. Si aũt impetrauit,
ut præeſſet,ut in primò caſu,& hoc conſtat;& tunc nõ pu-
to eum repetere poſſe,qa ipſe potius geſsit negotium ꝓ-
prium,q̃ eccleſiæ. facit 23.q.1.c.odi & proieci,& alleg.ſ̃.
pro parte negatiua. Si aũt dubitatur quo animo iuit, tũc
recurrendum eſt ad coniecturas. Si aũt incontinenti iuit
poſt uacationẽ, nec expectauit, ut perſonæ idoneæ prius
quærerentur,ſatis ur iuiſſe ad gerendum cõmodum pro-
prium. non.n.debuit pſumere ſe idoneum,& ſe pręuenire
prouiſioni eccleſiæ,cum bonarum mẽtiũ ſit timere culpã,
etiam ubi culpa non eſt.5.diſt.c.ad eius uerò. facit in ſi-
mili,quod legit & no.in c.ij.de renũ.ur tñ,ꝙ in foro iudi-
ciali ſit audiendus repetens expenſas factas poſt ꝓuiſionẽ
Papæ : quia ex quo Papa acceptauit eum ut idoneum,nõ
debemus de ſua idoneitate diſputare.17.q.4. c.qui autẽ.
fecit ergo,prouiſione facta, expenſas incũbentes eccleſię,
& ſic debet eas poſſe repetere.12.q.4.c.quicunque. ſed in
foro conſcientiæ nõ puto eum tutum, ſi principaliter ob
ſui cauſam fecit. ¶Ex his infero ad deciſionem ſecundi,&
tertij caſus. Si enim non iuit principaliter ꝓpter factum
eccleſiæ,illas expenſas non repetit,ut d.c.cùm pro cauſa,
ſed de expenſis factis poſt prouiſionem factam ad ipſius
poſtulationem dicendũ, ut ſupra dixi in hoc caſu primò.

¶In tertiò caſu in dubio dicẽdũ eſt, eũ poſſe repetere oẽs
expenſas,quas fecit pro negotio eccleſiæ. Iſte.n.fuit inui
tatus per ſuperiorẽ, & ſic pinguius ius habet in repetẽdó
electus, q̃ poſtulatus,ut ſ̃.dixi. unde non obſtant allega-
ta pro ꝯria parte.nam ad primũ arg.& ſm ſatis patet rñ-
ſio per prædicta. ¶Ad tertiũ arg.de.c.cupientes, & d.c.ut
præteritæ,reſpondetur dupliciter. Primò ꝙ olim proui-
debatur eccleſiis collegiatis ꝑ electionẽ,& poſtulationẽ;
iõ de expenſis tunc factis, uel fiendis dubitat meritò niſi
de his facta fuiſſet mentio ſpecialis,arg.nã ad ea,ff.de le
gi.ſed eadẽ, & fortior eſt ratio in expenſis factis ꝑ ꝓui-
ſum à ſuperiore, ut ſ̃.probatum eſt. ¶Scđa ſolu.eſt ꝙ de
expenſis factis in electione,& poſtulatione dubitabat: qa
authoritate ſuperioris non intercedente fiebãt.In ꝓuiſo
aũt nõ erat dubiũ per c.quicũque.12.q.4.&c.Item proui
ſio continet in ſe effectũ electionis, & cõfirmationis ut ſ̃.
dixi. Ex quo ergo cauetur hic in electo, fortius uidetur
cautum in prouiſo. ¶Vlt.arg.non obſtat.quandoque.n.
quis intuitu pietatis inducitur ad faciendũ actum expen
ſis ſuis; & non habet locũ repetitio,& militat ꝯriũ: qñq;
inducitur ad faciendum actum, ſed non expenſis ſuis; &
habet locum repetitio. Similiter uidemus in funerante
aliũ,in quo ſimilis diſtinctio ꝑ legẽ fit.ff.de reli.& ſump.
fu.l.ſi quis hæc actio; ad idẽ.c.ut pteritæ,de ele.& c.qui-
cũque.12.q.4.& ita dicendũ in caſu noſtro.¶Ad tertium
dubiũ, an ſolus patronus poſſit hoſpitali rectorẽ præfice
re, arguitur primò ꝙ ſic. unicuique.n.licet in domo ſua
erigere hoſpitale ad pauperes recipiendos,& de eius or-
dinatione diſponere,ut in re propria,ſicut & oratorium
ad orandum conſtruere,ut in c.unique,de conſe.diſt.j.no
Inn.in c.inter electos, de dona.& ibi de hoc caſus, ubi
colligitur,ꝙ non ſolũ rectorẽ præponere põt, imò & ip-
ſum alteri ſubiicere, & donare, cũ hoſpitale non habeat
eccleſiã,nec ſit res ſacra;ergo rectorẽ eidẽ præficere põt.
¶Scđo de hoc uidetur caſus in auth.de eccl.tit.§.ſi quis
aũt ædificationẽ. ubi dr rectorẽ præficiẽdo,ut patronus
decreuit: ſed eps habet uidere, an ordinatio ſeu admini-
ſtratio rectè procedat;& ſi inuenerit malã adminiſtratio-
nẽ,poterit rectorẽ remouere,& aliũ inſtituere; & ſic ui-
detur,ꝙ ſolus patronus rectorẽ præficiat, licet pro ma-
la adminiſtratione poſſit eps illũ remouere.¶Tertiò ad-
duci põt cle.quia cõtingit,de relig.dom.ubi tex.dat epo
ſolũ poteſtatẽ coercendi rectorẽ iã poſitũ ad bene admi-
niſtrandũ,non conſtituendi ad miniſtrandũ,ſeu cõfirman
di.ſi.n.eps haberet confirmare repræſentandũ per patro-
nũ,tex.ibi dixiſſet, & eps non patiat aliquẽ pfici, ſeu non
cõfirmet præſentatũ,niſi ſeruatis,quæ ibi dicunt.¶Quar
tò facit,quia ſm qualitatẽ beneficij patronus obtinet pin
gue,uel tenue ius.uidemus.n.ꝙ in conuẽtuali eccleſia ha
bet dũtaxat præſtare cõſẽſum electioni factæ,nec ꝑ eius
ꝯdictionem,ceſſante cauſa,electio canonicè facta retra-
ctaret,ut in c.nobis,& ꝙ ibi no.de iure pa.& ſic habet ibi
tenue ius.In eccleſia uerò non collegiata habet ius pin-
gue: quia à principio habet præſentare, nec eps põt, pa-
trono ſpreto,aliũ inſtituere.16.q 7.c.decernimus,& cap.
nobis. In hoſpitali ergo debet habere ius magis pingue,
cũ ibi non fiat inſtitutio,ſeu collatio,ſicut in eccleſia iux
ta ea, quæ leg.& no.per doc.in d.cle.quia contingit. ſed
ſufficit ſola rectoris deputatio,ſeu rectores cõmiſſio ſunt
enim iſti rectores hoſpitalium, ſicut tutores pupillorũ,
& minorũ,ut in d.cle.quia contingit,in d.aut.de eccl.ti.
§.ult.ſolus ergo patronus, debet habere hanc deputatio
nẽ poſſe facere,cũ in hac commiſſione non transferatur
ius ſpirituale: ſicut in inſtitutione ſeu collatione eccle-
ſiæ.¶Ad partẽ negatiuã huius dubij arguit ſic. ex quo lo
cus ad hoſpitalis uſum,& pauperũ prouiſionẽ authorita
te põtificis deſtinat,efficitur religioſus,adeò,ꝙ amplius
mũdanis uſibus deputari nõ põt, ut ꝓbat in c.ad hæc, de
relig.do.no.in c.inter dilectus,de dona.ergo non eſt am-
plius in mera facultate, & dñio patroni, antecedẽs.ſ̃.ꝓ-
batũ eſt,& conſequentia clarè patet.l.in tantũ,ff.de re.di
ui.& inſtit.eo.tit.§.nullus facit.5.q.1.c.nouerint; cũ hoc
hoſpitale ſit locus religioſus, non uidetur amplius pa-
trono licitum de eo diſponere ſine conſenſu epi. ¶Secun
dò probatur per c.de xenodochiis, de reli.domi.ubi di-
citur, ꝙ xenodochia & ſimilia loca ad utilitates, quibus
deputata ſunt, per prouiſionẽ eporũ,in quorum diœceſi
bus conſiſtunt,ordinari debent. ex quo tex.clariſſimè col
ligitur, ꝙ epi conſenſus requiritur in deputatione recto-
rũ; ad idẽ.c.requiſiſti,de teſta.& d.c.inter dilectos,in fin.
in quibus patet hæc loca in epiſcoporum poteſtate con-
ſiſtere,& c.cũ ad ſedem,de reſt.ſpol.ergo ſolus patronus
non poteſt,epiſcopo præterito, ibidem rectorem depu-
tare,& optimè facit c.de iure,præleg.coniũcto.c.ad hæc
14 de relig.do.¶Tertio fortius arguit ſic.†prtronus ex fun
datione conſequitur tria dũtaxat, honorem in præſentã-
do rectorem epiſcopo,onus in defendẽdo eccleſiã, ne qs
dilapidet ipſam, utilitatem, quia ſi uergit ad inopiam,
pinguius cęteris ſibi ſubuenitur in loco cõſtituto, ut no.
gl.16.q.7.c.piæ mentis.c.nobis, de iure pa.& hoc ſequit
ex gratia,ut patet in c.de iure,eod.tit.& ibi per doc. qa
ex quo locus efficitur ſacer, uel religioſus, nullam am-
plius de mero iure in eo poteſtatem habet,ut d.l.in tan
tum,& d.c.nouerint : ſed debet eſſe in plena poteſtate ec
cleſiæ, ſicut alia bona Deo oblata.12.qõ.2.c.nulli, & c.
quicũque. patronus ergo hoſpitalis debet eſſe conten-
tus gratia omnibus patronis facta,nec amplius uſurpare
ex quo.n.reſiſtit ſibi ius commune,ut patet per prædicta,
oſtendat ipſe poteſtatem ſuam in hoc,arg.in d.c.de iure.
c.illud,& c.cũ loci, eod.tit.¶Quartò adduco.c.inter mo
naſterinm.16.q.7.ubi dicitur, ꝙ in eccleſia, uel oratorio
patronus ſine conſenſu epiſcopi clericum deputare non
põt,ne malus per eũ deputatus exiſtat.not.rationẽ illius
tex.ne malus exiſtat &c.& no.uerbum,oratoriũ, nam il-
la ratio eſt cõmunis etiam ad hoſpitalia: quia habet eps
uidere, ut hoſpitalia deputentur ad uſum deputatum,
ut ſ̃.dixi. debet ergo ſibi fieri præſentatio per patronũ,
& ipſe ep. habebit confirmare.¶Condeſcendo nunc,Dei
auxilio inuocato,ad ſolu.huius tertij dubij diſtinguendo
inter hoſpitale religioſum,& profanum,ut reſpectu,quo
ad profanum quia autoritate epi non fuit ædificatũ, poſ
ſit patronus libere ibi rectorem præficere,& de eo diſpo
nere ad libitum, ſicut de aliis rebus ſuis : quia per hanc
deputationẽ non deſinit eſſe in plena facultate ſua,& põt
illud deſtruere,uel alteri ſubicere,ſicut ſibi placet,ut eſt
caſus ſecundum unam lec.quam approbat Inn.& oẽs ſcri
bentes in c.inter dilectos, de dona.& hoc caſu intelligo
tex.iuris ciuilis in d.auth.de eccl.ti.§.ſi quis ædificatio-
nẽ,cũ ſeq.ad hoc faciũt no.ꝑ doc.in cle.2.de præbẽ.& in
cle.qa cõtingit,de relig.domi. quæ in hoc caſu intelligũ
tur,dũ diſpoſitionẽ liberã relinquũt patrono; ad idẽ qđ
no.Philip.de cõſti.25.& cõſt.106.& procedũt ea,q̃.ſ̃.all.
ad partẽ affirmatiuã.¶Et aduertẽdũ,ꝙ hoc caſu in profa
no non põt propriè & ſtrictè dici patronus, ſed dñs : qa
patronus propriè appellat reſpectu loci religioſi: ſed la-
tè ſumpto uocabulo põt patronus appellari ꝑꝑ uſum
ſpiritualiũ,ad quẽ locus deputatus eſt, ut ſing.no.Inn.in
d.c.inter dilectos,& facit ibi tex.ſm unam lect. ¶Ex quo
no.ꝙ in diſpoſitione reſtrictiua appellatione patronorũ
nõ ueniunt iſti dñi hoſpitalium profanorum,arg.c.in no

ſtra, de iniu.& ff.de neg.geſt.l.iij.§.hoc aũt. Et circa talia
hoſpitalia profana faciunt hanc cõſiderationem. Aut.n.
dñi uiuunt; & tunc nõ habet eps quoquo modo de eis ſe
interponere; unde nec ipſe uiſitabit quia cũ ipſi dñi ha-
beant dñium loci, & plenam adminiſtrationẽ rerũ, & ea
ẽt deſtruere poſſunt, ſi uolunt, ut ſ.dixi, & no.Inn.ĩ c.in-
ter dilectos, præall. Si uerò non uiuũt, ſed ordinauerũt,
ꝙ poſt mortem conſeruent, ſeu deputent tales ad uſum
pauperũ; & tũc dico, ꝙ licet dñs, uel is, de quo ipſe diſpo-
ſu t in teſtõ, poſſit rectorè ibi præficere abſq; cõſenſu epi
ut in d.§.ſi quis ædificationẽ, tñ eps poterit hoc caſu ho-
ſpitale uiſitare, & uidere, ſi cũcta ꝓcedũt ſm ordinatio-
nẽ defuncti. & ſi reperit rectorẽ p patronũ pfectũ perpe-
rã adminiſtrare, eũ remouebit, & alium inſtituet: quia ad
eũ ſpectat, ut defunctorũ piæ uoluntates mandent execu
tioni, ẽt ſi teſtator interdixerit, ut eps ſe nõ impediat, ut
dicit ſing.tex.in d.§.ſi qs ædificationẽ, facit.c.tua, de te-
ſta.& c reqſiſti.co.tit. Eſt.n.in culpa patronus talẽ recto-
rẽ nunq̃ tollendo; iõ eps tanq̃ pater ſupplet tollẽdo, & a-
liũ inſtituendo; & ſic patronus pro ea uice priuabitur po
teſtate rectorẽ deputandi: ſecus puto in alia uacatione,
arg.c.cum in cunctis, & c.auditis, de elec.& ſic puto intel
ligendum, & diſtinguendum.d.§.ſi quis ædificationẽ: ſed
alia iura epalia non poterit eps a tali profano exigere,
ut no.Fed.con..25.& conſ.116. Si uerò hoſpitale eſt reli
gioſum, tunc dico patronũ habere præſentationem, ſed
confirmationem ſpectare ad epm; ita, ꝙ ſolus patronus
ſine conſenſu epi aliquis de pſentatione facere nõ poterit
p ta, quæ ſ.dixi arguendo ad partẽ negatiuã, & ſenſit In-
no.in d.c.inter dilectos, dũ dicit, talẽ locũ ſpectare ad di
ſpoſitionem epi, & ſatis probatur in d.c.ad hæc, & cap.de
xenodochiis, efficit aũt religioſus, ſi authoritate pontifi-
cis deſtinat ad pios uſus iuxta ea quæ no.in d.c.ad hæc.
tunc.n.offertur Deo, & olim dñs nullã habet ptãtẽ, niſi
inquantum gratioſè ſibi cõcedat ab eccleſia, uel ex pacto
appoſito in fundatione.d.c.3.& c.præterea, de iure patr.
facit.c.cũ dilectus, de conſue. Si aũt dubitat, an interue-
nerit authoritas pontificalis, uel nõ, debet recurri ad cõ-
iecturas. Si.n.habet ſigna religioſi loci, ut campanile cũ
cãpana, & altare, & ſimi.reputabit religioſum: alias ſecus
ex quo eſt in poſſeſſione, ſeu quaſi libertatis, ut no.Arc.
in c.nemo, de cõſe.diſt.1.& Fed.in d.cõſ.116.& doc.ĩ d.c.
parẽtibus, de priui.& in tali hoſpitali procedãt, all.ſ.ad
partẽ negatiuã; & per hanc diſtinctionẽ ſilent oĩa all.ſ.p
parte ꝯria, & reducuntur ad concordiã. & cle.quia con-
tingit, debet reduci ad hanc diſtinctionẽ. in ea.n.nihil di
citur de poteſtate ponendi rectorem. ¶ Ad quartũ dubiũ
15 arguitur primò, † ꝙ inuentario nõ cõfecto, nõ põt platus
canonicè adminiſtrare per c.manifeſta.12.q.2.cũ.c.ſeq.
ubi dicitur, ꝙ ea quæ pertinent ad eccleſiam, manifeſta
eſſe debẽt à bonis clericorũ, ne occaſione patrimonialiũ
occupentur bona eccleſiaſtica, uel è ꝯ, maximè pp inopi
natũ tranſitum prælati. unde gl.in d.c.manifeſta, dicunt,
ꝙ pp hoc debeat facere inuẽtarium; alleg.c.de Syracu-
ſanæ.28.diſt.ubi uidetur hoc prima fronte probari. Scđo
adduco.c.charitatẽ.12.q.2.ubi expreſsè mandat canoni-
cis. & æconomis eccleſiæ cathedralis, ut mortuo, uel re-
moto prælato debeant facere inuentarium de bonis ec-
cleſiæ. idẽ ergo dicendũ in prælato eadẽ ratione, & maxi
mè cũ in prælato habeamus iura.ſ.all. quæ ſi expreſſã nõ
faciunt mentionẽ de prælatis, ſatis tñ hoc innuũt; expreſ
ſè habemus in canonicis: quia uacante eccleſia ſuccedũt
in iuriſdictione prælati, ut in c.2.de maio.& obe lib.6.&
16 c.cũ olim, & c.his quæ, de maio.& obe. ¶ † Tertiò probat
ratione. prælati.n.æquiparantur, & cõparantur tutori-
bus, & curatoribus pupillorũ, & minorũ.3.q.2.c.ſi.ĩ aut.
de eccl.ti.§.pe.no.in c.auditis, de in integ.reſt.in gloſ.4.
ſed tutores tenẽtur conficere inuentariũ de bonis mino-
rũ, alias legitimè non adminiſtrant, cũ apertè prohibeant
res minorũ prius attingere.l.ſi.ff.de arbi.tute.& l.tutor,
qui repertorium, de admini tut. quinimò prius admini-
ſtrãtes tanq̃ ſuſpecti remouẽtur, & efficiuntur infames,
ut l.iij.ff.de ſuſpe.tut.& no.in l.tutor, qui repertorium.
¶ Quartò inducitur cle.qa cõtingit, de relig.do.ubi ex-
preſsè diſponit in hoſpitaliũ rectoribus, ut ad inſtar tu-
torũ & curatorũ debeant facere inuentarium de bonis
hoſpitalium; adeo, ut ibi dicit Io.de Lig.ꝙ prius admini
ſtrare non poſſunt, ſicut dicitur in tutoribus, & curatori
bus, in iuribus.ſ.alleg. ſicut.n.tenentur illi, ita & prælati,
cũ bona eccleſiarũ dicantur pauperũ, & ad hoſpitalita-
tis uſum principalr̃ reſeruata.12.q.1.c.uidentes.16.q.2.
c.ſi. Itẽ põdero rõnẽ illius tex.ad inſtar tutorũ, & cura-
torũ, &c. ſed hæc ratio eſt in prælatis, ut ſ.dixi; ergo ipſi
tenent; & hoc vr̃ tenere Spe.in ti.de inſtr.edi.§.fi.uerſ.
prælatis. ¶ In ꝯriũ primò fortiter militat.c.tranſmiſſam,
& c.noſtri, & c.qualiter & qñ, & c.ult.de elec.& c.auari-
tiæ, eo.ti.lib.6.cum multis ſimi. In quibus iuribus expreſ
ſè dr̃, ꝙ poſt electionem, & confirmationem recipit pla-
tus ptãtẽ adminiſtrandi, & exercendi oĩa, quæ ſunt iu-
riſdictionis; ad idẽ opti.c.ſi ſuffraganeis, eod.ti. ergo ad
facultatatẽ adminiſtrandi non requiritur inuentarij cõ-
fectio. ¶ Scđo ad hanc partem adduco.c.de Syracuſanæ.
28.diſt. licet cõiter ſoleat adduci pro ꝯria parte. ibi.n.
Papa ſpeciali ratione motus, & ſuſpicione orta ꝯ promo
tũ in epatum ratione filiorum ſuorum, fecit ante omnia
confici inuentarium non de bonis eccleſiæ, ſed de bonis
patrimonialibus ipſius promoti, ut ſic liquido appareãt
bona propria ipſius, nec eorum obtẽtu occupent bona ec
cleſiæ, uel poſtmodum acquiſita dicant propria; ergo, ceſ
ſante hac ſuſpicione filiorum, talis cautela non eſt neceſ
ſariò adhibenda. ¶ Item cũ ibi etiam contra ſuſpectũ non
fiat inuentariũ de bonis eccleſiæ, ſed ſolummodo de bo-
nis promoti; fortius ergo, ceſſante ſuſpicione, nõ requi-
ritur neceſſariò inuentarium de bonis eccleſiæ. ¶ Tertiò
adducitur.c.charitatẽ.12.q.2.per locum à ſpeciali. Si.n.
ſpeciale adducitur in canonicis, & æconomis uacante ec
leſia, ergo ſecus in prælatis, arg.l.ſi prætor.ff.de iudi.&
c.qualis.25.diſt.& nimirum ſpecialitas hæc inter eos no.
Nam.c.ſede uacante, licet ſuccedat in iuriſdictione; non
tamen poteſt attingere, & diſpenſare bona per prælatũ
dimiſſa, uel obtenta uacationis tempore.12.q.2.c.huiuſ
modi, & c.qa ſæpe, de ele.lib.6.c.ſtatutũ, eo.ti. meritò cõ
ficit inuentariũ, ſicut tutor, & curator, qui ſunt puri admi
niſtratores, & non diſpenſatores; ſed aliud uidetur in pla
to, qui habet in bonis eccleſiæ plenam adminiſtrationẽ
fructuũ, & ex illis põt donatiões facere, & ẽt modica mo
bilia, & immobilia alienare.12.q.2.c.terrulas, & no.ea.
cã & q.in ſum.& de teſta.c ad hęc, & c.relatũ, de dona.cę
terũ. ¶ Quartò facit.c.ſi tibi abſenti, de pbẽ.lib.6.ubi pa
tet bñficiũ ut dixi ipſius prælati poſt collationẽ ſibi factã
& ſibi pſtitũ cõſenſum; nõ debet ergo obligari ad inuen-
tarij confectionem, cum beneficium dicat ſuum. iura.n.lo
quentia de inuentarj confectione, loquuntur de ſimplici
bus adminiſtratoribus, ut de tutoribus, & curatoribus,
de hoſpitalariis, & ſimilibus: ſecus autem dicendum in
prælatis; pro hoc glo.not.5.quæſt.3.c.fin. ¶ In ſolu.huius
quarti dubij arbitror tenendum, ꝙ inuentarij confectio
in prælato neceſſario non ſit, & principaliter moueor,
quia nullo iure hoc cauetur. imò potius ex multis iu-
ribus ſupra ad partem negatiuã allegatis innuit oppoſitũ
qñque

qñq; enim uidentur iura canonica, ut ad prius retuli, quę
de inuentario uidentur facere mentionem, q̃ oĩa alleg.ſ.
ad partem affirmatiuam, & ſunt.c.manifeſta, cle.quia con
tingit.c.de Syracuſanæ, & c.charitatem, in locis alle. quæ
ſi bene ponderentur, non ꝓbant id, ad quod adducuntur.
Nam c.manifeſta, & c.ſint manifeſtè, nõ arctãt platum ad
ꝯfectionem inuentarij: ſed ſolum diſponunt, ut manifeſta
eſſe debeant bona plati eius eccleſiæ, q̃ ꝓfectò manifeſta
fieri poſſunt aliter, q̃ p confectionem inuentarij de bonis
eccleſiæ, ut deſcribendo bona patrimonialia ipſius plati,
ſicut fieri fecit Papa in c.de Syracuſanæ. Item dando eo-
rum adminiſtrationẽ ſuis attinentibus, uel amicis, & ꝓmi
ſcuè nõ utendo cum rebus eccleſiæ. Item illa capitula po
nunt ꝯſilia non ſolum in fauorem ecclĩæ, ſed ẽt bonorum
ipſius plati, ne ſub obtentu rerum ecclĩaſticarũ inuadant
ipſius plati bona, nec impediunt aliter adminiſtrationem
plati. quinimò dico, ꝙ ſi illa capitula acutius ponderẽtur,
fortius uidentur ꝓbare contrarium. nam ſi ſemper præ-
latus teneretur ad ꝯfectionem inuentarij, fruſtra illa capi
tula dicerent, ut manifeſta eſſe debeant bona pręlati à bo
nis eccleſiæ, cùm ſatis efficerentur manifeſta p ꝯfectionẽ
inuẽtarij. ¶ Item illa iura ꝓuident, qñ prelatus habet bo-
na. ſi ergo illa non habet, ceſſaret illorum capĩorum ꝓ-
uiſio, non obſtante.c.de Syracuſanæ. ſed potius ꝓbat hãc
partem, inducendo, ut ſ.induxi & apertiſſimè ur̃ probari,
ut ceſſante ſuſpicione filiorum, uel habitu bonorum pa-
trimonialium, ceſſet omnis deſcriptio bonorum.c.chari-
tatem, facit pro hac parte inducendo p locum à ſpãli, ut
ſ.induxi, cle.quia cõtingit, poteſt etiam induci ꝓ hac par
te: quia ſi inducitur illud ſpeciale in hoſpitalariis: qa ſunt
puri adminiſtratores ad inſtar tutorum, & curatorum,
aliud uidetur dicendum in platis. non.n.dixit ibi tex. ad
inſtar platorum; ſed ad inſtar tutorum, & curatorum. ſi.n.
prælati tenerentur, feciſſet ibi tex. mentionem potius de
platis habentibus adminiſtrationẽ, q̃ de tutoribus, & cu-
ratoribus rerum ſecularium. ¶ Item illa cle.j.uer.pmiſſa,
iuncta gl. apertiſſimè ur̃ probare hanc opin. ibi.n.dicitur,
ꝙ inuentarij confectio, rõnis redditio, & iuramenti pſta-
tio nõ habent locum in hoſpitalariis religioſorum. Si.n.
omnes prælati tenerentur ad confectionem inuentarij nõ
excepiſſet ibi Papa religioſos, maximè in hoſpitalibus.
Nec obſtat ꝙ tutores, & curatores ad cõfectionem inuen
tarij tenent, quibus prælati comparant, ut ĩ c.ij.de dona.
& in aliis iurib.ſ.all. quia non per oĩa æquiparantur: qa
adeò multæ differentiæ ſunt inter eos, ut glo.ualde not.
5.q.3. dicat nullam cõparationem inter tutores, & præ-
latos: quia tutor eſt tẽporalis, prælatus perpetuus: tutor
non utitur bonis pupilli, ſicut prelatus bonis eccleſiæ: tu-
tela eſt onus, prælatura honor: platus habet liberam, &
generalem adminiſtrationẽ in bonis eccleſiæ, & dare põt
aliqua, ſi habet ſic ꝯſuetudo eccleſiæ de donando; ſed tu-
tor nõ. hinc prælatus dicit bñficium ſuum eſſe, ut in c.ſi ti
bi abſenti, nec ſine cã põt in uita priuari.56 diſtin.c.ſatis
peruerſum. tutor nõ habet ius ꝓprium in tutela: imò eſt
ſibi onus, & expirat officium ſuũ adueniẽte pubertate pu-
pilli.C.qñ tutor uel cura.eſſe deſi.l.ij.& iij. Nõ ergo mi-
rum, ſi aliud ſit in plato. nec confectio inuẽtarij, q̃ eſt one
roſa, & ꝓpter ſuſpicionem inducta, debet extendi ad pla
tos, cùm extenſio debet fieri de ſimilibus ad ſimilia. quæ
ſimilitudo hic ceſſat; ad hoc qđ in ſimili no.Io.An.in c.
tuæ, de ſponſ. ꝙ ſufficit dare inſtantiam.1.q.1.ſicut urge-
ri. Patet ergo ex prædictis nullo iure hoc caueri, ſed con
trarium potius inuenitur ex prædictis, & ex his quæ ſu-
pra allegaui ꝓ parte negatiua. hanc opin.confirmare ui-
detur authoritas Inn.in c.trãſmiſſa, de elect. & in c.in li-
teris, prope fin.de reſti.ſpol. & c.cum ſuper, de cau.poſſ.
& proprie. in quibus iuribus notabiliter vult prælatũ non
poſſe adminiſtrare, & agere nomine eccleſiæ, etiam ſi non
ſit in poſſeſſione dignitatis. ſatis eſt enim ſuã electionem
confirmatam, uel prouiſionem ſibi fuiſſe factam, ut admi-
niſtrare poſſit, ut per d.c trãſmiſſam, cùm ſuperius alleg.
Idem tenent do.de Rota deciſ.4. limitantes dictum Inn.
ꝙ licitum eſt cõfirmato, ſeu prouiſo, etiam poſſeſsionem
non adepto, adminiſtrare, & agere pro prælatura, ſi alius
non eſt in poſſeſsione. alias aũt non liceret: quia eſſet poſ-
ſeſſorem ſine iudicio ſpoliare; quod nõ licet.c.eum qui,
de præb.lib.6.q.3.c.placuit, & in l.ſi quis in tantam, C.vñ
ui. Patet ergo ex prædictis, ꝙ ſine confectione inuentarij
põt canonicè adminiſtrare, cum impoſsibile ſit, poſſeſsio-
ne non habita, inuentarium de bonis eccleſiæ conficere.
¶ Ad quintum arguitur primò ad negatiuam, ꝙ dictus cõ
ductor non ſit tutus quo ad ſucceſſorem prælati, reſpectu
utilitatis percipiendæ ex beneficio. comparatur n.uſufru
ctuario, uel melius uſuario: quia participat de bonis eccle
ſiæ, quatenus neceſsitas urget. vnde ait apoſtolus, uictum,
& ueſtimentũ habentes, cõtenti ſumus, ut in c.eps 11.q.3.
no.gl.in c.præſenti, de offi.ord.lib.6. & alibi dicit tex. ꝙ
ſi nulla eccleſię neceſsitate cõpulſus, pręſumpſerit aliqua
de bonis eccleſiæ uendere, tanq̃ furti, uel latrocinij reus
honore priuabit. Sed ꝯctus initus cum uſufructuario ex-
tinguitur incontinenti poſt mortem ipſius. itaq; dñs ad
quem res reuertit, non ſtare tenetur illi ꝯctui. potuit.n.
conductor cogitare hoc aduenire poſſe, ut no.probatur
in l.ſi quis domum ff.loc. ergo idem dicendum in ꝯctu ini
to cum prælato; ad idem facit.l.lex uectigalis ff.de pign.
ubi ur̃, ꝙ reſoluto iure actoris, reſoluitur ius ſucceſſoris.
per mortem enim pręlati reſoluitur uinculum cum eccle
ſia.6.q.1. per conſequentiam reſoluitur ius conductoris,
cum illud depẽdeat à iure prælati, ergo &c. ¶ Scđò ur̃ de
hoc caſus in c.ij.de præca. ubi ſucceſſor non tenetur ſtare
contractui pcarıarũ irrationabilr̃ per pdeceſſorem con-
ceſſarum, etiam ſi pœna fuit appoſita, obligando ſe, & ſuc-
ceſſores. & ferè conſimilis caſus ponitur in c.ij.de re.p-
mu. ſed iſte defunctus irrationabiliter percepit penſionẽ
pro pluribus futuris annis, non conuertendo eam in uti-
litatem eccleſiæ, ſed ꝓpriam: quia de ꝯuerſione non appa
ret; ergo ſucceſſor non tenet huic ꝯctui ſtare, ſaltem reſpe
ctu ſolõnis fiendę pro futuro tpe, ſicut in dubio ponitur.
& hæc pars ur̃ corroborari per gl.& doct.in c.querelam,
ne præla.ui.ſuas. ubi dicit gl.in uerbo, terminum, ꝙ ſi nõ
pro utilitate eccleſiæ ꝯxit, ſed ut ipſe tanquam prælatus
participet reditus pro locatione, ſucceſſor non tenet ſtare
per d c.ij.de præca. quia ultra tempus ſuum eccleſiam lo
care non potuit; & ſi ſoluit aliquid ultra, ſibi imputet: qa
hoc præuidere debebat.d.l.ſi quis domũ.ff.loca. ¶ Tertiò
uidetur caſus in l.ſi filio.§.ſi uir in quinquẽnium.ff.ſolu.
matr. ubi dr̃, ꝙ ſi uir conſtante matrimonio locauit fun-
dum dotalẽ in quinquẽniũ, ſoluto mr̃imonio, quãtũcũq;
maritus habuit legitimam adminiſtrationem, & dñium
utile tempore locationis: tñ uxor non tenetur ſtare con-
tractui reſpectu ſolutionis factæ pro futuro tẽpore: quia
non potuit maritus præiudicare uxori recipiendo pen-
ſionem pro tali tẽpore: ita in propoſito, cum prælatus cẽ-
ſeatur maritus eccleſiæ.7.q.1. ſic non potuit piudicare ec-
cleſiæ recipiendo penſionem ꝓ futuris annis poſt mortẽ
ipſius. ¶ Quartò ur̃ bonus tex. in c.alienationes.12.q.2.
ubi dicitur, ꝙ ſi clericus præbendam ſuam, uel beneficiũ
alienare præſumpſerit, nõ ualet; & non põt intelligi, niſi
de alienatione fructuũ ad tẽpus, ut intelligit ibi gl. nã nul
li dubiũ, ꝙ ipſum bñficium, cũ ſit ſpũale, alienari non põt,
cùm

cùm non recipit æſtimationem.j.q.j.per totum. ad idẽ.l.
emptorem.C.loca.ubi emptor rei locatæ, & ſic ſucceſſor
non tenetur ſtare locationi factæ per uenditorem. nec
obſtare uidetur auctoritas ſuperioris,quę hic interceſſit,
ꝙ cũ ad utilitatẽ eccleſiæ non interceſſit,non hẽt præſta
re roboris firmitatẽ,non.n.potuit præiudicare bñficio,&
ſucceſſori ſine cauſa,argu.opti.de cẽſi.c.ſignificauit, &.c.
prohibemus,eo.ti.Et alibi dicit tex.iuris ciuilis,ꝙ nulla
differẽtia, eſt an auctoritas ſuperioris interueniat; an ꝑ-
perã interponat̃.l.nulla.ff.de aucto.tut.facit.c.j.de re.ec
cle.non alie.lib.vj.& 12.q.2.c.ſine exceptione.Conſenſus
.n.ſuperioris debet eſſe legitimus,i.legibus, & moribus
informatus,de conſti.q̃ in eccleſiarum; facit cle.j.de re-
bus eccle.nõ alie.& quod not.Calde.in c.j.de in integ. re
ſti.¶In ɔ̃rium,ꝙ ſucceſſor tenetur ſtare,ẽt reſpectu ſolu
tionis factæ probatur ſic:p̃latus hẽt in rebus eccleſiæ ad
miniſtrationẽ liberã,ut in c.cũ nobis, de elec. ergo ɔ̃ctus
initus noĩe eccleſiæ debet in ſucceſſorem tranſire. añce-
dens ꝓbatũ eſt.s̃.cõſequẽtia probatur in c.dilecti, de fo.
cõpe.ubi ɔ̃ctus initus cũ prædeceſſore, & reſcriptũ dele-
gatoriũ ɔ̃ ipſum indultũ tranſeunt in ſucceſſorẽ, re inte-
gra.contractus.n.initus cũ eccleſia,quæ non morit̃, licitè
ſucceſſori cõmittitur. 12.q.2.c.liberti, & de reſcrip.c. ſi
gratioſè,lib.vi.& opti.facit,ꝙ no.Inn.in.c.ſignificauit,de
teſti. ad idẽ.c.j.de ſol.ubi ſucceſſor tenetur ſoluere debi-
ta,p̃deceſſoris,ſicut filius debita p̃ris;ſicut & cõtractus ini
ti cũ tutore tranſeunt in pupillũ,ſeu minorẽ,finita tute-
la,nec remanet obligatus tutor.l. poſt mortem.ff. qñ ex
fa.tuto.l.ſi tutelæ.ff.de admi.tut.¶Secundò de hoc uſ̃ ca
ſus in cle.j.de reb.eccle.non alie.in fi.ubi clariſſimè uſ̃ ꝓ
bare,ꝙ ẽt ſine cõſilio,uel ẽt ſine conſenſu capituli, & ſu-
perioris,põt prælatus ẽt religioſus,locare,& fructus uẽ-
dere ad tempus non modicũ,puta decẽnium, ut ibi no.in
glo.& ſic recipere pretiũ,cũ non ſit uenditio,ſine p̃tio, in
ſti.loca.§.pretiũ.ergo ſucceſſor talis eccleſiæ tenet̃ ſtare:
quia ſi diceremus oppoſitũ,eccleſiæ adhiberent fraudem
in ſuis actibus ɔ̃.c.per tuas,de dona. quia darent poteſta-
tẽ locandi,& fructus uendendi ad tẽpus nõ modicum, &
poſtmodũ diſſolueret̃ ɔ̃ctus,intercedente morte prælati.
pœnã.n.nõ meretur, q̃ auctoritate iuſtæ legis cõtrahit.l.
Gracchus.C. de adult.& c. qui peccat.23.q.4. imò iuſtè
poſſidet,qui auctoritate p̃toris poſſidet.ff.de acqui. poſ.
l.iuſtè poſſidet,& per illud c.querelã,ne p̃la. uices ſuas.
ubi licitè locat ad ſeptẽniũ,& tenet̃ ſtare ɔ̃ctui, licet glo.
intret difficultatẽ.q̃d ſi moriatur p̃latus non finito loca-
tionis t̃pe:nã non uſ̃,ꝙ hæc contentio ſit fienda, ex quo
contraxit noĩe eccleſiæ,q̃ non moritur, ut dixi in præce-
denti.¶Tertiò adduco bonũ tex.in c.ex præſentiũ,de pi-
gno.ubi patet,ꝙ ſi prælatus pignorauit res eccleſiæ illi-
citè,cõpellitur licitè poſt eius mortem ipſius hæres ad
releuandum pignus,& reſtituendũ eccleſiæ; ergo ſaltem
idem,& fortius dicendũ in caſu nr̃o,ut ſi penſionẽ pro fu
turo t̃pe conuertit in utilitatẽ ſuã,uel remanſit in patri
monio ſuo,nõ moleſtetur cõductor,qui licitè ɔ̃xit, & ſol
uit,& maximè intercedẽte auctoritate ſuperioris,ſed cõ-
pellitur hęres p̃lati eccleſiã reddere indẽnẽ ꝓ futuro tẽ
pore, ſicut facit maritus uxori, ſoluto mr̃imonio.l. ſi fi-
lius.§.ſi uir in quinquenniũ.ff.ſolu.mat. ¶Quartò arguit̃
ſic.ſucceſſor uniuerſalis tenet̃ ſtare ɔ̃ctui p̃deceſſorũ, ut
in l.uiã ueritatis.C.loca.&c. fi. de præca.ſed p̃latus eſt
ſucceſſor uniuerſalis,ut colligit̃ & no.ꝑ glo.in c.ad ſedẽ,
de reſti.ſpo.& ꝑ Inno.in c.eam te,de reſcrip.ergo tenet̃
ſtare dicto contractui prædeceſſorũ,ẽt ſi ſit ſucceſſor ſin-
gularis,ut no.doc.iuris ciuilis in l.ſi filius.§.ſi uir in quin
quenniũ.ff.ſol.ma.ſed p̃latus nõ eſt ſucceſſor uolũtarius,
q̃a ſuccedit ex uoluntate defuncti,ſed neceſſarius ex le-
gis diſpoſitione;ergo ſtabit cõtractui ſucceſſorũ &c. ¶In
ſolu.huius quinti dubii cõſidero,ampliando thema,duos
caſus.Aut.n.quærimus, nunq̃d ſucceſſor teneatur ſtare
ɔ̃ctui p̃deceſſoris, & ſic nõ ualet expellere cõductorẽ:aut
quærimus reſpectu ſolutionis factæ ꝓ futuro t̃pe, ſicut
ponitur in dubio iuris.Primò caſu, ſi p̃latus noĩe ꝓprio
ɔ̃xit,non intendens obligare eccleſiam,ſed ſeipſum recto
rem,& ſic ad uitam ſuã,tunc cõiter tenetur ſucceſſorem
non teneri ad obſeruantiam illius ɔ̃ctus. ſentiunt cõiter
doct.in c.fi.ne præla.uices ſuas,& glo. ibi ſequuntur dñi
de Rota deci.225.ubi plus dicunt, ꝙ hoc caſu ɔ̃xit noĩe
proprio,iõ per eius mortẽ extinguitur eius contractus.ꝙ
ẽt ſi uellet ſucceſſor,non põt conductore contradicente
ratificare ɔ̃ctum;quod ſatis placet.nã quantũ ad cõmodi
tatem,& ius prælati,idem in eo, quod in uſufructuario,
arg.eo.quæ no.glo.in c.pñti,de offi.ordi.lib.vj.iõ extin-
guitur contractus per eum initus, ſicut obſeruat̃ in uſu-
fructuario.l.ſi quis domũ.ff.loca optimè facit ad ꝓpoſi-
tum.c.ueniens,de tranſac.& c. cæterũ,eo.titu. de cenſi.c.
præterea,& c.ſignificauit.Si ɔ̃xit noĩe eccleſiæ, cõiter ſo-
let dici,ꝙ ſi in utilitatẽ contraxit,tenet̃ ſucceſſor: aliter
nõ,ut not.in d.c.fi.ne præl.uices ſuas.quæ diſtinctio cer-
te non uſ̃ ſimpliciter uera:quia ex quo cõtraxit noĩe ec-
cleſiæ,& hẽbat adminiſtrationẽ, & poteſtatẽ ɔ̃hendi, &
non peccauit in ſolennitatibus,debet tenere cõtractus, li
cet eccleſiæ læſæ cõpetat reſtitutio in integrũ. cle. de in
integ.reſt.c.i.eo.ti.j.& c.ij. lib.vi.Iõ diſtinguit̃ ſic, ꝙ aut
locauit ad tẽpus nõ modicũ,aut ad tẽpus modicũ.primo
caſu,cũ conſtituit ius in re, oportet ꝙ fiat in caſu licito,
& obſeruetur debita ſolẽnitas,q̃ ſolet interuenire in alie
nationibus.& altero deficiente, non ualet contractus, ut
d.cle.j.& quod ibi no.facit.c.nulli,de re.eccle. nõ alie.Si
uerò utrunq; interceſſit,quia in caſu licito, & de his caſi
bus ꝑ glo.12.q.2.Inſuper & ſolẽnitate ſeruata, de qua.
12.q.2.ſine exceptione,& in c.j.de re.eccle. non alie.lib.
vi.& in c.abbatibus,& c.placuit,ea cauſa,& q.& tũc in du
bio tranſit in ſucceſſorẽ,cũ talis alienatio p̃iudicaret ſuc
ceſſori,ut in iuribus p̃al.Sed eccleſiæ cõpetit in integrũ
reſtitutio,ut in c.j.& ibi no,maximè p Calde.de in iteg.
reſti.& c.ad nr̃am,de rebus eccle.non alie.¶Si uerò ad tẽ
pus modicum,indiſtinctè credo,ꝙ cõtrariũ tenetur,ẽt re
ſpectu ſucceſſorũ,cũ in hoc nõ req̃ritur auctoritas ſupe-
rioris,uel aliqua ſolẽnitas,uel caſus utilitatis,uel neceſ-
ſitatis,ut expreſſe patet in cle.j.præalleg.in fi.ſed ſi eccle
ſia enormiter lædatur, dabitur reſtitutio in integrũ,ut in
c.i.de in inte.reſti.non apparet aliqua ratio, quare cõtra
ctus nõ debeat tranſire in ſucceſſorem,ex quo à iure hẽt
hanc poteſtatẽ cõtrahendi, & cõtraxit noĩe eccleſiæ,quæ
non moritur.xii.q.ii.c.liberti.nec ob.c.ii.de preca.& c.ij.
de re.ꝑmuta.quia loquunt̃ in alienationibus,ſeu ɔ̃ctibus
ad integrũ tẽpus,ſeu ad magnũ tempus, cã legitima, uel
ſolẽnitate deficiẽte ipſo iure corruit ɔ̃ctus, ut.d.cle.j. &
s̃.dixi.Sed nos loq̃mur in locatione, quæ in iure eſt ꝑmiſ
ſa ad modicũ tẽpus ſine aliqua ſolẽnitate,ut.s̃. dixi. Nec
obſt.c.alienationes.12.q.2.quia loquitur,qñ ad tẽpus nõ
modicum fit uenditio,ut ibi no.alias ſecus,ut not.in d.c.
fi.ne præla.uices ſuas.hæc procedunt in clerico habente
adminiſtrationem.in non habente,ut in canonico, com-
muniter tenent docto.in c.fi.ne præla.uices ſuas,& domi
ni de Rota in præal.loco,ꝙ talis contractus non tranſit
in ſucceſſorem: quia ipſe per oĩa æquiparat̃ uſufructua-
rio.habet.n.ius perſonale,& non plenam adminiſtratio-
nem rei,ſed eſt penes eccleſiam, cuius ipſius præbendæ
ſunt bona, ut probatur in c.ex literis,de proba.iõ habet
in

In eo locum l.ſi quis domum.ff.de loca. ubi ex cauſa ra-
tionabili interuenit authoritas ep̃i,ut no.Innoc.in c.fi. &
cõiter ibi doc.& dñi de Rota in locis præallegatis. Sed
hoc quo ad primum membrum,ꝙ non fuit actũ in thema
te,ſeu in dubio.ſed ut ſtudens haberet perfectam mate-
riam,ideò inſerui. Et ſi generaliter uis dicere, in quoli-
bet ſucceſſore,an teneat̃ ſtare ɔ̃ctui p̃deceſſorũ, uide ple-
nè per Bar.& alios do.in l.ſi filio.§.ſi uir in quinquenniũ
ff.ſolu.ma.& ꝑ Canoniſtas in d.c.fi.& ꝑ Arch.in d.c. alie
nationes.12.q.2.ubi inuenies gl.in hac materia,quam re
duces ad diſtinctionem factam,& fiendam.aliquid uide in
l.emptorem,uiã ueritatis.C.loca. ¶Quò ad ſecũdum ma
gis difficilẽ nunquid ſit tutus cõductor,reſpectu eccleſiæ
uel ſucceſſoris,ex ſolutione facta prædeceſſori, ut ponit̃
in themate ſeu in dubio nr̃o,diſtingue ſic,ꝙ aut recepta
pro futuro t̃pe ſunt uerſa in utilitatem eccleſiæ; & in du
bio iſte cõductor tutus eſt,ar.in d.c. i.de depoſi.& ſol.ca.
1.tenet gl.& doc.in c.fi.ne præla.uices ſuas & hoc dicam
procedere,ẽt ſi nulla ſolennitas interueniret,neque ſupe
rioris cõſenſus,quia ex quo locatio nõ fit ad lõgũ t̃ps,ſo-
lus prælatus hoc facere poteſt,ut in c.fina.præall. & in c.
j.de re.eccle.non alie.& dr̃ ad non lõgũ t̃ps citra decen-
nium.nam tempus decennij dr̃ longum,ut in l.fi.C.de p̃-
ſcrip.longi tempo no.gl.in d.cle.j.& no.Bal.in l.quæcun
que,de bo.quæ libe.& in l.iubemus,de ſacroſ.ecc.Fateur
tamen,ꝙ ſi eccleſia fuiſſet grauiter lęſa,poteſt petere re
ſtitutionem contractus, de reſtitu.c.1.prout dixi in præ-
cedenti membro.Aut non conſtat pecuniam illam rece-
ptam pro futuro tempore,fuiſſe conuerſam in utilitatem
(eccleſię,& tunc pręſuppoſita ualiditate contractus q̃ qua
liter dr̃,colligitur ex dictis præcedentibus) ſi pręlatus lo
cauit nomine proprio,tanquam rector,non autem nomi
ne eccleſiæ, & tenetur eccleſia,uel ſucceſſor ſtare,quia &
contractus expirat hoc caſu, ut dixi in præcedenti mem
bro,arg.l.ſi quis domum.ff.loca.& de tranſac.c. ueniens,
& c.de cæte.Si uero locauit nomine eccleſiæ, & non in-
tercedente authoritate ſuperioris, credo illum condu-
ctorem eſſe tutum:ſed eccleſia poteſt agere contra hære
dem prælati,ad reſtituendum pretium, quod defunctus
perceperat,ultra tempus uitæ ſuæ, quoniam cum iſte cõ
tractus ualuit,nec exigebatur authoritas ſuperioris, ex
quo ad modicum tempus contraxit,ut ſupra dixi, non ap
paret,quare eccleſia,uel ſucceſſor,non teneatur ſtare ex
quo ille contraxit in caſu licito, nomine eccleſiæ, quæ
non moritur,ut d.ca.liberti. ſicut enim pupillus tenetur
ſtare contractui inito per tutorem,licet poſſit agere con
tra tutorem actione tutelæ ad reſtituendum,quod perce
pit ex eo contractu. l.tutelæ.ff.de admini.tut. l.poſt mor
tem.ff.quando ex fac.tuto.& uxor ſtat contractui locatio
nis,inito per maritum de rebus dotalibus, licet nunc ſol
uatur matrimonium;agit tamen contra maritum,uel hę
redem eius,ad reſtituendum utilitatem, quam percepit
pro futuro tempore,ut no.in l.ſi filio.§.ſi uir in quinquẽ
nium.ff.ſolu.mat.& l.diuortio,in prin.eo.tit.ita eccleſia
ſeu ſucceſſor,debet ſtare contractui,inito nomine eccle-
ſiæ per prædeceſſorem,licet poſſit agere contra hæredẽ
defuncti ar.d.c.ex præſentium,de pigno.xij.q.ij.c.quicũ-
que,& hoc tenuit Goff.in c.fi.ne præla.uices ſuas. Arch.
in c.alienatis xij.q.ij.& Bald.in l.iubemus.C.de ſacro. ec
cle.& ſic limita glo.in d.c.fi.& c. alienationes. Si autem
hæres non eſt ſoluendo,tunc agitur contra conductorẽ,
reſpectu futuri temporis:quia potuit cogitare hoc eueni
re poſſe,argumen.l.ſi quis domum,tenet Gof.& Arch.in
dictis locis prælle.Ita tamen l.ſi quis domum,quam al-
le.non probat id, ad quod inducunt.loquitur enim in u-
ſufructuario, qui contraxit nomine perſonali, quem
habebat:ſed nos loquimur in prælato, qui contraxit, nõ
eccleſiæ, in caſu licito.nec recipere,per prius pecuniæ eſt,
damnum,imò eſt utile eccleſiæ:ſed ex alio ſaluo,ſ.hoc di
ctum,ut conductor hoc caſu non ſit tutus:quia ex quo nõ
apparet de utilitate eccleſiæ,& eius hæres non eſt ſoluẽ-
do,ſatis conſtat prælatum culpoſè,& malitioſè pecuniã
per pręſens recepiſſe,pro futuro tempore,& ex culpa p̃la
ti,non dẽt eccleſia teneri,ſi aduerſus prælatum, uel eius
hæredem,eccleſia non poteſt ſeruari indemnis,ut in l. fi.
ff.de admi.tuto.& ita no.uoluit Innocen.in c.cum deputa
ti,prope fin.de iudi.ubi dicit,ꝙ ex culpa prælati adhibi-
ta tenetur locus in ſolidum,ſi poteſt ſeruari indemnis, ad
uerſus prælatum,alias non.Et credo,quòd ſi prælatus do
loſè percepiſſet pecuniam,pro futuro tempore,ut ipſe lu
crifaceret, & conſtet de dolo,per coniecturas,quod tunc
eccleſia non tenetur ſtare,etiam ſi poſſet ſeruari indem-
nis aduerſus hæredem,ſeu prælatum:quia dolus non no-
cet eccleſię,ſicut nec dolus tutoris nocet pupillo,ut l.do
lus.ff.quando ex fa.tut.no.Innocen.in c.cum deputati,fa-
cit reg.delictum prælati,de reg. iur.li.vj.& xvj.q.7.c.pla-
cuit.Si autem percepit pecuniam authoritate ſuperioris
ut præſupponimus hic in themate,tunc eſt magis dubiũ,
quo caſu dico,ꝙ ſi hæres eſt ſoluendo,agetur contra hæ-
redem,& non contra conductorem,ſicut dixi in præcedẽ
ti membro.& fortius hic,ubi interuenit authoritas ſupe-
rioris,nec præſumam uere,uel præſumptiuè, in utilitatẽ
eccleſiæ.licet enim authoritas prælati faciat prima fron-
te contractum pro utilitate eccleſiæ præſumi,argu.eius,
quod no. Bal.in j.conſtit.in uſi.feu.& arg.c.niſi, de præb.
non tamen præſumitur uerſum,niſi aliter probetur uere
uel præſumptiuè, ut ipſemet Bal. uoluit in aut̃. hoc ius
porrectum.C.de ſacroſ.ecc.& facit c.j.de re.eccl.non ali.
lib.6.& quod no.in c.quod quibuſdam, de fideiuſ. Si au-
tem hæres prælati locatoris,non eſt ſoluendo, tunc ſatis
poteſt dubitari,propter authoritatem ſuperioris:quo ca
ſu puto,quod authoritas ſuperioris,non fuerit interpoſi
ta,ex aliqua rationabili cauſa;uel ſine cauſę cognitione,
conductor non erit tutus,ſed procedit quod ſupra dixi,
quando authoritas non interuenit,arg.l.non eſt differen
tia.ff.de autho.tut.& in l.magis puto.§.illud,& in.l.1.de
reb.eorum. nec ſuperior ſine cauſa poteſt præiudicare
beneficio iuris, interponendo ſuam authoritatem, ut in
c.1.de re,eccle.non alie.li.6.& eoipſo quod non apparet
de cognitione,non præſumam legitimam cauſam,ut ec-
cleſia obligetur,pro futuro tempore,argu.in iuribus, p̃-
alleg.& in l.j.§.hoc autem.ff.ne uis fiat;& facit quod no.
Inno.in c j.ut eccle.benefi.& Fed.conſi.23.facit ſecũdum
hos.c.fi.ne præla.uices.Si autem fuit expreſſa aliqua cau
ſa rationabilis,in interpoſitione authoritatis, quæ in ue-
ritate ſuberat,& non habuit effectum, ex culpa prælati
ſuperuenientis,ut quia non expendit pecuniam illam,in
cauſam expreſſam,tunc ſatis credo illum conductorem
eſſe tutum:quia ſatis eſt,ꝙ legitimè, & pro utilitate ec-
cleſiæ contraxit:nec aliter tenetur probare uerſum, ſed
prælatus, qui interpoſuit authoritatẽ,dẽt eſſe ſolicitus,
ut pecunia expendatur in utilitatẽ eccleſiæ ut d.l. magis
puto.§.illud.¶Si aũt cã expreſſa erat falſa,tunc illa inter
poſitio authoritatis,nihil operatur, etiam ſi fuit interpo
ſitum decretum,ut in d.l.j.& in l.magis puto.§.j.præal.&
in l.j.§.hæc autem uerba,ne uis fiat ei,& in l.j.cum no.in
§.ſubuenitur.ff.de fideicom.lib.facit quod no.Bald.in l.j.
C.de præd.mino.ſine decre.non alie. Fateor tamen, ꝙ ſi
apparet de interpoſitione decreti,omnia præſumunt̃ le-
gitimè facta,niſi probetur contrarium,ut no.Spe.in ti.de
emp.

emp.& uen.§.nunc dicendum,uerſi.breuiter ſcias,& Bal.
in 1.conſti.in uſi.feu.& quamquam hoc caſu, cum loca-
tio ſit ad modicum tempus, non ſit neceſſaria interpoſi-
tio decreti;tamen ſi interuenit,eſt ualde utilis,quia non
præſumo contrahentem in aliqua culpa, dando penſionē
pro futuro tempore;& ſic erit tutus conductor, etiam ſi
hæres prælati non ſit ſoluendo,ut ſupra dixi; & facit qđ
no.Inn.in d.c.cum deputati.ubi dicit quod ceſſante cul-
pa prelati in contrahendo,eccleſia ex eius contractu te-
netur inſolidum;nec ex culpa ſuperueniente, in non con
uertendo pecuniam in neceſſariam impenſam,debet no-
cere conductori,argu.reg.factum legitimè,de reg.iu. li.
6.ſecus putarem,ſi ſuperior ſimpliciter interpoſuiſſet au
thoritatem ſuam, & non pmiſiſſet cauſæ cognitionē, ſeu
non appareat tunc enim non præſumam pro authoritate
iudicis,in obligando eccleſiam,pro futuro tempore,arg.
d.c.j.de re.ecc.non ali.iuncta gl.uer.tractatus.in fi.Et eſt
differentia inter decrectum,& authoritatem quantum ad
hoc quia decretum præſupponit,tacitè cauſam fuiſſe al-
legatam,& probatam ipſi ſuperiori iuxta no. per Bart.in
d.l.j.de præ.mino.ſine decre.non alie.& fertur ſententia,
pro qua præſumitur.Sed authoritas eſt ſimpliciter,con-
ſenſus authorizabilis.unde non includit in ſe cauſæ co-
gnitionem interueniſſe,niſi aliud appareat;pro hoc quod
no.in d.gl.in uer.tractatus,& facit quod in ſimili,no.Bar.
in l.ſciendum,de uer.obl.& Inno.in c.innotuit,de eo,qui
fur.ordi.ſuſce.& de decreto ſeu ſimplici authoritate,ui-
de per glo.in c j.de re.eccl.non alienam.lib.6.& per Bal.
in l.quæcunque.C.de bo.quæ lib.& per Inno.& Anto.de
But.in c.cum conſuetudinis,de conſue.& hæc ſunt, quæ
ſentio de hoc difficili dubio;& ad hæc ſunt reducēda om
nia contraria ſuperius formata,ad quę aliter reſpondere
neceſſe non eſt.¶Ad ſextum dubium,arguitur primò. cō
trariam conſuetudinem,epiſcopo non prodeſſe,& uidetˉ,
hoc expreſſum in c.cognouimus.xii.q.ij.ubi ſingulariter
probatur conſuetudinem introduci non poſſe,nō ſolum
ut quæſita pænitus ſubtrahantur ſcilicet,ut detur de an-
tiquis reditibus:ſed de oblationibus,& alijs poſt modum
obuenientibus nil detur. ergo cōſuetudine praua & ſub
introducta non obſtante ſolui de omnibus obuenientibus
tàm antiquis,quam nouis prouenientibus, ne, una & ea-
dem ſubſtantia duplici,quodammodo iure cenſeatur, ut
dicitur in d.c.cognouimus.xij. q. ij. ¶ Secundo arguitur
de.c.j.de conſue.ubi patet,conſuetudinē eccleſijs grauo
ſam,introduci non poſſe.Hæc enim conſuetudo, ut epi-
ſcopus,quartam conferat,ſatis uidetur grauoſa,& praua,
quoniam(ut dicit tex.in c.quatuor,xij q. ij.nefas eſt, ſi ſa
cris ædibus deſtitutis in lucrum ſuum præſul impendia
his deputata conuertat.¶Tertiò probatur ſic,certum eſt,
quartam deberi ex diſpoſitione multorum iurium.12.q.
2.c.conceſſio.c.quatuor,& c.de reditibus,& in c.cogno-
uimus,& c.de utilitate,cum multis alijs.ſi ergo conſuetu
do contraria non ualet,tamen iuris diſpoſitioni,non prę
iudicatur,ex conſuetudine,niſi ſit rationabilis,ut in c. ſi.
de conſue.ubi imo ceſſat ratio.& ueritas, uetuſtas erro-
ris dici poteſt,ut in c.conſuetudo.8.diſt. cōſtat enim hāc
carere ratione;imo appellatur praua,& nefaria, ut in d.
c.quatuor,& c.cognouimus,& pro hac etiam parte mul-
ta iura adduci poſſunt,de his quæ ſi. a præla. paſtoralis,
de eccl.ædi.c.j.xii.q.2.c.unio xvj.q.j.c.monachus,cū mul
tis ſimi. ¶In contrarium, quod in talibus conſuetudo ſit
attendenda,faciunt.c.de his,& c.antiquos.10.q.1.ubi de
hac quarta non fit mentio,maximè in d.c. antiquos, ſed
medietatem recipit epiſcopus,& aliam medietatem tri-
buit clericis.ad idem.c.requiſiuit,de teſt.ubi patet,quod
de relictis epiſcopo,uel eccleſiæ ut congrua diuiſio, in-
ter epiſcopum,& eccleſiam,ad fabricæ utilitatem, & ſic
de directo uidetur contra illud.c.cognouimus ſupra al-
lega.ad partem negatiuam.¶Secundo adduco no. p Ho-
ſtien.& Ioan.And.& fere omnes doctores ſequentes in c.
17 j.de eccle.ædifi.ubi dicunt † quod in fabrica ſeu repara-
tione eccleſiarum, primo loco attendenda eſt conſuetu-
do nam in quibuſdam partibus populus ad iſta tene-
tur, quæ conſuetudo tanquam laudabilis obſeruanda
eſt, ut in cap.ad apoſtolicam, de ſimo. ¶Secundo recur-
ritur ad quartam deputatam fabricæ. ¶ Tertio ad id,
quod habetur in c.1.de eccle.ædificand. & idem Archid.
xij.queſtio.2.in c.quatuor,prælle.patet ergo conſuetu-
dinem in talibus attendendam.¶Quarto ad idem indu-
citur.c.ſi.de his,quæ fiunt a maio.parte capi.ubi epiſcopi
& canonici de reditibus ſuis ex ſpeciali prouiſione conſe
runt,ad fabricam eccleſiæ,& ſic ceſſabit ibi ex conſuetu-
dine,quarta pars fabricæ deputata;& ita intelligit Inno.
tex.illum,qui dixit conſuetudinem in talibus obſeruan-
dam,de ſepultu.c.certificari; & ſic uidetur ibi caſus, de
hoc iuncta glo.in uerbo,conſuetudinem.ſed Inn. nullam
mentionem facit,de præal.iuribus, quæ expreſsè talem
conſuetudinem reprobare uidentur.¶ Quinto, pro hac
parte facit generalis conſuetudo totius ferè orbis,quam
Papa ſcit,& tolerat.Nam hodie,ut uidemus non fiūt iſtę
diuiſiones quartarum,ut una detur epiſcopis, alia eccle-
ſijs,ſeu canonicis ſeruientibus,tertia fabricæ,quarta pau
peribus,prout traditur in illis iuribus.c.quatuor.c.de re
ditibus,c.conceſſio, cum ſimili.ſed canonici ut plurimū
habent præbendas ſuas diſtinctas à bonis epatus,& epiſco
pus poſsidet,& diſtribuit bona epiſcopatus,prout ſibi ui-
detur.¶Ad ſolutionem, Deo propitio fauente, ac ſalua-
toris genitricis adiunctis præcibus,condeſcendens,ut om
nia prorſus ſileant contraria,quatuor caſus in hac mate
ria conſidero.Primus eſt,cum conſuetudo hoc onus fa-
bricæ in alium ab epiſcopo transfundit,puta in populum
ciuitatis;& talis conſuetudo laudabilis eſt,& amplecten-
da,ar.de ſimo.c.ad apoſtolicam.& de quarta fabricæ iu-
re deputata,poterit per epiſcopum fieri, aliud ſuum, &
meritorium opus,argu.xij.q.j.c.uidentes & 16.q.j.idem
dicendum,eadem ratione,ſi fabrica habet bona diſtincta
alias ad hoc onus ſufficientia. Ad prædicta uide bonum
tex.in c.ſi propter tua debita,de reſcrip.li. 6. ubi probatˉ
notabiliter conſuetudinem induci poſſe ut fructus primi
anni beneficiornm in certa diœceſi uacantium debeantˉ
fabricę eccleſię cathedralis.¶Secundus caſus,quando ne
mini hoc onus fabricæ incumbit,nec epiſcopus uult præ
textu cōſuetudinis fabricæ, aliquid impenderet, & ſic ec
cleſiæ patiuntur ruinam,ſeu deformitatem; & non ualet
conſuetudo;& hoc caſu loquitur tex.in d.c.quatuor. ubi
dicitur nefas eſſe,ſi ſacris ædibus deſtitutis, in lucrū ſuū
præſul,impendia his deputata conuertat,&c.¶Tertius ca
ſus,quando prætextu conſuetudinis,uult impēdere quar
tam,non de antiquis reditibus,ſed de nouiter obuenien
tibus,uel uult conferre;& etiam non ualet conſuetudo:
quia non eſt rationabilis, ut eadem ſubſtantia, diuerſo
iure cenſeatur & eſt ille proprie caſus in c. cognouimus
xij.q.ij.& tenet Hoſt.in ſum.de eccle.ædic.§.j.in ſi.Quar
tus & ulti.caſus,quando ex conſuetudine,epiſcopus non
deputat quartam,ſed aliam quotam,uel adiuuat, quan
tum poteſt,fabricam,& fortè nūmis ſit impotens,ita, ꝙ
non lucrifaciat ſibi,& talis conſuetudo ualet,& tenet, &
ſatis rationabilis eſt,& procedant alia iura,quæ de quar
ta iſta nullam mentionem faciunt.nam prælatus eccleſiæ
non debet mendicare,ut reditus conuertat in fabricā.ſed
de

de his quæ ſibi ſuperſunt,facere tenetur, ut.c. de his,de
eccle.ædifi.& quantū facere pōt iuxta poſſibilitatē ſuam
ut d.c.ſi monachus.16.q.1. & ſi eccleſia fabrica indiget,
pōt hoc caſu cōpelli populus ad reſtaurandum iuxta no.
in c.j.de eccle.ædi.ualet ergo in hoc cōſuetudo, ut nō te
neatur cōferre præciſe quartam,ſed iuxta poſſibilitatem
porrigere auxiliū.¶Et aduerte,ꝙ data poſſibilitate, epī
tenentˉ cōferre ad fabricam neceſſariā,ēt ultra quartā,ut
not.dicit Inno.in c.ſi.de his, quæ ſi.à ma. par. capi. quod
intellige,ſiue cōſuetudo hēat,ut nō deputetˉ quarta; ſiue
ſic arg.c.ſi monachus.16.q.1.ubi dr, p̄latū debere cōfer-
re ad fabricā,data neceſſitate,q̄to melius pōt iuxta poſſi
bilitatē ſuā.¶Eo aūt caſu,quo iſta quarta de cōſuetudi-
ne nō ſoluatur,uel nō ſufficit, pñt cōpelli ēt canonici ad
ꝯtribuendū ut in d.c.ſi.de his, quæ ſi.à maio.par.ca.& ui
de de hac materia p Io.And. in d.c. ſi pp tua debita. ubi
dicit,ꝙ ſi cōſiderato ſtatu epī,& capituli, nō ſupereſt eis
tm̄,quod ſufficit ad neceſſariam fabricā eccleſiæ cathe-
dralis, poterunt facere ſtatutū, deputando fructus pri-
mi anni beneficiorū uacantium ad fabricam eccleſiæ. Et
uidetur pro hoc probari in illo tex. dùm facit mentionē
de ſtatuto.& facit.c.cōſtitutus,& quod ibi not.de reli.do
mi.& in c.j.de re.eccle.non alie.lib.vi.per quæ iura, & in
eis no.puto ꝙ ēt certam partē fructuum bñficiorū nō ua
cantium,poterunt deputare ad fabricā neceſſariā ecclæ
cathedralis,& ex reliqua parte rectores eccleſiarū hone
ſtè uiuere,& onera eccleſiæ ſubire poſſunt;& idē dico de
fructibus capellæ reſpectu plebis,cui ſubiaceret, ut not.
Fed.ꝯſi.26.Et hæc ad īdiuiduę Trinitatis gloriā ſufficiāt.

QVAESTIO QVARTA.

1 *Reſtitutionem beneficij eccleſiaſtici petens,an teneatur iuſtifi-
care poſſeſſionem ex titulo.*
2 *Crimen notorium beneficij priuatione dignum,an excludat ip-
ſius beneficij reſtitutionem petentem, & nu.11.*
3 *Patrimonium,& beneficium eccleſiaſticum habens, an poſſit
ſalua conſcientia,conſeruato patrimonio,de beneficio uiuere.*
4 *Titulus in coniugio carnali probari debet.*
5 *Deſtitutio allegari non poteſt,ubi non fuit inſtitutio.*
6 *Scientia,& patientia ſuperioris eſt ſufficiens ad habendam poſ
ſeſſionem beneficij.*
7 *Agens poſſeſſorio circa principale quæſitum, nunquid teneatur
iuſtificare poſſeſſionem ex titulo.*
8 *Reſtitutionem coniugis petere quis non poteſt, niſi probet con-
iugium.*
9 *Beneficiū rōne tituli debet iudicari tanquam res incorporalis.*
10 *Exceptio ſpontaneæ renuntiationis an obſtat petenti reſtitutio
nem beneficij.*
12 *Crimen adulterij inducit priuationem ipſo facto.*
13 *Res eſt conſtituenda ad uſum deſtinatum.*
14 *Clericus habens patrimonium licitè relinquit parentibus.*
15 *Eccleſia non debet conſtrui,niſi prius dotetur.*

TItius clericus ex ſui bñficij eccleſiaſtici rediti-
bus,patrimonio conſeruato,uitā ducens ab eo-
dem bñficio abiectus extitit,& ſpoliatus exiſtens
dicto beneficio renuntiauit ſponte; ſibimet poſtmodū re
ſtitutionem petenti tria obiecta fuerunt.Primò ꝙ poſſeſ
ſionem petitam ex titulo, uel alio modo minimè iuſtifi-
cabat.Secundò poſt prædictam ſpoliationē renuntiatio
ſpontanea fuit ſecuta. Tertiò, circuitus nomine petētis fa
cultatem priuandi, dicto Titio reluctante, & aſſerente
ante obiectorum diſcuſſionem reſtitutionem fiendā. ¶Ex
p̄dicto themate quatuor, thematis ordine non ſeruato,
1 dubia eliciuntˉ.Primū,†an ecclaſtici beneficij reſtitutio-
nē petens,poſſeſſionē ex titulo,uel alio modo iuſtificare
teneatur.Secūdū,an petenti bñficij reſtitutionem ſponta
neæ renunciationis factæ poſt ſpoliationem obſtet exce-
2 ptio. † Tertiū,utrum crimen notorinm bñficij priuatio
ne dignum excludat ipſius bñficij reſtitutionē petentem.
3 Quartū †,utrum habens patrimonium, & bñficium eccle
ſiaſticū,ualeat recta ꝯſciētia ſalua,cōſeruato patrimonio
de bñficij reditibus uitā ducere.¶Ad primū dubiū multi
pliciter affirmatiuè arguitˉ.Primò ſic,ubicunq; res nō eſt
uniformiter poſſedibilis,ſed certo mō nō tm̄ pōt proba-
ri illius rei poſſeſſio ſufficit,niſi ꝓbetur ille modus, cu-
ius reſpectu res poſſideri pōt.hoc ꝓbatur in c. ex tranſ-
miſſa, & c.ex parte.j.de reſti.ſpo.ubi petens reſtitutionem
cōiugis,hēt ꝓbare ꝯiugiū, ſaltem primo effectu ualidū,
quātuncūq; agatur poſſeſſorio;quod nō cōtingit ex alio,
niſi quia libera pſona poſsideri nō pōt, ēt ſi in uinculis
teneatur,ut in l.cū hæres,in ſi.& in l.quāuis,ff. de acquir.
poſſ.iō habet probare,reſpectu cuius libera pſona poteſt
poſsideri,ad idem facit.l.j.ff.de rei uendi.ubi uendicans
liberā perſonā,debet probare titulū legitimū quia libe-
ræ perſonæ dominiū haberi nō pōt.ſed beneficium eccle
ſiaſticum ratione tituli non pōt haberi,ſeu poſsideri,niſi
mediante inſtitutione canonica,ut in reg.j.de reg.iu.lib.
vj.& in c.ex frequentibus,de inſtitu.& pro hoc qa id dici
mur poſſe,quod de iure poſſumus.22.q.2.c.faciat homo,
& l.filius,de condi.inſti. ergo non pōt probari poſſeſsio
beneficij,niſi probetˉ titulus,cuius nomine poſsideri pōt.
4 ¶Secundò probatur ex identitate rationis.ſicut †.n.in cō
iugio carnali titulus probari debet, ſaltē primo aſpectu
iuſtus,ut in prædicto.c.ex tranſmiſſa, & c.ex parte; ergo
idem dicendum in coniugio ſpirituali argu.c. inter cor-
poralia,de tranſla. præla. maximè, cùm in iſtis uertitur
maius periculum;ergo cautius,& ſtrictius eſt agendū,de
elect.c.ubi periculum,lib.vi.facit tex.optimus in c.dudū.
ij.de elec.ubi dicitur,ꝙ anima dānabiliter decipitur pro
eo, q ſine titulo in eccleſiaſticis beneficiis introducitur.
5 ¶Tertiò probatur ſic,† ubi non fuit inſtitutio,non poteſt
allegari deſtitutio,& per conſequens non poteſt allegari
ſpoliatio,de deſpon.impu.c.ad diſſoluendum, & in.l.de-
cem.ff.de uerb.obli.facit bene.c. ꝙ uerò non formatum.
22.q.2.ſed ceſſante legitimo titulo, non poteſt dici inſti-
tutio,ut in d.c.ex frequentibus,& in regula.j.de reg.iur.
ergo nec deſtitutio;& ſic non poteſt prætendi ſpoliatio,
niſi probetur titulus,ratione cuius probatur inſtitutio.
¶Quartò uidetur apertè probari in l.ii.§. quædam.ff.de
interdi. ubi dicitur,quòd interdictum de locis ſacris, &
religioſis exhibendum habet annexam cauſam proprie-
tatis.ſic uidetur ibi text. ꝙ ſit probandus titulus, etiam
cùm agitur hoc, uel alio interdicto: quia in iſtis ſacris
non eſt dare nudū poſſeſſorium. ¶ Quintò arguitur ſic,
beneficium eccleſiaſticum uerſatur circa incorporalia,
& circa diuinorum adminiſtrationem, & iuriſdictionem
in foro contentioſo, & pœnitentiali exercendo,id eſt fo-
ro competenti.ſed incorporalium poſſeſſoriū haberi nō
poteſt,niſi patientia domini.l.quoties.ff.de ſeruitute, &
l.iij.§.dare.ff.de uſufr.leg.& de ſerui.& aqua.no.Inno.in
c.bonæ,el.ii.de poſtu.pla.& c.in literis,de reſti.ſpolia.&
de offi.ordi.conquerente,& in multis alijs locis.ergo nō
ſufficit ꝓbare nudā poſſeſsionē beneficii:ſed oportet, ꝙ
ad minus probetur poſſeſsio.¶Vltimò adducitur c. cōſti
tutus,de filijs præsbyte. ubi petenti reſtitutionem fuit
oppoſita exceptio,quòd pater ipſius in eadē capella mini
ſtrauerat. ſic fuit admiſſa exceptio concernens defectum
ꝓprietatis; quod non prouenit ex alio, niſi quòd in iſtis
beneficialibus

beneficialibus non eſt dare nudum poſſeſſorium.¶In cõtrarium ad partem negatiuã primò adducitur.c. in literis,de reſtitu.ſpolia.ubi dicitur, prius debere agere de eiectione,quã de canonica inſtitutione: quia ſpõdo ẽt eſt ſẽm iuris rigorem reſtituendus.quæ uerba ſatis clarè innuunt,ꝙ in bñficialibus eſt dare nudũ poſſeſſorium partibus,ut in authẽ.ſed iã neceſſe,de dona.ante nup. & quod no.ꝑ Inno.in c.pleriq;,de immuni.eccle.& ꝑ docto. in c. is,qui fidem,de ſpon.¶Secundò probaẽ per c.accepta de reſtitu.ſpolia.ubi uideẽ caſus,ꝙ exceptio ſpontaneæ renuntiationis,obſtat agenti interdicto recuperandæ in inſtitutionibus beneficialibus. ¶Tertiò probatur ratione. ex quo.n.poſt ſpoliationem renuntiauit ſponte, purgat omne uitium uiolentiæ præcedens;& ideò non debet poſſe agere de uiolentia præterita, cùm uideatur huic iuri agendi renuntiaſſe,ſponte renuntiando illi rei, circa quã uiolentia fuit annexa,ut probatur in ſimili in c.ij. quod metus cauſa.ubi patet,ꝙ ſi quis primo promiſit ſoluere ꝑ metũ:poſteà ſoluit ſponte,nõ põt uiolentiam ſeu metũ ꝑcedentẽ allegare,cũ ſponte ſoluendo ſublata ſit cã p̃cedentis turpitudinis. Ad idẽ.l.ſi ob turpem cãm.ff. de cõd. ob turp.cau.ubi dr̃,ꝙ ſi promittens ob turpẽ cauſam conueniatur,põt uti remedio exceptionis,& repellere actorem:ſecus,ſi poſteà ſponte ſoluit, cum tunc ex ſolutione ſpontanea uidetur ſublata præcedens cauſa turpitudinis. ¶Quartò arguitur, ſi per renuntiationem perdit renuntians omne ius,quod hẽbat in beneficio. nam ex ſolo aĩo perditur dominium,poſſeſſione exiſtente penes alium,ut in l.ſi quis.§.differentia,iuncta gl.ff.de acq.poſ.vr̃.n. hẽre uelle rem pro derelicto.l.ii. & iii.ff. pro dereli. facit quod no.in c.ſuper hoc de renun.16.q.6.ergo non debet poſſe petere reſtitutionem illius rei,quã à ſe ſponte abiecit,maxime in bñficialibus,in quibus non poteſt ſine peccato tenere ſine titulo,ut in reg.j. de reg.iur. in vj. & in c.ex frequentibus,de inſti.& maximè hoc ꝓcederet,ſi tenens poſſeſſionem in bñficialibus nõ poſſet habere ſine titulo.tunc.n.excipiendo de renuntiatione, defenderet ſe ſu ꝑ poſſeſſorio.¶Pro ſolutione huius ſecundi dubij,examinandi ſunt primò intellectus.c.ſolicite,& c.accepta, de reſt.ſpolia.ex quibus dependet huius dubij deciſio.Nam c.ſolicite uĩ uelle,ꝙ non admittatur hæc exceptio,cuius contrariũ innuit.c.accepta,de reſti.ſpo. ¶Et ſciendum ꝙ pro concordia illorũ capitulorum,quatuor dantur ſolutiones.¶Primò,ꝙ decr.ſolicite,continet diſpenſationem ex eo:quia auditur ille contra iuramentum.de iure.n. nõ debuiſſet audiri,per.c.accepta.ſed certè hæc ſolu. nõ eſt bona:quia intellectus iurium non ſunt trahendi ad gratiam,ut no.Io.And.in c.ex parte.A.de teſti.¶Item ex ſolutione illius .c. non poteſt colligi, quod ibi fiat gratia. Ad idem,quod habetur.s̃.in proœ.ubi dicitur,reſecatis ſuperfluis &c.Nam ſic intelligendo illud.c.eſſet ſuperfluũ, cum non apparet,an ſit in gratia.¶Secunda ſol.eſt,ꝙ in c. ſolicitè,renunciauit metu,& non coram ſuo iudice.ideò non obſtat renuntiationis exceptio.ſed in c.accepta,renũtiauit ſpontè,& coram ſuo iudice.hæc ſo.colligiẽ ex glo. c.ſolicitè,quæ mihi non placet quo ad tex. quia nihil ibi de metu dr̃,nec ponderatur,ꝙ nõ coram ſuo iudice fuerit facta.¶Tertia ſol.ꝙ in c.ſolicite,agebatur poſſeſſorio tñ.hæc.n.ſolu.nimis reſtringit tex.in c.accepta. ¶Quarta ſolu.eſt.quòd in c.accepta,admittitur exceptio renuntiationis,facta ante omnem ſpoliationem:quia illa cõcludit ad poſſeſſorium.renuntiando.n.dum exiſteret in poſſeſſione,habuit rem ex toto pro derelicta,& ꝑdidit proprietatem,& poſſeſſionem, in d.l.ſi quis,§. differentia. iõ nõ põt petere ſpoliationem.illa.n.exceptio admittitur tã quam concernens defectũ ꝓprietatis, & poſſeſſionis. ſed in c.ſolicite,de reſt.ſpolia.nõ admittiẽ exceptio renuntiationis factæ poſt ſpoliationẽ:quia cõcernit ſolũ proprietatem,& non poſſeſſionẽ. Non.n. põt renunciatio referri ad poſſeſſionem,quã nõ habebat illo tẽpore. ideò non debet admitti ꝯ agentẽ poſſeſſorio,ut in c.literis, & in c.itẽ cum quis,eo.titu.Hæc.ſol.elicitur ex glo.c.accepta, & vr̃ ibi placere Io.And.& Inno.Et idem ſentit Innocen. in d. c.ſuper hoc,de renuntia.Nec.ob.ſi dicatur, ꝙ ſponte renũtiando uidetur purgaſſe proximam cauſam turpitudinis,& uiolentiæ,arg.d.c.ij.& iii.& in.l.ſi ob turpem.s̃.alle.pro affirmatiua.ſoluit.n. hoc ꝯrium Innoc. multipliciter in d.c.ſuper hoc.& uera & notabilis ſolutio eſt, ꝙ in contrarijs ſolutio ſubſequens eſt executio actionis p̃cedẽtis.nec aliter põt fieri ſolutio ordinata,niſi ꝑꝑ promiſsionem præcedentẽ.iõ ſponte ſoluendo, cũ nõ tenetur vr̃ liberè tunc donare,& purgare oẽ uitium præcedens, argu. l.cuius ꝑ errorẽ.ff.de reg.iur.ſed renuntiatio ſequens ſpoliationem,non ordinatur ad actũ præcedentem, ut executio illius,cũ ad multa alia poteſt fieri renunciatio, q̃ ꝑꝑ ſpoliationẽ p̃cedentem.f [illegible] te.n.nõ poterat proficere in illo beneficio,uel aliter ſibi non ꝯferebat, uel conſcientia de iuſtitia tituli eũ mordebat.Item ꝑꝑ renuntiationẽ ſic factam non acceſsit ius ſpoliati,iuxta no.per Barto. in l. naturaliter.§.nihil cõe,ff.de acqui.poſ. Sed in contrarijs ius per ſolutionem accreſcit ei,qui metum intulit,uel turpem promiſsionem recepit.Non obſtat,ꝙ renuntiando vr̃ rem pro derelicta habuiſſe,iuxta.no.in.§.differentia, præ alle.Nam ut ſentit Inno.in d.c.ſuper hoc. procedit enim hoc quò ad ius reale,non quò ad ius perſonale inhærens perſonæ,& ſibi acquiſitum ex uiolentia ſibi illata.nã interdictum,unde vi, eſt perſonale,licet in rem, in l. fi. de interdi.& maximè quia tali iuri parte abſente,renuntiari non poteſt iuxta no.in l.j.C.de pac. imò plus putat do. Ant.in c.ſolicitè,quòd etiam ſi p̃ſente parte renuntiaſſet beneficio,ſeu illi rei ſpoliatæ, non tolleretur ius agendi poſſeſſorio ex mente renuntiantis.Ego puto hoc uerum niſi eſſemus in profanis, & renuntians cederet ius ſuum ſponte rei ſpoliatæ.tunc.n.obſtaret agẽti poſſeſſorio exceptio renuntiationis,tũ quia fundaret intentũ excipientis,ſuꝑ ꝓprietate,& excludereẽ agentis,ſi eſſent notoria: tum qa renunciando illi ſpoliationi, vr̃ uoluiſſe purgare uitium ſpoliationis, ſaltem reſpectu poſſeſsionis conſequendæ,cum poſſeſſoriũ ſequaẽ ꝓprietatẽ, ubi notoria eſt,ut in c.dilectus,de cau.po.& proprie.& in l.pupillus. ff.de auto.tut.ſed hæc vr̃ lec.cõmunis ad illũ tex. ex qua infertur ad ſolutionẽ huius dubij,ꝙ cũ ſpoliatus exiſtens renuntiauit beneficio,nõ põt talis renuntiatio referri ad poſſeſſionem,quam non hẽbat,quantuncunq; eſſet ſpõtanea.nam ratio decidendi.s̃. poſita concludit pariter ad ſpontaneã renuntiationem,ſicut ad nõ ſpontaneã:ſed magis ꝯcludit,ꝙ nõ p̃ſumiẽ ſpontanea,ut ſentit tex.in c. ſolicitè.¶Sed ꝯ hanc cõem lec.ſic ego fortiſſimè opponam, per renunciationem ſpontaneã,ſiue non ſpontaneam,p̃ſumptio procedit;hoc eſt neceſſariũ, facit quod not.Archi.in d.c.j.de eo,qui mit.in poſ.lib.vj. Sed Inno.uariat ĩ c.bonæ.el.ij.de poſtu.præla.ſolùm requirit ſcientiã ſuperioris,dicẽs,ꝙ licet ſciẽtia nõ ſufficiat ad iuſtificãdũ poſſeſſionẽ:ſufficit tñ ad hoc,ut poſſeſſio appareat euidẽter iniuſta;& hoc ſufficit ſẽm eũ ad agendũ poſſeſſorio,qđ eſt uerbũ notatu dignũ in c.ex parte,p̃all. ſolũ requiriẽ, ut ꝓbetur exercitiũ actuũ canonicis tñ cõpetentiũ,uel aliorũ actuũ,ſi exercuit ut canonicus. Ioã An.in d.addi.quò ad omne bñficium tenet primã opin.Inno. quod ad minus probet ſe fuiſſe poſſeſſorem patientia canonicorum admittentium

admittentium iſtos tales actus.& ſic ſecundum eum, quale refugium habet poſſeſſor,ſibi debet ſufficere, in odiũ uiolentiæ;& ſic procedit dictum Inno.in c.ex parte.an ſufficiat pro re illum ſic fuiſſe habitum,& reputatum Ioan. An.in addi.Spec.in tit.de teſte.§,nunc uidendum,in uerſi.multum,uidetur uelle, quòd ſic ſi probatur realis contractus:ſecus,ſi uerbis tantum,arg.cle.ſi unus,de ſen. exco.& de priui.c.ſi propter,li.6.do.An.malè ſentit in hac materia.dicit enim,quòd poſſeſsionem beneficij reſpectu tituli,nemo habere poteſt,abſque ſcientia, & patientia eius,à quo pendet ius conferendi,ſeu transferendi: quia hæc eſt impropria poſſeſſio,quæ non poteſt haberi, niſi ꝑ patientiam illius,ad quem ſpectat ius transferendi; alle. l.3.§.dare.ff.de uſufru.& l.quoties,de ſerui. quaſi ſentiat ꝙ iſta poſſeſſio,uel quaſi cõſiſtat circa incorporalia, cum habeatur reſpectu iuris adminiſtrandi. nec in canonico putat ſufficere ſcientiam, & patientiam canonicorum,niſi quando ab eis pendet poteſtas conferẽdi, poſſeſſorium transferendi,uel inquantum agitur de acquiſitione poſſeſſionis alicuius iuris,cuius translatio dependet a poteſtate canonicorum,ut in poteſtate eligendi, uel intereſſendi capitulo,& ſimilibus.¶ † Item licet ſcientia, & patientia ſuperioris ſufficiat ad habendum poſſeſſionem beneficij;non tamen ſufficit ad agendum poſſeſſorio,ſi ab illa poſſeſſione deijciaẽ, quia oportet aliter poſſeſſionem colorare.ex quo enim apparet authoritas ſuperioris, eſt euidenter iniuſtus poſſeſſor, cui non competit poſſeſſorium,niſi ſuperior aliquem actum feciſſet,per quem illũ probaſſet,ut admittendo ad oſculum,& ſimilia, ut in ca. ex ore,de his,quæ fiunt a ma.par.capi.& de præben.dilecto:uel niſi antiquiſſima ſit poſſeſſio:quia eo ipſo ex hoc coloratur;pro hoc quod no.Inno.in c.2. de in inte. reſti. ¶Item ſecundum eum ſufficit probare titulum,primo aſpectu ualidum.uult ergo do.Ant.quòd reſpectu acquiſitionis beneficij ſufficiat ſola ſcientia ſuperioris:ſed reſpectu agendi poſſeſſorio,oportet, quod aliter iuſtificetur poſſeſſio uel probando authoritatem ſuperioris, uel titulum,primo aſpectu ualidum,uel longam poſſeſſionẽ, uel quid ſimile;& hoc dicit procedere,nedum iudicis officio,ſed etiam ad inſtantiam partis:quia alias eſt euidenter iniuſtus poſſeſſor, cui non datur poſſeſſorium.Et idẽ putat dicendum,& fortius,ſi agat,uti poſsidetis, quia aliàs poſſeſsio præſumetur clandeſtina, uel euidenter iniuſta,quæ non parit poſſeſſorium;& hoc idem tenet Bal.in d.cle.ſi unus.hæc ſunt compendioſa, quæ in hoc articulo difficili,reperio ſcripta.¶Ego,melius,& acutius ſentientis,iudicio ſemper ſaluo,primo puto,quicquid in contrarium ſenſerit do.Anto.ꝙ poſſeſſio beneficij, acquiri poteſt abſque ſcientia,& patientia ſuperioris;& primò induco tex.apertum.3.q.1.§.patet.ubi dicitur, ſpeciale eſt in occupante illicito modo papatum,ut poſſit inde expelli, abſque iudicio,cum non reperiatur ſuperior hoc caſu,q̃ poteſt audiri.ſed in alijs quis qualitercunque,& ſi ꝑ uiolentiam occupauerint beneficia licet nõ debeant inde abque iudicis authoritate repelli;& ſi fuerint eiecti,poſſunt petere in integrum reſtitutionem poſſeſſionis; & ſic aperte ſentit, poſſeſsionem in beneficialibus poſſe acquiri,abſque ſcientia,& patientia ſuperioris,& quod etiã illa poſſeſsio,ſufficit ad agendũ poſſeſſorio recuperandæ,quæ dicta licet non ſit authorizata,cum non reperiantur approbata,iuxta no.in c.2.de reſcrip.per Io. An.tamẽ ſunt magnæ authoritatis.¶Ad idem adduco autoritatem Inn. in c.bonæ el.2.de poſtu.præla.ubi apertiſsimè uult, ꝙ abſque ſcientia ſuperioris poteſt acquiri,ſaltem illicita poſſeſsio.ſufficit enim ſcientia illius,qui poſsidet beneficiũ. & adhuc plus dico,quod ſine cauſa poſſeſſoris poteſt acquiri poſſeſsio,ſaltem naturalis,quæ erit ſufficiens ad agendum poſſeſſorio, ſi repelleretur a tertio,ut no.Bar.in l.j.ff.de acqui.poſ.facit quod no.in l.clam poſsidere.§.q ad nundinas,& in l.peregrè,eo.ti.¶Item, & tertio ex quo beneficium ex ſe eſt poſſedibile,& perſona eſt capax,quia clericus,quare debet impediri acquiſitio ſine licentia ſuperioris,cum talis acquiſitio,conſiſtat in facto? ſolum.n. reperitur contrarium in laico,quia poſsidere rem ſpiritualem non poteſt,acquirit tamen detentationem,& non poſſeſsionem,ut in c.cauſam,de præſcrip.& not.Calde.in c.ex parte,de reſti.ſpo.facit quod no.glo. 14. q. 1. in ſum. ubi apparet hoc poſt Ho.ſentit Arch.in d.§.patet.¶Quarto,adduco tex.ualde not.in l.j.§.ſi uir.ff.de acqui. poſſ.& in l.j.§ deijcitur.ff.de ui & ui arma.ubi patet, quod licet acquiſitio certæ rei interdicatur à iure; nihilominus poſſeſsio acquiri poteſt,quia poſſeſſio conſiſtit,in facto, ut dicit tex.in d.§.ſi uir;& talis poſſeſsio parit poſſeſſorium ſi ab ea quis deijciatur,ut in d.§.deijcitur.licet enim donatio interdicatur,inter uirum & uxorem,tamen ſi donatio de facto fit,tranſit poſſeſſorium,ſecuta traditione,ut in dictis legibus.Nec ob.text.in l.ſi cùm mulier.ff.de dona.inter uirum,& uxor.ubi dicitur mulierem non poſſe poſſidere,ſupradicto caſu,de iure ciuili. Intelligiẽ enim dupliciter.Primo,quod non poſsidet ciuiliter: ſed naturaliter ſic:quia poſſeſsio apta eſt ad reſtitutionem ſequẽdam,ut d.§.deijcitur. Secũdo intelligitur,quod poſsidet etiam ciuiliter.ſed tex.in d.l.ſi cum mulier,debet intelligi quo ad effectum quia contractus fuit inutilis;& hæc opinio communiter tenetur,ut ibi notatur;facit quod no. glo.& Ioan.And.in d.c.ex parte & 14.q.1.in ſumma. Ita dicendum in propoſito, quod licet beneficium nõ poteſt dici ipſius clerici,ſine canonica inſtitutione:poſſeſsio tamen acquiri poteſt & quod reſpõdetur ad regulam.j. de reg.iur.lib.vj.dũ dicit,beneficium non poſſe obtineri,ſine canonica inſtitutione,ut intelligatur reſpectu habendi ius huiuſmodi & obtinendi,ut ſi rector.Et ſi uis intelligere etiam reſpectu poſſeſsionis,dico quod uerbum,licitè ſoluit contrarium. dicit enim,quod licitè nõ poteſt obtinere;ergo illicitè ſic,ſicut in d.l.ſi cum mulier, & in l.j.§.ſi uir,præalleg.Item inuaſor & prædo licitè nõ poſſidet,tamen poſsidet,ut in c.in literis,& d.§.patet,& l. cũ fundum,& l.ſi colonus,ff.de ui & ui arma. ¶ Item & quinto ſicut ex poſtfacto, exempto titulo,poteſt retineri poſſeſsio beneficii,ut ſatis colligitur de mente.c.licet epiſcopus,de præben.li.vj.ita & à princio;facit.c.cum qui, e.ti. & optimè,c.cum noſtris,& in c.literas,de conceſ.præben. ubi tex loquentes de poſſeſsione beneficij;dicunt, ꝙ habent plurimum facti;& ſatis innuunt,quod poteſt illicitè acquiri poſſeſsio beneficij, & quandoque non, ut ibi no.glo.Ego adduco dominos de Rota, deci.iiij in prin. ubi hoc ſentiunt dicentes,quod ſi unus eſt intruſus, & alius habet legitimum titulum,non poteſt iſte agere nomine eccleſiæ,quia uideretur poſſeſſorem ſpoliare; qđ non licet.Ad idem.c.per uenerabilem,qui filii ſint legi.& ibi no.& quod no.Inno.in d.c.literis,de reſti. ſpo. non obſt. l.3.§.dare & l.quoties,de ſerui.loquuntur enim in acquiſitione rei incorporalis,quæ non poteſt haberi ſine ſcientia,& patientia,poſsidentis l.ij.de ſerui.& aqua,& ut not. Inn.in d.c.bonæ,& in c.conquerente, de offic. ordi. & in multis alijs locis.ſed beneficium eſt quid corporale rõne illius poſſeſsionis adminiſtratę,ueniunt enim alia ꝑ uiã actionis,ut in d.c.per uenerabilẽ,ibi,qui pręeſt loco &c. & quod ibi no.ad idem l.ſi arrogauero.ff.de præca.& l.arrogato,ff.de adop.& quod no.Inn.in.c.ĩ præſentia,de ꝓba.

ba.& glo.11.q.ulti.c.ſi qua mulier. ¶Item hic in caſu no-
ſtro poſſeſsio habetur patientia poſsidentis beneficij quæ
etiam ratione tituli pōt acquiri abſque ſcientia & patien
7 tia ſuperioris. ¶Sed dubium eſt, † nunquid circa princi-
pale quæſitum agens poſſeſſorio teneatur iuſtificare poſ
ſeſsionem titulo, uel alio modo, ut ſupra dixi? communis
opi. eſt quòd ſic. ſed certè iudicio meo hæc opinio nullo
iure fulcitur, ſeu ęquitate naturali, ut ſatis colligi poteſt
ex adductis pro parte negatiua, & ex his, quæ ſatis ſubij-
ciam in diſtinctione. Dico ergo, quòd aut ius canonicum
non obſtat petenti reſtitutionem beneficij, ut quia eſt in
legitima ætate ad illud beneficium obtinendum, & habet
alias qualitates a iure requiſitas, de quibus in ca. cum in
in cunctis, de elec. nec poſsidet plura beneficia incompa-
tibilia; & tunc ſufficit probare nudam poſſeſſionem, nec
eſt neceſſe aliter eam colorare, ex quo notoriè non con-
ſtat de defectu tituli. hoc apertiſsimè uidetur probare d.
c. in literis, de reſti. ſpolia. dùm dicit prius de uiolēta de-
iectione, quam de canonica inſtitutione quærendum, &
alias dixi de poſſeſsione iuſtificanda. & licet quidam di-
cant tex. illum multum non facere pro iſta parte: quia di
cit non eſt inquirendum de canonica inſtitutione, & ſic
ponderat uerbum, canonica, & ſic erat ſatis iuſtificata poſ
ſeſsio, ex quo conſtabat de inſtitutione; certè iſtorũ conſi
deratio ſatis colligitur per finem. ca. ubi Papa arguens à
minori, dicit quòd & prędo debet intelligi quòd etiam ſi
opponebat̃, quòd prorſus ſit intruſus, & quod nullam in-
ſtitutionem habuit, nihilominus ante omnia fienda eſt
reſtitutio; ſicut quando allegatur contra petentem, ꝙ eſt
prædo; & pro hoc d. §. patet 3. q. 1. ubi apertè uult Gratia
nus, ꝙ qualitercunque quis fuerit ſedem adeptus, ſi de fa-
cto ſpoliatur eſt, ante omnia reſtituendus. ¶Sed dices, tu
ſi ita intelligo largo modo illum tex. ſequeretur, ꝙ noto
riè intruſus ſit reſtituendus, quod ur̃ contra no. per Inn.
& alios in c. conſtitutus, de filijs presby. & c. quoniam, eo.
ti. lib. 6. ubi non reſtituitur ille, qui habet iuris præſum-
ptionem contra ſe, & quoquomodo, ergo reſtitueretur il
le, de cuius iniuſtitia, & defectu tituli notoriè conſtat, &
maximè quia ſaltem iudex ex officio ſuo tali cum pecca-
to reſtituere deberet beneficium, arg. opti. in c. cum no-
bis, de ele. & c. conſtitutus, & c. oblatæ, de appella. & quod
no. Io. An. poſt Hoſt. in c. conqueſtus de reſti. ſpo. Reſpon
deo, quod ille tex. debet ſic intelligi, quod ſicut in rebus
profanis reſtituitur prædo, ita eadem ſubtilitate, ſeu ri-
gore debet in beneficialibus reſtitui ille, qui allegat̃ præ
do: non autem deberet intelligi, quando conſtaret eum p̃
donem, fienda eſt reſtitutio, licet contrarium ſentiat In-
no. ibi, & expreſsius dominus Anto. dicens reſtitutionem
non fiendam cum peccato: ſed quod tex. dicit, debet intel
ligi, ꝙ reſtituendus eſt prædo, id eſt ille, qui allegat̃ præ-
do; & eſt in ueritate prædo, ſed de hoc non conſtat, nec de
bet quis admitti ante reſtitutionem ad hoc detegendum
ſecundum eum. ſed certe illa litera uult contrarium. nam
fundat ſe ſuper legibus ciuilibus, quæ apertę uolunt etiã
in caſu certo prædonem reſtituendum, ut patet in l. cum
fundum, & l. j. §. qui à me ui, & in l. colonus. ff. de ui & ui
arma. & in l. j §. ſi prædo, & in l. bona fides, ff. depoſi. ubi
dicit tex. quòd ſi prædo, uel fur depoſuit, poteſt agere de
poſiti, reddens rationem: quia eorum intereſt, cum alte-
ri teneantur, & habent depoſitarios obligatos ex contra
ctu; quæ ratio habet locum, quantumcunque conſtet eos
eſſe prædones, & fures: quinimo tunc habet locum. & non
aliter. ¶Item ſi non loquatur tex. ille in c. in literis, quan
do conſtaret eum eſſe prædonem, parum faceret illa alle
gatio Papæ à minori. Nec ob. ꝙ reſtitutio non debeat fie-
ri cum peccato, quia quo ad iſtum ſpoliatorem legitimè
tenet. unde pōt dicere, quo ad te liberas ædes habeo. l. lo
ci. §. competit, ff. ſi ſerui. uendi. facit. l. fi. C. de rei uendi.
¶ Item fit ſibi reſtitutio, non ut uſurpet, & ſibi retineat,
ſed ut domino habeat facultatem reſtituendi, arg. in d.
l. j. §. ſi prædo. ff. depoſi. Item iſte agit de ui commiſſa in
perſonam ſuam, & interdictum eſt perſonale, licet ſit in
rem ſcriptum. l. j. ff. de interdi. Nec ob. c. ad decimas, qa
loquitur, quando ius commune facit pro eo, & contra pe
tentem reſtitutionem. tunc enim quia concurrit uerus
dominus, non debet fieri reſtitutio, ex quo cōſtat ſaltem
præſumptione iuris in defectum tituli. l. bona fides. ff. de-
poſi. ¶Ex his declarat̃ multum intellectus iſtius. c. in lite-
ris, & patet multum benefacere, ꝙ non teneatur iuſtifica
re poſſeſsionem. ¶Item facit æquitas, maximè ex quo po
teſt acquiri poſſeſsio per clericum etiam ſine titulo, ut ſ̃.
dixi, & ſatis innuitur in d. c. in literis, & contra petentem
non facit ius commune, nec aliter conſtat de defectu titu
li, nec apparet aliqua alia æquitas, uel humanitas, quia
non debet reſtitui probata poſſeſsione & ſpoliatione, im-
mo iniquum eſſet reſtitutionem non facere, quia forte p
pter inopiam, ſeu defectum probationum, poteſt iſte ami
tere ius ſuum contra æquitatem. c. ſæpe, de reſti. ſpo. Nec
eſt aliquod ius, quod requirat hanc inſtitutionem poſſeſ
ſionis. ergo nō eſt recedendum propter opinionem igno
ratorum à communibus regulis iuris, quinimo reperitur
expreſsè contrarium in beneficialibus, ut ſufficiat proba
re poſſeſsionem, & ſpoliationem, ut in c. cōſultationibus,
de offi. deleg. & c. ex inſinuatione, de procu. & c. conque-
rente, de reſt. ſpolia. ¶ Item multum me mouet in hanc
ſententiam, quod cum uaria iura tam antiqua, quam no-
ua & nouiſsima emanarunt ſuper reſtitutione beneficio-
rum, ꝙ nunquam in eis tacitè uel expreſsè fuit facta mē-
tio de hac iuſtificatione poſſeſsionis, immo potius innuit
oppoſitum, ut patet in iuribus alleg. pro parte negatiua,
ut 2. q. 1. per totam illam. q. & 3. q. 1. maximè c. reintegrã-
da. habemus ergo pro iſta parte negatiua regulam gene-
ralem & potiſsimam; pro qua facit reg. ut dicit glo. ſuper
rub. de reg. iur. li. 6. ¶Item habemus iura ſpecialia in ma
teria beneficiali, quæ apertè uidentur concordare cum
regulis, quæ ſunt alle. Non eſt enim ſequenda communis
opi. ſi euidenter malè dicit, & probabilibus rationibus
conuinci poteſt, dicit Ioan. An. in c. 1. de conſti. pro cuius
dicto & ad excuſationem meam reprobando hanc com-
munem opi. & maximè illam, quam infrà ſubijciam, ele-
gantiſsimè facit tex. in l. j. C. de uete. iure enu. ubi dicitur
non eſſe multitudine authorum iudicandum, cùm poſſit
unius forſitan deterioris ſententia & multos, & maiores
in aliqua parte ſuperare. nec etiam puto, ꝙ iudex ex offi
cio ſuo poſsit ante reſtitutionem exquirere titulum; uel
iuſtificationem poſſeſsionis, quia iura uolũt ante omnia
reſtitutionem fieri. nec eſt conueniens, uel æquum, ut qs
litiget exiſtente eo ſpoliato d. c. frequens, de reſti. ſpo. li.
6. & 3. q. 1. per totum. nec aliquid iſte petebat, ꝙ prius nō
habuit, reſtituatur ergo in priſtinum ſtatum, & demũ ſu-
perior, ſi uult, inquirat ex officio; & hoc apertiſsimè pro
bat tex. in c. ex inſinuatione, in fi. Nec debet iudex inſtan
tia ordinaria ſupplere ex officio, ex quo non apparet pec
catum manifeſtum, iuxta not. per Io And. poſt Compo-
ſtel. in c. mandatum, de reſcrip. hoc procedit quo ad pri-
mum membrum, qñ ius cōe nō reſiſtit petenti reſtitutio
nē. Si uero ius cōe reſiſtit, ut puta qa poſsidebat duo be-
neficia incompatibilia, uel patiebatur defectum in ætate
reſpectu illius beneficii, uel quid ſimile, tunc eſt magis du
bium. Io. An. ur̃ ſentire in addi. prædicta, ꝙ tenet̃ proba-
re titu-

re titulum, ēt ſi ius fundabat intentionē poſſidentis, p no.
in d. c. conſtitutus; & ſic uidetur recedere à gl. quam po-
ſuit ĩ c. ad decimas, de reſt. ſpol. ĩ 6. & de p̃ſcrip. eo. lib. ubi
dicit nō ſufficere, ꝙ ius faceret ꝯ petentem reſtitutionē,
8 & fundaret intentionē poſſidentis: reſtringi tñ illud dictũ
in dicta additione in matrimonio carnali & ſpirituali; &
hanc opi. uidet̃ ſentire do. An. in d. c. in literis. ¶Ego tñ pu
to, ꝙ hoc caſu debet fieri reſtitutio etiam nō docto prius
de titu. ad hoc alleg. tex. apertum in d. c. ex inſinuatione.
ubi ille poſſidebat archidiaconatum, & præbendam, quæ
ſimul iure cōi, maximè ſ̃m tp̄a illius iuris, haberi nō poſ-
ſunt, de præben. c. cũ non ignores, & c. quia intantum, de
cle. non reſi. c. conquerente, & quod no. in c. j. de conſue.
lib. 6. & nihilominus mandatur ibi prius reſtitutio, q̃ in-
quiratur de titulo, aut colore poſſeſsionis: imò plus erat
ibi: quia ultra illã præſumptionem iuris, erat alia p̃ſum-
ptio. ſ. ſñiæ latæ ꝯ illum, licet procuratore reuocato; fa-
cit. c. referente, & quod ibi no. de præbē Nec ob. c. ad deci
mas, quia loquitur, ut ibi no. in gl. qñ ius cōe fundat intē
tionem poſſidentis. ex quo. n. tunc concurrit cũ dñs gra-
uat̃ modo deteriori probandi, arg. l. bona fides ſecus, ubi
pro ſpoliante ius cōe non facit. nã tunc eſt ualde odioſus
ſpoliãdo aliũ, ēt ſi ius ille nō haberet, arg. l. non eſt ſingu-
lis. ff. de reg. iu. Nec ob. no. in d. c. cōſtitutus, ſuper quibus
ſe fundat Io. An. qa illa loquunt̃, qñ per confeſsionē, uel
probationes admiſſas, conſtat de defectu tituli, tunc eſt
fienda reſtitutio, ex quo manifeſtè cōſtat de defectu titu
li, nec ſpoliatus habet aliquam præſumptionē probatio-
nis, ex quo confeſsio, uel probatio eſt in oppoſitum; ſed
in caſu noſtro ſecus eſt, quia ratione poſſeſsionis, in qua
erat, ius præſumitur, ꝙ poterat habere aliquem titulum
poſſidendi; & de hoc eſt tex. no. in d. c. licet ep̃s, de p̃ben.
lib. 6. ubi dicitur, ꝙ licet habens beneficium curatum re-
cipiat conſimile, & ſic ſ̃m iuris diſpoſitionem ſit priuatus
primo per c. de multa, eo. tit. tñ ep̃s non debet illũ ſpolia
re, niſi prius citatione præmiſſa: quia poſſet ſibi compete-
re ius retinendi utrũque, ut ibi dicit̃. Ad idē ſimilis tex.
in c. ordinarij, de off. or. lib. 6. ubi dr̃ ep̃m ſtatuere termi-
num poſſidentibus beneficia incompatibilia, ut pro-
bent de iure retinendi: nō aũt debet prius ſpoliare. ecce
ergo, ꝙ ius nō reſiſtit intantum, quin reſpectu ſpoliatio-
nis non habeat titulum. Si ergo non licet ep̃o ſpoliare, iu
ris ordine non ſeruato, iuris reſiſtētia nō obſtãte, multo-
minus licebit priuato, qui non pōt moueri niſi ex zelo
malo, de paſsione propria. ¶Itē ex quo ius inhibet ſpolia
tionem iuris ordine non reſeruato. quare ſic de facto ſpo
liatus, non debet ante oĩa reſtitui, cum concurrat odium
ſpoliãtis, & fauor ſpoliati: qs. n. diceret, ꝙ in caſu illius. c.
licet ep̃s, ēt ſuperior ſpoliaret poſſeſſorē, non ſeruato iu-
ris ordine, quia non deberet ante oĩa prius fieri reſtitu-
tio? alias. n. de facili ueniremus ꝯ mentem illius. c. licet
ep̃s, & c. ordinarij, p̃all. & daretur materia ſpoliãdi poſ-
ſeſſorē, quod ſonat in abſurdum. ex quo. n. ius tolerat, ne
ſpoliet̃ iuris ordine nō ſeruato: qa poſſet competere ius
retinendi, quare ſi ꝯ iuris diſp̃onē ſpoliat̃, nō debet ante
oĩa fieri reſtitutio? profecto nulla æquitas ſuggerit oppo
ſitũ; & p hoc ſuſtinet̃ gl. in c. ad decimas, & ĩ c. j. de reſcri.
lib. 6. Sed ubi notoriè conſtet de defectu tituli, puta per
confeſsionē, uel probationē, uel ſñiam, tũc fateor, qa de-
neganda eſſet reſtitutio, & iudex rōne facti manifeſti de-
bet ſpoliare ex officio iuxta ea, quæ not. in c. cum nobis,
de ele. & c. abbate, & cōſtitutus, de appel. & qđ no. Inn. in
c. ad noſtrã, el ij. de iureiu. & Bar. ĩ fi. in l. iiij. §. hoc autem
iudicium. ff. de dam. infe. Et hæc ſunt, q̃ ſentio hic in ulti-
mo & difficillimo articulo. ¶Nũc rñdeo ad rōnes, & iura
ſ̃. all. pro parte affirmatiua. Et primò ad primũ articulũ
dico, ꝙ procedit, qñ iura reſiſtunt iuri habēdi & poſsidē
di ſine titulo & eo non apparēte p̃ſumunt iniuſtitiã, ut in
iurib. all. in ꝯrio. Non. n. pōt liber hō poſsideri, ēt ſi deti-
neat̃, & liget̃, ut in d. l. hæres, in fi. ff. de acq. poſſ. ¶† Iō non
pōt quis petere reſtitutionē cōiugis, niſi probet cōiugiũ.
Nam ex ſola cohabitatione ius canonicũ præſumit adul-
teriũ. 30. q. 5. c. alter. ¶ Itē ſi ex parte reſtitutionē petētis
ſtatur incapacitas, niſi probet̃ titulus, meritò habet pro-
bare ea, quæ tribuũt facultatē poſsidendi. ſed in caſu no
ſtro beneficium ex ſe eſt poſſedibile, & pſona petēs cũ ſit
clericus, eſt poſſeſsionis capax. & in dubio p̃ſumēda eſt iu
ſta poſſeſsio, cum clericus non deberet eſſe ſine bñficio,
de p̃bē. c. cum ſ̃m, & c. ep̃s. imò, quod plus eſt, p̃ſumitur
iuſta poſſeſsio, ēt cum quis poſsidet plura bñficia incōpa
tibilia, quo ad hoc, ut non ſpoliet̃ iuris ordine non ſerua-
to, ut in d. c. licet ep̃s, & c. ordinarij; & ad reg. j. de reg. iu.
in 6 ſatis ſ̃ reſpondi. ¶Et per hoc infero ad ſolutionē ſe-
cundi argumenti. dico enim ꝙ matrimonium carnale &
ſpirituale procedũt à pari: ſed in multis differunt, ut pa-
tet p Io. An. in c. tuæ, de ſponſa. & in c. noſtro apertè pa-
tet diſsimilis ratio per ea, quæ proximè dixi. ¶Ad c. dudũ
rñdetur, ꝙ ex quo prius erat in poſſeſsione, p̃ſumēda eſt,
ꝙ legitimè poſsidebat, ſaltē quo ad hoc, ut prius fiat re-
ſtitutio, ut probat̃ in d. c. ex inſinuatione, & c. cōquerēte.
¶Itē ſupior, facta reſtitutione, poterit ex officio inquire
re, iuxta no. per gl. in j. reg. de reg. iu. lib. 6. & p hoc in c.
licet Heli, de ſimo. Itē facit gl. in c. dudũ. ¶Ad tertiũ arg.
ꝙ ubi non fuit inſtitutio, non cadit deſtitutio, &c. Rñdeo
ꝙ illud procedit reſpectu tituli, non aũt reſpectu poſſeſ-
ſionis: qa ex quo habebat poſſeſsionē, & ab ea fuit deie-
ctus, ſatis pōt ſe reintegrare ad ſuam poſſeſsionē, ut etiã
uult tex. in d. §. patet. ¶Ad quartũ arg. de le. ij. §. quædã.
ff. de interdi. de qua uidet̃ facere feſtũ Io. An. in addi. p̃di
cta, dico ꝙ non pōt producere, nec debet intelligi in ca-
ſu noſtro. qa ſi haberet annexã cãm proprietatis, eſſet ꝯ
cle. unicam, de cau. poſſ. & proprie. ubi p̃ſupponit̃, ꝙ pōt
ſuſpēſo petitorio procedi in ſolo poſſeſſorio quæ uerba
clare inducũt, ꝙ ēt in beneficialibus ſeparata eſt cã ꝓprie
tatis, & cã poſſeſsionis. Ad idē tex. de reſcrip. c. ex parte,
de reſt. ſpol. c. cũ ad ſedē, cũ ſi. & alia iura. ſ̃. pro hac parte
all. ſic intelligo ergo illã legē, qñ quis noĩe proprio, non
ut rector eccleſię agit, ut in interdicto de locis ſacris, uel
religioſis: qa cum ila non ſint in bonis alicuius, ut inſti. de
re. diui. §. nullius, non pōt qs dicere ſe illis ſpoliatũ, niſi
probet titulũ Sed nos loquimur, qñ petit reſtitutionē, ut
rector, & adminiſtrator eccleſiæ, quo caſu licet poſsideat
præſumi debet licita poſſeſsio, ex quo clericus eſt, & poſ-
ſidebat, de p̃bē. c. cũ ſ̃m, & ſ̃. plenè dixi. ¶Ad quintũ arg.
9 † ꝙ beneficium rōne tituli, debet iudicari tanquam res
incorporalis, & ſic debet requiri patientia dñi in acquiſi
tione; dico, ꝙ beneficiũ eſt quoddã corporale, & eo ipſo,
ꝙ habet corpus eccleſiæ, & pōt rōne illius adminiſtratio-
nis aliàs poſſeſsiones adminiſtrare. ueniunt. n. alia per
uiam acceſſorij, ut in d. c. per uenerabilē, qui filij ſint le-
gi hinc uidemus, ꝙ expulſus à corpore eccleſię iuriſdōnē
nō exercet; & ſpeciale in expulſo ep̃o, ut no. ĩ cle. 1. de fo.
cōp. Ad prædicta facit. l. cum arrogauero. ff. de præc. & l.
arrogato. ff. de adop. & quod no. Inn. in c. in præſentia, de
proba. & gl. 19. q. uli. c. ſi qua mulier. ¶Item poſſet hic ha
beri patientia poſsidendi ipſum beneficium abſq; ſciētiæ
ſuperioris, iuxta no. p Inn. ĩ d. c. bonæ, el 2. de poſtu. præl.
¶ Ad ultimum argumentum. d. c. conſtitutus, de filiis,
presby. dico, ꝙ non facit ad hoc. ibi enim, ſi bene ponde-
ret̃, dicit ꝙ petens reſtōnē debeat iuſtificare poſſeſsionē:

ſed admittitur exceptio defectus proprietatis. Obſtat tamen aliter, inquantum non fit incontinenti reſtitutio, probata nuda poſſeſſione. Sed rñdeo, ꝙ illud.c.multipliciter intelligiť, ut ibi no.Inn.& Io.An. aliqui uerò intelligunt, ꝙ ibi fuit actum petitorio, & poſſeſſorio. alij ꝙ poſſeſſorio tm̃: ſed opponebať notorius defectus proprietatis; quod ſi uerũ eſſet, non debet fieri reſtitutio, ut ſ. dixi. uel ſi nõ erat notorius defectus, oportet intelligi, ꝙ ille actor de iure ſuo confidẽs, ꝯſenſit, ut diſcutereť illa exceptio ſimile.in c.1.de reſt.ſpo. uel hoc fecit Papa, ut euitareť circuitus. ſed alius iudex hoc non potuiſſet. alias aũt ſi illud c.intelligereť ſimpľr, prout iacet, apertè eſſet ꝯ.c.in literis, & multa alia iura.ſ.all. qđ nõ eſſet dicẽdũ: imò iura iuribus ſunt cõcordanda, de ele.c.cũ expediat, lib.6.& hoc de primo dubio dictũ. ¶Ad ſcđm dubiũ, qđ

10 eſt, † an petenti reſtitutionẽ beneficij obſtet ſpontaneæ renunciationis exceptio. Arguiť primo ad partem negatiuã, ꝙ nõ obſtat, ut uidetur de hoc caſus expreſsè in c.ſolicitè, de reſt.ſpo. ubi Papa mãdat inquiri, quo tpe facta fuit renuntiatio, & cõſtitutio facta poſt ſpoliationẽ mandat ante oĩa reſtitutionẽ fieri. ſed in caſu noſtro præſuponiť, ꝙ iſte Titius renũtiauit ſpoliatus exiſtens; ergo nõ eſt renuntiationis exceptio admittenda. Scđò probatur rõne, petenti reſtitutionẽ nõ obſtat exceptio defectus ꝓprietatis, ut in c.in literis, de reſt.ſpo.& ĩ c.literas, eo.tit. cũ ſi. ſed renunciatio facta poſt ſpoliationẽ cõcernit defectũ proprietatis dũtaxat: non aũt poteſt referri ad poſſeſſionẽ, quã nõ habebat, ut not.in d.c.ſolicite, ergo non debet admitti ꝯ petentẽ reſtõnẽ. ¶Tertiò ad idẽ induciť. c.ſup ſpoliatione, de ord.cog. ubi gñaľr vř, ꝙ conuẽtus, ſup ſpoliatione non eſt aduerſus reſtõnem petentẽ, ſi eũ conueniat, audiendus, niſi ſuper poſſeſſione. ſed huius renuntiationis poſt ſpoliationem exceptio non concernit poſſeſſionẽ, ut ſ.dixi; ergo non eſt ipſam proponens ante reſtitutionem audiendus. ¶Quartò arguiť; & aliter renũciatio beneficij facta in manibus ſuperioris, qui põt inuitũ, deſtituere, non ualet, ut in c.qđ in dubiis, & c.admonet, & c.niſi cũ pridẽ, de renun. ſed in themate noſtro non præſupponiť renunciationẽ fuiſſe factã in manibus ſuperioris; ergo tanꝗ non præiudicans, etiam reſpectu proprietatis, non eſt admittenda. Nec ob. ſi dicatur eam ꝑiudicare quo ad renuntiationem: quia, ut dicit Hoſt.in d.c.quod in dubiis, hoc nullo iure probatur, qñque.n.ſuperior conſentit: & ad nihil ualet talis renuntiatio: quia non põt diſſolui illud uinculum, quo obligatus eſt eccleſiæ, ſine licentia ſuperioris, ut in d.c.ueniẽs; facit.l.legatus.ff.de offi.præſi. unde bonus text.pro dicto Hoſt. ¶In contrariũ pro parte affirmatiua, ꝙ talis exceptio nõ obſteť, Videtur primò probari in d.c.ſolitè, de reſt.ſpo.& licet.ſ.induxerim illud.c.ad partem negatiuam: tamẽ nũc induco aliter. ibi.n.Papa repellit exceptionẽ ſpontaneæ renuntiationis, qñ cõſtat interceſſiſſe poſt ſpoliationem reddens cãm: quia iõ præſumitur ſpontanea. Si ergo pro certo conſtaret cãm eſſe ſpõtaneã, admittereť rõne ceſſante, quod eſt ualidũ in iure.16.q.1.c.generaliter, & l.generaliter, C.de epiſ.& cle. ſed in themate noſtro ꝑſupponiť, ꝙ fuit ſpontanea; ſicut in conſiľi dicimus, ꝙ contra ꝑſumptionem iuris, & de iure admittitur probatio in cõtrariũ ꝑ cõfeſſionẽ, & ſic ad cõſequendã reſtitutionẽ bñficij nõ ſit neceſſe probare titulũ, nec aliter iuſtificare poſſeſſionẽ ex titulo, cũ nullũ habeat. ¶Scđò vř probari, ſi uis nõ inferatur legitima, cle.unica, de cau.poſſ.& proprie. ubi dicitur, quẽ poſſe non ſolum à principio agere poſſeſſorio: ſed ẽt ſi intentauit petitoriũ & poſſeſſoriũ, ſuſpẽdeť petitoriũ à ſe, & ab aduerſa parte intentatũ, & procedetur in poſſeſſorio ſolo; & no.uerbum, ſolo. excludit ergo prorſus petitorum, arg.c.1.& qđ ibi not.de hæreti. lib.6. non ergo eſſet ſolum poſſeſſoriũ: ſed haberet, annexã cãm proprietatis: uel haberet iuſtificare poſſeſſionẽ ex titulo. nã in ſolo poſſeſſorio quis nõ arctatur ad ꝓbãdũ, niſi poſſeſſionẽ, & deiectionẽ.l.j.in prin.& §.interdũ. ff.de ui & ui arma.& l.ſi qs deſtinauerat.ff.de rei uẽ. ¶Tertiò hoc uidetur apertè probari etiam in beneficialibus in c.conſultationibus, de off.dele. ubi apertè tex.innuit ſufficere probare poſſeſſionem, & deiectionẽ. ¶Quartò eleganter facit.c.ex inſinuatione, de procu. maximè in fin. ubi Papa mandat reſtitutionem beneficij, eo ſolo probato, ꝙ ad ſñiam latam cum procuratore reuocato, fuerit facta ſpoliatio, & ꝙ, reſtitutione facta, inquiri debet de inſtitutione canonica. ¶Quintò facit.c.cõquerẽte, de reſti.ſpo. ubi ante oĩa mandatur reſtitutio, ẽt ſi prius eps prętendens mixtam cauſam ſpoliauit ſine ordine iudiciario; & poſteà debet contendi de cã legitima. fortius ergo, qñ priuata ꝑſona ſpoliauit. ¶Sextò & ult. faciunt oĩa ferè iura ꝗ hñr.2.q.2.& 3.q.1.ꝑ totũ; quę indiſtinctè mãdant prius reſtitutionem legitimã fieri in beneficialibus, & aliis, ꝗ de aliquo obiecto diſcutiatur. quia nõ debet litigare ſpoliatus, nec nudus contendere, nec inermis inimico opponere, de reſt.ſpo.c.frequens, lib.6. ¶Ad ſolutionem huius dubij, Chriſti eiuſq; matris, nec non & deuotisſimarum uirginum Agathæ & Lucię ſuffragio humiliter ĩnuocato condeſcendens, ſciẽdũ ꝙ uarij uaria, & uariis locis confuſè & diminutè ſcripſerũt ſuper hoc articulo. Ego aũt attingendo materiã, & ſi nõ ꝓfundius, ſaltẽ clarius cęteris eã ſub quatuor ꝑſtringã opinionibus. ¶Prima opi. habet titulũ eſſe ꝓbãdũ, licet agať poſſeſſorio. ꝓ hac opi. faciũt iura all. ꝓ ꝯria parte, maximè reg.j. de reg.iu.lib.6.& hãc opi. refert Arch.in §.patet.3.q.1.& c.eũ q, de eo q mit.in poſ.lib.6 Sed huic opi. uehemẽter reſiſtit tex.ĩ d.c.ĩ literis & c.itẽ cũ qs, e.ti.& alia iura ſ.all.ad partẽ negatiuã. Vñ hæc opi. à doctoribus cõiter nõ recipitur. Scđa opi. eſt qñ ad inſtantiam rei conuenti nõ ſit neceſſe oſtendere titulũ, uel colorẽ poſſidendi ante reſtitutionem: nec ſpolians petendo hoc quæſtionem referre: ſed iudex ex officio ſuo ante, ꝗ reſtituat, debet ſe de titulo informare; & ſi de titulo legitimè conſtat, uel ſaltem per probabilẽ ꝑſumptionẽ, debet eũ reſtituere ſi uerò nihil cõſtat de titulo, reſtitutionẽ nõ faciet. ¶Ex hoc infertur, ꝙ ſi proponat bñficiũ eſſe reſeruatũ, iudex ex officio de hoc cognoſcere poteſt ante, ꝗ reſtitutionem faciat; & hanc opin.tenet Lap.de Caſtil.in ſua alleg.25. & ſic dicit uiua uoce ſe audiuiſſe à Io.An.in c.ex parte, de reſt.ſpol.& dicit, ꝙ hoc firmabat pro uera concluſione. hanc eandẽ tenet Car.in cle.1.de cau.poſ.& proprie. & ſic fuiſſe obtentũ in palatio apoſtolico: quia in iſtis nõ dať poſſeſſio ſine titulo, ut dicta regula.j.de reg.iu.lib.6. ¶Sed ex hac rõne infertur, ꝙ ẽt ad inſtantiam partis, tenetur iuſtificare appellationẽ: quia licet conuentus ſup ſpoliatione nõ audiať ſup ꝓprietate: audiť tñ uolens ſe defendere ſup poſſeſſorio, & proponere põt, ꝙ aduerſarius nõ probat poſſeſſionem, ut in c.olim, el j.& cle.2.de reſt.ſpol. facit.c.fi.de ordi.cog. ¶Tertia opinio habet, ut nec ad inſtãtiam aduerſarij, nec iudicis officio, teneatur ſpoliatus probare tit. uel iuſtificare poſſeſſionẽ, ſed ſufficit docere de ſola poſſeſſione, ꝑ dictũ.c.in literis. debet.n. iudex excludere aduerſariũ in odiũ ſui, & actorẽ reſtituere; & poſtmodũ officio ſuo, ſi uoluerit, poterit inquirere, ſicut ſeruať ĩ ſi.ĩ c.cũ nobis, de ele. facit.c.ordinarij, de offic.ord.li.6. ubi iudex ex offi. inqrit de tit.ꝯ poſſidẽtem. hãc opi. tenuit recolẽdæ memorię dñs meus, dñs Franc. de Zab.

de Zab. olim Cardinalis Floren. & hanc opi. aliqualiter ſentit Inn.in d.c.ex parte, de reſt.ſpol. ubi reuocãdo, qđ dixit ĩ c.in literis, dicit canonicũ poſſe petere reſtõnẽ iuris canonicalis, dato ꝙ non ꝓbet eum poſſeſſionem fuiſſe ingreſſum authoritate ſuperioris, uel exercuiſſe aliquem actũ ꝓportionabilẽ canonico dũtaxat; ſed ſatis eſt, ꝙ doceat ſe exercuiſſe aliquẽ actũ ut canonicũ aĩo acquirendi quaſi poſſeſſionẽ iuris canonicalis, ſcientibus illis, quorũ intereſt. alibi aũt ut ĩ dicã, aliter ſentit idẽ Inn. huic opinioni uř obſtare.c.ad decimas, de reſt.ſpo.& regula prima de reg.iu.lib.6. ſed plenius attingã. ¶Quarta opi. uř eſſe cõis, hñs, qđ non teneať ꝓbare titulũ: ſed debet iuſtificare poſſeſſionẽ ex titulo, ſiue aliter colorare; & hãc opin.ſentit gl. licet nõ multũ apertè in cle.j.de cã poſ.& ꝓpr.& eã allegat totus mũdus. Sed Io.An. opin.ſuã circa hãc materiam melius declarauit, ꝗ alibi in addi.Spe.in ti.de reſti.ſpo.ſup rubr. ĩmediate poſt prin.& ibi apertiſſimè firmat, ꝙ ubi cõſtat petẽtem non habere ius non auditur petens reſtõnem: ſed habet iuſtificare poſſeſſionẽ; & hãc opin.tenet Pau.in d.cle.vna, & dñs Ant.in d.c.in lřis; ſed in modo iuſtificãdi uariæ ſunt opin. ut refert Io.And.in addi.ꝑall. ¶Quidã dicunt, petentẽ reſtõnem ꝓbare debere titulum primo aſpectu legitimũ, non.n.uenit in poſſeſſorio oẽ, qđ requirit petitoriũ. Siľe in mřimonio carnali, in quo petens reſtõnem, non arctať ad ꝓbandum titulũ neceſſariò ꝯcludentem, ſed ſatis eſt, ꝙ ꝓbet mřimonium legitimũ ex ꝯſenſu, nec admittunť exceptiones defectũ intrinſecũ ꝯcernẽtes, ut no.in ĩ c.ex parte, & in c.lřas, & c.ex trãſmiſſa, de reſt.ſpo.& ſatis uř hoc ſentire gl.in cle.vna, dũ dicit aliud eſt iuſtificare poſſeſſionem ex titulo, & aliud agere petitorio. Alij dicunt, qđ ſatis ſit ei ꝓbare authoritate ſuperioris ſe in poſſeſſionem inductum, ad hoc, ut reſtõnem conſequatur; & hanc opin.tenet Inn.in d.c.in lřis. ubi uř uelle hoc eſſe neceſſariũ. An aũt renũcians bñficio ꝑdat ius, qđ habebat in bñficio & dicať renunciare iuri, qđ habet in beneficio iuxta no.per gl.in c.ſuper hoc, de renun. in uerbo, cauſam, 16.q.6.c.j.in glo.ij. tenent dñi de Rota deciſ.36.. optimè inducitur in ar.cle.ij.§ ſanè, de pœnis. ubi illa renuntiatio metu extorta ꝑ captionem, & detentionem ſecularium poteſtatũ pronuntiať nulla; & induciť ibi caſus, ut ibi no. cum ergo in illo c.ſolicitè, ꝯſtaret renũtiationem interueniſſe tam ꝑ ꝓbões, ꝗ ꝑ ꝯfeſſionem partis, ut patet ibi in tex. ubi tm̃ mandatur inquiri, an ꝑceſſerit ſpoliatio, & ſic nõ dubitať interueniſſe eam, qũo ſit illi reſtõ eccleſię cum peccato, cum tñ nullum ius haberet reſpectu ꝓprietatis? & ſic notoriè ſm illam datur uitioſus ingreſſus ꝯ c.ei qui de eo, q mi.in poſſeſſionem. Et theorica cõis eſt, ut nũquam ſaltem in iſtis beneficialibus fiat reſtõ ſi in iudicio, uel aliàs notoriè conſtet de defectu proprietatis iuxta no.ꝑ Inn.& Io.An.in c.conſtitutus, de fi.presb.& in c.cũ eccleſia, de cã poſſ.& ꝓpr. ¶Solue, ego arbitror per hoc ꝯrium, hanc cõem lecturam reſtringendam, ut non ꝓcedat, qñ renuntiatio fuiſſet facta etiã poſt ſpoliationem in manibus ſuperioris: tum quia illa ꝑſumi debet ſpõtanea, ar.l.non eſt uero ſimile.ff.quod me.cau.& eorum, ꝗ no.gl in l.trãſactionis, C.de trãſac. tum quia, ex quo conſtat eum nõ habere ius in proprietate, non debet ſibi reſtitui beneficium. licet.n.talis renuntiatio non referatur ad poſſeſſionem, quã non habebat; ideò poſſet agere pro dãnis, & intereſſe tunc illatis: tñ debet fieri reſtõ beneficij per ſupradictam rõnem. Vnde in illo c.ſolicitè, non ponderať interuentus ſuperioris, ſicut in c.accepta; & ſic uř, ꝙ in d.c.ſolicitè, nõ fuit facta renuntiatio in manibus ſuperioris. qñ autem fit renuntiatio beneficij nõ in manibus ſuperioris, nõ perdit ius, quod habebat in beneficio: imò talis renuntiatio non tenet iuxta not.per doct. in c.quod in dubiis, de renũ.& in c.quãto, de reſt.ſpol. nec etiam ſuperior in caſu huius c.ſolicitè, potuiſſet illam ratam habere: quia c.qđ in dubiis, loquitur qñ ſponte ĩ manu laicali. ſed in caſu noſtro non apparet, quod in manu laicali. ¶Item quia fuit facta poſt ſpoliationem, & ſic non ꝑſumitur ſpõtanea, ut ibi, iõ ad nihilum ualet renũtiatio nec quo ad ꝓprietatem, nec quo ad poſſeſſionẽ; meritò talis exceptio non debuit admitti. & per hoc dico Io.An. poſt Gofr. nõ bene dicere, inquantum dicit, ꝙ renũtiatio illa non præiudicet renuntianti quo ad poſſeſſorium: ꝑiudicat tñ quo ad petitorium per d.c.quod in dubiis, & c.accepta. hoc.n.dictum non procedit: quia aut interuenit authoritas ſuperioris; & debet præiudicare: aut nõ interuenit; & non debet præiudicare, ut ſ. dictum eſt, & ꝑ hoc habetur clarè intellectus illorum iurium, & nullus remanet ſcrupulus. ¶Et infero nũc ad ſoľonem noſtri ſecundi dubij. Dico.n. aut hæc renuntiatio iſtius fuit facta non in manibus ſuperioris; &, ea non obſtante, põt peti reſtitutio: qa ꝑ talem renũtiationem, licet ſpõtaneam, nõ perdit iſte, quod habebat in beneficio iuxta no.in d.c.quod in dubiis, & in c.quãto, quo ad ſe: quia nõ potuit à ſe abdicare beneficium, ut no.in iuribus præal. & facit l.legatus.ff.de offi.præſi. aut renuntiauit in manibus ſuperioris; & tunc, ſi de ea notoriè conſtat, obſtat exceptio, licet non fundet intentionem excipientis: quia ſuperior ex renuntiatione beneficij non debet reſtituere beneficium ei, qui nullũ ius notoriè habet, arg.c.cum nobis, de elec.& c.qñ, de fi.ꝑsb. & quod no.in c.conſtitutus: poterit tñ agere ad damna & intereſſe, tunc illata, ut no.Inn.in d.c.ſuper hoc: ſuperior tñ, ſi conſtat de ſpoliatione, non debet ſpoliatorem dimittere in poſſeſſione beneficij: ſed ſupplendo ex officio illum ſpoliare, & licitè alteri cõferre, de præb.c.de multa. Aut non conſtat notoriè de renũtiatione; & tunc nõ obſtat exceptio, tanquã concernens defectum proprietatis, ut in c.in literis, de ord.cog.& c.fi.cum ſimilib.& ꝑ hoc ſatis patet reſponſum ad omnia ſ. all.in ꝯrium, niſi ad argumentum à ꝯrio ſenſu ſumptum ex c.ſolicitè. ¶Nam, ſi ibi pondereť, ꝙ non fuit ſpontanea; ergo ſi conſtaret de ſpõtaneitate, ſicut ꝑſupponitur in themate noſtro, obſtaret obiectum; & uidetur arg. ſatis urgens. ¶Sed reſpõdeo dupliciter. Primò quo ad arg. à ꝯrio ſenſu, non urget, qñ reperitur ꝯrium in iure, uel reſultaret. clarum.n.in iure eſt, quod ubi notoriè nõ conſtat de defectũ proprietatis, debet fieri reſtõ in iſtis bñficialibus; & ubi notoriè non conſtat, non debet admitti exceptio defectum ꝓprietatis concernens, ut ſ. pleniſſimè dixi. Secundò põt reſpõderi, ꝙ conſiderať ibi, ꝙ non fuit ſpõtanea, ad maiorem exaggerationem duo tituli impediebãt illam exceptionẽ admitti. Primò, quia concernebat defectum proprietatis, ut ſupra dixi. Scđò, quia ꝑſumitur talis renũtiatio poſt ſpoliationem facta non ſpõtanea. debet.n. reduci illud c.ad alias iuris regulas indubitatas; & hoc quo ad ſcđm dub.

11 ¶† Ad tertium, qđ fuit, utrum crimẽ notorium beneficij priuatione dignum, excludat ipſius beneficij reſtõnem petentem. Arguo primò ad partem affir. & ſic notorius criminoſus eſt ſuſpẽſus ſatis quo ad ſe, ut in c.fi.de coha.cle.& mul.& amplius ſine diſpenſatione adminiſtrare nõ põt, de tẽp.ord.c.fin. ergo non põt petere reſtõnem beneficij, cũ non poſſit in eo adminiſtrare, in c.fi.de cle.excõ.mini. ubi dř excõmunicatum eligi non poſſe pro eo: quia ad ſuſceptionem eligitur, à quorum perceptione eſt priuatus. non ergo debet iſte notorius criminoſus audiri, cùm non poſſit in interdicto bñficio adminiſtrare. Secũdò de hoc uř caſus in d.c.ad petitionem, de accu. ubi proceſſus agi-

tatus ɔ̃ illum abbatem erat nullus propter iudiciariũ or-
dinem non ſeruatum: ſed quia cõſtabat de criminibus il-
lius, noluit illum reſtituere: ſed uoluit eum manere pri-
uatum; ad idem facit.c.ſi ɔſtiterit,eo.ti. ſm̃ vnum intelle
ctum. ubi admiſſa fuit exceptio criminis ɔ̃ petentem re-
ſtitutionẽ,licet non induceret priuationẽ tituli ipſo facto.
¶Tertiò arguit̃ ſic. iſte pp notorietatem criminis debet
incõtinenti priuari,de accuſ.euidentia.2.q.1.c.manifeſta,
& c.Lotharius; facit.c.qm̃, de fil.pſb. ergo fortius debet
ſibi reſtõ denegari: q̃a turpius eijcitur,q̃ non admittitur,
de iureiu. quẽadmodum; & maximè hoc ſeruari debet in
iſtis euidentialib. ut euitetur circuitus,de reſcr.cle.audi-
tor; & infamibus portæ dignitatis non patent, de exceſſ.
p̃la.inter dilectos, & in regula,infamibus,de reg.iu.lib.6.
Quartò pro hac parte facit.c.ſignificaſti,de diuor.ubi pa
tet,ꝙ ɔ̃ coniugẽ petentem reſtõnem admittitur exceptio
adulterij; & hoc ad partem affir. Ad partem uerò nega-
tiuam non arguo: quia ſatis patebunt argumenta ex ſolu-
tione, quã ſtatim ſubiiciam. ¶In hoc artic.reperio d.Ant.
in c.item cum quis, de reſt.ſpol.expreſſè tenentem iſtam
partem; & idem ſentit in.c.ſi conſtiterit,præal.non tñ mo
ratur per omnia ſupradicta, ſed allegat dũtaxat.c.ad pe-
titionem,& c.ſi ɔſtiterit,de accuſ. reſtringit tñ hoc dictũ
in beneficialibus:mihi tñ hoc dictum non placet, dũ ſcri-
berem ſuper c.ita cum quis, & hic inſero ea,q̃ ibi ordina-
riè dixi. Mouebar primò, quia quãtũcũq; quis ſit crimi-
noſus,niſi crimẽ inducat priuationem ipſo facto:licitè tñ
tenet bñficium ante,q̃ priuet̃ per ſñiam. nam & poſſet ſe-
cum ante ſñiam diſpenſari. hoc eſt no.dictum Inn.in c.cũ
noſtris,de ɔceſſ.præb. Et ante,q̃ diſpenſetur, iuſtè tenet
ante,q̃ priuetur,ut ibi dicit Inn. ſi ergo iuſtè tenebat,in-
iuſtè fuit ſpoliatus ꝑ uiolentiam; ergo debet reſtitui in
priſtinum ſtatum, cum ſibi cõpetat ius prælaturæ ante,q̃
priuetur. nec exceptio huius criminis eſt admittenda tẽ-
pore nõ elidens actionem in iudicio deductam. exceptio
enim debet eſſe talis,ꝙ excludat actionem.l.j.ff.de excep.
c.à nobis,de excep.de ord.cog.c.ij. ſed exceptio huius cri
minis non excludit hoc interdictum, nec reddit petentem
incapacem: q̃a præſuppoſito, ꝙ crimẽ oppoſitum ſit ue-
rum: nihilominus remanet in iure ſuo. nec põt dici,ꝙ de-
beat priuari exceptione probata: quoniam exceptio non
poteſt operari hunc effectum priuatiuum. ſolum enim
de ſua natura operatur effectum excluſiuum, ut proba-
tur in c.ij.de ord.cogn. & optimè ad materiam noſtram
facit.c.ſuper his, de accu.ubi crimen probatum per uiam
exceptionis contra clericum, non probat facultatem pri
uandi eum ſuis beneficiis, ſed dũtaxat operatur deiectio-
nem electi: quinimò plus dico, ꝙ etiam ſi ageretur peti-
torio, non deberet admitti exceptio criminis, ſi non in-
ducit priuationem ipſo facto, ut no.per rationem ſupra-
dictam. Concludit Innoc.in cap.inter dilectos,de exceſ.
præla. Nec ratio notorietatis facit dictam rõnem ceſſa-
re, arg.8.q.4.c.nõne. ¶Item huic ſententiæ apertè fauet
tex. in c.fin.de ord.cog. ubi dicit, ꝙ conuentus ſuper ſpo-
liatione non eſt aduerſus reſtitutionem petentem niſi ſu-
per ſpoliatione audiendus, ſubiiciens rõnem, quia reſti-
tutio petita in hoc priuilegiata dignoſcitur, ut ipſam in-
tentans non cogatur ante reſtõnem ſuis ſpoliatoribus re-
ſpondere. Pondero uľem excluſionem ſpoliantis ɔ̃ reſti-
tutionem petentem. Idem uĩ innuere tex. in d.c.item cũ
q̃s,ubi criminis exceptio repellit indiſtinctè aduerſarium
reſtõnem petentẽ. Ad idẽ allego.2.q.2.& 3.q.1.ꝑ totum.
in q̃bus iuribus gñaľr dĩ,ꝙ ante oĩa etiam crĩa tractanda
reſtituẽdus eſt ſpoliatus, q̃a allegant̃ notoria, q̃ nõ ſunt,
de app.c.ɔſuluit. & iſte nõ debet litigare ſpoliatus,maxi-
mè ſuꝑ crĩe,arg.optimum in c.frequens,de reſt.ſpo.in vj.
ubi exceptio ſpoliationis qñq; competit etiam ɔ̃ tertium
ꝓponentem crĩa aduerſus ſpoliatum,ne pp inopiam,ſeu
eius actionem ſuccũbat & ɔ̃ ſpoliantẽ indiſtinctè admit-
titur exceptio ſpoliationis an reſtõnem. Fortius ergo iſte
ſpoliatus,q̃ p̃occupabat iudicium,nõ debet poſſe excludi
à petitione reſtõnis pp exceptionem criminis ꝓpoſitam
à ſpoliatore,q̃ eſt odioſus,& p̃ſumitur uenire ad excipiẽ-
dum,ſeu crimina ꝓponendum non bono zelo, ſed pp ini
micitiam, ut ualeat bñficium uſurpatũ interim retinere,
ut dicit tex.in d.c.item cum q̃s. Sed multa ſtatuta ſunt ɔ̃
ſpoliantem ut odioſum,quæ ceſſant ɔ̃ alios,ar.in cle.vna,
eo.ti. & quod no.in c.fi.de ord.cog. & in c.literis, de re-
ſti.ſpo. & multo fortius non debet admitti exceptio cri-
minis,ſi crimẽ non dĩ notorium,ſed manifeſtũ,ut eſt tex.
no.in c.ꝙ ſuſpecti.3.q.5. ¶Et aduerte, quia intelligo, ꝙ
capiendo manifeſtum pro notorio, ſicut intelligit ibi gl.
in uer.manifeſta, notorium crimẽ non obſtat petenti re-
ſtitutionem,& illam gl.uĩ ſequi Arch.allegando pro con
cordia allegata per Inn.in c.inter dilectos, de exceſſ.p̃la.
¶Sed nunquid iudex ex officio ſuo poteſt illum priuare
propter notorietatem criminis differendo reſtitutionẽ,
puto ſic dicendum, quod aut vult priuare ſuper eadẽ in-
ſtantia iam inchoata in cã reſtitutionis; & alius iudex à
Papa hoc non põt; & ad hoc non fuit actum, nec agi põt;
& ſñia debet eſſe conformis petitioni, ut in ſimili notabi-
liter dicit Io.And.poſt Compoſtel.in c.mãdatum, de re-
ſcrip. Aut vult procedere omnino ex officio ſuo extra in-
ſtantiam; & tunc ſi eſt notorium facti permanentis,ita,ꝙ
nullo mõ poſſit negari (qđ de facili non cõtingit) & tũc
poterit iudex ſententiare alias priuare:quia in hoc noto-
rio nulla exigitur probatio,uel ſolẽnitas in procedẽdo,
ut in c.euidentia,de accu.& 2.q.1.c.manifeſta, & c.qm̃,de
fil.presb. & no.per Inn.in c.ex parte,el j.de uerb.ſig. fru-
ſtra enim hoc caſu fieret reſtitutio,& euidenter eam pe-
tens incontinenti ueniret priuandus, & circuitus euitan-
dus eſt,maximè in iſtis beneficialibus,de reſcrip.cle.audi
tor, & reſpectu ſuperioris ceſſat odiũ ſpoliationis; & iſte
põt eſſe caſus in c.ad petitionem,de acc. & per hoc ſit re-
ſponſum ad illud c.ult. ubi Papa hoc idem fecit de ple-
nitudine poteſtatis, ut ibi no.gl. Aut nõ eſt tale notoriũ:
& tunc cum exigantur probationes,ut in c.ſicut,de re iu-
di. & per glo.in præall.c.manifeſta, & defenſio eſt expe-
diens reo; facit quod no.in c.j.de offi.deleg.lib.6. debet
ante oĩa fieri reſtitutio: quia nec nudi contendere,&c. q̃a
ſpoliatus per priuatum habet priuilegium, ne exuatur ꝑ
ſententiam iudicis ante reſtitutionem, ut in d.c.frequẽs,
& c.ſi conſtiterit, de accu.quod facit pro ɔ̃ria parte, dico
tñ ꝙ hoc non probat, ad quod inducitur. Intelligitur.n.
multipliciter,ut ibi no. nõ.n.poteſt intelligi in delicto no
torio, & ſatis colligitur ex tex.ibi, ſi cõuentus fuerit,&c.
quidam intelligit illum tex. ꝙ ideò ɔ̃ petentem reſtitu-
tionem admittuntur illa crimina: quia ibi facta fuit ſpo-
liatio poſt ſñiam priuatam latam ſuper illis criminibus,
uel ſm̃ alios agebatur poſſeſſorio, ille de ſua innocentia
confidens fuit contẽptus, ut prius diſcuterentur crimina
obiecta,arg.c.j.de reſti.ſpol. alias autem,cum ibi crimina
nõ eſſent notoria, de directò eſſet ɔ̃ illud c. Item cũ quæ-
uis, uel deducenda eſt illa decretalis ad diſtin. quã ſupra
formaui. ¶Nunc rñdeo ad illa ɔ̃ria ſupra formata. Et pri
mò non obſtat primum argm̃: quia, ex quo non eſt priua
tus licitè, petit reſtitutionem ratione tituli,quem habet.
nam poterit alius adminiſtrare, donec priuetur, uel ſecũ
diſpenſetur,& c.ſi.de cler.excõ.loquitur de eo,q̃ de nouo
acquireret bñficium, quod non põt,ex quo eſt ſuſpenſus.
& idem

& idem in notorio criminoſo.nõ.n. ualeret electio de eo
facta,ut in c.cum in cunctis,de elect.Non obſtat argumẽ-
tum ſm̃:quia ſatis.ſ.reſponſum fuit. ¶ Ad tertium uerò
dicendũ,ꝙ licet poſſit priuari,tñ anteq̃ priuetur,non poſ
ſet exceptio obijci:quia non elidit actionem, ut.ſ.plenè
dixi,& q̃a ille ſpoliator tanq̃ odioſus non eſt audiẽdus.
12 ¶†Ad quartũ argumentũ de c.ſignificaſti, Rñdeo,quod
crimen adulterij inducit priuationẽ ipſo facto;unde põt
cõiunx ſua auctoritate illum repellere,ut no.gl.ij.in c.fi.
de adul.ſentit Inno.in c.inquiſitioni,de ſentẽ.excõ. facit
c.Agathoſa.27.q.2.& c.dixit.24.q.3.Et hæc ſufficiãt quo
ad tertium membrũ.¶In quarto & ultimo dubio, quod
fuit,an habens patrimonium & beneficium eccleſiaſticũ
ualeat,recta conſcientia ſalua,reſeruato patrimonio de
beneficij reditibus uitam ducere.¶Arguitur primò quod
non;& uidetur de hoc caſus in c.fi.16.q.1. in fi. ubi dicit
tex.quod qui bonis parentũ,& opibus ſuſtentari poſſunt,
ſi quod pauperum eſt,accipiunt,ſacrilegium profectò in
currunt,& cõmittunt,& per abuſionem talium iudicium
ſibi manducant,& bibunt,& per eadẽ uerba loquit̃ tex.in
c.clericos.1.q.2.ad idem.c.paſtor eccleſiæ;ead. cau.&.q.
ubi dicit̃,ꝙ his,quibus ſua ſufficiunt,nõ debet aliquid ir
rogari:q̃a habenti dare, nihil aliud eſt, quàm perdere:
nec illi,qui ſua poſſidentes dari ſibi aliquid uolunt, ſine
graui peccato ſuo, unde pauper uicturus erat accipiunt;
ſi idẽ c. ſi quis,eadẽ cã,& q̃õne.ubi inter cætera dicit, nõ
eſt meũ dicere,quare peccatũ eſt qui cibos pauperũ præ-
ſumẽdũ ſuſcipiunt, q̃ ad eccleſiã ſuã iuuare ꝓprijs facul
tatibus debuerant,ſuis expenſis inſuper grauant, &c. ubi
ponunt̃ multa bona uerba ad materiã faciẽtia. ¶ Secũdò
uĩ ſingulariter ꝓbari ꝑ tex.notabilẽ & quaſi ſingularẽ ĩ
materia.1.q.2.c.ſacerdos ubi dĩ, ꝙ clerici pauperes ſiue
ex facultate,ſiue ex ꝓpria uoluntate licitè uiuũt de bo-
nis eccľiæ:q̃a ad ea accipienda nõ cupiditas eos ducit:ſed
uiuendi neceſſitas cogit;& ſingulariter ſubiungit,ꝙ de ta
libus clericis uĩ dicere Apoſt. Qui in ſacrario operan-
tur,q̃ de ſacrario ſunt,edãt, & q̃ altari deſeruiũt, cũ alta
ri participent. Et uide ibi tex.q̃ latius ꝓſequit̃ hanc mate
riã.Ad idẽ optimè uĩ cõcordare tex.in c. illi.12.q.1. ubi
dĩ,ꝙ illi,q̃ tã infirmi ſunt,ut poſſeſſionibus ſuis renuntia
re nõ poſſint, ſimul capiunt de bonis eccľiæ,& ſatis ſine
peccato illa retinent;& ſic aptè innuit,ꝙ tunc debet cle-
ricus de bonis eccľiæ uiuere,qñ non hẽt patrimoniũ, unde
uiuat.ad idẽ.c.ep̃s eccleſiaſticarũ,eadem cã & q.dĩ.n.ep̃s
hẽre eccleſiaſticarũ rerũ poteſtatẽ ad diſpenſandũ erga
oẽs,q̃ indigent,ipſe aũt participare põt, q̃bus indiget ſi
tñ indiget;& no.illa uerba,ſi tñ indiget.q̃ ergo hẽt patri
monium, nõ dĩ indigere;ɔcordat.c.ep̃s.10.q.2. ¶ Tertiò
principaliter induco.c.ep̃s,& c.tuis, de p̃ben.& de reſcri.
c.poſtulaſti,q̃bus cauet̃ ep̃m nõ arctari ad ꝓuidendũ illis
clericis,q̃ ex ꝓprio p̃rimonio uiuere poſſunt. ¶ Quartò
arguit̃ ſic.deputata largitione fideliũ ad certũ uſum,non
poſſunt ſalua ſedis apoſtolicæ auctoritate ad aliũ uſum
13 deputari,ut in cle.quia cõtingit,de relig.domi.¶†Itẽ q̃li
bet res cõſeruanda eſt ad uſum deſtinatũ,de appel.c. ſug
geſtum,& de iureiur.c.quanto.ſed bona eccleſiæ tradita
& cõſeruata ſunt eccleſijs,ut ex eis oẽs indigentes ſuſten
tent̃,ut in c.uidentes,ubi tex.optimus.12.q.1.& aliis.ſ.al
legatis,cum infinitis ſimilibus.ergo clerici hñtes p̃rimo-
niũ,unde vitã ducere poſſunt, non debẽt ꝑcipere de bonis
eccľiarũ;facit.c.ſicut.46.diſt.non.n.bona tp̃alia ſunt ſer-
uata eccleſijs,ut ꝓpinq̃ clericorum ditent̃:ſed ut inopes
ſubleuent̃,ut d.c.ep̃s.12. q.1.¶In ɔ̃rium ꝓ parte affirma
tiua,qđ poſſit de reditibus bñficij,conſeruato patrimo-
nio, uitam ducere,induco.c.fi.j.q.ij.ubi dĩ,ꝙ clerici oẽs,
qui eccleſiæ fideliter uigilant,& deſeruiunt,ſtipẽdia ſuis
laboribus debita ſm̃ ſeruitii ſui meritum ꝑ ordinationẽ
canonum à ſacerdotibus ɔſequant̃.ponderandũ.n. eſt uer
bum,oẽs.includit ꝓfecto tã pauperes,q̃ diuites: aliàs ad
quid dixiſſet,oẽs? ¶Itẽ ponderandum,dicit, ſtipẽdia ſuis
laboribus debita;dantur ergò ſtipendia clericis deſeruiẽ
tibus,non pp indigentiam eorũ, ſed pp labores ſanctos,
quos ſuſtinent,quæ quidẽ ratio uerificatur tam in diuiti
bus,q̃ in pauperibus.dignus eſt.n. mercenarius mercede
ſua.& q̃ ad onus eligitur,repelli nõ debet à mercede, nec
ligari debet os bouis triturantis,de p̃ben.c.extirp.& c.ſi.
de magiſtris.Sed dic, quod ibi ſentit text. & glo. denario
fraudari non debent in uinea dñi laborantes &c. ¶Secun
dò arguitur ſic,epiſcopus uiſitans eccleſias ſibi ſubiectas,
licitè petit procurationem;ratione uiſitationis, ut in ca.
cũ ex officij.de præſcript.& pondera rõnem illius.c.quia
nemo cogitur ſuis ſtipendijs militare. Et quia ſm̃ Apoſt.
Qui ſpiritualia ſeminat,non eſt magnũ, ſi temporalia me
tat. Certum eſt.n.ꝙ quantuncũque epiſcopus abundet li-
citè petit procurationem:quia nõ debet ſuis ſtipendijs mi
litare.Si ergo ep̃s,q̃ habet ep̃atum, & ipſius ſubit onera,
non tenet̃ uiſitare eccleſias inferiores gratis,ut ſeruiat ex
pẽſis ſuis q̃to fortius clericus inferior,nõ debet obliga
ri ad ſeruiendũ beneficio ſuo cũ reditibus ſui patrimonij?
ſi.n.cum oẽs ſint una eccleſia. vij. q.j.c.Nouatianus, facit
quod no.in c.cũ apoſtolica, de his quæ fi.à p̃la non uĩ ep̃s
ĩpedire officiũ inferioris eccľię cũ reditibus epiſcopatus,
fortius nec clericus inferior cũ reditibus ſui patrimonij.
Ad idem.c.cum ſm̃ apoſtolum,de preben.q̃ altari ſeruit,
14 uiuere debet de altari &c.ut ibi.¶ † Tertio probatur ſic,
clericus habens patrimoniũ, licitè illud relinq̃t parenti-
bus,uel pauperibus diſtribuit,& de rebus eccleſiæ uitam
ducit,ut in ca. ſacerdos.j.q̃õ.ij.ergo põt à principio licitè
diſpenſare patrimonium in cõſanguineos, uel pauperes,
& uiuere de bonis eccleſiæ,ex quo illi debitum impendit
famulatum.ita uidetur ꝙ poſſit illud patrimonium con-
ſeruare,ut ſuis illud in futurum relinquat: uel neceſſita-
tis tẽpore communicet eis,& pauperibus, & uiuere inte-
rim de eccleſia,cui ſeruit,pro hoc ca.habebat.xij.q. j.ubi
dĩ,quod Chriſtus habuit pecuniam, ut neceſſitatis tem-
pore ſuis & aliorũ neceſſitẽtibus ſubueniret. ſic ergo iſte
pro tempore neceſſitatis poterit patrimonium conſerua
re, & de bonis eccleſiæ ad ſuum uſum participare.¶Quar
to deduco c.quatuor, & c.conceſſio,& c.reditibus 12.q.
2.in quibus dicitur, quòd de bonis eccleſiarum cathe-
dralium, debent fieri quatuor partes: quarum una de-
betur clericis deſeruientibus ſecundum eorum merita,
& ſedulitatis officiũ:nihil diſtinguit,ſi ſint pauperes, aut
nõ:nec dicitur, quòd tribuant eis ſecundũ indigẽtiã, ſed
pro ſedulitate officij, & ſecundum eorum merita.ad idẽ.
cap.charitatem, ea.cauſa &.q.in fi. ibi nanque iuſtum eſt,
ut ille ſequatur ſtipendium, qui pro tempore ſuum com
modare requiritur obſequium.concordat. c. quicunque,
& c.eccľiaſticis,eadẽ cã & q.x.q.ij.c.p̃cariæ.facit.c.de mul
ta,in fi.ibi,circa ſublimes aũt & ca. tñ certum eſt, uel ſal-
tẽ uero ſimile,ꝙ nobiles habẽt patrimoniũ,ſed nõ tenẽt
illud expẽdere militãdo eccleſiæ, ut ꝓprijs ſtipendijs mi
litẽt &c. ¶Ad ſoľonẽ cõdeſcẽdẽtes huius dubij, Saluato
ris ĩuocato p̃ſidio,dico gl. & doc. ĩ hoc multũ uariaſſe;&
nimirũ cũ iura & rõnes multũ ꝓ utraq; parte uideant̃ ꝓfe
ctò urgere.Nã gl.in c.qm̃,xvj.q.j. uidetur uelle intellige
re omnia iura prohibentia extenſionem manus ad bona
eccleſiaſtica habẽtibus patrimoniũ, qñ clerici tales nõ de
ſeruiũt eccleſijs:ſed certè hęc ſolutio nõ ſatisfacit.tũ etiã
q̃a paupes clerici nil debẽt cõſeq̃ ab eccleſia, ſi nõ deſer-

uiunt in c.conquerẽte,de cle.non reſi.maximè habito reſpectu ad tẽpus illorum iuriũ,qñ oẽ bñficium requirebat reſidentiam,cũ ꝑꝑ officium ſit principal̃r fundatum bñficium,ut in c.fi.de reſcr.lib.6.& qđ no.Io.de Lig.ĩ cle.grę eo.ti. cùm qa multa ex illis iurib.loquunt̃ expreſsè ĩ deſeruientib.ut in d.c.illi,q,& c.eps,& c.ſacerdos,cũ ſi.gl.in c.illi,q. 12.q.1.ponit quatuor ſol̃ones. ¶Prima, qa iura ꝓhibentia hanc accumulationem pr̃imonij, & beneficij, loquuntur de cõſilio: ſed certè non ſatisfacit iſta ſolutio oĩbus ꝯ̃riis,cum ex eis plura dicant, ꝙ tales iudicium ſibi manducant,& bibunt,& ꝙ hoc nõ faciunt ſine graui pc̃tõ, ut s̃ colligere potes ad partem neg. ¶Secunda ſol̃o huius eſt,ꝙ loquantur illa iura de clericis uagabũdis.certè nec ſolutio iſta ſatisfacit omnibus ꝯ̃riis, cum nulla loquãtur de non ſeruientib. ut innuit illud c.q accepturi erant,&c. Si.n.eſſent uagabundi, non fuiſſent aliquid accepturi, de appel.c.peruenit,& de cle.non reſi c.cõquerente, & c.fin. ad idem pręallegatum.c.ſacerdos. ubi expreſsè dr̃,ꝙ illi debent de bonis eccleſiæ participare,q non habent,vnde uiuant,ſubiungens,ꝙ de his intelligit̃ dictum Apoſt. Qui altari ſeruit,de altari uiuere debet &c. ꝗ ſola uerba luce clarius innuũt,ꝙ loquant̃ non in uagabundis, imò in ſeruientibus; & facit.d.c.eps.12.q.1. ¶Tertia ſol̃o datur per illam gl.ꝙ iura loquuntur de oblationibus, ꝗ talibus nõ ſunt cõicandæ. hæc ſol̃o etiam non ſatisfacit omnibus iurib.s̃ all. ꝓ ꝯ̃ria parte,maximè.c.ſacerdos.1.q.2.& c eps. 12.q.1.habẽtes pr̃imonium poſſunt bona eccleſiaſtica habere, non ut ſibi ſeruiant. ſed ut diſtribuant pauperibus. ſed hæc non eſt ꝓpria, imò ſapit ꝯ̃riam opin. & poteſt qs uiuere ex reditibus beneficij. gl.in c.clericos.1.q.2.confirmat aliqual̃r de ſol̃onibus præmiſſis:& ultra eas dicit, ꝙ illa iura, ꝗ uident̃ ꝓhibere uſum rerum eccl̃iaſticarũ in habentibus,poſſint intelligi de quarta pauperibus debita,ꝗ dari ꝓhibetur abundantibus,ſubiũgens,ꝙ ſi abundantes de bonis eccl̃iæ ſuſcipiunt,uel abſentes,uel pñtes, licet nõ debeat eis denegari portio,quia nemo cogit̃ ſuis ſtipẽdiis militare; mortal̃r peccãt,p̃ſertim ſi ex cupiditate ſua reſeruãt. Et aduerte, qa in hoc ult.nõ apparet, an loquat̃ illa gl.qñ ſuſcipiũt de quarta debita pauperibus, an de qbuſdã bonis eccleſiaſt. ¶Sed ꝯ̃ ſol̃onem p̃ced.facit apertè dictum.c.ſacerdos,qđ ur̃ uelle,ꝙ illud dictũ, Qui altari ſeruit &c. debet intelligi de nihil habentibus;& ſic ur̃ etiam, ꝙ de quibuſdam bonis, iſti abũdantes nihil debent habere. Inn.in c.eps, de præb.dicit, ꝙ licet ordinarius,non cogatur ꝓuidere ordinato habenti ex patrimonio,vnde uiuere põt: tñ non credit,ꝙ habens beneficium uiuere debet de pr̃imonio, ſed de altari per c.cũ ſcđm,de præben. Ad c.paſtoralis,pro ꝯ̃ria parte rñdetur,ꝙ ibi intẽdit auctor,canonico ꝓhibere, ne de patrimonio auarè theſaurizet, & bona eccleſiæ expẽdat: alias aũt ſcđm eum benè licet bona ſua cõſeruare hæredibus,& bona eccleſiæ expendere. Idem ſentit in c.poſtulaſti,de reſcr.ubi dr̃ habentem pr̃imonium non indignè accipere de rebus beneficij,ſi bene diſpẽſet. ¶Sed aduerte,ꝙ licet cõiter alleget̃, & teneatur hæc opinio per illud c. cum ſcđm apoſtolum, quod allegat. Inn.tñ in ueritate ad illud c.cum ſecundũ, facillimè rñdetur per d.c.ſacerdos. 1.qõ.2. ubi expreſsè tex.dicit illam authoritatem apoſtoli intelligendam de ſeruientibus nil habentibus;& ſic toleratur dictum ſuũ ꝑ d.c.ſacerdos. põt tñ dictum ſuum ſaluari, prout ĩ dicam: ſed non ꝑ illud.c.cum ſcđm Hoſt.in c.poſtulaſti, præal.dicit, ꝙ q ordinauit eum, ex quo habet pr̃imonium, habet ꝯ̃ ipſum exceptionem,& hoc eſt planum in c.tuis,& c.eps, de præben. titulo autem eccleſiaſtico poſſunt tales uti: dũmodò tñ ſeruitium eccleſiæ faciant,honeſtè uiuant,& prauam intentionem non habeant in theſaurizando, uel ditando parentes, nec etiam propriis ſtipendiis militare tenentur, de præſcr. cum ex officij, alias ſi ſeruitium non faciant, uel in malos uſus expendant, pœna ſuos teneat authores,& dicit Hoſt.ꝙ ſi ſibi non credant,credant Hieronymo, & pro certo cuius dicta habentur in iuribus ſupra all. ꝓ ꝯ̃ria parte, concludens tandem,ꝙ ſi iura in hoc deficient, propria conſcĩa & naturalis rõ illos ꝯuinceret. ¶Et licet hoc dictum Hoſti.demulceat aures, & uideatur in idem reſidere cũ Inn. tñ huius dictum uidetur ꝯ̃ præall.c.ſacerdos,& c.eps: quia prorſus debent abſtinere ſcđm illa iura,ex quo habent,vnde uiuant. nec conſumptio ad bonos uſus eos excuſat: quia non debet quis habere etiã, ut bene diſpenſet, ut in c.precariæ.10.q.2. debet.n.ut diſpenſator eccleſiæ, illa diſtribuere in pios uſus à iure deputatos:non aũt capere tanquã ſibi debita, & nomine ꝓprio diſpẽſare,etiam ad bonum uſum, ut in d.c.precariæ. tñ opinio Inn.& Hoſt.cõmuniter tenetur per oẽs doct. & per Io.de Lign.in cle.gratiæ,de reſcr. & Arch. Hug.in c. clericos.1.q.2.illi qui.12.q.1. & rñdit Hug.in d.c.clericos,ad iura,quæ uidentur contraria,ꝙ loquuntur ſcđm antiqua tẽpora. Nam in primitiua eccleſia reditus eccleſiarum erant tenues,& exiles,& ex eis prouidebatur indigẽtibus,ſcđm quod vnicuiq; opus erat, arg.12.q.1.c.quia tua. & hæc reſponſio uidetur ſatis bona. Sed ego pro clariſſima ſolutione huius dubij facio duo præſuppoſita. Primũ eſt,quia olim in primitiua eccleſia oẽs credentes in Chriſto habebant omnia cõmunia; & ſic clerici nihil habebãt proprij.12.q.1.c.cui portio, & c.certè, & de hoc per glo. ibi in ſumma. Sed poſteà fidei feruore quieſcẽte, nedum laſciui Chriſtiani,ſed etiam clerici ſeculares incœperunt poſſidere,& tenere propria, & nõnulli clerici hoc faciebant clã,& oſtendebant ſe ſanctiores,quã eſſent.ut in d.c. certe; & tunc uidebatur ualde indecens,ut clericus etiam ſeruiens eccleſiæ,reciperet portionem ab eccleſia,cũ haberet pr̃imonium,cuius detentio uidebat̃ deteſtabilis, cũ uideretur illicitũ detinere ꝓprium ꝯ̃ ueſtigia ap̃lorum: multomagis uidebat̃ deteſtabilius tenere pr̃imonium, & cum hoc percipere de bonis eccleſiæ: ſed ſi uolebant tenere ꝓpria, & abſtinere à bonis eccleſiæ, tũc aliquatenus excuſabantur: quia quodãmodò uidebantur relinquere ſua, cum incõtinenti ꝓpriis contenti rebus abſtinebãt ab aliis rebus eccleſiæ,ꝗ dabantur corũ labori; & iſte eſt ꝓprius caſus,ſi bene ponderet̃ in c.illi q.12.q.1. poſtmodũ magis tenuerunt tepidi: nec uidebat̃ error tenere bona tẽporalia,& incœperũt licitè,& paſſim oẽs clerici,& palã tenere ꝓpria,ex quo eis nõ renuntiauerant,ut in d.c.certe,& in c.ſint manifeſtè.12.q.1. & 12.q.5. & incipit quodãmodo ceſſare rõ illius c.illi qui.12.q.1. poſita in prin. ¶Scđm p̃ſuppoſitum eſt, qđ olim ĩ primitiua eccleſia tp̃e apoſtolorum oĩa bona oblata eccleſiæ uendebant̃ & corũ p̃tiis ſubueniebatur oĩbus cõem uitã ducentibus, & aliis pauperibus indigẽtib. ſed poſtmodum apoſtoli, & alij fideles uidẽtes melius fore,ſi bona ſic oblata ꝯſeruarentur eccleſiis matricib.& ex eorũ reditibus ſubuenirent indigẽtib.ꝗ ſi uẽderent, qa,ex uendõne p̃tio ꝯſumpto,ſæpe ĩdigebant neceſſariis,& non erat,vnde ſubueniret̃,fuit ſtatutum,ut bona nõ uenderent̃,ſed ad uſum prædictum cõſeruarentur eccleſiis matricibus,& ipſi haberent poteſtatem diſpẽſandi; de hoc eſt tex.no.in c.uidentes.12.q.1.& ſi bene ponderet̃,hoc ex primæua inſtitutione rerum eccleſiarum fuit,ut ſubueniretur indigẽtibus; & ſic nimirũ, ſi multũ iura dicũt,ꝙ clerici hñtes patrimoniũ,non debẽt quicquã percipere ab eccleſia,quãtũcũq; deſeruirẽt:quia in eis tunc cã deputationis ceſſabit, & detẽtionis bonorũ temporalium: ſed poſt modũ creuerunt facultates eccleſiæ,& inſtitutũ fuit,ut qui uellẽt deſeruire eccleſiis cathedralibus,fierẽt ex eorũ bonis quatuor partes, quarũ una deberet̃ ep̃o,alia clericis, tertia fabricæ eccleſiæ, quarta pauperibu,ut d.c.quatuor,& c.de reditibus &c. ¶Itẽ fuit ordinatũ, ut nulla eccleſia ædificaret̃, niſi prius dos aſſignaret̃ pro miniſtris,de cõſe.diſt.1.c.nemo,& de cõſ.eccl. uel alta.cũ ſi.& ſic hodie bona tp̃alia deputant̃ eccleſiis principaliter ꝓ miniſtrorũ ſubſidio; ad idẽ.c.paſtoralis, de his,quæ fiunt à p̃la & c.de his,de eccle.ædifi. ¶His p̃ſuppoſitis infero ad clarã deciſionẽ huius dubij,& cõcordantiam oĩum iuriũ uarie ad hãc materiã loquẽtiũ,uidelicet ꝙ habito reſpectu ad ſtatũ primeuæ eccleſiæ,procedũt iura,ꝗ uident̃ uelle habẽtes pr̃imoniũ,nõ poſſe participare de bonis eccleſiæ,ut quia uidebat̃ horror & deteſtabile,ut tenerẽt ꝓpria:tũ qa bona eccleſiaſtica fuerunt deputata ad uſum dũtaxat indigẽtiũ,ut s̃.dixi Sed cũ ſuccedẽti tp̃e iſta duo ceſſarẽt: qa & clerici palã & ꝑmiſſione eccleſiæ inciperent habere ꝓpria,& bona eccleſiaſtica fuerũt principal̃r deputata, pro miniſtrorũ alimonia ſurrexit alia bona ratio & naturalis, ut quãtũcũq; clerici habeant bona pr̃imonialia, nihilominus poſſunt uiuere ex bonis eccleſiæ, non tanꝗ indigentes, ſicut in prima deputatione erat indultũ,ſed tanꝗ ſeruiẽtes: qa dignum eſt,ut nõ cogant̃ propriis ſtipendis militare,ex quo.n.licitè tenẽt propria, nõ ſunt priuãdi à propria mercede.c.fi. de magi.& c.extirpãdæ.de p̃bẽ.cũ ſi.& iõ.c.fi.1.q.2.dicit, ꝙ oẽs clerici,qui eccleſiæ fideliter inuigilãt,deſeruiũtq; ſtipẽdia cõſequant̃. unde põdera bñ uerbũ, oẽs,ꝙ ꝯprehẽdit tã diuites, ꝗ pauperes, ut ibi ẽt no.doc. ¶Itẽ põdera uerba ſequẽtia,quæ uolunt clericos ſtipendia conſequi, non ꝑꝑ indigentiã,ſed ꝑꝑ labores & ſeruitiũ. Et not.qa dicit ſcđm ſeruitij meritum,nõ autem dicit,ſecũdum indigentiæ qualitatem.ſcđm ergo temporum diuerſitatem, iura uariæ proceſſerunt;ſimile no.12.q.1.in ſum.& ſcđm hæc tempora põt defendi Inn.& Hoſt.& ꝑ hoc clarè patet rñſum ad oĩa iura ꝯ̃ria. poſſunt ergo clerici de bonis patrimonialibus diſponere,tàm inter uiuos, quàm in ultima uoluntate ad eorum libitum, dummodo prauam intentionem non inducant;pro hoc.c.1.& c qa,de teſt.11.q.5. per totum.& de bonis eccleſiæ, cui ſeruiunt uitã ducere debent,non autem poſſunt petere ab eccleſia uniuerſali, tanquam indigentes; in hoc caſu poſſunt intelligi multa iura.s̃.allegata in contrarium, ut.c.qm̃.16.q.1.& c.clericos, & c.paſtor.1.q.2.cum ſimi.ſed de propriis beneficiis ſic,quia tunc recipiunt,non tanquam indigentes,ſed tanquam ſeruientes,uel laborum ſuorum. mercedem &c.

¶Hæc quæſtio diſputata fuit per dñm Nicolaum de Sicilia decretorũ doctorem famoſiſſimum in amplo, Senẽſi ſtudio,Anno dñi.1433.die uerò 25.Ianuarij.& ad utrãq; partem dubiorum reſpondit ſpectabilis,& generoſus uir dominus Gandulphus Dialogone, in iure canonico eleganter peritus, & intereſſente in diſputationis actu prælatorum, magiſtrorum,& doctorum copia, qui Senas concilij generalis cauſa uenerant. Laus Deo.

QVAESTIO QVINTA.

1 *Collatio patronatus ſine conſenſu epiſcopi,an ualeat.*
2 *Ius patronatus eccleſiæ,tranſit ſolum in hæredes ſanguinis.*
3 *Ius patronatus laico conferri an poſſit,& nu.5.*
4 *Laicis in rebus eccleſiaſticis,nulla fuit data facultas.*
5 *Vide ſupra nu.3.*
6 *Patris authoritas, an requiratur in mutuo per filium contrahendo.*
7 *Collatio beneficij patronatus per epiſcopum facta, patrono neglecto, an teneat.*
8 *Spes ſola habendi aliquid ultra ſortem,cõſtituit hoĩem uſurariũ.*
9 *Penſionem annuam recipiens pro locatione agri,non peccat.*

AVgerio patronatũ,in baſilicã Nicoſtrati iure ſibi delatũ,Plautius laicus mera liberalitate cõtulit: ad eandẽ uacantẽ, patrono neglecto, imminente adhuc tp̃e electionis,& p̃ſentationis à iure ſtatuto, Antiſtes actorẽ clericũ inſtituit. quadrimeſtri deniq; elapſo, Plautius filio hr̃de ſuperſtite diẽ perſoluit extremũ.quo minimè accerſito donationẽ pr̃nã ratificauit eps,& ipſius conſenſu uſumfructum prædij baſilicæ Nicoſtrati ab Orphanotropho toto uitæ tp̃e uitæ utedũ,eidẽ eccleſię qngentis aureis donatis recepit Augerius. ingenii & famoſo orphanotropho alia quingenta Plautius cõtulit, ut ab eo in uita cõiter annis ſingulis reciperet quinquaginta. ex facto propoſito,quatuor in diſceptationem adducunt̃. ¶Primũ,nũquid dicta patronatus collatio,iure ſubſiſtat, ſaltẽ à Senẽſi p̃ſule dicto tp̃e accedẽte ꝯſenſu. ¶Scđm,an baſilica Nicoſtrati,uacet inſtitutione non obſtãte p̃dicta. ¶Tertiũ utrũ ꝯ̃ctus initus inter Augeriũ,& Baſilicã Nicoſtrati,ſit undiq, licitus,iuris ſolennitatibus nõ neglectis. ¶Quartũ,ſi conſcientia refragante,ualet Plautius quinquaginta ab orphanotropho recipe. ¶Circa primũ dubiũ hoc procedã ordine. ¶Primò,nãq; qnque formabo motiua ad partẽ affirmatiuã. ¶Scđò totidẽ ad partẽ negatiuã. ¶Tertio ſol̃onẽ ſubiiciã. Qđ aũt iuris pr̃onatus collatio iure ſubſiſtat, ẽt ſubmoto ep̃i conſenſu, probat̃ primo ex eo,qđ liberũ eſt,cuiq; de re ſua ad libitũ diſponere,ꝑ modos à iure nõ improbatos,ſiue uelit diſponere in religioſa loca, ſiue in priuatas ꝑſonas, ut ĩ c.de his,in fi.ĩ.de ſepul.& in l.re mãdata.C.mãda.& in §.per traditionẽ,inſti. de re.di.ſed patronus nullibi apertè reperit̃ prohibitus, quominus ius ſibi cõpetẽs poſſit ĩ aliũ trãſferre;ergo &c. qnimò expreſſe ur̃ ſibi ꝑmiſſum,ut in c.illud,de iure patr.& in c.unico, eo.ti.lib.6.ubi expreſsè probat̃, qđ loco religioſo, ſine ep̃i conſenſu donari ꝑ patronũ põt. qđ ẽt laico donari poſſe uideat̃,probatur & in c.ex literis,& in c.cũ ſeculũ,eo.ti. Vbi tranſit in laicũ cũ uniuerſitãte uillæ,uel feudi. ergo ſine uniuerſitate. non debet.n.hoc titulo gratuito conſiderari uniuerſitas. nam ſi non poſſet donari,ſeu aliter transferri in laicũ, nõ tranſiret cũ uniuerſitate trãſlata,cũ poſſet illud ius exerceri abſq; eo, ꝙ eatur ad uillã, ſeu uniuerſitatẽ, ad hoc, quod not.in l.ſi mercedẽ,in fi.ff.de act.em. Et ſatis eſt hoc iure expreſſum nõ prohibet̃ ꝙ materia eſt ꝑmiſſa;ad hoc, qđ no.s̃.in c.2. de trãſla.præla.& facit à ꝯ̃rio ſenſu per locum à ſpeciali c.de iure,de iure pa.ubi tranſlato iure patronatus in quẽdam laicum,Papa mandauit ꝙ ſi conſtaret illum ſciuiſſe ꝙ contractus cenſeretur nullus, qđ cum ſit annexũ ſpirituali, uendi non poſſit, ergo à ꝯ̃rio per modum gratuitum potuiſſet in illum transferre; & de hoc uidetur caſus ad literã,in c.ex inſinuatione,eod.ti. ¶Secũdò, ꝙ ſaltem accedente ex poſtfacto ep̃i cõſenſu ualuerit, uidetur expreſsè probari in c.cura, & c.ſuggeſtum, de iure patr.ubi expreſsè dicitur, quòd ex donatione laici, põt donatarius eccleſiam ſibi retinere, ſi diœceſani ep̃i habuerit poſteà conſenſum. ¶Tertiò, uidetur probari ꝑ c.ſi qua de rebus.12.q.2.ubi dicitur, quòd per alienationem de rebus eccleſiæ ſede uacante factam poteſt eps nouiter creatus ratificare, & approbare,ſi cedit in utilitatẽ eccleſiæ; & ſic eſt ibi caſus ſingularis,in quo conſenſus authorizabilis,põt ex poſtfacto interuenire; ergo idẽ dicendum in caſu noſtro;ad idem capitulum quod in dubiis,de renun

ubi ꝓmittitur, qđ renuntiatio beneficij, in manibus laici
præiudicat ipſi clerico renuntianti, adeò, ꝙ eps poteſt ex
poſtfacto illam renuntiationem ratificare, ſeu illum ſic
renuntiantem illo beneficio ſpoliare. & dicit ibi gl. ꝙ li-
cet quantum ad eccleſiam, uel ſuperiorem, illa renuntia
tio nõ teneat, ut ibi, & c. admonet, eod. tit. ipſe tamen re-
nuntians non poteſt eam repetere: quia quo ad ſe tenuit.
licet enim ſit inutilis, habet tamen in ſe tacitum pactum,
ne repetat, ſicut acceptilatio. ff. de acceptil. l. acceptola-
tum, & 7. q. 1. c. eos. hæc gl. quæ ſolet ibidem allegari, no.
in c. ꝙ Dei timorem, de ſta. reg. dicit, ꝙ renuntians ſine
ſuperioris authoritate in tali bñficio, non põt adminiſtra
re. ita uidet̃ dicendum in propoſito, ſine epi conſenſu, nõ
põt patronus in laicum patronatum ſibi competentem
transferre: tamen quo ad ſe & ſui præiudicium, debet di
cta donatio ualere, & per conſequens ipſius hæredis, cũ
non põt hæres uenire ꝯ factum defuncti. l. cum à matre.
C. de rei uen. no. in c. j. de teſta. potuit ergo eps ex poſtfa
cto donare, uel eius filio etiam hærede non uocato illam
donationem approbare. ¶ Quartò adducuntur multa iu
ra, quæ uidentur probare, ꝙ ſaltem de iure canonico, po
teſt ratihabio, & ꝯſenſus ſequi, & actum inutilem ualida
re. 16. q. 1. c. fi. de his, quæ fiunt à præla ca. 2. & 3. & qđ ibi
no. de elec. & iunge. 9. q. 2. c. ſi tibi ex nunc, ſ. tempore ad-
hibiti conſenſus, ut no. gl. in reg. ratum, de regu. iur. in 6.
¶ Quintò, & ult. adduco tex. iuncta gl. quam ſequitur ibi,
Cy. in l. fi. C. ad Maced. ubi dicitur, ꝙ ſi citra patris iuſſio
nem uel mandatum, uel uoluntatem, pecuniam traditã
accepit filiusfa. poſteà autem pater ratum habuit ꝯctum,
perinde eſt, ac ſi ab initio uoluntate patris, uel mandato
filiusfa. pecuniam traditam accepiſſet. Ratio quia omnis
ratihabitio retrotrahitur, & confirmat ea, quæ ab initio
ſecuta ſunt, & quærit ibi, nunquid pater, inuito filio, po-
teſt habere ratum, & ſic teneatur, ac ſi eſſet filius; & con-
cludit multum nota. ꝙ ſic. Idem ibi Cyn. dicit quòd ex-
ceptio non tantum fuit inducta in fauorem filij, & odium
creditoris, quantum in fauorem parentum. l. j. ff. eod. tit.
ut pater ergo, in cuius fauorem principaliter illud bene-
ficium fuit inductum mutuum factum filiifam. ratihabi-
tione poſtea adhibita reconciliat: ita quamuis in laicum
ſine epi conſenſu ius patronatus transferri non poſſit ꝑ-
ſuppoſito quo ad hoc iure expreſſo caueatur: attamen,
ex quo eps nomine eccleſiæ uult ratificare, non debet do
nator, uel hæres impedire, cum hæc prohibitio nõ ema-
nauerit in fauorem patroni, ſed epi, uel eccleſiæ, cuius ꝑ-
ſonam gerit ipſe eps: & hoc uidentur uelle illa capitula
cura, & ſuggeſtum s̃. alleg. ¶ In ꝯrium ad partem negati-
uam, ꝙ dicta collatio patronatus, non ualuerit, arguitur
primò, Pater non poteſt præiudicare filio in iure patro-
natus liberorum. tranſit. n. in filios, etiam ſi non ſint hæ-
redes. l. filij. ff. de iure pa. l. iuſiurandum, in §. fi. ff de oper.
liber. etiam ſi patris bona publicarentur. l. eorum, ad le-
gem Iuliam maieſta. & no. in l. iij. ff. de interdi. & re. ergo
idem in iure patronatus eccleſiæ, qđ tenet gl in c. conſti
tutum. 16. q. 1. & Lud. ut recitat Arch. in c. 1. de iure pat.
lib. 6. pro hoc facit, quia ius patronatus conceditur pa-
trono gratioſè propter eccleſiæ impenſam. non ergo de-
bet tranſire in extraneum, qui eſt prorſus alia perſona
ab ipſo priuilegiato. facit quod in ſimili habetur in auth
de non alie. §. emphyteuſim, colla. 9. ubi dicitur, ꝙ emphy
teuſis alicui conceſſa, & eius hæredibus non trãſit niſi in
deſcendentes. ius ergo patronatus conceſſum fundatori,
& hæredibus, conceſſum filiis: quia in iure non tranſmiſſi
bili ad extraneos appellatione hæredum comprehendũ
tur filij tantum, ut no. in l. Gallus. §. etiam, de lib. & poſth
& in l. ſi tibi decem. §. ſi pactus, ff. de pac. facit. c. filiis ac ne
potibus. 16. q. 7. ¶ Secundò de hoc uidetur caſus in c. ꝓte-
rea, el 2. de iure patr. coniungendo finem, cum principio
coniuncta gl. j. & ibi patet, ꝙ patroni non poſſunt pro ſua
uoluntate ius patr. in aliũ titulo donationis, uel emphy-
teuſis, uel alterius ꝯctus transferre. ad idem. c. illud, eod.
tit. maximè ponderato uer. licet, qui uenit aduerſatiuè
ad præcedentia, innuens ꝙ laicus non poteſt donare, licet
religioſo loco conferendi liberam habeat facultatẽ; fa-
cit etiam. c. illud, in fi. & c. nullus, eod. ti. ¶ Tertiò proba
tur, ꝙ epi conſenſus accedens non habuit illam donatio-
nem ualidare. Cum enim iſte ſit conſenſus authorizabi-
lis, non potuit ex poſtfacto interuenire, ut in l. ſi quis mi
hi bona. §. in poſſeſſione. ff. de acquiren. hæred. & in §. tu-
tor, inſti. de auth. tut. & in l. obligari. §. tutor, eod. tit. No
Innocen. in c. cum cõſuetudinis, de cõſue. & in c. j. de reb.
eccle. non alie. in 6. ¶ Quartò & ult. facit, certum eſt ſaltẽ
communi opi. ex donatione ſolius laici ius patronatus nõ
fuit donatario quæſitum, ut probat à contrario ſenſu. di-
ctũ c. j. de iure patr. lib. 6. & tex. in c. præterea, eod. tit. er-
go remanſit patronus: quia dominium, quod alteri non
acquiritur ex iuris impedimento, mihi non aufertur, ut
in l. nec utilis, ex qui. cau. ma. no. in l. quod meo. ff. de acq.
poſſ. facit ratio. l. ſi quis ui, cod. tit. uidetur enim ſub con
ditione donaſſe, ſ. ſi donatarius eam acquireret. tranſit
ergo in filium hæredem. 16. q. 7. c. ſi plures hæredes, de
iure patro. c. 1. & 3. & in cle. 2. eod. tit. cum ſi. Ratificãdo
ergo epiſcopus non potuit illam donationem nullam ua
lidare, non ex nunc, cum interuenerit filij patroni conſen
ſus. 16. q. 7. c. monaſterium. Nec ex tunc, quia non poteſt
illa confirmatio retrotrahi, cum filij præiudicio, cui ĩ eo
tpe ius quæſitum fuit, in c. quamuis, & c. ſi pro te, de re-
ſcrip. lib. 6. facit quod no. Io. An. in reg. ſine culpa, de re-
gu. iu. lib. 6. ubi concludit, ꝙ legitimatio ſuperueniẽs, nõ
præiudicat ſecundo genito, cui ius ſuccedendi in totum
erat uigore conſuetudinis quæſitum; & idem Bar. not. in
l. ex facto, ff. de uulg. & pup. ¶ Ad ſolutionem huius certa
minis, Ieſu Chriſti ſaluatoris, eiuſq; piiſſimæ genitricis
auxilio humiliter inuocato, condeſcendens, duo principa
liter ſunt uidenda. ¶ Primò nunquid dicta patronatus col
latio, ſine epiſcopi conſenſu ualuerit. ¶ Secundò, præſup-
3 poſito † quod ſine conſenſu epiſcopi non ſit efficax, an epi
ſcopi conſenſus, uel aſſenſus, donatoris, præſertim mor-
tui filio hærede non uocato, accedens illam habuit ro-
borare. Circa primum doct. noſtri in uarias ſe diuidere
ſententias Lau. quem ſequitur Archi. in c. 1. de iure patr.
lib. 6. dicit patronum non poſſe in filiorum præiudicium
à ſe ius patronatus abdicare. Ratio habetur à canone, un
de tranſiit in filios, etiam ſi hæredes non ſint quia ius il-
lud arg. in l. filij. de iure patr. & quod not. in l. iij. ff. de in-
terdic. & releg. hoc idem uidetur firmare gl. in c. conſti-
tutum. 16. q. 1. ſed hanc opinio. reprobat ipſe archid. nam
dicit contrarium ſatis uideri apertum in c. ſignificaſti, de
iure patr. & ſic tenet, ꝙ renunciatio ualet in præiudiciũ
ſuccedentium; ad idem. c. j. de iure patr. lib. 6. & c. illud,
& c. ex inſinuatio. cod. tit. in quibus apertè dicitur eccle
ſiæ, ſeu religioſo loco liberè etiam ſine epiſcopi con-
ſenſu, poteſt donari. ¶ In hanc contrariam ſententiam
uidetur poſtmodum inclinaſſe gloſſ. in cap. conſiderandũ.
16. quæſt. 7. Nec uerum eſt, quòd ius patronatus eccle-
ſiæ tranſit ſolum in hæredes ſanguinis, cum tranſit com-
muni ſñia etiam in extraneos. ſi enim tranſit in empto-
rem uillæ, cum uniuerſitate illius uillæ ergo &c. ut in c.
ex literis, & in c. cum ſeculum. Et hanc opinionem, quòd
tranſeat ad hæredes, etiam extraneos, cõiter ſequuntur
moderni.

moderni. Rñſio tñ Inn. & Io. And. mihi non placet. nõ. n.
ſequitur, trãſit in vniuerſitatem uillæ in extraneum, ergo
& cum iure hæreditatis do inſtantiam; iura ſepulchrorũ,
licet religioſa, tranſeunt cum vniuerſitate villæ in extra-
neum, ſi per publicum non eſt ad illa aditus, ut in l. ſi mer
cedem. §. fi. ff. de act. emp. & in l. in modicis, ff. de ꝯh. emp.
Attamen non tranſeunt in hæredem extraneum, quomi-
nus liceat filiis etiam hæredibus nõ inſtitutis ibidem ha-
bere ius ſepeliendi, ut in l. familiaria, cum l. ſeq. ff. de reli.
& ſumpt. fun. mihi tñ placet opin. ut tranſeat in hæredes,
etiam extraneos, pro quo adduco. c. filiis. 16. q 7. & c. con
ſiderandum, & c. ſi plures, eadem cau. & q & c. ij. & iij. cũ
multis ſimi. in quibus ſimiliter fit mentio de hæredibus
fundatoris; & cum in iure nõ habeamus ꝯrium, debemus
uerbum, hæredes, ꝓpriè capere, & ſic ueniunt oẽs ſucceſ-
ſores, ut in l. hæredis appellatione. ff. de uer. ſig. & in l. an-
tiquitas, C. de uſufr. cum ſimi. A uerbis aũt non eſt rece-
dendum, niſi apertè de intentione ꝯria conſtet, ut in l. nõ
aliter, ff. de leg. iij. & c. fi. de uerb. ſig. & maximè ꝓbat di-
ctum c. filiis, ubi fit mentio de filiis, nepotibus, & aliis ho-
neſtioribus propinquis. ¶ Secunda opin. fuit Inn. prorſus
ꝯria huic, dicẽs patronũ etiã laico poſſe donare, licet epi
ꝯſenſus nõ accedat. hãc opi. firmauit ĩ c. illud, & c. ꝓterea,
& c. nullus, de iure patr. principaliter per c. ex inſinuatio-
ne, eo. tit. Ad c. præterea, quod ſuæ opin. uɼ̃ obuiare, re-
ſpondetur dupl̃r. Vno mõ, ꝙ non loquitur in patronatu,
ſed aduocatio eſt. Et rõ diuerſitatis ſm eũ eſt, qa patro-
natus eſt quaſi ex debito; ſed aduocatio ex gratia tantũ.
¶ Secundò reſpondetur, ꝙ intelligendo etiam de patro-
nis, debet intelligi, ꝙ non põt donare eo mõ, quo ibi do-
nabat, ſ. cum poteſtate exigendi, & grauandi, ut ibi dicit̃.
hanc opin. originaliter tenuerunt Hug. & recitat Archi.
in c. piæ mentis, 16. q. 7. & Io. An. ut refert Io. mona. in c.
illud, præal. & etiam Vinc. ut recitat ibi gloſ. & tenet gl.
in c. noſtri. 23. q. 4. ſed põt illa gl. intelligi, qñ fit eccleſiæ,
ut colligitur ex præcedentib. ¶ Tertia fuit opin. Bul gloſ
ſatoris, ut ſine conſenſu epi laico donari non poſſit, ut no.
in c. illud, & c. ex inſinuatiòne. Reſpondetur, ꝙ ibi inter-
uenit epi conſenſus, ubi non fuit uera donatio, ſed remiſ-
ſio, ut s̃ in articulis dixi. hanc tñ opin. ſequuntur multi ĩ
d. c. illud, & Archid. in d. c. piæ mentis, præal. & in c. vno.
præal. lib. 6. eo. ti. & ſequuntur cõiter moderni in pia cã;
& primò adduco. c. prædictum præterea, in fi. & d. c. vnicũ,
à ꝯrio ſenſu; ſecus, ſi detur loco religioſo, uel eccleſiæ, ut
in d. c. vno, & c. illud. & diuerſitatis ratio eſt, quia ex do-
natione facta laico eccleſiæ conditio deterioratur, cum
ſoleant laici eccleſiæ eſſe nimium infeſti. 2. q. 7. c. laicos, &
c. laici. Sic. n. fit eccleſiæ melioratio, cum eripiatur à ma-
nibus laicorum, arg. c. cum apoſtolica, de his, quæ fi. à p̃la.
¶ Item ſi clerici excedunt metam, facilius poſſunt cõpelli,
q̃ patroni laici. 69. diſt. c. indicatum, & quod ibi no. requi-
ritur ergo epi conſenſus in donatione fienda laico, ut eps
uideat, an expediat eccleſiæ, uel non. ¶ Item propter timo
rem fraudis, uel fictæ uenditionis, ar. de diuor. c. quanto,
in fin. de hoc ergo inquiret: quia ſi inueniret, denegabit
aſſenſum, arg c. prouida, de elec. in vj. & hic fraudis timor
multum mouet Io. And. ad hanc opin. ſeruandam, quã ſe-
quitur Fed. cõſi. 108. dixit tñ Arch. in locis præal. quod
clerico etiam proprio nomine accipienti, poterit ſine con
ſenſu epi fieri donatio, & ſic intelligit dictũ. d. c. piæ men-
tis, non aũt laico; & ſic intelligit. d. c. præterea. Hoc ideò,
quia per hanc ꝯceſſionem melior fit ꝯditio eccleſiæ, cum
laici magis conſueuerint grauare eccleſias, q̃ clerici. ad
hoc. ff. de ſer. urb. p̃d. l. ſeruitutes, §. ſtillicidium: alias bene
ualet dictum c. ex inſinuatione. ¶ Quartam opin. ſentit
Hoſt. in d. c. illud, dicens, ꝙ cum epi ꝯſenſu põt vnicuique
ius patronatus donari; allegat. c. nullus, & c. ꝓtereà, ſed
ſine conſenſu epiſcopi non, niſi eccleſiæ, uel clerico reci-
pienti noĩe eccleſiæ: remittit tñ ad ea, q̃ no. in ſum. eo. ti.
§ qualiter trãsferat̃: ibi tñ non diſtinguit, an clericus re-
cipiat noĩe eccleſiæ, uel non, ſed ſimpliciter dicit, ꝙ cle-
rico donari põt. dñi de Rot. deciſ. 254. in antiquis tangũt
incidenter primum, ſed principaliter ſecundum: ſentiunt
tñ, quod ſine epi conſenſu, non ualet donatio laico facta,
ut ius patronatus ex ſola laici donatione acquirat̃ laico,
ſed cum epi conſenſu. ¶ Sed an conſenſus iſte poſsit ex
poſtfacto interuenire, maximè mortuo donatore, & hæ-
rede filio non uocato, fuerunt inter ſe uarij; & hoc du-
bium non reperio ꝑ aliquem ultra eos tactum, & ob hoc
principaliter hunc artic. diſputandum aſſumpſi, quẽ diffi-
cilem reputaui, & præſtitit mihi diſputandi cauſam, bonæ
memoriæ Doctor ſubtilis, & bonus practicus dñs Magna-
uellus de Magnauellis Seneñ. qui cũ hoc dubium in de-
cora vrbe Senarum contigiſſet, humanitate ſua me fami-
liariter conſuluit; & rñdi tunc ſimpliciter, me non cre-
dere talem donationem per ſubſequentem conſenſum ſi-
ne temporis tractu ualere. comperi dominos de Rota in
deciſ. præal. uarios extitiſſe. quidam ex eis in hanc ſñiam
negatiuam inclinabant; alij uerò, & pro maiori parte ꝯ-
riam ſententiam amplexi ſunt, moti principaliter propter
duo. ¶ Primò per c. cura, & per c. ſuggeſtum, circa fin. de
iure patron. ubi hæc pars uidetur expreſſa ſecundũ eos.
¶ Secundò per hanc rationem, quia donatio in principio
tenuit, ſaltem in præiudicium donatoris, & hæredis. nam
quãtum ad eorum præiudicium non requirit̃ neceſſarius
conſenſus epi, cum donator diſpoſuerit de re propria, &
ideò quantum ad eum, & ipſius hæredes non debet ad-
mitti ꝯuentio, arg. l. per fundum, ff. de ſerui. urb. præd. &
c. quod in dubiis, de renun. & ff. de dona. inter ui. & ux. l.
cum hic ſtatus. §. ſi ſocer, & l. ſi is, C. de prædiis min. ſine
decr. nõ ali. Requiritur ergo ſolus epi conſenſus ſm eos
quo ad trãſlationem ipſius in priuatum: ideò poterit in-
teruenire qñcũq; ex quo contractus donationis tenebat,
arg. no. in c. cum conſuetudinis, de conſue. Nec obſt. ſm
eos ius quæſitum filio eo tp̃e. quia ex quo fuit hæres pa-
tris, non fuit ſibi ius quæſitum aliter, q̃ eſſet penes patrẽ:
ſed cum ipſe pr̃ non poſſet quo ad ſe conueniri, igitur nec
filius. nec ob. c. quãuis, & c. ſi pro te, de reſcr. lib. 6. quia
ibi fuit ius quæſitũ tertio ex diſpõne eius, qui poterat re-
cipere, & diſponere ꝯ primam diſpõnem. igitur in præiu-
dicium iuris taliter quæſiti ſequens diſpõ, uel exiſtentia
condõnis non potuit ibi retrotrahi, ut in l. balneum. §. fi.
ff. qui po. in pig. ha. hic uerò fuit ius quæſitum ex diſpoſi-
tione eius, qui ꝯ ſuam diſpõnem uenire non poterat, nec ꝯ
factum ſuum. igitur nec eius hæres, & per ꝯñs conſenſus
epi ſuperueniens poterit retrotrahi: quia donatio à prin-
cipio pendebat ſub conditione, ſi eps conſenſerit. igitur
per ſuperuenientem conſenſum epi fit retroactio, ut l. po
tior, in prin. ff. qui. po. in pig. ha. ¶ Vel poteſt ſm eos dici,
ꝙ ualet, ut ex nunc à tẽpore conſenſus per epm̃ præſtiti.
Nec filij abſentia habet præiudicare, quia nõ poterat ꝯ-
dicere, ſicut nec ipſe pater, arg. l. per fundum, s̃ alleg. hæc
ſunt in effectu fundamenta dñorum de Rota in hoc art.
Ego aũt, meliori iudicio ſemper ſaluo, nec iſtud dictum
dñorum de Rota approbo, nec rõnem doct. nec ſñiam, de
4 qua s̃ in præced. dubio. Arbitror tñ, † qđ ius patronatus
laico conferri nõ poſſit, etiam ſi tempore donationis au-
thoritas epi intercederet. ad quam ſñiam tenendã princi
paliter me mouet: qa ius patr. eſt ſpũale, uel ſpirituali an-
nexum, ut expreſsè dicit tex. in c. quãto, de iudi. & in c. j.
de iure

de iure pa.hinc eſt,ꝙ ſuper eo cōmittitur ſimonia, ſicut
ſuper iure ſpirituali,ut probat tex.no.in c.præterea,el.j.
de tranſac.nec iudex ſecularis,ēt inter laicos, de iuris pa
tro.tit.cognoſcere pōt.d.c.quanto.ꝰnec uendi pōt.d.c. de
iure:nec ſuper eo tranſigi d.c.pręterea.Hinc infertur,qđ
laicus,mero iure inſpecto, ius patronatus poſſidere non
pōt:quia ſicut ſpiritualia,ita nec quaſi ſpiritualia poſſi-
dere pōt,cū de connexis idē ſit iudiciū,ut ꝓbať in c.cām,
de præſcri.& in d.c.q̃to,de iud.& de cōſti.c.tranſlato, &
4 in d.c.pręterea.¶Præterea laico,quātuncūq; † religioſo,
nulla diſponendi in rebus eccleſiaſticis dignitatibus legi
tur tributa facultas.16.q.7.c.laici,de conſti.c.eccľia ſan
ctæ Mariæ,&.xcvi.diſt.c.bñ q̃dē,& in c.nullus,de iure pa.
ergo mero iure inſpecto nō poſſet laicus p̃ſentare recto-
rē,cū p̃ſentatio ſit quoddā ius p̃ambulū ad inſtitutionem
obtinēdā,q̃ eſt mere ſpiritualis, & per laicū impræſcri-
ptibilis,ēt per tm̃ tp̃s,de cuius initio non eſt memoria,ut
plenè no.per Io.An.in c.ii.de præben.lib.vj. de gr̃a ergo
ſolū,& ex priuilegio ꝑ eccľiam conceſſo licitū eſt laico
ius patronatus poſſidere,& tenere; quod ꝓbať in c.j.xv.
q.ō.j.tenet Archi.in d.c.hortamur.lxxj.diſt.& Gof.i ſum.
de iure pa.§.i.uerſi.in ſumma;Hoſtiē.in d.c.qm̄,Io.And.
& cōiter doc.ibi,& pro hoc, qđ dr̃ patronos in hoc iure
de gratia ſuſtineri.no.ibi Hoſti.papam poſſe tales eccľias
ſine patronorū præſentatione conferre. ſed hoc non fa-
cit, quia non expedit, ne uidelicet laici à fundatione
eccleſiarū retrahanť,ut no.in c.cū dilectus,eo. titu.& in
cle.ij.de præben.Et prædicta procedunt tenendo tñ opi.
Inno.in d.c.dilectus,de offi.deleg.ubi dr̃, ꝙ per præſenta
tionē conſequitur præſentatus ius ad rem,pro quo facit.
c.dilectus,de iure pa.Certum aūt eſt, quod laicus, mero
iure inſpecto,nō eſt capax huius iuris, ut poſſit in alium
transferre ius ad bñficium,uel ordinare ad bñficia eccle
ſiaſtica . habilitať ergo de ſpeciali gr̃a,ſicut olim eccleſia
conceſſit ob merita præcedentia imperatori, ut poſſet eli
gere Papam,& alios prælatos,ut in c.in ſynodo,lviij.diſ.
ſed illud priuilegiū poſteà fuit reuocatū,ut in.§.uerū,ea.
diſt.Ex his infero opinio.meā, ꝙ cū laicus non ſit huius
iuris capax,non pōt patronus laicus gratioſè illud ius
obtinens in aliū laicum incapacē illud ius transferre, cū
in iſto donatario, non contineať illa qualitas ꝑꝑ merita
p̃cedentia,& ut iuducerenť laici ad ædificandas eccľias,
& dotandas,quæ rō ceſſat in iſto donatario.non.n.pōt pri
uilegio perſonaliter habilitatus illū habilitare, q̃a pri-
uilegiū nō excedit ꝑſonas habilitatas, uel priuilegiatas,
ut in c.petiſti.7.q.j.ubi inter cætera ad ꝓpoſitū dicit tex.
hoc nulli alij cōcedi patimur,quod tibi charitate cogen
te laico cenſuimus.& alibi in c.ſanè, de priui. dr̃ temera-
rium eſſe & indignum, aliquid ſibi ſua auctoritate præ-
ſumere,quod Romana eccleſia alicui certa rōne inſpe-
cta,ſingularibus uoluit bñficijs indulgere. ¶Præterea,cū
laicus ex priuilegio ius patronatus ſolū conſequiť,ꝙ pōt
præſentare,& alimenta neceſſitate inſtante hēre, ut in c.
nobis,de iure pa.non p̃ſumiť in his gratijs & à iure exor
bitantibus excedere metas p̃ſentationis ſuæ in aliū in ca-
pacem,hoc ius gratioſum transferendo,arg.optimū in c.
qđ trāſlationē,de offi.le.& in l.qđ non rōne,& quod ibi
no.ff.de legi.facit.l.ſi uero.§.de uiro.ff.ſol.mat. maximè
cū iſta ſint laicis interdicta,ut ſi p̃ſumant tractare ſp̄ūalia
& eccleſiaſtica,ut in iuribus.ſ̃.alleg.ut no. dicit Inn.in.c.
quanto,de ꝯſue.& originaliter fuit dictū gloſ in c. ſi.24.
q.1.ꝙ de oībus,q̃ ſpectant ad officium eccleſiaſticū.illud
ſolum licet laicis ēt in neceſſitate, quod iure reperitur
expreſſum.hoc autem nullibi eſt expreſſum, ꝙ patronus
poſſit donare laico ius ſibi competens in eccleſia, imò
potius reperiť ꝯ̃rium,ut infrà dicam. de eccleſiaſticis tñ
negotiis nullibi reperitur:præter reuerentiam,quæ ſpe-
ctat ad laicos,etiam ſi ſit Imperator,ut c.hinc etiam. 17.
diſt.nec excuſat epiſcopi auctoritas, quia epiſcopus ibi
non poteſt,ubi concurrit cauſa à iure expreſſa, commit-
tere laico,ut ſpiritualia,ſeu eccleſiaſtica,diſponat,ut in.
c.decernimus,de iud.& in c.iudicatum,& in c. quoniam.
89.diſt.&.16.q.7.c.in noua actione,no.glo. in c.noſtrum
32.diſt.& c.bene,quidem.96.diſt.ex his ſequor Archi. in
c.hortamur,prælle. ubi dixit,ꝙ populus parochiæ, uel
alius laicus,non patronus patronatum præſcribere non
poteſt,quia cum laicus non patronus non ſit huius iuris
capax,non potuit illud ius ſine peccato detinere,nec poſ
ſidere,& per conſequens nec præſcribere,ut in c.cauſam,
de præſcrip.facit.c.diſt.c. contra morem,& 14. diſt.c. il-
lud.nec ob.c.quærelam,de elect.quia ibi reſeruatur quę
ſtio ſuper proprietate iuris patronatus,& ſic innuitur, ꝙ
populus fundabat ſe ſuper poſſeſſione iuris patronatus,
dicendo ſe patronum.¶Itē ibi in principio ponitur alle-
gatio partis,& non iuris deciſio,& licet Ioā. And. ꝓlixè
inſteterit in reprobando hanc opi.in regula, quod alicui
gratioſè,in Mercu.tamē plus mihi placet opi.Archi.nec
uideo ſufficienter per Ioā Andr. reſponſum ad prædictā
rationē,ꝙ laicus poſſidere & præſcribere non poſſit. &
ꝙ non poſſit,ipſe miratur,reſpondens hoc modo uideli-
cet,ꝙ illud,quod alicui cōpetit ex priuilegio, p̃ſcriptibi
le eſt,ut in c.accedentibus,& in c.ſi terra, de priuileg. &
in c.ueniens,de præſcrip.& ad id,quod dr̃ de incapacita-
te,Reſpondet,ꝙ ius patronatus ut temporale tranſit in
hæredes etiam extraneos,per aliquos modos à iure ex-
preſſos,ut in.c.ex literis & c.cum ſeculum de iure pa. ita
pōt tranſire ꝑ præſcriptionem. Neutra tamen reſponſio
mihi placet.prima,quæ procedit in conceſſis per priuile
gium,quæ tñ ſunt quæſibilia per præſcriptionem; ita lo-
quuntur iura ꝑ eū allegata:ſed nos loquimur in non quę
ſibilibus de iure cōi regularirer per laicos: qui tñ dicit,
ꝙ ſi Papa gratioſè conceſſit alicui regi collationem bñ-
ficiorum:contra regem aūt illud ius conferendi præſcri-
bi non pōt,cum non poſſit poſſideri, ut ipſemet no.in c.
ſanè,& in c.petiſti,cū ſimi. Secunda ratio ſua ēt non ur-
get,quia dico,ꝙ ius patronatus non eſt mere temporale,
ſed potius ſpirituale,ſeu ſpirituali annexum: ſed dicitur
partim temporale quo ad intellectum,ut no gl.in c. piæ
mentis.16.q.7.& ex priuilegio cadit in laicum.uñ ex hoc
non efficitur mere temporale;quod patet,quia nec uēdi
poteſt,nec ſuper eo tranſigi,nec iudex ſecularis inter lai
cos de illo cognoſcere poteſt, ut in iuribus.ſ̃. alleg. non
obſt.quod tranſit in hæredes:quia ex priuilegio conceſſo
patrono pauci reperiuntur,qui uellent eccleſias funda-
re,& dotare,nec ēt ob.c.ex literis.nec.c.cū ſeculum, niſi
trāſeat in aliū laicū illud rōne acceſſorij,cū ius patrona-
tus inhæret uniuerſitati;iō tranſit cū illa; ad hoc.l.in mo
dicis.ff.de ꝯ̃hen.emp.alias aūt per ſe non tranſiret,ut no.
de iure pa.in c.j.lib.vj.& in d.c.ex literis.& rōne annexio
nis licet poſſidere duo beneficia incōpatibilia,ut in c.ſuꝑ
eo,de præben.lib.vi. Secundò principaliter ad hanc meā
opi. induco tex.no.in.c.cū apoſtolica,de his quæ ſi. à p̄la.
ubi habeť,quod laicus habens ab antiquo priuilegio ec-
cleſiæ decimas in feudum,non poteſt illas alteri ꝯcede-
re in feudum,niſi eccleſiæ,uel loco religioſo ex conſen-
ſu epi.& per illum tex.clarè innuitur à contrario ſenſu,
quòd laico concedere non poteſt,etiam de epiſcopi con-
ſenſu: quia alius laicus non eſt capax illius iuris ſpiri-
tualis, & ut facilius iura ſpiritualia redeant ad eccle-
ſias. & tñ regulariter quis pōt feudum infeudare alteri,
ut

ut in.c.j.§.ſimiliter,de le.Corradi,in coll.x.no.gl. in c.q̃
in eccle.de conſti.ſed quia decimæ ſunt iura ſpiritualia,
& gratioſè olim laicis conceſſæ,non poſſunt alias titulo
licito alteri laico concedi,etiam de concenſu epi;& ꝑ il-
lum tex.& alias rationes & per c.ad hæc,& c.quamuis,de
deci.& c.prohibemus,e.ti.communiter damnant illā.quę
glo minus bene tenuit contrarium,quod laicus de cōſen
ſu epiſcopi pōt infeudari.¶Tertio principaliter me mo-
uet,quia cum multa iura de hac materia loquantur,nul-
libi reperitur expreſſum,nec directè,nec indirectè,quod
laicus etiam de conſenſu epi,donare poſſit,imo potius ꝯ̃
rium ur̃ tex.approbare in c.nullus,de iure patro.ubi po-
nitur regula,ꝙ laicus nil poteſt eccleſiaſtici iuris,ſine cō
ſenſu epiſcopi monaſterijs,uel canonicis conferre in ec-
cleſijs;ergo in laicis illa regula non reperitur uiolata, ni
ſi cum ius patronatus conceditur eccleſiæ, uel laico, &
tunc requiratur epiſcopi conſenſus, ut in c.ex inſinuatio
ne,de iure pa.& in c.1.eo.ti.li.6.& hoc quia conditio ec-
cleſiæ melioratur.In alijs autem ſtat regula,ut duo req-
rātur epiſcopi conſenſus,ut in c.ex inſinuatione, de iure
pa.& in c.1.eo.ti.li.6.& hoc quia conditio eccleſiæ me-
lioratur.In alijs autem ſtat regula, ut duo requirātur co
pulatiuè,ut diſpoſitio fiat in eccleſia, quod clerici & epi
ſcopi conſenſus accedat.& præſuppoſito ſine ueritatis p̃-
iudicio.ꝙ ualeat donatio facta laico epi cōſenſu accedē
te,ut habet opi.communis,quā ego ueritate fulciri mini
mè puto.¶Puto tñ in caſu nr̃o,nullo modo eam ualere,
quicquid dixerint dñi de Rota, eorū reuerentia ſemper
ſalua.Moueor primo,ꝙ donatio facta priuato, per ſolū
patronū,nullā obtinet uim,ut apertè ponit tex.in d.c.p̃-
tereà,in fi.& ſic nec ad tranſlationē iuris, nec in præiudi
cium donatoris,cum tex. ibi dicat uim aliquā decerni-
mus non habere. unde pondero uerbum aliquam, quod
apertè innuit,nullius pœnitus exiſtere firmitatis,nec ha-
bere in ſe aliquam particulam ualiditatis;ad hoc.c. ſoli-
tæ,de maio.& obed.& quod no.glo.in cle.j. de foro com
pe.in uer.aut eorum.nec obſtat reſponſio Inno.ad illum
tex.dum dicit,ꝙ loquitur in aduocato, & non in patro-
no,quatenus prohibet donationem,hoc enim eſt falſum
cum patronus appelletur aliquando aduocatus ,ut eſt ex
preſſum in c.cū aūt,e.ti.Cum aūt illud.c.non ſit ſub rubri
ca.de poſtu.debet intelligi de patrono , quia nigrum eſt
adaptandum rubro,ſi fieri poteſt,ut no.glo.in c.bonę,de
confir.uti.uel inuti.& in c.tibi qui de reſcri.li.6.& in c.ſi
ſupergratia,de offi.delega.eo.li.hoc etiam alio modo ꝓ
batur ex illo tex.Nam cum in principio feciſſet mentio
nem de aduocatis eccleſiarum,ſtatim ſubiungit in uerſi.
præſenti declarando,& ampliando, quod dixi præſenti
decreto ſtatuimus eos,ſiue aduocati,ſiue patroni,ſiue ui
ce domini,ſiue cuſtodes,uel guardias habentes,uel quo-
cunque alio modo cenſeantur. ¶Ex quibus uerbis clarè
innuitur,ꝙ id,quod dixerat in princi.intelligebat de pa-
tronis,qui diuerſis nominibus ſecundum uarias locorum
conſuetudines nuncupantur,ut clarè innuitur, aliàs col-
ligitur in illo relatiuo,eos,per quod patet, quia retulit
ſe ad præcedentia. & ad idem illa uerba ſeu quocunque
alio nomine cenſeantur,quę innuit diuerſitatem ſolum
eſſe in nominibus,& non in ſubſtantia.Et ideo dicit Ho-
ſtien.in ſum.eo.ti.§ j.in fi.quod patrono poſſunt conueni
re omnia illa nomina,de quibus in d. c. prætereà. poſtea
dicit in fine,contractus huiuſmodi,quos fecerunt, uel fa
cient in futurum,uim aliquam decernimus non habere;
& ſic comprehendit omnes,de quibus præmiſerat, & ſic
eſt ibi caſus apertus,literam non cauillando,quod dona-
tio facta laico,per ſolum patronum,nullā uim habet, ad
idē ur̃ tex.in c.illud,uer.licet,eo.ti.iunctis pręcedentibus
uerbis.hoc idē innuit iuris canonici regula generalis quę
diſponit,ut laici nullā facultatē hēant, ſine ep̃o diſpenſa
re de iure ſpirituali,uel eccleſiaſtico,ut in c.laici 16.q.7
& c.eccleſia ſanctæ Mariæ,de cōſt.& in c.bñ q̃dē 96.di.di
ſpoſitio ergo iſta,inquantū uoluit hoc ius ſp̄ūale,uel ſp̄ūa
li annexū in alium transferri,nullius pœnitus fuit momē
ti.Nam pro non dato habetur,quod ab illo datur,qui de
iure dare non poteſt,ut dicit tex.in propoſito,in c.quod
autem,in fi.de iure pa.& c.Daibertum.1.q.7. ſi ergo ha-
betur pro non dato,ergo licitum eſt contrauenire, ut ibi
probatur,ad idem.c.unicum,eo.ti.lib.vj.à contrario ſen
ſu,ubi innuitur, ꝙ talis donatio facta laico inefficax eſt
cenſenda authoritas ergo epi ſuperueniens,maximè poſt
ius acquiſitum filio non potuit actum nullum ualidare,
tum quia authoritas non poteſt ex interuallo regulari-
ter interuenire,ut in iuribus præalleg. tum quia cum cō
ſenſus epiſcopi ſit hoc caſu authorizabilis, cum præſte-
tur ſuper iure ad alium ſpectando,non poteſt ualidare a-
ctum nullum,ut in c.ij.de re.permuta.hoc prætereà pro
batur inconuincibiliter.Aut enim conſenſus epiſcopi re-
quiritur hoc caſu,uelut authoritas,aut per uiam & mo-
dum ſolennitatis,aut per modum ſimplicis conſenſus. ſi
per modum authoritatis,certum eſt,quod non poteſt in-
teruenire ex poſtfacto,ut in iuribus ſupra allega.not.In-
no.in c.cum conſuetudinis,de conſue.& in c.1.de reb.ec-
cle.non alie.lib.6.& Bart.in l.ſi quis mihi bona. §. iuſſus,
de acquir.hære.& ipſimet do.de Rot.deci.cclviij.proba
tur ex ſono uocabuli.nam dicitur authoritas,quia illam
præſtans debet eſſe author,& principalis in illo negotio
ut dicit Innocen.in præalleg.iuribus;& puto firmiter, ꝙ
hic requiritur authoritas,cum ſit præſtanda ab epiſcopo
ſuper iure patroni non enim in translatione illius iuris
habet epiſcopus aliquid participare.patet ex eo, quia ſi-
ne illius conſenſu poteſt patronus ius ſuum dare loco re
ligioſo uel eccleſiæ.d.c.unico,li.6.quod non poſſet,ſi epi
ſcopus prætenderet aliquod intereſſe.¶Hinc dicit Inno.
in d.c.j.ꝙ authoritas eſt maiorum conſenſus, non mino-
rum,& optimè ſentit do.Anto.in d.c.cum conſuetudinis.
Sed poſito,quod exigatur per uiam ſolennitatis, adhuc
non poſſet ex poſtfacto accedere, quia ſolennitas debet
interuenire in ipſo actu,& eodē contextu,alias actus cor
ruit in totum,ut l.cum antiquitas.C.de teſta. l. hæredes
palam,in fi.ff.de teſta.facit quod no.in c.auditis,de elect.
& ubi actus corruit ex defectu ſolennitatis,non poteſt cō
ualidari ex interuallo,dato,quòd poſtea interueniat d.c.
auditis.not.Bar.in l.filio præterito.ff. de iniuſto teſtamē
to,& l.j.§.ſed ſi filius,de leg.iij.& Ioan.An.in c.ij.de uſu.
l.6.& quod no.in l.uniuerſa.C.de preci.impe.offe.¶Hinc
dicit do.Anto.in c.cum conſuetudinis,quod ſi in aliena-
tione,uel contractu mulierum exigatur conſenſus duo-
rum conſanguineorum,quia ille conſenſus requiri uide-
tur per modum ſolennitatis,cum non exigatur a maiori
parte,non poterit ex interuallo interuenire. ¶Item ex
tertio præſuppoſito,quòd exigatur per modum ſimplicis
conſenſus,non poterit hoc caſu interuenire poſt mortem
donatoris,filio hærede ſuperſtite per tex.not.in l.fin. ff.
communia prædi.ad quam legem profecto non aduertūt
domini de Rota.ibi enim dicitur, quod ſi plures habent
fundum communem,& unus conceſsit alteri ſeruitutem,
& deceſsit,non ualet conceſsio poſtea facta per alios ſo-
cios,niſi hæres defuncti de nouo conſentiat.Ratio eſt ſe-
cundum Bart.ibi,quia cōceſsio fingiť ꝑfecta ꝑ omnes eo
tp̃e,quo ultimus cōſenſit:q̃a primæ cōceſsiones trahūtur
ad ultimū,ut ibi dicit tex. ſed ex quo primus mortuus ē
non

VERSITA

non poteſt habere locum fictio,ut non fingatur conſenti
re.fictio enim debet habere extrema habilia,ſ.tempus, a
quo trahitur fictio,& tempus,ad quod ut not. ibi Bar. &
plenius per eum in l.ſi is qui pro emptore. ff. de uſucap.
Nec ob.ſi dicatur, quod hæres defuncti cenſetur eadem
perſona,ut in aut.de iureiu.a mo.præſti.& hæres fingi de
bet conſentire,ſicut fingeretur defunctus,ſi uiueret; quia
duæ fictiones non debent concurrere circa idem,ut nota
tur.in l j.ff.de do.promiſ.ita uidetur dicendum in pro-
poſito,quòd epiſcopi conſenſus eſt requirendus, ut ſim-
plex conſenſus,cum poſt mortem patroni,non potuit in-
teruenire.quia non poteſt fingi,ut patronus non conſen-
tiat tempore,quo ualidatur prima conceſsio; & hoc uide
tur indubitatum.& quod conſenſus epiſcopi, non potuit
hoc caſu poſt mortem donatoris accedere ſenſit iudicio
meo Ioan.And.in c.cum ſeculum,eo.titu.de quo domini
de Rota nullam mentionem fecerunt ibi enim quærit,
nunquid legari poſsit,uel in illo ſingulariter quis inſti
tui; & dicit tandẽ,quòd cum inſtitutus in re certa habea
tur loco legatarij.C.de hære.inſtit.l.quoties,ſecus dicẽ-
dum in eo,quam in legatario,in quo concludit, quod cũ
legatum ſit donatio a teſtatore relicta,inſtitu.de leg. in
prin.ꝙ in donatione ſtatutum eſt,idem ſecundum eũ di-
cendum eſt in legato,ut eccleſiæ legari poſſit,ſicut & do-
nari,ſine epiſcopi conſenſu,ſed in priuato requiritur epi
ſcopi conſenſus,ſicut in donatione,quia quod nõ licet in
uita,nec in morte,de ſepul.c.de his,& quod ibi not. Ideo
conſilium eſt ſecundum eum,quod a principio.ſ.ante te-
ſtamenti factionem,uel ante mortem, interueniat epiſco
pi authoritas fauore tamen ultimarum uoluntatum,ui-
detur etiam ſecundum eum,quod etiam poſt mortem po
teſt epiſcopus approbare,ex quo alias tenuit teſtamentũ.
adducit ſimile.nam ſi teſtator iuſsit eccleſiam conſtrui,&
circa illud fecit legata,conſtat ꝙ neceſſarius eſt conſenſus
uel authoritas epi,de conſecra.diſt. I.c.nemo,de priuile.
c.authoritate,lib.6.& tamen tenet legatum,ut c.nos qui
dem,de teſta:& ſic apertiſsimè ſenſit Io.And.quòd ſpecia
le ſit ratione ultimarum uoluntatum conſenſum epi ex
poſtfacto interuenire,ſicut in donatione inter uiuos. Fe-
deri.de Senis,conſi.218.nullam mentionem de Io. And.
faciendo dicit,quod in legato nulla requiritur authori-
tas epiſcopi;mouetur,quia iura canonica patiuntur,ut in
ſucceſſione transferatur ius patronatus,ſed capiens ex le
gato,uel inſtitutione largo modo capit ex ſucceſſione de
functi,tamen in iure canonico non eſt uis in uerbis faciẽ
da.pro ea poteſt allegari bo.tex.in l.conuentionalibus.ff.
de uerb.oblig.ubi uerbum,hæredes, comprehendit quã
doque legatarium.ſed contra hoc dictum Federici facit
quia iura canonica ſolum permittant ex ſucceſſione uni-
uerſali;& ita communiter iura loquuntur;& ideo do. An
to.non probat dictum Federici in d.c.cum ſeculum, ſed
tranſit cum Ioann. Andr.nec etiam illud Ioann.Andr.
ut patet in additione per eum facta ad illud conſilium.
in quo dicit ſe putare, quod ſine uniuerſitate per nul-
lum titulum ſpecialem, ſiue inter uiuos, ſiue in ultima
uoluntate,ſine epiſcopi conſenſu transferri poſsit in pri
uatum ius patronatus,quinimò ego plus puto, ꝙ nec di-
ctum Fede.nec dictum Io.An.mero iure inſpecto proce-
dant,quoniam,ut ſupra dixi,laicus non eſt patronus hu-
ius iuris eccleſiaſtici,& eſt iuris patronatus incapax: Eſt
ergo legatum ſibi factum, tanquam incapaci habendum
pro non ſcripto,ut probatur in l.in metallum,ff.de his,q
ꝑ non ſcrip.ha.& l.non intelligitur.§.ſi quis palã, & in l.
in metallum.ff.de iure fiſci,& in l.collegium.C.de hære.
inſtit. & cum legatum palam factum ſit incapaci, manet
penes hæredem,& non tranſit in fiſcum,ut no.in prealle.
iuribus,firmat.Bart.in l.hæreditas.C.de his,qui,ut indi.
unde ſi legatur collegio nondum approbato, uel filio
ſpurio,nihil ualet legatum,nec ſperatur,ut ſuperior cõ-
ſentiat,uel approbet relictũ ipſe,ſed ipſo facto remanet
penes hæredem, & habetur pro non ſcripto. ita dico in
propoſito, cum illud ius incapaci ſit relictum habetur
pro non ſcripto, & ſi remanſit penes hæredem, non po-
terit epiſcopus in præiudicium hæredis illud transferre
in legatarium;& idem dicendum in legatario eadem ra-
tione ex quo enim alteri non poteſt acquiri,ergo reman
ſit pœnes eum,ut no.in l.quod meo.ff.de acqui.poſ.& in
iuribus ſupra allega.& donatio facta, non ſeruata legis
ſolennitate,habetur pro non ſcripta,ut probatur in l. ſã
cimus.C.de dona.Idem, ſi quis contra legum interdicta
recipiat,ut in l.unica. C. de contra iud. & ſic non poſſu-
mus dicere,ꝙ in caſu noſtro donatio ualuerit,quo ad do
natorem,tum quia de iure donator non poteſt, ut ſupra
dixi,tum quia dedit incapaci,tum quia non ſeruauit le-
gis ſolennitatem.nam non habuit epi conſenſum,præſup
poſito,quod epi conſenſus ſufficeret;ad hoc 12.q.2. ſine
exceptione,& c.ſi quos,de ſeruis.tum & quarto,quia con
tra interdicta canonum donauit.d. c.præterea. authori-
tas ergo ſuperueniens,non potuit nullum ualidare, ut ſu
pra dixi,& iſta omnia militant in legato.nec ob. motiuũ
Io.And.quia ſi quis mandat eccleſiam conſtrui,uel diſpo
nit contra legem,ꝙ epi conſenſus requiritur in diſpoſi-
tione teſtatoris,unde tex.in d.c.nemo,de conſe. di.j.non
dicit neminem poſſe legare pro eccleſia fundata; ſed ꝙ
nemo ædificet eccleſiam ſine epi cõſenſu,ſed eccleſiæ ædi
ficandæ legari poteſt,non donari,ut in c.abbate ſane, de
re iud.lib.6.& per Bar.in l.ſeruos ad cuſtodiam.ff.de ali.
& cib.lega.ubi ponit diuerſitatem rationis, ſed in caſu
noſtro,translatio iuriſpatronatus in priuatum, eſt prohi
bita,ut patet ex prædictis.ergo,ſiue fiat legatum,ſiue do
natio, nõ poteſt epi conſenſus poſt mortem diſponentis
accedere,etiam præſuppoſito,quod cum ipſius conſenſu
poteſt ualere,quod tamen ego non credo per ſupradi-
cta præterea,quod ſupra dixi in donatione,locum habet
in legato.Nam & ultima uoluntas corruẽs ex defectu au
thoritatis,uel ſolennitatis,non poteſt ex poſtfacto conua
lidari,ut no.in d.l.filio ꝑterito,& in d.l.j.§. ſi quis filius,
& per Io.An.in c.2.de uſur.lib.6. ¶Item contra hãc opi.
Io.An.quam uĩ ibi ſequi Io.Cal.& communiter ſequen-
tes, ut in legato patroni poſsit epiſcopi conſenſus accede
re ex poſt facto,uidetur tex.ad literam in d.l.fi.C. com-
munia prædi.ubi dicitur,ꝙ ſi unus ex pluribus habenti-
bus fundum commune,legauit alicui ſeruitutem,& deceſ
ſit,ſi adita hæreditate conſentiunt alij ſocii nihil agunt.
reddit tex.rationem,quia actus defunctorum,non poſsũt
ſtare in ſuſpenſo,ex quo enim dies cedit legato, quod eſt
in legato puro adita hæreditate,oportet, quod legatum
acquiratur legatario alias ſit nullum,quia non põt ſtare
in ſuſpenſo.ſed in caſu noſtro epiſcopus non conſenſit an-
te,quam filio eſſet hæreditas acquiſita;ergo ſtatim fuit il
lud legatum extinctum, & ſic non poteſt procedere epi-
ſcopi conſenſus, & ad hoc non aduertunt prædicti doct.
5 ¶Ex his omnibus concludo, † ꝙ patronus non poteſt do-
nare laico ius patronatus,nec legare etiam cum epiſcopi
conſenſu,& preſuppoſito quod epiſcopi conſenſus ſuffice-
ret.dico,quod non poteſt interuenire ex poſtfacto,maxi-
mè mortuo donatore,& filio hærede ſuperſtite, ut in ca-
ſu noſtro contigit,& patet ex his reſponſio ad aliqua con
traria,ſuprà in contrarium formata quæ pro maiori cla
ritate ſpecificè ſunt ſingulariter attingenda ſoluendo,
uel

uel ad ſupradicta remittendo.Et primò ad primum dico
ꝙ hoc iuſpatronatus,cum ſit ſpirituale,uel ſpirituali an
nexum,nõ eſt in libera poteſtate patroni de eo,ſicut de
aliis bonis diſponere.patet ex eo, quia illud uendere nõ
poteſt,ut in c.j.de iure pa.& nec ſuper eo tranſigere.d.c.
præterea,de tranſac.nec dĩ illius habere dominium:quia
res ſacræ & religioſæ non ſunt in alicuius dominio.l. in
tantũ.§.ſacræ.ff.de rerum diuiſio.& ſic nõ obſt.l.in re mã
data,& c.de his,alleg.in contrarium,nec ob c.illud, & c.
unicum,eo.titu.lib.vj.qa loco religioſo,uel eccleſiæ do
nare põt qñ per hoc melioratur conditio eccleſiæ,ut.ſ.
dixi.¶Item cõfertur capaci.ſed cum donatur laico, dete
rioratur ipſius conditio,quia nõ ſperatur ſaltem de pro
ximo ipſius liberatio.¶Item fortè donatur laico deterio
ris cõditionis,quã ſit patronus.præterea donatur incapa
ci,cum laicus non ſit huius iuris capax, niſi ex priuilegio
& cauſa principalis non cõcurrit cum laico non patrono.
non obſt.quod tranſeat in laicum,cum uniuerſitate uillę
d.c.ex lr̃is. Ad hoc.n reſpondeo dupliciter.¶Et primò, ꝙ
hoc ius ut habens miſturam cum temporalitate,annecti-
tur uniuerſitati tẽporali; ideò tranſit in laicum,per quan
dam conſequentiam, & non principaliter. multa.n. per-
mittuntur in conſequentiam,quæ non principaliter,& ꝑ
ſe permittuntur,ut apertè probatur in l.in modicis.ff.de
cõtrahen.emp.& in l.ſi mercedem.§ fi.ff.de act.empt.ubi
religioſa tranſeunt uendito fundo, quæ per ſe minimè
tranſirent,ut ibi.patet in hoc iure pa.tranſit.n. cum uni-
uerſitate in contractu non gratuito.d.c.ex literis, & c.cũ
ſeculum,eo.tit.& tamen principaliter per ſe tranſire nõ
poteſt.d.c.de iure.quinimò dubitatur, nunquid uendita
uniuerſitate,poteſt ſpecialiter exprimi ius patronatus,&
conſimilia dicitur,ꝙ non exprimitur,de quo plenè per
Ioan.An.in c.unico,eo.tit.lib.vi.¶Secundò poteſt reſpõ-
deri,ꝙ ideò tranſit cum uniuerſitate, quia patronus non
poteſt amplius illius curam habere, cũ ad illud amplius
ire nõ poteſt.unde ſatis probabiliter poteſt defendi opi.
Bar.in l.ſi mercedem.§.fi.præal.ubi dicit,quod ius patro
natus exiſtens in fundo,tranſit cum fundo,ſi ad capellã-
non datur acceſſus,niſi per fundum:ſecus,ſi per uiam pu
blicam daretur aditus,ſicut dicitur in iure ſepulchrorũ,
ut in d.l.ſi mercedem,& d.l.in modicis.& quãq̃ Innocen.
& alii canoniſtæ ſequentes communiter teneãt oppoſitũ,
dicentes quòd in uenditione palatii,uel fundi, nunquàm
tranſit ius patronatus.oportet enim dicere, ꝙ hoc facit
uniuerſitas rerum ad hoc,ut tranſeat;& reddunt rationẽ
quia ius patronatus poteſt haberi,& poſſideri abſq; eo,
quod uadat ad capellam,cum præſentatio fiat in abſen-
tia.ſecus iure ſepulchri.eſt enim utile,ut ad illud habea
tur acceſſus.Poſſet tamen ſuſtineri contrarium. nam pa-
tronus conſequitur nõ ſolùm honorem præſentandi,ſed
etiam onus defendẽdi eccleſiam.& bona ſua, habet enim
ire ad eccleſiam,& uidere,an res bene cuſtodiantur per
ſacerdotem,ut in c.filijs.xvi.q.vii.no.gloſſ.in c.piæ men-
tis,eadem cauſa,& quæſtione.Et ob hoc onus dubitatur,
nunquid patronus poſſit in totum abdicare ius patrona
tus,ut no.per gloſſ.ea.cau.&.q.habet enim ius proceſſio-
nis,ut honoretur,cum uadit ad eccleſiam,ut in c.nobis,
de iure pa.& c.filiis.xvi.q.vii.quibus quidem iuribus,iſte
patronus uti non poteſt,ſi non habetur acceſſus.unde ſa-
tis poteſt acceptari,ꝙ ius patronatus tranſit cum pala-
tio,ſeu fundo,ſi ad capellam non poteſt haberi aditus ex
publico; quod non eſt contra opi.canoniſtarum,cũ uil-
la uerò ſeu uniuerſitate demum tunc tranſit,cum aliun-
de ad capellam aditus non habetur. alias aũt non debet
trãſire,cũ ſit ius cõe oĩno ſeparatũ,& diſtinctũ ab uniuer
ſitate,& uĩ ꝓbari in dictis legibus ꝓximè alleg. & ſi hoc
eſt uerũ,eſt ſolennis noua limitatio ad c.ex lr̃is,& c. cum
ſeculũ,& c.de iure,allega.pro ꝯ̃rio. Rñ.ꝙ Papa ſe retulit
ad ꝓpoſitũ caſum.ex uerbis.n.narratiuis non debet ſumi
arg.à ꝯ̃rio ſenſu,ut no.in c.publicato,de elec.ad c.ex in-
ſinuatione,põt multipliciter rñderi.primò,ut ibi dicit,ꝙ
ibi non fuit mera donatio,ſed potius quædã remiſſio, cũ
illud ius cõpeteret ambobus fratribus inſolidum. ſed mi
hi illa ſolu.non multum placet,per uerbum,habebat,qđ
eſt ſingularis numeri,& uerbum,contulit;& ideò ſatis po
teſt teneri opi. Archi.ſ.recitata,ut clerico poſſit donari,
quia melioratur conditio eccleſiæ,& donatio ſit capaci.
¶Ad ſecundum principale argumentum de c. cura, & c.
ſuggeſtum,in quibus clarè dicitur,ꝙ epi cõſenſus põt in-
teruenire ex poſt facto,reſpondeo,ꝙ illa iura non loquũ
tur in donatione iuriſpatronatus, ſed eccleſiæ,ut in eis
patet. erant.n.quidam putantes, ꝙ uigore iuriſpatrona-
tus poſſent conferre ipſam eccleſiam collegio,aut eccle
ſiæ,maximè in proprietate,nec tamẽ ita illa iura loquũ-
tur. ꝑtinet.n.ad epiſcopũ,ut in cle.ij.de reb.eccl. nõ alie.
& in c.conſultationibus,de dona.& c.paſtoralis, de his,q̃
fi.à præla.requirebatur.n.ibi epi conſenſus,nõ ut aucto-
ritas, quia non põt auctorizare in facto proprio, ſed ut
cã agens;meritò põt ibi cõſenſus interuenire ex interual
lo,& ualidare actũ à tẽpore cõſenſus prælati,ut no.gloſ.
in regula ratum,de reg.iur.in vi. Sed in caſu noſtro ſe-
cus eſt:quia epi conſenſus requiritur,non ut cã agens,nec
ut habens participium aliquod in iure patronatus; quia
illud ius totũ ꝑtinet ad patronũ. hinc eſt,ꝙ ſine epi con
ſenſu poteſt illud donare eccleſiæ, ſeu loco religioſo;
quod non eſſet,ſi epiſcopus haberet participium aliquod
ut in c.paſtoralis,de dona.non poteſt ergo in translatio
ne illius iuris requiri conſenſus epiſcopi, niſi ut auctori-
tas.Fateor tamen,quod iura quandoq; utuntur promi-
ſcue,& impropriè his uocabulis.Nam auctoritatẽ quãdo
que appellant cõſenſum,qñq; ꝯ̃,ut patet in c. cũ apoſtoli
ca,de his,q̃ fi.à præla.& xii.q.ij.c.ſine exceptione.Et hoc
iõ,quia auctoritas nihil aliud eſt,quã conſenſus auctori-
zabilis,ut no.glo.in c.j.de reb.eccle.nõ alien.lib.vj.Hinc
eſt ꝙ.c.ſuggeſtũ,appellauit auctoritatẽ,& c.cura,appella
uit ꝯſenſum;& hunc intellectũ ad c.cura,ſentit Io.An.in
c.cũ ꝯſuetudinis,de ꝯſue.& eſt ueriſſimus; & ſic tollitur
fundamentũ dñorũ de Rota.¶Venio ad tertiũ ꝯ̃rium pri
mo ad c.ſi qua,de reb.eccle.nõ alie.Rñdeo,intelligendo,
ꝙ ꝯ̃ctus ibi tenuerit à principio,licet potuerit reſcindi ꝑ
bñficium in integ.reſti ut tenet ibi gloſ. aliàs non urget
in caſu noſtro.Secundò põt intelligi,ꝙ contractus fuit à
principio nullus;& tunc dicendũ, ꝙ fauore eccleſiæ,põt
ibi auctoritas interuenire ex poſt facto. hunc intellectũ
tenet ibi Hug.& ſequitur glo.in c.j.ne ſede ua.& Arch.in
d.c.ſi qua.ſed donatio fienda alteri laico non cadit in uti
litatẽ eccleſiæ;& ſic ceſſat diſpoſitio illius.c. Ad.c.quod ĩ
dubiis,dico,ꝙ nõ probat,ꝙ renuntiatio ualeat in præiu-
dicium renuntiantis:imò dico,ꝙ eſt prorſus nulla; quod
apertè probat tex.ibi,dum dicit, nullã obtinet firmitatẽ;
& ſentit ibi Hoſtien.& Io.And.in c.quãto,de tranſla.præ
la.ubi apertè dicit ꝑ talẽ renuntiationẽ renuntians nõ ꝑ
dit eccleſiã:imò ſubditi ei obedire tenenĩ, ar. viij.q.iiij.
c.nonne,& optimè facit.l.legatus.ff.de offi.pſi.Et fateor,
ꝙ ſuperior poſſit illũ ſic renũtiantẽ aut expellere d.c.qđ
in dubiis,uel hẽre ratã illius renuntiationẽ.& hoc iõ,qa
in hoc caſu requirĩ conſenſus,& nõ nuda auctoritas epi.
nam intereſt epiſcopi,ut ille renunciet, cũ ſit ſibi obliga-
tus rõne beneficij,ut in c.cum capella.de priui.ſed in ca
ſu nr̃o purè requiritur auctoritas,quæ non poteſt inter-
uenire

uenire ex interuallo,maximè poſt mortẽ prelati ꝑ ſupra
dicta.¶Ad quartum arg.ſatis patet reſponſio per prædi
cta:quia nõ loquuntur illa iura in auctoritate, ſed in ſim
6 plici conſenſu.¶†Ad quintum & ultimum argu. Rñdeo,
ꝙ in mutuo per filium contrahendo non requiritur au-
ctoritas pr̃is,ſed nudus cõſenſus.hinc eſt,ꝙ ratihabito ibi
trahitur retrò.agebatur.n.ibi de præiudicio pr̃is ſed nos
loquimur in auctoritate interponenda,ut s̃.dictum eſt.
¶Ad ſecundũ dubium deſcendens , formabo prius qua-
tuor motiua ad partem affirmatiuam.ſ. ꝙ dicta baſilica
Nicoſtrati uacet.Secundò totidem ad partem negatiuã.
Tertiò ipſius dubij ſolutionem annectam. ¶ Primò.n. ꝙ
dicta baſilica uacet collatione per epũ. patrono negle
cto,facta non obſtante;probatur per text. apertum in c.
decernimus.16.q.7.ubi dicitur,ꝙ talis eſt irrita.ad idem
c.ex inſinuatione,de iure patr.ubi ſecundum cõem intel-
lectum inſtituti ſine patroni præſentatione dicuntur de-
tentatores,& occupatores.nam mandantur priuari, & be
neficia compelluntur ſic acquiſita relaxare. Secundò ad-
duco tex.in c.cum Bertoldus,de re iudi.ubi non ꝯfirma
tur,ſeu inſtituit̃ p̃ſentatus ſecundo loco per uerũ patro-
num, nulla facta prius caſſatione de inſtitutione iã facta
ꝑ epm̃ ad præſentationem cuiuſdam,qui non erat uerus
patronus,nec in poſſeſſione præſentãdi. Sic.n collatio fa
cta per epm̃,uel inſtitutio, non præcedente præſentatio
ne ueri patroni,non tribueret aliquod ius, cum fuiſſet fa
cta ſecunda,prima non caſſata , ẽt ſi prima habuiſſet ali-
quem ſaltem iuris decorem,ut no.in c.inter dilectos, de
exce.præla.& c.auditis,& c.conſiderauimus,de elect.Ter
tiò certum eſt,ꝙ inſtitutio , & præſentatio ſunt diuerſæ,
& magna inter ſe dignoſcitur differentia , ut dicit text in
c.in illis,de præben.lib.vi.preſentatio.n.ꝑtinet ad patro
num,ut in c.nobis,& quaſi per totũ,de iure pa.ſed in ec-
cleſia patronata nõ collatio,ſed inſtitutio ꝑtinet ad epm̃
ut in d.c.decernimus,& de iure pa.per totũ.hinc dicit Io.
An.ſuꝑ regula,qđ alicui gratioſè,de reg.iu.lib.6.ĩ Mer-
cur.ꝙ hodie ep̃i fundant intentionẽ ſuam de iure cõi, nõ
ſuꝑ collatione,ſed inſtitutione:quia oĩa bñficia p̃ſumun
tur habere patronos,cũ non naſcantur,ſed per alios pro
ducantur in eſſe.cum ergò collatio de qua quæritur, fue
rit facta à non habente poteſtatẽ,q̃a cũ eccleſia Nicoſtra
ti haberet patronũ,nõ collatio, ſed inſtitutio pertinebat
ad epm̃;ergo fuit ipſo iure nulla : quia ꝓ nõ dato habet̃,
quod ab alio datur,qui de iure dare non poteſt,ut in d.c.
Daibertum.j.q.vij.& c.quod aũt,de iure pa.& c.cũ olim,
de cã poſ.& proprie.& in c.quærelam,de elec.& c.ad au-
res,de tẽpo.ordi.ꝑ totũ.Hinc eſt,ꝙ ſi Papa mandat pro-
uideri de bñficio ſpectante ad collationẽ alicuius,nõ ue
nit beneficium ad illum pertinens reſpectu inſtitutionis,
nec è cõuerſo,ut dicit tex.in c.cũ in illis:quia hic ſunt iu
ra oĩno diuerſa.attentans ergo alterũ,nõ cõpetens, nihil
agit,de reſcrip.cũ dilect.de reſti.ſpol.c.fi. ¶Quartò & ul
timò ꝓbat̃ ſic.ubicunq; aliquid explicandũ eſt cũ aliquo
rum præſentia,ſeu conſenſu,uel cõſilio,nõ ualet,ſi expe-
dit̃ illis abſentibus,& irrequiſitis,ut in c.cũ in ueteri , de
elect.& c.nouit,de his q̃ fi.à præla.& c.cauſam m̃rimonij
de offi.dele.ſed eccleſia patronata non eſt ꝑ epm̃ ordinã
da,niſi conſentiente patrono : quinimò patronus debet
eſſe author, & cã mouens.ep̃s hẽt inſtruere,quẽ deſigna-
uit,& petierit,ut in c.j.xvj.q.v. & c. decernimus,ea.cã &.
q.de iure pa.nobis,& c.illud,in fi.ergo collatio facta per
epm̃ patrono neglecto,debet eſſe nulla ; & per cõſequens
baſilica Nicoſtrati dicenda eſt uacare,collatione illa nõ
obſtante &c. ¶In contrarium ad partem negatiuã adduci
tur.ſ.c.illud,in fin.de iure pa.ubi tex.uidetur apertus, ꝙ
collatio talis non ſit irrita,nec mero iure inſpecto irri-
tanda,ſed rigore iuris duntaxat,quaſi innuat ille tex. ꝙ
inſpecto mero iure,quo cauetur,ꝙ unaqueq; eccleſia eſt
per epm̃ proprium ordinanda,non deberet talis collatio
irritari per abſentiam patroni:ſed rigore ſecus.¶Secun-
dò probatur ad idẽ ſic:ep̃s iure primæuo diſpoſitiuè fun
dat intentionẽ ſuper collatione,& ordinatione oĩum bñ
ficiorum,ut dicit glo.not.in c.q̃q̃,de elec. lib.vj. probat̃
in c.regenda,& in c.nouerit.x.q.j.& xvj.q.vij.c. oẽs baſili
cæ,& c.nullus,& c.ſi quis deinceps,& melius in c.j. de ap
pel.diſpoſitio ergo gratioſa poſteà ſuperueniens, proui-
dens patronis ſuper iure præſentandi,& mandans ep̃is ſu
per eis præſentantibus prouidere eccleſiis,non hẽt indu
cere actus nullitatem epiſcopis cõtrauenientibus;ad hoc
glo.quæ ſolet pro ſingulari alleg.in cle.j.de iure pa quæ
dicit,ꝙ ſi mandatur alias poteſtatẽ non habenti, data cer
ta forma,non ualet actus formatus ; non ſeruata forma;
& ſic loquitur.c.cum dilecta,de reſcrip. & c. uenerabili,
de offi.delega.& c.fi.de reſti.ſpo.cum ſimi. Aut mãdatur
alias poteſtatem habenti;& tunc tenet actus, licet nõ ſer
uata forma;quia uidetur hoc ille facere ſuo iure ex prio
ri poteſtate,quam ille habebat;& ſic loquitur.c.dilectus
el.ij.ubi tenuit collatio bñficij facta per epm̃, licet Papa
prius mandaſſet,ut alteri conferret. ita uĩ ad propoſitũ
inferendũ, quod cũ iura mandauerunt ep̃o aliàs per ſe
poteſtatẽ habenti,ut conferat de conſenſu & uoluntate
patroni,ſi ep̃s per ſe,& irrequiſito patrono,conferat,qđ
nihilominus ualet collatio.¶Tertiò ꝓbat̃ ualiditas alia
cõſideratione,præſuppoſito ſine ueritatis præiudicio qđ
à principio fuiſſet nulla:attamen,ex quo patronus nũquã
contradixit,ſed intra tẽpus ſic præfixum ad præſentan-
dum tacuit,uĩ tacitè collationi cõſenſiſſe: q̃a eſt uerosi-
mile,quod neglexerit ius ſuum;ad hoc c ij.de his,quæ fi.
à prela.& quòd ibi not.Hoſtien.& Io.And.in c.ex ore,de
his,quæ fi. à maio.parte cap.Nam conſenſus patroni põt
interuenire ex poſtfacto,ut in c.ſi uerò, de iure pa. Inno.
in c.per uĩas,eo.tit.& Hoſtien.in ſum.eo.tit.§.fi. circa fi.
uerſi.ꝙ ſi eccleſia.ꝓbatur rõne,ubi in actu requirit̃ ali-
cuius conſenſus,poteſt ex poſt facto cõſenſus intercede-
re;& ſi actus ualuerit à principio, confirmat actum ut ex
tunc.ꝙ ſi non ualuit,cõfirmat ut ex nunc.l.ꝑ fundũ.ff.de
ſer.ruſti.prædi.iuncta.l.fi.ff.cõia prædi.facit c. Lugdunẽ.
ix.q.ij.& c.cura,& c. ſuggeſtũ,de iure pa.& multæ cõcor.
habent̃ in glo.in regu.ratum,lib.vj. & de hoc uĩ theori-
ca Inno.& Io.An.in c.i.de reb.eccle.non alie.lib.vi.& ẜm
ibi not.debent limitari dicta Inno.in c. cum conſuetudi-
nis,de conſue.¶Quartò & ultimò probat̃ alia conſidera-
tione:præſuppoſito,ꝙ à principio non ualuiſſet,nec ꝙ pa
tronus tacendo conſenſiſſet actui,ex quò lapſo tꝑe p̃fixo
patrono ep̃s ſtetit in eodẽ propoſito, uidetur tunc de no
uo,cum poteſtas ad eum libera erat deuoluta,illã primã
collationem ratificaſſe,& cõfirmaſſe,ſeu de nouo feciſſe,
ut probari uĩ in l.obſeruare,in fi.in ſimili.ff.de offi.ꝓcõ.
ubi dĩ,ꝙ ſi proconſul delegauit cauſam tꝑe,quo non po-
terat,ſ.ante ingreſſum prouinciæ, ſi poſtea ingreſſus pro
uinciam in eadem uoluntate fuit,credendũ eſt, dicit tex.
ibi delegatum habere iuriſdictionẽ , non à tempore, ex
quo mãdata eſt,ſed ex quo prouinciã ꝓconſul ingreſſus
eſt,ad id,quod no.in l.una.C.qui pro ſua iuriſd.& in c.ſi
tibi abſenti,de præbẽ.lib.vi.Et optimè qđ no. in c.fin.de
ꝯiug.ſeruo.& c.i.de eo,q̃ dux.in ma.ubi m̃rimoniũ nullũ
tacitè confirmatur ſublato impedimẽto ; ita dicendũ eſt
in hoc quaſi matrimonio.¶Pro ſolutione clara huius du
bii,Chriſti noĩe recẽſito, duo principaliter ſunt uidẽda.
7 ¶†Primò,nunq̃d collatio beneficii patronalis per epm̃
facta

facta patrono neglecto teneat , an ſit nulla ipſo iure ſine
alia ceſſione.¶Secundò præſuppoſito,quod ſit nulla , an
conualeſcat patrono intra tempus à iure ſibi præfixum
illum præſentante ; & in utroque dubio uaria ſenſiſſe do.
de Ro reperio,ut patet deciſione.357 in antiquis. quidã
tamen ex eis maiorem partem facientes , ut recitat ibi
collegium,diſtinguebant inter patronum laicum,& cleri
cum,dicentes,ꝙ collatio facta intra tempus patroni cle-
rici ſit nulla ipſo iure,& quod non ualidetur, ſeu ratifice
tur propter negligentiam patroni ſubſecutam , q̃a quod
ab initio nullum eſt &c.ſecus in collatione facta intra tẽ
pus patroni laici Diuerſitatis ratio ſecundum eum hæc
eſt,quia laicus patronus parum aut nihil habet iuris, uel
ſaltem debile in diſpoſitione beneficij,& quicquid habet
eſt de gratia,& totalis beneficij diſpoſitio potius cenſet̃
a lege ad ipſum pertinere;allegant no.in d.c. quia de iu-
re patro.per Hoſt.& ideò collatio ep̃i,tunc cenſetur uali
dior,præſertim quia magis iuris habet in conceſſione p̃-
latus,q̃ in præſentatione,de offi.uic.c.dilectus,&c.¶Secũ-
da fuit quorũdam opi.indiſtinctè tenentium collationẽ
epiſcopi eſſe ualidam,ex quo patronus intra tempus debi
tum nullum præſentauit,& dicebant eum tenuiſſe ab ini
tio ipſo iure , quantumcunque fuiſſet facta intra tempus
patroni,fatebantur tamen,quod ſi patronus intra tẽpus
ſibi a iure conceſſum , alium præſentaret,tunc eo uel præ
ſentato inſtante,eſſet caſſanda,ſeu irritanda,arg.no.ꝑ In-
noc.in c.cum Bertoldus,de re iudi . ¶ Tertio fuit opi. ip-
ſius col.& multorum aliorum , ut ipſe refert dicentium
circa primum dubium , ꝙ collatio ep̃i facta intra tẽm-
pus cuiuſcunque patroni,ſiue clerici, ſiue laici, ſit nulla,
allegant xvj.q̃.vij.c.decernimus,& no.per Hoſtien.de iu-
re pa.c.ex inſinuatione;& ſic debet intelligi ſecundũ eos.
c.illud,in fi.eo. tit. Addebant tamen attingendo ſecun-
dum dubium ſuprà formatum,ꝙ licet talis collatio à prĩ
cipio ſit nulla,tamen ſi patronus ei conſenſerit, ſiue taci-
tè,ſiue expreſsè,ꝙ per eius ratificationem ualidetur, ar.
not.per Hoſtien.in ſum.de iure pa.§.fi. uer. circa finem ,
quid ſi eccleſia.ubi dicit,non intereſſe, an patronus à prĩ
cipio conſenſerit, uel ex poſtfacto,quo ad hoc,ut ſine cõ
ſenſu ſuo ordinata non ualeant , tunc enim ex quo ceſſat
cã impediens,& ſuperuenit cauſa confirmans , licet fue-
rit nulla à principio,benè poteſt ualidari,ar.l. per fundũ
ff.de ſer.ruſti.& præ.& in l.obſeruare,in §.fi.ff.de offi.pro
con.& no.per Dy.& alios in regula,non firmatur , de re.
iur.in 6.¶Circa hoc diſtinguebant iſti,aut ep̃s cõtulit,iu
re deuoluto,aut iure ſuo ordinario,& originali . Primo
caſu dicũt,ꝙ nunquã ualuit,ex quo reuera ad epm̃ non-
dũ erat deuoluta poteſtas,arg.c.ex parte Aſtenſis , de fo.
compe.cum ibi no.per Hoſt.nec ſequens patroni ratifica-
tio,uel tacitus conſenſus, uel expreſſus ualidat eã : quia
non fuit facta ipſo iure deuoluto ſeu ex illa poteſtate e-
piſcopi,ad cuius uigorem requiritur conſenſus patroni.
Nam ep̃s deferendo iure deuoluto uĩ præſupponere pa
tronum negligentem & priuatum,& ꝑ conſequens , cum
non ſit factum nomine patroni,nõ põt per patronum ra-
tificari,ut in reg.ratum,lib.vj.nam ad talem collationem
ualidandam,ſeu ius conferendum noua collatione opus
eſſet poſt tempus patroni,ſecundum eos,allegãt ad hoc,
quod no.Io.mona.in c.ſtatutum,de præben. li.vj.cum.n.
diſpoſitio ep̃i ſe habeat hoc caſu,ut authoritas,oportet,
ꝙ interueniat debito tempore:quia quæ ſunt authorita
tis,non ſuo tꝑe facta,non ualent:quia authoritas debet
ſemper interuenire in ipſo facto tꝑe , quo ipſe actus põt
& debet fieri.Secundo caſu,q̃n ep̃s contulit ſuo iure or-
dinario,& originali conualidatur ex ſubſequenti cõſen
ſu patroni,expreſſo, uel tacito,ut puta non contradicen-
do intra tempus a iure ſibi præfixum,mouetur, quia hoc
caſu uidetur epiſopus in dubio diſponere iure ſuo, & ſub
tacita conditione,ſi ſibi placuerit ; & ſic debemus inter-
pretari,ne aliter interpretando uideatur inutiliter di-
ſponere,quaſi eligere uiam ad impugnandũ ſuam diſpoſi
tionem;quod non eſt in dubio præſumendum,arg. l. iij.
ff.de mili.teſt.facit,quod not.in ſimi.in c.ea noſcitur, de
his,quæ fi à præla.ubi præſumitur,ꝙ ſi prælatus actum ,
ſeu præſentationem fecerit de capituli ſui conſenſu, ut
ſic actus teneat,& per conſequens dicta collatio facta po-
teſt per ipſum patronum ratificari ea enim , quę circa be
neficij diſpoſitionem,debent interuenire ex parte patro-
ni,potius ſe habent iure conſenſus,quam authoritatis.ea
enim quæ ſunt conſenſus poſſunt interuenire ex poſtfa-
cto:ſed ſecus in his;quæ ſunt authoritatis , iuxta no. per
Inno.in c.1.de reb.eccle.non alienan.& ibi ꝑ Io.And. in
c.cum conſuetudinis de conſuetu.ut dixi plenè in præce-
denti dubio.unde põt patronus poſteà conſentiendo ta-
citè,uel expreſsè ualidare collationem ep̃i,ad hoc quod
in ſimili not.in c. cum nos, de his quæ fiunt à præla. & in
c.cum in eccleſijs,de p̃ben.lib.6.de iure patro.c.iura,& c.
ſuggeſtum hoc in effectu ſentiunt do.de Rota.deciſio,p̃-
alle.qui ad hæc dubia nullam docto authoritatem cõtra
eorum morem & ſtylum introduxerunt,fortaſſe, ut arbi-
tror,nullam pro tunc habentes.Sed ad primum dubium
ꝙ collatio patrono non uocato ſit nulla , allego primo
Io.An.in c j.de offi.uica.ubi expreſsè tenet,ꝙ per talem
collationem,nullum ius transfertur in prouiſum ideo ẽt
coram uicario ep̃i,poteſt peti per patronum,ut declaret̃
nullum ius ſibi cõpetere. ẜm eum uoluerũt idem Hoſti.
& Io.And.in c.ex inſinuatione,de iure patrona. & uĩ ibi
tex.ẜm unum intellectum.¶Item apertius uoluit Feder.
de Senis in tractatu permutationis.130.ubi not.dicit, ꝙ
licet permutatio beneficiorum facta per epm̃, non uoca-
tis his,qui habent præſentationem,uel electionem , ua-
leat,licet ueniat retractanda illis cõtemptis poſtmodum
contradicentibus:collatio tñ facta patrono contempto,
eſt ipſo iure nulla, ẜm eũ per dictũ.c.decernimus 16.q.7.
Diuerſitatis rationem aſſignat, quia permutãdi autho-
ritas principaliter pertinet ad epiſcopum,ut in c.quæſi-
tum,de re.permu. ſed collatio non ſic. hoc idem ſentit
Inno.in c.cum Bertoldus,de re iudica.in gl.in uerbo, me
morato,in uer.uel potes dicere. ¶Circa ſecundum,præ-
ſuppoſita nullitate, an conualeſcat patroni taciturnita-
te,Hoſti.& Ioan.And.in ſimilibus terminis uidentur ſen
tire,ꝙ ſic,in c.2.de his,quæ fi.à præla.dicunt enim , ꝙ ſi
contenti collatione, uel electione tacẽt intra tempus eis
præfixum,ad eligendum,uel conferendum, uidentur ta-
citè electioni,uel collationi conſentire,argu. de conceſ.
præben.cap.quia diuerſitatem,& in c.ex ore, de his, quæ
fiunt à maio.parte capi.Idem ſecundum Ioan. An.ſi fuit
edictum propoſitum , & nemo intra tempus comparuit
ad contradicendum,ut in c.fi.de electio.li.vj.ſaluo ꝙ no.
in c.fi.qui ma.accu.poſ.¶Aliorum iudicijs ſic enarratis,
ſubijciam breuiſſimè,quod mihi uidetur,& in primo du-
bio,an patrono non uocato collatio per epiſcopum in-
tra tempus patrono affixum attentata ualeat , amplian-
do terminos quæſtionis,dicerem ꝙ ſic,ſi ep̃s cõtulit,ipſo
patrono tunc,uel ex poſtfacto conſentiente. hoc commu
niter tenent doctores,in c.per ueſtras,de iure patro.non
enim poteſt dici ſine conſenſu patroni , ex quo conſenſit
licet ex poſt facto,ut probatur in c.ſi uerò,de iure patro.
not.Ioan.And.in d.c.per ueſtras;& regulariter hoc tenẽt
Bar.in d.l.ſi quis mihi bona,de acquiren.hære.& Inn. in
c.j.de

ca.j.de reb.eccle.non alienan.lib.vj. & ſuprà latius dixi. Aut collatio fuit facta alteri, quam patrono : & tunc aut patronus erat præſens, & poteſt probabiliter dubitari, an taciturnitas hoc caſu debeat haberi ꝑ cõſenſu, q in actu ꝓiudiciali hr̃ regulariter pro cõtradictione, ut in l.filiofa mi.§.inuitus.ff.de procu.no.Inn.in c.in Geneſi, de electi. & glo.in regu.qui tacet, de reg.iur.lib.vj.ad idem c.illud, in fi.de iure patro.ubi dicitur irritandam fore collationem factam ſine præſentatione patronorum.¶Contrariũ credo poſſe attentari:quia hoc caſu nullum præiudicium fiet patrono, cum ius ſuũ patronatus remaneat illæſum poſt collationẽ clericis factã eccleſiæ uacantis; & ſic tractatur de concupiſcibili, & per ꝯñs dẽt haberi patronus pro conſentiente.l.qui patitur.C.mandati.no.Inn.in d.c. in Geneſi, nam ſi collatio ibi diſplicuiſſet non habebat niſi contradicere. Et hoc indubitanter eſſet uerum, ſi ex parte patroni tunc, uel poſteà interueniſſet aliquis actus poſitiuus approbationis collationis, argu.optimum in ca.ex ore, de his, quæ fi.à maio.par.capitu.facit etiam ad prædicta.c.decernimus, præalleg.niſi decernatur collatio nulla, qñ ſpretis patronis eṗs eccleſiam contulit, ſed in caſu noſtro data patronorum præſentia, non poſſunt dicere, quod fuerunt ſpreti, quinimò ꝑꝑ uinculum charitatis, & filiationis ſpiritualis, quæ eſt inter eṗm, & ſuos diœceſanos, uidentur patroni, ex quo nõ contradixerunt, eṗo cõſentire ꝑ tex.no in l.ſi ſeruus cõis, de do.inter ui. & uxorem.aut patronus erat abſens, & ſubdiſtingue. Aut.n.contulit eṗs iure deuoluto; & non tenet collatio, ex quo in ueritate patronus nondum erat priuatus per c. ex parte Aſtenſis, de cõceſ.præb.cum ibi no.ubi patet, ꝙ collatio facta eo iure, quo fieri non poterat, non tenet, licet alio iure fieri nõ potuiſſet.facit quod in ſimili no.Bar.in l.ſi is ad quem.ff.de acquiren.hæredi.Aut contulit iure ſuo ordinario, & ſic poſuit ſpem expreſsè in patrono; & tunc patrono cõſentiente ualebit collatio, ut ex tunc, argu. reg. Ratihabitionem, de reg.iur.lib.vj.Si autẽ contradixit, puta, qñ ſimpliciter contulit patrono abſente, demum intra tempus præſentationis contradicente non ualet collatio. moueor principaliter per c.decernimus.16.quæſtio.7.ubi expreſsè per uerba præſentis tp̄is dicitur, ꝙ talis collatio eſt irrita, & ea non mandata aliter caſſari, ſubijcitur, ut alius ad uerecundiam eṗi ordinetur, & inſtituat̃, quẽ ipſe patronus condignum elegit; ergo oportet dicere, ꝙ c.illud de iure pa.ubi dicitur, ꝙ eſt irritanda, debet exponi, i.irrita nuncianda, uel poteſt ſtare propriè, ſed debet referri ad effectum ſic, ut reuocetur, ſicut de facto proceſſit pro hac expoſitione, uide in ſimili c.accedens el j.ut lit.non conte.in uerſi.caſſamus. Nam lex poſterior debet referri ad priorem, ut in l.ſed & ſi poſteriores.ff.de legi & per eam debet diſtingui & limitari; facit qnod ibi not.Bar.& plenius in extrauagan.ad reprimen.in uerbo, non obſtantibus.Huic intellectui ſatis concor.c. cum Bertoldus, de re iudica.inducendo, ut ſupra induxi.Præterea hoc idem probatur & alia ratione, ubicunque collatio ꝑtinet ad aliquem cum conſilio alterius, non ualet ipſo iure collatio, conſilio non requiſito, ut patet, in c.nouit, de his quę fi.a præla.in fi.iuncta gloſ.fina.facit c.cum in cunctis, de elec.& c.cum olim, de arbi.& c.unicum loquuntur enim in eṗo, qui habet conferre cum conſilio capituli ſui ergo multofortius dicendum in caſu noſtro, ut non ualeat ipſo iure collatio attentata per epiſcopum, uel aliũ prælatum, patrono non uocato, & poſtea contradicente, cum patroni ſit habendum non modo conſiliũ, ſed requiritur, ut ipſe tanquam cauſa mouens, & primaria debeat præſentare inſtituendũ per eṗm, ut in iuribus vulgaribus ſuprà allegatis.¶Item & tertiò, hæc collatio reperit̃ attentata a non habente poteſtatem, cum hodie ad eṗm ſpectet inſtitutio, quæ fit ad patroni præſentationem non autem libera collatio, ut ſupra dixi, & factum a non habente poteſtatem, eſt ipſo iure nullum:quia pro non dato habetur, quod ab illo datur &c.j.q.7.Daibertum, & c.quod autem, de iure patro. ¶ Si autem patronus intra tempus præſentationis conſentiret, tunc puto, qđ collatio ualeret, ut ex tunc, non autem ut ex nunc. Moueor q̃a ad plenum ius conferendũ, uel transferendum in clericum requiritur factum patroni, & eṗi, & ambo ueniunt tanq̃ principales, & habentes participium in illo iure transferendo, licet eṗs habeat ius pinguius, ut in c.dilectus, de præben. ubi ſingulariter probatur etiam, ꝙ patronus habeat in ꝓſentatione aliquid iuris.ergo factum ab illo ualet ratione iuris ſui tantum, ſed quia non habet ius integrum per ſe, conualidatur eo tempore, quo patronus aſſerit, & nõ prius, & optimè probatur in ſimili in l.per fundum.ff.de ſer.ruſti.prædio ubi patet, ꝙ ſi unus ex pluribus habentibus fundum communem, conſtituit ſeruitutem in fundo, licet ualeat quo ad ſe, ut ipſe contrauenire non poſsit, cum antea non acquiritur ſeruitus donatario, quam alij conſenſerint tamen nouiſsima conceſsio conceſſiones ꝓcedentes confirmat. aut patronus nec conſenſit, nec contradixit intra tempus ad præſentandum iure ſibi præfixum; & ſic per negligentiam eſt priuatus iure ſuo, quo caſu procedit ſm̃ dubium meum; & puto, ꝙ collatio eṗi facta prius immediatè conualidetur, abſque alia collatione in futurum fienda, quia ipſe eṗs non põt contrauenire arg.in d.l.per fundum, & c.ueniens, de fi.presby.& ca. diuerſis fallacijs, de cle.coniu.& c.ſi tibi abſenti, de prẹben. li.6.unde aut patronus negligens habebitur pro conſentiente, ex quo non contradixit, nec alium præſentauit, ut in d.l.ſi ſeruus cõis.aut ius ſuum eſt per negligentiam cõfuſum in ſuperiorem, qui habet ius inſtituendi, iuxta no.glo.in cle.j.de ſepul.& etiam eṗs, qui cum ſit collator non poteſt ꝯdicere, & obuiare, & tenet̃ illã hẽre ratam ꝓ ſertim in caſu noſtro, in quo conferens beneficium, quod conferre tenetur, aliud conferre nõ põt, ut in c.inter cætera, de præben.ad idẽ bene facit, qđ in ſimili hr̃, in l. exceptione, de euic.& l.cum a te.C.de rei uen.in quibus iuribus habetur, ꝙ is, qui tenetur ex perſona aliena. non põt contrauenire ex propria. præterea patrono negligente ceſſat cauſa impediens, & ſuperuenit cauſa confirmans, merito debet nunc irreuocabiliter conualidari, argu.eorum quæ no.in regula, non firmat̃, de reg.iur.lib. 6.& per hoc patet rñſio ad omnia ꝯ̃ria ſupra alle.præter q̃ ad ſecundum, ad hoc rñdet̃, ꝙ procedit, cũ mandat̃ ſimpliciter aliquid fieri habenti alias poteſtatẽ, ſed in caſu noſtro non ſolum mandat̃ eṗo, ut conferat ad præſentationem patroni, ſed ipſa poteſtas fuit authoritate iuris in patronum transfuſa, & per conſequens illud ius patroni, qđ includebatur in iure eṗi, ſ.in libera collatione, fuit ab eo abdicatum, ut de iure patr.quaſi ꝑ totũ merito factũ ſolius, eṗi non debet tenere pro ſe tm̃, ar.c. c.& c.ſi ſoli, de cõce.ꝓb.in 6.¶Contra tertiũ procedam magis ſuccinctè tùm ꝑꝑ prolixitatem euitandam:tũ quia uṙ mihi hẽre tã tã difficultatẽ, ſicut ꝓcedens. Et primò adducã tria argumenta ad partem negatiuã. Scđo totidem ad partem affirmatiuã. Tertiò ſolutionem aggrediar. Videt̃ namque primò, ꝙ ꝯ̃ctus initus inter Augerium, & Baſilicam Nicoſtrati, non fuit omnino licitus per tex.expreſſum in l. iubemus nullam.§.ſanè. C.de ſacroſ.eccle.ubi expreſsè cauetur, ꝙ ad hoc ut alicuius eccleſiæ uſusfructus alicui ad uitam ſuam, uel ad minus tempus concedatur, oportet, quòd

ꝙ is, cui fit conceſſio, promittat dare eidem eccleſiæ poſt mortem ſuam aliam poſſeſſionem de ſuo proprio quo ad dominium & uſumfructum ęquiualẽtem, & eiuſdem reditus, cuius eſt illa, q̃ uſufructuanda ſibi cõceditur, & niſi in hoc pactum initum fuerit, nõ ualet, quod inter eos agitur. Ideoq; eccleſiæ poſſeſſio remanet in iure, & dominio eccleſiæ, ſicut prius; itaq; ſm̃ quoſdam etiam poſſeſſio facti non trãsfertur per traditionem illo pacto nõ præcedente, ut ſentit Bart.in l.j.§.ſi uir.ff.de acq.poſſ. & hodie periurus aut̃. uidetur aucta & meliorata conditio ecclı̃æ in hoc: quia ubi olim ſufficiebat ꝓmittere relinquere ſuã poſſeſſionem poſt mortem, hodie tenetur mox quo ad dñium, remanente apud eũ uſufructu tꝑe uitæ ſuæ, ut ꝓbatur in authẽ.de nõ alie.§.ſi quis aũt uoluerit.ſed in caſu noſtro d.Augerius hoc non ſeruauit : ſed ſolùm dedit pecuniam; ergo talis ꝯ̃ctus nõ eſt licitus, cum expreſsè ſit à lege damnatus. Et certum eſt, ꝙ lex põt ex cã impedire ualiditatem ꝯ̃ctus, ut l.cũ lex.ff.de fideiuſ. facit regula, q̃ ꝯ ius fiunt, de reg.iu.lib.6.& 10.diſt.c.uides. Scđò ꝯ dictũ ꝯ̃ctum adduco tex.no.in c.quicũque.14.q.4.ubi dṙ, ꝙ ſi emitur, ut carius uendatur, eſt turpe lucrum; ad idem c. eiiciens.83.diſt. ſed Augerius recepit iſtud prædiũ propter lucrum, ut plus inde recipiat, q̃ fuerit pactum, & quã dedit; ergo talis ꝯ̃ctus non eſt vndique licitus. ¶Tertiò
8 uidetur, † ꝙ talis ꝯ̃ctus ſit uſurarius : quia ſola ſpes habendi aliquid ultra ſortem cõſtituit hominem uſurariũ, ut in c.cõſuluit, de uſuris. no.gl.14.q.4.in ſumma. at iſte Augerius inductus fuit hac ſpe. putauit.n.tantũ ſe poſſe uiuere, ut plus recipiat, q̃ dedit; ergo &c. Nec obſtat ſi dicatur, qđ de hac intẽtione non apparet:quia cum nemo faciat talem ꝯ̃ctum, niſi ꝓpter lucrum, ſatis poteſt à cõiter accidentibus argui, ut in c.j.ſupra all. & qđ ibi no.de cle. non reſi. In ꝯ̃rium ad partem affirmatiuam, ꝙ talis contractus ſit licitus, primò ꝓbatur per c.precariæ.10.q.2. ubi patet, ꝙ de iure canonico poſſunt de bonis ecclı̃æ fieri cõceſſiones precariæ gratioſè, & in beneficium, ut ſi donanti rem ſuã eccleſiæ in proprietate poſsit eccleſia concedere duplum de bonis ſuis poſſidendis & uſufructuandis toto tẽpore uitæ ſuæ. ſi ergo hanc munificentiam põt facere eccleſia de bonis ſuis, multofortius de reditibus alicuius poſſeſsionis. lõge.n.plus recipit is, q recipit duplũ, retento uſufructu rei ſuæ, q̃ ualebat res ſua tꝑe mortis: finge.n.ꝙ res ſua ualebat mille, & ab eccleſia recipit bona ualentia duo millia, ſatis contingens eſt, qđ de bonis eccleſiæ recipiat quolibet anno ducenta ; & ſic ſi uiueret longo tꝑe, recipiat plus, q̃ ualeret poſſeſsio ſua; & idem poſſet contingere habito reſpectu ad ius ciuile, ſ.ad l.iubemus, C.de ſacroſ.eccl. nam licet ab eccleſia recipiant poſſeſsionem eiuſdẽ ualoris, cuius eſt ſua, quã promittit relinquere eccleſiæ poſt mortem tñ poterit faciliter cõtingere data lõgitudine uitæ ſuæ, ꝙ plus percipiat, q̃ ualeat ſua poſſeſsio : & nihilominus hoc permittitur eccleſiæ nõ in fauorem eccleſiæ, ſed etiam in beneficium illius, cui cõceditur, ut in d.c.precariæ, & in d.l.iubemus. ergo fortius deberet admitti talis ꝯ̃ctus initus inter Augeriũ, & Baſilicam Nicoſtrati, ꝓſuppoſito ꝙ ſpem habeat plus recipiendi, quã dedit ¶Secundò ad idem induco.l.ſi ea lege.C.de uſu. & l.in ciuitate, eod.tit ubi patet, ꝙ contractus in ſe aliàs illicitus, uel uſurarius toleratur rõne incertitudinis, cum dubium eſt; quantum poterit percipere, & quãtum ualebit ſolutionis tẽpore. ita dicendum in propoſito, cum dubium nũc ſit quãto tẽpore ſit dictus Augerius uicturus, cũ nihil hora mortis incertius, ut l.j. ff.de cond.& demõſtr. & ꝑ conſequens probabiliter dubitatur, an plus, uel minus, q̃ debeat, ſit percepturus, non debet contractus talis accuſari, cum dictus Augerius põt ſe habere ad lucrum & dãnum. ¶Præterea & tertiò bene
9 facit.c.eiiciens, præal.88.diſt. ubi patet, † ꝙ licitè, & ſine peccato quis locando agrum ſuũ recipit annuam pẽſionẽ: quia uṙ quodãmodo lucrum, qđ potuiſſet percipere toto tempore uitæ iſtius Augerij ex fundo ſeu prædio, cõmutare cũ iſtis quingentis aureis, quos nũc in principio contractus recipit ab Augerio. nec debet iſte ꝯ̃ctus uitiari, cũ ſe liberauit, cum ex hoc ꝯ̃ctus debet argui magis licitus, q̃ ſi omni anno aliquid ſolueret, cũ magis hoc accedat ad naturam emptionis. uidetur.n.uſumfructum illius predij emiſſe; ad hoc gl.no.in l.j.ff.de ſuperfi. & latius & melius in l.cotẽ ferro.§.q maximos.ff.de pub.facit etiam dictum c.eiiciens. ſicut.n.quis licitè poſſet emere aliquam materiam, ut ibi poſſet ſe exercere reducendo illã ad aliquam formam, & inde lucrũ ꝯſequi; ita iſte Augerius licitè poterat dare quingenta ꝓ uſufructu illius ꝓdij toto tꝑe uitæ ſuæ, & ſic habet materiam ſe exercitãdi in colendo ꝓdium, ut inde conſequat̃, ut uiuere poſsit. vnde potius uṙ lucrum conſequi ex ſua cura, & induſtria, q̃ ex ſubſtantia proximi, ſeu eccleſiæ. hinc dicit tex.in §.ſi quis à nõ dño, inſti.de re.diui. qđ poſſeſſor bonæ fidei facit fructus ſuos ꝓ cultura, & cura ipſius poſſeſſoris. ¶Nunc ſolõnes aggrediens, Chriſti noĩe inuocato, ſciendum eſt, quod hãc qõnem principal̃r formauit Goff.in ſumma de uſu. & idẽ Raynal.in ſumma, & ambo breuiſsimè iudicarũt talẽ contractum uſurarium. eorum fundm̃ fuit, quia homines ſperant uiuere; & ſic ſperant amplius ſe percepturos ex ꝓuenientibus poſſeſsionum, q̃ ſit pecunia, quã dederunt. Vſura aũt ſola ſpe ꝯhitur, ut in c.conſuluit, de uſuris. ſecus, ſi quis dat vnam poſſeſsionẽ, & recipit aliam ęquiualentẽ : quia tunc licitus eſt ꝯ̃ctus, ut ſupra dixi in argumentis. ſed Hoſt.in ſumma eo §.an aliquo caſu, uerſi.quid de his qui emũt, iſtorum opin.refert & reprobat, dicens eos nõ bene ſenſiſſe. quia homines ita poſſunt ſperare lucrum in hoc ultimo caſu, qñ recipiunt vnam poſſeſsionem, & dãt aliam ęquiualẽtem poſt mortem, ſicut in primo, qñ dant pecuniam; & ideò ſm̃ eum eſt licitus primus cõtractus, cũ ſit emptionis, & uenditionis. ſic & ultimus, ſ.precarium, niſi in fraudẽ fiat. nam uterque approbatur à iure, in tit. de contrah.emp. & in tit.de preca.per totum. ¶Præterea iſtorum opinionem confutat Hoſt.ꝑ eorum dictum: quia ipſi dixerunt, ꝙ contractus uſurarius non habet locũ niſi in mutuo ; & in caſu noſtro certum eſt mutuum nõ contrahi. quare cõcludit Hoſt contractum iſtum rõne incertitudinis excuſari, arg.l.j.C.de pact. & l.j.ff.de condi.& demonſtr. melius facit.l.ea lege.C.de uſuris. hanc opin. Hoſt.ſecutus fuit Arch.in c.quicũque, præal.14.q.4. ſentit Io.de Lign.in cle.vna, de uſu.hæc ſunt, q̃, in iſta materia reperio. Mihi aũt placet hæc opinio Hoſt.ut talis cõtractus licitus ſit, etiam in rebus eccleſiæ: quia uidetur q̃dam emptio uſufru.ad uitam recipientis, & allego ꝓ hoc caſum iudicio meo apertum, & rotũdum in clem.j.de rebus eccl.nõ alien.ubi expreſsè dṙ, ꝙ exigente neceſsitate, uel utilitate eccleſiæ põt prælatus etiam religioſus, non ſeruata ſolẽnitate debita iuris, reditus, & poſſeſsiones eccleſiæ ad uitam eius, ſeu ad aliud certum tẽpus, pecunia inde recepta cõcedere; & ſubiicitur poſteà in fi.illius tex. quod ꝓlatus ſeu rector eccleſiæ põt ſolus alia ſolẽnitate non ſeruata, locationes, ſeu redituum & fructuũ uẽditiones ad tẽpus non modicũ facere. vnde non uideo, ex quo capite ſit talis ꝯ̃ctus emptionis & uendõnis uſusfructus uſurarius, ut in cl.j.iũcto prin.c.cũ ſi.& q̃a tex.ibi reſpectu fructuũ ponit locationes & uendõnes ut diuerſa, dico qđ ꝓpriè locatio eſt, qñ ꝓ fructibus annuatim ſoluit̃ pẽſio:

licet ſit facta locatio ad magnum tẽpus; ad hoc.l.quæro, §.inter locatorem.ff.locati,& in c.ꝓꝑ ſterilitatem,eo.tit. ¶Hinc dicit Accurſius in l.pen.§.inſtõ.ff.de leg.ij. ꝙ locatio põt fieri ad mille ann. uenditio fructuum ꝓpria eſt, qñcũq; pretium ſtatuitur pro toto tpe,de quo per Bar.in d.l.cotem ferro.ff.de pub.in §.q maximos. ubi hæc inter cætera uoluit. ¶Hinc dicit gl.ſingularis.in l.j.ff.de ſu pſi. qđ pretium eſt mercedis quãtitas,& facit diſcerni emptorem à cõductore: quia debet intelligi ſm prædicta ꝑ tex. d.c.j.patet: quia non ſolum fructuũ poſſeſſionis põt fieri uenditio cum bona conſcĩa, ſed etiam reditus iurium,puta gabellarũ,uel alterius poſſunt uendi, quod etiam ſatis uoluit Bar.in d.§.q maximos. ¶Fateor tñ,ꝙ ſi eccleſia eſſet decepta in pretio ꝙ poſſet petere reſtõnem in integrũ rõne læſionis ꝑꝑ c.j.de in integ.reſti.in vj. ubi patet,ꝙ generaliter aduerſus quẽlibet ꝯtractum põt eccleſia petere reſtitutionem in integrum, ſi eo ſenſit ſe læſam. ſpecialiter reſpectu locationis ꝓbatur eo.ti.c.j.in antiquis,& reſpectu infeudationis,ut in c.pen.de reb.eccl.nõ alie. Et ad p̃dicta facit, quod no.Io.And.in c.fi.de eccl.ædifi. & dicit, ꝙ etiam is p̃latus, qui iurauit non alienare, põt uendere fructus ad certum tẽpus; quod tñ ſatis ꝓbatur in d.cle.j. ¶Secundò hoc idem uĩ probari in d.c.j.de reb.eccl.nõ al. ubi patet,ꝙ pecunia recepta põt eccleſia dare in feudum. & licet licitus ſit ꝯtus: tñ eccleſia poſſet petere reſtõnem in integrum,ſi ex tali ꝯtu enorme diſpendium incurriſſet. per infeudationem aũt proprietas remanet apud dominum, uſufructus aũt illius rei trãſit in accipientem, ut in c.vnico, ex quib.cau.feu.amit.coll.x. Sicut ergo licitè põt fieri talis ꝯtus infeudationis,& ita fortius emptionis uſusfructus,cũ pinguius ius trãſit in accipiẽtem ex infeudatione,q̃ ex fructuũ emptione:qa hoc ultimo caſu trãſit poſſeſſio naturalis, ut l.naturalr.ff de acq.poſſ. & expirat ius iſtius ꝑ mortem, ut c.fi.de pig. & in c.fi.de uſu. Sed in priori caſu feudum trãſit in hæredẽ accipientis maſculũ, uel fœminam. ¶Item tranſit utile dñium ipſius, ut no.gl. & latius & clarius Bal.in c.j.de capit.Conra. & no. in c.ſi diligẽti,de p̃ſcr. & in c nuper,de do.poſt diuor.reſt. & gl. in c.cum Bertoldus, de ſent.& re iud. ¶Tertiò probatur tali rõne,ſicut eccleſia põt uendere,exigente neceſſitate, utilitate,uel pietate bona ipſius quo ad directũ, uel utile dñium, ut no.ꝑ gl.12.q.2. in ſumma; ita & fortius debet ex eiſdem cauſis poſſe uendere bona quo ad utile dñium, uel quo ad uſumfructum, & minus læditur in hoc ultimo caſu,q̃ in p̃ced. ¶Item ſicut uſura non cõmittitur, ex uenditione proprietatis,ita nec ex uendõne uſusfructus.uſura.n.non cõmittitur,niſi in ꝯtu mutui ueri,uel ficti iuxta no.in c.cum in ciuitate,de uſu. & plenè per gl.no.14.q.4. in ſumma, & pleniſſimè ꝑ Io.And.in regula, peccatũ, de reg.iu.in vj.in Mercu. & dicã ſpecialius infrà in ſeq.dubio. Sed ꝯtus, de quo nunc quæritur,non põt dici, ꝙ ſit ueri uel ficti mutui,cum non poſſit aliquo caſu impediri. nec Augerius expectat duas retributiones, ſicut expectat uſurarius, ſed ſolùm conſequitur uſumfructum toto tpe uitæ ſuæ; ergo talis ꝯtus ex nulla parte põt dici uſurarius, cum aliter ex ſua forma licitè talis ꝯtus permittat̃ indeſinenter laicis,dũmodo fraudem & dolum euitẽt:ſed clericis non puto licere, niſi cã neceſſitatis: moueor per tex.no.in c.peruenit.86.diſt.ubi dr̃,ꝙ cã lucri nõ licet clericis,uel monachis cõducere alienas poſſeſſiones. Ad idẽ c.fornicari.66.diſt. ubi dicitur,ꝙ ante clericatũ licet negotiari,poſteà nõ. & præſertim debent clerici à prædicto ꝯtu abſtinere ꝓpter opinionem illorum euitandam,q dixerunt eum eſſe fœneratitiũ. debent.n.abſtinere ab omni ſperãtia, & nõ ſolũ à mala re ipſa, ſed ab eo ꝙ eſt malum in opinione,de ui.& ho.cle.c.cum ab omni,& in c.terrulas.12.q.2. & hæc pro ſolõne quæſiti ſufficiant. ¶Venio nunc ad ꝯ̃ria ſupra all.pro parte negatiua. ¶Et primò ad primum rñdeo,ꝙ l.iubemus, debet intelligi qñ quis uellet habere uſumfructum alicuius rei eccleſiaſticæ,nõ dato cõpetenti pretio, ſed uellet habere gratis: uel aliquid modicum relinquat de ſuo tẽpore mortis,uel cum neceſſitas, uel utilitas eccleſiæ nõ expoſtulat talem ꝯtum. & idem dicendum ad authẽ.de non alie.ut in dicta cle.j. de reb.eccl.nõ alie.cum aliis iuribus ſupra all.& facit authẽ. hoc ius porrectum.C.de ſacroſ.eccl. canonizata. 10.q.2. ¶Ad ſecundum ꝯ̃rium de c.quicũque.13.q.4. dico, ꝙ ꝓcedit qñ quis emit rem integram,ut alij ꝓ maiori pretio uẽdat. talis.n.ꝯtus,licet nõ ſit fœneratitius: tñ non conuenit Chriſtiano,cum habeat mentem lucrãdi ſine aliqua induſtria,cum ſola iactura ꝓximi,de quo eſt bonus tex.in d.c.eiiciẽs, cum c.ſeq 88.diſt. & dicẽdum, ut no.Inno.in cle.j.ne cler.uel mon. ſed in caſu noſtro hoc nõ cõtingit, non.n.emit uſumfructũ, ut alteri ipſum ꝓ pretio cariori uendat:ſed ut annuatim percipiat fructus. Itẽ in cultura, & cura ſe exercet, ut tunc ex p̃dio percipiãtur fructus induſtriales, ut in §.ſi quis à non dño, inſti.de rerum diui. ¶Ad tertium ꝯ̃rium dico,ꝙ ſola mens facit hoĩem uſurarium, qñ quis aliàs non eſſet mutuaturus, & eo dũtaxat propoſito mutuat, ut plus ſorte recipiat. vnde, ſi ex hac intentione deprauata aliquid conſequit̃ ultra ſortem,tenetur ad reſtõnem, ut in c.conſuluit,de uſuris. quod quidã intelligũt, ut ibi no.qñ praua ſua mens innoteſcit debitori,ita,ꝙ licet dederit ſine omni peccato,cũ non ſpõte dederit: ſed ut ſatisfiat menti creditoris: iſte tñ creditor fecit ꝯ oẽm zelum iuſtitiæ, qua cauetur mutuum dantes, nihil inde ſperantes,ut in d.c.cõſuluit. loquitur ergo ille tex.in ꝯtu mutui; meritò iudicatur talis creditor uſurarius mẽtalis:quia ſperat duas retributiones,ſ.ſortem,quã mutuauit,& aliqd ultra: ſed in caſu noſtro nõ loquimur in creditore, cum iſte Augerius non mutuauit: ſed potius emit uſumfructum illius prædij tẽpore uitæ ſuæ, nec ſperat duas retributiones, ſed vnam dũtaxat. quinimò,quod plus eſt,põt ſe habere ad dãna,& ad lucrum, cum põt eodem anno mori; & ſic extincto uſufructu,prædiũ illud redit ad eccleſiam,q̃ habebit prædium & pecuniã. vnde ratione incertitudinis tolẽratur talis ꝯtus, ut ſupra dixi, & debet excuſari,licet habuit ꝓpoſitum lucrandi:qm ſatis eſt,ꝙ exponat ſe periculo. nã & quilibet mercator habet ꝓpoſitum lucrandi; nec ex hoc dãnatur,ex quo impẽdit operas ſuas,& exponit ſe periculo, ut in d.c.eiiciens, & in ſeq. & per Inn.in d.c.j.ne cler.uel mo. ſed uſurarius eſt certus de ſorte ſua, & expectat, ut dixi, duas retributiones,nec ſe exercet in hoc lucro:ſed illud vult conſequi rõne pecuniæ dũtaxat, cum tñ aliàs non ſit apta, niſi ad emendum,ut dixit tex.in d.c.eiiciens,& plenius ꝑ Io.An. in dicta regula,peccatum,& ꝑ hoc remanet tertium dub. declãratũ. ¶Ad quartum & ult.dicã tria. Primum ad partem negatiuã. Scđm ad partem affirma. Poſteà ſolutionẽ aggrediar. & ꝙ dictus Plautius nõ poſſit cum bona ꝯſcĩa dicta 50 ab Orphanotropho recipere, ꝓbatur primo ſic, contractus iudicatur illicitus, & uſurarius nõ ſolum cum ex ſui forma apparet uſurarius, ſed etiã cum ex contractus ſubſtantia uſuraria prauitas reſultet; & probatur in c.in ciuitate.§.j.de uſuris. Nam & ibi legitur,& notatur, ꝙ non licet ſine prauitate uendere rẽ plus, q̃ ualet: quia p̃tij ſolutio ad certũ tẽpus differt̃, uel ſaltẽ uiliori p̃tio, q̃ in p̃nti ualeat:qa rei traditio differtur.& cum talis ꝯtus ex ſui forma non appareat fœneratitius, cum hic non interueniat mutuum, ſed fuit pura uẽditio, nec licet repe-

tere

tere pecuniã traditã,ſicut cõtingit in mutuo: tñ in effectu reſultat uſuraria prauitas,qa, ut ibi dicunt doc.ius fingit pecuniã fore ſupputatã in præſenti pro cõpetẽti pretio, ꝙ uẽditor talẽ pecuniã mutuat emptori,ut ab eo recipiat illud plus, quod commiſit ultra cõem æſtimationem ratione temporis,ad quod eſt pretij ſolutio collata. Ita dicendum in propoſito licet iſte ꝯtus initus inter Plautiũ, & Orphanotr.ex ſui forma appareat fœneratitius, quia non interuenit ſtrictè mutuũ, cũ nõ poſſint dicta 50.amplius repeti ab Orphanotropho,tñ ĩ effectu reſultat uſuraria prauitas, cum uideatur quoddam mutuũ toto tpe uitæ Plautij duraturũ, & quolibet anno pro capitali recipiet iſte Plautius decem pro centenario: & q̃q̃ nõ poſſit amplius repeti capitale: tñ intra breue tp̃s recipiet capitale, & qcqd inde recipiet,erit ſibi in effectu uſura pro illo capitali,quod tenuit apud Orphanotr.per decenniũ. ¶Ad conſiderandum.n.ꝯtum, maximè ubi initus eſt al's ꝑꝑ iuris proditionem, debemus inſpicere effectũ magis q̃ uerba,ut in c.ad noſtram,de emp.& uen.& in c.illo uos de pign.facit.c.ea quæ,de ſimo.& l.ſi uno.ff.locati,& reg. fi.de reg.iu.lib.6.& l.nõ dubiũ.C.de legib.ubi patet, ꝙ is cõmittit in l.qui ſeruans uerba,uenit ꝯ legis uoluntatem & mentem: ergo dictus ꝯtus non eſt licitus.¶Scđò probatur ꝑ identitatem rõnis. nam ꝯtus uſurarius uidetur ꝓpeà prohibitus. Primò,ꝙ pecunia generat pecuniã; qđ eſt ꝯ naturam, cum pecuniam non ſit niſi ad emendum; acta. Secundò quia tp̃s eſt à Deo datum, & ratione dilatæ ſolutionis petitur lucrum ultra capitale. Tertiò,quia expectat duas retributiones, uidelicet pecuniam ſuam in nullo deterioratam,& uſuram ultra id,quod dedit,& ſic poſt tp̃s repecit ſuum,& tollit aliud;quod eſt omnino illicitum. Hæc tria uident̃ ſubtiliter colligi ex c.eiiciens. 88.diſt.& eſt originaliter Ioã.Chryſoſt.ſuper Matth.ſed hæ rationes concurrũt in effectu in caſu noſtro: quia iſte Plautius dedit pecuniam, ut pecuniam reciperet. ¶Item quodammodo uẽdit tp̃s:qa ut expectet Orphanotr.in ſolutione integra per magnum tp̃s,conſequetur maximũ lucrum: quia, ut dixi poſt decennium recuperato capitali recipiet annuatim 50,ſine aliquo onere,cum ſola iactura hoſpitalis; & ſic locupletabitur cum iactura illius ꝯ regulam, locupletari, lib.6.& l.nam hoc naturam.ff.de cond. inde. ¶Tertiò & ult.probatur ſic, Orphanotrophus facit hunc ꝯtum ad utilitatem,ſperans ſuper repentina Plautij morte; & non licet,quia debet prius laicus,ſicut & clericus ab huiuſmodi negotiatione abſtinere 88.diſt.c.fornicari facit.c.qualitas,de pœ.diſt.5.maximè in ſpectando lucroſam alterius mortem. Aut fecit hunc ꝯtum neceſſitatis cauſa.ſ.propter illa 50.habenda. Idẽ dicerẽ,cũ iure cauetur; ꝙ neceſſitate inſtante, debet eccleſia uendere bona immobilia,ſi de mobilibus neq̃t ſatisfacere.10.q.2. c.ea.n.§.hoc ius porrectum. nec debet inducere ad peccatũ iuxta no. ꝑ Inn.in c.ſuper eo,de uſur. In ꝯ̃riũ ad partẽ affirmatiuã arguit̃ primo ſic: Annuus reditus cõputat̃ inter immobilia,ut dicit tex.in cle.exiui.§.cũq; annuus reditus, de uerb.ſig.& in auth.nõ alie.§.j.ſed utrobiq; licitum eſt emere bona immobilia, licet ſperet plus percipere tractu temporis, quàm fuerit uerum pretium, ut per totum ti.de emp.& uen.maximè in c.pen.ergo pari rõne, licitum fuit Plautio dare 50.ut recipiat anno quolibet 50.tamen hoc nihil aliud fuit, quàm emere ab hoſpitali annuum reditum: quia ſic cauſa neceſſitatis,uel utilitatis licet uendere bona immobilia ex toto fortius fuit licitum annuum reditum in bonis hoſpitalis toto tempore uitæ Plautij. melius.n. eſt de fructibus hoſpitalis annuatim ſatisfacere, q̃ uendere purè de præſenti bona immobilia, ut innuit tex.in d.aut̃.hoc ius porrectũ. Nec obſtat,ſi dicatur,ꝙ iſte Plautius plus percipiet, quàm ſi emiſſet ex illis 500. aliquem agrum, ſeu fundum, cum percipiat ab hoſpitali,ad rationem decem, pro centenario in anno: quia dico plerũq; contingere: quia ager bene cultus reddat decem pro centenario. ¶Item ſæpe res habetur in bono foro, nec ex hoc iudicatur ꝯtus illicitus,dũmodo fraus ex propoſito non interueniat.l.in cãæ. ff.de min. Prætereà & melius ſi iſte Plautius emiſſet fundum,uel habuiſſet illum in perpetuũ pro ſe,& ſuis hæredibus: ſed iſta.l.recipit ſolum in uita ſua, & ſic ueritate inſpecta potius decipit̃,ſeu lędit̃ ipſe q̃ hoſpitale. ¶Scđò principaliter probatur ſic: uſura committitur in ꝯtu mutui dũtaxat, ut no.14.q.4.in ſum.& plenè per Io.An. in regula peccatum, in Mercurialibus ſed in caſu noſtro non interuenit mutuum uerè,nec fictè; ergo non põt dici talis contractus fœneratitius,probatur in l cum quid.ff.ſi cer.pe.ubi dicitur,ꝙ in mutuo id agi intelligit̃,ut id, qđ datum fuit reddatur in eodem genere,& eadem bonitate: ſed in caſu noſtro Plautius non poteſt repetere id, quod dedit: imò poſſibile eſt eũ perdere totum capitale; puta ſi poſt contractum decederet; ergo &c.Nec fictè apparet mutuũ, quia ut dixi,iſte Plautius efficaciter irreuocabiliter trãſtulit 500,hoſpitali, & qñcũq; eum mori contigerit, extinguitur omnis obligatio. ¶Tertiò ad idẽ facit,qa,ueritate inſpecta, in nullo iſte ꝯtus cõicat uſurariæ prauitati. nam uſurarius eſt certus de ſuo capitali; & ꝙ percipiet aliquid ultra; & ſic repetiturus eſt ſuum cum alieno: ſed Platius iſte non expectat ueraciter, niſi unam retributionem,ſ.50.annuatim donec uixerit, nec poſt decẽnium petit alienum,imo ſuum, cum ille annuus reditus currit toto tpe uitæ ſuæ,& poſſibile eſt,ꝙ etiam quod dedit, perdet, ut ſi contigerit moriãte decennium. nil.n.incertius hora mortis. unde rõne certitudinis non poteſt ille ꝯtus in aliquo iudicari illicitus,arg.l.ſi ea.C. de uſuris,cum ſi. ¶Solutionem huius quarti dubij, Ieſu Chriſti Salua.præſidio deuotè prius inuocato, attingẽs præmittã,quæ per alios ſcripta reperio;demũ quid ſenſerit ingeniolum meum. Inn.principaliter hunc art.tetigit in c.in ciuitate,de uſu.& quinque ferè opi.retulit.Prima, ꝙ ſi aliquis pro certa pecuniæ quantitate emeret aliquẽ reditum grani,uel uini,uel ẽt aliud ſimile perpetuò ſibi, & ſuis hæredibus dandum à uenditore, & ſuis hæredibus uel ad certum tp̃s uitæ alicuius,ꝙ licitus eſt hmõi ꝯtus, dũmõ reditus annuus cõi æſtimatione nõ excedat reditũ, quem haberet,ſi terram de tanta pecunia emiſſet.¶Si aũt excederet cõem æſtimationem,non eſt licitus ꝯtus,arg.ĩ c.conſuluit,de uſuris. Et pro primò dicto adducit Inno. tex.illius in c.in ciuitate. ¶Secunda fuit opi.quorundam dicentium, ꝙ qñ in perpetuum emitur, nunq̃ poteſt eſſe illicitus ꝯtus,quantũcũq; magnus ſit reditus: quia licitum eſt ꝯhentibus ſe decipere.l.in cauſæ.2.§.fi.ff.de min. ¶Tertia fuit aliorum opi.& forte melius ſentientium ſm eum,ꝙ ſi quis emit reditum conſtitutum ante contractũ, ſiue conſtitutus fuerit in re,puta in domibus, uel poſſeſſionibus,uel aliis huiuſmodi, ſiue in perſonis reſpectu liberti,uel ruſtici, uel actio,uel nomen.¶Item ſiue ſit certus reditus,puta quia reddit decem,ſiue incertus,qa reddit quartam fructuum, qui recipiebantur de aliqua domo,uel de operis alicuius perſonæ.¶Item ſiue ſit perpetuus ꝯtus, puta extenditur ad hæredes utriuſq; contrahentium: ſiue ſit ad uitam hominis: ſiue ſit ad certum tẽpus,puta ad 5.ann. Item non refert,ſi reditus ſit in pecunia,ſiue aliis rebus,ſiue in ſpecie.ſemper.n.in omnibus p̃miſſis reputatur contractus licitus:qa eſt purus,& licitus

ꝯ̃ctus uenditionis. Nã ibi eſt pretium, certæ pecuniæ quãtitas. ¶Itẽ quia ibi eſt merè, ſ. certus reditus, uel cenſus, uel annona. C. de ſacroſ. eccl. l. iubemus, in prin. & qñ uenditur actio, ſeu debitoris nomen, eſt ibi actio pro re, uel mercede, ff. de hẽdi. uel acti. uẽd. ꝑ totũ, & C. e. ꝑ totũ. & licet iſtorũ opinio uideat̃ obuiare tex pall c. in ciuitate: quia non eſt dubiũ, ꝙ uſq; ad certum tp̃s, ſaltem longũ, plus percipiet de reditu, q̃ ſit pretiũ, & tñ uẽditur actio, clarè conſtat, ꝙ plus eſt in nomine debitoris, q̃ ſit pretiũ. hoc tñ ẽm Inn. non obſt. quia hæc certitudo non facit illicitũ ꝯ̃ctum uenditionis, cum etiam hoc ſit in uenditione alicuius poſſeſſionis, niſi certum eſt per inferiores cãs, ꝙ plus accipiat de fructibus eius, q̃ ſit pretium: quia pro eo dat̃ ẽt ſine expenſis, uel labore, dando. ſ. eam ad certũ p̃tium, uel emphyteuſim. Ad c. in ciuitate, rñdit Inn. ꝙ ibi reprehenditur contractus, cum carius uendit mercem, ꝑp tp̃s, quod dat prolixũ emptori ad ſoluendã pecuniã, uel quia minori pretio emit mercẽ, quia ſtatim dat pecuniã, & prolixius tp̃s expectet merces. In his. n. caſibus uendit tp̃s pro illa pecunia, quæ uerum & iuſtum pretium excedit; quod ex eo patet. q̃a ſi utrũq; paratũ eſſet, pretium, ſ. & merces, pro minori fieret uenditio. Sed in caſu noſtro oĩa ſunt præſentia, nec uendit̃ tp̃s. ¶Quarta fuit aliorũ opi. dicentium, oẽs p̃miſſos contractus eſſe licitos: & ſi reditus, uel nomen debitoris de nouo conſtituatur in rebus, uel perſonis aliis ꝯ̃hentibus: quia dicit, tu cõſtitues, tales reditus in tali poſſeſſione, uel ſeruo: uel facies ꝙ talis confitebit̃ ſe debere mille uſq; ad annũ, & ego pro illis mille, & magis pro actione de illis mille dabo tibi quingenta. Et mouentur iſti ad dicendũ iſtos contractus eſſe licitos: q̃a in eis non uerſat̃ mutuũ, ſed emptio. ¶Itẽ q̃a multi caſus poſſunt interuenire, ꝙ iſte emptore amitteret in iſto contractu; puta ſi inops fieret nomen. Inn. tñ dicit fore Chriſtianis conſulendũ, ꝙ ab hmõi contractu abſtineant, ſ. qñ de nouo propter hoc conſtitutum reditũ uel actionẽ emant; & ponit in hac materia ipſe fore quintã opinionẽ, dicẽs illũ penitus uideri illicitũ, quo ipſe idẽ qui dr̃ uenditor, in ſe conſtituat reditũ, uel actionẽ, qua ſe obligat ad plus dandũ, uel in pecunia, uel in ſpecie, q̃ receperit, quaſi uelit dicere Inno. ꝙ præmiſſi contractus poſſunt colorari, qñ annuus reditus, uel actio uendita cõſiſtat in alia perſona ad dãdũ annuũ reditũ, uel cõſtituat debitorẽ in maiori quantitate, quàm receperit. Hæc ſunt quaſi formalia uerba Inn. cũ quo tranſeunt cõiter doc. hic, & in cle. j. de uſu. ¶Ego autem, meliori conſilio ſemper ſaluo, ad maiorẽ elucidationẽ, facio tria mẽbra. Aut enim uenditur annuus reditus iam conſtitutus ꝑ prius ante, quàm fuerit conſtitutus ipſe contractus: aut uenditur actio, ſeu nomen debitoris. Primò caſu, qñ quis uendit annuũ reditum, prout ipſe percipiebat; non uideo, ꝙ contractus debeat iudicari uſurarius, niſi aliquid tacitè agatur. Ratio eſt, ut prædixi, quia annuus reditus cõputatur inter immobilia in d. §. cũque, in cle. exiui, de paradiſo, de uer. ſig. ¶Vnde hic concurrunt uerè pretiũ, & res uendita, ex quibus reſultat uenditio. ff. de contrah. emp, ꝑ totum. l. naturalis. ff. de præſcr. uer. Nec aliquo mõ põt dici mutuum, cum non põt amplius repeti capitale, & annuus reditus uenditus, ſtat periculo emptoris. põt. n. ex toto perire perſona, aut res, in qua eſt reditus annuus, & ſic ꝑderet emptor pretium. Aut uendidit quis annuum reditũ aliter, q̃ ipſe percepit: puta quia ipſe haberet in perpetuum, uendidit ad tp̃s incertũ, puta ad uitã emptoris; & ſic ſpecies puræ emptionis & uenditionis: quia poſſibile eſt illũ emptorẽ non uicturũ ultra annum, & ſic ꝑderet precium. Item hic concurrunt pretium, & res. cum ergo hæc ſunt ſubſtantialia contractus emptionis, ut inſti. de emp. & uen. §. pretium, & deſunt ea, quæ ſunt de rõne uſuræ, qm̃ unum eſt materiale, ſ. mutuum: ex materia enim mutui gignit̃ uſura. ¶Aliud eſt formale, ſ. ipſa exactio lucri, ſ. obligatio in pactum deducta. Nam his ceſſantibus, non põt dici uſura, ẽt ſi aliquid ſponte detur ultra ſortẽ, arg. in c. tua, & in c. ſi qõnes, de ſimo. De his plenè dicendum, ut no. Io. An. in d. reg. peccatum, de reg. iu. i 6. in Mercu. & per gl. 14. q. 4. in ſumma. ¶In caſu autem noſtro non eſt mutuum: quia non obligat̃ recipiens ad tantũdem reddendum, qđ eſt ſubſtantia mutui, ut in l. cum quid. ff. ſi cer. pet. Sed iſte liberat ſe ponendo illum in poſſeſſione annui redditus, & ſtat ammodo ĩ periculo ipſius emptoris: nec eſt lucri exactio, uel obligatio lucri conſequendi in pactione deducta, cum poteſt, ut dixi, perdere totũ pretium, ſi contingeret eum mori primo anno. ¶Tũc ergo prædicta rõne incertitudinis excuſatur talis cõtractus ab omni labe prauitatis uſurariæ, arg. l. ſancimus. §. ſi quis autem, C. de dona. & in l. ſi ea lege. C. de uſur. cum ſimilibus. & hæc faciunt etiam ad infra dicenda. Aut uendit ad tempus certum, puta ad 25. ann. & tunc, ex quo plus eſt percepturus intra 15. ann. quàm dederit, præſumerem contractum uſurarium: puta mutuauit ſibi nomine pretij cẽtum, & debet per 15. ann. recipere decem annuatim; & ſic intra illud tempus percipiet 150 nam hic recuperat capitale, & conſequitur lucrum ex parte dilatæ ſolutionis ad præmiſſum tempus. unde in effectu concurrent, quæ ſunt de rõne uſurę, quæ proximè præmiſi. & quãquã mutent̃ uerba contractus, quia ſub ſpecie emptionis & uenditionis, cum ſubſtantia debeat magis attẽdi. unde enim ad palliandum contractum uſurarium mutantur noĩa, ad hoc. c. illo uos, de pign. & in c. ad noſtram de emp. & uen. l. ſi uno, in prin. ff. loc. Et quãquã impugnãdo poſſet dici, ꝙ non debet dici contractus uſurarius, cũ annuus reditus ſtet periculo emptoris, dico ꝙ per inferiores orationes, ſatis põt dici certus de lucro, & de capitali, eodẽ mõ, cũ res, in qua conſiſtit, nõ eſt ueroſil̃e intra illud tp̃s peritura. Nam eodem mõ in puro cõtractu mutui põt deficere per caſum fortuitũ capitale, cũ lucro: puta ſi bona debitoris, & ipſe debitor periret, uel ſi bona ſua inuaderent̃, & debitor efficeret̃ non ſoluendo. ¶Secũdò membro principali, qñ cõſtituit annuos reditus nũc rõne ꝯ̃ctus; & tũc dicerem, ꝙ aut cõſtituitur in rebus iſtius debitoris, aut in perſonã. Primò caſu ſi conſtituitur in ꝑpetuũ, ſatis præſumerẽ contractũ licitũ, cũ hic concurrũt uere pretiũ, & res. nec põt p̃ſumi uſura, cũ ratio ꝑpetuitatis excludit p̃ſumptionẽ uſuræ. præterea quemadmodũ licet dño uendere rẽ ſuã abſolutẽ, ita fortius põt conſtituere obligationẽ annui reditus, & illũ uendere, arg C. quæ res pig. obl. poſſ. ꝑ totum aut conſtituit ꝑ tp̃s incertum; & puto idẽ rõne incertitudinis præmiſſa in proximo mẽbro; puta cum uend. t ad uitam emptoris, ſeu uenditoris. Aut ad tp̃s certũ, ex quo certũ eſt ipſum ꝑcepturũ capitale, & ultra, p̃ſumit̃ ꝯ̃ctus uſurarius, ꝑ ea quæ dixi in p̃ced. mẽbro; & fortius adhuc p̃ſumerẽ ꝑ ꝑ nouitatẽ noui reditus, arg. c, officij, de ele. & in l. lecta. ff. ſi cer. pe. Si aũt conſtituit annuũ in perſona propria, uoluit Inn. hunc cõtractũ nõ eſſe licitũ: non tñ rationem reddidit. Sed ego dicecerem ſic, ꝙ aut quærimus, nunquid hoc caſu contrahat̃ emptio & uenditio; & credo ꝙ nõ: q̃a abeſt in caſu noſtro res, ſine qua nõ cõſiſtit uẽditio. d. §. pretiũ. nã iſte, q dr̃ uẽditor, nõ põt perſonã ſuã uẽdere, cũ nemo ſit dñs mẽbrorum ſuorum. l. liber homo. ff. ad l. Aquil. nec poteſt ius in perſonam ſuam uendere rõne prædicta; & hoc mõ põt intelligi d. Inno. ¶Aut quærimus, nunquid poteſt ſe obligare

gare ad dandũ annuatim quolibẽt anno certam quantitatẽ; & tunc indubitanter dico, ꝙ ſic, ut in l. Stichũ aut Pãphilũ. ij. rñſo, de uerb. obl. & in l. ſancimus. §. ſi. C. de don. & põt ſe obligare per ſtipulationẽ ad tẽpus certũ, ſeu incertũ, & in ꝑpetuũ, ut in iurib. præal. legit̃ & no. ſicut igit̃ põt ſe obligare ex cã donationis, ita & fortius ex cã pecuniæ receptæ, ut ſic ſit ꝯ̃ctus, do ut des. l. naturalis. ff. de p̃ſcrip. ver. & pro hoc facit, q̃a in d. l. Stichum, non dr̃, ꝙ ibi interuenit ſtipulatio cã donatiõis. vñ p̃ſumẽdũ eſt, ꝙ ĩteruenit ob cãm. ¶Sed ſi q̃rimus, nũq̃d debeat p̃ſumi ꝯ̃ctus fœneratitius, diſtĩgue, ut. ſ̃. dixi in ꝓximis mẽbris, ꝙ ſi obligauit ſe in ꝑpetuũ, uel ad tp̃s incertũ, puta ad uitã ſe obligantis, uel recipiẽtis; & nõ dẽt p̃ſumi tũc ꝯ̃ctus uſurarius; ſecus, ſi tp̃s ſit certũ, ita ꝙ ſit amplius certitudinaliter ꝑcepturus, q̃ dederit: q̃a vr̃ hoc factũ in fraudẽ uſurarum; & hoc caſu procedit dictũ Inn. & probatur hæc diſtinctio per ea, q̃ dixi in præced. membro; & tãto fortius quanto in hoc ult. caſu maior inſurgit præſumptio: quia in perſonam ſuam conſtituit obligationem, ita, ꝙ nõ põt aliquo mõ uenditio dici. Et ad membra præcedentia uide pulchrũ dubiũ Pet. quod refert Cyn. in l. j. C. de iu. emphy. ubi dicit, ꝙ licitè monaſteriũ capit prædium ab aliquo, & obligat ſe ad dandum illi alimenta toto tp̃e uitæ ſuæ, adeo, ꝙ ſi prædium inundaretur, remanet nihilominus monaſterium obligatũ ad alimenta: quia cum dominium prædij trãſiuit in monaſterium, cedit periculo ſuo, argu. in d. l. naturalis, poſt prin. ff. de præſcr. uerb. Ita dicendum, ut poſſet quis eodẽ mõ recipere pecuniã ad annuum reditum toto tempore uitæ alterius, uel in perpetuum. ¶Tertio membro, cum uendatur actio, uel nomen debitoris, idem eſt in effectu. Aduerte tres caſus. Aut. n. uenditur actio iam competens ante ꝯ̃ctũ uẽditionis. Aut fuit de nouo inducta tp̃e contractus uenditionis, & hoc dupliciter, aut in ꝑſona uenditoris, aut in ꝑſona alterius. Primò caſu, contractus eſt licitus, ſecundũ utriuſq; iuris inſtituta, dummodo non ſit actio litigioſa, ut C. & ff. de here. uel acti. uen. per totum, & in c. ij. de ali. iud. mu. cau. fac. & uidetur prius contractus emptionis & uend. cũ concurrunt res, ſ. ipſa actio, & pretium, ut in præall. §. pretiũ. nec inducitur prauitas ex eo, ꝙ pro minori pretio uenditur, quàm ſit quantitas, ad quam actio uendita competit, quia cum ſit dubius euentus litis. l. quod debetur, de peculio, & c. fraternitatis, de frigidi. ratione periculi, & incertitudinis nulla deceptio poteſt in pretio notari, ſaltẽ ut ex hoc reſultet uſuraria prauitas: quinimò ꝑp incertitudinem, & anfractus iudiciorum fuit opi. quod trãſactio nõ debet retractari, quantumcunq; peſſima facta fuerit, de quo per Bal. & alios in l. ij. C. de reſcin. uen. notatur in c. pe. de emp. & uen. & in deceptione reſpectu quartæ partis eſt tex. no. in l. Lucius. ff. ad Treb. conſulendũ eſt tñ oĩbus, & præſertim in clericis, ut à tali cõtractu emptionis ſe abſtineant, cum à radice cupiditatis uideat̃ procedere ut dicit tex. in c. ij. de ali. iud. mu. cau. fac. & bonus uir debet lites execrari, ẽt cũ ſuo incõmodo, ut. l. itẽ ſi res. ff. eo. facit. c. unicum, de ſyndi. & x. q. j. ſic quidã. ¶Secundò cũ conſtituit̃ de nouo in perſona uenditoris, tenuit Inno. in d. c. in ciuitate, talem contractum omnino illicitum, ex quo obligat ſe ad plus dandum, quàm ipſe recipiat; & ꝑfectè neſcio talem contractum ab uſuraria prauitate excuſare. Moueor, quia non põt quis in ſe conſtituere actionem, ante, q̃ alteri ſe obliget: tñ nemo poſſet ſibiipſi obligare, arg. in l. tutor. ff. ad uelleia. & in. l. penul. ff. de ſer. urba. prædio. oportet ergo, ꝙ quis obliget ſe alteri; iõ non ualet uenditio, cum tẽpore contractus nõ ſubſit res quæ uendatur. Eſt. n. ueritate inſpecta, contractus mutui fœneratitius, cũ recipiens conſtituat ſe debitorẽ in maiorẽ q̃titatẽ, quã recepit; & ſic ꝯcurrunt hic illa duo, q̃ ſunt de rõne uſure, de q̃bus. ſ̃. ¶Tertiò caſu, q̃do actio ꝯſtituit̃ de nouo in ꝑſona alterius, & uendit̃ ꝓ minori quãtitate: credo talẽ ꝯ̃ctũ fœneratitiũ, al̃s de facili daret̃ locus figmentis; ꝙ nõ eſt dicendũ, de diuor. c. quãto. nã uolens uſurariã prauitatẽ palliare, nõ hẽret, niſi dicere, induces talẽ, ut ꝯſtituat ſe debitorẽ tuũ in mille uſq; ad annum, Et ego ꝓ illis mille dabo tibi noĩe uenditionis octingenta. q̃s. n. dubitat talẽ ꝯ̃ctũ uerè uſurariũ? vñ rõne obligationis nouiter cõſtitutæ præſumerẽ fraudẽ, arg. c. officij, de elec. & in l. lecta. ff. ſi cert. peta. & ſi ille nulla obligationis cã præcedente, ſed ut ſolũ amico ſeruiat, cõſtituat ſe debitorẽ illius, ut nomẽ ſuũ fictè ualeat ſibi uendere, indubitanter talis ꝯ̃ctus eſt fœneratitius, & ſit fraus de ꝑſona ad ꝑſonã iuxta illud, quod plenè legit̃ & no. in c. quanto, de priuil. ¶In dubio aũt rõne nouitatis præſumerem fraudẽ, ut prædixi. Si aũt conſtaret, ꝙ non in fraudem factũ fuit, ſed ex aliqua legitima cã ille cõſtituit ſe debitorẽ iſtius, q actionẽ ꝯ illũ cõpetentẽ hẽret, licet ꝓ minorĩ p̃tio uẽdidit, nõ iudicarẽ talẽ ꝯ̃ctũ illicitũ, cũ hic ꝯcurrãt uerè res, & p̃tiũ. d. §. p̃tiũ, & l. ſi merces. C. locati. Ex his decidit̃, qđ quotidie Venetiis & Florẽtię ꝯtingit. tp̃e. n. quo cõitas indiget, cõpellunt̃ ciues ſubuenire ciuitati; & ciuitas rñdit unicuiq; pro lucro ad rõnẽ q̃nq; ꝓ centenario. Capitale aũt nunquã ualent repetere: ſed poſſunt bñ uendere alteri ius, quod hñt. An hoc ſit licitũ, do. Anto. in c. ciuitate, dicit, ꝙ licitè ſit alteri hæc uenditio, cum ſit annuus reditus prius conſtitutus, ut patet ex dictis Innocẽtij, & hoc ego habeo pro indubitato reſpectu illius, qui emit annuum reditũ per ciuitatem prius cõſtitutũ, ut ex prædictis. Sed dubium eſt in iſtis ciuibus, q pecuniã prius cum obligatione talis lucri intulerunt, cũ uideat̃ concurrere mutuum cum lucro, & quicquid accidit ſorti, uſura eſt, & ſola ſpe lucri procedit, de uſur. c. conſuluit, &. 14. q. 4. c. j. & ij. ¶Sed his non obſtantibus, credo non fore ꝯ̃ctũ illicitũ, cum hic deſinant illa duo, q̃ ſunt de rõne uſuræ, deficit. n. id, quod eſt naturale in uſura. ſ. mutuum, ex quo gignitur: quia enim ciuis cõpellitur ad pecuniã tribuẽdã: tñ quia non ualet amplius repetere ipſum capitale, ſed ſolũ annuũ reditũ; ergo non eſt mutuũ, ut in l. cum quid, ff. ſi cer. pe. ¶Itẽ deficit formale in uſura, ſ. lucrũ: q̃a pactione ceſſante, ciuitas ꝯſtituit illã annuã penſionẽ. vñ ẽt præſuppoſito, ꝙ eſſet mutuum, ex quo ciuitas ſpontè donat, oĩ pactione ceſſante, ceſſat uſura: q̃a deficit formale, arg. 1. q. 2. ſicut ep̃m, & c. quã pio, in ſi. de ſimo. c. tua, & in c. & ſi qõnes, eo. tit. & no. Ioan. And. in ſupradicta regula, peccatum. Et per prædicta ſatis patet reſponſum ad argumenta ſuprà facta. Et hæc ſufficiant.

QVAESTIO SEXTA.

1 *Rector ſcholarium an debeat eſſe iudex clericorum.*
2 *Homines diſparis profeſſionis nõ debẽt facere uniuerſitatẽ, n. 5*
3 *Clerici non poſſunt conſentire in iudicem non ſuum.*
4 *Scholares faciunt uniuerſitatem, licet ſint clerici, & laici.*
6 *Prælati in eccleſiis collegiatis ſunt iudices.*
7 *Clerici prætextu profeſſiõis ſcholaſticæ, an poſſint habere aliũ iudicem citra epiſcopum.*
8 *Rector uirtute legis ſi. C. de iurisdi. om. iudi. an habeat iuriſdictionem in ſcholares clericos.*
9 *Vniuerſitas dat iuriſdictionem rectori.*
10 *Vniuerſitas ſecularis non poteſt dare ſuo rectori iuriſdictionẽ eccleſiaſticam.*
11 *Epiſcopus licet ſit maior poteſtate non tamen eſt ſuperior in iuriſdictione temporali.*

12 *Scholaris, à quolibet grauamine appellare poteſt.*
13 *Appellatio ubicũq; eſt interponenda ad ſuperiorem eccleſiaſti-*
cum, non ualet ſtatutum de non appellando à ſentia rectoris
quantũcũq, per ciuitatem confirmatum non fuerit.
14 *Appellare à tempore ſententiæ conditionalis eſt utile.*
15 *Iudicatis uidet ur acquieſcere, qui intra decendium à tempore*
promulgationis ſilet.
16 *Obligatio ex contractu conditionali oritur.*

Candulphus clericus ſcholariũ Senen.pro maiori
parte laicorũ rector Lambertum Floren.clericũ
eiuſdem uniuerſitatis ſcholarẽ,in mille ex depo
ſiti cã cõdẽnauit, à cuius ſnĩa ad Senẽſem epm appellat
Lãbertus.Gãdulpho rectori ſub excõicationis pœna latæ
ſnĩę pcepit eps,ut illã ſnĩam intra mẽſem uiribus nõ ſub-
ſiſtere nũtiaret. Gãdulphus poſt triduũ ante menſis ela-
pſum ad Apoſtolicã ſedẽ puocauit: & ad terminũ ueniẽs
minimè pcepto ſatisfecit. cõtingit de tribus ex pſato the
mate dubitari, ¶Primò, an ſnĩa rectoris corruat, ex iuriſ-
dictionis defectu, iuriſdõne eius ſimpľr inſpecta. ¶Scd̃ò,
an ad præſidem Senẽſem potuit legitimè appellari. ¶Ter
tiò, an d.Candulphus in excõicationem inciderit, ſua ap-
pellatione non obſtante, pſuppoſito q ex iuſto grauami-
ne fuit prouocatum. ¶Veniens ad primum dubium, addu
cam primò ad partem affirmatiuam, ſ.q dicta ſnĩa recto-
ris corruit, q nque motiua. ¶Scd̃ò adducã totidẽ ad par-
tem negatiuam, ſ.q dicta ſnĩa rectoris non corruit. ¶Ter
tiò cũ Dei adiutorio, ſolonẽ huius primi dubij annectã.
Primò igitur; q dicta ſnĩa ſit nulla ex iuriſdõnis defectu
probatur ſic: ſnĩa à non ſuo iudice prolata, utroq; iure
diſponẽte, eſt nulla, in c.at ſi clerici, de iudi.2.q.1.in pri-
mis, in c.ad noſtram, de conſue.& in l.fi.C.ſi à non cõpe.
iud.ſed hæc ſnĩa fuit lata à iudice non cõpetenti, ergo eſt
nulla: maior & conſequentia patent minor probatur ex
iuris utriſq; diſpoſitione, qua cauetur, ut ſolus eps ſit iu-
dex clericorum, ut probatur in c.ſi quis ꝯ clericum, de
ſo.comp.ubi dr̃, q habens cãm ꝯ clericum, non debet p-
prium epm ipſius clerici deſerere: ſed prius apud ipſum
actio uentiletur. fortius ad idem facit.c.2.eod.tit.ubi di
citur, q nullus iudicum, neq; presbyterũ, neq; diaconũ,
aut clericum ullum, aut minores eccleſiæ, ſine permiſſu
pontificis, per ſe diſtringere, uel condẽnare præſumat;
quod ſi fecerit, debet ab eccleſia Dei, cui iniuria irrogari
dignoſcitur, ſequeſtrari. unde diligenter põderanda ſunt
uerba huius.c.2.q in eo uniuerſaliter denegat, & interdi
cit iuriſdõnem oĩbus iudicibus citra epm ĩ clericum exer
cendam. Secundò in eo, q dicit iniuriam irrogari eccle-
ſiæ, ſi clericus conuincatur per alium iudicem citra per-
miſſum epi. ad idẽ poſſunt multa iura allegari, ut 11.q.1.
c.de perſona, & quaſi per totam illam qõnem. ¶De iure
ciuili poteſt allegari tex.in authen.ut cle.apud proprios
epiſ.primò cõuen.coll.6.in rubro, & nigro, poſt prin.ubi
dr̃, q apud ſolos ciuitatum epos clerici prius conueniẽ
di ſunt. facit tex.in auth.cã, quæ ſit cum monacho, & in
2 auth.ſtatuimus.C.de epiſ.& cle. ¶†Ex quibus clarè infer-
tur quòd ſcholarium rector, non debet eſſe iudex cleri-
corum. ¶ Secundò probatur per gl.in l.fi.C.de iuriſ.om.
iud.quæ dicit ſcholares non facere uniuerſitatem, & per
conſequens de iure non poſſe ſibi eligere rectorem; ergo
indubitanter tenendo illam gl.rector ſcholarium, nõ ha
bet de iure etiam ciuili iuriſdictionẽ in ſcholares, & for-
tius non debet habere in clericos; & ſi quam hodie habet
uidetur ex forma ſtatutorum terrarum, quæ non exten-
dũtur ad clericos, ut in c.eccleſia S.Mariæ, & in c.quæ in
eccleſiarũ, de conſti. ¶Tertio præſuppoſito ſine ueritatis

pIudicio, q ſcholares faciant uniuerſitatem de iure cõi:
tñ in caſu noſtro, in quo ſunt laici, & clerici ſcholares,
2 non põt dici, quod ſimul faciant uniuerſitatẽ. †quia hoĩes
diſparis profeſſionis, non debent facere idẽ collegiũ, ut
in cle.1.de ele.& 16.q.7.in noua actione facit.c.fi.de reg.
iu.& in c.cãm, de ele.& clerici nõ ſunt eiuſdẽ ꝯuerſatio-
nis cũ laicis, ut in c.laici, & in c.laicos.2.q.7. ¶Quartò p-
bat̃, uniuerſitas illa, ubicũq; in ſtudio ſunt plures laici, q̃
clerici, tunc illa uniuerſitas eſt ſecularis: qa denominatio
ſit à maiori parte, minor aũt uenit iure acceſſionis, licet
ſit pretioſior, ut in §.ſi cum alienam, inſti.de rerũ diui.&
l.& ſi non ſint.§.perueniamus.ff.de aur.& arg.lega.tenet
in terminis nr̃is Bar.in l.fi.C.de colle.illi.& Bal.in auth.
habita.C.ne fi.pro pa.ſed in collegio.& uniuerſitate cle-
ricus, nullũ officiũ, nullã deniq; actionem, ſeu aliquam
cõionem debet habere, ut in l.placet.C.de epiſc.& cleri.
no.Inn.in c.dilecta, de exce.præla.prope fin ubi dicit, q
clerici alicuius ciuitatis, uel caſtri, non poſſunt facere
collegium ea ratione: quia ſunt in eadem ciuitate, uel
caſtro: quia clerici non conſtituunt uniuerſitatem caſtri,
uel ciuitatis, ſeu caſtrũ uel ciuitatẽ, quod idẽ eſt: ſed con
ſtituũt uniuerſitatẽ eccleſiarũ ſuarũ: & ciues cõſtituũt ci-
uitatẽ, uel uniuerſitatẽ ciuitatis & caſtellani caſtellũ &c.
ſed bñ pñt clerici ꝯſtituere uniuerſitatẽ, cã religionis, ut
miſſas celebrent pro uiuis & defunctis, cũ ſimilibus. hæc
ſunt formalia uerba Inn.in d.c.dilecta. ad idẽ facit quod
no.Inn.ĩ c.cũ ab eccleſiarũ, de off.ord.ubi dicit duo rẽq-
ri, ad hoc, ut rector habeat iuriſdõnem. Primò q ipſe
ſit clericus. Secundò, q uniuerſitas, quæ ipſum elegit, ſit
clericorum ac religioſorum, quaſi ſentiat, q ſi rector eſt
laicus, non põt recipere iuriſdictionem ſpiritualem, quã
non habet ipſa uniuerſitas, quæ per electionẽ transfertur
in rectorem, ut in c.ex literis, de cõſti.& facit qđ no.Inn.
in c.quãto, de off.ord. ¶Quintò bñ facit.c.ſignaſti, de ſo.
3 cõp.ubi tradit̃ regula, †q clerici non poſſunt conſentire
in iudicem non ſuum, niſi fortè ſit perſona eccleſiaſtica,
ipſius diœceſani uoluntas accedat; ergo ſine uoluntate,
epi, non poteſt ipſe Lamb.clericus conſentire in rectorẽ
tanq̃ in iudicẽ. ſed in caſu noſtro nil dicitur de uolunta
te proprij epi; ergo ſnĩa fuit nulla. Ad partem neg. q ſnĩa
non ſit nulla, arguitur primò ſic. priuilegiũ alicui generi
perſonarum ſub noĩe appellatiuo, laicis & clericis con-
gruenter conceſſum, competit nedum laicis, ſed etiã cle-
ricis, ut probatur in c.dilecti, de fo.com.ubi priuilegium
conceſſum laicis, uiam ſuam porrexit etiam in clericos;
quod facit de ſtatuto laicorum, & de priuilegio nota-
uit Bal.in l.j.C.de ſacroſan.eccl.& Io.de Lig.in c.quod
clericis, de for.comp.ſed auth.habita.C.ne fil.pro pa.&
l.fi.C.de iuriſd.om.iu.emanarunt in priuilegium ſtuden
tium, & exercentium profeſſionem approbatam, ut in eis
patet, in quibus diſponitur, ut exercentes profeſſionem
ſcholaſticam, poſſint certos iudices habere, inter quos
eſt eorum rector: quæ quidem qualitas ſcholaſtica, ita cõ
petit clericis, ſicut laicis, in c.2.de priuileg.in 6.e.ti.c.fi.
cũ ſimi.ergo dicta ſnĩa lata à rectore uniuerſitatis ſcho-
larium in Lamb.clericum, & ſcholarẽ, non debet eſſe nul
la, ex iuriſdictionis defectu. Scd̃ò probatur ſic, ex quo cle
ricis pmittitur de iure ſtudiũ, in c.ſuper ſpecula, de ma-
gi.& in c.ij.eod. tit.lib.6.cum ſimi.in quibus probatur,
quòd nedum in ſtudio poſſunt clerici cauſa ſtudij moram
trahere: ſed in multis ſtudij fauore priuilegiantur, adeò,
q etiam ad docendi officium poſſunt religioſi promoue-
ri, dummodo ad illud legitimè promoueantur, ut eſt cõ
munis doctorũ concluſio in c.nonnulli, de magi.ergo oĩa,
quæ ſtudij rõne indulta ſunt, uñr eis ꝯpetere arg.c.præ-
den-

dentiam, & c.pterea, de offi.del. & in l.ad rem mobilẽ, &
in l.ad legatũ, ff.de procur.facit optimè, q in ſimili legi.&
no.in l.ſi lõgius.ff.de iud.ubi habet̃, q filiusfamilias ĩ ſtu-
dio exñs, põt agere, & cõueniri ſine pr̃is cõſenſu, ſicut pa-
terfam. Idẽ in religioſo no.in c.ut periculoſa, nec cler.uel
mona.li.6. ſed ſtudij & pfeſſionis approbatæ cã emanaue
runt d. authẽ.habita, & l.fi.C.de iur.om.iu. ergo eorum
diſpõ uĩ clericis pmiſſa. ¶Tertiò arg.per optimũ ſimile.
ſi.n.rõne feudi, quod habet clericus à laico, ſubiicitur cle
ricus in cõcernẽtibus feudũ iuriſdõni dñi feudi ſibi tribu-
ti à le.ciuili, ut in c.imperialẽ.§.pterea, de prohi.feu.ali.
p Fe.col.x.iuncto eo, quod legitur & no. in c.cæterum, de
iud.& melius in c.uerũ, de foro cõp. ita & fortius dicen-
dum eſt in clericis exñtibus in ſtudio, ut rõne ſcholaſticę
pfeſſionis ſubiiciantur iuriſdõni rectoris, & aliorum, de
quibus in authẽ.habita, pſertim eo attento, q dño feudi
datur iuriſdõ in uaſallos in fauorem ipſius dñi. hoc dicit
gl.no.in d.§.pterea, q uaſalli non poſſunt ſub alio iudice
litigare ſine conſenſu dñi feudi. ¶Idem tenet Bart.in l.j.
ff.de iud.& in l.j.§.& poſt operis.ff.de no.ope.nun.Studẽ-
tibus aũt dantur iudices in eorum fauorẽ, ut in d.authẽ.
habita. ¶Quartò arguitur de c.quia in cauſis, de procur.
4 ubi apertè colligitur, † qđ ſcholares faciunt vniuerſita-
tem, licet ſint clerici & laici.loquitur.n.ibi, ut patet ex ſu
pradictis, de ſcholaribus, uidelicet Pariſien q pro maiori
parte ſunt clerici. ad idem tex.in prooe.Sexti, & Cle. ubi
ſcribitur vniuerſis ſcholaribus Bononiæ cõmorantibus,
& cõprehendit eos poſtmodum ſub noĩe vniuerſitatis. eſt
tñ certum, q Bononiæ ſtudẽtes ſunt clerici, & laici, & cre-
do plures laicos, q̃ clericos; ergo ex quo faciũt vniuerſi-
tatem, dicuntur habere oĩa iura vniuerſitatis, ut in c.di-
lecta, iuncta gl.de exceſ.pla. & in l.j.ff.qđ cuiuſq; vniuer.
ergo poterunt habere rectorẽ arcã cõem, ſyndicum, ſigil-
lum, & ſimilia. hæc.n.pertinent ad vniuerſitatem, ut no.
in iurib.præal.& in l.fi.C.de iur.om.iud. ¶Quintò & ult.
arguitur ſic, ubicunq; clerici faciunt collegium approba-
tum, poſſunt eligere platum, cuius iuriſdictioni ſaltem in
ciuilibus ſubiiciãtur, ut in c.j.de elect. & in c.cõgregato,
16.q.7.c.j.& ij.de iu.cum ſimi. no.gl.in c.quanto, de offi.
ord. & in c.cum ab eccleſiarũ. ſed clerici ſtudentes in ſtu-
diis generalibus faciũt collegium approbatũ, in d.c.quia
in cauſis, de procur.& in prooe.Sexti & Cle. ergo poſſunt
ſibi eligere rectorem, cuius iuriſdictioni ſubiiciantur. Ad
idem optimè facit c.ex literis, de cõſti.ut patet ibi, q do-
ctores & magiſtri Pariſien. faciũt collegium, & ſtatutum,
ſicut alij faciẽtes vniuerſitatem; & tñ illi pro maiori par-
te ſunt clerici. ¶Ad ſolutionem huius primi dubij Ieſu
Chriſti Saluatoris, eiuſq; piiſsimæ genitricis Mariæ, bea-
tarumq; virg. Agathæ, & Luciæ, cæterorũq; cœleſtis curię
inuocato præſidio, cõdeſcendens primò præmittò, ſi uolu
mus ſequi opin.gl.iuris ciui.in l.fi.C.de iur.om.iud. q̃ di-
cit poſt Azo.ſcholares nõ poſſe habere rectorem: qa non
exercent profeſsionẽ, ſed ſub exercẽtibus ſunt diſcipuli
pelliparioruṁ; iõ cõcludit, q magiſtri, uel doctores poſ-
ſunt rectorem eligere: quia ipſi & nõ ſcholares profeſsio-
nem exercent; allegat in hoc cõſuetudinem Pariſien. hæc
quæſtio eſt ſatis deciſa p parte affirmatiua, ſ.q hæc ſnĩa
rectoris in clericũ lata fuerit nulla. Si.n.nõ poſſunt ſcho-
lares eligere rectorem; ergo electus p eos nullam habet
iuriſdõnem, cum ceſſet diſpoſitio le.ſiľr & priuato nõ pñt
iuriſdõnem tribuere, ut in c.ſignificaſti, de foro cõpe.& in
l.priuatorum.C.de iur.om.iu. hinc dicit Inn.in d.c.cum
ab eccleſiarum, de offi.ordin. q ſi tot homines, quot ſunt
Romæ, eſſent collegij cauſa collecti, & non haberẽt ex-
preſſum, uel tacitũ conſenſum à ſuperiore, & facerent vni-

uerſitatem, non poſſunt ſibi iudicem facere, nec habere
alia iura, uel priuilegia vniuerſitatis, arg.ff.de colle.illic.
l.j.& quaſi p totum. ſed illã gl.non puto ueram: imò con
tra illã eſt tex.in prooe.Cle. ubi dicit, q faciunt vniuer-
ſitatẽ, & qđ pñt ſyndicum facere.ibi.n.Papa ſcribit vniuer
ſis doct.& ſcholar.Bonoñ.cõmorantibus; & poſtmodum
in fine prooe.dicit, Vniuerſitati ueſtræ &c. & p illa uerba
no.Pau.de Leaz.q ſcholares faciũt vniuerſitatem. Idem
uoluit gl.& doc.in d.c.qa in cauſis, & Inn.in d.c.cũ ab ec-
cleſiarum, & c.dilecta, de exceſ.pla. & Bar.in d.l.fi.& Bal.
in d.aut̃.habita.nec procedit rõ gl.illius l.fi.dum ęqparat
ſcholares diſcipulis pelliparioruṁ: qa illi diſcipuli ſunt
tanquã ſeruitores ipſorum magiſtrorũ: ſed ſcholares ordi
nantur ad iuſtitiam exercendã, & prudentiam ampliãdã;
hoc expreſsè uoluit Imperator in d.aut̃.habita.ubi cõmẽ
dando & priuilegiando ſcholares dicit, q ipſorum ſciẽtia
mundus illuminatur, & ad obediendũ Deo, & nobis mini-
ſtris eius uita ſubiectorũ informatur; ergo ipſorũ vniuer-
ſitas ordinatur ad iuſtitiam, & prudentiã; & ſic differũt à
diſcipulis aliarum artiũ. ¶Scd̃ò principaľr põt dici pro
hac parte affirmatiua, ſi tenemus opi.q hoĩes diſparis p-
feſſionis nõ poſſunt facere vnum collegiũ, ut innuere vñr
iura s̃.in arg.deducta. Cum.n.in caſu noſtro pſupponatur,
q in hac vniuerſitate plures ſunt laici q̃ clerici; ergo de
iure cùm ſint diſparis pfeſſionis, ut in c.duo ſunt genera
Chriſtianorum.12.q.1.nõ poterant facere vniuerſitatem
ſimul. Rector ergo electus ꝯ iuris diſpõnem nullã in cle-
ricis debet habere iuriſdõnẽ, ut in reg.q̃ ꝯ ius, de reg.iu.
in vj.l.nõ dubiũ.C.de legi.& c.diſt.c.uides. ¶Sed hæc opi.
in caſu noſtro mihi nõ placet p tex.in prooe.Sexti, & Cle.
ubi Papa nouiſsimè ſcripſit vniuerſis ſcholarib.Bonon.cõ
morãtibus; & eos poſteà ſimul cõprehendit ſub vno noĩe
vniuerſitatis; & tñ certum eſt, q tunc, & nũc in illo ſtudio
ſunt clerici, & laici. ¶Idem fecit in ſcholarib.Pariſi.ut in
d.c.qa in cauſis. ad idem c.ex literis, de cõſti. ubi magiſtri
& doct.Pariſi.faciunt vniuerſitatem approbatã; & tñ cer-
tum eſt, q inter eos aliqui ſunt clerici, aliq laici; ergo ex
iſtis iurib.euidenter concluditur, q ſcholares diſparis p-
feſſionis poſſunt facere eandem vniuerſitatẽ. & allegari
5 poſſet in ar.l.fi. C.de iur.om.iu. † ubi in eodem collegio
pſupponitur, q poſſunt eſſe milites & in dignitatib.conſti
tuti vnà cum plebe, ſeu priuatis. hanc opin.apertè ſenſit
Bar.in l.fi. C.de colle.illi.& Bal.in d.aut̃.habita.ubi aper
tè uoluit, q ſcholares clerici & laici, etiã religioſi, conſti-
tuunt eandem vniuerſitatẽ. & tenendo hoc ad iura, q̃ in-
nuunt, qđ hoĩes diſparis pfeſſionis nõ poſſunt collegiaľr
coniungi. Rñdeo quod procedunt in collegiis realibus,
non aũt in perſonalib. qđ eſt bene notandum, quãquã in
iure non reperiantur hæc uocabula, ut dicit Inn.in c.dile
cta, pall. tñ poſſunt ſic dici ad inſtar ſeruitutum realium,
& pſonalium. vnde ſic collegia occaſione rei poſſunt dici
realia, ut collegia eccleſiarũ, monaſteriorũ, & ſimilia. Ea
uerò, q̃ ſunt occaſione exercitij pſonalis, poſſunt dici pſo
nalia, ut collegium ſcholariũ, lanificũ, cerdoñ.& ſimiliũ.
in realibus.n.dicuntur hoĩes diſparis pfeſſionis, ſed in p-
ſonalibus ſecus. ¶Et põt eſſe diuerſitatis rõ, q diſparis p-
feſſionis hoĩes prohibeãtur collegialiter ſociari qa quo-
rum ſtudia ſunt diuerſa, cohęrere & cõiungi non pñt, in c.
in noua actione.16.q.7. q̃ rõ ceſſat in collegiis pſonalib.
cum oĩum collegiatorum reſpectu pfeſsionis, ſeu nego-
tiationis, quã exercent, vnus ſit finis, & ſic diuerſitas pro-
feſsionis nõ ob. ſed in collegiis realibus nõ. nam p p mu-
tuum ꝯuerſari poſſet reſultare ſcãdalum: qa ſm ſuã pro-
feſsionẽ vnus tenetur ieiunare: alius nõ. vnus ad ſilẽtiũ:
alius nõ; & ſic de ſimilib. pterea iura, q̃ prohibẽt iſtos di-

ſparis profeſſionis ſimul ſociari, non loquuntur indiſtinctè ꝓpter regulas monaſteriorũ, ut loquitur tex. in c. j. de elec. p̃al. hinc eſt, quod gl. ibi dubitauit, an hoc habeat locum in eccleſiis ſecularibus. non obſt. c. in noua actione. 16. q. 7. ubi gñal̃r prohibetur, ꝙ in eodem officio non ſint hoĩes diſparis ꝓfeſſionis: quia dico, quod ibi tex. loquit̃ de generali & principali ꝓfeſſione. Nam gñal̃r, ut ibi dicit Arch. duæ ſunt profeſsiones, & duo habitus, ſ. clericorum, & laicorũ, in c. duo ſunt genera. 12. q. 1. & iſti nõ debent ſimul aſſociari in officio ſpũali, uel in collegiis realibus: ſed ꝓfeſſio clericalis, ſicut & habitus diſtinguitur inter clericos ſeculares, & monachos, ut ibi no. quare cõcludo, ꝙ per hanc cõſiderationem quæſtio noſtra decidi non põt. ¶ Tertiò põt dici tenendo, ꝙ ſolus eps ſit iudex clericorũ, ſicut multa iura pro hac parte deducta innuere uidentur: ſed hoc caſu mihi nõ placet: q̃a multi alij poſſunt requiri iudices citra epos. uidemus. n. ꝙ rõne feudi dñs efficitur etiam iudex clericorũ, ut in d. c. verum, de fo-
6 ro cõpe. ¶ † Itẽ p̃lati in eccleſiis collegiatis ſunt iudices ſaltem in ſimilib. ut colligitur ex c. cum ab eccleſiarũ, & c. quãto, de offi. ord. 25. q. 4. c. j. & ij. de iud. cũ ſimi. uoluit Inn. in d. c. cum ab eccleſiarũ, & c. quãto, de offi. ord. & gl. ibidem, & c. de perſona. 11. q. 1. ꝓbatur rõne. cum n. iura diſponãt, ut in eccleſiis collegiatis p̃latus eligat̃ ad electionem collegij, ꝙ non fieret prælatio iſta, ſi non competeret ſibi iuriſdictio circa perſonas collegij, ut legitur & no. in d. c. dilecta, de exceſ. p̃la. facit ratio naturalis, ſuper qua fundatur. l. fi. C. de iur. om. iu. dicit. n. iniquum eſſe, & temerarium, ꝙ quis ſit de vno collegio, & euitet iuriſdictionem illius, cui data eſt cura collegij: & ad iura q̃ generaliter loquũtur de ep̃o dico, ꝙ procedũt regulariter: quia contingit cõiter, ꝙ clerici ſunt ſine alio prælato, & collegio. ¶ Itẽ multa ex illis iuribus intendũt excludere alios iudices ſeculares, non aũt eccleſiaſticos, qui cõcurrunt cum ep̃is, & inter eos eſt locus p̃uentioni iuxta no. in c. paſtoralis, & in c. quãto, de offi. ord. licet. n. habeãt prælatum collegij: non tñ poſſunt declinare iuriſdictionem ep̃i, ſi ibidem cõueniantur, ſicut dr̃ in iſtis collegiis ſpiritualibus, aliàs perſonalibus, ut ꝓbatur in d. l. fi. & no. Inn. in d. c. cũ ab eccleſiarum. & iõ cum iſtæ cõſiderationes nõ ſufficiant ad deciſionem q̃onis noſtræ, eſt nũc generaliter uidendum, an clerici p̃textu profeſſionis ſcholaſticæ poſ-
7 ſint habere alium iudicem citra ep̃m. † Et primò diſſenſio ur̃ reſpectu auth. habita. C. ne fil. pro pa. Secũdò uirtute. l. fi. C. de iur. om. iu. eſt. n. inter iſta duo iura differẽtia nõ modica. nam. l. fi. tribuit ſ̃m cõem intellectum iuriſdictionem rectori cuiuſlibet collegij cauſati ob ꝓfeſſionem, uel negotiationem litium eorũ, q̃ oriuntur dũtaxat occaſione illius profeſsionis, & nõ alia cõſideratione. eſt aũt iudex, inquãtum artifex, ſeu ſcholaris: non aũt inquãtũ eſt Titius uel Sempron. hoc uoluit gl. ibi & ſequũtur Bar. & Bal. cõiter doct. & Inn. in d. c. cum ab eccl̃iarũ. ſed aut̃. habita, dat iuriſdõnem indiſtinctè iudicibus, de quibus ibi, adeò, qđ gl. ibi uoluit, ꝙ etiam in crĩalibus habere poſſunt ſcholares illos iudices, & eorũ opi. licet ĩſe, ut ibi refert. Baldus uoluit, ꝙ non habeat locum in criminalibus, motus rõne, quia tex. ibi utitur uerbo, negotio, & uerbo, lis, q̃ referuntur ad caſus ciuiles, & nõ criminales; Bal. ibi tenet, ꝙ idem ſit in crĩalibus ciuiliter intẽtatis: ſecus dicit, ſi crĩaliter, probat ex qualitate ep̃i, cui datur iuriſdictio: quia non põt cognoſcere de crimine criminaliter. vnde fruſtra ibi diceret de ep̃o. ſed certè hæc conſideratio eſt ſatis debilis. nã in procemio digeſtorum, in fine ſit expreſſa mentio de delictis; & reſpõdetur, iuriſdictio præſidi detur, & ep̃o ciuitatis. Præterea epiſcopo non prohibetur cognoſcere de cã criminali: ſed qñ uenit imponenda pœna ſanguinis, poterũt alij iudices eligi: uel ipſe eps electus poterit aliis cauſam delegare, ſicut facit, cum habet iuriſdictionem in tẽporalibus, in c. j. ne cleri. uel mo. lib. 6. ¶ Ad dictum argũ de crimine põt reſponderi, ꝙ uerbum, lis, ponitur ibi largè, ut no. gl. vnde puto ſequẽdo gl. præal. ꝙ etiam in criminalibus habeat locum iſta aut̃. habita. C. ne fil. pro pa. & hãc opin. ſentit Spe. indubitãter in tit. de reo, poſt prin. Moueor ultra alios hac conſideratione, authẽ. habita, uenit poſt diſpõnem factã in fin. & loquitur de iudicibus ibi datis, licet loquat̃ magis generaliter, & det ibi optio. ſcholaribus reſpectu illorum iudicũ; ergo debet in dubio intelligi de oĩbus cauſis, ſicut loquebatur ius antiquũ, arg. in authẽ. de fid. ante dota. inſtru. datis. §. fi. col. iij. præterea. l. fi. differt ab auth. habita, q̃a in l. fi. iuriſdõ datur ſolum rectori collegij: ſed in aut̃. habita, ſ̃m cõem intellectum datur p̃ſidi, ep̃o ciuitatis, & magiſtro ipſorum ſcholarium, ut infrà ſubiiciam. vnde uideamus primò, an aut̃. habita, habeat locũ in clerico, ſecundò de l. fi. præal. ¶ Circa primũ (prout ex multis utriuſq; iuris ꝓfeſſorum ſcripturis colligi põt) quinque principales ſunt opin. ¶ Primam ſentit gl. in c. inolita. 11. q. 1. q̃ ſenſit apertè, ꝙ dicta aut̃. & ipſius priuilegiũ habet locum, prout iacet in ipſis ſcholaribus clericis, p̃ſertim reſpectu iudicũ; & ſic ſentit, ꝙ etiã iudicem ſecularẽ poſſunt eligere clerici ſeculares. ¶ Scđa ibi fuit opin. Goffr. in ſumma, de foro cõpe. uerſi. dubitari, qui tenuit totũ oppoſitum, ſ. qđ illa aut̃. nõ habeat locum in ſcholaribus clericis, ſed ſolum in laicis; & hanc opin. ſequũtur Hoſti. & Io. in c. ſi diligẽti, de foro cõp. & Arch. in c. inolita; moti, quia imperator, cũ nõ haberet iuriſdõnem in clericos, non potuit illã aliis iudicibus tribuere. nec obſtat, ꝙ cõtineat priuilegiũ: q̃a nõ potuit priuilegiare clericos in p̃iudiciũ iuriſdõnis t̃palis ep̃alis. ¶ Tertia opi. qđ illa aut̃. habeat locũ in clericis alienigenis reſpectu iudicũ eccleſiaſticorum dũtaxat; ergo doctor potuit eſſe iudex, ſi eſt clericus: alias nõ. hanc opin. tenuerũt Io. de Deo, & Vber. de Bo. & Spe. in loco præal. & Goff. in d. c. ſi diligenti. in hac opi. d. Card. Flor. dicit hoc idem ꝓcedere ex parte rectoris ſcholariũ, licet in illa aut̃. de eo nõ fiat mẽtio: ſed hæc rõ ꝓceſſit: q̃a tunc t̃pis ſcholares non faciebant rectorẽ; vnde uerosĩle eſt, qđ ſi feciſſent, hanc iuriſdõnem tribuiſſent; & ſic ur̃ hodie rector adiunctus aliis iudicibus, de quibus ſ̃m eum, an ſit uerum, infra ſubiiciã. hanc eãdem opi. tertiam primo ur̃ ſenſiſſe do. Ant. ſed poſteà dicit, ꝙ illa authen. nõ habet locũ in clericis, inquãtum ſubmittit eos iudici inferiori ep̃o, q̃ detrahit honori ordinis eccleſiaſtici; & pro hoc uidetur, ꝙ illa authen. in totum tollatur reſpectu clericorum ſeculariũ, cum ſ̃m hoc remanet ſolus eps ciuitatis, qui ſine illa authẽ. habeat iuriſdõnem in ſcholares clericos in ſua diœceſi reſidẽtes, ut arg. in c. ſuper ſpecula, & qđ ibi no. ne cler. uel. mona. & in c. qđ clericis, de foro cõpe. cum ſimi. Nec ratio ſua eſt uera, cum in multis caſibus, de quibus ſuprà, clericus ſubiiciatur iuriſdictioni iudicis non ep̃i; & præſertim hoc probatur p̱ cap. ſignificaſti, eo. tit. ubi clarè probatur clericum poſſe cum licentia ſui epiſcopi prorogare iuriſdictionem iudicis eccleſiaſtici, licet non ſit epiſcopus. ¶ Quartam opi. poſuit Ioan. Cald. in d. c. ſi diligenti, dicens hanc tertiam opin. poſſe defendi, ſi clericus eſt in ſtudio de licentia ſui epiſcopi, argu. eorum, quæ in ſimili no. in c. cum paſtoris. 2. q. 7. & in c. ex parte, de accuſa. tunc enim ceſſat præiudicium ep̃i ſupra all. quaſi ſentiat, ꝙ tunc uidetur p̱ conſequentiam habere licentiam à proprio ep̃o litigandi ſub iudice alieno, dummõ ſit clericus, arg. in d. c. ſignificaſti.

¶ Quintam

¶ Quintam opin. poſuit Inn. quam Nic. de Mat. refert, & ſequitur Bal. in d. aut̃. habita, q̃ in hoc fecit quatuor mẽbra, dicens, qđ aut clericus uenit ad ſtudiũ licentiatus à iure, ut quia ad ſtudium theologiæ, ut in c. fi. de magiſtr. Aut licentiatus à Papa: aut à prælato ſuo, aut ſine aliqua licentia. primis duobus caſibus tenet clericum poſſe uti diſpoſitione illius auth. habita, ét quo ad iudicem laicũ: quia lex & princeps potuerunt ſuper hoc diſponere, & uidetur diſpoſuiſſe dando licentiam ueniendi ad ſtudium; quod patet ex eo, quia auth. habita, eſt inducta in beneficium ſcholarium, cum ergo concedat eſſe in ſtudio, vr̃ diſpenſare ſuper his, quæ ſequuntur ad illud. ff. de re iud. q̃dam conſulebat, & C. de nup. l. imperialis. §. ſi miles, ſicut monachus licentiatus ad ſtudium uidetur habere licentiam ad agendum ſuper factis ſtudij, ut no. in l. ſi longius. §. fi. ff. de iudi. ¶ In tertiò uerò caſu diſtinguit, aut elegit iudicẽ eccleſiaſticũ; & hoc põt p̱p̱ licentiã ſui prælati; & ſic poteſt eligere magiſtrum, ſi clericus eſt, ſed ſi eſt laicus non; quia reſiſtit. cap. ſignificaſti, de foro competẽ. ¶ In quartò caſu cum legem offendat, non debet habere priuilegium ſcholaſticum, ut in authen. ut differen. iudi. §. neq; autem, & l. auxiliũ. ff. de minoribus. §. fin. & hoc dicit Bald. tenendum potius, q̃ quod ſcripſit Io. And. in d. c. ſi diligenti. ¶ Ego uerò pro deciſione dubij noſtri, primò examinabo authẽticã habita, an habeat locum in rectore ſcholarium. Secundò quid in aliis iudicibus, ibi cõtentis reſpectu clericorum &c. ¶ Circa primum do. Card. in. ſenſit ꝙ ſic, ut ſuprà dixi, non ꝙ de rectore fiat mentio ibidem: ſed uidetur hodie ſubrogatus ex tacita mente imperatoris. Contrarium ſentit apertè Bal. in aut̃. habita, dicens, ꝙ ſcholaris conuentus coram doctore, non põt eligere rectorem uniuerſitatis: quia tex. ibi, non dat optionem, niſi in tribus iudicibus, ſ. in poteſtate ep̃o, & doctore. De rectore uerò non meminit, arg. l. ſi uero. §. de uiro. ff. ſolu. matrimo. Et credo, quòd hoc dictum ſuum ſit uerius. moueor ultra eum, quia cum illa auth. ſit ius priuilegiatum & ſpeciale, non debet extendi ad non expreſſa, præſertim ꝯ cõis iuris regulam, ut in c. porrò, de priuile. & ĩ c. ſanè, eo. ti. & 7. q. 1. c. petiſti. Præterea poſſet dici, ꝙ ét ſi tunc ſcholares feciſſent rectorem, imperator nõ dediſſet illi iuriſdictionem, quam dedit aliis: quia iuueni ſodali, non eſſet danda poteſtas in criminalibus. & etiam in omnibus ciuilibus, ſicut datur in illa aut̃. ut prædixi. quare etiam puto, ꝙ ſcholaris conuentus hodie coram rectore, non poteſt mero iure inſpecto illius iuriſdictionem declinare, & eligere ſibi ep̃m, doctorem, uel poteſtatem, ſ̃m formã illius auth. habita. Moueor principaliter ut dixi: quia p̱ illam aut̃. habita, non datur optio, niſi in illis tribus. ergo conuentus coram rectore non habet optionem. Non obſtat, ſi diceres, rectorem nõ habere poteſtatem ſupra ſcholares, cum illa auth. habita, det eam illis tribus iudicibus, arg. in l. conſulta diualia, de teſta. q̃a dico, ꝙ illa auth. dedit hanc iuriſdõnem illis tribus in fauorẽ ſcholariũ, ut ibi colligit̃ manifeſtè; ergo poſſunt ſcholares illi fauori in parte renũtiando eligere ſibi rectorẽ, arg. in l. ſi quis in conſcribendo. C. de pac. & cap. ad apoſtolicam, de re. cũ ſimil. Non eſſet præſumptio, ꝙ imperator priuilegiãdo ibi ſcholares, uoluerit eis tollere p̃tãtẽ eligendi ſibi rectorẽ, ne qđ ob gratiã concedit̃, trahat̃ in diſpẽdiũ, ꝯ. c. odia, de reg. iu. in 6. C. de legi. l. quod fauore. Item iura uolunt, ꝙ faciant uniuerſitatem, ut in iuribus s̃. all. ergo cõcedunt, ꝙ habeant iura uniuerſitatum, inter quæ eſt iſtud, ut poſſint eligere ſibi rectorem, ut in l. fi. C. de iu. om. iud. & eligendo ſibi rectorem, perdunt quo ad eum beneficia iſtius aut̃. habita, tñ procedit diſpoſitio illius. l. fi. C. de iuriſd. om. iud. qua cauet̃, p̱ iniquũ & temerariũ eſſe, ꝙ illi de collegio, prætextu militaris dignitatis, uel alterius qualitatis, debeant declinare iuriſdictionem rectoris collegij. Nil ergo habent in hoc ſcholares, de quo conquerantur, cum per electionem rectoris recedant quo ad eum à prouiſione legis, ut in l. fi. C. de pac. conuẽ. tã ſuper do. ¶ Nec ob. ſi dicat̃, ꝙ cũ uirtute. l. fi. nõ liceat illis de collegio recuſare iuriſdõnẽ p̃tãtis cũ rectore collegij, & tñ p̃textu aut̃. habita, hoc licet ut ibi. Si ergo licitum eſt declinare iuriſdõnem p̃tãtis eligendo alium ex illis tribus, ergo fortius debet licere declinare iuriſdõnem rectoris eligendo aliquem ex iſtis tribus, cum p̃tãs ſit maior rectore, ut d. l. fi. & per Inn. in c. dilecta, de exceſ. p̃la. in fi. Nã ſi uinco uincentem te, ergo uinco te, ut c. authoritate, de cõceſſ. p̃b. in 6. in aut̃. multo. C. de epiſ. & cle. Ad hoc rñdeo ſic poteſtas erat iudex neceſſarius, ut d. l. fi. meritò ius uoluit prouidere ſcholaribus: ſed rector eſt uoluntarius. unde eligendo ſibi rectorẽ, recedũt à prouiſione legis, ut p̃dixi; facit qđ ĩ ſi. legit̃ & no. in c. de arbitris, de off. dele. in 6. Concludo, qđ mero iure inſpecto, non poteſt ſcholaris conuentus corã rectore declinare ſuã iuriſdõnem, ſupponendo ſe iuriſdictioni ep̃i, poteſtatis, uel magiſtri. Et no. q̃a nouũ & uerisſimũ eſt; idem, ſi conuenitur corã aliquo ex illis tribus, ut non poſſit eligere rectorẽ uniuerſitatis; & p̱ hoc patet ꝙ uigore auth. habita, nõ põt decidi quæſtio noſtra, cum illo iure non habeat rector iuriſdõnem. ſed ad materiam ampliandam, & quia poſſet facere in arg. materiæ noſtræ quo ad ſcđm, ſ. an iudicibus illis contẽptis habeat locum illa aut̃. habita, in clericis, dicerem ſic, ꝙ ſcđm iudicium laicorum nullo modo habeat locũ: tum quia laicus non eſt capax iſtius iuriſdictionis ꝯ clericum, ut in c. cum non ab hoĩe, de iudi. ubi patet, qđ ét Rex, non põt habere iuriſdõnem in clericum quantũcũq; in minoribus conſtitutũ: tũ quia imperator non potuit aliis dare iuriſdõnem in clericũ, quã non habebat: quia nemo dat, qđ nõ habet in c. Daibertum. 1. q. 7. & c. qđ autẽ, de iure patr. nec ob. dictũ Bal. in eadẽ materia: quia canon: ſeu princeps licentiando uidetur conceſſiſſe ea, quæ tendunt ad fauorẽ ſtudentiũ &c. ut s̃. dixi: quia dico illud nõ procedere in terminis noſtris duplici motiuõ: primò, quia in generali licentia, non vr̃ data p̃tãs ꝯ ſpecialiter per iura canonica & diuina diſpoſita, ut not. in ſimili Bar. in l. ambitioſam, C. de decr. ab ord. fa. Iura. n. canonica, & diuina nolunt clericum diſcuti p̱ laicum, ut in c. ſi diligẽti, de for. cõp. cum ſimi. & in c. ſi imperator. 96. diſt. & c. nimis, & qđ ibi no. de iureiu. & per Inn. in c. 2. de maio. & obe. ¶ Præterea non eſt uerosĩle, ꝙ Papa uoluerit præiudicare toti ordini clericali in fauorem ſtudẽtium. Nam læditur totius ordinis clericalis priuilegiũ, ſi unus clericus conuenit̃ corã iudice ſeculari, ut probat̃ in d. c. ſi diligenti. nec eſt uerosĩle, qđ quis cõcedat in genere, quod ſil̃r in ſpecie non fuiſſet conceſſurus, ut in c. fi. de offi. vica. in 6. & in regula, in generali, de reg. iu. lib. 6. ¶ Præterea p̱p̱ generalem poteſtatem eundi ad ſtudiũ, uidentur illa dũtaxat concedi, ſine quibus ipſe cõmmodè eſſe non põt in ſtudio, arg. opt. in l. ſed Iulia. §. quod dr̃. ff. ad Maced. ſed clericus põt eſſe cõmodè in ſtudio, abſq; eo, ꝙ eligat in iudicem laicũ; ergo &c. Nec obſt. ꝯrium ſuprà formatũ in dño feudi: quia dñs feudi cognoſcit in re ſua rõne directi dñij, quod apud eũ remanſit. ¶ Præterea imperator ab initio hanc iuriſdictionem conceſſit domino feudi, ut l. imperialẽ. §. præterea, de prohibita alienatione feudi p̱ Fed. appoſitum. eſt ergo hoc onus ipſi feudo. unde ſi eccleſia, uel clericus vult feudũ à ſcl̃ari, oportet, ꝙ cũ illo onere reci-

VNIVERSITA DE

recipiat, cum res tranſit cū onere ſuo, arg. c. paſtoralis, de
deci. hinc eſt, ꝙ eccleſia, ſeu Papa hanc iurisdictionē ap-
probauit: quia abſque ea ſentiebat diſpendium, cum ali-
ter non potuiſſet feudum acquirere: ſed in caſu noſtro
ceſſat hæc neceſſitas, cū clericus nō neceſſitatur ad eligē-
dū iudicē ſecularem rōne ſcholaſticæ profeſſionis. ¶ Quo
ad iudicē uerò eccleſiaſticū dicerem ſic: ꝙ aut quæritꝰ, nū
qd habeat iurisdictionem ſuper ſeculares clericos uirtu
te illius authē. & credo ꝙ nō: quia imperator non potuit
dare iurisdictionē in clericos, cū eam non hēret, ut in d.
c. Daibertū. ¶ Nec obſt. ſi dicatꝰ, ꝙ ſatis hoc pmiſſum eſt
de iure ciuili, arg. c. j. de no. ope. nun. qa illud pcedit, qñ
in materia non eſt facta puiſio per ius canonicum, ut no.
Inno. in gl j. c. j. de re. eccle. nō alie. in vi. Sed in materia
nr̃a diſpoſitū eſt per canones, corā quibus ſunt côuenien-
di clerici, ut in iuribus. ſ̃. deductis in arg. ¶ Aut q̃ritur, nū
quid pōt iudex clericus cognoſcere, uirtute prorogatio-
nis iurisdictionis fiendæ per ſcholares clericum, & puto
ꝙ ſic, ſi ei ſit cōmodum iurisdictionem illius prorogare:
quia per generalem licentiam accedendi ad ſtudium vr̃
hēre poteſtatem faciendi ea, quæ cedunt ad utilitatem
ſuam, & cōmoditatem ſtudii, arg. eorum, quæ habētur &
notantur in l. ſi longius. ff. de iudic. & c. ut periculoſa, ne
cler. uel mona. lib. vi. Et per hoc infero, ꝙ clericus côuen
tus coram epo loci non pōt ipſius iurisdictionē declina-
re eligendo in iudicem doctorem clericum: quia proro-
gatio nō hēt locū, niſi fiat cū conſenſu partiū, ut in l. j. ff.
de iud. cū ſi. ¶ Qui aūt ſint iudices, qui deputantꝰ p authē.
habita, rñdeo tex. ibi exprimit dñm, magiſtrū, & loci epm
& glo. ibi exponit, magiſtrum, i. doctorem legū, qui aliàs
pceptor appellatꝰ, ut in l. in ædibus. ff. de dā. inf. aliàs ma-
giſter, ut. l. qualē. §. dicere. ff. de arbi. uerbū, magiſtrū, in-
tellexit ibi gl. pro doctore alicuius facultatis. ¶ Ex illa gl.
iuncto tex. No. ſingulariter pro oī conſuetudine, ſm quā
doct. iuris appellantꝰ dñi. doctores uerò alterius faculta-
tis appellantꝰ magiſtri. & idem in ſimili gl. cle. ij. de magi.
in uerſi. doctoratus, quæ dicit, quod apud Italiā, profeſſo
res iuris appellantꝰ doctores; in alijs uerò facultatibus,
appellantꝰ magiſtri. ¶ Ego aūt licet prædicta procedāt ſm
conſuetudinē: tñ ſic exponerē textū in d. authen. habita.
Capio. n. uerbum, dño, pro præſide, ſeu poteſtate loci, q
pōt dñs loci appellari, ut eſt tex. in l. ſpadonem. §. ſi ciui-
tatis. ff. de excuſ. tut. not. Bart. in l. j. prope fi. ff. de iur. om.
iu. & hæc mea expoſitio competit tex. in proœ. fforū, in fi.
ubi præſides, ſeu poteſtates numerantꝰ in numero trium
iudicū, ut ex diſputatione, quā fecit Bal. in d. authen. ha-
bita, An hodie poteſtas ſit excluſus, cum in d. authen. de
eo nō fiat mentio. Concludit tñ poſt multa, ꝙ non. iuriſ-
dictio. n. fuit ſibi tributa unà cū alijs, ut in proœ. fforū in
fi. & hæc no. quia procedunt hæc quo ad dictam authen.
habita, per quæ patet, an & qñ habere poſſet locum in
8 ſcholaribus clericis. ¶ † Venio nunc ad ſm membrum, an
uirtute. l. fi. C. de iur. om. iud. hēat rector iuriſdictionem
in ſcholares clericos. in quo dubio diſtingue ſic, ꝙ aut re
ctor eſt laicus; & nō habet iurisdictionem: quia magis di
gnum trahit ad ſe minus dignum, ut in c. quod in dubiis,
& huiuſmodi iurisdictionis eſt incapax, ut in c. cū non ab
homine, de iud. facit optimè c. ij. de fo. comp. inquantum
dicit uniuerſaliter, nullus iudicum &c. unde intendit ex
cludere oēm iudicem laicum, niſi ſpecialiter hæc iuriſdi
ctio tribuatur. firmat Bar. in l. fi. ff. de colle. illi. & Bal. in
authen. habita, præl. ſenſit Inno. in d. c. cum ab eccleſiarū.
Vndæ hoc caſu clerici ſtudentes erunt de uniuerſitate,
& erunt exempti à iuriſdictione rectoris. nec eſt hoc no
uum, cum ſæpe contingit hæc exceptio, ut in l. j. ff. ad mu
nicip. no. Bar. in d. l. fi. Aut rector eſt clericus; & tunc con-
ſidero tres caſus. Aut ſcholares de vniuerſitate pro maio
ri parte ſunt clerici. Aut tot ſunt clerici, quot laici. Aut
laici ſunt plures clericis. Primo caſu credo, ꝙ rector ſit
iudex clericorū. Moueor, quia ex quo iura probant hāc
uniuerſitatem ſcholaſticam ēt miſtam, ut ſatis colligitꝰ i
c. quia in cauſis, de procu. & in proœ. cle. & vj. inducendo
ut. ſ̃. deduxi arg. ergo uñr uelle iura, ꝙ hēant uniuerſita
tē, & per ꝯñs ut poſſint hēre rectorem, ſyndicū, ſigillum,
cōe, & ſimilia: quia qui permittit principale, permittit
acceſſorium, ſeu quod ex illo ſequitur, ut in c. cum. M. de
conſt. facit optimè. c. ex literis, eo. ti. cum ibi no. ſic. n. in
realibus collegiis ſubiiciuntur laici prælato collegii, ut
. ſ̃. dixi. ita vr̃ dicendum eadem ratione in collegijs per-
ſonalibus, quale eſt illud collegium ſcholarium, ut com
petat rectori hæc iuriſdictio in clericos directè ex diſpo
ſitione legali, & ex approbatione canonica, ut in iuribus
. ſ̃. allega. dico, ꝙ ſi ſcholaris clericus conuenitur coram
epo loci rōne ꝯctus, uel delicti, non poterit ipſius decli-
nare iudicium, eligendo rectorem per text. illius. l. fi. C.
de iur. om. iu. no. Inn. in d. c. cum ab eccl̃iarum; & ſic erit
in optione actoris, coram quo iſtum clericum ſcholarē
conueniat. ¶ Item dico, ꝙ coram rectore non poterit con
ueniri, niſi de his litigiis, quæ oriuntur occaſione eccle-
ſiaſticæ profeſſionis, ut in d. l. fi. no. Inn. in d. c. cum ab ec-
cleſiarum, ut. ſ̃. tetigi. aliàs uero debet cōueniri clericus
coram epo loci. & idem per oīa dicendum, quo ad ſecun
dum membrum, qñ tot ſunt clerici, quot ſunt laici: quia
uniuerſitas cenſetur ēt tunc eccleſiaſtica, cū maius dignū
trahat ad ſe minus dignum. iuriſdictionem in clericos ſi
bi non uendicabit, quia non pōt, ut in c. aqua, de cōſec. ec
cleſię uel alta. no. Bar. in d. l. fi. & Bal. in d. authen. habita.
¶ Tertium uerò membrum, qñ plures ſunt laici, q̃ cleri-
ci continet ſpecificè dubium unum, de quo non reperio
ſpecificè, & in proprijs terminis per aliquem tactū. Bar.
enim & Bal. in locis præal ſimiliter dixerunt, quod ſi re-
ctor eſt clericus, hēat iuriſdictionē in clericos: ſed nō at-
tingunt hunc caſum, qñ maior pars eſt laicorū nam ſm
eorum diſtinctionem, quam faciunt ad alium effectū, di-
cunt, ꝙ talis uniuerſitas cenſetur ſecularis, cū debeat cō
ſiderari maior pars minor autem, & ſi dignior, uenit iu-
re acceſſionis, argu. in l. & ſi non ſint. §. perueniamus. ff. de
au. & argen. leg. & inſti. de rerū diui. §. ſed cū alienum. Et
profectò hoc caſu vr̃ de iuris rigore dicendum, ꝙ talis
rector non habeat iuriſdictionem in clericum, & per con-
ſequens ſententia, de qua quæritur, corruit ex iurisdictio
nis defectu; & hanc partem tenui in c. ſi diligenti, in lectu
ra motus principaliter per alleg. Inn. in d. c. cum ab ec-
9 cleſiarum. † Item quia uniuerſitas dat iuriſdictionem re
ctori, ut no. glo. in l. & quia ff. de iuriſdi. om. iu. not. Ioan.
And. in c. quoniam abbas, de offi. delega. non potuit autē
hæc uniuerſitas, cum cenſeatur ſecularis, trāsferre in uni
uerſitatem iuriſdictionem ſpiritualem reſpectu clerico-
rum in rectorem ſuum, cum illam iuriſdictionem nō ha
beret: ſed tamen de æquitate cogitaui nouiſſimè poſſe ta
lem ſñiam ſuſtinere, ut ſic ſaluemus cōſuetudinē cōem, q̃
hodie uiget p oīa ſtudia Italiæ, ī qbus cōiter plures ſunt
laici, q̃ clerici; & rectores, dūmō ſint clerici, exercent iu-
riſdictionem in clericos. ¶ Moueor principaliter, qa iura
canonica & ciuilia videntꝰ hāc uniuerſitatē ſcholariū ap-
probare, quātūcunq; ſit miſta hoībus diſparis pfeſſionis
ut in d. c. qa in cāis, de pcu. & in proœ. vj. & Cle. & dixi. ſ̃.
latius; ergo vñr dare iuriſdictionē, rectori talis uniuerſi-
tatis, ex quo eſt ſubiectū recipiēs iurisdictionē, cū iuriſdi
ctio ſit apud prīcipē: ſed ipſe prīceps, ſicut lex mortua tri
buit

buit hāc iuriſdictionem rectori miniſtro ipſius uniuerſita
tis. oīs. n. iuriſdō deriuatꝰ à principe tāq̃ à maiori, ut legi.
& no. maxime p Bal. ī c. j. qs dicatꝰ dux, coll. x. p hoc opti
mè facit d. l. fi. C. de iur. om. iu. ubi lex tribuit iuriſdōnem
rectori cuiuſcūq; collegij, quātūcūq; illi de collegio ſint
diuerſæ qualitatis, & habent iudices ſpāles, uñ diſponitꝰ,
ut ptextu militię uel alterius dignitatis nō poſſit qs decli
nare iuriſdōnem rectoris, & tñ certū eſt, ꝙ uniuerſitas nō
hēt iuriſdōnē in milites, cū hēant pprios iudices, ut in l.
cū magiſtri. C. de iu. om. iu. ſed ex quo exercēt illam pro
feſſionē, ſeu negotiationē, iura ſubmittūt eos rectori, quo
ad iſtā profeſſionē, ſeu negotiationē, diſtinctione fori nō
habita. Ita pōt elegāter inferri ad ppoſitū nr̃um, ꝙ licet
clerici dicantꝰ milites, & hēant pprios iudices, tñ, ex quo
exercent hanc profeſſionem ſtudiorū, iura ſubmittūt eos
rectori collegij, quo ad illam profeſſionē, & fortiter hoc
ſētiūt Bar. & Bal. ī dictis locis, q tñ reqſiuerūt, ut rector
ſit clericus, nec quo ad iuriſdōnem p eū exercendā diſtin
xerūt, an maior pars ſit clericorū, uel laicorū, ſed hāc di
ſtin. fecerunt, quo ad effectū ſciēdi, cui ſupiori ipſum cor
pus collegij ſubiaceat; qđ examinabo in ſeq. dubio. ¶ Re-
ſtat nūc dictum Inn. in pal. c. cū ab eccleſiarū, ad qđ pōt ſic
rñderi, ꝙ Inno. in ea parte loquitꝰ de collegio eccleſiaſti.
cū alias nō poſſet eſſe rector, uel platus eccleſiæ, ſeu mo-
naſterii, ar. in d. c. ex eo, in fi. li. 6. de elec. Vel ſcđò pōt di-
ci melius, ꝙ Inn. non dicit ſimpliciter, ꝙ rector debeat eſ
ſe electus a collegio eccleſiæ, ad hoc, ut debeat hēre iuriſ
dictionem in clericos; ſed requirit, ꝙ collegiū ſit eccleſia
ſticū, ad hoc, ut rector habeat iuriſdictionē ſpūalem, ſ. ex
cōicandi, interdicendi, & ſimilia exercendi, & ita propriè
loquitur, quaſi apertè uelit, ꝙ talis rector, non poſſit ali
ter cēſuram eccleſiaſticam exercere, alias fulminare, nec
de cā merè ſpūali cognoſcere non aūt negat, ꝙ in tpali-
bus, ſeu profanis poſſit cognoſcere ꝯ clericos, ex quo re-
ctor eſt clericus, & electus ab uniuerſitate approbata; &
hoc clarius uꝛ̃ ſentire idem Inn. in c. quanto, e. ti. ubi di-
cit, ꝙ electus ab uniuerſitate nō conſequitur ptātē excōi
candi, ſed ſolum iuriſdictionem. ſed ſi confirmationem re
cepit ab epo, tunc pōt interdicere. hanc. n. ptātem recipiūt
ab epo confirmante, & non ab uniuerſitate, cum excōica-
tio ſit mucro epālis. 16. q. 2. c. uiſis. Et pro honorabilibus
infero ad deciſ. qōnis, nunquid, rector ſcholariū poſſit ex
cōicare, ſcholares, uel laicos ad qđ puto ſic dicendum, ꝙ
ſi eſt laicus, nullo mō pōt, ar. eorū, quæ no. in c. 2. de iudi.
¶ Si uerò eſt clericus, tūc pōt duobus concurrentibus. ſ. ꝙ
uniuerſitas ſit eccleſiaſtica, ut puta, ſunt plures clerici, q̃
laici, uel ſaltem ſunt pares numero, & ꝙ rector ſit cleri-
cus ab epo confirmatus alias non poterit, hanc iuriſdōnē
ſpiritualem exercere, & not. facit, ꝙ dixi in repetitione. c.
ſi quis ꝯ clericum, de foro comp. ubi gñaliter tractaui, q
iudices poſſunt excōicare. ¶ An aūt electus per uniuerſita
tem, ſit cōfirmādus a ſuperiore. uide gl. no. in l. priuatorū.
C. de iu. om. iu. quæ dicit, ꝙ ſic; & ſequuntur doct. ibi. Ele
ctio. n. uniuerſitatis dat iuriſdōnem, ſed confirmatio tri-
buit iuriſdōnis effectū, uel exercitiū, ſm illā gl. & de hoc
ultimo, ſ. de effectu confirmationis, uide bonā gl. q̃ idem
ſentit, in c. quanto, 73. di. tenuit multū in ca. tranſmiſſam,
de ele. ſenſit Bar. in l. ex eo. ff. de teſt. mil. & Bal. in autꝰ. ha
bita ubi loquens ſpecificè de rectore uniuerſitatis ſcho-
larium, dicit confirmationem neceſſariam & no. in d. l. pri
uatorum. ubi ſtatutum, uel conſuetudo diſponit, ꝙ eo ip-
ſo, ꝙ eſt clericus, non habeatur alia confirmatio, niſi eſ-
ſent duo rectores electi in diſcordia, tunc oportet adire
ſuperiorem, de neceſſitate, qui aut compellat eos ad con
cordiam, aut deferat alteri, arg. in l. huiuſmodi, in §. fi. ff.
de leg. j. dicit tamen, ꝙ nunquam prius adminiſtrabit q̃
iuret. licet. n. ante poteſtatem recipiat; tñ executionem
poteſtatis, non recipit ante, quam iuret, in autꝰ. iuſiurandū
quod pſta. ab his, in rubro, & nigro. facit autꝰ. de defen. ci-
ui. §. interim, & hæc ſunt notanda. & ꝙ confirmatio ſit ne-
ceſſaria, ſenſit Inn. in d. c. cum ab eccleſiarum, in prin. fa-
cit, quod in alijs collegijs realibus legi. & no. in c. quali-
ter, & qñ. & c. tranſmiſſam, de elec. & e. ti. li. 6. Notandum
tamen eſt dictum Bal. in eo, ꝙ dicit ualere conſuetudinē,
ut abſque confirmatione, conſequatur iuriſdōnem; quod
pōt procedere, in iſtis collegijs perſonalibus, in quibus
ſolum tractatur, de præiudicio ipſorum priuatorum, ſed
in collegijs realibus, ſaltem eccleſiarum, uel monaſterio
rum, non uꝛ̃ ualere cōſuetudo per c. cū uenerabilis, & qđ
ibi no. de cōſue. ne contingat indignum cum diſpendio ec
cleſiarum pręfici. conſuetudo autem eccleſijs grauoſa, nō
ualet, ut in c. 1. de conſu. qđ firmat Hoſt. in c. tranſmiſſā,
de elec. & uꝛ̃ ēt tenere Inn. licet prius inferat opinio con
trariā & uide p Old. cōſi. 147. & per hæc hꝛ̃ ſolutio pri-
mi dubij. Et attende, ꝙ nō oēs rectores collegiorū habēt
iuriſdōnem. ſed oportet, ꝙ ſint collegia, pp aliquam ne-
gotiationem, uel profeſſionem approbata, ita loquitꝰ tex.
in d. l. fi. C. de iur. om. iu. ſecus in iſtis collegijs deputatis,
pietatis cā, uel ſimilibus. rector. n. in illis non habet iuriſ
dōnem, ſed pēminentiam quādam friuolā, licet poſſet pri
uare beneficio ſocietatis, ut no. Bar. in d. l. fi. ff. de colle. il
li. in uer. ſed ꝯ hoc dubitatur. ¶ Ad ſm membrū nūc tranſ
cendens, nunquid. ſ. talis appellatio, ad epm a rectore in-
terpoſita, ualuerit, inſtabo dūtaxat circa iuriſdōnis com-
petētiam, uel incompetentiam. ¶ Et primò, adducam qua
tuor motiua ad partem neg. ¶ Secundò totidem ad partē
affir. ¶ Tertio, ſubmittam ſolutionem. ¶ Quod talis appe
latio nō ualuerit, arguo ſic. ubicunque clericus iudicat,
ut laicus, non appellatur ad iudicem eccleſiaſti. ſed ſecu-
larem ſuperiorem, in illa iuriſdōne, ut pbatur in c. Rom.
§. debet, iuncta gl. in uerſi. ſi alio, de ap. in 6. ubi patet, ꝙ ſi
eps iudicat rōne feudi ſecularis, appellatur nō ad archi-
epm, ſed ad dñm feudi, licet ſecularem idem tenet Inno.
& cōiter do. in c. cæterum, de iu. & Bar. in l. j. ff. de ap. ſed
rōne uniuerſitatis iudicauit in caſu nr̃o, tanquam laicus,
quia uniuerſitas erat ſecularis, cum plures erant laici,
quam clerici, iuxta no. per Bar in l. fi. C: de colle. illi. &
Bal. in auth. habita. C. ne fi. pro pa. dixi plenius ſupra in p
ced. dubio. habet. n. iuriſdōnem, tanquam quilibet laicus,
& non ut clericus, in l. fi. C. de iu. om. iud. ergo debuit ap-
pellari, non ad epm, ſed ad poteſtatem loci. hoc arg. ex-
preſſè uꝛ̃ firmare Bar. in d. l. j. §. ſi quis in appel. ubi dicit,
ꝙ ſi clericus, uel eps, eſt factus rector alicuius ciuitatis, ꝙ
debet tunc appellari ab eo, ad dñm illius ciuitatis. Item
dicit, ſi rex iudicat in aliqua cauſa, ut comes, ꝙ debeat ap
pellari ad ſuperiorem ipſius, inquantum eſt rex, facit. c. cū
appell. de priui. hoc idem expreſſè uꝛ̃ ſenſiſſe in d. l. in a-
lia qō. quæ incip. Quæro, an aliqua ciuitas, ubi firmat, ꝙ
ſi aliquod collegium, facit ſibi rectorem, cui dat iuriſdi-
ctionem, quam pōt, ut l. fi. C. de iu. om. iu. ꝙ debet appella
ri ab iſto rectore, ad ſuperiorem. proximum illius colle-
gij, quem dicit eſſe rectorem ciuitatis, ar. in d. §. ſi quis in
appel. ¶ Secundo, principaliter pro hac parte arguitur ſic
hæc collegia inferiora, ſubdita ſunt ſuperioribus poteſta
tibus, ſeu iudicibus illius ciuitatis, ſeu loci, ubi ipſa colle
gia conſiſtunt. Si enim ſunt ſecularia, ſubijciuntur domi-
no ſeculari, ut in d. l. fi. C. de iur. om. iu. facit l. j. & fi. C. de
colle. illi. Si eccleſiaſtica, ſubijciuntur iudici eccleſiaſtico
ut in c. ex literis, & quod ibi not. de conſti. in c. cum ab ec
cleſiarum, de offi. ord. ¶ Hanc concl. firmat Inn. in c. dile-
cta,

ita,de exceſ.præl.in fi.ubi dicit,ꝙ iſta inferiora collegia,
& rectores eorũ,ſubdita ſunt maioribus,& ordinarijs po
teſtatibus,in tm̃,ꝙ ad eorũ dictum poſſunt deſtrui,& im-
pediri,ut fiant,facit.l.j.C.de colle.illi.Et appellatio ſem
per ẽ interponenda,ad proximũ ſuperiorẽ,ut in c.dilecti,
de app.& in d.l.j.eo.ti.& c.Ro.e.ti.in vj ergo debuit ap-
10 pellari, in caſu nr̃o ad ſuperiorẽ ſecularem.¶ † Tertio,ar
guit̃ ſic. uniuerſitas ſecularis nõ põt dare ſuo rectori iu-
riſdõnem eccleſiaſticã,ſed ſecularẽ duntaxat,ut no.Inno.
in d.c.cũ ab eccleſiarum.nemo.n.dat,qđ non habet.j.q.7.
c.Daibertum,& c.qđ aũt,de iure pa.facit.l.traditio.ff. de
acq.re.do.Sed ſi iuriſdõ iſta eſt ſecularis,tũc appellari de
bet,ad iudicem ſecularem,quæ eſt ſupra illam iuriſdõnẽ
ut in d.c.Ro.§.debet.¶Quarto,& ultimo,probatur ſic.re
ctor ſtudii,ſeu alterius profeſſionis,ſeu negotiationis,ha
bet iuriſd.per legem ciuilem,duntaxat,in l.fin.C. de iur.
om.iu.de iure aũt canonico,non legitur tributam iuriſdi
ctionem ergo appellandum eſt ad eũ,qui tribuit iuriſdõ-
nem.l.j.C.ubi,& apud quem:ergo ad ꝑtãtem ſecularem,
qui in loco eſt uice imꝑatoris.l.p̃cipimus,& qđ ibi nota-
tur.C.de app.¶In ꝯ̃rium ad partem affirmatiuam,argui-
tur primò ſic.appellatio debet ſemper interponi,ad ſupe
riorem illius,qui iudicauit,ut in l.j.C.ubi,& apud quem,
& d.c.dilecti,& c.Ro.eo,ti.præal.¶Sed iſte rector,ex quo
eſt clericus,in nullo eſt ſubiectus iudici ſeculari, nec eſſe
põt tanquã rector,cũ ſpãle ſit in feudo,ut no.in d.c. quod
clericis,& c.uerũ,de fo.comp.Rector.n.iſte,nihil tenet a
iudice ſeculari,rõne cuius dẽt eſſe ſubiectus: ſed ſubijcit̃
iudici eccleſiaſtico dũtaxat.xi.q.j quaſi ꝑ totũ,& c.ſi quis
ꝯ̃ clericum,de fo.comp.ergo rectè fuit appellatũ,ad epm̃
cum ab iſtis clericis inferioribus iuriſdõnem habentibus
ſit ad epm̃ appellandum,d.c.Ro.de app.li.6. corroborat
hoc argumentum Bar.in l.ij.C.ubi & apud quẽ,ubi dicit
ꝙ ſi homines diuerſarum iuriſdictionum cõpromittunt
in tertiũ alterius iuriſdictionis,& ſi ex forma ſtatuti, põt
appellari,à ſententia arbitri, appellandum eſt ad iudicẽ
arbitri,& non ad iudicem partium,quia appellans cõque
ritur de ſententia iniqua,iniqua ipſius iudicis , & ꝑ ꝯñs,
debet appellare ad ipſius ſuꝑiorem:igitur ad epm̃,qui eſt
iudex clerici,meritò fuit appellatum.Prætereà, & ſecun-
do,ſicut clericus iudicari nõ põt à iudice ſeculari in pri-
ma inſtantia cauſæ,ut in c.clerici,& in c.qualiter, de iud.
& in c.unico,de cle.coniu.li.6.ita nec in inſtantia appella
tionis,cũ appellatio in pluribus poſſet reformare ſenten-
tiam,ut in c.Raynutius & c.Raynal.de teſt.ꝙ ſuccedit lo
co prioris iudicis,ut in c.ut debitus,de appel. Sed in caſu
nr̃o,reus erat clericus,nec deſinebat eſſe reus,in cauſa ap
pellationis;ſicut ergo non potuit,etiam ſponte,ſubijci e-
xamini iudicis ſecularis,in cã principali,ut in c. ſi diligen
ti,de for.comp.ita nec in cauſa appellationis. rectè ergo
fuit ad epm̃ appellatum,qui fuit cõpetens iudex iudicis,à
quo,& ipſius rei origo.¶Tertio,arguit̃,& fortius ſic . iſte
rector,nõ potuiſſet ſñiam ꝯ̃ clericum iſtum ferre,niſi fuiſ
ſet ẽt ipſe clericus,de iu.c.at ſi clerici , dixi plenè ſ̃ in ꝑ-
ced.membro,ſeu dubio.Cum ergo qualitas clericatus ne
ceſſario cõcurrat ad ualiditatem ſententiæ , & ad poten-
tiã iuriſdõnis exercendæ,ergo poterit dici,ꝙ iudicauerit
non ut clericus,ſed ut laicus,& per ꝯñs , debet recurri in
cã appellationis,ad ſuperiorem ſuũ,reſpectu illius quali
tatis ſm̃ quã iuriſdõnem exercere potuit;facit.c.cum ca-
pella de priui.& l.ſi qñ.C.de app. ¶Quarto,& ul.proba-
tur alia ꝯſideratione.aut̃.habita.C.ne fil. pro pa.dat ſco
laribus tres iudices,intra quos eſt loci eps̃ ergo qualiter
cunque iſte rector iudicauerit, ſiue ut clericus,ſiue ut lai-
cus,potuit iſte eps̃,tanquàm cõpetens in cã ſeculariũ cle-
ricorum,& laicorum adiri.Si.n.datur ſcholaribus optio,
in prima inſtantia eligẽdi epm̃,dñm,& magiſtrum, auth.
habita etiam inuito reluctante actore ut in d.authentica
habita;ergo fortius potuit.iſte in appellatione ſua ſibi eli
gere epm̃, cũ appellãtis,& nõ appellati ſit eligere epm̃ iu
dicem,dũmodo ſit cõpetens.2.q.6.c.ad Romanam. ¶Ad
ſolutionem, Ieſu Chr̃i eiuſq; piiſſimę matris, beatarũq;
uirg.Agathæ,& Luciæ,cæterarumque mearũ , inuocato
patrocinio,cõdeſcendens ad materiam ampliandam.Sciẽ
dum eſt ꝙ materia iſta põt diſcurri per quatuor caſus.
¶Primus caſus, qñ eſt eccleſiaſtica uniuerſitas & rector
clericus.¶Secundus caſus,qñ rector eſt laicus &c. ¶Ter-
tius caſus,qñ uniuerſitas eſt eccleſiaſtica,& rector laicus.
¶Quartus,cum rector eſt clericus, & uniuerſitas ſecula-
ris,ſicut contingit,in caſu noſtro.¶Primo caſu indubitan
ter dico appellandum ad epm̃ loci,tum quia ipſa iuriſdõ,
eſt eccleſiaſtica,ex quo talis uniuerſitas,& appellatio,in
terponenda eſt ad ſuꝑiorem,in illa iuriſdõne,ut no.in d.
c.Ro.§.debet,& d.c.cæterũ,tñ qa ipſe iudex eſt clericus,&
regula eſt,ꝙ ab iſtis inferioribus citra epm̃,eſt appellan-
dum ad epm̃ d.c.Rom.§.j.niſi de conſuetudine, uel ſtatu
to,iſte rector recognoſceret alium immediatũ ſuꝑiorem
quia tũc debet interponi appellatio gradatim,& nõ omiſ
ſo medio,de quo tñ dicendũ,ut leg.& no.in c. dilecti, de
ap.& hãc ſñiam ſatis ſentit Bar.in d.l.j.ff.de ap.ubi dicit a
rectore collegij appellãdũ ad ſuꝑiorẽ,proximũ illius co-
legij.& licet ibi dixit,rectorẽ ciuitatis, & proximũ ſuꝑio
rem,illud debet intelligi,qñ collegium eſt ſeculare, pu-
ta,quia omnes uel pro maiori parte, ſunt ſeculares, ſeu
laici,ſecus autem ubi eſſet eccleſiaſticum,ut quia omnes,
uel maior pars,uel totidẽ,ſunt clerici,quot laici. nã tunc
ſubiicitur epo loci,& non iudici laico,iuxta no. ꝑ eundẽ
in l.fi.C.de colle.illi. & per Bal.in auth.habita. C. ne fi-
lius pro patre.¶Scđo caſu principali,qñ rector eſt laicus,
& uniuerſitas ſecularis,ſatis vr̃ de mẽte Bar. ꝙ appellan-
dũ ſit ad rectorẽ ciuitatis,& facit qđ no.Inn. in c. dilecti,
in fi.de exceſ.præl.Bal.in auth habita,non attingit hunc
caſum,qñ appellatur à rectore , ſed qñ appellatur à do-
ctore,ſeu ꝑtãte;& ſic reſtringit ſe,ad alios iudices,q depu
tantur ꝑ illã aut̃.& dixit,ꝙ ſi in ciuitate eſt deputatus ge-
neralis iudex pro oĩbus appellationibus recipiendis, ad
illũ poterit appellari.¶Si autẽ nõ eſt alius iudex, ſed ſint
ſpeciales iudices appellationum,in certis caſibus, ſeu in
certis iudiciis interponendis; & tunc dicit , ſi appellatur
a doctore,poterit appellari ad ꝑtãtem,ſeu epm̃ , qa licet
iſti iudices parificentur in d.aut.habita; tñ eps̃ maior eſt
ꝑtãte; allegat gl.in l. ex ea.ff.de poſtu.& ubi deficeret iu
dex appellationis,appellandum dicit, ad dños, ſeu prio-
res ciuitatis.per l.ubi abſunt.ff.de tu.& cur.¶Ego multũ
miror de his dictis Bal. quæ nec ueritatẽ,nec ueritatis ſa
porem,habere uidentur.licet.n.eps̃ ſit maior ꝑtãte: non
tñ eſt ſuperior,in iuriſdõne tꝑali,in c.nouit, de iudi.& in
11 c.cãm, qui filij ſint leg.¶† In hac autem iuriſdõne,in cau
ſis ſcholarium ius parificat eos in proę.ſforũ & in d.aut.
habita; ergo,non poteſt appellari de poteſtate , ad epm̃
cum appellatio ſit interponenda ad ſuperiorem iudicem
d.l.j ff.de appe.& in l.j. C.ubi,& apud quem . Idem dico,
cum eſt appellandum a ſententia doctoris. pone.n. illum
doctorem ſententiantem,eſſe laicum.& litigantes laicos
dicemus ne appellandum ab epiſcopum? certè hoc nullo
iure perſuaderi põt.nec ob.ſi dicatur , ꝙ cum dentur illi
tres iudices a iure in cauſis ſcholarium,intra quos eſt epi
ſcopus,quemadmodum poteſt adiri epiſcopus in cauſa
principali,ita in cauſa appellationis debet adiri poſſe cer
tè iudicio meo iſta conſideratio nihil ualet,quoniam illi
tres.ſ.eps̃ poteſtas,& doctor dãtur iudices in cauſis ſcho
larium,& ſic cum principaliter conueniuntur ipſi ſchola
res,& de ipſis cõqueritur.ſed in cã appellationis nõ con-
queritur appellans de parte,ſed de iudice ſentẽtiante, ut
l.j.ff.de appel.& iõ iura uoluerunt,ꝙ appellatio ſit inter
ponenda nõ ad ſuperiorem litigantium, ſed ad ꝓximum
ſuperiorẽ ipſius iudicis ſententiantis,ut leg.in d.l.j.& ij.
C.ubi & apud quem.hinc eſt quod à ſñia principis nõ ap
pellatur:quia non reperitur ſuperior & qa p̃ſumitur , ꝙ
rectè iudicauerit,in c.cuncta ꝑ mundum.9.q.3.& l.j.ff. à
quib.ap.non li.¶Conclude ergo ꝙ aut q̃ritur de appella
tione interponẽda à rectore uniuerſitatis, aut ab al.quo
illorum trium,de quibus in dicta authẽ.habita. ¶Primò
caſu teneo appellationem interponendã ad iudicem gñ̃a
lem appellationum,ſi talis iudex eſt in ciuitate.cũ.n. iu-
riſdictio illa ſit ſecularis,ex quo uniuerſitas ſecularis,er
go debet ſm̃ formam aliorum iudicũ ſecularium iudica
re.¶Si uero nemo eſt in ciuitate,debet appellari ad re-
ctorem ciuitatis.Nã iſte dr̃ ciuitatis dñs, ut.l.ſpadonẽ.§.
ſ.ciuitatis princeps.ff.de excu.tu.& in defectũ debet ap-
pellari ad dñum,ſeu dños,niſi abſint.ff.de tu. & cura. da.
ab his.l.ubi abſunt.¶Si uerò appellatur à iudicibus datis
per authen.habita & tunc dicendũ,ut dicã.j.in fi.huius ſo
lu.¶Primò.n.expediã modũ appellationis interponendę
à rectore.¶Venio nunc ad tertiũ caſum,Cũ.ſ.uniuerſitas
eſt eccl'iaſtica,iudex laicus,ſed rector. Et hunc caſum nõ
puto poſſe de iure concurrere:qa ex quo uniuerſitas eſt
eccleſiaſtica modo p̃dicto rector debet eẽ clericus, & nõ
laicus.nã rector debet eſſe uniuerſalis, non aũt minoris
partis.ſed ſi oẽs,uel maior pars eſſet clericorum,iſte nõ
hẽt iuriſdictionem,niſi ſuꝑ laicis tm̃,& ſic ſuper minori
parte;qđ non eſt dicendũ;facit.c.ex eo,in fi.de elec.in vj.
& hanc partẽ,ꝙ laicus nõ poſſit eſſe rector hoc caſu affir
mauit Bal.in d.authen.habita.ſed ubi plures eſſent laici,
q̃ clerici tunc rector põt eſſe laicus: nõ tñ habet iuriſdi-
ctionẽ in clericos;& hoc caſu intelligerem d.Bar.in l.fi.
C.de colle.illi.ubi tenuit,ꝙ in iſto collegio miſto cleri-
corum,& laicorum põt laicus eſſe rector, licet à iuriſdi-
ctione ſua ſint clerici exempti.¶Sed p̃ſuppoſito,ꝙ ẽt põt
eſſe laicus rector in tali uniuerſitate eccleſiaſtica, dice-
rem,ꝙ ex quo iudicauit de laico,& ipſe eſt laicus,appel-
landum eſt ad ſuperiorem laicum,licet eps̃ ſit iudex col
legij,cùm ſit eccl'iaſticum:non tñ ſingulorũ de collegio,
ex quo illi ſunt laici.nam aliud collegium, aliud ſinguli,
ut in c.qui manumittitur.12.q.2.& l.lege.C.de in ius uo.
cum ſi.Et ſi diceres,cũ iuriſdictio eſt eccleſiaſtica,ex quo
collegium eſt eccleſiaſticum , ergo appellandum eſt ad
ſuperiorem de illa iuriſdictione.d.c.debet.Rñ.ꝙ nõ põt
dici eccleſiaſtica , ſi in laicum,& ꝯ̃ laicos,arg. in c.cauſam
de præſcr.¶Quartò,& ult.caſu, qñ collegium eſt ſecula-
re,ſed rector eſt clericus,ut in caſu noſtro cõtingit, cer-
tè eſt magis dubium:quia iſte uidetur iudicare tanquam
laicus,& non clericus;ergo uidetur appellandum ad ſecu
larem.¶In contrarium facit , ꝙ ſine qualitate clericatus
non potuiſſet iudicare in cã clerici , ſicut in caſu noſtro
iudicauit.cõcurrit ergo neceſſariò qualitas clericatus in
illa iuriſdictione exercenda,& ſic ſumus extra materiam
tactam per Bar. in l.j.C.de appel.ipſe.n.loquitur , qñ eps̃
uel clericus eſſet rector ciuitatis ; ſic iudicabit ut laicus
nec qualitas clericatus erat neceſſaria in illa iuriſdictio
ne exercenda,meritò appellatur ad ſuperiorem laicũ ſed
nos ſumus in caſu penitus diuerſo,quẽ nõ reperio ab ali
quo tactum:tñ põt quotidie cõtingere,cũ in Italia diuer
ſitas ſcholariũ cõmuniter eſt,ubi pro maiori parte ſcho-
lares ſunt laici;rector tñ ex forma ſtatuti eſt clericus.Di
cerem tñ ſic,aut appellatur in cauſa laici; & eſt appellan
dum ad ſuperiorem laicum:quia in iſto caſu iſte iudica-
uit,ut laicus,nec qualitas clericatus neceſſariò hoc ca-
ſu concurrit ad ſententiæ ualitudinem. Aut appellatur
in cauſa clerici,qui erat reus originarius ; & puto appel-
landum ad ſuperiorem eccleſiaſticum:quia iudicauit cõ-
tra clericum tanquàm iudex eccleſiaſticus aliter enim
in caſu nòſtro poterat cadere iuriſdictio contra clericum
iuxta no.per Inno.in c.cùm ab eccleſiarum , de offi.ordi.
facit.c.cum non ab homine , & c.qualiter,& c.clerici de
iudi.¶Præterea ad ualitudinem huius ſententiæ , & po-
tentiæ exercendæ iuriſdictionis concurrebant in caſu no
ſtro duæ qualitates neceſſariæ.Prima , qualitas rectora-
tus.Secunda,qualitas clericatus:reſpectu primæ uidetur
appellandum ad iudicem ſecularem,quãdo eſt ſupra col
legium,& ſic eſt ſuperior in illa iuriſdictione. Reſpectu
uerò ſecundæ uidetur appellandum ad iudicem eccle-
ſiaſticum:tum quia reus originarius eſt clericus , & quia
etiam iudex eſt clericus , de cuius ſententia exponitur
quærela,nec debet iudicare ut laicus , ut ſuprà plenè di-
xi. ¶Cum ergo concurrant iſtæ duæ qualitates diuerſæ
naturæ in facto indiuiduo : quia ad utrunque iudicem,
non debet appellari,præualere debet tanquàm dignior,
qualitas clericatus. per iudicem enim ſecularem non
poteſt expediri, obſtantibus rationibus prædictis ; ex-
pediatur ergo totum per iudicem eccleſiaſticum cui
nulla obſtat incapacitas ; ad hoc not. dictum Barto. in
l. præcipimus.§. eodem obſeruando.C. de appella. ubi
per illum text.not.quòd coniunctus maiori in indiuiduis
gaudet priuilegio maioris;facit l.ſi communem.ff.quem
admodum ſer.amit.& bon.gloſſ. in c. unico , de iure pa-
trona.in vj. Ex quo ſimpliciter infert Barto.ibi quòd ſi
laicus , & clericus ſunt mihi obligati in cauſa indiui-
dua , licet cauſa ex ſui natura ſit prophana : ratione ta-
men clerici debet expediri coram iudice eccleſiaſtico;
quod perpetuò notandum. Aliud ſimile notandum in
l.j.§.ſi quis in appellatione.ff.de appel.dicens,quòd ſi in
cauſa iudicarunt ſimul iudex eccleſiaſticus , & ſecularis,
appellandum eſt ad ſuperiorem eccleſiaſticum : quia ad
ſecularem non põt appellari,cum clericus non põt ſe illi
ſubiicere,ẽt ſi uellet,ut in c.diligenti de fo.cõpe.nec eſt
æquũ,ꝙ ad utriuſq; ſuperiorem appellarent : quia fortè
in locis diſtantibus,& ſeparatis ſunt nec poſſunt de facili
conueniri.congruentius ergo appellabitur ad ſuperiorẽ
eccleſiaſticum ſm̃ eum,cui iudex laicus poteſt ſe ſubiice
re,& per ipſum tota cauſa decidi , ne cauſæ continentia
diuidatur in hoc.ff.ex qui.cau.maio.in l.ij.& l. nullus.C.
de iudi.& in l.ſi cõem.ff.quẽadmodum ſer.amit.quod eſt
notandum,facit,quod legi.& no.in c.per hoc , de hæreti.
in vi.ubi patet,ꝙ ſi ordinaria iuriſdictio in aliqua cã cũ
delegata ſit appoſita ordinaria, tanq̃ minor aſſumit ĩ ĩdi
uiduis naturã delegatæ.uñ appellãdũ eſt ab utroq; ad ꝑ
priũ,& nõ ad iudicẽ ordinarij ſuꝑiorẽ; ad id qđ in ſimili
legi.& no.in c.ſuꝑ qõnũ,in uer.ſi uerò duo,de offi.deleg.
& ꝑ hoc patet rñſio ad ꝯ̃ria ſuperius formata. ꝓcedũt.n.
reſpectu qualitatis rectoratus à parte iudicis ſui:qa iuriſ
dictio exerceri nõ poterit. Itẽ qualitas clericatus ex ꝑte
rei:qa nõ põt ſe ſubiicere ſpõte iuriſdictioni iudicis ſecu
laris.c.ſi diligẽti.ſ̃.alleg.ergo neceſſariò appellãdũ ẽ ad
ſuꝑiorẽ eccl'iaſticũ.hæc ꝓcedũt,cũ q̃rit̃ de appellatione
interponẽda à rectore uniuerſitatis.¶Sed nũc reſtat exa-
minare aliud dubiũ , ſ.cũ appellatio ueniet ĩterponẽda à
iudicibus datis ꝑ aut̃.habita.C.ne filius ꝓ pa.In quo qdẽ
artic.ſenſit Bal.ĩ d.authẽ ut.ſ̃.retuli, cuius dicta minimè
placẽt ꝑ rõnes ꝑ me.ſ̃.formatas.¶Mihi aũt vr̃ poſſe dici,
quod

ꝙ ad ſolum imperatorem ſit appellādum: qa cùm iſta iuriſdictio circa ſcholares tribuaẽ eis, ſ. epõ, rectori ciuitatis, & doctori ex illa authē. & ſic ab īꝑatore, nec ī illa deẽ aliqs ſuꝑior; ergo appellādū eſt ad illos, q eos deputauit cum ſemꝑ ad maiorē, & ſuperiorē in iuriſdõne ſit appellādum, ut. ſ. pluries dictum fuit ꝑ hac opi. facit qđ ī ſimili leg. & no. in c. ab arbitris. de offi. dele. ī vj. ubi ab arbitris iuris appellaẽ ad ſolū Papā: qa cū à iure hēant iuriſdictionē illā; ergo ad ipſum ius, à quo hñt poteſtatē appellādū eſt, ſic ad Papā, q eſt lex aīata in terris, ut ibi no. in gl. iii. ergo idē dicēdū vr̃ in caſu nr̃o, ſ. qđ debeat ſꝑ adire principē. Pono aliā opin. q̃ mihi plus placet. ꝙ dicamus, ꝙ cū hæc iuriſdictio tributa ſit ordinario, cū tribuaẽ à principe, ſeu lege certo generi ꝑſonarum, ut no Bar. in l. j. ff. de iud. & l. ex eo. ff. de mil. teſt. facit quod no. in c. cum ab eccleſiarū, de offi. ord. & ſi ſit incorporata eorum iuriſdictio, appellandū eſt ab eis in iſtis cāis ꝑ regulas iuris gñaliter ſuꝑ appellatione interpoſita traditas, ut. ſ. tetigi. vñ, ſi eſt epſ, appellādum eſt ad archiepm, uel Papā. facit qđ in ſimili not. Bar. in d. l. j. ff. de app. ubi dicit, ꝙ ſi epſ hēt iuriſdictionem tꝑalem incorporatā iuriſdictioni eccl'iaſticæ, ut quia illam nō hēt in feudū, appellādum eſt ab eo in tali iuriſdictione ad archiepm, ꝓ quo allego tex. apertum in d. c. Romana. §. debet. ¶ Si uerò appellandum eſt à rectore loci, appelletur ad ſuperiorē ſuū, ad quē in aliis cāis appellaẽ, cū de ipſius ſñia exponatur q̄rela, ut in d. l. j. & ij. C. ubi, & apud quem. ¶ Si aūt appellandum eſt à doctore, tunc ſi doctor eſt ſecularis, appellandum eſt ad doctorem ciuitatis, q eſt ꝓximus ſuperior. d. l. ſpadonē. §. ciuitatis princeps. ¶ Si uero eccl'iaſticus, appellabitur ad iudicem ſuum ord. in d. c. Romana. §. j. de ap. lib. vi. facit qđ no. Bar. in d. l. ij. C. ubi, & apud quem, ꝑſertim ſi cā fuerit mota ꝯ clericum ſcholarem. Idē puto, ſi ꝯ laicum, ex quo ipſe doctor eſt clericus: qa cum iuriſdictio ſit ſimpliciter tributa doctori, in d. authen. habita, vr̃ data ſm qualitatē ſuam ſicut patet in epõ. ¶ Sed circa hoc cadit dubitatio, de quo doctore intelligitur tex. ſi ſcholaris intrat diuerſas ſcholas. Sol. tenet Bar. in d. authen. ꝙ dēt intelligi, de principaliori; qđ ſatis placet, argu. iſti. de iure natu. gen. & ciui. §. quoties. Præterea teneas menti ad materiā duo dicta Bal. q̃ ponit in d. authen. habita, q̃ licet aptè ibi non ꝓbenẽ; facit tñ tex. ille optimè in arg ut ꝑſerti fauore ꝓ-
12 feſſionis ſcholaſticæ ſint recipienda. ¶ † Primū eſt, ꝙ ſcholaris pōt à quolibet grauamine appellare. licet. n. de iure ciuili nō appelleẽ ab interlocutoria, niſi qa nō pōt ſubleuari in appellatione à diffinitiua interponēda, ut in l. añ ſñiæ tp̃s. C. quorū app. nō reci. & l. ij. de app. reci. & c. ſuꝑ eo, de app. ubi plenè dixi. fauore tñ ſcholariū hæc ſpecialitas vr̃ in d. authen. habita, deducta, dū ab oī iniuria dicit illū releuandū. ¶ Secundū dc̃m, ꝙ licet ad Imperatorē nō poſſit regulariter, omiſſo medio, appellari, ut in l. imꝑatores, ff. de app. tñ ſcholaris in terris recognoſcentibus imꝑatorē in ſuperiorē poterit ad eū appellare: quia ipſe īperator exhibet ſe paratū ab oī grauamine illū ꝓtegere, & defenſare, ut in d. authē. habita. Ex quo infero, ꝙ ī terris nō recognoſcentibus īperium poterit appellari ad dñm, ſeu dños illius ciuitatis, cū ibi ſint loco īperatoris ī illis locis iuxta no. ꝑ Bar. in l. infamē. ff. de pub. iu. & l. hoſtes, ff. de c. & l. unica. C. ne qs ī ſua cā, & qđ ibi no. Cy. qđ eſt notandū. ¶ Ex oībus ꝑdictis infero, ꝙ ubicunq; appellatio eſt interponēda ad ſuperiorē eccl'iaſticū, nō ualet ſtatutū de nō appellādo à ſñia rectoris, q̄tuncūq; fuerit ꝯfirmatū ꝑ ciuitatē: qa ī ꝑiudiciū ſuꝑioris eccl'iaſtici nō potuit ſtatutū de hoc diſpōere, ut ē tex. in c. ueniētes, de iu-
13 reiu. ¶ † Idē puto quò ad ꝑiudiciū ſuꝑioris laici, ſi ſtatutū nō fuit factū ab uniuerſitate ſcholariū duntaxat nec fuit ꝯfirmatum ꝑ ſuperiorē: qa nō potuit uniuerſitas hoc ſtatuere ī ꝑiudicium ſuperioris: qnimò nec ciuitas potuiſſet ſtatuere, ut ī ciuitate nō appellareẽ ī ꝑiudicium ſuꝑioris, ad quē de iure fuerit appellādum, ut no. Bar. ī l. oēs ppl'i. ff. de iuſt. & iur. in uerſi. iuxta ꝑmiſſa q̄ro, & ſatis ꝓbaẽ ꝑ rōnē dicti cap. ueniētes; & ꝑ ꝑdicta remanet plenè ſolutum hoc ſm dubium. ¶ Circa tertium dubiū, an dictus, ſ. Gādul. rector ī excōicationē ceciderit, cùm appellauerit poſt decēdium, añ tñ ꝯditiōis euētum, & añ, q̄ excōicationis ſñia inieciſſet uinculum, allegabo quatuor motiua ad partē negatiuā, & totidē ad partē affirmatiuā. Tertiò ſolutionē huius dubij ſubijciā. ¶ Quòd ergo in excōicationē nō inciderit arguiẽ primò ſic. Appellatio īterponēda eſt intra decēdiū à tꝑe grauaminis, ut in cle. ſicut de app. facit c. ꝙ ad cōſultationē, de re iud. ſed ſñia cōditionalis cum effectu nō grauat añ cōditionis euētum, ut in c. à nobis, de ſen. exc. facit inſti. de uer. ob. §. ex cōditionali. ergo nō fuit neceſſe appellare quādocunq; ante, quā excōicatio iniiciat uinculum, & tunc poſt intra decēdium uẽ poſſe appellari quò ad deuoluendā cām, cùm tunc incipiat curſus ſñię, arg. eius, qđ no. in c. ad reprimendā, de offi. ordi. licet tunc nō poſſit appellare quò ad ſuſpendēdum excōicationis uinculum, ut in c. paſtoralis, de app. & hoc eſt ultimum ſpeciale in excōicatione, ut ibi no. ¶ Ad ꝑdicta facit optimè. l. j. §. biduum ff. qñ app. ubi tex. dicit, utile ē appellare a tꝑe ſñiæ ꝯditionalis, & nō expectare ꝯditiōis
14 euentum, ut ij. q. j. c. biduum; ergo nō eſt neceſſe † appellare añ ꝯditionis euentum, licet ſit utile, ut ibi. ſed iſte Gandul. appellauit intra menſem, licet poſt decēdium; ergo in excōicationē minimè incidit. ¶ Secundo principaliter de hoc vr̃ tex. in c. ꝑtereà, de ap. ubi fuit lata excōicatio ſub cōditione, niſi faciat intra. xx. dies, & dr̃ ibi, ꝙ medio tꝑe, appellando ſuſpendiẽ excōicationis uinculum, qualitercunq; autē ſumaẽ ibi medium tp̃s, ꝓ toto eo tꝑe quod eſt intra primum, & ult. diē termini ſui ꝓ tertio termino, diuidendo illum in tres terminos, ſꝑ eſt inuenire, appellationē fuiſſe interpoſitā poſt decendium à tꝑe promulgationis. Tertio arguiẽ ſic, ſñia excōicationis cōditionalis nō trahitur retrò ad diē latæ ſñiæ: qa ſequereẽ abſurdum. nā exiſtente ꝯditione, apparet illum fuiſſe excōicatum tꝑe ꝑterito; quod nō fuit in culpa, nec fuit de intētione proferentis, ita, ꝙ debuiſſet ilicò uitari. prætereà ſequeretur, ꝙ medio tꝑe nō ualeret appellatio, cum reperiretur interpoſita ab excōicato; quod eſt ꝯ dc̃m. c. ꝑtereà. trahitur ergo excōicatio ad diē cōditionis, ergo ſatis eſt appellare quādocunq; añ cōditionis euentū, ad effectum tñ deuoluendi cām ad ſuperiorem, ut. ſ. dixi. ¶ Quartò, & ul. probaẽ ſic. poſito ꝙ ſñia cōditionalis grauet ilicò cùm ſit lata: tñ quia uſq; ad conditionis euentum reſpectu ſpei grauamen eſt ſucceſſiuum, debet poſſe appellari ex nouo grauamine uſq; ad euentum cōditionis iuxta ea quæ no. in ſimili in c. dilectus. ij. de reſcr. & per hoc gl. ī c. ſæpè de uerb. ſig. in uer. partibus; quod no. in cle. paſtoralis, de re iud. ¶ In ꝯriā partē, uidelicet ꝙ d. Gandul. cecide-
15 rit in excōicationē, arguitur primo ſic, quicunq; † intra decendium à tꝑe promulgationis ſilet, vr̃ acq̄ſcere iudicatis, ut l. ab eo. C. qūo & qñ iudex, & c. intra, de re iud. ergo iſte Gandul. nō appellando intra decendium, à tꝑe ꝑcepti ſibi facti, vr̃ acquieuiſſe ꝑcepto, & tacitè fateri ꝑcæptum, & ſñiam iuſtè fuiſſe ꝓmulgatā, nō pōt ergo appellare poſteà, maximè poſt cōditionis euentum, cùm ſit in illa executio q̄dā ꝑcepti. ab executore aūt nō appellaẽ, ut ī c. quod ad cōſultationē, in fi. de re iudi. & l. ab executore. C. quorū ap. nō re. facit optimè, qđ ī fi. no. Inn. ī c. ſæpè, de ap.

ap. & Io. An. in c. uenerabilib. de ſen. exc. li. 6. ¶ Scđo principaliter uẽ de hoc caſus in c. quod cōſultationē ꝑal. ubi ſentētia lata, fuit ſub cōditione, uel ad diē, & tñ opus fuit appellare intra decendiū, à tꝑe promulgationis, alias uẽ acquieuiſſe ſententiæ, nec adueniente termino, daẽ appellandi facultas. ¶ Tertiò pro hac parte facit optimè in arg. c. Rom. §. caueant, de ſen. ex. li. 6. ubi hr̃, ꝙ ſñia excōicationis, nō debet ferri pro futuris culpis, ēt ſub conditione, puta, ſi hoc feceris, te excōico, niſi ꝑcedat culpa, ſiue cauſa legitima: quia talis ſententia, licet ſub conditione lata grauat ilicò: aliàs non prohibetur illa forma fieri, & per ꝯñs eſt opus appellatione à tꝑe grauaminis. ¶ Quarto, & ul. arguiẽ à ſufficienti partiū enumeratione: aut talis ſententia lata ſub cōditione, grauat ante conditionis euentū aut non; ſi non grauat, nō debet poſſe appellari, per capitulū ut debitus, de ap. cuius contrarium probatur in d. ca. ꝑtereà. ſi grauat, ergo debet poſſe appellari, intra decendiū à tꝑe grauaminis d. cle. ſicut d. c. ut debitus, cum ſi. In ſolutione huius tertij dubij primò ꝑmittā, quæ doctores noſtri ſenſerunt. diuiſerunt. n. ſe in tres ſententias. Prima Gof. & Rof. aſſerentium nullam eſſe differentiā, quòad appellationē interponendam, inter ſñiam excōicationis cōditionalem, & alias ſententias, & ꝙ tp̃s ad appellādū, currit utriſque ab euentu cōditionis: quia tunc incipit eſſe ſententia, & nō ante, allegāt dictum ca. ꝑterea, & inſt. de uer. ob. §. ex conditionali, de uoto, licet, uer. ſciturus. Nec ob. ſm eos. §. biduum, quia ibi dr̃, utile, non neceſſarium. Secunda fuit ſententia Tancr. & Bart. Brixien. in quadā ſua diſp. quæ incip. Eſto ꝙ iudices, dicentium ꝙ in ſententia excōicationis ſub conditione lata, non poteſt poſt decendium appellari, allegant pro hoc caſum in d. c. quod ad conſultationem; & eis conſenſit Pet. de ſam. exponēs cum Vicen. & Aegi. tex. in d. c. prætereà, qui uẽ obſtare ibi, medio tꝑe, ideſt ante. x. dies uel 10. die. ¶ Tertio fuit ſentētia glo. in d. c. prætereà, Lau. Inn. & Ho. abbatis, Garſi. & Io. An. & Io. mo. in c. quicunque, de hære. li. 6. ut intra ſententiā excōicationis, & alias ſententias ſit hæc differentia, ut in alijs ſit neceſſe appellare intra x. dies a tꝑe latæ ſententiæ, quātūcūque conditionalis, ſed in ſententia excōicationis, pōt appellari quantūcūq; ante conditionis euentū, & ēt ꝑ. x. dies poſt extātem conditionem hoc tñ ul. caſu, ualet ſm eos appellatio, ad effectū deuoluendi cām ad ſuperiorē, nō aūt ad ſuſpendendum uinculum excōicationis ꝑ c. paſtoralis, de ap. ¶ Pro rōne diuerſitatis inter has ſententias dicūt: quia ſententia excōicationis, trahiẽ ad diem ꝯditionis, ſeu ad diē, ad quem lata fuit, alias ſequeretur, ſi fieret retrotractus, ꝙ ſtatim eſſet excōicatus, & ſtatim uitādus, & ꝙ ꝑ appellationem, medio tꝑe interpoſitam, nō ſuſpendereẽ ꝑ d. c. paſtoralis cuius ꝯriū probaẽ in d. ca. ꝑterea, in aliis aūt ſententiis ceſſat hæc ratio; ideo in eis appellaẽ uſque ad decē dies tm̃. quare dicūt, & principaliter Inn. ꝙ ſi conditio, uel dies in alijs ſententijs, exiſtat intra x. dies, adhuc uſque ad x. dies, poterit appellari. ſed in ſententia excōicationis ſecus quo ad ſuſpendendū ipſius effectum, licet poſſit appellari, quo ad negotiū deuoluendum, & nititur Io. An. hanc opi. defendere per d. c. prætereà, ſumendo illa uerba medio tꝑe, ſm propriam ſignificationem uocabuli eſt. n. mediū, qđ æqualiter diſtat ab extremis. unde qualitercūque ſumatur ibi medium, reperitur appellatio interpoſita poſt decendium nā dicere, ꝙ in decendio fuit appellatum eſt exponere text. ꝯ propriam ſignificationem uocabuli, quia illud, qđ ſit in x. die nō dr̃ fieri medio tꝑe, habito reſpectu ad terminū x. dierum, q ibi fuit præfixus, qm̃ non diſtat pariter ab extremis, ſicut debet propriè medium diſtare, dicit tñ prædictā procedere in ſententia ſub conditione lata: ſecus, ſi per ſtatutum talis excōicatio ſub conditione ferreẽ tunc. n. non initiatur appellatio, ante conditionem, uel intra. x. dies poſtea interiecta. Ratio ſcđm eum qa a pœna iuris nō appellatur in c. quia nos, de app. & in l. ſi qua pęna. ff. de uer. ſi. Item ſententia hominis pōt eſſe iniuſta. 22. q. 3. c. 1. ſed ſententia canonis non. Dicit etiam ibi notanter Inn. limitando prædicta, ꝙ ſi quis excōicauerit aliquē niſi, uſque ad annum ſoluerit, unum tm̃ eſt mandatum. Vnde, ſi uſq; ad annū appellauerit, qñcunque, non ſolum releuabitur, quo ad ſñiam excōicationis, ſed etiam quoad ſolutionem faciēdā, quia ſublato principali, ſ. excōicatione, tollitur acceſſorium; ſ. ſolutio ſupra. de cōſt. c. translato. ſed ſi cōdēnaſſet purè, & poſtea addidiſſet, & niſi ſoluerit, poſt annū ſit excōicatus, ſi iſte appellauerit intra x. dies, releuabiẽ a cōdemnatione, & à ſñia excōicationis, ſed ſi ultra x. dies appellauerit, licet releueẽ quo ad ſñiam excōicationis, non tñ releuaẽ quo ad cōdemnationē, q̃ tranſit in rē iudicatā, de re iudi. c. qđ ad cōſultationē. ſunt. n. diuerſa iſta mādata, ideo nihil prohibet in uno ualere appellationē, in alio non, ar. in ca. Raynutius, & Raynal. de teſta. ¶ Hæ ſunt, quæ hic ſcripta reperio, cum quibus tranſeunt communiter moderni ſcribentes. ¶ Aduerte tamen antequā, alia attingā, quia Io. An. in ca. uenerabilibus, in j. col. de ſen. exc. li. 6. ponit circa prædicta notabile dictum, dicēs, quòd ſi iudex dixerit, excōico talē, quia fuit contumax in tali termino, licet iſta nō ſit ſententia diffinitiua, tñ, niſi appelletur, non audietur amplius ſuꝑ expēſis, & contumacia excuſanda, de re iud. ca. quod ad cōſultationē, licet audiatur petēs abſolutionē: quia quo ad illā obtinendā, nunq̄ excōicatio tranſit in rē iudicatam; tranſit tñ illa quo ad intra incluſum ī ipſa ſñia excōicationis, ꝓ quo fertur ipſa ſententia, qđ uẽ prima fronte ꝯ illud, qđ ſupra dixi referendo Inn. ubi dicit, ꝙ ſi iudex excommunicauit aliquem, niſi ſoluerit intra annum, unicū eſt mandatum. Ideo, qñcunque appellando intra. annū releuatur, tā ab excōicatione, quam ab abſolutione, uẽ. n. prima fronte ꝙ reſpectu huius ſolutionis incluſæ, debuerit appellare intra decendium, quod puto uerisſimū ſi in ſententiando iudex in iudicio, uel interloquendo dixiſſet illa uerba, qa tunc reſoluuntur in duo ꝑcepta, ar. in c. Piſanis, de reſti. ſpo. & in c. cum dilecti, de do. & cōt. & hoc caſu ꝓcedit dictū Io. An. ſed ſi ex̄iudiciū talē excōicationis ſñiam tuliſſet, ꝓcedit ꝑcedens dictū Inn. quia talia ꝑcepta ex̄iudicialia nō trāſeunt in rē iudicatā, in c. concertationi, de ap. li. 6. ¶ Veniendo tñ ad ꝑdictum principale, ſaluo iudicio ſaniori, Chriſti nomine inuocato, eiuſq; matris ꝑſidio, dicerem ſic, ꝙ aut quæritur de alijs ſententiis ſub conditione latis, & tunc qcq̄d dixerint Gof. & Rof. puto ꝙ tp̃s decendij currat ad appellandū ſtatim, a tꝑe latæ ſententiæ & nō a tꝑe conditionis extantis & hoc primum probatur ꝑ di. c. ꝙ ad conſultationem ſm intellectū, qui cōiter teneẽ. ibi n. in ſñia lata ſub cōditione, pōderaẽ in tex. ꝙ nō appellando intra 10. dies, uẽ acquieuiſſe ſñiæ, nec rōne literæ ponderaẽ aliter cōſenſus partis, niſi interpretatus & uictus ex taciturnitate; ad idem uẽ tex. opt. in l. j. §. biduū. ff. qñ ap. ſit. ubi in hac. q. dicit iuriſc. utile fore, ut tp̃s debeat ſtatim ad appellādū currere a die latæ ſñiæ. Et pōdera diligēter, qa tex. nō dicit, utile eſſe tūc appellare, ſed utile eſſe, ut tp̃s dēat ſtatim a tꝑe ſentētiæ currere, quaſi innuat, ꝙ licet potuiſſet dubitari ꝑ ꝑ ea, q̃ allegata ſ. fuerunt ad utranque partē; tñ utile uiſum fuit iuriſc. ut ſtatim dēret currere eſt. n. utile, ne ſententiæ uirtus, & ualiditas ſtet in pendenti futuro, ar. in l. ſi. ff. cō. ꝑdio. & hāc opi. in iſtis ſententijs apertiſsimè uẽ tenere Bar. ibi. Tertiò probaẽ, qa

negari

negari nõ põt, quin ex ſnĩa cõditionali oriatur aliqua obligatio, ſaltẽ reſpectu ſpei, in ꝯctu cõditionali. eſt.n. ſpes in obligatione, ut in §. ex cõditionali inſt. de uer. ob. ergo idẽ dicẽdũ in iudiciali ſentẽtia, cũ in iudicio fiat quaſi qd ꝯctus. ut in l. 3. ff. de pec. ergo cũ põt pars ꝑtendere grauamẽ reſpectu ſpei, dẽt ſtatim intra decẽdiũ appellare. d. c. qđ ad cõſultationẽ & cle. ſicut de ap. Præterea cũ in iure gñalr cautũ ſit, ut tp̃s decẽdij curat a tp̃e latæ ſnĩæ, ut in c. ꝙ ad cõſultationẽ, & in cl. ſicut, de ap. & in c. cũ inter, de re iu. & in ſnĩa conditionali non reperiat̃ ꝯrium diſpoſitũ ergo idẽ in illa dicendum. Præterea cũ tex. in d. §. biduũ, hãc ſnĩam uideatur approbare, Aut quæritur in ſnĩa excõicationis ſub cõditione lata; & ſi fuit lata in iudicio, puto idẽ dicẽdũ, qđ s̃ in alijs ſnĩis allegaui, & ꝯriũ non reperit̃ in hac excõicationis ſnĩa, ergo idem in iſta, qđ in alijs dicendũ. nã ſaltẽ, ubi fert̃ in iudicio, nõ põt negari, quin aſſumat ſibi naturã, ſaltem ſnĩæ interlocutoriæ, iuxta no. ꝑ Io. An. in c. uenerabilis, de ſen. ex. li. 6. Præterea, ex quo excõicatio non fertur ſimpliciter, ſed reſpectu certæ cãæ, ut quia in iudicio dixit, niſi ſolueris tali, te excõico, uĩ tacitè præcepiſſe de ſoluendo, ut reſpectu iſtius incluſi ꝑcepti, ſi non appellatur intra decendiũ, tranſit ſnĩa in rem iudicatã, ut ſupra poſt Io. An. nec reſpectu uinculi excõicationis poterit appellari, ex quo ex taciturnitate illi ꝑcepto acquieuit, ex quo fit ut excõicatus a ſnĩa lata ſub cõditione nõ hẽat amplius iuſtãm cãm appel. facit qđ in fi. no. Inn. in c. ſęde, de ap. ubi dicit, ꝙ ſi iudex pronũtiauit aliquem contumacem, licet nihil tũc dixerit de expenſis, tñ quia ueniunt acceſſoriè ad ꝓnũtiationẽ cõtumaciȩ, ſi poſtea cõdẽnat in expenſis, non põt ab iſta cõdemnatione appellare debuit.n. appellaſſe intra. x. dies a tp̃e, quo fuit pronuntiatus contumax. Iſta.n. cõdemnatio eſt executio illius pronuntiationis niſi modum excederet in taxando. Ita dico in propoſito, ꝙ ex iuſta cã reſpectu incluſi debuerit iſte appellaſſe intra decendiũ, quia ſi non erat obligatus, nõ poterit negari per s̃ dicta, quin fuerit immediatè grauatus & tranſiuerit illa in rẽ iudicatã, quia uĩ acquieuiſſe pręcepto de ſoluendo. ergo nec reſpectu excõicationis ſuſpendendæ poterit appellari, quia nõ habet amplius iuſtã cãm appellãdi, & ad hoc ut appellatio ſuſpẽdat uinculum excõicationis, oportet ꝙ ſit legitima, ut ꝓbat̃ in c. licet, de ſen. exc. li. 6. & põt ẽt attentari, ꝙ reſpectu abſolutionis fiẽdæ præceptũ incluſũ fuit purũ, ar. in c. dilectus de do. & cõt. & in l. Cel. ff. de arb. licet cõditio fuerit facta reſpectu uinculi. uoluit.n. illũ excõicare, niſi ſoluerit intra terminũ præfixum. Idem tñ poſſet dici, ſi fuiſſet ſolutio etiã cõditionalis, ſed prima plus mihi placet. Et not. diligenter hãc rõnem, quia nemo ponderauit. Ex his apparet, ꝙ cõſideratio Inn. Io. And. & aliorũ, parum aut nihil ualet, qa ſiue uinculũ trahit̃ ad diem cõditionis, ſiue retro, ſtant tñ ꝓ me rõnes s̃ factæ, & ad tex. c. ꝑterea, ĩtelligendo ꝙ fuerit illa excõicatio in iudicio lata, põt rñderi ꝙ mediũ tp̃s dẽat capi aliter, ut reducatur ad terminos iuris, ſ. ꝙ ante elapſum decendiũ fuerit appellatũ. uel dic ꝙ appellat medio tp̃e in medietate tp̃ris, & ſic 11. die, cũ fuerit ꝑfixus terminus intra 20. facit, qđ legi. & no. per Bar. in l. nemo arbitretur. C. de temp. app. & aut talis excõicatio ſub conditione fuit lata ex̃ iudicium, & tũc noua conſideratione poſſet dici, ut ſufficiat qñcunque ante cõditionẽ exiſtentẽ appellare, quia cũ hoc caſu nõ ſit ꝯctus, uel quaſi cõtractus, cũ ſit factũ ex̃iudiciale, a ſolo iudice factum, põt dici talẽ ſnĩam ſub cõditione nõ grauare, ante, q̃ exiſtat conditio. unde cãtur hic aliqua obligatio ẽt reſpectu ſpei, ar. in c. concertationi, de app. lib. 6. pro hoc adduco ſingulariter tex. in præal. §. j. & l. Caius. ff. de exc. tut. ubi ſingulariter probatur, ꝙ tutore, uel curatore dato ſub conditione non currit tp̃s ad ſe excuſandum, niſi a tp̃e cõditionis extantis, quaſi tũc, & nõ prius incipiat grauari, & ꝑ tex. in d. l. pe. & l. non tñ. §. ſub condit. ff. de bon. poſ. cõtrarium ſingulariter ſentit Bar. in d. §. biduum, ꝙ ſpãle ſit ꝓꝑ authoritatem rei iudi. ut tp̃s ad appelandum currat a tp̃e ſententiæ, & non a tp̃e conditionis extantis, qđ uĩ innuere iuriſc. quaſi ſecus ſit in alijs actibus ex̃iudicialib. non reddit aliquam rõnem diuerſitatis, ſed collige rõnem ex ſupradictis, & eſt notabile dictum ad multa. & tunc intelligendo, ꝙ ſententia excõicationis in d. c. præterea, fuerit lata ex̃iudicium, non eſt uis tenere opi. Io. An. ꝙ appellatio ibi fuerit interpoſita poſt decendium. & ſi diceres, ſi non grauat ante cõditionem extantem, qualiter admittitur appellatio ante ſnĩam ſuſpendendam, ut ibi? ꝑfecto cõtrarium uĩ difficile, ſed poteſt dici, ꝙ appellat a futuro grauamine, ex quo ſubeſt iuſtus timor de præſenti, cle. ſicut, & c. bonæ, e. ti. quod no. per hoc remanent ſoluta & declarata ꝯria formata ꝓ diuerſa parte, præter ultimum ad qđ rñdeo, & dico, ꝙ procedat, niſi grauamen iteretur ex facto ſeparato, & diſtincto a grauamine priori, ut quia ſemel fuit citatus ad certum actum, ad locum nõ tutum, iſte non oppoſuit ſe, pro nunc ſubijcit ſe paratũ periculo, ſi de nouo citatur ad aliũ actũ in eadẽ cã, poteſt excipere; & ſi non admittitur, poterit appellari, ut no. in contrario s̃ formato. Idem dicendum in ſimilib. ſecus aũt, ubi grauamen eſt ſucceſſiuum, reſpectu eiuſdem actus, à quo fuit intra decendiũ appellatũ tunc n. non põt amplius appellari ut not. in contrario s̃ formato ex quo actus de ſui natura non eſt ſucceſſiuus, uĩ iſte non appellando illi actui ſm ſui naturã conſenſiſſe, ut uĩ tex. in ca. qđ ad conſultationẽ, præalle. Idẽ uidemus in cõdemnato uſque ad mortẽ incluſiuè, & qui nõ põt poſt decendiũ appellare, ut no. Bar. in l. qui ul. ſupplicio ff. de pę. & Spe. in ti. de ſen. exc. §. uidendum, uer. porrò; dixi plenius in c. iurgantium, de re iud. Idẽ eſt dicendum in dãnatis in metallum, ſeu ad opus metalli, uel aliam pænam ſucceſsiuã niſi quis appellauit tp̃e debito, nõ põt releuari, ẽt ſi ſententia fuit iniuſta, niſi a ſolo principe, ut in l. moris. §. iſtę cum ſequenti, & l. diui. ff. de pœ. Et hæc ſufficiant ad laudem Dei, & omnium ſanctorum.

¶ Diſputata fuit hæc ſupradicta quæſtio per dominum Nicolaum de Sicilia abbatem, & decretorum doctorem, in fęlici Senen. ſtudio Anno domini M. cccCxxx. & ad utranq; partem dubiorum reſpondit dominus Franciſcus archipresbyter Funden. Laus Deo.

Finis Quæſtionum, & Diſputationum, Excellentiſsimi Decret. doctoris, domini Nicolai de Tudeſchis.